

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تفسير نور

نوشته:

دکتر مصطفی خرم دل

سوره فاتحة

سوره فاتحة آیه ۱

متن آیه :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ترجمه :

به نام خداوند بخشنده مهربان .

توضیحات :

« بِسْمِ » : فراهم آمده است از (ب) و (اِسْم) . یعنی : کارم را با نام خدا آغاز می‌کنم ؛ نه به نام چیز دیگری ، و نه به فرمان دل یا کس دیگری . واژه (اِسْم) از ماده (سَمَو) به معنی عَلُو ، یا (وسم) به معنی علامت و نشانه است . « اللَّهُ » : اسم خاص اسیت برای خدا . اصل آن (إله) بوده و مصدری است بر وزن (فَعَال) به معنی مفعول ، یعنی (مألوه) به معنی معبود می باشد . همان گونه که مصدر (خَلَق) به معنی مخلوق است (نگا : لقمان / ۱۱) . « الرحمن » : دارای مهر فراوان (نگا : أعراف / ۱۵۶) . « الرحیم » : دارای مهر همیشگی .

سوره فاتحة آیه ۲

متن آیه :

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

ستایش خداوندی را سزا است که پروردگار جهانیان است .

توضیحات :

« رَبِّ » : پروردگار . مصدری است به معنی تربیت ، و در اینجا در معنی اسم فاعل ، یعنی مَرَّبٍ به کار رفته است ، و صفت (الله) می‌باشد . « الْعَالَمِينَ » : جهانیان ، جهانیها . هر صنفی از اصناف آفریدگان . اسم آلت است و به معنی آنچه خدا بدان شناخته شود . از راه تغلیب به صورت جمع مذکر سالم با (ین) جمع بسته شده است .

سوره فاتحة آیه ۳

متن آیه :

الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ترجمه :

بخشنده مهربان است .

توضیحات :

« الرحمن » : و « الرحیم » . هر دو صیغه مبالغه‌اند و صفت (الله) می‌باشند .

سوره فاتحة آیه ۴

متن آیه :

مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ

ترجمه :
مالك روز سزا و جزا است .

توضیحات :
« مَالِكِ » : متصرف . صاحب . خداوند . بدل یا صفت بشمار است . « الدِّينِ » : جزا . داوری . آئین .

سوره فاتحة آیه ۵

متن آیه :
إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

ترجمه :
تنها تو را می‌پرستیم و تنها از تو یاری می‌طلبیم .

توضیحات :
« إِيَّاكَ » : تو را .

سوره فاتحة آیه ۶

متن آیه :
اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ

ترجمه :
ما را به راه راست راهنمایی فرما .

توضیحات :
« الصِّرَاطَ » : راه (نگا : مریم / ۳۶ ، یس / ۶۱ ، زخرف / ۶۱ و ۶۴) .

سوره فاتحة آیه ۷

متن آیه :
صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ

ترجمه :
راه کسانی که بدانان نعمت داده‌ای ؛ نه راه آنان که بر ایشان خشم‌گرفته‌ای ، و نه راه گمراهان و سرگشتگان .

توضیحات :
« صِرَاطَ » : بدل از (الصِّرَاطَ) پیشین است . « الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ » : مراد کسانی است که در (نساء / ۶۹) از آنان سخن رفته است . « غَيْرِ » : بدل از ضمیر (هُمْ) یا از (الَّذِينَ) است . « الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ » : مراد کسانی است که در (فتح / ۶) از آنان سخن رفته است . « الضَّالِّينَ » : گمراهان . مراد کسانی است که در (آل‌عمران / ۹۰ ، واقعه / ۴۱ - ۵۶) از ایشان صحبت شده است .

سوره بقره آیه ۱

متن آیه :
الم

ترجمه :
الف . لام . میم .

توضیحات :

« الم » : الف ، لام ، میم . حروف مقطعه‌ای هستند همانند (المص . المر . ن . ق . . .) که در اوائل برخی از سوره‌ها آمده‌اند . پروردگار متعال برخی از سوره‌ها را بدانها آغاز کرده است تا بدین وسیله اعجاز قرآن را بنمایاند و نشان دهد که این قرآن با وجود این که از همان حروفی فراهم آمده است که عربها سخن خویش را از آنها فراهم می‌نمایند ولیکن از ارائه کتابی چون قرآن ، و حتی سوره‌ای همانند آن ، درمانده و ناتوانند .

سوره بقره آیه ۲

متن آیه :
ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ

ترجمه :
این کتاب هیچ گمانی در آن نیست و راهنمای پرهیزگاران است .

توضیحات :

« ذَلِكَ » : آن . در اینجا می‌تواند به معنی (این) باشد . « الْكِتَابَ » : نوشته . مراد از کتاب در اینجا کتاب معروف معهود برای پیغمبر است که قرآن می‌باشد و خدا آن را بدو وعده فرموده بود . تسمیه شیء است به نام آنچه سرانجام بدان منتهی می‌شود . « رَيْبَ » : شك و شبهه . گمان . « هُدًى » : هدایت . راهنمایی . در اینجا می‌تواند به معنی هادی و راهنما هم باشد . خبر مبتدای محذوفی مانند (هو) یا خبر دوم (ذَلِكَ) است . « الْمُتَّقِينَ » : پرهیزگاران .

سوره بقره آیه ۳

متن آیه :
الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

ترجمه :
آن کسانی که به دنیای نادیده باور می‌دارند ، و نماز را به گونه شایسته می‌خوانند ، و از آنچه بهره آنان ساخته‌ایم می‌بخشند .

توضیحات :

« الْغَيْبِ » : آن چیزهایی که پوشیده و نهان از حواس و فراتر از دایره دانش انسان است و خدا و رسول بدان خبر داده‌اند . از قبیل : فرشتگان ، جن ، رستاخیز ، بهشت ، دوزخ ، چگونگی حساب و کتاب در آخرت . آنچه فراتر از دایره دانش و خرد و روح انسان است « الصَّلَاةَ » : نماز .

سوره بقره آیه ۴

متن آیه :
وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَيَآخِرَةَ هُمْ يُوقِنُونَ

ترجمه :
آن کسانی که باور می‌دارند به آنچه بر تو نازل گشته و به آنچه پیش از تو فرو آمده ، و به روز رستاخیز اطمینان دارند .

توضیحات :
« مَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ » : مراد قرآن است . « مَا أَنْزَلَ مِنْ قَبْلِكَ » : مراد دیگر کتابهای صحیح آسمانی است . از قبیل : تورات و انجیل حقیقی . « وَالْآخِرَةَ . . . » : آخرت داخل در غیب متقدم است و به خاطر اهمیت فراوان ذکر شده است .

سوره بقره آیه ۵

متن آیه :
أُولَئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

ترجمه :
این چنین کسانی ، هدایت و رهنمود خدای خویش را دریافت کرده و حتماً رستگارانند .

توضیحات :
« الْمُفْلِحُونَ » : رستگاران . نجات‌یافتگان .

سوره بقره آیه ۶

متن آیه :
إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أُنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

ترجمه :
بیگمان کفرپیشگان برایشان یکسان است چه آنان را بیم دهی و چه بیم ندهی ، ایمان نمی‌آورند .

توضیحات :
« سَوَاءٌ » : یکسان . برابر . « أُنذَرْتَهُمْ » : بیم دادی . ترساندی .

سوره بقره آیه ۷

متن آیه :
خَتَمَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَعَلَىٰ سَمْعِهِمْ وَعَلَىٰ أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةً وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

ترجمه :
خداوند دلها و گوشه‌هایشان را مهر زده است ، و بر چشمانشان پرده‌ای است ، و عذاب بزرگی در انتظارشان است .

توضیحات :
« خَتَمَ » : مهر زده است . کنایه از عدم‌ایستعداد ایشان برای پذیرش ایمان و عدم درک آنان است (نگا : جاثیه / ۲۳ ، روم / ۵۹) . « غِشَاوَةٌ » : پرده .

سوره بقره آیه ۸

متن آیه :
وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ وَيَالِيَوْمِ الْآخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ

ترجمه :
در میان مردم دسته‌ای هستند که می‌گویند : ما به خدا و روز رستاخیز باور داریم . در صورتی که باور ندارند و جزو مؤمنان بشمار نمی‌آیند .

توضیحات :
« مِّنَ النَّاسِ مَنْ . . . » : انسانها سه گروهند : مؤمنان و کافران و منافقان . از این آیه تا آخر آیه بیستم از گروه سوم صحبت می‌گردد .

سوره بقره آیه ۹

متن آیه :
يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ

ترجمه :
(اینان به نظرشان) خدا و کسانی را گول می‌زنند که ایمان آورده‌اند ، در صورتی که جز خود را نمی‌فریبند ولی نمی‌فهمند .

توضیحات :
« يُخَادِعُونَ » : گول می‌زنند . فریب می‌دهند . از مصدر مُخَادِعَهُ و خِدَاع ، به معنی اظهار خلاف آنچه در دل است برای فریب دیگران . « مَا يَخْدَعُونَ » : نمی‌فریبند . گول نمی‌زنند .

سوره بقره آیه ۱۰

متن آیه :
فِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ يَمَّا كَانُوا يَكْذِبُونَ

ترجمه :
در دل‌هایشان بیماری (حسودی و کینه‌توزی با مؤمنان) است و خداوند (نیز با یاری دادن و پیروز گرداندن حق) بیماری ایشان را فزونی می‌بخشد ، و عذاب دردناکی (در دنیا و آخرت) به سبب دروغگوئی و انکارشان در انتظارشان می‌باشد .

توضیحات :
« مَرَضٌ » : مراد بیماری معنوی نفاق است . « فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا » : مراد از این بیماری ، بیماری حقد و کینه و اندوهی است که بیماری دل هستند (نگا : توبه / ۱۲۴ و ۱۲۵) . « أَلِيمٌ » : دردناک .

سوره بقره آیه ۱۱

متن آیه :
وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ

ترجمه :
هنگامی که بدیشان گفته شود : در زمین فساد و تباهی نکنید . گویند : ما اصلاحگرانی بیش نیستیم .

توضیحات :
« مَصْلِحُونَ » : اصلاحگران .

سوره بقره آیه ۱۲

متن آیه :
أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِن لَّا يَشْعُرُونَ

ترجمه :
هان ! ایشان بی‌گمان فسادکنندگان و تباهی‌پیشگاند ولیکن (به سبب غرور و فریب‌خوردگی خود به فسادشان) پی نمی‌برند .

توضیحات :
« ألا » : هان !

سوره بقره آیه ۱۳

متن آیه :
وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ آمِنُوا كَمَا آمَنَ النَّاسُ قَالُوا أَنُؤْمِنُ كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ وَلَكِن لَّا يَعْلَمُونَ

ترجمه :
و هنگامی که بدانان گفته شود : ایمان بیاورید همان گونه که توده مردم ایمان آورده‌اند ، گویند : آیا همانند بی‌خردان ایمان بیاوریم ؟ هان ! ایشان بی‌خردانند ولیکن نمی‌دانند (که نادانی و بی‌خردی منحصر بدیشان و محدود بدانان است) .

توضیحات :
« السُّفَهَاءُ » : جمع سفیه ، بی‌خردان . نادانان . از مصدر سفاهت ، به معنی : جهالت و بی‌عقلی .

سوره بقره آیه ۱۴

متن آیه :
وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا إِلَىٰ شَيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِئُونَ

ترجمه :
وقتی که (منافقان) با مؤمنان روبرو می‌گردند ، می‌گویند : ما هم ایمان آورده‌ایم . و هنگامی که با رؤسای شیطان‌صفت خود به خلوت می‌نشینند ، می‌گویند : ما با شمائیم و (مؤمنان را) مسخره می‌نمائیم .

توضیحات :
« لَقُوا » : برخورد کردند . ملاقات نمودند . « خَلَوْا » : خلوت کردند . به خلوت نشستند . اجتماع کردند . « إِلَيَّ » : با . « شَيَاطِينِهِمْ » : با اهریمنان خود . مراد از شیاطین ، دوستان کفرپیشه و رؤسای شیطان صفت ایشان است . « مُسْتَهْزِئُونَ » : مسخره‌کنندگان . بازیچه قراردهندگان .

سوره بقره آیه ۱۵

متن آیه :
اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ

ترجمه :
خداوند ایشان را مسخره می‌نماید و آنان را رها ساخته تا کورکورانه به سرکشی خویش ادامه دهند .

توضیحات :
« يَسْتَهْزِئُ » : مسخره می‌کند . مورد استهزاء قرار می‌دهد . در آیه‌های ۱۴ و ۱۵ ، صنعت مشکله به کار رفته است که اتفاق در لفظ و اختلاف در معنی است . مثلاً در شعر زیر ، « ظلم » ، در مصرع اول ، به معنی ستم ، و در مصرع دوم ، به معنی پاداش به کار رفته است : کند گر بر تو ظلم از کین بداندیش تو هم آن ظلم کن بر وی میندیش « يَمُدُّهُمْ » : یاریشان می‌دهد . در اینجا به معنی : بدیشان مهلت و فرصت می‌دهد . « يَعْمَهُونَ » : سرگردان و حیران شوند . از ماده (عمه) به معنی کوردلی و سرگشتگی .

سوره بقره آیه ۱۶

متن آیه :
أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالََةَ بِالْهَدَىٰ فَمَا رِيحَتُ تِجَارَتِهِمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ

ترجمه :
اینان رهنمودهای (پروردگار) را به (بهای) گمراهی فروخته‌اند و چنین بازرگانی و معامله آنان سودی در بر ندارد ، و راه‌یافتگان (طریق حق و حقیقت) بشمار نمی‌آیند .

توضیحات :
« اشْتَرُوا » : خریدند . در اینجا به معنی : عوض کردند . « مُهْتَدِينَ » : راه‌یافتگان . راه‌یابان . « اشْتَرُوا الضَّلَالََةَ بِالْهَدَىٰ » : گمراهی را برگزیده‌اند و هدایت را رها کرده‌اند .

سوره بقره آیه ۱۷

متن آیه :
مِثْلَهُمْ كَمِثْلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَّا يُبْصِرُونَ

ترجمه :
داستان اینان ، همانند داستان کسی است که آتشی را با کوشش فراوان بیفزود (تا خود و همراهانش از آن استفاده کنند) و آن گاه که آتش دورو بر او را روشن گرداند ، پروردگار آتش آنان را خاموش و نابود نماید ، و ایشان را در انبوهی از تاریکیها رها سازد ، به گونه‌ای که چشمانشان (چیزی) نبیند .

توضیحات :
« مِثْلَهُمْ » : مثل ، به معنی صفت و وضع حال . « الَّذِي » : موصول است وصله آن (اسْتَوْقَدَ) و مفرد است . ولی پس از آن ضمیر (هم) و فعل (لا يُبْصِرُونَ) ذکر می‌شود که جمع است ! علت آن در بخش نخست آیه ، يك نفر ، و در بخش دوم آیه ، همان فرد همراه قوم و همراهانش مورد نظر است . به عبارت دیگر ، (اسْتَوْقَدَ) و (مَا حَوْلَهُ) به صورت مفرد ، سپس (ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ وَ تَرَكَهُمْ) به صورت جمع آمده است . علت آن ، این است که (الَّذِي) به منزله (مَنْ) گرفته

شده و ضمیري که به (مَنْ) برمي‌گردد ، مي‌تواند به صورت مفرد يا جمع باشد (نگا : زمر / ۳۳) .
« استَوْقَدَ » : برافروخت . تلاش کرد که آتش را شعله‌ور و زبانه‌کش سازد . « أَصَاءَت » : روشن کرد .

سوره بقره آیه ۱۸

متن آیه :
صَمَّ بِكُمْ عُمِّي فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ

ترجمه :

(آنان همچون) کران و لالان و کورانند و (به سوي حق و حقيقت) راه بازگشت ندارند .

توضیحات :

« صَمَّ » : جمع أَصَمَّ ، کران . « بُكُمْ » : جمع أَبْكُمْ ، لالان . « عُمِّي » : جمع أَعْمِي ، کوران .

سوره بقره آیه ۱۹

متن آیه :
أَوْ كَصَيْبٍ مِّنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ يَجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ

ترجمه :

يا گوئي داستان آنان همچون داستان کسانی است که به باران توفنده‌اي گرفتار آمده باشند که از آسمان فرو ریزد ، و در آن ، انبوه تاریکیها و رعد و برق بوده باشد ، و از بیم مرگ انگشتان خود را در گوشه‌هایشان فرو برند تا از صدای صاعقه در امان بمانند . (نمی‌دانند که) خدا از هر سو دور کافران را فرا گرفته است (و هر وقت و هر جا بخواهد نابودشان می‌نماید) .

توضیحات :

« صَيْبٍ » : باران تند . رگبار باران . در عبارت « كَصَيْبٍ » : مضاف حذف شده است ، و اصل آن چنین است : كَقَوْمِ أَصْحَابِ صَيْبٍ . . . « السَّمَاءِ » : آسمان . مراد ابر آسمان است . « فِيهِ ظُلُمَاتٌ . . . » : مراد این است که همراه یا تاریکیها و غیره است . « أَصَابِعَهُمْ » : اصابع جمع اصبع ، انگشتان . « آذَانِهِمْ » : آذان جمع اذن ، گوشها .

سوره بقره آیه ۲۰

متن آیه :
يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطَفُ أَبْصَارَهُمْ كُلَّمَا أَضَاءَ لَهُمْ مَشْيُوا فِيهِ وَإِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ترجمه :

چنان است که گوئي آذرخش آسمان می‌خواهد (نور) چشمانشان را برباید . هرگاه که (پیش پای ایشان را) روشن می‌دارد ، به پیش می‌روند . و چون (محیط) ایشان تاریک شود ، برجای خود می‌مانند . و اگر خدا می‌خواست گوش و چشمان ایشان را از میان می‌برد . چه خدا بر هر چیزی توانا است .

توضیحات :

« يَكَادُ » : نزدیک است . ماضی آن (كَادَ) است . صورت مثبت این فعل ، مفهوم جمله را منفي

می‌سازد (نگا : نور / ۳۵ و ۴۳) و صورت منفي این فعل ، مفهوم جمله را مثبت می‌نماید (نگا : بقره / ۷۱ ، نور / ۴۰) . « يَخْطَفُ » : می‌رباید . « أَبْصَرَ » : چشمها ، دیدگان . « كَلَّمَ » : هر زمان ، وقتی که . « أَضَاءَ » : روشن گردید . روشن کرد . از مصدر (إِضَاءَةٌ) از افعال ذووجهین است . « أَظْلَمَ » : تاریک گردید . تیره شد . « قَامُوا » : توقف کردند . ایستادند . « سَمِعَ » : نیروی شنوایی . در اینجا به معنی عضو شنوایی ، یعنی گوش است .

سوره بقره آیه ۲۱

متن آیه :

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

ترجمه :

ای مردم ! خدای خود را بپرستید ، آن که شما را و کسانی را آفریده است که پیش از شما بوده اند ، تا (خود را بدین وسیله پاک سازید و) راه پرهیزگاری بگیرید .

توضیحات :

« لَعَلَّ » : تا این که . شاید این که .

سوره بقره آیه ۲۲

متن آیه :

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

ترجمه :

خدای شما کسی است که زمین را برایتان بگسترده (و آن را در خور اقامت و سکونت کرد) و آسمان را (با تمام اجرام و ستارگان ، بسان) کاخی بیافرید و از آسمان آب فرو فرستاد و با آن ، انواع (گیاهان و درختان و) ثمرات را به وجود آورد تا روزی شما گردند . پس شرکاء و همانندهایی برای خدا به وجود نیاورید ، در حالی که شما (از روی فطرت) می‌دانید (که چنین کاری درست نیست) .

توضیحات :

« فِرَاشًا » : فرش . گسترده‌نی . « أَنْدَادًا » : جمع نَد ، انبارها ، همتاها . همگونها .

سوره بقره آیه ۲۳

متن آیه :

وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّنْ مِّثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

ترجمه :

اگر درباره آنچه بر بنده خود نازل کرده‌ایم ، دچار شک و دودلی هستید ، سوره‌ای همانند آن را بسازید (و ارائه دهید) و گواهان خود را بجز خدا (که بر صدق قرآن گواهی می‌دهد) فرا خوانید (تا بر صدق چیزی که آورده‌اید و همسان قرآنش می‌دانید ، شهادت دهند) اگر راستگو و درستکارید .

توضیحات :

« رَبِّبَ » : شك و گمان . « عَبَدْنَا » : بنده ما که محمد است . « شُهِدْنَاكُمْ » : شهداء جمع شهید به معنی شاهد است ، یعنی : گواهان . همدمان . کسانی که گواهی دهند که شما برحق هستید . « مِن دُونِ » : بجز . غیر از .

سوره بقره آیه ۲۴

متن آیه :
فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا وَلَٰكِن تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ

ترجمه :

و اگر نتوانستید که چنین کنید - و هرگز نخواهید توانست - پس (لازم است که با انجام کارهای نیکو و دوری از بدیها) خود را از آتشی که (بخشی از) افروزینه آن انسان و سنگ (اصنام) است ، به دور دارید . آتشی که برای (شکنجه) کافران آماده گشته است .

توضیحات :

« وَقُودُ » ، هیمة آتش . افروزینه . « أُعِدَّتْ » : آماده شده است .

سوره بقره آیه ۲۵

متن آیه :
وَيُبَشِّرُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأَنُوتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

ترجمه :

مژده بده به کسانی که ایمان آورده‌اند و کردار نیکو انجام داده‌اند ، این که ایشان را است باغهای (بهشتی) که در زیر درختان آن رودها روان است . هرگاه بعضی از میوه‌های آنها بدیشان عطاء شود ، گویند : بیشتر این نصیمان گشته بود ، و همسان آن را آورده‌اند . (چه چنین میوه‌هایی در جنس و شکل یکی بوده ، ولی طعم و مزه جداگانه‌ای دارند) . و در آنجا همسران پاک و بی عیبی داشته و در آنجا جاویدان خواهند ماند .

توضیحات :

« جَنَّاتٍ » : جمع جَنَّة ، باغها ، مراد بهشت است . « مِنْ قَبْلُ » : پیش‌تر ، در دنیا ، یا در بهشت . « مُتَشَابِهًا » : همانند و همگون در خوبی و مزه و زیبایی . حال ضمیر (ه) است . « أَزْوَاجٌ » : همسران . « مُطَهَّرَةٌ » : پاکیزه از عیوب زنان دنیا ، از قبیل حیض و نفاس . « خَالِدُونَ » : جاویدانان . سرمدیان .

سوره بقره آیه ۲۶

متن آیه :
إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَّا بَعُوضَةٌ فَمَا فَوْقَهَا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا بِضُلِّهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ

ترجمه :

خداوند شرم ندارد از این که مثال بزند به (کوچکترین موجودات) ، پشه‌ای یا کمتر از آن . کسانی که اهل ایمانند می‌دانند (هدف از این تمثیل چیست و) این صحیح و درست است و از جانب خدایشان می‌باشد . و اما کسانی که راه کفر و انکار را برگزیده‌اند ، می‌گویند : خواست خدا از

این مثل چیست ؟ (باید بدانند) خدا با بیان این نوع مثل ، بسیاری را سرگردان و ویلان می سازد ، و بسی را (به سوي حق) راهنمایی می نماید . و اما خدا جز کجروان و منحرفان را با آن گمراه و حیران نمی گرداند .

توضیحات :

« لَا يَسْتَحْيِي » : شرم نمی کند . مراد این است که : ترك نمی کند و امتناع نمی ورزد . « مَثَلًا مَّا » : ما در آن زائد است و (بَعْوَضَةً) بدل از « مَثَلًا » است . « بَعْوَضَةً » : پشه . « فَوْقَهَا » : بالاتر از آن . در معنی مراد کوچکی است . یعنی : کمتر و پائین تر از آن . « يُضِلُّ بِهِ . . . » : گمراه می سازد بدین مثل . مراد این است که قرآن همچون غذای پرچربی است ، برای شخص سالم مفید است و برای شخص بیمار مضر (نگا : ابراهیم / ۲۷ ، غافر / ۳۴) .

سوره بقره آیه ۲۷

متن آیه :

الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ
أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

ترجمه :

آن کسانی که پیمانی را که قبلاً با خدا (به واسطه فطرت و عقل و پیغمبران) محکم بسته اند ، می شکنند و آنچه را که خدا دستور داده است که گسیخته نشود (از قبیل : صله رحم ، مودت ، مهربانی ، رعایت حقوق انسانی ، و غیره) آن را می گسلند ، و در روی زمین به فساد و تباهی دست می یازند ، اینان بی گمان زیانباراند .

توضیحات :

« يَنْقُضُونَ » : می شکنند . « عَهْدَ اللَّهِ » : پیمان خدا که در (اعراف / ۱۷۲) مذکور است . « مِيثَاقٍ » : اسم آلت است ، به معنی : آنچه عهد و پیمان بدان بسته می شود . یا مصدر میمی است و به معنی : استوارکردن ، بستن . « خَاسِرُونَ » : زیانباران . زیانکاران .

سوره بقره آیه ۲۸

متن آیه :

كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَكُنْتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

ترجمه :

(جای تعجب است) چگونه خدا را انکار و نسبت بدو کفر می ورزید ؟ در صورتی که (نگاهی به چگونگی هستی خودتان و اوضاعی که دارید ، برای پی بردن به وجود خدا کافی است) شما (چیزهای بی جان و) مردگانی بودید که خدا شما را بیافرید و جانتان بخشید . سپس شما را می میراند ، و بعد از آن زنده تان می گرداند . آن گاه به سوي او برگردانده می شوید .

توضیحات :

« كَيْفَ » : چگونه . « أَمْوَاتًا » : مردگان . مراد خاکی است که در آن حیات نیست . « أَحْيَاكُمْ » : زندگیتان بخشید . جان به پیکرتان دمید . مراد آفرینش انسان از خاک است . « ثُمَّ يُمِيتُكُمْ » : سپس شما را می میراند . مراد بعد از پایان عمر است . « ثُمَّ يُحْيِيكُمْ » : سپس شما را زنده می گرداند . مراد هنگام رستاخیز است .

سوره بقره آیه ۲۹

متن آیه :
هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَهُوَ يَكُلُّ شَيْءٍ عَالِمٌ

ترجمه :
خدا آن کسی است که همه موجودات و پدیده‌های روی زمین را برای شما آفرید ، آن گاه به آسمان پرداخت و از آن هفت آسمان منظم ترتیب داد . خدا دانا و آشنا به هر چیزی است .

توضیحات :
« ثم » : سپس . این واژه در اینجا ترتیب زمانی را نمی‌رساند . همان گونه که در شعر زیر نیز چنین است : *إِن مِّن سَادٍ ثُمَّ سَادَ أَبُوهُ ثُمَّ قَدْ سَادَ قَبْلَ ذَلِكَ جَدُّهُ* . . . مراد این است که : خداوند آسمانها و زمین را قبلاً به صورت گازهای پراکنده آفریده است و بعداً آسمانها را هفت تا نموده و زمین را به گونه‌ای که قابل زیست باشد در آورده است (نگا : فصلت / ۱۱) . لذا تصور نشود زمین قبل از آسمانها پدید آمده باشد . « استوی » : اراده‌اش بر آن قرار گرفت . قصد کرد . « سوی » : آراسته و پیراسته کرد . متناسب و بجا آفرید (نگا : ملک / ۳) . « عَالِمٌ » : بس آگاه .

سوره بقره آیه ۳۰

متن آیه :
وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَن يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ

ترجمه :
زمانی (را یادآوری کن) که پروردگارت به فرشتگان گفت : من در زمین جانشینی بیافرینم (تا به آبادانی زمین پردازد و آن زیانگاری و ناواری را که برای زمین معین داشته‌ام به اتمام رساند و آن انسان است . فرشتگان دریافتند که انسان بنا به انگیزه‌های سرشتی زمین‌اش فساد و تباهی برپا می‌دارد . پس برای دانستن نه اعتراض کردن از خدا پرسیدند که حکمت برتری دادن انسان بر ایشان برای امر جانشینی چیست و) گفتند : آیا در زمین کسی را به وجود می‌آوری که فساد می‌کند و تباهی راه می‌اندازد و خونها خواهد ریخت ، و حال آن که ما (پیوسته) به حمد و ستایش و طاعت و عبادت تو مشغولیم ؟ گفت : من حقایق را می‌دانم که شما نمی‌دانید .

توضیحات :
« إِذْ » : آن گاه را که . زمانی را که . مفعول به فعل محذوفی مانند (اذْكَرُ) است . « جَاعِلٌ » : سازنده . پدیدآورنده . « خَلِيفَةً » : جانشین . برخی واژه خلیفه را جانشین خدا معنی کرده‌اند ، که چندان چنگی به دل نمی‌زند ، و برخی آن را جانشین یکدیگر مردمان گرفته‌اند که سخنی مقبول و پسندیده است . « يَسْفِكُ » : خونریزی می‌کند . « الدِّمَاءَ » : جمع دم ، خونها . « نَسْبِحُ » : تسبیح می‌گوئیم . به پاکی می‌ستائیم . « نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ » : ستایشگرانه به تنزیه و پاکی تو می‌پردازیم . حرف باء در اینجا معنی حال را می‌رساند (نگا : مائده / ۶۱) . « نُقَدِّسُ » : به پاکی می‌ستائیم .

سوره بقره آیه ۳۱

متن آیه :
وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

ترجمه :

سپس به آدم نامهاي (اشیاء و خواصّ و اسرار چیزهائي را که نوع انسان از لحاظ پیشرفت مادي و معنوي آمادگي فراگيري آنها را داشت ، به دل او الهام کرد و بدو) همه را آموخت . سپس آنها را به فرشتگان عرضه داشت و فرمود : اگر راست مي‌گوئيد (و خود را براي امر جانشيني از انسان بایسته‌تر مي‌بينيد) اسامي (و خواصّ و اسرار) اينها را برشماريد .

توضیحات :

« الْأَسْمَاءَ » : نامها . در اینجا مراد نامیده‌ها است . « عَرَضَهُمْ » : آنها را نمود . ضَمِيرٌ (هُمْ) به (الْأَسْمَاءَ) برمي‌گردد . در اینجا چون منظور از اسماء ، مسمیات است و در میان مسمیات ، ذوي العقول نیز یافته مي‌شود ، از راه تغليب ، ضمير (هُمْ) به کار رفته است . « أَنْيُونِي » : مرا باخبر کنید .

سوره بقره آیه ۳۲

متن آیه :

قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

ترجمه :

فرشتگان گفتند : منزهي تو ، ما چیزی جز آنچه به ما آموخته‌اي نمي‌دانيم (و توانائي جانشيني را در زمین و استعداد اشتغال به امور مادي را نداريم و معترفيم که آدم موجودي شایسته‌تر از ما است و) تو دانا و حکيمي .

توضیحات :

« سُبْحَانَكَ » : تو پاک و منزهي . سُبْحَانَ مصدر یا اسم مصدر است و مفعول مطلق است . « حَكِيمٌ » : کسی که کارها را جز از روی حکمت نکند .

سوره بقره آیه ۳۳

متن آیه :

قَالَ يَا آدَمُ أَنْبِئْهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ الْغَيْبَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ

ترجمه :

فرمود : اي آدم ! آنان را از نامها (و خواصّ و اسرار اين) پديده‌ها آگاه کن . هنگامی که آدم (فرمان خدا را لبیک گفت و) فرشتگان را از (خواصّ و اسرار اشیاء و) پديده‌ها آگاه کرد ، خداوند فرمود : به شما نگفتم که من غيب (و راز) آسمانها و زمین را مي‌دانم و از آنچه شما آشکار مي‌کنيد یا پنهان مي‌داشتيد ، نیز آگاهم ؟

توضیحات :

« أَنْبَأَ » : باخبر کرد . آگاه نمود . « تُبْدُونَ » : پديدار مي‌کنيد . نمايان مي‌سازيد .

سوره بقره آیه ۳۴

متن آیه :

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ

ترجمه :

و هنگامی (را یادآوري کن) که به فرشتگان گفتيم : براي آدم سجده (بزرگداشت و خضوع ، نه

عبادت و پرستش (بربید . همگي سجده بردند جز ابليس که سر باز زد و تکبر ورزید ، و) به خاطر نافرمانی و تکبر (از زمره کافران شد .

توضیحات :

« أَسْجُدُوا لِآدَمَ » : مراد این است که در برابر آدم خضوع کنید و در راه مصلحت او به کار پردازید .
« إِبْلِيسَ » : اهریمن . « إِلَّا إِبْلِيسَ » : مگر اهریمن . استثناء منقطع است و ابليس از جنس فرشتگان نیست و بلکه از زمره جنیان است (نگا : کهف / ۵۰) . « آيَا » : خودداری کرد . سر باز زد . « اسْتَكْبَرَ » : سرکشی کرد . خویشتن را بزرگتر از آن دید .

سوره بقره آیه ۳۵

متن آیه :

وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ

ترجمه :

و گفتیم : ای آدم ! تو با همسرت در بهشت سکونت کن و از (نعمتهای فراوان و گوارای) آن ، هرچه و هر کجا که می‌خواهید ، خوش و آسوده بخورید ولیکن نزدیک این درخت نشوید و از آن نخورید . چه (اگر چنین کنید) از ستمگران خواهید شد .

توضیحات :

« رَغَدًا » : به وفور . به فراوانی . صفت مصدر مجذوفی است که تقدیر آن چنین است : أَكَلًا رَغَدًا . یا حال بشمار است . « حَيْثُ » : هر جا . « شِئْتُمَا » : خواستید . « الشَّجَرَةَ » : درخت . نوع آن را خداوند روشن فرموده است .

سوره بقره آیه ۳۶

متن آیه :

فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ

ترجمه :

اما شیطان موجب لغزش آنان شد و ایشان را از آنچه در آن بودند (که بهشت بود) خارج ساخت و (در این هنگام) به آنان گفتیم : همگي (به زمین) فرود آئید ، در حالی که بعضی دشمن بعضی خواهید بود ، و برای شما تا مدتی در زمین جا و قرارگاه و فرایند و بهره‌گیری است .

توضیحات :

« أَزَلَّ » : لغزانید . دچار لغزش کرد . « اهْبِطُوا » : فرود آئید . پائین افتید . مراد آدم و حواء و ابليس است . « مُسْتَقَرٌّ » : جایگاه زندگی . قرارگاه . « مَتَاعٌ » : کالا . آنچه از آن بهره‌مند شوند . « حِينٍ » : زمان . روزگار . در اینجا مراد قیامت است .

سوره بقره آیه ۳۷

متن آیه :

فَتَلَقَى آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

ترجمه :

سپس آدم از پروردگار خود کلماتی را دریافت داشت (و با گفتن آنها توبه کرد) و خداوند توبه او را پذیرفت . خداوند بسیار توبه‌پذیر و مهربان است .

توضیحات :

« تَلَقَّيَا » : دریافت داشت . بیاموخت . « كَلِمَاتٍ » : سخنانی که در (اعراف / ۲۳) آمده است .
« تَابَ عَلَيْهِ » : توبه‌اش را پذیرفت و او را بخشید . « التَّوَابُ » : بسیار توبه‌پذیر .

سوره بقره آیه ۳۸

متن آیه :

قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَن تَبِعَ هُدَايَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

ترجمه :

گفتیم : همگی از آنجا (به زمین) فرود آئید و چنانچه هدایتی از طرف من برای شما آمد (که حتماً هم خواهد آمد) کسانی که از من پیروی کنند ، نه ترسی بر آنان خواهد بود و نه غمگین خواهند شد .

توضیحات :

« إِمَّا » : اگر که . مرکب از (اِنْ) شرطیه و (مَا) ی تأکید است که آن را مسلطه نیز می‌نامند .
« يَأْتِيَنَّ » : بیگمان می‌آید . « تَبِعَ » : پیروی کرد .

سوره بقره آیه ۳۹

متن آیه :

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

ترجمه :

و کسانی که کافر شوند و آیه‌های ما را تکذیب کنند (و نادیده گیرند) اهل دوزخند و همیشه در آنجا خواهند ماند .

توضیحات :

« آيَاتٍ » : آیه‌های خواندنی کتابهای آسمانی ، و نشانه‌های دیدنی کتاب جهانی .

سوره بقره آیه ۴۰

متن آیه :

يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أُوفِ بِعَهْدِكُمْ وَإِيَّايَ فَارْهَبُونِ

ترجمه :

ای بنی‌اسرائیل ! به یاد آورید نعمتی را که بر شما ارزانی داشته‌ام (با اندیشیدن درباره آن و ادای شکر لازم) ، و به پیمان من (که ایمان و کردار نیک و باور به پیغمبرانی است که بعد از موسی آمده‌اند) وفا کنید تا به پیمان شما (که پاداش نیکو و بهشت برین است) وفا کنم ، و تنها از من بترسید (نه از کس دیگری) .

توضیحات :

« بَنِي إِسْرَائِيلَ » : پسران اسرائیل . اسرائیل لقب یعقوب است . « أَوْفُوا » : به تمام و کمال وفا کنید . « أُوفِ » : وفا می‌کنم . « إِيَّايَ » : از من . « إِرْهَبُونِ » : از من بترسید . یاء ضمیر حذف

شده و در اصل (إِرْهَبُونِي) است .

سوره بقره آیه ۴۱

متن آیه :

وَأَمِنُوا بِمَا أَنْزَلْتُ مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَكُمْ وَلَا تَكُونُوا أَوَّلَ كَافِرٍ بِهِ وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا وَإِيَّايَ فَاتَّقُونِ

ترجمه :

و ایمان آورید به آنچه فرو فرستاده‌ام (که قرآن است) و تصدیق کننده چیزی است که در پیش شما است (و آن کتابهای آسمانی و توحید و عبادت خدا و دادگري در میان مردم است) ، و نخستین کافران به آن نباشید (به جای این که نخستین مؤمنان به آن باشید) ، و آیه‌های مرا به بهای ناچیز مغروشید (و آنها را پشت گوش نیندازید ، تا در برابر آن ، بهای ناچیز دنیا را دریافت دارید) و تنها از من بترسید (و راه مرا در پیش گیرید و از عذاب من بپرهیزید) .

توضیحات :

« مَا أَنْزَلْتُ » : آنچه فرستاده‌ام . مراد قرآن است . « مُصَدِّقًا » : تصدیق کننده . حال (مَا) یا ضمیر (ه) محذوف بعد از فعل (أَنْزَلْتُ) است (نگا : آل عمران / ۵۳) . « لَا تَشْتَرُوا » : مغروشید . مراد این است که عوض نکنید . « ثَمَنًا » : پول . بها .

سوره بقره آیه ۴۲

متن آیه :

وَلَا تَلَيْسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُوا الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

ترجمه :

و حق را (که از جانب خدا فرو فرستاده شده است) با باطل (که خودتان آن را به هم بافته‌اید) نیامیزید ، و حق را (که از جمله آن صدق محمد است) پنهان نکنید . و حال آن که می‌دانید (پیغمبری او ، راست است) .

توضیحات :

« لَا تَلَيْسُوا » : آمیخته نکنید . می‌آمیزید (نگا : بقره / ۷۹ ، آل عمران / ۷۸) . « تَكْتُمُوا » : این فعلی عطف بر (لَا تَلَيْسُوا) و مجزوم است . « وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ » : حال آن که می‌دانید . واو آن ، حالیه است .

سوره بقره آیه ۴۳

متن آیه :

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ

ترجمه :

و نماز را برپا دارید و زکات را بپردازید و با نمازگزاران (به صورت جماعت) نماز بخوانید .

توضیحات :

« أَقِيمُوا » : برپای دارید . چنان که باید بخوانید . « ارْكَعُوا » : به رکوع روید . به رکوع و سجود روید . فروتنانه کرنش برید و خم شوید . « الرَّاكِعِينَ » : به رکوع‌روندگان . متواضعان . « ارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ » : به همراه خاشعان در برابر اوامر خدا خشوع کنید (نگا : مائده / ۵۵) .

سوره بقره آیه ۴۴

متن آیه :

أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

ترجمه :

آیا مردم را به نیکوکاری فرمان می‌دهید (و از ایشان می‌خواهید که بیشتر به طاعت و نیکیها بپردازند و از گناهان دست بردارند) و خود را فراموش می‌کنید (و به آنچه به دیگران می‌گوئید ، خودتان عمل نمی‌کنید ؟) در حالی که شما کتاب می‌خوانید (و تورات را در اختیار دارید و در آن تهدید خدا را درباره آن که کردارش مخالف گفتار است ، مطالعه می‌کنید ؟) . آیا نمی‌فهمید (و عقل ندارید تا شما را از این کردار زشت بازدارد ؟) .

توضیحات :

« الْبِرِّ » : خیر و خوبی . هر آنچه در آن خوبی باشد (نگا : بقره / ۱۷۷) . « تَنْسَوْنَ » : فراموش می‌کنید . « لا تَعْقِلُونَ » : نمی‌فهمید (نگا : بقره / ۷۳ ، عنکبوت / ۴۳) .

سوره بقره آیه ۴۵

متن آیه :

وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ

ترجمه :

و از شکیبایی (و واداشتن نفس بر آنچه دوست ندارد ، از جمله روزه) و نماز (که دل را پاکیزه و انسان را از گناهان و پلیدیها به دور می‌دارد) یاری جوئید ، و نماز سخت دشوار و گران است مگر برای فروتنان (دوستدار طاعت و عبادت) .

توضیحات :

« اسْتَعِينُوا » : یاری جوئید . مدد بطلبید . « إِنَّهَا » : این که آن . مرجع ضمیر (هَا) واژه (الصَّلَاةِ) است . « كَبِيرَةٌ » : سخت . سنگین .

سوره بقره آیه ۴۶

متن آیه :

الَّذِينَ يَطْنُونَ أَنْفُسَهُمْ أَصْحَابُ الْمَأْثَمِ وَأَنْتُمْ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

ترجمه :

آن کسانی که به یقین می‌دانند خدای خویش را (پس از دوباره زنده شدن) ملاقات خواهند کرد ، و این که ایشان به سوی او باز خواهند گشت (تا حساب و کتاب پس بدهند و پاداش و پادافره خود را دریافت دارند) .

توضیحات :

« يَطْنُونَ » : گمان می‌برند . در اینجا به معنی یقین دارند (نگا : بقره / ۲۴۹ ، حاقه / ۲۰) . « الْمَأْثَمِ » : ملاقات‌کنندگان .

سوره بقره آیه ۴۷

متن آیه :

يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ

ترجمه :

ای بنی اسرائیل ! به یاد آورید نعمت مرا که بر شما ارزانی داشتم ، و این که من شما را (از نظر نعمتهای گوناگون) بر جهانیان برتری دادم .

توضیحات :

« فَضَّلْتُمْ » : فضیلت و نعمت افزونتان بخشیدم . در اینجا تفضیل پدران به حساب پسران گرفته شده است ؛ زیرا که افتخار آباء مایه افتخار ابناء است . اما افتخار آباء یهودیان در تمسک به فضائل و ترک رذائل و استقامت بر راستای خداشناسی بوده است . اگر ابناء یهودیان نیز چنین باشند ، استحقاق تفضیل را دارند . ولی در صورت انحراف از راه خدا و ترک روش انبیاء ، هر کس دیگری می تواند بالاتر و برتر از ایشان باشد . « الْعَالَمِينَ » : جهانیان . مراد اهل زمان معاصر پدرانشان است . چه آنان اهل کتاب بوده و پیغمبران زیادی از میانشان برانگیخته شده بودند ، و همسایگانشان بت پرست بوده و در کفر و ضلالت بسر می بردند .

سوره بقره آیه ۴۸

متن آیه :

وَ اتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا شَفَاعَةٌ وَلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا هُمْ يَنْصُرُونَ

ترجمه :

و بترسید از روزی که (در آن به حساب همگان رسیدگی می شود و) از دست کسی برای کس دیگری ، چیزی ساخته نیست ، و از او میانجیگری پذیرفته نمی گردد ، و از کسی بلاگردان و جایگزین قبول نمی شود ، و کسی به یاری کسی بر نمی خیزد و همدیگر را نمی توانند کمک کنند .

توضیحات :

« يَوْمًا » : روزی . مفعول به فعل (اتَّقُوا) است . « لَا تَجْزِي . . . عَنْ » : بر عهده نمی گیرد و به جای او اداء نمی کند (نگا : بقره / ۱۲۳) . « شَفَاعَةٌ » : میانجیگری . « عَدْلٌ » : فدیة . بدل . تاوان . همتا . قیمت .

سوره بقره آیه ۴۹

متن آیه :

وَإِذْ نَجَّيْنَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ يُدَبِّحُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ

ترجمه :

و (به یاد آورید) آن گاه را که شما را از دست فرعون و فرعونیان رها ساختیم ، آنان که بدترین شکنجه ها را به شما می رسانیدند . پسرانتان را سر می بریدند (از ترس این که نکند کسی از میان آنان برخیزد و سلطنت و قدرت را از دست فرعون خارج سازد) و زنانتان را زنده می گذاشتند (تا به خدمت آنان کمر بندند) ، و در این (شکنجه و تهدید به نابودی) آزمایش بزرگی از جانب خدا ، برایتان بود .

توضیحات :

« نَجَّيْنَا » : رها نمودیم . « يَسُومُونَكُمْ » : بر سرتان می آورند . به شما می رسانند . برایتان می خواهند . « يَسْتَحْيُونَ » : زنده باقی می گذارند . « بَلَاءٌ » : آزمایش . آزمون (نگا : اعراف / ۱۶۸ ،

انبیاء / ۳۵) .

سوره بقره آیه ۵۰

متن آیه :
وَإِذْ فَرَقْنَا بِكُمْ الْبَحْرَ فَأَنْجَيْنَاكُمْ وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ

ترجمه :

و (به یاد آورید) آن گاه را که به خاطر شما و برای شما دریا را از هم شکافتیم (و میان آب آن ، فاصله انداختیم تا از آنجا عبور کنید) و شما را رها نیدیم و خاندان فرعون را (در جلو دیدگانتان) غرق کردیم و شما می‌نگریستید (و می‌دیدید که بعد از بیرون رفتنتان ، دریا چگونه بر آنان بهم می‌آید) .

توضیحات :

« فَرَقْنَا » : فاصله انداختیم . از هم شکافتیم . « بِكُمْ » : برای شما و به خاطر شما . حرف باء در آن به منزله لام تعلیل است .

سوره بقره آیه ۵۱

متن آیه :
وَإِذْ وَعَدْنَا مُوسَىٰ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ

ترجمه :

و (به یاد آورید) آن گاه را که با موسی چهل شب (و روز) وعده گذاشتیم (که به مناجات پردازد . هنگامی که به میعادگاه رفت و راز و نیاز به پایان رسید ، و برگشت ، دید که منحرف گشته‌اید و) پس از او گوساله‌پرستی پیش گرفته‌اید ، (گوساله‌ای که سامری آن را ساخته بود و معبودتان کرده بود) و بر خود ستمگر شده‌اید (چون برای خدا شریک و انباز ساخته‌اید) .

توضیحات :

« وَعَدْنَا » : وعده دادیم . « اتَّخَذْتُمْ » : گرفتید . این فعل گاهی به دو مفعول نیاز دارد و گاهی به یکی اکتفاء می‌کند . در اینجا مفعول دوم محذوف است که (إِلَهًا) یا (مَعْبُودًا) است . تقدیر چنین است : اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ إِلَهًا . « الْعِجْلَ » : گوساله .

سوره بقره آیه ۵۲

متن آیه :
ثُمَّ عَفَوْنَا عَنْكُمْ مِّنْ بَعْدِ ذَلِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

ترجمه :

سپس از شما در گذشتیم و بعد از آن (توبه کردید و شما را آمرزیدیم) شاید سپاسگزاری کنید (و در برابر عفو و فضل خدا ، تنها به عبادت او پردازید) .

توضیحات :

« عَفَوْنَا » : عفو کردیم . گذشت نمودیم .

سوره بقره آیه ۵۳

متن آیه :

وَإِذْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

ترجمه :

(به یاد آورید) آن گاه را که به موسی کتاب (تورات) عطاء کردیم که جدائی انداز (حق و باطل ، و حلال و حرام) است ، تا این که راه یابید (به نور آن ، و با اندیشه ژرف ، هدایت را از ضلالت باز شناسید) .

توضیحات :

« آتَيْنَا » : دادیم . « الْكِتَابَ » : مراد تورات است . « الْفُرْقَانَ » : جداکننده حق از باطل ، و حلال از حرام . مصدر ثلاثی مجرد است و در معنی اسم فاعل ، یعنی : فارق به کار رفته است . فرقان صفت (الْكِتَابَ) است . یعنی عطف صفت بر موصوف شده است . شاید هم مراد از فرقان معجزاتی است که جداسازنده ادعای راستین از ادعای دروغین است . یا این که مراد شرعی است که جداکننده حلال از حرام است . در این صورت ، عطف (الْفُرْقَانَ) بر (الْكِتَابَ) از قبیل عطف خاص بر عام است .

سوره بقره آیه ۵۴

متن آیه :

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ أِفْئَامًا أَخَذْتُم مِّنْ عِبَادِي إِلَٰهِي آلِهَاتٍ فَاصْبِرُوا إِنِّي أَخَذْتُ مِنَ اللَّهِ عَهْدًا إِنَّكُمْ تَارِكُونَ

ترجمه :

(به یاد آورید) آن گاه را که موسی به قوم خود گفت : ای قوم من ! شما با پرستیدن گوساله ، بر خود ستم کرده اید ، پس به سوی آفریدگار خویش برگردید و توبه کنید . بدین گونه که نفس (سرکش) خود را بکشید (و جان تازه و پاکي را به کالبد خویش بدمید) و این در پیشگاه آفریدگارتان برای شما بهتر است . (و چون چنین کردید ، لطف خدا شما را در برگرفت) و توبه شما را پذیرفت . چه او بسیار توبه پذیر و مهربان است .

توضیحات :

« بَارِئٌ » : آفریننده . هستی بخش . « أَفْئَامًا » : نفسهای خود را با زدودن شهوات مهار کنید و آنها را پاکیزه دارید . بیگناهان شما ، گناهکاران شما را بکشند .

سوره بقره آیه ۵۵

متن آیه :

وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَى لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى تَرَى اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْكُمُ الصَّاعِقَةُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ

ترجمه :

(به یاد آورید) آن گاه را که گفتید : ای موسی ! هرگز به تو ایمان نخواهیم آورد ، مگر آن که خدا را آشکارا ببینیم . پس صاعقه آسمانی شما را فرا گرفت ، در حالی که می دیدید (که به سبب سرکشی و درخواست ناروا ، به چه مصیبت بزرگی دچار آمده اید) .

توضیحات :

« جَهْرَةً » : آشکارا . عیان . جَهْرَةً صفت مصدر محذوفی است و تقدیر آن چنین است : حَتَّى تَرَى اللَّهَ رُؤْيَةً جَهْرَةً .

سوره بقره آیه ۵۶

مَتْنِ آيَةِ :
ثُمَّ بَعَثْنَاكُمْ مِنْ بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

ترجمه :

سپس بعد از مرگ (نفس سرکش) ، شما را برانگیختیم و (بیداری بخشیدیم) تا این که سپاسگزاری کنید .

توضیحات :

« بَعَثْنَاكُمْ » : شما را بیدار و هوشیار کردیم . شما را زنده کردیم . « مَوْتِ » : غفلت و جهالت . مرگ .

سوره بقره آیه ۵۷

مَتْنِ آيَةِ :
وَطَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ وَأَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّاءَ وَالسَّلْوَى كُلُّوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَمَا ظَلَمُونَا وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

ترجمه :

(از جمله نیکبهایی که در حق شما روا داشتیم ، این که) ابر را چون سایه بانی ، بالای سرتان نگاه داشتیم و برای شما ترنجبین و بلدرچین فرستادیم (و گفتیم :) از چیزهای پاکي بخورید که روزي شما کرده ایم . (ولي ایشان کفران نعمت کردند و ناسپاسي ورزیدند) و بر ما ستم نکردند ، بلکه بر خود ستم نمودند .

توضیحات :

« طَلَّلْنَا » : سایه بان کردیم . « الْغَمَامَ » : ابر . « الْمَنَّاءَ » : ترنجبین . گزنگبین . « السَّلْوَى » : پرندۀ بلدرچین . سماني .

سوره بقره آیه ۵۸

مَتْنِ آيَةِ :
وَإِذْ قُلْنَا ادْخُلُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ فَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ رَغَدًا وَاَدْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُولُوا حِطَّةً نَغْفِرْ لَكُمْ خَطَايَاكُمْ وَسَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ

ترجمه :

(به یاد آورید) آن گاه را که گفتیم : به این شهر (بزرگی که پیغمبرتان موسی برایتان نام برده است) وارد شوید و هرگونه که می خواهید و هر چه که لازم دارید فراوان و آسوده بخورید و از دروازه (آن شهر) با خشوع و خضوع وارد شوید و بگوئید : خدایا ! از گناهان ما درگذر ، تا گناهان شما را بیامرزیم . ما به نیکوکاران (از عفو و مغفرت) فزونتر می بخشیم .

توضیحات :

« الْقَرْيَةَ » : شهر . برخی آن را بیت المقدس ، و برخی اریحا می دانند . ولي قرآن نام شهر را مشخص نفرموده است . « حَيْثُ » : هرگونه . هرجا . « رَغَدًا » : فراوان . گوارا و پاکیزه . حال مصدر محذوفی است که تقدیر آن چنین است : أَكَلًا رَغَدًا . « سُجَّدًا » : فروتنانه . جمع ساجد ، حال ضمیر (و) در (ادْخُلُوا) است . « حِطَّةً » : زدودن . برطرف کردن . مرفوع است چون خبر مبتدای محذوف است . تقدیر چنین است : مَسَأَلْتُنَا حِطَّةً . یعنی : درخواست ما اسقاط خطایا و

زدودن گناهان است .

سوره بقره آیه ۵۹

متن آیه :

قَبِلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَنْزَلْنَا عَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا رِجْزًا مِّنَ السَّمَاءِ يَمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ

ترجمه :

سپس ستمگران (از فرمان خدایشان سرپیچی کردند) و گفتاری را که به آنان گفته بودیم دیگر کردند و دیگرگون گفتند . پس در برابر سرپیچی و تمردشان ، از آسمان بر آنان عذابی نازل کردیم .

توضیحات :

« غَيْرَ » : منصوب به نزع خافض است . یا این که مفعول دوم فعل (بَدَل) است . « رِجْزًا » : عذاب . عقوبت . « يَمَا » : بدان سبب که .

سوره بقره آیه ۶۰

متن آیه :

وَإِذِ اسْتَسْقَىٰ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَّشْرَبَهُمْ كُلُوا وَاشْرَبُوا مِن رِّزْقِ اللَّهِ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ

ترجمه :

(به یاد آورید) هنگامی را که موسی برای قوم خود طلب آب کرد (وقتی که در بیابان ، تشنگی بر همگان چیره شده بود) . پس گفتیم : عصای خویش را بر سنگ بزن . آن گاه دوازده چشمه از سنگ جوشیدن گرفت . هر تیره‌ای از مردم ، آبشخور خود را دانست (و بدیشان گفتم :) از روزی خدا بخورید و بنوشید و تباهاکارانه در زمین به لاف و گزاف و تجاوز و تعدی نپردازید .

توضیحات :

« اسْتَسْقَىٰ » : آب خواست . « عَيْنًا » : چشمه . « أَنَاسٍ » : مردم . « مَشْرَبَ » : آبشخور . « لَا تَعْتُوا » : تباهی نکنید . در فساد زیاده‌روی نکنید . « مُفْسِدِينَ » : فسادپیشگان . تباهاکاران . حال مؤکده ضمیر (و) در (لَا تَعْتُوا) است . « لَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ » : منظور نهی از غوطه‌ور شدن در فساد است ، والا هر فسادی ناپسند است . همان گونه که هر ربائی حرام و زشت است ، ولی به همین شیوه خداوند فرموده است : لَا تَأْكُلُوا الرِّبَا أَضْعَافًا مُّضَاعَفَةً .

سوره بقره آیه ۶۱

متن آیه :

وَإِذِ قُلْتُمْ يَا مُوسَىٰ لَنْ نَصْبِرَ عَلَىٰ طَعَامٍ وَاحِدٍ فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا تُنْبِتُ الْأَرْضُ مِن بَقْلِهَا وَقِثَآئِهَا وَفُومِهَا وَعَدَسِيهَا وَبَصَلِهَا قَالَ أَتَسْتَبْدِلُونَ الَّذِي هُوَ أَدْنَىٰ بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ اهْبِطُوا مِصْرًا فَإِنَّ لَكُم مَّا سَأَلْتُمْ وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذَّلِيلَةُ وَالْمَسْكِينَةُ وَبِأُولَئِكَ يَغْضَبُ مِنَ اللَّهِ ذَلِكَ يَأْتِيهِمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْتُلُوا النَّبِيِّينَ بِغَيْرِ الْحَقِّ ذَلِكَ يَمَّا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ

ترجمه :

(به یاد آورید) آن گاه را که گفتید : ای موسی ! ما بر یک خوراک (ترنجبین و بلدرچین) شکیبائی نداریم . از خدای خود بخواه که برای ما آنچه را زمین از سبزی و خیار و گندم و سیر و

عدس و پیاز می‌رویاند ، بیرون آورد . موسی گفت : آیا برآیند که چیز پست‌تر را جانشین چیز بهتر سازید ؟ پس (از سرزمین سیناء) به شهری (از شهرها) فرود آید که در آنجا آنچه را خواسته اید خواهید یافت ، و (به سبب این غرور و سرمستی و سرکشی) گرفتار خواری و تنگدستی شدند و در خور خشم خدا گردیدند . این هم بدان علت بود که به آیات خدا بی‌باور شدند و پیغمبران را بدون سبب و تنها به انگیزه مخالفت با حق می‌کشتند . این (تکفیر آیات و کشتن پیامبران ، بر اثر تکرار گناهان و غرق شدن در معاصی بود که بدیشان جرأت داده بود که) سرکشی کنند و به تجاوز و تعدی دست یازند .

توضیحات :

« أَدْعُ » : فراخوان . « بَقُلْ » : سبزیجات . از قبیل : نعناع و کرپس و تره . « قَتَاءٌ » : خیار . خیار چنبر . « فُؤْمٌ » : سیر . « بَصَلٌ » : پیاز . « أَدْنِيَا » : ناچیز . « خَيْرٌ » : خوب . « مِصْرًا » : شهری . « الْمَسْكَنَةُ » : خواری و بیچارگی . « بَاءُوا » : برگشتند . « بَاءُوا يَغْضَبُ مِنَ اللَّهِ » : خشم خدا را با خود آوردند . مورد خشم خدا قرار گرفتند . « عَصَا » : سرپیچی کردند .

سوره بقره آیه ۶۲

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالْبَنَارِي وَالصَّالِيْنَ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

ترجمه :

کسانی که ایمان داشتند (پیش از این به پیغمبران ، و آنان که به محمد باور دارند) و یهودیان ، و مسیحیان ، و ستاره‌پرستان و فرشته‌پرستان ، هر که به خدا و روز قیامت ایمان داشته و کردار نیک انجام داده باشد ، چنین افرادی پاداششان در پیشگاه خدا محفوظ بوده و ترسی بر آنان نیست و غم و اندوهی بدیشان دست نخواهد داد .

توضیحات :

« الَّذِينَ هَادُوا » : کسانی که یهودی شده‌اند . مراد یهودیان و پیروان موسی است . « النَّصَارَا » : مسیحیان . « الصَّالِيْنَ » : ستاره‌پرستان . خورشیدپرستان . آنان که از هر دین و آئینی قسمتی را برگرفته‌اند . این آیه بیانگر رستگاری همه این گروهها نیست . بلکه می‌رساند که ایمان در انحصار نژاد و گروه خاصی نمی‌باشد . هر که دین اسلام را بپذیرد و اوامر و نواهی آن را مراعات دارد ، اهل نجات است (نگا : نساء / ۱۵۰ و ۱۵۱ ، انفال / ۳۸ ، بینه / ۶) . پس از بعثت رسول اکرم (ص) انسانها را می‌توان به چهار گروه تقسیم کرد . سه گروه اهل نجات و رستگاری هستند ، و آنان عبارتند از : ۱ - کسانی که در گوشه و کنار جهان زندگی می‌کنند و اصلاً بدانان ندای دعوت اسلام نمی‌رسد . ۲ - کسانی که بدانان ندای دعوت اسلام می‌رسد ولی به صورت ناقص و غیرقانع کننده ، و خودشان هم اهل تحقیق و پژوهش نیستند . ۳ - کسانی که ندای دعوت اسلام بدیشان می‌رسد و آن را می‌پذیرند و در پندار و گفتار و کردار برابر قوانین اسلام زندگی را سپری می‌کنند . گروه چهارم که نجات پیدا نمی‌کنند و به دوزخ درمی‌افتند کسانیند که ندای دعوت اسلام را می‌شنوند و قانع هم می‌گردند ولی حاضر به پذیرش اسلام نمی‌شوند . . .

سوره بقره آیه ۶۳

متن آیه :

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

ترجمه :

و (به یاد آورید) آن زمان را که از شما پیمان گرفتیم (که بدانچه در تورات است ، عمل کنید) و کوه طور را بالای سرتان نگاه داشتیم (و به شما گفتیم :) محکم برگزید آنچه را به شما داده‌ایم (که تورات است) و در عمل بدان جدی باشید و آنچه را در آن است بررسی کنید و در مدنظر بگیرید تا پرهیزگار شوید (و خویشتن را با مواظبت احکام و دستورات آن ، از عذاب به دور دارید) .

توضیحات :

« رَفَعْنَا » : بلند کردیم . « الطُّورَ » : اسم کوهی است که موسی بالای آن با خدا مناجات کرد . « خَذُوا مَا . . . » : در اینجا حذف قول شده است ، و تقدیر چنین است : قُلْنَا لَهُمْ خُذُوا مَا . . . ، این شیوه در کلام عرب فراوان است (نگا : زمر / ۳ ، فرقان / ۴۱) .

سوره بقره آیه ۶۴

متن آیه :

ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ مِّنْ بَعْدِ ذَلِكَ قُلُوبًا فَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ

ترجمه :

سپس شما ، بعد از همه اینها ، (از طاعت و عبادت) روگردان شدید ، و اگر لطف خدا و رحمت او شامل شما نمی‌شد (و به شما مهلت نمی‌داد و عذاب را به تأخیر نمی‌انداخت) جزو زیانباران می‌بودید .

توضیحات :

« تَوَلَّيْتُمْ » : روی گردانید . پشت کردید .

سوره بقره آیه ۶۵

متن آیه :

وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ اعْتَدَوْا مِنْكُمْ فِي السَّبْتِ فَقُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ

ترجمه :

شما بی‌گمان دانسته‌اید (خبر و سرگذشت) آنان را که از شما در روز شنبه (از حدود الهی) تجاوز کردند . پس بدیشان گفتیم : به بوزینگان رانده شده تبدیل شوید .

توضیحات :

« اِعْتَدَوْا » : تجاوز کردند . « السَّبْتِ » : شنبه . « قِرَدَةً » : جمع قِرْد ، میمونها . بوزینه‌ها . « خَاسِئِينَ » : رانده‌شدگان و مطرودان بسان سگان . خدا متجاوزین را از رحمت خود به دور داشت و آنان را خوار و پست نمود ، به گونه‌ای که مردم از همنشینی ایشان گریزان شدند و آنان را همچون بوزینگان از اجتماع انسانی خود طرد کردند .

سوره بقره آیه ۶۶

متن آیه :

فَجَعَلْنَاهَا نَكَالًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهَا وَمَا خَلْفَهَا وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ

ترجمه :

پس آن (عقوبت) را عبرتی برای معاصران واقعه و آیندگان کردیم ، و پندی برای پرهیزگاران نمودیم .

توضیحات :
 « جَعَلْنَاهَا » : آن را گردانیدیم ، مرجع ضمیر (هَا) حال ، كَيْنُونَةَ ، صَيْرُورَةَ ، مَسْخَةَ ، و یا قِرْدَةَ است . « نَكَالًا » : عبرت . پند و اندرز . « مَا بَيْنَ يَدَيْهَا » : مراد معاصران ایشان است . « مَا خَلَقَهَا » : مراد آیندگان است .

سوره بقره آیه ۶۷

متن آیه :
 وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذْبَحُوا بَقَرَةً قَالُوا أَتَتَّخِذُنَا هُزُؤًا قَالَ أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ

ترجمه :
 (به یاد آورید) آن هنگامی را که موسی به قوم خود (که در میانشان قتلی رخ داده بود و قاتل شناخته نمی‌شد) گفت : خدا به شما دستور می‌دهد که گاوی را سر ببرید (تا کلید شناخت قتل شود . ولی ایشان این کار را عجیب پنداشتند و) گفتند : آیا ما را مسخره می‌کنی ؟ گفت : به خدا پناه می‌برم از این که جزو نادانان باشم (و مردم را ریشخند نمایم و به مسخره گیرم) .

توضیحات :
 « بَقَرَةً » : گاو . بقرة ، واحد بَقَر است که اسم جنس است (نگا : بقره / ۷۰) . « هُزُؤًا » : سیخریه . بازیچه . مصدر و به معنی اسم مفعول ، یعنی مَهْزُوءٌ است . مانند خَلَقَ به معنی مَخْلُوق (نگا : لقمان / ۱۱) و صَيَّدَ به معنی مَصِيد (نگا : مائده / ۹۴ و ۹۵) .

سوره بقره آیه ۶۸

متن آیه :
 قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا قَارِضٌ وَلَا يَكْرُ عَوَانٌ بَيْنَ ذَلِكَ فَافْعَلُوا مَا تُؤْمَرُونَ

ترجمه :
 گفتند : از خدای خود بخواه که برایمان روشن کند چه گاوی (مورد نظر) است ؟ گفت : (پروردگار جهانیان به من خبر داده و) می‌گوید : آن ، گاوی است نه پیر و نه جوان ، بلکه میانه سالی است میان این دو . پس آنچه به شما فرمان داده شده است انجام دهید .

توضیحات :
 « قَارِضٌ » : پیر . کهنسال . سالخورده . « يَكْرُ » : خُرْدسال . نورسیده . « عَوَانٌ » : میانه‌سال . وسط . « بَيْنَ ذَلِكَ » : میان آن چیزی که ذکر شد .

سوره بقره آیه ۶۹

متن آیه :
 قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا لَوْنُهَا قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ صَفْرَاءٌ فَاقِعٌ لَوْنُهَا تَسُرُّ النَّاطِرِينَ

ترجمه :
 گفتند : از خدای خود بخواه که برایمان بیان دارد ، رنگ آن چگونه است ؟ گفت : (پروردگار جهانیان به من خبر داده و) می‌گوید : آن گاو ، گاو زرد پررنگی است که نگاه کنندگان (بدو) را شادمانی می‌بخشد .

توضیحات :
« صَفْرَاءُ » : زردرنگ . « فَاقِعٌ » . خوشرنگ . « لَوْنٌ » : رنگ . مرفوع است چون فاعل (فَاقِعٌ) است . « تَسْرٌ » : شاد می‌کند . مسرور می‌سازد .

سوره بقره آیه ۷۰

متن آیه :
قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ إِنَّ الْبَقَرَ تَشَابَهَ عَلَيْنَا وَإِنَّا إِن شَاءَ اللَّهُ لَمُهْتَدُونَ

ترجمه :
گفتند : خدایت را برایمان فراخوان تا بر ما روشن کند چگونه گاوی است . به راستی این گاو بر ما مشتبه است (و ناشناخته مانده است) و ما اگر خدا خواسته باشد راه خواهیم برد (به سوی گاوی که باید سر ببریم و آن را خواهیم شناخت) .

توضیحات :
« تَشَابَهَ » : مشتبه شده است . همگون شده و بهم آمیخته است .

سوره بقره آیه ۷۱

متن آیه :
قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَّا ذَلُولٌ تُثِيرُ الْأَرْضَ وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَ مُسَلَّمَةٌ لَّا شِيَةَ فِيهَا قَالُوا الْآنَ جِئْتَ بِالْحَقِّ قَدْ بَحَوَّهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ

ترجمه :
گفت : خدا می‌فرماید که آن ، گاوی است که هنوز به کار گرفته نشده است و رام نگشته است تا بتواند زمین را شیار کند و زراعت را آبیاری نماید . از هر عیبی پاک و رنگش یکدست و بدون لکه است . گفتند : اینک حق مطلب را اداء کردی . پس گاو را سر بریدند ، گرچه نزدیک بود که چنین نکنند .

توضیحات :
« ذَلُولٌ » : رام . کار کشته . « تُثِيرُ » : زیر و رو می‌کند . « الْحَرْثَ » : کشت و زرع . « مُسَلَّمَةٌ » : سالم . بی‌عیب . « شِيَةَ » : رنگ مخالف . از ماده (وشي) . « مَا كَادُوا يَفْعَلُونَ » : نزدیک بود که چنین کاری نکنند .

سوره بقره آیه ۷۲

متن آیه :
وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا قَادَرْتُمْ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَّا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ

ترجمه :
(به یاد بیاورید) آن گاه را که کسی را کشتید و درباره آن به نزاع برخاستید و یکدیگر را بدان منم کردید ، و خدا حقیقت امر را می‌دانست و آنچه را که پنهان می‌کردید ، آشکار و نمایان می‌نمود .

توضیحات :
« إِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا » : کشمکش کردید . اختلاف ورزیدید . گناه را از خود دور و به گردن دیگری انداختید .

فعل ماضی باب تفاعل است و اصل آن (تَدَارَءْتُمْ) از ماده (دَرَّ) به معنی دفع است . . « مُخْرَجٌ » : بیرون آورنده . آشکارکننده .

سوره بقره آیه ۷۳

مِثْنِ آيَةٍ :
فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ بَعْضَهَا كَذَلِكَ يُحْيِي اللَّهُ الْمَوْتَى وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

ترجمه :

پس گفتیم : پاره‌ای از آن (قربانی) را به آن (کشته) بزنید . (و این کار را کردید و خدا کشته را زنده کرد) . خداوند مردگان را (در روز قیامت) چنین زنده می‌کند و دلائل (قدرت) خود را به شما می‌نماید تا این که دریابید (حقیقت و اسرار شریعت را) .

توضیحات :

« بعض » : بخش . برخ . تکه . « كَذَلِكَ » : آن چنان . بدین منوال . « الْمَوْتَى » : مردگان . « آيَاتِهِ » : نشانه‌ها و دلائل خود .

سوره بقره آیه ۷۴

مِثْنِ آيَةٍ :
ثُمَّ قَسَبْتَ قُلُوبِكُمْ مِّنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً وَإِن مِّنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْأَنْهَارُ وَإِن مِّنْهَا لَمَا يَشْفَقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ وَإِن مِّنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِن خَشْيَةِ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

ترجمه :

پس از آن ، دل‌های شما سخت شد ، همچون سنگ یا سخت‌تر از سنگ . و پاره‌ای از سنگ‌ها است که از آن نهرها می‌جوشد ، و پاره‌ای از آنها است که می‌شکافد و آب از آن بیرون می‌آید ، و پاره‌ای از آنها است که از ترس خدا فرو می‌ریزد . و خدا از آنچه می‌کنید بی‌خبر نیست .

توضیحات :

« قَسَبْتَ » : سخت شد . « الْحِجَارَةِ » : سنگ . « أَشَدُّ قَسْوَةً » : سفت‌تر و سخت‌تر . واژه (أَشَدُّ) مرفوع است چون عطف بر (كَالْحِجَارَةِ) است که در محل رفع است ؛ زیرا خبر (هِيَ) است . (قَسْوَةً) منصوب است چون تمیز است . « لَمَا » در هر سه مورد آیه ، از لام تأکید و مای موصول فراهم آمده است و (مَا) مرفوع است چون خبر (إِن) است . « يَشْفَقُ » : از هم شکافته می‌شود . از باب تفاعل است .

سوره بقره آیه ۷۵

مِثْنِ آيَةٍ :
أَقْتَضِمُعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ يَحْرَفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

ترجمه :

آیا امیدوارید که (یهودیان به آئین اسلام و) به شما ایمان بیاورند با این که گروهی از آنان (که احبار ایشان بودند) سخنان خدا را (در تورات) می‌شنیدند و پس از فهمیدن کامل آن ، دست به تحریفش می‌زدند ؟ و حال آن که علم و اطلاع داشتند (که درست نیست به کتاب‌های آسمانی دست برد) .

توضیحات :
« تَطْمَعُونَ » : امیدوارید . « فَرِيقٌ » : گروه . دسته . « عَقَلُوهُ » : آن را فهمیدند و بدان آشنا شدند . « وَ هُمْ يَعْلَمُونَ » : جمله حالیه است برای ضمیر (وَ) در فعل (يَحْرِفُونَ) . « يَحْرِفُونَ » : تبدیل می‌کردند . تغییر می‌دادند .

سوره بقره آیه ۷۶

متن آیه :
وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمِنَّا وَإِذَا خَلَا بِعَضُّهُمْ إِلَىٰ بَعْضِ قَالُوا أَتُحَدِّثُونَهُمْ بِمَا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ لِيُحَاجُّوكُمْ بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

ترجمه :
و چون با کسانی که ایمان آورده‌اند روبرو می‌شوند ، می‌گویند : ایمان آورده‌ایم (به این که شما بر حق می‌باشید و محمد پیغمبری است که در تورات وصف او آمده است .) و هنگامی که با یکدیگر خلوت می‌کنند (دسته‌ای بدیشان اعتراض می‌نمایند) و می‌گویند : آیا مطالبی را که خداوند (درباره صفات محمد) برای شما بیان کرده برای مسلمانان بازگو می‌کنید و از آن سخن می‌رانید ، تا (روز رستاخیز) در پیشگاه خدا بر شما حجت گیرند و علیه شما بدان استدلال کنند ؟ مگر نمی‌فهمید و عقل ندارید ؟

توضیحات :
« لَقُوا » : برخورد کردند . رسیدند . « خَلَا » : رفت . به خلوت نشست . « مَا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ » : آنچه خداوند در کتاب آسمانی تورات به شما آموخته است . « لِيُحَاجُّوكُمْ بِهِ » : تا با شما بستیزند و آن را بر شما حجت گیرند .

سوره بقره آیه ۷۷

متن آیه :
أَوَلَا يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ

ترجمه :
آیا نمی‌دانند که آنچه را پنهان می‌کنند و آنچه را آشکار می‌سازند ، خدا همه را می‌داند ؟

توضیحات :
« يُسِرُّونَ » : پنهان و نهان می‌کنند . « يُعْلِنُونَ » : علنی و آشکار می‌کنند .

سوره بقره آیه ۷۸

متن آیه :
وَمِنْهُمْ أُمِّيُونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ إِلَّا أَمَانِيٍّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ

ترجمه :
و پاره‌ای از آنان افراد بیسوادی هستند که (از) کتاب (خدا تورات) جز (يك مشت خرافات و دروغهایی که احبارشان به هم بافته‌اند و با) آرزوهای (آنان سازگار است) نمی‌دانند ، و تنها به پندارهایشان دل بسته‌اند .

توضیحات :

« أُمِّيُونَ » : کسانی که نمی‌توانند بخوانند و بنویسند . بیسوادان . « الْكِتَابَ » : مراد تورات است . « أَمَانِيَّ » : جمع اُمْنِيَّة از ماده (مَنِيَا) آرزوهای ناروا و نادرست . دروغهای به هم بافته (نگا : بقره / ۱۱۱ ، نساء / ۱۲۳ ، حدید / ۱۴) . « إِنْ » : حرف نفی است .

سوره بقره آیه ۷۹

متن آیه :
قَوْلٍ لِلَّذِينَ يَكْتُبُونَ الْكِتَابَ يَأْتِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ لِيَشْتَرُوا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا قَوْلًا لَهُمْ
مِمَّا كَتَبَتْ أَيْدِيهِمْ وَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا يَكْسِبُونَ

ترجمه :

وای بر کسانی (از احبار) که کتاب را با دست خود می‌نویسند و آن گاه می‌گویند (به بیسوادان) : این (توراتی است که) از جانب خدا آمده است تا به بهای کمی آن (تحریف شده‌ها) را بفروشند ! وای بر آنان چه چیزهایی را با دست خود می‌نویسند ! و وای بر آنان چه چیزهایی را به چنگ می‌آورند ! (این گونه نوشته‌ها و کارها ، ایشان را به سوی هلاک و عذاب می‌کشاند) .

توضیحات :

« وِیْلٌ » : وای بر ! مرگ بر ! « ثَمَنًا » : پول . بها .

سوره بقره آیه ۸۰

متن آیه :
وَقَالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَعْدُودَةً قُلْ أَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدًا فَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ عَهْدَهُ أَمْ تَقُولُونَ
عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

ترجمه :

می‌گویند : (هر چند هم گناهکار باشیم) آتش جز چند روز معدودی گریبانگیرمان نمی‌گردد ! بگو : آیا از جانب خدا پیمان گرفته‌اید و (چون) خدا هرگز خلاف وعده‌اش عمل نمی‌نماید (اطمینان یافته‌اید) ؟ یا این که چیزی به خدا نسبت می‌دهید که از آن بی‌خبرید (و دروغی بیش نیست) ؟

توضیحات :

« لَنْ تَمَسَّنَا » : هرگز به ما نمی‌رسد . « أَيَّامًا مَعْدُودَةً » : چند روز قابل شمار . مدت کمی .

سوره بقره آیه ۸۱

متن آیه :
بَلَىٰ مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً وَأَحَاطَتْ بِهِ خَطِيئَتُهُ فَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

ترجمه :

آری ! هر کس مرتکب گناه شود ، و گناه (احساس و وجدان و سراسر وجود) او را احاطه کند ، این چنین افرادی یاران آتش بوده و جاودانه در آن خواهند ماند .

توضیحات :

« بَلَىٰ » : آری . حرف جواب است و برای ابطال نفی متقدم ، و افاده اثبات مفهوم بعد از خود می‌آید . « سَيِّئَةً » : زشت و قبیح . گناه . « خَطِيئَةٌ » : بزه . گناهی که از روی قصد و عمد انجام پذیرد . « أَصْحَابُ النَّارِ » : دوزخیان .

سوره بقره آیه ۸۲

متن آیه :

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

ترجمه :

و کسانی که ایمان آورده‌اند و کردار پسندیده و افعال شایسته انجام داده اینان اهل بهشت بوده و جاودانه در آن خواهند ماند .

توضیحات :

« الصَّالِحَاتِ » : گفتار و کردار پسندیده و شایسته . « أَصْحَابُ الْجَنَّةِ » : بهشتیان .

سوره بقره آیه ۸۳

متن آیه :

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَقُولُوا لِلنَّاسِ حَسَنًا وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْكُمْ وَأَنْتُمْ مُعْرِضُونَ

ترجمه :

و (به یاد آورید) آن زمان را که از بنی‌اسرائیل پیمان گرفتیم که جز خدا را نپرستید و نسبت به پدر و مادر و نزدیکان و یتیمان و بینوایان نیکی کنید ، و به مردم نیک بگوئید ، و نماز را برپا دارید ، و زکات را بپردازید . سپس شما جز عده کمی روی برتافتید و سرپیچی کردید (و از وفای به پیمانی که با خدا بسته بودید) روی‌گردان شدید .

توضیحات :

« مِيثَاقَ » : پیمان استوار . عهد مؤکد . « إِحْسَانًا » : نیکوئی کردن . « ذِي الْقُرْبَىٰ » : خویشاوندان . « الْيَتَامَىٰ » : یتیمان . « حَسَنًا » : سخن زیبا و پسندیده . « تَوَلَّيْتُمْ » پشت کردید و روی گردانیدید . « مُعْرِضُونَ » : اعراض‌کنندگان . سر باز زندگان . « وَ أَنْتُمْ مُعْرِضُونَ » : جمله حالیه است و برای تأکید پشت‌کردن و روی گرداندن آمده است .

سوره بقره آیه ۸۴

متن آیه :

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ لَا تَسْفِكُونَ دِمَاءَكُمْ وَلَا تُخْرَجُونَ أَنْفُسَكُمْ مِّنْ دِيَارِكُمْ ثُمَّ أَقْرَرْتُمْ وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ

ترجمه :

و (به یاد آورید) هنگامی را که از شما پیمان گرفتیم که خون یکدیگر را نریزید و همدیگر را از سرزمین و خانه و کاشانه خویش بیرون نکنید . (بر این پیمان ، شما) اقرار کردید (و هم اینک باور دارید که در کتابتان موجود است) و شما (بر صحت آن) گواهی می‌دهید .

توضیحات :

« لَا تَسْفِكُونَ » : نمی‌ریزید . « دِمَاءَ » : جمع دم ، خونها . « دِيَارِ » : جمع دار ، خانه‌ها . سرزمینها .

سوره بقره آیه ۸۵

متن آیه :

ثُمَّ أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ تَقْتُلُونَ أَنْفُسَكُمْ وَتُخْرِجُونَ فَرِيقًا مِّنْ دِيَارِهِمْ تَظَاهَرُونَ عَلَيْهِم بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَإِن يَأْتِكُمْ أَسَارِي تَفَادُوهُمْ وَهُوَ مَحْرَمٌ عَلَيْكُمْ إِخْرَاجَهُمْ أَفْتُونُونَ بَعْضُ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ فَمَا جَزَاءُ مَن يَفْعَلْ ذَلِكَ مِنكُمْ إِلَّا خِزْيٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يُرَدُّونَ إِلَىٰ أَشَدِّ الْعَذَابِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

ترجمه :

پس از آن ، این شما هستید که یکدیگر را می‌کشید و گروهی از خودتان را از خانه‌ها و سرزمینتان بیرون می‌رانید ، (و دیگران را بر ضد آنان برمی‌شورانید و یاری می‌دهید و ایشان را علیه آنان) از راه گناه و دشمنانگی ، همپشتی و پشتیبانی می‌کنید . ولی اگر (بعضی از آنان به صورت) اسیران نزد شما (و همپیمانان) بیایند (برای نجاتشان می‌کشید و) فدیة می‌دهید (و ایشان را آزاد می‌سازید . اگر از شما پرسیده شود ، چه چیز شما را وامی‌دارد که فدیة آنان را بپردازید و آزادشان سازید ؟ می‌گوئید که کتابهای آسمانیمان به ما دستور می‌دهد که فدیة اسیران بنی‌اسرائیل را بپردازیم و ایشان را آزاد سازیم . مگر کتابهای آسمانی به شما دستور نمی‌دهند که خون آنان را نریزید و ایشان را از خانه و کاشانه آواره نسازید ؟) و حال آن که بیرون راندن ایشان (و کشتن آنان) بر شما حرام است . آیا به بخشی از (دستورات) کتاب (آسمانی) ایمان می‌آورید و به بخش دیگر (دستورات آن) کفر می‌ورزید ؟ برای کسی که از شما چنین کند ، جز خواری و رسوائی در این جهان نیست ، و در روز رستاخیز (چنین کسانی) به سخت‌ترین شکنجه‌ها برگشت داده می‌شوند ، و خداوند از آنچه می‌کنید بی‌خبر نیست .

توضیحات :

« تَظَاهَرُونَ عَلَيْهِمْ » : علیه آنان یکدیگر را پشتیبانی و کمک می‌کنید . « الْعُدْوَانِ » : ظلم و تعدی . زیاده‌روی در ستم . عطف (عدوان) بر (اِثْمِ) عطف خاص بر عام است . « أَسَارِيَا » : جمع اسیر ، زندانیان . حال است برای ضمیر (و) در فعل (يَأْتُوْكُمْ) . « تَفَادُوهُمْ » : فدیة آزادی آنان را می‌پردازید . بازخیردشان می‌کنید . « إِخْرَاجَ » : بدل (هو) و یا مبتدای مؤخر برای خیر مقدم (محرم) و یا نائب فاعل اسم مفعول (محرم) است . « خِزْيٌ » : خواری . رسوائی . « يُرَدُّونَ » : برگشت داده می‌شوند . برگردانیده می‌شوند .

سوره بقره آیه ۸۶

متن آیه :

أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ فَلَا يَخَفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ

ترجمه :

اینان همان کسانی‌اند که آخرت را به زندگی دنیا فروخته‌اند . لذا شکنجه آنان تخفیف داده نمی‌شود و ایشان یاری نخواهند شد (و یاوران و کمک‌کنندگانی نخواهند یافت تا برای نجاتشان بکشند) .

توضیحات :

« اِشْتَرَوْا » : خریدند . فروختند .

سوره بقره آیه ۸۷

متن آیه :

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَقَفَّيْنَا مِن بَعْدِهِ بِالرُّسُلِ وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبِنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ أَفَكُلَّمَا جَاءَكُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَىٰ أَنْفُسُكُمْ اسْتَكْبَرْتُمْ فَفَرِيقًا كَذَّبْتُمْ وَفَرِيقًا تَقْتُلُونَ

ترجمه :

(ای گروه یهودیان ! به یاد بیاورید آن گاه را که) ما به موسی کتاب (تورات) دادیم و در پی وی پیغمبرانی فرستادیم ، و (از جمله آنان) به عیسی پسر مریم معجزه‌ها و دلائل روشن بخشیدیم و او را به وسیله روح القدس (که جبرئیل است) تأیید نمودیم و نیرویش دادیم . آیا (جز این است که) هر زمان پیغمبری (از اینان) برخلاف میل و آرزوی نفس شما چیزی را آورد ، گردن افراختید (و خود را بزرگتر از آن دانستید که از او پیروی کنید ، و به این هم بسنده نکردید) بلکه عده‌ای را تکذیب نمودید و دروغگو خواندید ، و جمعی را کشتید .

توضیحات :

« قَفِينَا » : پیاپی آوردیم . به دنبال یکدیگر و پشت سر همدیگر آوردیم . از ماده (قَفَو) است (نگا : مؤمنون / ۴۴) . « الْبَيِّنَاتِ » : معجزات روشن (نگا : آل‌عمران / ۴۹) . « آيِدْنَاهُ » : او را تقویت و تأیید کردیم . از ماده (آيِد) به معنی قوت و قدرت . « لَا تَهْوِي » : نمی‌خواست . دوست نمی‌داشت . « اِسْتَكْبَرْتُمْ » : بزرگی فروختید . خویشتن را بزرگتر از آن دیدید که حق را بپذیرید و در برابر آن کرنش کنید . « فَرِيْقًا » : دسته‌ای . گروهی . مفعول مقدم برای افعال (گذنتم) و (تَقْتُلُوْنَ) است .

سوره بقره آیه ۸۸

متن آیه :

وَقَالُوا قُلُوبُنَا غُلْفٌ بَلْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ يَكْفُرَهُمْ قَلِيلًا مَا يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

(موضع آنان در برابر پیغمبر خاتم محمد امین نیز چنین است و از روی ریشخند) گفتند : دل‌های ما سرپوشیده و در غلاف است (و گفته نو دعوت تو بدان راه ندارد ! چنین نیست) بلکه خداوند آنان را به خاطر کفرشان نفرین نموده (و از رحمت خویش به دور داشته است) و کمتر ایمان می‌آورند .

توضیحات :

« غُلْفٌ » : جمع أَغْلَفٌ ، بسته و پوشیده . در پرده (نگا : فصلت / ۵) . « لَعَنَهُمْ » : ایشان را نفرین کرد . بر آنان خشم گرفت و از رحمت خویش به دورشان داشت . « قَلِيلًا مَا يُؤْمِنُونَ » : اندکی ایمان می‌آورند (نگا : بقره / ۸۳) . ایمان ناچیز و ضعیفی دارند . قَلِيلًا منصوب است چون صفت مصدر محذوفی است : يُؤْمِنُونَ إِيْمَانًا قَلِيلًا . و یا حال است برای ضمیر (و) در فعل (يُؤْمِنُونَ) . حرف (مَا) زائد است و برای تأکید معنی قِلْت آمده است .

سوره بقره آیه ۸۹

متن آیه :

وَلَمَّا جَاءَهُمْ كِتَابٌ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِّمَا مَعَهُمْ وَكَانُوا مِن قَبْلُ يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ فَلَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْكَافِرِينَ

ترجمه :

و هنگامی که از طرف خداوند کتابی (به نام قرآن توسط پیغمبر اسلام) به آنان رسید که تصدیق کننده چیزهایی (همچون توحید و اصول دین و مقاصد آن) بود که با خود (از تورات) داشتند ، و (از روی تورات) آن را شناختند و (به صدق محتوایش) پی بردند ، ولی (به سبب حسادت و عناد) بدان کفر ورزیدند (زیرا ، پیغمبری آن را آورده بود که از بنی‌اسرائیل نبود . گرچه) قبلاً (هنگامی که با مشرکان به جنگ و یا نزاع لفظی برمی‌خاستند ، می‌گفتند که خدا ایشان را با

فرستادن آخرین پیامبری که کتابشان بدان نوید داده است ، یاری خواهد داد و) امید فتح و پیروزی بر کافران را داشتند . پس لعنت خداوند بر کافران (چون ایشان) باد .

توضیحات :

« كِتَابٌ » : مراد قرآن است . « يَسْتَفْتِحُونَ » : طلب فتح و پیروزی می‌کردند . « فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا . . . » : مراد از (مَا) و ضمیر (هِ) در (كَفَرُوا بِهِ) محمد است . برخی مرجع آن دو را (کتاب) یعنی قرآن دانسته‌اند . « عَرَفُوا » : شناختند . آگاهی یافتند .

سوره بقره آیه ۹۰

متن آیه :

يُنَسِّمًا اٰسْتَرَوْا بِهٖ اَنْفُسَهُمْ اَنْ يَّكْفُرُوْا بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ بَغْيًا اَنْ يُّنَزَّلَ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ عَلٰى مَنْ يَّشَاءُ مِنْ عِبَادِهٖ قَبَاۗؤُا يَّغْضِبُ عَلٰى غَضَبٍ وَّلِلْكَافِرِيْنَ عَذَابٌ مُّهِينٌ

ترجمه :

خویشتن را به بدترین چیزها فروختند (چه از هوای نفس پیروی و به دنبال تعصبات قبیله‌ای روان شدند) و به ناروا نسبت به آنچه فرستاده بودیم کفر ورزیدند و کفرشان تنها به خاطر دشمنانگی (با دیگران و انتقام از مؤمنان) و ناخوشنودی از این که خداوند (وحی خویشتن را) از روی فضل و مرحمت پروردگاریش بر هر که بخواهد از بندگانش نازل می‌کند بود . لذا خشم خدا یکی پس از دیگری آنان را فرا گرفت (و مستوجب دو خشم شدند : یکی بر اثر کفری که نسبت به محمد پیغمبر اسلام روا داشتند ، و دیگری خشمی که بر اثر کفر و آزاری که درباره موسی روا می‌داشتند) . برای کفار (همانند ایشان) عذاب خوارکننده و دردناکی است .

توضیحات :

« يُنَسِّمًا » : چه زشت است . « اِسْتَرَوْا » : فروختند . « اَنْ يَّكْفُرُوْا » : تأویل به مصدر می‌شود و تقدیر آن (كُفْرُهُمْ) است و مخصوص به ذم و محلاً مرفوع و مبتدا است ، و عبارت پیشین خبر آن ، و یا این که خبر مبتدای محذوف (هو) است ، و تقدیر آن چنین است : (هُوَ اَنْ يَّكْفُرُوْا) . « بَغْيًا » : فساد . در اینجا مراد حسد است . چون حسد از فساد نفس سرچشمه می‌گیرد . مفعول‌له برای (اَنْ يَّكْفُرُوْا) است . « اَنْ يُّنَزَّلَ اللّٰهُ » : مفعول‌له و محلاً منصوب است . تقدیر آن چنین است : لِاَنْ يُّنَزَّلَ اللّٰهُ . یعنی : لِاَنْزَالِ اللّٰهِ . « بَاۗءُوْا » : برگشتند . « بَاۗءُوْا يَّغْضِبُ عَلٰى غَضَبٍ » : برگشتند و خشم پیاپی خدا را با خود آوردند . « مُّهِينٌ » : خوارکننده .

سوره بقره آیه ۹۱

متن آیه :

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوْا بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ قَالُوْا نُوْمِنُ بِمَا اُنزِلَ عَلَيْنَا وَبِكُفْرُوْنَ بِمَا وَّرَاءَهُ وَهُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَهُمْ قُلْ قَلِمٌ تَقْتُلُوْنَ اَنْبِيَآءَ اللّٰهِ مِنْ قَبْلِ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ

ترجمه :

هنگامی که به آنان گفته شود : به آنچه خداوند فرو فرستاده است (که قرآن است) ایمان بیاورید ، می‌گویند : ما به چیزی ایمان می‌آوریم که بر خود ما نازل شده باشد (نه بر اقوام دیگر) ، و به غیر آن کفر می‌ورزند و حال آن که حق بوده و تصدیق‌کننده چیزی است که با خود دارند . بگو : اگر مؤمنید (و راست می‌گوئید که به تورات ایمان دارید و از آن پیروی می‌کنید) پس چرا پیامبران خدا را پیش از این می‌کشید ؟

توضیحات :

« وَرَأَاهُ » : غیر آن . بجز آن (نگا : نساء / ۲۴ ، مؤمنون / ۷) . « وَ هُوَ الْحَقُّ » : جمله حالیه است . « مُصَدِّقاً » : تصدیق کننده . حال (حق) است . « مِنْ قَبْلِ » : قبلاً . در گذشته . در روزگار پیشین .

سوره بقره آیه ۹۲

متن آیه :
وَلَقَدْ جَاءَكُمْ مُوسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ

ترجمه :

به راستی موسی آن همه دلائل روشن و معجزات را برای شما آورد (ولی پس از آن که از دیده شما نهان گشت و به مناجات پروردگار رفت) بعد از او گوساله را برگزیدید (و به گوساله پرستی نشستید) و با این کار (بر خود) ستم کردید (و به بت پرستی سابق خویش برگشتید) .

توضیحات :

« الْبَيِّنَاتِ » : دلائل روشن . معجزات گویا (نگا : عنکبوت / ۳۹ ، قصص / ۳۶) . « مِنْ بَعْدِهِ » : بعد از رفتن موسی به کوه طور (نگا : بقره / ۵۱ ، نساء / ۱۵۳) .

سوره بقره آیه ۹۳

متن آیه :
وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاَسْمِعُوا قَالُوا سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَأَشْرَبُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ يَكْفُرْهُمْ قَلْ يَسْمَا بِأَمْرِكُمْ بِهِ إِيْمَانُكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

ترجمه :

(به یاد آورید) آن گاه را که از شما پیمان گرفتیم و (موسی تورات را بیاورد و دیدید که تکالیف و وظائف دشواری دربر دارد و شما از انجام آنها سر باز زدید . ما برای نشان دادن صدق تورات و فوائد تعالیم آن) کوه طور را بالای سرتان (همچون سایه بانی) نگاه داشتیم (و شما چنین انگاشتید که کوه بر سرتان فرو می ریزد . بدین هنگام به شما گفتیم :) آنچه را به شما داده ایم ، محکم بگیرید و با قدرت هرچه بیشتر بدان عمل کنید . (در این هنگام اعلان آمادگی کردند و) گفتند : شنیدیم ، ولی (به زبان عمل گفتند :) نافرمانی کردیم ! (ایمان به دل‌هایشان ننشسته بود . زیرا) دل‌هایشان بر اثر کفر ، با (محبت) گوساله آبیاری شده بود . بگو : ایمانتان شما را به انجام بدترین چیز دستور می دهد اگر (گمان می کنید که) شما مؤمن هستید .

توضیحات :

« سَمِعْنَا وَ عَصَيْنَا » : شنیدیم و فرمان نبردیم ! البته چنین سخنی را با زبان اداء نکرده اند ، ولی چون به عهد خود وفا ننموده اند انگار که چنین گفته اند . خلاصه کردارشان خلاف گفتارشان بوده است و اعمالشان اقوالشان را تکذیب کرده است . « وَ أَشْرَبُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ » : دل‌هایشان از عشق گوساله لبریز گردیده بود . در اینجا حذف مضاف شده است و مضاف الیه در جای مضاف به کار رفته است . تقدیر چنین است : حُب الْعِجْلِ . « يَكْفُرْهُمْ » : به سبب کفرشان .

سوره بقره آیه ۹۴

متن آیه :
قُلْ إِنْ كَانَتْ لَكُمْ الدَّارُ الْآخِرَةُ عِنْدَ اللَّهِ خَالِصَةً مِّنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوْا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

ترجمه :

بگو اگر (چنانچه گمان می‌برید) خداوند ، جهان دیگر را از میان همه مردم تنها به شما اختصاص داده است ، پس (عملاً با جهاد در راه خدا) آرزوی مرگ کنید اگر راستگوئید .

توضیحات :

« الدَّارُ » : خانه . سرا . « الدَّارُ الْآخِرَةُ » : سرای دیگر . « خَالِصَةً » : مخصوص . خاص . حال است برای (الدَّارِ) که اسم (کانت) است و خبر آن (لَكُمْ) . « مِنْ دُونِ » : بدون . واژه‌ای است که برای اختصاص و قطع شرکت دیگران به کار می‌رود (نگا : بقره / ۱۱۱) .

سوره بقره آیه ۹۵

متن آیه :
وَلَنْ يَتَمَنَّوهُ أَبَدًا يَمَا قَدَمْتُ أَيْدِيهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ

ترجمه :

ولی آنان به خاطر (اعمال بدی که انجام داده‌اند و) آنچه پیش از خود فرستاده‌اند ، هرگز آرزوی مرگ نمی‌کنند ، و خداوند از حال ستمگران (چون ایشان) آگاه است (و بهشت از آن پرهیزگاران است ؛ نه خاص افرادی همسانشان) .

توضیحات :

« يَمَا » : به سبب چیزی که . « قَدَمْتُ » : انجام داده است . پیشاپیش فرستاده است . « أَيْدِي » : دستها . جمع (يد) که می‌تواند کنایه از خود شخص یا قدرت او نیز باشد .

سوره بقره آیه ۹۶

متن آیه :
وَلَتَجِدَنَّهُمْ أَحْرَصَ النَّاسِ عَلَى حَيَاتِهِ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا يَوَدُّ أَحَدُهُمْ لَوْ يُعَمَّرَ أَلْفَ سَنَةٍ وَمَا هُوَ بِمَرْحُومٍ مِنَ الْعَذَابِ أَنْ يُعَمَّرَ وَاللَّهُ بَصِيرٌ يَمَا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

و آنان را حریص‌ترین مردم بر زندگی (این دنیا) خواهی یافت ، حتی طمعکارتر از مشرکان (که به زندگی دوباره و بهشت و دوزخ ایمان ندارند . لذا) هر يك از آنان دوست دارد هزار سال عمر کند ، در حالی که اگر این عمر (طولانی) بدو داده شود ، او را از عذاب به دور نمی‌دارد . و خداوند نسبت بدانچه انجام می‌دهند ، بینا است (و ستمگران را به پاداش کارهای ناشایستشان می‌رساند) .

توضیحات :

« لَتَجِدَنَّهُمْ » ، هر آینه ایشان را خواهی یافت . « حَيَاتِهِ » : زندگی . نکره آمدن آن برای اطلاق است . یعنی هر زندگی‌ای که باشد ، خوب یا بد ، محترمانه یا رذلانه . و . . . « وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا » : عطف بر ماقبل است بر حسب معنی . در (أَحْرَصَ) حرف (مِن) مقدر است . همچنین می‌توان واژه (أَحْرَصَ) را پیش از (مِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا) محذوف دانست . در هر حال ذکر خاص بعد از عام است و پیانگر تأکید حرص یهودیان بر زندگی دنیا است ، و سرزنش و تهدید ایشان را در بردارد . « يُعَمَّرَ » : عمر داده شود . زیست کند . « أَلْفَ » : هزار . « مَرْحُومٍ » : دورکننده .

سوره بقره آیه ۹۷

متن آیه :

قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَيَّ قَلِيلًا يَا ذُنَّ اللَّهِ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرَى
لِلْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

(بعضی از آنان می‌گویند که : چون جبرئیل ، دشمن ایشان ، قرآن را برای محمد می‌آورد ، آنان با او دشمنی می‌ورزند و کتابش را قبول ندارند . ای پیغمبر ! بدیشان) بگو : کسی که دشمن جبرئیل باشد (در حقیقت دشمن خدا است) زیرا که او به فرمان خدا قرآن را بر قلب تو نازل کرده است (نه این که خودسرانه دست به چنین امری زده باشد) . قرآنی که کتابهای آسمانی پیشین را تصدیق می‌کند ، و هدایت و بشارت برای مؤمنان است .

توضیحات :

« نَزَّلَهُ » : آن را نازل کرده است . مرجع (نَزَلَ) جبرئیل ، و مرجع (هُ) قرآن است . « قَلْبٍ » : دل . تسمیه کَلْبٍ به اسم جزء است و مراد وجود انسان است . « يَا ذُنَّ اللَّهِ » : با اجازه خدا . به فرمان خدا . « مُصَدِّقًا » : تصدیق‌کننده . حال ضمیر مفعولی (هُ) در (نَزَّلَهُ) است . « مَا بَيْنَ يَدَيْهِ » : آنچه پیش از آن کتابهای آسمانی بوده است . « هُدًى وَ بُشْرًا » : هدایت و بشارت . راهنما و مژده‌رسان . (هُدًى وَ بُشْرًا) عطف بر (مُصَدِّقًا) می‌باشند .

سوره بقره آیه ۹۸

متن آیه :

مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ وَمِيكَالَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ

ترجمه :

کسی که دشمن خدا و فرشتگان و فرستادگان او و جبرئیل و میکائیل باشد (خداوند دشمن او است) . چه خداوند دشمن کافران است .

توضیحات :

« مَنْ » در آیه‌های ۹۷ و ۹۸ شرطیه است و جواب آن (فَهُوَ كَافِرٌ) محذوف است . یا این که جمله (فَإِنَّ نَزَّلَهُ عَلَيَّ قَلِيلًا) ، و (فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ) جواب شرط بشمارند .

سوره بقره آیه ۹۹

متن آیه :

وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَمَا يَكْفُرُ بِهَا إِلَّا الْفَاسِقُونَ

ترجمه :

بی‌گمان ما آیه‌های روشنی (به وسیله جبرئیل بر قلب تو القاء کردیم و) برای تو فرستادیم (که جویندگان راه حق ، در برابر آنها سرتعظیم فرود می‌آورند) و جز بیرون روندگان (از دایره قانون فطرت و دشمنان حق و حقیقت) کسی بدانها کفر نمی‌ورزد .

توضیحات :

« آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ » : آیه‌های واضح و روشن . « الْفَاسِقُونَ » : بیرون روندگان از ربقه شریعت . کافران (نگا : آل‌عمران / ۸۲ و ۱۱۰ ، مائده / ۴۷ ، توبه / ۶۷ ، نور / ۴ و ۵۵ ، احقاف / ۳۵ ، حشر / ۱۹) .

سوره بقره آیه ۱۰۰

متن آیه :
أَوْكَلَمَا عَاهَدُوا عَهْدًا تَبَدَّه قَرِيقٌ مِّنْهُمْ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

(ایشان همان گونه که در امر عقیده و ایمان متزلزل می‌باشند ، در عهدهایی که می‌بندند نیز متزلزل هستند) مگر هر بار که عهده (با خدا و پیغمبر و مسلمانان) بستند ، جمعی از آنان آن را نشکستند و دور نیفکندند ؟ (و با آن مخالفت نوزیدند ؟) . این بدان سبب است که بیشتر آنان (به حرمت عهد و قداست پیمان) ایمان ندارند .

توضیحات :

« او » : حرف استفهام و برای تهدید است ، و (وَ) حرف عطف است . در اینجا معطوف علیّه محذوف است و تقدیر چنین است : أَكْفَرُوا يَا أَيُّهَا الْبَنَاتِ ، وَ كَلَّمَا عَاهَدُوا عَهْدًا . برخی واو عطف را زائد دانسته‌اند . « تَبَدَّه » ، دور افکند . بهم زد .

سوره بقره آیه ۱۰۱

متن آیه :

وَلَمَّا جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِّمَا مَعَهُمْ نَبَذَ فَرِيقٌ مِّنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ كِتَابَ اللَّهِ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ كَانَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

و هنگامی که فرستاده‌ای (محمد نام) از جانب خدا به سراغ آنان آمد ، گرچه (اوصافش با نشانه‌هایی که در کتابهایشان بود و) با آنچه با خود داشتند ، مطابقت داشت ، جمعی از اهل کتاب ، کتاب خدا را پشت سر افکندند (و اوصاف محمد را از کتابهای خود زدودند . انگار در کتابهایشان چیزی درباره او نیامده است و) گوئی آنان (چیزی از اوصاف چنین پیغمبری) نمی‌دانند .

توضیحات :

« رسول » : فرستاده‌ای . پیغمبری . مراد محمد (است و تنکیر (رسول) برای تعظیم است . « وَرَاءَ » : فراسو . پشت سر . « ظُهُورٍ » : جمع ظهر ، پشتها . « كَانَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ » : گوئی که ایشان نمی‌دانند . صفت یا حال (فریق) است .

سوره بقره آیه ۱۰۲

متن آیه :

وَاتَّبَعُوا مَا تَتْلُوا الشَّيَاطِينُ عَلَىٰ مُلْكِ سُلَيْمَانَ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَانُ وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ وَمَا أُنزِلَ عَلَىٰ الْمَلَائِكَةِ بِبَابِلَ هَارُوتَ وَمَارُوتَ وَمَا يَعْلَمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّىٰ يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ وَمَا هُمْ بِضَارِّينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَقٍ وَلَيْتُمْ مَا شَرَوْا بِهِ أَنفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

(گروهی از احبار یهود) به آنچه شیاطین صفتان و گناه پیشگانشان درباره سلطنت سلیمان (به هم می‌بافتند و بر مردم) می‌خواندند ، باور داشتند و از آن پیروی نمودند . (چه گمان می‌بردند که سلیمان پیغمبر نبوده و بلکه جادوگر بوده است و با نیروی سحر ، پریها و پرندهگان و بادها را به زیر فرمان خویش در آورده است و لذا شاه جادوگر کافریش بیش نبوده است) . و حال آن که

سلیمان هرگز (دست به سحر نیالوده و) کفر نوزیده است ، و بلکه (این) شیاطین صفتان گناه پیشه ، کفر ورزیده‌اند . (زیرا چنین سخنانی را به هم بافته و به پیغمبر خدا سلیمان افتراء بسته و به جای دستورات آسمانی ، به مردم) جادو و (خرافات و از آثار بجا مانده) آنچه در بابل بر دو فرشته هاروت و ماروت نازل گردیده بود می‌آموزند . (دو فرشته‌ای که طریق سحرکردن را برای آشنائی به طرز ابطال آن به مردم یاد می‌دادند) و به هیچ کس چیزی نمی‌آموختند ، مگر این که پیشاپیش بدو می‌گفتند : ما وسیله آزمایش هستیم کافر نشو (و آنچه به تو می‌آموزیم ، به آشوب و کفر منتهی می‌گردد . آن را بشناس و خویشتن را از آن به دور دار . لیکن مردم نصیحت نپذیرفتند و از آموخته‌هایشان سوء استفاده کردند) . از ایشان چیزهایی آموختند (و در راهی از آن استفاده کردند) که با آن میان مرد و همسرش جدائی می‌افکندند . (آری این شیطان صفتان گناه‌پیشه ، کفر ورزیدند ، چون این گونه یاوه‌گوئیها و افسانه‌سرائیهای گذشتگان را بهم بافتند و آن را وسیله آموزش جادو به یهودیان کردند) و حال آن که با چنین جادوی (خویش) نمی‌توانند به کسی زیان برسانند مگر این که با اجازه و خواست خدا باشد . و آنان قسمت‌هایی را فرا می‌گرفتند که برایشان (از لحاظ دنیا و آخرت) زیان داشت و بدیشان سودی نمی‌رساند . و مسلماً می‌دانستند هر کسی خریدار این گونه متاع باشد ، بهره‌ای در آخرت نخواهد داشت . و چه زشت و ناپسند است آنچه خود را بدان فروخته (و آن را پیشه خویشتن ساخته‌اند) اگر می‌دانستند (و علم و دانشی می‌داشتند) .

توضیحات :

« اِتَّبِعُوا » : پیروی کردند . گردن نهادند . « تَتَلَّوْا » : می‌گفتند . خبر می‌دادند . به دنبال آن راه می‌افتادند . از آن پیروی می‌کردند . فعل (تَتَلَّوْا) در رسم‌الخط قرآنی الفی به دنبال دارد . « الشَّيَاطِينُ » : اهریمنان . مراد انسانهای ناپاک است (نگا : بقره / ۱۴ ، انعام / ۱۱۲) . « عَلَيَّ » : « عَلَيَّ سَلِيمَانَ » : درباره سلطنت سلیمان . « الْمَلَكَيْنِ » : دو فرشته . « مِنْ أَحَدٍ » : به کسی . « فِتْنَةً » : آزمایش . « إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ » : ما وسیله امتحان و آزمایش هستیم . « الْمَرْءِ » : مرد . « ضَارِبِينَ » : زیان‌رسانندگان . « اِشْتَرِيَا » : خرید . پذیرفت و بدان عمل کرد . « خَلَاقٍ » : بهره . نصیب . « يَتَسَّ » : زشت است . « شَرَّوْا » : فروختند .

سوره بقره آیه ۱۰۳

متن آیه :
 وَلَوْ أَنَّهُمْ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَمَثُوبَةٌ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ خَيْرٌ لَّوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

و اگر آنان ایمان می‌آوردند و پرهیزگاری می‌کردند (پروردگار پاداش نیکی بدانان می‌داد و چنین) پاداشتی که نزد خدا (محفوظ) است بهتر (از افسانه‌ها و بد نهادیها) است ، اگر (علم و دانشی می‌داشتند و) می‌دانستند .

توضیحات :

« مَثُوبَةٌ » : ثواب . اجر و پاداش .

سوره بقره آیه ۱۰۴

متن آیه :
 يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقُولُوا رَاعِنَا وَقُولُوا انظُرْنَا وَاسْمَعُوا وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ

ترجمه :

ای کسانی که ایمان آورده‌اید ! (هنگامی که از پیغمبر تقاضای مراعات و توجه بیشتر خود ، برای

حفظ و دریافت آیات قرآن می‌کنید (مگوئید : « رَاعِنَا » : (رعایتمان کن و ما را بپای ! بلکه واژه های هم‌معنی دیگری را به کار برید تا یهودیان و مشرکان نتوانند از آن سوءاستفاده کنند و در مفهوم زشت و دشنام‌آمیز به کارش ببرند) و بگوئید : « أَنْظَرْنَا » (بر ما نظر انداز ، در ما نگر ، رعایتمان کن . و خوب بدانچه پیغمبر بر شما فرو می‌خواند و می‌گوید) گوش فرا دهید و بشنوید و برای مشرکان (ریشخند کننده‌ای چون ایشان) عذاب دردناکی است .

توضیحات :

« رَاعِنَا » : ما را بپا . ما را مراعات کن . از ماده (رعی) به معنی رعایت ولی یهودیان آن را از ماده (رعن) به معنی رعونت ، یعنی حماقت می‌گرفتند . « أَنْظَرْنَا » : ملاحظه ما کن . به حال ما بنگر . بر ما شتاب مکن . « إِسْمَعُوا » بشنوید . بپذیرید .

سوره بقره آیه ۱۰۵

متن آیه :
 مَا يُوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَلَا الْمُشْرِكِينَ أَنْ يُنَزَّلَ عَلَيْكُمْ مِنْ خَيْرٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَاللَّهُ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

ترجمه :

کافران اهل کتاب و همچنین مشرکان ، دوست نمی‌دارند خیر و برکتی از جانب خدایتان بر شما نازل گردد و به شما دست دهد ، در حالی که خداوند (به خواست و آرزوی ایشان توجّهی نمی‌کند و) به هرکس که بخواهد رحمت خویش را اختصاص می‌دهد ، و خدا دارای فضل سترگ و بخشش بزرگ است .

توضیحات :

« مَا يُوَدُّ » : دوست نمی‌دارد . « خَيْرٌ » : آنچه در آن نفع و صلاح باشد . خوبی . « فَضْلٌ » : خیر .

سوره بقره آیه ۱۰۶

متن آیه :
 مَا نَنْسَخُ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا أَوْ مِثْلَهَا أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ترجمه :

هر آیه‌ای را که رها سازیم (و به دست فراموشی سپاریم) ، و یا این که (اثر معجزه‌ای را از آئینه دل مردمان بزدایم و) فراموشش گردانیم ، بهتر از آن یا همسان آن را می‌آوریم و جایگزینش می‌سازیم . مگر نمی‌دانید که خداوند بر هر چیزی توانا است ؟

توضیحات :

« مَا نَنْسَخُ » : آنچه را که زائل کنیم . آنچه را که باطل گردانیم . آنچه را که تغییر دهیم . واژه (مَا) شرطیه و محلاً منصوب به (نَنْسَخُ) است و (نَنْسَخُ) مجزوم بدان است . « آيَةٍ » ، هر معجزه‌ای از معجزات پیغمبران پیشین . آیه قرآنی . نشانه جهانی . شریعت . « نُنسِهَا » : از خاطر مردم آن را بزدایم . از یاد دیگرانش می‌بریم . از مصدر (إِنْسَاء) است .

سوره بقره آیه ۱۰۷

متن آیه :
 أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

ترجمه :

آیا نمی‌دانی که ملك و فرمانروایی آسمانها و زمین از آن او است ؟ (و حق دارد هرگونه تغییر و تبدیلی در آیات و معجزات خود بدهد) و جز خدا سرپرست و یاور برای شما نیست .

توضیحات :

« مَلِكٌ » : مملکت . حکومت . « مِنْ دُونِ اللَّهِ » : غیر از خدا . بجز خدا . « وَلِيٌّ » : سرور . سرپرست . یاور . « نَصِيرٌ » : مددکار . یاری‌دهنده . کمک‌کننده .

سوره بقره آیه ۱۰۸

متن آیه :

أَمْ تَرِيدُونَ أَنْ تَسْأَلُوا رَسُولَكُمْ كَمَا سُئِلَ مُوسَىٰ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَتَّبِعِ الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ

ترجمه :

شاید می‌خواهید از پیغمبر خود (همان تقاضاهای نامعقول و نابجا و معجزات معین و ناروایی را) درخواست کنید که پیش از این ، (از جانب بنی‌اسرائیل برای آزمایش و عناد) از موسی خواسته می‌شد . (در پشت سر چنین درخواستی ، بهانه‌جویی و کفرگرایی نهفته است) و هر که ایمان را با کفر معاوضه کند ، راه راست را گم کرده است (و از صراط مستقیم خداشناسی منحرف گشته است) .

توضیحات :

« أَمْ » : یا این که . بلکه . « يَتَّبِعِ الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ » : کفر را بر ایمان ترجیح دهد و آن را به جای این برگیرد . « ضَلَّ » : عدول کرده است . گم کرده است . « سَوَاءٌ » : راستا . وسط (نگا : مانده / ۱۲ و ۶۰ و ۷۷ ، قصص / ۲۲ ، ممتحنه / ۱) . « سَوَاءَ السَّبِيلِ » : مراد راه راست و بدون فراز و نشیب است . اضافه صفت به موصوف خود است .

سوره بقره آیه ۱۰۹

متن آیه :

وَدَّ كَثِيرٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِّنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كُفَّارًا حَسَدًا مِّنْ عِندِ أَنفُسِهِمْ مِّنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ فَاعْفُوا وَاصْفَحُوا حَتَّىٰ يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ترجمه :

بسیاری از اهل کتاب ، از روی رشک و حسدی که در وجودشان ریشه دوانده است ، آرزو دارند اگر بشود شیما را بعد از پذیرش ایمان بازگردانند (به جانب کفر و به حال سابقی که داشتید !) با این که حقانیت (اسلام و درستی راهی که برگزیده‌اید ، از روی خود کتابهای آسمانیشان) برایشان کاملاً روشن گشته است . پس گذشت نمائید و چشم‌پوشی کنید تا خدا فرمان دهد (که در برابرشان چه کار کنید) . بی‌گمان خداوند بر هر چیزی توانا است .

توضیحات :

« وَدَّ » : دوست داشت . آرزو کرد . « كُفَّارًا » : حال ضمیر مفعولی (كُمْ) در (يَرُدُّونَكُمْ) یا مفعول دوم است . « حَسَدًا » : مفعول‌له است . « تَبَيَّنَ » : روشن گردید . « أَعْفُوا » : عفو کنید و عقوبت نکنید . « إِصْفَحُوا » : ببخشید و سرزنش نکنید .

سوره بقره آیه ۱۱۰

متن آیه :
وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

ترجمه :
(پس بر شعائر دینیان ماندگار باشید) و نماز را برپا دارید و زکات را بپردازید و (بدانید) هر کار نیکی که بیشتر برای خود بفرستید ، آن را در نزد خدا خواهید یافت (و پاداش آن را خواهید دید) و خدا به هرچه می‌کنید آگاه و بینا است .

توضیحات :
« أَقِيمُوا » : به جای آورید . به طور بایسته بخوانید . « آتُوا » : بپردازید . « تَجِدُوهُ » : آن را خواهید یافت .

سوره بقره آیه ۱۱۱

متن آیه :
وَقَالُوا لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ كَانَ هُودًا أَوْ نَصَارَى تِلْكَ أَمَانِيُّهُمْ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

ترجمه :
و گویند : جز کسی که یهودی یا مسیحی باشد هرگز (کس دیگری) به بهشت در نمی‌آید . این آرزو و دلخوشیهای ایشان است (و جز مشتکی یاوه و سخنان ناروا نمی‌باشد) . بگو : اگر راست می‌گوئید دلیل خویش را بیاورید .

توضیحات :
« هُودًا » : جمع هاند به معنی توبه‌کننده ، یهودیان . پیروان موسی . « نَصَارَا » : جمع نصران و نصرانه ، مسیحیان ، پیروان عیسی . « أَمَانِي » : جمع امانیه ، آرزوها . آرزوهای نادرست و ناروا . « هَاتُوا » : حاضر کنید . بیاورید . اسم‌الفعل است . « بُرْهَانَ » : حجت . دلیل .

سوره بقره آیه ۱۱۲

متن آیه :
بَلَىٰ مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ أَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

ترجمه :
آری ! هرکس خالصانه روبه خدا کند و نیکوکار باشد ، پاداش او در پیش خدایش محفوظ است ، و نه بیمی بر آنان است و نه اندوهگین خواهند گردید (و بهشت و سعادت اخروی در انحصار هیچ طائفه و نژاد خاصی نیست) .

توضیحات :
« بَلَىٰ » : آری ، کار آن چنان نیست که ایشان می‌گویند ، بلکه . « أَسْلَمَ » : خالص و یکرنگ شد . تسلیم کرد . « أَسْلَمَ وَجْهَهُ » : خویشتین را خالصانه تسلیم کرد . « وَجْهَهُ » : چهره . در اینجا به معنی خود و خویشتین است و تسمیه کل به اسم جزء می‌باشد . « مُحْسِنِينَ » : نیکوکار .

سوره بقره آیه ۱۱۳

متن آیه :
وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَبِستِ النَّصَارَىٰ عَلَىٰ شَيْءٍ وَقَالَتِ النَّصَارَىٰ لَبِستِ الْيَهُودَ عَلَىٰ شَيْءٍ وَهُمْ يَتْلُونَ الْكِتَابَ كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

ترجمه :

(جای شگفت است که آنان همان گونه که با اسلام دشمنی می‌ورزند ، با یکدیگر نیز دشمنی دارند) و یهودیان می‌گویند : مسیحیان دارای حق و حقیقتی نبوده و بر چیزی بند نیستند ، و مسیحیان نیز می‌گویند : یهودیان دارای حق و حقیقتی نبوده و بر چیزی بند نیستند . در حالی که هر دو دسته کتاب می‌خوانند (و به گمان خود به کتابهای آسمانی خویش استدلال می‌جویند !) . و افراد نادان (مشرکی که از تورات و انجیل بی‌خبرند) نیز سخنی همانند سخن آنان را می‌گویند . پس خدا در روز قیامت میانشان درباره آنچه با یکدیگر اختلاف دارند ، داوری خواهد کرد .

توضیحات :

« بَتَلُون » : می‌خوانند . « قَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ » : مراد بت‌پرستان و مشرکان عرب است . . « يَحْكُم » : قضاوت و داوری می‌کند .

سوره بقره آیه ۱۱۴

متن آیه :

وَمِنَ أَطْلَمٍ مِّمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذَكَّرَ فِيهَا اسْمُهُ وَسَعَىٰ فِي خَرَابِهَا أُولَٰئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَائِفِينَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ

ترجمه :

(از جمله دشمنی ایشان نسبت به یکدیگر ، و نسبت به مسلمانان این است که بعضی از قبيله ها معابد قبيله‌هاي ديگر را خراب نمودند و مسلمانان را از ورود به مسجدالحرام باز داشتند) و چه کسی ستمگرتر از کسانی است که نگذارند در مساجد و اماکن عبادت خدا ، نام خدا برده شود ، و در ویرانی آنها بکوشند ؟ شایسته اینان نبود که چنین (گناه بزرگی را مرتکب شوند و این کارها را) بکنند ، بلکه می‌بایست (حرمت معابد را نگهدارند و) جز خاشعانه وارد آنها نشوند . بهره آنان در دنیا زبونی و رسوائی ، و در آخرت عذاب بزرگی است .

توضیحات :

« أَطْلَمٌ » : ظالم‌تر ، ستمکارتر . « مَنَعَ » : مانع شد . بازداشت . « مَسَاجِدَ » : معابد . پرستشگاهها . « خَائِفِينَ » : حال ضمیر (و) در فعل (يَدْخُلُوهَا) است . « خِزْيٌ » : خواری . رسوائی .

سوره بقره آیه ۱۱۵

متن آیه :

وَلِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

ترجمه :

خاور و باختر (و همه جهات دیگر) از آن خدا است ، پس به هر سو رو کنید ، خدا آنجا ایست . بی‌گمان خدا گشایشگر است (و بر مردم تنگ نمی‌گیرد) و بسی دانا است (به قصد و نیت کسی که بدو روی می‌آورد) .

توضیحات :

« أَيْنَمَا » : هر جا . « تُوَلُّوا » : رو کنید . « ثُمَّ » : آنجا . « وَجْهٌ » : ذات (نگا : بقره / ۲۷۲ ، رعد / ۲۲ ، روم / ۲۸ و ۳۹) . « وَاسِعٌ » : در برگیرنده . از اسماء خدا است و به معنی : دارای انعام و

رحمت فراگیر ، و آن که در قوانین خویش مردم را به تنگنا نمی‌اندازد .

سوره بقره آیه ۱۱۶

متن آیه :
وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ بَلْ لَّهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلٌّ لَّهُ قَانِتُونَ

ترجمه :

و (یهودیان و مسیحیان و مشرکان هر سه) می‌گویند : خداوند فرزندی برای خویش برگزیده است ! - خدا برتر از این چیزها است - (که نیازمند زاد و ولد و نسل و فرزند باشد) بلکه آنچه در آسمانها و زمین است از آن او است و همگان (بنده وی و) فروتن در برابر اویند .

توضیحات :

« سُبْحَانَهُ » : او پاک و منزّه است از چنین ناشایستها و نارواها . واژه‌ای است برای تسبیح خدا و ذکر الله . « قَانِتُونَ » : خاشعان . مطیعان . فرمانبرداران گردن کج اراده خدا ، و مقِرّان به الوهیت الله .

سوره بقره آیه ۱۱۷

متن آیه :
بَدِيعَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

ترجمه :

هستی بخش آسمانها و زمین ، او است . و هنگامی که فرمان وجود چیزی را صادر کند ، تنها بدو می‌گوید : باش ! پس می‌شود .

توضیحات :

« بَدِيعُ » : کسی که چیزها را بدون مدل و نمونه قبلی پدید می‌آورد . نوآفرین . این واژه فعیل به معنی مفعول است ، و در معنی مبدع به کار رفته است . « قَضَىٰ » : خواست . اراده‌اش بر آن تعلیق گرفت . « أَمْرًا » : کار . « كُنْ » : باش . بشو . پدید آی . افعال (كُنْ) و (يَكُونُ) در اینجا تامه‌اند .

سوره بقره آیه ۱۱۸

متن آیه :
وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ لَوْلَا يُكَلِّمُنَا اللَّهُ أَوْ تَأْتِينَا آيَةٌ كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِم مِّثْلَ قَوْلِهِمْ تَشَابَهتْ قُلُوبُهُمْ قَدْ بَيَّنَّا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ

ترجمه :

آنان که نمی‌دانند (و از زمره مشرکانند) می‌گویند : چه می‌شود اگر خدا با ما سخن گوید ، و یا این که معجزه‌ای (از معجزات پیشنهادی) برای ما بیاید (و آشکارا جلوه‌گر شود) . کسانی که پیش از آنان نیز بودند همین سخنان ایشان را می‌گفتند . دل‌هایشان با هم همانند است (و افکار و اندیشه آنان همسان است) . ما آیه‌ها را برای حقیقت‌جویان آشکار و بیان کرده‌ایم .

توضیحات :

« لَوْلَا يُكَلِّمُنَا اللَّهُ » : چرا خدا یا ما حرف نزند . « لَوْلَا » : چرا نه . حرفی است که بر طلب حصول ما بعد خود دلالت دارد . « آيَةٌ » : آیه قرآنی . معجزه پیشنهادی (نگا : اِسْرَاءُ / ۹۰ - ۹۳) . «

تَشَابَهَتْ « . به هم مانده است . هَمِگُون هم‌دیگر بوده است . « بَيِّنًا » : بیان و روشن کرده‌ایم . با بینه و حجت فرو فرستاده‌ایم . « يُوَقِنُونَ » : جویای یقین هستند . دانش قاطعانه و باور صادقانه دارند .

سوره بقره آیه ۱۱۹

متن آیه :
إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَا تُسْأَلُ عَنْ أَصْحَابِ الْجَحِيمِ

ترجمه :

ما تو را همراه با حقائق یقینی فرستادیم تا مژده‌رسان (مؤمنان) و بیم‌دهنده (کافران) باشی . و از تو درباره (عدم ایمان) دوزخیان پرسیده نمی‌شود (بلکه بر رسولان پیام باشد و بس) .

توضیحات :

« بِالْحَقِّ » : همراه با حق . مؤید با حق . مراد از (حق) قرآن یا اسلام است (نگا : نساء / ۱۷۰ ، بقره / ۱۹۰) . « بَشِيرًا » : مژده‌رسان . « نَذِيرًا » : ترساننده . بیم‌دهنده . « الْجَحِيمِ » : آتش برافروخته و فروزان . اسمی از اسماء دوزخ است .

سوره بقره آیه ۱۲۰

متن آیه :
وَلَنْ تَرْضَىٰ عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَىٰ حَتَّىٰ تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ قُلْ إِنَّ هُدَىٰ اللَّهِ هُوَ الْهُدَىٰ وَلَئِنَّ آتَّبَعْتَهُمْ بَعْدَ الَّذِي جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

ترجمه :

یهودیان و مسیحیان هرگز از تو خوشنود نخواهند شد ، مگر این که از آئین (تحریف شده و خواسته‌های نادرست) ایشان پیروی کنی . بگو : تنها هدایت الهی هدایت است . و اگر از خواسته‌ها و آرزوهای ایشان پیروی کنی ، بعد از آن که علم و آگاهی یافته‌ای (و با دریافت وحی الهی ، یقین و اطمینان به تو دست داده است) ، هیچ سرپرست و یآوری از جانب خدا برای تو نخواهد بود (و خدا تو را کمک و یاری نخواهد کرد) .

توضیحات :

« مِلَّةٌ » : دین . « هُدَيَا » : هدایت . رهنمود . « مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ » : از سوی خدا برای تو نیست . « وَلِيٍّ » : یاور . مددکار . در اینجا هر چند مخاطب مفرد و شخص رسول است ، ولی در اصل خطاب متوجه امت محمدی در هر عصر و زمانی است .

سوره بقره آیه ۱۲۱

متن آیه :
الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَتْلُونَهُ حَقَّ تِلَاوَتِهِ أُولَٰئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمَن يَكْفُرْ بِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

ترجمه :

(دسته‌ای از) کسانی که کتاب آسمانی به آنان داده‌ایم و آن را از روی دقت و چنانچه باید می‌خوانند (و تورات و انجیل را محققانه و ارسبی می‌نمایند و سره را از ناسره جدا می‌سازند) این چنین افرادی به قرآن ایمان می‌آورند ، و کسانی که بدان ایمان نیاورند بی‌گمان ایشان زیانکارانند .

توضیحات :

« آتینا » : داده‌ایم . فرستاده‌ایم . « الْكِتَابَ » : تورات . انجیل . قرآن . « حَقَّ » : به کاملترین وجه . چنان که باید . منصوب است چون به مصدر (تِلَاوَةً) اضافه شده و مفعول مطلق بشمار است . یا بدان علت است که صفت مصدر محذوفی است . و یا این که حال ضمیر (و) در فعل (يَتْلُونَ) و به معنی محققین است .

سوره بقره آیه ۱۲۲

متن آیه :

يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ

ترجمه :

ای بنی اسرائیل ! به یاد آورید نعمتی را که بر شما ارزانی داشتم (بدان گاه که شما را از زیر ستم فرعون رهایی بخشیدم و او را در آب غرق نمودم ، و ترنجبین و بلدرچین به شما دادم و پیغمبران زیادی را در میانتان برانگیختم و برای دوره‌ای از زمان ، بزرگی بهره شما نمودم) و شما را بر جهانیان برتری بخشیدم .

توضیحات :

« فَضَّلْتُكُمْ » : برتریتان بخشیدم . « الْعَالَمِينَ » : جهانیان . مراد مردمان آن دوره از زمان است .

سوره بقره آیه ۱۲۳

متن آیه :

وَاتَّقُوا يَوْمًا لَّا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا تَنْفَعُهَا شَفَاعَةٌ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ

ترجمه :

و از (عذاب) روزی خود را در امان دارید که از دست کسی برای کس دیگری چیزی ساخته نیست ، و به جای کسی همانند و بلاگردانی پذیرفته نمی‌گردد ، و شفاعت و میانجیگری بدو سودی نمی‌رساند ، و کسی به یاری کسی بر نمی‌خیزد و باوری نمی‌شوند .

توضیحات :

« لَا تَجْزِي » : برآورده نمی‌کند . دفع نمی‌کند . « لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا » : کسی از کسی چیزی را به دور نمی‌دارد . کسی به جای کسی چیزی را نمی‌پردازد . « عَدْلٌ » : همتا . فدیة . بلاگردان . « شَفَاعَةٌ » : میانجیگری .

سوره بقره آیه ۱۲۴

متن آیه :

وَإِذِ ابْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ يَكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّهُنَّ قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ

ترجمه :

(به خاطر آورید) آن گاه را که خدای ابراهیم ، او را با سخنانی (مشتمل بر اوامر و نواهی و تکالیف و وظائف ، و از راههای مختلف و با وسائل گوناگون) بیازمود و او (به خوبی از عهده آزمایش برآمد و) آنها را به تمام و کمال و به بهترین وجه انجام داد . (خداوند بدو) گفت : من تو را پیشوای مردم خواهم کرد . (ابراهیم) گفت : آیا از دودمان من (نیز کسانی را پیشوا و پیغمبر خواهی کرد ؟ خداوند) گفت : (درخواست تو را پذیرفتم ، ولی) پیمان من به ستمکاران نمی‌

رسد (بلکه تنها فرزندان نیکوکار تو را در بر می‌گیرد) .

توضیحات :

« اِبْتَلِيَا » : آزمود . امتحان کرد . « كَلِمَاتٍ » : تکالیف و اوامر . از آن جمله : ترك فرزند یگانه و دلبندهش به همراه مادر در بیابان برهوت و خالی از سکنه حجاز ، و فرمان دادن بدو به این که فرزند یگانه خود اسماعیل را قربانی کند (نگا : صافات / ۱۰۲ - ۱۱۳) . « اَتَمَّهْنِ » : آنها را به تمام و کمال انجام داد (نگا : نجم / ۳۷) . « جَاعِلٍ » : سازنده .

سوره بقره آیه ۱۲۵

متن آیه :

وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْنًا وَاتَّخِذُوا مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى وَعَهِدْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ
وَإِسْمَاعِيلَ أَن طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ

ترجمه :

(و به یاد آورید) آن گاه را که خانه (کعبه) را پناهگاه و مأوای امن و امان مردم کردیم (و بدیشان دستور دادیم که برای تجدید همین خاطره بازسازی خانه کعبه بر دست پیغمبران) از مقام ابراهیم نمازگاهی برای خود بگیرید (و در جایی که ابراهیم برای ساختن کعبه بالای سنگی می‌ایستاد ، بایستید و به نماز و نیایش بپردازید) و به ابراهیم و اسماعیل سفارش کردیم (و بر عهده ایشان گذاشتیم) که خانه ما را برای طواف‌کنندگان و اعتکاف‌کنندگان (و ماندگاران در آن) و رکوع و سجده‌کنندگان (نمازگزار ، از کثافات معنوی همانند شرك و بت‌پرستی ، و پلشتیهای حسی همانند یاوه‌گویی و گناه و ستیزه‌جویی) پاک و پاکیزه کنید .

توضیحات :

« الْبَيْتِ » : خانه خدا . کعبه (نگا : مائده / ۹۷) . « مَثَابَةً » : محلّ مراجعت و گردهمایی . جایگاه اجر و ثواب . « مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ » : سنگی که ابراهیم برای ساختن کعبه ، بالای آن می‌ایستاد . می‌گویند که زیر مقام ابراهیم امروزی گذاشته شده است . مسجدی که پیرامون کعبه است . « مُصَلًّى » : جایگاه نماز . « عَهِدْنَا إِلَيْهَا . . . » : سفارش کردیم به . امر کردیم به . « طَهِّرَا » : پاک کنید از کثافتها و وجود بتها . « الطَّائِفِينَ » : طواف‌کنندگان . « الْعَاكِفِينَ » : معتکفان . کسانی که در مسجد مدتی برای عبادت می‌مانند . « الرُّكَّعِ » : جمع راکع . رکوع‌کنندگان . « السُّجُودِ » : جمع ساجد ، سجده‌کنندگان . « الرُّكَّعِ السُّجُودِ » : مراد نمازگزاران است .

سوره بقره آیه ۱۲۶

متن آیه :

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا وَارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ مَنْ آمَنَ مِنْهُمْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَأُمْتِعْهُ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهُ إِلَىٰ عَذَابِ النَّارِ وَيُئْسَ الْمَصِيرُ

ترجمه :

(و به یاد آورید) آن گاه را که ابراهیم گفت : خدای من ! این (سرزمین) را شهر پر امن و امانی گردان ، و اهل آن را - کسانی که از ایشان به خدا و روز بازپسین ایمان آورده باشند - از میوه‌های (گوناگونی که در آن پرورده شود یا بدان آورده شود ، و دیگر خیرات و برکات زمین) روزیشان رسان و بهره‌مندشان گردان . (خدا پاسخ داد و) گفت : (دعای تو را پذیرفتم ، ولی در این عمر کوتاه دنیا ، بر این خوان یغما چه دشمن چه دوست) و کسی را که کفر ورزد ، مدت کوتاهی (از ثمرات و خیرات این جهان) بهره‌مند می‌گردانم و سپس او را (روز رستاخیز) به عذاب آتش (دوزخ گرفتار و) ناچار می‌سازم ، و (سرانجام و سرنوشت این گونه افراد) چه بد سرانجام و

سرنوشتی است !

توضیحات :

« بَلَدًا » : شهر . مراد مکه است . « آمِن » : محلّ امن و امان . « مَن » : بدل جزء از کلّ برای (اهل) است . « أَمْتِع » : متمتع می‌سازم . بهره‌ور می‌گردانم . « أَضْطَرُّهُ » : وادارش می‌سازم . مجبورش می‌گردانم . « الْمَصِيرُ » : منزل و مأوی . عاقبت . سرنوشت .

سوره بقره آیه ۱۲۷

متن آیه :

وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

ترجمه :

و (به یاد آورید) آن گاه را که ابراهیم و اسماعیل پایه‌های خانه (کعبه) را بالا می‌بردند (و در اثنای آن دست دعا به سوی خدا برداشته و می‌گفتند :) ای پروردگار ما ! (این عمل را) از ما بپذیر ، بی‌گمان تو شنوا و دانا (به گفتار و نیات ما) هستی .

توضیحات :

« يَرْفَعُ » : بالا می‌برد . بلند می‌کند . « الْقَوَاعِدَ » : جمع قاعده ، پایه‌ها . « تَقَبَّلْ » : بپذیر . « السَّمِيعُ » : شنوا . « الْعَلِيمُ » : باخبر . آگاه .

سوره بقره آیه ۱۲۸

متن آیه :

رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمِينَ لَكَ وَمِن دُرَيْتِنَا أُمَّةً مُسْلِمَةً لَّكَ وَأَرَنَا مَنَاسِكَتًا وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

ترجمه :

ای پروردگار ما ! چنان کن که ما دو نفر مخلص و منقاد (فرمان) تو باشیم ، و از فرزندان ما ملت و جماعتی پدید آور که تسلیم (فرمان) تو باشند ، و طرز عبادات خویش را (در کعبه و اطراف آن) به ما نشان بده و (اگر نسیان و لغزشی از ما سر زد) بر ما ببخشای (و در توبه را بر رویمان باز گذار) ، بی‌گمان تو بس توبه‌پذیر و مهربانی .

توضیحات :

« مُسْلِمِينَ » : مثنی (مُسْلِم) به معنی : مخلص . فرمانبردار . مطیع خدا و شریعت‌های الله . « أُمَّةً » : ملت . جماعت . « أَرَنَا » : به ما نشان بده . « مَنَاسِكَتًا » : آداب و رسوم عبادت ، اعم از مراسم حج و غیره (نگا : مائده / ۴۸ ، حج / ۶۷) . « التَّوَّابُ » : بس توبه‌پذیر .

سوره بقره آیه ۱۲۹

متن آیه :

رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

ترجمه :

ای پروردگار ما ! در میان آنان (که از دودمان ما و منقاد فرمان تویند) پیغمبری از خودشان برانگیز تا آیات تو را بر ایشان فرو خواند و کتاب (قرآن) و حکمت (اسرار شریعت و مقاصد آن) را

بدیشان بیاموزد و آنان را (از شرک و اخلاق ناپسند) پاکیزه نماید ، بی‌گمان تو عزیز و حکیمی (و بر هر چیزی توانا و پیروزی ، و هر کاری را که می‌کنی بنابر مصلحتی و برابر حکمتی است) .

توضیحات :

« اِبْعَثْ » : برانگیز . بفرست . « يَتْلُو » : بخواند . در رسم الخط قرآنی ، الف زائدی در آخر دارد . « آيَاتِ » : مراد آیه‌های قرآنی است . « الْكِتَابَ » : قرآن . خط و کتابت (نگا : آل‌عمران / ۴۸ ، جمعه / ۲) . « الْحِكْمَةَ » : معرفت اسرار اشیاء . حکمت ، بر هر نوع گفتار و کرداری اطلاق می‌شود که صواب بدان تحقق پذیرد . انجام هر کاری در جای خود و نهادن هر چیزی به جای خود . اسرار احکام دینی و شناخت مقاصد شریعت . « يُزَكِّيهِمْ » : آنان را از معاصی و اخلاق نکوهیده پاک می‌دارد . « العزيز » : چیره شکست‌ناپذیر .

سوره بقره آیه ۱۳۰

متن آیه :

وَمِن يَرْغَبُ عَنِ مِلَّةِ اِبْرَاهِيمَ اِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهُ وَلَقَدْ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا وَاِنَّهُ فِي الْاٰخِرَةِ لَمِنَ الصّٰلِحِيْنَ

ترجمه :

چه کسی از آئین ابراهیم رویگردان خواهد شد مگر آن (نادانی) که خود را خوار و کوچک داشته (و انسانیت و عقل خویش را به بازیچه گیرد و ناچیز دارد ؟) ما او را در این جهان برگزیدیم (و سمبل و رهبر دیگران کردیم) و او در جهان دیگر ، از زمره شایستگان (مقرب درگاه الهی) است .

توضیحات :

« يَرْغَبُ عَنِ . . . » : بیزار می‌شود . دوری می‌گزیند . « مِلَّةً » : دین . آئین . « سَفِهَ » : سبک شمرد . خوار داشت . به بازیچه گرفت . « نَفْسَ » : خود . « اصْطَفَيْنَاهُ » : برگزیدیم . « اصْطَفَيْنَاهُ » : او را برای پیغمبری برگزیدیم . « الصّٰلِحِيْنَ » : شایستگان . بایستگان .

سوره بقره آیه ۱۳۱

متن آیه :

اِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ اَسْلِمْ قَالَ اَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعَالَمِيْنَ

ترجمه :

آن گاه که پروردگارش (همراه با نمودن نشانه‌ها و آیات کونی و نفسی) بدو گفت : (به یگانگی خدا اقرار کن و) اخلاص داشته باش . گفت : (اقرار کردم و سر بر آستان تو سائیدم و) خالصانه تسلیم پروردگار جهانیان گشتم .

توضیحات :

« اَسْلِمُ » : مطیع شو . مخلص شو .

سوره بقره آیه ۱۳۲

متن آیه :

وَوَصَّىٰ بِهَا اِبْرَاهِيْمُ بَنِيَهٗ وَيَعْقُوْبُ يَا بَنِيَّ اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰى لَكُمْ الدِّيْنَ فَلَا تَمُوْتُنَّ اِلَّا وَاَنْتُمْ مُسْلِمُوْنَ

ترجمه :

و ابراهیم فرزندان خود را به این آئین سفارش کرد ، و یعقوب (نوه او نیز چنین کرد . هر کدام به فرزندان خویش گفتند :) ای فرزندان من ! خداوند ، آئین (توحیدی اسلام) را برای شما برگزیده است . (پس به ما قول بدهید که يك لحظه هم از آن دوری نکنید) و نمیرید جز این که مسلمان باشید .

توضیحات :

« وصیا » : توصیه کرد . سفارش نمود . ارشاد کرد . « یها » : به آن . مرجع ضمیر (ها) واژه (میله) در آیه ۱۳۰ است . « فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ » : مراد این است که همیشه دیندار و فرمانبردار خدا باشید ، تا اگر مرگ شما را در ربود ، مسلمان و مطیع فرمان یزدان ، جهان را بدرود گوئید .

سوره بقره آیه ۱۳۳

متن آیه :

أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتُ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ بَعْدِي قَالُوا نَعْبُدُ إِلَهَكَ وَاللَّهُ أَبَانُكَ
إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَهًا وَاحِدًا وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ

ترجمه :

آیا (شما یهودیان و مسیحیان که محمد را تکذیب می‌نمائید و ادعای دارید که بر آئین یعقوب هستیید) هنگامی که مرگ یعقوب فرا رسید ، شما حاضر بودید (تا آئینی را بشناسید که بر آن مرد ؟) . آن هنگامی که به فرزندان خود گفت : پس از من چه چیز را می‌پرستید ؟ گفتند : خدای تو ، خدای پدرانت ابراهیم و اسماعیل و اسحاق را که خداوند یگانه است و ما تسلیم (فرمان) او هستیم (و سر عبادت و بندگی بر آستانش می‌سائیم) .

توضیحات :

« شُهَدَاءَ » : جمع شهید به معنی شاهد ، حاضران . « إِبْرَاهِيمَ » : بدل جزء از کل (ءَأَبَاءِ) است . « إِلَهًا وَاحِدًا » : علت نصب (إِلَهًا) دو چیز می‌تواند باشد : یکی این که بدل (إِلَهَكَ) باشد ، دوم این که حال آن بشمار آید .

سوره بقره آیه ۱۳۴

متن آیه :

تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلكُمْ مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

(به هر حال ، جنگ و جدل درباره آنان چرا ؟ !) ایشان قومی بودند که مردند و سر خود گرفتند . آنچه به چنگ آوردند متعلق به خودشان است ، و آنچه شما فراچنگ آورده‌اید ، از آن شما است ، و درباره آنچه می‌کرده‌اند از شما پرسیده نمی‌شود (و هیچ کس مسؤول اعمال دیگری نیست و کسی را به گناه دیگری نمی‌گیرند) .

توضیحات :

« خَلَتْ » : گذشته است . رفته است .

سوره بقره آیه ۱۳۵

متن آیه :

وَقَالُوا كُونُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى تَهْتَدُوا قُلْ بَلْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

توضیحات :
 « فَإِنِ آمَنُوا يَمِثْلَ مَا ءَامَنْتُمْ بِهِ » : اگر ایمان بیاورند همان گونه که شما ایمان آورده‌اید . یعنی ایمان به خدا و کتابهای آسمانی و پیغمبران به طور کلی که در آیه قبلی مذکور است . واژه (مَا) مصدری است ، و مرجع ضمیر (هِ) در (بِهِ) ، الله است . « شِقَاقٍ » : جنگ و ستیز . مخالفت . جبهه‌گیری . « سَيَكْفِيكَ » : تو را بسنده خواهد بود .

سوره بقره آیه ۱۳۸

متن آیه :
 صِبْغَةَ اللَّهِ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ صِبْغَةً وَنَحْنُ لَهُ عَابِدُونَ

ترجمه :
 (خداوند ما را با آئین توحیدی و ایمان راستین زینت داده است و) این رنگ و زینت خدا است و چه کسی از خدا (می‌تواند) زیباتر بیاراید و بپیراید ؟ و ما تنها او را می‌پرستیم .

توضیحات :
 « صِبْغَةَ » : رنگ . هیئت . حالتی که چیز رنگ شده به خود می‌گیرد . « صِبْغَةَ اللَّهِ » : دین خدا . شریعت خدا ، که ایمان است . این واژه از قبیل مشکله تقدیری است و اشاره به غسل تعمید مسیحیان دارد . یعنی فرو رفتن در آب یا پاشیدن آب بر سر و روی ، مایه پاک‌ی معنوی نمی‌گردد . بلکه آنچه وسیله تطهیر مؤمنان می‌شود دین خدا ، یعنی صبغة الله است . واژه صبغة نخستین ، مفعول فعل مقدری است : صَبَغْنَا اللَّهُ صِبْغَةً . یا به صورت اغراء : اِلْزَمُوا صِبْغَةَ اللَّهِ . یا بدل از (ملّة) (در (ملّة ابراهیم) است . صبغه دوم تمیز است .

سوره بقره آیه ۱۳۹

متن آیه :
 قُلْ أَتَحَاجُّونَنَا فِي اللَّهِ وَهُوَ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ وَلَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُخْلِصُونَ

ترجمه :
 بگو : آیا درباره (دین) خدا با ما به مجادله می‌پردازید ؟ (و گمان می‌برید که خدا پیغمبران را جز از میان شما بر نمی‌گزیند) و حال آن که او پروردگار ما و شما است (و رحمت خویش را به طور یکسان نصیب هر قومی که بخواهد می‌کند) و (نتیجه) کردار ما از آن ما ، و (نتیجه) کردار شما از آن شما است (و هرکس در گرو اعمال خویش است و حسب و نسب باعث امتیاز نیست) و ما با اخلاص او را پرستش می‌کنیم .

توضیحات :
 « أَتَحَاجُّونَنَا » : با ما مجادله می‌کنید . « أَتَحَاجُّونَنَا فِي اللَّهِ ؟ » : آیا با ما درباره عملکرد خدا مجادله می‌نمائید ؟

سوره بقره آیه ۱۴۰

متن آیه :
 أَمْ تَقُولُونَ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْإِسْبَاطَ كَانُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى قُلْ أأنتم أعلم أم الله ومن أظلم ممن كتم شهادة عنده من الله وما الله بغافل عما تعملون

ترجمه :

یا می‌گوئید : ابراهیم و اسماعیل و اسحاق و یعقوب و اسباط ، یهودی یا مسیحی بوده‌اند ؟ (در صورتی که تورات و انجیل بعد از اینان نازل شده‌اند و یهودیت و مسیحیت پس از ایشان پیدا آمده اند !) بگو : آیا شما بهتر می‌دانید یا خدا ؟ (چرا آنچه را که در این باره در کتابهای آسمانیان آمده است پنهان می‌دارید ؟) و چه کسی ستمگرتر از آن کس است که گواهی و شهادت الهی را که نزد او است پنهان دارد ؟ و خدا از آنچه می‌کنید غافل و بی‌خبر نیست .

توضیحات :

« أم » : یا این که . « أَطْلَمُ » : ستمکارتر . « كَتَمَ » : پنهان کرد . « مِنْ اللَّهِ » : از سوی خدا .
واصله از سوی خدا .

سوره بقره آیه ۱۴۱

متن آیه :

تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلكُمْ مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

(به هر حال) آنان قومی بودند که مردند و سر خود گرفتند . آنچه به چنگ آوردند متعلق به خودشان است ، و آنچه شما فراچنگ آورده‌اید از آن شما است ، و درباره آنچه می‌کرده‌اند از شما پرسیده نمی‌شود (و هیچ کس مسؤول اعمال دیگری نیست و کسی را به گناه دیگری نمی‌گیرند) .

توضیحات :

« خَلَتْ » : رفته است . سرخود گرفته است .

سوره بقره آیه ۱۴۲

متن آیه :

بِسَيِّئِ قَوْلِ السُّفَهَاءِ مِنَ النَّاسِ مَا وَلَاهُمْ عَن قِبَلَتِهِمُ النَّبِيُّ كَانُوا عَلَيْهَا قُلُوبَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

ترجمه :

نابخردان مردم خواهند گفت : چه چیز ایشان را از قبله خود که بر آن بودند برگرداند ؟ بگو : خاور و باختر (و همه جهات دیگر) از آن خدا است . هر که را بخواهد به راه راست رهبری می‌نماید .

توضیحات :

« السُّفَهَاءُ » : جمع سفیه ، کم‌خردان . نابخردان . « وَلَاهُمْ » : روگردان کرد . منصرف ساخت .

سوره بقره آیه ۱۴۳

متن آیه :

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعَ الرَّسُولَ مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلَيَّ عَقْبَيْهِ وَإِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلَّا عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَوُوفٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

و بی‌گمان شما را ملت میانه‌روی کرده‌ایم (نه در دین افراط و غلوی می‌ورزید ، و نه در آن تفریط و تعطیلی می‌شناسید . حق روح و حق جسم را مراعات می‌دارید و آمیزه‌ای از حیوان و فرشته‌اید

(تا گواهانی بر مردم باشید) و بر تفریط مادیگرایان لذائذ جسمانی طلب و روحانیت باخته ، و بر افراط تارکان دنیا و ترك لذائذ جسمانی کرده ، ناظر بوده و خروج هر دو دسته را از جاده اعتدال مشاهده نمایند) و پیغمبر (نیز) بر شما گواه باشد (تا چنانچه دسته‌ای از شما راه او گیرد ، و یا گروهی از شما از جاده سیرت و شریعت او بیرون رود ، با ائین و کردار خویش بر ایشان حجت و گواه باشد) . و ما قبله‌ای را که بر آن بوده‌ای (و تا کنون به سوی آن نماز خوانده‌ای و هم اینک فرمان روکردن به جهت کعبه صادره شده است) قبله ننموده بودیم مگر این که بدانیم چه کسی از پیغمبر پیروی می‌نماید و چه کسی بر پاشنه‌های خود می‌چرخد (و به عقب بر می‌گردد تا صف ثابت‌قدمان بر ایمان ، و فرصت‌طلبان بی‌ایمان از هم روشن و جدا شود) . و اگرچه (تغییر قبله برای کسی که الفت گرفته است بدان رو کند) بس بزرگ و دشوار است مگر بر کسانی که خدا ایشان را رهنمون کرده باشد (به احکام دین و راز قانونگذاری و بدانند که هدف از روکردن به این سو یا آن سو اطاعت فرمان خدا است نه به خاطر تقدس خود جهات) و خدا ایمان شما را (که انگیزه پیروی از پیغمبر است) ضایع نمی‌گرداند (و اجر و پاداش عبادات قبلی شما را هدر نمی‌دهد ، چه) بی‌گمان خدا نسبت به مردم بس رؤوف و مهربان است .

توضیحات :

« أُمَّةً وَسَطًا » : ملت دادگر گزیده‌ای که راه تفریط و افراط نبوید . « وَسَطًا » : متّصف به فضائل . مرکز فضائل و حسنات . دادگر . مفرد و مثنی و جمع و مذکر و مؤنث در آن مساوی است . اطلاق حال بر محل است . « شُهَدَاءَ » : گواهان . « شُهَدَاءَ عَلَيَّ النَّاسِ » : گواهان بر مردم در روز رستاخیز . « وَ يَكُونُ الرَّسُولَ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا » : پیغمبر بر شما گواه باشد در روز رستاخیز (نگا : نساء / ۴۱) . « لِنَعْلَمَ » : تا روشن و معلوم گردانیم . خدا همیشه عالم و آگاه است و گذشته و حال و آینده در برابر علم او یکسان است . لذا مراد از واژه‌هایی چون (نَعْلَمَ) و (يَعْلَمُ اللَّهُ) عباراتی از این قبیل ، این است که علم غیبی خدا به علم عینی تبدیل شود و آنچه در پس پرده غیب نهان بود ، برای مردم به صحنه ظهور برسد و عیان گردد (نگا : آل‌عمران / ۱۴۰ ، توبه / ۱۶) . « يَنْقَلِبُ عَلَيَّا عَقِبِيهِ » : بر پاشنه‌های خود می‌گردد . مرتد می‌شود و از دین برمی‌گردد . « عَقِبَ » : پاشنه . « إِنْ » : مخفف از مثقله است . « كَانَتْ » : اسم آن (هی) است که مرجع آن (قِبَلَةَ) است . « كَبِيرَةً » : سنگین . دشوار .

سوره بقره آیه ۱۴۴

متن آیه :

قَدْ نَبَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلِنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ وَإِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

ما روگرداندن تو را گاهگاهی به سوی آسمان می‌بینیم (و پیام آرزوی قلبی تو را جهت نزول وحی در مورد تغییر قبله دریافت می‌داریم) پس تو را به سوی قبله‌ای متوجه می‌سازیم که از آن خوشنود خواهی شد ، و لذا رو به سوی مسجدالحرام کن ، و (ای مؤمنان !) در هر جا که بودید روهای خویشتن را (به هنگام نماز) به جانب آن کنید . کسانی که کتاب بدیشان داده شده است (یعنی یهودیان و مسیحیان) نیک می‌دانند که چنین گرایش (به جانب مسجدالحرام) حق است و به فرمان پروردگارتان می‌باشد (ولی با وجود این از فتنه‌انگیزی دست بر نمی‌دارند) و خدا از آنچه می‌کنند بی‌خبر نیست .

توضیحات :

« تَقَلُّبَ » : روی به این سو و آن سو گرداندن . چرخش . « وَجْهَ » : چهره . « نُؤَلِّي » : می

گردانیم . متوجه می‌کنیم . « شَطَرَ » : سو . جانب . « حَيْثُ مَا » : هر کجا . « أَنَّهُ » : مرجع ضمیر (ه) ، تغییر قبله یا روکردن به کعبه است .

سوره بقره آیه ۱۴۵

متن آیه :
وَلِّينَ آيَاتِ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ يَكُلُّ آيَةً مَّا تَعْبُوهُ قَبْلَتَكَ وَمَا أَنْتَ بِتَارِعِ قَبْلَتِهِمْ وَمَا بَعْضُهُمْ بِتَارِعِ قِبْلَةَ بَعْضٍ وَلَّيْنِ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ إِنَّكَ إِذًا لَمِنَ الظَّالِمِينَ

ترجمه :

و اگر هر نوع برهان و حجتی برای آنان که کتاب بدیشان داده شده است (یعنی یهودیان و مسیحیان) بیاوری (و آن ادله و براهین را بر صدق تغییر قبله از بیت‌المقدس به مسجدالحرام ارائه نمایی ، تو را باور نمی‌دارند و) از قبله تو پیروی نمی‌نمایند ، و تو (نیز که در پرتو وحی ، قبله راستین ابراهیم را باز شناخته‌ای ، دیگر) از قبله ایشان پیروی نخواهی کرد ، و برخی از آنان هم از قبله برخی دیگر پیروی نمی‌نمایند (بلکه بر اثر تقلید کورکورانه ، یهودیان به سوی مشرق ، و مسیحیان به جانب مغرب رو می‌کنند و آماده پذیرش دلیل و برهانی نیستند) و اگر از خواستها و آرزوهای ایشان پیروی کنی (و برای سازش با آنان رو به قبله ایشان شوی) بعد از آن که علم و دانائی به تو دست داده است (و به حقیقت امر آشنا گشته‌ای) در این صورت تو بی‌گمان از زمره ستمکاران خواهی بود (و حاشا که چنین کنی . بلکه این اندرزی است برای مؤمنان که هرگز چنین نکنند ، و کسی به خاطر کسی حق را رها نسازد و از باطل پیروی نکند) .

توضیحات :

« آیهٔ » : حجت . دلیل . « مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ » ، پس از آن که توسط وحی از باطل آگاهی یافته‌ای و حق برای تو روشن شده است .

سوره بقره آیه ۱۴۶

متن آیه :
الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ آبْنَاءَهُمْ وَإِنَّ فَرِيقًا مِنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

ترجمه :

آنان که بدیشان کتاب (آسمانی) داده‌ایم ، او را (که محمد نام و پیغمبر خاتم است ، خوب) می‌شناسند ، بدان گونه که پسران خود را می‌شناسند ، و برخی از آنان بی‌گمان حق را (از جمله پیغمبری محمد و قبلگی کعبه را) پنهان می‌دارند ، در حالی که می‌دانند .

توضیحات :

« يَعْرِفُونَهُ » : او را می‌شناسند . از او آگاهی دارند . مَرِجَعِ ضَمِيرِ (ه) پیغمبر (است) نگا :
جائیه / ۲۳) . « فَرِيقٌ » : فرقه . دسته . گروه . « وَهُمْ يَعْلَمُونَ » : و حال آن که آنان می‌دانند .

سوره بقره آیه ۱۴۷

متن آیه :
الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ

ترجمه :

حق (همان است که) از جانب پروردگارت (برای آمده است ، نه آنچه یهودیان و مسیحیان می‌گویند) و جزو شك‌کنندگان مباش .

توضیحات :
« الْمُؤْتَمِرِينَ » : شكِّکنندگان . از مصدر (اِمتراء) و از ماده (مری) .

سوره بقره آیه ۱۴۸

متن آیه :
وَلِكُلِّ وُجْهَةً هُوَ مُوَلِّيَهَا فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ أَيْنَ مَا تَكُونُوا يَأْتِ كُمُ اللَّهُ جَمِيعًا إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ترجمه :

هر ملتی را جهتی است (که به هنگام نماز) بدانجا رو می‌کند . (ابراهیم و اسماعیل رو به کعبه ، و بنی‌اسرائیل رو به صخره بیت‌المقدس ، و مسیحیان رو به مشرق می‌کردند . لیکن سو و جهت همچون توحید و ایمان به رستاخیز و حساب و کتاب اخروی ، از اصول و ارکان دین نیست . بلکه مانند تعداد رکعات نماز و مقدار واجب زکات ، باید تسلیم وحی آسمانی بود) . پس به سوی نیکیها بشتابید و در انواع خیرات بر یکدیگر سبقت بگیرید . هر جا که باشید خدا همگی شما را گرد می‌آورد (و به حساب همگان رسیدگی می‌کند و بلاد و جهات در امر دین بی‌ارزش است . بلکه خیرات و نیکیها ارزشمند است) . خدا بر هر چیزی توانا است .

توضیحات :

« وَجْهَةً » : جهت . سو . مکانی که بدان روی می‌شود . قبله . « هُوَ » : آن گروه نمازگزار . « مُوَلِّيَهَا » : رو بدان جهت‌کننده . « اِسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ » : در نیکیها با هم مسابقه بدهید و بر همدیگر پیشی بگیرید .

سوره بقره آیه ۱۴۹

متن آیه :
وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ قَوْلٌ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِنَّهُ لَلْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

ترجمه :

از هر مکانی که بیرون شدي (و به هر جا که رسیدی ، در سفر و حضر ، و در هر زمان و مکانی ، به هنگام) نماز رو به سوی مسجدالحرام کن و این روکردنت (از همه نقاط زمین به سوی مسجدالحرام) بیگمان حق (ثابت و موافق مصلحت) است و از جانب پروردگارت می‌باشد ، و خدا از آنچه می‌کنید بی‌خبر نیست (و پاداش پیروی مؤمنان از پیغمبر و جزای اعمال و اخلاص ایشان را خواهد داد) .

توضیحات :

« مِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ » : از هر جا که بیرون رفتی . هر جا که بودی و رفتی . هرگاه که بیرون رفتی . « إِنَّهُ » : این عمل روکردن به کعبه .

سوره بقره آیه ۱۵۰

متن آیه :
وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ قَوْلٌ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَيْكُمْ حُجَّةٌ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِي وَلَا تَمِمْ نِعْمَتِي عَلَيْكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

ترجمه :

و از هر جا که بیرون رفتی (و به هر جا که رسیدی ، به هنگام نماز در همه نقاط جهان) رو به سوی مسجد الحرام کن ، و (ای مؤمنان ! چه در سفر و چه در حضر ، در همه اقطار زمین ، به هنگام نماز) هر جا که بودید ، رو به سوی آن کنید ، تا مردم بر شما حجتی نداشته باشند (و اهل کتاب که از بررسی کتابهایشان دریافته‌اند که پیغمبر برانگیخته از نسل اسماعیل بر قبله او ، یعنی کعبه خواهد بود ، با ترك قبله موقت بیت المقدس و رو به کعبه نماز گزاردنتان بدانند تو همان پیغمبر راستین و از نژاد اسماعیلی) مگر کسانی که از ایشان (با مشرکان همصدا شده و منافقانه رفتار کنند و بر خود و دیگران) ستم نمایند (و مزورانه بگویند : تغییر قبله محمد از بیت المقدس به کعبه ، به علت گرایش به دین آباء و اجدادی خود و عشق به دیار و زادگاه خویش است) . پس از آنان مترسید (و به فرمان خدا به هنگام نماز رو به کعبه کنید) و از من بترسید (که اگر مخالف وحی رفتار کنید جانب حق را رها ساخته‌اید و پادافره خود را خواهید دید . پس گوش به فرمان خدا باشید) تا نعمت خویش را بر شما تکمیل کنم (و با اعطاء قبله مستقلی فوائد مادی و معنوی به شما بخشم ، و شما نیز با شناخت قبله راستین همیشگی ، آمادگی بیشتر برای دریافت حق را فراهم آرید) و شاید رهنمود شوید .

توضیحات :

« لَيْلًا يَكُونُ لِلنَّاسِ عَلَيْكُمْ حُجَّةٌ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ » : تا این که مردم بر شما حجتی نداشته باشند ، مگر این که ستم و یاوه بگویند . این سخن بدان می‌ماند که به کسی بگوئی : تو حقی بر من نداری مگر این که ستم کنی و یاوه‌سرانی نمائی . « حُجَّةٌ » : دلیل . در اینجا مراد دلیل باطل است (نگا : شوری / ۱۶) . « إِلَّا » : مگر . به معنی واو عطف یا لکن است و تقدیر چنین است : « وَلَا الَّذِينَ ظَلَمُوا . یا این که : لَكِنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا .

سوره بقره آیه ۱۵۱

متن آیه :

كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِّنكُمْ يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ

ترجمه :

و همچنین (برای تکمیل نعمت خود بر شما) پیغمبری را از خودتان در میانتان برانگیختم که آیات (قرآن) ما را بر شما فرو می‌خواند (و نشانه‌های وحدانیت و عظمت خدا را در گستره جهان به شما می‌نمایاند) و شما را پاکیزه می‌دارد (از ردائلی همچون زنده‌بگور کردن دختران و خونریزیها و کشتن فرزندان از ترس فقر و فاقه و غیره . و با کاشتن نهال فضائل در اندرونتان ، شما را سرور و سرمشق دیگران می‌سازد) و به شما کتاب (قرآن) و حکمت (اسرار و منافع احکام) را می‌آموزد (تا با حفظ نظم و لفظ قرآن و بهره‌مندی از نور آن ، به زندگی خویش حیات و تحرك بخشید و با استفاده از سنت عملی و سیرت نبوی ، به احکام شریعت آشنا گردید) . و به شما (به همراه کتاب و حکمت) چیزی یاد می‌دهد که نمی‌توانستید آن را بیاموزید (چون وسیله آموزش آن ، اندیشه و نگاه نیست ، بلکه باید از راه وحی آموخته شود . همانند اخبار عالم غیب و اشارات علمی و بیان سرگذشت پیغمبران و احوال پیشینیان ، که نه تنها برای اعراب بلکه برای اهل کتاب نیز مجهول بود) .

توضیحات :

« كَمَا » : همان گونه که . مانند این انعام دیگرمان که رسولی از میان . « يَتْلُو » : فرو می‌خواند . در رسم الخط قرآنی الف زائدی در آخر دارد . « الْكِتَابَ » : مراد قرآن است . « الْحِكْمَةَ » : سنت

نبوي . شناخت اسرار شريعت .

سوره بقره آيه ۱۵۲

متن آيه :
فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ

ترجمه :

پس مرا ياد كنيد (با طاعت و عبادت و دوري از معاصي ، به دل و زبان و قلم و قدم ، و سير در آفاق و انفس ، جهت كشف عظمت و قدرت من) تا من نيز شما را ياد كنم (با اعطاء ثواب و گشايش ابواب سعادت و خيرات و ادامه پيروي و قدرت و نعمت) و از من سپاسگزاري كنيد (و با گفتار و كردار ، شكرگزار انعام و احسان من باشيد) و از من ناسپاسي مكنيد (و نعمتهاي مرا ناپسند نكنيد) .

توضيحات :

« لَا تَكْفُرُونِ » : منكر نعمتهاي من بر خود با سپاسگزاري نكردن از آنها نشويد . ياء متكلم براي تخفيف و تناسب فواصل حذف شده است .

سوره بقره آيه ۱۵۳

متن آيه :
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ

ترجمه :

اي كساني كه ايمان آورده ايد ! از بردباري و نماز (در برابر حوادث سخت زندگي) كمك بگيريد (و بدانيد كه) خدا با بردباران است (و يار و ياور ايشان است) .

توضيحات :

« اسْتَعِينُوا » : ياري جوئيد .

سوره بقره آيه ۱۵۴

متن آيه :
وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتٌ بَلْ أحيَاءٌ وَلَكِنْ لَا تَشْعُرُونَ

ترجمه :

و به كساني كه در راه خدا كشته مي شوند مرده مگوئيد ، بلكه آنان زنده اند ، وليكن شما (چگونگي زندگي ايشان را) نمي فهميد .

توضيحات :

« أَمْوَاتٌ » : مردگان ، « أحيَاءٌ » : زندگان ، واژه هاي اموات و احياء ، خبر مبتدائي محذوف بوده و تقدير چنين است : هم اموات بل هم احياء . « لَا تَشْعُرُونَ » : احساس نمي كنيد . نمي فهميد .
پي نمي برديد .

سوره بقره آيه ۱۵۵

متن آيه :
وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ

ترجمه :
و قطعاً شما را با برخي از (امور همچون) ترس و گرسنگي و زيان مالي و جاني و كمبود ميوه‌ها ، آزمايش مي‌كنيم ، و مژده بده به بردباران .

توضیحات :
« لَنْبَلُونَكُمْ » : بي‌گمان شما را مي‌آزمائيم . « الْأَنْفُسَ » : جانها . كسان . اشخاص .

سوره بقره آيه ۱۵۶
متن آيه :
الَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

ترجمه :
آن كساني كه هنگامي كه بلائي بدانان مي‌رسد ، مي‌گويند : ما از آن خدائيم و به سوي او بازمي‌گرديم .

توضیحات :
« أَصَابَتْهُمْ » : بدیشان رسيد . بر سر آنان آمد . « إِنَّا » : اين كه ما . « رَاجِعُونَ » : برگشتگان . رجوع‌كنندگان .

سوره بقره آيه ۱۵۷
متن آيه :
أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ

ترجمه :
آنان (همان بردباران با ايماني هستند كه) الطاف و رحمت و احسان و مغفرت خدايشان شامل حال آنان مي‌گردد ، و مسلماً ايشان راه‌يافتگان (به جاده حق و حقيقت و طريق خير و سعادت) هستند .

توضیحات :
« صَلَوَاتٌ » : جمع صَلَاة ، عنايت . مغفرت . رأفت . « الْمُهْتَدُونَ » : راه‌يافتگان .

سوره بقره آيه ۱۵۸
متن آيه :
إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِن شِعَابِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ

ترجمه :
بي‌گمان (دو كوه) صفا و مروه (و هفت بار سعي ميان آن دو) از نشانه‌هاي (دين) خدا و عبادات الله هستند . پس هر كه (مي‌خواهد فريضة) حج بيت (الله الحرام) يا عمره را به جاي آورد ، بر او گناهي نخواهد بود كه آن دو (كوه) را بارها طواف كند (و سعي ميان صفا و مروه را به جاي آورد) . هر كه به دلخواه كار نيكي را انجام دهد (و بيش از واجبات ، به طاعت و عبادت پردازد ، خدا پاداش او را مي‌دهد ، چه) بي‌گمان خدا سپاسگزار و آگاه (از اعمال و نيات عبادت كنندگان) است .

توضیحات :

« الصَّفَا » : اسم کوهی است . « الْمَرَوَّة » : اسم کوهی است . « شَعَائِر » : جمع شَعِيرَة ، علامتها . نشانه‌ها . در اینجا شعائر پر امکانه عبادت اطلاق شده است . « حَجَّ الْبَيْتِ » : قصد کعبه برای ادای مناسک در موسم حج کرد . « إِعْتَمَرَ » : قصد عمره کرد . « جَنَاحَ » : گناه . « يَطَّوَّفُ » : طواف کند . سعی کند . فعل مضارع با ب تفاعل است و اصل آن (يَتَطَوَّفُ) می‌باشد . « تَطَوَّعَ » : آزادانه و راغبانه به عهده گرفت . « خَيْرًا » : کار نیکو . خوبی . اعم از حج و عمره و طواف و . . . « شَاكِرٌ » : سپاسگزار . این واژه بیانگر مبالغه احسان خدا در حق بندگان است و برای خدا معنی جزا دهنده طاعت و کردار شایسته را دارد .

سوره بقره آیه ۱۵۹

متن آیه :

إِن الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ

ترجمه :

بی‌گمان کسانی که پنهان می‌دارند آنچه را که از دلائل روشن و هدایت فرو فرستاده‌ایم ، بعد از آن که آن را برای مردم در کتاب (تورات و انجیل) بیان و روشن نموده‌ایم ، خدا و نفرین‌کنندگان (چه از میان فرشتگان و چه از میان مؤمنان انس و جان) ، ایشان را نفرین می‌کنند (و خواستار طرد آنان از رحمت خدا خواهند شد) .

توضیحات :

« الْبَيِّنَاتِ » : دلائل روشن . آیات دال بر صدق خاتم‌الانبياء . « الْهُدَىٰ » : راهنما . راهنمای به سوی حق و حقیقت . « الْكِتَابِ » : مراد می‌تواند تورات باشد (نگا : انعام / ۹۱) ، یا جمیع کتابهای آسمانی ، اعم از تورات و انجیل و قرآن . « اللَّاعِنُونَ » : نفرین‌کنندگان ، و آنان عبارتند از مؤمنان و فرشتگان .

سوره بقره آیه ۱۶۰

متن آیه :

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنُوا فَاُولَٰئِكَ أَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

ترجمه :

مگر کسانی که توبه کنند (از کتمان حق) و به اصلاح (حال خود و جبران مافات) بپردازند و (آنچه را که از اوصاف پیغمبر و اسلام و دیگر حقائق می‌دانستند و پنهان می‌کردند) آشکار سازند . چه توبه چنین کسانی را می‌پذیرم و من بسی توبه‌پذیر و مهربانم .

توضیحات :

« بَيَّنُّوا » : روشن‌گری کردند . پنهان را آشکار نمودند . « أَتُوبُ عَلَيْهِمْ » : توبه ایشان را می‌پذیرم . با فضل و مغفرت خود به سویشان برمی‌گردم .

سوره بقره آیه ۱۶۱

متن آیه :

إِن الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارًا أُولَٰئِكَ عَلَيْهِمُ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

ترجمه :

کسانی که کفر ورزیدند و در حالی که کافر بودند مردند (و با استمرار کفر و بدون توبه و پشیمانی ، از دنیا رفتند) نفرین خدا و فرشتگان و همه مردمان بر آنان خواهد بود .

توضیحات :

« وَ هُمْ كُفَّارٌ » : و حال آن که کافر باشند . « أَجْمَعِينَ » : جملگی . همگی . این واژه تأکید است و شامل کافران نیز می‌گردد ، زیرا که در روز قیامت کافران هم یکدیگر را نفرین می‌کنند (نگا : عنکبوت / ۲۵ ، احزاب / ۴۸) .

سوره بقره آیه ۱۶۲

متن آیه :

خَالِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ

ترجمه :

جاودانه در آن نفرین باقی می‌مانند (و همیشه در آتش دوزخ بسر می‌برند) و نه عذاب آنان سبک می‌شود و نه مهلتی بدیشان داده می‌شود .

توضیحات :

« لَا يُخَفَّفُ » : سبک نمی‌گردد . کاستی داده نمی‌شود . « وَ لَهُمْ يُنظَرُونَ » : مهلت و فرصت بدیشان داده نمی‌شود .

سوره بقره آیه ۱۶۳

متن آیه :

وَالْهَكْمُ إِلَهٌُ وَاحِدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ

ترجمه :

خداوند شما ، خداوند یکتا و یگانه است و هیچ خدائی جز او که رحمان و رحیم است وجود ندارد .

توضیحات :

« إِلَهُ » : معبود . « وَاحِدٌ » : یکتا . یگانه .

سوره بقره آیه ۱۶۴

متن آیه :

إِن فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ يَمًا يَبْعَثُ الْيَاسَ وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَاءٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيَّاحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

ترجمه :

مسئلاً در آفرینش آسمانها و زمین و آمد و شد شب و روز (و اختلاف آن دو در درازی و کوتاهی و منافع بیشمار آنها) و کشتیهائی که به سود مردم در دریا در حرکتند (و برابر قانون وزن مخصوص اجسام و سرشت آب و باد و بخار و برق ، و غیره که از ساخته‌های پروردگارند در جریانند) و آبی که خداوند از آسمان نازل کرده (که برابر قوانین منظمی بخارها به ابرها تبدیل و بر پشت بادهای به جاهائی که خدا خواسته باشد رهسپار می‌گردند و پس از تلقیح ، به صورت برف و تگرگ و باران مجدداً بر زمین فرو می‌ریزند) و با آن زمین را پس از مرگش زنده ساخته و انواع جنبندها را در آن

گسترده ، و در تغییر مسیر بادها و ابرهائی که در میان آسمان و زمین معلق می‌باشند (و برابر قوانین و ضوابط ویژه‌ای در پهنه فضا پراکنده نمی‌گردند و هدر نمی‌روند) ، بی‌گمان نشانه‌هائی (برای پی‌بردن به ذات پاک پروردگار و یگانگی خداوندگار) است برای مردمی که تعقل ورزند .

توضیحات :

« خَلَقَ » : آفرینش . موجودات . « اِخْتِلَافٍ » : آمد و شد (نگا : فرقان / ۶۲) . دگرگونی از لحاظ زیادت و نقصان و غیره . « الْفُلْکُ » : کشتیها . این واژه برای مفرد و جمع به کار می‌رود (نگا : هود / ۳۷ ، یونس / ۲۲) . « یَمًا » : به سود . به چیزی که سود می‌رساند . واژه (ما) مصدریه یا موصول است . « مِّنَ السَّمَاءِ » : از آسمان . مراد از آسمان ، ابر آسمان است (نگا : نور / ۴۳ ، واقعه / ۶۹) . « بَثَّ » : پخش کرد . زیاد کرد (نگا : نساء / ۱) . « دَابَّةً » : رونده . این واژه گاهی شامل انسان و غیرانسان است (نگا : هود / ۶ و ۵۶) . و گاهی شامل جانداران بجز انسان و پرندگان (نگا : انعام / ۲۸) . و زمانی شامل همه جانداران بجز انسان (نگا : عنکبوت / ۶۰) . در اینجا شامل انسان و غیرانسان است . « تَصْرِيفًا » : وزاندن . از این سو بدان سو حرکت دادن . « الرِّیَاحِ » : بادها . « السَّحَابِ » : ابر . « الْمَسْخَرِ » : فرمانبردار . مقهور .

سوره بقره آیه ۱۶۵

متن آیه :

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ اللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يُرُونَ الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا وَأَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ

ترجمه :

برخی از مردم هستند که غیر از خدا ، خدا گونه‌هائی برمی‌گزینند و آنان را همچون خدا دوست می‌دارند ، و کسانی که ایمان آورده‌اند خدا را سخت دوست می‌دارند (و بالاتر از هر چیز بدو عشق می‌ورزند) . آنان که ستم می‌کنند اگر می‌شد عذابی را مشاهده نمایند که هنگام (رستاخیز) می‌بینند ، (می‌فهمند که) قدرت و عظمت همه از آن خدا است و خدا دارای عذاب سختی است .

توضیحات :

« مِّن دُونِ اللَّهِ » : غیر از خدا . به جای خدا . « أَندَادًا » : جمع ید ، همتاها . همگونها . اینهاها . « يُحِبُّونَهُمْ » : دوستشان می‌دارند . جمله حالیه است برای ضمیر مستتر در فعل (يَتَّخِذُ) که به لفظ (مِّن) برمی‌گردد . فعل (يَتَّخِذُ) با توجه به لفظ (مِّن) مفرد ذکر گشته است ، و فعل (يُحِبُّونَهُمْ) با توجه به معنی (مِّن) جمع آورده شده است . « وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا » : اگر کسانی که بر خویشتن ستم روا دیده‌اند می‌دیدند . اگر کسانی که بر خویشتن ستم روا دیده‌اند می‌دانستند . جواب (لَوْ) محذوف است که چنین است : لَوْ قَعُوا مِنَ الْحَسْرَةِ وَ النَّدَامَةِ فِيمَا لَا يَكَادُ يُوصَفُ . « أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا » : قدرت جملگی از آن خدا است . این جمله جانشین دو مفعول (یَرَى) است .

سوره بقره آیه ۱۶۶

متن آیه :

إِذْ تَبَرَأَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا مِن الَّذِينَ اتَّبَعُوا وَرَأَوْا الْعَذَابَ وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ

ترجمه :

در آن هنگام که (رستاخیز فرا می‌رسد و پیروان سرگشته از رهبران گمراه‌کننده می‌خواهند که رستگارشان سازند و) رهبران از پیروان خود بی‌زاری می‌جویند (و نسبت به آنان اظهار ناشناسی

و بیگانگی می‌کنند) و عذاب را مشاهده می‌نمایند ، و روابط (و پیوندهای مودت و محبتی که در دنیا میانشان بود) گسیخته می‌گردد (و دستشان از همه جا کوتاه می‌شود) .

توضیحات :

« تَبْرَأُ » : بیزاری نمود . « اتَّبِعُوا » : پیروی شدند . « اتَّبِعُوا » : پیروی کردند . « تَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ » : پیوندها و روابطشان گسیخت . « الْأَسْبَابُ » : جمع سَبَب ، وسائل نجات .

سوره بقره آیه ۱۶۷

متن آیه :

وَقَالَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا لَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَتَبَرَّأَ مِنْهُمْ كَمَا تَبَرَّأُوا مِنَّا كَذَلِكَ يُرِيهِمُ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ حَسَرَاتٍ عَلَيْهِمْ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ

ترجمه :

(در این موقع) پیروان می‌گویند : کاش بازگشتی (به دنیا) می‌داشتیم تا از آنان بیزاری جوئیم ، همان گونه که آنان (امروزه) از ما بیزاری جستند (و ناآشنایمان نامیدند . آری) این چنین خداوند کردارهایشان را به گونه حسرت‌زا و اندوهباری نشان ایشان می‌دهد ، و آنان هرگز از آتش (دوزخ) بیرون نخواهند آمد .

توضیحات :

« كَرَّةً » : برگشت . عودت و رجوع به دنیا (نگا : زمر / ۵۸) . « كَذَلِكَ » : این چنین . « يُرِيهِمْ » : پدیشان نشان می‌دهد . پدیشان حالی می‌کند . ضمیر (هِم) در (يُرِيهِمْ) مفعول اول ، و واژه (أَعْمَالٌ) مفعول دوم ، و (حَسَرَاتٍ) مفعول سوم یا حال (هِم) می‌باشد . « حَسَرَاتٍ » : آه‌ها و ناله‌ها . افسوسها .

سوره بقره آیه ۱۶۸

متن آیه :

يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ

ترجمه :

ای مردم ! از آنچه در زمین است و حلال و پاکیزه است (و خدا آن را تحریم نکرده و نفس انسان گوارا و خوشایندش می‌داند) بخورید ، و پا به پای اهریمن راه نیفتید (و به دنبال شیطان روان نشوید) . بی‌گمان او دشمن آشکار شما است .

توضیحات :

« حَلَالًا » : حال (ما) یا مفعول (كُلُوا) یا صفت مفعول محذوفی است که تقدیر آن چنین است : « كُلُوا شَيْئًا حَلَالًا » : یا صفت مصدر محذوفی است و تقدیر آن چنین می‌شود : « كُلُوا أَكْلًا حَلَالًا » . « طَيِّبًا » : پاکیزه ، صفت (حَلَالًا) است . « خُطُوَاتٍ » : جمع خُطْوَةٌ ، گامها . « مُبِينٌ » : آشکار . آشکارکننده . از مصدر (إبانة) که به صورت لازم و متعدی به کار می‌رود . یعنی : ظَاهِرُ الْعَدَاوَةِ ، یا : مظهرُ الْعَدَاوَةِ .

سوره بقره آیه ۱۶۹

متن آیه :

إِنَّمَا يَأْمُرُكُمْ بِالسُّوِّ وَالْفَحْشَاءِ وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

ترجمه :

او تنها شما را به سوي زشتكاري و گناهكاري فرمان مي‌دهد (و بدیها را در نظرتان مي‌آرايد و شما را وا مي‌دارد بر) اين كه آنچه را نمي‌دانيد به خدا نسبت دهيد (و با پيروي از اوهام و خرافات نادانسته به دنبال معبودهاي باطل روان شويد و حلال را حرام ، و حرام را حلال بشمار آوريد) .

توضیحات :

« السوء » : بدی . هر گناهي كه سرانجام ناپسندي داشته باشد . قبيح . « الْفَحْشَاءُ » : زشت ترين معاصي ، مانند زنا و قتل . « مَا لَا تَعْلَمُونَ » : آنچه را كه نمي‌دانيد . مفعول فعل (لا تَعْلَمُونَ) محذوف و تقدير آن چنين است : مَا لَا تَعْلَمُونَ الْإِذْنَ فِيهِ مِنَ اللَّهِ . . .

سوره بقره آيه ۱۷۰

متن آيه :

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوْلَوْكَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ

ترجمه :

و هنگامی كه به آنان گفته شود : از آنچه خدا فرو فرستاده است پيروي كنيد (و راه رحمان را پيش گيريد ، نه راه شيطان را) ، مي‌گويند : بلكه ما از آنچه پدران خود را بر آن يافته‌ايم پيروي مي‌كنيم (نه از چيز ديگري) . آيا اگر پدرانشان چيزي (از عقائد و عبادات دين) را نفهميده باشند و (به هدايت و ايمان) راه نبرده باشند (باز هم كوركورانه از ايشان تقليد و پيروي مي‌كنند ؟) .

توضیحات :

« أَلْفَيْنَا » : يافته‌ايم . دیده‌ايم . از ماده (لفي) . « لَا يَعْقِلُونَ » : نمي‌فهمند . درك نمي‌كنند .

سوره بقره آيه ۱۷۱

متن آيه :

وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الَّذِي يَنْعِقُ بِمَا لَا يَسْمَعُ إِلَّا دُعَاءَ وَنِدَاءَ صُمٌّ بُكْمٌ عُمْيٌّ فَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ

ترجمه :

مثل (دعوت‌كننده) كساني كه كفر ورزيده‌اند (و راه حقيقت و هدايت را ترك گفته‌اند و كوركورانه به دنبال آباء و اجدادشان افتاده‌اند) همچون مثل كسي است كه (چوپان گوسفنداني باشد و) آنها را صدا بزند ، ولي آنها چيزي جز سر و صدا نشنوند (و بدون اين كه حقيقت و مفهوم گفتار او را درك كنند ، با اشاره او بي‌اراده سر به زير اندازند و به اين طرف و آن طرف بروند . كافران نيز) كران و لالان و كورانند و لذا ايشان از روي خرد عمل نمي‌كنند و نمي‌فهمند .

توضیحات :

« مَثَلُ الَّذِينَ » : مضاف محذوف است و تقدير چنين است : مَثَلُ دَاعِيِ الَّذِينَ . مَثَلُ دُعَاءِ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الَّذِي يَنْعِقُ بِمَا لَا يَسْمَعُ إِلَّا دُعَاءَ وَنِدَاءَ . « يَنْعِقُ » : فریاد مي‌زند . نهيب مي‌زند . « مَا » آنچه . مراد چهارپايان ، يا صدا و فریاد است . « يَنْعِقُ بِمَا » : بر چهارپايان نهيب مي‌زند . « دُعَاءَ » : بانگ زدن . فراخواندن . « نِدَاءَ » : بانگ زدن . فراخواندن . مصدر باب مفاعله است . « صُمٌّ » : جمع أصم ، كران . « بُكْمٌ » : جمع أبكم ، لالان . « عُمْيٌّ » : جمع أعمى ، كوران .

سوره بقره آیه ۱۷۲

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ

ترجمه :

ای کسانی که ایمان آورده‌اید ! از چیزهای پاکیزه‌ای بخورید که روزی شما ساخته‌ایم ، و سپاس خدای را بجا آورید ، اگر او را پرستش می‌کنید .

توضیحات :

« طَيِّبَاتٍ » : چیزهای پاک . مراد خوراکیهای لذیذ یا رزق حلال است .

سوره بقره آیه ۱۷۳

متن آیه :

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلِيَ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ فَمَن اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

ترجمه :

(آنچه را که مشرکان و یهودیان و دیگران حرام می‌دانند ، حرام نیست ، بلکه خداوند (تنها مردار و خون و گوشت خوک و آنچه نام غیرخدا (به هنگام ذبح) بر آن گفته شده باشد (و به نام بتان و شبیه آنها سر بریده شود) بر شما حرام کرده است . ولی آن کس که مجبور شود (به خاطر حفظ جان از آن اشیاء حرام بخورد) در صورتی که علاقه‌مند (به خوردن و لذت بردن از چنین چیزهایی نبوده) و متجاوز (از حد سدجوع هم) نباشد ، گناهی بر او نیست . بی‌گمان خداوند بخشنده و مهربان است .

توضیحات :

« الْمَيْتَةَ » : مردار . « الدَّم » : خون . « لَحْمَ » : گوشت . « الْخِنْزِيرِ » : خوک . « مَا أُهْلِيَ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ » : آنچه به نام چیزی جز خدا ذبح شود . از قبیل : به نام لات ، به نام عزی ، به نام فلان . یعنی مقصود از ذبح آن حیوان تقرب به غیر خدا باشد . « أَهْلٍ » : از مصدر (اهلال) به معنی صدا بلندکردن . « اضْطُرَّ » : وادار گردید . مجبور شد . « بَاغٍ » : خواستار و علاقه‌مند . « عَادٍ » : متجاوز از اندازه ضرورت . « غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ » : نه طالب و راغب آن باشد و نه از حد ضرورت تجاوز کند . واژه (غیر) حال ضمیر مستتر در فعل (اضْطُرَّ) است . « إِثْمَ » : گناه .

سوره بقره آیه ۱۷۴

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلَ اللَّهُ مِنَ الْكِتَابِ وَيَشْتَرُونَ بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا النَّارَ وَلَا يَكْلَمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

ترجمه :

کسانی که آنچه را خدا از کتاب (آسمانی) نازل کرده است ، پنهان می‌دارند (یا دست به تأویل ناروا و تحریف می‌یازند) و آن را به بهای کم (و ناچیز دنیا) می‌فروشند ، آنان جز آتش چیزی نمی‌خورند . (زیرا اموالی که از رهگذر کتمان آیات آسمانی و تحریف و تأویل ناروای حقائق رحمانی به دست می‌آید ، سبب نزول آنان به آتش دوزخ خواهد شد) و روز رستاخیز خدا (از آنان روگردان بوده و) با ایشان سخن نمی‌گوید و آنان را (از کثافت گناهان با عفو و گذشت خویش) پاکیزه نمی‌دارد . و ایشان را عذاب دردناکی است .

توضیحات :

« يَكْتُمُونَ » : پنهان می‌کنند . « يَشْتَرُونَ بِهٍ » : می‌خورند بدان . فراچنگ می‌آورند بدان . مرجع ضمیر (ه) واژه (الْكِتَابِ) یا (مَا) یا عمل کتمان است . « بَطُون » : جمع بطن ، شکمها . « لا يَكْلِمُهُمُ اللَّهُ » : خدا با ایشان سخن نمی‌گوید . مراد سخنی است که مایه سرور ایشان شود و بیانگر رحمت خدا باشد . والا خداوند با کافران و منافقان صحبت می‌فرماید (نگا : انعام / ۲۲ ، یونس / ۲۸ ، حجر / ۹۲) . « لا يَزْكِيهِمْ » : آنان را از کثافات گناهان با مغفرت و گذشت خود پاکیزه نمی‌دارد .

سوره بقره آیه ۱۷۵

متن آیه :

أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالََةَ بِالْهُدَىٰ وَالْعَذَابَ بِالْمَغْفِرَةِ فَمَا أَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ

ترجمه :

آنان کسانی‌اند که گمراهی را با هدایت ، و عذاب را با آمرزش (مبادله و) خریداری کرده‌اند . چقدر در برابر آتش (دوزخ) بردبارند ! (جای بسی شگفت است که شخص عاقل از موجبات عذاب خوشحال بوده و پیوسته در انجام زشتیها که انسان را به دوزخ می‌کشانند ، در تکاپو باشد) .

توضیحات :

« مَا أَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ ؟ ! » : شگفتا ، بر آتش چه شکیبایند ؟ !

سوره بقره آیه ۱۷۶

متن آیه :

ذَلِكَ يَأْتِي اللَّهَ نَزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِي الْكِتَابِ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ

ترجمه :

آن (عذابی که برایشان مشخص گشته است ، به خاطر کفری است که نسبت به کتاب روا می‌دارند و در کتمان و تحریفش می‌کوشند) به سبب این که خدا کتاب (آسمانی قرآن یا تورات) را توأم با حق فرو فرستاده (و اصلاً شائبه بطلان بدان راه ندارد و ایشان به دروغ در تکذیب آن می‌کوشند یا پنهانش می‌دارند) و به راستی کسانی که درباره کتاب (آسمانی) اختلاف می‌ورزند به دشمنانگی و دو دستگی دور (از صداقت و حقیقتی) دچارند .

توضیحات :

« ذَلِكَ » : آن . یعنی همه آنچه از خوردن آتش ، و سخن نگفتن به رحمت ، و تزکیه ، و عذاب مترتب بر کتمان گذشت . . . « شِقَاقٍ » : دشمنانگی . « بَعِيدٍ » : دور از حق .

سوره بقره آیه ۱۷۷

متن آیه :

لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ وَعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ

ترجمه :

این که (به هنگام نماز) چهره‌هایتان را به جانب مشرق و مغرب کنید ، نیکی (تنها همین) نیست (و یا ذاتاً روکردن به خاور و باختر ، نیکی بشمار نمی‌آید) . بلکه نیکی (کردار) کسی است که به خدا و روز واپسین و فرشتگان و کتاب (آسمانی) و پیغمبران ایمان آورده باشد ، و مال (خود) را با وجود علاقه‌ای که بدان دارد (و یا به سبب دوست داشتن خدا ، و یا با طیب خاطر) به خویشاوندان و یتیمان و درماندگان و واماندگان در راه و گدایان دهد ، و در راه آزادسازی بردگان صرف کند ، و نماز را برپا دارد ، و زکات را بپردازد ، و (نیکی کردار کسانی است که) وفاکنندگان به پیمان خود بوده هنگامی که پیمان بندند ، و (به ویژه کسانی نیکند و شایسته ستایشند که) در برابر فقر (و محرومیتها) و بیماری (و زیان و ضررها) و به هنگام نبرد ، شکیبایند (و استقامت می‌ورزند) . اینان کسانی هستند که راست می‌گویند (در ادعای ایمان راستین و پیجوی اعمال نیک) و به راستی پرهیزکاران (از عذاب خدا با دوری گرفتن از معاصی و امثال اوامر الهی) اینانند .

توضیحات :

« لَيْسَ الْيَرْ . . . » : واژه (يَرْ) خبر مقدم (لَيْسَ) و (أَنْ تُولُوا) اسم مؤخر آن است . « الْيَرْ » : واژه‌ای است که در برگزیده همه صفات نیک است . خیر فراوان . « قَبِلَ » : جهت . سو . « لَكِنْ الْيَرْ » : واژه (يَرْ) اسم لکن است و (يَرْ) دوم محذوف ، خبر آن است که تقدیر چنین می‌شود : لَكِنْ الْيَرْ مِنْ . برخی (يَرْ) را اسم لکن و (مَنْ) را خبر آن گرفته‌اند . « الْكِتَابِ » : جنس کتاب ، یعنی همه کتابهای آسمانی مراد است (نگا : بقره / ۱۲۱) . « عَلَيَا حِيَه » : با وجود دوست داشتن خدا . با عشق به کار صدقه و احسان . مرجع ضمیر (ه) را خدا و مال و مصدر مفهوم از فعل ، یعنی نفس عمل گرفته‌اند . « ذَوِي الْقُرْبَى » : خویشاوندان . « الْمَسَاكِينِ » : نیازمندیانی که چیزی از کسی درخواست نمی‌کنند (نگا : بقره / ۲۷۳) . « ابْنِ السَّبِيلِ » : مسافر نیازمند به سبب دوری از خانواده . « السَّائِلِينَ » : گدایان . « فِي الرِّقَابِ » : در راه آزادکردن پندگان . در اینجا مراد از (رِقَاب) جمع رَقَبَة ، به معنی گردن ، خود اشخاص است . « الْمُؤْمُونَ » : وفاکنندگان . عطف بر (مَنْ ءَامَنَ) است ، یا خبر مبتدای محذوف است که تقدیر آن چنین است : وَهُمْ الْمُؤْمُونَ . « عَاهَدُوا » : عهد بستند . « الصَّابِرِينَ » : شکیبایان . منصوب است به (أَحْصَى) یا (أَمَدَحَ) . « الْبِاسَاءِ » : بلا و مصیبت خارج از جسم شخص . از قبیل : تنگدستی ، زیان مالی ، مرگ فرزندان . « الصَّرَاءِ » : بلا و مصیبت مربوط به جسم شخص . از قبیل : بیماری ، رنجوری . « حِينَ » : زمان . وقت . « الْبَاسِ » : جنگ . جهاد با دشمنان (نگا : احزاب / ۱۸) .

سوره بقره آیه ۱۷۸

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلِ الْحُرُّ بِالْحُرِّ وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَالْأَنْثَىٰ بِالْأُنْثَىٰ فَمَنْ عَفِيَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَاتِّبَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ وَأَدَاءٌ إِلَيْهِ بِإِحْسَانٍ ذَلِكَ تَخْفِيفٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ فَمَنْ أَعْتَدَىٰ بَعْدَ ذَلِكَ قَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ

ترجمه :

ای کسانی که ایمان آورده‌اید ! درباره کشتگان ، (قانون مساوات و دادگري) قصاص بر شما فرض شده است (و باید در آن کسی را به گناه دیگری نگرفت ، و بلکه) : آزاد در برابر آزاد ، و برده در برابر برده ، و زن در برابر زن است . پس اگر کسی (از جنایتش) از ناحیه برادر (دینی) خود ، گذشتی شد (و یکی از صاحبان خون‌بها کشنده را بخشید ، و یا حکم قصاص تبدیل به خون‌بها گردید ، از سوی عفو کننده) باید نیک رفتاری شود و (سختگیری و بدرفتاری نشود ، و از سوی قاتل نیز به ولی مقتول) پرداخت (دیه) با نیکی انجام گیرد (و در آن کم و کاست و سهل انگاری نباشد) . این (گذشت از قاتل و اکتفاء به دیه مناسب) تخفیف و رحمتی است از سوی

پروردگارتان . پس اگر کسی بعد از آن (گذشت و خوشنودی از دیه) تجاوز کند (و از قاتل انتقام بگیرد) او را عذاب دردناکی خواهد بود .

توضیحات :

« كَيْبَ » : واجب شده است . « الْقَتْلِيَا » : جمع قتیل ، کشتگان . « الْحُرُّ » : آزاد . « الْعَبْدُ » : برده . « الْأُنثَى » : ماده . زن . « عَفِيَّ » : بخشیده شد . « إِيْتَاعٌ » : دنبال کردن . « إِعْتَدِيَا » : تجاوز کرد . فراتر رفت .

سوره بقره آیه ۱۷۹

متن آیه :

وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَاةٌ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

ترجمه :

ای صاحبان خرد ! برای شما در قصاص ، حیات و زندگی است (بنابر مصلحت و حکمتی که در آن ، و دقائق و نکاتی که در همه احکام است . این است که قانون قصاص را برای شما وضع کردیم تا از تجاوز و خونریزی بپرهیزید .) باشد که تقوا پیشه کنید .

توضیحات :

« حَيَاةٌ » : زندگی . تنکیر آن برای تنويع یا تعظیم است . « أُولِي الْأَلْبَابِ » : افرادِ باشعور . خردمندان . « أُولِي » : صاحبان . دارندگان . مفرد آن (ذُو) است . « أَلْبَابِ » : جمع لب ، مغزها . خردها و عقلها .

سوره بقره آیه ۱۸۰

متن آیه :

كَيْبَ عَلَيْكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ إِنْ تَرَكَ خَيْرًا الْوَصِيَّةُ لِلْأُولَادِ وَالْأَقْرَبِينَ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ

ترجمه :

هنگامی که یکی از شما را (امراض مخوف و اسباب و علل) مرگ فرا رسد ، اگر دارائی فراوانی (با توجه به عرف محل) از خود به جای گذاشت ، (از سوی خدا قانون) وصیت بر شما واجب شده است (و باید) برای پدر و مادر و نزدیکان به طور شایسته وصیت کند . این حق (واجبی) است بر پرهیزکاران (مؤمن به کتاب خدا) .

توضیحات :

« خَيْرًا » : مایه سود و صلاح حال ، که در اینجا مراد دارائی و مالی است که برابر عرف محل فراوان بشمار آید . « الْوَصِيَّةُ » : نائب فاعل (كَيْبَ) است . « الْوَالِدِينَ » : پدر و مادر ، که از يك سوم دارائی می توان سهم بیشتری بدانان داد . یا مراد پدربزرگ و نیاها و مادربزرگ و ننهائی است که کافرند ، و یا به سبب وجود دیگران از سهم الارث محروم می گردند . به این دسته نیز فقط از يك سوم دارائی داده می شود . « الْأَقْرَبِينَ » : خویشاوندان وارث یا غیروارث به شرحی که در (والدين) گذشت . « بِالْمَعْرُوفِ » : به گونه متعارف میان مردم . دادگرانه . زیبا . « حَقًّا » : مفعول مطلق فعل (حَقَّ) است که محذوف است . یا صفت مصدر محذوفی است که تقدیر آن چنین است : إِيصَاءً حَقًّا .

سوره بقره آیه ۱۸۱

متن آیه :
فَمَنْ بَدَلَهُ بَعْدَ مَا سَمِعَهُ فَإِنَّمَا إِثْمُهُ عَلَى الَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

ترجمه :

پس هر که (اعم از شاهد و وصی) آن را بعد از شنیدن تغییر دهد ، تنها گناه آن بر کسانی است که آن (وصیت) را تغییر می‌دهند (و وصیت کننده در پیشگاه خدا پاداش خود را می‌گیرد) . خدا شنوا و دانا است (و گفتار همگان را می‌شنود و نیات همگان را می‌داند) .

توضیحات :

« بَدَلَ » : تغییر داد . دگرگون کرد . « إِثْمَ » : گناه .

سوره بقره آیه ۱۸۲

متن آیه :
فَمَنْ خَافَ مِنْ مُوصِرٍ جَنَفًا أَوْ إِثْمًا فَأَصْلَحَ بَيْنَهُمْ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

کسی که از انحراف وصیت‌کننده (از جاده عدالت) یا از گناه او (به سبب ترك قانون شریعت) بترسد (و آن انحراف و گناه و نزاعی را که بدین علت میان ورثه درگرفته است ، تبدیل و تغییر دهد) و صلح و صفا را میان آنان (که وصیت برایشان شده یا وارثان مرده هستند) راه بیندازد ، گناهی بر او نیست (و مشمول قانون تبدیل وصیت نمی‌باشد) . بی‌گمان خدا آمرزنده و مهربان است (و مغفرت خود را شامل او می‌سازد و پاداش نیکوکاریش را می‌دهد) .

توضیحات :

« خَافَ » : ترسید . در اینجا مراد ، اطلاع پیدا کرد و دانست ، می‌باشد . « مُوصِرٍ » : وصیت‌کننده . « جَنَفًا » : کناره‌گیری از حق ، و عدول از روی خطا . « إِثْمَ » : گناه . کناره‌گیری از حق و عدول از عدل از روی عمد . « أَصْلَحَ بَيْنَهُمْ » : میان ورثه و آنان که وصیت برایشان شده است ، صلح و صفا راه انداخت .

سوره بقره آیه ۱۸۳

متن آیه :
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

ترجمه :

ای کسانی که ایمان آورده‌اید ! بر شما روزه واجب شده است ، همان گونه که بر کسانی که پیش از شما بوده‌اند واجب بوده است ، تا باشد که پرهیزگار شوید .

توضیحات :

« الصِّيَامُ » : روزه .

سوره بقره آیه ۱۸۴

متن آیه :
أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ فَمَن تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ وَأَن تَصُومُوا خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ

ترجمه :

(روزه در) چند روز معین و اندکی است ، و کسانی که از شما بیمار یا مسافر باشند (اگر افطار کردند و روزه نگرفتند ، به اندازه آن روزها) چند روز دیگری را روزه می‌دارند ، و بر کسانی که توانایی انجام آن را ندارند (همچون پیران ضعیف و بیماران همیشگی و کارگرانی که سالیانه پیوسته به کارهای سختی ، مانند استخراج زغالسنگ اشتغال دارند ، و زندانیان محکوم به اعمال شاقه‌ای که پیوسته به کار سنگین وادار می‌گردند) لازم است کفاره بدهند ، و آن خوراک مسکینی است (از خوراک متوسطی که به خانواده خود می‌خورانید و باید در برابر هر روزی يك خوراک متوسط که بتواند به طور معتدل مسکینی را سیر کند بپردازید) و هر که کار خیر را پذیرا شود (و بر مقدار فدیة بیفزاید ، و یا علاوه از روزه فرض ، روزه سنت نیز بگیرد) برای او بهتر است . و روزه‌داشتن برای شما خوب است اگر (حقائق و نکات عبادات را) بدانید .

توضیحات :

« آیاماً مَعْدُودَاتٍ » : روزهای اندک . روزهای معین . واژه (آیاماً) منصوب است چون ظرف یا مفعول فعل محذوف (صوموا) است . واژه (مَعْدُودَاتٍ) صفت است . « عِدَّةٌ » : مبتدا است و خبر آن (عَلَیْهِ) محذوف است . تقدیر آن چنین است : عَلَیْهِ عِدَّةٌ . . . « أُخْرَ » : جمع أُخْرِي ، دیگر . « یَطِيقُونَهُ » : با رنج و مشقت می‌توانند آن را بگیرند . از قبیل پیران ، زنان حامله و شیرده ، کارگرانی که مجبور به انجام کارهای سخت و طاقت‌فرسایند . « فِدِیَّةٌ » : دادن يك وعده غذا از خوراک متوسط خانواده خود به فقراء . این واژه مبتدا است و خبر آن (عَلَیْهِ الذِّینَ یَطِيقُونَهُ) می‌باشد . « طَعَامٌ » : خوراک . بدل از (فِدِیَّةٌ) است . « تَطَوُّعٌ خَیْرًا » : کار نیکو پیشه کرد . یعنی بر مقدار فدیة افزود ، و یا بیش از یکی را طعام داد ، و یا این که هم روزه گرفت و هم فدیة داد . « و أَنْ تَصُومُوا خَیْرَ لَكُمْ » : اگر روزه بگیرید برای شما بهتر از دادن فدیة است . واژه (خَیْرٌ) خبر است (و أَنْ تَصُومُوا) محلاً مرفوع ، مبتدا است .

سوره بقره آیه ۱۸۵

متن آیه :

شَهْرٍ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ فَمَن شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَاكُم وَلِعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

ترجمه :

(آن چند روز معین و اندک) ماه رمضان است که قرآن در آن فرو فرستاده شده است (و آغاز به نزول نموده است و در مدت ۲۳ سال تدریجاً به دست مردم رسیده است) تا مردم را راهنمایی کند و نشانه‌ها و آیات روشنی از ارشاد (به حق و حقیقت) باشد و (میان حق و باطل در همه ادوار) جدائی افکند . پس هر که از شما (فرا رسیدن) این ماه را دریابد ، (چه خودش هلال را رؤیت کند و چه با دیدن دیگران فرا رسیدن رمضان ثابت شود) باید که آن را روزه بدارد . و اگر کسی بیمار یا مسافر باشد (می‌تواند از رخصت استفاده کند و روزه ندارد) چندی از روزهای دیگر را (به اندازه آن روزها روزه بدارد) . خداوند آسایش شما را می‌خواهد و خواهان زحمت شما نیست ، و (خداوند ماه رمضان و رخصت آن را برای شما روشن داشته است) تا تعداد (روزهای رمضان) را کامل گردانید و خدا را بر این که شما را (به احکام دین که سعادتتان در آن است) هدایت کرده است ، بزرگ دارید و تا این که (از همه نعمتهای او) سپاسگزاری کنید .

توضیحات :

« شَهْرٌ » : ماه . « هُدًى » : هدایت پخش . راهنما . حال (الْفُرْقَانُ) و تقدیراً منصوب است . « بَيِّنَاتٍ » : دلائل واضح و روشن . « الْفُرْقَانِ » : جداسازنده حق از باطل . مصدر ثلاثی مجرد است

و در معنی اسمِ فاعل به کار رفته است . « شَهَدَ » : حاضر گردید . بدان رسید . با توجّه بدین معنی ، واژه (شهر) مفعول‌فیه است . مشاهده کرد . دانست . در این صورت (شهر) مفعول‌به است ، و در اصل مضاف محذوف شده که تقدیر چنین است : « مَنْ رَأَى مِنْكُمْ هِلَالَ الشَّهْرِ ، مَنْ عَلِمَ مِنْكُمْ هِلَالَ الشَّهْرِ . « الْبَسْرَ » : آسودگی . آسانی . « الْعَسْرَ » : رنج . سختی . « لَتَكْمَلُوا » : تا این که تکمیل کنید . فعل مضارع منصوب است و عطف بر معطوف‌علیه مقدری است مثل (لَيُسَهِّلَ عَلَيْكُمْ) و تقدیر چنین است : « يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمْ الْبَسْرَ لِيَسَهِّلَ عَلَيْكُمْ وَ لَتَكْمَلُوا الْعِدَّةَ .

سوره بقره آیه ۱۸۶

متن آیه :

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ

ترجمه :

و هنگامی که بندگانم از تو درباره من پرسند (که من نزدیکم یا دور . بگو :) من نزدیکم و دعای دعاکننده را هنگامی که مرا بخواند ، پاسخ می‌گویم (و نیاز او را برآورده می‌سازم) . پس آنان هم دعوت مرا (با ایمان و عباداتی همچون نماز و روزه و زکات) بپذیرند و به من ایمان بیاورند تا آنان راه یابند (و با نور ایمان به مقصد برسند) .

توضیحات :

« دَعْوَةَ » : دعا . درخواست . « الدَّاعِ » : دعاکننده . درخواست کننده . « دَعَانِ » : مرا به یاری خواست . مرا به فریاد خواند . « فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي » : اجابت مرا با دعا بخواهند . هنگامی که آنان را به سوی ایمان و اطاعت دعوت کردم ، دعوت مرا بپذیرند . « يَرْشُدُونَ » : هدایت یابند . رهنمود شوند به مصالح دنیا و آخرت خود .

سوره بقره آیه ۱۸۷

متن آیه :

أَجَلٌ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّقِيبُ إِلَى نِسَائِكُمْ هُنَّ لِبَاسٍ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٍ لِهِنَّ عَلِمَ اللَّهُ أَنْكُمْ كُنْتُمْ تَخْتَانُونَ أَنْفُسَكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَا عَنْكُمْ فَالآنَ بَاشِرُوهُنَّ وَأَبْتَغُوا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتُمُوا الصِّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ وَلَا تُبَاشِرُوهُنَّ وَأَنْتُمْ عَاكِفُونَ فِي الْمَسَاجِدِ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرُبُوهَا كَذَلِكَ بَيَّنَّ اللَّهُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

ترجمه :

آمیزش و نزدیکی با همسرانتان در شب روزه‌داری حلال گردیده است . آنان لباس شمایند و شما لباس آنانید (و دوری از آمیزش با یکدیگر برایتان بسی رنج‌آور است) . خداوند می‌دانست که شما (از لذت نفسانی می‌کاستید و معتقد بودید که شبها بعد از بخواب رفتن ، همخوابگی با همسران حرام است و) بر خود خیانت می‌کردید . خداوند توبه شما را پذیرفت و شما را بخشید . پس هم‌اکنون (که با نص صریح ، همخوابگی آزاد است) با آنان آمیزش کنید و چیزی را نخواهید که خدا برایتان لازم دانسته است (همچون بقای نسل و حفظ دین و آبرو و پاداش اخروی) ، و بخورید و بیاشامید تا آن گاه که رشته بامداد از رشته سیاه (شب) برایتان از هم جدا و آشکار گردد . سپس روزه را تا شب ادامه دهید . (همخوابگی با همسران در تمام شبهای روزه‌داری حلال است . لیکن) وقتی که در مساجد به (عبادت) اعتکاف مشغولید ، با آنان همخوابگی نکنید . این (احکام روزه و اعتکاف) حدود و مرزهای الهی است و بدانها نزدیک نشوید . خداوند این چنین آیات خود را برای مردم روشن می‌سازد ، باشد که پرهیزگار شوند .

توضیحات :

« الرَّقْتُ » : جِمَاع . « بَاشِرُوهُنَّ » : با ایشیان آمیزش و زناشوئی کنید . « اِبْتَعُوا » : بخواهید . بطلبید . « مَا كَتَبَ اللَّهُ » : چیزی که خدا مقرر کرده است که زناشوئی است . « الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ » : رشته و تار سفید . مراد سپیده فجر است که در کنار سیاهی شب نمایان می‌شود . « الْفَجْرُ » : بامدادان . پگاه . « اَتَمُّوا » : به تمام و کمال اداء کنید . تکمیل کنید . « عَاكِفُونَ » : اعتکاف کنندگان . ماندگاران . « حدود » : جمع حد ، مرزها . مراد احکام و قوانین خدا است .

سوره بقره آیه ۱۸۸

متن آیه :

وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُم بَيْنَكُم بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِّنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

ترجمه :

و اموال خودتان را به باطل (و ناحق ، همچون رشوه و ربا و غصب و دزدی . . .) در میان خود نخورید و آن را به امراء و قضات تقدیم نکنید تا از روی گناه ، بخشی از اموال مردم را بخورید و شما بر آن آگاه باشید (و بدانید که ستمکار را یاری داده‌اید و مرتکب گناه شده‌اید) .

توضیحات :

« تَدْلُوا بِهَا » : پیشکش نکنید . به عنوان رشوه نپردازید . بر سر آن منازعه نکنید و کار آن را به پیش جاکمان بدسرشت نکشاند . این فعل عطف بر (تَأْكُلُوا) و بنابراین مجزوم است . یا منصوب به (أَنْ) مقدر است .

سوره بقره آیه ۱۸۹

متن آیه :

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَهْلِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقَى وَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

ترجمه :

درباره هلالهای ماه از تو می‌پرسند (که چرا هر دم به شکلی پدیدار می‌شود ؟) . بگو : آنها شناسه‌های زمانی (و تقویم طبیعی) برای (نظام زندگی) مردم و (تعیین وقت) حج هستند . نیکوئی آن نیست که (همچون زمان جاهلیت ، به هنگام حج یا برگشت از سفر) از پشت خانه ها به منازل درآید ، ولیکن نیکی کسی را است که تقوا پیشه کند ، و از درهای خانه‌ها به منازل وارد شوید ، و از (مخالفت با پروردگار و خشم) خدا بپرهیزید ، باشد که رستگار گردید .

توضیحات :

« الْأَهْلِيَّةُ » : جمع هلال ، ماه نو . ماه کمانی شکل . « مَوَاقِيتُ » : جمع میقات ، زمان‌سنج . واژه (میقات) اسم آلت و از ماده (وقت) است . یعنی آنچه بدان وقت شناخته می‌شود . « ظُهُور » : جمع ظهر ، پشت‌بامها . « اِتَّقُوا » : تقوا پیشه کرد . پرهیزگاری کرد . « أَبْوَابِ » : جمع باب ، درها .

سوره بقره آیه ۱۹۰

متن آیه :

وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ

ترجمه :

و در راه خدا بجنگید با کسانی که با شما می‌جنگند . و تجاوز و تعدی نکنید . (شما جنگ‌افروزی نکنید و بیگناهان و بی‌خبران و زنانی که نمی‌جنگند ، و کودکان و پیرمردان و بیماران و امان‌خواهان را نکشید و خانه‌ها و کشتزارها را ویران نسازید) . زیرا خداوند تجاوزگران را دوست نمی‌دارد .

توضیحات :

« قَاتِلُوا » : بجنگید . « لَا تَعْتَدُوا » : از قانون شریعت تجاوز نکنید و زنان و پیران که‌نسال و افراد بی‌طرف را نکشید . « الْمُعْتَدِينَ » : متجاوزین .

سوره بقره آیه ۱۹۱

متن آیه :

وَأَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ تَقِفْتُمُوهُمْ وَأَخْرِجُوهُمْ مِّنْ حَيْثُ أَخْرَجْتُمُوهُمْ وَالْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا تَقَاتِلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّىٰ يَقَاتِلُوكُمْ فِيهِ فَإِن قَاتَلُوكُمْ فَاقْتُلُوهُمْ كَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ

ترجمه :

(چون جنگ درگرفت) هر جا آنان را (که آغازکنندگان جنگ بوده‌اند) دریافتید ایشان را بکشید ، و آنان را (از مکه) که شما را از آنجا بیرون کرده‌اند بیرون سازید ، و (از جنگ در حرم مکه نباید باک داشته باشید ، زیرا ایشان با شکنجه و آزار و انواع فتنه و فساد می‌خواستند شما را از دینتان برگردانند که مایه خوشبختی دو جهان شما است و) فتنه از کشتن بدتر است . و (لیکن احترام مسجدالحرام به جای خود باقی است و) با آنان در کنار مسجدالحرام کارزار نکنید ، مگر آن گاه که ایشان در آنجا با شما بستیزند (و حرمت مسجدالحرام را محفوظ ندارند) . پس اگر با شما جنگیدند ایشان را بکشید . سزای (آن گونه) کافران چنین است .

توضیحات :

« حَيْثُ » : هر جا . جائی که . « تَقِفْتُمُوهُمْ » : ایشان را دریافتید . بر آنان چیره شدید . « الْفِتْنَةُ » : کفر و شرک . برگرداندن از دین (نگا : بقره / ۲۱۷) . « كَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ » : این حکم ، همه کافران را در بر می‌گیرد و سزای همه آنان است .

سوره بقره آیه ۱۹۲

متن آیه :

فَإِنِ انْتَهَوْا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

ترجمه :

و اگر دست کشیدند (از کفر ، و اسلام را پذیرفتند ، خداوند گناهانشان را به آب توبه می‌شوید و بی‌دینی گذشته ایشان را نادیده می‌گیرد) چه بی‌گمان خدا آمرزنده و مهربان است .

توضیحات :

« انْتَهَوْا » : دست کشیدند . پایان دادند .

سوره بقره آیه ۱۹۳

متن آیه :

وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ لِلَّهِ فَإِنِ انْتَهَوْا فَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ

ترجمه :

و با آنان پیکار کنید تا فتنه‌ای باقی نماند (و نیروئی نداشته باشند که با آن بتوانند شما را از دینتان برگردانند) و دین (خالصانه) از آن خدا گردد (و مؤمنان جز از خدا نترسند و آزادانه به دستور آئین خویش زیست کنند) . پس اگر (از روش نادرست خود) دست برداشتند (و اسلام را پذیرفتند ، دست از آنان بدارید . زیرا حمله بردن و) تجاوز کردن جز بر ستمکاران (به خویشتن به سبب کفر و شرك ، روا) نیست .

توضیحات :

« فِتْنَةٌ » : کفر و شرك . « عُدْوَانٌ » : تعدّی و تجاوز . « فَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَيِّ الطَّالِمِينَ » : این جمله ، علت جزاء مجذوف است و در جای آن قرار گرفته است ، و تقدیر چنین است : فَإِنِ انْتَهَوْا وَ أَسْلَمُوا فَلَا تَعْتَدُوا عَلَيْهِمْ ، لِيَأْتِي الْعُدْوَانَ عَلَيَّ الطَّالِمِينَ ، وَ الْمُنْتَهُونَ لَيْسُوا بِالطَّالِمِينَ . . .

سوره بقره آیه ۱۹۴

متن آیه :

الشَّهْرُ الْحَرَامُ بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ وَالْحُرُمَاتِ قِصَاصٌ فَمَنَ اعْتَدَىٰ عَلَيَّكَمَ فَاَعْتَدُوا عَلَيْهِ يَمِثْلَ مَا اعْتَدَىٰ عَلَيَّكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ

ترجمه :

ماه حرام در برابر ماه حرام است (و اگر دشمنان احترام آن را نگاه نداشتند ، و در آن با شما جنگ کردند ، شما حق دفاع و مقابله با آنان را دارید و باکی نیست) و (حرمت‌شکنی‌های) مقدسات دارای قصاص است ، (و تجاوزکاریهای نادرست ، پاداش به مثل دارد . به طور کلی) هر که راه تعدّی و تجاوز بر شما را در پیش گرفت ، بر او همانند آن ، تعدّی و تجاوز کنید (چه آغاز کردن تعدّی و تجاوز ممنوع است ، لیکن در برابر آن دفاع از خویشتن و مبارزه برای اخذ قصاص آزاد است) ، و از خشم خدا بپرهیزید و بدانید که خدا با پرهیزگاران است .

توضیحات :

« الشَّهْرُ الْحَرَامُ » : ماه حرام . ماههای حرام چهارتا و عبارتند از : ذوالقعدة ، ذوالحجه ، محرّم ، رجب . علت تسمیه آنها به واژه حرام ، از این بابت است که خداوند جنگ در آنها را حرام فرموده است (نگا : توبه / ۲۶) . « الْحُرُمَاتِ » : جمع حرمت ، چیزهایی که حفظ و صیانت آنها لازم است . از قبیل : ناموس و شخصیت و دارائی . مقدسات . « فَمَنَ اعْتَدَىٰ عَلَيَّكُمْ فَاَعْتَدُوا عَلَيْهِ . . . » : در اینجا دفع تجاوز دیگران از باب مشاکله ، تجاوز نامیده شده است (نگا : توبه / ۶۷ ، شوری / ۹ و ۴۰) .

سوره بقره آیه ۱۹۵

متن آیه :

وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

ترجمه :

و در راه خدا انفاق (و بذل مال) کنید و (با ترك انفاق) ، خود را با دست خویش به هلاکت نیفکنید ، و نیکی کنید (در کشتن و یاری ستمدیده و جنگ و . . .) همانا خداوند نیکوکاران را دوست می‌دارد .

توضیحات :

« أَنْفِقُوا » : بخشید . بذل و بخشش کنید . صرف مال کنید . « لَا تُلْقُوا » : میندازید . میفکنید .

اَيِّدِي « : جمع يد ، دستها . نفسها . « لَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ » : با دست خود ، خویشتن را به هلاکت میندازید . خود را به هلاکت میندازید . حرف (ب) می‌تواند زائد ، یا غیرزائد بشمار آید . « التَّهْلُكَةِ » : هلاک و نابودی . هر چیزی که منتهی به مرگ شود . « أَحْسِنُوا » : نیک رفتار کنید ، در شیوه عبادت و معامله با اسیران و یاری مستمندان و غیره ، نیکوکاری کنید .

سوره بقره آیه ۱۹۶

متن آیه :

وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ فَإِنْ أُحْصِرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ وَلَا تَحْلِقُوا رُؤُوسَكُمْ حَتَّىٰ يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحَلَّهُ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِنْ رَأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسْكٍَ فَإِذَا أَمِنْتُمْ فَمَنْ تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامٌ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ فِيهِ الْحَجُّ وَسَبْعَةٌ إِذَا رَجَعْتُمْ تِلْكَ عَشْرَةٌ كَامِلَةٌ ذَلِكَ لِمَنْ لَمْ يَكُنْ أَهْلَهُ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَعَلِمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

ترجمه :

و حج و عمره را به تمام و کمال خالصانه برای خدا انجام دهید (و مراسم و مناسک ظاهری را به پایان برید و هدفتان جز رضای خدا نباشد) و اگر (از برگزاری بعضی از مناسک ، به وسیله دشمن یا بیماری و غیره) بازداشته شدید (و خواستید از احرام به در آئید ، بر شما است که) هر آنچه از قربانی فراهم شود (همچون شتر و گاو و گوسفند ، ذبح کنید و آن گاه از احرام به در آئید) و سرهای خود را نتراشید تا قربانی به قربانگاه خود برسد (همان جایی که حاجی در آن از انجام مراسم حج بازمانده ، و یا کعبه است) ، و اگر کسی از شما بیمار شد ، یا ناراحتی در سر داشت (به سبب زخمی بودن یا سردرد و یا بیماریهای دیگر ، و محتاج شد موی سر را بتراشد ، باید که) فدیة بدهد ، از قبیل (سه روز) روزه یا صدقه (که دادن خوراک یک‌روزه شش نفر نادر است) و یا گوسفندی (که باید ذبح و میان فقراء تقسیم شود) . و وقتی که (از دشمن یا بیماری) در امان بودید (و به حج و عمره رفتید و نخست) کسی از عمره بهره‌مند گردد سپس حج را آغاز کند ، آنچه از قربانی میسر شد (ذبح می‌کند و به فقراء آنجا می‌دهد) . و کسی که (قربانی یا بهای قربانی را) نیابد ، سه روز در (ایام) حج ، و هفت روز هنگامی که بازگشت به خانه و کاشانه خود ، باید روزه بگیرد (این ده روز کاملی است (که نباید از آنها غفلت شود) این (بهره‌مندی و آغاز از عمره ، یا قربانی و یا روزه‌داری) از آن کسی است که خانواده او اهل مسجدالحرام (یعنی ساکنان مکه و دوروبر آن) نباشد . (تقوا داشته باشید) و از خدا بترسید و بدانید که خدا دارای کیفر سختی است .

توضیحات :

« اَتِمُّوا » : به تمام و کمال انجام دهید . « أُحْصِرْتُمْ » : محاصره شدید . بازداشته شدید . « اسْتَيْسَرَ » : ممکن شد . دست داد . « الْهَدْيِ » : چهارپایانی که برای قربانی در موسم حج به مکه گسیل می‌گردند . « لَا تَحْلِقُوا » : نتراشید . « مَجَلٌ » : مکانی که در آن ذبح حیوان قربانی مشروع گردیده است . « صَدَقَةٌ » : طعام دادن . اطعام شش نفر از فقراء . « نُسْكٍَ » : حیوانی که ذبح می‌شود ، و اقل آن گوسفندی است .

سوره بقره آیه ۱۹۷

متن آیه :

الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُومَاتٌ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ وَمَا تَفَعَّلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمْهُ اللَّهُ وَتَزُودُوا قِانَ خَيْرِ الزَّادِ التَّقْوَىٰ وَاتَّقُونِ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ

ترجمه :

حجّ در ماههای معینی انجام می‌پذیرد (که عبارتند از : شَوَّال و ذوالقعدة و ذوالحجّه) . پس کسی که (در این ماهها با احرام یا تلبیه یا سیوق دادن حیوان قربانی و شروع مناسک دیگر حجّ) ، حجّ را بر خویشتن واجب کرده باشد (و حجّ را آغاز نموده باشد ، باید آداب آن را مراعات دارد و توجه داشته باشد که) در حجّ آمیزش جنسی با زنان و گناه و جدالی نیست (و نباید مرتکب چنین اعمالی شود) . و هر کار نیکی که می‌کنید خداوند از آن آگاه است . و توشه بگیرید (هم برای سفر حجّ و هم برای سرای دیگران و بدانید) که بهترین توشه پرهیزگاری است ، و ای خردمندان ! از (خشم و کيفر) من بپرهیزید .

توضیحات :

« من قَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ » : کسی که با آغازکردن اعمال حجّ ، حجّ را بر خود واجب کرد . « رَفَثَ » : جماع . « فُسُوقٌ » : سرکشی و نافرمانی . گناه و معصیت . « جِدَالٌ » : مشاجره . ستیزه . « أُولِي الْأَلْبَابِ » : خردمندان .

سوره بقره آیه ۱۹۸

متن آیه :

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِّن رَّبِّكُمْ فَإِذَا أَفَضْتُمْ مِّنْ عَرَفَاتٍ فَاذْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَاذْكُرُوهُ كَمَا هَدَاكُمْ وَإِنْ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلِهِ لَمِنَ الضَّالِّينَ

ترجمه :

گناهی بر شما نیست این که از فضل پروردگار خود برخوردار شوید (و در ایام حجّ به کسب و تجارت پردازید) . و هنگامی که از عرفات (به سوی مزدلفه) روان شدید ، خدا را (با تهلل و تکبیر و تلبیه) در نزد مشعرالحرام یاد کنید ، و همان گونه که شما را رهنمون کرده است خدای را یاد کنید (و با تضرع و زاری و بیم و امید و این که گوئی که او را می‌بینید به ذکرش پردازید) اگرچه پیش از آن جزو گمراهان بوده باشید .

توضیحات :

« جُنَاحٌ » : گناه . « أَنْ تَبْتَغُوا » : این که جویای سود از راه معامله و تجارت گردید ، مادام که هدف اصلی حجّ باشد . « أَفَضْتُمْ » : برجوشیدید و چست و چابک سرازیر شدید . « عَرَفَاتٍ » : عرفات مکانی است که روز عرفه ، یعنی نهم ذی‌الحجه ، حاجیان در آن لبیک‌گویند و ادعیه‌خوانان می‌مانند و نماز ظهر و عصر را در آنجا می‌گزارند و بعد از آن رهسپار مزدلفه می‌گردند . « الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ » : کوهی است در مزدلفه میان عرفات و منیا . « كَمَا هَدَاكُمْ » : همان گونه که رهنمودتان کرده است .

سوره بقره آیه ۱۹۹

متن آیه :

ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

سپس از همان جا که مردم روان می‌شوند (و از مکان واحدی به نام عرفات به سوی سرزمین منیا می‌کوچند) روان شوید ، و از خداوند آمرزش (گناهان و کجرویهای پیشین خود را) بخواهید (و بدانید که) بی‌گمان خداوند آمرزنده و مهربان است (و توبه و بازگشت بندگان مخلص را می‌پذیرد) .

توضیحات :

« أَفِيضُوا » : روان شوید . « مِنْ حَيْثُ » : از همان جایی که .

سوره بقره آیه ۲۰۰

متن آیه :
فَإِذَا قَضَيْتُمْ مَنَاسِكَكُمْ فَاذْكُرُوا اللَّهَ كَذِكْرِكُمْ آبَاءَكُمْ أَوْ أَشَدَّ ذِكْرًا فَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ

ترجمه :

و هنگامی که مناسک (حج) خود را انجام دادید (و مراسم آن را به پایان بردید و پراکنده شدید) همان گونه که پدران خویش را یاد می‌کنید (و به افتخارات نیاکان مباحات می‌نمائید) خدا را یاد کنید و بلکه بیشتر از آن ، (زیرا بزرگی و عظمت در پرتو ارتباط با خدا است . مردمان دو گروهند : کسانی هستند که می‌گویند : خداوندا ! به ما در دنیا (نیکی رسان و سعادت و نعمت) عطاء کن . (و لذا) چنین کسانی در آخرت بهره‌ای (از سعادت و نعمت و رضایت الهی) ندارند .

توضیحات :

« قَضَيْتُمْ » : به جای آوردید و به تمام و کمال به پایان بردید . « مَنَاسِكَكُمْ » : عبادات مختص حج . اعمال حج . « كَذِكْرِكُمْ آبَاءَكُمْ » : همان گونه که پدران خود را یاد می‌کردید . گویند عربها بعد از انجام اعمال حج و اتمام مراسم آن ، در دنیا گرد می‌آمدند و مفاخر آباء و محاسن اجدادشان را یاد می‌کردند و می‌ستودند . « خَلَاقٍ » : بهره و نصیبی از نعمت .

سوره بقره آیه ۲۰۱

متن آیه :
وَمِنْهُمْ مَن يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

ترجمه :

و برخی از آنان می‌گویند : پروردگارا ! در دنیا به ما نیکی رسان و در آخرت نیز به ما نیکی عطاء فرما (و سراي اجل و عاجل ما را خوش و خرم گردان) و ما را از عذاب آتش (دوزخ محفوظ) نگاهدار .

توضیحات :

« قِنَا » : ما را به دور دار . از ماده (وقی) .

سوره بقره آیه ۲۰۲

متن آیه :
أُولَئِكَ لَهُمْ نَصِيبٌ مِّمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ

ترجمه :

اینان (که جویای سعادت دنیا و آخرتند و در پی خوشبختی هر دو سرایند) از دسترنج خود بهره مند خواهند شد (و برابر کوششی که برای دنیا می‌ورزند و تکاپویی که در راه آخرت از خود نشان می‌دهند ، در هر دو جهان از کرده خود سود می‌برند و سعادت دارین نصیبشان خواهد گردید) ، و خدا سریع‌الحساب است (و به اعمال همگان آشنا است و هر چه زودتر پاداش و پادافره بندگان را خواهد داد) .

توضیحات :

« أَوْلَيْكَ » : اشاره به هر دو گروه ، یا اشاره به گروه دوم است .

سوره بقره آیه ۲۰۳

متن آیه :
وَأَذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَّعْدُودَاتٍ فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ لِمَنِ اتَّقَى وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

ترجمه :

و در روزهای مشخصی (که سه روز ایام التشریق ، یعنی یازدهم و دوازدهم و سیزدهم ماه ذی الحجه است و حاجیان در مینا بسر می‌برند) خدا را یاد کنید (و یا اذکار و ادعیه به عبادت و پرستش او بپردازید) . و اگر کسی (عبادت سه روزه را در دو روز اول ایام التشریق انجام دهد و) شتاب نماید ، گناهی بر او نیست (و مانعی نخواهد بود که روز سوم برای رمی جمرات نباشد) ، و کسی که ماندگار شود و (از رخصت استفاده نکند ، بهتر هم خواهد بود و) گناهی نخواهد داشت ، (و این رخصت تعجیل یا تأخیر و نفي گناه از شتابنده و ماندگار ، تنها) از آن کسی است که تقوا پیشه سازد (و از منهیات و محرّمات خویشتن را به دور دارد) . از (خشم و انتقام) خدا بپرهیزید و بدانید که در پیشگاه او جمع خواهید شد (و به اعمال و اقوالتان رسیدگی خواهد گردید و پاداش نیکان و پادافره بدان داده خواهد شد) .

توضیحات :

« أَدْكُرُوا اللَّهَ » : مقصود از ذکر ، تکبیر و تهلیل و تحمید و تسبیح است که پس از نماز ، و هنگام رمی جمرات ، و در وقت ذبح قربانی گفته می‌شود . « أَيَّامٍ مَّعْدُودَاتٍ » : روزهای معلوم و مشخص ، که سه روز بعد از عید قربان است و ایام التشریق نام دارد و حاجیان در مینا بدین هنگام به رمی جمرات مشغول می‌گردند . « فَمَنْ تَعَجَّلَ » : اگر رمی جمرات در دو روز اول یا در خود سه روز انجام شود ، بلامانع است . « تُحْشَرُونَ » : جمع آورده می‌شوید (نگا : آل عمران / ۱۲ و ۱۵۸ ، انعام / ۳۸) .

سوره بقره آیه ۲۰۴

متن آیه :
وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُعْجِبُكَ قَوْلُهُ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيُشْهَدُ اللَّهَ عَلَى مَا فِي قَلْبِهِ وَهُوَ أَلَدُّ الْخِصَامِ

ترجمه :

در میان مردم کسی یافته می‌شود که سخن او در (باره امور و اسباب معاش) زندگی دنیا ، تو را به شگفت می‌اندازد (و فصاحت و حلاوت کلام او ، مایه اعجاب تو می‌شود) و خدا را بر آنچه در دل خود دارد گواه می‌گیرد (و ادعاء دارد که آنچه می‌گوید ، موافق با چیزی است که در درون پنهان می‌دارد ، و گفتار و کردارش یکی است) . و حال آن که او سرسخت‌ترین دشمنان است .

توضیحات :

« يُعْجِبُكَ » : تو را به شگفت می‌آورد . توجّه تو را به خود جلب می‌کند . « فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا » : در زندگی دنیا . درباره امور زندگی دنیا . « يُشْهَدُ اللَّهَ » : خدا را گواه می‌گیرد . « أَلَدُّ » : صفت مشبهه و به معنی سخت و شدید است ، یا این که اسم تفضیل و به معنی سرسخت‌ترین و گردنکش‌ترین است . « الْخِصَامِ » : مصدر باب مفاعله و به معنی خصومت و دشمنی است ، و یا این که جمع مکسر خصم ، به معنی دشمنان است .

سوره بقره آیه ۲۰۵

متن آیه :
وَإِذَا تَوَلَّى سَعَى فِي الْأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا وَيُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْفَسَادَ

ترجمه :

و هنگامی که پشت می‌کند و می‌رود (و یا به ریاست و حکومتی می‌رسد) ، در زمین به تلاش می‌افتد تا در آن فساد و تباهی ورزد و زرع و نسل (انسانها و حیوانات) را نابود کند (و با فساد و تباهی خود ، اقوات و اموال و ارواح را از میان ببرد) ، و خداوند فساد و تباهی را دوست نمی‌دارد .

توضیحات :

« تَوَلَّى » : والی و سرور شد . پشت کرد و رفت . « الْحَرْثَ » : کشت و زرع . « النَّسْلَ » : نژاد انسان یا حیوان . نسل مصدر است و در معنی اسم مفعول به کار رفته است ، همچون خلق و مخلوق .

سوره بقره آیه ۲۰۶

متن آیه :
وَإِذَا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللَّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالْإِثْمِ فَحَسْبُهُ جَهَنَّمُ وَلَيْسَ الْمِهَادُ

ترجمه :

و هنگامی که بدو گفته می‌شود : از خدا بترس (و اقوال و افعال برابر دار و به جای افساد اصلاح کن) ، عظمت (و نخوت ، سراپای) او را فرا می‌گیرد و (غرور) گناه (او را به بزهکاری وادار) می‌کند . پس دوزخ او را بسنده است و چه بد جایگاهی است .

توضیحات :

« اتَّقِ اللَّهَ » : از خدا بترس . « أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالْإِثْمِ » : عزت بزهکارانه و غرور گناه او را فرا می‌گیرد . کبریا و نخوت دروغین او را به انجام گناه بیشتر می‌کشاند . « حَسْبُهُ » : او را بس است . او را کافی و بسنده است . « الْمِهَادُ » : آرامگاه . فرارگاه . بستر .

سوره بقره آیه ۲۰۷

متن آیه :
وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ رَؤُوفٌ بِالْعِبَادِ

ترجمه :

و در میان مردم کسی یافته می‌شود که جان خود را (که عزیزترین چیزی است که دارد) در برابر خوشنودی خدا می‌فروشد (و رضایت الله را بالاتر از دنیا و مافیها می‌شمارد و همه چیز خود را در راه کسب آن تقدیم می‌دارد) و خداوندگار نسبت به بندگان بس مهربان است (و بدانان در برابر کار اندک ، نعمت جاوید می‌بخشد و بیش از توانائی انسانی برایشان تکالیف و وظائف مقرر نمی‌دارد) .

توضیحات :

« يَشْرِي » : می‌فروشد (نگا : نساء / ۷۴) . « ابْتِغَاءَ » : خواستن . طلبیدن . مفعول له است . « مَرْضَاةً » : رضایت . خوشنودی . مَرْضَاة مصدر میمی است و برابر رسم الخط قرآنی با (ت) نوشته شده است .

سوره بقره آیه ۲۰۸

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ادْخُلُوا فِي السِّلْمِ كَآفَّةً وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ

ترجمه :

ای کسانی که ایمان آورده‌اید ! همگی (اسلام را به تمام و کمال بپذیرید و) به صلح و آشتی درآئید ، و از گامهای اهریمن (و وسوسه‌های وی) پیروی نکنید (و به دنبال او راه نروید) . بی گمان او دشمن آشکار شما است .

توضیحات :

« السِّلْمِ » : صلح و صفا . اسلام . تسلیم . « كَآفَّةً » : جملگی . همگی . حال ضمیر (و) در فعل (ادْخُلُوا) یا مصدر است . « ادْخُلُوا فِي السِّلْمِ كَآفَّةً » : جملگی به صلح کردن نهید . جملگی به اسلام درآئید و با تمام وجود بدان بگرید . اسلام را به تمام و کمال بپذیرید . به شریعت واحده همگانی اسلام درآئید . « خُطُوَاتِ » : جمع خُطْوَة ، گامها . « خُطُوَاتِ » : منظور آرایشگری و وسوسه‌انگیزی اهریمن است .

سوره بقره آیه ۲۰۹

متن آیه :

فَإِنْ زَلَلْتُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْكُمْ الْبَيِّنَاتُ فَاَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

ترجمه :

و اگر بعد از آمدن دلائل واضح (و حجتهای باهر ، از راه خدا دور گشتید و طریق شیطان پیش گرفتید و از جاده حق) منحرف و دچار لغزش شدید (و به دام اهریمن افتادید) بدانید (از دست عدالت آفریدگار فرار نتوانید کرد) که بی‌گمان خدا توانا و حکیم است (و بر همه چیز چیره و همه کارهایش مطابق حکمت است) .

توضیحات :

« زَلَلْتُمْ » : لغزیدید . بیراهه رفتید و منحرف گشتید . « الْبَيِّنَاتُ » : دلائل روشن . « عَزِيزٌ » : غالب . چیره . « حَكِيمٌ » : آن که کارها را به مقتضای حکمت انجام می‌دهد .

سوره بقره آیه ۲۱۰

متن آیه :

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَهُمُ اللَّهُ فِي ظُلَلٍ مِنَ الْغَمَامِ وَالْمَلَائِكَةُ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ

ترجمه :

آیا آنان که راه صلح و آشتی نمی‌پویند و دین اسلام را نمی‌جویند انتظار دارند که خدا و فرشتگان (آشکارا در برابر دیدگانشان ظاهر گردند و) در زیر سایه‌بانهای ابر به سوی ایشان بیایند (و رو در رو با آنان به سخن درآیند ؟ !) . و حال آن که فرمان (بر قطع امید محال ایشان) انجام پذیرفته است (و چنین کاری رخ نمی‌دهد) و همه کارها به سوی خدا برگشت داده می‌شود .

توضیحات :

« هَلْ يَنْظُرُونَ » : آیا انتظار می‌کشند ؟ استفهام انکاری است و به معنی : انتظار نمی‌کشند . « ظُلَلٍ » : جمع ظِلَّة ، سایه‌بانها . « الْغَمَامِ » : ابر . ابر سفید . « قُضِيَ الْأَمْرُ » : کار از کار گذشته است . کار انجام و به پایان رسیده است . فرمان خدا بر آن رفته است . این آیه شریفه دو مفهوم

عمده دارد : یکی در بالا گذشت (نگا : انعام / ۱۵۸) . دیگری عبارت است از : اینان چندان انتظاری نمی‌کشند که قیامت فرا می‌رسد و عذاب خدا و فرشتگان عذاب در سایه‌بانهای ابر سفید که نشانه سرعت و نعمت است ، ولی برای اینان نعمت است ، سر می‌رسند و کار از کار می‌گذرد و همه امور به سوی خدا باز گردانده می‌شود (نگا : زخرف / ۶۶) .

سوره بقره آیه ۲۱۱

متن آیه :

سَلِّ بَنِي إِسْرَائِيلَ كَمَا آتَيْنَاهُمْ مِّنْ آيَةٍ بَيْنَةٍ وَمَنْ يُبَدِّلْ نِعْمَةَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) از بنی‌اسرائیل بپرس : چقدر معجزه‌های بزرگ و دلائل روشنی به آنان داده‌ایم ؟ (لیکن ایشان نعمتهای خدا را نادیده گرفته و ناسپاسی کرده‌اند) و هر که نعمت خدای را دگرگونه کند (و به جای ایمان بدان و شکر بر آن ، نسپت بدان کفر ورزد و ناسپاسی کند) پس از آن که به سویش آمد (و به دستش رسید و بر آن اطلاع یافت ، خدا چنین کسی را دچار عذاب سختی خواهد کرد) چه بی‌گمان خداوند شدیدالعقاب است .

توضیحات :

« سَلِّ » : بپرس . « كَمَا » : چه اندازه . چه زیاد . « بَيْنَةٍ » : روشن . « فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ » : این عبارت می‌تواند با تقدیر (لَهُ) در آخر ، جواب شرط باشد . یا این که تعلیل جواب شرط بوده و به جای آن آورده شده باشد ، که تقدیر آن چنین خواهد بود : « وَمَنْ يُبَدِّلْ نِعْمَةَ اللَّهِ ، عَاقِبَةُ أَشَدَّ عِقَابَةٍ ، لِأَنَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ . »

سوره بقره آیه ۲۱۲

متن آیه :

زِينٍ لِلَّذِينَ كَفَرُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَيَسْخَرُونَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ اتَّقَوْا فَوْقَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

ترجمه :

زندگی دنیا برای کافران آراسته و پیراسته شده است (و همین غرور زینت عارضی و نعمت فانی ، ایشان را گول زده است و از خدا بی‌خبر کرده است) و مؤمنان را (که شیفته دل‌باخته دنیا نشده و بیشتر به امر آخرت مشغولند و احياناً دستشان تهي است) مسخره می‌کنند ، (اینان فراموش کرده‌اند که دنیا پل آخرت است و به آن اندازه باید بدان پرداخت که عبور میسر گردد) و روز رستاخیز پرهیزگاران بالاتر از ایشانند (و باید بدانند که داشتن مال دنیا نشانه بزرگی و برتری کسی و نداشتن آن نشانه کوچکی و پستی فردی نیست ، بلکه بود و نبود نعمت دنیا وسیله آزمون و امتحان همگان است) و خداوند به هرکس که بخواهد بدون (در نظر داشتن) حساب (کفر یا ایمان) روزی می‌رساند (و مال زیاد عطاء می‌دارد و سرانجام وقت بازپرسی و دادرسی و پاس‌خگونی فرا می‌رسد) .

توضیحات :

« زین » : آراسته گردیده است . « يَسْخَرُونَ مِنْ » : مسخره می‌کنند . مورد استهزاء قرار می‌دهند .

سوره بقره آیه ۲۱۳

متن آیه :
 كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّينَ مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيَحْكُمَ بَيْنَ
 النَّاسِ فِي مَا اخْتَلَفُوا فِيهِ وَمَا اخْتَلَفَ فِيهِ إِلَّا الَّذِينَ أُوتُوهُ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ فَهَدَى
 اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا لِمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ مِنَ الْحَقِّ لِیُذِنَهُ وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

ترجمه :

مردمان (برابر فطرت در آغاز از نظر اندیشه و صورت اجتماعی يك گونه و) يك دسته بودند . (کم دوره صرف فطري به پایان رسید و جوامع و طبقات پدید آمدند و بنا به استعدادهاي عقلي و شرائط اجتماعی ، اختلافات و تضادهائي به وجود آمد و مرحله بلوغ و بيداري بشریت فرا رسید) پس خداوند پیغمبران را برانگیخت تا (مردمان را به بهشت و دوزخ) بشارت دهند و بترسانند . و کتاب (آسماني) که مشتمل بر حق بود و به سوي حقیقت (و عدالت) دعوت مي کرد ، بر آنان نازل کرد تا در میان مردمان راجع بدانچه اختلاف مي ورزیدند داوري کند (و بدین وسیله مرحله نبوت فرا رسید . آن گاه) در (مطالب و حقایق) کتاب (آسماني) تنها کسانی اختلاف ورزیدند که در دسترسشان قرار داده شده بود ، و به دنبال دریافت دلایل روشن ، از روي ستمگري و کینه توزي (و خودخواهي و هواپرستي ، در پذیرش و فهم و ابلاغ و اجرا کتاب) اختلاف نمودند (و مرحله اختلاف در دین و ظهور دینداران و دین سازان حرفه اي فرا رسید و زمینه بروز و سلطه طاغوت فراهم شد) . پس خداوند کسانی را که ایمان آورده بودند ، با اجازه خویش (که مایه رشد فکري و ایمان پاک و زمینه رستن از انگیزه هاي نفساني و تمسك کامل به کتاب آسماني است) به آنچه که حق بود و در آن اختلاف ورزیده بودند ، رهنمون شد ، و خداوند هر کسی را که بخواهد به راه راست (که همان راه حق است) رهنمود مي نماید (تا حق را از میان انحرافها و اختلافها دریابند ، و مرحله برگشت به دین راستین و حاکمیت کتاب و شریعت فرا رسد) .

توضیحات :

« أُمَّةٌ » : ملت . دسته . « بَعَثَ » : برانگیخت . فرستاد . « وَ مَا اخْتَلَفَ فِيهِ » : و حال آن که درباره آن کتاب ، یا درباره آن حق اختلاف پیدا نکردند ، مگر . . . « بَغْيًا » : از روي ستم . از حسادت . مفعول له است . « لِیُذِنَهُ » : به فرمان او . به توفیق و مرحمت او . معني دیگر آیه : مردمان جملگی بر سرشت واحدي بودند ، و این سرشت ، استعداد هدایت و ضلالت را داشت . بر برخي از آنان ، اسباب هدایت چیره گشت ، و بر برخي دیگر ضلالت غالب آمد . به همین علت انسانها اختلاف پیدا کردند و خداوند آنان را دریافت و پیغمبراني را به عنوان هادي و مزده رسان و بیم دهنده ایشان به سويشان روانه کرد ، و به همراهشان کتابهاي مشتمل بر حق فرستاد ، تا این کتابها میان مردمان حکم و داور گردند و کشمکش با رجوع بدانها از میان برخیزد . ولیکن تنها آنان که از هدایت پیغمبران سود بردند ایمان آوردند ، آن کسانی که خداوند به هنگام اختلاف ، به سوي حق رهنمودشان کرد . و این خدا است که طرفداران حق را - اگر مخلص باشند - موفق مي گرداند (نگا : تفسیرالمنتخب) .

سوره بقره آیه ۲۱۴

متن آیه :
 أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخَلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَأْتِكُمْ مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ مَسَّتْهُمُ الْبَأْسَاءُ وَالضَّرَّاءُ وَزُلْزَلُوا
 حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ مَتَى نَصْرُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ

ترجمه :

آیا گمان برده اید که داخل بهشت می شوید بدون آن که به شما همان برسد که به کسانی رسیده است که پیش از شما درگذشته اند ؟ (شما که هنوز چنین رنجها و دردهائي را ندیده اید و باید چشم به راه تحمل حوادث تلخ و ناگوار در راه کردگار باشید و بدانید : نخست رنج سپس

گنج) . زیانهای مالی و جانی (و شدائد و مشکلات ، آن چنان ملتّهای پیشین را احاطه کرده است و) به آنان دست داده است و پریشان گشته‌اند که پیغمبر و کسانی که با او ایمان آورده بوده‌اند (همصدا شده و) می‌گفته‌اند : پس یاری خدا کی (و کجا) است ؟ ! (لیکن خدا هرگز مؤمنان را فراموش ننموده است و پس از تعلیم فداکاری به مؤمنان و آبدیگی ایشان که رمز تکامل است ، به وعده خود وفا کرده و بدیشان پاسخ گفته است که :) بیگمان یاری خدا نزدیک است .

توضیحات :

« آم » : بلکه آیا . « وَ لَمَّا يَأْتِكُمْ » : و حال آن که هنوز به شما نرسیده است (نگا : حجات / ۱۴) : « مَثَلٌ » : حال . وضع . « خَلَوْا » : رفته‌اند . درگذشته‌اند . « الْبِأْسَاءُ » : فقر . جنگ . شدت و سختی . « الصَّرَاءُ » : بیماری . تنگدستی . ضرر و زیان . « زُلُّوا » : به تکیان افتاده‌اند . پریشان و آشفته گشته‌اند . « مَتَى نَصْرُ اللَّهِ ؟ » : یاری خدا کی خواهد بود ؟ البته این سخن به صورت درخواست یاری و حصول مدد کردگاری بیان شده است و جنبه تمنا و تقاضا را داشته است . « أَلَا هَان ! »

سوره بقره آیه ۲۱۵

متن آیه :

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلْ مَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ خَيْرٍ فَلِلْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

ترجمه :

از تو می‌پرسند : چه چیز را صدقه و انفاق کنند ؟ بگو : آنچه از (مال و دارائی پاکیزه و) پسندیده صدقه و انفاق می‌کنند از آن پدر و مادر و خویشاوندان و یتیمان و بیچارگان و واماندگان در راه (و بریده از مال و دارائی خویش) است . و هر کار نیکی که می‌کنید خداوند از آن آگاه است .

توضیحات :

« مَاذَا » : چه چیز ؟ « خَيْرٌ » : مراد مال و ثروت است . « الْمَسَاكِينِ » : درماندگان و بیچارگانی که درآمدشان کفاف خرجشان را نمی‌کند (نگا : كهف / ۷۹) . « ابْنِ السَّبِيلِ » : مسافر تهیدستی که دسترسی به اهل و عیال و مال و منال خود ندارد .

سوره بقره آیه ۲۱۶

متن آیه :

كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهٌ لَّكُمْ وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

ترجمه :

جنگ بر شما واجب (کفائی) گشته است ، و حال آن که (بنابه سرشت انسانی) از آن بیزارید ، لیکن چه بسا چیزی را دوست نمی‌دارید و آن چیز برای شما نیک باشد ، و چه بسا چیزی را دوست داشته باشید و آن چیز برای شما بد باشد ، و خدا (به رموز کارها آشنا است و از جمله مصلحت شما را) می‌داند و شما (از اسرار امور بی‌خبرید و مصلحت خود را چنان که شاید و باید) نمی‌دانید .

توضیحات :

« كُرْهٌ » : ناپسند . ناخوشایند . « عَسَى » : چه بسا .

سوره بقره آیه ۲۱۷

متن آیه :

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ قُلْ قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ وَصَدٌّ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَكُفْرٌ بِهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ عِنْدَ اللَّهِ وَالْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا يَزَالُونَ يَقَاتِلُونَكُمْ حَتَّىٰ يَبْرُوكُمْ عَن دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَاعُوا وَمَن يَرْتَدِدْ مِنكُمْ عَن دِينِهِ فَمَا كَانَ مِنكُمْ عَلَيْهِ مِن شَيْءٍ وَمَن يَكُفِّرْ بَعْدَ إِيمَانِهِ فَسَوْفَ يُعَذِّبُ اللَّهُ عَذَابًا شَدِيدًا وَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

ترجمه :

از تو درباره جنگ کردن در ماه حرام می پرسند . بگو : جنگ در آن (گناهی) بزرگ است . ولی جلوگیری از راه خدا (که اسلام است) و بازداشتن مردم از مسجدالحرام و اخراج ساکنانش از آن و کفر ورزیدن نسبت به خدا ، در پیشگاه خداوند مهمتر از آن است ، و برگرداندن مردم از دین (با ایجاد شبهه ها در دل های مسلمانان و شکنجه ایشان و غیره) بدتر از کشتن است . (مشرکان) پیوسته با شما خواهند جنگید تا اگر بتوانند شما را از آئینتان برگردانند ، ولی کسی که از شما از آئین خود برگردد و در حال کفر بمیرد ، چنین کسانی اعمالشان در دنیا و آخرت بر باد می رود ، و ایشان یاران آتش (دوزخ) می باشند و در آن جاویدان می مانند .

توضیحات :

« الشَّهْرِ الْحَرَامِ » : (نگا : بقره / ۱۹۴) . « قِتَالٍ » : جنگیدن . بدل از (الشَّهْرِ) است . « صَدٌّ » : بازداشتن . ممانعت . واژه (صَدٌّ) مبتدا است و کلمات (كُفْرٌ) و (إِخْرَاجٌ) عطف بر آن بوده و واژه (أَكْبَرُ) خبر است . « كُفْرٌ بِهِ » : کافر شدن به خدا است . « الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ » : عطف بر (سَبِيلِ اللَّهِ) است . « فِتْنَةٌ » : کفر و شرک . برگرداندن از دین (نگا : بقره / ۱۹۱) . « مَن يَرْتَدِدْ » : هر که برگردد . « حَيْطَتٌ » : باطل و تباہ گشته و هدر رفته است .

سوره بقره آیه ۲۱۸

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللَّهِ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

ترجمه :

کسانی که ایمان آورده اند و کسانی که هجرت نموده اند و در راه خدا جهاد کرده اند ، آنان رحمت خدا را چشم می دارند ، و خداوند آمرزنده و مهربان است .

توضیحات :

« يَرْجُونَ » : امیدوارند . انتظار دارند .

سوره بقره آیه ۲۱۹

متن آیه :

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِن نَّفْعِهِمَا وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلِ الْعَفْوَ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ

ترجمه :

درباره باده و قمار از تو سؤال می کنند . بگو : در آنها گناه بزرگی است و منافع هم برای مردم دربر دارند ، ولی گناه آنها بیش از نفع آنها است . و از تو می پرسند : چه چیز را صدقه و انفاق کنند ؟ بگو : مازاد (نیازمندی خود) . این چنین خداوند آیات (و احکام) را برای شما روشن می

سازد ، شاید (درباره مصالح دنیا و آخرت خود) بیندیشید .

توضیحات :

« الخمر » : می . « المیسر » : قمار با همه انواع آن . « العفو » : اضافه بر نیاز . مازاد بر نفقه . آنچه به رنج نیندازد (نگا : اعراف / ۱۹۹) . مفعول به فعل محذوف (أنفقوا) است . « بین » : روشن می‌گرداند .

سوره بقره آیه ۲۲۰

متن آیه :

فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْبِتَامِيِّ قُلْ إِصْلَاحٌ لَّهُمْ خَيْرٌ وَإِنْ تُخَالِطُوهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ
المُفْسِدَ مِنَ الْمُصْلِحِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَعْتَبْتُمْ إِنْ اللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

ترجمه :

(تا راجع به نیازهای روحی و جسمی خود) در دنیا و آخرت (اندیشه کنید) . و درباره یتیمان می‌پرسند (که نظر اسلام راجع به معامله و مخالطه با ایشان چیست ؟) . بگو : هر چیز که صلاح ایشان در آن باشد ، نیک و پسندیده است ، و اگر با آنان (زندگی خود را به قصد اصلاح نه افساد) بیامیزد (مانعی ندارد) . ایشان برادران (دینی) شما هستند (و انتظار چنین کمکی می‌رود) ، و خداوند مفسد را از مصلح (موجود در میان شما ، جدا می‌سازد و) می‌شناسد ، و اگر خدا می‌خواست (با تعیین تکالیف و وظائف سخت در امر سرپرستی یتیمان) شما را به زحمت می‌انداخت . بی‌گمان خداوند چیره و حکیم است (و قانونی جز آنچه مصالح بندگان در آن باشد ، وضع نمی‌کند) .

توضیحات :

« فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ » : درباره کار و بار دنیا و آخرت . در اینجا مضاف محذوف است ، از قبیل (امور . شیئون) . و جار و مجرور متعلق به (بین) یا (تتفكرون) در آیه پیشین است . « وَإِنْ تُخَالِطُوهُمْ » : و اگر با آنان همزیستی کنید در خوردن و نوشیدن و مسکن و زندادن و زن‌گرفتن ، شایسته است و از شما انتظار همین است . « أَعْتَبْتُمْ » : به رنج انداخت . از ماده (عنت) به معنی مشقت .

سوره بقره آیه ۲۲۱

متن آیه :

وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَاتِ حَتَّىٰ يُؤْمِنَ وَلَا مَؤْمِنَةٍ خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكَةٍ وَلَا أُعْجَبْتُمْ وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكِينَ حَتَّىٰ يُؤْمِنُوا وَلَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكِينَ حَتَّىٰ يُؤْمِنُوا وَلَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكِينَ حَتَّىٰ يُؤْمِنُوا وَلَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكِينَ حَتَّىٰ يُؤْمِنُوا وَلَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

ترجمه :

و با زنان مشرک (غیر اهل کتاب) تا ایمان نیاورند ازدواج نکنید ، و بی‌گمان کنیز مؤمنی از زن (آزاد) مشرکی بهتر است ، اگرچه (زیبایی یا ثروت یا موقعیت او) شما را به شگفتی انداخته باشد (و دل‌باخته او بوده باشید) ، و (زنان و دختران خود را) به ازدواج مردان مشرک در نیاورید ، مادامی که ایمان نیاورند . و بی‌گمان غلام مؤمنی از مرد مشرکی بهتر است اگرچه (زیبایی یا ثروت یا موقعیت او) شما را به شگفتی انداخته باشد (و دل از کفتان ربوده باشد) . آنان (اعم از زنان یا مردان مشرک) به سوی آتش (دوزخ) دعوت می‌کنند (و سبب شقاوت می‌گردند) و خدا به سوی بهشت و آمرزش به فرمان خود و توفیق خویش دعوت می‌کند (و پیروی از دستور او ، وسیله سعادت می‌شود) ، و خدا آیات خود را برای مردم روشن می‌سازد (و احکام شریعت را

با دلائل واضح تفهیم می‌نماید) تا این که (راه صلاح و سعادت خویش را بشناسند و) یادآور شوند .

توضیحات :
« لَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَاتِ » : با زنان مشرک ازدواج نکنید . « أُمَّةٌ » برده . بنده . « لَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكِينَ » : زنان را به ازدواج کافران درنیاورید . « عَبْدٌ » : برده . بنده . « يَدْعُونَ » : فرا می‌خوانند . دعوت می‌کنند . « يَدْعُو » : فرا می‌خواند . دعوت می‌کند . در رسم الخط قرآنی الفی در آخر دارد . « يَأْذِنَهُ » : به اراده و توفیق خود . « يَتَذَكَّرُونَ » : متذکر شوند . پند و عبرت گیرند .

سوره بقره آیه ۲۲۲

متن آیه :
وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذَىٰ فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّىٰ يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ

ترجمه :
و از تو درباره (آمیزش با زنان به هنگام) حیض می‌پرسند . بگو : زیان و ضرر است (و علاوه از نافرمانی ، بیماریهائی به دنبال دارد) . پس در حالت قاعدگی از (همبستری با) زنان کناره‌گیری نمائید ، و با ایشان نزدیکی نکنید تا آن گاه که پاک می‌شوند . هنگامی که پاک شوند ، از مکانی که خدا به شما فرمان داده است (و راه طبیعی زناشوئی و وسیله حفظ نسل است) با آنان نزدیکی کنید . بی‌گمان خداوند توبه‌کاران و پاکان را دوست می‌دارد .

توضیحات :
« الْمَحِيضُ » : قاعدگی . خون ماهانه . موقع قاعدگی . موضع قاعدگی . این واژه مصدر میمی یا اسم مکان و یا اسم زمان می‌تواند باشد . « أَذَىٰ » : اذیت و آزار . زیان و ضرر . پلیدی و پلشتی . « إِعْتَزَلُوا » : کناره‌گیری کنید . « لَا تَقْرَبُوهُنَّ » : با ایشان نزدیکی زناشوئی نکنید . « حَتَّىٰ يَطْهُرْنَ » : تا وقتی که پاک می‌گردند . یعنی خون ماهانه پایان می‌گیرد و غسل انجام می‌پذیرد . یا این که خون ماهانه پایان می‌گیرد و بس . « مِنْ حَيْثُ » : از همان جایی که . در همان جایی که . « الْمُتَطَهِّرِينَ » : پاکیزه‌دارندگان .

سوره بقره آیه ۲۲۳

متن آیه :
يَسْأَلُكُمْ حَرْثٌ لَكُمْ فَاتُوا حَرْثَكُمْ أَنَّىٰ شِئْتُمْ وَقَدِّمُوا لَأَنْفُسِكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ مُلَاقُوهُ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :
زنان شما محلّ بذرافشانی شما هستند ، پس از هر راهی که می‌خواهید به آن محلّ درآئید (و زناشوئی نمائید به شرط آن که از موضع نسل تجاوز نکنید) ، و برای خود (با انتخاب همسران شایسته و پرورش فرزندان صالح و بایسته ، توشه‌ای) پیشاپیش بفرستید ، و از خدا خویشتن را برحذر دارید (و به هنگام حیض با زنان نزدیکی نکنید و از راهی جز راه بقای نوع بشر با ایشان زناشوئی ننمائید) و بدانید که شما او را ملاقات خواهید کرد (و از شما درباره اعمال و اقوالتان پرسیده خواهد شد) ، و مژده بده به مؤمنان (که با رعایت حدود دین ، سعادت اخروی و رضایت پروردگار را به دست خواهند آورد) .

توضیحات :

« حَرْتُ » : کشتزار . « أَنبَا شَيْئْتُمْ » : هرگونه که خواستید . نشیسته ، ایستاده ، بر رو افتاده ، بر پشت افتاده ، و غیره . به شرط آن که در قِبَل باشد نه دَبْر . « قَدِمُوا لِأَنفُسِكُمْ » : برای خویشتن پیشاپیش بفرستید . یعنی با انجام اعمال شایسته برای آخرت توشه‌ای ببندوزید . « مَلَأُوهُ » : ملاقات‌کنندگان او .

سوره بقره آیه ۲۲۴

متن آیه :

وَلَا تَجْعَلُوا اللَّهَ عُرْضَةً لِأَيْمَانِكُمْ أَنْ تَبَرُّوا وَتَتَّقُوا وَتُصْلِحُوا بَيْنَ النَّاسِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

ترجمه :

و خدا را آماج سوگندهای خویشتن نکنید ، (زیرا کثرت سوگند منافی با تعظیم نام خداوند است . پس زیاد سوگند نخورید) تا این که نیکوکار و پرهیزگار شوید و (بتوانید) میان مردمان به اصلاح بپردازید و خدا شنوا و دانا است .

توضیحات :

« عُرْضَةً » : نصب شده . در معرض قرار گرفته . مانع . سبب راه . این واژه مصدر است و در معنی اسم مفعول یعنی معروض به کار رفته است . « لَا تَجْعَلُوا اللَّهَ عُرْضَةً » : نام خدا را آماج تیر سوگندهای راست یا دروغ خود نسازید تا این که نیک شوید . سوگند خوردنتان به خدا نباید مانع از آن بشود که نیکی کنید و . . . « أَيْمَانٍ » : جمع یَمِین ، سوگندها . چیزهایی که بر آنها سوگند یاد می‌شود . « أَنْ تَبَرُّوا » : تا این که نیک باشید . این که نیکی کنید . فعل مضارع مجزوم و جواب نهی است ، و تقدیر چنین است : لِتَكُونُوا بِرًا . و پَا این که فعل مضارع منصوب و علت نهی است و تقدیر چنین است : فِي أَنْ تَبَرُّوا . برخی هم (أَنْ تَبَرُّوا) را مبتدا و خبر آن (أُولَی) یا (أَمْتَل) محذوف دانسته‌اند .

سوره بقره آیه ۲۲۵

متن آیه :

لَا يَأْخِذْكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤْخِذْكُمْ بِمَا كَسَبَتْ قُلُوبُكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ

ترجمه :

خداوند شما را به خاطر سوگندهایی که بدون توجه یاد می‌کنید (و از روی عادت ، نه از روی قصد و نیت از دهان می‌پرد) مؤاخذه نخواهد کرد (و کفاره یا عقاب بر آن مترتب نیست) ولیکن شما را در برابر آنچه دل‌هایتان کسب کرده است (و از روی اراده و اختیار بوده است) مؤاخذه می‌کند (و کفاره یا عقاب بر آن مترتب است) ، و خداوند آمرزنده و بردبار است (و گناهان را می‌بخشد و لغزشها را نادیده می‌گیرد و در رساندن عقاب شتاب نمی‌ورزد) .

توضیحات :

« لَا يَأْخِذْكُمْ » : مورد بازخواستتان قرار نمی‌دهد . « اللَّغْوُ » : یاوه . بوج . لغو در سوگند ، یعنی سوگندی که بدون قصد و اراده و از روی عادت بر زبان رانده می‌شود . مانند : آری واللّه . نه واللّه . که بدون قصد سوگند ، از روی عرف و عادت بر زبان جاری می‌گردد و کفاره ندارد . « مَا كَسَبَتْ قُلُوبُكُمْ » : آنچه که از دل بر می‌آید و با قصد و اراده اداء می‌گردد . « حَلِيمٌ » : شکبیا .

سوره بقره آیه ۲۲۶

متن آیه :

لِّلَّذِينَ يُؤْلُونَ مِن نِّسَائِهِمْ تَرَبُّصُ أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ فَإِنْ فَآؤُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

ترجمه :

کسانی که زنان خویش را ایلاء می‌نمایند (یعنی سوگند یاد می‌کنند که با ایشان آمیزش جنسی ننمایند) حق دارند چهار ماه انتظار بکشند (و باید بدانند که خدا از چنین سوگندی خوشنود نیست ، و در ضمن این چهار ماه باید وضع خود را با همسر خویش از نظر زندگی و طلاق روشن سازند . در این فرصت) اگر بازگشت کردند (و سوگند خویش را نادیده گرفتند و با زنان خود همبستر شدند ، چه بهتر ، کفاره سوگند را می‌پردازند و ازدواج به حالت خود باقی است) . چه خداوند بسی آمرزنده و مهربان است .

توضیحات :

« يُولُونَ » : سوگند می‌خورند . از مصدر (ایلاء) و از ماده (أَلَوَ) یا (أَلِيَّة) به معنی سوگند . ایلاء در اصطلاح شرع به معنی این است که مرد سوگند بخورد که با همسرش نزدیکی نکند . « تَبِصَّ » : انتظار کشیدن . منتظر ماندن . « فَأَءَا » : برگشتند . رجوع کردند .

سوره بقره آیه ۲۲۷

متن آیه :
وَإِنْ عَزَمُوا الطَّلَاقَ فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

ترجمه :

و اگر تصمیم بر جدائی گرفتند (و در این مدت بازنگشتند ، پس از انقضای آن ، یکی از دو راه در پیش است : برگشت به زندگی زناشوئی عادی ، یا طلاق به اختیار یا به اجبار . و باید بدانند که گفتار و کردارشان از دید خدا پنهان نمی‌ماند) چه خداوند شنوا و دانا است .

توضیحات :

« عَزَمُوا » تصمیم گرفتند . عزم خود را جزم کردند .

سوره بقره آیه ۲۲۸

متن آیه :
وَالْمُطَلَّقاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ أَنْ يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللَّهُ فِيهِ أَرْحَامَهُنَّ إِنْ كُنَّ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ وَيَعُولُنَّ أَحَقُّ بِرَدِّهِنَّ فِي ذَٰلِكَ إِنْ أَرَادُوا إِصْلَاحًا وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

ترجمه :

و زنان مطلقه باید (بعد از طلاق) به مدت سه بار عادت ماهانه (و یا سه بار پاک‌شدن از حیض) انتظار بکشند (و عده نگهدارند ، تا روشن شود که حامله نیستند) ، و اگر (در ایمان خود صادق هستند و راست می‌گویند که) به خدا و روز رستاخیز باور دارند ، برای آنان حلال نیست که خدا آنچه را (اعم از جنین یا خون ماهانه) در رحم ایشان آفریده است پنهان کنند ، و شوهران آنان برای برگرداندنشان (به زندگی زناشوئی و از سرگرفتن آن) در این (مدت عده ، از دیگران) سزاوارترند ، در صورتی که (شوهران به راستی) خواهان اصلاح باشند (و نخواهند به همسران خود زیان برسانند و خیانت نمایند ، که در این صورت سروکارشان با خدا است) و برای همسران (حقوق و واجباتی) است (که باید شوهران اداء بکنند) همان گونه که بر آنان (حقوق و واجباتی) است که (باید همسران اداء بکنند) به گونه شایسته‌ای (که برابر عرف مردمان و موافق با شریعت اسلام باشد) . و مردان را بر زنان برتری (رعایت و حفاظت در امور خانوادگی) است . و خداوند باعزت و باحکمت است (و برای آنان قوانینی وضع می‌کند که با حکمت سازگار

است) .

توضیحات :
« الْمُطَلَّقاتُ » : زنان طلاق داده شده . « قُرُوءٌ » : جمع قُرءٌ ، حیض یا پاک شدن از حیض . « أَرْحَامٌ » : جمع رَحِم ، زهدانها ، بچه دانهها . « بَعُولَةٌ » : جمع بَعْل ، شوهران . « أَحَقُّ » : بسی شایسته و سزاوار . واژه (أَحَقُّ) اسم تفضیل است و در اینجا معنی تفضیل ندارد و بلکه برای مبالغه است . « المَعْرُوفِ » : پسندیده . کار نیکویی که خداوند بدان دستور داده است . از قبیل حسن معاشرت و زیان نرساندن و غیره . . . « لِلرِّجَالِ عَلَیْهِنَ دَرَجَةٌ » : مردان را بر زنان منزلت است . منظور درجه و منزلت سرپرستی و مراقبت از ایشان است (نساء / ۳۴) .

سوره بقره آیه ۲۲۹

متن آیه :
الطَّلَاقُ مَرَّتَانٍ فَإِمْسَاكَ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيحٍ بِإِحْسَانٍ وَلَا يَجِلُّ لَكُمْ أَنْ تَأْخُذُوا بِمَا آتَيْتُمُوهُنَّ شَيْئًا إِلَّا أَنْ يَخَافَا أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَعْتَدُوهَا وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

ترجمه :

طلاق دو بار است (آن طلاقى که حق مراجعت در آن محفوظ است . بعد از دو مرتبه طلاق ، یکی از دو کار را باید کرد :) نگاهداری (زن) به گونه شایسته (و عادلانه) یا رهاکردن (او) با نیکی (و بایستگی و به دور از ظلم و جور . بعد از طلاق سوم ، حق مراجعت سلب می شود مگر بعد از ازدواج راستین با شوهر دیگری و وقوع طلاق میان او و شوهر اخیر) . و برای شما حلال نیست که چیزی از آنچه (مهر ایشان کرده اید یا) بدیشان داده اید باز پس بگیرید ، مگر این که (شوهر و همسر) بترسند که نتوانند حدود خدا را پابرجا دارند . پس اگر (ای گروه مؤمنان) بیم داشتید که حدود الهی را رعایت نکنند ، گناهی بر ایشان نیست که زن فدیة و عوضی بپردازد (و در برابر آن طلاق بگیرد) . اینها حدود و مرزهای (احکام شرعی) الهی است و از آنها تجاوز نکنید ، و هرکس از حدود و مرزهای (اوامر و نواهی) الهی تجاوز کند (ستمگر بوده و) بی گمان این چنین کسانی ستمگرند (و به خود و به جامعه ای که در آن زندگی می کنند ستم می نمایند) .

توضیحات :

« مَرَّتَانٍ » : دوبار . دو دفعه . « إِمْسَاكَ » : نگاهداری کردن . « تَسْرِيحٌ » : رهاکردن . طلاق دادن . « الطَّلَاقُ مَرَّتَانٍ » : طلاقى که بعد از آن ، از سرگرفتن زناشویی آزاد است ، دو بار است و بس . « إِحْسَانٍ » : زیبا رفتارکردن . « وَلَا يَجِلُّ لَكُمْ » . . . « . برای شما حلال نیست که . این هنگامی است که جدائی به میل و رغبت مرد انجام بگیرد (نگا : نساء / ۲۰) . « حُدُودَ اللَّهِ » : احکام و شرائع خدا . « جُنَاحٌ » : گناه . بزه . « إِفْتَدَتْ بِهِ » : زن آن را برای رهایی خویشتن داد .

سوره بقره آیه ۲۳۰

متن آیه :
فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدِ حَتَّى تَبْكِيَ زَوْجًا غَيْرَهُ فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يَتَرَاجَعَا إِنْ طَئْنَا أَنْ يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ بَيْنَهُمَا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

ترجمه :

پس اگر (بعد از دو طلاق و رجوع ، بار دیگر باز هم) او را طلاق داد ، از آن به بعد زن بر او حلال نخواهد بود ، مگر این که با شوهر دیگری ازدواج کند (و با او آمیزش جنسی نماید و ازدواج واقعی

و جدی صورت گیرد ؛ نه موقتی و فریبکارانه) . در این صورت اگر (شوهر دوم) او را طلاق داد ، گناهی بر آن دو (زن و شوهر اول) نخواهد بود که (به کانون زندگی زناشویی) برگردند (و زن با شوهر اول مجدداً ازدواج نماید) در صورتی که امیدوار باشند که می‌توانند حدود الهی را (محترم بشمارند و) پابرجا دارند . و اینها حدود الهی است که خدا آنها را برای کسانی که آگاهند (و به شرع اسلام ایمان دارند) بیان می‌نماید .

توضیحات :

« حَتَّىٰ تَنْكِحَ زَوْجًا غَيْرَهُ » : تا آن گاه که با شوهری جز او به طور دائم و به روال عادی ازدواج می‌کند ، و . . . « فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا » : بر شوهر نخست و همسر نخست گناهی نیست .

سوره بقره آیه ۲۳۱

متن آیه :

وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَبَلَّغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ سِرِّحُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَلَا تُمْسِكُوهُنَّ ضِرَارًا لِّتَعْتَدُوا وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ وَلَا تَتَّخِذُوا آيَاتِ اللَّهِ هُزُوًا وَاذْكُرُوا لِقَاءَ اللَّهِ الَّذِي عَلَيْكُمْ وَمَا أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنَ الْكِتَابِ وَالْحِكْمَةِ يَعِظُكُمْ بِهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَكُلُّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

ترجمه :

و هنگامی که زنان را طلاق دادید ، و به (آخرین روزهای) عده خود رسیدند ، یا به طرز صحیح و عادلانه‌ای آنان را نگاه دارید (و با ایشان آشتی کنید) یا آنان را به طرز پسندیده و دادگرانه‌ای رها سازید ، و به خاطر زیان رسانیدن بدیشان و تعدی کردن بر ایشان ، هیچ گاه (با آنان آشتی نکنید (و) ایشان را نگاه ندارید ، و کسی که چنین کند ، بی‌گمان به خویشتن ستم کرده است ، و (با این گونه اعمال و سوءاستفاده کردن از قوانین) آیه‌های (احکام و حدود) خدا را به باد استهزاء نگیرید ، و نعمت خدا را بر خود (که از جمله الفت میان شوهر و همسر و تنظیم امور زندگی خانوادگی است) و آنچه را که از کتاب و حکمت (یعنی قرآن و اسرار شریعت اسلام) بر شما نازل کرده است و شما را با آن پند می‌دهد ، به خاطر بیاورید و از (خشم) خدا بپرهیزید و بدانید که بی‌گمان خداوند از هر چیزی آگاه است .

توضیحات :

« بَلَّغْنَ أَجَلَهُنَّ » : به انقضای عده خود نزدیک شدند . « أَجَلَ » : مدت . در اینجا مراد سپری‌شدن آخرین روزهای عده است . « سِرِّحُوهُنَّ » : آنان را رها سازید . آنان را طلاق دهید . « ضِرَارًا » : زیان‌رسانیدن . مفعول‌له است . « هُزُوًا » : بازیچه . مسخره . مصدری است به معنی اسم مفعول ، یعنی مهزوء . مفعول دوم (لا تَتَّخِذُوا) است . « الْحِكْمَةَ » : گفتار یا کردار درست و بجا . عطف صفت بر موصوف است (نگا : احزاب / ۳۴) .

سوره بقره آیه ۲۳۲

متن آیه :

وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَبَلَّغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا تَعْضُلُوهُنَّ أَنْ يَنْكِحْنَ أَزْوَاجَهُنَّ إِذَا تَرَاضَوْا بَيْنَهُمْ بِالْمَعْرُوفِ ذَلِكَ يُوعِظُ بِهِ مَنْ كَانَ مِنْكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَمْ أَزْكَىٰ لَكُمْ وَأَطْهَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

ترجمه :

و هنگامی که زنان را طلاق دادید و مدت عده خود را به پایان رسانیدند ، مانع آنان نشوید که با شوهران (سابق یا با کسان دیگری) ازدواج کنند ، اگر در میانشان به طرز پسندیده‌ای تراضی برقرار گردد (و خواسته باشند زندگی خانوادگی آبرومندانه‌ای به راه اندازند) ، این (احکام حکیمانه همراه با ترغیب و ترهیبی که گذشت) همان چیزی است که کسانی از شما بدان پند

داده می‌شوند که به خدا و روز رستاخیز ایمان دارند . این (اوامر و نواهی الهی) برای شما (از نظر رشد علائق و روابط اجتماعی و تطهیر نفوس از زنگ بدگمانیها و آلودگیهای محیط) پربرکت‌تر و پاکیزه‌تر (از ممانعت زنان از ازدواج با دیگران و غیره) است ، و خدا (مصالح اجتماعی بشری و فوائد نهفته در این احکام را) می‌داند و شما (اسرار این اوامر و نواهی را چنان که شاید و باید) نمی‌دانید .

توضیحات :

« لَا تَعْضُلُوهُنَّ » : ایشان را باز ندارید و از آنان ممانعت به عمل نیاورید . « آزکیا » : بالنده‌تر و سودمندتر . « أَطَهَّرُ » : پاکیزه‌تر و تمیزتر .

سوره بقره آیه ۲۳۳

متن آیه :

وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُتِمَّ الرَّضَاعَةَ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ إِلَّا وُسْعَهَا لَا تُضَارُّ وَالِدَةٌ بَوْلِهَا وَلَا مَوْلُودٌ لَهُ يَوْلِيهِ وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَلِكَ فَإِنْ أَرَادَا فِصَالًا عَنْ تَرَاضٍ مِنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا وَإِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ تَسْتَرْضِعُوا أَوْلَادَكُمْ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَّمْتُمْ مَا آتَيْتُم بِالْمَعْرُوفِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَمَّا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

ترجمه :

مادران (اعم از مطلقه و غیرمطلقه) دو سال تمام فرزندان خود را شیر می‌دهند ، هرگاه یکی از والدین یا هر دوی ایشان خواستار تکمیل دوران شیرخوارگی شوند ، بر آن کس که فرزند برای او متولد شده (یعنی پدر) لازم است خوراک و پوشاک مادران را (در آن مدت به اندازه توانائی) به گونه شایسته بپردازد . هیچ کس موظف به بیش از مقدار توانائی خود نیست ، نه مادر به خاطر فرزندش ، و نه پدر به سبب بچه‌اش باید زیان ببیند (بلکه حق دیدار از فرزند برای هر دو محفوظ است و بر پدر پرداخت عادلانه ، و بر مادر پرورش مسلمانانه لازم است . چنانچه پدر بمیرد یا به سبب فقر از پرداخت حق حضانت عاجز باشد) بر وارث فرزند چنین چیزی لازم است (و در صورت دارا بودن ، باید آنچه بر پدر فرزند ، از قبیل خوراک و پوشاک و اجرت شیرخوارگی لازم بوده است بپردازد) و اگر (والدین) خواستند با رضایت و مشورت همدیگر (کودک را زودتر از دو سال) از شیر بازگیرند گناهی بر آنان نیست . و اگر (ای پدران) خواستید دایگانی برای فرزندان خود بگیرید ، گناهی بر شما نیست ، به شرط این که حقوق آنان را به طور شایسته بپردازید ، و از (خشم) خدا بپرهیزید و بدانید که خدا بدانچه انجام می‌دهید بینا است (لذا پدران و مادران خدا را در نظر دارند و به تربیت اولاد عنایت نمایند) .

توضیحات :

« يُرْضِعْنَ » : باید شیر بدهند . « حَوْلَيْنِ » : مدت دو سال . « رَضَاعَةَ » : شیردادن . « الْمَوْلُودِ لَهُ » : پدر . « رِزْقُهُنَّ » : نفقه . « كِسْوَةَ » : جامه . « بِالْمَعْرُوفِ » : به گونه شایسته و برحسب عرف محیطی که زن در آن زندگی می‌کند . « لَا تُضَارُّ » : نباید زیان‌خورده بشود . (لا) حرف نهی است و (تُضَارُّ) فعل مضارع مجزوم است و فتحه به جای جزمه آمده است . « فِصَالًا » : از شیر بازگرفتن طفل . « تَرَاضٍ » : خوشنودی . « تَشَاوُرٍ » : رایزنی . « أَنْ تَسْتَرْضِعُوا » : این که دایه بگیرید . « مَا آتَيْتُمْ » : آنچه به عنوان مزد برای دایه مقرر داشته‌اید و بدو می‌دهید . (آتیتم) به منزله (أعطیتم) است و به دو مفعول نیازمند است که هر دو در اینجا محذوفند . تقدیر چنین است : (آتیتموه المرأضع) .

سوره بقره آیه ۲۳۴

متن آیه :

وَالَّذِينَ يَتُوقُونَ مِنْكُمْ وَيَدْرُونَ أَوْجَاعَ يَتَرَبَّصْنَ يَأْنفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ خَيْرٌ

ترجمه :

و کسانی که از شما (مردان) می‌میرند و همسرانی از پس خود به جای می‌گذارند ، همسرانشان باید چهار ماه و ده شبانه‌روز انتظار بکشند (و عده نگاه دارند) ، و هنگامی که به آخر مدتشان رسیدند و آن را به پایان بردند ، گناهی بر شما نیست که هر چه می‌خواهند درباره خودشان به طور شایسته انجام دهند (و اعمالی موافق با شرع از ایشان سر زند و با مرد دلخواه خود ازدواج کنند) ، و خدا از آنچه می‌کنید آگاه است .

توضیحات :

« يَتُوقُونَ » : می‌میرند . « يَدْرُونَ » : ترك می‌گویند و به جای می‌گذارند . از ماده (وذر) . « يَتَرَبَّصْنَ » : انتظار می‌کشند . عده نگاه می‌دارند . بدین معنی که زن شوهر مرده ، باید از آرایش و خواستگاری و ازدواج و خروج از منزل - مگر با بودن عذر شرعی - دوری کند . « أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا » : چهار ماه و ده شبانه‌روز قمری . « فِي أَنْفُسِهِنَّ » : درباره خود نسبت به خود . « بِالْمَعْرُوفِ » : کاری که معهود شرافتمندان و پسند اسلام است .

سوره بقره آیه ۲۳۵

متن آیه :

وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُم بِهِ مِنْ خِطْبَةِ النِّسَاءِ أَوْ أَكْنَنْتُمْ فِي أَنْفُسِكُمْ عِلْمَ اللَّهِ أَنْتُمْ سَتَذَكِّرُونَهُنَّ وَلَكِنْ لَا تُوَاعِدُوهُنَّ سِرًّا إِلَّا أَنْ تَقُولُوا قَوْلًا مَعْرُوفًا وَلَا تَعْزَمُوا عُقْدَةَ النِّكَاحِ حَتَّى يَبْلُغَ الْكِتَابَ أَجَلَهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي أَنْفُسِكُمْ فَاحْذَرُوهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ

ترجمه :

و گناهی بر شما (مردان) نیست که به طور کنایه از زنانی (که شوهرانشان فوت کرده‌اند و در عده بسر می‌برند) خواستگاری کنید ، و یا در دل خود تصمیم بر این کار را بگیرید (بدون این که آن را اظهار نمائید) ، خداوند می‌داند شما آنان را یاد خواهید کرد (و این گرایش فطری مردان نسبت به زنان است و خداوند با خواسته طبیعی شما به شکل معقول مخالف نیست) ولی به آنان پنهانی وعده زناشوئی ندهید ، مگر این که به طرز پسندیده‌ای (و به طور کنایه) اظهار کنید (اما در همه حال) اقدام به ازدواج ننمائید تا عده آنان بسر آید ، و بدانید که خداوند آنچه را در دل دارید می‌داند ، پس از (مخالفت فرمان) او خویشتن را برحذر دارید و بدانید که بیگمان خداوند بس آمرزنده و شکیب است (و در مجازات بندگان شتاب نمی‌کند) .

توضیحات :

« عَرَّضْتُمْ بِهِ » : بدان گوشه زدید . آن را با کنایه گفتید . از قبیل این که بگوئید : تو پانوی شایسته و دینداری هستی . امیدوارم خداوند زن خوپی چون تو را نصیبم گرداند و . . . « خِطْبَةَ » : خواستگاری . « أَكْنَنْتُمْ » : پنهان داشتید . « أَكْنَنْتُمْ فِي أَنْفُسِكُمْ » : به دل خود جای دادید . به اندیشه خود راه دادید . « إِلَّا أَنْ تَقُولُوا قَوْلًا مَعْرُوفًا » : جز گفتار پسندیده و بزرگوارانه در کنایه خود به کار نبرید . « لَا تَعْزَمُوا » : تصمیم نگیرید . قصد نکنید . « لَا تَعْزَمُوا عُقْدَةَ النِّكَاحِ » : در مدت عده اقدام به عقد نکاح نکنید . چرا که در مدت عده خواستگاری آشکار و بی‌پرده حرام است ، و عقد ازدواج در آن باطل است . « الْكِتَابِ » : مصدري است به معنی اسم مفعول یعنی : مکتوب به معنی مفروض که منظور عده است . مانند : لباس به معنی ملبوس .

سوره بقره آیه ۲۳۶

متن آیه :
لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَقْتُمْ النِّسَاءَ مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ أَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً وَمَتَّعُوهُنَّ عَلَى الْمَوْسِعِ قَدْرَهُ وَعَلَى الْمَقْتِرِ قَدْرَهُ مَتَاعًا بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُحْسِنِينَ

ترجمه :

اگر زنان را قبل از آمیزش جنسی و تعیین مهر (به عللی) طلاق دهید ، گناهی بر شما نیست (و در این موقع) آنان را (با هدیه‌ای مناسب حال خود) بهره‌مند سازید . آن کس که توانایی (مالی) دارد ، و آن کس که توانایی (مالی) ندارد ، به اندازه خودش ، هدیه‌ای شایسته (و مناسب حال دهنده و گیرنده) می‌پردازد ، و این (پرداخت هدیه) بر نیکوکاران الزامی است .

توضیحات :

« مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ » : اگر یا مادام که با آنان آمیزش جنسی انجام نداده باشید . واژه (مَا) می‌تواند شرطیه باشد . یعنی : إِنْ لَمْ تَمْسُوهُنَّ . یا زمانیه باشد . یعنی : مَدَّةَ لَمْ تَمْسُوهُنَّ . « فَرِيضَةً » : صدق . مهریه . « مَتَّعُوهُنَّ » : بدانان متاع دهید . متاع و متعه ، به معنی هدیه‌ای است که شوهر بعد از طلاق به همسر مطلقه خود می‌دهد . دادن آن به همسر مطلقه‌ای که با او نزدیکی زناشویی نشده و مهریه‌ای برای وی قبلاً معین نگشته است واجب است ، و دادن آن به زنان مطلقه دیگر مستحب است . « مَوْسِعٍ » : دارا . ثروتمند . « مَقْتِرٍ » : نادار . تنگدست . « قَدْرٌ » : اندازه توان . « مَتَاعًا » : بهره‌مند ساختن . اسیم مصدر است و به جای تمتیع به کار رفته است و مفعول مطلق است . تقدیر آن چنین است : مَتَّعُوهُنَّ مَتَاعًا : « حَقًّا » : ثابت و پابرجا . (بِالْمَعْرُوفِ) صفت اول (مَتَاعًا) است ، و (حَقًّا) صفت دوم آن است . یا این که (حَقًّا) مفعول مطلق بشمار است و تقدیر آن چنین است : حَقٌّ ذَلِكَ حَقًّا .

سوره بقره آیه ۲۳۷

متن آیه :
وَإِنْ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً فَيَصِفُ مَا قَرَضْتُمْ إِلَّا أَنْ يَعْفُونَ أَوْ يَعْفُوَ الَّذِي بِيَدِهِ عَقْدَةُ النِّكَاحِ وَأَنْ تَعْفُوا أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى وَلَا تَنْسُوا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

ترجمه :

و اگر زنان را پیش از آن که با آنان تماس بگیرید (و آمیزش جنسی بنمائید) طلاق دادید ، در حالی که مهریه‌ای برای آنان تعیین نموده‌اید ، (لازم است) نصف آنچه را که تعیین کرده‌اید (به آنان بدهید) مگر این که آنان (حق خود را) ببخشند و یا (اگر صغیر و یا سفیه هستند ، ولی آنان ، یعنی) آن کس که عقد ازدواج در دست او است ، آن را ببخشد ، و اگر شما (مردان) گذشت کنید (و تمام مهریه را به زنان بپردازید) به پرهیزگاری نزدیکتر است ، و گذشت و نیکوکاری را در میان خود فراموش نکنید . بیگمان خداوند به آنچه انجام می‌دهید بینا است .

توضیحات :

« يَصِفُ » : نیم . این واژه می‌تواند مبتدای خبر محذوف ، و یا خبر مبتدای محذوف باشد ، و تقدیر چنین است : فَعَلَيْكُمْ نِصْفُ مَا قَرَضْتُمْ ؛ فَالْوَاجِبُ نِصْفُ مَا قَرَضْتُمْ . « يَعْفُونَ » : زنان گذشت کنند . « يَعْفُو » : او گذشت کند . در رسم الخط قرآنی ، الف زائدی در آخر این فعل موجود است . « الَّذِي بِيَدِهِ عَقْدَةُ النِّكَاحِ » : شوهر است . « فَضْلٌ » : بزرگواری و نیک رفتاری .

سوره بقره آیه ۲۳۸

متن آیه :

حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَىٰ وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ

ترجمه :

در انجام نمازها و (به ویژه) نماز میانه (یعنی عصر ، کوشا باشید و) محافظت ورزید و فروتنانه برای خدا بپا خیزید (و با خشوع و خضوع ، در برابر دیدگان خود ، هیبت و عظمت خدا را مجسم دارید) .

توضیحات :

« صَلَوَاتٌ » : نمازها . « الصَّلَاةُ الْوُسْطَىٰ » : نماز میانه . بهترین نماز . واژه (وُسْطَىٰ) به معنی وسط و گزیده و بهترین آمده است . دانشمندان اسلامی هر يك از نمازها را (الصَّلَاةُ الْوُسْطَىٰ) دانسته‌اند ، ولیکن ارجح اقوال دال بر نماز عصر است . « قَانِتِينَ » : خاشعین . فروتنانه و متواضعانه . حال ضمیر (و) در فعل (قُومُوا) است . از مصدر (قِنُوت) به معنی بریدن از امور جهان و پرداختن به مناجات یزدان و اشتغال به ذکر و دعای خداوند منان است .

سوره بقره آیه ۲۳۹

متن آیه :

فَإِنْ خِفْتُمْ فَرَجَالًا أَوْ رُكْبَانًا فَإِذَا أَمِنْتُمْ فَأَدْكُرُوا اللَّهَ كَمَا عَلَّمَكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ

ترجمه :

و اگر (به خاطر جنگ یا خطر دیگری) ترسیدید (و نتوانستید با خشوع و خضوع لازم به نماز بایستید ، نماز را ترك نکنید ، بلکه آن را) در حال پیاده یا سواره انجام دهید . اما هنگامی که امنیت خود را باز یافتید (نماز را به صورت معمولی و به تمام و کمال به جای آورید و) برابر آن چیزهایی که نمی‌دانستید و خدا به شما آموخت ، خدای را یاد کنید (و به عبادت و نیایش پردازید) .

توضیحات :

« رَجَالًا » : جمع راجل ، پیادگان . « رُكْبَانًا » : جمع راکب ، سواران . (رَجَالًا وَ رُكْبَانًا) حال ضمیر (و) در جواب شرط محذوف است که تقدیر آن چنین است : فَإِنْ خِفْتُمْ فَصَلُّوا رَاجِلِينَ أَوْ رَاكِبِينَ . « كَمَا » : همان گونه که .

سوره بقره آیه ۲۴۰

متن آیه :

وَالَّذِينَ يُتَوَقَّونَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا وَصِيَّةً لِّأَزْوَاجِهِمْ مَّتَاعًا إِلَى الْحَوْلِ غَيْرَ إِخْرَاجٍ فَإِنْ خَرَجْنَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِي مَا فَعَلْنَا فِي أَنْفُسِنَا مِن مَّعْرُوفٍ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

ترجمه :

و کسانی که از شما در آستانه مرگ قرار می‌گیرند و همسرانی را از خود به جای می‌گذارند ، (فرمان خدا این است که) باید برای همسران خود وصیت کنند که تا يك سال آنان را (با پرداخت هزینه زندگی) بهره‌مند سازند ، به شرط این که آنان (خودشان از خانه شوهر) بیرون نروند ، پس اگر بیرون روند هر کار پسندیده‌ای که نسبت به خود انجام دهند (از قبیل ازدواج مجدد) گناهی بر شما نیست ، و خداوند توانا و حکیم است .

توضیحات :

« وَصِيَّةً » : توصیه ، سفارش ، مفعول مطلق یا مفعول به فعل محذوفی است و تقدیر آن چنین

اِسْتِ : يُؤْصُونَ وَصِيَّةً . يا اين كه : كَتَبَ اللهُ عَلَيْهِمْ وَصِيَّةً . « مَتَاعاً » : مفعولٌ به فعل محذوف (يَوْصُونَ) يا (وَصِيَّةً) است كه به معني (تَوْصِيَّةً) مي‌باشد . « غَيْرِ إِخْرَاجٍ » : بدل (مَتَاعاً) ، يا حال (الَّذِينَ) يا (أَرْوَاجاً) ، و يا منصوب به نزع خافض مي‌تواند باشد . آيه (۲۳۴) حق واجبي است كه گزير و گريزي از آن نيست ، و اين آيه بيانگر حقي است كه زن در استفاده و عدم استفاده از آن آزاد است .

سوره بقره آيه ۲۴۱

متن آيه :

وَلِلْمُطَلَّاتِ مَتَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ

ترجمه :

و براي زنان مطلقه ، هديه مناسبی است (كه از طرف شوهر پرداخت مي‌گردد و) اين حقي است بر مردان پرهيزگار .

توضيحات :

« حَقًّا » : مفعول مطلق فعل محذوفی است . تقدير آن چنین است : حَقَّ ذَلِكَ حَقًّا . با توجه به احكام گذشته ، زنان مطلقه چهارگروهند : الف - زن مطلقه‌ای كه با او آمیزش جنسي شده است و مهریه‌ای براي وي معلوم گشته است . چنین زني ، عده نگاه مي‌دارد و مهریه خود را به تمام و كمال دريافت مي‌نماید . ب - زن مطلقه‌ای كه با او آمیزش جنسي شده است و مهریه‌ای براي وي معلوم نگشته است . چنین زني ، عده نگاه مي‌دارد و مهریه‌ای مثل مهریه خویشاوندان و زنان خانواده خویش دريافت مي‌نماید . يعني مهراثل بدو تعلق مي‌گیرد . ج - زن مطلقه‌ای كه با او آمیزش جنسي نشده است و مهریه براي او معلوم گشته است . چنین زني نصف مهریه خود را دريافت مي‌دارد و عده‌ای ندارد . د - زن مطلقه‌ای كه با او آمیزش جنسي نشده است و مهریه‌ای هم براي او معلوم نگشته است . چنین زني وجوباً حق متاع به اندازه قدرت مالي شوهر دريافت مي‌دارد ، و عده‌ای ندارد . يادآوری : دادن حق متاع به زنان بندهای [« الف » و « ب »] مستحب است ، ليكن پرداخت آن به زنان گروه [د] واجب است . [نگا : تفسير مراغي ، جزء دوم ، صفحه ۱۹۷ و ۲۰۵ . تفسير المصحف الميسر ، صفحه ۴۸] .

سوره بقره آيه ۲۴۲

متن آيه :

كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

ترجمه :

خداوند اين چنین آيات خود را براي شما شرح مي‌دهد تا اين كه (درباره احكام الهي و همه پديده‌های جهان) بينديشيد .

توضيحات :

« كَذَلِكَ » : بدینسان . با چنین بیانات خردپسندانه و قوانین خیرخواهانه .

سوره بقره آيه ۲۴۳

متن آيه :

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِن دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ مُوتُوا ثُمَّ أَحْيَاهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ

ترجمه :

آیا آگاهی (از داستان شگفت) کسانی که از خانه‌های خویش ، در حالی که هزاران نفر بودند ، از ترس مرگ بیرون رفتند (و سستی نمودند و از جهاد با دشمن سر باز زدند ؟) پس خداوند بدیشان گفت : بمیرید . (یعنی خداوند عوامل مرگ آنان را فراهم ساخت و با چیره‌شدن دشمن بر ایشان ، گرفتار کشتن و ذلت و خواری شدند) سپس خداوند آنان را (با آگاهی و بیداری و پیکار قهرمانانه افرادی از ایشان) زنده کرد . (مگر نه این است که پذیرش ظلم و جور ، مرگ ملتها است ؟ ! و هرگاه گروهی از ایشان از غفلت خویش بیدار شدند و بپاخواستند ، خود و دیگران را با جبران مافات از نو زندگی و حیات می‌بخشند ؟ ! و چنین زندگی بزرگوارانه‌ای پس از زندگی ذلت‌بار ، نعمت سترگی است و از فضل خدا است و) بیگمان خداوند فضل خویش را شامل مردم می‌سازد (فضلی که موجب شکر و سپاس است) ولیکن بیشتر مردم شکرگزاری نمی‌کنند .

توضیحات :

« أَلَمْ تَرَ أَلَيْسَ ؟ » : آیا آگاهی از ؟ مگر نمی‌دانی که ؟ . مخاطب پیغمبر است و مراد ملت او ، و هدف پرسیش تحریک آنان برای آگاهی از این چنین کسانی و پندگیری از کار ایشان است . « الَّذِينَ خَرَجُوا » : کسانی که بیرون رفتند . خداوند نژاد و شماره و سرزمین چنین کسانی را روشن نفرموده است ، و چه بسا تنها جنبه ضرب‌المثل داشته باشد و برای پند و اندرز بوده و اصلاً داستانی در میان نباشد . « أَلُوفٌ » : جمع أَلْف ، هزاران . « حَذَرَ » : از ترس . مفعول‌له است . « مَوْتُوا . . . أَحْيَاهُمْ » : مراد از موت و حیات ، نابودی دسته‌ای و ماندگاری دسته‌ای است ، و این که زندگی شجاعانه و بزرگوارانه حیات است ، و زندگی ترسوانه و پستانه ، مرگ بشمار است . پس در اینجا سخن از موت و حیات معنوی است (نگا : بقره / ۵۶ ، أنعام / ۱۲۲ ، انفال / ۲۴) .

سوره بقره آیه ۲۴۴

متن آیه :

وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَعَلِمُوا أَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

ترجمه :

و در راه خدا بجنگید و بدانید که خداوند شنوا و دانا است .

توضیحات :

« سَمِيعٌ » : شنوا است و گفتار هرکسی را می‌شنود . « عَلِيمٌ » : دانا است و از کردار و پندار هر کسی آگاه است .

سوره بقره آیه ۲۴۵

متن آیه :

مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً وَاللَّهُ يَقْبِضُ وَيَبْسُطُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

ترجمه :

کیست که به خدا قرض نیکوئی دهد تا آن را برای او چندین برابر کند ؟ و خداوند (روزی بندگان را) محدود و گسترده می‌سازد و به سویی او بازگردانده می‌شوید .

توضیحات :

« مَنْ ذَا الَّذِي » : چه کسی است که ؟ (مَنْ) : مبتدا ، (ذَا) : خبر ، (الَّذِي) : صفت . «

قَرُضًا : مفعول مطلق و به معنی (إقراض) است ، یا مفعول به و به معنی (مقروض) است . « قَرُضًا حَسَنًا » : وام نیکو . و آن وقتی است که از مال حلال و با طیبه خاطر باشد . « فَيُضَاعِفَهُ » : تا چندین برابرش گرداند . « أَضْعَافًا » : جمع (ضِعْفٍ) چندین برابر . مفعول به دوم فعل (يَضَاعِفَ) یا حال ضمیر (ه) در (يَضَاعِفَهُ) است . « يَقِضُ » : باز می‌گیرد . کم می‌کند . « يَبْسُطُ » : گسترش می‌دهد . فراوان می‌گرداند .

سوره بقره آیه ۲۴۶

متن آیه :

أَلَمْ تَرَ إِلَى الْمَلَأِ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَى إِذْ قَالُوا لِنَبِيِّ لَّهُمْ ائْتِنَا مَلِكًا نُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ هَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ كَتَبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ أَلَّا تُقَاتِلُوا قَالُوا وَمَا لَنَا أَلَّا نُقَاتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَدْ أَخْرَجْنَا مِنْ دِيَارِنَا وَأَبْنَائِنَا فَلَمَّا كَتَبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ تَوَلَّوْا إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ

ترجمه :

آیا آگاهی از (داستان شگفت) جماعتی از بنی اسرائیل که بعد از موسی می‌زیستند و در آن وقت به پیغمبر خود گفتند : شاه‌ی برای ما انتخاب کن تا (تحت فرماندهی او) در راه خدا جنگ کنیم . (پیغمبرشان برای اطمینان از تصمیمشان بدیشان) گفت : شاید اگر دستور پیکار به شما داده شود (سرپیچی کنید و در راه خدا جهاد و) پیکار نکنید . گفتند : چگونه ممکن است در راه خدا پیکار نکنیم ، در حالی که از خانه و فرزندانمان رانده شده‌ایم ؟ اما هنگامی که دستور پیکار به آنان داده شد ، همه جز عده کمی از ایشان سرپیچی کردند (و به خود و پیغمبرشان و دینشان ستم نمودند) و خداوند از ستمکاران آگاه است .

توضیحات :

« مَلَأَ » : بزرگان قوم . « نَبِيِّ » : پیغمبری . منظور سَمُوئِيلَ است . « نُقَاتِلْ » : تا بجنگیم . مجزوم است چون جواب فعل امر (ائْتِنَا) است . « عَسَيْتُمْ » : شاید شما . از افعال ناقصه است و اسم آن ضمیر (تُمْ) و خبر آن جمله (أَلَّا تُقَاتِلُوا) است . « مَا لَنَا » : چه می‌شود ما را ؟ چرا ما ؟ (مَا) : مبتدا ، (لَنَا) خبر است . « دِيَارَ » : جمع دار ، خانه و کاشانه . شهر و میهن . « كَتَبَ » : واجب گردید . « تَوَلَّوْا » : سرپیچی کردند . پشت نمودند و خلف وعده کردند .

سوره بقره آیه ۲۴۷

متن آیه :

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ اللَّهَ قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوتَ مَلِكًا قَالُوا أَنَبِيَّ يَكُونُ لَهُ الْمُلْكُ عَلَيْنَا وَنَحْنُ أَحَقُّ بِالْمُلْكِ مِنْهُ وَلَمْ يُؤْتَ سَعَةً مِنَ الْمَالِ قَالَ إِنْ اللَّهُ اصْطَفَاهُ عَلَيْكُمْ وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ وَاللَّهُ يُؤْتِي مَلِكًا مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

ترجمه :

و پیغمبرشان به آنان گفت : خداوند طالوت را برای زمامداری شما روانه کرده است . بزرگان قوم گفتند : چگونه او بر ما حکومت داشته باشد با این که ما از او برای زمامداری سزاوارتریم و او که مال و دارائی زیادی ندارد ؟ گفت : خدا او را بر شما برگزیده است و دانش و (قدرت) جسم او را وسعت بخشیده است و خداوند ملک خود را به هرکس که بخواهد می‌بخشد . و (احسان و تصرف و قدرت) خداوند فراخ ، و آگاه (از لیاقت افراد برای منصبها) است .

توضیحات :

« أَنبِيَا » : چگونه ؟ از کجا ؟ « لَمْ يُؤْتَ » : داده نشده است . « سَعَةً » : فزونی . فراوانی . « اصْطَفَاهُ عَلَيْكُمْ » : او را بر شما برگزیده است . « بَسْطَةً » : گسترش . فراخی . « وَاسِعٌ » : به

معني (ذُوسَعَةٍ) يعني : دارا است ، يا به معني (مُوسِع) يعني : توسعه دهنده و بخشايشگر است .

سوره بقره آيه ۲۴۸

متن آيه :
وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ آيَةَ مُلْكِهِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ التَّابُوتُ فِيهِ سَكِينَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَبَقِيَّةٌ مِّمَّا تَرَكَ آلُ مُوسَىٰ وَآلُ هَارُونَ تَحْمِلُهُ الْمَلَائِكَةُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّكُمْ إِن كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ

ترجمه :

و پيغمبرشان به آنان گفت : نشانه حكومت او اين است كه صندوق (عهد) به سوي شما خواهد آمد (همان صندوق عهدي كه دلگرمي و) آرامشي از سوي پروردگارتان و يادگارهاي خاندان موسي و هارون در آن است ، و فرشتگان آن را حمل مي كنند . در اين كار بيگمان نشانه اي براي شما است (و چنين رهنمودي شما را بر آن مي دارد كه) اگر مؤمن هستيد (بدو بگرويد و به دنبال حق روان شويد) .

توضيحات :

« آية » : نشانه . « مُلْك » : سلطنت . حكومت . « تَابُوتُ » : صندوق عهد . صندوق تورات . صندوقي بوده است كه تورات در آن گذاشته شده بود . عمالقه آن را از بني اسرائيل گرفته بودند ، ولي بعدها مجدداً به دستشان افتاد . گويا در آن ، الواح شكسته ، عصا و جامه موسي ، و عمامه هارون ، و چيزهاي ديگري بوده است . « سَكِينَةٌ » : آرامش . گويا هنگام جنگ ، موسي چنين صندوقي را در جلو لشكريان حركت مي داد و بدین وسيله بني اسرائيل تقويت قلب پيدا مي كردند و از ميدان رزم نمي گريختند . « تَحْمِلُهُ الْمَلَائِكَةُ » : فرشتگان آن را برمي دارند . فرشتگان آن را نگهداري مي كنند . كار پسندیده خارق العاده اي كه با دست و تصرف انسانها انجام نگیرد ، عادةً به فرشتگان نسبت داده مي شود ، همان گونه كه در اینجا مذکور است .

سوره بقره آيه ۲۴۹

متن آيه :
فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ مُبْتَلِيكُمْ بِنَهَرٍ فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَيْسَ مِنِّي وَمَنْ لَّمْ يَطْعَمْهُ فَإِنَّهُ مِنِّي إِلَّا مَنِ اعْتَرَفَ غُرْفَةً بِيَدِهِ فَشَرِبُوا مِنْهُ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ فَلَمَّا جَاوَزَهُ هُوَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ قَالُوا لَا طَاقَةَ لَنَا الْيَوْمَ بِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالَ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُم مُّلَاقُوا اللَّهَ كَمِ مَن فِتْنَةٍ قَلِيلًا غَلَبَتْ فِئْتَهُ كَثِيرَةٌ يَأِذِنُ اللَّهُ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ

ترجمه :

و هنگامی كه طالوت (به فرماندهي لشكر بني اسرائيل منصوب شد) و سپاهيان را با خود بيرون برد ، بدیشان گفت : خداوند شما را به وسيله رودخانه اي آزمائش مي كند . آنان كه از آن بنوشند از (پيروان) من نيستند ، و آنان كه جز مشتتي از آن ننوشند از (ياران) من هستند . همگي جز عده كمی از آن نوشيدند . پس وقتي كه او و افراي كه ايمان آورده بودند (و از بوته آزمائش سالم به در آمده بودند) از آن رودخانه گذشتند (از كمی افراد خود ناراحت شدند و عده اي) گفتند : امروز ما توانائي مقابله با جالوت و سپاهيان او را نداريم . اما آنان كه يقين داشتند كه با خدای خویش ملاقات خواهند كرد (و در روز رستاخيز پاداش خود را دريافت خواهند نمود) گفتند : چه بسيارند گروههاي اندكي كه به فرمان خدا (توفيق نصيبشان شده است و) بر گروههاي فراواني چيره شده اند . و خداوند با بردباران (و در صف استقامت كنندگان) است .

توضيحات :

« فَصَلَ » : از مجلّ اقامت دور کرد . حرکت داد . « نَهَرَ » : رودخانه . « لَمْ يَطْعَمَهُ » : آن را نچشید و ننوشید . « غَرَفَةً » : مشتبی . « جَاوَزَهُ » : از آن عبور کرد . « جَالُوتَ » : اسم مشهورترین پهلوانان دشمن بود . « فِتْنَةٍ » : گروه .

سوره بقره آیه ۲۵۰

متن آیه :

وَلَمَّا بَرَزُوا لِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالُوا رَبَّنَا أفرغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَثَبِّتْ أقدامَنَا وَأَنْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

ترجمه :

و هنگامی که در برابر جالوت و سپاهیان او قرار گرفتند (و لشکریان فراوان و ساز و برگ مجهز جنگی ایشان را دیدند ، به آفریدگار خویش پناه بردند و) گفتند : پروردگارا ! (بر دل‌هایمان آب) صبر و شکیبائی بریز و گام‌هایمان را ثابت و استوار بدار و ما را بر جمعیت کافران پیروز گردان .

توضیحات :

« بَرَزُوا » : بیرون رفتند و برای مبارزه آماده شدند . « أفرغْ » : بریز . « أقدام » : جمع قَدَم ، گامها .

سوره بقره آیه ۲۵۱

متن آیه :

فَهَزَمُوهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَقَتَلَ دَاوُودُ جَالُوتَ وَآتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَاءُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ

ترجمه :

سپس به فرمان خدا ایشان را (مغلوب کردند و) فراری دادند ، و داود (یکی از لشکریان طالوت ،) جالوت را کشت ، و خداوند حکومت و حکمت بدو بخشید و از آنچه می‌خواست بدو یاد داد ، و اگر خداوند برخی از مردم را به وسیله برخی دیگر دفع نکند ، فساد زمین را فرا می‌گیرد ، ولی خداوند نسبت به جهانیان لطف و احسان دارد .

توضیحات :

« هَزَمُوهُمْ » : ایشان را شکستند و فراری دادند . « آتَاهُ » : بدو داد . « حِكْمَةً » : مراد نبوت است که انزال تورات بیانگر آن است (نگا : نساء / ۱۶۳) .

سوره بقره آیه ۲۵۲

متن آیه :

تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ

ترجمه :

اینها آیات خدا است که آنها را به حق بر تو می‌خوانیم و تو از زمره فرستادگان (خداوند) هستی .

توضیحات :

« بِالْحَقِّ » : به گونه راستین ، به گونه‌ای که برای اهل کتاب شکی در آن باقی نماند . (بِالْحَقِّ) (جال فاعل (نَحْنُ) یا مفعول (هَا) در فعل (نَتْلُوهَا) است ، یعنی : مُتَلِّسِينَ بِالْحَقِّ وَ الصَّوَابِ ، أَوْ مُتَلِّسَةً بِالْبَقِيَّةِ .

سوره بقره آیه ۲۵۳

متن آیه :
 تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتَتَلَ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ وَلَكِنْ اخْتَلَفُوا فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ وَمِنْهُمْ مَنْ كَفَرَ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتَتَلُوا وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ

ترجمه :

این پیغمبران (که نام برخی از آنان گذشت) بعضی از ایشان را بر بعضی دیگر برتری دادیم . خداوند با برخی از آنان سخن گفت ، و بعضی را درجاتی برتر داد ، و به عیسی پسر مریم معجزاتی دادیم و او را با روح القدس (یعنی جبرئیل) تقویت و تأیید نمودیم . اگر خداوند می خواست کسانی که بعد از این پیغمبران می آمدند ، به دنبال نشانه های روشنی که به (دست) آنان می رسید (و هدایت راستین و دین حقی را که دریافت می نمودند به مقتضای چنین هدایت و دینی ، همه ایشان ایمان می آوردند و اختلافی نمی ورزیدند و) با یکدیگر نمی جنگیدند . ولیکن (بنا به خواست خدا) اختلاف ورزیدند و بعضی ایمان آوردند و برخی کافر شدند . و اگر خدا می خواست با هم نمی جنگیدند و به ستیز نمی خاستند ، ولی خداوند آنچه را می خواهد (از روی حکمتی که خود می داند) انجام می دهد .

توضیحات :

« كَلَّمَ اللَّهُ » : خدا یا او سخن گفته است . عائد موصول ، یعنی ضمیر (ه) محذوف است ، و تقدیر چنین است : كَلِمَةُ اللَّهِ . . . « دَرَجَاتٍ » : مراتب و منازل . منصوب است چون مفعول دوم (رَفَعَ) در مفهوم (بَلَّغَ) است ، یا حال (مِنْ بَعْضِهِمْ) و در مفهوم (ذَا دَرَجَاتٍ) ، یا مفعول مطلق است و درجات در مفهوم (رَفَعَاتٍ) است ، منصوب به نزع خافض است و حرف جر (عَلَيَّ) یا إِلَيَّ یا فِي) محذوف است . « بَيِّنَاتٍ » : دلایل روشن . معجزات مذکور در (آل عمران / ۴۹) . « أَيَّدْنَاهُ » : « یاری و توانائیش دادیم . « رُوحِ الْقُدُسِ » : روح پاک . یعنی : جبرئیل . اضافه موصوف به صفت است .

سوره بقره آیه ۲۵۴

متن آیه :
 يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمْ يَوْمٌ لَا بَيْعٌ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَاعَةٌ وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ

ترجمه :

ای کسانی که ایمان آورده اید ! (برخی) از آنچه بهره شما کرده ایم (در راه خدا) صرف کنید ، پیش از آن که روزی فرا رسد که در آن نه داد و ستدی و نه دوستی و رفاقتی و نه میانجیگری و شفاعتی است ، و کافران ستمگرند (و به خود و جامعه خود ظلم می کنند ، و نتیجه ظلم آنان در آن روز ظاهر خواهد شد) .

توضیحات :

« أَنْفِقُوا » : ببخشید . خرج کنید . « بَيْعٌ » : خرید و فروش . « خُلَّةٌ » : دوستی . رفاقت . مراد دوستی و رفاقتی است که سودمند شود و مایه نجات گردد (نگا : انفطار / ۱۹) . وَالْكَافِرُونَ : در آخرت دوست همدیگر خواهند بود (نگا : زخرف / ۶۷) . « شَفَاعَةٌ » : میانجیگری . نفی شفاعت در این آیه به طور مطلق است ، ولیکن مقید به آیه های دیگر است ، از جمله إِلَّا مَنْ أذنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَرَضِيَ لَهُ قَوْلًا (طه / ۱۰۹) . وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنْ ارْتَضَى (انبیاء / ۲۸) .

سوره بقره آیه ۲۵۵

متن آیه :

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَن ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ

ترجمه :

خدائی بجز الله وجود ندارد و او زنده پایدار (و جهان هستی را) نگهدار است . او را نه چرتی و نه خوابی فرا نمی‌گیرد (و همواره بیدار است و سستی و رخوت بدو راه ندارد) . از آن او است آنچه در آسمانها و آنچه در زمین است (و در ملک کائنات ، او را انبازی نیست) . کیست آن که در پیشگاه او میانجیگری کند مگر با اجازه او ؟ می‌داند آنچه را که در پیش روی مردمان است و آنچه را که در پشت سر آنان است (و مطلع بر گذشته و حال و آینده ، و آگاه بر بود و نبود جهان است و اصلاً همه زمانها و مکانها در پیشگاه علم او یکسان است . مردمان) چیزی از علم او را فراچنگ نمی‌آورند جز آن مقداری را که وی بخواهد . (علم و دانش محدود دیگران ، پرتوی از علم بی پایان و بی‌کران او است) . فرماندهی و فرمانروائی او آسمانها و زمین را دربر گرفته است ، و نگاهداری آن دو (برای او گران نیست و) وی را درمانده نمی‌سازد و او بلندمرتبه و سترگ است .

توضیحات :

« حَيٌّ » : زنده جاوید و باقی پایدار . « قَيُّومٌ » : نگهدار جهان و گرداننده امور آن . (الْحَيُّ) و (الْقَيُّومُ) : صفت یا بدل ، و یا خبر مبتدای محذوف می‌باشد . « سِنَّةٌ » : چرت . از ماده (وَسِنٌ) . « مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ » : آنچه در پیش روی آنان است که امور مربوط به این جهان است . « مَا خَلْفَهُمْ » : آنچه در پشت سر آنان است که امور مربوط به آن جهان یعنی آخرت است . « لَا يُحِيطُونَ » : احاطه نمی‌کنند . فراچنگ نمی‌آورند . « كُرْسِيُّهُ » : تخت سلطنت . عرش . در اینجا مراد علم و عظمت و قدرت خدا است . « لَا يَئُودُهُ » : او را درمانده و ناتوان نمی‌سازد و بر او سنگینی نمی‌کند . از ماده (أَوَدٌ) .

سوره بقره آیه ۲۵۶

متن آیه :

لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَن يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِن بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

ترجمه :

اجبار و اکراهی در (قبول) دین نیست ، چرا که هدایت و کمال از گمراهی و ضلال مشخص شده است ، بنابراین کسی که از طاغوت (شیطان و بتها و معبودهای پویشالی و هر موجودی که بر عقل بشورد و آن را از حق منصرف کند) نافرمانی کند و به خدا ایمان بیاورد ، به محکم‌ترین دستاویز درآویخته است (و او را از سقوط و هلاکت می‌رهاند و) اصلاً گسستن ندارد . و خداوند شنوا و دانا است (و سخنان پنهان و آشکار مردمان را می‌شنود و از کردار کوچک و بزرگ همگان آگاهی دارد) .

توضیحات :

« إِكْرَاهٌ » : وادار کردن . واداشتن . « رُشْدٌ » : هدایت . راه درست . « غَيٌّ » : ضلالت . راه کج . « طَّاغُوتٌ » : هر معبودی جز خدا . شیطان . هر کس و هر چیزی که اطاعت از آن ، مایه طغیان و

دوري از راه حق شود ، چه آفریده‌اي که پرستیده شود ، و چه فرماندهي که در شر و بدی از او فرمانبرداری گردد ، و چه اهریمنی باشد که انسان را از راه به در برد . مفرد و جمع و مذکر و مؤنث در آن یکسان است . « عَرُوهَ » : دستاویز . « وَنُقِيَا » : مؤنث (اوثق) بس محکم و استوار . « اِنْصَامَ » : گسستن .

سوره بقره آیه ۲۵۷

متن آیه :
 اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُمْ
 مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

ترجمه :

خداوند متولی و عهده‌دار (امور) کسانی است که ایمان آورده‌اند . ایشان را از تاریکی‌های (زمخت گمراهی شک و حیرت) بیرون می‌آورد و به سوی نور (حق و اطمینان) رهنمون می‌شود . و (اما) کسانی که کفر ورزیده‌اند ، طاغوت (شیاطین و داعیان شر و ضلال) متولی و سرپرست ایشانند . آنان را از نور (ایمان و فطرت پاک) بیرون آورده به سوی تاریکی‌های (زمخت کفر و فساد) می‌کشانند . اینان اهل آتشند و در آنجا جاویدانه می‌مانند .

توضیحات :

« وَلِيَّ » : دوست . یاور . خداوند ولی مؤمنان است و آنان را به راه خیر و خوبی رهنمون می‌شود و یاریشان می‌نماید . شیطان ولی کافران است و آنان را به راه پلشتی و زشتی می‌خواند و بدیشان چنین می‌نماید که خیرخواه آنان است و بدیشان سود می‌رساند . « ظُّلُمَاتِ » : تاریکیها . « خَالِدُونَ » : جاویدانان .

سوره بقره آیه ۲۵۸

متن آیه :
 أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِي حَاجَّ إِبْرَاهِيمَ فِي رَبِّهِ أَنْ آتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّيَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ
 قَالَ أَنَا أَحْيِي وَأُمِيتُ قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ
 الَّذِي كَفَرَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

ترجمه :

آیا با خبری از کسی که با ابراهیم درباره (الوهیت و یگانگی) پروردگارش راه مجادله و ستیز در پیش گرفت ، بدان علت که خداوند بدو حکومت و شاهی داده بود (و بر اثر کمی ظرفیت از باده غرور سرمست شده بود) ؟ هنگامی که ابراهیم گفت : پروردگار من کسی است که (با دمیدن روح در بدن و بازپس گرفتن آن) زنده می‌گرداند و می‌میراند . او گفت : من (با عفو و کشتن) زنده می‌گردانم و می‌میرانم . ابراهیم گفت : خداوند خورشید را از مشرق برمی‌آورد ، تو آن را از مغرب برآور . پس آن مرد کافر واماند و مبهوت شد . و خداوند مردم ستمکار (مصر بر تبهکاری ، و دشمن حق) را هدایت نمی‌کند .

توضیحات :

« أَلَمْ تَرَ إِلَى لِيَا » : آیا آگاهی از ؟ باید آگاه باشی از ؟ « حَاجَّ » : مجادله و منازعه کرد . به حجت گوئی و حجت خواهی نشست . « أَنْ آتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ » : چون که خدا بدو حکومت و شاهی داده بود . یعنی سلطنت و قدرت او را مغرور کرده بود و به انکار خدا واداشته بود . « بُهِتَ » : مبهوت گردید . خاموش و درمانده و سرگردان و بی‌برهان شد .

سوره بقره آیه ۲۵۹

متن آیه :

أَوْ كَالَّذِي مَرَّ عَلَى قَرْيَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا قَالَ أَنَّى يُحْيِي هَذِهِ اللَّهُ بَعْدَ مَوْتِهَا فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مِئَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ قَالَ كَمْ لَيْتَ قَالَ لَيْتَ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالَ بَلْ لَيْتَ مِئَةَ عَامٍ فَانظُرْ إِلَى طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَتَسَنَّهْ وَانظُرْ إِلَى جِمَازِكَ وَلِنَجْعَلَكَ آيَةً لِلنَّاسِ وَانظُرْ إِلَى الْعِظَامِ كَيْفَ نُنشِزُهَا ثُمَّ نَكْسُوهَا لِحْمًا فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ قَالَ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ترجمه :

یا (آیا آگاهی از) همچون کسی که از کنار دهکده‌ای گذر کرد ، در حالی که سقف خانه‌ها فرو تپیده بود و دیوارهای آنها بر روی سقفها فرو ریخته بود ؛ گفت : چگونه خدا این (اجساد فرسوده و از هم پاشیده مردمان اینجا) را پس از مرگ آنان زنده می‌کند ؟ پس خدا او را صد سال میراند و سپس زنده‌اش گرداند و (به او) گفت : چه مدت درنگ کرده‌ای ؟ گفت : (نمی‌دانم ، شاید) روزی یا قسمتی از یک روز . فرمود : (نه) بلکه صد سال درنگ کرده‌ای . به خوردنی و نوشیدنی خود (که همراه داشتی) نگاه کن (و بین که با گذشت این زمان طولانی به اراده خدا) تغییر نیافته است . و بنگر به الاغ خود (که چگونه از هم متلاشی شده است . ما چنین کردیم) تا تو را نشانه (گویایی از رستخیز) برای مردمان قرار دهیم . (اکنون) به استخوانها بنگر که چگونه آنها را برمی‌داریم و بهم پیوند می‌دهیم و سپس بر آنها گوشت می‌پوشانیم . هنگامی که (این حقائق) برای او آشکار شد ، گفت : می‌دانم که خدا بر هر چیزی توانا است .

توضیحات :

« أَوْ كَالَّذِي » : یا آگاهی از داستان آن کسی که . حرف کاف زائد است ، و تقدیر چنین است : أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِي مَرَّ . یا کاف به معنی مثل و برای تشبیه است . در این صورت عطف بر معنی کلام سابق است . چرا که (أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِي حَاجَّ) همسان (أَلَمْ تَرَ كَالَّذِي حَاجَّ) است ، و (أَوْ كَالَّذِي مَرَّ) عطف بر آن است . « خَاوِيَةٌ » : فرو تپیده . فرو ریخته . « عُرُوشَ » : جمع عرش ، سقفها . « آتِياً » : چگونه ؟ « آمَاتَ » : میراند . « لَيْتَ » : درنگ کرده‌ای . مانده‌ای . « لَمْ يَتَسَنَّهْ » : تغییر نکرده است . با گذشت سالها فاسد و تباہ نگشته است . گوئی سالهائی بر آن نگذشته است . از ماده (سنه) است ، یا از ماده (سنو) و هاء آن برای سکنه است ، مانند (کِنَابِيَهْ) و علامت جزم حذف حرف عله است . « نُنشِزُ » : فراهم می‌چینیم و بهم می‌پیوندیم . « نَكْسُو » : می‌پوشانیم .

سوره بقره آیه ۲۶۰

متن آیه :

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَىٰ قَالَ أُولِمُ تُوْمِنُ قَالَ بَلَىٰ وَلَٰكِن لِّيَطْمَئِنَّ قُلُوبِي قَالَ فِخْذُ أَرْبَعَةٍ مِّنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ إِلَيْكَ ثُمَّ اجْعَلْ عَلَىٰ كُلِّ جَبَلٍ مِّنْهُنَّ جُزْءًا ثُمَّ ادْعُهُنَّ يَأْتِينَكَ سَعْيًا وَاعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

ترجمه :

و (به خاطر بیاور) هنگامی را که ابراهیم گفت : پروردگارا ! به من نشان بده چگونه مردگان را زنده می‌کنی . گفت : مگر ایمان نیاورده‌ای ؟ ! گفت : چرا ! ولی تا اطمینان قلب پیدا کنم (و با افزودن آگاهی بیشتر ، دلم آرامش یابد) . گفت : پس (در این صورت) چهار تا از پرندگان را بگیر و آنها را به خود نزدیک گردان (تا مشخصات و ممیزات آنها را دریابی . آن گاه آنها را ذبح کن و در هم بیامیز) ، سپس بر سر هر کوهی قسمتی از آنها را بگذار . بعد آنها را بخوان ، به سرعت به سوی تو خواهند آمد ، و بدان که خداوند چیره و باحکمت است .

توضیحات :

« مَوْتِيَا » : جمع مَيِّت ، مردگان . « بَلِيَا » : آرِي . حرف جواب است . براي ابطال نفي متقدّم و افاده اثبات مفهوم بعد از خود مي آيد . « صُرْهَن » : آنها را به خود نزديك كن . آنها را بهم پياميز . آنها را پاره پاره كن . از ماده (صَوِر) به معني ميل يا قطع . « جَزَاءً » : قطعه و پاره و تکه . « اُدْعِهَن » : آنها را صدا بزن . « سَعِيًّا » : شتابان . مصدرِي است به معني اسم فاعل و حال بشمار است و تقدير چنين است : يَا تَيْبِيكَ سَاعِيَاتٍ . همچون : جَاءَ زَيْدٌ رَكْضًا ؛ أَي رَاكِضًا . يا اين كه مفعول مطلق است و همچون قَعَدْتُ جُلُوسًا مي باشد .

سوره بقره آيه ۲۶۱

متن آيه :

مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِثَّةٌ حَبَّةٍ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

ترجمه :

مثل كساني كه دارائي خود را در راه خدا صرف مي كنند ، همانند دانه اي است كه هفت خوشه برآرد و در هر خوشه صد دانه باشد ، و خداوند براي هر كه بخواهد آن را چندين برابر مي گرداند ، و خدا (قدرت و نعمتش) فراخ (و از همه چيز) آگاه است .

توضیحات :

« سَنَابِلَ » : جمع سُنْبُلَةٍ ، خوشه ها . « يُضَاعِفُ » : چندين برابر مي گرداند . « وَاسِعٌ » : داراي انعام و رحمت فراگير .

سوره بقره آيه ۲۶۲

متن آيه :

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يُتَّبِعُونَ مَا أَنْفَقُوا مَنًّا وَلَا أَذًى لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

ترجمه :

كساني كه دارائي خود را در راه خدا صرف مي كنند و به دنبال آن منتي نمي گذارند و آزاري نمي رسانند ، پاداششان نزد پروردگارشان است (و اندازه اجرشان را كسي جز خدا نمي داند) ، و نه ترسي بر آنان خواهد بود و نه اندوهگين خواهند شد .

توضیحات :

« لَا يُتَّبِعُونَ » : به دنبال نمي آورند . ملحق نمي سازند . « مَنًّا » : منت . « أَذًى » : اذيت و آزار .

سوره بقره آيه ۲۶۳

متن آيه :

قَوْلٍ مَعْرُوفٍ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِّنْ صَدَقَةٍ يَتَّبِعَهَا أَذًى وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَلِيمٌ

ترجمه :

گفتار نيك و گذشت ، بهتر از بذل و بخششي است كه اذيت و آزاري به دنبال داشته باشد . و خداوند بي نياز و بردبار است .

توضیحات :

« قَوْلٌ » : گفتار . سخن . « مَعْرُوفٌ » : نیک . پسندیده . « يَتَّبِعَهَا » : به دنبال آن بیاید .

سوره بقره آیه ۲۶۴

متن آیه :
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَبْطُلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِئَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ
وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تَرَابٌ قَاصِبَهُ وَأَيْلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا لَا يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ مِمَّا
كَسَبُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

ترجمه :

ای کسانی که ایمان آورده‌اید ! بذل و بخشش‌های خود را با منت و آزار ، پوچ و تباه نسازید ، همانند کسی که دارائی خود را برای نمودن به مردم ، ریاکارانه صرف می‌کند و به خدا و روز رستاخیز ایمان ندارد . مثل چنین کسی همچون مثل قطعه سنگ صاف و لغزنده‌ای است که بر آن (قشری از) خاک باشد (و بذرافشانی شود) ، و باران شدیدی بر آن ببارد (و همه خاکها و بذرها را فرو شوید) و آن را به صورت سنگی صاف (و خالی از هر چیز) برجای گذارد . (چنین ریاکارانی) از کاری که انجام داده‌اند سود و بهره‌ای برنمی‌گیرند ، و خداوند گروه کفرپیشه را (به سوی خیر و صلاح) رهنمود نمی‌نماید .

توضیحات :

« صَدَقَاتٌ » : بذل و بخشش‌ها . احسان و نیکیها . « رِئَاءَ » : ریا . ظاهر فریبی . منصوب است چون مفعول‌له ، یا حال است و به معنی : مرائی . « صَفْوَانٌ » : سنگ بزرگ صاف و لغزنده . « وَأَيْلٌ » : باران تند . رگبار باران . « صَلْدًا » : سخت و لغزنده و بدون گرد و غبار .

سوره بقره آیه ۲۶۵

متن آیه :
وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَتَثْبِيتًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍ يَرْبُوَّةٍ أَصَابَهَا وَائِلٌ
فَأَتَتْ أَكْلَهَا ضِعْفَيْنِ فَإِن لَّمْ يُصِبْهَا وَائِلٌ فَطَلَّ وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

ترجمه :

مثل کسانی که دارائی خود را برای خوشنودی خدا و استوار کردن جانهای خود (بر ایمان و احسان) صرف می‌کنند ، همچون مثل باغی است که روی پشته‌ای باشد (و از هوای آزاد و نور آفتاب به حد کافی بهره گیرد) و باران شدیدی بر آن ببارد و در نتیجه چندین برابر میوه دهد ، و اگر هم باران شدیدی بر آن نبارد ، باران خفیفی بر آن ببارد ، (به سبب خاک خوب و آفتاب مناسب و هوای آزاد ، باز هم بیار نشیند) ، و آنچه را انجام می‌دهید خدا می‌بیند .

توضیحات :

« ابْتِغَاءَ » : خواستن . طلبیدن . مفعول‌له یا حال است و به معنی طالبین . « مَرْضَاتٍ » : رضایت . خوشنودی . مَرْضَاةٌ مصدر میمی است و برابر رسم‌الخط قرآنی با (ت) نوشته شده است . « تَثْبِيتًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ » : برای استوارکردن جانهایشان بر ایمان و احسان . برای عادت دادن خود به بذل و بخشش و پایدارکردن خویشتن بر ایمان . به خاطر یقین و باوری که از ته دل به پاداش خدا دارند . مفعول‌له است ، یا حال است و به معنی مثبیتین . « جَنَّةٍ » : باغ . « رَبْوَةٌ » : زمین مرتفع . پشته . « أَكْلٌ » : محصول . میوه . « ضِعْفَيْنِ » : دوچندان . چهار برابر . چندین برابر . « طَلَّ » : باران خفیف . منظور این است که بذل و بخشش چنین کسانی هرگونه که باشد نتیجه و ثمره خود را می‌دهد و در پیشگاه خدا محفوظ و پیوسته در حال افزایش خواهد بود .

سوره بقره آیه ۲۶۶

متن آیه :
أَيُّودٌ أَحَدَكُمُ أَنْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مِّن نَّخِيلٍ وَأَعْنَابٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُ فِيهَا مِن كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَأَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ ذُرِّيَةٌ ضَعْفَاءٌ فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ

ترجمه :

آیا کسی از شما دوست می‌دارد که باغی از درختان خرما و انگور داشته باشد که از زیر درختان آن ، جویبارها روان باشد و برای او در آن هرگونه میوه‌ای (از میوه‌های دیگر) باشد ، و در حالی که به سن پیری رسیده و فرزندان (کوچک و) ضعیف داشته باشد ، (در این هنگام) گردبادی (کوبنده) که در آن آتش (سوزانی) باشد ، به باغ برخورد کند و آن را بسوزاند ؟ ! این چنین خداوند آیات خود را برایتان بیان و آشکار می‌سازد ، شاید بیندیشید (و با نیروی اندیشه راه حق را بیابید) .

توضیحات :

« یود » : دوست می‌دارد . « نَخِيلٌ » : خرما . نخلستان . « أَعْنَابٍ » : جمع عنب ، انگورها . تاکستان . « كِبَرٌ » : پیری . کهنسالی . « إِعْصَارٌ » : گردباد . « نَارٌ » : آتش . منظور باد سموم است . نتیجه : کسانی که بذل و بخشش خود را با ریا و اذیت و آزار همراه می‌کنند ، گردباد چنین کردار و رفتاری ، خرمن عمر و حاصل به ظاهر خیرات آنان را از میان می‌برد ، و وقتی در سرای دیگر آماده می‌شوند ، می‌بینند که چیزی برایشان مانده است .

سوره بقره آیه ۲۶۷

متن آیه :
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِآخِذِيهِ إِلَّا أَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ

ترجمه :

ای کسانی که ایمان آورده‌اید ! از قسمت‌های پاکیزه اموالی که (از طریق تجارت) به دست آورده‌اید و از آنچه از زمین برای شما بیرون آورده‌ایم (از قبیل منابع و معادن زیرزمینی) ببخشید و به سراغ چیزهای ناپاک نروید تا از آن ببخشید ؛ در حالی که خود شما حاضر نیستید آن چیزهای پلید را دریافت کنید مگر با اغماض و چشم‌پوشی در آن ، و بدانید که خداوند بی‌نیاز و شایسته ستایش است .

توضیحات :

« لَا تَيَمَّمُوا » : قصد نکنید . روی نیاورید . « خَبِيثٌ » : ناپاک . مراد از آن ، چیز پی‌مقدار و بدردنخور است ؛ نه چیز حرام . زیرا چیز حرام ، اندوختن یا بخشیدن را نشاید . « حمید » : ستوده . فَعِيلٌ به معنی مفعول است .

سوره بقره آیه ۲۶۸

متن آیه :
الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُم بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعِدُكُم مَّغْفِرَةً مِّنْهُ وَفَضْلًا وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

ترجمه :

اهریمن شما را (به هنگام انفاق می‌ترساند و) وعده تهیدستی می‌دهد و به انجام گناه شما را

دستور می‌دهد ، ولی خداوند به شما وعده آمرزش خویش و فزونی (نعمت) می‌دهد . و خداوند (فضل و مرحمتش) وسیع (و از همه چیز) آگاه است .

توضیحات :

« فَحِشَاءٌ » : بزه و گناهی که قبح و زشتی آن زیاد و چشمگیر باشد از قبیل : زنا ، قتل ، ندادن زکات ، ترک نماز ، بخل ، و . . . « مَغْفِرَةً » : آمرزش ، که در آخرت بهره نیکان می‌گردد . « فَضْلًا » : فزونی نعمت و پرکردن جای چیز بخشیده شده ، که در دنیا نصیب نیکوکاران می‌شود . (نگا : سبا / ۳۹)

سوره بقره آیه ۲۶۹

متن آیه :

يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ

ترجمه :

فرزانگی را به هرکس که بخواهد (و شایسته بیند) می‌دهد ، و به هرکس که فرزانگی داده شود ، بیگمان خیر فراوانی بدو داده شده است ، و جز خردمندان (این حقائق را درک نمی‌کنند و) متذکر نمی‌گردند .

توضیحات :

« حِكْمَةٌ » : فرزانگی . اصابت در کردار و گفتار ، و انجام هر چیزی در جای مناسب خود . در اینجا مراد معرفت اسرار قرآن است . « أُولُوا » : صاحبان . « الْأَبَابِ » : جمع لب ، خردها . « أُولُوا الْأَبَابِ » : عاقلان .

سوره بقره آیه ۲۷۰

متن آیه :

وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ

ترجمه :

و هر هزینه‌ای را که (در راه خیر یا شر) متحمل می‌شوید ، یا هر نذری را که (در راه طاعت یا معصیت) به گردن می‌گیرید ، بیگمان خداوند آن را می‌داند ، و ستمگران را یاری نیست .

توضیحات :

« نَفَقَةٌ » : بذل و بخشش . صرف مال . « أَنْصَارٍ » : یاوران . مددکاران .

سوره بقره آیه ۲۷۱

متن آیه :

إِنْ تَبَدُّوا الصَّدَقَاتِ فَبِعِمَّا هِيَ وَإِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَيُكَفِّرُ عَنْكُمْ مِنْ سَيِّئَاتِكُمْ وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

ترجمه :

اگر بذل و بخششها را آشکار کنید ، چه خوب ، و اگر آنها را پنهان دارید و به نیازمندان بپردازید ، برای شما بهتر خواهد بود و برخی از گناهان شما را می‌زداید ، و خداوند آگاه از هر آن چیزی است که انجام می‌دهید .

توضیحات :

« إِنْ تَبَدُّوا » : اگر آشکار سازید . « صَدَقَاتِ » : بذل و بخششها . « فَيَعِيماً هِيَ » : چه خوب ! مراد این است که آشکار ساختن بذل و بخششها پسندیده است . « يَكْفُرُ » : محو و نابود می کند . می‌زداید . « سَيِّئَاتِ » : ناکاریها . زشتیها . مراد گناهان کوچک و بزرگ است .

سوره بقره آیه ۲۷۲

متن آیه :

لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَن يَشَاءُ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَأَنفُسِكُمْ وَمَا تُنْفِقُونَ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُوَفِّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ

ترجمه :

هدایت آنان بر تو واجب نیست ، ولیکن خداوند هر که را بخواهد هدایت می‌کند ، و هر چیز نیک و بایسته‌ای که می‌بخشید برای خودتان است (و سود آن عائد خودتان می‌گردد) و (این وقتی خواهد بود که) جز برای رضایت خدا نبخشید . و هر چیز نیک و بایسته‌ای که (بدین گونه) ببخشید به طور کامل به خود شما بازپس داده می‌شود و (کوچکترین) ستمی به شما نخواهد شد .

توضیحات :

« لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ » : هدایت آنان بر تو واجب نیست ، بلکه بر تو تبلیغ است و پس . « خَيْرٍ » : مراد مال و دارائی است . « مَا تُنْفِقُونَ » : نمی‌بخشید . نباید ببخشید . « وَجْهِ » : ذات . اطلاق جزء بر کل است . « ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ » : طلب رضای خدا . « يُوَفِّ » : به تمام و کمال داده می‌شود .

سوره بقره آیه ۲۷۳

متن آیه :

لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أُحْصِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَافًا وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

ترجمه :

(چنین بذل و بخششی مخصوصاً باید) برای نیازمندیانی باشد که در راه خدا درمانده‌اند و به تنگنا افتاده‌اند و نمی‌توانند در زمین به مسافرت پردازند (و از راه تجارت و کسب و کار برای خود هزینه زندگی فراهم سازند و) به خاطر آبرومندی و خویشنداری ، شخص نادان می‌پندارد که اینان دارا و بی‌نیازند ، اما ایشان را از روی رخساره و سیمایشان می‌شناسی ، (چه از لحن گفتار و طرز رفتار پیدا و نمودارند و) با الحاح و اصرار (چیزی) از مردم نمی‌خواهند . و هر چیز نیک و بایسته ای را که ببخشید ، بیگمان خدا از آن آگاه است .

توضیحات :

« لِلْفُقَرَاءِ » : به مستمندان . جار و مجرور متعلق است به (وَمَا تُنْفِقُوا) در آیه قبلی ، یا به فعل محذوفی هَمْجُونَ (اِعْمَدُوا ؛ اِجْعَلُوا .) یعنی : اِعْمَدُوا لِلْفُقَرَاءِ ؛ اِجْعَلُوا مَا تُنْفِقُونَ لِلْفُقَرَاءِ ؛ صَدَقَاتِكُمْ لِلْفُقَرَاءِ . « اُحْصِرُوا » : بازداشته شده‌اند . جلو آنان گرفته شده است . همه اوقاتشان وقف جهاد یا کسب علم شده است . « ضَرْبًا » : راه رفتن . مسافرت کردن . مراد جستجو و تکاپوی در کار تجارت و کسب و تلاش در پی معاش است . « تَعَفُّفٌ » : قناعت . شرم و حیا . « سِيمًا » : رخساره . دیدار . « اِلْحَافًا » : الحاح . اصرار . مفعول مطلق است ؛ زیرا الحاف خود نوعی از سؤال یعنی درخواست است ؛ و یا این که به معنی مَلْحِفِينَ و حال بشمار است . « لَا

يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَافًا « : پافشارانه چيزي از مردم نمي‌خواهند . از مردم اصلاً چيزي نمي‌خواهند . « خَيْر » : مراد مال و دارائي است .

سوره بقره آيه ۲۷۴

متن آيه :
الَّذِينَ يَنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

ترجمه :

كساني كه دارائي خود را در شب و روز (و در همه اوضاع و احوال) و به گونه پنهان و آشكار مي‌بخشند ، مزدشان نزد پروردگارشان (محفوظ) است و نه ترسي بر آنان است و نه ايشان اندوهگين خواهند شد .

توضيحات :

« سِرًّا وَعَلَانِيَةً » : پنهان و آشكارا . حال ضمير (و) در فعل (يَنْفِقُونَ) بوده و به معني : مُسِرِّينَ و مُعْلِنِينَ به كار رفته‌اند . ذكر (لَيْلٍ) پيش از (نهار) و (سِر) قبل از (عَلَانِيَةً) بيانگر اين واقعيت است كه بذل و بخشش نهاني ، مقدم بر بذل و بخشش آشكارا است .

سوره بقره آيه ۲۷۵

متن آيه :
الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَلِكِ يَأْتَهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلَ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

ترجمه :

كساني كه ربا مي‌خورند (از گورهاي خود به هنگام دوباره زنده شدن ، يا از مشي اجتماعي خود در دنيا) برنمي‌خيزند مگر همچون كسي كه (- بنا به گمان عربيها -) شيطان او را سخت دچار ديوانگي سازد (و نتواند تعادل خود را حفظ كند) ؛ اين از آنرو است كه ايشان مي‌گويند : خريد و فروش نيز مانند ربا است . و حال آن كه خداوند خريد و فروش را حلال کرده است و ربا را حرام نموده است . پس هر كه اندرز پروردگارش به او رسيد و (از رباخواري) دست كشيد ، آنچه پيشتر بوده (و سود و نزولي كه قبلاً دريافت نموده است) از آن او است و سروكارش با خدا است ؛ اما كسي كه برگردد (و مجدداً مرتكب رباخواري شود) اين گونه كساني اهل آتشدن و جاودانه در آن مي‌مانند .

توضيحات :

« يَأْكُلُونَ » : مي‌خورند . مراد دريافت مي‌دارند و در آن تصرف مي‌نمايند . « لَا يَقُومُونَ » : به هنگام زنده شدن از گورها برنمي‌خيزند . از مِثْبِي اجتماعي ديوانه‌وار خود در دنيا دست برنمي‌دارند و آني آسوده‌خاطر نمي‌گردند . « يَتَخَبَّطُهُ » : او را پياپي و ناهنجارانه بزند . « مَسِّ » : جنون . ديوانگي . « مِنَ الْمَسِّ » . به سبب ديوانگي ناشي از خودباختگي يا هراس . جار و مجرور متعلق به يَقُومُ يا يَتَخَبَّطُهُ است . در اينجا رباخواران به صرعيان و ديوانگان تشبيه شده‌اند ، و اين تشبيه بنا بر اسلوب عرب است . آنان زيبايان و نيكوکاران و اشياء قشنگ و خوشايند را به فرشته تشبيه مي‌کنند (نگا : يوسف / ۳۱) و زشتها و بدکرداران و اشياء بدرخت و ناخوشايند را به شيطان و غول (نگا : صافات / ۶۵) . « بَيْعٌ » : معامله . خريد و فروش . « مَا سَلَفَ » : آنچه از ربا پيش از تحريم بوده است و گذشته است . « أَمْرٌ » : كار .

سوره بقره آیه ۲۷۶

متن آیه :
يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَا وَيُرِي الصَّدَقَاتِ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ

ترجمه :

خداوند (برکت) ربا را (و اموالي را که ربا با آن بياميزد) نابود مي‌کند و (ثواب) صدقات را (و اموالي را که از آن بذل و بخشش شود) فزونوي مي‌بخشد ، و خداوند هيچ انسان ناسپاس گنهکاري را دوست نمي‌دارد .

توضیحات :

« يَمْحَقُ » : نابود مي‌کند . محو مي‌گرداند . رو به کاستي مي‌برد . « يُرِي » : افزايش مي‌دهد . فزونوي مي‌بخشد . « كَفَّارٌ » : معتاد به کفر و مقیم بر آن . « أَثِيمٌ » : فرو رفته در گناه . واژه‌هاي (کفار) و (اثيم) صيغه مبالغه‌اند و در اینجا براي بيان رسوائي و نابکاري رباخوار به کار رفته‌اند ، و نبايد گمان برد که خداوند کافر گناهکار را دوست مي‌دارد . نه هرگز ! به کار رفتن صيغه مبالغه ، براي فرق با غيرمبالغه نيست .

سوره بقره آیه ۲۷۷

متن آیه :
إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

ترجمه :

بيگمان کسانی که ايمان بياورند و کار شايسته انجام بدهند و نماز را چنان که بايد برپاي دارند و زکات را بپردازند ، مزدشان نزد پروردگارشان است و نه بيمي بر آنان است و نه اندوهگين مي‌شوند .

توضیحات :

« أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ » : نماز را چنان که بايد مي‌خوانند و زکات مال بدر مي‌کنند . نماز خواندن و زکات دادن ، جزو (صالحات) يعني کارهاي شايسته و پسندیده مي‌باشد ، ليکن ذکر مجدد آن دو ، بيانگر فضيلت سترگ آنها است .

سوره بقره آیه ۲۷۸

متن آیه :
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

ترجمه :

اي کسانی که ايمان آورده‌ايد ! از (عذاب و عقاب) خدا بپرهيزيد و آنچه از (مطالبات) ربا (در پيش مردم) باقي مانده است فروگذاريد ، اگر مؤمن هستيد .

توضیحات :

« اتَّقُوا اللَّهَ » : در اینجا مضاف محذوف است ، و تقدير چنين است : اتَّقُوا عِقَابَ اللَّهِ . يعني : خويشتن را از عقاب و عذاب خدا بپرهيزيد . « ذَرُوا » : ترك کنيد . رها سازيد . از ماده (وذر) .

سوره بقره آیه ۲۷۹

متن آیه :
فَإِنْ لَّمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِن تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُؤُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ

ترجمه :

پس اگر چنین نکرديد ، بدانيد که به جنگ با خدا و پيغمبرش برخاسته ايد ، و اگر توبه کرديد (و از رباخواري دست کشيديد و اوامر دين را گردن نهاديد) اصل سرمايه هايتان از آن شما است ، نه ستم مي کنيد و نه ستم مي بينيد .

توضيحات :

« فَأْذَنُوا » : پس يقين داشته باشيد . پس بدانيد . « تُبْتُمْ » : توبه کرديد . پشيمان شديد و دست کشيديد . « رُؤُوسُ » : جمع رأس ، سرمايه ها . اصل اموال .

سوره بقره آیه ۲۸۰

متن آیه :
وَإِن كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ وَأَن تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ

ترجمه :

و اگر (بدهکار) تنگدست باشد ، پس مهلت (بدو داده) مي شود تا گشايشي فرا رسد ، و اگر (قدرت پرداخت نداشته باشد و شما همه وام خود را ، يا برخي از آن را بدو) ببخشيد ، برايان بهتر خواهد بود اگر دانسته باشيد .

توضيحات :

« ذُو عُسْرَةٍ » : تنگدست . نادر . « نَظِرَةٌ » : مهلت . فرصت دادن . « مَيْسَرَةٍ » : گشايش . فراخ دستي . « أَن تَصَدَّقُوا » : اگر ببخشيد و صرف نظر کنيد . تاء مضارعه از اول اين فعل حذف شده است .

سوره بقره آیه ۲۸۱

متن آیه :
وَاتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَىٰ اللَّهِ ثُمَّ تُوَفَّىٰ كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

ترجمه :

و از (عذاب و عقاب) روزي بپرهيزيد که در آن به سوي خدا بازگردانده مي شويد ؛ سپس به هرکسي آنچه را فراچنگ آورده است به تاممي بازپس داده مي شود ، و به آنان ستم نخواهد شد .

توضيحات :

« تُرْجَعُونَ » : بازگشت داده مي شويد . از مصدر (رَجَعُ وَ رُجِعِي) به معني : اعاده و برگشت دادن ؛ نه از مصدر (رَجوع) به معني : برگشتن . « تُوَفَّىٰ كُلُّ نَفْسٍ » : به هر کسي اجر و پاداش اعمالش به تمام و کمال داده مي شود .

سوره بقره آیه ۲۸۲

متن آیه :
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدِينٍ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوهُ وَلْيَكْتُب بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ وَلَا يَأْبَ

كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ فَلْيَكْتُبْ وَلْيَمْلَأِ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا يَبْخَسْ مِنْهُ شَيْئًا فَإِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهًا أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يَمْلَأَ هُوَ فَلْيَمْلَأْ وَليهِ بِالْعَدْلِ وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَاءِ أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى وَلَا يَأْبُ الشُّهَدَاءُ إِذَا مَا دُعُوا وَلَا تَسَامُوا أَنْ تَكْتُبُوهُ صَغِيرًا أَوْ كَبِيرًا إِلَىٰ أَجَلِهِ ذَلِكُمْ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ وَأَقْوَمُ لِلشَّهَادَةِ وَأَدْنَىٰ أَلَّا تَرْتَابُوا إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً حَاضِرَةً تُدِيرُونَهَا بَيْنَكُمْ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَلَّا تَكْتُبُوهَا وَأَشْهِدُوا إِذَا تَبَايَعْتُمْ وَلَا يُضَارَ كَاتِبٌ وَلَا شَهِيدٌ وَإِنْ تَفَعَّلُوا فَإِنَّهُ فَسَوْفَ يَكُمُ وَاللَّهُ يَعْلَمُكُمْ اللَّهُ وَاللَّهُ يَكُلُ شَيْءٍ عَلِيمٌ

ترجمه :

ای کسانی که ایمان آورده‌اید ! هرگاه به همدیگر تا مدت معینی (از لحاظ روز و ماه و سال) وامی دادید ، آن را بنویسید ، و باید نویسندگانی دادگرانه آن را بنویسد ، و هیچ نویسندگانی از نوشتن (سند) بدان گونه که خدا بدو آموخته است ، سرپیچی نکند . پس نویسندگانی باید بنویسد و آن کس که حق بر ذمه او است ، باید املأ کند و از پروردگارش بترسد و چیزی از آن نگاهد ، و اگر کسی که حق بر ذمه او است کم‌خرد یا (به سبب کوچکی یا بیماری یا پیری) ناتوان باشد ، یا (به سبب لالی یا گنگی یا ناآشنائی با زبان) او نتواند که املأ کند ، باید ولی او (که شرع یا حاکم برای وی تعیین کرده است) دادگرانه املأ کند . و دو نفر از مردان خود را به گواهی گیرید ، و اگر دو مرد نبودند ، یک مرد و دو زن ، از میان کسانی گواه کنید که مورد رضایت و اطمینان شما هستند . - (این دو زن به همراه یکدیگر باید شاهد قرار گیرند) تا اگر یکی انحرافی پیدا کرد ، دیگری بدو یادآوری کند - و چون گواهان را به گواهی خوانند باید که از این کار خودداری نوزند . و از نوشتن وام - خواه کم باشد یا زیاد - تا سررسید آن دلگیر نشوید . این در پیشگاه (شریعت) خدا دادگرانه‌تر و برای گواهی (و صحت شهادت) استوارتر ، و برای آن که دچار شك و تردید نشوید ، بهتر می‌باشد . مگر این که داد و ستد حاضر و نقدی باشد که در میان خود دست به دست می‌کنید ، پس در این صورت بر شما باکی نیست اگر آن را ننویسید . و هنگامی که خرید و فروش (نقدی) می‌کنید (باز هم) کسانی را به گواهی گیرید ، و نویسندگانی و گواهان باید که زبان ببینند و نباید که زبان برسانند ، و اگر چنین کنید از فرمان خدا بیرون رفته‌اید (و بر حکم او شوریده اید) . و از خدا بترسید (و اوامر و نواهی او را پیش چشم دارید) و خداوند (آنچه را که به نفع شما یا به زیان شما است) به شما می‌آموزد ، و خداوند به آنچه می‌کنید آگاه است .

توضیحات :

« تَدَابَنْتُمْ » : به همدیگر وام دادید . « أَجَلَ » : مدت . « لَا يَأْبُ » : خودداری نکند . « يُمْلَأُ » : املأ کند . بیان کند . « لَا يَبْخَسُ » : نگاهد . « شَهِيدَيْنِ » : دو گواه . شهید فعل به معنی فاعل است و جمع آن شهداء است . « دُعُوا » : فرا خوانده شدند . « لَا تَسَامُوا » : سستی نکنید . کم‌حوصلگی و بی‌مبالائی نکنید . « أَقْسَطُ » : دادگرانه‌تر . « أَقْوَمُ » : پابرجاتر . استوارتر . « أَدْنَىٰ » : اقرب . نزدیکتر . « تَدِيرُونَ » : مبادله می‌کنید . نقداً دست به دست می‌کنید . « تَبَايَعْتُمْ » : با همدیگر خرید و فروش کردید . « لَا يُضَارَ » : زیان رساننده نشود . زیان نرساند . این فعل می‌تواند مجهول یا معلوم باشد و (كَاتِبٌ) و (شَهِيدٌ) نائب فاعل یا فاعل بشمار آید . « فَسَوْفَ » : سرپیچی . نافرمانی . « فَسَوْفَ يَكُمُ » : این کار بیانگر نافرمانی شما است . این کار شما را از راه حق و صلاح بیرون می‌برد . « يَعْلَمُكُمْ اللَّهُ » : خدا به شما احکام خود را می‌آموزد که متضمن مصالح شما می‌باشند . مفعول فعل ، محذوف است .

سوره بقره آیه ۲۸۳

متن آیه :

وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَىٰ سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانَ مَغْبُوضَةٍ فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكُم بَعْضًا فَلْيُؤَدِّ الَّذِي أُؤْتِمِنَ أَمَانَتَهُ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ أِثْمٌ قَلْبُهُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ

ترجمه :

و اگر در سفر بودید و نویسندۀ ای نیافتید ، پس چیزهایی گروگان بگیرید . و اگر برخی از شما به برخی دیگر اطمینان کرد ، باید کسی که امین شمرده شده است ، امانت او را بازپس دهد (و بستانکار در گروگان که امانتی محسوب است خیانت روا ندارد ، و بدهکار وام را که ودیعه‌ای بشمار است ، به موقع بپردازد) و از خدائی که پروردگار او است بترسد ، و گواهی را پنهان نکنید و هرکس آن را پنهان دارد قلبش بزهکار است ، و خدا بدانچه انجام می‌دهید آگاه است .

توضیحات :

« رَهَانٌ » : جمع رَهْنٌ به معنای مرهون ، گروگانها . رَهَانٌ : مبتدا است و خبر آن محذوف است و تقدیر چنین است : فَرِهَانَ مَقْبُوضَةً تَكْفِي . یا خبر است و مبتدای آن محذوف است و تقدیر چنین است : فَعَلَيْكُمْ رَهَانٌ مَقْبُوضَةٌ . « ءَاثِمٌ » : گناهکار . « ءَاثِمٌ قَلْبُهُ » : دل او بزهکار است . نسبت دادن گناه به دل ، برای مبالغه و وضوح جرم است ، همان گونه که برای تأکید کاری می‌گوئیم : گوشم آن را شنیده است . چشمم آن را دیده است . واژه (قَلْبٌ) می‌تواند فاعل یا بدل بعض از کل (ءَاثِمٌ) باشد ، و ضمیر (ه) ضمیر شأن ، و یا مرجع آن (مَنْ) است .

سوره بقره آیه ۲۸۴

متن آیه :

لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَاِنْ تَبَدُّوْا مَا فِيْ اَنْفُسِكُمْ اَوْ تَخَفُوْهُ يُحَاسِبِكُمْ بِهٖ اللّٰهُ فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَّشَآءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَّشَآءُ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ

ترجمه :

آنچه در آسمانها است و آنچه در زمین است ، از آن خدا است ، و (لذا) اگر آنچه را که در دل دارید آشکار سازید یا پنهان دارید ، خداوند شما را طبق آن محاسبه می‌کند ، سپس هر که را بخواهد (و شایستگی داشته باشد) می‌بخشد و هر کس را بخواهد (و مستحق باشد) عذاب می‌کند ، و خدا بر هر چیزی توانا است .

توضیحات :

« اِنْ تَبَدُّوْا » : اگر آشکار سازید . « اَوْ تَخَفُوْهُ » : یا این که آن را پنهان دارید . « يُحَاسِبِكُمْ بِهٖ اللّٰهُ » : خداوند برابر آن شما را بازخواست می‌کند . یعنی : نیت بد خود را چه آشکار سازید و چه پنهان دارید ؛ یا اعمال زشت خویش را چه آشکارا و چه نهانی انجام دهید ، خدا در برابر آن شما را مورد بازخواست قرار می‌دهد .

سوره بقره آیه ۲۸۵

متن آیه :

اٰمَنَ الرَّسُوْلُ بِمَا اُنزِلَ اِلَيْهِ مِنْ رَّبِّهِ وَالْمُؤْمِنُوْنَ كُلُّ اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَمَلَائِكَتِهٖ وَكُتُبِهٖ وَرُسُلِهٖ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ اَحَدٍ مِنْ رُسُلِهٖ وَقَالُوْا سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا غُفْرٰنَكَ رَبَّنَا وَاِلَيْكَ الْمَصِيْرُ

ترجمه :

فرستاده (خدا ، محمد) معتقد است بدانچه از سوی پروردگارش بر او نازل شده است (و شکی در رسالت آسمانی خود ندارد) و مؤمنان (نیز) بدان باور دارند . همگی به خدا و فرشتگان او و کتابهای وی و پیغمبرانش ایمان داشته (و می‌گویند :) میان هیچ یک از پیغمبران او فرقی نمی‌گذاریم (و سرچشمه رسالت ایشان را یکی می‌دانیم) . و می‌گویند : (اوامر و نواهی ربانی را توسط محمد) شنیدیم و اطاعت کردیم . پروردگارا ! آموزش تو را خواهانیم ، و بازگشت به سوی

تو است .

توضیحات :

« مَا أَنْزَلَ » : مراد قرآن است . « لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ » : مراد آن است که ما مثل یهودیان و مسیحیان نیستیم و همه پیغمبران را از آدم تا خاتم فرستاده خدا می‌دانیم . « غُفْرَانَكَ » : از تو بخشش گناهانمان را خواستاریم و رحمت و لطف تو را چشم می‌داریم . واژه غفران ، مفعول مطلق فعل محذوف (إغْفِرْ) یا مفعول به فعل محذوف (نَسْأَلُكَ) است . « رَبِّ » : منادا است به حذف حرف ندا . « مَصِيرٍ » : رجوع . برگشت . مصدر میمی از (صِرْوَرَةٌ) است .

سوره بقره آیه ۲۸۶

متن آیه :

لَا يَكْفُرُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وَسَعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

ترجمه :

خداوند به هیچ کس جز به اندازه توانائیش تکلیف نمی‌کند (و هیچ‌گاه بالاتر از میزان قدرت شخص از او وظائف و تکالیف نمی‌خواهد . انسان) هر کار (نیکی که) انجام دهد برای خود انجام داده و هر کار (بدی که) بکند به زیان خود کرده است . پروردگارا ! اگر ما فراموش کردیم یا به خطا رفتیم ، ما را (بدان) مگیر (و مورد مؤاخذه و پرس و جو قرار مده) ، پروردگارا ! بار سنگین (تکالیف دشوار) را بر (دوش) ما مگذار آن چنان که (به خاطر گناه و طغیان) بر (دوش) کسانی که پیش از ما بودند گذاشتی . پروردگارا ! آنچه را که یاری آن را نداریم بر ما بار مکن (و ما را به بلاها و محنتها گرفتار مساز) و از ما درگذر و (قلم عفو بر گناهانمان کش) و ما را ببخشای و به ما رحم فرمای . تو باور و سرور مائی ، پس ما را بر جمعیت کافران پیروز گردان .

توضیحات :

« وَسِعَ » : تاب و توان . « كَسَبَتْ » : فراچنگ آورد . « اِكْتَسَبَتْ » : فراچنگ آورد . اغلب ثلاثی مجرد ماده (کسب) برای انجام خوبیها ، و ثلاثی مزید برای انجام بدیها به کار می‌رود . « نَسِينَا » : در انجام وظائف غفلت و کوتاهی کردیم (نگا : كهف / ۲۴ و طه / ۵۲) . « أَخْطَأْنَا » : دچار خطا و گناه شدیم (نگا : طه / ۷۳) . « إِصْرٍ » : تکالیف سخت و طاقت‌فرسا (نگا : اعراف / ۱۵۷) . « مَوْلِي » : سرور و یاور .

سوره آل عمران آیه ۱

متن آیه :

الم

ترجمه :

الف . لام . میم .

توضیحات :

« الم » : به سرآغاز سوره بقره مراجعه شود .

سوره آل عمران آیه ۲

متن آیه :
اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ

ترجمه :

جز خدا ، خدائی نیست و او زنده (به خود) و متصرف (در کار و بار جهان) است .

توضیحات :

« الْحَيُّ » : زنده جاوید و باقی پایدار . « الْقَيُّومُ » : نگهدار جهان و گرداننده امور آن . واژه (الْحَيُّ) و (الْقَيُّومُ) صفت یا بدل ، و یا خبر مبتدای محذوف می‌باشند .

سوره آل عمران آیه ۳

متن آیه :
نَزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَأَنْزَلَ التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ

ترجمه :

(همان کسی که) کتاب (قرآن) را بر تو نازل کرده است که مشتمل بر حق است (و متضمن اصول رسالتهای آسمانی پیشین ، و) تصدیق‌کننده کتابهایی است که قبل از آن (برای پیغمبران فرستاده شده‌اند و) بوده‌اند . و خداوند پیش از آن ، تورات را (برای موسی) و انجیل را (برای عیسی) نازل کرده است .

توضیحات :

« بِالْحَقِّ » : مشتمل بر احکام و عقائد و اخبار صحیح ثابت . جار و مجرور در موضع نصب بوده و حال کتاب است . « مُصَدِّقًا » : تصدیق‌کننده . حال دوم کتاب است . تقدیر چنین خواهد بود : نَزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مُحَقِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ . « مَا بَيْنَ يَدَيْهِ » : مراد کتابهای آسمانی پیشین است (نگا : سبأ / ۳۱) . « وَأَنْزَلَ التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ » : این جمله بیانگر بعضی از (مَا بَيْنَ يَدَيْهِ) است که از شهرت بیشتری برخوردارند .

سوره آل عمران آیه ۴

متن آیه :
مِن قَبْلُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَأَنْزَلَ الْفُرْقَانَ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ

ترجمه :

پیش از (قرآن ، تورات و انجیل را نازل کرده است) جهت رهنمود مردمان ، و (چون منحرف گشتند ، قرآن یعنی) جدا سازنده (حق از باطل) را فرو فرستاده است . بیگمان کسانی که نسبت به آیات خدا کفر ورزند ، عذاب سختی دارند ، و خداوند توانا و انتقام‌گیرنده است .

توضیحات :

« مِنْ قَبْلُ » : پیش‌تر . جار و مجرور متعلق به (أَنْزَلَ) است . « هُدًى » : مفعول له ، و یا حال تورات و انجیل است . « فُرْقَانَ » : جداسازنده هدایت از ضلالت و حق از باطل و حلال از حرام (نگا : بقره / ۵۳ و ۱۸۵ ، انبیاء / ۴۸ ، فرقان / ۱) . « ذُو انْتِقَامٍ » : انتقام‌گیرنده .

سوره آل عمران آیه ۵

متن آیه :
إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْفَىٰ عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ

ترجمه :
شکي نيست که هيچ چيز نه در زمين و نه در آسمان بر خدا پنهان نمي ماند (کوچک باشد يا بزرگ ، پديدار باشد يا پنهان ، دور باشد يا نزديک) .

توضیحات :
...

سوره آل عمران آیه ۶
متن آیه :
هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

ترجمه :
او است که شما را در رحمهاي (مادران) هر آن گونه که بخواهد شکل مي بخشد (و به صورتهاي مختلف مي آفريند) . جز او خدائي نيست (و همو) عزيز و حکيم است .

توضیحات :
« يَصَوِّرُكُمْ » : شما را مي آفريند و از لحاظ عقلائي و جسماني شکل مي بخشد . « أَرْحَامٍ » : جمع رَحِم ، محل تکوين جنين .

سوره آل عمران آیه ۷
متن آیه :
هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ

ترجمه :
او است که کتاب (قرآن) را بر تو نازل کرده است . بخشي از آن ، آيه هاي « مُحْكَمَاتٌ » است (و معاني مشخص و اهداف روشني دارند و) آنها اصل و اساس اين کتاب هستند ، و بخشي از آن آيه هاي « مُتَشَابِهَاتٌ » است ، (و معاني دقيقی دارند و احتمالات مختلفی در آنها مي رود) . اما کسانی که در دلهايشان کژي است (و گريز از حق ، زواياي وجودشان را فرا گرفته است) براي فتنه انگيزي و تاويل (نادرست) به دنبال متشابهات مي افتند . در حالي که تاويل (درست) آنها را جز خدا و کسانی نمي دانند که راسخان (و ثابت قدمان) در دانش هستند . (اين چنين وارستگان و فرزاني) مي گویند : ما به همه آنها ايمان داريم (و در پرتو دانش مي دانيم که محکمت و متشابهات) همه از سوي خدای ما است . و (اين را) جز صاحبان عقل (سليمي که از هوي و هوس فرمان نمي برند ، نمي دانند و) متذکر نمي شوند .

توضیحات :
« مُحْكَمَاتٌ » : آيه هاي متقن و واضحي که همگان مي توانند به معاني و تفسير آنها پي ببرند و در فهم آنها دچار اشتباه و التباس نشوند . « أُمُّ الْكِتَابِ » : اصل و اساس قرآن و مرجع احكام حلال و حرام و کلید مشکلات و مجملات . « مُتَشَابِهَاتٌ » : آیاتي که مشکل و قابل تاويل بوده و معاني کاملاً واضح و روشني ندارند و چون محتمل مفاهيم و اوجه زيادي هستند ، قاطعانه نمي

توان آنها را تفسیر و تبیین کرد . از قبیل : حروف مقطعه ، هنگامه رستاخیز ، چگونگی روح ، مجملات قرآن ، صفات یزدان ، و . . . « زیغ » : انحراف از حق . کج روی . « ایتغاء » : خواستن . طلبیدن . « فتنه » : برگرداندن از دین . کفر و شرک (نگا : بقره / ۱۹۱ و ۲۱۷ . . .) . « تأویل » : واژه (تأویل) نخستین به معنی تحریف و تفسیر نادرست ، و دومی به معنی تفسیر صحیح و تبیین متشابهات در حدود توان بشری است . « الراسخون فی العلم » : دانشمندان زبردست و فرزانه . « راسخون » : عطف بر (الله) است و ضمیر (ه) در (تأویل) به (ما) یعنی متشابه برمی گردد . « کل من عند ربنا » : هر يك از محکم و متشابه ، از سوی پروردگاران نازل شده است و ممکن نیست برخی از آن مخالف برخی دیگر باشد .

سوره آل عمران آیه ۸

متن آیه :
رَبَّنَا لَا تَزُغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ

ترجمه :

(چنین فرزندان خردمندی می گویند :) پروردگارا ! دل های ما را (از راه حق) منحرف مگردان بعد از آن که ما را (حلاوت هدایت چشانده و به سوی حقیقت) رهنمود نموده ای ، و از جانب خود رحمتی به ما عطاء کن . بیگمان بخشایشگر تویی تو .

توضیحات :

« لَا تَزُغْ » : منحرف مگردان . « هَبْ » : عطاء کن . ببخش . « مِنْ لَدُنْكَ » : از سوی خود . « الْوَهَّابُ » : بس بخشنده .

سوره آل عمران آیه ۹

متن آیه :
رَبَّنَا إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَّا رَيْبَ فِيهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ

ترجمه :

پروردگارا ! تو مردمان را در روزی که تردیدی در آن نیست جمع خواهی کرد (تا همگان را در برابر کارشان پاداش دهی و بدین امر وعده داده ای و) بیگمان خدا خلاف وعده نمی کند .

توضیحات :

« لِيَوْمٍ » : برای حساب روزی که قیامت است . مضاف محذوف است ، و تقدیر آن چنین است : لِحِسَابِ يَوْمٍ . « الْمِيعَادَ » : وعده . مصدر میمی است .

سوره آل عمران آیه ۱۰

متن آیه :
إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ نُغْنِي عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادَهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَأُولَئِكَ هُمُ وَقُودُ النَّارِ

ترجمه :

(در چنین روزی) به هیچ وجه اموال و اولاد کافران ، آنان را نمی تواند از (عذاب) خدا نجات دهد (و مایه رهایی ایشان از عذاب خدا گردد) و ایشان آفرزین آتش (دوزخ) هستند .

توضیحات :

« لَنْ نُغْنِي عَنْهُمْ » : بدیشان نفع نمی رساند . از ایشان دفع نمی گرداند . « مِنَ اللَّهِ » : از عذاب

خدا . « وَفُودَ » : افروزینه . هیمه‌ای که آتش را با آن روشن می‌سازند . هیزم .

سوره آل عمران آیه ۱۱

متن آیه :

كَذَابِ آلِ فِرْعَوْنَ وَالَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ يَذُنُوبِهِمْ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ

ترجمه :

(اینان رفتار و کردار زشتی دارند) همچون رفتار و کردار قوم فرعون و کسانی که پیش از ایشان بودند و آیات ما را (با وجود روشنی) تکذیب می‌کردند ، پس خدا آنان را به (کیفر) گناهانشان گرفت ، و خداوند شدیدالعقاب است .

توضیحات :

« دَابَّ » : عادت . کار . جار و مجرور « كَذَابِ » : متعلق است به (دَابَّ) محذوف و تقدیر آن چنین است : دَابَّهُمْ كَذَابِ . « ءآلِ » : اهل . پیروان . دار و دسته . « فِرْعَوْنَ » : لقب شاهان مصر . در اینجا مراد فرعون معاصر موسی است به نام رامسس دوم .

سوره آل عمران آیه ۱۲

متن آیه :

قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا سَتُغْلَبُونَ وَتُحْشَرُونَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ وَيُنْسَ الْمِهَادُ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) به کسانی که کافرند ، بگو : شما (در دنیا) شکست خواهید خورد و (در آخرت) گردآورده می‌شوید و به دوزخ افکنده می‌شوید ، و (دوزخ) چه بد جایگاهی است !

توضیحات :

« تُحْشَرُونَ » : گردآورده می‌شوید . « مِهَادُ » : آرامگاه . قرارگاه . بستر

سوره آل عمران آیه ۱۳

متن آیه :

قَدْ كَانَ لَكُمْ آيَةٌ فِي فِئَتَيْنِ الْتَقَتَا فِئَةٌ تُقَاتِلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأُخْرَىٰ كَافِرَةٌ يَرَوْنَهُم مِّثْلِهِمْ رَأَىٰ الْعَيْنِ وَاللَّهُ يُؤَيِّدُ بِنَصَرِهِ مَن يَشَاءُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِّأُولِي الْأَبْصَارِ

ترجمه :

در دو دسته‌ای که (در میدان جنگ بدر) با هم روبرو شدند ، نشانه‌ای (و درس عبرتی) برای شما است . دسته‌ای در راه خدا می‌جنگید (و برای اعلاء فرمان خدا و انتشار دین حق می‌رزمید) و دسته‌ای دیگر کافر بود (و در راه اهریمن هوی و هوس نبرد می‌کرد . چنین کافرانی) مؤمنان را (بخواست خدا) باچشم خویش دو برابر (تعداد واقعی) خود می‌دیدند (و بدین سبب ترس و هراس بر آنان چیره شد و گریختند) و خداوند هرکس را بخواهد با یاری خود تأیید می‌کند (و پیروزی را نصیب او می‌گرداند) . بیگمان در این امر عبرتی برای صاحبان چشم (بینا و بینش راستین) است .

توضیحات :

« الْتَقَتَا » : با هم در جنگ بدر روبروی شدند (نگا : انفال / ۴۱ - ۴۴) . « فِئَةٌ » : دسته . گروه . « يَرَوْنَهُم مِّثْلِهِمْ » : دسته کافران ، شماره گروه مؤمنان را دو برابر خود می‌دیدند (نگا : انفال /

(۴۳) . (مِثْلِهِمْ) حال ضمیر (هُمْ) است . « رَأَى الْعَيْنَ » : دیدن روشن و آشکار . (رَأَى) مفعول مطلق (يَرَوْنَهُمْ) است . « أُولَى الْأَبْصَارِ » : دارندگان چشم . صاحبان بینش .

سوره آل عمران آیه ۱۴

مِثْنِ آيَةٍ :
زَيْنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِصَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاللَّهُ عِنْدَهُ حَسَنُ الْمَأْتَبِ

ترجمه :

برای انسان ، محبت شهوات (و دلبستگی به امور مادی) جلوه داده شده است ، از قبیل : عشق به زنان و فرزندان و ثروت هنگفت و آلف و الوف طلا و نقره و اسبهای نشاندار (و مرکبهای ممتاز) و چهارپایان (همچون : شتر و گاو و بز و گوسفند . . .) و کشت و زرع . اینها (همه) کالای دنیای پست (فعلی) است و سرانجام نیک (تلاشگران در راه حق) در پیشگاه خدا است (و همو داند که در آخرت به نیکوکاران چه چیزهایی عطاء خواهد کرد) .

توضیحات :

« مِنَ النِّسَاءِ وَ . . . » : از قبیل عشق به زنان و . . . دوست داشت زنان و . . . حرف (مِنْ) می تواند مفسره یا بیانیه باشد . « الْبَنِينَ » : پسران . مراد فرزندان است . « الْقَنَاطِيرِ » : جمع قِنطَار ، دارائی هنگفت . آلف و الوف . « الْمُقَنْطَرَةِ » : انباشته . بیشمار . کومه . « الذَّهَبِ » : طلا . « الْفِصَّةِ » : نقره . « الْخَيْلِ » : رمه اسبان . « الْمُسَوَّمَةِ » : سر داده شده برای چرا . نشاندار سفید پیشانی و دست و پا . زیبا و برازنده . « الْأَنْعَامِ » : چهارپایان . شتر و گاو و بز و گوسفند . « الْحَرْثِ » : کشتزار . مصدر است و به معنی اسم مفعول به کار رفته است . « الْمَأْتَبِ » : مرجع . بازگشت . « حَسَنُ الْمَأْتَبِ » : بازگشتگاه نیکو در بهشت . صفت به موصوف خود اضافه شده است .

سوره آل عمران آیه ۱۵

مِثْنِ آيَةٍ :
قُلْ أُؤْتِبِكُمْ بِخَيْرٍ مِّنْ ذَلِكُمْ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَأَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ وَرِضْوَانٌ مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ

ترجمه :

بگو : آیا شما را از چیزی با خبر سازم که از این (چیزهایی که در دیده‌ها آراسته و جلوه داده شده است) بهتر است ؟ برای کسانی که پرهیزگاری پیشه کنند در نزد پروردگارشان باغهایی (در جهان دیگر) است که رودخانه‌ها از پای (درختان) آنها می‌گذرد ، آنان در آنجاها جاویدانه خواهند بود . (همچنین ایشان را) همسران پاکیزه (از هر پلیدی و نقصی) و خوشنودی خدا است . و خداوند (رفتار و کردار) بندگان را می‌بیند (و نیت درونی ایشان را می‌داند) .

توضیحات :

« أُنِيئِكُمْ » : آگاهتان کنم . « ذَلِكُمْ » : آنچه گذشت از زنان و . . . « رِضْوَانٌ » : خوشنودی فراوان .

سوره آل عمران آیه ۱۶

مِثْنِ آيَةٍ :
الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا إِنَّا أَمْنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

ترجمه :

و همان کسانی که (ایمان ، دل آنان را لبریز می‌سازد و فریاد برمی‌آورند و) می‌گویند : پرودگارا ! ما ایمان آورده‌ایم ، پس گناهان ما را ببخش و ما را از عذاب آتش (دوزخ) به دور دار .

توضیحات :

« قِنَا » : ما را محفوظ و مصون دار . از ماده (وقی) .

سوره آل عمران آیه ۱۷

متن آیه :

الصَّائِرِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالْقَانِتِينَ وَالْمُنْفِقِينَ وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ

ترجمه :

و همان کسانی که (در راه طاعت و عبادت ، و دوری از گناه و معصیت ، و تحمل مشقات و ناملایمات) بردبار ، و (در نیت و کردار و گفتار) درستکار ، و (با خشوع و خضوع بر طاعت و عبادت) مداوم و ماندگار ، و (از آنچه می‌توانند و بدان دسترسی دارند) بخشاینده ، و در سحرگاهان آموزش خواهند .

توضیحات :

« الصَّائِرِينَ » : شکیبایان . (الصَّائِرِينَ) می‌تواند مجرور باشد و بدل یا صفت (الَّذِينَ) و یا صفت (الْعِبَادِ) بشمار آید ، و یا منصوب باشد و مخصوص به مدح قلمداد شود . « الْقَانِتِينَ » : مطیعان خاشع و خاضع . مداومان بر طاعت و عبادت .

سوره آل عمران آیه ۱۸

متن آیه :

شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُوا الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

ترجمه :

خداوند (با نشان دادن جهان هستی به گونه یک واحد بهم پیوسته و یک نظام یگانه و ناگسسته ، عملاً) گواهی می‌دهد این که معبودی جز او نیست ، و این که او (در کارهای آفریدگان خود) دادگری می‌کند ، و فرشتگان و صاحبان دانش (هر یک به گونه‌ای در این باره) گواهی می‌دهند . جز او معبودی نیست که هم توانا است و هم حکیم .

توضیحات :

« قَائِمًا بِالْقِسْطِ » : در میان بندگانش دادگرانه رفتار می‌کند . (قَائِمًا) حال (هُوَ) است .

سوره آل عمران آیه ۱۹

متن آیه :

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ وَمَنْ يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

ترجمه :

بیگمان دین (حق و پسندیده) در پیشگاه خدا اسلام (یعنی خالصانه تسلیم فرمان الله شدن) است (و این ، آئین همه پیغمبران بوده است) و اهل کتاب (در آن) به اختلاف برخاستند مگر

بعد از آگاهی (بر حقیقت و صحت آن ؛ این کار هم) به سبب ستمگری و سرکشی میان خودشان بود (و انگیزه‌ای جز ریاست‌خواهی و انحصارطلبی نداشت) . و کسی که به آیات خدا (اعم از آیات دیدنی در آفاق و انفس ، یا آیات خواندنی در کتابهای آسمانی پشت کند و) کفر ورزد (بداند که) بیگمان خدا زود حسابرسی می‌کند .

توضیحات :

« الإسلام » : فرمانبرداری از خدا و قوانین و احکام آسمانی . آئین اسلام که همه انبیاء از آدم تا خاتم بر آن بوده‌اند و در تبلیغ آن کوشیده‌اند (نگا : بقره / ۱۳۲ ، آل عمران / ۶۷ ، انعام / ۱۶۱ - ۱۶۳) . « بغياً » : ستمگری و سرکشی . مفعول‌له یا حال است .

سوره آل عمران آیه ۲۰

متن آیه :

فَإِنْ حَاجُّوكَ فَقُلْ أَسْلَمْتُ وَجْهِيَ لِلَّهِ وَمَنِ اتَّبَعَنِ وَقُلْ لِلَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْأُمِّيِّينَ أَسْلَمْتُمْ فَإِنْ أَسْلَمُوا فَقَدِ اهْتَدَوْا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ

ترجمه :

پس اگر با تو به ستیز پرداختند ، بگو : من و کسانی که از من پیروی نموده‌اند ، خویشتن را تسلیم خدا کرده‌ایم و رو بدو نموده‌ایم . و بگو به اهل کتاب (یعنی یهودیان و مسیحیان) و به بیسوادان (یعنی مشرکان عرب) : آیا شما تسلیم شده‌اید ؟ اگر تسلیم شوند ، بیگمان هدایت یافته‌اند (و راه را از چاه باز شناخته‌اند) و اگر سرپیچی کنند (نگران مباش ؛ زیرا) بر تو ابلاغ (رسالت) است و بس ، و خدا بینا به (اعمال و عقائد) بندگان است .

توضیحات :

« حَاجُّوكَ » : با تو جدال و ستیزه کردند . « أَسْلَمْتُ وَجْهِيَ لِلَّهِ » : با تمام وجود فرمانبردار اوامر و نواهی خدایم و کسی را انباز او نمی‌گردانم . « وَجْه » : مراد ذات و وجود است . « مَنْ » : عطف بر ضمیر (ت) است . « الْأُمِّيِّينَ » : کسانی که نمی‌توانند بخوانند و بنویسند . بیسوادان . در اینجا مراد عربهای مشرک است . « أَسْلَمْتُمْ » : این واژه ماضی و استفهامی است ؛ ولی مراد امر است و تقدیر چنین است : اَسْلِمُوا (نگا : مائده / ۹۱) . « الْبَلَاغُ » : تبلیغ .

سوره آل عمران آیه ۲۱

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّينَ يَغْيَرُ حَقٌّ وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النَّاسِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

ترجمه :

کسانی که به آیات (دیدنی و خواندنی) خدا کفر می‌ورزند ، و پیغمبران را به ناحق به قتل می‌رسانند ، و کسانی از مردمان را می‌کشند که به عدالت و دادگری فرمان می‌دهند (و ایشان را به سوی خدا می‌خوانند) ، پس آنان را به عذاب دردناکی بشارت بده .

توضیحات :

« الْقِسْطُ » : دادگری .

سوره آل عمران آیه ۲۲

متن آیه :

أُولَئِكَ الَّذِينَ حَيَّطَ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِّن نَّاصِرِينَ

ترجمه :

آنان کسانی هستند که اعمالشان در دنیا و آخرت تباه شده (و اگر کردار نیکی هم داشته باشند ، باطل و بی‌ثمر خواهد بود) و ایشان را یاور و مددکاری نیست (تا آنان را از زیان دنیوی و عذاب اخروی نجات دهد) .

توضیحات :

« حَيَّطَ » : تباه و هدر رفته است . باطل و بی‌ثمر شده است .

سوره آل عمران آیه ۲۳

متن آیه :

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيحًا مِّنَ الْكِتَابِ يُدْعَوْنَ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ يَتَوَلَّى فَرِيقٌ مِّنْهُمْ وَهُمْ مُّعْرِضُونَ

ترجمه :

آیا آگاهی از حال کسانی که بدیشان بهره‌ای از کتاب (آسمانی) داده شده است ؛ (هنگامی که) ایشان به سوی کتاب خدا (قرآن) دعوت می‌شوند تا در میانشان داوری کند (و حق را از باطل جدا سازد ، ولی آنان دعوت را نمی‌پذیرند) سپس گروهی از ایشان سرپیچی می‌کنند ، و حال آن که (همیشه چنین کسانی از حق و حقیقت) روی گردانند .

توضیحات :

« أُوتُوا نَصِيحًا مِّنَ الْكِتَابِ » : بهره‌ای از کتاب بدیشان داده شده است و بدان آشنایند . مراد از چنین کسانی ، رؤسای یهود ، و از کتاب ، تورات است . « إِلَى كِتَابِ اللَّهِ » : مراد از کتاب خدا تورات یا قرآن است . « مُّعْرِضُونَ » : رویگردانان . پشت‌کنندگان .

سوره آل عمران آیه ۲۴

متن آیه :

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَن نَّمَسِّنَا النَّارَ إِلَّا أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ وَغَرَّهُمْ فِي دِينِهِمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

ترجمه :

این (عمل آنان) بدان خاطر است که می‌گفتند : جز چند روز اندکی ، آتش (دوزخ) به ما نمی‌رسد (و مجازات محدودی داریم . چرا که از قوم گزیده‌ایم !) و افتراهایی که در دینشان به خدای می‌بستند و (پیوسته) به هم می‌بافتند ، ایشان را گول زده است .

توضیحات :

« ذَلِكَ » : آنچه مذکور افتاد از تَوَلَّى و اعراض . ذَلِكَ : مبتدا و عبارت (بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَن نَّمَسِّنَا النَّارَ إِلَّا أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ) خبر است . « لَن نَّمَسِّنَا » : به ما نمی‌رسد و ما را نمی‌سوزاند . « أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ » : چند روز اندک . منظورشان تنها چهل روز است که در آن گوساله‌پرستی کرده‌اند . « غَرَّ » : گول زد . فریب داد .

سوره آل عمران آیه ۲۵

متن آیه :

فَكَيْفَ إِذَا جَمَعْنَاهُمْ لِيَوْمٍ لَّا رَيْبَ فِيهِ وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

ترجمه :

پس (حال آنان) چگونه خواهد بود (و چه کار خواهند کرد) وقتی که ایشان را در روزی که هیچ شکلی در (وقوع) آن نیست ، جمع می‌آوریم و به هر کسی (پاداش و پادافره) آنچه کرده و فراچنگ آورده است به تمام و کمال داده شود و بر آنان ستم نرود .

توضیحات :

« كَيْفَ » : حال آنان چگونه خواهد بود ؟ چه وضعی پیدا می‌کنند ؟ . « وَقِيَّتْ » : به تمام و کمال داده شد .

سوره آل عمران آیه ۲۶

متن آیه :

قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَن تَشَاءُ وَتَنزِعُ الْمُلْكَ مِمَّن تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَن تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَن تَشَاءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ترجمه :

بگو : پروردگارا ! ای همه چیز از آن تو ! تو هر که را بخواهی حکومت و دارائی می‌بخشی و از هر که بخواهی حکومت و دارائی را بازپس می‌گیری ، و هر کس را بخواهی عزت و قدرت می‌دهی و هرکس را بخواهی خوار می‌داری ، خوبی در دست تو است و بیگمان تو بر هر چیزی توانائی .

توضیحات :

« مَالِكَ » : منادا است یا صفت (الله) . « تَنزَعُ » : بازپس می‌گیری . سلب می‌کنی .

سوره آل عمران آیه ۲۷

متن آیه :

تَوَلِّجُ اللَّيْلِ فِي النَّهَارِ وَتَوَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَمِيتِ وَتُخْرِجُ الْمَمِيتَ مِنَ الْحَيِّ وَتَرْزُقُ مَن تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

ترجمه :

(بخشی از) شب را جزو روز می‌گردانی (و بدین سبب شبها کوتاه و روزها دراز می‌گردند) و (بخشی از) روز را جزو شب می‌گردانی (و لذا روزها کوتاه و شبها دراز می‌شوند) و زنده را از مرده پدید می‌آوری و مرده را از زنده ، و به هر کس که بخواهی بدون حساب روزی می‌بخشی .

توضیحات :

« تَوَلِّجُ » : داخل می‌گردانی . وارد می‌کنی . « تُخْرِجُ الْحَيَّ مِنْ . . . » : زنده را از مرده ، و مرده را از زنده پدیدار می‌سازی . همان گونه که شب به داخل روز می‌خزد و روز از شب می‌خیزد ، عین این خزش و خیزش در سلولهای بدن موجود زنده برقرار است . پیوسته سلولهای می‌میرند و سلولهای دیگری به وجود می‌آیند ، و چرخه حیات و موت لحظه‌ای متوقف نمی‌گردد .

سوره آل عمران آیه ۲۸

متن آیه :

لَا يَتَّخِذُ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِن دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَن يَفْعَلْ ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ إِلَّا أَن تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَاةً وَيُحَذِّرَكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ

ترجمه :

مؤمنان نباید مؤمنان را رها کنند و کافران را به جای ایشان به دوستی گیرند ، و هر که چنین کند (رابطه او با خدا گسسته است و بهره‌ای) وی را در چیزی از (رحمت) خدا نیست - مگر آن که (ناچار شوید و) خویشتن را از (اذیت و آزار) ایشان مصون دارید و (به خاطر حفظ جان خود تقیه کنید) - و خداوند شما را از (نافرمانی) خود برحذر می‌دارد و بازگشت (همگان) به سوی او است .

توضیحات :

« مِنْ دُونِ » : به جای . « فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ » : بهره‌ای از دین خدا ندارد ، و بسی دور از رحمت او است (نگا : مائده / ۵۱) . در اینجا مِضَافِ پیش از (الله) حذف شده است که (دین) یا (ثواب) یا (رَحْمَة) است . « إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَاةً » : مگر این که از اذیت و آزارشان بترسید که در این صورت می‌توانید با آنان در ظاهر دوستی ورزید ، بدان اندازه که دفع ضرر گردد (نگا : نحل / ۱۰۶) . « تُقَاةً » : پرهیز کردن و خویشتن را محفوظ داشتن . اِصْلَ آن (وَقِيَّةٌ) است و واو به تاء ، و یاء به الف تبدیل شده است . مفعول مطلق است . « يَحْذِرْكُمْ اللَّهُ نَفْسَهُ » : خدا شما را از عقاب و عذاب خود برحذر می‌دارد . مضاف پیش از (نَفْسَهُ) حذف شده است که (عِقَاب) است .

سوره آل عمران آیه ۲۹

متن آیه :

قُلْ إِنْ تَخْفَوْنَ مَا فِي صُدُورِكُمْ أَوْ تُبْدُوهُ يَعْلَمُهُ اللَّهُ وَيَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ترجمه :

بگو : اگر آنچه را که در سینه‌هایتان دارید پنهان سازید یا آشکار کنید ، خداوند آن را می‌داند و خداوند آگاه از هر چیزی است که در آسمانها و زمین است ، و خداوند بر هر چیزی توانا است .

توضیحات :

« صدور » : سینه‌ها . در اینجا مراد دل و درون است .

سوره آل عمران آیه ۳۰

متن آیه :

يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا وَيَحْذِرْكُمْ اللَّهُ نَفْسَهُ وَاللَّهُ رَؤُوفٌ بِالْعِبَادِ

ترجمه :

(کسانی که از فرمان پروردگارشان سرپیچی می‌کنند ، بترسند از) روزی که هر کسی آنچه را از نیکی انجام داده است حاضر و آماده می‌بیند (و مایه سرور او می‌شود) و دوست می‌دارد کاش میان او و آنچه از بدی انجام داده است فاصله زیادی می‌بود (تا دیدار زشت آن را نبیند و به فرجام نامبارک آن ، دچار عقاب و عذاب نشود) ، و خداوند شما را از (نافرمانی) خودش برحذر می‌دارد ، و خداوند نسبت به بندگان مهربان است (و با نافرمانی از او ، رحمت را به زحمت ، و نعمت را به نغمت تبدیل نکند) .

توضیحات :

« مُحْضَرًا » : حاضر و آماده (نگا : کهف / ۴۹) . حال (ما) است . « أَمَدًا بَعِيدًا » : فاصله زیاد .

سوره آل عمران آیه ۳۱

متن آیه :
قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

بگو : اگر خدا را دوست می‌دارید ، از من پیروی کنید تا خدا شما را دوست بدارد و گناهانتان را ببخشد ، و خداوند آمرزنده مهربان است .

توضیحات :

....

سوره آل عمران آیه ۳۲

متن آیه :
قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ

ترجمه :

بگو : از خدا و از پیغمبر اطاعت و فرمانبرداری کنید ، و اگر سرپیچی کنند (ایشان به خدا و پیغمبر ایمان ندارند و کافرند و) خداوند کافران را دوست نمی‌دارد .

توضیحات :

« تَوَلَّوْا » : پشت کردند . سرپیچی نمودند .

سوره آل عمران آیه ۳۳

متن آیه :
إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ

ترجمه :

خداوند آدم و نوح و خاندان ابراهیم (از قبیل : اسماعیل و اسحاق و یعقوب) و خاندان عمران (از قبیل : موسی و هارون و عیسی و مادرش مریم) را از میان جهانیان برگزید .

توضیحات :

« اصْطَفَى » : برگزید و برتری بخشید . از ماده (ص ف و) .

سوره آل عمران آیه ۳۴

متن آیه :
ذُرِّيَّةً بَعْضُهَا مِنْ بَعْضٍ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

ترجمه :

آنان فرزندان بودند که (چه از نظر پاکی و تقوا و فضیلت ، و چه از نظر دودمان) برخی از برخی دیگرند (زیرا خاندان ابراهیم که اسماعیل و اسحاق و فرزندان ایشانند از نسل ابراهیم هستند ، و ابراهیم از نسل نوح ، و نوح از آدم است ، و خاندان عمران که موسی و هارون و عیسی و مادرش می‌باشند ، از نژاد ابراهیم و نوح و آدم هستند) ، و خداوند شنوا و دانا است (و از گفتار بندگان و افعال ایشان آگاه است) .

توضیحات :
« ذریهٔ » : نسل . دودمان . بدل (ءآل) است .

سوره آل عمران آیه ۳۵

متن آیه :
إِذْ قَالَتِ امْرَأَةُ عِمْرَانَ رَبِّ إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنِّي إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

ترجمه :
(خداوند شنید) هنگامی که همسر عمران گفت : پروردگارا ! من آنچه را در شکم دارم خالصانه نذر تو کردم (تا کارش تنها خدمت به بیت المقدس باشد .) پس (آن را) از من بپذیر که تو شنوا و دانائی (و گریه و زاری مرا می شنوی و اخلاص و هدف مرا می دانی) .

توضیحات :
« محرراً » : آزاد از کار و بار دنیا ، و مختص عبادت تو و خدمت بیت المقدس . حال (ما) است .

سوره آل عمران آیه ۳۶

متن آیه :
فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّ إِنِّي وَضَعْتُهَا أُنْثَىٰ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا وَضَعْتَ وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالْأُنثَىٰ وَإِنِّي سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ وَإِنِّي أُعِيذُهَا بِكَ وَذَرَيْتَهَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

ترجمه :
پس هنگامی که او را زائید ، (دید که دختر است و به درگاه پروردگار دست مناجات برداشت و عذر خواهان) گفت : خداوندا ! من او را دختر زائیدم - ولی خدا بدانچه او به دنیا آورده بود آگاه تر بود (از خود مریم ، و بهتر می دانست که) پسر مانند دختر نیست (و این دختر به مراتب از پسری که آرزوی او بود ، سودمندتر خواهد بود - و گفت :) من او را مریم نام گذاردم و او و فرزندان او را از (وسوسه و گمراه سازی) اهریمن مطرود (از درگاه فضل و کرمیت ، به تو می سپارم و) در پناه تو می دارم .

توضیحات :
« رَبِّ إِنِّي وَضَعْتُهَا أُنْثَىٰ » : این جمله بیانگر افسوس مادر مریم است ، نه این که او خدا را آگاه سازد . (انثیا) حال ضمیر (ها) است . « لَيْسَ الذَّكَرُ كَالْأُنثَىٰ » : این سخن می تواند گفته خدا باشد و یا گفته مادر مریم که با افسوس می گوید : برای خدمت به بیت المقدس ، دختر همچون پسر نمی تواند مفید باشد . « أُعِيذُهَا بِكَ » : او را در پناه تو می دارم و به تو می سپارم . « الرَّجِيمِ » : مطرود .

سوره آل عمران آیه ۳۷

متن آیه :
فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ وَأَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَا مَرْيَمُ أَنَّىٰ لَكَ هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

ترجمه :
خداوند ، او (یعنی مریم) را به طرز نیکویی پذیرفت ، و به طرز شایسته ای (نهال وجود) او را رویانید (و پرورشش داد) ، و زکریا (شوهر خاله او) را سرپرست او کرد . هر زمان که زکریا وارد

عبادتگاه او می‌شد ، غذای (تمیز و زیادی) را در پیش او می‌یافت . (باری) به مریم گفت : این از کجا برای تو می‌آید ؟ ! گفت : این از سوی خدا می‌آید . خداوند به هرکس که بخواهد بی حساب و بی‌شمار روزی می‌رساند .

توضیحات :

« تَقْبَلِ » : پذیرفت . « أَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا » : او را به زیباترین وجه تربیت کرد و به بهترین صورت محافظت و مراقبت نمود . (نَبَاتًا) مفعول مطلق است . « كَفَّلَهَا زَكَرِيَّا » : زکریا را سرپرست مریم کرد . « أَنِيَا » : از کجا ؟

سوره آل عمران آیه ۳۸

متن آیه :

هٰذَا لِكِ دَعَا زَكَرِيَّا رَبُّهُ قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ

ترجمه :

بدان هنگام (که زکریا آن همه مرحمت و محبت خدا را در حق مریم دید ، خاشعانه در عبادتگاه به پا خاست و رو به سوی آسمان کرد و) پروردگار خویش را به فریاد خواند ، گفت : پروردگارا ! (هر چند که خود پیرم و همسرم نازا) فرزند شایسته‌ای از جانب (لطف و کرم) خویش به من عطاء فرما ، بیگمان تو شنونده دعائی (و پذیرنده تمنائی) .

توضیحات :

« هٰذَا لِكِ » : آنجا ، پیش مریم و در کنار عبادتگاه . « دَعَا » : به کمک طلبید . به فریاد خواند .

سوره آل عمران آیه ۳۹

متن آیه :

فَنَادَتْهُ الْمَلَائِكَةُ وَهِيَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْمِحْرَابِ أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بِيحْيَى مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَسَيِّدًا وَحَصُورًا وَنَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ

ترجمه :

پس (خداوند دعای او را پذیرفت و) در حالی که در عبادتگاه به نیایش ایستاده بود ، فرشتگان او را ندا در دادند که خداوند تو را به یحیی مژده می‌دهد ، و او تصدیق کننده کلمه خدا (یعنی عیسی ، چون با کلمه « کن » پدید آمده است) و پیشوا و برکنار از هوسهای سرکش ، و پیغمبری از (تبار) صالحان خواهد بود .

توضیحات :

« مَلَائِكَةُ » : فرشتگان . در اینجا چه بسا مراد تنها جبرئیل باشد . « مُصَدِّقًا » : تصدیق کننده . حال (یحیی) است . « کَلِمَةٍ » : مراد عیسی است (نگا : آل عمران / ۴۵) . « سَيِّدًا » : سرور . مراد این است که با دانش و فضلی که دارد بر قوم خود سروری و آقائی می‌کند . « حَصُورًا » : برکنار از هوسهای سرکش . کسی که با وجود قدرت ازدواج برای زهد و پارسائی از آن چشم می‌پوشد . البته این امر دلیل بر فضل ترک ازدواج نیست ؛ چرا که یحیی نه از پدر خود برتر بوده است و نه از نیای خود ابراهیم خلیل . « مِنَ الصَّالِحِينَ » : از نژاد صالحان .

سوره آل عمران آیه ۴۰

متن آیه :

قَالَ رَبِّ اُنۡىٰ يَكُوۡنُ لِىْ غُلَامٌ وَّ قَدْ بَلَغَنِى الْكِبَرُ وَاَمْرَاۡتِىْ عَاۡقِرٌ قَالَ كَذٰلِكَ اللّٰهُ يَفْعَلُ مَا يَشَآءُ

ترجمه :

(با رسیدن این مژده ، زکریا متحیرانه و مضطربانه کیفیّت وقوع این امر خارق‌العاده را جویا شد و)
گفت : پروردگارا ! چگونه فرزندی مرا خواهد بود ، در حالی که پیری به سراغ من آمده است و
همسرم نازا است ؟ (خداوند توسط فرشتگان بدو) فرمود : همین طور است ، خداوند هر کاری
را بخواهد انجام می‌دهد .

توضیحات :

« أَنِّيَا » : چگونه ؟ « غُلام » : فرزند . « الْكِبَرُ » : پیری . کهنسالی . « عَاقِرٌ » : نازا .

سوره آل عمران آیه ۴۱

متن آیه :

قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً قَالَ آيَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِلَّا رَمْزًا وَاذْكُرْ رَبَّكَ كَثِيرًا وَسَبِّحْ بِالْعَشِيِّ
وَالْإِبْكَارِ

ترجمه :

گفت : پروردگارا ! نشانه‌ای برای من قرار بده (که حاملگی همسرم را برساند) . فرمود : نشانه
تو آن است که نمی‌توانی سه روز با مردم حرف بزنی مگر با رمز و اشاره ، و (در این مدت به
شکرانه نعمت) پروردگارت را بسی یاد کن و سحرگاهان و شامگاهان او را تسبیح گوی و به
پاکی بسنای .

توضیحات :

« آيَةً » : نشانه . علامت . « أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ » : این که نمی‌توانی با مردم سخن بگویی . « رَمْزًا »
: اشاره با دست یا سر و غیره . « الْعَشِيِّ » : شامگاهان . « الْإِبْكَارِ » : سحرگاهان (نگا :
مریم / ۱۱) .

سوره آل عمران آیه ۴۲

متن آیه :

وَاذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ وَطَهَّرَكِ وَاصْطَفَاكِ عَلَى نِسَاءِ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

(تو حضور نداشتی) هنگامی که فرشتگان گفتند : ای مریم ! خدا تو را برگزیده و پاکیزه‌ات
داشته است ، و تو را بر همه زنان جهان برتری داده است .

توضیحات :

« طَهَّرَكِ » : تو را از ناپاکیها زدوده است و از اتهامات یهودیان پاکیزه داشته است . « اصْطَفَاكِ
عَلَى نِسَاءِ الْعَالَمِينَ » : تو را بر سائر زنان جهانیان برتری داد ؛ در این که تو یگانه زنی هستی که
برای خدمت در کلیسا پذیرفته شده و بدون شوهر ، صاحب نوزاد گشته است .

سوره آل عمران آیه ۴۳

متن آیه :

يَا مَرْيَمُ اقْنُتِي لِرَبِّكِ وَاسْجُدِي وَارْكَعِي مَعَ الرَّاكِعِينَ

ترجمه :

ای مریم ! (به شکرانه این نعمت بزرگ) همیشه خاشعانه به اطاعت و عبادت پروردگارت مشغول شو و با نمازگزاران به سجده و رکوع بپرداز (و با آنان نماز بخوان) .

توضیحات :
« أَفْتِنِي لِرَبِّكَ » : فروتنانه به پرستش پروردگارت بپرداز . « أَسْجُدِي وَارْكَعِي مَعَ الرَّاٰكِعِيْنَ » : با نمازگزاران نماز بخوان .

سوره آل عمران آیه ۴۴

متن آیه :
ذٰلِكَ مِنْ اَنْبِآءِ الْغَيْبِ نُوْحِيْهِ اِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ اِذْ يُلْقُوْنَ اَقْلَامَهُمْ اَيْهُمْ يَكْفُلُ مَرْيَمَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ اِذْ يَخْتَصِمُوْنَ

ترجمه :
این (چیزهایی که گفته شد) از جمله خبرهای غیبی است که آن را به تو وحی می‌کنیم و تو در آن هنگام که قلمهای خود را (برای قرعه‌کشی به درون آب یا کیسه‌ای و . . .) می‌افکندند تا (روشن شود بر طبق قرعه) کدام یک سرپرستی مریم را بر عهده گیرد ، و بدان هنگام که میان خود (بر سر سرپرستی او) کشمکش داشتند حضور نداشتی (و همه اینها از راه وحی به تو می‌رسد) .

توضیحات :
« اَنْبِآءِ » : جمع نَبَأ ، اخبار « اَقْلَامِ » : قلمها . تیرها . « اَيْهُمْ يَكْفُلُ مَرْيَمَ » : تا ببینند کدام یک سرپرستی مریم را به عهده می‌گیرد . (اَيُّ) مبتدا و جمله بعدی خبر است ، و فعلی مانند (يَنْظُرُوْنَ) یا (يَعْلَمُوْنَ) قبل از آن مقدر است . « اِذْ يَخْتَصِمُوْنَ » : آن گاه که منازعه و کشمکش می‌کردند .

سوره آل عمران آیه ۴۵

متن آیه :
اِذْ قَالَتِ الْمَلٰٓئِكَةُ يَا مَرْيَمُ اِنَّ اللّٰهَ يَبْشُرُكِ بِكَلِمَةٍ مِّنْهُ اسْمُهُ الْمَسِيْحُ عِيسٰى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِيْهًا فِى الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقْرَبِيْنَ

ترجمه :
(تو حضور نداشتی) آن گاه که فرشتگان گفتند : ای مریم ! خداوند تو را به کلمه خود که نامش مسیح عیسی پسر مریم است مژده می‌دهد ، و او در این جهان و آن جهان بلندمرتبه و بزرگوار و از زمره مقربان است .

توضیحات :
« مَسِيْحُ » : لقب عیسی است ، معرّب (مشیخا) که در تورات آمده است و به معنی مدهون و تعمیر شده است . « وَجِيْهًا » : دارای وجاهت و کرامت . محترم . حال عیسی است .

سوره آل عمران آیه ۴۶

متن آیه :
وَيَكْلُمُ النَّاسَ فِى الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَمِنَ الصّٰلِحِيْنَ

ترجمه :

و در گهواره و در حالت کهولت (یعنی میان‌سال‌ی ، که از سی سال تا پنجاه و یک سال است) با مردم سخن خواهد گفت و از زمره صالحان بشمار است .

توضیحات :

« مَهْد » : گهواره . « كَهْلًا » : کهولت و میان‌سال‌ی . (يُكَلِّمُ النَّاسَ) و (كَهْلًا) حالند و عطف بر (وَجِيهًا) در آیه قبلی می‌باشند . « صَالِحِينَ » : کاملان در تقوا و صلاح .

سوره آل عمران آیه ۴۷

متن آیه :

قَالَتْ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي وَلَدٌ وَلَمْ يَمَسَّسْنِي بَشَرٌ قَالَ كَذَلِكَ اللَّهُ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُن فَيَكُونُ

ترجمه :

(مریم در حالی که از تولد فرزند از راه غیرطبیعی ، شگفت‌زده شده بود) گفت : پروردگارا ! چگونه مرا فرزندی خواهد بود ، در حالی که انسانی با من نزدیکی نکرده است ؟ ! فرمود : این گونه هر چه را بخواهد می‌آفریند ، و هنگامی که اراده چیزی کند (و بخواهد پدید آید) فقط بدان می‌گوید : پدید آی ! پس (بی‌درنگ) پدید می‌آید .

توضیحات :

« لَمْ يَمَسَّسْنِي » : با من آمیزش و نزدیکی نکرده است . « قَضَىٰ » : اراده کرد . مقدر فرمود .

سوره آل عمران آیه ۴۸

متن آیه :

وَيُعَلِّمُهُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ

ترجمه :

و بدو خط و کتابت ، و دانش راستین و سودمند ، و تورات و انجیل می‌آموزد .

توضیحات :

« كِتَابَ » : خط و کتابت . « يُعَلِّمُهُ الْكِتَابَ » : مراد این است که عیسی باسواد خواهد بود ؛ نه بیسواد .

سوره آل عمران آیه ۴۹

متن آیه :

وَرَسُولًا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ أَنِّي أَخْلَقُ لَكُمْ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَأَنْفِخُ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ وَأُحْيِي الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُنَبِّئُكُم بِمَا تَأْكُلُونَ وَمَا تَدْخِرُونَ فِي بُيُوتِكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّكُم إِن كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ

ترجمه :

و او را به عنوان پیغمبری به سوی بنی‌اسرائیل روانه می‌دارد (و بدیشان خبر می‌دهد) که من (بر صدق نبوت خود) نشانه‌ای را از سوی پروردگارتان برایتان آورده‌ام ، و آن این است که : من از گل چیزی را به شکل پرنده برایتان می‌سازم ، سپس در آن می‌دمم و به فرمان خدا پرنده‌ای (زنده) می‌گردد ؛ و کور مادرزاد و مبتلای به بیماری پسی را شفا می‌دهم و مردگان را به فرمان خدا زنده می‌کنم و از آنچه می‌خورید و از آنچه در خانه‌های خود ذخیره می‌کنید به شما خبر می‌دهم

! بیگمان در اینها نشانه‌ای برای شما است اگر (اراده پذیرش) ایمان داشته باشید .

توضیحات :

« رَسُولًا » : حال و تقدیر چنین است : وَ يَكَلِّمُهُم رَسُولًا . یا این که مفعول به فعل محذوفی است و تقدیر چنین می‌شود : وَ نَجْعَلُهُ رَسُولًا . « آئی » معمول (رَسُولًا) است و تقدیر چنین است : رَسُولًا نَاطِقًا يَأْتِي . « أَخْلُقِي » : شکل می‌بخشیم . « طِينٌ » : گِل . « أُبْرئُ » : شفا می‌دهم . « آکمه » : کور مادرزاد . « أَبْرَصَ » : پیس . « مَوْتِيَا » : جمع میت ، مردگان .

سوره آل عمران آیه ۵۰

متن آیه :

وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَلِأَحْلِ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي حُرِّمَ عَلَيْكُمْ وَجِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

ترجمه :

و (من پیغمبریم که) تصدیق‌کننده آن چیزی هستیم که پیش از من از تورات بوده است و (آمده‌ام) تا پاره‌ای از چیزهایی را که (بر اثر ستم و گناه) بر شما حرام شده است (به عنوان تخفیفی از سوی خدا) برایتان حلال کنم ، و نشانه‌ای (به دنبال نشانه‌ای) را برایتان آورده‌ام ؛ بنابراین (معجزه‌ها و نشانه‌های پیاپی) از خدا بترسید و از من اطاعت کنید .

توضیحات :

« مُصَدِّقًا » : حال فعل محذوف (جِئْتُكُمْ) است . « مَا بَيْنَ يَدَيْ » : آنچه پیش از من بوده است . « آيَةً » : معجزه .

سوره آل عمران آیه ۵۱

متن آیه :

إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

ترجمه :

بیگمان خداوند پروردگار من و پروردگار شما است ، پس او را بپرستید ؛ این راه راست است (و انسان را به سعادت هر دو جهان می‌رساند) .

توضیحات :

« صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ » : (نگا : فاتحه / ۶ ، بقره / ۱۴۲ و ۲۱۳) .

سوره آل عمران آیه ۵۲

متن آیه :

فَلَمَّا أَحْسَسَ عِيسَىٰ مِنْهُمُ الْكُفْرَ قَالَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ آمَنَّا بِاللَّهِ وَأَشْهَدُ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ

ترجمه :

ولی هنگامی که عیسی از ایشان احساس کفر (و سرکشی و نافرمانی) کرد ، گفت : کیست که یاور من به سوی خدا (و برای تبلیغ آئین او) گردد ؟ حواریون گفتند : ما یاوران (دین) خدائیم ؛ (زیرا ما) به او ایمان آورده‌ایم ؛ و (تو نیز) گواه باش که ما مخلص و منقاد (اوامر او) هستیم .

توضیحات :

« مَنْ أَنْصَارِي إِلَيَّ اللَّهُ » : چه کسانی در دعوت به سوی خدا مرا یاری خواهند کرد ؟ (إلی) به معنی (لِ) یا (فِي) است . « حَوَارِيُونَ » : جمع حَوَارِي ، خاصگان . یاران گزیده . این واژه بیشتر برای یاران یکرنگ انبیاء به کار می‌رود . « مُسْلِمُونَ » : مطیعان اوامر خدا .

سوره آل عمران آیه ۵۳

متن آیه :

رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ

ترجمه :

پروردگارا ! ما بدانچه نازل فرموده‌ای ایمان آورده‌ایم و از پیغمبر پیروی نموده‌ایم ، پس ما را از زمره گواهان (بر تبلیغ پیغمبر و انکار بنی‌اسرائیل) بنویس .

توضیحات :

« شَاهِدِينَ » : گواهان . اقرارکنندگان به یگانگی خدا .

سوره آل عمران آیه ۵۴

متن آیه :

وَمَكْرُوا وَمَكَرَ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ

ترجمه :

(یهودیان و دشمنان مسیح برای نابودی او و آئین آسمانی) نقشه کشیدند ، و خداوند (هم برای حفظ او و آئین آسمانی) چاره‌جویی کرد ؛ و خداوند بهترین چاره‌جویان است .

توضیحات :

« مَكْرُوا » : نقشه کشیدند و چاره‌جویی نمودند . حيله‌گری کردند . « مَكَرَ اللَّهُ » : خداوند برای ابطال حيله و نقشه ایشان چاره‌جویی کرد . میان (مَكْرُوا) و (مَكَرَ) مشاکله است ؛ یعنی اتفاق در لفظ و اختلاف در معنی .

سوره آل عمران آیه ۵۵

متن آیه :

إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ إِنِّي مُتَوَفِّيكَ وَرَافِعُكَ إِلَيَّ وَمُطَهِّرُكَ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَجَاعِلُ الَّذِينَ اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأَحْكُمُ بَيْنَكُمْ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

ترجمه :

(به یاد آورید) هنگامی را که خدا به عیسی فرمود : من تو را (با مرگ طبیعی در وقت معین) می‌میرانم و (مقام تو را بالا می‌برم و بعد از مرگ طبیعی) به سوی خویش فرا می‌برم ، و تو را از (دست) کافران می‌رهانم و کسانی را که از تو پیروی می‌کنند تا روز رستاخیز برتر از کسانی خواهیم ساخت که کفر می‌ورزند ، سپس برگشت (همه) شما به سوی من خواهد بود و در میان شما درباره آنچه که اختلاف دارید داوری خواهم کرد .

توضیحات :

« مُتَوَفِّيكَ » : تو را در وقت خود می‌میرانم (نگا : مائده / ۱۱۷) . « رَافِعُكَ إِلَيَّ » : تو را منزلت و

رفعت می‌بخشم و با کسانی چون ادریس همدم می‌گردانم (نگا : مریم / ۵۷) . « مُطَهَّر » :
رهاننده . « فَوْقَ الَّذِينَ » : مراد فوقیت و برتری معنوی ، یعنی فضائل و قوت حجت است .
مرجع : برگشت .

سوره آل عمران آیه ۵۶

متن آیه :
فَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَعَذَّبْنَاهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِّن نَّاصِرِينَ

ترجمه :
اما کافران را در دنیا (با مسلط کردن ملتتها بر آنان) و در آخرت (با جاودانگی در آتش دوزخ) به
عذاب سختی گرفتار و مجازات خواهم کرد ، و هیچ گونه یاورانی نخواهند داشت (که ایشان را از
عذاب خدا برهانند) .

توضیحات :

...

سوره آل عمران آیه ۵۷

متن آیه :
وَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ

ترجمه :
و اما کسانی که ایمان می‌آورند و کارهای شایسته انجام می‌دهند ، خداوند پاداش آنان را به طور
کامل خواهد داد ، و خداوند ستمکاران را دوست نمی‌دارد .

توضیحات :

...

سوره آل عمران آیه ۵۸

متن آیه :
ذَلِكَ تَتْلُوهُ عَلَيْكَ مِنَ الْآيَاتِ وَالذِّكْرِ الْحَكِيمِ

ترجمه :
این (اخباری که ای محمد) بر تو می‌خوانیم از آیات (خدا در قرآن است) و از قرآن مشتمل بر
علم نافع است .

توضیحات :

« ذَلِكَ » : آنچه راجع به کار و بار عیسی گذشت . « ذِكْرٌ » : قرآن (نگا : حجر / ۶ و ۹) . « حَكِيمٌ »
: دارای حکمت . محکم و متقن .

سوره آل عمران آیه ۵۹

متن آیه :
إِن مِّثْلَ عِيسَىٰ عِنْدَ اللَّهِ كَمِثْلِ آدَمَ خَلَقَهُ مِن تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُن فَيَكُونُ

ترجمه :

مسأله (آفرینش) عیسی برای خدا ، همچون مسأله (آفرینش) آدم است که او را از خاک بیافرید ، سپس بدو گفت : پدید آی ! و (بی‌درنگ) پدید آمد .

توضیحات :

« مَثَلٌ عِيسَى . . الخ » : مراد آن است که اگر آفرینش عیسی بدون پدر در نظرمان بعید می‌نماید ، بدانید که آفرینش آدم بدون پدر و مادر شگفت‌تر از آن است .

سوره آل عمران آیه ۶۰

متن آیه :
الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُن مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

(این بیان درباره آفرینش عیسی) حقیقتی است از جانب پروردگارت ؛ پس از تردیدکنندگان مباش .

توضیحات :

« الْحَقُّ » : خبر مبتدای محذوف است که تقدیر آن چنین است : هُوَ الْحَقُّ . « مُؤْمِنِينَ » : شكِّ کنندگان . از ماده (مِرَبَة) به معنی : شكِّ .

سوره آل عمران آیه ۶۱

متن آیه :
فَمِنْ حَاجِّكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَأَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَةَ اللَّهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ

ترجمه :

هرگاه بعد از علم و دانشی که (درباره مسیح) به تو رسیده است (باز) با تو به ستیز پرداختند ، بدیشان بگو : بیائید ما فرزندان خود را دعوت می‌کنیم و شما هم فرزندان خود را فرا خوانید ، و ما زنان خود را دعوت می‌کنیم و شما هم زنان خود را فرا خوانید ، و ما خود را آماده می‌سازیم و شما هم خود را آماده سازید ، سپس دست دعا به سوی خدا برمی‌داریم و نفرین خدا را برای دروغگویان تمنا می‌نمائیم .

توضیحات :

« فَمِنْ حَاجِّكَ فِيهِ » : پس اگر کسی درباره مسأله عیسی با تو بدون دلیل مجادله کرد . « تَعَالَوْا » : بیائید . « نَبْتَهِلْ » : فروتنانه دست دعا به درگاه خدا برداریم و به زاری از او بخواهیم که . مباحله کنیم .

سوره آل عمران آیه ۶۲

متن آیه :
إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْقَصَصُ الْحَقُّ وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

ترجمه :

پیگمان این (چیزی که درباره عیسی بر تو می‌خوانیم) سرگذشت واقعی (مسیح) است (و ادعاهائی همچون الوهیت عیسی و فرزند خدا بودن او ، بی‌اساس است) و هیچ معبودی جز خداوند یگانه نیست و خداوند دارای عزت و حکمت است .

توضیحات :
« هُوَ الْقَصَصُ » : (هُوَ) ضمیر فصل است و (قَصَص) خبر (إِنَّ) .

سوره آل عمران آیه ۶۳

متن آیه :
فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِالْمُفْسِدِينَ

ترجمه :
اگر (با این همه شواهد روشن ، باز هم از پذیرش حق) روی بگردانند (بدان که خواهان حقیقت نیستند و) خداوند از تبهاران آگاه است .

توضیحات :
« تَوَلَّوْا » : اعراض نمودند .

سوره آل عمران آیه ۶۴

متن آیه :
قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ

ترجمه :
بگو : ای اهل کتاب ! بیائید به سوی سخن دادگرانه‌ای که میان ما و شما مشترک است (و همه آن را بر زبان می‌رانیم ، بیائید بدان عمل کنیم ، و آن این) که جز خداوند یگانه را نپرستیم ، و چیزی را شریک او نکنیم ، و برخی از ما برخی دیگر را ، به جای خداوند یگانه ، به خدائی نپذیرد . پس هرگاه (از این دعوت) سر بر تابند ، بگوئید : گواه باشید که ما منقاد (اوامر و نواهی خدا) هستیم .

توضیحات :
« كَلِمَةٍ » : کلام . سخن . « سَوَاءٍ » : دادگرانه . یکسان . صفت (كَلِمَةٍ) است . « سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَ بَيْنَكُمْ » : مراد این است که همه کتابهای آسمانی صحیح از جمله تورات و انجیل و قرآن در آن اختلاف ندارند . « مِنْ دُونِ اللَّهِ » : به جای خدا . غیر از خدا .

سوره آل عمران آیه ۶۵

متن آیه :
يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تُحَاجُّونَ فِي إِبْرَاهِيمَ وَمَا أُنزِلَتِ التَّوْرَةُ وَالْإِنْجِيلُ إِلَّا مِنْ بَعْدِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

ترجمه :
ای اهل کتاب ! چرا درباره (دین) ابراهیم با یکدیگر به مجادله و ستیز می‌پردازید (و هر يك از شما او را بر آئین خویش می‌پندارید) و حال آن که تورات و انجیل نازل نشده‌اند مگر بعد از او ؟ آیا نمی‌فهمید (که پیشین نمی‌شود پیرو پسین باشد) ؟

توضیحات :
« لِمَ » : چرا . « تُحَاجُّونَ » : مجادله و ستیز می‌کنید .

سوره آل عمران آیه ۶۶

متن آیه :
هَآأَنْتُمْ هَؤُلَاءِ حَآجَجْتُمْ فِيمَا لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ فَلِمَ تُحَآجُّونَ فِيمَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

ترجمه :

هان ! شما (اي يهوديان و مسيحيان) اي گروهی که درباره چیزی که (به گمان خود) نسبت بدان آگاهی و اطلاعی دارید ، مجادله و مناظره کردید ، ولی چرا درباره چیزی که آگاهی و اطلاعی از آن ندارید مجادله و مناظره می‌نمائید ؟ و خدا (چگونگی دین ابراهیم را) می‌داند و شما نمی‌دانید .

توضیحات :

« هَآ أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ » : هان ! شما که . (ها) حرف تنبیه است و به اول اسماء اشاره ، و ضمیر مرفوعی که با اسم اشاره از آن خبر دهند ، اضافه می‌گردد . مانند : هذا . هَآ أَنَاذَا .

سوره آل عمران آیه ۶۷

متن آیه :
مَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُّسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

ترجمه :

ابراهیم نه یهودی بود و نه مسیحی ، ولیکن (از ادیان باطله بیزار و منصرف و) بر (دین) حق و منقاد (فرمان) خدا بود ، و از زمره مشرکان (و کافرانی چون قریش و همگنان ایشان) نبود .

توضیحات :

« حَنِيفًا » : دور از باطل و گراینده به حق . مخلصی که خویشتن را تسلیم فرمان خدا کرده و در هیچ چیز سر از فرمان دین او نیچد .

سوره آل عمران آیه ۶۸

متن آیه :
إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِإِبْرَاهِيمَ لَلَّذِينَ اتَّبَعُوهُ وَهَذَا النَّبِيُّ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

سزاوارترین مردم (برای انتساب) به ابراهیم (و دین او) کسانی هستند که (در زمان ابراهیم دعوت او را اجابت کردند و) از او پیروی نمودند و نیز این پیغمبر (محمد) و کسانی‌اند که (با او) ایمان آورده‌اند (زیرا محمد و یارانش اهل توحید خالصند که دین ابراهیم است) و خداوند سرپرست و یاور مؤمنان است .

توضیحات :

« أَوْلَىا » : سزاوارترین . « هَذَا النَّبِيُّ » : مراد محمد است .

سوره آل عمران آیه ۶۹

متن آیه :
وَدَّتْ طَائِفَةٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يُضِلُّوكُمْ وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ

ترجمه :

گروهی از اهل کتاب آرزو داشتند کاش می‌شد شما را گمراه کنند ! و (با القاء شبهه‌هایی در دینتان ، شما را از اسلام برگردانند ، ولی با این کارها) جز خویشتن را گمراه نمی‌سازند و نمی‌فهمند .

توضیحات :

...

سوره آل عمران آیه ۷۰

متن آیه :

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ

ترجمه :

ای اهل کتاب ! چرا آیه‌های (دالّ بر صدق نبوت محمد ، فرستاده) خداوند را نادیده می‌گیرید و تکذیب می‌دارید ، و حال آن که (صحت آنها و نشانه‌های نبوت محمد را در کتابهای خود) می‌بینید ؟

توضیحات :

« تَشْهَدُونَ » : می‌بینید . بیگمان می‌دانید (نگا : بقره / ۱۴۶) .

سوره آل عمران آیه ۷۱

متن آیه :

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَلِيْسُونَ الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

ترجمه :

ای اهل کتاب ! چرا حق را با باطل می‌آمیزید و کتمانش می‌کنید ، و حال آن که شما می‌دانید (که عقاب و عذاب خدا در برابر چنین کاری چیست) ؟

توضیحات :

« تَلِيْسُونَ » : آمیزه هم می‌دارید .

سوره آل عمران آیه ۷۲

متن آیه :

وَقَالَتْ طَائِفَةٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمِنُوا بِالَّذِي أُنزِلَ عَلَيَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَجَهَ النَّهَارَ وَكُفُّوا آخِرَهُ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

ترجمه :

جمعی از اهل کتاب (به همکیشان خود) گفتند : بدانچه بر مسلمانان نازل شده است ، در آغاز روز ایمان بیاورید ، و در پایان روز بدان کافر شوید ، تا شاید (از قرآن پیروی نکنند و از آن) برگردند .

توضیحات :

« الَّذِي » : آنچه . « وَجَهَ النَّهَارَ » : آغاز روز . مراد از اوّل و آخر روز ، مدّتی از زمان است ؛ نه آغاز و انجام اصطلاحی يك روز (نگا : واژه « غَدًا » در كهف / ۲۳ و لقمان / ۳۴) .

سوره آل عمران آیه ۷۳

متن آیه :
وَلَا تُؤْمِنُوا إِلَّا لِمَنْ تَبِعَ دِينَكُمْ قُلْ إِنَّ الْهُدَىٰ هُدَىٰ اللَّهِ أَنْ يُؤْتَىٰ أَحَدٌ مِّثْلَ مَا أُوتِيتُمْ أَوْ يُحَاجُّوكُمْ عِنْدَ رَبِّكُمْ قُلْ إِنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

ترجمه :

و باور مکنید مگر به کسی که پیروی از آئین شما کرده باشد - بگو : بیگمان هدایت ، هدایت خدا است - این که (دیگران آن افتخارات و کتابهای آسمانی را که نصیب شما شده است به دست آورند . یعنی) به کسی همان چیزی داده شود که به شما داده شده است ، و این که دیگران بتوانند در پیشگاه پروردگارتان با شما به داوری بنشینند و اقامه حجت کنند . بگو : فضل و بزرگی در دست خدا است و آن را به هرکس که بخواهد می‌دهد . و خداوند (عطاء و نعمتش) فراخ ، و آگاه (از اهلیت و شایستگی مستحق وحی و رسالت خویش) است .

توضیحات :

« لا تُؤْمِنُوا » : نپذیرید . تصدیق نکنید . « لا تُؤْمِنُوا إِلَّا لِمَنْ . . . » : نابکاران یهودی به پیروان خود می‌گفتند : نبوت منحصر به قوم یهود است و لذا امور دین را از دیگران نشنوید ، پیغمبری محمد را نپذیرید ، و قبول نداشته باشید در روز قیامت کسی بتواند علیه شما اقامه حجت کند . « وَاسِعٌ » : دارای رحمت و قدرت فراوان .

سوره آل عمران آیه ۷۴

متن آیه :
يَخْتَصِرْ رَحْمَتَهُ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

ترجمه :

هر کس را که بخواهد به رحمت خود مخصوص می‌گرداند . خداوند دارای فضل عظیم و لطف عمیم است .

توضیحات :

...

سوره آل عمران آیه ۷۵

متن آیه :
وَمِنَ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنٍ إِنْ تَأْمَنَهُ يَغْتَابِرَ بُؤْدَهُ إِلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنٍ إِنْ تَأْمَنَهُ يَدِينَارَ لَا يُؤَدُّهُ إِلَيْكَ إِلَّا مَا دُمَّتْ عَلَيْهِ قَائِمًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأَمِينِ سَبِيلٌ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

ترجمه :

و در میان اهل کتاب کسانی هستند که اگر دارائی فراوانی به رسم امانت بدیشان بسپاری ، آن را به تو بازپس می‌دهند . و در میان آنان کسانی هستند که اگر دیناری به رسم امانت بدیشان بسپاری ، آن را به تو بازپس نمی‌دهند ، مگر آن که پیوسته بالای سرشان ایستاده باشی . این بدان خاطر است که ایشان می‌گویند : ما در برابر امیها (یعنی غیر یهود) مسؤول نبوده و بازخواستی نداریم ! و بر خدا دروغ می‌بندند (و چنین چیزی حکم خدا نیست) و حال آن که ایشان (این را) می‌دانند .

توضیحات :

« إِنْ تَأْمَنَهُ » : اگر او را امین بدانی . « قِنطَارٌ » : مراد دارائی هنگفت است (نگا : آل عمران / ۱۴ و نساء / ۲۰) . « دِينَارٌ » : مراد دارائی اندک است . « إِلَّا مَا ذُمَّتْ عَلَيْهِ قَائِمًا » : مگر آن که بالای سر او بایستی و پیوسته مطالبه کنی . « أُمِّيْنٌ » : عربها . ملتهاي غير يهود . منسوب است به (أم) یا (أُمَم) که مفردش (أُمَّة) است و یاء نسبت بعد از حذف حرف تاء به آخر آن افزوده می شود . « سَبِيلٌ » : راه . مراد عتاب و عقاب است .

سوره آل عمران آیه ۷۶

متن آیه :

بَلَىٰ مَنْ أَوْفَىٰ وَعَهْدُهُ وَآتَقَىٰ فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ

ترجمه :

آری ! کسی که به عهد و پیمان خود وفا کند و پرهیزگاری پیشه نماید (محبت و رضایت خدا را فراچنگ آورده است) زیرا خداوند پرهیزگاران را دوست می‌دارد .

توضیحات :

« بَلَىٰ » : (نگا : بقره / ۸۱) . « أَوْفَىٰ » : وفا کرد . « إِنْتَقَىٰ » : پرهیزگاری کرد .

سوره آل عمران آیه ۷۷

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ عَهْدَ اللَّهِ وَأَيْمَانَهُمْ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَٰئِكَ لَا خَلَاقَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

ترجمه :

کسانی که پیمان خدا و سوگندهای خود را به بهای کمی (از مادیات و مقامات دنیوی هر اندازه هم در نظرشان بزرگ و سترگ جلوه‌گر شود) بفروشند ، بهره‌ای در آخرت نخواهند داشت و خداوند با ایشان در آخرت (با مرحمت) سخن نمی‌گوید ، و به آنان در قیامت (با محبت) نمی‌نگرد ، و ایشان را (از کتافات گناه) پاک نمی‌سازد ، و عذاب دردناکی دارند .

توضیحات :

« يَشْتَرُونَ عَهْدَ اللَّهِ وَأَيْمَانَهُمْ » : عهد خدا و سوگندهای خود را می‌فروشند . « خَلَاقٌ » : بهره و نصیب از خیر و نعمت . « لَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ » : مراد آن است که خداوند از آنان ناراضی است و بدیشان نظر لطف ندارد . « لَا يُزَكِّيهِمْ » : با مغفرت خود آنان را از گناهان پاکیزه نمی‌دارد .

سوره آل عمران آیه ۷۸

متن آیه :

وَإِنْ مِنْهُمْ لَفَرِيفٌ يَلُؤُونَ أَلْسِنَتَهُم بِالْكِتَابِ لِتَحْسَبُوهُ مِنَ الْكِتَابِ وَمَا هُوَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَقُولُونَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكُذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

ترجمه :

و در میان آنان کسانی هستند که به هنگام خواندن کتاب (خدا) زبان خود را می‌پیچند و آن را دگرگون می‌کنند تا شما گمان برید (آنچه را که می‌خوانند) از کتاب (خدا) است ! در حالی که از کتاب (خدا) نیست . و می‌گویند که : آن از نزد خدا (نازل شده) است و با این که از سوی

خدا نیامده است و به خدا دروغ می‌بندند و حال آن که می‌دانند (که دروغ می‌گویند) .

توضیحات :

« قَرِيبٍ » : دسته . گروه . « يَلُؤُونَ » : پیچ می‌دهند . به گونه صحیح اداء نمی‌کنند . « يَلُؤُونَ أَلْسِنَتَهُمْ بِالْكِتَابِ » : آنچه می‌خوانند تحریفش می‌کنند و درست بیان نمی‌دارند . مراد تحریف تورات و توحیه و تفسیر آن برابر خواست خودشان است (نگا : نساء / ۴۶) .

سوره آل عمران آیه ۷۹

متن آیه :

مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَاداً لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّانِيِّينَ يَمَا كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ الْكِتَابَ وَيَمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ

ترجمه :

هیچ کسی (از پیغمبران) را نسزد که خدا بدو کتاب و حکمت و نبوت بخشد ، آن گاه او به مردمان بگوید : به جای خدا ، بندگان (و پرستش‌کنندگان) من باشید . بلکه (به مردمان این چنین می‌گوید که :) با کتابی که آموخته‌اید و یاد داده‌اید و درسی که خوانده‌اید ، مردمانی خدائی باشید (و جز او را بندگی نکنید و نپرستید) .

توضیحات :

« مِنْ دُونِ اللَّهِ » : به جای خدا . « رَبَّانِيِّينَ » : خداجویان و خداپرستان .

سوره آل عمران آیه ۸۰

متن آیه :

وَلَا يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلَائِكَةَ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَاباً أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكَفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ

ترجمه :

(و هیچ کسی از پیغمبران) به شما فرمان نمی‌دهد که فرشتگان و پیغمبران را به پروردگاری خود گیرید . مگر (معقول است که) شما را به کفر فرمان دهد ، بعد از آن که (مخلصانه رو به خدا کرده‌اید و) مسلمان شده‌اید ؟ !

توضیحات :

« أَرْبَابَ » : جمع رَبِّ ، پروردگاران .

سوره آل عمران آیه ۸۱

متن آیه :

وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْتُكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَلِكُمْ إِصْرِي قَالُوا أَفَرَرْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ

ترجمه :

(به خاطر بیاورید) هنگامی را که خداوند پیمان مؤکد از (یکایک) پیغمبران (و پیروان آنان) گرفت که چون کتاب و فرزاندگی به شما دهم و پس از آن پیغمبری آید و (دعوت او موافق با دعوت شما بوده و) آنچه را که با خود دارید تصدیق نماید ، باید بدو ایمان بیاورید و وی را یاری دهید . (و بدیشان) گفت : آیا (بدین موضوع) اقرار دارید و پیمان مرا بر این کارتان پذیرفتید ؟ گفتند : اقرار

داریم (و فرمان را پذیرائیم . خداوند بدیشان) گفت : پس (برخی بر برخی از خود) گواه باشید و من هم با شما از زمره گواهانم .

توضیحات :

« مِثَاقٍ » : پیمان استوار . « لَمَّا آتَيْنَكُم مِّن كِتَابٍ » : اگر کتاب برای شما فرستادم . (ل) حرف تأکید است و (مَا) شرطیه و فعل (آتَيْنَكُم) شرط و فعل (لَتُؤْمِنَنَّ) جواب شرط می‌باشید . « مَا » : اگر . آنچه . واژه (مَا) می‌تواند شرطیه یا موصول باشد . « إِصْرٌ » : عهد . « أَخَذْتُمْ عَلَيَا ذَلِكُمْ إِصْرِي » : آیا پیمان مرا بر این کارتان پذیرفتید ؟ آیا از پیروان خود بر این کار پیمان گرفتید ؟ « إِشْهَدُوا » : گواه باشید بر خود و پیروان خود .

سوره آل عمران آیه ۸۲

متن آیه :

فَمَن تَوَلَّى بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

ترجمه :

پس هر که بعد از این (پیمان محکم ، از ایمان به پیغمبر اسلام) روی بگرداند ، از زمره فاسقان (و بیرون‌روندگان از شرع خدا و کافران به انبیاء از اول تا آخر) است .

توضیحات :

« تَوَلَّى » : پشت کرد و عهدشکنی نمود .

سوره آل عمران آیه ۸۳

متن آیه :

أَفَعَبِّرَ دِينَ اللَّهِ يَبْغُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ

ترجمه :

آیا جز دین خدا را می‌جویند (که اسلام است) ؟ ولی آنان که در آسمانها و زمینها از روی اختیار یا از روی اجبار در برابر او تسلیمند و به سوی او بازگردانده می‌شوند .

توضیحات :

« يَبْغُونَ » : طلب می‌کنند . می‌جویند . « طَوْعًا وَكَرْهًا » : خواه و ناخواه . مطیعانه یا اراده و اختیار ، و مجبورانه در آفرینش و پیدایش . این دو مصدر در معنی اسم فاعل ، یعنی طَائِعِينَ و كَارِهِينَ به کار رفته و خالد .

سوره آل عمران آیه ۸۴

متن آیه :

قُلْ آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ عَلَيَّ إِلَّا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ وَأَسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ وَمَا أُوتِيَ مُوسَى وَعِيسَى وَالنَّبِيُّونَ مِن رَّبِّهِمْ لَا نَفَرَقَ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ

ترجمه :

بگو : ایمان داریم به خدا و بدانچه بر ما و بر ابراهیم و اسماعیل و اسحاق و یعقوب و اسباط (یعنی فرزندان و نوادگان دوازده‌گانه یعقوب) نازل شده است ، و بدانچه به موسی و عیسی و سایر پیغمبران از سوی پروردگارشان داده شده است . میان هیچ یک از پیغمبرانش (در ایمان بدیشان) تفاوت نمی‌گذاریم و ما (بدین وسیله) خالصانه و خاشعانه تسلیم اوئیم .

توضیحات :
« أَسْبَاطُ » : نوادگان . قبائل . مراد از قبائل ، قبائل دوازده‌گانه بنی‌اسرائیل است (نگا : بقره / ۱۳۶ و ۶۰ ، و اعراف / ۱۶۰) .

سوره آل عمران آیه ۸۵

متن آیه :
وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ

ترجمه :
و کسی که غیر از (آئین و شریعت) اسلام ، آئینی برگزیند ، از او پذیرفته نمی‌شود ، و او در آخرت از زمره زیانکاران خواهد بود .

توضیحات :
« يَبْتَغِ » : بخواهد . طلب کند . « إِسْلَامٌ » : توحید و انقیاد . آئین اسلام .

سوره آل عمران آیه ۸۶

متن آیه :
كَيْفَ يَهْدِي اللَّهُ قَوْمًا كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ وَشَاهَدُوا أَنَّ الرَّسُولَ حَقٌّ وَجَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

ترجمه :
چگونه خداوند گروهی را رهنمونی می‌کند که بعد از ایمانشان و بعد از آن که گواهی دادند به این که پیغمبر بر حق است و معجزات و دلایل روشنی برای آنان (بر حقانیت محمد) بیامد ، کافر شدند ؟ و خدا گروه ستمکاران را هدایت نخواهد کرد .

توضیحات :
« بَيِّنَاتٌ » : دلایل روشن . معجزات .

سوره آل عمران آیه ۸۷

متن آیه :
أُولَئِكَ جَزَاءُهُمْ أَنْ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

ترجمه :
این چنین کسانی ، کیفرشان این است که لعنت خدا و فرشتگان و مردمان همه ، بر آنان باشد .

توضیحات :
« جَزَاءُهُمْ » : مبتدای دوم است .

سوره آل عمران آیه ۸۸

متن آیه :
خَالِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ

ترجمه :

در این لعن و نفرین ، جاودانه می‌مانند و عذابشان تخفیف نمی‌گردد و مهلتی بدیشان داده نخواهد شد .

توضیحات :
« وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ » : مهلتی بدیشان داده نمی‌شود و دخول آنان به دوزخ به تأخیر نمی‌افتد و عذاب ایشان بلاانقطاع خواهد بود .

سوره آل عمران آیه ۸۹

متن آیه :
إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

ترجمه :
مگر کسانی که بعد از آن ، توبه کنند و به اصلاح بپردازند (یعنی به سوی خدا برگردند و در مقام جبران گذشته برآیند ، که توبه آنان پذیرفتنی است) زیرا خداوند آمرزنده و مهربان است .

توضیحات :

...

سوره آل عمران آیه ۹۰

متن آیه :
إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ ثُمَّ أَزْدَادُوا كُفْرًا لَنْ تُقْبَلَ تَوْبَتُهُمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الضَّالُّونَ

ترجمه :
کسانی که بعد از ایمانشان کافر می‌شوند و آن گاه بر کفر می‌افزایند (و در این راه اصرار می‌ورزند) هیچ گاه توبه آنان (بعد از گذشت فرصت که از روی ناچاری یا در آستانه مرگ صورت می‌گیرد) قبول نمی‌شود و ایشان به حقیقت گمراهند .

توضیحات :

« ضَالُّونَ » : گمراهان .

سوره آل عمران آیه ۹۱

متن آیه :
إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْ أَحَدِهِمْ مِلَّةٌ الْأَرْضِ ذَهَبًا وَلَوْ افْتَدَىٰ بِهِ أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ

ترجمه :
کسانی که کفر می‌ورزند و با کفر از دنیا رخت برمی‌بندند ، اگر زمین پر از طلا باشد و (بتوانند برای بازخرید خود) آن را به عنوان فدیة بپردازند ، هرگز از هیچ کدام از آنان پذیرفته نخواهد شد . برای ایشان عذاب دردناکی است و یآوری ندارند .

توضیحات :

« مِلَّةٌ الْأَرْضِ » : پر زمین . « ذَهَبًا » : طلا . « لَوْ افْتَدَىٰ بِهِ » : اگر آن را برای رهائی خود و نجات از عذاب بدهد .

سوره آل عمران آیه ۹۲

متن آیه :
لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

ترجمه :

به نیکی (کاملی که جویای آنید و مورد پسند خدا است) دست نمی‌یابید ، مگر آن که از آنچه دوست می‌دارید (در راه خدا) ببخشید . و هر چه را ببخشید (کم یا زیاد ، بی‌ارزش یا باارزش) خدا بر آن آگاه است .

توضیحات :

« لَنْ تَنَالُوا » : نائل نمی‌گردید . دست نمی‌یابید . « بِرٌّ » : خوبی . خیر کثیر . « مَا تُنْفِقُوا » : آنچه را که می‌بخشید .

سوره آل عمران آیه ۹۳

متن آیه :
كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حَلَالًا لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ إِلَّا مَا حَرَّمَ إِسْرَائِيلُ عَلَى نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَةُ قُلْ فَاتُوا بِالْتَّوْرَةِ فَاتْلَوْهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

ترجمه :

همه غذاها بر بنی‌اسرائیل حلال بود ، جز آنچه اسرائیل (یعنی یعقوب به عللی ، یا قوم اسرائیل به سبب ارتکاب گناهان) پیش از نزول تورات بر خود حرام کرده بود . بگو : اگر راست می‌گوئید (که شریعت ابراهیم چنین چیزهایی را حرام نموده است ، برای اثبات ادعای خویش) تورات را بیاورید و آن را بخوانید .

توضیحات :

« حِلٌّ » : حلال . (نگا : مائده / ۵) . « إِسْرَائِيلُ » : یعقوب . قوم اسرائیل .

سوره آل عمران آیه ۹۴

متن آیه :
فَمَنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

ترجمه :

بنابراین کسانی که بعد از این به خدا دروغ بندند (و به ابراهیم و سایر پیغمبران پیشین ، نسبت‌های ناروا دهند) اینان ستمگرند .

توضیحات :

« إِفْتَرَىٰ » : بهم بافت . دروغ بست . نسبت ناروا داد .

سوره آل عمران آیه ۹۵

متن آیه :
قُلْ صَدَقَ اللَّهُ فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

ترجمه :

بگو : خدا راست گفته است (و همه خوراکیها بر بنی‌اسرائیل حلال بوده است) بنابراین از آئین

ابراهیم پیروی کنید که (بی‌آلایش بود و) به حق گرایش داشت و جزو مشرکان نبود .

توضیحات :

« مِلَّةٌ » : دین و آئین . « حَنِيفًا » : حَقُّرًا (نگا : بقره / ۱۲۵) .

سوره آل عمران آیه ۹۶

متن آیه :

إِنْ أَوْلَّيْتُمْ بُيُوتَ وَمُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي يَبْكَتُهُ مَبَارَكًا وَهُدًى لِّلْعَالَمِينَ

ترجمه :

نخستین خانه‌ای (از حیث قدمت و حرمت که با دست انبیاء جهت پرستش و نیایش صحیح خداوند یگانه) برای مردم بنیانگذاری گشته است ، خانه‌ای است که در مکه قرار دارد (و کعبه نام و از لحاظ ظاهر و باطن) پربرکت و نعمت است و (از آنجا که قبله‌گاه نماز مسلمانان و مکان حج آنان یعنی کنگره بزرگ سالانه ایشان است ، مایه) هدایت جهانیان است .

توضیحات :

« أَوْلَّيْتُمْ بُيُوتَ » : نخستین خانه . مراد این است نخستین خانه‌ای که برای عبادت با دست پیغمبران ساخته شده است کعبه است که ابراهیم و اسماعیل آن را ساخته‌اند و بعد از آن قرن‌ها بعد مسجدالاقصی در سال ۱۰۰۵ پیش از میلاد توسط سلیمان ساخته شد . « بَكَّةٌ » : اسمی از اسامی مکه است . « مَبَارَكًا » : پرخیر و برکت است برای حاجیان و ساکنان آنجا (نگا : بقره / ۱۲۶) . حال ضمیر مستتر در (وَضِعَ) است .

سوره آل عمران آیه ۹۷

متن آیه :

فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَّقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

در آن نشانه‌های روشنی است ، مقام ابراهیم (یعنی مکان نماز و عبادت او از جمله آنها است) . و هرکس داخل آن (حرم) شود در امان است . و حج این خانه واجب الهی است بر کسانی که توانائی (مالی و بدنی) برای رفتن بدانجا را دارند . و هرکس (حج خانه خدا را به جای نیورد ، یا اصلاً حج را نپذیرد ، و بدین وسیله) کفر ورزد (به خود زیان رسانده نه به خدا) چه خداوند از همه جهانیان بی‌نیاز است .

توضیحات :

« مَقَامُ إِبْرَاهِيمَ » : (نگا : بقره / ۱۲۵) . (مَقَامٌ) خبر است برای مبتدای محذوف ، و یا بدل از (آيَاتٌ) است . « حِجُّ » : رهسپار بیت‌الله شدن و برای انجام مناسک در آنجا ماندن . « مَنْ اسْتَطَاعَ » : (مَنْ) بدل است .

سوره آل عمران آیه ۹۸

متن آیه :

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا وَاللَّهُ شَهِيدٌ عَلَىٰ مَا تَعْمَلُونَ

ترجمه :

بگو : اي اهل كتاب ! چرا نسبت به آيات خدا (كه دال بر صدق نبوت محمد است) كفر مي ورزید (و آنها را تكذيب مي كنيد) با آن كه خدا گواه بر اعمال شما است ؟

توضیحات :
« شهید » : دانا و آگاه .

سوره آل عمران آیه ۹۹

متن آیه :
قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ مَن آمَنَ تَبْغُونَهَا عِوَجًا وَأَنتُمْ شُهَدَاءُ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ
عَمَّا تَعْمَلُونَ

ترجمه :
بگو : اي اهل كتاب ! چرا كسي را كه ايمان آورده است ، از راه خدا باز مي داريد و مي خواهيد اين راه را كج نشان دهيد ، و حال آن كه شما (از راستي و درستي اين راه) آگاهيد ؟ و خدا از آنچه مي كنيد بي خبر نيست (و پاداش شما را مي دهد) .

توضیحات :
« تَصُدُّونَ » : باز مي داريد . « تَبْغُونَهَا عِوَجًا » : آن راه را كج مي خواهيد . مراد اين است كه راه خدا را در نظر مردم كج نشان مي دهيد . « عِوَجًا » : كج . « وَأَنتُمْ شُهَدَاءُ » : همان گونه كه گواهان از حقيقت قضيه آگاهند ، شما نيز از روي كتابهاي خود از راه خدا قاطعانه آگاهيد .

سوره آل عمران آیه ۱۰۰

متن آیه :
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَطِيعُوا قَرِيبًا مِّنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ يَرُدُّوكُم بَعْدَ إِيمَانِكُمْ كَافِرِينَ

ترجمه :
اي كساني كه ايمان آورده ايد ، اگر از گروهی از كساني كه كتاب بدیشان داده شده است پيروي كنيد ، شما را پس از ايمان آوردنتان به كفر باز مي گردانند .

توضیحات :
« يَرُدُّوكُم . . . كَافِرِينَ » : شما را كافر سازند . شما را به كفر برگردانند . « كَافِرِينَ » : مفعول دوم ، يا حال است .

سوره آل عمران آیه ۱۰۱

متن آیه :
وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَأَنتُمْ تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ آيَاتُ اللَّهِ وَفِيكُمْ رَسُولُهُ وَمَن يَعْتَصِم بِاللَّهِ فَقَدِ هُدِيَ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ

ترجمه :
و چگونه بايد شما كافر شويد و حال آن كه آيات خدا بر شما فرو خوانده مي شود و پيغمبر او در ميان شما است (و نور قرآن راه را تابان و رهنمودهاي فرستاده خدا حقيقت را عيان مي دارد !) و هر كس به خدا تمسك جويد ، بيگمان به راه راست و درست (رستگاري) رهنمود شده است .

توضیحات :

« يَعْتَصِمُ » : چنگ بزند . متوسل گردد .

سوره آل عمران آیه ۱۰۲

متن آیه :
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ

ترجمه :

اي کسانی که ایمان آورده‌اید آن چنان که باید از خدا ترسید از خدا بترسید (و با انجام واجبات و دوری از منہیات گوهر تقوا را به دامن گیرید) و شما (سعی کنید غافل نباشید تا چون مرگتان به ناگاه در رسد) نمیرید مگر آن که مسلمان باشید .

توضیحات :

« لَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ » : مراد این است که انسان باید پیوسته متمسک به اسلام و مراقب اعمال خود باشد تا به ناگاه چون پیک اجل در رسید ، با ایمان استوار دار فانی را وداع گوید .

سوره آل عمران آیه ۱۰۳

متن آیه :
وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

ترجمه :

و همگی به رشته (ناگسستنی قرآن) خدا چنگ زبید و پراکنده نشوید و نعمت خدا را بر خود به یاد آورید که بدان گاه که (برای همدیگر) دشمنانی بودید و خدا میان دل‌هایتان (انس و الفت برقرار و آنها را به هم) پیوند داد ، پس (در پرتو نعمت او برای هم) برادرانی شدید ، و (همچنین شما با بت‌پرستی و شرکی که داشتید) بر لبه گودالی از آتش (دوزخ) بودید (و هر آن با فرا رسیدن مرگتان بیم فرو افتادن در آن می‌رفت) ولی شما را از آن رهانید (و به ساحل ایمان رسانید) ، خداوند این چنین برایتان آیات خود را آشکار می‌سازد ، شاید که هدایت شوید .

توضیحات :

« حَبْلِ » : ریسمان . رشته . « حَبْلِ اللَّهِ » : مراد قرآن است . « إِخْوَانًا » : جمع آخ ، برادران . « شَفَا » : لبه . « أَنْقَذَكُمْ » : شما را نجات داد .

سوره آل عمران آیه ۱۰۴

متن آیه :
وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

ترجمه :

باید از میان شما گروهی باشند که (تربیت لازم را ببینند و قرآن و سنت و احکام شریعت را بیاموزند و مردمان را) دعوت به نیکی کنند و امر به معروف و نهی از منکر نمایند ، و آنان خود رستگارانند .

توضیحات :

« وَلَتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ » : باید در میان شما جماعتی باشد که . باید ملت‌ی باشید که . « أُمَّةٌ » :
جماعت . ملت .

سوره آل عمران آیه ۱۰۵

متن آیه :
وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

ترجمه :

و مانند کسانی نشوید که (با ترك امر به معروف و نهی از منکر) پراکنده شدند و اختلاف ورزیدند
(آن هم) پس از آن که نشانه‌های روشن (پروردگارشان) به آنان رسید ، و ایشان را عذاب
بزرگی است .

توضیحات :

« بَيِّنَاتٌ » : دلایل روشن .

سوره آل عمران آیه ۱۰۶

متن آیه :
يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ فَأَمَّا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ أَكْفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا
كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ

ترجمه :

(به یاد آورید روزی را که در چنین) روزی ، روهائی سفید و روهائی سیاه می‌گردند . و اما آنان
که (به سبب انجام کارهای بد در پیشگاه پروردگارشان شرمنده و سرافکنده و بر اثر غم و اندوه)
روهایشان سیاه است (بدیشان گفته می‌شود :) آیا بعد از ایمان (فطری و اذعان به حق) خود
کافر شده‌اید ؟ ! پس به سبب کفری که می‌ورزیده‌اید عذاب را بچشید !

توضیحات :

« يَوْمٌ » : مفعول به فعل محذوفی چون (اذْكَرٌ) یا مفعول فیهِ (وَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ) است .
« تَبْيَضُّ » : سفید می‌گردد . مراد بشاشیت و شادی مؤمنان است . « تَسْوَدُّ » : سیاه می‌گردد .
مراد اندوه و ناراحتی کافران است . « ذُوقُوا » : بچشید . « بَعْدَ إِيمَانِكُمْ » : مراد ایمان فطری یا
ایمان ناشی از تبلیغ پیغمبران است .

سوره آل عمران آیه ۱۰۷

متن آیه :
وَأَمَّا الَّذِينَ أَبْيَضتْ وُجُوهُهُمْ فَفِي رَحْمَةِ اللَّهِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

ترجمه :

و اما آنان که (به سبب انجام کارهای شایسته در پیشگاه آفریدگارشان سرافرازند و سر از پای
نمی‌شناسند و بر اثر شادی و سرور) روهایشان سفید است ، در رحمت خدای غوطه‌ورند و
جاودانه در آن ماندگارند !

توضیحات :

« اَبْيَضتْ » : سفید گردید .

سوره آل عمران آیه ۱۰۸

متن آیه :
تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِلْعَالَمِينَ

ترجمه :

اینها آیات خدا هستند که (درباره پاداش نیکوکاران و پادافره بدکاران نازل شده‌اند و) مشتمل بر حق و حقیقتند ، و خداوند (هیچ گاه) ستمی برای جهانیان نمی‌خواهد .

توضیحات :

...

سوره آل عمران آیه ۱۰۹

متن آیه :
وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ

ترجمه :

(چگونه ممکن است خدا ستم کند در حالی که آفرینش و فرمانروایی و تصرف امور) آنچه در آسمانها و آنچه در زمین است از آن خدا است و کارها (ی مردمان سرانجام) به سوی خدا برگردانده می‌شود (و پاداش و پادافره هر يك را خواهد داد) .

توضیحات :

...

سوره آل عمران آیه ۱۱۰

متن آیه :
كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَوْ آمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِنْهُمُ الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ

ترجمه :

شما (ای پیروان محمد) بهترین امتی هستید که به سود انسانها آفریده شده‌اید (مادام که) امر به معروف و نهی از منکر می‌نمائید و به خدا ایمان دارید . و اگر اهل کتاب (مثل شما به چنین برنامه و آئین درخشانی) ایمان بیاورند ، برای ایشان بهتر است (از باور و آئینی که برآند . ولی تنها عده کمی) از آنان با ایمانند و بیشتر ایشان فاسق (و خارج از حدود ایمان و وظائف آن) هستند .

توضیحات :

« كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ . . . » : شما بهترین ملت هستید اگر امر به معروف و نهی از منکر داشته باشید و با جان و مال در این راه بکوشید .

سوره آل عمران آیه ۱۱۱

متن آیه :
لَنْ يَضُرَّكُمْ إِلَّا أَدَىٰ وَإِنْ يَقَاتِلْكُمْ يُوَلُّوكمُ الْأَدْبَارَ ثُمَّ لَا يُنصِرُونَ

ترجمه :

آنان هرگز نمی‌توانند به شما زیانی (ژرف و پردامنه) برسانند مگر آزار مختصری (که اثر چندانی بر جای نمی‌گذارد) و اگر با شما بجنگد پشت کرده و پای به فرار می‌نهند ، سپس یاری نمی‌شوند (و نصرت و پیروزی را فراچنگ نمی‌آورند ، مادام که شما امر به معروف و نهی از منکر داشته باشید) .

توضیحات :
« یُوَلِّوْكُمْ الْأَدْبَارَ » : به شما پشت می‌کنند و می‌گریزند .

سوره آل عمران آیه ۱۱۲

متن آیه :
ضَرَبْتُ عَلَيْهِمُ الدَّلِيلَ أَيْنَ مَا تُقِفُوا إِلَّا يَحْبِلُ مِنَ اللَّهِ وَحَبْلٌ مِنَ النَّاسِ وَبِأَوْوَا يَغْضَبُ مِنَ اللَّهِ وَضَرَبْتُ عَلَيْهِمُ الْمَسْكَنَةَ ذَلِكَ يَأْتَهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ يَا أَيَّتُهَا الَّذِينَ يَكْفُرُونَ الْأَنْبِيَاءَ يَغْيِرُ حَقَّ ذَلِكَ يَمَّا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ

ترجمه :
آنان هرکجا یافته شوند ، (مَهر) خواری بر ایشان خورده است ؛ مگر (این که از روش ناپسند خود دست بردارند و در اعمال خویش تجدیدنظر کنند و) با پیمان خدا (یعنی رعایت قوانین شریعت) و پیمان مردم (یعنی رعایت مقررات همزیستی مسالمت‌آمیز ، خویشتن را از اذیت و آزار در امان دارند و از مساوات حقوقی و قضائی برخوردار گردند) و آنان شایسته خشم خدا شده اند و (مَهر) بیچارگی بر ایشان خورده است . چرا که آنان به آیات خدا کفر می‌ورزیده‌اند و پیغمبران را به ناحق می‌کشته‌اند (و هرکس هم در هر عصر و زمانی به چنین کارهائی دست یازد و اعمال ننگین گذشتگان را بیسندد ، جزای او همین خواهد بود) . این (جرأت بر گناهان بزرگ ، ناشی از استمرار گناهان کوچک بود و) به سبب سرکشی (از فرمان خدا) و تجاوز (از حدود شریعت یزدان) می‌باشد .

توضیحات :
« ضَرَبْتُ عَلَيْهِمُ الدَّلِيلَ » : خیمه ذلت بالای سر آنان برافراشته شده است . مَهر خواری بر ایشان خورده است . « أَيْنَمَا » : هرجا . « تُقِفُوا » : یافته شوند و فراچنگ آورده شوند . « حَبْلُ اللَّهِ » : آنچه خدا بر مسلمانان واجب کرده است که در حق اهل کتاب روا دارند بدان گاه که تحت ذمه ایشان قرار می‌گیرند . « حَبْلُ النَّاسِ » : همکاری و همیاری مسلمانان با افراد ذمی . « بِأَوْوَا يَغْضَبُ مِنَ اللَّهِ » : برگشتند و خشم خدا را با خود آوردند . « مَسْكَنَةٌ » : سرکشی و مذلت . « عَصَوْا » : سرکشی کردند . « كَانُوا يَعْتَدُونَ » : تجاوز می‌کردند .

سوره آل عمران آیه ۱۱۳

متن آیه :
لَيَسُوْا سِوَاءَ مَنْ أَهْلَ الْكِتَابِ أُمَّةٌ قَائِمَةٌ يَتَّبِعُونَ آيَاتِ اللَّهِ أَنْاءَ اللَّيْلِ وَهُمْ يَسْجُدُونَ

ترجمه :
آنان همه یکسان نیستند ، گروهی از اهل کتاب (به دادگری خاسته‌اند و برحق) پابرجایند و در بخشهائی از شب - در حالی که به نماز ایستاده‌اند - آیات خدا را می‌خوانند .

توضیحات :
« سِوَاءَ » : برابر و یکسان . « أُمَّةٌ » : دسته . جماعت . « قَائِمَةٌ » : بر دین خدا ماندگار و استوار . « أَنْاءَ » : جمع (اِنُو) یا (اِنِي) ، ساعاتی از شب . پاسی از شب .

سوره آل عمران آیه ۱۱۴

متن آیه :
يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَأُولَئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ

ترجمه :

به خدا و روز رستاخیز ایمان دارند و (مردمان را) به کار نیک می‌خوانند و از کار زشت باز می‌دارند و در انجام اعمال شایسته و بایسته بر یکدیگر سبقت می‌گیرند ، و آنان از زمره صالحانند .

توضیحات :

« يُسَارِعُونَ » : بر همدیگر پیشی می‌جویند .

سوره آل عمران آیه ۱۱۵

متن آیه :
وَمَا يَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ يُكْفَرُوهُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ

ترجمه :

و آنچه از اعمال نیک انجام دهند (هدر نمی‌رود و بی‌پاداش نمی‌ماند و) از ثواب آن محروم نمی‌گردند ، و خداوند آگاه از (حال و احوال) پرهیزگاران است .

توضیحات :

« لَنْ يُكْفَرُوهُ » : در پیشگاه خدا به هیچ وجه از اجر آن محروم نمی‌شوند و کارشان بی‌مزد نمی‌ماند .

سوره آل عمران آیه ۱۱۶

متن آیه :
إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

ترجمه :

بیگمان اموال و اولاد کسانی که کفر ورزیده‌اند ، ایشان را به هیچ وجه از (کیفر و عذاب) خدا نمی‌رهاند (و کوچکترین سودی به حالشان ندارد) و آنان دوزخیانند و در آنجا جاودانه می‌مانند .

توضیحات :

« لَنْ تُغْنِيَ » : هرگز نمی‌رهاند . هرگز دفع نمی‌گرداند .

سوره آل عمران آیه ۱۱۷

متن آیه :
مَثَلٌ مَا يَنْفِقُونَ فِي هَذِهِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَثَلِ رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ أَصَابَتْ حَرْثَ قَوْمٍ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ فَأَهْلَكَتَهُمْ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

ترجمه :

مثل آنچه کافران در این جهان (در راه خوشگذرانی و جاه‌طلبی و کسب قدرت و شهرت ، و حتی

آنچه که در راه خیرات و حسنات (بذل و بخشش می‌کنند ، همانند سرمای سختی است که به کشتزار قومی اصابت کند که (با کفر و معاصی) بر خود ستم کرده‌اند ، و آن را نابود سازد . و خداوند (با هدر دادن اعمالشان) بر آنان ستم ننموده است و بلکه خودشان (با ارتکاب پلشتیها و زشتیها) به خویشان ستم روا می‌دارند .

توضیحات :

« ریح » : باد . « صِرٌّ » : سرمای سخت . « ریحٌ فیهَا صِرٌّ » : مراد باد صرصر است (نگا : حاقه / ۶ ، و فصلت ۱۶) . « حَرْتٌ » : کشتزار . « أَنْفَسَهُمْ » : مفعول مقدم (یَظْلِمُونَ) است .

سوره آل عمران آیه ۱۱۸

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بَطَانَةَ مِّنْ دُونِكُمْ لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا وَدُّوا مَا عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تَخْفَىٰ صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ إِن كُنتُمْ تَعْقِلُونَ

ترجمه :

ای کسانی که ایمان آورده‌اید ! از غیر خود محرم اسرار برنگزینید ، آنان از هرگونه شر و فساد در حق شما کوتاهی نمی‌کنند . آنان آرزوی رنج و زحمت شما را (در دل) دارند (و پیوسته در انتظار آنند . نشانه‌های) دشمنانگیز دهان آنان آشکار است ، و آنچه در دل دارند بزرگتر است (از بدسگالیهایی که ظاهر می‌سازند) . ما نشانه‌هایی را (که بتوان با آنها دشمن را از دوست باز شناخت) برای شما بیان کردیم اگر اهل عقل و درایت هستید .

توضیحات :

« بَطَانَةٌ » : محرم اسرار . « مِّنْ دُونِكُمْ » : از غیر خود . « لَا يَأْلُونَكُمْ » : تقصیر و کوتاهی نمی‌کنند . از ماده (آلا ، یا لو) . « لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا » : برای تباهی کارتان کوتاهی نمی‌کنند و بلکه به تلاش می‌ایستند . « لَا يَأْلُونَ » : قصور نمی‌کنند . ترك نمی‌کنند . « خَبَالًا » : فساد . تباهی . منصوب به نزع خافض یا تمییز است بنا به معنی اول (لَا يَأْلُونَ) ، و مفعولیه است بنا به معنی دوم آن . « مَا عَنِتُّمْ » : رنج و مشقت شما را . (مَا) مصدریه است و (عَنِتُّمْ) از ماده (عنت) به معنی مشقت است . « أَكْبَرُ » : بزرگتر و بیشتر .

سوره آل عمران آیه ۱۱۹

متن آیه :

هَآأَنْتُمْ أَوْلَاءُ يُحِبُّونَهُمْ وَلَا يُحِبُّونَكُمْ وَتُؤْمِنُونَ بِالْكِتَابِ كُلِّهِ وَإِذَا لَقُوكُمْ قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا عَضُّوا عَلَيْكُمُ الْأَنَامِلَ مِنَ الْغَيْظِ قُلْ مُوتُوا يَعْلَمُ اللَّهُ عِلْمَ يَدَاتِ الصُّدُورِ

ترجمه :

هان ! (ای مؤمنان !) این شمائید که آنان را (به خاطر قرابت یا صداقت یا مودت) دوست می‌دارید ، و ایشان شما را (به خاطر تعصب دینی خود) دوست نمی‌دارند ، و شما به همه کتابهای (آسمانی) ایمان دارید (اما آنان به کتاب آسمانی شما ایمان ندارند) . و وقتی که با شما برخورد می‌کنند (برای گول‌زدنتان ، به دروغ) می‌گویند : ایمان آورده‌ایم . اما هنگامی که تنها می‌شوید ، از شدت خشم بر شما ، سرانگشتان خود را به دندان می‌گزیند ، بگو : با (درد همین) خشمی که دارید ، بمیرید ، بیگمان خداوند از آنچه در درون سینه‌ها می‌گذرد آگاه است .

توضیحات :

« خَلَوْا » : تنها ماندند و مجلسشان از اغیار خالی شد . رفتند . « عَضُّوا » : گاز گرفتند . « أَنَامِلُ »

« : جمع اُئْمَلَةٌ ، سرانگشتان .

سوره آل عمران آیه ۱۲۰

متن آیه :
إِنْ تَمْسَسْكُمْ حَسْبَةٌ تَسُوهُمْ وَإِنْ تُصِبْكُمْ سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوا بِهَا وَإِنْ تَصِرُوا وَتَتَّقُوا لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ

ترجمه :

اگر نیکی به شما دست دهد (و نعمتی همچون پیروزی و غنیمت بهره شما گردد) ناراحت می شوند ، و اگر به شما بدی برسد ، شادمان می شوند . و اگر (در برابر اذیت و آزارشان) بردباری کنید (از دوستی با ایشان) پرهیزید ، حيله گری (و دشمنانگی خائنه) آنان به شما هیچ زیانی نمی رساند ، (چه) شکمی نیست خداوند بدانچه انجام می دهند احاطه دارد (و قادر به دفع نقشه های خائنه و نیرنگهای اهریمنانه ایشان از شما است) .

توضیحات :

« إِنْ تَمْسَسْكُمْ » : اگر به شما برسد . « لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا » : اصلاً مکر ایشان به شما زیانی نمی رساند . (شَيْئًا) مفعول مطلق است . انگار که چنین فرموده است : لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ ضَرًّا (نگا : آل عمران / ۱۴۴ ، و نساء / ۳۶) .

سوره آل عمران آیه ۱۲۱

متن آیه :

وَإِذْ غَدَوْتَ مِنْ أَهْلِكَ تُبَوِّئُ الْمُؤْمِنِينَ مَقَاعِدَ لِلْقِتَالِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

ترجمه :

(ای پیغمبر ! به یاد مؤمنان آور) زمانی را که سحرگاهان از میان خانواده خود بیرون رفتی و پایگاههای جنگی را برای مسلمانان آماده کردی (و جای تیراندازان و جای سواران و جای سائر مؤمنان را مشخص نمودی) و خداوند شنوا و دانا است (و گفتگوهایتان را می شنید و اندیشه هایتان را می دانست) .

توضیحات :

« غَدَوْتَ » : سحرگاهان بیرون رفتی ، از واژه (غَدَوَةٌ) به معنی : آغاز روز . « تُبَوِّئُ » : جایگزین می کنی . ترتیب می دهی . « مَقَاعِدَ » : جایگاهها . مفعول دوم است .

سوره آل عمران آیه ۱۲۲

متن آیه :

إِذْ هَمَّتْ طَّائِفَتَانِ مِنْكُمْ أَنْ تَفْشَلَا وَاللَّهُ وَلِيَهُمَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

ترجمه :

آن گاه که دو طائفه از شما (یعنی بنو سلمه از خزرج ، و بنو حارثه از اوس) آهنگ آن کردند که سستی ورزند (و از وسط راه بازگردند و به جهاد نپردازند) ، ولی خداوند یار آنان بود (و به ایشان کمک کرد تا از این اندیشه برگشتند) ، و مؤمنان باید تنها بر خدا توکل کنند و بس .

توضیحات :

« هَمَّتْ » : خواست . قصد کرد . « أَنْ تَفْشَلَا » : که سستی کنند . تبلی کنند .

سوره آل عمران آیه ۱۲۳

متن آیه :
وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ يَبَدِّرُ وَأَنْتُمْ أَدِلَّةٌ قَاتِقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

ترجمه :

خداوند شما را در بدر پیروز گردانید و حال آن که (نسبت به کافران) ناچیز (و از ساز و برگ اندکی برخوردار) بودید ، پس از خدا بترسید تا شکر (نعمت او را بتوانید) به جای آورید .

توضیحات :

« أَدِلَّةٌ » : جمع ذلیل ، خواران . در اینجا مراد این است که از لحاظ شماره اندک و از نظر توشه ضعیف بودید .

سوره آل عمران آیه ۱۲۴

متن آیه :
إِذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ أَلَنْ يَكْفِيَكُمْ أَنْ يُمَدِّدَ رَبُّكُمْ بِثَلَاثَةِ آلَافٍ مِّنَ الْمَلَائِكَةِ مُنزَلِينَ

ترجمه :

بدان گاه که تو به مؤمنان می‌گفتی : آیا شما را بسنده نیست که پروردگارتان با سه هزار از فرشتگان فرستاده (از سوی خویش برای آرامش خاطرتان) یاریتان کرد ؟

توضیحات :

« مُنزَلِينَ » : روانه‌شدگان . صفت (ثَلَاثَةِ آلَافٍ) یا حال (الْمَلَائِكَةِ) است .

سوره آل عمران آیه ۱۲۵

متن آیه :
بَلَىٰ إِن تَصِيرُوا وَتَتَّقُوا وَيَأْتُوكُم مِّن فَوْرِهِمْ هَذَا يُمَدِّدْكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ آلَافٍ مِّنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ

ترجمه :

آری ! (شما را بسنده است . و علاوه از آن) اگر بردباری (در کارزار) داشته باشید و پرهیزگاری کنید (از معصیت خدا و مخالفت با پیغمبر) ، و آنان (یعنی دشمنان مشرک) هم اینک بر شما تاخت آرند ، پروردگارتان (بر تعداد فرشتگان بیفزاید و) با پنج هزار فرشته یورشگر و نشانگذار ، شما را یاری کند .

توضیحات :

« مِّن فَوْرِهِمْ هَذَا » : همین الآن با سرعت . « مُسَوِّمِينَ » : یورشگران . نشانگذاران بر بدن خود یا بر مرکب خویش . مسلط‌کنندگان مؤمنان بر کافران .

سوره آل عمران آیه ۱۲۶

متن آیه :
وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ لَكُمْ وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوبُكُم بِهِ وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

ترجمه :

و خداوند آن (یاری با فرشتگان) را جز مزدهای برای (پیروزی) شما نساخت ، و برای آن کرد که

دلهاي شما بدان آرام گيرد ، و پيروي جز از جانب خداوند تواناي دانا نيست .

توضیحات :
« بشرياً » : مزده .

سوره آل عمران آيه ۱۲۷

متن آيه :
لِيَقْطَعَ طَرَفًا مِّنَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَوْ يَكْتَسِبَ غَيْرًا مِّنَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَوْ يَكْتَسِبَ غَيْرًا مِّنَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَوْ يَكْتَسِبَ غَيْرًا مِّنَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَوْ يَكْتَسِبَ غَيْرًا مِّنَ الَّذِينَ كَفَرُوا

ترجمه :
(هدف از ياريتان توسط فرشتگان آن است كه) تا گروهی از بزرگان كافران را نابود كند و يا آنان را سرکوب و خوار نمايد و با شكست و ننگ خشمگينشان سازد و نااميد برگردند (و ديگر بار آرزوي پيروي در سر نپورانند) .

توضیحات :
« لِيَقْطَعَ » : تا هلاك كند . « طَرَفًا » : جماعتي از رؤساء و اشراف . « يَكْتَسِبُ » : خوار و سرکوبشان كند . « خَائِبِينَ » : نااميدان .

سوره آل عمران آيه ۱۲۸

متن آيه :
لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ أَوْ يُعَذِّبَهُمْ فَإِنَّهُمْ ظَالِمُونَ

ترجمه :
چيزي از كار (بندگان جز اجرا فرمان يزدان) در دست تو نيست (بلكه همه امور در دست خدا است . اين او است كه) يا توبه آنان را مي پذيرد (و دلهايشان را با آب ايمان مي شويد) يا ايشان را (با كشتن و خوار داشتن در دنيا ، و عذاب آخرت) شكنته مي دهد ، چرا كه آنان ستمگرند .

توضیحات :
« لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ » : جمله معترضه اي است بين سابق و لاحق خود ، و درباره لعن و نفرين رسول (بر كافران احد ، يا قاتلان قاريان يترمعونه نازل شده است . « يَتُوبَ عَلَيْهِمْ » : عطف بر (يَكْتَسِبُ) است .

سوره آل عمران آيه ۱۲۹

متن آيه :
وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ يَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

ترجمه :
و از آن خدا است آنچه در آسمانها و زمين است . هر كه را بخواهد مي آمرزد ، و هر كه را بخواهد عذاب مي دهد ، و خدا بخشنده و مهربان است .

توضیحات :

...

سوره آل عمران آيه ۱۳۰

متن آیه :
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبَا أَضْعَافًا مُضَاعَفَةً وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

ترجمه :
ای کسانی که ایمان آورده‌اید ! ربا را دو و چند برابر نخورید ، و از خدا بترسید ، باشد که رستگار شوید .

توضیحات :
« أَضْعَافًا مُضَاعَفَةً » : دو و چند برابر . این گفته ، قیدی برای تحریم نیست ، بلکه بیان واقعیتی است که در جاهلیت بوده است و الا ربا به هر کیفیتی که باشد - مضاعف یا غیرمضاعف ، کم یا زیاد - با نص صریح قرآن حرام و مبعوض است (نگا : بقره / ۲۷۵ و ۲۷۶) . (أَضْعَافًا) حال ربا است .

سوره آل عمران آیه ۱۳۱

متن آیه :
وَ اتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ

ترجمه :
و از آتشی بپرهیزید که برای کافران (نه مؤمنان) آماده شده است .

توضیحات :
« أُعِدَّتْ » : آماده گشته است .

سوره آل عمران آیه ۱۳۲

متن آیه :
وَاطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

ترجمه :
و از خدا و پیغمبر اطاعت کنید تا که (در دنیا و آخرت) مورد رحمت و مرحمت قرار گیرید .

توضیحات :

...

سوره آل عمران آیه ۱۳۳

متن آیه :
وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ

ترجمه :
(و با انجام اعمال شایسته و بایسته) به سوی آمرزش پروردگارتان ، و بهشتی بشتابید و بر همدیگر پیشی بگیرید که بهای آن (برای مثال ، همچون بهای) آسمانها و زمین است ؛ (و چنین چیز با ارزشی) برای پرهیزگاران تهیه دیده شده است .

توضیحات :
« وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ » : بشتابید به سوی اسباب مغفرت . از قبیل توبه و عبادت . « عَرْضُ » : بها

و ارزش . پهنا . اگر عَرْض به معنی عوض و بدل یعنی بها و ارزش معنوی بهشت گرفته نشود و بلکه عرض مخالف طول باشد ، باید مراد آسمانها و زمین منظومه شمسی یا بخشی از جهان ناشناخته باشد ؛ نه همه افلاک و کرات (نگا : یونس / ۱۰۱ ، حدید / ۲۱) .

سوره آل عمران آیه ۱۳۴

متن آیه :
الَّذِينَ يَنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

ترجمه :

آن کسانی که در حال خوشی و ناخوشی و ثروتمندی و تنگدستی ، به احسان و بذل و بخشش دست می‌یازند ، و خشم خود را فرو می‌خورند ، و از مردم گذشت می‌کنند ، و (بدین وسیله در صف نیکوکاران جایگزین می‌شوند و) خداوند (هم) نیکوکاران را دوست می‌دارد .

توضیحات :

« سَرَّاءٌ » : توانگری و فراخ دستی . « ضَرَّاءٌ » : ناداری و تنگدستی . « كَاطِمِينَ » : فروخورندگان خشم و غضب . عطف بر (الَّذِينَ) است . « عَافِينَ » : عفوکنندگان . درگذرندگان .

سوره آل عمران آیه ۱۳۵

متن آیه :
وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاجِرَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرُ اللَّهُ إِلَّا اللَّهُ وَلَمْ يُصِرُوا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ

ترجمه :

و کسانی که چون دچار گناه (کبیره‌ای) شدند ، یا (با انجام گناه صغیره‌ای) بر خویشتن ستم کردند ، به یاد خدا می‌افتند (و وعده و وعید و عقاب و ثواب و جلالت و عظمت او را پیش چشم می‌دارند و پشیمان می‌گردند) و آمرزش گناهانشان را خواستار می‌شوند - و بجز خدا کیست که گناهان را ببامرزد ؟ - و با علم و آگاهی بر (زشتی کار و نهی و وعید خدا از آن) چیزی که انجام داده‌اند پافشاری نمی‌کنند (و به تکرار گناه دست نمی‌یازند) .

توضیحات :

« فَاجِرَةً » : گناه کبیره ، مانند زنا و قتل . « وَهُمْ يَعْلَمُونَ » : آنان قبح کارشان را می‌دانند . آنان می‌دانند که خداوند توبه توبه‌کاران را می‌پذیرد و بندگان خود را می‌بخشد .

سوره آل عمران آیه ۱۳۶

متن آیه :
أُولَئِكَ جَزَاءُهُمْ مَغْفِرَةٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَجَنَّاتٌ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ

ترجمه :

آن چنان پرهیزگاران پاداششان آمرزش خدایشان و باغهای (بهشتی) است که در زیر (درختان) آنها جویبارها روان است و جاودانه در آنها ماندگارند ، و این چه پاداش نیکی است که بهره کسانی می‌گردد که اهل عملند (و برابر فرمان خدا کار می‌کنند) .

توضیحات :

« خَالِدِينَ » : جاودانگان . حال (أُولَئِكَ) است . « نِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ » : بهترین پاداش برای

کسانی که برابر فرمان خدا کار می‌کنند ، بهشت است . مخصوص به مدح ، یعنی (الْجَنَّةُ) محذوف است .

سوره آل عمران آیه ۱۳۷

متن آیه :
قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ سُنَنٌ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ

ترجمه :

پیش از شما (ای مؤمنان ، درباره گذشتگان) قواعد و ضوابطی بوده است (که ثابت و تغییرناپذیر به مرحله اجرا درآمده است و امور اجتماعی بشر برابر آن چرخیده و گردیده است و همیشه هم چنین خواهد بود) پس در زمین به گردش بپردازید و بنگرید که فرجام تکذیب‌کنندگان (حق که پیوسته با باطل در جنگ است) چگونه گشته است .

توضیحات :

« خَلَتْ » : رفته است . گذشته است . « سُنَنٌ » : جمع سُنَّة ، راهها و روشها . وقایع و رخدادها . ملتها و امتهای . مراد سُنَّة الله ، یعنی نظامی است که خداوند آن را پدید آورده است و بر طبقی آن آفرینش در گردش و چرخش است . « انظروا » : بنگرید . بیندیشید . « كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ » : (كَيْفَ) خبر مقدم (كَانَ) و (عَاقِبَةُ) اسم آن است .

سوره آل عمران آیه ۱۳۸

متن آیه :
هَذَا بَيَانٌ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ

ترجمه :

این (که درباره صفات مؤمنان و قواعد و ضوابط ثابت خدا درباره گذشتگان گذشت) روشنگری است برای مردمان ، و مایه رهنمود و پندپذیری برای پرهیزگاران است .

توضیحات :

« بَيَانٌ » : روشنگری .

سوره آل عمران آیه ۱۳۹

متن آیه :
وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزِنُوا وَأَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

ترجمه :

و (از جهاد در راه خدا به سبب آنچه بر سرتان می‌آید) سست و زبون نشوید و (برای کشتگانان) غمگین و افسرده نگردید ، و شما (با تأییدات خداوندی و قوه ایمان راستین و نیروی حقی که از آن دفاع می‌کنید) برتر (از دیگران) هستید (و پیروزی و بهروزی از آن شما است) اگر که به راستی مؤمن باشید (و بر ایمان دوام داشته باشید) .

توضیحات :

« لَا تَهِنُوا » : سست و زبون نشوید . از ماده (وَهَن) . « الْأَعْلَوْنَ » : برتران . چیرگان .

سوره آل عمران آیه ۱۴۰

متن آیه :
إِن يَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِّثْلُهُ وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نَدَاوُلَهَا بَيْنَ النَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا
وَيَتَّخِذَ مِنْكُمْ شُهَدَاءَ وَاللَّهُ لَا يَحِبُّ الظَّالِمِينَ

ترجمه :

اگر به شما (در جنگ احد) جراحتی رسیده است (و به جانتان گزند و به دارائیتان زیانی وارد آمده است ، نگران و پریشان نشوید) به آن جمعیت نیز (در جنگ بدر) جراحتی همانند آن رسیده است ، و ما این روزها (ی پیروزی و شکست) را در میان مردم دست به دست می گردانیم (و گاهی بهره اینان و گاهی نصیب آنان می‌نمائیم) تا ثابت‌قدمان بر ایمان را (از سائرین) جدا سازد و مؤمنان شناخته شوند و خداوند از میان شما قربانیانی برگیرد و افتخار شهادت نصیبشان گرداند . و خداوند ستمکاران را دوست نمی‌دارد .

توضیحات :

« قَرْحٌ » : زخم . جراحت . مراد از (قَرْحٌ) اول در این آیه و آیه ۱۷۲ همین سوره ، اذیت و آزار و شکست و زیانهای است که در جنگ احد گریبانگیر مسلمانان گردید . و مراد از (قَرْحٌ) دوم ، کشت و کشتار و درد و آزار و بلاها و زیانهای است که در جنگ بدر به کافران رسید (نگا : آل عمران / ۱۶۵) . « نَدَاوُلَهَا بَيْنَ النَّاسِ » : میان مردم دست به دست می‌گردانیم ، و گاهی بدینان و گاهی بدنان می‌سپاریم . « أَيَّامٌ » : روزها . مراد از منته و اوقات است ؛ نه روزهای معمولی . « لِيَعْلَمَ اللَّهُ » : تا خدا معلوم گرداند . باید توجه داشت که خدا همیشه آگاه بوده و هست . لذا منظور از (يَعْلَمُ اللَّهُ) و عباراتی از این قبیل ، این است که علم غیبی به علم عینی تبدیل شود و خفی جلی گردد . « يَتَّخِذَ مِنْكُمْ الشُّهَدَاءَ » : تا برخی از شما را مفتخر به درجه شهادت در راه خود کند . تا به برخی از شما افتخار گواهی‌دادن بر مردم در روز رستاخیز بخشد (نگا : بقره / ۱۴۳) .

سوره آل عمران آیه ۱۴۱

متن آیه :
وَلِيَمْحَسَبَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَيَمْحَقَ الْكَافِرِينَ

ترجمه :

و تا این که خداوند مؤمنان را سره و خالص گرداند و کافران را نابود و تباه سازد .

توضیحات :

« لِيَمْحَسَبَ » : تا سره و خالصشان گرداند . تا از هر عیبی پاکشان دارد . « يَمْحَقَ » : هلاک و تباه کند .

سوره آل عمران آیه ۱۴۲

متن آیه :
أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَيَعْلَمَ الصَّابِرِينَ

ترجمه :

آیا پنداشته‌اید که شما (تنها با ادعای ایمان) به بهشت درخواهید آمد ، بدون آن که خداوند کسانی از شما را مشخص سازد که به تلاش و پیکار برخاسته‌اند ، و بدون آن که خداوند بردبارانی را متمایز گرداند (که رنجها و سختیها ، آنان را پاکیزه و آبدیده کرده باشد) .

توضیحات :

« أم » : آیا . « حَسِبْتُمْ » : گمان برده‌اید . « لَمَّا يَعْلَمَ اللَّهُ » : خداوند هنوز نشناخته باشد و جدا نساخته باشد (نگا : بقره / ۱۴۳ و آل عمران / ۱۴۰) . « يَعْلَمَ الصَّائِرِينَ » : فعل (يَعْلَمَ) منصوب است به (أَنْ) مقدر . چکیده معنی آیه این است که : به بهشت دست نخواهید یافت مگر آن گاه که آزمایش خود را بدهید و خداوند جهاد در راه خود و استقامت با دشمنان دین را از شما مشاهده کند (نگا : عنکبوت / ۲) .

سوره آل عمران آیه ۱۴۳

متن آیه :
وَلَقَدْ كُنْتُمْ تَمَنَّوْنَ الْمَوْتَ مِن قَبْلِ أَن تَلْقَوْهُ فَقَدْ رَأَيْتُمُوهُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ

ترجمه :

شما که تمنای مرگ (و شهادت در راه خدا) را داشتید پیش از آن که با آن روبرو شوید ، (هم اینک در میدان نبرد احد آماده‌اید و با شهادت یاران) مرگ را می‌بینید و شما بدان می‌نگرید ، (پس چرا به دهشت افتاده‌اید و با دیدن آنچه آرزو می‌کردید زبون و غمگین گشته‌اید ؟ !) .

توضیحات :

« كُنْتُمْ تَمَنَّوْنَ » : آرزو می‌کردید و می‌خواستید .

سوره آل عمران آیه ۱۴۴

متن آیه :
وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِن مَّاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ وَمَن يَنْقَلِبْ عَلَى عَقْبَيْهِ فَلَن يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ

ترجمه :

محمد جز پیغمبری نیست و پیش از او پیغمبرانی بوده و رفته‌اند ؛ آیا اگر او (در جنگ احد کشته می‌شد ، یا مثل هر انسان دیگری وقتی) بمیرد یا کشته شود ، آیا چرخ می‌زنید و به عقب برمی‌گردید (و با مرگ او اسلام را رها می‌سازید و به کفر و بت‌پرستی بازگشت می‌کنید) ؟ ! و هرکس به عقب بازگردد (و ایمان را رها کرده و کفر را برگزیند) هرگز کوچکترین زبانی به خدا نمی‌رساند ، (بلکه به خود ضرر می‌زند) و خدا به سپاسگزاران پاداش خواهد داد .

توضیحات :

« خَلَتْ » : رفته است . « انْقَلَبْتُمْ عَلَيَا أَعْقَابِكُمْ » : بر پاشنه‌های خود عقب‌گرد می‌کنید و چرخ می‌زنید . مراد این که : به کفر برمی‌گردید . « أَعْقَاب » : جمع عَقَب ، پاشنه‌های پا .

سوره آل عمران آیه ۱۴۵

متن آیه :
وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَن تَمُوتَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ كِتَابًا مُّؤَجَّلًا وَمَن يُرِدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَن يُرِدْ ثَوَابَ الْآخِرَةِ نُؤْتِهِ مِنْهَا وَسَنَجْزِي الشَّاكِرِينَ

ترجمه :

و هیچ کسی را نسزد که بمیرد مگر به فرمان خدا ، و خداوند وقت آن را دقیقاً در مدت مشخص و محدودی ثبت و ضبط کرده است (و در کتابی که مشتمل بر مرگ و میرها است نوشته است) . و هرکس پاداش (و کالای) دنیا را خواستار شود از آن بدو می‌دهیم ، و هر که پاداش (و متاع)

آخرت را خواهان باشد از آن بدو می‌دهیم ، و ما پاداش سپاسگزاران را خواهیم داد .

توضیحات :

« أَنْ تَمُوتَ » : اسم (كَان) است و (إِلَّا يَأْذُنُ اللَّهُ) خبر آن . « كِتَابًا مُّجَلًّا » : در کتابی نوشته است که مشتمل بر مرگ و میرها است . (نگا : تفسیرالمنتخب / ۹۳ و انعام / ۵۹) . وقت آن را دقیقاً در وقت مشخص و محدودی تعیین کرده است (نگا : فاطر / ۱۱ ، انعام / ۲ ، هود / ۱۰۴) . (كِتَابًا) : منصوب به نزع خافض یا مفعول مطلق است . تقدیر چنین می‌شود : كَتَبَ اللَّهُ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ مُّشْتَمِلٍ عَلَى الْأَحَالِ ، یا : كَتَبَ اللَّهُ ذَلِكَ كِتَابًا مُّوقِنًا يَوْفَى مَعْلُومٍ . « مُّجَلًّا » : مشتمل بر مرگ و میرها . دارای وقت معین و محدود .

سوره آل عمران آیه ۱۴۶

متن آیه :

وَكَأَيِّنْ مِنْ نَبِيٍّ قَاتَلَ مَعَهُ رِبِّيُّونَ كَثِيرٌ فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ

ترجمه :

و چه بسیار پیغمبرانی که مردان خدای فراوانی به همراه آنان کارزار می‌کرده‌اند و به سبب چیزی که در راه خدا بدانان می‌رسیده است (از قبیل : کشته‌شدن برخی از یاران و مجروح‌شدن خود و دوستان) سست و ضعیف نمی‌شده‌اند و زبونی نشان نمی‌داده‌اند (و بلکه شکیبائی می‌کرده‌اند) و خداوند شکیبایان را دوست می‌دارد .

توضیحات :

« كَاتِلٍ » : چه بسیار . « رِبِّيُّونَ » : جمع (رِبِّي) ، عالمان راسخ در علوم دینی . مردان خدا . مؤمنان مخلص . « قَاتَلَ مَعَهُ » : در رکاب یکایک آنان جنگیده‌اند . « مَا اسْتَكَانُوا » : خواری نمودند و برای دیگران کرنش نبردند . از ماده (كَان) یا از (كَوْن) .

سوره آل عمران آیه ۱۴۷

متن آیه :

وَمَا كَانَ قَوْلُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا وَثَبِّتْ أَرْجُلَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

ترجمه :

و (این عمل ایشان به هنگام سختی بود ، و در این وقت) گفتارشان جز این نبود که می‌گفتند : پروردگارا ! گناهانمان را ببخشای و از زیاده‌رویها و تندرویهایمان صرف نظر فرمای و گامهایمان را ثابت و استوار بدار و ما را بر گروه کافران پیروز بگردان .

توضیحات :

« إِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا » : مراد تجاوز از حدود و ثغور قوانین و مقررات الهی است .

سوره آل عمران آیه ۱۴۸

متن آیه :

فَاتَاهُمُ اللَّهُ ثَوَابَ الدُّنْيَا وَحَسُنَ ثَوَابِ الْآخِرَةِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

ترجمه :

پس خداوند پاداش این جهان را (با پیروز کردنشان بر دشمنان ، و فراچنگ آوردن غنیمت و کرامت و عزت) بدیشان داد ، و پاداش نیکوی آخرت را (برای آنان تضمین کرد) و خداوند نیکوکاران را دوست می‌دارد .

توضیحات :
« حَسَنَ نَوَابِ الْآخِرَةِ » : پاداش نیکوی آخرت . صفت به موصوف اضافه شده است .

سوره آل عمران آیه ۱۴۹

متن آیه :
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَطِيعُوا الَّذِينَ كَفَرُوا يَرُدُّوكُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ

ترجمه :
ای کسانی که ایمان آورده‌اید ! اگر از کافران ، فرمانبرداري کنید ، شما را به کفر برمی‌گردانند و زیان دیده (از سوی دین و ایمان به سوی کفر و حرمان) برمی‌گردید .

توضیحات :
« خَاسِرِينَ » : زیانباران . حال ضمیر (و) است .

سوره آل عمران آیه ۱۵۰

متن آیه :
بَلِ اللَّهُ مَوْلَاكُمْ وَهُوَ خَيْرُ النَّاصِرِينَ

ترجمه :
(کافران یاور شما نیستند) بلکه خدا یاور شما است و او بهترین یاوران (و بزرگترین مددکاران) است .

توضیحات :
« مَوْلِي » : سرور مُتَصَرِّف .

سوره آل عمران آیه ۱۵۱

متن آیه :
سَيُنزَلُ فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ يَمَا أَشْرَكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَمَأْوَاهُمُ النَّارُ وَيَسَّ مَثْوَى الطَّالِمِينَ

ترجمه :
در دل‌های کافران رُعب و هراسی خواهیم انداخت ، از آن‌رو که چیزهایی را انباز خدا ساخته‌اند که خداوند دلیل و برهانی (بر حقانیت آنها) فرو نفرستاده است ، و جایگاه آنان آتش (دوزخ) است ، و جایگاه ستمکاران چه بد جایگاهی است .

توضیحات :
« سُلْطَان » : حجت و برهان (نگا : نساء / ۹۱ ، ۱۴۴ ، ۱۵۳ ، انعام / ۸۱ ، اعراف / ۳۳ ، حج / ۷۱ ، روم / ۲۵) . « مَثْوِي » : اقامتگاه .

سوره آل عمران آیه ۱۵۲

متن آیه :
 وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ وَعْدَهُ إِذْ تَحُسُّونَهُمْ بِإِذْنِهِ حَتَّى إِذَا فَشِلْتُمْ وَتَنَازَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَعَصَيْتُم مِّن بَعْدِ مَا
 أَرَاكُم مَّا تَحِبُّونَ مِّنكُمْ مِّن بَرِيدٍ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَّن بَرِيدٍ الْآخِرَةَ ثُمَّ صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ لِيَبْتَلِيَكُمْ وَلَقَدْ عَفَا
 عَنْكُمْ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

و در آن هنگام که آنان را (در آغاز جنگ اُحُد) با کمک و یاری او از پای در می‌آوردید ، خداوند به وعده خود (که پیروزی بود و بر زبان پیغمبر رفته بود) با شما وفا کرد ، تا آن گاه که سستی کردید و در امر (مانند در سنگرها و رهاکردن آنجاها) به کشمکش پرداختید و اختلاف ورزیدید ، و پس از آن که آنچه را دوست می‌داشتید به شما نشان داد (که غلبه بر دشمن بود) نافرمانی کردید (و دو دسته شدید :) دسته‌ای از شما خواهان کالای دنیا (یعنی غنائم جنگ شد) و دسته‌ای خواستار آخرت (یعنی : رضایت‌الله و پاداش اخروی) گردید . پس (بر اثر فرار ، دست شما را از آنان بازداشت و از ایشان منصرفان گردانید (و بدین وسیله پیروزی شما به شکست انجامید) تا شما را بیازماید و (مؤمنان مخلص ، از دیگران ممتاز و جدا شوند . و هنگامی که پشیمان شدید) شما را بخشید ، و خداوند را بر مؤمنان نعمت و منت است .

توضیحات :

« تَحُسُّونَهُمْ » : ایشان را از پای در می‌آوردید و مستأصلیشان می‌نمائید . « إِذْنٌ » : مشیت و فرمان . « فَشِلْتُمْ » : ضعیف و پست همت شدید . « عَصَيْتُمْ » : نافرمانی و سرکشی کردید . « أَرَاكُم » : نشانتان داد . « صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ » : شما را از ایشان بازداشت . مراد این که خداوند شما را از جنگ ایشان منصرف و معونت خود را بازگرفت و شکست را بهره شما کرد .

سوره آل عمران آیه ۱۵۳

متن آیه :
 إِذْ تَصْعَدُونَ وَلَا تَلْوُونَ عَلَيَّ أَحَدٍ وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ فِي أُخْرَاكُمْ فَأَتَابَكُمْ غَمًّا يَغْمُّ لَكِيلًا تَحْزَنُوا عَلَى
 مَا فَاتَكُمْ وَلَا مَا أَصَابَكُمْ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

ترجمه :

(ای مؤمنان به یاد آورید) آن گاه را که در زمین پراکنده می‌شدید و می‌گریختید و دور می‌گشتید (از شدت بیم و هراس) در فکر کسی (جز نجات خود) نبودید ، و پیغمبر از پشت سر شما را صدا می‌زد (و می‌گفت : ای بندگان خدا ! به سوی من بیائید ، من پیغمبر خدایم ، و هرکس بر دشمن بتازد ، بهشت از آن او است . . .) . پس در برابر غم (و اندوهی که به سبب نافرمانی ، به پیغمبر چشاندید) غم (و اندوهی) به شما رساند (و غم و اندوهها یکی پس از دیگری به سوی شما روی می‌آورد) این بدان خاطر بود که دیگر برای آنچه (از غنیمت) از دست داده‌اید و بر آنچه (از هزیمت) به شما رسیده است غمگین نشوید ، و خداوند از آنچه انجام می‌دهید آگاه است .

توضیحات :

« تَصْعَدُونَ » : در زمین پراکنده می‌شوید و می‌گریزید و دور می‌گردید . از مصدر (إِصْعَاد) . فرق (إِصْعَاد) با (صُعُود) در این است که اصعاد در زمین صاف انجام می‌پذیرد ، ولی صعود در تپه‌ها و کوهها . « لَا تَلْوُونَ » : روی برنمی‌گردانید و نمی‌نگرید . « فِي أُخْرَاكُمْ » : در پشت سرتان . « فَأَتَابَكُمْ غَمًّا يَغْمُّ » : خدا سزای غمی را که با مخالفت خود به پیغمبر رسانیدید ، با غمی داد که بر اثر شکست به شما رساند . یا : خداوند غم هزیمت را بر غم جراحت شما افزود .

سوره آل عمران آیه ۱۵۴

متن آیه :

ثُمَّ أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ أَمْنَةً نُبَاسًا يُغَشِّي طَائِفَةً مِّنْكُمْ وَطَائِفَةٌ قَدْ أَهَمَّتْهُمْ أَنفُسُهُمْ يَظُنُونَ بِاللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ ظَنَّ الْجَاهِلِيَّةِ يَقُولُونَ هَل لَّنَا مِنَ الْأَمْرِ مِن شَيْءٍ قُلْ إِنَّ الْأَمْرَ كُلَّهُ لِلَّهِ يُخْفُونَ فِي أَنفُسِهِمْ مَا لَا يَبْدُونَ لَكَ يَقُولُونَ لَوْ كَان لَنَا مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ مَا قُتِلْنَا هَاهُنَا قُلْ لَوْ كُنْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ لَبَرَزَ الَّذِينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ إِلَى مَضَاجِعِهِمْ وَلِيَبْتَلِيَ اللَّهُ مَا فِي صُدُورِكُمْ وَلِيُمَحَّصَ مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

ترجمه :

سپس به دنبال این غم و اندوه ، آرامشی به گونه خواب سبکی بر شما چیره کرد که گروهی از (مؤمنان راستین) شما را فرا گرفت ، و گروه دیگری تنها در بند خود بودند و درباره خدا پندارهای نادرستی چون پندارهای زمان جاهلیت داشتند (و بر سبیل انکار) می‌گفتند : آیا چیزی از کار (پیروزی و نصرتی که پیغمبر به ما وعده داده بود) نصیب ما می‌شود ؟ بگو : همه کارها (اعم از پیروزی و شکست) در دست خدا است . (آنان در حین گفتن این سخن) در دل خود چیزهایی را پنهان می‌دارند که برای تو آشکار نمی‌سازند . (به خود) می‌گویند : اگر کار به دست ما بود (یا : اگر برابر وعده محمد ، سهمی از پیروزی داشتیم ،) در اینجا کشته نمی‌شدیم . بگو : اگر (برای جنگ بیرون نمی‌آمدید و) در خانه‌های خود هم بودید ، آنان که کشته‌شدن در سرنوشتشان بود ، به قتلگاه خود می‌آمدند و (در مسلخ مرگ کشته می‌شدند . آنچه خدا خواست - بنا به مصلحتی که خود می‌دانست - در جنگ احد شد) تا خداوند آنچه را که در سینه‌ها دارید بیازماید و تا آنچه را که در دلها دارید خالص و سره گرداند ، و خداوند بدانچه در سینه‌ها (از اسرار و رازها) است آگاه است .

توضیحات :

« أَمْنَةً » : امن . آرامش . مفعول به یا مفعول له است . « نُبَاسًا » : چرت . بدل است . « أَهَمَّتْهُمْ أَنفُسُهُمْ » : خودشان برای خودشان اهمیت دارند و خویشتن را می‌پایند و بس . « ظَنَّ الْجَاهِلِيَّةِ » : همچون گمان جاهلیت . یا : همچون گمان اهل جاهلیت . (ظن) بدل است . « هَل لَّنَا مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ » : مگر فتح و پیروزی نصیب ما می‌شود ؟ هرگز ! مگر در کار و بار خود اختیاری نداریم ؟ اگر داشتیم چنین و چنان می‌کردیم و . . . « يُخْفُونَ » : پنهان می‌دارند . « لَا يَبْدُونَ » : آشکار نمی‌کنند . « بَرَزَ » : بیرون آمد (نگا : بقره / ۲۵۰) . « مَضَاجِعَ » : جمع مَضَج ، آنجا که انسان در آن دراز می‌کشد و بر پهلو می‌افتد . مراد خوابگاه مرگ و قتلگاه است . « لِيَبْتَلِيَ اللَّهُ » : تا بیازماید . « لِيُمَحَّصَ » : تا سره و خالص سازد (نگا : بقره / ۱۴۳ و آل عمران / ۱۴۱) .

سوره آل عمران آیه ۱۵۵

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ بَعْضَ مَا كَسَبُوا وَلَقَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ

ترجمه :

آنان که در روز رویارویی دو گروه (مسلمانان و کافران در جنگ احد) فرار کردند ، بیگمان اهریمن به سبب پاره‌ای از آنچه کرده بودند (که سرکشی از فرمان خدا بود) آنان را به لغزش انداخت و خداوند ایشان را بخشید ، چرا که خداوند آمرزنده و شکیب است .

توضیحات :

« تَوَلَّوْا » : پشت کردند . روی گرداندند . « الْجَمْعَانِ » : دو گروه مؤمنان و مشرکان . « اسْتَزَلَّهُمُ »

« : آنان را به لغزش انداخت . آنان را به خطا و گناه دچار کرد .

سوره آل عمران آیه ۱۵۶

متن آیه :
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ كَفَرُوا وَقَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ إِذَا ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ أَوْ كَانُوا غَزَىٰ لَوْ كَانُوا عِنْدِيَا مَا مَاتُوا وَمَا قُتِلُوا لِيَجْعَلَ اللَّهُ ذَلِكُمْ حَسْرَةً فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ يَحْيِي وَيُمِيتُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

ترجمه :

ای کسانی که ایمان آورده‌اید ! شما همانند کافران نباشید که چون برادرانشان به مسافرتی (برای تجارت و کسب و کار) می‌رفتند (و می‌مردند) یا (در کشورهای خود یا جای دیگری) به جنگ می‌پرداختند (و کشته می‌شدند) می‌گفتند : اگر نزد ما می‌ماندند ، نمی‌مردند و کشته نمی‌شدند . (شما ای مؤمنان ! چنین سخنانی را نگوئید) تا خداوند این (گفتار و گمان) را حسرتی بر دل آنان کند . و خدا است که زنده می‌کند و می‌میراند (و زندگی و مرگ در دست او است) و خدا آنچه را که می‌کنید (چه خوب باشد و چه بد) می‌بیند .

توضیحات :

« ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ » : در زمینی مسافرت کردند . « غَزَىٰ » : جمع غازی ، جنگجویان . جهادگران . « لِيَجْعَلَ اللَّهُ ذَلِكُمْ حَسْرَةً فِي قُلُوبِهِمْ » : تا خداوند آن عقیده و باور نادرست ایشان را حسرتی در دل آنان گرداند . تا خداوند جهاد مؤمنان و دستیابی به غنیمت و فوز شهادت ایشان را مایه حسرت کافران گرداند . لام (لِيَجْعَلَ) لام عاقبت است (نگا : قصص / ۸) .

سوره آل عمران آیه ۱۵۷

متن آیه :
وَلَئِن قُتِلْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ مُتُّمْ لَمَغْفِرَةٌ مِّنَ اللَّهِ وَرَحْمَةٌ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ

ترجمه :

و اگر در راه خدا کشته شوید یا بمیرید ، مغفرت و مرحمتی (که شما را در برمی‌گیرد) بهتر از چیزهایی است که (آنان در طول عمر) جمع‌آوری می‌کنند .

توضیحات :

« لَئِن » : اگر . « قُتِلْتُمْ . . . » : فعل شرط است ، و جواب شرط محذوف است که (لَمَغْفِرَةٌ مِّنَ اللَّهِ . . .) جانشین و در معنی آن است .

سوره آل عمران آیه ۱۵۸

متن آیه :
وَلَئِن مُّتُّمْ أَوْ قُتِلْتُمْ لِإِلَى اللَّهِ تُحْشَرُونَ

ترجمه :

و اگر بمیرید یا کشته شوید (مگر نه این است که فانی نمی‌شوید و در هر دو صورت) به سوی خدا بازگردانده می‌شوید (و پاداش اعمال خوب یا بدتان داده می‌شود) .

توضیحات :

« تُحْشَرُونَ » : جمع‌آوری می‌شوید .

سوره آل عمران آیه ۱۵۹

متن آیه :
قِيمًا رَحْمَةً مِّنَ اللَّهِ لَئِن لَّهُمْ وَّلَوْ كُنْتَ فَطًّا غَلِيظًا أَلْقَيْتَ لَانَفْسًا مِّنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ

ترجمه :

از پرتو رحمت الهي است که تو با آنان (که سر از خط فرمان کشيده بودند) نرمش نمودي . و اگر درشتخوي و سنگدل بودي از پيرامون تو پراکنده مي شدند . پس از آنان درگذر و برايشان طلب آمرزش نما و در کارها با آنان مشورت و رايزني کن . و هنگامي که (پس از شور و تبادل آراء) تصميم به انجام کاري گرفتي (قاطعانه دست به کار شو و) بر خدا توکل کن ؛ چرا که خدا توکل کنندگان را دوست مي دارد .

توضیحات :

« قِيمًا رَحْمَةً مِّنَ اللَّهِ » : به سبب رحمتي که خدا آن را در دل تو به ودیعت نهاده است . (مَا) حرف زائدي است که براي تأکید ربط سبب يعني (رحمت) ، به مسبب يعني (لَئِن) به کار رفته است . « لَئِن » : نرم شدي . نرمش نمودي . « فَطًّا » : تندخو . « غَلِيظًا أَلْقَيْتَ » : سنگدل . نامهربان . « اِنْفَصُوا » : پراکنده مي شدند .

سوره آل عمران آیه ۱۶۰

متن آیه :
اِنْ يَنْصُرْكُمُ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ وَاِنْ يَخْذُلْكُمْ فَمَنْ ذَا الَّذِي يَنْصُرُكُمْ مِّنْ بَعْدِهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

ترجمه :

اگر خداوند شما را ياري کند (همان گونه که در جنگ بدر ياري کرد) هيچ کس بر شما چيره نخواهد شد ، و اگر خوارتان گرداند (و دست از ياريتان بردارد ، همان گونه که در جنگ احد چنين شد) کيست که پس از او شما را ياري دهد ؟ و مؤمنان بايد تنها بر خدا توکل کنند و بس .

توضیحات :

...

سوره آل عمران آیه ۱۶۱

متن آیه :
وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَغُلَّ وَّمَنْ يَغُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثُمَّ تُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

ترجمه :

(شما گمان کرديد ممکن است پيغمبر به شما خيانت کند ! در حالي که) هيچ پيغمبري را نسزد که خيانت کند ، و هر کس خيانت ورزد ، در روز رستاخيز آنچه را که در آن خيانت کرده است با خود (به صحنه محشر) مي آورد ، سپس به هرکسي پاداش و پادافره آنچه کرده است به تمام و کمال داده مي شود ، و بدانان ستم نخواهد شد .

توضیحات :

« يَغُلُّ » : خيانت در غنيمت کند . « غَلَّ » : خيانت در غنيمت کرد . « تُوقِيَا » : به تمام و کمال داده مي‌شود .

سوره آل عمران آيه ۱۶۲

متن آيه :
أَقْمِنَ اتَّبِعَ رِضْوَانَ اللَّهِ كَمَنْ بَاءَ يَسْخَطُ مِنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَيَتْسَلِمُ الْمَصِيرُ

ترجمه :

آيا كسي كه (با طاعت و عبادت) در پي خوشنودي خدا است ، مانند كسي است كه (با معصيت و نافرمانی) خشم خدا را نصيب خود مي‌كند ، و جا يگاه او دوزخ خواهد بود ؟ ! و دوزخ بدترين بازگشتگاه است .

توضیحات :

« اتَّبِعَ » : پيروي كرد . دنياي كرد . « رِضْوَانِ » : خوشنودي . « بَاءَ » : برگشت . « يَسْخَطُ » : خشم . « بَاءَ يَسْخَطُ مِنَ اللَّهِ » : با كوله باري از خشم خدا برگشت . مراد اين كه مورد خشم خدا قرار گرفت . « مَصِيرِ » : بازگشتگاه .

سوره آل عمران آيه ۱۶۳

متن آيه :
هُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ يَمَا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

(هر يك از) آنان (چه دينداران و چه بي‌دينان) براي خود جاه و مقام ، و جا و مكاني در پيشگاه خدا دارند (و برابر و يكسان نيستند) و خداوند مي‌بيند آنچه را كه انجام مي‌دهند (لذا درجات و دركات هر يك را برابر كردار و رفتارشان تعيين مي‌نمايد و به هر كس آن دهد كه سزد) .

توضیحات :

« هُمْ دَرَجَاتٌ » : آنان داراي منازل و مراتبي هستند . در اينجا مضاف محذوف است و مضاف‌اليه به جاي آن قرار گرفته است . تقدير چنين است : هُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ اللَّهِ .

سوره آل عمران آيه ۱۶۴

متن آيه :
لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا مِن قَبْل لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

ترجمه :

يقيناً خداوند بر مؤمنان (صدر اسلام) منت نهاد و تفضّل كرد بدان گاه كه در ميانشان پيغمبري از جنس خودشان برانگيخت . (پيغمبري كه) بر آنان آيات (كتاب خواندني قرآن و كتاب ديدني جهان) او را مي‌خواند ، و ايشان را (از عقائد نادرست و اخلاق زشت) پاكيزه مي‌داشت و بدیشان كتاب (قرآن و به تبع آن خواندن و نوشتن) و فرزاني (يعني اسرار سنت و احكام شريعت) مي‌آموخت ، و آنان پيش از آن در گمراهي آشكاري (غوطه‌ور) بودند .

توضیحات :

« بَعَثَ » : برانگيخت . فرستاد . « يَتْلُو » : مي‌خواند . در رسم‌الخط قرآني الف زائدي به دنبال

دارد . « يُزَكِّيهِمْ » : از عقائد تباه و رفتارهاي نابهنجار پاكشان مي‌دارد . « الْكِتَاب » : قرآن مجيد .
« الْحِكْمَة » : سنت مطهره .

سوره آل عمران آيه ۱۶۵

متن آيه :
أَوَلَمْ يَأْتِكُمْ مَّصِيبَةٌ قَدْ أَصَبْتُمْ مِثْلَيْهَا قُلْتُمْ أَنَّى هَذَا قُلْ هُوَ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ترجمه :

آيا (به ناله و افغان افتاده‌ايد و بي‌حال و زبون شده‌ايد) هنگامي كه مصيبيتي (در جنگ احد) به شما دست داده است (و مي‌گوئيد :) اين (كشتار و فرار) از كجا است ؟ ! و حال آن كه (در جنگ بدر) دو برابر آن ، (پيروي) كسب کرده‌ايد (و از طرف كشته و اسير گرفته‌ايد ؟ !) بگو : اين (شكست خوردن و كشته شدن) از ناحيه خودتان (و نتيجه مخالفت با رهنمودهاي رسول خدا و پيروي او حرص و آرتان) است . بيگمان خداوند بر هر چيزي توانا است (و پيروي و شكست در حيطه اختيار او است) .

توضيحات :

« أَوَلَمْ يَأْتِكُمْ » : آيا هنگامي . (أ) حرف استفهام ، (وَ) حرف عطف ، و (لَمَّا) ظرف زمان است . « أَصَابَتْكُمْ مَّصِيبَةٌ » : بلائي كه به شما رسيد كه عبارت است از كشته شدن هفتاد نفر از مسلمانان در جنگ احد . « أَصَبْتُمْ مِثْلَيْهَا » : دو برابرش به ديگران رسانده‌ايد كه عبارت است از كشتن هفتاد نفر و اسير نمودن هفتاد نفر از كافران در جنگ بدر . « أَنَّى هَذَا » : اين از كجا است ؟

سوره آل عمران آيه ۱۶۶

متن آيه :
وَمَا أَصَابَكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ فَيَاذَنَ اللَّهُ وَلِيَعْلَمَ الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

و آنچه (در جنگ احد ،) در روزي كه دو دسته (مؤمنان و كافران) با هم نبرد كردند به شما رسيد ، به فرمان خدا (و برابر اراده و قضا و قدر پروردگار) بود ، و براي اين بود كه خداوند (ايمان) مؤمنان را (به مردم) بنماياند .

توضيحات :

« الْتَقَى » : بهم رسيدند و جنگيدند (نگا : آل عمران / ۱۵۵) . « لِيَعْلَمَ الْمُؤْمِنِينَ » : تا مؤمنان راستين را از مؤمنان دروغين جدا سازد .

سوره آل عمران آيه ۱۶۷

متن آيه :
وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ نَافَقُوا وَقِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا قَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ ادْفَعُوا قَالُوا لَوْ نَعْلَمُ قِتَالًا لَاتَّبَعْنَاكُمْ هُمْ لِلْكَافِرِينَ يَوْمِئِذٍ أَقْرَبُ مِنْهُمْ لِلْإِيمَانِ يَقُولُونَ يَا فَوَاحِشَهُمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يَكْتُمُونَ

ترجمه :

و نيز براي اين بود كه (نفاق) منافقان را ظاهر گرداند . منافقاني كه چون بدیشان گفته شد : بياييد در راه خدا بجنگيد يا (دست‌كم) براي دفاع (از خود) برزميد ، گفتند : اگر مي‌دانستيم كه

جنگی واقع خواهد شد ، بیگمان از شما پیروی می‌کردیم (و شما را تنها نمی‌گذاشتیم !) آنان در آن روز (که چنین می‌گفتند) به کفر نزدیکتر بودند تا به ایمان . ایشان با دهان چیزی می‌گویند که در دلشان نیست (و گفتار و کردارشان با هم نمی‌خواند) و خداوند (از هر کس دیگری) دانایتر بدان چیزی است که پنهانش می‌دارند .

توضیحات :

« نَافِقُوا » : اظهار ایمان کردند و کفر را به دل گرفتند . « إِدْفَعُوا » : دفاع کنید و شرّ دشمن را از سر خانواده و میهن خود کوتاه کنید .

سوره آل عمران آیه ۱۶۸

متن آیه :

الَّذِينَ قَالُوا لِأَخْوَانِهِمْ وَقَعَدُوا لَوْ أَطَاعُونَا مَا قُتِلُوا قُلْ فَادْرَأُوا عَنْ أَنْفُسِكُمُ الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

ترجمه :

آنان کسانی هستند که نشستند و (از جنگ کناره‌گیری کردند و نسبت) به برادران خود گفتند : اگر از ما اطاعت می‌کردند (و حرف ما را می‌شنیدند) کشته نمی‌شدند . بگو : پس مرگ را از خود به دور دارید اگر راست می‌گویند (که می‌توان با پرهیز و حذر از دست قضا و قدر گریخت) .

توضیحات :

« قَعَدُوا » : نشستند . « إِدْرَأُوا » : به دور دارید . دفع کنید .

سوره آل عمران آیه ۱۶۹

متن آیه :

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أحيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزُقُونَ

ترجمه :

و کسانی را که در راه خدا کشته می‌شوند ، مرده مشمار ، بلکه آنان زنده‌اند و بدیشان نزد پروردگارشان روزی داده می‌شود (و چگونگی زندگی و نوع خوراک ایشان را خدا می‌داند و بس) .

توضیحات :

« لَا تَحْسَبَنَّ » : گمان مبر . به حساب میاور . « أَمْوَاتًا » : مردگان . مفعول دوم فعل (لَا تَحْسَبَنَّ) است . « أحيَاءٌ » : زندگان . خبر مبتدای محذوف است .

سوره آل عمران آیه ۱۷۰

متن آیه :

فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

ترجمه :

آنان شادمانند از آنچه خداوند به فضل و کرم خود بدیشان داده است ، و خوشحالند به خاطر کسانی که بعد از آنان مانده‌اند (و هنوز در راه خدا می‌رزمند و به فوز شهادت نائل نشده‌اند و) بدیشان نپیوسته‌اند . (شادی و سرور آنان از این بابت است که پیروزی یا شهادت در انتظار هم کیشان ایشان است و مقامات برجسته آنان را در آن جهان می‌بینند ، و می‌دانند) این که ترس و

هراسی بر ایشان نیست و آنان اندوهگین نخواهند شد . (چه نه مکروهی بر سر راه آنان در سرای باقی است ، و نه بر کاری که در سرای فانی کرده‌اند و دارائی و عزیزانی را که ترک گفته اند ، پشیمانند) .

توضیحات :
« قَرَجِينَ » : شادمانان . حال ضمیر (و) در (يَرْزُقُونَ) است . « يَسْتَبْشِرُونَ » : شادمان و خوشحالند . مزده و نوید می‌دهند (نگا : فرهنگ لسان‌العرب ، و محیط‌المحیط) .

سوره آل عمران آیه ۱۷۱

متن آیه :
يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :
شاد و خوشحالند به خاطر نعمتی که خدا بدانان داده است و فضل و کرمی که او بدیشان روا دیده است ، و خوشوقت و مسرورند از این که (می‌بینند) خداوند اجر و پاداش مؤمنان را ضائع نکرده و هدر نمی‌دهد .

توضیحات :

...

سوره آل عمران آیه ۱۷۲

متن آیه :
الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ الْفُرْحُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقُوا أَجْرٌ عَظِيمٌ

ترجمه :
کسانی که پس از (آن همه) زخم‌هایی که خوردند و جراحتهائی که برداشتند ، فرمان خدا و پیغمبر را اجابت کردند (و هنوز زخم‌های جنگ احد التیام نیافته به تعقیب مشرکان پرداختند و به سوی حمراء الأسد شتافتند و بدین وسیله کار بسیار نیکویی کردند ،) برای کسانی از آنان که (چنین کار) نیکویی کردند و (از نافرمانی خدا و رسول ترسیدند و) پرهیز نمودند ، اجر و پاداش بس بزرگی است .

توضیحات :

« اسْتَجَابُوا » : اجابت و اطاعت کردند . « قَرَحٌ » : زخم .

سوره آل عمران آیه ۱۷۳

متن آیه :
الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

ترجمه :
آن کسانی که مردمان بدیشان گفتند : مردمان (قریب برای تاختن بر شما دست به دست هم داده‌اند و) بر ضد شما گرد یکدیگر فراهم آمده‌اند ، پس از ایشان بترسید ؛ ولی (چنین تهدید و بیمی به هراسشان نیانداخت ؛ بلکه برعکس) بر ایمان ایشان افزود و گفتند : خدا ما را بس و او بهترین حامی و سرپرست است .

توضیحات :

« حَسْبُنَا » : ما را بس است . برای ما کافی است . « وَكَيْلٌ » : حامی و سرپرست . فَعِيل به معنی مَفْعُول است ، یعنی وکیل به معنی موكول می باشد .

سوره آل عمران آیه ۱۷۴

متن آیه :

فَانْقَلَبُوا بِنِعْمَةِ مَنِ اللّٰهِ وَقَضٰى لَمْ يَمْسَسْهُمْ سُوٓءٌ وَّاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللّٰهِ وَاللّٰهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ

ترجمه :

سپس آنان (برای جهاد بیرون رفتند ، ولیکن دشمنانشان را خوف و هراس برداشت و از رویارویی با چنین مؤمنانی خودداری ورزیدند ، و مسلمانان) با نعمت بزرگ (شهادت و عافیت و استقامت و بردن ثواب جهاد) و فضل و مرحمت سترگ خداوند (که با رعب و وحشت انداختن به دل دشمنان ، نصیب مسلمانان کرد و ایشان را از دست کشتار و آزار کافران رستگار کرد ، به مدینه) برگشتند ، و حال آن که هیچ گونه آسیبی بدیشان نرسید ، و رضایت خدا را خواستند (و در پی خرسندی پروردگار بودند و شایستگی بزرگواری او را پیدا کردند) و خداوند دارای فضل و کرم سترگی است .

توضیحات :

« اِنْقَلَبُوا » برگشتند . « بِنِعْمَةِ مَنِ اللّٰهِ » : به همراه نعمتی از خدا که قوت ایمان است . « فَضْلٌ » : فضل و مرحمت بزرگی که اجر عظیم است . « لَمْ يَمْسَسْهُمْ » : بدیشان نرسید .

سوره آل عمران آیه ۱۷۵

متن آیه :

اِنَّمَا ذٰلِكُمُ الشَّيْطٰنُ يُخَوِّفُ اَوْلِيَآءَهُۥ فَلَا تَخَافُوهُمۡ وَّخَافُوْنِ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ

ترجمه :

این تنها اهریمن است که شما را از دوستان خود (با پخش شایعات و سخنان بی اساس) می ترساند ، پس (از آنجا که شما به خدا ایمان دارید ، بیباک و دلیر باشید و) از آنان مترسید و از من بترسید اگر مؤمنان (راستین) هستید .

توضیحات :

« الشَّيْطَانُ » : اهریمن . مراد از آن ، انسان منافق شیطان صفتی است که این حرف را زد . « يُخَوِّفُ اَوْلِيَآءَهُۥ » : شما را از دوستان خود می ترساند . شما را یا دوستان خود می ترساند . مفعول اول (يُخَوِّفُ) محذوف است و تقدیر چنین است : يُخَوِّفُكُمْ اَوْلِيَآءَهُۥ . یا : يُخَوِّفُكُمْ يَا اَوْلِيَآءَهُۥ .

سوره آل عمران آیه ۱۷۶

متن آیه :

وَلَا يَحْزُنْكَ الَّذِيْنَ يُسَارِعُوْنَ فِي الْكُفْرِ اِنَّهُمْ لَنْ يَضُرُّوْا اللّٰهَ شَيْئًا يُرِيْدُ اللّٰهُ اَلَّا يَجْعَلَ لَهُمْ حِطًّا فِي الْاٰخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيْمٌ

ترجمه :

کسانی که در (راه) کفر بر همدیگر پیشی می گیرند (و همیشه بر کفرشان می افزایند و از بد به بدتر می گرایند) تو را غمگین نسازند ؛ چرا که آنان هیچ زبانی به خدا نمی رسانند . خداوند

می‌خواهد (ایشان را به حال خود واگذارد و) در آخرت بهره‌ای (از ثواب) برای آنان برجای نگذارد ، و (علاوه از محرومیت از ثواب) ایشان را عذاب بزرگی است .

توضیحات :

« یَسَارِعُونَ » : بر همدیگر شتاب می‌گیرند و سبقت می‌جویند . « شِئْنًا » : به هیچ وجه . اصلاً . مفعول مطلق یا منصوب به نزع خافض است و تقدیر چنین است : لَنْ يَصُرُوا اللَّهَ ضَرًّا مَا . یا : لَنْ يَصُرُوا اللَّهَ يَشِيءٌ مَا أَصْلًا . « حَطًّا » : بهره . نصیب .

سوره آل عمران آیه ۱۷۷

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ اشْتَرُوا الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ لَنْ يَصُرُوا اللَّهَ شِئْنًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

ترجمه :

بیگمان کسانی که (بهای) ایمان را می‌دهند و (کالای) کفر را می‌خرند ، هیچ زبانی به خدا نمی‌رسانند ، و ایشان را عذاب دردناکی است .

توضیحات :

« اِشْتَرُوا الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ » : مراد این است که کفر را به جای ایمان برمی‌گزینند .

سوره آل عمران آیه ۱۷۸

متن آیه :

وَلَا يَحْسِبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّمَا نُمَلِّي لَهُمْ خَيْرٌ لَّأَنفُسِهِمْ إِنَّمَا نُمَلِّي لَهُمْ لِيَزْدَادُوا إِثْمًا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ

ترجمه :

کافران (و بی‌دینانی که ایمان را داده و کفر را خریداری کرده‌اند) گمان نبرند که اگر بدیشان مهلت می‌دهیم (و وسائل رفاه دنیوی برایشان مهیا می‌داریم و بر عمرشان می‌افزائیم) به صلاح آنان است ، بلکه ما بدیشان فرصت می‌دهیم تا بر گناهان خود بیفزایند و (در آخرت به عذاب شدیدی دچار آیند . بیگمان) برای آنان عذاب خوارکننده‌ای است .

توضیحات :

« نُمَلِّي » : فرصت و مجال می‌دهیم (نگا : مؤمنون / ۵۵ و ۵۶) . « مُهِينٌ » : خوارکننده .

سوره آل عمران آیه ۱۷۹

متن آیه :

مَا كَانَ اللَّهُ لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَىٰ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ حَتَّىٰ يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُطْلِعَكُمْ عَلَى الْغَيْبِ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَجْتَبِي مِنْ رُسُلِهِ مَنْ يَشَاءُ فَأَمِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَإِنْ تَوَمَّنُوا فَتَقُوا فَلَكُمْ أَجْرٌ عَظِيمٌ

ترجمه :

(ای مؤمنان ! سنت) خدا بر این نبوده است که مؤمنان را به همان صورتی که شما هستید (و مؤمن با منافق آمیزه یکدیگر شده است و مسلمان از نامسلمان جدا نگشته است) به حال خود واگذارد . بلکه خداوند (با محک سختیها و دشواریها و فرازها و نشیبهای زندگی ، از جمله جهاد ، منافق) ناپاک را از (مؤمن) پاک جدا می‌سازد . و (همچنین سنت) بر این نبوده است که

کسی را از آفریدگان خود ، و از جمله) شما را بر غیب مطلع سازد (تا مؤمنان و منافقان را از طریق علم غیب بشناسید . زیرا این برخلاف سنت الهی است) . ولی خداوند از میان پیغمبران خود ، هر که را بخواهد برمی‌گزیند (و بر قسمتی از غیب مطلع می‌سازد ، البته بدان اندازه که برای مقام رهبری او لازم و ضروری باشد) پس به خدا و پیغمبرانش ایمان بیاورید ، و اگر ایمان بیاورید و پرهیزگار شوید ، پاداش بزرگی خواهید داشت .

توضیحات :

« لِيَذَرَ » : ترك كند . رها سازد . از ماده (وذر) . « يَجْتَبِي » : برمی‌گزیند .

سوره آل عمران آیه ۱۸۰

متن آیه :

وَلَا يَحْسِبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِمَا أَنَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لَّهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخُلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

ترجمه :

آنان که نسبت بدانچه خداوند از فضل و نعمت خود بدیشان عطاء کرده است بخل می‌ورزند (و زکات مال بدر نمی‌کنند و در راه مصالح جامعه به بذل و بخشش دست نمی‌یازند) گمان نکنند که این کار برای آنان خوب است و به سود ایشان است ، بلکه این کار برای آنان بد است و به زیان ایشان تمام می‌شود . در روز قیامت همان چیزی که بدان بخل ورزیده‌اند (و سخت بدان دل بسته‌اند و برابر قانون خدا در راه خدمت به اجتماع به کار نبرده‌اند ، و بال آنان می‌گردد و عذاب آن طوق (سنگین اسارت بر گردن) ایشان می‌گردد . (و این اموال چه در راه خدا و بندگان او انفاق شود یا نشود ، بالاخره از صاحبان آن جدا خواهد شد) و همه آنچه در آسمانها و زمین است از آن خدا است و سرانجام هم همه را به ارث خواهد برد ، (چه : در حقیقت مالک اصلی خدا است ، و این امانت چند روزی پیش ما است) و خداوند از آنچه می‌کنید آگاه است .

توضیحات :

« هُوَ خَيْرًا » : (هُوَ) ضمیر فصل است . (خَيْرًا) مفعول دوم (لَا يَحْسِبَنَّ) و مفعول اول آن (الْبَخْلُ) و مجذوف است و تقدیر چنین است : و لَا يَحْسِبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِمَا أَنَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ الْبَخْلُ خَيْرًا لَّهُمْ . « سَيُطَوَّقُونَ » : طوق گردن ایشان می‌گردد .

سوره آل عمران آیه ۱۸۱

متن آیه :

لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنِيَاءُ سَنَكْتُبُ مَا قَالُوا وَقَتْلَهُمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَنَقُولُ ذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ

ترجمه :

(با وجود این که ملک آسمانها و زمین از آن او است و همه چیز را همو به ارث می‌برد ، برخی از یهودیان از روی ریشخند گفتند : ای محمد ! خدای تو فقیر است و از ما درخواست قرض می‌کند ! بگو :) بیگمان خداوند سخن کسانی را شنید که گفتند : خدا فقیر است و ما بی‌نیازیم ! آنچه را گفتند (بر ایشان) خواهیم نوشت ، و به قتل رساندن پیامبران را به ناحق (توسط گذشتگان) ایشان (هم ثبت و ضبط خواهد شد) و بدانان خواهیم گفت : بچشید عذاب (آتش) سوزان را .

توضیحات :

« إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ » : سخن یهودیانی است که قرآن را به استهزاء می‌گرفتند و با توجه به آیه ۲۴۵

بقره (مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا . . .) چنین بی‌ادبانه دم می‌زدند . « قَتَلَهُمْ » : عطف به (مَا) است . « الْأَنْبِيَاءَ » : مفعول به مصدر (قَتَلَ) است . « الْحَرِيقِ » : سوزاندن . سوزاننده . اسم مصدری است به معنی إحراق یا فعلیل به معنی فاعل یعنی محرق است . در هر صورت مراد دوزخ است .

سوره آل عمران آیه ۱۸۲

متن آیه :

ذَلِكَ يَمَّا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ

ترجمه :

این (عذاب آتش سوزان) به خاطر چیزی است که دستهای خودتان (مرتکب آن گشته است و برایتان با انجام اعمال ناشایست) پیشاپیش فرستاده است ، و خداوند به بندگان (هرگز کمترین) ستمی روا نمی‌دارد .

توضیحات :

« ذَلِكَ » : آن عذاب . در اینجا معنی (این) دارد و مبتدا است و خبر آن جمله (يَمَّا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيكُمْ) است . « يَمَّا » : به سبب آنچه . « قَدَّمْتُمْ أَيْدِيكُمْ » : دستهایتان تقدیم داشته است . تعبیر کل با جزء است و مراد : خودتان کرده‌اید و پیشاپیش فرستاده‌اید . « لَيْسَ بِظَلَّامٍ » : کمترین ستمی روا نمی‌دارد (نگا : نساء / ۴۰) . ستم‌پیشه نیست . واژه (ظَلَّامٍ) صیغه مبالغه در کمیت است ؛ نه کیفیت ، یا صیغه نسبت است و به معنی (ظالم) ، همچون نجار منسوب به نجارة ، و حَدَادٍ منسوب به حَدَادَةٌ ، و عَطَّارٍ منسوب به عَطْر .

سوره آل عمران آیه ۱۸۳

متن آیه :

الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ عَهِدَ إِلَيْنَا أَلاَّ نُؤْمِنَ لِرَسُولٍ حَتَّىٰ يَأْتِيَنَا بِقُرْبَانٍ تَأْكُلُهُ النَّارُ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّن قَبْلِي بِالْبَيِّنَاتِ وَالَّذِي قُلْتُمْ قَلِمًا قَتَلْتُمُوهُمْ إِنَّ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

ترجمه :

آنان کسانی هستند که گفتند : خداوند از ما پیمان گرفته است (و به ما سفارش کرده است) که به هیچ پیغمبری ایمان نیاوریم ، مگر هنگامی که برای ما قربانی بیاورد و آتش (آذرخش آسمانی پیدا شود و در برابر دیدگانمان) آن را بخورد ! بگو : پیغمبرانی پیش از من دلائل روشن و چیزی را که گفتید با خود آورده‌اند (و به شما نموده‌اند) پس چرا آنان را کشته‌اید ، اگر راستگوئید ؟ !

توضیحات :

« قُرْبَانٍ » : هر نوع نیکی و خوبی‌ای که با انجام آن به خدا تقرب جویند . مصدری است مانند غُفْران و رُجْحان و به معنی اسم مفعول به کار می‌رود ، یعنی : الْمُتَقَرَّبُ بِهِ إِلَى اللَّهِ (نگا : مائده / ۲۷) . « بَيِّنَاتٍ » : معجزات .

سوره آل عمران آیه ۱۸۴

متن آیه :

فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقَدْ كُذِّبَ رَسُولٌ مِّن قَبْلِكَ جَاءُوا بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ

ترجمه :

پس اگر (این بهانه‌جویان) تو را تکذیب کردند (چیز تازه‌ای نیست و غمگین مباش) چه پیغمبران زیادی پیش از تو تکذیب شده‌اند که معجزات و دلائل روشن و کتابهای متقن و مشتمل بر مواعظ و اندرز و کتاب روشنگر (راه نجات) با خود آورده‌اند .

توضیحات :

« زبر » : جمع زَبْر ، کتاب مشتمل بر مواعظ . کتاب آسمانی داود (نگا : نساء / ۱۶۳ و انبیاء / ۱۰۵) . « کِتَاب » : مراد جنس کتاب است و شامل تورات و انجیل و صحف ابراهیم می‌گردد . عطف آن بر ما قبل خود ، عطف عام بر خاص است . « مَنیر » : روشنگر راه حق .

سوره آل عمران آیه ۱۸۵

متن آیه :

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّوْنَ أَجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَمَنْ زُحْزِحَ عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ

ترجمه :

هر کسی مزه مرگ را می‌چشد ، و بیگمان به شما پاداش و پادافره خودتان به تمام و کمال در روز رستاخیز داده می‌شود . و هرکه از آتش دوزخ به دور گردد و به بهشت برده شود ، واقعاً سعادت را فراچنگ آورده و نجات پیدا کرده است . و زندگی دنیا چیزی جز کالای فریب نیست .

توضیحات :

« نَفْسٍ » : کس . شخص . « ذَائِقَةُ » : چشنده . « تُوَفَّوْنَ » : به تمام و کمال به شما داده می‌شود . « زُحْزِحَ » : دور کرده شد . « فَازَ » : کامیاب شد . به مراد رسید . « مَتَاعُ » : کالا . « غُرُورِ » : خدعه و فریب .

سوره آل عمران آیه ۱۸۶

متن آیه :

لَتَبْلُوَنَّ فِي أَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ وَلَتَسْمَعَنَّ مِنَ الَّذِينَ آتَوْا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَذًى كَثِيراً وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ

ترجمه :

به طور مسلم از لحاظ مال و جان خود مورد آزمایش قرار می‌گیرید و حتماً از کسانی که پیش از شما بدیشان کتاب داده شده است ، و از کسانی که کفر ورزیده‌اند ، اذیت و آزار فراوانی می‌بینید (و اعمال ناشایستی و سخنان ناپایستی می‌شنوید) و اگر (در برابر آزمایش مالی و جانی) بردباری کنید و (از آنچه باید پرهیز کرد) بپرهیزید ، (کارهای شایسته همین است و) این اموری است که باید بر انجام آنها عزم را جزم کرد و در اجرای آنها کوشید .

توضیحات :

« لَتَبْلُوَنَّ » : مسلماً آزموده می‌شوید (نگا : بقره / ۱۵۵ و انبیاء / ۳۵) . « لَتَسْمَعَنَّ » : مسلماً خواهید شنید . مراد از شنیدن در اینجا دیدن و دریافتن است . « مِنَ الَّذِينَ آتَوْا الْكِتَابَ » : مراد یهودیان و مسیحیان است . « مِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا » : مراد سائر کفار است . « عَزْمُ » : مصدر است و در معنی اسم مفعول یعنی معزوم ، به معنی آنچه باید در راه رسیدن بدان به تلاش ایستاد و جدی بود ، به کار رفته است .

سوره آل عمران آیه ۱۸۷

متن آیه :
وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَتُبَيِّنَهُ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُونَهُ فَنَبَذُوهُ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ وَاشْتَرَوْا بِهِ
ثَمَنًا قَلِيلًا فَيُسَّ مَا يَشْتَرُونَ

ترجمه :
(به یاد بیاور ای پیغمبر !) آن گاه را که خداوند پیمان مؤکد (بر زبان انبیاء) از اهل کتاب گرفت
که باید کتاب (خود) را برای مردمان آشکار سازید و توضیح دهید و آن را کتمان و پنهان نسازید .
اما آنان آن را پشت سر افکندند و به بهای اندکی آن را فروختند ! چه بد چیزی را خریدند ! (آنان
باقی را با فانی معاوضه کردند !) .

توضیحات :
« مِيثَاقٍ » : عهد و پیمان . « لَتُبَيِّنَهُ » : قطعاً آن را باید بیان دارید و توضیح دهید و تفهیم کنید .
« نَبَذُوهُ » : آن را دور انداختند و نسبت بدان اهمال و سهل انگاری کردند و تعالیم آن را به کار
نبردند . « وَرَاءَ » : فراسوی . « ظُهُور » : جمع ظهر ، پشتها .

سوره آل عمران آیه ۱۸۸

متن آیه :
لَا تَحْسِبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوْا وَيُحِبُّونَ أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلَا تَحْسِبَنَّهُمْ بِمَفَازَةٍ مِنَ الْعَذَابِ
وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

ترجمه :
گمان مبر آنان که از کارهای (ناشایستی) که انجام می دهند خوشحال می شوند ، و دوست
می دارند که در برابر کارهای (نیکی) که انجام نداده اند ستایش شوند ، از عذاب (الهی) نجات
یابند و رستگار شوند . بلکه برای ایشان عذاب دردناکی است .

توضیحات :
« مَفَازَةٍ » : مصدر میمی است و بمعنی نجات و رستگاری . یا اسم مکان است و به معنی مکان
نجات و رستگاری . برکنار .

سوره آل عمران آیه ۱۸۹

متن آیه :
وَلِلَّهِ مَلِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ترجمه :
و ملک آسمانها و زمین از آن خدا است ، و خدا بر هر چیزی توانا است .

توضیحات :
« مَلِكٌ » : سلطنت و شاهی . کشور .

سوره آل عمران آیه ۱۹۰

متن آیه :
إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَبْصَارِ

ترجمه :

مسئلاً در آفرینش (عجیب و غریب و منظم و مرتب) آسمانها و زمین ، و آمد و رفت (پیاپی ، و تاریکی و روشنی ، و کوتاهی و درازی) شب و روز ، نشانه‌ها و دلائلی (آشکار برای شناخت آفریدگار و کمال و دانش و قدرت او) برای خردمندان است .

توضیحات :

« خَلَقَ » : آفرینش . آفریده . « اِخْتِلافَ » : آمد و شد . دگرگونی . « آيَاتِ » : ادله و نشانه‌های دال بر قدرت خدا . « اُولِي الْأَبَابِ » : صاحبان عقل و خرد .

سوره آل عمران آیه ۱۹۱

متن آیه :

الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ قِنَا عَذَابَ النَّارِ

ترجمه :

کسانی که خدا را ایستاده و نشسته و بر پهلوهایشان افتاده (و در همه اوضاع و احوال خود) یاد می‌کنند و درباره آفرینش (شگفت‌انگیز و دلهره‌انگیز و اسرارآمیز) آسمانها و زمین می‌اندیشند (و نقشه دلربا و ساختار حیرت‌زای آن ، شور و غوغائی در آنان برمی‌انگیزد ، و به زبان حال و قال می‌گویند) : پروردگارا ! این (دستگاه شگفت‌کائناات) را بیهوده و عبث نیافریده‌ای ؛ تو منزّه و پاکی (از دست یازیدن به کار باطل !) ، پس ما را (با توفیق بر انجام کارهای شایسته و بایسته) از عذاب آتش (دوزخ) محفوظ دار .

توضیحات :

« قِيَامًا » : جمع قائم ، ایستادگان . « قُعُودًا » : جمع قاعد ، نشستگان . « قِيَامًا وَ قُعُودًا وَ . . . الْأَرْضِ » : حال ضمیر (و) يَذْكُرُونَ بوده و بر همدیگر عطف شده‌اند . « جُنُوبِ » : جمع جنب ، پهلوها . « بَاطِلًا » : بیهوده و عبث . صفت مصدر محذوفی است و تقدیر چنین است : خَلَقًا بَاطِلًا . یا حال (هذا) است . « سُبْحَانَكَ » : پاک و منزهی تو . مفعول مطلق فعل محذوف (سَبَّحَ) . « قِنَا » : ما را محفوظ و مصون دار . از ماده (وقى) .

سوره آل عمران آیه ۱۹۲

متن آیه :

رَبَّنَا إِنَّكَ مَن تُدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ أَخْزَيْتَهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِن أَنْصَارٍ

ترجمه :

پروردگارا ! بیگمان تو هر که را (به خاطر اعمال زشتش) به آتش درآری ، به راستی خوار و زبونش کرده‌ای . و (اینان بر خود و دیگران ستم کرده‌اند و) ستمکاران را یآوری نیست .

توضیحات :

« أَخْزَيْتَهُ » : خوار و زبونش کرده‌ای .

سوره آل عمران آیه ۱۹۳

متن آیه :

رَبَّنَا إِنَّا أَمَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلإِيمَانِ أَنْ آمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَقَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ

ترجمه :

پروردگارا ! ما از منادی (بزرگوار توحید ، یعنی محمد پسر عبدالله) شنیدیم که (مردم را) به ایمان به پروردگارشان می‌خواند و ما ایمان آوردیم (و ندای او را لبیک گفتیم . اکنون که چنین است) پروردگارا ! گناهانمان را بیامرز و بدیهایمان را بیوشان و ما را با نیکان و (در مسیر ایشان) بمیران .

توضیحات :

« مُنَادِيًا » : ندادهنده . مراد پیغمبر اسلام یا قرآنی است که به ارمغان آورده است . « ذُنُوبٌ » : گناهان کبیره . « سَيِّئَاتٌ » : گناهان صغیره . « أَبْرَارٌ » : جمع بر و بار ، نیکان . « تَوَقَّأْنَا مَعَ الْأَبْرَارِ » : ما را با نیکان بمیران . مراد این است که هر چند ما نیک نیستیم ولی با این وجود ما را در سلك نیکان قرار و از زمره ایشان قلمداد فرما .

سوره آل عمران آیه ۱۹۴

متن آیه :

رَبَّنَا وَإِنَّا مَا وَعَدْتَنَا عَلَىٰ رُسُلِكَ وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ

ترجمه :

پروردگارا ! آنچه را که بر (زبان) پیغمبران خود (و به پاداش تصدیق ایشان و پیروی از آنان) به ما وعده داده‌ای ، (از قبیل : پیروزی دنیا و نعمت آخرت) به ما عطاء کن ، و در روز رستاخیز ما را (با درآوردن به دوزخ) خوار و زبون مگردان . بیگمان تو خلف وعده نخواهی کرد .

توضیحات :

« عَلَيَا رُسُلِكَ » : بر زبان پیغمبرانت . مضاف محذوف است و تقدیر چنین است : عَلَيَا أَلْسِنَةِ رُسُلِكَ . « لَا تُخْزِنَا » : خوارمان مدار و زبونمان مگردان . « مِيعَادٌ » : مصدر میمی است و به معنی وعده . یا به معنی زمان وعده است و مراد رستاخیز است .

سوره آل عمران آیه ۱۹۵

متن آیه :

فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَنِّي لَا أُضِيعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِّنْكُمْ مِّمَّنْ دَكَرَ أَوْ أَنْتَبَىٰ بَعْضُكُمْ مِّنْ بَعْضٍ فَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَأُخْرِجُوا مِن دِيَارِهِمْ وَأُوذُوا فِي سَبِيلِي وَقَاتَلُوا وَقُتِلُوا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَأُدْخِلَنَّهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ثَوَابًا مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ وَاللَّهُ عِنْدَهُ حَسَنُ الثَّوَابِ

ترجمه :

پس پروردگارشان دعای ایشان را پذیرفت و پاسخشان داد که من عمل هیچ کسی از شما را که به کار پرداخته باشد - خواه زن باشد یا مرد - ضائع نخواهم کرد . پاره‌ای از شما از پاره دیگر هستی (و همگی هم‌نوع و هم‌جنس می‌باشید) . آنان که هجرت کردند ، و از خانه‌های خود رانده شدند ، و در راه من اذیت و آزارشان رساندند ، و جنگیدند و کشته شدند ، هر آینه گناهانشان را می‌بخشم و به بهشتشان درمی‌آورم . بهشتی که رودخانه‌ها در زیر (درختان) آن روان است . این پاداشی از سوی خدا ، (ایشان را) است ، و پاداش نیکو تنها نزد خدا است .

توضیحات :

« إِسْتَجَابَ » : پذیرفت . پاسخ داد . « أَنِّي » : که من . فتحه همزه با توجه به حرف جر محذوفی است که تقدیر چنین است : فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ إِنِّي لَا أُضِيعُ . « بَعْضُكُمْ مِّنْ بَعْضٍ » : برخی از برخی دیگرید . مراد این که مرد و زن از یک جنس بوده و برتری آنان با عمل صالح است . « لَأُكَفِّرَنَّ »

« : بیگمان محو می‌گردانم و می‌زدایم . « ثَوَابًا » : مفعول مطلق فعل محذوف (لِأَثْبَتَهُمْ) است یا تمیز و یا حال (جَنَات) و . . . « حَسَنُ الثَّوَابِ » : پاداش نیکو . اضافه صفت به موصوف است .

سوره آل عمران آیه ۱۹۶

متن آیه :
لَا يَغْرَنَكُ تَقَلُّبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْيَلَادِ

ترجمه :

رفت و آمد (پیروزمندانه ، و اشتغال به کسب و کار و تجارت و بسر بردن در ناز و نعمت) کافران در شهرها ، تو را نفریبد .

توضیحات :

« لَا يَغْرَنُكَ » : تو را گول نزند . « تَقَلُّبُ » : گشت و گذار . آمد و شد (نگا : نحل / ۴۶) . غَلَطُ خوردن در ثروت و نعمت . « يَلَادٍ » : جمع بلد ، شهرها . جاها و سرزمینها .

سوره آل عمران آیه ۱۹۷

متن آیه :
مَتَاعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ مَاوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَيُنْسِ الْمِهَادُ

ترجمه :

(این) متاع ناچیزی است ، سپس (به دنبال این نعمت و قدرت ناچیز ظاهری) جایگاهشان دوزخ است ، و چه بد جایگاهی است !

توضیحات :

« مَتَاعٌ » : کالا و نعمت . تمتع و بهره‌مندی . خبر مبتدای محذوفی چون (هُوَ) است که مرجع آن (تَقَلُّبُ) است . « مَاوَا » : مکانی که سرانجام بدان پناه می‌برند (نگا : آل عمران / ۱۵۱) . « مِهَادٌ » : آرامگاه . یستر .

سوره آل عمران آیه ۱۹۸

متن آیه :
لِكِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نُزُلًا مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لِلْأَبْرَارِ

ترجمه :

ولی آنان که از (خشم) پروردگارشان (با انجام طاعات و ترک منہیات) می‌پرهیزند ، بهشت از آن ایشان است که در زیر (درختان) آن رودخانه‌ها روان است ، و جاودانه در آن می‌مانند . (تازه ، این لذائذ جسمانی) به عنوان مهمانی و پذیرائی (نخستین) از جانب خدا است ، و آنچه (از لذائذ روحانی و الطاف بیکران صمدانی) در پیشگاه یزدان است برای نیکان (بسی والاتر از آن ، و بهتر) از متاع فانی جهان) است .

توضیحات :

« نُزُلًا » : نوشیدنی و خوراکی که از مهمان در آغاز نزول ، بدان پذیرائی می‌کنند . زاد و توشه . حال (جَنَات) است .

سوره آل عمران آیه ۱۹۹

متن آیه :
وَإِن مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَمَن يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْكُمْ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْهِمْ خَاشِعِينَ لِلَّهِ لَا يَشْتُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ تَمَنَّا قَلِيلًا أُولَئِكَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

ترجمه :

برخی از اهل کتاب هستند که به خدا و بدانچه بر شما نازل شده و بدانچه بر خود آنان نازل گردیده است ، ایمان دارند . در برابر خدا فروتن بوده و آیات خدا را به بهای ناچیز (دنیا) نمی فروشند . پاداش ایشان در نزد پروردگارشان (محفوظ) است . بیگمان خداوند سریع الحساب است (و به سرعت تمام در مدتی اندک به حساب اعمال همگان رسیدگی کرده و پاداش و پادافره نیکان و بدان را بدون کم و کاست خواهد داد) .

توضیحات :

« خَاشِعِينَ » : فروتنان . حال است .

سوره آل عمران آیه ۲۰۰

متن آیه :
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

ترجمه :

ای کسانی که ایمان آورده‌اید ! (در برابر شدائد و ناملايمات) شکیبایی ورزید و (در مقابل دشمنان) استقامت و پایداری کنید و (از مرزهای مملکت خویش) مراقبت به عمل آورید و از (خشم) خدا بپرهیزید ، تا این که رستگار شوید .

توضیحات :

« صَابِرُوا » : بر دیگران در صبرکردن پیروز شوید و از آنان شکیباتر باشید . « رَابِطُوا » : مرزداري کنید و از سرزمین اسلامی خود مراقبت به عمل آورید .

سوره نساء آیه ۱

متن آیه :
يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا

ترجمه :

ای مردمان ! از (خشم) پروردگارتان بپرهیزید . پروردگاری که شما را از يك انسان بیافرید و (سپس) همسرش را از نوع او آفرید ، و از آن دو نفر مردان و زنان فراوانی (بر روی زمین) منتشر ساخت . و از (خشم) خدائی بپرهیزید که همدیگر را بدو سوگند می‌دهید ؛ و بپرهیزید از این که پیوند خویشاوندی را گسیخته دارید (و صله رحم را نادیده گیرید) ، زیرا که بیگمان خداوند مراقب شما است (و کردار و رفتار شما از دیده او پنهان نمی‌ماند) .

توضیحات :

« ناس » : توده مردم . « نَفْسٍ وَاحِدَةٍ » : مراد آدم است . « خَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا » : همسر او را از نوع او آفرید . مراد این که خداوند نخست آدم را از خاک بیافرید و بعد از او حواء را نیز از خاک خلق فرمود و از آن دو دیگر مردمان را (نگا : اعراف / ۱۸۹ و ۱۹۰ ، روم / ۲۱) . « بَثَّ » : پراکنده کرد . « تَسَاءَلُونَ يَه » : همدیگر را بدو سوگند می‌دهید . « أَرْحَامٌ » : جمع رَحِم ، قرابت و خویشاوندی . عطف بر واژه (الله) است . « رَقِيبًا » : مراقب و مواظب (نگا : احزاب / ۵۲) .

سوره نساء آیه ۲

متن آیه :

وَأَتُوا الْيَتَامَىٰ أَمْوَالَهُمْ وَلَا تَتَبَدَّلُوا الْخَيْرَ بِالْطَّيِّبِ وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَىٰ أَمْوَالِكُمْ إِنَّهُ كَانَ حُوبًا كَبِيرًا

ترجمه :

و به یتیمان اموالشان را (بدان گاه که پا به رشد گذاشتند و به حد بلوغ رسیدند) بازپس بدهید ، و اموال ناپاک (و بد خود) را با اموال پاک (و خوب یتیمان) جایجا نکنید ، و اموال آنان را با اموال خودتان (به وسیله آمیختن و یا تعویض کردن) نخورید . بیگمان چنین کاری ، گناه بزرگی است .

توضیحات :

« ءَاتُوا » : بدهید . « يَتَامَىٰ » : جمع یتیم ، یتیمان . « خَيْرَ » : ناپاک . مراد بد و حرام است . « طَيِّبٌ » : پاک . مراد خوب و حلال است . « لَا تَأْكُلُوا » : مخورید . مراد این است که از آن بهره‌مند نشوید ، به صورت نوشیدن ، خوردن ، پوشیدن ، فروختن ، و هر شکل دیگری که باشد . « إِلَيَّا » : به همراه . با . « حُوبًا » : گناه .

سوره نساء آیه ۳

متن آیه :

وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَانكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَىٰ وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَلَّا تَعْوِلُوا

ترجمه :

و اگر ترسیدید که درباره یتیمان نتوانید دادگری کنید (و دچار گناه بزرگ شوید ، از این هم بترسید که نتوانید میان زنان متعدد خود دادگری کنید و از این بابت هم دچار گناه بزرگ شوید . ولی وقتی که به خود اطمینان داشتید که می‌توانید میان زنان دادگری کنید و شرائط و ظروف خاص تعدد ازواج مهیا بود) با زنان دیگری که برای شما حلالند و دوست دارید ، با دو یا سه یا چهار تا ازدواج کنید . اگر هم می‌ترسید که نتوانید میان زنان دادگری را مراعات دارید ، به يك زن اکتفاء کنید یا با کنیزان خود (که هزینه کمتری و تکلفات سبکتری دارند) ازدواج نمائید . این (کار ، یعنی اکتفاء به يك زن ، یا ازدواج با کنیزان) سبب می‌شود که کمتر دچار کجروي و ستم شوید و فرزندان کمتری داشته باشید .

توضیحات :

« وَ إِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَىٰ » : و اگر ترسیدید که در ازدواج با یتیمان تحت سرپرستی خود نتوانید دادگری کنید ، پس با زنان دیگری که . . . یا توجه بدین معنی ، پیش از (الْيَتَامَىٰ) مضاف محذوف است که تقدیر چنین است : فِي نِكَاحِ الْيَتَامَىٰ . « أَلَّا تُقْسِطُوا » : این که دادگری نکنید . « مَا طَابَ » : زنانه که حلال باشند . زنانه را که پسندید . « مَثْنَىٰ وَ ثُلَاثَ وَ رُبَاعَ » : دو ، دو ، و سه سه ، و چهار چهار . حال است و مراد دو یا سه یا چهار است (نگا : فاطر / ۱) . « أَلَّا تَعْدِلُوا » : این که عدالت را مراعات نکنید . البته دادگری در نفقه و زناشوئی و توجه و نگاه و دیگر کارهای بیرونی که انسان بر آن توانائی دارد ؛ نه امور قلبی و درونی از قبیل عشق و محبت که از

قدرت شخص خارج است (نگا : نساء / ۱۲۹) . « وَاحِدَةً » : مفعول فعل محذوفی همچون (إنكحوا) است . « مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ » : هر اندازه از کنیزان که برایتان میسر شود . « أَلَّا تَعْلَمُوا » : این که ستم نکنید و کژی نوزید . این که عیالمند نشوید و بدین سبب فقیر گردید .

سوره نساء آیه ۴

متن آیه :

وَاتُوا النِّسَاءَ صَدَقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِن طِين لَكُمْ عَن شَيْءٍ مِّنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَّرِيئًا

ترجمه :

و مهریه‌های زنان را به عنوان هدیه‌ای خالصانه و فریضه‌ای خدایانه بپردازید . پس اگر با رضایت خاطر چیزی از مهریه خود را به شما بخشیدند ، آن را (دریافت دارید و) حلال و گوارا مصرف کنید .

توضیحات :

« صَدَقَاتٍ » : جمع صدقة ، مهریه‌ها . « نِحْلَةً » : فریضه . عطیه بلاعوض . حال (صَدَقَاتٍ) است . این واژه به معنی تدین و دینداری نیز آمده است . در این صورت مفعول‌له است . « نَفْسًا » : تمییز است . « هَنِيئًا » : گوارا و خوشایند . « مَرِيئًا » : خوشمزه و خوش‌هضم . (هَنِيئًا مَرِيئًا) : هر دو حال ضمیر (ه) در فعل (كَلُوهُ) بوده و مرجع (ه) « صَدَقَاتٍ » است . به صورت مذکر آمدن ضمیر به سبب برگشت به « شیء مذکور » یا « ذلک » است که جایگزین صدقات است (نگا : قاسمی ، التحریر و التنویر) .

سوره نساء آیه ۵

متن آیه :

وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَامًا وَارْزُقُوهُمْ فِيهَا وَاكْسُوهُمْ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا

ترجمه :

اموال کم‌خردان را که در اصل اموال شما است به خود آنان تحویل ندهید . چرا که خدایوند اموال را برایتان قوام زندگی گردانده است . از (ثمرات) آن خوراک و پوشاک ایشان را تهیه کنید و با سخنان شایسته با آنان گفتگو کنید (و ایشان را نیازارید و با ایشان بدرفتاری نکنید) .

توضیحات :

« أَمْوَالِكُمْ » : دارائیتان . مراد دارائی ایشان یعنی کم‌خردان و کودکانی است که نمی‌توانند در دارائی خود به نحو شایسته تصرف کنند . در اینجا ضمانت اجتماعی مورد نظر است و محافظت اموال سفیهان ، محافظت اموال همه ملت است . « قِيَامًا » : وسیله پایداری و مایه پابرجائی .

سوره نساء آیه ۶

متن آیه :

وَإِتْلُوا الَّتِي آمَىٰ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ فَإِن آنَسْتُمْ مِنْهُمْ رُشْدًا فَادْفَعُوا إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ وَلَا تَأْكُلُوهَا إِسْرَافًا وَبِدَارًا أَن يَكْبَرُوا وَمَن كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ وَمَن كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ فَإِذَا دَفَعْتُمْ إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ فَأَشْهَدُوا عَلَيْهِمْ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ حَسِيبًا

ترجمه :

یتیمان را (پیش از بلوغ با در اختیار قراردادن مقداری از مال و نظارت بر نحوه معامله و کارائی

ایشان در میدان زندگی ، پیوسته (بیازمائید تا آن گاه که به سن ازدواج می‌رسند . اگر از آنان صلاحیت و حسن تصرف دیدید ، اموالشان را بدیشان برگردانید ، و اموال یتیمان را با اسراف و تبذیر و با عجله و شتاب نخورید (و به خود بگوئید که) پیش از آن که بزرگ شوند (و اموال را از دست ما بازپس بگیرند آن را هرگونه که خواهیم خرج می‌کنیم ! و از سرپرستان آنان) هرکس که ثروتمند است (از دریافت اجرت سرپرستی و دست‌زدن به مال ایشان) خودداری کند ، و هرکس که نیازمند باشد به طرز شایسته (و به اندازه حق‌الزحمه خود و نیاز عرفی ، از آن) بخورد . و هنگامی که اموالشان را به خودشان (بعد از بلوغ) بازپس دادید ، بر آنان شاهد بگیرید ، و (اگرچه علاوه از گواهان ، خدا گواه است و) کافی است خدا حسابرس و مراقب باشد .

توضیحات :

« اِبْتَلُوا » : بیازمائید . « اَنْتُمْ » : درك کردید و فهمیدید . « رُشِدًا » : شعور ضبط اموال و حسن تصرف . لیاقت و کارائی . « يَدَارًا » : شتابگرانه . (اِسْرَافًا وَ يَدَارًا) : مفعول‌له بوده و یا حال بشمارند ، یعنی : لا تَأْكُلُوهَا مَسْرُفِينَ وَ مِبَادِرِينَ كِبْرَهُمْ . « فَلَيسْتَ عَفِيفٌ » : پاکدامنی کنید و به مقدار اندك قناعت کند . خودداری کند . « بِالْمَعْرُوفِ » : به گونه شایسته . برابر عرف محل . « اَشْهَدُوا » : گواه بگیرید . « كَفَيَا بِاللَّهِ حَسِيبًا » : حرف باء زائد است و الله فاعل و حَسِيبًا حال یا تمییز است . « حَسِيبًا » : حسابرس . مراقب .

سوره نساء آیه ۷

متن آیه :

لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا

ترجمه :

برای مردان و برای زنان از آنچه پدر و مادر و خویشاوندان از خود به جای می‌گذارند سهمی است ، خواه آن ترکه کم باشد و یا زیاد . سهم هر يك را خداوند مشخص و واجب گردانده است (و تغییرناپذیر است) .

توضیحات :

« اَقْرَبُونَ » : نزدیکان و خویشان . « نَصِيبًا » : سهم . بهره . مفعول فعل مقدری است ، یعنی : جَعَلَ اللهُ لَهُمْ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا . « مَّفْرُوضًا » : واجب و مشخص .

سوره نساء آیه ۸

متن آیه :

وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُو الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينُ فَارْزُقُوهُمْ مِنْهُ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا

ترجمه :

و هرگاه خویشاوندان (فقیر شخص مرده) و یتیمان و مستمندان (غیر خویشاوند) بر تقسیم (ارث) حضور پیدا کردند ، چیزی از آن اموال را بدانان بدهید و به گونه زیبا و شایسته با ایشان سخن بگوئید (و از آنان دلجوئی و معذرت‌خواهی کنید) .

توضیحات :

« فَرَزُقُوهُمْ مِنْهُ » : مراد این است که اگر ورثه همه کیارند ، پیش از تقسیم ، و اگر کیار و صیغارند ، پس از تقسیم ، از قسمت کیار چیزی بدیشان بدهید . « مَعْرُوفًا » : پسندیده . زیبا .

سوره نساء آیه ۹

متن آیه :

وَلْيَخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكَوْا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَةً ضِعَافًا خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا

ترجمه :

بر مردم لازم است (که بر یتیمان ستم نکنند و) بترسند از این که انگار خودشان دارند می‌میرند و فرزندان درمانده و ناتوانی از پس خود بر جای می‌گذارند و نگران حال ایشان می‌باشند (که آیا دیگران درباره آنان چه روا می‌دارند ؟ پس هم اینک آنچه از مردم انتظار دارند که در حق فرزندان‌شان انجام دهند ، خودشان در حق یتیمان مردم روا دارند و پال مهر و محبت بر سر نوباوگان بی‌پناه بکشند) . پس از خدا بترسند و با یتیمان با متانت و محبت سخن بگویند .

توضیحات :

« مِنْ خَلْفِهِمْ » : از پس خود . « ضِعَافًا » : جمع ضعیف ، کوچک و درمانده .

سوره نساء آیه ۱۰

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا

ترجمه :

بیگمان کسانی که اموال یتیمان را به ناحق و ستمگرانه می‌خورند ، انگار آتش در شکم‌های خود (می‌ریزند و) می‌خورند . (چرا که آنچه می‌خورند سبب دخول ایشان به دوزخ می‌شود) و (در روز قیامت) با آتش سوزانی خواهند سوخت .

توضیحات :

« ظُلْمًا » : حال ، تمیز ، مفعول‌له ، و مفعول مطلق می‌تواند باشد . « سَيَصْلَوْنَ » : خواهند سوخت . داخل خواهند شد . این فعل با حرف باء و بدون آن متعدی است . « سَعِيرًا » : آتش برافروخته . فَعِيل به معنی مَفْعُول است .

سوره نساء آیه ۱۱

متن آیه :

يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ فَإِنْ كُنَّ نِسَاءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ وَإِنْ كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ وَلِأَبَوَيْهِ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا السُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ إِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ وَوَرِثَهُ أَبَوَاهُ فَلِأُمِّهِ الثُّلُثُ فَإِنْ كَانَ لَهُ إِخْوَةٌ فَلِأُمِّهِ السُّدُسُ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَا أَوْ دِينَ آبَاؤِكُمْ وَأَبْنَاؤِكُمْ لَا تَدْرُونَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ لَكُمْ نَفَعًا فَرِيضَةٌ مِنَ اللَّهِ إِنْ اللَّهُ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا

ترجمه :

خداوند درباره (ارث بردن) فرزندان (و پدران و مادراتان) به شما فرمان می‌دهد و بر شما واجب می‌گرداند که (چون مردید و دخترانی و پسرانی از خود به جای گذاشتید) بهره یک مرد به اندازه بهره دو زن است . اگر فرزندان همه دختر بودند و تعدادشان (دو و یا) بیشتر از دو بود ، دو سوم ترکه بهره ایشان است ، و اگر ورثه تنها یک دختر باشد ، نصف ترکه از آن او است ، (و چه ورثه یک دختر و چه بیشتر باشند ، باقیمانده ترکه متعلق به سایر ورثه بر حسب استحقاق است) . اگر مرده دارای فرزند و پدر و مادر باشد ، به هر یک از پدر و مادر یک ششم ترکه می‌رسد (و باقیمانده بین فرزندان او به ترتیب سابق تقسیم می‌گردد) . و اگر مرده دارای فرزند (یا نوه) نباشد و تنها پدر و مادر از او ارث ببرند ، یک سوم ترکه به مادر می‌رسد (و باقیمانده از

آن پدر خواهد بود) . اگر مرده (علاوه از پدر و مادر) برادرانی (یا خواهرانی ، از پدر و مادر یا از یکی از آن دو) داشته باشد ، به مادرش يك ششم می‌رسد . (همه این سهام مذکور) پس از انجام وصیته است که مرده می‌کند و بعد از پرداخت وامی است که بر عهده دارد (و پرداخت وام مقدم بر انجام وصیت است) . شما نمی‌دانید پدران و مادران و فرزندان کدام يك برای شما سودمندترند . (خیر و صلاح در آن چیزی است که خدا بدان دستور داده است) . این فریضه الهی است و خداوند دانا (به مصالح شما) و حکیم است (در آنچه بر شما واجب نموده است)

توضیحات :

« حَظَّ » : بهره . سهم . « لا تَدْرُونَ » : نمی‌دانید . نمی‌فهمید . « إِخْوَةٌ » : جمع اخ ، برادران . واژه (إِخْوَةٌ) در اینجا و در (نساء / ۱۷۶ ، یوسف / ۵ ، ۷ ، ۵۸ ، ۱۰۰ ، و حجرات / ۱۰) از راه تغلیب بر (أَخَوَاتٌ) یعنی خواهران نیز اطلاق شده است . « نَفْعًا » : تمییز است . « قَرِیضَةٌ » : مفعول مطلق است و تقدیر چنین است : قَرَضَ اللَّهُ ذَٰلِكَ قَرِیضَةً . یا حال است و مصدر به معنی اسم مفعول یعنی (مفروضه) آمده است .

سوره نساء آیه ۱۲

متن آیه :

وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ أَزْوَاجُكُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُنَّ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمْ الرِّبْعُ مِمَّا تَرَكَنَّ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوَصِّينَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ وَلَهُنَّ الرِّبْعُ مِمَّا تَرَكَتُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثَّمَنُ مِمَّا تَرَكَتُمْ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ تُوَصَّوْنَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ وَإِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ كَلَالَةً أَوْ امْرَأَةٌ وَلَهُ أَخٌ أَوْ أُخْتٌ فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا السُّدُسُ فَإِنْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثُّلُثِ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصَى بِهَا أَوْ دَيْنٍ غَيْرِ مُضَارٍّ وَصِيَّةً مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ

ترجمه :

و برای شما نصف دارائی به جای مانده همسرانتان است ، اگر فرزندی (از شما یا از دیگران و یا نوه یا نوادگانی) نداشته باشند (و باقی ترکه ، برابر آیه قبلی ، به فرزندانشان و پدران و مادرانشان تعلق می‌گیرد) و اگر فرزندی داشته باشند ، سهم شما يك چهارم ترکه است (و باقیمانده ترکه به ذوی‌الفروض و عصبه ، یا ذوی‌الارحام یا بیت‌المال می‌رسد . به هر حال چه فرزندی نداشته باشند و چه فرزندی داشته باشند) پس از انجام وصیته است که کرده‌اند و پرداخت وامی است که بر عهده دارند (و پرداخت وام بر انجام وصیت مقدم است) . و برای زنان شما يك چهارم ترکه شما است اگر فرزندی (یا نوه و نوادگانی از آنان یا از دیگران) نداشته باشید . (اگر همسر يك نفر باشد ، يك چهارم را تنها دریافت می‌دارد ، و اگر دو همسر و بیشتر باشند ، يك چهارم به طور مساوی میانشان تقسیم می‌گردد . باقیمانده ترکه به خویشاوندان و وابستگان به ترتیب استحقاق می‌رسد) . و اگر شما فرزندی (یا نوه و نوادگانی) داشتید ، سهمیه همسرانتان يك هشتم ترکه بوده (و بقیه ترکه به فرزندان و پدران و مادرانتان - همان گونه که ذکر شد - می‌رسد . البته) پس از انجام وصیته است که می‌کنید و بعد از وامی است که بر عهده دارید . و اگر مردی یا زنی به گونه کلاله ارث از آنان برده شد (و فرزند و پدری نداشته باشند) و برادر (مادری) یا خواهر (مادری) داشتند ، سهم هر يك از آن دو ، يك ششم ترکه است (و فرقی میان آن دو نیست) و اگر بیش از آن (تعداد ، یعنی يك برادر مادری و يك خواهر مادری) بودند ، آنان در يك سوم با هم شریکند (و به طور یکسان يك سوم را میان خود تقسیم می‌کنند . البته این هم) پس از انجام وصیته است که بدان توصیه شده است و یا پرداخت وامی است که بر عهده مرده است . وصیت و وامی که (به بازماندگان) زیان نرساند (یعنی وصیت از بیش از يك سوم نباشد و مرده از روی غرض اقرار به وامی نکند که بر عهده او نیست ، و یا صرف نظر از وامی نکند که بر دیگران دارد . . .) . این سفارش خدا است و خدا

دانا (به آن چیزی است که به نفع شما است و آگاه از نیات وصیت‌کنندگان می‌باشد) و شکبیا است (و شتابی در عقاب شما ندارد ؛ چرا که چه بسا پشیمان شوید و به سویش برگردید) .

توضیحات :

« یورث » : از او ارث برده می‌شود . ثلاثی مجرد است و متعدی به (مِنْ) محذوف است و تقدیر آن چنین است : یورث منه . « کَلَالَةً » : کسی که می‌میرد و پدر و فرزند نداشته باشد . وارثی که پدر یا فرزند مرده نباشد . حال برای ضمیر فعل (یورث) است . « إِمْرَأَةً » : زن . عطف بر (رَجُلٍ) است . « لَهُ » : ضمیر (هُ) به صورت مفرد ذکر شده است چون معطوف بعد از حرف (أَوْ) قرار گرفته است و (أَوْ) برای یکی از دو طرف است . همچنین در مواردی که معطوف و معطوف‌علیه در میان است می‌توان ضمیر را با توجه به هر یک از آن دو برگزید و در اینجا از راه تغلیب و با توجه به معطوف‌علیه ضمیر مفرد مذکر غائب به کار رفته است . « غَيْرِ مَضْرُوعٍ » : غیر زیان‌رسان . واژه (غیر) حال نائب فاعل مستتر در فعل (یوصی) است . « أَخٌ أَوْ أُخْتٌ » : مراد برادر مادری یا خواهر مادری است . « وَصِيَّةٌ » : مفعول مطلق است و تقدیر چنین است : یوصیکم الله یدلک وصیة . « حَلِيمٌ » : شکبیا . از زمره اسماء الله است و یعنی : خداوند در عقوبت شتاب روا نمی‌دارد .

سوره نساء آیه ۱۳

متن آیه :

تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

ترجمه :

این (احکام راجع به یتیمان و وصیت و سهام موارث) حدود خدا (در میان حق و باطل) است و (آنها را محترم بشمارید و از آنها درنگ‌زدید و بدانید که) هرکس از خدا و پیغمبرش (در آنچه بدان دستور داده‌اند) اطاعت کند ، خدا او را به باغ‌های (بهشت) وارد می‌کند که در آنها رودبارها روان است و (چنین کسانی) جاودانه در آن می‌مانند و این پیروزی بزرگی است .

توضیحات :

« خَالِدِينَ فِيهَا » : جاودانگانند در بهشت . حال است برای ضمیر (هُ) در فعل (يُدْخِلْهُ) که مرجع آن (مَنْ) است و (خَالِدِينَ) با توجه به معنی (مَنْ) جمع آمده است .

سوره نساء آیه ۱۴

متن آیه :

وَمَنْ يُعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ

ترجمه :

و آن کس که از خدا و پیغمبرش نافرمانی کند و از مرزهای (قوانین) خدا درگذرد ، خداوند او را به آتش (عظیم دوزخ) وارد می‌گرداند که جاودانه در آن می‌ماند و (علاوه از آن) او را عذاب خوارکننده‌ای است .

توضیحات :

« خَالِدًا » : جاودانه ؛ حال است برای ضمیر (هُ) در (يُدْخِلْهُ) که با توجه به لفظ (مَنْ) مفرد بیان شده است . « مهین » : خوارکننده .

سوره نساء آیه ۱۵

متن آیه :
وَاللَّائِي يَأْتِينَ الْفَاحِشَةَ مِنْ نِسَائِكُمْ فَاَسْتَشِيهُدُوْا عَلَيْهِنَّ اَرْبَعَةً مِّنْكُمْ فَاِنْ شَهِدُوْا فَاَمْسِكُوهُنَّ فِي الْبُيُوْتِ حَتَّىٰ يَتَوَقَّاهِنَّ الْمَوْتُ اَوْ يَجْعَلَ اللّٰهُ لِهِنَّ سَبِيْلًا

ترجمه :
و کسانی که از زنان شما مرتکب زنا می‌شوند ، چهار نفر از (مردان عادل) خودتان را به عنوان شاهد بر آنان به گواهی طلبید ، پس اگر گواهی دادند ، آنان را در خانه‌های (خود برای حفظ ایشان و دفع هرگونه شر و فساد) نگاه دارید تا مرگشان فرا می‌رسد یا این که خداوند راهی را برای (زندگی پاک و درست ، یا عقوبت) آنان (با ازدواج یا توبه ، یا وضع حکم دیگری) باز می‌کند .

توضیحات :
« فَاِحْشَةً » : زنا . برخی فاحشه را در اینجا به معنی سیحاق دانسته‌اند و آن عبارت است از این که دو زن فرج خود را به هم بمالند (نگا : المصحف المیسر : عبدالجلیل عیسی ، صفحه ۱۰۱) .
« يَتَوَقَّاهِنَّ الْمَوْتُ » : مرگ آنان را در می‌یابد . « اَوْ يَجْعَلَ . . . سَبِيْلًا » : این راه را سوره نور آیه دو ، مشخص کرده است .

سوره نساء آیه ۱۶

متن آیه :
وَالَّذَانَ يَأْتِيَانَهَا مِنْكُمْ فَاَذُوهُمَا فَاِنْ تَابَا وَاَصْلَحَا فَاَعْرَضُوْا عَنْهُمَا اِنَّ اللّٰهَ كَانَ تَوَّابًا رَّحِيْمًا

ترجمه :
و مرد و زنی که از شما زنا می‌کنند (و متزوج نمی‌باشند) آنان را بیازارید (و بعد از شهادت چهار نفر مرد عادل ، توبیخشان ننمائید) . ولی اگر توبه کردند (و از کرده خود پشیمان شدند) و به اصلاح (حال و تغییر احوال خود) پرداختند ، دست از آنان بردارید (و نه با گفتار و نه با کردار ، ایشان را به دنبال عقوبت و شکنجه لازم نیازارید و گذشته را به یادشان نیارید ؛ چرا که) بیگمان خداوند بسیار توبه‌پذیر و مهربان است .

توضیحات :
« الَّذِينَ » : مرد و زنی که . در اینجا از راه تغلیب موصول مذکر به کار رفته است . برخی آن را : (دو مردی که باهم عمل لواط انجام داده‌اند) معنی کرده‌اند . « اَذُوهُمَا » : آن دو را شکنجه کنید . در آغاز اسلام ، کمیت و کیفیت تعزیر به امت اسلامی واگذار شده بود ، ولی بعدها حدود و ثغور آن با آیه دوم سوره نور و با حدیث نبوی مشخص گردید ، و عقاب زن و مرد سنگسار ، و عقاب پسر و دختر صد تازیانه و یک سال تبعید تعیین شد (نگا : تفسیرالمراغی ، جلد دوم ، صفحه ۲۰۶) . « اَعْرَضُوا عَنْهُمَا » : از آنان دست بردارید . یادآوری : گروهی از محققان ، آیه‌های ۱۵ و ۱۶ سوره نساء را منسوخ می‌دانند ، و گروه دیگری آنها را منسوخ نمی‌دانند و آیه ۱۵ را مربوط به حکم سیحاق و آیه ۱۶ را مربوط به حکم لواط و آیه ۲ سوره نور را مربوط به حکم زنا می‌دانند (نگا : التفسیرالقرآنی للقرآن : عبدالکریم خطیب ، جلد دوم ، صفحات ۷۱۸ - ۷۲۵) .

سوره نساء آیه ۱۷

متن آیه :
اِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللّٰهِ لِلَّذِيْنَ يَعْمَلُوْنَ السُّوْءَ يَجْهَلُوْنَ ثُمَّ يَتُوْبُوْنَ مِنْ قَرِيْبٍ فَاُولٰٓئِكَ يَتُوْبُ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللّٰهُ عَلِيْمًا حَكِيْمًا

ترجمه :

بیگمان خداوند تنها توبه کسانی را می‌پذیرد که از روی نادانی (و سفاهت و حماقت ناشی از شدت خشم و غلبه شهوت بر نفس) به کار زشت دست می‌یازند ، سپس هرچه زودتر (پیش از مرگ ، به سوی خدا) برمی‌گردند (و از کرده خود پشیمان می‌گردند) ، خداوند توبه و برگشت آنان را می‌پذیرد . و خداوند آگاه (از مصالح بندگان و صدق نیت توبه‌کنندگان است و) حکیم است (و از روی حکمت درگاه توبه را بر روی توبه‌کنندگان باز گذاشته است) .

توضیحات :

« إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ » : پذیرش توبه بر خدا است . واژه (عَلَيَّ) را به معنی (مِنْ) و (عِنْدَ) نیز گرفته‌اند . « يَجْهَلُونَ » : به سبب حماقت و سفاهت . « مِنْ قَرِيبٍ » : به زودی ، و آن پیش از فرارسیدن مرگ ، یا دستگیری بزهکار است .

سوره نساء آیه ۱۸

متن آیه :

وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّىٰ إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ إِنِّي تُبْتُ الْآنَ وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كَفَارًا أُولَٰئِكَ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

ترجمه :

توبه کسانی پذیرفته نیست که مرتکب گناهان می‌گردند (و به دنبال انجام آنها مبادرت به توبه نمی‌نمایند و بر کرده خویش پشیمان نمی‌گردند) تا آن گاه که مرگ یکی از آنان فرا می‌رسد و می‌گوید : هم اینک توبه می‌کنم (و پشیمانی خویش را اعلام می‌دارم) . همچنین توبه کسانی پذیرفته نیست که بر کفر می‌میرند (و جهان را کافرانه ترک می‌گویند) . هم برای اینان و هم آنان عذاب دردناکی را تهیه دیده‌ایم .

توضیحات :

« أَعْتَدْنَا » : آماده کرده‌ایم . فراهم آورده‌ایم .

سوره نساء آیه ۱۹

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَجِلُّ لَكُمْ أَنْ تَرْتُوا النِّسَاءَ كَرْهًا وَلَا تَعْضَلُوهُنَّ لِتَذْهَبُوا بِبَعْضِ مَا آتَيْتُمُوهُنَّ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُّبِينَةٍ وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَىٰ أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا

ترجمه :

ای کسانی که ایمان آورده‌اید ! برای شما درست نیست که زنان را (همچون کالائی) به ارث برید (و ایشان را بدون مهریه و رضایت ، به ازدواج خود در آورید ، و) حال آن که آنان چنین کاری را نمی‌پسندند و وادار بدان می‌گردند . و آنان را تحت فشار قرار ندهید تا بدین وسیله (ایشان را وادار به چشم‌پوشی از قسمتی از مهریه کنید و) برخی از آنچه را که بدیشان داده‌اید فراجنگ آرید . مگر این که آنان (با نشوز و سوءخلق و فسق و فجور) دچار گناه آشکاری شوند (که در این صورت می‌توانید بر آنان سختگیری کنید ، یا به هنگام طلاق قسمتی از مهریه را بازپس گیرید) . و با زنان خود به طور شایسته (در گفتار و در کردار) معاشرت کنید ، و اگر هم از آنان (به جهاتی) کراهت داشتید (شتاب نکنید و زود تصمیم به جدائی نگیرید) زیرا که چه بسا از چیزی بدتان بیاید و خداوند در آن خیر و خوبی فراوانی قرار بدهد .

توضیحات :

« أَنْ تَرْتُوا النِّسَاءَ » : این که زنان را به ارث ببرید (همان گونه که در جاهلیت رواج داشت) . از زنان ارث ببرید (بدین گونه که آنان را به خاطر ثروت و اموالشان همچون زندانیانی در پیش خود نگاه دارید تا دارائیشان را به ارث ببرید) . « كَرِهًا » : ناپسندانه . حال نساء است و به معنی کارهات یا مکرهات است . این قید برای تقبیح اعمال مردان است ؛ نه این که اگر رضایت در میان باشد ، چنین عملی حرام بشمار نیاید . « لَا تَعْضُلُوهُنَّ » : زنان را از ازدواج باز ندارید . آنان را تحت فشار قرار ندهید و زندانی خویشتن نکنید . این فعل می‌تواند منصوب بوده و عطف بر « تَرْتُوا » باشد ، و یا مجزوم به حساب آید . « فَاحِشَةً مُّبِينَةً » ، گناه آشکار همچون زنا و نشوز .

سوره نساء آیه ۲۰

متن آیه :

وَإِنْ أَرَدْتُمْ اسْتِبْدَالَ زَوْجٍ مَّكَانَ زَوْجٍ وَآتَيْتُمْ إِحْدَاهُنَّ قِنطَارًا فَلَا تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيْئًا أَتَأْخُذُونَهُ بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِينًا

ترجمه :

و اگر خواستید همسری را به جای همسری برگزینید ، هر چند مال فراوانی هم مهر یکی از آنان کرده باشید ، برای شما درست نیست که چیزی از آن مال دریافت دارید . آیا با بهتان و گناه آشکار ، آن را دریافت می‌دارید ؟ ! (مگر مؤمنان را چنین کاری سزد ؟ !) .

توضیحات :

« اسْتِبْدَالَ » : عوض کردن . جایجا کردن . « قِنطَارًا » : مال فراوان . مراد مهریه زیاد است . « بُهْتَانًا » : از راه ظلم . به بطالت . با توسل به بهتان . واژه (بُهْتَانًا و إِثْمًا) مصدرند و به عنوان وصف به کار رفته‌اند و حال ضمیر (و) در (تَأْخُذُونَهُ) می‌باشند و تقدیر چنین است : أَتَأْخُذُونَهُ بَاهْتِنٍ وَّءِثْمِينَ . « مِبِينًا » : روشن و آشکار .

سوره نساء آیه ۲۱

متن آیه :

وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُ وَقَدْ أَفْضَىٰ بَعْضُكُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ وَأَخَذْنَ مِنْكُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا

ترجمه :

و چگونه (سزاوار شما است که) آن را بازپس بگیرید ؟ و حال آن که با یکدیگر آمیزش داشته‌اید و هر يك بر عورت دیگری اطلاع پیدا کرده‌اید و (گذشته از این) زنان پیمان محکمی (هنگام ازدواج) از شما گرفته‌اند (و خداوند برابر آن ، امر زناشوئی را حلال نموده است) .

توضیحات :

« أَفْضَىٰ بَعْضُكُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ » : با یکدیگر آمیزش نموده‌اید . از هم کام گرفته‌اید . « مِيثَاقًا غَلِيظًا » : پیمان استوار ، که نگاهداری زنان به صورت شایسته یا رهاکردن ایشان به گونه بایسته است (نگا : بقره / ۲۲۹) .

سوره نساء آیه ۲۲

متن آیه :

وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَمَقْتًا وَسَاءَ سَبِيلًا

ترجمه :

و با زنايي ازدواج نکنيد که پدران شما با آنان ازدواج کرده‌اند . چرا که اين کار ، عمل بسيار زشتي است و (در پيش خدا و مردم) مبعوض بوده و روش بسيار نادرستي است ؛ مگر آنچه گذشته است (و در زمان جاهليت بوده است که مورد عفو خدا قرار مي‌گيرد) .

توضيحات :

« سَلَفَ » : گذشت . « فَاحِشَةً » : کار بسيار زشت و ناپسند . « مَقْتًا » : خشم شديد . در اينجا مصدر به جاي وصف به کار رفته است ، همان گونه که مي‌گويند : زيد عدل . « سَيِّئًا » : تمميز است .

سوره نساء آيه ۲۳

متن آيه :

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ وَأُمَّهَاتُكُمُ اللَّائِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُم مِّنَ الرَّضَاعَةِ وَأُمَّهَاتِ نِسَائِكُمْ وَرَبَائِكُمُ اللَّائِي فِي حُجُورِكُمْ مِّنْ نِّسَائِكُمُ اللَّائِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَإِن لَّمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ وَحَلَائِلَ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا

ترجمه :

خداوند بر شما حرام نموده است ازدواج با مادرانتان ، دخترانتان ، خواهرانتان ، عمه‌هايتان ، خاله‌هايتان ، برادرزادگانتان ، خواهرزادگانتان ، مادراني که به شما شير داده‌اند ، خواهران رضاعيتان ، مادران همسرانتان ، دختران همسرانتان از مردان ديگر که تحت کفالت و رعايت شما پرورش يافته و با مادرانشان همبستر شده‌ايد ، ولي اگر با مادرانشان همبستر نشده باشيد ، گناهي (در ازدواج با چنين دختراني) بر شما نيست ، همسران پسران صليبي خود ، و (بالاخره اين که) دو خواهر را با هم جمع آوريد ، مگر آنچه گذشته است (که با ترك يکي از آن دو خواهر ، قلم عفو بر اين کار که در زمان جاهليت واقع شده است ، کشيده خواهد شد) . بيگمان خداوند بسي آمرزنده است (و گذشته را نادیده مي‌گيرد ، و) مهربان است (و در آنچه براي‌تان وضع مي‌کند حال شما را مراعات مي‌دارد) .

توضيحات :

« رَبَائِكُمْ » : جمع ربيبة ، تربيت‌يافتگان . مراد دختران همسرانتان از شوهران ديگر است . « اللَّائِي فِي حُجُورِكُمْ » : آنان که غالباً با مادرانشان تحت رعايت و کفالت شما قرار مي‌گيرند ، والا چنين دختراني مطلقاً حرام مي‌باشند ، چه تحت کفالت و رعايت انسان باشند و چه زير نظر و تحت مراقبت ديگران پرورده شوند . « حُجُور » : جمع حجر ، آغوش . مراد رعايت و پرورش است . « حَلَائِلَ » : جمع حليلة ، همسران . « الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ » : پسران صليبي شما ؛ نه پسر خواندگانتان .

سوره نساء آيه ۲۴

متن آيه :

وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ كِتَابَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَأُحِلَّ لَكُمْ مَّا وَّرَاءَ ذَٰلِكُمْ أَن تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرِ مُسَافِحِينَ فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا تَرَاضَيْتُمْ بِهِ مِنْ بَعْدِ الْفَرِيضَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا

ترجمه :

و زنان شوهردار (بر شما حرام شده‌اند) مگر زنايي که (آنان را در جنگ ديني مسلمانان با کافران) اسير کرده باشيد ، که (در اين صورت نکاح شوهران کافرشان با اسارت لغو مي‌گردد و

بعد از زوده شدن رحم ایشان ،) برای شما حلال می‌باشند . این را خدا بر شما واجب گردانده است (پس آنچه را که او بر شما حرام نموده است حرام بدانید و آن را مراعات دارید) . برای شما ازدواج با زنان دیگری جز اینان (یعنی جز زنان مؤمن حرام) حلال گشته است و می‌توانید با اموال خود (از راه شرعی) زنا را جویا شوید و با ایشان ازدواج کنید (بدان شرط که منظورتان زنا و دوست‌بازی نباشد و) پاکدامن و از زنا خویش‌تندار باشید . پس اگر با زنی از زنان ازدواج کردید و از او کام گرفتید ، باید که مهریه او را (چنان که مقرر است بدون کم و کاست و در موعد خود) بپردازید ، و این واجبی (از واجبات الهی) است . و بعد از تعیین مهریه ، گناهی بر شما نیست در آنچه میان خود بر آن توافق می‌نمائید (مثلاً این که همسر با رضا و رغبت از مقداری از مهریه خود چشم‌پوشی کند و یا شوهر مشتاقانه مقداری بر اندازه مهریه بیفزاید) . بیگمان خداوند (پیوسته بر مصالح بندگان خود) آگاه (و در احکامی که برای آنان وضع می‌نماید) حکیم بوده (و می‌باشد) .

توضیحات :

« مَحْصَنَاتٌ » : زنان شوهردار . « مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ » : زنان کافرانی که در جنگ دینی بدون شوهرانشان اسیر می‌شوند و حامله نمی‌باشند . اما اگر با شوهرانشان اسیر شوند ، در حباله نکاح ایشان می‌مانند . « كِتَابَ اللَّهِ » : مفعول مطلق فعلِ مَجْذُوفِي است و تقدیر چنین است : كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ تَحْرِيمَ هَذِهِ الْمَحْرَمَاتِ الْمَذْكُورَاتِ كِتَابًا ، وَ فَرَضَهُ فَرِيضَةً . اضافه مصدر به فاعل خود است . برخی (كِتَابَ) را مفعول به فعلِ مَجْذُوفِي مانند (اَلْزَمُوا) می‌دانند ؛ یعنی : اَلْزَمُوا كِتَابَ اللَّهِ . « أَنْ تَبْتَغُوا » : تا جویا شوید . مفعول به است . « مَحْصِنِينَ » : طالبان پاکدامنی و عفت خود و همسرانشان . حال ضمیر (و) در فعل (تَبْتَغُوا) است . « غَيْرِ مُسَافِحِينَ » : دوری جویندگان از زنا . حال دوم ضمیر (و) است . « مَا اسْتَمْتَعْتُمْ » : زنا را که از آنان کام گرفتید . « أَجُورٌ » : جمع اجر ، مراد مهریه است . « فَرِيضَةً » : واجب . حال است . « جَنَاحٌ » : گناه .

سوره نساء آیه ۲۵

متن آیه :

وَمِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَوْلًا أَنْ يَنْكِحَ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ فَمِنْ مَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِنْ فِتْيَانِكُمُ الْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِكُمْ بَعْضٌ فَاَنْكِحُوهُنَّ بِأَذْنِ أَهْلِهِنَّ وَأَتُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ مُحْصَنَاتٍ غَيْرِ مُسَافِحَاتٍ وَلَا مُتَّخِذَاتِ أَخْدَانٍ فَإِذَا أُحْصِنَ فَإِنَّهُنَّ يَفَاحِشَةٌ فَعَلَيْهِنَّ نِصْفٌ مَّا عَلَى الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَذَابِ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ الْعَنْتَ مِنْكُمْ وَأَنْ تَصِيرُوا خَيْرَ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

و اگر کسی از شما نتوانست با زنان آزاده مؤمن ازدواج کند ، می‌تواند با کنیزان مؤمنی ازدواج نماید . خداوند آگاه از ایمان شما است . (از ازدواج با کنیزان مؤمن سرپیچی نکنید ، چرا که) برخی از برخی هستید (و شما و ایشان در برابر دین یکسان می‌باشید) ، لذا با اجازه صاحبان آنان با ایشان ازدواج کرده و مهریه ایشان را زیبا و پسندیده و برابر عرف و عادت (به تمام و کمال) بپردازید . کنیزانی را برگزینید که با عفت و پاکدامن باشند و برای خود دوستانی (نامشروع) برنگزینند . اگر پس از ازدواج ، از ایشان زنا سر زد ، عقوبت ایشان نصف عقوبت زنان آزاده (یعنی : پنجاه تازیانه) است . ازدواج با کنیزان به هنگام عدم قدرت برای کسی از شما آزاد است که ترس از فساد داشته باشد (و بترسد به مشقتی دچار شود که به زنا منتهی گردد) . و اگر شکیبائی ورزید (و از ازدواج با کنیزان خودداری کنید و بتوانید عفت خود را مراعات دارید) برای شما بهتر است . و خداوند دارای مغفرت و مرحمت فراوان است .

توضیحات :

« طَوْلًا » : دارائی و بضاعت . قدرت مادی و معنوی . « فِتْيَاتٌ » : جمع فِتَاةٌ ، دختران نوجوان .

مراد کنیزان است . « بَعْضُكُمْ مِّنْ بَعْضٍ » : برخی از برخی هستید و همگان برادران و خواهران ایمانی می‌باشید (نگا : حجات / ۱۰ ، توبه / ۷۱) . « مَحْصَنَاتٌ » : زنان عقیف و پاکدامن . حال است . « غَيْرَ مَسَافِحَاتٍ » : زنان عقیف و پاکدامن . حال دوم بشمار است . « أَخْدَانٌ » : جمع خَدَن ، رفیق و رفیقہ . دوستان زن یا مردی که به گونه آشکار یا نهان با آنان معاشرت نامشروع انجام گیرد . « أَحْصِنِ » : به ازدواج درآورده شدند . « عَنَتٌ » : فساد و تباهی . فسق و فجور .

سوره نساء آیه ۲۶

متن آیه :
يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذَيِّبَ لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ سُنَنَ الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ وَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

ترجمه :

خداوند می‌خواهد (قوانین دین و مصالح امور را) برایتان روشن کند و شما را به راه کسانی (از پیغمبران و صالحان) رهنمود کند که پیش از شما بوده‌اند ، و توبه (لغزشها و بزهکاریهای پیشین) شما را بپذیرد ، و خداوند آگاه (از احوال بندگان است و قوانینی را برایتان وضع می‌نماید که مصلحت و منفعت شما را در بر دارد) و حکیم است (و برابر حکمت ، احکام شریعت را صادر می‌نماید) .

توضیحات :

« سنن » : جمع سنت ، روش . طریقه .

سوره نساء آیه ۲۷

متن آیه :
وَاللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَنْ تَمِيلُوا مِيلًا عَظِيمًا

ترجمه :

خداوند می‌خواهد توبه شما را بپذیرد (و به سوی طاعت و عبادت برگردید و از لوث گناهان پاک و پاکیزه گردید) و کسانی که به دنبال شهوات راه می‌افتند ، می‌خواهند که (از حق دور شوید و به سوی باطل بگرائید و از راه راست) خیلی منحرف گردید (تا همچون ایشان شوید) .

توضیحات :

« أَنْ تَمِيلُوا » : این که منحرف شوید . این که دور گردید .

سوره نساء آیه ۲۸

متن آیه :
يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا

ترجمه :

خداوند می‌خواهد (با وضع احکام سهل و ساده) کار را بر شما آسان کند (چرا که او می‌داند که انسان در برابر غرائز و امیال خود ناتوان است) و انسان ضعیف آفریده شده است (و در امر گرایش به زنان تاب مقاومت ندارد) .

توضیحات :

« ضَعِيفًا » : حال است .

سوره نساء آیه ۲۹

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُم بَيْنَكُم بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِّنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ يُكْرَهُ حَيِّمًا

ترجمه :

ای کسانی که ایمان آورده‌اید ! اموال همدیگر را به ناحق (یعنی از راه‌های نامشروعی همچون : دزدی ، خیانت ، غصب ، ربا ، قمار ، و . . .) نخورید مگر این که (تصرف شما در اموال دیگران از طریق) داد و ستدی باشد که از رضایت (باطنی دو طرف) سرچشمه بگیرد ، و خودکشی مکنید و خون همدیگر را نریزید . بیگمان خداوند (پیوسته) نسبت به شما مهربان بوده (و خواهد بود) .

توضیحات :

« يَا بَاطِلٌ » : به ناحق . از راه نامشروع . « إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ » : مگر این که اموال از راه تجارتي باشد که با رضایت انجام پذیرد . در اینجا مستثنی منقطع است . حرف إِلَّا به معنی لیکن و مگر است . اسم (تَكُونَ) (هِيَ) و به (اموال) برمی‌گردد . اسم (تَكُونَ) می‌تواند (التِّجَارَةُ) محذوف باشد . تقدیر چنین می‌شود : إِلَّا أَنْ تَكُونَ لِأَمْوَالِ أَمْوَالِ تِجَارَةٍ . یا : إِلَّا أَنْ تَكُونَ التِّجَارَةُ تِجَارَةً . « لَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ » : خودکشی نکنید . با مخالفت اوامر خدا خویشتن را به هلاکت میندازید .

سوره نساء آیه ۳۰

متن آیه :

وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ عُدْوَانًا وَظُلْمًا فَسَوْفَ نُصَلِّيهِ نَارًا وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا

ترجمه :

و کسی که چنین کاری (یعنی خودکشی یا خوردن به ناحق اموال دیگران) را تجاوزگرانه و ستمگرانه مرتکب شود ، او را با آتش دوزخ می‌سوزانیم ، و این (عمل هم) برای خدا آسان است .

توضیحات :

« عُدْوَانًا » : تجاوزگرانه . « ظُلْمًا » : ستمگرانه . (عُدْوَانًا وَ ظُلْمًا) مصدرند و حال واقع شده‌اند و تقدیر چنین است : مُتَعَدِّيًا وَ ظَالِمًا . « يَسِيرًا » : آسان .

سوره نساء آیه ۳۱

متن آیه :

إِنْ تَجْتَبُوا كِبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَنُدْخِلْكُمْ مُدْخَلًا كَرِيمًا

ترجمه :

اگر از گناهان کبیره‌ای بپرهیزید که از آن نهی شده‌اید ، گناهان صغیره شما را (با فضل و رحمت خود) از شما می‌زدانیم و (به شرط استغفار از کبائر و عدم اصرار بر صغائر) شما را به جایگاه ارزشمندی (که بهشت برین است) وارد می‌گردانیم .

توضیحات :

« كِبَائِرَ » : گناهان بزرگ . گناهانی که در برابر آنها تهدید شدیدی آمده یا حدی معین شده است

. از قبیل : انباز قراردادن برای خدا ، قتل ، سحر و جادو ، خوردن مال یتیم ، رباخواری ، زنا ، تهمت زنا ، عقوق والدین ، شهادت دروغ و ناروا ، فرار از جهاد . « مدخلاً » : منزل و ماوی . اسم مکان باب افعال است .

سوره نساء آیه ۳۲

متن آیه :
وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا كَتَبْنَا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا كَتَبْنَا وَأَسْأَلُوا اللَّهَ مِن فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ يَكِلُ شَيْءًا عَٰلِمًا

ترجمه :

آرزوی چیزی نکنید که خداوند برخی از شما را با (اعطای) آن بر برخی دیگر برتری داده است (و مردان را در بعضی از چیزها بر زنان ، و زنان را در بعضی از چیزها بر مردان فضیلت داده و مرحمت روا دیده است) . مردان نصیبی دارند از آنچه فراچنگ می‌آورند و زنان (هم) نصیبی دارند از آنچه به دست می‌آورند (و هر يك از زنان و مردان دارای سرشتی و حقوقی فراخور حال خود می‌باشند . پس با تلاش و کوشش شبانه‌روزی رحمت و برکت خدای را بجوئید) و طلب فضل او کنید . بیگمان خداوند (کاملاً) آگاه از هر چیزی بوده (و به هر نوعی ، چیزی بخشیده است که شایسته‌اش بوده است) .

توضیحات :

...

سوره نساء آیه ۳۳

متن آیه :
وَلِكُلِّ جَعَلْنَا مَوَالِيَّ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلذَّيْنِ عَقَدْتَ أَيْمَانُكُمْ فَأَتَوْهُمْ نَصِيحَهُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَٰهِدًا

ترجمه :

برای هر يك (از مردان و زنان) وارثانی تعیین کردیم تا از میراث پدر و مادر و نزدیکان برخوردار شوند (و بر ترکه ایشان استیلاء یابند) و به کسانی که با آنان پیمان (زناشویی) بسته‌اید (و ایشان را به شوهری یا همسری پذیرفته‌اید) بهره خودشان را (به تمام و کمال) بدهید (و بدانید که) بیگمان خدا بر هر چیزی حاضر و ناظر (و مراقب رفتار و کردار شما) بوده است (و می‌باشد) .

توضیحات :

« مَوَالِي » : جمع مَوَالِي ، سرپرستان . پیروان . در اینجا مراد وراثت است که حق ولایت یعنی استحقاق دریافت ترکه و استیلاء بر آن را دارند . « مِمَّا » : از آنچه . بر آنچه . « الذَّيْنِ عَقَدْتَ أَيْمَانُكُمْ » : مراد شوهران یا همسران و یا همسوگندان و همپیمانان می‌باشد . « أَيْمَان » : جمع یمین ، قسم . دست راست . زیرا که به هنگام معاهده دست راست خود را به هم می‌دادند و بر انجام کاری همسوگند و همپیمان می‌شدند . « شَٰهِدًا » : مطلع و آگاه . حاضر و ناظر .

سوره نساء آیه ۳۴

متن آیه :
الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ وَاللَّاتِي تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَأَهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ

وَأَضْرَبُوهُنَّ فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا كَبِيرًا

ترجمه :

مردان بر زنان سرپرستند (و در جامعه کوچک خانواده ، حق رهبري دارند و صيانت و رعايت زنان بر عهده ايشان است) بدان خاطر که خداوند (براي نظام اجتماع ، مردان را بر زنان در برخي از صفات برترپهائي بخشیده است و) بعضي را بر بعضي فضيلت داده است ، و نیز بدان خاطر که معمولاً مردان رنج مي‌کشند و پول به دست مي‌آورند و (از اموال خود (براي خانواده) خرج مي‌کنند . پس زنان صالحه آنان هستند که فرمانبردار (اوامر خدا و مطيع دستور شوهران خود) بوده (و خويشتن را از زنا به دور و اموال شوهران را از تبذير محفوظ) و آسرار (زناشوني) را نگاه مي‌دارند ؛ چرا که خداوند به حفظ (آنها) دستور داده است . (زنان صالح چنين بودند وليکن زنان ناصالح آنان هستند که سرکش مي‌باشند) و زنايي را که از سرکشي و سرپيچي ايشان بيم داريد ، پند و اندرزشان دهيد و (اگر مؤثر واقع نشد) از همبستري با آنان خودداري کنيد و بسير خويش را جدا کنيد (و با ايشان سخن نگوئيد . و اگر باز هم مؤثر واقع نشد و راهي جز شدت عمل نبود) آنان را (تنبيه کنيد و کتک مناسبي) بزنيد . پس اگر از شما اطاعت کردند (ترتيب تنبيه سه‌گانه را مراعات داريد و از اخف به اشد نرويد و جز اين) راهي براي (تنبيه) ايشان نجوئيد (و نپوئيد و بدانيد که) بيگمان خداوند بلندمرتبه و بزرگ است (و اگر ايشان را بيش از حد اذيت و آزار کنيد ، انتقام آنان را از شما مي‌گيرد) .

توضيحات :

« قَوَامُونَ » : جمع قَوَام ، صيغه مبالغه قائم است و کسي را مي‌گويند که شبانه‌روز به کار و پار خانواده قيام کند و پيوسته در راه مصالح ايشان در تلاش باشد . سرپرست خدمتگزار . « قَائِمَاتٌ » : خاشعان . مطيعان . « حَافِظَاتٌ لِلْغَيْبِ » : راز نگهداران . مراد از غيب هر آن چيزي است که از ديده شوهر به دور مي‌ماند ، از قبيل : ناموس و اولاد و اموال . آنچه در خلوت ميان زن و شوهر مي‌گذرد . « يَمَّا حَفِظَ اللَّهُ » : به سبب فرمان خدا بدین حفظ . چنان که خداوند آسرار را حفظ فرموده است . بدان خاطر که خدا فرمان داده است که درباره زنان ظلم و جور نشود و حقوق ايشان در جامعه مراعات شود . « نُشُوزٌ » : سرکشي و سرپيچي . « مَصَاجِعٌ » : جمع مضجع ، يستر ، فراش . « فَلَا تَبْغُوا » : نخواهيد . خواستار نشويد .

سوره نساء آيه ۳۵

متن آيه :

وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُوا حَكَمًا مِّنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِّنْ أَهْلِهَا إِنْ يُرِيدَا إِصْلَاحًا يُوَفِّقُ اللَّهُ بَيْنَهُمَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا خَبِيرًا

ترجمه :

و اگر (ميان زن و شوهر اختلافي افتاد و) ترسيديد (که اين کار باعث) جدائي ميان آنان شود ، داوري از خانواده شوهر ، و داوري از خانواده همسر (انتخاب کنيد و براي رفع و رجوع اختلاف) بفرستيد . اگر اين دو داور جوياي اصلاح باشند ، خداوند آن دو را (کمک نموده و در يکي از دو کار : سازش نيك و خداپسندانه ، يا جدائي زيبا و معقولانه) موفق مي‌گرداند . بيگمان خداوند مطلع (بر ظاهر و باطن مردمان و) آگاه (از نيات همگان) است .

توضيحات :

« شِقَاقٌ » : اختلاف . جدائي . « حَكَمًا » : داور . « يُوفِّقُ اللَّهُ » : مراد از توفيق خدا در کار سازش و الفت و محبت مجدد است ، و يا اين که در جدائي مفيد به حال زن و شوهر . « ابْعَثُوا » : بفرستيد .

سوره نساء آیه ۳۶

متن آیه :
وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَيَالِ وَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجَنْبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَن كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا

ترجمه :

(تنها) خدا را عبادت کنید و (بس . و هیچ کس و) هیچ چیزی را شریک او مکنید . و نیکی کنید به پدر و مادر ، خویشان ، یتیمان ، درماندگان و بیچارگان ، همسایگان خوبشوند ، همسایگان بیگانه ، همدمان (در سفر و در حضر ، و همراهان و همکاران) ، مسافران (نیازمندی که در شهر و مکان معینی اقامت ندارند) ، و بندگان و کنیزان . بیگمان خداوند کسی را دوست نمی‌دارد که خودخواه و خودستا باشد .

توضیحات :

« إِحْسَانًا » : نیکی کردن . مفعول مطلق برای فعل محذوف (أَجْسِنُوا) است و برای تأکید به کار رفته است . « الْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ » : همسایه نزدیک . « الْجَارِ الْجَنْبِ » : همسایه بیگانه . همسایه دور . « الْجَنْبِ » : بیگانه . دور . « الصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ » : همدم . همنشین . همکار ، همراه . همسفر . « مُخْتَالًا » : خودخواه . متکبر . اسم فاعل باب افتعال از واژه (خیلاء) است . « فَخُورًا » : فخر فروش . خودستا .

سوره نساء آیه ۳۷

متن آیه :
الَّذِينَ يَبْخُلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ وَيَكْتُمُونَ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُّهِينًا

ترجمه :

(آنان) کسانی که خود بخل می‌ورزند و مردمان را نیز به بخل می‌خوانند ، و نعمتی را که خداوند بدیشان داده است پنهان می‌دارند و (نه خودشان از آن استفاده می‌کنند و نه دیگران را از آن بهره‌مند می‌سازند ، و پیوسته سعی در کفران نعمت مادی و معنوی دارند ، اینان بدانند که) ما برای کسانی که (همچون ایشان) کفران نعمت می‌کنند ، عذاب خوارکننده‌ای آماده کرده‌ایم .

توضیحات :

« أَعْتَدْنَا » : آماده کرده‌ایم . تهیه دیده‌ایم . « كَافِرِينَ » : پنهان‌کنندگان و نادیده‌انگاران نعمت . کفرپیشگان .

سوره نساء آیه ۳۸

متن آیه :
وَالَّذِينَ يَنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ رِئَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَن يَكُنِ الشَّيْطَانُ لَهُ قَرِينًا فَسَاءَ قَرِينًا

ترجمه :

(آنان) کسانی که اموال خود را ریاکارانه صرف می‌کنند و خودنمایانه می‌بخشند (تا مردم ایشان را ببینند و تعریف و تمجیدشان کنند) و نه به خدا ایمان و نه به آخرت باور دارند ، (چرا که

از شیطان پیروی کرده و شیطان ایشان را از راه بدر برده است) و هر که شیطان همدم او باشد (چه بد همدمی برگزیده است و) شیطان بدترین همدم است .

توضیحات :

« رَبَّاءَ » : ریا . خودنمائی . مصدر باب مفاعله و مفعول له است ، و یا حال ضمیر (و) در (يَنْفِقُونَ) بشمار است و تقدیر چنین می شود : مُرَائِينَ النَّاسِ . « قَرِيناً » : همدم . همنشین . همصحبیت .

سوره نساء آیه ۳۹

متن آیه :

وَمَاذَا عَلَيْهِمْ لَوْ آمَنُوا بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقَهُمُ اللَّهُ وَكَانَ اللَّهُ بِهِمْ عَلِيمًا

ترجمه :

چه می شد اگر آنان به خدا و روز رستاخیز ایمان می آوردند و (به انگیزه این ایمان ، خالصانه در راه خدا) از آنچه خدا بدیشان داده است بذل و بخشش می کردند (و اجر خود را از او دریافت می داشتند ؟) و خداوند آگاه از آنان است .

توضیحات :

« مَاذَا عَلَيْهِمْ » : چه می شد اگر . چه زبانی می کردند اگر .

سوره نساء آیه ۴۰

متن آیه :

إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكَ حَسَنَةً يُّضَاعِفْهَا وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا

ترجمه :

خداوند (به کسی) ذره ای ظلم روا نمی دارد و (از اجر کسی نمی کاهد ، ولی) اگر کار نیکی (از کسی) سر زند ، آن را چندین برابر می گرداند ، و از سوی خود (به شخص نیکوکار ، جدای از چندین برابر اجر عملش) پاداش بزرگی عطاء می کند .

توضیحات :

« مِثْقَالَ » : وزن . اندازه . « ذَرَّةٍ » : دانه ای از آن گرد و غبار گونه ای که به هنگام تابش خورشید از سوراخی به درون منزل در میان پرتو نور دیده می شود . « مِثْقَالَ ذَرَّةٍ » : هموزن ذره ای . به اندازه ذره ای . مراد کمترین و سبکترین چیز است .

سوره نساء آیه ۴۱

متن آیه :

فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا

ترجمه :

(ای محمد ! حال اینان) چگونه خواهد بود بدان گاه که از هر ملّتی گواهی (از پیغمبران برای شهادت بر قوم خود) بیاوریم و تو را (نیز به عنوان) شاهدهی بر (قوم خود ، از جمله) اینان (یعنی تنگچشمان و نافرمایان) بیاوریم ؟

توضیحات :

« كَيْفَ » : چگونه خواهد بود ؟ چه حالي پيدا خواهند كرد ؟ « شَهِيداً » : گواه (نگا : بقره / ۱۴۳) .

سوره نساء آیه ۴۲

متن آیه :
يَوْمَئِذٍ يُوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَعَصَوُا الرَّسُولَ لَوْ تُسَوَّىٰ بِهِمُ الْأَرْضُ وَلَا يَكْتُمُونَ لِلَّهِ حَدِيثًا

ترجمه :

در آن روز (که چنین کارهائي به وقوع پيوند) کسانی که کفر را برگزیده و از فرمان پیغمبر سر بر تافته‌اند ، دوست می‌دارند که کاش (همان گونه که مردگان را در خاک دفن می‌کنند و خاک بر پیکرشان می‌ریزند ، ایشان را نیز در دل خاک دفن می‌کردند و) زمین (مزار ایشان) را بر روی آنان صاف می‌کردند (و همچون مردگان در خاک پنهان می‌شدند و چنین شرمندگی و درد و رنجی را نمی‌دیدند . در آن روز آنان) نمی‌توانند (کردار یا) گفتاری را از خدا پنهان سازند .

توضیحات :

« لَوْ تُسَوَّىٰ بِهِمُ الْأَرْضُ » : کاش زمین بر روی آنان صاف می‌شد ! کاش می‌شد زمین از هم بشکافت و آنان را ببلعد و دوباره به هم برآید ! کاش همچون زمین خاک بودند و از عقاب و عذاب می‌رستند !

سوره نساء آیه ۴۳

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَىٰ حَتَّىٰ تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنُبًا إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ حَتَّىٰ تَغْتَسِلُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُم مِّنَ الْغَائِطِ أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوْهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُوًّا غَفُورًا

ترجمه :

ای کسانی که ایمان آورده‌اید ! در حالي که مست هستید به نماز نایستید تا آن گاه که می‌دانید چه می‌گوئید ، و به نماز نایستید در حالي که جنب هستید تا آن گاه که غسل می‌کنید ، مگر این که مسافر باشید . و اگر مریض یا مسافر بودید و یا این که از پیشاپ برگشتید ، و یا این که با زنان نزدیکی کردید و (در همه این احوال) آبی نیافتید ، با خاک پاک تیمم کنید و (برای این منظور ، با خاک) چهره و دستهایتان را مسح کنید . بیگمان خداوند عفوکننده و آمرزنده است .

توضیحات :

« لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَ أَنْتُمْ سُكَارَىٰ » : در حال مستی نماز نخوانید . این فرمان ، مقدمه تحریم میخوارگی بود و سپس برابر سوره بقره آیه ۲۱۹ و سوره مائده آیه‌های ۹۰ و ۹۱ به طور قطعی حکم تحریم شرف نزول یافت . معنی دیگر « لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ » ، این است که لا تَقْرَبُوا مواضع الصَّلَاةَ . یعنی : به مساجد نروید . « سُكَارَىٰ » : جمع سُكَرَان ، مستان . « وَ لَا جُنُبًا إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ » : در حالي که جنب هستید به مساجد نروید مگر این که از آنجا عبور کنید . در حالي که جنب هستید نماز نخوانید مگر مسافر باشید . « مَرْضَىٰ » : جمع مریض ، بیماران . « الْغَائِطُ » : زمین گود . مراد پیشاب و قضای حاجت است . « لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ » : آمیزش جنسی کردید . لمس نمودید . « صَعِيدًا » : سطح زمین . زمین . خاک . مفعول به (تیمموا) است یا منصوب به نزع خافض است . یعنی فْتَيَمَّمُوا بِصَعِيدٍ . « عَفُوًّا » : بسیار عفوکننده . بسیار زداپنده گناهان .

سوره نساء آیه ۴۴

متن آیه :
أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِّنَ الْكِتَابِ يَشْتُرُونَ الضَّلَالََةَ وَيُرِيدُونَ أَن تَضِلُّوا السَّبِيلَ

ترجمه :
مگر نمی‌بینی کسانی که بهره‌ای از کتاب (های آسمانی سابق) بدیشان داده شده است ، (با بهای هدایت ،) ضلالت را می‌خرند و می‌خواهند که شما (نیز همچون ایشان) گمراه شوید ؟

توضیحات :
« أَلَمْ تَرَ إِلَى » : مگر نمی‌بینی ؟ مگر بی‌خبری ؟

سوره نساء آیه ۴۵

متن آیه :
وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِأَعْدَائِكُمْ وَكَفَى بِاللَّهِ وَلِيًّا وَكَفَى بِاللَّهِ نَصِيرًا

ترجمه :
خداوند (از شما) بهتر دشمنانتان را می‌شناسد ، و کافی است که خدا سرپرست (و نگهدارتان) باشد ، و کافی است که خدا یاور (و مددکارتان) باشد .

توضیحات :
« كَفَى » : کافی است . بسنده است .

سوره نساء آیه ۴۶

متن آیه :
مِنَ الَّذِينَ هَادُوا يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَن مَّوَاضِعِهَا وَيَقُولُونَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَأَسْمَعُ غَيْرَ مُسْمِعٍ وَرَاعِنَا لِيَّأُتِيَ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا

ترجمه :
برخی از یهودیان سخنان را از جاهای خود منحرف می‌گردانند (و کلام را از معانی اصلی به دور می‌دارند و وارونه و چندگونه و چند پهلو صحبت می‌کنند) و می‌گویند : شنیدیم (سخن تو را و به کار نگرفتیم !) و فرمان نبردیم (و جز عصیان نیفزودیم !) بشنو (سخنان ناروا و کاش نشنوی جز) ناشنیدنی را . و (می‌گفتند :) ما را بپای (ولی) زبان را بیچ می‌دادند (و به جای : راعنا ، راعینا ، یعنی چوپان ما ، یا راعیناً ، یعنی : نازبیا ، می‌گفتند . . .) و (هدفشان) ریشخند دین بود (و نفرین رسول !) ولی اگر آنان (به جای این همه سخنان ناروا و کارهای نازبیا) می‌گفتند : شنیدیم و اطاعت کردیم و (سخنان ما را) بشنو و به ما مهلت بده (تا حقائق را درک کنیم) به نفع و صلاح ایشان بود و (با واقعیت سازگارتر و) درست‌تر ، ولیکن خداوند آنان را به سبب کفرشان نفرین نموده است (و از رحمت خود مطرود و محروم فرموده است) و لذا جز شمار اندکی ایمان نمی‌آورند (و داعی حق را لبیک نمی‌گویند) .

توضیحات :
« الْكَلِمَ » : کلام . سخن . « غَيْرَ مُسْمِعٍ » : ناشنیدنی . حرف بد نشنوی . گوش شنوا نداشته باشی . جز بد نشنوی . جز نیک نشنوی . واژه (غَيْر) حال است . « لِيَّأُتِيَ » : بیچ‌دادن . از ماده (لوي) . مصدر است و به معنی (لاوین) به کار رفته است و حال می‌باشد . (نگا : آل عمران / ۷۸) . « طَعْنًا » : تمسخرکردن . مورد استهزاء قراردادن . (طَعْنًا) عطف بر (لِيَّ) است و به

معني (طَاعِينِينَ) است (نگا : مائده / ۵۷ - ۵۹) . « أَقْوَمَ » : دادگرانه تر و به صواب نزديکتر . شايسته تر .

سوره نساء آيه ۴۷

متن آيه :
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا الْكِتَابَ آمِنُوا بِمَا نَزَّلْنَا مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَكُمْ مِّن قَبْلُ أَنْ تَطْمِسَ وُجُوهًا فَنَرُدَّهَا عَلَيَّ
أَدْبَارَهَا أُو لَعْنَهُمْ كَمَا لَعْنَا أَوْلِيَاءَ السَّبْتِ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا

ترجمه :

اي کساني که کتاب (آسماني) به شما داده شده است ! ايمان بياوريد بدانچه (از قرآن بر محمد) نازل کرده ايم و تصديق کننده چيزي است که (از کتاب آسماني) با خود داريد ، پيش از آن که (عذابي نصيب شما کنيم و بدان وسيله آثار) چهره هائي را محو کنيم (و در آنها چشم و گوش و ابرو و بيني و لبې بر جاي نگذاريم) و آنها را برگردانيم (و همچون قسمت پشت خود صاف و زشت گردند) ، يا پيش از آن که ايشان را از رحمت خود بي بهره سازيم همان گونه که پاران شنبه را (يعني آناني که در روز شنبه ماهي مي گرفتند) نفرين کرده و نابود نموديم . و فرمان خدا انجام شدني است .

توضيحات :

« نَطْمِسَ » : محو کنيم . بزدايم . وارونه و دگرگون کنيم . « وُجُوهًا » : چهره ها . اشخاص . « نَلْعَنَهُمْ » : نفرينشان کنيم . هلاکشان سازيم . « أَصْحَابَ السَّبْتِ » : پيروان شنبه . يهودياني که نافرمانی خدا کردند و در روز شنبه ماهیگیری نمودند و مورد خشم او قرار گرفتند (نگا : اعراف / ۱۶۳ - ۱۶۴) .

سوره نساء آيه ۴۸

متن آيه :
إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدِ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا

ترجمه :

بيگمان خداوند (هرگز) شريك به خود را نمي بخشد ، ولي گناهان جز آن را از هرکس که خود بخواهد مي بخشد . و هر که براي خدا شريکي قائل گردد ، گناه بزرگي را مرتکب شده است .

توضيحات :

« مَا دُونَ » : کمتر از . جدای از . « إِفْتَرَىٰ » : به هم بافته است . بهتان کنان و دروغ زنان ، مرتکب گردیده است .

سوره نساء آيه ۴۹

متن آيه :
أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يُزَكُّونَ أَنفُسَهُمْ بَلِ اللَّهُ يُزَكِّي مَن يَشَاءُ وَلَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا

ترجمه :

مگر آگاه نيستي از کساني که خويشتن را پاک مي شمارند (و با لاف و گزاف خود را متقي قلمداد مي نمايند ؟) . بلکه (اين تنها) خدا است که (چنان که بايد پاکان و ناپاکان را از هم مي شناسد و) کساني را که خود بخواهد پاک مي دارد (و مي شمارد و به راه راست هدايت مي نمايد و به کسي کمترين ستمي روا نمي دارد) و بدیشان به اندازه نخ هسته خرما هم ظلم

و جور نمي‌شود .

توضیحات :

« یَزْکُونَ » : پاك مي‌شمارند . خود را بيهوده مي‌ستانند و در تمجید و تعريف خود مي‌كوشند (نگا : بقره / ۱۱۱ و مائده / ۱۸) . « فْتِيلاً » : نخ‌گونه و رشنه باريكي كه در شكاف هسته خرما وجود دارد كه در كمپي و ناچيزي بدان ضرب‌المثل مي‌زنند . اين واژه مي‌تواند مفعول دوم يا تمميز باشد .

سوره نساء آيه ۵۰

متن آيه :

انظر كيف يفترون على الله الكذب وكفى به إثماً مبيناً

ترجمه :

بنگر كه چگونه به خدا دروغ مي‌بندند (و خويشتن را فرزندان خدا و عزيزان او مي‌دانند و مي‌گويند كه جز يهوديان و مسيحيان كسي به بهشت نمي‌رود .) (نگا : بقره / ۱۱۱ و مائده / ۱۸) و همين دروغ كافي است كه گناه آشكاري باشد (و بيانگر نيت كثيف و عمل زشت ايشان گردد) .

توضیحات :

« كَفَيَا بِهِ » : اين دروغ و بهتان كافي است . « اِثْماً » : گناه . تمميز است . « مُبِيناً » : آشكار . از مصدر (اِبَانَه) كه گاهي لازم است و گاهي متعدي . در اینجا به صورت لازم به كار رفته است .

سوره نساء آيه ۵۱

متن آيه :

أَلَمْ تَر إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيْباً مِّنَ الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ بِالْحَبِئِ وَالطَّاعُوتِ وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا هَؤُلَاءِ أَهْدَىٰ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا سَبِيْلًا

ترجمه :

آيا در شكفت نيستي از كساني كه بهره‌اي از (دانش) كتاب (آسماني) بدیشان رسیده است (چگونه خويشتن را از هدايت كتابهاي يزدان و راهنمائي خرد و فطرت و ندای وجدان به دور داشته‌اند و) به بتان و شيطان ايمان مي‌آورند (و به دنبال اوهام و خرافات راه مي‌افتند و به پرستش معبودهاي باطل مي‌پردازند) و درباره كافران (قريش) مي‌گويند كه اينان از مسلمانان ي برحق تر و راه‌يافته‌ترند (كه اسلام را قبول و محمد را به پيشوايي پذيرفته‌اند !) .

توضیحات :

« حَبِئ » : هر چيزي كه جز خدا پرستیده شود ، اعم از شيطان يا جادوگر يا غيبگو و . . . « طَّاعُوتِ » : هر معبودي جز خدا . هر كس و هر چيزي كه اطاعت از آن ، مایه طغيان و دوري از راه حق شود ، چه آفریده‌اي كه پرستیده شود ، و چه فرماندهي كه در شر و بدی از او فرمانبرداري گردد ، و چه اهریمنی باشد كه انسان را از راه بدر برد . مفرد و جمع و مذکر و مؤنث در آن يكسان است . « يَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا . . . » : درباره مشركان مي‌گفتند . حرف لام به معني (فِي) است (نگا : احقاف / ۷ و ۱۱) .

سوره نساء آيه ۵۲

متن آيه :

أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ وَمَنْ يَلْعَنَ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ نَصِيْرًا

ترجمه :

آنان کسانیند که خداوند ایشان را نفرین نموده است (و از رحمت خود محروم کرده است و رسوایشان داشته است) و هر که را خداوند نفرین کند (و از درگاه مرحمت و محبت خود براند) کسی را نخواهی یافت که یاور او گردد (و وی را از خشم خدا پناه دهد و برهاند) .

توضیحات :

« نَصِيراً » : یاور . مددکار . صیغه مبالغه (ناصر) است .

سوره نساء آیه ۵۳

متن آیه :

أَمْ لَهُمْ نَصِيبٌ مِّنَ الْمُلْكِ فَإِذَا لَا يُؤْتُونَ النَّاسَ تَغْيِيراً

ترجمه :

آیا آنان را بهره‌ای از ملک است ؟ (اگر ملک و قدرت در دست ایشان بود) در این صورت (پیشیزی و سرسوزنی و حتی به) اندازه سوراخ هسته خرما (که از آن خرما جوانه می‌زند و ناچیزترین شیء بشمار است) به مردم نمی‌دادند .

توضیحات :

« أَمْ » : آیا . بلکه آیا . « مُلْكٌ » : حکومت و سلطنت . سلطه و قدرت . « تَغْيِيراً » : نقطه‌ای در پشت هسته خرما . گودی سوراخ‌گونه‌ای در پشت هسته خرما . چیز کم و بی‌ارزش را بدان مثل می‌زنند ، همان گونه که در فارسی به پیشیز و سرسوزن مثل می‌زنند .

سوره نساء آیه ۵۴

متن آیه :

أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَىٰ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ فَقَدْ آتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَآتَيْنَاهُمْ مُلْكاً عَظِيماً

ترجمه :

آیا آنان بر چیزی حسد می‌برند که خداوند از روی فضل و رحمت خود (با برانگیختن محمد) به مردم (عرب) داده است ؟ ما که به آل ابراهیم (که ابراهیم نیای شما و ایشان است) کتاب (آسمانی) و پیغمبری و پادشاهی عظیمی دادیم . (مانند : سلطنت یوسف در مصر ، و شاهی داود و سلیمان در شام) .

توضیحات :

« النَّاسِ » : توده مردم . در اینجا مراد پیغمبر ، یا او و مؤمنان ، و یا ملت عرب است . « الْحِكْمَةَ » : شناخت اسرار شریعت و رموز اشیاء . فهم اسرار موجود در کتاب آسمانی . نبوت . « مُلْكاً عَظِيماً » : مراد حکومت بر دلها یا سلطنت بر ممالک از سوی برخی از پیغمبران ابراهیمی است .

سوره نساء آیه ۵۵

متن آیه :

فَمِنْهُمْ مَّنْ آمَنَ بِهِ وَمِنْهُمْ مَّنْ صَدَّ عَنْهُ وَكَفَىٰ بِجَهَنَّمَ سَعِيراً

ترجمه :

ولی جمعی از آنان که (ابراهیم و آل ابراهیم در میانشان مبعوث شده بودند) به کتاب (آسمانی

مُنَزَّلَ بر خود) ایمان آوردند ، و در میانشان کسانی بوده‌اند که دیگران را از کتاب آسمانی بازداشته‌اند و خود نیز از آن رویگردان شده‌اند ، آتش فروزان و زبانه‌کشان دوزخ (برای چنین افراد روگردان و بازدارنده) بسنده است .

توضیحات :

« یَه » : مرجع ضمیر (ه) کتاب ، پیغمبر اسلام ، ابراهیم ، و آل ابراهیم می‌تواند باشد . « صَدَّ عَنْهُ » : از آن جلوگیری کرد . از آن انصراف پیدا کرد و بدان پشت نمود . « سَعِيراً » : سوزان و فروزان .

سوره نساء آیه ۵۶

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا سَوْفَ نُصَلِّيهِمْ نَارًا كَلَّمًا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ بَدَلَتْهَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَزِيزًا حَكِيمًا

ترجمه :

بیگمان کسانی که آیات و دلائل ما را انکار کرده و انبیاء ما را تکذیب نموده‌اند ، بالاخره ایشان را به آتش شگفتی وارد می‌گردانیم و بدان می‌سوزانیم . هر زمان که پوستهای (بدن) آنان بریان و سوخته شود ، پوستهای دیگری به جای آنها قرار می‌دهیم تا (چشمش درد ، مستمر باشد و) مزه عذاب را بچشند . خداوند ، توانا (بر عذاب منکران و کافران و) حکیم است (و از روی حکمت کیفر می‌دهد) .

توضیحات :

« نَضِجَتْ » : بریان شد . سوخت .

سوره نساء آیه ۵۷

متن آیه :

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَّهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَنُدْخِلُهُمْ ظِلًّا ظَلِيلًا

ترجمه :

و اما کسانی را که (بدانچه به سویشان آمده است) ایمان آورده‌اند و کارهای شایسته کرده‌اند به باغهایی (از بهشت برین) وارد خواهیم ساخت که رودبارها در زیر (درختان) آنها جاری است . در آنها (زندگانشان هرگز پایان نمی‌گیرد و) جاودانه تا به ابد می‌مانند . در آنها همسران پاکیزه‌ای (و به دور از آلودگیها و عیبها) دارند . و آنان را (زندگی پرناز و نعمتی می‌دهیم و) به سایه (عزت و رفاهیت) گسترده‌ای داخل می‌گردانیم .

توضیحات :

« ظِلًّا » : سایه . مراد نعمت و رفاهیت همیشگی است . « ظَلِيلًا » : سایه‌دار . دائم . « ظِلًّا ظَلِيلًا » : مراد ناز و نعمت فراوان و رفاهیت جاویدان است . عربها وقتی که بخواهند در چیزی مبالغه کنند ، از لفظ واژه مورد نظر صفتی برای کلمه می‌سازند . مثلاً می‌گویند : لَيْلٌ أَلِيلٌ ، يَوْمٌ أَيُّومٌ ، شِعْرٌ شَاعِرٌ ، ظِلٌّ ظَلِيلٌ .

سوره نساء آیه ۵۸

متن آیه :

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا

ترجمه :

بیگمان خداوند به شما (مؤمنان) دستور می‌دهد که امانتها را (اعم از آنچه خدا شما را در آن امین شمرده ، و چه چیزهایی که مردم آنها را به دست شما سپرده و شما را در آنها امین دانسته‌اند) به صاحبان امانت برسانید ، و هنگامی که در میان مردم به داوری نشستید این که دادگرانه داوری کنید . (این اندرز خدا است و آن را آویزه گوش خود سازید و بدانید که) خداوند شما را به بهترین اندرز پند می‌دهد (و شما را به انجام نیکیها می‌خواند) . بیگمان خداوند دائماً شنوای (سخنان و) بینا (ی کردارتان) بوده و می‌باشد (و می‌داند چه کسی در امانت خیانت روا می‌دارد یا نمی‌دارد ، و چه کسی دادگری می‌کند یا نمی‌کند) .

توضیحات :

« الْأَمَانَاتِ » : امانتها . هر چیز که حق دیگران بدان تعلق گیرد و نگهداری و پس‌دادن آن به صاحب آن واجب باشد . دانش امانت است . مال امانت است . تکالیف خدا و ودائع مردم امانت است . « حَكَمْتُمْ » : داوری کردید . « نِعِمَّا » : بهترین چیز . اصل آن : نِعْمَ ما است .

سوره نساء آیه ۵۹

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِن تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا

ترجمه :

ای کسانی که ایمان آورده‌اید ! از خدا (با پیروی از قرآن) و از پیغمبر (خدا محمد مصطفی با تمسک به سنت او) اطاعت کنید ، و از کارداران و فرماندهان مسلمان خود فرمانبرداری نمائید (مادام که دادگر و حَقِّگرا بوده و مجری احکام شریعت اسلام باشند) و اگر در چیزی اختلاف داشتید (و در امری از امور کشمکش پیدا کردید) آن را به خدا (با عرضه به قرآن) و پیغمبر او (با رجوع به سنت نبوی) برگردانید (تا در پرتو قرآن و سنت ، حکم آن را بدانید . چرا که خدا قرآن را نازل ، و پیغمبر آن را بیان و روشن داشته است . باید چنین عمل کنید) اگر به خدا و روز رستاخیز ایمان دارید . این کار (یعنی رجوع به قرآن و سنت) برای شما بهتر و خوش فرجام‌تر است .

توضیحات :

« أُولِي الْأَمْرِ » : کارداران . کارگزاران . امراء و فرمانروایان . « مِنْكُمْ » : از خودتان . یعنی کارداران و حکام باید مسلمان باشند و در راه شریعت ، و نه معصیت گام بردارند . « تَأْوِيلًا » : از حیث عاقبت و سرانجام .

سوره نساء آیه ۶۰

متن آیه :

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا نُزِّلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا

ترجمه :

(ای پیغمبر !) آیا تعجب نمی‌کنی از کسانی که می‌گویند که آنان بدانچه بر تو نازل شده و

بدانچه پیش از تو نازل شده ایمان دارند (ولی با وجود تصدیق کتابهای آسمانی ، به هنگام اختلاف) می‌خواهند داوری را به پیش طاغوت ببرند (و حکم او را به جای حکم خدا بپذیرند ؟ !) . و حال آن که بدیشان فرمان داده شده است که (به خدا ایمان داشته و) به طاغوت ایمان نداشته باشند . و اهریمن می‌خواهد که ایشان را بسی گمراه (و از راه حق و حقیقت بدر) کند .

توضیحات :

« یَزْعُمُونَ » : گمان می‌برند . بر این اندیشه‌اند . می‌گویند . « أَنْ يَتَحَاكَمُوا » : این که داوری طلب کنند . « الطَّاعُونَ » : آنچه اطاعت از او مایه افزایش طغیان و دوری از حق و حقیقت گردد (نگا : بقره / ۲۵۶) . « بَعِيداً » : فراوان .

سوره نساء آیه ۶۱

متن آیه :

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَىٰ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَإِلَىٰ الرَّسُولِ رَأَيْتَ الْمُنَافِقِينَ يَصُدُّونَ عَنْكَ صُدُودًا

ترجمه :

و زمانی که بدیشان گفته شود : به سوی چیزی بیائید که خداوند آن را (بر محمد) نازل کرده است ، و به سوی پیغمبر روی آورید (تا قرآن را برای شما بخواند و رهنمودتان دارد) ، منافقان را خواهی دید که سخت به تو پشت می‌کنند (و از تو می‌گریزند و دیگران را نیز از تو باز می‌دارند) .

توضیحات :

« تَعَالَوْا » : بیائید . « صُدُودًا » : پشت کردن . بازداشتن .

سوره نساء آیه ۶۲

متن آیه :

فَكَيْفَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ يَمَّا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيَهُمْ ثُمَّ جَاءُوكَ يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا إِحْسَانًا وَتَوْفِيقًا

ترجمه :

اما چگونه است که چون به سبب (خبث نفوس و سوء) اعمالشان بلائی بدانان رسد (و پناهی جز تو نداشته باشند) به پیش تو می‌آیند و به خدا سوگند می‌خورند که ما (از اقوال و اعمال خود منظوری و) مقصودی جز خیرخواهی (مردم) و اتحاد (ملت) نداشته‌ایم .

توضیحات :

« إِنْ أَرَدْنَا » : اراده نکرده‌ایم . نخواستیم . (إِنْ) حرف نفی و به معنی (ما) است . « إِحْسَانًا » : خیرخواهی . نیکوکاری . « تَوْفِيقًا » : صلح و صفا راه‌انداختن . اتحاد و اتفاق بخشیدن .

سوره نساء آیه ۶۳

متن آیه :

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يَعْلَمُ اللَّهُ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَعْرَضَ عَنْهُمْ وَعَظَّهُمْ وَقَالَ لَهُمْ فِي أَنفُسِهِمْ قَوْلًا بَلِيغًا

ترجمه :

آنان کسانیست که خداوند می‌داند در دل‌هایشان چیست (و پندارشان بر چه روال و گفتارشان در چه مسیری است) . پس از ایشان کناره‌گیری کن (و به سخنانشان توجه مکن و به سوی حق دعوتشان نما) و اندریشان بده و با گفتار رسائی که به (اعماق) درونشان رسوخ کند با آنان

سخن بگوي (و نتایج اعمالشان را بدیشان گوشزد نما) .

توضیحات :
« أَعْرَضَ عَنْهُمْ » : از ایشان روی بگردان . مراد عدم توجه به منافقان و خودداری از معاقبه آنان به خاطر مصلحت در آن زمان و اوان است . « بَلِيغاً » : رسا . مؤثر .

سوره نساء آیه ۶۴

متن آیه :
وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللَّهِ وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ

ترجمه :

و هیچ پیغمبری را نفرستاده‌ایم مگر بدین منظور که به فرمان خدا از او اطاعت شود (پس اطاعت از او ، اطاعت از خدا ، و سرکشی از دستور او ، سرکشی از دستور خدا بوده است) . و اگر آنان بدان هنگام که (با نفاق و دروغگوئی و زیر پا گذاشتن فرمان خدا) به خود ستم می‌کردند ، به نزد تو می‌آمدند و از خدا طلب آمرزش می‌نمودند و پیغمبر هم برای آنان درخواست بخشش می‌کرد ، بیگمان خدا را بس توبه‌پذیر و مهربان می‌یافتند .

توضیحات :

...

سوره نساء آیه ۶۵

متن آیه :
قَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

ترجمه :

اما ، نه ! به پروردگارت سوگند که آنان مؤمن بشمار نمی‌آیند تا تو را در اختلافات و درگیریهای خود به داوری نطلبند و سپس ملالی در دل خود از داوری تو نداشته و کاملاً تسلیم (قضاوت تو) باشند .

توضیحات :

« شَجَرَ » : درگرفت . کشمکش و اختلاف شد . « حَرَجًا » : دلتنگی ، ناراحتی . « قَضَيْتَ » : داوری کردی .

سوره نساء آیه ۶۶

متن آیه :
وَلَوْ أَنَّا كَتَبْنَا عَلَيْهِمْ أَنْ اقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ أَوْ اقْرَبُوا مِنْ دِيَارِكُمْ مَا فَعَلُوهُ إِلَّا قَلِيلٌ مِنْهُمْ وَلَوْ أَنَّهُمْ فَعَلُوا مَا يُوعَظُونَ يَه لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَأَشَدَّ تَثِيْبًا

ترجمه :

و اگر ما (با تعیین تکلیفات طاقت‌فرسائی همچون جهاد مستمر) بر آنان واجب می‌کردیم که (در راه خدا ، خود را در معرض تلف قرار داده و) خویشان را بکشید ، و یا این که (برای جهاد ترك یار و دیارتان کنید و) از سرزمین خود بیرون روید ، این کار را جز گروه اندکی از آنان انجام نمی‌دادند (

و اطاعت فرمان نمی‌کردند) . و اگر اندرزهایی را که به آنان داده می‌شد انجام می‌دادند (و دستور را به کار می‌بستند ، در دنیا و آخرت) برای آنان بهتر بود و (ایمان) ایشان را پابرجاتر می‌کرد .

توضیحات :
« أَفْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ » : خویشتن را بکشید . مراد این که در راه خدا جهاد کنید و خود را به کشتن دهید و دشمنان هم‌نوع خود را بکشید . « تَثِيْتًا » : پابرجا و استوار کردن .

سوره نساء آیه ۶۷

متن آیه :
وَإِذَا لَاتِنَاهُمْ مِّنْ لَّدُنَّا أَجْرًا عَظِيمًا

ترجمه :
و در این صورت ، از سویی خود پاداش بزرگی بدیشان می‌دادیم .

توضیحات :
« مِّنْ لَّدُنَّا » : از جانب خود .

سوره نساء آیه ۶۸

متن آیه :
وَلَهْدِيْنَاهُمْ صِرَاطًا مُّسْتَقِيْمًا

ترجمه :
و هر آینه آنان را به راه راستی (که افراط و تفریطی در آن نمی‌باشد و به بهشت منتهی می‌شود) رهنمود می‌کردیم .

توضیحات :

...

سوره نساء آیه ۶۹

متن آیه :
وَمِنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ
وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا

ترجمه :
و کسی که از خدا و پیغمبر (با تسلیم در برابر فرمان آنان و رضا به حکم ایشان) اطاعت کند ، او (در روز رستاخیز به بهشت رود و همراه و) همنشین کسانی خواهد بود که (مقربان درگاهند و) خداوند بدیشان نعمت (هدایت) داده است (و مشمول الطاف خود نموده است و بزرگواری خویش را بر آنان تمام کرده است . آن مقربانی که او همدمشان خواهد بود ، عبارتند) از پیغمبران و راستروان (و راستگویانی که پیغمبران را تصدیق کردند و بر راه آنان رفتند) و شهیدان (یعنی آنان که خود را در راه خدا فدا کردند) و شایستگان (یعنی سایر بندگان که درون و بیرونشان به زیور طاعت و عبادت آراسته شد) ، و آنان چه اندازه دوستان خوبی هستند !

توضیحات :

« وَ حَسُنَ أَوْلَئِكَ رَفِيقًا » : آنان چه دوستان نیکو و خوبیند . واژه (رَفِيقًا) تمییز یا حال است ، و تقدیر چنین است که : مِنْ جِهَةِ كَوْنِهِمْ رَفِيقًا لِلْمَطِيعِينَ ؛ یا این که : حَال كَوْنِهِمْ رَفِيقًا لِلْمَطِيعِينَ . علت مفرد آمدن رفیق این است که در وزن (فَعِيل) مفرد و غیرمفرد یکسان است . یا در باب تمییز به مفرد اکتفاء شده است ، و . . .

سوره نساء آیه ۷۰

متن آیه :

ذَلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ عَلِيمًا

ترجمه :

این (منزلت بزرگی که به مطیعان فرمان خدا و پیغمبر داده می‌شود) موهبتی از سوی خدا (برای ایشان) است و (خداوند باخبر از اعمال بندگان است و پاداش ایشان را به بهترین وجه می‌دهد ، و برای بندگانی که راه طاعت او می‌پویند و رضای وی می‌جویند) کافی است که خدا آگاه باشد .

توضیحات :

« ذَلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللَّهِ » : ذَلِكَ مبتدا ، و فَضْلٌ عطف بیان ، و مِنَ اللَّهِ خبر است . یا این که فَضْلٌ خبر اول و مِنَ اللَّهِ خبر دوم است .

سوره نساء آیه ۷۱

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ فَانفِرُوا تَبَاتٍ أَوْ انفِرُوا جَمِيعًا

ترجمه :

ای کسانی که ایمان آورده‌اید ! احتیاط نمائید و آمادگی خود را (برای مقابله با دشمنان) حفظ کنید ، و (برابر تاکتیک زمان و مکان) دسته دسته یا همگی با هم (به سوی جنگ) بیرون روید .

توضیحات :

« حِذْرٌ » : احتیاط . آماده باش . سلاح و ابزار . « انفِرُوا » : بیرون روید . « تَبَاتٍ » : جمع مؤنث سالم تَبَةٌ از ماده (تَبَى) ، دسته‌ها ، گروه‌ها . حال ضمیر (و) در (انفِرُوا) اول است . « جَمِيعًا » : همگی ، حال ضمیر (و) در (انفِرُوا) دوم است .

سوره نساء آیه ۷۲

متن آیه :

وَإِنْ مِنْكُمْ لَمَنْ لَيُبَطِّئَنَّ فَإِنْ أَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةٌ قَالَ قَدْ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيَّ إِذْ لَمْ أَكُنْ مَعَهُمْ شَهِيدًا

ترجمه :

در میان شما گروهی هستند که (منافقند و خویشتن را جزو شما قلمداد می‌نمایند و به جهاد نمی‌روند و) سستی می‌کنند و دیگران را نیز سست می‌نمایند و از جنگ بازمی‌دارند . پس اگر مصیبتی به شما رسید (طعنه‌زنان) می‌گویند : به راستی خداوند به ما لطف فرمود که جزو آنان (در جنگ) شرکت نداشتیم .

توضیحات :

« مَنْ » : کسی که . در اینجا مراد گروه منافقانی است که به زبان ، خود را مسلمان

می‌دانستند ، و (مِنْكُمْ) بیانگر این گفته بی‌محتوای آنان است . « يُطِئَنَّ » : سستی و کندي می‌کنند . دیگران را سست و کند می‌سازند . « شَهِدًا » : حاضر .

سوره نساء آیه ۷۳

متن آیه :
وَلَئِنْ أَصَابَكُمْ فُضْلٌ مِّنَ اللَّهِ لَيَقُولَنَّ كَأَن لَّمْ تَكُن بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ مَوَدَّةٌ يَا لَيْتَنِي كُنْتُ مَعَهُمْ فَأَفُوزَ فَوْزًا عَظِيمًا

ترجمه :

و اگر رحمت خدا در برتان گرفت (و پیروزی و غنیمتی به شما دست داد) درست مثل این که هرگز میان شما و ایشان مودت و دوستی نبوده ، می‌گویند : ای کاش ! ما هم با آنان می‌بودیم و (از این پیروزی و دستاورد فراوان غنیمت) بسی بهره می‌بردیم .

توضیحات :

« يَا لَيْتَنِي كُنْتُ مَعَهُمْ » : ای کاش با آنان می‌بودیم ! البته آرزوی بودنشان به خاطر عزت اسلام نبود ، بلکه برای طلب مال دنیا بود .

سوره نساء آیه ۷۴

متن آیه :
فَلْيُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَشْرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ وَمَن يُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقْتَلْ أَوْ يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا

ترجمه :

باید در راه خدا کسانی جنگ کنند که زندگی دنیا را به آخرت می‌فروشند (و فانی را با باقی معاوضه می‌کنند) . و هر کس در راه خدا بجنگد و کشته شود و یا این که پیروز گردد ، (در هر دو صورت در آخرت) پاداش بزرگی بدو می‌دهیم .

توضیحات :

« فَلْيُقَاتِلْ » : باید جنگ کند و به پیکار پردازد . « الَّذِينَ » : فاعل فليقاتل است . « يَشْرُونَ » : می‌فروشند . فعل ثلاثی مجرد و از باب دوم است .

سوره نساء آیه ۷۵

متن آیه :
وَمَا لَكُمْ لَأَ تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا وَاجْعَل لَّنَا مِن لَّدُنكَ وَلِيًّا وَاجْعَل لَّنَا مِن لَّدُنكَ نَصِيرًا

ترجمه :

چرا باید در راه خدا و (نجات) مردان و زنان و کودکان درمانده و بیچاره‌ای نجنگید که (فریاد برمی‌آورند و) می‌گویند : پروردگارا ! ما را از این شهر و دیاری که ساکنان آن ستمکارند (و بر ما بیچارگان ستم روا می‌دارند) خارج ساز ، و از جانب خود سرپرست و حمایتگری برای ما پدید آور ، و از سوی خود یآوری برایمان قرار بده (تا ما را یاری کند و از دست ظالمان برهاند) .

توضیحات :

« مَا لَكُمْ » : شما را چه رسیده است ؟ کی سزاوار شما است ؟ « الْمُسْتَضْعَفِينَ » : کسانی

که بر اثر ستم یا فشار دیگران ، از نظر فرهنگی ، اقتصادی ، اجتماعی ، و غیره تضعیف شده باشند و تاب و توان مبارزه آن چنانی برایشان نمایده باشد . « الْوُلْدَانُ » : جمع ولید : کودکان . بندگان . « الْفَرِيَّةُ » : شهر . مراد مکه به طور خاص و هرگونه شهر و دیاری به طور عام است . « الظَّالِمِ أَهْلُهَا » : اهل آنجا ستمگرند . واژه (ظالم) صفت (قریه) و با توجه به اهل مذکر آمده است . و واژه (اهل) فاعل (ظالم) است .

سوره نساء آیه ۷۶

متن آیه :

الَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الطَّاغُوتِ فَقَاتِلُوا أَوْلِيَاءِ الشَّيْطَانِ إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا

ترجمه :

کسانی که ایمان آورده اند ، در راه یزدان می جنگند ، و کسانی که کفرپیشه اند ، در راه شیطان می جنگند . پس با یاران شیطان بجنگید . بیگمان نیرنگ شیطان همیشه ضعیف بوده است .

توضیحات :

« الطَّاغُوتِ » : در اینجا مراد شیطان است که انسان را به کفر و طغیان می خواند .

سوره نساء آیه ۷۷

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خُذُوا زِينَتَكُمْ لِكُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلِّ مَكَانٍ يُذَكَّرُ فِيهِ اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُرْتَدُونَ وَإِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ وَأَقْدَامَكُمْ وَابْسِطُوا سُلُوفَكُمْ وَإِذَا أَكَلْتُمْ مِنْ ثَمَرِهِمْ فَلَا يُذْنِبُوا أُولَئِكَ ذُكِّرُوا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

ترجمه :

ایا نمی بینی (ای محمد و تعجب نمی کنی از) کسانی که (پیش از آن که اجازه جنگ صادر شود ، نسبت به جنگ علاقه نشان می دادند و هر چند) بدیشان گفته می شد : (وقت جهاد فرا نرسیده است ؛) دست از جنگ بردارید و نماز را برپا دارید و زکات مال پدر کنید (در ظاهر شتاب می کردند و گوشیشان به کسی بدهکار نبود) . اما وقتی که جنگ بر آنان واجب گردید (و فرمان جهاد داده شد) بدین هنگام دسته ای از ایشان از مردم همان گونه ترسیدند و هراس برداشتند که از خدا ترس و هراس داشتند ! و بلکه بیشتر هم دچار خوف و وحشت شدند ! و گفتند : پروردگارا ! چرا (بدین زودی) جنگ را بر ما واجب کردی ؟ چه می شد اگر به ما فرصت بیشتری می دادی (تا از لذت دنیا بهره می گرفتیم ؟) . بگو : کالای دنیا اندک است و آخرت برای کسی که پرهیزگار باشد بهتر است ، (و جزای شما داده شود) و کمترین ستمی به شما نشود .

توضیحات :

« كُفُّوا أَيْدِيَكُمْ » : دست نگاه دارید . دست بکشید . « فَرِيقٌ » : گروه . دسته . « أَشَدَّ خَشْيَةً » : بلکه ترس بیشتری . (اشد) مجرور است و چون غیرمنصرف است فتحه به جای کسره به کار رفته است و عطف بر (الله) است . و (خَشْيَةً) تمیز است . « أَجَلٌ » : مدت . « فِتِيلًا » : رشته گونه ای که در شکاف هسته خرما وجود دارد (نگا : نساء / ۴۹) .

سوره نساء آیه ۷۸

متن آیه :

أَيْنَمَا تَكُونُوا يُدْرِكْكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُّشِيدَةٍ وَإِنْ تُصِبْهُمْ حَسَنَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَإِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِكَ قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ فَمَا لِهَؤُلَاءِ الْقَوْمِ لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا

ترجمه :

هرکجا باشید ، مرگ شما را در می‌یابد ، اگرچه در برجهای محکم و استوار جایگزین باشید . (این ترسویان منافق) اگر خیر و خوبی (از قبیل پیروزی و غنیمت) بدیشان رسد ، می‌گویند : این از سوی خدا است ؛ و اگر بدی و مصیبتی (از قبیل خشکسالی و شکست) بدیشان رسد ، می‌گویند : این از (شوم و نامبارکی) تو است ! (بدانان) بگو : همه (آنچه از خوبی و بدی به شما می‌رسد) از سوی خدا است (و برابر قضا و قدر حق تعالی و بر پایه نظام علت و معلول انجام می‌پذیرد) . این مردمان را چه شده است که سخن نمی‌فهمند (و منطق سرشان نمی‌شود ؟) .

توضیحات :

« بُرُوجٌ » : برجها . باروها . « مُّشِيدَةٌ » : محکم . بلند . « لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ » : نمی‌فهمند . درک مطلب نمی‌کنند (نگا : بقره / ۷۱) . « حَدِيثًا » : سخن .

سوره نساء آیه ۷۹

متن آیه :

مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ وَأَرْسَلْنَاكَ لِلنَّاسِ رَسُولًا وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا

ترجمه :

(ای پیغمبر !) آنچه از خیر و خوبی (از قبیل : رفاه و نعمت و عافیت و سلامت) به تو می‌رسد ، از (فضل) خدا (بر تو) است ؛ و آنچه بلا و بدی (از قبیل : سختی و بیماری و درد و رنج) به تو می‌رسد از خود تو است (و به سبب قصور و گناهی است که مرتکب شده‌ای) . ما شما را به عنوان پیغمبری برای (هدایت همه) مردم فرستاده‌ایم ، و کافی است که خداوند گواه (بر تبلیغ تو و پذیرش یا عدم پذیرش آنان) باشد .

توضیحات :

« فَمِنْ نَفْسِكَ » : از خود تو است . خطاب در اینجا به پیغمبر است و مراد تصویر نفس بشری است که نسبت به « خوب » و « بد » بی‌تفاوت آفریده نشده است ، و الا از آن حضرت چیزی که سیئه و گناه باشد ، به وقوع نپیوسته است .

سوره نساء آیه ۸۰

متن آیه :

مَنْ يَطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ تَوَلَّى فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا

ترجمه :

هر که از پیغمبر اطاعت کند ، در حقیقت از خدا اطاعت کرده است (چرا که پیغمبر جز به چیزی دستور نمی‌دهد که خدا بدان دستور داده باشد ، و جز از چیزی نهی نمی‌کند که خدا از آن نهی کرده باشد) و هر که (به اوامر و نواهی تو) پشت کند (خودش مسؤول است و باک نداشته باش) ما شما را به عنوان مراقب (احوال) و نگهبان (اعمال) آنان نفرستاده‌ایم (بلکه بر رسولان پیام باشد و بس) .

توضیحات :
« تَوَلَّيَا » : پشت کرد . روی بتافت . « حَفِيطًا » : محافظ . مراقب .

سوره نساء آیه ۸۱

متن آیه :
وَيَقُولُونَ طَاعَةٌ فَإِذَا بَرَزُوا مِنْ عِنْدِكَ بَيَّتَ طَائِفَةٌ مِّنْهُمْ غَيْرَ الَّذِي تَقُولُ وَاللَّهُ يَكْتُبُ مَا يُبَيِّتُونَ فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا

ترجمه :
(این گروه متردد) می‌گویند : (از اوامر و نواهی تو فرمانبرداری و) اطاعت (می‌شود) . ولی هنگامی که از پیش تو برخاستند و رفتند ، دسته‌ای از آنان در خفاء چیزی را تدارک می‌بینند که مخالف آن (اوامر و نواهی و) چیزهایی است که تو می‌گوئی (و ایشان را بدانها گوشزد می‌نمائی) ! خداوند چیزهایی را که در خفاء تدارک می‌بینند و به چاره‌جویی می‌نشینند بر آنان (در صحیفه اعمالشان) می‌نویسد (و روزی ، پادافره و جزایشان را می‌دهد) . پس بدانان اعتنائی مکن (و از نقشه خائانه ایشان باکی به خود راه مده) و به خدا توکل کن (و کار و بار خویش را بدو تفویض نما) و کافی است که خدا وکیل و حافظ (تو) باشد .

توضیحات :
« طَاعَةٌ » : سماعاً و طاعهً . فرمانبرداریم . خبر مبتدای محذوفی است و تقدیر آن چنین است :
أَمْرًا طَاعَةً . « بَرَزُوا » : بیرون رفتند . خَارَجَ شَدَدًا . « بَيَّتَ » : در خفاء چاره‌جویی کرد . در شب تدبیر و چاره‌اندیشی کرد . « أَعْرِضْ عَنْهُمْ » : بدیشان اعتناء مکن .

سوره نساء آیه ۸۲

متن آیه :
أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا

ترجمه :
آیا (این منافقان) درباره قرآن نمی‌اندیشند (و معانی و مفاهیم آن را بررسی و واریسی نمی‌کنند تا به وجوب طاعت خدا و پیروی امر تو پی ببرند و بدانند که این کتاب به سبب ائتلاف معانی و احکامی که در بر دارد و این که بخشی از آن مؤید بخش دیگری است ، از سوی خدا نازل شده است ؟) و اگر از سوی غیر خدا آمده بود در آن تناقضات و اختلافات فراوانی پیدا می‌کردند .

توضیحات :
« أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ » : آیا بررسی نمی‌کنند و نمی‌اندیشند ؟

سوره نساء آیه ۸۳

متن آیه :
وَإِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوْ الْخَوْفِ أَدْعَاؤُهُ بِهٖ وَلَوْ رَدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَإِلَى أَوْلِي الْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذِينَ يَسْتَنبِطُونَهُ مِنْهُمْ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ إِلَّا قَلِيلًا

ترجمه :
و هنگامی که (خبر) کاری که موجب نترسیدن یا ترسیدن است (از قبیل : قوت و ضعف ، و

پیروزی و شکست ، و پیمان بستن با این قبیله و گسستن از آن قبیله (به آنان (یعنی منافقان یا مسلمانان ضعیف‌الایمان) می‌رسد ، آن را (میان مردم) پخش و پراکنده می‌کنند (و اخبار را به گوش دشمنان می‌رسانند) . اگر این گونه افراد ، سخن گفتن در این باره را به پیغمبر و فرماندهان خود واگذارند (و خیرهائی را که می‌شنوند فقط به مسؤولان امور گزارش دهند) تنها کسانی از این خبر ایشان اطلاع پیدا می‌کنند که اهل حل و عقدند و آنچه بایست از آن درک و فهم می‌نمایند . اگر فضل و رحمت خدا شما را در بر نمی‌گرفت (و شما را به اطاعت از خود و پیغمبرش ، و برگشت امور به پیغمبر و مسؤولان کشوری و لشکری خویش هدایت نمی‌کرد) جز اندکی از شما همه از اهریمن پیروی می‌کردید .

توضیحات :

« الْأَمْنُ وَالْخَوْفِ » : در اینجا مراد از امن و خوف چیزهائی است که موجب ترسیدن و نترسیدن می‌گردند . از قبیل : صلح و جنگ ، پیروزی و شکست ، و . . . « أَدَاعُوا » : پخش کردند . شایع نمودند . « رَدَّوهُ » : آن را تفویض کردند . آن را ارجاع دادند . آن را گزارش نمودند . « یَسْتَنْبِطُونَهُ » : آن را استخراج و استنباط می‌کنند . آن را می‌فهمند و از آن استفاده می‌نمایند . « مِنْهُمْ » : از ایشان . مرجع ضمیر (هم) در عبارت : یَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ ، پیغمبر و اولی‌الامر است .

سوره نساء آیه ۸۴

متن آیه :

فَقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا تُكَلَّفُ إِلَّا نَفْسَكَ وَحَرِّضَ الْمُؤْمِنِينَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَكْفِ بِأَسَ الَّذِينَ كَفَرُوا
وَاللَّهُ أَشَدُّ بَأْسًا وَأَشَدُّ تَنْكِيلًا

ترجمه :

در راه خدا بجنگ (حتی اگر هم تنها باشی و باک نداشته باش . چرا که وعده نصرت و پیروزی به تو داده شده است) . تو جز مسؤول (اعمال) خود نیستی . و مؤمنان را (هم به جنگ دعوت کن و بدان) ترغیب و تحریک نما . تا این که خداوند (در پرتو شجاعت تو و شجاعت مؤمنان) قدرت‌کافران را باز گیرد و (شما را برابر این وعده پیروز و مؤید گرداند . از قدرت و شکنجه کافران نترسید و بدانید که) قدرت خدا بیشتر و مجازات او سخت‌تر است .

توضیحات :

« حَرَضَ » : ترغیب کن . تشجیع کن . « عَسَى » : تا این که . « بَأْسًا » : قوت و قدرت . « تَنْكِيلًا » : تنبیه . مجازات . از ماده نکال به معنی : عذاب .

سوره نساء آیه ۸۵

متن آیه :

مَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً حَسَنَةً يَكُنْ لَهُ نَصِيبٌ مِّنْهَا وَمَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً سَيِّئَةً يَكُنْ لَهُ كِفْلٌ مِّنْهَا وَكَانَ
اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ مُّقِيتًا

ترجمه :

کسی که (در میان مردم) میانجیگری کند و میانجیگری او پسندیده (شرع) باشد ، نصیبی از (پاداش) آن خواهد داشت ، و کسی که میانجیگری کند و میانجیگری او ناپسند (شرع) باشد ، بهره‌ای از (پادافره) آن خواهد داشت ، و (پشتیبانی از حق بی‌پاداش نمی‌ماند ، و پشتیبانی از باطل بی‌پادافره نخواهد بود) خداوند بر هر چیزی چیره است (و همه چیز را می‌پاید) .

توضیحات :

« يَشْفَعُ » : میانجیگری کند . یاری و کمک کند . « نَصِيبٌ » : بهره . پاداش مضاعف (نگا : انعام / ۱۶۰) . « كِفْلٌ » : بهره . پاداش برابر . پادافره . « مَقِيَّتًا » : چیره . مقتدر . نگهبان . حاضر و ناظر

سوره نساء آیه ۸۶

متن آیه :
وَإِذَا حِيْتُمْ يُنصِبُوا فَحِيُوْا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوْهَا إِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ حَسِيْبًا

ترجمه :

هرگاه شما را درودی دادند (اعم از سلام کردن و دعا نمودن و احترام گذاردن) به گونه زیباتر و بهتر از آن یا (دست کم) همانند آن ، آن را پاسخ گوئید . بیگمان خداوند حسابرس هر چیزی است (و حساب هر چیزی را دارد) .

توضیحات :

« حِيْتُمْ » : بر شما سلام شد . « حَسِيْبًا » : محاسب . حسابرس .

سوره نساء آیه ۸۷

متن آیه :
اللّٰهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لِيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللّٰهِ حَدِيْثًا

ترجمه :

جز خدا ، خدائی نیست . حتماً شما را (بعد از مرگ زنده می‌گرداند و) در روزی که شکی در (وقوع) آن نیست گرد می‌آورد . (خدا است که این را می‌گوید) و چه کسی از خدا راستگوتر است ؟ !

توضیحات :

« حَدِيْثًا » : سخن . تمیز است .

سوره نساء آیه ۸۸

متن آیه :
فَمَا لَكُمْ فِي الْمُنَافِقِيْنَ فِتْنِيْنَ وَاللّٰهُ أَرْكَسَهُمْ بِمَا كَسَبُوْا أَتُرِيدُوْنَ أَنْ تَهْدُوْا مَنْ أَضَلَّ اللّٰهُ وَمَنْ يُضِلِلِ اللّٰهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيْلًا

ترجمه :

شما (ای مؤمنان) چرا درباره منافقان دو دسته شده‌اید (و می‌گوئید : آیا آنان جزو مؤمنان یا از زمره کافرانند ؟ صحیح است با آنان بجنگیم یا نجنگیم ؟ قابل هدایتند یا اهل شقاوتند ؟) و حال آن که خداوند به سبب اعمالشان (افکار) آنان را واژگونه کرده و به قهقراء برگردانده است (و فرودگاه دلشان خراب گشته است و آمادگی فرود طائر قدسی ایمان را از دست داده است) . آیا می‌خواهید کسی را هدایت نمائید که خداوند (بر اثر کردار زشتش) گمراهش کرده است (و نعمت هدایت را از او گرفته است) ؟ هر که را خدا گمراه کند ، راهی برای او (به سوی هدایت) نخواهی یافت .

توضیحات :

« فِتْنِيْنَ » : دو دسته . حال ضمیر (كُمْ) است ، یا خبر (أَصْبَحْتُمْ) محذوف است و تقدیر چنین

است : فَمَا لَكُمْ أَصْحَابُ فِي الْمُنَافِقِينَ فَنَتَيْن . « أَرْكَسَهُمْ » : آنان را واژگون و دگرگون نموده است . ایشان را بر اثر نفاق به سوي كفر برگشت داده است .

سوره نساء آیه ۸۹

متن آیه :
وَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ كَمَا كَفَرُوا فَتَكُونُونَ سَوَاءً فَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ أَوْلِيَاءَ حَتَّىٰ يَهَاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَإِن تَوَلَّوْا فَخَذُوهُمْ وَأَقْتَلُوهُمْ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وُلِيًّا وَلَا نَصِيرًا

ترجمه :

(شما مي‌خواهيد چنين منافقاني هدايت يابند و) آنان دوست مي‌دارند كه شما كافر شويد همان گونه كه خود كافر شده‌اند و (در كفر با ايشان) مساوي شويد . پس در اين صورت ياراني از ايشان نگيريد (و آنان را از خود ندانيد) تا آن گاه كه (ايمان مي‌آورند و) در راه خدا هجرت مي‌كنند (و ايمان آوردن خود را با جهاد در راه اسلام ثابت مي‌دارند) . ولي اگر از اين كار سر باز زدند (و همچنان به دشمنانگي و اقدامات كافرانه خود بر ضد شما ادامه دادند) آنان را هر كجا يافتيد بگيريد و (اسير كنيد ، و در صورت لزوم بکشيد ، و از ميان ايشان يار و يوري برنگزيبند) .

توضیحات :

« وَدُّوا » : دوست داشته‌اند و آرزو کرده‌اند . « سَوَاءً » : برابر . همگون . « حَيْثُ » : هر كجا . « وُلِيًّا » : دوست . يار . « نَصِيرًا » : مددكار . ياور .

سوره نساء آیه ۹۰

متن آیه :
إِلَّا الَّذِينَ يَصِلُونَ إِلَىٰ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ أَوْ جَاؤُوكُمْ حَصِرَتْ صُدُورُهُمْ أَن يُقَاتِلُوكُمْ أَوْ يُقَاتِلُوا قَوْمَهُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَسَلَّطَهُمْ عَلَيْكُمْ فَلَقَاتَلُوكُمْ فَإِنِ اعْتَزَلُوكُمْ فَلَمْ يُقَاتِلُوكُمْ وَأَلْقَوْا إِلَيْكُم السَّلْمَ فَمَا جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ عَلَيْهِمْ سَبِيلًا

ترجمه :

(چنين منافقاني را بکشيد) مگر كساني كه با گروهي پيوند پيدا مي‌كنند (و بديشان پناه مي‌برند) كه ميان شما و آنان پيمان است (و برابر آن ، پناهندگان به شما و ايشان مصون از تعرض باشند) ، و يا كساني كه به پيش شما مي‌آيند و نه سر جنگ با شما دارند و نه مي‌خواهند با قوم خود بجنگند . و اگر خداوند مي‌خواست ايشان را بر شما چيره مي‌کرد و آنان با شما مي‌جنگيدند . بنابراين اگر از شما كناره‌گيري كردند و با شما نجنگيدند و (بلكه) پيشنهاده صلح كردند ، خداوند به شما اجازه نمي‌دهد كه متعرض آنان شويد (و بلكه موظفيد دستي را بفشاريد كه براي صلح به سوي شما دراز شده‌است) .

توضیحات :

« يَصِلُونَ » : پناه مي‌برند . مي‌پيوندند . « مِيثَاقٌ » : پيمان . « حَصِرَتْ صُدُورُهُمْ » : سينه‌هايشان تنگ مي‌گردد و ميان انتخاب اين يا آن در مي‌مانند . « اِعْتَزَلُوكُمْ » : از شما كناره‌گيري و دوري كردند . « السَّلْمَ » : صلح . فرمانبرداري و تسليم .

سوره نساء آیه ۹۱

متن آیه :
سَيَجِدُونَ آخِرِينَ بَرِيدُونَ أَن يُأْمِنُوكُمْ وَيَأْمِنُوا قَوْمَهُمْ كُلٌّ مَّا رَدُّوا إِلَى الْفِتْنَةِ أُرْكَسُوا فِيهَا فَإِن لَّمْ يَعْزِلُوكُمْ وَيَلْقُوا إِلَيْكُم السَّلْمَ وَيَكْفُوا أَيْدِيَهُمْ فَخَذُوهُمْ وَأَقْتَلُوهُمْ حَيْثُ تَقِفْتُمُوهُمْ وَأُولَئِكَ جَعَلْنَا لَكُمْ

عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا مُّبِينًا

ترجمه :

گروه دیگری را خواهید یافت که می‌خواهند (با اظهار ایمان در پیش شما) از ناحیه شما در امان باشند و (با اظهار کفر در پیش کافران) از ناحیه قوم خود در امان بمانند (و در زمان قدرت هر گروه خویشتن را فریبکارانه جزو آن دسته قلمداد کنند) . هر زمان که به سوی کفر (یا جنگ با مسلمانان) خوانده شوند با سر در آن فرو می‌روند ! پس اگر از شما دست نکشیدند و به ترک جنگ و دشمنی نگفتند و به شما پیشنهاد صلح نمودند و دست‌بردار نشدند ، آنان را بگیرید و (اسیر کنید و در صورت لزوم) ایشان را هر کجا یافتید بکشید . آنان کسانی‌اند که ما (به سبب غدر و خیانتشان) دلیل آشکار و برهان واضحی برای (اسیر کردن یا کشتن) ایشان به دست شما داده‌ایم .

توضیحات :

« ءَاخِرِينَ » : دیگران . « اَنْ يَّامِنُوْكُمْ وَيَاْمِنُوْا قَوْمَهُمْ » : این که از شما و قوم خود اطمینان حاصل کنند که در امان می‌مانند . « رُدُّوْا » : برگردانده شدند . مراد این که از سوی مشرکان ، به کفر و بت‌پرستی دعوت شدند . « الْفِتْنَةَ » : مراد از فتنه در اینجا کفر و جنگ با مسلمانان و بزهکاری است . « اَرْكَسُوْا فِيْهَا » : به بدترین وجه بدان افکنده می‌شوند . یا سر به سوی آن باز گردانده می‌شوند و بدان می‌دوند . « تَقِفْتُمُوْهُمْ » : ایشان را دریافتید . بر آنان ظفر یافتید . « سُلْطَانًا » : حجت و برهان . « مُّبِينًا » : واضح و آشکار .

سوره نساء آیه ۹۲

متن آیه :

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ اَنْ يَّقْتُلَ مُؤْمِنًا اِلَّا خَطَاً وَّمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَاً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُّؤْمِنَةٍ وَّدِيَةٌ مُّسَلَّمَةٌ اِلَى اَهْلِهِ اِلَّا اَنْ يَصَّدَّقُوا فَاِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ لَكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُّؤْمِنَةٍ وَاِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِّيثَاقٌ فَدِيَةٌ مُّسَلَّمَةٌ اِلَى اَهْلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُّؤْمِنَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامٌ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِّنَ اللّٰهِ وَكَانَ اللّٰهُ عَلِيْمًا حَكِيْمًا

ترجمه :

هیچ مؤمنی را نسزد که مؤمن دیگری را بکشد مگر از روی خطا . کسی که مؤمنی را به خطا کشت باید که برده مؤمنی را آزاد کند و خون‌بهائی هم به کسان کشته پردازد مگر این که آنان درگذرند (و از دریافت خون‌بها که صد شتر است ، چشم‌پوشی کنند) . اگر هم کشته ، مؤمن و متعلق به کافرانی بود که میان شما و ایشان جنگ و دشمنی بود ، آزاد کردن برده مؤمنی دیه او است (و دیگر خون‌بهائی به ورثه کشته داده نمی‌شود) . و اگر کشته ، از زمره قومی بود که کافر بودند و (میان شما و ایشان پیمانی برقرار بود (همچون اهل ذمه و هم‌پیمانان مسلمانان) پرداخت خون‌بها به کسان مقتول و آزادکردن بنده مؤمنی دیه او است . اگر هم دست‌رسی (به آزاد کردن برده) نداشت باید دو ماه (قاتل) پیاپی و بدون فاصله روزه بگیرد . خداوند (این را برای) توبه (شما) مقرر داشته است ، و خداوند آگاه (از بندگان خود و) حکیم است (در آنچه مقرر می‌دارد) .

توضیحات :

« تَحْرِيرُ » : حریت بخشیدن . آزاد کردن . « رَقَبَةً » : گردن . مراد نفس است و تسمیه کلّ به اسم جزء است . یا این که (رَقَبَةً) برای تعبیر از تعداد بردگان بوده است ، همچون : رأس . قبضه . دسیت . نفر . پاب . و . . . « دِيَةٌ » : خون‌بها . از ماده (وِدي) . « مُسَلَّمَةٌ » : پرداخت شده . « يَصَّدَّقُوا » : تصدق‌کنند . عفو کنند . فعل مضارع باب تفعّل است . « تَوْبَةً » : قبول . تخفیف .

پشیمانی . مفعول‌له یا مفعول مطلق یا حال ضمیر (ه) در (عَلَيَّهِ) محذوف است .

سوره نساء آیه ۹۳

متن آیه :
وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا

ترجمه :

و کسی که مؤمنی را از روی عمد بکشد (و از ایمان او باخبر بوده و تجاوزکارانه او را به قتل برساند و چنین قتلی را حلال بداند ، کافر بشمار می‌آید و) کیفر او دوزخ است و جاودانه در آنجا می‌ماند و خداوند بر او خشم می‌گیرد و او را از رحمت خود محروم می‌سازد و عذاب عظیمی برای وی تهیه می‌بیند .

توضیحات :

« خَالِدًا » : جاودانه ، (وقتی که قتل را حلال بداند) . ماندگاری فراوان ، (وقتی که قتل را حلال نداند) . یادآوری : کیفر اخروی قتل عمد ، جاودانه یا زمان بسیاری در آتش دوزخ ماندن ، و خشم خدا ، و دوری از رحمت الله ، و عذاب عظیم قیامت است . علاوه از اینها ، کیفر دنیوی قاتل به قوت خود باقی است (نگا : بقره / ۱۷۸ و مائده / ۴۵) .

سوره نساء آیه ۹۴

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا ضَرَبْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَتَبَيَّنُوا وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْفَيْهِ إِلَيْكُمْ السَّلَامَ لَسْتَ مُؤْمِنًا تَبْتَغُونَ عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ مَغَايِمٌ كَثِيرَةٌ كَذَلِكَ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلُ فَمَنْ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَتَبَيَّنُوا إِنَّ اللَّهَ كَانَ يَمَّا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا

ترجمه :

ای کسانی که ایمان آورده‌اید ! هنگامی که (برای جهاد) در راه خدا به مسافرت رفتید تحقیق کنید (که با چه کسانی می‌جنگید . آیا مسلمانند یا کافر) و به کسی که به شما سلام کرد (و سلام نشانه پذیرش اسلام است) مگوئید تو مؤمن نیستی و جویای مال دنیای (او) باشید . بلکه سلام آنان را بپذیرید و پاسخ گوئید و بدانید (که در پیش خدا غنائم فراوانی است) و آن را برای شما تهیه دیده است و بسی بهتر از ثروت و غنیمت دنیای فانی است) . شما پیش از این ، چنین بودید (و کفر را گردن نهاده بودید و جنگهای شما تنها انگیزه غارتگری داشت .) ولی خداوند بر شما منت نهاد (و نعمت اسلام را نصیبتان کرد) پس (به شکرانه این نعمت بزرگ) تحقیق کنید . بیگمان خداوند از آنچه می‌کنید باخبر است .

توضیحات :

« ضَرَبْتُمْ » : گام برداشتید . به مسافرت رفتید . « تَبَيَّنُوا » : روشن کنید . تحقیق کنید . « تَبْتَغُونَ » : می‌خواهید . « عَرَضَ » : حطام . کالا و متاع فانی دنیا . « كَذَلِكَ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلُ » : شما نیز پیش از این چنین وضعی را داشتید و کافر بودید . شما پیش از پذیرش اسلام تنها به خاطر مال دنیا می‌جنگیدید .

سوره نساء آیه ۹۵

متن آیه :

لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرِ أُولِي الضَّرِّ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكَلَّا وَعَدَّ اللَّهُ الْحَسَنَى وَفَضَّلَ اللَّهُ

الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا

ترجمه :

(جهاد با رعایت این همه احتیاطی که گذشت ، بس بزرگ و ارزشمند است) . مسلمانانی که (به جهاد نمی‌روند و در منازل خود) می‌نشینند ، با مسلمانانی برابر نیستند که با مال و جان ، در راه یزدان جهاد می‌کنند . خداوند مرتبه والائی را نصیب مجاهدان کرده است که بالاتر از درجه خانه‌نشینان است ، مگر چنین خانه‌نشینانی دارای عذری باشند (که ایشان را از بیرون شدن برای جهاد بازداشته باشد . در این صورت درخور سرزنش نیستند ، و پاداش بزرگ خود را از خدا دریافت می‌دارند و مرتبه بالائی دارند) . خداوند به هر يك (از دو گروه مجاهد و وانسستگان معذور) منزلت زیبا (و عاقبت والائی) وعده داده است . و خداوند مجاهدان را بر وانسستگان (بدون عذر) با دادن اجر فراوان و بزرگ ، برتری بخشیده است .

توضیحات :

« الْقَاعِدُونَ » : نشستگان . واپس نشستگان با اجازه فرمانده . « غَيْرٌ » : بدل یا صفت (الْقَاعِدُونَ) است . « أُولِي الضَّرَرِ » : زبان دیدگان . افراد معذور . مانند بیماران و کوران و لنگان . « أَجْرًا عَظِيمًا » : واژه (أَجْرًا) می‌تواند مفعول به دوم یا مفعول مطلق (فَضْلٌ) و یا منصوب به نزع خافض باشد .

سوره نساء آیه ۹۶

متن آیه :

دَرَجَاتٍ مِّنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا

ترجمه :

درجات بزرگی از ناحیه خدا (بدانان داده می‌شود) همراه با مغفرت و رحمت (فراوان الله . و اگر لغزشهایی هم داشته‌اند) خداوند آمرزنده و مهربان است .

توضیحات :

« دَرَجَاتٍ » : مراتب و منازل گوناگون مجاهدان ، یا مراد مرتبه و درجه عظیمی است که یا توجه به مراتب و منازل دیگر ، گوئی يك مرتبه و درجه نیست ، بلکه مراتب و درجات است . (دَرَجَاتٍ) منصوب است و بَدَل (أَجْرًا) می‌باشد .

سوره نساء آیه ۹۷

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضَ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا قَالُوا إِنَّكَ مَا وَاهِمٌ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا

ترجمه :

بیگمان کسانی که فرشتگان (برای قبض روح در واپسین لحظات زندگی) به سراغشان می‌روند (و می‌بینند که به سبب ماندن با کفار در کفرستان ، و هجرت نکردن به سرزمین ایمان) بر خود ستم کرده‌اند ، بدیشان می‌گویند : کجا بوده‌اید (که اینک چنین بی‌دین و توشه مرده‌اید و بدبخت شده‌اید ؟ عذرخواهان) گویند : ما بیچارگانی در سرزمین (کفر) بودیم (و چنان که باید به انجام دستورات دین نرسیدیم ! فرشتگان بدیشان) گویند : مگر زمین خدا وسیع نبود تا در آن (بتوانید بار سفر بندید و به جای دیگری) کوچ کنید ؟ جایگاه آنان دوزخ است ، و چه بد جایگاهی و چه بد سرانجامی !

توضیحات :
« تَوَقَّاهُمْ » : جان ایشان را می‌گیرند ، به قبض روح آنان می‌پردازند . « ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ » : ستمکاران به خود . در اصل : ظَالِمِينَ أَنْفُسِهِمْ است که نون به هنگام اضافه حذف شده است .
« مَصِيْرًا » : جایگاه . سرانجام .

سوره نساء آیه ۹۸

متن آیه :
إِلَّا الْمُسْتَضَعْفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوُلْدَانِ لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا

ترجمه :
مگر بیچارگانی از مردان و زنان و کودکانی که کاری از آنان ساخته نیست و راه چاره‌ای نمی‌دانند .

توضیحات :
« الْوُلْدَانَ » : جمع ولید ، کودکان .

سوره نساء آیه ۹۹

متن آیه :
قَاوَلِيْكَ عَسَى اللّٰهُ اَنْ يَّعْفُوَ عَنْهُمْ وَكَانَ اللّٰهُ عَفُوًّا غَفُوْرًا

ترجمه :
پس امید است که خداوند از آنان درگذرد (چون قدرت هجرت نداشته‌اند) و خداوند بس عفوکننده و آمرزنده است .

توضیحات :
« عَفُو » : بسیار عفوکننده .

سوره نساء آیه ۱۰۰

متن آیه :
وَمَنْ يَّهَاجِرْ فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ يَجِدْ فِي الْاَرْضِ مَرَاغِمًا كَثِيْرًا وَسِعَةً وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا اِلَى اللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ ثُمَّ يَدْرِكْهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ اَجْرُهُ عَلٰى اللّٰهِ وَكَانَ اللّٰهُ غَفُوْرًا رَحِيْمًا

ترجمه :
کسی که در راه خدا هجرت کند ، سرزمینهای فراخ و آزادی فراوان می‌بیند که بینی دشمنان را به خاک مذلت می‌مالد ، و گشایش و آسایش خواهد یافت . و هر که از خانه خود بیرون آید و به سوی (سرزمینهای اسلامی) خدا و رسول هجرت کند ، و سپس مرگ او را دریابد ، اجر او بر عهده خدا است ، و خداوند بسی آمرزنده و مهربان است .

توضیحات :
« مَرَاغِمًا » : سرزمینهای هجرت فراوانی که در آنجاها گشایش و آسایش مادی و معنوی است و مایه حسرت و ذلت دشمنان دین می‌شود . « وَقَعَ اَجْرُهُ عَلٰى اللّٰهِ » : پاداش او در پیشگاه خدا ثابت می‌شود .

سوره نساء آیه ۱۰۱

متن آیه :
وَإِذَا صَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ إِنْ خِفْتُمْ أَنْ يَفْتِنَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا
إِنَّ الْكَافِرِينَ كَانُوا لَكُمْ عَدُوًّا مُّبِينًا

ترجمه :
هرگاه در زمین به مسافرت پرداختید و نماز را کوتاه خواندید (و چهار رکعتیها را دو رکعت نمودید)
گناهی بر شما نیست ، اگر ترسیدید که کافران بلائی به شما برسانند و به فتنه‌ای گرفتارتان
گردانند . بیگمان کافران دشمنان آشکار شمايند .

توضیحات :
« إِنْ خِفْتُمْ » : اگر ترسیدید . ذکر خوف برای شرط نیست و بلکه قید غالبی است و بیانگر
واقعیت این امر است که سفر اغلب همراه با ترس و خوف از دشمنان بر اثر کثرت مشرکان است
و الا قصر نماز يك حکم عمومی است و در همه سفرها قابل اجرا است و اختصاص به حالت ترس
ندارد . مسأله قصر نماز مذکور در این آیه ، درست همانند مسأله (رَبَّائِكُمُ اللَّائِي فِي حُجُورِكُمْ)
مذکور در آیه ۲۳ همین سوره است .

سوره نساء آیه ۱۰۲

متن آیه :
وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلَاةَ فَلْتَقُمْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا أَسْلِحَتَهُمْ فَإِذَا سَجَدُوا
فَلْيَكُونُوا مِنْ وَرَائِكُمْ وَلْتَأْتِ طَائِفَةٌ أُخْرَى لَمْ يُصَلُّوا فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَأَسْلِحَتَهُمْ وَدِ
الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْتِعَتِكُمْ فَيَمِيلُونَ عَلَيْكُمْ مَيْلَةً وَاحِدَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ كَانَ
يُكْمٌ آدَى مِنْ مَطَرٍ أَوْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَنْ تَضَعُوا أَسْلِحَتَكُمْ وَخَذُوا حِذْرَكُمْ إِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا
مُهِينًا

ترجمه :
زمانی که (تو ، ای پیغمبر) در میانشان بودی و نماز (خوف) را برایشان پیا داشتی ، دسته‌ای
از آنان با تو به نماز ایستند ، و باید که اسلحه خود را با خود داشته باشند ، و وقتی که (نصف)
نماز را با تو خواندند (سلام بدهند و به کشیک و نگهبانی پردازند و) شما را (از دشمنان)
بپایند و دسته دیگری که هنوز نماز را نخوانده‌اند ، بیایند و با تو به نماز ایستند و احتیاط خود را
مراعات و اسلحه خود را داشته باشند . کافران دوست می‌دارند کاش از اسلحه و کالاهای خود
غافل می‌شدید و آنان یکباره بر شما تاخت می‌آوردند (و غافلگیرتان می‌کردند و در حین نماز دمار
از روزگارتان بر می‌آوردند) . اگر از باران ناراحت بودید یا بیمار بودید ، گناهی بر شما نخواهد بود
که اسلحه خود را زمین بگذارید (ولی باز هم تا آنجا که ممکن است وسائل سبک دفاعی را از
خود دور نکنید) و احتیاط خویش را بدارید . بیگمان خداوند برای کافران عذاب خوارکننده‌ای فراهم
ساخته است .

توضیحات :
« لِيَأْخُذُوا » : فاعل این فعل ، یعنی ضمیر (و) می‌تواند به نمازگزاران و یا کشیک دهندگان
برگردد . « فَإِذَا سَجَدُوا » : منظور از سجده در اینجا نماز است . یعنی : گروه اول يك رکعت را با
امام می‌خوانند و امام پس از اتمام يك رکعت نماز را طول می‌دهد و اینان يك رکعت دیگر را به
تنهایی می‌خوانند و سلام می‌دهند و به جبهه جنگ می‌روند . سپس گروه دوم می‌آیند و پشت
سر امام می‌ایستند و يك رکعت را با او می‌خوانند و امام سلام می‌دهد و آنان بلند می‌شوند و
رکعت دیگری را به تنهایی می‌خوانند و سلام می‌دهند . « حِذْرٌ » : احتیاط . پرهیز . « فَيَمِيلُونَ »
: یورش آورند . « مَيْلَةً » : یورش .

سوره نساء آیه ۱۰۳

متن آیه :
فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَادْكُرُوا اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمْ فَإِذَا اطْمَأْنَنْتُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَىٰ الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّوْقُوتًا

ترجمه :

هرگاه نماز را به پایان برید ، خدای را ایستاده و نشسته و بر پهلوهایتان افتاده (و در همه حال و احوال) یاد کنید (و حتی در کشاکش روزگار و گرماگرم کشت و کشتار ، خدا گوئید و خدا جوئید) و هنگامی که (ترس و هراسی نماند و) آرامش خود را باز یافتید ، نماز را (به تمام و کمال و در وقت مشخص) برپای دارید . بیگمان نماز بر مؤمنان فرض و دارای اوقات معلوم و معین است .

توضیحات :

« قِيَامًا » : جمع قائم ، ایستادگان . « قُعُودًا » : جمع قاعد ، نشستگان . « جُنُوبٌ » : جمع جنب ، پهلوها . « اِطْمَأْنَنْتُمْ » : اطمینان یافتید . به حال عادی برگشتید و آرامش خود را باز یافتید . « كِتَابًا » : فرض . واجب . « مَوْقُوتًا » : زماندار . دارای وقت معلوم و معین .

سوره نساء آیه ۱۰۴

متن آیه :
وَلَا تَهِنُوا فِي ابْتِغَاءِ الْقَوْمِ إِنْ تَكُونُوا تَأْلَمُونَ فَإِنَّهُمْ يَأْلَمُونَ كَمَا تَأْلَمُونَ وَتَرْجُونَ مِنَ اللَّهِ مَا لَا يَرْجُونَ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا

ترجمه :

در جستجوی قوم (کافری که اعلان جنگ نموده و می‌کوشند از همه سو بر شما تاخت آورند) سستی نکنید (و پیوسته در کمین ایشان باشید و با آنان برزمید) . اگر (از جنگ و جراحات) درد می‌کشید ، آنان هم مثل شما درد می‌کشند و رنج می‌برند ، (ولی فرق شما و ایشان در این است که) شما چیزی از خدا می‌خواهید که آنان نمی‌خواهند (و آن رضای الله و بهشت جاویدان است) و خداوند آگاه (از اعمال شما و اعمال آنان ، و) حکیم است (و به هر يك از شما و ایشان سزا و جزای کارتان را می‌دهد) .

توضیحات :

« لَا تَهِنُوا » : سست و ضعیف مشوید . از ماده (وهن) .

سوره نساء آیه ۱۰۵

متن آیه :
إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ يَمَا أَرَاكَ اللَّهُ وَلَا تَكُنَ لِلْخَائِنِينَ خَصِيمًا

ترجمه :

ما کتاب (قرآن را که مشتمل بر حق و بیانگر هر آن چیزی که حق است) به حق بر تو نازل کرده‌ایم تا (مشعل راه هدایت باشد و بدان) میان مردمان طبق آنچه خدا به تو نشان داده است داوری کنی ، و مدافع خائنان مباش .

توضیحات :

« لِلْخَائِنِينَ » : از خائنان . به خاطر خائنان . حرف (ل) می‌تواند به معنی (عَن) باشد همان

گونه که در واژه (لِلْحَقِّ) و (لِلذِّينِ) سوره احقاف ، آیه‌های ۷ و ۱۱ چنین است . یا این که لام تعلیل بوده و معنی چنین شود که : به خاطر گناهکاران ، دشمن بیگناهان مباش . « خَصِيْمًا » : مدافع . جانبدار . دشمن .

سوره نساء آیه ۱۰۶

متن آیه :
وَاسْتَغْفِرِ اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ غَفُوْرًا رَّحِيْمًا

ترجمه :

و از خدا آمرزش بخواه . بیگمان خداوند بس آمرزنده و مهربان است (و مغفرت و رحمت خود را شامل کسانی می‌کند که عفو خطا را از او می‌طلبند) .

توضیحات :

« اِسْتَعْفِرُ » : از گناه ناکرده که قصد دفاع و گرایش قلبی به همکیشان به هنگام قضاوت است . آمرزش بخواه ، چرا که حسنات نیکان ، سیئات مقربان است .

سوره نساء آیه ۱۰۷

متن آیه :
وَلَا تَجَادِلْ عَنِ الَّذِيْنَ يَخْتَانُوْنَ اَنْفُسَهُمْ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ مَن كَانَ خَوَّانًا اٰثِيْمًا

ترجمه :

از کسانی دفاع مکن که (با ارتکاب جرائم ، در اصل) به خود خیانت می‌کنند . بیگمان خداوند خیانت‌کنندگان گناه پیشه را دوست نمی‌دارد .

توضیحات :

« خَوَّانًا » : بسیار خیانتکار . هدف از این مبالغه ، قصد تخصیص نیست و بلکه بیان واقع است . یعنی خَوَّان و خَائِن هر دو مبعوض درگاه خدایند . « اٰثِيْمًا » : بسیار گناهکار .

سوره نساء آیه ۱۰۸

متن آیه :
يَسْتَخْفُوْنَ مِنَ النَّاسِ وَلَا يَسْتَخْفُوْنَ مِنَ اللّٰهِ وَهُوَ مَعَهُمْ اِذْ يُبَيِّتُوْنَ مَا لَا يَرْضٰى مِنَ الْقَوْلِ وَكَانَ اللّٰهُ بِمَا يَعْمَلُوْنَ مُحِيْطًا

ترجمه :

آنان می‌توانند خیانت خود را از مردم پنهان دارند ، ولی نمی‌توانند آن را از خدا پنهان دارند که همیشه با آنان است . (از جمله) بدان گاه که شبانگاهان پنهانی بر گفتاری که (تهمت‌زدن به پاکان و بیگناهان است و) خدا از آن خوشنود نیست ، متفق و همدست می‌گردند . و خداوند از آنچه می‌کنند کاملاً آگاه است .

توضیحات :

« يَسْتَخْفُوْنَ » : مخفی می‌کنند . « يُبَيِّتُوْنَ » : شبانگاهان چاره‌اندیشی و چاره‌جویی می‌کنند . پنهانی بر آن هم‌نوا و هم‌اوا می‌شوند (نگا : نساء / ۸۱) . « مُحِيْطًا » : کسی که از همه جوانب بر چیزی آگاه باشد و آن را بپاید .

سوره نساء آیه ۱۰۹

متن آیه :

هَآأَنْتُمْ هَؤُلَاءِ جَادَلْتُمْ عَنْهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فَمَنْ يُجَادِلُ اللَّهَ عَنْهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَمْ مَنْ يَكُونُ عَلَيْهِمْ
وَكَيْلًا

ترجمه :

هان ! گیرم که شما در این دنیا از آنان دفاع کردید ، در آخرت چه کسی در برابر خدا از آنان دفاع
می‌کند ، یا چه کسی حافظ و یاور ایشان خواهد شد ؟

توضیحات :

« هَآ أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ » : هان ! شما اینانید . شما کسانی باشید . (أَنْتُمْ) مبتدا ، و (أَوْلَاءِ) خبر
است و (هَآ) در هر دو ، حرف تنبیه است . « جَادَلْتُمْ عَنْهُمْ » : از آنان دفاع کردید . « وَكَيْلًا » :
حافظ . یاور . (نگا : آل عمران / ۱۷۳) .

سوره نساء آیه ۱۱۰

متن آیه :

وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَحِيمًا

ترجمه :

هرکس که کار بدی بکند یا (با ارتکاب معاصی) بر خود ستم کند ، سپس (دست دعا به سوی
خدا بردارد و) از خدا آمرزش بطلبد ، (از آنجا که درگاه توبه همیشه باز است) خدا را آمرزنده (
گناهان خویش و) مهربان (در حق خود) خواهد یافت .

توضیحات :

« سوءاً » : کار زشت . گناهی که دیگران را ناراحت کند .

سوره نساء آیه ۱۱۱

متن آیه :

وَمَنْ يَكْسِبْ إِثْمًا فَإِنَّمَا يَكْسِبُهُ عَلَى نَفْسِهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا

ترجمه :

هر که گناهی بکند ، تنها آن را به زیان خود می‌کند (و ضرر آن متوجه شخص گناهکار می‌شود)
و خدا آگاه (از اعمال همگان و) حکیم است (و هرگونه که حکمتش اقتضاء کند ، بندگان را عذاب
می‌دهد یا قلم عفو بر گناهانشان می‌کشد) .

توضیحات :

« عَلِيًا نَفْسِهِ » : بر ضدّ خود . به زیان خود . به حساب خود .

سوره نساء آیه ۱۱۲

متن آیه :

وَمَنْ يَكْسِبْ خَطِيئَةً أَوْ إِثْمًا ثُمَّ يَرْمِ بِهِ بَرِيئًا فَقَدِ احْتَمَلَ بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِينًا

ترجمه :

هرکس دچار لغزشی شود یا گناهی بکند ، سپس آن را به بیگناهی نسبت دهد ، به راستی

بهتان و گناه آشکاري مرتکب شده است .

توضیحات :

« خَطِيئَةٌ » : لغزش . گناه صغیره . « اِثْمًا » : گناه کبیره . « يَرْمِيهِ » : بدان متهم کند . به کاربردن ضمیر مفرد (ه) به جاي ضمیر مثنی (هُما) به خاطر حرف (اَوْ) است که براي يکي از دو چیز به کار مي‌رود . تقدیر چنین است : مَنْ يَكْسِبُ أَحَدَ هَذَيْنِ الْإِثْمَيْنِ . « بَرِيئًا » : بیگناه . « اِحْتَمَلَ » : بار گناهان را برداشته است . به گردن گرفته است . « بَهْتَانًا » : گناه زشتي که انجام آن خردمندان را مبهوت و متحیر مي‌کند . مراد سخن دروغی است که با آن عمل ناروایی را به دیگران نسبت دهند .

سوره نساء آیه ۱۱۳

متن آیه :

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ وَرَحْمَتُهُ لَهَمَّتْ طَائِفَةٌ مِّنْهُمْ أَنْ يُضِلُّوكَ وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَصُرُونَكَ
مِنْ شَيْءٍ وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُن تَعْلَمُ وَكَانَ فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا

ترجمه :

(اي پیغمبر !) اگر فضل و رحمت خدا نبود (و پیام آسمانی و رحمت صمدانی تو را در بر نمی‌گرفت) ، دسته‌ای از آنان می‌خواستند که تو را گمراه سازند ، ولی جز خویشتن را نمی‌توانند گمراه سازند (چون خدا تو را از کید و مکر آنان باخبر می‌گرداند و بینش تو حق را تشخیص می‌دهد) . آنان نمی‌توانند کمترین زیانی به تو برسانند ، چرا که خداوند کتاب (قرآن را که ترازوی جداسازی حق از باطل است) بر تو نازل کرده است و حکمت را (به دل تو القاء نموده است) و چیزی (از شرائع و احکام) را به تو آموخته است که نمی‌توانستی (جز در پرتو وحی) آن را بیاموزی و بدانی . فضل خدا در حق تو و رحمت او بر تو بزرگ و فراوان بوده است .

توضیحات :

« لَهَمَّتْ » : قصد کرد . اراده نمود .

سوره نساء آیه ۱۱۴

متن آیه :

لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِّنْ نَّجْوَاهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ
مَرْضَاتِ اللَّهِ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا

ترجمه :

در بسیاری از نجواها و پچ‌پچ‌هایشان خیر و خوبی نیست ، مگر در نجواها و پچ‌پچ‌های آن کسی که به صدقه و احسانی یا به کار نیکو و پسندیده‌ای یا اصلاح بین مردم دستور دهد . هر که چنین کاری را به خاطر رضای خدا انجام دهد ، خداوند پاداش بزرگی را بدو عطاء می‌کند .

توضیحات :

« نَجْوَا » : پچ‌پچ ، آهسته و در گوشی با هم صحبت کردن . « إِلَّا مَنْ » : مگر نجوای کسی که . واژه (مَنْ) مجرور است و بدل از (کَثِيرٍ) است . « مَرْضَاتِ » : خوشنودی . برابر رسم‌الخط قرآن با (ت) نوشته شده است والا کتابت آن (مَرْضَاةً) و مصدر میمی است .

سوره نساء آیه ۱۱۵

متن آیه :

وَمِنَ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِن بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَىٰ وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّىٰ وَنُصَلِّهِ
جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا

ترجمه :

کسی که با پیغمبر دشمنانگی کند ، بعد از آن که (راه) هدایت (از راه ضلالت برای او) روشن شده است ، و (راهی) جز راه مؤمنان در پیش گیرد ، او را به همان جهتی که (به دوزخ منتهی می‌شود و) دوستش داشته است رهنمود می‌گردانیم (و با همان کافرانی همدم می‌نمائیم که ایشان را به دوستی گرفته است) و به دوزخش داخل می‌گردانیم و با آن می‌سوزانیم ، و دوزخ چه بد جایگاهی است !

توضیحات :

« يُشَاقِقِ » : دشمنی ورزد . مخالفت کند . « نُوَلِّهِ » : او را بدان می‌رسانیم . او را در آن سو راه می‌بریم . « تَوَلَّى » : دوست داشت . گرایش یافت . « نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّى » : او را بدان چیزی و می‌گذاریم که دوستش می‌دارد . « نُصَلِّهِ » : او را داخل می‌گردانیم و می‌سوزانیم . از مصدر إِصْلَاءِ و ماده (صلی) . « مَصِيرًا » : جایگاه .

سوره نساء آیه ۱۱۶

متن آیه :

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا

ترجمه :

بیگمان خداوند شرك ورزیدن به خود را (از کسی) نمی‌آمرزد و بلکه پائین‌تر از آن را از هرکس که بخواهد (و صلاح بداند) می‌بخشد . هر که برای خدا انباز بگیرد ، به راستی بسی گمراه گشته است (و خیلی از حق پرت شده است) .

توضیحات :

« دُونَ » : پائین‌تر . کمتر . « بَعِيدًا » : زیاد . فراوان .

سوره نساء آیه ۱۱۷

متن آیه :

إِنْ يَدْعُونَ مِن دُونِهِ إِلَّا إِنَاثًا وَإِنْ يَدْعُونَ إِلَّا شَيْطَانًا مَّرِيدًا

ترجمه :

غیر از خدا هرکه و هرچه او را بپرستند و به فریاد خوانند جز بت‌های ناتوان و اشیاء ضعیفی نیست که بر آنها نام ماده گذارده‌اند ، و جز اهریمنی نیست که بسی متمرّد و نافرمان است .

توضیحات :

« يَدْعُونَ » : به فریاد می‌خوانند . عبادت می‌کنند (نگا : انعام / ۵۲ و ۱۰۸ ، یونس / ۶۶ ، هود / ۱۰۱ و . . .) . « مِن دُونِهِ » : غیر از او . « إِنَاثٌ » : جمع اُنثیا ، ماده‌ها . مراد این که معبودهای آنان همچون زنان ضعیفند و عربها هر چیز ضعیفی را اُنثیا می‌نامیدند . یا این که هر قبیله‌ای از عربها بت‌های خود را (اُنثیا) می‌نامیدند . و می‌گفتند : اُنثیا بِنِي فَلَانٍ . اُنثیا به چیز بی‌جان هم گفته شده و بدین سبب (إِنَاثٌ) معنی مردگان نیز دارد . « مَرِيدًا » : بسیار متمرّد . صیغه مبالغه مارد . سرکش از ماده (مرد) .

سوره نساء آیه ۱۱۸

متن آیه :
لَعَنَهُ اللَّهُ وَقَالَ لَأَتَّخِذَنَّ مِنْ عِبَادِكَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا

ترجمه :

خدا نفرینش کند ! (او قسم خورده است و با خود عهد بسته است) و گفته است که : من از میان بندگان تو حتماً بهره معین و جداگانه خود را برمی‌گیرم .

توضیحات :

« مفروضاً » : معین ، جداگانه .

سوره نساء آیه ۱۱۹

متن آیه :
وَالَّذِينَ هُمْ يُؤْتُونَ يَمْنَهُمْ وَأَمْرُهُمْ فُتُورٌ وَالَّذِينَ هُمْ يُؤْتُونَ يَمْنَهُمْ وَأَمْرُهُمْ فُتُورٌ وَالَّذِينَ هُمْ يُؤْتُونَ يَمْنَهُمْ وَأَمْرُهُمْ فُتُورٌ وَالَّذِينَ هُمْ يُؤْتُونَ يَمْنَهُمْ وَأَمْرُهُمْ فُتُورٌ
الشَّيْطَانِ وَلِيًّا مَنْ دُونَ اللَّهِ فَقَدْ خَسِرَ خُسْرَانًا مُبِينًا

ترجمه :

حتماً آنان را گمراه می‌کنم و به دنبال آرزوها و خیالات روانشان می‌گردانم ، و (آن گاه که بدین وسیله ایشان را فرمانبر خود کردم ، هرچه را خواستم) بدیشان دستور می‌دهم ، و آنان (اعمال خرافی انجام می‌دهند و از جمله :) گوشه‌های چهارپایان را قطع می‌کنند ، و بدیشان دستور می‌دهم ، و آنان آفرینش خدا را دگرگون می‌کنند (و حتی دین خدا را تغییر می‌دهند ، و فطرت توحید را به شرك می‌آیند !) و هر که اهریمن را به جای خدا سرپرست و یاور خود کند ، به راستی زیان آشکاری کرده است .

توضیحات :

« فُتُورٌ » : قطع می‌کردند از مصدر (تَبَّتْكَ) به معنی قطع کردن . عربها گوش چهارپایان را قطع می‌کردند و با قطع آن ، حیوان متعلق به بتها می‌شد و دیگر ذبح نمی‌گردید و از کار معاف می‌شد و از چراگاهی بازداشته نمی‌شد (نگا : مائده / ۱۰۳) . « خَلَقَ » : آفرینش . دین (نگا : روم / ۲۰) .

سوره نساء آیه ۱۲۰

متن آیه :
يَعِدُّهُمْ وَيَمْنِيهِمْ وَمَا يَعِدُّهُمْ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا

ترجمه :

اهریمن بدانان وعده‌ها می‌دهد و به آرزوها سرگرم می‌کند ، و اهریمن جز وعده‌های فریبکارانه بدیشان نمی‌دهد .

توضیحات :

« غُرُورًا » : فریب . نیرنگ .

سوره نساء آیه ۱۲۱

متن آیه :
أُولَئِكَ مَاوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَلَا يَجِدُونَ عَنْهَا مَحِيصًا

ترجمه :

آنان (که از اهریمن فرمان می‌برند) جایگاهشان دوزخ است ، و راه گریزی از آن ندارند .

توضیحات :

« مَحِيصًا » : مهرب و مفرّ . خلاص و نجات . اسم مکان یا مصدر میمی از ماده (حیص) است .

سوره نساء آیه ۱۲۲

متن آیه :

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا وَعَدَّ اللَّهُ حَقًّا وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ قِيلًا

ترجمه :

کسانی را که ایمان آورده‌اند و کار شایسته انجام داده‌اند ، به باغهایی (از بهشت) داخل خواهیم کرد که در زیر (درختان) آنها رودبارها روان است ، و آنان جاودانه تا ابد در آنجاها ماندگار می‌مانند . این را خدا وعده داده است و وعده خدا حق است ، و چه کسی در سخن از خدا راستگوتر است ؟

توضیحات :

« وَعَدَّ اللَّهُ حَقًّا » : وعده خدا است که حق است و شبکی در آن نیست . (وَعَدًّا) و (حَقًّا) تأکید فعل محذوفی هستند ، و تقدیر چنین است : وَعَدَّهُمْ وَعَدًّا وَ أَحَقَّهُ حَقًّا . « قِيلًا » : گفتار . مصدر است و برای مبالغه تمییز واقع شده است .

سوره نساء آیه ۱۲۳

متن آیه :

لَيْسَ بِأَمَانِيكُمْ وَلَا أَمَانِيَّ أَهْلُ الْكِتَابِ مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ وَلَا يَجِدْ لَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا

ترجمه :

(جزا و پاداش ، و فضیلت و برتری) نه به آرزوهای شما و نه به آرزوهای اهل کتاب است . هرکس که کار بدی بکند در برابر آن کیفر داده می‌شود ، و کسی را جز خدا یار و یاور خود نخواهد یافت (تا او را کمک کند و از عذاب خدا محفوظ گرداند) .

توضیحات :

« أَمَانِيَّ » : جمع اُمْنِيَّة ، آرزوها . از ماده (مني) . (نگا : بقره / ۱۱۱) .

سوره نساء آیه ۱۲۴

متن آیه :

وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ نَبِيرًا

ترجمه :

کسی که اعمال شایسته انجام دهد و مؤمن باشد - خواه مرد و خواه زن - چنان کسانی داخل بهشت شوند ، و کمترین ستمی بدانان نشود .

توضیحات :

« وَ هُوَ مُؤْمِنٌ » : و حال آن که مؤمن باشد . این قید بیانگر این واقعیت است که طاعت و عبادت بدون ایمان سودی نمی‌بخشد . « نَقِيرًا » : گودی موجود در پشت هسته خرما که در کمی و ناچیزی بدان مثال زنند .

سوره نساء آیه ۱۲۵

مِثْنِ آيَةٍ :
وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِّمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا

ترجمه :

آئین چه کسی بهتر از آئین کسی است که خالصانه خود را تسلیم خدا کند ، در حالی که نیکوکار باشد و از آئین راستین ابراهیم پیروی کند که مخلص و حق‌جو بود (و وحدت دینی مسلمانان و یهودیان و مسیحیان در او به هم می‌رسد) و خداوند ابراهیم را به دوستی گرفته است (و با خلیل نامیدن او افتخارش بخشیده است) .

توضیحات :

« أَسْلَمَ » : تسلیم کرد . خالص گردانید . « وَجَهَ » : قصد (نگا : بقره / ۱۱۲) . چهره ، مراد سرتاپای وجود است که در این صورت تسمیه کلّ به اسم جزء است . « أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ » : توجه و قصد خود را و عبادت خویشتن را تنها متوجه خدا کرد . خویشتن را خالصانه تسلیم خدا کرد . « مِلَّةَ » : دین . آئین . « حَنِيفًا » : مخلصی که تسلیم فرمان خدا باشد و از دین خدا کوچکترین انحرافی نداشته باشد . حقگرای بیزار از ادیان باطله . این واژه می‌تواند حال ابراهیم یا حال فاعل فعل (اتَّبَعَ) یا (مِلَّةَ) باشد . « خَلِيلًا » : دوست . مراد این است که خداوند ابراهیم را برگزید و به تکریمی افتخارش بخشید که به تکریم دوست از دوست می‌ماند .

سوره نساء آیه ۱۲۶

مِثْنِ آيَةٍ :

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ يُكُلِّ شَيْءٍ مُحِيطًا

ترجمه :

از آن خدا است آنچه در آسمانها و آنچه در زمین است و (باید خالصانه رو بدو کرد و نیاز از او جست . و از آنجا که تنها او خالق و صاحب همه چیز است) کاملاً آگاه از هر چیز است و آن را دقیقاً می‌پاید .

توضیحات :

« مُحِيطًا » : مراقب به تمام معنی . کاملاً آگاه .

سوره نساء آیه ۱۲۷

مِثْنِ آيَةٍ :

وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَاءِ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِيهِنَّ وَمَا يُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ فِي يَتَامَى النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا تُؤْتُونَهُنَّ مَا كُتِبَ لَهُنَّ وَتَرْغَبُونَ أَن تَنْكِحُوهُنَّ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الْوُلْدَانِ وَأَن تَقُومُوا لِلْيَتَامَىٰ بِالْقِسْطِ وَمَا تَفَعَّلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِهِ عَلِيمًا

ترجمه :

از تو درباره زنان سؤال می‌کنند و نظر می‌خواهند . بگو : خداوند درباره آنان به شما پاسخ

می‌گوید ، و برای شما روشن می‌سازد آنچه را که در قرآن (در زمینه میراث ایشان) تلاوت می‌گردد ؛ و نیز درباره زنان یتیمی سخن می‌راند که (به خاطر مال یا جمال) می‌خواهید با ایشان ازدواج کنید ؛ ولی چیزی را که خداوند برای ایشان واجب نموده است (و مهریه نام دارد) بدیشان نمی‌پردازید ، و همچنین راجع به کودکان کوچک و ناتوان سخن خواهد گفت (و از شما می‌خواهد که حقوق آنان را بپردازید ، و) این که نسبت به یتیمان (به ویژه در میراث و مهریه) دادگری کنید ، و (بدانید که دادگری و نیکوکاری شما در حق زنان و یتیمان ، بی‌مزد نمی‌ماند و) هر کار خوبی را که بکنید خداوند از آن کاملاً آگاه است .

توضیحات :

« یَسْتَفْتُونَكَ » : از تو فتوا می‌طلبند . از تو نظرخواهی می‌کنند . « یَفْتِيكُمْ » : احکام متعلق بدانان را برایتان بیان می‌دارد . برخی از آن در این سوره از آیه سوم به بعد گذشت و برخی دیگر در آیات ۱۲۸ و ۱۲۹ و ۱۳۰ بیان می‌شود . « اللَّهُ يَفْتِيكُمْ فِيهِنَّ وَ مَا يَتْلِيَا عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ » : خداوند و آیات قرآنی او احکام زنان را برایتان بیان می‌دارند . واژه « مَا » می‌تواند عطف بر (اللَّهُ) یا عطف بر ضمیر (هُنَّ) در (فِيهِنَّ) باشد . « الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الْوُلْدَانِ » : کودکان یتیم (نگا : نساء / ۹) « الْقِسْطِ » : دادگری .

سوره نساء آیه ۱۲۸

متن آیه :

وَإِنِ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا نُشُوزًا أَوْ إِعْرَاضًا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ وَأُحْضِرَتِ الْأَنْفُسُ الشُّحَّ وَإِنْ تُحْسِنُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ يَمَّا تَعْمَلُونَ خَيْرًا

ترجمه :

هرگاه همسری دید که شوهرش (خویشتن را بالاتر از او می‌گیرد و از انجام امور خانوادگی) سر باز می‌زند و (یا با او نمی‌سازد و از او) رویگردان است ، بر هیچ يك از آن دو گناهی نیست این که (بکوشند به وسیله صرف نظر کردن زن از برخی از مخارج و همبستری) میان خویشتن صلح و صفا راه بیندازند ، و صلح (همیشه از جنگ و جدائی) بهتر است . (سرچشمه بسیاری از نزاعها بخل است) و انسانها با بخل سرشته شده‌اند (و مال دوستی خصلت ذاتی و دائمی بشر است و باید پیوسته با آن مبارزه و پیکار کرد) و اگر نیکوکاری و نیک رفتاری کنید و (با زنان بسازید و به بهترین وجه با آنان معامله کرده و با ترك ستمکاری و بد رفتاری با ایشان) پرهیزگاری کنید ، بیگمان خداوند از آنچه می‌کنید بس آگاه است (و پاداش شما را چنان که باید می‌دهد) .

توضیحات :

« بَعْلٌ » : شوهر . « نُشُوزًا » : سرکشی . سر باز زدن . مراد بد رفتاری مرد با زن است ، بدین گونه که خود را بالاتر از او بداند یا این که در نفقه تقصیر و کوتاهی کند . « إِعْرَاضًا » : رویگردانی . مراد خودداری از همبستری با او و ترك سخن و بی‌اعتنائی نسبت بدو است . « الشُّحُّ » : بخل شدید . آزمندی .

سوره نساء آیه ۱۲۹

متن آیه :

وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمِيلِ فَتَدْرُوهَا كَالْمُعَلَّقَةِ وَإِنْ تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا

ترجمه :

شما نمی‌توانید (از نظر محبت قلبی) میان زنان دادگری (کامل) برقرار کنید ، هر چند هم (در

این راه به خود زحمت دهید و) همه کوشش و توان خود را به کار برید . ولی (از زنی که میانه چندان با او ندارید) به طور کلی دوری نکنید ، بدان گونه که او را به صورت زن معلقه ای درآورد (که بلا تکلیف بوده و نه شوهردار و نه بی شوهر بشمار می آید) . و اگر صفا و صمیمیت (میان خود) راه بیندازید و (جور و جفا و کدورت پیشین را ترك گوئید و با اصلاح حال و دادگری پیش گرفتن) پرهیزگاری کنید ، (خداوند از تقصیر و لغزش شما می گذرد) چرا که خداوند بس آمرزنده مهربان است .

توضیحات :

« لَوْ حَرَصْتُمْ » : هر چند که رغبت و علاقه زیاد داشته باشید و آزمندانه بدان پردازید . « فَتَذَرُوهَا » : او را رها سازید . از ماده (وذر) په معنی ترك کردن و بی اعتنائی کردن . از این ماده تنها فعل مضارع و امر استعمال دارد . « الْمَعْلَقَةُ » : زنی را گویند که شوهر با او نمی سازد و میان او و دیگر زنان عدالت مراعات نمی دارد . لذا او پا در هوا بوده و به چیزی می ماند که میان آسمان و زمین آویزان است و نه اینجا قرار دارد و نه آنجا مداری داشته باشد .

سوره نساء آیه ۱۳۰

متن آیه :

وَإِنْ يَتَفَرَّقَا يُغْنِ اللَّهُ كُلاًّ مِّنْ سَعَتِهِ وَكَانَ اللَّهُ وَاسِعاً حَكِيمًا

ترجمه :

و اگر (راهی برای صلح و سازش نیافتند و جز نفرت نیفزودند و کار بدانجا رسید که) از هم جدا شوند ، خداوند هر يك از آنان را با فضل فراوان و لطف گسترده خود بی نیاز می کند (و بدین شوهری بهتر از شوهر نخستین ، و بدان همسری بهتر از همسر پیشین عطا می کند) و خداوند دارای فضل و رحمت فراوان (در حق بندگان است و کارهای ایشان را از روی حکمت می گرداند ؛ چرا که) حکیم است .

توضیحات :

« سَعَةٌ » : دارائی فراوان . فضل و لطف گسترده و فراخ . « وَاسِعاً » : دارنده نعمت و رحمت بی مرز و بی حد .

سوره نساء آیه ۱۳۱

متن آیه :

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَإِيَّاكُمْ أَنْ اتَّقُوا اللَّهَ وَإِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ غَنِيًّا حَمِيدًا

ترجمه :

آنچه در آسمانها و زمین است از آن خدا است . و ما (که خالق همه جهان و صاحب قدرت مطلق در آنیم) به کسانی که پیش از شما بدیشان کتاب (آسمانی) داده ایم توصیه نموده ایم و به شما (نیز ای مؤمنان) سفارش می کنیم که از (خشم) خدا بپرهیزید ، و اگر (نافرمانی کردید و) کفر ورزیدید (زبانی به خدا نمی رسانید . چرا) که آنچه در آسمانها و زمین است از آن او است و بی نیاز (از عبادت بندگان و) شایسته ستایش است .

توضیحات :

« إِيَّاكُمْ » : شما را . عطف بر (الَّذِينَ) است . « حَمِيدًا » : ستودنی . فعیل به معنی مفعول یعنی محمود است .

سوره نساء آیه ۱۳۲

متن آیه :

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا

ترجمه :

و آنچه در آسمانها و آنچه در زمین است از آن خدا است ، و خدا برای نگهبانی و نگهداری (آنها) کافی است .

توضیحات :

« وَكِيلًا » : متولّي . نگاهبان . یار و یاور .

سوره نساء آیه ۱۳۳

متن آیه :

إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ أَهْلَهَا النَّاسُ وَيَأْتِ يَاخِرِينَ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى ذَلِكَ قَدِيرًا

ترجمه :

ای مردمان ! اگر خدا بخواهد شما را از میان می‌برد و می‌میراند و افراد دیگری را به میان می‌آورد (و به جای شما می‌نشانند) ، و او بر این کار بس توانا است .

توضیحات :

« يُذْهِبْكُمْ » : شما را از میان برمی‌دارد . شما را هلاک و نابود می‌سازد . « يَاخِرِينَ » : دیگران .

سوره نساء آیه ۱۳۴

متن آیه :

مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا بَصِيرًا

ترجمه :

کسی که در پی مزد دنیا باشد (و تنها در اندیشه نعمتهای این جهان فانی بوده و آخرت را فراموش کند در اشتباه است . بلکه شخص عاقل باید دنیا و آخرت را با هم بطیید) چرا که پاداش دنیا و آخرت در نزد خدا است (و باید خواهان سعادت هر دو جهان از خداوند منان شد) و خداوند شنوای (اقوال بندگان و) بینای (اعمال ایشان) است .

توضیحات :

« مَنْ كَانَ يُرِيدُ » : کسی که جویای نعمت دنیا و منافع این سرا ، از راه حلال شود ، خداوند نعمت آخرت و منافع آن سرا را نیز نصیب وی می‌کند ، و تنها او است که مالک نعیم هر دو جهان است و . . .

سوره نساء آیه ۱۳۵

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ إِنْ يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللَّهُ أَوْلَىٰ بِهِمَا فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَنْ تَعْدِلُوا وَإِنْ تَلَوُّوا أَوْ تَعْرَضُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا

ترجمه :

ای کسانی که ایمان آورده‌اید ! دادگري پيشه سازيد و در اقامه عدل و داد بکوشيد ، و به خاطر خدا شهادت دهيد (و از اين سو و آن سو جانبداري نکنيد) هر چند که شهادتتان به زیان خودتان یا پدر و مادر و خویشاوندان بوده باشد . اگر کسی که به زیان او شهادت داده می‌شود دارا یا ندار باشد ، (رغبت به دارا ، یا شفقت به ندار ، شما را از ادای شهادت حق منصرف نکند) چرا که (رضای) خداوند از (رضای) هر دوی آنان بهتر است (و خدا به مصلحت آن دو آگاه‌تر از شما است) پس از هوا و هوس پیروی نکنید که (اگر چنین کنید از حق) منحرف می‌گردید (و به باطل می‌افتید) . و اگر زبان از ادای شهادت حق بپيچانيد یا از آن روي بگردانيد ، خداوند از آنچه می‌کنید آگاه است (و پاداش اعمال نیک و پادافره اعمال بدتان را می‌دهد) .

توضیحات :

« قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ » : مواظبان بر اقامه عدالت در همه امور زندگی و تلاشگران در راه دادگري . « شُهَدَاءَ » : گواهی‌دهندگان . صفت قَوَّامِينَ یا حال ضمیر مستتر در آن ، و یا این که خبر دوم (کونوا) است . « قَالَهُ أَوْلِيَا يَهُمَا » : اجرا فرمان خدا شایسته‌تر از در نظر گرفتن رضایت هر يك از آن دو است . خداوند مصلحت فقیر و ثروتمند را بهتر می‌داند و آشناتر از هر کسی بدان دو است . « أَنْ تَعْدِلُوا » : این که منحرف شوید . منصوب است و در اصل : لِيَتَّعِدُوا ، یا : كَرَاهَةَ أَنْ تَعْدِلُوا است (نگا : نساء / ۱۷۶) . « إِنْ تَلَّوْا » : اگر از راه حق منحرف شوید . اگر زبان از حق پیچیده و به گونه شایسته ، آن را اداء نمائید . « تُعْرَضُوا » : یا امتناع و سرپیچی کنید .

سوره نساء آیه ۱۳۶

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَيَّ رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ
وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا

ترجمه :

ای کسانی که ایمان آورده‌اید ! به خدا و پیغمبرش (محمد) و کتابی که بر پیغمبر نازل کرده است (و قرآن نام دارد) و به کتابهایی که پیش‌تر (از قرآن) نازل نموده است (و هنوز تحریف و نسیان در آنها صورت نگرفته است) ایمان بیاورید . هرکس که به خدا و فرشتگان و کتابهای خداوندی و پیغمبرانش و روز رستاخیز کافر شود (و یکی از اینها را نپذیرد) واقعاً در گمراهی دور و درازی افتاده است .

توضیحات :

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ، آمِنُوا . . . » . ای مؤمنان ! بر ایمان خود ثابت و ماندگار باشید ، و بر آن بیفزائید . « ضَلَّالًا بَعِيدًا » : گمراهی دور و دراز . سرگشتگی فراوان .

سوره نساء آیه ۱۳۷

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ أزدَادُوا كُفْرًا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ
سَبِيلًا

ترجمه :

بیگمان کسانی که ایمان می‌آورند و سپس کافر می‌شوند ، و باز هم ایمان می‌آورند و دیگر بار کافر می‌شوند ، و سپس بر کفر خود می‌افزایند (و با کفر چشم از جهان می‌پوشند ، واقعاً کارشان جای شگفت است و) هرگز خداوند ایشان را نمی‌بخشد و راهی (به سوی بهشت)

بدیشان نمی‌نماید .

توضیحات :

...

سوره نساء آیه ۱۳۸

متن آیه :

بَشِّرِ الْمُنَافِقِينَ بِأَنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

ترجمه :

به منافقان مژده بده که عذاب دردناکی دارند .

توضیحات :

« بشیر » : مژده بده . بشارت‌دادن در اینجا جنبه ریشخند دارد .

سوره نساء آیه ۱۳۹

متن آیه :

الَّذِينَ يَتَخَذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَبِئْتَعُونَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا

ترجمه :

این منافقان کسانی هستند که کافران را به جای مؤمنان به سرپرستی و دوستی می‌گیرند . آیا عزت را در پیش کافران می‌جویند ؟ (چنین چیزی محال است) چرا که عزت و شوکت جملگی از آن خدا است (و هر که از خدا عزت جوید عزیز شود ، و هر که از غیر او عزت طلبد ذلیل گردد) .

توضیحات :

« مِنْ دُونِ » : به جای . « جَمِيعًا » : حال است .

سوره نساء آیه ۱۴۰

متن آیه :

وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ إِنَّكُمْ إِذًا مِثْلُهُمْ إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا

ترجمه :

خداوند در کتاب (قرآن ، این حکم را) بر شما نازل کرده است که چون شنیدید به آیات خدا کفر ورزیده می‌شود و آیات خدا به بازیچه گرفته می‌شود ، با چنین کسانی منشینید تا آن گاه که به سخن دیگری بپردازند (و دست از کفر و شوخی ناپهنجار خود بردارند) . بیگمان در این صورت (که با ایشان همنشین می‌شوید و به استهزاء آنان گوش فرا می‌دهید) شما هم مثل آنان خواهید بود (و در استهزاء به قرآن شریک ایشان خواهید گشت) . شك نیست که خداوند منافقان و کافران را همگی در دوزخ گرد می‌آورد ؛ (پس از مخالطه و مجالسه ایشان پرهیزید تا همراه آنان به آتش دوزخ گرفتار نیائید) .

توضیحات :

« حَتَّى يَخُوضُوا » : تا بپردازند . تا فرو روند .

سوره نساء آیه ۱۴۱

متن آیه :

الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ بِكُمْ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فِتْحٌ مِّنَ اللَّهِ قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ وَإِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ قَالُوا أَلَمْ نَسْتَجُودْ عَلَيْكُمْ وَنَمْنَعُكُم مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ قَالَهُ يُحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا

ترجمه :

منافقان کسانی که پیوسته شما را می‌پایند (و در انتظار آن هستند که چه وقت به بلایا و مصائب گرفتار آید) . پس اگر پیروزی و فتوحی از سوی خدا نصیب شما گردید ، می‌گویند : مگر جز این است که ما با شما بوده و از جماعت شماستیم ؟ (لذا ما هم در غنیمت و دستاورد جنگ سهیم هستیم و بهره ما را بپردازید !) ؛ و اگر سهمی (از پیروزی) نصیب کافران گردید ، می‌گویند : مگر ما نبودیم که می‌توانستیم (همراه مؤمنان با شما بجنگیم و) بر شما چیره شویم و دست شما را از سر مؤمنان کوتاه کنیم ؟ (ولی ما رفیق قافله و شریک دزد بودیم و مسلمانان را دلسرد می‌کردیم و برای شما جاسوسی می‌نمودیم و پیوسته در تحریک شما علیه مسلمانان می‌کوشیدیم . بنابراین با شما سهیم خواهیم بود) . روز قیامت خداوند میان شما (مؤمنان و چنین منافقانی) داوری خواهد کرد . (مادام که مؤمنان دارای ایمان راستین و کردار شایسته و بایسته باشند) هرگز خداوند کافران را بر مؤمنان چیره نخواهد ساخت .

توضیحات :

« يَتَّبِعُونَ بِكُمْ » : منتظر می‌مانند . در انتظار رسیدن بلایا و مصائب به شماستند (نگا : توبه / ۹۸) . « أَلَمْ نَسْتَجُودْ عَلَيْكُمْ ؟ » : مگر نه این است که می‌توانستیم بر شما چیره شویم ؟ از مصدر (استجود) به معنی استیلاء و چیره‌شدن . « سَبِيلًا » : راهی برای تسلط .

سوره نساء آیه ۱۴۲

متن آیه :

إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالَى يُرَآؤُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا

ترجمه :

بیگمان منافقان (نشانه‌های ایشان را می‌نمایند و کفر خویش را پنهان می‌دارند و به خیال خام خود) خدا را گول می‌زنند ! در حالی که خداوند (دماء و اموال ایشان را در دنیا محفوظ می‌نماید ، و در آخرت دوزخ را برای آنان مهیا می‌دارد و بدین وسیله) ایشان را گول می‌زند . منافقان هنگامی که برای نماز برمی‌خیزند ، سست و بی‌حال به نماز می‌ایستند و با مردم ریا می‌کنند (و نمازشان به خاطر مردم است ؛ نه به خاطر خدا) و خدای را کمتر یاد می‌کنند و جز اندکی به عبادت او نمی‌پردازند .

توضیحات :

« كُسَالَى » : جمع کسَلان ، تنبلیها ، سستها . « يُرَآؤُونَ » : ریا می‌کنند . به مردم می‌نمایند خلاف آنچه بر آن هستند .

سوره نساء آیه ۱۴۳

متن آیه :

مُذَبِّبِينَ بَيْنَ ذَلِكَ لَا إِلَى هَؤُلَاءِ وَلَا إِلَى هَؤُلَاءِ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا

ترجمه :

در این میان سرگشته و مترددند . (گاهی به سوی دین می‌روند و گاهی به سوی کفر می‌دوند . زمانی خویشتن را در صف مؤمنان ، و زمانی در صف کافران جای می‌دهند ! اما در حقیقت) نه با اینان و نه با آنان هستند (و گمراه و حیرانند) و هر که را خداوند (بر اثر اعمال زشت و ناپسندش) سرگشته و گمراه کند ، راهی برای او (به سوی سعادت و هدایت) نخواهی یافت .

توضیحات :

« مَذْبِذِينَ » : مترددین . اشخاص سرگردان و دودل .

سوره نساء آیه ۱۴۴

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِن دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أُرِيدُونَ أَن تَجْعَلُوا لِلَّهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا مُّبِينًا

ترجمه :

ای کسانی که ایمان آورده‌اید ! کافران را به جای مؤمنان به دوستی نگیرید . مگر می‌خواهید حجت و برهان آشکاری علیه خود به دست خدا دهید (بر این که شما هم جزو منافقانید ؟) .

توضیحات :

« أَوْلِيَاءَ » : جمع ولی ، دوستان . سرپرستان . « سُلْطَانًا مُّبِينًا » : دلیل آشکار .

سوره نساء آیه ۱۴۵

متن آیه :

إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا

ترجمه :

بیگمان منافقان در اعماق دوزخ و در پائین‌ترین مکان آن هستند و هرگز یابری برای آنان نخواهی یافت (تا به فریادشان رسد و آنان را برهاند) .

توضیحات :

« الدَّرَكِ » : قعر شیء عمیق . طبقه پائین . دَرَكَات دوزخ برعکس دَرَجات بهشت است .

سوره نساء آیه ۱۴۶

متن آیه :

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَاعْتَصَمُوا بِاللَّهِ وَأَخْلَصُوا دِينَهُمْ لِلَّهِ فَأُولَئِكَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ وَسَوْفَ يُؤْتِي اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ أَجْرًا عَظِيمًا

ترجمه :

مگر کسانی (از ایشان) که توبه کنند و برگردند و به اصلاح (اعمال و نیات خود) بپردازند و به خدا متوسل شوند و آئین خویش را خالصانه از آن خدا کنند (و فقط و فقط او را بپرستند و به فریاد خوانند و خالق و رازق دانند) . پس آنان از زمره مؤمنان خواهند بود (و پاداش مؤمنان را خواهند داشت) و خداوند به مؤمنان پاداش بزرگ خواهد داد .

توضیحات :

« اِعْتَصِمُوا » : چنگ زدند . متوسل شدند . « اِعْتَصِمُوا بِاللَّهِ » : به کتاب و شرع خدا تمسك جستند .

سوره نساء آیه ۱۴۷

متن آیه :
مَا يَفْعَلُ اللَّهُ بِعَذَابِكُمْ إِنْ شَكَرْتُمْ وَآمَنْتُمْ وَكَانَ اللَّهُ شَاكِرًا عَلِيمًا

ترجمه :

خداوند چه نیازی به عذاب دادن شما دارد اگر شکرگزارى کنید و ایمان بیاورید ؟ پروردگار شکرگزار (طاعت و عبادت بندگان و) آگاه (از اعمال و نیات همگان) است .

توضیحات :

« شَاكِرًا » : شکرگزار . مراد این که خداوند کار بندگان را بی‌مزد نمی‌گذارد و در برابر طاعت محدود و اندك دنیا ، پاداش نامحدود و فراوان آخرت را عطاء می‌فرماید .

سوره نساء آیه ۱۴۸

متن آیه :
لَا يَجِبُ اللَّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوَى مِنَ الْقَوْلِ إِلَّا مَنْ ظَلِمَ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا عَلِيمًا

ترجمه :

خداوند دوست ندارد (که افراد بشر پرده‌دري کنند و عیوب همدیگر را فاش سازند و) زبان به بدگوئی گشایند ، مگر آن کسی که مورد ستم قرار گرفته باشد (که می‌تواند از شخص ستمگر شکایت کند و بدیهای او را بیان دارد و او را دعا و نفرین نماید) و خدا شنوای (دعای مظلوم و) آگاه (از کار ظالم) است .

توضیحات :

« الْجَهْرَ » : آشکار . « إِلَّا مَنْ ظَلِمَ » : مگر کسی که بدو ستم شود که اگر او بر اثر هیجان و ناراحتی زبان به بدگوئی گشود و دشنام داد ، گناهی مرتکب نشده است . ولی در صورتی که توانست خود را کنترل کند ، برابر آیه بعدی آرامش خود را حفظ و از فحش و دشنام و بیان زشتیها خودداری می‌نماید .

سوره نساء آیه ۱۴۹

متن آیه :
إِنْ تَبَدُّوا خَيْرًا أَوْ تَخْفَوْهُ أَوْ تَعْفُوا عَنْ سُوءٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُوًّا قَدِيرًا

ترجمه :

اگر (کردار و گفتار) نیک را آشکار یا پنهان سازید (مُجَاز خواهید بود) و یا اگر از (کردار و گفتار) بد چشم‌پوشی کنید (و دهن خویش را به دشنام نیالانید و گذشت نمائید ، کار خداپسندانه‌ای نموده‌اید و همچون ذات باری ، عفو پیشه کرده‌اید) چرا که خداوند بسیار باگذشت و بس توانا است .

توضیحات :

« إِنْ تَبَدُّوا » : اگر آشکار سازید . « عَفُوًّا قَدِيرًا » : بسیار عفوکننده و بسیار توانا . یعنی عفو خدا از روی ضعف نیست ، بلکه در کمال قدرت می‌بخشد . شما نیز با وجود قدرت بر انتقام گذشت

نمائید .

سوره نساء آیه ۱۵۰

متن آیه :
إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَيُرِيدُونَ أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا

ترجمه :

کسانی که به خدا و پیغمبرانش ایمان ندارند و می‌خواهند میان خدا و پیغمبرانش جدائی بیندازند (و بگویند که به خدا ایمان داریم ، ولی به پیغمبران ایمان نداریم) و می‌گویند که به برخی از پیغمبران ایمان داریم و به برخی دیگر ایمان نداریم ، و می‌خواهند میان آن (کفر و ایمان) راهی برگزینند (ولی میان کفر و ایمان فاصله‌ای نیست و دو راه بیش وجود ندارد : راه کفر و راه دین) .

توضیحات :

« أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ » : می‌خواهند میان ایمان آوردن به خدا و ایمان آوردن به پیغمبرانش قائل به تفرقه و جدائی باشند .

سوره نساء آیه ۱۵۱

متن آیه :
أُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا

ترجمه :

آنان جملگی بیگمان کافرند ، و ما برای کافران عذاب خوارکننده‌ای فراهم آورده‌ایم .

توضیحات :

« حَقًّا » : یقیناً . بیگمان . « مُهِينًا » : خوارکننده . توهین‌آمیز .

سوره نساء آیه ۱۵۲

متن آیه :
وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَلَمْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ أُولَئِكَ سَوْفَ يُؤْتِيهِمْ أَجْرَهُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

ترجمه :

و اما کسانی که به خدا و پیغمبرانش ایمان دارند و میان هیچ یک از آنان (در این که از سوی خدا برگزیده شده‌اند) فرقی نمی‌گذارند (و هیچ کدام را تکذیب نمی‌نمایند) ، بدانان پاداش و مزدشان را خواهیم داد ، و خداوند بسیار آمرزنده و بسیار مهربان است (و لغزشها و اشتباهاتی هم اگر داشته باشند ، مورد عفو قرار می‌دهد) .

توضیحات :

« وَ الَّذِينَ آمَنُوا . . . » : چنین مؤمنانی پیروان محمدند که به همه پیغمبران از آدم تا خاتم ایمان دارند .

سوره نساء آیه ۱۵۳

متن آیه :

يَسْأَلُكَ أَهْلُ الْكِتَابِ أَنْ تُنزِلَ عَلَيْهِمْ كِتَابًا مِّنَ السَّمَاءِ فَقَدْ سَأَلُوا مُوسَىٰ أَكْبَرَ مِن ذَٰلِكَ فَقَالُوا أَرَنَا
اللَّهُ جَهَنَّمَ فَاخَذْتَهُمُ الصَّاعِقَةَ يُظْلِمُهُمْ ثُمَّ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ مِن بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ فَعَفَوْنَا عَن ذَٰلِكَ
وَأْتَيْنَا مُوسَىٰ سُلْطَانًا مُّبِينًا

ترجمه :

اهل کتاب از تو مي خواهند که (اگر پيغمبري ، يکجا) کتابي را از آسمان بر آنان نازل کنی . (البته اين درخواست ، استهزاء و بهانه اي بيش نيست) چرا که از موسي چيز بزرگتر از اين را خواستند و گفتند : خدا را آشکارا به ما نشان بده . به خاطر اين ستم ، صاعقه ايشان را فرا گرفت (و نابودشان کرد . گناه بدتر و رسواکننده تر آنان اين است که) پس از آن همه دلائل روشني (چون : تبديل عصا به اژدها ، و يد بيضا ، و شکافتن دريا) که براي آنان آمد (و خود شاهد نمودن معجزات موسي به فرعون و فرعونيهها بودند) گوساله (سامري) را (به خدائي) گرفتند ! ولي ما از اين (گوساله پرستي پس از توبه ايشان) درگذشتيم و به موسي حجت روشني داديم (که با آن بتواند آنان را هدايت کند) .

توضيحات :

« جَهَنَّمَ » : آشکارا . حال ضمير (نا) و په معني (مَجَاهِرِينَ مَعَايِينِ) است ، يا حال (الله) است . مي تواند صفت مصدر محذوف (رُؤْيَةً) هم باشد . « ثُمَّ » : سپس . در اينجا مراد ترتيب زماني نيست . بلکه پيشرفت در مراتب گناهان است . چرا که گوساله پرستي پيش از درخواست رؤيت خدا است (نگا : بقره / ۵۱ - ۵۵ ، و طه / ۸۵ - ۹۷) . « سُلْطَانًا » : حجت و برهان . مراد معجزاتي است که خدا بدو عطاء فرموده بود . سلطه و قدرت .

سوره نساء آيه ۱۵۴

متن آيه :

وَرَفَعْنَا فَوْقَهُمُ الطُّورَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنَ الْأَنْبُسِ وَقَالُوا لَوْ نَحْنُ نَعْلَمُ السِّرَّ الَّذِي فِي السَّمَاءِ مَا كُنَّا فِيهَا مِنَّا قَلِيلًا

ترجمه :

و براي گرفتن پيمان از ايشان ، کوه طور را بالاي سرشان (همچون سايه باني) نگاه داشتيم (و از آنان پيمان گرفتيم که به دستورات تورات عمل کنند ، و آنان هم پذيرفتند) و بدیشان گفتيم : سجده کنان وارد در (بيت المقدس ، اريحاء ، ايلياء ، و . . .) شويد . و بدیشان گفتيم : در روز شنبه (به شکار ماهي پردازيد و از انجام فرمان) سرپيچي نکنيد . و (در برابر همه اينها) از آنان پيمان مؤکدي گرفتيم .

توضيحات :

« مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنَ الْأَنْبُسِ » : به خاطر اخذ پيمان از ايشان (نگا : بقره / ۶۳ ، و اعراف / ۱۷۱) . « سَجَدًا » : سجده کنان . با خضوع و خشوع . « لَا تَعْدُوا » : تجاوز نکنيد . از حدود مقررات در نگذريد . « غَلِيظًا » : مؤکد . استوار . بزرگ .

سوره نساء آيه ۱۵۵

متن آيه :

فِيمَا نَقُضُهُمْ مِّثْقَانَهُمْ وَكَفَرَهُمْ بآيَاتِ اللَّهِ وَقَتْلِهِمُ الْأَنْبِيَاءَ يَغْيِرُ حَقَّ وَقَوْلِهِمْ قُلُوبُنَا غُلْفٌ بَلْ طَبَعَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ كُفْرَهُمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا

ترجمه :

(خداوند بر آنان خشم گرفت) به خاطر این که پیمانشان را شکستند و به آیات خدا کفر ورزیدند و پیغمبران را به ناحق کشتند و (بر گمراهی خود پافشاری کردند و از روی استهزاء) گفتند که : دل‌هایمان در غلاف (و پرده‌هایی) است (که پند و اندرز کسی بدان راه ندارد . نه چنین است) بلکه خداوند به سبب کفرشان (انگار) بر دل‌هایشان مهر زده است و این است که جز گروه اندکی (از ایشان) ایمان نمی‌آورند .

توضیحات :

« فِيمَا نَقُضِهِمْ مِيثَاقَهُمْ » : به سبب شکستن پیمان خود . عامل جار و مجرور (غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ) یا (لَعَنَاهُمْ) محذوف است و آنچه در میانه این آیه تا آیه ۱۶۲ آمده است حکم جمله معترضه را دارد . واژه (ما) حرف زائد و برای تأکید است ، و (ميثاق) مفعول به است . « غَلَفَ » : جمع أَغْلَفَ ، به معنی : در غلاف است ، یا جمع غِلَاف است ، در این صورت معنی عبارت چنین می‌شود : دل‌هایمان غلاف یعنی اوعیه دانش است و گنجایش سخنان شما را ندارد . « طَبَعَ » : مهر زده است . مراد این که کفر و ضلال ایشان مایه محرومیت از هدایت خدا شده است (نگا : بقره / ۷ ، و منافقون / ۳) .

سوره نساء آیه ۱۵۶

متن آیه :

وَيَكْفُرَهُمْ وَقَوْلِهِمْ عَلَىٰ مَرْيَمَ بُهْتَانًا عَظِيمًا

ترجمه :

(و خداوند بر آنان خشم گرفت) به سبب کفر ورزیدنشان ، و افترای بزرگی که بر مریم بستند .

توضیحات :

« بُهْتَانًا » : افتراء . دروغ بزرگی که عقلها را مبهوت و حیران می‌سازد .

سوره نساء آیه ۱۵۷

متن آیه :

وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَٰكِن شُبِّهَ لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِّنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا

ترجمه :

(و خداوند بر آنان خشم گرفت به سبب این که از روی استهزاء و سخریه (می‌گفتند که : ما عیسی پسر مریم ، پیغمبر خدا را کشتیم ! در حالی که نه او را کشتند و نه به دار آویختند ، ولیکن کار بر آنان مشتبه شد و (متردد گردیدند که آیا عیسی یا دیگری را کشته‌اند و در این باره با همدیگر اختلاف نظر پیدا کردند و) کسانی که درباره او اختلاف پیدا کردند (جملگی) راجع بدو در شك و گمانند و آگاهی بدان ندارند و تنها به گمان سخن می‌گویند و (باید بدانند که) یقیناً او را نکشته‌اند (و قطعاً مقتول کس دیگری بوده است) .

توضیحات :

« عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ، رَسُولَ اللَّهِ » : این سخن می‌تواند گفتار کافران یهود و از روی استهزاء و سخریه باشد . یعنی کسی را کشتیم که او خود را عیسی پسر مریم و فرستاده خدا می‌دانست ؛ یا شما چنین می‌گوئید (نگا : شعراء / ۲۷) و می‌تواند گفتار خدا بوده و بیانگر گناه بزرگ آنان باشد . « مَا صَلَبُوهُ » : او را به دار زده‌اند . « لَفِي شَكٍّ مِنْهُ » : درباره این که کشته ، عیسی یا دیگری بوده است ، دچار شك و گمانند . « اتِّبَاعَ » : پیروی کردن . مستثنای منقطع

است . « یَقِينًا » : قطعاً . حال ضمیر (و) یا (ه) در (مَا قَتَلُوهُ) است .

سوره نساء آیه ۱۵۸

متن آیه :
بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا

ترجمه :

بلکه خداوند او را (از دست آنان رهاوند و پس از گذشت روزگاری که خود می‌داند ، وی را میراند و) در پیش خود به مرتبه والائی رساند . و خداوند چیره (است و بر هر کاری توانا است ، و) حکیم است (و هر چیزی را برابر حکمتی انجام می‌دهد ، و سنجیده عمل می‌کند) .

توضیحات :

« رَفَعَهُ » : او را رفعت و عزت بخشید (نگا : آل‌عمران / ۵۵ ، مائده / ۱۱۷ ، مریم / ۵۷) .

سوره نساء آیه ۱۵۹

متن آیه :
وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا

ترجمه :

و کسی از اهل کتاب نیست مگر این که پیش از مرگ خود (در آن دم که در آستانه مرگ قرار می‌گیرد و ارتباط او با این جهان ضعیف و با جهان بعد از مرگ قوی می‌گردد و پرده‌ها تا اندازه‌ای از برابر چشمش کنار می‌رود و بسیاری از حقائق را می‌بیند) به عیسی ایمان می‌آورد (اما دیگر چه سود ، فرصت از دست رفته است و ایمان و توبه ناپذیرفته است) و روز رستاخیز گواه بر آنان خواهد بود (و شهادت می‌دهد که او تنها بنده و فرستاده خدا بوده است و رسالت آسمانی را رسانده است) .

توضیحات :

« إِنْ » : نیست . « بِهِ » : بدو ، یعنی به عیسی . « قَبْلَ مَوْتِهِ » : پیش از مرگ خود ، یعنی یکایک اهل کتاب که مانند هرکس دیگری در این وقت توبه ایشان پذیرفتنی نیست (نگا : یونس / ۹۰ ، و غافر / ۸۴ و ۸۵) . علت عدم پذیرش ایمان در آستانه مرگ این است که چنین ایمانی اضطراری است ؛ نه اختیاری (نگا : انعام / ۱۵۸) . « شَهِيدًا » : گواه (نگا : مائده / ۱۱۶ - ۱۱۹) .

سوره نساء آیه ۱۶۰

متن آیه :
فَيُظْلَمُ مَنْ الَّذِينَ هَادُوا حَرَمْنَا عَلَيْهِمْ طَيِّبَاتٍ أُحِلَّتْ لَهُمْ وَبِصَدِّهِمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ كَثِيرًا

ترجمه :

به خاطر جور و ستمی که از یهودیان سر زد و (به خصوص) به سبب این که بسی از راه خدا (مردمان را) بازداشتند ، (برای تنبیه ایشان ، قسمتی از) چیزهای پاکیزه را که بر آنان حلال بود ، حرام کردیم .

توضیحات :

« هَادُوا » : آئین یهودیت را پذیرفتند . « صَدِّ » : بازداشتن . جلوگیری کردن . « كَثِيرًا » : صفت

مصدر محذوفی است و تقدیر چنین است : صَدًّا كَثِيرًا .

سوره نساء آیه ۱۶۱

متن آیه :

وَأَخَذِهِمُ الرَّبُّ وَقَدْ نُهُوا عَنْهُ وَأَكْلِهِمْ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

ترجمه :

و (همچنین بر آنان برخی از چیزهای پاکیزه و حلال را حرام کردیم) به خاطر دریافت ربا (و رباخواری) ، در حالی که (بر زبان پیغمبران) از آن نهی شده بودند ، و به سبب خوردن مال مردم به ناحق ، و ما برای کافران ایشان عذاب دردناکی را آماده کرده ایم .

توضیحات :

« الربوا » : ربا . رباخواری . رسم الخط قرآنی این واژه را با واو و الف ضبط کرده است .

سوره نساء آیه ۱۶۲

متن آیه :

لَكِنَّ الرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ مِنْهُمْ وَالْمُؤْمِنُونَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَالْمُقِيمِينَ الصَّلَاةَ وَالْمُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالْمُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أُولَئِكَ سَنُؤْتِيهِمْ أَجْرًا عَظِيمًا

ترجمه :

و اما راسخان در علم از میان ایشان ، و مؤمنان (امت محمدی) که ایمان دارند بدانچه بر تو و بدانچه (بر پیغمبران) پیش از تو نازل شده است ، و به ویژه آنان که نماز را چنان که باید می خوانند ، و کسانی که زکات مال به در می کنند ، و افرادی که به خدا و روز قیامت ایمان دارند ، به همه اینان پاداش بزرگی را خواهیم داد .

توضیحات :

« لَكِنَّ » : اما . ولی . این واژه برای استدراك مابعد خود از (أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ) به کار رفته است . « الرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ » : ثابت قدمان در دانش . فرزندان آشنا به علوم دینی . « الْمُقِيمِينَ الصَّلَاةَ » : نمازگزارانی که چنان که باید نماز را به جای می آورند . منسوب به اختصاص است ، و تقدیر چنین است : أَحْصُ الْمُقِيمِينَ الصَّلَاةَ بِالذِّكْرِ أَوْ بِالْمَدْحِ . « الْمُؤْتُونَ » : دهندگان . از مصدر ایتاء .

سوره نساء آیه ۱۶۳

متن آیه :

إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَى وَأَيُّوبَ وَيُونُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَآتَيْنَا دَاوُودَ زَبُورًا

ترجمه :

ما به تو (ای پیغمبر ، قرآن و شریعت را) وحی کردیم ، همان گونه که پیش از تو به نوح و پیغمبران بعد از او وحی کردیم ، و (همان گونه که) به ابراهیم ، اسحاق ، یعقوب ، نوادگان (او که برخی از آنان پیغمبران خدا بودند) ، عیسی ، ایوب ، یونس ، هارون ، و سلیمان وحی کردیم ، و به داود زبور دادیم .

توضیحات :

« الْأَسْبَابُ » : جمع سَبَط ، نوادگان . مراد نوادگان دوازده‌گانه یعقوب است (نگا : اعراف / ۱۶۰) .
بعضیها معتقدند که همه آنان پیغمبر بوده‌اند ، ولی برخی از ایشان پیغمبر بوده‌اند (نگا : مائده / ۱۲) .

سوره نساء آیه ۱۶۴

متن آیه :
وَرَسُولًا قَدْ قَصَصْنَا هُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرَسُولًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا

ترجمه :

و ما پیغمبران زیادی را روانه کرده‌ایم که سرگذشت آنان را قبلاً برای تو بیان کرده‌ایم ، و پیغمبران (دیگر) زیادی را (به میان مردم روانه کرده‌ایم) که سرگذشت آنان را برای تو بیان نکرده‌ایم . (و شیوه وحی به موسی این بود که) خداوند حقیقه (از پشت حجاب بدون واسطه) با موسی سخن گفت .

توضیحات :

« رُسُلًا » : پیغمبران . مفعول فعل محذوفی چون (أَرْسَلْنَا) است . « تَكْلِيمًا » : حرف زدن . مفعول مطلق و برای تأکید است .

سوره نساء آیه ۱۶۵

متن آیه :
رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا

ترجمه :

ما پیغمبران را فرستادیم تا (مؤمنان را به ثواب) مژده‌رسان ، و (کافران را به عقاب) بیم‌دهنده باشند ، و بعد از آمدن پیغمبران حجت و دلیلی بر خدا برای مردمان باقی نماند (و نگویند که اگر پیغمبری به سوی ما می‌فرستادی ، ایمان می‌آوردیم و راه طاعت و عبادت در پیش می‌گرفتیم) . و خدا چیره حکیم است (و کارهایش از روی قدرت و حکمت انجام می‌پذیرد) .

توضیحات :

« رُسُلًا » : بدل از (رُسُلًا) در آیه پیشین است . « بَعْدَ الرُّسُلِ » : پس از آمدن پیغمبران .

سوره نساء آیه ۱۶۶

متن آیه :
لَئِنْ اللَّهُ يَشْهَدُ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ أَنْزَلَهُ يَعْلَمِهِ وَالْمَلَائِكَةُ يُشْهَدُونَ وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا

ترجمه :

(هر چند که کافران نبوت تو را انکار می‌کنند) لیکن خداوند بر آنچه (از قرآن) بر تو نازل شده است گواهی می‌دهد . این خدا است که آن را به (مقتضای) دانش (خاص) خویش نازل کرده است . و فرشتگان (نیز بدان) گواهی می‌دهند و (صحت نبوت تو را تصدیق می‌کنند . گرچه) کافی است که خدا گواه باشد .

توضیحات :

« لَئِنْ » : اما . ولی . استدراك از مفهوم ماقبل است . « يَعْلَمِهِ » : برابر دانش خاص خود ، قرآن را نازل کرده است و او می‌داند که تو شایستگی دریافت آن را داری ، و در آن مصلحت بندگان را

مراعات نموده است ، و پیوسته در حفظ آن هم می‌کوشد .

سوره نساء آیه ۱۶۷

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا ضَلَالًا بَعِيدًا

ترجمه :

بیگمان کسانی که راه کفر را در پیش گرفته‌اند و (دیگران را با تهدید یا تبلیغ) از راه خدا بازداشته‌اند (و مانع دخول مردم به دین خدا شده‌اند ، فرسنگها از حق دور گشته‌اند و) بسیار گمراه شده‌اند .

توضیحات :

« صَدُّوا » : باز داشته‌اند . مانع شده‌اند . « ضَلَالًا بَعِيدًا » : گمراهی دور و دراز . سرگستگی فراوان .

سوره نساء آیه ۱۶۸

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ طَرِيقًا

ترجمه :

بیگمان کسانی که راه کفر را در پیش گرفته‌اند و ستم ورزیده‌اند ، (مادام که بر کفر ماندگار باشند) خداوند ایشان را نمی‌بخشد و آنان را به راهی (که راه نجات و بهشت باشد) هدایت نخواهد کرد .

توضیحات :

« كَفَرُوا وَ ظَلَمُوا » : کفر و معاصی را یکجا جمع کرده‌اند . بر اثر کفر ، خویشتن را از سعادت محروم ، و دیگران را از حق به دور نموده‌اند ، و منکر رسالت پیغمبر شده‌اند ، لذا بر خود و مردم و پیغمبر ستم کرده‌اند .

سوره نساء آیه ۱۶۹

متن آیه :

إِلَّا طَرِيقَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا

ترجمه :

(آنان را به راهی هدایت نخواهد کرد) مگر راه دوزخ ! که در آنجا برای همیشه جاودانه می‌مانند ، و این کار برای خدا آسان است (که ایشان را به راه دوزخ رهنمون کند و جاودانه در آنجا نگاه دارد) .

توضیحات :

« يَسِيرًا » : آسان . ساده .

سوره نساء آیه ۱۷۰

متن آیه :

يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الرَّسُولُ بِالْحَقِّ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَمِنُوا خَيْرًا لَكُمْ وَإِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي

السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا

ترجمه :

ای مردم ! پیغمبر (محمد نام) از جانب خدا به سویتان آمده است و دین حق را برایتان آورده است ، پس ایمان بیاورید (و فرصت را غنیمت شمیرید ، که این کار) به سود شما است . و اگر کافر شوید (و جز راه کفر نروید ، بدانید که زبانی به خدا نمی‌رسانید) . چرا که آنچه در آسمانها و زمین است متعلق به خدا است . و خدا آگاه (از آفریدگان خود و) حکیم (در کار خویش) است .

توضیحات :

« قَدْ جَاءَكُمْ بِالْحَقِّ » : حقیقه به پیش شما آمده است . با برنامه حق که قرآن است به سوی شما آمده است . با دین حق که اسلام است به نزد شما آمده است .

سوره نساء آیه ۱۷۱

متن آیه :

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَةً انتَهَوْا خَيْرًا لَكُمْ إِنَّمَا اللَّهُ إِلَهٌ وَاحِدٌ سُبْحَانَهُ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا

ترجمه :

ای اهل کتاب ! در دین خود غلو مکنید (و درباره عیسی راه افراط و تفریط نپوئید) و درباره خدا جز حق مگوئید (و او را به اوصاف ناشایستی همچون حلول و اتحاد و اتخاذ همسر و انتخاب فرزند ، نستانید) . بیگمان عیسی مسیح پسر مریم ، فرستاده خدا است (و او یکی از پیغمبران است ، و پسر خدا نیست آن گونه که شما می‌پندارید) و او واژه خدا (یعنی پدیده فرمان : کن) است که خدا آن را به مریم رساند (و بدین وسیله عیسی را در شکم مریم پروراند) و او دارای روحی است (که) از سوی خدا (به کالبدش دمیده شده است) پس به خدا و پیغمبرانش ایمان بیاورید (و الوهیت را خاص خدا بدانید و هیچ یک از انبیاء را در الوهیت انباز خدا نسازید) و مگوئید که (خدا) سه تا است (بلکه خدا یکتا است و جز الله خدای دیگری وجود ندارد . از این سخن پوچ) دست بردارید که به سود شما است . خدا یکی بیش نیست که الله است و حاشا که فرزندی داشته باشد . (چگونه به انباز و زن و فرزند نیازی خواهد داشت) و حال آن که از آن او است آنچه در آسمانها و آنچه در زمین است ، و کافی است (که تنها) خدا مدبر (مخلوقات خود) باشد .

توضیحات :

« كَلِمَتُهُ » : آفریده خدا ، که خداوند او را با واژه (كُنْ) و همانند آن پدید می‌آورد . جمع (کلمه) ، کلمات است که به معنی مخلوقات است (نگا : کهف / ۱۰۹ و لقمان / ۲۷) . در این آیه مراد عیسی - علیه‌السلام - است (نگا : آل‌عمران / ۳۹ و ۴۵) و اطلاق سبب بر مسبب شده است . امام محمدغزالی می‌فرماید : برای پیدایش هر فرزندی دو سبب قریب و بعید لازم است . یکی منی و دومی فرمان (کن) . چون سبب نخستین در حق عیسی - علیه‌السلام - منتفی است ، خداوند او را به سبب دوم اضافه فرموده است . « روح » : موجود ناشناخته‌ای که قوام حیات تن بدان است (نگا : اسراء / ۸۵ ، حجر / ۲۹ ، ص / ۷۲ ، سجده / ۹ . . .) . « رُوحٌ مِنْهُ » : روحی که آفریده او است (نگا : سجده / ۹ ، حجر / ۲۹ ، ص / ۷۲ ، تحریم / ۱۲) . « مِنْهُ » : از آن او . ساخته او . واژه (مِنْ) در اینجا حرف ابتدائیه است ؛ نه تبعیض (نگا : جاثیه / ۱۳ ، و سوره‌های حجر ، ص ، سجده ، و تحریم ، آیات مذکور در فوق) . « ثَلَاثَةً » : خبر مبتدای محذوف است و

تقدیر چنین است : ءَالِهَتُنَا ثَلَاثَةٌ . . . « وَكَيْلًا » : حافظ . نگهبان (نگا : نساء / ۸۱ ، اسراء / ۲ ، فرقان / ۴۳ ، احزاب / ۴۸ ، مزمل / ۹) .

سوره نساء آیه ۱۷۲

متن آیه :
لَنْ يَسْتَنْكِفَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلَّهِ وَلَا الْمَلَائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ وَمَنْ يَسْتَنْكِفْ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيَسْتَكْبِرْ فَسَيَحْشُرْهُمْ إِلَيْهِ جَمِيعًا

ترجمه :

هرگز مسیح ابائی از این ندارد که بنده‌ای (از بندگان متواضع) برای خدا باشد ، و فرشتگان مقرب نیز (از بندگی او سر باز نمی‌زنند) . و کسی که از عبادت خدا سر باز زند و خویشتن را بزرگتر از آن شمرد (که به عبادت او پردازد ، او را به عذاب سختی گرفتار می‌سازد ، بدان گاه) که همگان را در پیشگاه خود گرد می‌آورد .

توضیحات :

« لَنْ يَسْتَنْكِفَ » : هرگز سر باز نمی‌زند و خودداری نمی‌کند . « الْمُقَرَّبُونَ » : مراد خواص فرشتگان است . از قبیل : جبرائیل و میکائیل .

سوره نساء آیه ۱۷۳

متن آیه :
فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ وَيَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَأَمَّا الَّذِينَ اسْتَنكَفُوا وَاسْتَكْبَرُوا فَيُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا

ترجمه :

و اما کسانی که ایمان بیاورند و کارهای شایسته انجام دهند ، خداوند پاداش ایشان را به تمام و کمال خواهد داد و از فضل خود بر پاداش آنان خواهد افزود . و اما کسانی که سر باز زنند و بزرگی ورزند ، خداوند آنان را مجازات دردناکی خواهد کرد ، و بجز خدا سرپرست و یآوری نخواهند یافت .

توضیحات :

« فَيُوَفِّيهِمْ » : پاداش آنان را به طور کامل خواهد داد . « وَلِيًّا » : سرپرست . « نَصِيرًا » : یاور .

سوره نساء آیه ۱۷۴

متن آیه :
يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُّبِينًا

ترجمه :

ای مردم ! از سوی پروردگارتان حجّتی به نزدتان آمده است (که محمد است و او با سیرت عملی و دعوت تشریعی خود ، حقیقت ایمان را برایتان روشن می‌سازد ، و مؤید به معجزات الهی است) و به سویتان نور آشکاری فرستاده‌ایم (که قرآن است و همچون نور با پرتو خود راه را روشن و به سوی نجات رهنمودتان می‌سازد) .

توضیحات :

« بُرْهَانٌ » : حجّت آشکار . مراد پیغمبر اسلام است ، چرا که معجزات و نشانه‌های روشنی با خود داشت که دال بر این بود که فرستاده خدا است . « نور » : مراد قرآن است ، چرا که در امر

هدایت به نور می‌ماند . « مُبِيناً » : روشن . روشنگر . یادآوری : « برهان و نور » می‌توانند هر دو به معنی (قرآن) باشد ، چرا که قرآن قوی‌ترین دلیل بر صدق پیغمبر بوده ، و نوری است که روشنی با خود دارد و روشنگر غیرخود می‌باشد .

سوره نساء آیه ۱۷۵

متن آیه :

قَامَا الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَاعْتَصَمُوا بِهِ فَسَيُدْخِلُهُمْ فِي رَحْمَةٍ مِّنْهُ وَقَضَىٰ وَيَهْدِيهِمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمًا

ترجمه :

کسانی که به خدا ایمان بیاورند و بدان (کتاب او ، یعنی قرآن) چنگ زنند ، ایشان را به رحمت و فضل عظیم (خود که بهشت است) وارد خواهد ساخت ، و در راه راستی به سوی خود رهنمودشان خواهد کرد .

توضیحات :

« إِعْتَصَمُوا بِهِ » : چنگ زدند به قرآن . متوسل شدید به خدا . « صِرَاطًا مُّسْتَقِيمًا » : راه راست که مراد دین اسلام است . (صِرَاطًا) مفعول دوم (یَهْدِيهِمْ) است .

سوره نساء آیه ۱۷۶

متن آیه :

يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلَالَةِ إِنِ امْرُؤٌ هَلَكَ لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ وَلَهُ أُخْتٌ فَلَهَا نِصْفُ مَا تَرَكَ وَهُوَ بِرِثَتِهَا إِن لَّمْ يَكُن لَّهَا وَلَدٌ فَإِن كَانَتَا اثْنَتَيْنِ فَلَهُمَا الثُّلُثَانِ مِمَّا تَرَكَ وَإِن كَانُوا إِخْوَةً رِّجَالًا وَنِسَاءً فَلِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثِيَيْنِ بَيْنَ اللَّهِ لَكُمْ أَن تَصِلُوا وَاللَّهُ يَكُلُّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

ترجمه :

(ای پیغمبر ! درباره نحوه میراث کسی که مرده است و فرزندی و پدري از خود به جاي نگذاشته است) از تو می‌پرسند . بگو : خداوند در (این‌باره که مشهور است به) کلاله ، برایتان حکم صادر می‌کند . اگر مردی مرد و فرزندی نداشت و دارای خواهری بود (پدري و مادري ، یا پدري) ، نصف ترکه از آن او است . (و اگر خواهری بمیرد و) فرزندی نداشته باشد ، برادر (پدري و مادري ، یا پدري) همه ترکه را به ارث می‌برد . و اگر دو خواهر (یا بیشتر ، از متوفی) باقی بماند ، دو سوم اموال را به ارث می‌برند ، و اگر برادران و خواهران با هم باشند ، هر مردی به اندازه سهم دو زن ارث می‌برد . خداوند (احکام و مقررات را) برایتان روشن می‌سازد تا گمراه نشوید (و از جمله در تقسیم ارث راه خطا نروید) و خداوند آگاه از هر چیزی است (و اعمال و افعال و منافع و مصالح بندگان از دید او پنهان نیست) .

توضیحات :

« يَسْتَفْتُونَكَ » : از تو فتوا می‌طلبند . « يُفْتِيكُمْ » : برایتان فتوا می‌دهد و حکم صادر می‌کند . « الْكَلَالَةِ » : کسی که فرزندی و پدري نداشته باشد ، و هنگامی که بمیرد افرادی چون برادران و خواهران ، از او ارث ببرند . وارثانی جز فرزند و پدر . « حَظٌّ » : سهم . قسمت .

سوره مائده آیه ۱

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ أُحِلَّتْ لَكُمْ بَهِيمَةُ الْأَنْعَامِ إِلَّا مَا يُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ غَيْرَ مُجَلِّي الصَّيْدِ وَأَنْتُمْ

حُرْمٌ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ

ترجمه :

ای مؤمنان ! به پیمانها و قراردادهای وفا کنید (اعم از عقدها و عهدهای مشروع انسان با انسان ، یا انسان با خدا . بعد از ذبح ، خوردن گوشت) چهارپایان برای شما حلال است مگر آنهایی که (در این سوره مستثنی می‌گردد) و بر شما خوانده می‌شود . هنگامی که در حالت احرام هستید (یا این که در سرزمین حرم بسر می‌برید) شکار (بری) را حلال ندانید . خداوند هرچه بخواهد (و مصلحت بداند) حکم می‌کند .

توضیحات :

« أَوْفُوا » : وفا کنید . « بَهِيمَةَ الْأَنْعَامِ » : چهارپایان . جنین چهارپایان . بَهِيمَةَ به معنی گنگ و آنعام به معنی بز و گوسفند و شتر و گاو است . بنابه معنی نخستین ، اضافه بَهِيمَة به انعام ، اضافه بیانیه ، و بنا به معنی دوم اضافه لامیه است . « غَيْرَ » : حال است . « مَجْلِي » : در اصل مَجْلِين ، به معنی حلال‌کنندگان است که نون آن در حالت اضافه حذف شده است . « الصَّيْدِ » : شکار . می‌تواند به معنی اسم مفعول یا مصدر باشد . « حَرْمٌ » : جمع حَرَام به معنی محرم است ، یعنی احرام‌یستگان . کسانی که در سرزمین حرم هستند (نگا : مائده / ۹۵ و ۹۶) . « يَحْكُمُ » : حکم می‌کند . این واژه متضمن (يَفْعَلُ) است ، به معنی : انجام می‌دهد .

سوره مائده آیه ۲

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَجْلُوْا شَعَائِرَ اللَّهِ وَلَا الشَّهْرَ الْحَرَامَ وَلَا الْهَدْيَ وَلَا الْقَلَائِدَ وَلَا أَمِينَ الْبَيْتِ الْحَرَامِ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنْ رَبِّهِمْ وَرِضْوَانًا وَإِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاَنُ قَوْمٍ أَنْ صَدَّكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَنْ تَعْتَدُوا وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِنِّمِ وَالْعَدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

ترجمه :

ای مؤمنان ! (حرمت‌شکنی) شعائر (دین) خدا را برای خود حلال ندانید (بدین صورت که هرگونه که بخواهید بدان دست ببرید و در آن تصرف کنید) و نه ماه حرام را (بدین معنی که در آن بجنگید) ، و نه قربانیهای بی‌نشان و نه قربانیهای نشان‌داری را (که به بیت‌الله هدیه می‌گردند ، بدین گونه که متعرض چنین حیواناتی یا صاحبان آنها بشوید) و نه کسانی را که آهنگ آمدن به خانه خدا را دارند و به دنبال لطف و خوشنودی خداوند (بدین معنی که آنان را از آمدن بدانجا بازدارید و یا این که با ایشان بجنگید) . هر وقت که از احرام به در آمدید و از سرزمین حرم خارج شدید ، شکار کنید (و شکار کردن برای شما بلامانع خواهد بود) . دشمنی قومی که شما را از آمدن به مسجدالحرام باز داشتند ، شما را بر آن ندارد که تعدی و تجاوز کنید . در راه نیکی و پرهیزگاری همدیگر را یاری و پشتیبانی نمائید ، و همدیگر را در راه تجاوز و ستمکاری یاری و پشتیبانی مکنید . از خدا بترسید . بیگمان خداوند دارای مجازات شدیدی است .

توضیحات :

« لَا تَجْلُوْا » : حلال مکنید . مباح ندانید . « شَعَائِرَ » : جمع شَعِيرَة ، علائم . مراد خود عبادات است که انجام آنها نشانه خوشنودی خدا از انجام‌دهندگان عبادات است ، و نشانه‌هایی هستند که بدانها راه هدایت از ضلالت باز شناخته می‌شود . از قبیل : مناسک حج و سائر فرائض و احکام شریعت . « الشَّهْرَ الْحَرَامَ » : ماه حرام . مراد هر چهار ماه حرام است ، یعنی : ذوالقعدة ، ذوالحجه ، محرم ، رجب (نگا : توبه / ۳۶) . « الْهَدْيَ » : حیوانات بی‌نشانی که به بیت‌الله هدیه می‌شود . « أَمِينَ » : قصدکنندگان . روندگان . « لَا يَجْرِمَنَّكُمْ » : شما را وادار نسازد . « شَنَاَنُ قَوْمٍ »

« : بغض . دشمنانگی . « الْعُدْوَانِ » : تعدی و تجاوز . ظلم و ستم .

سوره مائده آیه ۳

متن آیه :

حَرَمْتُ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالْدَّمَ وَالْخَنزِيرَ وَمَا أَهَلَ لِغَيْرِ اللَّهِ يَهُ وَالْمُنْخِنِقَةَ وَالْمَوْفُودَةَ وَالْمُتَرَدِّبَةَ وَالنَّطِيطَةَ وَمَا أَكَلَ السَّبْعَ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذَبَحَ عَلَى النَّصْبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ذَلِكُمْ فِسْقٌ يَوْمَ الْقِيَامِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوهُمْ وَالْأَشْيَاءَ الْيَوْمِ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنْ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرِ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

(ای مؤمنان !) بر شما حرام است (خوردن گوشت) مردار ، خون (جاری) ، گوشت خوک ، حیواناتی که به هنگام ذبح نام غیر خدا بر آنها برده شود و به نام دیگران سر بریده شود ، حیواناتی که خفه شده‌اند ، حیواناتی که با شکنجه و کتک کشته شده‌اند ، آنهایی که از بلندی پرت شده و مرده‌اند ، آنهایی که بر اثر شاخ‌زدن حیوانات دیگر مرده‌اند ، حیواناتی که درندگان از بدن آنها چیزی خورده و بدان سبب مرده‌اند ، مگر این که (قبل از مرگ بدانها رسیده و) آنها را سر بریده باشید ، حیواناتی که برای نزدیکی به بتان قربانی شده‌اند ، و بر شما حرام است که با چوبه‌های تیر به پیشگونی پردازید و از غیب سخن گوئید ، همه اینها برای شما گناه بزرگ و خروج از فرمان یزدان است . از امروز کافران از (نابود کردن) دین شما مایوس گشته‌اند (و می‌دانند این دین ماندگار و جاودانه است) ، پس از آنان نترسید و از من بترسید . امروز (احکام) دین شما را برایتان کامل کردم و (با عزت بخشیدن به شما و استوار داشتن گام‌هایتان) نعمت خود را بر شما تکمیل نمودم و اسلام را به عنوان آئین خداپسند برای شما برگزیدم . اما کسی که در حال گرسنگی ناچار شود (از محرّمات سابق چیزی بخورد تا هلاک نشود) و متمایل به گناه نباشد (و عمداً نخواهد چنین کند ، مانعی ندارد) چرا که خداوند بخشنده مهربان است (و از مضطر صرف نظر می‌کند و برای او مقدار نیاز را مباح می‌نماید) .

توضیحات :

« مَا أَهَلَ لِغَيْرِ اللَّهِ يَهُ » : حیوانی که به هنگام ذبح نام جز خدا بر آن برده شود . یعنی به نام دیگران و به خاطر تقرب بدانان سر بریده شود . (أَهَلَ) از مصدر (إِهْلَالٌ) به معنی بلند کردن صدا است به نام چیزی . مانند : لات ، عزی ، یا به نام کسی . مانند : انبیاء و اولیاء ، به هنگام ذبح حیوان . « الْمُنْخِنِقَةُ » : خفه‌شده . « الْمَوْفُودَةُ » : کتک‌خورده . « الْمُتَرَدِّبَةُ » : پرت‌شده . « ذَكَّيْتُمْ » : ذبح کردید . « النَّصْبِ » : جمع آن (أَنْصَابٌ) ، سنگهایی که در اطراف کعبه نصب کرده بودند و آنها را می‌پرستیدند و بر روی چنین سنگهایی یا در کنار آنها حیوانات خود را برای تقرب بدانها سر می‌بردند . « الْأَزْلَامِ » : جمع زلم ، چوبه‌های تیر . عربها وقتی که می‌خواستند راهی سفری یا جنگی یا تجارتي شوند ، و یا کار مهمی - از قبیل ازدواج - انجام دهند ، سه تیر برمی‌گرفتند و بر روی یکی : خدایم بدان فرمان داده است ، و بر روی دومی : خدایم از آن نهی کرده است ، می‌نوشتند ، و بر روی سومی چیزی نمی‌نوشتند ، آنها را بهم می‌زدند ، سپس اگر اولی به دستشان می‌رسید ، کار را انجام می‌دادند ، و اگر دومی بیرون می‌آمد ، کار را انجام نمی‌دادند ، و اگر سومی به دستشان می‌افتاد ، دوباره فال را از سر می‌گرفتند . امروزه به جای این چوبه‌ها ، از دانه‌های تسبیح ، مهره‌های نرد ، جام قهوه ، اوراق پاسور ، و چیزهای نامیشروع دیگر استفاده می‌نمایند و فرمان قرآن را فراموش می‌کنند . « مَخْمَصَةٍ » : گرسنگی . « مُتَجَانِفٍ » : متمایل ، گراینده .

سوره مائده آیه ۴

متن آیه :

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا أَحَلَّ لَهُمْ قُلْ أَحَلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ وَمَا عَلَّمْتُم مِّنَ الْجَوَارِحِ مُكَلِّبِينَ تُعَلِّمُونَهُنَّ مِمَّا
عَلَّمَكُمُ اللَّهُ فَكُلُوا مِمَّا أَمْسَكَنَّ عَلَيْكُمْ وَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

ترجمه :

از تو مي پرسند که چه چیز (از خوردنيها و نوشيدنيها) بر آنان حلال شده است ؟ بگو : بر شما
چيزهاي پاکيزه حلال شده است ، و (نيز شکاري که) حيوانات شکاري صيد مي کنند و شما
بدانها آموخته ايد از آنچه خدا به شما آموخته است . از نخجيري که چنين حيواناني براي شما (
شکار مي کنند و خود از آن نمي خورند و سالم) نگاه مي دارند بخوريد ، و (به هنگام فرستادن
حيوان به سوي شکار) نام خدا را بر آن ببريد ، و از خدا بترسيد ، چرا که خداوند سريع الحساب
است .

توضيحات :

« الْجَوَارِحِ » : جمع جارحه ، حيوانات و پرندگان شکاري . « مُكَلِّبِينَ » : تعليم دهندگان سگهاي
شکاري و غيره . حال ضمير (تم) در فعل (عَلَّمْتُم) است . « فَكُلُوا مِمَّا أَمْسَكَنَّ عَلَيْكُمْ » :
بخوريد از نخجيري که حيوانات شکاري براي شما شکار مي کنند و خود از آن چيزي نمي خورند .
با اين توضيح که حيوان شکاري بايد تعليم ديده باشد و به هنگام روانه کردن به سوي نخجير نام
خدا برده شود . در اين صورت اگر نخجير را بکشد ، کشتن آن به جاي سربريدن است . اگر حيوان
شکاري چيزي را از نخجير بخورد ، باقيمانده حرام خواهد بود .

سوره مائده آيه ۵

متن آيه :

الْيَوْمَ أَحَلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَلَّلَ لَكُمْ وَطَعَامَكُمْ حَلَّلَ لَهُمْ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ
الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أَجْرَهُنَّ مُحْصِنِينَ غَيْرِ
مُسَافِحِينَ وَلَا مُتَخَدِّي أَعْدَانٍ وَمَن يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ

ترجمه :

امروزه (با نزول اين آيه) براي شما همه چيزهاي پاکيزه (طبع سالم پسند) حلال گرديد ، و (
ذبايح و) خوراک اهل کتاب (جز آنچه با آيات ديگر تحریم شده است) براي شما حلال است و
خوراک شما براي آنان حلال است ، و (ازدواج يا) زنان پاکدامن مؤمن ، و زنان پاکدامن اهل کتاب
پيش از شما ، حلال است ، هرگاه که مهریه آنان را بپردازيد و قصد ازدواج داشته باشيد و
منظورتان زناکاري يا انتخاب دوست نباشد . هر کس که انکار کند آنچه را که بايد بدان ايمان
داشته باشد (از جمله ايمان به احکام حلال و حرام برخي از خوراکیها و ازدواجهاي مذکور در اینجا
) اعمال او باطل و بي فايده مي گردد و در آخرت از زمره زيانکاران خواهد بود .

توضيحات :

« الْمُحْصَنَاتُ » : زنان پاکدامن . « أُجُور » : مهریه ها . « مُحْصِنِينَ » : مردان پاکدامن . « غَيْرِ
مُسَافِحِينَ » : مرداني که زناکار نيستند . « أَعْدَانٍ » : جمع خدن ، رفيقه (نگا : نساء / ۲۵) . «
الْإِيمَانِ » : آنچه بايد بدان باور داشت . مراد احکام شريعت است .

سوره مائده آيه ۶

متن آيه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا
بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَرُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ
مِّنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ

مَنْ مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

ترجمه :

ای مؤمنان ! هنگامی که برای نماز بپا خاستید (و وضو نداشتید) ، صورتها و دستهای خود را همراه با آرنجها بشوئید ، و سرهای خود (همه یا قسمتی از آنها) را مسح کنید ، و پاهای خود را همراه با فوژکهای آنها بشوئید . و اگر جنب بودید (و خواستید نماز بخوانید ، همه بدن) خود را بشوئید . و اگر بیمار بودید (و بیماری مانع از استعمال آب بود) یا این که مسافر باشید (و یافتن آب برایتان دشوار بود) یا این که یکی از شما از پیشاب برگشت ، یا با زنان مجامعه کردید ، و (در همه این صورتها ، آب برای غسل یا وضو) نیافتید ، با خاک پاک تیمم کنید ، (بدین شکل که دو بار کف دست بر خاک زده و) با آن بر صورتها و دستهای خود (تا مچ یا آرنج) بکشید . خداوند نمیخواهد شما را به تنگ آورد و به مشقت اندازد ، و بلکه میخواهد شما را (از حیث ظاهر و باطن) پاکیزه دارد و (با بیان احکام اسلامی) نعمت خود را بر شما تمام نماید ، شاید که شکر (انعام و الطاف) او را (با دوام بر طاعت و عبادت) به جای آورید .

توضیحات :

« أَرْحَلَكُمْ » : پاهای خود . عطف بر (وَجْهَ) و (أَيْدِي) یعنی اندامهای شستنی است ، و ذکر آن بعد از (رُؤُوس) یعنی اندامی که مسح می شود ، به خاطر ترتیب اعضاء وضو است . « الْغَائِطُ » : مکان گود ، مراد قضای حاجت است . « صَعِيدًا » : سطح زمین . زمین . خاک (نگا : نساء / ۴۳) . « لَامَسْتُمْ » : مجامعه کردید . آمیزش جنسی کردید . « حَرَجٌ » : تنگنا . مشقت .

سوره مائده آیه ۷

متن آیه :

وَادْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمِيثَاقَهُ الَّذِي وَاثَقَكُمْ بِهِ إِذْ قُلْتُمْ سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

ترجمه :

(ای مؤمنان !) به یاد آورید نعمت (هدایت دین) خدای را بر خود ، و به یاد آورید پیمانی را که (توسط پیغمبر در عقبه دوم) با شما بست ، بدان گاه که گفتید : شنیدیم و اطاعت کردیم (و در خوشی و ناخوشی و گنج و رنج ، ای پیغمبر با تو همراهیم !) . و از خدا بترسید که خدا از درون سینهها آگاه است .

توضیحات :

« نِعْمَةَ اللَّهِ » : مراد نعمت اسلام یا هر نعمت دیگری است . « مِيثَاقَهُ » : مراد پیمان عقبه اول یا دوم و یا این که بیعت رضوان است و تمام پیمانهای تکوینی و تشریحی را نیز می تواند شامل شود . « ذَاتِ الصُّدُورِ » : خود سینهها . مراد آسرار درون سینهها است ، از قبیل : کینهها و نیات خوب یا بد .

سوره مائده آیه ۸

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَا نُ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

ترجمه :

ای مؤمنان ! بر ادای واجبات خدا مواظبت داشته باشید و از روی دادگری گواهی دهید ، و

دشمنانگی قومی شما را بر آن ندارد که (با ایشان) دادگری نکنید . دادگری کنید که دادگری (به ویژه با دشمنان) به پرهیزگاری نزدیکتر (و کوتاه‌ترین راه به تقوا و بهترین وسیله برای دوری از خشم خدا) است . از خدا بترسید که خدا آگاه از هر آن چیزی است که انجام می‌دهید .

توضیحات :

« قَوَّامِينَ » : کسانی که مجدّانه در انجام واجبات می‌کوشند و بر آنها دوام دارند . تلاشگران راه عدل و داد . « شَهْدَاءَ بِالْقِسْطِ » : گواهانی که دادگرانه گواهی می‌دهند و از این و از آن جانبداری نمی‌کنند . « لَا يَجْرِمَنَّكُمْ » : شما را بر آن ندارد . « سَنَنَاتٍ » : دشمنانگی . بغض .

سوره مائده آیه ۹

متن آیه :

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ

ترجمه :

خداوند به کسانی که ایمان بیاورند و کارهای شایسته انجام دهند ، وعده می‌دهد که آمرزش (او گناهانشان را دریابد) و پاداش بزرگی (و ثواب فراوانی) از آن ایشان باشد .

توضیحات :

...

سوره مائده آیه ۱۰

متن آیه :

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ

ترجمه :

و کسانی که کافر شوند و آیات (قرآنی و جهانی) ما را تکذیب کنند ، آنان اهل دوزخ هستند .

توضیحات :

« الْجَحِيمِ » : آتش فروزان . اسمی از اسماء دوزخ است .

سوره مائده آیه ۱۱

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذْ كُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ هُمْ قَوْمٌ أَن يَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ فَكَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

ترجمه :

ای مؤمنان ! نعمتی را که خدا به شما بخشیده است به یاد آورید . بدان گاه که جمعی خواستند به سوی شما دست‌درازی کنند (و شما را از میان بردارند) اما خدا دست آنان را از شما باز داشت (و شر آنان را از سر شما کوتاه کرد) . از خدا بترسید ، و باید که مؤمنان تنها بر خدا تکیه کنند .

توضیحات :

« هُمْ » : قصد کرد . خواست . « قَوْمٌ » : قومی . جمعی . شاید مراد کفار قریش باشد که قبل از هجرت خواستند پیغمبر و بسیاری از یاران او را بکشند (نگا : انفال / ۳۰) .

سوره مائده آیه ۱۲

متن آیه :

وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا وَقَالَ اللَّهُ إِنِّي مَعَكُمْ لَئِنْ أَقَمْتُمُ الصَّلَاةَ وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ وَآمَنْتُمْ بِرُسُلِي وَعَزَّرْتُمُوهُمْ وَأَقْرَضْتُمُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَلَأُدْخِلَنَّكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ

ترجمه :

بیگمان خداوند از بنی اسرائیل پیمان گرفت و دوازده رهبر برای آنان تعیین کرد و بدیشان گفت : من با شمایم (و یاری و مددتان می‌نمایم) اگر نماز را بگذارید و زکات مال بدر کنید و به پیغمبران ایمان بیاورید و آنان را یاری کنید و (با انفاق دارائی در راه خیر ، از جمله کمک به نیازمندان) به خدا قرض نیکوئی دهید . (با انجام همه اینها) از گناهان شما چشم‌پوشی می‌نمایم و شما را به باغهایی (از بهشت) وارد می‌گردانم که رودبارها از زیر (درختان) آنها جاری است . اما کسی که از شما بعد از این کافر شود (و نقض عهد کند) راه راست را گم کرده است (و منحرف گشته است) .

توضیحات :

« نَقِيبًا » : سردار . رئیس . « اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا » : (نگا : بقره / ۱۳۶ ، و اعراف / ۱۶۰) . « إِنِّي مَعَكُمْ » : من با شمایم . مراد : من شما را کمک و یاری می‌کنم . « عَزَّرْتُمُوهُمْ » : اگر آنان را کمک کنید و گرامیشان دارید و از دشمنان و گرفتاریها به دورشان نمائید . « أَقْرَضْتُمُ اللَّهَ » : به خدا قرض دادید . مراد انفاق مال در راه خیرات و دستگیری از بینوایان است . « سَوَاءَ السَّبِيلِ » : راستای راه . راه راست . مراد راه نجات است . یادآوری : معنی آیه بدین صورت نیز می‌تواند باشد : خدا با شما است اگر نماز بخوانید و . . . ، در این صورت خداوند گناهان شما را می‌بخشاید ، و . . .

سوره مائده آیه ۱۳

متن آیه :

فِيمَا نَقَضْتُمْ مِيثَاقَهُمْ لَعْنَاهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَن مَّوَاضِعِهَا وَتَسْوِءُوا حَطًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَى خَائِنَةٍ مِنْهُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

ترجمه :

اما به سبب پیمان‌شکنی ایشان ، آنان را نفرین کردیم و از رحمت خود محروم داشتیم و دل‌هایشان را سخت نمودیم (به گونه‌ای که دلیل و اندرز بدان راه نمی‌یافت) . آنان سخنان را تحریف و بخش فراوانی از آنچه (در تورات بود و) بدیشان تذکر داده شده بود ، ترك کردند . (این خوی پلید هنوز هم در چنین قومی وجود دارد و تو) همیشه می‌توانی خیانتی (تازه) از آنان ببینی ، مگر عده کمی از ایشان (که به تو ایمان آورده‌اند و خیانت‌پیشه نیستند) . پس از آنان درگذر و (بدسگالیها و دوروییهایشان را) نادیده بگیر ، که خداوند نیکوکاران را دوست می‌دارد .

توضیحات :

« قَاسِيَةً » : سخت . سنگین . « الْكَلِمَ » : اسم جنس جمع کلمه ، سخنان . « يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَن مَّوَاضِعِهَا » : سخنان را از موارد خود منحرف می‌سازند و مطالب را دگرگون می‌سازند (نگا : بقره / ۷۵ و ۷۹ ، و آل عمران / ۷۸) . « خَائِنَةٍ » : خیانت . « إِصْفَحْ » : صرف نظر کن . از مؤاخذه چشم‌پوشی کن (نگا : بقره / ۱۰۹) .

سوره مائده آیه ۱۴

متن آیه :

وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَى أَخَذْنَا مِيثَاقَهُمْ فَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ فَأَعْرَبْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَسَوْفَ يَنْبئُهُمُ اللَّهُ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ

ترجمه :

و از کسانی که می‌گویند : ما مسیحی هستیم (و ادعا دارند که یاران مسیح می‌باشند نیز) پیمان گرفتیم (که به انجیل عمل کنند و خدای را به یگانگی بستایند و محمد را پیغمبر واپسین بدانند) اما آنان قسمت قابل ملاحظه‌ای از آنچه بدانان تذکر داده شده بود به دست فراموشی سپردند ؛ لذا به پاداش آن تا دامنه قیامت ، میان (گروه‌های مختلف) ایشان کینه و دشمنی افکندیم (و تا روز رستاخیز پیوسته فرقه‌های مسیحی همدیگر را کافر و ملعون می‌نامند و یکدیگر را دشمن می‌دارند) و خداوند (در آن روز) ایشان را از آنچه کرده‌اند آگاه خواهد ساخت (و پاداش اعمالشان را خواهد داد) .

توضیحات :

« أَعْرَبْنَا » : افکندیم . به راه انداختیم . « الْبَغْضَاءَ » : کینه‌توزی شدید . « يَنْبئُهُمْ » : باخبرشان می‌سازد .

سوره مائده آیه ۱۵

متن آیه :

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِّمَّا كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ

ترجمه :

ای اهل کتاب ! پیغمبر ما (محمد) به سوی شما آمده است . بسیاری از چیزهایی را برایتان روشن می‌سازد که از کتاب (تورات و انجیل) پنهان نموده‌اید ، و از بسیاری از چیزها (و مطالبی که پنهان ساخته‌اید و فعلاً مورد نیاز نیست) صرف نظر می‌نماید . از سوی خدا نوری (که پیغمبر است و بینشها را روشنی می‌بخشد) و کتاب روشنگری (که قرآن است و هدایت‌بخش مردمان است) به پیش شما آمده است .

توضیحات :

« يَعْفُو » : چشم‌پوشی می‌کند . در رسم‌الخط قرآنی الف زائده در آخر دارد . « نُورٌ » : مراد پیغمبر است که بصیرتها را روشن می‌سازد (نگا : نساء / ۱۷۴) یا مراد قرآن است و عطف (کتاب) بر (نور) عطف تفسیر است (نگا : تغابن / ۸) . « مُبِينٌ » : روشن . روشنگر . قرآن خود روشن است و روشنگر چیزهایی است که مردمان برای رسیدن به هدایت ، بدانها نیازمندند .

سوره مائده آیه ۱۶

متن آیه :

يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

ترجمه :

خداوند با آن (کتاب) کسانی را به راه‌های امن و امان (از ترس و هراس دنیا و آخرت) هدایت

می‌کند که جویای خوشنودی او باشند ، و با مشیت و فرمان خود ، آنان را از تاریکیهای (کفر و جهل) بیرون می‌آورد و به سوی نور (ایمان و علم) می‌برد ، و ایشان را به راه راست رهنمود می‌شود .

توضیحات :

« رِضْوَانَهُ » : خوشنودی کامل خود . « سُبُلَ السَّلَامِ » : راههای امن و امان . راه نجات . « يَأْذِنَهُ » : برابر خواست و فرمان خود .

سوره مائده آیه ۱۷

متن آیه :

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ وَفِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ترجمه :

به طور مسلم ، کسانی که می‌گویند : خدا ، مسیح پسر مریم است ! کافرند . بگو : اگر خداوند بخواهد مسیح پسر مریم و مادر او و همه کسانی را که در روی زمین هستند هلاک کند ، چه کسی می‌تواند (کوچکترین) کاری بکند (و جلو دست خدا را بگیرد) ؟ از آن خدا است آنچه در آسمانها و زمین و آنچه میان آن دو است . هر چه بخواهد می‌آفریند ؛ و خدا بر هر چیزی توانا است .

توضیحات :

« فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا » : چه کسی می‌تواند در مقابل خدا کاری بکند ؟

سوره مائده آیه ۱۸

متن آیه :

وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى نَحْنُ أَبْنَاءُ اللَّهِ وَأَحِبَّاؤُهُ قُلْ فَلِمَ يُعَذِّبُكُمْ بِذُنُوبِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ بَشَرٌ مِّمَّنْ خَلَقَ يَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ

ترجمه :

یهودیان و مسیحیان می‌گویند : ما پسران و عزیزان خدائیم ! بگو : پس چرا شما را در برابر گناهانتان عذاب می‌دهد ؟ بلکه شما انسانهایی همچون سایر انسانهایی هستید که خدا آنان را آفریده است . خداوند هر که را بخواهد عذاب می‌دهد . و سلطنت آسمانها و زمین و آنچه میان آن دو است ، متعلق به خدا است (و همه چیز از آن او است) و برگشت (همگان) به سوی او است (و به حساب و کتاب هرکسی رسیدگی می‌کند) .

توضیحات :

« الْمَصِيرُ » : سرانجام کار . برگشت .

سوره مائده آیه ۱۹

متن آیه :

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ عَلَى قَتَرَةٍ مِّنَ الرَّسْلِ أَنْ تَقُولُوا مَا جَاءَنَا مِن بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ فَقَدْ جَاءَكُمْ بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ترجمه :

ای اهل کتاب ! پیغمبر ما (محمد) به سوی شما آمده است و به دنبال انقطاع مدت زمانی که میان پیغمبران بوده است ، (حقائق را دیگر باره) بیان می کند ، تا این که (در روز رستاخیز) نگوئید : مژده دهنده و بیم دهنده ای (از پیغمبران) به سوی ما نیامده است (تا فرمان خدا را به ما برسانند . هم اینک پیغمبر) مژده دهنده و بیم دهنده ای (محمد نام) به سوی شما آمده است (و عذری برای شما نمانده است) . و خداوند بر همه چیز توانا است .

توضیحات :

« عَلِيَا فِتْرَةٍ مِّنَ الرَّسُلِ » : مدت زمانی که میان ارسال پیغمبران فاصله افتاده است . « فِتْرَةٍ » : مدت انقطاع نبوت پیغمبری تا پیغمبری دیگر .

سوره مائده آیه ۲۰

متن آیه :

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَعَلَ فِيكُمْ أَنْبِيَاءَ وَجَعَلَكُمْ مُّلُوكًا وَآتَاكُمْ مَا لَمْ يُؤْتِ أَحَدًا مِّنَ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

(به یاد آورید) هنگامی را که موسی به قوم خود گفت : ای قوم من ! نعمت خدا را بر خود متذکر شوید ، و زمانی را به یاد آورید که خداوند پیغمبرانی در میان شما برانگیخت و شاهانی از شما به سلطنت رسانید (و در واقع همه شما را با رهایی از ظلم و ستم فرعون و فرعونیان و بخشیدن دارائی و آزادی ، شاه خانه خود گردانید) ، و به شما آن داد که به کس دیگری از جهانیان نداده است .

توضیحات :

« جَعَلَكُمْ مُّلُوكًا » : شما را شاه نمود . یعنی به سبب کثرت شاهان ، گوئی همه شما را شاه گردانده است . یا این که مراد رسیدن بنی اسرائیل به حریت و ثروت و رفاه نسبی است ، و استعمال شاه جنبه مثل دارد ، همان گونه که درباره شخص دارا و بی نیازی می گوئیم : فلانی شاه زمان خود است (نگا : غافر / ۲۹) .

سوره مائده آیه ۲۱

متن آیه :

يَا قَوْمِ ادْخُلُوا الْأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ الَّتِي كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَرْتَدُّوا عَلَىٰ أَدْبَارِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ

ترجمه :

ای قوم من ! به سرزمین مقدسی وارد شوید که خداوند دخول بدانجا را برای شما مقدر کرده است ، و (در برابر دشمن سرسختی که در آنجا بسر می برد پای به فرار نگذارید و) پشت مکنید ، تا زیانکارانه برنگردید (و یاری و خوشنودی خدا را از دست ندهید) .

توضیحات :

« الْأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ » : سرزمین مقدس که از عریش تا فرات را دربر دارد . آنجا را سرزمین پاک از آن نظر می گویند که انبیاء بیشمار در آن مبعوث شده اند و از لوث بت پرستی زدوده شده است . « كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ » : خداوند مقدر کرده است که اگر مطیع فرمان او باشید ، بدانجا وارد می شوید و سکونت می کنید .

سوره مائده آیه ۲۲

متن آیه :

قَالُوا يَا مُوسَى إِنَّ فِيهَا قَوْمًا جَبَّارِينَ وَإِنَّا لَن نَدْخُلُهَا حَتَّىٰ يَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِن يَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِنَّا دَاخِلُونَ

ترجمه :

گفتند : ای موسی ! در آنجا قوم زورمند و قلدری زندگی می‌کنند و ما هرگز بدانجا وارد نمی‌شویم مادام که آنان از آنجا بیرون نروند . در صورتی که آنان از آن سرزمین بیرون رفتند ، ما بدانجا خواهیم رفت .

توضیحات :

« جَبَّارِينَ » : جمع جَبَّار ، زورمندِ بلند بالا و سرکش . قلدر قوی‌هیكل .

سوره مائده آیه ۲۳

متن آیه :

قَالَ رَجُلَانِ مِنَ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمَا ادْخُلُوا عَلَيْهِمُ الْبَابَ فَإِذَا دَخَلْتُمُوهُ فَإِنَّكُمْ غَالِبُونَ وَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلُوا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

ترجمه :

دو نفر (سردار) از مردان خداترس که خداوند بدیشان نعمت (عقل و ایمان و شهامت) داده بود ، گفتند : شما (از قیافه درشت این مردمان نترسید و ناگهانی یورش برید و) از دروازه بر آنان وارد شوید . اگر وارد دروازه شوید (به سبب دل ضعیفی که دارند) شما پیروز خواهید شد . اگر مؤمن هستید ، بر خدا توکل کنید .

توضیحات :

...

سوره مائده آیه ۲۴

متن آیه :

قَالُوا يَا مُوسَى إِنَّا لَن نَدْخُلُهَا أَبَدًا مَا دَامُوا فِيهَا فَاذْهَبْ أَنتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلَا إِنَّا هَاهُنَا قَاعِدُونَ

ترجمه :

گفتند : ای موسی ! ما هرگز بدان سرزمین مقدس پای نمی‌نهیم مادام که آنان در آنجا بسر برند . پس (دست از سر ما بردار و) تو و پروردگارت بروید و (با آن زورمندان قوی هیكل) بجنگید ؛ ما در اینجا نشسته‌ایم (و منتظر پیروزی شما هستیم !) .

توضیحات :

« قَاعِدُونَ » : نشستگان .

سوره مائده آیه ۲۵

متن آیه :

قَالَ رَبِّ إِنِّي لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَأَخِي فَافْرِقْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ

ترجمه :

(بدین هنگام موسی رو به درگاه کردگار کرد و عاجزانه) گفت : پروردگارا ! من تنها اختیار خود و برادرم (هارون) را دارم ؛ میان من و این قوم ستمپیشه ، (با عدالت خداوندی خود) داوری کن (و حساب ما را از حساب ایشان جدا فرما ، و ما را به عذاب آنان گرفتار منما) .

توضیحات :

« قَافِرُقٌ بَيْنَنَا » : میان ما فرق بگذار و حساب ما را از یکدیگر جدا مدار . ما را از همدیگر دور مدار و میان ما و ایشان فاصله بینداز . میان ما و ایشان داوری کن .

سوره مائده آیه ۲۶

متن آیه :

قَالَ فَإِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ أَرْبَعِينَ سَنَةً يَتِيهُونَ فِي الْأَرْضِ فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ

ترجمه :

(خدا به موسی) گفت : این سرزمین تا چهل سال بر آنان ممنوع است (و بدان پای نخواهند گذاشت ، و) در سرزمین (خشک بیابان) سرگردان (بدین سو و آن سو) میگردند (و راه به جایی نمیبرند) و بر قوم ستمپیشه و نافرمان غمگین مباش .

توضیحات :

« يَتِيهُونَ » : راه گم می کنند . سرگردان میمانند . « فَلَا تَأْسَ » : غم مخور . غمگین مباش . از ماده (آس) است .

سوره مائده آیه ۲۷

متن آیه :

وَأْتَلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ إِبْنِي آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا فَتُقْبِلَ مِنْ أَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْآخَرِ قَالَ لَأَقْتُلَنَّكَ قَالَ إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ

ترجمه :

داستان دو پسر آدم (قابیل و هابیل) را چنان که هست برای یهودیان و دیگر مردمان بخوان (تا بدانند عاقبت گناهکاری و سیرانجام پرهیزگاری چیست) . زمانی که هر کدام عملی را برای تقرب (به خدا) انجام دادند . اما از یکی (که مخلص بود و هابیل نام داشت) پذیرفته شد ، ولی از دیگری (که مخلص نبود و قابیل نام داشت) پذیرفته نشد . (قابیل به هابیل) گفت : بیگمان تو را خواهم کشت ! (هابیل بدو) گفت : (من چه گناهی دارم) خدا (کار را) تنها از پرهیزگاران میپذیرد ! .

توضیحات :

« نَبَأٌ » : خبر . « بِالْحَقِّ » : متلبس به حق و حقیقت . این واژه می تواند صفت مصدر محذوف (تلاوة) ، یا حال فاعل فعل (أتل) ، و یا حال مفعول (نَبَأٌ) باشد . یعنی ؛ خواندن راستین ، یا تو که بر حقی ، و یا خبری که راست است و با واقعیت وفق دارد (نگا : اسراء / ۱۰۵) . « قُرْبَانًا » : چیزی که بدان وسیله می توان به خدا نزدیک شد ؛ از قبیل حیوان قربانی و غیره (نگا : آل عمران / ۱۸۳) . مصدر است و مفرد و تشبیه و جمع و مذکر و مؤنث در آن یکسان است .

سوره مائده آیه ۲۸

متن آیه :

لَئِن بَسَطْتَ إِلَيَّ يَدَكَ لِتَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسٍ بِيَدَيْ إِيْلَيْكَ لِأَفْتُلَنَّكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :
اگر تو برای کشتن من دست دراز کنی ، من دست به سوی تو دراز نمی‌کنم تا تو را بکشم . آخر
من از خدا (یعنی) پروردگار جهانیان می‌ترسم .

توضیحات :
« بَسَطْتُ » : گشودی . دراز کردی .

سوره مائده آیه ۲۹

متن آیه :
إِنِّي أُرِيدُ أَنْ تَبُوءَ بِإِثْمِي وَإِثْمِكَ فَتَكُونَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ

ترجمه :
من می‌خواهم با (کوله‌بار) گناه من و گناه خود (در روز رستاخیز به سوی پروردگار) برگردی و از
دوزخیان باشی ، و این سزای (عادلانه خدا برای) ستمگران است .

توضیحات :
« تَبُوءُ » : برگردی . « تَبُوءُ بِإِثْمِي وَإِثْمِكَ » : مراد این است که گناه کشتن مرا بر گناهان اصلی
خود بیفزایی .

سوره مائده آیه ۳۰

متن آیه :
فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ فَأَصْبَحَ مِنَ الْخَاسِرِينَ

ترجمه :
پس نفس (سرکش) او تدریجاً کشتن برادرش را در نظرش آراست و او را مصمم به کشتن کرد ،
(و عاقبت به ندای وجدان گوش فرا نداد) و او را کشت ! و از زیانکاران شد (و هم ایمان خود را و
هم برادرش را از دست داد) .

توضیحات :
« فَطَوَّعَتْ » : کم‌کم بیاراست و سهل و ساده جلوه داد .

سوره مائده آیه ۳۱

متن آیه :
فَبَعَثَ اللَّهُ غُرَابًا يَبْحَثُ فِي الْأَرْضِ لِيُرِيَهُ كَيْفَ يُؤَارِي سَوْءَةَ أَخِيهِ قَالَ يَا وَيْلَتَا أَعَجَزْتُ أَنْ أَكُونَ مِثْلَ
هَذَا الْغُرَابِ فَأُوَارِي سَوْءَةَ أَخِي فَأَصْبَحَ مِنَ النَّادِمِينَ

ترجمه :
(بعد از کشتن ، نمی‌دانست جسد او را چه کار کند) پس خداوند زاغی را فرستاد (که زاغ
دیگری را کشته بود) تا زمین را بکاود و بدو نشان دهد چگونه جسد برادرش را دفن کند . ()
هنگامی که دید که آن زاغ چگونه زاغ مرده را در گودالی که کند پنهان کرد (گفت : وای بر من !
آیا من نمی‌توانم مثل این کلاغ باشم و جسد برادرم را دفن کنم ؟ ! پس (سرانجام از ترس
رسوائی و بر اثر فشار وجدان ، از کرده خود پشیمان شد و) از زمره افراد پشیمان گردید .

توضیحات :

« يَبْحَثُ » : جستجو و تکاپو می‌کند . « يُوَارِي » : پنهان می‌کند و مخفی می‌دارد . « سَوَاءَ » : عورت . در اینجا مراد جسد انسان بعد از مرگ است . « يَا وَيْلَتَا » : وای بر من ! دردا و حسرتا ! . « فَأَصْبَحَ مِنَ النَّادِمِينَ » : مراد این که پشیمان گردید ، اما پشیمانی او به خاطر ترس از خدا و ندامت بر کار زشت نبود تا توبه بشمار آید ؛ بلکه پشیمانی او بدان خاطر بود که سرزنش پدر و مادر و احتمالاً برادران را پیش چشم می‌داشت ، و این که تا آنجا درمانده است که نمی‌تواند جسد برادر خود را دفن و او را از دیده دیگران پنهان دارد .

سوره مائده آیه ۳۲

متن آیه :

مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ مَن قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ إِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ بَعْدَ ذَلِكَ فِي الْأَرْضِ لَمُسْرِفُونَ

ترجمه :

به همین جهت بر بنی اسرائیل مقرر داشتیم که (متجاوز کشته شود . چرا که) هرکس انسانی را بدون ارتکاب قتل ، یا فساد در زمین بکشد ، چنان است که گوئی همه انسانها را کشته است ، و هرکس انسانی را از مرگ رهایی بخشد ، چنان است که گوئی همه مردم را زنده کرده است ؛ (زیرا فرد نماینده جمع و عضوی از اعضاء جامعه است) . و پیغمبران ما همراه با معجزات آشکار و آیات روشن به پیش ایشان آمدند و اما بسیاری از آنان (احکام خدا را نادیده گرفتند و) پس از آن در روی زمین راه اسراف (در قتل و جنایت) پیش گرفتند .

توضیحات :

« مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ » : بدان خاطر . به خاطر حادثه هابیل و قابیل . « مَن قَتَلَ نَفْسًا . . . وَ مَن أَحْيَاهَا » : مراد این است که بدی در حق کسی ، بدی در حق جامعه است . و نیکی در حق کسی ، نیکی در حق جامعه است . . .

سوره مائده آیه ۳۳

متن آیه :

إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُجَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ

ترجمه :

کیفر کسانی که (بر حکومت اسلامی می‌شورند و بر احکام شریعت می‌تازند و بدین وسیله) با خدا و پیغمبرش می‌جنگند ، و در روی زمین (با تهدید امنیت مردم و سلب حقوق انسانها ، مثلاً از راه راهزنی و غارت کاروانها) دست به فساد می‌زنند ، این است که (در برابر کشتن مردم) کشته شوند ، یا (در برابر کشتن مردم و غصب اموال) به دار زده شوند ، یا (در برابر راهزنی و غصب اموال ، تنها) دست و پای آنان در جهت عکس یکدیگر بریده شود ، و یا این که (در برابر قطع طریق و تهدید ، تنها) از جایی به جایی تبعید گردند و یا زندانی شوند . این رسوائی آنان در دنیا است ، و برای ایشان در آخرت مجازات بزرگی است .

توضیحات :

« يُجَارِبُونَ » : می‌جنگند . « فَسَادًا » : حال است و به جای (مُفْسِدِينَ) به کار رفته است و یا

این که مفعول‌له است . « يُصَلُّوا » : به دار زده شوند . « مِنْ خِلَافٍ » : عکس یکدیگر ؛ یعنی دست راست و پای چپ ، و اگر جنایت تکرار شد ، دست چپ و پای راست باقیمانده . « يَنْقُوا » : تبعید شوند . زندانی شوند . « خِزِي » : خواری . رسوائی .

سوره مائده آیه ۳۴

متن آیه :

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْدُرُوا عَلَيْهِمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

مگر کسانی (از این محاربین با حکومت اسلامی و راهزنان و مفسدانی) که پیش از دست‌یافتن شما بر آنان از کرده خود پشیمان شوند و توبه کنند (که مجازات مذکور یزدان از آنان سلب ، ولی حقوق مردمان به جای خود باقی می‌ماند) . چه بدانید که خداوند دارای مغفرت و رحمت فراوان است (و توبه‌کاران را می‌بخشد و بدیشان رحم می‌کند) .

توضیحات :

« مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْدُرُوا عَلَيْهِمْ » : پیش از این که بر آنان چیره شوید و دسترسی پیدا کنید .

سوره مائده آیه ۳۵

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

ترجمه :

ای مؤمنان ! از خدا بترسید (و از اوامر او اطاعت کنید و از نواهی او اجتناب ورزید) و برای تقرب به خدا وسیله بجوئید (که عبارت از طاعت و عبادت و اعمال شایسته و بایسته است) ، و در راه او جهاد کنید تا این که رستگار شوید .

توضیحات :

« ابْتَغُوا » : بطلبید . « الْوَسِيلَةَ » : وسیله ، هر نوع عمل صالحی است که موجب رضایت خدا و تقرب بدو می‌گردد .

سوره مائده آیه ۳۶

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِثْلَهُ مَعَهُ لَيَفْتَدُوا بِهِ مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَا تُقْبَلُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

ترجمه :

بیگمان اگر همه آنچه در زمین است و همانند آن ، مال کافران باشد و (یکایک آنان در آخرت) آن را برای نجات خود از عذاب روز قیامت پردازند و بخواهند خویشتن را بدان بازخرید کنند ، از ایشان پذیرفته نمی‌گردد (و راهی برای نجاتشان وجود ندارد و) دارای عذاب دردناکی می‌باشند .

توضیحات :

« لَيَفْتَدُوا بِهِ » : تا آن را فدیه خود کنند . خویشتن را با دادن آن رها کنند .

سوره مائده آیه ۳۷

متن آیه :
يُرِيدُونَ أَن يُخْرَجُوا مِنَ النَّارِ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنْهَا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ

ترجمه :
آنان پیوسته می‌خواهند از آتش دوزخ بیرون بیایند ، ولی ایشان نمی‌توانند از آن بیرون بیایند ، و دارای عذاب دائم و مستمرند .

توضیحات :
« مُّقِيمٌ » : دائم . ناگسستنی .

سوره مائده آیه ۳۸

متن آیه :
وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جَزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

ترجمه :
دست مرد دزد و زن دزد را به کیفر عملی که انجام داده‌اند به عنوان يك مجازات الهی قطع کنید ، و خداوند (بر کار خود) چیره و (در قانونگذاری خویش) حکیم است (و برای هر جنایتی عقوبت مناسبی وضع می‌کند تا مانع پخش آن گردد) .

توضیحات :
« جَزَاءً » : مفعول‌له است . « نَكَالًا » : عقوبت . مجازات . بدل از (جَزَاءً) یا مفعول‌له است . یادآوری : برای قطع دست دزد شُرَائِطِي است . از جمله : دزدی برابر نقشه قبلی و با پیروی از امیال نفسانی باشد و کالا اهمیت داشته و در انبار یا جای محکمی گذاشته شده باشد ، و فحطی و فقر و فاقه انگیزه دزدی نبوده باشد .

سوره مائده آیه ۳۹

متن آیه :
فَمَن تَابَ مِن بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَّحِيمٌ

ترجمه :
اما کسی که پس از ارتکاب ستم (دزدی) پشیمان شود و (از دزدی) توبه کند و (با انجام اعمال نیکو و پس‌دادن اموال مسروقه یا قیمت آنها) به اصلاح (حال خود) پردازد ، خداوند توبه او را می‌پذیرد ، بیگمان خداوند بس آمرزنده و مهربان است .

توضیحات :

...

سوره مائده آیه ۴۰

متن آیه :
أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَيَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ترجمه :
مگر نمی‌دانید که سلطنت آسمانها و زمین (و هر چه در آنها است) از آن او است ؟ هرکس را

بخواهد (برابر حکمت و قدرت خود) مجازات می‌کند ، و هرکس را بخواهد (برابر حکمت و رحمت خود) می‌بخشد . و خدا بر هر چیزی توانا است .

توضیحات :

« أَلَمْ تَعْلَمْ » : مگر ای مخاطب مکلف ندانسته‌ای و اطلاع کامل نداری ؟ . « مُلْكٌ » : فرمانروایی . مملکت .

سوره مائده آیه ۴۱

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزَنْكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَالُوا آمَنَّا بِأَفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِن قُلُوبُهُمْ
وَمِنَ الَّذِينَ هَادُوا سَمَاعُونَ لِلْكَذِبِ سَمَاعُونَ لِقَوْمٍ آخِرِينَ لَمْ يَأْتُوكَ يَحْرَفُونَ الْكَلِمَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ
يَقُولُونَ إِنْ أُوْتِينَا هَذَا فِخْذُوهُ وَإِنْ لَمْ تُؤْتُوهُ فَاحْذَرُوا وَمَنْ يَرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ مِنْ اللَّهِ شَيْئاً
أُولَئِكَ الَّذِينَ لَمْ يَرِدِ اللَّهُ أَنْ يَطَهِّر قُلُوبَهُمْ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ

ترجمه :

ای پیغمبر ! مایه اندوه تو نشود (کار کافرانی که) در کفر بر یکدیگر سبقت می‌گیرند . کسانی (از منافقان گول‌خورده‌ای) که به زبان می‌گویند مؤمن هستیم ، ولی از دل مؤمن نمی‌باشند (و گفتارشان با کردارشان و بیرونشان با درونشان همخوانی ندارد) ، و کسانی که خویشان را یهودی می‌دانند و پیوسته گوش به دروغ فرا می‌دارند (و اکاذیب و باطیل اخبار را باور می‌نمایند و سخنان یاوه) گروه دیگری (از خود) را می‌پذیرند که (به سبب کبر و غرور و بغض و حسد) به پیش تو نمی‌آیند و سخنان (آسمانی تورات) را از جاهای خود به دور و تحریف می‌کنند (و به پیروان خود) می‌گویند : اگر این (چیزهایی را که ما می‌گوئیم ، توسط محمد) به شما گفته شد ، آن را بپذیرید ، و اگر چنین به شما گفته نشد (از پذیرش هرگونه سخن دیگری) خویشان را برحذر دارید . اگر خداوند (بر اثر گناهان پی در پی) بلائی کسی را بخواهد ، تو نمی‌توانی اصلاً برای او کاری بکنی . آنان کسانی که (در ضلال و عناد اسراف کرده‌اند و) خداوند نمی‌خواهد دل‌هایشان را (از کتافت کفر و شرک) پاک گرداند . بهره ایشان در دنیا خواری و رسوایی ، و در آخرت عذاب بزرگی است .

توضیحات :

« يُسَارِعُونَ » : بر همدیگر سرعت و سبقت می‌گیرند . « سَمَاعُونَ » : شنوندگان . پذیرندگان . « سَمَاعُونَ لِلْكَذِبِ » : گوش به دروغ فرا می‌دارند و آن را می‌پذیرند . برای دروغ‌پردازی و یاوه‌سرایی و تکذیب حقائق ، گوش به دروغ فرا می‌دارند و آن را می‌پذیرند . برای دروغ‌پردازی و یاوه‌سرایی و تکذیب حقائق ، گوش به سخن فرا می‌دارند . « سَمَاعُونَ لِقَوْمٍ آخِرِينَ » : سخنان کسان دیگری را می‌شنوند و می‌پذیرند . برای کسان دیگری گوش به سخن فرا می‌دارند ، یعنی جاسوس دیگرانند و شنیدنیهای خود را به سمع آنان می‌رسانند . « فِتْنَةٌ » : بلا و محنت . ضلالت .

سوره مائده آیه ۴۲

متن آیه :

سَمَاعُونَ لِلْكَذِبِ أَكَالُونَ لِلْسُّحْتِ قَانَ جَاؤُوكَ فَا حَكُمَ بَيْنَهُمْ أَوْ أَعْرَضَ عَنْهُمْ وَإِنْ تُعْرَضَ عَنْهُمْ فَلَنْ يَصْرُوكَ شَيْئاً وَإِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ إِنَّ اللَّهَ يَحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

ترجمه :

آنان بسی دروغ را می‌شنوند و می‌پذیرند ، و بسیار مال حرام را می‌خورند . اگر ایشان نزد تو آمدند (و داوری از تو خواستند) در میانشان داوری کن یا از ایشان روی بگردان و (کاری به داوری

آنان نداشته باش و مترس که) اگر از آنان روی بگردانی ، هیچ زبانی نمی‌تواند به تو برساند . ولی اگر در میانشان داوری کردی ، دادگرانه داوری کن . (چرا که) بیگمان خداوند دادگران را دوست می‌دارد .

توضیحات :
« أَكْأَلُونَ » : بسیارخورندگان . « سَحَتٌ » : مال حرام . « الْقِسْطُ » : عدل و داد . « الْمُقْسِطِينَ » : دادگران .

سوره مائده آیه ۴۳

متن آیه :
وَكَيْفَ يُحْكُمُونَكَ وَعِنْدَهُمُ التَّوْرَةُ فِيهَا حُكْمُ اللَّهِ ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :
شگفتا چگونه تو را به داوری می‌خوانند ، در حالی که تورات دارند و حکم خدا در آن (به ویژه درباره زنا به روشنی) آمده است ؟ (وانگهی) پس از داوری ، پشت می‌کنند و (از حکم تو) روی می‌گردانند ! (چرا که آن را هرچند موافق با حکم کتابشان می‌دانند ، موافق با خواست دلشان نمی‌یابند !) و آنان مؤمن نیستند (و حق را باور نمی‌دارند) .

توضیحات :
« كَيْفَ يُحْكُمُونَكَ » : چگونه شما را به داوری می‌طلبند ؟ !

سوره مائده آیه ۴۴

متن آیه :
إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يُحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ يَمَّا اسْتَحْفَظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ وَآخِشُوا وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا وَمَنْ لَمْ يُحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ

ترجمه :
ما تورات را (بر موسی) نازل کردیم که در آن رهنمودی (به سوی حق) و نوری (زداینده تاریکیهای جهل و نادانی ، و پرتوانداز بر احکام الهی) بود . پیغمبرانی که تسلیم فرمان خدا بودند بدان برای یهودیان حکم می‌کردند ، و نیز خداپرستان و دانشمندانی بدان حکم می‌کردند که امانتداران و پاسداران کتاب خدا بودند . پس (ای علماء یهودیان ، و شما ای مؤمنان !) از مردم نهراسید و بلکه از من بهراسید (و همچون سلف صالح خود محافظان و مراقبان کتاب خدا و مجریان احکام آسمانی باشید) و آیات مرا به بهای ناچیز (دنیا ، همچون رشوه و جاه و مقام) نفروشید و (بدانید که) هرکس برابر آن چیزی حکم نکند که خداوند نازل کرده است (و قصد توهین به احکام الهی را داشته باشد) او و امثال او بیگمان کافرند .

توضیحات :
« الرَّبَّانِيُّونَ » : خداپرستان پرهیزگار . مردان خدا . مراد پیشوایان دینی مسیح است (نگا : مائده / ۶۳) . « الْأَحْبَارُ » : جمع حبر ، فرزنانگان . پیشوایان دین یهود . « يَمَّا » : به سبب چیزی که . « اسْتَحْفَظُوا » : بدانان سپرده شده بود تا در حفظ آن بکوشند و پاسش دارند . « شُهَدَاءَ » : نگهبانان و پاسداران .

سوره مائده آیه ۴۵

متن آیه :
وَكُتِبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالْأَنْفَ بِالْأَنْفِ وَالْأُذُنَ بِالْأُذُنِ وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ
وَالْجُرُوحَ قِصَاصٍ فَمَن تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ وَمَن لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

ترجمه :
و در آن (کتاب آسمانی ، تورات نام) بر آنان مقرر داشتیم که انسان در برابر انسان (کشته می‌شود) و چشم در برابر چشم (کور می‌شود) و بینی در برابر بینی (قطع می‌شود) و گوش در برابر گوش (بریده می‌شود) و دندان در برابر دندان (کشیده می‌شود) و جراحات قصاص دارد (و جانی بدان اندازه و به همان منوال زخمی می‌گردد که جراحت وارد کرده است اگر مثل آن جراحات ممکن گردد و خوف جان در میان نباشد) . و اگر کسی آن را ببخشد (و از قصاص صرف نظر کند) ، این کار باعث بخشش (برخی از گناهان) او می‌گردد . و کسی که بدانچه خداوند نازل کرده است حکم نکند (اعم از قصاص و غیره) او و امثال او ستمگر بشمارند .

توضیحات :
« كُتِبْنَا عَلَيْهِمْ » : بر آنان واجب کردیم . « النَّفْسَ » : جان . شخص . « الْجُرُوحَ » : مفرد آن جَرْحٌ ، زخمها . جراحات .

سوره مائده آیه ۴۶

متن آیه :
وَقَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَآتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ فِيهِ هُدًى
وَنُورٌ وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ

ترجمه :
و به دنبال آنان (یعنی پیغمبران پیشین) ، عیسی پسر مریم را بر راه و روش ایشان فرستادیم که تصدیق‌کننده توراتی بود که پیش از او فرستاده شده بود ، و برای او انجیل نازل کردیم که در آن رهنمودی (به سوی حق) و نوری (زداینده تاریکیهای جهل و نادانی ، و پرتوانداز بر احکام الهی) بود ، و تورات را تصدیق می‌کرد که پیش از آن نازل شده بود ، و برای پرهیزگاران راهنما و پنددهنده بود .

توضیحات :
« قَفَّيْنَا » : به دنبال آوردیم . در پی آوردیم . « آثَارِهِمْ » : گامهایشان . راه و روش ایشان . « وَ قَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِعِيسَى . . . » : به دنبال ایشان ، عیسی را فرستادیم تا راه و روش ایشان را در پیش گیرد و همچون آنان به ارشاد و راهنمایی پردازد . « بَيْنَ يَدَيْهِ » : پیش از آن . « هُدًى وَ مَوْعِظَةً » : حال بوده و معطوف بر (مصدقاً) هستند .

سوره مائده آیه ۴۷

متن آیه :
وَلِيَحْكُمَ أَهْلُ الْإِنْجِيلِ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فِيهِ وَمَن لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

ترجمه :
(ما پس از نزول انجیل بر عیسی ، به طرفداران او دستور دادیم که) باید پیروان انجیل به چیزی (از احکام) حکم کنند که خدا در انجیل نازل کرده است ، و کسی که بدانچه خداوند نازل کرده است حکم نکند ، او و امثال او متمرّد (از شریعت خدا) هستند .

توضیحات :

« مَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ » : کسی که بدانچه خداوند نازل کرده است حکم نکند ، اگر منکر آن باشد کافر است ، و اگر منکر نبوده و مقر باشد ظالم است ، و اگر در راه حکمیت دادن بدان تلاش نکند و سستی ورزد فاسق است (نگا : تفسیر واضح) .

سوره مائده آیه ۴۸

متن آیه :

وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيِّمًا عَلَيْهِ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ لِيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

ترجمه :

و بر تو (ای پیغمبر) کتاب (کامل و شامل قرآن) را نازل کردیم که (در همه احکام و اخبار خود) ملازم حق ، و موافق و مصدق کتابهای پیشین (آسمانی) ، و شاهد (بر صحت و سقم) و حافظ (اصول مسائل) آنها است . پس (اگر اهل کتاب از تو داوری خواستند) میان آنان بر طبق چیزی داوری کن که خدا بر تو نازل کرده است ، و به خاطر پیروی از امیال و آرزوهای ایشان ، از حق و حقیقتی که برای تو آمده است روی مگردان . (ای مردم !) برای هر ملتی از شما راهی (برای رسیدن به حقائق) و برنامه‌ای (جهت بیان احکام) قرار داده‌ایم . اگر خدا می‌خواست همه شما (مردمان) را ملت واحدی می‌کرد (و بر یک روال و یک سرشت می‌سرشت ، و لذا راه و برنامه ارشادی آنان در همه ممکنه و ازمنه یکی می‌شد) و اما (خدا چنین نکرد) تا شما را در آنچه (از شرائع) به شما داده است بیازماید (و فرمانبردار یزدان و سرکش از فرمان ممان جدا و معلوم شود) . پس (فرصت را دریابید و) به سوی نیکیها بشتابید (و به جای مشاجره در اختلافات به مسابقه در خیرات پردازید و بدانید که) جملگی بازگشتتان به سوی خدا خواهد بود ، و از آنچه در آن اختلاف می‌کرده‌اید آگاهتان خواهد کرد (و هر یک را برابر کردار خوب یا بد پاداش و پادافره خواهد داد) .

توضیحات :

« مُهَيِّمًا » : حافظ و نگهبان . گواه و دیدبان . یعنی قرآن حافظ و شاهد کتب آسمانی پیشینیان است . نگاهدار اصول مسائل ، و شاهد بر حقائق الهی و انحرافات و عقائد خرافی است . « شِرْعَةً » : شریعت . راه و روشی که خداوند برای ملتی معین فرموده است (نگا : حج / ۳۴ و ۶۷ ، جاثیه / ۱۸) . « مِنْهَاجًا » : برنامه . راه و روش . عطف (مِنْهَاجًا) بر (شِرْعَةً) از قبیل عطف تفسیر است . « اِسْتَبِقُوا » : مسابقه دهید . بر همدیگر پیشی جوئید .

سوره مائده آیه ۴۹

متن آیه :

وَأَنْ احْكُم بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَاحْذَرْهُمْ أَنْ يَفْتِنُوكَ عَنْ بَعْضِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمْ أَنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُصِيبَهُمْ بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ لَفَاسِقُونَ

ترجمه :

(به تو ای پیغمبر فرمان می‌دهیم به این که) در میان آنان طبق چیزی حکم کن که خدا بر تو نازل کرده است ، و از امیال و آرزوهای ایشان پیروی مکن ، و از آنان برحذر باش که (با کذب و حق‌پوشی و خیانت و غرض‌ورزی) تو را از برخی چیزهایی که خدا بر تو نازل کرده است به دور و منحرف نکنند (و احکامی را پایمال هوی و هوس باطل خود نسازند) . پس اگر (از حکم خدا

رویگردان شدند و به قانون خدا (پشت کردند ، بدان که خدا می‌خواهد به سبب پاره‌ای از گناهانشان ایشان را دچار بلا و مصیبت سازد) و به عذاب دنیوی ، پیش از عذاب اخروی گرفتار کند) . بیگمان بسیاری از مردم (از احکام شریعت) سرپیچی و تمرد می‌کنند (و از حدود قوانین الهی تخطی می‌نمایند) .

توضیحات :
« أَنْ يَفْتِنُوكَ عَنْ . . . » : تو را به دور دارند از . تو را منحرف نمایند از . « أَنْ يُصِيبَهُمْ » : این که آنان را دچار عذاب و بلا سازد .

سوره مائدة آیه ۵۰

متن آیه :
أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ

ترجمه :
آیا (آن فاسقان از پذیرش حکم تو بر طبق آنچه خدا نازل کرده است سرپیچی می‌کنند و) جویای حکم جاهلیت (ناشی از هوی و هوس) هستند ؟ آیا چه کسی برای افراد معتقد بهتر از خدا حکم می‌کند ؟

توضیحات :
« يَبْغُونَ » : می‌خواهند . خواستارند .

سوره مائدة آیه ۵۱

متن آیه :
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

ترجمه :
ای مؤمنان ! یهودیان و مسیحیان را به دوستی نگیرید (و به طریق اولی آنان را به سرپرستی نپذیرید) . ایشان برخی دوست برخی دیگرند (و در دشمنی با شما یکسان و برابرند) . هرکس از شما با ایشان دوستی ورزد (و آنان را به سرپرستی بپذیرد) بیگمان او از زمره ایشان بشمار است . و شك نیست که خداوند افراد ستمگر را (به سوی ایمان) هدایت نمی‌کند .

توضیحات :
« أَوْلِيَاءَ » : جمع ولی ، دوستان . سرپرستان . « يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ » : در اینجا منظور این نیست که مسلمانان هیچ گونه رابطه تجاری و اجتماعی با یهودیان و مسیحیان نداشته باشند . بلکه منظور این است که با آنان هم‌پیمان نگردند و محرم اسرارشان ندانند و در برابر دشمنان خود بر دوستی آنان تکیه نکنند و هرگز ایشان را به سرپرستی نپذیرند .

سوره مائدة آیه ۵۲

متن آیه :
فَتَرَى الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يُسَارِعُونَ فِيهِمْ يَقُولُونَ نَخْشَى أَنْ تُصِيبَنَا دَائِرَةٌ فَعَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَ بِالْفَتْحِ أَوْ أَمْرٍ مِنْ عِنْدِهِ فَيُصِيحُوا عَلَىٰ مَا اسْتَرَوْا فِي أَنْفُسِهِمْ تَادِمِينَ

ترجمه :

می‌بینی کسانی که بیماری (ضعف و شك و نفاق) به دل دارند، (در دوستی و یاری با یهودیان و مسیحیان) بر یکدیگر سبقت می‌گیرند و می‌گویند: می‌ترسیم که (روزگار برگردد و) بلائی بر سر ما آید (و به کمک ایشان نیازمند شویم). امید است که خداوند فتح (مکه) را پیش بیاورد یا از جانب خود کاری کند (و دشمنان اسلام را نابود و منافقان را رسوا نماید) و این دسته از آنچه در دل پنهان داشته‌اند، پشیمان گردند (و بر ضعف و شك و نفاق خود افسوس خورند).

توضیحات:

«دَائِرَةٌ»: مصیبت بزرگی که چرخش زمان باعث پیدایش آن شود. حادثه و بلائی که همه را در برگیرد. «الْفَتْحُ»: فتح مکه. پیروزی و نصرت.

سوره مائده آیه ۵۳

متن آیه:

وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا أَهَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَفْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ إِنَّهُمْ لَمَعَكُمْ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَأَصْبَحُوا خَاسِرِينَ

ترجمه:

(بدان گاه که فتح و پیروزی فرا رسد) مؤمنان می‌گویند: آیا اینان همان کسانی هستند که با شدت و با حدت به خدا سوگند می‌خوردند و می‌گفتند: ما (بر آئین شمائیم و همچون شما مسلمانیم و) با شما هستیم! (دروغ گفتند و) کردارشان بیهوده و تباه گشت (و رنجشان بر باد رفت و تلاششان هدر گردید) و زیانکار شدند (و هم ایمان و هم یاری مؤمنان را از دست دادند).

توضیحات:

«أَفْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ»: با نهایت تأکید به خدا سوگند می‌خورند. «جَهْدَ»: غایت و نهایت. حال یا مفعول مطلق است (نگا: بیضاوی). «أَيْمَانٍ»: جمع یمین، سوگندها. «حَبِطَتْ»: هدر رفت. بی‌ثمر شد. «حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَأَصْبَحُوا خَاسِرِينَ»: این جمله می‌تواند مقول قول مؤمنان، یا بیان خداوند متعال درباره سرانجام بد منافقان باشد.

سوره مائده آیه ۵۴

متن آیه:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهَ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٌ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

ترجمه:

ای مؤمنان! هرکس از شما از آئین خود بازگردد (و از ایمان به کفر گراید، کوچکترین زبانی به خدا نمی‌رساند و در آینده) خداوند جمعیتی را (به جای ایشان بر روی زمین) خواهد آورد که خداوند دوستشان می‌دارد و آنان هم خدا را دوست می‌دارند. نسبت به مؤمنان نرم و فروتن بوده و در برابر کافران سخت و نیرومندند. در راه خدا جهاد می‌کنند و به تلاش می‌ایستند و از سرزنش هیچ سرزنش‌کننده‌ای (در اطاعت از فرمان یزدان) هراسی به خود راه نمی‌دهند. این هم فضل خدا است (که کسی دارای چنین اوصافی باشد)؛ خداوند آن را به هرکس که بخواهد (به خیر و خوبی نازل شود) عطاء می‌کند. و خداوند دارای فضل فراوان و (انعام بیشمار است، و از مستحقان آن) آگاه است.

توضیحات :

« أُذِلَّةٌ » : جمع ذلیل ، مراد افراد مهربان و نرم‌خو و متواضع است . « أُعِزَّةٌ » : جمع عزیز ، مراد افراد سختگیر و دلیر و بیباک است . واژه‌های (أُذِلَّةٌ) و (أُعِزَّةٌ) صفت کلمه (قَوْمٌ) می‌باشد . « لَأَيِّمٌ » : سرزنش کننده . « وَأَسِيعٌ » : دارای فضل فراوان و انعام بیکران .

سوره مائده آیه ۵۵

متن آیه :

إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ

ترجمه :

تنها خدا و پیغمبر او و مؤمنانی یاور و دوست شمایند که خاشعانه و خاضعانه نماز را به جای می‌آورند و زکات مال به در می‌کنند .

توضیحات :

« وَهُمْ رَاكِعُونَ » : و حال آن که آنان عبادات و تکالیف خود را فروتنانه و از صمیم قلب انجام می‌دهند (نگا : آل‌عمران ۴۳ ، و ص / ۲۴) . این جمله ، حال فاعل فعلهای (يُقِيمُونَ) و (يُؤْتُونَ) است (نگا : توبه / ۵۴) . و می‌تواند جمله مستأنفه نیز باشد .

سوره مائده آیه ۵۶

متن آیه :

وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ

ترجمه :

و هرکس که خدا و پیغمبر او و مؤمنان را به دوستی و یاری بپذیرد (از زمره حزب‌الله است و) بی‌تردید حزب‌الله پیروز است .

توضیحات :

« حِزْبٌ » : جمعیتی که دارای يك ایده و مرام باشند و به سویی هدف واحدی مردمان را فرا خوانند .

سوره مائده آیه ۵۷

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُوعًا وَلَعِبًا مِّنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ وَالْكَفَّارَ أَوْلِيَاءَ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ

ترجمه :

ای مؤمنان ! کسانی را از اهل کتاب و از کافران به دوستی نگیرید که دین شما را مسخره می‌کنند و به بازی می‌گیرند . از خدا بترسید (و دشمنان آئین خود را دوست و یار خود ندانید) اگر مؤمنان (راستین واقعی) هستید .

توضیحات :

« هُزُوعًا » : مسخره . شوخی . اصل کلمه (هُزُوعًا) است و همزه ماقبل مضموم به او تبدیل شده است . « لَعِبًا » : بازی . واژه‌های (هُزُوعًا و لَعِبًا) مصدرند و به معنی اسم مفعول به کار رفته‌اند .

سوره مائده آیه ۵۸

متن آیه :
وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوهَا هُزُوءًا وَلَعِبًا ذَلِكَ يَأْتِيهِمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ

ترجمه :

آنان هنگامی که (اذان می گوئید و مردمان را) به نماز می خوانید ، نماز را به باد استهزاء می گیرند و بازیچه اش قرار می دهند (و بدان می خندند و تمسخرش می کنند) . این کارشان بدان خاطر است که ایشان کسانِ نفهم و بیشعوری هستند (و ضلالت را از هدایت باز نمی شناسند و هدف و حکمت نماز را درک نمی کنند) .

توضیحات :

« إِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ » : هنگامی که صدا به نماز برداشتید . وقتی که برای ادای نماز اذان گفتید .

سوره مائده آیه ۵۹

متن آیه :
قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ هَلْ تَنقِمُونَ مِنَّا إِلَّا أَنْ آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ مِن قَبْلُ وَأَنْ أَكْثَرَكُمْ فَاسِقُونَ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) بگو : ای اهل کتاب ! آیا بر ما خرده می گیرید ؟ (مگر ما چه کرده ایم) جز این که به خداوند و به چیزی که بر ما نازل شده و به چیزی که پیشتر (بر شما) نازل شده است ایمان داریم ؟ ! (این کار شما ناشی از عدم ایمان است و هم بدان خاطر است که) بیشتر شما فاسق (و خارج از شریعت خدا) هستید .

توضیحات :

« هَلْ تَنقِمُونَ مِنَّا » : آیا این را بر ما خرده می گیرید و زشت می دانید ؟ . « وَأَنْ أَكْثَرَكُمْ فَاسِقُونَ » : بیگمان بیشتر شما شاهراه خداشناسی را ترك گفته اند و از حدود آئین خدا بدر رفته اند . این جمله می تواند عطف بر ماقبل بوده و معنی چنین باشد : ما بر این باوریم که بیشتر شما فاسق هستید . یا مستأنفه بوده و بیانگر بی انصافی ایشان باشد .

سوره مائده آیه ۶۰

متن آیه :
قُلْ هَلْ أُنَبِّئُكُمْ بِشَرٍّ مِّنْ ذَلِكَ مَثُوبَةً عِنْدَ اللَّهِ مَنْ لَعَنَهُ اللَّهُ وَغَضِبَ عَلَيْهِ وَجَعَلَ مِنْهُمْ الْفِرْدَةَ وَالْخَنَازِيرَ وَعَبَدِ الطَّاغُوتِ أُولَئِكَ شَرٌّ مَّكَانًا وَأَضَلُّ عَن سَوَاءِ السَّبِيلِ

ترجمه :

بگو : آیا شما را باخبر کنم از چیزی که پاداش بدتری از آن (چیزهایی که بر ما خرده می گیرید) در پیشگاه خدا دارد ؟ (این کردار شما است ، شما) کسانی که خداوند آنان را نفرین و از رحمت خود به دور کرده است و بر ایشان خشم گرفته و (با مسخ قلوبشان) از آنان میمونها و خوکهایی را ساخته است ، و (کسانی را پدیدار نموده است که) شیطان را پرستیده اند . آنان از هرکس دیگری (موقعیت و منزلتشان بدتر و از راستای راه منحرف تر و گمراه ترند) .

توضیحات :

« مَثُوبَةً » : پاداش . استعمال پاداش به جای پادافره ، برای استهزاء است . (مَثُوبَةً) مصدر میمی و به معنی ثواب ، و تمیز (یَشْرُ) اسبت . « عَبَدَ » : پرستش کردند . استعمال آن به صورت مفرد ، با توجه به موصول مشترک (مِنْ) است . « الْقِرْدَةَ » : جمع قرد ، میمونها . « الْخَنَازِيرَ » : جمع خنزیر ، خوکها . « جَعَلَ مِنْهُمُ الْقِرَدَةَ وَالْخَنَازِيرَ » : مراد مسخ اخلاقی و معنوی است ؛ نه ظاهری و مادی (نگا : بقره / ۶۵ ، و اعراف / ۱۶۶) . جمهور علماء معتقد به مسخ ظاهری و مادی هستند و میگویند که خداوند دسته‌ای از آنان را به میمون و خوک تبدیل نموده است و نسلی از آنان به وجود نیامده است و لذا منقرض شده‌اند . « الطَّاعُونَ » : هر معبودی جز خدا . اهریمن . هرکس و هرچیزی که اطاعت از آن ، مایه طغیان و دوری از راه حق شود ، چه آفریده‌ای که پرستیده شود ، و چه فرماندهی که در شر و بدی از او فرمانبرداری گردد ، و چه اهریمنی باشد که انسان را از راه به در برد .

سوره مائده آیه ۶۱

متن آیه :

وَإِذَا جَاءُوكُمْ قَالُوا آمَنَّا وَقَدْ دَخَلُوا بِالْكَفْرِ وَهُمْ قَدْ خَرَجُوا بِهِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا يَكْتُمُونَ

ترجمه :

هنگامی که (منافقان) نزد شما می‌آیند (به دروغ) می‌گویند : ایمان آورده‌ایم ! و حال آن که با کفر وارد و با کفر خارج می‌شوند (و به هنگام ورود و به هنگام خروج راستگو و مسلمان نبوده‌اند) و خدا از آنچه (در دل از نفاق) پنهان می‌کنند (از هر کس دیگری) آگاه‌تر است .

توضیحات :

« دَخَلُوا بِالْكَفْرِ » : کافران به پیش تو آمدند و کافران از پیش تو برگشتند . حرف (ب) باء ملامت است یا باء حالیه است . همان گونه که می‌گوئیم : « خَرَجَ زَيْدٌ بِسِلَاحِهِ ، اِي مَتَسَلِحًا . . . » : زید مسلحانه بیرون رفت .

سوره مائده آیه ۶۲

متن آیه :

وَتَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يُسَارِعُونَ فِي الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَأَكْلِهِمُ السُّحْتَ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

بسیاری از آنان را می‌بینی که در گناهکاری و ستمکاری ، و خوردن مال حرام بر یکدیگر سبقت می‌جویند ! چه کار زشتی می‌کنند !

توضیحات :

« الْعُدْوَانِ » : ظلم و ستم . تعدی و دست‌درازی . « السُّحْتَ » : مال حرام .

سوره مائده آیه ۶۳

متن آیه :

لَوْلَا يَنْهَاهُمُ الرَّبَّائِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْإِثْمَ وَأَكْلِهِمُ السُّحْتَ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ

ترجمه :

چرا پیشوایان مسیحی و علماء یهودی آنان را از سخنان گناه‌آلود و خوردن مال حرام نهی نمی‌کنند و باز نمی‌دارند ؟ آنان (هم با ترك نهی و لب فروستن از اندرز و ارشاد) چه کار زشتی

می‌کنند .

توضیحات :

« لَوْ لَا » : چرا نباید که . « الرَّبَّائِيُونَ » : پیشوایان دینی مسیحی . « الْأَحْبَارَ » : پیشوایان دینی یهودی (نگا : مائده / ۴۴) .

سوره مائده آیه ۶۴

متن آیه :

وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ وَلِعِنَّا لَمَّا قَالُوا لَئِن يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنْفِقُنَّ كَيْفَ يَشَاءُ وَلِيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِّنْهُمْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا وَأَلْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ كُلَّمَا أَوْقَدُوا نَارًا لِلْحَرْبِ أَطْفَأَهَا اللَّهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا وَاللَّهُ لَا يَجِبُ الْمُفْسِدِينَ

ترجمه :

(برخی از) یهودیان می‌گویند : دست خدا به غل و زنجیر بسته است ! (و بخل او را از عطاء و بخشش به ما گسسته است !) . دست‌هایشان بسته باد ! (و بخل بهره ایشان ، و دست‌هایشان در دوزخ به زنجیر بسته باد !) و به سبب آنچه می‌گویند نفرینشان باد (و از رحمت خدا محروم و مطرود گردند !) . بلکه دو دست خدا باز (و او جواد و بخشنده است) ، هرگونه که بخواهد (و حکمت خداوندی اقتضاء کند) می‌بخشد . (به سبب تنگ‌چشمی و کینه‌توزی) آنچه از سوی پروردگارت بر تو نازل می‌شود (که آیات قرآن مجید است) بر سرکشی و کفرورزی بسیاری از آنان می‌افزاید . ما در میان (طوائف مختلف) آنان (به سبب انحراف عقیدتی و معیارهای غلطی که به نام خدا به آئین خود راه داده‌اند) تا روز قیامت دشمنی و کینه‌توزی افکنده‌ایم . آنان هر زمان که آتش جنگی (علیه پیغمبر و مؤمنان) افروخته باشند ، خداوند آن را (با شکست ایشان و پیروزی پیغمبر و مؤمنان) خاموش ساخته است . آنان به خاطر ایجاد فساد در زمین می‌کوشند (و با نیرنگ بازی و فتنه‌گری و جنگ‌افروزی در پخش فساد می‌جوشند . آنان مفسدند) و خداوند مفسدان و تباہکاران را دوست نمی‌دارد .

توضیحات :

« مَغْلُولَةٌ » : بسته به غل و زنجیر . « مَبْسُوطَتَانِ » : باز . بسته شدن دست کنایه از بخل ، و باز بودن آن کنایه از بخشندگی است (نگا : اسراء / ۲۹) . « غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ وَ لِعِنَّا لَمَّا قَالُوا » : عبارت دعائی است . « فَسَادًا » : مفعول‌له ، یا حال و به معنی (مُفْسِدِينَ) است .

سوره مائده آیه ۶۵

متن آیه :

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَكَفَّرْنَا عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَأُدْخِلَنَاهُمْ جَنَّاتِ النَّعِيمِ

ترجمه :

و اگر اهل کتاب (اعم از مسیحیان و یهودیان ، به جای دشمنانگی و تباہکاری ، به اسلام بگردند و) ایمان بیاورند و پرهیزگاری پیشه کنند ، گناهانشان را می‌زدائیم (و زشتیها و پلشتیهای گذشته ایشان را می‌بخشیم) و آنان را به باغهای پر نعمت بهشت داخل می‌سازیم .

توضیحات :

« النَّعِيمِ » : پرناز و نعمت .

سوره مائده آیه ۶۶

متن آیه :
وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ لَأَكَلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِن تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ مِنْهُمْ أُمَّةٌ مُّقْتَصِدَةٌ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ سَاءَ مَا يَعْمَلُونَ

ترجمه :
و اگر آنان به تورات و انجیل (اصلی و دست‌نخورده) و بدانچه که از سوی پروردگارشان (به نام قرآن) بر آنان نازل شده است عمل بکنند (و در میان خود قوانین الهی را پیاده کنند و برپای دارند) از بالای سر خود و از زیرپای خود (و از هر سو ، غرق در نعمت شده و از آسمان و زمین) روزی خواهند خورد . (اهل کتاب همه یکسان نیستند) جمعی از آنان عادل و میانه‌روند (و به اسلام می‌گروند و به محمد ایمان می‌آورند) ولی بسیاری از ایشان (ناهل و کج‌روند و) بدترین کاری را انجام می‌دهند .

توضیحات :
« أَقَامُوا » : پابرجا داشتند . مراد این است که اگر تورات و انجیل را محفوظ می‌داشتند و به محتوای آنها و قرآن عمل می‌کردند و . . . « مُّقْتَصِدَةٌ » : معتدل و میانه‌رو . جماعتی که راه افراط و تفریط نمی‌پویند و جز راستای راه نمی‌جویند .

سوره مائده آیه ۶۷

متن آیه :
يَا أَيُّهَا الرِّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

ترجمه :
ای فرستاده (خدا ، محمد مصطفی !) هر آنچه از سوی پروردگارت بر تو نازل شده است (به تمام و کمال و بدون هیچ گونه خوف و هراسی ، به مردم) برسان (و آنان را بدان دعوت کن) ، و اگر چنین نکنی ، رسالت خدا را (به مردم) نرسانده‌ای (و ایشان را بدان فرا نخوانده‌ای . چرا که تبلیغ جمیع اوامر و احکام بر عهده تو است ، و کتمان جزء از جانب تو ، کتمان کل بشمار آید) . و خداوند تو را از (خطرات احتمالی کافران و اذیت و آزار) مردمان محفوظ می‌دارد (زیرا سنت خدا بر این جاری است که باطل بر حق پیروز نمی‌شود . و) خداوند گروه کافران (و مشرکانی را که درصدد اذیت و آزار تو برمی‌آیند و می‌خواهند برابر خواست آنان دین خدا را تبلیغ کنی ، موفق نمی‌گرداند و به راه راست ایشان) را هدایت نمی‌نماید .

توضیحات :
« بَلِّغْ » : تبلیغ کن . برسان . « يَعْصِمُكَ » : محفوظ و مصونت می‌دارد . « وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ » : اگر به تمام و کمال تبلیغ نکنی . این تهدید خطاب به پیغمبر و به پیروی از او ، خطاب به همه علماء و مسلمانانی است که در کار تبلیغ چه بسا سستی کنند و برخی از حقائق را به خاطر دیگران پنهان دارند .

سوره مائده آیه ۶۸

متن آیه :
قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَسْتُمْ عَلَىٰ شَيْءٍ حَتَّىٰ تُقِيمُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

ترجمه :

ای فرستاده (خدا ، محمد مصطفی !) بگو : ای اهل کتاب ! شما بر هیچ (دین صحیحی از ادیان آسمانی پایبند) نخواهید بود ، مگر آن که (ادعا را کنار بگذارید و عملاً احکام) تورات و انجیل و آنچه از سوی پروردگارتان (به نام قرآن) برایتان نازل شده است برپا دارید (و در زندگی پیاده و اجرا نمائید) . ولی (ای پیغمبر ! بدان که) آنچه بر تو از سوی پروردگارت نازل شده است ، بر عصیان و طغیان و کفر و ظلم بسیاری از آنان می‌افزاید (و این قرآن به خاطر روح لجاجت کافران در آنان تأثیر معکوس می‌نماید !) . بنابراین (آسوده خاطر باش و) بر گروه کافران غمگین مباش .

توضیحات :

« لَسْتُمْ عَلَيَا شَيْءٍ » : شما پایبند چیزی نیستید . شما دارای عقیده و ایمانی نیستید . « فَلَا تَأْسَ » : بر عدم ایمان کافران غم مخور .

سوره مائده آیه ۶۹

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّالِحِينَ وَالنَّصَارَى مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

ترجمه :

بیگمان کسانی از مسلمانان و یهودیان و صابئان و مسیحیان (اهل نجات هستند و) خوف و هراسی (از عذاب دوزخ در جهان جاویدان) و غم و اندوهی (بر عمر سپری شده در جهان گذران ندارند آنان که به خدا و قیامت ایمان داشته باشند و کار شایسته انجام دهند .

توضیحات :

« إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا » : مسلمانان . مؤمنانی که در روزگاران گذشته به پیغمبران ایمان آورده‌اند . « الصَّالِحُونَ » : ستاره پرستان . خورشیدپرستان . آنان که از هر دینی قسمتی را برگرفته‌اند ، و . . . و (الصَّالِحُونَ) مبتدا است و خبر آن محذوف بوده و تقدیر چنین می‌شود : إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّالِحِينَ وَالنَّصَارَى كَذَلِكَ . و یا خبر آن جمله (مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) است .

سوره مائده آیه ۷۰

متن آیه :

لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَارْسَلْنَا إِلَيْهِمْ رَسُولًا قُلُّمًا جَاءَهُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَى أَنْفُسُهُمْ فَرِيقًا كَذَبُوا وَفَرِيقًا يَقْتُلُونَ

ترجمه :

ما از (یهودیان) بنی‌اسرائیل پیمان گرفتیم (که احکام تورات را مراعات دارند ، و برای تبلیغ آن به مردمان) پیغمبرانی به سوی ایشان فرستادیم . (اما آنان پیمان شکنی کردند و) هر زمان که پیغمبری چیزی را می‌آورد که با هواها و هوسهای آنان سازگار نبود ، دسته‌ای (از پیغمبران) را تکذیب می‌کردند و گروهی را می‌کشتند .

توضیحات :

« مِيثَاقٌ » : پیمان استوار . « فَرِيقًا » : دسته . گروه . ذکر فعل (كَذَبُوا) به صورت ماضی ، و فعل (يَقْتُلُونَ) به صورت مضارع ، بیانگر پیشه ناپاک گذشته و حال بنی‌اسرائیل است .

سوره مائده آیه ۷۱

متن آیه :

وَحَسِبُوا أَلَّا تَكُونَ فِتْنَةً فَعَمُوا وَصَمُوا ثُمَّ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ ثُمَّ عَمُوا وَصَمُوا كَثِيرٌ مِنْهُمْ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

و (بنی اسرائیل) گمان بردند که آزمایشی در میان نیست (تا مؤمنان راستین را از مؤمنان دروغین ایشان جدا سازد) و بلا و عذابی (در برابر تکذیب و قتل انبیاء گریبانگیرشان) نخواهد بود . لذا کور شدند (و آزمونها و شدائد گذشتگان را نادیده گرفتند) و کر شدند (و سخنان حق انبیاء را نشنیدند) . خداوند آنان را دچار بلاها کرد و کسانی را بر ایشان مسلط نمود که مزه خواری و پستی بدانان چشاند . و لذا از کرده خود پشیمان شدند و (آن گاه خداوند توبه ایشان را پذیرفت (و عزت و کرامت بدیشان بخشید . ولی) دوباره بسیاری از آنان (از راه راست منحرف و از دیدن حقائق) کور شدند و (از شنیدن سخنان پیغمبران و خیرخواهان) کر شدند . خداوند اعمال ایشان را (دیده و) می بیند (و پاداش و پادافره آنان را می دهد) .

توضیحات :

« تَكُونُ » : به صورت تامه به کار رفته است . « فِتْنَةٌ » : آزمایش . بلا و عذاب . « عَمُوا » : کور شدند . « صَمُوا » : کر شدند . « كَثِيرٌ » : بدل از ضمیر (و) در (عَمُوا وَ صَمُوا) است .

سوره مائده آیه ۷۲

متن آیه :

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَقَالَ الْمَسِيحُ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ

ترجمه :

بیگمان کسانی کافرند که می گویند : (خدا در عیسی حلول کرده است و) خدا همان مسیح پسر مریم است . (در صورتی که خود) عیسی گفته است : ای بنی اسرائیل ! خدای یگانه ای را بپرستید که پروردگار من و پروردگار شما است . بیگمان هر کس انبازی برای خدا قرار دهد ، خدا بهشت را بر او حرام کرده است (و هرگز به بهشت گام نمی نهد) و جایگاه او آتش (دوزخ) است . و ستمکاران یار و یآوری ندارند (تا ایشان را از عذاب جهنم برهاند) .

توضیحات :

« إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ » : مراد وحدت مسیح با خدا ، و به عبارت دیگر (توحید در تثلیث !) است .

سوره مائده آیه ۷۳

متن آیه :

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَلَاثُ ثَلَاثٍ وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا إِلَهٌ وَاحِدٌ وَإِن لَّمْ يَنْتَهُوا عَمَّا يَقُولُونَ لَيَمَسَّنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

ترجمه :

بیگمان کسانی کافرند که می گویند : خداوند یکی از سه خدا است ! (در صورتی که) معبودی جز معبود یگانه وجود ندارد (و خدا یکی بیش نیست) و اگر از آنچه می گویند دست نکشند (و از معتقدات باطل خود برنگردند) به کافران آنان (که بر این اعتقاد باطل ماندگار می مانند) عذاب دردناکی خواهد رسید .

توضیحات :
« إِنَّ اللَّهَ ثَالِثُ ثَلَاثَةٍ » : مراد تعدد خدایان ، یعنی (تثلیث در توحید !) است .

سوره مائده آیه ۷۴

متن آیه :
أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونَهُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

ترجمه :
آیا (اینان از این عقیده منحرفانه دست نمی‌کشند و) به سوی خدا برنمی‌گردند و از او آمرزش (گناهان خود را) نمی‌خواهند ؟ ! خداوند دارای مغفرت و رحمت فراوان است (و اگر توبه نمایند و طلب آمرزش کنند ، خداوند ایشان را می‌بخشد و بدیشان رحم می‌کند) .

توضیحات :
« أَفَلَا يَتُوبُونَ ؟ » : چنین پرسشی برای توبیح است و بیانگر تعجب از اصرار ایشان بر کفر است .

سوره مائده آیه ۷۵

متن آیه :
مَّا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ كَانَا يَأْكُلَانِ الطَّعَامَ انظُرْ كَيْفَ نَبِّينَ لَهُمُ الْآيَاتِ ثُمَّ انظُرْ أَتَى يُؤْفَكُونَ

ترجمه :
مسیح پسر مریم جز پیغمبری نبود . پیش از او نیز پیغمبرانی (چون او انسان و برگزیده یزدان بوده‌اند و به میان مردمان روانه شده‌اند و پس از روزگاری از دنیا) رفته‌اند ، و مادرش نیز زن بسیار راستکار و راستگوئی بود . هم عیسی و هم مادرش (از آنجا که انسان بودند) غذا می‌خوردند . بنگر که چگونه (نشانه‌های انسانی آن دو را برمی‌شماریم و) آیات (خود) را برای آنان (که عیسی و مادرش را خدا می‌دانند !) توضیح و تبیین می‌کنیم ؟ دوباره بنگر که چگونه ایشان (از حق با وجود این همه روشنی) باز داشته می‌شوند ؟ !

توضیحات :
« خَلَتْ » : آمده‌اند و رفته‌اند (نگا : بقره / ۱۳۴ ، و فاطر / ۲۴) . « صِدِّيقَةٌ » : بسیار راستکار و راستگو . زنی که احکام و شرائع خدا را تصدیق و به کتابهای آسمانی باور داشته است (نگا : تحریم / ۱۲) . « أَنِّيَا » : چگونه . « يُؤْفَكُونَ » : بازداشته می‌شوند . منصرف گردانده می‌شوند .

سوره مائده آیه ۷۶

متن آیه :
قُلْ أَتَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَاللَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

ترجمه :
بگو : آیا جز خدا کسی و چیزی را می‌پرستید که مالک هیچ سود و زیانی برای شما نیست ؟ و خدا شنوای (اقوال و) آگاه (از اعمال شما) است .

توضیحات :
« مِنْ دُونِ » : بجز . غیر از . « مَا » : چیزی . کسی . در اینجا مراد حضرت عیسی ، یا حضرت عیسی و مادرش حضرت مریم است .

سوره مائده آیه ۷۷

متن آیه :

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ غَيْرَ الْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعُوا أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ وَأَضَلُّوا كَثِيرًا
وَضَلُّوا عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ

ترجمه :

بگو : ای اهل کتاب ! به ناحق در دین خود راه افراط و تفریط مپوئید و از اهواء و امیال گروهی که پیش از این گمراه شده‌اند و بسیاری را گمراه کرده‌اند و از راه راست منحرف گشته‌اند ، پیروی منمائید .

توضیحات :

« لا تَغْلُوا » : غلو میکنید . از جمله غلو اهل کتاب این است که مسیحیان عیسی و مادرش را از مرتبه پیغمبری و صدیقیت به مرتبه خدائی می‌رسانند ، و یهودیان عیسی و مادرش را حرامزاده و زناکار قلمداد می‌نمایند ! « غَيْرَ الْحَقِّ » : به ناحق . باطل (نگا : نسیاء / ۱۷۱ ، و اعراف / ۱۴۶) . واژه (غَيْرَ الْحَقِّ) قید وصفی و برای تأکید است و بیانگر این واقعیت است که غلو به طور کلی نادرست و ناروا است . لفظ (غَيْر) می‌تواند صفت مصدر محذوف (غُلُوًّا) باشد . یعنی : لا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ غُلُوًّا غَيْرَ الْحَقِّ ، أي باطلاً . و می‌تواند حال ضمیر فاعل (و) در (لا تَغْلُوا) باشد . یعنی لا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ مَجَاوِزِينَ الْحَقِّ .

سوره مائده آیه ۷۸

متن آیه :

لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا
يَعْتَدُونَ

ترجمه :

کافران بنی اسرائیل بر زبان داود و عیسی پسر مریم لعن و نفرین شده‌اند . این بدان خاطر بود که آنان پیوسته (از فرمان خدا) سرکشی می‌کردند و (در ظلم و فساد) از حد می‌گذشتند .

توضیحات :

« كَانُوا يَعْتَدُونَ » : از حق تجاوز می‌کردند . ستمگری می‌کردند .

سوره مائده آیه ۷۹

متن آیه :

كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ

ترجمه :

آنان از اعمال زشتی که انجام می‌دادند دست نمی‌کشیدند و همدیگر را از زشتکاریها نهی نمی‌کردند و پند نمی‌دادند . و چه کار بدی می‌کردند ! (چرا که دسته‌ای مرتکب منکرات می‌شدند و گروهی هم سکوت می‌نمودند ، و بدین وسیله همه مجرم می‌گشتند) .

توضیحات :

« لا يَتَنَاهَوْنَ » : یکدیگر را نصیحت نمی‌نمودند و از منکرات نهی نمی‌کردند . از منکرات دست نمی‌کشیدند .

سوره مائده آیه ۸۰

متن آیه :
تَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُنْسَ مَا قَدَّمَتْ لَهُمْ أَنفُسُهُمْ أَنْ سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَفِي الْعَذَابِ هُمْ خَالِدُونَ

ترجمه :

بسیاری از آنان را می بینی که کافران را به دوستی می پذیرند (و با مشرکان برای نبرد با اسلام همدست می شوند . با این کار زشت) چه توشه بدی برای خود پیشاپیش (به آخرت) می فرستند ! توشه ای که موجب خشم خدا و جاودانه در عذاب (دوزخ) ماندن است .

توضیحات :

« تَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ » : بسیاری از یهودیان و یا منافقان را می بینی که . « سَخِطَ » : خشمگین شد . « أَنْ سَخِطَ . . . » : این عبارت ، می تواند مخصوص به ذم باشد و معنی آن همان می شود که بیان شد . و هم می تواند علت ذم بوده و مخصوص به ذم محذوف باشد و معنی آن چنین است : چه توشه بدی پیشاپیش برای خود می فرستند که خشم خدا و جاودانه در عذاب ماندن است .

سوره مائده آیه ۸۱

متن آیه :
وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالنَّبِيِّ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مَا اتَّخَذُوهُمْ أَوْلِيَاءَ وَلَكِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ فَاسِقُونَ

ترجمه :

اگر آنان به خدا و پیغمبر (اسلام) و آنچه بر او (از قرآن) نازل شده است ، ایمان می آوردند ، (به سبب ایمان راستین هرگز) کافران را به دوستی نمی گرفتند . ولی بسیاری از آنان فاسق و از دین خارجند .

توضیحات :

« النَّبِيِّ » : مراد پیغمبر اسلام محمد بن عبدالله یا موسی است . « مَا أُنزِلَ إِلَيْهِ » : مراد قرآن یا تورات است . « فَاسِقُونَ » : بیرون رونندگان از دین . مراد منافقان یا یهودیان بی ایمان است .

سوره مائده آیه ۸۲

متن آیه :
لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا وَلَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَى ذَلِكَ يَأْتِيهِمْ مِنْهُمْ قِسْيَسِينَ وَرَهْبَانًا وَآنَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) خواهی دید که دشمن ترین مردم برای مؤمنان ، یهودیان و مشرکانند ، و خواهی دید که مهربان ترین مردم برای مؤمنان ، کسانیند که خود را مسیحی می نامند ، این بدان خاطر است که در میان مسیحیان ، کشیشان و راهبانی هستند که (به سبب آشنائی با دین خود و خوف از خدا ، از شنیدن حق سر باز نمی زنند و در برابر آن) تکبر نمی ورزند .

توضیحات :

« نَصَارِيَا » : پیروان مسیح . « قِسْيَسِينَ » : کشیشان . بالاترین رتبه روحانی میان مسیحیان ، رتبه اسقف و بعد رتبه کشیش و سپس رتبه شماس است . « رَهْبَانًا » : جمع راهب ، پارسایان

. زاهدان . دیرنشینان .

سوره مائده آیه ۸۳

متن آیه :
وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَىٰ أَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ مِمَّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ

ترجمه :

و آنان هر زمان بشنوند چیزهایی را که بر پیغمبر نازل شده است (از شنیدن آیات قرآنی متأثر می‌شوند و) بر اثر شناخت حق و دریافت حقیقت ، چشمانشان را می‌بینی که پر از اشک (شوق) می‌گردد (و زبانشان به دعا باز می‌شود و) می‌گویند : پروردگارا ! (به تو و پیغمبران تو و همه کتابهای آسمانی و بدین آیات قرآنی) ایمان داریم (و خویشتن را در پناه تو می‌داریم) پس (ایمان ما را بپذیر و) ما را از زمره (امت محمدی که) گواهان (بر مردم در روز رستاخیزند) بشمار آور .

توضیحات :

« تَفِيضٌ » : لبریز می‌گردد . « الدَّمْعُ » : اشک . « مِمَّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ » : ناشی از پی‌بردن به حق است (نگا : قصص / ۵۳) . « الشَّاهِدِينَ » : گواهی‌دهندگان به پیغمبری محمد و آسمانی بودن قرآن . امت محمد که گواهان بر مردم در روز رستاخیزند (نگا : بقره / ۱۴۳) .

سوره مائده آیه ۸۴

متن آیه :
وَمَا لَنَا لَا نُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا جَاءَنَا مِنَ الْحَقِّ وَنَطْمَعُ أَنْ يُدْخِلَنَا رَبَّنَا مَعَ الْقَوْمِ الصَّالِحِينَ

ترجمه :

ما چرا نباید به خدا و به حقیقتی که (توسط محمد) برای ما آمده است ، ایمان نیاوریم ؟ ! و حال آن که (راه صواب نمایان و حق بی‌پرده عیان است و) امیدواریم که پروردگارمان ما را با صالحان (به بهشت جاویدان) ببرد .

توضیحات :

« مَا لَنَا » : ما چرا نباید . چه چیز ما را از آن باز می‌دارد که . « يُدْخِلَنَا » : ما را به بهشت داخل سازد . مفعول دوم ، واژه (الْجَنَّة) بوده و محذوف است .

سوره مائده آیه ۸۵

متن آیه :
فَأْتَابَهُمُ اللَّهُ يَمَا قَالُوا جَنَّتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ

ترجمه :

پس خداوند در برابر اعترافشان (به حق) باغهای (بهشت را) به عنوان پاداش بدیشان می‌دهد که در زیر (درختان) آن جویبارها روان است و آنان جاودانه در آنجا می‌مانند ، و این جزای نیکوکاران (چون ایشان) است .

توضیحات :

« أَتَابَهُمْ » : پاداششان داد . « خَالِدِينَ » : حال ضمیر (هُمْ) در فعل (أَتَابَهُمْ) می‌باشد .

سوره مائده آیه ۸۶

متن آیه :
وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ

ترجمه :
و کسانی که کافر شوند و آیات ما را تکذیب کنند ، آنان دوزخیانند .

توضیحات :
« أَصْحَابُ الْجَحِيمِ » : یاران دوزخ . دوزخیان .

سوره مائده آیه ۸۷

متن آیه :
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحْرَمُوا طَيِّبَاتِ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ

ترجمه :
ای مؤمنان ! چیزهای پاکیزه‌ای را که خداوند برای شما حلال کرده است بر خود حرام مکنید ، و (از حلال به حرام) تجاوز ننمائید (و از حدود مقررات الهی تخطی مکنید) زیرا که خداوند متجاوزان را دوست نمی‌دارد .

توضیحات :
« أَحَلَّ » : حلال کرده است . « الْمُعْتَدِينَ » : تجاوزکاران .

سوره مائده آیه ۸۸

متن آیه :
وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ

ترجمه :
و از نعمتهای حلال و پاکیزه‌ای که خداوند به شما روزی داده است بخورید ، و از (مخالفت با دستورات) خداوندی بپرهیزید که شما بدو ایمان دارید .

توضیحات :
« حَلَالًا » : مفعول به یا حال است (نگا : بقره / ۱۶۸) .

سوره مائده آیه ۸۹

متن آیه :
لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشْرَةِ مَسَاكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ذَلِكَ كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ كَذَلِكَ بَيِّنَ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

ترجمه :
خداوند شما را به خاطر سوگندهای بی‌هوده و بی‌اراده مؤاخذه نمی‌کند ، ولی شما را در برابر سوگندهائی که از روی قصد و اراده خورده‌اید مؤاخذه می‌کند . کفاره این گونه سوگندها عبارت است از : خوراک دادن به ده نفر مستمند از غذاهای معمولی و متوسطی که به خانواده خود

می‌دهید ، یا جامه‌دادن به ده نفر از مستمندان ، و یا آزادکردن برده‌ای . (میان هر يك از این سه‌کار مخیر هستید) اما اگر کسی (هیچ يك از این سه‌کار را نتوانست و توانائی انجام آنها را) نیافت ، (او می‌تواند) سه روز روزه (بگیرد) . این كفاره سوگندهائی است که می‌خورید . سوگندهای خود را حفظ کنید (و سعی کنید سوگند نخورید و اگر خوردید بدانها عمل کنید و اگر هم سوگندها را شکستید كفاره را فراموش نکنید) . خداوند این چنین (روشن) آیات (احکام) خود را برای شما بیان می‌کند تا (بر اثر آشنائی با احکام الهی) شکر (نعمتهای او را) به جای آورید .

توضیحات :

« اللغو » : یاوه (نگا : بقره ۲۲۵) . « أوسط » : معمولی . متوسط . « أهلیکم » : اهل و خانواده خود . مرکب از (أهلین) و (کم) است و نون (أهلین) که جمع اهل و خلاف قیاس است به علت اضافه حذف شده است . « تحریر » : آزادکردن . « رقبه » : گردن . مراد انسان است .

سوره مائده آیه ۹۰

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رَجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تَفْلِحُونَ

ترجمه :

ای مؤمنان ! میخوارگی و قماربازی و بتان (سنگی که در کنار آنها قربانی می‌کنید) و تیرها (و سنگها و اوراقی که برای بخت‌آزمائی و غیگوئی به کار می‌برید ، همه و همه از لحاظ معنوی) پلیدند و (ناشی از تزیین و تلقین) عمل شیطان می‌باشند . پس از (این کارهای) پلید دوری کنید تا این که رستگار شوید .

توضیحات :

« الْمَيْسِرُ » : قمار (نگا : بقره / ۲۱۹) . « الْأَنْصَابُ » : جمع نصب ، بتان سنگی و غیره (نگا : مائده / ۳ و ۹۰) . « الْأَزْلَامُ » : جمع زلم ، تیرهای مخصوصی که با آن بخت‌آزمائی و فال‌بینی می‌کردند و . . . (نگا : مائده / ۳ و ۹۰) . « رجس » : پلید . مراد پلید و کثیف معنوی است .

سوره مائده آیه ۹۱

متن آیه :

إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ

ترجمه :

اهریمن می‌خواهد از طریق میخوارگی و قماربازی در میان شما دشمنانگی و کینه‌توزی ایجاد کند و شما را از یاد خدا و خواندن نماز باز دارد . پس آیا (از این دو چیزی که پلیدند ، و دشمنانگی و کینه‌توزی می‌پراکنند ، و بندگان را از یاد خدا غافل می‌کنند ، و ایشان را از همه عبادات ، به ویژه نماز که مهمترین آنها است ، باز می‌دارند) دست می‌کشید و بس می‌کنید ؟ !

توضیحات :

« يُوقِعُ » : بیفکند و پراکنده کند . « الْبَغْضَاءَ » : کینه‌توزی . « فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ ؟ » : پس آیا بس می‌کنید ؟ ! یعنی باید که خودداری کنید و دست از آن بردارید .

سوره مائده آیه ۹۲

متن آیه :

وَاطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَاحْذَرُوا فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّمَا عَلَي رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ

ترجمه :

از خدا و از پیغمبر فرمانبرداري کنید و (از مخالفت فرمان خدا و پیغمبر) خوشتن را برحذر دارید .
و اگر (از فرمان خدا و پیغمبر روی برگردانید و) پشت کردید ، بدانید که بر پیغمبر ما تنها تبلیغ آشکار و روشنگر (و رساندن فرمان و توضیح کامل احکام) است و بس .

توضیحات :

« الْبَلَاغُ » : تبلیغ . رساندن فرمان . « الْمُبِينُ » : واضح و روشن . توضیح‌دهنده و روشنگر .

سوره مائده آیه ۹۳

متن آیه :

لَيْسَ عَلَي الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعِمُوا إِذَا مَا اتَّقَوْا وَآمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ثُمَّ اتَّقَوْا وَآمَنُوا ثُمَّ اتَّقَوْا وَأَحْسَنُوا وَاللَّهُ يَجِبُ الْمُحْسِنِينَ

ترجمه :

بر کسانی که ایمان آورده‌اند و کارهای شایسته انجام داده‌اند ، گناهی به سبب آنچه (از مسکرات پیش از تحریم و آگاهی از آن) نوشیده‌اند متوجه آنان نیست ، اگر (از محرّمات) بپرهیزند و (بدانچه دربارۀ تحریم نازل شده است) ایمان بیاورند و کارهای شایسته انجام دهند . بعد از آن (هم از محرّمات) بپرهیزند و (به احکام نازلۀ دربارۀ تحریم) ایمان داشته باشند . سپس (باز هم درجات تقوا را طی کنند و از محرّمات) بپرهیزند و همه کارهای خود را نیکو کنند ، و خداوند نیکوکاران را دوست می‌دارد (و هر گروهی از آنان را به اندازه اخلاصی که دارند پاداش می‌دهد) .

توضیحات :

« جُنَاحٌ » : گناه . « طَعِمُوا » : خورده‌اند . نوشیده‌اند (نگا : بقره / ۲۴۹) . « اتَّقَوْا » : پرهیزگاری کردند . ذکر سیه بار آن در این آیه بیانگر مراحل ابتدائی و متوسط و عالی تقوا است . همچنین بیانگر این واقعیت است که اعتقاد بیشتر به احکام الهی ، مایه ایمان بیشتر و استوارتر می‌شود (نگا : توبه / ۱۲۴ ، و فتح / ۴) .

سوره مائده آیه ۹۴

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَيَبْلُوَنَّكُمُ اللَّهُ بِشَيْءٍ مِّنَ الصَّيْدِ تَنَالَهُ أَيْدِيكُمْ وَرِمَاحُكُمْ لِيَعْلَمَ اللَّهُ مَن يَخَافُهُ بِالْغَيْبِ فَمَن أَعْتَدَىٰ بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ

ترجمه :

ای مؤمنان ! مسلماً خداوند شما را با (تحریم) برخی از نخجیر (یعنی حیوانات و طیور وحشی پری که به آسانی در دسترس شما قرار می‌گیرند و) دستها و نیزه‌های شما بدانها می‌رسند ، آزمایش می‌کند ، تا روشن شود چه کسی در حال نهب (از دیدگان مردمان ، به سبب نیروی ایمان) از خدا می‌ترسد . هرکس بعد از آن (که حدود و احکام بیان گردید ، از آنها تخطی و) تجاوز کند ، مجازات دردناکی خواهد داشت .

توضیحات :

« الصَّيْدِ » : حیوان شکاری . نخجیر (نگا : مائده / ۱ و ۹۵ و ۹۶) . « بَعْدَ ذَلِكَ » : بعد از بیان احکام ، و این اعلام و انداز .

سوره مائده آیه ۹۵

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ وَمَنْ قَتَلَهُ مِنْكُمْ مُتَعَمَّداً فَجَزَاءٌ مِّثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعْمِ بِحَكْمِ يَهْدِيهِ ذُو الْعَرْشِ عَدْلٍ مِّنْكُمْ هَدْيًا بَالِغَ الْكَعْبَةِ أَوْ كَفَّارَةً طَعَامٍ مِّسَاكِينٍ أَوْ عَدْلٌ ذَلِكُمْ صِيَامًا لِّيَذُوقَ وَبَالَ أَمْرِ عَفَا اللَّهُ عَمَّا سَلَفَ وَمَنْ عَادَ فَيَنْتَقِمِ اللَّهُ مِنْهُ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ

ترجمه :

ای مؤمنان ! هنگامی که در حالت احرام هستید (و یا این که در سرزمین حرم بسر می‌برید) نخجیر مکشید . و هرکس از شما عمداً نخجیر بکشد باید کفاره‌ای معادل آن از چهارپایان (اهلی ، مانند : بز و گوسفند و شتر و گاو) بدهد ، کفاره‌ای که دو نفر عادل از میان خودتان به معادل بودن آن قضاوت کنند و برابری آن را تصدیق نمایند . چنین حیوانی قربانی می‌گردد و به مستمندان مکه داده می‌شود ، یا کفاره‌ای (معادل قیمت آن حیوان) خوراک (یک روزه به هر یک از) فقراء می‌دهد ، و یا برابر آن (خوراک ؛ به عبارت دیگر به تعداد مستمندان دریافت‌کننده کفاره ، روزانه‌ای) روزه می‌گیرد . تا متجاوز کیفر کار خود را بچشد . خداوند از آنچه در گذشته (پیش از تحریم شکار) انجام پذیرفته است ، گذشت می‌نماید . ولی هر کس (به کشتن نخجیر) دوباره برگردد (و بعد از آگاهی از تحریم ، باز به شکار پردازد) خداوند از او انتقام می‌گیرد ، و خداوند توانا و انتقام‌گیرنده است .

توضیحات :

« حرم » : جمع حَرَام به معنی مُحْرَم است (نگا : مائده / ۱) . « جَزَاءً » : مبتدا و خبر آن محذوف است و تقدیر چنین است : فَعَلَيْهِ جَزَاءً . « مِثْلٌ » : صفت (جَزَاءً) است . « النَّعْمُ » : چهارپایان . مراد گاو و گوسفند و بز و شتر است . « هَدْيًا » : حیوان قربانی . حال ضمیر (ه) در (يَهْدِيهِ) است . « كَفَّارَةً » : عطف بر (جَزَاءً) است . « صِيَامًا » : تمییز است . « وَبَالَ » : زیان و ضرر . کیفر .

سوره مائده آیه ۹۶

متن آیه :

أَحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِلسَّيَّارَةِ وَحُرْمَ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ مَا دُمْتُمْ حُرْمًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

ترجمه :

نخجیر (آبی ، یعنی حیوانی که در رودخانه یا در آبگیر زندگی می‌کند و یا در) دریا ، و خوردن از (گوشت) آن ، برای شما (مقیمان مؤمن که آن را تازه به تازه می‌خورید) و برای (شما) مسافران (مؤمن که آن را خشکیده یا یخزده و یا به صورت کنسرو می‌خورید) حلال است ، ولی مادام که در حال احرام هستید نخجیر خشکزی (یعنی حیوانی که در بیابانها و دشتها و کوهها زندگی می‌کند و معمولاً اهلی نمی‌گردد) برای شما حرام است . از خدائی بترسید که به سویی او برگردانده می‌شوید و در پیشگاه او گردآورده می‌شوید .

توضیحات :

« صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ » : عطف (طَعَامٌ) بر (صَيْدٌ) عطف خاص بر عام است . « مَتَاعًا » :

بهره‌مند شدن . مفعول‌له است . « السَّيَّارَةَ » : جماعت مسافران . « تُحْشَرُونَ » : گردآورده می‌شوید .

سوره مائده آیه ۹۷

متن آیه :
جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ قِيَامًا لِلنَّاسِ وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ وَالْهَدْيَ وَالْقَلَائِدَ ذَلِكَ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَنَّ اللَّهَ يَكُلُّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

ترجمه :

خداوند ، کعبه ، (یعنی) بیت‌الحرام ، و ماه‌های حرام ، و قربانی‌های بی‌نشان و نشاندار را وسیله‌ای برای سامان بخشیدن (به کار دنیوی و اخروی) مردم قرار داده است . این بدان خاطر است که بدانید که خداوند مطلع از هر آن چیزی است که در آسمانها و زمین است ، و بدانید که خداوند همه‌چیز را می‌داند .

توضیحات :

« الْبَيْتَ الْحَرَامَ » : عطفی بیان کعبه و مراد همه حرم است . « قِيَامًا » : قوام . وسیله پایداری و مایه پابرجائی . « الشَّهْرَ الْحَرَامَ » : ماه حرام ، که مراد جنسی آن ، یعنی : ذوالقعدة و ذوالحجه و المحرم و رجب است (نگا : مائده / ۲ ، و توبه / ۳۶) . « الْهَدْيَ » : و « الْقَلَائِدَ » : (نگا : مائده / ۲) . « ذَلِكَ » : این احترام بدان خاطر است که .

سوره مائده آیه ۹۸

متن آیه :
اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ وَأَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

بدانید که خداوند دارای مجازات شدید است ، و در عین حال بس آمرزنده و مهربان است .

توضیحات :

...

سوره مائده آیه ۹۹

متن آیه :
مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ

ترجمه :

پیغمبر وظیفه‌ای جز تبلیغ (و رساندن پیام آسمانی) ندارد . خداوند آگاه از چیزی است که آشکار می‌سازید و باخبر از چیزی است که پنهان می‌نمائید .

توضیحات :

« الْبَلَاغُ » : تبلیغ . رساندن . « تُبْدُونَ » : ظاهر و آشکار می‌دارید .

سوره مائده آیه ۱۰۰

متن آیه :
قُلْ لَا يَسْتَوِي الْخَبِيثُ وَالطَّيِّبُ وَلَوْ أَعْجَبَكَ كَثْرَةُ الْخَبِيثِ فَاتَّقُوا اللَّهَ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

ترجمه :

(اي پيغمبر ! به مردم) بگو : ناپاك و پاك (و حرام و حلال) مساوي نيستند ، هر چند كه فراواني ناپاك (و حرام) شما را به شكفت اندازد . پس اي خردمندان ! (با امثال اوامر و اجتناب نواهي يزدان) خويشتن را از (خشم) خدا برحذر داريد تا اين كه رستگار شويد .

توضيحات :

« لَا يَسْتَوِي » : برابر و يكسان نيست . « الْخَيِّثُ » : كثيف ، ناپاك . مراد افكار و اعمال و اموال حرام است . « الطَّيِّبُ » : پاك و پاكيژه . مراد افكار و اعمال و اموال حلال است . « أُولِي الْأَلْبَابِ » : صاحبان خرد . عاقلان .

سوره مائده آيه ۱۰۱

متن آيه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنَ أَشْيَاءَ إِن تُبَدَ لَكُمْ تَسْؤُكُمْ وَإِن تَسْأَلُوا عَنْهَا حِينَ يُنَزَّلَ الْقُرْآنُ تُبَدَ لَكُمْ عَفَا اللَّهُ عَنْهَا وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ

ترجمه :

اي مؤمنان ! از مسائلي سؤال مكنيد (كه خداوند از راه لطف از آنها سخن نگفته است ، و چه بسا به شما مربوط نبوده ، و چندان سودي براي زندگي شما نداشته باشند ، و) اگر فاش گردند و آشكار شوند شما را ناراحت و بدحال كنند . چنان كه به هنگام نزول قرآن (در زمان حيات پيغمبر ، از او) راجع بدانها پرس و جو كنيد ، براي شما (با وحي آسماني) بيان و روشن مي شوند (و آن گاه دچار مشقات و مشكلات فراواني مي گرديد و از عهده انجام تكاليف و وظائف بيشمار برنمي آييد . پس شما را به ناگفته ها و نانموده ها چه كار ؟ مگر نه اين است كه) خداوند از اين مسائل گذشته است (و پرسشهاي قبلي شما را نادیده گرفته است و از مجازات اخروي آنها صرف نظر فرموده است ؟) و خداوند بس آمرزگار و بردبار است . (اين است كه از شما مي گذرد و در مجازات شما شتاب نمي ورزد) .

توضيحات :

« لَا تَسْأَلُوا عَنَ أَشْيَاءَ . . . » : هنگامي كه آيه (الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ) نازل گرديد ، اصحاب پيغمبر فهميدند كه اجل آن حضرت نزديك شده است . لذا شتابزده سؤالاتي درباره چيزهائي مي كردند كه به وقوع پيوسته و از آنها سخن نرفته بود . پيغمبر ترسيد كه اين پرسشها باعث نزول احكام و ايجاد تكاليف فراوان و باعث دردسر آنان شود . اين بود ايشان را از اين امر بازداشت ، و به دنبال آن نهي آسماني نيز شرف نزول يافت . آيه فوق به هيچ وجه راه سؤالات منطقي و آموزنده و سازنده را به روي مردم نمي بندد (نكا : نحل / ۴۳) بلكه منحصرأ مربوط به سؤالات نابجا و جستجو از اموري است كه نه تنها مورد نياز نيست ، بلكه مكتوم ماندن آنها بهتر و حتي گاهي لازم است (نكا : بقره / ۱۰۸) از قبيل : نقشه هاي جنگي ، طرحهاي مبارزات اجتماعي ، نقطه ضعفاي مردم ، پنهان داشتن بيماريهاي سخت و هراسناك از شخص بيمار ، مخفي ماندن اوضاع و احوال مردگان و سرنوشت آينده ما و ديگران و . . .

سوره مائده آيه ۱۰۲

متن آيه :

قَدْ سَأَلَهَا قَوْمٌ مِّن قَبْلِكُمْ ثُمَّ أَصْبَحُوا بِهَا كَافِرِينَ

ترجمه :

جمعی از پیشینیان از (اموری همانند) آنها (که شما می‌پرسید) سؤال کردند و بعد از آن (که توسط پیغمبران از آنها اطلاع یافتند و موظف به رعایت احکام مربوطه شدند) نسبت بدانها به مخالفت برخاستند و منکر (حقانیت پاسخ) آنها (و بالطبع صلاحیت گویندگان آن سخنها ، یعنی انبیاء) شدند .

توضیحات :

« أَصْحُوا يَهَا كَافِرِينَ » : نسبت بدانها کافر شدند . نسبت بدانها بنای مخالفت گذاشتند و راه عصیان در پیش گرفتند . مراد از کفر در اینجا عصیان و مخالفت است ، و یا کفر به معنی معروف خود .

سوره مائده آیه ۱۰۳

متن آیه :

مَا جَعَلَ اللَّهُ مِنْ بَحِيرَةٍ وَلَا سَائِبَةٍ وَلَا وَصِيلَةٍ وَلَا حَامٍ وَلَكِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ
وَأَكْثَرَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ

ترجمه :

خداوند بحیره ، سائبه ، وصیله ، و حامی را مشروع و مقرر نداشته است . ولیکن کافران (از پیش خود چیزهایی سرهم می‌کنند و) بر خدا دروغ می‌بندند ، و بیشتر آنان نمی‌فهمند (که این کارها ناروا است و عذاب سختی به دنبال دارد) .

توضیحات :

« بَحِيرَةٍ » : در لغت به معنی گوش شکافته ، و در اصطلاح به شتر ماده‌ای می‌گفتند که پنج شکم می‌زاید و پنجمین آنها زینه بود . در این صورت گوشش را می‌شکافتند و بارکردن و سوارشدن و خوردن گوشت آن را حرام می‌دانستند و از هیچ گونه چراگاه و آبی آن را باز نمی‌داشتند . « سَائِبَةٍ » : در لغت به معنی رها ، و در اصطلاح به شتر ماده‌ای می‌گفتند که صاحبش نذر می‌کرد که اگر به سلامت از سفر برگردد ، آن را رها کند . چنین شتری مانند بَحِيرَةٍ برای وفای به نذر معاف و آزاد می‌شد . « وَصِيلَةٍ » : در لغت به معنی واسله یعنی رسیده و پیوسته ، و در اصطلاح به بره ماده‌ای گفته می‌شد که به صورت دوقلو همراه زینه‌ای متولد می‌گردید و به خادمان بتان داده می‌شد . « حَامٍ » : در لغت به معنی حامی و حافظ ، و در اصطلاح به شتر نری گفته می‌شد که از نژاد آن ده نسل متولد می‌گردید و در این صورت همچون بَحِيرَةٍ و سَائِبَةٍ آزادانه می‌چرید و از باربری و سواری و خوردن معاف می‌شد . البته درباره بَحِيرَةٍ و سائبه و وصیله و حامی سخنان دیگری گفته‌اند که همه و همه بیانگر فرهنگ منحط جاهلیت پیش از اسلام است .

سوره مائده آیه ۱۰۴

متن آیه :

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَىٰ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ قَالُوا حَسْبُنَا مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوْلَوْا كَانِ
أَبَاؤُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ

ترجمه :

هنگامی که بدانان (که از قوانین دل و اهواء درونشان پیروی می‌کنند) گفته شود که بیایید به سوی آنچه خدا نازل کرده و (آنچه) پیغمبر (بیان نموده است برگردیم ، تا هدایت بیابیم) می‌گویید : چیزی ما را بسنده است که پدران و نیاکان خویش را بر آن یافته‌ایم (و تا چشم گشوده‌ایم چنین و چنان در میان قوم و فامیل خود دیده‌ایم ! دیگر قرآن و سخنان پیغمبر ، ما را چه

کار ؟) آیا اگر پدران و نیاکانشان چیزی ندانسته باشند و (به سوی حق) راه نیافته باشند (باز هم باید چنین گویند و کنند ؟ !) .

توضیحات :

« أَوْ لَوْ كَانَ » : آیا اگر پدران و نیاکان آنان کافر و گمراه بوده باشند ، باید فرزندان ایشان هم کورکورانه کافر و گمراه شوند و به دنبال خرافات روان گردند و گذشتگان خود را الگوی خوبی و نیکی بدانند ؟ !

سوره مائده آیه ۱۰۵

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَن ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

ترجمه :

ای مؤمنان ! مواظب خود باشید (و خویشتن را از معاصی و گناهان به دور دارید و هوشیار باشید که آلودگیهای جامعه شما را نیالاید) . هنگامی که شما هدایت یافتید (و راه خداشناسی را در پیش گرفتید و دیگران را نیز به کار نیک خواندید و از کار بد بازداشتید) گمراهی گمراهان به شما زیانی نمی‌رساند (و نافرمانی دیگران شما را به دوزخ نمی‌کشاند . چرا که حساب هر کس جدا است و) بازگشت همه شما به سوی خدا است ، و شما را از آنچه (در دنیا) می‌کرده‌اید آگاه می‌سازد (و هرکسی آن درود عاقبت کار که کشت) .

توضیحات :

« عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ » : خویشتن را ببانید . مراقب خود باشید . (عَلَيْكُمْ) اسم‌الفعل است و (أَنْفُسَكُمْ) مفعول‌به است . جمله به صورت اغراء به کار رفته است و تقدیر چنین است : اَلْزَمُوا أَنْفُسَكُمْ وَ احْفَظُوا مِنْ مُلَابَسَةِ الْمَعَاصِي وَ الْإِصْرَارِ عَلَى الذُّنُوبِ . یادآوری این نکته لازم است که مراد آیه می‌تواند این باشد که : ای جماعت مؤمنان ! اگر عالمان ، جاهلان را راهنمایی کنند و مسلمانان فریضه امر به معروف و نهی از منکر را در میان خود فراموش نکنند ، کفر کافران و گمراهی گمراهان زیان و ضرری بدیشان نمی‌رساند و . . .

سوره مائده آیه ۱۰۶

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا شَهَادَةُ بَيْنِكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ جِئِنِ الْوَصِيَّةَ إِتَّانِ ذَوَا عَدْلٍ مِّنْكُمْ أَوْ آخَرَانِ مِمَّنْ غَيْرُكُمْ إِنِ أَنْتُمْ صَرِيحِينَ فِي الْأَرْضِ فَأَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةُ الْمَوْتِ تَحْسِبُوهُمَا مِّنْ بَعْدِ الصَّلَاةِ فَيَقْسِمَانِ بِاللَّهِ إِنِ ارْتَبْتُمْ لَا نَشْتَرِي بِهِ ثَمَنًا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ وَلَا تَكْتُمُ شَهَادَةَ اللَّهِ إِنَّا لَمِنَ الْأَثِمِينَ

ترجمه :

ای مؤمنان ! هنگامی که (علایم و قرائن) مرگ یکی از شما فرا رسد (و خواست درباره چیزی وصیت کند) باید در موقع وصیت دو نفر دادگر از میان خودتان ، یا اگر در سفر بودید و بلاي مرگ دامنگیرتان شد (و به مسلمانان دسترسی نبود) از میان دیگران به گواهی گرفته شوند . اگر (به هنگام شهادت در صدق آن دو) شك کردید ، بعد از نماز (عصر یا نماز دیگری که مردم در آن گرد می‌آیند) آن دو را نگاه دارید . آنان باید به خدا سوگند بخورند که (حاضر نیستیم حق را برای چیزی زیر پا نهیم و) سوگندمان را (به مال دنیا) نمی‌فروشیم (و جز حق چیزی نمی‌جوئیم و برای کسی دروغ نمی‌گوئیم و از کسی جانبداری نمی‌کنیم) اگر هم آن کس خویشاوند ما باشد ؛ و گواهی الهی را (که به ادای آن دستور داده شده‌ایم) کتمان نمی‌کنیم ؛ چرا که اگر چنین

کنیم ما از زمره گناهکاران خواهیم بود .

توضیحات :

« شَهَادَةٌ » : گواهی . مبتدا است و (اِثْنَانِ) خبر است . در این صورت مضافی پیش از (اِثْنَانِ) محذوف است و تقدیر چنین است : شَهَادَةٌ بَيْنَكُمْ إِذَا . . . شَهَادَةٌ اِثْنَيْنِ . یا این که (شَهَادَةٌ) مصدر است و به معنی شَهِدَ ، یعنی گواهان است و نیازی به حذف نیست . برخی هم (شَهَادَةٌ) را مبتدا و خبر آن را (شَهَادَةٌ) محذوف دانسته و (اِثْنَانِ) را فاعل مبتدا گرفته‌اند . « مِنْكُمْ » : از خودتان ؛ یعنی از مسلمانان یا از نزدیکان خود . « مِنْ غَيْرِكُمْ » : از دیگران ؛ یعنی از کافران یا از بیگانیگان . « ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ » : مسافرت کردید . « تَحْسُونَهُمَا » : نگاهشان می‌دارید . « اِرْتَبْتُمْ » : شک کردید .

سوره مائده آیه ۱۰۷

متن آیه :

فَإِنْ عَصَىٰ عَلَىٰ أَنَّهُمَا اسْتَحَقَّ إِثْمًا فَأَخْرَأْنَا مِنْ ذَمِّهِمَا مَقَامَهُمَا مِنَ الَّذِينَ اسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْأَوْلِيَانِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ لَشَهَادَتُنَا أَحَقُّ مِنْ شَهَادَتِهِمَا وَمَا اعْتَدَيْنَا إِنَّا إِذَا لَمِنَ الظَّالِمِينَ

ترجمه :

اگر اطلاع حاصل شد که (آن دو شاهد با دروغ و خیانت) مرتکب گناهی شده‌اند ، باید که دو نفر دیگری جای ایشان (برای ادای سوگند) قرار بگیرند که جزو وارثان بوده و از همه ایشان برای دریافت ترکه مستحق‌تر باشند . (این دو نفر جدید) باید به خدا سوگند بخورند که گواهی ایشان درست‌تر و راست‌تر از گواهی آن دو (گواه) است ، و (با تهمت و افتراء بر آن دو گواه) مرتکب تجاوزی نشده‌ایم (و در سوگند خود از حق منحرف نگشته‌ایم ، که اگر چنین کرده باشیم) ما در این صورت از زمره ستمکاران خواهیم بود (و به خود و دیگران ستم روا خواهیم داشت) .

توضیحات :

« عَصَىٰ » : اطلاع یافته شد . « اسْتَحَقَّ » : مرتکب شده‌اند . « اسْتَحَقَّ » : مرتکب شده است . استحقاق پیدا کرده است . « الْأَوْلِيَانِ » : مثنی اولی است به معنی احق و اقرب ، یعنی : شایسته‌تر (از دیگر وارثان برای ترکه) و نزدیکتر (از آنان به متوفی) . فاعل فعل (اسْتَحَقَّ) است . « اسْتَحَقَّ . . . عَلَيْهِمُ الْأَوْلِيَانِ » : دو نفری که از دیگر وارثان برحق‌تر و به متوفی نزدیکتر باشند . دو نفر از میان وارثانی که گواهان نخست بر آنان ستم کرده‌اند . با توجه به معنی اخیر ، (اسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ) یعنی بر آنان ستم کرده‌اند ، و (اولیای) در معنی (اولان) به کار رفته است . یعنی دو شاهدهی که قبلاً سوگند یاد کردند و برای ادای شهادت اولی و احق بودند . « عَلَيْهِمُ » : حرف (علی) در اینجا در معنی معمولی خود یعنی (بر) و به معنی (از) به کار رفته است (نگا : مطفین / ۲) .

سوره مائده آیه ۱۰۸

متن آیه :

ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِالشَّهَادَةِ عَلَىٰ وَجْهٍهَا أَوْ يَخَافُوا أَنْ تُرَدَّ أَيْمَانٌ بَعْدَ أَيْمَانِهِمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاسْمَعُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

ترجمه :

این (کار که بدین منوال ذکر شد) بیشتر سبب می‌شود که (شاهدان در بیان حقیقت دقیق‌تر شوند و تغییر و تبدیلی در آن ندهند و بلکه) چنان که باید گواهی دهند یا بترسند (از عذاب اخروی دردناکی که سوگند دروغ سبب آن می‌گردد ، و یا بترسند) از این که (دروغشان فاش

گردد و حق سوگند خوردن به ورثه واگذار گردد و (سوگندهائی پس از سوگندهایشان خورده شود (و در پیشگاه خدا و مردم رسوا شوند) . از خدا بترسید و (با احکام او مخالفت نکنید و اوامر او را به گوش جان (بشنوید و (بپذیرید و بدانید که (خداوند بیرون‌روندگان از زیر فرمان خود را (مورد عنایت قرار نمی‌دهد و به سوی نعمت جنت (رهنمود نمی‌گرداند .

توضیحات :

« أدنی » : نزدیک‌تر است . « أو » : یا . . . « تُردَّ » : ارجاع شود . واگذار شود .

سوره مائده آیه ۱۰۹

متن آیه :

يَوْمَ يَجْمَعُ اللَّهُ الرُّسُلَ فَيَقُولُ مَاذَا أُجِبْتُمْ قَالُوا لَا عِلْمَ لَنَا إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ

ترجمه :

آن روزي (را خاطرنشان ساز) که خداوند پیغمبران را (در پیشگاه خود) گرد می‌آورد و بدیشان می‌گوید : به (دعوت) شما چه پاسخی داده شده است ؟ (آیا ملتھائی که به سوی آنان فرستاده شده‌اید چگونه از دعوت شما استقبال کرده‌اند و به چه راهی رفته‌اند ؟ راه ایمان یا راه انکار پیموده‌اند ؟) . می‌گویند : ما را هیچ گونه آگاهی و دانشی نیست (مگر آنچه از راه وحی آموخته‌ایم و ظواهری که در روزگار حیات خود از مردم مشاهده کرده‌ایم) تو خود (علاوه از ظواهر) از تمام خفایا آگاهی .

توضیحات :

« یوم » : در آن روزي که . به یاد داشته باشید روزي را که . واژه (یوم) مفعول‌فیه فعلی (لا یهدی) در آیه قبل یا مفعول‌به فعل محذوفی همچون (تذکروا) یا (اتقوا) است . « مَاذَا أُجِبْتُمْ » : پاسخ مردم به شما چه بوده است ؟ « لَا عِلْمَ لَنَا » : ما چیزی نمی‌دانیم . ما را چه رسد که در پیشگاه باری از آگاهی دم زنیم و درباره ایمان یا الحاد مردم اظهار نظر کنیم ؟ !

سوره مائده آیه ۱۱۰

متن آیه :

إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ ادْكُرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ وَعَلَىٰ وَالِدَتِكَ إِذْ أَبَدْتُكَ بِرُوحِ الْقُدُسِ تُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَإِذْ عَلَّمْتُكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَإِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ بِأَظْفَارِهِ فَتَفْخُ فِيهَا فَتَكُونُ طَيْرًا بِأَظْفَارِهِ وَتَبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ بِأَظْفَارِهِ وَإِذْ تُخْرِجُ الْمَوْتَىٰ بِأَظْفَارِهِ وَكَفَعْتَ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَنْكَ إِذْ جِئْتَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مِّمَّنْ

ترجمه :

در آن هنگام خداوند (از میان پیغمبران خطاب به عیسی می‌گوید :) ای عیسی پسر مریم ! به یاد آور نعمت مرا که بر تو و مادرت ارزانی داشتم ؛ بدان گاه که توسط جبرئیل (پیام آسمانی را به تو رساندم و) تو را نیرو بخشیدم و یاری دادم (و بر اثر تأیید آسمانی به عنوان کودک) میان گهواره با مردم سخن می‌گفتی و در (سن پختگی و) میانه‌سالی (به عنوان پیغمبر با ایشان صحبت می‌نمودی . و به یاد بیاور) آن گاه را که نوشتن و دانش سودمند و تورات و انجیل را (بدون آموزگار) به تو آموختم . و (به یاد بیاور) آن گاه را که (از توان بشر فراتر می‌رفت) و به دستور من چیزی از گل به شکل پرنده می‌ساختی و بدان می‌دمیدی و به فرمان من پرنده‌ای (زنده) می‌شد ، و کورمادرزاد و مبتلای به بیماری پیسی را به فرمان و قدرت من شفا می‌دادی ، و (به یاد بیاور) آن گاه را که مردگان را به فرمان من (زنده می‌کردی و از گورها) بیرون می‌آوردی ، و (به یاد بیاور) آن گاه را که شر بنی‌اسرائیل را از سر تو کوتاه کردم در آن موقع که

دلایل و معجزات بدانان می‌نمودی و کافران ایشان می‌گفتند : اینها جز جادوی آشکار ، چیز دیگری نمی‌تواند باشد .

توضیحات :

« اَيْدُنْكَ » : تو را تقویت کردم و یاری دادم . « رُوحُ الْفُدُسِ » : جبرئیل . « الْمَهْدِ » : گهواره . « كَهْلًا » : کهولت و میان‌سالی . حال است . « اِذْنَ » : فرمان . اجازه . تکرار واژه اذن ، بیانگر این واقعیت است که این کارها به خواست و فرمان خدا ؛ نه با قدرت شخصی عیسی انجام می‌پذیرفت ، و هر وقت خدا می‌خواست این امور به عنوان معجزاتی بر دست عیسی انجام می‌گرفت . « الْكِتَابَ » : خط و کتابت . مصدري از مصادر ثلاثي مجرد (كَتَبَ يَكْتُبُ) است . « الْحِكْمَةَ » : دانش راستین . « تَبْرَأُ » : بیهودگی می‌بخشیدی . « الْأَكْمَةَ » : کور مادرزاد . « اَلْأَبْرَصَ » : مبتلا به بیماری پستی . « كَفَفْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَنْكَ » : نگذاشتم بنی‌اسرائیل تو را بکشند یا به دار زنند . « جِئْتَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ » : برای آنان معجزات آوردی و نمودی .

سوره مائده آیه ۱۱۱

متن آیه :

وَإِذْ أَوْحَيْتُ إِلَى الْحَوَارِيِّينَ أَنْ آمِنُوا بِي وَبِرَسُولِي قَالُوا آمَنَّا وَاشْهَدْ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ

ترجمه :

و (خاطر نشان ساز) آن گاه را که به حواریون الهام کردیم که به من و فرستاده من (عیسی) ایمان بیاورید . (آنان پذیرفتند و) گفتند : ایمان آورده‌ایم و (پروردگارا !) گواه باش که ما مخلص و منقاد (اوامر تو) هستیم .

توضیحات :

« أَوْحَيْتُ » : الهام کردم . به دل آنان انداختم . توسط عیسی بدیشان اعلام و ابلاغ کردم . (وحی) منحصر به وحی اصطلاحی بر پیغمبران نیست ، بلکه الهاماتی که به قلب انسانها و دیگر جانداران می‌شود از مصداقهای آن است (نگا : نحل / ۶۸ ، و قصص / ۷) . « الْحَوَارِيُّونَ » : جمع حواری ، گزیدگان یاران عیسی . « مُسْلِمُونَ » : مخلصان در ایمان ، و خاضعان اوامر رحمان .

سوره مائده آیه ۱۱۲

متن آیه :

إِذْ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ هَلْ يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ أَنْ يُنَزِّلَ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ قَالَ أَتَقُولُونَ اللَّهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

ترجمه :

و (خاطر نشان ساز) آن گاه را که حواریون (به عیسی) گفتند : ای عیسی پسر مریم ! آیا پروردگار تو می‌تواند سفره‌ای از آسمان برای ما فرو فرستد (و با پذیرش این درخواست تو ، بر ما منت نهد ؟ عیسی بدیشان) گفت : اگر مؤمن (به خدا) هستید از خدا بترسید (و مطیع اوامر و نواهی او باشید ، و درخواستهای نابجا و ناروا نکنید) .

توضیحات :

« هَلْ يَسْتَطِيعُ » : آیا اجابت می‌کند و می‌پذیرد ؟ آیا می‌تواند ؟ اگر مراد معنی اخیر باشد ، یا باید چنین پرسشی پیش از ریشه‌دار و استوار شدن ایمان در اندرون حواریون مطرح شده باشد ، و یا پرسش ایشان جنبه استخبار داشته و خواسته‌اند بدانند که خداوند چنین چیزی را می‌پذیرد یا خیر . در اینجا (توانستن) به معنی (خواستن) است . وقتی که ما به دوستان می‌گوئیم :

آیا می‌توانی کتاب خود را به ما بدهی ؟ او بگوید : خیر نمی‌توانم . منظور از این نتوانستن ، نخواستن است . « مَائِدَة » : خوان . سفره . خوراک .

سوره مائده آیه ۱۱۳

متن آیه :
قَالُوا نُرِيدُ أَنْ نَأْكُلَ مِنْهَا وَتَطْمَئِنَّ قُلُوبُنَا وَنَعْلَمَ أَنْ قَدْ صَدَقْتَنَا وَنَكُونَ عَلَيْهَا مِنَ الشَّاهِدِينَ

ترجمه :

گفتند : می‌خواهیم (به عنوان تبرک) از آن (خوان یغما چیزی) بخوریم و دل‌هایمان (با زیادت یقین به قدرت رب‌العالمین) آرامش یابد و (به عین‌الیقین) بدانیم که تو (در رسالت خود) به ما راست گفته‌ای و (با تبدیل استدلال‌ات نظری به مشاهدات تجربی و بصری ، وسوسه‌ها از زوایای دل‌ها زدوده شود و در پیش آنان که چنین معجزه‌ای را نمی‌بینند) جزو گواهان بر آن باشیم .

توضیحات :

« صَدَقْتَنَا » : با ما راست بوده‌ای و راست گفته‌ای . « الشَّاهِدِينَ » : گواهان در پیش دیگران ، یا گواهان بر قدرت یزدان و صدق نبوت عیسی .

سوره مائده آیه ۱۱۴

متن آیه :

قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ تَكُونُ لَنَا عِيدًا لِأَوْلَادِنَا وَأَخْرَانَا وَآيَةً مِنْكَ وَارْزُقْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

ترجمه :

عیسی پسر مریم (هنگامی که دید درخواست ایشان برای اطمینان بیشتر است ؛ نه امتحان او و شک در قدرت خدا ، درخواست ایشان را پذیرفت و) گفت : آفریدگارا و پروردگارا ! خوانی از آسمان (برای ما پندگان) فرو فرست تا (روز نزول آن) جشنی برای ما (مؤمنان) متقدمین و (دیگر مؤمنان) متأخرین شود و معجزه‌ای از جانب تو (بر صدق نبوت من) باشد . و ما را (نه فقط امروز ، بلکه همیشه) روزی برسان ، و تو بهترین روزی‌دهندگان .

توضیحات :

« أَوْلَادِنَا وَآخْرَانَا » : ما مؤمنان متقدم و دیگر مؤمنان متأخر . یعنی روز نزول مائده روز عید ما معاصران و آیندگان باشد . یا این که : همه ما از نخستین فرد تا آخرین فرد از خوان بخوریم .

سوره مائده آیه ۱۱۵

متن آیه :

قَالَ اللَّهُ إِنَّي مُنْزِلُهَا عَلَيْكُمْ فَمَنْ يَكْفُرْ بَعْدُ مِنْكُمْ فَإِنِّي أُعَذِّبُهُ عَذَابًا لَّا أُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِّنَ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

خداوند (دعای عیسی را پذیرفت و بدو) گفت : من آن را برای شما فرو می‌فرستم ، ولی هرکس از شما از آن به بعد (که نزول مائده و گام نهادن به مرحله شهود و عین‌الیقین تحقق یافت ، چون مسؤولیت بیشتری پیدا می‌کند) اگر کافر گردد (و راه الحاد و انکار پوید) او را چنان مجازاتی می‌کنم که کس دیگری از جهانیان را بدان گونه مجازات نکرده باشم !

توضیحات :

« مُنَزَّلَهَا » : نازل‌کننده آن .

سوره مائده آیه ۱۱۶

متن آیه :
وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ أَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمِّيَ إِلَهَيْنِ مِن دُونِ اللَّهِ قَالَ سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقِّ إِنْ كُنْتَ قُلْتَهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَعَلَّمَ مَا فِي نَفْسِي وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ

ترجمه :

(و خاطر نشان ساز) آن گاه را که خداوند می‌گوید : ای عیسی پسر مریم ! آیا تو به مردم گفته‌ای که جز الله ، من و مادرم را هم دو خدای دیگر بدانید (و ما دو نفر را نیز پرستش کنید ؟) . عیسی می‌گوید : تو را منزه از آن می‌دانم که دارای شریک و انباز باشی . مرا نسزد که چیزی را بگویم (و بطلبم که وظیفه و) حق من نیست . اگر آن را گفته باشم بیگمان تو از آن آگاهی . تو (علاوه از ظاهر گفتار من) از راز درون من هم باخبری ، ولی من (چون انسانی بیش نیستم) از آنچه بر من پنهان می‌داری بی‌خبرم . زیرا تو داننده رازها و نهانیهای (و از خفایا و نوایای امور باخبری) .

توضیحات :

« مِن دُونِ » : سواي . غیر از . « نَفْسِ » : ذات . دل و جان . « عَلَّامٌ » : بس آگاه .

سوره مائده آیه ۱۱۷

متن آیه :
مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا مَا أَمَرْتَنِي بِهِ أَنْ أَعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتُ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

ترجمه :

من به آنان چیزی نگفتم مگر آنچه را که مرا به گفتن آن فرمان داده‌ای (و آن) این که جز خدا را نپرستید که پروردگار من و پروردگار شما است (و همو مرا و شما را آفریده است و همه بندگان اوئیم) . من تا آن زمان که در میان آنان بودم از وضع (اطاعت و عصیان) ایشان اطلاع داشتم ، و هنگامی که مرا میراندي ، تنها تو مراقب و ناظر ایشان بوده‌ای (و اعمال و افکارشان را پائیده‌ای) و تو بر هر چیزی مطلع هستی .

توضیحات :

« شَهِيدًا » : مطلع و آگاه . « الرَّقِيبَ » : مراقب و مواظب . « شَهِيدٌ » : حاضر و ناظر . آگاه و باخبر .

سوره مائده آیه ۱۱۸

متن آیه :
إِنْ تَعَذَّبْتَهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِن تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

ترجمه :

اگر آنان را مجازات کنی ، بندگان تو هستند (و هرگونه که بخواهی درباره ایشان می‌توانی عمل کنی) و اگر از ایشان گذشت کنی (تو خود دانی و توانی) چرا که تو چیره و توانا و حکیمی (لذا نه بخشش تو نشانه ضعف ، و نه مجازات تو بدون حکمت است) .

توضیحات :
« إِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ . . . » : این شیوه ادب انبیاء با خدا است (نگا : ابراهیم / ۳۶) .

سوره مائده آیه ۱۱۹

متن آیه :
قَالَ اللَّهُ هَذَا يَوْمٌ يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ الْغُزُورُ الْعَظِيمُ

ترجمه :
(در روز قیامت) خداوند می‌گوید : امروز روزی است که تنها درستی کردار و درستی گفتار راستگويان (در دنیا ، هم اينك در عقبي) بدیشان سود می‌رساند . براي آنان باغهايي (از بهشت) است که در زیر درختان آن جویبارها روان است . ایشان در آنجا جاودانه می‌مانند . خداوند (به سبب اعمال گذشته ایشان) از آنان خوشنود ، و ایشان هم (به سبب اجر و پاداش فراوان و بی‌پایانی که دریافت داشته‌اند) از خدا خوشنودند . این است پیروزی بزرگ (و نعمت سترگ) .

توضیحات :
« صِدْقُهُمْ » : راستی در ایمان و اقرار و سائر اقوال و احوال ایشان .

سوره مائده آیه ۱۲۰

متن آیه :
لِلَّهِ مَلِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا فِيهِنَّ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ترجمه :
حکومت آسمانها و زمین و آنچه در آنها است ، از آن خدا است ، و او بر هر چیزی توانا است .

توضیحات :
« مَلِكٌ » : شاهي . کشور . عزت و قدرت .

سوره انعام آیه ۱

متن آیه :
الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ

ترجمه :
ستایش خداوندي را سزا است که آسمانها و زمین را آفریده است و تاریکیها و روشنایی را ایجاد کرده است (که هر يك سود ویژه‌اي و حکمت خاصی در بردارند و دلائل باهر و براهین قاطعی بر وجود خدايند) ولي با این وصف ، کسانی که منکر وجود پروردگار خویشند (براي آفریدگار خود بتان را) انباز می‌کنند .

توضیحات :
« جَعَلَ » : ایجاد کرده است . پدید آورده است (نگا : نحل / ۷۲ ، و فرقان / ۶۱) . « يَعْدِلُونَ » : برابر قرار می‌دهند . یعنی کافران بتان را در پرستش و درخواست حاجت از آنها با خدا همتا و

همبر مي‌کنند .

سوره أنعام آیه ۲

متن آیه :

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ طِينٍ ثُمَّ قَضَىٰ أَجَلًا وَأَجَلٌ مُّسَمًّى عِنْدَهُ ثُمَّ أَنْتُمْ تَمْتَرُونَ

ترجمه :

خدا آن ذاتي است که شما را از گِل آفریده است ؛ سپس (براي زندگي هر يك از شما) زماني را تعيين کرده است (و با مرگ شخص پايان مي‌پذيرد) و زمان معين (فرا رسيدن رستاخيز) را تنها خدا مي‌داند و بس . سپس شما (افراد مشرک ، دربارۀ آفريننده‌اي که انسان را از اين اصل ناچيز يعني گِل آفریده است و او را تکامل بخشیده است) شك و ترديد به خود راه مي‌دهيد .

توضیحات :

« طِينٍ » : گِل . مراد خلق آدم يعني ابوالبشر از گِل و به تبع او خلق همه آدميزادگان از آن است (نگا : آل‌عمران / ۵۹ ، اسراء / ۶۱) . يا اين که مراد اين است که جسم انسان متشکل از عناصر خاك به نسبتهاي خاص است (نگا : مؤمنون / ۱۲ ، حج / ۵) . « قَضَىٰ » : مقدر کرد . تعيين نمود . « أَجَلًا » : نهايت زمان عمر (نگا : اعراف / ۳۴) . « أَجَلٌ مُّسَمًّى » : مدت معين و مشخص . مراد فرا رسيدن رستاخيز و زنده‌شدن دوباره و سر برآوردن از گورها است (نگا : فاطر / ۴۵ ، احقاف / ۳) . برخي واژه (أَجَلًا) را به معني مرگ معلق يعني ناگهاني و زودرس که در گرو رخدادهای و پيشامدهای و مشروط به شرائط و مقتضيات است دانسته‌اند ، و واژه (اجل) را مرگ طبيعي معني کرده‌اند . « تَمْتَرُونَ » : شك مي‌کنيد . فعل مضارع باب افتعال از ماده (مري) است .

سوره أنعام آیه ۳

متن آیه :

وَهُوَ اللَّهُ فِي السَّمَاوَاتِ وَفِي الْأَرْضِ يَعْلَمُ سِرَّكُمْ وَجَهْرَكُمْ وَيَعْلَمُ مَا تَكْسِبُونَ

ترجمه :

در آسمانها و زمين تنها او خدا است (و پرستش را سزا است . او) پنهان و آشکار شما را مي‌داند و از آنچه (از خوبي و بدی انجام مي‌دهيد و) فراچنگ مي‌آوريد آگاه است (و جزا و سزاي شما را مي‌دهد) .

توضیحات :

« هُوَ اللَّهُ فِي السَّمَاوَاتِ . . . » : تنها او معبود و متصرف است در آسمانها و . . . « سِرٌّ » : راز . اقوال و افعال نهاني . « جَهْرٌ » : آشکار . اقوال و افعال ظاهري .

سوره أنعام آیه ۴

متن آیه :

وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ

ترجمه :

هيچ دليلي از دلائل (دالّ بر وجود) پروردگارشان بدانان نمي‌رسد مگر آن که از آن روي مي‌گردانند .

توضیحات :
« آيَةٌ مِنْ آيَاتِ » : دلیلی از دلائل . معجزه‌ای از معجزات . آیه‌ای از آیات قرآن . « مُعْرَضِينَ » :
روبگردانان .

سوره أنعام آیه ۵

متن آیه :
فَقَدْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ فَسَوْفَ يَأْتِيهِمْ أَنْبَاءُ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

ترجمه :
هنگامی که قرآن بدانان رسید ، آن را تکذیب کردند ، پس اخبار آن چیزی که (در قرآن راجع به
مکافات دنیا و مجازات آخرت بدیشان گوشزد شده است و) به مسخره‌اش گرفته‌اند به
سراغشان خواهد آمد و دامنگیرشان خواهد گردید .

توضیحات :

« الْحَقِّ » : مراد قرآن و شریعت و هدایت است (نگا : نساء / ۱۷۰ ، مائده / ۸۳ و ۸۴ ، قصص /
۴۸) . « أَنْبَاءُ » : اخبار .

سوره أنعام آیه ۶

متن آیه :
أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِمَّنْ قَرَّبُوا مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ مَا لَمْ نُمْكِنْ لَكُمْ وَأَرْسَلْنَا السَّمَاءَ عَلَيْهِمْ
مِدْرَارًا وَجَعَلْنَا الْأَنْهَارَ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمْ فَأَهْلَكْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ وَأَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَرْنًا آخَرِينَ

ترجمه :
آیا ندیده‌اند (و آگاهی پیدا نکرده‌اند) که پیش از ایشان چقدر از اقوام و ملت‌ها را هلاک کرده‌ایم ؟
اقوام و ملت‌هایی که در زمین (اسباب و ابزار) قدرت و نعمت بدیشان دادیم ، قدرت و نعمتی که
آن را به شما نداده‌ایم ، و باران‌های پی‌پی برای آنان باران‌دهیم و رودبارها در زیر (منازل و کاخ‌های)
ایشان روان کردیم . اما (هنگامی که سرکشی و نافرمانی کردند و شکر نعمت به جای نیاموردند
، به پاس گناهانشان) آنان را نابود ساختیم و اقوام و ملت‌های دیگری را پس از ایشان پدیدار
کردیم (و زمام امور را به دستشان سپردیم . پس از گذشتگان پند گیرید و از خواب غفلت بیدار
شوید) .

توضیحات :

« قَرْنٍ » : مردمان هم‌عصر . مردمان هم‌عصر پیغمبری یا شاهی ، مانند قوم نوح و هود و عاد .
« مَكَّنَّاهُمْ » : قدرت و نعمتشان دادیم . بدیشان قوت و سلطه بخشیدیم (نگا : توبه / ۶۹ ، قصص /
۷۸) . « مِدْرَارًا » : بسیار ریزان . صیغه مبالغه از ماده (در) و حال برای (السَّمَاءِ) است . «
أَنْشَأْنَا » : آفریدیم . پدیدار کردیم .

سوره أنعام آیه ۷

متن آیه :
وَلَوْ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ كِتَابًا فِي قِرْطَاسٍ فَلَمَسُوهُ بِأَيْدِيهِمْ لَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ

ترجمه :
(ای پیغمبر !) اگر نامه‌ای نوشته در صفحه کاغذی بر تو نازل کنیم (و در آن حَقَائِیت رسالت تو
نگاشته شده باشد) و آن را (علاوه از دیدن) با دست‌های خود لمس کنند (که در این صورت

جای شك و گمانی باقی نمی ماند (باز هم کافران (دشمن حق و ناباوران ستیزه گر) می گویند : این ، چیزی جز جادوگری نیست .

توضیحات :

« كِتَابًا » : مصدر است و به معنی مکتوب . نوشته . کتاب . نامه . « قِرْطَاسٍ » : کاغذ . صفحه ای که روی آن بنویسند ، اعم از کاغذ و پوست و الواح . « إِنْ » : نیست . نمی باشد .

سوره أنعام آیه ۸

متن آیه :

وَقَالُوا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْنَا مَلَكٌ وَّلَوْ أَنزَلْنَا مَلَكًا لَّقُضِيَ الْأَمْرُ ثُمَّ لَا يُنظَرُونَ

ترجمه :

می گویند : چه می شد اگر فرشته ای به پیش او بیاید (و در حضور ما بر نبوت و صدق گفتارش گواهی دهد تا بدو ایمان بیاوریم ؟ بگو :) اگر فرشته ای به پیش او بفرستیم (و موضوع جنبه حسنی و شهود پیدا کند ، برابر سنت همیشگی خدا درباره آنان که طلب معجزه کرده اند و پس از مشاهده معجزه سر برتافته اند و نابود گشته اند) ، کار از کار می گذرد (و فرمان هلاک ایشان صادر می گردد) و دیگر مهلت (زنده ماندن) بدیشان داده نمی شود .

توضیحات :

« لَوْ لَا » : حرفی است که دلالت بر طلب حصول مابعد خود دارد . « لَقُضِيَ الْأَمْرُ » : کار نابودی ایشان تمام می شد . « لَا يُنظَرُونَ » : مهلت داده نمی شوند .

سوره أنعام آیه ۹

متن آیه :

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَجَعَلْنَاهُ رَجُلًا وَّلَلْبَسْنَا عَلَيْهِمْ مَا يَلْبِسُونَ

ترجمه :

اگر هم فرشته ای را (مؤید پیغمبر) می کردیم ، او را به شکل انسان در می آوردیم (تا آنان بتوانند او را ببینند و سخنانش را فهم کنند . در این صورت باز هم اشکال برطرف نمی شد) و ایشان را دچار همان اشتباهی می کردیم که قبلاً در آن بودند .

توضیحات :

« رَجُلًا » : مرد . در اینجا مراد شخص ، یعنی انسان و بشر است . « لَبَسْنَا » : مشتبه کردیم . « ما » : همان طور که . همان چیزی که . « يَلْبِسُونَ » : در آن مشتبه می شوند .

سوره أنعام آیه ۱۰

متن آیه :

وَلَقَدْ اسْتَهْزَأَ رُسُلٌ مِّن قَبْلِكَ فَحَاقَ بِالَّذِينَ سَخِرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

ترجمه :

بیگمان پیغمبرانی پیش از تو مورد استهزاء قرار گرفته اند ، و همان چیزی که پیغمبران را بدان سبب مسخره می کرده اند ، مسخره کنندگان را فرا گرفته است (و عذابی که بازیچه اش شمرده اند دامگیرشان شده است) .

توضیحات :

« حَاقَ » : فرا گرفت . فرو گرفت . از ماده (حیق) . « سَخِرُوا مِنْهُمْ » : آنان را مسخره کردند .
سَخِرَ مِنْهُ و سَخِرَ بِهِ ، او را مسخره کرد .

سوره أنعام آیه ۱۱

متن آیه :

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ انظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ

ترجمه :

بگو : در زمین بگردید و سپس بنگرید و دقت کنید که سرانجام آنان که (پیغمبران خود را) تکذیب می‌کرده‌اند چه شده است ؟ !

توضیحات :

« أَنْظُرُوا » : بنگرید . بیندیشید . « كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ . . . » : (عَاقِبَةُ) اسم کان ، و (كَيْفَ) خبر کان است .

سوره أنعام آیه ۱۲

متن آیه :

قُلْ لِمَنْ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ لِلَّهِ كَتَبَ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ لِيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

بگو : آنچه در آسمانها و زمین است از آن کیست ؟ (از زبان فطرتِ آنان) بگو : از آن خدا است . (همو از روی تفضل و تلافی) رحمت (به بندگان را) بر عهده خود گرفته است (و هرکه از روی ایمان دست دعا به سوی رحمان بردارد از آستان بزدان ناامید برنمی‌گردد) . بدون هیچ گونه شك و گمانی شما را در روز قیامت گرد می‌آورد (و آن گاه پاداش و پادافره همگان را می‌دهد) . تنها کسانی که (سرمایه) وجود خود را از دست داده‌اند (و هستی خویشان را باخته‌اند) ایمان نمی‌آورند .

توضیحات :

« كَتَبَ » : واجب کرده است . « إِلَيَّ » : در . برای . « لِيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَيَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ . . . » : شما را در روز قیامت گرد می‌آورد . شما را از گورها برای روز قیامت برمی‌انگیزد و گرد می‌آورد (نگا : هود / ۱۰۳) . « الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ . . . » : آنان که وجود خود را ضایع کرده‌اند و خویشان را در روز قیامت گرفتار عذاب نموده‌اند ، کسانی که به خدا و حساب و کتاب آخرت باور ندارند .

سوره أنعام آیه ۱۳

متن آیه :

وَلَهُ مَا سَكَنَ فِي اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

ترجمه :

و از آن او است آنچه در شب و روز قرار دارد (یعنی همان گونه که هرچه در هر مکانی است از آن خدا است ، هرچه در هر زمانی هم که باشد متعلق بدو است) و او شنوای (همه اصوات و) آگاه (از همه موجودات) است .

توضیحات :
« سَكَنَ » : آرمیده است . قرار گرفته است . وجود دارد . « اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ » : مراد همه ازمنه است .

سوره أنعام آیه ۱۴

متن آیه :
قُلْ أَغْيَرَ اللَّهُ وَليًّا قَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ يُطْعِمُ وَلَا يُطْعَمُ قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ أَوَّلَ مَنْ
أَسْلَمَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

ترجمه :
بگو : آیا غیر خدا را معبود و یاور خود بگیرم ؟ ! در صورتی که او آفریننده آسمانها و زمین است و او روزی می‌دهد (و رازق همگان او است و همه بدو نیازمندند) و به او روزی داده نمی‌شود (و نیازمند کسی نیست) . بگو : به من دستور داده شده است که نخستین کسی باشم که (از این امت ، خویشتن را خالصانه تسلیم فرمان خدا کند و) مسلمان باشد (و نیز خداوند به من دستور داده است که) از زمره مشرکان مباش .

توضیحات :
« وَليِّ » : سرپرست . یاور . « قَاطِرَ » : آفریننده . جداکننده کهکشانشها و کرات از هم (نگا : انبیاء / ۳۰) صفت (الله) یا بدل از آن است . « أَسْلَمَ » : خویشتن را خالصانه تسلیم فرمان خدا کرد . مسلمان گردید .

سوره أنعام آیه ۱۵

متن آیه :
قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

ترجمه :
بگو : من (هم مانند سائر انسانهای مالاندیش) اگر نافرمانی پروردگار کنم از عذاب روز بزرگ (قیامت) می‌ترسم .

توضیحات :

...

سوره أنعام آیه ۱۶

متن آیه :
مَنْ يُصِرْ عَنْهُ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمَهُ وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ

ترجمه :
کسی که (چنین عذابی) بدان هنگام از او به دور داشته شود ، به حقیقت خدا بدو رحم کرده است ، و این پیروزی آشکاری است .

توضیحات :

...

سوره أنعام آیه ۱۷

متن آیه :
وَإِن يَمْسَسْكَ اللَّهُ يَصْرًا فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِن يَمْسَسْكَ يَخِيرَ فَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ترجمه :
اگر خداوند زبانی به تو برساند ، هیچ کس جز او نمی‌تواند آن را برطرف سازد ، و اگر خیری به تو برساند (هیچ کس نمی‌تواند از آن جلوگیری کند) ، چرا که او بر هر چیزی توانا است .

توضیحات :
« كَاشِفًا » : برطرف کننده . « وَإِن يَمْسَسْكَ يَخِيرَ . . . » : جواب (إِن) محذوف است . تقدیر چنین است : فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ (نگا : یونس ۱۰۷) .

سوره أنعام آیه ۱۸

متن آیه :
وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ

ترجمه :
او بر سر بندگان خود مسلط است و او حکیم (است و کارهایش را از روی حکمت انجام می‌دهد ، و از احوال و اوضاع) بس آگاه است .

توضیحات :
« الْقَاهِرُ » : غالب . مسلط . « فَوْقَ » : اسمی است به معنی (عَلَيَّ) یعنی بر (نگا : اعراف / ۱۲۷) .

سوره أنعام آیه ۱۹

متن آیه :
قُلْ أَيُّ شَيْءٍ أَكْبَرُ شَهَادَةً قُلِ اللَّهُ شَهِيدٌ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَأُوحِيَ إِلَيَّ هَذَا الْقُرْآنُ لِأُنذِرَكُمْ بِهِ وَمَنْ بَلَغَ أَئِنَّكُمْ لَتَشْهَدُونَ أَنَّ مَعَ اللَّهِ إِلَهَةً أُخْرَىٰ قُلْ لَا أَشْهَدُ قُلْ إِنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ وَإِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ

ترجمه :
(ای پیغمبر ! به کسانی که بر رسالت تو گواهی می‌خواهند) بگو : بالاترین گواهی ، گواهی کیست (تا او بر صدق نبوت من گواهی دهد ؟) بگو : خدا میان من و شما گواه است ! (بهترین دلیل آن این است که) این قرآن به من وحی شده است تا شما و تمام کسانی را که این قرآن بدانها می‌رسد بدان بیدارم . (قرآنی که هیچ کس و هیچ گروهی نمی‌تواند سوره‌ای همانند آن را بسازد و ارائه دهد) . آیا به راستی شما گواهی می‌دهید که خدایان دیگری با خداوند ؟ ! بگو : من گواهی نمی‌دهم (و هرگز کسی و چیزی را انباز خدا نمی‌دانم و نمی‌کنم) . بگو : او خدای یگانه یکتا است ، و من از بتان (جاندار و بی‌جان) انباز خدا می‌کنم بیزارم .

توضیحات :
« شَهَادَةً » : گواهی . تمیز است . « قُلِ اللَّهُ » : بگو : خدا است . یا تَوَجَّهَ بَدِينٍ مَعْنِي ، واژه (اللَّهُ) مبتدا و خبر آن محذوف است و تقدیر چنین است : اللَّهُ أَكْبَرُ شَهَادَةً . « شَهِيدٌ » : گواه . خبر (اللَّهُ) یا (هُوَ) محذوف است . « مَنْ بَلَغَ » : هر که قرآن بدو برسد . واژه (مَنْ) عطف بر ضمیر (كُمْ) و فاعل (بَلَغَ) هُوَ است که به قرآن برمی‌گردد و عائد محذوف است . تقدیر چنین است : وَ مَنْ بَلَغَهُ الْقُرْآنُ . « إِلَهَةً أُخْرَىٰ » : جمع إله ، خدایان . « بَرِيءٌ » : بیزار .

سوره أنعام آیه ۲۰

متن آیه :
الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمْ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

کسانی که کتاب آسمانی بدانان داده‌ایم (یعنی یهودیان و مسیحیان) او را (که محمد نام و پیغمبر خاتم است و صفات او در کتابهایشان مذکور است ، خوب) می‌شناسند ، همان گونه که فرزندان خود را می‌شناسند . کسانی که (سرمایه وجود) خود را از دست داده‌اند (زیانکارند و بدانچه پی می‌برند اقرار نمی‌کنند و) ایمان نمی‌آورند .

توضیحات :

« يَعْرِفُونَهُ » : پیغمبر را از روی صفات مذکور او در کتابهای آسمانی ، و بینش و نگرش عقلانی می‌شناسند .

سوره أنعام آیه ۲۱

متن آیه :
وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ

ترجمه :

چه کسی ستمکارتر از کسی است که بر خدا دروغ می‌بندد (و فرزند و انباز برای او قرار می‌دهد و چیزهای ناروایی دیگر بدو نسبت می‌دهد ؟) یا دلائل (دال بر یگانگی خدا و صدق انبیاء) او را تکذیب می‌نماید (و آیات قرآن و معجزات پیغمبران را باور نمی‌دارد و نادیده می‌انگارد ؟) . مسلماً ستمکاران رستگار نمی‌شوند .

توضیحات :

« افترى » : به هم بافت . دروغ بست . « آيات » : دلائل . معجزات . آیات قرآن .

سوره أنعام آیه ۲۲

متن آیه :
وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا أَيْنَ شُرَكَائُكُمُ الَّذِينَ كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ

ترجمه :

(برای آنان بیان کن چیزی را که در روز قیامت رخ می‌دهد) . آن روزی که همه آنان را جمع می‌کنیم و سپس به کسانی که (انبازانی برای خدا قرار داده‌اند و بدو) شرك ورزیده‌اند می‌گوئیم : انبازانی که گمان می‌بردید کجایند (تا چنین معبودهای دروغین در این عرصه وحشتناک به فریادتان رسند) ؟ !

توضیحات :

« نحشرهم » : ایشان را گرد می‌آوریم .

سوره أنعام آیه ۲۳

متن آیه :
ثُمَّ لَمْ تَكُنْ فِتْنَتَهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا وَاللَّهِ رَبَّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ

ترجمه :

سپس عاقبت کفر آنان چیزی جز این نیست که می‌گویند : به خداوندی که پروردگار ما است سوگند که ما مشرک نبوده‌ایم ! (و هرگز جز تو را نپرستیده‌ایم !) .

توضیحات :

« فِتْنَةٌ » : کفر . آزمایش . عذاب . مراد سرانجام کفر ، نتیجه آزمایش ، و پایان محنت شدیدشان در قیامت است .

سوره أنعام آیه ۲۴

متن آیه :

انظُرْ كَيْفَ كَذَبُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

ترجمه :

بنگر که چگونه با خوبستن نیز دروغ می‌گویند ، و نشانی از شرکاء و انبازانی نماند که آنان به هم می‌بافتند .

توضیحات :

« أَنْظُرْ » : بنگر . مراد این است که دقت کن و با چشم عقل بین . « ضَلَّ عَنْهُمْ » : از ایشان ناپدید گردید . (ضَلَّ) در اینجا به معنی (غَاب) است .

سوره أنعام آیه ۲۵

متن آیه :

وَمِنْهُمْ مَن يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ وَجَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَن يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِن يَرَوْا كُلَّ آيَةٍ لَّا يُؤْمِنُوا بِهَا حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوكَ يُجَادِلُونَكَ يَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِن هَٰذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ

ترجمه :

برخی از آنان (به هنگام تلاوت قرآن) به تو گوش فرا می‌دهند ولی (نه برای فهمیدن آن و هدایت بدان ، بلکه برای طعنه‌زدن و ریشخند کردن آن . بدین سبب ایشان را از فایده عقل و گوش محروم کرده‌ایم و گوئی که) ما بر دل‌هایشان پرده‌ها افکنده‌ایم تا آن را نفهمند و در گوش‌هایشان کری قرار داده‌ایم (تا ندای آسمانی قرآن را نشنوند) . اگر آنان همه دلائل و نشانه‌های حق را هم ببینند بدان باور نمی‌دارند و ایمان نمی‌آورند . تا آنجا که وقتی برای مجادله به پیش تو می‌آیند می‌گویند : اینها (که تو بر ما می‌خوانی) جز افسانه‌های پیشینیان چیز دیگری نیست .

توضیحات :

« أَكِنَّةٌ » : جمع کِنَان ، پرده‌ها . « أَن يَفْقَهُوهُ » : این که آن را بفهمند و درک کنند . « وَقْرًا » : سنگینی . کری . « آيَةٍ » : دلیل . معجزه . نشانه . « يُجَادِلُونَكَ » : با تو مجادله می‌کنند . حال است و به معنی (مُجَادِلِينَ) است . « أَسَاطِيرُ » : جمع أُسْطُورَة ، افسانه‌ها . مراد خرافات و اباطیل است (نگا : فرقان / ۵) .

سوره أنعام آیه ۲۶

متن آیه :

وَهُمْ يَنْهَوْنَ عَنْهُ وَيَنْأَوْنَ عَنْهُ وَإِن يُهْلِكُونَ إِلَّا أَنفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ

ترجمه :

آنان (دیگران را) از قرآن باز می‌دارند و خود نیز از آن دوری می‌گزینند (و لذا نه خودشان از قرآن سود می‌برند و نه می‌گذارند مردم از آن سود ببرند ! به سبب چنین کاری) آنان جز خوبستن را هلاک نمی‌نمایند (و تنها خودشان زیان می‌بینند) ولی (زشتی عمل خود و فرجام بد آن را) درک نمی‌کنند .

توضیحات :
« ینھون » باز می‌دارند . « ینأون » : دوری می‌گزینند .

سوره أنعام آیه ۲۷

متن آیه :
وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ وَقَفُوا عَلَى النَّارِ فَقَالُوا يَا لَيْتَنَا نُرَدُّ وَلَا نُكَذِّبُ بآيَاتِ رَبِّنَا وَنَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :
اگر تو (ای محمد !) آنان را مشاهده کنی بدان گاه که ایشان را (در کنار) آتش دوزخ نگاه می‌دارند (و هراس جهنم ایشان را برداشته است ، منظره‌های وحشت‌انگیزی را می‌بینی و سخنهای شگفت‌انگیزی را می‌شنوی !) آنان می‌گویند : ای کاش ! (برای نجات از این سرنوشت شوم ، بار دیگر) به دنیا برمی‌گشتیم و (در آنجا دیگر) آیات پروردگاران را تکذیب نمی‌کردیم و از زمره مؤمنان می‌شدیم .

توضیحات :
« وَ لَوْ تَرَىٰ » : اگر ببینی . جواب (لَوْ) محذوف است و تقدیر چنین است : لَرَأَيْتَ مَا لَا يُحِيطُ بِهِ نِطَاقُ التَّعْبِيرِ . « وَقَفُوا » : نگاه داشته شده‌اند . « نُرَدُّ » : برگردانده شویم .

سوره أنعام آیه ۲۸

متن آیه :
بَلْ بَدَأ لَهُمْ مَا كَانُوا يُخْفُونَ مِنْ قَبْلُ وَلَوْ رُدُّوا لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ

ترجمه :
(این تمنا ، آرزوی دروغین بی‌بیش نیست) بلکه (به خاطر آن است که در آن جهان ، عیوب) کارهائی که قبلاً (در این دنیا انجام می‌داده‌اند و از خود و دیگران) پنهان می‌کرده‌اند ، برای آنان آشکار گشته است . اگر هم (به فرض محال به دنیا) برگردانده شوند ، به سراغ همان چیزی می‌روند که از آن نهی شده‌اند . ایشان (در وعده ایمان) دروغگویند .

توضیحات :
« بَلْ » : بلکه . حرفی است که برای ابطال ماقبل به کار می‌رود . « بَدَأَ » : آشکار شد . « مَا كَانُوا يُخْفُونَ » : آنچه را که پنهان می‌کردند . مراد از آن ، عیبها و زشتیهائی است که می‌کرده‌اند . یا مراد اعتقاد به خدا و پیغمبران و حقائق دیگر است که در دل مخفی می‌داشتند و وجدان و مردم را فریب می‌دادند و بر فطرت خویش سرپوش می‌گذاشتند . ولی به هنگام مشاهده صحنه‌های رستاخیز از کرده خود پشیمان شده‌اند (نگا : عنکبوت / ۶۵) .

سوره أنعام آیه ۲۹

متن آیه :
وَقَالُوا إِن هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ

ترجمه :

و آنان (اگر هم به دنیا برگردند ، دیگر باره) می‌گویند : زندگی تنها همین زندگی دنیای ما است و ما هرگز برانگیخته نمی‌شویم (و قیامت و دوزخ و بهشتی در میان نیست !) .

توضیحات :

« قَالُوا » : یعنی مشرکان قبلاً در دنیا می‌گفتند ؛ یا این که اگر هم به دنیا برگردند می‌گویند . « إِنْ هِيَ » : (إِنْ) به معنی نیست ، و (هِيَ) به معنی او که مراد حیات دنیا است . « حَيَاتِنَا الدُّنْيَا » : زندگی نزدیک‌تر ما . مراد زندگی این جهان است که مقابل زندگی آن جهان است . « الدُّنْيَا » : مؤنث (أدنی) است به معنی اقرب یعنی نزدیکتر . « مَبْعُوثِينَ » : برانگیخته‌شدگان . زنده‌شدگان .

سوره أنعام آیه ۳۰

متن آیه :

وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ وَقَفُوا عَلَىٰ رَبِّهِمْ قَالَ أَلَيْسَ هَذَا بِالْحَقِّ قَالُوا بَلَىٰ وَرَبِّنَا قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ

ترجمه :

اگر آنان را ببینی بدان هنگام که در پیشگاه (دادگاه عدل) پروردگارشان نگاه داشته شده‌اند (خواهی دید که چه حال بد و وضع تباہی دارند ، و خداوند بدیشان) می‌گوید : آیا این (چیزهایی را که می‌بینید و دامگیرتان است) حق نیست ؟ ! می‌گویند : آری به پروردگاران سوگند ! (حق است . آن گاه خداوند باز بدیشان) می‌گوید : پس به سبب کفری که می‌ورزیدید عذاب (دوزخ) را بچشید .

توضیحات :

« عَلَيَا رَبِّهِمْ » : در پیشگاه دادگاه پروردگارشان . مضاف محذوف است و تقدیر چنین است : عَلَيَا قَضَاءٍ وَ جَزَاءٍ رَبِّهِمْ . « بَلَىٰ » : (نگا : بقره / ۸۱) . « يَمَا » : به سبب . در عوض . در مقابل . به همان چیزی که . واژه (ما) می‌تواند مصدریه یا موصول باشد ، ولی مصدریه بهتر است .

سوره أنعام آیه ۳۱

متن آیه :

قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً قَالُوا يَا حَسْرَتَنَا عَلَىٰ مَا فَرَطْنَا فِيهَا وَهُمْ يَحْمِلُونَ أوزارهم على ظهورهم ألا ساء ما يزرون

ترجمه :

مسئلاً آنان که ملاقات با خدا را دروغ می‌پندارند (و حساب و کتاب و مجازات و مکافات آخرت را باور نمی‌دارند و به انکار خود ادامه می‌دهند) تا آن گاه که ناگهان قیامت فرا می‌رسد ، زیان می‌بینند (و در هنگامه رستاخیز سخت پشیمان می‌شوند و) می‌گویند : افسوسا و دریغا ! (چرا غافل بودیم و) در دنیا کوتاهی کردیم و (توشه و زاد آخرت را تهیه ننمودیم . آنان در آن روز بار گناهان را بر دوش خود می‌کشند . هان ! چه بد چیزی بر دوش می‌کشند !

توضیحات :

« لِقَاءِ » : ملاقات . دیدار . مصدر باب مفاعله است . « السَّاعَةُ » : روز قیامت (نگا : روم / ۵۵ ، لقمان / ۳۴) . دم مرگ . چرا که پیغمبر فرموده است : مِنْ مَاتَ فَقَدْ قَامَتْ قِيَامَتُهُ . « بَغْتَةً » : ناگهانی . سرزده . مصدر است و حال فاعل فعل (جَاءَهُمْ) یا مفعول (هم) می‌باشد . « فِيهَا »

: در آن . مرجع (ها) مي‌تواند دنيا ، يا السَّاعَةُ ، و يا (مَا) به معني اعمال باشد . معني چنين مي‌شود : در دنيا ، درباره قيامت ، در انجام اعمال . « أَوْزَارَ » : جمع وزر ، بارهاي سنگين . گناهان . در اینجا به معني گناهان است که به بارهاي سنگين تشبيه شده است . « أَلَا » : هان ! حرفي است که براي آگاه کردن شنونده از مابعد خود به کار مي‌رود . « يَزُونَ » : حمل مي‌کنند . برمي‌دارند .

سوره أنعام آیه ۳۲

متن آیه :

وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَعِبٌ وَلَهُمْ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يَتَّقُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

ترجمه :

زندگي دنيا (که کافران تنها آن را زندگي مي‌دانند) سرگرمي و بازیچه‌اي بيش نيست ، و سراي آخرت (جهان حقيقي است و) براي پرهيزگاران بهتر (از اين جهان فاني) است . آیا (اين امر بديهي را) نمي‌فهميد (و سود و زيان خود را نمي‌دانيد) .

توضیحات :

« لَعِبٌ » : بازي . کاري که انجام‌دهنده ، مقصودش از آن جلب نفع يا دفع شرّ نمي‌باشد . « لَهُمْ » : سرگرمي . کاري که انسان را به خود مشغول دارد و او را از انجام امور مهم غافل سازد .

سوره أنعام آیه ۳۳

متن آیه :

قَدْ تَعْلَمُ إِنَّهُ لَيَحْزَنُنكَ الَّذِي يَقُولُونَ فَإِنَّهُمْ لَا يُكَذِّبُونَكَ وَلَكِنَّ الظَّالِمِينَ بآيَاتِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ

ترجمه :

(اي پيغمبر !) ما مي‌دانيم که آنچه (کَفَّار مَكَّهُ) مي‌گويند تو را غمگين مي‌سازد . (ناراحت مباش) چرا که آنان (از ته دل به صدق تو ايمان دارند و در حقيقت) تو را تکذيب نمي‌کنند . بلکه ستمکاران (چون ايشان ، از روي عناد) آيات خدا را انکار مي‌نمايند .

توضیحات :

« يَتَأَيَاتِ اللَّهُ يَجْحَدُونَ » : آيات خدا را از روي عناد انکار مي‌کنند . مصدر اين فعل جحد است که عبارت از اين است که انسان چيزي را که از دل بدان ايمان دارد با زبان تکذيب کند (نگا : انعام / ۲۰ ، نمل / ۱۴) . حرف باء متعلق به (يَجْحَدُونَ) است و تقديم جار و مجرور بر آن به خاطر رعايت رؤوس آيه‌ها است .

سوره أنعام آیه ۳۴

متن آیه :

وَلَقَدْ كَذَّبْتَ رَسُولًا مِّن قَبْلِكَ فَصَبْرًا عَلٰى مَا كُذِّبُواْ وَأُوذُواْ حَتَّىٰ أَتَاهُمْ نَصْرُنَا وَلَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ وَلَقَدْ جَاءَكَ مِن نَّبِإِ الْمُرْسَلِينَ

ترجمه :

پيغمبران فراواني پيش از تو تکذيب شده‌اند (و مورد اذيت و آزار قرار گرفته‌اند) و در برابر تکذيبها (و اذيت و آزارها) شكيبائي کرده‌اند (و بر عقیده خود مانند‌گار مانده‌اند و سنگر را خالي نکرده‌اند) و اذيت و آزار شده‌اند (و گرفتاريها و شکنجه‌ها را تحمل کرده‌اند) تا ياري ما ايشان را دريافته است (و در مبارزه حق و باطل پيروز شده‌اند . تو نیز چنين باش . اين سخن خداوند است و

میتنی بر وعده پیروزی است) و هیچ چیز نمی تواند سخنان خدا را دگرگون سازد . به تو اخبار و سرگذشت پیغمبران رسیده است (و می دانی که رسالت با شدائد همراه است و سرانجام سختیها پیروزی در دنیا و آن گاه جَنَّةُ الْمَأْوَى است) .

توضیحات :

« أُوذُوا » : اذیت شده اند . « مبدل » : تغییر دهنده . دگرگون کننده . در اینجا مراد تغییر دهنده وعده پیروزی خدا به پیغمبران است (نگا : غافر / ۵۱) . « کلمات » : سخنان . احکام و شرائع . سنن . « نبا » : خبر . مراد قصص و سرگذشت است .

سوره انعام آیه ۳۵

متن آیه :

وَإِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكَ إِعْرَاضُهُمْ فَإِنْ ابْتَطَعْتَ أَنْ تَبْتَغِيَ نَفَقًا فِي الْأَرْضِ أَوْ سَلْمًا فِي السَّمَاءِ فَتَأْتِيَهُمْ
بِآيَةٍ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَمَعَهُمْ عَلَى الْهَدَىٰ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْجَاهِلِينَ

ترجمه :

اگر روگردانی ایشان از (دعوت) تو برای تو سخت و سنگین است ، چنان که می توانی (جهت اقناع آنان راهی پیدا کنی و مثلاً) نقبی در زمین بزنی و یا نردبانی به سوی آسمان بگذاری (و اعماق زمین و بالایی آسمانها را بگردی) و دلیلی برای (ایمان آوردن) ایشان بیآوری (چنین کن . اما بدان که این لجوجان تو را تصدیق نمی کنند و ایمان نمی آورند) . ولی اگر خدا بخواهد آنان را (قهراً و جبراً) بر هدایت جمع خواهد کرد (و ایمان را بدیشان تلقین خواهد نمود . اما هدایت اجباری و ایمان زورکی چه سودی دارد ؟ لذا ایشان را به خود وا می گذارد تا با اراده و اختیار خود اگر خواستند ایمان بیاورند و اگر نخواستند ایمان نیاورند) . پس از زمره کسانی مباش که (حکم خدا و سنت او را درباره مردم) نمی دانند .

توضیحات :

« كَبُرَ عَلَيْكَ » : برای تو سخت و دشوار است . برای تو سنگین است . « إِعْرَاضُ » : روگردانی . دوری . « نَفَقًا » : نقب . دالان . دهلیز . « سَلْمًا » : نردبان . « آيَةٌ » : دلیل . معجزه حسی ، همچون معجزات موسی و عیسی . « الْجَاهِلِينَ » : ناآشنایان . مراد از جهل در اینجا ضد علم است و منظور جهلی است که انسان در آن معذور است . از قبیل جهل به حکمت و مشیت خدا .

سوره انعام آیه ۳۶

متن آیه :

إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ وَالْمَوْتَىٰ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ ثُمَّ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ

ترجمه :

تنها کسانی (دعوت تو را) می پذیرند که گوش شنوا دارند (و از روی تدبیر و تفکر سخنان را می شنوند . اما اینان مردگان زنده نما هستند) و خداوند مردگان (چون ایشان را به هنگام رستاخیز از گورها) برمی انگیزد . و پس از زنده شدن به سوی او برگردانده می شوند (و مورد بازخواست قرار می گیرند و سزا و جزای خود را می بینند) .

توضیحات :

« يَسْتَجِيبُ » : اجابت می کند . می پذیرد . « يَسْمَعُونَ » : می شنوند . می فهمند . « الْمَوْتَى » : جمع میت ، مردگان . مراد مردگان معنوی است ؛ نه مردگان جسمانی . « يَبْعَثُهُمُ » : آنان را زنده

می‌کند .

سوره أنعام آیه ۳۷

متن آیه :
وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِّن رَّبِّهِ قُلْ إِنَّ اللَّهَ قَادِرٌ عَلَىٰ أَنْ يُنَزِّلَ آيَةً وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

و (آنان از روی تمسخر) می‌گویند : چرا دلیل مادی و معجزه‌ای از سوی پروردگارش بر او نازل نمی‌گردد (تا گواه بر صدق دعوت او باشد ؟ !) بگو : خداوند می‌تواند (هرگونه) دلیل و معجزه‌ای نازل کند ، ولی آنان نمی‌دانند (که برابر سنت الهی اگر به درخواست ایشان پاسخ گفته شود و ایمان نیاورند نابود می‌گردند) .

توضیحات :

« آیهٔ » : دلیل حسی . معجزه . « لا يَعْلَمُونَ » : حکمت انزال آیات را نمی‌دانند و متوجه نیستند که برابر سنت خدا تکذیب مشاهده عیان مایه هلاک آنان می‌گردد (نگا : انعام / ۸) .

سوره أنعام آیه ۳۸

متن آیه :
وَمَا مِن دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَمٌ أَمْثَلُكُمْ مَا قَرَّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ

ترجمه :

(یکی از دلائل قوی قدرت خدا و حکمت و رحمتش این است که او همه چیز را آفریده است) و هیچ جنبنده‌ای در زمین و هیچ پرنده‌ای که با دو بال خود پرواز می‌کند وجود ندارد مگر این که گروه‌هایی همچون شمایند (و هر يك دارای خصائص و ممیزات و نظام حیات خاص خود می‌باشند) . در کتاب (کائنات) هیچ چیز را فروگذار نکرده‌ایم (و همه‌چیز را ضبط و به همه چیز پرداخته‌ایم) . بگذار تکذیب‌کنندگان هرچه می‌خواهند بکنند (پس) از گذشت این چند روزه زندگی دنیوی (آنان) همراه همه گروهها و دسته‌های حیوانات موجود (در پیشگاه پروردگارشان جمع‌آورده می‌شوند) و به حساب و کتابشان می‌رسیم) .

توضیحات :

« دَابَّةٍ » : جنبنده . حیوان . « طَائِرٍ » : پرنده . « يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ » : با دو بال خود می‌پرد . ذکر این قید برای تأکید است . همان گونه که می‌گوئیم : با گوشه‌ایمان شنیدیم . با چشم‌هایمان دیدیم . « أُمَّمٌ » : ملتها . گروه‌هایی که دارای صفات و خصائص و طبائع ممیزه باشند . « مَا قَرَّطْنَا » : کوتاهی نکرده‌ایم . غفلت نوزیده‌ایم . فروگذار نکرده‌ایم . « الْكِتَابِ » : لوح محفوظ ، که نمی‌دانیم چیست (نگا : انعام / ۵۹ ، بس / ۱۲ ، بروج / ۲۲) . جهان هستی ، که کتاب دیدنی خدا است . قرآن ، که کتاب خواندنی خدا است و تمام اموری که مردم برای تربیت و هدایت بدان نیاز دارند و همه چیزهایی که از احکام اسلامی و مسائل اخلاقی باید بدانند ، در آن به گونه مجمل یا مفصل وجود دارد . علم خدا .

سوره أنعام آیه ۳۹

متن آیه :
وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا صُمُّوا وَبُكِّمُوا فِي الطُّلُمَاتِ مَن يَشَاءِ اللَّهُ يَضِلُّهُ وَمَن يَشَاءُ يَجْعَلْهُ عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

ترجمه :

آنان که آیات (جهاني و قرآني) ما را تكذيب مي‌دارند (و از حواس خود براي شناخت حق سود نمي‌برند و هرگز حق نمي‌شنوند و حق نمي‌گویند ، گوئي) کرانند و لالانند و در تاريخها (ي گوناگون كفر و جهل و تعصب و تقليد) قرار دارند . خداوند (برابر نظم و نظام و قوانين و سنني که دارد) هر که را بخواهد گمراه مي‌سازد ، و هر که را بخواهد بر جاده مستقيم (ايمان) قرار مي‌دهد .

توضیحات :

« صَمَّ » : کران . « بُكْمٌ » : لالان . « مَن يَشَا اللّهُ . . . » : هر کس که داراي قصد بد و سوء نيت باشد ، خدا او را به حال خود رها مي‌سازد تا سرگشته شود و سپس به دوزخ رود ، و هر کس که داراي قصد خوب و نيت پاك باشد ، خدا او را هدايت مي‌بخشد و در راه راست رهنمودش مي‌نماید و سرانجام بهشت را بدو عطاء مي‌فرماید .

سوره انعام آيه ۴۰

متن آيه :

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُ اللَّهِ أَوْ أَتَتْكُمُ السَّاعَةُ أَغَيْرَ اللَّهِ تَدْعُونَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

ترجمه :

بگو : به من بگوئيد که اگر عذاب خدا شما را فرا گيرد (همان گونه که قبلاً ملتهاي پيشين را فرا گرفته است) يا اين که قيامت شما (با فرا رسيدن مرگتان و يا از هم پاشيدن جهان) فراز آيد ، آيا (براي نجات از عذاب دنيوي يا اخروي) غير خدا را به ياري مي‌طلبيد ؟ (و اگر بطلبيد سودي به شما مي‌رسانند و شما را مي‌رهانند ؟ !) اگر شما راستگوئيد (در اين که بتها و انبازها سودي براي شما دارند و پرستش را سزاوارند ؟ !) .

توضیحات :

« أَرَأَيْتُمْ » : مراد عربيها از چنين تركيب و شيوه‌اي اين است که : آيا هيچ فکر کرده‌ايد که ؟ مرا خبر دهيد که آيا ؟ مرا آگاه سازيد که آيا ؟ (نگا : اسراء / ۶۲) . « السَّاعَةُ » : قيامت . هنگام مرگ .

سوره انعام آيه ۴۱

متن آيه :

بَلْ إِيَّاهُ تَدْعُونَ فَيَكْشِفُ مَا تَدْعُونَ إِلَيْهِ إِنْ شَاءَ وَتَنْسَوْنَ مَا تُشْرِكُونَ

ترجمه :

(نه ، در وقت رخدادهاي بزرگ ، و در هنگامه رستاخيز به کسي جز خدا متوسل نمي‌شوید و پناه نمي‌بريد و) بلکه تنها خدا را به ياري مي‌طلبيد ، و او اگر خواست آن چيزي را برطرف مي‌سازد که وي را براي رفع آن به فریاد مي‌خوانيد ، و (ديگر آن روز) چيزهائي را که (امروز) شريك خدا مي‌سازيد فراموش مي‌نمائيد (و از خاطر مي‌زدائيد) .

توضیحات :

« تَدْعُونَ » : فرا مي‌خوانيد . استمداد مي‌جوئيد . « تَنْسَوْنَ » : فراموش مي‌کنيد . از ياد مي‌بريد .

سوره انعام آیه ۴۲

متن آیه :

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِّن قَبْلِكَ فَأَخَذْنَاهُمْ بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ لَعَلَّهُمْ يَتَضَرَّعُونَ

ترجمه :

(ای پیغمبر ! ناراحت مباش که پیغمبران زیادی را) ما به سوی ملت‌هایی که پیش از تو بوده‌اند گسیل داشته‌ایم (و هنگامی که علم طغیان برافراشته و سرپیچی ورزیده‌اند) آنان را به سختیها و زیانها گرفتار و به شدائد و بلايا دچار ساخته‌ایم تا بلکه خشوع و خضوع نمایند (و توبه کنند و به سوی خدای خود برگردند) .

توضیحات :

« الْبَأْسَاءِ » : بلا و مصیبت خارج از جسم شخص ، مانند : تنگدستی ، زیان مالی ، مرگ فرزندان . « الضَّرَّاءِ » : بلا و مصیبت مربوط به جسم شخص . مانند : بیماری ، رنجوری ، غم و اندوه . « يَتَضَرَّعُونَ » : خشوع و خضوع کنند . فروتنی و فرمانبرداری کنند . توبه و انابت کنند .

سوره انعام آیه ۴۳

متن آیه :

فَلَوْلَا إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا تَضَرَّعُوا وَلَكِنْ قَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

آنان چرا نباید هنگامی که به عذاب ما گرفتار می‌آیند ، خشوع و خضوع کنند (و بیدار شوند و اندرز گیرند و با تضرع و زاری دست دعا به سوی باری بلند کنند و آمرزش خواهند ؟) ولی دل‌هایشان سخت شده است و (نرود میخ آهنین بر سنگ ! و علاوه از قساوت قلب) اهریمن (هم) اعمالی را که انجام می‌دهند برایشان آراسته و پیراسته است .

توضیحات :

« بَأْسٌ » : قوّت و شدت . در اینجا مراد عذاب است (نگا : انعام / ۱۴۷ ، اعراف / ۹۸) . « قَسَتْ » : قساوت پیدا کرد . سخت و سنگین شد .

سوره انعام آیه ۴۴

متن آیه :

فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّىٰ إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ

ترجمه :

هنگامی که آنان فراموش کردند آنچه را که بدان متذکر و متعظ شده بودند (و آزمون ناداری و بیماری کارگر نیفتاد ، آزمون دیگری جهت بیداری ایشان به کار بردیم و) درهای همه چیز (از نعمتها) را به رویشان گشودیم تا آن گاه که (کاملاً در فراخی نعمت غوطه‌ور شدند و) بدانچه بدیشان داده شد ، شاد و مسرور گشتند (و باده ثروت و قدرت ایشان را گرفت و سرمست و مغرور شدند و ناشیکری کردند و) ما به ناگاه ایشان را بگرفتیم (و به عذاب خود مبتلا کردیم) و آنان مأیوس و متحیر ماندند (و به سوی نجات راه نبردند) .

توضیحات :

« مَا ذُكِّرُوا بِهِ » : آنچه بدان پند و اندرز داده شدند که بآسَاء در اموال و ضَرَاء در ابدان بود .

مُيَسُّونَ « : ناامیدان و سرگشتگان و غمگینان .

سوره أنعام آیه ۴۵

متن آیه :
فَقَطِّعْ دَايِرُ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

(بدین ترتیب) نسل ستمکاران ریشه کن شد ، و ستایش تنها پروردگار جهانیان را سزا است (که با نعمت و نعمت مردمان را تربیت می کند ، و روی زمین را از فساد ظالمان پاک می سازد) .

توضیحات :

« دایر » : تابع . خلف . قطع دایر ، کنایه از ریشه کن کردن است .

سوره أنعام آیه ۴۶

متن آیه :

قُلْ إِرَأَيْتُمْ إِنْ أَخَذَ اللَّهُ سَمْعَكُمْ وَأَبْصَارَكُمْ وَخَتَمَ عَلَى قُلُوبِكُمْ مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ بِهِ أَنْظُرْ كَيْفَ نَصَرَ الْآيَاتِ ثُمَّ هُمْ يَصْدِفُونَ

ترجمه :

بگو : به من بگوئید که اگر خداوند گوش و چشمهایتان را (از شما بازپس) بگیرد و بر دلهایتان مهر نهد (بدان گونه که چیزی را نشنوید و نبینید و نفهمید) ، غیر از الله خدائی هست که آنها را به شما برگرداند ؟ ! بنگر که ما چگونه دلائل و براهین را به گونه های مختلف ذکر می کنیم و آنان پس (از شنیدن ، به جای پذیرفتن و راه حق گرفتن) روی می گردانند !

توضیحات :

« نَصَرَ » : به شیوه ها و گونه های مختلف بیان می کنیم و توضیح می دهیم . « يَصْدِفُونَ » : اعراض و انصراف می نمایند . پشت می کنند و روی می گردانند .

سوره أنعام آیه ۴۷

متن آیه :

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُ اللَّهِ بَغْتَةً أَوْ جَهْرَةً هَلْ يُهْلِكُ إِلَّا الْقَوْمَ الظَّالِمُونَ

ترجمه :

بگو : به من بگوئید که اگر عذاب خدا به ناگاه یا این که آشکارا (و بدون انتظار قبلی یا با انتظار قبلی) به شما در رسید ، مگر جز گروه ستمکاران هلاک می گردند ؟ ! (بگذار عذاب خدا مشرکان و گمراهان چون شما را در بر گیرد) .

توضیحات :

« بَغْتَةً أَوْ جَهْرَةً » : ناگهان و بدون انتظار . مانند : عذاب قوم لوط . یا آشکارا و با انتظار . مانند : عذاب قوم نوح و فرعون .

سوره أنعام آیه ۴۸

متن آیه :

وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ فَمَنْ آمَنَ وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

ترجمه :

ما پیغمبران را جز به عنوان بشارت‌دهندگان (مؤمنان به خیر و ثواب) و بیم‌دهندگان (کافران از عقاب و عذاب) نمی‌فرستیم . پس کسانی که (به دعوت پیغمبران) ایمان آورند و کار شایسته کنند ، نه ترسی دارند (از شر و بلائی که بدانان می‌رسد) و نه غمگین می‌شوند (از خیر و نعمتی که از دست می‌دهند) .

توضیحات :

« مَبْشِرِينَ وَ مُنْذِرِينَ » : مژده‌دهندگان و بیم‌دهندگان . حال (مُرْسَلِينَ) هستند . « أَصْلَحَ » : زشتیها را زدود و بر خوبیها افزود .

سوره أنعام آیه ۴۹

متن آیه :

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا يَمَسُّهُمُ الْعَذَابُ يَمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ

ترجمه :

آنان که آیات (قرآنی و دلائل جهانی) ما را تکذیب می‌دارند ، عذاب (دردناک یزدانی) به خاطر نافرمانی (و خروج از برنامه ایمانی) بدانان می‌رسد .

توضیحات :

« يَمَا » : به سبب . به خاطر . « كَانُوا يَفْسُقُونَ » : به طور مستمر از دایره ایمان و اطاعت به در می‌رفتند و از التزام احکام شانه خالی می‌کردند .

سوره أنعام آیه ۵۰

متن آیه :

قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ إِنْ أَتَيْعُ إِلَّا مَا يُوْحَىٰ إِلَيَّ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ

ترجمه :

(ای پیغمبر ! بدین کافران) بگو : من نمی‌گویم گنجینه‌های (ارزاق و اسرار جهان) یزدان در تصرف من است (چرا که الوهیت و مالکیت جهان تنها و تنها از آن خدای سبحان است و بس) و من نمی‌گویم که من غیب می‌دانم (چرا که کسی از غیب جهان باخبر است که در همه مکانها و زمانها حاضر و ناظر باشد که خدا است) و من به شما نمی‌گویم که من فرشته‌ام . (بلکه من انسانی همچون شمایم . این است عوارض بشری از قبیل : خوردن و خفتن و در کوچه و بازار راه رفتن ، در من دیده می‌شود ، جز این که به من وحی می‌شود و) من جز از آنچه به من وحی می‌شود پیروی نمی‌کنم (و سخن کسی جز سخن خدا را نمی‌شنوم و تنها به فرمان او راه می‌روم) . بگو : آیا نابینا و بینا (و کافر سرگشته و مؤمن راه یافته ، در شناخت این حقائق) یکسانند ؟ (و هر دو مساوی در پیشگاه یزدانند ؟) مگر نمی‌اندیشید (تا در پرتو عقل ، حق برایتان نمودار و آشکار شود ؟) .

توضیحات :

« خَزَائِنُ » : جمع خزینه ، گنجینه‌ها . انبارهای نفائس اموال . مراد از (خَزَائِنُ اللَّهِ) مقدراتی است که جز خدا کسی از آنها آگاه نیست . « مَلَكٌ » : فرشته . « الْأَعْمَى » : کور . مراد شخص گمراه است که با چراغ عقل حقائق را پیدا نمی‌کند . « الْبَصِيرُ » : بینا . مراد شخص ایمان‌داری

است که در پرتو اندیشه به حقائق راه می‌یابد .

سوره أنعام آیه ۵۱

متن آیه :

وَأَنْذِرْ بِهِ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْ يُحْشَرُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ لَيْسَ لَهُمْ مِنْ دُونِهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

ترجمه :

با آن (چیزهایی که در قرآن آمده است) کسانی را بترسان که (چون به جهان دیگر ایمان دارند ، از هول و هراس رستخیز بیمناکند و) می‌ترسند از این که در پیشگاه پروردگارشان (برای حساب و کتاب) گردآورده می‌شوند . (آنجائی که در آن) برای آنان جز خدا یاور و میانجیگری (که بتواند ایشان را از عذاب دوزخ برهاند) وجود ندارد . آنان (را از آن روز بترسان ، تا امروز که فرصت باقی است) شاید پرهیزگاری پیشه کنند (و آن وقت به بهشت روند) .

توضیحات :

« أَنْذِرْ » : بترسان . بیم ده . « بِهِ » : به آن ، یعنی قرآن . « الَّذِينَ يَخَافُونَ » : کسانی که می‌ترسند . مراد مؤمنان است (نگا : فاطر / ۱۸ ، یس / ۱۱ ، ذاریات / ۵۵) . « مِنْ دُونِهِ » : سوای او . غیر از او .

سوره أنعام آیه ۵۲

متن آیه :

وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ

ترجمه :

کسانی را (از پیش خود) مران که سحرگاهان و شامگاهان خدای را به فریاد می‌خوانند (و همه وقت به عبادت و پرستش خدا مشغولند و) منظورشان (تنها رضایت) او است . نه حساب ایشان بر تو است و نه حساب تو بر آنان است (و هرکس در گرو عمل خویش است ، چه شاه چه درویش است) . اگر (به حرف مشرکان درباره این گونه مؤمنان گوش دهی و از خود) آنان را برانی ، از زمره ستمگران خواهی بود .

توضیحات :

« لَا تَطْرُدِ » : طرد مکن . مران . « بِالْغَدَاةِ » : سحرگاهان . « الْعَشِيِّ » : شامگاهان . « بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ » : در سحرگاهان و شامگاهان . مراد ، در همه اوقات است . « مِنْ شَيْءٍ » : حرف (من) زائد است و (شیء) در موضع رفع است و اسم (ما) است . « فَتَطْرُدَهُمْ » : منصوب است ، چون جواب نهی است . تقدیر چنین است : لَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ . . . فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ ، و مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ .

سوره أنعام آیه ۵۳

متن آیه :

وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لِيَقُولُوا أَهَؤُلَاءِ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ

ترجمه :

این چنین (با پیشی گرفتن مستمندان در پذیرش دین و دخول بدان بر توانگران ، سنت ما جاری و ساری بوده است و) برخی را (که ثروتمندان متکبرند) با برخی دیگر (که تنگدستان فقیرند)

آزموده‌ایم تا (متکبران ، تمسخرکنان) بگویند : آیا اینان همان کسانی‌اند که خداوند از میان ما (برگزیده است و با اعطاء نعمت ایمان) بر ایشان منت نهاده است ؟ آیا خداوند سپاسگزاران را بهتر نمی‌شناسد (تا این کافران سرکش مغرور) ؟

توضیحات :

« فِتْنًا » : امتحان کردیم . آزمودیم . « مَن . . . عَلَيَا » : نعمت داد . نیکی نمود .

سوره أنعام آیه ۵۴

متن آیه :

وَإِذَا جَاءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا فَقُلْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ أَنَّهُ مَنْ عَمِلَ مِنْكُمْ سُوءًا بِجَهَالَةٍ ثُمَّ تَابَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَصْلَحَ فَأَنَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

هرگاه مؤمنان به آیات (قرآن) ما به پیش تو آمدند (برای احترامشان) بدیشان بگو : درودتان باد ! (شما را مژده باد که) خداوند شما (از روی لطف) بر خویشتن رحمت واجب نموده است (و رحمت فراوان و بیکرانش مقتضی آن است) که هرکس از شما از روی نادانی (انسانی) دچار لغزشی شد ، ولی بعد از آن توبه کرد (و نادمانه به آستانه کریمانه خدا برگشت و اعمال زشت خود را جبران) و اصلاح کرد (خداوند عذر تقصیر او را می‌پذیرد) چرا که او آمرزگار (بندگان و مهربان) در حق همگان است .

توضیحات :

« أَنَّهُ مَنْ عَمِلَ . . . » : جمله بدل (الرَّحْمَةَ) یا مفعولیه (كَتَبَ) است . جواب شرط (مَنْ) محذوف است و تقدیر چنین است : فَلَهُ غُفْرَانٌ رَبِّهِ . « بِجَهَالَةٍ » : از روی نادانی . مراد این است که کسی که آگاهانه یا ناآگاهانه مرتکب گناه می‌شود ، از زمره جاهلان بشمار است . یا این که گناهکار مطلقاً نادان است .

سوره أنعام آیه ۵۵

متن آیه :

وَكَذَلِكَ نَفُصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

ترجمه :

این چنین (روشن و آشکار) آیات (قرآنی و دلائل جهانی) را توضیح می‌دهیم ، تا راه (نادرست) گناهکاران (از راه درست مؤمنان) پیدا و نمودار شود .

توضیحات :

« نَفُصِّلُ » : از هم جدا می‌سازیم . نمودار و آشکار می‌کنیم . توضیح و تبیین می‌نمائیم . « وَ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ » : تا این که روشن و هویدا شود . واو حرف عطف است و فعل (لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ) را بر فعل مقدری مانند (لِيَفْهَمُوا) عطف می‌کند . تقدیر چنین است : لِيَفْهَمُوا وَ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ . « سَبِيلٌ » : راه . این واژه به صورت مذکر و مؤنث به کار می‌رود .

سوره أنعام آیه ۵۶

متن آیه :

قُلْ إِنِّي نُهَيْتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ قُلْ لَأَتَّبِعُ أَهْوَاءَكُمْ قَدْ ضَلَلْتُمْ إِذًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُهْتَدِينَ

ترجمه :

بگو : من نهی شده‌ام از این که پرستش کنم آنهایی را که سواي خدا به فریاد می‌خوانید (و عبادتشان می‌نمائید) . بگو : من از هوی و هوسهای شما پیروی نمی‌کنم ، که (اگر چنین کنم ، همچون شما) در آن وقت گمراه می‌شوم و از زمره راه‌یافتگان نخواهم بود .

توضیحات :

« نهیت » : نهی شده‌ام . بازداشته شده‌ام . « أهواء » : خواسته‌های ناروا و آرزوهای پوچ .

سوره انعام آیه ۵۷

متن آیه :

قُلْ إِنِّي عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّي وَكَذَّبْتُمْ بِهِ مَا عِنْدِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ إِنَّ الْحُكْمَ لِلَّهِ يَقُصُّ الْحَقَّ وَهُوَ خَيْرُ الْفَاصِلِينَ

ترجمه :

بگو : من بر شریعت واضحی هستم که از سوی پروردگارم نازل شده است و شما قرآن را تکذیب می‌کنید (که در برگرفته شریعت غرا و آشکارا است . بدانید عذاب و کیفری) که در (نزول و وقوع) آن شتاب می‌ورزید در قدرت من نیست . فرمان جز در دست خدا نیست . خدا به دنبال حق می‌رود (و کارهایش برابر حکمت انجام می‌شود . لذا اگر خواست عذاب واقع می‌گردد و اگر خواست عذاب واقع نمی‌شود) و او بهترین (قاضی میان من و شما و) جدا کننده (حق از باطل) است .

توضیحات :

« بَيِّنَةٌ » : دلیل . شریعت . مراد قرآن است . « كَذَّبْتُمْ بِهِ » : آن را تکذیب می‌کنید . ضمیر (ه) به (بینه) برمی‌گردد و مذکر آوردن آن به خاطر معنی مراد است که قرآن است . « يَقُصُّ الْحَقَّ » : حق را می‌گوید . حق را از باطل جدا می‌سازد . از حق پیروی می‌کند . « الْفَاصِلِينَ » : جداسازندگان . داوری‌کنندگان . روشنگران .

سوره انعام آیه ۵۸

متن آیه :

قُلْ لَوْ أَنِّي عِنْدِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ لَقُضِيَ الْأَمْرُ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالظَّالِمِينَ

ترجمه :

بگو : اگر آنچه که در وقوع آن (که عذاب خدا است و از روی استهزاء) شتاب می‌ورزید ، در قدرت من بود (در وقوع آن شتاب می‌کردم و از شر شما خلاص می‌شدم و) کار من با شما پایان می‌پذیرفت ، ولیکن (کار در دست خدا است و) خدا آگاه‌تر از (هر کسی بدان چیزی است که در دنیا یا آخرت در خور) ستمکاران است .

توضیحات :

« لَقُضِيَ الْأَمْرُ » : کار خاتمه می‌پذیرفت . کار یکسره می‌شد و فیصله پیدا می‌کرد .

سوره انعام آیه ۵۹

متن آیه :

وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبُرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنَ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا

حَبَّةٍ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَاسِرٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

ترجمه :

گنجینه‌های غیب و کلید آنها در دست خدا است و کسی جز او از آنها آگاه نیست . و خداوند از آنچه در خشکی و دریا است آگاه است . و هیچ برگگی (از گیاهی و درختی) فرو نمی‌افتد مگر این که از آن خبردار است . و هیچ دانه‌ای در تاریکی‌های (درون) زمین ، و هیچ چیز تر و یا خشکی نیست که فرو افتد ، مگر این که (خدا از آن آگاه ، و در علم خدا پیدا است و) در لوح محفوظ ضبط و ثبت است .

توضیحات :

« مَفَاتِحُ » : جمع مَفْتَح ، گنجینه‌ها ، جمع مِفْتَح ، کلیدها . « وَ مَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ . . . » . حرف (مِنْ) زائد است و واژه (وَرَقَةٍ) در موضع رفع و فاعل (تَسْقُطُ) است ، و واژه‌های (حَبَّةٌ ، رَطْبٌ ، يَاسِرٌ) عطف بر آن هستند (نگا : سبأ / ۳) . « رَطْبٌ » : تر . « يَاسِرٌ » : خشک . « كِتَابٍ مُبِينٍ » : علم خدا . لوح محفوظ .

سوره أنعام آیه ۶۰

متن آیه :

وَهُوَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُم بِاللَّيْلِ وَيَعْلَمُ مَا جَرَحْتُم بِالنَّهَارِ ثُمَّ يَبْعَثُكُمْ فِيهِ لِيُقْضَىٰ أَجَلٌ مُّسَمًّى ثُمَّ إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ ثُمَّ يُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

ترجمه :

خدا است که در شب شما را می‌میراند و در روز شما را برمی‌انگیزاند و او می‌داند که در روز (که زمان عمده جنب و جوش و تلاش و کوشش است) چه می‌کنید و چه فراچنگ می‌آورید (و این مرگ و زندگی خواب و بیداری نام ، پیوسته ادامه دارد) تا مهلت معین (زندگی هرکس با فرا رسیدن مرگ او) بسر آید . سپس (در روز رستاخیز همگان) به سوی خدا برمی‌گردید و آن گاه شما را بدانچه (از خوب و بد در دنیا) می‌کردید باخبر می‌گرداند (و پاداش و پادافره اعمال را به صاحبان آنها می‌رساند) .

توضیحات :

« يَتَوَفَّاكُم » : شما را می‌میراند . مراد از میراندن در اینجا خواباندن است (نگا : زمر / ۴۲) . « جَرَحْتُم » : فراچنگ آوردید . انجام دادید . گناه ورزیدید . « يَبْعَثُكُمْ » : شما را زنده می‌گرداند . مراد از زنده‌گرداندن در اینجا بیدارکردن است (نگا : زمر / ۴۲) . « لِيُقْضَىٰ أَجَلٌ مُّسَمًّى » : تا این که پایان داده شود (نگا : بقره / ۲۰۰) . تا این که به اتمام رسانیده شود (نگا : طه / ۱۱۴) تا آن گاه که مقدر شود (نگا : سبأ / ۱۴) . « أَجَلٌ مُّسَمًّى » : مدت معین . مراد پایان زندگی یا مدت زندگانی است (نگا : انعام / ۲) . « مَرْجِعُكُمْ » : رجوع و برگشت شما .

سوره أنعام آیه ۶۱

متن آیه :

وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمْ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفِرُّونَ

ترجمه :

خداوند بر بندگان خود کاملاً چیره است . او مراقبانی (از فرشتگان را برای حسابرسی و نگارش اعمال شما) بر شما می‌فرستد و می‌گمارد (و آنان به کار خود با دقت تمام تا دم مرگ یکایک

شما ، مشغول می‌گردند) و چون مرگ یکی از شما فرا رسید ، فرستادگان ما (از میان فرشتگان دیگر به سراغ او می‌آیند و) جان او را می‌گیرند ، و (فرشتگان گروه اول و فرشتگان گروه دوم هیچ کدام در مأموریت خود) کوتاهی نمی‌کنند .

توضیحات :
 « وَ هُوَ الْقَاهِرُ . . . » : (نگا : انعام / ۱۸) . « حَفَظَةً » : جمع حافظ ، مراقبان . مراد فرشتگان (الْكِرَامِ الْكَاتِبِينَ) است (نگا : زخرف / ۸۰ ، انفطار / ۱۰ و ۱۱) . « رُسُلُنَا » : فرستادگان ما . مراد فرشتگان همدست مَلَكِ الْمَوْتِ است (نگا : سجده / ۱۱) . « وَهُمْ لَا يُفْرِطُونَ » : و حال آن که آنان کوتاهی نمی‌کنند . این جمله می‌تواند حال (رُسُلُنَا) یا (حَفَظَةً وَ رُسُلُنَا) باشد ؛ چرا که در کار حفظ و توفی کوتاهی نمی‌کنند .

سوره انعام آیه ۶۲

متن آیه :
 ثُمَّ رُدُّوْا اِلَى اللّٰهِ مَوْلَاَهُمْ الْحَقُّ اِلَّا لَهٗ الْحُكْمُ وَهُوَ اَسْرَعُ الْحَاْسِبِيْنَ

ترجمه :
 سپس (همه مردگان در روز قیامت زنده می‌گردند و) به سوی خدا ، یعنی سرور حقیقی ایشان برگردانده می‌شوند . هان ! (بدانید که در چنین روزی) فرمان و داوری از آن خدا است و بس ، و او سریعترین حسابگران است (و در کوتاه‌ترین مدت به حساب یکایک خلایق می‌رسد و پاداش و پادافره آنان را می‌دهد) .

توضیحات :
 « رُدُّوْا » : برگردانده شدند . « مَوْلَاِیَا » : سرور . مالك . متصرف . واژه (مَوْلَاِیَا) مجرور است و بدل (اللّٰهِ) است . و واژه (الْحَقُّ) صفت (مَوْلَاِیَا) است . « الْحُكْمُ » : فرمان . داوری . « الْحَاْسِبِيْنَ » : حسابگران . حسابرسان .

سوره انعام آیه ۶۳

متن آیه :
 قُلْ مَنْ يَنْجِيْكُمْ مِّنْ ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ تَدْعُوْنَهُ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً لَّئِنْ اَنْجَاْنَا مِنْ هٰذِهِ لَنَكُوْنَنَّ مِنَ الشَّاكِرِيْنَ

ترجمه :
 بگو : چه کسی شما را از احوال و شدائد خشکی و دریا رهایی می‌بخشد ، در آن حال که (دشواریها و گرفتاریهای بزرگ به شما رو می‌کند و) او را فروتنانه علنی و نهانی به فریاد می‌خوانید (و می‌گوئید :) اگر خدا ما را از این احوال برهاند ، سوگند می‌خوریم که از سپاسگزاران (نعمت و فضیلت او) باشیم ؟

توضیحات :
 « ظُلُمَاتِ » : تاریکیها . مراد احوال و شدائد است . « تَدْعُوْنَهُ » : او را به فریاد می‌خوانید . این جمله حال ضمیر (کم) در فعل (يَنْجِيْكُمْ) می‌باشد . « تَضَرُّعًا وَ خُفْيَةً » : اَشْكَارًا و پنهان . مفعول مطلق یا منصوب به نزع خافضند ، و یا این که حال بوده و به معنی معلّین و مسیرین می‌باشد .

سوره انعام آیه ۶۴

متن آیه :
قُلِ اللَّهُ يَنْجِيكُمْ مِنْهَا وَمِنْ كُلِّ كَرْبٍ ثُمَّ أَنْتُمْ مُشْرِكُونَ

ترجمه :
بگو : خدا شما را از آن (احوال و شدائد) و از هر غم و اندوهی می‌رهاند . سپس (با این وجود برای او) شما شریک و انباز می‌سازید ! (شریک و انبازی که می‌دانید کاری از دست آنها ساخته نیست) .

توضیحات :
« کرب » : غم و اندوه .

سوره أنعام آیه ۶۵

متن آیه :
قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَىٰ أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِّنْ فَوْقِكُمْ أَوْ مِن تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ أَوْ يَلْيَسْكُمْ شَيْعًا وَيَذِقَ بَعْضُكُم بَأْسَ بَعْضٍ أَنْظِرْ كَيْفَ نَصَرَ الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَفْقَهُونَ

ترجمه :
بگو : خدا می‌تواند که عذاب بزرگی از بالای سرتان و یا از زیر پاهایتان بر شما بگمارد (و شما را دچار بلاهای آسمانی و بمبارانهای هوایی یا بلاهای زمینی همچون زلزله‌ها و آتشفشانها و انفجارهای مینها و دیگر مواد منفجره جنگها سازد) و یا این که کار را بر شما به هم آمیزد (و در نتیجه حقیقت امر بر شما مشتبه شود) و دسته‌دسته و پراکنده گردید (و جنگها در میانتان برپا گرداند) و برخی از شما را به جان برخی دیگر اندازد و گرفتار همدیگر سازد . بنگر که چگونه آیات (قرآنی و دلائل جهانی خود) را بیان و روشن می‌گردانیم تا بلکه (ببینیدشند و به خود بازگردند و حقیقت را) بفهمند .

توضیحات :
« يَبْعَثُ » : بفرستد . برانگیزد . « يَلْيَسْكُمْ » : شما را به هم اندازد . شما را گروه گروه و دسته دسته سازد . کار را بر شما مشوش و آمیخته کند . شما را دارای خواستها و آرزوهای مختلف و متناقض کند . « شَيْعًا » : جمع شیعه ، گروهها و دسته‌ها . حال ضمیر (کم) یا مفعول مطلق (یلیس) از غیر لفظ خود می‌باشد . « بَأْسٌ » : جنگ . عذاب .

سوره أنعام آیه ۶۶

متن آیه :
وَكَذَّبَ بِهٖ قَوْمُكَ وَهُوَ الْحَقُّ قُلْ لَسْتُ عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ

ترجمه :
قوم تو (یعنی قریش و مردمان مکه قرآن را باور نمی‌دارند و) آن را تکذیب می‌نمایند ، و حال آن که قرآن حق است (و جای تکذیب کردن ندارد) . بگو : من حافظ و مسلط بر شما نیستم (و مأمور بررسی اعمال و مجازات شما نمی‌باشم و بلکه سر و کارتان با خدا است) .

توضیحات :
« لَسْتُ عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ » : حافظ شما و مسؤول کردار و رفتارتان نمی‌باشم .

سوره أنعام آیه ۶۷

متن آیه :
لَّكُلِّ نَبِيٍّ مُّسْتَقَرٌّ وَسَوْفَ تَعْلَمُونَ

ترجمه :

هر خبری (که خداوند در قرآن بیان کرده است) موعده خود دارد (و در هنگام مقرر و جای معین تحقق می‌پذیرد) و (صدق این اخبار را به هنگام وقوع) خواهید دانست (و خواهید دید به چه عذابی گرفتار می‌آید) .

توضیحات :

« نَبِيًّا » : خبر . « مُسْتَقَرٌّ » : مکان استقرار و هنگام وقوع . مکان استقرار و جایگاه وقوع .

سوره أنعام آیه ۶۸

متن آیه :

وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ وَإِمَّا يُنْسِيَنَّكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرِ مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

ترجمه :

هرگاه دیدی کسانی به تمسخر و طعن در آیات (قرآنی) ما می‌پردازند ، از آنان روی بگردان (و مجلس ایشان را ترک کن و با آنان منشین) تا آن گاه که به سخن دیگری می‌پردازند . اگر شیطان (چنین فرمانی را) از یاد تو برد (و دستور الهی را فراموش کردی) ، پس از به خاطر آوردن (و یاد کردن فرمان ، از پیش ایشان برخیز و) با قوم ستمکار منشین .

توضیحات :

« يَخُوضُونَ » : فرو می‌روند . یاوه‌سرانی می‌کنند . در اینجا مراد تمسخر قرآن و استهزاء دین و ایمان است (نگا : نساء / ۱۴۰ و انعام / ۷۰) . « اِمَّا يُنْسِيَنَّكَ الشَّيْطَانُ » : اگر اهریمن آن را از یاد تو برد . در اینجا هر چند روی سخن به پیغمبر است ، ولی در حقیقت منظور پیروان او است . نسیان پیغمبران در اموری بوده است که مربوط به کار تبلیغ احکام دین و مقام رسالت نبوده و بلکه غفلت در موضوعات عادی از قبیل سهو در نماز بوده است و چنین فراموشی و غفلتی موجب اضعاف فریضه‌ای یا تحریم حلال و تحلیل حرام نگشته است (نگا : کهف / ۶۳ و ۷۳ ، یوسف / ۴۲) . « الذِّكْرِيَا » : به یاد آوردن . متوجه شدن . تذکر .

سوره أنعام آیه ۶۹

متن آیه :

وَمَا عَلَى الَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَلَكِنْ ذِكْرِي لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

ترجمه :

کمترین چیزی از حساب آنان (که درباره قرآن یاوه‌سرانی می‌کنند) به حساب پرهیزگاران گرفته نمی‌شود ولیکن (باید پرهیزگاران نشست و برخاستشان با چنین بزهکارانی برای پند و اندرز و) تذکر و ارشاد باشد ، تا این که (از بیهوده‌گوئی دست بردارند و از عذاب خدا خویشتن را به دور داشته و) پرهیزگاری کنند .

توضیحات :

« ذِكْرِيَا » : پند و اندرز دادن . تذکر و ارشاد . مرفوع است و مبتدای مؤخر است : عَلَيْهِمْ ذِكْرِيَا . یا منصوب است و مفعول مطلق فعل محذوف : عَلَيْهِمْ أَنْ يَذْكُرُوهُمْ تَذْكِيرًا .

سوره أنعام آیه ۷۰

متن آیه :
 وَذُرِّ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَعِبًا وَلَهْوًا وَعَرَّتْهُمْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَذَكَرَ بِهِ أَنْ تَبْسَلَ نَفْسٌ يَمَا كَسَبَتْ لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ وَإِنْ تَعَدَلَ كُلُّ عَدَلٍ لَّا يُؤْخَذُ مِنْهَا أُولَئِكَ الَّذِينَ أُبْسِلُوا يَمَا كَسَبُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ يَمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ

ترجمه :

کسانی را ترک کن که آئین (فطری و آسمانی) خود را به بازی و شوخی گرفته‌اند و زندگی دنیا آنان را گول زده است (و آخرت را از یادشان برده است) . و به آن (زمزمه جاویدان قرآن ، پیوسته ایشان را) پند و اندرز بده (و بدانان بگو که در روز قیامت) هرکسی در گرو اعمالی است که انجام داده است و مسؤول چیزهایی است که فراچنگ آورده است ، و بجز خدا برای ایشان یار و یاور و میانجی و واسطه‌ای نیست (تا مردمان را از عذاب دوزخ برهاند و به بهشت وارد گرداند) . و اگر چنین کسی هرگونه فدیة و تاوانی (که تو می‌دانی ، برای نجات خود) بپردازد ، از او دریافت نمی‌گردد (و پذیرفته نمی‌شود) . آنان کسانی هستند که گرفتار اعمالی شده‌اند که کرده‌اند (و به زندان چیزهایی دریندند که فراچنگ آورده‌اند) . برای آنان به سبب کفری که می‌ورزیده‌اند ، نوشیدنی بسیار داغ و عذاب بس دردناکی است .

توضیحات :

« ذُرِّ » : ترک کن . رها کن . از ماده (وذر) . « عَرَّتْهُمْ » : گولشان زده است . فریبشان داده است . « ذَكَرَ بِهِ » : بدان پند ده . مردمان را به قرآن راهنمایی و ارشاد کن . « أَنْ تَبْسَلَ » : تا دچار هلاکت نشود . تا هلاک نگردد . این که مرهون و محبوس شود . جمله مفعول له است و تقدیر چنین است : لَيْلًا تَبْسَلَ ؛ مَخَافَةَ أَنْ تَبْسَلَ ؛ یا این که مَفْعُولِيهِ فعل (ذَكَرَ) است . واژه (تَبْسَلَ) از ماده (بَسَلَ) به معنی حبس ، و هلاک است . « تَعَدَلَ » : فدیة دهد . تاوان و عوض دهد . « عَدَلَ » : فدیة . عوض . قیمت . « أُبْسِلُوا يَمَا » : در گرو چیزی هستند که . گرفتار چیزی هستند که . هلاک می‌گردند به سبب چیزی که . به زندان دوزخ گرفتار می‌آیند به سبب چیزی که . « شَرَابٌ » : نوشیدنی . نوشابه . « حَمِيمٌ » : آب داغ . آب بسیار گرم .

سوره أنعام آیه ۷۱

متن آیه :
 قُلْ أَدْعُو مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَّا يَنْفَعُنَا وَلَا يَضُرُّنَا وَنُرَدُّ عَلَىٰ أَعْقَابِنَا بَعْدَ إِذْ هَدَانَا اللَّهُ كَالَّذِي اسْتَهْوَتْهُ الشَّيَاطِينُ فِي الْأَرْضِ حَيْرَانَ لَهُ أَصْحَابٌ يَدْعُونَهُ إِلَى الْهُدَىٰ أَتَيْنَا قُلْ إِنَّ هُدَىٰ اللَّهِ هُوَ الْهُدَىٰ وَأَمِرْنَا لِنُسَلِّمَ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

بگو : آیا چیزی غیر از خدا را بخوانیم (و عبادت و پرستش کنیم) که نه سودی به حال ما دارد و نه زیانی ؟ و آیا پس از آن که خداوند ما را هدایت بخشیده است (و به سوی خود رهنمون کرده است) به عقب بازگشت کنیم (و از ایمان دست بکشیم و دیگر بار به کفر برگردیم ؟) و (بسان کسی) باشیم و کنیم (که شیاطین او را در زمین (بیابانهای برهوت) ویلان و سرگردان به دنبال خود کشند ، و دوستانی داشته باشد که او را به راه راست خوانند و به سوی خود فریاد دارند) اما او بدیشان گوش نکند و به دنبال شیاطین رود و گمراه‌تر و گمراه‌تر شود ؟) بگو : هدایت خداوند ، هدایت است و (بجز اسلام ، ضلالت است ، و از سوی خدا) به ما دستور داده شده است که فرمانبردار پروردگار جهانیان باشیم (و منقاد او شویم و به فرمان او رویم) .

توضیحات :

« اُنْدَعُوْ » : آیا به فریاد خوانیم ؟ آیا پرستش نمائیم ؟ در رسم الخط قرآنی الف زائدی به دنبال دارد . « اِسْتَهْوَتْهُ الشَّيَاطِيْنَ » : شیاطین او را وادار به رفتن و شتاب ورزیدن کنند . شیاطین او را سرگردان و ویلان کنند . شیاطین او را از راه به در برند و در جهان آواره و دربه در کنند . فعل (اِسْتَهْوَتْ) از ماده (هوي) است ، به معنی : رفتن . گمراه شدن . فرو افتادن . « حَيْرَانَ » : آواره و سرگردان . حال ضمیر (ه) است و به دلیل وصفیت غیرمنصرف بوده و مؤنث آن (حیري) است . « لِنَسْلِمَ » : این است که تسلیم و منقاد شویم .

سوره انعام آیه ۷۲

متن آیه :
وَأَنْ أَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَاتَّقُوهُ وَهُوَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

ترجمه :

و (از سوي خدا به ما دستور داده شده است) این که نماز را به گونه شایسته بخوانید و از خدا بترسید و (اوامر او را اجرا کنید ؛ چه) او است که در پیشگاهش گردآورده می‌شوید (و حساب و کتاب پس می‌دهید) .

توضیحات :

« وَ أَنْ أَقِيمُوا . . . » : این جمله عطف بر (أَمْرًا لِنَسْلِمَ) است ، و تقدیر چنین است : أَمْرًا لِأَنْ نَسْلِمَ وَلِأَنْ نَقِيمَ .

سوره انعام آیه ۷۳

متن آیه :
وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَالْحَقُّ يَوْمَ يَقُولُ كُنْ فَيَكُونُ قَوْلُهُ الْحَقُّ وَلَهُ الْمُلْكُ يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ

ترجمه :

او آن کسی است که آسمانها و زمین را به حق آفریده است (و آنها را بیهوده نیافریده است و بلکه از روی حکمت و هدف ساخته است) و هر وقت (اراده خدا بر پیدایش چیزی قرار گیرد ، بدان) می‌گوید : باش ! پس می‌شود . سخن او حق است (و فرمان او شدنی) و مالکیت (مطلق و تصرف همه‌جانبه) از آن او است ، در آن روزی که (برای اعلان رستاخیز) در صور دمیده شود . دانای آشکار و پنهان است (و در کار او گذشته و حال و آینده یکسان است . او آگاه از همه چیزهائی است که نهان از حواس و ابصار ، یا قابل رؤیت در لیل و نهار است) و او حکیم (در کردار و) آگاه (از احوال انسان ، و مطلع از بواطن و ظواهر جهان) است .

توضیحات :

« يَالْحَقُّ » : به حق نه باطل و بیهوده . آفرینش همه موجودات به اندازه و از روی آگاهی و برابر حکمت انجام گرفته است ؛ نه از روی تصادف و بیهوده و عبث (نگا : دخان / ۳۸ و ۳۹ ، مؤمنون / ۱۱۵ و ۱۱۶ ، آل‌عمران / ۱۹۱) . « يَوْمَ يَقُولُ . . . » : روزی که می‌گوید . در اینجا مراد از روز ، وقت و زمان است . « الصُّورِ » : بوق . طرز و نوع صور و چگونگی دمیدن در آن جزو غیب است . « الْغَيْبِ » : آنچه نهان از دیدگان و به دور از دایره علم و نیروی روح مردمان است . « الشَّهَادَةِ » : آنچه آشکار و محسوس و دیدنی و فهمیدنی است و علم بشر بدان احاطه پیدا می‌کند ، و یا روح آدمی بدان دسترسی می‌یابد .

سوره أنعام آیه ۷۴

متن آیه :

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ أَرَزَرَأْتَتَّخِذُ أَصْنَامًا آلِهَةً إِنِّي أَرَأَكَ وَقَوْمَكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

ترجمه :

و (براي مردمان بيان كن چيزهائي را كه رخ داد) بدان گاه كه ابراهيم به پدر خود آزر گفت : آيا بتهايي را به خدائي مي گيري !! (مگر زشت نيست كه انسان عاقل ، سنگهاي بي جان را پرستش و عبادت كند و در برابر تراشیده هاي دست خود كرنش برد ؟ !) . به حقيقت من تو را و قوم تو را در گمراهي آشكار (و به دور از راه پروردگار) مي بينم .

توضیحات :

« آیه آزر » : پدرش كه آزر نام داشت (نگا : مریم / ۴۱ - ۴۵ ، توبه / ۱۱۴ ، انبياء / ۵۲ ، شعراء / ۷۰ ، زخرف / ۲۶ ، ممتحنه / ۴) . برخي واژه (آب) را كنايه از عمو مي دانند ، همان گونه كه در سوره بقره آیه ۱۳۳ آباء به معني اجداد به كار رفته است . واژه (آزر) عطف بيان است . « أَصْنَامًا » : جمع صنم . بتها . « آلِهَةً » : جمع إله ، خدايان . مفعول دوم فعل (تَتَّخِذُ) است .

سوره أنعام آیه ۷۵

متن آیه :

وَكَذَلِكَ نُرِي إِبْرَاهِيمَ مَلَكُوتَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلِيَكُونَ مِنَ الْمُوقِنِينَ

ترجمه :

و همان گونه (كه گمراهي قوم ابراهيم را در امر پرستش بتها به او نموديم ، بارها و بارها نيز) ملك عظيم آسمانها و زمين را به ابراهيم نشان داديم ، تا از زمره باورمندان راستين شود (و بر راستاي خداشناسي رود) .

توضیحات :

« نُرِي » : نشان مي دهيم . در اینجا به معني : نشان مي داديم . از مصدر (إرأه) باب افعال . « مَلَكُوتَ » : ملك عظيم . وزن (فَعْلُوت) براي مبالغه به كار مي رود . مانند : (رَحْمُوت) : رحمت فراوان . (رَهْبُوت) : رهيت شديد و هراس زياد . « وَلِيَكُونَ » : تا باشد . برخي حرف واو را زائد دانسته و برخي (لِيَكُونَ) را عطف بر فعل محذوفي شمرده اند و تقدير را چنين دانسته اند : لِيَسْتَدِلَّ وَلِيَكُونَ .

سوره أنعام آیه ۷۶

متن آیه :

فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَأَى كَوْكَبًا قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَا أُحِبُّ الْآفِلِينَ

ترجمه :

(از جمله) هنگامي كه شب او را در برگرفت (و تاريكي شب همه جا را پوشاند) ستاره اي (درخشان به نام مشتري يا زهره) را ديد (بر سبيل فرض و إرخاء العنان) گفت : اين پروردگار من است ! اما هنگامي كه غروب كرد (براي ابطال عقیده ستاره پرستان موجود در آن محيط) گفت : من غروب كنندگان را دوست نمي دارم (و به عبادت چيزهاي تغييرپذير و زوال پذير نمي گرايم) .

توضیحات :

« جَنَّ عَلَيْهِ » : او را فرا گرفت . « أَفَلَ » : غروب كرد . « الْآفِلِينَ » : غروب كنندگان .

سوره أنعام آیه ۷۷

متن آیه :

فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ بَازِعًا قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَئِن لَّمْ يَهْدِنِي رَبِّي لَأَكُونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ الضَّالِّينَ

ترجمه :

و هنگامی که ماه را در حال طلوع (در کرانه افق) دید (باز هم بر سبیل فرض و ارخاءالعنان) گفت : این پروردگار من است ! ولی هنگامی که (آن هم) غروب کرد ، گفت : اگر پروردگار مرا راهنمایی نکند ، بدون شك از زمره قوم گمراه (و جمعیت سرگشته در وادی کفر و ضلال) خواهم بود .

توضیحات :

« بَازِعًا » : طلوع کنان . حال (قَمَر) است .

سوره أنعام آیه ۷۸

متن آیه :

فَلَمَّا رَأَى الشَّمْسُ بَازِعَةً قَالَ هَذَا رَبِّي هَذَا أَكْبَرُ فَلَمَّا أَفَلَتْ قَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ

ترجمه :

و هنگامی که خورشید را در حال طلوع (در کرانه افق) دید (دوباره بر سبیل فرضی و ارخاءالعنان) گفت : این پروردگار من است (چرا که) این بزرگتر (از ستاره و ماه) است ! اما هنگامی که غروب کرد ، گفت : ای قوم من ! بیگمان من از آنچه انباز خدا می کنید بیزارم (و تنها رو به خدا می دارم) .

توضیحات :

« هذا » : این . ذکر (هذا) به صورت مذکر بدین سبب است که مُشَارَاتِهِ (شَيء) یا (طَالِع) است . یعنی : هذا الشَّيْء . هذا الطَّالِع . « هذا رَبِّي » : این جمله در هر سه آیه می تواند به صورت استفهام انکاری خوانده شود . یعنی : هذا ربی ؟ ! آیا این خدای من است ؟ ! ممکن نیست .

سوره أنعام آیه ۷۹

متن آیه :

إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ

ترجمه :

بیگمان من رو به سوی کسی می کنم که آسمانها و زمین را آفریده است ، و من (از هر راهی جز راه او) به کنارم و از زمره مشرکان نیستم .

توضیحات :

« وَجْهِي » : رویم را . مراد از روکردنِ رو ، قصد پرستش و انجام عبادت است . « فَطَرَ » : آفریده است . پدیدار کرده است . « حَنِيفًا » : حَقَّكَرایی برکنار از ادیان باطله و عقائد منحرفه . این واژه حال فاعل ضمیر (ت) در فعل (وَجَّهْتُ) است (نگا : بقره / ۱۳۵) .

سوره أنعام آیه ۸۰

متن آیه :
وَحَاجَهُ قَوْمُهُ قَالَ اتَّحَايُونِي فِي اللَّهِ وَقَدْ هَدَانِ وَلَا أَخَافُ مَا تُشْرِكُونَ بِهِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبِّي شَيْئًا
وَسِعَ رَبِّي كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ

ترجمه :

و (با وجود این) قوم ابراهیم با او به ستیزه پرداختند (و وی را از خشم خدایان خود ترساندند . ابراهیم) گفت : آیا شما را سزد که درباره خدا با من بستیزید ، و حال آن که مرا (خداوند با دلائل روشن به سوی حق راهنمایی کرده و) هدایت بخشیده است ؟ من از آن چیزهایی که انباز خدا می‌کنید نمی‌ترسم (چرا که می‌دانم از سوی آنها و از جانب کسی زبانی به من نمی‌رسد) اما اگر خدا بخواهد ضرر و زیان (به کسی برسد ، بیگمان بدو) می‌رسد . دانش پروردگرم همه چیز را در بر گرفته است (و خدای من از هر چیز آگاه است ، ولی خدایان شما از چیزی آگاهی ندارند) . آیا یادآور نمی‌شوید (و از خواب غفلت بیدار نمی‌گردید و متوجه نیستید که چیزهای عاجز و درمانده مستحق پرستش نمی‌باشند ؟) .

توضیحات :

« حَاجَهُ » : با او مجادله کردند (نگا : انبیاء / ۵۱ - ۷۰ و شعراء / ۶۹ - ۸۲) . « لَا أَخَافُ مَا تُشْرِكُونَ بِهِ » : از چیزی که آن را انباز خدا می‌کنید نمی‌ترسم . یعنی من هرگز از پنهانی شما نمی‌ترسم ، زیرا آنها قدرتی ندارند که به کسی زبانی برسانند . « إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبِّي شَيْئًا » : مگر آن چیزی که خدا بخواهد . لیکن اگر خدا بخواهد زبانی به کسی برساند می‌تواند . واژه (شَيْئًا) مفعول به است و یا مفعول مطلق است و به جای (مَشِيئَةً) به کار رفته است و تقدیر چنین است : إِلَّا أَنْ يَشَاءَ مَشِيئَةً . « عِلْمًا » : تمییز است .

سوره انعام آیه ۸۱

متن آیه :

وَكَيْفَ أَخَافُ مَا أَشْرِكْتُمْ وَلَا تَخَافُونَ أَنَّكُمْ أَشْرَكْتُم بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا فَأَيُّ الْفَرِيقَيْنِ أَحَقُّ بِالْأَمْنِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

ترجمه :

چگونه من از چیزی که (بی‌جان است و بت نام دارد و از روی نادانی) آن را انباز (خدا) می‌سازید نمی‌ترسم ؟ و حال آن که شما از این نمی‌ترسید که برای خداوند (جهان که همه کائنات گواه بر یگانگی او است) چیزی را انباز می‌سازید که خداوند دلیلی بر (حقانیت پرستش) آن برای شما نفرستاده است ؟ پس کدام یک از دو گروه (بت‌پرست و خداپرست) شایسته‌تر به امن و امان (و نترسیدن از مجازات یزدان) است ، اگر می‌دانید (که درست کدام و نادرست کدام است) ؟

توضیحات :

« سُلْطَانًا » : دلیل . برهان . « الْفَرِيقَيْنِ » : دو گروه . « أَحَقُّ » : شایسته‌تر . درخورتر . « الْأَمْنِ » : امنیت . آرامش .

سوره انعام آیه ۸۲

متن آیه :

الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ

ترجمه :

کسانی که ایمان آورده باشند و ایمان خود را با شرك (پرستش چیزی با خدا) نیامیخته باشند ، امن و امان ایشان را سزا است ، و آنان راه‌یافتگان (راه حق و حقیقت) هستند .

توضیحات :

« لَمْ يَلِيسُوا » : آمیخته نکرده‌اند . « ظَلُمَ » : شرك (نگا : لقمان / ۱۳) . « لَمْ يَلِيسُوا إِيْمَانَهُمْ يَظْلُمُ » : مراد این که همراه ایمان به خدا ، در برابر دیگران نیز کرنش نمی‌برند و برای آنها قربانی و نذر نمی‌کنند و جلب منافع و دفع بلا یا نمی‌خواهند و . . . (نگا : یوسف / ۱۰۶ ، عنکبوت / ۶۱ - ۶۵ ، زمر / ۳) .

سوره انعام آیه ۸۳

متن آیه :

وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَىٰ قَوْمِهِ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مِّنْ نَّشَأٍ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ

ترجمه :

اینها دلائل ما بود که آنها را به ابراهیم عطاء کردیم (تا) در برابر قوم خود (به کارشان گیرد ، و غروب ستارگان و خورشید و ماه را دلیل بر الوهیت و وحدانیت ما داند . او با همین دلائل گونی بر آنان پیروز شد و برتری یافت ، و این سنت ما است که با علم و حکمت) هر کس را بخواهیم او را درجاتی بالا می‌بریم . (ای پیغمبر !) پروردگار تو حکیم (است و هر چیزی را در جای خود قرار می‌دهد و به جای خود می‌کند ، و) آگاه است (و می‌داند چه کسی مستحق رفعت است و چه کسی مستوجب ذلت) .

توضیحات :

« تِلْكَ » : این حُجَّجِ باهره‌ی گذشته که ابراهیم از آنها سود جست .

سوره انعام آیه ۸۴

متن آیه :

وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلًّا هَدَيْنَا وَنُوحًا هَدَيْنَا مِن قَبْلُ وَمِن ذُرِّيَّتِهِ دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَمُوسَىٰ وَهَارُونَ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

ترجمه :

ما به ابراهیم ، اسحاق و یعقوب (فرزند اسحاق) را عطاء نمودیم (و افتخار این دو تن هم تنها در جنبه پیغمبرزادگی نبود ، بلکه مانند پدرشان) آن دو را (به سوی حقیقت و خوبی) رهنمود کردیم . پیشتر نیز نوح را (دستگیری و به سوی حق و نیکی) ارشاد نمودیم . و از نژاد نوح (هم کسانی همچون) داود ، سلیمان ، ایوب ، یوسف ، موسی و هارون را (قبلاً هدایت و ارشاد کردیم) و همان گونه (که ابراهیم و همه این پیغمبران را پاداش دادیم) محسنان را (نیز بدانچه مستحق باشند) پاداش می‌دهیم .

توضیحات :

« كَلَّا » و « نُوحًا » : منصوب به فعلهای (هَدَيْنَا) هستند . « مِن ذُرِّيَّتِهِ » : از تبار و نژاد او . برخی مرجع ضمیر (ه) را ابراهیم و برخی نوح می‌دانند .

سوره انعام آیه ۸۵

متن آیه :

وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَىٰ وَعِيسَىٰ وَإِلْيَاسَ كُلٌّ مِّنَ الصَّالِحِينَ

ترجمه :
و زکریا ، یحیی ، عیسی ، و الیاس را (نیز هدایت دادیم و) همه آنان از زمره صالحان (و بندگان شایسته ما) بودند .

توضیحات :
« زکریا » : عطف بر (هَارُونَ) است .

سوره أنعام آیه ۸۶

متن آیه :
وَإِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَيُونُسَ وَلُوطًا وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ

ترجمه :
و اسماعیل ، الیسع ، یونس ، و لوط را (نیز رهنمود کردیم) و هر کدام (از اینان) را بر جهانیان (زمان خود) برتری دادیم .

توضیحات :
« کُلًّا » : هر کدام . منصوب به (فَضَّلْنَا) است .

سوره أنعام آیه ۸۷

متن آیه :
وَمِن آبَائِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَإِخْوَانِهِمْ وَاجْتَبَيْنَاهُمْ وَهَدَيْنَاهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

ترجمه :
و از میان پدران و فرزندان و برادرانشان (گروه زیادی را رهنمود نمودیم و) آنان را برگزیدیم و به راه راست ارشاد کردیم .

توضیحات :
« اجْتَبَيْنَاهُمْ » : آنان را برگزیدیم و برای رسالت خویش گلچین کردیم .

سوره أنعام آیه ۸۸

متن آیه :
ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحِطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :
این (توفیق بزرگی که چنین شایستگان و برگزیدگانی بدان نائل آمدند) توفیق خدایی است و خداوند هر کس از بندگان را بخواهد بدان نائل می‌سازد . اگر (این چنین شایستگانی - چه رسد به دیگران -) شرک می‌ورزیدند ، هر آنچه می‌کردند هدر می‌رفت (و اعمال خیرشان ضائع می‌شد و خرمن طاعتشان به آتش شرک می‌سوخت) .

توضیحات :
« حِطَّ » : باطل و پوچ گردید . بیهوده و بی‌نتیجه ماند . هدر رفت و ضائع شد .

سوره أنعام آیه ۸۹

متن آیه :
أُولَئِكَ الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ فَإِن يَكْفُرْ بِهَا هَؤُلَاءِ فَقَدْ وَكَلْنَا بِهَا قَوْمًا لَّيْسُوا بِهَا
يَكْفِرِينَ

ترجمه :
آنان کسانی که کتاب (آسمانی) و حکمت (ربّانی) و نبوت (یزدانی) بدیشان دادیم . اگر (این مشرکان مکّه و کافران معاصر تو) نسبت بدان (سه چیز) کفر ورزند (مهم نیست ، زیرا) ما کسانی را عهده دار (حفظ و سودبردن از) آن (سه چیز) می‌سازیم که نسبت بدان کفر نمی‌ورزند (و بلکه همچون اهل مدینه به جان در راه آن می‌کوشند) .

توضیحات :
« حُكْمٌ » : حکمت ، و آن شناخت اسرار شریعت و قرارداد دادن هر چیز در جای خود و انجام کارها در جای مناسب است . دانش و بینش سودمند . قضاوت و داوری . « هَؤُلَاءِ » : اینان . مراد اهل مکّه و دیگر کافران هم‌عصر پیغمبر و همه کسانی است که همچون ایشان باشند . « قَوْمًا لَّيْسُوا . . . » : منظور اهل مدینه و انصار و همه کسانی است که طریق ایشان جویند و راه آنان پویند . « وَكَلْنَا بِهَا » : عهده‌دار حفظ و بهره‌مند شدن از آن کردیم .

سوره أنعام آیه ۹۰

متن آیه :
أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فَبِهِدَاهُمُ افْتَدِهْ قُلْ لَّا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِن هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِّلْعَالَمِينَ

ترجمه :
آنان کسانی که خداوند ایشان را هدایت داده است (و توفیق رسیدن به راه حق و نیکی عطاء نموده است) پس از هدایت ایشان پیروی کن (و به راه ایشان برو . ای پیغمبر ! همان گونه که این پیغمبران به پیروان خود گفته‌اند ، تو نیز به پیروان خود) بگو : من در برابر (تبلیغ رسالت آسمانی و ابلاغ فرمان یزدانی) پاداش و مزدی از شما نمی‌طلبم . این قرآن (که تبلیغ آن وظیفه من است) چیزی جز یادآوری و اندرز برای جهانیان نیست .

توضیحات :
« اِفْتَدِهْ » : اقتداء کن . پیروی کن . دنباله‌روی کن . حرف (هَ) در آخر آن ، هاء سکتة است (نگا : حاقه / ۱۹ و ۲۰ و ۲۵ و ۲۶ و ۲۹) . عربیها این حرف را به واژه اضافه می‌کنند اگر بخواهند بر آن سکوت کنند و بایستند . « فَبِهِدَاهُمُ افْتَدِهْ » : از هدایت ایشان پیروی و به راه آنان برو . مراد پیروی رسول از اصول دین و فضائل اخلاقی این بزرگان است ؛ نه پیروی از فروع و قوانینی که قابل نسخ هستند . « ذِكْرِيَا » : یادآوری و اندرز . تذکیر و ارشاد . این مصدر می‌تواند به جای اسم فاعل ، یعنی (مذکر) گرفته شود و معنی : یادآوری کننده و اندرز دهنده داشته باشد .

سوره أنعام آیه ۹۱

متن آیه :
وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِذْ قَالُوا مَا أَنزَلَ اللَّهُ عَلَيْنَا بَشِيرًا مِّنْ شَيْءٍ قُلْ مَن أَنزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي جَاءَ بِهِ
مُوسَىٰ نُورًا وَهَدًى لِّلنَّاسِ تَجْعَلُونَهُ قِرَاطِيسَ تُبْدُونَهَا وَتُخْفُونَ كَثِيرًا وَعَلَّمْتُمْ مَا لَمْ تَعْلَمُوا أَنْتُمْ وَلَا
آبَاؤُكُمْ قُلْ اللَّهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ

ترجمه :
کافران ، خدا (و رحمت و حکمت او) را چنان که باید نشناخته‌اند ، وقتی که می‌گویند : خداوند

هیچ چیزی بر هیچ کسی فرو نفرستاده است (و انسانی را به پیغمبری برنگزیده است ! ای پیغمبر ! به مشرکان و یهودیانی که با آنان هم‌رأی و هم‌صدا می‌گردند ،) بگو : چه کسی کتابی را نازل کرده است که موسی آن را برای مردم آورده است و نوری (رخشا) و هدایتی (راهنما) بوده است ؟ (شما ای یهودیان !) آن را در کاغذهای (پراکنده و صفحات جداگانه) می‌نویسید و آن قسمت را (که به مصلحت شما است و با آرزوهایتان می‌خواند) نشان می‌دهید ، و بسیاری از آن را (که شما را وادار به تصدیق قرآن و ایمان به نبوت محمد می‌دارد) پنهان می‌کنید . و به شما (ای یهودیان ! توسط این قرآن ، از آئین یزدان و هدایت خدای منان) چیزهایی آموخته شده است که شما و پدران شما از آن باخبر نبوده‌اید . (در پاسخ پیشین ایشان) بگو : خدا (این قرآن را نازل کرده است) و بگذار در باطل (و یاه‌سرائی) خود (فرو روند و) به بازیچه پردازند .

توضیحات :

« مَا قَدَرُوا اللَّهَ » : چنان که باید منزلت و عظمت خدا را نشناخته‌اند . به گونه لازم به قدر و شأن خدا پی نبرده‌اند . « نورا و هدی » : منور و هادی . پرتواندار و راهنما . حال (الْكِتَابِ) یا ضمیر (ه) در (جَاءَ بِهِ) است . « قَرَأْتِيسَ » : جمع قِرْطَاسٍ ، کاغذ پاره ، صفحاتی که در آن کتابت و نگارش انجام گیرد ، اعم از کاغذ و غیره . « عَلِمْتُمْ مَا . . . » : آنچه توسط قرآن به شما یاد داده شده است (نگا : مائده / ۱۵ و نمل / ۷۶) . « قُلِ اللَّهُ » : واژه مبارك (الله) فاعل فعل مقدر یا مبتدای خبر محذوفی است . یعنی : أَنْزَلَهُ اللَّهُ . اللَّهُ أَنْزَلَهُ . « ذَرَّ » : ترك كن . رها كن . بگذار . از ماده (وذر) . « خَوْضٌ » : فرو رفتن در باطل مراد است .

سوره أنعام آیه ۹۲

متن آیه :

وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ مُّصَدِّقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلِتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَىٰ وَمَنْ حَوْلَهَا وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَهُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ

ترجمه :

این (قرآن) کتابی است که ما آن را فرو فرستاده‌ایم (همان گونه که تورات را قبلاً فرو فرستاده‌ایم) . پرخیر و برکت است (و تا به قیامت ماندگار می‌ماند) . تصدیق‌کننده همه کتابهای (آسمانی از قبیل تورات و انجیل) است که پیش از آن نازل شده‌اند . (آن را فرو فرستاده‌ایم) تا با آن (اهل) مکه و کسان دور و بر آن (یعنی همه مردمان جهان) را (از خشم خدا) بترسانیم . کسانی که به آخرت ایمان دارند بدان ایمان می‌آورند (چرا که امید به ثواب و هراس از عقاب ایشان را بدین امر وا می‌دارد . و هم بدان سبب) آنان بر (ادای به موقع و به گونه شایسته) نماز خود ، محافظت می‌ورزند .

توضیحات :

« مُبَارَكٌ » : پرخیر و برکت . دراز آهنگ و دیرپای . « مَا بَيْنَ يَدَيْهِ » : مراد همه کتابهای آسمانی پیش از قرآن است . « أُمَّ الْقُرَىٰ » : مراد مکه است که از هر سو مسلمانان رو بدان می‌دارند و به سوی آن نماز می‌خوانند . « مَنْ حَوْلَهَا » : کسانی که در پیرامون مکه در همه افطار زمین زندگی کرده و می‌کنند (نگا : انعام / ۱۹ و ۹۰ ، فرقان / ۱ ، سبأ / ۲۸) .

سوره أنعام آیه ۹۳

متن آیه :

وَمِنْ أَطْلَمٍ مِّمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ قَالَ أُوحِيَ إِلَيَّ وَلَمْ يُوحَ إِلَيْهِ شَيْءٌ وَمَنْ قَالَ سَأُنزِلُ مِثْلَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمْرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُوا أَيْدِيَهُمْ أخرجوا أنفُسكم اليوم

تُجَزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ يَمَا كُنْتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنْتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ

ترجمه :

چه کسی ستمکارتر است از کسی که دروغی بر خدا ببندد (و بگوید که کتابی بر کسی نازل نشده است . یا این که بگوید : خدا را فرزند و ایناز است) یا این که بگوید : به من وحی شده است ، و بدو اصلاً وحی نشده باشد (از قبیل : مسیلمه کذاب و أسود عنسی و طلحه أسدی .) و یا کسی که بگوید : من هم همانند آنچه خدا (بر محمد) نازل کرده است خواهم آورد ! (چرا که قرآن افسانه‌های گذشتگان است و شعری بیش نیست ، اگر بخواهم مثل آن را می‌گویم و می‌سرایم !) . اگر (حال همه ستمگران ، از جمله این) ستمکاران را ببینی (و بدانی که چه وضع نابهنجار و دور از گفتاری دارند) در آن هنگام که در شدائد مرگ فرو رفته‌اند و فرشتگان دستهای خود را (به سوی آنان) دراز کرده‌اند (و بر بناگوششان تپانچه و بر پشتشان تازیانه می‌زنند و بدیشان می‌گویند : اگر می‌توانید از این عذاب الهی) خویشتن را برهانید . این زمان به سبب دروغهائی که بر خدا می‌بستید و از (پذیرش) آیات او سرپیچی می‌کردید ، عذاب خوارکننده‌ای می‌بینید .

توضیحات :

« إِفْتَرَيَا » : سرهم کرد . به هم یافت . « لَوْ تَرَيَا » : اگر می‌دیدي . اگر می‌دانستی . « غَمَرَاتٍ » : جمع غَمْرَة ، شدائد . « أُخْرِجُوا أَنْفُسِكُمْ » : جان بدهید . قالب تهی کنید . خویشتن را برهانید . خود را از این عذاب به در کشید . « الْيَوْمَ » : امروز . مراد زمان است که هنگام جان کندن است و سرآغاز عذاب آخرت می‌باشد ؛ و یا منظور روز قیامت است . « الْهُونِ » : ذلت و خواری . در اینجا به معنی پست‌کننده و خوارکننده است . « تَسْتَكْبِرُونَ » : خویشتن را بزرگتر از آن می‌دیدید که آیات خدا را بپذیرید . از روی دشمنانگی خود را فراتر می‌گرفتید از این که .

سوره انعام آیه ۹۴

متن آیه :

وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فُرَادِي كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَتَرَكْتُمْ مَا خَوَّلْنَاكُمْ وَرَاءَ ظُهُورِكُمْ وَمَا نَرَى مَعَكُمْ شُفَعَاءَكُمُ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ أَنَّهُمْ فِيكُمْ شُرَكَاءَ لَقَدْ تَقَطَّعَ بَيْنَكُمْ وَضَلَّ عَنْكُمْ مَا كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ

ترجمه :

(روز رستاخیز پروردگار به مردم می‌فرماید : اکنون) شما تك و تنها (و به دور از خویشان و یاران و مال دنیا ، حیات دوباره یافته‌اید و برای حساب و کتاب ، يك يك و لخت و عور) به سوی ما برگشته‌اید ؛ همان گونه که روز نخست شما را آفریدیم (و برهنه و عریان و بدون هیچ گونه توشه و توان ، به صحنه جهان گسیل داشتیم) و هرچه به شما داده بودیم ، از خود به جای گذاشته‌اید (و دست خالی بدینجا آمده‌اید) و میانجیگرانی را با شما نمی‌بینیم که گمان می‌بردید (در نزد خدا به یاریتان می‌شتابند و) آنان در خود (پرستش و عبادت) شما شريك (و سهیم با خدا) هستند ! دیگر پیوند شما گسیخته است (و روابط خویشی و دوستی و پدری و فرزندی و فرمانبری و فرماندهی پاك بریده است و تمام پندارها و تکیه‌گاهها) و چیزهائی که گمان می‌بردید (که کاری از آنها ساخته است) از (دید) شما گم و ناپدید گشته است .

توضیحات :

« فُرَادِيَا » : جمع فَرْدٍ یا فَرِيدٍ ، يك يك . تك و تنها . بریده و جدای از یاران و بتان و اموال و اولاد . حال ضمیر (و) است . « خَوَّلْنَاكُمْ » : به شما داده‌ایم . بهره شما کرده‌ایم . « شُفَعَاءَ » : میانجیگران . مراد اشخاص و چیزهائی است که در بزرگ‌داشتشان می‌کوشیدند و به نامشان قربانی می‌کردند و برایشان نذر و نذور می‌نمودند ، تا در پیشگاه خدا برای آنان شفاعت کنند و

ایشان را به خدا نزدیک گردانند . (نگا : انعام / ۱۳۶ ، یونس / ۱۸ ، زمر / ۴۳) . « زَعَمْتُمْ أَنَّهُمْ فِيكُمْ شُرَكَاءُ » : گمان می‌بردید که آنان در اداره امور و پرورش نفوس شما با خدا شریک و سهیمند ، و لذا مستحق عبادت و پرستش می‌باشند . « تَقَطَّعَ بَيْنَكُمْ » : میانتان جدائی افتاد . فاعل (تَقَطَّعَ) از سیاق کلام مفهوم است که (ما) است . تقدیر چنین است : تَقَطَّعَ مَا بَيْنَكُمْ مِنَ الرِّوَابِطِ .

سوره انعام آیه ۹۵

متن آیه :

إِنَّ اللَّهَ قَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَمُخْرِجُ الْمَيِّتِ مِنَ الْحَيِّ ذَلِكَمُ اللَّهُ فَاتَى تُوْفُكُونَ

ترجمه :

این خدا است که دانه و هسته را می‌شکافد (و گیاه و درخت از آنها می‌رویاند . همو است که) زنده را از مرده ، و مرده را از زنده بیرون می‌آورد (از قبیل آفریدن انسان از خاک ، و تولید شیر از حیوان) . این (چنین قادر توانائی) خدای شما است . پس چگونه (پس از این بیان ، از عبادت بزدان به عبادت دیگران می‌گرائید ، و از حق) منحرف می‌شوید ؟

توضیحات :

« قَالِقُ » : شکافنده . پدیدآورنده . « الْحَبِّ » : دانه . « النَّوَى » : هسته . « مُخْرِجُ » : بیرون آورنده . « أَنبِیَا » : چگونه ؟ « تُوْفُكُونَ » : منصرف و منحرف می‌گردید . برگردانده می‌شوید .

سوره انعام آیه ۹۶

متن آیه :

قَالِقُ الْإِصْبَاحِ وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْبَانًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ

ترجمه :

او است که صبح (سیمین را از شب قیرین) پدیدار ساخته است (تا زندگان برای کسب معاش به تلاش ایستند) و شب را پایه آرامش (و آسایش جسم و جان ،) و خورشید و ماه را وسیله حساب (مردمان در امور روزمره عبادی و تجاری خود) کرده است . این (نظم بدیع و نظام استوار) سنجش دقیق و تدبیر محکم (دادار متعالی است که) چیره (بر جهان و) آگاه (از همه چیز آن) است .

توضیحات :

« الْإِصْبَاحِ » : صبح . بامداد . مصدری است که بامداد بدان نامگذاری شده است . « حُسْبَانًا » : شمارش . حساب . همچون کُفْران و شکران ، مصدر ثلاثی مجرد است . « تَقْدِيرِ » : اندازه‌گیری . سنجش . تدبیر استوار .

سوره انعام آیه ۹۷

متن آیه :

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِهَا فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

ترجمه :

و او آن کسی است که ستارگان را برای شما آفریده است تا (در شبهای سفر) در تاریکیهای خشکی و دریا بدانها رهنمود شوید . ما آیات (قرآنی و نشانه‌های جهانی خود) را برای کسانی

بیان داشته‌ایم که (معانی آیات قرآنی و نشانه‌های جهانی را) می‌دانند .

توضیحات :

« جَعَلَ » : آفریده است . « فَصَلْنَا » : بیان داشته‌ایم . روشن ساخته‌ایم .

سوره أنعام آیه ۹۸

متن آیه :

وَهُوَ الَّذِي أَنشَأَكُم مِّن نَّفْسٍ وَاحِدَةٍ فَمُسْتَقَرٍّ وَمُسْتَوْدَعٍ قَدْ فَصَلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَفْقَهُونَ

ترجمه :

و او کسی است که شما را از یک شخص آفریده است که (آدم است و او هم از خاک زمین است و زمین هم در مدت حیات) محل استقرار و (پس از مرگ) محل تسلیم (به خاک شما) است . ما آیات (قرآنی و نشانه‌های جهانی خود) را برای کسانی بیان داشته‌ایم که (آیات قرآنی و نشانه‌های جهانی را چنان که باید) می‌فهمند .

توضیحات :

« نَفْسٍ وَاحِدَةٍ » : یک کپی . مراد آدم (ع) است . « مُسْتَقَرٌّ » : محل استقرار و زندگی آدمیان در روی زمین . « مُسْتَوْدَعٌ » : محل به امانت سپردن آدمیان پس از مرگ . مراد گور است که تا روز رستاخیز آرامگاه آدمیان است . « فَمُسْتَقَرٍّ وَمُسْتَوْدَعٍ » : مراد این که اصل انسانها که خاک است ، محل حیات و ممات مردمان است . یا این که انسانها که از آدم پدیدار گشته‌اند ، گروهی از نطفه‌ها در پشت آنان استقرار می‌پذیرد ، و گروهی از نطفه‌ها در رحم ایشان به ودیعت نهاده می‌شود . در این صورت مراد از (مستقر) مرد ، و مراد از (مستودع) زن خواهد بود .

سوره أنعام آیه ۹۹

متن آیه :

وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا نُّخْرِجُ مِنْهُ حَبًّا مُتَرَاكِبًا وَمِنَ النَّخْلِ مِن طَلْعِهَا قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ وَجَنَّاتٍ مِّنْ أَعْنَابٍ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُشْتَبِهًا وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍ انظُرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَيَنْعِهِ إِنَّ فِي ذَلِكُمْ لآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

و او کسی است که از (ابر) آسمان ، آب (باران) فرو می‌فرستد ، و ما (که خدائیم ، با قدرت سترگ خود) به وسیله آن آب ، همه رستنیها را می‌رویانیم و از رستنیها سبزینه بیرون می‌آوریم ، و از آن سبزینه ، دانه‌های تنگاتنگ یکدیگر ، و از شکوفه‌های درخت خرما خوشه‌های آویزان نزدیک بهم و در دسترس ، و باغهای انگور و زیتون و انار پدید می‌سازیم که (در شکل و مزه و بو و سود) همگون و یا غیرهمگونند . بنگرید به میوه نارس و رسیده یکایک آنها ، آن گاه که میوه دادند . بیگمان در این (گوناگونی درونی و بیرونی و تغییر آغاز و انجام میوه‌ها) نشانه‌ها و دلائل (خداشناسی) است برای کسانی که (حق را می‌پذیرند و بدان) ایمان می‌آورند .

توضیحات :

« السَّمَاءِ » : آسمان . بالای سر . مراد ابر است (نگا : نور / ۴۳ ، واقعه / ۶۹) . « فَأَخْرَجْنَا » : عطف متکلم بر غائب برای التفات است . « نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ » : گیاهان و رستنیهای گوناگون . گیاهان و رستنیهای مورد نیاز همه چیز ، اعم از انسان و حیوان و اشیاء . « خَضِرًا » : سبز و تازه . سبزینه یا کلروفیل که منشأ اصلی دانه‌ها و میوه‌ها است (نگا : قصه‌الایمان ، صفحه ۳۴۵) . « مُتَرَاكِبًا » : تنگاتنگ یکدیگر . متراکم . « طَلْعٌ » : شکوفه خرما . میوه کال خرما . « مِن طَلْعِهَا » :

این عبارت بدل جزء از کلّ (مِنْ النَّخْلِ) است و در آن عامل تکرار شده است . « فَنَوَانٌ » : جمع قِنُو ، خوشه‌های خرما . « دَائِيَّةٌ » : در دسترس . نَزْدِيكٌ . « يَنْعٌ » : رسیده . « أَنْظُرُوا إِلَيَّا تَمَرَهُ . . » : نگرستن به معنی دقت و وارسی است و چه بسا خداوند بزرگوار خواسته باشد مؤمنان را متوجه این نکته فرماید که گیاهان نیز دارای نر و ماده هستند . ضمیر (ه) به جمیع درختان و همچنین یکایک آنها برمی‌گردد .

سوره انعام آیه ۱۰۰

متن آیه :

وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ الْجِنَّ وَخَلَقَهُمْ وَخَرَقُوا لَهُ بَنِينَ وَبَنَاتٍ يَغَيِّرُ عِلْمَ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُصِفُونَ

ترجمه :

(کافران با این همه دلائل روشن) فرشتگان و اهریمنان را شرکاء خدا می‌سازند ؛ در حالی که خداوند خود آنان و همه ملائکه و شیاطین را آفریده است . (لذا با اطلاع از این موضوع ، سزاوار نیست جز آفریدگار را بپرستند و آفریدگانی همچون خود را عبادت کنند) . کافران از روی نادانی ، پسران و دخترانی برای خدا به هم می‌بافند (و مسیحیان گمان می‌برند که مسیح پسر خدا است ، و یهودیان عزیر را پسر خدا می‌دانند ، و برخی از مشرکان عرب نیز فرشتگان را دختران خدا می‌دانستند !) . خداوند منزّه (از همه این نقصها و عیبها) و به دور از این صفاتی است که او را بدانها توصیف می‌کنند .

توضیحات :

« الْجِنَّ » : موجودات ناپیدا و پوشیده از حسّ انسان ، که مراد اهریمنان و یا فرشتگان است . جنّ که آفریدگانی نهان از دیدگانند . این واژه می‌تواند مفعول اول فعل (جَعَلُوا) و (شُرَكَاءَ) مفعول دوم آن باشد و برعکس . یا این که (شُرَكَاءَ) مفعول اول و (لِلَّهِ) مفعول دوم ، و (الْجِنَّ) بدل بشمار آید . « خَلَقَهُمْ » : آنان را آفریده است . مراد از (هم) کافران ، یا فرشتگان و اهریمنان و جنیان است . « خَرَقُوا » : از پیش خود ساخته‌اند . سرهم کرده‌اند . به هم بافته‌اند .

سوره انعام آیه ۱۰۱

متن آیه :

بَدِيعِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنَّى يَكُونُ لَهُ وَلَدٌ وَلَمْ تَكُنْ لَهُ صَاحِبَةً وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ يَكُلُّ شَيْءٍ عَالِمٌ

ترجمه :

خدا کسی است که آسمانها و زمین را از نیستی به هستی آورده است . چگونه ممکن است فرزندی داشته باشد ، در حالی که او همسری ندارد ؟ (همسر و فرزند باید از جنس شوهر باشد و خدا یگانه و بی‌همتا است) و همه چیز را او آفریده است (از جمله اشخاص و اشیائی را که شریک او می‌سازند) و او آگاه از هر چیز است (و آنچه گویند و کنند از چشم خدا پوشیده نمی‌ماند و بی‌پاداش و پادافره نمی‌گردد) .

توضیحات :

« بَدِيعٌ » : کسی که چیزها را بدون مُدِل و نمونه قبلی پدید می‌آورد . نوآفرین . « أَنَّى » : چگونه ؟ « صَاحِبَةً » : همسر .

سوره انعام آیه ۱۰۲

متن آیه :

ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ فَاعْبُدُوهُ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ

ترجمه :

آن (متصف به صفات کمال است که) خدا و پروردگار شما است . جز او خدائی نیست ؛ و او آفریننده همه چیز است . پس وی را باید بپرستید (و بس ؛ چرا که تنها او مستحق پرستش است) و حافظ و مدبر همه چیز است .

توضیحات :

« وَكِيلٌ » : محافظ و مدبر . سرپرست و مراقب .

سوره أنعام آیه ۱۰۳

متن آیه :

لَا تَدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ

ترجمه :

چشمها (کُنْه ذات) او را در نمی یابند ، و او چشمها را در می یابد (و به همه دقائق و رموز آنها آشنا است) و او دقیق (است و با علم کامل و اراده شامل خود به همه ریزه کاریها آشنا ، و از همه چیزها) آگاه است .

توضیحات :

« يَصَائِرُ » : جمع بصيرة ، بینش درون . دلائل متقن و براهین روشن . در اینجا مراد قرآن و حجت‌های واضح موجود در آن است . « أَبْصَرَ » : دید . با چشم بصیرت به تأمل و دقت پرداخت . آگاه گردید (نگا : اعراف / ۲۰۱) . « عَمِيَ » : کور و نابینا گردید . از دید او پنهان ماند . مراد این است که از مشاهده حق چشمان خود را بست و بدان پشت کرد . « حَفِيزٌ » : حافظ . مراقب .

سوره أنعام آیه ۱۰۴

متن آیه :

قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرٌ مِّن رَّبِّكُمْ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيزٍ

ترجمه :

(ای پیغمبر ! بگو به مردمان :) بیگمان دلائل روشنی و حجت‌های مبرهنی از سوی پروردگارتان (در قرآن) برایتان آمده است (و راه حق را برایتان پیدا و هویدا ساخته است) . پس هر که (از آنها سود جوید و در پرتو آنها حق را) ببیند (سود آن) برای خودش بوده ، و هر که کور شود (و چشم دیدن حق را نداشته باشد و در پرتو دلائل و براهین ، راه حق نیابد) به زیان خود کار می کند ، و من حافظ و مراقب (رفتار و کردار) شما نمی باشم . (بلکه من تنها پیغمبرم و وظیفه من تبلیغ اوامر و نواهی یزدان جهان است . این خداوند است که اعمال شما را می یابد و سزا و جزای همگان را می دهد) .

توضیحات :

« نَصْرَفٌ » : به شیوه‌ها و گونه‌های مختلف بیان می کنیم و توضیح می دهیم . « لَيَقُولُوا » : بگذار بگویند که . تا بگویند که . این واژه ، عطف بر فعل مقدری است و تقدیر چنین می شود : لَيَجِدُوا وَ لَيَقُولُوا . حرف لام در اینجا لام عاقبت یا صیورت نام دارد (نگا : قصص / ۸) . « دَرَسَتْ » : درس خوانده‌ای . مراد این است که کافران می گویند : تو کتابهای آسمانی گذشته را فرا گرفته‌ای و قرآن را از روی آنها و در پیش مردمان آموخته‌ای (نگا : نحل / ۱۰۳ و فرقان / ۴ و ۵) . « لِنَبِيْنَهٗ »

« : تا آن را بیان داریم . مرجع ضمیر (هُ) واژه (الْقُرْآنِ) محذوف است که از سیاق کلام پیدا است و یا (الآياتِ) به اعتبار تأویل به (الْكِتَابِ) است .

سوره أنعام آیه ۱۰۵

متن آیه :
وَكَذَلِكَ نَصْرَفُ الْآيَاتِ وَلِيَقُولُوا دَرَسْتَ وَلِنُبَيِّنَهُ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

ترجمه :

همان گونه (که بیشتر نشانه‌های جهانی و آیه‌های قرآنی را به صورتهای مختلف بیان داشتیم ، دیگر) آیات (قرآنی) را به شکلهای گوناگون بیان می‌داریم (تا گروهی از مردمان از آنها درس خدانشناسی بیاموزند و گروه دیگری راه انکار در پیش گیرند) و بگویند : تو درس خوانده‌ای (و قرآن را از دیگران نه از خدا آموخته‌ای . هدف ما این است که) آن را برای کسانی روشن سازیم که علم و آگاهی دارند (و حق را از ناحق تشخیص می‌دهند و حقیقت را می‌پذیرند) .

توضیحات :

« أَعْرَضَ » : اعتناء مکن . اهمیت مده (نگا : المراعي) .

سوره أنعام آیه ۱۰۶

متن آیه :
اتَّبِعْ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) پیروی کن از آنچه از سوی پروردگارت به تو وحی شده است . هیچ خدائی جز او وجود ندارد . به مشرکان اعتناء مکن (و دشمنانگی آنان و سخنان ایشان را ناچیز انگار) .

توضیحات :

« وَكَيْلٍ » : مراقب احوال و مسؤول اعمال .

سوره أنعام آیه ۱۰۷

متن آیه :
وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكُوا وَمَا جَعَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ يَوَكِيلٌ

ترجمه :

اگر خدا می‌خواست (که او را به یگانگی بپرستند ، ایشان را با قدرت و قوت خویش وادار به این کار می‌کرد و از خود اختیاری نمی‌داشتند ، و هرگز) شرک نمی‌ورزیدند (ولیکن آنان را به خود واگذاشته است تا به اختیار نه به اجبار راه یزدان یا راه شیطان را در پیش گیرند) و ما تو را مراقب (اعمال و مسؤول افعال) ایشان نکرده‌ایم و ما تو را مکلف نساخته‌ایم که احوال آنان را اصلاح و امور ایشان را روبراه سازی .

توضیحات :

« لَا تَسُبُّوا » : دشنام ندهید . « الَّذِينَ » : کسانی را که . اگر مراد از (الَّذِينَ) خود مشرکان باشد ، معنی چنین می‌شود که دشنام به معبودها و بت‌های مشرکان در اصل دشنام به خود آنان است . معبودها و بت‌هایی که . با توجه بدین معنی ، به کار رفتن (الَّذِينَ) بنابر عقیده مشرکان است که معبودها و بت‌های خود را متصرف در امور می‌بینند و همچون ذوی‌العقول می‌پندارند . یا بر

اثر تغليب ذوی العقول است از قبیل : فرشتگان ، عیسی ، عزیر و غیره که با دیگر چیزها پرستش می‌کنند . « یَدْعُونَ » : می‌پرستند . « عَدَوًّا » : تجاوزکردن از حق و گرائیدن به باطل . حال یا مفعول‌له است .

سوره أنعام آیه ۱۰۸

متن آیه :
وَلَا تَسْبُوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ فَيَسْبُوا اللَّهَ عَدْوًا يَغَيِّرُ عِلْمَ كَذَلِكَ زِينًا لِّكُلِّ أُمَّةٍ عَمَلُهُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ مَرْجِعُهُمْ فَيُنَبِّئُهُم بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

(ای مؤمنان !) به معبودها و بت‌هایی که مشرکان بجز خدا می‌پرستند دشنام ندهید تا آنان (مبادا خشمگین شوند و) تجاوزکارانه و جاهلانه خدای را دشنام دهند . همان گونه (که معبودها و بت‌ها را در نظر اینان آراسته‌ایم) برای هر ملتی و گروهی کردارشان را آراسته‌ایم . (هرکسی کار خود را زیبا می‌بیند . بزهکار بر اثر تکرار گناه قبح آن در نظرش زدوده می‌شود و بر اثر وسوسه شیطانی و نفسانی زشت زیبا جلوه‌گر می‌گردد . به هر حال) عاقبت بازگشتشان به سوی خدایشان است و خدا آنان را از آنچه کرده‌اند آگاه می‌سازد (و پاداش و پادافره نیکان و بدان را خواهد داد) .

توضیحات :

« أَفْسَمُوا » : قسم یاد کردند . « جَهَدَ أَيْمَانَهُمْ » : با همه تاب و توان خود در مؤکد کردن سوگندهایشان . (جَهَدَ) مصدر است و به عنوان حال به کار رفته و به معنی (جَاهِدِينَ) است . یا منصوب به نزع خافض است و تقدیر چنین می‌شود : أَفْسَمُوا يَجْهَدِ أَيْمَانَهُمْ ، أَي : اَوْكِدْهَا . . . « يَهَا » : به آن معجزات . چرا که ایمان بدانها ایمان به پیغمبر است . به سبب آن معجزات . « مَا يُشْعِرُكُمْ ؟ » : شما چه می‌دانید ؟ واژه (ما) استفهام انکاری است . یعنی شما این امر ثابت در نزد خدا و مکنون در عالم غیب را نمی‌دانید و خدا می‌داند که اگر چنین معجزاتی بیاید باز هم ایمان نمی‌آورند .

سوره أنعام آیه ۱۰۹

متن آیه :
وَأَفْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِن جَاءَتْهُمْ آيَةٌ لِّيُؤْمِنُوا بِهَا قُلْ إِنَّمَا الْآيَاتُ عِنْدَ اللَّهِ وَمَا يُشْعِرُكُمْ أَنَّهَا إِذَا جَاءَتْ لَا يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

مشرکان با همه توان و با تأکید هر چه بیشتر ، به خدا سوگند می‌خورند که اگر معجزه‌ای (از نوع آن معجزاتی که در سوره اسراء : آیة‌های ۹۲ و ۹۳ خواسته‌اند) برای آنان آورده شود به سبب آن ایمان می‌آورند . بگو : معجزات از سوی خدا است و (برابر میل او انجام می‌پذیرد و در اختیار من نیست . ای مؤمنان !) شما چه می‌دانید ؟ اگر (این معجزاتی که خواسته‌اند) بدیشان نموده شود (باز هم) ایمان نمی‌آورند .

توضیحات :

« الطَّيْفُ » : دقیق . آشنا به ریزه‌کارها و دقائق اشیاء .

سوره أنعام آیه ۱۱۰

متن آیه :

وَنَقَلَبُ أَفِيدَتَهُمْ وَأَبْصَارَهُمْ كَمَا لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِ أَوْلَ مَرَّةٍ وَنَذَرَهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ

ترجمه :

(شما ای مؤمنان ! نمی‌دانید که به هنگام وقوع معجزات حسّی) ما دلها و چشمهای آنان را (در دریای تخیلات و توهمات و در میان امواج تاویلات و احتمالات) واژگونه و حیران می‌گردانیم (و بعد از نزول معجزات) همان گونه خواهند بود که در آغاز بودند ، و ایشان را به خود وا می‌گذاریم تا در طغیان و سرکشی خود سرگردان و ویلان شوند .

توضیحات :

« نَقَلَبُ » : غوطه‌ور می‌کنیم و زیر و رو می‌نمائیم . واژگونه و سرگشته می‌نمائیم . « نَذَرَهُمْ » : آنان را ترك می‌گوئیم و به حال خود وامی‌گذاریم . از ماده (وذر) است . « يَعْمَهُونَ » : سرگشته شوند . از ماده (عَمَه) به معنی کوردلی و سرگردانی . (عَمَه) و (عَمِيَّ) هر دو در اصل به معنی کوری است ؛ جز این که اولی برای (بصیرت) و دومی برای (بصر) است . (نگا : حجر / ۱۴ و ۱۵)

سوره انعام آیه ۱۱۱

متن آیه :

وَلَوْ أَنَّا زَلْنَا إِلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةَ وَكَلَّمَهُمُ الْمَوْتَى وَحَشَرْنَا عَلَيْهِمْ كُلَّ شَيْءٍ قُبُلًا مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ يَجْهَلُونَ

ترجمه :

اگر ما (درباره درخواست مشرکان کوتاهی نمی‌کردیم و مثلاً) فرشتگانی را به پیش ایشان می‌فرستادیم (و با چشم سر آنان را می‌دیدند) و مردگانی (را زنده می‌کردیم و در برابر دیدگانشان سر از گورها بدر می‌آوردند و درباره صدق محمد) با ایشان سخن می‌گفتند ، و همه چیز را آشکارا در برابر آنان گرد می‌آوردیم (تا حملگی حق را رویاروی برای ایشان بیان و بر آن گواهی دهند) آنان ایمان نمی‌آوردند مگر این که خدا می‌خواست (و خدا هم سنت خود را برای کسانی تغییر نمی‌دهد که زنگ جاهلیت بر دل آنان نشسته است و بینش ایشان را تباه کرده است) ولیکن بیشتر آنان (از این واقعیت که سنت خدا درباره انسانها تغییر ناپذیر است بی‌خبرند و حقیقت امر را) نمی‌دانند .

توضیحات :

« حَشَرْنَا » : جمع کردیم . گرد آوردیم . « قُبُلًا » : مصدر است و به معنی مقابل و رویاروی . یا جمع (قبیل) است به معنی کیفیل و ضامن . در این صورت معنی چنین می‌شود : اگر همه چیز را دوروبر آنان جمع کنیم و بر حقانیت دین شهادت دهند و صداقت آن را ضمانت کنند . یا جمع (قبیل) است و به معنی گروه و جماعت . در این صورت معنی چنین می‌شود : اگر همه چیز را گروه گروه به پیش ایشان گسیل داریم و در برابر آنان گرد آوریم . منصوب است چون حال (کل شیء) است .

سوره انعام آیه ۱۱۲

متن آیه :

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ زُخْرَفَ الْقَوْلِ غُرُورًا وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرَهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ

ترجمه :

همان گونه (که اینان که در صدد هدایت ایشان هستی با تو دشمنی و ستیزه می‌ورزند) دشمنانی از انسانهای متمرّد و جنیان سرکش را در برابر هر پیغمبری علم کرده‌ایم . گروهی از آنها سخنان فریبنده بی‌اساسی را نهانی به گروه دیگری پیام می‌داده‌اند تا ایشان را (با پاره‌سرایتهای رنگین و وسوسه‌های دروغین) بفریبند . اگر پروردگار تو می‌خواست ، چنین کاری را نمی‌کردند (ولی همه اینها برابر تقدیر و مشیت خدا انجام گرفته و انجام می‌گیرد) . پس بگذار دروغها به هم بافتند (و خویشتن را گرفتار کفر و ضلال کنند . بر تو تبلیغ است و بر ما هم حساب) .

توضیحات :

« عِدْوًا » : دشمن . دشمنان . صفتی است بر وزن (فَعُول) ، مفرد و مثنی و جمع و مذکر و مؤنث در آن یکسان است و آن را جمع می‌بندند و (أَعْدَاء) می‌گویند . « شِیَاطِینَ » : متمرّدان . سرکشان . « شِیَاطِینَ الْإِنْسِ وَ الْجِنِّ » : اضافه صفت به موصوف است . « زَخْرَفَ الْقَوْلَ » : سخنان آراسته بی‌اساس . سخنان به ظاهر زیبا و فریبا ولی بی‌حقیقت و ناروا . بدل (عِدْوًا) یا مفعول دوم (جَعَلْنَا) است . « غُرُورًا » : گولزدن . فریب‌دادن . مفعول له ، یا بدل از (زَخْرَفَ) ، و یا حال است و به معنی (غَارِبًا) است . « وَ مَا یَفْتَرُونَ » : واژه (ما) مفعول‌معه یا عطف بر ضمیر (هُم) است .

سوره انعام آیه ۱۱۳

متن آیه :

وَلِتَصْغَىٰ إِلَيْهِ أَفئِدَةُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَلِيَرْضَوْهُ وَلِيَقْتَرِفُوا مَا هُمْ مُقْتَرِفُونَ

ترجمه :

(بگذار آنان سخنان باطل را بیاریند تا خویشتن را بدان گول زنند و بفریبند) و تا دل‌های کسانی که به آخرت عقیده ندارند بدان (مزخرفات) گرایش یابد ، و از آن راضی و بدان خشنود گردند ، و مرتکب هرچیزی شوند که می‌خواهند .

توضیحات :

« تصغیا » : متمایل گردد . گرایش یابد . از ماده (صَغَوُ) یا (صَغَى) منصوب به (أَنْ) مقدر است . عطف بر محل (غُرُورًا) است که تقدیر چنین می‌شود : لِيَقْتَرِفُوا و لِيَصْغَى . « لِيَقْتَرِفُوا » : اقتراف به معنی اکتساب ، یعنی : فراچنگ آوردن است (نگا : تویه / ۲۴ و شوری / ۲۳) . در اینجا به معنی ارتکاب گناه است . « مُقْتَرِفُونَ » : فراچنگ آورندگان . مرتکبان بزه و گناه .

سوره انعام آیه ۱۱۴

متن آیه :

أَفَعَبِّرَ اللَّهُ أَبْغِي حَكَمًا وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ إِلَيْكُمُ الْكِتَابَ مُفَصَّلًا وَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْلَمُونَ أَنَّهُ مُنَزَّلٌ مِّن رَّبِّكَ بِالْحَقِّ فَلَا تَكُوننَ مِنَ الْمُمْتَرِينَ

ترجمه :

(ای پیغمبر ! بدیشان بگو : این داور خدا درباره حق و حقیقت است) آیا جز خدا را (میان خود و شما) قاضی کنم ؟ و حال آن که او است که کتاب (آسمانی قرآن) را برای شما نازل کرده است و (حلال و حرام و حق و باطل و هدایت و ضلالت ، در آن) تفصیل و توضیح شده است . کسانی که کتاب (های آسمانی را بیشتر) برای آنان فرستاده‌ایم می‌دانند که این (قرآن) حقیقه از سوی خدا آمده است و مشتمل بر حق است (چرا که کتاب‌های آسمانی خودشان بدان بشارت داده است و تصدیق‌کننده آن است) . پس تو از تردیدکنندگان مباش (و پیروان تو نیز

درباره حَقَانِيَّتِ قرآن کمترین تردیدی به خود راه ندهند) .

توضیحات :

« أَبْتَغِيَا » : بطلبم . جویا شوم . « حَكَمًا » : قاضی . داور . واژه (غَيْرَ) مفعول است و (حَكَمًا) حال یا تمییز آن است . « مَفْصَلًا » : به صورت مفصل و مبین . به گونه مشروح و روشن . « لَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ » : از زمره مترددان مباش . مراد بازداشتن پیغمبر از شك و تردید نیست . زیرا پیغمبر درباره قرآن شك و تردیدی نداشت . بلکه مراد تشویق و ترغیب آن حضرت است بر ماندگاری و ثبات برحق (نگا : انعام / ۱۴ و یونس / ۱۰۵ و قصص / ۸۷) .

سوره انعام آیه ۱۱۵

متن آیه :

وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا لَا مُبَدَّلَ لِكَلِمَاتِهِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

ترجمه :

فرمان پروردگار تو صادقانه و دادگرانه انجام می‌پذیرد . هیچ کسی نمی‌تواند فرمانهای او را دگرگونه کند (و جلو دستورات او را بگیرد) . خدا شنوا (ی سخن آنان) و دانا (ی کردار ایشان) است .

توضیحات :

« تَمَّتْ » : تمام شد . انجام پذیرفت . مراد این است که فرمان خدا انجام می‌پذیرد و جامه عمل به خود می‌گیرد . « كَلِمَةً » : فرمان . مراد تحققِ وعده و وعید خدا است (نگا : اعراف / ۱۳۶ ، هود / ۱۱۹ ، صافات / ۱۷۱ و ۱۷۲) . « صِدْقًا وَعَدْلًا » : صادقانه و دادگرانه . مراد این است که مضمون آن حتماً تحقق می‌یابد و عادلانه پاداش نیکان و پادافره بدان داده می‌شود . مصدرند و حال بوده و به معنی (صَادِقَةٌ وَعَادِلَةٌ) می‌باشند . « كَلِمَاتٍ » : فرمانها . سنن (نگا : احزاب / ۶۲) . یادآوری : می‌توان در این آیه شریفه ، واژه (كَلِمَةً) را کلام‌الله یعنی قرآن ، و واژه (کلمات) کلمه‌ها و جملات و احکام آن بشمار آورد . در این صورت معنی چنین می‌شود : قرآن پروردگارت در منتهای کمال است . در آنچه از آن خبر می‌دهد صادق ، و درباره آنچه حکم صادر می‌کند عادل می‌باشد . هیچ کسی نمی‌تواند آن را تباه و دگرگون کند (زیرا خدا حافظ آن است . نگا : حجر / ۹) و خدا اقوال مردمان را می‌شنود و از افعال همگان آگاه است . « صِدْقًا وَعَدْلًا » : این دو واژه می‌توانند تمییز باشند . در این صورت معنی چنین می‌شود : قرآن پروردگارت ، صداقت و عدالت در آن به تمام و کمال است

سوره انعام آیه ۱۱۶

متن آیه :

وَإِنْ تَطَعُوا لَكُمْ خَيْرٌ مِّنْ فِي الْأَرْضِ يَضُلُّوكَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ

ترجمه :

اگر از بیشتر مردم (که کافران و منافقاند) پیروی کنی ، تو را از راه خدا دور می‌سازند . چرا که آنان جز از ظن و گمان پیروی نمی‌کنند و آنان جز به دروغ و گراف سخن نمی‌گویند .

توضیحات :

« يَخْرُصُونَ » : گراف می‌گویند . از روی ظن و تخمین ، نه علم و یقین سخن می‌گویند . یاوه‌سرانی می‌کنند و دروغ می‌گویند .

سوره أنعام آیه ۱۱۷

متن آیه :
إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ مَنْ يَضِلُّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

ترجمه :

بیگمان پروردگارت (از تو و از هر کس دیگری) آگاه‌تر است از حال کسانی که (گمراه گشته و) از راه او به در می‌روند ، و از حال کسانی که هدایت می‌یابند (و راه او را در پیش می‌گیرند) .

توضیحات :

« أَعْلَمُ مَنْ » : در اینجا حرف (ب) مقدر است . یعنی (أَعْلَمُ يَمَنْ) . (نگا : تفسیرالمنار ، روح‌المعانی) .

سوره أنعام آیه ۱۱۸

متن آیه :
فَكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ بِآيَاتِهِ مُؤْمِنِينَ

ترجمه :

پس (از آنجا که خدا راه‌یافتگان و گمراهان را بهتر از هرکسی می‌شناسد ، به ضلالت مشرکان در تحریم برخی از چهارپایان گوش فرا ندهید و) از گوشت چهارپایی بخورید که به هنگام ذبح نام خدا را بر آن برده‌اند (و آن را به نام الله ، نه به نام کسی یا چیزی جز او سر بریده‌اند) اگر به آیات خدا (و از جمله به آیات وارده در این باره) ایمان دارید .

توضیحات :

« فَكُلُوا » : ذکر حرف (ف) در اول آیه بیانگر این واقعیت است که مؤمنان در امر تحلیل و تحریم باید از فرمان یزدان نه مشرکان پیروی کنند .

سوره أنعام آیه ۱۱۹

متن آیه :
وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَّا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا اضْطُرَّرْتُمْ إِلَيْهِ وَإِنَّ كَثِيرًا لَّيُضِلُّونَ بِأَهْوَائِهِمْ يَغْيِرَ عِلْمَ إِنْ رَبِّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ

ترجمه :

شما چرا باید از گوشت حیوانی نخورید که به هنگام ذبح نام خدا بر آن رفته است ؟ و حال آن که خداوند گوشت حیواناتی را که بر شما حرام است (در همین سوره / ۱۴۵ و مائده / ۳) بیان کرده است (و دستور داده است که از آنها نخورید) مگر ناچار و درمانده شوید (که در این صورت می‌توانید به اندازه‌ای که رفع ضرورت و دفع هلاک کند از گوشت حرام آنها بخورید) . بسیاری از مردم ، با هواها و هوسهای (کج و نادرست) خود ، بدون آگاهی (از صحت آنچه که می‌گویند و بدون دلیلی بر آنچه در راه آن می‌کوشند ، دیگران را) سرگشته و گمراه می‌سازند . بیگمان پروردگارت (از تو و از همه بندگان) آگاه‌تر از حال تجاوزکاران است .

توضیحات :

« مَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا » : چرا باید نخورید ؟ یعنی مانعی برای خوردن در میان نیست . « الْمُعْتَدِينَ » : متجاوزین از حدود خدا با تحریم چیز حلال .

سوره أنعام آیه ۱۲۰

متن آیه :

وَدَرُوا ظَاهِرَ الْإِثْمِ وَبَاطِنَهُ إِنَّ الَّذِينَ يَكْسِبُونَ الْإِثْمَ سَيُجْزَوْنَ بِمَا كَانُوا يَقْتَرِفُونَ

ترجمه :

گناهان آشکار و بزهکاریهای پنهان را ترك کنید (و در هیچ حال خویشتن را به معصیت نیالائید) . بیگمان کسانی که به دنبال گناه راه می‌افتند ، هرچه زودتر کیفر ارتکاب معاصی ایشان داده می‌شود .

توضیحات :

« ظَاهِرَ الْإِثْمِ » : گناه آشکار . گناهی که با اندام ظاهری بدن انجام می‌پذیرد . مانند : زدن ، دشنام‌دادن ، دزدی ، زنا . « بَاطِنَهُ » : گناه پنهان . گناهی که به قلب و درون مربوط می‌گردد . مانند : حسد . مکر و کید . سوءظن . مراد از گناه آشکار و گناه پنهان ، همه گناهان است ؛ چرا که گناه از این دو قسم خارج نیست .

سوره أنعام آیه ۱۲۱

متن آیه :

وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ لَفِسْقٌ وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَىٰ أَوْلِيَآئِهِمْ لِيُجَادِلُوكُمْ وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ

ترجمه :

از گوشت حیوانی نخورید که (به هنگام ذبح عمداً) نام خدا بر آن برده نشده است (و یا به نام دیگران و یا به خاطر بتان سر بریده شده است) . چرا که خوردن از چنین گوشتی ، نافرمانی (از دستور خدا) است . بیگمان اهریمنان و شیاطین صفتان ، مطالب وسوسه‌انگیزی به طور مخفیانه به دوستان خود القاء می‌کنند تا این که با شما منازعه و مجادله کنند (و بکوشند که شما را به تحریم آنچه خدا حلال کرده است وادارند) . اگر از آنان اطاعت کنید بیگمان شما (مثل ایشان) مشرک خواهید بود .

توضیحات :

« فِسْقٌ » : نافرمانی . گناه .

سوره أنعام آیه ۱۲۲

متن آیه :

أَوْ مَن كَانَ مِينًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ كَمَن مَّثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِّنْهَا كَذَلِكَ زِينٌ لِّلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

آیا کسی که (به سبب کفر و ضلال همچون) مرده‌ای بوده است و ما او را (با اعطاء ایمان در پرتو قرآن) زنده کرده‌ایم و نوری (از مناره ایمان) فرا راه او داشته‌ایم که در پرتو آن ، میان مردمان راه می‌رود (و چشم او را روشنایی ، گوش او را شنوائی ، زبان او را توان گفتار ، و دست و پای او را قدرت انجام کار می‌بخشد) مانند کسی است که به مثل‌گوئی در تاریکیها فرو رفته است (و توده‌های انباشته ظلمت‌کده کفر او را در خود بلعیده است و شیخ بی‌جان و بی‌اندیشه و بی‌تکلیفی از او برجای نهاده است) و از آن تاریکیها نمی‌تواند بیرون بیاید ؟ همان گونه (که خداوند ایمان را در دل ایمانداران آراسته است ، کفر و ضلال را در دل ناباوران پیراسته است و)

اعمال کافران در نظرشان زیبا جلوه داده شده است .

توضیحات :

« مِيتًا » : مرده . مراد کافر و گمراه است . مخفّف (مِيت) است . « نُورًا » : مراد نور دانش و بینش قرآن است که مؤید به دلیل و برهان است و مسلمان در پرتو هدایت آن می‌زید . « مَثَلَهُ » : صفت و نعت او . « الظُّلْمَاتِ » : تاریکیها . مراد تاریکیهای جهل و کفر و ضلال است .

سوره أنعام آیه ۱۲۳

متن آیه :

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ أَكَابِرَ مُجْرِمِيهَا لِيَمْكُرُوا فِيهَا وَمَا يَمْكُرُونَ إِلَّا بِأَنْفُسِهِمْ وَمَا يَشْعُرُونَ

ترجمه :

همان گونه (که در مکه سردمداران آنجا را فاسقان و گناه‌پیشگان تشکیل می‌دادند . همیشه هم) در هر شهری (که تا اندازه‌ای بزرگ و پرجمعیت باشد) سردمداران آنجا را از بزهکاران فراهم می‌سازیم تا در آنجا به نیرنگ پردازند (و عاقبت وسیله خرابی شهر و انحراف مردمان را فراهم سازند . همه باید بدانند که) اینان جز به خویشتن نیرنگ نمی‌زنند ولی خودشان نمی‌دانند (که سرمایه‌های وجود خود ، اعم از فکر و هوش و ابتکار و عمر و وقت و مال خویش را به جای صرف سعادت صرف شقاوت می‌کنند) .

توضیحات :

« أَكَابِرَ » : بزرگان . سردمداران . « مُجْرِمِيهَا » : مجرمین آنجا . « جَعَلْنَا . . . أَكَابِرَ مُجْرِمِيهَا » : (أَكَابِرَ) مفعول اول و (مُجْرِمِيهَا) مفعول دوم است و برعکس . یا این که (أَكَابِرَ) مفعول اول و (فِي كُلِّ قَرْيَةٍ) مفعول دوم و (مُجْرِمِيهَا) مضاف‌الیه است . و یا این که (جَعَلْنَا) را به معنی : مکان‌ت دادن و منزلت بخشیدن گرفت ، که در این صورت تنها به يك مفعول نیازمند است که (أَكَابِرَ) است . به هر حال معنی چنین می‌شود : بزرگان آن شهر را به لُهو و لعب و فساد و تباهی می‌کشانیم . گناهکاران آن شهر را بزرگان آنجا می‌گردانیم . بزرگان گناه‌پیشه آن شهر را در آنجا مکان‌ت و منزلت می‌دهیم و ریاست و قدرت می‌بخشیم . « لِيَمْكُرُوا » : لام آن لام عاقبت است . مراد این است که مفاسد و بدبختیهای اجتماع از سردمداران بی‌دین و ناپرهیزگار سرچشمه می‌گیرد ، و ایشانند که مردمان را از راه حق منحرف می‌سازند .

سوره أنعام آیه ۱۲۴

متن آیه :

وَإِذَا جَاءَتْهُمْ آيَةٌ قَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ حَتَّى نُؤْتَىٰ مِثْلَ مَا أُوتِيَ رُسُلُ اللَّهِ اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ سِيبِيبِ الَّذِينَ أَجْرَمُوا صَغَارٍ عِنْدَ اللَّهِ وَعَذَابٌ شَدِيدٌ لِّمَا كَانُوا يَمْكُرُونَ

ترجمه :

(این سردمداران به مردمان حسادت می‌ورزند در این که دانش و نبوت و هدایتی خدا بدیشان عطاء کند . و لذا) هنگامی که دلیل و برهان روشنی برای اینان می‌آید (و وحی آسمانی بدیشان می‌رسد) می‌گویند : (حق را) باور نمی‌داریم مگر این که همانند آنچه به پیغمبران خدا داده شده است به ما نیز داده شود (و همچون ایشان به ما وحی شود) . خداوند بهتر می‌داند که (چه کسی را برای پیامبری انتخاب و) رسالت خویش را به چه کسی حواله می‌دارد . از سوی خدا هرچه زودتر خواری و رسوائی (در دنیا) نصیب کسانی می‌گردد که بزهکاری پیش می‌گیرند ، و عذاب سختی (در آخرت) به سبب نیرنگی که می‌ورزند بهره ایشان می‌شود .

توضیحات :
 « آیه » : آیه‌ای از قرآن . حجت و برهانی بر صدق محمد . « لَنْ تُؤْمِنَ حَتَّى تُؤْتِيَ مِثْلَ مَا أُوتِيَ رَسُولُ اللَّهِ » : ایمان نمی‌آوریم تا این که چیزی که به پیغمبران وحی می‌شود ، به ما نیز وحی گردد و همانند ایشان پیغمبر شویم . یا این که : به شما ایمان نمی‌آوریم تا این که معجزاتی که بر دست پیغمبران انجام گرفته است ، از سویی شما به ما نموده نشود . « حَيْثُ » : جایی که . به گونه‌ای که . مراد این است که تنها خدا می‌داند که چه کسی را پیغمبر می‌کند و چگونه بدو وحی آسمانی را می‌رساند . « صَغَارٌ » : کوچکی و حقارت . خواری و رسوائی . « عِنْدَ اللَّهِ » : از سویی خدا . در نزد خدا .

سوره انعام آیه ۱۲۵

متن آیه :
 فَمَنْ يُّرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصْعَدُ فِي السَّمَاءِ كَذَلِكَ يَجْعَلُ اللَّهُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ

ترجمه :
 آن کس را که خدا بخواهد هدایت کند ، سینه‌اش را (با پرتو نور ایمان باز و) گشاده برای (پذیرش) اسلام می‌سازد ، و آن کس را که خدا بخواهد گمراه و سرگشته کند ، سینه‌اش را به گونه‌ای تنگ می‌سازد که گوئی به سویی آسمان صعود می‌کند (و به سبب رقیق شدن هوا و کمبود اکسیژن ، تنفس کردن هر لحظه مشکل و مشکلت‌ر می‌شود . کافر لجوج نیز با پیروی از تقلید پوسیده ، هر دم بیش از پیش از هدایت آسمانی دورتر و کینه‌اش نسبت به حق و حقیقت بیشتر و پذیرش اسلام برای وی دشوارتر می‌شود) . بدین منوال خداوند عذاب را بهره‌رسانی می‌سازد که ایمان نمی‌آورند .

توضیحات :
 « يَشْرَحْ صَدْرَهُ » : مراد از شرح صدر ، بر سر شوق و شور آوردن انسان است برای پذیرش اسلام و تابش ایمان در زوایای دل او . « ضَيِّقًا » : تنگ . « حَرَجًا » : بسیار تنگ . مصدر است و به عنوان صفت مشبیه به کار رفته است . « الرِّجْسَ » : پلیدی . در اینجا مراد خشم و عذاب است (نگا : اعراف / ۷۱ ، یونس / ۱۰۰) .

سوره انعام آیه ۱۲۶

متن آیه :
 وَهَذَا صِرَاطٌ رَبِّكَ مُسْتَقِيمًا قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ

ترجمه :
 این (مطلب که میدهایی الهی شامل حال حق‌طلبان می‌گردد و عذاب الهی به سراغ دشمنان حق می‌رود ، سنت ثابت خدا است و بخشی از راستای) راه مستقیم پروردگار تو است . ما آیات (قرآنی و نشانه‌های جهانی و دلائل عقلانی) را برای کسانی تشریح و توضیح داده‌ایم که (دلی پذیرا و گوش‌شنوا دارند و) پند می‌گیرند و اندرز می‌پذیرند .

توضیحات :
 « هذا » : این . مراد اسلام یا قرآن است ، و یا این که مراد سیرافرازی و خوشبختی مؤمنان و سیه‌روزی و بدبختی کافران در این جهان و آن جهان است . « مُسْتَقِيمًا » : راست . حال مؤکد برای (صِرَاطٌ) است . چرا که راه خدا پیوسته مستقیم است .

سوره أنعام آیه ۱۲۷

متن آیه :
لَهُمْ دَارُ السَّلَامِ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَهُوَ وَلِيُّهُمْ يَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

برای آنان (که پندپذیر و بیدارند) دارالسلام است که (بهشت یزدان است و زدوده از آفات و بلاها بوده و غم و اندوه به ساحت آن راه ندارد و) از سوی پروردگارش بدیشان تعلق می‌گیرد ، و خداوند به سبب کاری که (در دنیا) انجام می‌داده‌اند ، سرپرست و یاور آنان است .

توضیحات :

« دار السلام » : خانه امن و امان . سرزمین سلام و درود (نگا : مریم / ۶۲ ، واقعه / ۲۶) . مراد بهشت است که جای شادی است و غم و اندوه و بلا و مصیبتی در آن نیست .

سوره أنعام آیه ۱۲۸

متن آیه :
وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعاً يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ قَدِ اسْتَكْبَرْتُمْ مِنَ الْإِنْسِ وَقَالَ أَوْلِيَاؤُهُمْ مِنَ الْإِنْسِ رَبَّنَا اسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ وَبَلَّغْنَا أَلْجُنَّ الَّذِي أَجَلْتُمْ لَنَا قَالُوا نَارُ مَثْوَاكُمْ خَالِدِينَ فِيهَا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ

ترجمه :

(به یاد بیاور آن) روزی پا که در آن همه آنان را در کنار هم گرد می‌آوریم (و خطاب به گناهکاران می‌گوئیم :) ای گروه جنیان ! شما افراد فراوانی از انسانها را گمراه ساختید . (بدین هنگام با افسوس و دریغ) بیروان ایشان از میان انسانها (فریاد برمی‌آورند و) می‌گویند : پروردگارا ! برخی از ما از برخی دیگر سود بردیم . (جنیان با وسوسه شیطانی بر ما ریاست کردند و از ما بهره گرفتند ، و ما انسانها به وسوسه ایشان دچار شهوات و لذات زودگذر شدیم ، تا آن گاه که مدت معلوم زندگی را سپری کردیم) و به مرگی گرفتار آمدیم که برای ما معین و مقدر فرموده بودی . (هم‌اینک با کوله‌بار کفر و ضلال در پیشگاه ذوالجلال ایستاده‌ایم . وای بر ما ! خداوند بدیشان) می‌گوید : آتش (دوزخ) جایگاه شما است و همیشه در آن ماندگارید مگر مدت زمانی که خدا بخواهد . بیگمان پروردگار تو حکیم (است و کارهایش از روی حکمت انجام می‌گیرد و) آگاه است (و می‌داند چه کسانی را از دست دوزخ رها کند) .

توضیحات :

« مَعْشَرَ » : گروه . دسته . جمعیت . « اسْتَكْبَرْتُمْ » : بسیاری را وسوسه کردید و گول زدید . « أَجَلْتُمْ لَنَا » : برای ما معین و مقرر کردی . « مَثْوَا » : مقرر . جایگاه . « إِلَّا مَا » : جز مدت زمانی که . جز کسانی که . این استثناء بیانگر این واقعیت است که قادر مطلق خدا است و هرچه خواهد کند . و چه بسا این استثناء تعلیق به محال باشد (نگا : هود / ۱۰۷ و ۱۰۸) .

سوره أنعام آیه ۱۲۹

متن آیه :
وَكَذَلِكَ نُؤَلِّي بَعْضَ الظَّالِمِينَ بَعْضًا يَمَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ

ترجمه :

و همان گونه (که ستمگران ، در این جهان پشتمیان یکدیگر و رهبر و راهنمای هم هستند ، در جهان دیگر نیز آنان را به یکدیگر وامی‌گذاریم و) برخی از ستمگران را همنشین برخی دیگر

می‌گردانیم ، و این به خاطر اعمالی است که (در جهان گذران) انجام می‌داده‌اند .

توضیحات :

« نُؤَلِّي » : دوست و یاور می‌سازیم . سرپرست و پیشوا می‌کنیم . « نُؤَلِّي بَعْضَ » : ستمگران را همدم و همنشین یکدیگر می‌سازیم . در این جهان ، ستمگرانی را بر ستمگران دیگری مسلط می‌نمائیم و امارت می‌بخشیم (نگا : اسراء / ۱۶) .

سوره انعام آیه ۱۳۰

متن آیه :

يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ أَلِمْتُمْ بِرُسُلِي مِّنْكُمْ يَقُصُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا قَالُوا شَهِدْنَا عَلَىٰ أَنفُسِنَا وَغَرَّبْنَاهُمُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَشَهِدُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ

ترجمه :

(در آن روز خداوند بدیشان می‌گوید :) ای جنیان و ای انسانها ! آیا پیغمبرانی از خودتان به سوی شما نیامدند و آیات (کتابهای آسمانی) مرا برایتان بازگو نکردند و شما را از رسیدن بدین روز (و روبرو شدن در آن با خدا) بیم ندادند ؟ (پس چگونه این روز را فراموش کردید و در تکذیب آن کوشیدید ؟ در پاسخ) می‌گویند : ما علیه خود گواهی می‌دهیم (و اقرار می‌کنیم که پیغمبران آمدند و آئین خدا را تبلیغ کردند و ما را از قیامت ترسانند ، ولی ما ایشان را تکذیب کردیم و گفتیم : خداوند چیزی را از سوی خود نفرستاده است و جز زندگی این جهان ، زندگی دیگری وجود ندارد . آری) زندگی جهان ، آنان را گول زد و (به خود مشغول داشت و امروز جز اعترافی چاره‌ای ندارند و) علیه خود گواهی می‌دهند (و می‌گویند) که ایشان کافر بوده‌اند (و مستحق عذاب جاویدان و خوفناک یزدانند) .

توضیحات :

« رُسُلٌ مِّنْكُمْ » : پیغمبرانی از خودتان . برخی این آیه را دلیل بر آن می‌دانند که پیغمبران جنیان از جنس خودشان می‌باشند . ولی مراد از (مِّنْكُمْ) مجموع آنان است و پیغمبران در زمین تنها از اولاد آدم هستند . قرآن و اسلام برای هر دو دسته است و چه بسا تنها نمایندگان از خود جنیان مأمور تبلیغ قرآن و رساندن احکام به هم‌نوعان خود باشند (نگا : احقاف / ۲۹ - ۳۱ ، جن / ۱ - ۱۷) . در اینجا از راه تغلیب دسته‌ای بر دسته دیگر واژه (مِّنْكُمْ) به کار رفته است . همان گونه که می‌گوئیم : (أَكَلَتِ الْخَبْزَ وَاللَّبْنَ) : نان و شیر خوردم . در صورتی که نان خوردنی و شیر نوشیدنی است .

سوره انعام آیه ۱۳۱

متن آیه :

ذَلِكَ أَنْ لَّمْ يَكُنْ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَىٰ يَطْلُمُ وَأَهْلُهَا غَافِلُونَ

ترجمه :

این (ارسال رسل) به خاطر آن است که پروردگارت هیچ گاه مردمان شهرها و آبادیها را به سبب ستمهایشان هلاک نمی‌کند ، در حالی که اهل آنجا (به سبب نیامدن پیغمبران به میانشان و نبودن راهنمایان و عدم تبلیغ مبلغان ، از حق) غافل و بی‌خبر باشند .

توضیحات :

« لَمْ يَكُنْ . . . يَطْلُمُ » : خدا کسی را به سبب ستمهایش مجازات نمی‌کند در حالی که .

سوره أنعام آیه ۱۳۲

متن آیه :

وَلِكُلِّ دَرَجَاتٌ مِّمَّا عَمِلُوا وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

و هر يك (از نيكوكاران و بدكاران) داراي درجاتي (و دركاتي از پاداش و عزت و پادافره و ذلت در جهان ديگر) بر طبق اعمال خود هستند ، و پروردگارت (هيچ گاه) از كارهايي كه مردمان مي‌كنند غافل و بي‌خبر نيست .

توضیحات :

« مِمَّا » : از آنچه . به خاطر آنچه .

سوره أنعام آیه ۱۳۳

متن آیه :

وَرَبُّكَ الْغَنِيُّ ذُو الرَّحْمَةِ إِنْ يَشَأْ يُدْهِبْكُمْ وَيَسْتَخْلِفْ مِنْ بَعْدِكُمْ مَا يَشَاءُ كَمَا أَنْشَأَكُمْ مِنْ ذُرِّيَّةٍ قَوْمِ
آخرين

ترجمه :

پروردگار تو بي‌نياز (از بندگان و عبادت ايشان) و مهربان (نسبت به همه مردمان) است . اگر بخواهد همه شما را از ميان مي‌برد و كساني را كه خود بخواهد جايگزين شما مي‌سازد ، همان گونه كه شما را از دودمان انسانهاي ديگري آفريده است (و بر جاي ديگران نشانده است) .

توضیحات :

« ذُو الرَّحْمَةِ » : مهربان . خبر دوم است . « مِنْ ذُرِّيَّةٍ قَوْمِ ءَاخِرِينَ » : از نژاد كسان ديگري . به جاي فرزندان كسان ديگري (نگا : توبه / ۳۹) .

سوره أنعام آیه ۱۳۴

متن آیه :

إِنْ مَا تُوْعَدُونَ لَأَتِيَنَّكُمْ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ

ترجمه :

بيگمان آنچه (از قيامت و حساب و عقاب و ثواب و اختلاف درجات و دركات) به شما وعده داده مي‌شود خواهد آمد ، و شما نمي‌توانيد (خدا را) درمانده كنيد (و از دست عدالت و كيفر او بگريزيد) .

توضیحات :

« مُعْجِزِينَ » : درمانده و ناتوان‌كنندگان .

سوره أنعام آیه ۱۳۵

متن آیه :

قُلْ يَا قَوْمِ اعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَامِلٌ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ
الظَّالِمُونَ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) بگو : ای قوم من ! (بر کفر خود و دشمنانگیتان نسبت به من ماندگار باشید و) هرچه در قدرت دارید بکنید . من هم (بر جای خود ایستاده‌ام و تا می‌توانم شکیبایی) می‌کنم (و در دفاع از اسلام می‌کوشم) . بالاخره خواهید دانست که چه کسی سرانجام نیک خواهد داشت (و پیروزی در این جهان و سعادت در آن جهان مال چه کسی خواهد شد) . بیگمان ستمکاران موفق و رستگار نخواهند شد .

توضیحات :

« عَلَيَا مَكَاتِكُمْ » : به اندازه قدرت و استطاعتی که دارید . در جایی که هستید . به گونه‌ای که هستید و وضع و حالتی که دارید . « عَاقِبَةُ الدَّارِ » : سرانجام جهان . پیروزی نهایی . حسن خاتمت و عاقبت . مراد پیروزی در این دنیا ، یا سرافرازی در آن سرا است . « الظَّالِمُونَ » : ستمکاران . کافران .

سوره انعام آیه ۱۳۶

متن آیه :

وَجَعَلُوا لِلَّهِ مِمَّا ذَرَأَ مِنَ الْحَرْثِ وَالْأَنْعَامِ نَصِيبًا فَقَالُوا هَذَا لِلَّهِ بِزَعْمِهِمْ وَهَذَا لِشُرَكَائِنَا فَمَا كَانَ لِشُرَكَائِهِمْ فَلَا يَصِلُ إِلَى اللَّهِ وَمَا كَانَ لِلَّهِ فَهُوَ يَصِلُ إِلَىٰ شُرَكَائِهِمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ

ترجمه :

(بت پرستان همیشه دچار اوهام خرافاتند . مثلاً این گونه) مشرکان سهمی از زراعت و چهارپایانی را که خدا آنها را آفریده است پرای خدا قرار می‌دهند و به گمان خود می‌گویند : این برای خدا است (و با این سهم به خدا تقرب می‌جوئیم و بدین منظور آن را به مهمانان و ناتوانان می‌دهیم) و این برای شرکاء (و معبودهای) ما است (و با این سهم نیز به بتها و اصنام تقرب می‌جوئیم و بدین منظور آن را صرف رؤسا و پرده‌داران و خادمان بتکده‌ها و معابد می‌نمائیم) . اما آنچه به شرکاء (و معبودهای) ایشان تعلق می‌گیرد به خدا نمی‌رسد (و صرف آن در راه او ممنوع است) و آنچه متعلق به خدا می‌باشد به شرکاء (و معبودهای) ایشان می‌رسد (و می‌تواند صرف آنها گردد و به سرپرستان و خدمتگذاران اصنام ایشان داده شود) . چه بد داوری می‌کنند !

توضیحات :

« ذَرَأَ » : آفرید . از نیستی به هستی آورد و افزون و پراکنده کرد . « الْحَرْثُ » : کشت . زراعت . « الْأَنْعَامِ » : جمع نعم ، چهارپایان (شتر ، گاو ، بز و گوسفند) . « بِزَعْمِهِمْ » : به گمان خود . مراد این است که چنین پیشه و اندیشه‌ای ساخته و پرداخته خود ایشان است . « شُرَكَائِهِمْ » : مراد بت‌های بت پرستان است که آنها را شریک خدا می‌دانستند . یا مراد رؤسای معابد و پرده‌داران و خدمتکاران است که آنان را در اموال خود شریک می‌دانستند .

سوره انعام آیه ۱۳۷

متن آیه :

وَكَذَلِكَ زَيْنَ لِكَثِيرٍ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ قَتَلَ أَوْلَادِهِمْ شُرَكَائِهِمْ لِيُرْدُوهُمْ وَلِيَلْبِسُوا عَلَيْهِمْ دِينَهُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ

ترجمه :

همان گونه (که اوهام و خیال‌بافیهایشان تقسیم‌بندی ستمگرانه فوق را در نظرشان آراسته بود ، گمان‌های نادرستی که درباره بت‌هایشان داشتند کار را بدانجا کشانده بود که) بت‌هایشان کشتن فرزندان‌شان را در نظر بسیاری از مشرکان زیبا جلوه داده بود (و دسته‌ای فرزندان‌شان را قربانی

بتان می‌کردند و دسته‌ای دخترانشان را زنده بگور می‌نمودند (تا سرانجام آنان را هلاک گردانند و آئین ایشان را بر آنان مشتبه کنند) و یگانه‌پرستی را با خرافه‌پرستی بیامیزند و راه را از چاه باز نشناسند) . اگر خدا می‌خواست آنان چنین نمی‌کردند . (حال که مشیت خدا چنین می‌خواهد) پس بگذار آنان (بر خدا و رسول او) دروغ بندند (چرا که عقاب و عذاب در انتظار ایشان است)

توضیحات :

« لِيُرْدُوهُمْ » : تا این که آنان را به هلاکت اندازند . از ماده (رَدِي) به معنی هلاک . « لِيَلْبِسُوا » : تا مشتبه کنند . تا این که به هم آمیزند و مخلوط سازند .

سوره أنعام آیه ۱۲۸

متن آیه :

وَقَالُوا هَذِهِ أَنْعَامٌ وَحَرِّثٌ حِجْرٌ لَا يَطْعَمُهَا إِلَّا مَنْ نَشَاءُ يَزْعِمُهُمْ وَأَنْعَامٌ حُرِّمَتْ ظُهُورُهَا وَأَنْعَامٌ لَا يَذْكُرُونَ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا افْتِرَاءً عَلَيْهِ سَيَجْزِيهِمْ يَوْمَ كَانُوا يَفْتَرُونَ

ترجمه :

(از جمله خرافات ایشان این است که) می‌گویند : این (قسمت از) چهارپایان و کشت و زرع ممنوع است (و مخصوص بتها می‌باشد) و جز کسانی (از خدمتکاران اصنامی) که ما بخواهیم از آن نمی‌خورند ، و این (قاعده ناروا ساخته آنان و ناشی از) گمان ایشان است (نه ناشی از فرمان یزدان ، و همچنین می‌گفتند : اینها) حیواناتی هستند که سوار شدن بر آنها حرام است و (کسی نباید سوار آنها شود . و اینها) حیواناتی هستند که به هنگام ذبح نام خدا را بر آنها نمی‌رانند (بلکه نام بتان را بر آنها می‌رانند و این را دستور خدا می‌دانند و) بر خدا دروغ می‌بندند . هرچه زودتر کیفر افتراهای آنان را خواهیم داد .

توضیحات :

« حِجْرٌ » : ممنوع . قدغن . حرام . مصدری است به معنی اسم مفعول ، یعنی محجور ، مانند (ذِبح) که به معنی مذبح است (نگا : صافات / ۱۰۷) . مفرد و مثنی و جمع و مذکر و مؤنث در آن یکسان است . « يَزْعِمُهُمْ » : به گمان ایشان . یعنی چنین می‌انگارند که خدا بدیشان اجازه داده است چنین کنند (نگا : اعراف / ۲۸ و یونس / ۵۹) . « افْتِرَاءً عَلَيْهِ » : مراد این است که این نوع تقسیم‌بندی بی‌اساس و ناروا است و دروغ‌گفتن بر زبان خدا است . (افْتِرَاءً) حال و به معنی (مفترین) و یا مفعول‌له است .

سوره أنعام آیه ۱۲۹

متن آیه :

وَقَالُوا مَا فِي بُطُونِ هَذِهِ الْأَنْعَامِ خَالِصَةٌ لَّذُكُورِنَا وَمُحَرَّمٌ عَلَىٰ أَزْوَاجِنَا وَإِنْ يَكُن مَيْتَةً فَهُمْ فِيهِ شُرَكَاءُ سَيَجْزِيهِمْ وَصْفِهِمْ إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ

ترجمه :

(و یکی دیگر از انواع قبائح و احکام خرافی ایشان این است که در مورد گوشت حیواناتی که ذبح‌کردن و سوارشدن و بارکشیدن از آنها را قدغن و حرام اعلام کرده‌اند) می‌گویند : جنینی که در شکم این حیوانات است ویژه مردان ما است و بر زنان ما حرام است (پس اگر زنده متولد شود ، تنها باید مردان از گوشت آن بخورند و زنان از آن محرومند) و اگر جنین مرده متولد بشود ، همه در آن شریک هستند (و مردان و زنان می‌توانند از گوشت آن استفاده کنند) . هرچه زودتر خداوند کیفر این توصیف (افعال و احکام دروغین) ایشان را خواهد داد . چه او حکیم (است و کارهایش

به مقتضای حکمت انجام می‌گیرد و) آگاه است (و از هر چیز باخبر است) .

توضیحات :

« خَالِصَةً » : پاک و درست . ذکر تاء در آخر آن برای مبالغه است و همچون تاء در واژه‌های : راویة ، نَسَابَةٌ ، علامه می‌باشید . و یا این که ذکر تاء به اعتبار معنی (ما) است که (أَجِنَةٌ) است و ذکر نکردن تاء در آخر (مُحَرَّمٌ) به اعتبار لفظ است . همان گونه که در سوره طلاق آیه ۱۱ لفظ (خَالِدِينَ) به اعتبار معنی (مَنْ) و ضمیر (هِ) در (لَهُ) به اعتبار لفظ (مَنْ) است .

سوره أنعام آیه ۱۴۰

متن آیه :

قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا أَوْلَادَهُمْ سَفَهًا بِغَيْرِ عِلْمٍ وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ افْتِرَاءً عَلَى اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ

ترجمه :

مسئلاً زبان می‌بینند کسانی که فرزندان خود را از روی سفاهت و نادانی می‌کشند و چیزی را که خدا بدیشان می‌دهد با دروغ گفتن از زبان خدا بر خویشتن حرام می‌کنند . (به سبب چنین دروغ و افترائی و تحریم ناروا و نابه‌جائی) بیگمان گمراه می‌شوند و راهیاب نمی‌گردند .

توضیحات :

« سَفَهًا » : سفاهت . نادانی . مفعول‌له است و یا حال فاعل است و به معنی (سَفَهَاءٌ) است .

سوره أنعام آیه ۱۴۱

متن آیه :

وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ جَنَّاتٍ مَّعْرُوشَاتٍ وَغَيْرَ مَعْرُوشَاتٍ وَالنَّخْلَ وَالزَّرْعَ مُخْتَلِفًا أَكْلُهُ وَالزَّيْتُونَ وَالرِّمَانَ مِثْثَابَهَا وَغَيْرَ مِثْثَابِهَا كُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَآتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ

ترجمه :

خدا است که آفریده است باغهای را که بر پایه استوار می‌گردند (و درختانش با قلابهای ویژه به اشیاء اطراف می‌چسبند و کمر راست می‌کنند و روی داربستها قرار می‌گیرند) و باغهای را که چنین نیستند و (نیازی به پایه و داربست و پیچیدن به اطراف ندارند و بر سر پای خود می‌ایستند و گردن می‌افرازند . بلی این خدا است که انواع) خرما، بنها و کشتزارها را آفریده است که ثمره آنها (در رنگ و طعم و بو و شکل و غیره) گوناگون است ، و نیز درختان زیتون و انار را آفریده است که (در برخی صفات) همگونند و (در برخی صفات) متفاوتند . هنگامی که به بار آمدند از میوه آنها بخورید و به هنگام رسیدن و چیدن و درو کردنشان از آنها (به فقراء و مساکین) ببخشید و زکات لازم آنها را بدهید ، و (در خوردن و یا بخشیدن از آنها) اسراف نکنید ، زیرا که خداوند اسراف‌کنندگان را دوست نمی‌دارد .

توضیحات :

« جَنَّاتٍ » : باغها . « مَعْرُوشَاتٍ » : درختانی که همچون مو به اطراف اشیاء دوروبر خود می‌پیچند و از آنها بالا می‌روند و بر روی پایه‌ها و داربستها قرار می‌گیرند . « أَكْلٌ » : میوه . ثمره . آنچه خورده می‌شود . « الرِّمَانُ » : انار . « حِصَادٌ » : درو . چیدن میوه . برداشت محصول . یادآوری : واژه‌های (مَعْرُوشَاتٍ) و (مُخْتَلِفًا) و (مِثْثَابَهَا) حال هستند . ضمیر (هِ) در واژه‌های (أَكْلُهُ)

و (ثَمَرِهِ) و (حَقَّهُ) بر یکایک کلمات پیش از خود بر سبیل بدلیت برمی‌گردد .

سوره أنعام آیه ۱۴۲

متن آیه :
وَمِنَ الْأَنْعَامِ حَمُولَةٌ وَفَرَشَاءٌ كُلُّوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ

ترجمه :

(این خدا است که برای شما) از چهارپایان (یعنی : شتر و گاو و بز و گوسفند) حیواناتی (را آفریده است که بزرگ و) یاربرند ، و حیواناتی (را آفریده است) که کوچکند (و از پشم و موی آنها فرشها و گستردنیها تهیه می‌کنید . اینها روزی خدا برای شمایند و) از آنچه خدا نصیب شما کرده است (و برای شما حلال نموده است) بخورید و از گامهای اهریمن پیروی نکنید (و با افتراء تحلیل و تحریم ، در راه او گام بردارید) بیگمان اهریمن دشمن آشکار شما است (و هرگز خیر و خوبی شما را نمی‌خواهد) .

توضیحات :

« حَمُولَةٌ » : چهارپایان باربر . چهارپایان بزرگ ؛ از قبیل : گاو و شتر . عطف بر واژه (جَنَاتٍ) است . « فَرَشَاءٌ » : چهارپایانی که کوچکند و از پشم و موی آنها فرشها و گستردنیها تهیه می‌گردد . از قبیل : بز و گوسفند (نگا : نحل / ۸۰) . « خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ » : گامهای اهریمن . مراد راههای شیطان است .

سوره أنعام آیه ۱۴۳

متن آیه :
ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ مِّنَ الضَّأْنِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْمَعْزِ اثْنَيْنِ قُلْ الْأَذْكَرَيْنِ حَرَّمَ أُمُّ الْأُنثَيَيْنِ أَمَا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِنَّ أَرْحَامٌ الْأُنثَيَيْنِ نَبُؤُنِي يَعْلَمُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

ترجمه :

(خداوند از هر نوعی از چهارپایان ، یعنی : شتر و گاو و بز و گوسفند ، نر و ماده آفریده است که روبهم) هشت جفت آفریده است : از گوسفند دو جفت و از بز دو جفت . (ای محمد : به کسانی که از پیش خود در تحلیل و تحریم چهارپایان به میل خود سخن می‌رانند) بگو : آیا خداوند نرهای آنها را حرام کرده است ؟ (که چنین نیست ؛ زیرا گاهی نرها را حلال می‌دانید) یا ماده‌های آنها را ؟ (که چنین هم نیست ؛ چه گاهی ماده‌ها را حلال می‌دانید) یا این که آنچه ماده‌ها در شکم دارند ؟ (که چنین هم نیست ؛ زیرا که شما همیشه جنینها را حرام نمی‌دانید ! پس این چه تحلیل و تحریمی است که می‌انگارید و هر دم به گونه‌ای بیان می‌دارید ؟ !) اگر (در تحلیل و تحریم خود مستند و دلیلی دارید و) راست می‌گوئید مرا از روی علم و دانش (از آن حجت و برهان) بی‌گانه‌انید .

توضیحات :

« ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ » : هشت صنف . مراد چهار نوع حیوان نر و چهار نوع حیوان ماده از میان چهارپایان اهلی : گاو و شتر و بز و گوسفند است . « الضَّأْنِ » : جمع ضَائِن و ضَائِنَةٌ ، گوسفندان . « الْمَعْزِ » : جمع مَاعِزٍ ، بزها . « الْأَذْكَرَيْنِ » : آیا دوتا نر . فراهم آمده است از : (أ) همزه استفهام ، و (الذَّكَرَيْنِ) . « نَبُؤُنِي » : مرا باخبر سازید ، مرا آگاه کنید .

سوره أنعام آیه ۱۴۴

متن آیه :

وَمِنَ الْإِبِلِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْبَقَرِ اثْنَيْنِ قُلْ آلذَّكَرَيْنِ حَرَّمَ أَمِ الْأُنثَيَيْنِ أَمَا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الْأُنثَيَيْنِ أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ وَصَّاكُمْ اللَّهُ بِهَذَا فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا لِيُضِلَّ النَّاسَ يَغْيِرَ عِلْمَ إِنْ اللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

ترجمه :

(خداوند آفریده است) از شتران ، نر و ماده را و از گاو ، نر و ماده را . بگو : آیا خداوند دو نر را حرام کرده است ؟ (که چنین نیست ؛ زیرا گاهی نرها را حلال می‌دانید) یا دو ماده را ؟ (که چنین هم نیست ؛ چه گاهی ماده‌ها را حلال می‌دانید) یا این که آنچه در شکم ماده‌ها است ؟ (که چنین هم نیست ؛ زیرا که شما پیوسته جنینها را حرام نمی‌دانید . شما گمان می‌برید که این تحلیل و تحریم خاص شما به فرمان ایزد بوده است !) آیا شما بدان هنگام (که فرمان خدا درباره این تحریم صادر شد) حاضر بودید (و با گوش خود شنیدید) که خداوند آن را به شما سفارش کرد ؟ (هرگز چنین نبوده است . پس از این کارهای ناشایستی که می‌کنید دست بکشید ؛ چرا که ظلم است) و چه کسی ظالم‌تر از کسی است که بر خدا دروغ بندد تا مردمان را از روی جهل گمراه سازد ؟ خداوند هیچ گاه ستمکاران را (به راه راست و به سوی چیزی که خیر و صلاح دنیا و آخرتشان در آن باشد) هدایت نخواهد کرد .

توضیحات :

« الإبل » : شتران . از لفظ خود دارای مفرد نیست . « البقر » : گاو . اسم جنس است و یکی از آن را (بقرة) می‌گویند . این واژه شامل گاو میش نیز می‌گردد .

سوره انعام آیه ۱۴۵

متن آیه :

قُلْ لَا أُجِدُّ فِيهَا مِمَّا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مِثْلَهُ أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خَنزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِسْقًا أُهْلًا لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) بگو : در آنچه به من وحی شده است ، چیزی را بر خورنده‌ای حرام نمی‌یابم ، مگر (چهار چیز و آنها عبارتند از :) مردار ، (همچون حیوان خفه شده ، پرت‌گشته ، شاخ‌زده ، درنده خورنده ، ذبح شرعی نشده .) و خون روان (نه بسته همچون جگر و سپرز و خون مانده در میان عروق ، که مباح است) ، و گوشت خوک که همه اینها ناپاک (و مضر برای بدن) هستند ، و گوشت حیوانی که (در وقت ذبح به نام خدا سربریده نشده باشد و بلکه) به نام (بتی یا معبودی) جز خدا سربریده شده باشد (که مایه خروج از عقیده صحیح است) . ولی اگر کسی (به سبب قحطی و نیافتن چیزی برای خوردن) وادار (به استفاده از این محرّمات) گردد بدون آن که علاقه‌مند (بدانها) باشد و (از سد جوع و اندازه ضرورت) تجاوز کند (گناهی براو نیست) . چه پروردگار تو بس آمرزگار و مهربان است .

توضیحات :

« مسفوحاً » : ریخته شده . مراد خون جاری و روان از بدن حیوان به هنگام ذبح و جز آن است . با این قید خون جامد ، از قبیل : سپرز و جگر ، خارج می‌شود . « قاتنه رجس » : چه جمیع آنها کثیف و ناپاک هستند . چه گوشت خوک کثیف و ناپاک است . مرجع ضمیر می‌تواند سه چیز مذکور بوده و (رجس) وصف همه باشد ؛ یا این که مرجع (لحم) ، و (رجس) تنها وصف آن باشد . « فسقاً » : عصیان . خروج از فرمان یزدان . در اینجا مراد چیزی است که سبب نافرمانی از دستور خدا و خروج از عقیده صحیح الله می‌گردد . « غیر باغ و لا عاد » : (به بقره / ۱۷۳ و مائده / ۳) مراجعه شود . برای اطلاع بیشتر از خوراکیهای حلال و حرام در اسلام به تفسیرالمنار سوره انعام

آیه ۱۴۵ مراجعه گردد .

سوره أنعام آیه ۱۴۶

متن آیه :
وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَمًا كُلَّ ذِي ظُفْرٍ وَمِنَ الْبَقَرِ وَالْعَنَمِ حَرَمًا عَلَيْهِمْ شَحُومَهُمَا إِلَّا مَا حَمَلَتْ
ظُهُورُهُمَا أَوْ الْحَوَايَا أَوْ مَا اخْتَلَطَ بِعَظْمٍ ذَلِكَ جَزَيْنَاهُمْ بِبَغْيِهِمْ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ

ترجمه :

(این چیزهایی بود که بر شما حرام کرده ایم) و بر یهودیان هر (حیوان) ناخنداری (یعنی : درندگان که دارای پنجه های قوی ، و پرندگان شکاری که از چنگال نیرومند برخوردارند) حرام کرده بودیم ، و از گاو و گوسفند (تنها) پیه ها و چربیهای آنها را بر آنان حرام نموده بودیم ، مگر پیه ها و چربیهایی که بر پشت اینها یا در اندرونه (و لابلای احشاء و امعاء) قرار دارد و یا پیه ها و چربیهایی که آمیزه استخوان گردیده است . این هم پادافره ایشان در برابر ستمگریشان بود که بدانان دادیم (تا از غوطه ور شدن در گناهان و پیروی از شهوات خویشتن را به دور دارند) و ما (در همه اخبارمان و از جمله این خبر) راستگوئیم .

توضیحات :

« ذِي ظُفْرٍ » : ناخندار . مراد درندگان دارای پنجه و پرندگان دارای چنگال است (نگا : تفسیرالمنار ، سوره نساء / ۱۶۰ و سوره انعام / ۱۴۰) . برخی (ذِي ظُفْرٍ) را شامل حیواناتی می دانند که دارای سم یکپارچه باشند ، و پرندگانی که انگشتهای ایشان با پرده به هم پیوسته باشد . « الْحَوَايَا » : جمع حاویة و حویة ، مجموعه محتویات شکم حیوان است که به صورت يك کره می باشد و امعاء در درون آن قرار دارد . « يَبْغِيهِمْ » : به سبب ستمگری آنان . (نگا : نساء / ۱۶۰ ، اعراف / ۱۲۸ ، یونس / ۸۳ ، طه / ۸۷ - ۹۱) .

سوره أنعام آیه ۱۴۷

متن آیه :

فَإِن كَذَّبُوكَ فَقُلْ رَبِّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ وَاسِعَةٍ وَلَا يُرَدُّ بَأْسُهُ عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ

ترجمه :

اگر تو را تکذیب کردند (و این حقائق را که از جانب خدا به تو وحی می شود نپذیرفتند) بدیشان بگو : پروردگار شما دارای رحمت گسترده و مهر فراوان است و (در این جهان مؤمنان و کافران را در بر می گیرد) . اگر خدا در مجازات ناباوران و بزهکاران شتاب روا نمی دارد ، شما را نفریبد ، چرا که کیفر طاغی و یاغی چون شما حتمی است و (عذاب او از رسیدن به گناهکاران ردخور ندارد .

توضیحات :

« بَأْسٌ » : عذاب و عقاب .

سوره أنعام آیه ۱۴۸

متن آیه :

سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَمْنَا مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ حَتَّى ذَاقُوا بَأْسَنَا قُلْ هَلْ عِنْدَكُمْ مِنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ أَنْتُمْ إِلَّا
تَخْرصُونَ

ترجمه :

مشرکان (برای اعتذار از کفر و معذرت‌خواهی از تحریم خوراکیهای حلال) خواهند گفت : (شرک ما و تحریم چیزهای حلال از سوی ما ، برابر مشیت خدا است !) اگر خدا می‌خواست ، ما و پدران ما مشرک نمی‌شدیم ، و چیزی را (از اشیاء حلال بر خود) تحریم نمی‌کردیم . کسانی که پیش از آنان بوده‌اند نیز همین گونه (که به تو دروغ می‌گویند و تو را تکذیب می‌دارند ، به پیغمبران ما دروغ می‌گفتند و آنان را) تکذیب می‌نمودند تا (سرانجام طعم) عذاب ما را چشیدند (و کیفر اعمال بد خود را دیدند) . بگو : آیا دلیل قاطعی (و سند درستی برای رضایت خدا از شرک خود و تحریم چیزهای حلال ، در دست) دارید تا آن را به ما ارائه دهید ؟ ! شما فقط از پندارهای بی‌اساس پیروی می‌کنید و (حجت و برهانی بر گفتار و کردار خود ندارید . شما نه از روی علم و یقین ، بلکه) از روی ظن و تخمین کار می‌کنید .

توضیحات :

« هَلْ عِنْدَكُمْ مِّنْ عِلْمٍ » : آیا حجت و برهان و سند درستی دارید ؟ نه ندارید . « تَخْرُصُونَ » : گراف می‌گوئید . ناسنجیده عمل می‌کنید . دروغ می‌گوئید . از ماده (خَرَصَ) به معنی : تخمین .

سوره أنعام آیه ۱۴۹

متن آیه :

قُلْ فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ فَلَوْ شَاءَ لَهَدَاكُمْ أَجْمَعِينَ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) بگو : خدا دارای دلیل روشن و رسا است (بر این که گفتار و کردارتان بی‌پایه و بی‌مایه است ، و شما اصلاً دلیل قطعی بر صدق گفتار و درستی کردار خود ندارید در این که می‌گوئید : خدا به کفر و شرک ما راضی و به تحلیل و تحریم ما خوشنود است ! آری) اگر خدا می‌خواست همگی شما را (از راه اجبار به سوی حق و حقیقت) هدایت می‌نمود (اما هدایت اجباری بیسود است و راهیابی اختیاری پسندیده و ستوده است) .

توضیحات :

« الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ » : دلیل رسائی که به نهایت قوت و استواری خود رسیده است . برهان گویا و روشن .

سوره أنعام آیه ۱۵۰

متن آیه :

قُلْ هَلْ مِمَّنْ شُهِدَ كُفْرُ الَّذِينَ يَشْهَدُونَ أَنَّ اللَّهَ حَرَّمَ هَذَا فَإِنْ شَهِدُوا فَلَا تَشْهَدُ مَعَهُمْ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ كَذَبُوا يَا أَيَّتُهَا وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَهُمْ يَرْبِهِمْ يَعْدِلُونَ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) بگو : گواهان خود را بیاورید که گواهی می‌دهند بر این که خداوند این چیزها را حرام کرده است (که شما قائل به تحریم آنها هستید) . در صورتی که (حاضر آمدند و به دروغ) گواهی دادند ، با آنان (هم‌صدا مشو و) گواهی مده . (چرا که دروغ‌گویند و شایسته تصدیق نیستند .) و از هوی و هوس کسانی پیروی مکن که آیات (قرآنی و جهانی) ما را تکذیب می‌نمایند و به آخرت ایمان نمی‌آورند و برای پروردگار خود (بتان و معبودهای باطلی را) همتا و هم‌تراز می‌کنند .

توضیحات :

« هَلْ مِمَّنْ » : بیاورید . اسم‌الفعل و مفرد و مثنی و جمع و مذکر و مؤنث در آن یکسان است .

بَعْدُونَ» : معادل قرار می‌دهند . شریک و انباز درست می‌کنند . (نگا : انعام / ۱) .

سوره انعام آیه ۱۵۱

متن آیه :
قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبِّيَ عَلَيْهِمْ إِلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِمَّنْ
إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَأَيْهَامٌ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ
اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ذَلِكُمْ وَصَاكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

ترجمه :

بگو : بیایید چیزهایی را برایتان بیان کنم که پروردگارتان بر شما حرام نموده است . این که هیچ چیزی را شریک خدا نکنید ، و به پدر و مادر (بدی نکنید و بلکه تا آنجا که ممکن است بدیشان) نیکی کنید ، و فرزندانان را از ترس فقر و تنگدستی (کنونی یا آینده) مکشید (چرا که) ما به شما و ایشان روزی می‌دهیم (و روزی‌رسان همگان مائیم ؛ نه شما) ، و به گناهان کبیره (از جمله زنا) نزدیک نشوید ، خواه (آنها در وقت انجام برای مردم) آشکار باشد و خواه پنهان ، و کسی را بدون حق (فضاصل و اجرا فرمان الهی) مکشید که خداوند آن را حرام کرده است . اینها اموری هستند که خدا به گونه مؤکد شما را بدانها توصیه می‌کند تا آنها را بفهمید و خردمندانه عمل کنید .

توضیحات :

« تَعَالَوْا » : بیایید . « أَتْلُ » : بخوانم . بیان دارم . « إِمْلَاقٍ » : فقر و تنگدستی . بی‌چیزی و نداری . « الْفَوَاحِشَ » : گناهان کبیره . زنا . جمع آمدن در معنی زنا برای مبالغه است یا به اعتبار تعدد زناکاران یا نهی از انواع آن است . « مَا ظَهَرَ » : آنچه توسط اندامها انجام می‌پذیرد . مانند : کشتن . زنا . دزدی . « مَا بَطَنَ » : آنچه مربوط به دل باشد . مانند : حسد . سوءنیت .

سوره انعام آیه ۱۵۲

متن آیه :
وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ وَالْعَهْدُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْكُمْ لَا يُكَلِّفُ
نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفُوا ذَلِكُمْ وَصَاكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

ترجمه :

به مال یتیم جز به نحو احسن (و بهترین راهی که باعث حفظ و ازدیاد آن گردد) نزدیک مشوید (و بدین شیوه خداپسندانه ادامه دهید) تا آن گاه که یتیم به رشد کامل خود می‌رسد (و در آن هنگام به گونه شایسته می‌تواند در مال خویش تصرف کند . در این وقت اموالش را به خودش تسلیم کنید) ، و پیمان و ترازو را به تمام و کمال و دادگرانه مراعات دارید و (نه کم و زیاد بدهید و نه کم و زیاد دریافت کنید . در حد توانایی انسانی خود در این باره بکوشید و بدانید که) ما هیچ کسی را به انجام چیزی جز به اندازه تاب و توانش موظف نمی‌سازیم . و هنگامی که سخنی (در کار داور یا گواهی و یا راجع به روایت و خبری) گفتید ، دادگری کنید (و از حق منحرف نشوید) هر چند (کسی که سخن به نفع یا به زیان او گفته می‌شود) از خویشاوندان باشد . و به عهد و پیمان خدا (که برای انجام تکالیف از شما گرفته است ، و عهد و پیمان فیما بین خود درباره مسائل و مصالح مشروع) وفا کنید . اینها چیزهایی هستند که خداوند شما را به رعایت آنها توصیه می‌کند ، تا این که متذکر شوید و پند گیرید .

توضیحات :

« بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ » : با خصلت یا خصلتی که . با کار یا کارهایی که . « أَشُدَّهُ » : قوت . مفرد است ، یا

جمعې است که داراي مفرد نمي‌باشد . مراد از (أَشَدَّ) رشد مذکور در (نساء / ۶) است . « أَوْفُوا » : به تمام و کمال بپردازيد . « عَهْدِ اللَّهِ » : پيمان خدا . مراد از آن ، همه چيزهائي است که خداوند از بندگان خود خواسته است . همچنين همه عهدها و پيمانهائي است که مردمان با يکديگر مي‌بندند . در اين صورت نسبت آن به خدا بدین سبب است که خداوند به حفظ و وفاي بدن امر نموده است .

سوره انعام آيه ۱۵۳

متن آيه :
وَإِنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَاكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

ترجمه :

این راه (که من آن را براي‌تان ترسيم و بيان کردم) راه مستقيم من است (و منتهي به سعادت هر دو جهان مي‌گردد . پس) از آن پيروي کنيد و از راههاي (باطلي که شما را از آن نهي کرده‌ام) پيروي نکنيد که شما را از راه خدا (منحرف و) پراکنده مي‌سازد . اينها چيزهائي است که خداوند شما را بدان توصيه مي‌کند تا پرهيزگار شويد (و از مخالفت با آنها بپرهيزيد) .

توضيحات :

« مُسْتَقِيمًا » : حال است . « إِتَّبِعُوهُ » : در آن گام برداريد . بدان عمل کنيد .

سوره انعام آيه ۱۵۴

متن آيه :
ثُمَّ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ تَمَامًا عَلَى الَّذِي أَحْسَنَ وَتَفْصِيلًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهَدَىٰ وَرَحْمَةً لِّعَلَّهُمْ يَلْقَاءَ رَبَّهُمْ يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

بعد (از بيان فرمانهاي دهگانه ، شما را باخير مي‌سازم که پروردگار مي‌فرمايد :) ما کتاب (تورات) را براي موسي فرستاديم تا بر کسي که (امور ديني خود را خوب انجام دهد و) نيکي و خوبي ورزد اتمام (کرامت و نعمت) باشد و بيانگر همه‌چيز (از تعاليم لازم جهت بني‌اسرائيل) بوده و (آنان را به سوي راه راست) هدايت و (براي کساني که از آن پيروي کنند ، مايه) رحمت شود . بلکه (در پرتو ارشادات و رهنمودهاي اين کتاب مقدس ، بني‌اسرائيل) به ملاقات با پروردگار خود ايمان بياورند (و بدانند که در روز قيامت براي حساب و کتاب در پيشگاه خدا حاضر خواهند شد) .

توضيحات :

« ثُمَّ » : سپس . در اینجا براي ترتيب زماني و عطف معني بر معني نيست . بلکه براي عطف خبر بر خبر است . مانند شعر زير : وَ لَقَدْ سَادَ ثَمَّ سَادَ أَبُوهُ

سوره انعام آيه ۱۵۵

متن آيه :
وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مَبَّارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

ترجمه :

این (قرآن) کتاب مبارکي است که ما آن را فرو فرستاده‌ايم . پس از آن پيروي کنيد و (از مخالفت با آن) بپرهيزيد تا مورد رحم خدا قرار گيريد .

توضیحات :

« مَبَارَكٌ » : پرخیز و برکت . مشتمل بر فوائد دینی و دنیوی . صفت (کِتَابٌ) است .

سوره أنعام آیه ۱۵۶

متن آیه :

أَنْ تَقُولُوا إِنَّمَا أُنزِلَ الْكِتَابُ عَلَيَّ طَائِفَتَيْنِ مِنْ قَبْلِنَا وَإِنْ كُنَّا عَنْ دِرَاسَتِهِمْ لَغَافِلِينَ

ترجمه :

(آن را فرو فرستاده‌ایم) تا نگوئید کتاب (آسمانی) تنها بر دو گروه (یهود و نصاری) پیش از ما فرو فرستاده شده است ، و (ما اصلاً از آنها آگاهی نداشته‌ایم و) از بحث و بررسی آنها بی‌خبر بوده‌ایم (و لذا از انجام گناه و دوری از راه خدا معذوریم) .

توضیحات :

« أَنْ تَقُولُوا » : تا نگوئید . متعلق به (أَنْزَلْنَاهُ) است و تقدیر چنین است : لِئَلَّا تَقُولُوا . « إِنْ كُنَّا » : ما بوده‌ایم . (إِنْ) مخفف از مثقله است و عمل نمی‌کند . « دِرَاسَةٌ » : قرائت مکرر . خواندن و فهم کردن (نگا : آل‌عمران . ۷۹ ، اعراف / ۱۶۹ ، سبأ / ۴۴) .

سوره أنعام آیه ۱۵۷

متن آیه :

أَوْ تَقُولُوا لَوْ أَنَّا أُنزِلَ عَلَيْنَا الْكِتَابُ لَكُنَّا أَهْدَىٰ مِنْهُمْ فَقَدْ جَاءَكُمْ بَيْنَهُ مِنَ رَبِّكُمْ وَهْدًى وَرَحْمَةً فَمِنْ أَظْلَمٍ مِمَّنْ كَذَبَ آيَاتِ اللَّهِ وَصَدَفَ عَنْهَا سَنَجِرِي الَّذِينَ يَصْدِفُونَ عَنْ آيَاتِنَا سُوءَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يَصْدِفُونَ

ترجمه :

یا این که بگوئید : اگر کتابی بر ما نازل می‌شد ، راه یافته‌تر (و خوبتر و بهتر) از آنان می‌گشتیم . بیگمان از سوی پروردگارتان برایتان قرآنی آمده است (که بیانگر حلال و حرام) و راهنمای (مردمان به سوی خیر و صلاح دو جهان) و رحمت (خدا برای بندگان) است . پس چه کسی ستمکارتر از کسی خواهد بود که آیات (قرآن) خدا را تکذیب کند و بی‌دلیل و بی‌جهت از آنها رویگردان شود ؟ کسانی را که از آیات ما رویگردان شوند بدترین عذاب خواهیم داد ، و سزای رویگردانی ایشان را هرچه زودتر بدانان خواهیم رساند .

توضیحات :

« بَيْنَهُ » : دلیل و برهان . در اینجا مراد قرآن است . « صَدَفَ عَنْ » : رویگردان و منحرف شد . رویگردان و منحرف کرد . « سُوءَ الْعَذَابِ » : بدترین و سخت‌ترین عذاب . اضافه صفت به موصوف است .

سوره أنعام آیه ۱۵۸

متن آیه :

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ رَبُّكَ أَوْ يَأْتِيَ بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا قُلْ انتظروا إنا منتظرون

ترجمه :

(دلائل متقن بر وجوب ایمان بیان گردیده‌است . پس چرا ایمان نمی‌آورند ؟) آیا انتظار دارند که

فرشتگان (قبض ارواح) به سراغشان بیایند؟ یا این که پروردگارت (خودش) به سوی آنان بیاید؟ یا پاره‌ای از نشانه‌های پروردگارت که (دال بر شروع رستاخیز باشد) برای آنان نمودار شود؟ روزی پاره‌ای از نشانه‌های پروردگارت فرا می‌رسد (و آنان را به ایمان اجباری وادار می‌نماید) اما ایمان آوردن افرادی که قبل از آن ایمان نیاورده‌اند ، یا این که با وجود داشتن ایمان (کارهای پسندیده نکرده‌اند و) خیری نیندوخته‌اند ، سودی به حالشان نخواهد داشت . بگو : منتظر (یکی از این امور سه‌گانه) باشید و ما هم منتظر (نتیجه وعده خدا درباره خود و وعید او درباره شما) هستیم .

توضیحات :

« يَنْظُرُونَ » : انتظار می‌کشند . « أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ » : مراد آمدن فرشتگان قبض ارواح (نگا : انعام / ۹۳) ، یا آمدن فرشتگان به عنوان پیغمبرانی برای مردم (نگا : مؤمنون / ۲۴) یا برای شهادت بر صدق رسالت پیغمبر است (نگا : حجر / ۷) . « يَا أَيُّهَا رَبُّكَ » : مراد صدور فرمان خدا درباره عذاب کافران (نگا : توبه / ۲۴ ، نحل / ۳۳) یا حضور پیدا کردن خدا - بنا به عقیده ایشان - برای گواهی بر صدق رسالت پیغمبر یا برای دیدن ذات ذوالجلال (نگا : بقره / ۵۵ ، اسراء / ۹۲) یا فرا رسیدن رستاخیز و حضور خدا در آن برای دادگاهی بندگان است (نگا : یونس / ۹۳) . « بَعْضُ آيَاتٍ . . . » : از جمله چنین علاماتی که ایمان و عمل صالح با ظهور آنها پذیرفته نیست : دم احتضار و هنگام خروج روح از بدن ، یا زمانی که انسان به مجازات و قصاص و عذاب عظیم خدا گرفتار می‌آید و در انتخاب راه خوبی یا بدی از او سلب اختیار می‌شود ، یا هنگام پدیدار شدن علائم تخریب جهان و به هم خوردن شیرازه کون و مکان است . چرا که در همه این اوقات ایمان اضطراری و اجباری است . در صورتی که زمان پذیرش ایمان و توبه و طاعت وقتی است که انسان دارای اراده و اختیار بوده و فرصت انتخاب کفر یا دین ، و انجام اعمال خیر یا شر را داشته باشد . « أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا » : این جمله عطف بر (ءَأَمَّنت) است و نفی متوجه آن می‌گردد و معنی چنین است : یا مؤمن باشد و اعمال نیک انجام نداده باشد و کارهای خداپسندانه نکرده باشد .

سوره انعام آیه ۱۵۹

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ قَرَّوْا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيْعًا لَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ

ترجمه :

بیگمان کسانی که آئین (یکتاپرستی راستین) خود را پراکنده می‌دارند (و آن را با عقائد منحرف و معتقدات باطل به هم می‌آمیزند) و دسته دسته و گروه گروه می‌شوند (و هر دسته و گروهی از مکتبی و مذهبی پیروی می‌کنند) تو به هیچ وجه از آنان نیستی و (حساب تو از آنان جدا و) سروکارشان با خدا است و خدا ایشان را از آنچه می‌کنند باخبر می‌سازد (و سزای آنان را خواهد داد) .

توضیحات :

« شِيْعًا » : جمع شیعه ، گروهها و دسته‌ها . « لَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ » : تو اصلاً از آنان نیستی و مسؤول رستگاری یا زشتکاری ایشان نمی‌باشی و راه تو از راه آنان جدا است .

سوره انعام آیه ۱۶۰

متن آیه :

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

ترجمه :

هرکس کار نیکی انجام دهد (پاداش مضاعف ، دست‌کم از دریای جود و کرم خداوند معظم) ده برابر دارد ، و هرکس کار بدی کند ، پادافره او (به سبب عدل و داد یزدان) جز هم‌سنگ و هم‌سان آن داده نمی‌شود و به (اینان با افزایش کیفر ، و به آنان با کاهش پاداش از) ایشان ظلم و ستم نمی‌گردد .

توضیحات :

« عَشْرٌ أَمْثَالَهَا » : ده برابر . چندین برابر . برخی لفظ (عَشْرٌ) را برای کثرت می‌دانند ؛ نه حصر (نگا : بقره / ۲۴۵ ، زمر / ۱۰) .

سوره أنعام آیه ۱۶۱

متن آیه :

قُلْ إِنِّي هَدَانِي رَبِّي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ دِينًا قِيمًا مَلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

ترجمه :

بگو : بیگمان پروردگارم (با وحی آسمانی و نشان دادن آیات قرآنی و گسترده جهانی) مرا به راه راست رهنمود کرده است . و آن دین راست و استوار و پابرجا ، یعنی دین ابراهیم است . همان کسی که حقگرا (و از آئینهای انحرافی محیط خود رویگردان) بود و از زمره مشرکان نبود .

توضیحات :

« دیناً » : بدل از محلّ (إلی صِرَاطٍ) در معنی است . چرا که (هَدَانِي إلی صِرَاطٍ) و (هَدَانِي صِرَاطاً) یکی است و در سوره فتح آیه دوم فرموده است : (وَ يَهْدِيكَ صِرَاطاً مُسْتَقِيمًا) . یا مفعول فعل محذوفی است که فعل مذکور (هَدَانِي) دال بر آن است . مثل : هَدَانِي ، أَعْطَانِي ، أَعْرَفْنِي . « قِيمًا » : باارزش . پابرجا و ثابت و غیرقابل نسخ . راست و استوار . صفت است و مصدری است از ریشه (قوم) . « حَنِيفًا » : حقگرا . مخلص . حال ابراهیم است .

سوره أنعام آیه ۱۶۲

متن آیه :

قُلْ إِنْ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

بگو : نماز و عبادت و زیستن و مردن من از آن خدا است که پروردگار جهانیان است (و این است که تنها خدا را پرستش می‌کنم و کارهای این جهان خود را در مسیر رضایت او می‌اندازم و بر بذل مال و جان در راه یزدان می‌کوشم و در این راه می‌میرم ، تا حیاتم ذخیره ممانم شود) .

توضیحات :

« نُسُكٌ » : عبادت . حجّ . قربانی . عطف (نُسُكٌ) - اگر به معنی مطلق عبادت باشد - بر (صَلَاةٍ) عطف عام بر خاص است . « مَحْيَاً » : زندگی . زیستن . « مَمَاتاً » : مرگ . مردن . « مَحْيَايَ وَ مَمَاتِي » : مراد اعمال و اقوالی است که مربوط و مقرون به زندگی و مرگ ، یعنی کارهای دنیا و آخرت است یا خود زیستن و مردن .

سوره أنعام آیه ۱۶۳

متن آیه :

لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ

ترجمه :

خدا را هیچ شریکی نیست ، و به همین دستور داده شده‌ام ، و من اولین مسلمان (در میان امت خود ، و مخلص‌ترین فرد در میان همه انسانها برای خدا) هستم .

توضیحات :

« أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ » : مراد نخستین مسلمان در میان امت محمدی ، یا مخلص‌ترین و مطیع‌ترین کس در میان تمام اهل جهان از آغاز تا پایان آن است .

سوره انعام آیه ۱۶۴

متن آیه :

قُلْ أَغْيِرَ اللَّهُ آيَاتِي يَا وَهَّوَّ رَبِّ كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ إِلَّا عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

ترجمه :

(ای پیغمبر ! به کسانی که تو را همچون خود به شرک‌ورزی می‌خوانند) بگو : آیا (سزاوار است که) پروردگاری جز خدا را بطلبم (و معبودی جز او را پرستش بکنم) و حال آن که خدا پروردگار هر چیزی است ؟ هیچ کسی جز برای خود کار نمی‌کند ، و هیچ کسی گناه دیگری را بر دوش نمی‌کشد . سرانجام همه شما به سوی خدا باز می‌گردید و شما را از آنچه در آن اختلاف می‌ورزید آگاه می‌سازد (و میانتان درباره راه و روش و ادیان و عقائدتان داوری می‌کند) .

توضیحات :

« أَغْيِرَ » : بطلبم . بجویم . « لَا تَزِرُ » : بر نمی‌دارد . کسی به گناه دیگری گرفتار نمی‌آید و گناه او را به عهده نمی‌گیرد . « وَازِرَةٌ » : حمل‌کننده . بردارنده . « وَزْرٌ » : بار . مراد بزه و گناه و همچنین سزای بزه و گناه است . « مَرْجِعٌ » : رجوع و بازگشت .

سوره انعام آیه ۱۶۵

متن آیه :

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ الْأَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيُبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ إِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

خدا است که شما را جانشینان (دیگران برای آبادانی جهان در کره) زمین گردانید ، و (در استعدادهاي ذاتي و مواهب آسماني و اموال کسبی) برخی را بر برخی ، درجاتي بالاتر برد (و در کمال مادي و معنوي به نسبت استفاده شخص از اسباب و سنن یزدان و گسترده در پهنه جهان ، کسانی را بیشتر از کسانی ترقی و تعالی داد) تا شما را در آنچه به شما داده است بیازماید (و در عمل مشخص شود چه کسی به شرائع آسمانی مؤمن یا کافر و در نعمتهای خدادادی سپاسگزار و یا ناسپاس است) . بیگمان پروردگارت زود رساننده عقاب (به مخالفان) است و او دارای مغفرت بیکران و رحمت فراوان (در حق پشیمان‌شوندگان از گناهان و برگردندگان به آستان یزدان) است .

توضیحات :

« خَلَائِفٌ » : جمع خلیفه ، جانشینان . مراد جانشینان خدا در اجرای احکام و تنفیذ اراده او در امر

آبادانی و اداره کره زمین است ؛ و یا مراد این است که هر گروهی جانشین گروه دیگری در این زمین می‌گردد و امانتداری او در مواهب مادی و معنوی و اجرا قوانین دین الهی مورد آزمایش قرار می‌گیرد .

سوره أعراف آیه ۱

متن آیه :

المص

ترجمه :

الف . لام . میم . صاد .

توضیحات :

ذکر حروف مقطعه در اوائل برخی از سوره‌ها ، علاوه از جلب توجه شنوندگان ، و دعوت آنان به سکوت و استماع ، عربها را فریاد می‌دارد که این قرآن از همان حروف هجائی فراهم آمده است که شما گفتار و نوشتار خود را بدان اداء می‌کنید . پس اگر درباره آسمانی بودن قرآن دچار شک و تردید ، سوره‌ای همچون یکی از سوره‌های آن را بسازید و ارائه دهید ، و . . . (نگا : بقره / ۲۳) .

سوره أعراف آیه ۲

متن آیه :

كِتَابٌ أَنْزَلَ إِلَيْكَ فَلَا يَكُنْ فِي صَدْرِكَ حَرَجٌ مِّنْهُ لِيُنذِرَ بِهِ وَذِكْرَىٰ لِلْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

(این قرآن) کتابی است که از (سوی یزدان جهان) بر تو نازل شده است و نباید از ناحیه آن هیچ گونه نگرانی و ناراحتی به خود راه دهی . (نه نگرانی از ناحیه بار سنگین رسالتی که بر دوش داری و نه از جانب عکس‌العملهایی که دشمنان سرسخت در برابر آن نشان می‌دهند ، و نه از سوی نتیجه و برداشتی که از تبلیغ این رسالت انتظار می‌رود . چرا که هدف از نزول این قرآن این است) که بدان (کافران را از عواقب شوم افکار و اعمالشان) بترسانی ، و مؤمنان را پند و اندرز دهی .

توضیحات :

« لِيُنذِرَ » : متعلق به (أَنْزَلَ) است . « ذِكْرًا » : پند و اندرز دادن . پنددهنده و اندرزگو . این واژه مصدر و به معنی (تَذْكِير) است . مجرور بوده و عطف بر محل (لِيُنذِرَ) است . تقدیر چنین می‌شود : لِلْإِنذَارِ وَ التَّذْكِيرِ . یا این که (ذِكْرِي) به معنی اسمِ فاعِلِ یعنی (مَذْكَر) است . مرفوع بوده و خبر مبتدای محذوف است . تقدیر چنین می‌شود : وَ هُوَ ذِكْرِي لِلْمُؤْمِنِينَ . . .

سوره أعراف آیه ۳

متن آیه :

اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ

ترجمه :

از چیزی پیروی کنید که از سوی پروردگارتان بر شما نازل شده است ، و جز خدا از اولیاء و سرپرستان دیگری پیروی نکنید (و فرمان مپذیرید) . کمتر متوجه (اوامر و نواهی خدا) هستید

(و کمتر پند مي گيريد) .

توضیحات :

« مِنْ دُونِهِ » : بجز او . به جاي او . ضمير (هِ) به (رَبِّ) برمي گردد . اگر مرجع آن (ما) باشد ، پيش از (أَوْلِيَاءَ) مضافي چون (أَبَاطِيلِ) محذوف است . در اين صورت معني چنين مي شود : جز از وحی آسمان ، از ياره سراني سرپرستان ديگري پيروي مکنيد . « قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ » : کمتر پند مي گيريد و متذکر مي گرديد . راجع به قوانين و احکام الهي چندان چيزي نمي دانيد . گاه گاهي يادآور و پندپذير مي گرديد . (قَلِيلًا) صفت موصوف محذوفي چون (زَمَانًا) يا (تَذَكَّرًا) است و (ما) زائد و براي تأکيد قلت است .

سوره أعراف آيه ۴

متن آيه :

وَكَمْ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا فَجَاءَهَا بَأْسُنَا بَيَاتًا أَوْ هُمْ قَائِلُونَ

ترجمه :

چه بسيار شهرها و آباديهاي که آنها را (به سبب گناهان فراوان ساکنان آنها) ويران کرده ايم و عذاب ما مردمان آنها را در برگرفته است ، در شبانگاهان (که در خواب ناز بوده اند ، مانند قوم لوط) يا در چاشتگاهان که به استراحت پرداخته اند (مانند قوم شعيب) .

توضیحات :

« كَمْ » : چه بسيار . « قَرْيَةٍ » : شهر . روستا . در اینجا مراد ساکنان شهر يا روستا است . « بَأْسٌ » : عذاب . « بَيَاتًا » : شب هنگام . در حالي که شب را مي گذرانند . اين واژه مي تواند مفعول فيه بوده و يا اين که مصدر و به معني (بایتن) و حال باشد . « قَائِلُونَ » : خفتگان در نيمروز . استراحت کنندگان در چاشتگاه . از ماده (قِيل) .

سوره أعراف آيه ۵

متن آيه :

فَمَا كَانَ دَعْوَاهُمْ إِذْ جَاءَهُمْ إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا إِلَّا أَنْ قَالُوا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ

ترجمه :

در آن موقع که عذاب ما به سراغ ايشان آمده است ، دعا و استغاثه اي جز اين نداشته اند که گفته اند : واقعاً ما ستمکار بوده ايم (و با دست خود بر خود ستم کرده ايم و هم اينک پشيمانيم و چشم به راه عفو بزدانيم ! اما بدین هنگام پشيماني را چه سود ؟ !) .

توضیحات :

« دَعْوَاهُمْ » : دعای ايشان . استغاثه آنان .

سوره أعراف آيه ۶

متن آيه :

فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَلَنَسْأَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ

ترجمه :

(در روز قيامت) به طور قطع از كساني که پيغمبران به سوي آنان روانه شده اند مي پرسيم (که آيا پيام آسماني به شما رسانده شده است يا خير و چگونه بدان پاسخ داده ايد ؟) و حتماً از

پیغمبران هم می‌پرسیم (که آیا پیام آسمانی را رسانده‌اید و از مردمان در قبال فرمان یزدان چه شنیده و چه دیده‌اید ؟) .

توضیحات :
« الْمُرْسَلِينَ » : فرستادگان . پیغمبران .

سوره اعراف آیه ۷

متن آیه :
فَلَنَنْقُصَنَّ عَلَيْهِمْ يَعْلَمُ وَمَا كُنَّا غَائِبِينَ

ترجمه :
مسئلاً (اعمال همه را مو به مو و) آگاهانه برای آنان شرح می‌دهیم ؛ چرا که ما از آنان به دور نشده‌ایم (و همه جا حاضر و ناظر کردار و رفتارشان بوده‌ایم) .

توضیحات :
« عَلَيْهِمْ » : برای همه مردمان . برای پیغمبران ، در توضیح پاسخ ایشان به خدا : لا عِلْمَ لَنَا (نگا : مائده / ۱۰۹) . « يَعْلَمُ » : آگاهانه . از روی علم . « مَا كُنَّا غَائِبِينَ » : غائب نبوده‌ایم . غافل و بی‌خبر نبوده‌ایم .

سوره اعراف آیه ۸

متن آیه :
وَالْوَزْنُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

ترجمه :
سنجش درست (و دقیق اعمال) در آن روز انجام می‌گیرد . پس هر که (کفه حسنات) ترازوی او سنگین شود (و بر کفه سیئات او رجحان پذیرد) این چنین کسانی رستگارند .

توضیحات :
« الْوَزْنُ » : وزن کردن . سنجش . مبتدا است و خبر آن (يَوْمَئِذٍ) است . « الْحَقُّ » : صحیح . درست . صفت (الْوَزْنُ) است . این صفت و موصوف ، معنی مبتدا و خبر نیز می‌دهند . یعنی : وزن کردن اعمال در آن روز صحیح است . « مَوَازِينَ » : جمع میزان : ترازوها . و جمع موزون : سنجیده‌ها .

سوره اعراف آیه ۹

متن آیه :
وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ يَمَا كَانُوا يَأْتِيَانَا يِظْلِمُونَ

ترجمه :
و کسی که (کفه حسنات او از کفه سیئات) ترازوی او سبک شود ، این چنین کسانی به سبب پیوسته انکار کردن آیات ما (سرمایه وجود) خود را از دست داده‌اند .

توضیحات :
« خَسِرُوا » : از دست داده‌اند . زیانکار و بی‌بهره نموده‌اند . « يِظْلِمُونَ » : ظلم در اینجا در معنی تکذیب و انکار به کار رفته است .

سوره اعراف آیه ۱۰

متن آیه :
وَلَقَدْ مَكَّنَّاكُمْ فِي الْأَرْضِ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ

ترجمه :

شما را در زمین مقیم کرده‌ایم و قدرت و نعمتتان داده‌ایم ، و وسائل زندگیتان را در آن مهیا نموده‌ایم ، (اما شما در برابر نعمتهای فراوان) بسیار کم سپاسگزاری می‌کنید .

توضیحات :

« مَكَّنَّاكُمْ » : شما را قدرت و نعمت دادیم . و قوه و سلطه بخشیدیم . به شما مکان و مأوی دادیم . « مَعَايِشَ » : جمع معیشت و معاش ، وسائل زندگی و مایه بقاء . از قبیل : خوردنیها و نوشیدنیها .

سوره اعراف آیه ۱۱

متن آیه :
وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ لَمْ يَكُن مِّنَ السَّاجِدِينَ

ترجمه :

(آدم ، جدّ نخستین) شما را آفریدیم و سپس صورتگری کردیم . بعد از آن به فرشتگان (و از جمله ابلیس که در صف آنان قرار داشت ، ولی از ایشان نبود) گفتیم : برای آدم سجده (خضوع و تواضع) کنید (و بزرگ و گرامیش دارید) . پس (همه فرشتگان به فرمان یزدان) سجده کردند (و تعظیم و تکریم به جای آوردند) مگر ابلیس که (از جنیان بود و فرمان نبرد و) سجده نکرد .

توضیحات :

« خَلَقْنَاكُمْ » : شما را آفریدیم . در اینجا مراد این است که : اصل شما یعنی نیای نخستینتان را آفریدیم (نگا : حجر / ۲۸ - ۳۳) . صیغه جمع برای تعظیم آدم است که ابوالبشر است . « صَوَّرْنَا » : صورتبندی و صورتگری کردیم . آدم را از خاک آفریدیم و جان به کالبدش دمیدیم و پیکر زیبا و قامت رعنا و اندیشه والا بدو دادیم . « إِلَّا إِبْلِيسَ » : مگر اهریمن . مستثنی منقطع است . زیرا که ابلیس از جنس فرشتگان نیست (نگا : کهف / ۵۰ و حجر / ۲۷) .

سوره اعراف آیه ۱۲

متن آیه :
قَالَ مَا مَنَعَكَ أَلَّا تَسْجُدَ إِذْ أَمَرْتُكَ قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِّنْهُ خَلَقْتَنِي مِن نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِن طِينٍ

ترجمه :

(خداوند به او) گفت : چه چیز تو را بازداشت از این که سجده ببری ، وقتی که من به تو دستور (تعظیم و تواضع برای آدم) داده‌ام ؟ (ابلیس از روی عناد و تکبر پاسخ) گفت : من از او بهترم ، چرا که مرا از آتش آفریده‌ای و او را از خاک . (و آتش کجا و خاک کجا !) .

توضیحات :

« مَا مَنَعَكَ ؟ » : چه چیز تو را باز داشت ؟ چه چیز مانع شد ؟ « طِينٍ » : گِل (نگا : صافات / ۱۱) . « خَاكٌ » (نگا : آل‌عمران / ۵۹) . زیرا خاک عام است و بر گِل و غیرگِل اطلاق می‌شود . استعمال

(طین) در اینجا چه بسا اشاره به مرحله‌ای از مراحل تدریجی خلقت آدم باشد .

سوره أعراف آیه ۱۳

متن آیه :

قَالَ فَاهْبِطْ مِنْهَا فَمَا يَكُونُ لَكَ أَنْ تَتَكَبَّرَ فِيهَا فَاخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ الصَّاغِرِينَ

ترجمه :

(خداوند بدو) گفت : پس از این (بهشت آسمانی یا بهشت زمینی ، یا از میان فرشتگان ، و یا از این منزلت و مرتبت) فرود آی ! تو را نرسد که در این (مکان دل‌آرا ، و جایگاه والا ، نافرمانی کنی و) تکبر ورزی . پس بیرون رو ، تو از زمره خوارانی (و جای تو در میان اشرار است ، نه در میان اخیار) .

توضیحات :

« إهبط » : فرود آی . پائین رو . تنزل کن . « منها » : از آن . مرجع (ها) واژه (جنّة) مفهوم از مقام است ، همان گونه که در آیه ۶۱ سوره نحل ، (ها) به (أرض) مفهوم از مقام برمی‌گردد : « وَ لَوْ يَأْخُذُ اللَّهُ النَّاسَ يَظْلِمُهُمْ مَا تَرَكَ عَلَيْهَا مِنْ دَابَّةٍ . مراد از (جنّة) بهشت موعود ، یا بهشت موجود در زمین است . یا این که مرجع (ها) منزلت و مرتبت و یا (ملائكة) در آیه ۱۱ است . « الصَّاغِرِينَ » : خواران ، افراد پست و حقیر . از مصدر (صَغَرَ) به معنی ذل (نگا : انعام / ۱۲۴) .

سوره أعراف آیه ۱۴

متن آیه :

قَالَ أَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ

ترجمه :

(اهریمن) گفت : مرا تا روزی مهلت ده و زنده بدار که (قیامت نام است و مردمان در آن زنده می‌شوند و از گورها) برانگیخته می‌گردند .

توضیحات :

« أَنْظِرْنِي » : مرا مهلت ده . مراد این که مرا زنده بدار و ممیران .

سوره أعراف آیه ۱۵

متن آیه :

قَالَ إِنَّكَ مِنَ الْمُنظَرِينَ

ترجمه :

(خداوند) گفت : شما از زمره مهلت یافتگانی (و مدت‌های مدید در زمین ماندگار می‌مانی) .

توضیحات :

« الْمُنظَرِينَ » : مهلت‌یافتگان . مهلت داده‌شدگان .

سوره أعراف آیه ۱۶

متن آیه :

قَالَ فِيمَا أُغْوِيْتَنِي لِأَفْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ

ترجمه :

(اهریمن) گفت : بدان سبب که مرا گمراه داشتی ، من بر سر راه مستقیم تو در کمین آنان می‌نشینم (و با هرگونه وسایل ممکن در گمراهی ایشان می‌کوشم) .

توضیحات :

« أُغْوِيْتَنِي » : مرا گمراه ساختی . حکم گمراهی درباره‌ام صادر کردی . « صِرَاطٌ » : راه . منصوب به نزع خافض است و در اصل (عَلِي صِرَاطِكَ) است . می‌تواند مفعول‌فیه نیز باشد .

سوره أعراف آیه ۱۷

متن آیه :

ثُمَّ لَا تَبِينُهُمْ مِّنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ

ترجمه :

سپس از پیش‌رو و از پشت سر و از طرف راست و از طرف چپ (و از هر جهت که بتوانم) به سراغ ایشان می‌روم و (گمراهشان می‌سازم و از راه حق منحرفشان می‌نمایم . تا بدانجا که) بیشتر آنان را (مؤمن به خود و) سپاسگزار نخواهی یافت .

توضیحات :

« أَيْمَانٌ » : جمع یمین ، طرف راست . « شَمَائِلٌ » : جمع شمال ، طرف چپ .

سوره أعراف آیه ۱۸

متن آیه :

قَالَ أَخْرَجَ مِنْهَا مَذْؤُومًا مَّدْحُورًا لَّمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكُمْ أَجْمَعِينَ

ترجمه :

(خداوند) گفت : خوار و حقیر و رانده و ذلیل از این (جایگاه قدس و قدسیان) بیرون رو . سوگند می‌خورم ، دوزخ را از تو و از همه کسانی پر می‌سازم که از تو پیروی کنند .

توضیحات :

« مَذْؤُومًا » : مذموم . ننگین . حقیر . حال اول برای ضمیر مستتر در فعل (أَخْرَجَ) است . « مَدْحُورًا » : مطرود . رانده شده . حال دوم است . « مِنْكُمْ » : از شما . در اصل : (مِنْكَ وَ مِنْهُمْ) است و از راه تغلیب ضمیر مخاطب به کار رفته است .

سوره أعراف آیه ۱۹

متن آیه :

وَيَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ فَكُلَا مِنْ حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ

ترجمه :

ای آدم ! تو و همسرت در بهشت ساکن شوید و در هر کجا که خواستید (بگردید و از نعمتهای آن) بخورید ، ولی به این درخت ، نزدیک نشوید (و از آن نخورید ، که اگر چنین کنید) از زمره ستمکاران خواهید شد .

توضیحات :

« حَيْثُ » : هرجا . « الشَّجَرَةَ » : درخت . بوته گیاه (نگا : صافات / ۱۴۶) . خداوند نوع درخت یا

گیاه مورد نظر را مشخص نفرموده است .

سوره أعراف آیه ۲۰

متن آیه :

فَوَسْوَسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ عَنْهُمَا مِنْ سَوْءَاتِهِمَا وَقَالَ مَا نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَكَينَ أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ

ترجمه :

سپس اهریمن آنان را وسوسه کرد تا (مخالفت با فرمان خدا را در نظرشان بیاراید و لباسهایشان را از تن به در آورد و برهنه و عریانشان سازد) و عورات نهان از دیده آنان را بدیشان نماید ، و (بدین منظور) گفت : پروردگارتان شما را از این درخت باز نداشته است ، مگر بدان خاطر که (اگر از این درخت بخورید) دو فرشته می‌شوید ، و یا این که (جاودانه می‌گردید و) از زمره جاویدانان (در این سرا) خواهید شد .

توضیحات :

« لِيُبْدِيَ » : تا ظاهر و آشکار سازد . « وُورِيَ » : مستور شده است . پوشیده گشته است . مجهول فعل ماضی (واری) از مصدر (مواراه) است . « سَوْءَاتٍ » : جمع (سَوْءَةٌ) ، عورت . شرمگاه .

سوره أعراف آیه ۲۱

متن آیه :

وَقَاسَمَهُمَا إِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ

ترجمه :

و برای آنان بارها سوگند خورد که من خیرخواه شما هستم .

توضیحات :

« قَاسَمَ » : سوگند خورد . بارها سوگند خورد . « النَّاصِحِينَ » : خیرخواهان . مخلصان .

سوره أعراف آیه ۲۲

متن آیه :

فَدَلَّاهُمَا يَغْرُورٍ فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوْءَاتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ أَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكَ الشَّجَرَةِ وَأَقُلْ لَكُمَا إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ

ترجمه :

پس آرام آرام آنان را با مکر و فریب (به سوی نافرمانی و خوردن از آن درخت) کشید . هنگامی که از آن درخت چشیدند ، عورات خویش بدیدند ، و (برای پوشاندن شرمگاه‌های خود) شروع به جمع‌آوری برگ‌های (درختان) بهشت کردند و آنها را بر خود افکندند . پروردگارشان (به سرزنش ایشان پرداخت و خطاکاری آنان را متذکر شد و) فریادشان زد که آیا شما را از آن درخت نهي نکردم و به شما نگفتم که اهریمن دشمن آشکارتان است (و خیر شما را نمی‌خواهد ؟) .

توضیحات :

« فَدَلَّاهُمَا » : فعل (دَلَّى) از ماده (دلو) ، یعنی : اهریمن آن دو را آهسته آهسته از درجه و مقام والایشان فرود آورد و از شاخسار اطاعت به چاهسار معصیت انداخت . یا فعل (دَلَّى) در

اصل (دَلِيل) و مضاعف بوده و لام دوم به یاء تبدیل شده است . در این صورت معنی چنین می‌شود : اهریمن آن دو را بر انجام کار ناشایست دل و جرأت پخشید . « یَغْرُور » : با نیرنگ و فریب . « طَفِيقًا » : شروع کردند . از افعال مقاربه است . « يَخْصِفَانِ » : از ماده (خصف) به معنی : الصاق . چسباندن . پینه‌کردن . یعنی : برگ درختان را بر اندام خود می‌انداختند و عورت خویشان را با آن می‌پوشاندند .

سوره أعراف آیه ۲۳

متن آیه :

قَالَ رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ

ترجمه :

(آدم و همسرش ، دست دعا به سوی خدا برداشتند و) گفتند : پروردگارا ! ما (با نافرمانی از تو) بر خویشان ستم کرده‌ایم و اگر ما را نبخشی و بر ما رحم نکنی از زیانکاران خواهیم بود .

توضیحات :

...

سوره أعراف آیه ۲۴

متن آیه :

قَالَ اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ

ترجمه :

(خداوند خطاب به آدم و حواء و ابلیس) گفت : (از این جایگاه والا) پائین روید . برخی دشمن برخی خواهید بود . در زمین تا روزگاری استقرار خواهید داشت و (از نعمتهای آن) بهره‌مند خواهید شد .

توضیحات :

« بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ » : مراد این است که شما مردمان با اهریمنان دشمن خواهید بود . یا این که فرزندان آدم و حواء برخی دشمن برخی خواهند بود . « مُسْتَقَرٌّ » : قرارگاه . استقرار . « مَتَاعٌ » : تمتع . بهره‌مندی . کالا و قوت زندگی . « إِلَىٰ حِينٍ » : تا زمانی که مرگتان فرا می‌رسد . تا وقتی که روزگارتان به پایان می‌رسد و قیامت بپا می‌شود .

سوره أعراف آیه ۲۵

متن آیه :

قَالَ فِيهَا تَحْيَوْنَ وَفِيهَا تَمُوتُونَ وَمِنْهَا تُخْرَجُونَ

ترجمه :

(خداوند) گفت : در زمین (تولید نسل می‌کنید و) زندگی بسر می‌برید و در آن می‌میرید (و دفن می‌شوید) و از آن (هنگام رستاخیز زنده می‌گردید و) بیرون می‌آید .

توضیحات :

در « فِيهَا » و « مِنْهَا » مرجع ضمیر (ها) اَرْضُ است .

سوره أعراف آیه ۲۶

متن آیه :
يَا بَنِي آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُؤَارِي سَوْآتِكُمْ وَرِيشًا وَلِبَاسُ التَّقْوَىٰ ذَٰلِكَ خَيْرٌ ذَٰلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ

ترجمه :
ای آدمیزادگان ! ما لباسی برای شما درست کرده‌ایم که عورات شما را می‌پوشاند ، و لباس زینتی را (برایتان ساخته‌ایم که خود را بدان می‌آرئید . اما باید بدانید که) لباس تقوا و ترس از خدا ، بهترین لباس است (که انسان خود را بدان می‌آراید و خویشتن را از عذاب آخرت می‌رهاند) . این (آفرینش لباسهای ظاهری و باطنی) از نشانه‌های (فضل و رحمت) خدا است تا بندگان متذکر (نعمتهای پروردگار) شوند .

توضیحات :
« أَنْزَلْنَا » : آفریدیم . درست کردیم . (نگا : زمر / ۶ ، حدید / ۲۵) . « يُؤَارِي » : می‌پوشاند . پنهان می‌دارد . « رِيشًا » : پر . در اینجا مراد لباس زینت و وسائل آرایش است . « ذَٰلِكَ » : آن آفرینش لباس به طور مطلق ، یا آن آفرینش لباس تقوا .

سوره أعراف آیه ۲۷

متن آیه :
يَا بَنِي آدَمَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ كَمَا أَخْرَجَ أَبَوَيْكُم مِّنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوْآتِهِمَا إِنَّهُ يَرَاكُمْ هُوَ وَقَبِيلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ

ترجمه :
ای آدمیزادگان ! شیطان شما را نفریبد ، همان گونه که پدر و مادرتان را (فریفت و) از بهشت بیرونشان کرد و لباسشان را از (تن) ایشان بیرون ساخت تا عوراتشان را بدیشان نماید . شیطان و همدستانش شما را می‌بینند ، در صورتی که شما آنها را نمی‌بینید (لذا از راههای گوناگون و به شیوه‌های مختلفی که نهان از دید شما است بر شما یورش می‌آورند . باید چنین دشمنانی را پائید و از کید و مکرشان ترسید . با این توضیح که آنان بر مؤمنان تسلط ندارند و بلکه (ما شیاطین را دوستان و یاران کسانی ساخته‌ایم که ایمان نمی‌آورند (یعنی اهریمنان تنها بر غیر مؤمنان تسلط دارند) .

توضیحات :
« لَا يَفْتِنَنَّكُمُ » : شما را گول نزنند و نفریبند . « يَنْزِعُ » : به در می‌آورد . می‌کند . « قَبِيلُ » : اعوان . یاران و همدستان . « مِنْ حَيْثُ » : از راهی که . به گونه‌ای که . « جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ » : مراد این است که شیطان و یارانش تنها بر افراد بی‌ایمان و بر کسانی که ایمان سستی دارند تسلط هستند (نگا : حجر / ۴۲ ، نحل / ۹۹ و ۱۰۰) .

سوره أعراف آیه ۲۸

متن آیه :
وَإِذَا قَعُلُوا فَاجْشَهُ قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا قُلْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ اتَّقُوا اللَّهَ عَالِمِي اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

ترجمه :
(کافران) وقتی که کار زشتی (همچون شرک و طواف کعبه را در حال برهنگی) انجام می‌دهند ، می‌گویند : پدران خود را بر این کار دیده‌ایم (و نیاکامان را بر این روش و برنامه یافته‌ایم و ما به

دنبال آنان رفته و از ایشان پیروی می‌کنیم) و خدا ما را بدان دستور داده است! بگو (ای پیغمبر!) : خداوند به کار زشت دستور نمی‌دهد. آیا چیزی را به خدا نسبت می‌دهید که (مستند و دلیل صحت آن را) نمی‌دانید؟

توضیحات :

« فَاِحْسَةً » : عمل قبیح . گناه بسیار زشت . « الْفَحْشَاءَ » : عمل قبیح . گناه بسیار زشت .

سوره اعراف آیه ۲۹

متن آیه :

قُلْ اَمْرٌ رَبِّي يَالْقِسْطِ وَاَقِيْمُوا وُجُوْهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَاَدْعُوْهُ مُخْلِصِيْنَ لَهُ الدِّيْنَ كَمَا بَدَاكُمْ تَعُوْدُونَ

ترجمه :

بگو : پروردگارم (همگان را در هر زمان و مکانی) به دادگري فرمان داده است ، و (دستور او) این (است) که در هر عبادتی رو به خدا کنید و از وی مخلصانه اطاعت نمائید و او را صادقانه بپرستید . خداوند همان گونه که شما را در آغاز آفریده است ، (به همان سادگی پس از مرگ شما را زنده می‌کند و به سوی او) برمی‌گردید .

توضیحات :

« الْقِسْطِ » : دادگري . میانه‌روي . « وُجُوْهُ » : جمع وجه . چهره . ذات . « عِنْدَ » : در . « مَسْجِدٍ » : مکان عبادت . زمان عبادت . سجود که مراد از آن نماز است . « اَقِيْمُوا وُجُوْهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ » : در هر مسجدی به نماز ایستید و دل خود را متوجه خدا کنید . در هر زمان و مکان عبادتی خالصانه به خدا رو کنید و تنها او را در نظر داشته باشید . در هر سجده و کرنشی رو به سوی خدا دارید و عبادتتان تنها برای او باشد . « اَدْعُوهُ » : او را عبادت کنید و بپرستید . دعاء در اینجا به معنی عبادت است . « الدِّينِ » : اطاعت . عبادت . انقیاد .

سوره اعراف آیه ۳۰

متن آیه :

قَرِيْفًا هَدَىٰ وَقَرِيْفًا حَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ اِنَّهُمْ اَتَّخَذُوا الشَّيَاطِيْنَ اَوْلِيَآءَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ وَيَحْسَبُوْنَ اَنْهُمْ مُّهْتَدُوْنَ

ترجمه :

(در آن وقت که به سوی او برمی‌گردید ، دو گروه خواهید بود :) گروهی که (خداوند ایشان را موفق گردانده است و به سبب پیروی از رهنمود پیغمبران) هدایتشان بخشیده است ، و گروهی که درخور گمراهی گردیده و سرگشته شده‌اند ، چرا که به جای یزدان شیاطین را به دوستی و سروری گرفته‌اند و خویشان را راه‌یافته پنداشته‌اند .

توضیحات :

« قَرِيْفًا » : گروه . دسته . واژه نخست ، مفعول به مقدم فعل (هَدَى) است ، و واژه دوم مفعول به فعل محذوفی چون (اَصْلَ) است . « مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ » : به جای خدا .

سوره اعراف آیه ۳۱

متن آیه :

يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا اِنَّهٗ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِيْنَ

ترجمه :

ای آدمیزادگان ! در هر نماز گاه و عبادتگاهی ، خود را (با لباس مادی که عورت شما را بپوشاند ، و با لباس معنوی که تقوا نام دارد) بیارائید ، و بخورید و بنوشید ولی اسراف و زیاده‌روی نکنید که خداوند مسرفان و زیاده‌روی کنندگان را دوست نمی‌دارد .

توضیحات :

« خذُوا زِينَتَكُمْ » : مراد این است که به هنگام نماز و انجام عبادت لباسهای زیبا و مؤدبانه و پاکیزه بپوشید و به نام پرهیزگاری از لباسهای کثیف و مندرس و یا ناشایست و جلف استفاده نکنید ، و نیز تقوا و اخلاص داشته باشید . « الْمُسْرِفِينَ » : متجاوزین از حدود حرام و حلال خدا .

سوره أعراف آیه ۳۲

متن آیه :

قُلْ مِنْ حَرَمِ زِينَةِ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَذَلِكَ نَفَصِلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

ترجمه :

(ای محمد ! زشتی کار افتراء تحلیل و تحریم را بدیشان خاطرنشان ساز و به آنان) بگو : چه کسی زینتهای الهی را که برای بندگانش آفریده است و همچنین مواهب و روزیهای پاکیزه را تحریم کرده است ؟ بگو : این (نعمتها و موهبتهای حلال و) چیزهای پاکیزه ، برای افراد باایمان در این جهان آفریده شده است (و دیگران نمی‌بایست از آن استفاده کنند . ولی در این دنیا بر این خوان یغما چه دشمن چه دوست ، و این هم از رحمت و وسعۀ خدا و لطف او است . اما) در روز قیامت اینها همه در اختیار مؤمنان قرار می‌گیرد (و دیگران به کلّی از آن محروم می‌گردند) . این چنین آیات (خود را درباره احکام حلال و حرام) برای کسانی توضیح و تشریح می‌کنیم که آگاهند و می‌فهمند .

توضیحات :

« أَخْرَجَ » : بیرون آورده است . در اینجا مراد این است که : آفریده است و به مرحله ظهور رسانده است . « خَالِصَةً » : دربست . به تمام و کمال . حال است .

سوره أعراف آیه ۳۳

متن آیه :

قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَّنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ يَغْيِرَ الْحَقَّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يَنْزِلْ بِهِ سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

ترجمه :

بگو : خداوند حرام کرده است کارهای نابهنجار (چون زنا) را ، خواه آن چیزی که آشکارا انجام پذیرد و ظاهر گردد ، و خواه آن چیزی که پوشیده انجام گیرد و پنهان ماند ، و (هر نوع) بزهکاری را و ستمگری (بر مردم) را که به هیچ وجه درستی نیست ، و این که چیزی را شریک خدا کنید بدون دلیل و برهانی که از سوی خدا مبنی بر حقانیت آن خبر در دست باشد ، و این که به دروغ از زبان خدا چیزی را (درباره تحلیل و تحریم و غیره) بیان دارید که (صحت و سقم آن را) نمی‌دانید .

توضیحات :

« بَطْنٍ » : پنهان ماند . مخفی گردید . « الْإِثْمِ » : گناه . بزهکاری . عطف عام بر خاص است . « الْبَغْيِ » : ظلم و ستم . تعدی . عطف خاص بر عام است . « يَغْيِرُ الْحَقَّ » : باطل . نادرست . ذکر این قید برای توضیح و تأکید است ؛ چرا که هر نوع ظلم و ستمی باطل و نادرست است . یا این که معنی آن چنین است : به ناحق . یعنی تعدی و تجاوزی که حق است و از روی مشاکله تعدی و تجاوز نامیده می شود ، بلامانع است (نگا : بقره / ۱۹۴) . « سُلْطَانًا » : دلیل و برهان .

سوره اعراف آیه ۳۴

متن آیه :
وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ

ترجمه :

هر گروهی دارای مدت زمانی (مشخص و معلوم) است ، و هنگامی که زمان (محدود) آنان به سر رسید ، نه لحظه ای (از آن) تأخیر خواهند کرد و نه لحظه ای (بر آن) پیشی می گیرند .

توضیحات :

« أَجَلٌ » : مدت . زمان . وقت سر رسید . « سَاعَةً » : مراد کمترین وقت ممکن است . « لَا يَسْتَأْخِرُونَ » : درنگ نمی کنند . « لَا يَسْتَقْدِمُونَ » : پیشی نمی گیرند و جلو نمی افتند .

سوره اعراف آیه ۳۵

متن آیه :
يَا بَنِي آدَمَ إِنَّمَا يَأْتِيَنَّكُمْ رُسُلٌ مِّنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي فَمَنْ أَتَقَىٰ وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

ترجمه :

ای آدمیزادگان ! اگر پیغمبرانی از جنس خود شما انسانها به نزدتان بیایند و آیات مرا برای شما بازگو بنمایند ، (شما دو گروه خواهید شد . گروهی حق را می پذیرد ، و گروهی حق را تکذیب می دارد) پس کسانی که پرهیزگاری کنند (و با انجام طاعات و ترک محرمات ، خویشتن را از عذاب خدا در امان دارند) و به اصلاح (حال خود و دیگران) بپردازند ، (در آخرت) نه ترسی بر آنان است و نه غمگین می گردند .

توضیحات :

« إِنَّمَا » : اگر . این واژه فراهم آمده است از : (إِنْ) شرطیه و (مَا) زائد که برای تأکید شرط ذکر شده است .

سوره اعراف آیه ۳۶

متن آیه :
وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

ترجمه :

و کسانی که آیات مرا تکذیب کنند و از (پیروی آیات و دریافت رهنمود از) آنها ، خویشتن را فراتر گیرند و سرپیچی کنند ، آنان دوزخیانند و جاودانه در آن می مانند .

توضیحات :

« إِسْتَكْبَرُوا عَنْهَا » : خویشتن را بالاتر از آن می دانند که آیات خدا را بپذیرند و از آنها رهنمود گیرند

سوره أعراف آیه ۳۷

متن آیه :
 فَمِنْ أُولَئِكَ مَنْ أُنِيبَ إِلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ أُولَئِكَ يَتْلَوْنَ مِنْهَا كِتَابًا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ لَئِنْ جَاءَهُمْ مِنْهُ نَبَأٌ غَيْرُ بَشِيرٍ يَلْعَنُوا مِنْ أَجْلِ مَا كَفَرُوا بِهِ فَسُحْقًا لَهُمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ
 أَنفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ

ترجمه :

آخر چه کسی ستمکارتر از کسانی است که بر خدا دروغ می‌بندند یا این که آیات او را تکذیب می‌نمایند؟ نصیب مقدرشان بدیشان می‌رسد (و در جهان روزگار معین خود را بسر می‌برند و روزی مشخص خویش را می‌خورند) تا آن گاه که فرستادگان ما (یعنی فرشتگان قبض ارواح) به سراغشان می‌آیند تا جانشان را بگیرند . (بدین هنگام بدیشان) می‌گویند : معبودهایی که جز خدا می‌پرستیدید کجایند ؟ (بدیشان بگوئید بیایند و شما را از چنگال مرگ برابند !) . می‌گویند : از ما نهان و ناپیدا شده‌اند و به ترك ما گفته‌اند (و امید نفع و خیری بدانان نداریم . در اینجا است که) آنان علیه خود گواهی می‌دهند و اعتراف می‌کنند که کافر بوده‌اند .

توضیحات :

« نَصِيْبُهُمْ مِنَ الْكِتَابِ » : قسمت مقدر روزی . مدت معین عمر . « الْكِتَابِ » : مقدر . نوشته شده . مصدر است و به معنی اسیم مفعول یعنی مکتوب است . « يَتَوَقَّوْنَهُمْ » : آنان را می‌میرانند . جان آنان را می‌گیرند . « كُنْتُمْ تَدْعُونَ » : عبادت می‌کردید . به فریاد می‌خواندید و استمداد می‌طلبیدید . « ضَلُّوا عَنَّا » : از ما نهان و ناپیدا شده‌اند و به ترك ما گفته‌اند . (ضلُّوا) در اینجا به معنی (غابوا) است . « شَهِدُوا » : گواهی دادند . اعتراف نمودند .

سوره أعراف آیه ۳۸

متن آیه :
 قَالَ ادْخُلُوا فِي أُمَّمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ فِي النَّارِ كُلَّمَا دَخَلَتْ أُمَّةٌ لَعْنَتْ أُخْتَهَا حَتَّىٰ إِذَا ادَّارَكُوا فِيهَا جَمِيعًا قَالَتْ أَخْرَاهُمْ لَأَوْلَاهُمْ رَبَّنَا هَؤُلَاءِ ضَلُّوا عَنَّا ضِعْفًا مِّنَ النَّارِ قَالَ لِكُلِّ ضِعْفٍ وَلَكِنْ لَا تَعْلَمُونَ

ترجمه :

(در روز قیامت خداوند به این کافران) می‌گوید : به همراه گروهها و دسته‌هایی از کافران انس و جنی که پیش از شما (در دنیا مدتی زندگی کرده‌اند و آن گاه از جهان) رفته‌اند وارد آتش دوزخ شوید ! (در این هنگام) هر وقت گروهی داخل آتش شود ، گروه همجنس (پیشین) خود را نفرین می‌فرستد ، تا آن گاه که همه به هم می‌رسند و پیش هم گرد می‌آیند ، آن وقت پسینیان خطاب به پیشینیان می‌گویند : پروردگارا ! اینان ما را همراه کرده‌اند (زیرا که پیش از ما بوده‌اند و ما را به سویی کفر رهبری نموده‌اند) پس آتش آنان را چندین برابر (تیزتر و عذابشان را بیشتر) گردان . (پروردگار خطاب بدیشان) می‌گوید : عذاب هر يك از شما (پیروان و پسران و بالادستان و زیردستان ، به سبب کفر و ضلال و تقلید کورکورانه از همدیگر) چندین برابر است ، ولی (به علت عذاب سخت خود ، اندازه عذاب دیگران را) نمی‌دانید .

توضیحات :

« ادْخُلُوا فِي أُمَّمٍ » : واژه (فِي) در اینجا به معنی (مَعَ) است . یعنی . همراه با . « خَلَتْ » : رفته‌اند . گذشته‌اند . « أُخْتَهَا » : خواهرش . در اینجا مراد همجنس و همکیش است که اینان بر

اثر آنان رفته‌اند و از ایشان تقلید نموده‌اند . « إِدَارِكُوا » : به هم رسیدند . با هم گرد آمدند . اصل این فعل (تَدَارِكُوا) و از باب تفاعل است . « أَخْرَاهُمْ » : پسینیان . مراد پیروان و تقلیدکنندگان است . « أُولَاهُمْ » : پیشینیان . مراد پیشوایان و تقلیدشدگان است . « ضِعْفًا » : دو چندان . چند برابر .

سوره أعراف آیه ۳۹

متن آیه :

وَقَالَتْ أُولَاهُمْ لِأَخْرَاهُمْ فَمَا كَانَ لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ فذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ

ترجمه :

و رؤساء و پیشینیان به پیروان و پسینیان می‌گویند : شما هیچ گونه امتیازی بر ما ندارید (و تخفیفی از عقاب نه شما را است و نه ما را ؛ چاره‌ای نیست جز وایلا و مدارا !) پس بچشید عذاب را به سبب کاری که خود کرده‌اید (و خود کرده را چاره نیست) .

توضیحات :

« فَضْلٌ » : برتری . مراد برتری از لحاظ تخفیف عذاب است .

سوره أعراف آیه ۴۰

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا لَا تُفَتَّحُ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُجْرِمِينَ

ترجمه :

بیگمان کسانی که آیات (کتابهای آسمانی و نشانه‌های گسترده جهانی) ما را تکذیب می‌کنند و خویشتن را بالاتر از آن می‌دانند که بدانها گردن نهند ، درهای آسمان بر روی آنان باز نمی‌گردد (و خودشان بی‌ارج و اعمالشان بی‌ارزش می‌ماند) و به بهشت وارد نمی‌شوند مگر این که شتر از سوراخ سوزن خیاطی بگذرد (که به هیچ وجه امکان ندارد ، و لذا ایشان هرگز به بهشت داخل نمی‌گردند) . این چنین ما گناهکاران را جزا و سزا می‌دهیم .

توضیحات :

« لَا تُفَتَّحُ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ » : مراد این است که دعاها و اعمالشان پذیرفته نمی‌شود . اعمالشان به سوی خدا اوج نمی‌گیرد (نگا : فاطر / ۱۰) و به سوی (علیین) بالا نمی‌رود و بلکه در (سیچین) ثبت و ضبط می‌شود (نگا : مطفین / ۷ و ۱۹) . ارواح آنان به سوی بهشت پر نمی‌کشند که در آسمانها و آن بالا بالاها قرار دارد (نگا : نجم / ۱۵) . « يَلِجُ » : داخل شود . « سَمٌّ » : سوراخ . « الْخِيَاطُ » : سوزن . « حَتَّى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ » : تا آن گاه که شتر از سوراخ سوزن بگذرد . این سخن بر سبیل ضرب‌المثل است و بیانگر چیز ناممکن و ناشدنی است .

سوره أعراف آیه ۴۱

متن آیه :

لَهُمْ مِنْ جَهَنَّمَ مِهَادٌ وَمِنْ فَوْقِهِمْ غَوَاشٍ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ

ترجمه :

برای آنان (در دوزخ) بستری از آتش و بالاپوشهائی از آتش است . ما این چنین جزا و سزای

ستمکاران (گمراه و کفرپیشه) را می‌دهیم .

توضیحات :

« مِهَادٌ » : بستر . زیرانداز . « غَوَاشٍ » : جمع غَاشِيَّة ، بالاپوش . پوشش . مراد آتش است که از هر سو ایشان را احاطه می‌کند (نگا : زمر / ۱۶) (غَوَاشٍ) مبتدای مؤخر و (مِنْ فَوْقِهِمْ) خبر مقدم آن است .

سوره أعراف آیه ۴۲

متن آیه :

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

ترجمه :

کسانی که ایمان بیاورند و کارهای شایسته انجام دهند - به هیچ کس (از آنان) جز به اندازه تاب و توانش تکلیف نمی‌کنیم - ایشان بهشتیانند و جاودانه در آن می‌مانند .

توضیحات :

« الَّذِينَ » : مبتدا است ، و (أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ) خبر آن است . « لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا » : به هیچ کسی جز به اندازه تاب و توانش تکلیف نمی‌کنیم و جز به اندازه استعداد فکری و جسمی و امکاناتش انتظار نداریم . جمله معترضه است .

سوره أعراف آیه ۴۳

متن آیه :

وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلٍّ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ لَقَدْ جَاءَتْ رَسُولَ رَبِّنَا بِالْحَقِّ وَنُودُوا أَنْ تِلْكَمُ الْجَنَّةُ أَوْرَثْتُمُوهَا بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

ترجمه :

هرگونه کینه‌ای را از دل‌هایشان می‌زدائیم (تا برادرانه در کمال صفا و صمیمیت در بهشت بسر برند) . در زیر (قصرها و درختان) آنان رودبارها جاری می‌گردد . (خرم و خندان خدای را سپاس می‌گذارند) و می‌گویند : خدائی را سپاسگزاریم که ما را بدین (نعمت جاویدان و بی‌پایان) رهنمود فرمود و اگر (لطف عمیم و فضل کریم) خدا (نبود و توسط پیغمبران ما را توفیق عنایت نمی‌فرمود و) رهنمودمان نمی‌نمود ، هدایت فراچنگ نمی‌آوردیم . واقعاً پیغمبران پروردگاران حق آوردند (و حق گفتند و به سویی حق همگان را رهبری نمودند . در اینجا از سویی فرشتگان خدا) ندا داده می‌شود که : این بهشت شما است (که در جهان به شما وعده داده شده بود ، و هم اینک) آن را به خاطر اعمالی (بایسته و کردارهای شایسته‌ای) که انجام داده‌اید به ارث می‌برید .

توضیحات :

« نَزَعْنَا » : بیرون کشیدیم . « غَلٍّ » : کینه . دشمنی .

سوره أعراف آیه ۴۴

متن آیه :

وَنَادَى أَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابَ النَّارِ أَنْ قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبَّنَا حَقًّا فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا قَالُوا نَعَمْ فَإِنَّ مُؤَذِّنًا بَيْنَهُمْ أَنْ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ

ترجمه :

(پس از استقرار بهشتیان در بهشت ، و دوزخیان در دوزخ) بهشتیان دوزخیان را صدا می‌زنند که ما آنچه را پروردگاران (توسط پیغمبران) به ما وعده داده بود همه را حق یافته‌ایم (و به نعمت و کرامت خدای خود رسیده‌ایم) ، آیا شما هم آنچه را پروردگارتان به شما وعده داده بود حق یافته‌اید (و به عقاب و عذاب خدا گرفتار آمده‌اید ؟) . می‌گویند : بلی ! (همه را عین حقیقت دیده‌ایم و به عقاب هولناک و عذاب دردناکی دچار آمده‌ایم . دریغ و فسوسا ! در این هنگام ، میان بهشت و دوزخ) ندادنده‌ای در میانشان ندا درمی‌دهد که نفرین خدا بر ستمگران باد !

توضیحات :

« حَقًّا » : حال یا مفعول دوم است . « أَدَّانَ » : صدا زد . ندا در داد . « مُؤَدِّنٌ » : ندا دهنده . این ندا دهنده شاید فرشته‌ای یا انسانی باشد .

سوره أعراف آیه ۴۵

متن آیه :

الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا وَهُمْ بِالْآخِرَةِ كَافِرُونَ

ترجمه :

آن ستمگرانی که (مردمان را) از راه خدا باز می‌داشتند ، و (بر راستای خداشناسی سدها و مانعها ایجاد می‌کردند ، و در دل‌های مردمان شکها و گمانها می‌انداختند تا آنان را منحرف سازند و بدیشان) راه خدا را کج و نادرست نشان دهند ، و آنانی که به آخرت کفر می‌ورزیدند (و به جهان دیگر ایمان نداشتند) .

توضیحات :

« الَّذِينَ » : صفت (الظَّالِمِينَ) است . « يَبْغُونَهَا عِوَجًا » : آن را کج می‌خواهند . یعنی همیشه در صدد آن هستند که جاده مستقیم الهی را کج نشان دهند و نادرست جلوه بنمایند .

سوره أعراف آیه ۴۶

متن آیه :

وَبَيْنَهُمَا حِجَابٌ وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلًّا بِسِيمَاهُمْ وَنَادُوا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ لَمْ يَدْخُلُوهَا وَهُمْ يَطْمَعُونَ

ترجمه :

در میان بهشتیان و دوزخیان مانعی وجود دارد (أعراف نام) و بالای اعراف مردانی (از بهترین مؤمنان و برگزیده‌ترین ایشان) قرار دارند و (از آنجا همه مردمان را می‌نگرند و نیکان و بدان) جملگی را از روی سیمای (سعادت یا شقاوت) ایشان می‌شناسند . بهشتیان را بدان گاه که هنوز وارد بهشت نشده‌اند و می‌خواهند بدان داخل شوند فریاد می‌دارند که درودتان باد ! (مزده باد که شما را که خوفی و هراسی ندارید و جاودانه در بهشت ماندگارید) .

توضیحات :

« حِجَابٌ » : ستر . مانع . مراد دیواری است که دروازه‌ای دارد و عرض و طول و چگونگی آن بر ما مجهول است (نگا : حدید / ۱۳) . « الْأَعْرَافِ » : جمع عرف ، بلندیها ، در اینجا مراد بلندیهای (سور) مذکور در (حدید / ۱۳) است . « رِجَالٌ » : مردانی که بر اعراف قرار دارند که برخی آنان را از زندگان مؤمنان می‌دانند ، و برخی ایشان را کسانی می‌دانند که حسنات و سیئات ایشان

مِساوِي است و هنوز تکلیفشان روشن نگشته است ، ولي امیدوارند که به بهشت روند . « لَمْ يَدْخُلُوهَا . . . » : مرجع ضمیر (و) می‌تواند واژه (رجال) یا (أصحاب) باشد .

سوره اعراف آیه ۴۷

متن آیه :
وَإِذَا صُرِفَتْ أَبْصَارُهُمْ تِلْقَاءَ أَصْحَابِ النَّارِ قَالُوا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

ترجمه :

هنگامی که چشمان (مؤمنان مستقر در اعراف) متوجه دوزخیان می‌شود ، (آنچه نادیدنی است آن بیند ، و از هراس آتش دوزخ) می‌گویند : پروردگارا ! ما را با (این) گروه ستمگر همراه مگردان .

توضیحات :

« صُرِفَتْ » : متوجه گردانده شد . « تِلْقَاءَ » : جهت . سو . مصدر (لَقِيَ) است .

سوره اعراف آیه ۴۸

متن آیه :
وَنَادَى أَصْحَابُ الْأَعْرَافِ رَجَالًا يَعْرِفُونَهُمْ بِسِيمَاهُمْ قَالُوا مَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ

ترجمه :

و آنان که بر اعراف جایگزینند ، مردانی (از دوزخیان) را که از سیمایشان آنان را می‌شناسند ، صدا می‌زنند و می‌گویند : آیا گردآوری (مال و ثروت و سپاه و حشم) شما ، و چیزهایی که (می‌پرستید و) بدانها می‌نازیدید و بزرگ می‌داشتید ، چه سودی به حالتان داشت ؟

توضیحات :

« مَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ » : چه سودی به حالتان داشت ؟ چه سودی برایتان نداشت . « جَمْعُكُمْ » : گردآوری مال و ثروت و سپاه و غیره . جمعیت . تعداد افراد . « مَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ » : چیزهایی که بزرگشان می‌داشتید و بتانی که می‌پرستید . چیزی که همیشه بدان تکبر می‌کردید . خود را بزرگتر از آن می‌دیدید که حق را بپذیرید .

سوره اعراف آیه ۴۹

متن آیه :
أَهْوَاءَ الَّذِينَ أَفْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ اللَّهُ بِرَحْمَةٍ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ

ترجمه :

آیا اینان (که هم اکنون به بهشت می‌روند و غرق نعمت جاوید یزدان می‌شوند) همان کسانی نیستند که (در دنیا) سوگند می‌خوردید : ممکن نیست خداوند رحمی بدیشان کند (و آنان را به بهشت نائل گرداند ؟ ای مؤمنان ! به کوری چشم کافران) به بهشت درآئید . نه ترسی متوجه شما می‌گردد و نه به غم و اندوهی گرفتار می‌آئید . (چرا که بهشت جای سعادت و سرور و شادمانی و نعمت جاویدان یزدانی است) .

توضیحات :

« أَفْسَمْتُمْ » : سوگند خوردید . « ادْخُلُوا الْجَنَّةَ . . . » : این عبارت می‌تواند فرموده خدا خطاب به

اصحاب اعراف یا سائر مؤمنان باشد ؛ و یا گفته اصحاب اعراف خطاب به مؤمنان بشمار آید .

سوره اعراف آیه ۵۰

متن آیه :
وَتَادَى أَصْحَابُ النَّارِ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ أَفِيضُوا عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ أَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ مَا
عَلَى الْكَافِرِينَ

ترجمه :

دوزخیان بهشتیان را صدا می‌زنند که مقداری از آب یا از چیزهایی که خداوند قسمت شما فرموده است به ما عطاء کنید . بهشتیان می‌گویند : خداوند آب و چیزهای بهشت را بر کافران قدغن کرده است .

توضیحات :

« نَادَى » : صدا زد . چگونگی صدازدن بر ما مجهول است ، جز این که چنین صدازدنی دلیل بر قرب مکانی بهشت و دوزخ نمی‌باشد . امروزه در دنیا به وسیله دستگاهها با هم صحبت کردن و یکدیگر را از مسافت دور دیدن چیز عادی است . « أَفِيضُوا » : عطاء کنید .

سوره اعراف آیه ۵۱

متن آیه :
الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَهْوًا وَلَعِبًا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فَالْيَوْمَ نَنسَاهُمْ كَمَا نَسُوا لِقَاءَ يَوْمِهِمْ هَذَا وَمَا
كَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ

ترجمه :

آن کسانی که (به دنبال دین حق راه نیفتادند و بلکه) خوشگذرانی و بازی را آئین خود کردند (و دین را مسخره پنداشتند و به بازیچه گرفتند) و زندگی دنیا آنان را گول زد (و جهان عاجل ، ایشان را از جهان آجل بازداشت) ، پس امروز ایشان را (از برخورداری از الطاف و انعام خود بی‌نصیب و آنان را) از یاد می‌بریم ، چون که ایشان رسیدن به چنین روزی را از یاد بردند و آیات (دیدنی جهان و خواندنی قرآن و سائر کتابهای آسمانی) ما را انکار کردند .

توضیحات :

« اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَهْوًا وَلَعِبًا » : لَهْوٌ و لعب را آئین خود کردند . دین خود را به بازی و شوخی گرفتند . « كَمَا » : همان گونه که . چون که . زیرا که . حرف (ك) می‌تواند برای تشبیه یا تعلیل باشد . واژه (مَا) در (كَمَا) و در (وَمَا كَانُوا . . .) مصدری است و بعد از تأویل به مصدر چنین می‌شود : كَنَسِيَانِهِمْ و جحودِهِمْ . لِنَسِيَانِهِمْ و جحودِهِمْ .

سوره اعراف آیه ۵۲

متن آیه :
وَلَقَدْ جَنَّبْنَاهُمْ بِكِتَابٍ فَصَّلْنَاهُ عَلَىٰ عِلْمٍ هُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

بیگمان کتاب بزرگی (به نام قرآن) را برای ایشان فرستاده‌ایم که با آگاهی (کامل و شامل خدایانه خود از فطرت انسان و سرشت جهان ، احکام و معانی) آن را توضیح داده و تبیین کرده‌ایم تا مایه هدایت (ایشان به سوی سعادت) و رحمت (خدا در هر دو سرا) برای کسانی باشد که مؤمنین (بدان) باشند .

توضیحات :

« فَصَلَّاهُ » : معانی و مفاهیم آن را اعم از عقائد و احکام و مواعظ ، مفصلاً و مشروحاً بیان داشته‌ایم و روشن نموده‌ایم . « عَلِي عَلِمَ » : آگاهانه . مشتمل بر دانش بسیار . حال ضمیر فاعلی (نا) و به معنی (عالمین) و یا حال ضمیر مفعولی (ه) و به معنی (مشتملاً عَلِي عَلِمَ كَثِير) است . « هُدِي وَ رَحِمَةً » : مفعول‌له یا حال (كِتَابِ) یا ضمیر (ه) است .

سوره اعراف آیه ۵۳

متن آیه :

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا تَأْوِيلَهُ يَوْمَ يَأْتِي تَأْوِيلَهُ يَقُولُ الَّذِينَ نَسِيُوهُ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ فَهَلْ لَنَا مِنْ شَفْعَاءَ فَيَشْفَعُوا لَنَا أَوْ نُرَدِّ فَنَعْمَلْ غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ قَدْ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

ترجمه :

آیا (افراد بی‌باور) انتظار جز این را دارند که سرانجام تهدیدهای کتاب خدا را مشاهده کنند (و عقاب و عذاب موعود او را هم اینک ببینند ؟) . روزی چنین سرانجامی فرا می‌رسد (و عقاب و عذاب خدا گریبانگیرشان می‌گردد . در آن روز) آنان که در دنیا آن را فراموش کرده‌اند و پشت گوش انداخته‌اند ، می‌گویند : بیگمان پیغمبران پروردگاران آمدند و حق را با خود آوردند (و ما و دیگران را به سوی آن دعوت کردند ، ولی ما بدان کافر شدیم و اکنون پشیمانیم و راه چاره‌ای برای خود نمی‌دانیم) آیا میانجیگرانی داریم که برای ما میانجیگری کنند (و ما را از دست عذاب برهانند ؟) یا (کاری کنند که مجدداً به جهان) برگردانده شویم تا اعمالی انجام دهیم جدای از اعمالی که قبلاً می‌کردیم ؟ (ولی مگر ممکن است چنین شود ؟ ! آنان پاسخی برای خود نمی‌شنوند . چرا که با غرور بیجا در دنیا) ایشان خویشتن را زیانبار کرده‌اند و هستی خود را باخته‌اند ، و معبودهایی را که به دروغ ساخته بودند همگی گم گشته‌اند و ناپدید شده‌اند .

توضیحات :

« تَأْوِيلُهُ » : سرانجام و عاقبت آن . مراد عقاب و عذابی است که وعده داده می‌شود . « مِنْ قَبْلُ » : قبلاً . در دنیا .

سوره اعراف آیه ۵۴

متن آیه :

إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

پروردگار شما خداوندی است که آسمانها و زمین را در شش دوره بیافرید ، سپس بر تخت (مرکز فرماندهی جهان) چیره شد (و به اداره جهان هستی پرداخت) . با (پرده تاریک) شب ، روز را می‌پوشاند و شب شتابان به دنبال روز روان است . خورشید و ماه و ستارگان را بیافریده است و جملگی مسخر فرمان او هستند . آگاه باشید که تنها او می‌آفریند و تنها او فرمان می‌دهد . بزرگوار و جاویدان و دارای خیرات فراوان ، خداوندی است که پروردگار جهانیان است .

توضیحات :

« سِتَّةِ أَيَّامٍ » : شش روز . مراد شش دوره از زمان است که مقدار آنها را کسی جز خدا نمی‌داند

« اِسْتَوَى » : مستولي شد . استقرار یافت . چگونگی آن بر ما مجهول است و آنچه از آن می‌فهمیم این است که خداوند به فرمانروایی و اداره جهان پرداخت . « العرش » : تخت سلطنت . آفریده سترگی است که چگونگی آن بر ما مجهول است . « اِسْتَوَى عَلَي العرش » : کاملاً چیره شد و فرماندهی را به دست گرفت . « حَيْثَا » : با سرعت ، شتابان . حال فاعل (يَطْلُبُهُ) است . یا صفت مصدر محذوف است و تقدیر چنین است : يَطْلُبُهُ طَلَبًا حَيْثَا . « مَسَخَرَاتٍ » : فرمانبرداران . فرمانبران . حال است . « الخلق » : آفرینش . همه مخلوقات . « الأمر » : فرماندهی . رهبری و گرداندن کار و بار مخلوقات و نظارت بر احوال و اوضاع آنها . « تَبَارَكَ اللهُ » : مقدس و منزه خدا است . خیر و برکت مادی و معنوی خدا افزون و فراوان است . جاوید و بزرگوار خدا است . فعل (تَبَارَكَ) از مصدر (بَرَكَ) به معنی کثرت و زیادت یا به معنی ثبوت و ماندگاری است .

سوره اعراف آیه ۵۵

متن آیه :
ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ

ترجمه :

پروردگار خود را فروتنانه و پنهانی به کمک بخواهید (و در دعا با بلندگرداندن صدا یا درخواست چیز ناروا از حد اعتدال تجاوز نکنید که) او تجاوزکاران را دوست نمی‌دارد .

توضیحات :

« تَضَرُّعًا » : متواضعانه و خاشیعیانه . علنی و آشکارا . حال ضمیر (و) در فعل (ادْعُوا) است و به معنی متضرعین است . « خُفْيَةً » : پنهانی . نهانی .

سوره اعراف آیه ۵۶

متن آیه :
وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ

ترجمه :

در زمین بعد از اصلاح آن (توسط خدا یا بر دست انبیاء علی‌الخصوص محمد مصطفی) فساد و تباهی مکنید . و خدا را بیمناکانه و امیدوارانه به فریاد خوانید ؛ (بیم از عدم پذیرش ، و امید به رحمتش) . بیگمان رحمت یزدان به نیکوکاران نزدیک است . (پس نیکوکار باشید تا دعای شما پذیرفته گردد و رحمت خدا شامل شما شود) .

توضیحات :

« خَوْفًا وَ طَمَعًا » : در حال خوف و رجا . از ترس عقاب و امید به ثواب . هر دو واژه حال و به معنی : خَائِفِينَ وَ طَامِعِينَ می‌باشند . « قَرِيبٌ » : مذکر آمدن (قَرِيبٌ) به سبب کسب تذکیر مضاف یَعْنِي (رَحْمَةً) از مضاف‌الیه یعنی (الله) است . یا حمل فَعِيل به معنی فاعِل بر فَعِيل به معنی مفعول است . (نگا : روح‌المعانی ، اعراف / ۵۶) .

سوره اعراف آیه ۵۷

متن آیه :
وَهُوَ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيَّاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ حَتَّىٰ إِذَا أَقْلَبْتَ سَحَابًا ثِقَالًا سُقْنَاهُ لِبَلَدٍ مَّيِّتٍ فَأَنْزَلْنَا بِهِ الْمَاءَ فَأَخْرَجْنَا بِهِ مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ كَذَلِكَ نَخْرِجُ الْمَوْتَى لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

ترجمه :

او کسی است که باده را به عنوان مزده‌رسانهای رحمت خود پیشاپیش می‌فرستد (تا مردمان را به باریدن باران که مایه حیات و بیانگر لطف یزدان است مزده دهند) . هنگامی که باده ابرهای سنگین (و پر آب را بر دوش خود) برداشتند ، آنها را به خاطر (آبیاری) زمینی (بی‌جنب و جوش و خشکیده همچون) مرده می‌رانیم و آب را در آنجا می‌بارانیم و با آن هر نوع میوه و محصولی را (از خاک تیره) پدید می‌آوریم . و همان گونه (که زمین مرده را پرجنب و جوش و زنده می‌کنیم) مردگان را (نیز از دل خاک) بیرون می‌آوریم (و زندگی دوباره می‌بخشیم . درباره این امثال که بیانگر نمونه معاد در این دنیا است بیندیشید) تا شما متذکر شوید و عبرت گیرید .

توضیحات :

« پَشْرًا » : جمع بَشیر ، مزده‌دهندگان . « بَيْنَ يَدَي رَحْمَتِهِ » : پیشاپیش باران رحمت خود . « أَقَلَّتْ » : برداشت . « سَحَابًا » : ابرها . جمع سَحَابَةٍ . « ثِقَالًا » : جمع ثَقِيلَةٌ ، سنگین از آب فراوان . « سَقْنَا » : رانیم .

سوره أعراف آیه ۵۸

متن آیه :

وَالْبَلَدِ الطَّيِّبِ يَخْرُجُ نَبَاتُهُ يَأْذُنُ رَبِّهِ وَالَّذِي خَبثَ لَا يَخْرُجُ إِلَّا نَكِدًا كَذَلِكَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَشْكُرُونَ

ترجمه :

زمین خوب (و دارای خاک مرغوب) ، گیاه آن به فرمان پروردگارش می‌روید و بالا می‌گیرد ، اما زمین بد (و شوره‌زار) از آن جز گیاه ناچیز و کم‌سود نمی‌روید . (این مثلی است در تأثیر وراثت ، تفاوت قابلیت در افراد ، نجابت خانوادگی ، و تأثیر ایمان و کفر دودمان در زندگی زناشویی . مردمان در فهم و ادراک ، همچون زمین خوب و بدند) و ما برای شکرگزاران این چنین آیات را بیان می‌کنیم .

توضیحات :

« نَكِدًا » : پر درد سر و کم سود . حال ضمیر مستتر در (يَخْرُجُ) است .

سوره أعراف آیه ۵۹

متن آیه :

لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَى قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

ترجمه :

(پیوسته مشرکان ، دشمنان حق بوده‌اند ، و کافران با پیغمبران جنگیده‌اند . از جمله) ما نوح را به سوی قوم خود (که در میانشان برانگیخته شده بود) فرستادیم . او بدیشان گفت : ای قوم من ! برای شما جز خدا معبودی نیست . پس تنها خدا را بپرستید . من (از شما و دلسوزتان می‌باشم . قیامت و حساب و کتابی در میان است و اگر نافرمانی کنید) می‌ترسم دچار عذاب آن روز بزرگ شوید (و به دوزخ روید) .

توضیحات :

« يَوْمٍ عَظِيمٍ » : روز بزرگ که قیامت است .

سوره أعراف آیه ۶۰

متن آیه :
قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرَاكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

ترجمه :
اشراف و رؤسای قوم او گفتند : ما شما را (دور از حق و) در گمراهی و سرگشتگی آشکاری می‌بینیم .

توضیحات :
« الْمَلَأُ » : اشراف رؤساء و زعماء .

سوره أعراف آیه ۶۱

متن آیه :
قَالَ يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي ضَلَالَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :
گفت : ای قوم من ! هیچ گونه گمراهی در من نیست و دچار سرگشتگی هم نیستم . ولی من فرستاده‌ای از سوی پروردگار جهانیانم .

توضیحات :
« ضَلَالَةٌ » : کمترین گمراهی .

سوره أعراف آیه ۶۲

متن آیه :
أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنْصَحُ لَكُمْ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

ترجمه :
من مأموریت‌های (محوّلّه از سوی) پروردگارم را به شما ابلاغ می‌کنم و شما را پند و اندرز می‌دهم و از جانب خدا چیزهایی (به من وحی می‌گردد و) می‌دانم که شما نمی‌دانید .

توضیحات :
« رسالات » : جمع رسالت ، چیزهایی که پیغمبران را مأمور تبلیغ آنها می‌کنند .

سوره أعراف آیه ۶۳

متن آیه :
أَوْعَجِبْتُمْ أَن جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِّن رَّبِّكُمْ عَلَىٰ رَجُلٍ مِّنكُمْ لِيُنذِرَكُمْ وَلِتَتَّقُوا وَلَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

ترجمه :
آیا تعجب می‌کنید از این که (کتاب آسمانی پر) اندرزی از سوی پروردگارتان بر زبان مردی از خودتان به شما برسد تا شما را بیم دهد و پرهیزگار شوید و (در پرتو هراس از عذاب و عقاب ، و پرهیز از موجبات خشم خدا) امید آن باشد که مشمول رحمت و رأفت گردید ؟

توضیحات :
« ذِكْرٌ » : پند و اندرز . در اینجا مراد کتاب آسمانی است (نگا : یوسف / ۱۰۴ ، انبیاء / ۵۰) .

سوره أعراف آیه ۶۴

متن آیه :

فَكَذَّبُوهُ فَأَنْجَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ فِي الْفُلْكِ وَأَعْرَفْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا عَمِينَ

ترجمه :

اما آنان (با وجود این همه دلایل روشن ایمان نیاوردند و) او را تکذیب کردند . پس ما او و کسانی را که با وی در کشتی بودند نجات دادیم ، و کسانی را که آیات (خواندنی و دیدنی) ما را تکذیب نمودند ، غرق کردیم ، چرا که آنان مردمان (کور دل و) نابینائی بودند (و حق را نمی‌دیدند) .

توضیحات :

« الَّذِينَ مَعَهُ » : کسانی که با او بودند . کسانی که پیروان او بودند . « فِي الْفُلْكِ » : در کشتی . با کشتی . « عَمِينَ » : جمع عمی ، نابینایان . کوردلان .

سوره أعراف آیه ۶۵

متن آیه :

وَأَلَىٰ عَادٍ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ

ترجمه :

(همان گونه که نوح را برای دعوت به توحید به سوی قوم خود فرستادیم ،) هود را هم به سوی قوم عاد که خودش از آنان بود روانه کردیم . هود به قوم عاد گفت : ای قوم من ! خدای را بپرستید و (بدانید) جز او معبودی ندارید . آیا پرهیزگاری نمی‌ورزید ؟ (و نمی‌خواهید با یکتاپرستی خویشتن را از شر و فساد در امان دارید ؟) .

توضیحات :

« أَخَاهُمْ » : برادرشان . مراد اخوت در جنس است . در میان عربها رسم است که خطاب به هم می‌گویند : یا أخت العَرَبِ . واژه (أخت) مفعول فعل محذوف (أَرْسَلْنَا) است .

سوره أعراف آیه ۶۶

متن آیه :

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرَاكَ فِي سَفَاهَةٍ وَإِنَّا لَنَظُنُّكَ مِنَ الْكَادِبِينَ

ترجمه :

رؤساء و اشراف کفرپیشه قوم او گفتند : ما شما را ابله می‌دانیم ؛ (آخر این چه دعوتی است که راه انداخته‌ای و این چه چیز است که ما را بدان می‌خوانی ؟ !) و ما شما را از زمره دروغگویان می‌پنداریم .

توضیحات :

« سَفَاهَةٌ » : کم‌خردی . ابله‌ی . « مِنَ الْكَادِبِينَ » : از زمره دروغگویان . این سخن بیانگر این است که پیغمبران پیشین را هم دروغگو پنداشته‌اند و آنان را نیز تکذیب نموده‌اند .

سوره أعراف آیه ۶۷

متن آیه :

قَالَ يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي سَفَاهَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

هود گفت : اي قوم من ! من ابله نيستم . بلکه من فرستاده‌اي از سوي پروردگار جهانيانم .

توضیحات :

« لَيْسَ يِي سَفَاهَةً » : هيچ گونه سبک‌مغزي و کم‌خردي در من نيست .

سوره اعراف آيه ۶۸

متن آيه :

أَبْلَغُكُمْ رَسُولَاتِ رَبِّي وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ

ترجمه :

من احكام و اوامر پروردگار خود را به شما مي‌رسانم و من اندرزگوي اميني براي شما هستم (و در آنچه مي‌گويم يک رنگ و راستگويم و از خود چيزي نمي‌گويم) .

توضیحات :

« نَاصِحٌ » : نصيحت‌کننده . دلسوز . مخلص .

سوره اعراف آيه ۶۹

متن آيه :

أَوْعَجِبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِّن رَّبِّكُمْ عَلَى رَجُلٍ مِّنكُمْ لِيُنذِرَكُمْ وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِن بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ وَزَادَكُمْ فِي الْخَلْقِ بَسْطَةً فَاذْكُرُوا آلَاءَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تَفْلِحُونَ

ترجمه :

آيا تعجب مي‌کنيد از اين که (کتاب آسماني پر) اندرزي از سوي پروردگارتان بر زبان مردی از خودتان به شما برسد تا شما را بيم دهد . به ياد آوريد آن زماني را که شما را بعد از قوم نوح وارثان زمين کرد و شما را در ميان مردمان از سلطنت شکوه‌مندتر و از مملکت فراختر و از قدرت جسماني بيشتري برخوردار کرد . پس نعمتهای خدا را به ياد آوريد (و شکر آنها را بگزاريد) باشد که رستگار شويد .

توضیحات :

« الْخَلْقِ » : مردمان ، آفريدگان . خلقت ، بنیه . « فِي الْخَلْقِ » : در ميان مردمان . از لحاظ بدني . « بَسْطَةً » = « بَسْطَةً » : توسعه ، گسترش . مفعول به يا تمیيز است . « آءِآءَ » : جمع إلی ، نعمتها .

سوره اعراف آيه ۷۰

متن آيه :

قَالُوا أَجِئْنَا لِنُعْبَدَ اللَّهَ وَحْدَهُ وَنَذَرَ مَا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

ترجمه :

گفتند : آيا به پيش ما آمده‌اي (و دست‌اندر کار تبليغ شده‌اي) تا ما را بر آن داري که بتاني را رها سازيم که پدرانمان آنها را پرستیده‌اند و تنها خدا را بپرستيم و بس ؟ ! (ما هرگز چنين نخواهيم کرد .) پس چيزي را بر سر ما بياور که (در برابر نافرمانی از خود) به ما وعده مي‌دهي ، اگر از راستگويايي .

توضیحات :

« وَحَدِّهَ » : تنها . یگانه . حال است . « نَدَرَ » : ترك كنيم . رها سازيم .

سوره اعراف آیه ۷۱

متن آیه :

قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُمْ مِّن رَّبِّكُمْ رَحْسٌ وَغَضِبَ أَتَّجَادِلُونَنِي فِي أَسْمَاءِ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ مَا نَزَلَ اللَّهُ بِهَا مِن سُلْطَانٍ فَانتظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ

ترجمه :

هود گفت : (به سبب نافرمانی و دشمنانگیتان با حق) مسلماً عذاب بزرگی و خشم سترگی از سوی پروردگارتان بر شما واقع می‌شود و بیگمان دامنگیرتان می‌گردد . آیا با من درباره بت‌هایی ستیزه می‌کنید که از الوهیت جز نامی ندارند و شما و نیاکان شما بر آنها نام خدا گذارده‌اید و معبودشان نامیده‌اید ، و هیچ گونه حجتی (که دال بر الوهیت آنها باشد) از جانب خدا در حق آنها نازل نشده است . (اکنون که چنین است) در انتظار (عذاب خدا) باشید و من هم با منتظران (شما چشم به راه نزول عذاب) می‌مانم .

توضیحات :

« وَقَعَ » : رخ داد . ثابت و واجب گردید . « رَحْسٌ » : عذاب . « سُلْطَانٍ » : دلیل و برهان .

سوره اعراف آیه ۷۲

متن آیه :

فَأَنجَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَقَطَعْنَا دَايِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَمَا كَانُوا مُؤْمِنِينَ

ترجمه :

پس (عذاب طوفان باد دامنگیرشان گردید ، و ما) هود و مؤمنانی را که با او بودند در پرتو لطف و مرحمت خود رهائی بخشیدیم ، و کسانی را که آیات (خواندنی و دیدنی) ما را تکذیب کردند و از زمره مؤمنان نشدند ، نابود و مستأصل گردانیدیم .

توضیحات :

« أَنجَيْنَا » : نجات دادیم . « دَايِرَ » : آخر . تابع . قطع دایر ، کنایه از استیصال و نابودکردن است (نگا : انعام / ۴۵) .

سوره اعراف آیه ۷۳

متن آیه :

وَأَلِي تَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِن إِلَهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ فَذُرُوهَا تَأْكُلُ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمْسُوهَا يَسُوءَ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابُ أَلِيمٍ

ترجمه :

(از زمره پیغمبران یکی هم) صالح را به سوی قوم تمود که خودش از آنان بود فرستادیم . صالح بدیشان گفت : ای قوم من ! خدای را بپرستید (و بدانید که) جز او معبودی ندارید . هم اینک معجزه بزرگی (بر صدق پیغمبری من) از سوی پروردگارتان برایتان آمده است و (آن) این شتر خدا است (با ویژگیهای خاص خود) که به عنوان معجزه‌ای برای شما آمده است (و یک شتر عادی و معمولی نیست) . پس آن را به حال خود واگذارید تا در زمین هر کجا خواست بچرد ، و بدان آزاری مرسانید که (اگر آزاری برسانید) عذاب دردناکی دچارتان می‌گردد .

توضیحات :
« بینه » : دلیل . معجزه بزرگ و روشن . « آیه » : نشانه . معجزه . حال ناقه است . عامل آن معنی اشاره است که عامل معنوی است .

سوره أعراف آیه ۷۴

متن آیه :
وَإِذْ كَرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ عَادٍ وَبَوَّأَكُمْ فِي الْأَرْضِ تَتَخَذُونَ مِنَ سُهُولِهَا قُصُوراً وَتَنْجِتُونَ الْجِبَالَ بَيُوتاً فَادْكُرُوا آلاءَ اللَّهِ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مَفْسِدِينَ

ترجمه :
و به یاد داشته باشید که خداوند شما را جانشینان قوم عاد کرده است و در سرزمین (حجر ، میان حجاز و شام) استقرار بخشیده است . (سرزمینی با دشتهای مسطح و حاصلخیز ، و با کوهستانهای مستحکم و مستعدی که می‌توانید) در دشتهای آن کاخها برافرازید و در کوههای آن خانه‌ها بتراشید و بسازید . پس نعمتهای خدا را به یاد داشته باشید و در زمین ، تباهاکارانه فساد راه می‌ندازید .

توضیحات :
« بوا » : استقرار بخشید . منزل و مأوی داد . « تَنْجِتُونَ » : می‌تراشید . « سُهُول » : جمع سهل ، دشتهای . « الْجِبَالَ بَيُوتاً » : واژه (الْجِبَالَ) می‌تواند مفعول باشد و (بَيُوتاً) حال بوده و تأویل به مشتق شود ؛ یعنی انگار به معنی (مَسْكُونَةً) باشد . یا این که (الْجِبَالَ) منسوب به نزع خافض بوده و (بَيُوتاً) مفعول بشمار آید . « لَا تَعْتُوا » : فساد و تباهی مکنید . « مَفْسِدِينَ » : حال است و برای تأکید معنی (لَا تَعْتُوا) به کار رفته است .

سوره أعراف آیه ۷۵

متن آیه :
قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لِلَّذِينَ اسْتَضَعُّوا لِمَنْ آمَنَ مِنْهُمْ أَتَعْلَمُونَ أَنَّ صَالِحاً مُرْسَلٌ مِّن رَّبِّهِ قَالُوا إِنَّا بِمَا أُرْسِلَ بِهِ مُؤْمِنُونَ

ترجمه :
اشراف و رؤسای متکبر قوم او به مستضعفانی که ایمان آورده بودند گفتند : آیا واقعاً می‌دانید که صالح فرستاده‌ای از جانب پروردگار خدا است ؟ (مستضعفان پاسخ دادند و) گفتند : ما بدانچه او بدان مأموریت یافته است ایمان داریم .

توضیحات :
« اسْتَكْبَرُوا » : تکبر نمودند و بزرگی فروختند و حق را نپذیرفتند . « اسْتَضَعُّوا » : ضعیف بشمار آمده بودید . مراد کسانی است که استثمار شده بودند . « لِمَنْ آمَنَ » : بدل جزء از کل برای (لِلَّذِينَ اسْتَضَعُّوا) است .

سوره أعراف آیه ۷۶

متن آیه :
قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا بِالَّذِي آمَنتم بِهِ كَافِرُونَ

ترجمه :

مستکبران (به مستضعفان) گفتند : ولي ما بدانچه شما بدان ايمان داريد ، ايمان نداريم .

توضیحات :

...

سوره أعراف آیه ۷۷

متن آیه :

فَعَقَرُوا النَّاقَةَ وَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ وَقَالُوا يَا صَالِحُ ائْتِنَا يَمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ

ترجمه :

پس شتر را پي کردند و از فرمان پروردگار خود سرکشي نمودند و گفتند : اي صالح ! اگر (راست ميگوئي) از زمره پيغمبراني ، آنچه را که به ما وعده ميدهي (و عذابي را که ما را از آن ميترساني) بر سر ما بياور !

توضیحات :

« عَقَرُوا » : پي کردند . شتر را ذبح کردند . « عَتَوْا » : سرکشي کردند .

سوره أعراف آیه ۷۸

متن آیه :

فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ

ترجمه :

(در نتیجه ستيزه جوئي و طغيانگري) زلزله اي (قصرها و خانه هاي مستحکم) ايشان را در برگرفت (و زندگي پرزرق و برق آنان را در هم کويد) و در شهر و ديار خود خشکيدند و مردند .

توضیحات :

« الرَّجْفَةُ » : زلزله . « جَاثِمِينَ » : بر زانوها افتادگان . پيكرهاي خشکيده و بي جان . « فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ » : صبحگاهان در خانه هاي خود اجسام بي جاني شدند و نقش بر زمين گشتند . با توجه بدین معني ، (أَصْبَحُوا) تامه است و (جَاثِمِينَ) حال است .

سوره أعراف آیه ۷۹

متن آیه :

فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَا قَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رَسُولَ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ وَلَكِنْ لَا تُحِبُّونَ النَّاصِحِينَ

ترجمه :

پس (صالح با دلي پر اندوه) از آنان روي برتافت و گفت : اي قوم من ! من پيام پروردگارم را به شما رساندم و شما را پند دادم ، ولي شما اندرزگويان را دوست نمي داريد .

توضیحات :

« تَوَلَّى » : روي برتافت . ايشان را ترك كرد و رفت . ترك کردن آنان و سخن گفتن با ايشان ، مي تواند پيش از نزول بلا باشد ، و يا اين که بعد از نزول بلا بوده و خطاب براي عبرت بازماندگان و اظهار تأسف از وضع رقت بار مردگان باشد . « رَسُولَ رَبِّي » : پيام . آنچه پيغمبران براي تبليغ آن فرستاده مي شوند .

سوره اعراف آیه ۸۰

متن آیه :

وَلَوْطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِّنَ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

لوط را هم فرستادیم و او به قوم خود گفت : آیا کار بسیار زشت و پلشتی را انجام می‌دهید که کسی از جهانیان پیش از شما مرتکب آن نشده است ؟ !

توضیحات :

« إِذْ » : ظرف است برای (أَرْسَلْنَا) و امتداد زمانی دارد و مضمون می‌تواند در برخی از اجزاء آن انجام گیرد . یا این که (لَوْطًا) منصوب به فعل محذوف (أَدَّكَر) است و . . .

سوره اعراف آیه ۸۱

متن آیه :

إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِّنْ دُونِ النِّسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ

ترجمه :

(جای شگفت است که) شما به جای زنان به مردان دل می‌بازید و با آنان می‌آمیزید ! اصلاً شما مردمان تجاوزپیشه‌اید (و به انگیزه شهوت‌رانی و هواپرستی از مرز فطرت در می‌گذرید) .

توضیحات :

« شَهْوَةً » : از روی شهوت . مفعول‌له است . « مِّنْ دُونِ » به جای .

سوره اعراف آیه ۸۲

متن آیه :

وَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوهُمْ مِّنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنَاسٌ يَّتَطَهَّرُونَ

ترجمه :

پاسخ قوم او جز این نبود که گفتند : اینان را از شهر و دیار خود بیرون کنید . آخر اینان مردمان پاک و پرهیزگاری هستند !

توضیحات :

« أَنَاسٌ » : مردمان . « يَّتَطَهَّرُونَ » : پاک‌پوشی را دوست می‌دارند . زاهد و پرهیزگارند . البته این سخن را برای تمسخر مؤمنان می‌گفتند ، همان گونه که عادت فاسقان و کافران مقتدر و ستم‌پیشه است (نگا : هود / ۸۷) .

سوره اعراف آیه ۸۳

متن آیه :

فَأَنْجَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَايِرِينَ

ترجمه :

پس ما لوط و مؤمنان بدو و خانواده او را نجات دادیم ، مگر همسرش را که او (از خانواده خود گسیخته بود و به گمراهان پیوسته بود و لذا) از جمله نابودشوندگان گردید .

توضیحات :

« أَهْلُهُ » : خانواده و خویشاوندان لوط . گروندگان بدو . « الْغَايِرِينَ » : ماندگاران . هلاک‌شدگان .
واژه (غابر) به کسی گفته می‌شود که همراهانش بروند و از ایشان بگسلد و باقی بماند . یا به معنی رونده است و مراد از دنیا رونده و هلاک‌شونده است .

سوره أعراف آیه ۸۴

متن آیه :

وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ

ترجمه :

بر آنان بارانی (از سنگ) بارانیدیم (و ایشان را سنگباران کردیم) بنگر که سرانجام گناهکاران به کجا کشید .

توضیحات :

« أَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ » : مراد باران غضب است ؛ نه رحمت . و آن این که ، پس از زبرورو شدن شهر و دیارشان ، گدازه‌هایی از سنگ بر سرشان باریدن گرفت (نگا : هود / ۸۲ ، فرقان / ۴۰) .

سوره أعراف آیه ۸۵

متن آیه :

وَأَلِيَّ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

ترجمه :

شعیب را هم به سوی اهل مدین که خود از آنان بود فرستادیم بدیشان گفت : ای قوم من ! خدا را پرستید (و بدانید) که جز او معبودی ندارید . معجزه‌ای از سوی پروردگارتان (بر صحت پیغمبری من) برایتان آمده است . (پیام آسمانی این است که در زندگی به ویژه در تجارت و معامله با دیگران راست و درست باشید و) ترازو و پیمان را به تمام و کمال بکشید و بپردازید و از حقوق مردم چیزی نگاهید ، و در زمین بعد از اصلاح آن (توسط خدا ، یا بر دست انبیاء) فساد و تباهی مکنید . این کار به سود شما است اگر (به خدا و به حقیقت ،) ایمان دارید .

توضیحات :

« مدین » : اسم قبیله‌ای است که از نسل مدیان یکی از فرزندان ابراهیم می‌باشند . این نام به مسکن ایشان هم اطلاق شده است (نگا : قصص / ۴۵) . « بَيِّنَةٌ » : دلیل . معجزه . نوع این معجزه مانند بسیاری از معجزات دیگر روشن نشده است . « لَا تَبْخَسُوا » : کم مکنید . نگاهید .

سوره أعراف آیه ۸۶

متن آیه :

وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ تُوعِدُونَ وَتَصِدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِهِ وَتَبْغُونَهَا عِوَجًا وَاذْكُرُوا إِذْ كُنْتُمْ قَلِيلًا فَكَثَرْتُمْ وَاَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ

ترجمه :

شما بر سر راهها (ی منتهی به حق و هدایت و عمل صالح) منشینید تا مؤمنان به خدا را بترسانید و از راه الله بازدارید و آن (راه مستقیم) را کج بنمائید (و خود به راه معوج منحرف گردید

(به خاطر آوردن آن زمانی را که اندک بودید و خداوند (بر اثر تلاش شبانه‌روزی خودتان نیروی انسانی و قدرت مالی) شما را افزون کرد . و نیز بنگرید که سرانجام کار مفسدان (همیشه به کجا انجامیده و عاقبت) چگونه گشته است .

توضیحات :

« تَوْعِدُونَ » : می‌ترسانید . « تَبْعُونَهَا عَوْجاً » : آن راه را کج می‌خواهید . مراد این است که راه خدا را در نظر مردم کج نشان می‌دهید ، و خودتان نیز راهی جدا از راه راست را در پیش می‌گیرید .

سوره اعراف آیه ۸۷

متن آیه :

وَإِنْ كَانَ طَائِفَةٌ مِّنْكُمْ آمَنُوا بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ وَطَائِفَةٌ لَّمْ يُؤْمِنُوا فَاصْبِرُوا حَتَّىٰ يَحْكُمَ اللَّهُ بَيْنَنَا وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ

ترجمه :

و اگر دسته‌ای از شما بدانچه مأمور بدان هستم ایمان بیاورد (و پیغمبری مرا بپذیرد) ، و دسته‌ای ایمان نیاورد (و تنها به زندگی این جهان بچسبد) منتظر باشید تا خداوند میان ما داوری کند ، و او بهترین داوران است .

توضیحات :

« الْحَاكِمِينَ » : داوران . قضات .

سوره اعراف آیه ۸۸

متن آیه :

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِن قَوْمِهِ لَنُخْرِجَنَّكَ يَا شُعَيْبُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَكَ مِن قَرْيَتِنَا أَوْ لَتَعُوذُنَّ فِي مِلَّتِنَا قَالَ أَوَلَوْ كُنَّا كَارِهِينَ

ترجمه :

اشراف و سران متکبر قوم شعیب (که خویشان را بالاتر از آن می‌دانستند که دین خدا را بپذیرند ، بدو) گفتند : ای شعیب ! حتماً تو و کسانی را که با تو ایمان آورده‌اند از شهر و آبادی خود بیرون می‌کنیم مگر این که به آئین ما درآئید . شعیب گفت : آیا ما به آئین شما در می‌آئیم در حالی که (آن را به سبب باطل و نادرست بودن) دوست نمی‌داریم و نمی‌پسندیم ؟ ! (هرگز چنین کاری ممکن نیست) .

توضیحات :

« أَوْ » : یا این که . مگر این که . « لَتَعُوذُنَّ » : در می‌آئید و می‌پذیرید . بر می‌گردید . فعل (لَتَعُوذُنَّ) می‌تواند از افعال ناقصه و به معنی (لَتَصِيرَنَّ) بوده و یا از افعال تامه باشد . « مِلَّةً » : دین . آئین . « لَتَعُوذُنَّ فِي مِلَّتِنَا » : به آئین ما در می‌آئید . به آئین ما بر می‌گردید . با توجه به معنی دوم ، برگشتن شعیب به آئین ایشان ، از راه تغلیب و قلمداد کردن او از زمره مؤمنان است ، و یا این که به ظن اشراف و رؤسای قوم است ، والا به سبب عصمت انبیاء نه تنها شعیب بلکه هیچ پیغمبری پیش از نبوت هم مشرک نبوده است تا دوباره به شرک برگردد .

سوره اعراف آیه ۸۹

متن آیه :

قَدِ افْتَرَيْنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا إِنْ عُدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ بَعْدَ إِذْ نَجَّانَا اللَّهُ مِنْهَا وَمَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَعُودَ فِيهَا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ

ترجمه :

اگر ما به آئین شما درآئیم ، بعد از آن که خدا ما را از آن نجات بخشیده است ، مسلماً به خدا دروغ بسته‌ایم (و به گزاف خویشتن را پیروان آئین آسمانی نامیده‌ایم) . ما را نسزد که بدان درآئیم ، مگر این که خدا که پروردگار ما است بخواهد (که هرگز چنین چیزی را هم نخواهد خواست) . علم پروردگار ما همه چیز را در بر گرفته است (و او با مرحمت و محبتی که نسبت به مؤمنان دارد ، ایمان ما را محفوظ می‌فرماید . لذا) ما تنها بر خدا توکل داشته (و هم بدو پشت می‌بندیم) . پروردگارا ! میان ما و قوم ما به حق داوری کن (حقی که سنت تو در داوری میان محقین مصلحین و مبطلین مفسدین ، بر آن جاری است) و تو بهترین داورانی (چرا که بر همه چیز آگاه و بر هر چیز توانائی) .

توضیحات :

« إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ » : ذکر این قید برای یادآوری این مطلب است که خدا قادر مطلق است و هرچه بخواهد شدنی است ، ولی سنت خدا برابر عدل انجام می‌گیرد و لذا هرگز چنین دستوری را صادر نمی‌فرماید . یا این که بیان این سخن از سوی شعیب ، محض تواضع و تأدب با خدا و فرمانبری پی‌چون و چرا از ذات ذوالجلال است . همان گونه که پیغمبر ما به هنگام دعا می‌فرمود : « يَا مَقْلِبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَيَا دِينِكَ » : در صورتی که می‌دانست خداوند دل او را بر ایمان ثابت و ماندگار می‌دارد . « افْتَحْ » : داوری کن (نگا : شعراء / ۱۱۸) . « الْفَاتِحِينَ » : قضات . داوران .

سوره اعراف آیه ۹۰

متن آیه :

وَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَئِنِ اتَّبَعْتُمْ شُعَيْبًا إِنَّكُمْ إِذًا لَخَاسِرُونَ

ترجمه :

اشراف و سران کافر قوم او (خطاب به پیروان خود) گفتند : اگر از شعیب پیروی کنید در این صورت شما (هم به سبب گرویدن به آئینی که آباء و اجدادتان بر آن نبوده‌اند ، شرف و ثروت خود را از دست می‌دهید و) زیانکار می‌گردید .

توضیحات :

...

سوره اعراف آیه ۹۱

متن آیه :

فَأَخَذَتْهُمُ الرَّحْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ

ترجمه :

(در نتیجه ستیزه‌جویی و طغیانگری) زلزله‌ای (قصرها و خانه‌های) ایشان را در برگرفت (و زندگی پرزرق و برق آنان را درهم کوبید) و در شهر و دیار خود خشکیدند و مردند .

توضیحات :

« الرَّجْفَةُ » ، « أَصْبَحُوا » ، « جَائِمِينَ » : (نگا : اعراف / ۷۸) .

سوره اعراف آیه ۹۲

متن آیه :
الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعَيْبًا كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا فِيهَا الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعَيْبًا كَانُوا هُمُ الْخَاسِرِينَ

ترجمه :

کسانی که شعیب را تکذیب کردند (آن چنان نابود شدند و شهر و دیارشان ویران گردید که) گوئی هرگز در آنجا نبوده و سکونت نگزیده‌اند . کسانی که شعیب را تکذیب کردند (و گمان می‌بردند آنان که از شعیب پیروی کنند زیانکار می‌شوند ، خودشان سعادت دنیا و آخرت را از دست دادند و) زیانمند شدند .

توضیحات :

« الَّذِينَ » : مبتدا است . خبر آن جمله (كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا) می‌باشد . « لَمْ يَغْنَوْا » : بسر نبرده‌اند . نبوده‌اند .

سوره اعراف آیه ۹۳

متن آیه :
فَتَوَلَّىٰ عَنْهُمْ وَقَالَ يَا قَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ فَكَيْفَ آسَىٰ عَلَىٰ قَوْمٍ كَافِرِينَ

ترجمه :

سپس شعیب از آنان روی برتافت و گفت : ای قوم من ! من پیامهای پروردگارم را به شما رساندم و اندرزتان دادم (و در حق شما خیرخواهی نمودم . ولی حق را نشنیدید و جز بر طغیان و عصیان نیفزودید) پس با این حال چگونه بر حال قوم بی‌ایمان (و بی‌دینی چون شما) اندوه بخورم ؟

توضیحات :

« آسَىٰ » : محزون می‌شوم . غم و اندوه می‌خورم . فعل مضارع ، متکلم وحده ، ثلاثی مجرد ، از ماده (آسی) و از باب چهارم است .

سوره اعراف آیه ۹۴

متن آیه :
وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّن نَّبِيٍّ إِلَّا أَخَذْنَا أَهْلَهَا بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ لَعَلَّهُمْ يَضَّرَّعُونَ

ترجمه :

ما به هیچ آبادی و شهری پیغمبری نفرستاده‌ایم (که او اهل آنجا را به دین راستین خدا خوانده باشد و ایشان از پذیرش دعوت او سرپیچی نموده باشند) مگر این که ساکنان آن را به شدائد و مصائب گرفتار ساخته‌ایم تا این که (به خود آیند و زیر ضربات حوادث و فشار مشکلات ، فطرت آنان بیدار و نیاز به پروردگار در زوایای وجودشان پرتوافکن شود و دست دعا به سوی خدا بردارند و خالصانه به درگاه الله) تضرع و زاری‌کنند .

توضیحات :

« قَرْيَةٍ » : مراد شهر بزرگی است که مرکز فرماندهی امراء و پایتخت رؤساء باشد . « وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّن نَّبِيٍّ » : در این کلام حذفی وجود دارد ، از قبیل : فَكَذَّبَهُ أَهْلُهَا . « يَضَّرَّعُونَ » : خشوع و خضوع کنند . فروتنی و فرمانبرداری کنند . توبه و انابت کنند . فعل مضارع از باب تفعّل

است . « الْبِاسَاءِ وَالضَّرَاءِ » : (نگا : بقره / ۱۷۷ و ۲۱۴) .

سوره أعراف آیه ۹۵

متن آیه :
ثُمَّ بَدَّلْنَا مَكَانَ السَّيِّئَةِ الْحَسَنَةَ حَتَّىٰ عَفَوْا وَقَالُوا قَدْ مَسَّ آبَاءَنَا الضَّرَّاءُ وَالسَّرَّاءُ فَأَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

ترجمه :

سپس (هنگامی که این هشدارها و بیدارباشها در آنان اثر نگذاشت ، ایشان را به فراوانی نعمت و اعطاء سلامت آزمودیم و) بدی را به نیکی (و بلا را به رفاه) تبدیل کردیم تا بدانجا که (از لحاظ اموال و انفس) فزونی گرفتند و (به سبب نادانی مغرور شدند و لافزنان) گفتند : به پدران و نیاکان ما هم خوشی و ناخوشی و ثروتمندی و مستمندی دست داده است (و این روزگار است که گاهی به انسان رو می‌کند و گاهی به انسان پشت می‌کند و اصلاً سعادت و شقاوت ما در دست خدا نیست ! چون با پتک بلا بیدار نشدند و شکر نعمت هم نگفتند) پس ناگهانی ایشان را (به عذاب و عقاب) گرفتیم و نفهمیدند (که چه شد و چرا چنین گشت) .

توضیحات :

« عَفَوْا » : فزونی یافتند چه در اموال و چه در انفس . برای فهم بیشتر این آیه مراجعه شود به (انعام / ۴۲ - ۴۵ ، مؤمنون / ۷۷ ، زخرف / ۷۵) .

سوره أعراف آیه ۹۶

متن آیه :
وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَٰكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

ترجمه :

اگر مردمان این شهرها و آبادیها (به خدا و انبیاء) ایمان می‌آوردند و (از کفر و معاصی) پرهیز می‌کردند ، (درگاه خیرات و) برکات آسمان و زمین را بر روی آنان می‌گشودیم (و از بلاها و آفات به دورشان می‌داشتیم) ولی آنان به تکذیب (پیغمبران و انکار حقائق) پرداختند و ما هم ایشان را به کیفر اعمالشان گرفتار و مجازات نمودیم (و عبرت جهانیانشان کردیم) .

توضیحات :

« أَخَذْنَاهُمْ » : ایشان را مجازات کردیم و کیفر دادیم . « يَمَا » : به سبب کاری که . به سبب چیزی که .

سوره أعراف آیه ۹۷

متن آیه :
أَقَامِينَ أَهْلَ الْقُرَىٰ أَن يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا بَيَاتًا وَهُمْ نَائِمُونَ

ترجمه :

آیا مردمان این شهرها و آبادیها (که دعوت پیغمبران را نپذیرفتند و به جای ایمان بر کفر و معاصی افزودند ، از این) ایمن شدند که عذاب ما شبانه به سراغ آنان رود ، در حالی که ایشان غرق در خواب باشند ؟ (شگفتا که از مکافات عمل غافل شدند) .

توضیحات :

« بَأْسٌ » : عذاب (نگا : غافر / ۲۹ و ۸۵) . « بَيَاتًا » : شب هنگام . در حالی که شب را می‌گذراندند (نگا : اعراف / ۴) .

سوره اعراف آیه ۹۸

متن آیه :

أَوْ آمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا ضَعْفَىٰ وَهُمْ يَلْعَبُونَ

ترجمه :

یا این که مردمان این شهرها و آبادیها ایمن شدند از این که عذاب ما چاشتگاهان به سراغشان آید ، در حالی که (به انجام کارهای بی‌ارزشی مشغولند که انگار) سرگرم بازی هستند ؟

توضیحات :

« ضَعْفَىٰ » : وقت چاشتگاه . می‌شود مراد تمام روز هم باشد .

سوره اعراف آیه ۹۹

متن آیه :

أَقَامِنَا مَكَرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ مَكَرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ

ترجمه :

آیا آنان از چاره نهانی و مجازات ناگهانی خدا ایمن و غافل شده‌اند ؟ در حالی از چاره نهانی و مجازات ناگهانی خدا جز زیانکاران (و از دست‌دهندگان عقل و انسانیت) ایمن و غافل نمی‌گردند .

توضیحات :

« مَكَرٌ » : چاره نهانی و مجازات ناگهانی . مراد از مکر خدا در حق بندگان این است که ایشان را در ناز و نعمت و کفر و معاصی آزاد می‌گذارد و به ناگاه تازیانه عذاب را بر آنان می‌نوازد و کار ایشان را می‌سازد (نگا : آل‌عمران / ۵۴) .

سوره اعراف آیه ۱۰۰

متن آیه :

أُولَٰئِكَ يَهْدِي لِلَّذِينَ يَرْتُونَ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ أَهْلِهَا أَنْ لَوْ نَشَاءُ أَصْبَنَاهُمْ يَذُنُّوهُمْ وَنَطْبَعُ عَلَيَّ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ

ترجمه :

آیا برای کسانی که زمین را از صاحبان قبلی آن به ارث می‌برند (و جانشین دیگران می‌گردند) روشن نشده است که اگر بخواهیم آنان را (همچون پیشینیان) به سبب گناهانشان نشانه تیر بلا می‌گردانیم و بر دل‌هایشان مهر می‌نهمیم تا دیگر (صدای حق را) نشنوند (و آهسته آهسته رهسپار دوزخ شوند) ؟

توضیحات :

« لَمْ يَهْدِ » : روشن نشده است و معلوم نگشته است . خداوند ایشان را رهنمود و متوجه نکرده است . فاعل آن می‌تواند ضمیر مستتر (هُوَ) بوده و به (الله) برگردد ، و مفعول آن جمله (أَنْ لَوْ نَشَاءُ) باشد . یا این که فاعل آن جمله (أَنْ لَوْ نَشَاءُ) بوده و فعل لازم بشمار آید . « أَصْبَنَاهُمْ »

: ایشان را نشانه تیر بلا می‌گردانیم . آنان را دچار مصیبت می‌کنیم و نابودشان می‌سازیم . «
تَطْبَعُ» : مهر می‌نهم (نگا : نساء / ۱۵۵) . « لا یسمعون » : اندرز نمی‌پذیرند . صدای حق را
نمی‌شنوند و نصائح را در گوش نمی‌گیرند .

سوره أعراف آیه ۱۰۱

متن آیه :
تِلْكَ الْقُرَى نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِهَا وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا مِنْ قَبْلُ
كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِ الْكَافِرِينَ

ترجمه :

اینها آبادیهائی است که برخی از اخبار آنها را برای تو روایت می‌نمائیم (و شرح می‌دهیم که
چگونه ساکنان آنها به سبب ایمان نیاوردن به پیغمبران ، دچار بلاها و مصائب بشمار شدند) .
پیغمبرانشان با دلائل روشن به سراغ آنان آمدند و معجزات متقن بدیشان نمودند ، اما آنان (به
سبب لجاجت در کفر و ممارست بر تکذیب انبیاء ، روی حرف خود ایستادند و) چیزی را که قبلاً
تکذیب کرده بودند (حاضر نشدند بپذیرند و باز هم مثل همیشه آن را تکذیب کردند) بدان ایمان
نیاوردند . این چنین خداوند بر دل‌های کافران مهر می‌نهد (و بر اثر ادامه گناه ، حس تشخیص حق
را از آنان سلب می‌کند) .

توضیحات :

« تِلْكَ الْقُرَى » : واژه (تِلْكَ) می‌تواند مبتدا و (الْقُرَى) خبر اول ، و جمله (نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِهَا)
(خبر دوم باشد . یا این که (تِلْكَ) مبتدا و (الْقُرَى) بدل ، و جمله بعدی خبر بشمار آید . « مِنْ
قَبْلُ » : پیش از آمدن پیغمبران و بعد از آمدن آنان ، یکسان بودند . از آغاز آمدن پیغمبران تا هنگام
مرگ خود .

سوره أعراف آیه ۱۰۲

متن آیه :
وَمَا وَجَدْنَا لِأَكْثَرِهِمْ مِنْ عَهْدٍ وَإِن وَجَدْنَا أَكْثَرَهُمْ لَفَاسِقِينَ

ترجمه :

اکثر این اقوام را بر سر پیمان (و وفای به عهد خود) ندیدیم و بلکه بیشتر آنان را نافرمان و
گناهکار یافتیم .

توضیحات :

« عَهْدٍ » : مراد عهد و پیمان فطری یا تشریعی و یا هردوی آنها است . « فَاسِقِينَ » : نافرمانان .
گناهکاران . کافران (نگا : بقره / ۲۶ ، سجده / ۱۸) .

سوره أعراف آیه ۱۰۳

متن آیه :
ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِم مُّوسَىٰ يَا أَيُّهَا آلِي فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَظَلَمُوا بِهَا فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ

ترجمه :

سپس به دنبال آنان (یعنی پیغمبران مذکور ،) موسی را همراه با دلائل روشن و معجزات متقن
خود به سوی فرعون و اطرافیان او فرستادیم ، و ایشان (به جای این که بدانها ایمان بیاورند)
بدانها کفر ورزیدند (و سزای کفر خود را چشیدند) و بنگر که سرانجام تباهاکاران چه شد (و از

جمله فرعون و فرعونیان کارشان به کجا کشید و چه بلاهائی بدیشان رسید ؟) .

توضیحات :

« بَعَثْنَا » : مبعوث کردیم . فرستادیم . « ظَلَمُوا بِهَا » : بدانها کفر ورزیدند . به سبب تکذیب آنها کافر شدند . به سبب کفر ورزیدن بدانها ، بر خود و قوم خود ستم ورزیدند . آنها را تکذیب کردند .

سوره أعراف آیه ۱۰۴

متن آیه :

وَقَالَ مُوسَىٰ يَا فِرْعَوْنُ إِنِّي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

موسی گفت : ای فرعون ! من فرستاده‌ای از سوی پروردگار جهانیان هستم (آمده‌ام تا دعوت او را به تو و درباریان و دیگر مردمان برسانم و همگان را به سوی شریعت او فرا خوانم) .

توضیحات :

« الْعَالَمِينَ » : جهانیان . جهان پیدا و ناپیدا ؛ یعنی همه کائنات .

سوره أعراف آیه ۱۰۵

متن آیه :

حَقِيقٌ عَلَىٰ أَن لَّا أَقُولَ عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ قَدْ جِئْتُكُمْ بَيْنَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ فَأَرْسِلْ مَعِيَ بَنِي إِسْرَائِيلَ

ترجمه :

سزاوار است که از زبان خدا چیز حق نگویم . من از سوی پروردگارتان معجزه بزرگی برای شما دارم (که به روشنی بر حقانیت رسالت من دلالت می‌نماید) پس بنی‌اسرائیل را (از زنجیر اسارت و بردگی خود آزاد ساز و آنان را به من واگذار و) همراه من بفرست (تا از سرزمین تو بکویند و به سرزمین دیگری روند و در آنجا به پرستش خدای یگانه مشغول شوند) .

توضیحات :

« حَقِيقٌ عَلَىٰ » : سزاوار من است که . سعی من در این است که . واژه (عَلَى) به معنی (ب (یا) فی) است . « بَيْنَةٍ » : معجزه بزرگ . دلیل مهم و روشن . نشانه سترگ .

سوره أعراف آیه ۱۰۶

متن آیه :

قَالَ إِن كُنتَ جِئْتَ بِآيَةٍ فَأْتِ بِهَا إِن كُنتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

ترجمه :

فرعون گفت : اگر معجزه بزرگ و دلیل سترگی با خود داری ، آن را بنمائی ، اگر از زمره راستگویانی (و خویشتن را پیغمبر خدا می‌دانی) .

توضیحات :

...

سوره أعراف آیه ۱۰۷

متن آیه :

فَأَلْقَى عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُّبِينٌ

ترجمه :

پس موسی فوراً عصای خود را بینداخت ، به ناگاه به صورت اژدهای آشکاری درآمد (که از حیات کامل برخوردار بود و بدین سو و آن سو می‌خزید و می‌جهید) .

توضیحات :

« ثُعْبَانٍ » : اژدها . مار بزرگ . « مُبِينٌ » : آشکار . علنی . مراد از ذکر این قید این است که سحر و تردستی و چشم‌بندی در میان نبود ، بلکه عصا حقیقتاً به اژدهای زنده تبدیل شد .

سوره أعراف آیه ۱۰۸

مِثْنِ آيَةٍ :
وَنَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بَيْضَاءُ لِلنَّاظِرِينَ

ترجمه :

و دست خود را (از گریبان) بیرون آورد ، به ناگاه بینندگان دیدند که (همچون خورشید ، درخشان و) سفید است .

توضیحات :

« نَزَعَ » : بیرون آورد (نگا : قصص . ۷۵) . « بَيْضَاءُ » : سفید . مراد نورانی و درخشان است .

سوره أعراف آیه ۱۰۹

مِثْنِ آيَةٍ :
قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ إِنَّ هَذَا لَسَاحِرٌ عَلِيمٌ

ترجمه :

(هنگامی که موسی نشانه بزرگ خدا را بنمود) اشراف قوم فرعون (از راه تملق و چاپلوسی با فرعون هم‌آوا شدند و) گفتند : واقعاً این جادوگر ماهری است ! (و کاری که می‌کند معجزه خدائی نیست) .

توضیحات :

« عَلِيمٌ » : بسیار دانا در دانش جادوگری و فوت و فن آن .

سوره أعراف آیه ۱۱۰

مِثْنِ آيَةٍ :
يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ

ترجمه :

او می‌خواهد شما را از سرزمینتان (که مصر است) بیرون کند . چه می‌اندیشید و چه نظر می‌دهید ؟ (آیا باید در حق او چه کرد ؟) .

توضیحات :

« تَأْمُرُونَ » : دستور می‌دهید . اشاره می‌کنید و رأی می‌دهید . آیه‌های ۱۰۹ و ۱۱۰ می‌تواند سخن فرعون باشد و یا این که درباریان متملق ، سخن او را تکرار کرده باشند (نگا : یونس / ۷۸

، طه / ۵۷ ، شعراء / ۳۴ و ۳۵) . ذکر صیغه جمع خطاب به فرعون در آیه ۱۱۰ ، برای تعظیم است

سوره أعراف آیه ۱۱۱

متن آیه :
قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَرْسِلْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ

ترجمه :

(سپس به فرعون) گفتند : (عجله مکن و جریان کار) او و برادرش (هارون) را به تأخیر بینداز (و کسانی از لشکریان خود را) به شهرها بفرست تا (جادوگران مجرب را) جمع کنند (و بدینجا گسیل دارند) .

توضیحات :

« أَرْجِهْ » : کار او را به تأخیر بینداز تا سپس درباره او تصمیم گرفته شود . اصل آن (أَرْجَيْتُهُ) است و از مصدر (إِرْجَاء) به معنی به تأخیر انداختن . این واژه می‌تواند از ماده (رَجَا) یا (رَجِي) که به همین معنی است باشد (نگا : احزاب / ۵۱) . « حَاشِرِينَ » : جمع‌کنندگان . حال یا صفت موصوف محذوفی است و اصل آن : (أَرْسِلْ رَجَالًا حَاشِرِينَ) است .

سوره أعراف آیه ۱۱۲

متن آیه :
يَأْتُوكَ يَكُلُّ سَاحِرٌ عَلِيمٌ

ترجمه :

تا همه جادوگران ماهر را (به خدمت تو) بیاورند (و جادوی موسی را باطل و کار او را یکسره سازند و دیگر کسی گول او را نخورد و به دنبال او نرود) .

توضیحات :

...

سوره أعراف آیه ۱۱۳

متن آیه :
وَجَاءَ السَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ قَالُوا إِنَّ لَنَا لَأَجْرًا إِن كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ

ترجمه :

جادوگران نزد فرعون آمدند و گفتند : آیا اگر ما پیروز گردیم اجر و پاداش مهمی خواهیم داشت ؟

توضیحات :

« إِنَّ لَنَا لَأَجْرًا » : این جمله می‌تواند به صورت استفهامی بوده و ادات استفهام حذف شده باشد ، و یا این که به صورت غیراستفهامی بوده و جادوگران اجر و پاداش عظیمی را پیش خود مجسم کرده باشند و فرعون به فراست آن را دریافته باشد .

سوره أعراف آیه ۱۱۴

متن آیه :
قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ

ترجمه :
گفت : آری ! و (علاوه از آن) شما از مغربان (درگاه ما) خواهید بود .

توضیحات :

...

سوره أعراف آیه ۱۱۵

متن آیه :
قَالُوا يَا مُوسَى إِمَّا أَنْ تُلْقِيَ وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ نَحْنُ الْمُلْقِينَ

ترجمه :
(سپس جادوگران مغرورانه رو به موسی کردند و) گفتند : ای موسی ! یا تو (عصای خود را) بینداز یا ما (ریسمانهای خویش را) می‌اندازیم .

توضیحات :
« إِمَّا » : یا این که . « الْمُلْقِينَ » : اندازندگان .

سوره أعراف آیه ۱۱۶

متن آیه :
قَالَ الْقَوْمَ فَلَمَّا أَلْقَوْا سَحَرُوا أَعْيُنَ النَّاسِ وَاسْتَرْهَبُوهُمْ وَجَاءُوا بِسِحْرٍ عَظِيمٍ

ترجمه :
موسی گفت : شما (آنچه دارید) بیندازید . هنگامی که (وسائل جادوگری خود را) بینداختند ، مردم را چشم‌بندی کردند و ایشان را به هراس افکندند و جادوی بزرگی از خود نشان دادند .

توضیحات :
« سَحَرُوا أَعْيُنَ النَّاسِ » : مراد این است که به مردم چنین نمودند که ریسمانهایشان مارهای زنده‌اند ، در صورتی که چنین نبود (نگا : طه / ۶۶) . « اسْتَرْهَبُوهُمْ » : آنان را به هراس فراوانی انداختند تا آنجا که موسی نیز بترسید (نگا : طه / ۶۷ و ۶۸) .

سوره أعراف آیه ۱۱۷

متن آیه :
وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ

ترجمه :
به موسی وحی کردیم که عصای خود را بینداز . ناگهان (به صورت ازدهائی درآمد و) به سرعت آنچه را بهم می‌بافتند (و تزویرهایی را که می‌نمودند همه را) بلعید .

توضیحات :
« تَلْقَفُ » : می‌بلعد . قورت می‌دهد . از ماده (لَقَفَ) به معنی به سرعت بلعیدن . « يَأْفِكُونَ » : به هم می‌بافتند . به دروغ سرهم می‌کردند . از ماده (إِفْكٌ) به معنی بدترین دروغ . بهتان و افتراء .

سوره أعراف آیه ۱۱۸

متن آیه :
فَوَقَعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

پس حق (یعنی صدق موسی) ثابت و ظاهر گردید و آنچه آنان می‌کردند باطل شد (و پوچ از آب درآمد) .

توضیحات :

« وَقَعَ » : استوار و آشکار گردید . ثابت و ظاهر شد . « بَطَلَ » : پوچ و باطل شد .

سوره أعراف آیه ۱۱۹

متن آیه :
فَعَلَبُوا هَذَاكَ وَأَنْقَلَبُوا صَاغِرِينَ

ترجمه :

در آنجا (که گرد آمده بودند ، فرعون و فرعونیان) شکست خوردند و (از آنجا به شهر) خوار و رسوا برگشتند .

توضیحات :

« أَنْقَلَبُوا » : برگشتند . « صَاغِرِينَ » : رسوایان و زبونان . جمع (صَاغِر) به معنی خوار و مفتضح . معنی آیه می‌تواند چنین نیز باشد : در آنجا شکست خوردند و خوار و رسوا گشتند . در این صورت (انقلاب) مجاز از (صیرورت) است .

سوره أعراف آیه ۱۲۰

متن آیه :
وَأَلْقَى السَّحَرَةَ سَاجِدِينَ

ترجمه :

و جادوگران به سجده افتادند (و کرنش کردند) .

توضیحات :

« سَاجِدِينَ » : سجده‌کنندگان . حال است .

سوره أعراف آیه ۱۲۱

متن آیه :
قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

گفتند : به پروردگار جهانیان ایمان آوردیم .

توضیحات :

...

سوره أعراف آیه ۱۲۲

متن آیه :
رَبِّ مُوسَىٰ وَهَارُونَ

ترجمه :

پروردگار موسی و هارون . (یعنی به خدائی ایمان داریم که موسی و هارون به او ایمان دارند) .

توضیحات :

« رَبِّ » : بدل است .

سوره أعراف آیه ۱۲۳

متن آیه :
قَالَ فِرْعَوْنُ أَمَنْتُمْ بِهِ قَبْلَ أَنْ آذَنَ لَكُمْ إِنَّ هَذَا لَمَكْرٌ مَّكْرْتُمُوهُ فِي الْمَدِينَةِ لِتُخْرَجُوا مِنْهَا أَهْلَهَا
فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ

ترجمه :

فرعون گفت : آیا به خدای (موسی و هارون) ایمان آوردید پیش از آن که به شما اجازه دهم ؟
حتماً این توطئه‌ای است که در این شهر (و دیار ، پیش‌تر با هم) چیده‌اید تا اهل آن را از آنجا
بیرون کنید ؛ ولی خواهید دانست (که چه شکنجه‌ای در برابر این رفتارتان خواهید چشید) .

توضیحات :

« بِهِ » : مرجع ضمیر (ه) می‌تواند خدا یا موسی باشد . « آذَنَ » : اجازه دهم .

سوره أعراف آیه ۱۲۴

متن آیه :
لَأَقْطَعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِّنْ خِلَافٍ ثُمَّ لَأُصَلِّبَنَّكُمْ أَجْمَعِينَ

ترجمه :

سوگند می‌خورم که دستها و پاهای شما را در جهت خلاف یکدیگر (یعنی دست راست با پای
چپ ، یا دست چپ با پای راست) قطع می‌کنم و (با این حال پریشان و وضع اسفناک) همگی
شما را به دار می‌آویزم .

توضیحات :

« أَصَلِّبَنَّكُمْ » : شما را به دار می‌زنم .

سوره أعراف آیه ۱۲۵

متن آیه :
قَالُوا إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ

ترجمه :

(جادوگران بر اثر نور ایمان ، هراسی به خود راه ندادند و) گفتند : (باکی نیست ؛ چرا که) ما
به سوی پروردگار خود برمی‌گردیم (و به رحمت و نعمت او دست می‌یابیم ، لذا مرگ در راه او را
با آغوش باز می‌پذیریم) .

توضیحات :
« منقلبون » : برگردندگان . رجوع کنندگان .

سوره أعراف آیه ۱۲۶

متن آیه :
وَمَا تَنْقِمُ مِنَّا إِلَّا أَنْ آمَنَّا بِآيَاتِ رَبِّنَا لَمَّا جَاءَنَا رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَتَوَقَّنا مُسْلِمِينَ

ترجمه :
ایراد تو بر ما و آزار رساندن تو به ما جز به خاطر این نیست که ما به آیات روشن و معجزات متقن پروردگاران - وقتی که به ما رسیده است - ایمان آورده ایم (و فرمان خدای خود را لبیک گفته ایم) . پروردگارا ! صبر عظیم به ما مرحمت فرما و ما را مسلمان بمیران .

توضیحات :
« مَا تَنْقِمُ مِنَّا إِلَّا » : بر ما زشت نمی‌شماری مگر . از ما رخنه نمی‌گیری و بر ما عیب نمی‌دانی مگر . ما را عقوبت نمی‌کنی مگر به خاطر (نگا : بروج / ۸) . « أَفْرِغْ عَلَيْنَا » : بر ما بریز . مراد این است که ما را غرق شکبائی و بردباری گردان . « مُسْلِمِينَ » : مطیعان فرمان و منقادان شریعت یزدان . حال است .

سوره أعراف آیه ۱۲۷

متن آیه :
وَقَالَ الْمَلَأُ مِن قَوْمِ فِرْعَوْنَ أَتَدْرُ مُوسَى وَقَوْمَهُ لِيُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَيَذَرَكَ وَالْهَتَكَ قَالَ سَنَقْتُلُ أَبْنَاءَهُمْ وَنَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ وَإِنَّا فَوْقَهُمْ قَاهِرُونَ

ترجمه :
اشراف قوم فرعون (بدو) گفتند : آیا موسی و پیروان او را آزاد و رها می‌سازی تا در سرزمین (مصر آزادانه) به فساد پردازند و تو و معبودان تو را ترك گویند (و نه به تو و نه به معبودان تو وقتی نهند ؟) . گفت : پسران آنان را علی‌الدوام خواهیم کشت و دخترانشان را زنده نگاه می‌داریم (تا کلفت‌ها و گماشتگان ما گردند) و ما بر ایشان کاملاً مسلط هستیم (و هرچه خواهیم بر سر آنان می‌آوریم) .

توضیحات :
« تَذَرُ » : رها می‌سازی . « سَنَقْتُلُ » : خواهیم کشت . ذکر ماده (قَتَلَ) از باب تفعیل برای مبالغه در کار و استمرار در آن است . « نَسْتَحْيِي » : زنده نگاه می‌داریم . « نِسَاءً » : زنان . مراد جنس‌انث یعنی زنان و دختران است . « قَاهِرُونَ » : غالبان . چیرگان .

سوره أعراف آیه ۱۲۸

متن آیه :
قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ

ترجمه :
موسی به قوم خود گفت : از خدا یاری جوئید و شکبائی کنید (و بدانید که فرعون بنده ناتوانی بیش نیست و فرمانروای مطلق خدا است و) بیگمان خدا زمین را به کسانی از بندگان خود واگذار می‌کند که خود بخواند ، و سرانجام (نیک و پسندیده در گیر و دار جهان) از آن پرهیزگاران

است (آن کسانی که مراعات سنن و اسباب می‌دارند . از قبیل اتحاد و اتفاق و اعتصام به حق و اقامت عدل و صبر در برابر شدائد) .

توضیحات :

« یورثها من » : آن را به کسانی وامی‌گذارد . آن را ملک کسانی می‌سازد . « العاقبة » : مراد نتیجه پیروزمندان و سرانجام خداپسندان در دنیا و همچنین در آخرت است .

سوره أعراف آیه ۱۲۹

متن آیه :

قَالُوا أُوذِينَا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَأْتِيَنَا وَمِنْ بَعْدِ مَا جِئْتَنَا قَالَ عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَنْ يُهْلِكَ عَدُوَّكُمْ وَيَسْتَخْلِفَكُمْ فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ

ترجمه :

گفتند : پیش از آن که به پیش ما بیایی (گرفتار شکنجه فرعون بوده‌ایم) و پس از آمدنت (هم از سوی او) اذیت و آزار شده‌ایم (و هم‌اکنون نیز دچار رنج و محنت و در معرض عذاب و عقاب هستیم . موسی) گفت : امید است که پروردگارتان دشمنان را هلاک سازد و شما را در زمین جایگزین (او) گرداند تا ببیند چگونه عمل می‌کنید . (آیا راه صلاح یا فساد در پیش می‌گیرید . دادگری یا ستم می‌ورزید . شکر نعمت به جای می‌آورید یا کفران نعمت می‌کنید) .

توضیحات :

« أُوذِينَا » : اذیت و آزار شده‌ایم . « يَسْتَخْلِفَكُمْ » : شما را جایگزین و جانشین گرداند .

سوره أعراف آیه ۱۳۰

متن آیه :

وَلَقَدْ أَخَذْنَا آلَ فِرْعَوْنَ بِالسِّنِينَ وَنَقْصٍ مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ

ترجمه :

ما فرعون و فرعونیان را به خشکسالی و قحطی و تنگی معیشت و کمبود ثمرات و غلات گرفتار ساختیم تا بلکه متذکر گردند (و از خواب غفلت بیدار شوند و از سرکشی و ستم خود بکاهند و متوجه خدا گردند و به بنی‌اسرائیل بیش از این ظلم و جور روا ندارند) .

توضیحات :

« آءال » : اهل . بستگان و نزدیکان . در اینجا مراد اطرافیان و همفکران است . « السنین » : جمع سته ، خشکسالی و قحطی . شدائد و سختیها .

سوره أعراف آیه ۱۳۱

متن آیه :

فَإِذَا جَاءَهُمُ الْحِسِينَةُ قَالُوا لَنَا هَذِهِ وَإِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ يَطَّيَّرُوا بِمُوسَىٰ وَمَنْ مَعَهُ أَلَا إِنَّمَا طَائِرُهُمْ عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

ولی (آنان نه تنها پند نگرفتند ، بلکه) هنگامی که نیکی و خوشی بدیشان دست می‌داد (که اغلب هم چنین بود) می‌گفتند : این به خاطر (استحقاق و امتیازی است که بر سایر مردمان داریم و ناشی از میمنت و مبارکی) ما است . اما هنگامی که بدی و سختی بدیشان دست

می‌داد ، می‌گفتند : (این خشکسالیها و بلاها همه ناشی از) نحوست و شومی موسی و پیروان او است ! هان ! (ای مردمان همه اعصار و قرون بدانید) که بدبختی آنها از جانب خدا (و با تقدیر و تدبیر او نه کس دیگری) بوده است ، ولیکن اکثر آنان (این حقیقت ساده را) نمی‌دانستند (و دیگران نیز اغلب نمی‌دانند که خوشی و ناخوشی و سختی و فراخی برابر اراده و مشیت خدا به انسان دست می‌دهد) .

توضیحات :

« الْحَسَنَةُ » : نیکی . خیر و نعمت . « سَيِّئَةٌ » : بدی . شرّ و مصیبت . « يَطَّيَّرُوا » : اصل آن يَطَّيَّرُوا است و به معنی : فال بد می‌زنند . نحوست و شومی را ناشی می‌دانند از . « طَّأَيَّرَ » : نحوست و شومی . خوشبختی و بدبختی . « عِنْدَ اللَّهِ » : از سوی خدا است . در دست خدا است .

سوره اعراف آیه ۱۳۲

متن آیه :

وَقَالُوا مَهْمَا تَأْتِنَا بِهِ مِنْ آيَةٍ لَتَسْحَرَنَا بِهَا فَمَا نَحْنُ لَكَ يَمُومِينَ

ترجمه :

(آنان به سبب این اندیشه نادرست) گفتند : هر اندازه برای ما معجزه بیاوری (و هر نوعی از معجزات بنمائی) تا ما را بدان جادو کنی ، ما به تو ایمان نمی‌آوریم (و به تو نمی‌گرویم) .

توضیحات :

« مَهْمَا » : هر اندازه . هرگونه .

سوره اعراف آیه ۱۳۳

متن آیه :

فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ وَالْجَرَادَ وَالْقُمَّلَ وَالضَّفَادِعَ وَالْدَّمَ آيَاتٍ مُفَصَّلَاتٍ فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مَجْرِمِينَ

ترجمه :

پس (هر زمان به مصیبت و نکستی دچارشان کردیم و از جمله :) سیل ، ملخ ، شته ، قورباغه ، و خون بر آنان فرستادیم که هر يك معجزه جداگانه و روشنی بود (بر صدق موسی ؛ و او پیشاپیش درباره هر يك جداگانه و مفصل سخن گفته بود و وقوع هر يك را خبر داده بود) اما آنان تکبر ورزیدند (و خویشتن را بالاتر از آن دیدند که حق را بپذیرند) چرا که انسانهای گناهکاری بودند .

توضیحات :

« الطُّوفَانَ » : سیل . « الْجَرَادَ » : ملخ . « قُمَّلَ » : شپش را گویند ، ولی در اینجا شپش معمولی مورد نظر نیست . بلکه مراد جانوری است که آفت گیاهی است که می‌تواند شته یا ساس باشد . برخی هم آن را بید و گنه و مگسک گفته‌اند ، و برخی حشره‌ای دانسته‌اند که مایه تباهی گیاهان و نابودی حیوانات می‌گردد (نگا : المنتخب / صفحه ۲۲۶) . « الضَّفَادِعَ » : جمع ضَفَدَع ، قورباغه . « الدَّمَ » : خون . بدین معنی که آب رودبارها و جویبارها به خون تبدیل می‌گشت . یا این که به بیماریهای گوناگون مبتلا می‌شدند که مایه خونریزی از دماغ و قبل و دبر و چه بسا فلج شدن اعضاء می‌گردید . « آيَاتٍ مُفَصَّلَاتٍ » : معجزه‌های جداگانه و نشانه‌های واضح و روشن . (آيَاتٍ) حال اشیاء متقدم است .

سوره أعراف آیه ۱۳۴

متن آیه :
وَلَمَّا وَقَعَ عَلَيْهِمُ الرِّجْزُ قَالُوا يَا مُوسَى ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يَمَا عَهَدَ عِنْدَكَ لَئِن كَشَفْتَ عَنَّا الرِّجْزَ لَنُؤْمِنَنَّ لَكَ
وَلَنُرْسِلَنَّ مَعَكَ بَنِي إِسْرَائِيلَ

ترجمه :

هر زمان که عذابی (از عذابهای پنجگانه مذکور) بر آنان واقع می‌شد (از شدت تأثیر و فزونی تألم آن) می‌گفتند : ای موسی ! برای ما خدای خود را به فریاد خوان و از او درخواست کن که به عهده‌ی که با تو بسته است وفا کند (که عهد نبوت و رسالت است) . اگر عذاب را از ما برداری ، سوگند می‌خوریم که به تو ایمان بیاوریم و (همان گونه که خواسته‌ای) بنی‌اسرائیل را همراه تو می‌فرستیم (و آنان را آزاد می‌سازیم تا به یگانه‌پرستی مشغول شوند) .

توضیحات :

« الرِّجْزُ » : عذابی که دلها از آن بلرزه درآید و باعث پریشانی و سرگردانی مردم شود . « يَمَا عَهْدَ عِنْدَكَ » : دعا کن و در آن متوسل به عهده‌ی شو که با تو بسته است . و آن عهد نبوت و رسالت است که چون تو را همچون ابراهیم به خلعت و پیشوائی بزرگوار داشته است ، دعای تو را مستجاب می‌دارد (نگا : بقره / ۱۲۴) .

سوره أعراف آیه ۱۳۵

متن آیه :
فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمْ الرِّجْزَ إِلَىٰ أَجَلٍ هُمْ بِالْغُوهِ إِذَا هُمْ يَنْكُتُونَ

ترجمه :

اما هنگامی که عذاب را تا مدتی که سپری می‌کردند از آنان برمی‌داشتیم ، ناگهان پیمان‌شکنی می‌کردند و سوگند خود را نقض می‌نمودند .

توضیحات :

« إِلَىٰ أَجَلٍ هُمْ بِالْغُوهِ » : تا مدتی که بدان می‌رسیدند . مراد این است که اندک روزگاری می‌توانستند بر سر پیمان بمانند . « يَنْكُتُونَ » : پیمان‌شکنی می‌کردند . سوگند خود را نقض می‌نمودند .

سوره أعراف آیه ۱۳۶

متن آیه :
فَأَنْتَقِمْنَا مِنْهُمْ فَأَعْرَفْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ يَأْتَهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ

ترجمه :

تا (سرانجام کار بدانجا رسید که) از آنان انتقام گرفتیم و لذا ایشان را در دریا غرق نمودیم ، به سبب این که آنان آیات و معجزات ما را تکذیب می‌کردند و از (ایمان و اقرار به) آنها غافل می‌شدند (و در حق آنها بی‌توجهی می‌نمودند) .

توضیحات :

« إِنْتَقِمْنَا مِنْهُمْ » : از آنان انتقام گرفتیم . ایشان را دچار نعمت و هلاک کردیم . « الْيَمِّ » : دریا .

سوره اعراف آیه ۱۳۷

متن آیه :
وَأُورِثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا يُسْتَضَعُونَ مَشَارِقَ الْأَرْضِ وَمَغَارِبَهَا الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا رَبِّمُتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ
الْحَسَنَى عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ يَمَّا صَبَرُوا وَدَمَرْنَا مَا كَانَ يَصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَقَوْمَهُ وَمَا كَانُوا يَعْرِشُونَ

ترجمه :

و ما همه جهات و نواحی پر نعمت و برکت سرزمین (مصر و شام) را به قوم مستضعف (و در بند زنجیر ظلم و ستم ، یعنی بنی اسرائیل) واگذار کردیم ، و وعده نیک پروردگارت بر بنی اسرائیل ، به خاطر صبر و استقامتی که نشان دادند ، تحقق یافت ، و آنچه فرعونیان (از کاخهای مجلل) ساخته بودند ، و آنچه از باغهای داربست فراهم آورده بودند ، درهم کوبیدیم .

توضیحات :

« أُورِثْنَا » : واگذار کردیم . عطاء نمودیم . « يُسْتَضَعُونَ » : تحقیر و تضعیف می شدند . « مَشَارِقَ الْأَرْضِ وَمَغَارِبَهَا » : مراد همه نواحی و جهات سرزمین وسیع مصر یا شام و یا هر دو آنها است که چه بسا شام تحت فرمانروائی فرعون بوده باشد . مراد از مشرقها و مغربها ، جوانب شرقی و غربی ، یا افقهای مختلفی است که سرزمین پهناور به خاطر خاصیت کروییت زمین خواهد داشت . « بَارَكْنَا فِيهَا » : رزق و روزی و نعمت و سرسبزی را در آن افزودیم (نگا : دخان / ۲۵ - ۲۸) . « رَبِّمُتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ » : تحقق یافت . اجرا گردید . « كَلِمَةً » : وعده خدا به بنی اسرائیل درباره نابودی دشمنانشان و جانشین گرداندن آنان (نگا : اعراف / ۱۲۹ و قصص / ۵ و ۶) . « يَمَّا صَبَرُوا » : به سبب صبرایشان بر شدائدی که از فرعون و فرعونیان دیدند . « دَمَرْنَا » : تخریب و ویران کردیم . « كَانُوا يَعْرِشُونَ » : برمی افراشتند و استوار می داشتند ، اعم از کاخها و خانهها و داربست درختها (نگا : انعام / ۱۴۱ و نحل / ۶۸) .

سوره اعراف آیه ۱۳۸

متن آیه :
وَجَاوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَائِيلَ الْبَحْرَ فَأَتَوْا عَلَى قَوْمٍ يَعْكُفُونَ عَلَى أَصْنَامٍ لَهُمْ قَالُوا يَا مُوسَى اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا
كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ

ترجمه :

بنی اسرائیل را (از دست فرعون و فرعونیان نجات دادیم و سالم) از دریا (ی قلمز نزد خلیج سویس) گذراندیم . (در مسیر خود) به گروهی رسیدند که بتهایی داشتند و مشغول پرستش آنها بودند . (در این هنگام بنی اسرائیل به موسی) گفتند : ای موسی ! برای ما معبودی بساز (تا به پرستش آن پردازیم) همان گونه که آنان دارای معبودهایی هستند (و به پرستش آنها مشغول می باشند ! موسی) گفت : شما گروه نادانی هستید (و نمی دانید عبادت راستین چیست و خدائی که باید پرستیده شود کیست) .

توضیحات :

« جَاوَزْنَا » : عبور دادیم . « الْبَحْرَ » : مراد دریای قلمز یا احمر نزد خلیج سویس فعلی است . « يَعْكُفُونَ » : مواظب عبادت و ملازم پرستش بودند .

سوره اعراف آیه ۱۳۹

متن آیه :
إِنَّ هَؤُلَاءِ مُتَّبِعُونَ مَا هُم بِفِيهِ وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

اینان (را که می‌بینید به بت‌پرستی مشغولند) کارشان (مایه) هلاک و نابودی (خودشان و معبودهایشان) است ، و آنچه می‌سازند و می‌کنند پوچ و نادرست است .

توضیحات :

« متبر » : نابودشده و ویران گشته . اسم مفعول از مصدر (تتبر) به معنی تدمیر و تخریب و هلاک کردن است (نگا : اسراء / ۷) . خبر مقدم برای (ما) و جمله (متبر ما هم فيه) خبر (إن) است . « باطل » : زائل و مضمحل . پوچ و نادرست . « ما گانوا یعملون » : بت‌هایی که می‌سازند . عبادتی که می‌کنند .

سوره أعراف آیه ۱۴۰

متن آیه :

قَالَ أَغِيرَ اللَّهُ أَبْغِيكُمْ إِلَهًا وَهُوَ فَضَّلَكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ

ترجمه :

(سپس) گفت : آیا جز خدا (که آفریدگار همه کائنات است) معبودی برای شما جستجو کنم ؟ ! و حال آن که او است که شما را (با دادن زمین فراوان) بر مردمان (همعصرتان) برتری داده است .

توضیحات :

« أَبْغِيكُمْ » : برای شما بطلبم . « فَضَّلَكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ » : مراد تفضیل آنان بر دیگر مردمان هم‌عصر به وسیله دادن نعمت فراوان بدانان و تجدید یگانه‌پرستی و آئین و سنت پیغمبران در میانشان است .

سوره أعراف آیه ۱۴۱

متن آیه :

وَإِذْ أَنْجَيْنَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ يُقْتُلُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ

ترجمه :

به خاطر بیاورید زمانی را که از (دست جور فرعون و) فرعونیان شما را نجات دادیم . آنان که به شما بدترین عذاب را می‌رساندند ، (و شما را به کارهای طاقت‌فرسا می‌گماشتند و همچون حیوانات می‌انگاشتند) . پسرانتان را می‌کشتند (تا نسل شما کم شود) و دخترانتان را (برای خدمتکاری خود) زنده نگاه می‌داشتند . در این (شکنجه و آزار فرعون و فرعونیان ، و نجات بخشیدنتان از آن) آزمایش بزرگی برایتان از جانب پروردگارتان بود .

توضیحات :

« يَسُومُونَكُمْ » : به شما می‌رساندند و می‌چشانند . « سُوءَ الْعَذَابِ » : بدترین عذاب و شکنجه . « بَلَاءٌ » : امتحان و آزمایش .

سوره أعراف آیه ۱۴۲

متن آیه :

وَوَاعَدْنَا مُوسَىٰ ثَلَاثِينَ لَيْلَةً وَأْتَمَمْنَاهَا يَعْشُرَ فَتَمَّ مِيقَاتُ رَبِّهِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً وَقَالَ مُوسَىٰ لِأَخِيهِ هَارُونَ اخْلُفْنِي فِي قَوْمِي وَأَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ

ترجمه :

ما با موسی وعده گذاشتیم (که برای پرورش خود و دریافت پیام سهمگین آسمانی) سی شب (به مناجات و عبادت بپردازد) و (سپس برای پختگی کامل) ده شب بر آنها افزودیم و بدین وسیله مدت (راز و نیاز و سوز و ساز با) پروردگارش چهل شب تمام شد . موسی (پیش از این که عازم عبادت و مناجات خدا شود) به برادر خود هارون گفت : در میان قوم من جانشین من باش و اصلاحگر بوده و از راه و روش تباہکاران پیروی مکن .

توضیحات :

« وَأَعَدْنَا » : وعده گذاشتیم . وعده دادیم . « تَمَّ » : تمام شد . تکمیل گردید . « مِيقَاتُ » : مدت تعیین شده . وقت معین . « أَرْبَعِينَ » : حال واژه (مَعْدُوداً) محذوف ، ظرف ، و مفعول به ذکر کرده اند ، و برخی (تَمَّ) را به معنی (صَارَ) و (أَرْبَعِينَ) را خبر آن دانسته اند . « أَخْلَفَنِي » : جانشین من باش .

سوره اعراف آیه ۱۴۳

متن آیه :

وَلَمَّا جَاءَ مُوسَىٰ لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ قَالَ رَبِّ أَرِنِي أَنْظُرْ إِلَيْكَ قَالَ لَن نَرَايَ إِلَيَّ الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ نَرَايَهُ فَلَمَّا تَجَلَّىٰ رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَىٰ صَعِقًا فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ سُبْحَانَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

هنگامی که موسی به میعادگاه ما آمد و پروردگارش با او سخن گفت ، (و کلامی را شنید که به کلام کسی نمی ماند ، خواست ذاتی را هم ببیند که چیزی مثل او نیست . لذا) عرض کرد : پروردگارا ! (خویشتن را) به من بنمائی تا تو را ببینم (و جمال والای تو را بنگرم . تا افتخار گفتار و دیدار نصیبم گردد . خدایش بدو) گفت : (تو با این بنیه آدمی و در این جهان مادی تاب دیدار مرا نداری و) مرا نمی بینی . ولیکن (برای اطمینان خاطر از این که تاب دیدن مرا نداری) به کوه (که همچون تو ماده و بسی نیرومندتر از تو است) بنگر ، اگر (در برابر تجلی ذات من) بر جای خود استوار ماند ، تو هم مرا خواهی دید . اما هنگامی که پروردگارش خویشتن به کوه نمود ، آن را درهم کوبید و موسی بیهوش و نقش زمین گردید . وقتی که به هوش آمد گفت : پروردگارا ! تو منزهی (از آن که با چشمان سر قابل رؤیت باشی . بلکه این چشمان دل و خردند که می توانند تو را مشاهده کنند) . من (از این پرسش پشیمانم و) به سوی تو برمی گردم و من نخستین مؤمنان (به عظمت و جلال یزدان در این زمان) هستم .

توضیحات :

« أَرِنِي » : به من نشان بده . مفعول دوم آن (ذَاتَكَ) یا (نَفْسَكَ) محذوف است . « لَن نَرَايَ » : مراد این است که مرا در این جهان نمی بینی ، و یا این که هرگز مرا نمی بینی (نگا : تفسیرالمنار ، جلد ۹ ، صفحه ۱۴۹ - ۱۷۸) . « تَجَلَّىٰ » : جلوه گر شد . برخی گفته اند : مراد ظهور ذات باری است و کیفیت آن بر ما مجهول است . بعضی هم گفته اند : مراد جلوه پرتوی از قدرت الهی است . « دَكًّا » : درهم کوبیده . با زمین یکسان شده (نگا : کُهِف / ۹۸) . مصدر است و به عنوان اسم مفعول یعنی (مَدْكُوكًا) به کار رفته است . « خَرَّ » : فرو افتاد . « صَعِقًا » : مدهوش افتاده . از حال رفته و بر زمین نقش بسته . « أَفَاقَ » : به هوش آمد . « أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ » : مراد نخستین مؤمنان در روزگار خودش است . یا نخستین مؤمنان به مسأله عدم رؤیت خدا در این سرا است .

سوره اعراف آیه ۱۴۴

متن آیه :

قَالَ يَا مُوسَى إِنِّي اصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَاتِي وَبِكَلامِي فَخُذْ مَا آتَيْتُكَ وَكُن مِّنَ الشَّاكِرِينَ

ترجمه :

خدا گفت : ای موسی ! من تو را با رسالت‌های خویش و با سخن گفتنم (با تو از فراسوی حجاب و بدون واسطه) بر مردمان (هم‌عصری که مأموریت تبلیغ احکام آسمانی بدانان داری) برگزیدم ، پس آنچه به تو داده‌ام (یعنی توراتی را که به دست تو سپرده‌ام ، محکم) برگیر و از زمره شکرگزاران (نعمت یزدان) باش .

توضیحات :

« إصْطَفَيْتُكَ » : تو را برگزیده‌ام . « رِسَالَاتِ » : جمع رسالت ، چیزهایی که پیغمبر را مأمور تبلیغ آنها می‌کنند (نگا : اعراف / ۶۲) . « کلام » : سخن گفتن .

سوره اعراف آیه ۱۴۵

متن آیه :

وَكَتَبْنَا لَهُ فِي الْأَلْوَابِ مِن كُلِّ شَيْءٍ مَّوعِظَةً وَتَفْصِيلًا لِّكُلِّ شَيْءٍ فَخَذَهَا يَفْوَةً وَآمَرَ قَوْمَكَ بِأَخْذِهَا بِأَحْسَنِهَا سَأَرِكُمْ دَارَ الْفَاسِقِينَ

ترجمه :

و برای او در الواح (تورات) از هرچیز (که مورد نیاز بنی‌اسرائیل از نصائح و حکم و احکام حلال و حرام بود) نوشتیم ، تا پند و اندرز (زندگی) و روشنگر همه چیز (در امر تکالیف دینی و وظائف شرعی ایشان) باشد . (بدو گفتیم : این) الواح را با تاب و توان پرگیر (و با نشاط فراوان و تلاش بی‌امان ، مانند دیگر پیغمبران اولوالعزم ، در تبلیغ آنها دامن همت به کمر بزن) و به قوم خود (یعنی بنی‌اسرائیل) فرمان بده نیکوترین آنها را به کار بندند . (مثلاً عفو را بر قصاص ، صبرکردن را بر پیروزشدن ، آسان گرفتن را بر سخت گرفتن ، و بالاخره آنچه را که دارای اجر بیشتر است بر چیزی ترجیح دهند که از ثواب کمتری برخوردار است) . به زودی سرزمین گنهکاران (نافرمان و خارج‌شدگان از دستور یزدان ، از قبیل : عاد و ثمود و قوم لوط) را به شما نشان می‌دهیم (تا بنگرید و عبرت گیرید و بدانید که اگر چون ایشان شوید ، سرانجام ناسف‌انگیزی همچون آنان خواهید داشت و به شما هم همان می‌رسد که بدیشان رسیده است) .

توضیحات :

« الْأَوَابِ » : جمع لوح ، آنچه بر آن چیزی نویسند . چگونگی و جنس و تعداد این الواح بر ما مجهول است . « مَوْعِظَةً وَتَفْصِيلًا » : به عنوان اندرز و توضیح . بدل از جار و مجرور است . « سَأَرِكُمْ » : به شما نشان خواهد داد .

سوره اعراف آیه ۱۴۶

متن آیه :

سَأَصْرِفُ عَنْ آيَاتِيَ الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَإِن يَرَوْا كُلَّ آيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا وَإِن يَرَوْا سَبِيلَ الرُّشْدِ لَا يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا وَإِن يَرَوْا سَبِيلَ الغِي يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا ذَلِكَ يَأْتِيهِمْ كَذِبًا وَأَيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ

ترجمه :

از (اندیشیدن درباره نشانه‌های موجود در آفاق و انفس و از فهم‌کردن) آیات خود کسانی را باز

می‌دارم که در زمین به ناحق تکبر می‌ورزند (و خویشان را بالاتر از آن می‌دانند که آیات ما را بپذیرند و راه انبیاء را در پیش گیرند) ، و اگر هر نوع آیه‌ای (از کتاب آسمانی و هرگونه معجزه‌ای از پیغمبران و هر قسم نشانه‌ای از نشانه‌های جهانی) را ببینند بدان ایمان نمی‌آورند ، و اگر راه هدایت (و رستگاری) را ببینند آن راه خود نمی‌گیرند ، و چنان که راه گمراهی را ببینند آن را راه خود می‌گیرند ، این (انحراف از جاده شریعت خدا) هم بدان سبب است که آیات ما را تکذیب کرده و از آنها غافل و بی‌خبر گشته‌اند .

توضیحات :

« سَأَصْرَفُ » : منصرف خواهم ساخت . راه آنان را تغییر خواهم داد . « يَغَيِّرُ الْحَقَّ » : به ناحق . ذکر این قید برای تأکید است ؛ زیرا که تکبر بر دیگران و خویشان برتر گرفتن از پذیرش فرمان یزدان ، همیشه نادرست است (نگا : بقره / ۶۱) . « الرُّشْدِ » : هدایت . عکس گمراهی (نگا : بقره / ۲۵۶ ، جن / ۲) . « الْعَيِّ » : گمراهی . « ذَلِكَ » : یکایک این انحرافات و امور ناپسند ، از ایشان سر می‌زند به سبب .

سوره اعراف آیه ۱۴۷

متن آیه :

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

کسانی که آیات (کتاب خواندنی آسمانی و دیدنی جهانی) ما را تکذیب دارند و به ملاقات (خدا در قیامت و به زنده شدن بعد از مرگ و حساب و کتاب) آخرت ایمان نمی‌آورند ، اعمال (نیکی که انجام داده‌اند بر باد می‌رود و باطل و) بی‌هوده می‌شود . مگر چنین کسانی جز در برابر کارهایی که کرده‌اند (و معاصی و کفری که ورزیده‌اند) پاداش داده می‌شوند ؟

توضیحات :

« لِقَاءِ » : ملاقات . روبرویی شدن . مراد رستاخیز و حاضر شدن برای حساب و کتاب در پیشگاه خدا است . « حَبِطَتْ » : هدر رفت و ضائع شد . بر باد رفت . « هَلْ يُجْزَوْنَ » : مراد این است که کارهای خوبشان هدر می‌رود و تنها کیفر اعمال بدشان نصیبشان می‌شود .

سوره اعراف آیه ۱۴۸

متن آیه :

وَاتَّخَذَ قَوْمٌ مُّوسَىٰ مِنْ بَعْدِهِ مِنْ حُلِيِّهِمْ عِجْلًا جَسَدًا لَهُ خُورٌ أَلْمُ يَرَوْنَ أَنَّهُ لَا يُكَلِّمُهُمْ وَلَا يَهْدِيهِمْ سَبِيلًا اتَّخَذُوهُ وَكَانُوا ظَالِمِينَ

ترجمه :

بعد از (رفتن) موسی (به کوه طور برای مناجات رب غفور) ، قوم او از زیورهایشان گوساله‌ای ساختند و آن را معبود خود گرفتند که پیکر (بی‌جانی) بود و (تنها با مهارتی که سامری در آن به کار گرفته بود) صدای گاو داشت . مگر نمی‌دیدند که چنین پیکر گوساله‌گونه‌ای با آنان سخن نمی‌گوید و به راهی ایشان را راهنمایی نمی‌کند . (به هر حال ، اندیشه گاوپرستی پیشین و بت‌پرستی پسین ایشان گل کرد و غیبت موسی را غنیمت شمردند و) گوساله را به خدائی گرفتند و (به خود) ستم کردند .

توضیحات :

« حُلِيِّهِمْ » : زیورهای خود . زینت‌آلات خویش . « عِجْلًا » : گوساله‌ای . « جَسَدًا » : پیکره‌ای .

بدل یا عطف بیان است . به معنی : سرخ رنگ هم آمده است که از (جَسَدٌ) به معنی خون خشکیده ، زعفران و رنگهایی چون آن است . در این صورت صفت است . « خَوَارٌ » : صدای گاو . « اِتَّخَذُوهُ » : آن را معبود خود کردند . درباره گوساله سامری مراجعه شود به : (بقره / ۵۱ و ۵۴ و ۹۲ و ۹۳ ، نساء / ۱۵۳ ، طه / ۸۵ - ۹۱) .

سوره أعراف آیه ۱۴۹

متن آیه :

وَلَمَّا سَقَطَ فِي أَيْدِيهِمْ وَرَأَوْا أَنَّهُمْ قَدْ ضَلُّوا قَالُوا لَئِن لَّمْ يَرْحَمْنَا رَبُّنَا وَيَغْفِرْ لَنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ

ترجمه :

هنگامی که پشیمان و سرگردان شدند و دانستند که گمراه گشته‌اند ، گفتند : اگر پروردگاران بر ما رحم نکند و ما را نیامزد ، بیگمان از زیانکاران خواهیم بود .

توضیحات :

« سَقَطَ فِي أَيْدِيهِمْ » : بسی پشیمان شدند و افسوس فراوان خوردند . در اصل دست خود را گاز گرفتن و چانه بر دست ندامت افکندن است . واژه (في) به معنی (عَلَيَّ) است .

سوره أعراف آیه ۱۵۰

متن آیه :

وَلَمَّا رَجَعَ مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ غَضَبَانَ أَسِيفًا قَالَ يَنْسِمًا خَلَفْتُمُونِي مِن بَعْدِي أَعَجَلْتُمْ أَمْرَ رَبِّكُمْ وَأَلْقَى الْأَلْوَاحَ وَأَخَذَ بِرَأْسِ أَخِيهِ يَجُرُّهُ إِلَيْهِ قَالَ ابْنَ أُمَّ إِنَّ الْقَوْمَ اسْتَضَعَفُونِي وَكَادُوا يَقْتُلُونَنِي فَلَا تُشْمِتْ بِي الْأَعْدَاءَ وَلَا تَجْعَلْنِي مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

ترجمه :

هنگامی که موسی (از مناجات) به پیش قوم خود خشمگین و اندوهناک بازگشت ، گفت : پس از (رفتن من به مناجات) چه بد جاننشینی مرا انجام دادید . آیا بر فرمان پروردگارتان (منی بر انتظار رجوع من از میعادگاه طور و مراعات پیمان خود با من) شتاب ورزیدید ؟ موسی الواح را بینداخت و (موسی) سر برادرش (هارون) را گرفت و آن را به سوی خود کشید (چرا که او را مقصر می‌دید . هارون) گفت : ای پسر مادرم ! این مردمان مرا درمانده و ناتوان کردند و نزدیک بود مرا بکشند ، پس دشمنان را به من شاد مکن و مرا از زمره قوم ستمپیشه بدان .

توضیحات :

« غَضَبَانَ » : خشمگین . حال اوّل است . « أَسِيفًا » : اندوهگین . حال دوم است . « ابْنَ أُمَّ » : پسر مادر . ادای سخن پدین شیوه ، برای بر سر مهر آوردن و عطف است . مینادا است و هر دو واژه به منزله يك واژه مرکب همچون (خَمْسَةَ عَشَرَ) بشمار آمده است . « لَا تُشْمِتْ بِي الْأَعْدَاءَ » : دشمنان را به من شاد مکن . از مصدر (اِشْمَات) به معنی مسرور کردن . ثلاثی مجرد آن (شَمَاتَة) است ، به معنی : از گرفتاری دشمن و مصیبت او شاد شدن .

سوره أعراف آیه ۱۵۱

متن آیه :

قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلَاخِي وَلَاذِلَّنَا فِي رَحْمَتِكَ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

ترجمه :

(هنگامی که پاکي و بی‌گناهی هارون برای موسی مسلم شد) گفت . پروردگارا ! بر من و

برادرم ببخشای (و از کاری که من در حق هارون کردم و از قصور احتمالی او در امر جانشینی صرف نظر فرمای) و ما را به رحمت خود داخل کن و (ما را لطف خویشتن شامل کن . چرا که) تو از همه مهربانان مهربانتری .

توضیحات :

...

سوره أعراف آیه ۱۵۲

متن آیه :
إِنَّ الَّذِينَ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ سَيَنَالُهُمْ غَضَبٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَذَلَّةٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُفْتَرِينَ

ترجمه :

آنان که (همچون سامری و راهروانش) گوساله را معبود خود کردند ، خشم عظیمی از سوی پروردگارشان ایشان را (در آخرت) فرا می‌گیرد ، و خواری شدیدی در دنیا بدیشان دست می‌دهد . کسانی را هم که (به خدا) دروغ بندند (و جز او را بپرستند) این چنین جزا و سزا می‌دهیم .

توضیحات :

« كَذَلِكَ » : همچون کیفر ایشان . « الْمُفْتَرِينَ » : بهتان و تهمت‌زنندگان . کسانی که به ناروا چیزهایی گویند و دروغهایی به هم بافند .

سوره أعراف آیه ۱۵۳

متن آیه :
وَالَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ ثُمَّ تَابُوا مِن بَعْدِهَا وَأَمَنُوا إِنَّ رَبَّكَ مِن بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ

ترجمه :

کسانی که کارهای زشتی (چون کفر و معاصی) انجام دهند و سپس توبه کنند و (از آنها دست بکشند و به سوی خدا برگردند و حقیقه) ایمان بیاورند ، خدای تو بعد از آن (توبه که با بودن ایمان پذیرفتنی است ، نسبت بدانان) بس آمرزنده و مهربان است (و ایشان را به درگاه خود می‌پذیرد و از اشتباهات و گناهانشان در می‌گذرد) .

توضیحات :

« ءَأَمِنُوا » : ذکر خاص بعد از عام است . چرا که توبه از کفر و معاصی ، خود ایمان بشمار است . « مِن بَعْدِهَا » : ضمیر (ها) در اولی به سیئات ، و در دومی به توبه برمی‌گردد . « إِنَّ رَبَّكَ . . . » : این جمله خیر (الدِّین) است و ضمیر عائد محذوف است . تقدیر چنین می‌شود : إِنَّ رَبَّكَ مِن بَعْدِهَا لَغَفُورٌ لَّهُمْ ، رَّحِيمٌ بِهِمْ .

سوره أعراف آیه ۱۵۴

متن آیه :
وَلَمَّا سَكَتَ عَن مُّوسَى الْغَضَبُ أَخَذَ الْأَلْوَاحَ وَفِي نُسْخَتِهَا هُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلَّذِينَ هُمْ لِرَبِّهِمْ يَرْتَبُونَ

ترجمه :

هنگامی که خشم موسی فرو نشست ، الواح (تورات را از زمین) برگرفت ، الواحی که در نوشته‌های آن سراسر هدایت و رحمت برای کسانی بود که از پروردگار خود می‌ترسیدند .

توضیحات :

« سَكَتَ » : خاموش شد . فرو نشیبت . « فِي نُسْخَتِهَا » : در نوشته‌های آن . نُسخه به معنی منسوخ ، یعنی مکتوب است . « يَرْهَبُونَ » : می‌ترسند . می‌هراسند .

سوره أعراف آیه ۱۵۵

متن آیه :

وَإِخْتَارَ مُوسَىٰ قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلًا لِّمِيقَاتِنَا فَلَمَّا أَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ قَالَ رَبِّ لَوْ شِئْتَ أَهْلَكْتَهُم مِّن قَبْلُ وَإِيَّايَ أَتُهْلِكُنَا يَمَّا فَعَلَ السِّفْهَاءُ مِنَّا إِنْ هِيَ إِلَّا فِتْنَتُكَ تُضِلُّ بِهَا مَن تَشَاءُ وَتَهْدِي مَن تَشَاءُ أَنْتَ وَلِيُّنَا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الْغَافِرِينَ

ترجمه :

(سپس خداوند به موسی دستور داد برای معذرت‌خواهی و توبه از کردار گوساله‌پرستان قوم ، همراه گروهی از بنی‌اسرائیل به میعادگاه او بیایند) و موسی هفتاد مرد را از میان قوم خود (به نمایندگی از سوی آنان) برای میعادگاه ما برگزید (و ایشان را به کوه طور برد . در آنجا زمین‌لرزه‌ای درگرفت) . هنگامی که زمین لرزه آنان را فراگرفت ، موسی گفت : پروردگارا ! اگر می‌خواستی می‌توانستی آنان و مرا پیش از این نیز هلاک کنی (تا بنی‌اسرائیل هلاک آنان را خود می‌دیدند . ولی اینک مرا به قتل ایشان متهم می‌سازند) . آیا ما را به سبب کاری که بی‌خردان ما کرده‌اند هلاک می‌سازی ؟ (خداوندا ! ما را به گناه آنان مگیر) . این (درخواست نابه‌جای رؤیت ، یا وقوع زلزله ، یا کار گوساله‌پرستی) جز آزمایش تو چیز دیگری نیست که به سبب آن (برابر قوانین و سنن یزدان و گسترده در پهنه جهان) هر کس را بخواهی (و مستحق بدانی) گمراه می‌سازی ، و هر کس را بخواهی (و شایسته بدانی) هدایت می‌کنی . تو سرپرست ما هستی . پس بر ما بخشای و به ما رحم فرما ، چرا که تو بهترین آمرزندگان .

توضیحات :

« قَوْمَهُ » : از قوم خود . حرف جرّ (مِنْ) از اوّل آن حذف شده است و تقدیر چنین بوده است : مِنْ قَوْمِهِ . « إِنْ هِيَ » : نیست آن . واژه (إِنْ) نافی است ، و مرجع (هِيَ) فِتْنَةٌ به معنی امتحان ، فَعْلَةٌ به معنی کار ، مَسْأَلَةُ الْإِرَاءَةِ به معنی درخواست خود را نشان دادن است که همه محذوف است و از سیاق پیدا است ، و یا این که مرجع (هِيَ) رَجْفَةٌ مذکور است . « إِيَّايَ » : مرا . « فِتْنَتُكَ » : آزمایش تو .

سوره أعراف آیه ۱۵۶

متن آیه :

وَإِكْتِيبَ لَنَا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ إِنَّا هُدُّنَا إِلَيْكَ قَالَ عَذَابِي أُصِيبُ بِهِ مَنْ أَشَاءُ وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

و برای ما در این دنیا و آن دنیا (زندگی) نیکی مقرر دار (که سروری و توفیق طاعت در این سرای ، و سعادت ناشی از رضایت و عنایت تو در آن سرای است) چرا که ما (توبه نموده‌ایم و) به سوی تو بازگشت کرده‌ایم . (خدا بدو) گفت : عذاب خود را به هرکس که (گناه کند و توبه نکند و خود) بخواهم میرسانم ، و رحمت من هم همه‌چیز را در پرگرفته (و در این سرای شامل کافر و مؤمن می‌گردد ، اما در آن سرای) آن را برای کسانی مقرر خواهم داشت که پرهیزگاری کنند و زکات بدهند و به آیات (کتابهای آسمانی و نشانه‌های گسترده جهانی) ایمان بیاورند .

توضیحات :

« أَكْتُبُ » : مقدر فرما . تفضل و عطاء فرما . « هُدْنَا » : بازگشتیم . توبه کردیم .

سوره أعراف آیه ۱۵۷

متن آیه :
الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْنُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ
بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ
وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنزِلَ مَعَهُ أُولَئِكَ هُمُ
الْمُفْلِحُونَ

ترجمه :

(به ویژه رحمت خود را اختصاص می‌دهم به) کسانی که پیروی می‌کنند از فرستاده (خدا محمد مصطفی) پیغمبر امی که (خواندن و نوشتن نمی‌داند و وصف او را) در تورات و انجیل نگاشته می‌یابند . او آنان را به کار نیک دستور می‌دهد و از کار زشت باز می‌دارد ، و پاکیزه‌ها را برایشان حلال می‌نماید و ناپاکها را بر آنان حرام می‌سازد و فرو می‌اندازد بند و زنجیر (احکام طاقت‌فرسای همچون قطع مکان نجاست به منظور طهارت ، و خودکشی به عنوان توبه) را از دست و پا و گردن (ایشان به در می‌آورد) و از غل استعمار و استثمارشان می‌رهاند) . پس کسانی که به او ایمان بیاورند و از او حمایت کنند و وی را یاری دهند ، و از نوری پیروی کنند که (قرآن نام است و همسان نور مایه هدایت مردمان است و) به همراه او نازل شده است ، بیگمان آنان رستگارانند .

توضیحات :

« امی » : منسوب به (ام) یعنی مادر است . مراد کسی است که نتواند بخواند و بنویسد (نگا : عنکبوت / ۴۸) . « إصْر » : بار سنگین . مراد تکالیف سخت است (نگا : بقره / ۲۸۶) . « الْأَغْلَال » : جمع غُل ، بند و زنجیرهای آهنین . در اینجا مراد احکام طاقت‌فرسائی است که به سبب معاصی و نافرمانی بر اهل کتاب واجب گشته بود . « إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ . . . » : مشکلات و مشقات معنوی ، به وسیله بار و غل ، نموده شده است که حسی و قابل لمس می‌باشند . یعنی آنان به کسانی می‌مانند که بار بر دوش و بند و زنجیر به دست و پا داشته باشند و . . . « عَزَّرُوهُ » : او را حمایت کردند . او را یاری نمودند . در احترام وی کوشیدند .

سوره أعراف آیه ۱۵۸

متن آیه :
قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي
وَيُمِيتُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

ترجمه :

ای پیغمبر ! (به مردم) بگو : من فرستاده خدا به سوی جملگی شما (اعم از عرب و عجم و سیاه و سفید و زرد و سرخ) هستم . خدائی که آسمانها و زمین از آن او است . جز او معبودی نیست . او است که می‌میراند و زنده می‌گرداند . پس ایمان بیاورید به خدا و فرستاده‌اش ، آن پیغمبر درس‌نخوانده‌ای که ایمان به خدا و به سخنهایش دارد . از او پیروی کنید تا هدایت یابید .

توضیحات :

« كَلِمَاتِهِ » : سخنان او . مراد همه کتابهای آسمانی است (نگا : بقره / ۱۳۶) .

سوره أعراف آیه ۱۵۹

متن آیه :
وَمِنْ قَوْمٍ مُّوسَىٰ أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ

ترجمه :

در میان قوم موسی (یعنی بنی اسرائیل) گروه زیادی (بر دین صحیح ماندگار) بودند که (مردم را) به سوی حق رهنمود می‌کردند و (به سبب تمسک) به حق (به هنگام داوری) دادگری می‌نمودند .

توضیحات :

« اُمَّةٌ » : گروه فراوانی . مراد از این گروه زیاد ، عَقَلَائِي است که در زمان موسی گوساله‌پرستی نکردند و در برابر سفهاء قرار داشتند ، و یا این که مرادِ عده‌ای از اصحاب پیغمبر است که در صدر اسلام آئین اسلام را پذیرفتند . « يَهْدُونَ » : به حق . « يَعْدِلُونَ » : دادگری می‌کنند .

سوره اعراف آیه ۱۶۰

متن آیه :
وَقَطَعْنَا لَهُمْ آيَاتِي مِنْ عَشِيرَةِ آسِبَاتٍ أُمَّامًا وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ إِذِ اسْتَسْقَاهُ قَوْمُهُ أَنْ إضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانبَجَسَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَشْرِبَهُمْ وَظَلَّلْنَا عَلَيْهِمُ الْغَمَامَ وَأَنْزَلْنَا عَلَيْهِمُ الْمَنَّاءَ وَالسَّلْوَىٰ كُلُّوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَمَا ظَلَمُونَا وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

ترجمه :

بنی اسرائیل را به دوازده قبیله و شاخه تقسیم کردیم ، و هنگامی که آنان از موسی تقاضای آب کردند ، به موسی وحی کردیم که با عصای خود بر سنگ بزنی . به ناگاه دوازده چشمه از آن سنگ بیرون جوشید . هر دسته‌ای از مردمان با آبشخور خود آشنا شد (و هیچ قبیله‌ای مزاحم قبیله دیگری نگردد) و ابر را سایبان ایشان کردیم (و بدین‌وسیله آنان را از گرمای سوزان بیابان محفوظ داشتیم) و ترنجبین و بلدرچین نصیب ایشان کردیم (و بدانان گفتیم :) از چیزهای پاک‌ی بخورید که روزی شما کرده‌ایم . (ولی آنان در حق این نعمتها ناشکری کردند و ستم ورزیدند) اما به ما ستم نکردند بلکه به خودشان ستم نمودند (و زیان ناسپاسی متوجه خودشان گردید) .

توضیحات :

« وَقَطَعْنَا لَهُمْ آيَاتِي مِنْ عَشِيرَةِ آسِبَاتٍ أُمَّامًا » : آنان را تقسیم کردیم . « آسِبَاتٍ » : جمع سِبَط ، نوادگان . مراد قبائل است و هر قبیله‌ای از نسل مردی . بدل است ؛ نه تمیز . واژه (آسِبَاتٍ) گاهی در معنی مفرد یعنی قبیله استعمال شده است ، همان‌گونه که (أَنْصَار) برای گروه ویژه‌ای از اصحاب ، عَلَم شده است . در این صورت می‌توان (آسِبَاتٍ) را تمیز بشمار آورد . « أُمَّامًا » : جماعت . گروه . بدل دوم (اثْنَتَا عَشْرَةَ) یا عَطْفِ بیان یا بدل (آسِبَاتٍ) است . « إِنْبَجَسَتْ » : برجوشید . فواره زد (نِگَا : بقره / ۶۰) . « مَشْرَبٍ » : آبشخور . « ظَلَّلْنَا » : سایبان کردیم . « غَمَامٍ » : ابر . « مِنْ » : ترنجبین . گزنگبین . « سَلْوَىٰ » : پرندۀ بلدرچین . سمانی (نِگَا : بقره / ۵۷) .

سوره اعراف آیه ۱۶۱

متن آیه :
وَإِذْ قِيلَ لَهُمْ اسْكُنُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ وَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ وَقُولُوا حِطَّةٌ وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا نَغْفِرْ لَكُمْ خَطِيئَاتِكُمْ سَنُرِيدُ الْمُحْسِنِينَ

ترجمه :

و (به یاد آورید) آن گاه را که بدیشان گفته شد : در این شهر (بزرگی که پیغمبرتان موسی برایتان نام برده است) سکونت گزینید و هرگونه که می‌خواهید و هرچه که لازم دارید (از خوراکیها و میوه‌های آنجا) بخورید و بگوئید : خداوندا ! از گناهان ما درگذر ، و از دروازه (آن شهر) با خشوع و خضوع وارد شوید تا گناهان شما را ببامرزیم . ما به نیکوکاران (از عفو و مغفرت) فروتر می‌بخشیم .

توضیحات :

« حِطَّةٌ » : زدودن . برطرف کردن (نگا : بقره / ۵۸) . « سَجْدًا » : فروتنانه (نگا : بقره / ۵۸) .

سوره اعراف آیه ۱۶۲

متن آیه :

قَبَلِ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِجْزًا مِّنَ السَّمَاءِ يَمَا كَانُوا يَظْلِمُونَ

ترجمه :

سپس ستمگران (از فرمان خدایشان سرپیچی کردند و) گفتاری را که بدانان گفته شده بود دیگر کردند و دگرگون گفتند ؛ پس در برابر سرپیچی و تمردشان ، از آسمان بر آنان عذابی فرستادیم .

توضیحات :

« رِجْزًا » : عذاب . عقوبت . (نگا : بقره / ۵۹) .

سوره اعراف آیه ۱۶۳

متن آیه :

وَاسْأَلْهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ حَاضِرَةَ الْبَحْرِ إِذْ يَعْدُونَ فِي السَّبْتِ إِذْ تَأْتِيهِمْ حِيتَانُهُمْ يَوْمَ سَبْتِهِمْ شُرَعًا وَيَوْمَ لَا يَسِيْتُونَ لَا تَأْتِيهِمْ كَذَلِكَ نَبْلُوهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ

ترجمه :

از آنان درباره (سرگذشت اهالی) شهر (ایله) که در ساحل دریا بود بپرس . (به یاد بیاورند) هنگامی را که آنان (در روز شنبه از حدود و مقررات خدا) تجاوز می‌کردند . همان هنگام که ماهیانشان روز شنبه به سویشان می‌آمدند (روی آب) و خودنمایی می‌کردند ، اما در غیر روز شنبه به سویشان نمی‌آمدند (و این هم آزمایشی از سوی خدا بود) . به همین منوال آنان را پیوسته به سبب فسق و فجور دائمی و مستمریشان (با آزمونهایی گوناگون) می‌آزمودیم (تا نیکوکاران پاک‌سیرت از بدکاران بد طینت جدا و مشخص شوند) .

توضیحات :

« عَنِ الْقَرْيَةِ » : درباره شهر و اهل شهر . « حَاضِرَةَ الْبَحْرِ » : مشرف بر دریا . کنار دریا . « يَعْدُونَ » : تجاوز می‌کردند . ستم می‌نمودند . « حِيتَانٌ » : جمع حوت ، ماهیها . « شُرَعًا » : جمع شارع به معنی نزدیک و نمایان . سربرافراشته . پیاپی . حال است « تَأْتِيهِمْ حِيتَانُهُمْ . . . شُرَعًا » : ماهیهای آن نواحی روی آب خودنمایی می‌کردند . ماهیهای آنجا از آب سر به در می‌آوردند . ماهیهای آن مکان ، پیاپی می‌آمدند و به دنبال همدیگر ردیف می‌شدند .

سوره اعراف آیه ۱۶۴

متن آیه :

وَإِذْ قَالَتْ أُمَّةٌ مِنْهُمْ لِمَ تَعِظُونَ قَوْمًا اللَّهُ مُهْلِكُهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا قَالُوا مَعذِرَةٌ إلی رَبِّكُمْ
وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

ترجمه :

و (به یاد یهودیان بیاور) هنگامی را که گروهی از (صلحای اسلاف) ایشان (که همچون دیگران نافرمانی و بزهکاری نمی‌کردند) به کسانی می‌گفتند (که سرکشان و گناهکاران را پند می‌دادند و موعظه می‌کردند :) چرا مردمانی را پند می‌دهید که خداوند آنان را (به سبب کفر و معاصی ، در دنیا) نابود می‌کند یا (در آخرت) عذاب شدیدی خواهد داد ؟ (مگر نمی‌دانید که پند و اندرز در اینان تأثیری ندارد و نرود میخ آهنین در سنگ ؟) می‌گفتند : (ما به وظیفه خود که امر به معروف و نهی از منکر است عمل می‌کنیم) تا در پیشگاه پروردگارتان معذور بوده (و رفع مسؤولیت از خویشتن کرده باشیم) و شاید هم (این بیچارگان از گناه باز ایستند و نور ایمان زوایای درونشان را روشن سازد و راه) تقوا و پرهیزگاری در پیش گیرند .

توضیحات :

« أُمَّةٌ » : جماعت . گروه . « مَعذِرَةٌ » : برای داشتن عذر تقصیر در پیشگاه ربّ جلیل . مفعول‌له است .

سوره اعراف آیه ۱۶۵

متن آیه :

فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ أَنْجَيْنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ وَأَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَذَابٍ بَئِيسٍ يَمَّا كَانُوا
يَفْسُقُونَ

ترجمه :

اما هنگامی که پندها و اندرزهایی را نشنیدند که بدانها تذکر داده شدند ، کسانی را که (دیگران را نصیحت می‌نمودند و آنان را) از بدی نهی می‌کردند از (عذاب به دور داشتیم و از بلا) رهانیدیم ، و کسانی را که (مخالفت فرمان می‌کردند و بیشتر و بیشتر گناه می‌ورزیدند و بدین وسیله بر خود و جامعه) ستم می‌نمودند ، به خاطر استمرار بر معاصی و نافرمانی ، به عذاب سختی گرفتار ساختیم .

توضیحات :

« نَسُوا » : فراموش کردند . در گوش نگرفتند و توجه نمودند . « بَئِيسٍ » : سخت . شدید .

سوره اعراف آیه ۱۶۶

متن آیه :

فَلَمَّا عَتَوْا عَنْ مَا نُهُوا عَنْهُ قُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ

ترجمه :

و هنگامی که از ترك چیزهایی که از آنها نهی می‌شدند سر باز زدند و سرکشی نمودند ، خطاب بدانان گفتیم : به بوزینگان مطرودی تبدیل شوید (و به سبب خوی حیوانی از جامعه انسانی مطرود و در میان مردمان منفور و از رحمت یزدان به دور گردید) .

توضیحات :

« عَتَوْا » : سرکشی کردند . « قِرَدَةً خَاسِئِينَ » : (نگا : بقره / ۶۵ ، مائده / ۶۰) .

سوره اعراف آیه ۱۶۷

متن آیه :

وَإِذْ تَأْتِيَنَّكَ رَبُّكَ لِيَبْعَثَنَّ عَلَيْهِمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ يَسُومُهُمْ سُوءَ الْعَذَابِ إِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

و (نیز به یاد یهودیان بیاور) آن گاه را که پروردگار تو (توسط پیغمبران به نیاکان ایشان گوشزد و) اعلام کرد که تا دامنه روز قیامت کسی را بر آنان چیره می‌گرداند که بدترین عذاب را بدانان می‌چشاند . بیگمان پروردگار تو (به عاصیان و طاغیان) هرچه زودتر عقاب می‌رساند و او (نسبت به مطیعان و توبه‌کاران) آمرزنده و مهربان است .

توضیحات :

« تَأْتِيَنَّ » : مؤکداً اعلام کرد (نگا : ابراهیم / ۷) . « لِيَبْعَثَنَّ » : حتماً می‌فرستد . « يَسُومُهُمْ » : (نگا : بقره / ۴۹) .

سوره اعراف آیه ۱۶۸

متن آیه :

وَقَطَّعْنَاهُمْ فِي الْأَرْضِ أُمَّمًا مِّنْهُمْ الصَّالِحُونَ وَمِنْهُمْ دُونَ ذَلِكَ وَبَلَوْنَاهُمْ بِالْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

ترجمه :

و آنان را در زمین به گروههایی تقسیم کردیم . برخی از ایشان صالح بودند (که عبارتند از : مؤمنان) و بعضی از آنان جز آنان بودند (که عبارتند از : کافران و منافقان) و (همگان اعم از دینداران و بی‌دینان) ایشان را به نیکها و بدیها آزمایش کردیم تا این که (پشیمان شوند و از خواب غفلت بیدار و به سوی کردگار) باز گردند .

توضیحات :

« قَطَّعْنَاهُمْ فِي الْأَرْضِ أُمَّمًا » : یهودیان را در اقطار زمین میان دیگران پراکنده ساختیم . « بَلَوْنَاهُمْ » : ایشان را آزمودیم .

سوره اعراف آیه ۱۶۹

متن آیه :

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَرِثُوا الْكِتَابَ يَأْخُذُونَ عَرَضَ هَذَا الْأَدْنَىٰ وَيَقُولُونَ سَيُغْفَرُ لَنَا وَإِنْ يَأْتِهِمْ عَرَضٌ مِّثْلَهُ يَأْخُذُوهُ أَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِمْ مِيثَاقُ الْكِتَابِ أَنْ لَا يَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ وَدَرَسُوا مَا فِيهِ وَالدارُ الْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يَتَّقُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

ترجمه :

بعد از آن ، فرزندان ناخلفی جانشین آنان شدند که وارث کتاب (آسمانی تورات) گشتند (اما بدان عمل نکردند . چرا که به جای پیروی از حق به دنبال مادیات روان شدند و) کالای این جهان دانی را دریافت می‌داشتند و (متاع سرای باقی را نادیده می‌گرفتند و به تحریف کلام آسمانی دست می‌یازیدند و حلال و حرام را همسان می‌شمردند و به خود) می‌گفتند : (انشاء الله) بخشیده خواهیم شد ، و حال آن که اگر باز هم کالائی همانند کالای نخست (از راه حرام و حتی با تحریف کلام) به دستشان می‌رسید آن را دریافت می‌داشتند (و بدین وسیله با وجود اصرار بر گناه ، امید آمرزش در سر می‌پروراندند !) مگر از آنان در کتاب (تورات) پیمان گرفته

نشده است که از زبان خدا جز حق نگویند ؟ و حال آن که آنچه را در کتاب (تورات) است خوانده و فهم کرده‌اند و (دیده‌اند که باید حق را بگویند ؛ نه باطل را ، و متاع) دنیای دیگر بسی بهتر (از کالای این دنیا) برای کسانی است که پرهیزگاری کنند (و از خدای بترسند . چرا نمی‌اندیشید و همچنان بر گناه استمرار می‌ورزید ؟) مگر عقل ندارید و نمی‌فهمید (که جهان باقی را نباید به خاطر جهان فانی از دست داد ؟) .

توضیحات :

« خَلَفَ » : جانشین و جایگزین گردید . سر رشته کارها را به دست گرفت . « خَلَفٌ » : جانشینان بد . فرزندان ناصالح . اسیم جمع یا مصدر است . « عَرَضَ » : کالا . متاع . « هَذَا الْأَدْنَى » : اصل آن : متاع هَذَا الشَّيْءِ الْأَدْنَى است که این جهان فانی است .

سوره أعراف آیه ۱۷۰

متن آیه :

وَالَّذِينَ يَمْسُكُونَ بِالْكِتَابِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ إِنَّا لَا نَضِيعُ أَجْرَ الْمُصَلِّينَ

ترجمه :

و آنان که به کتاب (آسمانی تورات سخت پای‌بند بوده و بدان) متمسک می‌شوند و نماز (واجب بر خویشان) را به جای می‌آورند (پاداش بزرگی دارند و) ما پاداش اصلاحگران (خود و جامعه انسانی) را هدر نمی‌دهیم .

توضیحات :

« يَمْسِكُونَ » : متمسک می‌شوند . پای‌بند تعالیم آن می‌باشند .

سوره أعراف آیه ۱۷۱

متن آیه :

وَإِذْ نَتَقْنَا الْجَبَلَ فَوْقَهُمْ كَأَنَّهُ ظُلَّةٌ وَظَنُّوا أَنَّهُ وَاقِعٌ بِهِمْ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

ترجمه :

و (نیز به خاطر بنی‌اسرائیل بیاور) هنگامی را که کوه (طور) را بر فراز سر آنان نگاه داشتیم . آن چنان که انگار سایبانی (یا تکه‌ای ابر) است ، و ایشان گمان بردند که بر سرشان فرو می‌افتد . (در این وقت خوف و هراس ، بدیشان گفتیم :) آنچه را (از تورات) به شما دادیم محکم بگیرید و در عمل بدان کوشا باشید و آنچه را در آن است بررسی کنید و در مدنظر بگیرید تا پرهیزگار شوید (و خویشان را با مواظبت احکام و دستورات آن ، از عذاب به دور دارید) .

توضیحات :

« نَتَقْنَا » : از جای کندیدم و بالا بردیم (نگا : بقره / ۶۳) . « ظُلَّةٌ » : سایبان .

سوره أعراف آیه ۱۷۲

متن آیه :

وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِن بَنِي آدَمَ مِيثَاقَهُمْ لَعَنَّاهُمْ وَاسْتَدْبَرْتَهُمْ صَفْحًا أَن يُعَذِّبَهُمُ الْعَذَابَ الَّيُّمَ وَأَخَذَ مِنْهُمْ مِيثَاقَهُمْ لَعَنَّاهُمْ وَاسْتَدْبَرْتَهُمْ صَفْحًا أَن يُعَذِّبَهُمُ الْعَذَابَ الَّيُّمَ وَأَخَذَ مِنْهُمْ مِيثَاقَهُمْ لَعَنَّاهُمْ وَاسْتَدْبَرْتَهُمْ صَفْحًا أَن يُعَذِّبَهُمُ الْعَذَابَ الَّيُّمَ

ترجمه :

(ای پیغمبر ! برای مردم بیان کن) هنگامی را که پروردگارت فرزندان آدم را از پشت آدمیادگان (در طول اعصار و قرون) پدیدار کرد و (عقل و ادراک بدانان داد تا عجائب و غرائب گیتی را دریابند و از روی قوانین و سنن منظم و شگفت‌انگیز هستی ، خدای خود را بشناسند و بالاخره با خواندن دلائل شناخت یزدان در کتاب باز و گسترده جهان ، انگار خداوند سبحان) ایشان را بر خودشان گواه گرفته است (و خطاب بدانان فرموده است) که : آیا من پروردگار شما نیستم ؟ آنان (هم به زبان حال پاسخ داده و) گفته‌اند : آری ! گواهی می‌دهیم (توئی خالق باری . ما دلائل و براهین جهان را موجب اقرار و اعتراف شما مردمان کرده‌ایم) تا روز قیامت نگوئید ما از این (امر خداشناسی و یکتاپرستی) غافل و بی‌خبر بوده‌ایم .

توضیحات :

« أَخَذَ » : پدید آورد . « مِنْ ظُهُورِهِمْ » : از پشت‌های ایشان . مراد ستون فقرات است . بدل از (مِنْ بَنِي آدَمَ) است . « أَنْ تَقُولُوا » : مفعوله برای مطالب پیشین ، یعنی پدیدارکردن و به گواهی گرفتن و گواهی دادن است .

سوره أعراف آیه ۱۷۳

متن آیه :

أَوْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَشْرَكَ آبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِّنْ بَعْدِهِمْ أَفَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ الْمُبْطِلُونَ

ترجمه :

یا این که نگوئید : نیاکان ما پیش از ما شرک ورزیدند و ما هم فرزندان آنان بودیم (و چون چیزی در دست نداشتیم که با آن حق را از باطل بشناسیم ، از ایشان پیروی کردیم . لذا خویشان را بی‌گناه می‌دانیم . پروردگارا !) آیا به سبب کاری که باطلگرایان (یعنی نیاکان مشرک ما که بنیانگذاران بت‌پرستی بوده‌اند) کرده‌اند ما را (مجازات می‌کنی و در روز رستاخیز با عذاب خود) نابودمان می‌گردانی ؟

توضیحات :

« أَفَتُهْلِكُنَا » : آیا ما را نابود می‌گردانی ؟ مراد از نابودی در اینجا عقاب رساندن و مجازات کردن است .

سوره أعراف آیه ۱۷۴

متن آیه :

وَكَذَلِكَ نَفُصِّلُ الْآيَاتِ وَلَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

ترجمه :

این چنین آیات (کتاب خواندنی آسمانی) را توضیح می‌دهیم (و نشانه‌های کتاب دیدنی جهانی دال بر وجود خدا را می‌نمایانیم) بلکه آنان (که هم اینک یا در آینده می‌زیند از مخالفت با حق و تقلید از باطل) دست بردارند .

توضیحات :

« كَذَلِكَ » : مثل آن بیان شیوا و گویا .

سوره أعراف آیه ۱۷۵

متن آیه :

وَأْتَلُّ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِي آتَيْنَاهُ آيَاتِنَا فَانْسَلَخَ مِنْهَا فَاتَّبَعَهُ الشَّيْطَانُ فَكَانَ مِنَ الْعَاوِينَ

ترجمه :

(اي پيغمبر !) براي آنان بخوان خبر آن كسي را كه په او (علم و آگاهي از) آيات خود را داديم (و او را از احكام كتاب آسماني پيغمبر روزگار خود مطلع ساختيم) اما او از (دستور) آنها بيرون رفت (و بدانه توجه نكرد) و شيطان بر او دست يافت و از زمره گمراهان گرديد .

توضيحات :

« أَنْلُ » : بخوان . « نَبَأٌ » : خبر . « الَّذِي » : كسي كه . مردی كه . نام شخص مذکور ، در قرآن و حديث تعيين نشده است . به هر حال مصداق آيه شريفه شامل هر كسي است كه داراي چنين صفتي باشد . يعني از حق مطلع گردد و از آن پيروي كند ، اما بعدها از آن برگردد و راه ستيز در پيش گيرد . « اِنْسَلَخَ » : پوست انداخت . در اينجا مراد اين است كه نسبت به آيات كافر شد و به ترك آنها گفت . « اَتَّبَعَهُ » : دنبالش كرد . و بدو رسيد . او را پيرو خود كرد . مراد اين است كه شيطان بر او تسلط و غلبه پيدا كرد . « الْغَاوِينَ » : گمراهان .

سوره اعراف آيه ۱۷۶

متن آيه :

وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ إِنْ تَحْمِلُ عَلَيْهِ يَلْهَثُ أَوْ تَرَكَهُ يَلْهَثُ ذَلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَاقْصُصْ الْقِصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

ترجمه :

اما ما اگر ميخواستيم مقام او را با اين آيات بالا ميبرديم و (دانشش را مايه سعادتش مي نموديم . اما اجبار برخلاف سنت ما است و لذا او را به حال خود رها ساختيم) ليكن او به زمين اويخت (و به پستي گرائيد و به سوي آسمان هدايت بالا نرفت) و از هوي و هوس خويش پيروي كرد . مثل او بسان مثل سگ است كه اگر بر او بتازي ، زبان از دهان بيرون مي آورد و اگر هم آن را به حال خود واگذاري ، زبان از دهان بيرون مي آورد . اين داستان گروهی است كه آيات ما را تكذيب مي دارند . (چنين افرادي بر اثر آرزوپرستي و دنياپرستي ، دائماً در پي مال اندوزي روان و نالانند و از ترس زوال نعمت و هراس از مرگ بيقرار و بي آرامند) . پس داستان را بازگو كن بلكه بينديشند (و از كفر و ضلال برگردند) .

توضيحات :

« أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ » : به دنيا چسبيد و بدان گرائيد . به پستي گرائيد . « يَلْهَثُ » : زبان بيرون مي آورد . « تَحْمِلُ » : حمله كني . بتازي . « ذَلِكَ » : آن . اشاره به وصف سگ يا اشاره به وضع شخصي است كه از دلائل توحيد و آيات كتاب آسماني آگاه باشد و به ترك آنها گويد و به دنبال آرزوي نفساني و وساوس شيطاني رود .

سوره اعراف آيه ۱۷۷

متن آيه :

سَاءَ مَثَلًا الْقَوْمُ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَأَنْفُسَهُمْ كَانُوا يَظْلِمُونَ

ترجمه :

چه بد مثلي دارند كساني كه آيات ما را تكذيب مي كنند . آنان (با اين انحراف و انكار ، به ما ستم نمي رسانند ، بلكه) به خود ستم مي كنند (چرا كه خويشتن را از سعادت اخروي محروم مي سازند) .

توضیحات :

« سَاءَ مَثَلًا » : چه مثل بدی . واژه (مَثَلًا) تمیز است . « الْقَوْمُ » : مبتدا است و ماقبل آن خبر بشمار است ، یا این که خبر مبتدای محذوف است . « وَ أَنْفُسَهُمْ كَانُوا يَظْلِمُونَ » : این جمله یا جمله مستأنفه است و معنی آن گذشت . یا این که عطف بر (کذبوا . . .) است و معنی چنین می‌شود : چه بد مثلی دارند کسانی که آیات ما را تکذیب می‌کنند و به خود ستم می‌ورزند .

سوره اعراف آیه ۱۷۸

متن آیه :

مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِي وَمَنْ يُضِلْ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

ترجمه :

هر که را خداوند (به راه حق) هدایت کند ، حقیقه او راه یافته (و به سعادت دو جهان رسیده) است ، و هر که را (به سبب سیطره هوی و هوسش ، از این توفیق محروم و از راه حق) گمراه کند ، زیانکار ایشانند .

توضیحات :

« الْمُهْتَدِي » : راه یافته . راهیاب . « الْخَاسِرُونَ » : زیانکاران . ذکر بخش اول آیه به صورت مفرد و بخش دوم آن به صورت جمع ، می‌تواند اشاره به این باشد که راه حق یکی بیش نیست و راه باطل متشعب و فراوان است .

سوره اعراف آیه ۱۷۹

متن آیه :

وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِّنَ الْجِنِّ وَالإِنسِ لَهُمْ قُلُوبٌ لَّا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَّا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَذَانٌ لَّا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ

ترجمه :

ما بسیاری از جنیان و آدمیان را آفریده و (در جهان) پراکنده کرده‌ایم که سرانجام آنان دوزخ و اقامت در آن است . (این بدان خاطر است که) آنان دل‌هایی دارند که بدانها (آیات رهنمون به کمالات را) نمی‌فهمند ، و چشم‌هایی دارند که بدانها (نشانه‌های خداشناسی و یکتاپرستی را) نمی‌بینند ، و گوش‌هایی دارند که بدانها (مواظط و اندرزهای زندگی‌ساز را) نمی‌شنوند . اینان چون از این اعضاء چنان که باید سود نمی‌جویند و منافع و مضار خود را از هم تشخیص نمی‌دهند (همسان چهارپایانند و بلکه سرگشته‌ترند) چرا که چهارپایان از سنن فطرت پا فراتر نمی‌گذارند ، ولی اینان راه افراط و تفریط می‌پویند) . اینان واقعاً بی‌خبر (از صلاح دنیا و آخرت خود) هستند .

توضیحات :

« ذَرَأْنَا » : آفریده‌ایم و در جهان پراکنده ساخته‌ایم . « لَّا يَفْقَهُونَ » : نمی‌فهمند . درک نمی‌کنند .

سوره اعراف آیه ۱۸۰

متن آیه :

وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

خدا دارای زیباترین نامها است (که بر بهترین معانی و کاملترین صفات دلالت می‌نمایند . پس به هنگام ستایش یزدان و درخواست حاجات خویش از خدای سبحان) او را بدان نامها فریاد دارید و

بخوانید ، و به ترك كساني بگوئيد كه در نامهاي خدا به تحريف دست مي‌يازند (و واژه‌هائي به كار مي‌برند كه از نظر لفظ يا معني ، منافي ذات يا صفات خدا است) ، آنان كيگر كار خود را خواهندديد .

توضیحات :

« الْجِسْنِيَا » : مؤنث أحسن است ، به معني زيباترين واژه‌ها از لحاظ معاني و صفات است . « قَادِعُوهُ يَهَا » : خدا را با آنها نام ببريد و ذكر كنيد و بخوانيد . « ذَرُوا » : رها سازيد . بي‌مبالا و بي‌توجه شويد . « يَلْجِدُونَ » : اسامي را تحريف مي‌كنند . مراد از الحاد در اسماء خدا اين است كه الفاظ و مفاهيم آن را تحريف كنند ، يا اين كه خدا را به اوصافي توصيف نمايند كه شايسته ذات او نيست ، و يا اين كه صفات خدا را براي مخلوقات خدا به كار برند .

سوره أعراف آيه ۱۸۱

متن آيه :

وَمِمَّنْ خَلَقْنَا أُمَّةً يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ

ترجمه :

در ميان آفريدگانمان ، گروه‌ي هستند كه به (سبب دوست داشت) حق (ديگران را به سوي حق) دعوت مي‌كنند ، و (در حكمها و داوريهايشان هم به سبب عشق به حق) به حق دادگري مي‌كنند .

توضیحات :

« بِالْحَقِّ » : به سبب دوست داشت حق . به سبب ايمان به حق و تمسك بدان .

سوره أعراف آيه ۱۸۲

متن آيه :

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُم مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

كساني كه آيات (قرآني و نشانه‌هاي جهاني) ما را تكذيب مي‌دارند ، كم‌كم گرفتار و (به عذاب خود) دچارشان مي‌سازيم ، از راهي و به گونه‌اي كه نمي‌دانند .

توضیحات :

« سَنَسْتَدْرِجُهُمْ » : درجه به درجه بالايشان مي‌بريم و كم‌كم در پيله نعمت اسير و گرفتارشان مي‌سازيم . آهسته و آرام به سوي هلاك و عذابشان مي‌كشانيم و مي‌لغزانيم . « مِنْ حَيْثُ » : از راهي كه . به گونه‌اي كه .

سوره أعراف آيه ۱۸۳

متن آيه :

وَأْمَلِي لَهُمْ إِنْ كَيْدِي مَتِينٌ

ترجمه :

و به آنان مهلت مي‌دهم (و در عقوبت ايشان شتاب نمي‌ورزم و در گمراهي رهايشان مي‌سازم) . بيگمان طرح و نقشه من سخت استوار است (و دائماً ايشان را مي‌پايد و نابودشان مي‌نمايد) .

توضیحات :

« اُمْلِي » : مهلت مي‌دهم (نگا : آل عمران / ۱۷۸) . « كَيْدٌ » : چاره‌جوئي نهاني . « مَتِينٌ » : محکم و استوار .

سوره أعراف آیه ۱۸۴

متن آیه :

أُولَئِكَ يَتَفَكَّرُونَ مَا يَصَاحِبُهُمْ مِنْ جَنَّةٍ إِنَّهُ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ مُبِينٌ

ترجمه :

آیا آنان (تا به حال درباره چيزي که پيغمبر ايشان را به سوي آن دعوت مي‌نمايد) نينديشيده‌اند (تا آشکارا بدانند) همنشين ايشان (که از سوي خدا مبعوث شده است) ديوانه نيست ، بلکه او تنها و تنها بيم‌دهنده آشکار (و بيانگر احکام کردگار) است .

توضیحات :

« صَاحِبٌ » : همنشين . همدم . « جَنَّةٌ » : جنون . ديوانگي . (نگا : مؤمنون / ۲۵ ، سبأ / ۸ و ۴۶) . « مَبِينٌ » : واضح و آشکار . بيانگر (نگا : مائده / ۱۹) .

سوره أعراف آیه ۱۸۵

متن آیه :

أُولَئِكَ يَنْظُرُونَ فِي مَلَكَوَاتِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْ عَسَى أَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجَلُهُمْ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

(آنان به يکتاپرستي و توحيد ي که محمد ايشان را بدان مي‌خواند ، ايمان نمي‌آورند) آیا آنان به ملك (پهناور و عظمت شگفت) آسمانها و زمين (و عجائب و غرائب آنها) و به هر آنچه که خدا آفريده است نمي‌نگرند (و آنها را ورنه‌انداز و وارس ي نمي‌کنند ، تا کمال قدرت صانع و وحدانيت مالک جهان را ببينند ؟) و آیا نمي‌اندیشند که چه بسا اجل آنان نزديک شده باشد ؟ (پس تا فرصت باقي است حق را بپذيرند و ايمان به حق را در خود تقويت کنند ، و در پذيرش اسلام امروز و فردا نکنند . اگر آنان به اين قرآن که پر است از دليل و برهان ، ايمان نياورند) پس بالاتر از آن به چه سخني (و دعوت ديگري) ايمان مي‌آورند ؟ (شايد در انتظار کتابي برتر از قرآنند ؟ چه نادان مردمانند ؟) .

توضیحات :

« مَلَكَوَاتٍ » : مُلْكٌ عَظِيمٌ و سُلْطَةٌ فَوْقَ الْعَادَةِ ، آنچه تحت سيطره و سيادت پادشاه قرار مي‌گيرد . مراد از ملکوت آسمانها و زمين ، عجائب و غرائب و دلائل و براهين موجود در آنها است (نگا : انعام / ۷۵) . « حَدِيثٌ » : کلام . سخن . « بَعْدَهُ » : بعد از قرآن . مرجع ضمير (ه) قرآن است که از سياق کلام پيدا است (نگا : جاثيه / ۶) . مراد اين است که کسي به قرآن ايمان نمي‌آورد ، بايد از ايمان آوردن او به چيز ديگري قطع اميد کرد .

سوره أعراف آیه ۱۸۶

متن آیه :

مَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَلَا هَادِيَ لَهُ وَيَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ

ترجمه :

خدا هر که را (به سبب انتخاب راه بد و به خاطر انجام اعمال زشت و نابه کاریهای همیشگی او ، از کتابهای آسمانی منحرف و از راه حق) گمراه سازد ، هیچ راهنمایی نخواهد داشت ، و خداوند آنان (یعنی چنین کسی و افرادی چون او گمراه) را رها می‌سازد تا در طغیان و سرکشی خود سرگردان و ویلان شوند (و به سبب اصرار بر کفر و ضلال و دشمنی مستمر باایمان و کمال ، راه به جایی نبرند) .

توضیحات :

« يَعْمَهُونَ » : سرگردان و حیران شوند . از ماده (عَمَهُ) به معنی : چرخش و گردش در امواج گمراهی و سرگردانی (نگا : بقره / ۱۵) . مفرّد آوردن ضمیر در اول آیه ، با توجه به لفظ (مَنْ) و جمع آوردن آن در آخر آیه با توجه به معنی (مَنْ) است .

سوره اعراف آیه ۱۸۷

متن آیه :

يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي لَا يُجَلِّيهَا لِوَقْتِهَا إِلَّا هُوَ ثَقُلَتْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا تَأْتِيكُمْ إِلَّا بَغْتَةً يَسْأَلُونَكَ كَأَنَّكَ حَفِيٌّ عَنْهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

راجع به قیامت از تو می‌پرسند و می‌گویند : در چه زمانی (دنیا به پایان می‌رسد و) قیامت رخ می‌دهد ؟ بگو : تنها پروردگارم از آن آگاه است ، و کسی جز او نمی‌تواند در وقت خود آن را پدیدار سازد (و از پایان این جهان و سرآغاز آن جهان مردمان را بی‌گهانند . اطلاع از هنگامه قیامت) برای (ساکنان) آسمانها و زمین سنگین و دشوار است (و هرگز دانش ایشان بدان نمی‌رسد) . قیامت ناگهانی به وقوع می‌پیوندد و بر سیرتان می‌تازد . از تو می‌پرسند : انگار تو از (شروع) قیامت باخبری ؟ بگو : اطلاع از آن ، خاص یزدان است ، ولیکن بیشتر مردمان (این مسأله و فلسفه آن را چنان که باید) نمی‌دانند .

توضیحات :

« السَّاعَةِ » : وقت پایان جهان . قیامت . « مُرْسَاهَا » : به وقوع پیوستن آن . (مُرْسِي) مصدر میمی و از ماده (رَسُو) است . « لَا يُجَلِّيهَا » : پرده از آن به کنار نمی‌زند و آشکارش نمی‌سازد . « لِوَقْتِهَا » : در هنگام خود . لام آن لام توقیت نام دارد و به معنی (عِنْدَ) است . مانند : (أَمِمِ الصَّلَاةَ لِذُلُوكِ الشَّمْسِ . . . سوره اسراء ، آیه ۷۸) . « ثَقُلَتْ » : آگاهی از آن دشوار و محال است . خوف و هراس آن سنگینی می‌کند بر . « حَفِيٌّ » : مُصِرٌّ و حریص . آگاه . « كَأَنَّكَ حَفِيٌّ عَنْهَا » : انگار تو سخت جويا و خواستار آنی . انگار که تو از آن مطلع و باخبری .

سوره اعراف آیه ۱۸۸

متن آیه :

قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ وَلَوْ كُنْتَ أَعْلَمُ الْغَيْبَ لَاسْتَكْتَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسْنِيَ السُّوءَ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

بگو : من مالک سودی و زیانی برای خود نیستم ، مگر آن مقداری که خدا بخواهد و (از راه لطف بر جلب نفع یا دفع شر ، مالک و مقتدرم گرداند .) اگر غیب می‌دانستم ، قطعاً منافع فراوانی نصیب خود می‌کردم (چرا که با اسباب آن آشنا بودم) و اصلاً شر و بلا به من نمی‌رسد (چرا که

از موجبات آن آگاه بودم . حال که از اسباب خیرات و برکات و از موجبات آفات و مضرات بی‌خبرم ، چگونه از وقوع قیامت آگاه خواهم بود ؟) . من کسی جز بیم‌دهنده و مزده‌دهنده مؤمنان (به عذاب و ثواب یزدان) نمی‌باشم .

توضیحات :
« لَأَسْتَكْتَرُ » : حتماً افزون‌طلبی می‌کردم . خیلی فراهم می‌آوردم .

سوره أعراف آیه ۱۸۹

متن آیه :
هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا فَلَمَّا تَغَشَّاهَا حَمَلَتْ حَمْلًا خَفِيًّا فَمَرَّتْ بِهِ فَلَمَّا أَثْقَلتْ دَعَا اللَّهَ رَبَّهَا لَئِن آتَيْتَنَا صَالِحًا لَنُكَونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ

ترجمه :
او آن کسی است که شما را از يك جنس آفرید ، و همسران شما را از جنس شما ساخت تا شوهران در کنار همسران بیاسایند . ولی (بسیار اتفاق می‌افتد که) هنگامی که شوهران با همسران آمیزش جنسی می‌کنند ، همسران بار سبکی (به نام جنین) برمی‌دارند و به آسانی با آن روزگار را بسر می‌برند . اما هنگامی که بار آنان سنگین می‌شود ، شوهران و همسران خدای خود را فریاد می‌دارند و می‌گویند : اگر فرزند سالم و شایسته‌ای به ما عطاء فرمائی از زمره سپاسگزاران خواهیم بود .

توضیحات :
« نَفْسٍ وَاحِدَةٍ » : مراد نسل و نوع انسانها است (نگا : روم / ۲۱) به عبارت دیگر ، در اینجا واحد نوعی موردنظر است ؛ نه واحد شخصی . « تَغَشَّاهَا » : با او همبستر شد . « مَرَّتْ بِهِ » : او را برد . مراد این است که وجود آن سنگینی نکرد و در انجام کارها وقفه‌ای ایجاد نمود . « أَثْقَلتْ » : به سبب بزرگ شدن جنین ، سنگین شد . « صَالِحًا » : شایسته . مراد فرزندی است که شایسته زندگی بوده و سالم و تندرست باشد .

سوره أعراف آیه ۱۹۰

متن آیه :
فَلَمَّا آتَاهُمَا صَالِحًا جَعَلَا لَهُ شُرَكَاءَ فِيمَا آتَاهُمَا فَتَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ

ترجمه :
اما وقتی که خداوند فرزند سالم و شایسته‌ای بدانان داد ، در دادن آن ، چیزهایی (از قبیل : قبور اولیاء و صلحاء ، و اشخاص و اصنام) را انباز خدا می‌سازند ، و خدا بس بالاتر از آن است که همسان انبازهای ایشان شود .

توضیحات :
« فِيمَا » : در اعطاء . واژه (ما) می‌تواند مصدری و به معنی : دادن ، و یا این که موصول و به معنی : خداداد باشد . « عَمَّا » : از کاری که . از چیز یا چیزهایی که . واژه (ما) مصدری یا موصول است .

سوره أعراف آیه ۱۹۱

متن آیه :
أَيْشْرِكُونَ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلِقُونَ

ترجمه :

آیا چیزهائی را انباز خدا می‌سازند که نمی‌توانند چیزی را بیافرینند و بلکه خودشان هم آفریده می‌شوند ؟

توضیحات :

« لَا يَخْلُقُ . . . يُخْلُقُونَ » : ذکر فعل نخست به صورت مفرد ، به خاطر رعایت لفظ (ما) و ذکر فعل دوم به صورت جمع ، به خاطر رعایت معنی آن است .

سوره أعراف آیه ۱۹۲

متن آیه :

وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا وَلَا أَنْفُسَهُمْ يَنْصُرُونَ

ترجمه :

انبازهای آنان نه می‌توانند ایشان را یاری دهند و نه می‌توانند خویششان را کمک نمایند .

توضیحات :

...

سوره أعراف آیه ۱۹۳

متن آیه :

وَأَنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَىٰ لَا يَتَّبِعُكُمْ سَوَاءَ عَلِيكُمْ أَدْعَوْتُمُوهُمْ أَمْ أَنْتُمْ صَامِتُونَ

ترجمه :

(ای بت پرستان !) شما اگر انبازهای خود را به فریاد خوانید تا شما را هدایت کنند ، پاسخ شما را نمی‌توانند بدهند و خواسته شما را برآورده کنند . برای شما یکسان است ، خواه آنها را به فریاد خوانید ، و خواه خاموش باشید (و آنها را به یاری نطلبید . در هر دو صورت تکانی و کمکی از آنها نمی‌بینید) .

توضیحات :

« إِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَىٰ لَا يَتَّبِعُكُمْ » : اگر شما از آنها تقاضای هدایت کنید ، تقاضای شما برآورده نمی‌شود . اگر شما بخواهید آنها را هدایت کنید ، از شما پیروی نمی‌کنند . « صَامِتُونَ » : جمع صامت به معنی خاموش .

سوره أعراف آیه ۱۹۴

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنَ دُونِ اللَّهِ عِبَادًا أَمْثَلُكُمْ فَادْعُوهُمْ فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

ترجمه :

بتنهائی را که بجز خدا فریاد می‌دارید و می‌پرستید ، بندگانی همچون خود شما هستند (و کاری از آنان ساخته نیست و نمی‌توانند فریادرس شما باشند) . آنان را به فریاد خوانید و (از ایشان استمداد جوئید) اگر راست می‌گوئید (که کاری از ایشان ساخته است) باید که به شما پاسخ دهند (و نیاز شما را برآورده کنند) .

توضیحات :
 « إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ » : کسانی را که به کمک می‌طلبید و به فریاد می‌خوانید . بت‌هایی را که فریاد می‌دارید و می‌پرستید . « تَدْعُونَ » : صدا می‌زنید و به فریاد می‌خوانید . می‌پرستید . « عِبَادَ » : مراد کسانی است که ندا می‌گردند و به کمک خوانده می‌شوند . یا مراد اصنام جمادی است که بنا به عقیده بت‌پرستان واژه‌های خاص ذوی‌العقول ، یعنی (الَّذِينَ) و (عِبَادَ) برای آنها به کار رفته است ، و به حکم تکوین فرمانبردار خداوند .

سوره أعراف آیه ۱۹۵

متن آیه :
 أَلَهُمْ أَرْجُلٌ يَمْشُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ أَيْدٍ يَبْتَطِشُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ أَعْيُنٌ يُبْصِرُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا قُلْ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ كِيدُوا فَلَا تَنْظُرُونَ

ترجمه :
 آیا این بت‌ها دارای پاهایی هستند که با آنها راه بروند ؟ یا دارای دست‌هایی هستند که با آنها چیزی را بگیرند (و دفع بلا از شما و خویشتن کنند ؟) یا چشم‌هایی دارند که با آنها ببینند ؟ یا گوش‌هایی دارند که با آنها بشنوند ؟ (پس آنها نه تنها با شما برابر نیستند ، بلکه از شما هم کمتر و ناتوان‌ترند . در این صورت چگونه آنها را انباز خدا می‌کنید و آنها را می‌پرستید ؟) . بگو : این بت‌هایی را که شریک خدا می‌دانید فراخوانید و سپس شما و آنها همراه یکدیگر درباره من نیرنگ و چاره‌جویی کنید و اصلاً مرا مهلت ندهید (و اگر می‌توانید غضبم کنید و نابودم گردانید . اما بدانید که اینها موجودات غیر مؤثری هستند و کمترین تأثیری در وضع من و شما ندارند) .

توضیحات :
 « يَبْتَطِشُونَ بِهَا » : آنچه بخواهند با آنها برمی‌دارند . با آنها دفع بلا می‌کنند . « كِيدُونَ » : برای نابودیم نقشه بکشید و مکر و کید کنید . چاره مرا بسازید . « لَا تَنْظُرُونَ » : مرا فرصت ندهید .

سوره أعراف آیه ۱۹۶

متن آیه :
 إِنَّ وَلِيِّ اللَّهِ الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ

ترجمه :
 بیگمان سرپرست من خدایی است که این کتاب (قرآن را بر من) نازل کرده است ، و او است که بندگان شایسته را یاری و سرپرستی می‌کند .

توضیحات :
 « يَتَوَلَّى » : سرپرستی می‌کند . یاری می‌دهد .

سوره أعراف آیه ۱۹۷

متن آیه :
 وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ نَصْرَكُمْ وَلَا أَنْفُسَهُمْ يَنْصُرُونَ

ترجمه :
 چیزهایی را که شما بجز خدا فریاد می‌دارید و می‌پرستید ، نه می‌توانند شما را یاری دهند و نه می‌توانند خویشتن را کمک کنند .

توضیحات :

...

سوره أعراف آیه ۱۹۸

متن آیه :

وَإِن تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَىٰ لَا يَسْمَعُوا وَتَرَاهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ

ترجمه :

و اگر از آنها رهنمود بخواهید ، درخواست شما را نمی‌شنوند (چه رسد به این که شما را ارشاد و راهنمایی کنند . و به ظاهر پیکره) آنها را می‌بینید که (انگار با چشمان خود) به شما می‌نگرند ، ولیکن چیزی را نمی‌بینند .

توضیحات :

« وَإِن تَدْعُوهُمْ ... » : (نگا : اعراف . ۱۹۳) .

سوره أعراف آیه ۱۹۹

متن آیه :

خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ

ترجمه :

گذشت داشته باش و آسانگیری کن و به کار نیک دستور بده و از نادانان چشم‌پوشی کن .

توضیحات :

« الْعَفْوَ » : گذشت . چیزی که آسان و ساده بوده و برای مردم میسر باشد . « الْعُرْفِ » : رفتار و کردار شایسته و پسندیده . « أَعْرِضْ » : صرف نظر کن . چشم‌پوشی کن .

سوره أعراف آیه ۲۰۰

متن آیه :

وَأَمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

ترجمه :

و اگر وسوسه‌ای از شیطان به تو رسید (و خواست تو را از مسیر منحرف و از هدف باز دارد) به خدا پناه ببر (و خویشتن را بدو بسپار) . او شنوای دانا است (و همه‌چیز را می‌شنود و همه‌چیز را می‌داند و هرچه زودتر به فریادت می‌رسد) .

توضیحات :

« يَنْزَغَنَّكَ » : تو را وسوسه کند . « اسْتَعِذْ » : پناه ببر .

سوره أعراف آیه ۲۰۱

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَا سَهُمْ طَائِفٌ مِّنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ

ترجمه :

پرهیزگاران هنگامی که گرفتار وسوسه‌ای از شیطان می‌شوند به یاد (عداوت و نیرنگ شیطان ،

و عقاب و ثواب یزدان) می‌افتند ، و (در پرتو یاد خدا و به خاطر آوردن دشمنانگی اهریمن) بینا می‌گردند (و آگاه می‌شوند که اشتباه کرده‌اند و از راه حق منحرف شده‌اند ، و لذا شتابان به سوی حق برمی‌گردند) .

توضیحات :
« طَائِفٌ » : خیال بد . وسوسه .

سوره أعراف آیه ۲۰۲

متن آیه :
وَإِخْوَانِهِمْ يَمُدُّونَهُمْ فِي الْغَيِّ ثُمَّ لَا يُقْصِرُونَ

ترجمه :
و اما شیاطین ، برادران (اهریمن صفت) خود (یعنی کافران و منافقان را وسوسه می‌کنند و) در گمراهی کمک و یاریشان می‌دهند تا بدانجا که دیگر (از گناه باز نمی‌ایستند و از هیچ جنایتی) کوتاهی نمی‌کنند .

توضیحات :
« إِخْوَانِهِمْ » : اخوان شیاطین که منافقان و کافرانند . « يَمُدُّونَهُمْ » : شیاطین ناپرهیزگاران را با تشویق بر گناه و سبک جلوه‌دادن آن مدد می‌دهند ، و ناپرهیزگاران هم با پیروی و فرمانبرداری از شیاطین ، آنها را کمک و یاری می‌نمایند .

سوره أعراف آیه ۲۰۳

متن آیه :
وَإِذَا لَمْ تَأْتِهِمْ بآيَةٍ قَالُوا لَوْلَا اجْتَبَيْتَهَا قُلْ إِنَّمَا أَتَّبِعُ مَا يوحَىٰ إِلَيَّ مِنْ رَبِّي هَذَا بَصَائِرٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَهَدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

ترجمه :
هنگامی که (در نزول وحی تأخیر می‌افتد و) آیه‌ای برای آنان نمی‌آورد ، می‌گویند : چرا آن را بر نمی‌گزینی و از پیش خود نمی‌سازی ؟ ! بگو : من تنها از قرآنی پیروی می‌کنم که به من وحی می‌شود . این قرآن بینش و هدایت و رحمت پروردگارتان است برای کسانی که مؤمن باشند (چرا که ایشان برابر قوانین آن عمل می‌کنند) .

توضیحات :
« اجْتَبَيْتَهَا » : آن را برمی‌گزیدی و از پیش خود می‌سازی و ارائه می‌دادی . « بَصَائِرٌ » : جمع بصیرت ، به معنی بینش درون .

سوره أعراف آیه ۲۰۴

متن آیه :
وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

ترجمه :
هنگامی که قرآن خوانده می‌شود ، گوش فرا دهید و خاموش باشید تا مشمول رحمت خدا شوید .

توضیحات :
« أَنْصِتُوا » : خاموش باشید .

سوره اعراف آیه ۲۰۵

متن آیه :
وَأَذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرَّعًا وَخَيْفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ وَلَا تَكُن مِّنَ الْغَافِلِينَ

ترجمه :
پروردگارت را در دل خود ، با فروتنی (در برابر خدا) و هراس (از او) و آهسته و آرام ، صبحگاهان و شامگاهان یاد کن ، و از زمره غافلان مباش .

توضیحات :
« تَضَرَّعًا وَخَيْفَةً » : فروتنانه و بیمناکانه . با فروتنی و هراس . این دو واژه حال بوده و به معنی (مَتَضَرَّعًا وَخَائِفًا) است ، و یا این که مضافی در تقدیر است و در اصل چنین است : (ذَا تَضَرَّعٍ وَخَيْفَةٍ) . « دُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ » : مراد این است که اگر خدای را همراه دل با زبان هم یاد کردی ، آهسته تر از بلندکردن صدا و بالاتر از سر نهان ، یعنی تنها گرداندن زبان باشد (نگا : اسراء / ۱۱۰) . « الْغُدُوِّ » : صبحگاهان . فاصله طلوع فجر و طلوع خورشید . « الْآصَالِ » : جمع اصیل : شامگاهان . فاصله عصر و مغرب .

سوره اعراف آیه ۲۰۶

متن آیه :
إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيُسَبِّحُونَهُ وَلَهُ يَسْجُدُونَ

ترجمه :
بیگمان کسانی که مقربان (درگاه) پروردگار تو هستند ، خویشان را بزرگتر از آن نمی‌دانند که به پرستش خدا بپردازند ، و بلکه به تسبیح و تقدیس او مشغولند و در برابر او کرنش و سجده می‌برند .

توضیحات :
« إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ » : کسانی که در پیش پروردگار تو دارای مقام و منزلت هستند . مراد فرشتگان مقرب است . « عِنْدَ رَبِّكَ » : نزد پروردگارت . مراد قرب مکانی نیست ، بلکه مقصود قرب مقامی است .

سوره انفال آیه ۱

متن آیه :
يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ
إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

ترجمه :
از تو درباره غنائم می‌پرسند (و می‌گویند که غنائم جنگ بدر چگونه تقسیم می‌گردد و به چه کسانی تعلق می‌گیرد ؟) بگو : غنائم از آن خدا و پیغمبر است (و پیغمبر به فرمان خدا تقسیم آن را به عهده می‌گیرد .) پس از خدا بترسید و (اختلاف را کنار بگذارید و) در میان خود صلح و صفا به راه اندازید ، و اگر مسلمانید از خدا و پیغمبرش فرمانبرداری کنید .

توضیحات :
« الْأَنْفَالِ » : جمع نَفْل ، غنائم . « ذَاتَ » : حالت . صاحب . « بَيْنَ » : این واژه از اضداد است و به معنی وصلت و فرقت آمده است . « ذَاتَ بَيْنِكُمْ » : حالتی که مایه پیوند شما می‌گردد . حالتی که مایه جدائی شما می‌شود .

سوره انفال آیه ۲

متن آیه :
إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ

ترجمه :
مؤمنان ، تنها کسانی هستند که هر وقت نام خدا برده شود ، دل‌هایشان هراسان می‌گردد (و در انجام نیکیها و خوبیها بیشتر می‌کوشند) و هنگامی که آیات او بر آنان خوانده می‌شود ، بر ایمانشان می‌افزاید ، و بر پروردگار خود توکل می‌کنند (و خویشان را در پناه او می‌دارند و هستی خویش را بدو می‌سپارند) .

توضیحات :
« وَجِلَتْ » : هراسناك شد و لبریز از خوف گردید .

سوره انفال آیه ۳

متن آیه :
الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

ترجمه :
آنان کسانی‌اند که نماز را چنان که باید می‌خوانند و از آنچه بدیشان عطاء کرده‌ایم ، (مقداری را به نیازمندان) می‌بخشند .

توضیحات :

...

سوره انفال آیه ۴

متن آیه :
أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ

ترجمه :
آنان واقعاً مؤمن هستند و دارای درجات عالی ، مغفرت الهی ، و روزی پاک و فراوان ، در پیشگاه خدای خود می‌باشند .

توضیحات :
« حَقًّا » : صفت مصدر محذوفی است و تقدیر چنین است : إيماناً حَقًّا . « كَرِيمٌ » : پاک . فراوان

سوره انفال آیه ۵

متن آیه :

كَمَا أَخْرَجَكَ رَبُّكَ مِنْ بَيْتِكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ فَرِيقًا مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ لَكَارِهُونَ

ترجمه :

(ناخوشنودې بعضي از شما از چگونگي تقسيم غنائم بدر) همانند آن است که خداوند تو را از خانهات (در مدینه ، به سوي میدان بدر) به حق بیرون فرستاد ، در حالی که جمعی از مؤمنان (چون آمادگي جنگ را نداشتند ، از این امر) ناخوشنود بودند (ولي برخلاف دید محدود آنان درباره احکام الهي ، سرانجام بدر پیروزي چشمگیری بود) .

توضیحات :

« كَمَا أَخْرَجَكَ . . . » : حال مؤمنان در خلاف خود راجع به غنائم ، همانند حال ایشان به هنگام فرمان خروج برای جنگ با مشرکان در بدر است . « بَيْتٌ » : خانه ، مراد خانه پیغمبر در مدینه و یا مراد خود مدینه است .

سوره انفال آیه ۶

متن آیه :

يَجَادِلُونَكَ فِي الْحَقِّ بَعْدَ مَا تَبَيَّنَ كَأَنَّمَا يُسَاقُونَ إِلَى الْمَوْتِ وَهُمْ يَنْظُرُونَ

ترجمه :

(این گروه از مؤمنان) با تو درباره حق (یعنی بیرون رفتن جهت جنگ با مشرکان) مجادله می کنند ، پس از آن که روشن شده است (که برابر وعده ای که بدیشان داده ای در جنگ پیروز می شوند) . انگار که به سوي مرگ رانده می شوند و (صحنه مرگ خویشان را با چشمان خود) می نگرند .

توضیحات :

« الْحَقُّ » : مراد بیرون رفتن برای جنگیدن در بدر است . « يُسَاقُونَ » : رانده می شوند .

سوره انفال آیه ۷

متن آیه :

وَإِذْ يَعِدُكُمُ اللَّهُ إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ أَنَّهَا لَكُمْ وَتَوَدُّونَ أَنَّ غَيْرَ ذَاتِ الشَّوْكَةِ تَكُونُ لَكُمْ وَيُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُحِقَّ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَيَقْطَعَ دَائِرَ الْكَافِرِينَ

ترجمه :

(ای مؤمنان ! به یاد آورید) آن گاه را که خداوند پیروزي بر يکي از دو دسته را به شما وعده داد . (پیروزي بر کاروان تجاري قریش به سرپرستی ابوسفیان ، و یا پیروزي بر لشکري که از مکه تدارك شده بود و به سرپرستی ابو جهل برای نجات کاروان آمده بود) . شما دوست می داشتید دسته ای نصیب شما گردد که از قدرت و قوت چندانی برخوردار نیست (که کاروان بود ،) ولي خدا می خواست حق را با سخنان خود (که بیانگر اراده و قدرت یزدانند ، برای مردم) ظاهر و استوار گرداند و کافران را (از سرزمین عرب با پیروزي مؤمنان) ریشه کن کند (لذا شما را با لشکر قریش درگیر کرد) .

توضیحات :

« غَيْرَ ذَاتِ الشَّوْكَةِ » : فاقد قوت و قدرت . بی نیرو و شکوه . « يُحِقُّ » : ثابت و پایجا دارد . « دَائِرَ » : دنباله رو . آخر . (قَطَعَ الدَّائِرَ) کنایه از ریشه کن کردن است .

سوره انفال آیه ۸

مَتْنُ آيَةٍ :
لِيُحِقَّ الْحَقَّ وَيُبْطِلَ الْبَاطِلَ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ

ترجمه :

تا بدین وسیله حق را (که اسلام است) پابرجا و باطل را (که شرک است) تباہ گرداند ، هرچند که بزهکاران (کافر و طغیانگر ، آن را) نپسندند .

توضیحات :

« وَ لَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ » : مراد افراد کفرپیشه است ، نه مؤمنانی که نمی‌خواستند با لشکر قریش درگیر شوند . چرا که کافران احقاق حق و ابطال باطل را دوست نمی‌دارند .

سوره انفال آیه ۹

مَتْنُ آيَةٍ :
إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدُّكُمْ بِالْفِ مِّنَ الْمَلَائِكَةِ مُرْدِفِينَ

ترجمه :

(ای مؤمنان ! حالا که غنائم را تقسیم می‌کنید و بر سر نحوه آن اختلاف می‌ورزید ، به یاد آورید) زمانی را که (در میدان کارزار بدر از شدت ناراحتی) از پروردگار خود درخواست کمک و یاری می‌نمودید و او درخواست شما را پذیرفت (و گفت :) من شما را با یک‌هزار فرشته کمک و یاری می‌دهم که این گروه هزار نفری گروه‌های متعدد دیگری را پشت سر دارند .

توضیحات :

« تَسْتَغِيثُونَ » : یاری می‌طلبید . کمک می‌خواهید . « مُمِدُّ » : معین . یاری‌دهنده . « مُرْدِفِينَ » : آنان که دیگران را پشت سر خود می‌دارند و خویشتن در جلو حرکت می‌کنند (نگا : آل‌عمران / ۱۲۴ - ۱۲۷) . واژه (مُرْدِفِينَ) صفت کلمه (الْفِ) است .

سوره انفال آیه ۱۰

مَتْنُ آيَةٍ :
وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ وَلِتَطْمَئِنَّ بِهِ قُلُوبُكُمْ وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

ترجمه :

خداوند این (امداد یا فرشتگان) را تنها برای مزده‌دادن (پیروزی) به شما و آرامش پیدا کردن دل شما به آن کرد ، وگرنه پیروزی جز از سوی خدا نیست (و اراده و مشیت او بالاتر از همه این اسباب ظاهری و باطنی است) . بیگمان خداوند (بر هر کاری) توانا (و کارهایش) از روی حکمت است .

توضیحات :

« بُشْرَىٰ » : بشارت ، مزده .

سوره انفال آیه ۱۱

مَتْنُ آيَةٍ :
إِذْ يُغَشِّيكُمُ النُّعَاسَ أَمَنَةً مِّنْهُ وَيُنزِلُ عَلَيْكُم مِّنَ السَّمَاءِ مَاءً لِّيَطَهِّرَكُم بِهِ وَيُذْهِبَ عَنْكُم رَجَزَ الشَّيْطَانِ وَلِيَرْبِطَ عَلَى قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ بِهِ الْأَقْدَامَ

ترجمه :

(ای مؤمنان ! به یاد آورید) زمانی را که (از دشمنان و کم‌آبی به هراس افتادید و خداوند) خواب سبکی بر شما افکند تا مایه آرامش و امنیت (روح و جسم شما) از ناحیه خدا گردد ، و از آسمان آب بر شما باراند تا بدان شما را (از پلیدی جسمانی) پاکیزه دارد و کثافت (وسوسه‌های) شیطانی را از شما به دور سازد ، و (با این نعمت) دل‌هایتان را ثابت (و به یاری خدا واثق) نماید ، و گامها را (در شنزارهای بدر) استوار دارد (و روحیه شما را تقویت و بر میزان استقامت شما بیفزاید) .

توضیحات :

« یَغْشِيكُمْ » : همچون پرده‌ای بر دیدگان شما افکند . بر شما چیره کرد . « الثُّعَاسَ » : خواب سبک و چرت‌مانندی که با وجود آن حواسی از کار نمی‌افتد و ادراک و شعور بر جای است . « أَمْنَةً » : امن . امنیت . مفعول‌له است . « رَجَزَ » : ناپاکی . مراد وسوسه‌های اهریمنی است (نگا : مائده / ۹۰ ، مدثر / ۵) .

سوره انفال آیه ۱۲

متن آیه :

إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ فَثَبَّتُوا الَّذِينَ آمَنُوا سَأَلَفِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ فَأَضْرِبُوا فَوْقَ الْأَعْنَاقِ وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ

ترجمه :

(ای مؤمنان ! به یاد آورید) زمانی را که پروردگار تو به فرشتگان وحی کرد که من با شمایم (و کمک و یاریتان می‌نمایم . شما با الهام پیروزی و بهروزی) مؤمنان را تقویت و ثابت‌قدم بدارید ، (و من هم) به دل‌های کافران خوف و هراس خواهم انداخت . (به مؤمنان الهام کنید :) سرهای آنان را بزنید (و از هم بشکافید که بر گردن‌های ناپاکشان سنگینی می‌کند) و دست‌های ایشان را ببرید (و پنجه‌هایشان را پی کنید) .

توضیحات :

« أَنِّي مَعَكُمْ » : من با شمایم . مراد از این همراهی ، همراهی کمک و یاری است . « الرُّعْبَ » : خوف . هراس . « فَوْقَ الْأَعْنَاقِ » : بالاتر از گردن . مراد وارد آمدن ضربه‌های کاری بر سر و گردن کافران است . « بَنَانٍ » : سرانگشتان . مراد دست‌ها و پنجه‌ها ، و یا این که دست‌ها و پاها ، و یا همه اندام بدن است . در این صورت تسمیه کل به اسم جزء است . یعنی هرگونه که ممکن شد .

سوره انفال آیه ۱۳

متن آیه :

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَنْ يُشَاقِقِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

ترجمه :

این (پشتیبانی از مؤمنان و رسواکردن کافران) بدان خاطر است که کافران با خدا و پیغمبرش به ستیز برخاستند ، و هرکه با خدا و پیغمبرش بستیزد ، (او درخور عذاب است و هرچه زودتر خدا او را گرفتار مجازات دردناک در دنیا و آخرت خواهد کرد) چه خدا دارای عقاب شدید است (همان گونه که دارای رحمت وسیع است) .

توضیحات :
« ذَلِكُمْ » : این را داشته باشید و عذاب آن را بچشید . خبر مبتدای محذوف است یا مبتدا است و خبر آن محذوف است و تقدیر چنین است : الأمر ذَلِك . یا : ذَلِك الأمر .

سوره انفال آیه ۱۴

متن آیه :
ذَلِكُمْ قَذُوقُهُ وَأَنَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابَ النَّارِ

ترجمه :
این (عذاب و عقاب دنیوی ، یعنی شکست و گریز در برابر مؤمنان) را بچشید و (بدانید که) عذاب دوزخ برای کافران (به جای خود باقی) است .

توضیحات :
« شَأْفُوا » : دشمنی کردند . به مقابله برخاستند . « مَن يُشَاقِقْ » : جزای شرط محذوف است که عبارت است از : (لَهُ عَذَابٌ شَدِيدٌ) . یا تنها عائد شرط در آخر آیه محذوف است که (لَهُ) است .

سوره انفال آیه ۱۵

متن آیه :
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا زَحَفًا فَلَا تُولُوهُمُ الْاُدْبَارَ

ترجمه :
ای مؤمنان ! هنگامی که با انبوه کافران (در میدان نبرد) روبرو شدید ، بدانان پشت نکنید (و فرار ننمائید) .

توضیحات :
« زَحَفًا » : در حال لشکرکشی . مراد جمعیت فراوان و ساز و برگ زیاد دشمن است . این واژه مصدر است و در معنی اسم فاعل ، یعنی (زاحفین) به کار رفته است و حال فاعل فعل (كَفَرُوا) می باشد . « فَلَا تُولُوهُمُ الْاُدْبَارَ » : بدانان پشت نکنید . مراد این است که فرار ننمائید .

سوره انفال آیه ۱۶

متن آیه :
وَمِن يُولُوهُمْ يُومِئِدْ دُبْرَهُ إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِّقِتَالٍ أَوْ مُتَحِيزًا إِلَىٰ فِتْنَةٍ قَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِّنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَيَتَّبِعُ الْمَصِيرَ

ترجمه :
هرکس در آن هنگام بدانان پشت کند و فرار نماید - مگر برای تاکتیک جنگی یا پیوستن به دسته‌ای - گرفتار خشم خدا خواهد شد و جایگاه او دوزخ خواهد بود ، و دوزخ بدترین جایگاه است .

توضیحات :
« مُتَحَرِّفًا » : کسی که از سوئی به سوئی می‌رود ؛ در اینجا مراد کسی است که برای تاکتیک جنگی از قبیل جنگ و گریز یا به دام انداختن دشمن و غیره از برابر دشمن بگریزد و این سو و آن سو رود و یا این که به گروه دیگری از دشمن حمله‌ور شود . « مُتَحِيزًا » : گراینده . از جایی به

جائي رونده . مراد جنگجوئي است كه عقب نشيني او به خاطر پيوستن به ديگران و رزميدن به همراه ايشان باشد . واژه هاي (متحرفاً) و (متحيزاً) حال مي باشند . « فِتْنَةٍ » : گروه . دسته . « الْمَصِير » : جاگاه . محل بازگشت .

سوره انفال آيه ۱۷

متن آيه :
قَلِمٌ تَقْتُلُوهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ قَتَلَهُمْ وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَى وَلِيْلِيَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلَاءٌ حَسَنًا
إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

ترجمه :

(اي مؤمنان !) شما كافران را (با قوت و قدرت خود در نبرد بدر) نكشتيد ، بلكه خدا (با پيروز نمودنتان بر آنان و افگندن هراس به دلهايشان) ايشان را كشت . و (اي پيغمبر ! بدان گاه كه مشتتي خاك به طرف آنان پرتاب كردي و خاك به چشمان ايشان فرو رفت ، در اصل) اين تو نبودي كه (خاك را به سوي آنان) پرتاب كردي (چرا كه مشتتي خاك از حيث كميت و كيفيت آن توانائي را ندارد) بلكه خداوند (آن خاك را تكثير و به سوي ايشان) پرتاب كرد (و به چشمان آنان رساند) تا بدين وسيله مؤمنان را خوب بيازمايد (و با اعطاء خويها آزمائيششان نمايد) . بيگمان خداوند شنواي (دعا و استغاثه مؤمنان بوده و از صدق و اخلاص ايشان) آگاه است .

توضيحات :

« لِيْلِيَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلَاءٌ حَسَنًا » : خداوند چنين كاري را كرد تا مؤمنان را با نعمت نصرت و پيروزي بيازمايد و در صورت شكر نعمت ، بر مقدار آن بيفزايد و توفيق بيشرشان عطاء نمايد . بَلَاءٌ در اينجا محمول بر احسان و نعمت است و مراد امتحان مؤمنان با حسنات است (نگا : اعراف / ۱۶۸) .

سوره انفال آيه ۱۸

متن آيه :
ذَلِكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ مُوهِنٌ كَيْدِ الْكَافِرِينَ

ترجمه :

اين (پيروزي مؤمنان و شكست كافران ، حق است و نمونه آن راديد) و خداوند (دام) مكر و كيد كافران را سست (و بي اثر) مي كند .

توضيحات :

« ذَلِكُمْ » : آن نصرت و پيروزي مؤمنان ، و شكست و كشتار كافران . مبتدا و خبر آن محذوف است ؛ و يا اين كه خود خبر مبتدائي محذوف است ، و جمله (أَنَّ اللَّهَ مُوهِنٌ . . .) عطف بر آن است (نگا : انفال / ۱۴) . « موهين » : سست كننده .

سوره انفال آيه ۱۹

متن آيه :
إِنْ تَسْتَفْتِحُوا فَقَدْ جَاءَكُمُ الْفَتْحُ وَإِنْ تَنْتَهُوا فَمَا خَيْرٌ لَكُمْ وَإِنْ تَعُودُوا نَعُدْ وَلَنْ تُغْنِيَ عَنْكُمْ فِئَتُكُمْ شَيْئًا وَلَوْ كَثُرَتْ وَأَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

(اي مؤمنان !) شما (كه از پروردگار خود) درخواست پيروزي (در جنگ بدر) را مي كرديد و پيروز

هم شدید . (حال که مشغول تقسیم غنائم هستید ، از روش اعتراض‌آمیز و مخالفت با نحوه تقسیم غنائم) اگر دست بردارید ، برای شما بهتر خواهد بود . اگر هم (به مجادله و پرخاشگری خود) برگردید ، ما هم (به تقیح کایرتان و تحریک دشمنانتان) برمی‌گردیم (و شما را در چنگال کشتن تنها رها می‌سازیم) و جمعیت شما هر چند هم زیاد باشد (بدون یاری خدا) کاری از پیش نخواهد برد . بیگمان خدا با مؤمنان است (و یاری و پشتیبانی او شامل آنان است) .

توضیحات :

« إِنْ تَسْتَفْتِحُوا . . . » : اگر طلب پیروزی و فتح و ظفر می‌کنید . این آیه با توجه به سابق و لاحق خود ، خطاب به مؤمنان است . برخی آن را خطاب به مشرکان قریش می‌دانند که چون آماده کارزار شدند ، به پرده کعبه آویختند و از خداوند پیروزی بهترین و بزرگوارترین دو گروه ، یعنی قریشیان و مسلمانان را خواستند . آن وقت معنی آیه چنین می‌شود : ای مشرکان قریش ! شما که از خدا درخواست پیروزی گروه برحق را داشتید ، و هم‌اینک مسلمانان پیروز شده‌اند و حق را عیان می‌بینید ، اگر از کفر و دشمنانگی با پیغمبر و مسلمانان دست بردارید برای شما بهتر است ، و اگر به کفر و جنگ با ایشان برگردید ، ما هم پیروزکردن آنان و شکست دادن شما را تکرار می‌کنیم ؛ و . . .

سوره انفال آیه ۲۰

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَوَلَّوْا عَنْهُ وَأَنْتُمْ تَسْمَعُونَ

ترجمه :

ای مؤمنان ! از خدا و پیغمبرش فرمانبرداری کنید ، و از پیغمبر روگردان نشوید ، در حالی که شما (آیات قرآن را) می‌شنوید (و می‌بینید که آشکارا امر به وجوب اطاعت از او می‌کنند) .

توضیحات :

« لَا تَوَلَّوْا عَنْهُ » : بدو پشت نکنید . از دستور او سرپیچی نکنید . « تَسْمَعُونَ » : می‌شنوید . مراد از شنیدن در اینجا ، فهمیدن و تصدیق کردن است .

سوره انفال آیه ۲۱

متن آیه :

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ قَالُوا سَمِعْنَا وَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ

ترجمه :

و مانند کسانی نباشید که می‌گفتند : شنیدیم (اما در گوش نگرفتیم) ، و حال آن که آنان نمی‌شنوند (چون به دنبال آن نمی‌روند) .

توضیحات :

« الَّذِينَ قَالُوا . . . » : مراد از چنین کسانی بیشتر دو گروهند : کافران دشمن حق و حقیقت (نگا : نساء / ۴۶) و منافقان دورو (نگا : محمد / ۱۶) . « لَا يَسْمَعُونَ » : مراد این است که گوششان به حقائق بدهکار نیست (نگا : اعراف / ۱۷۹) .

سوره انفال آیه ۲۲

متن آیه :

إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الصُّمُّ الْبُكْمُ الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ

ترجمه :

بیگمان بدترین انسانها در پیشگاه یزدان ، افراد کر و لالی هستند که نمی فهمند .

توضیحات :

« الدَّوَابِّ » : جمع دَابَّة ، جنندگان (نگا : نور / ۴۵) . در اینجا مراد انسانها است . « الصُّمُّ » : جمع اصم ، اشخاص کر . مراد کسانی است که برای شناخت حق و پندگرفتن از مواظظ حسنه گوش فرا نمی دهند . « الْبُكْمُ » : جمع ابکم ، اشخاص لال . مراد کسانی است که حق و حقیقت را نمی گویند . « لَا يَعْقِلُونَ » : مراد کسانی است که از عقل برای تشخیص حق از باطل ، و خیر از شر ، سود نمی جویند .

سوره انفال آیه ۲۳

متن آیه :

وَلَوْ عَلِمَ اللَّهُ فِيهِمْ خَيْرًا لَأَسْمَعَهُمْ وَلَوْ أَسْمَعَهُمْ لَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُّعْرِضُونَ

ترجمه :

اگر خداوند (در آنان آمادگی پذیرش حق می دید ، و زمینه قبول خیر و) نیکی در ایشان سراغ می داشت ، (حرف حق را به هر صورت بود) به گوششان می رسانید ، ولی اگر (با فراهم نبودن زمینه ، چنین کاری را می کرد و حق را) به گوش آنان می رسانید ، سرپیچی می کردند ؛ چرا که ایشان (آگاهانه از پذیرش حق) روگردانند .

توضیحات :

« أَسْمَعَهُمْ » : به گوش آنان رساند . گوش ایشان را باز و شنوا کرد . « خَيْرًا » : نیکی . در اینجا مراد استعداد و زمینه پذیرش حق است . معنی آیه فوق درست به آن می ماند که کسی بگوید : من اگر می دانستم فلان کس دعوت مرا می پذیرد ، از او دعوت می کردم . ولی در حال حاضر وضع طوری است که اگر او را دعوت کنم نخواهد پذیرفت . بنابراین دعوت نخواهم کرد .

سوره انفال آیه ۲۴

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

ترجمه :

ای مؤمنان ! فرمان خدا را بپذیرید ، و دستور پیغمبر او را قبول کنید هنگامی که شما را به چیزی دعوت کند که به شما زندگی (مادی و معنوی و دنیوی و اخروی) بخشد ، و بدانید که خداوند میان انسان و دل او جدائی می اندازد (و می تواند انسان را از رسیدن به خواستها و آرزوهای دل باز دارد و او را بمیراند و نگذارد عمر طولانی داشته باشد که مهمترین آرزوی دل هر انسانی است) ، و بدانید که همگان در پیشگاه خدای سبحان گرد آورده می شوید (و به حساب و کتابتان رسیدگی می گردد) .

توضیحات :

« اسْتَجِيبُوا » : بپذیرید . دعوت خدا را با طاعت و عبادت پاسخ گوئید . « إِذَا » : هرگاه که . واژه (إِذَا) می تواند عام باشد و مراد بیان شرط نباشد . یعنی هر زمان که شما را دعوت کرد ، بیگمان به سویی چیزی دعوت می کند که مایه حیات است و . . . یا این که ذکر (إِذَا) برای شرط بوده و

به خاطر دو چیز باشد : الف - دخالت دادن عقل در پذیرفتن یا نپذیرفتن فرمان ، حتی اگر این فرمان از منبعی باشد که جز حق ظاهر و خیر خالص از آن صادر نگردد . ب - اوامر و احکام شریعت همه خیر مطلق است و بررسی و واریسی آنها بر نورانیت و حقیقت آنها می‌افزاید و زیبایی و والائی آنها را بهتر و بیشتر در آئینه ضمیر می‌نمایاند . « یحوّل » : حائل می‌گردد و فاصله می‌اندازد . مراد بیان قدرت کامل و علم شامل خدا است که با قدرت خود بر هر چیزی توانا و با علم خود از هر چیزی آگاه است ، و این او است که اختیار قلب که سررشته زندگی است در دست او است ، و حیات و ممات انسان مربوط بدو است .

سوره انفال آیه ۲۵

متن آیه :
وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَّا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

ترجمه :

خویشترن را از بلا و مصیبتی به دور دارید که تنها دامنگیر کسانی نمی‌گردد که ستم می‌کنند (بلکه اگر جلو ستمکاران گرفته نشود ، خشک و تر به گناه آنان می‌سوزد) و بدانید که خداوند دارای کیفر سخت و مجازات شدید است .

توضیحات :

« فِتْنَةً » : بلا و مصیبت . « خَاصَّةً » : مخصوصاً . به ویژه .

سوره انفال آیه ۲۶

متن آیه :
وَإِذْ كُرُوا إِذْ أَنْتُمْ قَلِيلٌ مُسْتَضْعَفُونَ فِي الْأَرْضِ تَخَافُونَ أَنْ يَتَخَطَّفَكُمُ النَّاسُ فَأَوَّكُمُ وَأَيَّدَكُم بِنَصْرِهِ وَرَزَقَكُم مِنَ الطَّيِّبَاتِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

ترجمه :

(ای مؤمنان !) به یاد آورید هنگامی را که شما گروه اندک و ضعیفی در سرزمین (مکه) بودید و می‌ترسیدید که مردم شما را برابند ، ولی خدا شما را (در سرزمین مدینه) پناه و مأوی داد و با معونت و یاری خود شما را (در جنگ بدر پیروز گرداند و) نیرو بخشید و غنائم پاکیزه‌ای بهره شما کرد تا این که سپاسگزاری بکنید (و در راه جهاد به جان و دل بکوشید) .

توضیحات :

« أَنْ يَتَخَطَّفَكُمُ » : این که شما را برابند . « أَوَّيَّا » : پناه داد . مکان و مأوی داد . « أَيْدَا » : تقویت کرد . نیرو و شکوه بخشید . « الطَّيِّبَاتِ » : روزیهای پاکیزه . مراد غنائم جنگ است که تنها برای آنان حلال و پاکیزه بود .

سوره انفال آیه ۲۷

متن آیه :
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمَانَاتِكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

ترجمه :

ای مؤمنان ! به خدا و پیغمبر (با دوست داشت دشمنان حق ، پخش اسرار جنگی ، پشت سرافکندن برنامه‌های الهی ، و غیره) خیانت مکنید ، و در امانات خود نیز آگاهانه خیانت روا مدارید .

توضیحات :
« وَ تَخَوَّنُوا اِمَانَاتِكُمْ » : این جمله عطف بر (تَخَوَّنُوا . . .) و مجزوم است ، یا این که منصوب است چون جواب نهی است . همان گونه که شاعر می گوید : لَا تَنهَ عَن خَلْقٍ وَ تَأْتِي مِثْلَهُ عَارٍ عَلِيكَ - إِذَا فَعَلْتَ - عَظِيمٌ « وَ أَنْتُمْ تَعْلَمُونَ » : در حالی که مفسد خیانت و بدفرجامی آن را در دنیا و آخرت می دانید .

سوره انفال آیه ۲۸

متن آیه :
وَاعْلَمُوا أَنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَأَنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ

ترجمه :
(ای مؤمنان راستین !) بدانید که اموال و اولاد شما وسیله آزمایش هستند (و ترجیح محبت دارائی و فرزندان بر محبت یزدان سبحان ، مایه بلا و هلاک شما است) و بدانید که پاداش بزرگ (مؤمنانی که از عهده امتحان برمی آیند و رضایت خدا را بالاتر از مال و منال دنیا می دانند) در پیشگاه خدا (مهیا و مصون) است .

توضیحات :
« فِتْنَةٌ » : مایه آزمایش . وسیله هلاک . مایه آشوب (نگا : آل عمران / ۱۴ ، و تغابن / ۱۵) .

سوره انفال آیه ۲۹

متن آیه :
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَل لَّكُمْ فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

ترجمه :
ای مؤمنان ! اگر از خدا (بترسید و از مخالفت فرمان او) بپرهیزید ، خدا بینش ویژه ای به شما می دهد که در پرتو آن حق را از باطل می شناسید ، و گناهانتان را می زداید و شما را می آمرزد ، چرا که یزدان دارای فضل و بخشش فراوان است .

توضیحات :
« فُرْقَانًا » : نصرت و پیروزی ، چون دشمنان را از دوستان و محق را از مبطل جدا می سازد . بینش و روشن بینی ، چون بدان حق از باطل شناخته می شود . این واژه مصدر ثلاثی مجرد است و برای مبالغه به کار می رود .

سوره انفال آیه ۳۰

متن آیه :
وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ

ترجمه :
(ای پیغمبر ! به خاطر بیاور) هنگامی را که کافران درباره تو نقشه می کشیدند که تو را به زندان بیفکنند یا بکشند و یا این که (از شهر مکه) بیرون کنند . آنان چاره می اندیشیدند و نقشه می کشیدند (که چگونه به تو شر و بلا برسانند) و خدا (هم برای نجات تو از شر و بلاي ایشان) تدبیر و چاره سازی می کرد ، و خداوند بهترین چاره ساز است .

توضیحات :

« لِيُثَبِّتُوكَ » : تا تو را بر جای بدارند و زندانی کنند . « يُخْرِجُوكَ » : تو را اخراج کنند (نگا : توبه / ۴۰) . « يَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ » : (نگا : آل عمران / ۵۴ ، اعراف / ۹۹ و ۱۲۳) ؛ واژه (مکر) به معنی تدبیر و چاره‌اندیشی و طرح نقشه است .

سوره انفال آیه ۳۱

متن آیه :

وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا قَالُوا قَدْ سَمِعْنَا لَوْ نَشَاءُ لَقُلْنَا مِثْلَ هَذَا إِنْ هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ

ترجمه :

این کافران هنگامی که آیات ما بر آنان خوانده می‌شود ، می‌گویند : شنیدیم (چیز مهمی نیست !) اگر ما هم بخواهیم مثل این را می‌گوئیم . چرا که چیزی جز افسانه‌های پیشینیان نیست .

توضیحات :

« أَسَاطِيرُ » : جمع اُسْطُورَه ، افسانه‌ها (نگا : فرقان / ۵) .

سوره انفال آیه ۳۲

متن آیه :

وَإِذْ قَالُوا اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ هَذَا هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَارَةً مِّنَ السَّمَاءِ أَوْ ائْتِنَا وَعَذَابٍ أَلِيمٍ

ترجمه :

(ای پیغمبر ! به خاطر بیاور) زمانی را که کافران می‌گفتند : خداوندا اگر این (آئین و این قرآن) حق است و از ناحیه تو است ، از آسمان بارانی از سنگ بر سر ما فرود آور یا به عذاب دردناک (دیگری) ما را گرفتار ساز .

توضیحات :

« إِنْ كَانَ هَذَا هُوَ الْحَقُّ » : واژه (هُوَ) ضمیر فصل یا عماد است و (الْحَقُّ) خبر (كَانَ) است .

سوره انفال آیه ۳۳

متن آیه :

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ

ترجمه :

خداوند تا تو در میان آنان هستی ایشان را عذاب نمی‌کند (به گونه‌ای که آنان را ریشه‌کن و نابود سازد . چرا که تو رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ بوده و آنان را به سوی حق فرا می‌خوانی و امیدواری که آئین اسلام را بپذیرند و راه رستگاری در پیش گیرند) ، و همچنین خداوند ایشان را عذاب نمی‌دهد در حالی که (برخی از) آنان طلب بخشش و آمرزش می‌نمایند (و از کرده خود پشیمانند و از اعمال ناشایست خویش توبه می‌کنند) .

توضیحات :

« وَ أَنْتَ فِيهِمْ » : در حالی که تو در میان آنان بسر می‌بری . « وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ » : در حالی که طلب آمرزش را دارند . مراد از عذاب مورد نظر آیه ، عذاب و بلای بزرگی است که یکباره ایشان را هلاک و نابود سازد ؛ نه عذاب و بلای جزئی و معمولی . دو چیز وسیله امنیت از عذاب خدا است

: وجود پیغمبر در میان مسلمین ، و استغفار به درگاه ربّ العالمین . اولی اختصاص به مسلمانان صدر اسلام ، و دومی مربوط به همه مؤمنان در تمام قرون و اعصار است .

سوره انفال آیه ۳۴

متن آیه :
وَمَا لَهُمْ آلًا يُعَذِّبُهُمُ اللَّهُ وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَا كَانُوا أَوْلِيَاءَهُ إِنْ أَوْلِيَآؤُهُ إِلَّا الْمُتَّقُونَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

چرا خداوند آنان را عذاب نکند ، در حالی که ایشان (مسلمانان را) از مسجدالحرام باز می‌دارند ؟ آنان هرگز سرپرستان مسجدالحرام نمی‌باشند ، بلکه تنها کسانی حق این سرپرستی را دارند که پرهیزگار باشند ، و لیکن غالب آنان (از این واقعیت) بی‌خبرند .

توضیحات :

« أَوْلِيَآؤُهُ » : ضمیر (هُ) در هر دو واژه (اولیاء) به مسجدالحرام برمی‌گردد . برخی هم مرجع آن را (الله) دانسته‌اند . در این صورت معنی آیه چنین می‌شود : چرا خداوند آنان را عذاب نکند ، در حالی که ایشان مسلمانان را از مسجدالحرام باز می‌دارند ؟ آنان هرگز دوستان خدا نمی‌باشند . بلکه تنها مسلمانان پرهیزگار دوستان خدا بشمارند ، ولیکن بیشتر آنان (از این واقعیت) بی‌خبرند (نگا : یونس / ۶۲ و ۶۳) .

سوره انفال آیه ۳۵

متن آیه :
وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءً وَتَصْدِيَةً فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ

ترجمه :

دعا و تضرع ایشان در کنار مسجدالحرام جز سوت‌کشیدن و کفزدن نمی‌باشد . پس (ای کافران ! مژه مرگ در میدان نبرد بدر و اسارت در آن و) عذاب را بچشید به سبب کفری که می‌ورزیده‌اید .

توضیحات :

« صَلَاتُهُمْ » : نماز ایشان . دعا و عبادت ایشان . « مُكَاءً » : سوت‌کشیدن . « تَصْدِيَةً » : کفزدن . از ماده (صد) و در آن دال دوم به یاء قلب شده است . یا از (صَدِي) و ناقص یائی است .

سوره انفال آیه ۳۶

متن آیه :
إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ لِيَصِدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَسَيَنْفِقُونَهَا ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً ثُمَّ يُغْلَبُونَ وَالَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ يُحْشَرُونَ

ترجمه :

کافران اموال خود را خرج می‌کنند تا (مردمان را) از راه خدا (و ایمان به الله) بازدارند . آنان اموالشان را خرج خواهند کرد ، اما بعداً مایه حسرت و ندامت ایشان خواهد گشت و شکست هم خواهند خورد . بیگمان کافران همگی به سوی دوزخ رانده می‌گردند و در آن گرد آورده می‌شوند .

توضیحات :

« يُحْشَرُونَ » : رانده مي‌شوند . گردآورده مي‌شوند .

سوره انفال آیه ۳۷

متن آیه :
لِيَمَيِّزَ اللَّهُ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَيَجْعَلَ الْخَبِيثَ بَعْضَهُ عَلَىٰ بَعْضٍ فَيَرْكُمَهُ جَمِيعًا فَيَجْعَلُهُ فِي جَهَنَّمَ
أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

ترجمه :

(این شکست در دنیا و عذاب در آخرت همه به خاطر آن است که) تا خداوند ناپاک را از پاک جدا سازد و برخی از ناپاکان را بر برخی دیگر بیفزاید و جملگی ایشان را روی هم انباشته کند و آن گاه به دوزخشان بیندازد . آنان (در دنیا و آخرت) زیانکارند .

توضیحات :

« لِيَمَيِّزَ اللَّهُ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ » : تا خدا کافر را از مؤمن جدا سازد و آنان را همسان و برابر نکند (نگا : مائده / ۱۰۰ و سجده / ۱۸) . لام (لِيَمَيِّزَ) متعلق به فعل مَقْدِرِي است که از سیاق کلام مفهوم مي‌گردد ، و تقدیر چنین است : فَعَلَ اللَّهُ ذَلِكَ لِيَمَيِّزَ . « فَيَرْكُمَهُ » : تا آن را متراکم کند و روی هم انباشته سازد .

سوره انفال آیه ۳۸

متن آیه :

قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ وَإِنْ يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنَّةُ الْأُولِينَ

ترجمه :

(اي پيغمبر !) به کافران بگو : (درگاه توبه همیشه باز است و) اگر (از کفر و عناد) دست بردارند ، گذشته اعمالشان بخشوده مي‌شود ، و اگر هم (به کفر و ضلال خود) برگردند (و به جنگ و ستیزتان برخیزند) قانون خدا درباره پیشینیان از مدنظر گذشته است (و همان قانون هم درباره آنان اجرا مي‌گردد . يعني سزاي مشرکان و معاندان و مکذبان نابودي است و ایشان هم نابود مي‌شوند) .

توضیحات :

« سَلَفَ » : از پیش گذشت . « مَضَتْ » : رفت . جاري شد . « سُنَّةٌ » : روش . قانون . « سُنَّةُ الْأُولِينَ » : عادت خدا نسبت به گذشتگان . يعني پاري مؤمنان و رسوائي و نابودي کافران (نگا : انبياء / ۱۰۵ ، غافر / ۵۱) . اضافه (سُنَّةٌ) به (الْأُولِينَ) به خاطر مَلابسه ظاهري میان آن دو تا است والا سنت از آن خدا است ؛ نه ديگران (نگا : اسراء / ۷۷ ، احزاب / ۳۸ و ۶۲ ، غافر / ۸۵) .

سوره انفال آیه ۳۹

متن آیه :

وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُنْهٌ لِلَّهِ قَانٍ إِنَّ اللَّهَ يَمَّا يَعْمَلُونَ بِصِيرٍ

ترجمه :

و با آنان پیکار کنید تا فتنه‌اي باقي نماند (و نیروئي نداشته باشند که با آن بتوانند شما را از دینتان برگردانند) و دین خالصانه از آن خدا گردد (و مؤمنان جز از خدا نترسند و آزادانه به دستور آئین خویش زیست کنند) . پس اگر (از روش نادرست خود) دست برداشتند (و اسلام را

پذیرفتند ، دست از آنان بدارید ، چرا که (خدا می‌بیند چیزهایی را که می‌کنند) و کیفرشان می‌دهد) .

توضیحات :

« فِتْنَةٌ » : از دین برگرداندن . بلا و آشوب . « يَكُونُ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ » : مراد این است که ادیان باطله از میان رود ، و جز دین اسلام بر جای نماند . دین و پرستش همه خاص خدا باشد .

سوره انفال آیه ۴۰

متن آیه :

وَإِنْ تَوَلَّوْا فَعَلِمُوا أَنَّ اللَّهَ مَوْلَاكُمْ نِعْمَ الْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ النَّصِيرُ

ترجمه :

و اگر پشت کردند (و به روی‌گردانی خود از حق و آزار مؤمنان ادامه دادند) بدانید که (شما تحت سرپرستی خدا قرار دارید و) خداوند سرپرست شما است و او بهترین سرپرست و بهترین یاور و مددکار است .

توضیحات :

« تَوَلَّوْا » : پشت کردند . نپذیرفتند . « الْمَوْلَىٰ » : سرور . سرپرست .

سوره انفال آیه ۴۱

متن آیه :

وَاعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرِّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَأَبْنِ السَّبِيلِ إِنْ كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ يَوْمَ التَّقَىٰ الْجَمْعَانِ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ترجمه :

(ای مسلمانان !) بدانید که همه غنائمی را که فراچنگ می‌آورید ، يك پنجم آن متعلق به خدا و پیغمبر و خویشاوندان (پیغمبر) و یتیمان و مستمندان و واماندگان در راه است . (سهم خدا و رسول به مصالح عامه‌ای اختصاص دارد که پیغمبر در زمان حیات خود مقرر می‌دارد یا پیشوای مؤمنان بعد از او معین می‌نماید . بقیه يك پنجم هم صرف افراد مذکور می‌شود . چهار پنجم باقیمانده نیز میان رزمندگان حاضر در صحنه تقسیم می‌گردد . باید به این دستور عمل شود) اگر به خدا و بدانچه بر بنده خود در روز جدائی (کفر از ایمان ، یعنی در جنگ بدر ، روز هفدهم ماه رمضان سال دوم هجری) نازل کردیم ایمان دارید . روزی که دو گروه (مؤمنان و کافران) رویاروی شدند (و با هم جنگیدند ، و گروه اندک مؤمنان ، بر جمع کثیر کافران ، در پرتو مدد الهی پیروز شدند) و خدا بر هر چیزی توانا است .

توضیحات :

« خُمُسِ » : يك پنجم . « ذِي الْقُرْبَىٰ » : خویشاوندان . مراد بنی‌هاشم و بنی‌عبدالمطلب است . « يَوْمَ الْفُرْقَانِ » : روز جدائی حق از باطل و ایمان از کفر . مراد روزی است که قرآن در شب آن نازل گردید (نگا : آل‌عمران / ۴ و فرقان / ۱) و جنگ بدر در سال دوم هجری در آن به وقوع پیوست .

سوره انفال آیه ۴۲

متن آیه :

إِذْ أَنْتُمْ بِالْعُدْوَةِ الدُّنْيَا وَهُمْ بِالْعُدْوَةِ الْقُصْوَى وَالرَّكْبُ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَلَوْ تَوَاعَدْتُمْ لِاخْتِلَافْتُمْ فِي الْمِيعَادِ
وَلَكِنْ لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا لِيَهْلِكَ مَنْ هَلَكَ عَن بَيْنَةٍ وَيَحْيَى مَنْ حَيَّ عَن بَيْنَةٍ وَإِنَّ اللَّهَ
لَسَمِيعٌ عَلِيمٌ

ترجمه :

(به یاد آورید) زمانی را که شما در طرف نزدیکتر (به مدینه منوره) بودید (و باران فقط در آنجا بارید و زمین را سفت گردانید) آنان (یعنی دشمنان) در طرف دورتر مستقر بودند (و آب در اختیار نداشتند و زمین آنجا سست بود و بارانی هم به خود ندید ، و لذا قدمها بدان فرو می‌رفت) و کاروان (قریشیان به سرپرستی ابوسفیان که شما در تعقیب آن بودید) در مکان پائین‌تری از شما قرار داشت . اگر با همدیگر وعده (جنگ) می‌دادید (قریشیان به خاطر هراس از شما مؤمنان ، و شما مؤمنان به سبب کمی خود و فراوانی دشمنان) به وعده خود وفا نمی‌کردید ، ولیکن (بدون وعده قبلی و میل قلبی با یکدیگر روبروی شدید) تا خداوند کاری را تحقق بخشد که می‌بایست انجام گیرد ، و بدین وسیله آنان که گمراه می‌شوند یا اتمام حجت بوده و آنان که راه حق را می‌پذیرند با آگاهی و دلیل آشکار باشد . بیگمان خدا بر هر چیزی توانا است (و او بود که گروه اندک مسلمانان را پیروز و گروه فراوان کافران را شکست داد) .

توضیحات :

« الْعُدْوَةُ » : کناره . سمت . طرف . ناحیه . « الدُّنْيَا » : مؤنث أدنی ، نزدیکتر . مراد ناحیه‌ای است که به مدینه نزدیکتر بود . « الْقُصْوَى » : مؤنث أقصی ، دورتر . « الرُّكْبُ » : کاروان . مراد کاروان ابوسفیان است که در آیه هفتم همین سوره بدان اشاره شده است . « أَسْفَلَ » : پائین‌تر . مراد مکان پائین‌تری است که در ساحل دریا قرار داشت . « لَوْ تَوَاعَدْتُمْ » : اگر شما و قریشیان به همدیگر وعده جنگ می‌دادید و بر آن توافق می‌کردید . « لِيَهْلِكَ » : تا هلاک شود . مراد از هلاک در اینجا کفر است چون سبب هلاک است . « يَحْيَى » : زنده شود . مراد از زنده شدن ، ایمان آوردن است . زیرا ایمان آوردن ، از مرگ کفر زنده شدن و زندگی دوباره یافتن است (نگا : انعام / ۱۲۲) . « بَيْنَةٍ » : دلیل آشکار . مراد مشاهده کشته شدن کفار و پیروزی آشکار مؤمنان در جنگ بدر است که در پرتو مدد و یاری باری تعالی بود .

سوره انفال آیه ۴۳

متن آیه :

إِذْ يُرِيكُهُمُ اللَّهُ فِي مَنَامِكَ قَلِيلًا وَلَوْ أَرَاكَهُمْ كَثِيرًا لَفَشَيْلْتُمْ وَلَتَنَازَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَلَكِنَّ اللَّهَ سَلَّمَ إِنَّهُ
عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

ترجمه :

در آن زمان خداوند در خواب دشمنان را به تو اندک نشان داد ، و اگر آنان را زیاد نشان می‌داد ، مسلماً سست می‌شدید و درباره کار (جنگیدن و ننگیدن) دچار کشمکش می‌گشتید ، ولی خداوند (شما را از این عجز و اختلاف) رهائی بخشید ، چرا که او از آنچه (در میان دلها و) در اندرون سینه‌ها است باخبر است (و از روحیه و باطن همگان آگاه است) .

توضیحات :

« يُرِيكُهُمُ » : آنان را به تو نمود . پیغمبر پیش از درگیری در خواب چنین دید که شماره دشمنان اندک است . مؤمنان از این خواب دل و جرأتی پیدا کردند . والا تعداد کافران بیش از هزار نفر بود ، در صورتی که مؤمنان ۳۱۴ نفر بودند . « سَلَّمَ » : رهائی بخشید . نجات داد .

سوره انفال آیه ۴۴

متن آیه :
وَإِذْ يُرِيكُمُوهُمْ إِذِ التَّفَيْتُمْ فِي أَعْيُنِكُمْ قَلِيلاً وَيُقَلِّكُمُ فِي أَعْيُنِهِمْ لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا وَاللَّهُ
اللَّهُ تَرْجَعُ الْأُمُورُ

ترجمه :
و در آن زمان خداوند آنان را در نظر شما به هنگام رویارویی کم جلوه داد ، و شما را نیز در نظر
آنان کم جلوه داد ، تا خداوند موضوعی را که می‌بایست تحقق یابد انجام دهد . (این اراده خدا
بود) و همه کارها و همه چیزها (در این جهان) به فرمان و خواست یزدان برمی‌گردد (و آنچه او
بخواهد می‌شود و بس) .

توضیحات :
« يُرِيكُمُوهُمْ . . . قَلِيلاً » : (كُمْ) و (هُمْ) مفعول اول و دوم (يُرِي) و (قَلِيلاً) حال (هُمْ)
است .

سوره انفال آیه ۴۵

متن آیه :
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِتْنَةً فَاتَّبِعُوا وَادْكُرُوا اللَّهَ كَثِيراً لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

ترجمه :
ای مؤمنان ! هنگامی که با گروهی (از دشمنان در میدان کارزار) روبرو شدید ، پایداری نمائید (و فرار نکنید) و بسیار خدا را یاد کنید (و قدرت و عظمت و وفای به عهد او را پیش چشم دارید و به تضرع و زاریش بخوانید) تا (در دنیا) پیروز و (در آخرت) رستگار شوید .

توضیحات :
« فِتْنَةً » : دسته . گروه . « فَاتَّبِعُوا وَادْكُرُوا . . . » : دو عامل پیروزی ، یکی پایداری و دومی در
همه حال به یاد خدا بودن و ذکر خدا کردن است .

سوره انفال آیه ۴۶

متن آیه :
وَاطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ

ترجمه :
و از خدا و پیغمبرش اطاعت نمائید و (در میان خود اختلاف و) کشمکش مکنید ، (که اگر
کشمکش کنید) درمانده و ناتوان می‌شوید و شکوه و هیبت شما از میان می‌رود (و ترس و
هراسی از شما نمی‌شود) . شکیبائی کنید که خدا با شکیبایان است .

توضیحات :
« ریح » : باد . در اینجا مراد قوت و قدرت ، شکوه و هیبت ، و غلبه و پیروزی است .

سوره انفال آیه ۴۷

متن آیه :
وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بَطَرًا وَرِئَاءَ النَّاسِ وَيَصُدُّونَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ وَاللَّهُ يَمَّا يَعْمَلُونَ
مَحِيطٌ

ترجمه :

و مانند کسانی (از قریشیان) نباشید که بسیار مغرورانه و خودستایانه و برای خودنمایی کردن در برابر مردم (از شهر مکه به سوی میدان بدر) بیرون آمدند و (با نمایش مال و منال و قدرت و قوت خود) مردمان را از راه خدا باز می‌داشتند (و از دخول آنان به دین اسلام با تمام توان جلوگیری می‌نمودند) . خداوند از آنچه می‌کردند آگاه است (و کیفر آنان را خواهد داد) .

توضیحات :

« بَطْرًا » : سرمستی نعمت و قدرت . غرور حاصل از اموال و اولاد و جاه و جلال . فخر . « رِئَاءَ » : برای ریا و خودنمایی . واژه‌های (بَطْرًا) و (رِئَاءَ) مصدر و مفعول‌له بوده و یا این که حال بشمارند و به جای (بَطْرِينَ) و (مَرَائِينَ) یعنی سرمستانه و ریاکارانه به کار رفته‌اند . « مُحِيطٌ » : کاملاً آگاه و از هر جهت توانا .

سوره انفال آیه ۴۸

متن آیه :

وَإِذْ زَيْنَ لِهْمُ الشَّيْطَانِ أَعْمَالَهُمْ وَقَالَ لَا غَالِبَ لَكُمْ الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ وَإِنِّي جَارٌ لَكُمْ فَلَمَّا تَرَآتِ الْفُتَاتِ نَكَصَ عَلَىٰ عَقِيْبِهِ وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِّنْكُمْ إِنِّي أَرَىٰ مَا لَا تَرَوْنَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ

ترجمه :

(به یاد آور) زمانی را که اهریمن (با وسوسه‌های خود) اعمالشان را در جلو دیدگانشان می‌آراست و می‌گفت : امروز هیچ کس نمی‌تواند بر شما پیروز شود و من ، هم‌پیمان و یاور شما هستم . اما هنگامی که دو گروه (مؤمنان و کافران) همدیگر را دیدند (و رویاروی شدند) بر پاشنه‌های خود چرخید (و از عهد و پیمان خود دست کشید) و گفت من از شما بیزار و گریزانم . من چیزی را می‌بینم که شما نمی‌بینید . من از خدا می‌ترسم . چرا که خدا سخت کیفردهنده و مجازات‌کننده است .

توضیحات :

« جَارٌ » : هم‌پیمان . یاور . « تَرَآتِ » : همدیگر را دیدند . « نَكَصَ عَلَىٰ عَقِيْبِهِ » : به عقب برگشت و گریخت . مراد این است که مکر و کید او باطل شد و از خواسته‌های خود دست کشید .

سوره انفال آیه ۴۹

متن آیه :

إِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ غَرَّ هَؤُلَاءِ دِينُهُمْ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

ترجمه :

(به یاد آور) آن زمانی را که منافقان و کسانی که (ضعیف‌الایمان بودند و) در دل‌هایشان بیماری (کفر و نفاق سرک می‌کشید و در غوغا) بود ، می‌گفتند : اینان را آئینشان مغرور نموده و گول زده است (این است که چنین آماده رزم و فداکاریند و خویشان را با دست ما به کشتن می‌دهند . اما کافران و منافقان و همه مردمان باید بدانند که) هرکس به خدا پشت بندد (خدا او را بسنده است و وی را پیروز می‌گرداند و به مقصود می‌رساند) چرا که خدا مقتدر و توانا است و کارها را بجا و از روی فلسفه انجام می‌دهد (و حق را بر باطل چیره می‌گرداند) .

توضیحات :

« وَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ » : عطف تفسیر است (نگا : بقره / ۱۰) . « غَرَّ » : مغرور کرده است . گول زده است .

سوره انفال آیه ۵۰

متن آیه :
وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ يَتَوَفَّى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَارَهُمْ وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ

ترجمه :

اگر ببینی (ای پیغمبر ! هول و هراس و عذاب و عقابی را که به کافران دست می‌دهد) بدان گاه که فرشتگان جان کافران را می‌گیرند و سر و صورت و پشت و روی آنان را (از هر سو) می‌زنند و (بدیشان می‌گویند) : عذاب سوزان (اعمال بد خود) را بچشید ، (از مشاهده این همه درد و رنج و ترس و خوف دچار شکفت خواهی شد و به حال آنان تأسف خواهی خورد) .

توضیحات :

« يَتَوَفَّى » : جان می‌گیرند . به قبض روح می‌پردازند (نگا : نساء / ۹۷ ، انعام / ۶۱ ، محمد / ۲۷ ، نحل / ۲۸ و ۳۲) . « الْحَرِيقِ » : سوزاندن . سوزاننده (نگا : آل‌عمران / ۱۸۱) .

سوره انفال آیه ۵۱

متن آیه :
ذَلِكَ يَمَّا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ يظْلَمَ لِلْعَبِيدِ

ترجمه :

این به خاطر کارهایی است که از پیش می‌کرده‌اید و می‌فرستاده‌اید و خداوند به بندگان هرگز کمترین ستمی روا نمی‌دارد .

توضیحات :

« ظَلَمَ » : صیغه مبالغه در کمیّت است ؛ نه کیفیّت (نگا : آل‌عمران / ۱۸۲) . به معنی (ذی ظلم) است ، از قبیل : عطار . تمار .

سوره انفال آیه ۵۲

متن آیه :
كَذَّابِ آلِ فِرْعَوْنَ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ يَذْنُوبِهِمْ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ

ترجمه :

(اینان رفتار و کردار زشتی دارند) همچون رفتار و کردار قوم فرعون و کسانی که پیش از ایشان بودند و آیات ما را (با وجود روشنی) تکذیب می‌کردند ، پس خداوند آنان را به (کیفر) گناهانشان گرفت ، و خداوند نیرومند و شدیدالعقاب است (و اعمال ناشایست در گذشته از هر کسی سرزده یا درآینده سرزند ، سرنوشت او همین خواهد بود) .

توضیحات :

« ذَابَّ » : عادت همیشگی . پیشه .

سوره انفال آیه ۵۳

متن آیه :
ذَلِكَ يَأْتِ اللَّهَ لَمْ يَكُ مُغَيَّرًا نِعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَي قَوْمٍ حَتَّى يُغَيَّرُوا مَا يَأْنُسِيهِمْ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

ترجمه :

این بدان خاطر است که خداوند هیچ نعمتی را که به گروهی داده است تغییر نمی‌دهد مگر این که آنان حال خود را تغییر دهند (و دیگر شایستگی نعمت خدا را نداشته باشند و بلکه سزاوار نعمت گردند) و بیگمان خداوند شنوای (اقوال و) آگاه (از افعال مردمان) است .

توضیحات :

« ذَلِكَ » : این عذاب و کیفر قریشیان . « مَا يَأْنُسِيهِمْ » : رفتار و کردارشان . نیات و افکارشان .

سوره انفال آیه ۵۴

متن آیه :

كَذَّابِ آلِ فِرْعَوْنَ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ فَأَهْلَكْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَكُلٌّ كَانُوا ظَالِمِينَ

ترجمه :

(اینان رفتار و کردار زشتی دارند و در انکار آیات و تکذیب رسالت پیغمبران خدا ، کاروبارشان) همچون کاروبار قوم فرعون و کسانی است (از قبیل قوم نوح و عاد و ثمود) که پیش از ایشان می‌زیستند و آیات پروردگار خود را تکذیب می‌کردند ، پس ما ایشان را به سبب گناهانشان (با صاعقه‌های جانگداز و بادهای خانمان برانداز و چیزهای دیگر) نابود کردیم ، و قوم فرعون را در آب غرق نمودیم ، و همه (این فرقه‌ها به خود) ستم کردند (چرا که خویشتن را در معرض عذاب الهی قرار دادند و سعادت سرمدی را به شقاوت ابدی تبدیل کردند) .

توضیحات :

« كَذَّابِ آلِ فِرْعَوْنَ . . . » : تکرار به خاطر تأکید در تقبیح کار و تشنیع حال و توبیخ کافران بدسگال است .

سوره انفال آیه ۵۵

متن آیه :

إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الَّذِينَ كَفَرُوا فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

بیگمان بدترین انسانها در پیشگاه یزدان ، کسانی هستند که کافرند و ایمان نمی‌آورند .

توضیحات :

« الدَّوَابِّ » : جنبنندگان ، اعم از انسان و حیوان . در اینجا مراد انسانها است .

سوره انفال آیه ۵۶

متن آیه :

الَّذِينَ عَاهَدتَّ مِنْهُمْ ثُمَّ يَنْقُضُونَ عَهْدَهُمْ فِي كُلِّ مَرَّةٍ وَهُمْ لَا يَتَّقُونَ

ترجمه :

کسانی که از آنان پیمان گرفته‌ای (که مشرکان را کمک و یاری نکنند) ولی آنان هر بار پیمان

خود را می‌شکنند و (از خیانت و نقض عهد) پرهیز نمی‌کنند .

توضیحات :
« الَّذِينَ عَاهَدتَ مِنْهُمْ . . . » : مراد یهودیان بنی‌قریظه است که پیغمبر از آنان پیمان گرفت که با او نجنگند و مشرکان را یاری ندهند ، ولی ایشان بارها و بارها پیمان‌شکنی کردند و کفار مکه را برشوراندند و در جنگ بدر با سلاح یاری دادند . « عَاهَدتَ مِنْهُمْ » : با برخی از آنان پیمان بستنی . از آنان پیمان گرفتی .

سوره انفال آیه ۵۷

متن آیه :
فَإِذَا تَفَقَّهْتُمْ فِي الْحَرْبِ فَشَرِّدْهُمْ مِّنْ خَلْفِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ

ترجمه :
اگر آنان را در (میدان) جنگ رویاروی بیابنی و بر ایشان پیروز شوی ، آن چنان آنان را در هم بکوب که کسانی که در پشت سر ایشان قرار دارند (و دوستان و یاران ایشان بشمارند) پند گیرند (و پراکنده شوند و عرض‌اندام نکنند) .

توضیحات :
« تَفَقَّهْتُمْ » : آنان را دریافتی . بر آنان پیروز شدی . « شَرِّدْهُمْ » : پراکنده و پریشان کن . « لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ » : تا این که افراد پشت سر آنان یعنی اعوان و یارانشان عبرت گیرند و جرات حمله را نداشته باشند .

سوره انفال آیه ۵۸

متن آیه :
وَأَمَّا تَخَافَنَّ مِنْ قَوْمٍ خِيَانَةً فَانْبِذْ إِلَيْهِمْ عَلَى سَوَاءٍ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْخَائِنِينَ

ترجمه :
هرگاه (با ظهور نشانه‌هایی) از خیانت گروهی بیم داشته باشی (که عهد خود را بشکنند و حمله غافلگیرانه کنند ، تو آنان را آگاه کن و) همچون ایشان پیمانشان را لغو کن (و بدون اطلاع بدانان حمله مکن ، چرا که این کار خلاف مروت و شریعت است و خیانت بشمار است و) بیگمان خداوند خیانتکاران را دوست نمی‌دارد .

توضیحات :
« إِذَا » : این واژه مرکب از (اِنْ) شرطیه و (مَا) زائده است که برای تأکید بدان افزوده می‌شود . « فَانْبِذْ إِلَيْهِمْ » : عهدشان را به سویشان بینداز . یعنی : آنان را بی‌گناهان که شما با ایشان دیگر عهد و پیمانی نداری . « عَلَى سَوَاءٍ » : به طور یکسان و همچون ایشان . آشکارا و بی‌پیرایه .

سوره انفال آیه ۵۹

متن آیه :
وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَبَقُوا إِنَّهُمْ لَا يُعْجِزُونَ

ترجمه :
کافران تصور نکنند که (بر قدرت ما) پیشی گرفته‌اند و (از قلمرو کیفر ما) به در رفته‌اند (و با

نجات از دست مرگ در جنگ بدر ، از زیر دست ما خارج شده‌اند (آنان (هرگز ما را) درمانده نمی‌کنند (و ماجزای خیانت و عذرشان را خواهیم داد) .

توضیحات :

« سَبَقُوا » : پیشی گرفته‌اند . مراد این است که از عقاب و عذاب خدا پیشی نگرفته‌اند و نجات پیدا نکرده‌اند و خداوند آگاه از آنان و غالب بر ایشان است .

سوره انفال آیه ۶۰

متن آیه :

وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَأَخْرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفِّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تظَلَمُونَ

ترجمه :

برای (مبارزه با) آنان تا آنجا که می‌توانید نیروی (مادی و معنوی) و (از جمله) اسبهای ورزیده آماده سازید ، تا بدان (آمادگی و ساز و برگ جنگی) دشمن خدا و دشمن خویش را بترسانید ، و کسان دیگری جز آنان را نیز به هراس اندازید که ایشان را نمی‌شناسید و خدا آنان را می‌شناسد . هر آنچه را در راه خدا (از جمله تجهیزات جنگی و تقویت بنیه دفاعی و نظامی اسلامی) صرف کنید ، پاداش آن به تمام و کمال به شما داده می‌شود و هیچ گونه ستمی نمی‌بینید .

توضیحات :

« أَعِدُّوا » : تهیه کنید . آماده سازید . « رِبَاطٌ » : ریسمانی که چهارپا را با آن می‌بندند . در اینجا مراد پرورش و نگهداری مرکبهای جهاد است . « أَخْرِينَ » : دیگران . « مِنْ دُونِهِمْ » : سواي ایشان . غیر از آنان . « يُوَفِّ إِلَيْكُمْ » : پاداش آن به تمام و کمال به شما داده می‌شود . « أَنْتُمْ لَا تظَلَمُونَ » : از سوي خدا به شما ظلم نمی‌شود . اگر نیروی کافی برای مقابله با دشمنان فراهم سازید ، از سوي آنان ظلم و ستمی به شما نمی‌شود ، چرا که جرأت آن را نخواهند داشت .

سوره انفال آیه ۶۱

متن آیه :

وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

ترجمه :

اگر آنان به صلح گرایش نشان دادند ، تو نیز بدان بگرای (و در پذیرش پیشنهاد صلح تردید و دودلی مکن و شرایط منطقی و عادلانه و عادلانه را بپذیر) و بر خدای توکل نمایی که او شنوای (گفتار و) آگاه (از رفتار همگان) است .

توضیحات :

« إِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ . . . » : اگر تمایل به صلح نشان دادند . « سَلَّمَ » : صلح .

سوره انفال آیه ۶۲

متن آیه :

وَإِنْ يَرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ هُوَ الَّذِي آتَاكَ نَصْرَهُ وَيَالِ الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

و اگر بخواهند تو را فریب دهند (و منظورشان از گرایش به صلح ، مکر و کید باشد ، باکي نداشته باش ، چرا که) خدا براي تو کافي است . او همان کسي است که تو را با ياري خود و توسط مؤمنان (مهاجر و انصار) تقويت و پشتيباني کرد .

توضیحات :

« حَسْبُكَ » : کافي و ضامن و مراقب تو است .

سوره انفال آیه ۶۳

متن آیه :

وَأَلْفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَّا أَلَفْتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلَفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

ترجمه :

(خدا بود که عربها را با وجود دشمنانگي شديدشان در پرتو اسلام دگرگون کرد و) در میان آنان الفت ایجاد نمود (و دلهاي پر از حقد و کينه آنان را به هم نزديک و مهربان کرد ، به گونه اي که) اگر همه آنچه در زمین است صرف مي کردي نمي توانستي میان دلهايشان انس و الفت برقرار سازي . ولي خداوند (با هدایت آنان به ايمان و دوستي و برادري) ميانشان انس و الفت انداخت ، چرا که او عزيز و حکيم است (و بر هر کاري توانا ، و کارش از روي فلسفه و حکمت انجام مي پذيرد) .

توضیحات :

« أَلَفَ » : انس و الفت انداخت . دلهايشان را به هم پيوند داد .

سوره انفال آیه ۶۴

متن آیه :

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

اي پيغمبر ! خدا براي تو و براي مؤمناني که از تو پيروي کرده اند کافي و بسنده است (و ضامن و مراقب همگي شما است) .

توضیحات :

« من » : عطف بر ضمير (كَ) و منصوب است .

سوره انفال آیه ۶۵

متن آیه :

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عِشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِثَّتَيْنِ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِثَّةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا يَأْتَهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ

ترجمه :

اي پيغمبر ! مؤمنان را پي جنگ (با دشمن براي اعلاء فرمان خدا) برانگيز . هرگاه بيست نفر شكيبا (و ورزيده و قوي الايمان) از شما باشند بر دويست نفر غلبه مي کنند ، و اگر از شما صد نفر باشند بر هزار نفر از کافران غلبه مي کنند ، به خاطر اين که کافران گروهي هستند که نمي فهمند (براي چه چيزي و چه کسي مي جنگند ، و اگر کشته شدند سرنوشت خانواده و

سرانجام خودشان چه خواهد بود ، و لذا این تاریکی راه و ناآگاهی از هدف و ندانستن نتیجه دنیوی و اخروی مبارزه ، تاب و توانی برای آنان باقی نمی‌گذارد) .

توضیحات :

« حرص » : برانگیز . تشویق و تحریک کن . « یَا نَهْمُ » : به سبب این که ایشان .

سوره انفال آیه ۶۶

متن آیه :

الْآن خَفَّفَ اللَّهُ عَنْكُمْ وَعَلِمَ أَنَّ فِيكُمْ ضَعْفًا فَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِئَةٌ صَائِرَةٌ يَغْلِبُوا مِئَتَيْنِ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَلْفٌ يَغْلِبُوا أَلْفِينَ يَا ذَنُ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّائِرِينَ

ترجمه :

هم اینک خداوند برای شما تخفیف قائل شد و دید در شما ضعفی است (و تازه‌کار و ناآزموده می‌باشید ، در این حال) اگر از شما صد نفر شکیبیا باشند ، بر دویست نفر غلبه می‌کنند ، و اگر هزار نفر باشند بر دو هزار نفر - با مدد و یاری الهی - پیروز می‌شوند ، و (در هر حال فراموش نکنید که) خدا با شکیبایان است (و یاری و مدد او تنها شامل ایشان است) .

توضیحات :

« فَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِئَةٌ صَائِرَةٌ . . . » : دو حکم مذکور در دو آیه ، مربوط به دو گروه مختلف و در شرائط متفاوت است . هنگامی که مسلمانان قوی‌الایمان باشند ، می‌توانند کافران بیشمار را درهم شکنند ، و هنگامی که مسلمانان گرفتار ضعف و سستی عقیده شوند می‌توانند بر کافران کمتری پیروز گردند . آیه ۶۵ دال بر عزیمت و اراده است و آیه ۶۶ دال بر رخصت و اجازه .

سوره انفال آیه ۶۷

متن آیه :

مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكُونَ لَهُ أَسْرَى حَتَّى يُثْخِنَ فِي الْأَرْضِ تُرِيدُونَ عَرَصَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُرِيدُ الْآخِرَةَ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

ترجمه :

هیچ پیغمبری حق ندارد که اسیران جنگی داشته باشد . مگر آن گاه که کاملاً بر دشمن پیروز گردد و بر منطقه سیطره و قدرت پابد (در غیر این صورت باید با ضربات قاطع و کوبنده و بی‌پای ، نیروی دشمن را از کار بیندازد . اما به محض حصول اطمینان از پیروزی خود و شکست دشمن دست از کشتار بردارد و به اسیرکردن قناعت کند . ای مؤمنان !) شما (تنها به فکر جنبه‌های مادی هستید و) متاع ناپایدار دنیا را می‌خواهید ، در صورتی که خداوند سراي (جاویدان) آخرت (و سعادت همیشگی) را (برای شما) می‌خواهد ، و خداوند عزیز و حکیم است (و این است که کارهایش سراسر از روی حکمت و تدبیر ، و متوجه عزت و پیروزی است) .

توضیحات :

« أَسْرَى » : جمع اسیر ، محبوسان . « يُثْخِنَ » : از مصدر (إِنْخَان) به معنی غلظت و شدت به کاربردن و مبالغه در مجروح کردن و ضعیف نمودن دشمن است (نگا : محمد / ۴) در اینجا مراد درهم کوبیدن دشمن و کشتار آنان است تا آن گاه که غلبه و پیروزی مسلم شود و سپاه ایشان تارومار گردد . « عَرَصَ » : حطام دنیا . کالای ناپایدار و نعمت زودگذر جهان .

سوره انفال آیه ۶۸

متن آیه :
لَوْلَا كِتَابٌ مِّنَ اللَّهِ سَبَقَ لَمَسَّكُمْ فِيمَا أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

ترجمه :

اگر حکم سابق خدا نبود (که بدون ابلاغ امتی را کیفر ندهد ، و مخطی در اجتهاد ، مجازات نگردد) عذاب بزرگی در مقابل چیزی که (به عنوان فدیة اسیران گرفته‌اید و شتابی که ورزیده‌اید) به شما می‌رسید .

توضیحات :

« كِتَابٌ » : حکم . فرمان . مراد کیفر ندادن بدون ابلاغ قبلی است (نگا : اسراء / ۱۵) ، عذاب سخت و توان فرسا ندادن مسلمانان در زمان حیات پیغمبر و استغفارشان از گناهان (نگا : انفال / ۳۳) ، و عدم مجازات مجتهد مخطی در اجتهاد خود (نگا : تفسیرالمنتخب ، و صفوةالتفاسیر) .

سوره انفال آیه ۶۹

متن آیه :
فَكُلُوا مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

ترجمه :

اکنون از آن چیزی که (از فدیة اسیران) فراچنگ آورده‌اید حلال و پاکیزه بخورید و (دغدغه‌ای به خود راه ندهید ، و در همه کارهایتان) از خدا بترسید . بیگمان یزدان (سبحان نسبت به بندگانی که به درگاه او برگردند) بسیار آمرزنده و مهربان است .

توضیحات :

« مِمَّا غَنِمْتُمْ » : مراد مطلق غنیمت ، یا فدیة اسیران است . « حَلَالًا طَيِّبًا » : مراد مباح و آزاد است . حال اول و دوم (ما) ، یا صفت مصدر محذوف (أَكَلًا) بوده و برای تأکید ذکر شده‌اند .

سوره انفال آیه ۷۰

متن آیه :
يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّمَن فِي أَيْدِيكُمْ مِنَ الْأَسْرَىٰ إِن يَعْلَمِ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمْ خَيْرًا يُؤْتِكُمْ خَيْرًا مِّمَّا أُخِذَ مِنْكُمْ وَيَغْفِرَ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

ترجمه :

ای پیغمبر ! به اسیرانی که در دست شما هستند بگو : اگر خداوند در دل‌هایتان خیری (همچون ایمان و اخلاص و صدق در اسلام آوردنتان) سراغ یابد (و بداند که دارای نیت پاک و راستینی هستید ، در دنیا و آخرت) بهتر از آنچه از شما دریافت شده است به شما عطاء می‌کند و شما را می‌بخشد (و شرك و سینات شما را نادیده می‌گیرد) و خداوند بسیار آمرزنده و مهربان است .

توضیحات :

« خَيْرًا » : واژه اول صفت مشبّهه و مراد از آن ایمان راستین و صدق در پذیرش اسلام است . واژه دوم ، اسم تفضیل و مراد از آن بهتر از چیزی است که مؤمنان از کافران دریافت داشته‌اند .

سوره انفال آیه ۷۱

متن آیه :

وَأَنْ يُرِيدُوا خِيَانَتَكَ فَقَدْ خَانُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ فَأَمْكَنَ مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) اگر (مشرکان با اظهار ایمان) بخواهند به تو خیانت کنند (موضوع تازه‌ای نیست و باکی نداشته باش ، چرا که) آنان پیش از این (نیز با اتخاذ شرکاء و انداد برای خدا و کفران نعمتِ الله) به خدا خیانت کرده‌اند و خداوند (در قبال آن شما را) بر آنان پیروز کرده است (هرچند شما ضعیف بودید و ایشان نیرومند بودند) و خداوند آگاه (از احوال و افکار همگان است و حکیم است) و کارها را برابر حکمت و فلسفه‌ای که خود می‌داند می‌گرداند .

توضیحات :

« أَمْكَنَ مِنْهُمْ » : شما را بر آنان چیره کرد و ایشان را مقهورتان نمود . گویند : (أَمْكَنَ اللَّهُ أَوْلِيَاءَهُ مِنْ أَعْدَائِهِ) خداوند دوستانش را بر دشمنانش پیروز گرداند .

سوره انفال آیه ۷۲

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آوَوْا وَنَصَرُوا أُولَئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يهَاجِرُوا مَا لَكُمْ مِنْ وَلَايَتِهِمْ مِنْ شَيْءٍ حَتَّىٰ يهَاجِرُوا وَإِنِ اسْتَنْصَرُوكُمْ فِي الدِّينِ فَعَلَيْكُمُ النَّصْرُ إِلَّا عَلَىٰ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

ترجمه :

بیگمان کسانی که ایمان آورده‌اند و (از خانه و کاشانه خویش) مهاجرت کرده‌اند و با جان و مال خود در راه خدا (به تلاش ایستاده‌اند و) جهاد نموده‌اند (و لقب مهاجرین را برآورده خود گردانده‌اند) ، و کسانی که (مهاجرین را در منزل و مأوای خود) پناه داده‌اند و (ایشان را با جان و مال) یاری نموده‌اند (و از سوی خدا و پیغمبر لقب انصار دریافت داشته‌اند ،) برخی از آنان یاران برخی دیگرند (و مسؤول و متعهد در برابر یکدیگرند) و اما کسانی که ایمان آورده‌اند ولیکن مهاجرت ننموده‌اند (و با وجود توانائی به جامعه نوین شما در مدینه نپیوسته‌اند ، هیچ گونه تعهد و مسؤولیت و) ولایتی در برابر آنان ندارید تا آن گاه که مهاجرت می‌کنند . اگر (چنین مؤمنان غیرمهاجری از دست ظلم و جور دیگران) به سبب دینشان از شما کمک و یاری خواستند ، کمک و یاری بر شما واجب است ، مگر زمانی که مخالفان آنان گروهی باشند که میان شما و ایشان پیمان (تركِ مخاصمه) باشد . (در این صورت رعایت عهد و پیمان ، از رعایت حال چنین مؤمنان بی‌حالی لازمتر است . به هر حال) خداوند می‌بیند آنچه را که می‌کنید (پس مواظب حال همدیگر و حفظ حدود و عهد باشید) .

توضیحات :

« آوَوْا » : منزل و مأوی دادند . پناه دادند . « وَلَايَةٌ » : نصرت . مدد و یاری (نگا : كهف / ۴۴) . « اسْتَنْصَرُوكُمْ فِي الدِّينِ » : از شما کمک و یاری خواستند تا دین خود را حفظ کنند و خویشتن را از شکنجه و آزاری برهانند که به سبب داشتن دین و ایمان ، متوجه آنان می‌گردد . « ميثاق » : مراد پیمان تركِ مخاصمه است .

سوره انفال آیه ۷۳

متن آیه :

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ إِلَّا تَفْعَلُوهُ تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِيرٌ

ترجمه :

و کسانی که کافرند ، برخی یاران برخی دیگرند (و در جانبداری از باطل و بدسگالی با مؤمنان هم‌رأی و همسنگرند . پس ایشان را به دوستی نگیرید و در حفظ عهد و پیمان بکوشید) که اگر چنین نکنید فتنه و فساد عظیمی در زمین روی می‌دهد .

توضیحات :

« إِلَّا تَفْعَلُوهُ » : اگر آن را انجام ندهید . ضمیر (هُ) به میثاق یا حفظ آن و یا نصر مذکور در آیه قبلی برمی‌گردد .

سوره انفال آیه ۷۴

متن آیه :

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آوَأُ وَتَصَرَّوْا أُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ

ترجمه :

بیگمان کسانی که ایمان آورده‌اند و مهاجرت کرده‌اند و در راه خدا جهاد نموده‌اند ، و همچنین کسانی که پناه داده‌اند و یاری کرده‌اند ، (هر دو گروه) آنان حقیقه مؤمن و باایمانند (و شایسته واژه مهاجر و انصارند و تار و پود جاودانه پرچم اسلامند و) برای آنان آمرزش (گناهان از سوی یزدان منان) و روزی شایسته (در بهشت جاویدان) است .

توضیحات :

« وَ الَّذِينَ آمَنُوا وَ هَاجَرُوا . . . » : آیات پیشین متضمن تعهد و مسؤولیت و یاری مؤمنان یا همدیگر است ، و این آیه بیانگر ستایش و بزرگداشت آنان و مقام و منزلت ایشان است . « رزق کریم » : (نگا : انفال / ۴) .

سوره انفال آیه ۷۵

متن آیه :

وَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْ بَعْدِ وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا مَعَكُمْ فَأُولَئِكَ مِنْكُمْ وَأُولُوا الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

ترجمه :

و کسانی که پس از (نزول این آیات) ایمان آورده‌اند و مهاجرت کرده‌اند و با شما (ای مهاجران و انصار) جهاد نموده‌اند ، آنان از زمره شما هستند و (از حقوق و مدد و یاری شما برخوردار می‌گردند . این ولایت ایمانی بود ، و اما ولایت خویشاوندی علاوه بر این میان افرادی موجود است (و کسانی که با یکدیگر خویشاوندند برخی برای برخی دیگر سزاوارترند (و حقوق آنان) در کتاب خدا (بیان شده است و حکم خدا بر آن رفته است و) بیگمان خداوند آگاه از هر چیزی است .

توضیحات :

« أُولُوا الْأَرْحَامِ » : اقباء . خویشاوندان . « أَوْلَىٰ » : سزاوارتر . « كِتَابِ اللَّهِ » : کتاب خدا قرآن . حکم و فرمان خدا (نگا : انفال / ۶۸) .

سوره توبه آیه ۱

متن آیه :

بَرَاءَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

ترجمه :

(این ، اعلام) بیزاری خداوند و پیغمبرش از مشرکانی است که شما (مؤمنان توسط فرستاده خدا ، فرمانده کل قوا) با آنان پیمان بسته‌اید (و ایشان آن را به دلخواه شکسته‌اند و به دشمنان اسلام پیوسته‌اند . به آنان چهار ماه فرصت داده می‌شود که در این فاصله یا به اسلام بگروند ، یا سرزمین عربستان را ترک کنند ، و یا این که آماده نبرد با مسلمانان شوند) .

توضیحات :

« بَرَاءَةٌ » : بیزاری . مراد اعلام مقاطعه و ترک معاهده است . این سوره را (بَرَاءَةٌ) نامگذاری کرده‌اند به خاطر این که آغاز آن بدین واژه است . توبه هم گفته‌اند چون از توبه زیاد سخن رفته است (نگا : آیه ۱۱۷ به بعد) . فاضحه نیز نامیده‌اند چرا که منافقان را رسوا نموده است (نگا : آیه ۴۹ به بعد) . از آنجا که این سوره با بیزاری و خشم خدا از مشرکان آغاز شده است و در آن از اجازه جنگ با ایشان سخن رفته است (نگا : آیه ۵ و ۲۸) عبارت « يَسْمُ اللّٰهُ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيْمُ » که نشانه صلح و دوستی و بیانگر رحمانیت و رحیمیت خدا است در ابتدای آن نیامده است . (بَرَاءَةٌ) خبر مبتدای محذوف و تقدیر چنین است : (هَذِهِ بَرَاءَةٌ) . یا مبتدا است و خبر آن (اِلَيَّ الَّذِيْنَ عَاهَدْتُمْ) . در این صورت مثل این است که بگوئیم : مِنْ فُلَانٍ اِلَيَّ فُلَانٍ .

سوره توبه آیه ۲

متن آیه :

فَسِيحُوا فِي الْأَرْضِ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ وَأَنَّ اللَّهَ مُخْزِي الْكَافِرِينَ

ترجمه :

پس (ای مؤمنان ! به کافران بگوئید :) آزادانه چهار ماه در زمین بگردید (و از آغاز عید قربان سال نهم هجری ، یعنی روز دهم ذی‌الحجه همان سال ، تا روز دهم ماه ربیع‌الآخر ق . سال بعدی ، یعنی سال دهم هجری ، به هر کجا که می‌خواهید بروید و بگردید) و بدانید که شما (در همه حال و همه آن ، مغلوب قدرت خدائید و از دست او نجات پیدا نمی‌کنید و) هرگز نمی‌توانید خدا را درمانده کنید ، و بیگمان خداوند کافران را خوار و رسوا می‌سازد .

توضیحات :

« سِيحُوا » : بگردید . از مصدر سیاحت ، به معنی جریان آزاد آب است و در اینجا مراد سیر و سیاحت اختیاری است . « مُخْزِي » : خوارکننده . رسواکننده .

سوره توبه آیه ۳

متن آیه :

وَأَذَانٍ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ أَنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ فَإِنْ تُبْتُمْ فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ وَبَشِّرِ الَّذِينَ كَفَرُوا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

ترجمه :

این اعلامی است از سوی خدا و پیغمبرش به همه مردم (که در اجتماع سالانه ایشان در مکه) در روز بزرگترین حج (یعنی عید قربان ، توسط امیر مؤمنان علی بن ابیطالب و به امیرالحاجی ابوبکر صدیق ، بر همگان خوانده می‌شود) که خدا و پیغمبرش از مشرکان بیزارند و (عهد و پیمان کافران خائن را ارج نمی‌گذارند . پس ای مشرکان عهدشکن بدانید که) اگر توبه کردید (و از شرك فائل‌شدن برای خدا برگشتید) این برای شما بهتر است ، و اگر سرپیچی کردید (و بر کفر و شرك خود ماندگار ماندید) بدانید که شما نمی‌توانید خدای را درمانده دارید و (خویشتن را

از قلمرو قدرت و فرماندهی او بیرون سازید . ای پیغمبر ! همه) کافران را به عذاب عظیم و سخت دردناکی مرده بده .

توضیحات :

« أَذَانٌ » : اعلام . آگهی . « يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ » : روز بزرگترین حج . مراد روز عید قربان است که مهمترین مناسک حج در آن انجام می‌پذیرد و در واقع قسمت اصلی اعمال آن به پایان می‌رسد . در مقابل حج اکبر ، حج اصغر است که عمره نام دارد و در آن وقوف در عرفات انجام نمی‌گیرد .

سوره توبه آیه ۴

متن آیه :

إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ لَمْ يَنْقُصُوكُمْ شَيْئًا وَلَمْ يُظَاهِرُوا عَلَيْكُمْ أَحَدًا فَأَتِمُوا إِلَيْهِمْ عَهْدَهُمْ إِلَىٰ مَدَّتِهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ

ترجمه :

اما کسانی که از مشرکان با آنان پیمان بسته‌اید و ایشان چیزی از آن فروگذار نکرده‌اند (و پیمان را کاملاً رعایت نموده‌اند) و از کسی بر ضد شما پشتیبانی نکرده (و او را یاری نداده‌اند) ، پیمان آنان را تا پایان مدت زمانی که تعیین کرده‌اند محترم شمارید و بدان وفا کنید . بیگمان خداوند پرهیزگاران (وفاکننده به عهد) را دوست می‌دارد .

توضیحات :

« لَمْ يَنْقُصُوكُمْ شَيْئًا » : چیزی از شروط پیمان شما را نکاسته‌اند و نقض ننموده‌اند . « لَمْ يُظَاهِرُوا » : پشتیبانی و یاری نکرده‌اند .

سوره توبه آیه ۵

متن آیه :

فَإِذَا انسَلَخَ الْأَشْهُرُ الْحُرْمُ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ وَأَحْصُرُوهُمْ وَأَقْعُدُوا لَهُمْ كُلٌّ مَّرْصِدٌ فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

هنگامی که ماههای حرام (که مدت چهار ماهه امان است) پایان گرفت ، مشرکان (عهدشکن) را هرکجا بیابید بکشید و بگیرید و محاصره کنید و در همه کمینگاهها برای (به دام انداختن) آنان بنشینید . اگر توبه کردند و (از کفر برگشتند و به اسلام گرویدند و برای نشان دادن آن) نماز خواندند و زکات دادند ، (دیگر از زمره شما نبیند و ایشان را رها سازید و) راه را بر آنان باز گذارید . بیگمان خداوند دارای مغفرت فراوان (برای توبه‌کنندگان از گناهان ،) و رحمت گسترده (برای همه بندگان) است .

توضیحات :

« إِنسَلَخَ » : به پایان رسید . كَذِيبَتِ . « الْأَشْهُرُ الْحُرْمُ » : ماههای حرام که عبارتند از : ذیقعد ، ذیحجه ، محرم ، رجب . « أَحْصُرُوهُمْ » : در قلعه‌ها و دژها و مکانهایی که خود را در آنها پنهان می‌کنند ، ایشان را محاصره کنید و دوربرشان را بگیرید . « مَرْصِدٌ » : کمینگاه . « خَلُّوا » : رها کنید . آزاد سازید .

سوره توبه آیه ۶

متن آیه :

وَإِنْ أَحَدٌ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) اگر یکی از مشرکان (و کافرانی که به شما دستور جنگ با آنان داده شده است) از تو پناهندگی طلبید ، او را پناه بده تا کلام خدا (یعنی آیات قرآن) را بشنود (و از دین آگاه شود و راجع بدان بیندیشد . اگر آئین اسلام را پذیرفت ، از زمره شما است ، و اگر اسلام را نپذیرفت) پس از آن او را به محل امن (و مأوی و منزل قوم) خودش برسان (تا از خطرات راه برهد و بدون هیچ گونه اذیت و آزاری به میان اهل و عیال خویشتن رود) . این (پناه دادن) بدان خاطر است که مشرکان مردمان نادان (و ناآگاه از حقیقت اسلام) هستند (و چه بسا در پرتو آشنائی با اسلام ، نور ایمان در دل‌هایشان روشن گردد) .

توضیحات :

« اسْتَجَارَكَ » : از تو پناه خواست . « أَجِرْهُ » : پناهش بده . « مَأْمَنَهُ » : محل امن و امان خود . یعنی سرزمین قوم و قبیله و منزل او که سرپناه اهل و عیال خودش می‌باشد . « ذَلِكَ » : این فرمان به پناهندگی ، یا این پناهندگی .

سوره توبه آیه ۷

متن آیه :

كَيْفَ يَكُونُ لِلْمُشْرِكِينَ عَهْدٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ رَسُولِهِ إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ فَمَا اسْتَقَامُوا لَكُمْ فَاسْتَقِيمُوا لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ يَحِبُّ الْمُتَّقِينَ

ترجمه :

چگونه برای مشرکانی (که بارها پیمان خود را شکسته‌اند) در پیش خدا و پیغمبرش عهد و پیمانی محترم شمرده می‌شود ؟ مگر عهد و پیمان کسانی (از قبائل عرب) که در کنار مسجدالحرام با ایشان پیمان بستید (و آنان بر پیمان خود ماندگار ماندند) . مادام که ایشان در برابر شما راست و وفادار باشند ، شما نیز نسبت بدیشان راست و وفادار باشید و عهد خود را نگاه دارید . بیگمان خداوند پرهیزگاران (وفاکننده به عهد و پیمان) را دوست می‌دارد .

توضیحات :

« كَيْفَ يَكُونُ . . . » : استفهام انکاری است . یعنی نخواهد بود . « فَمَا اسْتَقَامُوا » : پس مادام که بر جاده راستی و درستی ماندگار شدند .

سوره توبه آیه ۸

متن آیه :

كَيْفَ وَإِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ لَا يَرْقُبُوا فِيكُمْ إِلَّا وَلَا ذِمَّةً يُرْضُونَكُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ وَتَأْبَى قُلُوبُهُمْ وَأَكْثَرُهُمْ فَاسِقُونَ

ترجمه :

چگونه (عهد و پیمان با شما را مراعات می‌دارند ؟ هرگز ! بلکه) اگر بر شما پیروز شوند ، نه خویشاوندی را در نظر می‌گیرند و نه عهده را مراعات می‌دارند (و در نابودی شما همه توان خود را به کار می‌گیرند . اگر پیروزی با شما باشد) آنان با سخنان (زیبا و شیرین) خود شما را راضی و خوشنود می‌دارند ، ولی دل‌هایشان (با زبان‌هایشان هم‌آوا نیست و اندرونشان از کینه شما لبریز است و از اذعان و اقرار بدانچه می‌گویند) ابا دارد . بیشتر آنان نافرمان‌بردارند (و عهد و پیمان را

نگاه نمی‌دارند) .

توضیحات :
« إِنْ يَظْهَرُوا . . . » : اگر پیروز و چیره شوند . « لَا يَرْقُبُوا » : مراعات نمی‌دارند . مواظبت نمی‌کنند .
« إِلَّا » : قرابت و خویشاوندی . « ذِمَّةٌ » : عهد و پیمان . « تَابِيَا » : سر باز می‌زند . خودداری می‌کند . « فَاسِيقُونَ » : افراد نافرمان‌بردار و دررونده از پذیرش دستور خدا .

سوره توبه آیه ۹

متن آیه :
اَشْتَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَصَدُّوا عَن سَبِيلِهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

آنان آیات (خواندنی قرآن و دیدنی جهان) خدا را به بهای اندک (کالا و متاع دنیوی) فروخته‌اند و از راه خدا بازمانده‌اند و دیگران را نیز از آن بازداشته‌اند . آنان کار بسیار بدی کرده‌اند .

توضیحات :

« اَشْتَرُوا » : فروخته‌اند . معاوضه کرده‌اند (نگا : بقره / ۴۱ ، ۷۹ ، ۱۷۴ ، آل‌عمران / ۷۷ ، ۱۸۷ ، ۱۹۹ ، مائده / ۴۴ ، ۱۰۶) . « صَدُّوا » : باز ماندند و به دور افتادند . بازداشتند و به دور نگاه داشتند . این فعل ذو وجهین است و در اینجا می‌تواند هم لازم باشد و هم متعدی .

سوره توبه آیه ۱۰

متن آیه :
لَا يَرْقُبُونَ فِي مُؤْمِنٍ إِلَّا وِلَا ذِمَّةً وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُعْتَدُونَ

ترجمه :

آنان (نه تنها درباره شما ، بلکه) درباره هیچ فردی باایمانی رعایت خویشاوندی و پیمان را نمی‌کنند و ایشان تجاوزپیشه‌اند (و عهدشکنی و تعدی ، بیماری مزمنی برای آنان گشته است) .

توضیحات :

« لَا يَرْقُبُونَ فِي مُؤْمِنٍ . . . » : آیه ۸ درباره پیغمبر و یاران است و این آیه درباره همه مؤمنان موحد است . چرا که در اولی واژه (فیکم) و در این آیه (مؤمنین) به صورت نکره آمده است .

سوره توبه آیه ۱۱

متن آیه :
فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَنُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

ترجمه :

اگر آنان (از کفر) توبه کردند و (احکام اسلام را مراعات داشتند ، و از جمله) نماز را خواندند و زکات دادند (دست از آنان بردارید ، چرا که) در این صورت برادران دینی شما هستند (و سزاوار همان چیزهایی بوده که شما سزاوارید ، و همان چیزهایی که بر شما واجب است ، بر آنان هم واجب است) . ما آیات خود را برای اهل دانش و معرفت بیان می‌کنیم و شرح می‌دهیم .

توضیحات :

« نُفَصِّلُ » : شرح می‌دهیم . بیان می‌داریم . « لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ » : برای کسانی که آگاهند و اهل فهم و شعورند . این جمله انسان را به تدبیر و تأمل می‌خواند .

سوره توبه آیه ۱۲

متن آیه :
وَإِنْ تَكْتُمُوا آيْمَانَهُمْ مِّن بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَطَعْنُوا فِي دِينِكُمْ فَقَاتِلُوا أُمَّةَ الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَا آيْمَانَ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُونَ

ترجمه :

و اگر پیمان‌هایی را که بسته‌اند و مؤکد نموده‌اند شکستند ، و آئین شما را مورد طعن و تمسخر قرار دادند (اینان سردستگان کفر و ضالاند و) با سردستگان کفر و ضلال بجنگید ، چرا که پیمان‌های ایشان کمترین ارزشی ندارد . شاید (در پرتو بازبودن درگاه توبه خدا و شدت عمل شما ، پشیمان شوند و) دست بردارند .

توضیحات :

« تَكْتُمُوا » : نقض کردند . به هم زدند . « آيْمَانَهُمْ » : جمع یمین ، سوگندها . « مِّن بَعْدِ عَهْدِهِمْ » : پس از پیمان بستن و به سوگندهای بزرگ استوار داشتن ایشان . « أُمَّةَ الْكُفْرِ » : مراد پیشوایان کفر و ضلال ایشان از قبیل ابوسفیان و حرث بن هشام است . یا مراد خود این افراد است که خویشتر را سران و متقدمان در این کار می‌دانستند . به هر حال این عبارت پیروان سردستگان کفر و ضلال را نیز شامل می‌شود .

سوره توبه آیه ۱۳

متن آیه :
أَلَا تَقَاتِلُونَ قَوْمًا نَّكَثُوا آيْمَانَهُمْ وَهَمُّوا بِإِخْرَاجِ الرَّسُولِ وَهُمْ بَدَوُوكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ أَتَخْشَوْنَهُمْ قَالَ اللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَوْهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

ترجمه :

آیا با مردمانی نمی‌جنگید که پیمان‌های خود را (مکرراً) شکسته‌اند و (قبلاً نیز ایشان بودند که) تصمیم به اخراج پیغمبر (از مکه) گرفته‌اند و (هم ایشان بودند که) نخستین بار (اذیت و آزار و تجاوز و تعدی به جان و مال) شما را آغاز کرده‌اند ؟ آیا از ایشان می‌ترسید (و به جنگ آنان نمی‌روید ؟) . در صورتی که سزاوارتر آن است که از خدا بترسید (و از کیفر نافرمانی او بهراسید) اگر واقعاً ایمان دارید (و مؤمنان راستین هستید) .

توضیحات :

« أَلَا تَقَاتِلُونَ ؟ » : آیا نمی‌جنگید ؟ استفهام انکاری است ، یعنی باید که بجنگید . « هَمُّوا » : قصد کردید . در اینجا به معنی عزم را جزم کردند و تصمیم قاطعانه گرفتند (نگا : توبه / ۷۴) . « بَدَوُوكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ » : آنان بار اول به اذیت و آزارتان در مکه پرداختند (نگا : انفال / ۳۰) و تصمیم به شکنجه دیگر مسلمانان گرفتند (نگا : نساء / ۷۵) . « أَحَقُّ » : درخورتر و سزاوارتر .

سوره توبه آیه ۱۴

متن آیه :
قَاتِلُوهُمْ يُعَذِّبُهُمُ اللَّهُ بِأَيْدِيكُمْ وَيُخْزِهِمْ وَيَنْصُرْكُمْ عَلَيْهِمْ وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُّؤْمِنِينَ

ترجمه :

(ای مؤمنان !) با آن کافران بجنگید تا خدا آنان را با دست شما عذاب کند و خوارشان دارد و شما را بر ایشان پیروز گرداند و (با فتح و پیروزی مؤمنان بر کافران) سینه‌های اهل ایمان را شفا بخشد (و بر دل‌های زخمی ایشان مرهم نهد و درد دیرینه اذیت و آزار کفار را از درون آنان بزدايد)

توضیحات :

« قَوْمٌ مُّؤْمِنِينَ » : مراد مؤمنانی است که نتوانسته بودند از مکه مهاجرت کنند ، و همچنین مسلمانانی مورد نظر است که مشرکانی چون قوم خزاعه درباره آنان غدر کردند و مکر و کید نمودند .

سوره توبه آیه ۱۵

متن آیه :

وَيَذِيبُ غَيْطًا قُلُوبِهِمْ وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

ترجمه :

و کینه را از دل‌هایشان بردارد (و شادی پیروزی را جایگزین آن گرداند . همه باید بدانند که) خداوند توبه هر کس را بخواهد (و شایسته‌اش بداند) می‌پذیرد (و لذا کافران می‌توانند تا دیر نشده است از کفر دست بکشند و به سوی خدا برگردند و اسلام را بپذیرند) . خداوند آگاه (از کار و بار بندگان ، و در قانونگذاری‌ها) دارای حکمت فراوان است .

توضیحات :

« غَيْطًا » : خشم و کینه فراوان . در اینجا بیشتر مراد خشم و کینه نهان در دل مؤمنان عاجز و ناتوان است (نگا : نساء / ۷۵) .

سوره توبه آیه ۱۶

متن آیه :

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُتْرَكُوا وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَلَمْ يَتَّخِذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَا رَسُولِهِ وَلَا

الْمُؤْمِنِينَ وَكَيْفَ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

ترجمه :

آیا گمان می‌برید که به حال خود رها می‌شوید (و مورد آزمایش به وسیله جهاد و غیره قرار نمی‌گیرید) و خداوند به مردم نمی‌شناساند کسانی از شما را که به جهاد برخاسته‌اند و بغیر از خدا و پیغمبر و مؤمنان ، دوست نزدیکی و محرم‌اسراری برای خود نگرفته‌اند ؟ خداوند از همه اعمال‌تان آگاه است (و پاداش رفتار و کردارتان را به تمام و کمال می‌دهد) .

توضیحات :

« لَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ . . . » : مراد این است که علم غیبی خدا به علم عینی تبدیل شود و آنچه در پس‌پرده غیب نهان بود برای مردم به صحنه ظهور برسد و آشکار گردد (نگا : بقره / ۱۴۳) . به عبارت دیگر ، نفی علم به معنی نفی معلوم است ، و عبارت فوق به جای این که (هنوز خدا ندانسته باشد) معنی شود ، به (هنوز تحقق نیافته و معلوم نشده باشد) معنی می‌گردد . « وَكَيْفَ » : محرم اسرار . بیگانه‌ای که به عنوان دوست صمیمی برگزیده شود . در اینجا مراد دوست ناباب و دغلی است که از مشرکان و منافقان انتخاب و بر اسرار مسلمانان آگاه می‌شود .

سوره توبه آیه ۱۷

متن آیه :
مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَنْ يَعْمُرُوا مَسَاجِدَ اللَّهِ شَاهِدِينَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ بِالْكُفْرِ أُولَٰئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ
وَفِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ

ترجمه :
مشرکانی که به کفر خویش گواهی می‌دهند حق ندارند مساجد خدا را (با عبادت یا تعمیر و
تنظیف و خدمت) آباد کنند . آنان اعمالشان هدر و تباه است (و اجر و مزدی به کارهایشان تعلق
نمی‌گیرد) و جاودانه در آتش دوزخ ماندگار می‌مانند .

توضیحات :
« مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ » : مشرکان را نسزد و نرسد . « أَنْ يَعْمُرُوا » : مراد آباد کردن مادی یا
معنوی است . یعنی مشرکان نه حق شرکت در تعمیر و بنای مساجد را دارند و نه حق شرکت
در اجتماع و عبادت در آنها را . البته کمک مالی یا بدنی آنان در ساختمان مساجد بلامانع است
اگر زبان سیاسی یا دینی در آن نباشد (نگا : تفسیرالمنار ، صفحه ۲۰۸ جلد ۱۰) . « شَاهِدِينَ »
: مراد گواهی به زبان حال است (نگا : اعراف / ۱۷۲ و عادیات / ۷) . چرا که شهادت اعمال
مهمتر از شهادت اقوال است .

سوره توبه آیه ۱۸

متن آیه :
إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مِنْ آمِنٍ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ
فَعَسَىٰ أُولَٰئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ

ترجمه :
تنها کسی حق دارد مساجد خدا را (با تعمیر یا عبادت) آبادان سازد که به خدا و روز قیامت
ایمان داشته باشد و نماز را چنان که باید بخواند و زکات را بدهد و جز از خدا نترسد . امید است
چنین کسانی از زمره راه‌یافتگان باشند .

توضیحات :
« عَسَىٰ » : امید است . برخی واژه‌های (عَسَى) را در قرآن به معنی واجب و لازم است
می‌دانند . اما در اینجا معنی امید و رجا مناسب‌تر می‌نماید . چرا که مسلمان نباید به اعمال
صالحه مغرور گردد ، و بلکه باید همیشه در میان خوف و رجا بسر برد .

سوره توبه آیه ۱۹

متن آیه :
أَجْعَلِيْكُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا
يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

ترجمه :
آیا (رتبه سقایت و) آب دادن به حاجیان و تعمیرکردن مسجدالحرام را همسان (مقام آن)
کسی می‌شمارید که به خدا و روز رستاخیز ایمان آورده است و در راه خدا جهاد کرده است (و
به جان و مال کوشیده است ؟ هرگز منزلت آنان یکسان نیست و) در نزد خدا برابر نمی‌باشند ، و
خداوند مردمانی را که (به خویشتن به وسیله کفرورزیدن ، و به دیگران به وسیله اذیت و آزار آنان
) ستم می‌کنند (به راه خیر و صلاح دنیوی و نعمت و سعادت اخروی) رهنمود نمی‌سازد .

توضیحات :

« سِقَايَةٌ » : میرابی . آبادان . در اینجا مراد پیشه آبادان به حاجیان در مسجد الحرام است که منزلت و مقامی داشته است . « عِمَارَةٌ » : آبادکردن . تعمیرنمودن . « كَمَنْ » : مضافی مانند (ایمان) محذوف است و تقدیر چنین است : كَأَيْمَانٍ مَنْ . « لَا يَسْتَوُونَ » : مثل هم نیستند . برابر و یکسان نمی‌باشند .

سوره توبه آیه ۲۰

متن آیه :

الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَكْبَرُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ

ترجمه :

کسانی که ایمان آورده‌اند و به مهاجرت پرداخته‌اند و در راه خدا با جان و مال (کوشیده‌اند و) جهاد نموده‌اند ، دارای منزلت والاتر و بزرگتری در پیشگاه خدایند ، و آنان رستگاران و به مقصود رستندگان (و سعادت‌مندان دنیا و آخرت) می‌باشند .

توضیحات :

« أَكْبَرُ دَرَجَةً » : دارای منزلت و مقام والاتر و بزرگتری هستند . واژه دَرَجَةٌ تمییز است . ذکر این نکته لازم است که از اسم تفضیل (أَكْبَرُ) نباید چنین استنباط گردد که ایمان مؤمنان و جهاد ایشان دارای فضیلت و اجر بیشتر و سقاییت کافران دارای فضیلت و اجر کمتر است ! بلکه اسم تفضیل در موارد زیادی بیانگر این واقعیت است که یکی از دو طرف مقایسه دارای فضیلت است و دیگری اصلاً دارای فضیلتی نیست (نگا : بقره / ۲۲۱ ، نساء / ۱۲۸ ، توبه / ۱۰۸) .

سوره توبه آیه ۲۱

متن آیه :

يَبْشُرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِّنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّاتٍ لَّهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُّقِيمٌ

ترجمه :

پروردگارشان آنان را به رحمت خود و خوشنودی (از ایشان که بزرگترین نعمت است) و بهشتی مزده می‌دهد که در آن نعمتهای جاودانه دارند .

توضیحات :

« رِضْوَانٍ » : خوشنودی و رضایتی که خشمی به دنبال ندارد (نگا : آل‌عمران / ۱۵ ، توبه / ۷۲) . « نَعِيمٌ » : نعمتهای فراوان . هرآنچه از آن بهره‌مند و متلذذ شوند . هرچه انسان از آن خوشش بیاید . « مُقِيمٌ » : باقی . جاودانه . همیشگی .

سوره توبه آیه ۲۲

متن آیه :

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ

ترجمه :

همواره در بهشت ماندگار می‌مانند (و غرق در لذت و نعمتهای آن خواهند بود) . بیگمان در پیشگاه خدا پاداش بزرگی (و فراوانی برای فرمانبرداران امر او) موجود است .

توضیحات :
« أَجْرٌ عَظِيمٌ » : پاداش بزرگی که عقلها از توصیف آن عاجزند .

سوره توبه آیه ۲۳

متن آیه :
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ وَإِخْوَانَكُمْ أَوْلِيَاءَ إِنِ اسْتَحَبُّوا الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ
مِنكُمْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

ترجمه :
ای مؤمنان ! پدران و برادران (و همسران و فرزندان و هر يك از خویشاوندان دیگر) را یاوران خود
نگیرید (و تکیه‌گاه و دوست خود ندانید) اگر کفر را بر ایمان ترجیح دهند (و بی‌دینی از دینداری
در نزدشان عزیزتر و گرامی‌تر باشد) . کسانی که از شما ایشان را یاور و مددکار خود کنند
مسئلاً ستمگرند .

توضیحات :
« أَوْلِيَاءَ » : جمع ولي ، یاور و مددکار که کار دیگری را به عهده گیرد .

سوره توبه آیه ۲۴

متن آیه :
قُلْ إِن كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ
كَيْسَادَهَا وَمَسَاكِينُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ
بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

ترجمه :
بگو : اگر پدران و فرزندان و برادران و همسران و قوم و قبیله شما ، و اموالی که فراچنگش
آورده‌اید ، و بازرگانی و تجارتي که از بی‌بازاری و بی‌رونقی آن می‌ترسید ، و منازلی که مورد
علاقه شما است ، اینها در نظرتان از خدا و پیغمبرش و جهاد در راه او محبوبتر باشد ، در انتظار
باشید که خداوند کار خود را می‌کند (و عذاب خویش را فرو می‌فرستد) . خداوند کسان
نافرمانبردار را (به راه سعادت) هدایت نمی‌نماید .

توضیحات :
« إِقْتَرَفْتُمُوهَا » : آن را کسب کرده‌اید و فراچنگ آورده‌اید . « تَرَبَّصُوا » : انتظار بکشید . چشم به
راه باشید . « أَمْرٌ » : کار . یعنی اگر چنین کردید ، خدا هم کار خود را می‌کند و عذاب عاجل یا
عقاب آجل را نازل می‌نماید که مراد تهدید و تخویف است .

سوره توبه آیه ۲۵

متن آیه :
لَقَدْ بَصُرِكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنٍ كَثِيرَةٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا وَضَافَتْ
عَلَيْكُمْ الْأَرْضُ يَمًا رَحْبًا ثُمَّ وَلَّيْتُمْ مُدْبِرِينَ

ترجمه :
خداوند شما را در مواقع زیادی یاری کرد و (به سبب نیروی ایمان بر دشمنان پیروز گرداند ، و از
جمله) در جنگ حنین (که در روز شنبه ، شانزدهم شوال سال هشتم هجری ، میان شما که
۱۲۰۰۰ نفر بودید ، و میان قبائل ثقیف و هوازن مشرک که ۴۰۰۰ نفر بودند درگرفت ، و شما به

کثرت خود و قَلت دشمنان مغرور شدید و خداوند شما را در اوائل امر به خود رها کرد و دشمنان بر شما چیره شدند (بدان گاه که فزونی خودتان شما را به اعجاب انداخت (و فریفته و مغرور انبوه لشکر شدید) ولی آن لشکریان فراوان اصلاً به کار شما نیامدند (و گره از کارتان نگشادند) و زمین با همه وسعتش بر شما تنگ شد ، و از آن پس پشت کردید و پای به فرار نهادید .

توضیحات :

« مَوَاطِنَ » : جمع مَوَاطِن ، قرارگاه . جایگاه . مراد میدانهای جنگ است . « فَلَمْ تُغْنِ عَنكُمْ شَيْئاً » : دردی از شما را دوا نکرد . کاری برای شما نکرد . « صَاقَتْ » : تنگ شد . « يَمَّا رَحِبَتْ » : با وجود فراخی . حرف (ي) به معنی (مَع) ، و واژه (يَمَّا) مصدری است ، و (رَحِبَتْ) از رَحِبَ به معنی وسعت است . « وَلَيْتَمَ » : پشت کردید . « مَدِيرِينَ » : پشت کنان . « وَلَيْتَمَ مَدِيرِينَ » : از معرکه گریختید و پشت به دشمن نمودید . (مَدِيرِينَ) حال است و برای تأکید معنی است .

سوره توبه آیه ۲۶

متن آیه :

ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنْزَلَ جُنُودًا لَّمْ تَرَوْهَا وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ

ترجمه :

سپس (عنایت خدا دربرتان گرفت و) خداوند آرامش خود را نصیب پیغمبرش و مؤمنان گرداند و لشکرهايي را (از فرشتگان برای تقویت قلب مسلمانان) فرو فرستاد که شما ایشان را نمی‌دیدید ، و (پیروز شدید و دشمنان شکست خوردند ، و بدین وسیله) کافران را مجازات کرد ، و این است کیفر کافران (در این جهان ، و عذاب آخرت هم به جای خود باقی است) .

توضیحات :

« سَكِينَةً » : طمأنینه و آرامش . آرام و قرار . « جُنُودًا » : جمع جند ، لشکرها .

سوره توبه آیه ۲۷

متن آیه :

ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

بعد از آن (واقعه هم همیشه درگاه خدا باز است و) خداوند توبه هرکه را بخواهد (و شایسته‌اش بداند) می‌پذیرد ؛ چراکه خدا صاحب مغفرت فراوان و رحمت بی‌کران است .

توضیحات :

« يَتُوبُ اللَّهُ . . . عَلَيَا مَنْ » : این جمله که با فعل مضارع آغاز شده است ، دلالت بر استمرار دارد و می‌رساند که درهای توبه و بازگشت به روی همگان همیشه باز است .

سوره توبه آیه ۲۸

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَامِهِمْ هَذَا وَإِنْ خِفْتُمْ عَيْلَةً فَسَوْفَ يُغْنِيكُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ إِنْ شَاءَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

ترجمه :

ای کسانی که ایمان آورده‌اید ! بیگمان مشرکان (به سبب کفر و شرکشان ، از لحاظ عقیده) پلیدند ، لذا نباید پس از امسال (که نهم هجری است) به مسجدالحرام وارد شوند . اگر (بر اثر قطع تجارت آنان با شما) از فقر می‌ترسید ، (نترسید که) خداوند اگر بخواهد شما را به فضل و رحمت خود (از خلق و از مشرکان) بی‌نیاز می‌گرداند ؛ چراکه خدا آگاه (از کار شما است و برای گرداندن آن) دارای کمال عنایت و حکمت است .

توضیحات :

« نجس » : مصدر است و به معنی پلیدی و ناپاکی است . در اینجا مراد (نجس) با کسر جیم است که به معنی شخص پلید و ناپاک است و برای مبالغه به صورت مصدر ذکر شده است و مقصود اشخاص شرور بدطینت است . « عیلة » : فقر و تنگدستی .

سوره توبه آیه ۲۹

متن آیه :

قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ

ترجمه :

با کسانی از اهل کتاب که نه به خدا ، و نه به روز جزا (چنان که شاید و باید) ایمان دارند ، و نه چیزی را که خدا (در قرآن) و فرستاده‌اش (در سنت خود) تحریم کرده‌اند حرام می‌دانند ، و نه آئین حق را می‌پذیرند ، پیکار و کارزار کنید تا زمانی که (اسلام را گردن می‌نهند ، و یا این که) خاضعانه به اندازه توانائی ، جزیه را می‌پردازند (که يك نوع مالیات سرانه است و از اقلیتهای مذهبی به خاطر معاف‌بودن از شرکت در جهاد ، و تأمین امنیت جان و مال آنان گرفته می‌شود) .

توضیحات :

« رسوله » : مراد محمد بن عبدالله ، پیغمبر اسلام است . « لا یدینون دین الحق » : معتقد به دین حق که اسلام است نمی‌باشند . « من الذین . . . » : واژه (من) در اینجا بیانیه است ؛ نه تبعیضیه . یعنی همه پیروان کتب آسمانی پیشین . « الجزیه » : از کزیت فارسی یا از جزاء عربی است و مراد مالیاتی است که از طرف حکومت اسلامی تعیین و از مردان بالغ و سالم و عاقل ثروتمند اهل کتاب به اندازه توانائی دریافت می‌شود ؛ نه افراد فلج و کور و بنده و فقیر و حقیر ، و نه از زنان و کودکان و راهبان گوشه‌گیر . حکومت اسلامی از اهل کتاب جزیه می‌گیرد و از مسلمانان خمس غنائم ، زکات مال ، فطریه ، وجوه کفارات مختلفه ، و غیره . در ضمن اهل کتاب را از جهاد معاف می‌کند و امنیت مالی و جانی آنان را تأمین می‌نماید و از امکانات کشور برخوردارشان می‌سازد . لذا جزیه يك نوع کمک مالی برای دفاع از موجودیت و استقلال و امنیت کشور اسلامی است . « عن ید » : یا دست خود . نقداً . به اندازه قدرت . به سبب انقیاد . به سبب انعام بدانان . « صاغرون » : آذلاء . از ماده صغار به معنی کوچکی و رذالت (نگا : انعام / ۱۲۴ ، اعراف / ۱۲ و ۱۱۹) .

سوره توبه آیه ۳۰

متن آیه :

وَقَالَتِ الْيَهُودُ عِزِّيُّ بْنُ اللَّهِ وَقَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ ذَلِكَ قَوْلُهُمْ يَأْفُواهُمْ يُصَاهَوُونَ قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ قَاتَلَهُمُ اللَّهُ أَنَّى يُؤْفَكُونَ

ترجمه :

یهودیان می‌گویند : عزیر پسر خدا است (چرا که آنان را بعد از يك قرن خواری و مذلت از بند

اسارت رهانید و تورات را که از حفظ داشت دوباره برای ایشان نگاشت و در دسترسشان گذاشت (، و ترسایان می‌گویند : مسیح پسر خدا است (چرا که او بی‌پدر از مادر بزاد) . این ، سخنی است که آنان به زبان می‌گویند (و ادعائی بیش نیست و مبنی بر دلیل و برهانی نمی‌باشد . نه هیچ پیغمبری آن را گفته است و نه در هیچ کتاب آسمانی از سوی خدا آمده است . این گفتار) آنان به گفتار کافرانی می‌ماند که پیش از آنان همچنین می‌گفتند (و مثلاً معتقد به حلول خدا در برخی از مخلوقات بودند و یا این که فرشتگان را دختران خدا می‌دانستند) . خداوند کافران را نفرین و نابود کند چگونه (دروغ می‌گویند و چگونه از حق با وجود این همه روشنی به دور می‌گردند و) بازداشته می‌شوند ؟ !

توضیحات :

« عزیز » : همان کسی است که اهل کتاب او را عزرا می‌نامند . « ذَلِكَ قَوْلُهُمْ يَأْفُواهُمْ » : این سخنی است که به زبان می‌گویند و دلیلی بر صحت آن ندارند . این سخنی است که می‌گویند و شاید که چنین بگویند . « يَضَاهُونَ » : همچون ایشان می‌گویند . سخنشان به سخن کافرانی می‌ماند که . در اصل مضافی حذف شده است و ضمیر مضاف‌الیه به جای آن قرار گرفته و مرفوع شده است . تقدیر چنین است : يَضَاهِي قَوْلُهُمْ قَوْلَ الَّذِينَ . از ماده (ضَهَا) یا (ضَهِي) است و یاء به همزه تبدیل شده است . آن را (يَضَاهُونَ) هم خوانده‌اند . « قَاتَلَهُمُ اللَّهُ » : خدا با آنان بجنگد ! سرنوشت کسی هم که خدا با او بجنگد نابودی و بدبختی است . مراد دعا است ، یعنی خداوند ایشان را نفرین و از رحمت خود به دور کند . « أَنِيَا » : چگونه . « يُؤَقُّونَ » : بازداشته می‌شوند . منصرف گردانده می‌شوند (نگا : مائده / ۷۵) .

سوره توبه آیه ۳۱

متن آیه :

اتَّخَذُوا أَحِبَارَهُمْ وَرُهَيْبًا لَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا لَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ

ترجمه :

یهودیان و ترسایان علاوه از خدا ، علماء دینی و پارسایان خود را هم به خدائی پذیرفته‌اند (چرا که علماء و پارسایان ، حلال خدا را حرام ، و حرام خدا را حلال می‌کنند ، و خودسرانه قانونگذاری می‌نمایند ، و دیگران هم از ایشان فرمان می‌برند و سخنان آنان را دین می‌دانند و کورکورانه به دنبالشان روان می‌گردند . ترسایان افزون بر آن (مسیح پسر مریم را نیز خدا می‌شمارند . (در صورتی که در همه کتابهای آسمانی و از سوی همه پیغمبران الهی (بدیشان جز این دستور داده نشده است که : تنها خدای یگانه را بپرستند و بس . جز خدا معبودی نیست و او پاک و منزّه از شرک‌ورزی و چیزهائی است که ایشان آنها را انباز قرار می‌دهند .

توضیحات :

« اتَّخَذُوا » : قرار داده‌اند . تبدیل کرده‌اند . « أَحْبَارَ » : جمع حَبْر ، علماء ، مراد پیشوایان دینی یهودیان است . « رُهَبَانَ » : جمع راهب ، پارسایان . دیرنشینان . مراد پیشوایان دینی مسیحیان است . « أَرْبَابًا » : جمع رَبِّ ، معبودان .

سوره توبه آیه ۳۲

متن آیه :

يُرِيدُونَ أَن يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ يَأْفُواهُمْ وَيَأْبَى اللَّهُ إِلَّا أَن يُتِمَّ نُورَهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ

ترجمه :

آنان می‌خواهند نور خدا را با (گمانهای باطل و سخنان ناروایی) دهان خود خاموش گردانند (و از گسترش این نور که اسلام است جلوگیری کنند) ولی خداوند جز این نمی‌خواهد که نور خود را به کمال رساند (و پیوسته با پیروزی این آئین ، آن را گسترده‌تر گرداند) هرچند که کافران دوست نداشته باشند .

توضیحات :

« يَطْفِئُوا » : از مصدر اِطْفَاء ، به معنی خاموش کردن . « نُورَ اللَّهِ » : مراد آئین اسلام ، یا قرآن است (نگا : نساء / ۱۷۴ و تغابن / ۸) . « يَا أَيُّهَا » : خودداری می‌کند . سرباز می‌زند .

سوره توبه آیه ۳۳

متن آیه :

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ

ترجمه :

خدا است که پیغمبر خود (محمد) را همراه با هدایت و دین راستین (به میان مردم) روانه کرده است تا این آئین (کامل و شامل) را بر همه آئینها پیروز گرداند (و به منصف ظهورش رساند) هرچند که مشرکان نپسندند .

توضیحات :

« الْهُدَىٰ » : هدایت . مراد قرآن است . « لِيُظْهِرَهُ » : تا او را مطلع و مسلط گرداند . تا آن را برتری و چیرگی بخشد . مرجع ضمیر (ه) می‌تواند (رَسُول) یا (دین الحق) باشد .

سوره توبه آیه ۳۴

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ كَثِيرًا مِّنَ الْأَحْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لَيَأْكُلُونَ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا ينفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

ترجمه :

ای مؤمنان ! بسیاری از علماء دینی یهودی و مسیحی ، اموال مردم را به ناحق می‌خورند ، و دیگران را از راه خدا باز می‌دارند (و از اطمینان مردمان به خود سوءاستفاده می‌کنند و از پذیرش اسلام ممانعت می‌نمایند . ای مؤمنان ! شما همچون ایشان نشوید و مواظب علماء بدکردار و عرفاء ناپرهیزگار خود باشید و بدانید اسم و رسم دنیاپرستان مال‌اندوز را تغییر نمی‌دهد) و کسانی که طلا و نقره را اندوخته می‌کنند و آن را در راه خدا خرج نمی‌نمایند ، آنان را به عذاب بس بزرگ و بسیار دردناکی مرده بده .

توضیحات :

« بِالْبَاطِلِ » : به ناحق . بیهوده . مثلاً از راه گناه بخشی و بهشت‌فروشی و تحریم حلال و تحلیل حرام . « يَكْنِزُونَ » : اندوخته می‌کنند . گنجینه می‌سازند . مراد از کنز ، ثروت‌اندوزی بی‌جائی است که حقوق شرعی از آن پرداخت نگردد . « الذَّهَبَ » : طلا . زر . « الفِضَّةَ » : نقره . سیم . « الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ » : مراد اموال است . « لَا ينفِقُونَهَا » : استعمال ضمیر مفرد (ها) به جای ضمیر مثنی (هما) جائز است هنگامی که بیان یکی از دو چیز به منزله بیان هر دو آنها باشد (نگا : بقره / ۴۵ ، جمعه / ۱۱) . یا این که ضمیر (ها) متوجه معنی است که کنوز یا اموال است . « بَشِيرٌ » : مرده بده . مراد ریشخند و تهکم است .

سوره توبه آیه ۳۵

متن آیه :

يَوْمَ يَحْمِي عَلَيْهَا فِي نَارٍ جَهَنَّمَ فَتُكْوَى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ

ترجمه :

روزي (فرا خواهد رسيد كه) اين سگه‌ها در آتش دوزخ ، تافته مي‌شود و پيشانيها و پهلوها و پشتهاي ايشان با آنها داغ مي‌گردد (و براي توبيخ) بدیشان گفته مي‌شود : اين همان چيزي است كه براي خويشتن اندوخته مي‌كرديد ، پس اينك بچشيد مزه چيزي را كه مي‌اندوختيد .

توضیحات :

« يَوْمَ » : در روزي كه . روزي را كه . ظرف است براي (عذابِ اِليم) يا (يُعَذَّبُونَ) محذوف و يا مفعولبه (اذکر) محذوف است . « تُكْوَى » : داغ مي‌گردد . « جِبَاهُ » : جمع جِبْهَة ، پيشانيها . « جنوب » : جمع جنب ، پهلوها . « ظُهُور » : جمع ظَهْر ، پشتها .

سوره توبه آیه ۳۶

متن آیه :

إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرْمٌ ذَلِكَ الدِّينُ الْقِيمُ فَلَا تَظْلِمُوا فِيهِنَّ أَنْفُسَكُمْ وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً كَمَا يُقَاتِلُونَكُمْ كَافَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ

ترجمه :

شماره ماهها (ي سال قمری) در حکم و تقدير خدا (ي متعال ، و مضبوط در لوح محفوظ ، يا موجود) در کتاب آفرينش - از آن روز كه آسمانها و زمين را آفریده است - دوازده ماه است كه چهار ماه حرام است (و آنها عبارتند از : ذي‌القعدة ، ذي‌الحجه ، محرم ، و رجب . جنگ در اين ماهها حرام است ، و) اين (تحريم نبرد) ائين راستين و تغييرناپذير (خدا) است ، پس در آنها به خويشتن ستم نكنيد (و جنگ در آنها را حلال ندانيد ، مگر اين كه تجاوز و قانون‌شكني از سوي دشمن باشد و شما به ناچار از خود دفاع كنيد . اي مؤمنان !) با همه مشركان بجنگيد همان گونه كه آنان جملگي با شما مي‌جنگند ، و بدانيد كه (لطف و ياري) خدا با پرهيزگاران است .

توضیحات :

« كِتَابٌ » : مراد همه كتابهاي آسماني ، يا لوح محفوظ ، و يا كتاب باز هستي است . « حُرْمٌ » : جمع حرام . مراد ماههاي چهارگانه ذي‌القعدة ، ذي‌الحجه ، محرم ، و رجب است كه جنگيدن در آنها حرام است . « الدِّينِ » : ائين . « حُرْمٌ » : ائين . « الدِّينِ الْقِيمُ » : ائين راستين و ابدي . « كَافَّةً » : راست و درست . استوار و پابرجا . « الدِّينِ الْقِيمُ » : ائين راستين و ابدي . « كَافَّةً » : راست و درست . حساب صحيح و هميشگي . « كَافَّةً » : جملگي . همگي . مصدري است مانند عافيه و عاقبه ، و به معني (كافين) بوده و حال فاعل يا مفعول مي‌باشد . « قَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً » : جملگي با مشركان بجنگيد . با جملگي مشركان بجنگيد .

سوره توبه آیه ۳۷

متن آیه :

إِنَّمَا النَّسِيءُ زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ يُضَلُّ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُجَلِّونَهُ عَامًا وَيُحَرِّمُونَهُ عَامًا لِيُوَاطِّئُوا عِدَّةَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ فَيَجْلُؤُوا مَا حَرَّمَ اللَّهُ زَيْنَ لَهُمْ سَوْءَ أَعْمَالِهِمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

ترجمه :

به تأخیر انداختن (و بهمزدن ترتیب ماههای حرام) افزایش در کفر است . کافران بدان گمراه (گمراه و سرگشته تر از پیش) می شوند . آنان يك سال (ماه حرام را) حلال می کنند و يك سال (ماه حلال را) حرام می سازند (و برابر آرزوی خود ماهها را جایجا می نمایند و می گویند : ماهی در برابر ماهی) تا با تعداد ماههائی که خدا حرام کرده است موافقت برقرار سازند (و عدد چهار را تکمیل گردانند) و بدین وسیله چیزی را (برای خود) حلال نمایند که خداوند حرام کرده است (و چیزی را حرام نمایند که خداوند حلال فرموده است) . کردار زشتشان در نظرشان آراسته شده است ، و خداوند گروه کافران (مصر بر کفر را به راه سعادت) هدایت نمی نماید .

توضیحات :

« النَّسِيءُ » : به تأخیر انداختن . مراد جابه جائی ماهها و بهمزدن ترتیب طبیعی آنها است که عربها بنا به مصالحی چنین می کردند و مثلاً اعلام می کردند که ماه محرم امسال به تأخیر انداخته می شود و ماه صفر جایگزین آن می گردد . یا ماه ذی الحجه که مراسم حج در آن انجام می گیرد ، از تابستان به زمستان انداخته می شود ، و . . . « يَحِلُّونَهُ . . . يَحْرَمُونَهُ » : مرجع ضمیر (ه) واژه (النَّسِيءُ) است و می توان آیه را چنین معنی کرد : کافران سالی ، به تأخیر انداختن و جابجا کردن را حلال می دانند و سالی ، حرام . « لِيُؤَاطِئُوا » : از مصدر مواطاه به معنی موافقت و مطابقت است . یعنی تا این که شماره چهار را تکمیل می کنند ، هر چند که ماههای حرام جایجا شوند .

سوره توبه آیه ۳۸

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمْ انْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّا قَلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ أَرْضَيْتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَاعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ

ترجمه :

ای مؤمنان ! چرا هنگامی که به شما گفته می شود : (برای جهاد) در راه خدا حرکت کنید ، سستی می کنید و دل به دنیا می دهید ؟ آیا به زندگی این جهان به جای زندگی آن جهان خوشنودید ؟ (و فانی را بر باقی ترجیح می دهید ؟ آیا سزد که چنین کنید ؟) تمتع و کالای این جهان در برابر تمتع و کالای آن جهان ، چیز کمی بیش نیست .

توضیحات :

« مَا لَكُمْ » : چه چیزتان شده است ؟ چه خبرتان است ؟ چرا شما ؟ « انْفِرُوا » : بیرون روید . برای جهاد به تندی خارج شوید . « إِنَّا قَلْتُمْ » : سستی و کندي کردید . اصل آن (تَنَاقَلْتُمْ) و از باب تفاعل است . « إِنَّا قَلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ » : خویشتن را به زمین چسپانده و تنبلی کردید . دل به زندگی جهان دادید و بدان گرائیدید . « مِنَ الْآخِرَةِ » : بدل آخرت . به جای دنیای دیگر .

سوره توبه آیه ۳۹

متن آیه :

إِلَّا تَنْفِرُوا يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَيَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّهُ شَيْئًا وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ترجمه :

اگر برای جهاد بیرون نروید ، خداوند شما را (در دنیا با استیلاء دشمنان و در آخرت با آتش سوزان) عذاب دردناکی می دهد و (شما را نابود می کند و) قومی را جایگزینتان می سازد که جدای از

شمايند (و پاسخگوي فرمان خدايند و در اسرع وقت دستور او را اجرا مي‌نمايند . شما بدانيد که با نافرمانی خود تنها به خويشتن زیان مي‌رسانيد) و هيچ زباني به خدا نمي‌رسانيد (چرا که خدا بي‌نیاز از همگان و داراي قدرت فراوان است) و خدا بر هر چيزي توانا است (و از جمله بدون شما هم مي‌تواند اسلام را پيروز گرداند ، و همچنين شما را از بين ببرد و دسته فرمانبرداري را جانشين شما کند) .

توضیحات :

« إِلَّا تَنْفِرُوا » : اگر براي جهاد بيرون نرويد . اصل آن (إِنْ لَا تَنْفِرُوا) است . « غَيْرَكُمْ » : جدای از شما ، يعني مطيع و فرمانبردار و مؤمن و پرهيزگار . واژه (غَيْر) صفت (قَوْمًا) است و به پيبيب ابهام فراواني که دارد با وجود اضافه معرفه نمي‌گردد . مي‌تواند مستثني نیز باشد . « يَسْتَبْدِلُ قَوْمًا غَيْرَكُمْ » : قوم ديگري را جانشين شما مي‌سازد . قومي را جانشين شما مي‌کند که مغاير با شمايند و دستور خدا را اجرا مي‌نمايند . « لَا تَضُرُّهُ » : به خدا زیان نمي‌رسانيد . به پيغمبر زیان نمي‌رسانيد .

سوره توبه آيه ۴۰

متن آيه :

إِلَّا تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيًا إِثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

ترجمه :

اگر پيغمبر را ياري نکنيد (خدا او را ياري مي‌کند ، همان گونه که قبلاً) خدا او را ياري کرد ، بدان گاه که کافران او را (از مکه) بيرون کردند ، در حالي که (دو نفر بيشتري نبودند و) او دومين نفر بود (و تنها يك نفر به همراه داشت که رفيق دلسوزش ابوبکر بود) . هنگامی که آن دو در غار (ثور جاي گزيده و در آن سه روز ماندگار) شدند (ابوبکر نگران شد که از سوي قريشيان به جان پيغمبر گزندی رسد ،) در اين هنگام پيغمبر خطاب به رفيقش گفت : غم مخور که خدا با ما است (و ما را حفظ مي‌نمايد و کمک مي‌کند و از دست قريشيان مي‌رهاند و به عزت و شوکت مي‌رساند . در اين وقت بود که) خداوند آرامش خود را بهره او ساخت (و ابوبکر از اين پرتو الطاف ، آرام گرفت) و پيغمبر را با سپاهياني (از فرشتگان در همان زمان و همچنين بعدها در جنگ بدر و حنين) ياري داد که شما آنان را نمي‌ديديد ، و سرانجام سخن کافران را فروکشيد (و شوکت و آئين آنان را از هم گسيخت) و سخن الهي پيوسته بالا بوده است (و نور توحيد بر ظلمت کفر چيره شده است و مکتب آسماني ، مکتبهاي زميني را از ميان برده است) و خدا باعزت است (و هرکاري را مي‌تواند بکند و) حکيم است (و کارها را بجا و از روي حکمت انجام مي‌دهد) .

توضیحات :

« ثَانِيًا إِثْنَيْنِ » : يکي از دو نفر . حال ضمير (هُ) است . « الْغَارِ » : مراد غار کوه ثور است که در جنوب مکه قرار دارد و راه يك ساعته پياده از آن دور است . « إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ » : بدل بعض از (إِذْ أَخْرَجَهُ) ، و (إِذْ يَقُولُ) بدل دوم آن است . « عَلَيْهِ » : ضمير (هُ) به پيغمبر و يا به ابوبکر صديق برمي‌گردد . « كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا » : مراد سخني است مبني بر قتل پيغمبر که همگي بر آن متفق شدند (نگا : انفال / ۳۰) . شرك . دعوت به کفر . مراد معتقدات ايشان است . « كَلِمَةَ اللَّهِ » : مراد وعده پيروي خدا به پيغمبران و مؤمنان است (غافر / ۵۱) . توحيد . دعوت به اسلام . آئين اسلام . واژه (كَلِمَةً) مبتدا است و جمله (هِيَ الْعُلْيَا) خبر آن است . ذکر جمله اسميه براي دوام است و بيانگر هميشگي و جاودانگي (كَلِمَةَ اللَّهِ) است .

سوره توبه آیه ۴۱

متن آیه :

انْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

ترجمه :

(ای مؤمنان ! هرگاه منادی جهاد ، شما را به جهاد ندید درداد فوراً) به سوي جهاد حرکت کنید ، سبکبار یا سنگینبار ، (جوان یا پیر ، مجرد یا متأهل ، کمعائله یا پرعائله ، غنی یا فقیر ، فارغالبال یا گرفتار ، مسلح به اسلحه سبک یا سنگین ، پیاده یا سواره و . . . در هر صورت و در هر حال ،) و با مال و جان در راه خدا جهاد و پیکار کنید . اگر دانا باشید می‌دانید که این به نفع خود شما است .

توضیحات :

« خِفَافًا » : جمع خَفِيف ، سبکباران . « ثِقَالًا » : جمع ثَقِيل ، سنگینباران . « خِفَافًا وَ ثِقَالًا » : حال است و مراد این است که در هر حالی باید به جهاد رفت : سواره یا پیاده ، پیر یا جوان ، فقیر یا غنی ، آسان یا مشکل .

سوره توبه آیه ۴۲

متن آیه :

لَوْ كَانَ عَرَضًا قَرِيبًا وَسَفَرًا قَاصِدًا لَاتَّبِعُوكَ وَلَكِنْ بَعَدَتْ عَلَيْهِمُ الشُّقَّةُ وَسَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَوِ اسْتَطَعْنَا لَخَرَجْنَا مَعَكُمْ يُهْلِكُونَ أَنْفُسَهُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ

ترجمه :

(منافقان) اگر غنائمی نزدیک (و در دسترس) و سفری سهل و آسان باشد (به طمع دنیا) از تو پیروی می‌کنند و به دنبال تو می‌آیند ، ولی راه دور و پردردسر (همچون تبوک) برای ایشان ناشدنی و نارفتنی است . به خدا سوگند می‌خورند که اگر می‌توانستیم با شما حرکت می‌کردیم . آنان (در واقع با این عملها و این دروغها) خویشتن را تباه و هلاک می‌کنند ، و خدا می‌داند که ایشان دروغگویند .

توضیحات :

« عَرَضًا » : کالا و متاع فانی دنیا . حُطَامِ دُنْيَا . « قَاصِدًا » : آسان و بی‌دردسر . « الشُّقَّةُ » : مسافتی که بدون مشقت طی نشود .

سوره توبه آیه ۴۳

متن آیه :

عَفَا اللَّهُ عَنْكَ لِمَ أَذْنَتْ لَهُمْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَتَعْلَمَ الْكَاذِبِينَ

ترجمه :

خدا تو را بیامرزاد ! چرا به آنان اجازه دادی (که از جهاد بازمانند و با شما خارج نشوند) پیش از آن که برای تو روشن گردد که ایشان (در عذرهایی که می‌آورند) راستگویند و یا بدانی که چه کسانی دروغگویند .

توضیحات :

« عَفَا اللَّهُ عَنْكَ » : جمله دعائی است و مراد از این نوع جمله‌ها بیشتر تعظیم و توقیر است ؛ نه توبیخ و تحقیر . در اینجا عتاب بر ترك اولی و اَكْمَل است ؛ نه به خاطر ارتکاب جرم و معصیت (نگا

(نور / ۶۲) . بلکه می‌توان گفت منظور از خطاب به صورت استفهام استنکاری ، بیان منافقی منافقان است . یعنی اگر بدیشان اجازه نمی‌دادی ، منافقی منافقان در عمل برای همگان روشن می‌شد . چرا که در هر صورت منافقان به جنگ تبوک نمی‌رفتند .

سوره توبه آیه ۴۴

متن آیه :
لَا يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ

ترجمه :

آنان که ایمان به خدا و روز رستاخیز دارند در انجام جهاد با مال و جان (در راه یزدان) از تو اجازه نمی‌گیرند ، (زیرا جهاد واجب است و در اداء واجبات ، کسب اجازه لازم نیست . این چنین مؤمنان راستینی که برای رفتن به جهاد اجازه نمی‌گیرند ، به طریق اولی برای رفتن به جهاد درخواست اجازه نمی‌کنند) و خداوند به خوبی افراد پرهیزگار را می‌شناسد (و از نیات و اعمال آنان کاملاً آگاه است) .

توضیحات :

« لَا يَسْتَأْذِنُكَ . . . » : در کار جهاد از تو درخواست اجازه نمی‌کنند ؛ نه برای خروج و نه برای قعود . متعلق آن می‌تواند محذوف و واژه (تَخَلَّف) باشد ، و (أَنْ يُجَاهِدُوا) ، گِراهَةَ أَنْ يُجَاهِدُوا منظور نظر و در تقدیر باشد .

سوره توبه آیه ۴۵

متن آیه :
إِنَّمَا يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَارْتَابَتْ قُلُوبُهُمْ فَهُمْ فِي رَيْبِهِمْ يَتَرَدَّدُونَ

ترجمه :

تنها کسانی از تو اجازه می‌خواهند که (در جهاد شرکت نکنند که مدعیان دروغینند و) به خدا و روز جزا ایمان ندارند و دل‌هایشان دچار شك و تردید است و در حیرت و سرگردانی خود بسر می‌برند .

توضیحات :

« إِرْتَابَتْ » : دچار شك و تردید شده است . « يَتَرَدَّدُونَ » : در رفت و برگشت و آمد و شدند . سرگردانند .

سوره توبه آیه ۴۶

متن آیه :
وَلَوْ أَرَادُوا الْخُرُوجَ لَأَعَدُّوا لَهُ عُدَّةً وَلَكِنَّ اللَّهَ أَنْعَمَتْهُمْ فَثَبَّطَهُمْ وَقِيلَ اقْعُدُوا مَعَ الْقَاعِدِينَ

ترجمه :

اگر (این منافقان نیت پاك و درستی داشتند و) می‌خواستند (برای جهاد) بیرون روند ، توشه و ساز و برگ آن را آماده می‌کردند (و مسلح و مجهز در خدمت رسول راه می‌افتادند .) اما خدا (می‌دانست که اگر برای جهاد بیرون می‌آمدند جز زیان و ضرر نداشتند . این بود که) بیرون‌شدن و حرکت‌کردن آنان را (به سوي میدان نبرد) نپسندید و ایشان را از (این کار) بازداشت . و بدیشان گفته شد : با نشستگان (عاجز و ناتوان ، از قبیل : بیماران و پیران و کودکان و زنان ، در خانه) بنشینید (چرا که شایستگی آن را ندارید که در کارهای بزرگ و راه سترگ خدا گام بردارید

.(

توضیحات :

« عِدَّة » : توشه . ساز و برگ . « إِنْبِعَاث » : روانه شدن . رفتن . « ثَبَّطَ » : بازداشت . با ترس و هراس انداختن به دل منافقان ، از بیرون رفتن ایشان برای غزوه تبوک و جنگ با رومیان جلوگیری کرد . « قِيلَ » : گفته شد . این سخن می‌تواند القاء خدا ، اذن رسول ، ندای وجدان ، وسوسه شیطان ، و یا گفتار يك یا چند نفر از میان خودشان باشد .

سوره توبه آیه ۴۷

متن آیه :

لَوْ خَرَجُوا فِيكُمْ مَا زَادُوكُمْ إِلَّا خَبَالًا وَلَأَوْضَعُوا خِلَالَكُمْ يَبْغُونَكُمُ الْفِتْنَةَ وَفِيكُمْ سَمَاعُونَ لَهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ

ترجمه :

اگر آنان همراه شما (برای جهاد) بیرون می‌آمدند ، چیزی جز شر و فساد بر شما نمی‌افزودند ، و به سرعت در میان شما حرکت می‌کردند و مشغول آشفتن و گول‌زدن و برگرداندن از دین می‌شدند . در میانتان هم کسانی هستند که سخن ایشان را بشنوند (و دعوت تفرقه‌آمیز و فتنه‌برانگیز ایشان را بپذیرند) . خداوند ستمگران را خوب می‌شناسد (و از فاسق و فاجر ایشان آگاه و از رفتار آشکار و نهانشان باخبر است) .

توضیحات :

« خَبَالًا » : شر و فساد (نگا : آل‌عمران / ۱۱۸) . « أَوْضَعُوا » : سرعت می‌گرفتند . با شتاب راه می‌افتادند . « خِلَالًا » : جمع خَلَل ؛ میان ، بین . « فِتْنَةً » : تفرقه و اختلاف . از دین برگرداندن . « سَمَاعُونَ » : شنوندگان . فرمانبرداران . جاسوسان .

سوره توبه آیه ۴۸

متن آیه :

لَقَدْ ابْتِغُوا الْفِتْنَةَ مِنْ قَبْلُ وَقَلَبُوا لَكَ الْأُمُورَ حَتَّىٰ جَاءَ الْحَقُّ وَظَهَرَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ كَارِهُونَ

ترجمه :

(این گروه منافقان) پیش از این هم به فتنه‌گری و ایجاد فساد (در میان شما) پرداخته‌اند و (در جنگ احد و دیگر موارد) برضد شخص پیغمبر (و برخی از مؤمنان و خود آئین اسلام توطئه‌ها چیده‌اند و) نقشه‌ها کشیده‌اند و رایزنیها نموده‌اند و نیرنگها ورزیده‌اند (برای این که جلو اسلام را بگیرند و کار را بر تو تباه کنند) تا زمانی که - علی‌رغم خواست منافقان (و به کوری چشم ایشان) - یاری خدا فرا رسید و آئین اسلام آشکار و پیروز گردید (و دسته دسته مردمان بدان گرویدند و مزه ایمان را چشیدند و به حساب منافقان رسیدند) .

توضیحات :

« قَلَبُوا لَكَ الْأُمُورَ » : برضد تو مشورتها نموده‌اند و چاره‌اندیشیها کرده‌اند و نیرنگها ساخته‌اند . « جَاءَ الْحَقُّ » : حق فرا رسید . وعده پیروزی تحقق یافت . « أَمْرُ اللَّهِ » : مراد آئین خدا اسلام است .

سوره توبه آیه ۴۹

متن آیه :

وَمِنْهُمْ مَن يَقُولُ أُنْذَن لِّي وَلَا تَفْتِنِّي أَلَا فِي الْفِتْنَةِ سَقَطُوا وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ

ترجمه :

بعضی از منافقان می‌گویند : به ما اجازه بده (تا در جهاد با رومیان شرکت نکنیم) و ما را دچار فتنه و فساد (جمال ماهرویان رومی) مساز . هان ! هم‌اینک ایشان (با مخالفت فرمان خدا) به خود فتنه و فساد افتاده‌اند و (دچار معصیت و گناه شده‌اند و در روز قیامت) آتش دوزخ ، کافران (چون ایشان) را فرا می‌گیرد .

توضیحات :

« لَا تَفْتِنِي » : مرا دچار فتنه و آشوب مساز . مرا شیدا و مفتون زیبارویان رومی مساز و گناه‌آلودم مکن .

سوره توبه آیه ۵۰

متن آیه :

إِنْ تُصِيبَكَ حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ وَإِنْ تُصِيبَكَ مُصِيبَةٌ يَقُولُوا قَدْ أَخَذْنَا أَمْرًا مِنْ قَبْلُ وَبَتَلَوْا وَهُمْ فَرِحُونَ

ترجمه :

اگر نیکی به تو رسد (و پیروزی و غنیمت یابی ، این توفیق) ایشان را ناراحت می‌کند ، و اگر مصیبتی به تو دست دهد (و مثلاً کشته‌ها و زخمیهائی داشته باشی ، شادی می‌کنند و) می‌گویند : ما که تصمیم خود را از پیش گرفته‌ایم (و قبلاً خویشتن را برحذر از این بلا داشته‌ایم) و شادان برمی‌گردند و می‌روند .

توضیحات :

« أَخَذْنَا أَمْرًا » : تصمیم خود را گرفته بودیم . خود را از خطر رها کرده و محفوظ و مصون داشته‌ایم .

سوره توبه آیه ۵۱

متن آیه :

قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

ترجمه :

بگو : هرگز چیزی (از خیر و شر) به ما نمی‌رسد ، مگر چیزی که خدا برای ما مقدر کرده باشد . (این است که نه در برابر خیر مغرور می‌شویم و نه در برابر شر به جزع و فزع می‌پردازیم ، بلکه کاروبار خود را به خدا حواله می‌سازیم ، و) او مولی و سرپرست ما است ، و مؤمنان باید تنها بر خدا توکل کنند و بس .

توضیحات :

« كَتَبَ » : مقدر نموده است . واجب گردانده است . مقرر داشته است .

سوره توبه آیه ۵۲

متن آیه :

قُلْ هَلْ تَرِبُّونَ بِنَا إِلَّا إِحْدَى الْحُسَيْنَيْنِ وَنَحْنُ نَتَرَبَّصُ بِكُمْ أَنْ يُصِيبَكُمْ اللَّهُ وَعَذَابٍ مِّنْ عِنْدِهِ أَوْ يَأْتِيَنَا فَتَرَبَّصُوا إِنَّا مَعَكُمْ مُتَرَبِّصُونَ

ترجمه :

بگو : آیا درباره ما جز یکی از دو نیکی انتظار دارید : (یا پیروزی و غنیمت در دنیا ، و یا شهادت و

بهشت در آخرت) . ولي ما درباره شما چشم به راه هستیم که یا خداوند (در این جهان یا آن جهان) به عذابی از سوي خود گرفتارتان سازد و یا (در این جهان) با دست ما (مذلت و خواری نصیبتان سازد) . پس شما چشم به راه (فرمان و خواست) خدا باشید و ما هم با شما در انتظاریم .

توضیحات :

« تَرْبُصُونَ » : انتظار می‌کشید . چشم‌براهید . « إِحْدَى الْحُسَيْنَيْنِ » : یکی از دو حالت نیک و عاقبت خوب . پیروزی و بهروزی یا شهادت و جنت .

سوره توبه آیه ۵۳

متن آیه :

قُلْ أَنْفِقُوا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا لَنْ يُتَقَبَلَ مِنْكُمْ إِنْ كُمْ كُنْتُمْ قَوْمًا فَاسِقِينَ

ترجمه :

(ای پیغمبر ! به منافقانی که برای پنهان داشتن نفاق خود به بذل و بخشش می‌پردازند (بگو : چه از روی اختیار و چه از روی اجبار به بذل و بخشش بپردازید ، در هر حال از شما پذیرفته نمی‌گردد ، چرا که شما قوم فاسقی هستید) و بر دین خدا می‌شورید و از فرمان او به در می‌روید و نفاقتان اعمال نیکتان را پوچ و بیسود می‌گرداند) .

توضیحات :

« أَنْفِقُوا » : ببخشید . بخشش و احسان کنید . در ظاهر امر و در معنی خبر است (نگا : توبه / ۸۰) . « طَوْعًا أَوْ كَرْهًا » : به دلخواه یا به ناچار . مصدرند و حال واقع شده‌اند و به معنی (طَائِعِينَ) و (کارهین) به کار رفته‌اند .

سوره توبه آیه ۵۴

متن آیه :

وَمَا مَنَعَهُمْ أَنْ تُقَبَلَ مِنْهُمْ نَفَقَاتُهُمْ إِلَّا أَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَلَا يَأْتُونَ الصَّلَاةَ إِلَّا وَهُمْ كُسَالَى وَلَا يُنْفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ كَارِهُونَ

ترجمه :

هیچ چیز مانع پذیرش نفقات و بذل و بخشش‌هایشان نشده است جز این که آنان به خدا و پیغمبرش ایمان ندارند (و کفر هم اعمال را پوچ و بیسود می‌کند ،) و جز با ناراحتی و بی‌حالی و سستی و سنگینی به نماز نمی‌ایستند ، و جز از روی ناچاری احسان و بخشش نمی‌کنند .

توضیحات :

« كُسَالِيَا » : جمع کسلان ، تنبل . سست .

سوره توبه آیه ۵۵

متن آیه :

قُلْ لَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَتَرْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ

ترجمه :

فرونی اموال و اولاد (یعنی نیروی اقتصادی و انسانی) ایشان ، تو را به شگفتی نیندازد . چرا که

خداوند می‌خواهد آنان را در زندگی دنیا بدین وسیله معذب کند (و پیوسته به جمع مال و منال کوشند و همه عمر در راه نگهداری و پاسداری آن تلاش ورزند ، و به خاطر دلبستگی فوق‌العاده به این امور ، خدا و آخرت را فراموش کنند) و در حال کفر جان دهند و قالب تهی کنند .

توضیحات :

« تَزْهَقَ » : بدر رود . از مصدر زهُوق به معنی خُروج ، و در اینجا مراد جان‌دادن و قالب تهی‌کردن است که برای آنان همراه با شکنجه‌ها و دردها است (نگا : انعام / ۹۳ و انفال / ۵۰) . « آنفس » : جمع نفس ، جان . روح .

سوره توبه آیه ۵۶

متن آیه :

وَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنَّهُمْ لَمِنكُمْ وَمَا هُمْ مِّنكُمْ وَلَكِنَّهُمْ قَوْمٌ يَفْرُقُونَ

ترجمه :

به خدا سوگند می‌خورند که آنان از شمایند (و مؤمن و مسلمانند) در حالی که از شما نیستند (و مؤمن و مسلمان نمی‌باشند) و مردمان ترسوئی هستند (و چون از شما وحشت دارند ، دروغ می‌گویند و نفاق می‌ورزند) .

توضیحات :

« يَفْرُقُونَ » : می‌ترسند . از مصدر (فَرَقَ) به معنی خوف و فزع .

سوره توبه آیه ۵۷

متن آیه :

لَوْ يَجِدُونَ مَلْجَأً أَوْ مَغَارَاتٍ أَوْ مُدْخَلًا لَّوَلَّوْا إِلَيْهِ وَهُمْ يَجْمَحُونَ

ترجمه :

اگر پناهگاهی یا غارهایی و یا سردابی پیدا کنند شتابان بدانجا می‌روند و به سرعت بدان می‌خزند .

توضیحات :

« مَلْجَأً » : پناهگاه . « مَغَارَاتٍ » : جمع مَغَارَة ، غارها . « مُدْخَلًا » : سرداب . دهلیز . نقب . « يَجْمَحُونَ » : شتابان و پریشان می‌گریزند . از (جَمَّوح) به معنی توسنی و سربرداشتن اسب . « وَهُمْ يَجْمَحُونَ » : مراد این است که منافقان از شما نفرت و وحشت دارند و از آئین شما بیزارند .

سوره توبه آیه ۵۸

متن آیه :

وَمِنْهُمْ مَّنْ يَلْمِزُكَ فِي الصَّدَقَاتِ فَإِنْ أُعْطُوا مِنْهَا رَضُوا وَإِنْ لَمْ يُعْطُوا مِنْهَا إِذَا هُمْ يَسْخَطُونَ

ترجمه :

در میان آنان کسانی هستند که در تقسیم زکات از تو عیبجویی می‌کنند و ایراد می‌گیرند (و نسبت بی‌عدالتی را به تو می‌دهند ! اینان جز به فکر حطام دنیا در اندیشه چیز دیگری نیستند ، و لذا) اگر بدانان چیزی از زکات داده شود خوشنود می‌شوند و اگر چیزی از آن بدیشان داده نشود هرچه زودتر خشم می‌گیرند (و اخم و تخم می‌کنند) .

توضیحات :

« يَلْمِزُكَ » : از تو عیبجوئی می‌کنند . به تو طعنه می‌زنند و از تو ایراد می‌گیرند . « الصَّدَقَاتِ » : جمع صدقه ، زکات (نگا : توبه / ۶۰) . « يَسْخَطُونَ » : خشمگین می‌شوند .

سوره توبه آیه ۵۹

متن آیه :

وَلَوْ أَنَّهُمْ رَضُوا مَا آتَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ سَيُؤْتِينَا اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَرَسُولُهُ إِنَّا إِلَى اللَّهِ رَاغِبُونَ

ترجمه :

اگر آنان بدانچه خدا و پیغمبرش بدیشان داده است (و قسمت ایشان کرده است) راضی می‌شدند و می‌گفتند : (دستور) خدا ما را بسنده است و خداوند از فضل و احسان خود به ما می‌دهد و پیغمبرش (بیش از آنچه به ما داده است این بار به ما عطاء می‌کند ، و) ما (به فضل و بخشایش پروردگار خود چشم دوخته و) تنها رضای خدا را می‌جوئیم ، (اگر چنین می‌گفتند و می‌کردند ، به سود آنان بود) .

توضیحات :

« وَ لَوْ » : جواب آن محذوف است که (لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ) است . « رَاغِبُونَ » : جمع راغب ، مشتاق . خواهان . آرزومند .

سوره توبه آیه ۶۰

متن آیه :

إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسَاكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

ترجمه :

زکات مخصوص مستمندان ، بیچارگان ، گردآورندگان آن ، کسانی که جلب محبتشان (برای پذیرش اسلام و سودگرفتن از خدمت و یاریشان به اسلام چشم داشته) می‌شود ، (آزادی) بندگان ، (پرداخت بدهی) بدهکاران ، (صرف) در راه (تقویت آئین) خدا ، و واماندگان در راه (و مسافران درمانده و دورافتاده از مال و منال و خانه و کاشانه) می‌باشد . این یک فریضه مهم الهی است (که جهت مصلحت بندگان خدا مقرر شده است) و خدا دانا (به مصالح آفریدگان) و حکیم (در وضع قوانین) است .

توضیحات :

« الْفُقَرَاءِ » : مستمندانی که چیزی دارند ولی کفاف زندگی ایشان نمی‌کند . « الْمَسَاكِينِ » : مستمندانی که چیزی ندارند . فقیر و مسکین به جای همدیگر هم به کار می‌روند . « الْعَامِلِينَ عَلَيْهَا » : کارکنانی که از سوی پیشوای مسلمانان مأمور جمع‌آوری زکات می‌شوند . « الْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ » : کسانی هستند که پیشوای مسلمانان صلاح بداند از راه احسان از ایشان دلجوئی شود و یا زیان و ضررشان به مسلمانان نرسد . « فِي الرِّقَابِ » : در راه آزادکردن بندگان با خرید و کمک ایشان برای آزادی . « الْغَارِمِينَ » : افراد مقروض و مدیونی که قادر به پرداخت قرض خود نباشند و وام آنان حاصل نادانی نبوده و صرف معصیت نشده باشد . « فِي سَبِيلِ اللَّهِ » : مراد تمام راههایی است که منتهی به خوشنودی خدا می‌گردند . « ابْنِ السَّبِيلِ » : مسافر دورافتاده از خانه و کاشانه و نیازمند کمک برای رسیدن به آن باشد . « فَرِيضَةً » : واجب . مصدر و مفعول مطلق تأکیدی برای فعل مقدری است . یعنی : قَرَضَ اللَّهُ لَهُمُ الصَّدَقَاتِ فَرِيضَةً .

سوره توبه آیه ۶۱

متن آیه :
وَمِنْهُمْ الَّذِينَ يُؤْذُونَ النَّبِيَّ وَيَقُولُونَ هُوَ أُذُنٌ قُلْ أُذُنٌ خَيْرٌ لَّكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَيُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِينَ وَرَحْمَةً
لِّلَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ رَسُولَ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

ترجمه :

در میان منافقان کسانی هستند که پیغمبر را می آزارند و می گویند : او سراپاگوش است (و راست و دروغ را می شنود و همه چیز را باور می کند) . بگو : (او در نهایت لطف و محبت به سخنان خوب و بد شما گوش فرا می دهد ، ولی به سخن خوب عمل می کند و سخن بد را نادیده می گیرد و بدان عمل نمی کند ، و این) سراپا گوش بودن او به نفع شما است . او به خدا ایمان دارد (و همه فرموده های او را تصدیق می کند) و به مؤمنان ایمان دارد (و هرچه بگویند باور می کند ، چون معتقد به اخلاص ایشان است) و او برای کسانی که از شما که ایمان آورده اند رحمت است (زیرا ایشان را به راستای خدانشناسی آورده است و راه بهشت را بدانان نموده است) . کسانی که فرستاده خدا را می آزارند ، عذاب دردناکی دارند .

توضیحات :

« أُذُنٌ » : گوش . مراد شخصی است که همه چیز را باور کند . خوش باور و دهن بین . نامیدن انسان به اندام شنوائی (أُذُنٌ) یا اندام بینائی (عین = جاسوس) برای مبالغه است .

سوره توبه آیه ۶۲

متن آیه :
يَخْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ لِيَرْضَوْكُمْ وَاللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَقُّ أَنْ يُرْضَوْهُ إِنْ كَانُوا مُؤْمِنِينَ

ترجمه :

برای شما ، به خدا سوگندها می خورند (که درباره پیغمبر چیز بدی نگفته اند و به دروغ از شرکت در جهاد واپس نکشیده اند) تا با سوگندهای خود شما را راضی کنند . در حالی که شایسته تر این است که خدا و پیغمبرش را (با عبادت و طاعت و فرمانبرداری) راضی کنند ، اگر واقعاً ایمان دارند .

توضیحات :

« . . . أَحَقُّ » : مراد این است که راضی کردن خدا و پیغمبر مهمتر از راضی کردن مسلمانان است . « أَنْ يُرْضَوْهُ » : ضمیر (ه) به (رسول) برمی گردد . ولی چون سخن از خدا و رسول در میان است ، می بایست (برصوهما) گفته شود . اما از آنجا که راضی کردن پیغمبر عین راضی کردن خدا است ضمیر مفرد به جای ضمیر مثنی ذکر شده است (نگا : نساء / ۸۰) . همچنین می توان گفت : (وَ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ أَحَقُّ أَنْ يُرْضَوْهُ) ، دو جمله است و (اللَّهُ) و (رَسُولٌ) مبتدا بوده و خبر اولی به خاطر دلالت خبر دومی بر آن ، حذف شده است . تقدیر چنین است : وَ اللَّهُ أَحَقُّ أَنْ يُرْضَوْهُ وَ رَسُولُهُ أَحَقُّ أَنْ يُرْضَوْهُ . مثل بیت زیر : نَحْنُ يَمَّا عِنْدَنَا وَ أَنْتَ يَمَاعِنَدَكَ رَاضٍ وَ الرَّايِ مَخْتَلِفٌ

سوره توبه آیه ۶۳

متن آیه :
أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّهُ مَن يُحَادِدِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَأَنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا ذَلِكَ الْخِزْيُ الْعَظِيمُ

ترجمه :

آیا ندانسته‌اند که هرکس با خدا و پیغمبرش دشمنی و مخالفت کند ، سزای او آتش دوزخ است و جاودانه در آن می‌ماند ؟ این (گرفتار آمدن به دوزخ) رسوائی و خواری بزرگی است .

توضیحات :

« یُحَادِدُ » : دشمنی و مخالفت کند . مراد این است : کسی که با انجام گناه نافرمانی خود را نشان می‌دهد ، انگار جبهه‌گیری کرده است و خویشتن را در حدی یعنی جانبی ، و خدا را در حدی قرار داده است (نگا : مجادله / ۵ و ۲۰ و ۲۲) . « الخِزْيُ » : خواری و رسوائی .

سوره توبه آیه ۶۴

متن آیه :

يَحْذِرُ الْمُنَافِقُونَ أَنْ تُنزَلَ عَلَيْهِمْ سُورَةٌ تُنَبِّئُهُمْ بِمَا فِي قُلُوبِهِمْ قُلْ اسْتَهِزُّوا إِنَّ اللَّهَ مُخْرِجٌ مَّا تَحْذَرُونَ

ترجمه :

منافقان (خدا و آیات و پیغمبر او را در میان خود به مسخره می‌گیرند و) می‌ترسند که سوره‌ای برضد ایشان نازل شود (و علاوه از آنچه می‌گویند) آنچه را (هم که) در دل دارند به رویشان بیاورد و آشکارش سازد . بگو : هر اندازه می‌خواهید مسخره کنید ، بیگمان خداوند آنچه را که از آن بیم دارید (و در پنهان داشتنش می‌کوشید) آشکار و هویدا می‌سازد .

توضیحات :

« یحذر » : می‌پرهیزند . می‌ترسند . « تُنَزَّلَ عَلَيْهِمْ » : برضد آنان نازل شود . « إِنَّ اللَّهَ مُخْرِجٌ . . . » : (نگا : محمد / ۲۹ و ۳۰) .

سوره توبه آیه ۶۵

متن آیه :

وَلَكِنْ سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ قُلْ أَيْلَهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ

ترجمه :

اگر از آنان (درباره سخنان ناروا و کردارهای ناهنجارشان) بازخواست کنی ، می‌گویند : (مراد ما طعن و مسخره نبوده و بلکه با همدیگر) بازی و شوخی می‌کردیم . بگو : آیا به خدا و آیات او و پیغمبرش می‌توان بازی و شوخی کرد ؟ !

توضیحات :

« . . . نَخُوضُ » : بی‌قصد و غرض سخن می‌گفتیم و صحبت می‌نمودیم .

سوره توبه آیه ۶۶

متن آیه :

لَا تَعْتَدُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ إِنَّ نَعْفَ عَن طَائِفَةٍ مِّنْكُمْ نَعَذِّبُ طَائِفَةً يَأْتِيهِمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ

ترجمه :

(بگو : با چنین معذرت‌های بیهوده) عذرخواهی نکنید . شما پس از ایمان آوردن ، کافر شده‌اید . اگر هم برخی از شما را (به سبب توبه مجدد و انجام کارهای شایسته) ببخشیم ، برخی دیگر را نمی‌بخشیم . زیرا آنان (بر کفر و نفاق خود ماندگارند و در حق پیغمبر و مؤمنان) به بزهکاری

خود ادامه می‌دهند .

توضیحات :
« بَعْدَ إِيمَانِكُمْ » : پس از آن که اظهار ایمان کرده‌اید .

سوره توبه آیه ۶۷

متن آیه :
الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ بَعْضُهُم مِّن بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمُنْكَرِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ وَيَقْبِضُونَ أَيْدِيَهُمْ نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

ترجمه :
مردان منافق و زنان منافق همه از يك گروه (و يك قماش) هستند . آنان همدیگر را به کار زشت فرا می‌خوانند و از کار خوب باز می‌دارند و (از بذل و بخشش در راه خیر) دست می‌کشند . خدا را فراموش کرده‌اند (و از پرستش او روی‌گردان شده‌اند) ، خدا هم ایشان را فراموش کرده است (و رحمت خود را از ایشان بریده و هدایت خویش را از آنان دریغ داشته است) . واقعاً منافقان فرمان‌ناپذیر (و سرکش و گناهکار) هستند .

توضیحات :
« يَقْبِضُونَ أَيْدِيَهُمْ » : دست خود را باز می‌دارند . مراد این است که بخل می‌ورزند و به احسان و انفاق و بذل و بخشش نمی‌پردازند . « الْفَاسِقُونَ » : کسانی که از فرمان خدا بیرون می‌روند و عاصی و کافر و گمراه می‌شوند .

سوره توبه آیه ۶۸

متن آیه :
وَعَدَّ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْكُفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا هِيَ حَسْبُهُمْ وَلَعَنَهُمُ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ

ترجمه :
خداوند به مردان و زنان منافق ، و به همه کافران وعده آتش دوزخ داده که جاودانه در آن می‌مانند ، و دوزخ برای (عِقَاب و عذاب) ایشان کافی است . (علاوه از آن) خدا آنان را نفرین و از رحمت خود به دور داشته و دارای عذاب همیشگی خواهند بود .

توضیحات :
« مُقِيمٌ » : دائم . سرمدی . ناگسستنی .

سوره توبه آیه ۶۹

متن آیه :
كَالَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْكُمْ قُوَّةً وَأَكْثَرَ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا فَاسْتَمْتَعُوا بِخَلْقِهِمْ فَاسْتَمْتَعْتُم بِخَلْقِكُمْ كَمَا اسْتَمْتَعَ الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ بِخَلْقِهِمْ وَخُضْتُمْ كَالَّذِي خَاضُوا أُولَئِكَ حَاطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

ترجمه :
(شما ای منافقان !) همانند کسانی هستید که قبل از شما می‌زیستند (و در نفاق و کفر بر همدیگر سبقت می‌گرفتند و جز راه فسق و فجور نمی‌پویندند) . آنان از شما نیرومندتر و از اموال

و فرزندان بیشتری برخوردار بودند و از قسمت خود (در این جهان گذران ، از لذت نامشروع و گناهان) بسی استفاده کردند و (عاقبت مردند و دنیا را به دیگران سپردند و شرمندگی بردند . هماینک شما نیز همچون ایشان از تقوا و یاد خدا دوری گزیده‌اید و به راه هواها و هوسها رفته‌اید و به گرداب شهوات افتاده‌اید و از محرمات) شما هم بهره خود را برده‌اید همان گونه که افراد پیش از شما بهره خود را بردند ، و به همان چیزی (از پلشتیها و زشتیها) فرو رفته‌اید که آنان بدان فرو رفتند . ایشان کردارشان در دنیا و آخرت پوچ و بیسود گشت و زیانبار (هر دو جهان) شدند . (هان اگر به راه آنان روید ، همچون ایشان شوید) .

توضیحات :

« كَالَّذِينَ . . . » : خبر مبتدای محذوف است . تقدیر چنین است : أَنْتُمْ كَالَّذِينَ . « اسْتَمْتَعُوا » : بسیار سود جستند و لذت بردید . از لذت جسمانی و شهوات فانی بسی بهره‌مند شدند . « خَلَا » : بهره . نصیب . « خَضْتُمْ » : فرو رفته‌اید . به باطل پرداخته‌اید و بدان وارد شده‌اید . « كَالَّذِي » : موصول مفرد (الَّذِي) ، به جای موصول جمع (الَّذِينَ) به کار رفته است . یا این که صفت موصوف محذوفی ، مانند : فَرِيقٌ ، فَوْجٌ ، و خَوْضٌ است ، و تقدیر چنین است : كَالْفَرِيقِ الَّذِي . . . كَالخَوْضِ الَّذِي . یعنی : همچون کسانی که . همچون باطل‌گرائیها و شهوت‌پرستیهای که .

سوره توبه آیه ۷۰

متن آیه :

أَلَمْ يَأْتِهِمْ نَبَأُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَتَمُودَ وَقَوْمِ إِبْرَاهِيمَ وَأَصْحَابِ مَدْيَنَ وَالْمُؤْتَفِكَاتِ أَتَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

ترجمه :

آیا (این گروه منافقان از سرگذشت دیگران عبرت نمی‌گیرند ؟ مگر) خبر قوم نوح ، عاد ، ثمود ، ابراهیم ، شعیب ، و لوط بدیشان نرسیده است ؟ پیغمبرانشان همراه با دلائل روشن به سویشان آمدند (و به رهنمودشان پرداختند و آنان تکذیب و تکفیرشان کردند و به اندرزهایشان گوش ندادند و به روشنگریهایشان وقع و ارجی ننهادند و لذا به عذاب خدا گرفتار آمدند و نابود شدند) و خدا بدیشان ظلم و ستم نکرد ، بلکه آنان خودشان به خویشتن ظلم و ستم کردند .

توضیحات :

« قَوْمِ عَادٍ » : قوم هود است که به وسیله بادهای تند و وحشتنا نابود شدند (نگا : اعراف / ۶۵ و ۷۱) . « قَوْمِ ثَمُودَ » : قوم صالح است که با زلزله‌های ویرانگر هلاک شدند (اعراف / ۷۳ و ۷۸) . « أَصْحَابِ مَدْيَنَ » : قوم شعیب است که به وسیله آذرخش آسمان کشته شدند (نگا : اعراف / ۹۱) . « الْمُؤْتَفِكَاتِ » : زیر و رو شده‌ها . مراد شهر و روستای قوم لوط است که با زلزله زیر و رو گردید (نگا : حجر / ۷۳ و ۷۴ ، انبیاء / ۷۴ ، نجم / ۵۳) . از ماده (إِفْكٌ) به معنی وارونه‌کردن چیزی و برگرداندن آن از راهی به راهی است (نگا : احقاف / ۲۲) . دروغ را إِفْكٌ می‌گویند ، چون دروغ قلب حقائق است (نگا : نور / ۱۱) .

سوره توبه آیه ۷۱

متن آیه :

وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيَطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

ترجمه :

مردان و زنان مؤمن ، برخی دوستان و یاوران دیگری را به کار نیک می‌خوانند و از کار بد باز می‌دارند ، و نماز را چنان که باید می‌گزارند ، و زکات را می‌پردازند ، و از خدا و پیغمبرش فرمانبرداری می‌کنند . ایشان کسانیند که خداوند به زودی ایشان را مشمول رحمت خود می‌گرداند . (این وعده خدا است و خداوند به گزاف وعده نمی‌دهد و از وفاي بدن هم ناتوان نیست . چرا که) خداوند توانا و حکیم است .

توضیحات :

« أَوْلِيَاءُ » : یاران . یاوران .

سوره توبه آیه ۷۲

متن آیه :

وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ وَرِضْوَانٍ مِنَ اللَّهِ أَكْبَرَ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

ترجمه :

خداوند به مردان و زنان مؤمن بهشت را وعده داده است که در زیر (کاخها و درختهاي) آن جویبارها روان است و جاودانه در آن می‌مانند ، و مسکنهای پاکي را در بهشت جاویدان بدانان وعده داده است (که جای ماندگاری همیشگی و زندگی سرمدی است . از همه مهمتر خداوند خوشنودی خود را بدیشان وعده داده است که) خوشنودی خدا بالاتر از هر چیز است . پیروزی بزرگ همین است .

توضیحات :

« طَيِّبَةً » : پاکیزه و قشنگ و دلپسند . « عَدْنٍ » : جای اقامت و ماندگاری . مراد بهشت جاویدان است که سرای ماندن و زیستن واقعی و همیشگی است . « رِضْوَانٍ » : رضایت و خوشنودی . « ذَلِكَ » : همه اینهایی که گذشت ، یا این که خوشنودی خدا .

سوره توبه آیه ۷۳

متن آیه :

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَيَسَّ الْمَصِيرُ

ترجمه :

ای پیغمبر ! با کافران و منافقان جهاد و پیکار کن (تا ایشان را از کفر و نفاق برگردانی) و بر آنان سخت بگیر و (با ایشان خشن باش . این مجازات کنونی ایشان است و در آخرت) جایگاهشان دوزخ است و چه بد سرنوشت و چه زشت جایگاهی است !

توضیحات :

« أَعْلَظْ عَلَيْهِمْ » : با کفار به جهاد بی‌امان پرداز ، و منافقان را سخت تهدید و سرزنش کن و حدود و مقررات خدا را درباره ایشان اجرا نما (نگا : نور / ۲) . « الْمَصِيرُ » : سرنوشت . جایگاه .

سوره توبه آیه ۷۴

متن آیه :

يَخْلِفُونَ بِاللَّهِ مَا قَالُوا وَلَقَدْ قَالُوا كَلِمَةَ الْكُفْرِ وَكَفَرُوا بَعْدَ إِسْلَامِهِمْ وَهَمُّوا بِمَا لَمْ يَنَالُوا وَمَا نَعَمُوا إِلَّا أَنْ أَعْنَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ مِنْ فَضْلِهِ فَإِنْ يَتُوبُوا بِكَ خَيْرًا لَهُمْ وَإِنْ يَتَوَلَّوْا يُعَذِّبَهُمُ اللَّهُ عَذَابًا أَلِيمًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ فِي الْأَرْضِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

ترجمه :

منافقان به خدا سوگند می‌خورند که (سخنان زنده‌ای) نگفته‌اند ، در حالی که قطعاً سخنان کفرآمیز گفته‌اند و پس از ایمان آوردن ، به کفر برگشته‌اند و قصد انجام کاری کرده‌اند که بدان نرسیده‌اند (و آن کشتن پیغمبر به هنگام مراجعه از جنگ تبوک بود) . چیزی که این منافقان را بر سر خشم آورد و سبب انتقام گرفتن آنان شود وجود ندارد ، مگر این که خدا و پیغمبرش به فضل و کرم خود آنان را (با اعطاء غنائم که هدف ایشان در زندگی است) بی‌نیاز گردانده‌اند (و این هم نباید مایه خشم و انتقام ایشان شود) . اگر آنان توبه کنند ، (خداوند توبه ایشان را می‌پذیرد و) این برایشان بهتر خواهد بود ، و اگر روی بگردانند ، خدا آنان را در دنیا و آخرت به عذاب بسیار دردناکی کیفر می‌دهد ، و در سراسر روی زمین نه دوستی و نه یاری خواهند داشت .

توضیحات :

« هَمُّوا » : قصد کردند . « مَا نَعَمُوا » : خشم نگرفته‌اند . عیبجوئی نکرده‌اند (نگا : مائده / ۵۹) . « مِنْ فَضْلِهِ » : از مرحمت خدا و اعطای پیغمبر از غنائم بدیشان (نگا : توبه / ۵۹) . در اینجا سخن از فضل خدا و پیغمبر است ولی ضمیر مفرد به جای ضمیر تثنیه به کار رفته است و بلا مانع است (نگا : توبه / ۶۲) . « يَكُ » : مخفف (يَكُن) است که در اصل (يَكُونُ) و از افعال ناقصه است .

سوره توبه آیه ۷۵

مَتْنِ آيَةٍ :
وَمِنْهُمْ مَنْ عَاهَدَ اللَّهَ لَئِنْ آتَانَا مِنْ فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ وَلَنَكُونَنَّ مِنَ الصَّالِحِينَ

ترجمه :

در میان (منافقان) کسانی هستند که (سوگند می‌خورند و) با خدا پیمان می‌بندند که اگر از فضل خود ما را بی‌نیاز کند (و به نعمت و نوائی برساند) بدون شك به صدقه و احسان می‌پردازیم و از زمره شایستگان (درگاه یزدان و نیکوکاران مردمان) خواهیم بود .

توضیحات :

« عَاهَدَ اللَّهَ » : با خدا پیمان بست . « لَنَصَّدَّقَنَّ » : حتماً به صدقه‌دادن و احسان‌کردن و بخشش نمودن می‌پردازیم . از باب تفعل و اصل آن (لَنَتَصَدَّقَنَّ) است .

سوره توبه آیه ۷۶

مَتْنِ آيَةٍ :
فَلَمَّا آتَاهُمْ مِنْ فَضْلِهِ بَخِلُوا بِهِ وَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُعْرِضُونَ

ترجمه :

اما هنگامی که خدا از فضل خود (ثروت و دارائی) بدانان بخشید ، بخل ورزیدند (و چیزی نبخشیدند و به عهد خود وفا نکردند ، و هم از خدا و هم از خیرات) سرپیچی کردند و روی گرداندند .

توضیحات :

« وَهُمْ مُعْرِضُونَ » : اصلاً آنان مردمانی هستند که عادتشان روگردانی از طاعت است ، و گوش به فرمان خدا و دل به حقائق نمی‌دهند .

سوره توبه آیه ۷۷

متن آیه :

فَأَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِي قُلُوبِهِمْ إِلَى يَوْمِ يَلْقَوْنَهُ يَمَّا أَخْلَفُوا اللَّهَ مَا وَعَدُوهُ وَبِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ

ترجمه :

خداوند نفاق را در دل‌هایشان پدیدار و پایدار ساخت تا آن روزی که خدا را در آن ملاقات می‌کنند . این به خاطر آن است که پیمان خدا را شکستند و همچنین دروغ گفتند .

توضیحات :

« أَعْقَبَ » : برجای نهاد . پدیدار و پایدار کرد . « فَأَعْقَبَهُمْ . . . » : فاعل می‌تواند خدا باشد و معنی آن گذشت ، و می‌تواند بخل و روی‌گردانی باشد که در این صورت معنی چنین می‌شود : این بخل و روی‌گردانی ، نفاق را در دل‌هایشان تا روز رستاخیز متمکن و برقرار ساخت تا در آن روز به سزای عمل بد خود برسند ، و . . . « يَلْقَوْنَهُ » : خدا را ملاقات کنند . به سزای عمل خود برسند . ضمیر (ه) به خدا یا به بخل برمی‌گردد .

سوره توبه آیه ۷۸

متن آیه :

أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ وَأَنَّ اللَّهَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ

ترجمه :

مگر آنان نمی‌دانستند که خداوند راز و نجوای ایشان را می‌داند و خدا بس آگاه از نهانیها و پنهانیها است ؟ (و لذا نقض عهد و نیرنگ ایشان درباره مؤمنان از خدا مخفی نمی‌ماند) .

توضیحات :

« نَجْوَاهُمْ » : نجوی ، سخن درگوشی . سخن پنهان از دیگران . سرّ و راز .

سوره توبه آیه ۷۹

متن آیه :

الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا جُهْدَهُمْ فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ سَخِرَ اللَّهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

ترجمه :

کسانی که مؤمنان (ثروتمندی) را که مشتاقانه بیش از اندازه به خیرات و صدقات می‌پردازند ، و مؤمنان (فقیری) را که (با وجود تنگدستی) به کمک‌های مختصری دست می‌پازند ، مورد تمسخر قرار می‌دهند ، خداوند ایشان را (با کشف رسوائیها و پلشتیهایشان در پیش مردم) مورد تمسخر قرار می‌دهد و عذاب بسیار دردناکی خواهند داشت .

توضیحات :

« الَّذِينَ » : مبتدا و خیر آن (فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ ، سَخِرَ اللَّهُ مِنْهُمْ) یا (وَ مِنْهُمْ) مقدر است و تقدیر چنین است : وَ مِنْهُمْ الَّذِينَ يَلْمِزُونَ . « يَلْمِزُونَ » : عیبجوئی می‌کنند . رخنه می‌گیرند . « الْمُطَّوِّعِينَ » : اصل آن الْمُتَطَوِّعِينَ است به معنی کسانی که بیش از اندازه لازم و واجب زکات می‌دهند و احببایان می‌کنند . کسانی که مشتاقانه برای رضای خدا خیرات و صدقات فراوان می‌دهند . « جُهْدَهُمْ » : به اندازه تاب و توانشان . مراد مال اندکی است که به قدر وسع و

طاقت خود می‌دهند . « سَخَّرَ اللَّهُ مِنْهُمْ » : مراد مُشاکله است . یعنی خداوند سزای مسخره‌کردنشان را می‌دهد .

سوره توبه آیه ۸۰

متن آیه :
اِسْتَغْفِرْ لَهُمْ اَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ اِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ذَلِكَ يَأْتِيهِمْ كَفْرًا
يَا لِلَّهِ وِرْسُولِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

ترجمه :

چه برای آنان طلب آمرزش کنی و چه نکنی ، حتّی اگر هفتاد بار (و دفعات بسیار) برای آنان طلب آمرزش کنی ، هرگز خداوند آنان را نمی‌آمرزد . این بدان خاطر است که به خدا و پیغمبرش ایمان ندارند (و سر از بند شریعت و ربقه اطاعت برتافته‌اند) و خداوند گروه بیرون‌روندگان از فرمان یزدان (و آئین آسمانی) را (به راه سعادت) هدایت نمی‌کند .

توضیحات :

« اِسْتَغْفِرْ » : از لحاظ لفظ امر است و از نظر معنی مضارع . « اِسْتَغْفِرْ لَهُمْ اَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ . . . » : اگر خواستی برای آنان طلب آمرزش کن و یا مکن . چه برای آنان طلب آمرزش کنی یا نکنی . « سَبْعِينَ مَرَّةً » : هفتاد بار . مراد کثرت است ؛ نه تحدید .

سوره توبه آیه ۸۱

متن آیه :
فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلَافَ رَسُولِ اللَّهِ وَكَرِهُوا أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ

ترجمه :

(منافقانی که از رفتن به جنگ تبوک سر باز زده‌اند و در خانه‌های خود گرفته‌اند و نشسته‌اند ، این) خانه‌نشینان (منافق) از این که از رسول خدا واپس کشیده‌اند شادمانند ، و نخواستند با مال و جان در راه یزدان جهاد و پیکار کنند (و دین خدا را یاری دهند . تا می‌توانند دیگران را از جنگ می‌ترسانند و با نشستن با خود تشویق می‌نمایند) و می‌گویند در گرما (ی سوزان تابستان به سوی میدان نبرد) حرکت نکنید . (ای پیغمبر ! بدانان) بگو : اگر دانا بودند می‌فهمیدند که آتش دوزخ بسیار گرمتر و سوزانتر (از گرمای تابستان و از همه آتشیهای جهان) است .

توضیحات :

« الْمُخَلَّفُونَ » : واپس‌ماندگان . برجای نشستگان . « مَقْعَدَ » : نشستن . مصدر میمی است . « خِلَافَ » : خلف . بعد ، در این صورت ظرف است . به معنی مخالفت هم آمده است که در این صورت مفعول‌له است ، و یا مصدر است و به معنی مخالفین بوده و حال است . « الْحَرِّ » : گرما .

سوره توبه آیه ۸۲

متن آیه :
فَلْيُضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكِوْا كَثِيرًا جَزَاءً يَمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

ترجمه :

(بگذار در این جهان بر اثر مسخره‌کردن مؤمنان) اندکی بخندند و (اما لازم است بدانند که باید

در آن جهان) بسیار گریه کنند ، این جزای کارهایی است که می‌کنند .

توضیحات :

« قَلِيضِحْكُوا . . . وَ لِيَكُوا » : مراد خبر است . یعنی : می‌خندند . و گریه می‌کنند .

سوره توبه آیه ۸۳

متن آیه :

فَإِنْ رَجَعَكَ اللَّهُ إِلَى طَائِفَةٍ مِنْهُمْ فَاسْتَأْذِنُواكَ لِلْخُرُوجِ فَقُلْ لَنْ تَخْرُجُوا مَعِيَ أَبَدًا وَلَنْ تُقَاتِلُوا مَعِيَ عَدُوًّا إِنَّكُمْ رَضِيتُمْ بِالْقُعُودِ أَوَّلَ مَرَّةٍ فَاقْعُدُوا مَعَ الْخَالِفِينَ

ترجمه :

هرگاه خداوند تو را (از جنگ تبوک) به سوی گروهی از آنان بازگرداند و ایشان از تو اجازه خواستند که در رکاب تو به سوی جهاد حرکت کنند ، بگو : هیچ گاه با من به جهاد نخواهید آمد و هیچ وقت همراه من با هیچ دشمنی نخواهید جنگید (و این افتخار نصیبتان نخواهد شد) چرا که شما نخستین بار به کناره‌گیری و خانه‌نشینی خوشنود شدید ، پس با کناره‌گیران و خانه‌نشینان بنشینید (و با پیرمردان و زنان و بیماران و کودکان باشید) .

توضیحات :

« رَجَع » : برگرداند . این فعل از افعال ذو وجهین است (نگا : اعراف / ۱۵۰ / و طه / ۴۰) . در اینجا متعدی است . « رَضِيتُمْ بِالْقُعُودِ . . . » . بار اول بدون عذر از جهاد واپس کشیدند ، پس توبه شما پذیرفته نیست و . . . « الْخَالِفِينَ » : ماندگان . متخلفان .

سوره توبه آیه ۸۴

متن آیه :

وَلَا تَصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَاتُوا وَهُمْ فَاسِقُونَ

ترجمه :

هرگاه یکی از آنان مُرد اصلاً بر او نماز مخوان و بر سر گورش (برای دعا و طلب آمرزش و دفن او) نایست ، چرا که آنان به خدا و پیغمبرش باور نداشته‌اند و در حالی مرده‌اند که از دین خدا و فرمان الله خارج بوده‌اند .

توضیحات :

« لَا تَصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ . . . » : بر کسی از آنان نماز میت مخوان . چرا که نماز خواندن تو رحمت است و ایشان درخور رحمت نیستند (نگا : توبه / ۱۰۳) .

سوره توبه آیه ۸۵

متن آیه :

وَلَا تَعْجَبْ أَمْوَالَهُمْ وَأَوْلَادَهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ

ترجمه :

اموال و اولادشان تو را به شگفت نیندازد . خداوند می‌خواهد آنان را با آن در دنیا (با رنجها و بلاهایی که در جمع‌آوری اموال ، و غمها و اندوههایی که در پرورش اطفال متحمل می‌شوند) شکنجه دهد ، (و به سبب اشتغال به اموال و اولاد از آخرت غافل بشوند) و جانشان برآید در

حالی که کافر باشند (و در نتیجه دنیا و آخرت را از دست بدهند) .

توضیحات :
« تَزْهَقَ » : بیرون رود . برآید .

سوره توبه آیه ۸۶

متن آیه :
وَإِذَا أَنْزَلَتْ سُورَةٌ أَنْ آمَنُوا بِاللَّهِ وَجَاهِدُوا مَعَ رَسُولِهِ اسْتَأْذَنَكَ أُولُوا الطَّوْلِ مِنْهُمْ وَقَالُوا ذَرْنَا نْكُنْ مَعَ الْقَاعِدِينَ

ترجمه :
هنگامی که سوره‌ای نازل گردد (و آنان را دعوت کند) که در ایمان خود به خدا اخلاص داشته باشید و به همراه پیغمبرش به جهاد بپردازید ثروتمندان ایشان از تو اجازه می‌خواهند (که به جهاد نروند و) می‌گویند : بگذار با خانه‌نشینان (معذور ، در مدینه) بمانیم .

توضیحات :
« أُولُوا الطَّوْلِ » : ثروتمندان . مقتدران بر جهاد با مال و جان . « الطَّوْلِ » : قدرت . ثروت . امکانات .
« ذَرْنَا » : ما را رها کن .

سوره توبه آیه ۸۷

متن آیه :
رَضُوا أَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطَبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ

ترجمه :
آنان بدین خوشنودند که با زنان خانه‌نشین (و پیران و بیماران و کودکان) باقی بمانند . دل‌هایشان (با خوف و نفاق) مهر زده شده است و لذا نمی‌فهمند (که عزت دنیا و سعادت آخرت در جهاد و پیروی از پیغمبر است و بس) .

توضیحات :
« الْخَوَالِفِ » : جمع خَالِفَة ، بازماندگان . مراد زنان است چون در خانه می‌مانند . « طَبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ » : بر دل‌هایشان مهر زده شده است . مراد این است که دل‌هایشان از فهم حقیقت و دریافت گفتار و کردار درست بسته است .

سوره توبه آیه ۸۸

متن آیه :
لَكِنَّ الرِّسُولَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ جَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَأَوْلِيكَ لَهُمُ الْخَيْرَاتُ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

ترجمه :
ولی پیغمبر و مؤمنانی که با او هستند ، با مال و جان خود به جهاد می‌پردازند (تا خدا را از خود خوشنود سازند و دین خدا را بالا برند) . همه خوبیها و نیکیها (از قبیل : پیروزی و غنیمت دنیا ، و بهشت و کرامت آخرت) از آن ایشان است ، و آنان بیگمان رستگارانند .

توضیحات :

« الْخَيْرَاتُ » : انواع منافع . خوبها و نيکيهاي هر دو جهان .

سوره توبه آيه ۸۹

متن آيه :
أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

ترجمه :

خداوند براي آنان باغهاي (بهشت) را آماده کرده است که جويبارها در (زير کاخها و درختان) آن روان است و جاودانه در آن مي مانند . اين است پيروي بزرگ و رستگاري سترگ .

توضيحات :

« الْفَوْزُ » : رستگاري . پيروي . رسيدن به آرزوها و خوبها .

سوره توبه آيه ۹۰

متن آيه :
وَجَاءَ الْمُعَذِّرُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ لِيُؤْذَنَ لَهُمْ وَقَعَدَ الَّذِينَ كَذَبُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ سَيُصِيبُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

ترجمه :

عذرخواهان اعراب (باديه نشين ، که داراي عذرهاي درست و پذيرفتني هستند ، به پيش تو) آمده اند تا بديشان اجازه داده شود (که در جهاد شرکت نکنند . و اما گروه ديگري از آنان که کافرند ، حتي زحمت آمدن به پيش شما را هم به خود نمي دهند) و در خانه نشسته اند و (در اظهار ايمان) به خدا و پيغمبرش دروغ گفته اند . به افراد کفرپيشه آنان عذاب بسيار دردناکي خواهد رسيد .

توضيحات :

« الْمُعَذِّرُونَ » : عذرخواهان . عذرتراشان . « جَاءَ الْمُعَذِّرُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ . . . » : برخي چنين عريهاي باديه نشيني را صادق و برخي کاذب مي دانند . اگر صادق به حساب آيند ، « قَعَدَ الَّذِينَ كَذَبُوا . . . » : غير از ايشانند ، و معني آن در بالا گذشت . اگر کاذب به حساب آيند ، گروه دومي در ميان نيست و معني چنين مي شود : عذرتراشان منافق باديه نشين به پيش تو آمده اند تا بديشان اجازه شرکت نکردن در جهاد داده شود . بدین وسيله مي بيني کساني خانه نشيني گزيده اند که در اظهار ايمان به خدا و پيغمبرش دروغ گفته اند . به چنين افراد باديه نشيني عذاب بسيار دردناکي خواهد رسيد .

سوره توبه آيه ۹۱

متن آيه :
لَيْسَ عَلَى الضُّعَفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا عَلَى الَّذِينَ لَا يَدُونَ مَا يَنْفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

بر ناتوانان و بيماران و کساني که چيزي ندارند که آن را صرف جهاد کنند (و با آن خويشتن را براي جهاد آماده سازند) گناهي نيست (و عذرشان ميقبول و جهدشان مشکور است) هرگاه اينان با خدا و پيغمبرش خالص باشند (و در دينشان شك و شبهه اي نبوده و آنچه در توان دارند از خدا و پيغمبرش دريغ ندارند . آنان در اين صورت نيکوکارند و) بر نيکوکاران هيچ راهي (براي سرزنش و

گناهکار قلمداد کردنشان) وجود ندارد . و خداوند دارای مغفرت بیشمار و رحمت بسیار است .

توضیحات :

« الْمَرْضِيَا » : جمع مریض ، بیماران . « حَرَجٌ » : گناه . اِپْرَاد . « نَصَحُوا » : خالص و مخلص شدند . از مصدر (نصح) به معنی خلوص . « مَا عَلَي الْمَحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ » : این جمله جنبه ضربالمثل را دارد . حرف (مِنْ) زائد و برای تأکید است . یعنی : سرزنشگران راهی برای سرزنش محسنان ندارند

سوره توبه آیه ۹۲

متن آیه :

وَلَا عَلَي الَّذِينَ إِذَا مَا اتَّوَكَّ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لَا أَجِدُ مَا أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ تَوَلَّوْا وَأَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ حَزَنًا أَلَّا يَجِدُوا مَا يَنْفِقُونَ

ترجمه :

همچنین ابراد و گناهی نیست بر کسانی که وقتی به پیش تو آمدند تا آنان را بر مرکبی سوار کنی (و به جهاد روانه سازی . ولی) تو گفتی : مرکبی ندارم که شما را بر آن سوار کنم . ایشان برگشتند ، در حالی که چشمانشان از غم (فوت افتخار جهاد) پر از اشک بود (و افسوس می‌خوردند) چون چیزی نداشتند که آن را صرف جهاد کنند .

توضیحات :

« إِذَا مَا » : وقتی که . « اتَّوَكَّ » : نزد تو آمدند . « حَزَنًا » : از غم . مفعولله است . « أَلَّا يَجِدُوا » . . . : مفعولله (حَزَنًا) است .

سوره توبه آیه ۹۳

متن آیه :

إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَي الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ وَهُمْ أَغْنِيَاءُ رَضُوا بِأَن يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

تنها راه (رخنه و شکنجه) به روی کسانی باز است که از تو اجازه می‌خواهند (در جهاد شرکت نکنند) در حالی که ثروتمند و قدرتمندند ، (و می‌توانند ساز و برگ جنگ را تهیه کنند و در میدان نبرد برزند) . آنان بدین خوشنودند که با زنان (و سالخوردهگان و کودکان و بیماران) باقی بمانند . خداوند دل‌هایشان را مهر زده است (چرا که آنان دل‌هایشان را بر روی حقائق بسته‌اند و از ترس با ضعیفان در خانه نشسته‌اند) و آنان نمی‌دانند (که چه سرانجام بدی و عاقبت وخیمی در دنیا و آخرت متوجه ایشان به سبب تخلف از فرمان و عدم شرکت آنان در جنگ است) .

توضیحات :

« إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَي الَّذِينَ . . . » : کسانی مورد بازخواست قرار می‌گیرند و لومه و عقاب می‌شوند که .

سوره توبه آیه ۹۴

متن آیه :

يَعْتَذِرُونَ إِلَيْكُمْ إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ قُلْ لَا تَعْتَذِرُوا لِي نُبَيِّنَ لَكُمْ قَد نَبَّأَنَا اللَّهُ مِن أَخْبَارِكُمْ وَسِيرَى اللَّهُ عَمَلِكُمْ وَرَسُولُهُ ثُمَّ تَرَدُّونَ إِلَى عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

ترجمه :

وقتی که به سوی آنان (از جنگ تبوک) برگردید ، ایشان شروع به عذرآوری می‌کنند (و دروغها به هم می‌بافند . بدیشان) بگو : عذرخواهی نکنید . ما هرگز به شما باور نمی‌کنیم . خداوند ما را از خبرهایتان آگاه ساخته است (و برخی از دروغها و ترفندهایتان را به پیغمبر وحی کرده است . این همه دروغ و عذرخواهی چرا ، سخن کوتاه کنید و در عمل کوشید که) خدا و پیغمبرش عمل شما را خواهند دید . (اگر کردارتان گواهی بر صلاح و تقوایتان داد و بیانگر توبه حقیقی شما از نفاق گردید ، از همان مزایائی برخوردار می‌شوید که سایر مؤمنان برخوردارند ، و اگر باز هم به نفاق خود ادامه دادید ، با شما همان شدت و حدت و جهاد و پیکاری خواهد شد که با کافران می‌گردد . این در این جهان ، و اما) پس از این (جهان ؛ یعنی در آخرت) به سوی خدا برگردانده می‌شوید که آگاه از پنهان و آشکار (همگان و ظاهر و باطن شما منافقان) است و شما را از آنچه انجام می‌داده‌اید باخبر می‌سازد (و پاداش و پادافره اعمال و اقوالتان را می‌دهد)

توضیحات :

« لَنْ نُؤْمِنَ لَكُمْ » : به شما باور نداریم و تصدیقتان نمی‌کنیم . « نَبَأْنَا » : ما را باخبر کرده است . « سِیرِیَ اللّهِ . . . » : مراد این است که آینده صدق یا کذب شما را روشن خواهد ساخت ، و کردارتان بر گفتار راست یا دروغ شما گواهی خواهد داد .

سوره توبه آیه ۹۵

متن آیه :

سَيَحْلِفُونَ بِاللّهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لَتُعَرِّضُوا عَنْهُمْ فَأَعْرِضُوا عَنْهُمْ إِنَّهُمْ رَجَسٌ وَمَا وَاهُمْ جَهَنَّمَ جَزَاءً يَمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

ترجمه :

هنگامی که به سوی آنان بازگردید ، برای شما به خدا سوگند خواهند خورد (که معذرت‌هایشان راست و درست است) تا از آنان صرف نظر کنید . (ولی از کار آنان غافل مشوید و از آنان در مگذرید و) از ایشان دوری گزینید ، بیگمان آنان پلیدند (و دارای نیت و هدف ناپاکی هستند) و به کیفر کارهائی که می‌کنند جایگاهشان دوزخ است .

توضیحات :

« انْقَلَبْتُمْ » : برگشتید . « لَتُعَرِّضُوا . . . فَأَعْرِضُوا » : این دو فعل از مصدر اعراض بوده و در اولی به معنی : صرف نظر کردن و عفونمودن ، و در دومی به معنی : رویگردانی و دوری کردن به کار رفته است . « رجس » : خبیث . پلید (نگا : مائده / ۹۰) . همان گونه که باید انسان خود را از کثافات مادی بپرهیزد ، لازم است خویشتن را از نجاسات معنوی هم دور نگهدارد .

سوره توبه آیه ۹۶

متن آیه :

يَحْلِفُونَ لَكُمْ لَتَرْضُوا عَنْهُمْ فَإِنْ تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضَىٰ عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ

ترجمه :

برای شما سوگندها می‌خورند تا از آنان درگذرید و خوشنود شوید . تازه اگر هم شما از آنان درگذرید و خوشنود شوید ، خداوند (از ایشان خشمگین است و) از گروهی که سر از فرمان تافته و بر دین شوریده باشند ، در نمی‌گذرد و خوشنود نمی‌شود .

توضیحات :

« الْفَاسِقِينَ » : شوریدگان بر دین . بیرون‌روندگان از آئین و فرمان یزدان .

سوره توبه آیه ۹۷

متن آیه :

الْأَعْرَابُ أَشَدُّ كُفْرًا وَنِفَاقًا وَأَجْدَرُ أَلَّا يَعْلَمُوا حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

ترجمه :

بادیه‌نشینان عرب ، کفر و نفاقشان شدیدتر است از (کفر و نفاق شهرنشینان عرب . زیرا سنگدل‌تر و جفاپیشه‌ترند و با اهل خیر و صلاح نشست و برخاست کمتری دارند) و آنان بیشتر سزاوارند که از مقررات و قوانین چیزی بی‌خبر باشند که خداوند بر پیغمبرش نازل کرده است . خداوند آگاه (از احوال بندگان ، اعم از مؤمنان و کافران و منافقان ، و) حکیم (در کار خود ، از جمله تعیین سزا و جزای مردمان) است .

توضیحات :

« الْأَعْرَابُ » : عربهای بادیه‌نشین (نگا : توبه / ۹۰) . « أَجْدَرُ » : سزاوارتر . درخورد و شایسته‌تر . « حُدُودٌ » : احکام و شرائع . اوامر و نواهی . فرائض و واجبات . « أَجْدَرُ أَلَّا يَعْلَمُوا » : سزد که ندانند و بی‌خبر بمانند .

سوره توبه آیه ۹۸

متن آیه :

وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ مَغْرَمًا وَيَتَرَبَّصُّ بِكُمُ الدَّوَائِرَ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

ترجمه :

برخی از بادیه‌نشینان (منافق) عرب ، چیزی را که (در راه خدا) صرف می‌کنند ، زیان می‌دانند (چرا که به ثواب آن ایمان ندارند) ، و چشم به راه (حوادث دردناک و) بلاها و مصائب (خوفناکی) هستند که شما را از هر سو احاطه دهند (و له و لوردتان کنند) - بلاها و مصیبت‌ها گریبانگیر خودشان باد - (چون مردمان بدخواه و تنگچشم و منافقی هستند ، تیره‌روزیها و ناکامیها و بدبختیها تنها به سراغ آنان می‌رود) . خداوند شنوا و دانا است (و لذا نیات و اقوال و افعال ایشان را می‌داند و می‌شنود) .

توضیحات :

« يَتَّخِذُ » : به حساب می‌آورد . به شمار می‌آورد . « مَغْرَمًا » : زیان و ضرر . « يَتَرَبَّصُّ » : انتظار می‌کشد . « الدَّوَائِرَ » : جمع دایره ، بلاها و مصائب روزگار . « السَّوْءِ » : هرگونه شر و بلا و زیان و ضرری که مایه بدحالی انسان شود . « دَائِرَةُ السَّوْءِ » : بلاهای بد . اضافه موصوف به صفت است (نگا : مریم / ۲۸) و جنبه مبالغه دارد . از قبیل : رَجُلٌ صَدَقَ . برخی گفته‌اند . واژه (دَائِرَةُ) دارای همان معنی است که واژه (السَّوْءِ) بیانگر آن است . در این صورت اضافه به خاطر بیان و تأکید است .

سوره توبه آیه ۹۹

متن آیه :

وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ قُرْبَاتٍ عِنْدَ اللَّهِ وَصَلَوَاتِ الرَّسُولِ أَلَا إِنَّهَا قُرْبَةٌ لَهُمْ سِذْخَلَهُمُ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

در میان عربهای بادیه‌نشین ، کسانی هم هستند که به خدا و روز رستاخیز ایمان دارند و چیزی را که (در راه خدا) صرف می‌کنند مایه نزدیکی به خدا و سبب دعای پیغمبر (در حق خود) می‌دانند (و دعای پیغمبر مایه سعادت محسنان و خیر و برکت عمر و روزی ایشان است) . هان ! بیگمان صرف پول (در راه خدا ، و دعاهای رسول) مایه تقرب آنان (در پیشگاه خداوند) است . (به طور قطع) خداوند آنان را غرق رحمت خود خواهد کرد ، چرا که خداوند آمرزنده (گناهان و) مهربان (در حق بندگان) است .

توضیحات :

« قُرْبَاتٍ » : جمع قُرْبَةٍ ، به معنی تقرب یا چیزی است که مایه تقرب می‌گردد . منصوب است چون مفعول دوم (بَتَّخَذَ) است ، و جمع آمدن آن با توجه به انواع خوبیها و راههای گوناگون آنها است . « صَلَوَاتٍ » : جمع صَلَاةٍ ، دعاها . « إِنَّهَا » : مرجع ضمیر (ها) واژه نفقه است که از (صَلَوَاتٍ) مفهوم می‌گردد و با توجه به معنی ، ضمیر مؤنث به کار رفته است . برخی هم مرجع آن را (صَلَوَاتٍ) دانسته‌اند .

سوره توبه آیه ۱۰۰

متن آیه :

وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

ترجمه :

پیشگامان نخستین مهاجران و انصار ، و کسانی که به نیکی روش آنان را در پیش گرفتند و راه ایشان را به خوبی پیمودند ، خداوند از آنان خوشنود است و ایشان هم از خدا خوشنودند ، و خداوند برای آنان بهشت را آماده ساخته است که در زیر (درختان و کاخهای) آن رودخانه‌ها جاری است و جاودانه در آنجا می‌مانند . این است پیروزی بزرگ و رستگاری سترگ .

توضیحات :

« السَّابِقُونَ » : پیشگامان . سبقت‌گیرندگان بر دیگران در ایمان و هجرت و نصرت . مراد مهاجرانی است که پیش از صلح حدیبیه هجرت کردند و با جان و مال در راه خدا کوشیدند ، و نیز انصاری است که در عقبه اول و دوم با پیغمبر بیعت کردند و یا این که هنگام قدم پیغمبر به مدینه ایمان آوردند . « وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ . . . » : مراد کسانی است که به دنبال این پیشگامان مهاجر و انصار ایمان آوردند و در اقوال و افعال ، صادقانه از چنین پیشوایان پیش‌تاز پیروی کردند . تابعین و همه مؤمنانی که از کردار نیک و رفتار پسندیده مهاجران و انصار بزرگوار در تمام امکان و اعصار تا آخر روزگار پیروی می‌کنند .

سوره توبه آیه ۱۰۱

متن آیه :

وَمِمَّنْ حَوْلِكُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ مَنَافِقُونَ وَمِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ مَرَدُوا عَلَى النِّفَاقِ لَا تَعْلَمُهُمْ نَحْنُ نَعْلَمُهُمْ سَنُعَذِّبُهُمْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ يَرَدُّونَ إِلَىٰ عَذَابٍ عَظِيمٍ

ترجمه :

در میان عربهای بادیه‌نشین اطراف (شهر) شما ، و در میان خود اهل مدینه ، منافقانی هستند که تمرین نفاق کرده‌اند و در آن مهارت پیدا نموده‌اند . تو ایشان را نمی‌شناسی و بلکه ما آنان را

می‌شناسیم . ایشان را (در همین دنیا) دو بار شکنجه می‌دهیم (: يك بار با پیروزی شما بر دشمنان آنان که مایه درد و حسرت و خشم و کین آنان می‌گردد ، و بار دوم با رسواکردن ایشان به وسیله پرده‌برداری از نفاقشان) . سپس (در آخرت) روانه عذاب بزرگی می‌گردند (و به دوزخ گرفتار می‌آیند) .

توضیحات :

« مردوا » : تمرین دیده‌اند و چیرگی و مهارت پیدا کرده‌اند . « مرتین » : دو بار : غیظ و خشم ناشی از پیروزی مسلمانان که آنان را می‌ترکاند ، و رسوایی اجتماعی ناشی از پرده‌برداری از نفاق ایشان . بلاها یا رسوایی‌های دوران زندگی ، و عذاب وقت مرگ و داخل قبر (نگا : انفال / ۵۰ و توبه / ۵۵ و ۵۷) . « یردون » : بازگردانده می‌شوند . مراد به دوزخ حواله کردن و در جهنم انداختن ایشان است (نگا : بقره / ۸۵) .

سوره توبه آیه ۱۰۲

متن آیه :

وَآخِرُونَ اعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ خَلَطُوا عَمَلًا صَالِحًا وَآخَرَ سَيِّئًا عَسَى اللَّهُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

مردمان دیگری هم هستند که (نه از پیشگامان نخستین ، و نه از منافقین بشمارند و) به گناهان خود اعتراف می‌کنند ، و کار خوبی را با کار بدی می‌آمیزند (و گاهی به حسنات و زمانی به سیئات دست می‌یازند) امید است که خداوند توبه آنان را بپذیرد (و احساس شرمندگی چنین کسانی از گناه ، و هراس آنان از عقاب و عذاب ، و تصمیم ایشان بر این که به سوی گناه نروند ، سبب گردد که دیگر دچار معصیت نشوند و مشمول مغفرت و مرحمت خدا شوند . چرا که بیگمان خداوند دارای مغفرت فراوان و رحمت بیکران است .

توضیحات :

« آخرون » : دیگران . مراد گروه سومی غیر از دو گروه پیشین یعنی پیشگامان نخستین و منافقان داخل و خارج مدینه است .

سوره توبه آیه ۱۰۳

متن آیه :

خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلَّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) از اموال آنان (که به گناه خود اعتراف دارند و در صدد کاهش بدیها و افزایش نیکیهای خویش می‌باشند) زکات بگیر تا بدین وسیله ایشان را (از رذائل اخلاقی ، و گناهان ، و تنگچشمی) پاک داری ، و (در دل آنان نیروی خیرات و حسنات را رشد دهی و درجات) ایشان را بالا ببری ، و برای آنان دعا و طلب آمرزش کن که قطعاً دعا و طلب آمرزش تو مایه آرامش (دل و جان) ایشان می‌شود (و سبب اطمینان و اعتقاد بیشترشان می‌گردد) و خداوند شنوای (دعای مخلصان و) آگاه (از نیات همگان) است .

توضیحات :

« صدقة » : زکات . آنچه مؤمن برای نزدیکی به خدا صرف می‌کند . « صَلَّ عَلَيْهِمْ » : برای ایشان دعا کن . « صَلَاتِكَ » : دعای تو . « سَكَنٌ » : رحمت . آرامش خاطر .

سوره توبه آیه ۱۰۴

متن آیه :
أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

ترجمه :

آیا نمی‌دانند که تنها خدا است که توبه (توبه‌کاران راستین) و زکات و صدقه (مؤمنان مخلصین) را می‌پذیرد ، و فقط او است که بسیار توبه‌پذیر و مهربان است ؟

توضیحات :

« يَأْخُذُ » : در اینجا به معنی می‌پذیرد و پاداش آن را می‌دهد (نگا : ذاریات / ۱۶) . رابطه لطیفی میان (خُذُ) در آیه قبلی ، و (يَأْخُذُ) در این آیه است ، و آن این که پیغمبر همان چیزی را دریافت می‌دارد که خدا بدان دستور می‌دهد .

سوره توبه آیه ۱۰۵

متن آیه :
وَقُلْ اَعْمَلُوا فِيسِيْرِي اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَّرَسُوْلُهُ وَّالْمُؤْمِنُوْنَ وَّسَتُرَدُّوْنَ اِلٰى عَالِمِ الْغَيْبِ وَّالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ

ترجمه :

بگو : (هرچه می‌خواهید) انجام دهید (خواه نیک ، خواه بد . اما بدانید که) خداوند اعمال (ظاهر و باطن) شما را می‌بیند (و آنها را به حساب شما می‌گیرد) و پیغمبر و مؤمنان اعمال (ظاهر) شما را می‌بینند و (به نسبت خوبی و بدی ، با شما دوستی یا دشمنی می‌ورزند . این در دنیا ، و اما) در آخرت به سوي خدا برگردانده می‌شوید که آگاه از پنهان و آشکار (همگان و دیدنی و نادیدنی جهان) است و شما را بدانچه می‌کنید مطلع می‌سازد (و پاداش و پادافره اعمال و اقوال شما را می‌دهد) .

توضیحات :

« قُلْ » : فعل (قُلْ) عطف بر فعل (خُذْ) در آیه ۱۰۳ است . « فِيسِيْرِي اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَّرَسُوْلُهُ وَّالْمُؤْمِنُوْنَ » : خدا از کارتان آگاه است ، چون حاضر در همه جا و ناظر بر همه چیز است . پیغمبر و مؤمنان هم از کارتان مطلع می‌شوند ، چرا که انسان هر عملی را انجام دهد - خواه ناخواه - ظاهر خواهد شد . اعمالتان از دید خدا پنهان نمی‌ماند و در روز قیامت پیغمبر و مؤمنان هم از کردارتان باخبر می‌گردند (نگا : آل‌عمران / ۱۷۹ ، اعراف / ۱۸۸ ، توبه / ۹۴ ، نمل / ۶۵ ، احقاف / ۹ ، حاقه / ۱۸ ، الطارق / ۹ ، العاديات / ۱۰) .

سوره توبه آیه ۱۰۶

متن آیه :
وَأَخْرُونَ مَرْجُونَ لِأَمْرِ اللَّهِ إِمَّا يُعَذِّبُهُمْ وَإِمَّا يَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

ترجمه :

و گروه دیگری (از متخلفان از جهاد) هستند که به فرمان خدا واگذار گردیده‌اند (و مردم باید در انتظار بمانند تا ببینند که دستور خدا درباره این دسته که بدون عذر از جهاد بازپس مانده‌اند چه باشد) یا خدا ایشان را به گناه خود می‌گیرد و یا بر آنان می‌بخشاید . خداوند آگاه (از احوال و نیات آنان بوده و) حکیم است (و برابر حکمت خود ، بندگان را ثواب یا عقاب می‌دهد) .

توضیحات :

« ءَاخِرُونَ » : دسته دیگری که غیر از دسته مذکور در آیه ۱۰۲ می‌باشند که بدون عذر از جهاد واپس کشیدند و بعدها پشیمان گشتند و عذرتراشی هم نمودند و به فرمان پیغمبر از همنشینی و گفتگوی با اصحاب و حتی نزدیکی با زبان خود محروم شدند ، تا فرمان خدا در آیه ۱۱۸ در رسید و ایشان را بخشید . « مَرْجُونَ » : به تأخیر انداخته‌شدگان . واگذارشدگان . جمع (مَرْجِي) است که اسم مفعول است و از مصدر (إِرْجَاء) . اصل آن (رَجَو) یا (رَجَا) می‌باشد (نگا : اعراف / ۱۱ و احزاب / ۵۱) .

سوره توبه آیه ۱۰۷

متن آیه :

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَإِرْصَادًا لِّمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ وَلَيَحْلِفْنَ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا الْحُسْنَىٰ وَاللَّهُ بِشَهَادَاتِهِمْ لَكَادِبُونَ

ترجمه :

(از میان منافقان) کسانی هستند که مسجدی را بنا کردند و منظورشان از آن ، زیان (به مؤمنان) و کفرورزی (در آن) و تفرقه‌اندازی میان مؤمنان (و درهم کوبیدن صفوف مسلمانان) و کمینگاه ساختن برای کسی بود که قبلاً با خدا و پیغمبرش جنگیده بود و (علم طغیان برافراشته بود) سوگند هم می‌خوردند که نظری جز نیکی نداشته‌اند (و تنها مرادشان خدمت به مردمان و اقامه نماز در آن بوده و بس) اما خداوند گواهی می‌دهد که آنان (در سوگند خود) دروغ می‌گویند .

توضیحات :

« الَّذِينَ . . . » : عطف بر ماسبق است و تقدیر آن چنین است : « وَ مِنْهُمْ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا . » ضِرَارًا » : زیان رساندن . مفعولله است . « إِرْصَادًا » : در کمین نشستن . « الْحُسْنَى » : کار نیک . علت تأنیث آن این است که در اصل (الْخَصْلَةُ الْحُسْنَى) بوده و موصوف حذف شده و صفت به جای آن نشسته است . آیه مذکور درباره گروهی از منافقان است که وقتی مسجد قبا در مدینه ساخته شد ، ابوعامر نامی ایشان را بر آن داشت که منافقان برای چشم هم چشمی با کسانی که مسجد قباء را ساختند ، و برای گردهمائی و رایزنی علیه اسلام و مؤمنان ، مسجدی بسازند . بعد از اتمام آن از پیغمبر درخواست کردند که در چنین مسجدی که بعدها مسجد ضرار نام گرفت نماز بخواند . اما وحی آسمان نقاب از چهره آنان برداشت و پیغمبر چه رسد به این که در آن نماز نخواند ، دستور داد که آن را بسوزانند و زباله‌دانش نمایند .

سوره توبه آیه ۱۰۸

متن آیه :

لَا تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا لَّمَسْجِدٍ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَىٰ مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ فِيهِ رَجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) هرگز در آن (مسجد ضرار) نایست و نماز مگذار . مسجدی (مانند مسجد قبا) که از روز نخست بر پایه تقوا بنا گردیده است (و مراد سازندگان آن تنها رضای الله بوده است) سزاوار آن است که در آن برپای ایستی و نماز بگزار . در آنجا کسانی هستند که می‌خواهند (جسم و روح) خود را (با ادای عبادت درست) پاکیزه دارند و خداوند هم پاکیزگان را دوست می‌دارد .

توضیحات :

« لَا تَقُمْ فِيهِ . . . » : در آن به عبادت نایست . در آن نماز مخوان (نگا : نساء / ۱۰۲) . اصلاً در آن توقف مکن و ممان . « أَحَقُّ » : این واژه گرچه افعال التفضیل است ولی در اینجا مراد مقایسه میان (شایسته) و (شایسته‌تر) نیست ؛ بلکه مقایسه میان (شایسته) و (ناشایسته) است ؛ لذا در اینجا (أَحَقُّ) به معنی شایسته است ؛ نه شایسته‌تر (نگا : فرقان / ۲۴) .

سوره توبه آیه ۱۰۹

متن آیه :

أَفَمِنْ أَسَسٍ بُنْيَانَهُ عَلَى تَقْوَىٰ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٍ أَمْ مَنْ أَسَسَ بُنْيَانَهُ عَلَىٰ شَفَا جُرْفٍ هَارٍ فَانْهَارَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

ترجمه :

آیا کسی که شالوده آن (مسجد) را بر پایه تقوا و پرهیز از (مخالفت فرمان) خدا و (جلب) خوشنودی (او) بنیاد نهاده است ، (کارش) بهتر است یا کسی که شالوده آن را بر لبه پرتگاه شکافته و فرو تپیده‌ای بنیاد نهاده است و (هر آن با فرو ریختن خود) او را به آتش دوزخ فرو می‌اندازد ؟ خداوند مردمان ستم‌پیشه را (به چیزی که خیر و صلاح ایشان در آن باشد) هدایت نمی‌کند .

توضیحات :

« بُنْيَانٌ » : پایه . شالوده . مصدر است و به معنی اسم مفعول به کار رفته است . یعنی بناء به معنی مبنی . « بُنْيَانَهُ » : شالوده مسجد . شالوده دین خود . « شفا » : لبه . کناره (نگا : آل‌عمران / ۱۰۲) . « جُرْفٍ » : گودال . پرتگاه . « هَارٍ » : شکافته و مشرف به سقوط ، از ماده (هور) و در آن قلب‌المکان شده است و لام‌الفعل و عین‌الفعل به جای همدیگر به کار رفته است . « فَاَنْهَارَ بِهِ » : پرتگاه ، ساختمان و صاحب آن را با خود به پائین انداخت . برخی معنی آیه را چنین بیان کرده‌اند : آیا کسی که پایه دین خود را بنیاد نهاده است بر شالوده استوار که تقوا و کسب رضای خدا یا طاعت و عبادت است ، بهتر است ، یا کسی که آن را بر ضعیف‌ترین و سست‌ترین شالوده بنیاد نهاده است که او را به دوزخ می‌اندازد و . . .

سوره توبه آیه ۱۱۰

متن آیه :

لَا يَزَالُ بُنْيَانُهُمُ الَّذِي بَنَوْا رِيبَةً فِي قُلُوبِهِمْ إِلَّا أَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

ترجمه :

بنائنی را که خودشان برپا کرده‌اند همواره به عنوان (يك عامل شك و تردید ، یا يك نتیجه) شك و تردید ، در قلوب آنان باقی می‌ماند ، مگر این که دل‌هایشان قطعه قطعه شود (و بمیرند ، و یا این که توبه کنند و به سوی خدا برگردند) و خدا آگاه (از هر چیزی و) حکیم (در افعال و دادن جزا و سزای هرکسی) است .

توضیحات :

« رِيبَةً » : شك و تردید . خبر لایزال است . « إِلَّا » : به معنی (إلّی) است . « تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ » : دل‌هایشان پاره پاره شود . دل از کفر برکنند و توبه کنند . فعل (تَقَطَّعَ) مضارع است و تائي از اول آن حذف شده است . آیه را چنین هم معنی کرده‌اند : این بنای ایشان هر قدر بیشتر بماند ، آنان بیشتر در میان مسلمانان شك و تردید می‌پراکنند .

سوره توبه آیه ۱۱۱

متن آیه :

إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعَدًّا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

ترجمه :

بیگمان خداوند (کالای) جان و مال مؤمنان را به (بهای) بهشت خریداری می کند . (آنان باید) در راه خدا بجنگند و بکشند و کشته شوند . این وعده ای است که خداوند آن را در (کتابهای آسمانی) تورات و انجیل و قرآن (به عنوان سند معتبری ثبت کرده است) و وعده راستین آن را داده است ، و چه کسی از خدا به عهد خود وفاکننده تر است ؟ پس به معامله ای که کرده اید شاد باشید ، و این پیروزی بزرگ و رستگاری سترگی است .

توضیحات :

« اِشْتَرَى » : خریداری کرده است . معمولاً فعل ماضی در معاملات معنی مضارع دارد ؛ لذا می توان آن را (خریداری می کند) معنی کرد . « يُقَاتِلُونَ » : می جنگند . فعل مضارع در اینجا می تواند معنی امر داشته باشد ؛ باید بجنگند . « وَعَدًّا » : مفعول مطلق فعل محذوف (وَعَدَّ) است . « حَقًّا » : مفعول مطلق فعل محذوف (أَحَقَّ) یا صفت (وَعَدًّا) است (نگا : نساء / ۱۲۲) . « أَوْفَى » : وفاکننده تر . « اِسْتَبْشِرُوا » : شادمان باشید . شاد و خوشنود باشید . « ذَلِكَ » : این معامله ای که خریدار خدا ، فروشندگان مؤمنان ، کالا اموال و انفس مسلمانان ، بها بهشت جاویدان ، و سند گفته خداوند سبحان و ثبت در تورات و انجیل و قرآن است .

سوره توبه آیه ۱۱۲

متن آیه :

التَّائِبُونَ الْعَابِدُونَ الْحَامِدُونَ السَّائِحُونَ الرَّاكِعُونَ السَّاجِدُونَ الْآمِرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّاهُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَالْحَافِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

(از جمله اوصاف این مؤمنان و سائر مسلمانان این است که) آنان توبه کننده (از معاصی) ، پرستنده (دادار) ، سپاسگزار (پروردگار) ، گردنده (در زمین و اندیشمند در آفاق و انفس) ، نمازگزار ، دستوردهنده به کار نیک ، بازدارنده از کار بد ، و حافظ قوانین خدا می باشند . (ای پیغمبر !) مژده بده به مؤمنان (به چیزهایی که خارج از توصیف و تعریف و به دور از فهم مردمان است) .

توضیحات :

« التَّائِبُونَ » : توبه کنندگان . خبر مبتدای محذوف یا مبتدای خبر محذوف است و تقدیر چنین است : هُمُ التَّائِبُونَ . . . التَّائِبُونَ الْعَابِدُونَ . . . مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ أَيْضاً (نگا : نساء / ۹۵ و حدید / ۱۰) . « السَّائِحُونَ » : گردندگان در زمین برای اطلاع از آثار و درس گرفتن و عبرت آموختن از تاریخ گذشتگان و دیدن عجائب و غرائب جهان (نگا : انعام / ۱۱ ، توبه / ۲) . روزه داران (نگا : تحریم / ۵) . « الْحَافِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ » : محافظان قوانین خدا . اجراکنندگان احکام و شرائع الله . « بَشِيرِ الْمُؤْمِنِينَ » : مژده بده به مؤمنان . مورد مژده محذوف است و اشاره بدان دارد که بیرون از حدود شمار و گفتار و پندار است که بهشت و رضای کردگار است .

سوره توبه آیه ۱۱۳

متن آیه :

مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أَوْلِيَا قُرْبَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ

ترجمه :

پیغمبر و مؤمنان را نسزد که برای مشرکان طلب آمرزش کنند ، هرچند که خویشاوند باشند ، هنگامی که برای آنان روشن شود که (با کفر و شرک از دنیا رفته‌اند ، و) مشرکان اهل دوزخند .

توضیحات :

« مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا » : برای پیغمبر و مؤمنان شایسته و درست نیست که . « أَوْلِيَا قُرْبَىٰ » : خویشاوندان . نزدیکان .

سوره توبه آیه ۱۱۴

متن آیه :

وَمَا كَانَ إِسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ إِلَّا عَن مَّوْعِدَةٍ وَعَدَّهَا إِيَّاهُ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ

ترجمه :

طلب آمرزش ابراهیم برای پدرش ، به خاطر وعده‌ای بود که بدو داده بود ، ولی هنگامی که برای او روشن شد که پدرش (در قید حیات بر کفر اصرار می‌ورزد و برابر وحی آسمانی دار فانی را با کفر وداع می‌گوید ، دانست که او) دشمن خدا است ، از او بی‌زاری جست (و ترک طلب آمرزش برای وی گفت) . واقعاً ابراهیم بسیار مهربان و دست‌بدعا و فروتن و شکیا بود .

توضیحات :

« إِسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ » : (نگا : شعراء / ۸۶) . « مَوْعِدَةٍ » : وعده (نگا : مریم / ۴۷) . « تَبَرَّأَ » : بی‌زاری جست . دوری کرد (نگا : بقره / ۱۶۶ و ۱۶۷) . « أَوَّاهٌ » : آه‌گویان . خاشع در دعا . تسبیحگوی . مهربان . کثیرالدعاء . « حَلِيمٌ » : صبور و بردبار . از آیه چنین برمی‌آید که دعاکردن برای هدایت کافران و مشرکان زنده بلامانع است ولی برای مردگان آنان صحیح نیست (نگا : مجادله / ۲۲) .

سوره توبه آیه ۱۱۵

متن آیه :

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ قَوْمًا بَعْدَ إِذْ هَدَاهُمْ حَتَّىٰ يُبَيِّنَ لَهُمْ مَا يَتَّقُونَ إِنَّ اللَّهَ يَكُلُّ شَيْءًا عَلِيمٌ

ترجمه :

خداوند (به سبب عدالت و حکمتی که دارد) هیچ وقت قومی را که هدایت بخشیده است گمراه نمی‌سازد (و در برابر اشتباه و لغزش ناشی از اجتهادی که می‌کنند ، به عقاب و عذابشان نمی‌گیرد) مگر زمانی که چیزهایی را که باید از آنها بپرهیزند روشن و آشکار (و بی‌شبهه و اشکال ، توسط پیغمبر) برای آنان بیان کند . بیگمان خداوند آگاه از هر چیزی است .

توضیحات :

« لِيُضِلَّ » : گمراه سازد . حکم به گمراهی دهد . مراد این است که عقاب بعد از بیان احکام است .

سوره توبه آیه ۱۱۶

متن آیه :
إِنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَمَا لَكُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

ترجمه :

حکومت آسمانها و زمین تنها از آن خدا است . او است که زندگی میبخشد و میمیراند . جز خدا برای شما سرپرستی (که کارهای شما بدو واگذار شود) و یآوری (که شما را کمک و از شما دفاع کند) وجود ندارد .

توضیحات :

« مِنْ دُونِ اللَّهِ » : سیواي خدا . بجز خدا .

سوره توبه آیه ۱۱۷

متن آیه :
لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِن بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبَ فَرِيقٍ مِّنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُ يَهْمُ رُؤُوفٌ رَّحِيمٌ

ترجمه :

خداوند توبه پیغمبر (از اجازه دادن منافقان به عدم شرکت در جهاد) و توبه مهاجرین و انصار (از لغزشهای جنگ تبوک ، مثل کُندی و سستی اراده و اندیشه بد به دل راه دادن و آهنگ بازگشت از نیمه راه جهاد) را پذیرفت . مهاجرین و انصاری که در روزگار سختی (با وجود گرمای زیاد ، کمی وسیله سواری و زاد ، فصل درو و چیدن محصول خود) از پیغمبر پیروی کردند (و همراه او رهسپار جنگ تبوک شدند) بعد از آن که دل‌های دسته‌ای از آنان اندکی مانده بود که (از حق به سوي باطل) منحرف شود . (در این حال) باز هم خداوند توبه آنان را پذیرفت . چرا که او بسیار رؤوف و مهربان است .

توضیحات :

« لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ . . . » : ذکر پیغمبر در سرآغاز توبه‌کنندگان ، به خاطر بزرگداشت هرچه بیشتر مهاجرین و انصار است ، والا گناهی از او سر نرده بود تا از آن توبه کند . یا این که توبه پیغمبر از اموری است که اگر از دیگران سر می‌زد ، مانند اجازه دادن به منافقان که در منزل بمانند و در جنگ شرکت نکنند (نگا : توبه / ۴۳) اصلاً گناه یا حتی درخور لومه و عتاب نبود . یا این که طلب استغفار باید پیشه هر مؤمنی اعم از پیغمبر و غیره باشد (نگا : محمد / ۱۹ و فتح / ۲) . « سَاعَةِ الْعُسْرَةِ » : هنگام سختی و بحرانی . مراد زمانی است که مؤمنان آماده جنگ تبوک می‌شدند و به مناسبت سختی معیشت و مشکلات راه و رزمیدن با امپراطوری روم در نقطه بسیار دوری از مدینه سخت در تنگنا بودند ، و لشکری را هم که تهیه دیدند جیش العسرة لقب گرفت . « كَادَ يَزِيغُ » : نزدیک بود که منحرف و از راه به در شود . « فَرِيقٍ » : دسته . گروه .

سوره توبه آیه ۱۱۸

متن آیه :
وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خَلِّفُوا حَتَّىٰ إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَن لَّا مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

ترجمه :

خداوند توبه آن سه نفری را هم می‌پذیرد که (بی‌هیچ حکمی به آینده) واگذار شدند (و پیغمبر و مؤمنان و خانواده خودشان با ایشان سخن نگفتند و از آنان دوری جستند) تا بدانجا که (ناراحتی ایشان به حدی رسید که) زمین با همه فراخی ، بر آنان تنگ شد ، و دلشان به هم آمد (و جانشان به لب رسید . هم مردم از آنان بیزار و هم خودشان از خود بیزار شدند . بالاخره) دانستند که هیچ پناهگاهی از (دست خشم) خدا جز برگشت به خدا (با استغفار از او و پناه بردن بدو) وجود ندارد (چرا که پناه بی‌پناهان او است و بس) . آن گاه خدا (به نظر مرحمت در ایشان نگرست و) بدیشان پیغام توبه داد تا توبه کنند (و آنان هم توبه کردند و خدا هم توبه ایشان را پذیرفت) . بیگمان خدا بسیار توبه‌پذیر و مهربان است .

توضیحات :

« الثَّلَاثَةِ » : سه نفر که عبارت بودند از : کعب بن مالک و مُراره بن ربیع و هلال بن امیه . « خَلَّفُوا » : واپس نهاده شدند . مراد این است که خداوند حکم قطعی درباره آنان صادر نفرمود (نگا : توبه / ۱۰۶) و به آینده واگذار شدند . « يَمَّا رَحِبَتْ » : با همه وسعتی که دارد . « ظَنُّوا » : یقین حاصل کردند (نگا : بقره / ۴۶) . « مَلَجًا » : پناهگاه . « تَابَ عَلَيْهِمْ » : ایشان را توفیق توبه داد . با مرحمت بدیشان برگشت و پیام پذیرش توبه آنان را به پیغمبر وحی کرد . « لِيَتُوبُوا » : تا آنان توبه کنند و در آینده نیز بر توبه و استغفار ماندگار باشند .

سوره توبه آیه ۱۱۹

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ

ترجمه :

ای مؤمنان ! از خدا بترسید و همگام با راستان باشید .

توضیحات :

« الصَّادِقِينَ » : راستان در کردار و گفتار و پندار .

سوره توبه آیه ۱۲۰

متن آیه :

مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ أَنْ يَتَخَلَّفُوا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنْفُسِهِمْ عَن نَّفْسِهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا نَصَبٌ وَلَا مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَطْؤُونَ مَوْطِنًا يَبْغِضُ الْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنَ عَدُوِّ نِيْلًا إِلَّا كَتَبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ

ترجمه :

درست نیست که اهل مدینه و بادیه‌نشینان دوروبر آنان ، از پیغمبر خدا جا بمانند (و در رکاب او به جهاد نروند ، و در راه همان چیزی جان نیازند که او در راه آن جان می‌بازد) و جان خود را از جان پیغمبر دوست‌تر داشته باشند . چرا که هیچ تشنگی و خستگی و گرسنگی در راه خدا به آنان نمی‌رسد ، و گامی به جلو بر نمی‌دارند که موجب خشم کافران شود ، و به دشمنان دستبردی نمی‌زنند (و ضرب و قتل و جرحی نمی‌چشانند و اسیر و غنیمتی نمی‌گیرند) مگر این که به واسطه آن ، کار نیکویی برای آنان نوشته می‌شود (و پاداش نیکویی بدانان داده می‌شود) . بیگمان خداوند پاداش نیکوکاران را (بی‌مزد نمی‌گذارد و آن را) هدر نمی‌دهد .

توضیحات :

« مَا كَانَ » : صحیح نیست . درست نیست . « لَا يَرْغَبُوا بِأَنْفُسِهِمْ عَن نَّفْسِهِ » : جان خود را از

جان او عزیزتر و پا ارزش‌تر ندانند . از پذل جان خود در راه حفظ جان او دریغ نکنند . « ظمّاً » : تشنگی . « نَصَبٌ » : خستگی . « مَخْمَصَةٌ » : گرسنگی . « لا يَطَّأُونَ » : گام نمی‌گذارند . پای نمی‌نهند . « مَوْطِئاً » : جای گام . قدمگاه . « لا يَطَّأُونَ مَوْطِئاً » : مراد این ایست که گامی به جلو برنمی‌دارند و وارد مکانی نمی‌شوند ، مگر این که . . . « لا يَنَالُونَ مِنَ عَدُوِّ نِيلاً » : صدمه‌ای به دشمن نمی‌رسانند و اسیر و غنیمتی از ایشان نمی‌گیرند ، و . . .

سوره توبه آیه ۱۲۱

متن آیه :

وَلَا يَنْفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

(همچنین مجاهدان راه‌حق) هیچ خرجی خواه کم خواه زیاد نمی‌کنند ، و هیچ سرزمینی را (در رفت و برگشت از جهاد) نمی‌سپرنند ، مگر این که (پاداش آن) برایشان نوشته می‌شود ، تا (از این راه) خداوند پاداشی نیکوتر از کاری که می‌کنند بدیشان دهد .

توضیحات :

« نَفَقَةٌ » : خرج . صرف مال . « وَادِيًا » : زمین گود پریچ و خم و فراز و نشیبی که میان کوهها و جنگلها لمیده باشد . مراد سرزمین به طور مطلق است . « كُتِبَ لَهُمْ » : برای آنان نوشته می‌شود . نائب فاعل ، ذَلِكَ یا ثَوَابٍ یا عَمَلٍ صَالِحٍ است . « أَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ » : پاداشی نیکوتر از کاری که می‌کنند . پاداش نیکوترین کاری که می‌کنند ، و آن جهاد است . نیکوترین پاداشی که نیکوکاران در برابر نیکوکاریهایشان مستحق آن می‌باشند . واژه (أَحْسَنَ) صفت مصدر محذوف (جَزَاءً) است و تقدیر چنین است : لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ جُزَاءً أَحْسَنَ جُزَاءً مَا .

سوره توبه آیه ۱۲۲

متن آیه :

وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَآفَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ

ترجمه :

مؤمنان را نسزد که همگی بیرون بروند (و برای فراگرفتن معارف اسلامی عازم مراکز علمی اسلامی بشوند) . باید که از هر قوم و قبیله‌ای ، عده‌ای بروند (و در تحصیل علوم دینی تلاش کنند) تا با تعلیمات اسلامی آشنا گردند ، و هنگامی که به سوی قوم و قبیله خود برگشتند (به تعلیم مردمان بپردازند و ارشادشان کنند و) آنان را (از مخالفت فرمان پروردگار) بترسانند تا خویشان را از عقاب و عذاب خدا برحذر دارند و از بطالت و ضلالت (خودداری کنند) .

توضیحات :

« كَآفَّةً » : همگی . جملگی . حال ضمیر واو در فعل (لِيَنْفِرُوا) است . « فَلَوْلَا نَفَرَ » : چه خوب است که عازم بشود و بیرون برود . « طَائِفَةٌ » : دسته‌ای . برخی . « لِيَتَفَقَّهُوا » : تا دانش‌اندوزی کنند . تا آشنا شوند و مهارت به هم رسانند . معنی دیگر آیه این است که : شایسته نیست ، مؤمنان همگی (به سوی میدان جهاد) بیرون بروند . چرا از هر گروهی برخی از آنان (به کارزار) نمی‌روند (و برخی در مدینه نمی‌مانند) تا در دین (و معارف اسلامی) آگاهی پیدا کنند و وقتی که قوم خود (از جهاد) به سوی ایشان برگشتند ، آنان را (از مخالفت فرمان پروردگار) بترسانند تا بترسند (و خوشتن‌دار و پرهیزگار گردند) . با توجه به معنی نخست ، ضمیر فعل (لِيَتَفَقَّهُوا) و

(لِيُنذِرُوا) و (رَجَعُوا) به طالبان علم برمي‌گردد که به جهاد اکبر مشغولند ، و ضمير فعل (يَحْذَرُونَ) به قوم و قبیله آنان . اما با توجه به معني دوم ، ضمير فعل (لِيَتَفَقَّهُوا) و (لِيُنذِرُوا) به کسانی برمي‌گردد که به جهاد اصغر يعني پیکار با دشمنان نمي‌روند و بلکه در خدمت پیغمبر در مدینه مي‌مانند و دانش‌اندوزي مي‌کنند و چیزهائي را که در غیاب مجاهدان وحی شده است بدیشان مي‌رسانند . و ضمير فعل (رَجَعُوا) و (يَحْذَرُونَ) به مجاهدان و پیکارگران برمي‌گردد .

سوره توبه آیه ۱۲۳

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ وَلْيَجِدُوا فِيكُمْ غِلْظَةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ

ترجمه :

اي مؤمنان ! با کافراني بجنگيد که به شما نزديکترند ، و بايد که (در جنگ) از شما شدت وحدت (و جرات و شهامت) ببينند . و بدانيد که خداوند (ياري و لطفش) با پرهيزگاران است .

توضیحات :

« يَلُونَكُمْ » : از حيث مکان يا نسب به شما نزديکند . در اینجا بیشتر قرب مکانی مورد نظر است . از ماده (ولي) است . « غِلْظَةٌ » : شدت و خشونت در جنگ که بالطبع صبر و شکیبائي و جرات و شهامت را نیز شامل مي‌شود .

سوره توبه آیه ۱۲۴

متن آیه :

وَإِذَا مَا أَنْزَلَتْ سُورَةٌ فَمِنْهُمْ مَن يَقُولُ أَيْكُمُ زَادَتْهُ هَذِهِ إِيْمَانًا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فزَادَتْهُمْ إِيْمَانًا وَهُمْ يَسْتَبْشِرُونَ

ترجمه :

هنگامي که سوره‌اي (از سوره‌هاي قرآن) نازل مي‌شود ، کسانی از آنان (که منافقند ، از روی تمسخر و استهزاء ، برخی پیه برخی رو مي‌کنند و) مي‌گویند : این سوره بر ایمان کدام يك از شما افزود ؟ (و آیا چیز مهم و مفیدی گفت و نمود ؟ !) و اما مؤمنان ، (همان سوره قرآن) بر ایمانشان مي‌افزاید و (نور آن بیش از پیش راه حق را بدیشان مي‌نماید ، و از این نزول قرآن که مایه افزایش ایمان و پرتو جان و سعادت هر دو جهان آنان مي‌شود) شادمان مي‌گردند .

توضیحات :

« إِذَا مَا » : هر زمان که .

سوره توبه آیه ۱۲۵

متن آیه :

وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فزَادَتْهُمْ رِجْسًا إِلَى رِجْسِهِمْ وَمَاتُوا وَهُمْ كَافِرُونَ

ترجمه :

و اما کسانی که در دل‌هایشان بیماری (نفاق) است ، (نزول سوره‌اي از سوره‌هاي قرآن ، به جای این که روح تازه‌اي به کالبدشان دمد و مایه تربیت جدیدی شود) ، خباثی بر خباثتشان مي‌افزاید (و کفر و عنادشان را بیشتر مي‌نماید ، و پلیدی‌هایشان هر روز فزونی مي‌گیرد ، و تاریکي‌های جان و دلشان دائماً تراکم مي‌پذیرد ، و) در حال کفر مي‌میرند (و در دوزخ جای مي‌گیرند) .

توضیحات :

« مَرَضٌ » : مراد نفاق است (نگا : بقره / ۱۰ و محمد / ۲۰) . « رَجُسًا » : خباث . پلیدی (نگا : اعراف / ۷۱ و توبه / ۱۲۵) . مراد کفر و نفاق است .

سوره توبه آیه ۱۲۶

متن آیه :

أُولَٰئِكَ يَرْجُونَ أَنَّهُمْ يُفْتَنُونَ فِي كُلِّ عَامٍ مَّرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ لَا يَتُوبُونَ وَلَا هُمْ يَذَّكَّرُونَ

ترجمه :

آیا منافقان نمی‌بینند که در هر سالی ، يك يا دو بار (و بلکه بیشتر) مورد آزمایش قرار می‌گیرند (و بلاهائی از قبیل : کشف اسرار و ظهور احوال و پیروزی مؤمنان ، و شکست کافران می‌بینند ، ولي) بعد از آن (همه گرفتاریها و آزمونها ، از کرده‌ها و گفته‌های زشت خود دست نمی‌کشند و) توبه نمی‌کنند و عبرت نمی‌گیرند و بیدار و هوشیار نمی‌شوند .

توضیحات :

« يُفْتَنُونَ » : آزمایش می‌گردند . به بلاهاگرفتار می‌شوند تا مایه بیداری ایشان گردد . « مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ » : يك بار يا دوبار . مراد تکثیر است ؛ نه عدد به خصوصی .

سوره توبه آیه ۱۲۷

متن آیه :

وَإِذَا مَا أُنزِلَتْ سُورَةٌ نَّظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ هَلْ يَرَاكُم مِّنْ أَحَدٍ ثُمَّ انصَرَفُوا صَرَفَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَمَّا لَا يَفْقَهُونَ

ترجمه :

و هرگاه آنان (در مجلس پیغمبر باشند و) سوره‌ای نازل گردد ، برخی به برخی می‌نگرند (و با اشاره به همدیگر می‌فهمانند که) آیا کسی شما را می‌بیند (و متوجه ما می‌باشد ؟ همین که اطمینان یافتند مؤمنان به سخنان پیغمبر سرگرم و سراپا گوشند) آن وقت (از مجلس) بیرون می‌روند (و ندای هدایت را نمی‌شنوند . چراکه تحمل شنیدن پیام آسمانی را ندارند و از ایمان و ایمانداران بیزارند) . از آنجا که قوم بی‌دانش و نفهمی هستند ، خداوند دل‌هایشان را (از حق) بگردانیده است .

توضیحات :

« هَلْ يَرَاكُم مِّنْ أَحَدٍ » : این جمله می‌تواند بیانگر گفتار زبانی ایشان ، یا اشارات سر و صورت و چشم‌های آنان باشد . در هر حال تفسیری است برای نگاه‌هایشان به یکدیگر . « انصرفوا » : از مجلس بیرون می‌روند . دل به سخنان نمی‌دهند و بدان ایمان نمی‌آورند و بلکه از وحی آسمانی رویگردان می‌شوند . « صَرَفَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ » : این جمله می‌تواند خبریه باشد که معنی آن گذشت ، و می‌تواند انشائیة یعنی برای دعا و نفرین باشد . در این صورت معنی چنین می‌شود : خداوند دل‌هایشان را از ایمان بگرداند و از جانب حق بچرخاند .

سوره توبه آیه ۱۲۸

متن آیه :

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ

ترجمه :

بیگمان پیغمبری (محمد نام) ، از خود شما (انسانها) به سویتان آمده است . هرگونه درد و رنج و بلا و مصیبتی که به شما برسد ، بر او سخت و گران می‌آید . به شما عشق می‌ورزد و اصرار به هدایت شما دارد ، و نسبت به مؤمنان دارای محبت و لطف فراوان و بسیار مهربان است .

توضیحات :

« مِنْ أَنْفُسِكُمْ » : از خود شما انسانها . یعنی انسان است و از لحاظ سرشیت بشری همچون شما است (نگا : کهف / ۱۱۰ ، فصلت / ۶) . « عزیز » : سخت و دشوار . « عِنْتُمْ » : رنج بردید . ناراحتی کشیدید . از ماده (عَنَت) به معنی مشقت . « مَا عِنْتُمْ » : رنج و مشقتی که می‌بینید . واژه (ما) مصدریه است . « حریص » : علاقه‌مند .

سوره توبه آیه ۱۲۹

متن آیه :

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

ترجمه :

اگر آنان (از ایمان به تو) روی بگردانند (باکی نداشته باش و) بگو : خدا مرا کافی و بسنده است . جز او معبودی نیست . به او دل بسته‌ام و کارهایم را بدو واگذار کرده‌ام ، و او صاحب پادشاهی بزرگ (جهان و ملکوت آسمان) است .

توضیحات :

« الْعَرْشِ » : تخت سلطنت . آفریده سترگی است که چگونگی آن بر ما مجهول است (نگا : اعراف / ۵۴ ، حاقه / ۱۷) .

سوره یونس آیه ۱

متن آیه :

الر تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ

ترجمه :

الف . لام . را . این آیه‌های کتاب استواری است (که هر چند از همین نوع حرفها فراهم آمده است ، نمی‌توانید همانند آن را بسازید . از استحکام و نظم و نظام برخوردار است و باطل و خرافه و هزل بدان راه ندارد ، و پر است از سخنان حکمت‌آمیزی که سود دنیا و آخرت مردم را دربر دارد) .

توضیحات :

« الر » : (نگا : بقره / ۱) . « تِلْكَ » : آن . در اینجا مراد (این) است و برای بیان فخامت و عظمت قرآن ، اسم اشاره به دور ، یعنی (آن) به کار رفته است ، همان گونه که در حضور کسی هستیم و برای تعظیم می‌گوئیم : آن جناب ، آن حضرت . « الْحَكِيمِ » : محکم و استوار در لفظ و در معنی . دارای سخنان حکمت‌آمیز .

سوره یونس آیه ۲

متن آیه :

أَكَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا أَنْ أَوْحَيْنَا إِلَى رَجُلٍ مِّنْهُمْ أَنْ أَنْذِرِ النَّاسَ وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا أَنَّ لَهُمْ قَدَمَ صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ قَالَ الْكَافِرُونَ إِنَّ هَذَا لَسَاحِرٌ مُّبِينٌ

ترجمه :

آیا این برای مردم شگفتی دارد که ما مردی از خودشان را (پیغمبر کردیم و بدو) پیغام دادیم که مردمان را (از عذاب خدا) بترسان و مؤمنان را مزده بده که آنان در نزد پروردگارشان دارای مقام و منزلت عالی هستند (و از سابقه نیک برخوردار و بر دیگران برتری دارند . اما با وجود صدق رسول و اعجاز قرآن) کافران می گویند که : این مرد ، (محمد نام) واقعاً جادوگر آشکاری است .

توضیحات :

« عَجَبًا » : تعجب . شگفتی . خبر (کَانَ) است که بر اسم آن مقدم شده است که جمله (أَنْ أَوْحَيْنَا إِلَى رَجُلٍ) است . « قَدَمَ صِدْقٍ » : اصل قدم ، کف پا است ، ولی عربها آن را بر سبقت و پیشی گرفتن در چیزی بر دیگران استعمال کرده اند . صدق به معنی راستی و راستگوئی ، و ضد کذب است . اما عربها آن را در معنی فضائل و افتخارات به کار برده اند . مراد از قَدَمَ صِدْقٍ ، مقام و منزلت و درجات رفیعه است (نگا : اسراء / ۸۰ ، قمر / ۵۵) .

سوره یونس آیه ۳

متن آیه :

إِن رَّبِّكُمْ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُدِيرُ الْأُمْرَ مَا مِنْ شَيْءٍ إِلَّا مِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ

ترجمه :

پروردگار شما خداوندی است که آسمانها و زمین را در شش دوره بیافرید ، سپس به اداره جهان هستی پرداخت . زمام اداره جهان هستی به دست او است (و چرخش امور آن به فرمان او) . کسی میانجی نمی تواند بشود مگر پس از اجازه او . این خدا است که صاحب و پروردگار شما است ، پس او را پرستش کنید (نه دیگری را) . آیا گوشزد نمی شوید (و پند و عبرت نمی گیرید) ؟

توضیحات :

« سِتَّةِ أَيَّامٍ » : مراد شش دوره است (نگا : اعراف / ۵۴ ، حج / ۴۷ ، معارج / ۴) . « اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ » : (نگا : اعراف / ۵۴) . « يُدِيرُ الْأُمْرَ » : کار جهان را به مقتضی حکمت و مصلحت می گرداند .

سوره یونس آیه ۴

متن آیه :

إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا وَعَدَّ اللَّهُ حَقًّا إِنَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ يَمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ

ترجمه :

بازگشت همه شما به سویی او است . این وعده راستین خداوند است (و خداوند خلاف وعده نمی کند) . خدا است که از آغاز ، موجودات را می آفریند (و جامه هستی به تن همه کائنات ، از جمله انسانها می کند) و هم او است که آنها را (دیگر بار پس از تخریب جهان ، هستی می بخشد و به سویی خود) برمی گرداند . تا دادگرانه پاداش کسانی را بدهد که ایمان آورده اند و کارهای نیکو کرده اند . و اما کسانی که راه کفر پوئیده اند ، (بی سزا نمی مانند ، و بلکه)

نوشیدنی از آب داغ و سوزانی دارند و دارای عذاب بس دردناکی هستند ، به سبب کفری که ورزیده‌اند .

توضیحات :
« وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا » : واژه‌های (وَعَدَ) و (حَقًّا) مفعول مطلق فعل محذوفی هستند . تقدیر چنین است : وَعَدَكُمْ بِالْبَعْثِ وَ الرَّجُوعِ وَعَدًّا ، وَحَقَّ ذَلِكَ الْوَعْدَ حَقًّا . « شَرَابٌ » : نوشیدنی . « حَمِيمٌ » : آب بسیار گرم و داغ (نگا : کهف / ۲۹ ، محمد / ۱۵) .

سوره یونس آیه ۵

متن آیه :
هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسُ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِّينَ وَالْجِسَابَ مَا خَلَقَ اللَّهُ ذَلِكَ إِلَّا بِالْحَقِّ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

ترجمه :

خدا است که خورشید را درخشان و ماه را تابان گردانده است ، و برای ماه منازلی معین کرده است تا شماره سالها و حساب (کارها) را بدانید . خداوند (آن همه عجائب و غرائب آفرینش و چرخش و گردش مهر و ماه را سرسری و از بهر بازیگری پدید نیاورده است و بلکه) آن را جز به حکمت نیافریده است . خداوند آیات (قرآن و نشانه‌های جهان) را برای آنان که می‌فهمند و درک می‌کنند شرح و بسط می‌دهد .

توضیحات :

« ضِيَاءً » : روشنی . این واژه مصدر و برای مبالغه به جای اسم فاعل ، یعنی (مُضِيَّةً) به معنی روشن ، به کار رفته است . « نُورًا » : نور . این واژه مصدر و برای مبالغه در معنی اسم فاعل یعنی (منور) به معنی تابان به کار رفته است . فرق (ضياء و نور) در این است که (ضياء) برای چیزی استعمال می‌گردد که نور آن از خودش باشد ، و (نور) برای چیزی به کار می‌رود که روشنایی آن از خودش نباشد و بلکه منعکس‌کننده نور چیز دیگری باشد (نگا : فرقان / ۶۱ ، احزاب / ۴۶ ، نوح / ۱۶) . « مَنَازِلَ » : مراد بروج خورشید و ماه ، یا تنها بروج ماه است .

سوره یونس آیه ۶

متن آیه :
إِن فِي اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَّقُونَ

ترجمه :

بیگمان در آمدوشدِ شب و روز (و تفاوت کیفی و کمی آنها) و در چیزهایی که خداوند در آسمانها و زمین آفریده است ، نشانه‌هایی (بر وجود آفریدگار و دلائلی بر عظمت پروردگار) برای کسانی است که پرهیزگارند (و هراس از عقاب و عذاب خدا را در مدنظر دارند) .

توضیحات :

« اِخْتِلَافٌ » : آمد و شد . تفاوت در کمیت و کیفیت ، یعنی درازی و کوتاهی شبها و روزها و روشنایی و تاریکی آنها ، و غیره (نگا : بقره / ۱۶۴ ، آل‌عمران / ۱۹۰) .

سوره یونس آیه ۷

متن آیه :
إِنَّ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا وَرَضُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاطْمَأَنَّنُوا بِهَا وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آيَاتِنَا غَافِلُونَ

ترجمه :

مسئلاً کسانی که (به روز رستاخیز و زندگی دوباره ایمان ندارند و) دیدار ما را انتظار نمی‌کشند ، و به زندگی دنیوی بسنده می‌کنند (و گمان می‌برند که جهان دیگری پس از این جهان وجود ندارد) و به این جهان دل می‌بندند (و برای جهان دیگر ، تلاش نمی‌نمایند) ، و از آیات (قرآنی و نشانه‌های جهانی) ما غافل و بی‌توجه می‌مانند .

توضیحات :

« لَا يَرْجُونَ » : نمی‌خواهند . انتظار نمی‌کشند . « إِطْمَأْنُونَا بِهَا » : بدان دل بسته‌اند . بدان آرام گرفته‌اند .

سوره یونس آیه ۸

متن آیه :
أُولَئِكَ مَاوَاهُمُ النَّارُ يَمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

ترجمه :

چنین کسانی جایگاهشان دوزخ است به سبب کارهایی که می‌کنند .

توضیحات :

« أُولَئِكَ » : جمله (أُولَئِكَ مَاوَاهُمْ) خبر (إِنَّ) در آیه قبلی است .

سوره یونس آیه ۹

متن آیه :
إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ

ترجمه :

بیگمان کسانی که ایمان می‌آورند و کارهای شایسته می‌کنند ، پروردگارش آنان را به سبب ایمان (راستین و کارهای خدایسند) رهنمودشان می‌نماید (و در دنیا بر ایمان ، استوار و ثابت قدمشان می‌دارد ، و در آخرت به بهشت نائلشان می‌فرماید که) جویبارها در زیر (کاخهای) ایشان در بهشت خوش و پرناز و نعمت روان است .

توضیحات :

« بِإِيمَانِهِمْ » : به سبب داشتن ایمان صحیح و درستی که دارند . « جَنَّاتِ النَّعِيمِ » : بهشت پرناز و نعمت . جای لذت و شادخواری و خوشگذرانی .

سوره یونس آیه ۱۰

متن آیه :
دَعَوَاهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ وَأَخْرَجْنَاهُمْ مِنْهَا أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

در بهشت دعای مؤمنان : پروردگارا ! تو منزّهی (از آنچه کافران در دنیا می‌گفتند) و سلام آنان در آن (خطاب به همدیگر) درودتان باد (ای فرمانبرداران یزدان سبحان) ! و ختم دعا و گفتارشان : شکر و سپاس پروردگار جهانیان را سزا است ، (که ایمان را نصیب ما کرد و از ما خوشنود گردید) می‌باشد .

توضیحات :

« دَعَاَهُمْ » : دعای ایشان در مناجات پروردگارشان . « آخِرُ دَعْوَاهُمْ » : پایان دعایشان . « أَنْ » : از حروف مشبّهة بالفعل و مخففه از مثقله است .

سوره یونس آیه ۱۱

متن آیه :

وَلَوْ يَعْجَلُ اللَّهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ اسْتِعْجَالَهُمْ بِالْخَيْرِ لَقُضِيَ إِلَيْهِمْ أَجْلُهُمْ فَنَذَرُ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ

ترجمه :

اگر خداوند در رساندن شرّها و بلاهائی شتاب ورزد که مردمان (در حالت خشم و غضب و یا حماقت و جهالت) در طلب آنها شتاب می‌نمایند ، همچنان که (برابر سرشت انسانی خود) در فراچنگ آوردن خیرها و نعمتها شتاب می‌ورزند ، عمر (همگی انسانها به پایان می‌رسد و اثری از) آنان باقی نمی‌ماند (و اختیار که پایه تکلیف و وجه امتیاز انسان از حیوان است ، از میان می‌رود ، و اطاعت جنبه اضطراری پیدا می‌کند) . اما ما افرادی را که معتقد به ملاقات ما (در قیامت) نیستند ، به حال خود رها می‌سازیم (و در مجازاتشان عجله نمی‌کنیم و بلکه در دنیا بدیشان مهلت می‌دهیم) تا در سرکشی و نافرمانی خود (بلوند و) سرگردان شوند (و حق را از باطل ، و راه را از چاه باز شناسند) .

توضیحات :

« لَوْ يَعْجَلُ اللَّهُ لِلنَّاسِ . . . » : مفهوم آیه سه چیز می‌تواند باشد : ۱ - افراد بی‌ایمان تمسخرکنان به پیغمبران یا به داعیان الی الله گفته و می‌گویند : اگر راست می‌گویند که در برابر گناه ، عذاب و عقابی وجود دارد ، از خدا بخواهید هم اینک آن را به ما برساند ! ! انسان شتابگر است و با شتاب خواستار بدی و خوبی است . . . (نگا : اعراف / ۷۰ ، انفال / ۳۲ ، رعد / ۶ ، عنکبوت / ۵۳ و ۵۴ ، اسراء / ۱۱ ، انبیاء / ۳۷) . ۲ - انسانها اعم از باایمان و بی‌ایمان ، با انجام گناهان که موجب عذابند ، انگار در نزول عقاب از سوی خدا شتاب دارند ، و اگر خدا در مقابل گناهان فوراً بزهکاران را نابود می‌کرد ، کسی برجای نمی‌ماند . . . (نگا : نحل / ۶۱ ، فاطر / ۴۵) . ۳ - اگر خدا به سخن مردم گوش فرا دهد و دعای ایشان را که در حالت یأس و ناامیدی ، علیه خود و خویشان خود می‌کنند ، و یا در حالت خشم علیه دیگران و به ویژه دشمنان خویش می‌نمایند ، هرچه زودتر بپذیرد و برآورده کند ، کسی برجای نمی‌ماند . . . (نگا : تفسیرالمنار ، جلد ۱۱ ، صفحه ۳۱۱) .

سوره یونس آیه ۱۲

متن آیه :

وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ الضُّرُّ دَعَانَا لِجَنبِهِ أَوْ قَاعِدًا أَوْ قَائِمًا فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ ضُرَّهُ مَرَّ كَأَن لَّمْ يَدْعُنَا إِلَىٰ ضُرِّهِ مَسَّهُ كَذَلِكَ زِينٌ لِّلْمُسْرِفِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

هنگامی که به انسان ناراحتی و بلائی می‌رسد (که نه خود و نه دیگران نمی‌توانند آن را دفع و چاره کنند) ، چه بر پهلو خوابیده ، و چه نشسته ، و چه ایستاده باشد (برای رفع مشکل) ما را به کمک می‌خواند . اما هنگامی که ناراحتی و بلائی را (که در مقابل آن درمانده بود) از او به دور داشتیم ، آن چنان راه (سابق) خود را در پیش می‌گیرد (و خدای را باز هم فراموش می‌کند) که انگار ما را برای دفع محنتی که بدو رسیده است به فریاد نخوانده است (و اصلاً ضرر و زبانی

متوجه او نبوده و بلائی بدو دست نداده است . آری ! همیشه) این چنین اعمال اسرافگران در نظرشان آراسته شده است (و تکرار گناه از قباحت آن کاسته است ، و اهریمن نابه کار باطل را برای آنان حق جلوه داده است) .

توضیحات :

« مَسَّ » : دست داد . اصابت کرد و رسید . « الصَّرُّ » : بلا و محنت . زیان مالی یا جانی . « لَجْنِيهِ » : بر پهلوی خود . حرف (ل) به معنی (عَلِي) است ، و (لَجْنِيهِ) حال ضمیر فاعلی مستتر در فعل (دَعَانَا) است . « قَاعِدًا » : نشسته . حال است و عطف بر (لَجْنِيهِ) است .

سوره یونس آیه ۱۳

متن آیه :

وَلَقَدْ أَهَلَكْنَا الْقُرُونَ مِن قَبْلِكُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ وَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ

ترجمه :

ما گروهها (و نسلهای زیادی) را هلاک کرده ایم که پیش از شما بوده اند ، بدان گاه که ستم کرده اند (و راه گناه سپرده اند) و پیغمبرانشان برای آنان دلائل روشن و معجزات آشکاری آورده اند و ارائه نموده اند ، ولی آنان جزو کسانی نبوده اند که ایمان بیاورند (و سخنان پیغمبران را بشنوند و به دنبال ایشان روند . آری در گذشته و حال و آینده) این چنین گروه بزهکاران را سزا می دهیم . (پس خویشتن را بیائید و نافرمانی ننمائید) .

توضیحات :

« الْقُرُونِ » : جمع قرن ، مردمان يك عصر و زمان . نسلها . (نگا : انعام / ۶ ، مؤمنون / ۴۲) . « وَجَاءَتْهُمْ . . . » و « وَمَا كَانُوا . . . » : این دو جمله ، حال ضمیر (و) در فعل (ظَلَمُوا) می باشند .

سوره یونس آیه ۱۴

متن آیه :

ثُمَّ جَعَلْنَاكَمُ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ مِن بَعْدِهِمْ لِنَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ

ترجمه :

سپس به دنبال آنان شما را در زمین جانشینان (ایشان و سرنشینان زمین) کرده ایم تا بنگریم شما چگونه عمل می کنید .

توضیحات :

« خَلَائِفَ » : جمع خَلِيفَة . یعنی جانشینان کسانی که بر اثر تباهی و گناه نابود شده اند (نگا : اعراف / ۷۴ ، نور / ۵۵) .

سوره یونس آیه ۱۵

متن آیه :

وَإِذَا تَوَلَّىٰ عَلَيْهِمُ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا إِنَّا بِقُرْآنٍ غَيْرِ هَذَا أَوْ بَدَّلَهُ أَفَلَا مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَبْدَلَهُ مِن تِلْقَاءِ نَفْسِي إِنْ أَتَيْعَ إِلَّا مَا يُوْحَىٰ إِلَيَّ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتَ رَبِّي عَذَابٌ عَظِيمٌ

ترجمه :

هنگامي که آيه‌هاي روشن ما بر آنان خوانده مي‌شود ، کساني که به ملاقات ما (در روز رستاخيز) ايمان ندارند مي‌گويند : قرآني جز اين را براي ما بياور (و کتابي جز قرآن را ارائه بده) يا اين که آن را تغيير بده (و آيه‌هاي مربوط به قيامت و آيه‌هاي راجع به بتان ما را حذف و دگرگون کن) . بگو : مرا نرسد که خودسرانه و به ميل خود آن را تغيير دهم . من جز به دنبال چيزي نمي‌روم و جز چيزي را نمي‌گويم که بر من وحی گردد . اگر از فرمان پروردگارم تخطي کنم ، از عذاب روز بزرگ مي‌ترسم (که دامنگيرم شود و تغيير و تبديل قرآن مایه عقاب و عذابم گردد) .

توضیحات :

« بَيِّنَاتٍ » : جمع بَيِّنَةٌ ، واضح و روشن . حال است . « تَلْقَاءَ » : سوي . جانب . از ماده (لقي) است . « مِنْ تَلْقَاءِ نَفْسِي » : از سوي خود . با اختيار و اراده خودم .

سوره يونس آيه ۱۶

متن آيه :

قُلْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا تَلَوْتُهُ عَلَيْكُمْ وَلَا أَدْرَاكُمْ بِهِ فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا مِّن قَبْلِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

ترجمه :

بگو : اگر خدای می‌خواست (قرآني بر من نازل نمي‌کرد و من) آن را بر شما نمي‌خواندم (و آن را به کسي از شما نمي‌رساندم ، و خدا توسط من) شما را از آن آگاه نمي‌کرد . (به هر حال من تنها مبلغ قرآنم نه مؤلف آن ، و در اين باره اختياري از خود ندارم . سالهائي در ميان شما بسر برده‌ام و از اين نوع سخنان چيزي نگفته‌ام و) عمري پيش از اين با شما بوده‌ام (و صدق و امانت خود را نشان داده‌ام . از بررسي گذشته و حال مي‌توانيد بفهميد که آنچه براي شما مي‌خوانم وحی آسماني است) . آيا (مطلبي به اين روشني را) نمي‌فهميد ؟

توضیحات :

« لَا أَدْرَاكُمْ بِهِ » : شما را از آن آگاه نمي‌کرد . از آن باخبرتار نمي‌ساخت . « لَبِثْتُ » : مانده‌ام . بسر برده‌ام . « عُمُرًا » : يك عمر . مراد مدت مدید است . مفعول فيه است .

سوره يونس آيه ۱۷

متن آيه :

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْمُجْرِمُونَ

ترجمه :

چه کسي ستمکارتر از کسي است که دروغي را به خدا نسبت دهد ، يا آيه‌هاي او را تکذيب کند ؟ (دروغ بستن به خدا و تکذيب آيات او ، کفر بشمار است و جرم بزرگي دربر دارد و) هرگز مجرمان (کفريشه) رستگار نمي‌گردند (و قطعاً از عذاب خدا رهائي نمي‌يابند) .

توضیحات :

« لَا يُفْلِحُ » : رستگار نمي‌شود . نجات نمي‌يابد .

سوره يونس آيه ۱۸

متن آيه :

وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ قُلْ أَتُبْتُونَ اللَّهَ مِمَّا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ سُبْحَانَ اللَّهِ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ

ترجمه :

اینان غیر از خدا ، چیزهایی را می‌پرستند که نه بدیشان زیان می‌رسانند و نه سودی عائدشان می‌سازند ، و می‌گویند : اینها میانجی‌های ما در نزد خدایند (و در آخرت رستگاران می‌نمایند !) بگو : آیا خدا را از وجود چیزهایی (به نام بتان و انبازهای یزدان) باخبر می‌سازید که خداوند در آسمانها و زمین سراغی از آنها ندارد ؟ (مگر شما بتها را نماینده خدا نمی‌دانید ؟ آیا ممکن است خدا اگر نماینده‌ای می‌داشت از بودن آن بی‌خبر می‌گشت ، ولی شما باخبر از آن می‌شدید ؟ !) . خداوند منزّه (از هرگونه انبازی) و فراتر از آن چیزهایی است که مشرکان انبازشان می‌دانند .

توضیحات :

« أَتِنُونَهُ اللَّهُ يَمَا » : آیا خدا را از وجود بتها و انبازهایی باخبر می‌سازید که خدا از وجود آنها بی‌خبر است ؟ یعنی اگر خدا شریکی می‌داشت قبل از همه خودش از آن خبر می‌داشت .

سوره یونس آیه ۱۹

متن آیه :

وَمَا كَانَ النَّاسُ إِلَّا أُمَّةً وَاحِدَةً فَاخْتَلَفُوا وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ فِيمَا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

ترجمه :

مردمان (در آغاز آفرینش) ملت واحدی بیش نبودند (و سرشت انسانی ایشان استعداد خیر و شر در خود داشت . خداوند پیغمبرانی از میانشان برانگیخت تا آنان را در برابر وحی آسمانی به راه خیر بدارند و ارشاد کنند . بعدها) مردمان دو گروه شدند و با هم اختلاف پیدا کردند . (یعنی دسته‌ای از کلام آسمانی پیروی کردند و راه خیر در پیش گرفتند ، و گروهی به وسوسه شیطانی گوش فرا دادند و به راه شر رفتند و میکرب پیکر جامعه انسانی شدند) . اگر سخن پروردگارت از پیش بر این نرفته بود (که عذاب بزرگ کافران و مجازات شدید مبطلان تا روز رستاخیز به تأخیر انداخته شود) ، درباره چیزی که در آن اختلاف دارند (با تمییز حق از باطل ، و برجای داشتن محق و نابودکردن مبطل) داوری می‌شد (و مسأله کفر و نفاق خاتمه می‌یافت ، چرا که از ترس نابودی آنی ، اختیار که رمز تکامل و پیشرفت است از میان برمی‌خاست و جبر مطلق بر جامعه حاکم می‌شد . اما چون مجازات آنی مخالف سرشت انسانی است ، خدا چنین نکرد) .

توضیحات :

« أُمَّةً وَاحِدَةً » : (نگا : بقره / ۲۱۳) . « لَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ » : (نگا : ابراهیم / ۴۲ ، نحل / ۶۱ ، فاطر / ۴۵) . « لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ » : در میانشان داوری می‌شد و کار فیصله پیدا می‌کرد . مراد این است که خدا در دنیا فوراً آنان را مجازات می‌کرد و عذاب خدا سریعاً دامنگیرشان می‌گردید . « فِيمَا » : درباره چیزی که . مراد از این چیز ، دین است که مردمان در امر آن اختلاف پیدا می‌کنند . گروهی راه آن می‌پویند و دسته‌ای راه دیگر می‌جویند .

سوره یونس آیه ۲۰

متن آیه :

وَيَقُولُونَ لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَقُلْ إِنَّمَا الْغَيْبُ لِلَّهِ فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنتَظِرِينَ

ترجمه :

کافران می‌گویند : کاش ! معجزه‌ای (جز قرآن ، همچون معجزه سایر پیغمبران) بر او (که محمد است) از سوی پروردگارش فرو فرستاده می‌شد (و ما را به صدق رسالتش قانع می‌کرد ! بدیشان) بگو : (نزول معجزات از عالم غیب است و) تنها خدا است که بر غیب آگاه است . (

اگر قرآن شما را قانع نمی‌سازد (پس منتظر باشید و من هم با شما منتظر می‌مانم) تا ببینیم عاقبت کار و فرمان پروردگار چه خواهد بود) .

توضیحات :

« آیه » : معجزه . مراد معجزه مادی و حسی ، از قبیل معجزات پیغمبران پیشین است (نگا : انبیاء / ۵ ، قصص / ۴۸) یا معجزات پیشنهادی دیگر (نگا : اسراء / ۹۰ - ۹۳ ، عنکبوت / ۵۰ و ۵۱) . « إِنَّمَا الْغَيْبُ لِلَّهِ » : غیب ، تنها و تنها از آن خدا است ، و فقط و فقط او بر آن آگاه است .

سوره یونس آیه ۲۱

متن آیه :

وَإِذَا أَدْقْنَا لِلنَّاسِ رَحْمَةً مِّن بَعْدِ ضَرَاءٍ مَسْتَهُمُ إِذَا لَهُم مَّكْرٌ فِي آيَاتِنَا قُلِ اللَّهُ أَسْرَعُ مَكْرًا إِنَّ رُسُلَنَا يَكْتُبُونَ مَا تَمْكُرُونَ

ترجمه :

هنگامی که پس از شرّ و بلائی که (برای بیداری و آگاهی) به مردم رسیده است ، مزه خیر و نعمتی به انسانها می‌چشانیم (و ایشان را به قدرت و ثروت و شادی هم می‌آزمایم) ، به ناگاه درباره آیه‌های ما به چاره‌سازی می‌نشینند (و به تکذیب آنها می‌پردازند و با توجیحات نادرست در مقام انکار آیه‌ها برمی‌آیند ، و پیغمبر ما را شاعر و ساحر و دیوانه می‌خوانند ، و مشکلات و سختیها را ناشی از اسباب و علل و تصادف و قهر طبیعت می‌دانند ، و نعمتها و خوشیها را حمل بر زرنگی و شایستگی خود و شفقت روزگار می‌نمایند !) . بگو : خداوند در چاره‌سازی (حيله‌گریهای شما) از سرعت بیشتری برخوردار است (و می‌تواند شما را در اسرع وقت نابود نماید و سریعاً تازیانه عذاب را به تنتان آشنا کند و فوراً در برابر اعمال زشتتان سزایتان دهد . اما تا آن زمان که خود می‌داند ، مهلتتان می‌دهد و به حال خودتان وا می‌گذارد) . بیگمان فرستادگان (مأمور ثبت و ضبط کردار و گفتار و پندار شما یعنی فرشتگان) ما حيله‌گریها و چاره‌سازیهای شما را می‌نویسند (و در قیامت کیفر آنها را به کف دستتان می‌گذاریم) .

توضیحات :

« أَدْقْنَا » : چشانندیم . « رَحْمَةً » : مراد نعمت است که از رحمت خدا سرچشمه می‌گیرد . « ضَرَاءٌ » : شدت و محنت . گزند . مؤنث است و مذکر ندارد . « مَكْرٌ » : نیرنگ . چاره‌سازی نهانی و چاره‌جویی پنهانی . مراد این است که کافران می‌خواستند با تکذیب آیات و طعنه‌زدن بدانها و شک و گمان انداختن به دل ضعیفاء تأثیر کلام آسمانی را خنثی نمایند . « رُسُلَنَا » : فرستادگان ما . مراد فرشتگان مأمور نوشتن اعمال مردمان است (نگا : انفطار / ۱۰ و ۱۱ و ۱۲) .

سوره یونس آیه ۲۲

متن آیه :

هُوَ الَّذِي يُسَيِّرُكُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ حَتَّىٰ إِذَا كُنْتُمْ فِي الْفُلِكِ وَجَرَبَ بِهَمِّ رِيحٍ طَبِيبَةٍ وَقَرَجُوا بِهَا جَاءَتْهَا رِيحٌ عَاصِفٌ وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ مِن كُلِّ مَكَانٍ وَظَنُوا أَنَّهُمْ أُحِيطَ بِهِمْ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ لَئِن أُنجِيتَنَا مِن هَذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ

ترجمه :

او است که شما را در خشکی و دریا راه می‌برد (و امکان سیر و حرکت در قاره‌ها و آبها را برای شما میسر می‌کند) . چه بسا هنگامی که در کشتیها قرار می‌گیرید و کشتیها با باد موافق سرنشینان را (آرام آرام به سوی مقصد) حرکت می‌دهند ، و سرنشینان بدان شادمان می‌گردند ، به ناگاه باد سختی وزیدن می‌گیرد و از هر سو موج به سویشان می‌دود و می‌پندارند که (توسط

مرگ از هر سو (احاطه شده‌اند) و راه گریزی نیست . در این وقت (خدا را به فریاد می‌خوانند و طاعت و عبادت و فرمانبرداری و دین را تنها از آن او می‌دانند) چرا که همه‌کس و همه‌چیز را بسی ضعیف‌تر و ناتوان‌تر از آن می‌بینند که کاری از دست آنان برآید و از این ورطه رستگارشان نماید . بدین هنگام عهد می‌کنند که (اگر ما را از این حال برهانی ، از زمره سپاسگزاران خواهیم بود) و دیگر به کسی و چیزی جز تو روی نمی‌آوریم و هرگز این و آن را به فریاد نمی‌خوانیم و نمی‌پرستیم) .

توضیحات :

« یَسِيرُكُمْ » : به سیر و حرکتان می‌اندازد . شما را راه می‌برد . « الْفُلُكُ » : کشتی . کشتیها . مفرد و مثنی و جمع و مذکر و مؤنث در آن یکسان است . « جَرِينِ يَهُم » : کشتیها سرنشینان خود را حرکت می‌دهند و می‌برند . « يَرْيِحُ طَيِّبَةً » : با باد موافق . با باد شرطه . « عَاصِفٍ » : مخرب و توفنده . صفت (ریح) است . علت ذکر آن به صورت مذکر ، سه چیز می‌تواند باشد : واژه (ریح) مذکر هم بشمار آمده باشد . (عاصف) صفت اختصاصی (ریح) است و مانند حائض نیازی به فارق ندارد . (عاصف) مانند (تامر) و (لاین) از باب نسب ، و به معنی (ذات عَصْفٍ) باشد که مذکر و مؤنث در آن یکسان است . « أَحِيطَ بِهِمْ » : احاطه شده‌اند . یعنی مرگ و نابودی همه جوانب را بر آنان گرفته است . « الدِّينَ » : دین و آئین . طاعت و عبادت و انقیاد . « مِنْ هَذِهِ » : از این حال . مرجع اسم اشاره ، حال محذوف است که مؤنث است .

سوره یونس آیه ۲۳

متن آیه :

قَلَمًا أُنْجَاهُمْ إِذَا هُمْ يَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا بَغَيْكُمُ عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ مَتَاعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُكُمْ فَنُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

ترجمه :

اما هنگامی که خدا آنان را نجات می‌دهد ، ناگهان به ناحق در زمین شروع به ظلم و فساد می‌کنند (و عهد و پیمان را فراموش می‌نمایند) . ای مردم ! ظلم و ستمی که مرتکب می‌شوید ، وبال و زیان آن متوجه خود شما می‌شود . چند روزی از متاع و لذت دنیا بهره‌مند می‌شوید ، پس از آن بازگشت شما به سوی خدا است و آن گاه ما شما را از آنچه انجام می‌داده‌اید آگاه می‌سازیم (و سزای اعمالتان را می‌دهیم) .

توضیحات :

« أُنْجَاهُمْ » : نجاتشان داد . « يَبْغُونَ » : ظلم و تعدی می‌کنند . « مَتَاعَ » : کالا . بهره‌مندی و تمتع . مفعول به فعل محذوفی همچون (تَمَتَّعُونَ) است .

سوره یونس آیه ۲۴

متن آیه :

إِنَّمَا مَثَلُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ وَالْأَنْعَامُ حَتَّىٰ إِذَا أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرُفَهَا وَازْبَهَّتْ وَطِينُهَا لَهُمْ فَأَدْرُونَ عَلَيْهَا أَنَهَا أَمْرُنَا لَيْلًا أَوْ نَهَارًا فَجَعَلْنَاهَا حَصِيدًا كَأَن لَّمْ تَغْنِ بِالْأَمْسِ كَذَلِكَ نَفُصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

ترجمه :

حال دنیا (از حیث زوال و فنا و از میان رفتن نعمت آن) همانند آبی است که از آسمان می‌بارانیم و بر اثر آن گیاهان زمین که انسانها و حیوانها از آنها می‌خورند (و استفاده می‌کنند ، می‌رویند و) به هم می‌آمیزند تا بدانجا که زمین (در پرتو آن) کاملاً آرایش و زیبایی می‌گیرد و آراسته و

پیراسته می‌گردد و اهل زمین یقین پیدا می‌کنند که بر زمین تسلط دارند (و حتماً می‌توانند از ثمرات و غلات و محصولات آن بهره‌مند شوند . در بحبوحه این شادی و در گیراگیر این سرسبزی و آراستگی) فرمان ما (مبنی بر درهم کوبیدن و ویران کردن آن) در شب یا روز در می‌رسد (و با بلاهای گوناگون ، از قبیل : سرمای سخت ، تگرگ شدید ، سیل ، طوفان ، و غیره ، آن را نابود می‌سازیم) و گیاهانش را از ریشه برآورده و دروده و نابودش می‌کنیم . انگار دیروز در اینجا نبوده است (و هرگز وجود نداشته است ، و انسانهایی در آن سرزمین نزیسته‌اند) . ما (بدین وضوح) آیه‌ها (ی خویش) را برای قومی تشریح و تبیین می‌کنیم که می‌اندیشند (و می‌فهمند) .

توضیحات :

« فَاخْتَلَطُ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ » : به وسیله آب باران ، گیاهان گوناگون به هم می‌آمیزند و سر به هم می‌زنند . گیاهان گوناگون با آب باران می‌آمیزند و آن را می‌مکند و رشید می‌کنند . در تعبیر دوم ، مراد از گیاهان دانه‌های آنها است که آب را جذب خود می‌کنند . « زخرف » : بهجت و زیبایی . « إزینت » : زینت گرفت و آراست . اصل آن (تزیینت) و از باب تفعّل است . « ظن » : یقین پیدا کرد . « حَصِيداً » : درو شده . فَعِيلٌ به معنی مَفْعُولٌ ، یعنی (مَحْصُودٌ) است . در اینجا مراد نابود شده و تباہ گشته می‌باشد (نگا : انبیاء / ۱۵) . « لَمْ تَعْنَنَّ » : نبوده است . وجود نداشته است . از ماده (غنی) به معنی : بودن ، شدن ، ماندن .

سوره یونس آیه ۲۵

متن آیه :

وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

ترجمه :

خداوند (انسان را به بهشت ، یعنی) به سرای امن و امان و آرامش و اطمینان دعوت می‌کند ، و هرکس را بخواهد به راه راست (که منتهی به این مرکز امن و امان و آرامش و اطمینان می‌گردد) هدایت می‌نماید .

توضیحات :

« يَدْعُو » : فرا می‌خواند . رسم الخطّ قرآنی الفی در آخر دارد . « دَار » : منزل . خانه . « السَّلَام » : « امن و امان . درود . « دَارِ السَّلَامِ » : مراد بهشت است که سرای سلامتِ اهل آن از هرگونه رنج و گزند و اندوه و بلا است (نگا : اعراف / ۴۹) یا سرای درود و تحیت است (نگا : واقعه / ۲۶) .

سوره یونس آیه ۲۶

متن آیه :

لَلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ قَتَرٌ وَلَا ذِلَّةٌ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

ترجمه :

کسانی که کارهای نیکو می‌کنند ، منزلت نیکو (یعنی بهشت) از آن ایشان است و افزون (بر آن هم که مغفرت و رضوان است) دارند ، و غبار غم و اندوه بر پیشانی ایشان نمی‌نشیند و خوار و رسوائی نمی‌بینند . آنان اهل بهشتند و جاودانه در آن می‌مانند .

توضیحات :

« الْحُسْنَىٰ » : نیکو . زیبا . صفت است و به جای موصوف نشسته است و تقدیر چنین است : (

الْمَنْزِلَةُ الْحُسْنَى . . . الْمَثُوبَةُ الْحُسْنَى) ، یعنی مقام والا و جایگاه زیبا . پاداش نیکو . مراد بهشت است . یا این که مراد پاداش نیکوتر و اجر مضاعف است (نگا : بقره / ۲۶۱ ، انعام / ۱۶۰) . « زِيَادَةٌ » : افزون بر آن . مراد تفضل خدا (نگا : نساء / ۱۷۳) یا رضایت او است (نگا : توبه / ۷۳ ، مائده / ۲) . « لَا يَرْهَقُ » : فرا نمی‌گیرد . نمی‌پوشاند . « قَتْرٌ » : دود مانندی که بر اثر غم و اندوه و هول و هراس چهره را می‌پوشاند . غبارغم .

سوره یونس آیه ۲۷

متن آیه :

وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءَ سَيِّئَةٍ يَمْثِلُهَا وَيُرْهَقُهُمْ ذِلَّةً مَّا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ كَأَنَّمَا أُغْشِيَتْ وُجُوهُهُمْ قِطْعًا مِنَ اللَّيْلِ مُظْلِمًا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

ترجمه :

کسانی که کارهای زشت می‌کنند ، کیفر هر کار زشتی به اندازه آن خواهد بود (نه بیشتر) ، و خواری و حقارت آنان را فرا می‌گیرد . هیچ کس و هیچ چیزی نمی‌تواند آنان را از (دست عذاب) خدا رهایی بخشد (و در پناه خود دارد . آن اندازه روسیاه و گرفتار غم و اندوهند) انگار با پاره‌های تاریکی از شب چهره‌هایشان پوشانده شده است . آنان دوزخیانند و جاودانه در آن می‌مانند .

توضیحات :

« السَّيِّئَاتِ » : معاصی و گناهان . « عَاصِمٍ » : نگاه‌دارنده . بازدارنده . رهابخش . « قِطْعًا » : جمع قطعه ، تکه‌ها و پاره‌ها . « مُظْلِمًا » : تاریک . حال (الَّيْلِ) است .

سوره یونس آیه ۲۸

متن آیه :

وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا مَكَانَكُمْ أَنْتُمْ وَشُرَكَاءُكُمْ فَزَلَّلْنَا بَيْنَهُمْ وَقَالَ شُرَكَاءُهُمْ مَا كُنْتُمْ إِيانَا تَعْبُدُونَ

ترجمه :

روزی (برای رسیدگی به حساب و کتاب مردم) جملگی (کافران و مؤمنان) را گرد می‌آوریم و سپس به کافران می‌گوئیم : شما و معبودهایتان در جای خود بایستید . بعد آنها را از هم جدا می‌سازیم (و ایشان را مقابل معبودهایشان نگاه می‌داریم و در میان طرفین به داوری می‌پردازیم) و معبودهایشان می‌گویند : شما ما را پرستیده‌اید (بلکه به وسوسه اهریمن و به سخن دل‌گوش فرا داده‌اید و مجسمه ما را به خاطر منافع خود پرستش نموده‌اید . معبود حق ذات پاک پروردگار است و بس) .

توضیحات :

« نَحْشُرُهُمْ » : آنان را گرد می‌آوریم . « مَكَانَكُمْ » : در جای خود بایستید . تکان مخورید . مفعول‌فیه است و تقدیر آن چنین است : اِلْزَمُوا مَكَانَكُمْ . « شُرَكَاءُكُمْ » : مراد اهریمن و شیاطین انس و جن است (نگا : اعراف / ۳۰ ، توبه / ۳۱ ، فصلت / ۲۹) . « فَزَلَّلْنَا » : جدائی انداختیم . مراد این است که خداوند پیوند موجود میان مشرکان و معبودهای آنان را گسیخته می‌دارد ، و امیدهایی را که مشرکان به معبودان خود داشتند بر باد می‌دهد . میان مشرکان و معبودهایشان دشمنانگی و اختلاف می‌اندازد (نگا : بقره / ۱۶۶ و ۱۶۷ ، اعراف / ۲۷ و ۲۸) .

سوره یونس آیه ۲۹

متن آیه :

فَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ إِن كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكُمْ لِغَافِلِينَ

ترجمه :

همین بس که خدا میان ما و شما گواه است که ما بدون شك از عبادت شما بی‌خبر بوده‌ایم .

توضیحات :

« إن » : مخفف از (إن) است و تقدیر چنین است : إِنْ كُنَّا . . .

سوره یونس آیه ۳۰

متن آیه :

هَذَا لِكُتُبِكَ تَبْلُو كُلُّ نَفْسٍ مَّا أَسْلَفَتْ وَرُدُّوْا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمْ الْحَقَّ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ

ترجمه :

در آنجا (که میدان حشر و پهنه گردهمآیی است) هرکسی کارهایی را که قبلاً (در دنیا) کرده است می‌آزماید ، و جملگی مردم به سوی خدا ، یعنی مولای حقیقی خویش برگردانده می‌شوند ، و چیزهایی را که به دروغ ساخته و به هم بافته بودند از میان برمی‌خیزند .

توضیحات :

« هَذَا لِكُتُبِكَ » : آنجا که صحرائی محشر است . « تَبْلُو » : می‌آزماید . مراد این است که هرکسی نتیجه عمل خود را می‌بیند . « أَسْلَفَتْ » : از پیش فرستاده است . تقدیم داشته است (نگا : حاقه / ۲۴) . « ضَلَّ » : نمان و پنهان شد . مخفی و غائب گردید (نگا : انعام / ۲۴ ، اعراف / ۵۳) .

سوره یونس آیه ۳۱

متن آیه :

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمْنِ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ

ترجمه :

بگو : چه کسی از آسمان (به وسیله اشعه و باران) و از زمین (به وسیله فعل و انفعالات خاک و رویش گیاهان و درختان و میوه آنها) به شما روزی می‌رساند ؟ یا چه کسی بر گوش و چشمها توانا است (و آنها را می‌آفریند و بدانها نیروی شنوایی و بینایی می‌دهد) ؟ یا چه کسی زنده را از مرده ، و مرده را از زنده بیرون می‌آورد (و حیات و ممات در دست او است) ؟ یا چه کسی امور (جهان و جهانیان) را می‌گرداند ؟ (پاسخ خواهند داد و) خواهند گفت : آن خدا است ، (چرا که آفریدگار جهان و روزی‌رسان مردمان و مدبر کار و بار هستی ، به اقرار وجدان بیدار ، خداوند دادار است) . پس بگو : آیا نمی‌ترسید و پرهیزگار نمی‌شوید ؟

توضیحات :

« مَنْ يَخْرِجُ الْحَيَّ » . . . : (نگا : آل عمران / ۲۷ ، انعام / ۹۵) . « يُدَبِّرُ الْأَمْرَ » : (نگا : یونس / ۳) . « أَفَلَا تَتَّقُونَ » : آیا از خشم و عذاب خدا نمی‌پرهیزید .

سوره یونس آیه ۳۲

متن آیه :

فَذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ فَمَاذَا بَعَدَ الْحَقِّ إِلَّا الصَّلَاةُ فَانْتَبِهْ

ترجمه :

آن ، خدا است که پروردگار برحق شما است (و او چنین کارهائی را می‌کند و ربوبیت و وحدانیت او با براهین و دلائل قاطعانه ثابت می‌باشد . به همین سبب پرستش او حق است و پرستش جز او باطل) . آیا سواي حق جز گمراهي است ؟ پس چگونه باید از راه به در برده شوید ؟

توضیحات :

« أَنبِئَا » : چگونه ؟ « تُصْرَفُونَ » : روگردان می‌گردید . از راه به در برده می‌شوید . مراد این است که چگونه است که شیاطین شما را از حق منحرف و روگردان می‌کنند .

سوره یونس آیه ۳۳

متن آیه :

كَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ فَسَقُوا أَنَّهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

همان گونه (که بعد از حق جز گمراهي نیست ، همان گونه هم) فرمان پروردگار تو درباره کسانی که (برخلاف حکم عقل و ندای وجدان ، از دستور یزدان سبحان) سرپیچی می‌کنند (و بزهکاریها و سرکشیها دلشان را تاریک و روحشان را آلوده می‌کند و آگاهانه به بیراهه می‌روند) صادر شده است که ایمان نیاورند (چرا که با انجام ناپایستهها و ناشایستهها محکوم به این شده‌اند) .

توضیحات :

« حَقَّتْ » : واجب و ثابت شده است . « کلمه » : حکم و قضاوت .

سوره یونس آیه ۳۴

متن آیه :

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ قُلِ اللَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ فَأَنَّى تُؤْفَكُونَ

ترجمه :

بگو : آیا از این انبازان (خیالی) شما کسی هست که آفرینش را آغاز کند ، و بار دیگر آن آفرینش را از سر گیرد ؟ بگو : تنها خدا آفرینش را آغاز می‌کند و سپس بار دیگر آن را از سر می‌گیرد . (یعنی : پدید آورنده جهان خدا و گرداننده هستی خدا و برگشت دهنده حیات و ممات در چرخه کائنات او است ، و سرانجام بازگشت انام ، به سوی خدای لاینام است) . پس چگونه (بعد از این بیان ، از عبادت یزدان به عبادت دیگران می‌گرائید ، و از حق) منحرف می‌شوید ؟

توضیحات :

« يَبْدَأُ الْخَلْقَ . . . » : نیستی را هستی می‌بخشد و هستی را به نیستی تبدیل می‌کند ، و جان به پیکر خاک می‌دمد و جان را از آن باز پس می‌گیرد . پیدایش جهان از او و برگشت همگان بدو است (نگا : یونس / ۴) . « فَأَنَّى تُؤْفَكُونَ » : چگونه از حق و ایمان ، به سوی باطل و بی‌دینی منحرف و منحرف می‌شوید (نگا : انعام / ۹۵) .

سوره یونس آیه ۳۵

متن آیه :

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ قُلِ اللَّهُ يَهْدِي لِلْحَقِّ أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ

يَتَّبِعَ أَمَّنْ لَّا يَهْدِي إِلَّا أَن يُهْدَىٰ فَمَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ

ترجمه :

بگو : آیا از این انبازان (خیالی) شما کسی هست که به سوي حق راه نماید (و راه راستین را بنماید ؟) بگو : خدا راه حق را می‌نماید . آیا آن کس که راه راست را نشان می‌دهد سزاوارتر است که پیروي شود (و انسان به فرمان او رود) یا کسی که راهی نمی‌نماید و بلکه باید خودش راهنمایی گردد (و راه برده شود) ؟ شما را چه می‌شود (که چراغ عقل از کفتان به در می‌رود ؟ به دنبال چه چیز می‌روید ؟) این چه حکمی است که می‌کنید ؟

توضیحات :

« اللَّهُ يَهْدِي لِلْحَقِّ » : (نگا : طه / ۵۰) . « لَا يَهْدِي إِلَّا أَن يُهْدَىٰ » : راهنمایی نمی‌کند ، و بلکه نیازمند راهنمایی است و راهنمایی می‌شود . از قبیل : بتها و ستارگان و ماه و خورشید . راهنمایی نمی‌کند مگر این که از سوي خدا راهنمایی شود . از قبیل : عیسی و عزیر و فرشتگان (نگا : انبیاء / ۷۳) .

سوره یونس آیه ۳۶

متن آیه :

وَمَا يَتَّبِعْ أَكْثَرُهُمْ إِلَّا ظَنًّا إِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ

ترجمه :

بیشتر مشرکان (در معتقدات خود) جز از شك و گمان پیروي نمی‌کنند (و جز به دنبال اوهام و خرافات نمی‌روند) . شك و گمان هم اصلاً انسان را از حق و حقیقت بی‌نیاز نمی‌سازد (و ظن جای یقین را پر نمی‌کند و سودمند نمی‌افتد) . بیگمان خداوند آگاه از چیزهایی است که انجام می‌دهند .

توضیحات :

« و مَا يَتَّبِعْ أَكْثَرُهُمْ » : مراد این است که بیشتر کافران ، نادان و خرافی هستند و تحت تأثیر پندارهای غلط بتها را می‌پرستند ، ولی گروه کمی هم رهبران سپاه دل و آگاهی هستند و بت‌پرستی را به خاطر منافع خود و فریب دیگران پیشه می‌کنند . « ظَنًّا » : گمان بسیار ضعیف .

سوره یونس آیه ۳۷

متن آیه :

وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ أَن يُفْتَرَىٰ مِن دُونِ اللَّهِ وَلَكِن تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ فِيهِ مِن رَّبِّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

این قرآن از سوي غیر خدا ، (چه محمد و چه احبار و کُهان و چه دیگر مردمان) ساخته و پرداخته نشده است و بلکه (وحی خدا است و) تصدیق‌کننده کتابهای آسمانی پیشین (همچون تورات و انجیل) است ، و بیانگر (شرائع و عقائد و احکام) کتابهای گذشته می‌باشد . شك و تردیدی در آن نیست ، و از سوي پروردگار جهانیان فرستاده شده است .

توضیحات :

« أَن يُفْتَرَىٰ » : این که سرهم کرده شود و به دروغ به هم بافته شود . « مِن دُونِ » : از غیر . از سوي . « تَصْدِيقَ » : به معنی مصدق ، یعنی تصدیق‌کننده است . خبر (كَانَ) محذوف است و

تقدیر چنین است : وَ لَکِن کَانَ هُوَ تَصَدِیقَ . می‌تواند مفعول له فعل مقدری هم باشد . یعنی نازل شده است برای تصدیق . « الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ » : مراد همه سخنانی است که بر زبان انبیاء رفته است و همه کتابهایی است که توسط ایشان آمده است (نگا : مائده / ۴۸) . « الْكِتَابِ » : مراد جنس کتاب است و شامل همه کتابهای آسمانی می‌گردد .

سوره یونس آیه ۲۸

متن آیه :

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ قَاتُوا بِسُورَةٍ مِّثْلِهِ وَادْعُوا مَنْ اسْتَطَعْتُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

ترجمه :

بلکه آنان می‌گویند که (محمد قرآن را خود ساخته و پرداخته است و) او آن را به دروغ به خدا نسبت داده است . بگو : (اگر چنین است و قرآن ساخته بشر است) شما يك سوره همانند آن را بسازید و ارائه دهید و در این کار هرکسی را که می‌خواهید بجز خدا فرا خوانید و به کمک بطلبید ، اگر راست می‌گوئید (که قرآن را من ساخته و پرداخته‌ام) .

توضیحات :

« آم » : بلکه . « افْتَرَاهُ » : آن را خود به هم بافته است و به دروغ به خدا نسبت داده است .

سوره یونس آیه ۳۹

متن آیه :

بَلْ كَذَّبُوا بِمَا لَمْ يُحِيطُوا بِعِلْمِهِ وَلَمَّا يَأْتِهِمْ تَأْوِيلُهُ كَذَّابَ الَّذِينَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ

ترجمه :

بلکه آنان چیزی را تکذیب می‌کنند که اصلاً آگاهی از آن ندارند و واقعیت آن برای ایشان روشن نشده است . (مگر این صحیح است که انسان چیزی را تکذیب کند که درباره آن نیندیشیده و آن را مورد مطالعه دقیق قرار نداده و موضوعات آن را نفهمیده است !) . به همین منوال پیشینیان هم (پیغمبران و کتابهای آسمانی را خودسرانه و ناآگاهانه) تکذیب می‌کردند . (ای انسان !) بنگر که سرانجام ستمکاران به کجا کشید (و چگونه نابود گشتند) . این درس عبرتی برای شما و آیندگان بعد از شما است و سرنوشت ستمکاران جز همین نیست) .

توضیحات :

« لَمْ يُحِيطُوا بِعِلْمِهِ » : آگاهی کامل از آن پیدا نکرده‌اند . « تَأْوِيلُهُ » : معنی و تفسیر قرآن . عاقبت و مال سخن قرآن که خواری مشرکان در دنیا و جاودانه‌ماندن ایشان در آتش دوزخ است (نگا : اعراف / ۵۲ و ۵۳) .

سوره یونس آیه ۴۰

متن آیه :

وَمِنْهُمْ مَّنْ يُؤْمِنُ بِهِ وَمِنْهُمْ مَّنْ لَا يُؤْمِنُ بِهِ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِالْمُفْسِدِينَ

ترجمه :

از میان ایشان ، برخی (پس از پی‌بردن به قرآن و درک عظمت معانی آن) ، بدان ایمان می‌آورد ، و دسته‌ای بدان ایمان نمی‌آورد (و از گمراهی و عناد با قرآن برنمی‌گردد) . خداوند تباهکاران را بهتر می‌شناسد (و از هر کسی آگاه‌تر از حال مفسدان است) .

توضیحات :

...

سوره یونس آیه ۴۱

متن آیه :

وَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ لِي عَمَلِي وَلكُمْ عَمَلُكُمْ أَنْتُمْ بَرِيئُونَ مِمَّا أَعْمَلُ وَأَنَا بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ

ترجمه :

اگر (با وجود دلائل روشن بر حَقانیت پیغمبریت) تو را تکذیب کردند ، بگو : عمل خودم از آن خودم و عمل خودتان از آن خودتان . شما پاک و بیگناهیید از آنچه می‌کنم ، و من هم پاک و بیگناهم از آنچه می‌کنید . (هرکسی در گرو اعمال خویش است ، و هرکسی آن درود عاقبت کار که کشت .)

توضیحات :

« لِي عَمَلِي . . . » : سزا و جزای کارم را می‌بینم ؛ و شما سزا و جزای کارتان را می‌بینید (نگا : نمل / ۹۰ ، یس / ۵۴ ، صافات / ۳۹) . « أَنْتُمْ بَرِيئُونَ . . . » : شما مقصر نبوده و مورد مؤاخذه قرار نمی‌گیرید در مقابل کاری که من می‌کنم ، و من هم مقصر نبوده و مورد مؤاخذه قرار نمی‌گیرم در مقابل کاری که شما می‌کنید (نگا : انعام / ۱۰۴ و ۱۶۴) . شما از آنچه می‌کنم بیزار و گریزانید ، من هم از آنچه می‌کنید بیزار و گریزانم (نگا : هود / ۳۵ ، شعراء / ۲۱۶) .

سوره یونس آیه ۴۲

متن آیه :

وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تَسْمِعُ الصُّمَّ وَلَوْ كَانُوا لَا يَعْقِلُونَ

ترجمه :

گروهی از آنان ، گوش به سویی تو فرا می‌دهند (هنگامی که قرآن می‌خوانی یا آیه‌های تازه‌ای از سویی خدا بیان می‌نمائی . اما گوئی هیچ نمی‌شنوند و کردند !) آیا تو می‌توانی سخن خود را به گوش کران برسانی هرچند نفهمند !

توضیحات :

« يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ » : به تو گوش می‌دهند ؛ نه برای فهمیدن و به کار بستن (نگا : انعام / ۲۵ ، انبیاء / ۲) . « تَسْمِعُ » : بشنوانی . « الصُّمَّ » : جمع اَصْم ، اشخاص کر .

سوره یونس آیه ۴۳

متن آیه :

وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْظُرُ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تَهْدِي الْعُمْيَ وَلَوْ كَانُوا لَا يَبْصُرُونَ

ترجمه :

و گروهی از آنان به تو می‌نگرند (و درباره تو می‌اندیشند و دلائل آشکار نبوت تو را درک می‌کنند و به حَقانیت اسلام پی می‌برند ، اما انگار که چیزی را نمی‌فهمند و نمی‌بینند !) آیا تو می‌توانی نابینایان را رهنمود کنی هرچند نبینند (و فاقد بصیرت هم باشند ؟) .

توضیحات :

« الْعُمِّيَّ » : جمع أعمي ، نابینایان . « لَا يُبْصِرُونَ » : نمی بینند (نگا : بقره / ۱۷) . درك نمی کنند و پی نمی برند (نگا : انعام / ۱۰۴ ، اعراف / ۱۷۹) .

سوره یونس آیه ۴۴

متن آیه :
إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئًا وَلَكِنَّ النَّاسَ أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

ترجمه :

خداوند هیچ به مردم ستم نمی کند ، بلکه این مردم هستند که (با اختیار کفر و ترك ایمان) به خویشتن ستم می نمایند .

توضیحات :

...

سوره یونس آیه ۴۵

متن آیه :
وَيَوْمَ يُحْشِرُهُمْ كَأَن لَّمْ يَلْبَثُوا إِلَّا سَاعَةً مِّنَ النَّهَارِ يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ

ترجمه :

(ای پیغمبر ! ایشان را بترسان از) روزی که آنان را (خدا برای حساب و کتاب) گرد می آورد (و ایشان در آن روز به یاد زندگی دنیا می افتند و از هراس رستاخیز فکر می کنند که) انگار جز ساعتی از روز (در دنیا نبوده اند و) نمانده اند (تنها بدان اندازه) که با همدیگر آشنا شوند (و آن گاه از یکدیگر خداحافظی کنند و به سرای دیگر روند ! در روز قیامت) به راستی کسانی زیانبارند که رویارویی با خدا را تکذیب کرده اند و راهیاب نبوده اند .

توضیحات :

« يُحْشِرُهُمْ » : آنان را گرد می آورد . « لَمْ يَلْبَثُوا » : نمانده اند و بسر نبرده اند . « يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ » : یکدیگر را ببینند و بشناسند . با هم آشنا شوند . این جمله راجع به آشنائی آنان در يك ساعته دنیا است (نگا : روم / ۵۵ ، احقاف / ۳۵ ، مؤمنون / ۱۱۲) . برخی این آشنائی را مربوط به روز رستاخیز می دانند و می گویند : کافران در قیامت همدیگر را می شناسند و بر سر کفر و ضلال خود یکدیگر را لومه و سرزنش می کنند .

سوره یونس آیه ۴۶

متن آیه :
وَأَمَّا نُرُوبُكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ تَتَوَقَّعُكَ فَاَلَيْسَ مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ اللَّهُ شَهِيدٌ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) اگر ما پاره ای از آنچه بدیشان وعده داده ایم ، (از قبیل : پیروزی تو بر آنان ، و رساندن عذاب بدیشان ، در حال حیات) به تو نشان دهیم ، یا این که تو را بمیرانیم (پیش از آن که انجام همه این وعده ها را ببینی ، در هر حال برای حساب و کتاب در روز قیامت) آنان به سوي ما برمی گردند ، و خدا از آنچه می کنند مطلع و آگاه است .

توضیحات :

« شَهِيدٌ » : مَطَّلَعٌ وَ آگَاهُ (نِگَا : آلِ عِمْرَانَ / ۹۸ ، مَائِدَهُ / ۱۱۷ ، اِنْعَامَ / ۱۹) .

سوره یونس آیه ۴۷

مَتْنِ آيَةِ :
وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولٌ فَإِذَا جَاءَ رَسُولُهُمْ قُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

ترجمه :

هر ملّتي داراي پيغمبري است (كه در روز قيامت خويشتن را بدو نسبت مي‌دهند) . هرگاه پيغمبرشان (به صحراي محشر كه صحنه دادگاه الهي است) آمد (در حضور او) دادگرانه ميانشان داوري مي‌گردد (و او بر كردار و رفتار ملّت خود گواهي مي‌دهد) و ستمي بدیشان نمي‌شود .

توضیحات :

« لِكُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولٌ » : مراد اين است كه در روز قيامت هر ملّتي پيغمبري دارد و او بر آنان گواهي مي‌دهد (نِگَا : نِسَاءَ / ۴۱ ، اِسْرَاءَ / ۷۱) . « فَإِذَا جَاءَ رَسُولُهُمْ » : هنگامي كه پيغمبرشان در دادگاه قيامت حاضر آمد .

سوره یونس آیه ۴۸

مَتْنِ آيَةِ :
وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

ترجمه :

مي‌گويند : اين وعده (عذاب) اگر راست مي‌گوئيد (كه عذابي در ميان است) كي عملي مي‌شود (و موفّع و موعّد آن كي خواهد بود ؟) .

توضیحات :

« مَتَى هَذَا الْوَعْدُ » : كي اين وعده عملي مي‌شود . مراد عذاب قيامت يا عذاب دنيا است .

سوره یونس آیه ۴۹

مَتْنِ آيَةِ :
قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي ضَرًّا وَلَا نَفْعًا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ إِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ فَلَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ

ترجمه :

بگو : من (تنها پيغمبر و رساننده اوامر و نواهي الهي هستم و اختيار) هيچ سود و زياني براي خود (يا براي مردمان در دست) ندارم مگر آن چيزي را كه خدا بخواهد (و مرا از طريق وحّي از آن بياگاهاند و بر انجام يا دوري از آن توانايم گرداند) . پس چگونه مي‌توانيم عذاب خدا را زودتر از موقع خود به شما برسانم يا قيامت را هويدا گردانم) . هر ملّتي داراي مدت زمان محدودی است . هر وقت زمان آنان بسر رسيد ، نه لحظه‌اي تأخير مي‌کنند و نه لحظه‌اي پيشي مي‌گیرند .

توضیحات :

« أَجَلٌ » : واژه نخست به معني زمان و دوره زندگي است ، واژه دوم به معني پايان زمان زندگي و سررسيد دوره حيات است . « لَا يَسْتَأْخِرُونَ . . . » : (نِگَا : اِعْرَافَ / ۳۴) .

سوره یونس آیه ۵۰

متن آیه :

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُهُ بَيَاتًا أَوْ نَهَارًا مَّادَا يَسْتَعْجِلُ مِنْهُ الْمُجْرِمُونَ

ترجمه :

بگو : به من بگوئید اگر عذاب خدا شب هنگام یا روزی به شما رسد ، (چه فائده‌ای برای شما گناهکاران دارد ؟) به خاطر چه چیز گناهکاران برای فرا رسیدن آن شتاب دارند ؟ (مگر نه این است که هر وقت در رسد ، مایه بدبختی آنان است ، پس شتاب چرا ؟ !) .

توضیحات :

« أَرَأَيْتُمْ » : چه می‌بینید ؟ نظر شما چیست ؟ مراد این است که مرا خبر دهید . « بَيَاتًا » : شب هنگام (نِجَا : إِعْرَافٍ / ۹۷ و ۹۸ ، یونس / ۲۴) . « يَسْتَعْجِلُونَ » : شتاب دارند ، عجله می‌کنند . « مَّادَا يَسْتَعْجِلُونَ مِنْهُ الْمُجْرِمُونَ » : این چه شتابی است که گناهکاران می‌کنند ؟

سوره یونس آیه ۵۱

متن آیه :

أَنْتُمْ إِذَا مَا وَقَعَ آمَنْتُمْ بِهِ آلَانَ وَقَدْ كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ

ترجمه :

آیا بعدها ، پس از آن که واقع شد بدان ایمان می‌آورید ؟ (آن وقت که به شما می‌گویند :) اکنون ؟ ! (تازه چه فائده ! ایمان کنونی سودی ندارد) در حالی که (قبلاً در دنیا آن را به بازی می‌گرفتید و دائماً) برای فرا رسیدن آن شتاب می‌ورزیدید .

توضیحات :

« أَنْتُمْ » : آیا سپس . « إِذَا مَا » : زمانی که . (ما) برای تأکید است . « ءآلَانَ » : آیا اکنون ؟

سوره یونس آیه ۵۲

متن آیه :

ثُمَّ قِيلَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ

ترجمه :

سپس به ستمکاران می‌گویند : عذاب جاوید و همیشگی را بچشید . آیا جز در برابر چیزهایی که کرده‌اید کیفر داده می‌شوید ؟

توضیحات :

« الْخُلْدِ » : سرمدی . ابدی . دائمی .

سوره یونس آیه ۵۳

متن آیه :

وَيَسْتَنْبِئُونَكَ أَحَقُّ هُوَ قُلُّ إِي وَرَبِّي إِنَّهُ لَحَقٌّ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ

ترجمه :

(کافران بر سبیل استهزاء) از تو می‌پرسند : که آیا آن (رستاخیز و عذاب‌ی که می‌گوئی) راست است ؟ ! بگو : آری ، به خدایم سوگند قطعاً راست است ، و شما نمی‌توانید (از آن

جلوگیری کنید ، و با فرار و سرپیچی از آن ، خدا را (درمانده و ناتوان سازید .

توضیحات :

« یَسْتَنِيئُونَكَ » : از تو خبر را می‌پرسند . حقیقت خبر را از تو جويا و سراغ می‌گیرند . « هُوَ » : آن . مراد قیامت و عذاب دنیوی و اخروی است . « إِي » : آری . بلی .

سوره یونس آیه ۵۴

متن آیه :

وَلَوْ أَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ مَا فِي الْأَرْضِ لَافْتَدَتْ بِهِ وَأَسْرُوا النَّدَامَةَ لَمَّا رَأُوا الْعَذَابَ وَقُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

ترجمه :

اگر آنچه در زمین است ، متعلق به کسی باشد که (با کفر و شرک ، به خود و دیگران) ستم کرده است ، و آن را برای بازخرید (و نجات خویشتن از عذاب دوزخ) بپردازد ، (از او پذیرفته نمی‌گردد . او و دیگر کافران) هنگام رویارویی با عذاب (دوزخ سخت به هراس می‌افتند و بغض می‌کنند و) آهسته (ناله سر می‌دهند و) اظهار پشیمانی می‌نمایند . در میانشان دادگرانه داوری می‌گردد و بدیشان ستمی نمی‌شود .

توضیحات :

« لَافْتَدَتْ بِهِ » : آن را فدیة دهد و برای بازخرید خود از آتش بپردازد . خبر محذوف است که (لَنْ يُقْبَلَ) است (نگا : آل‌عمران / ۹۱) . « أَسْرُوا النَّدَامَةَ » : آهسته و پنهانی اظهار ندامت می‌کنند . اظهار ندامت کافران به دلیل آیات دیگر ثابت است (نگا : نساء / ۷۳ ، کهف / ۴۲ ، فرقان / ۲۷ ، فجر / ۲۴) . یا این که کافران پس از مشاهده عذاب دوزخ حیرت‌زده می‌گردند و قدرت نطق و بیان از دست می‌دهند و این است که پشیمانی آنان در سینه‌ها حبس می‌گردد و هرچند بخواهند قادر به ادای ندامت نخواهند بود (نگا : سبأ / ۳۳)

سوره یونس آیه ۵۵

متن آیه :

أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَلَا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

آگاه باشید که هرچه در آسمانها و زمین است از آن خدا است . آگاه باشید که وعده خدا (به عذاب و عقاب کافران) راست است ، ولیکن بیشتر مردمان (به سبب بی‌خردی و یا غلبه غفلت بر آنان ، کار و بار آخرت را فراموش کرده‌اند و معنی تهدید خدا را) نمی‌دانند .

توضیحات :

« وَعَدَ اللَّهُ » : وعده خدا بر زبان انبیاء .

سوره یونس آیه ۵۶

متن آیه :

هُوَ يَحْيِي وَيُمِيتُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

ترجمه :

خدا است که می‌میراند و زنده می‌گرداند ، و (پس از زنده‌گرداندن برای حساب و کتاب) به

سوي او برگردانده مي شويد .

توضیحات :

« تَرْجَعُونَ » : باب افعال و از مصدر ارجاع است .

سوره یونس آیه ۵۷

متن آیه :

يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ مَوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِّمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

اي مردمان ! از سوي پروردگارتان براي شما اندرزي (جهت رهنمود زندگي) و درماني براي چيزهائي كه در سينه ها است (همچون كفر و نفاق و كينه و ستم و دشمني با حق و حقيقت) آمده است (كه قرآن نام دارد) و هدايت و رحمت براي مؤمنان است .

توضیحات :

« مَوْعِظَةٌ » : پند و اندرز . « شِفَاءٌ » : بهبودي . درمان . « الصُّدُورُ » : سينه ها . مراد دلهاي است كه در سينه ها است (نگا : حج / ۴۶) . در جسم انسان دو كانون وجود دارد به نام : « قلب » و « مغز » كه هر کدام مظهر بخشي از اعمال رواني است . مسائلي كه براي روح اتفاق مي افتد ، تا اندازه اي در اين دو مركز نمودار و براي انسانها آشكار مي گردد . اين است كه آنچه به روح مربوط باشد بيشتر به قلب و مغز نسبت داده مي شود . « شِفَاءٌ لِّمَا فِي الصُّدُورِ » : مراد پاكسازي روح از رذائل اخلاقي است .

سوره یونس آیه ۵۸

متن آیه :

قُلْ يَفْضُلَ اللَّهُ وَبِرَحْمَتِهِ فَيَذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ

ترجمه :

بگو : به فضل و رحمت خدا - به همين (نه چيز ديگري) - بايد مردمان شادمان شوند . اين بهتر از چيزهائي است كه (از حطام دنيا) گرد مي آورند (و روي همديگر مي گذارند) .

توضیحات :

« فَيَذَلِكَ » : براي تأكيد معني است و از لحاظ تركيبی بدل از (يَفْضُلَ اللَّهُ وَبِرَحْمَتِهِ) مي باشد . « هُوَ » : مرجع آن واژه (ذَلِكَ) است . مراد از (فضل و رحمت) ايمان و قرآن است .

سوره یونس آیه ۵۹

متن آیه :

قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِّن رِّزْقٍ فَجَعَلْتُمْ مِنْهُ حَرَامًا وَحَلَالًا قُلْ أَللَّهُ أَذِنَ لَكُمْ أَمْ عَلَى اللَّهِ تَفْتَرُونَ

ترجمه :

بگو : به من بگوئيد : آيا چيزهائي را كه خدا براي شما آفريده و رزي شما کرده است و (خودسرانه) بخشي از آنها را حرام و بخشي از آنها را حلال نموده ايد ، بگو : آيا خدا به شما اجازه داده است (كه از پيش خود چنين كنيد) يا اين كه بر خدا دروغ مي بنديد (و از زبان خدا چيزهائي مي گوئيد و مي كنيد كه خدا بدانها دستور نداده است ؟) .

توضیحات :

« أَرَأَيْتُمْ » : به من بگوئید . « ما » : چیزی را . مفعول (أَنْزَلَ) است . « أَنْزَلَ » : مراد از نازل کردن در اینجا آفریدن و ایجاد کردن است (نگا : اعراف / ۲۶ ، حدید / ۲۵) . « فَجَعَلْتُمْ مِنْهُ حَلَالًا وَ حَرَامًا » : (نگا : مائده / ۱۰۳ ، انعام / ۱۳۶ ، ۱۴۳ ، ۱۴۴ و ۱۴۵) . « ءَاللَّهُ » : آیا خدا . مرکب از همزه استفهام و واژه مبارك (اللَّهُ) است .

سوره یونس آیه ۶۰

متن آیه :

وَمَا ظَنُّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ

ترجمه :

آیا گمان کسانی که بر خدا دروغ می‌بندند ، درباره (چیزهایی که) در روز قیامت رخ می‌دهد چیست ؟ (آیا گمان می‌برند که بازخواستی در میان نیست ؟ یا این که کیفر داده نمی‌شوند ؟ و یا این که اندکی عذاب می‌بینند ؟) . خداوند دارای لطف و مرحمت (فراوان) نسبت به مردمان است ولیکن بیشتر آنان سپاسگزاری نمی‌کنند (و بلکه ناسپاسی می‌کنند و بر خدا دروغ می‌بندند) .

توضیحات :

« يَوْمَ الْقِيَامَةِ » : درباره روز قیامت . ظرف واژه (ظن) است .

سوره یونس آیه ۶۱

متن آیه :

وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُو مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ تُفِيضُونَ فِيهِ وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) تو به هیچ کاری نمی‌پردازی و چیزی از قرآن نمی‌خوانی ، و (شما ای مؤمنان !) هیچ کاری نمی‌کنید ، مگر این که ما ناظر بر شما هستیم ، در همان حال که شما بدان دست می‌بازید و سرگرم انجام آن می‌باشید . و هیچ چیز در زمین و در آسمان از پروردگار تو پنهان نمی‌ماند ، چه ذره‌ای باشد و چه کوچکتر و چه بزرگتر از آن ، (همه اینها) در کتاب واضح و روشنی (در نزد پروردگارتان ، به نام لوح محفوظ) ثبت و ضبط می‌گردد .

توضیحات :

« شَأْنٍ » : کار مهم و بزرگ . « مَا تَتْلُو » : نمی‌خوانی . در رسم الخط قرآنی الفی در آخر دارد . « مِنْهُ » : مرجع ضمیر (ه) واژه (شَأْنٍ) است ، و یا این که مرجع آن (قرآن) است و اضمار قبل از ذکر برای تفخیم است . « شُهُودًا » : جمع شاهد : مراقب . آگاه . « تُفِيضُونَ فِيهِ » : بدان می‌آغازید . بدان می‌پردازید (نگا : بقره / ۱۹۸) . « مَا يَعْزُبُ » : پنهان نمی‌ماند . نهان نمی‌گردد . « مِثْقَالِ ذَرَّةٍ » : (نگا : نساء / ۴۰) . « كِتَابٍ مُبِينٍ » : کتاب واضح و روشن . مراد لوح محفوظ است (نگا : انعام / ۵۹) .

سوره یونس آیه ۶۲

متن آیه :
أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

ترجمه :
هان ! بیگمان دوستان خداوند (سبحان) ترسی بر آنان (از خواری در دنیا و عذاب در آخرت) نیست و (بر از دست رفتن دنیا) غمگین نمی‌گردند (چرا که در پیشگاه خدا چیزی برای آنان مهیا است که بسی والاتر و بهتر از کالای دنیا است) .

توضیحات :
« أَوْلِيَاءَ » : جمع ولی ، دوستان . « أَوْلِيَاءَ اللَّهِ » : افراد مؤمن و متقی (نگا : انفال / ۳۴ ، یونس / ۶۳) .

سوره یونس آیه ۶۳

متن آیه :
الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ

ترجمه :
(دوستان خداوند) کسانی که ایمان آورده‌اند و تقوا پیشه کرده‌اند .

توضیحات :
« وَ كَانُوا يَتَّقُونَ » : اولیاء خدا مؤمنان متقی می‌باشند . برای آگاهی از صفات و خصال آنان مراجعه شود به : (بقره / ۳ ، ۴ ، ۵ ، ۱۷۷) .

سوره یونس آیه ۶۴

متن آیه :
لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ لَا تَبْدِيلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ ذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

ترجمه :
برای آنان در دنیا (به هنگام مرگ) و در آخرت (در هنگامه رستاخیز) بشارت (به خوشبختی و نیکبختی) است . سخنان خدا ، (یعنی وعده‌هایی که خدا به پیغمبرانش مبنی بر پیروزی و بهروزی و سعادت دو جهان داده است) تخلف‌ناپذیر است . این (چیزی که در دنیا و آخرت بدانان مزده داده می‌شود) رسیدن به آرزو و رستگاری بزرگی است .

توضیحات :
« الْبُشْرَىٰ » : بشارت . مزده . « لَهُمُ الْبُشْرَىٰ » : مزده باد ایشان را (نگا : فرقان / ۲۲) . بشارت دادن برای ایشان است ، در دنیا هنگام مرگ (نگا : فصلت / ۳۰ و ۳۱) و در آخرت در هنگامه رستاخیز (نگا : حدید / ۱۲) . « كَلِمَاتِ اللَّهِ » : سخنان خدا . مراد وعده‌هایی است که خداوند به پیغمبران و پیروان ایشان داده است (نگا : انعام / ۳۴) .

سوره یونس آیه ۶۵

متن آیه :
وَلَا يَحْزَنكَ قَوْلُهُمْ إِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

ترجمه :

سخنان آنان تو را غمگین نسازد (و مسخره و طعنه و تکذیب ایشان تو را ناراحت نماید) . عزت (و قدرت) کلاً در دست خدا است (و خدا تو را با آن بر آنان پیروز می‌نماید) و او شنوای (سخنان و) آگاه (از اعمال ایشان) است .

توضیحات :

« الْعِزَّةَ » : چیرگی و برتری . شکوه و عظمت . قوت و قدرت .

سوره یونس آیه ۶۶

متن آیه :

أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مِنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَتَّبِعُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ شُرَكَاءَ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ

ترجمه :

آگاه باشید ، هرکس (و هر چیز) که در آسمانها و زمین است از آن خدا است (و همه را او آفریده است و او سرپرستی و رهبری می‌کند و کارهایشان را می‌پاید و بر جملگی نظارت می‌نماید) . کسانی که جز خدا انبازهایی را می‌پرستند ، (جز از گمان) پیروی نمی‌کنند (و در حقیقت انبازی وجود ندارد تا آنان آن را عبادت کنند و پرستند) . ایشان جز به دنبال گمان نمی‌روند و کارشان جز تخمین‌زدن و دروغ‌گفتن نیست .

توضیحات :

« مَا يَتَّبِعُ » : پیروی نمی‌کنند . چه چیز را پیروی می‌کنند ؟ واژه (ما) می‌تواند حرف نفی یا اسم استفهام باشد . اگر حرف نفی بشمار آید ، واژه (شُرَكَاءَ) می‌تواند مفعول (مَا يَتَّبِعُ) بوده و مفعول (يَدْعُونَ) محذوف باشد ، و برعکس . « يَدْعُونَ » : عبادت می‌کنند (نگا : نساء / ۱۱۷) . « يَخْرُصُونَ » : تخمین می‌زنند . از روی حدس و گمان کار می‌کنند . دروغ می‌گویند .

سوره یونس آیه ۶۷

متن آیه :

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِراً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ

ترجمه :

او (که آنچه در آسمانها و زمین است متعلق بدو است ، همان) کسی است که شب را برای شما پدید آورده است تا در آن بیارامید و روز را روشن گردانیده است (تا در آن به تلاش در پی معاش پردازید) . بیگمان در این کار نشانه‌هایی است برای کسانی که گوش شنوا داشته باشند .

توضیحات :

« مُبْصِراً » : روشن (نگا : اسراء / ۱۲ ، نمل / ۱۳) . « ذَلِكَ » : مشارالیه ساختن و پرداختن یا اختلاف شب و روز است . استعمال اسم اشاره بعید ، برای بیان علو منزلت مشارالیه است . « آيَاتٍ » : نشانه‌های هستی . دلایلی و حجت‌های دال بر یگانگی خدا . « يَسْمَعُونَ » : می‌شنوند . مراد پذیرفتن و فهم‌کردن است .

سوره یونس آیه ۶۸

متن آیه :

قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ هُوَ الْغَنِيُّ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ إِنَّ عِنْدَكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ

يَهْدَا أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

ترجمه :

(مشرکان) ميگویند : خداوند فرزندی برای خود برگزیده است (که فرشتگانند . عجب بدبختی ! این انسان است که برای بقای نام و نشان نیاز به فرزند دارد . خدا که جاودانه و سرمدي است کي نیاز به فرزند دارد) او منزّه (از این عیبه و نقصها) است . او بی نیاز است . چرا که آنچه در آسمانها و زمین است از آن او است . شما (ای مشرکان !) هیچ گونه دلیل و برهانی بر این (ادعای خود) ندارید . آیا چیزی را به خدا نسبت ميدهید که از آن آگاهی ندارید ؟ !

توضیحات :

« وَوَلَدًا » : فرزند . فرزندان . این واژه برای مفرد و جمع به کار مي رود . مراد فرشتگان به گفته کافران (نگا : نحل / ۵۷) و عیسی و عزیز به گفته مسیحیان و یهودیان است (نگا : توبه / ۳۰) . « سَبَّحَاتِهِ » : پاک و منزّه است . برای تعجب به کار مي رود . « سُلْطَانٍ » : حجت و برهان .

سوره یونس آیه ۶۹

متن آیه :

قُلْ إِنَّ الدِّينَ يَفْتَرُونَهُ عَلَى اللَّهِ الْكُذِبَ لَا يُفْلِحُونَ

ترجمه :

بگو : قطعاً کسانی که به دروغ چیزی را به خدا نسبت مي دهند ، رستگار نمی شوند (و از عذاب آخرت رهائی نمی یابند) .

توضیحات :

...

سوره یونس آیه ۷۰

متن آیه :

مَتَاعٌ فِي الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ نُذِيقُهُمُ الْعَذَابَ الشَّدِيدَ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ

ترجمه :

(با این حرفها چند روزی مردم را اغفال کردن و چند صباحی به مال و منال دنیا رسیدن) بهره گرفتنی از این دنیا است . سپس به سوی ما برمی گردند و آن گاه ما عذاب شدید (دوزخ) را به سبب کفری که ورزیده اند بدانان می چشانیم .

توضیحات :

« مَتَاعٌ » : برخورداري ناچیز . کالای اندک . تنوین آن بیانگر تقلیل و تحقیر است .

سوره یونس آیه ۷۱

متن آیه :

وَأَنْزَلْنَا عَلَيْهِمْ نُبًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ إِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكُمْ مَقَامِي وَتَذِكُرِي آيَاتِ اللَّهِ فَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ فَأَجْمِعُوا أَمْرَكُمْ وَشُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُنْ أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غُمَّةً ثُمَّ اقْضُوا إِلَيَّ وَلَا تَنْظُرُونَ

ترجمه :

(ای پیغمبر ! برای دلداري مؤمنان و بيداري مشرکان ، سرگذشت برخی از پیغمبران و پیشینیان ،

از جمله) سرگذشت نوح را (از قرآن) برای آنان بخوان . وقتی (از اوقات) نوح به قوم خود گفت : ای قوم من ! اگر ماندنم (در میانتان) و پند دادنم (به شما) با آیات خدا (و دلائل الهی) برایتان سخت و غیرقابل تحمل است ، من (بر این کار پایدار و ماندگارم و) بر خدا تکیه دارم ، پس همراه با معبودهایتان قاطعانه تصمیم خود را بگیرید (و هرچه از دستتان برمی آید درباره من انجام دهید و هیچ کوتاهی مکنید . این کار را از روی مشورت کامل و تصمیم قاطع انجام دهید تا) بعداً منظورتان از خودتان نهان نماند و مایه اندوهتان نشود . پس از آن نسبت به من هرچه می خواهید بکنید و مرا مهلت ندهید .

توضیحات :

« کبر » : سخت و ناگوار است . « إِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكُمْ » : جزای شرط (فَأَجْمِعُوا أَمْرَكُمْ) است و جمله (فَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ) معترضه است . یا این که جزای شرط محذوف است و تقدیر چنین است : فَأَفْعَلُوا مَا تَرِيدُونَ . « مَقَامٌ » : مصدر میمی و به معنی اقامت و ماندن است . « تَذَكُّيرٌ » : پند دادن . یادآوری کردن . مراد تبلیغ است . « تَذَكُّيرِي يَتَايَاتِ اللَّهُ » : تبلیغ آیات خدا توسط من . این که شما را با آیات خدا و دلائل و براهین آسمانی پند و اندرز می دهم . « أَجْمِعُوا أَمْرَكُمْ » : مشورت کنید و تصمیم خود را بگیرید (نگا : یوسف / ۱۵) . « وَ شُرَكَاءَ كُمْ » : همراه با معبودهایتان . واو به معنی (مَعِ) و (شُرَكَاءَ) مفعول معه است . « غَمَةٌ » : مبهم و مخفی . غم و اندوه . « لَا يَكُنْ أَمْرَكُمْ عَلَيْكُمْ غَمَةٌ » : کارتان به غم و اندوه نکشد . کارتان مخفی و نامشخص نگردد . « أَفْضُوا إِلَيَّ » : نسبت به من هرچه می خواهید بکنید . کار مرا بسازید و نابودم کنید . « لا تَنْظُرُونِي » : مرا مهلت و فرصت ندهید .

سوره یونس آیه ۷۲

متن آیه :

فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَمَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِي إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ

ترجمه :

اگر (از دعوت من) روی گردانیدید (به من زبانی نمی رسانیید) چرا که من کمترین مزد و پاداشی از شما نمی خواهم . مزد و پاداش من جز بر خدا نیست ، و به من دستور داده شده است که (همه کار و بار خود را بدو حواله دارم و) از زمره تسلیم کنندگان (امور زندگی به خدا و فرمانبرداران اوامر الله) باشم .

توضیحات :

« الْمُسْلِمِينَ » : مطیعان و فرمانبرداران . تسلیم کنندگان خود به خدا .

سوره یونس آیه ۷۳

متن آیه :

فَكَذَّبُوهُ فَنَجَّيْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلْكِ وَجَعَلْنَاهُمْ خَلَائِفَ وَأَعْرَفْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنْذَرِينَ

ترجمه :

آنان او را تکذیب کردند (و دروغگویی نامیدند) و ما او و کسانی را که با او در کشتی نشستند نجات دادیم ، و کسانی را که آیات ما را تکذیب کردند غرق نمودیم ، و آن مؤمنان را جایگزین (ایشان در زمین) گردانیدیم . بنگر که سرانجام بیمرشدگان (نافرمان و بی ایمان) چگونه گردید ؟

توضیحات :

« الْفُلْكَ » : کشتی . « خَلَّافَ » : جمع خلیفه . جانشینان . جایگزینان . « آيَاتِنَا » : آیات ما . نشانه‌ها و معجزات ما ، از جمله طوفان نوح . « الْمُنذِرِينَ » : بیم داده‌شدگان . ترسانده‌شدگان .

سوره یونس آیه ۷۴

متن آیه :
ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِ رُسُلًا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ فَجَاؤُوهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ كَذَلِكَ نَطْبَعُ عَلَىٰ قُلُوبِ الْمُعْتَدِينَ

ترجمه :

سپس بعد از نوح ، پیغمبران فراوان و بزرگوار را فرستادیم . آنان همراه با دلایل روشن (و معجزات دال بر صدق خود) به پیش قوم خویش رفتند . اما ایشان هم حاضر نشدند به چیزی ایمان بیاورند که قبلاً دیگران آن را تکذیب کرده بودند . به همین شیوه دل‌های متجاوزان را مهر می‌زنیم (تا دیگر حق و حقیقت بدانها نفوذ نکند و راهیاب نشوند . یعنی کفر و نفاق و استمرار گناه تدریجاً بر دل‌های متجاوزان اثر می‌گذارد تا بدانجا که انگار دل‌ها مهر باطل می‌خورند و پرده‌ای بر آنها فرو می‌افتد ، و دیگر نور حق بر آنها نمی‌تابد) .

توضیحات :

« رُسُلًا » : پیغمبران فراوان و بزرگوار . تنوین آن برای تکیه و تفخیم است . « كَذَلِكَ » : بدین شیوه . از این راه . یعنی : تجاوزهای بی‌پای به حریم احکام الهی و حق و حقیقت ، کم‌کم قوه تشخیص را از متجاوزان می‌گیرد و کارشان به جایی می‌رسد که سرکشی و بزهکاری برای ایشان طبیعت ثانوی می‌شود ، به گونه‌ای که دیگر در مقابل هیچ حقیقتی تسلیم نمی‌شوند . این است که سرانجام مهر باطل می‌خورند .

سوره یونس آیه ۷۵

متن آیه :
ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِم مُّوسَىٰ وَهَارُونَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ بِآيَاتِنَا فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُّجْرِمِينَ

ترجمه :

سپس بعد از آنان ، موسی و هارون را برانگیختیم و همراه با آیات و معجزات خود به پیش فرعون و درباریان فرستادیم . ولی تکبر کردند (و خود را بالاتر از آن دیدند که از موسی و هارون پیروی کنند و آئین خدا را بپذیرند) و قوم گناهکاری شدند .

توضیحات :

« مَلَأَ » : درباریان . اشراف . « اسْتَكْبَرُوا » : تکبر ورزیدند . خویشتن را بالاتر و بزرگتر از آن دیدند که به راه خدا روند و حقیقت را بشنوند .

سوره یونس آیه ۷۶

متن آیه :
فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا إِنَّ هَذَا لَسِحْرٌ مُّبِينٌ

ترجمه :

هنگامی که حق از سوی ما (بر دست موسی) برای آنان روشن و جلوه‌گر شد ، گفتند : واقعاً این جادوی آشکاری است .

توضیحات :
« الْحَقُّ » : مراد معجزات حضرت موسی است ، از قبیل : عصا و ید بیضاء .

سوره یونس آیه ۷۷

متن آیه :
قَالَ مُوسَى أَتَقُولُونَ لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَكُمْ أَسِحْرٌ هَذَا وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُونَ

ترجمه :
موسی گفت : آیا به حق که به سوی شما آمده است ، سحر می‌گوئید ؟ آیا این (معجزات) جادو است ؟ (اگر جادو است ، من شما را به مبارزه می‌طلبم و از شما می‌خواهم که جادوگران را گرد آورید تا ثابت کنید که این جادو است) . به هر حال جادوگران پیروز نمی‌شوند .

توضیحات :
« أَتَقُولُونَ » : مقول قول محذوف است و تقدیر چنین است : أَتَقُولُونَ لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَكُمْ سِحْرٌ ، أَسِحْرٌ هَذَا . « وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُونَ » : حرف واو حالیه است .

سوره یونس آیه ۷۸

متن آیه :
قَالُوا أَجِئْنَا لِنُلْفِتَنَّا عَمَّا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا وَتَكُونَ لَكُمْ الْكِبْرِيَاءُ فِي الْأَرْضِ وَمَا نَحْنُ لَكُمْ بِمُؤْمِنِينَ

ترجمه :
گفتند : (ای موسی !) آیا به پیش ما آمده‌ای تا ما را از (عقائد و تقالید و) چیزهایی منصرف گردانی که پدران و نیاکان خود را بر آن دیده و یافته‌ایم ، و می‌خواهید بزرگی (و ریاست) در زمین برای شما دو نفر باشد ؟ ما به هیچ وجه به شما ایمان نمی‌آوریم .

توضیحات :
« لِنُلْفِتَنَّا » : تا ما را منصرف کنی . « الْكِبْرِيَاءُ » : عظمت . سَیْطَرَه . شاهی و سروری .

سوره یونس آیه ۷۹

متن آیه :
وَقَالَ فِرْعَوْنُ أَتُونِي بِكُلِّ سَاحِرٍ عَلِيمٍ

ترجمه :
فرعون گفت : همه جادوگران ماهر و زبردست را به پیش من بیاورید (تا کار این دو جادوگر را بسازیم) .

توضیحات :
« عَلِيمٍ » : آگاه و زبردست .

سوره یونس آیه ۸۰

متن آیه :
فَلَمَّا جَاءَ السَّحْرَةُ قَالَ لَهُمْ مُوسَى أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ مُلْقُونَ

ترجمه :

هنگامی که جادوگران گرد آمدند ، موسی بدیشان گفت : (هرچه از فنون سحر می‌دانید به کار بندید و) آنچه می‌توانید بیندازید و بیفکنید (تا ببینیم) .

توضیحات :
« السِّحْرَةَ » : جادوگران . « مُلْقُونَ » : افکنندگان . اندازندگان .

سوره یونس آیه ۸۱

متن آیه :
فَلَمَّا أَتَوْا قَالَ مُوسَىٰ مَا جِئْتُمْ بِهِ السِّحْرُ إِنَّ اللَّهَ سَيُبْطِلُهُ إِنَّ اللَّهَ لَا يُصْلِحُ عَمَلَ الْمُفْسِدِينَ

ترجمه :
هنگامی که (ریسمانها و عصاهای خود را) انداختند ، موسی گفت : آنچه ارائه دادید واقعاً جادو است . قطعاً خداوند آن را پوچ و نابود خواهد کرد و (جای شگفت نیست ، چرا که) خداوند کار تبهکاران را (بقاء و دوام نمی‌بخشد و) شایسته و سودمند نمی‌گرداند .

توضیحات :
« أَتَوْا » : انداختند . مراد انداختن ریسمانها و عصاهای جادوگری است (نگا : شعراء / ۴۴) . « لَا يُصْلِحُ » : شایسته ماندن نمی‌سازد .

سوره یونس آیه ۸۲

متن آیه :
وَيَحِقُّ اللَّهُ الْحَقَّ يَكَلِمَاتِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ

ترجمه :
خداوند با سخنان خود (که بر انبیاء نازل می‌کند) حق را پایدار و ماندگار می‌گرداند ، هرچند که گناهکاران و بزهکاران نپسندند .

توضیحات :
« يَحِقُّ » : نمایان و ثابت می‌گرداند (نگا : انفال / ۷ و ۸) . « يَكَلِمَاتِهِ » : به وسیله کلمات خود . مراد فرموده‌های نازل بر انبیاء ، دستور پیدایش اشیاء توسط فرمان (كُن) ، نیروهای عامل و کارآ و متصرف در هستی که به منزله کارگزاران خداوند (نگا : نساء / ۱۷۱ ، نحل / ۴۰ تفسیر عبدالکریم الخطیب) .

سوره یونس آیه ۸۳

متن آیه :
فَمَا آمَنَ لِمُوسَىٰ إِلَّا ذُرِّيَّةٌ مِّنْ قَوْمِهِ عَلَىٰ خَوْفٍ مِّنْ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِمْ أَن يَفْتِنَهُمْ وَإِنَّ فِرْعَوْنَ لَعَالٍ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الْمُسْرِفِينَ

ترجمه :
هیچ کس به موسی ایمان نیاورد مگر گروهی از مردمان قومش ، (که ایمان آوردند) و از فرعون و درباریان و اشراف بنی‌اسرائیل می‌ترسیدند که (شکنجه و آزارشان رسانند و) آنان را از دین برگردانند . بیگمان فرعون در زمین علم طغیان برافراشته بود و گردنکشی کرده بود و از زمره متجاوزان (در ظلم و فساد و جنایت و خونریزی) بود .

توضیحات :
« عَلِيَا خَوْفٍ مِّنْ فِرْعَوْنَ » : با وجود ترس از فرعون . واژه (عَلِي) به معنی (مَع) است (نگا : انسان / ۸) . « أَنْ يَفْتِنَهُمْ » : آنان را از دین برگردانند . ایشان را اذیت و آزار رسانند (نگا : بقره / ۱۹۱) . « لَعَالٍ فِي الْأَرْضِ » : برتری جوئی و گردنکشی در زمین می‌کرد . « الْمُسْرِفِينَ » : اسرافکاران . در اینجا مراد کسانی است که شر و فساد زیادی می‌کردند .

سوره یونس آیه ۸۴

متن آیه :

وَقَالَ مُوسَىٰ يَا قَوْمِ إِن كُنتُمْ آمَنْتُمْ بِاللَّهِ فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا إِن كُنتُمْ مُسْلِمِينَ

ترجمه :

موسی (برای دلداری و تشجیع مؤمنان) گفت : ای قوم من ! اگر واقعاً به خدا ایمان دارید بر او توکل کنید (و باید بر او توکل کنید) اگر خود را بدو تسلیم کرده‌اید .

توضیحات :

« إِن كُنتُمْ . . . » : برخی دو چیز را به دو شرط تعلیق کرده‌اند و معنی آیه همان است که گذشت . برخی هم تعلیق يك چیز را به دو شرط جائز دانسته‌اند و معنی چنین می‌شود : اگر خود را تسلیم خدا کرده‌اید و اگر واقعاً به خدا ایمان دارید ، بر او توکل کنید . « مُسْلِمِينَ » : فرمانبرداران . تسلیم‌کنندگان خود به خدا .

سوره یونس آیه ۸۵

متن آیه :

فَقَالُوا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

ترجمه :

پس مؤمنان گفتند : بر خدا توکل می‌کنیم و بس . پروردگارا ! ما را (وسیله) آزمون مردمان ستمکار و (اماج) بلا و آزار کافران (بدکردار) مساز .

توضیحات :

« فِتْنَةً » : امتحان و آزمایش . فتنه و بلا . مراد این است که پروردگارا کافران را با اذیت و آزار رساندنشان به ما آزمایش مکن که تاب و توان شکنجه ستمکاران را نداریم . یا این که : پروردگارا ما را نشانه تیر بلای ستمکاران و مقهور و مغلوب ایشان مگردان .

سوره یونس آیه ۸۶

متن آیه :

وَنَجِّنَا بِرَحْمَتِكَ مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

ترجمه :

و ما را با فضل و رحمت خود از دست مردمان کافر نجات بده .

توضیحات :

...

سوره یونس آیه ۸۷

متن آیه :
وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ وَأَخِيهِ أَنْ تَبَوَّءَا لِقَوْمِكُمَا بِمِصْرَ بَيْوتًا وَاجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ قِبْلَةً وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَبَشِّرِ
الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

و به موسی و برادرش (هارون) وحی کردیم که برای قوم خود خانه‌هایی در سرزمین مصر برگزینید و خانه‌هایتان را مقابل یکدیگر بسازید و (در آنجاها ، به دور از چشم فرعون و فرعونیان) نماز را پرپای دارید ، و به ایمانداران مژده بده (که سرانجام پیروز می‌شوند و در دنیا نصرت و در آخرت جنت از آن ایشان می‌گردد) .

توضیحات :

« تَبَوَّءَا » : انتخاب کنید . مأوی بسازید . « قِبْلَةً » : مقابل یکدیگر و نزدیک به هم . قبله نماز که مراد مصلی و محل برگزاری نماز است .

سوره یونس آیه ۸۸

متن آیه :

وَقَالَ مُوسَىٰ رَبَّنَا إِنَّكَ آتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَأَهُ زِينَةً وَأَمْوَالًا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا رَبَّنَا لِيُضِلُّوهُ عَنِ سَبِيلِكَ رَبَّنَا
اطْمِسْ عَلَيَّ أَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ عَلَيَّ قُلُوبَهُمْ فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّىٰ يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ

ترجمه :

(هنگامی که کینه‌توزی کافران و اذیت و آزار ایشان با موسی به غایت رسید) موسی گفت : پروردگارا ! تو به فرعون و فرعونیان در دنیا زینت (و بهجت جهان ، یعنی فرزندان و قدرت فراوان و نعمت) و دارائی (سرشار) داده‌ای ، و عاقبت آن این شده است که (بندگانت را) از راه تو به در می‌برند و گمراهشان می‌کنند . پروردگارا ! اموالشان را نابود گردان و بر دل‌هایشان (بند قسوت را) محکم کن ، تا ایمان نیاورند مگر آن گاه که به عذاب دردناک (دوزخ) گرفتار آیند (که آن وقت توبه و پشیمانی دیگر سودی ندارد) .

توضیحات :

« زِينَةً » : بهجت . دارائی و فرزندان (نگا : كهف / ۴۶ ، قصص / ۷۹ - ۸۲) . « لِيُضِلُّوهُ » : تا عاقبت کارشان بدانجا بکشد که دیگران را گمراه کنند . حرف (ل) ، لام عاقبت است . « اِطْمِسْ » : از میان ببر . بیسود و بی‌اثر کن . « اَشْدُدْ عَلَيَّ قُلُوبَهُمْ » : دریچه سراچه دل‌هایشان را محکم ببند . بند کیسه دل‌هایشان را سفت و سخت ببند تا نور و مدد الهی به داخل آنها نرود و قدرت تفکر و اندیشه از آنان سلب شود .

سوره یونس آیه ۸۹

متن آیه :

قَالَ قَدْ أُجِيبَت دَعْوَتُكُمَا فَاسْتَقِيمَا وَلَا تَتَّبِعَانَّ سَبِيلَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

خدا فرمود : دعای شما (موسی و هارون) پذیرفته شد ، پس بر راستای راه پابرجا باشید و استقامت به خرج دهید (و از انبوه مشکلات نهراسید) و از راه و برنامه کسانی پیروی نکنید که ناآگاهند .

توضیحات :

« أُجِيبَتْ » : پذیرفته شد . اجابت گردید . « اِسْتَقِيمًا » : در کار خود قاطع و ثابت قدم باشید .
پایداری کنید و بر تبلیغ رسالت استوار بمانید .

سوره یونس آیه ۹۰

متن آیه :
وَجَاوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَائِيلَ الْبَحْرَ فَأَتَبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ وَجُنُودُهُ بَغْيًا وَعَدُوًّا حَتَّى إِذَا أَدْرَكَهُ الْغَرَقُ قَالَ آمَنْتُ أَنَّهُ
لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي آمَنْتُ بِهِ بَنُو إِسْرَائِيلَ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ

ترجمه :

بنی اسرائیل را از دریا عبور دادیم . فرعون و لشکریانش ، برای ظلم و تعدی ، آنان را دنبال کردند و در پی ایشان راه افتادند ، تا بدانجا که (گذرگاه دریا به هم آمد و آب از هر سو ایشان را در برگرفت و) غرقاب فرعون را در خود پیچید . (در این هنگام بود که) گفت : ایمان دارم که خدائی وجود ندارد مگر آن خدائی که بنی اسرائیل بدو ایمان آورده‌اند و من از زمره فرمانبرداران (و مطیعان فرمان یزدان) هستم .

توضیحات :

« جَاوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَائِيلَ الْبَحْرَ » : بنی اسرائیل را از دریا گذراندیم . (بَنِي إِسْرَائِيلَ) مفعول اول ، و (الْبَحْرَ) مفعول دوم است . « بَغْيًا وَعَدُوًّا » : برای ظلم و تعدی . ستمگرانه و متجاوزانه . این دو واژه ، مفعول‌له هستند و یا حال بوده و به معنی : (باغین و عادیین) می‌باشند . « الْغَرَقُ » : غرقاب . غرقابه . غرق شدن . « أَدْرَكَهُ الْغَرَقُ » : نزدیک غرق شدن بود .

سوره یونس آیه ۹۱

متن آیه :
الآن وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلُ وَكُنْتَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ

ترجمه :

آیا اکنون (که مرگت فرا رسیده است و توبه پذیرفتنی نیست ، از کرده خود پشیمانی و روی به خدای می‌داری ؟) و حال آن که قبلاً سرکش می‌کردی و از زمره تباہکاران بودی .

توضیحات :

« ءالآن » : مرکب از همزه استفهام و واژه (الآن) است .

سوره یونس آیه ۹۲

متن آیه :
فَالْيَوْمَ نُنَجِّكَ بِبَدَنِكَ لِتَكُونَ لِمَنْ خَلَقَكَ آيَةً وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ عَنْ آيَاتِنَا لَغَافِلُونَ

ترجمه :

ما امروز لاشه تو را (از امواج دریا و یورش ماهیها) می‌رهانیم (و آن را به ساحل می‌رسانیم و به پیش کسانی گسیل می‌داریم که تو را خدا می‌دانستند) تا برای کسانی که اینجا نیستند و برای آیندگان درس عبرتی باشی . بیگمان بسیاری از مردمان از آیات (خواندنی قرآن و دیدنی جهان) ما غافل و بی‌خبرند (و بدانها چنان که شاید و باید نمی‌نگرند) .

توضیحات :

« نُنَجِّكَ بِبَدَنِكَ » : لاشه تو را می‌رهانیم . (بِبَدَنِكَ) در موضع حال از ضمیر (كَ) است . یا این

که حرف (ب) زائد و (بَدَن) بدل از (كَ) است . « مَن خَلَفَكَ » : کسانی که از تو به جای مانده‌اند . کسانی که بعد از تو می‌آیند . « آیه » : اندرز و عبرت .

سوره یونس آیه ۹۳

متن آیه :
وَلَقَدْ بَوَّأْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ مُبَوَّأً صِدْقٍ وَرَزَقْنَاهُمْ مِّنَ الطَّيِّبَاتِ فَمَا اخْتَلَفُوا حَتَّىٰ جَاءَهُمُ الْعِلْمُ إِنَّ رَبَّكَ
يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

ترجمه :

(از آن به بعد) بنی‌اسرائیل را در جایگاه خوب و اقامتگاه دلپذیری (که فلسطین است) منزل و مأوی دادیم و روزیهای پاکیزه‌ای بدیشان عطاء کردیم . آنان (قدر این نعمت را ندانستند و) پس از آگاهی (از معجزات موسی و دلائل صدق دعوت او و تشخیص حق از باطل) با یکدیگر (درباره دین) به ستیزه و کشمکش پرداختند (و دین را که مایه اتحاد و یگانگی بود وسیله تفرقه و پراکندگی کردند) . بیگمان پروردگار تو در روز قیامت درباره چیزی که در آن اختلاف داشتند در میانشان داوری می‌نماید (و همه را برابر کاری که کرده‌اند سزا و جزا می‌دهد) .

توضیحات :

« بَوَّأْنَا » : منزل و مأوی دادیم . استقرار دادیم . « مُبَوَّأً » : منزل و مأوی . اقامتگاه . « مُبَوَّأً صِدْقٍ » : مکان شایسته و مورد رضایت (نگا : یونس / ۲ و ۸۷ ، و اسراء / ۸۰) . « فَمَا اخْتَلَفُوا حَتَّىٰ جَاءَهُمُ الْعِلْمُ » : اختلاف نوزیدند مگر زمانی که آگاهی پیدا کردند . مراد از (عِلْمُ) ، کتاب (تورات) است که بنی‌اسرائیل پس از آگاهی از احکام الهی ، با یکدیگر به نزاع برخاستند و هر گروهی برابر تفسیر و تعبیر و برداشت خود از تورات ، به حق یا به ناحق راهی در پیش گرفت . یا این که مراد این است که پیش از بعثت حضرت محمد ، بنی‌اسرائیل بر نبوت او متفق القول بودند ، ولی پس از ظهور پیغمبر ، برخی از آنان ایمان آوردند و برخی دیگر ایمان نیاوردند و در این باره اختلاف پیدا کردند و بر سر مسأله نبوت پیغمبر خاتم به نزاع برخاستند (نگا : آل‌عمران / ۱۹ ، بینه / ۴) .

سوره یونس آیه ۹۴

متن آیه :
فَإِن كُنْتَ فِي شَكٍّ مِّمَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ فَاسْأَلِ الَّذِينَ يُقْرَأُونَ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكَ لَقَدْ جَاءَكَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ
فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ

ترجمه :

اگر درباره چیزی که (از قصص موسی و فرعون و بنی‌اسرائیل) بر تو نازل شده است ، در شک و تردید هستی ، از کسانی سؤال کن که قبل از تو (اهل کتاب بوده‌اند و) کتابهای آسمانی را می‌خوانده‌اند . بیگمان (بیان) حق (و خبر صادق قرآنی) از سوی پروردگارت برای تو آمده است و از زمره مترددان مباش .

توضیحات :

« فَإِن كُنْتَ فِي شَكٍّ . . . » : مخاطب رسول اکرم است و مراد غیر او است (نگا : یونس / ۱۰۴) همان گونه که عربها می‌گویند : إِيَّاكَ أَعْنِي وَ أَسْمَعِي يَا جَارَةً . « الَّذِينَ يُقْرَأُونَ الْكِتَابَ » : مراد اهل کتاب است . « الْكِتَابَ » : مراد جنس کتاب است و شامل تورات و انجیل هم می‌گردد . « الْحَقُّ » : آیات راستین قرآن . « الْمُمْتَرِينَ » : مترددان . گمان‌برندگان .

سوره یونس آیه ۹۵

متن آیه :

وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الَّذِينَ كَذَبُوا يَآيَاتِ اللَّهِ فَتَكُونَ مِنَ الْخَاسِرِينَ

ترجمه :

حتماً از زمره کسانی مباش که آیات (قرآنی و نشانه‌های جهانی) ما را تکذیب می‌کنند که (اگر چنین کنی) از زیانکاران خواهی بود .

توضیحات :

« لا تكونن » : حتماً مباش . مراد پیروان پیغمبر است .

سوره یونس آیه ۹۶

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

بیگمان کسانی که (خودخواه و سیاه‌دل هستند و به اوج طغیان رسیده‌اند و از جهالت به گرداب ضلالت افتاده‌اند و سعی در رستگاری خود از کفر و نفاق ندارند) حکم پروردگارت نسبت بدیشان این است که (همچون فرعون) ایمان نمی‌آورند (مگر وقتی که عذاب را با چشم خود ببینند) .

توضیحات :

« حَقَّتْ » : واجب و ثابت شده است . « کلمه » : فرمان . حکم . قضاوت .

سوره یونس آیه ۹۷

متن آیه :

وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ

ترجمه :

هرچند که همه دلائل روشن (و تمام آیات و معجزات الهی) به سراغ آنان بیاید ، (ایمان نمی‌آورند) تا زمانی که عذاب دردناک را مشاهده کنند (که در این هنگام ایمان آوردن سودی نمی‌بخشد) .

توضیحات :

« آيَةٍ » : دلیل و برهان . معجزه .

سوره یونس آیه ۹۸

متن آیه :

فَلَوْلَا كَانَتْ قَرِيبَةً أَمَنْتُ فَنَفَعَهَا إِيْمَانُهَا إِلَّا قَوْمَ يُونُسَ لَمَّا آمَنُوا كَشَفْنَا عَنْهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَتَعْنَاهُمْ إِلَىٰ حِينٍ

ترجمه :

هیچ قوم و ملّتی (که در شهرها در گذشته زندگی می‌کرده‌اند به طور دسته‌جمعی در برابر پیغمبران الهی به موقع) ایمان نیاورده‌اند تا ایمانشان بر ایشان سودمند باشد ، مگر قوم یونس که چون ایمان آوردند ، عذاب خوارکننده را در دنیا از آنان به دور داشتیم و ایشان را تا مدت زمانی

(که خواسته‌ایم بمانند ، از زندگی) برخوردار کردیم .

توضیحات :

« قَلُولًا » : چرا نمی‌بایست که . « قَرِيَةً » : شهر . مراد مردمان شهر است و انبیاء همه در شهرها مبعوث شده‌اند . « الْخِزْيِ » : خواری و رسوائی . در اینجا معنی خوارکننده و رسواکننده دارد . یادآوری این نکته لازم است که اخطارها و هشدارهایی که معمولاً قبل از عذاب نهائی می‌آید ، برای قوم یونس به قدر کافی بیدارکننده بود و آنان این اخطارها را جدی گرفتند و از زشتیها و پلشتیها توبه کردند و توبه آنان پذیرای آستان خدا گردید .

سوره یونس آیه ۹۹

متن آیه :

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مَن فِي الْأَرْضِ كُلَّهُمْ جَمِيعًا أَفَأَنْتَ تُكْرَهُ النَّاسَ حَتَّى يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ

ترجمه :

اگر پروردگارت می‌خواست ، تمام مردمان کره زمین جملگی (به صورت اضطرار و اجبار) ایمان می‌آوردند (اما ایمان اضطراری و اجباری به درد نمی‌خورد) . آیا تو (ای پیغمبر !) می‌خواهی مردمان را مجبور سازی که ایمان بیاورند ؟ (این کار نه صحیح و سودمند است و نه از دست تو ساخته است) .

توضیحات :

« تُكْرَهُ » : مجبور می‌سازی . وادار می‌کنی .

سوره یونس آیه ۱۰۰

متن آیه :

وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تُؤْمِنَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَجْعَلُ الرَّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ

ترجمه :

هیچ کسی نمی‌تواند ایمان بیاورد ، مگر این که (بدان گرایش پیدا نماید و برای آن تلاش کند و) خدا اجازه دهد (و اسباب و وسائل ایمان را برای او میسر سازد . اما کسی که به ایمان رو نکند و حاضر به استفاده از سرمایه فکر و خرد خویش نباشد ، او مستحق خشم و عذاب خدا است ،) و خدا عذاب را نصیب کسانی می‌سازد که تعقل و تفکر نمی‌ورزند .

توضیحات :

« الرَّجْسَ » : پلیدی و کثافت . در اینجا مراد عذاب است .

سوره یونس آیه ۱۰۱

متن آیه :

قُلْ انظُرُوا مَاذَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا تُغْنِي الْآيَاتُ وَالنُّذُرُ عَن قَوْمٍ لَّا يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

بگو : بنگرید (و چشم برون و درون را باز کنید و ببینید) در آسمانها و زمین چه چیزهایی است ؟ ! آیات (خواندنی کتابهای آسمانی ، از جمله قرآن ، و دیدنی جهان هستی) و بیم‌دهندگان (پیغمبر نام ، و اندرزهها و اندازها هیچ کدام) به حال کسانی سودمند نمی‌افتد که نمی‌خواهند ایمان بیاورند .

توضیحات :

« أَنْظُرُوا » : بنگرید . دَقَّتْ کنید . « مَا تُعْنِي » : مفید واقع نمی‌شود . سودمند نمی‌افتد (نگا : آل‌عمران / ۱۰ و ۱۱۶ ، انفال / ۱۹) . « الْآيَاتِ » : دلائل و براهین . عجائب و غرائب جهان . نشانه‌های دال بر وجود خدا در گستره هستی . « النَّذْرُ » : جمع نَذِير به معنی مُنذِر ، مانند بَدِيع به معنی مُبَدِع ، یعنی : پیغمبران (نگا : اعراف / ۱۸۴ و ۱۸۸ ، احقاف / ۲۱) یا به معنی اِنذار باشد : یعنی : ترساندن‌ها و بیم‌دادن‌ها (نگا : قمر / ۱۶ و ۱۸) یا به معنی مُنذِرِیه بوده باشد . یا خود مصدر است و به معنی اِنذار ، یعنی اخطار و تهدید است .

سوره یونس آیه ۱۰۲

متن آیه :

فَهَلْ يَنْتَظِرُونَ إِلَّا مِثْلَ أَيَّامِ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِهِمْ قُلْ فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ

ترجمه :

آیا آنان چشم آن دارند که روزگاری (پر از بلاها و عذاب‌هایی) جز روزگار کسانی داشته باشند که پیش از ایشان بوده‌اند ؟ (نه ؛ انتظار جز این را نداشته باشند ، که خدا در دنیا و آخرت به مصیبت‌ها و بدبختی‌ها گرفتارشان سازد) . بگو منتظر (فرمان خدا) باشید و من هم با شما چشم به راه می‌مانم . (ولی می‌دانم پیروزی دنیا و سعادت عقبی از آن ما مؤمنان ، و شکست دنیا و بدبختی عقبی از آن شما کافران می‌گردد) .

توضیحات :

« فَهَلْ يَنْتَظِرُونَ . . . » : انگار چشم به راه مصائب و بلاهایی ، همچون مصائب و بلاهای گذشتگان می‌باشند . « أَيَّامِ » : روزگاران . مراد حوادث بزرگ و ناگواری است که در طی روزگاران رخ می‌دهد (نگا : اعراف / ۱۳۰ ، ابراهیم / ۵ ، جاثیه / ۱۴) همان گونه که می‌گوئیم (مغرب) و منظورمان نماز مغرب است که در آن برگزار می‌شود .

سوره یونس آیه ۱۰۳

متن آیه :

ثُمَّ نُنَجِّي رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا كَذَلِكَ حَقًّا عَلَيْنَا نُنَجِّ الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

پس از آن (که بلا و عذاب گریبانگیر کافران گردید) پیغمبران خود و مؤمنان را می‌رهانیم (این هم اختصاص به اقوام گذشته و پیغمبران و مؤمنان پیشین ندارد ، بلکه) همین طور ایمان آوردگان (به تو) را (نیز) نجات خواهیم داد و این حقی است بر ما (حقی مسلم و تخلف ناپذیر) .

توضیحات :

« ثُمَّ » : حرف عطف است و جمله (نُنَجِّي رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا) را بر جمله محذوفی از قبیل (لَنْهَلِكُ الْأُمَّمَ) عطف می‌کند . « كَذَلِكَ » : همان گونه که . مثل . « حَقًّا عَلَيْنَا » : این کار حتماً شدنی است . بر ما واجب است . مراد از وجوب در اینجا یعنی مانند کار واجبی بر خدا است و الا چیزی بر او واجب نیست . (حَقًّا عَلَيْنَا) جمله معترضه است میان (كَذَلِكَ) و (نُنَجِّ الْمُؤْمِنِينَ) . « نُنَجِّ » : نجات می‌دهیم . فعل مضارع مرفوع است و در اصل (نُنَجِّي) است که در رسم الخط قرآنی حرف (ي) ندارد (نگا : انبیاء / ۸۸) .

سوره یونس آیه ۱۰۴

متن آیه :
قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِّن دِينِي فَلَا أَعْبُدُ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ وَلَكِن أَعْبُدُ اللَّهَ
الَّذِي يَتَوَقَّأَكُم وَآمَرَ أَن أَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :
بگو : ای مردمان ! اگر درباره آئین من در شک و تردید هستید (بدانید که) من کسانی را که بجز خدا می‌پرستید نمی‌پرستم ، ولیکن خداوندی را می‌پرستم که شما را می‌میراند (و بعد از مرگ شما را زنده می‌گرداند و به سزای خود می‌رساند) و به من دستور داده شده است که از زمره مؤمنان باشم (آنان که خداوند ایشان را از عذاب دوزخ می‌رهاند و به بهشت نائل می‌گرداند) .

توضیحات :
« مِن دُونِ اللَّهِ » : بجز خدا . به جای خدا . « يَتَوَقَّأَكُم » : شما را می‌میراند .

سوره یونس آیه ۱۰۵

متن آیه :
وَأَن أَقِمُّ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

ترجمه :
(به من دستور داده شده است) این که به آئینی رو کن که خالی از هرگونه شرک و انحرافی است (و کاملاً موافق با فطرت است) و از زمره مشرکان مباش .

توضیحات :
« وَجْهَكَ » : روی خود را . توجه خود را . « حَنِيفًا » : شخص مخلصی که کار و بار خود را به خدا واگذارد و از راستای دین به هیچ وجه منحرف نشود . راست و درست . خالص و بی غل و غش . این واژه می‌تواند حال فاعیل فعل (اَقِمُّ) ، یا (وَجْه) به معنی توجه ، و یا این که (دین) باشد . یعنی توجه مخلصانه ، توجه صادقانه ، آئین مستقیم و بی‌شائبه .

سوره یونس آیه ۱۰۶

متن آیه :
وَلَا تَدْعُ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ فَإِن فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذًا مِّنَ الظَّالِمِينَ

ترجمه :
و به جای خدا کسی و چیزی را پرستش مکن و به فریاد مخوان که به تو نه سودی می‌رساند و نه زبانی . اگر چنین کنی (و دعا و عبادت خود را به جای آفریدگار متوجه آفریدگان سازی) از ستمکاران و مشرکان خواهی شد .

توضیحات :
« لَا تَدْعُ » : عبادت مکن . به فریاد مخوان . « الظَّالِمِينَ » : ستمگران . مراد کافران و مشرکان است (نگا : انعام / ۸۲ ، لقمان / ۱۳ ، بقره / ۲۵۴) .

سوره یونس آیه ۱۰۷

متن آیه :
وَإِن يَمْسَسْكَ اللَّهُ يَضْرِبْ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِن يُرِدْكَ يَخِيرَ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ يَهْمَنَ يَشَاءُ مِن عِبَادِهِ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

ترجمه :

اگر خداوند زبانی به تو برساند ، هیچ کس جز او نمی‌تواند آن را برطرف گرداند ، و اگر بخواهد خیری به تو برساند ، هیچ کس نمی‌تواند فضل و لطف او را از تو برگرداند . خداوند فضل و لطف خود را شامل هرکس از بندگانش که بخواهد می‌کند (و کسی نمی‌تواند مانع آن گردد) و او دارای مغفرت و مهر فراوان است .

توضیحات :

« كَاشِفَ » : برطرف کننده . « رَادَّ » : برگرداننده . مانع .

سوره یونس آیه ۱۰۸

متن آیه :

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ

ترجمه :

بگو : ای مردمان (سراسر جهان ، اعم از همعصران و آیندگان) ، از سوی پروردگارتان ، حق (که کتاب راستین قرآن است ، توسط پیغمبر صادق آخرالزمان) به سویتان آمده است . هرکس که (با ایمان آوردن به شریعت خدا) راهیاب گردد ، بیگمان به سود خود راهیاب می‌شود (و نفع ایمان عائد خودش می‌گردد) و هرکس که (با گردن نهادن به کفر و پیروی از وسوسه‌های شیطان) گمراه و سرگشته شود ، به زیان خود گمراه و سرگشته می‌شود (و زیان کفر و بی‌دینی گریبانگیر خودش می‌گردد . کار من تنها تبلیغ فرموده‌های خدا است) و من مأمور (مراقبت از اعمال ، و مسؤول نظارت) بر (افعال) شما نیستم (و قدرت آن را ندارم که شما را از کفر باز دارم و به پذیرش ایمان وادارم) .

توضیحات :

« الْحَقُّ » : قرآن . دین اسلام (نگا : بقره / ۱۱۹ ، یونس / ۹۴) . « وَكَيْلٍ » : حافظ . مراقب . مسؤول (نگا : انعام / ۶۶ ، ۱۰۲ ، ۱۰۷) .

سوره یونس آیه ۱۰۹

متن آیه :

وَاتَّبِعْ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَاصْبِرْ حَتَّىٰ يَحْكُمَ اللَّهُ وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ

ترجمه :

از آنچه بر تو وحی می‌شود ، پیروی کن و شکویا باش (و در برابر اذیت و آزاری که در راه تبلیغ رسالت آسمانی به تو می‌رسد ، استقامت کن) تا خداوند (میان تو و دیگران) داوری می‌کند (و فرمان خود را صادر می‌نماید) و او بهترین داوران است .

توضیحات :

« إِنِّيعَ » : پیروی کن . « الْحَاكِمِينَ » : داوران . قضات (نگا : اعراف / ۸۷) .

سوره هود آیه ۱

متن آیه :

الر كِتَابٌ أَحْكَمَتْ آيَاتُهُ ثُمَّ فُصِّلَتْ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ خَبِيرٍ

ترجمه :

الف . لام . را . (این قرآن) کتاب بزرگواری است که آیه‌های آن (توسط خدا) منظم و محکم گردیده است (و لذا تناقض و خلل و نسخی بدان راه ندارد) و نیز آیات آن از سوی خداوند (جهان) شرح و بیان شده است که هم حکیم است و هم آگاه (و کارهایش از روی کاردانی و فرزاندگی انجام می‌پذیرد) .

توضیحات :

« الر » : الف . لام . را (نگا : بقره / ۱) . « أَحْكَمَتْ » : محکم و استوار و متقن و منظم گردیده است . « ثُمَّ » : علاوه از آن . سپس . با توجه به معنی اول بیانگر ترتیب اخباری ، و با توجه به معنی دوم ، بیانگر ترتیب زمانی است . « فُصِّلَتْ » : شرح و بیان شده است . تدریجاً سوره سوره و آیه آیه برحسب وقایع و مصالح نازل شده است (نگا : اسراء / ۱۰۶ ، فرقان / ۳۲) . همچون گردنبند ، در و گوهرهای دلائل توحید ، احکام ، مواظ ، قصص ، صفات حق تعالی ، و وعد و وعیدها در آن په رشته کشیده شده است و با الفاظ زیبا و معانی والا آراسته و پیراسته گشته است . « مِنْ لَدُنْ » : از جانب . از سوی .

سوره هود آیه ۲

متن آیه :

أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ

ترجمه :

(ای پیغمبر ! بدیشان بگو :) این که جز خدا را نپرستید . بیگمان من از سوی خدا بیم دهنده (کافران به عذاب دوزخ) و مزده‌دهنده (مؤمنان به نعمت بهشت) هستم .

توضیحات :

« أَلَّا » : این که نه . تا این که نه . « أَلَّا تَعْبُدُوا » : مفعول به فعل مقدر (قُلْ) در اول آن است . معنی بالا با توجه بدین نکته است . اما این جمله می‌تواند علت دو فعل (أَحْكَمَتْ . . . فصلت) در آیه قبلی باشد که معنی چنین می‌شود : تحکیم و تفصیل آیات ، به زبان حال . یعنی به زبان برهان و استدلال ، شما را فریاد می‌دارند که جز خدا را نپرستید .

سوره هود آیه ۳

متن آیه :

وَأَنْ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُمַعْزَمْ مَتَاعًا حَسَنًا إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَيُؤْتِ كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ
وَأَنْ تَوَلَّوْا فَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ كَبِيرٍ

ترجمه :

و این که از پروردگارتان طلب آمرزش کنید و به سوی او برگردید که خداوند (به سبب استغفار صادقانه و توبه مخلصانه) شما را تا دم مرگ به طرز نیکویی (از مواهب زندگی این جهان) بهره‌مند می‌سازد ، و (در آخرت برابر عدل و داد خود) به هر صاحب فضیلت و احسانی (پاداش) فضیلت و احسانش را می‌دهد . اگر هم پشت بکنید (و از ایمان به یزدان و طاعت و عبادت خداوند رحمن روی بگردانید ، بر رسولان پیام باشد و بس) من بر شما از عذاب روز بزرگی (که روز قیامت است) بیمناکم .

توضیحات :

« مَتَاعاً » : بهره‌مند ساختن . مفعول مطلق از غیر لفظ فعل است ، از قبیل (أَنْبَتَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتاً) یا به معنی کالا و مفعول به است (نوح : ۱۰ ، ۱۱ ، ۱۲) . « أَجَلَ مُسَمِّيٍّ » : پایان عمر با فرا رسیدن مرگ . پایان عمر جهان . « ذِي فَضْلٍ » : محسن . نیکوکار . « فَضْلَهُ » : پاداش احسان و نیکوکاریش . مرجع ضمیر (ه) می‌تواند خدا باشد ، یعنی خداوند از فضل خود بدو می‌دهد . « تَوَلَّوْا » : پشت بکنید و روی بگردانید . اصل آن (تَوَلَّوْا) است .

سوره هود آیه ۴

متن آیه :

إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ترجمه :

برگشت شما به سوی خدا است ، و خدا بر هر چیزی توانا است . (او است که به شما زندگی می‌بخشد و شما را می‌میراند و دوباره جان به پیکرتان میدواند و برای حساب و کتاب در قیامت جمع‌تان می‌گرداند و به دوزخ یا بهشتتان می‌رساند) .

توضیحات :

« مَرْجِعٌ » : مصدر میمی و به معنی رجوع است .

سوره هود آیه ۵

متن آیه :

أَلَا إِنَّهُمْ يَثْنُونَ صُدُورَهُمْ لِيَسْتَخْفُوا مِنْهُ أَلَا حِينَ يَسْتَغْشُونَ ثِيَابَهُمْ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

ترجمه :

هان ! (برخی از) آنان ، کینه و دشمنی (پیغمبر و مؤمنان) را به دل می‌گیرند و سعی می‌کنند تا آن را از خدا پنهان دارند ! هان ! آنان هنگامی که با جامه‌ها خویشتن را می‌پوشانند (و رازها به همدیگر می‌گویند و نیرنگها می‌جویند تا با آشکار شدن کارشان رسوا نشوند) خداوند از آنچه پنهان می‌دارند و از آنچه آشکار می‌سازند (به طور یکسان) باخبر و آگاه است . چرا که او آگاه از رازهای سینه‌ها است .

توضیحات :

« يَثْنُونَ » : خیم می‌کنند و پیچ می‌دهند . در هم می‌پیچند و پنهان می‌دارند . از ماده (ثني) . « يَثْنُونَ صُدُورَهُمْ » : سینه‌هایشان را می‌پیچانند و خیمیده و دولایش می‌گردانند . مراد پنهان داشتن کارها و مخفی کردن رازها است . « يَسْتَغْشُونَ » : حجاب و پرده می‌گردانند . « يَسْتَغْشُونَ ثِيَابَهُمْ » : با جامه‌هایشان خویشتن را می‌پوشانند (نوح : ۷) . « ذَاتِ الصُّدُورِ » : (نگا : ماده / ۷) .

سوره هود آیه ۶

متن آیه :

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

ترجمه :

هیچ جنبنده‌ای در زمین نیست مگر این که روزی آن ، بر عهده خدا است (و خدا روزی مناسب

هر يك را در بحر و بر مي‌رساند) و محلّ زیست (دوران حیات) و محلّ دفن (پس از ممات) او را مي‌داند . همه اینها در کتاب روشني (به نام لوح محفوظ ، موجود و مضبوط) است .

توضیحات :

« دَابَّةٌ » : جانور . چنبنده . شامل انسان هم مي‌گردد (نگا : بقره / ۱۶۴) . « مُسْتَقَرٌّ » : قرارگاه . محل زیست . « مُسْتَوْدَعٌ » : آرامگاه . محل دفن . « كِتَابٍ مُّبِينٍ » : نوشته آشكار . کتاب روشن . مراد لوح محفوظ است (نگا : انعام / ۵۹) .

سوره هود آیه ۷

متن آیه :

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَلَئِن قُلْتُمْ إِنَّكُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ

ترجمه :

خدا آن كسي است كه آسمانها و زمين را در شش دوره بيافريد و (پيش از آن ، جهان هستي جز مواد مذاب گزي شكل گسترده در گستره گيتي نبود ، و اين جهان هستي و پاي) تخت قدرت خدا بر (اين ماده عظيم به ظاهر) آب ، قرار داشت . (اين آفرينش سترگ و شگفت را بدین خاطر ساخت) تا شما را بيازمايد (و معلوم شود) كه چه كساني از شما كارهاي نيكو مي‌كنند (و چه افراي از شما كارهاي بد مي‌كنند) . اگر به آنان بگوئي شما بعد از مرگ برانگيخته مي‌شويد (و زندگي دوباره پيدا مي‌كنيد) كافران (از روي شگفت) مي‌گويند (چيزي را مي‌گوئي باوركردني نيست و واقعيت ندارد ؛ بلكه) اين يك جادوگري آشكاري است (كه خردها را به بازيچه مي‌گيرد) .

توضیحات :

« سِتَّةِ أَيَّامٍ » : شش دوره (نگا : اعراف / ۵۴ ، يونس / ۳) . « عَرْشٌ » : قوام كار . تخت سلطنت كه مراد تصرف و قدرت است . موجود ناشناخته‌اي كه فراتر از درك و علم انسانها است (نگا : اعراف / ۵۴ ، توبه / ۱۲۹ ، يونس / ۳) . مجموعه جهان هستي ، چرا كه تخت قدرت يزدان محيط بر همه جهان است . « الْمَاءِ » : آب . شايد مراد مواد مذاب و آبگونه‌اي باشد كه در آغاز جهان ، به صورت گازهاي فوق العاده فشرده در پهنه كائنات پراكنده بوده است (نگا : انبياء / ۳۰ ، فصلت / ۱۱) . « مَبْعُوثُونَ » : برانگيختگان . زنده‌شدگان . « سِحْرٌ » : جادو . در اينجا مراد سخن عاري از حقيقت و گفتار بي‌اساس ، و به تعبير ديگر ، حقه و كلك است .

سوره هود آیه ۸

متن آیه :

وَلَئِن أَخَّرْنَا عَنْهُمْ الْعَذَابَ إِلَىٰ أُمَّةٍ مَّعْدُودَةٍ لَيَقُولُنَّ مَا يَحْسِبُهُ أَلَّا يَوْمَ يَأْتِيهِمْ لَيْسَ مَصْرُوفًا عَنْهُمْ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

ترجمه :

اگر عذاب را تا مدتّ زمان محدودي (كه پايان عمر جهان و آغاز قيامت است) به تأخير اندازيم ، (از روي استهزاء) مي‌گويند : چه چيز مانع آن (از رسيدن به ما الآن) شده است ؟ (اگر وعده خدا راست است ، عذاب را همين الآن بر سر ما بياورد و ما را مهلت ندهد) . هان ! روي عذاب به سراغ آنان مي‌آيد و ديگر از ايشان دور نمي‌گردد (و دست از سرشان برنمي‌دارد) و چيزي را كه در (دنيا) مسخره مي‌كردند ، از هر سو دربرشان مي‌گيرد .

توضیحات :

« أُمَّةٌ » : مدّتی از زمان (نگا : یوسف / ۴۵) . « مَعْدُودَةٌ » : اندک . کم (نگا : یوسف / ۲۰) . « یَحِیْسَةُ » : آن را باز می‌دارد و به تأخیر می‌اندازد . « یَوْمٌ » : روزی . مراد قیامت است . « مصروف » : برگردانده . دفع شده . « حَاقٌ یَهْمُ » : آنان را فرو گرفت . ایشان را احاطه کرد .

سوره هود آیه ۹

متن آیه :

وَلَئِن أَدَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً ثُمَّ نَزَعْنَاهَا مِنْهُ إِنَّهُ لَيَؤُوسٌ كَفُورٌ

ترجمه :

و اگر از سویی خود به انسان نعمتی بچشانیم (و مثلاً روزی فراوان و صحت و امنیت برسانیم و بنا به حکمتی) سپس آن را از او بگیریم و بستانیم ، بسیار ناامید (از برگشت دوباره این نعمت به خود) و ناسپاس (در برابر سایر نعمتهای دیگر) می‌شود .

توضیحات :

« أَدَقْنَا » : چشانیدیم . « رَحْمَةً » : احسان . نعمت که از رحمت سرچشمه می‌گیرد . « نَزَعْنَا » : سلب کردیم . به در آوردیم . بازپس گرفتیم . « یَؤُوسٌ » : بسیار ناامید و مایوس . « کَفُورٌ » : بسیار ناشکر و ناسپاس .

سوره هود آیه ۱۰

متن آیه :

وَلَئِن أَدَقْنَاهُ نِعْمَاءَ بَعْدَ ضَرَاءٍ مَسْتَه لَيَقُولَنَّ ذَهَبَ السَّيِّئَاتُ عَنِّي إِنَّهُ لَفَرِحٌ فَخُورٌ

ترجمه :

و اگر بعد از ناخوشی و زیان و ضرری که به انسان رسیده است ، خوشی و نعمت و منفعتی بدو برسانیم ، می‌گوید : بدیها و سختیها از من به دور شده‌اند (و مشکلات و ناراحتیها دیگر هرگز برنمی‌گردند . دوباره دچار سرور و غرور بیجا می‌گردد و) بسی شادان (از متاع دنیا) و نازان (بر دیگران) می‌شود .

توضیحات :

« نِعْمَاءٌ » : نعمت . « ضَرَاءٌ » : شدت . ناخوشی . « مَسْتَه » : بدو رسیده است . دامنگیرش شده است . « السَّيِّئَاتُ » : بدیها . مصائب و بلاها . « فَرِحٌ » : شادمان . « فَخُورٌ » : بسیار فخر فروش (نگا : نساء / ۳۶) .

سوره هود آیه ۱۱

متن آیه :

إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ

ترجمه :

مگر کسانی که (به هنگام شدائد) شکیبائی کنند ، و (در وقت خوشی و ناخوشی و ثروتمندی و مستمندی) کارهای شایسته و بایسته انجام دهند ، بیگمان آنان بخشایش (یزدان شامل گناهانشان می‌گردد) و پاداش بزرگی (در برابر اعمال صالحه) دارند .

توضیحات :

« إِلَّا الَّذِينَ . . . » : عیبهای مذکور را تنها کسانی ندارند که . . .

سوره هود آیه ۱۲

متن آیه :

فَلَعَلَّكَ تَارِكٌ بَعْضَ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَضَائِقٌ بِهِ صَدْرُكَ أَنْ يَقُولُوا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْهِ كَنْزٌ أَوْ جَاءَ مَعَهُ مَلَكٌ إِنَّمَا أَنْتَ نَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ

ترجمه :

(ای پیغمبر ! برای خوشنودی مشرکان تلاش مکن . آنان نمی‌خواهند ایمان بیاورند . اگر برای ارضاء آنان بکوشی) چه بسا تو برخی از چیزهایی را که به تو وحی می‌شود (از قبیل آیاتی که درباره نکوهش معبودهای دروغین ایشان است) فروگذاری و از (تبلیغ) آن (به مشرکان) دلتنگ و ناراحت شوی ؟ زیرا که نکند (آن را تکذیب کنند و مانند همیشه) بگویند : چرا گنجی رایگان بدو ارمغان نمی‌گردد ، یا این که او با فرشته‌ای نمی‌آید (تا صحت نبوت وی را به ما اعلام نماید . ای پیغمبر !) تو تنها بیم‌دهنده (کافران و مزده‌رسان مؤمنان) هستی (و وظیفه تو تبلیغ کلام آسمانی است و بس) و خداوند مطلع و مراقب هرچیزی است (و از احوال تو و احوال ایشان آگاه است و اعمال همگان را می‌پاید) .

توضیحات :

« لَعَلَّ » : در اینجا برای استفهام انکاری است و معنی نهی دارد (نگا : کهف / ۶ ، شعراء / ۳) .
« ضَائِقٌ » : دلتنگ . غمگین . « أَنْ يَقُولُوا » : از ترس این که نگویند که . تا نگویند که . « كَنْزٌ » : گنج . مراد مشرکان ، گنج بادآورده و رایگانی است که دال بر صدق نبوت پیغمبر باشد (نگا : فرقان / ۸) . « نَذِيرٌ » : بیم‌دهنده (نگا : رعد / ۷ ، نازعات / ۴۵) . « وَكِيلٌ » : مطلع . مراقب . پیغمبر از آنجا که انسان بوده است ، تبلیغ مطالبی برای او مشکل و ناراحت‌کننده بوده است ، ولی کوچکترین تعللی در کار تبلیغ نداشته است . البته اگر یاری و مددالهی نبود ، دچار چنین لغزشی می‌شد (نگا : اسراء / ۷۴) .

سوره هود آیه ۱۳

متن آیه :

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ قَاتُوا عَشْرَ سُوَرٍ مِّثْلَهُ مُفْتَرِيَاتٍ وَاَدْعُوا مَنْ اسْتَطَعْتُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

ترجمه :

بلکه (مشرکان پا از درخواست گنج رایگان و نزول فرشتگان بالاتر می‌گذارند و) می‌گویند : (محمد خودش قرآن را تألیف کرده است و) آن را به دروغ به خدا نسبت می‌دهد ! بگو : (اگر این قرآن را انسانی چون من نوشته است) شما (هم) ده سوره دروغین همانند آن را (بنویسید و برای ما) بیاورید و غیر از خدا هرکس را که می‌توانید دعوت کنید (و به یاری خود بطلبید) اگر (در ادعای خویش) راستگوئید .

توضیحات :

« أَمْ » : یا . بلکه . « مِثْلَهُ » : مانند آن . مثل صفت اول (سوره) است و با موصوف خود می‌تواند مطابقت بکند یا نکند (نگا : مؤمنون / ۴۷ ، اعراف / ۱۹۴) . « مُفْتَرِيَاتٍ » : به هم بافته‌ها . ساخته‌های دروغین . صفت دوم (سوره) است . « مِنْ دُونِ اللَّهِ » : سواي خدا . جار و مجرور متعلق به فعل (ادعوا) است .

سوره هود آیه ۱۴

متن آیه :

فَإِنْ لَّمْ يَسْتَجِيبُوا لَكُمْ فَاعْلَمُوا أَنَّمَا أُنزِلَ بِعِلْمِ اللَّهِ وَأَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ

ترجمه :

پس (ای مشرکان !) اگر (کسانی را که برای یاری در این کار دعوت می‌کنید) پاسخ شما را ندادند (و استدعای شما را نپذیرفتند ، چرا که از انجام آن ناتوانند) بدانید که این قرآن با آگاهی از علم الهی و وحی خدا نازل شده است (و از علم الهی سرچشمه گرفته است) و معبودی جز خدا نیست (و نزول این آیات معجز ، دلیلی و نشانی بر این حقیقت است) . پس آیا اسلام را می‌پذیرید و فرمانبردار خدا می‌گردید ؟ (باید که تسلیم شوید اگر طالب حق می‌باشید) .

توضیحات :

« فَإِنْ لَّمْ يَسْتَجِيبُوا لَكُمْ . . . » : مرجع ضمیر (و) در این فِعْلُ به (مَنْ) در آیه قبلی ، یعنی مدعوین مشرکان جهت یاری ایشان برمی‌گردد ، و ضمیر (كُمْ) به خود مشرکان مخاطب ، اما اگر مرجع (و) ، مشرکان مخاطب ، و مرجع (كُمْ) ، پیغمبر و مؤمنان باشد ، معنی چنین می‌شود : اگر مشرکان دعوت شما مسلمانان را اجابت نکردند و حاضر نشدند لااقل ده سوره همانند این سوره‌ها را بیاورند ، شما مؤمنان بدانید که این ضعف و ناتوانی نشانه آن است که این آیات از علم الهی سرچشمه گرفته است ، و . . . (نگا : قصص / ۵۰) . « أُنزِلَ بِعِلْمِ اللَّهِ » : نازل شده است با دانش خدا نه با دانش محمد یا دیگران (نگا : نساء / ۱۶۶ ، هود / ۴۹) .

سوره هود آیه ۱۵

متن آیه :

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ

ترجمه :

کسانی که (تنها) خواستار زندگی دنیا و زینت آن باشند (و جز خوردن و نوشیدن و اموال و اولاد را طالب نبوده و چشم‌داشتی به آخرت نداشته باشند ، برابر سنت موجود در پیکره هستی ، پاداش دسترنج و) اعمالشان را در این جهان بدون هیچ گونه کم و کاستی به تمام و کمال می‌دهیم (چرا که مدار این جهان بر اعمال استوار است ؛ نه بر نیات و مقاصد ، و بر این خوان یغما چه دشمن چه دوست) و حقی از آنان در آن ضایع نمی‌گردد .

توضیحات :

« مَنْ كَانَ يُرِيدُ . . . » : (نگا : اسراء / ۱۸ ، شوری / ۲۰) . « زِينَتَهَا » : (نگا : آل‌عمران / ۱۴) . « لَا يُبْخَسُونَ » : حقی از آنان ضایع نمی‌گردد و نتیجه اعمالشان نقصان نمی‌بیند .

سوره هود آیه ۱۶

متن آیه :

أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبَاطِلٌ مَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

آنان کسانی که در آخرت جز آتش دوزخ بهره و سهمی ندارند ، و آنچه در دنیا انجام می‌دهند ، ضایع و هدر می‌رود (و بی‌اجر و پاداش می‌شود) و کارهایشان بوج و بیسود می‌گردد (هرچند که اعمالشان به ظاهر انسانی و مردمی و عبادی باشد) .

توضیحات :

« حَيْطَ » : هدر رفت . پوچ و بی‌ثمر شد (نگا : بقره / ۲۱۷ ، آل‌عمران / ۲۲) .

سوره هود آیه ۱۷

متن آیه :

أَقْمِنَ كَانَ عَلَيَّ بَيِّنَةً مِّن رَّبِّهِ وَيَتْلُوهُ شَاهِدٌ مِّنْهُ وَمِن قَبْلِهِ كِتَابُ مُوسَى إِمَامًا وَرَحْمَةً أُولَئِكَ يُؤْمِنُونَ
بِهِ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ مِنَ الْأَحْزَابِ قَالُوا مَوْعِدُهُمْ فَلَا تَكُ فِي مِرْيَةٍ مِنْهُ إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ
لَا يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

آیا کسی که دلیل و برهان روشنی (به نام فطرت و عقل سلیم) از سوی پروردگار خود دارد (و با نور آن به آفاق و انفس می‌نگرد و به وجود آفریدگار جهان پی می‌برد) و گواهی از جانب خدا (به نام قرآن) به دنبال آن می‌آید (و بر صدق دریافت عقل او از جهان ، شهادت می‌دهد و برداشت وی را تصدیق می‌نماید) و قبل از قرآن (هم جملگی کتابهای آسمانی ، این راه را تأیید کرده‌اند و در این مسیر رفته‌اند ، از آن جمله تورات ، یعنی) کتاب موسی که رهبر و رحمت بوده است ، (آیا چنین کسانی با افرادی برابرند که با چشم خرد به ملکوت جهان نمی‌نگرند ، و به کتابهای آسمانی و پیغمبران الهی گوش دل فرا نمی‌دهند ، و جز به فکر دنیا نبوده و گمراه بسر می‌برند و گمراه می‌میرند ؟) . آنان (که درباره کائنات می‌اندیشند و با چراغ عقل پروردگار خود را می‌یابند و تاریخ انبیاء و گذشتگان را پیش چشم می‌دارند) بیگمان به قرآن ایمان می‌آورند (چرا که آن را با دید جهان‌بین و بینش حقیگرای خویش همگام و هم‌نوا می‌بینند) . هرکس از گروهها (و طوائف گمراه که دشمن حق و حقیقت و ادیان و انبیاء خداوند) به قرآن ایمان نیاورد ، میعادگاه او آتش است (و جملگی گمراهان گریزان از نور قرآن ، در آتش سوزان دوزخ گرد می‌آیند و چه بد جایگاهی است ! ای پیغمبر !) درباره قرآن شك و گمانی به خود راه مده . قرآن حق است و از سوی پروردگارت آمده است ، ولی بیشتر مردم (حق را نمی‌پذیرند و به چیزی که باید ایمان داشت) ایمان نمی‌آورند .

توضیحات :

« بَيِّنَةٌ » : دلیل و برهان روشن . بیانگرِ حَقِّ و باطل و جداسازنده آن دو از یکدیگر . در اینجا مراد فطرت خداجو و عقل سلیم است . « يَتْلُوهُ » : به دنبال آن می‌آید . « شَاهِدٌ » : گواه . مراد قرآن است . « مِنْهُ » : مرجع ضمیر (ه) واژه (رَبِّ) است . « مِنْ قَبْلِهِ » : پیش از قرآن . مرجع (ه) واژه (شَاهِدٌ) است . « إِمَامًا » : مقتدی . راهنما . حال (كِتَابِ) است . « أُولَئِكَ » : آنان . مراد افراد پرحق و با ایمان است . مفرد آمدن (مَنْ) در آغاز آیه ، و جمع آمدن (أُولَئِكَ) در وسط آن ، با توجه به لفظ و معنی موصول است . « بِهِ » : به قرآن . « الْأَحْزَابِ » : جمع حِزْب ، گروهها و دسته‌ها . در اینجا مراد همه طوائف و قبائل و کسانی است که کفر و ضلال آنان را به هم مربوط می‌سازد و در يك صف قرار می‌دهد . « مَوْعِدُهُمْ » : وعده‌گاه . مراد جایگاه و قرارگاه است . « مِرْيَةٍ » : شك و تردید .

سوره هود آیه ۱۸

متن آیه :

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أُولَئِكَ يُعْرَضُونَ عَلَى رَبِّهِمْ وَيَقُولُ الْأَشْهَادُ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ كَذَبُوا
عَلَىٰ رَبِّهِمْ أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ

ترجمه :

چه کسی ستمگرتر از کسی است که به خدا دروغ بندد ؟ ! (کسانی که به خدا دروغ می‌بندند

و چیزهایی را بدو نسبت می‌دهند که از او نیست ، در قیامت به گونه خاصی (آنان به پروردگارشان عرضه می‌گردند) و در دادگاه عدل الهی به‌سان می‌شوند) و گواهان (حاضر در آنجا ، اعم از پیغمبران و فرشتگان و غیره بر آنان گواهی می‌دهند و) می‌گویند : اینان بر پروردگار خود دروغ بسته‌اند (و لذا زشت‌ترین گناه و رسواکننده‌ترین ستم را مرتکب شده‌اند) . هان ! نفرین خدا بر ستمگران باد !

توضیحات :

« الْأَشْهَادُ » : جمع شهید یا شاهد ، مثل اشراف و شریف ، و أصحاب و صاحب ، گواهان . مراد پیغمبران (نگا : نساء / ۴۱) و مؤمنان (نگا : بقره / ۱۴۳) و فرشتگان (نبأ / ۳۸) و اعضاء بدن (نگا : نور / ۲۴) است . « أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ » : هان ! نفرین خدا بر ستمکاران باد . بدانید که نفرین خدا ستمکاران را دربر می‌گیرد .

سوره هود آیه ۱۹

متن آیه :

الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ

ترجمه :

آن ستمکارانی که (مردمان را) از راه خدا باز می‌داشتند ، و (بر راستای خداشناسی سدها و مانعها ایجاد می‌کردند ، و در دل‌های مردمان شکها و گمانها می‌انداختند تا آنان را منحرف سازند و بدیشان) راه خدا را کج و نادرست نشان دهند ، و آنانی که به آخرت کفر می‌ورزیدند (و به جهان دیگر ایمان نداشتند) .

توضیحات :

« الَّذِينَ » : صفت واژه (الظَّالِمِينَ) در آیه قبلی است . « وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا » : آن را کج می‌خواهند . یعنی همیشه در صدد آن هستند که جاده مستقیم الهی را کج نشان دهند و نادرست جلوه بنمایند .

سوره هود آیه ۲۰

متن آیه :

أُولَئِكَ لَمْ يَكُونُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانَ لَهُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ يُضَاعَفُ لَهُمُ الْعَذَابُ مَا كَانُوا يَسْتَطِيعُونَ السَّمْعَ وَمَا كَانُوا يَبْصُرُونَ

ترجمه :

(این کافران) چنان نیستند که آنان بتوانند (خدا را از عذاب رساندن به خود) در دنیا ناتوان و درمانده سازند (و از قلمرو قدرت او خارج شوند . اگر خدا بخواهد ایشان را گرفتار عذاب و بلائی کند) آنان بجز خدا یاور و فریادرسی ندارند (که ایشان را از عذاب و بلائی آسمانی برهاند . در آخرت هم به سبب عصیان و طغیانشان) عذابشان چندین برابر می‌گردد (و پیوسته افزونتر و افزونتر می‌شود . چرا که در دنیا) آنان نمی‌توانستند (نشانه‌های خداشناسی پخش در آفاق و انفس را) ببینند .

توضیحات :

« الْأَرْضِ » : زمین . مراد دنیا است . « أَوْلِيَاءَ » : یاران و مددکاران . آلهه و معبودان . « مَا كَانُوا يَسْتَطِيعُونَ السَّمْعَ . . . » : تاب شنیدن حق و چشم دیدن نشانه‌های دال بر وجود آفریدگار ، و توان پیروی از قرآن را نداشته‌اند ، و در حقیقت از گوش و چشم خود سود نبرده‌اند .

سوره هود آیه ۲۱

متن آیه :
أُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

ترجمه :

آنان کسانیند که خویشتن را زیانبار می‌کنند و هستی خود را می‌بازند ، و معبودهائی را که به دروغ به هم می‌بافند و می‌سازند ، گم و ناپدید می‌گردند (و دروغگوئیها و یاوه‌سرانیهایشان از بین می‌رود و بیفائده و بیسود می‌شود) .

توضیحات :

« خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ » : خود را زیانبار کرده و وجود خویش را باخته‌اند . به خویشتن زیان رسانده‌اند . « مَا » : مراد معبودهائی دروغین و اکاذیب و دعاوی باطل است که در قیامت کاری از دست معبودها ساخته نیست ، و در جهانِ حقائق ، اباطیل بی‌ثمر است .

سوره هود آیه ۲۲

متن آیه :
لَا جَرَمَ أَنَّهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمُ الْأَخْسَرُونَ

ترجمه :

مسئلاً آنان زیانبارترین (مردمان) هستند (چرا که سعادت خود را باخته‌اند ، و باقی را به فانی ، و نعمت را به نعمت ، و جنان را به نیران داده‌اند) .

توضیحات :

« لَا جَرَمَ » : حَقّاً . مسئلاً .

سوره هود آیه ۲۳

متن آیه :
إِن الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَخْبَتُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

ترجمه :

بیگمان کسانی که ایمان آورده‌اند و کارهای شایسته کرده‌اند و به خدای خویش آرمیده‌اند (و کرنشش برده‌اند و تسلیم فرمانش شده‌اند) آنان بهشتیانند و در آنجا جاودانه می‌مانند .

توضیحات :

« أَخْبَتُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ » : در برابر خدای خود فروتنی و کرنش می‌کنند . به عدالت و قضاوت خدای خود اطمینان دارند (نگا : حج / ۳۴ و ۵۴) .

سوره هود آیه ۲۴

متن آیه :
مَثَلُ الْفَرِيقَيْنِ كَالْأَعْمَىٰ وَالْأَصْمَىٰ وَالْبَصِيرِ وَالسَّمِيعِ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا أَمْ لَا تَذَكَّرُونَ

ترجمه :

حال این دو گروه (یعنی مؤمنان و کافران) همانند حال کور و کر ، یا بینا و شنوا است . آیا حال و

مآل این دو گروه یکی است ؟ آیا یادآور و پندپذیر نمی‌گردید ؟

توضیحات :

« الْفَرِيقَيْنِ » : دو گروه . دو دسته . مراد این است که همان گونه که شخص کور و کر با شخص بینا و شنوا در پیدا کردن راه و تشخیص آن از چاه ، یکی نیست ، پویندگان راه یزدان ، و روندگان راه شیطان هم برابر و یکسان نیستند . « مَثَلًا » : حال و وضع . تمییز یا حال فاعل است و یا این که صفت مصدر محذوف (إستیواءً) است .

سوره هود آیه ۲۵

متن آیه :

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ

ترجمه :

(همان گونه که تو را به پیش قومت فرستادیم و گروهی به دشمنانگی و سرکشی پرداختند) نوح را (هم) به پیش قومش فرستادیم (و او بدیشان گفت :) من بیم‌دهنده (شما از عذاب خدا و) بیانگر (راه نجات) برای شما می‌باشم .

توضیحات :

« مبین » : آشکار . بیان‌کننده .

سوره هود آیه ۲۶

متن آیه :

أَنْ لَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمِ أَلِيمٍ

ترجمه :

(همچنین بدیشان گفت :) جز الله (، یعنی خدای واحد یکتا) را نپرستید . بیگمان من از عذاب روز پر رنج (قیامت) بر شما می‌ترسم .

توضیحات :

« أَلِيمٌ » : مقول قول نوح است . « أَلِيمٌ » : دارای درد و رنج .

سوره هود آیه ۲۷

متن آیه :

فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا نَرَاكَ إِلَّا بَشَرًا مِثْلَنَا وَمَا نَرَاكَ اتَّبَعَكَ إِلَّا الَّذِينَ هُمْ أَرَادُوا بِادِّبِ الرَّأْيِ وَمَا نَرَىٰ لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ بَلْ نَظُنُّكُمْ كَاذِبِينَ

ترجمه :

اشراف کافر قوم او (بدو پاسخ دادند و) گفتند : تو را جز انسانی همچون خود نمی‌بینیم (و لذا به پیغمبری تو باور نداریم) . ما می‌بینیم که کسی جز افراد فرومایه و کوتاه‌فکر و ساده‌لوح ما (به تو نگروده و) از تو پیروی نکرده است . (شما ای پیروان نوح ! نه نوح و نه) شما را برتر از خود نمی‌بینیم و بلکه دروغ‌گویانمان می‌دانیم .

توضیحات :

« أَرَادُوا » : جمع أَرَدَل ، اشخاص بسیار کوچک و فرومایه و « بَادِي الرَّأْيِ » : سطحی نگر و

کوتاه فکر . ساده لوح و ظاهرین . با توجه بدین معانی ، واژه (بَدِي) از ماده (بَدُو) است . اما به معنی : در نگاه اول . سهل و ساده . بدون تفکر و اندیشه زیاد . از ماده (بَدء) است .

سوره هود آیه ۲۸

متن آیه :
قَالَ يَا قَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِن كُنْتُ عَلَىٰ بَيْنَةٍ مِّن رَّبِّي وَأَنِّي رَحْمَةٌ مِّن عِنْدِهِ فَعُمِّتْ عَلَيْكُمْ أَنزَلْنَاكُمْ مَوَٰهَا وَأَنْتُمْ لَهَا كَارِهُونَ

ترجمه :

ای قوم من ! به من بگوئید ، اگر من دلیل روشنی از پروردگارم داشته باشم (که علم ضروری من برگرفته از دانش و بینش پیغمبری است) و خداوند از سوی خود رحمتی به من عطاء فرموده باشد (که نبوت است) و این رحمت الهی (به سبب توجه شما به مادیات و غفلت از معنویات) بر شما پنهان مانده باشد ، آیا ما می‌توانیم شما را به پذیرش آن واداریم ، درحالی که شما دوستش نمی‌دارید و منکر آن می‌باشید ؟ (دین را با اجبار که نمی‌شود به دیگران تحمیل و تزریق کرد) .

توضیحات :

« أَرَأَيْتُمْ » : مرا خبر دهید (نگا : انعام / ۴۰ ، یونس / ۵۰) . « بَيْنَةٍ » : نور بصیرت . حجت و برهان (نگا : هود / ۱۷) . « رَحْمَةٌ » : مراد نبوت است . « عُمِّتْ عَلَيْكُمْ » : بر شما مخفی و پنهان شده باشد . « أَنزَلْنَاكُمْ مَوَٰهَا » : آیا به پذیرش آن ، شما را مجبور کنیم ، و با اکراه آن را به شما بقبولانیم ؟ . ضمائر (کم) و (ها) مفعول اول و دوم (نلزم) است . حرف (و) میان این ضمائر ، برگشت به اصل و تکمله (کم) است .

سوره هود آیه ۲۹

متن آیه :
وَيَا قَوْمِ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مَالًا إِن أَجْرِي إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَمَا أَنَا بِطَارِدِ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّهُمْ مُّلَاقُوا رَبِّهِمْ وَلَكِنِّي أَرَاكُمْ قَوْمًا تَجْهَلُونَ

ترجمه :

ای قوم من ! من در برابر آن ، (یعنی تبلیغ رسالت پروردگارم) از شما (پول و مزد و ثروت و) مالی نمی‌خواهم ، چرا که مزد من جز بر عهده خدا نیست (و پاداش خود را تنها از او می‌خواهم و بس) . و من کسانی را که ایمان آورده‌اند (از مجلس و همدمی خود به خاطر شما) نمی‌رانم . آنان (در روز قیامت) خدای خود را ملاقات می‌کنند (و اگر آنان را برانم در آن وقت از من شکایت می‌کنند) . و اما من شما را گروه نادانی می‌دانم (چرا که معیار ارزش انسانها را در مال و جاه می‌دانید ؛ نه در پیروی از حق و انجام کار نیک) .

توضیحات :

« عَلَيْهِ » : بر آن . در برابر آن . مرجع ضمیر (ه) تبلیغ مفهوم از آیات قبلی است (نگا : هود / ۵۱) . « طَارِدِ » : طردکننده . دورکننده .

سوره هود آیه ۳۰

متن آیه :
وَيَا قَوْمِ مَن يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِن طَرَدْتُهُمْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ

ترجمه :

اي قوم من ! اگر من مؤمنان (فقير و به گمان شما حقير) را از پيش خود برانم ، چه كسي مرا (از دست انتقام خدا مي‌رهاند و) در برابر (مجازات شديد) الله ياري مي‌دهد ؟ (هيچ كسي) .
آيا يادآور نمي‌شويد (و نمي‌انديشيد كه آنان خدائي دارند و انتقام ايشان را مي‌گيرد ؟) .

توضيحات :

« من يَنْصُرِنِي مِنَ اللَّهِ ؟ » : چه كسي مرا از عقاب خدا مصون و محفوظ مي‌كند ؟

سوره هود آيه ۳۱

متن آيه :

وَلَا أَقُولُ لَكُمْ عِندِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ إِنِّي مَلَكٌ وَلَا أَقُولُ لِلَّذِينَ تَزْدَرِي أَعْيُنُكُمْ لَنْ يُؤْتِيَهُمُ اللَّهُ خَيْرًا اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا فِي أَنْفُسِهِمْ إِنِّي إِذًا لَمِنَ الظَّالِمِينَ

ترجمه :

من به شما نمي‌گويم كه گنجينه‌هاي (رزق و روزي) خدا در دست من است (و هرگونه كه بخواهم در آن تصرف مي‌كنم و كساني را كه از من بيروي كنند ، ثروتمند مي‌سازم) و به شما نمي‌گويم كه من غيب مي‌دانم (و آگاه از علم خدا مي‌باشم و از چيزهائي باخبرم كه ديگران از آنها بي‌خبرند) و من نمي‌گويم كه من فرشته‌ام . و من (هرگز براي خوشايند شما) نمي‌گويم آنان كه در نظر شما خوار مي‌آيند ، خداوند هيچ گونه خوبي و نيكي بهره ايشان نمي‌سازد (و اجر و پاداش فراوان و قابل توجهي بدانان عطاء نمي‌كند . من جز ايمان و صداقت از آنان نمي‌بينم و من مأمور به ظاهرم) و خدا از چيزهائي كه در اندرون دارند آگاه‌تر (از هر كسي) است . (اگر آنچه شما دوست داريد بگويم و بكنم ،) در اين صورت من از زمره ستمكاران (به خود و به ديگران) خواهم بود .

توضيحات :

« وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ » : عطف بر (عِندِي خَزَائِنُ اللَّهِ) است و تکرار (لا) براي تأکید نفي است .
« تَزْدَرِي » : حقير مي‌بينند . خوار و پست مي‌بينند . از باب افتعال و از ماده (زري) است .
« خَيْرًا » : خوبي . نيكي . مراد خوشبختي دنيا و آخرت است كه در برابر داشتن ايمان به مؤمنان وعده داده شده است (نگا : يونس / ۶۳ و ۶۴ ، زمر / ۱۰ ، نور / ۵۵) .

سوره هود آيه ۳۲

متن آيه :

قَالُوا يَا نُوحُ قَدْ جَادَلْتَنَا فَأَكْثَرْتَ جِدَالَنَا فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

ترجمه :

گفتند : اي نوح ! با ما جرو بحث كردي (تا به تو ايمان بياوريم) و جرو بحث را به درازا كشاندي (تا آنجا كه ما را خسته كردي . جانمان از اين همه گفتار به لب رسيده است و ديگر تاب تحمل شنيدن سخنانت را نداريم) . اگر راست مي‌گوئي (كه تو پيغمبري و اگر به تو ايمان بياوريم ، عذاب خدا گريبانگيرمان مي‌گردد) آنچه را كه ما را از آن مي‌ترساني ، به ما برسان (و هيچ درنگ مكن . حرف بس است ، عذاب كو ؟) .

توضيحات :

« قَدْ جَادَلْتَنَا » : با ما بسي مجادله و جرّ و بحث كردي . با ما ستيزه و پرخاش نمودي .

سوره هود آیه ۳۳

متن آیه :

قَالَ إِنَّمَا يَأْتِيكُم بِهِ اللَّهُ إِنْ شَاءَ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ

ترجمه :

گفت : (رساندن عذاب در دست خدا است ؛ نه در دست من) این خدا است که آن را به شما می‌رساند اگر بخواهد (و حکمتش اقتضاء کند) ، و شما نمی‌توانید (خدا را) درمانده کنید (و از نزول عذاب او جلوگیری نمائید و یا از آن بگریزید و خویشتن را برهانید) .

توضیحات :

« يَأْتِيكُم بِهِ » : آن را به شما می‌رساند .

سوره هود آیه ۳۴

متن آیه :

وَلَا يَنْفَعُكُمْ نُصْحِي إِنْ أَرَدْتُ أَنْ أُنصَحَ لَكُمْ إِنْ كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُغْوِيَكُمْ هُوَ رَبُّكُمْ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

ترجمه :

هرگاه خدا بخواهد شما را (به خاطر فساد درون و گناهان فراوان) گمراه و هلاک کند ، هرچند که بخواهم شما را اندرز دهم ، اندرز من سودی به شما نمی‌رساند (و پندهایم در شما نمی‌گیرد) . خدا پروردگار شما است و به سوي او برگردانده می‌شوید (و به مجازات خود می‌رسید) .

توضیحات :

« نُصْحِي » : پند من . اندرز من . خلوص و خیرخواهی من . « يُغْوِيَكُمْ » : شما را گمراه کند . در اینجا مراد از گمراهی ، نتیجه و اثر گمراهی است که عذاب و هلاک است .

سوره هود آیه ۳۵

متن آیه :

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ إِنْ افْتَرَيْتُهُ فَعَلَيَّ إِجْرَامِي وَأَنَا بَرِيءٌ مِمَّا تُجْرَمُونَ

ترجمه :

آیا مشرکان می‌گویند که (محمد) این (قرآن) را از پیش خود ساخته است و آن را به دروغ به خدا نسبت داده است ؟ بگو : اگر آن را از پیش خود ساخته باشم و به دروغ به خدا نسبت داده باشم ، (جرم بزرگی مرتکب شده‌ام و سزای) بزهکاری من بر گردن من است (و مجازات آن را خواهم دید . ولی اگر من راستگو باشم ، شما گناهکارید) و من از (آثار) بزهکاری شما (بر کنار) و سالم می‌باشم (و به گناه شما نمی‌سوزم) .

توضیحات :

« أَمْ » : یا این که . آیا . « افْتَرَاهُ » : آن را از پیش خود ساخته است و به دروغ به خدا نسبت داده است . فاعل (افْتَرِي) می‌تواند پیغمبر اسلام باشد ، و این آیه به عنوان يك جمله معترضه ذکر شده باشد ، و می‌تواند نوح باشد و قوم او گفته باشند که وي این قصص و اخبار را از پیش خود می‌گوید . « إجرام » : گناه‌کردن . مجرم به معنی گناهکار ، از این واژه است . « بَرِيءٌ » : برکنار . به دور (نگا : یونس / ۴۱) . متنفر و بیزار (نگا : انعام / ۱۹)

سوره هود آیه ۳۶

متن آیه :
وَأَوْحِيْ إِلَىٰ نُوحٍ أَنَّهُ لَنْ يُؤْمِنَ مِنْ قَوْمِكَ إِلَّا مَنْ قَدَّ أَمَنَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ

ترجمه :
به نوح وحی شد که جز آنان که (تا کنون) ایمان آورده‌اند ، هیچ کس دیگری از قوم تو ایمان نخواهد آورد . بنابراین از کارهایی که می‌کنند غمگین مباش . (ما هرچه زودتر سزای اذیت و آزار و تهمت و تکذیب ایشان را در کف دستشان خواهیم گذاشت) .

توضیحات :
« لا تبتئس » : محزون مشو . غمگین مباش .

سوره هود آیه ۳۷

متن آیه :
وَأَصْنَعِ الْفُلْكَ يَا عِيسَىٰ وَوَحِينَا وَلَا تُخَاطِبْنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُّغْرَقُونَ

ترجمه :
(به نوح وحی شد که) کشتی را تحت نظارت ما و برابر تعلیم وحی ما بساز (و بدان که تو و مؤمنان همراه تو از مراقبت و محافظت ما برخوردارید و محفوظ از ظالمان ، و مصون از اشتباه در کار ساختن کشتی می‌باشید . از این پس به مشرکان رحم مکن) و با من درباره (گذشت از) ستمگران گفتگو منما (که آنان محکوم به عذابند و) مسلماً ایشان غرق خواهند شد .

توضیحات :
« يَا عِيسَىٰ » : تحت رعایت و نظارت ما (نگا : طه / ۳۹ ، طور / ۴۸) . « يَوْحِينَا » : با راهنمائیها و تعلیمات وحی ما . « مُّغْرَقُونَ » : غرق‌شدگان . در آب خفه‌شدگان .

سوره هود آیه ۳۸

متن آیه :
وَيَصْنَعِ الْفُلْكَ وَكَلَّمَا مَرْ عَلَىٰ مَلَأٌ مِّن قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ قَالَ إِنْ تَسَخَرُوا مِنَّا فَإِنَّا نَسْخَرُ مِنْكُمْ كَمَا تَسْخَرُونَ

ترجمه :
نوح دست‌اندر کار ساختن کشتی شد . هر زمان که گروهی از اشراف قوم او از کنار وی می‌گذشتند ، او را مسخره می‌کردند (و می‌خندیدند و می‌گفتند : دیوانه شده است . به سرش زده است . پیغمبری را ترك گفته است و نجاری را پیشه کرده است ! نوح هم بدیشان پاسخ می‌داد و) می‌گفت : اگر شما ما را مسخره می‌کنید ، ما هم همان گونه شما را مسخره می‌کنیم . (امروز از بی‌خبری شما از پیام آسمانی می‌خندیم و فردا به سبب شکنجه و عذابی که گریبانگیرتان می‌گردد به تمسخرتان می‌نشینیم) .

توضیحات :
« كَلَّمَا » : هر زمان که . هر وقت که . « سَخِرُوا مِنْهُ » : مسخره‌اش می‌کردند .

سوره هود آیه ۳۹

متن آیه :
فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَجِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّقِيمٌ

ترجمه :

هرچه زودتر خواهید دانست که عذاب خوارکننده و رسواکننده (در دنیا) بهره چه کسی ، و شکنجه جاودان (در آخرت) گریبانگیر کدام يك از مردمان می‌گردد .

توضیحات :

« یخزیه » : رسوایش می‌سازد . خوارش می‌کند . « مُقِيم » : جاودان . همیشگی و ناگسستنی .

سوره هود آیه ۴۰

متن آیه :

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُّورُ قُلْنَا احْمِلْ فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَن سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ وَمَنْ آمَنَ وَمَا آمَنَ مَعَهُ إِلَّا قَلِيلٌ

ترجمه :

(نوح به کار خود مشغول بود و کافران هم به تمسخر خود ادامه دادند) تا آن گاه که فرمان ما (مبنی بر هلاک کافران) در رسید و آب از زمین جوشیدن گرفت (و خشم ما به غایت رسید . به نوح) گفتیم : سوار کشتی کن از هر صنفی نر و ماده‌ای را ، و خاندان خود را ، مگر کسانی را که فرمان هلاک آنان قبلاً صادر شده است (که همسر و یکی از پسران تو است) ، و کسانی را (در آن بنشان) که ایمان آورده‌اند . و جز افراد اندکی بدو ایمان نیاورده بودند .

توضیحات :

« حتیا » : غایت است برای (یَصْنَعُ) و کلام میان این دو واژه ، حال ضمیر مستتر (هُوَ) در فعل مذکور است . « فَارَ » : فوران کرد . جوشیدن گرفت . « التَّنُّورُ » : سطح زمین (نگا : قمر / ۱۲) . چشمه‌ساران . تنور پخت و پز نان . که جوشیدن آب از آن بیانگر دگرگونی و پیدایش حادثه‌ای نوظهور بود . « فَارَ التَّنُّورُ » : کنایه از آب زیاد و همچنین شدت خشم خدا است . همان گونه که می‌گویند : (حَمِيَّ الْوَطِيسِ) : تنور گرم شد ، که مراد گرمی معرکه و کارزار است . « اثْنَيْنِ » : دوتا . مراد نر و ماده است . مفعول (اِحْمِلْ) است . « سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ » : درباره او قبلاً سخن رفت که (اِنَّهُمْ مَغْرُقُونَ) است (نگا : هود / ۳۷) . این فرمان شامل کافران به طور عام و شامل همسر نوح (و اَعْلَىٰ) و پسرش (كَنَعَان) به طور خاص است .

سوره هود آیه ۴۱

متن آیه :

وَقَالَ ارْكَبُوا فِيهَا بِسْمِ اللَّهِ مَجْرَاهَا وَمُرْسَاهَا إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

(نوح خطاب به خاندان و بستگان باایمان خود و سائر مؤمنان) گفت : سوار کشتی شوید (و نترسید) که حرکت و توقف آن با یاری خدا و حفظ و عنایت الله است (و به هنگام ورود به کشتی و حرکت آن ، و در وقت لنگر انداختن و خروج از آن ، نام خدا را بر زبان رانید و از حضرت باری یاری بطلبید ، و از او آمرزش گناهان خود را بخواهید و بدانید که) بیگمان پروردگار من بسیار آمرزنده و بس مهربان است .

توضیحات :

« بِسْمِ اللَّهِ » : به نام خدا . با یاری و نگهداری و قوت و قدرت خدا . « مَجْرِي » : حرکت . زمان

حرکت . مسیر حرکت . مصدر میمی و اسم زمان و مکان است . « مُرْسِي » : لنگر انداختن . زمان ایستادن . لنگرگاه . مصدر میمی و اسم زمان و مکان است و از ماده (رسو) می باشد . « يَسْمُ اللّٰهَ مَجْرِيهَا وَ مَرْسَاهَا » : این جمله می تواند متصل به (اِرْكَبُوا) و حال از ضمیر (و) بوده و تقدیر چنین باشد : مَسْمِينَ اللّٰهَ . یا این که : قَائِلِينَ يَسْمُ اللّٰهَ وَقْتَ اِحْرَائِهَا وَ وَقْتَ اِرْسَائِهَا . و همچنین می تواند کلام جداگانه ای باشد و مزده ای از سوی پروردگار به حفظ و حراست کشتی در همه احوال بشمار آید .

سوره هود آیه ۴۲

متن آیه :
وَهِيَ تَجْرِي يَهُمْ فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ وَنَادَى نُوحٌ ابْنَهُ وَكَانَ فِي مَعْزِلٍ يَا بُنَيَّ ارْكَب مَعَنَا وَلَا تَكُن مَعَ الْكَافِرِينَ

ترجمه :

(مؤمنان سوار کشتی شدند و) کشتی با سرنشینانش (سینه) امواج کوه پیکر را می شکافت و (همچنان) به پیش می رفت . (مهر پدري در میان این امواجی که از سر و دوش هم بالا می رفتند و روی هم می غلطیدند ، موج گرفت) و نوح پسرش را که در کناری (جدا از پدر) قرار گرفته بود فریاد زد که فرزند دلبندم با ما سوار شو و با کافران مباش ، (اگر به سوی خدا برگردی نجات می یابی ، والا با جملگی بی دینان هلاک می گردی) .

توضیحات :

« تَجْرِي يَهُمْ » : کشتی سرنشینانش را در میان امواجی چون کوه ، حرکت می داد . « فِي مَعْزِلٍ » : در کناری . در گوشه ای . « مَعْزِلٍ » : جای جداگانه . مکانی دور افتاده . اسم مکان از عزلت است .

سوره هود آیه ۴۳

متن آیه :
قَالَ سَأُوِي اِلَى جَبَلٍ يَعْصِمُنِي مِنَ الْمَاءِ قَالَ لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ مِنْ اَمْرِ اللّٰهِ اِلَّا مَنْ رَحِمَ وَحَالَ بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ مِنَ الْمُغْرَقِينَ

ترجمه :

(پسر لجوج و مغرور نوح) گفت : به کوه بزرگی می روم و مأوی می گزینم که مرا از سیلاب محفوظ می دارد (و از غرقاب مصون) . نوح گفت : امروز هیچ قدرتی در برابر فرمان خدا (مبنی بر غرق و هلاک شدن کافران) پناه نخواهد داد مگر کسی را که مشمول رحمت خدا گردد و بس . (در همین هنگام موجی برخاست و او را در کام خود فرو برد) و موج میان پدر و پسر جدائی انداخت و پسر در میان غرق شدگان جای گرفت (و خیال خام ، او را از راه آب دنیا ، به آتش آخرت انداخت) .

توضیحات :

« سَأُوِيَا » : پناه خواهم برد . منزل و مأوی خواهم ساخت . « عَاصِمَ » : بازدارنده و حفظ کننده . این واژه می تواند به معنی ذی عصمت ، یعنی محفوظ و مصون باشد ، و معنی چنین شود : امروز هیچ کسی از مرگ نجات پیدا نمی کند مگر آن کسی که مشمول رحمت خدا گردد . « حَالَ بَيْنَهُمَا » : میان آن دو حائل شد و میان آن دو جدائی انداخت (نگا : انفال / ۲۴ ، سبأ / ۵۴) .

سوره هود آیه ۴۴

متن آیه :
وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكِ وَيَا سَمَاءُ أَقْلِعِي وَغِيضَ الْمَاءِ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ وَقِيلَ
بَعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

ترجمه :
(بعد از هلاک کافران) گفته شد که : ای زمین ! آب خود را فرو خور ، و ای آسمان ! از باریدن بایست ، و (آن گاه به دستور خدا) آنها از میان برده شده و فرمان اجرا گردید و کار به انجام رسید ، و کشتی بر کوه جودی پهلو گرفت (و در این وقت بود که) گفته شد : نابود باد گروه ستمکاران !

توضیحات :
« اِبْلَعِي » : فرو خور . قورت بده . « أَقْلِعِي » : از بارش و ریزش بایست . بند بیا . اُقْلِعَ عَنْ كَذَا : کف عنه و ترکه . « غِيضَ » : از میان برده شد . فعل (غِيضَ) به صورت لازم و متعدی استعمال می شود . در اینجا متعدی و مجهول است . « قُضِيَ الْأَمْرُ » : فرمان اجرا گردید . کار پایان گرفت . « اِسْتَوَتْ » : استقرار یافت . « الْجُودِيِّ » : نام کوهی است که آن را کوه کارد و یا اکراد نزدیک موصل در شمال عراق ، کوه ماسیس از سلسله جبال آرات در ارمنستان ، و کوهی در قلمرو قبیله طی در عربستان دانسته اند . « بَعْدًا » : هلاک (نگا : هود / ۶۰ و ۶۸ و ۹۵) مفعول مطلق فعل محذوفی است و اصل آن چنین است : بَعْدُوا بَعْدًا . دورشدن از رحمت خدا .

سوره هود آیه ۴۵

متن آیه :
وَنَادَى نُوحٌ رَبَّهُ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ ابْنِي مِنْ أَهْلِي وَإِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ

ترجمه :
نوح پروردگار خود را به فریاد خواند و گفت : پروردگارا ! پسر من (کنعان که امواج او را فرو بلعیده است) از خاندان من است و (تو هنگامی که به من دستور فرمودی ، خاندان خود را سوار کشتی کنم ، در اصل وعده حفظ خاندان مرا داده ای) و وعده تو راست است (و خلافتی در آن نیست) و تو داورترین داوران و دادگرتین دادگرانی (و درددل مرا می دانی . پروردگارا ! لطفتی و مرحمتی) .

توضیحات :
« وَ نَادَى نُوحٌ » : برخی حرف واو را برای ترتیب زمانی نمی دانند و این دعا و تضرع را پیش از غرق شدن پسر نوح و به دنبال گفتگوی نوح با کنعان می دانند . برخی بعد از غرق شدن پسر نوح می دانند که نوح به سبب مهر پدری مردن فرزند را از یاد برده است . یا این که چون به قدرت مطلقه خدا ایمان داشته فرزند خود را از آستان او خواسته است . « أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ » : آگاه ترین و دادگرتین و استوارترین کسانی که داور و دادگری و فرمانروایی از ایشان انتظار می رود (نگا : مائده / ۵۰ ، اعراف / ۸۷) .

سوره هود آیه ۴۶

متن آیه :
قَالَ يَا نُوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ فَلَا تَسْأَلْنِ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنِّي أَعِظُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ

ترجمه :

فرمود : اي نوح ! پسرت از خاندان تو نیست ، چرا که او (به سبب رفتار زشت و کردار پلشتي که پيش گرفته است با تو فرسنگها فاصله دارد ، و ذات او عين) عمل ناشايست است . بنابراین آنچه را از آن آگاه نیستی (که درست است يا نادرست) از من مخواه . من تو را نصيحت مي‌کنم که از نادانان نباشی (و ندانی که در مکتب آسماني ، پیوند بر اساس عقیده است ؛ نه گوشت و خون) .

توضیحات :
 « إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ » : او ، کار ناشايست است . يعني او تا آنجا در کفر و الحاد و فسق و فجور فرو رفته است که انگار وجودش مجسمه شر و فساد است .

سوره هود آیه ۴۷

متن آیه :
 قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَإِلَّا تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُنَ مِنَ الْخَاسِرِينَ

ترجمه :
 نوح گفت : پروردگارا ! از این که چیزی را (از این به بعد) از تو بخواهم که بدان آگاه نباشم ، خویشتن را در پناه تو مي‌دارم (و عاجزانه از استانت مي‌خواهم که مرا از چنین لغزشهائي به دور داری) . اگر بر من نبخشائي و به من رحم نمائي از زیانکاران خواهم بود .

توضیحات :
 « أَعُوذُ بِكَ » : به تو پناه مي‌آورم و خویشتن را در پناه تو مي‌دارم . « إِلَّا » : مرکب از (إِنْ) و (لَا) است .

سوره هود آیه ۴۸

متن آیه :
 قِيلَ يَا نُوحُ اهْبِطْ بِسَلَامٍ مِّنَّا وَبَرَكَاتٍ عَلَيْكَ وَعَلَىٰ أُمَمٍ مِّمَّنْ مَعَكَ وَأُمَّرُ سَنُمَتِّعُهُمْ ثُمَّ يَمَسُّهُمْ مِنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ

ترجمه :
 (پس از آن که طوفان همه جا را ویران کرد ، به زبان وحی به نوح) گفته شد : اي نوح ! از کشتي پياده شو (و بدان که تو و همراهانت) از امنیت ما برخوردارید و (از قحطيها و بیماریها و سایر بلاها) سالم و برکنارید و (درهاي) برکات خدا به روی تو و گروههاي همراهت (گشوده) است (و نگران نباشید که محیط سالم و پربرکتی خواهید داشت و بعدها) ملتها و گروههاي ديگري (از نسل شما پديد مي‌آیند که آنان) را از نعمتها و خوشيها برخوردار مي‌کنیم (ولي ایشان در غرور و غفلت فرو مي‌روند و) آن گاه عذاب دردناکی از سوي ما بدانان مي‌رسد .

توضیحات :
 « اهْبِطْ » : فرود آی . بيا پائین . « بِسَلَامٍ » : به سلامت . در امن و امان از بلاهاي زمين و زمان . به دور از شرور کافران و دشمنانگيهاي ایشان . با درود و سلام ما بر تو . « بَرَكَاتٍ » : خیرات . فروني روزي و فراواني نیازمندیهاي زندگي . « أُمَّرُ مِمَّنْ مَعَكَ » : مراد کسانی است که با نوح در کشتي بوده‌اند يا همه اشخاص و جانداراني است که در کشتي بسر برده‌اند (نِگَا : انعام / ۲۸) . « أُمَّرُ » : مبتدا است و خبر آن محذوف است و تقدیر چنین مي‌شود : مِنْهُمْ أُمَّرُ . مراد از (أُمَّرُ) قبلي کسانی است که حاضرند و يا از نسل آنان پديد مي‌آیند و مشمول سلام خداوندي مي‌گردند ، و مراد از (أُمَّرُ) بعدي ، کسانی است که در آینده از نسل آنان به وجود مي‌آیند و

سلام خداوندي شامل ايشان نمي‌شود .

سوره هود آيه ۴۹

متن آيه :
تِلْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهَا إِلَيْكَ مَا كُنْتَ تَعْلَمُهَا أَنْتَ وَلَا قَوْمُكَ مِنْ قَبْلِ هَذَا فَاصْبِرْ إِنَّ الْعَاقِبَةَ لِلْمُتَّقِينَ

ترجمه :

اين (قصه و داستانهاي ملتهاي پيشيني كه تو آنان را نديده‌اي) جزو اخبار غيب است كه آن را به تو (اي پيغمبر اسلام !) وحى مي‌كنيم . نه تو و نه قوم تو پيش از اين ، آن را نمي‌دانستيد . پس (در برابر اذيت و آزار قوم خود) شكيبائي كن (همان گونه كه پيغمبران پيشين در برابر اذيت و آزار اقوام خود شكيبائي كردند ، و بدان) كه سرانجام (كار ، برد با شكيبايان و) از آن پرهيزگاران است .

توضيحات :

« أَنْبَاءٍ » : جمع نَبَأ ، اخبار .

سوره هود آيه ۵۰

متن آيه :
وَأَلَىٰ عَادٍ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا مُفْتَرُونَ

ترجمه :

(ما به عنوان پيغمبر) هود را به سوي قوم عاد فرستاديم كه از خودشان بود . (هود بديشيان) گفت : اي قوم من ! خدا را بپرستيد كه جز او معبودي نداريد . شما (كه به خدايان متعددي معتقديد ، در ادعاي خود) دروغگوياني بيش نيسيد .

توضيحات :

« إِلَيَّا عَادٍ » : چار و مجرور متعلق به محذوفي است كه معطوف بر (وَ لَقَدْ أَرْسَلْنَا) در آيه ۲۵ است . « أَخَاهُمْ هُودًا » : برادرشان هود را . مراد اين است كه هود فردي از افراد خودشان بود . واژه (أَخ) مفعول فعل محذوف (أَرْسَلْنَا) و واژه (هُودًا) عطف بيان است . « مُفْتَرُونَ » : افتراءكنندگان . كساني كه به دروغ انبازهايي به خدا نسبت مي‌دهند .

سوره هود آيه ۵۱

متن آيه :
يَا قَوْمِ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَىٰ الَّذِي فَطَرَنِي أَفَلَا تَعْقِلُونَ

ترجمه :

اي قوم من ! در برابر (تبليغ رسالت و بيان) آن ، من از شما پاداشي درخواست نمي‌كنم . پاداش من تنها بر آن كسي است كه مرا آفريده است . آيا نمي‌فهميد ؟ (و نمي‌دانيد كه چه كسي خيرخواه و چه كسي بدخواه شما است ، و چه چيز براي شما سودمند و چه چيز زيانمند است ؟) .

توضيحات :

« عَلَيْهِ » : بر آن . در برابر آن . مرجع ضمير (ه) تبليغ مفهوم از آيه قبلي است (نگا : هود / ۲۹

(« فَطَرَنِي » : مرا آفریده است . مرا بر فطرت سلیم آفریده است (نگا : روم / ۳۰) .

سوره هود آیه ۵۲

متن آیه :
وَيَا قَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا وَيَزِدْكُمْ قُوَّةً إِلَى قُوَّتِكُمْ وَلَا تَتَوَلَّوْا
مَجْرِمِينَ

ترجمه :

ای قوم من ! از پروردگارتان آمرزش (گناهان و لغزشهایتان) را بطلبید و به سوی او برگردید تا آسمان را بر شما ریزنده و بارنده کند (و باران و برکات آن را بر شما پیاپی و فراوان گرداند) و نیروئی بر نیرویتان (و عزت و شکوهی بر عزت و شکوهتان) بیفزاید . (ای قوم من ! از حق و حقیقت) بزهکارانه روی برنتابید (و بر گناه مصمم و مصر نشوید) .

توضیحات :

« السَّمَاءَ » : هرچه بالای سر انسان باشد . آسمان . در اینجا مراد باران است . « مِدْرَارًا » : ریزنده . بارنده . حال سماء است و صیغه مبالغه از ماده (در) . « مجرمین » : گناهکاران . مراد از جرم ، کفر و عناد است . این واژه حال ضمیر (و) در فعل (لا تَتَوَلَّوْا) است .

سوره هود آیه ۵۳

متن آیه :
قَالُوا يَا هُوْدُ مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ وَمَا نَحْنُ بِتَارِكِي آلِهَتِنَا عَنْ قَوْلِكَ وَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

گفتند : ای هود ! تو دلیلی برای ما نیاورده‌ای (که بر صحت چیزی دلالت کند که ما را بدان می‌خوانی) و ما به خاطر سخن تو خدایان خود را رها نمی‌کنیم (و به ترك عبادت معبودهای خویش نمی‌گوئیم) و به تو ایمان نمی‌آوریم (و به پیغمبریت باور نمی‌داریم) .

توضیحات :

« بَيِّنَةٌ » : دلیل روشن و برهان آشکار .

سوره هود آیه ۵۴

متن آیه :
إِنْ نَقُولُ إِلَّا اعْتَرَاكَ بَعْضُ آلِهَتِنَا يَسُوءٌ قَالَتْ إِنِّي أُنشِئُ اللَّهَ وَأَشْهَدُوا أَنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ

ترجمه :

چیزی جز این نمی‌گوئیم که یکی از خدایان ما بلائی به تو رسانده است (و دیوانه‌ات کرده است ، بدان گاه که به بدگوئی آنها زبان گشوده‌ای و ما را از عبادتشان برحذر داشته‌ای . این است که هذیان می‌گوئی و یاوه‌سرائی می‌کنی . هود در پاسخش (گفت : من خدا را گواه می‌گیرم و شما هم گواهی دهید (بر گفتارم) که من از چیزهایی که (بجز خدا) می‌پرستید بیزار (و از بیماری شرك شما سالم) و برکنارم .

توضیحات :

« إِعْتَرَاكَ . . . يَسُوءٌ » : بلائی بر سر تو آورده است . دیوانه‌ات نموده است . « بَرِيءٌ » : بیزار . سالم . « مِمَّا تُشْرِكُونَ » : از چیزهایی که شریک خدایشان می‌دانید و برخی از پرستش را بدانها

اختصاص مي‌دهيد . از شرك شما و انباز ورزیدنتان .

سوره هود آیه ۵۵

متن آیه :

مِنْ دُونِهِ فَكَيْدُونِي جَمِيعًا ثُمَّ لَا تُنظِرُونِ

ترجمه :

بجز خدا (از هرچه مي‌پرستيد گريزان و بيزارم . حال كه چنين است هرچه از دستتان ساخته است کوتاهي مكنيد و) همگي به نيرنگ و چاره جوئيم بپردازيد و مهلت مدهيد . (من نه از شما و نه از معبودهائي مي‌ترسم كه گمان مي‌بريد بلائي بر سرم آورده‌اند) .

توضیحات :

« كِيدُونِي » : چاره مرا بسازيد و هر بلا و زياني كه مي‌خواهيد به من برسانيد ، برسانيد . « لَا تُنظِرُونِ » : مرا مهلت مدهيد .

سوره هود آیه ۵۶

متن آیه :

إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُمْ مَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

ترجمه :

من بر خدا تكيه کرده‌ام كه پروردگار من و پروردگار شما است . هيچ جنبنده‌اي (اعم از انسان و غيرانسان) نيست مگر اين كه خدا بر او تسلط دارد (و زمام اختيارش را در دست دارد . پس چرا بايد از شما ترسيد ؟ ! بدانيد كه قدرت خداي من در طريق حق و عدل جاري مي‌گردد ، زيرا) بيگمان خداي من بر صراط مستقيم (كه جاده عدل و داد است) قرار دارد (و كاري برخلاف حكمت و صواب انجام نمي‌دهد) .

توضیحات :

« آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا » : موي پيشاني او را در دست دارد . مراد اين است كه بر آن تسلط كامل دارد و به هر سو كه بخواهد مي‌برد و از هرچه بخواهد باز مي‌دارد . « إِنَّ رَبِّي . . . » : مراد اين است كه كارهاي خدا بر طريق عدل ساري و در راه حق جاري مي‌شود .

سوره هود آیه ۵۷

متن آیه :

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَيْكُمْ وَيَسْتَخْلِفُ رَبِّي قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّونَهُ شَيْئًا إِنَّ رَبِّي عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيظٌ

ترجمه :

اگر (از دعوت من) روي بگردانيد (باكي نيست . زيرا بر رسولان پيام باشد و بس) و من رسالتي را كه مأمور بدان بودم به شما رساندم . پروردگارم (شما را مي‌ميراند و) كسان ديگري را به جاي شما مي‌نشانند و شما كمترين زياني (با روگرداني از پرستش و دوري از عبادتش) بدو نمي‌رسانيد . بيگمان پروردگار من مراقب و مواظب هر چيزي است (و كردار و رفتار شما از او پنهان نمي‌ماند و بي‌سزا و جزا نمي‌گردد) .

توضیحات :

« تَوَلَّوْا » : پشت بکنید . اعراض نمائید . « يَسْتَخْلِفُ » : جایشین و جایگزین می‌سازد . « حَفِيظٌ » : مطلع و آگاه . مراقب و مواظب (نگا : انعام / ۱۰۴) .

سوره هود آیه ۵۸

متن آیه :
وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا هُودًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَنَجَّيْنَاهُمْ مِّنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ

ترجمه :

هنگامی که فرمان ما (مبنی بر نابودی قوم عاد) در رسید ، هود و مؤمنان همراه او را در پرتو مرحمت خود نجات دادیم و ایشان را از عذاب سخت و شدید رهانیدیم .

توضیحات :

« أَمْرُنَا » : فرمان ما مبنی بر عذاب . کار ما ، که مراد عذاب است . « غَلِيظٌ » : بسیار سخت و شدید (نگا : حاقه / ۶ - ۸) .

سوره هود آیه ۵۹

متن آیه :
وَتِلْكَ عَادٌ جَحَدُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَعَصَوْا رُسُلَهُ وَاتَّبَعُوا أَمْرَ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ

ترجمه :

این هم قوم عاد بودند که آیه‌های (آفاق و انفس) و دلائل پروردگارشان را انکار و تکفیر کردند و از فرمان (پیغمبر خدا هود و در اصل از فرمان همه) پیغمبران خدا سرکشی نمودند و از دستور هر سرکش عناد پیشه‌ای پیروی کردند .

توضیحات :

« تِلْكَ » : اشاره به قبیله اسیت و مؤنث ذکر شده است ، و اعاده ضمیر مذکر به عاد ، در افعال (جَحَدُوا ، عَصَوْا ، اتَّبَعُوا) با توجه به لفظ قوم است . یا این که (تِلْكَ) اشاره به آثار باقیمانده عاد است . یعنی این آثار بر جای قوم عاد اسیت و بنگرید که چه بر سرشان آمده است . « جَحَدُوا » : انکار کردند . تکفیر نمودند . « عَصَوْا رُسُلَهُ » : از فرمان پیغمبران خدا سرپیچی و سرکشی کردند . ذکر (رسل) به صورت جمع ، بیانگر این واقعیت است که سرکشی از فرمان پیغمبری از جمله هود ، در اصل سرکشی از فرمان جملگی پیغمبران پیشین و پسین خدا است . زیرا که همه انبیاء مردمان را به توحید خوانده‌اند و هماهنگ و همگام ، در مسیری حرکت کرده‌اند . « جَبَّارٌ » : سرکش و متمرّد . زورمند و قلدری که دیگران را با زور به کاری که نمی‌خواهند وادارد . « عَنِيدٌ » : طاغی و یاغی . دشمن حق و حقیقت .

سوره هود آیه ۶۰

متن آیه :
وَاتَّبَعُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ أَلَا إِنَّ عَادًا كَفَرُوا رَبَّهُمْ أَلَا بُعْدًا لِّعَادٍ قَوْمِ هُودٍ

ترجمه :

در این دنیا دچار نفرین (مردمان) و طرد (از رحمت یزدان) شدند (و از پس ایشان بدنامی و رسوائی ماند) و در روز قیامت نیز (همین طور به لعنت و طرد از رحمت گرفتار می‌شوند و منفور خدا و فرشتگان و مردمان می‌گردند) . هان ! (ای جهانیان ! بدانید که قوم) عاد به خدای خود (ایمان نیاوردند و نسبت بدو) کافر شدند . هان ! (ای مردمان ! بدانید که) عاد ، قوم هود (

شایسته طرد از رحمت خدا و درخور هلاک شدند ، پس) نیست و نابود باد !

توضیحات :

« أَتِعُوا » : بدیشان رسید . گریبانگیرشان گردید . با لعن و نفرین دنبال گردیدند . « بُعْدًا لِعَادٍ » : نابود باد عاد (نگا : هود / ۲۴) . « قَوْمِ هُودٍ » : (نگا : نجم / ۵۰) .

سوره هود آیه ۶۱

متن آیه :

وَإِلَىٰ تَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنِّ إِلَهٍ غَيْرُهُ هُوَ أَنشَأَكُم مِّنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا فَاسْتَغْفِرُوهُ ثُمَّ تَوَبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي قَرِيبٌ مُّحِيبٌ

ترجمه :

به سوی قوم تمود یکی از خودشان را (به عنوان پیغمبر) فرستادیم که صالح نام داشت . (به آنان) گفت : ای قوم من ! خدا را بپرستید که معبودی جز او برای شما وجود ندارد (و کسی غیر او مستحق پرستیدن نمی باشد) . او است که شما را از زمین آفریده است و آبادانی آن را به شما واگذار نموده است (و نیروی بهره‌وری و بهره‌برداری از آن را به شما عطاء و در شما پدید آورده است) . پس ، از او طلب آموزش (گناهان خویش) را بنمائید و به سوی او برگردید (و با انجام عبادات و دوری از منکرات ، مغفرت و مرحمت او را بخواهید و بدانید که اگر در این کار صادق باشید ، خداوند شما را در می‌یابد و دعای شما را می‌پذیرد) . بیگمان خداوند من (به بندگانش) نزدیک (است و استغفار و انگیزه استغفارشان را می‌داند) و پذیرنده (دعای کسانی) است (که او را مخلصانه به زاری می‌خوانند و به یاریش می‌طلبند) .

توضیحات :

« إِلَيَّا تَمُودُ » : عطف بر (إلی عاد . . .) در آیه ۵۰ است . « أَخَاهُمْ » : (نگا : اعراف / ۶۵ ، هود / ۵۰) . « أَنشَأَكُم مِّنَ الْأَرْضِ » : شما را از زمین آفریده است . مراد این است که آدم و حواء را از خاک آفریده است که پدر و مادر نخستین شما هستند و شما هم از نسل آنان می‌باشید (نگا : طه / ۵۵) . « اسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا » : توان آباد نمودن زمین را به شما داده است . از شما آبادکردن زمین را خواسته است . در زمین عمری به شما داده است و مدت روزگاری بر جایان داشته است . « ثُمَّ تَوَبُوا إِلَيْهِ » : سپس هر وقت دچار لغزش و گناه شدید ، توبه کنید و با انجام اعمال نیک به سوی خدا برگردید . « إِنَّ رَبِّي قَرِيبٌ » : پروردگار من قریب الرحمه است (نگا : اعراف / ۵۶) . پروردگار من نزدیک است و از همه چیز آگاه است (نگا : بقره / ۱۸۶) . « مُّحِيبٌ » : پاسخ‌دهنده . پذیرنده .

سوره هود آیه ۶۲

متن آیه :

قَالُوا يَا صَالِحُ قَدْ كُنْتَ فِينَا مَرْجُوًّا قَبْلَ هَذَا أَتَنهَانَا أَنْ نَعْبُدَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِّمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ مَرِيبٍ

ترجمه :

گفتند : ای صالح ! پیش از این ما به امید ما بودی . آیا ما را از پرستش چیزهایی که پدرانمان می‌پرستیدند نهی می‌کنی ؟ (و از عبادت بتانی باز می‌داری که نیاکان و همچنین خودمان به عبادت آنها عادت کرده و الفت گرفته‌ایم ؟ !) ما راجع بدانچه ما را بدان دعوت می‌کنی به شک و تردید عجیبی گرفتار آمده‌ایم ! (مگر می‌شود که خدا را به یگانگی پرستید و بدون میانجیگری بتان و شفیعیان به خدا تقرب جست ؟ ! این غیرممکن است) .

توضیحات :
« مَرْجُواً » : محلّ امید . مایه امیدواری . « مُرِيبٌ » : به شكّ اندازنده . دلهره‌انگیز .

سوره هود آیه ۶۳

متن آیه :
قَالَ يَا قَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِن كُنتُ عَلَىٰ بَيْنَةٍ مِّن رَّبِّي وَأَتَانِي مِنْهُ رَحْمَةٌ فَمَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِنْ عَصَيْتُهُ
فَمَا تَزِيدُونَنِي غَيْرَ تَخْسِيرٍ

ترجمه :
گفت : ای قوم من ! به من بگوئید ، اگر من (در دعوت شما به پرستش خدای یگانه) ، از سوی خدا دلیل روشنی داشته باشم و او از جانب خود به من رحمت (نبوت و رسالت) داده باشد ، حال اگر از فرمان او سرکشی کنم ، چه کسی مرا در برابر (خشم) خدا یاری می‌دهد و از عذاب او رستگار می‌سازد ؟ ! شما که جز بر زیان و هلاک من نمی‌افزائید .

توضیحات :
« أَرَأَيْتُمْ » : مرا خبر دهید . « إِنْ كُنتُ عَلَىٰ بَيْنَةٍ » : اگر مؤید به حجت واضح و برهان روشنی باشم . « رَحْمَةٌ » : مراد نبوت و رسالت است . « يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ » : (نگا : هود / ۳۰) . « تَخْسِيرٍ » : هلاک کردن . زیان رسانیدن . « فَمَا تَزِيدُونَنِي غَيْرَ تَخْسِيرٍ » : اگر از شما پیروی کنم جز مایه زیان من نمی‌گردید . هرگاه شما را به هدایت خوانم ، بر تکذیب خود می‌افزائید و مایه افزایش خسارت و زیانتان می‌گردد و بس . اگر از شما پیروی کنم جز مایه هلاک من نمی‌گردید .

سوره هود آیه ۶۴

متن آیه :
وَيَا قَوْمِ هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ قَدْ رُؤِهَا تَأْكُلُ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمَسُّوهَا يَسُوءٍ فَيَأْخُذْكُمْ عَذَابٌ قَرِيبٌ

ترجمه :
(صالح گفت :) ای قوم من ! این شتر خدا است و برای شما معجزه‌ای است (بر صدق نبوت من . چرا که همچون شتران دیگر نیست و ویژگیهای خارق‌العاده‌ای دارد) . پس آن را رها کنید تا در زمین (از مراتع و علفزارها) بخورد و اذیت و آزاری بدان مرسانید که (اگر چنین کنید) هرچه زودتر به عذاب سختی گرفتار می‌آئید .

توضیحات :
« نَاقَةُ اللَّهِ » : شتر خدا . اضافه شتر به (الله) اضافه تشریفی است و بیانگر اکرام و احترام است . از قبیل : أَرْضُ اللَّهِ . بَيْتُ اللَّهِ . شَهْرُ اللَّهِ . « آيَةٌ » : معجزه . حجت و برهان (نگا : اعراف / ۷۲ ، شعراء / ۱۵۵ ، قمر / ۲۳ - ۳۱) .

سوره هود آیه ۶۵

متن آیه :
فَعَقَرُوهَا فَقَالَ تَمَتَّعُوا فِي دَارِكُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ ذَلِكُمْ وَعَدُّ غَيْرِ مَكْدُوبٍ

ترجمه :
اما آنان شتر را سر بریدند . صالح بدیشان گفت : در خانه و کاشانه خود سه روز زندگی کنید (و بدانید که مهلت زندگانی شما به پایان رسیده است . پس از این سه روزه حیات ، عذاب خدا به

سراغ شما متکبران و سرکشان می‌آید و طومار عمرتان را در هم می‌نوردد . این وعده‌ای است که دروغ نخواهد بود .

توضیحات :

« عَقْرُوهَا » : آن را نحر کردند . آن را سر بریدند (نگا : اعراف / ۷۷) .

سوره هود آیه ۶۶

متن آیه :

فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا صَالِحًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَمِن خِزْيِ يَوْمِئِذٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ

ترجمه :

هنگامی که فرمان ما (مبنی بر عذاب قوم ثمود) در رسید ، صالح و مؤمنان همراه او را در پرتو لطف و مرحمت خود نجات دادیم (و از هلاک مصون و از عذاب محفوظ داشتیم) و از خواری و رسوائی آن روز (بد و هولناک) رهانیدیم . (ای پیغمبر !) پروردگار تو نیرومند و چیره است (و به قوت و عزت و نصرت او اطمینان داشته باش) .

توضیحات :

« بِرَحْمَةٍ مِنَّا » : با لطف و مرحمت مخصوص خود . « خِزْيِ » : خواری . رسوائی .

سوره هود آیه ۶۷

متن آیه :

وَأَخَذَ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جَاثِمِينَ

ترجمه :

صدای شدید (و وحشتناک صاعقه و امواج هراسناک زلزله) ، افراد ستمکار (قوم ثمود) را در برگرفت و در خانه و کاشانه خود خشکیدند و بر روی افتادند .

توضیحات :

« الصَّيْحَةُ » : صوت شدید . صدای مهیب (پس / ۴۹ و ۵۳) . در جاهای دیگر قرآن ، (صَاعِقَةٌ) و (رَجْفَةٌ) به کار رفته است که همه لازم و ملزوم یکدیگرند (نگا : اعراف / ۷۸ ، فصلت / ۱۳) . « فِي دِيَارِهِمْ جَاثِمِينَ » : (نگا : اعراف / ۷۸ و ۹۱) .

سوره هود آیه ۶۸

متن آیه :

كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا فِيهَا أَلَا إِنَّ ثَمُودَ كَفَرُوا رَبَّهُمْ أَلَا بُعْدًا لِّثَمُودَ

ترجمه :

آن چنان که گوئی هرگز ساکن آن دیار نبوده‌اند (و در آبادانی آنجا نکوشیده‌اند . ویران و خالی و بی‌صاحب !) . هان ! قوم ثمود آفریدگار خود را انکار کردند . هان ! (ای مردمان !) نابود باد قوم ثمود (و از رحمت خدا مطرود . .) .

توضیحات :

« كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا فِيهَا » : انگار در آنجا بسر نبرده‌اند و هرگز ساکن آن دیار نبوده‌اند (نگا : اعراف / ۹۲ ، یونس / ۲۴) . « أَلَا بُعْدًا لِّثَمُودَ » : (نگا : هود / ۴۴) .

سوره هود آیه ۶۹

متن آیه :

وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَى قَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ فَمَا لَبِثَ أَنْ جَاءَ يَعْجَلُ حَنِيزٌ

ترجمه :

فرستادگان (فرشته) ما همراه با مزدگانی ، به پیش ابراهیم آمدند و بدو سلام کردند . ابراهیم جواب سلام ایشان را داد . آن گاه هرچه زودتر گوساله بریانی را برای ایشان آورد .

توضیحات :

« البُشْرَى » : بشارت . مژده . مراد مژده تولد فرزندان است که پرچم نبوت را بر دوش می‌کشند . « عَجَلٌ » : گوساله . « حَنِيزٌ » : بریان .

سوره هود آیه ۷۰

متن آیه :

فَلَمَّا رَأَى أَيْدِيَهُمْ لَا تَصِلُ إِلَيْهِ نَكَّرَهُمْ وَأَوْحَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمٍ لُوطٍ

ترجمه :

هنگامی که دید آنان دست به سوی آن دراز نمی‌کنند (و لب به غذا نمی‌زنند ، پیش خود فکر کرد که دوست نیستند و سر جنگ دارند ، این است که نمی‌خواهند غذا بخورند) لذا از ایشان رمید و بدشان دید و هراسی از آنان به دل راه داد . گفتند : مترس . ما (فرشتگان خدائیم و) به سوی قوم لوط روانه شده‌ایم (تا آنان را هلاک کنیم) .

توضیحات :

« رَأَى أَيْدِيَهُمْ لَا تَصِلُ إِلَيْهِ » : دید که دستشان بدان نمی‌رسد . مراد این است که دست به طعام نمی‌زنند و از آن نمی‌خورند . حال چون فرشته بودند غذا نمی‌خوردند . یا این که به رسم عرب ، قاصدانی که برای پیام بدی همچون اعلان جنگ آمده باشند ، در منزل طرف غذا نمی‌خورند ، این بود که غذا نمی‌خوردند . « أَوْحَسَ » : احساس کرد . به دل راه داد . « خِيفَةً » : خوف و هراس .

سوره هود آیه ۷۱

متن آیه :

وَأَمْرَانَهُ قَائِمَةٌ فَضَحِكْتُ فَبَشَّرْنَاهَا بِإِسْحَاقَ وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحَاقَ يَعْقُوبَ

ترجمه :

همسر ابراهیم (ساره که در آنجا) ایستاده بود (از این خبر که آنان فرشتگان خدایند و برای نجات برادرزاده شوهرش لوط و سایر مؤمنان از دست کفار آمده‌اند شادمان شد و) خندید ، ما (توسط همان فرشتگان) بدو مژده (تولد) اسحاق (از او) ، و به دنبال وی (تولد) یعقوب (از فرزندش اسحاق) را دادیم .

توضیحات :

« ضَحِكْتُ » : خندید و مسرور گردید . شادمانی او از شنیدن (لَا تَخَفْ إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمٍ لُوطٍ) بود .

سوره هود آیه ۷۲

متن آیه :
قَالَتْ يَا وَيْلَتَى أَأَلِدُ وَأَنَا عَجُوزٌ وَهَذَا بَعْلِي شَيْخًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ

ترجمه :
گفت : ای وای ! آیا من که پیرزنی هستم و این هم (ابراهیم) شوهرم که پیرمردی می باشد ،
فرزندی می زایم ! این چیز شگفتی (و محالی) است (مگر ممکن است از ما دو نفر انسان
فرتوت و فرسوده ، بچه ای پدید آید ؟ !) .

توضیحات :
« يَا وَيْلَتَى » : ای وای من ! « عَجُوزٌ » : پیرزن . « بَعْلٌ » : شوهر . « شَيْخًا » : پیرمرد . حال
بَعْلٌ است .

سوره هود آیه ۷۳

متن آیه :
قَالُوا أَنْعَجِبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ رَحِمَتُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ إِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

ترجمه :
گفتند : آیا از کار خدا شگفت می کنی ؟ ای اهل بیت (نبوت) ! رحمت و برکات خدا شامل شما
است (پس جای تعجب نیست اگر به شما چیزی عطاء کند که به دیگران عطاء نفرموده باشد) .
بیگمان خداوند ستوده (در همه افعال و) بزرگوار (در همه احوال) است .

توضیحات :
« أَهْلَ الْبَيْتِ » : اهل منصوب به اختصاص است . « حَمِيدٌ » : ستوده . شایسته حمد و ثنا . «
مَجِيدٌ » : بزرگوار . دارای فضل و احسان فراوان .

سوره هود آیه ۷۴

متن آیه :
فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ وَجَاءَتْهُ الْبُشْرَى يُجَادِلُنَا فِي قَوْمِ لُوطٍ

ترجمه :
هنگامی که خوف و هراس از ابراهیم دور شد و مزده (تولد فرزند) بدو رسید ، (دلش به حال
قوم لوط سوخت و با فرشتگان) ما (شروع) به مجادله (و گفتگو) درباره (هلاک) قوم لوط کرد
.

توضیحات :
« الرَّوْعُ » : خوف و هراس . وحشت . « يُجَادِلُنَا » : با فرستادگان ما به مجادله پرداخت .

سوره هود آیه ۷۵

متن آیه :
إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُنِيبٌ

ترجمه :
واقعاً ابراهیم بسی بردبار و آه کشنده و توبه کار بود .

توضیحات :

« لَحْلِيمٌ » : بردبار و شکيبا . « أَوَاهٌ » : آه‌کشنده . آه او به خاطر مصائبی بود که دامن مردم را گرفته بود . دلسوزانه به حال آنان تأسف می‌خورد . « مَنِيبٌ » : رجوع‌کننده . برگردنده به خدا . توبه‌کار .

سوره هود آیه ۷۶

متن آیه :

يَا اِبْرَاهِيْمُ اَعْرَضْ عَن هَذَا اِنَّهُ قَدْ جَاءَ اَمْرٌ رَبِّكَ وَاَنْتُمْ اَنْتِهِمْ عَذَابٌ غَيْرٌ مَّرْدُوْدٍ

ترجمه :

(فرشتگان به او گفتند :) ای ابراهیم از این (جدال و درخواست رحمت برای قوم لوط) دست بکش . فرمان پروردگارت (درباره هلاک ایشان) شرف صدور یافته است و به طور قطع عذاب بدیشان می‌رسد و (با جدال و التماس تو) برگشت ندارد .

توضیحات :

« اَعْرَضَ » : صرف نظر کن . دست بکش . « غَيْرٌ مَّرْدُوْدٍ » : بدون ردخور . بدون بازگشت .

سوره هود آیه ۷۷

متن آیه :

وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِيءَ يَهُمْ وَصَاقَ يَهُمْ ذُرْعًا وَقَالَ هَذَا يَوْمٌ عَصِيبٌ

ترجمه :

هنگامی که فرستادگان ما (به صورت جوانانی) به پیش لوط درآمدند ، لوط بسیار از آمدن آنان ناراحت گردید و دانست که قدرت دفاع از ایشان (در برابر قوم تهاکار خود) را ندارد ، و گفت : امروز روز بسیار سخت و دردناکی است .

توضیحات :

« سِيءَ يَهُمْ » : حضور ایشان لوط را بدحال و ناراحت کرد ، چرا که ایشان را انسان گمان برد . « وَصَاقَ يَهُمْ ذُرْعًا » : سخت به تنگنا افتاد و کاری برای ایشان از دستش بر نمی‌آمد . دلش به حال آنان سوخت و بسیار نگران ایشان گردید . « ذُرْعًا » : تاب و توان . ضیق ذراع یا ذرع ، کنایه از فقدان طاقت و عدم توانایی است ، و رجب ذراع یا ذرع ، کنایه از تاب و توان انجام کار است . ذرع را کنایه از صدر و قلب هم گرفته‌اند . (ذُرْعًا) تمیز است و محول از فاعل ، یعنی : عَجَزَتْ قُوْتَهُ عَنِ جَمَائِهِمْ مِنْ اَذِي قَوْمِهِ . « عَصِيبٌ » : پیچیده و دشوار . سخت و شدید .

سوره هود آیه ۷۸

متن آیه :

وَجَاءَهُ قَوْمُهُ بِهَرَعُونَ اِلَيْهِ وَمِنْ قَبْلُ كَانُوا يَعْمَلُوْنَ السَّيِّئَاتِ قَالَ يَا قَوْمِ هٰؤُلَاءِ بَنَاتِي هُنَّ اَطْهَرُ لَكُمْ فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَلَا تَخْزَوْنِ فِي ضَيْفِي اَلَيْسَ مِنْكُمْ رَجُلٌ رَّشِيْدٌ

ترجمه :

قوم لوط (از ورود این جوانان زیبا آگاه شدند و) شتابان به سوی لوط آمدند . قومی که (آلوده به گناه بودند و) پیش از آن (هم) اعمال زشت و پلشتی (چون لواط) انجام می‌دادند . لوط بدیشان گفت : ای قوم من ! (شرمندان باد ! بر مهمانان من ببخشائید و) اینها دختران منند و برای شما (از آمیزش با ذکور) پاکیزه‌ترند (من حاضرم آنان را به عقد شما درآورم) پس از خدا

بترسید و در مورد مهمانانم مرا خوار و رسوا مکنید (و بدیشان تعدی و تجاوز منمائید) . آیا در میان شما مرد راهیاب و راهنمایی ، یافته نمی‌شود ؟

توضیحات :

« پَهْرَعُونَ إِلَيْهِ » : به سویی او شتابان آمدند . عشق گناه ایشان را شتابان به سویی او راند . « هَوْلَاءُ بَنَاتِي » : اینها دختران من هستند . مراد این است که دختران خود را با عقد ازدواج در اختیار سران شما می‌گذارم . یا این که من چون پیغمبرم در حکم پدر امت خود می‌باشم و زنان آنان انگار دختران من هستند (نگا : شعراء / ۱۶۶) . از خدا بترسید و بروید با زنان ازدواج کنید و بیامیزید . « فِي صَيْفِي » : درپاره مهمانانم . واژه صیف ، در اصل مصدر است و برای مفرد و تثنیه و جمع به کار می‌رود . « رَشِيدٌ » : عاقل . راهیاب . راهنما .

سوره هود آیه ۷۹

متن آیه :

قَالُوا لَقَدْ عَلِمْتَمَا لَنَا فِي بَنَاتِكَ مِنْ حَقٍّ وَإِنَّكَ لَتَعْلَمُ مَا تُرِيدُ

ترجمه :

گفتند : تو که می‌دانی ما را به دختران تو نیازی نیست ، و می‌دانی که چه چیز می‌خواهیم .

توضیحات :

« مَا لَنَا فِي بَنَاتِكَ مِنْ حَقٍّ » : ما به دختران صلبی تو یا زنان خودمان که آنان را دختران خود می‌دانیم چندان نیازی نداریم . یا این که : ما بر زنان خود حق داریم و مالک آنان هستیم ، اما . . . « حَقٌّ » : مالکیت . نیاز . احتیاج .

سوره هود آیه ۸۰

متن آیه :

قَالَ لَوْ أَنِّي لِي يَكُمُ قُوَّةٌ أَوْ آوِي إِلَىٰ رُكْنٍ شَدِيدٍ

ترجمه :

لوط گفت : کاش ! بر شما توانائی می‌داشتم (تا با قدرت و قوت هرچه بیشتر با شما می‌جنگیدم و از مهمانان خود دفاع می‌نمودم) یا این که تکیه‌گاه محکمی (چون قوم و عشیره و پیروان فراوان و هم‌پیمانان نیرومند) می‌داشتم و بدان (از دست شما) پناه می‌بردم (و به دفع اذیت و آزارتان از مهمانانم می‌پرداختم و شما افراد خیره‌سر و بی‌شرم را سرکوب می‌کردم) .

توضیحات :

« آوِي » : پناه می‌برم . « رُكْنٌ » : تکیه‌گاه . مراد این است که کاش غریب نمی‌بود و او و عمویش ابراهیم قبیله و خویشاوندان زیادی می‌داشتند (نگا : انبیاء / ۷۱ ، عنکبوت / ۲۶) .

سوره هود آیه ۸۱

متن آیه :

قَالُوا يَا لَوُطُ إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ لَنْ يَصِلُوا إِلَيْكَ فَأَسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ إِلَّا أَمْرَاتُكَ إِنَّهُ مَصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ إِنْ مَوْعَدَهُمُ الصُّبْحُ أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ

ترجمه :

(فرشتگان بعد از اطلاع از پریشانی لوط و اصرار بزهکاران ، به لوط) گفتند : ای لوط ! ما

فرستادگان پروردگارت هستیم ، (این زشتکاران) دستشان به تو نمی‌رسد (و نمی‌توانند کوچکترین بلا و کمترین زبانی به تو برسانند) . اهل و عیال خود را در پاسی از شب بکوچان ، و کسی از شما پشت سر خود را ننگرد (تا هول و هراس عذاب را نبیند و دچار شر و مصیبتی نشود) مگر همسر تو که او می‌ماند و به همان بلائی که آنان بدان گرفتار می‌گردند گرفتار می‌شود . موعده (هلاک) ایشان صبح است . آیا صبح نزدیک نیست ؟ (بلی موعده نزدیکی است و مترس هرچه زودتر فرا می‌رسد) .

توضیحات :

« لَنْ يَصِلُوا إِلَيْكَ » : دستشان به تو نمی‌رسد . دسترسی به تو پیدا نمی‌کنند . یعنی در حق ما یا شما نمی‌توانند کاری بکنند . « أَسْرَ يَا هَلِكُ » : اهل و عیال خود را در شب بکوچان . از مصدر (إسرء) به معنی : شب روی . « يَقْطَعُ مِنَ اللَّيْلِ » : در بخشی از شب . ذکر (لَيْلٍ) بعد از (أَسْر) برای تأکید بیشتر است . « إِمْرَأَتِكَ » : مستثنی از (فَأَسْرَ يَا هَلِكُ) است . « إِنْه » : واژه (ه) ضمیر شأن است .

سوره هود آیه ۸۲

متن آیه :

فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا عَالِيَهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهَا حِجَارَةً مِّن سِجِّيلٍ مَّنصُودٍ

ترجمه :

هنگامی که فرمان ما (مینوی بر هلاک قوم لوط) فرا رسید ، آن (شهر و دیار) را زیر و رو نمودیم و آنجا را با گلهای متحجر و پیاپی سنگباران کردیم . (بدین ترتیب شهر و دیار کسانی که همه چیز را وارونه کرده بودند ، واژگونه شد و در زیر سنگها مدفون گردید) .

توضیحات :

« عَالِيَهَا » : فوقانی آن . سطح آن . « سَافِلَهَا » : تحتانی آن . پائین آن . « أَمْطَرْنَا عَلَيْهَا حِجَارَةً » : آنجا را سنگباران کردیم . بر آنجا سنگهای فراوانی فرود آوردیم . « سِجِّيلٍ » : سنگ گِل . گلی که به سنگ تبدیل شده باشد (نگا : ذاریات / ۳۳) . « مَّنصُودٍ » : متتابع و منتظم . پیاپی . مراد رگبار سنگها و پی‌درپی آمدن آنها است .

سوره هود آیه ۸۳

متن آیه :

مُسَوِّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ وَمَا هِيَ مِنَ الظَّالِمِينَ بَبَعِيدٍ

ترجمه :

سنگهایی که از سوی پروردگار تو نشاندار (به نشان عذاب و بدون بازدارنده قرار داده شده) بودند . این چنین سنگهایی از ستمکاران (دیگر هم) به دور نیست (و هر گروه منحرف و ملت ستم‌پیشه‌ای چنین سرنوشتی در انتظارش می‌باشد) .

توضیحات :

« مُسَوِّمَةً » : نشاندار . نشاندار به نشان عذاب و نشانه‌گیری شده به سوی نقطه معلوم و فرد معین . مسیخر و مسلط . غیرقابل جلوگیری و پیشگیری . « مُسَوِّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ » : سنگها به فرمان خدا مشخص و معلوم شده بود که به کجا و به چه کسی اصابت کنند . سنگها از سوی خدا بر آنجا و ساکنان آن مسیخر و مسلط شده بود و چیزی و کسی نمی‌توانست از آنها جلوگیری کند و مانع اجرای فرمان خدا شود (نگا : المنار ، جلد ۱۲ ، صفحه ۱۳۷) . « مَا هِيَ مِنَ الظَّالِمِينَ بَبَعِيدٍ »

« : چنین عذابی از سایر ستمکاران هم به دور نیست و مردمان ستمپیشه در هر عصر و زمانی باید انتظار این گونه مجازات را داشته باشند . سرزمین قوم لوط از ستمکاران مکه چندان دور نیست و سر راه آنان در کوچهای زمستان و تابستان قرار دارد (نگا : حجر / ۷۶ ، صافات / ۱۳۷ و ۱۳۸) .

سوره هود آیه ۸۴

متن آیه :

وَالَّذِي مَدِينَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ وَلَا تَنْقُصُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ
إِنِّي أَرَاكُمْ يَخِيرُونَ وَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ مُحِيطٍ

ترجمه :

شعیب را (نیز) به سویی قوم مدین فرستادیم که از خود آنان بود . (شعیب بدیشان) گفت : ای قوم من ! خدا را بپرستید (و بدانید که) جز او معبودی ندارید . و از پیمانانه و ترازو مکاهید . من شما را خوب و بی‌نیاز (از کاستن از مقادیر و اوزان) می‌بینم (و شایسته نیست با وجود ثروتمندی از چیزهای مردم بدزدید و کم‌فروشی بکنید . اگر ایمان نیاورید و شکر نعمت را نگزارید) من بر شما از عذاب روز فراگیر می‌ترسم .

توضیحات :

« مدین » : اسم قوم شعیب است (نگا : اعراف / ۸۵) . « الْمِكْيَالُ » : کیل و پیمانانه . « الْمِيزَانُ » : ترازو . « إِنِّي أَرَاكُمْ يَخِيرُونَ » : من شما را خوب و محل امید می‌بینم . من شما را ثروتمند و نیکو حال و بی‌نیاز می‌بینم . « مُحِيطٌ » : فراگیر . مراد از فراگیری روز قیامت ، فراگیر بودن عذاب آن است . « خَيْرٌ » : در اینجا مراد از این واژه مال و دارائی است که مایه کسب خیر و صلاح و نفع و سود است (نگا : بقره / ۲۱۵ و ۲۷۲ و ۲۷۳) . یا این که مراد تشویق و ترغیب ایشان به نیکی و نیکوکاری است و (خیر) به معنی خوب و نیک است .

سوره هود آیه ۸۵

متن آیه :

وَيَا قَوْمِ أَوْفُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ

ترجمه :

ای قوم من ! پیمانانه و ترازو از روی عدل و داد ، به تمام و کمال بسنجید و بپردازید و از چیزهای مردم نکاهید و در زمین تباهاکارانه تباهی نکنید .

توضیحات :

« أَوْفُوا » : به تمام و کمال بپردازید و به تمام و کمال دریافت کنید . « لَا تَبْخَسُوا » : نکاهید . کم ندهید . « لَا تَعْتُوا » : فساد راه نیندازید . تباهی مکنید . « لَا تَعْتُوا فِي . . . » : (نگا : بقره / ۶۰ ، اعراف / ۷۴) . « لَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ » : تعمیم بعد از تخصیص است و گذشته از مقادیر و اوزان ، شامل کشیده ، شمرده ، متر شده ، و غیره خواهد شد .

سوره هود آیه ۸۶

متن آیه :

بَقِيَّةَ اللَّهِ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ

ترجمه :

(ای قوم من !) چیزی را که خداوند (از مال حلال) برایتان باقی می‌گذارد (از چیزی که از مال حرام گرد می‌آورد و روی هم می‌اندوزید) بهتر است ، اگر مؤمن باشید (و حرف مرا و وعده خدا را باور می‌دارید) . من (تنها مبلغ اوامر خدایم و) محافظ (اقوال و افعال) شما نمی‌باشم (و توانایی جزا و سزای رفتار و کردار و گفتارتان را ندارم) .

توضیحات :

« بَقِيَّةُ اللَّهِ » : مراد سودی است که پس از به تمام و کمال پرداختن پیمانہ و ترازو برای مؤمن می‌ماند . اعمال صالحه و ثواب معنوی (نگا : کھف / ۴۶ ، مریم / ۷۶) . طاعت و عبادت خدا و انتظار پاداش آن . « حَفِيظٌ » : مراقب احوال و افعال . نگهدارنده از بزهکاریها و زشتکاریها .

سوره هود آیه ۸۷

متن آیه :

قَالُوا يَا شَعِيبُ أَمْلَأْنَا كَفَّكَ تَأْمُرُكَ أَنْ تَتْرُكَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا أَوْ أَنْ نَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مَا نَشَاءُ إِنَّكَ لَأَنْتَ الْحَلِيمُ الرَّشِيدُ

ترجمه :

گفتند : ای شعیب ! آیا نمازهایت به تو دستور می‌دهد که ما چیزهایی را ترک کنیم که پدرانمان (از قدیم و ندیم) آنها را پرستیده‌اند ؟ ! (مگر می‌شود عبادت بت‌هایی را رها سازیم که از دیرباز نیاکانمان را بر آن دیده‌ایم و خود نیز بر آن رفته‌ایم ؟ ! یا نمازهایت به تو دستور می‌دهد که ما آزادی خود را از دست بدهیم) و ما نتوانیم به دلخواه خود در اموال خویش تصرف کنیم ؟ ! تو که مرد شکیا و خردمندی هستی (چرا باید چنین سخنان پاره و پریشانی بگوئی ؟ !)

توضیحات :

« صَلَوَاتٌ » : جمع صَلَاة ، نمازها . به صورت مفرد هم ذکر شده است . نماز مهمترین و آشکارترین سمبل دین است . « أَمْلَأْنَا كَفَّكَ تَأْمُرُكَ » : این جمله به صورت استفهام انکاری و برای استهزاء است . « الْحَلِيمُ » : شکیا . خردمند . « الرَّشِيدُ » : عاقل و بالغ . راهیاب و راسترو (نگا : جن / ۲۱) . « إِنَّكَ لَأَنْتَ الْحَلِيمُ الرَّشِيدُ » : این جمله نیز جنبه استهزاء و ریشخند را دارد .

سوره هود آیه ۸۸

متن آیه :

قَالَ يَا قَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ بَيْنَيْكُمْ مِنْ رَبِّي وَرَزَقَنِي مِنْهُ رِزْقًا حَسَنًا وَمَا أُرِيدُ أَنْ أُخَالِفَكُمْ إِلَىٰ مَا أَنْهَاكُمْ عَنْهُ إِنْ أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ

ترجمه :

گفت : ای قوم من ! اگر من (بر اثر نبوت) دلیل آشکاری از پروردگارم داشته باشم (و به یقین کامل رسیده باشم) و روزی خوبی (علاوه از نبوت) به من عطاء فرموده باشد ، به من بگوئید (آیا می‌توانم برخلاف فرمان خدا ، یعنی خالق و هادی و رازق خود رفتار کنم ، و شما را از بت‌پرستی و بزهکاری نهی ننمایم ؟) . من نمی‌خواهم شما را از چیزی باز دارم و خودم مرتکب آن شوم (و بلکه شما را به انجام کاری می‌خوانم که خود نیز بدان عمل می‌کنم) . من تا آنجا که می‌توانم جز اصلاح (خویشتن و شما را) نمی‌خواهم ، و توفیق من هم (در رسیدن به حق و نیکی و زدودن ناحق و بدی) جز با (یاری و پشتیبانی) خدا (انجام پذیرفتنی) نیست . تنها بر او توکل می‌کنم و (کار و بارم را بدو واگذار می‌سازم و با توبه و انابت) فقط به سوی او برمی‌گردم .

توضیحات :

« إِنْ كُنْتُمْ عَلَيَا بَيْنَةً . . . » : جواب شرط محذوف است که عبارت است از : أَيْصِحُّ لِي أَنْ لَا أَمْرُكُمْ يَتْرُكُ عِبَادَةَ الْأَوْثَانِ ، وَالْكَفَّ عَنِ الْمَعَاصِي ؟ « رِزْقاً حَسَناً » : روزی پاک . مراد ثروت و دارائی فراوان و حلال است که شعیب از آن برخوردار بوده است . « أَنْهَأَكُم عَنْهُ » : شما را از آن نهی می‌کنم و باز می‌دارم . (آنهی) فعل مضارع و متکلم وحده است .

سوره هود آیه ۸۹

متن آیه :

وَيَا قَوْمِ لَا يَجْرِمَنَّكُمْ شِقَاقِي أَنْ يُصِيبَكُمْ مِثْلُ مَا أَصَابَ قَوْمَ نُوحٍ أَوْ قَوْمَ هُودٍ أَوْ قَوْمَ صَالِحٍ وَمَا قَوْمٌ لُوطٍ مِنْكُمْ بِبَعِيدٍ

ترجمه :

ای قوم من ! مخالفت (موجود میان شما و) من ، شما را بر آن ندارد که بر عناد با حق و اصرار بر کفر خود بیفزائید و سبب شود که همان بلائی به شما برسد که به قوم نوح یا قوم هود و یا قوم صالح رسید ، و (مکان و زمان وقوع هلاک) قوم لوط از شما چندان دور نیست (و دست‌کم از ایشان عبرت بگیرید و خویشتن را بپائید) .

توضیحات :

« لَا يَجْرِمَنَّكُمْ » : شما را وادار نکند . شما را بر آن ندارد (نگا : مائده / ۲) . فِعْلٌ مُضَارِعٌ مِنْ مَادَةِ (جرم) و مؤکد به نون تأکید . « شِقَاقٍ » : مخالفت . دشمنانگی . « وَمَا قَوْمٌ لُوطٍ مِنْكُمْ بِبَعِيدٍ » : سرزمین قوم لوط از سرزمین شما و تاریخ نابودی ایشان از روزگار شما خیلی دور نیست .

سوره هود آیه ۹۰

متن آیه :

وَاسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي رَحِيمٌ وَدُودٌ

ترجمه :

از پروردگارتان آمرزش (گناهان خود را) بخواهید و بعد (از هر گناه و لغزشی که در زندگی مرتکب می‌شوید پشیمان شوید و) به سوی او برگردید . بیگمان پروردگار من بسیار مهربان (در حق بندگان پشیمان و) دوستدار (مؤمنان توبه‌کار) است .

توضیحات :

« وَدُودٌ » : بسیار بامحبت . بسیار دوستدار .

سوره هود آیه ۹۱

متن آیه :

قَالُوا يَا شُعَيْبُ مَا نَفَقَهُ كَثِيراً مِمَّا تَقُولُ وَإِنَّا لَنَرَاكَ فِينَا ضَعِيفاً وَلَوْلَا رَهْطُكَ لَرَجَمْنَاكَ وَمَا أَنْتَ عَلَيْنَا يَعْزِيزٌ

ترجمه :

گفتند : ای شعیب ! بسیاری از چیزهایی را که می‌گوئی نمی‌فهمیم (و گوشمان به سخنانت بدهکار نیست) و ما شما را در میان خود ضعیف می‌بینیم (و قادر به دفاع از خویشتن و اقناع دیگران نمی‌دانیم) . اگر (به خاطر احترام) قبیله اندک تو نبود (که بر آئین ما می‌باشند) ما تو را سنگباران می‌کردیم و تو در پیش ما قدر و ارزشی نداری (تا تو را بزرگ و محترم داریم و از کشتن

تو صرف نظر کنیم ، و در برابر ما قوت و قدرت آن را نداری که از خویشتن دفاع کنی) .

توضیحات :

« مَا نَفَقَهُ » : نمی فهمیم . متوجه نمی شویم . « رَهْطٌ » : عشیره و قبیله . جماعتی از ده نفر کمتر . مراد فامیل و خویشاوندان اندک شعیب است . « مَا أَنْتَ عَلَيْنَا يَعْزِيزٌ » : تو در پیش ما دارای قدرت و عزت نیستی . تو در برابر ما قوت و قدرتی نداری .

سوره هود آیه ۹۲

متن آیه :

قَالَ يَا قَوْمِ أَرَهْطِي أَعَزُّ عَلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَاتَّخَذْتُمُوهُ وَرَاءَكُمْ ظَهْرِيَّ إِنَّ رَبِّي يَمَّا تَعْمَلُونَ مُحِيطٌ

ترجمه :

شعیب گفت : ای قوم من ! آیا قبیله و عشیره من در نزد شما گرامی تر و مهمتر از خدا است (و به خاطر آنان با من مدارا و سازش می کنید) و خدا را فراموش می سازید و او را پشت سر می اندازید (و به قدرت و عزت وی اعتنائی نمی کنید ؟ !) . بیگمان پروردگار من آگاه از هر آن چیزی است که می کنید (و اعمال و افعال شما از دید او مخفی نمی ماند و پاداش آنها را در کف دستتان می گذارد) .

توضیحات :

« أَعَزُّ » : گرامی تر . قدرتمندتر . « ظَهْرِيَّ » : پشت سر انداخته شده . فراموش شده و اسم منسوب به (ظَهْر) به معنی پشت است و کسره ظاء به سبب تغییراتی است که گاهی در اسم منسوب می دهند ، همان گونه که در نسبت به (اَمْس) و (دَهْر) می گویند : اِمْسِي و دَهْرِي . مفعول دوم فعل (اِتَّخَذْتُمُوهُ) است .

سوره هود آیه ۹۳

متن آیه :

وَيَا قَوْمِ اَعْمَلُوا عَلَيَّ مَكَانَتِكُمْ اِنِّي عَامِلٌ سَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَمَنْ هُوَ كَاذِبٌ وَاَرْتَقِبُوا اِنِّي مَعَكُمْ رَقِيبٌ

ترجمه :

ای قوم من ! هرچه در قدرت دارید انجام دهید و کوتاهی نکنید (و بدانید که پشتیبان من خدا است و از شما باکی نیست) . من به کار خود مشغولم (و همان گونه که شما به راه خود ادامه می دهید ، من هم به راه خود ادامه می دهم) . بالاخره خواهید دانست که چه کسی دچار عذابی می شود که او را خوار و رسوا می کند ، و چه کسی دروغگو است (و از من و شما کدام راسترو و خوشبخت ، و کدام کجرو و بدبخت می باشیم) . چشم به راه باشید و من هم چشم به راهم (که عاقبت چه می شود) .

توضیحات :

« اَعْمَلُوا عَلَيَّ مَكَانَتِكُمْ » : با تمام نیرو و تلاش به کار خود بپردازید . هرچه از دستتان برمی آید ، دریغ نورزید (نگا : انعام / ۱۲۵) . « اِرْتَقِبُوا » : چشم به راه باشید . منتظر باشید . « رَقِيبٌ » : چشم به راه . منتظر .

سوره هود آیه ۹۴

متن آیه :

وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا شُعَيْبًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَأَخَذَتِ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جَاثِمِينَ

ترجمه :

هنگامی که فرمان ما (مبنی بر هلاک قوم مدین) در رسید ، شعیب و مؤمنان همراه او را در پرتو مهر خود (از عذاب و هلاک) نجات دادیم و صدای (وحشتناک صاعقه و زلزله) ، ستمکاران را دریافت و (بر اثر آن قالب تهی کردند و نقش زمین شدند و) در خانه و کاشانه خود کالبدهای بی‌جان‌ی گشتند .

توضیحات :

« جَاثِمِينَ » : در جای خود خشکیده و بر رخساره فرو افتاده (نگا : اعراف / ۷۸ و ۹۱ ، هود / ۶۷) .

سوره هود آیه ۹۵

متن آیه :

كَانَ لَمْ يَغْنَوْا فِيهَا أَلَا بُعْدًا لِمَدِينٍ كَمَا بَعَدَتْ ثَمُودُ

ترجمه :

بدان گونه که انگار هرگز از ساکنان آن دیار نبوده‌اند (و در آنجا نزیسته‌اند و روزگاری در آن بسر نبرده‌اند . نه خود ماندند و نه اثری از ایشان ماند) . هان ! نابود (و دور از رحمت خدا) باد قوم مدین ! همان گونه که قوم ثمود نابود (و دور از رحمت خدا) شدند .

توضیحات :

« كَان لَمْ يَغْنَوْا » : (نگا : اعراف / ۹۲ ، هود / ۶۸) . « بُعْدًا » : (نگا : هود / ۴۴ و ۶۰ و ۶۸) .

سوره هود آیه ۹۶

متن آیه :

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ

ترجمه :

ما موسی را همراه با معجزات (دالّ بر صدق او) و همراه با برهان آشکار (و مؤثر در نفوس) فرستادیم .

توضیحات :

« آيَات » : معجزات مذکور در (اعراف / ۱۰۷ و ۱۰۸ و ۱۳۳) . « سُلْطَانٍ مُّبِينٍ » : حجّت و برهان قوی و آشکار . مراد همان معجزات سابق است . عطف صفت بر موصوف می‌باشد (نگا : بقره / ۵۳ ، انبیاء / ۴۸ ، ذاریات / ۳۸) .

سوره هود آیه ۹۷

متن آیه :

إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَأَتْهُ فَاتَّبَعُوا أَمْرَ فِرْعَوْنَ وَمَا أَمْرُ فِرْعَوْنَ بِرَشِيدٍ

ترجمه :

موسی را به سوی فرعون و اشراف و اعیان او فرستادیم (و فرعون رسالت موسی را نپذیرفت و

(اطرافیان و زعماء فرعون از فرمان او پیروی کردند (و دستور موسی را گردن نهادند) ، در حالی که فرمان فرعون مترقیانه و مایه هدایت نبود (و ارزش پیروی را نداشت) .

توضیحات :

« رَشِيدٌ » : راهبر . راهیاب . مترقیانه (نگا : هود / ۷۸) .

سوره هود آیه ۹۸

متن آیه :

يَقْدُمُ قَوْمَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأَوْدَدَهُمُ النَّارَ وَيَنْسُ الْوَرْدُ الْمَوْرُودُ

ترجمه :

فرعون در روز قیامت در پیشاپیش قوم خود بوده (و ایشان را به سوی آتش دوزخ رهبری خواهد کرد ، همان گونه که در دنیا آنان را به سوی کفر و ضلال رهبری می‌کرد) و ایشان را به آتش دوزخ می‌اندازد . چه بد جایگاهی که بدان وارد می‌شوند !

توضیحات :

« يَقْدُمُ » : پیش می‌افتد . پیشاپیش حرکت می‌کند . « أَوْدَدَهُمُ » : آنان را وارد کرد . فعل ماضی در اینجا به معنی فعل مضارع است . یعنی : ایشان را داخل می‌سازد . « الْوَرْدُ » : آبشخور . ورود . مکان ورود . مصدر به معنی داخل‌شوندگان (نگا : مریم / ۸۶) . « الْمَوْرُودُ » : جایی که بدان وارد می‌شوند . آبی که بدان وارد می‌شوند . « يَنْسُ الْوَرْدُ الْمَوْرُودُ » : چه بد آبشخوری که آنان را بدان وارد می‌کنند . چه کسان بدبیار و بدبختی که به آتش دوزخشان داخل می‌کنند . واژه (المورود) را صفت واژه (الورد) دانسته و مخصوص به ذم (النار) محذوف است . یا این که (المورود) مخصوص به ذم است و حذفی در میان نیست .

سوره هود آیه ۹۹

متن آیه :

وَأَتَّبَعُوا فِي هَذِهِ لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَنْسُ الرَّفْدُ الْمَرْفُودُ

ترجمه :

در این دنیا دچار نفرین (مردمان) و طرد (از رحمت یزدان) شدند (و از پس ایشان بدنامی و رسوائی ماند) و در روز قیامت نیز (همین طور به لعنت و طرد از رحمت گرفتار می‌شوند و منفور خدا و فرشتگان و مردمان می‌گردند) . چه بد عطائی که (به آنان) داده می‌شود !

توضیحات :

« أَتَّبَعُوا » : (نگا : هود / ۶۰) « الرَّفْدُ » : عطاء و ارمغان . « الْمَرْفُودُ » : عطاء شده . بخشش . « الرَّفْدُ الْمَرْفُودُ » : مراد لعنت و نفرین است که از راه ریشخند عطاء و ارمغان نامیده شده است (نگا : صافات / ۶۲) .

سوره هود آیه ۱۰۰

متن آیه :

ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْفَرَى نَقَصَهُ عَلَيْكَ مِنْهَا قَائِمٌ وَحَصِيدٌ

ترجمه :

این از خبرهای شهرها و آبادیهائی است که ما برای تو (ای پیغمبر !) بازگو می‌کنیم (تا قوم

خود را بدانها پند دهی ، و به یاری خدا اطمینان حاصل کنی) . برخی از این شهرها و آبادیها هنوز برپا و برجایند (و آثاری از آنها مانده و درس عبرت همگانند ،) و برخی درویده (و از میان رفته‌اند همانند کشتزار درو شده) .

توضیحات :
« الْقُرْيَا » : جمع قریة ، مراد شهرها و آبادیهای بزرگ است . « قَائِمٌ » : برجا . ماندگار . « حَصِيدٌ » : درو شده . مراد تباه و ویران شده است .

سوره هود آیه ۱۰۱

متن آیه :
وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَمَا أَغْنَتْ عَنْهُمْ آلِهَتُهُمُ الَّتِي يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ لَمَّا جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ وَمَا زَادُوهُمْ غَيْرَ تَتَيْبٍ

ترجمه :
ما بدانان ستم نکردیم (و بیهوده نابودشان نمودیم) و بلکه خودشان (با کفر و فساد و پرستش بتها و غیره) بر خویشان ستم روا داشتند ، و معبودهائی را که بغیر از خدا می‌پرستیدند و به فریاد می‌خواندند ، کمترین سودی بدانان نرساندند و هیچ گونه کمکی نتوانستند بدیشان بنمایند (و مثلاً آنان را از هلاک و نابودی برهانند) بدان گاه که فرمان (هلاک ایشان از سوی) پروردگارت صادر گردید ، و جز بر هلاک و زیانشان نیفزودند (و تنها مایه بدبختی و نابودی ایشان شدند و بس) .

توضیحات :
« مَا أَغْنَتْ عَنْهُمْ » : عذاب خدا را از ایشان دور نکرد . بدیشان سودی نبخشید . « مِنْ شَيْءٍ » : هیچ چیزی . حرف (مِنْ) در اینجا برای عمومیت نفی بعد از خود می‌باشد . « تَتَيْبٍ » : هلاک ساختن . زیانمند کردن .

سوره هود آیه ۱۰۲

متن آیه :
وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَىٰ وَهِيَ ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ

ترجمه :
عقاب پروردگار تو این چنین است (که درباره قوم نوح و عاد و ثمود و مدین و غیره گذشت) هرگاه که (بر اثر کفر و فساد ، اهالی) شهرها و آبادیهای را عقاب کند که ستمکار باشند . به راستی عقاب خدا دردناک و سخت است .

توضیحات :
« أَخَذٌ » : عقاب . عذاب . هلاک کردن . « الْقُرَىٰ » : متنازع مصدر (أَخَذٌ) و فعل (أَخَذَ) است .

سوره هود آیه ۱۰۳

متن آیه :
إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّمَنْ خَافَ عَذَابَ الْآخِرَةِ ذَلِكَ يَوْمٌ مَّجْمُوعٌ لَّهُ النَّاسُ وَذَلِكَ يَوْمٌ مَّشْهُودٌ

ترجمه :

به حقیقت در این (مجازات و نابودی ملت‌های ستمگر ، و در این روایات و اخبار گذشتگان) عبرت بزرگی است برای کسی که از عذاب آخرت بهراسد . آن روزی که مردمان را در آن (برای حساب و کتاب) گرد می‌آورند ، و روزی است که (از سوی مردمان و فرشتگان و پریان) مشاهده می‌گردد (و همگان آن را خواهند دید و ناظر صحنه‌هایش خواهند شد) .

توضیحات :

« آیهٔ » : نشانه قدرت و مشیت خدا . حجت و برهان آشکار بر اجراء قوانین و سپین خدا دربارہ آفریدگانش . عبرت و پند . « یوم مجموع » : روز گردهمایی (نگا : تغابن / ۹) . « یوم مشهود » : روز دیدنی (نگا : آل عمران / ۳۰) .

سوره هود آیه ۱۰۴

متن آیه :
وَمَا نُؤَخِّرُهُ إِلَّا لِأَجَلٍ مَّعْدُودٍ

ترجمه :

ما چنین روزی را فقط تا زمان اندکی به تأخیر می‌اندازیم .

توضیحات :

« أَجَلٌ » : مدت . سر رسید زمانی . « مَعْدُودٌ » : کم . اندک . « أَجَلٌ مَّعْدُودٌ » : انتهاء مدت قلیل ، که عمر دنیا است (نگا : شوری / ۱۷) .

سوره هود آیه ۱۰۵

متن آیه :
يَوْمَ يَأْتُ لَا تَكَلِّمُ نَفْسٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ

ترجمه :

روزی که این روز فرا می‌رسد کسی بارای سخن گفتن و دم بر آوردن ندارد ، مگر با اجازه خدا . (در چنین روزی ، مردمان دو گروه بیش نیستند :) دسته‌ای از آنان (به سبب کفر و ضلال ، به انواع عذاب گرفتارند و) بدبختند ، و دسته‌ای (به سبب طاعت و عبادت ، غرق در نعمتهای گوناگونند و) خوشبختند .

توضیحات :

« نَفْسٌ » : فردی . کسی . « شَقِيٌّ » : بدبخت . « سَعِيدٌ » : خوشبخت .

سوره هود آیه ۱۰۶

متن آیه :
فَأَمَّا الَّذِينَ شَقُّوا فَفِي النَّارِ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَشَهِيقٌ

ترجمه :

و اما آنان که بدحال و بدبیارند در آتش دوزخ جای دارند و در آنجا (در دم و بازدم خود) ناله و فریاد سر می‌دهند .

توضیحات :

« شَقُّوا » : بدبخت و بدبیار شده‌اند . « زَفِيرٌ » : صدای ناشی از بازدم و نفس بازپس دادن شدید

و طولاني . « شَهيقٌ » : صدای دم و نفس بازپس بردن شدید و طولانی .

سوره هود آیه ۱۰۷

متن آیه :

خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ إِنَّ رَبَّكَ فَعَّالٌ لِّمَا يُرِيدُ

ترجمه :

آنان در دوزخ جاودانه میمانند تا آن گاه که آسمانها و زمین (آنجا) برپا است . (یعنی تا دوزخ ، دوزخ است در آن بسر میبرند) مگر این که خدای تو بخواهد (و اوضاع را دگرگون کند ، و عذابی را جایگزین عذاب دیگری گرداند) . بیگمان پروردگار تو هر کاری را که بخواهد انجام میدهد (و چیزی نمی‌تواند جلو او را بگیرد و از انجام آن کار باز دارد) .

توضیحات :

« مَا دَامَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ » : مادام که آسمانها و زمین برپا است . یعنی تا دوزخ دوزخ است . چرا که مراد از آسمانها و زمین ، آسمانها و زمین دوزخ است و آن هر آن چیزی است که بالای سر و زیر پای دوزخیان قرار دارد (نگا : ابراهیم / ۴۸) . یا این که مراد جاودانگی و نفي انقطاع است همان گونه که عرب می‌گوید : لا أَفْعَلُ كَذَا مَا لَاحَ كَوَكَبٍ . . . مَا اخْتَلَفَ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ . « إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ » : مراد تقیید سرمدی و ابدی بودن است ، نه افاده عدم عموم (نگا : انعام / ۱۲۸ ، اعراف / ۱۸۸ ، یونس / ۴۹ ، اعلی / ۷) . یا این که استثناء متوجه اهل توحید گناهکار است . یعنی : افراد بدبخت در دوزخ جاودانه میمانند مگر مؤمنان بزهکار .

سوره هود آیه ۱۰۸

متن آیه :

وَأَمَّا الَّذِينَ سَعِدُوا ففِي الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ عَطَاءٌ غَيْرَ مَجْدُوذٍ

ترجمه :

و اما کسانی که (به سبب انجام کارهای نیکو) خوشبخت شده‌اند (وارد بهشت گشته و) در بهشت جاودانه میمانند ، مادام که آسمانها و زمین برپا است ، مگر این که خدا بخواهد (و اهل توحید بزهکار را وارد بهشت نسازد و په دوزخشان دراندازد و بعدها بیرونشان آورد و به بهشتشان برد . خداوند به افراد خوشبخت (عطیه عظیمی می‌دهد که گسیختنی (و کاستی پذیرفتنی) نیست .

توضیحات :

« إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ » : مراد سرمدیت و ابدیت است . یا این که (ما) به معنی (مَنْ) است و استثناء موحدین بزهکار از ضمیر (سَعِدُوا) است که سالها بعد از چنین افراد خوشبختی از دوزخ خارج و په بهشت می‌آیند . « عَطَاءٌ » : عطیه . بخشش . مفعول مطلق است و تقدیر چنین است : يعطيههم عطاءً . عطاء مصدر یا اسم مصدر و به معنی (إعطاء) است . حال مفعول مقدر و تمییز از نسبت هم بشمار آورده‌اند . « غیر مجذوذ » : غیر مقطوع . ناگسستنی . همیشگی و بیپای .

سوره هود آیه ۱۰۹

متن آیه :

فَلَا تَكُ فِي مِرْيَةٍ مِّمَّا يَعْْبُدُ هَؤُلَاءِ مَا يَعْْبُدُونَ إِلَّا كَمَا يَعْْبُدُ آبَاؤُهُمْ مِّن قَبْلُ وَإِنَّا لَمُوقِفُهُمْ نَصِيبَهُمْ غَيْرَ

مَنْقُوصٌ

ترجمه :

(ای پیغمبر ! درباره قوم بت پرست خود) شكّ و تردیدی به خویشتن راه مده که اینان همان چیزهائی را می پرستند و همان عبادتی را می کنند که پدران ایشان در گذشته آنها را می پرستیدند و بدان گونه پرستش می نمودند . (سرنوشت دنیا و آخرت بت پرستان و منحرفان پیشین را هم برایت روایت کردیم و دانستی که بر سرشان چه آمد و چه می آید) و ما بهره (استحقاقی جزا و سزای) اینان را نیز بی کم و کاست خواهیم داد .

توضیحات :

« مَرِيَّةٌ » : شكّ و تردید . « مِمَّا » : از چیزهائی که . درباره پرستشی که . (ما) می تواند مصدریه بوده ، و یا موصوله باشد و مضاف حذف شده باشد ؛ یعنی درباره پرستشگران بتان . « غَيْرَ مَنْقُوصٍ » : بی کم و کاست . به تمام و کمال . (غَيْرَ) حال مؤکده (نصیب) است .

سوره هود آیه ۱۱۰

متن آیه :

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاخْتَلَفَ فِيهِ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَفُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مَرِيْبٍ

ترجمه :

ما کتاب (آسمانی تورات) را به موسی دادیم و سپس درباره آن (از سوی پیروان در تفسیر و معنی آن بر حسب اهواء و شهوات ایشان) اختلاف شد (و بسیاری از حق به دور گشتند و دسته دسته و پراکنده شدند) و اگر سخن پروردگارت از پیش بر این نرفته بود (که عذاب کافران و مجازات شدید مبطلان تا روز رستاخیز به تأخیر انداخته شود) درباره چیزی که در آن اختلاف پیدا کرده بودند (با تمییز حق از باطل ، و برحای داشتن محق و نابودکردن مبطل) داوری می شد (و مسأله کفر و نفاق خاتمه می یافت ، چرا که از ترس نابودی آنی ، اختیار که رمز تکامل و پیشرفت است از میان برمی خاست و جبر مطلق بر جامعه حاکم می شد . اما چون مجازات آنی مخالف سرشت انسانی است ، خدا چنین نکرد) . آنان (که تورات را از پدران خود به ارث برده اند) درباره کتاب (آسمانی خود) به شكّ و تردید شگفتی گرفتار آمده اند (و از حقیقت فرسنگها به دور افتاده اند) .

توضیحات :

« لَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ . . . » : (نگا : یونس / ۱۹) . « لَفِي شَكٍّ . . . » : (نگا : هود / ۶۲) .

سوره هود آیه ۱۱۱

متن آیه :

وَإِنْ كَلَّا لَمَا لِيَؤْفِقَنَّهُمْ رَبُّكَ أَعْمَالَهُمْ إِنَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

ترجمه :

پروردگارت حتماً (پاداش و پادافره) اعمال همگان را بی کم و کاست می دهد و او آگاه از هر آن چیزی است که می کنند .

توضیحات :

« كَلَّا » : همه مؤمنان و کافران . همه کفار ملت اسلام . « لَمَّا » : حرف جازمه است و فعل آن

محذوف است و تقدیر چنین می‌شود : لَمَّا يَتْرُكُوا . لَمَّا يُهْمَلُوا . لَمَّا يَنَالُوا . همان گونه که می‌گویند : خَرَجْتَ وَ لَمَّا . سَافَرْتَ وَ لَمَّا . قَارَبْتَ الْمَدِينَةَ وَ لَمَّا . برخی هم (لَمَّا) را زائد دانسته‌اند . بسیاری هم آن را در اصل (مِنْ مَّا) دانسته و (ما) را به معنی (مَنْ) محسوب کرده‌اند . در این صورت جار و مجرور را خبر (إِنَّ) بشمار آورده‌اند . یعنی : إِنَّ كَلَّا لَمِنَ الَّذِينَ ؛ یا . لَمِنَ خَلْقٍ . « اَعْمَالَهُمْ » : مضاف محذوف است ، یعنی جزای اعمال ایشان .

سوره هود آیه ۱۱۲

متن آیه :

فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

ترجمه :

بنابراین ، همان گونه که فرمان یافته‌ای (در راه تبلیغ و ارشاد و مبارزه و پیکار و پیاده کردن تعلیمات قرآن) استقامت کن همراه کسانی که (از کفر و شرک دست کشیده‌اند و) با تو (به سوی خدا) برگشته‌اند و (ایمان آورده‌اند ، و از حدود قوانین خدا) تجاوز نکنند (و از جاده اعتدال به کنار نروید و راه افراط و تفریط مپوئید) چرا که خدا می‌بیند چیزی را که می‌کنید (پس مواظب پندار و گفتار و کردار خود باشید) .

توضیحات :

« اِسْتَقِمْ » : راستای راه حق و حقیقت و خیر و صلاح را در پیش گیر . استقامت و پایداری کن . « كَمَا أُمِرْتَ » : همچنان که دستور داده شده‌ای . به گونه‌ای که فرمان یافته‌اید . « لَا تَطْغَوْا » : از حد اعتدال در مگذرید . در وظائف و تکالیف مقرر افراط و تفریط مکنید و زیاده و نقصان روا مدارید .

سوره هود آیه ۱۱۳

متن آیه :

وَلَا تَرْكَبُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ

ترجمه :

و به کافران و مشرکان تکیه مکنید (که اگر چنین کنید) آتش دوزخ شما را فرو می‌گیرد ، و (بدانید که) جز خدا دوستان و سرپرستانی ندارید (تا بتوانند شما را در پناه خود دارند و شر و بلا و زیان و ضرر را از شما به دور نمایند) و پس از (تکیه به کافران و مشرکان ، دیگر از سوی خدا) یاری نمی‌گردید و (بر دشمنان) پیروز گردانده نمی‌شوید .

توضیحات :

« لَا تَرْكَبُوا » : تکیه مکنید . معتمد و مستند خود مسازید و مدانید . « الَّذِينَ ظَلَمُوا » : کافران و مشرکان حربی . « ثُمَّ » : پس از تکیه به کافران و مشرکان که دشمنان خدا و مؤمنانند . « لَا تُنصَرُونَ » : یاری نمی‌گردید . پیروز گردانده نمی‌شوید .

سوره هود آیه ۱۱۴

متن آیه :

وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلْفًا مِّنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ

ترجمه :

در دو طرف روز (که وقت نماز صبح و عصر است) و در اوائل شب (که وقت نماز مغرب و عشاء است) چنان که باید نماز را به جای آورید . بیگمان نیکیها (و از جمله نمازهای پنجگانه) بدیها را

از میان می‌برد . بیگمان در این (سفارشها و قانونهای آسمانی) اندرز و ارشاد کسانی است که پند می‌پذیرند و خدای را یاد می‌کنند و به یاد می‌دارند .

توضیحات :

« طَرَقِي النَّهَارَ » : دو طرف روز . مراد اول و آخر روز است که هنگام گزاردن نماز صبح و عصر است . « زُلْفًا » : جمع زُلْفَة ، و در لفظ و معنی مانند (قُرْب) جمع قُرْبَة است . یعنی : نزدیکیها و اوائل شب که وقت نماز مغرب و عشاء است . « الْحَسَنَاتِ » : همه اعمال صالحه و از جمله ترک زشتیها و پلشتیها (نگا : نساء / ۳۱ ، انفال / ۲۹) . « ذَلِكَ » : این سفارشها و توصیه‌ها ، از امر به استقامت تا اقامه نماز . « ذِكْرًا » : یادآوری . تذکر . یا این که به معنی مذكر است ، یعنی یادآورنده و تذکر دهنده . « الذَّاكِرِينَ » : یادآورندگان . پندپذیران . به یاد دارندگان . برای پی‌بردن به اوقات پنجگانه نماز مراجعه شود به (طه / ۱۳۰ و روم / ۱۷ و اسراء / ۷۸) .

سوره هود آیه ۱۱۵

متن آیه :

وَاصِرٍ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ

ترجمه :

(در برابر سختیهای چیزهایی که به تو دستور داده شده است) شکیبائی کن که خداوند پاداش نیکوکاران را ضائع نخواهد کرد (و رنج آنان را در دنیا و آخرت هدر نخواهد داد) .

توضیحات :

« فَإِنَّ اللَّهَ . . . » : این جمله تعلیل (اِصِرَ) است .

سوره هود آیه ۱۱۶

متن آیه :

فَلَوْلَا كَانَ مِنَ الْقُرُونِ مِن قَبْلِكُمْ أُولُوا بَقِيَّةٍ يَنْهَوْنَ عَنِ الْفَسَادِ فِي الْأَرْضِ إِلَّا قَلِيلًا مِّمَّنْ أَنْجَيْنَا مِنْهُمْ وَاتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَا أُتْرِفُوا فِيهِ وَكَانُوا مُجْرِمِينَ

ترجمه :

چرا نمی‌بایست که در میان ملت‌های (گذشته) پیش از شما فرزاندانی باشند که از فساد در زمین نهی کنند (تا دیگران را از گرفتار آمدن به عذاب و نابود شدن رهائی بخشند ؟) مگر مردمان کمی که (به وظیفه امر به معروف و نهی از منکر عمل کردند و) ما نجاتشان دادیم ، و (اما در همان حال) کافرانی می‌زیستند که از خوشگذرانی و تنعم و تُلذذی پیروی می‌کردند که آنان را مغرور و فاسد کرده بود ، و دائماً گناه می‌ورزیدند (و هیچ وقت به دعوت پیغمبران و خیرخواهان گوش نمی‌دادند و از فساد و تباهی دست نمی‌کشیدند) .

توضیحات :

« الْقُرُونِ » : جمع قَرْن ، مردمان يك عصر و زمان . مراد ملت‌های پیشین است . « أُولُوا بَقِيَّةٍ » : صاحبان فضل . خیرخواهان . خردمندان خویشتندار . « بَقِيَّةٍ » : عقل و فضل . خیر و نیکی . « إِلَّا قَلِيلًا . . . » : لیکن گروه اندکی . مستثنی منقطع است . « مَا أُتْرِفُوا فِيهِ » : خوشگذرانی و مال‌اندوزی و شهرت‌طلبی گذرانی که در آن غوطه‌ور گشتند و مایه غرور و سرکشی ایشان شد . می‌گویند : اُتْرِفَته النعمَة : یعنی نعمت او را به سرکشی و خوشگذرانی کشاند . مترف به معنی غرق در شهوات ، از این ریشه است .

سوره هود آیه ۱۱۷

متن آیه :

وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهِلِكَ الْفُرَىٰ يَظْلُمَ وَأَهْلَهَا مُصْلِحُونَ

ترجمه :

(سنت و عادت) پروردگارت چنین نبوده است که شهرها و آبادیها را ستمگرانه ویران کند ، در حالی که ساکنان آنها (متمسک به حق و ملتزم به فضائل بوده و) درصدد اصلاح (حال خود و دیگران) برآمده باشند .

توضیحات :

« الْفُرَىٰ » : شهرها و آبادیها . مراد ساکنان آنها است . « يَظْلُمُ » : ستمگرانه و ناعادلانه . حال فاعل است . یا این که ظلم به معنی کفر است و معنی چنین می شود : خداوند کافران را بر اثر کفر از میان نمی برد و بلکه به سبب پیدادگری و بی انصافی نابودشان می سازد . در این صورت (يَظْلُمُ) حال مفعول است . « مُصْلِحُونَ » : خوبان و نیکوکاران . اصلاحگران .

سوره هود آیه ۱۱۸

متن آیه :

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَا يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ

ترجمه :

(ای پیغمبری که آزمند بر ایمان آوردن قوم خود و متأسف بر روی گردانی ایشان از دعوت آسمانی هستی ! بدان که) اگر پروردگارت می خواست مردمان را (همچون فرشتگان در یک مسیر و بر یک برنامه قرار می داد و) ملت واحدی می کرد (و پیرو آئین یگانه ای می نمود ، و آنان در مادیات و در معنویات و در انتخاب راه حق یا راه باطل اختیار و اختلافی نمی داشتند . آن وقت جهان به گونه دیگری در می آمد) ولی (خدا مردمان را مختار و با اراده آفریده و) آنان همیشه (در همه چیز ، حتی در گزینش دین و اصول عقائد آن) متفاوت خواهند ماند .

توضیحات :

« أُمَّةً وَاحِدَةً » : ملت واحدی . مردمان یکسان و همگونی . « لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً . . . » : مردمان را ملت واحدی و یکسانی می کرد که مثلاً زندگی اجتماعی آنان همسان زندگی زنیوران عسل و مورچگان ، و زندگی روحانی ایشان همگون زندگی فرشتگان می شد و کارشان مبنی بر اجبار نه اختیار می گشت و ثواب و عقابی به اعمالشان تعلق نمی گرفت (نگا : بقره / ۲۱۳ ، یونس / ۱۹) . « وَلَا يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ » : همیشه متفاوت و جداگانه می مانند . دسته ای ایمان می آورند و از حق جانبداری می نمایند و گروهی ایمان نمی آورند و حق را نمی پذیرند .

سوره هود آیه ۱۱۹

متن آیه :

إِلَّا مَنْ رَحِمَ رَبُّكَ وَلِذَلِكَ خَلَقَهُمْ وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ لِأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

ترجمه :

(مردمان بنا به اختلاف استعداد ، در همه چیز حتی در دینی که خدا برای آنان فرستاده است متفاوت می مانند) مگر کسانی که خدا بدیشان رحم کرده باشد (و در پرتو لطف او بر احکام قطعی الدلاله کتاب خدا متفق بوده ، هرچند در فهم معنی ظنی الدلاله آن که منوط به اجتهاد است ، اختلاف داشته باشند) و خداوند برای همین (اختلاف و تحقق اراده و رحمت) ایشان را

آفریده است ، و سخن پروردگار تو بر این رفته است که : دوزخ را از جملگی جنیها و انسانهای (پیرو نفس اماره و اهریمن مکاره) پر می‌کنم .

توضیحات :

« لِذَالِكَ خَلَقَهُمْ » : خدا آنان را بر تفاوت و تنوع آفریده است و حق انتخاب راه درست و راه نادرست را بدیشان داده است و جوابگویی این انتخابشان کرده است . برای این رحمت ، آنان را آفریده است . برای تحقق این اراده ایشان را آفریده است . « تَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ . . . » : فرمان پروردگارت بر این رفته است و تحقق یافته و تنفیذ گردیده است (نگا : اعراف / ۱۳۷) . « لَأْمَلَنَّ . . . » : (نگا : اعراف / ۱۸ ، سجده / ۱۳) .

سوره هود آیه ۱۲۰

متن آیه :

وَكَلَّا نَقْصُ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نُثَبِّتُ بِهِ فُؤَادَكَ وَجَاءَكَ فِي هَذِهِ الْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ وَذِكْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

این همه از اخبار پیغمبران بر تو فرو می‌خوانیم ، کلاً برای این است که بدان دلت را برجای و استوار بداریم (و در برابر مشکلات تبلیغ رسالت ، آن را تقویت نمائیم) . برای تو در ضمن این (سوره و اخبار مذکور در آن ، بیان) حق آمده است (همان حقی که پیغمبران دیگران را بدان می‌خواندند) و برای مؤمنان پند و یادآوری مهمی ذکر شده است (که می‌توانند همچون ایمانداران پیشین از آن سود جویند و راه سعادت پویند) .

توضیحات :

« كَلَّا » : همه . جملگی . مفعول به مقدم برای فعل (نَقْصُ) است . « ما » : چیزی که . بدل از (كَلَّا) است . « فِي هَذِهِ » : در اخبار پیغمبران . در این سوره . « ذِكْرًا » : تذکار و یادآوری آنچه بر سر گذشتگان آمده است .

سوره هود آیه ۱۲۱

متن آیه :

وَقُلْ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ أَعْمَلُوا عَلَيَّ مَا كَانْتُمْ إِِنَّا عَامِلُونَ

ترجمه :

بگو به کسانی که ایمان نمی‌آورند : هرچه در قدرت دارید بکنید (و در راه خود بروید) که ما نیز آنچه می‌توانیم می‌کنیم (و در راه خود می‌رویم ، ولی بدانید سرانجام شما شکست و بدبختی ، و عاقبت ما پیروزی و خوشبختی است) .

توضیحات :

« عَلَيَّا مَا كَانْتُمْ » : به اندازه قدرت و استطاعتی که دارید (نگا : انعام / ۱۳۵) . به شیوه و برنامه خود .

سوره هود آیه ۱۲۲

متن آیه :

وَأَنْتَظِرُوا إِنَّا مُنْتَظِرُونَ

ترجمه :

و چشم به راه باشید (که به ما چه چیز می‌رسد از آنچه فکر می‌کنید که می‌رسد) و ما هم چشم به راه هستیم (که برابر وعده خدا ، دعوت آسمانی پیروز و اسلام بر شما و بر همه دشمنان دین غلبه کند) .

توضیحات :

« إِنْ تَنْتَظِرُوا » : منتظر عواقب باشید . تهدید دیگری است که به دنبال تهدیدات قبلی آمده است .

سوره هود آیه ۱۲۳

متن آیه :

وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَيْهِ يُرْجَعُ الْأَمْرُ كُلُّهُ فَاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

ترجمه :

(آگاهی از) غیب آسمانها و زمین ویژه خدا است ، و کارها یکسره بدو برمی‌گردد (و امور جهان به فرمان او می‌چرخد) ، پس او را بپرست و بر او تکیه کن و (بدان که) پروردگارت از چیزهایی که می‌کنید بی‌خبر نیست .

توضیحات :

« غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ » : آگاهی از راز آسمانها و زمین . یعنی اطلاع از غیب کائنات خاص خدا است و بس . « إِلَيْهِ يُرْجَعُ الْأَمْرُ » : کار و پادشاهی بدو حواله می‌گردد . کار بندگان برای حساب و کتاب در آخرت بدو برگشت داده می‌شود . متصرف در شؤون و گرداننده امور جهان او است .

سوره یوسف آیه ۱

متن آیه :

الر تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ

ترجمه :

الف . لام . را . این ، آیه‌های کتاب روشن و روشنگری است (برای کسانی که از آن راهنمایی و هدایت طلبند) .

توضیحات :

« الر » : (نگا : بقره / ۱) . « تِلْكَ » : آن . در اینجا به معنی (این) و اشاره به آیات سوره یوسف است که انتظار نزول آنها می‌رود و متأخر به منزله متقدم در نظر گرفته شده است . یا این که حضور آنها در ذهن به منزله وجود خارجی است . « الْكِتَابِ » : مراد سوره یوسف یا قرآن مجید است .

سوره یوسف آیه ۲

متن آیه :

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

ترجمه :

ما آن را (به صورت) کتاب خواندنی (و به زبان) عربی فرو فرستادیم تا این که شما (آن را) بفهمید (و آنچه را در آن است به دیگران برسانید) .

توضیحات :

« قُرْءَانًا » : خواندنی . مصدر است و به معنی اسم مفعول ، یعنی مقروء به کار رفته است و حال ضمیر (ه) است . « عَرِيًّا » : حال دوم یا صفت (قُرْءَانًا) است .

سوره یوسف آیه ۳

متن آیه :

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ وَإِن كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمِنَ الْغَافِلِينَ

ترجمه :

ما از طریق وحی این قرآن ، نیکوترین سرگذشتها را برای تو بازگو می‌کنیم و (تو را بر آنها مطلع می‌گردانیم) هرچند که پیشتر از زمره بی‌خبران (از احوال گذشتگان) بوده‌ای .

توضیحات :

« أَحْسَنَ الْقَصَصِ » : نیکوترین سرگذشتها . زیباترین بیان و راست‌ترین و درست‌ترین وجه . « الْقَصَصِ » : سرگذشتها . بیان سرگذشت . مصدر یا اسم مصدر است (نگا : آل‌عمران / ۶۲ ، اعراف / ۱۷۶) . « بِمَا أَوْحَيْنَا » : به سبب وحی ما .

سوره یوسف آیه ۴

متن آیه :

إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ

ترجمه :

(ای پیغمبر ! به یاد دار) آن گاه را که یوسف به پدرش گفت : ای پدر ! من در خواب دیدم که یازده ستاره ، و همچنین خورشید و ماه در برابر من سجده می‌کنند .

توضیحات :

« يَا أَبَتِ » : ای پدرم ! اصل آن ، یا اَبی است و عربها در نداء یاء متکلم را به تاء تبدیل می‌کنند . « رَأَيْتُهُمْ » : استعمال ضمیر (هم) و واژه (ساجدین) برای ستارگان و خورشید و ماه ، بدان خاطر است که سجده بردن مخصوص ذوی‌العقول است و چنین کراتی به منزله ذوی‌العقول فرض شده‌اند . « سَاجِدِينَ » : حال است .

سوره یوسف آیه ۵

متن آیه :

قَالَ يَا بُنَيَّ لَا تَقْصُصْ رُؤْيَاكَ عَلَى إِخْوَتِكَ فَيَكِيدُوا لَكَ كَيْدًا إِنَّ الشَّيْطَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوٌّ مُّبِينٌ

ترجمه :

(پدرش) گفت : فرزند عزیزم ! خواب خود را برای برادرانت بازگو مکن ، (چرا که مایه حسد آنان می‌شود ، و اهریمن ایشان را بر آن می‌دارد) که برای تو نیرنگ بازی و دسیسه‌سازی کنند . بیگمان اهریمن دشمن آشکار انسان است .

توضیحات :

« فَيَكِيدُوا لَكَ كَيْدًا » : درباره تو به مکر و کید عظیم متوسل می‌شوند .

سوره یوسف آیه ۶

متن آیه :

وَكَذَلِكَ يَجْتَبِيكَ رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَيُنمِّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَعَلَىٰ آلِ يَعْقُوبَ كَمَا أَتَمَّهَا عَلَىٰ أَبَوَيْكَ مِنْ قَبْلِ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

ترجمه :

همان گونه (که در خواب خویشتن را سرور و برتر دیدی) پروردگارت تو را (به پیغمبری) برمی‌گزیند و تعبیر خوابها را به تو می‌آموزد (و با خلعت نبوت تو را مفتخر می‌سازد) و بر تو و خاندان یعقوب نعمت خود را کامل می‌کند ، همان طور که پیش از این بر پدرانت ابراهیم و اسحاق کامل کرد . بیگمان پروردگارت بسیار دانا و پرحکمت است (و می‌داند چه کسی را برمی‌گزیند و خلعت نبوت را به تن چه کسی می‌کند) .

توضیحات :

« يَجْتَبِيكَ » : تو را برمی‌گزیند و برای نبوت انتخاب می‌کند . « تَأْوِيلَ » : تعبیر . تفسیر . « الْأَحَادِيثِ » : سخنان . مراد خوابها و رؤیاهای آنها است . « أَبَوَيْكَ » : پدرانت . مراد جد او اسحاق و جد پدرش ابراهیم است .

سوره یوسف آیه ۷

متن آیه :

لَقَدْ كَانَ فِي يُوسُفَ وَإِخْوَتِهِ آيَاتٌ لِّلسَّائِلِينَ

ترجمه :

در (سرگذشت) یوسف و برادرانش دلائل و نشانه‌هایی (بر قدرت خدا و مرحمت او به بندگان باایمانش) است برای کسانی که پرسندگان (و مشتاقان آگاهی) از آن می‌باشند .

توضیحات :

« فِي يُوسُفَ » : در سرگذشت یوسف . مضاف محذوف است .

سوره یوسف آیه ۸

متن آیه :

إِذْ قَالُوا لِيُوسُفُ وَأَخُوهُ أَحَبُّ إِلَيْنَا أُمِينًا مِنَّا وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّ آبَاءَنَا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

ترجمه :

هنگامی که (برادران پدری یوسف) گفتند : یوسف و برادرش (بنیامین که از يك مادرند) در پیش پدرمان از ما محبوب‌ترند ، در حالی که ما گروه نیرومندی هستیم (و از آن دو برای پدر سودمندتر می‌باشیم) . مسلماً پدرمان در اشتباه روشنی است .

توضیحات :

« عُصْبَةٌ » : گروه متحد و نیرومند . « ضَلَالٍ » : خطای در اندیشه و عدم رعایت مساوات در محبت .

سوره یوسف آیه ۹

متن آیه :

اقْتُلُوا يُوسُفَ أَوْ اطْرَحُوهُ أَرْضًا يَخْلُ لَكُمْ وَجْهُ أَبِيكُمْ وَتَكُونُوا مِنْ بَعْدِهِ قَوْمًا صَالِحِينَ

ترجمه :

یوسف را بکشید ، یا او را به سرزمینی (دور دست) بیفکنید ، تا توجّه پدرتان فقط با شما باشد (و تنها و تنها شما را دوست داشته باشد و به شما مهر ورزد) و بعد از آن (از گناه خود پشیمان می‌شوید و توبه می‌کنید و) افراد صالحی خواهید گشت (چرا که خدا توبه‌پذیر است و پدر هم عذرتان را قبول می‌نماید) .

توضیحات :

« إِطْرِحُوهُ » : بیندازید . « يَخْلُ لَكُمْ » : خالصانه از آن شما می‌شود . تنها متوجّه شما می‌گردد . « وَجْه » : چهره . ذات . کنایه از خوشروئی و توجه به احوال و اوضاع ایشان است .

سوره یوسف آیه ۱۰

متن آیه :

قَالَ قَائِلٌ مِّنْهُمْ لَا تَقْتُلُوا يُوسُفَ وَأَلْقُوهُ فِي غِيَابَةِ الْجُبِّ يَلْتَقِطُهُ بَعْضُ السَّيَّارَةِ إِن كُنْتُمْ فَاعِلِينَ

ترجمه :

گوینده‌ای از آنان گفت : یوسف را مکشید (که کشتن جرمی عظیم و گناهی نابخشودنی است) و بلکه او را به ژرفای چاه بیندازید تا قافله‌ای او را برگردد (و به سرزمین دورافتاده‌ای برسد) ، اگر (برای دورکردن او و رسیدن به هدف خود) می‌خواهید کاری بکنید .

توضیحات :

« غِيَابَةِ » : نهان گاه . مراد ژرفای چاه است . « الْجُبِّ » : چاه . « السَّيَّارَةِ » : جمع سیار ، قافله‌ها . کاروانیان .

سوره یوسف آیه ۱۱

متن آیه :

قَالُوا يَا أَبَانَا مَا لَكَ لَا تَأْمَنَّا عَلَى يُوسُفَ وَإِنَّا لَهُ لَنَاصِحُونَ

ترجمه :

(پس از اتفاق آنان بر دور داشتن یوسف ، به پدرشان) گفتند : پدر جان ! چرا نسبت به یوسف به ما اطمینان نمی‌کنی ؟ در حالی که ما خیرخواه او می‌باشیم (و جز محبت و خلوص از ما ندیده است و راهنما و دلسوز وی بوده و هستیم) .

توضیحات :

« نَاصِحُونَ » : خیرخواهان . راهنمایان به کار نیک .

سوره یوسف آیه ۱۲

متن آیه :

أَرْسِلْهُ مَعَنَا غَدًا يَرْتَعْ وَيَلْعَبُ وَإِنَّا لَهُ لِحَافِظُونَ

ترجمه :

فردا او را با ما بفرست (تا در میان چمنزارها و گلزارها) بخورد و بازی کند و ما مراقب و نگهبان وی خواهیم بود .

توضیحات :

« یرتع » : بچرد . مراد خوردن و آشامیدن و بهره‌مندی از میوه‌ها و چیزهای خوشمزه است .

سوره یوسف آیه ۱۳

متن آیه :

قَالَ إِنِّي لَيَحْزُنُنِي أَنْ تَذْهَبُوا بِهِ وَأَخَافُ أَنْ يَأْكُلَهُ الذَّبُّ وَأَنْتُمْ عَنْهُ غَافِلُونَ

ترجمه :

گفت : اگر او را از پیش من دور کنید و ببرید ، ناراحت و غمگین می‌گردم . می‌ترسم که شما از او غافل شوید و گرگ وی را بخورد .

توضیحات :

...

سوره یوسف آیه ۱۴

متن آیه :

قَالُوا لَئِنْ أَكَلَهُ الذَّبُّ وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّا إِذًا لَّخَاسِرُونَ

ترجمه :

گفتند : اگر گرگ او را بخورد ، در حالی که ما گروه نیرومندی هستیم (و از او محافظت می‌کنیم) در این صورت ما زیانمندی بیش نخواهیم بود (و جز ننگ و عار بهره‌ای نخواهیم داشت) .

توضیحات :

« عَصْبَةٌ » : (نگا : یوسف / ۸ ، نور / ۱۱ ، قصص / ۷۶)

سوره یوسف آیه ۱۵

متن آیه :

فَلَمَّا ذَهَبُوا بِهِ وَاجْمَعُوا أَنْ يَجْعَلُوهُ فِي غِيَابَةِ الْجُبِّ وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ لَتُنَبِّئَنَّهُمْ بِأَمْرِهِمْ هَذَا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

ترجمه :

هنگامی که او را بردند و تصمیم گرفتند که او را به ژرفای چاه بیندازند (و عاقبت هم نقشه خود را اجرا کردند) ، در همین حال بدو پیام دادیم که در آینده آنان را به این کاری که (در حق تو) کردند آگاه خواهی ساخت ، در حالی که نخواهند فهمید (که تو برادر ایشان یوسف هستی . همان برادری که بر نیرنگ او همداستان شدند و گمان بردند که از دست او آسوده گشتند) .

توضیحات :

« لَمَّا » : جواب (لَمَّا) محذوف است و تقدیر چنین است : فَلَمَّا ذَهَبُوا بِهِ ، نَفَذُوهُ فَحَفِطْنَاهُ . « أَوْحَيْنَا » : وحی کردیم . مراد الهام قلبی است (نگا : مریم / ۱۷ ، قصص / ۷) . « وَ أَوْحَيْنَا » : حرف واو زائد است .

سوره یوسف آیه ۱۶

متن آیه :

وَجَاؤُوا آبَاهُمْ عِشَاءَ يَبْكُونَ

ترجمه :

شبانگاه گریه‌کنان پیش پدرشان برگشتند (و شیون سر دادند) .

توضیحات :

« یَبْکُونُ » : می‌گریستند . حال است .

سوره یوسف آیه ۱۷

متن آیه :

قَالُوا يَا أَبَانَا إِنَّا ذَهَبْنَا نَسْتَبِقُ وَتَرَكْنَا يُوسُفَ عِنْدَ مَتَاعِنَا فَأَكَلَهُ الذِّئْبُ وَمَا أَنْتَ بِمُؤْمِنٍ لَّنَا وَلَوْ كُنَّا صَادِقِينَ

ترجمه :

گفتند : ای پدر ! ما رفتیم و سرگرم مسابقه (دو و تیراندازی) گشتیم و یوسف را نزد اثاثیه خود گذاردیم و گرگ (آمد و) او را خورد . تو هرگز (سخنان) ما را باور نمی‌داری ، هرچند هم راستگو باشیم (چرا که یوسف را بسیار دوست می‌داری و ما را بدخواه او می‌انگاری) .

توضیحات :

« نَسْتَبِقُ » : مسابقه می‌دادیم . « مُؤْمِنٍ » : باورکننده . تصدیق‌کننده .

سوره یوسف آیه ۱۸

متن آیه :

وَجَاءُوا عَلَى قَمِيصِهِ بِدَمٍ كَذِبٍ قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْراً فَصَبْرٌ جَمِيلٌ وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ

ترجمه :

پیراهن او را آلوده به خون دروغین بیاوردند (و به پدرشان نشان دادند . پدر) گفت : (چنین نیست . یوسف را گرگ نخورده است و او زنده است) بلکه نفس (اماره) کار زشتی را در نظرتان آراسته است و (شما را دچار آن کرده است . این کار شما ، و اما کار من ،) صبر جمیل است ، (صبری که جزع و فزع ، زیبایی آن را نیالاید ، و ناشکری و ناسپاسی اجر آن را نزاید و به گناه تبدیل ننماید .) و تنها خدا است که باید از او یاری خواست در برابر یاوه رسواگرانه‌ای که می‌گوئید .

توضیحات :

« قَمِيصٍ » : پیراهن . « عَلَيَا قَمِيصِهِ » : حال مقدم برای (دَم) است . « كَذِبٍ » : دروغین . مصدر است و برای مبالغه به معنی اسم فاعل ، یعنی کاذب به کار رفته است . « سَوَّلَتْ » : زینت داده است و خوشایند کرده است . آراسته و دوست‌داشتنی نموده است (نگا : محمد / ۲۵) . « أَمْراً » : کار عظیم . مراد کار زشت است . « فَصَبْرٌ جَمِيلٌ » : صبر جمیل ، آن است که سخنانی که نشان دهنده ناسپاسی و شیکوه و بیتابی باشد بر زبان جاری نشود . واژه صَبْرٌ خَيْرٌ مبتدای محذوف است . « الْمُسْتَعَانُ » : کسی که از او کمک و یاری خواسته می‌شود . « تَصِفُونَ » : بیان می‌دارید . در اینجا مراد بیان دروغ و گفتن سخنان یاوه و ناروا است (نگا : انعام / ۱۰۰)

سوره یوسف آیه ۱۹

متن آیه :

وَجَاءَتْ سَيَّارَةٌ فَأَرْسَلُوا وَارِدَهُمْ فَأَدْلَى دَلْوَهُ قَالَ يَا بُشْرَى هَذَا غُلَامٌ وَأَسْرُوهُ بِضَاعَةً وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

(بعدها) قافله‌ای (بدانجا) آمد و آب‌آور خود را فرستادند (تا از چاه آب برای آنان بیاورد . هنگامی که) سطل خود را به پائین انداخت (و از چاه بالا کشید ، دید که پسری بدان آویخته است ! فریاد برآورد و) گفت : مژده باد ! این پسری (بس زیبا و دوست‌داشتنی) است ، و او را به عنوان کالائی (برای فروش ، از دیگران) پنهان داشتند (و عازم مصر شدند) . و خداوند آگاه از هر آن چیزی بود که می‌کردند (و به دل می‌گرفتند) .

توضیحات :

« وَاوَدَّ » : آبدار . آب‌آور . مأمور تهیه آب کاروان . « اَدْلَى » : سرازیر کرد . فرو انداخت . « دَلْوٌ » : سطل . ظرفی از پوست . « يَا بُشْرَى » : مژده باد ! ترکیبی است که به هنگام سرور و شادمانی گفته می‌شود ، در مقابل (یا حَسْرَتًا) که به هنگام جزع و فزع بیان می‌گردد . « غُلَامٌ » : پسر بچه ، از روز تولد تا آغاز جوانی . « اَسْرُوهُ » : او را پنهان کردند . او را به دل جایی دادند . « بِضَاعَةً » : کالا . دارائی . حال است از ضمیر (ه) در فعل (اَسْرُوهُ) . « اَسْرُوهُ بِضَاعَةً » : او را کالائی برای فروش انگاشتند و به دل راه دادند . او را به عنوان متاعی نهان داشتند .

سوره یوسف آیه ۲۰

متن آیه :

وَأَسْرُوهُ يَتَمَنَّ بَخْسٍ دَرَاهِمٍ مَعْدُودَةٍ وَكَانُوا فِيهِ مِنَ الزَّاهِدِينَ

ترجمه :

و او را به پول ناچیزی ، تنها به چند درهم فروختند ، و (نسبت بدو چندان سختگیری نکردند ، چرا که از ترس خانواده یوسف) از (نگهداری) او پرهیز داشتند .

توضیحات :

« اَسْرُوهُ » : او را فروختند . « بَخْسٍ » : ناقص . مراد بهای کمتر از بهای افراد مثل او است . « دَرَاهِمٍ » : درهمها . بدل از (تَمَنَّنَ) است . « مَعْدُودَةٍ » : اندک . کم . « الزَّاهِدِينَ » : افراد بی‌علاقه و بی‌مبالات . مراد این است که هرچه زودتر می‌خواستند شر او را از سر خود کم کنند . به دو جهت : یکی این که او را مفت به دست آورده بودند . دیگر این که می‌ترسیدند خانواده‌اش سر برسند .

سوره یوسف آیه ۲۱

متن آیه :

وَقَالَ الَّذِي اشْتَرَاهُ مِنْ مِصْرَ لِامْرَأَتِهِ أَكْرِمِي مَثْوَاهُ عَسَىٰ أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ وَلِنُعَلِّمَهُ مِن تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَىٰ أَمْرِهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

کسی که او را در مصر خریداری کرد ، به همسر خود گفت : او را گرامی دار (و کاری کن که مکان مناسبی برای او تهیه کنی تا احساس کند یکی از افراد خانواده ما است) . شاید برای ما سودمند افتد ، یا اصلاً او را به فرزندی بپذیریم . بدین منوال ما یوسف را در سرزمین (مصر استقرار بخشیدیم و) مکان و منزلت دادیم ، تا (در آنجا) تعبیر برخی از خوابها را بدو بیاموزیم . خدا بر کار خود چیره و مسلط است ، ولی بیشتر مردم (خفایای حکمت و لطف تدبیرش را)

نمی‌دانند .

توضیحات :

« مَثْوِيَا » : اقامتگاه . اقامت . اسم مکان یا مصدر میمی است . « أَكْرَمِي مَثْوَاهُ » : آنچه به اقامتگاه او یا ماندگاری او مربوط می‌شود فراهم آور و در احترام و بزرگداشت او کوتاهی مکن . « مَكَّنَا » : مکانت و منزلت بخشیدیم . استقرار دادیم . « وَ لِنَعْلِمَهُ » : او زائد است (نگا : بقره / ۱۴۳) . « الْأَحَادِيثِ » : جمع حدیث ، خوابها .

سوره یوسف آیه ۲۲

متن آیه :

وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

ترجمه :

و هنگامی که یوسف به رشد و کمال خود رسید (و به نهایت قوت جسمانی و عقلانی دست یافت ، نیروی) داوری و دانائی بدو دادیم ، و ما این چنین (که پاداش یوسف را دادیم) پاداش (همه) نیکوکاران را می‌دهیم .

توضیحات :

« أَشَدُّ » : رشد جسمانی و عقلانی . « حُكْمًا » : حکمت . داوری . نبوت . « عِلْمًا » : دانش تعبیر خواب . تفقه در دین . آگاهی از مصالح امور .

سوره یوسف آیه ۲۳

متن آیه :

وَرَأَوَدْتَهُ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنِ نَفْسِهِ وَغَلَّقَتِ الْأَبْوَابَ وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ

ترجمه :

زنی که یوسف در خانه‌اش بود ، آرام آرام نیرنگ آغازید و به گولزدن او پرداخت ، و درها را بست و گفت : بیا جلو و دست به کار شو ، با تو هستم ! یوسف گفت : پناه بر خدا ! او که خدای من است ، مرا گرامی داشته است (چگونه ممکن است دامن عصمت به گناه بیالایم و به خود ستم نمایم ؟ !) بی‌گمان ستمکاران رستگار نمی‌گردند .

توضیحات :

« رَأَوَدْتَهُ . . . عَنِ . . . » : خواست او را نیرنگ کند و گولش بزند . مراد این است که با انواع حيله‌ها از او کام خواست و مکارانه و متضرعانه کج‌مجوئی طلبید . « هَيْتَ » : بیا جلو . بفرما . اسم‌الفعل است . « لَكَ » : با تو هستم . « إِنَّهُ رَبِّي » : خدا پروردگار من است . عزیز مصر ولی نعمت من است . مرجع ضمیر (ه) می‌تواند خدا باشد ، یا این که عزیز مصر . استعمال (ربی) در معنی دوم ، با توجه به عرف ظاهر مردم است که می‌گویند : صَاحِبِ الدَّارِ (نگا : یوسف / ۴۲ و ۵۰) . « إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ . . . » : واژه (ه) ضمیر شأن است . یعنی : به هر حال .

سوره یوسف آیه ۲۴

متن آیه :

وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهٖ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا اَنْ رَّآیْ بُرْهَانَ رَبِّهٖ كَذٰلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهٗ السُّوْءَ وَالْفَحْشَآءَ اِنَّهٗ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِيْنَ

ترجمه :

زن (که چنین دید به پرخاشگری پرداخت و برای تنبیه عبد خود) قصد (زدن) یوسف کرد ، و یوسف (برای دفاع از خود) قصد (طرد) او کرد ، اما برهان خدای خود را دید (و از دفاع دست کشید و فرار را بر قرار ترجیح داد) . ما این چنین کردیم (و در حفظ وی در همه مراحل کوشیدیم) تا بلا و زنا را از او دور سازیم . چرا که او از بندگان پاکیزه و گزیده ما بود .

توضیحات :

« هَمَّتْ يَهٍ » : زلیخا قصد زدن و تنبیه کردن یوسف کرد . « هَمَّ يَهَا » : یوسف قصد انتقام از او و دفاع از خود کرد . « بَرَّهَانَ » : مراد راه نجاتی است که پروردگارش بدو الهام کرد . « السَّوَاءُ » : زشتیها و پلشتیها . بلاها و بدیها . « الْفَحْشَاءُ » : زنا . « الْمُخْلِصِينَ » : گزیدگان . پاکان .

سوره یوسف آیه ۲۵

متن آیه :

وَاسْتَبَقَا الْبَابَ وَقَدَّتْ قَمِيصَهُ مِنْ دُبُرٍ وَأَلْفَيَا سَيِّدَهَا لَدَى الْبَابِ قَالَتْ مَا جَزَاءُ مَنْ أَرَادَ بِأَهْلِكَ سُوءًا إِلَّا أَنْ يُسَجَّنَ أَوْ يُعَذَّبَ أَلِيمٌ

ترجمه :

(از پی هم) به سوی در (دویدند و) بر یکدیگر پیشی جستند ، (یوسف میخواست زودتر از در خارج شود و زلیخا میخواست از خروج او جلوگیری کند . در این حال و احوال ،) پیراهن یوسف را از پشت بدرید ، دم در به آقای زن برخوردند ، (زن خطاب به شوهر خود) گفت : سزای کسی که به همسرت قصد انجام کار زشتی کند ، جز این نیست که یا زندانی گردد یا شکنجه دردناکی ببیند .

توضیحات :

« اِسْتَبَقَا » : با یکدیگر مسابقه دادند و بر همدیگر پیشی گرفتند . « قَدَّتْ » : پاره کرد . چاک زد . « اَلْفَيَا » : یافتند . برخوردند . « لَدَيَا » : نزد . دم .

سوره یوسف آیه ۲۶

متن آیه :

قَالَ هِيَ رَاوَدْتَنِي عَنْ نَفْسِي وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِّنْ أَهْلِهَا إِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ قُبُلٍ فَصَدَقَتْ وَهُوَ مِنَ الْكَاذِبِينَ

ترجمه :

یوسف گفت : او مرا با نیرنگ و زاری به خود میخواند (و میخواست مرا گول بزند ! جدال و دفاع به اوج خود رسید . در این وقت) حاضری از (حاضران) اهل (خانه آن) زن گفت : اگر پیراهن یوسف از جلو پاره شده باشد ، زن راست میگوید و یوسف از زمره دروغگویان خواهد بود .

توضیحات :

« شَهِدَ شَاهِدٌ » : گواهی ، گواهی داد . داوری ، داوری کرد . حاضری از حاضر گفت . « قَمِيصٌ » : پیراهن . « قُبُلٌ » : جلو .

سوره یوسف آیه ۲۷

متن آیه :

وَأَنَّ كَانَ قَمِيصُهُ قُدِّ مِنْ دُبُرٍ فَكَذَّبَتْ وَهُوَ مِنَ الصَّادِقِينَ

ترجمه :
و اگر پیراهن یوسف از پشت پاره شده باشد ، زن دروغ می‌گوید و یوسف از زمره راستگویان خواهد بود .

توضیحات :
« دبر » : پشت سر .

سوره یوسف آیه ۲۸

متن آیه :
فَلَمَّا رَأَى قَمِيصَهُ قُدِّ مِنْ دُبُرٍ قَالَ إِنَّهُ مِنْ كَيْدِكُنَّ إِنَّ كَيْدَكُنَّ عَظِيمٌ

ترجمه :
هنگامی که (عزیز مصر) دید پیراهن یوسف از پشت پاره شده است ، گفت : این کار از نیرنگ شما زنان سرچشمه می‌گیرد . واقعاً نیرنگ شما بزرگ است .

توضیحات :
« کید » : مکر . نیرنگ .

سوره یوسف آیه ۲۹

متن آیه :
يُوسُفُ أَعْرَضَ عَنْ هَذَا وَاسْتَغْفِرِي لِذَنبِكِ إِنَّكِ كُنْتِ مِنَ الْخَاطِئِينَ

ترجمه :
ای یوسف ! از این (موضوع) چشم‌پوشی کن و (آن را پنهان و پوشیده دار و تو ای زن) از گناهت استغفار کن (و آمرزش آن را از خدا بخواه) ، بی‌گمان تو از بزهکاران بوده‌ای .

توضیحات :
« أَعْرَضَ » : صرف نظر کن . از آن سخن مگو و پنهانش کن .

سوره یوسف آیه ۳۰

متن آیه :
وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ امْرَأَةٌ الْعَزِيزُ تُرَاوِدُ فَتَاهَا عَنْ نَفْسِهِ قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا إِنَّا لَنَرَاهَا فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

ترجمه :
(خبر این موضوع در شهر پیچید و) گروهی از زنان در شهر گفتند : همسر عزیز (مصر) خواسته است که خادم خویش را بفریبد و به خود خواند . عشق جوان ، به اندرون دلش خزیده است . ما او را در گمراهی آشکاری می‌بینیم .

توضیحات :
« الْعَزِيزُ » : والا مقام . مراد شاه مصر ، یا وزیر اعظم است . « قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا » : عشق یوسف به اندرون دل او خزیده است و وی را شیفته و شنیدای خود کرده است . واژه (حُبًّا) تمییز است .

سوره یوسف آیه ۳۱

متن آیه :

قَلَمًا سَمِعَتْ يَمْكُرُهُنَّ أُرْسِلَتْ إِلَيْهِنَّ وَأَعْتَدَتْ لَهُنَّ مَتَكًا وَآتَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِّنْهُنَّ سِكِّينًا وَقَالَتِ اخْرُجْ عَلَيْهِنَّ قَلَمًا رَأَيْنَهُ أَكْبَرْتَهُ وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا هَذَا بَشَرًا إِنْ هَذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ

ترجمه :

هنگامی که (همسر عزیز) نیرنگ ایشان را شنید ، (کسانی را) دنبال آنان فرستاد (و ایشان را به خانه خود دعوت کرد) و بالشهایی برایشان فراهم ساخت (و مجلس را با پشتیهای گرانبها و دیگر وسائل رفاه و آسایش بیاراست) ، و به دست هر کدام کاردی (برای پوست کردن میوه) داد ، سپس (به یوسف) گفت : وارد مجلس ایشان شو . هنگامی که چشمانشان بدو افتاد ، بزرگوارش دیدند و (به دهشت افتادند و سراپا محو جمال او شدند و به جای میوه) دستهایشان را بریدند و گفتند : ماشاءالله ! این آدمیزاد نیست ، بلکه این فرشته بزرگواری است .

توضیحات :

« مکر » : نیرنگ . مراد سخنان ناجور و بدگوئیهای زنان از زلیخا است . « أَعْتَدَتْ » : آماده کرد . از ریشه (عتد) . « مَتَكًا » : بالش . پشتی . « سِكِّينًا » : کارد . « حَاشَ لِلَّهِ » : عبارتی است که مراد از آن تنزیه خدا و شگفت از آفریدگان او است . برخی واژه (حاش) را اسمالفعل و برخی آن را فعل ماضی و مخفف از (حاشی) دانسته اند .

سوره یوسف آیه ۳۲

متن آیه :

قَالَتْ فِذَلِكَ الَّذِي لُمْتَنِي فِيهِ وَلَقَدْ رَاودْتُهُ عَنِ نَفْسِي فَاسْتَعْصَمَ وَلَئِن لَّمْ يَفْعَلْ مَا أَمَرَهُ لَيُسْجَنَنَّ وَلَيَكُونًا مِنَ الصَّاغِرِينَ

ترجمه :

(همسر عزیز) گفت : این همان کسی است که مرا به خاطر (عشق) او سرزنش کرده اید . (آری !) من او را به خویشتن خوانده ام ولی او خویشتنداری و پاکدامنی کرده است . اگر آنچه بدو دستور می دهم انجام ندهد ، بی گمان زندانی و تحقیر می گردد .

توضیحات :

« إِسْتَعْصَمَ » : سرپیچی و خودداری کرد . پاکدامنی نمود . « الصَّاغِرِينَ » : افراد پست . توهین و تحقیرشدگان .

سوره یوسف آیه ۳۳

متن آیه :

قَالَ رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ وَإِلَّا تَصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُن مِّنَ الْجَاهِلِينَ

ترجمه :

(یوسف که این تهدید همسر عزیز و اندرز زنان مهمان برای فرمانبرداری از او را شنید) گفت : پروردگارا ! زندان برای من خوشایندتر از آن چیزی است که مرا بدان فرا می خوانند ، و اگر (شر) نیرنگ ایشان را از من باز نداری ، بدانان می گرایم و (دامن عصمت به معصیت می آلایم و خویشتن را بدبخت می نمایم و آن وقت) از زمره نادان می گردم .

توضیحات :
« السِّجْنِ » : زندان . « أَصْبُ » : عشق می‌ورزم . می‌گیریم . از ماده (صبو) .

سوره یوسف آیه ۳۴

متن آیه :
فَاسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ فَصَرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

ترجمه :
پروردگارش دعای او را اجابت کرد و (شرّ) کید و مکرشان را از او بازداشت . تنها خدا است که شنوای (دعاهای پناه‌برندگان به خود است و) آگاه (از احوال بندگان و مصالح ایشان) می‌باشد .

توضیحات :
« صَرَفَ عَنْهُ » : از او برگرداند . از او دور داشت . از او بگردانید .

سوره یوسف آیه ۳۵

متن آیه :
ثُمَّ بَدَأْ لَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا رَأَوُا الْآيَاتِ لَيْسَجْنَهُ حَتَّىٰ حِينٍ

ترجمه :
بعد از آن که نشانه‌ها (و علائم پاکدامنی یوسف) را دیدند ، تصمیم گرفتند او را تا مدتی زندانی کنند . (برای این که سر و صداها بخوابد و بلکه زن عزیز نیز بر سر عقل بیاید) .

توضیحات :
« بَدَأْ لَهُمْ » : چنین به نظرشان رسید . عزیز مصر و مردان او چنین صلاح دیدند . « الْآيَاتِ » : نشانه‌های پاکدامنی . دلائل عصمت و پاکی . « إِلَيَّا حِينٍ » : تا مدت نامعلوم و نامحدودی .

سوره یوسف آیه ۳۶

متن آیه :
وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَيَانٍ قَالَ أَحَدُهُمَا إِنِّي أَرَانِي أَعْصِرُ خَمْرًا وَقَالَ الْآخَرُ إِنِّي أَرَانِي أَحْمِلُ فَوْقَ رَأْسِي خُبْرًا تَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُ نَبِئْنَا بِتَأْوِيلِهِ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ

ترجمه :
دو جوان (از خدمتگزاران شاه) همراه یوسف زندانی شدند . یکی از آن دو گفت : من در خواب دیدم (که انگور برای) شراب می‌فشارم . و دیگری گفت : من در خواب دیدم که نان بر سر دارم و پرندگان از آن می‌خورند . (ای یوسف !) ما را از تعبیر آن بیاباگان که تو را از زمره نیکوکاران می‌بینیم .

توضیحات :
« أَرَانِي » : خود را می‌دیدم . « أَعْصِرُ » : می‌فشارم . شیره آن را می‌گیرم . « خُبْرًا » : نان . « نَبِئْنَا » : ما را مطلع ساز .

سوره یوسف آیه ۳۷

متن آیه :
قَالَ لَا يَأْتِيكُمَا طَعَامٌ تُرْزَقَانِهِ إِلَّا نَبَّأْتُكُمَا بِتَأْوِيلِهِ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَكُمَا ذَلِكَمَا مِمَّا عَلَّمَنِي رَبِّي إِنِّي تَرَكْتُ
مِلَّةَ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ

ترجمه :

(یوسف) گفت : پیش از آن که جیره غذائی شما به شما برسد ، شما را از تعبیر خوابتان آگاه خواهم ساخت . این (تعبیر رؤیا و خبر از غیب) که به شما می‌گویم از چیزهائی است که پروردگارم به من آموخته است (و به من وحی فرموده است) ، چرا که من از (ورود به) کیش گروهی دست کشیده‌ام که به خدا نمی‌گروند و به روز بازپسین ایمان ندارند .

توضیحات :

« مِلَّةٌ » : کیش . آئین . « تَرَكْتُ مِلَّةَ قَوْمٍ . . . » : مراد این است که از دخول به کیش گروهی خودداری کرده‌ام و به دنبال آنان نرفته‌ام که . . .

سوره یوسف آیه ۳۸

متن آیه :

وَاتَّبَعْتُ مِلَّةَ آبَائِي إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ مَا كَانَ لَنَا أَنْ نُشْرِكَ بِاللَّهِ مِنْ شَيْءٍ ذَلِكَ مِنْ فَضْلِ
اللَّهِ عَلَيْنَا وَعَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ

ترجمه :

و من از آئین پدران (و نیاکان) خود ابراهیم و اسحاق و یعقوب پیروی کرده‌ام (و به دنبال ایشان رفته‌ام) . ما (انبیاء) را نسزد که چیزی را انباز خدا کنیم . این (توحید و یگانه‌پرستی) ، لطف خدا است در حق ما (انبیاء که افتخار تبلیغ آن را پیدا کرده‌ایم) و در حق همه مردمان (که با پذیرش آن راه بهشت را می‌سپزند) ولیکن بیشتر مردمان سپاسگزاری (چنین لطفی را) نمی‌کنند (و چیزهائی را انباز خدا می‌نمایند که کاری از آنها ساخته نیست) .

توضیحات :

« مَا كَانَ لَنَا » : ما را نسزد و نسزد . « مِنْ شَيْءٍ » : چیزی را ، اعم از فرشته و پری و انسان و بت و غیره . حرف (مِنْ) زائد و واژه (شَيْءٍ) مفعول به است . یا معنی چنین است : چیزی از شرک ، کم باشد یا زیاد . « ذَلِكَ » : این توحیدی که از نفی شرک مستفاد است .

سوره یوسف آیه ۳۹

متن آیه :

يَا صَاحِبِي السِّجْنِ أَرْبَابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمِ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ

ترجمه :

ای دوستان زندانی من ! آیا خدایان پراکنده (و گوناگونی که انسان باید پیرو هر يك از آنها شود) بهترند یا خدای یگانه چیره (بر همه چیز و کس ؟) .

توضیحات :

« يَا صَاحِبِي السِّجْنِ » : ای دو دوست من در زندان ! ای دو ساکن زندان . همان گونه که گویند : أصحاب الجنة ، و أصحاب النار . « مُتَفَرِّقُونَ » : خدایان پراکنده . مراد متعدد و متنوع در ذات و صفات است . « الْقَهَّارُ » : بسیار چیره و غالب . صیغه مبالغه (قاهر) است .

سوره یوسف آیه ۴۰

متن آیه :

مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ذَلِكَ الدِّينُ الْقِيمَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

این معبودهائی که غیر از خدا می پرستید ، چیزی جز اسمهای (بی مسمی) نیست که شما و پدرانتان آنها را خدا نامیده اید . خداوند حجت و برهانی برای (خدا نامیدن) آنها نازل نکرده است (و وحی و پیامی برای معبود بودن آنها ارسال ننموده است) . فرمانروائی از آن خدا است و بس . (این ، او است که بر کائنات حکومت می کند و از جمله عقائد و عبادات را وضع می نماید) . خدا دستور داده است که جز او را نپرستید . این است دین راست و ثابتی (که ادله و براهین عقلی و نقلی بر صدق آن رهبرند) ولی بیشتر مردم نمی دانند (که حق این است و جز این پوچ و ناروا است) .

توضیحات :

« سُلْطَانٍ » : دلیل و برهان . حجت و مدرک . « الْحُكْمُ » : حکومت و فرمانروائی . حکم و فرمان . « الْقِيمَ » : راست و درست . ثابت و پابرجا .

سوره یوسف آیه ۴۱

متن آیه :

يَا صَاحِبِي السِّجْنِ أَمَا أَحَدُكُمَا فَيَسْقِي رَبَّهُ خَمْرًا وَأَمَّا الْآخَرُ فَيُصَلِّبُ فَتَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْ رَأْسِهِ قُضِيَ الْأَمْرُ الَّذِي فِيهِ تَسْتَفْتِيَانِ

ترجمه :

ای دوستان زندانی من ! (اینک تعبیر خواب خود را بشنوید) اما یکی از شما (که در خواب دیده است که انگور برای شراب می فشارد ، آزاد می گردد و دوباره ساقی مجلس می شود و) به سرور خود شراب می دهد ، و اما دیگری (که در خواب دیده است که نان بر سر دارد و مرغان از آن می خورند ، آزاد نمی گردد و) به دار زده می شود و پرندگان از (گوشت) سر او می خورند . این ، چیزی است که از من درباره آن نظر خواستید و قطعی و حتمی است .

توضیحات :

« رَبِّهِ » : مراد از (رَبِّ) سرور و آقا و مالک اصطلاحی است . « يُصَلِّبُ » : بر دار می شود . به دار زده می شود . « قُضِيَ الْأَمْرُ » : کار قطعی و حتمی و شدنی است . تعبیر همین است و بس . « تَسْتَفْتِيَانِ » : درباره آن فتوا و نظر می خواهید .

سوره یوسف آیه ۴۲

متن آیه :

وَقَالَ لِلَّذِي ظَنَّ أَنَّهُ نَاجٍ مِنْهُمَا اذْكُرْنِي عِنْدَ رَبِّكَ فَأَنْسَاهُ الشَّيْطَانُ ذِكْرَ رَبِّهِ فَلَيْتَ فِي السِّجْنِ يَضَعُ سِينِينَ

ترجمه :

(یوسف خطاب) به یکی از آن دو که می دانست آزاد می گردد گفت : مرا در پیش سرور خود (یعنی شاه مصر) یادآور شو (و شرح حال مرا بدو بگو . باشد که از زندان رهایم کند) . اما اهریمن آن را از یادش ببرد که در پیش سرورش بازگو کند . لذا یوسف چند سالی در زندان بماند .

توضیحات :

« طَّيْنٌ » : یقین داشت (نگا : بقره / ۴۶ و ۲۴۹ ، حاقّه / ۲۰) . « نَاجٌ » : رها . رستگار . « اَنْسَاهُ الشَّيْطَانُ ذِكْرَ رَبِّهِ » : اهریمن یوسف را از یاد ساقی برد و او شرح حال یوسف را به شاه نگفت . ضمیر (ه) در فعل (اَنْسَاهُ) به ساقی برمی‌گردد . به عبارت دیگر (ه) مفعول به اول ، و (ذِكْرٌ) مفعول به دوم است . ذکر این نکته نیز ضروری است که اهریمن جز وسوسه و اغفال ، کاری نمی‌تواند بکند . با وسوسه‌های دائم خود ، انسانها را به لذائذ و شهوات و کارهای بیهوده مشغول می‌دارد و چه بسا خدا و حقائق را از یاد آنان می‌برد (نگا : نحل / ۹۹ و ۱۰۰ ، ابراهیم / ۲۲ ، حجر / ۴۲) . « لَيْتَ » : ماند . « يَضَعُ » : چند . عدد مبهمی میان سه تا نه است .

سوره یوسف آیه ۴۳

متن آیه :

وَقَالَ الْمَلِكُ إِنِّي أَرَى سَبْعَ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَسَبْعَ سُنْبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ أَفْتُونِي فِي رُؤْيَايَ إِنْ كُنْتُمْ لِلرُّؤْيَا تَعْبُرُونَ

ترجمه :

شاه (مصر) گفت : من در خواب هفت گاو چاق را دیدم که هفت گاو لاغر آنها را می‌خورند ، و هفت خوشه سبز و (نارس ، و هفت) خوشه خشک (و رسیده) را دیدم (که خشکها بر سبزه‌ها می‌پیچند و آنها را نابود می‌کنند) . ای بزرگان ! (علماء و حکماء) اگر خوابها را تعبیر می‌کنید (و در این فن سررشته دارید) نظر خود را درباره خوابم برایم بیان دارید .

توضیحات :

« بَقَرَاتٍ » : جمع بَقْرَة ، گاوها . « سِمَانٍ » : جمع سَمِين ، چاق . فربه . « عِجَافٍ » : جمع أَعْجَف و عَجَفَاء ، لاغر . « سُنْبُلَاتٍ » : جمع سُنْبُلَة ، خوشه گندم . « خُضْرٍ » : جمع أَخْضَر و خَضْرَاء ، سبز و نارس . « يَابِسَاتٍ » : جمع يَابِس ، خشک . رسیده . « أَفْتُونِي » : برایم فتوا و نظر دهید . « تَعْبُرُونَ » : تعبیر می‌کنید . سرانجام خوابها را بیان می‌دارید . از معنی خیالی می‌گذرید و به معنی حقیقی می‌پردازید .

سوره یوسف آیه ۴۴

متن آیه :

قَالُوا أَضْغَاثُ أَحْلَامٍ وَمَا نَحْنُ بِتَأْوِيلِ الْأَحْلَامِ بِعَالَمِينَ

ترجمه :

گفتند : (این خواب از زمره) خوابهای پریشان و پراکنده است (و جزو اوهام و خیالات آشفته‌ای است که معنی ندارند) و ما از تعبیر (این گونه) خیالپردازیها آگاه نیستیم .

توضیحات :

« أَضْغَاثُ » : جمع ضَغْث ، بسته‌ای از چوب . دسته‌ای از گیاهان مختلف خشکیده . در اینجا مراد آمیزه‌ای از خاطره‌ها و خیالهای بی سر و ته است . « أَحْلَامٍ » : جمع حَلْم ، رؤیا . خواب . « أَضْغَاثُ أَحْلَامٍ » : مجموعه‌ای از خوابهای درهم و آشفته و بیجا و بی‌معنی .

سوره یوسف آیه ۴۵

متن آیه :

وَقَالَ الَّذِي نَجَا مِنْهُمَا وَادَّكَرَ بَعْدَ أُمَّةٍ أَنَا أُنَبِّئُكُمْ بِتَأْوِيلِهِ فَأَرْسِلُونِ

ترجمه :

کسی که از میان آن دو (نفر زندانی ، از زندان) نجات یافته بود و بعد از مدتها (سفارش یوسف را) به یاد آورد ، گفت : من شما را از تعبیر چنین خوابی مطلع می‌گردانم . مرا بفرستید (تا آن جوان یوسف نام را ببینم که او در این کار ماهر و استاد است) .

توضیحات :

« إِذْكَرَ » : متذکر شد . به یاد آورد . « أُمَّةٌ » : مدتی از زمان (نگا : هود / ۸) . « وَادَّكَرَ بَعْدَ أُمَّةٍ » . : حرف واو ، حالیه است .

سوره یوسف آیه ۴۶

متن آیه :

يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ أَفْتِنَا فِي سَبْعِ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَعِيعٌ عِجَافٌ وَسَبْعِ سُنْبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأَخْرَ
يَأْبَسَاتٍ لَّعَلِّي أَرْجِعَ إِلَى النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَعْلَمُونَ

ترجمه :

ای یوسف ! ای بسیار راستگو ! از تعبیر خواب ، ما را آگاه کن که (شاه دیده است :) هفت گاو لاغر ، هفت گاو چاق را خورده‌اند ، و هفت خوشه خشک ، و هفت خوشه سبز (به هم پیچیده‌اند و رسیده‌ها نارسها را تباه کرده‌اند) ، تا این که من به سوی مردم برگردم (و تعبیر تو را برای ایشان بیان دارم) . امید است که آنان (تعبیر خواب را) بدانند و (با علم و فضل تو آشنا شوند) .

توضیحات :

« الصِّدِّيقُ » : بسیار راستگو و راستکار .

سوره یوسف آیه ۴۷

متن آیه :

قَالَ تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنِينَ دَابًّا فَمَا حَصَدْتُمْ فَذَرُوهُ فِي سُنْبُلِهِ إِلَّا قَلِيلًا مِّمَّا تَأْكُلُونَ

ترجمه :

(یوسف) گفت : باید هفت سال پیاپی (با تلاش هرچه بیشتر ، گندم و جو) بکارید ، و آنچه را که درو می‌کنید - جز اندکی که می‌خورید - در خوشه خود نگاه دارید .

توضیحات :

« دَابًّا » : پیاپی . حال و به معنی (دَائِبِينَ) است ، یا به معنی رنج و زحمت کشیدن است و مفعول مطلق فعل محذوف (تَدَابُونَ) است . « حَصَدْتُمْ » : درو کردید . « ذَرُوهُ » : رهاش کنید . باقی بگذارید .

سوره یوسف آیه ۴۸

متن آیه :

ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ سَبْعٌ شِدَادٌ يَأْكُلْنَ مَا قَدَّمْتُمْ لَهُنَّ إِلَّا قَلِيلًا مِّمَّا تَحْصِنُونَ

ترجمه :

پس از آن (سالهای خوش) هفت سال سخت در می‌رسد و (قحطی می‌شود و این سالهای

سخت) آنچه را که به خاطرشان اندوخته‌اید از میان برمی‌دارند ، مگر مقدار کمی را (که برای بذر (محفوظ می‌نماید .

توضیحات :

« شِدَادٌ » : جمع شدید ، سخت . مراد خشکسالیها و قحطیها است . « قَدَّمْتُمْ » : اندوخته‌اید . پیشاپیش آماده کرده‌اید . « يَأْكُلْنَ مَا . . . » : سالها اندوخته‌ها را می‌خورند . نسبت فعل به (سِنِينَ) برای مبالغه است والا اصل این است که مردم در آن سالها اندوخته‌ها را می‌خورند . « تَحْصِنُونَ » : حفظ می‌کنید . محکم نگاه می‌دارید . مراد حفظ بذر برای کشت آینده است .

سوره یوسف آیه ۴۹

متن آیه :

ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَامٌ فِيهِ يُغَاثُ النَّاسُ وَفِيهِ يَعْرِضُونَ

ترجمه :

سپس ، بعد از آن (سالهای خشک و سخت) ، سالی فرا می‌رسد که بارانهای فراوان برای مردم بارانده و به فریادشان رسیده می‌شود و در آن شیره (انگور و زیتون و دیگر میوه‌ها و دانه‌های روغنی) را می‌گیرند (و به نعمت و خوشی می‌افتند) .

توضیحات :

« يُغَاثُ » : بارانده می‌شود . از واژه (غَيْثٌ) به معنی باران . یاری و مدد می‌گردند . از مصدر (غَوَّثَ) یا (إِغَاثَهُ) به معنی کمک کردن و به فریاد رسیدن . « يَعْرِضُونَ » : می‌فشارند . شیره میوه‌ها و دانه‌های روغنی را می‌گیرند ، که نشانه وفور نعمت و رحمت ایزد تعالی است .

سوره یوسف آیه ۵۰

متن آیه :

وَقَالَ الْمَلِكُ ائْتُونِي بِهِ فَلَمَّا جَاءَهُ الرَّسُولُ قَالَ ارْجِعْ إِلَىٰ رَبِّكَ فَاسْأَلْهُ مَا بَالُ النِّسْوَةِ اللَّاتِي قَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ إِنَّ رَبِّي بِكَيْدِهِنَّ عَلِيمٌ

ترجمه :

شاه گفت : یوسف را به پیش من آورید . هنگامی که فرستاده (شاه) نزد او رفت ، گفت : به سوی سرور خود باز گرد و از او بپرس : ماجرای زنانی که دستهای خود را بریده‌اند چه بوده است ؟ بی‌گمان پروردگار من بس آگاه از نیرنگ ایشان است .

توضیحات :

« بَالٌ » : حال و وضع . کار و بار . مراد حقیقت حال و سبب کاری است که زنان با یوسف داشتند .

سوره یوسف آیه ۵۱

متن آیه :

قَالَ مَا خَطْبُكَ إِذْ رَأَوْتَنِي بِيُوسُفَ عَنِ نَفْسِهِ قُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا عَلِمْنَا عَلَيْهِ مِنْ سُوءٍ قَالَتِ امْرَأَةُ الْعَزِيزِ الْآنَ حَصْحَصَ الْحَقُّ أَنَا رَأَوْتُهُ عَنِ نَفْسِهِ وَإِنَّ لِمَنِ الصَّادِقِينَ

ترجمه :

(شاه ، زنان را احضار کرد و بدیشان) گفت : جریان کار شما - بدان گاه که یوسف را به خود

خواندید - چگونه می‌باشد ؟ (آیا به شما گرائید و خواست شما را پاسخ گفت ؟) . گفتند : خدا منزّه (از آن) است (که بنده نیک خود را رها کند که دامن طهر او به لوث گناه آلوده گردد !) ما گناهی از او سراغ نداریم . زن عزیز (مصر) گفت : هم اینک حق آشکار می‌شود . این من بودم که او را به خود خواندم (ولی نیرنگ من در او نگرفت) و از راستان (در گفتار و کردار) است .

توضیحات :

« خَطْبَ » : پیشامد . کار بزرگی که درباره آن گفتگو می‌شود . « حَصَصَ » : روشن و نمایان شد . جلوه‌گر گردید .

سوره یوسف آیه ۵۲

متن آیه :

ذَلِكَ لِيَعْلَمَ أَنِّي لَمْ أَخُنْهُ بِالْغَيْبِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْخَائِنِينَ

ترجمه :

این (اعتراف من) بدان خاطر است که (یوسف) بداند من در غیاب (او ، جز حق نمی‌گویم و نبودن او را برای خود مغتنم نمی‌شمردم و) بدو خیانت نمی‌کنم ، و خداوند بی‌گمان نیرنگ نیرنگبازان را (به سوی هدف) رهنمود نمی‌کند (و به هدف نمی‌رساند ، و بلکه باطل و بی‌هوده می‌گرداند) .

توضیحات :

« بِالْغَيْبِ » : در غیاب یوسف از این مجلس . « لَا يَهْدِي كَيْدَ . . . » : مراد از هدایت کید ، تنفیذ آن است .

سوره یوسف آیه ۵۳

متن آیه :

وَمَا أُبْرئُ نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي إِنَّ رَبِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

من نفس خود را تبرئه نمی‌کنم (و خویشتن را بیگناه نمی‌دانم) چرا که نفس (سرکش طبیعتاً به شهوات می‌گراید و زشتیها را تزیین می‌نماید و مردمان را) به بدیها و ناپکاریها می‌خواند ، مگر نفس کسی که پروردگارش بدو رحم نماید (و او را در کنف حمایت خود مصون و محفوظ فرماید) . بی‌گمان پروردگارش دارای مغفرت و مرحمت فراوانی است .

توضیحات :

« مَا أُبْرئُ » : تبرئه نمی‌کنم . بیگناه نمی‌دانم . « أَمَّارَةٌ » : بسیار فرمان‌دهنده . صیغه مبالغه امر است . « إِلَّا مَا » : مگر نفسی که . مگر زمانی که . یادآوری : آیهای ۵۲ و ۵۳ ، یعنی از (ذَلِكَ لِيَعْلَمَ . . . تا غُفُورٌ رَحِيمٌ) را می‌توان سخن یوسف بشمار آورد که بعد از سخنان زنان ، قاصد به پیش او برگشته باشد و او به عنوان تعلیقی بر کشف حقیقت ، آن را فرموده باشد . معنی دو آیه مذکور چنین می‌شود : این ، بدان خاطر است که (شاه) بداند من در غیاب (او) بدو خیانت نکرده‌ام . بی‌گمان ترفند خیانتکاران راه به جایی نمی‌برد . من نفس خود را تبرئه نمی‌کنم که نفس ، (انسان را) به بدیها می‌خواند مگر زمانی که پروردگارش رحم نماید . بی‌گمان پروردگارش غفور و رحیم است .

سوره یوسف آیه ۵۴

متن آیه :
وَقَالَ الْمَلِكُ ائْتُونِي بِهِ اَسْتَخْلِصُهُ لِتَفْسِي فَلَمَّا كَلَّمَهُ قَالَ اِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ اَمِينٌ

ترجمه :

(هنگامی که پادشاه یوسف در پیش شاه مسلم گردید) شاه گفت : او را به نزد من بیاورید تا وی را (از افراد مقرب و) خاص خود کنم . وقتی که (یوسف را آوردند و شاه) با او صحبت نمود (بر محبتش افزود و بدو) گفت : از امروز تو در پیش ما بزرگوار و مورد اطمینان و اعتمادی .

توضیحات :

« اَسْتَخْلِصُهُ » : او را از مقربان و خاصان کنم . « كَلَّمَهُ » : با یوسف سخن گفت . با شاه سخن گفت . فاعل (کلم) می‌تواند شاه یا یوسف باشد . « لَدَيْنَا » : نزد ما . در پیش ما . « مَكِينٌ » : دارای مکانت و منزلت . محترم و ارجمند .

سوره یوسف آیه ۵۵

متن آیه :

قَالَ اجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ اِنِّي حَافِظٌ عَلِيمٌ

ترجمه :

یوسف گفت : مرا سرپرست اموال و محصولات زمین کن ، چرا که من بسیار حافظ و نگهدار (خزائن و مستغلات ، و) بس آگاه (از مسائل اقتصادی و کشاورزی) می‌باشم .

توضیحات :

« خَزَائِنِ الْأَرْضِ » : فرآورده‌های زمین . گنجینه‌های اموال و دارائی .

سوره یوسف آیه ۵۶

متن آیه :

وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَتَّبَوُّوا مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ نُصِيبُ بِرَحْمَتِنَا مَنْ نَشَاءُ وَلَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ

ترجمه :

(شاه پیشنهاد یوسف را پذیرفت و او وزیر اقتصاد و دارائی شد) و بدین منوال یوسف را در سرزمین (مصر بالا بردیم و جاه و جلال و) نعمت و قدرت دادیم . در آنجا هرکجا که می‌خواست منزل می‌گزید (و هرگونه که می‌خواست دخل و تصرف می‌کرد . آری !) ما نعمت خود را به هرکس که بخواهیم (و شایسته بدانیم) می‌بخشیم و پاداش نیکوکاران را ضائع نمی‌گردانیم .

توضیحات :

« مَكَّنَّا » : سلطه و قدرت و جاه و نعمت دادیم . مسلط و متصرف در امور کردیم . « يَتَّبَوُّوا » : منزل و مأوی می‌گزید . « حَيْثُ » : هرجا . هرگونه .

سوره یوسف آیه ۵۷

متن آیه :

وَلَا جُرْ الْآخِرَةَ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ

ترجمه :

و پاداش آخرت ، براي كساني كه (در دنيا) ايمان مي‌آورند و پرهيزگاري مي‌كنند ، بهتر (و والاتر از پاداش دنيوي ايشان) است .

توضیحات :
« ءَامِنُوا وَ كَانُوا يَتَّقُونَ » : ذكر اين عبارت در قالب ماضي و مضارع بيانگر ثبات و استمرار بر ايمان و تقوا است .

سوره يوسف آيه ۵۸

متن آيه :
وَ جَاءَ إِخْوَةَ يُوسُفَ فَدَخَلُوا عَلَيْهِ فَعَرَفَهُمْ وَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ

ترجمه :
(قحطي و خشكسالي در اطراف مصر به غايت رسيد و مردم از هر سو بدانجا سرازير شدند) و برادران يوسف (نيز همچون ديگران از كنعان شام عازم مصر گشتند) و به پيش يوسف آمدند ، و او ايشان را شناخت ، ولي آنان وي را نشناختند .

توضیحات :
« إِخْوَةُ » : جمع اخ ، برادران . « وَ هُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ » : جمله حالیه است . « مُنْكَرُونَ » : ناشناسندگان . يعني او را نمي‌شناختند .

سوره يوسف آيه ۵۹

متن آيه :
وَلَمَّا جَهَّزَهُم بِجَهَّازِهِمْ قَالِ اَنْتُونِي يَا حَ لَكُم مِّنْ اَيْكُم اَلَا تَرَوْنَ اَنِّي اُوفِي الْكَيْلَ وَاَنَا خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ

ترجمه :
(يوسف به گونه شايسته از آنان پذيرائي كرد و بار و بنه ايشان را چنان كه مي‌خواستند آماده نمود) و هنگامی كه بار و بنه و توشه ايشان را آماده ساخت ، گفت : (از سخنان شما فهميدم كه برادر ديگري از پدر داريد . دفعه آینده) برادر پدري خود را نزد من آوريد (و از چيزي نترسيد) مگر نمي‌بينيد كه من پيمانه را به تمام و كمال مي‌دهم (و حق آن را اداء مي‌كنم) و بهترين ميزيانم ؟

توضیحات :
« جَهَّزَهُم بِجَهَّازِهِمْ » : ساز و برگ و بار و بنه و نیازمندیهای ايشان را آماده كرد . « جَهَّاز » : ساز و برگ . بار و بنه . اسباب و لوازم . « اُوفِي » : به تمام و كمال مي‌دهيم . وفا و اداء مي‌كنم . « الْمُنْزِلِينَ » : ميزبانان . « اَنَاخِرِ الْمُنْزِلِينَ » : مراد تشويق به آوردن بنيامين ، برادر پدريشان است ؛ نه منت نهادن بر آنان .

سوره يوسف آيه ۶۰

متن آيه :
فَاِنْ لَّمْ تَاْتُونِي بِهِ فَلَا كَيْلَ لَكُمْ عِنْدِي وَلَا تَقْرَبُونِ

ترجمه :
و اگر او را نزد من نياوريد (بدانيد كه چيزي به شما داده نمي‌شود و) هيچ گونه گندم و حبوباتي (از غله و محصولات) به شما نمي‌دهم ، و ديگر به پيش من نيايد .

توضیحات :

« کَیْل » : پیموده . مصدر است و به معنی اسم مفعول ، یعنی (مکیل) است . در این آیه و آیه‌های ۶۳ و ۶۵ همین سوره به معنی گندم و حبوباتی است که پیموده می‌گردد .

سوره یوسف آیه ۶۱

متن آیه :

قَالُوا سَنُرَاوِدُ عَنْهُ أَبَاهُ وَإِنَّا لَفَاعِلُونَ

ترجمه :

(برادران یوسف پاسخ دادند و) گفتند : ما با پدرش راجع بدو با لطائف حیل گفتگو می‌نمائیم ، و حتماً (برای جلب موافقت پدر می‌کوشیم و) این کار را خواهیم کرد .

توضیحات :

« سَنُرَاوِدُ عَنْهُ أَبَاهُ » : با پدرش درباره او به نیرنگ می‌نشینیم و هوشیارانه سعی خود را می‌کنیم .

سوره یوسف آیه ۶۲

متن آیه :

وَقَالَ لِفِتْيَانِهِ اجْعَلُوا بِضَاعَتَهُمْ فِي رِحَالِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَعْرِفُونَهَا إِذَا انْقَلَبُوا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

ترجمه :

(سپس هنگامی که آهنگ کوچیدن کردند ، یوسف) به کارگزاران خود گفت : (پول) کالائی را که پرداخته‌اند در میان بارهایشان بگذارید ، شاید پس از مراجعت به خانواده خویش ، بدان پی ببرند و بلکه (بر وفای به عهد ما اطمینان یابند و بر برادر خود بنیامین نترسند و همراه او به پیش ما) برگردند .

توضیحات :

« فِتْيَان » : جمع فَنِي ، غلامان . کارگزاران . « بِضَاعَتَهُمْ » : مراد کالای مورد نظر است . برخی معتقدند که یوسف چیزی بدیشان نداد تا مجبور به بازگشت شوند . بلکه کالاهائی را که آورده بودند بدون این که متوجه شوند مجدداً به جای غلات در بارهایشان جای داد و به خودشان برگرداند (نگا : فی ظلال القرآن) . « رِحَال » : جمع رَحْل ، کالا و متاع سوار . کیف و ساک و چیزی که مسافر کالای خود را در آن می‌گذارد . « انْقَلَبُوا » : بازگشتند (نگا : زخرف / ۱۴) .

سوره یوسف آیه ۶۳

متن آیه :

فَلَمَّا رَجِعُوا إِلَىٰ أَبِيهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مُنِعَ مِنَّا الْكَيْلُ فَأَرْسِلْ مَعَنَا آخَانًا نَّكَتِلُ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ

ترجمه :

هنگامی که به پیش پدرشان برگشتند (داستان خود را با عزیز مصر بازگو کردند و از مراحم و الطاف او بسی سخن راندند و) گفتند : (اگر بنیامین را با خود نبریم این دفعه چیزی به ما داده نخواهد شد و) از گندم و حبوبات محروم می‌شویم ، پس برادرمان را با ما بفرست تا کیل و پیمانهای دریافت داریم و (خوراک مورد نیاز خانواده را با خود بیاوریم . قول می‌دهیم که) ما نگهبان و حافظ او باشیم .

توضیحات :

« نَكْتَلُ » : از مصدر اکتیال ، به معنی دریافت داشتن چیزی با کیل و پیمان‌ه‌است (نگا : مطفّین / ۲) . « الْكَيْلُ » : (نگا : یوسف / ۶۰ و ۶۵) .

سوره یوسف آیه ۶۴

متن آیه :

قَالَ هَلْ أَمْنُكُمْ عَلَيْهِ إِلَّا كَمَا أَمِنْتُكُمْ عَلَىٰ أَخِيهِ مِنْ قَبْلُ قَالَ لَهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

ترجمه :

(یعقوب به یاد گذشته‌ها افتاد و) گفت : آیا من درباره او به شما اطمینان کنم همان گونه که درباره برادرش (یوسف) قبلاً به شما اطمینان کردم ؟ ! (نه من شما را امین نمی‌دانم و فرزند خود را به شما نمی‌سپارم . حافظ و نگهبان فقط خدا است و) خدا بهترین حافظ و نگهدار است و از همه مهربانان مهربانتر است . (او مرا و فرزند مرا کافی است) .

توضیحات :

« هَلْ أَمْنُكُمْ ؟ » : آیا شما را امین بدانم و به شما اطمینان کنم ؟ فعل (ءَأَمَنْ) مضارع متکلم وحده است از باب چهارم . « قَالَ لَهُ خَيْرٌ حَافِظًا » : واژه (حَافِظًا) تمیز است مانند (لِلَّهِ دَرَهُ فَارِسًا) .

سوره یوسف آیه ۶۵

متن آیه :

وَلَمَّا فَتَحُوا مَتَاعَهُمْ وَجَدُوا بِضَاعَتَهُمْ رَدَّتْ إِلَيْهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مَا نَبْغِي هَذِهِ بِضَاعَتُنَا رَدَّتْ إِلَيْنَا وَنَمِيرُ أَهْلَنَا وَنَحْفَظُ أَخَانَا وَنَزِدَادُ كَيْلَ بَعِيرٍ ذَلِكَ كَيْلَ يَسِيرٍ

ترجمه :

هنگامی که بارهای خود را باز کردند ، دیدند که (پول) کالای ایشان (در داخل بارهایشان گذارده شده و) بدیشان برگشت داده شده است . گفتند : ای پدر ! ما دیگر (بیش از این از الطاف عزیز مصر) چه می‌خواهیم ؟ ! این (بهای) کالای ما است که به ما پس داده شده است . (پس بهتر است برادرمان را با ما بفرستی) و ما برای خانواده خود مواد غذایی (بیشتری) بیاوریم و از برادر خود محافظت کنیم و بار شتری را (بر مقدار قبلی) بیفزائیم که آن (چیزی که با خود آورده‌ایم با توجه به جود و لطف عزیز مصر) اندک است .

توضیحات :

« مَتَاعَهُمْ » : کالای خود را . بار و بانه خویش را . « مَا نَبْغِي » : مگر چه می‌خواهیم ؟ مگر چه انتظاری داریم ؟ « نَمِيرُ » ، غذا و خوراک حمل می‌کنیم . از واژه (مِيرَة) به معنی طعام و خوراکی که از جاهای دیگر وارد کنند . « كَيْلَ » : (نگا : یوسف / ۶۰) . « كَيْلَ يَسِيرٍ » : گندم و غله اندکی است . گندم و غله‌ای است که ساده و آسان به دست می‌آید .

سوره یوسف آیه ۶۶

متن آیه :

قَالَ لَنْ أَرْسِلَهُ مَعَكُمْ حَتَّىٰ تُؤْتُوا مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ لَتَأْتُنِّيَ بِهِ إِلَّا أَنْ يُحَاطَ بِكُمْ فَلَمَّا آتَوْهُ مَوْثِقَهُمْ قَالَ اللَّهُ عَلَىٰ مَا نَقُولُ وَكِيلٌ

ترجمه :

(سرانجام یعقوب گول سخنان فرزندان را خورد . ولي براي اطمینان خاطر) گفت : من هرگز او را با شما نخواهم فرستاد تا این که عهد و پیمان مؤکد و استوار با سوگند به خدا ، با من نبندید که او را (سالم) به من برمی گردانید ، مگر که (بر اثر مرگ و یا غلبه دشمن و یا عامل دیگر) قدرت از شما سلب گردد . (فرزندانش پیمانش را پذیرفتند و خدای را به شهادت طلبیدند .) هنگامی که با پدر پیمان بستند ، گفت : خداوند آگاه و مطلع بر آن چیزی است که (به همدیگر) می گوئیم .

توضیحات :

« مَوْثِقًا » : عهد و پیمان مؤکد . « مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ » : عهد و پیمانی که با سوگند خوردن به خدا مؤکد گردد . « أَنْ يَحْطَأَ يَكُم » : از طرف دشمن احاطه شوید . مرگ بر شما چیره شود . « وَكَيْلٍ » : حافظ . مراقب . مطلع .

سوره یوسف آیه ۶۷

متن آیه :

وَقَالَ يَا بَنِيَّ لَا تَدْخُلُوا مِنِّي بَابٍ وَاحِدٍ وَادْخُلُوا مِنِّي أَبْوَابٍ مُتَفَرِّقَةٍ وَمَا أُغْنِي عَنْكُم مِّنَ اللَّهِ مِن شَيْءٍ
إِنَّ الْحَكْمَ إِلَّا لِلَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ

ترجمه :

(یعقوب به عهد و پیمان مؤکد فرزندان خود دل بست و شفقت پدری او را بر آن داشت که آنان را راهنمایی و نصیحت کند) و گفت : ای فرزندانم ! از يك در (به مصر) داخل نشوید ، بلکه از درهاي گوناگون وارد شوید (تا از حسادت حسودان و چشم زخم پلیدان در امان بمانید . ولي بدانید که من با این تدبیر) نمی توانم چیزی را که خدا مقرر کرده باشد از شما به دور سازم . (یقیناً آنچه باید بشود می شود ، و راهی برای دفع بلا جز رعایت اسباب و علل پیدا و توسل به خدا سراغ ندارم) . تنها حکم و فرمان از آن یزدان است . (دافع شر و جالب خیر جهان فقط ایزد سبحان است) . بر او توکل می کنم (و از او استمداد می جویم و کارم را بدو واگذار می کنم) و باید که توکل کنندگان بر او توکل کنند و بس (و کار خویش را بدو حواله دارند) .

توضیحات :

« مَا أُغْنِي عَنْكُم » : شما را بی نیاز نمی گردانم و قدرت دفع شر و جلب خیر برایتان ندارم . « إِنَّ » : نیست .

سوره یوسف آیه ۶۸

متن آیه :

وَلَمَّا دَخَلُوا مِنْ حَيْثُ أَمَرَهُمْ أَبُوهُم مَّا كَانَ يُغْنِي عَنْهُمْ مِنَ اللَّهِ مِن شَيْءٍ إِلَّا حَاجَةً فِي نَفْسِ
يَعْقُوبَ قَضَاهَا وَإِنَّهُ لَذُو عِلْمٍ لِّمَا عَلَّمْنَاهُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

(سفارش پدر را پذیرفتند) و هنگامی که از همان طریق و به همان شیوه (به مصر) وارد شدند که پدرشان پدیشان دستور داده بود ، چنین ورودی آنان را از آنچه خدا خواسته بود به دور نداشت و (حذر با قدر برنیامد و در مصر به دزدی متهم شدند و برادرشان بنیامین به گروگان گرفته شد و غمها و اندوهها یکی پس از دیگری ایشان را در بر گرفت) ولیکن حاجتی را برآورده کرد که در اندرون یعقوب بود (و آن پیدا شدن یوسف و شناسائی او توسط بنیامین و سرانجام بهم رسیدن پدر و پسر بعد از مدتها فراق و هجران بود) . بی گمان یعقوب (در پرتو وحی) آگاه از چیزهائی

بود که ما بدو آموخته بودیم . (از جمله می‌دانست که یوسف زنده است و عاقبت خواب او تحقق پیدا می‌کند) اما بسیاری از مردم نمی‌دانند (که یعقوب چنین آگاهی و اطلاعی در پرتو وحی داشته است) .

توضیحات :

« مِنْ شَيْءٍ » : چیزی را . حرف (مِنْ) زائد است و واژه (شَيْءٍ) در اصل منصوب و مفعول است . « إِلَّا » : لیکن . اما . « حَاجَةً » : نیازی . مستثنی منقطع است . این نیاز ، دیدار دوباره یوسف است که پیوسته در اندرون یعقوب غوغا می‌کرد . زیرا برابر وحی آسمانی می‌دانست که یوسف را گرگ نخورده است و روزی باید خواب او تحقق یابد . اما سوز فراق و درد انتظار و دلهره ناگوار ، به آتش درون او دامن می‌زد (نگا : یوسف / ۱۸ ، ۸۳ - ۸۷ ، ۹۴) . بسیاری از تفاسیر می‌گویند : چنین نیازی عبارت بوده است از سفارش فرزندان به رعایت اسباب و مسببات جهان ، و توکل کردن بر یزدان ، و مراقبت از خود در حد توان ؛ و این که یعقوب خواسته است که با این سفارش به فرزندان پندی دهد و اضطراب قلب خود را نیز اندکی فرو نشاند . « قَضَاهَا » : نیاز را برآورده کرد . فاعل فعل (قَضَا) دخول حاصل از کلام قبلی ، یا یعقوب است . « إِنَّهُ » : مرجع ضمیر (ه) یعقوب است . « لِمَا عَلَّمْنَاهُ » : چیزی که بدو آموخته بودیم . بر اثر تعلیمی که ما بدو داده بودیم . واژه (ما) می‌تواند موصول و یا مصدریه باشد .

سوره یوسف آیه ۶۹

متن آیه :

وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ آوَىٰ إِلَيْهِ أَخَاهُ قَالَ إِنِّي أَنَا أَخُوكَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

و وقتی که به (سرای) یوسف داخل شدند ، برادرش (بنیامین) را نزد خود جای داد (و پنهانی بدو) گفت : من برادر تو (یوسف) هستم ، و از کارهایی که آنان کرده‌اند ناراحت مباش .

توضیحات :

« آوَا » : جای داد . « لَا تَبْتَئِسْ » : محزون و غمگین مشو . بدحال و ناراحت مشو .

سوره یوسف آیه ۷۰

متن آیه :

فَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ جَعَلَ السَّقَايَةَ فِي رَحْلِ أَخِيهِ ثُمَّ أَذَّنَ مُؤَذِّنٌ أَيُّهَا الْعَيْرُ إِنَّكُمْ لَسَارِقُونَ

ترجمه :

هنگامی که بار و بنه آنان را آماده کرد ، پیمان‌ها (قیمتی شاه را) در بار برادرش (بنیامین) نهاد . پس (از رهسپار شدن و پیمودن مسافتی) ندادنده‌ای (از اطرافیان یوسف) فریاد برآورد : ای کاروانیان ! شما دزدید ، (بایستید و تکان مخورید) .

توضیحات :

« السَّقَايَةَ » : پیمان‌ها که بدان آب می‌خورند . یا پیمان‌ها که بدان گندم و جو را می‌پیمایند . « رَحْلٌ » : جل و رختی که همچون زین بر پشت شتر می‌بندند و بر آن سوار می‌شوند . بر بار و کالای شتر نیز اطلاق می‌گردد . در اینجا معنی دوم مراد است . « أَذَّنَ » : صدا زد . فریاد برآورد . « مُؤَذِّنٌ » : فریاد کننده . ندا دهنده . « الْعَيْرُ » : شتران . اسم جمع است و از لفظ خود دارای مفرد نیست . در اینجا مراد اهل کاروان ، یعنی کاروانیان است . « إِنَّكُمْ لَسَارِقُونَ » : بیان این جمله می‌تواند به خاطر دزدیدن یوسف از پدر باشد ، یا ندادنده آن را از پیش خود گفته باشد ، یا

برای دفع ضرری به ضرری خفیفتر از آن باشد ، و یا این که راه چاره‌ای بوده که خدا آن را برای یوسف مباح کرده باشد (نگا : ص / ۴۴) .

سوره یوسف آیه ۷۱

متن آیه :
قَالُوا وَأَقْبَلُوا عَلَيْهِمْ مَاذَا تَفْقِدُونَ

ترجمه :

(برادران یوسف از این صدا به هم آمدند و) رو بدیشان کرده گفتند : چه چیز گم کرده‌اید ؟

توضیحات :

« وَ أَقْبَلُوا عَلَيْهِمْ » : بدیشان رو کردند . به سپویشان رفتند . جمله حالیه است ، و مرجع ضمیر (هم) جویندگان یا منادیان می‌باشد . « تَفْقِدُونَ » : گم کرده‌اید . به کار بردن فعل مضارع برای استحضر صورت ذهنی است .

سوره یوسف آیه ۷۲

متن آیه :
قَالُوا نَفَقْدُ صَوَاعَ الْمَلِكِ وَلِمَن جَاءَ بِهِ حِمْلُ بَعِيرٍ وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ

ترجمه :

گفتند : پیمان‌ه شاه را گم کرده‌ایم و هرکس آن را برگرداند ، بار شتری در برابر آن می‌گیرد . (رئیس آنان هم تأکید کرد و گفت :) و من شخصاً این پاداش را تضمین می‌کنم .

توضیحات :

« صَوَاعَ » : پیمان‌ه . به صورت مذکر و مؤنث به کار می‌رود . « حِمْلُ » : بار . « زَعِيمٌ » : ضامن .

سوره یوسف آیه ۷۳

متن آیه :
قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَّا جِئْنَا لِنُفْسِدَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كُنَّا سَارِقِينَ

ترجمه :

(برادران یوسف) گفتند : به خدا سوگند ! شما (از روی رفتار و کردار دو سفری که بدینجا داشته‌ایم هر آینه) می‌دانید ما نیامده‌ایم تا در سرزمین (مصر) فساد و تباهی کنیم و ما هیچ‌گاه دزد نبوده‌ایم .

توضیحات :

« لَقَدْ عَلِمْتُمْ » : حتماً دانسته‌اید . باید دانسته باشید .

سوره یوسف آیه ۷۴

متن آیه :
قَالُوا فَمَا جَزَاؤُهُ إِنْ كُنْتُمْ كَاذِبِينَ

ترجمه :

(اطرافیان یوسف) گفتند : اگر شما دروغ بگوئید ، سزای آن (کسی که دزدی کرده باشد در

عرف شما) چیست ؟

توضیحات :

« جَزَاؤُهُ » : سزای آن کسی که دزدی کرده باشد . جزای دزدیدن پیمانہ .

سوره یوسف آیه ۷۵

متن آیه :

قَالُوا جَزَاؤُهُ مَنْ وُجِدَ فِي رَحْلِهِ فَهُوَ جَزَاؤُهُ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ

ترجمه :

(برادران یوسف) گفتند : سزای آن (کسی که دزدی کرده باشد ، این است که) هرکس آن پیمانہ در بارش یافته شود ، خودش (بنده و گروگان به) سزای آن گردد . (آری !) ما این چنین ، ستمکاران را کیفر می‌دهیم .

توضیحات :

« جَزَاؤُهُ » : سزای دزدیدن . واژه (جزاء) اول ، مبتدا و بقیه آیه ، خبر آن است . « كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ » : این جمله می‌تواند دنباله سخن برادران یوسف بوده و برای تأکید کلام قبلی باشد ، و یا این که سخن یوسف و یارانش باشد . یعنی : بلی ما هم همین سزای مقبول و مرسوم شما را مرعی می‌داریم .

سوره یوسف آیه ۷۶

متن آیه :

فَبَدَأَ بِأَوْعِيَّتِهِمْ قِيلَ وَعَاءَ أَخِيهِ ثُمَّ اسْتَخْرِجَهَا مِنْ وَعَاءِ أَخِيهِ كَذَلِكَ كِدْنَا لِيُوسُفَ مَا كَانَ لِيَأْخُذَ أَخَاهُ فِي دِينِ الْمَلِكِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَنْ نَشَاءُ وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ

ترجمه :

(یوسف) نخست بارهای دیگران را پیش از بار برادرش (بنیامین) بازرسی کرد ، و سپس پیمانہ را از بار برادرش بیرون آورد . ما این گونه برای یوسف چاره‌سازی کردیم (و نقشه و طرح انداختیم تا بتواند بنیامین را به گونه‌ای نزد خود نگاه دارد که دیگر برادران متوجه نشوند و تسلیم فرمان او گردند) . چرا که یوسف طبق آئین شاه مصر نمی‌توانست برادرش را بگیرد ، مگر این که خدا می‌خواست . (ما هم که خدائیم خواستیم و یوسف را به زبور دانشی فراخور حال آراستیم و او در پرتو آن توانست راه بازداشت برادر را پیدا کند . بلی ما با اعطای دانش) هرکس را که بخواهیم درجاتی بالا می‌بریم (همان گونه که درجات یوسف را بالا بردیم . البته) بالاتر از هر فرزانه‌ای ، فرزانه‌تری است (و خداهم از همه فرزانه‌تر است) .

توضیحات :

« أَوْعِيَّةٌ » : جمع وعاء ، ظروف . در اینجا مراد گونی و جوال و دیگر چیزهایی است که کالای خود را در آن جا داده‌اند . « كِدْنَا » : چاره‌جوئی کردیم . چاره‌جوئی را مکر و کید نامیدن ، بدان خاطر است که تدبیر نهان و چاره‌سازی پنهان از دید مردمان ، در میان ایشان ، حيله و نیرنگ نامیده می‌شود . ماده (کید) برای کار پسند و ناپسند به کار می‌رود و در اینجا در معنی پسندیده به کار رفته است (نگا : اعراف / ۱۸۳ ، انبیاء / ۵۷ ، طارق / ۱۵ و ۱۶) . « دِينِ الْمَلِكِ » : آئین و قانون شاه . گویا در قانون مصر آن زمان ، جزای دزد ، زدن او و اخذ غرامت معادل دو برابر اشیاء مسروقه از وی بوده است . « مَا كَانَ لِيَأْخُذَ . . . إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ » : اگر خواست خدا نبود ، یوسف نمی‌توانست برابر قانون شاه ، برادرش را بازداشت کند . یعنی : این خدا بود که برادران

یوسف را واداشت که بگویند : سزای دزد بنده کردن او است . « إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ » : این استثناء بیانگر این است که با وجود مقررات موجود ، اگر خدا می‌خواست کار شدنی بود ، و یا این که برابر مقررات موجود کار نشدنی بود ، ولی خدا چاره‌سازی کرد و اراده او مشکل را برطرف نمود . « قَوْفَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ » : بالاتر از هر دانائی ، داناتری است . بالاتر از هر فرزانه‌ای ، فرزانه‌تری وجود دارد که خدا است .

سوره یوسف آیه ۷۷

متن آیه :

قَالُوا إِنِّي سِرْقٌ فَقَدْ سَرِقَ أَخٌ لَّهُ مِنْ قَبْلُ فَأَسْرَهَا يُوسُفُ فِي نَفْسِهِ وَلَمْ يُبْدِهَا لَهُمْ قَالَ أَنْتُمْ شَرٌّ مَكَانًا وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَصِفُونَ

ترجمه :

(برادران یوسف) گفتند : اگر (بنیامین) دزدی کند (جای شگفت نیست ، که آن را از سوی مادر به ارث برده است) و برادرش (یوسف نیز که هر دو از یک مادرند) قبلاً دزدی کرده است . یوسف (از این سخن سخت ناراحت شد ، ولی) ناراحتی را در درون خود پنهان کرد و نگذاشت از آن مطلع شوند . (اما در دل) گفت : شما مقام و منزلت بدی (در پیشگاه خدا) دارید (چرا که برادر خود را از پدر دزدیدید و او را به چاه انداختید و از پدرتان نافرمانی کردید و بدو دروغ گفتید و هنوز که هنوز است کینه او را به دل دارید و اینک هم وی را دزد می‌نامید) و خدا (از هرکسی) آگاه‌تر از چیزی است که بیان می‌دارید (و به من نسبت می‌دهید) .

توضیحات :

« أُسْرَهَا » : آن را به دل گرفت و پنهانش کرد . مرجع ضمیر (ها) واژه (مَقَالَةٌ ، حَزَاةٌ ، نِسْبَةٌ السَّرْفَةِ . . .) مفهوم از مقام و کلام پیشین است . یا این که (إِجَابَةٌ) باشد . در این صورت معنی چنین می‌شود : پاسخ ایشان را نداد و آن را در دل نهان داشت ، و یا این که ضمیر (ها) متوجه جمله (أَنْتُمْ شَرٌّ مَكَانًا . . .) است . « لَمْ يُبْدِهَا » : آن را آشکار نکرد . « مَكَانًا » : مکان و منزلت . جاه و مقام . تمیز است . « تَصِفُونَ » : وصف می‌کنید . بر می‌شمرید .

سوره یوسف آیه ۷۸

متن آیه :

قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ أَبًا شَيْخًا كَبِيرًا فَخُذْ أَحَدَنَا مَكَانَهُ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ

ترجمه :

گفتند : ای عزیز (مصر !) ، او پدر پیر بزرگواری دارد ، یکی از ما را به جای او بگیر (و به بندگی بپذیر ، و بدین وسیله نیکی خود را در حق ما به اتمام برسان) که ما تو را از نیکوکاران می‌بینیم .

توضیحات :

« الْعَزِيزُ » : (نگا : یوسف / ۳۰) . « شَيْخًا » : پیر . « كَبِيرًا » : بزرگوار . ارجمند . کهنسال .

سوره یوسف آیه ۷۹

متن آیه :

قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ نَأْخُذَ إِلَّا مَنْ وَجَدْنَا مَتَاعَنَا عِنْدَهُ إِنَّا إِذًا لَظَالِمُونَ

ترجمه :

گفت : پناه بر خدا که ما (این کار را نکنیم و) غیر از آن کس را بگیریم که کالای خود را نزد او

یافته‌ایم . ما (اگر چنین کنیم) در آن صورت (بیگناه را به جای گناهکار گرفته و) از زمره ستمکاران خواهیم بود .

توضیحات :

« مَعَاذَ اللَّهِ » : پناه بر خدا . واژه (مَعَاذ) مصدر میمی و مفعول مطلق فعل محذوفی است و به مفعول خود اضافه شده است . تقدیر چنین می‌شود : نَعُوذُ بِاللَّهِ مَعَاذًا .

سوره یوسف آیه ۸۰

متن آیه :

قَلِمًا اسْتَبَاسُوا مِنْهُ خَلَصُوا نَجِيًّا قَالَ كَبِيرُهُمْ أَلَمْ تَعْلَمُوا أَنَّ آبَاكُمْ قَدْ أَخَذَ عَلَيْكُمْ مَوْتِقًا مِنَ اللَّهِ وَمِن قَبْلَ مَا فَرَطْتُمْ فِي يَوْسُفَ قَلْنَ أَبْرَحَ الْأَرْضَ حَتَّى يَأْذَنَ لِي أَبِي أَوْ يَحْكُمَ اللَّهُ لِي وَهُوَ خَيْرَ الْحَاكِمِينَ

ترجمه :

هنگامی که (از آزادی بنیامین) کاملاً ناامید شدند ، به کناری رفتند و با یکدیگر نهانی به گفتگو و رایزنی پرداختند . بزرگ آنان گفت : مگر نمی‌دانید که پدرتان از شما پیمان مؤکد با سوگند به خدا گرفته است (که برادرتان را سالم بدو برگردانید ؟) و (به یاد ندارید که) پیش از این درباره یوسف کوتاهی کرده‌اید ؟ پس (به چه روئی اکنون به سوی او برگردیم ؟ !) . من از سرزمین (مصر) حرکت نمی‌کنم تا پدرم به من اجازه (خروج از آن و برگشت به کنعان را) ندهد ، یا خدا در حق من داوری نکند و فرمان نراند (و با مرگ من یا آزادی بنیامین ، کار را یکسره نسازد) و او بهترین داور و فرمانده است (و جز به حق فرمان نراند و جز به عدل داوری نکند) .

توضیحات :

« اسْتَبَاسُوا » : بسیار مایوس و ناامید شدند . « خَلَصُوا » : از مردم دور شدند و با یکدیگر خلوت کردند . « نَجِيًّا » : نجواکنندگان . پنهانی . گفتگو کنندگان . این واژه برای مفرد و جمع یکسان به کار می‌رود (نگا : مریم / ۵۲) . در اینجا به صورت جمع به کار رفته و حال است . « وَ مِنْ قَبْلَ مَا فَرَطْتُمْ فِي يَوْسُفَ » : قبلاً درباره یوسف کوتاهی کرده‌اید . حرف (و) (حالیّه است و واژه (ما) زائد می‌باشد . « فَرَطْتُمْ » : قصور و کوتاهی کرده‌اید . « قَلْنَ أَبْرَحَ الْأَرْضَ » : پس از این سرزمین حرکت نمی‌کنم . « يَحْكُمَ » : داوری می‌کند و فرمان می‌راند . « الْحَاكِمِينَ » : داوران . فرماندهان .

سوره یوسف آیه ۸۱

متن آیه :

ارْجِعُوا إِلَىٰ أَبِيكُمْ فَقُولُوا يَا أَبَانَا إِنَّ ابْنَكَ سَرَقَ وَمَا شَهِدْنَا إِلَّا بِمَا عَلِمْنَا وَمَا كُنَّا لِلْغَيْبِ حَافِظِينَ

ترجمه :

شما به پیش پدرتان برگردید و بگوئید : ای پدر ! پسر دزدی کرده است (و در برابر آن بنده گشته است و به اسارت رفته است) و گواهی نمی‌دهیم مگر به آنچه (از دزدی بنیامین با چشم خود دیده‌ایم و بر آن) مطلع شده‌ایم ، و ما (در آن هنگام که با تو پیمان بسته‌ایم نمی‌دانستیم که او دزدی می‌کند . چرا که) از غیب خبر نداشته‌ایم (و راز نهان در پشت پرده غیب جهان را جز یزدان نمی‌داند) .

توضیحات :

« مَا شَهِدْنَا إِلَّا بِمَا عَلِمْنَا » : گواهی نداده‌ایم مگر بر آنچه خودمان در مصر دیده و پر آن اطلاع پیدا کرده‌ایم . شاید هم منظور این باشد که ای پدر ! اگر نزد تو گواهی داده‌ایم و تعهد نموده‌ایم که

برادرمان را می‌بریم و باز می‌گردانیم به خاطر این بوده است که ما از باطن او خبر نداشته و غیب نمی‌دانسته‌ایم تا بدانیم سرانجام کار او به کجا می‌کشد و مثلاً وی دزدی می‌کند . « مَا كُنَّا لِلْغَيْبِ حَافِظِينَ » : ما آگاه از غیب نبوده‌ایم .

سوره یوسف آیه ۸۲

متن آیه :
وَاسْأَلِ الْقَرْيَةَ الَّتِي كُنَّا فِيهَا وَالْعَيْرَ الَّتِي أَقْبَلْنَا فِيهَا وَإِنَّا لَصَادِقُونَ

ترجمه :
و از (اهالی) شهری که ما در آن بوده‌ایم (که مصر است) و از کاروانی که با آن (به کنعان) برگشته‌ایم بپرس (تا بیگناهی ما برای تو ثابت شود) و ما تأکید می‌کنیم که راستگوئیم (و جز حقیقت نمی‌گوئیم) .

توضیحات :
« إِسْأَلِ الْقَرْيَةَ » : از اهالی شهر بپرس . مضاف محذوف است که (اهل) است . یعنی : إِسْأَلُ أَهْلَ الْقَرْيَةَ . « الْقَرْيَةَ » : شهر (نگا : بقره / ۵۸ ، انعام / ۱۲۳ ، اعراف / ۹۴) . « الْعَيْرَ » : کاروان . قافله .

سوره یوسف آیه ۸۳

متن آیه :
قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْراً فَصَبْرٌ جَمِيلٌ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَنِي بِهِمْ جَمِيعاً إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

ترجمه :
(بقیه برادران به کنعان برگشتند و پدرشان را از ماجرا باخبر کردند و او) گفت : بلکه نفس (اماره) کار زشتی را در نظرتان آراسته است (و شما را دچار آن کرده است . این کار شما ، و اما کار من ،) صبر جمیل است ، (صبری که جزع و فزع ، زیبایی آن را نیالاید ، و ناشکری و ناسپاسی ، اجر آن را نزاید و به گناه تبدیل ننماید) . امید است که خداوند همه آنان را به من باز گرداند . بی‌گمان او کاملاً آگاه (از حال من و حال ایشان بوده و) دارای حکمت بالغه است (و کارهایش از روی حساب و فلسفه است) .

توضیحات :
« سَوَّلَتْ » : زینت داده است و آراسته و پیراسته کرده است (نگا : یوسف / ۱۸) .

سوره یوسف آیه ۸۴

متن آیه :
وَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَا أَسَفَى عَلَى يُوسُفَ وَأَبِیَّتْ عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزْنِ فَهُوَ كَظِيمٌ

ترجمه :
و از فرزندانش روی برتافت و گفت : ای وای بر من ! بر (دوری) یوسف (من !) و (از بس که گریست ،) چشمانش از اندوه سفید (و نابینا) گردید ، و او اندوه خود را در دل نهان می‌داشت و خشم خود (بر فرزندان) را قورت می‌داد .

توضیحات :

« يَا أَسَفًا ! » : فسوسا و دريغا ! حرف الف آخر (أَسَفًا) به جاي (ي) ضمير است . « إِيصَّتْ » : سفيد گرديد . نابينا شد . سياهي چشمان از اشكهاي فراوان سفيد گرديد و اشكها پرده‌اي بر چشمها كشيد . « كَظِيمٌ » : فعيل به معني مفعول ، يعني : پر از خشم بر فرزندان . يا فعيل به معني فاعل است ، يعني : فرو خورنده خشم .

سوره يوسف آيه ۸۵

متن آيه :

قَالُوا تَاللَّهِ تَفْتَأُ تَذْكُرُ يُوسُفَ حَتَّى تَكُونَ حَرَضًا أَوْ تَكُونَ مِنَ الْهَالِكِينَ

ترجمه :

گفتند : (اي پدر !) به خدا سوگند ! آن قدر تو ياد يوسف مي‌كني كه مشرف پي مرگ مي‌شوي يا (مي‌ميري و) از مردگان مي‌گري . (خويشتن را بپا و به خود و به ما ترحم فرما و از غم و اندوه بگاه) .

توضيحات :

« تَفْتَأُ تَذْكُرُ » : پيوسته به خاطر مي‌آوري و هميشه ياد مي‌كني . در اصل (لا تَفْتَأُ) است و عربيها حرف (لا) را گاهي از اول (تَفْتَأُ) حذف مي‌نمايند و به معني (لا تزال) به كار مي‌برند . « حَرَضًا » : مصدر است و به معني نزديك شدن به مرگ است و در اينجا براي مبالغه و مراد شخص مشرف به مرگ است . « الْهَالِكِينَ » : مردگان . تباه‌شدگان .

سوره يوسف آيه ۸۶

متن آيه :

قَالَ إِنَّمَا أَشْكُو بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

ترجمه :

گفت : شكايات پريشان جالي و اندوه خود را تنها و تنها به (درگاه) خدا مي‌برم ، (و فقط به آستان خدا مي‌نالم و حل مشكل خود را از او مي‌خواهم) و من از سوي خدا چيزهائي مي‌دانم كه شما نمي‌دانيد .

توضيحات :

« إِنَّمَا » : تنها . فقط . « أَشْكُو » : شِكُوه مي‌كنم . شكايات مي‌نمايم . در رسم الخط قرآني الف زاندي در آخر دارد . « بَثٌّ » : پريشاني . پراكندگي خاطر . « حَزَنٌ » : غم و اندوه . « أَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ » : . . . : مراد آگاهي يعقوب از زنده بودن يوسف به سبب وحى آسماني است (نگا : تفسير آلوسي ، الواضح ، شربيني ، كبير) .

سوره يوسف آيه ۸۷

متن آيه :

يَا بَنِيَّ اذْهَبُوا فَتَحَسَّسُوا مِنْ يُوسُفَ وَأَخِيهِ وَلَا تَيْأَسُوا مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَيْأَسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ

ترجمه :

اي فرزندانم ! برويد و (در مصر همراه برادر مهتر خود) به دنبال يوسف و برادرش بگرديد و از رحمت خدا نااميد مشويد ، چرا كه از رحمت خدا جز كافران نااميد نمي‌گردند . (من احساس مي‌كنم روزگار ديدار نزديك است) .

توضیحات :
« تَحَسُّوْا مِنْ » : جستجو کنید . پُرس و جو نمائید . « لَا تَيَاسُوْا » : ناامید مشوید . مأیوس نگردید . « رُوح » : رحمت خدا . « الْقَوْمِ الْكَافِرُونَ » : مردمان ناباور .

سوره یوسف آیه ۸۸

متن آیه :
فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَيْهِ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ مَسَّنَا وَأَهْلَنَا الصُّرُّ وَجِئْنَا بِبِضَاعَةٍ مُّزْجَاةٍ فَأَوْفِ لَنَا الْكَيْلَ وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا إِنَّ اللَّهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ

ترجمه :
(فرزندانش فرمان او را گردن نهادند و رهسپار مصر شدند) و چون به پیش یوسف رفتند گفتند : ای عزیز (مصر !) ما را و خاندان ما را اندوه فرا گرفته است و (جسم و روح ما را زیان رسیده است و برای خرید مواد غذایی) کالای اندکی با خود آورده ایم (که گمان نمی‌رود از ما پذیرفته گردد و چیزی که مورد نیاز ما است با آن خریداری شود . بیا و) بر ما ببخش و بار و کالای ما را (بدان اندازه که نیازمندیم) به تمام و کمال بده بی‌گمان خداوند بخشنده را (به بهترین وجه) جزا می‌دهد .

توضیحات :
« مَسَّنَا » : به ما رسیده است . به ما دست داده است . « أَهْلَنَا » : خاندان ما . عشیره و قبیله ما . « الصُّرُّ » : زیان . شدت و سختی . کمپی و کاستی و ضعف مالی یا جسمی و یا روحی (نگا : انعام / ۱۷ ، یونس / ۱۲ و ۱۰۷) . « مُّزْجَاةٍ » : مردود و ناپذیرفتنی . کنایه از چیز ناچیز و اندک است . این واژه از ماده (زجو) و اسم مفعول مصدر (إزجاء) می‌باشد (نگا : نور / ۴۳) . « تَصَدَّقْ » : صدقه کن . ببخش (نگا : بقره / ۲۸۰ ، نساء / ۹۲ ، مائده / ۴۵) .

سوره یوسف آیه ۸۹

متن آیه :
قَالَ هَلْ عَلِمْتُمْ مَا فَعَلْتُمْ بِيُوسُفَ وَأَخِيهِ إِذْ أَنْتُمْ جَاهِلُونَ

ترجمه :
(مهر برادری در دل یوسف بجنبید و خواست خویشتن را به آنان بشناساند . سرزنش‌کنان (بدیشان) گفت : آیا بدان گاه که (یوسف را به چاه انداختید ، و پس از او اذیت و آزارها به بنیامین رساندید و او را در فراق برادر داغدار نمودید) ، از روی نادانی (جوانی) نسبت به یوسف و برادرش می‌دانید چه (عمل زشت و ناپسندی) کردید ؟

توضیحات :
« إِذْ أَنْتُمْ جَاهِلُونَ » : بدان گاه که نادان بودید . مراد زمان غرور و کله شقی جوانی است . ضمناً اشاره‌ای به عفو و بزرگواری یوسف و ارشاد برادران به توبه و استغفار را نیز دربر دارد .

سوره یوسف آیه ۹۰

متن آیه :
قَالُوا إِنَّكَ لَأَنْتَ يُوسُفُ قَالَ أَنَا يُوسُفُ وَهَذَا أَخِي قَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا إِنَّهُ مَنْ يَتَّقِ وَيَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ

ترجمه :

گفتند : آیا تو واقعاً یوسف هستی ؟ گفت : من یوسفم و این برادر من است . به راستی یزدان بر ما منت گذارده است (زیرا که ما را از بلاها رهانیده و دوباره بهم رسانیده و سلامت و قدرت و عزت بخشیده است) . بی‌گمان هرکس (خدا را پیش چشم دارد و از او بترسد و) تقوا پیشه کند و (در برابر گرفتاریها و مصیبتها) شکیبائی و استقامت ورزد (خداوند پاداش او را خواهد داد) چرا که خدا اجر نیکوکاران را ضائع نمی‌گرداند .

توضیحات :

« هَذَا أَخِي » : این برادر من است . ذکر این جمله با وجود آشنائی برادران با بنیامین اشاره به این دارد که او نیز مثل من مورد ستم و آزار شما قرار گرفته است .

سوره یوسف آیه ۹۱

متن آیه :

قَالُوا تَاللّٰهِ لَقَدْ آتَرَكَ اللّٰهُ عَلَيْنَا وَإِن كُنَّا لَخَاطِئِينَ

ترجمه :

گفتند : به خدا سوگند ! خداوند تو را (به سبب پرهیزگاری و شکیبائی و نیکوکاری) بر ما برگزیده و برتری داده است ، و ما بی‌گمان (در کاری که در حق تو و برادرت روا داشته‌ایم) خطاکار بوده‌ایم .

توضیحات :

« ءَاتَرَكَ » : تو را ترجیح و تفضیل داده است . تو را اختیار نموده و برگزیده است (نگا : طه / ۷۲ ، نازعات / ۳۸) . « إِن » : بی‌گمان . یقیناً . از حروف مشبّهة بالفعل و مخفف از (إِن) مثقله است . « وَإِن » : حرف واو ، حالیه است .

سوره یوسف آیه ۹۲

متن آیه :

قَالَ لَا تَثْرِيبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ يَغْفِرُ اللّٰهُ لَكُمْ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

ترجمه :

(یوسف پاسخ داد و) گفت : امروز هیچ گونه سرزنش و توبیخی نسبت به شما در میان نیست (و بلکه از شما در می‌گذرم و برایتان طلب آمرزش می‌نمایم . ان شاءالله) خداوند شما را می‌بخشاید ، چرا که او مهربانترین مهربانان است (و مغفرت و مرحمت خود را شامل نادمان و توبه‌کاران می‌نماید) .

توضیحات :

« تَثْرِيبَ » : برشمردن گناهان کسی . در اینجا مراد لومه و عتاب ، و توبیخ و تنبیه است .

سوره یوسف آیه ۹۳

متن آیه :

اَذْهَبُوا بِقَمِيصِي هَذَا فَاَلْقُوهُ عَلَىٰ وَجْهِ أَبِي يَأْتِ بَصِيرًا وَأْتُونِي بِأَهْلِكُمْ أَجْمَعِينَ

ترجمه :

(پس از آن ، یوسف از حال پدر پرسید . وقتی که از اوضاع و احوال او آگاه گردید ، بدیشان گفت :

(این پیراهن مرا با خود (به کنعان) ببرید و آن را بر چهره او بیندازید تا (نشانی بر پیدا شدن من بوده و روشنی بخش دل و دیده اش شود و دوباره) بیجا گردد (و پرده تاریک غم و اندوه از جلو چشمانش بزداید و خرم و خندانش نماید) و همه خانواده خود را به نزد من بیاورید .

توضیحات :

« قَمِیصٌ » : پیراهن . « یَاتِ بَصِیْرًا » : بیجا می‌گردد . (یَاتِ) در اینجا به معنی (یَصِیرُ) است . در این صورت ملحق به افعال ناقصه است و (بَصِیْرًا) خبر آن است . یا این که معنی چنین است : او بیجا به پیش من می‌آید . در این صورت (بَصِیْرًا) حال است . ناگفته نماند که یعقوب چه حقیقه کور شده باشد و برابر وحی آسمانی ، یوسف پیراهن خود را جهت بازیابی بینائی به کنعان فرستاده باشد ، و یا این که تنها سوز فراق چشمان او را کم سو نموده باشد و مژده یوسف گم گشته ، دیدگان را نور و جسم را زور بخشیده باشد ، مانعی در میان نیست .

سوره یوسف آیه ۹۴

متن آیه :

وَلَمَّا فَصَلَتِ الْعِیْرُ قَالَ أَبُوهُمُ إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ یُوسُفَ لَوْلَا أَن تَفْنُوْنَ

ترجمه :

هنگامی که کاروان (از مصر به سوی شام) حرکت کرد ، پدرشان (به کسانی که پیش او بودند) گفت : اگر مرا بی‌خرد و بی‌مغز ننماید ، (به شما می‌گویم) من واقعاً بوی یوسف را می‌بویم !

توضیحات :

« فَصَلَتْ » : جدا شد . حرکت کرد . « لَأَجِدُ » : واقعاً احساس می‌کنم . به حقیقت می‌یابم . « رِیْحٌ » : رائحه . بو . « تَفْنُوْنَ » : مرا کوتاه فکر و کم‌خرد می‌نامید . از ماده (فند) به معنی تباهی رای و ضعف عقل . « لَوْلَا أَن تَفْنُوْنَ » : اگر مرا بی‌خرد و بی‌فکر ندانید . جمله شرطیه است و جواب آن می‌تواند (إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ یُوسُفَ) باشد ، که معنی آن گذشت ، و یا این که جواب آن محذوف بوده و مثلاً (لِأَنبَأْتُكُمْ عَنْ یُوسُفَ یَاكْثَرَ مِنَ الشُّعُورِ وَ الْوُجْدَانِ) باشد . یعنی : بیش از احساسی و دریافت درون درباره یوسف به شما می‌گفتم و از او خبر می‌دادم . یا این که جمله (لَوْلَا أَن تَفْنُوْنَ) به معنی إِلا أَنكُمْ تَفْنُوْنَ . یا : لَوْلَا لَصَدَقْتُمُونِي می‌باشد . یعنی : اما شما مرا ابله و گول می‌دانید . اگر چنین نبود تصدیق می‌کردید .

سوره یوسف آیه ۹۵

متن آیه :

قَالُوا تَاللَّهِ إِنَّكَ لَفِي ضَلَالِكَ الْقَدِيمِ

ترجمه :

(اطرافیان بدو) گفتند : به خدا قسم ! بی‌گمان تو در سرگشتگی قدیم خود هستی (و بر بال خیالات و خرافات در پروازی) .

توضیحات :

« ضَلَالِكَ الْقَدِيمِ » : گمراهی پیشین (نگا : یوسف / ۸) . مراد افراط در محبت یوسف و اعتقاد به زنده بودن او و امید به دیدار و بسر رسیدن هجران است .

سوره یوسف آیه ۹۶

متن آیه :
فَلَمَّا أَنْ جَاءَ الْبَشِيرُ أَلْقَاهُ عَلَىٰ وَجْهِهِ فَارْتَدَّ بَصِيرًا ۚ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

ترجمه :
هنگامی که (بیک) مزده‌رسان بیامد و پیراهن را بر چهره‌اش افکند ، (چشمان یعقوب) بینا گردید (و نور سرور ، به دیدگانش روشنی بخشید . یعقوب به حاضران) گفت : مگر به شما نگفتم : که از سوی یزدان (و در پرتو وحی رحمان) چیزهایی می‌دانم که شما نمی‌دانید ؟

توضیحات :
« الْبَشِيرُ » : مزده‌رسان . « اِرْتَدَّ » : برگشت . شد . این فعل می‌تواند ملحق به افعال ناقصه بوده و به معنی (صَارَ) به کار رود . یا این که فعل تامه است و معنی (به حالت اولیه خود برگشت) می‌دهد . در صورت اول ، واژه (بَصِيرًا) خبر (اِرْتَدَّ) و در صورت دوم ، حال است . « إِنِّي أَعْلَمُ . . . » : (نگا : یوسف / ۶۸ و ۸۶) .

سوره یوسف آیه ۹۷

متن آیه :
قَالُوا يَا أَبَانَا اسْتَغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا إِنَّا كُنَّا خَاطِئِينَ

ترجمه :
(فرزندان یعقوب) گفتند : ای پدر ! (بر ما ببخشا و) آمرزش گناهانمان را برایمان (از خدا) بخواه . واقعاً ما خطاکار بوده‌ایم .

توضیحات :
« اِسْتَغْفِرُ » : طلب آمرزش کن .

سوره یوسف آیه ۹۸

متن آیه :
قَالَ سَوْفَ اَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّيَ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

ترجمه :
گفت : از پروردگارم ، پیوسته برایتان طلب آمرزش (گناهانتان را) خواهم کرد . بی‌گمان او بخشایشگر مهربانی است .

توضیحات :
« سَوْفَ اَسْتَغْفِرُ لَكُمْ » : پیوسته برایتان درخواست آمرزش خواهم کرد . واژه (سَوْفَ) بیانگر استمرار در مستقبل است .

سوره یوسف آیه ۹۹

متن آیه :
فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَىٰ يُوسُفَ آوَىٰ إِلَيْهِ أَبَوَيْهِ وَقَالَ ادْخُلُوا مِصْرَ إِن شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ

ترجمه :
(یعقوب و خاندان او رهسپار مصر شدند . یوسف تا مدخل مصر به استقبالشان شتافت) . هنگامی که به پیش یوسف رسیدند ، پدر و مادرش را در آغوش گرفت و (به همه آنان) گفت :

به سرزمین مصر داخل شوید که به خواست خدا در امن و امان خواهید بود .

توضیحات :

« ءَأَوِيَ إِلَيْهِ » : در بغل خود گرفت . به خود چسباند . « ءَأَمِينٌ » : کسانی که در امنیت بسر می‌برند . حال است .

سوره یوسف آیه ۱۰۰

متن آیه :

وَرَفَعَ أَبَوَيْهِ عَلَى الْعَرْشِ وَخَرُّوا لَهُ سُجَّدًا وَقَالَ يَا أَبْتِ هَذَا تَأْوِيلُ رُؤْيَايَ مِن قَبْلُ قَدْ جَعَلَهَا رَبِّي حَقًّا وَقَدْ أَحْسَنَ بِي إِذْ أَخْرَجَنِي مِنَ السِّجْنِ وَجَاءَ بِكُم مِّنَ الْبَدْوِ مِن بَعْدِ أَن نَزَّغَ الشَّيْطَانُ بَيْنِي وَبَيْنَ إِخْوَتِي إِنَّ رَبِّي لَطِيفٌ لِّمَا يَشَاءُ إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

ترجمه :

(کاروان داخل مصر گردید و به منزل یوسف وارد شد) و یوسف پدر و مادرش را بر تخت نشاند (و به رسم مردمان آن زمان ، در حق سران و امیران و فرمانروایان ، جملگی) در برابرش کرنش بردند . یوسف گفت : پدر ! این تعبیر خواب پیشین (روزگار کودکی) من است ! پروردگرم آن را به واقعیت مبدل کرد . به راستی خدا در حق من نیکبها کرده است ، چرا که از زندان رهايم نموده است ، و بعد از آن که اهریمن میان من و برادرانم تباهي و جدائی انداخت ، شما را از بادیه (شام به مصر) آورده است . حقیقهٔ پروردگرم هرچه بخواهد سنجیده و دقیق انجام می‌دهد . بی‌گمان او بسیار آگاه (و کارهایش همه) دارای حکمت است .

توضیحات :

« الْعَرْشِ » : تخت . « خَرُّوا » : فرو افتادند . « خَرُّوا لَهُ سُجَّدًا » : در برابرش به سجده افتادند و کرنش بردند . مراد خم‌شدن و کرنش بردن جهت ادای تعظیم و توقیر است ، نه به منظور عبادت و طاعت . سلام شاهان و بزرگان ، در آن روزگاران ، سرخم کردن به سوی زمین بوده است ، همان گونه که امروز مثلاً مصافحه ، معانقه ، دست‌بوسی ، روبوسی ، برخاستن ، و غیره ، عادت انسانها در مکانهای مختلف است . کرنش پدر و مادر و برادران برای تکریم یوسف ، باید به الهام خدا بوده باشد ، همان طوری که سجده فرشتگان برای آدم ، و ذبح اسماعیل به وسیله ابراهیم به فرمان وحی بوده است (نگا : بقره / ۳۴ ، صافات / ۱۰۲) . برخی معنی دیگری برای این جمله ذکر کرده و گفته‌اند : جملگی به خاطر او برای خدا سجده بردند و شکرش را گفتند . « هَذَا تَأْوِيلُ . . . » : (نگا : یوسف / ۴) . « الْبَدْوِ » : بادیه . خلاف شهر (نگا : حج / ۲۵ ، احزاب / ۲۰) . در اینجا باید مراد بادیه و بیابان صرف نباشد ، بلکه باید به معنی بادیه شام یا بادیه فلسطین باشد . چرا که شهر (کنعان) و شهر (بدا) که در برخی از روایات مذکور است و مسجد یعقوب نیز گویا در آن برجا است ، هر دو در آنجا قرار دارند ، و این با معنی آیه (۱۰۹) هم سازگار است . « نَزَّغَ » : فساد کرد و تباهي انداخت . مراد وسیوسه‌کردن و تحریک نمودن برای انجام زشتیها و پلشتیها است (نگا : اعراف / ۲۰۰) . « لَطِيفٌ » : دقیق در امور . چرخاننده کارها به گونه سنجیده (نگا : انعام / ۱۰۳) .

سوره یوسف آیه ۱۰۱

متن آیه :

رَبِّ قَدْ آتَيْنِي مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَّمْتَنِي مَا تَأْوِيلُ الْأَحَادِيثِ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْتَ وَلِيِّ فِى الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ تَوَفِّيهِ مُسْلِمًا وَالْحَقِّنِي بِالصَّالِحِينَ

ترجمه :

(یوسف رو به خدا کرد و گفت :) پروردگارا ! (سپاسگزارم که بخش بزرگی) از حکومت به من داده‌ای و مرا از تعبیر خوابها آگاه ساخته‌ای . ای آفریدگار آسمانها و زمین ! تو سرپرست من در دنیا و آخرت هستی . (همه امور خود را به تو وامی‌گذارم و خویشتن را در پناه تو می‌دارم) . مرا مسلمان بمیران و به صالحان ملحق گردان .

توضیحات :

« مِنْ الْمَلِكِ » : از ملك و حکومت ، حرف (مِنْ) می‌تواند تبعیضیه باشد ، و می‌تواند زائد بوده و (الْمَلِكِ) مفعول باشد . یعنی ملك و حکومت را . « تَأْوِيلَ » : تعبیر . « الْأَحَادِيثِ » : جمع حدیث . خوابها (نِگَا : یوسف / ۲۱) . « فَاطِرَ » : آفریننده . نُوَافِرِينَ . « تَوْقِيِي » : مرا بمیران . جانم را بگیر . « مُسْلِمًا » : مسلمان . حال است . « تَوْقِيِي مُسْلِمًا » : این عبارت ، بیانگر عبودیت کامل و نیاز شدید به کمک خدا و طلب حسن ختام زندگی از او است ، و تعلیمی است برای پیروان یوسف و همه مؤمنان دیگر .

سوره یوسف آیه ۱۰۲

متن آیه :

ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ أَجْمَعُوا أَمْرَهُمْ وَهُمْ يَمْكُرُونَ

ترجمه :

(ای پیغمبر اسلام !) این (داستانی را که بر تو خواندیم) از خبرهای نهان (در دل قرون و اعصار گذشته بسیار کهن جهان) است که آن را به تو وحی می‌کنیم . تو پیش آنان (یعنی پسران یعقوب) نبودی بدان گاه که تصمیم گرفتند و نپرتنگ نمودند (و بر ضد یوسف نقشه کشیدند و طرح در انداختند . لذا جز از طریق وحی امکان اطلاع از آن را نداشتی) .

توضیحات :

« ذَلِكَ » : آن . در اینجا مراد (این) است که داستان مذکور در سوره است . « أَنْبَاءِ » : جمع نَبَأ ، خبرها . « الْغَيْبِ » : پوشیده و نهان از دید علمی و حسی مردمان . « وَهُمْ يَمْكُرُونَ » : در حالی که به چاره‌جویی نشستند و توطئه کردند و نقشه کشیدند .

سوره یوسف آیه ۱۰۳

متن آیه :

وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ يَمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

بیشتر مردم (به سبب تصمیم بر کفر و پیروی از هوی و هوس ، به تو) ایمان نمی‌آورند ، هرچند که تلاش کنی (و در راهنمایی ایشان بسیار خویشتن را زحمت دهی) .

توضیحات :

« وَ لَوْ حَرَصْتَ » : هرچند که بر آن شوق و علاقه و تلاش و کوشش داشته باشی (نِگَا : نساء / ۱۲۹) . « وَ مَا أَكْثَرُ النَّاسِ . . . يَمُؤْمِنِينَ » : (نِگَا : قصص / ۵۶ ، سبأ / ۱۳) .

سوره یوسف آیه ۱۰۴

متن آیه :

وَمَا تَسْأَلُهُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ

ترجمه :

تو در برابر این (اندرز و راهنمائی) ، پاداشی از ایشان نمی‌خواهی ، (پس اگر آنان نپذیرفتند غمگین مباش . چرا که دیگران اندر شکم مادر و پشت پدرند و بدان می‌گروند ، و تنها این قرآن برای گروهی از مردمان این زمان نیامده است . بلکه) قرآن جز پند و اندرزی برای همه جهانیان نیست .

توضیحات :

« إِنْ هُوَ » : آن نیست . حرف (إِنْ) نافیهِ ، و (هُوَ) یعنی : قرآن . « ذِكْرٌ » : پند و اندرز . یادآوری (نگا : آل‌عمران / ۵۸) .

سوره یوسف آیه ۱۰۵

متن آیه :

وَكَأَيِّنْ مِنْ آيَةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَمُرُّونَ عَلَيْهَا وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ

ترجمه :

و چه بسیار دلائل و نشانه‌های (دالّ بر وجود خدا) در آسمانها و زمین وجود دارد که آنان (کورکورانه) از کنارشان می‌گذرند و از پذیرش آنها روی می‌گردانند .

توضیحات :

« كَأَيِّنْ » : چه بسیار . چه فراوان (نگا : آل‌عمران / ۱۴۶) . رسم‌الخطّ آن (كَأَيِّنْ) است . « آيَةٍ » : دلائل و نشانه‌های وجود خدا ، و وحدت و کمال دانیشِ الله . « يَمُرُّونَ عَلَيْهَا » : بر آنها می‌گذرند . مراد دیدن و پی‌بردن بدانها است . « وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ » : در حالی که درباره آنها نمی‌اندیشند و از آنها درس عبرت نمی‌گیرند . از آنها روی می‌گردانند و آنها را نادیده می‌گیرند .

سوره یوسف آیه ۱۰۶

متن آیه :

وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ

ترجمه :

و اکثر آنان که مدّعی ایمان به خدا هستند ، مشرک می‌باشند .

توضیحات :

« وَ مَا يُؤْمِنُ . . . » : بیشتر آنان از لحاظ گفتار مؤمن ، ولی با توجّه به کردار مشرک می‌باشند . چرا که با وجود ایمان به یگانگی خدا ، پسر و دختر به خدا نسبت می‌دهند ، و صفات خاص یزدان را برای انبیاء و اولیاء و صلحاء قائل می‌شوند . مثلاً آنان را آگاه بر گذشته و حال و آینده و آنچه بوده است و خواهد بود می‌دانند و ایشان را فریادرس در اینجا و آنجا و همه‌جا می‌شمارند . مزار برخیها را همچون کعبه طواف می‌کنند و نذرها و قربانیها برای بعضی اشخاص و امکنه روا می‌دارند (نگا : توبه / ۳۰ و ۳۱ ، نحل / ۵۷ ، زمر / ۳) .

سوره یوسف آیه ۱۰۷

متن آیه :

أَفَأْمِنُوا أَنْ تَأْتِيَهُمْ غَاشِيَةٌ مِّنْ عَذَابِ اللَّهِ أَوْ تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

ترجمه :

آیا از این ایمن هستند که عذاب فراگیری از سوی خدا ایشان را در برگیرد ، یا این که قیامت به ناگاه فرا رسد و ایشان غافل و بی‌خبر باشند ؟

توضیحات :

« غَاشِيَةٌ » : بلای همگانی و فراگیر و نابوده‌کننده . « السَّاعَةُ » : رستاخیز . « بَعْتَهُ » : ناگهانی بدون نشانه و مقدمه قبلی (نگا : انعام / ۳۱) .

سوره یوسف آیه ۱۰۸

متن آیه :

قُلْ هَذِهِ سَيِّلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ

ترجمه :

بگو : این راه من است که من (مردمان را) با آگاهی و بینش به سوی خدا می‌خوانم و پیروان من هم (چنین می‌باشند) ، و خدا را منزه (از انباز و نقص و دیگر ناشایست) می‌دانم ، و من از زمره مشرکان نمی‌باشم (و کسی و چیزی را شریک خدا نمی‌انگارم) .

توضیحات :

« أَدْعُو » : دعوت می‌کنم . در رسم‌الخط قرآنی الف زائدی در آخر دارد . « عَلَيَا بَصِيرَةً » : با بینش و آگاهی . یا بیان و حجت واضح و آشکار ؛ نه کورکورانه و از روی تقلید . حال ضمیر فعل (أَدْعُو) است . « وَ مَنْ اتَّبَعَنِي » : و هرکس که از من پیروی کند این چنین باید باشد . واژه (مَنْ) می‌تواند عطف بر ذوالحال باشد ، و یا این که مبتدا بوده و خبر آن محذوف و (كَذَلِكَ) باشد .

سوره یوسف آیه ۱۰۹

متن آیه :

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُوْحِي إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ أَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا أَفَلَا تَعْقِلُونَ

ترجمه :

(سنت ما در گزینش پیغمبران و گسیل آنان به میان مردمان تغییر نکرده است ، و از جمله در انتخاب تو به عنوان خاتم‌الانبیاء نیز مرعی شده است) و ما پیش از تو پیغمبرانی نفرستاده‌ایم ، مگر این که مردانی از میان شهریان بوده‌اند و بدیشان وحی کرده‌ایم . (دسته‌ای از انسانها بدانان گرویده و گروهی هم از ایشان بیزار می‌جستند . آیا قوم تو از این بی‌خبرند که پیغمبران نه فرشته و نه زن بوده‌اند و بلکه مردانی از شهرها بوده و در میان مردمان همچون ایشان زندگی کرده‌اند و تنها فرق آنان با دیگران این بوده که حاملان وحی و پیام‌آوران آسمانی بوده‌اند ، و بعضی راه چنین راهنمایانی را انتخاب و به بهشت رسیده‌اند ، و برخی هم عناد ورزیده و کفر پیشه کرده‌اند و به دوزخ واصل شده‌اند ؟) . مگر در زمین به گشت‌وگذار نمی‌پردازند تا ببینند که سرانجام کار گذشتگان پیش از ایشان چه بوده و به کجا کشیده شده است ؟ بی‌گمان سرای آخرت ، بهتر (از سرای این جهان) برای پرهیزگاران است . (ای معاندان افسار گسیخته و آرزوپرستان سرگشته !) آیا خرد و اندیشه خویش را به کار نمی‌اندازید (و نمی‌دانید که هستی خود را ناآگاهانه می‌بازید و توشه‌ای برای آخرت فراهم نمی‌سازید ؟ !) .

توضیحات :

« إِلَّا رِجَالًا » : یعنی پیغمبران همه مرد بوده‌اند ؛ نه فرشته یا جن یا زن . « مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ » : از میان اهالی شهرنشین . یعنی پیغمبران شهرنشین بوده‌اند ؛ نه بیابانگرد و صحرانشین ، و لذا

کاملاً از اوضاع و احوال و مشکلات مادی و معنوی زندگی باخبر و مطلع بوده و از روی شناخت به رفع مشکلات و کار تبلیغ پرداخته‌اند . « أَقْلَمَ يَسِيرُوا . . . » : (نگا : آل عمران / ۱۳۷ ، انعام / ۱۱) . « دَارُ الْآخِرَةِ » : سرای آخرت . دنیای دیگر . اضافه موصوف به صفت است . یعنی (الدَّارُ الْآخِرَةُ) : (نگا : انعام / ۳۲ ، اعراف / ۱۶۹) .

سوره یوسف آیه ۱۱۰

متن آیه :
حَتَّىٰ إِذَا اسْتَيْسَسَ الرُّسُلُ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ قَدْ كُذِّبُوا جَاءَهُمْ نَصْرًا مِّنْ نَّجْيِ مَن نَّشَاءُ وَلَا يُرَدُّ بَأْسُنَا عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ

ترجمه :

(ای پیغمبر ! یاری ما را دور از خویشتن بدان . یاری ما به شما نزدیک و پیروزیتان حتمی است . پیش از این پیغمبران متعددی آمده‌اند و به دعوت خود ادامه داده‌اند و دشمنان حق و حقیقت هم به مبارزه خاسته و مقاومت و مخالفت نموده‌اند) تا آنجا که پیغمبران (از ایمان آوردن کافران و پیروزی خود) ناامید گشته و گمان برده‌اند که (از سوی پیروان اندک خویش هم) تکذیب شده‌اند (و تنهایی تنها مانده‌اند) . در این هنگام یاری ما به سراغ ایشان آمده است (و لطف و فضل ما آنان را در برگرفته است) و هرکس را که خواسته‌ایم نجات داده‌ایم . (بلی ! در هیچ زمان و هیچ مکانی) عذاب ما از سر مردمان گناهکار دور و دفع نمی‌گردد .

توضیحات :

« حَتَّىٰ » : برای غایت محذوفی است که سیاق دالّ بر آن است : لا يُغْرَهُمْ تَمَادِي أَيَّامِهِمْ فَإِنَّ مَن قَبْلَهُمْ أَهْلُوا حَتَّىٰ . « اسْتَيْسَسَ » : مأیوس و ناامید شدند (نگا : یوسف / ۸۰) . « ظَنُّوا » : گمان بردند . انگاشتند . « كُذِّبُوا » : تکذیب شده‌اند . با آنان دروغ گفته شده است . « ظَنُّوا أَنَّهُمْ قَدْ كُذِّبُوا » : پیغمبران می‌انگاشتند که همه مردمان از جمله مؤمنان تازه ایمان ، ایشان را تکذیب می‌کنند . مؤمنان گمان می‌بردند که پیغمبران به دروغ بدیشان وعده نصرت و پیروزی داده‌اند . پیامبران در طوفانیترین حالات و در لحظاتی ناپایدار و به مقتضای طبع بشری ، بی‌اختیار به مغز آنان می‌گذشت که نکند وعده پیروزی خلاف از آب درآید ، و یا وعده پیروزی مشروط به شرائطی بوده که حاصل نشده باشد (نگا : یقره / ۲۱۴) . « نَجْيِ » : فعل ماضی مجهول است . به معنی : نجات داده شده است . « فَنَجِّي مَن . . . » : مراد نجات پیغمبران و مؤمنان است . « بَأْسُنَا » : عذاب ما (نگا : انعام / ۴۳ ، ۱۴۷ ، ۱۴۸ ، اعراف / ۴ ، ۵ ، ۹۷ ، ۹۸) .

سوره یوسف آیه ۱۱۱

متن آیه :
لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَىٰ وَلَكِن تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهَدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

به حقیقت در سرگذشت آنان ، (یعنی یوسف و برادران و دیگر پیغمبران و اقوام ایماندار و بی‌ایمان ، درسهای بزرگ) عبرت برای همه اندیشمندان است . (آنچه گفته شد) يك افسانه ساختگی (و داستان خیالی و دروغین) نبوده ، و بلکه (يك وحی بزرگ آسمانی است که) کتابهای (اصیل انبیای) پیشین را تصدیق و پیغمبران (راستین) را تأیید می‌کند ، و (به علاوه) بیانگر همه چیزهائی است که (انسانها در سعادت و تکامل خود بدانها نیاز دارند ، و به همین دلیل مایه) هدایت و رحمت برای (همه) کسانی است که ایمان می‌آورند .

توضیحات :

« مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرًا » : قرآن و از جمله این داستان ، سخنی نیست که از سوی انبیانها به هم بافته شده باشد و از اندیشه و خیال آنها سرچشمه گرفته باشد ، بلکه يك واقعت عینی و جدای از يك خیال و پندار است و از هر نظر راهگشا است (نگا : یونس / ۳۷ و ۳۸ ، هود / ۱۳ و ۲۵) . « تَصْدِيقَ الَّذِي . . . » : مراد این است که قرآن تصدیق‌کننده کتابهای صحیح آسمانی پیشین است . « تَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ » : تفصیل دهنده و شرح کننده همه چیزهایی است که مؤمن در عقیده و عمل خود بدان نیازمند است .

سوره رعد آیه ۱

متن آیه :

المر تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَالَّذِي أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

الف . لام . میم . را . اینها ، آیه‌هایی از کتاب (قرآن) است . و چیزی که از سوی پروردگارت (در سراسر این قرآن) بر تو نازل شده است حق است ، ولیکن بسیاری از مردم (با وجود روشنی امر ، به سبب دشمنی با حق به بیراهه می‌روند و بدان) نمی‌گروند .

توضیحات :

« المر » (نگا : بقره / ۱) . « تِلْكَ » : آن . در اینجا به معنی این است ، و اشاره به آیات موجود در سوره است . به کار بردن اسم اشاره بعید به جای قریب ، بیانگر عظمت و رفعت مشارالیه است . این واژه مبتدا و (آیات) خبر آن است . « الَّذِي » : مبتدا است و خبر آن (أُنزِلَ إِلَيْكَ . . .) یا (الْحَقُّ) است . « الْحَقُّ » : خبر (الَّذِي) ، یا خبر مبتدای محذوف است . « لَكِنَّ أَكْثَرَ . . . » : (نگا : یوسف / ۱۰۳) .

سوره رعد آیه ۲

متن آیه :

اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ أَسْتَوَىٰ عَلَيَّ الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلًّا يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى يَدَّبُرُ الْأَمْرَ يَفْصَلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ يَلْقَاءُ رَبَّكُمْ تَوَقُّونَ

ترجمه :

خدا همان کسی است که آسمانها را چنان که می‌بینید ، بدون ستون برپا داشت ، سپس (به دنبال آفرینش این آسمانهای بی‌ستون) به فرمانروایی جهان هستی پرداخت ، و خورشید و ماه (و همه کرات و ستارگان دیگر) را فرمانبردار (خود و خدمتگزار شما) ساخت . هر کدام تا مدت مشخصی (و به خاطر هدف معینی) به حرکت خود ادامه می‌دهند . خداوند کار و بار (جهان) را (زیر نظر می‌دارد و با حساب و کتاب دقیقی) می‌گرداند و او (نشانه‌های دیدنی را در پهنه کتاب هستی بر می‌شمرد و) آیه‌ها (ی خواندنی کتاب قرآن) را بیان می‌دارد ، تا این که یقین حاصل کنید که (در سرای دیگر) پروردگارتان را ملاقات خواهید کرد .

توضیحات :

« رَفَعَ » : برپا داشت . برافراشت . مراد پدید آوردن و آفریدن است . « عَمَدٍ » : اسم جمع است و واحد آن را (عَمُود) و (عِمَاد) ذکر کرده‌اند . برخی هم آن را جمع می‌دانند و مفرد را (عَمُود) و (عِمَاد) می‌شمارند (نگا : همزه / ۹) . « تَرَوْنَهَا » : مرجع ضمیر (ها) واژه (السَّمَاوَاتِ) یا (عَمَدٍ) است . این جمله می‌تواند صفت (عَمَد) یا حال (السَّمَاوَاتِ) باشد . « بَغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا »

: آسمانها را می‌بینید که خداوند آنها را بدون ستون آفریده است . آسمانها را آفریده و با ستونهای نامرئی قوه جاذبه به هم پیوند داده است . یعنی دارای ستون بوده ولی ستونها را نمی‌بینید . « إِسْتَوِيَ عَلَيَّ الْعَرْشُ » : (نگا : بقره / ۲۹ ، اعراف / ۵۴ ، یونس / ۳) / « سَخَّرَ » : مسخر گرداند . فرمانبردار کرد . « أَجَلٌ مُّسَمًّى » : سر رسید معین و مدت مشخص . مراد فرا رسیدن هنگامه رستاخیز است . « يَدِيرُ » : می‌گرداند . می‌چرخاند . « يَفْصِلُ » : شرح می‌دهد . بیان می‌دارد (نگا : انعام / ۵۵ و ۹۷ ، یونس / ۵) .

سوره رعد آیه ۲

متن آیه :

وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيًّا وَأَنْهَارًا وَمِن كُلِّ الثَّمَرَاتِ جَعَلَ فِيهَا زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

ترجمه :

و او آن کسی است که زمین را گسترانیده و در آن کوهها و جویبارها قرار داده است ، و از هرگونه ثمر و میوه‌ای ، جفت نر و ماده‌ای در آن آفریده است . شب را بر روز می‌پوشاند (و برعکس روز را بر پرده شب می‌گرداند) . بی‌گمان در این (آفرینش شگرف و فرمانروایی سترگ و نمایش شگفت هستی) نشانه‌هایی (واضح و آشکار بر قدرت آفریدگار) است ، برای آنان که می‌اندیشند (و سرسری از کنار عجائب و غرائب نمی‌گذرند) .

توضیحات :

« مَدَّ » : گسترانیده است . « رَوَاسِيًّا » : جمع راسی و راسیة ، کوههای ثابت و استوار . « زَوْجَيْنِ » : دو صیغ . دو نوع . « اِثْنَيْنِ » : دو تا . مراد نر و ماده است (نگا : هود / ۴۰ ، یس / ۳۶ ، رحمن / ۵۲ ، نجم / ۴۵) . « يَغْشِي » : (نگا : اعراف / ۵۴) .

سوره رعد آیه ۴

متن آیه :

وَفِي الْأَرْضِ قِطْعٌ مِّنْجَاوِرَاتٍ وَجَنَاتٍ مِّنْ أَعْنَابٍ وَزُرْعٌ وَنَخِيلٌ وَصِنَوَانٍ وَعَبْرٌ صِنَوَانٍ يُسْقَى بِمَاءٍ وَاحِدٍ وَنُقْضَلُ بَعْضُهَا عَلَى بَعْضٍ فِي الْأَكْلِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

ترجمه :

در روی زمین ، قطعه زمینهایی در کنار هم قرار دارد (که خاک هر يك بایسته محصولی و جنس هرکدام شایسته منظوری است) و تاکستانها و کشتزارها و نخلستانهای يك پایه و دو پایه در آن موجود است که هر چند با يك نوع آب سیراب می‌گردند ، اما برخی را از لحاظ طعم بر برخی دیگر برتری می‌دهیم . بی‌گمان در این (اختلاف استعداد خاکها و جوراجوری درختها و گیاهها و دگرگونیهای میوه‌ها و طعم آنها) نشانه‌هایی (بر قدرت خدا) برای کسانی است که عقل خویش را به کار می‌گیرند .

توضیحات :

« قِطْعٌ » : جمع قطعه ، بخشها و پاره‌ها . « مِّنْجَاوِرَاتٍ » : کنار هم . نزدیک به هم . « قِطْعٌ مِّنْجَاوِرَاتٍ » : مراد قطعه‌های مختلف و متفاوت زمین است . « زُرْعٌ » : کشت . مصدر است و در اینجا به معنی کشتزارها است . « صِنَوَانٍ » : جمع صنو ، همگون . يك پایه . « عَبْرٌ صِنَوَانٍ » : مختلف . دوپایه . « صِنَوَانٌ وَغَيْرُ صِنَوَانٍ » : درختانی که بیخ جداگانه دارند و مستقل از درختان هم‌نوع خود هستند . یا این که : درختان همگون و همسان ، و درختان مختلف و متفاوت . این معانی در صورتی است که واژه (صِنَوَان) را تنها صفت (نَخِيل) بدانیم . اما اگر (صِنَوَان) را به

سبب عطف ، صفت (نَخِيل) و (زَرَع) و (جَنَاتٍ) بشمار آوریم ، یا این که آن را خبر مبتدای محذوف ، مانند (کل) بدانیم معنی (صِنَوَانٌ وَ غَیْرِ صِنَوَانٍ) عبارت خواهد بود از : درختان یکپایه و درختان دوپایه مصطلح در گیاهشناسی . بدین معنی که : برخی از درختان و گیاهان ، ماده نرینه در یک درخت یا بوته ، و ماده مادینه در یک درخت یا بوته دیگری است ، و آنها را یکپایه می‌گویند ، مانند درخت خرما . برخی از درختان و گیاهان هم ، ماده نرینه و ماده مادینه هر دو بر یک درخت یا بوته است که بیشتر درختان و گیاهان بدین صورت بوده و آنها را دوپایه می‌نامند . حال ممکن است نرینه و مادینه در یک گل باشند ، مانند بوته پنبه ، و یا این که هر یک در گل جداگانه‌ای باشند ، از قبیل بوته کدو . « یَسِیْقِي » : آبیاری می‌گردند . نائب فاعل ضمیر (هُوَ) است که به کل واحدی از (قِطْع ، جَنَاتٍ ، زَرَع ، نَخِيل) برمی‌گردد . « الْأَكْلُ » : آنچه خورده می‌شود . دانه و میوه (انعام / ۱۴ ، سبأ / ۱۶) .

سوره رعد آیه ۵

متن آیه :
 وَإِن تَعَجَبَ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ إِنَّا كُنَّا تَرَابًا أَلَيْسَ لَفِي خَلْقِ جَدِيدٍ أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا رَبَّهُمْ وَأُولَئِكَ الْأَعْلَالُ
 فِي أَعْنَاقِهِمْ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

ترجمه :

(ای پیغمبر ! از چیزی) اگر باید در شگفت بمانی ، شگفت‌انگیز (ترین چیز) سخن ایشان است که می‌گویند : آیا هنگامی که خاک شدیم ، آیا دوباره (زنده می‌گردیم و) آفرینش تازه‌ای پیدا می‌کنیم ؟ آنان کسانی‌اند که به پروردگارشان ایمان ندارند ، و علها و زنجیرها به گردنهایشان می‌افتد و دوزخیانند و در آتش جاودانه می‌مانند .

توضیحات :

« إِنْ تَعَجَبَ . . . » : اگر باید از چیزی در شگفت شد ، شگفت‌انگیزترین چیز سخن ایشان است که . « خَلْقِ جَدِيدٍ » : آفرینش تازه . حیات دوباره . آفریده نو . « الْأَعْلَالُ » : جمع غل ، طوق آهنین (نگا : اعراف / ۱۵۷) . « الْأَعْلَالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ » : اشاره به وضع اسفناک آنان در جهنم است (نگا : غافر / ۷۱ ، حاقه / ۳۰ و ۳۲) .

سوره رعد آیه ۶

متن آیه :
 وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ وَقَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمُ الْمَثَلَاتُ وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ لِلنَّاسِ عَلَى ظَلْمِهِمْ وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ

ترجمه :

(ای پیغمبر ! گمراهی ، مشرکان را بدانجا کشانده است که آنان تمسخرکنان) از تو بخواهند که بدی (و بلائی که از سوی خدا ایشان را از آن می‌ترسانی) پیش از خوبی (و نعمتی که از سوی خدا بدیشان مژده آن را می‌رسانی) بدانان رسد ! و حال آن که عذابهای درهم کوبنده و خوارکننده قبل از ایشان بوده است و (بر سر گذشتگان آمده است و طومار حیات افراد کافر چون ایشان را در هم نوردیده است .) پروردگار تو نسبت به مردم با وجود ستمهایی که (با انجام گناه به خود) می‌کنند بخشنده است (و در عذابشان شتاب روا نمی‌دارد) و پروردگار تو دارای کیفر سخت است (و عقوبت او در انتظار گناهکارانی است که در انجام معاصی پافشاری می‌کنند و از راه اهریمن به راه خدا بر نمی‌گردند و از نیکیها اندوخته‌ای بر نمی‌بندند) .

توضیحات :

« السَّيِّئَةِ » : بدی . مراد بلا و عذاب است . « الْحَسَنَةِ » : خوبی . مراد نعمت و رحمت است . « الْمَثَلَاتِ » : جمع مَثَلَة ، کیفر سخت ، عقوبت رسوا کننده . « عَلَيَا ظَلَمَهُمْ » : با وجود ستمگری و بزهکاری ایشان . چار و مجرور در موضع حال است . حرف (عَلَي) به معنی (مَعَ) (نِگَا : بقره / ۱۷۷ ، عَلَي حِيَه) .

سوره رعد آیه ۷

متن آیه :
وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِّن رَّبِّهِ إِنَّمَا أَنْتَ مُنذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ

ترجمه :

کافران می‌گویند : کاش ! معجزه‌ای (از معجزات پیشنهادی ما) از سوی پروردگارش بر او (که خویشتن را خاتم‌الانبیاء می‌خواند) نازل می‌شد ، (و پیغمبری محمد را برای ما ثابت می‌کرد . آخر قرآن و کارهای دیگری که از او دیده می‌شود ، ما را قانع نمی‌کند . تازه اگر ما را قانع هم نکند ، ما تنها چیزهایی را می‌پسندیم که خودمان پیشنهاد می‌کنیم . ای محمد !) تو تنها بیم‌دهنده‌ای (و پیغمبری ، و بر رسولان پیام باشد و بس ،) و هر ملتی راهنمایی (از میان سائر پیغمبران) دارد (و تو چیز نوظهور و بی‌سابقه‌ای نمی‌باشی) .

توضیحات :

« آيَةٌ مِّن رَّبِّهِ » : معجزه‌ای بزرگ از سوی پروردگارش . مراد معجزه یا معجزاتی است که خودشان از روی عناد می‌خواستند . مثل کوه صفا را طلا کردن ، برداشتن برخی از کوهها و تبدیل آنها به گلزارها و کشتزارها ، و . . . (نِگَا : اسراء / ۹۰ - ۹۳) . « لِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ » : مراد از (هَادٍ) پیغمبر هر قوم ، کتاب آسمانی هر يك از انبیاء ، ذات ذوالجلال ، پیروان مبلغ انبیاء ، و محمد مصطفی می‌تواند باشد .

سوره رعد آیه ۸

متن آیه :
اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَىٰ وَمَا تَغِيصُ الْأَرْحَامُ وَمَا تَزْدَادُ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ

ترجمه :

خدا می‌داند که هر زنی (در شکم خود) چه چیز حمل می‌کند (و بار او پسر یا دختر است ، و وضع جسمانی و روحانی ، و کیفیت و کمیت استعدادها و نیروهای بالقوه در او چگونه است) ، و می‌داند که رحمها از چه چیز می‌کاهند و بر چه چیز می‌افزایند (و فعل و انفعالات دوران عادی و قاعدگی و آبستنی آنها چگونه بوده و زمان حاملگی و زایمان چه وقت و چقدر و پر چه منوال است) ، و هر چیز در نزد او به مقدار و میزان است (و از اندازه معین و حساب مشخص برخوردار است) .

توضیحات :

« كُلُّ أُنْثَىٰ » : هر ماده‌ای اعم از انسان یا حیوان . « تَغِيصُ » : می‌کاهد و کم می‌کند . فرو می‌برد و می‌بلعد . این فعل به صورت لازم و متعدی استعمال می‌شود . در اینجا متعدی است . « تَزْدَادُ » : می‌افزاید . افزون می‌نماید . « كُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ » : در نزد خدا همه چیز دارای مقدار و اندازه مشخص و معین ، و حساب و کتاب دقیق و روشن است (نِگَا : حجر / ۲۱ ، فرقان / ۲ ، طلاق / ۳) . « بِمِقْدَارٍ » : دارای اندازه ثابت و کمیت معین است .

سوره رعد آیه ۹

متن آیه :
عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْكَبِيرِ الْمُتَعَالِ

ترجمه :
خدا آگاه از جهان پنهان (از دید و دانش مردمان) و آگاه از جهان دیدنی (و آشکار در برابر چشم و علم ایشان) است ، و بزرگوار و والا است .

توضیحات :
« الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ » : (نگا : انعام / ۷۳ ، توبه / ۹۴ و ۱۰۵) . « الْمُتَعَالِ » : وِإِلَّا و برتر از جهان و منزله از مشابهت و مماثلت این و آن . چیره و مسلط بر همه چیز . اصل آن (المتعالي) است و حذف یاء محض تخفیف است (نگا : غافر / ۱۵ و ۳۲) .

سوره رعد آیه ۱۰

متن آیه :
سَوَاءٌ مِنْكُمْ مَنْ أَسْرَ الْقَوْلَ وَمَنْ جَهَرَ بِهِ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِاللَّيْلِ وَسَارِبٌ بِالنَّهَارِ

ترجمه :
کسی که از شما سخن را پنهان می‌دارد ، و کسی که سخن را آشکار می‌سازد ، و آن که در روز (به دنبال کار خود) روان می‌گردد ، (برای خدا بی‌تفاوت و) یکسان می‌باشند (و خداوند از اوضاع و احوال و رفتار و کردارتان ، هرگونه که بوده و هرجا و هر زمان که باشد آگاه است) .

توضیحات :
« سَوَاءٌ » : یکسان و برابر است . مصدر و به معنی (مُسْتَوِي) است و خبر مقدم (مَنْ) می‌باشد . « أَسْرَ » : پنهان کرد . آهسته گفت . « جَهَرَ بِهِ » : آشکارش کرد . آن را بلند گفت . « مُسْتَخْفٍ » : بسیار خویشتن را پنهان کننده . « سَارِبٌ » : رونده . در اینجا مراد کسی است که خود را ظاهر می‌سازد و به دنبال کار خویش روان می‌گردد .

سوره رعد آیه ۱۱

متن آیه :
لَهُ مَعْقِبَاتٌ مِّنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَ لَهُ وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَالٍ

ترجمه :
انسان دارای فرشتگانی است که به (نوبت عوض می‌شوند و) پیاپی از روبرو و از پشت سر (و از همه جوانب دیگر ، او را می‌پایند و) به فرمان خدا از او مراقبت می‌نمایند . خداوند حال و وضع هیچ قوم و ملتی را تغییر نمی‌دهد (و ایشان را از بدبختی به خوشبختی ، از نادانی به دانایی ، از ذلت به عزت ، از نوکری به سروری ، و . . . و بالعکس نمی‌کشاند) مگر این که آنان احوال خود را تغییر دهند ، و (این سنت جاری در اسباب و مسببات ظاهری است ، ولی) هنگامی که خدا بخواهد بلائی به قومی برساند هیچ کس و هیچ چیزی نمی‌تواند آن را (از ایشان) برگرداند ، و هیچ کس غیر خدا نمی‌تواند یاور و مددکار آنان شود .

توضیحات :
« مَعْقِبَاتٌ » : جمع مَعْقِبَةٍ ، گروه ملائکه و جماعت فرشتگان . حرف (ة) برای مبالغه است . فرشتگانی که آدمی را می‌پایند و کردار و گفتار او را ضبط می‌نمایند و از مصائب و بلایا و اشیاء و

اشخاصي که خدا بخواهد وي را حفظ مي‌کنند . از آنجا که فرشتگان مانند افراد کشیکچي عوض مي‌شوند و به دنبال يکديگر مي‌آيند و اعمال انسان را تعقيب مي‌نمايند و او را نيز مي‌پايند ، آنان را (مَعْظِيَات) گفته‌اند (نگا : يونس / ۲۱ ، زخرف / ۸۰ ، ق / ۱۷ و ۱۸ ، انفطار / ۱۰ و ۱۱ و ۱۲) . « مِنْ أَمْرِ اللَّهِ » : به خاطر فرمان خدا . به فرمان خدا . حرف (مِنْ) به معني (ب) است (نگا : غافر / ۱۵) . « سَوْءًا » : بلا و بدِي . هَلَاكٌ و عَذَابٌ . « مَرَدٌ » : برگرداندن . برگرداننده . مصدر ميمي است و مي‌تواند به معني (رَد) و يا به معني اسم فاعل (رَاد) باشد . « فَلَا مَرَدٌ لَهُ » : برگرداندن آن ممکن نيست . كَسِي و چيزي نمي‌تواند آن را برگرداند و دفع کند . « مِنْ دُونِهِ » : بغير از خدا . « وَالِ » : ياور . سرپرست و عهده‌دار امور .

سوره رعد آيه ۱۲

مَتْنُ آيَةٍ :
هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنشِئُ السَّحَابَ الثَّقَالَ

ترجمه :

(قدرت خدا در گستره هستي پديدار ، و آثار آن در همه‌جا آشکار است) . او است که آذرخش آسمان را به شما مي‌نمايد که هم باعث بيم و هم مایه اميد شما مي‌گردد ، و نيز ابرهاي سنگين بار را (با تبخير آبهاي تلخ و شيرين اقيانوسها و درياها و رودبارها) پديد مي‌آورد .

توضیحات :

« الْبَرْقَ » : آذرخش آسمان که بر اثر برخورد دو توده ابر ، بارهاي الكتريكي متفاوت مثبت و منفي به وجود مي‌آيد ، همان گونه که از برخورد سر دو سيم برق ، جرقه توليد مي‌شود و به اصطلاح تخليه الكتريكي صورت مي‌گيرد . « خَوْفًا وَ طَمَعًا » : بيم و اميد . بيم از آتش‌سوزيها و بارانهاي نابهنگام و جريان سيلابها و جزغاله شدن به سبب صاعقه و ديگر خطرات ، و اميد به فوائد و برکات فراواني که باعث آن مي‌گردد . از قبيل : آبياري زمينها . سمپاشي با آب اکسيژنه حاصل از آن ، و تغذيه گياهان توسط کود ناشي از برخورد برق با هواي آسمان و غيره . اين دو واژه مي‌تواند مفعول سوم (يري) ، يا حال از (كِم) و به معني : خَائِفِينَ وَ طَامِعِينَ ، و يا حال (الْبَرْ) باشند . « يُنشِئُ » : پديد مي‌آورد . « السَّحَابَ » : جمع (سَحَابَةٌ) است ، ابرها . « يُقَالَ » : جمع (ثَقِيلَةٌ) ، سنگين بار از آبهاي فراواني که در خود دارند (نگا : اعراف / ۵۷) .

سوره رعد آيه ۱۳

مَتْنُ آيَةٍ :
وَيَسِيحُ الرِّعْدُ يَحْمَدُهُ وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ وَهُمْ يُجَادِلُونَ فِي اللَّهِ وَهُوَ شَدِيدُ الْمِحَالِ

ترجمه :

و رعد (مانند همه‌چيز فرمانبردار يزدان است و با صدائي که از آن مي‌شنويد ، با زبان حال) ، و فرشتگان از هيبت و عظمت يزدان ، (به زبان قال) ، حمد و ثنائي خدا را مي‌گويند ، و خدا صاعقه‌ها را روان مي‌سازد و هرکس را که بخواهد بدانها گرفتار مي‌کند . در حالي که (کافران اين همه نشانه‌هاي دال بر وجود خدا را در گوشه و کنار جهان مشاهده مي‌کنند ، خوب نمي‌انديشند و) آنان درباره خدا (و توانائي او در امر زنده‌گرداندن و جزا دادن) به مجادله مي‌پردازند ، و خدا داراي قدرتي بي‌انتهاء و کيفري سخت و دردناک است .

توضیحات :

« الرعد » : رعد . صدائي که از برخورد دو توده ابر ، با بار الكتريكي متفاوت به وجود مي‌آيد .

بِسِيحِ الرَّعْدِ يَحْمَدُهُ» : (نگا : إسرائ / ۴۴ ، نور / ۴۱ ، حشر / ۲۴) . « الصَّوَاعِقَ » : جمع صاعقة ، آذرخش . آتشی که بر اثر رعد و برق شدید پدید می‌آید . « الْمَحَالِ » : اگر مصدر باب مفاعله بشمار آید ، به معنی مکایده ، یعنی چاره‌جویی و چاره‌سازی است ، و اگر اسم باشد ، به معنی قوت و قدرت است . اصل آن (محل) به معنی حیل و نیرنگ است . برخی هم آن را از (حَوْل) و هم‌ریشه با (حیلَة) می‌دانند ، و قوت و نعمت معنی می‌کنند . (نگا : اعراف / ۱۸۳ ، طارق / ۱۵ و ۱۶) .

سوره رعد آیه ۱۴

مَتْنِ آيَةٍ :
لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ يَشَاءُ إِلَّا كَبَاسِطٍ كَفَّيْهِ إِلَى الْمَاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَالِغِهِ وَمَا دَعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ

ترجمه :

خدا است که شایسته نیایش و دعا است . کسانی که جز او دیگران را به یاری می‌خوانند ، به هیچ وجه دعاهایشان را اجابت نمی‌نمایند و کمترین نیازشان را برآورده نمی‌کنند . آنان (که غیر خدا را به فریاد می‌خوانند ، و به جای آفریدگار ، از آفریدگان برآوردن نیازهایشان را درخواست می‌نمایند) به کسی می‌مانند که (برکنار آبی دور از دسترس نشسته باشد و) کف دستهایش را باز و به سوی آب دراز کرده باشد (و آن آب را به سوی خود بخواند) تا آب به دهان او برسد ، و هرگز آب به دهانش نرسد . دعای کافران (و پرستش ایشان) جز سرگشتگی و بیهوده‌کاری نیست .

توضیحات :

« دَعْوَةُ الْحَقِّ » : نیایش راستین . پرستش حقیقی . اضافه موصوف به صفت است . « لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ » : شایسته نیایش و پایسته پرستش خدا است . سزاوار تقاضای نیاز ، و درخور طلب اجابت دعا خدا است . « الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ » : کسانی که جز خدا را به فریاد می‌خوانند و جز او را پرستش می‌کنند . « لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ يَشَاءُ » : اصلاً دعاهایشان را نمی‌شنوند و به فریادشان نمی‌رسند . نیازی از نیازهایشان را برآورده نمی‌سازند و کاری برایشان نمی‌کنند . « إِلَّا » : مگر . یعنی اجابت دعا و برآوردن نیاز توسط پرستش شوندگان و به یاری خواندگان ، چیزی جز همانند پاسخ و اجابت آب در برابر درخواست چنان فردی نیست . « مَا هُوَ بِبَالِغِهِ » : او به آب دسترسی پیدا نمی‌کند . آب به او یا به دهانش نمی‌رسد . « دَعَاءُ » : دعا . پرستش . « ضَلَالٍ » : گمراهی و سرگشتگی . بیهوده‌کاری و پوچگرایی .

سوره رعد آیه ۱۵

مَتْنِ آيَةٍ :
وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَظُلُمًا لَهُمْ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ

ترجمه :

آنچه در آسمانها و زمین است - خواه ناخواه - خدای را سجده می‌برد (و در برابر عظمت او سر تسلیم و تکریم فرود می‌آورد) ، همچنین سایه‌های آنها (که همچون خود آنها از نظم و نظام دقیق و فرمانبرداری شگفت برخوردارند) بامدادان و شامگاهان در مقابلش به سجده می‌افتند (و پیوسته در برابر اراده باری کرنش می‌برند) .

توضیحات :

« يَسْجُدُ » : سجده می‌کند . کرنش می‌برد . در اینجا مراد اطاعت و فرمانبرداری از اراده و

خواست حضرت باری است (نگا : آل عمران / ۸۳) . « مَنْ » : کسانی که . واژه (مَنْ) برای ذوی العقول ، یعنی انسانها و فرشتگان و پریان به کار می‌رود ، ولیکن در اینجا از راه تغلیب شامل غیر ذوی العقول نیز می‌باشد و به معنی (آنچه) است (نگا : نحل / ۴۹) . « طَوْعاً أَوْ كَرْهًا » : خواه ناخواه . یعنی همه کس و همه چیز در برابر فرمان خدا خاضع و فرمانبردار می‌باشند ، ولی خضوع و فرمانبرداری دسته‌ای تکوینی است ، و خضوع و فرمانبرداری دسته‌ای تکوینی و تشریعی است . مؤمنان از روی میل و رغبت در پیشگاه پروردگار به سجده می‌افتند ، اما غیر مؤمنان هرچند حاضر به چنین سجده‌ای نیستند ، تمام ذرات وجودشان از نظر قوانین آفرینش خواه ناخواه تسلیم فرمان خدا است . این دو واژه مصدر و حال می‌باشند (نگا : آل عمران / ۸۳) . « ظِلَالُهُمْ » : سایه‌های آنان . مراد این است که سایه‌های اشیاء نیز از نظم و نظام شگفتی برخوردار است و علاوه از فوائد ظاهری ، می‌توان از سایه‌ها برای اندازه‌گیری خود اشیاء سود جست و نیز همچون ساعت ، زمان را بدانها سنجید . « الْعُدُو » : جمع غداة ، بامدادان . « الْأَصَال » : جمع أصیل ، شامگاهان (نگا : اعراف / ۲۰۵) . « يَالْعُدُو وَالْأَصَالِ » : مراد همیشه و پیوسته است .

سوره رعد آیه ۱۶

متن آیه :
 قُلْ مِنْ رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهَ الْخَلْقَ عَلَيْهِمْ قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ

ترجمه :

(ای محمد ! به مشرکان) بگو : چه کسی پروردگار آسمانها و زمین است ؟ (و آنها را می‌گرداند و می‌پاید ؟ جواب درست را برای آنان بیان کن و) بگو : الله . بگو : آیا جز خدا اولیاء (و معبودهائی) برای خود برگزیده‌اید (و بدانها تمسک جسته‌اید) که برای خودشان (چه رسد به شما) سودی و زیانی ندارند ؟ بگو : آیا کور (که شمائید) و بینا (که مؤمنانند) برابرند ؟ یا این که تاریکیها (که پرستشهای کورکورانه شما است) و نور (که هدایت خدا و ارمغان مؤمنان است) یکسان است ؟ یا این که (شدت گمراهی آنان را بدانجا کشانده است که) برای خدا انبازهائی قائل می‌شوند که (به گمان ایشان) آنها همچون خدا دست به آفرینش یازیده‌اند (و آفریده‌هائی همچون آفریده‌های خدا دارند) و این است که کار آفرینش (و تشخیص آفریده‌های ایشان از آفریده‌های خدا) بر آنان مشتبه و مختلط گشته است ؟ (که چنین نیست) . بگو : خدا آفریننده همه چیز است و او یکتا و توانا (بر انجام آفرینش و چرخش هستی) است .

توضیحات :

« أَوْلِيَاءَ » : جمع وَلِيٍّ ، سرپرستان . مراد معبودهائی دروغین است . « أَمْ » : بلکه آیا ؟ استفهام انکاری است . « أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهَ الْخَلْقَ عَلَيْهِمْ » : این عبارت می‌تواند جنبه تهکم و ریشخند را داشته باشد . یعنی : بلکه آنان برای خدا انبازهائی قرار داده‌اند که چه بسا همچون خدا دست به آفرینش یازیده‌اند و این است که جدائی آنها از خدا برایشان دشوار شده است ؟ ! یا این که استفهام انکاری باشد که ترجمه آن در معنی آیه مذکور است . « خَلَقُوا كَخَلْقِهِ » : آیا همچون خدا دست به کار آفرینش زده‌اند و مخلوقاتی را آفریده‌اند ؟ آیا مخلوقاتی همچون مخلوقات خدا را پدیدار کرده‌اند ؟ « فَتَشَابَهَ الْخَلْقَ » : به سبب آن ، آفریده‌ها برای آنان یکسان و مشتبه گشته است . لذا آفرینش خدا و آفرینش چنین معبودهائی ، ایشان را دچار مشکل و اشتباه ساخته است . « الْقَهَّارُ » : بسیار چیره و توانا . بسیار غالب و قاهر .

سوره رعد آیه ۱۷

متن آیه :
 أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ أَوْدِيَةً يَقْدَرُهَا فَأَحْتَمَلَ السَّيْلُ زَبَدًا رَابِيًا وَمِمَّا يُوقِدُونَ عَلَيْهِ فِي النَّارِ
 ابْتِغَاءَ جَلِيَّةٍ أَوْ مَتَاعٍ زَبَدٌ مِثْلَهُ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ
 النَّاسَ فَيَمْكُثُ فِي الْأَرْضِ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ

ترجمه :

خداوند از (ابرهای) آسمان ، آب فرو می باراند و دره ها و رودخانه ها هر يك به اندازه گنجایش خویش (برای رویش گیاهان و بهره وری درختان ، از آب آن) در خود می گنجاند ، و روی این سیلابها ، کفهای زیاد و بیسودی فرار می گیرد ، همچنین است آنچه از طلا و نقره و غیره جهت تهیه زینت آلات روی آتش ذوب می نمایند ، کفهایی همانند کفهای آب بر می آورد ، - پروردگار برای حق و باطل چنین مثالی می زند - اما کفها ، (بیسود و بیهوده بوده و هرچه زودتر) دور انداخته می شود ، ولی آنچه برای مردم نافع است در زمین ماندگار می گردد . خداوند این چنین مثالی می زند . (عقائد باطل ، همسان کف و خس و خاشاک روی آب و بالایی فلزات است که هرچه زودتر از میان می رود ، ولی ادیان حقیقی آسمانی ، چون آب و طلا و نقره سودمند و ماندگار می باشد) .

توضیحات :

« سَالَتْ » : جاری شد . « أَوْدِيَةً » : جمع وادی ، دره ها . مراد رودخانه و جویبارهای میان کوهها است . « يَقْدَرُهَا » : به اندازه گنجایش خود . « زَبَدًا » : کف . « رَابِيًا » : برآمده . در بالا قرار گرفته . « ابْتِغَاءً » : به خاطر . از برای . مفعول له است . « جَلِيَّةٍ » : زیور . « جُفَاءً » : دور انداختنی . مصدر ماده (جَفَأَ) به معنی اسم مفعول ، یعنی مَجْفُوءٌ است که به معنی مطرود و پرت شده می باشد .

سوره رعد آیه ۱۸

متن آیه :
 لِلَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ الْإِحْسَانِ وَالَّذِينَ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُ لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِثْلَهُ مَعَهُ
 لَافْتَدَوْا بِهِ أُولَئِكَ لَهُمْ سُوءُ الْحِسَابِ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَنَسِ الْمَهَادَ

ترجمه :

(انسانها در مسیر زندگی دو گروهند : دسته ای به راه یزدان می روند ، و دسته ای به راه شیطان) . کسانی که (دعوت) پروردگار خود را پاسخ می گویند ، سرانجام نیک دارند ، و کسانی که (دعوت) پروردگار خود را پاسخ نمی گویند ، (عاقبت بسیار بد و دردناکی دارند و) اگر همه چیزهایی که در زمین است و همانند آنها از آن ایشان باشد و همگی را برای رهایی خود (از عذاب دوزخ) پرداخت کنند (از آنان پذیرفته نمی گردد و از عذاب آن رهایی میسر نمی شود) . آنان حساب بدحال کننده ای دارند و جایگاهشان دوزخ است ، و چه بد جایگاهی است !

توضیحات :

« الْإِحْسَانِ » : عاقبت نیک . سرانجام پسندیده . پاداش خوب . مبتدای مؤخّر است ، و صفت به جای موصوف نشسته است و تقدیر چنین است : الْعَاقِبَةُ الْحَسَنِيَّةُ . الْمُتَوْبَةُ الْحَسَنِيَّةُ . « الَّذِينَ » : مبتدا و جمله (لَوْ أَنَّ لَهُمْ . . . تا . . . سُوءُ الْحِسَابِ) خبر آن است .

سوره رعد آیه ۱۹

متن آیه :
 أَقْمَنَ يَعْلَمُ أَنَّمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ مِنَ رَبِّكَ الْحَقُّ كَمَنْ هُوَ أَعْمَى إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ

ترجمه :

پس آیا کسی که می‌داند که آنچه از طرف پروردگارت بر تو نازل شده است حق است (و برابر آن زندگی می‌کند و هم بر آن می‌میرد ، سزا و جزای او) همانند (سزا و جزای) کسی خواهد بود که (به سبب انحراف از حق و کفر مطلق ، انگار) نابینا است ؟ ! تنها خردمندان (حق را و عظمت خدا را) درک می‌کنند (و فرق میان دو گروه مؤمن و کافر را می‌فهمند) .

توضیحات :

« إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ » : حق را و عظمت خدا را تنها خردمندان درک و فهم می‌کنند . تنها عاقلان می‌دانند که باید مؤمنان و کافران مثل هم بشمار نیایند .

سوره رعد آیه ۲۰

متن آیه :

الَّذِينَ يُوْفُونَ عَهْدَ اللَّهِ وَلَا يَنْقُضُونَ الْمِيثَاقَ

ترجمه :

(خردمندان ، یعنی) آن کسانی که به عهد (تکوینی و تشریحی) خدا وفا می‌کنند ، و پیمان (موجود میان خود و بندگان) را نمی‌شکنند .

توضیحات :

« عَهْدِ اللَّهِ » : پیمان فطری و تکوینی خدا با انسان . یعنی آن بخش از حقائق هستی که انسان با نیروی خرد و اندیشه بدانها پی می‌برد (نگا : انعام / ۱۵۲) . و پیمان تشریحی ، یعنی رعایت احکام و قوانینی که خدا توسط انبیاء برای راهنمایی انسانها فرستاده است . « الْمِيثَاقَ » : پیمانهای که انسانها با انسانها می‌بندند .

سوره رعد آیه ۲۱

متن آیه :

وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ

ترجمه :

و کسانی که برقرار می‌دارند پیوندهایی را که خدا به حفظ آنها دستور داده است ، (از قبیل : رابطه انسان با آفریننده جهان ، پیوند انسان با جامعه انسانیت ، و رابطه او با هموعان به ویژه خویشان و نزدیکان) و از پروردگارشان می‌ترسند و از محاسبه بدی (که در قیامت به سبب گناهان داشته باشند) هراسناک می‌باشند .

توضیحات :

« يَصِلُونَ » : برقرار می‌دارند . پیوند می‌دهند . « سُوءَ الْحِسَابِ » : (نگا : رعد / ۱۸) .

سوره رعد آیه ۲۲

متن آیه :

وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً وَيَدْرُؤُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةِ أُولَئِكَ لَهُمْ عَقِبَى الدَّارِ

ترجمه :

و کسانی که (در برابر مشکلات زندگی و اذیت و آزار دیگران) به خاطر پروردگارشان شکیبائی می‌ورزند ، و نماز را چنان که باید می‌خوانند ، و از چیزهایی که بدیشان داده‌ایم ، به گونه پنهان و آشکار می‌بخشند و خرج می‌کنند ، و با انجام نیکیها بدیها را از میان برمی‌دارند . آنان (با انجام چنین کارهای پسندیده‌ای) عاقبت نیک دنیا (که بهشت است) از آن ایشان است .

توضیحات :

« إِبْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ » : به خاطر ذات پروردگارشان . « سِرًّا وَ عَلَانِيَةً » : در پنهان و آشکارا . یعنی در جائی که پنهان بهتر است پنهانی می‌بخشند ، و در جائی که آشکارا بهتر است آشکارا می‌بخشند . حال ضمیر (و) در فعل (أَنْفَقُوا) می‌باشد (نگا : بقره / ۲۷۴) . « يَدْرُؤُونَ » : دفع می‌کنند . از میان می‌برند . « عَقِبًا » : عاقبت نیک . سرانجام خوبی که به دنبال دنیا می‌آید که بهشت است (نگا : اعراف / ۱۲۸ ، هود / ۴۹ ، طه / ۱۳۲) . « عَقِبِي الدَّارَ » : سرانجام خوب دنیا که بهشت است . (عَقِبًا) مصدر است و به فاعل خود (الدَّارَ) افزوده شده است .

سوره رعد آیه ۲۳

متن آیه :

جَنَّاتٍ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ

ترجمه :

(این عاقبت نیکو) باغهای بهشت است که جای ماندگاری (سرمدی و زیستن ابدی) است ، و آنان همراه کسانی از پدران و فرزندان و همسران خود بدانجا وارد می‌شوند که صالح ، (یعنی از عقائد و اعمال پسندیده‌ای برخوردار بوده) باشند (و جملگی در کنار هم جاودانه و سعادت‌مندانه در آن بسر می‌برند) و فرشتگان از هر سوئی بر آنان وارد (و به درودشان) می‌آیند .

توضیحات :

« عَدْنٍ » : جای ماندن و جاودانه بسر بردن (نگا : توبه / ۷۳) . « جَنَّاتٍ عَدْنٍ » : بَدَلِ كُلِّ از كُلِّ (عَقِبِي الدَّارَ) است . « وَمَنْ صَلَحَ . . . » : همراه با کسی که مؤمن صالحی بوده باشد . « مِنْ كُلِّ بَابٍ » : از هر دری . مراد از هر طرف و از هر سوئی است .

سوره رعد آیه ۲۴

متن آیه :

سَلَامٌ عَلَيْكُمْ يَمَّا صَبَرْتُمْ فَيَنْعَمَ عَلَيْكُمْ عَقِبَى الدَّارِ

ترجمه :

(فرشتگان بدانان خواهند گفت :) درودتان باد ! (همیشه به سلامت و خوشی بسر می‌برید) به سبب شکیبائی (بر اذیت و آزار) و استقامتی که (بر عقیده و ایمان) داشتید . چه پایان خوبی (دارید که بهشت یزدان و نعمت جاویدان است) .

توضیحات :

« يَمَّا صَبَرْتُمْ » : به سبب صبری که کردید . و آن شکیبائی بر ناگواریها ، تحمل اذیت و آزارها ، مبارزه با هواها و هوسها ، استقامت بر عقیده و ایمان ، و غیره است .

سوره رعد آیه ۲۵

متن آیه :

وَالَّذِينَ يَبْقُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ
أُولَئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ

ترجمه :

و اما کسانی که (برعکس افراد فوق الذکر) ، پیمان (فطری و تکوینی) خدا را می شکنند که (با اعطای عقل و شعور) با ایشان بسته است ، و پیوندی را می گسلانند که خدا به حفظ و نگاهداشت آن دستور داده است ، و در روی زمین به فساد و تباهی می پردازند ، نفرین بهره ایشان است و پایان بد جهان (که دوزخ سوزان است) از آن آنان است .

توضیحات :

« اللَّعْنَةُ » : لعن و نفرین . طرد از رحمت خدا و بی بهره ماندن از نعمت او . « سُوءُ الدَّارِ » : سرانجام بد . پایان بد جهان که دوزخ است .

سوره رعد آیه ۲۶

متن آیه :

اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَفَرَحُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا مَتَاعٌ

ترجمه :

خدا روزی را برای هرکس که بخواهد (و او را متمسک به اسباب و علل ظاهری ببیند) فراوان و فراخ می گرداند ، و آن را برای هرکس که بخواهد (و او را غیر متمسک به اسباب و علل ظاهری ببیند) کم و تنگ می نماید . (کافران) به زندگی دنیا شاد و خوشنودند ، و زندگی دنیا هم در برابر آخرت ، کالای ناچیزی بیش نیست .

توضیحات :

« يَبْسُطُ » : توسعه می دهد . فراخ و فراوان می گرداند . « يَقْدِرُ » : محدود و تنگ می گرداند . « فِي الْآخِرَةِ » : در برابر آخرت . با مقایسه و توجه به آخرت که نامحدود و دارای نعمتهای فراوان است . « مَتَاعٌ » : کالای ناچیز و اندک . تنوین آن دال بر ناچیزی و بی ارزشی است .

سوره رعد آیه ۲۷

متن آیه :

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِّن رَّبِّهِ قُلْ إِنَّ اللَّهَ يَصِلُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ أُنَابَ

ترجمه :

کافران می گویند : کاش ! معجزه ای (از معجزات پیشنهادی ما) از سوی پروردگارش بر او (که خویشتن را خاتم الانبیاء می خواند) نازل می شد ، (و پیغمبری محمد را برای ما ثابت می کرد . آخر قرآن و کارهای دیگری که از او دیده می شود ما را قانع نمی سازد . تازه اگر ما را هم قانع سازد ، ما تنها چیزهایی را می پسندیم که خودمان پیشنهاد می کنیم ! ای پیغمبر ، بدیشان) بگو : (ایمان نیاروردن آنان تنها به خاطر کمبود معجزه نیست . بلکه آنان به سبب دل بستگی به دنیا و انجام گناه و مال دوستی و آرزوی رستی ، گمراه گشته اند و) خداوند هرکه را بخواهد گمراه می کند و هرکه را که (به سوی او) برگردد ، به جانب خود رهبری می کند (و او را در مسیر هدایت توفیق می دهد) .

توضیحات :

« لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ . . . » : (نگا : یونس / ۲۰ ، رعد / ۷) . « أُنَابَ » : توبه کرد . برگشت .

سوره رعد آیه ۲۸

متن آیه :

الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا يَذُكُرُ اللَّهُ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ

ترجمه :

آن کسانی که ایمان می‌آورند و دل‌هایشان با یاد خدا سکون و آرامش پیدا می‌کند . هان ! دل‌ها با یاد خدا آرام می‌گیرند (و از تذکر عظمت و قدرت خدا و انجام عبادت و کسب رضای یزدان اطمینان پیدا می‌کنند) .

توضیحات :

« الَّذِينَ » : خبر مبتدای محذوف ، یا بدل کلّ از کلّ (مَنْ أَنْبَا) ، و یا منصوب به مدح است .

سوره رعد آیه ۲۹

متن آیه :

الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ طُوبَى لَهُمْ وَحَسُنَ مَا

ترجمه :

آن کسانی که ایمان می‌آورند و کارهای شایسته می‌کنند ، خوشا به حال ایشان ، و چه جایگاه زیبایی دارند !

توضیحات :

« الَّذِينَ » : بدل از (الَّذِينَ) در آیه قبلی است و یا مبتدا و خبر آن جمله دعائی (طُوبَى لَهُمْ) است . « طُوبَى » : اسم خاص بهشت است . یا این که مصدر است و به معنی نیک و زیبا است ، و یا اسم تفضیل و مؤنث (أَطْيَبُ) است و به معنی پاکیزه‌ترین و زیباترین . « طُوبَى لَهُمْ » : بهشت یا زیباترین سرانجام از آن ایشان است . خوشا به حال ایشان ! « مَا » : محل بازگشت . بازگشت (نگا : آل عمران / ۱۴) .

سوره رعد آیه ۳۰

متن آیه :

كَذَلِكَ أَرْسَلْنَاكَ فِي أُمَّةٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهَا أُمَمٌ لَتَتْلُوَ عَلَيْهِمُ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَهُمْ يَكْفُرُونَ
يَا لِرَحْمَنٍ قُلْ هُوَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَتَابِ

ترجمه :

بدین گونه شگرف تو را به میان ملّتی فرستاده‌ایم که ملّتهای فراوانی پیش از آنان آمده‌اند و رفته‌اند ، تا آنچه را که به تو وحی کرده‌ایم بر آنان - هر چند که منکر خداوند مهربانند - بخوانی . بگو او پروردگار من است . جز او خدائی نیست . بر او توکل کرده‌ام ، و بازگشت من به سوی او است .

توضیحات :

« كَذَلِكَ أَرْسَلْنَاكَ » : این گونه شگرف و بدین صورت سترگ که در شأن تو است ، تو را روانه کرده‌ایم . مگر نه این است که خاتم پیغمبرانی و پیغمبر همه جهانانی ؟ ! « كَذَلِكَ » : این گونه و بدین ویژگی خاصی که در ارسال تو منظور بوده است . همان گونه که پیغمبران پیشین به میان اقوام خود فرستاده شده‌اند ، تو نیز به میان این مردمان فرستاده شده‌ای . « وَ هُمْ يَكْفُرُونَ »

يَا الرَّحْمَنُ : در حالي که آنان به خدای مهربان اعتقاد ندارند . این جمله حال ضمیر (هُمْ) در (عَلَيْهِمْ) است . یعنی تو قرآن را برای آنان می‌خوانی و آنان بر کفر خود می‌افزایند . « مَتَابِ » : اصل آن (مَتَابِي) است . یعنی بازگشت من .

سوره رعد آیه ۳۱

مَتْنِ آيَةِ :
 وَلَوْ أَنَّ قُرْآنًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ أَوْ قُطِّعَتْ بِهِ الْأَرْضُ أَوْ كَلَّمَ بِهِ الْمَوْتَى بَلِ لِلَّهِ الْأَمْرُ جَمِيعًا أَفَلَمْ يَيْئَسِ الَّذِينَ آمَنُوا أَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَهْدَى النَّاسَ جَمِيعًا وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا تُصِيبُهُم بِمَا صَنَعُوا قَارِعَةٌ أَوْ تَحُلُّ قَرِيبًا مِّن دَارِهِمْ حَتَّى يَأْتِيَ وَعْدُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ

ترجمه :

اگر (به فرض به جای این قرآن) ، قرآنی باشد که کوهها بدان به حرکت درآید ، یا زمین به وسیله آن شکافته گردد ، و یا بدان مردگان (زنده و) به سخن درآورده شوند ، (باز هم بعضیها به سبب عناد با حق ، بدان نمی‌گروند و بر راه خدا نمی‌روند . وظیفه تو تبلیغ است و ایمان آوردن یا ایمان نیاوردن آنان در دست تو نیست) بلکه همه کارها در دست خدا است . آیا مسلمانان (هنوز منتظرند که پدران و پسران و برادران و همسران و دوستان مشرک ایشان ایمان بیاورند ؟) مگر نمی‌دانند که اگر خدا می‌خواست همه مردمان را هدایت می‌داد ؟ ! پیوسته کافران (در زندگی این جهان) به سبب کاری که می‌کنند دچار بلا و مصیبت کوبنده می‌گردند ، و یا این که بلا و مصیبت کوبنده بر دور و برق آنان فرود می‌آید (و ایشان را تهدید می‌نماید) تا وعده خدا فرا رسد (که قیامت است و پروردگار سزا و جزای قطعی ایشان را بدیشان نماید) . بی‌گمان خداوند خلاف وعده نمی‌کند .

توضیحات :

« وَ لَوْ . . . » : جواب (لَوْ) محذوف است که (مَا آمَنُوا بِهِ) است (نگا : انعام / ۲۷) . « قُرْآنًا » : قرآنی . کتابی خواندنی . « أَفَلَمْ يَيْئَسِ » : آیا ندانسته‌اند ؟ استعمال (يَيْئَسُ) به معنی (عِلْمٌ) را برخی حقیقی دانسته‌اند ، و بعضی آن را مجازی بشمار آورده‌اند و گفته‌اند : مأیوس شدن ، متضمن علم و آگاهی است . « قَارِعَةٌ » : پلای کوبنده و مصیبت ویرانگر . « تَحُلُّ » : می‌شود . فرا می‌رسد . « تَحُلُّ قَرِيبًا مِّن دَارِهِمْ » : نزدیک به خانه و کاشانه و سرزمین ایشان رخ می‌دهد و وارد می‌گردد . « حَتَّى يَأْتِيَ وَعْدُ اللَّهِ » : اگر آیه تنها راجع به صدر اسلام باشد ، مراد وعده غلبه مسلمانان بر قریشیان مشرک و فتح شهر مکه است ، ولی اگر عام باشد ، مراد فرا رسیدن قیامت و کیفر دادن مشرکان در آن است .

سوره رعد آیه ۳۲

مَتْنِ آيَةِ :
 وَلَقَدْ اسْتَهْزَأَ رُسُلٌ مِّن قَبْلِكَ فَأَمَلَيْتُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا ثُمَّ أَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ

ترجمه :

(ای پیغمبر ! اگر کافران ، تو و آئین اسلام را استهزاء می‌کنند ، غمگین مباش که) بی‌گمان پیغمبرانی پیش از تو استهزاء شده‌اند و من کافران (استهزاء کننده) را مدتی مهلت داده‌ام و (آزاد گذاشته‌ام) سپس ایشان را گرفتار (قهر و عذاب شدید خود) ساخته‌ام . آیا باید عذاب من (در حق ایشان) چگونه بوده باشد ؟ ! (تاریخ گذشتگان را بخوانید و شهر و دیار و آثار جباران را بنگرید تا بدانید) .

توضیحات :

« أَمَلَيْتُ » : مهلت داده‌ام و آزاد گذارده‌ام . ناقص واوي و از مصدر (مَلَاوَة) به معنی آزاد گذاشتن و به حال خود رها کردن است (نگا : آل‌عمران / ۱۷۸) . « عِقَابِ » : اصل آن (عِقَابِي) است . یعنی عذاب و عقاب من . « فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ » : جمله پرسشی و برای تعجب از حال ایشان است و بیانگر مکافات شدید و عذاب سخت خدا می‌باشد (نگا : بقره / ۶۶ ، نساء / ۸۴) .

سوره رعد آیه ۲۳

متن آیه :
 أَقْمِنَ هُوَ قَائِمٌ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ قُلُوبًا سَمُوهُمْ أَمْ تُنَبِّئُونَهُ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي الْأَرْضِ أَمْ يَبْظَاهِرُ مِنَ الْقَوْلِ بَلْ زَيْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مَكْرَهُمْ وَصَدُّوا عَنِ السَّبِيلِ وَمَنْ يَضِلَّ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ

ترجمه :

آیا خدائی که (همه مردمان را آفریده است و) حافظ و مراقب همه کس است و اعمال ایشان را می‌پاید (همسان بت‌هایی است که همچون او نمی‌باشند ؟ مگر خدا و معبودهای دروغین مانند یکدیگرند ؟) . برای خدا انبازهایی قرار داده‌اند . بگو : آنها را (خدا) بنامید (ولی بدانید که حقیر و ناقابلند و سود و زبانی ندارند و شایان پرستش نمی‌باشند) . یا این که خدا را از چیزهایی (به نام شریکها و انبازها) خبر می‌دهید که او از بودن آنها در زمین بی‌خبر است ؟ ! (مگر می‌شود که شریکها و انبازهایی خدا داشته باشد و او آنها را نشناسد ؟ !) یا این که با سخنان ظاهری (و بی‌اساس ، آنها را شریک و انباز خدا می‌سازید ؟ !) بلکه (حقیقت این است که) نیرنگ کافران (که رخنه‌گرفتن از پیغمبران و ایجاد موانع در سر راه دعوت آنان و القاء شبهه‌ها در دلائلشان است) در نظرشان زیبا جلوه‌گر شده است و (بدین سبب) از راه خدا بازداشته شده‌اند . و خدا هرکس را (به سبب اعمال ناشایست) گمراه سازد ، راهنمایی نخواهد داشت (که او را به سوی رستگاری رهبری کند) .

توضیحات :

« قَائِمٌ » : ایستاده . مراقب و مواظب . « مَنْ . . . » : مبتدا است و خبر آن محذوف است که (كَمَنْ لَيْسَ كَذَلِكَ) می‌باشد (نگا : رعد / ۱۹ ، نحل / ۱۷) . « سَمُوهُمْ » : آنها را نامگذاری کنید . آنها را خدا نام بدهید . مراد این است که بتها چیزی نیستند و خود کافران آنها را نامگذاری کرده و به خیال فاسد خویش مؤثر و متصرف در امور جهان می‌دانند (نگا : اعراف / ۷۱ ، غافر / ۷۴) « تُنَبِّئُونَهُ » : او را باخبر و مطلع می‌سازید . « يَبْظَاهِرُ مِنَ الْقَوْلِ » : با سخنی که فقط ظاهر دارد و حقیقت ندارد مانند خیال . با سخنی که دارای مفهوم صحیح و واقعیت درست نمی‌باشد . « صَدُّوا » : بازداشته شده‌اند .

سوره رعد آیه ۲۴

متن آیه :
 لَهُمْ عَذَابٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلِعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَقُّ وَمَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاقٍ

ترجمه :

آنان در زندگی دنیا عذابی دارند (که مکافات عمل ایشان در این جهان است) و عذاب آخرت (آنان در آن جهان ، از عذاب این جهان ایشان) سخت‌تر می‌باشد ، و هیچ کسی و هیچ چیزی نمی‌تواند حافظ ایشان در برابر (عذاب) خدا باشد (و آن را از ایشان دفع کند) .

توضیحات :

« أَشَقُّ » : سخت‌تر و دارای مشقّت و رنج بیشتر (نگا : سجده / ۲۱ ، زمر / ۲۶ ، غاشیه / ۲۴)

. « وَاَقِ » : حفظ کننده . نگاه‌دارنده .

سوره رعد آیه ۳۵

متن آیه :
مِثْلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وَعَدَ الْمُتَّقُونَ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ أُكْلُهَا دَائِمٌ وَّظِلُّهَا تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَعُقْبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ

ترجمه :

صفت بهشتی که به پرهیزگاران وعده داده شده است (این است که) رودخانه‌ها و جویبارها در زیر (درختان) آن جاری است . میوه و نعمتش همیشگی و سایه‌اش دائمی است . این سرانجام کسانی است که پرهیزگارند ، و سرانجام کافران آتش (دوزخ) است .

توضیحات :

« مِثْلُ » : مانند و شبیه . مجازاً به معنی صفت عجیب و شگفت . این واژه مبتدا و خیر آن می‌ذوف است . « أَكْلُ » : (نگا : بقره / ۲۶۵ ، رعد / ۴) . « ظِلُّ » : سایه . کنایه از رفاهیت و عزت و نعمت و راحت دائم است . « تِلْكَ » : آن . مراد (این) و مرجع جنت است . « عُقْبَى » : (نگا : رعد / ۲۲) .

سوره رعد آیه ۳۶

متن آیه :

وَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ وَمِنَ الْأَحْزَابِ مَنْ يُنْكِرُ بَعْضَهُ قُلْ إِنَّمَا أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ وَلَا أُشْرِكَ بِهِ إِلَيْهِ أَدْعُو وَإِلَيْهِ مَآبُ

ترجمه :

کسانی که کتاب (آسمانی) بدیشان داده‌ایم (و منصف هستند) از آنچه بر تو نازل شده است خوشحالند ، و از میان دسته‌ها (و گروه‌های اهل کتاب و سایر مشرکان) کسانی هستند (که به سبب تعصب‌های مذهبی و قومی) قسمتی از آن را نمی‌پذیرند . (ای پیغمبر ! به مخالفت و لجابت این و آن اعتناء مکن و بلکه خط‌اصیل و صراط مستقیم خود را پیش بگیر و برو ، و) بگو : من تنها و تنها مأمورم که خدا را پرستم و انبازی برای او نسازم . من (مردمان را) به سوی او می‌خوانم و بازگشت من (و همگان) به جانب او است .

توضیحات :

« الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ . . . » : مراد گروهی از یهودیان و مسیحیان است که ایمان آورده‌اند . « الْأَحْزَابِ » : گروه‌ها و دسته‌ها . « مِنَ الْأَحْزَابِ مَنْ . . . » : مراد یهودیان و مسیحیان و هم‌چنین مشرکانی است که گرد هم آمدند و بر ضد پیغمبر و آئین اسلام به مبارزه برخاستند . « أَدْعُو » : دعوت می‌کنم . مردم را فرا می‌خوانم . در رسم‌الخط قرآنی الف زائدی در آخر دارد . « مَّآبِ » : رجوع و بازگشت من . اصل آن (مَّآبِي) و از ماده (أَوْب) می‌باشد .

سوره رعد آیه ۳۷

متن آیه :

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ حُكْمًا عَرَبِيًّا وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا وَاقٍ

ترجمه :

همان گونه (که کتابهای آسمانی را برای پیغمبران پیشین فرستادیم) قرآن را هم به عنوان داور (در میان مردم و داور کتابهای گذشته ، به زبان) عربی (بر تو) فرستادیم . (پس برابر آن با همگان اعم از اهل کتاب و سایر مشرکان رفتار کن و برابر آرزوها و خواستههای مردم راه مرو) و اگر از آرزوها و خواستههایشان ، بعد از آن که دانش (وحی) به تو رسیده است ، پیروی کنی ، کسی نمی‌تواند در برابر خدا تو را یاری دهد و تو را (از دست عذاب او) محفوظ دارد .

توضیحات :

« حُكْمًا » : داور . مصدر است و می‌تواند به معنی اسم فاعل ، یعنی حاکم و داور باشد . مراد این است که قرآن فاضل حق از باطل و بیانگر احکام راستین الهی است . « عَرَبِيًّا » : به زبان عربی که زبان قوم پیغمبر است (نگا : ابراهیم / ۴) . « أَلْعَلِمُ » : دانش و آگاهی . مراد وحی و دستور آسمانی است . « مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ . . . » : مخاطب پیغمبر و مراد امت او است .

سوره رعد آیه ۳۸

متن آیه :

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٍ

ترجمه :

(برخیها داشتن زنان و فرزندان را بر تو عیب می‌گیرند) و ما پیش از تو پیغمبرانی را روانه کرده‌ایم و زنان و فرزندان بدیشان داده‌ایم . (پیغمبران جملگی انسان بوده‌اند و بنا به سرشت انسانی خورده‌اند و خفته‌اند و با مردم رفت و آمد داشته و معامله کرده و ازدواج نموده‌اند) و هیچ پیغمبری را نرسیده است که معجزه‌ای جز با اجازه خدا بیاورد (و به مردم ارائه دهد) . هر زمانی دارای نوعی معجزه است (که شایسته آن و حکمت و مصلحت در آن است) .

توضیحات :

« آيَةٌ » : معجزه . مراد معجزاتی است که مشرکان و یهودیان پیشنهاد می‌کردند و انجام آنها را درخواست می‌نمودند (نگا : اسراء / ۹۰ - ۹۳ ، فرقان / ۷ و ۸) « أَجَلٌ » : مدت . زمان . « كِتَابٌ » : کار حتمی و امر معین . مصدر است و به معنی اسم مفعول ، یعنی (مَكْتُوبٌ) به معنی محتوم است . در اینجا مراد حکم معین و معجزه مشخص و کار مقدر است . « لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ » : هر زمانی معجزه مربوط به خود دارد . هر زمانی دارای حکم معین و کار مقدری است که جز آن در آن انجام نمی‌گیرد (نگا : انعام / ۶۷) .

سوره رعد آیه ۳۹

متن آیه :

يَمْحُو اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثَبِّتُ وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ

ترجمه :

خداوند هرچه را که بخواهد (و مصلحت بداند ، از نشانه‌های کتاب دیدنی جهانی و از آیه‌های کتاب خواندنی آسمانی) از میان برمی‌دارد ، و هرچه را (از قوانین هستی و از شرائع الهی که حکمتش اقتضاء کند و مناسب با زمان باشد) برجای می‌دارد و (جایگزین می‌سازد . و همه اینها) در علم خدا ثابت و مقرر است .

توضیحات :

« يَمْحُو » : از میان برمی‌دارد . زائل می‌گرداند . در رسم‌الخط قرآنی الف زائدی در آخر دارد . «

ثَبُتٌ : پر جای می‌دارد . ثابت و استوار می‌سازد . مراد از محو و اثبات در اینجا ، عبارت است از : ۱ - تصرفات خداوندی در نظام هستی ، از قبیل : زنده‌گرداندن و میراندن ، پدید آوردن و نابود کردن ، کاستن و افزودن ، رویاندن و پژمراندن ، نیرو دادن و نیرو زدودن ، و . . . ۲ - تصرفات خداوندی در آیات و احکام کتابهای آسمانی ، از قبیل : اقامه دینی و ازاله آئینی ، منسوخ کردن آیات و احکامی و لازم گرداندن مقررات و قوانینی ، و . . . « أُمُّ » : اصل . مرکز . « الْكِتَابِ » : علم خدا . لوح محفوظ . یعنی حوادث کونی و انسانی ، و آیات و احکام آئین آسمانی ، خاضع علم ثابت خدا و مشیت تغییرناپذیر او بوده که در لوح محفوظ ضبط و منعکس است . آیه فوق را می‌توان چنین هم معنی کرد : خداوند هر قانون و شریعتی را که بخواهد از میان برمی‌دارد ، و هر قانون و شریعتی را که بخواهد بر جای می‌دارد ؛ و یا آئین پسین را جایگزین آئین پیشین می‌گرداند ، و قوانین و شرائع اصولی همچون توحید و نبوت و معاد و تحریم رذائل و تحسین فضائل ، ثابت و تغییرناپذیر می‌مانند .

سوره رعد آیه ۴۰

متن آیه :

وَإِن مَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ نَتَوَقَّيَنَّكَ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) اگر (تو را زنده بداریم و) برخی از چیزهایی را به تو بنمائیم که به آنان وعده می‌دهیم ، و یا این که تو را بمیرانیم (و شکست و مصیبت کافران و پیروزی و نعمت مؤمنان را نشانت ندهیم مسأله‌ای نیست . چرا که) بر تو تنها ابلاغ (رسالت) است ، و بر ما حساب و کتاب .

توضیحات :

« الْبَلَاغُ » : تبلیغ . ابلاغ رسالت (نگا : آل عمران / ۲۰ ، مائده / ۹۲ و ۹۹) . « الْحِسَابُ » : محاسبه . بازپرسی . « وَإِن مَّا نُرِيَنَّكَ . . . » : (نگا : زخرف / ۴۱ و ۴۲) .

سوره رعد آیه ۴۱

متن آیه :

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا وَاللَّهُ يَحْكُمُ لَا مُعَقَّبَ لِحُكْمِهِ وَهُوَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

ترجمه :

مگر (این کافران مغرور و لجوج) نمی‌دانند که ما به زمین می‌آئیم (و) از اطراف آن می‌کاهیم ؟ (از سرزمین اینان می‌کاهیم و بر سرزمین آنان می‌افزائیم ، و اقوام و تمدنها و حکومتها را نابود می‌کنیم و اقوام و تمدنها و حکومتها را جایگزین آنها می‌سازیم . آیا این قانون همیشگی و ساری و جاری در همه سرزمینها و جامعه‌های بشری ، برای بیدار شدن مردمان کافی نیست ؟) . خداوند فرمان می‌راند و فرمانش هیچ گونه رادع و مانعی ندارد . (اصلاً چه کسی یا چه چیزی یارای جلوگیری از اجرا فرمان او را دارد ؟ !) و (از آنجا که خدا آگاه از هر چیزی و گواهان آماده و دلائل مهیا است) او سریع‌الحساب است (و در روز قیامت نیازی به طول زمان جهت رسیدگی به حساب مردمان نیست) .

توضیحات :

« أَوَلَمْ يَرَوْا » : آیا نمی‌دانند . مراد از دیدن ، دانستن است . « الْأَرْضَ » : مراد سرزمین ظالمان و کافران است (نگا : انعام / ۶) . یا این که مضاف محذوف است و مراد اهل آن است . مراد خود کره زمین نیز می‌تواند باشد . « أَطْرَافِ » : دَوْر و بَر . نواحی . « نَنْقُصُ مِنْ أَطْرَافِهَا » : از اطراف آن

می‌کاهیم . این کاهش ممکن است اشاره به فتوحات اسلامی یا این که تخریب ممالک ستمگران و هلاک کردن ملحدان و مشرکان باشد . و شاید اشاره به این کشف علمی باشد که می‌گوید : سرعت گردش زمین به دور محور خود ، و نیروی گریز از مرکز ، سبب شده‌اند که در دو قطب از برآمدگی کره زمین کاسته شود . یا اشاره به این نکته دانش جدید باشد که می‌گوید : هرگاه سرعت انطلاق بخشی از گازهایی که همچون غلافی کره زمین را احاطه کرده‌اند ، از فوه جاذبه‌ای که زمین نسبت بدانها دارد افزونتر باشد ، مقداری از آن گازها از جو زمین خارج و راهی پهنه هستی می‌گردند . این انطلاق که نوعی کاهش از اطراف کره زمین بشمار است ، هر روزه به طور مستمر انجام می‌پذیرد (نگا : تفسیر المنتخب) . « مَعْقَبٌ » : تعقیب کننده و بازپرس . به تعقیب اندازنده و بازدارنده . « لَا مَعْقَبَ لِحُكْمِهِ » : کسی نمی‌تواند فرمان او را بازپرسی و پی‌گردی کند ، یا از اجرا فرمانش جلوگیری به عمل آورد .

سوره رعد آیه ۴۲

متن آیه :

وَقَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلِلَّهِ الْمَكْرُ جَمِيعًا يَعْلَمُ مَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ وَسَيَعْلَمُ الْكُفَّارُ لِمَنْ عُقْبَى الدَّارِ

ترجمه :

کسانی پیش از آنان (درباره پیغمبران) توطئه‌ها کرده‌اند و نقشه‌ها کشیده‌اند (و توطئه‌هایشان خنثی و نقشه‌هایشان نقش بر آب شده است) و طرحها و نقشه‌ها همگی از آن خدا است (و مسلماً توطئه‌ها و نقشه‌هایی که هم‌اینک نیز کافران برای مبارزه با تو می‌کنند و می‌کشند ، خنثی و بی‌نتیجه می‌گردد) . خدا از کار و بار هر کسی آگاه است (و لذا از حيله حيله‌گران چون ایشان هم بی‌خبر نمی‌باشد) و کافران خواهند دانست که پایان نیکوی این جهان (و سعادت مینوی آن جهان) از آن کیست .

توضیحات :

« مَكَرٌ » : حيله‌گری و چاره‌جویی کرد . توطئه کرد و نقشه کشید . « الْمَكَرُ » : مراد مشاکله است (نگا : آل‌عمران / ۵۴ ، انفال / ۳۰ ، اعراف / ۱۲۳) .

سوره رعد آیه ۴۳

متن آیه :

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَسْتَ مُرْسَلًا قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ

ترجمه :

کافران می‌گویند : تو فرستاده (خدا) نمی‌باشی . بگو : کافی است میان من و شما خدا و کسی که از کتاب (قرآن) آگاه باشد گواه شوند . (همین بس که خدا می‌داند که من فرستاده او هستم ، و کسانی هم که از محتوای قرآن مجید آگاه باشند ، از اعجاز قرآن می‌فهمند که کتابی را که با خود آورده‌ام ساخته و پرداخته مغز بشری نیست و از سوی آفریننده مغزها به دستشان رسیده است) .

توضیحات :

« مُرْسَلًا » : فرستاده . پیغمبر . « شَهِيدًا » : گواه . « مَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ » : مراد آگاهان از قرآن ، یا علماء یهودی و مسیحی است که از روی تورات و انجیل ، آسمانی بودن قرآن و صدق پیغمبر اسلام را درک می‌کنند .

سوره ابراهيم آيه ۱

متن آيه :

الرَّ كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ يَا ذُنْ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ

ترجمه :

الف . لام . را . (اين قرآن) كتابي است كه آن را براي تو فرستاده ايم تا اين كه مردمان را (در پرتو تعليمات آن) با توفيق و تفضل پروردگارشان ، از تاريكيها (و گمراهيهاي كفر و ناداني) به سوي نور (و روشنائي ايمان و دانائي) بيرون بياوري ، (يعني كه) به راه خداي چيره ستوده (درآوري) .

توضيحات :

« الر » : (نگا : بقره / ۱) . « إِذْنٌ » : توفيق و تفضل . فرمان و دستور . اجازه . « إِلَيَّا صِرَاطٌ . . . » : « بَدَلْ از (إِلَيَّ النُّورِ) است . يعني كه راه خدا ، مكان نور و روشنائي است ، و در پرتو نور و روشنائي ، حقائق يافته مي شود و هدايت ميسر مي گردد .

سوره ابراهيم آيه ۲

متن آيه :

اللَّهُ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَوَيْلٌ لِّلْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ شَدِيدٍ

ترجمه :

خدائي كه آنچه در آسمانها و آنچه در زمين است از آن او است . واي بر كافران ! كه عذاب سختي (و مجازات شديدي) دارند ، (چرا كه در چنگ خداي غالب بر هر چيز و مالك همه چيز گرفتارند) .

توضيحات :

« اللَّهُ » : عطف بيان (الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ) يا موصوف مؤخّر آن است . « وَيْلٌ » : واي . هلاك و نابودي .

سوره ابراهيم آيه ۳

متن آيه :

الَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ

ترجمه :

كساني كه زندگي دنيا را بر زندگي آخرت ترجيح مي دهند ، و مردمان را از راه خدا باز مي دارند ، و راه خدا را نادرست نشان داده و كج و معوج مي نمايند ، آنان در گمراهي سخت و ژرفي گرفتارند .

توضيحات :

« يَسْتَحِبُّونَ » : آن را سخت دوست مي دارند و تفضيل و ترجيحش مي دهند . استحباب به معني تلاش در محبت و دوست داشت چيزي است و هرگاه يا (عَلَيَّ) متعدي شود ، معني مقدم داشتن را مي بخشد (نگا : توبه / ۲۳ ، نحل / ۱۰۷ ، فصلت / ۱۷) . « يَبْغُونَهَا عِوَجًا » : (نگا : آل عمران / ۹۹) . « ضَلَالٍ بَعِيدٍ » : (نگا : نساء / ۶۰) .

سوره ابراهيم آيه ۴

متن آيه :
وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا يَلْسَانَ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ فَيُضِلُّ اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

ترجمه :

(اي محمد !) ما هيچ پيغمبري را نفرستاده ايم مگر اين كه به زبان قوم خودش (متكلم بوده است) تا براي آنان (احكام الهي را) روشن سازد (و حقائق را تبين و تفهيم كند) . سپس خداوند هر كس را كه (به فرمان آسماني گوش نكرده است) گمراه ساخته است و هر كس را كه (برابر دستور آسماني حركت نموده است) رهنمود ساخته است . و او چيره (بر هر كاري است كه بخواهد ، و كارهايش) داراي حكمت است .

توضيحات :

« يَلْسَانَ قَوْمِهِ » : به زبان قوم خود . « لِيُبَيِّنَ لَهُمْ . . . » : مراد اين است كه تبليغ كار پيغمبران ، و هدايت كار خدا است .

سوره ابراهيم آيه ۵

متن آيه :
وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَذَكِّرْهُمْ بِآيَاتِ اللَّهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ

ترجمه :

موسي را همراه با آيات (و مؤيد به معجزات) خود فرستاديم (و بدو دستور داديم) كه قوم خويش را از تاريكهاي (كفر و جهل) بيرون بياور (و) به سوي نور (ايمان و دانش رهنمود گردان) و روزهاي خوشي و ناخوشي و نعمت و نعمتي را به ياد ايشان بياور كه خدا بر سر گذشتگان آورده است . بي گمان در اين كار (كه بيان سرگذشت نيكان و بدان پيشين است) براي هر شكيبايي (بر مصائب و بلايهاي آسماني و) سپاسگزار (بر انعام و عطاياي الهي) ، دلائل بزرگي (و نشانه هاي سترگي بر وحدانيت خدا) است .

توضيحات :

« يَنَّايَاتِنَا » : همراه با معجزه هاي دال بر صدق موسي (نگا : اعراف / ۱۰۷ و ۱۰۸ ، اسراء / ۱۰۱) . « أَنْ » : اين كه . حرف ناصبه اسبت و پيش از آن حرف جر (ب) حذف شده و يا مفسره است و به معني (اي) مي باشد . « ذَكِّرْهُمْ » : بدانان گوشزد كن . به يادشان آور . « آيَاتِ اللَّهِ » : روزهاي خدا . ذكر ظرف و مراد مظروف است . يعني : حوادث خوش و ناخوشي كه در آنها رخ داده و مصائب و بلايائي كه آنها را گريبانگير دسته اي و نعمتها و لطفهائي كه بهره گرويي نموده است (نگا : يونس / ۱۰۲ ، جاثيه / ۱۴) . « صَبَّارٍ » : بسيار شكيبا . « شَكُورٍ » : بسيار سپاسگزار .

سوره ابراهيم آيه ۶

متن آيه :
وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ اذْكُرُوا اللَّهَ عَالِمَكُمْ إِذْ أَخْرَجَكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ وَيَدَّبْحُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٍ

ترجمه :

(ای پیغمبر ! برای عبرت قوم خود بیان کن) وقتی را که موسی به قوم خود گفت : نعمت دادن خدا به خویشان را به یاد آرید ، آن زمان که شما را از فرمان فرعونیان که بدترین شکنجه‌ها را به شما می‌رساندند و پسرانتان را سر می‌بریدند و زنانتان را زنده نگاه می‌داشتند نجاتان داد ، و در آن (عذاب و نجات) آزمایش بزرگ شما نهفته بود .

توضیحات :

« أَنْجَاكُمْ » : نجاتان داد . (برای معنی دقیق آیه و لغات آن ، به بقره / ۴۹ و اعراف / ۱۴۱ مراجعه شود) .

سوره ابراهیم آیه ۷

متن آیه :

وَإِذْ تَأْتِيَنَّكُمْ لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِن كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ

ترجمه :

(ای بنی‌اسرائیل ! به یاد آورید) آن زمان را که پروردگارتان مؤکدانه اعلام کرد که اگر (از نعمتهای خدادادی ، به وسیله ثبات بر ایمان و تلاش در عبادت) سپاسگزاری کردید ، هر آینه (نعمتهای خود را) برایتان افزایش می‌دهم ، و اگر کافر (و ناسپاس) شدید (شما را به عذاب دردناکی گرفتار می‌سازم و بدانید که) بی‌گمان عذاب من بسیار سخت است .

توضیحات :

« تَأْتِيَنَّكُمْ » : مؤکدانه اعلام کرد . روشن و آشکار خبر داد (نگا : اعراف / ۱۶۷) .

سوره ابراهیم آیه ۸

متن آیه :

وَقَالَ مُوسَىٰ إِنَّ تَكْفُرًا أَنْتُمْ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا فَإِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ حَمِيدٌ

ترجمه :

و موسی گفت : اگر شما و همه کسانی که در زمین هستید کافر شوید و ناسپاس گردید ، به خدا زیانی نمی‌رسد ، چرا که خداوند بی‌نیاز (از ایمان ایمانداران و سپاس سپاسگزاران است ، و اگر کسی هم بدو ایمان نیاورد و شکر انعامش را نگذارد ، او ذاتاً) ستوده است .

توضیحات :

« إِنَّ تَكْفُرًا » : اگر کافر شوید . اگر کفران نعمت کنید و ناسپاس گردید .

سوره ابراهیم آیه ۹

متن آیه :

أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَأُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا اللَّهُ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَرَدُّوا أَعْيُنَهُمْ فِي آفْوَاهِهِمْ وَقَالُوا إِنَّا كَفَرْنَا يَمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِمَّا تَدْعُونَنَا إِلَيْهِ مَرِيبٍ

ترجمه :

آیا به شما نرسیده است خبر کسانی که پیش از شما بوده‌اند ؟ (از قبیل) قوم نوح و عاد و ثمود و کسان دیگری که پس از ایشان آمده‌اند و جز خدا کسی (تعداد بیشمار) آنان را (

نمی‌داند و ایشان را چنان که باید (نمی‌شناسد . پیغمبرانشان دلائل روشن و معجزات آشکاری برایشان آوردند (و بدیشان نمودند) ، ولی آنان دستهایشان را بر دهانه‌های پیغمبران گذاشتند (و از تبلیغ آنان جلوگیری نمودند و سد راه رسالت آسمانی و دشمن دعوت الهی شدند و) گفتند : ما ایمان نداریم به چیزی که به همراه آن فرستاده شده‌اید (و دلائل و معجزات شما را قبول نمی‌کنیم و رسالتتان را تصدیق نمی‌نمائیم) و درباره چیزی که ما را بدان می‌خوانید سخت در شك و گمانیم (و به یکتاپرستی و قانون آسمانی یقین و باور نداریم) .

توضیحات :

« نَبَأٌ » : خبر . « قَوْمٌ » : بدل یا عطف بیان (الَّذِينَ) است . « قَرَدُوا أَيْدِيَهُمْ فِي أَفْوَاهِهِمْ » : اگر معنی (ایدی) و (أفواه) همان اندامهای مشهور بدن باشد که دستها و زبانها است ، معانی جمله عبارت است از : دستهایشان را در دهانه‌هایشان نهادند و از شدت خشم و بی‌زاری از دعوت پیغمبران ، آنها را گاز گرفتند . دستهایشان را به سبب غلبه خنده و قهقهه تمسخرآمیز بر دهانه‌هایشان نهادند و پیغمبران را استهزاء کردند . دستهایشان را بر دهانه‌هایشان نهادند یعنی که ای داعیان بس کنید و ساکت باشید . دستهایشان را بر دهانه‌های انبیاء نهادند و جلو سخنانشان را گرفتند . و . . . اگر هم واژه‌های (ایدی) و (أفواه) مجاز باشد ، معانی جمله عبارت خواهد بود از : مراد از (ایدی) دلائل و حجت‌های انبیاء و نصائح و راهنمایی‌های ایشان است ، و برگرداندن سخنها به دهانه‌ها ، عدم پذیرش آنها است . یعنی سخنان خودتان برای خودتان خوب است ، ما آنها را نمی‌شنویم و بدانها عمل نمی‌کنیم . « مِمَّا » : مراد از (ما) حجت‌ها و معجزه‌ها است و نپذیرفتن آنها هم نشانه بی‌باوری نسبت به نبوت و رسالت آسمانی است . « مِمَّا » : مراد از (ما) اعتقاد به خدا ، وحدانیت او ، پیغمبری ، ادیان و شرائع الهی است . « مَرِيْبٍ » : شك‌انداز . به گمان افکننده . صفت واژه (شَكٌّ) و برای تأکید معنی آن است .

سوره ابراهیم آیه ۱۰

متن آیه :

قَالَتْ رَبُّهُمْ أَفِي اللَّهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَدْعُوكُمْ لِيَغْفِرَ لَكُمْ مِّنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرَكُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى قَالُوا إِنَّ أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا تُرِيدُونَ أَنْ تَصَدُونَا عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا قَاتُونَ يَسْلُطَانِ مُبِينٍ

ترجمه :

پیغمبرانشان پدیشان گفتند : مگر درباره وجود خدا ، آفریننده آسمانها و زمین ، بدون مدل و نمونه پیشین ، شك و تردیدی در میان است ؟ (مگر عقل شما کتاب باز هستی را نمی‌نگرد و به مؤلف آن راه نمی‌برد ؟) . او شما را فرا می‌خواند تا گناهاتتان را ببخشد و (از گذشته ناپاکتان صرف‌نظر نماید ، و بدین زودبها هلاکتان نسازد و بلکه) تا مدت مشخصی (که در آن مرگتان فرا می‌رسد) شما را بر جای و محفوظ دارد . آنان (مسخره‌کنان در پاسخ پیغمبران) گفتند : شما جز انسانهایی همچون ما نیستید (و فضیلتی بر ما ندارید تا از میان ما شما را برگزینند و پیام‌آوران آسمانی برای مردمان زمینی کنند) و شما می‌خواهید ما را از چیزهایی منصرف و به دور دارید که پدرانمان آنها را می‌پرستیده‌اند . (ذکر خلقت آسمانها و زمین فائده‌ای ندارد . اگر راست می‌گوئید) برای ما دلیل روشنی بیاورید (و معجزه‌هایی بنمائید که ما پیشنهاد می‌کنیم) .

توضیحات :

« فَاطِرٌ » : آفریننده بدون الگو و مدل (نگا : انعام / ۱۴ ، یوسف / ۱۰۱) . بدل یا صفت (الله) است . « أَجَلٍ مُّسَمًّى » : وقت تعیین شده . مراد هنگام مرگ طبیعی است (نگا : هود / ۳ ، نحل / ۶۱ ، عنکبوت / ۵۳ - ۵۵ ، فاطر / ۴۵ ، احقاف / ۳) . « عَمَّا » : از چیزهایی که . مراد بتها است . « سُلْطَانٍ » : حجت و برهان . مراد معجزه‌های پیشنهادی است .

سوره ابراهيم آيه ۱۱

متن آيه :
قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ اِنْ نَحْنُ اِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَمُنُّ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَمَا كَانَ لَنَا اَنْ
تَأْتِيَكُمْ بِسُلْطَانٍ اِلَّا بِاِذْنِ اللَّهِ وَعَلَىٰ اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

ترجمه :

پیغمبران‌شان بدیشان گفتند : (همان گونه که گفتید) ما جز انسان‌هایی هم‌چون شما نیستیم ،
و لیکن خداوند بر هرکس از بندگانش که بخواهد منت می‌نهد (و او را با لطف خود می‌نوازد و
پیغمبرش می‌سازد) و ما را نسزد که دلیلی برایتان بیاوریم (و معجزه‌ای به شما بنمائیم) مگر با
اجازه خدا (و توفیق او) . و مؤمنان باید به خدا توکل کنند و بس (و ما هم در برابر دشمنانگی
شما بدو توکل می‌کنیم) .

توضیحات :

« یَمُنُّ » : منت می‌نهد . لطف و بزرگواری می‌کند . « مَا كَانَ لَنَا » : ما را نرسد . ما نمی‌توانیم .

سوره ابراهيم آيه ۱۲

متن آيه :
وَمَا لَنَا اِلَّا تَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدَانَا سُبُلَنَا وَلَنَصِيرَنَّ عَلَىٰ مَا آذَيْتُمُونَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ
الْمُتَوَكِّلُونَ

ترجمه :

آخر چرا نباید به خدا توکل کنیم ، و حال آن که او ما را به راهمان رهنمود کرده است ؟ (راهی
که خودش آن را پدید آورده است و همگان را به پیمودن آن دعوت فرموده است و آئین الهیست نام
داده است . ما بر توکل خود می‌افزائیم) و حتماً بر اذیت و آزارتان شکیبائی می‌نمائیم ، و
متوکلان باید بر خدا توکل کنند و بس .

توضیحات :

« مَا لَنَا » : ما را چه شده است ؟ ما را چه رسیده است ؟ « هَدَانَا سُبُلَنَا » : ما را به راه‌های
خود داشته است و رهنمودمان کرده است و طریق نجات از دوزخ و وصول به بهشت را به ما
نموده است .

سوره ابراهيم آيه ۱۳

متن آيه :
وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِّنْ اَرْضِنَا اَوْ لَتَعُوْدَنَّ فِيْ مِلَّتِنَا فَاَوْحَىٰ اِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنُهْلِكَنَّ
الظَّالِمِيْنَ

ترجمه :

کافران (و سردستگان زندقه و ضلال ، هنگامی که از راه دلیل با انبیاء برنیامدند ، به زور متوسل
شدند و) به پیغمبران خود گفتند : یا به آئین ما باز می‌گردید یا این که شما را از سرزمین خود
بیرون می‌کنیم . پس پروردگارشان به آنان (که حاملان رسالات آسمانی و راهنمایان بشری بودند
(پیام فرستاد که حتماً ستمکاران (کفرپیشه چون ایشان) را (به خاطر ظلم و ستمی که روا
می‌دارند) نابود می‌کنیم .

توضیحات :

« لَتَعُوذَنَّ » : برمی‌گردید . مراد پیغمبران و پیروان ایشان است (نگا : اعراف / ۸۸) . این تعبیر از باب تغلیب است و پیغمبران به همراه پیروان خود - که سابقاً مشیرک بوده‌اند - دعوت شده‌اند که به بت‌پرستی برگردند . یا این که سکوت پیش از رسالت و مأموریت تبلیغ پیغمبران ، مشرکان را بر آن داشته است که پندارند پیغمبران قبلاً هم‌کیش ایشان بوده‌اند . « مِلَّةٌ » : دین . ائین .

سوره ابراهیم آیه ۱۴

متن آیه :

وَلَنَسْكَنَنَّكُمْ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِهِمْ ذَلِكَ لِمَنْ خَافَ مَقَامِي وَخَافَ وَعِيدِ

ترجمه :

و ما شما را پس از ایشان در سرزمین (آنان) سکونت می‌بخشیم . این (پیروزی) از آن کسانی است که از جاه و جلال من بترسند و از تهدید من بهراسند .

توضیحات :

« ذَلِكَ » : آن . در اینجا مراد (این) است که پیروزی پیغمبران و خداپرستان بر کافران و مشرکان است (نگا : صافات / ۱۷۱ - ۱۷۳) . « مَقَامٌ » : جایگاه و پایگاه . مصدر میمی و به معنی قیام ، یعنی نظارت و مراقبت . روز قیامت که همگان در حضور اقدس او گرد می‌آیند و مورد بازرسی و بازرسی قرار می‌گیرند . می‌تواند کنایه از ذات پروردگار هم باشد (نگا : رحمن / ۴۶) .

سوره ابراهیم آیه ۱۵

متن آیه :

وَاسْتَفْتَحُوا وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ

ترجمه :

و (پیغمبران از پروردگارشان) طلب پیروزی (و غلبه بر قوم خود) کردند (هنگامی که از ایمان آوردنشان مأیوس گشتند ، و خداوند آنان را فتح و ظفر بخشید و سود بردند) و هر قلدر و گردنکش منحرف و باطلگرائی ، زیانمند و نامراد گردید .

توضیحات :

« اِسْتَفْتَحُوا » : درخواست فتح و پیروزی کردند (نگا : بقره / ۸۹ ، انفال / ۱۹) . « خَابَ » : پیروز نشد و به هدف نرسید . نامراد و زیانمند گردید . « جَبَّارٌ » : متکبر . قلدر . گردنکش . « عَنِيدٌ » : باطلگرا . منحرف . دشمن حق و حقیقت . فعیل به معنی مُفَاعِلٌ ، یعنی مُعَايِدٌ است .

سوره ابراهیم آیه ۱۶

متن آیه :

مَنْ وَّرَأَيْهِ جَهَنَّمَ وَّيُسْقَى مِنْ مَّاءٍ صَدِيدٍ

ترجمه :

جلو او دوزخ قرار دارد و (در آن) از خونابه نوشانده می‌شود .

توضیحات :

« وَّرَأَى » : جلو . مقابل . این واژه از اَضْدَادٌ است و به معنی پشت سر و پیش روی آمده است و در اینجا به هر دو معنی ، نتیجه یکی است . یعنی مراد از پشت سر و روبرو ، سرانجام و عاقبت

کار است . « صَدِيدٌ » : خونابه . « مَاءٌ صَدِيدٌ » : آبی که خونابه است . (صَدِيدٌ) عطف بیان یا بَدَل است .

سوره ابراهیم آیه ۱۷

متن آیه :

يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُ وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ وَمِنْ وَرَائِهِ عَذَابٌ غَلِيظٌ

ترجمه :

آن را (به ناچار و با رنج بسیار) جرعه جرعه می‌نوشد ، و به هیچ وجه گوارایش نمی‌یابد ، و (موجبات) مرگ از هر سو روی می‌آورد و حال این که نمی‌میرد ، (تا از آنچه بدان مبتلا است نجات یابد) و بر سر راه او (هر زمان و آن) عذاب بسیار سختی است .

توضیحات :

« يَتَجَرَّعُهُ » : با زحمت و رنج آن را جرعه‌جرعه می‌نوشد . « لَا يَكَادُ يُسِيغُهُ » : اصلاً گوارایش نمی‌یابد . « يَأْتِيهِ الْمَوْتُ » : مراد اسباب و موجبات مرگ است . « مِنْ وَرَائِهِ » : گذشته از عذاب قبلی . در برابر او و بر سر راه وی .

سوره ابراهیم آیه ۱۸

متن آیه :

مَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ أَعْمَالُهُمْ كَرَمَادٍ اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ لَأَقْدِرُونَ مِمَّا كَسَبُوا عَلَىٰ شَيْءٍ ذَٰلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ

ترجمه :

حال و وضع اعمال کسانی که به پروردگار خود ایمان ندارند ، همچون حال و وضع خاکستری است که در یک روز طوفانی ، باد به تندی بر آن وزد (و آن را در هوا پخش و پراکنده کند و چیزی از آن برجای نگذارد . چنین کافرانی هم در روز قیامت) به چیزی از آنچه در دنیا (از اعمال نیک) انجام داده‌اند دست نمی‌یابند . (چرا که گردباد کفر بر خاکستر اعمالشان وزیده است و آن را به غارت برده است) این (تلاش و کوشش بیراهه و بی‌بهره) گمراهی سختی ، (و حاصل سرگردانی و سرگشتگی شگفتی) است .

توضیحات :

« مَثَلٌ » : صفت . حال و وضع . « رَمَادٌ » : خاکستر . « عَاصِفٌ » : طوفانی . « ذَٰلِكَ » : این کار و کوشش همراه با کفر و زندقه . این سرانجام بد و تباه . « الضَّلَالُ » : گمراهی . سرگشتگی .

سوره ابراهیم آیه ۱۹

متن آیه :

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ إِنَّ يَئِسَ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ

ترجمه :

(ای مخاطب !) آیا نمی‌بینی که خداوند ، آسمانها و زمین را چنان که باید آفریده است (و آنها را هماهنگ و منظم و مرتب پدیدار کرده و سر و سامان و نظم و نظام بخشیده است) . اگر بخواهد شما (مردمان نافرمان و ناسپاس) را از میان می‌برد و انسانهای (فرمانبردار و سپاسگزار) تازه‌ای را پدید می‌آورد .

توضیحات :

« يَالْحَقِّ » : به حق . چنان که باید . یعنی هماهنگ و منظم و دارای حکمت و هدف .

سوره ابراهیم آیه ۲۰

متن آیه :

وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَعْزِيزُ

ترجمه :

و این کار (میراندن شما و به جهان گسیل داشتن دیگران) برای خدا مشکل نیست .

توضیحات :

« عَزِيزٌ » : سخت و مشکل .

سوره ابراهیم آیه ۲۱

متن آیه :

وَبَرَزُوا لِلَّهِ جَمِيعًا فَقَالَ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنْتُمْ مُغْنُونَ عَنَّا مِنْ عَذَابِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ قَالُوا لَوْ هَدَانَا اللَّهُ لَهْدَيْنَاكُمْ سَوَاءَ عَلَيْنَا أَجْرَعْنَا أَمْ صَبَرْنَا مَا لَنَا مِنْ مَحِيصٍ

ترجمه :

(روزی که قیامت نام دارد) همه در برابر خدا ظاهر و آشکار می‌گردند . (در این هنگام) ضعیفان (که پیروان نادان نیرومنداند ، از راه تمسخر) به کسانی می‌گویند که خویشان را (در دنیا) بزرگ می‌پنداشتند : ما پیروان شما بودیم ، آیا می‌توانید چیزی از عذاب خدا را از سر ما بردارید ؟ ! (در پاسخ) می‌گویند : اگر خداوند ما را (به راه رستگاری) رهنمود می‌کرد ، ما هم شما را (به راه نجات) رهنمود می‌کردیم ، (ولی ما خودمان گمراه بودیم و شما را نیز گمراه کردیم . هم اینک) چه بی‌تابی کنیم و چه شکیبائی نمائیم یکسان است (و سودی به حال خراب ما ندارد ، و از عذاب خدا) راه نجات و گریزی برای ما نیست .

توضیحات :

« بَرَزُوا » : آشکار شدند . به دشت فراخی آمدند . « تَبَعًا » : پیروان . مصدر است و به صورت وصف جمع ، یعنی تابعان آمده است . « مُغْنُونَ » : بی‌نیاز کنندگان . کفایت‌کنندگان . دفع‌کنندگان . « مَحِيصٌ » : راه نجات . گریزگاه .

سوره ابراهیم آیه ۲۲

متن آیه :

يُوقَالَ الشَّيْطَانُ لِمَا فُضِيحَ الْأَمْرِ إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعَدَ الْحَقُّ وَوَعَدْتُكُمْ فَأَخْلَفْتُكُمْ وَمَا كَانَ لِي عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي فَلَا تَلُمُونِي وَلَوْلَا أَنفُسِكُمْ مَا أَنَا بِمُصْرِحِكُمْ وَمَا أَنْتُمْ بِمُصْرِحِي إِنِّي كَفَرْتُ بِمَا أَشْرَكْتُمُونِ مِنْ قَبْلُ إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

ترجمه :

و اهریمن (سر دسته کفر و ضلال) هنگامی که کار (حساب و کتاب) به پایان رسید (و بهشتیان آماده بهشت و دوزخیان آماده دوزخ شدند ، خطاب به پیروان بدبخت خود) می‌گوید : خداوند (بر زبان پیغمبران) به شما وعده راستینی داد (که فرمانبرداران را پاداش و نافرمانبرداران را پادافره خواهم داد ، و بدان وفا کرد) و من به شما وعده دادم (که ثواب و عقاب و بهشت و دوزخی در میان نیست) و با شما خلاف وعده کردم (و دروغ گفتم) و من بر شما تسلطی

نداشتم (و کاري نکردم) جز اين که شما را دعوت (به گناه و گمراهي) نمودم و شما هم (گول وسوسه مرا خوردید و) دعوتم را پذيرفتيد . پس مرا سرزنش مکنيد و بلکه خويشتن را سرزنش بکنيد . (امروز) نه من به فرياد شما مي‌رسم و نه شما به فرياد من مي‌رسيد . من (امروز) از اين که مرا قبلاً (در دنيا براي خدا) انباز کرده‌ايد ، تيري مي‌جويم (و آن را انکار مي‌کنم) . بي‌گمان کافران عذاب دردناکي دارند .

توضیحات :

« فُضِيَ الْأَمْرُ » : کار پايان داده شد . « سُلْطَانٍ » : تسلط و قدرت . قهر و اجبار . « مُصْرَخٌ » : فريادرس . « إِنِّي كَفَرْتُ » : من انکار مي‌کنم من تيري و بيزاري مي‌جويم . « يَمَا » : به انباز کردن . واژه (مَا) مصدری و متعلق به (أَشْرِكْتُمُونِي) است و در اصل چنين است : إِنِّي كَفَرْتُ بِأَسْرَاكِكُمْ أَيَّاءِ لِلَّهِ فِي الطَّاعَةِ . « الظَّالِمِينَ » : کافران .

سوره ابراهيم آيه ۲۳

متن آيه :

وَأَدْخِلِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا يَأْتِنُ رَبَّهُمْ تَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ

ترجمه :

(اين گوشه‌اي از احوال اشقياء بود ، و اما اشاره‌اي به احوال سعدهاء شود) : کسانی که ايمان آورده‌اند و کارهاي پسندیده و شايسته کرده‌اند ، به باغهايي برده مي‌شوند که در زير (کاخها و درختان) آنها جويبارها روان است و با اجازه و توفيق پروردگارشان جاودانه در آنجاها مي‌مانند (و از سوي خدا و فرشتگان) درودشان (مي‌فرستند که) عبارت است از : سلامتان باد !

توضیحات :

« يَأْتِنُ رَبَّهُمْ » : با اجازه خدا و توفيق او . جار و مجرور متعلق به (خَالِدِينَ) است . « تَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ » : در آنجا از سوي خدا (نگا : پس / ۵۸) و از سوي فرشتگان (نگا : رعد / ۲۴) درود فرستاده مي‌شوند (نگا : يونس / ۱۰) .

سوره ابراهيم آيه ۲۴

متن آيه :

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ صَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ

ترجمه :

بنگر که خدا چگونه مثل مي‌زند : سخن خوب به درخت خوبي مي‌ماند که تنه آن (در زمين) استوار و شاخه‌هايش در فضا (پراکنده) باشد .

توضیحات :

« أَلَمْ تَرَ » : مگر ننگريسته‌اي ؟ مگر نمي‌داني ؟ در اینجا مراد امر است . يعني : اي انسان ! بنگر و بدان . « كَلِمَةً » : سخن . پديده . مراد ايمان ، کلمه توحيد ، هر سخن نيک ديگري ، و يا خود شخص مؤمن است . بدل اشتمال يا بدل كل از كل واژه (مَثَلًا) است . « أَصْلٌ » : مراد از اصل ، پائين تنه و ريشه‌هاي درخت است . « فَرْعٌ » : شاخه . « السَّمَاءِ » : فضا . بالاي سر .

سوره ابراهيم آيه ۲۵

متن آيه :

تُؤْتِي أَكْلَهَا كُلَّ حِينٍ يَأْذُنُ رَبِّهَا وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

ترجمه :

بنا به اراده و خواست خدا هر زمانی میوه خود را بدهد (و دائماً به بارنشسته و سرسبز و خرم باشد) . خداوند برای مردم مثلها میزند تا متذکر گردند (و پند گیرند) .

توضیحات :

« أَكْلٍ » : میوه . ثمر . « كُلَّ حِينٍ » : در هر زمان . هر چند در کره زمین درختانی وجود دارد که در تمام مدت سال میوه از شاخه‌های آنها قطع نمی‌شود و با وجود داشتن میوه‌های قبلی ، به بار می‌نشینند و گل می‌دهند ، ولی تشبیهات زیادی در زبانهای مختلف داریم که اصلاً وجود خارجی ندارند . از جمله می‌گوئیم : قرآن همچون آفتابی است که غروب ندارد . هجران من همچون شبی است که پایان ندارد .

سوره ابراهیم آیه ۲۶

متن آیه :

وَمِثْلَ كَلِمَةٍ خَيْبَةٍ كَشَجَرَةٍ خَيْبَةٍ اجْتَثَّتْ مِنْ فَوْقِ الْأَرْضِ مَا لَهَا مِنْ قَرَارٍ

ترجمه :

و سخن بد به درخت بدی می‌ماند که از سطح زمین کنده شده باشد (و در برابر وزش طوفانها هر روز به گوشه‌ای پرتاب گردد و ثبات و) قراری نداشته باشد .

توضیحات :

« كَلِمَةٍ خَيْبَةٍ » : مراد انسانهای کافر و آلوده ، سخیخ کفر و شرك ، گفتار زشت و نادرست ، دعوت به بی‌دینی ، فتنه‌انگیزی ، و غیره است . « اجْتَثَّتْ » : کنده شده باشد . جثه و تنه آن از زمین درآورده شده باشد .

سوره ابراهیم آیه ۲۷

متن آیه :

يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ

ترجمه :

خداوند مؤمنان را به خاطر گفتار استوار (و عقیده پایدارشان) هم در این جهان (در برابر زرق و برق مادیات و بیم و هراس مشکلات محفوظ و مصون می‌نماید) و هم در آن جهان (ایشان را در نعمتهای فراوان و عطایای بی‌پایان ، جاویدان و) ماندگار می‌دارد ، و کافران را (در دنیا و آخرت) گمراه و سرگشته می‌سازد ، و خداوند هرچه بخواهد انجام می‌دهد .

توضیحات :

« يَثْبِيتُ » : ثابت قدم می‌دارد . جاوید و ماندگار می‌دارد . « بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ » : به سبب سخن راست و ایمان تزلزل‌ناپذیر . بر سخن درست که کلمه توحید است . با توجه به نکته اخیر ، معنی آیه چنین می‌شود : خداوند مؤمنان را در دنیا و آخرت (که گور نخستین منزل آن است) بر کلمه توحید ثابت نگاه می‌دارد ، و . . . یعنی در پرتو حفاظت و مراقبت خدا ، مؤمنان در دنیا در برابر تهدیدات کافران و وسوسه‌های شیطان ، تسلیم نمی‌شوند و بر دین و ایمان ماندگار می‌مانند ، و در گور که بخشی از جهان دیگر است در پاسخ به فرشتگان خدا در نمی‌مانند و کلمه توحید را بر

زبان می‌رانند ، و در رستاخیز به هنگام رویارویی با خدا سرگردان و پریشان نمی‌گردند . «
الطَّالِمِينَ» : کافران .

سوره ابراهیم آیه ۲۸

متن آیه :
أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَةَ اللَّهِ كُفْرًا وَأَحَلُّوا قَوْمَهُمْ دَارَ الْبَوَارِ

ترجمه :

بنگر به کسانی که نعمت خدا را (نشناختند و آن را) به کفر تبدیل کردند (و به جای این که نعمت بعثت محمد و آئین اسلام را غنیمت شمارند و آن را سپاس گویند ، کفر را برگزیدند) و قوم خود را به سرزمین هلاک و نابودی کشاندند .

توضیحات :

« بَدَّلُوا نِعْمَةَ اللَّهِ كُفْرًا » : به جای شکر نعمت خدا ، به شریعت آسمانی کفر ورزیدند . « أَحَلُّوا » : داخل کردند . « الْبَوَارِ » : هلاک . نیستی و نابودی .

سوره ابراهیم آیه ۲۹

متن آیه :
جَهَنَّمَ يَصَلُّونَهَا وَيَنَسُّ الْقَرَارُ

ترجمه :

و آن جهنم است که وارد آن می‌گردند و به آتش می‌سوزند ، و چه جایگاه بدی است !

توضیحات :

« جَهَنَّمَ » : عطف بیان (دَارَ الْبَوَارِ) است . « يَصَلُّونَهَا » : وارد آن می‌شوند و بدان می‌سوزند (نگا : نساء / ۱۰) « الْقَرَارُ » : استقرار یافتن . ماندگار شدن . در اینجا مصدر به معنی اسم مکان یعنی مقر و مستقر است . « يَنَسُّ الْقَرَارُ » : ماندن آنان در دوزخ چه بد ماندنی است . دوزخ چه بد جایگاهی است . مخصوص به ذم محذوف است .

سوره ابراهیم آیه ۳۰

متن آیه :
وَجَعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا لِّيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِهِ فُلٌ تَمَتَّعُوا فَإِنَّ مَصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ

ترجمه :

و برای خدا همگونها و همتهائی (از بتان) قرار داده‌اند تا (مردمان را) از راه خدا گمراه کنند . (ای پیغمبر ! به این کافران) بگو : (از این چند روزه زندگی) بهره و لذت ببرید ، چرا که بازگشت شما به سوی آتش دوزخ است (و در آنجا جز کباب شدن و عذاب دیدن نمی‌بینید) .

توضیحات :

« أَنْدَادًا » : جمع نَدٌّ ، په معنی شبیه و نظیر و مانند و همتا و همگون است (نگا : بقره / ۲۲ و ۱۶۵) . « تَمَتَّعُوا » : لذت ببرید . از زندگی بهره ببرید . « مَصِيرٌ » : بازگشت (نگا : بقره / ۲۸۵ ، آل‌عمران / ۲۸) .

سوره ابراهیم آیه ۳۱

متن آیه :
قُلْ لِعِبَادِي الَّذِينَ آمَنُوا يُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً مِّن قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعَ فِيهِ وَلَا خِلَالَ

ترجمه :
(ای محمد !) بگو به بندگان مؤمن من : باید نماز را به گونه شایسته بخوانند و از آنچه بدیشان داده‌ایم مقداری را در پنهان و آشکار ببخشند پیش از آن که روزی فرا رسد که در آن معامله و دوستی نیست (تا کسی بتواند سودی به وسیله خرید و فروش یا این که به سبب همنشینی و دوستی فراچنگ آورد و با رشوه یا رابطه از چنگال کیفر خدا رهائی یابد) .

توضیحات :
« يُقِيمُوا . . . وَ يُنْفِقُوا . . . » : این دو فعل مجزومند به لام امری که محذوف است و در اصل چنین است : لِيُقِيمُوا . . . وَ لِيُنْفِقُوا . . . « بیع » : معامله . خرید و فروش . « خِلَالَ » : رفاقت و دوستی (نگا : بقره / ۲۵۴) .

سوره ابراهیم آیه ۳۲

متن آیه :
اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَّكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفَلَكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَارَ

ترجمه :
خدا کسی است که آسمانها و زمین را آفریده است و از (ابر) آسمان آب را پائین آورده است ، و با آن میوه‌ها و دانه‌ها را پدیدار کرده است و روزی شما گردانده است ، و کشتیها را مسخر شما نموده است تا در دریا با اجازه و اراده او حرکت کنند ، و رودخانه‌ها را در اختیار شما قرار داده است (تا در آبیاری زمینها و نوشیدن آب آنها مورد استفاده قرار گیرند) .

توضیحات :
« السَّمَاءِ » : فضا . بالایی سر . مراد ابر آسمانی است (نگا : اعراف / ۵۷ ، نور / ۴۳) . « رِزْقًا » : مصدر است و به معنی مرزوق ، و مراد هر آن چیزی است که مورد استفاده قرار گیرد چه خوردنی باشد و چه نوشیدنی . « بِأَمْرِهِ » : با مشیت و اراده او .

سوره ابراهیم آیه ۳۳

متن آیه :
وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبِينَ وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ

ترجمه :
و خورشید و ماه را مسخر شما کرده است که دائماً به برنامه (نورافشانی و تربیت موجودات زنده و ایجاد جزر و مد در اقیانوسها و دریاها و خدمات دیگر) خود ادامه می‌دهند . و شب را (برای آسایش) و روز را (برای تلاش) مسخر شما ساخته است .

توضیحات :
« سَخَّرَ لَكُمُ » : مراد از تسخیر خورشید و ماه ، در خدمت منافع و مصالح انسان قرار دادن است . « دَائِبِينَ » : مثنی دائب ، پیوسته در کار و تلاش . برابر برنامه ثابت و روشن معین به کار ادامه دهنده . منصوب است چون حال است .

سوره ابراهيم آيه ۳۴

متن آيه :
وَأَتَاكُمْ مِنْ كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ

ترجمه :

و به شما داده است هر آنچه که خواسته باشید ، و اگر بخواهید نعمتهای خدا را بشمارید (از بس که زیادند) نمی‌توانید آنها را شمارش کنید . واقعاً انسان ستمگر ناسپاسی است (اگر نعمتهای خدا را نادیده بگیرد و به جای پرستش دهنده نعمتها ، چیز دیگری را پرستش بکند و سر از خط فرمان آفریدگار برتابد) .

توضیحات :

« مَا سَأَلْتُمُوهُ » : آنچه خواسته باشید . یعنی خداوند در جهان به ودیعت نهاده است هر آنچه را که در زندگی بدان نیازمندید و خواهان آنید . « لَا تَحْصُوهَا » : آنها را نمی‌توانید سرشماری کنید و به حساب آورید . از مصدر إحصاء به معنی سرشماری کردن . « ظَلُومٌ » : بسیار ستمگر . « كَفَّارٌ » : بسیار ناسپاس .

سوره ابراهيم آيه ۳۵

متن آيه :
وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ

ترجمه :

(ای پیغمبر ! برای قوم خود بیان کن) آن گاه را که ابراهیم (پس از بنای کعبه) گفت : پروردگارا ! این شهر (مکه نام) را محل امن و امانی گردان ، و مرا و فرزندانم را از پرستش بتها دور نگاهدار .

توضیحات :

« آمِنًا » : در امن و امان . محل امن و امان . « اجْنُبْنِي » : به دورم دار . برکنارم کن .

سوره ابراهيم آيه ۳۶

متن آيه :
رَبِّ إِنِّهِنَّ أَضْلَلْنَ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

ترجمه :

پروردگارا ! این بتها بسیاری از مردم را گمراه ساخته‌اند . (خداوندا ! من مردمان را به یکتاپرستی دعوت می‌کنم) پس هر که از من پیروی کند ، او از من است ، و هرکس از من نافرمانی کند (تو خود دانی ، خواهی عذابش فرما و خواهی بر او ببخشا) تو که بخشاینده مهربانی .

توضیحات :

« عَصَانِي » : از من نافرمانی کرد . به راه من نرفت .

سوره ابراهيم آيه ۳۷

متن آيه :
رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً

مَنْ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَارْزُقُهُمْ مِّنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ

ترجمه :

پروردگارا ! من بعضی از فرزندانم را (به فرمان تو) در سرزمین بدون کشت و زرع ، در کنار خانه تو ، که (تجاوز و بی‌توجهی نسبت به) آن را حرام ساخته‌ای سکونت داده‌ام ، خداوند تا این که نماز را برپای دارند ، پس چنان کن که دل‌های گروهی از مردمان (برای زیارت خانه‌ات) متوجه آنان گردد و ایشان را از میوه‌ها (و محصولات سائر کشورها) بهره‌مند فرما ، شاید که (از الطاف و عنایات تو با نماز و دعا) سپاگزارى کنند .

توضیحات :

« غَيْرِ ذِي زَرْعٍ » : بدون کشت و زرع . بی‌آب و علف . « بَيْنِكَ الْمُحَرَّمِ » : مراد کعبه است که بسیاری از چیزهایی که در جاهای دیگر مباح است در آنجا حرام است . از قبیل : شکار کردن پرندگان ، کندن درختان و گیاهان ، جنگ و نزاع (نگا : بقره / ۱۹۷ ، قصص / ۵۷) . « أَفِيدَةً » : جمع فُؤَاد ، دلها . « تَهْوِي » : میل کند . بگراید . دوست داشته باشد .

سوره ابراهیم آیه ۳۸

متن آیه :

رَبَّنَا إِنَّكَ تَعَلَّمَ مَا نُخْفِي وَمَا نُعْلِنُ وَمَا يَخْفَىٰ عَلَى اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ

ترجمه :

پروردگارا ! تو آگاهی از آنچه پنهان می‌داریم و از آنچه آشکار می‌سازیم (لذا به مصالح ما دانایتری و آن کن که ما را به کار آید) و هیچ چیز در زمین و آسمان بر خدا مخفی نمی‌ماند .

توضیحات :

« الْأَرْضِ . . . السَّمَاءِ » : زمین و آسمان . پائین و بالای جهان .

سوره ابراهیم آیه ۳۹

متن آیه :

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ

ترجمه :

سپاس خدائی را که با وجود پیری و سنّ زیاد ، اسماعیل و اسحاق را به من بخشید . بی‌گمان پروردگار من دعا (و نیایش همگان) را می‌شنود .

توضیحات :

« وَهَبَ » : عطا کرد . « عَلَيَّ الْكِبَرِ » : با وجود پیری و قطع امید از داشتن فرزند . « سَمِيعٌ » : شنونده . پذیرنده .

سوره ابراهیم آیه ۴۰

متن آیه :

رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ

ترجمه :

پروردگارا ! مرا و کسانی از فرزندان مرا نمازگزار کن . پروردگارا ! دعا و نیایش مرا بپذیر .

توضیحات :
« مَقِيمَ الصَّلَاةِ » : نمازگزار . به جای آورنده نماز . « دُعَاءٍ » : اصل آن (دُعَائِي) است .

سوره ابراهیم آیه ۴۱

مِثْنِ آيَةٍ :
رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ

ترجمه :
پروردگارا ! مرا و پدر و مادر مرا و مؤمنان را بپامرز و ببخشاى در آن روزى كه حساب برپا مى‌شود (و حسابرسى مى‌گردد و به دنبال آن پاداش و پادافره داده مى‌شود) .

توضیحات :
« يَقُومُ الْحِسَابُ » : حساب و کتاب به میان می‌آید و از گذشته بازخواست می‌شود .

سوره ابراهیم آیه ۴۲

مِثْنِ آيَةٍ :
وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ

ترجمه :
(ای پیغمبر !) گمان مبر كه خدا از كارهايى كه ستمگران مى‌كنند بي‌خبر است . (نه ، بلكه مجازات) آنان را به روزى حوالت مى‌كند كه چشمها در آن (از خوف و هراس چيزهايى كه مى‌بيند) باز مى‌ماند .

توضیحات :
« تَشْخَصُ » : باز و بی‌حرکت می‌ماند . از هراس پلکها بر هم نهاده نمی‌شود و چشمها خیره و مبهوت می‌گردد .

سوره ابراهیم آیه ۴۳

مِثْنِ آيَةٍ :
مَهْطِعِينَ مُقْنِعِي رُءُوسِهِمْ لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ وَأَفْنِدْتُهُمْ هَوَاءَ

ترجمه :
(ستمگران همچون اسیران ، از هراس) سرهاي خود را بالا گرفته و يك راست (به سوي ندادهنده) مى‌شتابند و چشمانشان (از مشاهده این همه عذاب هراسناك) فرو بسته نمی‌شود و دلهايشان (فرو مى‌تپد و از عقل و فهم و اندیشه) تهی می‌گردد .

توضیحات :
« مَهْطِعِينَ » : شتابندگان بی‌اختیار و خوار . « مُقْنِعِي رُءُوسِهِمْ » : کسانی که سرهای خود را بالا گرفته باشند و به چیزی جز ندادهنده نگاه نکنند . واژه‌های (مَهْطِعِينَ) و (مُقْنِعِي) حال اول و دوم ضمیر (هُمْ) در فعل (يُؤَخِّرُهُمْ) یا أصحابِ الأبصار مفهوم از سیاق کلام است . « لَا يَرْتَدُّ » : برنمی‌گردد . « طَرْفُ » : چشم . پلک . « لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ » : چشمانشان چون باز شد دوباره بر هم نهاده نمی‌شود . پلکهای چشمانشان وقتی که بالا انداخته شد دوباره پائین انداخته نمی‌شود . یعنی چشمها خیره می‌گردند و مات و مبهوت می‌مانند . « هَوَاءَ » : خالی از فهم و

شعور و تدبّر و تفکر . یعنی دل از دست می‌رود و عقل و هوشی بر جای نمی‌ماند . مرغ دل دچار اضطراب می‌گردد و در فضای سینه به پرواز در می‌آید و برای رهائی از تخته بند تن خویشتن را بدین سو و آن سو می‌زند .

سوره ابراهیم آیه ۴۴

متن آیه :
وَأَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا أَخْرْنَا إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ نُّحِبُّ دَعْوَتَكَ وَنَتَّبِعُ الرَّسُولَ أَوْلَمَ تَكُونُوا أَقْسَمْتُمْ مِنْ قَبْلِ مَا لَكُمْ مِنْ زَوَالٍ

ترجمه :

و مردمان را بترسان از روزی که عذاب به سراغشان می‌آید و ستمکاران (و ظالمانی که با کفر و معصیت ، به خود و دیگران ظلم نموده‌اند) می‌گویند : پروردگارا ! (ما را به جهان برگردان و اندک (روزگاری به ما مهلت ده تا دعوت (به یکتاپرستی) تو را پاسخ گفته و از پیغمبرانت پیروی نمایم (و جبران مافات بنمائیم . اما کار از کار گذشته و دیگر برگشتی به جهان نیست و پاسخ می‌شنوند که) مگر شما قبلاً (در جهان روشن) سوگند نخوردید که (دنیا را پایانی و) شما را زوالی نیست ؟ !

توضیحات :

« أَخْرْنَا إِلَيَّا أَجَلٍ قَرِيبٍ » : ما را تا مدت کوتاهی بازپس بر . اندکی ما را به جهان برگردان . « أَجَلٍ » : مدت . روزگار . « أَقْسَمْتُمْ مِنْ قَبْلِ » : قبلاً در جهان سوگند می‌خوردید (نگا : نحل / ۳۸) . « مَا لَكُمْ مِنْ زَوَالٍ » : شما را پایانی و بعد از این جهان ، جهانی نیست . شما از قدرت و نعمتی که در دنیا دارید ، به بدبختی و دوزخی که محمد می‌گوید انتقال پیدا نمی‌کنید .

سوره ابراهیم آیه ۴۵

متن آیه :
وَسَكَنتُمْ فِي مَسَاكِنِ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ وَتَبَيَّنَ لَكُمْ كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ وَضَرَبْنَا لَكُمْ الْأَمْثَالَ

ترجمه :

و در سرزمین و دیار مردمان ظالمی (همچون عاد و ثمود) سکونت گزیدید و (عبرت نگرفتید ، هرچند که) برایتان روشن بود که در حق آنان چگونه رفتار کردیم (و بر سر ایشان چه آوردیم ،) و مثلها برایتان زدیم (مبنی بر این که گذشتگان چه کردند و در مقابل چه دیدند ، اما پند نگرفتید و امروز گرفتار شدید) .

توضیحات :

« مَسَاكِنِ » : منازل . خانه و کاشانه . سرزمین و دیار . « الْأَمْثَالَ » : مثلها . ذکر صفاتی که پیشینیان داشتند و بیان مکافاتي که دیدند .

سوره ابراهیم آیه ۴۶

متن آیه :
وَقَدْ مَكَرُوا مَكْرَهُمْ وَعِنْدَ اللَّهِ مَكْرُهُمْ وَإِنْ كَانَ مَكْرُهُمْ لِتَزُولَ مِنْهُ الْجِبَالُ

ترجمه :

آنان نیرنگ خود را نمودند (و برای جلوگیری از دعوت آسمانی توطئه‌ها کردند و نقشه‌ها چیدند) و خدا از نیرنگشان آگاه است ، و شریعت ثابت و استوار (همچون کوه‌های سر به فلک کشیده

اسلام) با نیرنگ آنان از جای برکنده نمی‌شود .

توضیحات :
« عِنْدَ اللَّهِ مَكْرَهُمْ » : خدا از نیرنگشان آگاه است و می‌تواند آن را خنثی و بی‌اثر سازد . « إِنْ » : می‌تواند حرف نفی یا حرف شرط باشد . « إِنْ كَانَ » : نبوده است . اگر بوده باشد . اگر (إِنْ) حرف شرط باشد معنی آیه چنین می‌شود : آنان به نیرنگ نشستند و توطئه چیدند و خدا از نیرنگشان باخبر بود و آن را باطل و خنثی کرد ، هرچند که نیرنگشان آن اندازه بزرگ و سترگ بود که می‌توانست کوهها را از جای برکند .

سوره ابراهیم آیه ۴۷

متن آیه :
فَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ مُخْلِفاً وَعَدِهِ رُسُلُهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ

ترجمه :
گمان مبر که خداوند با پیغمبران خلاف وعده می‌کند (و پیروزی را نصیب آنان و شکست را بهره کافران نمی‌سازد) . بی‌گمان خداوند چیره (بر هر کاری بوده و از کافران و بزهکاران) انتقام گیرنده است .

توضیحات :
« مُخْلِفاً » : خلاف‌کننده . عهدشکن . « وَعَدِهِ » : (نگا : نور / ۵۵ ، غافر / ۵۱ ، مجادله / ۲۱) .

سوره ابراهیم آیه ۴۸

متن آیه :
يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَاوَاتُ وَبَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ

ترجمه :
(خداوند از کافران و عاصیان انتقام می‌گیرد) در آن روزی که این زمین به زمین دیگری و آسمانها به آسمانهای دیگری تبدیل می‌شوند و آنان (از گورها سر به درآورده و) در پیشگاه خداوند یگانه مسلط (بر همه‌چیز و همه کس) حضور به هم می‌رسانند (و نیکبها و بدبهای خود را می‌نمایانند) .

توضیحات :
« بَرَزُوا » : ظاهر و آشکار می‌گردند و همراه با خویبها و نیکبهای خود در پهنه صحرائی محشر حاضر و آماده می‌شوند (نگا : ابراهیم / ۲۱) . « الْقَهَّارِ » : صیغه مبالغه قاهر است . خدائی که بر همه‌چیز و همه‌کس سیطره و تسلط دارد (نگا : یوسف / ۳۹ ، رعد / ۱۶) .

سوره ابراهیم آیه ۴۹

متن آیه :
وَتَرَى الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ مُّقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ

ترجمه :
در آن روز گناهکاران را به هم بسته و در غُل و زنجیر خواهی دید .

توضیحات :

« مَفْرَنِينَ » : به هم بسته شده . هر يك بسته شده به اهریمنی که او را گول زده است (نگا : شعراء / ۹۴ ، ق / ۲۷) . حال مجرمین یا مفعول دوم بشمار است . « الْأَصْفَادِ » : جمع صَفَد ، غُل و زنجیر آهنینی که دست و پای اسیر را با آن می‌بندند .

سوره ابراهیم آیه ۵۰

متن آیه :
سَرَّابِلُهُمْ مِّنْ قَطْرَانٍ وَتَغَشَىٰ وُجُوهُهُمُ النَّارُ

ترجمه :

پیراهنهای ایشان از قطران است و آتش سر و صورت (و سرپای وجود) آنان را فرا می‌گیرد .

توضیحات :

« سَرَّابِلٌ » : جمع سَرَّابِل ، پیراهن (نگا : نحل / ۸۱) . « قَطْرَانٍ » : ماده سیاه رنگ و قایل اشتعال و بدبوئی که از نوعی از درختان بادیه بیرون می‌تراود و شبیه قیر است . « سَرَّابِلُهُمْ مِّنْ قَطْرَانٍ » : پیراهنشان از قطران است . با قطران آغشته شده‌اند . « وَجُوهُ » : سر و رو . مراد همه پیکر است .

سوره ابراهیم آیه ۵۱

متن آیه :
لِيَجْزِيَ اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

ترجمه :

این به خاطر آن است که خداوند می‌خواهد هرکس را مطابق آنچه انجام داده است سزا و جزا دهد . خداوند حسابرس تند و سریعی است .

توضیحات :

« لِيَجْزِيَ اللَّهُ . . . » : تا این که با این نوع حضور و این قسم لباس ، خداوند برابر آنچه کرده‌اند سزایشان دهد . این اعمال بد ایشان است که با تغییر چهره به سراغ آنان می‌آید .

سوره ابراهیم آیه ۵۲

متن آیه :
هَذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ وَلِيُنذَرُوا بِهِ وَلِيَعْلَمُوا أَنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ وَلِيَذَّكَّرَ أُولُو الْأَلْبَابِ

ترجمه :

این (قرآن) به عموم مردم ابلاغ می‌گردد تا ترسانده شوند و بدانند که خداوند یکی بیش نیست ، و خردمندان (از خواندن قرآن) پند و اندرز گیرند (و خویشتن را در پرتو آن از آتش دوزخ دور کنند و به بهشت برسانند) .

توضیحات :

« هَذَا » : این آیه‌ها ، یعنی از ۴۲ تا آخر سوره . این قرآن . . . « بَلَاغٌ » : تبلیغ . ابلاغ . کفایت می‌کند . « هَذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ » : این ابلاغ به همه مردم است . این برای همه مردمان کافی و بسنده است .

سوره حجر آیه ۱

متن آیه :
الرَّ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَقُرْآنٍ مُّبِينٍ

ترجمه :

الف . لام . را . این آیه‌های کتاب (منزل آسمانی) و قرآن روشن (یزدانی) است .

توضیحات :

« الر » : (نگا : بقره / ۱) . « تِلْكَ » : آن . در اینجا به معنی این و اشاره به سوره مبارکه حجر است . « الْكِتَابِ » : مراد قرآن است که ذکر لفظ (قُرْآنٍ) : بعد از آن عنوان تأکید را دارد . « مُّبِينٍ » : روشن . روشنگر .

سوره حجر آیه ۲

متن آیه :
رُبَّمَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ

ترجمه :

بارها و بارها کافران (در دنیای دیگر) آرزو می‌کنند که کاش ! (در این جهان) مسلمان می‌بودند (و فرموده‌های خدا و رهنمودهای انبیاء را گردن می‌نهادند) .

توضیحات :

« رُبَّمَا » : چه بسا . این واژه برای تقلیل و تکثیر به کار می‌رود و در اینجا معنی تکثیر دارد . « يَوَدُّ » : دوست می‌دارند . آرزو می‌کنند .

سوره حجر آیه ۳

متن آیه :
ذَرَّهُمْ يَأْكُلُوا وَيَتَمَتَّعُوا وَيُلْهِمُ الْأَمَلُ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ

ترجمه :

بگذار بخورند و بهره‌ور شوند و آرزو آنان را غافل سازد . بالاخره خواهند دانست (که چه کار بدی کرده‌اند این که تنها به دنیا پرداخته‌اند و آخرت را فراموش نموده‌اند) .

توضیحات :

« ذَرَّهُمْ » : رهایشان ساز . بگذار که آنان . « يُلْهِمُ » : آنان را غافل سازد . ایشان را به خود مشغول کند .

سوره حجر آیه ۴

متن آیه :
وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَرِيْبَةٍ إِلَّا وَلَهَا كِتَابٌ مَّعْلُومٌ

ترجمه :

ما هیچ شهر و روستایی را نابود نکرده‌ایم مگر (پس از انقضای) مدت معینی (که) داشته است .

توضیحات :
« قَرِيَّةٌ » : شهر . آبادي . مراد ساکنان آنجا نیز مي‌تواند باشد . « كِتَابٌ » : به معني مکتوب است ، يعني : واجب و مقدر (نگا : آل عمران / ۱۴۵) .

سوره حجر آیه ۵

متن آیه :
مَا تَسِيْقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ

ترجمه :
هیچ ملّتي بر (مدّت معيّن و سررسيد) اجل خود پيشي نمي‌گيرد و از آن عقب نمي‌افتد .

توضیحات :

« أُمَّةٍ » : دسته . گروه . ملّت . « مِنْ أُمَّةٍ » : حرف (مِنْ) زائد و (أُمَّةٍ) فاعل است .

سوره حجر آیه ۶

متن آیه :
وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِي نُزِّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ إِنَّكَ لَمَجْنُونٌ

ترجمه :
و (تمسخرکنان) مي‌گویند : اي کسي که (گمان مي‌بري از آسمان) قرآن بر تو نازل گشته است ، تو حتماً ديوانه‌اي !

توضیحات :

« الذِّكْرُ » : مصدر است و به معني اسم فاعل ، يعني (مذکر) است . يعني : کتاب يادآور و اندرزگو که قرآن است (نگا : آل عمران / ۵۸ ، نحل / ۴۳ و ۴۴) . « نُزِّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ » : مراد تمسخر و استهزاء است (نگا : منافقون / ۷۱) .

سوره حجر آیه ۷

متن آیه :
لَوْ مَا تَأْتِينَا بِالْمَلَائِكَةِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِينَ

ترجمه :
تو اگر از زمره راستگوياني ، چرا (به جاي آوردن قرآن) فرشتگان را به پيش ما نمي‌آوري (تا بر پيغمبري تو گواهي دهند ؟ !) .

توضیحات :

« لَوْ مَا » : چرا که نه . واژه‌اي است که بر طلب حصول ما بعد خود دلالت دارد . مانند (لَوْ لَا) است در (منافقون / ۱۰) .

سوره حجر آیه ۸

متن آیه :
مَا نَنْزِلُ الْمَلَائِكَةَ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَا كَانُوا إِذًا مُنْظَرِينَ

ترجمه :

ما فرشتگان را جز به حق و به همراه حق نازل نمی‌کنیم و هنگامی که نازل شوند (اگر بدانان ایمان نیاورند) دیگر بدیشان مهلت داده نمی‌شود (و فوراً عذاب الهی گریبانگیرشان می‌گردد و مجال ماندن نخواهند داشت) .

توضیحات :
« يَا حَقُّ » : به حق . همراه با حق ثابتی که قابل انکار نیست . به همراه عذاب . « مُنْظَرِينَ » : مهلت داده‌شدگان .

سوره حجر آیه ۹

متن آیه :
إِنَّا نَحْنُ نُزِّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ

ترجمه :
ما خود قرآن را فرستاده‌ایم و خود ما پاسدار آن می‌باشیم (و تا روز رستاخیز آن را از دستبرد دشمنان و از هرگونه تغییر و تبدیل زمان محفوظ و مصون می‌داریم) .

توضیحات :
« إِنَّا نَحْنُ . . . » : این آیه دست کم با چهار تأکید لفظی بیانگر مصون ماندن قرآن از تحریف است .

سوره حجر آیه ۱۰

متن آیه :
وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي شِيَعِ الْأَوَّلِينَ

ترجمه :
ما پیش از تو (پیغمبرانی را) به میان گروه‌های دسته‌های پیشین روانه کرده‌ایم .

توضیحات :
« شِيَعِ » : جمع شیعه ، گروه‌های دسته‌های پیرو یک راه و رسم (نگا : أنعام / ۶۵) . « شِيَعِ الْأَوَّلِينَ » : اضافه موصوف به صفت است .

سوره حجر آیه ۱۱

متن آیه :
وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

ترجمه :
هیچ فرستاده‌ای به پیش ایشان نمی‌آمد مگر این که او را مسخره می‌کردند (همان گونه که هم اینک باطلگرایان تو را مسخره می‌دارند) .

توضیحات :
« مِنْ رَسُولٍ » : حرف (مِنْ) زائد و (رَسُولٍ) فاعل است .

سوره حجر آیه ۱۲

متن آیه :

كَذَلِكَ نَسْأَلُكَ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ

ترجمه :

ما این گونه قرآن را به دلهاي بزهكاران داخل مي‌گردانيم (و از حق آنان را مي‌آگاهانيم ، تا برايشان اتمام حجت شود) .

توضیحات :

« نَسْأَلُكَ » : آن را وارد مي‌گردانيم . مرجع ضمير (ه) واژه (الذِّكْر) است (نگا : حجر / ۱۳ ، شعراء / ۲۰۰ و ۲۰۱) .

سوره حجر آیه ۱۳

متن آیه :

لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ وَقَدْ خَلَتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ

ترجمه :

آنان بدان ايمان نمي‌آورند (چون در شهوات غوطه‌ورند و باطلگرايند نه حقگرا) و شيوه اقوام پيشين هم بر اين بوده است .

توضیحات :

« وَ قَدْ خَلَتْ . . . » : شيوه اقوام پيشين نيز چنين بوده است . شيوه خدا درباره پيشينيان هم بر اين بوده است كه آنان را مدت زماني مهلت داده است و سپس نابودشان ساخته و به عذاب دردناك گرفتارشان نموده است .

سوره حجر آیه ۱۴

متن آیه :

وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِم بَابًا مِّنَ السَّمَاءِ فَظَلُّوا فِيهِ يَعْرُجُونَ

ترجمه :

اگر (به فرض) دري از آسمان به روي آنان بگشائيم و ايشان از آنجا شروع به بالا رفتن کنند (و فرشتگان و شگفتيهاي جهان بالا را با چشم خود ببينند) .

توضیحات :

« فَظَلُّوا فِيهِ يَعْرُجُونَ » : از آنجا شروع به بالا رفتن کنند . يعني مرتباً به آسمان صعود و نزول داشته باشند .

سوره حجر آیه ۱۵

متن آیه :

لَقَالُوا إِنَّمَا سُكَّرَتْ أَبْصَارُنَا بَلْ نَحْنُ قَوْمٌ مَّسْحُورُونَ

ترجمه :

بي‌گمان خواهند گفت : حتماً ما را چشم‌بندي کرده‌اند (و آنچه مي‌بينيم ابدأ واقعيت ندارد !) و بلکه ما را جادو نموده‌اند (اين است كه چيزها را عوض مي‌بينيم) .

توضیحات :

« سَكَّرَتْ » : پوشانده شده است . از دیدن باز داشته شده است . پرده‌ای به پیش چشمانمان داشته شده است . « مَسْحُورُونَ » : سحر و جادوشدگان .

سوره حجر آیه ۱۶

متن آیه :
وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَزِينَاتٍ لِّلنَّاطِرِينَ

ترجمه :

ما در آسمان برجهای نجومی پدید آورده‌ایم (که تقویم مجسم جهان و بیانگر نظام شگرف و حساب دقیق آن است) و آن را برای بینندگان آراسته‌ایم (تا از این منظره زیبای بالا به قدرت آفریدگار تعالی پی ببرند) .

توضیحات :

« بُرُوجًا » : منزلگاههایی که افلاك و کواكب در آنها به سیر و حرکت می‌پردازند . صورتهای فلکی که هر يك مجموعه‌ای از ستارگانند که شکل ویژه‌ای به خود گرفته‌اند . « زِينَاتًا » : آن را زینت داده‌ایم و آراسته و پیراسته کرده‌ایم . مرجع ضمیر (هَا) واژه (السَّمَاءِ) است .

سوره حجر آیه ۱۷

متن آیه :
وَحَفِظْنَاهَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَّجِيمٍ

ترجمه :

و آسمان را از (دستبرد و دسترسی) هر اهریمن ملعون و مطرودی محفوظ و مصون داشته‌ایم .

توضیحات :

« رَّجِيمٍ » : نفرین شده . رانده از رحمت الهی . فعیل به معنی مفعول است . یعنی : مطرود . ملعون .

سوره حجر آیه ۱۸

متن آیه :
إِلَّا مَنْ اسْتَرَقَ السَّمْعَ فَاتَّبَعَهُ شَيْهَابٌ مُّيِّنٌ

ترجمه :

و اما هر که از آنها دزدکی گوش فرا دارد ، آذرخش روشنی به سراغ او می‌رود .

توضیحات :

« إِلَّا » : لکن . اما . « اسْتَرَقَ السَّمْعَ » : دزدکی گوش فرا داد . چگونگی حفظ آسمان و نحوه استراق سمع شیاطین برای ما چندان روشن نیست .

سوره حجر آیه ۱۹

متن آیه :
وَالْأَرْضَ مَدَدْنَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَّوْزُونٍ

ترجمه :

ما زمین را گسترانیده‌ایم و در زمین کوه‌های استوار و پابرجائی را پدید آورده‌ایم ، و همه چیز را به گونه سنجیده و هماهنگ و در اندازه‌های متناسب و مشخص در آن ایجاد کرده‌ایم .

توضیحات :

« مَدَدْنَاهَا » : آن را گسترانیده‌ایم و در ظاهر مسطحش کرده‌ایم . « أَنْبَتْنَا » : رویانیده‌ایم . آفریده‌ایم (نوح / ۱۷) . « مَوْزُونٍ » : هماهنگ . متناسب . « مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَّوْزُونٍ » : انواع و اقسام درختان و گیاهان ، با نظم و نظام شگرف و حساب و کتاب دقیق . هر چیزی را با اندازه و مقدار مشخص و معین و متناسب و مرتبط به یکدیگر .

سوره حجر آیه ۲۰

متن آیه :

وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ وَمَنْ لَسْتُمْ لَهُ بِرَازِقِينَ

ترجمه :

و در آن اسباب زندگی و مایه ماندگاری شما و کسانی را آفریده‌ایم که نمی‌توانید روزی‌رسان ایشان باشید .

توضیحات :

« مَعَايِشَ » : جَمْع مَعِيشَةٍ و مَعَاش ، مایه زندگی و وسیله ماندگاری ، از قبیل خوردنیها و نوشیدنیها . « مَنْ » : مراد اهل و عیال و خدمتگزاران ، و به طریق تغلیب چهارپایانی است که انسان عهده‌دار سرپرستی آنها است . این واژه عطف بر ضمیر (کم) و مجرور است که معنی آن گذشت . و یا این که عطف بر (معایش) است که معنی آن چنین می‌شود : ما در زمین برای شما وسائل زیستن فراهم آورده‌ایم ، و برای شما کسانی را آفریده‌ایم که شما رازق آنان نیستید و بلکه خداوند رازق شما و ایشان است .

سوره حجر آیه ۲۱

متن آیه :

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنزِّلُهُ إِلَّا بِإِذْنٍ مَعْلُومٍ

ترجمه :

و چیزی وجود ندارد مگر این که گنجینه‌های آن در پیش ما است و جز به اندازه معین و مشخصی (که حکمت ما اقتضاء کند) آن را فرو نمی‌فرستیم .

توضیحات :

« وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ » : هر چه هست به اندازه لازم آفریده شده است و سنجیده و حساب شده به جهان گسیل داشته شده است و گسیل می‌گردد . منابع روزیها و سرچشمه خوبیها در نزد خدا است و آن را به مقدار حساب شده و برابر صلاح‌دید خویش بهره این و آن می‌گرداند . « مَا نُنزِّلُهُ » : آن را حوالت نمی‌داریم و فرو نمی‌فرستیم . آن را نمی‌آفرینیم و در دسترس قرار نمی‌دهیم (نگا : زمر / ۶ ، حدید / ۲۵) .

سوره حجر آیه ۲۲

متن آیه :

وَأَرْسَلْنَا الرِّيحَ لَوَاقِحَ فَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَسْقَيْنَاكُمُوهُ وَمَا أَنْتُمْ لَهُ بِخَازِنِينَ

ترجمه :

و بادها را براي تلقیح (ابرها و بارور ساختن آنها) به وزیدن مي‌اندازيم و به دنبال آن از (ابرهاي به هم پيوسته و تلقیح شده) آسمان آب مي‌بارانيم و شما را بدان سيراب مي‌گردانيم (و آن گاه به شکل برف و يخ و چشمه‌ها و رودخانه‌ها و درياها و اقيانوسها در زمين جمع‌آوري و اندوخته‌اش مي‌نمائيم ، و دوباره آن را تبخیر و به جو زمين مي‌بريم و سپس به زمين برمي‌گردانيم) و شما توانائي اندوختن (و نگهداري) آن را (بدین گونه در فضا و زمين) نداريد .

توضیحات :

« لَوَافِحَ » : جمع لَافِح ، به معني آبستن . چرا که بادها آبستن به بخار آب مي‌شوند . و جمع لَافِحَة ، به معني تلقیح‌کننده . چرا که بادها ابرها را به هم نزديک و مایه تلقیح آنها مي‌شوند . حال (الرِّياح) مي‌باشد . « أَسْقَيْنَاكُمْوه » : آن را به شما مي‌نوشانيم و آبشخور مزارع و مواشي شما مي‌گردانيم .

سوره حجر آیه ۲۳

متن آیه :
وَإِنَّا لَنَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَنَحْنُ الْوَارِثُونَ

ترجمه :

و مايم که زنده مي‌گردانيم و مي‌ميرانيم (و باقي بوده) و وارث (جهان) مي‌باشيم .

توضیحات :

« الْوَارِثُونَ » : به ارث‌برندگان . مراد اين است که در حقيقت مالک اصلي خدا است . واژه وارث را در اینجا به معني باقي نیز گرفته‌اند .

سوره حجر آیه ۲۴

متن آیه :
وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنْكُمْ وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَأْخِرِينَ

ترجمه :

و ما ، هم پيشينيان شما را مي‌دانيم و هم پسينيان شما را ، (و مي‌دانيم که کي بوده‌اند و چه کرده‌اند ، و کي خواهند بود و چه خواهند کرد) .

توضیحات :

« الْمُسْتَقْدِمِينَ » : پيشينيان . « الْمُسْتَأْخِرِينَ » : پسينيان .

سوره حجر آیه ۲۵

متن آیه :
وَإِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَحْشُرُهُمْ إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ

ترجمه :

و بي‌گمان پروردگار تو آنان را (روز قيامت در کنار هم) گرد مي‌آورد (و به حساب و کتابشان رسيدگي مي‌کند و پاداش و پادافره ايشان را مي‌دهد ، و اين برابر حکمت و آگاهي انجام مي‌پذيرد و) او حکيم و آگاه است .

توضیحات :
« یحشرهم » : پیشینیان و پسینیان و جمیع مردمان را گرد می‌آورد .

سوره حجر آیه ۲۶

متن آیه :
وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ مِّنْ حَمَإٍ مَّسْنُونٍ

ترجمه :
و ما انسان را از گِل خشکیده فراهم آمده از گِل تیره شده گندیده‌ای بیافریدیم .

توضیحات :
« صَلْصَالٍ » : گِل خشکیده سفال گونه‌ای که اگر بدان تلنگری زده شود به صدا درآید . « حَمَإٍ » : گِل‌گی که پر اثر مجاورت فراوان با آب سیاه شده باشد . « مَسْنُونٍ » : تغییر بو داده . گندیده . « مِنْ حَمَإٍ مَّسْنُونٍ » : صفت صَلْصَالِ یا بدل (مِنْ صَلْصَالٍ) است .

سوره حجر آیه ۲۷

متن آیه :
وَالْجَانَّ خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَّارِ السَّمُومِ

ترجمه :
و جن را پیش از آن از آتش سراپا شعله بیافریدیم .

توضیحات :
« الْجَانَّ » : جن . جانّ و جنّ به یك معنی است (نگا : اسراء / ۸۸ ، رحمن / ۳۹ و ۵۶) . موجودات عاقلی هستند که با حواس ما درك نمی‌شوند و مؤمن و کافر و مطیع و سرکش دارند و دارای تکلیف و مسؤولیتند . « السَّمُومِ » : شعله و زبانه آتش بدون دود . بسیار گرم و سوزان . « نَّارِ السَّمُومِ » : اضافه عام به خاص ، و یا موصوف به صفت است .

سوره حجر آیه ۲۸

متن آیه :
وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِّنْ صَلْصَالٍ مِّنْ حَمَإٍ مَّسْنُونٍ

ترجمه :
(ای پیغمبر ! بیان کن) آن زمان را که پروردگارت به فرشتگان گفت : من از گِل خشکیده سیاه شده گندیده‌ای انسانی را می‌آفرینم .

توضیحات :
« بَشَرًا » : مراد آدم‌ها است (نگا : اعراف / ۱۲ ، ص / ۷۶ ، اسراء / ۶۱) .

سوره حجر آیه ۲۹

متن آیه :
فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُّوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ

ترجمه :

پس آن گاه که او را آراسته و پیراسته کردم و از روح متعلق به خود در او دمیدم . (برای بزرگداشت و درودش) در برابرش به سجده افتید .

توضیحات :

« سویتِه » : او را آراسته کمال و پذیرایی روان کردم . او را به شکل انسان درآوردم و صورت خلقت بشری بخشیدم . « رُوحِي » : روح متعلق به خود . روح آفریده‌ای از آفریده‌های خدا است و اضافه آن به خدا برای تعظیم و تشریف است ، همان گونه که گفته می‌شود : بَيْتُ اللَّهِ . نَاقَةُ اللَّهِ . شَهْرُ اللَّهِ . « فَعُوا » : بر زمین بیفتید . فعل امر (وَقَعَ) است .

سوره حجر آیه ۳۰

متن آیه :

فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ

ترجمه :

فرشتگان همه جملگی سجده کردند .

توضیحات :

« أَجْمَعُونَ » : تأکید دوم است .

سوره حجر آیه ۳۱

متن آیه :

إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى أَنْ يَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ

ترجمه :

مگر اهریمن که خودداری کرد (و خویشان را بزرگتر از آن دید) که از زمره سجده‌کنندگان باشد .

توضیحات :

« إِبْلِيسَ » : (نگا : بقره / ۳۴ ، اعراف / ۱۱ ، کهف / ۵۰) .

سوره حجر آیه ۳۲

متن آیه :

قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا لَكَ أَلَّا تَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ

ترجمه :

(خداوند بدو) گفت : ای اهریمن ! تو را چه شده است که همراه سجده‌کنندگان سجده نبردی ؟

توضیحات :

« مَا لَكَ » : چرا ؟ تو را چه شده است ؟ تو را چه رسد ؟

سوره حجر آیه ۳۳

متن آیه :

قَالَ لَمْ أَكُنْ لَأَسْجُدَ لِبَشَرٍ خَلَقْتَهُ مِنْ صَلْصَالٍ مِّنْ حَمَإٍ مَّسْنُونٍ

ترجمه :

گفت : شایسته من نیست که برای انسانی سجده برم که او را از گِل خشکیده حاصل از گِل تیره گندیده‌ای آفریده‌ای .

توضیحات :
« لَمْ أَكُنْ لِيَاسُجَّدَ » : شایان مقام من نیست که سجده برم .

سوره حجر آیه ۳۴

متن آیه :
قَالَ فَأَخْرِجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَاجِمٌ

ترجمه :
(خدا) گفت : (چون از فرمان من سرپیچی کردی) پس از بهشت بیرون شو ، چرا که تو (از رحمت من) مطرود (و از منزلت کرامت رانده) هستی .

توضیحات :
« مِنْهَا » : مرجع ضمیر (ها) : جَنَّتْ ، زمره فرشتگان ، سماوات و مَلَأَ اَعْلَى گرفته‌اند . « رَاجِمٌ » : (نگا : آل‌عمران / ۳۶ ، حجر / ۱۷) .

سوره حجر آیه ۳۵

متن آیه :
وَأَنَّ عَلَيْكَ اللَّعْنَةَ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ

ترجمه :
و تا روز جزا (که در آن تو و پیروان تو به عذاب سرمدي من گرفتار می‌آئید) بر تو نفرین باد .

توضیحات :
« اللَّعْنَةَ » : (نگا : بقره / ۸۹) .

سوره حجر آیه ۳۶

متن آیه :
قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ

ترجمه :
گفت : پروردگارا ! اکنون که چنین است مرا تا روزی مهلت ده که در آن (مردمان بعد از مرگشان مجدداً) زنده می‌گردند .

توضیحات :
« فَأَنْظِرْنِي » : پس مرا مهلت ده . « يُبْعَثُونَ » : برانگیخته می‌گردند . زنده می‌شوند .

سوره حجر آیه ۳۷

متن آیه :
قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ

ترجمه :

فرمود : هم اينك تو از مهلت يافتگاني .

توضیحات :
« الْمُنْظَرِينَ » : مهلت داده شدگان .

سوره حجر آیه ۳۸

متن آیه :
إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ

ترجمه :
تا روزي که زمان (فرا رسیدن) آن (در پیش خدا) معلوم (و اگر هم طول بکشد محدود) است (و هنگامه رستاخیز نام دارد) .

توضیحات :
« الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ » : مراد روز رستاخیز است (نگا : حجر / ۳۵ و ۳۶ ، واقعه / ۵۰) .

سوره حجر آیه ۳۹

متن آیه :
قَالَ رَبِّ يَا غَويْتِنِي لِأُزِينَ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَا غَويْنَهُمْ أَجْمَعِينَ

ترجمه :
گفت : پروردگارا ! به سبب این که (به خاطر این انسان) مرا گمراه ساختی ، (معاصی و اعمال زشت را) در زمین برایشان می‌آرایم و جملگی آنان را گمراه می‌نمایم .

توضیحات :
« يَمَا » : به سبب این که . حرف (ب) سببیه ، و واژه (ما) مصدریه است . « لَهُمْ » : برای ایشان . مراد آدمیزادگان است (نگا : اعراف / ۱۶) .

سوره حجر آیه ۴۰

متن آیه :
إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُخْلِصِينَ

ترجمه :
مگر بندگان گزیده و پاکیزه تو از ایشان . (که چون دل‌هایشان به یاد تو آباد است ، تلاش من در حق آنان بر باد است) .

توضیحات :
« الْمُخْلِصِينَ » : گزیدگان . پاکیزگان (نگا : یوسف / ۲۴ ، ص ۴۶ و ۴۷) .

سوره حجر آیه ۴۱

متن آیه :
قَالَ هَذَا صِرَاطٌ عَلَيَّ مُسْتَقِيمٌ

ترجمه :

فرمود : این (خلوص بندگان راستین) طریقه درستی است که دقیقاً راه به سوی من دارد ، (و حفظ ایشان از گمراهی ، شیوه صحیحی است که من آن را بر عهده گرفته‌ام) .

توضیحات :

« هذا » : این راهی که پویندگان مخلص راه توحید در پیش گرفته‌اند . این محافظت و مراقبت از جویندگان راستین راه حق در برابر وسوسه‌های اهریمن . « عَلَيَّ » : بر من است . راه به سوی من دارد . در صورت دوم ، (عَلَيَّ) به معنی (إِلَيَّ) است .

سوره حجر آیه ۴۲

متن آیه :

إِن عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ إِلَّا مَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْغَاوِينَ

ترجمه :

بی‌گمان تو هیچ گونه تسلط و قدرتی بر بندگان من نداری ، مگر آن گمراهانی که (به وسوسه تو گوش فرا بدهند و) به دنبال تو راه بیفتند .

توضیحات :

« سُلْطَانٌ » : تسلط و قدرت . مراد واداشتن به گناهان با اجبار و اکراه است . چرا که تنها کاری که از دست اهریمن ساخته است وسوسه کردن است (نگا : اعراف / ۲۰۰ و ۲۰۱ ، ابراهیم / ۲۲ ، نحل / ۹۹ و ۱۰۰ ، صافات / ۳۰) . « الْغَاوِينَ » : گمراهان و سرگشتگان . ناباوران و بی‌دینان .

سوره حجر آیه ۴۳

متن آیه :

وَأَن جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ

ترجمه :

و حتماً دوزخ میعادگاه جملگی آنان است .

توضیحات :

« لَمَوْعِدُهُمْ » : میعادگاه ایشان . وعده آنان . مَوْعِد اسم مکان یا مصدر میمی است و مرجع ضمیر (هم) ، (الْغَاوِينَ) است .

سوره حجر آیه ۴۴

متن آیه :

لَهَا سَبْعَةٌ أَبْوَابٍ لِكُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزءٌ مَّقْسُومٌ

ترجمه :

دوزخ دارای هفت در است و هر دري بخش خاصّ و ویژه‌اي از آنان دارد (که از آن به دوزخ درمی‌آیند و متناسب با اعمال زشت و پلشت ایشان است) .

توضیحات :

« جُزءٌ مَّقْسُومٌ » : بهره جداگانه . مراد طائفه معین و گروه مشخصی است که به تناسب عذاب از آن در به دوزخ می‌آیند .

سوره حجر آیه ۴۵

متن آیه :
إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ

ترجمه :

(این پادافره پیروان شیطان بود ، و اما پاداش پویندگان راه یزدان ، این است که :) بی‌گمان پرهیزگاران در میان باغها و چشمه‌ساران (بهشت) بسر می‌برند .

توضیحات :

« عیون » : جمع عین ، چشمه‌ها .

سوره حجر آیه ۴۶

متن آیه :
ادْخُلُوهَا بِسَلَامٍ آمِنِينَ

ترجمه :

(پروردگارشان بدانان می‌گوید :) با اطمینان خاطر و بدون هیچ گونه خوف و هراسی به این باغها و چشمه‌سارها درآید .

توضیحات :

« بِسَلَامٍ » : به سلامت . با درود خدا و دربانان بهشت و فرشتگان به شما (نگا : رعد / ۲۴ ، یس / ۵۸ ، زمر / ۷۳) . « آمِنِينَ » : در امن و در امان .

سوره حجر آیه ۴۷

متن آیه :
وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِّنْ غِلٍّ إِخْوَانًا عَلَىٰ سُرُرٍ مُّتَقَابِلِينَ

ترجمه :

و کینه‌توزی و دشمنانگی را از سینه‌هایشان بیرون می‌کشیم ، و برادرانه بر تختها رویاروی هم می‌نشینند .

توضیحات :

« نَزَعْنَا » : بیرون کشیدیم . به در آوردیم . « غِلٍّ » : کینه‌توزی و دشمنانگی (نگا : اعراف / ۴۳ ، حشر / ۱۰) . « إِخْوَانًا » : برادران در مودت و مخالطت ، یعنی ؛ دوستان ؛ حال (الْمُتَّقِينَ) یا ضمیر (و) در (ادْخُلُوا) یا ضمیر مستتر در (آمِنِينَ) یا ضمیر (هم) در (صُدُورِهِمْ) می‌باشد . « سُرُرٍ » : جمع سریر ، تخت‌ها . « مُتَقَابِلِينَ » : روبه‌روی هم . برابر یکدیگر . صفت (إِخْوَانًا) یا حال ضمیر مستتر در آن است .

سوره حجر آیه ۴۸

متن آیه :
لَا يَمَسُّهُمْ فِيهَا نَصَبٌ وَمَا هُمْ مِنْهَا بِمُخْرَجِينَ

ترجمه :

در آنجا خستگی و رنجی بدیشان نمی‌رسد ، و از آنجا بیرون نمی‌گردند .

توضیحات :
« نَصَبٌ » : خستگی . رنج (نگا : توبه / ۱۲۰) . « مُخْرَجِينَ » : اخراج‌شدگان . بیرون رانده‌شدگان .

سوره حجر آیه ۴۹

متن آیه :
نَبِيُّ عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْعَفْوُ الرَّحِيمُ

ترجمه :
(ای پیغمبر !) بندگان مرا آگاه کن که من دارای گذشت زیاد و مهر فراوان هستم (در حق کسانی که توبه بکنند و ایمان بیاورند و کار نیک انجام بدهند) .

توضیحات :
« نَبِيُّ » : باخبر کن .

سوره حجر آیه ۵۰

متن آیه :
وَأَنَّ عَذَابِي هُوَ الْعَذَابُ الْأَلِيمُ

ترجمه :
و این که عذاب من (در حق سرکشان بی‌ایمان) عذاب بسیار دردناکی است (و عذابهای دیگر در برابرش عذاب نیست) .

توضیحات :
« الْأَلِيمُ » : بسیار دردآور و دردناک .

سوره حجر آیه ۵۱

متن آیه :
وَتَبْنَهُمْ عَنْ صَيْفٍ إِبْرَاهِيمَ

ترجمه :
و آنان را باخبر کن از مهمانان ابراهیم (که فرشتگانی بودند و در لباس انسانها به پیش او آمدند) .

توضیحات :
« صَيْفٍ » : مهمانان . مصدر است و در اینجا به معنی ضیوف استعمال شده است .

سوره حجر آیه ۵۲

متن آیه :
إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ إِنَّا مِنْكُمْ وَجِلُونَ

ترجمه :

زمانی (را بیان کن) که به پیش او آمدند و گفتند : درود ! ابراهیم گفت : ما از شما می‌ترسیم !

توضیحات :

« سلاماً » : درودتان یاد ! مترسید و آرام باشید . مفعول مطلق یا صفت مصدر محذوفی است .
تقدیر چنین است : سَلِّمُوا سَلَاماً . قَالُوا قَوْلًا سَلَاماً . « وَجِلُونَ » : بیمناکان . ترسندگان .

سوره حجر آیه ۵۳

متن آیه :

قَالُوا لَا تَوْحَلْ إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ

ترجمه :

گفتند : مترس ! ما تو را به پسر بسیار دانائی مژده می‌دهیم .

توضیحات :

« لَا تَوْحَلْ » : هراسناک مباش . « غُلَامٍ » : پسر . در اینجا مراد اسحاق است .

سوره حجر آیه ۵۴

متن آیه :

قَالَ أَبَشْرْتُمُونِي عَلَىٰ أَنْ مَسَّنِيَ الْكِبْرُ فِيمَ تَبَشِّرُونَ

ترجمه :

(ابراهیم) گفت : آیا چنین مژده‌ای را به من می‌دهید در حالی که پیری گریبانگیر من شده است ؟ پس چگونه (و برابر کدام قاعده در چنین سن و سالی به تولد فرزند مرا) مژده می‌دهید ؟ !

توضیحات :

« عَلَيَا » : به معنی (مَع) ، یعنی : با این که . « الْكِبَرُ » : كهولت و پیری . « عَلَيَا أَنْ مَسَّنِيَ الْكِبْرُ » : جمله حالیه است برای ضمیر (ي) در (بَشِّرْتُمُونِي) . « يَم » : به کدام قاعده و قانون ؟ چگونه و به چه شکل ؟

سوره حجر آیه ۵۵

متن آیه :

قَالُوا بِشْرْنَاكَ بِالْحَقِّ فَلَا تَكُن مِّنَ الْقَانِطِينَ

ترجمه :

گفتند : ما تو را به چیز راست و درستی مژده داده‌ایم و از زمره مأیوسان (از رحمت خدا) مباش .

توضیحات :

« بِالْحَقِّ » : به چیز راست و درستی . به کار محقق و مطمئن . به طریقه و شیوه‌ای که حق است و آن خرق عادت توسط قادر مطلق است . « الْقَانِطِينَ » : افراد مأیوس و ناامید .

سوره حجر آیه ۵۶

متن آیه :

قَالَ وَمَنْ يَقْنَطُ مِن رَّحْمَةِ رَبِّهِ إِلَّا الضَّالُّونَ

ترجمه :
گفت : چه کسی است که از رحمت پروردگارش مأیوس شود ، مگر گمراهان (بی‌خبر از قدرت و عظمت خدا ؟ !) .

توضیحات :
« مَنْ يَقْنَطُ » : چه کسی ناامید می‌گردد ؟ ! استفهام انکاری است ، یعنی کسی ناامید نمی‌گردد .

سوره حجر آیه ۵۷
متن آیه :
قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ

ترجمه :
(ابراهیم پس از الفت با فرشتگان و یقین از مزده ، بدیشان) گفت : ای فرستادگان ! بگوئید چه کار مهمی (غیر از این بشارت) دارید ؟

توضیحات :
« خَطْبُ » : کار مهمی که قابل گفتگو است (نگا : یوسف / ۵۱) .

سوره حجر آیه ۵۸
متن آیه :
قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَىٰ قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ

ترجمه :
گفتند : ما به سوی قوم گناهکاری فرستاده شده‌ایم (و همگان را نابود می‌کنیم) .

توضیحات :
« قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ » : قوم بزهکاری . مراد قوم لوط است و نکره آمدن و توصیف به گناهکاری برای خوار داشتن و نکوهش ایشان است .

سوره حجر آیه ۵۹
متن آیه :
إِلَّا آلَ لُوطٍ إِنَّا لَمُنَجُّهُمْ أَجْمَعِينَ

ترجمه :
مگر خانواده لوط را که همه اعضاء خانواده را نجات می‌دهیم .

توضیحات :
« إِلَّا آلَ لُوطٍ » : مستثنی می‌تواند متصل باشد و معنی چنین می‌شود : ما به سوی قوم گناهکاری فرستاده شده‌ایم ، مگر خانواده لوط که در میان آنان گناهکار نیست . یا منقطع باشد که معنی آن در بالا گذشت .

سوره حجر آیه ۶۰
متن آیه :

إِلَّا امْرَأَتَهُ قَدَرْنَا لَهَا لَمِنَ الْغَايِرِينَ

ترجمه :
مگر همسر او را که جزو بقیه (مردم محکوم به فنا) قلمداد کرده ایم .

توضیحات :
« قَدَرْنَا » : همسان دیگران بشمار آورده ایم و قلمدادش نموده ایم . این سخن بر زبان فرشتگان رفته است ولی مراد فرموده خدا است . روشن است وقتی که درباریان و مأموران شاه بگویند : دستور داده ایم . چنین و چنان اندیشیده ایم . مراد این است که شاه دستور داده است و چنین و چنان خواسته است ، و غیره . « الْغَايِرِينَ » : گذشتگان . باقی مردم . سایرین .

سوره حجر آیه ۶۰

متن آیه :
فَلَمَّا جَاءَ آلَ لُوطٍ الْمُرْسَلُونَ

ترجمه :
هنگامی که فرستادگان به پیش خانواده لوط رفتند .

توضیحات :
« ءآلَ » : خانواده . خاندان .

سوره حجر آیه ۶۲

متن آیه :
قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ مُنْكَرُونَ

ترجمه :
(لوط بدیشان) گفت : شما مردمان ناشناخته اید (و ما شما را نمی شناسیم و نمی دانیم چه می خواهید و از شما بیمناکیم) .

توضیحات :
« مُنْكَرُونَ » : افراد ناشناخته . کسانی که بد داشته شوند و از ایشان بیزار و گریزان باشند .

سوره حجر آیه ۶۳

متن آیه :
قَالُوا بَلْ جِنَّاتِكَ يَمَا كَانُوا فِيهِ يَمْتَرُونَ

ترجمه :
گفتند : (از ما مترس که مایه هراس تو نیستیم) بلکه (ما فرستادگان خدائیم و) با خود چیزی به همراه آورده ایم که تو بدان قوم خود را بیم می دادی و ایشان درباره آن شك می کردند (که نزول عذاب است) .

توضیحات :
« كَانُوا ... يَمْتَرُونَ » : شك و تردید می ورزیدند .

سوره حجر آیه ۶۴

متن آیه :
وَأْتَيْنَاكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ

ترجمه :
و ما واقعیت مسلّمی را برای تو آورده ایم (که جای انکار نیست) و راست می گوئیم .

توضیحات :
« أَتَيْنَاكَ بِالْحَقِّ » : حقیقت را برای تو آورده ایم . به پیش تو به حق آمده ایم و دروغی در کار نیست .

سوره حجر آیه ۶۵

متن آیه :
فَأَسْرَأْ بِأَهْلِكَ يَقْطَعُ مِنَ اللَّيْلِ وَاتَّبِعْ أَدْبَارَهُمْ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ وَامْضُوا حَيْثُ تُؤْمَرُونَ

ترجمه :
بنابراین در پاسی از شب خانوادهات را با خود بردار و از اینجا برو و در پس ایشان حرکت کن (تا آنان را بیائی و به شتاب واداری) و کسی از شما به پشت سر نگاه نکند (تا عذاب قوم را نبیند و ناراحت و پریشان نگردد) و به همان جا که (برابر وحی آسمانی) به شما دستور داده می شود بروید .

توضیحات :
« أَسْرَأْ بِأَهْلِكَ » : خانوادهات را در شب بکوچان . « قَطْعُ » : قسمتی . پاسی . « اتَّبِعْ أَدْبَارَهُمْ » : در پشت سر ایشان خودت حرکت کن . « لَا يَلْتَفِتْ » : روی برنگرداند . به عقب ننگرد . « امضوا » : بروید . « حَيْثُ » : همان جا .

سوره حجر آیه ۶۶

متن آیه :
وَقَضَيْنَا إِلَيْهِ ذَلِكَ الْأَمْرَ أَنَّ دَابِرَ هَؤُلَاءِ مَقْطُوعٌ مُصْحِحِينَ

ترجمه :
و ما به لوط این موضوع را وحی کردیم که بامدادان همه آنان نابود و ریشه کن خواهند شد .

توضیحات :
« قَضَيْنَا إِلَيْهِ » : بدو خبر دادیم . بدو رساندیم . « دَابِرَ » : تابع . آخر . قطع دابر ، کنایه از استیصال و ریشه کن کردن است (نگا : انعام / ۴۵ ، اعراف / ۷۲ ، انفال / ۷) . « مُصْحِحِينَ » : گام به صبح نهادگان . به بامداد رسیدگان . حال (هَؤُلَاءِ) است و مشتق از (أَصِيحَ) تامه . « أَنَّ دَابِرَ هَؤُلَاءِ مَقْطُوعٌ » : همه اینها نابود می شوند . این جمله بدل از (ذَلِكَ الْأَمْرَ) و بیانگر کاری است که وحی شده است .

سوره حجر آیه ۶۷

متن آیه :
وَجَاءَ أَهْلَ الْمَدِينَةِ يَسْتَبْشِرُونَ

ترجمه :

(هنگامی که صبح گردید) اهل شهر (فرشتگان را به صورت مردان بسیار زیبایی دیدند و بدیشان چشم طمع دوختند و) شادیاها کردند .

توضیحات :

« یَسْتَبْشِرُونَ » : شادمان گشتند . خوشحالی نمودند .

سوره حجر آیه ۶۸

متن آیه :

قَالَ إِنَّ هَؤُلَاءِ ضَيْفِي فَلَا تَفْضَحُونِ

ترجمه :

(لوط ترسید که کار ناشایست خود را بکنند . بدیشان) گفت : اینان مهمانان من هستید ، (حیا کنید و با انجام کار ناشایستتان) مرا رسوا مسازید .

توضیحات :

« ضَيْفِي » : (نگا : حجر / ۵۱) . « فَلَا تَفْضَحُونِ » : مرا رسوا و بدنام مکنید .

سوره حجر آیه ۶۹

متن آیه :

وَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تُخْزُونِ

ترجمه :

و از خدا بترسید و مرا خوار مکنید .

توضیحات :

« لَا تُخْزُونِ » : مرا خوار نسازید (نگا : آل عمران / ۱۹۲ و ۱۹۴ ، هود / ۷۸) .

سوره حجر آیه ۷۰

متن آیه :

قَالُوا أَوْلَمْ نُنْهَكْ عَنِ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

گفتند : مگر ما تو را از (مهمانداری و پناه دادن) مردمان نهی نکردیم (و نگفتیم که حق نداری ما را از کاری که با دیگران می‌کنیم باز داری و به نصیحت و ارشاد ما بپردازی و اگر چنین کنی تو را از میان خود بیرون می‌کنیم ؟) .

توضیحات :

« أَوْلَمْ نُنْهَكْ ؟ » : (نگا : شعراء / ۱۶۷) .

سوره حجر آیه ۷۱

متن آیه :

قَالَ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ

ترجمه :
گفت : اینها (دختران شهر ، همه آماده ازدواج با مردانند و به منزله) دختران من هستند ، اگر می‌خواهید کاری کنید (و در راه ازدواج و اطفاء شهوات گام بردارید) .

توضیحات :
« هُوَلَاءَ بَنَاتِي » : (نگا : هود / ۷۸) .

سوره حجر آیه ۷۲

متن آیه :
لَعْمَرِكُ إِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُونَ

ترجمه :
(ای پیغمبر !) به جان تو سوگند ! آنان در مستی (شهوت و جهالت) خود سرگردان بودند .

توضیحات :
« لَعْمَرِكُ » : به زندگی تو سوگند ! در اصطلاح فارسی می‌گوئیم : به جان تو سوگند !

سوره حجر آیه ۷۳

متن آیه :
فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُشْرِقِينَ

ترجمه :
پس به هنگام طلوع آفتاب ، صدای (وحشتناک صاعقه و زمین لرزه) ایشان را فرو گرفت .

توضیحات :
« الصَّيْحَةُ » : صدا . مراد صدای مهیب صاعقه و زمین‌لرزه است . « مُشْرِقِينَ » : در حالی که به طلوع آفتاب رسیده بودند . حال ضمیر (هم) است .

سوره حجر آیه ۷۴

متن آیه :
فَجَعَلْنَا عَالِيَهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِّن سِجِّيلٍ

ترجمه :
آن گاه (آنجا را زیر و رو کردیم و) بالای آن را پائین ، (و پائین آن را بالا) گرداندیم ، و با سنگهائی از گِل متحجر شده ایشان را سنگباران نمودیم .

توضیحات :
« سَافِلٍ » : پائین . قسمت زیرین . « أَمْطَرْنَا » : باراندیم . « سِجِّيلٍ » : گِل متحجر شده (نگا : هود / ۸۲ ، فیل / ۴) .

سوره حجر آیه ۷۵

متن آیه :
إِن فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْمُتَوَسِّمِينَ

ترجمه :

بی‌گمان در این (بلائی که بر سر قوم لوط آمد) نشانه‌هایی برای افراد هوشمند موجود است (که از این آثار می‌توانند عمق واقعه را دریابند و بدانند که هر گروه فاسد دیگری دستخوش چنین بلائی می‌گردد) .

توضیحات :

« الْمُتَوَسِّمِينَ » : جمع مُتَوَسِّمٍ ، کسی که از روی نشانه‌های ظاهری و علائم ناچیز به حقائق اشیاء پی می‌برد . دارای فراست و ذکاوت .

سوره حجر آیه ۷۶

متن آیه :
وَأَنْهَا لَيْسَ لَيْلٍ مُّقِيمٍ

ترجمه :

این آثار بر سر راه (کاروانیان و مسافران است و خرابه‌های آن) برجا است .

توضیحات :

« إِنَّهَا » : مرجع ضمیر (ها) مدینه یا قُرَیْ می‌توان دانست ، ولی اگر مرجع آن را آیات به معنی آثار و نشانه‌ها بدانیم بهتر است . « لَيْسَ لَيْلٍ مُّقِيمٍ » : برسر راه راست و روشنی‌است و شب و روز محل عبور و مرور اهالی مکه می‌باشد (نگا : صافات / ۱۳۷ و ۱۳۸) .

سوره حجر آیه ۷۷

متن آیه :
إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

بی‌گمان در این (بقایای مانده بر راستای راه) نشانه بزرگی برای مؤمنان است (که از آن تکان می‌خورند و عبرت می‌گیرند و از موجبات خشم خدا خویشتن را برحذر می‌دارند) .

توضیحات :

« فِي ذَلِكَ » : در آنچه گذشت .

سوره حجر آیه ۷۸

متن آیه :
وَإِنْ كَانَ أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ لَطَالِمِينَ

ترجمه :

ساکنان سرزمین آيَكَة (که قوم شعیب بودند ، مانند قوم لوط متمرّد و بی‌ایمان و) ستمگر بودند .

توضیحات :

« إِنْ » : مخفّف از مثقله است و تقدیر چنین است : إِنْهُ . « الْأَيْكَةِ » : درختستان . سرزمینی که میان بحر احمر و مدین قرار گرفته است . « أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ » : مراد قوم شعیب است .

سوره حجر آیه ۷۹

متن آیه :
فَأَنْتَقِمْنَا مِنْهُمْ وَاتَّهَمَّا لِيَأْمَامَ مُبِينٍ

ترجمه :
پس از آنان انتقام گرفتیم ، و این دو (قوم) ، یعنی قوم لوط و قوم شعیب ، شهرهای ویران شده
ایشان (بر سر راه واضح و آشکاري است .

توضیحات :
« إِمَامٍ » : راه . جاده . « مُبِينٍ » : واضح . روشن و آشکار .

سوره حجر آیه ۸۰

متن آیه :
وَلَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ الْحِجْرِ الْمُرْسَلِينَ

ترجمه :
ساکنان سرزمین حجر (نیز همچون قوم لوط و شعیب) فرستادگان (خدا) را تکذیب کردند (و
دروغگویشان نامیدند) .

توضیحات :
« حِجْر » : سرزمینی که میان مدینه و یشام قرار دارد . « أَصْحَابُ الْحِجْرِ » : مراد قوم ثمود است
که پیغمبرشان صالح نام داشت . « الْمُرْسَلِينَ » : فرستادگان خدا . مراد صالح و همه پیغمبران
پیش از او است ، چرا که تکذیب پیغمبری به منزله تکذیب همه پیغمبران است .

سوره حجر آیه ۸۱

متن آیه :
وَأَتَيْنَاهُمُ آيَاتِنَا فَكَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ

ترجمه :
ما آیات خود را برایشان فرستادیم (و معجزات خویش را بدیشان نمودیم) ولی آنان بدانها پشت
کردند و روی گردان شدند .

توضیحات :
« آيَاتِنَا » : مراد آیه‌های کتاب آسمانی یا معجزات حسّی است .

سوره حجر آیه ۸۲

متن آیه :
وَكَانُوا يَنْجِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا آمِنِينَ

ترجمه :
آنان در دل کوهها خانه‌هایی می‌تراشیدند و (از نزول عذاب و تخریب آنها) خاطر جمع بودند .

توضیحات :
« كَانُوا يَنْجِتُونَ » : می‌تراشیدند . « آمِنِينَ » : در امن و آسایش . بيباك از عذاب و خراب .
بی‌خیال از مرگ و آخرت .

سوره حجر آیه ۸۳

متن آیه :
فَأَخَذْتَهُمُ الصَّيْحَةَ مُصِيبِينَ

ترجمه :

در این وقت صدا (ی عذاب) بامدادان ایشان را فرو گرفت (و نابودشان کرد) .

توضیحات :

« مُصِيبِينَ » : در حالی که به صبح رسیده بودند .

سوره حجر آیه ۸۴

متن آیه :
فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

ترجمه :

و چیزی که (از اموال) کسب کرده بودند (و دژهایی که ساخته بودند آنان را از هلاک نرهند و)
برای ایشان سودمند نیفتاد .

توضیحات :

« مَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ » : از ایشان دفع نکرد . برای آنان سودمند نیفتاد (نگا : اعراف / ۴۸) .

سوره حجر آیه ۸۵

متن آیه :
وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَإِنَّ السَّاعَةَ لَأَتِيَةٌ فَاصْفَحَ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ

ترجمه :

ما آسمانها و زمین و آنچه در میان آن دو است جز به حق نیافریده‌ایم . (تمام هستی دارای هدف و حکمت است ، و بر مدار حق و حقیقت می‌گردد ، و لذا با فساد سر سازگاری ندارد ، و فاسدان دیر یا زود به سزای خود می‌رسند ، و همچون قوم لوط و ثمود از صحنه پر نظم و نظام آفرینش به کناری پرت می‌گردند) ، و بی‌گمان روز رستاخیز فرا می‌رسد (و تباهکاران علاوه از مکافات دنیوی ، به عذاب و عقاب سخت اخروی گرفتار می‌گردند) پس (ای پیغمبر !) گذشتت زیبائی داشته باش (و بزرگوارانه و حکیمانه به دعوت خود ادامه بده و در برابر اذیت و آزار کفار شکیبائی کن) .

توضیحات :

« بِالْحَقِّ » : به حق نه به باطل . هم آفرینش جهان و هم نظام حاکم بر جهان و هم هدف نهائی آن ، سازگار با حق و حقیقت و دارای حکمت و مصلحت است . « السَّاعَةَ » : روز رستاخیز . « إِصْفَحَ » : گذشت کن . ببخشای . « الصَّفْحَ » : گذشت . صرف نظر کردن . « الصَّفْحَ الْجَمِيلَ » : گذشت بزرگوارانه و بدون سرزنش .

سوره حجر آیه ۸۶

متن آیه :
إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ

ترجمه :

بی‌گمان پروردگار تو آفریدگار بسیار آگاهی است . (پس کار خود را بدو واگذار و باک از این و از آن مدار) .

توضیحات :

« الْخَلْقَ » : آفریدگار . یکی از صفات خدا است و مراد آفریننده کلّ اشیاء است که قادر بر آفریدن هر چیزی و از جمله پدیدآوردن روز رستاخیز است (نگا : یس / ۲۶) .

سوره حجر آیه ۸۷

متن آیه :

وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِّنَ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) ما هفت (آیه) به تو داده‌ایم که (سوره فاتحه را تشکیل می‌دهند و در هر نمازی) تکرار می‌گردند (و از منزلت خاصی برخوردارند و وسیله دعا و ثنا و طلب هدایت از خداوند) و همه قرآن بزرگ را به تو عطاء نموده‌ایم (که معجزه جاویدان یزدان و مایه تاب و توان مسلمان است) .

توضیحات :

« سَبْعًا » : هفت . مراد هفت آیه سوره فاتحه است که در اصل مشتمل بر چکیده قرآن است . یا به عبارت دیگر ، قرآن تفصیل اصول مذکور در آن است . « الْمَثَانِي » : جمع مثنی ، یعنی : مکرر ، بارها و بارها خوانده شده . مراد از مثنی ، تنها دوبار نیست ، بلکه بر جمع یعنی بر بیش از تنبیه دلالت دارد ، همان گونه که برخی از الفاظ به صورت تنبیه ذکر می‌شوند و معنی جمع دارند . از قبیل : لَبِيْكَ و سَعْدِيْكَ . حَنَانِيْكَ (نگا : ملک / ۴) . اگر جمع (مثناه) باشد ، به معنی ثناء است . یعنی هفت آیه‌ای که ثناء خدا است ، خواه به صورت تسبیح صریح و خواه به صورت تسبیح در قالب دعاء . « سَبْعًا مِّنَ الْمَثَانِي » : مراد سوره فاتحه است که ام‌الکتاب نام دارد . در این صورت عطف (الْقُرْآنَ الْعَظِيمَ) بر آن ، از قبیل عطف عام بر خاص ، یا کل بر جزء است . برخی هم (سَبْعًا مِّنَ الْمَثَانِي) را خود قرآن می‌دانند (نگا : زمر / ۲۳) و واژه (سَبْعًا) را برای کثرت می‌شمارند و عطف را به منزله عطف صفت بر صفت می‌دانند . « مِّنَ الْمَثَانِي » : حرف (مِّن) برای بیان (سَبْعًا) است .

سوره حجر آیه ۸۸

متن آیه :

لَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) چشمان خود را به چیزی خیره مکن که به گروههایی از کافران داده‌ایم (چرا که نعمت دنیاگذران است و نعمت آخرت جاویدان) و بر آنان غمگین مباش (که چرا راه کفر می‌گیرند و به تو ایمان نمی‌آورند) و برای مؤمنان بال (مهربانی) خود را بگستران (که پشتیبان حق و حقیقتند) .

توضیحات :

« لَا تَمُدَّنَّ » : چشم مدوز . خیره مشو . « ما » : چیزی که . چیزهایی که . مراد ثروت و نعمت

دنیوی است . « أَزْوَاجًا » : دسته‌ها و گروه‌هایی . « إِخْفِضُ » : پائین بیاور و بگستران . « جَنَاحَ » : بال . « إِخْفِضُ جَنَاحَكَ » : متواضع و مهربان باش (نگا : اسراء / ۲۴ ، شعراء / ۲۱۵) .

سوره حجر آیه ۸۹

متن آیه :
وَقُلْ إِنِّي أَنَا النَّذِيرُ الْمُبِينُ

ترجمه :

و (به کافران) بگو : من بیم‌دهنده آشکارم (و به شما اعلام خطر می‌کنم که اگر به سرکشی و بی‌دینی خود ادامه دهید ، عذاب بر شما نازل می‌نمائیم) .

توضیحات :

« النَّذِيرُ الْمُبِينُ » : ترساننده آشکارا از عذاب پروردگار . بیم‌دهنده‌ای که بیانگر نزول عذاب خدا بر کافران است .

سوره حجر آیه ۹۰

متن آیه :
كَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى الْمُقْتَسِمِينَ

ترجمه :

همان گونه که (عذاب را) بر بخش‌کنندگان (احکام آسمانی) نازل کردیم .

توضیحات :

« کما » : همان گونه که . همانند آنچه . تقدیر چنین است : أَنَا النَّذِيرُ الْمُبِينُ عِقَابًا أَوْ عَذَابًا مِّثْلَ مَا . « أَنْزَلْنَا » : نازل کردیم . مراد این است که خدا نازل کرده است و انگار ما فرمانبرداران خدا فرمان شاهنشاه واقعی را اعلام می‌کنیم . « الْمُقْتَسِمِينَ » : بخش‌کنندگان . کسانی که به تجزیه و تقسیم و تبعیض احکام الهی دست می‌زدند و قسمتی را می‌پذیرفتند که به سود آنان بود و بقیه را پشت سر می‌افکندند که با خواست ایشان موافق و هماهنگ نبود . یا این که این واژه به معنی مفترین است . یعنی : کسانی که قرآن را دروغ و بهتان و ساخته و پرداخته انسان می‌دانستند .

سوره حجر آیه ۹۱

متن آیه :
الَّذِينَ جَعَلُوا الْقُرْآنَ عِضِينَ

ترجمه :

کسانی که قرآن را بخش‌بخش می‌کردند (و قسمتی را حق و قسمتی را باطل می‌دانستند ، و یا آن را شعر ، سحر ، کذب ، و اساطیر می‌نامیدند) .

توضیحات :

« عِضِينَ » : جمع عِصَّة که اصل آن عِضْوَةٌ است ، یعنی : قطعه قطعه و بخش‌بخش . مراد این است که به برخی از قرآن ایمان داشتند و به برخی باور نداشتند . یا این که سخنان متناقض و گوناگونی درباره آن می‌زدند . یا جمع عِصَّة که اصل آن عِصَّةٌ است ، به معنی : کذب و بهتان و سحر و کهانت . یعنی : قرآن را از این قبیل اشیاء می‌دانستند .

سوره حجر آیه ۹۲

متن آیه :
قُورِبِكَ لِنَسْأَلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ

ترجمه :

به پروردگارت سوگند ! که حتماً (در روز رستاخیز از آنچه در دنیا مردمان انجام می‌دهند) از جملگی ایشان پرس‌وجو خواهیم کرد .

توضیحات :

« لِنَسْأَلَنَّهُمْ » : بی‌گمان از ایشان سؤال و بازخواست می‌کنیم .

سوره حجر آیه ۹۳

متن آیه :
عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

(سؤال و بازخواست می‌کنیم) از کارهایی که (در جهان) می‌کرده‌اند .

توضیحات :

...

سوره حجر آیه ۹۴

متن آیه :
فَأَصْدَعُ يَمًا تُؤْمَرُ وَأَعْرَضُ عَنِ الْمُشْرِكِينَ

ترجمه :

پس آشکارا بیان کن آنچه را که بدان فرمان داده می‌شوی (که دعوت حق است) و به مشرکان اعتناء مکن (که چه می‌گویند و چه می‌کنند) .

توضیحات :

« إِصْدَعُ » : آشکارا بیان کن . آشکار ساز . « أَعْرَضُ » : اعتناء مکن (نگا : نساء / ۶۳) .

سوره حجر آیه ۹۵

متن آیه :
إِنَّا كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ

ترجمه :

ما تو را از (کید و مکر و اذیت و آزار) استهزاء کنندگان مصون و محفوظ می‌داریم .

توضیحات :

« كَفَيْنَاكَ » : تو را بسنده‌ایم . تو را حمایت و حفاظت می‌کنیم (نگا : بقره / ۱۳۷) .

سوره حجر آیه ۹۶

متن آیه :
الَّذِينَ يَجْعَلُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ

ترجمه :
آن استهزاءکنندگان که معبود دیگری را همراه خدا قرار می‌دهند (و بتان را با خدا می‌پرستند .
آنان به زودی نتیجه شرك خود را) خواهند دانست (آن گاه که عذاب دردناك دوزخ ایشان را در
برخواهد گرفت) .

توضیحات :
« إله » : معبود (نگا : بقره / ۱۳۳) .

سوره حجر آیه ۹۷

متن آیه :
وَلَقَدْ تَعَلَّمَ أَنكَ يُضِيقُ صَدْرَكَ بِمَا يَقُولُونَ

ترجمه :
و ما می‌دانیم که سینه‌ات از آنچه می‌گویند ، تنگ می‌شود (و از استهزاء و استهانت و الفاظ
شرك‌آلودشان دلت به هم می‌آید) .

توضیحات :
« يُضِيقُ » : تنگ می‌شود . به هم می‌آید . مراد ناراحت‌شدن و تنگدل گشتن است .

سوره حجر آیه ۹۸

متن آیه :
فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُن مِّنَ السَّاجِدِينَ

ترجمه :
پس (به هنگام هجوم ناراحتیها و اندوهها متوسل به تسبیح و تقدیس خدا شو و زبان) به حمد و
ثنای پروردگارت بگشای و از زمره سجده‌کنندگان (و نمازگزاران) باش .

توضیحات :
« السَّاجِدِينَ » : سجده‌برندگان . مراد نمازگزاران است .

سوره حجر آیه ۹۹

متن آیه :
وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ

ترجمه :
و پروردگارت را پرستش کن تا مرگ به سراغ تو می‌آید (و سراي فاني را وداع می‌گوئي ، و
سراي باقي آغاز می‌گردد و پرده‌ها به کنار می‌رود و حقائق در برابر چشمانت جلوه‌گر می‌شود) .

توضیحات :
« الْيَقِينُ » : امر مسلم . عقیده قاطعانه . مراد مرگ است که کسی در آن تردید ندارد (نگا :

سوره نحل آیه ۱

متن آیه :

أَتَىٰ أَمْرُ اللَّهِ فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ

ترجمه :

(ای مشرکان ! آنچه خدا به شما در روز قیامت وعده داده است ، چون حتمي و قریب الوقوع است ، انگار هم اینک برای وقوع آن) فرمان خدا در رسیده است ، پس (مسخره کنان نگوئید که اگر راست می گوئید که قیامتی هست از خدا بخواهید هرچه زودتر عذاب آن را بنمایاند ! استهزاءکنان) آن را به شتاب مخواهید . (خداوند جهان) منزّه (از اوصافی است که مشرکان درباره او بر زبان می رانند ، و دور) و برتر از چیزهایی است که (آنان) انباز (خداوند تبارک و تعالی) می سازند .

توضیحات :

« آتیا » : آمد . فرا رسید . استعمال فعل ماضی به جای فعل مضارع ، به خاطر حتمي بودن و قریب الوقوع بودن مسأله است . « أمر » : دستور . در اینجا مراد چیزی است که بدان دستور داده می شود که قیامت است (نگا : انبیاء / ۱ و قمر / ۱) . « فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ » : به شتاب آن را مخواهید . در فرارسیدن آن شتاب مکنید . « تَعَالَى » : بالاتر از آن است . به دور از آن است (نگا : انعام / ۱۰۰ ، اعراف / ۱۹۰ ، یونس / ۱۸) .

سوره نحل آیه ۲

متن آیه :

يُنزِلُ الْمَلَائِكَةَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ أَنْ أَنْذِرُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ

ترجمه :

خداوند به دستور خود ، فرشتگان را همراه با وحی (آسمانی که حیات بخش انسانها است) بر هر کس از بندگانش (به نام انبیاء) که خود بخواهد نازل می کند (تا به مردم بیاموزند) که جز من (که آفریننده جهان و جهانیانم) خدائی نیست ؛ پس (با انجام حسنات و دوری از سیئات) ، از (غضب و عذاب) من بپرهیزید .

توضیحات :

« الرُّوح » : مراد به طور عام وحی و نبوت (نگا : غافر / ۱۵) و به طور خاص قرآن است (نگا : شوری / ۵۲) . تشبیه وحی و نبوت یا قرآن به روح بدان خاطر است که اینها مانند روح که مایه حیات بدنها است ، مایه حیات دلها و خردها می باشند (نگا : انفال / ۲۴) . « مِنْ أَمْرِهِ » : به فرمان خود . یا این که : این وحی و نبوت یا قرآن ، کاری از کارهای خدا و رازی از رازهای او است .

سوره نحل آیه ۳

متن آیه :

خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ يَٰحَقُّ تَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ

ترجمه :
آسمانها و زمین را به مقتضای حق (و حکمت) آفریده است (نه بیهوده و به گزاف . خداوند)
بالا تر از چیزهائی است که (آنان در تصرف امور یا پرستش) انباز (خدا) می سازند .

توضیحات :
« یالْحَقِّ » : به مقتضای حق و برابر حکمت .

سوره نحل آیه ۴

متن آیه :
خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ

ترجمه :
انسان را (که یکی از مظاهر قدرت خدا است و عالم صغیر نام دارد) از نطفه ای (ناچیز و ضعیف
به نام منی) آفریده است ، و او (پس از پا به رشد گذاشتن) به ناگاه دشمن آشکاری می گردد (و
در برابر پروردگار خود علم طغیان برمی افرازد و رستاخیز و زندگی دوباره را انکار می کند ، و
فراموشی می نماید که آن که او را قبلاً زندگی بخشیده است بعداً نیز می تواند زندگی ببخشد و به
حال اولیه برگشت دهد) .

توضیحات :
« نُطْفَةٌ » : منی . « خَصِيمٌ » : دشمن . صیغه مبالغه و یا فعیل به معنی مُفَاعِل است ، از قبیل
: نَسِيبَ به معنی مُنَاسِب ، خَلِيطَ به معنی مُخَالِط ، عَشِيرَ به معنی مُعَاشِر . « مَبِينٌ » : اگر
صفت (خَصِيمٌ) باشد به معنی واضح و آشکار است ، و اگر خبر دوم بشمار آید به معنی بیانگر
دلیل و برهان و مجادله با خدا است .

سوره نحل آیه ۵

متن آیه :
وَالْأَنْعَامَ خَلَقَهَا لَكُمْ فِيهَا دِفْءٌ وَمَنَافِعُ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ

ترجمه :
و چهارپایان (چون گاو و شتر و بز و گوسفند) را آفریده است که در آنها برای شما ، وسیله گرما
(در برابر سرما ، از قبیل پوشیدنی و گسترده ساختن از پشم و مویشان) و سودهائی (حاصل از نسل و شیر و سواری و غیره) موجود است و از (گوشت) آنها می خورید (و در حفظ
حیات خود می کوشید) .

توضیحات :
« الْأَنْعَامَ » : چهارپایان . مفعول به فعل محذوفی است که (خَلَقَهَا) بیانگر آن است . « دِفْءٌ » :
گرمی . در اینجا مراد وسیله ای است که انسان توسط آن خویشتن را از سرما محفوظ و تن خود
را بدان گرم می دارد .

سوره نحل آیه ۶

متن آیه :
وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرِيحُونَ وَحِينَ تَسْرَحُونَ

ترجمه :

و برایتان در آنها زیبایی است بدان گاه که آنها را (شامگاهان از چرا) باز می‌آورید و آن گاه که آنها را (بامدادان به چرا) سر می‌دهید .

توضیحات :

« تَرِيحُونَ » : حیوانات را شامگاهان به آنها و آسایشگاهها بر می‌گردانید . « تَسْرَحُونَ » : حیوانات را بامدادان به چراگاه می‌برید و در صحرا سر می‌دهید .

سوره نحل آیه ۷

متن آیه :

وَتَحْمِلُ أُنْفَالَكُمْ إِلَىٰ بَلَدٍ لَّمْ تَكُونُوا بِالْغِيَةِ إِلَّا يَشِقُّ الْأَنْفُسَ إِنَّ رَبَّكُمْ لَرَوُوفٌ رَّحِيمٌ

ترجمه :

آنها بارهای سنگین شما را به سرزمین و دیاری حمل می‌کنند که جز با رنج دادن فراوان خود بدان نمی‌رسیدید . بی‌گمان پروردگارتان (که اینها را برای آسایشتان آفریده است) دارای رأفت و رحمت زیادی (در حق شما) است .

توضیحات :

« بَلَدٍ » : ناحیه و سرزمین ، اعم از آباد و غیرآباد . « بِالْغِيَةِ » : رسندگان بدان . « شِقٌّ » : به رنج افکندن . به مشقت انداختن .

سوره نحل آیه ۸

متن آیه :

وَالْخَيْلِ وَالْإِبِلِ وَالْحَمِيرِ لَتَرْكَبُوهَا وَزِينَةً وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ

ترجمه :

(خدا) اسبها و استرها و الاغها را (آفریده است) تا بر آنها سوار شوید و زینتی باشند (که به دل‌هایتان شادی بخشد ، و خداوند) چیزهایی را (برای حمل و نقل و طی مسافات) می‌آفریند که (شما هم اینک چیزی از آنها) نمی‌دانید .

توضیحات :

« الْخَيْلِ » : گله اسبان . عطف بر واژه (أَنْعَامَ) در آیه پنجم است . « الْإِبِلِ » : جمع بَعَلٍ ، استرها . « الْحَمِيرِ » : جمع حِمَارٍ ، الاغها . « زِينَةً » : عطف بر محلّ (لَتَرْكَبُوهَا) و هر دو مفعول‌له هستند . « يَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ » : مراد ماشینها و هواپیماها و سفینه‌های فضائی و قطارها و دیگر وسائل و مرکبهای سریع‌السیر است که مولود استعدادی است که خدا به انسانها داده است .

سوره نحل آیه ۹

متن آیه :

وَعَلَىٰ اللَّهِ قَصْدُ السَّبِيلِ وَمِنْهَا جَائِرٌ وَلَوْ شَاءَ لَهَدَاكُمْ أَجْمَعِينَ

ترجمه :

(هدایت مردمان به) راه راست بر خدا است ، (راهی که منتهی به خیر و حق می‌گردد) ، و برخی از راهها منحرف و بیراهه است (و منتهی به خیر و حق نمی‌گردد) . و اگر خدا

می‌خواست همه شما را (به اجبار به راه راست) هدایت می‌کرد (و نعمت اختیار و آزادی اراده و انتخاب را به شما انسانها نمی‌داد ، و لذا همچون حیوانات راهی را بیشتر نمی‌پیمودید و ترقی و تکاملی پیدا نمی‌کردید) .

توضیحات :

« قَصْدٌ » : مصدر است و به معنی اسم فاعل ، یعنی قاصِدٌ است که به معنی راست و مستقیم می‌باشد . اضافه صفت به موصوف است . « عَلَيَّ اللَّهُ قَصْدُ السَّبِيلِ » : هدایت به راه راست در دست خدا است . هدایت به راه راست بر خدا لازم است (نگا : لیل / ۱۲) . بیان راه درست و جداسازی آن از راه نادرست بر خدا واجب و لازم است . بدین منظور است که پیغمبران را فرستاده است و ادله راهیابی را در کتاب باز هستی به جهانپان نموده است (نگا : انعام / ۱۵۳) . « مِنْهَا » : ضمیر (ها) به (سبیل) باز می‌گردد که مؤنث مجازی است . « جَائِرٌ » : کج . نادرست .

سوره نحل آیه ۱۰

متن آیه :

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لَكُمْ مِنْهُ شَرَابٌ وَمِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ تُسِيمُونَ

ترجمه :

او کسی است که از آسمان آبی فرو فرستاده است (که مایه حیات است) و شما از آن می‌نوشید (و زلال و گوارایش می‌یابید) و به سبب آن گیاهان و درختان می‌رویند و شما حیوانات خود را در میان آنها می‌چرانید .

توضیحات :

« مِنَ السَّمَاءِ » : از جانب آسمان . از ابر . « شَرَابٌ » : نوشیدن . « شَجَرٌ » : درختان . گیاهان (نگا : روح المعانی) . « فِيهِ » : در آن . مرجع ضمیر (ه) واژه (شَجَرٌ) است . « تُسِيمُونَ » : حیوانات را می‌چرانید .

سوره نحل آیه ۱۱

متن آیه :

يُنِيتُ لَكُمْ بِهِ الزَّرْعَ وَالزَّيْتُونَ وَالنَّخِيلَ وَالْأَعْنَابَ وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

ترجمه :

خداوند به وسیله آن (آب) زراعت و (درختان) زیتون و خرما و انگور و همه میوه‌ها را برای شما می‌رویند . بی‌گمان در این (کار آفرینش میوه‌های رنگارنگ و محصولات کشاورزی گوناگون) نشانه روشنی است (از خدا) برای کسانی که (درباره نیروی آفریننده آنها) بیندیشند (و با چشم بینش و خرد به جهان گیاهان بنگرند) .

توضیحات :

« آيَةً » : نشانه و علامت آشکار . دلیل روشن .

سوره نحل آیه ۱۲

متن آیه :

وَسَخَّرَ لَكُمْ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

ترجمه :

و خدا شب و روز و خورشید و ماه را برای (مصالح و منافع) شما مسخر کرد ، و ستارگان به فرمان او مسخر (و برای راهیابی شما در دل تاریکیها ، در چرخش و گردش) هستند . مسلماً در این کار (کار آفریدن و مسخر کردن) دلائل روشن و نشانه‌های بزرگی (بر قدرت و عظمت خدا) است برای کسانی که تعقل می‌ورزند (و در پرتو خرد به کارها می‌نگرند) .

توضیحات :

« سِخْرٍ » : رام کرد . فرمانبردار گرداند (نگا : رعد / ۲) . « النُّجُومُ » : ستارگان . مبتدا است . « آيَاتٍ » : دلائل روشن . نشانه‌های بزرگ .

سوره نحل آیه ۱۳

متن آیه :

وَمَا ذَرَأَ لَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَدَّكُرُونَ

ترجمه :

و چیزهایی را مسخر شما گردانیده است که در زمین برای شما به رنگهای مختلف و در انواع گوناگون آفریده است . مسلماً در این (کار تسخیر و آفرینش) دلیل واضح و نشانه روشنی (بر قدرت و عظمت خدا) است برای مردمی که عبرت می‌گیرند (و از دیدن این همه نقش عجب بر در و دیوار وجود می‌اندیشند و به سجود می‌افتند) .

توضیحات :

« مَا » : مخلوقاتي که . چیزهایی که . عطف بر (الْآيَلِ) یا (النُّجُومِ) در آیه قبلی است . « ذَرَأَ » : آفرید (نگا : انعام / ۱۳۶) . « مُخْتَلِفًا » : حال واژه (مَا) است . « أَلْوَانُهُ » : رنگهای آن . اصناف و انواع آن . فاعل (مُخْتَلِفًا) است . « يَدَّكُرُونَ » : یادآور می‌شوند . بیدار می‌گردند . می‌اندیشند . عبرت می‌گیرند .

سوره نحل آیه ۱۴

متن آیه :

وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكُلُوا مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ مَوَاجِرَ فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلِعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

ترجمه :

و او است که دریا را مسخر (شما) ساخته است تا این که از آن گوشت تازه بخورید و از آن زیور بیرون بیاورید که بر خود می‌پوشید (و خویشتن را بدان می‌آرئید و حس زیبایی را اشباع می‌نمائید) و (تو ای انسان !) کشتیها را می‌بینی که (سینه) دریا را می‌شکافند و (امتعه و اقوات را بدینجا و آنجا می‌رسانند . خدا این نعمت را به شما داد) تا شما فضل او را بجوئید (و از دریا در مسیر تجارت استفاده نمائید) و سپاسگزاری کنید .

توضیحات :

« طَرِيًّا » : تازه . ناقص واوی و یائی و نیز مهموزاللام است . « مِنْهُ » : و « فِيهِ » : مرجع ضمیر در این دو واژه (الْبَحْرِ) است . « مَوَاجِرَ » : جمع ماخِرة ، شکافنده‌ها . مراد کشتیهای جاری و روان است که آنها را از هم می‌شکافند . « حِلْيَةً » : زیورات . زینت‌آلات . از قبیل : لؤلؤ و مرجان و در و گوهر . « وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ » : تا با سوار شدن بر کشتیها و شکافتن دریاها ، فضل و لطف و روزی فراوان خدا را بطلبید . این جمله ، عطف بر (لِتَأْكُلُوا مِنْهُ . . .) است و (تَرَى الْفُلْكَ مَوَاجِرَ »

فیه) جمله معترضه است .

سوره نحل آیه ۱۵

متن آیه :

وَأَلْقَى فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَأَنْهَارًا وَسُبُلًا لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

ترجمه :

و در زمین کوههای استوار و پابرجائی را قرار داد تا این که زمین شما را نلرزاند (و با حرکت خود شما را مضطرب نگرداند) و رودخانه‌ها و راههائی را پدیدار کرد تا این که (به مقصد خود) راهیاب شوید .

توضیحات :

« أَلْقَى » : فرانهاد . مستقر کرد . « رَوَاسِيَ » : جمع راسیة ، کوههای محکم و استوار . « أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ » : تا شما زمین را نلرزاند و مضطرب و پریشان نگرداند . این جمله منصوب و مفعول له است . در اصل : (لِئَلَّا تَمِيدَ بِكُمْ) و یا این که : (كَرَاهَةً أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ) است . « تَمِيدَ » : از مصدر (مِيد و مِيدَان) به معنی : لرزش و جنبش . تلوتلو خوردن و بدین سو و آن سو افتادن . « سُبُلًا » : جمع سَبِيل ، راهها .

سوره نحل آیه ۱۶

متن آیه :

وَعَلَامَاتٍ وَبِالنَّجْمِ هُمْ يَهْتَدُونَ

ترجمه :

و نشانه‌هائی (از قبیل : کوهها و دره‌ها و بادها و رودها و رنگ خاکها را پدید آورد که مردمان در روز بدانها راه خود را پیدا می‌کنند) و (در شب که از این علائم استفاده نمی‌شود) ایشان به وسیله ستارگان رهنمون می‌شوند .

توضیحات :

« عَلَامَاتٍ » : نشانه‌ها . عطف بر (رَوَاسِيَ) در آیه قبلی است .

سوره نحل آیه ۱۷

متن آیه :

أَقْمِنَ يَخْلُقُ كَمَنْ لَّا يَخْلُقُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ

ترجمه :

پس (ای وجدانهای بیدار ! از نظر عقل) کسی که (این همه چیزهای عجیب و غریب و نعمتهای بزرگ و سترگ را) می‌آفریند ، همچون کسی است که (چیزی) نمی‌آفریند ؟ (آیا باید بت حقیر و انسان فقیر را شریک خدای جلیل کرد ؟) آیا یادآور نمی‌شوید ؟ (تا به اشتباه خود پی ببرید و از پرستش تنها و انسانها دست بردارید و تنها و تنها خدای یگانه را بپرستید و سپاسگزاری کنید) .

توضیحات :

« أَقْمِنَ » : استفهام انکاری است .

سوره نحل آیه ۱۸

متن آیه :
وَإِن تَعْدُوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ

ترجمه :

(خداوند جز اینها دارای نعمتهای فراوان دیگری است) و اگر بخواهید نعمتهای خدا را برشمارید ، نمی‌توانید آنها را سرشماری کنید . بی‌گمان خداوند دارای مغفرت و مرحمت فراوان است (و اگر از پرستش بتهای بیجان و انسانهای ناتوان دست بردارید و به پرستش خدای رحمان برگردید ، مشمول گذشت و مهر یزدان می‌گردید) .

توضیحات :

« إِن تَعْدُوا . . . » : اگر برشمرد . « لَا تُحْصُوهَا » : آنها را نمی‌توانید سرشماری کنید .

سوره نحل آیه ۱۹

متن آیه :
وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَ

ترجمه :

خداوند آگاه است از آنچه پنهان می‌دارید و از آنچه آشکار می‌سازید .

توضیحات :

« تُسِرُّونَ » : در دل نگاه می‌دارید . پنهان می‌کنید . در زهان انجام می‌دهید . « تُعْلِنُونَ » : آشکار می‌سازید . آشکارا انجام می‌دهید .

سوره نحل آیه ۲۰

متن آیه :
وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ

ترجمه :

آن کسانی را که بجز خدا به فریاد می‌خوانند و پرستش می‌نمایند ، آنان نمی‌توانند چیزی را بیافرینند و بلکه خودشان آفریده می‌گردند ! (پس باید مخلوقات ضعیف را پرستید و به کمک طلبید ، یا خالق کائنات را ؟ !) .

توضیحات :

« يَدْعُونَ » : فریاد می‌زنند و به یاری می‌طلبند . می‌پرستند .

سوره نحل آیه ۲۱

متن آیه :
أَمْواتٌ غَيْرُ أَحْيَاءٍ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ

ترجمه :

(بتهائی که می‌پرستند) جمادند و بیجان ، و نمی‌دانند که (پرستش کنندگانشان) چه وقت زنده و برانگیخته می‌گردند . (پس چرا باید عاقل چیزهائی را بپرستند که از فرا رسیدن قیامت بی‌خبرند و سودی و زیانی نمی‌رسانند) .

توضیحات :
« أَمْوَاتٌ » : مردگان . مراد جمادات و اشیاء بیجان است . خبر مبتدای محذوف است . « غَيْرَ أَحْيَاءٍ » : نه زندگان . مردگان . خبر دوم یا صفت (أَمْوَاتٌ) است و جنبه تأکید را دارد . « يُعْتُونَ » : دوباره زنده می‌گردند . رستاخیزشان فرا می‌رسد .

سوره نحل آیه ۲۲

متن آیه :
إِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ قُلُوبُهُمْ مُنْكَرَةٌ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ

ترجمه :
پروردگار شما (که باید او را بپرستید) پروردگار یکتائی است ، و آنان که ایمان به آخرت ندارند ، دل‌هایشان منکر (مبدأ و توحید هم) بوده و خویشتن را بزرگ می‌پندارند (و برتر از آن می‌دانند که حق را بپذیرند و خدای را پرستش کنند) .

توضیحات :
« مُنْكَرَةٌ » : انکارکننده . نپذیرنده . « مُسْتَكْبِرُونَ » : کسانی که خویشتن را بزرگ می‌پندارند و خود را بالاتر از آن می‌دانند که به عبادت خدا بپردازند .

سوره نحل آیه ۲۳

متن آیه :
لَا جَرْمَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِينَ

ترجمه :
قطعاً خدا آگاه است از آنچه پنهان می‌سازند و از آنچه آشکار می‌نمایند (و هیچ چیزی از عقائد و اقوال و افعال آنان از دید خدا نهان نمی‌گردد و ایشان را در برابر همه اینها بازخواست می‌کند ، و مستکبران را عقاب می‌نماید) چرا که مستکبران را دوست نمی‌دارد .

توضیحات :
« لَا جَرْمَ » : حَقّاً . قطعاً (نگا : هود / ۲۲) .

سوره نحل آیه ۲۴

متن آیه :
وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ مَآذًا أَنْزَلَ رَبُّكُمْ قَالُوا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ

ترجمه :
هنگامی که به مستکبران (کافر و بی‌دین) گفته می‌شود : پروردگار شما (بر محمد) چه چیزهایی نازل کرده است ؟ (مسخره‌آمیزانه و کینه‌توزانه) می‌گویند : (اینها که وحی آسمانی نیست ، بلکه دروغها و) افسانه‌های گذشتگان است .

توضیحات :
« أَسَاطِيرُ » : افسانه‌ها و نوشته‌ها . مراد اباطیل و اکاذیب و خرافات است . جمع أُسْطُورَة (نگا : انعام / ۲۵) یا جمع أسطار و آن جمع سَطْرُ اسیت (نگا : فرقان / ۵) . أساطیر خبر مبتدای محذوف است و تقدیر چنین است : هُوَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ .

سوره نحل آیه ۲۵

متن آیه :

لِيَحْمِلُوا أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ أَلَا سَاءَ مَا يَزُرُونَ

ترجمه :

آنان باید که در روز قیامت بار گناهان خود را (به سبب پیروی نکردن از پیغمبر) به تمام و کمال بر دوش کشند ، و هم برخی از بار گناهان کسانی را حمل نمایند که ایشان را بدون (دلیل و برهان و) آگهی گمراه ساخته‌اند (بی آن که از گناهان پیروان چیزی کاسته شود) . هان (ای مردمان ! بدانید که آنان چه کار زشتی می‌کنند و) چه بار گناهان بدی را بر دوش می‌کشند !

توضیحات :

« لِيَحْمِلُوا » : چنین می‌گویند تا این که بردارند . باید که بر دارند . حرف (لِ) لام عاقبت است (نگا : قصص / ۸) و یا این که لام امر (نگا : قرطبی) . « أَوْزَارٌ » : جمع وزر ، بارهای سنگین . مراد گناهان سنگین و سزاهای کمرشکن است (نگا : انعام / ۳۱ ، نحل / ۲۵) . « مِنْ أَوْزَارِ » : حرف (مِنْ) تبعیضه است ، یعنی برخی از گناهان ، و یا این که زائد است ، یعنی برابر گناهان . « بِغَيْرِ عِلْمٍ » : بدون علم و آگهی و دلیل و برهان . یعنی سران قوم ناآگاهانه و جاهلانه زبردستان را گمراه کرده‌اند ، یا این که زبردستان بدون حجت و برهان به دنبال سران قوم راه افتاده‌اند . یعنی حال فاعل یا حال مفعول است .

سوره نحل آیه ۲۶

متن آیه :

قَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَآتَى اللَّهُ بُنْيَانَهُمْ مِنَ الْقَوَاعِدِ فَخَرَّ عَلَيْهِمُ السَّقْفُ مِنْ فَوَقِهِمْ وَأَتَاهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ

ترجمه :

کسانی پیش از ایشان بوده‌اند که (از این نوع توطئه‌ها را داشته‌اند و) نیرنگها کرده‌اند ، ولی خدا به سراغ شالوده (زندگی) آنان رفته است و آن را از اساس ویران کرده است ، و سقف (خانه‌ها) از بالای سرشان بر سرشان فرو ریخته است ، و عذاب (دنیا) از جایی بر سرشان تاخته است که انتظارش را نداشته‌اند .

توضیحات :

« مَكَرٌ » : نیرنگ و توطئه کرده‌اند . « آتَى اللَّهُ بُنْيَانَهُمْ مِنَ الْقَوَاعِدِ » : خداوند به سراغ شالوده زندگی آنها رفت و از اساس آن را ویران نمود . عذاب خدا به سراغ زیربنای کار آنان می‌رود و تشکیلات ایشان را از اساس به هم می‌زند . می‌توان مضافی را مانند (امر) یا (عذاب) پیش از (الله) محذوف دانست (نگا : انعام / ۴۰ ، حشر / ۲) . « الْقَوَاعِدِ » : جمع قاعده ، اساس . شالوده . « خَرَّ » : فرو ریخت . فرو افتاد . فرو تپید . « مِنْ حَيْثُ » : از جایی و سوئی که .

سوره نحل آیه ۲۷

متن آیه :

ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُخْزِبُهُمْ وَيَقُولُ أَيُّ شُرَكَائِيَ الَّذِينَ كُنْتُمْ تُشَاقِقُونَ فِيهِمْ قَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ إِنَّ الْخِزْيَ الْيَوْمَ وَالسُّوءَ عَلَى الْكَافِرِينَ

ترجمه :

بعد از این (عذاب دنیا و مکافات عاجل) در روز رستاخیز خداوند آنان را خوار و رسوا می‌سازد و (بدیشان) می‌گوید : کجا هستید انبازان من که شما (گمان می‌بردید و) به خاطر آنها (با انبیاء خود و سایر ایمانداران) می‌جنگیدید و به نزاع برمی‌خاستید ؟ (ایشان را فریاد بزنید تا بیایند و شما را یاری دهند و از عذاب صحرائی محشر و دوزخ رها سازند ! ولی جوابی نخواهند داشت . آن گاه) افراد دانا و آگاه (از حق و حقیقت ، از قبیل : انبیاء و مؤمنان و فرشتگان) می‌گویند : امروز خواری و رسوائی عذاب و بدی ، بی‌گمان دامنگیر کافران می‌گردد .

توضیحات :

« كُنْتُمْ تُشَاقُّونَ » : جدال و دشمنی و جنگ و ستیز می‌کردید . « فِيهِمْ » : درباره ایشان . به خاطر عشق بدانان . « أوتُوا الْعِلْمَ » : عالمان و دانایان . مراد فرشتگان و مؤمنان به طور عام ، و انبیاء به طور خاص است (نگا : نساء / ۴۱ ، نحل / ۸۹) . « الْخِزْيَ » : خواری . رسوائی . « السَّوْءَ » : بدی . مراد عذاب است .

سوره نحل آیه ۲۸

متن آیه :

الَّذِينَ تَتَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِيِ ظَالِمِيِ أَنْفُسِهِمْ فَأَلْقَوْا السَّلْمَ مَا كُنَّا نَعْمَلُ مِنْ سُوءٍ بَلَى إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

ترجمه :

کسانی که فرشتگان (برای قبض روح) به سراغشان می‌روند و ایشان در حال ستم (به خود و جامعه) هستند و (در این وقت ، پس از يك عمر عناد و سرکشی) تسلیم می‌شوند ، (چرا که پرده از برخی از امور غیبی به کنار می‌رود و راه گریز بسته می‌شود ، ولی از خوف و هراس باز هم مثل سابق دروغ می‌گویند و اظهار می‌کنند) که ما کارهای بدی (در دنیا) نمی‌کرده‌ایم ! (فرشتگان بدیشان می‌گویند) : خیر ! (شما اعمال زشت فراوانی انجام داده‌اید ، و) بی‌گمان خداوند از آنچه می‌کردید آگاه بوده است .

توضیحات :

« تَتَوَفَّاهُمْ » : ایشان را قبض روح می‌کنند و می‌رانند (نگا : نساء / ۹۷) . « السَّلْمَ » : تسلیم شدن و فرمان بردن . « بَلَى » : بلی . آری . حرفی است که بر ابطال نفی کلام پیش از خود دلالت دارد .

سوره نحل آیه ۲۹

متن آیه :

فَادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَلَيْسَ مَثْوًى الْمُتَكَبِّرِينَ

ترجمه :

پس (باید که شما) وارد درهای دوزخ شوید (و به داخل آن روید و) جاودانه در آن بگنویید . وه که جایگاه متکبران چه جای بدی است !

توضیحات :

« أَبْوَابَ » : جمع باب ، درها . مراد ورود به خود دوزخ است . « خَالِدِينَ » : حال فاعل (اَدْخُلُوا) است . یعنی جاودانه در آن می‌مانند . « مَثْوًى » : اقامتگاه . جایگاه .

سوره نحل آیه ۳۰

متن آیه :
وَقِيلَ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا مَاذَا أَنْزَلَ رَبُّكُمْ قَالُوا خَيْرًا لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ
وَلِنِعْمِ دَارَ الْمُتَّقِينَ

ترجمه :
(برعکس کافران ،) هنگامی که به پرهیزگاران گفته می‌شود : پروردگارتان چه چیزی (بر پیغمبر خود) نازل کرده است ؟ می‌گویند : خیر و خوبی را (که قرآن نام دارد و متضمن سعادت دنیا و آخرت می‌باشد . آنان بدین وسیله از زمره نیکوکاران بشمار می‌آیند و) به نیکوکاران در این جهان نیکی می‌رسد (و زندگی خوشی نصیبشان می‌گردد) و سرای آخرت (ایشان از این سرای) بهتر خواهد بود و جهان (جاویدان) پرهیزگاران بهترین (و زیباترین) جهان می‌باشد .

توضیحات :
« خَيْرًا » : خیر و خوبی . یعنی قرآنی را نازل فرموده است که سراسر خیر و خوبی است .

سوره نحل آیه ۳۱

متن آیه :
جَنَّاتٍ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ كَذَلِكَ يَجْزِي اللَّهُ الْمُتَّقِينَ

ترجمه :
(سرای پرهیزگاران) باغهای (جاویدان و محل) اقامت دائم (بهشت) است که بدان وارد می‌گردند و رودبارها در زیر (کاخها و درختان) آن روان است . در آنجا هرچه بخواهند دارند (و هر نعمتی را آرزو کنند آماده می‌یابند . بلی) خداوند این چنین (کافی و وافی و عالی) به پرهیزگاران پاداش می‌دهد .

توضیحات :
« جَنَّاتٍ » : خبر مبتدای محذوف است و در اصل چنین است : هِيَ جَنَّاتٌ . یا این که مبتدا است و خبر آن محذوف است و در اصل چنین است : لَهُمْ جَنَّاتٌ .

سوره نحل آیه ۳۲

متن آیه :
الَّذِينَ تَتَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ طَيِّبِينَ يَقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ يَمَّا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

ترجمه :
(پرهیزگاران ،) همانهایی که (به هنگام مرگ) فرشتگان (قبض ارواح) جانشان را می‌گیرند در حالی که پاکیزه (از کفر و معاصی) و شادان (از رویارویی سرافرازانه خود با پروردگار) هستند . (فرشتگان بدیشان) می‌گویند : درودتان باد ! (در امان خدائید و از امروز به ناراحتی و بلائی دچار نمی‌آئید . و) به خاطر کارهایی که می‌کرده‌اید به بهشت درآئید .

توضیحات :
« الَّذِينَ » : صفت (الْمُتَّقِينَ) است . « طَيِّبِينَ » : پاک و پاکیزه از کفر و معاصی . شادان و خوشحال از قالب تهی کردن و پرواز از جهان ناسوت به جهان ملکوت . حال ضمیر (هم) است . « يَقُولُونَ » : مجموعه فعل و فاعل . حال (الْمَلَائِكَةُ) است . « سَلَامٌ » : درود . امن و امان از خشم و عذاب یزدان و سلامت از گرفتاریها و زشتیها .

سوره نحل آیه ۳۳

متن آیه :

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ أَمْرٌ رَبِّكَ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

ترجمه :

آیا کافران جز این انتظاری دارند که فرشتگان (قبض ارواح) به سراغشان بیایند ، یا این که فرمان پروردگارت (مبنی بر مجازات ایشان) فرا رسد (و عذاب آسمانی نابودشان گرداند) ؟ . کسانی که پیش از ایشان هم بودند این چنین کردند (و مجازات کار پلید خود را دیدند) و خدا بدیشان ستم نکرد ، و لیکن خودشان به خویشان ستم کردند (چرا که خویش را با کفرشان در معرض عذاب کردگار قرار دادند) .

توضیحات :

« هَلْ يَنْظُرُونَ » : آیا انتظار می‌کشند ؟ استفهام انکاری است ، یعنی چشم به راه فرشتگان مرگ یا عذاب آخرت هستند .

سوره نحل آیه ۳۴

متن آیه :

فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

ترجمه :

پس (سرانجام ، سزای) بدیهائی که می‌کردند بدیشان رسید ، و چیزی را که بدان تمسخر می‌نمودند آنان را (از هر سو) در برگرفت (که عذاب دوزخ است) .

توضیحات :

« سَيِّئَاتٌ » : بدیها . مضاف محذوف و در اصل چنین است : جَزَاءُ سَيِّئَاتٍ . یا این که ذکر سبب و مراد مسبب است . « حَاقَ » : فرا گرفت . از ماده (حِيق) به معنی احاطه کردن (نگا : انعام / ۱۰ ، هود / ۸) .

سوره نحل آیه ۳۵

متن آیه :

وَقَالَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا عَبَدْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ نَحْنُ وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَمْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَهَلْ عَلَى الرَّسْلِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ

ترجمه :

کافران (از راه استهزاء و مغالطه) می‌گویند : اگر خدا می‌خواست نه ما و نه پدران ما ، چیزی جز خدا را نمی‌توانستیم بپرستیم ، و چیزی را بدون اجازه او نمی‌توانستیم حرام بکنیم . (پس ماندگاری ما بر پرستش لات و عزی و دیگر بتان ، و تحریم بحیره و سائبة و وصیلة و غیره ، نشانه رضایت خدا به کارمان می‌باشد ، لذا فرمان تو را نمی‌بریم و فرستاده خدایت نمی‌دانیم ، آری !) کسانی که پیش از ایشان هم بودند این چنین می‌کردند (و با این گونه بهانه‌های واهی و دلیلهای سست ، به بت‌پرستی و تحریم چیزهائی از پیش خود ، ادامه می‌دادند) . مگر بر پیغمبران وظیفه‌ای جز تبلیغ آشکار (، و روشن و بی‌پرده رساندن اوامر کردگار) است ؟ (نه !) جز این نیست . پس تو نیز فرمان برسان و حساب ایشان را به خدای واگذار) .

توضیحات :
« لَوْ شَاءَ اللَّهُ . . . » : (نگا : انعام / ۱۴۸ ، زخرف / ۲۰) . « مِنْ شَيْءٍ » : حرف (مِنْ) زائد است . « الْمُئِينَ » : روشن . روشنگر .

سوره نحل آیه ۳۶

متن آیه :
وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ

ترجمه :

ما به میان هر ملّتی پیغمبری را فرستاده‌ایم (و محتوای دعوت همه پیغمبران این بوده است) که خدا را بپرستید و از طاغوت (شیطان ، بتان ، ستمگران ، و غیره) دوری کنید . (پیغمبران دعوت به توحید کردند و مردمان را به راه حق فرا خواندند) . خداوند گروهی از مردمان را (که بر اثر کردار نیک ، شایسته مرحمت خدا شدند ، به راه راست) هدایت داد ، و گروهی از ایشان (بر اثر کردار ناشایست) گمراهی بر آنان واجب گردید (و سرگشتگی به دامانشان چسبید) پس (اگر در این باره در شك و تردید ، بروید) در زمین گردش کنید و (آثار گذشتگان را بر صفحه روزگار) بنگرید و ببینید که سرانجام کار کسانی (که آیات خدا را) تکذیب کرده‌اند به کجا کشیده است (و بر سر اقوامی چون عاد و ثمود و لوط چه آمده است) .

توضیحات :

« الطَّاغُوتَ » : شیطان و بتان و هرچیزی که باعث طغیان شود (نگا : بقره / ۲۵۶) . « حَقَّتْ » : ثابت و واجب شده است . « حَقَّتْ عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ » : یعنی خداوند به مردمان خرد داده است ، فطرت ایشان را برای یکتاپرستی بسیج کرده است ، پیغمبران را فرستاده است ، و آیات تشریحی و تکوینی را به انسانها نموده است ، آن گاه این مردمانند که بر اثر يك تصمیم‌گیری آزادانه دو دسته می‌شوند و به راه یزدان یا به راه شیطان می‌روند .

سوره نحل آیه ۳۷

متن آیه :
إِنْ تَحَرَّصَ عَلَىٰ هُدَاهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ يُضِلُّ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) هر چند هم بر رهنمود آنان (که مغلوب شهوات و لذّات و مادیات شده‌اند) آزمند باشی (گوششان به دعوت حق بدهکار نیست و) خداوند کسانی را (که بر اثر پلشتیها و زشتیها) گمراه بکند (با زور به راه حق) هدایت نمی‌دهد ، و (روز قیامت) یاورانی را نخواهند داشت (که ایشان را یاری کنند و از عذاب خدا برهانند) .

توضیحات :

« تَحَرَّصَ » : آزمند باشی . تلاش و کوشش کنی .

سوره نحل آیه ۳۸

متن آیه :
وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَا يَبْعَثُ اللَّهُ مَنْ يَمُوتُ بَلَىٰ وَعَدَاءُ عَلَيْهِ حَقًّا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

(کافران علاوه بر شیرکشان) مؤکدانه به خدا سوگند یاد می‌کنند که خداوند هرگز کسی را که می‌میرد زنده نمی‌گرداند . خیر ! (چنین نیست که می‌گویند ، بلکه خداوند همه مردگان را دوباره زنده می‌کند ، و این) وعده قطعی خدا است ، و لیکن بیشتر مردمان نمی‌دانند (که زنده‌گرداندن برای قدرت خدا چیزی نیست و همان گونه که قبلاً به انسانها جان بخشیده است ، پس از مرگ نیز دوباره جان به پیکرشان می‌دمد) .

توضیحات :

« أَقْسَمُوا » : سوگند خورده‌اند . « جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ » : در حالی که با تمام قدرت و بسیار مؤکدانه سوگند یاد می‌کنند . جَهْدٌ مصدرٌ و به معنی (جاهدین) است و حال بشمار است (نگا : مائده / ۵۳ ، انعام / ۱۰۹) . « وَعَدَا عَلَيْهِ حَقًّا » : خداوند آن را مؤکدانه وعده داده است و قاطعانه بر خود واجب گردانده است . (وَعَدَا) و (حَقًّا) مفعول مطلق فعل محذوف می‌باشند و تقدیر چنین است : وَعَدَ اللَّهُ ذَلِكَ وَعَدَاً وَحَقَّهُ حَقًّا . یا این که (حَقًّا) صفت (وَعَدَاً) است و معنی چنین می‌شود : خداوند وعده راستین آن را مؤکدانه داده است (نگا : توبه / ۱۱۱) .

سوره نحل آیه ۳۹

متن آیه :

لِيُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي يَخْتَلِفُونَ فِيهِ وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ كَانُوا كَاذِبِينَ

ترجمه :

(خداوند همگان را زنده می‌گرداند) تا این که برای ایشان روشن گرداند چیزی را که درباره آن اختلاف می‌ورزند (که به طور خاص رستاخیز و به طور عام همه اموری است که پیغمبران با خود آورده‌اند) و این که کافران بدانند که ایشان (در آنچه راجع به شرك و رستاخیز می‌گویند) دروغ‌گویند .

توضیحات :

« الَّذِي يَخْتَلِفُونَ فِيهِ » : آنچه درباره‌اش اختلاف دارند . مراد حقائق است که پیغمبران به ارمغان آورده‌اند و همه چیزهائی است که از آن سخن گفته‌اند .

سوره نحل آیه ۴۰

متن آیه :

إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَنْ نَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

ترجمه :

(زنده‌گرداندن مردمان در روز قیامت برای ما مشکل نیست همان گونه که کافران گمان می‌برند) . ما هرگاه چیزی را بخواهیم (پدید آوریم) کافی است که (خطاب) بدان بگوئیم : باش ! پس فوراً می‌شود .

توضیحات :

« كُنْ فَيَكُونُ » : (نگا : بقره / ۱۱۷ ، آل‌عمران / ۴۷) .

سوره نحل آیه ۴۱

متن آیه :

وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا لَنُبَوِّئَنَّهُمْ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَلَآ جَزَا لَآخِرَةَ أَكْبَرَ لَوْ كَانُوا

يَعْلَمُونَ

ترجمه :

کسانی که برای خدا (به مدینه) هجرت کردند ، پس از آن که (در مکه) مورد ظلم و ستم قرار گرفتند ، در این دنیا جایگاه و پایگاه خوبی بدانان می‌دهیم ، و پاداش اخروی (ایشان از پاداش دنیوی آنان) بزرگتر است اگر بدانند .

توضیحات :

« فِي اللَّهِ » : به خاطر خدا و برای رضایت او . « لَنُبَوِّئَنَّهُمْ » : ایشان را حتماً اسکان می‌دهیم . بی‌گمان برای ایشان تهیه می‌بینیم . « حَسَنَةً » : نیک و زیبا . صفت موصوف مجذوفی است و مراد شهر مدینه است و تقدیر چنین می‌شود : داراً حَسَنَةً . مَبَاءَةً حَسَنَةً . مَعِيشَةً حَسَنَةً . و . . . نَصِبٌ أَنْ بِهِ خَاطِرٌ ظَرْفٌ بُوْدَةٌ اسْتِ ، و یا این که مفعول دوم (لَنُبَوِّئَنَّهُمْ) است اگر به معنی (لَنُعْطِيَنَّهُمْ) گرفته شود . « لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ » : اگر مخالفان مؤمنان می‌دانستند . یا اگر مؤمنان می‌دانستند ؛ که در این صورت مراد دیدن به جای شنیدن است ، والا مهاجران می‌دانستند که پاداش آن جهان از پاداش این جهان بهتر و والاتر است و به همین خاطر ترك خانه و کاشانه کرده‌اند و در راه نجات دین و ایمان کوشیده‌اند .

سوره نحل آیه ۴۲

متن آیه :

الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ

ترجمه :

(مهاجران ، آن) کسانی که (در برابر اذیت و آزار مشرکان) شکیبائی ورزیدند و (در زندگی) توکل و تکیه آنان بر پروردگارشان است .

توضیحات :

« صَبَرُوا . . . يَتَوَكَّلُونَ » : استعمال فعل نخست به صورت ماضی و فعل بعدی به شکل مضارع ، برای استمرار ، یا استحضار آن سیماي زیبا و هیئت رعنائی است که داشته‌اند .

سوره نحل آیه ۴۳

متن آیه :

وَمَا أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ إِلَّا رَجَالًا نُوحِي إِلَيْهِمْ فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِن كُنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

ترجمه :

(مشرکان می‌گویند : می‌بایست خداوند فرشته‌ای را برای ابلاغ رسالت می‌فرستاد ؛ نه تو را که فردی تهیدست و انسانی چون ما هستی . باید بدانند که) ما پیش از تو نیز جز مردانی را که بدیشان وحی فرستاده‌ایم ، (به میان مردم) روانه نکرده‌ایم . پس (برای روشنگری) از آگاهان (از کتابهای آسمانی همچون تورات و انجیل) بپرسید ، اگر (این را) نمی‌دانید (که پیغمبران همه انسان بوده‌اند نه فرشته) .

توضیحات :

« رَجَالًا » : مردانی . این بخش می‌رساند که پیغمبران همه مرد بوده‌اند ؛ نه زن . « نُوحِي إِلَيْهِمْ » : ما به پیغمبران وحی می‌کردیم . « الذِّكْر » : اطلاع و آگاهی . یاد و یادآوری . در اینجا مراد کتاب آسمانی است . « أَهْلَ الذِّكْرِ » : علماء . اهل کتاب .

سوره نحل آیه ۴۴

متن آیه :

يَا بَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

ترجمه :

(پیغمبران را) همراه با دلایل روشن و معجزات آشکار (دالّ بر پیغمبری ایشان) ، و همراه با کتابها فرستاده‌ایم ، و قرآن را بر تو نازل کرده‌ایم تا این که چیزی را برای مردم روشن سازی که برای آنان فرستاده شده است (که احکام و تعلیمات اسلامی است) و تا این که آنان (قرآن را مطالعه کنند و درباره مطالب آن) بیندیشند .

توضیحات :

« الْبَيِّنَاتِ » : دلایل روشن . معجزات آشکار . « الزُّبُرِ » : جمع زبور ، کتابها (نگا : آل عمران / ۱۸۴) . « يَا بَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ » : جار و مجرور متعلق به (أَرْسَلْنَا) در آیه قبلی و یا متعلق به فعل محذوفی مانند (أَرْسَلُوا) است . « الذِّكْرَ » : مراد قرآن است (نگا : آل عمران / ۵۸ ، حجر / ۶ و ۹) . « ما » : آنچه . مراد احکام و شرائع است .

سوره نحل آیه ۴۵

متن آیه :

أَقَامِنَ الَّذِينَ مَكَرُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ يَخْسِفَ اللَّهُ بِهِمُ الْأَرْضَ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ

ترجمه :

آیا توطئه‌گران بدکردار (از این عذاب الهی) ایمن گشته‌اند که ممکن است خداوند آنان را (همچون قارون) به دل زمین فرو برد (و نابودشان گرداند) ، یا این که عذاب الهی از آنجا که انتظارش ندارند و به گونه‌ای که به دلشان خطور نمی‌کند به سراغشان بیاید ؟

توضیحات :

« مَكَّرُوا السَّيِّئَاتِ » : توطئه بدیها را چیدند . نیرنگهای زشت را پی‌ریزی کردند . واژه (السَّيِّئَاتِ) صفت موصوف محذوف (الْمَكْرَاتِ) است ، یعنی : مَكَّرُوا الْمَكْرَاتِ السَّيِّئَاتِ . یا این که مفعول فعل (مَكَّرُوا) است اگر به معنی (عَمِلُوا) باشد . « يَخْسِفَ » : به زمین فرو برد (نگا : قصص / ۸۱ و ۸۲) .

سوره نحل آیه ۴۶

متن آیه :

أَوْ يَأْخُذْهُمْ فِي تَقْلِيهِمْ فَمَا هُمْ بِمُعْجِزِينَ

ترجمه :

یا این که به هنگام رفت و آمدشان (برای بازرگانی و داد و ستد ، گریبان) ایشان را بگیرد (و به ناگاه هلاکشان گرداند) ؟ به هر حال آنان نمی‌توانند (خدای را) درمانده کنند (و از دست عذاب و مرگ او خویشتن را برهاند) .

توضیحات :

« تَقْلِيهِمْ » : رفت و آمد برای تجارت و بازرگانی . سعی و تلاش در پی معاش . « فَمَا هُمْ بِمُعْجِزِينَ » : (نگا : أنعام / ۱۳۴ ، یونس / ۵۳ ، هود / ۲۰ و ۲۳ ، توبه / ۲ و ۳) .

سوره نحل آیه ۴۷

متن آیه :
أَوْ يَأْخُذْهُمْ عَلَىٰ تَخَوُّفٍ فَإِنَّ رَبَّكُمْ لَرَؤُوفٌ رَّحِيمٌ

ترجمه :

یا این که در بیم و هراس (از مرگ ، بیماری ، زیان ، تنگدستی ، صاعقه ، زلزله ، و بلایا و مصائب دیگر) ایشان را نگاه دارد (و زندگی را بر آنان حرام گرداند ؟ بلی خداوند می‌تواند هرکس و هر گروهی را به یکبار نابود کند و یا این که به مرگ تدریجی گرفتار سازد . خداوند ایشان را از عواقب زشت کارهایشان برحذر می‌دارد تا بیدار گردند و به مجازات الهی گرفتار نیایند) چرا که خداوند بسیار با رأفت و با مرحمت است .

توضیحات :

« تَخَوُّفٍ » : بیم و هراس . کم و کاست در اموال و اولاد . « فَإِنَّ رَبَّهُمْ لَرَؤُوفٌ رَّحِيمٌ » : ذکر رأفت و رحمت بعد از تهدید ، بدان خاطر است که برحذر داشتن از سرانجام بد ، خود نعمت به حساب می‌آید همان گونه که در سوره الرحمن آمده است (نگا : الرحمن / ۴۱ و ۴۲) . و این که معنی چنین است که خداوند چون رؤوف و رحیم است در مجازات شتاب نمی‌کند (نگا : رعد / ۳۲ ، حج / ۴۴ و ۴۸) .

سوره نحل آیه ۴۸

متن آیه :
أَوْ لَمْ يَرَوْا إِلَىٰ مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ يَتَفَيَّأُ ظِلَالُهُ عَنِ الْيَمِينِ وَالشَّمَائِلِ سُجَّدًا لِلَّهِ وَهُمْ دَاخِرُونَ

ترجمه :

آیا آنان به چیزهایی که خدا آفریده است نمی‌نگرند و دربارہ آنها نمی‌اندیشند که چگونه سایه‌هایشان از راست و چپ منتقل می‌گردند (و گاهی بدین سو و گاهی بدان سو امتداد می‌یابند) و فروتنانه خدای را سجده می‌برند ؟

توضیحات :

« يَتَفَيَّأُ » : برمی‌گردد . منتقل می‌شود . در رسم الخط قرآنی (يَتَفَيَّأُ) است و الف زائده در آخر دارد . « ظِلَالُهُ » : سایه‌های آن (نگا : رعد / ۱۵) . « سُجَّدًا » : سجده‌کنان . حال (ظلال) است . « دَاخِرُونَ » : خاضعان و فروتنان . از مصدر (دَخِرَ) به معنی خواری و کوچکی است . « وَهُمْ دَاخِرُونَ » : حال دوم (ظلال) است .

سوره نحل آیه ۴۹

متن آیه :
وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ دَابَّةٍ وَالْمَلَائِكَةُ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ

ترجمه :

آنچه در آسمانها و آنچه در زمین جنبنده وجود دارد ، خدای را سجده می‌برند و کرنش می‌کنند ، و فرشتگان نیز خدای را سجده می‌برند و تکبر نمی‌ورزند .

توضیحات :

« دَابَّةٍ » : جنبنده . رونده (نگا : بقره / ۱۶۴ ، هود / ۶ و ۵۶) . « مِنْ دَابَّةٍ » : برخی این قید را

برای (مَا فِي الْأَرْضِ) می‌دانند ، ولی به دلیل آیه‌های دیگر مربوط به (مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَ مَا فِي الْأَرْضِ) به طور کلی است (نگا : شوری / ۲۹ ، حج / ۱۸) . « الْمَلَائِكَةُ » : ذکر خاص فرشتگان با وجود دخول در واژه عام (ما) برای بزرگداشت فرشتگان و این که آنان نوعی از آفریدگاند که در ماهیت جدای از جنیدگانند .

سوره نحل آیه ۵۰

متن آیه :
يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِّنْ قَوْفِهِمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ

ترجمه :

فرشتگان از پروردگار خود که حاکم بر آنان است می‌ترسند و آنچه بدانان دستور داده شود (به خوبی و بدون چون و چرا) انجام می‌دهند .

توضیحات :

« مِنْ قَوْفِهِمْ » : مراد بالا بودن حسّی و مکانی نیست ، بلکه مراد برتری و والائی مقامی است (نگا : انعام / ۶۱ ، اعراف / ۱۲۷) . « يَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ » : (نگا : تحریم / ۶) .

سوره نحل آیه ۵۱

متن آیه :
وَقَالَ اللَّهُ لَا تَتَّخِذُوا إِلَهَيْنِ اثْنَيْنِ إِنَّمَا هُوَ إِلَهٌُ وَاحِدٌ فَإِيَّايَ فَارْهَبُونِ

ترجمه :

خدا گفته است که دو معبود دوگانه برای خود برنگزینید ، بلکه خدا معبود یگانه‌ای است (که منم آفریدگار کائناتم) و تنها و تنها از من بترسید و بس .

توضیحات :

« قَالَ » : مراد از گفتن ، دستور دادن است . « إِلَهَيْنِ » : دو معبود . مراد این است که دوگانه‌پرستی غلط است تا چه رسد به پرستش معبودهای متعدد . یا این که همه معبودهای دروغین یکی و باطل بشمارند و در مقابل معبود حق که تنها او آفریننده جهان و منشأ خیر و برکت و نعمت است قرار دارند . « اِثْنَيْنِ » : دوگانه . صفت است و در برابر (واحد) یعنی یگانه که آن هم صفت است قرار دارد . ذکر این دو وصف برای تأکید یکتاپرستی ، و نهی از دوگانه و چندگانه پرستی است . « فَارْهَبُونِ » : (نگا : بقره / ۲۰) .

سوره نحل آیه ۵۲

متن آیه :
وَلَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَهُ الدِّينُ وَاصِبًا أَفَغَيْرَ اللَّهِ تَتَّقُونَ

ترجمه :

آنچه در آسمانها و زمین است از آن او است ، و همواره (تعیین نحوه) دینداری و (کار) قانونگذاری حق او ، و اطاعت و انقیاد از وی واجب و لازم است . پس (وقتی که عالم هستی از آن خدا و قوانین تکوینی و تشریحی و اطاعت و انقیاد همه چیز و همگان از او است) آیا از غیر خدا می‌ترسید ؟

توضیحات :

« الدِّينُ » : دین و شریعت . قوانین و سنن . اطاعت و انقیاد . « وَأَصِيًّا » : همیشه و همواره (نگا : صافات / ۹) . واجب و لازم . خالصانه . این واژه حال (الدِّينُ) است .

سوره نحل آیه ۵۳

متن آیه :
وَمَا يَكُم مِّنْ نُّعْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ تُمْ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجَاوُونَ

ترجمه :

آنچه از نعمتها دارید همه از سوي خدا است (و بايد تنها منعم را سپاس گفت و پرستيد) و گذشته از آن ، هنگامی که زیانی (همچون درد و بیماری و مصائب و بلايا) به شما رسيد (براي زدودن ناراحتیها و گشودن گره مشکلیها تنها دست دعا به سوي خدا برمي‌داريد و) او را با ناله و زاری به فریاد می‌خوانيد ، (پس چرا در وقت عادي جز او را می‌پرستيد و انبازها را به کمک می‌طلبيد ؟) .

توضیحات :

« الضُّرُّ » : (نگا : أنعام / ۱۷ ، یونس / ۱۲) . « تَجَاوُونَ » : ناله و فریاد سر می‌دهيد و متضرعانه کمک می‌طلبيد . از مصدر (جَوَّار) به معنی هرا و آوای وحوش و چهارپایان است .

سوره نحل آیه ۵۴

متن آیه :
ثُمَّ إِذَا كَشَفَ الضُّرَّ عَنْكُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِّنْكُمْ يَرِيحُ يَشْرِكُونَ

ترجمه :

سپس هنگامی که خدا زیان را از شما دور کرد (و جلو تندباد حوادث و طوفان بلا را گرفت) ، گروهی از شما (انبازهایی) شریک پروردگار خود می‌کنند ! (و از نو دچار غفلت و غرور و بت‌پرستی و شرور می‌شوند !) .

توضیحات :

« كَشَفَ » : برطرف کرد . کنار زد . « فَرِيقٌ » : دسته . گروه .

سوره نحل آیه ۵۵

متن آیه :
لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ فَتَمَتَّعُوا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ

ترجمه :

بگذار نعمتهائی را که بدیشان داده‌ایم ناسپاسی کنند و (رفع مشکلات و دفع مضرات را نادیده گیرند . ای کافران چند روزی از این متاع دنیا) بهره‌مند شوید (و لذت ببرید ، عاقبت کفر و سرانجام کارتان را) خواهید دانست .

توضیحات :

« لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ » : بگذار کفران و ناسپاسی چیزهایی را بکنند که بدیشان داده‌ایم . بگذار نعمتهائی را که بدیشان داده‌ایم نادیده انگارند . لام آن لام عاقبت ، و کفران به معنی ناسپاسی و انکار است .

سوره نحل آیه ۵۶

متن آیه :

وَيَجْعَلُونَ لِمَا لَا يَعْلَمُونَ نَصِيبًا مِّمَّا رَزَقْنَاهُمْ تَاللَّهِ لَتُسْأَلُنَّ عَمَّا كُنْتُمْ تَفْتَرُونَ

ترجمه :

(کافران) برای بهتائی که چیزی نمی‌دانند (زیرا که جمادند) ، بهره‌ای (از حیوانات و ارزاق خود) که ما بدیشان داده‌ایم قرار می‌دهند (و بدین وسیله بدانها تقرب می‌جویند) . به خدا سوگند ! (در دادگاه قیامت) از این دروغ و بهتانها بازپرسی خواهید شد (و سزای کردارتان داده می‌شود) .

توضیحات :

« لَا يَعْلَمُونَ » : بتها نمی‌دانند . کافران دلیل و حجتی بر الوهیت بتها ندارند . کافران هیچ گونه سود و زیانی از بتها سراغ ندارند . « کُنْتُمْ تَفْتَرُونَ » : شما به هم می‌بافتید و سرهم می‌کردید .

سوره نحل آیه ۵۷

متن آیه :

وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ الْبَنَاتِ سُبْحَانَهُ وَلَهُمْ مَا يَشْتَهُونَ

ترجمه :

و برای خداوندی که از هرگونه آرایش و نیازی پاک است ، دخترانی قائل می‌شدند (و فرشتگان را دختران خدا می‌پنداشتند ،) و برای خود آنچه دوست می‌داشتند قرار می‌دادند (که پسران هستند) .

توضیحات :

« الْبَنَاتِ » : دختران . مراد فرشتگان است که کافران آنها را دختران خدا می‌پنداشتند (نگا : انعام / ۱۰۰) و ایشان را می‌پرستیدند (نگا : سبأ / ۴۰ و ۴۱) .

سوره نحل آیه ۵۸

متن آیه :

وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُم بِالْأُنثَىٰ ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ

ترجمه :

(دختران را مایه ننگ و سرشکستگی و بدبختی می‌دانستند) و هنگامی که به یکی از آنان مزده تولد دختر داده می‌شد (آن چنان از فرط ناراحتی چهره‌اش تغییر می‌کرد که) صورتش سیاه می‌گردید و مملو از خشم و غضب و غم و اندوه می‌شد .

توضیحات :

« ظَلَّ » : می‌شد . از افعال ناقصه است . « مُسْوَدًّا » : سیاه . « كَظِيمٌ » : مملو از غم و اندوه . لبریز از خشم و غضب (نگا : یوسف / ۸۴ ، زخرف / ۱۷) .

سوره نحل آیه ۵۹

متن آیه :

يَتَوَارَىٰ مِنَ الْقَوْمِ مِن سُوءِ مَا بُشِّرَ بِهِ أَيُمْسِكُهُ عَلَىٰ هُونٍ أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ أَلَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ

ترجمه :

از قوم و قبیله (خود) به خاطر این مزده بدی که به او داده می‌شد خویشتن را پنهان می‌کرد (و سرگشته و حیران به خود می‌گفت :) آیا این ننگ را بر خود بپذیرد و دختر را نگاه دارد و یا او را در زیر خاک زنده بگور سازد ؟ هان ! چه قضاوت بدی که می‌کردند !

توضیحات :

« یَتَوَارِبَا » : خود را پنهان و از دید مردمان پنهان می‌سازد . « هُونٍ » : خواری و رسوائی (ننگا : انعام / ۹۳) . « یَدِسُهُ » : زنده بگورشی کند . دفن و پنهانش سازد . استعمال ضمیر مذکر (ه) در واژه‌های (یمسکه) و (یدسه) با توجه به ظاهر مرجع آن ، یعنی کلمه (ما) است .

سوره نحل آیه ۶۰

متن آیه :

لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ مَثَلُ السَّوِّءِ وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

ترجمه :

کسانی که به آخرت باور ندارند ، دارای صفات دانیه‌اند (که از جمله دوست داشتن پسر و دشمن داشتن دختر و زنده بگور کردن او است) و خدا دارای صفات عالیه است (که از جمله بی‌نیازی از همه‌کس و همه‌چیز است) و او با عزت و با حکمت است (و می‌تواند هر کاری را بکند و کارهایش از روی حکمت است) .

توضیحات :

« مَثَلٌ » : صفت . حالت . « مَثَلُ السَّوِّءِ » : صفات دانیه . « الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ » : صفات عالیه .

سوره نحل آیه ۶۱

متن آیه :

وَلَوْ يَأْخُذُ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِمْ مَا تَرَكَ عَلَيْهَا مِثْرًا دَابَّةً وَلَكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ

ترجمه :

اگر خداوند مردمان را به سبب ستمشان (هرچه زودتر به عقاب و عذاب آن) کیفر می‌داد ، بر روی زمین جنبنده‌ای (انسان نام) باقی نمی‌گذاشت ، ولیکن آنان را تا مدت معین (که زمان فرا رسیدن مرگ ایشان است) مهلت می‌دهد ، و هنگامی که اجل آنان سر رسید نه لحظه‌ای (آن را) پس می‌اندازند و نه (لحظه‌ای آن را) پیش می‌اندازند .

توضیحات :

« عَلَيْهَا » : بر روی زمین . مرجع ضمیر (ها) واژه (الْأَرْض) محذوف است . « دَابَّةً » : جنبنده . به قرینه ضمیر (هم) مراد انبیان است . لیکن می‌توان آن را شامل هرگونه موجود زنده و جنبنده‌ای دانست . « أَجَلٍ مُّسَمًّى » : فرا رسیدن مرگ . پایان عمر (ننگا : انعام / ۲ و ۶۰ ، هود / ۳ ، زمر / ۴۲) .

سوره نحل آیه ۶۲

متن آیه :

وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ مَا يَكْرَهُونَ وَتَصِفُ أَلْسِنَتُهُمُ الْكُذْبَ أَنَّ لَهُمُ الْحُسْنَىٰ لَا جَرَمَ أَنَّ لَهُمُ النَّارَ وَأَنَّهُمْ

مُفْرَطُونَ

ترجمه :

آنان برای خدا چیزی تعیین می‌کنند که خود نمی‌پسندند (که انتخاب دختران است) ، و دروغ بر زبان می‌رانند و می‌گویند : (همان گونه که در این جهان از ثروت و قدرت بهره‌مندند ، در آن جهان هم) سرانجام نیک دارند (و بهشت از آن ایشان است) . بدون شك آتش دوزخ بهره ایشان است و آنان پیش از دیگران بدانجا رانده و افکنده می‌شوند .

توضیحات :

« تَصِفُ أَلْسِنَتُهُمُ الْكَذِبَ » : زبانهایشان آشکارا دروغ را بیان می‌دارد (نگا : كهف / ۳۶ ، فصلت / ۵۰) . « الْحَسَنِيَا » : سرانجام نیک . مراد سعادت و خوشبختی اخروی است که بهشت است . « لَا جَرَمَ » : حقا . حتماً (نگا : هود / ۲۲) . « مُفْرَطُونَ » : پیشگامان . جلوافتادگان . فراموش شدگان و از یاد رفتگان (نگا : اعراف / ۵۱ ، طه / ۱۲۶ ، جاثیه / ۳۴) .

سوره نحل آیه ۶۳

متن آیه :

تَاللَّهِ لَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِّن قَبْلِكَ فَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَهُوَ وَلِيُّهُمُ الْيَوْمَ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

ترجمه :

به خدا سوگند ! ما (پیغمبرانی) به سوی ملت‌های پیش از تو فرستادیم و اهریمن کارهای (زشت) ایشان را در نظرشان آراست و (آنان را از پیروی پیغمبران بازداشت و بدبختشان کرد . در این جهان) امروز اهریمن سرپرست ایشان است و (آنان را به دنبال خود می‌کشاند ، و فردای قیامت) عذاب دردناکی دارند .

توضیحات :

« فَهُوَ وَلِيُّهُمُ الْيَوْمَ » : اهریمن در این جهان سرپرست و متولّی امور ایشان است . شیطان امروز هم که روزگار آخرین رسالت است باز هم کسانی را گول می‌زند و از راه به در می‌کند . انگار اینان همفکران گذشتگان و از نسل ایشانند .

سوره نحل آیه ۶۴

متن آیه :

وَمَا أُنزِلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ إِلَّا لِتُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي اخْتَلَفُوا فِيهِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

ما کتاب (قرآن) را بر تو نازل نکرده‌ایم مگر بدان خاطر که چیزی را برای مردمان بیان و روشن نمایی که (جزو امور دینی است و) در آن اختلاف دارند ، و (هم بدان خاطر که این کتاب) هدایت و رحمت برای مؤمنان گردد .

توضیحات :

« الَّذِي » : چیزی که . مراد امور دینی مورد اختلاف و محلّ کشمکش مردمان است . از قبیل : توحید ، نبوت ، معاد ، تحلیل و تحریم حیوانات و اشیاء ، و غیره . . . « هُدًى وَرَحْمَةً » : مفعول‌له و عطف بر محلّ (لِتُبَيِّنَ) هستند .

سوره نحل آیه ۶۵

متن آیه :
وَاللَّهُ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ

ترجمه :

خدا است که از (ابر) آسمان آب را می‌باراند و زمین را پس از مرگ (و خشکی ، با رویاندن گلها و گیاهها و چمنزارها و کشتزارهای فراوان در) آن ، (دوباره جان و) حیات می‌بخشد . بی‌گمان در این (کار باراندن و رویاندن و موات و حیات) دلیل روشنی (بر وجود مدبر حکیم) است برای آنان که گوش شنوا دارند .

توضیحات :

« السَّمَاءِ » : مراد ابر است (نگا : اعراف / ۵۷ ، نور / ۴۳ ، واقعه / ۶۹) . « مَوْتِهَا » : مراد از مرگ زمین ، خشکی و لختی آن است . « فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا » : زمین لخت و خشک را با آن سبز و خرم و لبریز از جوش و خروش می‌سازد . شاید اشاره به این هم باشد که آب برف و باران پس از جذب آن توسط گیاهان ، در درون آنها به بافتها و سلولهای زنده تبدیل می‌شود .

سوره نحل آیه ۶۶

متن آیه :

وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً نُّسْقِيكُم مِّمَّا فِي بُطُونِهِ مِنْ بَيْنِ قَرْنٍ وَدَمٍ لَبَنًا خَالِصًا سَائِغًا لِلشَّارِبِينَ

ترجمه :

بی‌گمان (ای مردمان !) در وجود چهارپایان برای شما (درس) عبرتی است (که در پرتو آن می‌توانید به خدا پی ببرید . چه عبرتی از این برتر که ما) از برخی از چیزهایی که در شکم آنها است ، شیر خالص و گوارائی به شما می‌نوشانیم که از میان تفاله و خون بیرون می‌تراود و نوشندگان را خوش می‌آید .

توضیحات :

« نُسْقِيكُم » : به شما می‌نوشانیم . « بُطُونِهِ » : شکم‌هایشان . ذکر ضمیر (ه) به صورت مذکر ، بدان خاطر است که واژه (أَنْعَام) اسم جمع است و تذکیر و تأنیث آن درست است (نگا : نحل / ۵) . « مِنْ بَيْنِ قَرْنٍ » : حال مقدم (لَبَنًا) و یا این که بدل اشتمال (فِي بُطُونِهِ) بشمار است . « قَرْنٍ » : علوفه جویده و نیمه‌هضم دستگاه گوارش حیوان . علوفه‌ای که هنوز در داخل دستگاه گوارش حیوان باشد آن را (قَرْنٍ) یعنی تفاله ، و پس از دفع از بدن حیوان آن را (رَوث) یعنی سرگین می‌نامند . « مِنْ بَيْنِ رَوثٍ وَ دَمٍ » : مراد این است که حیوان مواد غذایی را می‌خورد و مواد غذایی به (قَرْنٍ) ، و قَرْنٍ به خون ، و خون به شیر تبدیل می‌شود . « خَالِصًا » : صاف . « سَائِغًا » : گوارا . خوش‌آیند .

سوره نحل آیه ۶۷

متن آیه :

وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَرًا وَرِزْقًا حَسَنًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

ترجمه :

(خداوند) از میوه‌های درختان خرما و انگور ، (غذای پربرکتی نصیب شما می‌سازد که گاه آن را به صورت زینباری در می‌آورید و از آن) شراب درست می‌کنید و (گاه) رزق پاک و پاکیزه از آن می‌گیرید . بی‌گمان در این (گردآوری دو و چند خاصیت و قابلیت در میوه‌ها) نشانه‌ای (از قدرت آفریدگار) برای کسانی است که از عقل و خرد سود می‌گیرند .

توضیحات :

« مِنْهُ » : مِرْجَعِ ضَمِيرِ (ه) موصوفِ محذوفِ است و تقدیرچنین است : مَا تَتَّخِذُونَ مِنْهُ . یا این که : ثَمَرٌ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ . (ما) یا (ثَمَرٌ) مبتدا ، و جمله (مِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَ الْأَعْنَابِ) خبر مقدم ، و جمله (تَتَّخِذُونَ مِنْهُ) صفت مبتدای محذوف است و به جای موصوف نشسته است (نگا : صافات / ۱۶۴) . « سَكَرًا » : آنچه مستی آور است . خمر . می . مصدر و به معنی اسم فاعل است و برای مبالغه به صورت مصدری به کار رفته است . « تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَرًا وَ رِزْقًا حَسَنًا » : مراد این است که این خودتان هستید که به صورت حرام یا حلال از میوه‌ها استفاده می‌کنید . پس باید عبرت بگیرید و از خواب غفلت بیدار شوید و جز به صورت حلال از میوه‌ها استفاده نکنید . « لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ » : این جمله شاید اشاره به این نکته هم داشته باشد که عاقلان مسکرات و مشروبات الکلی نمی‌نوشند . چرا که چنین چیزی دشمن عقل است .

سوره نحل آیه ۶۸

متن آیه :

وَأَوْحَىٰ رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ أَنِ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ

ترجمه :

پروردگارت به زنبوران عسل (راه زندگی و طرز معیشت را) الهام کرد (و بدان گونه که تنها خود می‌داند به دلشان انداخت) که از کوهها و درختها و داربستهایی که مردمان می‌سازند ، خانه‌هایی برگزینند .

توضیحات :

« أَوْحَىٰ » : الهام کرد . در فطرت زنبور عسل سرشت . مراد الهام غریزی است . « النَّحْلُ » : زنبوران عسل . « يَعْرِشُونَ » : مردمان به صورت سقف می‌سازند . داربستهایی که انسانها درست می‌کنند (نگا : بقره / ۲۵۹ ، أنعام / ۱۴۱ ، أعراف / ۱۳۷) . شاید هم اشاره به کندوهای باشد که انسانها می‌سازند و در اختیار زنبوران عسل قرار می‌دهند .

سوره نحل آیه ۶۹

متن آیه :

ثُمَّ كُلِي مِن كُلِّ الثَّمَرَاتِ فَاسْلُكِي سُبُلَ رَبِّكِ ذُلُلًا يَخْرُجُ مِنْ بَطُونِهَا شَرَابٌ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

ترجمه :

سپس (ما به آنها الهام کردیم که) از همه میوه‌ها بخورید و راههایی را بپیمائید که خدا برای شما تعیین کرده است و کاملاً (دقیق و) در اختیارند . از درون زنبور عسل ، مایعی بیرون می‌تراود که رنگهای مختلفی دارد . در این (مایع رنگارنگ) بهبودی مردمان نهفته است . بی‌گمان در این (برنامه زندگی زنبوران عسل و ارمغانی که آنها به انسانها تقدیم می‌دارند که هم غذا و هم شفا است) نشانه روشنی (از عظمت و قدرت پروردگار) است برای کسانی که (درباره پدیده‌ها) می‌اندیشند (و رازها و رمزهای زندگی آفریدگان از جمله جانوران را پیش چشم می‌دارند) .

توضیحات :

« كُلِي » : بخورید . استعمال مفرد مؤنث بدان خاطر است که (نَحْلٌ) جمع (نَحْلَةٌ) و مؤنث است . « فَاسْلُكِي » : راه بروید . بپیمائید . « ذُلُلًا » : جمع ذُلُول ، به معنی رام و مطیع . این

واژه می‌تواند حال (سُبَّلَ) باشد که معنی چنین می‌شود : راههائی که دقیق بوده و سهل و ساده در اختیار زنبوران عسل قرار می‌گیرد . یا این که حال ضمیر فاعلی در فعل (فَاسْلُكِي) باشد که معنی چنین می‌گردد : فرمانبردارانه راههائی را طی کنید که خدا تعیین کرده است .

سوره نحل آیه ۷۰

متن آیه :
وَاللّٰهُ خَلَقَكُمْ ثُمَّ يَتَوَقَّكُمْ وَمِنْكُمْ مَّنْ يُّرِدُّ اِلٰى اَرْدَلِ الْعُمْرِ لِكَيِّ لَا يَعْلَمَ بَعْدَ عِلْمٍ شَيْئًا اِنَّ اللّٰهَ عَلِيْمٌ قَدِيْرٌ

ترجمه :

خداوند شما را آفریده است (و روزگاری را برایتان تعیین کرده است که در آن زندگی می‌کنید و کتاب خوشبختی یا بدبختی خود را می‌نویسید و) سپس شما را می‌میراند و (به سوی خویش برمی‌گرداند) . برخی از شما به سنین بالای عمر می‌رسند (و) به گونه‌ای (فرتوت می‌شوند که کارشان بدانجا می‌کشد) که پس از (آن همه) علم و آگهی (و تجربه‌ای که در زندگی آموخته‌اند) چیزی نخواهند دانست (و همه چیز را فراموش می‌کنند . چرا که از فعالیت سلولهای بدن کاسته شده است و استخوانها و عضلات و اعصاب سستی گرفته است) . بی‌گمان خدا (از اسرار آفریدگان خود) آگاه و توانا (بر هر آن چیزی) است (که بخواهد) .

توضیحات :

« اَرْدَلِ الْعُمْرِ » : پست‌ترین مراحل زندگی . دوره‌ای که انسان در آن فرتوت و خرف می‌گردد و همچون کودک ناتوان و نادان می‌شود .

سوره نحل آیه ۷۱

متن آیه :
وَاللّٰهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلٰی بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ فَمَا الَّذِيْنَ فَضَّلُوْا يَرَادُّوْا رِزْقَهُمْ عَلٰی مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُهُمْ فَهُمْ فِيْهِ سَوَاءٌ اَفِيْنِعْمَةَ اللّٰهِ يَجْحَدُوْنَ

ترجمه :

خداوند برخی از شما را بر برخی دیگر از نظر روزی برتری داده است (چرا که استعدادها و تلاشهایتان متفاوت است) . آنان که روزی فراوانی بدیشان داده شده است (و ثروت زیادی در اختیارشان قرار گرفته است) حاضر نیستند که روزی (و ثروت) خود را به بردگان خود بدهند و ایشان را با خود در دارائی (شریک و) مساوی گردانند ؛ (پس چرا شما کافران ، بندگان خدا را شریک خدا در الوهیت می‌گردانید و متصرف در امور می‌دانید ؟ مگر ثروتمندان فقیران را ، و آقایان نوکران را ، و سروران بردگان را شریک در قدرت و ثروت خود می‌سازند ؟ پس آنچه را که برای خود نمی‌پسندند ، چرا برای خدا می‌پسندند ؟ !) . آیا نعمت خدا را انکار می‌کنند (و آفریده‌هائی از آفریدگان خدا را شریک آفریدگار می‌سازند ؟ !) .

توضیحات :

« رَادُّوْا » : اصل آن (رَادُّوْنَ) است که نون در حالت اضافه حذف شده است و به معنی ردکنندگان و برگشت دهندگان است . « مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُهُمْ » : بردگان ایشان (نگا : نساء / ۳ و ۲۴ و ۲۵ و ۲۶ . . .) . « فَهُمْ فِيْهِ سَوَاءٌ » : تا در آن برابر و یکسان گردند . « يَجْحَدُوْنَ » : انکار می‌کنند . نادیده می‌گیرند (نگا : أنعام / ۳۳ ، أعراف / ۵۱) .

سوره نحل آیه ۷۲

متن آیه :
وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِّنْ أَزْوَاجِكُمْ بَنِينَ وَحَفَدَةً وَرَزَقَكُمْ مِّنَ الطَّيِّبَاتِ
أَقْبَالَ بَاطِلٍ يُؤْمِنُونَ وَيَنْعَمَتِ اللّٰهُ هُمْ يَكْفُرُونَ

ترجمه :

خدا از جنس خودتان همسرانی برای شما ساخت (تا در کنار آنان بیاسائید) ، و از همسرانتان پسران و نوادگانی به شما داد (تا بدانان دل خوش کنید) ، و چیزهای پاکیزه‌ای (همچون غلات و میوه‌جات و حیوانات) به شما عطا کرد (تا از آنها استفاده کنید و خدای را سپاسگزاری نمائید) . آیا (با وجود این که کافران می‌دانند که سرچشمه همه نعمتها خدا است و نه کس و نه چیز دیگری ، آیا باز هم) به (بت‌های) باطل ایمان می‌آورند و نعمت خدا را (با شرك و وزیدن) ناسپاس می‌گذارند ؟ !

توضیحات :

« مِنْ أَنْفُسِكُمْ » : از جنس و شکل خودتان (نگا : نساء / ۱) . « حَفَدَةً » : جمع حَفِيد ، نوادگان . فرزندزادگان . « الْبَاطِلُ » : مراد بت‌ها است که مصداق روشن باطل در تمام ابعادند . در اصل مراد سودی است که از بت‌ها انتظار داشتند .

سوره نحل آیه ۷۳

متن آیه :

وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللّٰهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَهُمْ رِزْقًا مِّنَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ شَيْئًا وَلَا يَسْتَطِيعُونَ

ترجمه :

و چیزهایی را بجز خدا می‌پرستند که مالک کمترین رزقی در آسمانها و زمین برای آنان نیستند و (در آینده هم) نمی‌توانند (بارانی از بالا ببارانند و در زمین درختی و گیاهی برویانند و چیزی را نصیب ایشان گردانند) .

توضیحات :

« مِنْ دُونِ اللّٰهِ » : بجز خدا . به جای خدا . « شَيْئًا » : اصلاً . به هیچ وجه . بدل از (رِزْقًا) است و بیانگر کمی و ناچیزی مبدل‌منه است .

سوره نحل آیه ۷۴

متن آیه :

فَلَا تَضْرِبُوا لِلّٰهِ الْأَمْثَالَ إِنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

ترجمه :

پس برای خدا شبیه و نظیر قرار مدهید (و با قیاس‌های تباه و تشبیهات ناروا ، پرستش بتان را توجیه و تعبیر نکنید) . بی‌گمان خداوند (اعمال شما را) می‌داند و شما (سرنوشت کردار بدتان را) نمی‌دانید .

توضیحات :

« لَا تَضْرِبُوا » : ذکر نکنید . مراد قرار دادن و ساختن است . « الْأَمْثَالَ » : جمع مِثْل ، شبیه‌ها و نظیرها . همگون‌ها و ماندها .

سوره نحل آیه ۷۵

متن آیه :
صَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا عَبْدًا مَمْلُوكًا لَا يَقْدِرُ عَلَىٰ شَيْءٍ وَمَن رَزَقْنَاهُ مِنَّا رِزْقًا حَسَنًا فَهُوَ يُنْفِقُ مِنْهُ سِرًّا
وَجَهْرًا ۗ هَلْ يَسْتَوُونَ الْحَمْدَ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

خداوند برده مملوکی را به عنوان مثال ذکر می‌کند که قادر بر هیچ چیز نیست ، و (در مقابل آن) انسان (با ایمانی) را مثل می‌زند که به او روزی حلال و پاکیزه‌ای داده است و او پنهان و آشکار از آن می‌بخشد و صرف می‌کند ، آیا آنان یکسانند ؟ (مگر مشرکان که در بند شهوات و خرافات و بندگی بتان گرفتارند ، با مؤمنان که رها از بند شهوات و خرافات بوده و سر بندگی جز به آستان یزدان فرود نمی‌آرند ، برابرند ؟ مؤمنان که اهل منطق و استدلالند در این باره می‌اندیشند و می‌گویند :) سپاس خدا را سزا است (که ما را بنده خود کرد ؛ نه بنده بندگان خود . واقعاً مشرکان گمراه و سرگردانند) و بلکه بیشتر آنان (فرق حق و باطل را) نمی‌دانند .

توضیحات :

« عَبْدًا » : بدل از (مَثَلًا) است . « هَلْ يَسْتَوُونَ » : آیا یکسان و برابرند ؟ اغلب تفاسیر مراد از عبد مملوک را بتان ، و مؤمن آزاده را یزدان می‌دانند و می‌گویند بت بی‌جان کی برابر با خالق مقتدر جهان است . و برخی هم مثال فوق را تشبیهی برای مؤمن و کافر می‌شمارند . « الْحَمْدُ لِلَّهِ » : خدا را سپاس که یکتاپرستی را نصیب دوستان ، و خرافه‌پرستی را بهره دشمنان کرد . همه ستودن‌ها و ستایش‌ها تنها سزاوار خدا است ؛ نه سزاوار بتها و جمادها .

سوره نحل آیه ۷۶

متن آیه :

وَصَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلَيْنِ أَحَدُهُمَا أَبْكَمٌ لَا يَقْدِرُ عَلَىٰ شَيْءٍ وَهُوَ كَلٌّ عَلَىٰ مَوْلَاهُ أَيْنَمَا يُوَجَّهُهُ لَا يَأْتِ
بِخَيْرٍ ۗ هَلْ يَسْتَوِي هُوَ وَمَن يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَهُوَ عَلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ

ترجمه :

و خداوند دو مرد را مثل می‌زند که یکی از آنان گنگ مادرزاد است و بر انجام چیزی توانایی ندارد و سربار صاحب خود بوده و به هر جا او را بفرستند نفعی نخواهد داشت . آیا او (که گنگ و ناتوان و سربار و بی‌فایده است) برابر با کسی است که (زبان‌آور و کارکن و نان‌آور و سراپا خیر و برکت است و مرتباً دیگران را) به عدل و داد می‌خواند و در جاده صاف و راست قرار دارد (و دارای روش پسندیده و برنامه درست در زندگی است ؟) .

توضیحات :

« أَبْكَمٌ » : گنگ مادرزاد (نگا : مفردات راغب اصفهانی) . « كَلٌّ » : سربار . کسی که در زندگی تنبل و بیکار بوده و ریزه‌خوار خوان دیگران باشد . « هَلْ يَسْتَوِي هُوَ وَمَن . . . » : مراد بت‌پرست و خداپرست است ، یا این که مراد مقایسه بت‌های ناتوان با خداوند قادر مطلق و متصرف در امور جهان است ؛ چرا که بتها گنگ و ناتوان و سربار پرستنده خود می‌باشند و خداوند سمیع و علیم و دعوت‌کننده مردمان به سوی خوبیها و نیکیها است و پرستندگان خود را به راه راستی رهبری می‌کند که منتهی به سعادت در دنیا و خوشبختی در آخرت است .

سوره نحل آیه ۷۷

متن آیه :

وَلِيهِ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ ۗ إِلَّا كَلِمَةٍ الْبَصَرِ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ

ترجمه :

غیب آسمانها و زمین را خدا میداند و بس ، کار (برپائی) قیامت (و زنده‌گرداندن مردمان در آن ، برای خدا ساده و آسان است و از لحاظ سرعت و سهولت ، درست) به اندازه چشم برهم زدن و یا کوتاه‌تر از آن است . بی‌گمان خدا بر هر چیزی توانا است (چرا که قدرت بی‌انتهاء است) .

توضیحات :

« لَمَحٌ » : چشم برهم زدن . « لَمَحَ الْبَصَرَ » : مثلی است که برای کوتاهی زمان زده می‌شود . « أَقْرَبُ » : نزدیکتر . در اینجا مراد کوتاه‌تر و کمتر است .

سوره نحل آیه ۷۸

متن آیه :

وَاللّٰهُ اٰخَرَجَكُمْ مِّنْ بُطُوْنِ اُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُوْنَ شَيْئًا وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْاَبْصَارَ وَالْاَفْئِدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ

ترجمه :

خداوند شما را از شکم‌های مادرانتان بیرون آورد در حالی که چیزی (از جهان دور و بر خود) نمی‌دانستید ، و او به شما گوش و چشم و دل داد تا (به وسیله آنها بشنوید و بینید و بفهمید و نعمتهایش را) سپاسگزاری کنید .

توضیحات :

« السَّمْعَ » : حسّ شنوایی . گوش . « الْأَبْصَارَ » : جمع بَصَرَ ، حسّ بینائی . چشم . « الْأَفْئِدَةَ » : جمع فؤاد . دل . مراد ادراک و تمییز است .

سوره نحل آیه ۷۹

متن آیه :

اَلَمْ يَرَوْا اِلٰى الطَّيْرِ مُسَخَّرَاتٍ فِيْ جَوِّ السَّمَآءِ مَا يُمْسِكُهُنَّ اِلَّا اللّٰهُ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُوْنَ

ترجمه :

مگر پرندگان را نمی‌بینند که در فضای آسمان رام و فرمانبردارند و کسی جز خدا آنها را نگاه نمی‌دارد (و خواص فیزیکی خاص را در اندام پرندگان و قابلیت پرواز را در فضا ایجاد نمی‌سازد) . واقعاً در این (امکان پرواز به هوا و جولان در فضا) نشانه‌هایی (از عظمت و قدرت خدا) برای کسانی است که (به چیزهایی که پیغمبران به ارمغان آورده‌اند) ایمان دارند .

توضیحات :

« الطَّيْرِ » : پرنده . پرندگان . لفظی است که بر يك و بیشتر دلالت می‌کند . « مُسَخَّرَاتٍ » : رام . فرمانبردار (نگا : یقره / ۱۶۴ ، اعراف / ۵۴) . در اینجا مراد این است که خداوند نیروئی در بال و پر پرندگان و خاصیتی در فضای آسمان قرار داده است که بدانها این امکان را می‌دهد که برخلاف قانون جاذبه به هوا پرواز کنند و به شکل هواپیماهای زنده‌ای جلوه‌گر شوند و یکی از شگفتیهای جهان هستی باشند .

سوره نحل آیه ۸۰

متن آیه :

وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُم مِّنْ بُيُوتِكُمْ سَكَنًا وَجَعَلَ لَكُم مِّنْ جُلُودِ الْاَنْعَامِ بُيُوتًا تَسْتَخِفُّونَهَا يَوْمَ ظَعْنِكُمْ وَيَوْمَ

إِقَامَتِكُمْ وَمِنْ أَصْوَابِهَا وَأَوْبَارِهَا وَأَشْعَارِهَا أَثَانًا وَمَتَاعًا إِلَى حِينٍ

ترجمه :

خدا است که (به شما قدرت آن را داده است که بتوانید برای خود خانه‌سازی کنید و) خانه‌هایتان را محل آرامش و آسایشتان گردانده است ، و از پوستهای چهارپایان (با ایجاد خواص ویژه) چادرهایی برایتان ساخته است که در سفر و حضر خود آنها را (به آسانی جابجا می‌کنید و) سبک می‌یابید ، و از پشم و کرک و موی چهارپایان وسائل منزل و موجبات رفاه و آسایش شما را فراهم کرده است که تا مدتی (که زنده‌اید) از آنها استفاده می‌کنید (و پس از پایان این جهان ، نه شما می‌مانید و نه نعمتهای آن) .

توضیحات :

« سَكَنًا » : مصدر است و مفرد و جمع در آن یکسان است (نگا : قرطبی) . مایه سکون و آرامش (نگا : تویه / ۱۰۳) اسم مصدر و به معنی اسم مفعول ، یعنی مسکون بوده (نگا : آلوسی) در این صورت معنی آن چنین است : موضوع و مکان سکونت و آرامش (نگا : انعام / ۹۶) . « تَسْتَخِفُّونَهَا » : آن را سبک و خفیف می‌یابید . « ظَعْنٌ » : سفر . کوچ . « أَصْوَابٌ » : جمع صوف ، پشم . « أَوْبَارٌ » : جمع وِبَر ، کرک . « أَشْعَارٌ » : جمع شَعْر ، مو . « أَثَانًا » : ابزار و وسائل منزل . « مَتَاعًا » : البسه و زینت‌آلات . « أَثَانًا وَ مَتَاعًا » : عطف بر (بَيوتًا) است . « إِلَيَا حِينٌ » : تا مدتی از زمان . مراد سررسید استفاده از نعمتها ، یا دم مرگ انسان ، و یا این که اتمام جهان است .

سوره نحل آیه ۸۱

متن آیه :

وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُم مِّمَّا خَلَقَ ظِلَالًا وَجَعَلَ لَكُم مِّنَ الْجِبَالِ أَكْنَانًا وَجَعَلَ لَكُم سَرَائِلَ تَقِيكُمْ الْحَرَّ وَسَرَائِلَ تَقِيكُمْ بَأْسَكُمْ كَذٰلِكَ يَتِمُّ نِعْمَتُهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَسْلِمُونَ

ترجمه :

خداوند سایه‌هایی برایتان از چیزهایی که آفریده است پدیدآورده ، و پناهگاههایی برایتان از کوهها ساخته است ، و (طرز ساختن و استفاده از لباسها را به شما آموخته است و بدین‌وسیله) جامه‌هایی برایتان تهیه دیده است که شما را از (اذیت) گرما و (آزار) جنگ محفوظ نگاه می‌دارد . بدین گونه خدا نعمتهای خود را بر شما اتمام می‌بخشد تا این که (حس قدردانی و شکرگزاری در درونتان بیدار و) مطیع و مخلص او گردید (و تنها او را خدا بدانید و فقط از وی فرمانبرداری کنید) .

توضیحات :

« ظِلَالٌ » : جمع ظِلّ ، سایه‌ها . « أَكْنَانًا » : جمع كِن ، پناهگاهها ، مراد غارها و شکافهای کوهها است . « سَرَائِلٌ » : جمع سَرَّيَال ، هر نوع لباس و هرگونه جامه‌ای . در اینجا مراد زره و خفتان و کلاهخود و دیگر جامه‌های جنگی است . « بَأْسٌ » : جنگ . اذیت و آزار و شدائد ناگوار جنگ . « تَسْلِمُونَ » : تسلیم فرمان خدا و مخلص در عبادت او می‌گردید .

سوره نحل آیه ۸۲

متن آیه :

فَإِنْ تَوَلَّوْا فإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ الْمُبِينُ

ترجمه :

با این همه اگر آنان روی برتابند (و تسلیم دعوت نشوند و حق را گردن نهند ، باک نداشته باش که گناهی بر تو نیست . چرا که) وظیفه تو تنها تبلیغ آشکار است (و آن را هم به جای آورده‌ای) .

توضیحات :
« الْبَلَاغُ » : ابلاغ . تبلیغ . رساندن . « الْمُئِينُ » : آشکار و بی‌پرده . بیانگر فرمان یزدان و روشنگر درست از نادرست کارهای مردمان .

سوره نحل آیه ۸۳

متن آیه :
يَعْرِفُونَ نِعْمَتَ اللَّهِ ثُمَّ يُنْكِرُونَهَا وَأَكْثَرُهُمُ الْكَافِرُونَ

ترجمه :
(کوردلان لجوج چون ایشان) نعمت خدا را می‌شناسند و با وجود شناخت و آگاهی ، (در عمل) آن را انکار می‌کنند (و ناسپاسش می‌گذارند) و بیشترشان (با تقلید از آباء و اجداد خود) کافرند (و بعدها گروه اندکی از آنان ایمان می‌آورند و اسلام را می‌پذیرند) .

توضیحات :
« أَكْثَرُهُمُ الْكَافِرُونَ » : بیشتر آنان به سبب تعصب کورکورانه ، دشمنی با حق ، مقدم شمردن زندگی دنیوی بر اخروی ، خود برتربینی ، شهوترانی و لذت‌پرستی و دیگر آلودگیها است که کفر می‌ورزند ، و گروه اندکی از آنان به سبب بی‌خردی و نادانی در اشتباهند ، و اقلیتی هم بعدها ایمان می‌آورند .

سوره نحل آیه ۸۴

متن آیه :
وَيَوْمَ نَبْعَثُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا ثُمَّ لَا يُؤْذَنُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ

ترجمه :
روزی (که قیامت فرا می‌رسد) از هر ملّتی گواهی را (که در دنیا پیغمبرشان بوده است) برمی‌انگیزیم (تا علاوه بر آگاهی خدا از احوال ایشان ، و شهادت همه اندامشان ، بر آنان شهادت دهد و موجب شرمساری و رسوائی بیشترشان گردد . در آن دادگاه پس از شهادت شهود و قرار گرفتن در برابر عذاب الهی) دیگر به کافران اجازه داده نمی‌شود (لب از لب بکشایند و معذرت‌خواهی نمایند) و (از سوی پیغمبران) از ایشان خواسته نمی‌شود که جلب رضایت و تقاضای گذشت نمایند (چرا که فرصت جلب رضایت خدا با گفتار و کردار گذشته است ، و هنگام رویارویی با نتایج اقوال و اعمال و بازتاب پندار و رفتار دنیوی فرا رسیده است) .

توضیحات :
« شَهِيدًا » : شاهد و گواهی . مراد پیغمبر هر ملّتی است (نگا : نساء / ۴۱ ، نحل / ۸۹) . « وَ لَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ » : از ایشان خواسته نمی‌شود که رضایت خدا را جلب کنند و خوشنودی او را فراچنگ آورند . (يُسْتَعْتَبُونَ) از مصدر استعتاب به معنی عتبی طلبیدن یعنی رضایت خواستن است .

سوره نحل آیه ۸۵

متن آیه :

وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ ظَلَمُوا الْعَذَابَ فَلَا يُخَفِّفُ عَنْهُمْ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ

ترجمه :

هنگامی که کافران عذاب جهنم را می بینند (و درخواست می کنند که چیزی از آن برایشان تخفیف داده بشود ،) نه برایشان تخفیف داده می شود و نه چندان مهلت عطاء می گردد (که دیرتر به دوزخ درآیند) .

توضیحات :

« ظَلَمُوا » : کفر ورزیده اند . « لَا هُمْ يُنظَرُونَ » : مهلت و فرصت داده نمی شوند .

سوره نحل آیه ۸۶

متن آیه :

وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ أَشْرَكُوا شُرَكَاءَهُمْ قَالُوا رَبَّنَا هَؤُلَاءِ شُرَكَائُنَا الَّذِينَ كُنَّا نَدْعُو مِن دُونِكَ فَأَلْقَوْا إِلَيْهِمُ الْقَوْلَ إِنَّكُم لَكَادِبُونَ

ترجمه :

و هنگامی که مشرکان انبازهای خود را می بینند (که در دنیا آنها را معبودهای خویش می پنداشتند) می گویند : پروردگارا ! اینها انبازهای ما هستند که (اشتباهاً در دنیا) به غیر از تو می پرستیدیم و (به فریادشان می خواندیم . پروردگارا برخی از عذاب ما را بدیشان حواله گردان و از عذاب ما بکاه . چرا که ایشان بودند که ما را به عبادت خود می خواندند . معبودهای دروغین مشرکین پاسخ می دهند و) خطاب بدیشان می گویند : بی گمان شما دروغ گوئید . (کی ما از شما خواسته ایم که ما را پرستید و به فریادمان بخوانید ؟ ! این خودتان بودید که به دنبال آرزوها و خیال پردازیها روان می شدید و بندگان ضعیف چون ما را معبود و فریادرس تصور می کردید) .

توضیحات :

« كُنَّا نَدْعُو » : می پرستیدیم . به فریادشان می خواندیم و برآورنده آمالشان می دانستیم . در رسم الخط قرآنی الف زائدی در آخر دارد . « مِن دُونِكَ » : به جای تو . به غیر از تو . « أَلْقَوْا إِلَيْهِمُ الْقَوْلَ » : سخنشان را به خودشان برمی گردانند . پاسخ سخنشان را می دهند و تکذیبشان می کنند .

سوره نحل آیه ۸۷

متن آیه :

وَأَلْقُوا إِلَى اللَّهِ يَوْمَئِذٍ السَّلْمَ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

ترجمه :

(چنین ستمکارانی پس از آن همه سرکشی و تکبر دنیوی ، جملگی) در آن روز در پیشگاه خدا سرتسلیم فرود می آرند ، (و فرمان او را گردن می گذارند) و آنچه به هم می یافتند (و هرگونه قدرت و عظمت و شفاعتی که برای بنها و معبودهای خویش قائل بودند ، همه و همه بر باد می رود و از دسترسشان دور و) از آنان گم و ناپیدا می شود .

توضیحات :

« السَّلْمَ » : خضوع و تسلیم (نگا : نحل / ۲۸) . « ضَلَّ عَنْهُمْ . . . » : از آنان گم می شود . اثری و نشانی از آن نمی بینند .

سوره نحل آیه ۸۸

متن آیه :
الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَن سَبِيلِ اللَّهِ زِدْنَاهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ يَمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ

ترجمه :

کسانی که کفر می‌ورزند و (مردمان را) از راه خدا باز می‌دارند ، عذابی بر عذابشان می‌افزایم (و) در برابر فسادِی که می‌نمایند (مجازات ایشان را مضاعف می‌گردانیم) .

توضیحات :

« زِدْنَاهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ » : عذابی ناشی از گمراه‌سازی مردمان و به دور داشتن ایشان از ایمان ، بر عذاب کفرشان می‌افزایم . عذابشان را مضاعف و چندین برابر می‌گردانیم .

سوره نحل آیه ۸۹

متن آیه :
وَيَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ مِّنْ أَنْفُسِهِمْ وَجِئْنَا بِكَ شَهِيدًا عَلَىٰ هَؤُلَاءِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبِشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ

ترجمه :

روزی در میان هر ملّتی گواهی از خودشان بر آنان می‌گماریم (که در دنیا پیغمبر ایشان بوده است) ، و تو را (ای محمد !) بر اینان (که هم اینک در جهان هستند و یا این که بعدها به وجود می‌آیند) گواه می‌گیریم ، (و از تو درباره عملکرد مسلمانان به قرآن و دوری گزیدنشان از آن می‌پرسیم . قرآنی که برنامه کامل و جامعی در بر دارد) و ما این کتاب (آسمانی) را بر تو نازل کرده‌ایم که بیانگر همه‌چیز (امور دین مورد نیاز مردم) و وسیله هدایت و مایه رحمت و مژده‌رسان مسلمانان (به نعمت جاویدان یزدان) است .

توضیحات :

« شَهِيدًا » : شاهدهی . گواهی . مراد پیغمبر هر ملّتی است که شاهد عملی بوده و وجودش الگو و میزان سنجش حق و باطل کارهای مردمان موجود در دائره زمان نبوت خود است . « هَؤُلَاءِ » : اینان . مراد مسلمانان و همه مردمان جهان است که پس از بعثت پیغمبر اسلام ، دعوت به پذیرش اسلام شده‌اند . « الْكِتَابَ » : قرآن . « تِبْيَانًا » : بیان . بیانگر . حال یا مفعول‌له است . « کُلِّ شَيْءٍ » : مراد همه امور اصولی مربوط به دین است که برای تکامل فرد و جامعه در تمام جنبه‌های مادی و معنوی لازم و ضروری است ؛ نه این که قرآن یک دائره‌المعارف بزرگی از همه جزئیات علوم و فنون گذشته و حال و آینده جهان باشد . « هُدًى » : هدایت . هادی . رهنمود و راهنمای به راه حق و حقیقت . « رَحْمَةً » : وسیله رحمت برای جمیع مردمان جهان . « بِشْرَىٰ » : مژده . مژده‌رسان . مژده‌دهنده پیروان خود به سعادت دو جهان .

سوره نحل آیه ۹۰

متن آیه :
إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

ترجمه :

خداوند به دادگری ، و نیکوکاری ، و نیز بخشش به نزدیکان دستور می‌دهد ، و از ارتکاب گناهان بزرگ (چون شرک و زنا) ، و انجام کارهای ناشایست (ناسازگار با فطرت و عقل سلیم) ، و

دست‌درازی و ستمگری نهی می‌کند . خداوند شما را اندرز می‌دهد تا این که پند گیرید (و با رعایت اصول سه‌گانه عدل و احسان و ایثار ذی‌القربی ، و مبارزه با انحرافات سه‌گانه فحشاء و منکر و بغي ، دنیائی آباد و آرام و خالی از هرگونه بدبختی و تباهی بسازید) .

توضیحات :

« اِيتَاءٍ » : عطاء کردن . پرداختن . « ذِي الْقُرْبَىٰ » : خویشاوندان . نزدیکان . « الْفَحْشَاءِ » : گناهان بسیار ناشایست و ناپایست . از قبیل : زنا و شرك . « الْمُنْكَرِ » : زشت و پلشت . کارهای نامعقولی که با فطرت سلیم سازگار نیست . عطف عام بر خاص است . « الْبَغْيِ » : تجاوز به حقوق دیگران . ستمگری .

سوره نحل آیه ۹۱

متن آیه :

وَإِوفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ وَلَا تَنْقُضُوا الْأَيْمَانَ بَعْدَ تَوْكِيدِهَا وَقَدْ جَعَلْتُمُ اللَّهَ عَلَيْكُمْ كَفِيلًا إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ

ترجمه :

به پیمان خدا (که با همدیگر می‌بندید) وفا کنید هرگاه که بستید ، و سوگندها را پس از تأکید (آنها با قسم به نام و ذات خدا) نشکنید ، در حالی که خدای را آگاه و گواه (بر معامله و وفای به عهد) خود گرفته‌اید . بی‌گمان خدا می‌داند آنچه را که می‌کنید (و پاداش و پادافره کردارتان را می‌دهد) .

توضیحات :

« عَهْدِ اللَّهِ » : پیمان خدا . مراد همه عهود و پیمان‌هایی است که خدا انجام آنها را از مردم خواسته است و یا این که مردمان با یکدیگر می‌بندند و خدا را بر وفای بدانها گواه می‌گیرند و بر کارشان آگاه می‌دانند (نگا : آل‌عمران / ۷۷ ، أنعام / ۱۰۲ . . .) . « الْأَيْمَانَ » : جمع یمین ، سوگندها . « تَوْكِيدِ » : تأکید . استوار داشتن قسم با یاد آن به نام و ذات خدا . از ماده (وكد) . « كَفِيلًا » : آگاه و گواه . کسی که پیمانها زیر نظر او بسته می‌شود و وفا یا عدم وفای بدانها را می‌پاید .

سوره نحل آیه ۹۲

متن آیه :

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَقَصَتْ غَزَلَهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَنْكَاثًا تَتَخَذُونَ آيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ أَنْ تَكُونَ أُمَّةٌ هِيَ أَرْبَىٰ مِنْ أُمَّةٍ إِنَّمَا يَبْلُوكُمُ اللَّهُ بِهِ وَلَيُبَيِّنَنَّ لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

ترجمه :

شما (که با پیمان بستن به نام خدا تعهدی را می‌پذیرید ، به عهد خود وفا کنید و) همانند آن زنی نباشید که (به سبب دیوانگی ، پشم‌های) رشته خود را بعد از تابیدن ، از هم وا می‌کند . شما نباید به خاطر (ملاحظه این و آن و) این که گروهی ، جمعیتشان از گروه دیگری بیشتر است ، (پیمانها و) سوگندهای خود را (بشکنید و آن را) وسیله خیانت و تقلب و فساد قرار دهید . (آگاه باشید که) خداوند با امر به وفای به عهد ، شما را مورد آزمایش قرار می‌دهد . و) خداوند نتیجه این آزمایش (و) آنچه را در آن اختلاف می‌ورزیده‌اید در روز قیامت برای شما آشکار می‌سازد (و پرده از اسرار دلها برمی‌دارد) .

توضیحات :

« نَقَصَتْ » : از هم وا کرد . از هم واگشاید . « غَزَلَ » : تاییده شده . رشته شده . غَزَلَ مصدر است و به معنی اسم مفعول ، یعنی مَغزُول به کار رفته است . « قُوَّهَ » : مراد تابیدن و استحکام بخشیدن است . « أَنْكَانَا » : جمع نَكَت ، رشته از هم وا شده و باز گشوده . حال مؤکده از (غَزَلَ) یا مفعول دوم (نَقَصَتْ) است که متضمن معنی (جَعَلَتْ) می باشد و یا این که مفعول مطلق است و معنی چنین است : نَكَتَتْ نَكَتًا . « دَخَلَا » : مکر و خدعه ، فساد و عداوت . « أَرَبِيَا » : زیادتر . فراوان تر . از مصدر (رَبَوِ) به معنی زیادت . « تَتَّخِذُونَ أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ » : حال ضمیر (و) در فعل (لا تَكُونُوا) است . « أَنْ تَكُونَ . . . » : تقدیر چنین است : لِأَنْ تَكُونَ . به سبب آن تَكُونَ . مَخَافَةَ أَنْ تَكُونَ . « يَهْ » : ضمیر (ه) برمی گردد به امر به وفای به عهد ، یا به مصدر حاصل از (أَنْ تَكُونَ) ، یا مصدر مفهوم از واژه (أَرَبِيَا) که (رَبَوِ) است ، و یا این که راجع است به حاصل معنی که نفس کثرت است .

سوره نحل آیه ۹۳

متن آیه :

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَلِتَسْأَلَنَّ عَمَّا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

ترجمه :

اگر خدا می خواست شما را ملت واحدی می کرد (و در جنس و رنگ و استعداد و ایمان فرقی نمی داشتید و همچون فرشتگان راهی را به اجبار در پیش می گرفتید و از خود اختیاری نمی داشتید . اما خدا خواست که شما را متفاوت بیافریند و آزاد بگذارد تا با اختیار خود کارهای نیک یا بد بکنید و مستوجب بهشت یا دوزخ بشوید) . لیکن (بدانید که در هر حال از حیطة قدرت خدا خارج نیستید ، و) هر که را بخواهد گمراه می نماید و هر که را بخواهد هدایت عطاء می فرماید ، (اما برابر قوانین و سنن الهی ، لذا این هدایت و اضلال ، هرگز سلب مسؤولیت از شما نمی کند) و به طور قطع در برابر کارهایی که می کنید (مسؤولید و) از شما بازخواست می شود .

توضیحات :

« أُمَّةً وَاحِدَةً » : ملت واحد و یکتا در روش و منبش و کنش همه یکسان همچون فرشتگان مؤمن و باایمان می شدید (نگا : یونس / ۹۹) . « يُضِلُّ مَنْ . . . » : (نگا : انعام / ۳۹) .

سوره نحل آیه ۹۴

متن آیه :

وَلَا تَتَّخِذُوا أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ فَتَزِلَّ قَدَمٌ بَعْدَ ثُبُوتِهَا وَتَذُوقُوا السُّوَاءَ يَمَّا صَدَدْتُمْ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَلَكُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

ترجمه :

سوگندهایتان را در میان خود وسیله نیرنگ و فساد نسازید (و مردمان را با قسمهای دروغ گول نزنید و از راه راست به در نکنید . اگر سوگند و قسم یاد کنید و بدان وفا نکنید ، این امر) سبب می شود که گامهای ثابت (بر ایمان و گذارده در جاده مستقیم مردمان) از جای بلغزد ، و به سبب جلوگیری از راه خدا (با رفتار ناهنجاری که می ورزید ، در دنیا) دچار بلا و بدی بشوید ، و در آخرت عذاب بزرگی داشته باشید .

توضیحات :

« دَخَلًا » : (نگا : نحل / ۹۳) . « فَتَزِلَّ قَدَمٌ » : پای از جای بلغزد . لغزش پا کنایه است از :

دچار آمدن کسی به هلاکت بعد از سلامت ، و به محنت بعد از نعمت ، و به مصیبت بعد از عافیت

سوره نحل آیه ۹۵

متن آیه :
وَلَا تَشْتَرُوا بِعَهْدِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا إِنَّمَا عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

ترجمه :

پیمان یزدان را به بهای اندک (جهان) نفروشید (و به خاطر منافع ناچیز مادی ، عهدشکنی نکنید) . بی‌گمان آنچه نزد خدا برای شما (محافظین عهد) است ، بهتر است (از آنچه برای آن پیمان‌شکنی می‌کنید) ، اگر از حقیقت کار و واقعیت روزگار آگاه باشید و خوب و بد خود را بدانید .

توضیحات :

« لَا تَشْتَرُوا » : (نگا : بقره / ۱۶ ، آل‌عمران / ۱۷۷) . « ثَمَنًا قَلِيلًا » : بهای اندک . قیمت ناچیز . مراد این است که هرگونه بها و کالایی ، حتی اگر تمام دنیا هم باشد در برابر عهدشکنی ناچیز است .

سوره نحل آیه ۹۶

متن آیه :
مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ وَلَنَجْزِيَنَّ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

آنچه نزد شما (مردمان از نعمت جهان) است ناپایدار و فانی است ، و آنچه نزد خدا است ماندگار و باقی است . و ما پاداش زیباترین اعمال شکیبایان را می‌دهیم (که ایستادگی بر پیمان و وفای به عهد است) .

توضیحات :

« يَنْفَدُ » : تمام می‌شود . فانی می‌گردد (نگا : کهف / ۱۰۹) . « بِأَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ » : کالای عمل متوسط و خوب و عالی صابران را عالی به حساب می‌آوریم و یکسان به قیمت عالی می‌خریم و پاداش می‌دهیم . پاداش بهترین کار ایشان را خواهیم داد که صبر است و از جمله آن پاییند بودن به عهد و پیمان . کارهای ایشان را با پاداش بهتر و زیباتر از کارهایشان سزا می‌دهیم که جزای مضاعف است .

سوره نحل آیه ۹۷

متن آیه :
مِنْ عَمَلٍ صَالِحًا مَّن ذَكَرَ أَوْ أُنثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

هرکس چه زن و چه مرد کار شایسته انجام دهد و مؤمن باشد ، بدو (در این دنیا) زندگی پاکیزه و خوشایندی می‌بخشیم و (در آن دنیا) پاداش (کارهای خوب و متوسط و عالی) آنان را بر طبق بهترین کارهایشان خواهیم داد .

توضیحات :

« فَلَنْحَبِيْنَهُ حَيَاةً طَيِّبَةً » : حتماً بدو زندگي خوشايند و پاكيژه‌اي مي‌بخشيم . مراد زندگي فردي لبريز از قناعت و رضايت و شكيبائي بر مصائب جهان و شكر پر نعمتهاي يزدان ، و به تبع آن زندگي جمعي قرين با آرامش و امنيت و رفاه و صلح و صفا و محبت و دوستي و تعاون و همكاري و ديگر مفاهيم سازنده انساني است .

سوره نحل آيه ۹۸

متن آيه :

فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

ترجمه :

هنگامي كه خواستي قرآن بخواني ، از وسوسه‌هاي شيطان مطرود (از رحمت يزدان) به خدا پناه ببر (تا اهريمن تو را از فهم معني قرآن و عمل بدان باز ندارد) .

توضيحات :

« فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ . . . » : به خدا پناه ببر و خويشتن را در پناه او بدار . مراد گفتن : (أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ) به هنگام خواندن قرآن در نماز و جز آن است . با توجه بدین نکته كه اين پناه بردن و استعاذه گفتن ، تنها نبايد محدود به گفتار باشد ، بلكه بايد از ته دل از خدا خواست كه مدد فرمايد و اهريمن را از محيط فكر انسان به دور و ساير موانع را از سر راه فهم قرآن بردارد تا جمال دلاراي حقيقت جلوه‌گر آيد . « الرَّجِيمِ » : مطرود . ملعون . فعيل به معني مفعول است (نگاه : آل‌عمران / ۳۶) .

سوره نحل آيه ۹۹

متن آيه :

إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ

ترجمه :

بي‌گمان شيطان هيچ گونه تسلطي بر كساني ندارد كه ايمان دارند و بر پروردگارشان تكيه مي‌نمايند .

توضيحات :

« سُلْطَانٌ » : تسلط . قدرت (نگاه : حجر / ۴۳) .

سوره نحل آيه ۱۰۰

متن آيه :

إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَهُ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ

ترجمه :

بلكه تنها تسلط شيطان بر كساني است كه او را به دوستي مي‌گيرند و به واسطه او شرك مي‌ورزند (و خدايان و بتاني را در عبادت انباز خدا مي‌سازند) .

توضيحات :

« يَتَوَلَّوْنَهُ » : او را به دوستي مي‌گيرند . او را به رهبري و سرپرستي خود انتخاب مي‌كنند . « بِهِ مُشْرِكُونَ » : به سبب وجود اهريمن و پا در مياني او شرك مي‌ورزند . در اين صورت حرف باء سببيه است . يا اين كه : نسبت به خدا مشرڪند . در اين صورت حرف باء براي تعديه است .

سوره نحل آیه ۱۰۱

متن آیه :

وَإِذَا بَدَّلْنَا آيَةً مَّكَانَ آيَةٍ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُنزِّلُ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مُفْتَرٍ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

هرگاه آیه‌ای (از قرآن) را به جای آیه دیگری (از تورات و انجیل) قرار دهیم (و برخی از احکام قرآن را جایگزین برخی از احکام کتابهای پیشین گردانیم) و خدا خود بهتر می‌داند که چه چیز را نازل می‌کند (و حکمت این تعویض و تبدیل چیست ، کافران) می‌گویند : تو (ای محمد !) بی‌گمان بر زبان خدا دروغ می‌بندی (و از پیش خود چیزهایی به هم می‌بافی و به نام خدا ارائه می‌دهی . اما چنین نیست که ایشان می‌گویند و) بلکه بیشتر آنان ناآگاهند (و اهل علم و معرفت نیستند و از فلسفه تعویض احکام در مراحل انتقالی جامعه بی‌خبرند) .

توضیحات :

« آیه » : مراد جایگزین کردن احکام تازه قرآن به جای احکام کتابهای پیشین پیغمبران است (نگا : بقره / ۱۴۲ ، أنعام / ۱۴۵ و ۱۴۶) . و شاید مراد نسخ آیه‌ای از قرآن توسط آیه دیگری از آن باشد که خداوند بخواهد برای بهبود جامعه بیمار ادویه و اطعمه آنان را کم و بیش و تعویض و تبدیل کند . « مفتر » : دروغ‌پرداز . بهم بافنده دروغ و ناروا از زبان خدا .

سوره نحل آیه ۱۰۲

متن آیه :

قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ لِيُثَبِّتَ الَّذِينَ آمَنُوا وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ

ترجمه :

بگو : قرآن را جبرئیل از سوی پروردگارت به حق نازل کرده است تا مؤمنان را (در مسیر خود) ثابت قدم گرداند و هدایت و بشارت برای مسلمانان باشد .

توضیحات :

« روح القدس » : اضافه موصوف به صفت است و به معنی روح پاک است که مراد جبرئیل ، فرشته وحی است . « بِالْحَقِّ » : (نگا : بقره / ۱۷۶ ، نساء / ۱۰۵ ، حجر / ۶۴) . « هُدًى وَ بُشْرَى » : منصوبند و عطف بر محل (لِيُثَبِّتَ) می‌باشند و مفعول به بشمارند . تقدیر چنین است : تَثْبِيثًا لَهُمْ وَ هِدَايَةً وَ بَشَارَةً . می‌توان آن دو را مرفوع و خبر مبتدای محذوف دانست و جمله (وَ هُدًى وَ بُشْرَى) را حالیه گرفت برای ضمیر (ه) در (نَزَّلَهُ) .

سوره نحل آیه ۱۰۳

متن آیه :

وَلَقَدْ تَعَلَّمُ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ لِّسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجَمِيٌّ وَهَذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُبِينٌ

ترجمه :

ما می‌دانیم که (کفار مکه تهمت می‌زنند و) ایشان می‌گویند : (این آیات قرآنی را خدا به محمد نمی‌آموزد و بلکه) آن را انسانی (به نام جبر رومی) بدو می‌آموزد . زبان کسی که (آموزش قرآن را) به او نسبت می‌دهند ، گنگ و غیر عربی است و این (قرآن) به زبان عربی گویا و روشنی است (که حتی شما عربها هم در فصاحت و جزالت آن حیران و از ساختن و ارائه کردن یک سوره‌اش ناتوان و درمانده‌اید) .

توضیحات :

« بَشْرٌ » : مرادشان جوانی به نام جبر بود که اهل روم و مسیحی بود و در مکه به ساختن شمشیر اشتغال و تا اندازه‌ای با تورات و انجیل آشنایی داشت . « یَلْجِدُونَ » : متمایل می‌سازند و گرایش می‌دهند . مراد نسبت دادن است . « أَعْجَمِيٌّ » : گنگ و نارسا . غیر عربی (نگا : شعراء / ۱۹۸ ، فصلت / ۴۴) .

سوره نحل آیه ۱۰۴

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ لَا يَهْدِيهِمُ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

ترجمه :

بی‌گمان خداوند کسانی را (به سوی حق و حقیقت و راه نجات و سعادت) رهنمود نمی‌سازد که به آیات خدا ایمان نیاورند ، (و ایشان به سبب کفرشان به آیات قرآن ، در آخرت) عذاب دردناکی دارند .

توضیحات :

« لَا يَهْدِيهِمُ اللَّهُ » : خداوند ایشان را توفیق نمی‌دهد و راهیاب نمی‌گرداند .

سوره نحل آیه ۱۰۵

متن آیه :

إِنَّمَا يَغْتَبِرَ الْكَذِبَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْكَاذِبُونَ

ترجمه :

تنها و تنها کسانی (بر زبان خدا) دروغ می‌پندند که به آیات خدا ایمان نداشته باشند . و در حقیقت آنان دروغگویان واقعی هستند (نه محمد امین . چرا که چنین کسانی از خدا و مجازات او باکی ندارند و هر وقت مصلحت بدانند ، بر زبان دروغ می‌رانند) .

توضیحات :

« يَغْتَبِرًا » : افتراء می‌کنند . دروغ می‌بندند (نگا : آل عمران / ۲۴ و ۹۴ ، یونس / ۵۹) .

سوره نحل آیه ۱۰۶

متن آیه :

مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مَنْ أُكْرِهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ وَلَكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِنَ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

ترجمه :

کسانی که پس از ایمان آوردنشان کافر می‌شوند - بجز آنان که (تحت فشار و اجبار) وادار به اظهار کفر می‌گردند و در همان حال دل‌هایشان ثابت بر ایمان است - آری ! چنین کسانی که سینه خود را برای پذیرش مجدد کفر گشاده می‌دارند (و به دلخواه خود دوباره کفر را می‌پذیرند) ، خشم تند و تیز خدا (در دنیا) گریبانگیرشان می‌شود ، و (در آخرت ، کیفر و) عذاب بزرگی دارند .

توضیحات :

« أَكْرَهَ » : مجبور گردد . وادار شود . « قَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ » : دل او ثابت بر ایمان و ماندگار بر آن است . « مَنْ شَرِحَ يَالْكَفْرَ صَدْرًا » : کسی که از کفر خوشحال و بدان معتقد گردد . واژه (صَدْرًا) (تمیز است . « شَرِحَ » : مراد از شرح صدر ، باز کردن آن برای قبول و پذیرش چیزی است (نگا : أنعام / ۱۲۵ ، طه / ۲۵ ، شرح / ۱) .

سوره نحل آیه ۱۰۷

متن آیه :
ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ اسْتَحَبُّوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

ترجمه :

این (خشم خدا و عذاب بزرگ) بدان خاطر است که آنان زندگی دنیا را بر زندگی آخرت ترجیح می‌دهند و گرمی‌ترش می‌دارند ، و خداوند گروه کافران را (به سوی بهشت) رهنمود نمی‌گرداند .

توضیحات :

« ذَلِكَ » : این برگشت به کفر . این خشم خدا و عذاب بزرگ . « اسْتَحَبُّوا » : (نگا : توبه / ۲۳ ، ابراهیم / ۳) .

سوره نحل آیه ۱۰۸

متن آیه :
أُولَئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَسَمِعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ

ترجمه :

آنان کسانی که خدا بر دلها و گوش و چشمانشان مهر نهاده است (و به سبب زشتیها و پلشتیهایشان ، دریچه عقلشان را به روی همه حقائق بسته است ، و حس تشخیص و قدرت تمیز را از ایشان گرفته است) . و چنین افرادی (با آویزان بودن پرده‌های غفلت و بی‌خبری به دل و چشم و گوششان ، که ابزار شناخت انسانند) غافلان واقعی می‌باشند .

توضیحات :

« طَبَعَ » : (نگا : بقره / ۷ ، نساء / ۱۵۵ ، توبه / ۹۳ ، اعراف / ۱۰۰ و ۱۰۱) .

سوره نحل آیه ۱۰۹

متن آیه :
لَا جَرَمَ أَنَّهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمُ الْخَاسِرُونَ

ترجمه :

بدون شك در آخرت تنها آنان زیانکارند (چرا که بر اثر پیروی از هوی و هوس ، سرمایه عمر را باخته و سعادت جاوید را از دست داده‌اند و به شکنجه‌گاه دوزخ گرفتار آمده‌اند) .

توضیحات :

« لَا جَرَمَ » : به ناچار . قطعاً (نگا : هود / ۲۲ ، نحل / ۲۳ و ۶۲) .

سوره نحل آیه ۱۱۰

متن آیه :

ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ هَاجَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا فُتِنُوا ثُمَّ جَاهَدُوا وَصَبَرُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

سپس (بدان ای محمد ! که) پروردگار تو نسبت به کسانی که مورد شکنجه و آزار (کفار قریش در مکه) قرار گرفتند و بعد از آن (راهی دیار غربت شدند و هجرت کردند و با مال و جان ، تلاش و) جهاد نمودند و (در برابر سختیها و گرفتاریهای حفظ دین و تبلیغ آئینشان) شکیبائی ورزیدند ، دارای مغفرت و مرحمت بسیاری است .

توضیحات :

« فُتِنُوا » : سخت شکنجه و عذاب داده شدند (نگا : بروج / ۱۰) . با اذیت و آزار از دین برگردانده شدند . « مِنْ بَعْدِهَا » : ضمیر (ها) به مذکورات قبلی ، یعنی هجرت و جهاد و صبر ، و یا این که فتنه مفهوم برمیگردد .

سوره نحل آیه ۱۱۱

متن آیه :

يَوْمَ تَأْتِي كُلُّ نَفْسٍ تُجَادِلُ عَنِ نَفْسِهَا وَتُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

ترجمه :

روزی ، هر کسی می‌آید و به دفاع از خود برمی‌خیزد (و جز درباره نجات خود نمی‌اندیشد ، و پدران و مادران از فرزندان ، فرزندان از پدران و مادران ، خویشاوندان از نزدیکان ، دوستان از رفیقان ، و بالاخره همگان از همگان بیزار و گریزانند !) و به هر فردی پاداش و پادافره آنچه کرده است به تمام و کمال داده می‌شود و به هیچ کسی (کمترین) ستمی نمی‌شود .

توضیحات :

« یوم » : یاد کن روزی را که . خدا نسبت به مهاجران جهاد پیشه و شکیبا ، دارای مغفرت و مرحمت است در روزی که . . . مراد قیامت است . واژه (یوم) ظرف (رحیم) در آیه قبلی ، یا مفعول به فعل محذوف (اذکر) است .

سوره نحل آیه ۱۱۲

متن آیه :

وَصَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرْيَةً كَانَتْ آمِنَةً مُطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللَّهِ فَأَذَاقَهَا اللَّهُ لِبَاسَ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ

ترجمه :

خداوند (برای آنان که کفران نعمت می‌کنند ، داستان) مردمان شهری را مثل می‌زند که در امن و امان بسر می‌بردند و از هر طرف روزیشان به گونه فراوان به سوبشان سرازیر می‌شد ، اما آنان کفران نعمت خدا کردند ، و خداوند به خاطر کاری که انجام دادند ، گرسنگی و هراس را بدیشان چشاند (و نعمتها را از ایشان سلب گردانید و بلاها بدانان رسانید) .

توضیحات :

« قَرْيَةً » : آبادی بزرگ . مراد شهر مکه یا جز آن است . در هر صورت در اینجا مراد اهل آنجا است (نگا : اعراف / ۴ ، هود / ۱۰۲ ، محمد / ۱۳) . بدل از (مَثَلًا) یا مفعول به دوم (صَرَبَ) است که متضمن معنی (جَعَلَ) می‌باشد (نگا : نحل / ۷۵) . « رَغَدًا » : فراوان . آسان . حال یا صفت است (نگا : بقره / ۳۵ و ۵۸) . « لِبَاسٍ » . جامه . . . کنایه از احاطه و فراگیری است .

سوره نحل آیه ۱۱۳

متن آیه :
وَلَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْهُمْ فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ وَهُمْ ظَالِمُونَ

ترجمه :

پیغمبري از خود آنان به سوي ایشان آمد (و همگان را به ائین حق دعوت کرد) اما آنان دروغگویش نامیدند (و دعوتش را نپذیرفتند) ، پس عذاب (الهي) ایشان را در حال ستمگري فرو گرفت .

توضیحات :

« وَ هُمْ ظَالِمُونَ » : در حالي که ظالم و ستمگر بودند . در حین ستمگریشان .

سوره نحل آیه ۱۱۴

متن آیه :
فَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلالًا طَيِّبًا وَاشْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ

ترجمه :

(حال که چنین است ، شما اي مؤمنان ! همچون ایشان نباشید و) از روزیهای حلال و پاکیزه‌اي بخورید که خدا قسمت شما می‌گرداند ، و شکر نعمت خدا را به جا آورید ، اگر وي را می‌پرستید (و جز او را عبادت و پرستش نمی‌کنید) .

توضیحات :

« حَلالًا طَيِّبًا » : در حالي که حلال و پاکیزه باشد . حال اول و دوم (ما) است (نگا : بقره / ۱۶۸ ، مائده / ۸۸ ، انفال / ۶۹ ، یونس / ۵۹) .

سوره نحل آیه ۱۱۵

متن آیه :
إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالْدَّمَ وَالْحَمَّ الْخَنْزِيرِ وَمَا أُهْلِيَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

(آنچه را که مشرکان حرام می‌دانند ، حرام نیست ، بلکه خداوند) تنها مردار و خون و گوشت خوک و آنچه نام غیرخدا (به هنگام ذبح) بر آن گفته شده باشد (و به نام بتان و شبیه آنها سر بریده شود) بر شما حرام کرده است . ولي اگر آن کس که مجبور شود (به خاطر حفظ جان ، از آن اشیاء حرام بخورد) در صورتي که علاقه‌مند (به خوردن و لذت بردن از چنین چیزهائي) نبوده و متجاوز (از حد سد جوع هم) نباشد ، (بر آنان ایرادي نیست ؛ چرا که) خداوند بس آمرزنده و مهربان است .

توضیحات :

« إِنَّمَا حَرَّمَ ... » : (نگا : بقره / ۱۷۳ ، انفال / ۱۴۵) .

سوره نحل آیه ۱۱۶

متن آیه :

وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتِكُمُ الْكُذِبَ هَذَا حَلَالٌ وَهَذَا حَرَامٌ لِّتَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ الْكُذِبَ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكُذِبَ لَا يَفْلِحُونَ

ترجمه :

(خداوند حلال و حرام را برایتان مشخص کرده است) و به خاطر چیزی که تنها (از مغز شما تراوش کرده و) بر زبانتان می‌رود ، به دروغ مگوئید : این حلال است و آن حرام ، و در نتیجه بر خدا دروغ بندید . کسانی که بر خدا دروغ می‌بندند ، رستگار نمی‌گردند .

توضیحات :

« لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتِكُمْ » : به خاطر چیزی که سخنی بیش نیست و تنها بر زبانتان می‌رود ، و پشتوانه‌ای از وحی آسمانی و دلیل عقلانی ندارد . (الْكُذِبَ) : مفعول به (لَا تَقُولُوا) است . « هَذَا حَلَالٌ وَ هَذَا حَرَامٌ » : بدل (الْكُذِبَ) است . « لِّتَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ الْكُذِبَ » : تا بر خدا دروغ بندید . مراد این است که چون آنان به دروغگوئی عادت دارند ، بر خدا نیز دروغ می‌بندند . یا این که : « الْكُذِبَ » : مفعول به (تَصِفُ) است ، و لام در (لِمَا) تعلیلیه و (مَا) مصدریه ، و (لِّتَفْتَرُوا) بدل تعلیل است ، و لام (لِّتَفْتَرُوا) لام صیوروت و عاقبت بشمار است . یعنی : نگوئید این حلال است و آن حرام ، به خاطر دروغهای محضی که زبانتان بیانگر آنها است (نگا : تفسیر قاسمی) .

سوره نحل آیه ۱۱۷

متن آیه :

مَتَاعٌ قَلِيلٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

ترجمه :

(سودجوئی و بهره‌مندی ایشان از جهان ناچیز است و تمام دنیا با توجه به آخرت) کالای کمی است و عذاب دردناکی (پس از پایان زندگی دنیوی) دارند .

توضیحات :

« مَتَاعٌ » : کالا . تمتّع و لذّت . خبر مبتدای محذوف است . تقدیر چنین است : ذَاكَ مَتَاعٌ قَلِيلٌ .

سوره نحل آیه ۱۱۸

متن آیه :

وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَمًا مَا قَصَصْنَا عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

ترجمه :

ما بر یهودیان چیزهایی را حرام کرده‌ایم که قبلاً (در سوره انعام ، آیه ۱۴۶) برای تو روایت نموده‌ایم (و این محرّمات ، به عنوان مجازات تَمرد و کیفر ستم ایشان بوده است) و ما (با این تحریم) بر آنان ستم نکرده‌ایم و بلکه ایشان (به سبب ظلم و جلوگیری از راه خدا و دریافت ربا و خوردن مال مردم) به خویشتن ستم روا داشته‌اند .

توضیحات :

« مَا قَصَصْنَا . . . » : (نکا : انعام / ۱۴۶ ، نساء / ۱۶۰ و ۱۶۱) .

سوره نحل آیه ۱۱۹

متن آیه :

ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ عَمِلُوا السُّوءَ بِجَهَالَةٍ ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

به هر حال ، پروردگارت نسبت به کسانی که از روی حماقت و سفاهت (انسانی ، و غفلت از عواقب امور به سبب غلبه شهوات نفسانی) کارهای بد می‌کنند و بعد از آن توبه می‌نمایند (و با انجام حسنات و عبادات به سوی خدا برمی‌گردند) و به اصلاح (حال و جبران گذشته خود) می‌پردازند ، بس آمرزنده و مهربان است .

توضیحات :

« جَهَالَةٌ » : حماقت و سفاهت . نادانی (نگا : نساء / ۱۷ ، انعام / ۵۴) .

سوره نحل آیه ۱۲۰

متن آیه :

إِنِ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ حَنِيفًا وَلَمْ يَكُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

ترجمه :

ابراهیم (که شما مشرکان و شما یهودیان بدو می‌نازید) پیشوائی بود (جامع همه فضائل اخلاقی) و مطیع (فرمان الهی) و حقگرای (بیزار از باطل و کناره‌گیر از بدیها) و او از زمره مشرکان (چون شما) نبوده است .

توضیحات :

« أُمَّةً » : قُودِه . پیشوا . از مَادِه (أُمَّةٌ) به مَعْنِي (قَصَدَهُ) یا (إِقْتَدِيَ بِهِ) اِسْتِ . فُعْلَةٌ بِهِ مَعْنِي اِسْم مَفْعُول اِسْتِ . مانند : نَخْبَةٌ ، رُحْلَةٌ ، دَخْلَةٌ . به مَعْنِي : مَنْتَخَبٌ ، مَرْحُولٌ إِلَيْهِ ، مَدْخُولٌ . . . در صورت دوم ، مَعْنِي آیه چنین می‌شود : اِبْرَاهِيمَ يَكُ مَلْتٌ بُوْد . چرا که شِعَاعِ شَخْصِيَّةِ اِبْرَاهِيمِ آن اندازه افزایش داشت که از يَكُ فَرْدٌ و دو فرد و يَكُ گروه فراتر و معادل يَكُ مَلْتٌ بُوْد ، و در خود کمالات و فضائلی را گرد آورده بود که اگر بر جماعت زیادی تقسیم می‌گردید ، به يَكَايَكِ ایشان می‌رسید . یا این که از آنجا که اِبْرَاهِيمِ سِرْجَشِمِه پیدایش امتی موحّد و یکتاپرست بوده به همین سبب نام امت بر او گذارده شده است . « قَانِتًا » : مطیع و مداوم بر طاعت و عبادت خدا (نگا : بقره / ۱۱۶ و ۲۲۸ ، آل عمران / ۱۷ ، زمر / ۹) . « حَنِيفًا » : حقگرا . مخلص فرمان خدا (نگا : بقره / ۱۲۵ ، آل عمران / ۶۷ و ۹۵ . . .) .

سوره نحل آیه ۱۲۱

متن آیه :

شَاكِرًا لِّأَنْعَمِهِ اجْتَبَاهُ وَهَدَاهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

ترجمه :

او سپاسگزار نعمتهای خدا بود ، (و به خاطر این خصال حمیده ، خدا برای حمل رسالت) او را برگزید و به راه راست (منتهی به بهشت جاویدان و نعمت سرمدی یزدان) رهنمودش گردانید .

توضیحات :

« شَاكِرًا » : خبر چهارم (كَانِ) اِسْتِ . « اجْتَبَاهُ » : او را برای رسالت آسمانی برگزید و وی را به دوستی گرفت (نگا : نساء / ۱۲۵) .

سوره نحل آیه ۱۲۲

متن آیه :

وَأَتَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَإِنَّهُ فِي الآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ

ترجمه :

و در دنیا نیکی بهره او کردیم و در آخرت هم از زمره شایستگان (نَبَل به رضوان رحمان و ورود به بهشت جاویدان ، یعنی نعمت فراوان و بی‌پایان) خواهد بود .

توضیحات :

« ءَاتَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً » : مراد محبت مردمان جمیع ادیان در حق ابراهیم ، و تولد انبیاء فراوان از نسل او ، و ذکر جمیل وی بر سر زبانها برای همیشه است (نگا : شعراء / ۸۴ ، صافات / ۱۰۸ و ۱۰۹) .

سوره نحل آیه ۱۲۳

متن آیه :

ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنْ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

ترجمه :

سپس (قرن‌ها بعد از ابراهیم ، تو را به پیغمبری برگزیدیم) و به تو وحی کردیم که از آئین ابراهیم پیروی کن که حقگرا (و دور از انحراف) بود و از زمره مشرکان نبود .

توضیحات :

« مِلَّةً » : دین . آئین .

سوره نحل آیه ۱۲۴

متن آیه :

إِنَّمَا جُعِلَ السَّبْتُ عَلَى الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

ترجمه :

(بزرگداشت روز جمعه در اسلام ، و عادی شمردن روز شنبه در آن ، مخالف با برنامه ابراهیم نیست ، همان گونه که یهودیان ادعاء می‌کنند) . بلکه (ترك كار ، و تحریم شكار ، و پرداختن به عبادت ویژه در) روز شنبه (جزو شریعت ابراهیم نبوده و تنها جنبه تنبیه و کیفر یهودیان را داشته است و فقط بر یهودیان یعنی) بر کسانی واجب گشته است که درباره آن اختلاف ورزیده‌اند (و بعضی آن را پذیرفته و برخی نسبت بدان بی‌اعتنائی کرده‌اند) و بی‌گمان خداوند میان آنان درباره آنچه در آن اختلاف ورزیده‌اند ، روز قیامت داوری خواهد کرد (و هر يك را به جزا و سزای خود خواهد رساند) .

توضیحات :

« السَّبْتُ » : (نگا : بقره / ۶۵ ، نساء / ۴۷ و ۱۵۴) . « الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ » : مراد خود یهودیها است (نگا : اعراف / ۱۶۳) .

سوره نحل آیه ۱۲۵

متن آیه :

ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ مِمَّنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) مردمان را با سخنان استوار و بجا و اندرزهای نیکو و زیبا به راه پروردگارت فراخوان ، و با ایشان به شیوه هرچه نیکوتر و بهتر گفتگو کن ؛ چرا که (بر تو تبلیغ رسالت الهی است با سخنان حکیمانه و مستدلانه و آگاهانه ، و به گونه بس زیبا و گیرا و پیدا ، و بر ما هدایت و ضلال و حساب و کتاب و سزا و جزا است .) بی‌گمان پروردگارت آگاه‌تر (از همگان) به حال کسانی است که از راه او منحرف و گمراه می‌شوند و یا این که رهنمود و راهیاب می‌گردند .

توضیحات :

« الْحِكْمَةُ » : سخنان استوار و بجا . « الْمَوْعِظَةُ الْحَسَنَةُ » : اندرز نیکو و زیبایی که دلچسب و گیرا و قانع‌کننده بوده و در آن ترهیب و تشویق و بیم و امید باشد . « جَادِلْهُمْ » : با مردمان مناظره و مباحثه و گفت و شنود کن . « يَا لَيْتِي » : به طریقه و شیوه‌ای که . واژه (الْآتِي) صفت موصوف محذوفی چون (الطَّرِيقَةُ ، الْمَجَادِلَةُ) است .

سوره نحل آیه ۱۲۶

متن آیه :

وَإِن عَاقِبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ وَلَئِن صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ

ترجمه :

(ای مسلمانان !) هرگاه خواستید مجازات کنید (کسانی را که به حقوق شما تعدی و تجاوز کرده‌اند) ، تنها بدان اندازه مجازات کنید و کیفر دهید که درباره شما روا شده است (و از حد آن فراتر نروید و برمگذرید) و اگر شکیبائی پیشه ساختید (و به خاطر خدا مجازات نکردید و کیفر ندادید) حتماً شکیبائی برای شکیبایان (حق‌پرستی چون شما که از دل فرمان نمی‌برید و به راهنمائی یزدان گوش فرا می‌دارید ، در دنیا و آخرت) بهتر خواهد بود .

توضیحات :

« عَاقِبْتُمْ » : شکنجه دادید . کیفر رساندید . مراد این است که اگر خواستید متجاوز را گوشمالی دهید و عقاب برسانید (نگا : بقره / ۱۹۴) .

سوره نحل آیه ۱۲۷

متن آیه :

وَاصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُ فِي ضَيْقٍ مِّمَّا يَمْكُرُونَ

ترجمه :

(ای پیغمبر ! تو نیز در برابر مصائب و صحنه‌های جانسوزی که در راه تبلیغ رسالت آسمانی خواهی دید) شکیبائی کن و شکیبائی تو (و هرکس دیگری) جز در پرتو (لطف رحمان و به یاری و) توفیق یزدان میسر نیست . (اگر کافران ایمان نیاوردند ، بر آنان اندوهگین مشو و در برابر مکر و نیرنگی که می‌ورزند (و توطئه‌هایی که به راه می‌اندازند) ناراحت و نگران مباش (و خویشتن را در پناه خدا دار) .

توضیحات :

« مَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ » : شکیبائی تو جز با معونت و توفیق یزدان میسر نیست . « لَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ » : بر آنان اندوهگین مباش . غم ایشان را مخور .

سوره نحل آیه ۱۲۸

متن آیه :
إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ

ترجمه :

بی‌گمان خدا (مرحمت و معونت و حفاظت و رعایت همه جانبه‌اش) همراه کسانی است که تقوا پیشه کنند و (با دوری از نواهی ، خود را از خشم خدا به دور دارند ، و با تمام نیرو و قدرت) با کسانی است که نیکوکار باشند و (با انجام اوامر الهی خویشتن را به الطاف ایزد نزدیک سازند) .

توضیحات :

« مع » : با . همراه . مراد همراهی معنوی و مدد الهی است .

سوره اسراء آیه ۱

متن آیه :
سَبْحَانَ الَّذِي أَسْرَىٰ بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنَ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

ترجمه :

تسبیح و تقدیس خدائی را سزا است که بنده خود (محمد پسر عبدالله) را در شبی از مسجدالحرام (مکه) به مسجدالاقصی (بیت‌المقدس) برد ، آنجا که دور و بر آن را پربرکت (از اقوات مادی و معنوی) ساخته‌ایم . تا (در این کوچ یک شبه زمینی و آسمانی) برخی از نشانه‌های (عظمت و قدرت خداوندی) خود را بدو بنمایانیم (و با نشان دادن فراخی گستره جهان و بخشی از شگفتیهای آن ، او را از بند دردها و رنجهای زمینیان برهانیم و با دل و جرات بیشتر به میدان مبارزه حق و باطل روانه گردانیم) . بی‌گمان خداوند بس شنوا و بینا است . (نه سخنی از او پنهان و نه کاری از او نهان می‌ماند) .

توضیحات :

« سَبْحَانَ » : پاک و منزّه است از ناتوانیها و ناشایستیها . تسبیح و تقدیس و تعظیم و تکریم باد . این واژه مفعول مطلق فعل محذوفی است و برای اظهار تعجب و بیان عظمت و قدرت به کار می‌رود . « أُسْرِيَ » : شب‌روی کرد . در اینجا به وسیله حرف (ب) متعدی شده است . یعنی ، در شب برد (نگا : هود / ۸۱ ، دخان / ۲۳) . « الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ » : مسجدالحرام که در شهر مکه است و نقطه شروع سفر زمینی رسول است . « الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى » : مسجد اقصی که در بیت‌المقدس است و نقطه پایان سفر زمینی و مکان آغاز سفر آسمانی رسول است . کوچ از مسجدالحرام تا مسجدالاقصی را اسراء می‌نامند . و کوچ از مسجدالاقصی به برخی از کرات آسمانی را معراج می‌گویند . اسراء و معراج هر دو با هم در پاسی از یک شب انجام گرفته است (نگا : نجم / ۱ - ۱۸) . « بَارَكْنَا » : مبارک و پربرکت گردانیم . مراد حاصلخیزی زمینهای اطراف شهر بیت‌المقدس و برکات معنوی خود آنجا است ؛ چرا که سرزمین انبیاء و قبله‌گاه دلهای مردان خدا است .

سوره اسراء آیه ۲

متن آیه :
وَأَتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ أَلَّا تَتَّخِذُوا مِن دُونِي وَكَيْلًا

ترجمه :

ما به موسی کتاب (تورات) دادیم و آن را رهنمود بنی اسرائیل کردیم (تا در پرتو آن از تاریکی جهل و کفر به سوی نور علم و ایمان راهیاب شوند . و بدیشان دستور دادیم) این که غیر ما را تکیه‌گاه و پشتیبان خود مسازید (و امور خویش را جز به ما مسپارید) .

توضیحات :

« هَدِيَّ » : هدایت . راهنما . « أَلَّا تَتَّخِذُوا » : فعلی پیش از آن محذوف است و تقدیر چنین است : « قُلْنَا لَهُمْ لَا تَتَّخِذُوا » . در این صورت حرف (أَنْ) زائد است . یا این که به معنی (أَيْ) تفسیریه است و تقدیر چنین می‌شود : « أَيْ لَا تَتَّخِذُوا » . می‌توان حرف جر را نیز مقدر دانست . « يَا لَا تَتَّخِذُوا » : « مِنْ دُونِي » : به غیر از من . به جای من .

سوره اسراء آیه ۳

متن آیه :

ذُرِّيَّةً مِّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا

ترجمه :

ای فرزندان کسانی که با نوح (بر کشتی) سوار کردیم ! (ما پدران شما را از غرقاب رهانیدیم . پس به شکرانه این که زادگان آن مؤمنانید و خویشان را پیروان نوح می‌دانید ، از خدا سپاسگزاری کنید ؛ چرا که) نوح بنده بسیار سپاسگزاری بود (و شما نیز همچون گذشتگانان او را قدوه خود کنید و بدو تاسی جوئید) .

توضیحات :

« ذُرِّيَّةً » : نژاد . نسل . منادا است ، یا این که منصوب به اختصاص است و مفعول به (أَحْصُ) یا (أَعْنِي) محذوف است .

سوره اسراء آیه ۴

متن آیه :

وَقَضَيْنَا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ فِي الْكِتَابِ لَتُفْسِدُنَّ فِي الْأَرْضِ مَرَّتَيْنِ وَلَتَعْلُنَّ عُلُوقًا كَبِيرًا

ترجمه :

در کتاب (تورات) به بنی اسرائیل اعلام کردیم که دوبار در سرزمین (فلسطین و دوروبر آن) تباهی می‌ورزید و برتری‌جوئی بزرگی می‌کنید و طغیان و عدوان را به غایت ، و ظلم و جور را به نهایت می‌رسانید .

توضیحات :

« قَضَيْنَا » : اعلام کردیم . باخبر ساختیم (نگا : حجر / ۶۶ ، قصص / ۴۴) . « الْكِتَابِ » : مراد تورات است . « مَرَّتَيْنِ » : دوبار . مراد دو دفعه مهم است . « لَتَعْلُنَّ » : برتری‌جوئی می‌کنید . « عُلُوقًا » : برتری‌جوئی (نگا : مؤمنون / ۹۱ ، قصص / ۴ ، نمل / ۳۱ ، دخان / ۱۹) .

سوره اسراء آیه ۵

متن آیه :

فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ أُولَاهُمَا بَعَثْنَا عَلَيْكُمْ عِبَادًا لَّنَا أُولِي بَأْسٍ شَدِيدٍ فَجَاسُوا خِلَالَ الدِّيَارِ وَكَانَ وَعْدًا مَّفْعُولًا

ترجمه :

هنگامي که وعده نخستين آن دو فرا رسد ، بندگان پیکارجو و تواناي خود را بر شما (مي گماريم) و برانگيخته مي داريم که (شما را سخت درهم مي کوبند و براي به دست آوردنتان) خانه ها را تفتيش و جاها را جستجو مي کنند . اين وعده (غلبه و انتقام ، حتمي و قطعي و) انجام پذيرفتني است .

توضيحات :

« عِبَادًا لَنَا » : بندگان خود را . مراد تنها بندگان مؤمن خدا نيست ، ممکن است بندگان کافر خدا باشد (نگا : مائده / ۱۱۸ ، مریم / ۹۳ ، فرقان / ۱۷) . « أُولِي بَأْسٍ » : جنگجویان . نیرومندان . عذاب رسانندگان . « بَأْسٍ » : جنگ (نگا : بقره / ۱۷۷ ، احزاب / ۱۸) . قوت و قدرت (نگا : نساء / ۸۴ ، کهف / ۲) . عذاب (نگا : انعام / ۴۳ و ۱۴۸ ، اعراف / ۷۹ و ۹۸) . « جَاسُوا » : تفتيش کردند . گشت زدند و گردیدند . « خِلَالَ » : لابلای . میان . « الدِّيارِ » : جمع دار ، خانه و کاشانه . زاد و بوم . « مَفْعُولًا » : انجام شده . مراد قطعي و حتمي است (نگا : نساء / ۴۷ ، انفال / ۴۲ و ۴۴) .

سوره اسراء آیه ۶

متن آیه :

ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكُرَّةَ عَلَيْهِمْ وَأَمْدَدْنَاكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَيْنَ وَجَعَلْنَاكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا

ترجمه :

سپس (شما راه صلاح در پيش مي گيريد و از فساد دست مي کشيد و آن گاه) شما را بر آنان چيره مي گردانيم ، و با اموال و فرزندان مدد و ياريتان مي دهيم و تعداد نفراتتان را بيشتر (از دشمن) مي نمايم .

توضيحات :

« الْكُرَّةَ » : هجوم . يورش . مراد غلبه و قدرت است . « أَمْدَدْنَاكُمْ » : شما را ياري مي دهيم و نورو مي بخشيم . « نَفِيرًا » : نفرات . ياران همرزم . تميز است .

سوره اسراء آیه ۷

متن آیه :

إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ وَإِنْ أَسَأْتُمْ فَلَهَا فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ لِيَسُوءُوا وُجُوهَكُمْ وَلِيَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ كَمَا دَخَلُوهُ أُولَٰئِكَ مَرَّةً وَالْيَتَبَرُوا مَا عَلُوا تَتَّيْرًا

ترجمه :

(آن گاه بدیشان گفتيم : اي بني اسرائيل !) اگر نيکي کنيد (و از خدا اطاعت نمايد) به خودتان نيکي مي کنيد (و سود آن در دنيا و آخرت به خودتان برمي گردد) و اگر بد ي کنيد (و از فرمان خدا سرکشي نمايد) به خودتان بد ي مي کنيد . و هنگامي که وعده دوم (مجازات و عقاب فسادتان) فرا مي رسد (دشمنانتان را نورو بخشيده و بر شما مسلط مي گردانيم) تا شما را بدحال (و پريشان روزگار) سازند (و گرد غم و اندوه بر چهره هايتان بپاشند) و داخل مسجد (الاقصي) گردند ، همان گونه که در دفعه اول بدان داخل شدند (و بار ديگر به تخریب بيت المقدس دست يازند) و بر هر که و هرچه دست يابند بکشند و درهم کوبند .

توضيحات :

« وَعَدُّ الْأَخِرَةِ » : زمان دفعه آخر دو فساد شما . « لَيْسُوا . . . » : تا اذیت و آزارتان رسانند و آثار غم و اندوه بر سیمای و دیدارتان پدیدار گردانند . متعلق به فعل محذوفی است که جواب (إذا) است . یعنی : بَعَثْنَاهُمْ لَيْسُوا . « الْمَسْجِدَ » : مسجدالاقصی . « مَا عَلُوا » : آنچه بر آن مستولگی و چیره می‌شوند . در این صورت (ما) موصول و مفعول به است . مدتی که آنان مسلط و چیره باشند . در این صورت (ما) مصدریه ظرفیه است . « تَتَّيْرًا » : درهم کوبیدن و نابود کردن (نگا : أعراف / ۱۳۹) . دو فساد بزرگ بنی‌اسرائیل و سرکوب آنان توسط جنگجویان نیرومند و توانا ، به درستی روشن نیست . برخی سرکوبگر نخستین را بخت‌النصر پادشاه بابل ، و دومی را اسپیانوس قیصر روم دانسته‌اند و . . . ولی قرآن کریم نوع فساد بنی‌اسرائیل و جنس دشمنانشان را روشن نفرموده است ، اما ایشان و ما و هرکس دیگری را بیم می‌دهد که ستمگریها و تباهیها در پیشگاه خدا بدون مجازات نمی‌ماند و لذا صهیونیستهای فعلی هم باید در انتظار شکست مجدد باشند ؛ چرا که وعده خدا حتماً تحقق می‌پذیرد ، و برتری‌جویی و بیدادگری آنان بی‌پاسخ نمی‌ماند (نگا : أعراف / ۱۶۷) .

سوره اسراء آیه ۸

متن آیه :

عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يَرْحَمَكُمْ وَإِنْ عُذْتُمْ عُدْنَا وَجَعَلْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ حَصِيرًا

ترجمه :

امید است پروردگارتان (بعد از بار دوم نیز اگر توبه کردید و از تباهاکاریها و ستمگریها برگشتید) به شما رحم کند (و شما را ببخشد) ، و اگر هم (به زشتیها و پلشتیها) برگردید ، ما هم (به مجازات و کیفرتان در همین جهان) برمی‌گردیم ، و دوزخ را (هم در آن جهان) زندان تنگ کافران (چون شما) می‌کنیم .

توضیحات :

« حَصِيرًا » : مکان تنگ فراگیر . زندان سختی که نتوان از آن خارج شد (نگا : كهف / ۲۹ ، حج / ۲۲) .

سوره اسراء آیه ۹

متن آیه :

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا

ترجمه :

این قرآن (مردمان را) به راهی رهنمود می‌کند که مستقیم‌ترین راهها (برای رسیدن به سعادت دنیا و آخرت) است ، و به مؤمنانی که (برابر دستورات آن) کارهای شایسته و پسندیده می‌کنند ، مژده می‌دهد که برای آنان (در سرای دیگر) پاداش بزرگی (به نام بهشت) است .

توضیحات :

« لِلَّتِي » : به راهی که . (الَّتِي) صفت موصوف محذوفی مانند : (الطَّرِيقَةَ ، الْحَالَةَ ، الْمِلَّةَ) است . « أَقْوَمُ » : مستقیم‌ترین و استوارترین (نگا : بقره / ۲۸۲ ، نساء / ۴۶ ، مزمل / ۶) .

سوره اسراء آیه ۱۰

متن آیه :

وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

ترجمه :

و (به مؤمنان مزده مي‌دهد به) اين كه براي كساني كه به قيامت ايمان نمي‌آورند ، عذاب دردناكي آماده کرده‌ايم .

توضیحات :

« أَعْتَدْنَا » : آماده کرده‌ايم . تهيه ديده‌ايم . از ريشه (عتد) است (نگا : نساء / ۱۸ و ۳۷ ، يوسف / ۳۱) .

سوره اسراء آيه ۱۱

متن آيه :

وَيَدْعُ الْإِنْسَانُ بِالشَّرِّ دُعَاءَهُ بِالْخَيْرِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ عَجُولًا

ترجمه :

انسان (چه بسا در وقت خشم يا بلايا ، دست دعا به سوي خدا برمي‌دارد و عليه خود و خوبشاوندان و دوستان) دعاي شر مي‌كند ، همان گونه كه (به هنگام شادي يا عادي) دعاي خير مي‌كند . اصلاً انسان هميشه شتابگر بوده است (و خوبي و بدی را آزمندانه و عجولانه از خدا خواسته است ، و سود و زيان خود را چنان كه بايد ندانسته است) .

توضیحات :

« يَدْعُو » : دعا مي‌كند . مي‌طلبد . در رسم الخط قرآني واو آن ذكر نشده است . « دُعَاءُهُ » : مثل دعائيش . همچون طلبيدنش . مفعول مطلق است . « يَدْعُو الْإِنْسَانُ بِالشَّرِّ . . . » . شر و بلا يا خير و صفا را فریاد زدن و خواستن ، به دو صورت امكان‌پذير است ، يكي با گفتار (نگا : انفال / ۳۲ ، اعراف / ۷۰ ، انبياء / ۲۸) ديگري با كردار خوب و رفتار پسندیده منتهي بدانها (نگا : يونس / ۱۱) . « عَجُولًا » : بسيار عجله‌کننده . شتابگر . معني آيه چنين نيز مي‌تواند باشد : انسان همان گونه كه نيكيها را طلب مي‌كند ، بر اثر شتابزدگي و عدم مطالعه كافي به طلب بدیها برمي‌خيزد ، چرا كه انسان ذاتاً عجل است .

سوره اسراء آيه ۱۲

متن آيه :

وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَاتٍ لِّمَن حَمَلَ الْحِمْلَ لِتَسْبِيحًا لِّحَمْلِهِ وَإِن يَسئُرْ بِالْحِمْلِ يَسئُرْ بِهِ لِيُكْفِّرَ بِهِ لِيَتَّبِعُوا وَفِيهَا آيَاتٌ لِّمَن يَرَى

ترجمه :

ما شب و روز را دو نشان (دال بر بودن يزدان و قدرت فراوان گرداننده جهان) قرار داده‌ايم . نشان شب را محو (تاريخي) گردانده‌ايم (تا در آن بي‌سائيد) و نشان روز را تابان کرده‌ايم تا (در آن به تلاش و كوشش بپردازيد و) از فضل پروردگارتان بهره‌مند گرديد (و در پرتو پياپي آمدن شبها و روزها) شماره سالها و حساب (امور زندگي خود) را بدانيد . و ما هر چيزي را دقيقاً (براي هدف و كاري ، معين و) مشخص ساخته‌ايم (و جهان را از روي نقشه و حساب و كتاب آفريده و به كار انداخته‌ايم) .

توضیحات :

« آيَاتين » : دو نشان وجود خدا . دو دليل قدرت و عظمت الله . « فَمَحَوْنَا آيَةَ اللَّيْلِ » : مراد از محو شب ، تاريخ گرداندن و در دل ظلمت زهان ساختن است . يعنې آفريدن شب بدین وضع و شيوه است . مثلاً اگر گفته شود : (بَيَضَ اللَّهُ الْمَاءَ ، وَ سَوَدَ الْفَحْمَ) : خداوند آب را سفيد و

زغال را سیاه کرده است ، مراد این است که آن دو را بر این خلقت سرشته و با چنین ویژگی‌هایی آنها را آفریده است . « مَبْصِرَةٌ » : تابان . روشن (نگا : نمل / ۱۳) . « فَصْلًا » : نعمت . رزق و روزی . « عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ » : (نگا : یونس / ۵) . « وَكُلِّ شَيْءٍ فَصَّلْنَاهُ تَفْصِيلًا » : ما همه چیز را در قرآن بیان و روشن کرده‌ایم (نگا : نحل / ۸۹) . ما هر چیزی را برای هدف و کاری ، معین و مشخص کرده‌ایم . واژه (کل) منصوب به اشتغال است .

سوره اسراء آیه ۱۳

متن آیه :

وَكُلِّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنشُورًا

ترجمه :

ما اعمال هرکسی را (همچون گردن‌بند) به گردنش آویخته‌ایم (و او را گروگان کردار و عهده‌دار رفتارش ساخته‌ایم) و در روز قیامت کتابی را (که کارنامه اعمال او است) برای وی بیرون می‌آوریم که گشوده به (دست) او می‌رسد .

توضیحات :

« كَلِّ » : منصوب به اشتغال است . « أَلْزَمْنَاهُ » : ملازم او ساخته‌ایم . همراه او کرده‌ایم . یعنی : اعمال انسان در دنیا و آخرت از او جدا نمی‌شود و نتیجه خوب و بد آنها را می‌بیند . « طَائِرٌ » : عمل . خوشبختی و بدبختی ناشی از عمل (نگا : اعراف / ۱۳۱) . « كِتَابًا » : مراد نامه اعمال و کارنامه احوال انسان است (نگا : جاثیه / ۲۸ و ۲۹) . « مَنشُورًا » : گشوده و باز . مراد این است که کارنامه عمل انسان در این جهان مکتوم و پوشیده است و در آن جهان باز و گشوده . واژه (مَنشُورًا) صفت دوم (كِتَابًا) یا حال ضمیر (ه) است .

سوره اسراء آیه ۱۴

متن آیه :

اقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا

ترجمه :

(در آن روز بدو گفته می‌شود :) کتاب (اعمال) خود را بخوان (و سعادت یا شقاوت خویش را بدان) . کافی است که خودت امروز حسابگر خویش‌ت باشی . (چه مسائل روشن‌است و نیازی به شاهد و حسابرس دیگری نیست) .

توضیحات :

« حَسِيبًا » : حسابگر . حسابرس .

سوره اسراء آیه ۱۵

متن آیه :

مِنَ اهْتِدَىٰ قَائِمًا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ تَبْعَثَ رَسُولًا

ترجمه :

هر کس (به راه حق) هدایت یابد ، راهیابی‌ش به سود خودش است ، و هرکس (از راه حق) گمراه شود ، گمراهی‌ش به زیان خودش است . و هیچ کس بار گناه دیگری را بر دوش نمی‌کشد (و به جرم دیگری کیفر داده نمی‌شود) . و ما (هیچ شخص و قومی را) مجازات نخواهیم کرد ،

مگر این که پیغمبری (برای آنان مبعوث و) روان سازیم .

توضیحات :
« لَا تَزِرُ وَازِرَةٌ . . . » : (نگا : أنعام / ۳۱ و ۱۶۴ ، نحل / ۲۵) . « وَ مَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ . . . » : مراد این است که عذاب بدون بیان صحیح نیست ، و این است که خداوند ستمگران و منحرفان را کیفر نمی‌دهد ، مگر این که پیغمبری را به میانشان بفرستد تا راه و چاه را بدیشان بنمایاند . امام محمد غزالی ، مردمان بعد از بعثت پیغمبر اسلام را سه گروه کرده است : الف) کسانی که از بعثت محمدی به طور کلی بی‌خبرند ، اینان رستگاری . ب) کسانی که به گونه راستین ، دعوت اسلام بدیشان می‌رسد ، ولی بر اثر سهل‌انگاری یا عناد ، بدان نمی‌گروند ، اینان گرفتار عذاب گردانند . ج) کسانی که به گونه راستین ، دعوت اسلام بدیشان نمی‌رسد ، و محمد همچون شخص نیرنگباز و جاه‌طلب و خوشگذرانی بدیشان معرفی و شناسانده می‌شود ، اینان نیز همچون گروه نخست ، رستگار و از عذاب در امانند . (نگا : تفسیرالمراغی ، جلد اول ، صفحه ۱۳۴ ، تفسیر سوره اسراء : عبدالله محمد شحاته ، صفحه ۹۸) .

سوره اسراء آیه ۱۶

متن آیه :
وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْنَاَهَا تَدْمِيرًا

ترجمه :

هرگاه بخواهیم شهر و دیاری را نابود گردانیم ، افراد دارا و خوشگذران و شهوتران آنجا را سردار و چیره می‌گردانیم ، و آنان در آن شهر و دیار به فسق و فجور می‌پردازند (و به مخالفت با دستورات الهی برمی‌خیزند) ، پس فرمان (وقوع عذاب) بر آنجا واجب و قطعی می‌گردد و آن گاه آن مکان را سخت درهم می‌کوبیم (و ساکنانش را هلاک می‌گردانیم) .

توضیحات :

« أَمَرْنَا » : امیر و سردار می‌گردانیم . سیلطه و قدرت می‌دهیم . به طاعت و عبادت دستور می‌دهیم . زیاد و فراوان می‌کنیم . « مُتْرَفِيهَا » : مترقین ، اشخاص متنعم خوشگذران و ثروتمندان غرق در شهوات (نگا : هود / ۱۱۶) . پیروی و دنباله‌روی از آنان حکومت و کشور را به تباهی می‌کشاند و همگان را بر خاک مذلت می‌نشانند . « حَقَّ » : ثابت و واجب شد (نگا : أعراف / ۳۰ ، یونس / ۳۳ و ۹۶ ، نحل / ۳۶) . « الْقَوْلُ » : سخن تهدیدآمیز خدا (نگا : یونس / ۳۳ ، هود / ۴۰) . « تَدْمِيرًا » : هلاک گرداندن و درهم کوبیدن (نگا : أعراف / ۱۳۷) .

سوره اسراء آیه ۱۷

متن آیه :
وَكَمَّ أَهْلَكْنَا مِنَ الْقُرُونِ مِنْ بَعْدِ نُوحٍ وَكَفَىٰ يَرْبِكَ يَذُنُوبِ عِبَادِهِ خَيْرًا بَصِيرًا

ترجمه :

و چه بسیارند مردمانی که در قرون و اعصار بعد از نوح می‌زیسته‌اند و ما آنان را (طبق همین سنت ، به سبب تمرد و سرکشیشان) نابود گردانده‌ایم . (مثل : خود قوم نوح ، قوم عاد ، قوم ثمود ، قوم لوط ، قوم فرعون .) همین کافی است که پروردگارت از گناهان بندگانش آگاه و نسبت بدانها بینا است (و لذا هیچ گونه کاری از دید او مخفی ، و بی‌سزا و جزا نمی‌ماند) .

توضیحات :

« الْقُرُونِ » : جمع قَرْنٌ ، مردمان يك عصر و زمان (نگا : أنعام / ۶ ، یونس / ۱۳ ، هود / ۱۱۶) .

سوره اسراء آیه ۱۸

متن آیه :

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلَاهَا مَذْمُومًا مَدْحُورًا

ترجمه :

هر کس که دنیای زودگذر (این جهان) را بخواهد (و تنها برای زندگی آن کار کند) ، آن اندازه که خود می‌خواهیم و به هرکس که صلاح می‌دانیم ، هرچه زودتر در دنیا بدو عطاء خواهیم کرد . به دنبال آن ، دوزخ را بهره او می‌کنیم که به آتش آن می‌سوزد ، در حالی که (به سبب کارهایی که در دنیا کرده است) مورد سرزنش است و (از رحمت خدا) رانده و مانده است .

توضیحات :

« الْعَاجِلَةَ » : جهان زودگذر . مراد لذائذ و نعمتهای دنیای فعلی است (نگا : هود / ۱۵ ، شوری / ۲۰ ، نجم / ۲۹) . « يَصْلَاهَا » : بدان درآید و حرارت آن را بچشید . « مَذْمُومًا » : سرزنش شده . مراد این است که مبعوض خدا و فرشتگان و مردم است . « مَدْحُورًا » : رانده شده . مراد مطرود از الطاف و به دور از مرحمت خدا است . واژه‌های (مَذْمُومًا مَدْحُورًا) حال اول و دوم است (نگا : اعراف / ۱۸) .

سوره اسراء آیه ۱۹

متن آیه :

وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا

ترجمه :

و هر کس که (دنیای جاودانه) آخرت را بخواهد و برای (فراچنگ آوردن) آن ، تلاش سزاوار آن را از خود نشان دهد ، در حالی که مؤمن باشد ، این چنین کسانی ، تلاششان بی‌سپاس (و بی‌اجر) نمی‌ماند .

توضیحات :

« سَعْيَهَا » : تلاشی که سزاوار آن جهان است . کوشش کردن در راه حقیقی آن ، که متابعت از پیغمبر و انجام عبادات برابر رهنمود است . « مَشْكُورًا » : سپاسگزاری شده . سپاسگزاری خدا از بندگان ، پذیرش اعمال و عبادات آنان و افزون دادن پاداش بدیشان است (نگا : فاطر / ۳۰ و ۳۴ ، شوری / ۲۳ ، تغابن / ۱۷) .

سوره اسراء آیه ۲۰

متن آیه :

كُلًّا تُمِدُّ هَؤُلَاءَ وَهَؤُلَاءَ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا

ترجمه :

و ما هر يك از اينان (که آخرت طلبانند) و از آنان (که دنیا پرستانند ، در این جهان) از بخشایش پروردگارت (بهره‌مند می‌گردانیم و) کمک می‌رسانیم و (کافر و مؤمن را بر این خوان یغما می‌نشانیم . چرا که در صورت رعایت اسباب و علل ،) بخشایش پروردگارت هرگز (از کسی بازداشته نشده است و از او) ممنوع نگشته است .

توضیحات :

« كَلَّا تُمِدُّ هُوْلَاءِ وَ هُوْلَاءِ » : به هر يك از اين دو گروه مؤمن و مطيع آخرت طلب ، و كافر و عاصي دنيا طلب ، كمك و مدد و قدرت و نعمت مي‌رسانيم . (كَلَّا) مفعول به مقدم و (هُوْلَاءِ) بدل از آن است . « مَحْظُورًا » : ممنوع .

سوره اسراء آيه ۲۱

متن آيه :

انظُرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَلِلْآخِرَةِ الْكِبْرُ دَرَجَاتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلًا

ترجمه :

بين چگونه برخي (از مردمان) را بر برخي ديگر (در همين دنياي ناچيز ، به سبب تفاوت تلاش و كوشششان) برتري داده‌ايم و (يكي را شاه ، دارا ، دانا ، و يكي را نوكر ، نادار ، نادان كرده‌ايم . و اما بدان كه در دنياي مهم و ارزشمند) آخرت ، درجات بزرگ‌تر و برتريها سترگ‌تر است (و تفاوتها و فاصله‌ها بيشتري است ؛ چرا كه آنجا سراي جاويدان است و بهشت و درجات عظيم آن در ميان است . پس اي انسان ! براي آن به مسابقه پرداز و شبانه‌روز بكوش) .

توضيحات :

« انظُرْ » : بين . دقت كن . « دَرَجَاتٍ . . . تَفْضِيلًا » : اين دو واژه تميزند .

سوره اسراء آيه ۲۲

متن آيه :

لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَقَعَدَ مَذْمُومًا مَّخْذُولًا

ترجمه :

(اي انسان !) با يزدان ، خدای ديگري قرار مده (و معبود خود مدان و به فریاد مخوان) كه نكوهيده و زبون شوي .

توضيحات :

« فَتَقَعَدَ » : كه زمينگير و حقير شوې و بر خاك مذلّت نشيني و دستگير و ياوري پراي خود نيني (نگا : آل عمران / ۱۶۰) . فعل (تَقَعَدَ) را به معني (تَصَيَّرَ) ذكر كرده‌اند . « مَخْذُولًا » : زبون . خوار . به خود رها شده و بي‌كمك و ياري مانده .

سوره اسراء آيه ۲۳

متن آيه :

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَيَالِ الْوَالِدِينَ إِحْسَانًا ۚ إِنَّمَا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا

ترجمه :

(اي انسان !) پروردگارت فرمان داده است كه جز او را نپرستيد ، و به پدر و مادر نيكي كنيد (و با آنان نيكو رفتار نماييد) . هرگاه يكي از آن دو ، و يا هر دو ي ايشان نزد تو به سن پيري برسند ، (كمترين اهانتني بدیشان مكن و حتي سبكترين تعبير نامؤدبانانه همچون) اف به آنان مگو ! (و بر سر ايشان فریاد مزن) و آنان را از پيش خود مران و با سخنان محترمانه با آن دو سخن بگو .

توضيحات :

« قَضَىٰ » : فرمان داده است . سفارش كرده است . « إِحْسَانًا » : نيكي كردن . زيبا رفتار كردن .

« يَبْلُغَنَّ » : مي‌رسد . واصل مي‌شود . « الْكِبَرِ » : پيري و كهنسالِي . « أَفٍّ » : واي . آه . اسم‌الفعل است و بيانگر دلتنگي و ناراحتي است . « لَا تَنْهَرَهُمَا » : آن دو را مران . بر سرشان فریاد مزین . با آنان تندي و تيزي مکن . « كَرِيماً » : محترمانه و بزرگوارانه .

سوره اسراء آیه ۲۴

متن آیه :
وَإِخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيراً

ترجمه :

و بال تواضع مهرباني را برايشان فرود آور (و در برابرشان كاملاً فروتن باش ، و براي آنان دست دعا به درگاه خدا بردار) و بگو : پروردگارا ! (اينك كه ضعيف و جز تو پناهي ندارند) بدیشان مرحمت فرما ، همان گونه كه آنان در كوچكي (به ضعف و كودكي من رحم كردند و) مرا تربيت و بزرگ نمودند .

توضیحات :

« إِخْفِضْ » : پائين آور . بگستران . « جَنَاحَ » : بال . « جَنَاحَ الذُّلِّ » : بال خوارِي . يعني بالي كه خوارِي است ، همان گونه كه مي‌گويند : حَاتِمُ الْجَوَادِ ، يعني حاتم بسيار بخشنده . بال خوارِي ، كنايه از تواضع فراوان و فروتني بسيار است (نگا : حجر / ۸۸) . « مِنَ الرَّحْمَةِ » : از روي مهرباني و دلسوزي . « صَغِيراً » : در حال كوچكي . در زمان كوچكي .

سوره اسراء آیه ۲۵

متن آیه :
رَبِّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِنْ تَكُونُوا صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ لِلأَوَّابِينَ غَفُوراً

ترجمه :

پروردگارتان (از خودتان) آگاه‌تر بدان چيزهائي است كه در درونتان مي‌گذرد (و لذا مي‌داند كه اراده نيكي و يا بدِي ، نسبت به والدين خود داريد) . اگر افراد شايسته و بايسته‌اي باشيد (و در راه خدمت بدیشان لغزشي از شما سر زده باشد و در اندیشه جبران آن بوده و از كرده خود پشيمان شويد ، خدا شما را مي‌بخشد) چرا كه او در حق توبه‌كاران هميشه بخشنده بوده است .

توضیحات :

« أَعْلَمُ » : داناتر . دانا . « صَالِحِينَ » : نيكان . شايستگان . « أَوَّابِينَ » : بسيار برگشت‌كنندگان با توبه و استغفار به درگاه پروردگار . از ماده (أَوَّبَ) به معني : رجوع .

سوره اسراء آیه ۲۶

متن آیه :
وَأْتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تَبْذُرْ تَبْذِيراً

ترجمه :

حق خویشاوند را (از قبيل : صله رحم و نيكوئي و مودت و محبت) ، و حق مستمند و وامانده در راه را (از قبيل : زكات و صدقه و احسان) ، بپرداز ، و به هيچ وجه باد دستي مکن .

توضیحات :

« آت » : بده . پرداز . « ذَا الْقُرْبَى » : خویشاوند . نذیک . « تَبْذِيراً » : زیاده‌روی در پراکندن مال .
باد دستی .

سوره اسراء آیه ۲۷

متن آیه :
إِنَّ الْمُبْذِرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا

ترجمه :

بی‌گمان باد دستان دوستان اهریمنانند (و گوش به وسوسه‌های ایشان می‌دارند و در انجام بدیها همسان و همگامند) و اهریمنان بسیار ناسپاس (نعمتهای) پروردگار خود هستند (و تمام توان خویش را در فساد و نافرمانی از خدا می‌گذرانند . باد دستی هم فساد و نافرمانی است ، از آن خویشتن را برحذر دارید تا همچون اهریمنان بشمار نیائید و با ایشان در آخرت به دوزخ نیفتید)

توضیحات :

« الْمُبْذِرِينَ » : باد دستان . « إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ » : برادران اهریمنان . دوستان و همدان اهریمنان در انجام تپاهیها و بزهکاریها و همنشینان ایشان در دوزخ (نگا : فصلت / ۲۵ ، زخرف / ۳۶ - ۳۹) . « الشَّيْطَانُ » : اسم جنس است (نگا : تفسیر قرطبی ، تفسیر السراج المنیر) . « كَفُورًا » : بسیار ناسپاس (نگا : هود / ۹) .

سوره اسراء آیه ۲۸

متن آیه :
وَأَمَّا تَعْرِضْنَ عَنْهُمْ ابْتِغَاءَ رَحْمَةٍ مِّن رَّبِّكَ تَرْجُوهَا فَقُل لَّهُمْ قَوْلًا مَّيْسُورًا

ترجمه :

و اگر از آنان (یعنی از خویشاوندان و بیچارگان و واماندگان در راه ، به سبب نبودن امکانات و) به خاطر انتظار رحمت پروردگارت که امید بدان داری ، روی برگردانی ، با ایشان محترمانه و مهربانانه سخن بگو (و با وعده احسان در آینده بدیشان ، دلخوش و امیدوارشان گردان) .

توضیحات :

« ابْتِغَاءَ » : خواستن . چشم داشتن . مفعول‌له یا این که حال است . و تقدیر چنین است : إِمَّا تَعْرِضْنَ عَنْهُمْ مَبْتِغِيًّا رَحْمَةً . « تَرْجُوهَا » : امیدوار بدانی . خواستار آنی . می‌تواند حال بوده و تقدیر چنین باشد : راجیاً إِيَّاهَا . « قَوْلًا مَّيْسُورًا » : سخن خوب و گفتار نرم . مراد هرگونه سخن نیک و برخورد محترمانه و مهربانانه است .

سوره اسراء آیه ۲۹

متن آیه :
وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا

ترجمه :

دست خود را بر گردن خویش بسته مدار (و از کمک به دیگران خودداری مکن و بخیل مباش ،) و آن را فوق‌العاده گشاده مساز (و بذل و بخشش بی‌حساب مکن و اسراف موز ، بدان گونه) که سبب شود از کار بمانی و مورد ملامت (این و آن) قرار گیری و لغت و غمناک گردی .

توضیحات :

« مَغْلُوبَةً » : در غُل و زنجیر . بسته . « لا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُوبَةً إِلَيَا عُنُقِكَ » : کنایه از بخل و تنگچشمی است . « لا تَبْسُطْهَا » : آن را گسترده و باز مگردان . کنایه از اسیراف و تذبذب است . « تَقَعْدُ » : بشوی . بگردی . « مَلُومًا » : سرزنش شده و لومه شده . « مَحْسُورًا » : لخت و بی چیز . درمانده و اندوهناک .

سوره اسراء آیه ۳۰

متن آیه :

إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا

ترجمه :

بی گمان پروردگارت ، روزی هرکس را که بخواهد فراوان و گسترده می‌دارد ، و روزی هرکس را که بخواهد کم و تنگ می‌گرداند . چرا که خدا از (سرشت) بندگان خود آگاه (و به احوال و نیازمندیهایشان آشنا و) بینا است .

توضیحات :

« يَبْسُطُ » : گسترده و فراخ می‌گرداند (نگا : بقره / ۲۴۵ ، رعد / ۲۶) . « يَقْدِرُ » : کم می‌گرداند . تنگ و ناچیز می‌نماید (نگا : رعد / ۲۶ ، فجر / ۱۶) .

سوره اسراء آیه ۳۱

متن آیه :

وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْئًا كَبِيرًا

ترجمه :

(از آنجا که روزی در دست خدا است) فرزندانان را از ترس فقر و تنگدستی نکشید . ما آنان و شما را روزی می‌دهیم (و ضامن رزق همگانیم) . بی گمان کشتن ایشان گناه بزرگی است .

توضیحات :

« إِمْلَاقٍ » : فقر و تنگدستی (نگا : انعام / ۱۵۱) . « خِطْئًا » : گناه .

سوره اسراء آیه ۳۲

متن آیه :

وَلَا تَقْرَبُوا الزَّوْجَىٰ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا

ترجمه :

(با انجام عوامل و انگیزه‌های زنا) به زنا نزدیک نشوید که زنا گناه بسیار زشت و بدترین راه و شیوه است .

توضیحات :

« لا تَقْرَبُوا الزَّوْجَىٰ » : زنا نکنید . به عوامل قرب زنا و مقدمات آن از قبیل : چشم‌چرانی ، بی‌حجابی ، خلوت با اجنبی ، رفتن به کانونهای فساد ، نگاه به کتابها و فیلمهای آلوده . . . نزدیک نشوید . « فَاحِشَةً » : گناه زشت و کاملاً آشکار (نگا : آل عمران / ۱۳۵ ، نساء / ۱۹ و ۲۲ و ۲۵ ، اعراف / ۲۸) .

سوره اسراء آیه ۳۳

متن آیه :

وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيهِ سُلْطَانًا فَلَا يَسْرِفُ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا

ترجمه :

و کسی را نکشید که خداوند کشتن او را - جز به حق - حرام کرده است . هر کس که مظلومانه کشته شود ، به صاحب خون او (که نزدیکترین خویشاوند بدو است ، این) قدرت را داده‌ایم (که با مراجعه به قاضی ، قصاص خود را درخواست و قاتل را به مجازات برساند) ولی نباید او هم در کشتن اسراف کند (و به جای یک نفر ، دو نفر و بیشتر را بکشد ، یا این که به عوض قاتل ، دیگری را هلاک سازد) . بی‌گمان صاحب خون یاری شونده (از سوی خدا) است (چرا که حق قصاص را بدو داده است) .

توضیحات :

« النَّفْسَ » : انسان . شخص . « بِالْحَقِّ » : به حقی . به سبب حق . « سُلْطَانًا » : تسلط بر قاتل در مسأله قصاص . دلیل و برهان اخذ قصاص . « إِنَّهُ » : ولی دم . صاحب خون .

سوره اسراء آیه ۳۴

متن آیه :

وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا

ترجمه :

و در مال یتیم تصرف نکنید مگر به شیوه‌ای که (در حفظ و بهره‌وری آن مفیدتر و) بهتر باشد . (بدین کار ادامه دهید) تا این که یتیم به سن بلوغ می‌رسد (و می‌تواند در دارائی خود تصرف کند و به نحو احسن آن را مورد بهره‌برداری قرار دهد) . و به عهد و پیمان (خود که با خدا یا مردم بسته‌اید) وفا کنید ، چرا که از (شما روز رستاخیز درباره) عهد و پیمان پرسیده می‌شود .

توضیحات :

« لَا تَقْرَبُوا » : مراد تصرف و دست یازیدن است . « إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ » : مگر از راهی که بهترین راهها ، و طریقه‌ای که سودمندترین طرائق باشد که با نگاهداری و افزایش آن انجام‌پذیر است . « أَشُدَّهُ » : مراد رشد عقلانی و حسن تصرف در امور است (نگا : نساء / ۶) .

سوره اسراء آیه ۳۵

متن آیه :

وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كِلْتُمْ وَزَنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ ذَٰلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا

ترجمه :

و هنگامی که چیزی را به پیمانه می‌زنید ، آن را به تمام و کمال پیمانه کنید ، و با ترازوی درست (اشیاء را) بکشید (و در وزن و پیمانه به مشتری کم ندهید) که این کار سرانجام بهتر و نیکوتری (در دنیا و آخرت برای شما) دارد .

توضیحات :

« الْقِسْطَاسِ » : ترازو . عدالت . « بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ » : با ترازوی درست . با دادگری تام (نگا : شعراء / ۱۸۲) .

سوره اسراء آیه ۳۶

متن آیه :

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا

ترجمه :

از چیزی دنباله‌روی مکن که از آن ناآگاهی . بی‌گمان (انسان در برابر کارهایی که) چشم و گوش و دل همه (و سایر اعضا دیگر انجام می‌دهند) مورد پرس و جوی از آن قرار می‌گیرد .

توضیحات :

« لَا تَقْفُ » : دنباله‌روی مکن . از ماده (قفو) به معنی دنباله‌روی . یعنی : انسان باید گفتار و کردارش از روی علم و یقین باشد ؛ نه از روی ظن و گمان و حدس و تخمین . « أُولَئِكَ » : آنها . این واژه گاهی برای غیر ذوی‌العقول نیز به کار می‌رود . یا این که اندامهای بدن به عنوان ذوی‌العقول مورد خطاب قرار گرفته‌اند . « كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا » : انسان از کردار اندامها پرسیده می‌شود . یا این که : همه اندامها مخاطب و مورد پرسش قرار می‌گیرند (نگا : فصلت / ۲۰ و ۲۱) .

سوره اسراء آیه ۳۷

متن آیه :

وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَن تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَن تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا

ترجمه :

و در روی زمین متکبرانه و مغرورانه راه مرو . چرا که تو (با پای کوبیدن قلدرانه‌ات بر زمین) نمی‌توانی زمین را بشکافی ، و (با گردن کشیدن جبارانه‌ات بر آسمان ، نمی‌توانی) به بلندی کوهها برسی . (آخر ذره ناچیزی انسان نام ، در برابر کره زمین ، و کره زمین در برابر مجموعه هستی ، چه چیز بشمار است ؟ !) .

توضیحات :

« مَرَحًا » : خوشحالی فراوان . شادمانی زیاد ، و توأم با خودپسندی و خود بزرگ‌بینی . مصدر است و حال بشمار است ؛ یا این که مفعول مطلق فعل محذوف ، و یا این که مفعوله است . « لَن تَخْرِقَ » : پاره نخواهی کرد . نخواهی شکافت . « طُولًا » : تمییز یا این که حال فاعل است . یعنی از لحاظ بلندی یا گردن‌کشان و متطاولانه .

سوره اسراء آیه ۳۸

متن آیه :

كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا

ترجمه :

همه آن (مأمورات و منهیات مذکور در آیات پیشین) بدھایش (که منهیات است) نزد پروردگارت زشت بشمار است (و از آن ناخوشنود است) .

توضیحات :

« كُلُّ ذَلِكَ » : همه آنها . یعنی چملمگی ۲۴ سفارشی که با (لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ) در آیه ۲۲ شروع می‌گردد و شامل مأمورات و منهیات می‌باشد . « سَيِّئُهُ » : بد و زشت آن . مراد بخش منهیات و

محظورات است .

سوره اسراء آیه ۳۹

متن آیه :
ذَلِكَ مِمَّا أَوْحَىٰ إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتُلْقَىٰ فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَّدْحُورًا

ترجمه :

اینها از امور حکمت‌آمیزی است که پروردگارت به تو وحی کرده است ، و هرگز با خداوند (یگانه و آفریدگار جهان هستی) معبود دیگری را انباز مکن ، که (اگر چنین کنی) به دوزخ افکنده شوی (و از سوی خدا و مردم) سرزنش شده و مطرود (از رحمت الهی گردی) .

توضیحات :

« ذَلِكَ » : آن احکام پیشین راجع به اوامر و نواهی . « مِنَ الْحِكْمَةِ » : احکام مذکور برخی از امور حکمت‌آمیز است . احکام مذکور عین حکمت و ساخته و پرداخته از آن است . اشیاء متقدم از جمله چیزهایی می‌باشند که عقل به صحت و استواری آنها گواهی می‌دهد و نفس بدانها می‌گراید . « مَدْحُورًا » : مطرود از رحمت خدا (نگا : اعراف / ۱۸ ، اسراء / ۱۸) .

سوره اسراء آیه ۴۰

متن آیه :
أَفَأَصْفَاكُمْ رَبُّكُم بِالْبَنِينَ وَاتَّخَذَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنَاثًا إِنَّكُمْ لَتَقُولُونَ قَوْلًا عَظِيمًا

ترجمه :

(ای کسانی که می‌گوئید : فرشتگان دختران خداوند !) آیا پروردگارتان (شما را بر خود ترجیح داده و) پسران را ویژه شما کرده است (که به گمان شما نسل اعلی بشمارند) و از فرشتگان دخترانی را خاص خود کرده است (که به عقیده یوچ شما بی‌ارج و از نسل ادنی محسوبند ؟) . واقعاً شما سخن بسیار (بزرگ کفرآمیزی و بهتان) عظیمی بیان می‌دارید .

توضیحات :

« أَفَأَصْفَاكُمْ » : آیا شما را اختصاص داده است به ؟ آیا خاصّ شما کرده است ؟ « إِنَاثًا » : جمع آنثی ، مراد دختران است (نگا : نحل / ۵۷ ، صافات / ۱۴۹ و ۱۵۳ ، طور / ۲۹) . « قَوْلًا عَظِيمًا » : سخنی بسیار زشت و بس بزرگ از نظر انحراف و قباحت و شناعتی که دارد .

سوره اسراء آیه ۴۱

متن آیه :
وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِيَذَّكَّرُوا وَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا نُفُورًا

ترجمه :

ما در این قرآن (اثبات توحید و نفی شرك را) به صورتهای گوناگون بیان داشته‌ایم (و با استدلالهای منطقی و فطری ، و در شکل تهدید و تشویق ، آن را متذکر شده‌ایم) تا این که پند گیرند (و دست از این یاوه‌سرانیها بردارند) ولی جز بر نفرت و گریزشان (از حق) نمی‌افزایند .

توضیحات :

« صَرَّفْنَا » : با طرق و فنون مختلف کلام مکرراً بیان داشته‌ایم . مفعول این فعل محذوف است و از سیاق کلام مفهوم است که نسبت فرزند به خدای بزرگوار و رد آن از جانب کردگار است (نگا :

انعام / ۱۰۰ - ۱۰۷ ، نحل / ۵۷ - ۶۲ ، زخرف / ۱۶ - ۱۹ ، نجم / ۲۱ - ۲۷) . « نُفُورًا » : بیزاری و گریز .

سوره اسراء آیه ۴۲

متن آیه :
قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذًا لَابْتَغَوْا إِلَىٰ ذِي الْعَرْشِ سَبِيلًا

ترجمه :

(ای پیغمبر ! به مشرکان (بگو : اگر با خداوند (جهان) آن چنان که می‌پندارید ، خدایانی (در گستره هستی) بودند ، در این صورت قطعاً درصدد برمی‌آمدند که بر (یزدان سبحان) صاحب تخت (جهان) چیره شوند ، (و اختلاف و تنازع خدایان گوناگون ، نظم و نظام دنیا را مختل می‌کرد) .

توضیحات :

« ءِالِهَةٌ » : جمع اله ، خدایان و معبودان . « لَابْتَغَوْا » : قطعاً طلب می‌کردند و می‌جستند . « ذِي الْعَرْشِ » : صاحب تخت فرماندهی و سربر فرمانروائی . مراد خداوند جهان است . « لَابْتَغَوْا إِلَيَّا ذِي الْعَرْشِ سَبِيلًا » : خواستار غلبه بر خداوند جهان می‌شدند (نگا : انبیاء / ۲۲ ، مؤمنون / ۹۱) . خدایان پنداری شما تلاش می‌کردند راهی برای تقرب به خداوند جستجو کنند (نگا : اسراء / ۵۷) .

سوره اسراء آیه ۴۳

متن آیه :
سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا

ترجمه :

خداوند از آنچه آنان (درباره خدا به هم می‌بافتند و از ناروا و نقائصی که در حق او) می‌گویند ، بسیار به دور و (از اندیشه ایشان) خیلی والاتر و بالاتر است .

توضیحات :

« عُلُوًّا » : بالائی و والاتی . مفعول مطلق و برای تأکید است . مصدری است که از غیر فعل خود آمده است (نگا : نوح / ۹۷) .

سوره اسراء آیه ۴۴

متن آیه :
تَسْبِيحٌ لَهُ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا

ترجمه :

آسمانهای هفتگانه و زمین و کسانی که در آنها هستند همگی ، تسبیح خدا می‌گویند و (با تنزیه و تقدیسش ، رضای او می‌جویند . اصلاً نه تنها آسمانهای هفتگانه و زمین) بلکه هیچ موجودی نیست مگر این که (به زبان حال یا قال) حمد و ثنای وی می‌گویند ، ولی شما تسبیح آنها را نمی‌فهمید (چرا که زبانشان را نمی‌دانید و از ساختار آسراآمیز عالم هستی و نظام پیچیده جهان آفرینش چندان مطلع نیستید . پس هماهنگ با سراسر جهان هستی به یکتاپرستی پردازید و از راستای جملگی کنار نروید و دور نشوید . درهای توبه و برگشت به

سوي يزدان جهان به روي همگان باز است) . بي‌گمان يزدان بس شكيبا و بخشنده است (و در كيفر رساندن شتاب نمي‌ورزد و فرصت آشنائي با توحيد و رها كردن شرك را به مردمان مي‌دهد ، و در برابر بيداري از خواب غفلتشان مغفرت خود را شاملشان مي‌سازد) .

توضيحات :
« تَسِيحٌ لَهُ . . . » : (نكا : رعد / ۱۳ ، انبياء / ۳۲ ، حديد / ۱) . نطق آب و نطق خاك و نطق گل

سوره اسراء آيه ۴۵

متن آيه :
وَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ جَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ حِجَابًا مَّسْتُورًا

ترجمه :
(اي پيغمبر !) هنگامي كه قرآن (ناطق به دلائل حق) را مي‌خواني ، ميان تو و آنان كه به قيامت باور ندارند (و پيوسته دشمن حق و از حقيقت گريزانند) حجاب ناپيدائي قرار مي‌دهيم (تا نور قرآن به دل ايشان پرتو نيندازد و به آنان سودي نرساند) .

توضيحات :
« حِجَابًا » : پرده و مايعي كه كافران معاند را از نور معنوي قرآن باز دارد (نكا : بقره / ۲۶ ، توبه / ۱۲۴ و ۱۲۵) . « مَسْتُورًا » : ناپيدا ناديدني (نكا : بقره / ۷) .

سوره اسراء آيه ۴۶

متن آيه :
وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِذَا ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِي الْقُرْآنِ وَحْدَهُ وَلَوَّا عَلَى أَدْبَارِهِمْ نُفُورًا

ترجمه :
(چون در ستيزه‌جوئي با حق پافشاري مي‌کنند) بر دلهايشان پوششهاي قرار مي‌دهيم تا قرآن را نفهمند ، و در گوشهايشان سنگيني ايجاد مي‌کنيم (تا نداي هدايت قرآن را چنان كه بايد نشوند و از آن سود نبرند ، و لذا) هنگامي كه پروردگارت را در قرآن به يگانگي ياد مي‌کني (و خدايان پنداري ايشان را همراه با او نام نمي‌بري) پشت کرده و مي‌گريزند (تا صداي توحيد را نشنوند) .

توضيحات :
« أَكِنَّةً » : جمع كِنَان ، پرده و پوشش (نكا : انعام / ۲۵) . « أَنْ يَفْقَهُوهُ » : تا آن را نفهمند (نكا : انعام / ۲۵) . « وَقْرًا » : سنگيني (نكا : انعام / ۲۵) . « وَحْدَهُ » : تنها و يگانه . حال است (نكا : اعراف / ۷۰) . « نُفُورًا » : مصدر است و به معني : گريز . در اين صورت مفعول مطلق يا مفعول‌له است . يا اين كه جمع نافر است و به معني : گريزانان . در اين صورت ، حال بشمار مي‌آيد .

سوره اسراء آيه ۴۷

متن آيه :
يَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَسْتَمِعُونَ بِهِ إِذْ يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ وَإِذْ هُمْ نَجْوَىٰ إِذْ يَقُولُ الظَّالِمُونَ إِن تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَّسْحُورًا

ترجمه :

ما (از هر کس دیگری) بهتر می‌دانیم که آنان به چه منظوری به سخنان تو گوش فرا می‌دهند ، هنگامی که پای سخنان می‌نشینند ، و آن زمان که با هم درگوشی صحبت می‌کنند . آن زمان که ستمکاران (کفرپیشه ، نهانی به یکدیگر) می‌گویند (اگر شما دوستان هم‌عقیده ما از او پیروی کنید) جز از مرد جادو شده‌ای پیروی نمی‌کنید (که جادوگران در عقل و هوش او رخنه کرده و آن را مختل ساخته‌اند) .

توضیحات :

« یَسْتَمِعُونَ بِهٍ » : حالی که ایشان به هنگام گوش فرا دادن داشتند و متلبس به چه تمسخر و استهزائی در حق تو و قرآن بودند . « إِذْهُمْ نَجْوَا » : آن گاه که آنان با هم درگوشی صحبت می‌کردند و نهانی سخنان زبشتی می‌گفتند . واژه (إِذْ) ظرف زمان و بدل از (إِذْ) پیشین است . واژه (نَجْوَا) جمع (نَجِي) است . مانند : قَتِيلٌ و قَتْلِي ، جَرِيحٌ و جَرْحِي . به معنی : نجواکنندگان با یکدیگر . کلمه (نَجْوِي) می‌تواند مصدر هم باشد . « مَسْحُورًا » : جادو شده . مراد دیوانه و دارای اختلال حواس است .

سوره اسراء آیه ۴۸

متن آیه :

انظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا

ترجمه :

بنگر چگونه برای تو مثلها می‌زنند و (گاه کاهن ، گاه مجنون ، وقتی شاعر ، و زمانی ساحرت می‌گویند .) از این رو آنان گمراه گشته و نمی‌توانند راهی (به سوی حق) پیدا کنند .

توضیحات :

« ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ » : برای تو مثلها می‌زنند . مراد نسبت‌های دروغین همچون ساحر و شاعر و کاهن و مجنون و غیره است .

سوره اسراء آیه ۴۹

متن آیه :

وَقَالُوا أَإِذَا كُنَّا عِظَامًا وَرِفَاتًا إِنَّا لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا

ترجمه :

و (اینان و منکران دیگر رستاخیز) می‌گویند : آیا هنگامی که ما استخوانی (پوسیده) و تکه‌هایی خشکیده (و از هم پاشیده) شدیم ، مگر دیگر باره آفرینش تازه‌ای خواهیم یافت (و زندگی دوباره‌ای پیدا خواهیم کرد ؟ !) .

توضیحات :

« عِظَامًا » : جمع عَظْمٌ ، استخوانها . « رِفَاتًا » : درهم شکسته و از هم پراکنده . « خَلْقًا جَدِيدًا » : آفرینش تازه . مخلوق نو و دوباره جان به پیکر دمیده (نگا : رعد / ۵ ، ابراهیم / ۱۹ ، یس / ۷۸ و ۷۹) .

سوره اسراء آیه ۵۰

متن آیه :

قُلْ كُونُوا حِجَارَةً أَوْ حَدِيدًا

ترجمه :

بگو : شما سنگ باشید (که به هیچ وجه قابلیت پذیرش حیات را ندارد) و یا آهن باشید (که از سنگ محکمتر است) .

توضیحات :

« حَیْدًا » : آهن .

سوره اسراء آیه ۵۱

متن آیه :

أَوْ خَلْقًا مِّمَّا يَكْبُرُ فِي صُدُورِكُمْ فَسَيَقُولُونَ مَن يُعِيدُنَا قُلِ الَّذِي فَطَرَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ فَسَيُنْغِضُونَ إِلَيْكَ رُؤُوسَهُمْ وَيَقُولُونَ مَتَى هُوَ قُلْ عَسَىٰ أَن يَكُونَ قَرِيبًا

ترجمه :

یا این که (جز آن دو) چیز دیگری باشید که در نظرتان (از اینها هم) سخت تر است (و از قابلیت پذیرش حیات دورتر ، باز خدا می تواند به پیکرتان جان بدمد و به زندگی مجدد بازگرداند . آنان شگفت زده) خواهند گفت : چه کسی ما را باز می گرداند ؟ بگو : آن خدائی که نخستین بار شما را آفرید . پس از آن ، سرهایشان را به سویت (به عنوان استهزاء) تکان می دهند و می گویند : چه زمانی این (معاد) خواهد بود ؟ بگو : شاید که نزدیک باشد .

توضیحات :

« يَكْبُرُ فِي صُدُورِكُمْ » : در نظرتان سخت تر و اصلاً قابلیت پذیرش حیات را ندارند . « سَيُنْغِضُونَ » : تکان خواهند داد .

سوره اسراء آیه ۵۲

متن آیه :

يَوْمَ يَدْعُوكُمْ فَتَسْتَجِيبُونَ بِحَمْدِهِ وَتَظُنُّونَ إِن لَّبِئْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا

ترجمه :

(این بازگشت به حیات مجدد) روزی خواهد بود که خدا شما را از گورهایتان (برای گردهم آیی در محشر) فرا می خواند و شما (فرمان او را) با حمد و سپاس پاسخ می گوئید و گمان می برید که (در دنیا) جز مدت اندکی ماندگار نبوده اید .

توضیحات :

« تَسْتَجِيبُونَ بِحَمْدِهِ » : پاسخگویی امر خدا ستایش کنان خواهید بود . یعنی با سرعت هم چون مطیعان مؤمن و فرمانبردار از گورها سر برآورده و رهسپار میدان محشر می گردید . « إِن لَّبِئْتُمْ » : ماندگار نبوده اید . نمانده اید . مراد ماندن در دنیا یا در گور است .

سوره اسراء آیه ۵۳

متن آیه :

وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزِعُ بَيْنَهُمْ إِنَّا الشَّيْطَانُ كَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوًّا مُّبِينًا

ترجمه :

(ای پیغمبر !) به بندگانم بگو : سخنی (در گفتار و نوشتار خود) بگویند که زیباترین (و نیکوترین سخنها) باشد . چرا که اهریمن (به وسیله سخنهای زشت و ناشیرین) در میان ایشان فساد و تباهی به راه می‌اندازد ، و بی‌گمان اهریمن (از دیر باز) دشمن آشکار انسان بوده است (و پیوسته درصدد برآمده تا آتش جنگ را با آفرزین و سوسه شعله‌ور سازد) .

توضیحات :

« أَلْتِي » : عبارت و مقالتی را که . « بِنَزَعُ » : تباهی به راه می‌اندازد . شما را برای انجام فساد و تباهی و سوسه می‌کند (نگا : اعراف / ۲۰۰) .

سوره اسراء آیه ۵۴

متن آیه :
رَبِّكُمْ أَعْلَمُ بِكُمْ إِنَّ يَشَاءُ يَرْحَمَكُمُ أَوْ إِنَّ يَشَاءُ يُعَذِّبِكُمْ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ وَكَيْلًا

ترجمه :

پروردگارتان از حال شما آگاه‌تر (از هر کسی) است ، اگر بخواهد (به شما توفیق ایمان عطاء می‌کند) و شما را مشمول رحمت خود قرار می‌دهد ، و اگر بخواهد (با کفر و عصیان شما را می‌میراند و) دچار عذابتان می‌گرداند . (ای محمد !) ما تو را به عنوان وکیل (ایمان آوردن) ایشان (و مراقب احوال آنان) نفرستاده‌ایم ، (تا ملزم باشی حتماً آنان ایمان بیاورند . بلکه بر رسولان پیام باشد و بس) .

توضیحات :

« وَكَيْلًا » : واگذار و موکول به او . مراقب و محافظ . مراد این است که وظیفه پیغمبر و هر دعوت‌کننده‌ای ، تنها تبلیغ روشن و آشکار و تلاش لازم در امر دعوت به سوی حق است .

سوره اسراء آیه ۵۵

متن آیه :
وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِمَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَى بَعْضٍ وَآتَيْنَا دَاوُودَ زَبُورًا

ترجمه :

پروردگارت از (احوال همه) مردمان و چیزهایی که در آسمانها و زمینند آگاه‌تر (از هر کسی) است (و می‌داند چه کسانی را از میان توده مردم به پیغمبری برمی‌گزیند) . ما برخی از پیغمبران را بر برخی دیگر برتری داده‌ایم ، و (از جمله) به داود زبور عطاء نموده‌ایم (و او را بدان افتخار بخشیده و بالاتر از بعضی انبیاء قرار داده‌ایم . به تو نیز قرآن ارمغان کرده و خاتم و سرآمد همه پیغمبرانت ساخته‌ایم) .

توضیحات :

« زَبُورًا » : نام کتاب آسمانی داود است (نگا : نساء / ۱۶۳) .

سوره اسراء آیه ۵۶

متن آیه :
قُلْ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِّنْ دُونِهِ فَلَا يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضُّرِّ عَنْكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا

ترجمه :

(ای پیغمبر ! به مشرکان) بگو : کسانی را که به جز خدا (شایسته پرستش) می‌پندارید (به

هنگام بلا ، به کمک (بخوانید ، اما (خواهید دید که) نه توانائی دفع زیان و رفع بلا از شما را دارند ، و نه می‌توانند آن را دگرگون سازند (و ناخوشیها را به خوشیها تبدیل کنند و یا این که از اندوه دردها بکاهند) .

توضیحات :
« تحویلاً » : تغییر و تبدیل .

سوره اسراء آیه ۵۷

متن آیه :
أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحذُورًا

ترجمه :
آن کسانی را که به فریاد می‌خوانند (و خداگونه‌هایشان می‌دانند) آنان که از همه مقرب‌ترند (به درگاه یزدان ، همچون عیسی و عزیر و فرشتگان) برای تقرب به پروردگارشان وسیله می‌جویند (که طاعات و عبادات است) و به رحمت خدا امیدوار و از عذاب او هراسناکند . چرا که عذاب پروردگارت (چنان شدید است که) باید از آن خویشتن را دور و برحذر داشت .

توضیحات :
« يَبْتَغُونَ » : می‌جویند . دنبال می‌کنند و می‌طلبند . « الْوَسِيلَةَ » : چیزی که انسان را به اجر و پاداش خدا برساند و او را به خدا نزدیک گرداند که با انجام طاعات و ترك معاصی ممکن و مقدور است (نگا : مائده / ۲۵) . « أَيُّهُمْ أَقْرَبُ » : آنان که به خدا نزدیکتر و در درگاه حق مقرب‌ترند . واژه (أَيُّ) بدل جزء از کل ضمیر واو در فعل (يَبْتَغُونَ) است . « مَحذُورًا » : اسم مفعول است ، یعنی برحذر داشته شده و بیم داده شده از آن .

سوره اسراء آیه ۵۸

متن آیه :
وَإِنْ مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا نَحْنُ مُهْلِكُوهَا قَبْلَ يَوْمِ الْفِيَامَةِ أَوْ مُعَذِّبُوهَا عَذَابًا شَدِيدًا كَانَ ذَٰلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا

ترجمه :
هر شهر و دیاری را (که اهل آن ستمکار باشند) پیش از روز قیامت (به مجازات می‌رسانیم و) نابودش می‌گردانیم ، یا (اهالی) آن را به عذاب سختی گرفتار می‌نمائیم . این (مجازات دنیوی پیش از مجازات اخروی) در کتاب (الهی لوح محفوظ) ثبت گردیده است (و قلم قضا و قدر بر آن رفته است . پس قریشیان از این بترسند و بیشتر به دنبال کفر و ستم نروند) .

توضیحات :
« إِنْ مِنْ قَرْيَةٍ » : آبادی و شهری وجود ندارد . واژه (إِنْ) حرف نفی ، و (مِنْ) بر عمومیت مابعد خویش دلالت دارد . « قَرْيَةٍ » : هر آبادی و شهری از آبادیها و شهرهائی که ساکنان آنجا ستمگر و کافر و سرکش باشند (نگا : اسراء / ۱۶ ، کهف / ۵۹) . « الْكِتَابِ » : لوح محفوظ (نگا : حدید / ۲۲) . « مَسْطُورًا » : نوشته . ضبط و ثبت شده .

سوره اسراء آیه ۵۹

متن آیه :

وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَّبَ بِهَا الْأَوْلُونَ وَآتَيْنَا ثَمُودَ النَّاقَةَ مُبْصِرَةً فَظَلَمُوا بِهَا وَمَا نُرْسِلُ بِالْآيَاتِ إِلَّا تَخْوِيفًا

ترجمه :

(قریشیان می‌خواهند ، کوه صفا را طلا کنی ، و کوه‌های پیرامون ایشان را از میان برداری و غیره) . چیزی ما را از انجام این معجزات (مادی پیشنهادی) باز نمی‌دارد ، مگر این که (ما قبلاً چنین معجزاتی را بر دست پیغمبران پیشین انجام داده‌ایم ، و) گذشتگان آنها را (پس از مشاهده) تکذیب کرده‌اند . (سنت ما هم بر این رفته است که پس از نمودن معجزات مادی ، در صورت عدم پذیرش پیشنهادکنندگان ، آنان را هلاک سازیم . از جمله) ما برای قوم ثمود شتر (از سنگی به در آوردیم و) به سویشان گسیل داشتیم که (معجزه هویدا و شک‌زدا و) روشنگری بود . اما آنان نسبت بدان کفر ورزیدند (و آن را از جانب خدا ندیدند و گشتند . اصولاً برنامه ما این نیست که هر کسی معجزه‌ای پیشنهاد کند پیغمبر وقت تسلیم او گردد) و ما معجزات را جز برای بیم دادن (مردم و اتمام حجت) اجرا نمی‌سازیم .

توضیحات :

« أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ » : مراد معجزاتی است که قریش پیشنهاد می‌کردند و می‌خواستند (نگا : اسراء / ۹۰ - ۹۳) . « مُبْصِرَةً » : روشنگر و شک‌برانداز . معجزه‌ای که هرکس درباره آن بیندیشد ، بینش به هم رساند و بصیرت پیدا کند . حال ناقه است . « ظَلَمُوا بِهَا » : به سبب باور نکردن به معجزه بودن آن شتر ، به خود ستم کردند . منکر آن شدند و در حق آن ستم کردند . « تَخْوِيفًا » : بیم دادن . مفعول‌له است .

سوره اسراء آیه ۶۰

متن آیه :

وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ وَمَا جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ فِي الْقُرْآنِ وَنَخَوْفُهُمْ فَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا طُغْيَانًا كَبِيرًا

ترجمه :

زمانی (را به یاد آور ای پیغمبر که) به تو گفتیم : پرودگارت احاطه کامل به مردم دارد و (از وضع آنان کاملاً آگاه است . پس بیباکانه دعوت خود را برسان و بدان که) ما دیداری را که (در شب معراج) برای تو میسر کردیم و درخت نفرین شده (زقوم را که در ته دوزخ می‌ریزد و خوراک بزهکاران است و مذکور) در قرآن ، جز وسیله آزمایش مردمان قرار نداده‌ایم . ما ایشان را (با مخاوف دنیا و آخرت) بیم می‌دهیم ، ولی چیزی بر آنان جز طغیان و عصیان فراوان نمی‌افزاید .

توضیحات :

« الرُّؤْيَا » : رؤیت . مشاهده و دیدار . مراد دیدن کردن از چیزهایی است که در شب معراج صورت پذیرفت . « فِتْنَةً » : آزمایش . امتحان . « الشَّجَرَةُ الْمَلْعُونَةُ » : درخت نفرین شده . مراد درخت زقوم است که خوراک گناهکاران است و در بن دوزخ می‌ریزد (نگا : صافات / ۶۲ - ۶۷ ، دخان / ۴۳ و ۴۴) . عَلَتْ تسمیه آن بدین نام ، از آن جهت است که چنین درختی نشانه دوری از رحمت خدا و لعن خورندگان آن است .

سوره اسراء آیه ۶۱

متن آیه :

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ قَالَ أَأَسْجُدُ لِمَنْ خَلَقْتَ طِينًا

ترجمه :

زمانی (را یادآور شو) که ما به فرشتگان گفتیم : برای آدم کرنش کنید . فرشتگان جملگی کرنش کردند مگر ابلیس (که از جنیان بود و در میان فرشتگان قرار داشت ، او که نمونه کامل استکیار بود) گفت : آیا برای کسی کرنش کنم که او را از گِل آفریده‌ای ؟ (من که از آتشم ، بهتر از آدمم ! عالی برای دانی چگونه تعظیم کند ؟) .

توضیحات :

« خَلَقْتَ طِيناً » : او را از گِل آفریده‌ای (نگا : اعراف / ۱۲) . واژه (طیناً) منصوب به نزع خافض است .

سوره اسراء آیه ۶۲

متن آیه :

قَالَ أَرَأَيْتَكَ هَذَا الَّذِي كَرَّمْتَنَا عَلَيَّ لَئِنِ أَخَّرْتَنَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَأَحْتَنِكَنَّ ذُرِّيَّتَهُ إِلَّا قَلِيلاً

ترجمه :

شیطان گفت : به من بگو که آیا این همان کسی است که او را بر من ترجیح و گرامی داشته‌ای ؟ ! (جای تعجب است) . اگر مرا تا روز قیامت زنده بداری ، فرزندان او را همگی جز اندکی (با گمراهی) نابود می‌گردانم (و لگام و سوسه را به دهانشان می‌زنم و به جاده خطا و گناهشان می‌کشانم) .

توضیحات :

« أَرَأَيْتَكَ » : آیا ملاحظه کرده‌ای که چه کرده‌ای ؟ مرا بگو . خپریم کن . « هَذَا الَّذِي . . . » : ادات استفهامی محذوف و از سیاق کلام پیدا است . یعنی : هَلْ هَذَا هُوَ الَّذِي . « لَأَحْتَنِكَنَّ » : زیر چانه ایشان را افسار می‌بندم . لگام به دهانشان می‌زنم . با گمراهسازي نابودشان می‌گردانم و تباهشان می‌سازم .

سوره اسراء آیه ۶۳

متن آیه :

قَالَ اذْهَبْ فَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ فَإِنَّ جَهَنَّمَ جَزَاءُكُمْ جَزَاءً مَوْفُوراً

ترجمه :

خدا فرمود : برو ! (تا روز رستاخیز به تو مهلت داده می‌شود و هرچه می‌خواهی بکن . آدمیزادگان از عقل و اراده برخوردارند) کسانی که از ایشان از تو پیروی کنند ، دوزخ سزای شما (اهریمن و آنان) است و سزای فراوان و بی‌نقصانی است .

توضیحات :

« اذْهَبْ » : برو . جنبه توهین و تحقیر را دارد . « جَزَاءً » : مفعول مطلق (جَزَاءُكُمْ) یا فعل محذوفی است و تقدیر چنین است : تَجْزُونَ جَزَاءً . « مَوْفُوراً » : فراوان . کامل و بی‌کم و کاست .

سوره اسراء آیه ۶۴

متن آیه :

وَأَسْتَفِيزِ مِنْهُمُ بِصَوْتِكَ وَأَجْلِبُ عَلَيْهِمُ بِخَيْلِكَ وَرَجِلِكَ وَشَارِكُهُمْ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ وَعِدَّتِهِمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُوراً

ترجمه :

و بترسان و خوار گردان با ندای (دعوت به معصیت و وسوسه) خود هرکسی از ایشان را که توانستی ، و لشکر سواره و پیاده خود را بر سرشان بشوران و بتازان (و همه تلاش خویش را برای شکست دادن و گول زدن ایشان به کار گیر) و در اموال آنان (با تشویق و تحریکشان برای کسب آن از حرام و صرف آن در حرام) و در اولاد ایشان (با گول زدن اولیاء و رهنمود فرزندانشان به کفر و فساد در پرتو تربیت نادرستشان) شرکت جوی ، و آنان را (به نبودن حساب و کتاب و بهشت و دوزخ ، یا به شفاعت خدایان و بتان و بزرگواری خاندان و غیره) وعده بده (و بفریب) ، و وعده شیطان به مردمان جز نیرنگ و گول نیست .

توضیحات :

« إِسْتَفْزَزَ » : از مصدر استفزاز به معنی : استخفاف و خوار داشتن . به هراس انداختن . بریدن کسی از حق و کثبانیدن او به سوی باطل . « یَصَوْتُكَ » : مراد وسوسه اغواگرانه و گمراهسازانه اهریمن است . « أَجْلِبَ عَلَيْهِمْ » : بر آنان فریاد بزن و بتاز . مراد لشکرکشی است . « یَخِيلُكَ » : خیل ، سواران . « رَجَلِكُ » : رجل ، پیاده . اسم جنس و به معنی پیادگان اهریمن ، اعوان و انصار و پیروان او است . « غُرُورًا » : نیرنگ . گول زدن و فریفتن . صفت مصدر محذوفی است و تقدیر آن چنین است : وَعَدًا غُرُورًا .

سوره اسراء آیه ۶۵

متن آیه :

إِن عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ وَكَفَىٰ يَرْبِّكَ وَكَيْلًا

ترجمه :

بی‌گمان سلطه‌ای بر بندگان (مخلص و مؤمن) من نخواهی داشت ، و همین کافی است که (ایشان در پناه خداوند و) پروردگارت حافظ و پشتیبان (این چنین بندگان) است .

توضیحات :

« إِن عِبَادِي . . . » : (نگا : حجر / ۴۲) .

سوره اسراء آیه ۶۶

متن آیه :

رَبِّكُمْ الَّذِي يُزْجِي لَكُمْ الْفُلْكَ فِي الْبَحْرِ لِيَتَّبِعُوا مِن فَضْلِهِ إِنَّهُ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا

ترجمه :

پروردگارتان آن کسی است که کشتیها را در دریاها به حرکت در می‌آورد تا جویای رزق او (شوید و از فضل و نعمتش برخوردار) گردید . خداوند همیشه در حق شما (بندگان) مهربان بوده است .

توضیحات :

« يُزْجِي » : می‌راند . سوق می‌دهد . « الْفُلْكَ » : کشتیها (نگا : بقره / ۱۶۴) . « مِن فَضْلِهِ » : از خیر و خوبی او .

سوره اسراء آیه ۶۷

متن آیه :

وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ صَلَّ مَن تَدْعُونَ إِلَّا إِلَاهُ فَلَمَّا نَجَّكُمُ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ وَكَانَ الْإِنْسَانُ

كَفُورًا

ترجمه :

هنگامی که ناراحتیها در دریاها به شما می‌رسد (و گرفتار طوفانها و امواج سهمگین می‌شوید و کشتی خویش را همچون پر کاهی در پهنه آبها می‌بینید ، وحشت می‌کنید و) جز خدا همه کسانی از نظرتان ناپدید می‌گردند که ایشان را به فریاد می‌خوانید . اما زمانی که خدا شما را (از غرق شدن) نجات داد و به خشکی رسانید ، (از یکتاپرستی) روی می‌گردانید (و انسانهای ناتوان و بتان بی‌جان را انباز یزدان جهان می‌سازید) ، و اصولاً انسان بسیار ناسپاس است .

توضیحات :

« الصُّرُّ » : ناراحتیها و گرفتاریها . مشکلات و سختیها (نگا : انعام / ۱۷ ، یونس / ۱۲ و ۱۰۷) . « ضَلَّ » : گم شد . از ذهن محو و از نظر ناپدید گردید .

سوره اسراء آیه ۶۸

متن آیه :

أَفَأَمِنْتُمْ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمْ جَانِبَ الْبَرِّ أَوْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ وَكِيلًا

ترجمه :

آیا شما ایمن از این هستید که خدا گوشه‌ای از خشکی را بشکافد و شما را در (کام) آن فرو برد ؟ یا این که طوفانی به سویتان روان دارد که باران سنگ بر شما بباراند و آن وقت حافظ و نگهبانی برای خود پیدا نکنید ؟

توضیحات :

« يَخْسِفَ بِكُمْ جَانِبَ الْبَرِّ » : شما را به گوشه‌ای از خشکی فرو برد . گوشه‌ای از خشکی را بشکافد و شما را همراه با آن در درون زمین دفن و ناپدید گرداند . واژه (جانب) مفعولبه یا ظرف است . « حَاصِبًا » : باران سنگ . طوفان بادی که سنگ از آن ببارد (نگا : حجر / ۷۴) .

سوره اسراء آیه ۶۹

متن آیه :

أَمْ أَمِنْتُمْ أَنْ يُعِيدَكُمْ فِيهِ تَارَةً أُخْرَى فَيُرْسِلَ عَلَيْكُمْ قَاصِفًا مِّنَ الرِّيحِ فَيُغْرِقَكُم بِمَا كَفَرْتُمْ ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ عَلَيْنَا بِهِ تَبِيعًا

ترجمه :

یا این که ایمن هستید از این که خداوند بار دیگر شما را (نیازمند سفر دریا سازد و) به دریا برگرداند و تندباد درهم شکننده‌ای به سویتان گسیل دارد (و بر سرتان بگمارد) تا شما را به سبب ناسپاسی (و کفرتان نسبت به یزدان) خودتان غرق گرداند ، و از آن به بعد کسی را نیابید که خونبهای شما را از ما بخواهد (و در برابر آن ما را تعقیب و مورد پیگرد قرار دهد) ؟

توضیحات :

« قَاصِفًا » : باد تند و درهم شکننده . مراد طوفان درهم شکننده کشتیها است . « بِمَا كَفَرْتُمْ » : به سبب ناسپاسی و کفرانتان . به علت زندقه و کفرتان . « تَبِيعًا » : تعقیب کننده . خواهان خونبها . فعل به معنی فاعل است .

سوره اسراء آیه ۷۰

متن آیه :
وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا

ترجمه :
ما آدمیزادگان را (با اعطاء عقل ، اراده ، اختیار ، نیروی پندار و گفتار و نوشتار ، قامت راست ، و غیره) گرامی‌داشته‌ایم ، و آنان را در خشکی و دریا (بر مرکبهای گوناگون) حمل کرده‌ایم ، و از چیزهای پاکیزه و خوشمزه روزیشان نموده‌ایم ، و بر بسیاری از آفریدگان خود کاملاً برتریشان داده‌ایم .

توضیحات :
« عَلَيَا كَثِيرٌ » : مراد این است که خداوند انسان را جز بر فرشتگان بر همه مخلوقات اعم از جمادات و نباتات و حیوانات برتری داده است و با عطاء کردن چیزهایی بدو والاتر فرموده است .

سوره اسراء آیه ۷۱

متن آیه :
يَوْمَ نَدْعُو كُلَّ أُنَاسٍ بِإِمَامِهِمْ فَمَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَأُولَئِكَ يَقْرَءُونَ كِتَابَهُمْ وَلَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا

ترجمه :
روزی همه انسانها را همراه با نامه اعمالشان فرا می‌خوانیم . آن گاه هرکس نامه اعمالش به دست راستش داده شود (جزو سعادت‌مندان است) و آنان نامه اعمالشان را (شادان و خندان) می‌خوانند و کمترین ستمی بدیشان نخواهد شد .

توضیحات :
« أُنَاسٍ » : گروهی از مردم (نگا : بقره / ۶۰ ، اعراف / ۸۲ و ۱۶۰) . « بِإِمَامِهِمْ » : مراد از امام ، نامه اعمال (نگا : کهف / ۴۹ ، یس / ۱۲ و ۳۶ ، جاثیه / ۲۸ و ۲۹) ، پیغمبران (نگا : انبیاء / ۷۳) ، کتابهای آسمانی (نگا : هود / ۱۷ ، احقاف / ۱۲) پیشوایان و رهبران راه یزدان (نگا : فرقان / ۷۴ ، قصص / ۵) یا سردستگان و نشان دهندگان راه شیطان (نگا : توبه / ۱۲ ، قصص / ۱۴) است . حرف باء به معنی (مَع) می‌باشد . « فَتِيلًا » : رشته نازکی که در شکاف هسته خرما قرار دارد و کنایه از چیز بسیار کم و ناچیز است (نگا : نساء / ۴۹ و ۷۷) .

سوره اسراء آیه ۷۲

متن آیه :
وَمَنْ كَانَ فِي هَذِهِ أَعْمَىٰ فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَىٰ وَأَضَلُّ سَبِيلًا

ترجمه :
و هرکس در این (جهان) کور (دل و گمراه) باشد ، در آخرت کورتر و گمراه‌تر خواهد بود . (چرا که وجود اخروی انسان ، درخت روئیده از دانه زندگی دنیوی او است) .

توضیحات :
« فِي هَذِهِ » : در این دنیا . « أَعْمَىٰ » : واژه نخست صفت مشبَّهه و به معنی کوردل ، یعنی کسی است که راه هدایت و واقعیت را نبیند و آیات آفاق و انفس را نادیده گیرد . و واژه دوم می‌تواند باز هم صفت مشبَّهه بوده و به همین معنی ، یا به معنی کورچشم و نابینا باشد (نگا : اسراء / ۹۷ ، طه / ۱۲۴ و ۱۲۵) و یا این که اسم تفضیل و از عیوب درونی باشد ، یعنی کورتر و

نابینا تر برانگیخته شود و راه بهشت و سعادت را نبیند (نگا : تفسیر روح المعانی ، قاسمی ، سراج المنیر) .

سوره اسراء آیه ۷۳

متن آیه :
وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُونَكَ عَنِ الَّذِي أُوحِيَنا إِلَيْكَ لِيَتَفَتَّرِيَ عَلَيْنَا غَيْرَهُ وَإِذَا لَا تَخَذُوكَ خَلِيلًا

ترجمه :

نزدیک بود کافران (با نیرنگهای گوناگون و نیروهای زر و زور) تو را از (حکم) آنچه به تو وحی کرده ایم (و قرآنش نامیده ایم ، دور و) منصرف گردانند (و فقراء را از پیش تو برانند) تا (در عمل ، حکم) جز قرآن را به ما نسبت دهی ، و آن گاه تو را به دوستی گیرند (و همدمی تو را بپذیرند) .

توضیحات :

« إِنْ كَادُوا » : نزدیک بود که . حرف (إِنْ) مخفّف (إِنَّ) است . « لَيَفْتِنُونَكَ » : باز دارند . تو را منحرف و منصرف سازند . « مِنَ الَّذِي أُوحِيَنا إِلَيْكَ » : از چیزی که به تو وحی کرده ایم . اشاره به این است که قریشیان از پیغمبر می خواستند که فقراء را از خود دور کند ، تا آنان در مجلس او حضور یابند (نگا : انعام / ۵۲ و ۵۳) .

سوره اسراء آیه ۷۴

متن آیه :
وَلَوْلا أَنْ تَبْتَئَكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكُنُ إِلَيْهِمْ شَيْنًا قَلِيلًا

ترجمه :

و اگر ما تو را استوار و پابرجای (بر حق) نمی داشتیم ، دور نبود که اندکی بدانان بگرائی .

توضیحات :

« لَقَدْ كِدْتَ تَرْكُنُ » : نزدیک بود که بدیشان اعتماد و به جانب ایشان میل کنی .

سوره اسراء آیه ۷۵

متن آیه :
إِذَا لَدُّقْنَاكَ ضِعْفَ الْحَيَاةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا

ترجمه :

(و اگر چنین می کردی) در این صورت عذاب دنیا و عذاب آخرت (تو) را چندین برابر (می ساختیم و) به تو می چشاندیم (چرا که گناه بزرگان بزرگ است) . سپس در برابر ما یار و یآوری نمی یافتی (تا عذاب ما را از تو به دور دارد) .

توضیحات :

« ضِعْفَ » : دو چندان . چندین برابر . « ضِعْفَ الْحَيَاةِ » : تقدیر چندین است : عَذَابًا ضِعْفًا فِي الْحَيَاةِ وَ عَذَابًا ضِعْفًا فِي الْمَمَاتِ . یعنی (عَذَابًا) موصوف و (ضِعْفًا) صفت بوده است . سپس موصوف حذف گردیده و صفت به جای آن نشسته است و در مقام نیابت به واژه بعد از خود اضافه گشته است .

سوره اسراء آیه ۷۶

متن آیه :

وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفِزُّوكَ مِنَ الْأَرْضِ لِيُخْرِجُوكَ مِنْهَا وَإِذًا لَا يَلْبَثُونَ خِلافَكَ إِلَّا قَلِيلًا

ترجمه :

(کفار مکه یا نقشه‌ها و توطئه‌های گوناگون خواستند در تو نفوذ کنند) و نزدیک بود آنان تو را از سرزمین (مکه) برکنند (و محیط آن را برایت غیرقابل تحمل کرده) تا تو را از آنجا بیرون کنند . (اگر آنان چنین می‌کردند) در این صورت بعد از تو جز مدت کوتاهی نمی‌ماندند .

توضیحات :

« لَيَسْتَفِزُّوكَ » : (نگا : اسراء / ۶۴) . « إِذًا لَا يَلْبَثُونَ » : در این صورت باقی و برجای نمی‌ماندند . البته قریشیان عاقبت چنین کردند و سران ایشان هیجده ماه بعد از هجرت پیغمبر به مدینه در جنگ بدر کشته شدند و سرانجام با فتح مکه بساط کفار مکه برچیده شد .

سوره اسراء آیه ۷۷

متن آیه :

سَنَّةٌ مِّن قَدْ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِن رُّسُلِنَا وَلَا تَجِدُ لِسُنَّتِنَا تَحْوِيلًا

ترجمه :

(تنها در دفاع از تو چنین نبوده است . بلکه این) شیوه ما در (دفاع از همه) پیغمبرانی بوده است که پیش از تو فرستاده‌ایم (و اقوام ایشان ، آنان را کشته یا از میان خود رانده‌اند و بدین وسیله در سعادت را بر روی خود بسته‌اند و از رحمت الهی محروم گشته‌اند) و تغییر و تبدیلی در شیوه ما نخواهی دید (و کسی را نخواهی یافت که بتواند سنت ما را دگرگون سازد) .

توضیحات :

« سَنَّةٌ » : شیوه . روش . منصوب به نزع خافض است و تقدیر چنین است : كَسَنَةٌ . یا این که مفعول مطلق فعل محذوفی است و در اصل چنین است : سَنْنَا بِكَ سَنَّةً . « تَحْوِيلًا » : تغییر و تبدیل .

سوره اسراء آیه ۷۸

متن آیه :

أَقِمِ الصَّلَاةَ لِذُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَىٰ غَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا

ترجمه :

نماز را چنان که باید بخوان به هنگام زوال آفتاب (از نصف‌النهار ، که آغاز نماز ظهر است و امتداد آن وقت نماز عصر را نیز دربر می‌گیرد) تا تاریکی شب (که آغاز نماز مغرب است و امتداد آن وقت نماز عشاء را نیز در برگرفته و با طلوع فجر پایان می‌پذیرد) ، و نماز صبح را (در فاصله طلوع فجر تا طلوع آفتاب) بخوان . بی‌گمان نماز صبح (توسط فرشتگان شب و فرشتگان روز) بازدید می‌گردد .

توضیحات :

« ذُلُوكِ » : زوال خورشید از نصف‌النهار . « غَسَقِ » : ظلمت . تاریکی . « غَسَقِ اللَّيْلِ » : تاریکی شب . مراد از آن از اول شب تا پایان آن است (نگا : طه / ۱۳۰ ، ۳۹ /) . « قُرْآنَ » : مراد نماز صبح است . از آنجا که خواندن قرآن یعنی فاتحه رکن مهم نماز و در آن تصریح شده است ، از راه

تسمیه کلّ به اسم جزء ، قرآن نامیده شده است . نصب آن به خاطر عطف بر (الصَّلَاةَ) بوده یا این که اغراء است و تقدیر چنین است : **إِلْزَمَ قُرْآنَ الْفَجْرِ . « مَشْهُوداً »** : دیده شدنی است . مورد بازدید قرار می‌گیرد . یعنی فرشتگان مأمور بر انسان آن را می‌بینند و به هنگام تعویض کشیک در دیوان الهی بر آن گواهی می‌دهند .

سوره اسراء آیه ۷۹

متن آیه :

وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَّكَ عَسَىٰ أَن يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا

ترجمه :

در پاسی از شب از خواب برخیز و در آن نماز تهجد بخوان ، این یک فریضه اضافی (و افزون بر نمازهای پنجگانه) برای تو است . باشد که (در پرتو این عمل) خداوند تو را به مقام ستوده‌ای (و مکان برجسته‌ای در دنیا و آخرت که موجب ستایش همگان باشد) برساند (و مقام شفاعت کبری را به تو ارمغان دارد) .

توضیحات :

« فَتَهَجَّدْ » : تهجد از (هجود) به معنی به خواب رفتن است . لیکن در باب تفعل معنی سلب را می‌رساند ، یعنی ترك خوابیدن . مانند واژه‌های (تَأْتَمُّ) و (تَحْتُتُّ) . برخی هم آن را از اضداد شمرده‌اند و به معنی بیدار شدن و ماندن دانسته‌اند . نماز شب گزاردن . « یه » : حرف (پِ) به معنی (فی) و مرجع ضمیر (الَّیْلِ) است . یعنی : در شب . یا این که مرجع ضمیر (بعض) مفهوم از (من) یا (قُرْآنَ) مجرد از اضافه است . یعنی : در برخی از شب ، یا این که : نماز تهجد را با تلاوت قرآن به جای آور . « نَافِلَةً » : عبادت زائد بر نمازهای پنجگانه . مراد نماز تهجد است که برای پیغمبر اسلام واجب بوده و برای پیروانش سنت است . مفعول به (تهجد) و یا این که حال ذوالحال محذوف (صَلاةٌ) است . « مَقَامًا مَّحْمُودًا » : هرگونه منزلت والا و مقام بالائی که ستایش همگان را برانگیزد . برخی گفته‌اند مراد مقام شفاعت کبری است که در آن رسول اکرم از پروردگار تمنا و تقاضا می‌نمایند که دادگاهی مردمان را با لطف و کرم خود آغاز فرمایند .

سوره اسراء آیه ۸۰

متن آیه :

وَقُلْ رَبِّ ادْخُلْنِيْ مَدْخَلَ صِدْقٍ وَاَخْرِجْنِيْ مَخْرَجَ صِدْقٍ وَاَجْعَلْ لِّيْ مِنْ لَّدُنْكَ سُلْطٰنًا نَّصِيْرًا

ترجمه :

بگو : پروردگارا ! مرا صادقانه (به هر کاری) وارد کن ، و صادقانه (از آن) بیرون آور ، (و چنان کن که خط اصلی من در آغاز و انجام همه‌چیز ، راستی و درستیتی باشد) ، و از جانب خود قدرتی به من عطاء فرما که (در امر حکومت بر دوستان و اظهار حجت در برابر دشمنان ، برایم) یار و مددکار باشد .

توضیحات :

« مَدْخَلَ » : مصدر میمی و به معنی إدخال ، یعنی وارد گرداندن است . « مَخْرَجَ » : مصدر میمی و به معنی إخراج ، یعنی بیرون گرداندن است . « مَدْخَلَ صِدْقٍ وَاَخْرِجَ صِدْقٍ » : مراد آغازیدن و پایان بخشیدن زیبا و صادقانه جملگی کارهای دنیوی و اخروی است . « سُلْطٰنًا » : سلطه و قدرت . دلیل و حجت .

سوره اسراء آیه ۸۱

متن آیه :
وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَرَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا

ترجمه :

(مشرکان را بترسان و بدیشان) بگو : حق فرا رسیده است (که یکتاپرستی و آئین آسمانی و دادگری است) و باطل از میان رفته و نابود گشته است (که چندتا پرستی و آئین تباه و ستمگری است) . اصولاً باطل همیشه از میان رفتنی و نابود شدنی است (و سرانجام پیروزی از آن حق و حقیقت بوده و هست) .

توضیحات :

« زَهَقَ » : زائل شد و نابود گردید . بیرون شد و رفت . « زَهُوقًا » : زائل و باطل . صیغه مبالغه و به معنی چیزی است که به طور کامل محو و نابود می‌گردد و میدان را هرچه زودتر خالی می‌کند .

سوره اسراء آیه ۸۲

متن آیه :
وَنَزَلَ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا

ترجمه :

(حق چگونه نیرومند و پیروز نمی‌گردد ؟ وقتی که) ما آیاتی از قرآن را فرو می‌فرستیم که مایه بهبودی (دلها از بیماریهای نادانی و گمراهی ، و پاک‌سازی درونها از کثافات هوی و هوس و تنگ‌چشمی و آزمندی و تباہی) و رحمت مؤمنان (به سبب برداشتن ایمان و رهنمودهای پرخیر و برکت یزدان) است ، ولی بر ستمگران (کافر ، به سبب ستیز با نور حق و داشتن روح طغیان) جز زیان نمی‌افزاید .

توضیحات :

« شِفَاءٌ » : بهبودی از بیماریهای فکری و اخلاقی فرد و جامعه . مراد مرحله پاک‌سازی یا به اصطلاح عرفاء مقام تخلیه است . « رَحْمَةٌ » : رحمت یزدان به بندگان ، بر اثر شکفتن گل ایمان در پرتو آیات قرآن . مراد مرحله نوسازی یا به اصطلاح عرفاء مقام تخلیه است .

سوره اسراء آیه ۸۳

متن آیه :
وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ أَعْرَضَ وَنَأَىٰ بِجَانِبِهِ وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ كَانَ يُوَسِّئًا

ترجمه :

(از جمله اخلاق فرد بی‌ایمان ، یکی این است که) هنگامی که به انسان (بی‌ایمان) نعمت می‌بخشیم (و او را از ثروت و قدرت و سلامت و امنیت برخوردار می‌سازیم ، مسرور و مغرور می‌گردد و از طاعت و عبادت و شکر نعمت) روگردان می‌شود (و در وقت رسیدن به نوا) خویشتن را (از بندگی ما) به دور می‌دارد و تکبر می‌ورزد . (انگار ما را نمی‌شناسد و به ما کاری و نیازی ندارد) . و هنگامی که شر و بلا گریبانگیر او گردید (و تنگدستی و بیماری و ناامنی وی را فرا گرفت) بسیار مایوس و ناامید می‌گردد (و می‌پندارد که دیگر درهای رزق و روزی بر او بسته است و هرگز روی خیر و خوشی نخواهد دید) .

توضیحات :

« أَعْرَضَ » : از شکر نعمت منصرف و از طاعت و عبادت روگردان می‌شود . « نَأْيَا يَجَانِيَه » : خویشتن را از یاد منعم اصلی به دور می‌کند . شانه‌های خود را بالا می‌اندازد و تکبر می‌ورزد . « يَتُوسَأُ » : بسیار مأیوس و دل‌تنگ و ناشکیبا (نگا : هود / ۹ - ۱۱) . مراد این است که کافران ، هم در برابر خوشیها و هم در برابر سختیها خود را گم می‌کنند . در حال نوا مست و مغرور ، و در وقت بلا پست و زیون می‌گردند . هر چند که در حالت یأس پرده‌های غفلت از روی فطرت کنار می‌روند و کافران بالإحیاء به درگاه خدا روی می‌آورند و خالصانه رفع مشکلات را از قادر متعال درخواست می‌نمایند ، اما این توجه اضطراری مایه افتخاری و دلیل بیداری حقیقی آنان نمی‌باشد . چرا که به محض رفع مشکلات و رهایی از طوفان حوادث ، خودخواهیها و سرکشیها از ایشان سر می‌زند و تغییر جهت می‌دهند (نگا : یونس / ۱۲ و ۲۲ و ۲۳ ، اسراء / ۶۷ ، عنکبوت / ۶۵) .

سوره اسراء آیه ۸۴

متن آیه :
قُلْ كُلٌّ يَعْمَلُ عَلَىٰ شَاكِلَتِهِ فَرَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَنْ هُوَ أَهْدَىٰ سَبِيلًا

ترجمه :

بگو : هر کسی برابر روش خود کار می‌کند (و طریقه خویش را در پیش می‌گیرد) و پروردگارتان بهتر (از همگان) می‌دانند که چه کسی راهش درست‌تر (از راه دیگری بوده و راسترو کدام و گمراه کدام) است .

توضیحات :

« شَاكِلَةٌ » : طریقه و شیوه . رویه و روش . هرگونه عادت و مکتب و مذهبی که به انسان جهت می‌دهد .

سوره اسراء آیه ۸۵

متن آیه :
وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا

ترجمه :

از تو (ای محمد !) درباره روح می‌پرسند (که چیست) . بگو : روح چیزی است که تنها پروردگارم از آن آگاه است (و خلقتی اسرارآمیز و ساختمان‌ی مغایر با ساختمان ماده دارد و اعجوبه جهان آفرینش است . بنابراین جای شگفت نیست اگر به حقیقت روح پی نبرید) . چرا که جز دانش اندکی به شما داده نشده است ، (و علم شما انسانها با توجه به گستره کل جهان و علم لابتناهی خداوند سبحان ، قطره به دریا هم نیست) .

توضیحات :

« الرُّوح » : روح آدمی . جان . مراد آفریده‌ای از آفریدگان خدا است که ساختمان و ماهیت آن فراتر از ساختمان و ماهیت جهان ماده است و غیبی از غیوب الهی است و حقیقت آن بر ما روشن نیست . برخی با توجه به آیه‌های ماقبل و مابعد این آیه ، واژه روح را قرآن معنی می‌کنند . چرا که قرآن معجزه جاویدان و نادره ناشناخته جهان ، در قالب الفاظ و عباراتی نیست که انس و جن بتوانند از آن تقلید کنند و همسایان آن را بسازند . بلکه چگونگی آن سری از اسرار است (نگا : غافر / ۱۵ ، شوری / ۵۲) . « أمر » : جمع آن امور است ، یعنی : کاروبار . « مِنْ أَمْرِ رَبِّي » : چیزی است که تنها خدایم از آن آگاه است ، و رازی است که در حیطه علم آفریدگارم است و بس .

سوره اسراء آیه ۸۶

متن آیه :

وَلَئِن شِئْنَا لَنَذْهَبَنَّ بِالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ بِهِ عَلَيْنَا وَكِيلًا

ترجمه :

اگر ما بخواهیم آنچه را که (از قرآن) به تو وحی کرده ایم ، از تو بازپس می‌گیریم (و از درون دلها و لابلای کتابها محو می‌گردانیم) آن گاه کسی را نخواهی یافت که در این رابطه علیه ما از تو دفاع کند (و در حفظ قرآن یا برگشت آن بکوشد) .

توضیحات :

« بِالَّذِي » : حرف (ب) برای تعدیه ، و به کاربردن موصول مختصّ (الَّذِي) به جای موصول مشترك (ما) برای بیان اهمیت و عظمت قرآن است . « بِهِ » : در این رابطه که بازپس گرفتن قرآن است . « وَكِيلًا » : ملتزم . متعهد . حافظ و نگهدار . مراد کسی است که تضمین حفظ قرآن یا اعادت آن کند .

سوره اسراء آیه ۸۷

متن آیه :

إِلَّا رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ إِنَّ فَضْلَهُ كَانَ عَلَيْكَ كَبِيرًا

ترجمه :

لیکن به خاطر رحمت پروردگارت (که شامل حال تو است ، آن را برجای می‌داریم و این ارمغان را بازپس نمی‌گیریم) . واقعاً کرم بزرگی خدا در حق تو داشته است (که قرآن را برای تو ارسال و تو را خاتم‌الانبیاء نموده است ، و با حفاظت از قرآن آئین تو را جاویدان کرده است) .

توضیحات :

« إِلَّا رَحْمَةً . . . » : استثناء منقطع است و (إِلَّا) معنی (لکن) دارد . برخی (رَحْمَةً) را مفعول‌له دانسته‌اند . « فَضْلَهُ » : خیر و خوبی . کرم و نیکی .

سوره اسراء آیه ۸۸

متن آیه :

قُلْ لِّئِن اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْإِنْسُ عَلَىٰ أَن يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا

ترجمه :

بگو : اگر همه مردمان و جملگی پریان گرد آیند و متفق شوند بر این که همچون این قرآن را (با این شیوه‌های دلربا و معانی زیبا بسازند و) بیاورند ، نمی‌توانند مانند آن را بیاورند و ارائه دهند ، هرچند هم برخی از ایشان پشتیبان و مددکار برخی دیگر شوند (چرا که قرآن کلام یزدان و معجزه جاویدان آفریدگار است و هرگز از معلومات محدود آفریدگان چنین چیزی ساخته نیست) .

توضیحات :

« اجْتَمَعَتِ » : گرد آیند . اتحاد و اتفاق حاصل کنند . « ظَهِيرًا » : پشتیبان . کمک‌کننده (نگا : تحریم / ۴) .

سوره اسراء آیه ۸۹

متن آیه :
وَلَقَدْ صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا

ترجمه :

ما در این قرآن ، هر نوع مثلی را برای مردم ، به شیوه‌های گوناگون بارها بیان داشته‌ایم ، ولی بیشتر مردم جز انکار (حق ، و نادیده گرفتن دلائل هدایت ، و تکذیب خدا و رسول ، چیزی قبول نمی‌کنند و) نمی‌پذیرند .

توضیحات :

« صَرَّفْنَا » : با شیوه‌های گوناگون بیان داشته‌ایم . انواع مختلف استدلال برحق را به صورتهای گوناگون تکرار کرده‌ایم (نگا : اسراء / ۴۱) . « مِنْ كُلِّ مَثَلٍ » : معانی نمونه‌ای که در زیبایی و گیرائی به مثل می‌مانند . با وجوه مختلف و شیوه‌های گوناگون . « كُفُورًا » : کفر . انکار حق . ناشکری و ناسپاسی .

سوره اسراء آیه ۹۰

متن آیه :

وَقَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى تَفْجُرَ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ يَنْبُوعًا

ترجمه :

و (هنگامی که کافران مکه در برابر اعجاز قرآن و دلائل روشن آن درمانده و مبهوت شدند) گفتند : ما هرگز به تو ایمان نمی‌آوریم ، مگر این که از زمین (خشک و سوزان مکه) چشمه‌ای برای ما بیرون جوشانی (که آب آن دائم و روان باشد) .

توضیحات :

« تَفْجُرَ » : برجوشانی . بیرون دمانی . « يَنْبُوعًا » : چشمه‌ای که آب آن فواره کند و بیرون دمد .

سوره اسراء آیه ۹۱

متن آیه :

أَوْ تَكُونَ لَكَ جَنَّةٌ مِّنْ نَّخِيلٍ وَعِنَبٍ فَتُفَجَّرَ الْأَنْهَارُ خِلَالَهَا تَفْجِيرًا

ترجمه :

یا این که باغی از درختان خرما و انگور (در مکه) داشته باشی و رودبارها و جویبارهای فراوان در آن روان گردانی .

توضیحات :

« جَنَّةٌ » : باغ پردرخت . « تَفْجِيرًا » : سخت برجوشاندن و روان کردن . این واژه معنی تکثیر دارد ؛ نه تعدیه .

سوره اسراء آیه ۹۲

متن آیه :

أَوْ تَسْقِطَ السَّمَاءَ كَمَا زَعَمَتْ عَلَيْنَا كِسَفًا أَوْ تَأْتِيَ بِاللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ قَبِيلًا

ترجمه :

یا آسمان را تکه‌تکه بر سر ما فرود آری همان گونه که می‌پنداری (و می‌گوئی که خدا ما را بیم

داده است) و یا این که خدا و فرشتگان را بیاوری و با ما رویاروی گردانی .

توضیحات :
« زَعَمَتْ » : گمان برده‌ای . ادّعاء کرده‌ای (نگا : سیا / ۲۲) . « كِسْفًا » : قطعه قطعه . تَكَّة تَكَّة جمع كِسْفَةٍ به معنی و وزن قِطْعَةٍ . حال است . « قَبِيلًا » : مقابل و رویارو . فَعِيل به معنی مفاعل ، مانند عَشِير به معنی معاشر است . می‌توان معنی کفیل و ضامن و متضمن و شاهد و گواه نیز از آن استنباط کرد . گروه و جماعتی از مردم (نگا : انعام / ۱۱۱) . « تَأْتِي يَاللّٰه و الْمَلَائِكَةِ قَبِيلًا » : خدا و فرشتگان را با ما رودررو گردانی . خدا و فرشتگان را بر پندار خود شاهد کنی . خدا را حاضر و فرشتگان را گروه گروه به پیش ما بیاوری . واژه (قَبِيلًا) حال از خدا و فرشتگان ، یا تنها از فرشتگان است .

سوره اسراء آیه ۹۳

متن آیه :
أَوْ يَكُونُ لَكَ بَيْتٌ مِّنْ زُخْرٍ أَوْ تَرْقَىٰ فِي السَّمَاءِ وَلَنْ نُؤْمِنَ لِرُقِيِّكَ حَتَّىٰ نُنزِلَ عَلَيْكَ كِتَابًا نَّفَرُّهُ قُلُوبًا سُبْحَانَ رَبِّيْ هَلْ كُنْتُ إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا

ترجمه :
یا این که سرای بزرگ زرنگاری داشته باشی ، و یا این که به سوی آسمان بالا روی ، و تنها به بالا رفتن از آسمان هم ایمان نمی‌آوریم مگر این که کتابی همراه خود برایمان بیاوری که آن را بخوانیم (و ببینیم که از جانب خدا در آن نوشته شده است که تو فرستاده پروردگار می‌باشی) . بگو : پروردگار من منزّه است (از آن که کسی بدو فرمان دهد ، یا این که در قدرت او شریک گردد) . مگر من جز انسان فرستاده‌ای (از سوی یزدان برای رهنمود مردمان) هستم ؟ (معجزه در دست خدا است ؛ نه من) .

توضیحات :
« زُخْرٍ » : پرنقش و نگار . مراد کاخ زرنگار و منقش به زیور و زینت است . « تَرْقَى » : بالا روی . صعود کنی .

سوره اسراء آیه ۹۴

متن آیه :
وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولًا

ترجمه :
تنها چیزی که مانع ایمان آوردن مردمان بعد از نزول هدایت (وحی آسمانی) برای ایشان شد ، این است که می‌گویند : آیا خداوند انسانی را به عنوان پیغمبر فرستاده است ؟ ! (فرشتگان افلاکی سزاوار این مقام بزرگ رسالتند ؛ نه انسانهای خاکی) .

توضیحات :
« وَ مَا مَنَعَ النَّاسَ . . . » : تنها مانع ایمان مردمان همین بهانه‌جویی بوده است . این تعبیر دلیل بر انحصار نیست و بلکه برای تأکید و بیان اهمیت موضوع است . « أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولًا » : مراد این است که اهل مکه منکر این بودند که انسانی به مقام نبوت برسد و پیغمبر گردد (نگا : انعام / ۹۱ ، هود / ۲۷) .

سوره اسراء آیه ۹۵

متن آیه :
قُلْ لَوْ كَانَ فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةٌ يَمْشُونَ مُطْمَئِنِّينَ لَنَزَّلْنَا عَلَيْهِم مِّنَ السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولًا

ترجمه :
بگو : اگر در زمین (به جای انسانها) فرشتگانی مستقر و در آن راه می‌رفتند ، ما از آسمان (از جنس خودشان) فرشته‌ای را به عنوان پیغمبر به سویشان می‌فرستادیم (چرا که رهبر باید از جنس پیروان خود باشد) .

توضیحات :
« مُطْمَئِنِّينَ » : جمع مطمئن ، آرمیده . مراد ساکن و مستقر است . حال است .

سوره اسراء آیه ۹۶

متن آیه :
قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ إِنَّهُ كَانَ وَعْدُهُ خَيْرًا بِصِيرًا

ترجمه :
بگو : کافی است که خدا میان من و شما گواه باشد . بی‌گمان او از (حال) بندگانش بسیار آگاه ، (و نسبت به کارشان) بس بینا است (و لذا می‌داند که من فرمان او را به شما رسانده‌ام و این شما هستید که از پذیرش حق لجوجانه سر باز می‌زنید) .

توضیحات :
« شَهِيدًا » : گواه . یعنی گواه بر صدق من و عناد با حق شما .

سوره اسراء آیه ۹۷

متن آیه :
وَمِن يَهْدِي اللَّهُ فِهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَن يُضِلِلْ فَلَن تَجِدَ لَهُم أَوْلِيَاءَ مِن دُونِهِ وَنَحْشُرُهُم يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْلَىٰ وَجُوهِهِم عَمِيًّا وَعَمِيًّا وَبِكَمَا وَصَمَّا مَاوَاهُمْ جَهَنَّمَ كَلَّمَا خَبَت زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا

ترجمه :
خدا هر کس را (به سبب ایمان به پروردگار و پیغمبرش و کتاب آسمانی قرآن) رهنمود کند ، راهیاب او است ، و هرکس را (به سبب سوء اختیار و فرو رفتن در گناهان و سرکشی از قوانین آفریدگار) گمراه سازد ، جز خدا دوستان و مددکارانی برای چنین کسانی نخواهی یافت (تا دست آنان را بگیرند و به سوی حق برگردانند و از کیفر و عذاب آخرت رستگارشان گردانند) و ما در روز رستاخیز ایشان را بر روی رخساره (کشانده و) کور و لال و کر (از گورها) جمع می‌گردانیم (و به صحرای محشر گسیل می‌داریم . به گونه‌ای که بر اثر پریشانی حال چشمانشان نمی‌بیند و گوشه‌هایشان نمی‌شنود و زبانهایشان قادر به تکلم نمی‌باشد) . جایگاهشان دوزخ خواهد بود . هر زمان که زبانه آتش (به سبب سوختن گوشت و استخوان ایشان) فروکش کند ، (با تجدید گوشت و استخوانشان) بر زبانه آتششان می‌افزایم .

توضیحات :
« أَوْلِيَاءَ » : کمک‌کنندگان . یاران . « عَلَيَا وَجُوهِهِمْ » : بر روی چهره و رخساره‌هایشان (نگا : فرقان / ۳۴ ، قمر / ۴۸) . « عَمِيًّا وَبِكَمَا وَصَمًّا » : کوران و لالان و کران . این امر در اوائل زنده‌گرداندن دوباره و سر برآوردن از گورها است که به سبب سرگشتگی و پریشانی ، حواس ایشان از کار می‌افتد . ولی بعدها پرده‌های سرگردانی به کنار زده می‌شود و احوال قیامت را

می‌بینند (نگا : كهف / ۵۳ ، شوري / ۴۵ ، ۲۲ /) . « خَبَتْ » : آتش فروکش کرد . از شعله افتاد . از ماده (خبو) . « سَعِيرًا » : شعله‌ور . فروزان (نگا : نساء / ۵۵) .

سوره اسراء آیه ۹۸

متن آیه :
ذَلِكَ جَزَاءُ هُم يَأْتُهُمْ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا وَقَالُوا أَإِذَا كُنَّا عِظَامًا وَرُفَاتًا أِنَّا لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا

ترجمه :

این (عذاب مضاعف و جاویدان) کیفرشان بدان خاطر است که آیه‌های (قرآنی و ادله جهانی) ما را انکار می‌نمایند و می‌گویند : آیا زمانی که استخوان‌هایی شدید و فرسودیم ، مگر می‌شود که (دوباره زنده گردیم و) آفرینش تازه‌ای پیدا کنیم ؟ !

توضیحات :

« يَأْتُهُمْ » : به خاطر این که ایشان . « عِظَامًا » : استخوان‌هایی . « رُفَاتًا » : درهم شکسته و از هم پراکنده (نگا : اسراء / ۴۹) . « لَمَبْعُوثُونَ » : (نگا : أنعام / ۲۹ ، هود / ۷) .

سوره اسراء آیه ۹۹

متن آیه :
أُولَئِكَ يَرَوْنَ أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ قَادِرٌ عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ وَجَعَلَ لَهُمْ أَجَلًا لَّا رَيْبَ فِيهِ قَابَى الطَّالِمُونَ إِلَّا كُفُورًا

ترجمه :

آیا نمی‌نگرند که خدائی که (بدون نمونه و مدلی قبلی) آسمانها و زمین را آفریده است ، توانا است بر این که پس از مردن (بار دیگر) همچون ایشان را بیافریند (و به زندگی دوباره عودت دهد ؟ بلی که می‌تواند) ولی برای آنان سرآمدی تعیین نموده است که گمانی در آن نیست و) با فرارسیدن آن زمان که قیامت نام دارد همگان را زنده می‌گرداند و به صحرائی محشر گسیل می‌دارد . این سرآمد قطعی است (اما ستمگران جز کفر و انکار را پذیرا نمی‌باشند .

توضیحات :

« مِثْلَهُمْ » : همانند ایشان . عین خودشان . یعنی خدائی که نخستین بار انسانها را از نیستی به هستی آورده است ، دوباره می‌تواند روح به پیکرشان بدمد و اجساد ایشان را زنده گرداند . « أَجَلًا » : مراد سرآمد دوران برزخ و سراغاز قیامت است .

سوره اسراء آیه ۱۰۰

متن آیه :
قُلْ لَوْ أَنْتُمْ تَمْلِكُونَ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّي إِذًا لَأَمْسَكْتُمْ خَشْيَةَ الْإِنْفَاقِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ قَتُورًا

ترجمه :

بگو : اگر شما مالک خزینه‌های نعمت پروردگرم بودید (و صاحب همه جهان می‌گشتید) باز هم از ترس فقر بخل می‌ورزیدید ، چرا که انسان طبعاً موجود بخیلی است .

توضیحات :

« رَحْمَةٍ » : مراد نعمت است که از رحمت سرچشمه می‌گیرد . یا مراد چیزی است که سبب رحمت خدا است . از قبیل : دریافت کتاب و افتخار نبوت . چرا که کافران به سبب تنگ‌نظری روا

نمی‌دیدند که موهبت نبوت به انسانی چون محمد (ص) داده شود . « لَأْمَسَكُمْ » : بخل می‌ورزیدید . از بذل و بخشش دست نگاه می‌داشتید . کلمه مَمْسِكُ ، به معنی بخیل ، از همین ماده است . « الْإِنْفَاقَ » : مراد فقر و تنگدستی است . « قَتُوراً » : بسیار بخیل و تنگ نظر .

سوره اسراء آیه ۱۰۱

متن آیه :
وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى تِسْعَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ فَاَسْأَلَ بَنِي إِسْرَائِيلَ إِذْ جَاءَهُمْ فَقَالَ لَهُ فِرْعَوْنُ إِنِّي لَأَظُنُّكَ يَا مُوسَىٰ مَسْحُورًا

ترجمه :

(اگر بدین کافران معجزه‌های پیشنهادیشان نموده شود ، به سبب ستیزه یا حق باعث ایمان آنان نمی‌گردد . چرا که) ما به موسی نه تا معجزه روشن دادیم (و با وجود آن ایمان نیاوردند) . از بنی‌اسرائیل (هم‌عصر خود که اسلام را پذیرفته‌اند) بپرس ، بدان گاه که موسی به سوبشان آمد (میان او و فرعون چه گذشت) . فرعون به موسی گفت : ای موسی ! من معتقدم که تو دیوانه‌ای .

توضیحات :

« تِسْعَ آيَاتٍ » : نه معجزه . شاید مراد از عدد نه ، کثرت باشد ، چرا که در خود قرآن معجزات فراوانی برای حضرت موسی ذکر شده است (نگا : بقره / ۵۷ و ۶۰ ، اعراف / ۱۰۸ و ۱۱۷ و ۱۳۰ و ۱۳۳ و ۱۷۱ ، نمل / ۱۰ ، طه / ۲۰ - ۲۲ ، شعراء / ۶۳) . اگر هم مراد عدد محدود نه باشد ، معجزاتی مورد نظر است که در ارتباط با فرعون و فرعونیان صورت گرفته است ؛ نه آنهایی که در ارتباط با خود بنی‌اسرائیل است (نگا : نمل / ۱۲) . برخی آیات نه‌گانه را به معنی فرمانهای نه‌گانه دانسته‌اند که به پرهیز از این چیزها دستور می‌دهند : شرک ، زنا ، کشتن بی‌گناه ، دزدی ، جادوگری ، رباخواری ، بی‌گناه را گرفتن امراء کردن و به کشتن دادن ، زنان پاکدامن را تهمت زدن ، تعدی یهودیان از مراسم خاص شنبه . « فَاَسْأَلَ بَنِي إِسْرَائِيلَ » : از بنی‌اسرائیل برای روشن‌گری دیگران و گواهی بر صدق گفتار خود بپرس . مراد از بنی‌اسرائیل ، کسانی است که مسلمان شده بودند و از تورات اطلاع داشتند . « مَسْحُورًا » : جادو شده و دیوانه (نگا : شعراء / ۲۷) . ساحر و جادوگر (نگا : اعراف / ۱۳۳) .

سوره اسراء آیه ۱۰۲

متن آیه :
قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا أَنْزَلَ هَؤُلَاءِ إِلَّا رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ بَصَائِرَ وَإِنِّي لَأَظُنُّكَ يَا فِرْعَوْنُ مَثْبُورًا

ترجمه :

(موسی به فرعون) گفت : تو که (خوب) می‌دانی که این معجزه‌های روشنی‌بخش (و دلائل واضح) را جز صاحب آسمانها و زمین نفرستاده است (و تو کاملاً آگاهانه حقائق را انکار می‌کنی) و من معتقدم که تو ای فرعون ! (از حق روگردانی و سرانجام اگر از سرکشی خود برنگردی) هلاک می‌گردی .

توضیحات :

« بَصَائِرَ » : دلائل آشکاری که مردمان در پرتو آن راه حق را پیدا کنند و برای پیمودن جاده سعادت بصیرت و بینش پیدا می‌کنند (نگا : انعام / ۱۰۴ ، اعراف / ۲۰۳) . حال واژه (هَؤُلَاءِ) است . « مَثْبُورًا » : نابود . هلاک شده . روگردان از حق .

سوره اسراء آیه ۱۰۳

متن آیه :
قَارَادَ أَنْ يَسْتَفِزَّهُمْ مِنَ الْأَرْضِ فَأَغْرَقْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ جَمِيعًا

ترجمه :

(فرعون بر سرکشی خود افزود و) خواست که (موسی و پیروانش) جملگی را از سرزمین (مصر) بردارد (و ایشان را ریشه کن سازد) . پس ما فرعون و همه فرعونیان را غرق کردیم (و تیر نیرنگشان را به سوی خودشان برگردانیم و زمین را از لوٹ وجودشان پاک کردیم) .

توضیحات :

« أَنْ يَسْتَفِزَّهُمْ مِنَ الْأَرْضِ » : این که ایشان را از سرزمین مصر با کشت و کشتار نابود گرداند (نگا : اسراء / ۶۴ و ۷۶) . استفزاز به معنی بیرون راندن با زور و عنف است و در اینجا مراد نابود کردن و ریشه کن ساختن است .

سوره اسراء آیه ۱۰۴

متن آیه :
وَقُلْنَا مِنْ بَعْدِهِ لِبَنِي إِسْرَائِيلَ اسْكُنُوا الْأَرْضَ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ جِئْنَا بِكُمْ لَفِيفًا

ترجمه :

پس از آن (که فرعون و فرعونیان را غرق کردیم) به بنی اسرائیل گفتیم : در زمین (شام ، در ارض مقدسی که به شما وعده داده شده است) سکونت جوئید . هنگامی که زمان زندگی اخروی فرا رسید ، همه شما را با همدیگر (اعم از بزرگ و کوچک ، فرمانبردار و سرکش ، نیرومند و ناتوان ، مؤمن و کافر ، و پرهیزگار و ناپرهیزگار ، در پای حساب و کتاب) حاضر می گردانیم .

توضیحات :

« الْأَرْضَ » : مراد سرزمین شام مابین عربش و فرات است که در قرآن (ارض مقدس) نامیده شده است (نگا : مائده / ۲۱) . « لَفِيفًا » : آمیزه یکدیگر . تنگ همدیگر . گروهها و دسته های درهم آمیخته . مصدر است و حال ضمیر (کم) می باشد .

سوره اسراء آیه ۱۰۵

متن آیه :
وَبِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ وَبِالْحَقِّ نَزَلَ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا

ترجمه :

ما قرآن را با (ماده و محتوای) حق نازل کرده ایم ، و نازل شده است تا حق را (در زمین) پابرجا کند ، و تو را جز به عنوان نویدرسان و بیم دهنده نفرستاده ایم .

توضیحات :

« بِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ » : قرآن را همراه با احکام و دستورات حق فرستاده ایم و گمانی در آن نیست . « بِالْحَقِّ نَزَلَ » : برای پیاده کردن حق آمده است و سرانجام هم حق را در دلها جایگزین می سازد . یا این که : قرآن سراغاز آن از خداوند ، حق است و پیوسته در پرتو لطف حق محفوظ می ماند و سرانجام حق را به بار می آورد .

سوره اسراء آیه ۱۰۶

متن آیه :
وَقَرَأْنَا قَرَفَاتَهُ لِنَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى مُكْتٍ وَنَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا

ترجمه :
قرآنی است که آن را (در مدت بیست و سه سال به گونه آیه‌ها و بخش‌های) جداگانه فرستاده‌ایم تا آن را آرام بر مردم بخوانی (و بدین وسیله جذب دل‌ها و اندیشه‌ها شود و در عمل پیاده گردد) و قطعاً ما آن را کم کم و بهره بهره فرستاده‌ایم (نه یکجا و سرهم) .

توضیحات :
« قَرَأْنَا » : منصوب به اشتغال است . « قَرَفَاتَهُ » : جدا جدا و بهره بهره‌اش کرده‌ایم و در زمان‌های متفاوت فرستاده‌ایم . « عَلَيَّا مُكْتٍ » : به آرامی و تدریجی . « نَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا » : قرآن را بخش بخش بر حسب وقائع و به مقتضای حکمت نازل نموده‌ایم . تنزیل عبارت است از انزال تدریجی .

سوره اسراء آیه ۱۰۷

متن آیه :
قُلْ آمِنُوا بِهِ أَوْ لَا تُؤْمِنُوا إِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذَا يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلأَذْقَانِ سُجَّدًا

ترجمه :
بگو : (ای کافران ! می‌خواهید) به قرآن ایمان بیاورید یا ایمان نیاورید ، (اختیار خوشبختی و بدبختی خودتان را دارید ، ولی بدانید که اعجاز و حقیقت قرآن روشن است) و کسانی که قبل از نزول قرآن ، دانش و آگاهی بدیشان داده شده است (و با تورات و انجیل راستین سروکار داشته‌اند) ، هنگامی که قرآن بر آنان خوانده می‌شود ، سجده‌کنان بر رو می‌افتند (و سر تسلیم در برابر خدا فرود می‌آورند و او را سپاس می‌گویند که ایشان را با نعمت ایمان نواخته است) .

توضیحات :
« إِنَّ الَّذِينَ . . . » : مراد یهودیان و مسیحیان آگاه یا دیگر فرزندگان و فهمیدگان مردم است . « يَخِرُّونَ » : بر زمین می‌افتند . فرو می‌افتند . « لِلأَذْقَانِ » : بر چانه‌ها . حرف (لِ) به معنی (علی) و (أذْقَانِ) نماینده تمام چهره و صورت است . « سُجَّدًا » : سجده‌کنان . کرنش‌کنان . حال ضمیر (و) در (يَخِرُّونَ) است .

سوره اسراء آیه ۱۰۸

متن آیه :
وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنْ كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا

ترجمه :
(در حال این سجده عاشقانه) می‌گویند : پروردگارانم پاک و منزّه است (از این که در وعده نعمت بهشت و وعید عذاب دوزخ خلاف کند) مسلماً وعده پروردگارانم انجام‌شدنی است .

توضیحات :
« إِنَّ » : مسلماً . همانا . از حروف مشبّهه بالفعل و مخفّف از مثقله است . در اصل چنین است (إِنَّهُ) .

سوره اسراء آیه ۱۰۹

متن آیه :
وَيَخِرُونَ لِلْأَذْقَانِ يَبْكُونَ وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا

ترجمه :
و (بار دیگر) بر چهره‌ها فرو می‌افتند و می‌گریند و (اشک شادی می‌ریزند ، و مواظظ قرآن) بر تواضع آنان (در برابر خدا) می‌افزاید .

توضیحات :
« يَزِيدُهُمْ » : فاعل آن قرآن است .

سوره اسراء آیه ۱۱۰

متن آیه :
قُلْ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ وَلَا تَجْهَرُ بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافِتْ بِهَا
وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا

ترجمه :
بگو : (خدا را) با « الله » یا « رحمن » به کمك طلبید (فرقی نمی‌کند ، و خدا را به نامها و صفات متعدد به فریاد خواندن ، مخالف توحید نیست) خدا را به هر کدام (از اسماء حسنی) بخوانید (مانعی ندارد و تعداد اسماء نشانه تعدد مسمی نیست و) او دارای نامهای زیبا است (که هر يك معرفّ کاري از کارها و بیانگر زاویه‌ای از کمالات یزدان جهان است . ای پیغمبر هنگامی که به نماز ایستادی) نمازت را بلند یا آهسته مخوان ، و بلکه میان آن دو راهی پیش گیر (که میانه‌روی و اعتدال است) .

توضیحات :
« ادْعُوا » : به کمك طلبید . به فریاد خوانید . « الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ » : نامهای زیبا (نگا : اعراف / ۱۸۰) . « لَا تُخَافِتْ » : از مصدر تخافت ، صدا را پائین آوردن . « أَيًّا مَا » : هر کدام که . واژه (ما) زائد و برای تأکید است .

سوره اسراء آیه ۱۱۱

متن آیه :
وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُن لَّهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُن لَّهُ وَلِيٌّ مِّنَ الدُّلَىٰ وَكَبْرَهُ
تَكْبِيرًا

ترجمه :
بگو : حمد و سپاس خداوندی را سزا است که برای خود فرزندی برنگزیده است و در فرمانروائی و مالکیت (جهان) انبازی انتخاب ننموده است و یاورى به خاطر ناتوانی نداشته است . بنابراین او را چنان که باید به عظمت بستا (و زبان به بزرگواریش بگشا) .

توضیحات :
« وَلِيٌّ » : سرپرست . یار و مددکار . « مِّنَ الدُّلَىٰ » : به خاطر خواری و ناتوانی . برای رهائی از حقارت .

سوره كهف آيه ۱

متن آيه :
الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيَّ عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا

ترجمه :

حمد و سپاس خدائي را سزا است كه بر بنده خود (محمد) كتاب (قرآن) را فرو فرستاده و در آن هيچ گونه انحراف و كژي قرار نداده است .

توضيحات :

« عِوَجًا » : كژي و كجبي . انحراف . « لَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا » : مراد اين است كه در قرآن ضدّ و نقيض معنوي ، و اختلال و انحراف لفظي وجود ندارد .

سوره كهف آيه ۲

متن آيه :
قِيمًا لِّبَنَدِرٍ بَأْسًا شَدِيدًا مِّنْ لَّدُنْهُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا حَسَنًا

ترجمه :

(كتابي) كه ثابت و پابرجا (و معتدل و مستقيم ، و هم برپا دارنده جامعه انساني و پاسدار كتب آسماني) است . (خداوند آن را فرو فرستاده است) تا (به وسيله آن ، كافران را) از عذاب شديد (دنيوي يا اخروي) خود بترساند ، و مؤمناني را كه كارهاي شايسته و بايسته مي‌كنند مزده دهد به اين كه پاداش خوبي دارند .

توضيحات :

« قِيمًا » : معتدل . يعني افراطي در تكاليف قرآن وجود ندارد تا سخت و طاقت‌فرسا باشد ، و تفريطي در احكام قرآن نشده است تا سهل‌انگاري در چيزي شده باشد كه براي سعادت انسانها ضروري باشد . جاودانه و پابرجا پاسدار احكام الهي و حافظ اصول كتابهاي آسماني . قائم بر احكام دين و مصالح بندگان . حال (الْكِتَابِ) در آيه قبلي است . « لِّبَنَدِرٍ » : تا بترساند و بيم دهد . مرجع فاعل آن خدا يا قرآن يا پيغمبر است . « بَأْسًا » : عذاب .

سوره كهف آيه ۳

متن آيه :
مَا كُتِبَ فِيهِ آدَاءٌ

ترجمه :

جاودانه در آن (بهشت برين كه پاداش خوب خداوند است) خواهند ماند .

توضيحات :

« مَا كُتِبَ فِيهِ آدَاءٌ » : ماندگاران . مقیمان . حال ضمير (هُمْ) است .

سوره كهف آيه ۴

متن آيه :
وَيُنذِرَ الَّذِينَ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا

ترجمه :

و (به خصوص از عذاب شدید او) بترساند کسانی را که می‌گویند : خداوند فرزندی را (به نام عیسی یا عزیر یا فرشتگان ، برای خود) برگرفته است .

توضیحات :

« اِتَّخَذَ » : ساخته است . برگرفته است .

سوره کهف آیه ۵

متن آیه :

مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ وَلَا لِآبَائِهِمْ كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ إِنْ يَقُولُونَ إِلَّا كَذِبًا

ترجمه :

نه ایشان و نه پدرانشان (چنین چیزی را از روی دانش نمی‌گویند و) از آن هیچ گونه آگهی ندارند . چه سخن (وحشتناک و) بزرگی از دهانهایشان بیرون می‌آید !! (آیا خدا و فرزند داشتن ؟ ! مگر خدا جسم است و محدود است و همچون انسان نیازمند چیزی از جمله فرزند است ؟ !) . آنان جز دروغ و افتراء نمی‌گویند .

توضیحات :

« كَبُرَتْ كَلِمَةً » : چه سخن درشت و بزرگی ! چه سخن زشت و افتراء عظیمی ! واژه (کلمه) تمیز است . « إِنْ يَقُولُونَ » : نمی‌گویند . (إِنْ) حرف نفی است .

سوره کهف آیه ۶

متن آیه :

فَلَعَلَّكَ بَآخِغٍ تَفْسِكَ عَلَى آثَارِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا

ترجمه :

نزدیک است خویشتن را در پی (دوری گزیدن و روی گردانیدن) ایشان (از ایمان آوردن ، دق مرگ کنی و) از غم و خشم این که آنان بدین کلام (آسمانی قرآن نمی‌گروند و بدان) ایمان نمی‌آورند (خود را) هلاک سازی .

توضیحات :

« لَعَلَّكَ » : چه بسا که تو . نزدیک است که تو . « بَآخِغٍ » : هلاک‌کننده . نابودکننده . « عَلَى آثَارِهِمْ » : به دنبال دوری ایشان از پذیرش ایمان . بر اثر کردار و رفتار ایشان . « أَسَفًا » : خشم و اندوه . مفعوله است .

سوره کهف آیه ۷

متن آیه :

إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لَهَا لِنَبْلُوَهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا

ترجمه :

ما همه چیزهای روی زمین را زینت آن کرده‌ایم (و جهان پرزرق و برق ، و پرنعمتی را برای انسانها آراسته‌ایم) تا ایشان را بیازمائیم (و ببینیم از آنان) کدام یک کار نیکوتر می‌کند .

توضیحات :

« زِينَةً » : آنچه وسیله آرایش و پیرایش باشد . جمال و زیبائی .

سوره كهف آيه ۸

متن آيه :

وَأَنَا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُزًا

ترجمه :

و ما (عاقبت اين جهان پرزرق و برق مردمان را در هم مي پيچيم و) آنچه را روي زمين است (صاف مي كنيم و) به خاك مسطح بي گياهي تبديل مي نمايم (و اين سرزمين پر جوش و خروش را بيابان برهوت خشك و خاموش مي گردانيم ، و نيكان را به بهشت و بدان را به دوزخ مي رسانيم) .

توضيحات :

« صَعِيدًا » : روي زمين . سطح زمين (نگا : نساء / ۴۳ ، مائده / ۶) . « جُرُزًا » : زمين لخت و برهوتي كه گياهي در آن نباشد (نگا : سجده / ۲۷) .

سوره كهف آيه ۹

متن آيه :

أَمْ حَسِبْتَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ كَانُوا مِنْ آيَاتِنَا عَجَبًا

ترجمه :

(زندگي پرزرق و برق ، بسياري از مردمان را گول مي زند ، و ايشان را نسبت به زنده شدن دوباره ، غافل و بي باور مي كند . در صورتي كه كساني چون اصحاب كهف يافته مي شوند كه در محيط پرزرق و برق جهان و در ميان انواع ناز و نعمت ، استقامت و پايمردي خود را در راه ايمان نشان مي دهند ، و نيز حوادث بسياري در جهان رخ مي دهد كه بيانگر از سرگرفتن حيات پس از خواب طولاني بوده كه نوعي مرگ بشمار است . از جمله اين حوادث داستان اصحاب كهف است) . آيا گمان مي بري كه (خواب چندين ساله) اصحاب كهف و رقيم ، در ميان عجائب و غرائب (پراكنده در گستره هستي) ما چيز شگفتي است ؟

توضيحات :

« أَمْ » : متضمن معني دو حرف است : (بَلْ) اضراب ، كه بر انتقال از سخني به سخني دلالت دارد ، و همزه استفهام انكاري كه مفيد نففي است (نگا : يقره / ۲۱۴) . « أَمْ حَسِبْتَ » : مخاطب پيغمبر است و مقصود ديگران . « الْكَهْفِ » : غار . « الرَّقِيمِ » : كتيبه . لوحه . « أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَ الرَّقِيمِ » : گروهی از جوانان مؤمن و هوشمند بودند كه از دست طاغوت عصر خویش به غاري پناه بردند ، و بعدها نام آنان را بر كتيبه اي بالاي در غار نصب كردند . « آيَاتِنَا » : نشانه هاي قدرت ما . عجائب و غرائب ساخته و پرداخته آفرينش ما . « عَجَبًا » : عجيب . شگفت . نادره . مصدر است و براي مبالغه در معني وصفي به كار رفته است و خبر (كانوا) است .

سوره كهف آيه ۱۰

متن آيه :

إِذْ أَوْىُّ الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ فَقَالُوا رَبَّنَا آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا

ترجمه :

(يادآور شو) آن گاه را كه اين جوانان به غار پناه بردند و (رو به درگاه خدا آوردند و) گفتند : پروردگارا ! ما را از رحمت خود بهره مند ، و راه نجاتي براي ما فراهم فرما .

توضیحات :

« أَوِيَا » : پناه بردند . منزل و مأوای خود کردند . داخل شدند . « الْفِتْيَةُ » : جمع فِتْي ، جوانان . مراد می‌تواند مردان کامل هم باشد . « هَيْئٌ » : آماده ساز . فراهم کن . « رَشْدًا » : راهیابی . هدایت .

سوره کهف آیه ۱۱

متن آیه :

فَضْرَبْنَا عَلَىٰ آذَانِهِمْ فِي الْكَهْفِ سِنِينَ عَدَدًا

ترجمه :

پس (دعای ایشان را برآوردیم و پرده‌های خواب را) چندین سال بر گوشه‌هایشان فرو افکندیم (و در امن و امان به خواب نازشان فرو بردیم) .

توضیحات :

« ضَرَبْنَا عَلَيَا آذَانِهِمْ » : مراد این است که آنان را به خواب عمیقی فرو بردیم . مفعول (ضَرَبْنَا) محذوف است که (حِجَابًا) می‌باشد . « سِنِينَ » : سالها . مفعول‌فیه زمانی است . « عَدَدًا » : شمار دار . متعدد . صفت (سِنِينَ) و به معنی ذات عَدَدٍ ، یا مفعول مطلق فعل مقدری است ، یعنی : تعدد عَدَدًا . « سِنِينَ عَدَدًا » : سالیان دراز . سالهای سال .

سوره کهف آیه ۱۲

متن آیه :

ثُمَّ بَعَثْنَا لَهُمْ لِنَعْلَمَ أَيُّ الْحِزْبَيْنِ أَحْصَىٰ لِمَا لِيَنُوْا أَمَدًا

ترجمه :

پس از آن (سالهای سال به خواب ناز فرو رفتن ، که انگار خواب مرگ است) ایشان را برانگیختیم (و بیدارشان کردیم) تا ببینیم کدام یک از آن دو گروه (یعنی آنان که می‌گفتند : روزی یا بخشی از یک روز خوابیده‌ایم ، و آنان که می‌گفتند : خیر ! تنها خدا می‌داند که چقدر خوابیده‌اید) مدت ماندن خود را حساب کرده است (و زمان خوابیدن خویش را ضبط نموده است) .

توضیحات :

« بَعَثْنَا لَهُمْ » : ایشان را برانگیختیم . مراد از برانگیختن در اینجا بیدار کردن است و استعمال این واژه ، شاید اشاره باشد به این که خواب طولانی آنان همچون مرگ و بیداری ایشان همچون رستخیز پس از مرگ است . « الْحِزْبَيْنِ » : دو گروه از خود اصحاب الکهف (نگا : کهف / ۱۹) . « أَحْصَىٰ » : حساب کرده است . ضبط نموده است . فعل ماضی است ؛ نه اسم تفضیل . « أَمَدًا » : مدت معین . زمان مشخص .

سوره کهف آیه ۱۳

متن آیه :

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ نَبَأَهُم بِالْحَقِّ إِنَّهُمْ فِتْيَةٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَزِدْنَا هُمْ هُدًى

ترجمه :

ما داستان آنان را به گونه راستین (بدون کم و کاست) برای تو بازگو می‌کنیم . ایشان جوانانی بودند که به پروردگارشان ایمان داشتند ، و ما بر (یقین و) هدایتشان افزوده بودیم .

توضیحات :

« نَبَأٌ » : خبر . داستان (نگا : مائده / ۲۷) . « يَالْحَقُّ » : آنچنان که هست . راست و درست .

سوره كهف آيه ۱۴

متن آيه :

وَرَبَطْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ إِذْ قَامُوا فَقَالُوا رَبُّنَا رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَن نَّدْعُو مِن دُونِهِ إِلَهًا لَقَدْ قُلْنَا إِذًا شَطَطًا

ترجمه :

ما به دلپایشان قدرت و شهامت دادیم ، آن گاه که بپا خاستند و (برای تجدید میعاد با آفریدگار خود ، در میان مردم فریاد برآوردند و) گفتند : پروردگار ما ، پروردگار آسمانها و زمین است . ما هرگز غیر از او معبودی را نمی‌پرستیم . (اگر چنین بگوئیم و کسی را جز او معبود بدانیم) در این صورت سخنی (گزاف و) دور از حق گفته‌ایم .

توضیحات :

« رَبَطْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ » : دلپایشان را قدرت و شهامت بخشیدیم . پدیشان دل و جرأت دادیم . « لَن نَّدْعُو » : به فریاد نمی‌خوانیم . پرستش نمی‌کنیم . در رسم‌الخط قرآنی الف زاندي در آخر دارد . « شَطَطًا » : سخنان دور از حق . برکنار از حقیقت .

سوره كهف آيه ۱۵

متن آيه :

هَؤُلَاءِ قَوْمًا اتَّخَذُوا مِن دُونِ آلِهَةٍ لُّوْلَاءِ يَأْتُونَ عَلَيْهِم بِسُلْطَانٍ بَيْنَ يَدَيْهِمْ فَمَن أَظْلَمُ مِمَّن افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا

ترجمه :

(سپس برخی از ایشان به برخی گفتند :) اینان ، یعنی قوم ما ، بجز الله معبودهائی را به خدائی گرفته‌اند ! (چه مردمان حقیری ! چرا باید بتهای ساخت دست خویش را بپرستند ، مگر عقل ندارند ؟ !) . ای کاش ! دلیل روشنی بر (خدائی) آنها ارائه می‌دادند ! (مگر چنین چیزی ممکن است ؟ هرگز ! آنان چه ستمکارند !) آخر چه کسی ستمکارتر از فردی است که به خدا دروغ بندد (و با افتراء انبازهای به آفریدگار جهان نسبت دهد ؟ !) .

توضیحات :

« هَؤُلَاءِ قَوْمًا . . . » : استعمال اسم اشاره (هَؤُلَاءِ) در اینجا برای تحقیر است . (قَوْمًا) عطف بیان است . « سُلْطَانٍ » : دلیل . حجت . « بَيْنَ » : واضح و آشکار .

سوره كهف آيه ۱۶

متن آيه :

وَإِذِ اعْتَزِلْتُمْهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ فَأَوْوُوا إِلَى الْكَهْفِ يَنْشُرْ لَكُمْ رَبُّكُم مِّن رَّحْمَتِهِ وَيُهَيِّئْ لَكُمْ مِّنْ أَمْرِكُمْ مَرْفَقًا

ترجمه :

(برخی به برخی گفتند :) چون از این قوم می‌برید و از چیزهائی که بجز خدا می‌پرستند کناره‌گیری می‌کنید (و حساب خود را از قوم خویش و معبودهای دروغینشان جدا می‌سازید) ،

پس به غار پناهنده شوید (و آئین خویشتن را نجات دهید) تا پروردگارتان رحمتش را بر شما بگستراند و وسائل رفاه و رهائی شما را از این کار (مشکلی) که در پیش دارید مهیا و آسان سازد .

توضیحات :

« إِذْ » : چون که . به سبب این که . به خاطر این که . (إِذْ) در اینجا به معنی لام تعلیل است (نگا : زخرف / ۳۹) . « فَأَوُوا » : پس پناه ببرید . منزل و مأوی سازید . « بَهِيئِ » : آسان کند . آماده سازد . « مِرْفَقاً » : اسباب زندگی . وسیله‌ای که از آن منتفع و بهره‌مند شوند .

سوره کهف آیه ۱۷

متن آیه :

وَتَبَّرَى الْإِشْمِيسَ إِذَا طَلَعَتْ تَزَاوَرُ عَنِ كَهْفِهِمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَإِذَا غَرَبَتْ تَقَرُّصُهُمْ ذَاتَ الشِّمَالِ وَهُمْ فِي فَجْوَةٍ مِنْهُ ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِلْ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ وَلِيًّا مُرْسِدًا

ترجمه :

(دهانه غار رو به شمال گشوده شده بود و چون در نیمکره شمالی قرار داشت ، نور آفتاب مستقیماً به درون آن نمی‌تابید . تو ای مخاطب ! وقتی که به خورشید نگاه می‌کردی (خورشید را می‌دیدي که به هنگام طلوع به طرف راست غارشان می‌گراید (که سوی مغرب است) و به هنگام غروب به طرف چپشان می‌گراید (که سوی مشرق است) ، و خودشان در محل وسیع غار قرار داشتند (که وسط غار و فراخانی آن است ، و ایشان از تابش مستقیم آفتاب در امان بودند) . این (چیزی که گذشت) از نشانه‌های (قدرت) خدا است . خدا هر که را راهنمایی کند ، راهیاب (واقعی) او است ، و هرکه را گمراه نماید ، هرگز سرپرست و راهنمایی برای وی نخواهی یافت .

توضیحات :

« تَزَاوَرُ » : می‌گراید . میل می‌کند . فعل مضارع است و اصل آن (تَتَزَاوَرُ) است . « ذَاتَ الْيَمِينِ » : طرف راست . مفعول‌فیه است . « تَقَرُّصِي » : عدول می‌کند . « ذَاتَ الشِّمَالِ » : طرف چپ . مفعول‌فیه است . « فَجْوَةٍ » : فراخنا . محل وسیع . در اینجا مراد وسط غار است .

سوره کهف آیه ۱۸

متن آیه :

وَتَجَسَّسَهُمْ أَبْقَاظًا وَهُمْ رُقُودٌ وَنَقَلَّيْهِمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَذَاتَ الشِّمَالِ وَكَلَّبَهُمْ بَاسِطٌ ذِرَاعَيْهِ بِالْوَصِيدِ لَوِ اطَّلَعْتَ عَلَيْهِمْ لَوَلَّيْتَ مِنْهُمْ فِرَارًا وَكَلِمَاتٍ مِنْهُمْ رَعِبًا

ترجمه :

(ای مخاطب ! اگر چنین می‌شد که بدیشان بنگری) در حالی که ایشان خفته بودند ، آنان را بیدار می‌انگاشتی . ما آنان را به راست و چپ می‌گرداندیم (و زیرورو می‌کردیم ، تا اندام‌هایشان سالم بماند) و سگ ایشان بر آستانه (غار) دست‌های خود را (به حالت نگهبانی) دراز کشیده بود . اگر بدیشان می‌نگریستی از آنان می‌گریختی و سرتاپای تو از ترس و وحشت پر می‌شد .

توضیحات :

« أَبْقَاظَ » : جمع يَقِظٌ و يَقَظَانٌ ، بیداران . « رُقُودٌ » : جمع رَاقِدٌ ، خفتگان . « بَاسِطٌ » : بازکننده . گشاینده . « وَصِيدٌ » : آستانه . بیرون . « بِالْوَصِيدِ » : در آستانه . در بیرون . « اطَّلَعْتَ » : می‌دیدي اطلاع می‌یافتی . « رَعِبًا » : خوف و هراس . مفعول به دوم یا تمیز است .

سوره كهف آيه ۱۹

متن آيه :

وَكَذَلِكَ بَعَثْنَاهُمْ لِيَتَسَاءَلُوا بَيْنَهُمْ قَالَ قَائِلٌ مِّنْهُمْ كَمْ لَبِئْتُمْ قَالُوا لَبِئْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالُوا رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا لَبِئْتُمْ فَابْعَثُوا أَحَدَكُمْ بِرِزْقِكُمْ هَذِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ فَلْيَنْظُرْ أَيُّهَا أَزْكَى طَعَامًا فَلْيَأْتِكُمْ بِرِزْقٍ مِنْهُ وَلْيَتَلَطَّفْ وَلَا يُشْعِرَنَّ بِكُمْ أَحَدًا

ترجمه :

همان گونه (که ۳۰۹ سال آنان را خوابانیدیم) ایشان را (از خواب طولانی مرگ مانند) برانگیختیم (و بیدارشان کردیم) تا از یکدیگر (مدت خواب خود را) بپرسند . یکی از آنان گفت : (فکر می‌کنید) چه مدتی (در خواب) مانده‌اید ؟ (دسته‌ای) گفتند : روزی یا بخشی از روز (در خواب) بوده‌ایم . (گروه دیگری) گفتند : پروردگارتان بهتر (از همه) می‌داند که چقدر (در خواب) بوده‌اید و در اینجا) مانده‌اید . (یکی پیشنهاد کرد و گفت :) سکه نقره‌ای را که با خود دارید به کسی از نفرات خود بدهید و او را روانه شهر کنید ، تا (برود و) ببیند کدامین (فروشنده) ایشان غذای پاک‌تری دارد ، روزی و طعامی از آن برایتان بیاورد . اما باید نهایت دقت را به خرج دهد و هیچ کس را از حال شما آگاه نسازد .

توضیحات :

« لِيَتَسَاءَلُوا » : تا از همدیگر بپرسند . در نتیجه از یکدیگر سؤال کنند . « وَرَقٍ » : درهم‌های نقره‌ای . نقره . « أَيُّهَا » : مرجع (ها) می‌تواند (الْمَدِينَةَ) باشد و جنبه مجازی داشته باشد ؛ مانند : « وَأَسْأَلُ الْقَرْيَةَ . یا این که (أَهْلٌ) یا (أَطْعَمَةٌ) محذوف باشد و حذف مضاف شده باشد . « أَزْكَى » : پاک‌تر از نظر معنوی و مادی . بیشتر و بهتر . « طَعَامًا » : تمییز است . « مِنْهُ » : مرجع (ه) طعام است . « لِيَتَلَطَّفْ » : باید کمال دقت را در پنهان کاری به خرج دهد .

سوره كهف آيه ۲۰

متن آيه :

إِنَّهُمْ إِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ يَرْحَمُوكُمْ أَوْ يُعِيدُوكُمْ فِي مِلَّتِهِمْ وَلَنْ تُفْلِحُوا إِذًا أَبَدًا

ترجمه :

قطعاً اگر آنان (از شما آگاه و) بر شما دست یابند ، شما را سنگسار می‌کنند ، و یا این که به آئین (بت‌پرستی) خود برمی‌گردانند ، و (در آن صورت ، در دنیا و آخرت) هرگز رستگار نمی‌گردید .

توضیحات :

« إِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ » : اگر غالب شوند . اگر چیره گردند (نگا : توبه / ۸) . « يَرْحَمُوكُمْ » : شما را سنگسار می‌کنند . شما را سنگ‌باران می‌کنند (نگا : هود / ۹۱) . « مِلَّةً » : دین . آئین .

سوره كهف آيه ۲۱

متن آيه :

وَكَذَلِكَ أَعْتَرْنَا عَلَيْهِمْ لِيَعْلَمُوا أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَأَنَّ السَّاعَةَ لَا رَيْبَ فِيهَا إِذْ يَتَنَزَّعُونَ بَيْنَهُمْ أَمْرَهُمْ فَقَالُوا ابْنُوا عَلَيْهِم بُنْيَانًا رَبُّهُمْ أَعْلَمُ بِهِمْ قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَىٰ أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِم مَّسْجِدًا

ترجمه :

همان گونه (که آنان را به خواب طولانی فرو بردیم ، و از آن خواب عمیق بیدارشان نمودیم ،

مردمان شهر را) هم متوجه حالشان کردیم ، (بدان گاه که میان خود درباره رستاخیز کشمکش داشتند) تا بدانند که وعده خدا (درباره رستاخیز و زندگی دوباره) حق است ، و این که بدون شك قیامت فرا می‌رسد . (در نتیجه دیدن ایشان ، اهل شهر به خدا و روز رستاخیز ایمان آوردند . سپس خداوند اصحاب کهف را به هنگام دیدار مردم از ایشان ، در میان غار می‌راند . مردمان درباره ایشان دو گروه شدند : بعضی از آنان) گفتند : بر (در غار) ایشان دیواری درست کنید (تا کسی به غار نرود . چرا که نمی‌دانیم آنان مرده‌اند یا دوباره به خواب عمیق فرو رفته‌اند) و پروردگارشان آگاه‌تر از (هر کسی به) وضع ایشان است . برخی دیگر که اکثریت داشتند ، گفتند : بر (در غار) ایشان پرستشگاهی می‌سازیم .

توضیحات :

« أَعْرَبْنَا » : دیگران را متوجه ساختیم . مطلع و باخبر کردیم . « السَّاعَةَ » : قیامت . « إِذْ » : آن گاه . ظرف است و متعلق است به فعل (أَعْرَبْنَا) . « يَتَنَزَّعُونَ بَيْنَهُمْ أَمْرَهُمْ » : مردمان درباره زندگی دوباره ، بین خود کشمکش داشتند . برخی زنده شدن را محال می‌دیدند . برخی می‌گفتند : روح و جسم زنده می‌گردد . بعضی هم می‌گفتند : فقط روح زنده می‌شود و جسم جزو خاک می‌گردد . « بِنَبَأًا » : بنیاد . مراد دیوار بزرگ است (نگا : صف / ۴) . « غَلَبُوا عَلَيَا أَمْرَهُمْ » : کسانی که اکثریت داشتند . کسانی که چرخش کار مردم در دست ایشان بود و بزرگان قوم بشمار می‌آمدند . « مَسْجِدًا » : پرستشگاه .

سوره کهف آیه ۲۲

متن آیه :

سَيَقُولُونَ ثَلَاثَةٌ رَأَيْتُمْ كَلْبَهُمْ وَيَقُولُونَ خَمْسَةٌ سَادِسُهُمْ كَلْبُهُمْ رَجْمًا بِالْغَيْبِ وَيَقُولُونَ سَبْعَةٌ وَثَامِنُهُمْ كَلْبُهُمْ قُل رَّبِّي أَعْلَمُ بِعَدَّتِهِمْ مَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا قَلِيلٌ فَلَا تَمَارَ فِيهِمْ إِلَّا مِرَاءً ظَاهِرًا وَلَا تَسْتَفْتِ فِيهِمْ مِنْهُمْ أَحَدًا

ترجمه :

(معاصران پیغمبر درباره تعداد نفرات اصحاب کهف به مجادله می‌پردازند و گروهی) خواهند گفت : آنان سه نفرند که چهارمین ایشان سگشان بود ، و (گروهی) خواهند گفت : آنان پنج نفرند که ششمین ایشان سگشان بود ؛ همه اینها سخنان بدون دلیل است . و (گروهی) خواهند گفت : آنان هفت نفرند که هشتمین ایشان سگشان بود (و اینان از روی علم و آگاهی برگرفته از وحی ، سخن نخواهند گفت) . بگو : پروردگار من از تعدادشان آگاه‌تر (از هرکسی است) . جز گروه کمی تعدادشان را نمی‌داند . بنابراین درباره اصحاب کهف جز مجادله روشن (و آرام با دیگران) پیش مگیر (چرا که مسأله چندان مهمی نیست و ارزش دردسر را ندارد) و پیرامون آنان دیگر از هیچ کس می‌پرس (زیرا وحی الهی تو را بس است) .

توضیحات :

« رَجْمًا بِالْغَيْبِ » : از روی ظن و گمان ؛ نه دلیل و برهان سخن گفتن (نگا : سبأ / ۵۳) . « مِرَاءً » : ستیزه . جدال . « مِرَاءً ظَاهِرًا » : مجادله سطحی و مباحثه بدون طول و تفصیل . گفتگوی منطقی و مستدل . « فَلَا تَمَارَ فِيهِمْ إِلَّا مِرَاءً ظَاهِرًا » : درباره ایشان گفتگوی ساده و مختصر ؛ نه عمیق و طویل داشته باش . راجع بدیشان مباحثه روشن و مستدل داشته باش (نگا : تفسیر نمونه) .

سوره کهف آیه ۲۳

متن آیه :

وَلَا تَقُولَنَّ لِشَيْءٍ إِنِّي فَاعِلٌ ذَٰلِكَ غَدًا

ترجمه :

درباره هیچ چیز (بدون مقترن کردن سخن به مشیت خدا) مگو که فردا آن را انجام می‌دهم .

توضیحات :

« غَدًا » : فردا . مراد آینده است .

سوره کهف آیه ۲۴

متن آیه :

إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَادْكُرْ رَبَّكَ إِذَا نَسِيتَ وَقُلْ عَسَى أَنْ يَهْدِيَنِّي رَبِّي لِأَقْرَبَ مِنْ هَذَا رَشَدًا

ترجمه :

(مگر این که بگوئی :) اگر خدا بخواهد (فردا چنین و چنان کنم . چرا که تا اراده او نباشد چیزی و کاری انجام نمی‌پذیرد) . و چون دچار فراموشی شدی (و این شاء الله را نگفتی ، همین که به یاد آمد) ، پروردگارت را به خاطر آور و (این شاء الله را بگو ، تا گذشته را جبران کنی و همیشه دلت با خدا باشد . هنگامی که عزم انجام کاری کردی و آن را آویزه مشیت خدا نمودی) بگو : امید است پروردگارم مرا (به چیزی) رهنمود کند که از این (چیزی که در مد نظر است ، سودمندتر و) به خیر و صلاح نزدیکتر باشد .

توضیحات :

« إِذَا نَسِيتَ » : زمانی که این شاء الله را فراموش کردی . « رَشَدًا » : هدایت . رهنمود . خیر و نفع . در اصل (رشد) به معنی ارشاد و رهنمودی است که منتهی به خیر و منفعت شود ؛ ولی گاهی مثل اینجا خود خیر و منفعت مراد است (نگا : جن / ۱۰) . « مِنْ هَذَا رَشَدًا » : هدایت‌بخش‌تر از این . سودمندتر از این . (هذا) اشاره است به کار مورد نظر ، و راهی که در پیش است . یا این که اشاره به سرگذشت عجیب اصحاب کهف است که معجزه جاوید پیغمبر که قرآن است از آن هم عجیب‌تر است .

سوره کهف آیه ۲۵

متن آیه :

وَلَيُّوْا فِي كَهْفِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ وَازْدَادُوا تِسْعًا

ترجمه :

اصحاب کهف مدت سیصد و نه سال در غارشان (در حال خواب) ماندند .

توضیحات :

« إِزْدَادُوا تِسْعًا » : نه سال بر آن افزودند . مراد این است که اصحاب کهف سیصد سال شمسی زنده و در حال خواب بوده که اگر با سال قمری حساب شود ، نه سال بر آن افزوده می‌گردد . چرا که سیصد سال شمسی مساوی با سیصد و نه سال قمری است . در اینجا قرآن مجید حقیقتی را بیان داشته است که سالها بعد علم نجوم بدان پی برده است .

سوره کهف آیه ۲۶

متن آیه :

قُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لَيُّوْا لَهُ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَبْصِرْ بِهِ وَأَسْمِعْ مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا

ترجمه :

بگو : خدا (از همگان) آگاه‌تر از مدّتی است که اصحاب کُهِف (در غار زنده و در حال خواب) ماندند (و برایتان بیان گردید . لذا به گفتگوهای مختلف در این باره خاتمه دهید) . تنها او است که غیب آسمانها و زمین را می‌داند (و از مجموعه جهان هستی و از جمله مدت ماندگاری اصحاب کُهِف باخبر است) . شگفتا او چه بینا و شنوا است ! (او همه چیز را می‌بیند و همه چیز را می‌شنود ! ساکنان آسمانها و زمین) بجز خدا برایشان سرپرستی نیست (که عهده‌دار امور آنان شود) و در فرماندهی و قضاوت خود کسی را انباز نمی‌گرداند .

توضیحات :

« أَبْصِرْ يَهْ وَ أَسْمِعْ ! » : این دو فعل ، صیغه تعجّبند ، و در اینجا مراد خبر دادن از عظمت علم خدا است که انسان را در شگفتی فرو می‌برد . « حَكْمِهِ » : فرماندهی خود . قضاوت خود .

سوره کُهِف آیه ۲۷

متن آیه :

وَأْتَلُ مَا أَوْحِيَ إِلَيْكَ مِنَ كِتَابِ رَبِّكَ لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ وَلَنْ تَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا

ترجمه :

بخوان آنچه را که از کتاب (قرآن) از سوی پروردگارت به تو وحی شده است (و به گفته‌های این و آن که آمیخته به دروغ و خرافات و مطالب بی‌اساس است اعتناء مکن . تکیه‌گاه بحث تو در امور غیبی همچون سرگذشت اصحاب کُهِف ، تنها باید وحی الهی باشد . چرا که سخنان خدا حقائق تغییر ناپذیری است و) کسی نمی‌تواند سخنان او را تغییر (و احکام آن را دگرگون) کند ، و هرگز پناهی جز او نخواهی یافت .

توضیحات :

« مُبَدِّلَ » : تغییر دهنده . تبدیل کننده . « لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ » : هیچ کس و هیچ چیزی سخنان خدا را نمی‌تواند دگرگون کند . احکام قرآن ، چون کلام یزدان است ، بر اثر کشفیات فنون و پیشرفتهای علوم ، دستخوش بطلان و مغلوب زمان نمی‌شود . « مُلْتَحَدًا » : پناهگاه . ملجأ . محلی که انسان خویشتر را در آن متحصن کند .

سوره کُهِف آیه ۲۸

متن آیه :

وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَا تَطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَن ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرَهُ فُرطًا

ترجمه :

با کسانی باش که صبحگاهان و شامگاهان خدای خود را می‌پرستند و به فریاد می‌خوانند ، (و تنها رضای) ذات او را می‌طلبند ، و چشمانت از ایشان (به سوی ثروتمندان و قدرتمندان مستکبر) برای جستن زینت حیات دنیوی برنگردد ، و از کسی فرمان مبر که (به خاطر دنیا دوستی و آرزو پرستی) دل او را از یاد خود غافل ساخته‌ایم ، و او به دنبال آرزوی خود روان گشته است (و پیوسته فرمان یزدان را ترک گفته است) و کار و بارش (همه) افراط و تفریط بوده است .

توضیحات :

« إِصْبِرْ نَفْسَكَ » : خویشتن را پدار . خود را نگاه دار . مراد بودن و بسر بردن است . « غَدَاةٌ » : صبحگاهان . بامدادان . « عَشِيَّةٌ » : شامگاهان . شبانگاهان . مراد همه اوقات است (نگا : انعام / ۵۲ و ۵۳) . « لَا تَعُدُّ » : دور مگردان . منصرف مکن . از ماده (عدو) . « لَا تَعُدُّ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ » : چشمانت از ایشان پرنگردد . مراد این است که چشم از ایشان برمگیر . واژه (عَيْنَاكَ) فاعل است . « أُغْفَلْنَا قَلْبَهُ » : دل او را غافل کرده‌ایم . دلش را غافل دیده‌ایم . « فُرْطًا » : افراط و اسراف . ظلم و تعدی (نگا : قاموس) . تفریط و تضييع (نگا : روح‌المعانی) .

سوره كهف آیه ۲۹

متن آیه :

وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا وَإِنْ يَسْتَعِينُوا يَغَاتُوا يَمَاءً كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ يَنْسُ الشَّرَابَ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا

ترجمه :

بگو : حق (همان چیزی است که) از سوي پروردگارتان (آمده) است (و من آن را با خود آورده‌ام و برنامه من و همه مؤمنان است) پس هرکس که می‌خواهد (بدان) ایمان بیاورد و هرکس می‌خواهد (بدان) کافر شود . ما برای ستمگران آتشی را آماده کرده‌ایم که (از هر طرف ایشان را احاطه می‌کند و) سراپرده آن ، آنان را در بر می‌گیرد ، و اگر (در آن آتش سوزان) فریاد برآورند (که آب) ، با آبی همچون فلز گداخته به فریادشان رسند که چهره‌ها را بریان می‌کند ! چه بد نوشابه‌ای ! و چه زشت منزلی !

توضیحات :

« سُرَادِقٌ » : معرّب سراپرده است ، به معنی خیمه و بارگاه و چادری است که بر فراز صحن خانه کشند . « إِنْ يَسْتَعِينُوا » : اگر فریاد برآورند . اگر کمک بخواهند . « يَغَاتُوا » : به فریادشان رسیده شود . کمک کرده شوند . « مهل » : هر نوع فلز گداخته (نگا : دخان / ۴۵ ، معارج / ۸) . درد ته‌نشین شده روغن که معمولاً چیز آلوده و کثیف و بد طعمی است ؛ و در اینجا مراد کیم و خونابه دوزخیان است (نگا : ابراهیم / ۱۶ و ۱۷) . « مُرْتَفَقًا » : محل اجتماع و گردهمآیی . منزل . جایی که برای حسرت و یا آسایش آرنج را بدان تکیه دهند یا زیر گونه بگذارند ، که در صورت دوم یعنی اگر برای آسایش باشد ، در اینجا جنبه ریشخند دارد ؛ مثل (نزل) در آیه ۹۳ سوره واقعه . منصوب است چون تمییز است .

سوره كهف آیه ۳۰

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا

ترجمه :

کسانی که ایمان آورده‌اند (به خدا و دین حقی که به تو وحی شده است) و کارهای شایسته کرده‌اند (پاداششان در پیشگاه آفریدگارشان محفوظ است) . ما پاداش کسی را هدر نمی‌دهیم که کار نیکو کرده باشد .

توضیحات :

« إِنَّ الَّذِينَ... » : خیر (إِنَّ) ، (أُولَئِكَ لَهُمْ جَنَّاتٌ عَدْنٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) در آیه بعدی است و (إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا) جمله معترضه است ، یا این که (إِنَّا لَا نُضِيعُ...) جایگزین خبر است .

سوره كهف آيه ۳۱

متن آيه :
أُولَئِكَ لَهُمْ حَيَاتٌ عَدْنٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَيَلْبَسُونَ ثِيَابًا خُضْرًا مِنْ سُنْدُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُتَّكِنِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ نِعْمَ الثَّوَابُ وَحَسُنَتْ مَرْتَفَعًا

ترجمه :

آنان کسانیند که بهشت جاویدان از آن ایشان است ؛ بهشتی که در زیر (کاخها و درختان) آن جویبارها روان است . آنان در آنجا با دستبندهای طلا آراسته می‌شوند ، و جامه‌های سبز (فاختری از انواع مختلف) حریر نازک و ضخیم می‌پوشند ، در حالی که بر تختها و میلمانها تکیه زده‌اند . (وه که این چیز موعود) چه پاداش خوبی است ! و (به‌به این باغها و تختها) چه منزل و مقر زیبایی است !

توضیحات :

« عَدْنٌ » : جای ماندگاری . جاویدانگی . « يُحَلَّوْنَ » : زینت می‌شوند . آراسته می‌گردند . فعل مجهول است و از ماده (حلی) . « أَسَاوِرَ » : جمع سیوار ، دستبند . برخی آن را جمع أسورة می‌دانند که مفرد آن سیوار است . یعنی أساور را جمع‌الجمع بشمار می‌آورند . « مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ » : واژه (مِنْ) نخستین زائد یا ابتدائیه است ، و (مِنْ) دوم بیانیه می‌باشد . « ذَهَبٍ » : طلا . زر . « خُضْرًا » : جمع أخضر ، سبز رنگ . « سُنْدُسٍ » : حریر لطیف و نازک . « إِسْتَبْرَقٍ » : حریر ضخیم و براق . « مُتَّكِنِينَ » : تکیه‌زنندگان . « أَرَائِكِ » : جمع آریکه ، تخت‌ها . میلمان‌ها . « مَرْتَفَعًا » : منزل . مجلس . مقر .

سوره كهف آيه ۳۲

متن آيه :
وَأَضْرَبَ لَهُمْ مَثَلًا رَجُلَيْنِ جَعَلْنَا لِأَحَدِهِمَا جَنَّتَيْنِ مِنْ أَعْنَابٍ وَحَفَفْنَاهُمَا بِنَخْلٍ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمَا زَرْعًا

ترجمه :

(ای پیغمبر !) برای آنان مثالی بیان کن ، مثل دو مرد (کافر ثروتمندی و فقیر مؤمنی) را که در روزگاران گذشته اتفاق افتاده است ، و (ما به یکی از آن دو (یعنی کافر ثروتمند) دو باغ انگور داده بودیم . گرداگرد باغها را با نخلستانها احاطه کرده بودیم ، و در میان باغها (زمینهای) زراعتی قرار داده بودیم .

توضیحات :

« رَجُلَيْنِ » : دو مرد . مراد يك فرد کافر ثروتمند ، و يك فرد مؤمن فقیر است . در ضرب‌المثل هم ضرورت ندارد نام افراد مشخص شود . (رَجُلَيْنِ) بدل (مَثَلًا) است . « حَفَفْنَا » : دور زده بودیم . احاطه کرده بودیم .

سوره كهف آيه ۳۳

متن آيه :
كَلْنَا الْجَنَّتَيْنِ أَتَتْ أَكْلَهَا وَلَمْ تَظْلِمِ مِنْهُ شَيْئًا وَفَجَّرْنَا خِلَالَهُمَا نَهْرًا

ترجمه :

هر دو باغ (از نظر فرآورده‌های کشاورزی کامل بودند و درختان) به ثمر نشسته بودند (و کشتزارهای داخل آن خوشه بسته بودند) و هر دو باغ در میوه و ثمره چیزی فروگذار نکرده بودند ، و ما در میان آنها رودبار بزرگی (از زمین) برجوشانده بودیم (که در زیر درختان جریان داشت) .

توضیحات :
« كَلْتًا » : هر دو . « أُكُلَ » : میوه . ثمره . فرآورده . « لَمْ تَطْلِمَ » : نکاسته بود . فروگذار نکرده بود .

سوره کهف آیه ۳۴

متن آیه :
وَكَانَ لَهُ ثَمَرٌ فَقَالَ لِصَاحِبِهِ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَنَا أَكْثَرُ مِنْكَ مَالًا وَأَعَزُّ نَفَرًا

ترجمه :
(صاحب این دو باغ علاوه از آنها) دارائی دیگری (از طلا و نقره و اموال و اولاد) داشت (و دنیا به کام او بود و غرور ثروت او را گرفت) پس در گفتگوئی به دوست (مؤمن) خود (مغرورانه و پرخاشگرانه) گفت : من ثروت بیشتری از تو دارم و از لحاظ نفرات (خانواده و خویش و رفیق) مقتدرتر از تو و فزونترم .

توضیحات :
« ثَمَرٌ » : حاصل . درآمد . دارائی . « كَانَ لَهُ ثَمَرٌ » : دارائی و درآمد دیگری جز این دو باغ داشت . یا این که : بدین ترتیب ، صاحب این دو باغ ، هرگونه میوه و درآمدي در اختیار داشت .

سوره کهف آیه ۳۵

متن آیه :
وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ قَالَ مَا أَظُنُّ أَن تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا

ترجمه :
در حالی که (به سبب عدم ایمان به خدا) بر خویشتن ستمگر بود ، (همراه دوست خود ، سرمست غرور) به باغش گام نهاد (و نگاهی به درختان پرمیوه و خوشه‌های پردانه و زمزمه رودبار انداخت ، مستکبران) گفت : من باور نمی‌کنم هرگز این (باغ سرسبز) نابود شود و به فنا رود .

توضیحات :
« مَا أَظُنُّ » : گمان نمی‌برم . باور ندارم . « تَبِيدَ » : نابود شود . از میان رود . از مصدر بید و به یاد ، به معنی فنا و هلاک . « هَذِهِ » : این باغ . چه بسا مراد تسمیه کل به اسم جزء بوده و مقصود این جهان ، و مرجع (منها) در آیه بعد هم (جَنَّةٌ) یا (حَيَاةٌ) باشد .

سوره کهف آیه ۳۶

متن آیه :
وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِن رُّدِدْتُ إِلَىٰ رَبِّي لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِّنْهَا مُنْقَلَبًا

ترجمه :
و باور ندارم که قیامت برپا شود . اگر هم (به فرض قیامتی در کار باشد و) من به سوي پروردگارم برگردانده شوم (این همه شخصیت و مقام ، و اموال و اولاد ، نشانه شایستگی من است و در آنجا هم) مسلماً سرانجام بهتری و جایگاه خوبتری از این (باغ و زندگی) خواهم یافت .

توضیحات :

« السَّاعَةَ » : قیامت . « قَائِمَةً » : پابرجا . برقرار . مفعول دوم است . « مُنْقَلَبًا » : عاقبت . جای بازگشت .

سوره کهف آیه ۳۷

متن آیه :

قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ سَوَّكَ رَجُلًا

ترجمه :

دوست (مؤمن) او ، در حالی که با وی گفتگو داشت ، بدو گفت : آیا منکر کسی شده‌ای که (دستگاه شگرف و سازمان پیچیده جسم) تو را از خاک ناچیزی و سپس از نقطه بی‌ارزشی آفریده است ، و بعد از آن تو را مرد کاملی کرده است ؟ !

توضیحات :

« خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ . . . » : خداوند تو را از خاک درست کرد . یعنی موادّ غذایی که در زمین است ، جذب ریشه‌های روئیدنیها می‌گردد ، و روئیدنیها به نوبه خود خوراک حیوانات می‌شوند ، و انسان از روئیدنیها و گوشت و شیر حیوانات استفاده می‌کند ، و نطفه‌اش از اینها شکل می‌گیرد (نگا : حج / ۵ ، روم / ۲۰) . یا این که مراد این است که خداوند اصل تو را - که آدم است - از خاک آفریده است (نگا : آل‌عمران / ۵۹ ، فاطر / ۱۱) . « سَوَّكَ » : اندام تو را متعادل و هماهنگ کرد . کامل کرد تو را . « رَجُلًا » : حال است و تاویل به مشتق می‌گردد . یا این که مفعول دوم (سوی) است . یعنی : جَعَلَكَ رَجُلًا .

سوره کهف آیه ۳۸

متن آیه :

لَكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا

ترجمه :

ولای من (می‌گویم :) او (که مرا و همه جهان را آفریده است) خدا است و پروردگار من است ، و من کسی را انباز پروردگارم نمی‌سازم .

توضیحات :

« لَكِنَّا » : اَمَّا مِنِّي . اَصْلُ اِنِّ : لَكِنِّ اَنَا اَسْتُ ، و همزه را په طور سماع حذف و نون را در نون دغم می‌نمایند . « لَكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي » : (لَكِنِّ) مخفف و مهمل ، (اَنَا) مبتدا ، (هُوَ) مبتدای دوم ، (الله) خبر مبتدای دوم ، (رَبِّي) صفت آن ، مبتدای دوم و خبرش ، خبر مبتدای اول ، و عائد ضمیر (ی) است .

سوره کهف آیه ۳۹

متن آیه :

وَلَوْ لَا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ إِنَّ تَرَبِّ اَنَا أَقَلَّ مِنْكَ مَالًا وَوَلَدًا

ترجمه :

کاش ! وقتی که وارد باغ می‌شدی (و این همه نعمت و مرحمت ، و آثار قدرت و عظمت را می‌دید) می‌گفتی : ما شاء الله ! (این نعمت از فضل و لطف خدا است ، و آنچه خدا بخواهد شدنی است !) هیچ قوت و قدرتی جز از ناحیه خدا نیست (و اگر مدد و توفیق او نباشد ،

توانائی عبادت و پرستیش را نخواهیم داشت . ای رفیق ناسپاس (اگر می‌بینی که از نظر اموال و اولاد از تو کمترم ، (اما . . .) .

توضیحات :

« مَا شَاءَ اللَّهُ » : این جمله محذوفی دارد و تقدیر چنین است : هَذَا مَا شَاءَ اللَّهُ ، یعنی : این چیزی است که خدا خواسته است . یا این که : مَا شَاءَ اللَّهُ كَائِنٌ ، یعنی : هرچه خدا بخواهد ، همان می‌شود .

سوره کهف آیه ۴۰

متن آیه :

فَعَسَىٰ رَبِّي أَن يُؤْتِيَنِي خَيْرًا مِّنْ جَنَّتِكَ وَيُرْسِلَ عَلَيْهَا حُسْبَانًا مِّنَ السَّمَاءِ فَتُصِحَّ صَعِيدًا زَلَقًا

ترجمه :

چه بسا پروردگارم بهتر از باغ تو را (در دنیا یا آخرت) به من بدهد ، و خدا از آسمان بلای مقدّری برای باغ تو فرو بفرستد و این باغ به سرزمین لخت و همواری تبدیل شود .

توضیحات :

« حُسْبَانًا » : مصدر است و به معنی اسم مفعول ، یعنی محسوب است و مراد از آن هر نوع بلا و عذاب مقدر است . هَلَاكٌ و نابودی . یا این که جمع (حُسْبَانَةٌ) به معنی صاعقه است . « صَعِيدًا » : سرزمین . خَاكٌ رُوي زمین . « زَلَقًا » : مصدر است و در معنی اسم فاعل به کار رفته است ، به معنی : صاف و صوف . لخت . لغزنده . گِل و لای .

سوره کهف آیه ۴۱

متن آیه :

أَوْ يَصِيحَ مَاؤُهَا غَوْرًا فَلَن تَسْتَطِيعَ لَهُ طَلَبًا

ترجمه :

یا این که آب این باغ (در اعماق زمین) فرو رود ، به گونه‌ای که هرگز نتوانی آن را پیجویی کنی (چه رسد به این که آن را بیابی و به سطح زمین برگردانی) .

توضیحات :

« غَوْرًا » : فرو رفتن . در اینجا برای مبالغه ، مصدر به معنی اسم فاعل یعنی (غائر) به کار رفته است که به معنی فرو رونده است .

سوره کهف آیه ۴۲

متن آیه :

وَأُحِيطَ بِثَمَرِهِ فَأَصْبَحَ يُقَلِّبُ كَفَّيْهِ عَلَىٰ مَا أَنفَقَ فِيهَا وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهَا وَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ أُشْرِكْ بِرَبِّي أَحَدًا

ترجمه :

(سرانجام پیش‌بینی فرد مؤمن تحقّق پذیرفت و بلای ناگهانی در رسید و همه محصولات و میوه‌های او را در آغوش کشید (و باغ سرسبز و آبادان ، به زمین لخت و ویران تبدیل گردید) . در حالی که باغ بر داریستها و چوب‌بندها فرو تپیده بود ، صاحب باغ بر هزینه‌هایی که صرف آن کرده بود ، دست تحسر به هم می‌مالید و می‌گفت : کاشکی کسی را انباز پروردگارم نمی‌کردم ! (و

خداي را به يگانگي مي پرستيدم و كفر نمي ورزيدم) .

توضيحات :

« أَحْيَطَ » : احاطه گرديد . « أَحْيَطَ يَتَمَرَهُ » : محصولات و ميوه هايش با بلا احاطه گرديد . محصولات نابود شد . « خَاوِيَةٌ » : فرو افتاده و فرو تيپده . « عَرُوشٌ » : جمع عَرَشٍ ، سقفها . در اينجا مراد داربستها و چوب بندها و چفته هاي زير درختان ميوه است . « خَاوِيَةٌ عَلَيَا عُرُوشِهَآ » : (نگا : بقره / ۲۵۹) .

سوره كهف آيه ۴۳

متن آيه :

وَلَمْ تَكُنْ لَهُ فِتْنَةٌ يَنْصُرُونَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مُنتَصِرًا

ترجمه :

(او در برابر اين همه مصيبت و بلا ، تنهائي تنها بود) و دسته و گروههاي را جز خدا نداشت كه او را ياري دهند ، و خود نيز نتوانست خويشتن را كمك كند (و جلو بلا را بگيرد) .

توضيحات :

« مِنْ دُونِ اللَّهِ » : بجز خدا . در مقابل خدا . « مُنتَصِرًا » : دفع كننده و بازدارنده . انتقام گيرنده . غالب و چيره . يادآوري : معني آيه مي تواند چنين هم باشد : صاحب باغ كساني را نداشت كه در برابر خشم خدا او را كمك كنند ، و وي هم قادر به دفع بلا نبود .

سوره كهف آيه ۴۴

متن آيه :

هٰذَا لِكِ الْوَالِيَةِ لِلَّهِ الْحَقُّ هُوَ خَيْرٌ ثَوَابًا وَخَيْرٌ عُقْبًا

ترجمه :

در آن مقام و در آن حال (كه بلا و مصيبت و شدت و محنت سر مي رسد) ياري و كمك ، ويژه معبود راستين است (و تنها خدا فريادرس روز مصيبت و دفع كننده بلا است) . او بهترين پاداش را (براي مطيعان خود) دارد ، و بهترين سرانجام را (براي آنان) فراهم مي سازد .

توضيحات :

« هٰذَا لِكِ الْوَالِيَةِ » : آنجا . در آن مقام و در آن حال . « الْوَالِيَةُ » : كمك و ياري . دستگيري و مددكاري . « عُقْبًا » : عاقبت . سرانجام .

سوره كهف آيه ۴۵

متن آيه :

وَأَضْرِبْ لَهُمْ مَثَلِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَا أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ فَأَصْبَحَ هَشِيمًا تَذْرُوهُ الرِّيحُ وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ مُّقْتَدِرًا

ترجمه :

(اي پيغمبر !) براي آنان (كه به دارائي دنيا مي نازند و به اولاد و اموال مي بالند) مثال زندگي دنيا را بيان كن كه همچون آبي است كه از (ابر) آسمان فرو مي فرستيم . سپس گياهان زمين از آن (سيراب مي گردند و به سبب آن رشد و نمو مي كنند و) تنگاتنگ و تودرتو مي شوند . (عطر گل و ريحان با آواز پرندگان درهم مي آميزد و رقص گلزار و چمنزار در مي گيرد . ولي اين صحنه

دل‌انگیز دیري نمي‌پايد و باد خزان وزان مي‌گردد ، و گياهان سرسبز و خندان ، زرد رنگ و (سپس خشك و پير مي‌شوند و بادها آنها را (در اينجا و آنجا) پخش و پراکنده مي‌سازند ! (آري ! داشتن را نداشتن ، و بهار زندگي را خزان در پي است ، پس چه جاي نازيدن به وي است . اين خدا است که نعمت و حيات مي‌دهد و هر وقت که بخواهد نعمت و حيات را بازپس مي‌گيرد) و خدا بر هر چيزي توانا بوده (و هست) .

توضیحات :

« السَّمَاءِ » : سوي بالا . مراد ابر آسمان است (نگا : نور / ۴۳ ، واقعه / ۶۹) . « اِخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ » : گياهان زمين به سبب آن ، تنگ يکديگر روئيدند . گياهان آميزه آب آن مي‌گردند ، يعني آن را مي‌مکند . « هَشِيمًا » : گياه خشك و پير . فَعِيلٌ به معني مَفْعُولٌ است . « تَذْرُو » : مي‌برد و پخش و پراکنده مي‌کند . از ماده (ذرو) (نگا : ذاريات / ۱) .

سوره كهف آيه ۴۶

متن آيه :

الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمَلًا

ترجمه :

دارائي و فرزندان ، زينت زندگي دنيايند (و زوال‌پذير و گذرايند) . و اما اعمال شايسته‌اي که نتايج آنها جاودانه است ، بهترين پاداش را در پيشگاه پروردگارت دارد ، و بهترين اميد و آرزو است .

توضیحات :

« الْبَنُونَ » : پسران . مراد فرزندان ، اعم از ذكور و إناث است . « الْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ » : کارهاي شايسته‌اي که ثمره و ثواب آنها باقي و ماندگار است . واژه (الْبَاقِيَاتُ) صفت موصوف مقدري چون : الْكَلِمَاتُ يا الْأَعْمَالُ است . لذا هرگونه گفتار پسنديده و كردار شايسته را شامل مي‌شود .

سوره كهف آيه ۴۷

متن آيه :

وَيَوْمَ نُسَيِّرُ الْحِيَالَ وَتَرَى الْأَرْضَ بَارِزَةً وَحَشَرْنَاَهُمْ فَلَمْ نُغَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا

ترجمه :

روزي ما (نظام جهان هستي را به عنوان مقدمه‌اي براي نظام نوين درهم مي‌ريزيم و از جمله) کوهها را به حرکت در مي‌آوريم ، و (همه موانع سطح زمين را از ميان برمي‌داريم ، به گونه‌اي که زمين را (صاف و همه‌چيز را در آن) نمايان مي‌بينيم ، و همگان را (براي حساب و کتاب) گرد مي‌آوريم و کسي از ايشان را فرو نمي‌گذاريم .

توضیحات :

« يَوْمَ » : ظرف است براي فعل مقدري چون (أُذْكَرُ) . « نُسَيِّرُ » : به حرکت مي‌اندازيم . راه مي‌بريم . « بَارِزَةً » : پيدا و نمايان . از مصدر بروز به معني ظُهور . مراد اين است که زمين لخت و عريان و خالي از کوهها و رودها و درختان و گياهان و ساختمانها و غيره مي‌شود . حال است . « لَمْ نُغَادِرْ » : رها نساخته‌ايم . ترك نکرده‌ايم .

سوره كهف آيه ۴۸

متن آيه :

وَعَرَضُوا عَلَى رَبِّكَ صَفًّا لَقَدْ جِئْتُمُونَا كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ بَلْ زَعَمْتُمْ أَلَّن نَجْعَلَ لَكُمْ مَوْعِدًا

ترجمه :

مردمان (پیشین و پسین ، برای حساب و کتاب) صف صف به پروردگارت عرضه می‌شوند (و همگی در برابر آفریدگارت ردیف ردیف سان دیده می‌شوند . آن وقت است که ما ایشان را صدا می‌زنیم : ای مردمان ! شما لخت و عریان بدون اموال و اولاد) به همان شکل و هیئتی که نخستین بار شما را آفریده بودیم ، به پیش ما برگشته‌اید . شما گمان می‌بردید که هرگز موعدی برای (رستخیز و حساب و ثواب و عقاب) شما ترتیب نمی‌دهیم .

توضیحات :

« عرضوا » : عرضه گردیدند . سیان دیده شدند . « صَفًّا » : ردیف . صف‌ها . صف کشیده . این واژه مصدر است و به معنی (صُوفًا) یا (مَصُوفِينَ) و حال است . « مَوْعِدًا » : مکان وعده . زمان وعده .

سوره کهف آیه ۴۹

متن آیه :

وَوَضِعَ الْكِتَابَ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يَا وَيْلَتَنَا مَالِ هَذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا

ترجمه :

و کتاب (اعمال هر کسی ، در دستش) نهاده می‌شود (و مؤمنان از دیدن آنچه در آن است شادان و خندان می‌گردند) و بزهکاران (کفر پیشه) را می‌بینی که از دیدن آنچه در آن است ، ترسان و لرزان می‌شوند و می‌گویند : ای وای بر ما ! این چه کتابی است که هیچ عمل کوچک و بزرگی را رها نکرده است و همه را برشمرده است و (به ثبت و ضبط آن مبادرت ورزیده است . و بدین وسیله) آنچه را که کرده‌اند حاضر و آماده می‌بینند . و پروردگار تو به کسی ظلم نمی‌کند . (چرا که پاداش یا کیفر ، محصول اعمال خود مردمان است) .

توضیحات :

« الْكِتَابُ » : نامه اعمال یکایک مردم (نگا : حاقه / ۱۹ و ۲۵) . « مَا لِهَذَا الْكِتَابِ » : این چه کتابی است ؟ استفهام برای تعجب است . حرف لام جر در رسم‌الخط قرآنی منفصل نوشته شده است . « وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا » : (نگا : آل‌عمران / ۳۰ و قیامت / ۱۳) .

سوره کهف آیه ۵۰

متن آیه :

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ أَفَتَتَّخِذُونَهُ وَذُرِّيَّتَهُ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِي وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ بِئْسَ لِلظَّالِمِينَ بَدَلًا

ترجمه :

(ای پیغمبر ! آغاز آفرینش مردمان را برایشان بیان کن) آن گاه را که ما به فرشتگان گفتیم : برای آدم سجده کنید . آنان جملگی سجده کردند مگر ابلیس که از جنیان بود و از فرمان پروردگارش تمرد کرد . آیا او و فرزندان او را با وجود این که ایشان دشمنان شمایند ، به جای من سرپرست و مددکار خود می‌گیرید ؟ ! ستمکاران چه عوض بدی دارند !

توضیحات :

« وَإِذْ قُلْنَا . . . » : (نگا : بقره / ۳۴ ، اعراف / ۱۱ ، اسراء / ۶۱) . « الْجِنِّ » : نوعی از

آفریده‌های خدا که دیده نمی‌شوند (نگا : انعام / ۱۰۰) . « أَفَتَتَّخِذُونَهُ . . . » : مراد این است که پیروی عملی از ویسوسه‌های شیطان و زادگانش ، پذیرش سرپرستی و دوستی این لعنتیها بشمار است . « بَدَلًا » : عوض . جایگزین . تمیز است .

سوره کُفِّ آیه ۵۱

متن آیه :
مَا أَشْهَدْتُهُمْ خَلْقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَا خَلْقَ أَنْفُسِهِمْ وَمَا كُنْتُ مَتَّخِذَ الْمُضِلِّينَ عَضُدًا

ترجمه :

من ابلیس و فرزندان او را به هنگام آفرینش آسمانها و زمین ، و (حتی برخی از) خودشان را هم به هنگام آفرینش (برخی از) خودشان (در صحنه خلقت) حاضر نکرده‌ام ، و گمراهسازان را دستیار و مددکار خود نساختم (و اصلاً به دستیار و مددکار نیازی ندارم) .

توضیحات :

« الْمُضِلِّينَ » : گمراهسازان . سرگشته‌کنندگان . « عَضُدًا » : معین . مددکار . دستیار .

سوره کُفِّ آیه ۵۲

متن آیه :
وَيَوْمَ يَقُولُ نَادُوا شُرَكَائِيَ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُم مَّوْبِقًا

ترجمه :

روزی خداوند می‌فرماید : انبازهایی را که برای من گمان می‌بردید صدا بزنید (تا به کمک شما بشتابند) . آنان انبازها (و معبودهای پنداری) را صدا می‌زنند و آنها به ندای ایشان پاسخ نمی‌دهند (تا چه رسد به این که به کمکشان بشتابند) و میانشان عداوت راه می‌اندازیم .

توضیحات :

« جَعَلْنَا بَيْنَهُم مَّوْبِقًا » : میان آنان عداوت راه می‌اندازیم (نگا : مریم / ۸۱ و ۸۲ ، احقاف / ۶) . میانشان مهلکه‌ای می‌سازیم که آتش دوزخ است و همه ایشان در آن مشترك خواهند بود . رابطه و میانه دنیوی ایشان را موجب هلاک اخروی آنان می‌سازیم . « مَّوْبِقًا » : مهلکه . هلاک . عداوتی که آن قدر سخت است که انگار خود دشمنانگی است .

سوره کُفِّ آیه ۵۳

متن آیه :
وَرَأَى الْمَجْرُمُونَ النَّارَ فَظَنُّوا أَنَّهُمْ مُوَاقِعُوهَا وَلَمْ يَجِدُوا عَنْهَا مَصْرَفًا

ترجمه :

و (در این گیرودار) گناهکاران آتش دوزخ را می‌بینند و می‌دانند که ایشان بدان می‌افتند ولیکن محلی نمی‌یابند که (از دست دوزخ بگریزند و) بدان رو کنند .

توضیحات :

« ظَنُّوا » : یقین داشتند . « مُوَاقِعُوهَا » : افتادگان در آن . روندگان بدان . « مَصْرَفًا » : مکانی که بدان رو کنند . انصراف و روگردانی . این واژه می‌تواند اسم مکان یا اسم زمان و یا مصدر میمی باشد . « لَمْ يَجِدُوا عَنْهَا مَصْرَفًا » : گریزی از دوزخ ندارند . مکانی که از دست دوزخ بدان رو کنند نمی‌یابند . زمان روگردانی از آن را نخواهند داشت .

سوره كهف آيه ۵۴

متن آيه :

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلًا

ترجمه :

ما در اين قرآن براي مردمان ، هرگونه مثلي را (كه در امور دين و دنيا بدان نيازمنند باشند) به شيوه‌هاي گوناگون بيان داشته‌ايم (تا از آنها پند گيرند) ولي انسان (طبيعۀ دوستدار جر و بحث و مشاجره است و) بيش از هر چيز به مجادله مي‌پردازد (و با حقائق مي‌ستيزد) .

توضيحات :

« صَرَّفْنَا » : به شيوه‌هاي گوناگون بيان کرده‌ايم . به گونه‌هاي مختلف تکرار نموده‌ايم (نگا : اسراء / ۴۱) . « جَدَلًا » : مجادله و مشاجره . در اینجا مراد ستيزه و نزاع به باطل است . تمیيز است .

سوره كهف آيه ۵۵

متن آيه :

وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ وَيَسْتَغْفِرُوا رَبَّهُمْ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمْ سُنَّةُ الْأُولَىٰ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ قُبُلًا

ترجمه :

مردمان (كفرپيشه) را از ايمان آوردن و طلب آمرزش از پروردگارشان باز نداشته است هنگامي كه هدايت (يعني پيغمبر و قرآن) بديشان رسیده است ، مگر (دو چيز : سرسختي و سرکشي ! كه آنان را بر آن داشته است يکي از اين دو کار را خواستار شوند :) اين كه سرنوشت پيشينيان دامنگيرشان گردد (و عذاب نابد کننده‌اي ايشان را از ميان بردارد) و يا اين كه انواع عذاب (پياپي) بديشان رسد .

توضيحات :

« سُنَّةُ الْأُولَىٰ » : سنت و قاعده‌اي كه خداوند درباره گذشتگان اجرا کرده است كه هلاك جملگي ايشان است (نگا : انفال / ۳۷ ، فاطر / ۴۳) . « قُبُلًا » : جمع قَبِيل ، به معني صنف و نوع (نگا : انعام / ۱۱۱) . اين واژه را مفرد و به معني مقابل و روياروي گرفته‌اند ؛ يعني كافرين عذاب الهي را در برابر خود مشاهده مي‌کنند . « إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمْ سُنَّةُ الْأُولَىٰ » : حرف (أَنْ) و مابعد آن به تاويل مصدر مي‌رود و فاعل فعل (مَا مَنَعَ) است . مراد اين است كه سرنوشت اين گونه اقوام گمراه ، هلاك حتمي است و انگار ايشان در انتظار آند . اين بدان مي‌ماند كه به فرد سرکشي بگوئيم : تو فقط مي‌خواهي مجازات شوي . يعني مجازات سرنوشت حتمي تو است .

سوره كهف آيه ۵۶

متن آيه :

وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ وَيُجَادِلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَمَا أُنزِلُوا هُزُوًا

ترجمه :

(وظيفه پيغمبران تنها مژده‌دادن و بيم دادن است) و ما پيغمبران را جز به عنوان مژده‌رسان و بيم‌رسان نمي‌فرستيم . همواره كافرين بيهوده به جدال مي‌پردازند تا با جدال حق را (از ميدان به

در کنند و آن را) از میان ببرند . آنان آیات (قرآنی) مرا و چیزی را که از آن بیم داده شده‌اند (که مکافات دنیوی و اخروی است ، به باد) استهزاء می‌گیرند .

توضیحات :

« يَالْبَاطِلِ » : با کارهای بی‌هوده‌ای چون پیشنهاد معجزه‌های دلخواه . بی‌هوده و بی‌خود . « لِيُدْحِضُوا » : تا از میدان به در کنند . تا نیست و نابود کنند . « يَهْ » : با جدال . « الْحَقُّ » : مراد هر آن چیزی است که پیغمبران با خود آورده‌اند . یا مراد تنها قرآن است . « آيَاتِي » : مراد آیات قرآنی ، یا اقوال و افعالی است که با آن پیغمبران تأیید و پشتیبانی شده‌اند . « هُزُؤاً » : استهزاء . سخریه . مصدر است و مهموزاللام و در معنی اسم مفعول به کار رفته است .

سوره کهف آیه ۵۷

متن آیه :

وَمِنَ الظَّالِمِينَ مَن ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ فَأَعْرَضَ عَنْهَا وَنَسِيَ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ إِنَّا جَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ تَدْعُهُمْ إِلَى الْهُدَى فَلَنْ يَهْتَدُوا إِذًا أَبَدًا

ترجمه :

چه کسی ستمکارتر از کسی است که با آیات پروردگارش پند داده شود و او از آنها روی بگرداند (و درس نگیرد و فرمان نپذیرد ، و عاقبت معاصی و گناهانی را که کرده است) و آنچه را که با دست خود پیشاپیش فرستاده است ، فراموش کند ؟ ! ما بر دلهای آنان (به سبب کفر گرائیشان) پرده‌هایی افکنده‌ایم تا آیات را نفهمند (و نور ایمان به دلهایشان نتابد) و به گوشه‌هایشان سنگینی انداخته‌ایم (تا ندای حق را نشنوند) و لذا هرچند آنان را به سوی هدایت بخوانی ، هرگز راهیاب نمی‌شوند (و به دین حق نمی‌گروند) .

توضیحات :

« أَكِنَّةً » و « أَنْ يَفْقَهُوهُ » و « وَقْرًا » : (نگا : أنعام / ۲۵ ، إسرائ / ۴۶) .

سوره کهف آیه ۵۸

متن آیه :

وَرَبُّكَ الْغَفُورُ ذُو الرَّحْمَةِ لَوْ يُؤَاخِذُهُمْ بِمَا كَسَبُوا لَعَجَّلَ لَهُمُ الْعَذَابَ بَل لَّهُمْ مَوْعِدٌ لَّن يَجِدُوا مِنْ دُونِهِ مَوْثِقًا

ترجمه :

پروردگار تو بس آمرزنده و صاحب رحم است . اگر آنان را (فوراً) در برابر اعمالشان مجازات می‌نمود (می‌توانست و) هرچه زودتر عذاب را (همچون ملت‌های گذشته) گریبانگیرشان می‌کرد ، ولی موعدهی دارند که با فرا رسیدن آن راه نجاتی و پناهی در مقابلش نمی‌یابند .

توضیحات :

« مِنْ دُونِهِ » : در مقابل آن موعده . بجز خدا . « لَنْ يَجِدُوا مِنْ دُونِهِ مَوْثِقًا » : از دست آن پناهگاهی نمی‌یابند که خویشتن را در آن محفوظ دارند . با فرا رسیدن آن ، پناهگاهی جز خدا نمی‌یابند که بتواند ایشان را مصون دارد . « مَوْثِقًا » : ملجأ . پناهگاه .

سوره کهف آیه ۵۹

متن آیه :

وَتِلْكَ الْأَمْثَلُ أَمْثَلًا لَمَّا ظَلَمُوا وَجَعَلْنَا لِمَهْلِكِهِمْ مَوْعِدًا

ترجمه :

و اینها شهرها و آبادیهائی است (از عاد و ثمود و قوم لوط و امثال ایشان) که ما (در رساندن عذابشان شتاب نموده‌ایم و بلکه) موعده‌ی برای هلاکشان تعیین کرده‌ایم و زمانی آنها را نابود ساخته‌ایم که ایشان ظلم و ستم پیشه کرده‌اند .

توضیحات :

« الْقُرْبَى » : شهرها و آبادیها . مجازاً مراد مردمان آنهاست . « مَهْلِكٌ » : هلاک و نابودی . مصدر میمی است .

سوره کهف آیه ۶۰

متن آیه :

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِفَتَاهُ لَأَبْرَحُ حَتَّىٰ أَبْلُغَ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِيَ حُقُبًا

ترجمه :

(یادآور شو) زمانی را که موسی (پسر عمران ، همراه با یوشع پسر نون ، که خادم و شاگرد او بود ، به امر خدا برای یافتن شخص فرزانه‌ای به نام خضر بیرون رفت تا از او چیزهائی بیاموزد . موسی برای پیدا کردن این دانشمند بزرگ نشانه‌هائی در دست داشت ، همچون محل تلاقی دو دریا و زنده شدن ماهی بریان شده . موسی عزم خود را جزم کرد و (به جوان (خدمتگذار) خود گفت : من هرگز از پای نمی‌نشینم تا این که به محل برخورد دو دریا می‌رسم ، و یا این که روزگاران زیادی راه می‌سپرم .

توضیحات :

« فِتَاهٌ » : خادم خود . فِتَى به معنی جوان است که محض احترام خطاب به خدمتگذار گفته می‌شود . « لَأَبْرَحُ » : پیوسته راه می‌روم . همیشه در طلب خواهم بود (نگا : یوسف / ۸۰) . « مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ » : محل تلاقی دو دریا . در قرآن این محل روشن نشده است ، لیکن مفسران گفته‌اند : مراد محل اتصال خلیج عقبه و خلیج سوئز ، یا محل پیوند اقیانوس هند با دریای احمر در بغاز باب‌المندب ، و یا این که محل پیوستگی دریای مدیترانه و اقیانوس اطلس است . « حُقُبًا » : روزگاران . مدت زیادی از زمان که آن را هفتاد و هشتاد سال تخمین زده‌اند . جمع آن اَحْقَاب است (نگا : نبا / ۲۳) .

سوره کهف آیه ۶۱

متن آیه :

فَلَمَّا بَلَغَا مَجْمَعَ بَيْنِهِمَا نَسِيَا حُوتَهُمَا فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا

ترجمه :

هنگامی که به محل تلاقی دو دریا رسیدند ، ماهی خویش را از یاد بردند ، و ماهی در دریا راه خود را پیش گرفت (و به درون آن خزید) .

توضیحات :

« حُوتٌ » : ماهی . ظاهراً این ماهی را به عنوان غذا تهیه کرده و با خود می‌بردند و از آن می‌خوردند . « سَرَبًا » : راه سراشیبی . طریق و مسیر . مفعول دوم فعل (اِتَّخَذَ) است . برخی آن را مصدر و در معنی اسم فاعل یعنی سارب گرفته‌اند و حال فاعل فعل (اِتَّخَذَ) بشمار آورده‌اند .

سوره كهف آيه ۶۲

متن آيه :

فَلَمَّا جَاوَزَا قَالَ لِفَتَاهُ إِنِّي جَدَاءُ إِنَّا لَقَدُ لَقِينَا مِن سَفَرِنَا هَذَا نَصَبًا

ترجمه :

هنگامي كه (از آنجا) دور شدند (و راه زيادي را طي كردند ، موسي) به خدمتكارش گفت :
غذاي ما را بياور ، واقعاً در اين سفرمان دچار خستگي و رنج زيادي شده‌ايم .

توضيحات :

« جَاوَزَا » : گذشتند . دور شدند . « جَدَاءُ » : خوراك . چاشت . « نَصَبًا » : رنج و خستگي .

سوره كهف آيه ۶۳

متن آيه :

قَالَ أَرَأَيْتَ إِذْ أَوْبْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ الْحُوتَ وَمَا أَنسَانِيهِ إِلَّا الشَّيْطَانُ أَنْ أَذْكُرَهُ وَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ عَجَبًا

ترجمه :

(خدمتكارش) گفت : به ياد داري وقتي را كه به آن صخره رفتيم (و استراحت كرديم) ! من (بازگو كردن جريان عجيب زنده شدن و به درون آب شيرجه رفتن) ماهي را از ياد بردم (كه در آنجا جلو چشمانم روي داد !) . جز شيطان بازگو كردن آن را از خاطر من نبرده است . (بلي ! ماهي پس از زنده شدن) به طرز شگفت‌انگيزي راه خود را در دريا پيش گرفت .

توضيحات :

« أَوْبْنَا » : پناه برديم و اقامت گزيديم . « الصَّخْرَةِ » : سنگ بزرگ و سخت . « مَا أَنسَانِيهِ » : آن را از يادم نبرده است . ضمير (ه) مي‌بايست به صورت (ه) و مكسور خوانده شود ، ولي مضموم بودن آن برابر قرائت حفص و يكي از لغات عرب است (نگا : فتح / ۱۰) . « عَجَبًا » : به گونه شگفت‌انگيز . راه شگفت‌انگيز . اين واژه صفت مصدر مجذوف ، يعني : اتَّخَذَ عَجَبًا ، و يا اين كه مفعول دوم (اتَّخَذَ) مي‌باشد . « وَ اتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ عَجَبًا » : ماهي به گونه شگفتي بعد از زنده شدن به دريا فرو رفت . برخي نيز گفته‌اند : خدمتكار به گونه بس استوار و سرحال براي جبران فراموشي به سوي دريا براي گرفتن ماهي يا ماهيهاي ديگري رفت .

سوره كهف آيه ۶۴

متن آيه :

قَالَ ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغُ فَارْتَدَّا عَلَى آثَارِهِمَا قَصَصًا

ترجمه :

(موسي) گفت : اين چيزي است كه ما مي‌خواستيم (چرا كه يكي از نشانه‌هاي پيدا كردن گمشده ما است) پس پيچويانه از راه طي شده خود برگشتند .

توضيحات :

« كُنَّا نَبْغُ » : مي‌خواستيم . فعل مضارع (نَبْغُ) مرفوع است و در اصل چنين است : (نَبْغِي) . كتابت آن بدون ياء ، رسم الخط قرآني است . « ارْتَدَّا » : بازگشتند . به عقب برگشتند . « قَصَصًا » : پيچوئي . رد پاي خود را گرفتن . مي‌تواند مفعول مطلق فعلي از لفظ خود باشد : يَقْصَانِ

قَصَصًا . یا این که مصدر مؤول به وصف بوده باشد ، یعنی : (مُقْتَصِّينَ) . به معنی : (مُتَتَّبِعِينَ)

سوره کهف آیه ۶۵

متن آیه :
فَوَجَدَا عَبْدًا مِّنْ عِبَادِنَا آتَيْنَاهُ رَحْمَةً مِّنْ عِنْدِنَا وَعَلَّمْنَاهُ مِن لَّدُنَّا عِلْمًا

ترجمه :

پس بنده‌ای از بندگان (صالح) ما را (به نام خضر) یافتند که ما او را مشمول رحمت خود ساخته و از جانب خویش بدو علم فراوانی داده بودیم .

توضیحات :

« عَبْدًا » : این بنده خدا (خضر) نام داشته است و باید پیغمبر بوده باشد . چرا که : الف) خداوند نسبت بدو فرموده است : آتَيْنَاهُ رَحْمَةً مِّنْ عِنْدِنَا . رحمت هم به معنی نبوت آمده است (نگا : زخرف / ۳۲) . ب) علم لدنی ، مقتضی وحی است : وَ عَلَّمْنَاهُ مِن لَّدُنَّا عِلْمًا . ج) او به موسی چیزهایی آموخته است ، و پیغمبر هم جز از پیغمبر کسب علم نمی‌کند . د) جمله : ما فَعَلْتَهُ عَنْ أَمْرِي ، در آیه (۸۲ / کهف) دلیل نبوت است .

سوره کهف آیه ۶۶

متن آیه :
قَالَ لَهُ مُوسَىٰ هَلْ أَتَيْتَكَ عَلَىٰ أَنْ تَعْلَمَنَ مِمَّا عَلَّمْتَ رُشْدًا

ترجمه :

موسی بدو گفت : آیا (می‌پذیری که من همراه تو شوم و) از تو پیروی کنم بدان شرط که از آنچه مایه رشد و صلاح است و به تو آموخته شده است ، به من بیاموزی ؟

توضیحات :

« عَلَيَا » : علی حرف جر است و در اینجا بیانگر معنی شرط است (نگا : ممتحنه / ۱۲) . « رُشْدًا » : دانشی که موجب خیر و صلاح دین و دنیا شود (نگا : انبیاء / ۵۱) . مصدر است و برای مبالغه در معنی وصفی به کار رفته است . یعنی : عَلِمًا ذَا رُشْدٍ . مفعول دوم فعل (تَعْلَمَنِي) است .

سوره کهف آیه ۶۷

متن آیه :
قَالَ إِنَّكَ لَن تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا

ترجمه :

(خضر) گفت : تو هرگز توان شکیبائی با من را نداری .

توضیحات :

« مَعِيَ » : مصاحبت و همراهی با من .

سوره کهف آیه ۶۸

متن آیه :

وَكَيْفَ تَصِيرُ عَلَيَّ مَا لَمْ تُحِطْ بِهِ خُبْرًا

ترجمه :

و چگونه مي تواني در برابر چيزي كه از راز و رمز آن آگاه نيستي ، شكيبائي كني ؟ !

توضيحات :

« خُبْرًا » : آگاهي . شناخت . دانش . تميز است .

سوره كهف آيه ۶۹

متن آيه :

قَالَ سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ صَائِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا

ترجمه :

(موسي) گفت : به خواست خدا ، مرا شكيبا خواهي يافت ، و (در هيچ كاري) با فرمان تو مخالفت نخواهم كرد .

توضيحات :

« لَا أَعْصِي » : سركشي و نافرماني نمي كنم . « أَمْرًا » : فرمان . كار .

سوره كهف آيه ۷۰

متن آيه :

قَالَ فَإِنِ اتَّبَعْتَنِي فَلَا تَسْأَلْنِي عَن شَيْءٍ حَتَّىٰ أُحْدِثَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا

ترجمه :

(خضر) گفت : اگر تو همسفر من شدي (سكوت محض باش و) درباره چيزي (كه انجام مي دهيم و در نظرت ناپسند است) از من مپرس تا خودم راجع بدان براي سخن بگويم .

توضيحات :

« أُحْدِثَ » : پديدار مي كنم . « ذِكْرًا » : ياد . بيان . « أُحْدِثَ . . . ذِكْرًا » : آغاز سخن مي كنم . به سخن مي پردازم .

سوره كهف آيه ۷۱

متن آيه :

فَانطَلَقَا حَتَّىٰ إِذَا رَكِبَا فِي السَّفِينَةِ خَرَقَهَا قَالَ أَخَرَقْتَهَا لِتُغْرَقَ أَهْلُهَا لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا إِمْرًا

ترجمه :

پس (موسي و خضر با يكديگر) به راه افتادند (و در ساحل دريا به سفر پرداختند) تا اين كه سوار كشتي شدند . (خضر در اثنای سفر) آن را سوراخ كرد . (موسي) گفت : آيا كشتي را سوراخ كردي تا سرنشينان آن را غرق كني ؟ ! واقعاً كار بسيار بدی كردي .

توضيحات :

« إِنْطَلَقَا » : به راه افتادند . روان شدند . « خَرَقَهَا » : آن را سوراخ كرد . « أَهْلُهَا » : ساكنان آن . صاحبان آن . « إِمْرًا » : كار بسيار زشت و شگفت انگيز .

سوره كهف آيه ۷۲

متن آيه :
قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا

ترجمه :

(خضر) گفت : مگر نگفتم كه تو هرگز نمي تواني همراه من شكيبائي كني ؟

توضيحات :

...

سوره كهف آيه ۷۳

متن آيه :
قَالَ لَا تُؤَاخِذُنِي بِمَا نَسِيتُ وَلَا تُرْهِقْنِي مِنْ أَمْرِي عُسْرًا

ترجمه :

(موسي) گفت : مرا به خاطر فراموش كردن (توصيهات) بازخواست مكن و در كارم (كه يادگيري و پيروي از تو است) بر من سخت مگير .

توضيحات :

« لَا تُرْهِقْنِي » : بر من تحميل مكن (نگا : كهف / ۸۰) . « مِنْ أَمْرِي » : در كارم . مراد كار تعلم و پيروي موسي از خضر است . « عُسْرًا » : سختي . دشواري .

سوره كهف آيه ۷۴

متن آيه :
فَانطَلَقَا حَتَّىٰ إِذَا لَقِيَا غُلَامًا فَقَتَلَهُ قَالَ أَقْتَلْتَنِي نَفْسًا زَكِيَّةً بِغَيْرِ نَفْسٍ لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا نُكْرًا

ترجمه :

به راه خود ادامه دادند تا آن گاه كه (از كشتي پياده شدند و در مسير خود) به كودكي رسيدند . (خضر) او را كشت ! (موسي) گفت : آيا انسان بيگناه و پاكي را كشتي ، بدون آن كه او كسي را كشته باشد ؟ ! واقعاً كار زشت و ناپسندي كردي .

توضيحات :

« غُلَامًا » : نوجوان . در اينجا مراد پسر بيگناه و كودك است (نگا : آل عمران / ۴۰) . « نَفْسًا » : انسان . شخص . « زَكِيَّةً » : پاك و بيگناه . « بِغَيْرِ نَفْسٍ » : بدون كشتن كسي و داشتن حق قصاص . « نُكْرًا » : زشت . نفرت انگيز .

سوره كهف آيه ۷۵

متن آيه :
قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا

ترجمه :

(خضر) گفت : مگر به تو نگفتم كه تو با من توان شكيبائي را نخواهي داشت ؟

توضيحات :

...

سوره كهف آيه ٧٦

متن آيه :

قَالَ إِن سَأَلْتُكَ عَن شَيْءٍ بَعْدَهَا فَلَا تُصَاحِبْنِي قَدْ بَلَغْتَ مِن لَدُنِّي عُذْرًا

ترجمه :

(موسي) گفت : اگر بعد از اين ، از تو درباره چيزي پرسيدم (و اعتراض كردم) با من همدم مشو ، چرا كه به نظرم معذور خواهي بود (از من جدا شوي) .

توضيحات :

« بَعْدَهَا » : بعد از اين مرتبه . بعد از اين مسأله . « لَا تُصَاحِبْنِي » : با من مصاحبت و همدمي مكن . « قَدْ بَلَغْتَ مِن لَدُنِّي عُذْرًا » : تو از جانب من معذوري . كار بدانجا رسيده است كه عذر مرا بخواهي .

سوره كهف آيه ٧٧

متن آيه :

فَانطَلَقَا حَتَّى إِذَا أَتَيَا أَهْلَ قَرْيَةٍ اسْتَطَعَمَا أَهْلَهَا فَأَبَوْا أَن يُضَيِّفُوهُمَا فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَن يَنْقَضَ فَأَقَامَهُ قَالَ لَوْ شِئْتَ لَاتَّخَذْتَ عَلَيْهِ أَجْرًا

ترجمه :

باز به راه خود ادامه دادند تا به روستائي رسيدند . از اهالي آنجا غذا خواستند ؛ ولي آنان از مهمان كردن آن دو خودداري نمودند . ايشان در ميان روستا به ديواري رسيدند كه داشت فرو مي ريخت . (خضر) آن را تعمير و بازسازي كرد . (موسي) گفت : اگر مي خواستي مي توانستي در مقابل اين كار مرزدي بگيري (و شكمان را بدان سير كني . آخر فداكاري با اين مردمان فرومايه ، حيف است) .

توضيحات :

« اسْتَطَعَمَا » : غذا خواستند . تقاضاي خوراك كردند . « جِدَارًا » : ديوار . « يَنْقَضَ » : فرود آيد . فرو ريزد . « أَقَامَهُ » : برجايش داشت . آن را تعمير و مرمت كرد . « لَاتَّخَذْتَ » : اين فعل از ماده (تَخَذَ) به معني (أَخَذَ) و از باب افتعال است .

سوره كهف آيه ٧٨

متن آيه :

قَالَ هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ سَأُنَبِّئُكَ بِتَأْوِيلِ مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا

ترجمه :

(خضر) گفت : اينك وقت جدائي من و تو است . من تو را از حكمت و راز كارهائي كه در برابر آنها نتوانستي شكيبائي كني آگاه مي سازم .

توضيحات :

« فِرَاقُ » : جدائي . از يكديگر جدا شدن و دور گشتن . « تَأْوِيلِ » : تبين و توجيه . بيان حكمت و راز كار .

سوره كهف آيه ٧٩

متن آيه :
أَمَّا السَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسَاكِينَ يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَعِيبَهَا وَكَانَ وَرَاءَهُمْ مَلِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا

ترجمه :

و اما آن کشتي متعلق به گروهی از مستمندان بود که (با آن) در دریا کار می‌کردند و من خواستم آن را معیوب کنم (و موقتاً از کار بیفتد چرا که) سر راه آنان پادشاه ستمگری بود که همه کشتیها (ی سالم) را غصب می‌کرد و می‌برد .

توضیحات :

« السَّفِينَةُ » : کشتي . « مَسَاكِينِ » : کسانی که درآمد و دارائی ایشان جوابگوي نیازهاي آنان نباشد . شاید هم مراد کسانی باشد که نسبت به دیگران از نظر قدرت ضعیف و ناتوان باشند . « وَرَاءَ » : پشت سر . جلو و سر راه (نگا : ابراهیم / ١٤) . « غَصْبًا » : مفعول مطلق ، یا این که تأویل به مشتق می‌گردد و حال است .

سوره كهف آيه ٨٠

متن آيه :
وَأَمَّا الْغُلَامُ فَكَانَ أَبَوَاهُ مُؤْمِنَيْنِ فَخَشِينَا أَنْ يُرْهِقَهُمَا طُغْيَانًا وَكُفْرًا

ترجمه :

و اما آن کودک (که او را کشتم) پدر و مادرش باایمان بودند (و اگر زنده می‌ماند) می‌ترسیدیم که سرکشی و کفر را بدانان تحمیل کند (و ایشان را از راه ببرد) .

توضیحات :

« يُرْهِقَهُمَا » : بر ایشان تحمیل کند . به طغیان و کفرشان کشاند (نگا : كهف / ٧٣) .

سوره كهف آيه ٨١

متن آيه :
فَأَرَدْنَا أَنْ يُبَدِّلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِنْهُ زَكَةً وَأَقْرَبَ رُحْمًا

ترجمه :

ما خواستیم که پروردگارشان به جای او فرزند پاکتر و پرمحبت‌تری بدیشان عطاء فرماید .

توضیحات :

« أَنْ يُبَدِّلَهُمَا » : عوضشان بدهد . « زَكَةً » : پاکي و پاکیزگی . صلاح و طهارت ذات .

سوره كهف آيه ٨٢

متن آيه :
وَأَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي الْمَدِينَةِ وَكَانَ تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا فَأَرَادَ رَبُّكَ أَنْ يَبْلُغَا أَشُدَّهُمَا وَيُخْرِجَا كَنْزَهُمَا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ وَمَا فَعَلْتُمْ عَنْ أَمْرِي ذَلِكَ تَأْوِيلُ مَا لَمْ تَسْطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا

ترجمه :

و اما آن دیوار (که آن را بدون مزد تعمیر کردم) متعلق به دو کودک یتیم در شهر بود و زیر دیوار گنجی وجود داشت که مال ایشان بود و پدرشان مرد صالح و پارسائی بود (و آن را برایشان پنهان کرده بود) . پس پروردگار تو خواست که آن دو کودک به حد بلوغ برسند و گنج خود را به مرحمت پروردگارت بیرون بیاورند (و مردمان بدانند که : صلاح پدران و مادران برای پسران و دختران ، و خوبی اصول برای فروع سودمند است) . من به دستور خود این کارها را نکرده‌ام (و خودسرانه دست به چیزی نبرده‌ام و بلکه فرمان خدا را اجرا نموده‌ام و برابر رهنمود او رفته‌ام) . این بود راز و رمز کارهایی که توانائی شکیبائی در برابر آنها را نداشتی .

توضیحات :

« کَنْزٌ » : گنج . « رَحْمَةٌ » : مفعول‌له است برای (أَرَادَ) . « تَأْوِيلٌ » : تفسیر و توجیه (نگا : کَهِف / ۷۸) . « عَن أَمْرِي » : به دستور خویش . خودسرانه .

سوره کَهِف آیه ۸۳

متن آیه :

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الَّذِينَ قَالُوا سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

(ای پیغمبر ! برخی از کفار به دسیسه یهودیان) از تو درباره (سرگذشت) ذوالقرنین می‌پرسند . بگو : گوشه‌ای از سرگذشت او را برایتان بازگو خواهم کرد .

توضیحات :

« ذِي الْقَرْنَيْنِ » : ذوالقرنین را اسکندر مقدونی و کورش کبیر و شاهی از پادشاهان یمن که تبارعه نامیده می‌شدند می‌دانند . علت تسمیه او به ذوالقرنین شاید این باشد که مشرق و مغرب جهان آن روزی را تسخیر نمود و عربها به آن « قَرْنِي الشَّمْسِ » : یعنی دو شاخ خورشید می‌گویند . یا بدین علت بوده است که کلاهخودی بر سر نهاده است که دو شاخک داشته است . « سَأَلُوا » : خواهی خواند . بیان خواهم کرد . در رسم‌الخط قرآنی الف زائده در آخر دارد . « ذِكْرًا » : یادای . شمه‌ای (نگا : کَهِف / ۷۰) .

سوره کَهِف آیه ۸۴

متن آیه :

إِنَّا مَكَّنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَآتَيْنَاهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا

ترجمه :

ما به او در زمین قدرت و حکومت دادیم و وسائل هر چیزی را (که برای رسیدن بدان تلاش می‌کرد) در اختیارش نهادیم .

توضیحات :

« مَكَّنَّا » : تسلط و تصرف دادیم (نگا : یوسف / ۲۱ و ۵۶) . « سَبَبًا » : وسیله و ابزار دستیابی به هدف . راه و روش رسیدن به مقصود .

سوره کَهِف آیه ۸۵

متن آیه :

فَاتَّبَع سَبَبًا

ترجمه :

او هم سبب را پیگیری کرد (و از وسائل خداداد استفاده نمود) .

توضیحات :

« أَتَّبِعَ » : پیجویی و پیروی کرد .

سوره کهف آیه ۸۶

متن آیه :

حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا قُلْنَا يَا ذَا الْقُرْنَيْنِ إِنَّمَا أَنْ تَعَذَّبَ وَأَمَّا أَنْ تَتَّخِذَ فِيهِمْ حَسَنًا

ترجمه :

تا وقتی که به غروبگاه خورشید رسید . به نظرش آمد که آفتاب (انگار) در چشمه گل آلود تیره رنگی فرو می‌رود ، و در آنجا گروهی (متمرّد کافر) را یافت . (از راه الهام به او) گفتیم : ای ذوالقرنین ! (یکی از دو کار ، درباره ایشان روا دار :) یا آنان را (در صورت ایمان نیاوردن ، با کشتن) عذاب می‌دهی ، و یا این که نسبت بدیشان خوبی می‌کنی (و در صورت ایمان آوردن از آنان گذشت می‌نمائی و به ارشاد ایشان همت می‌گماری) .

توضیحات :

« مَغْرِبَ » : مراد غرب جهان معمور آن روزی است . « عَيْنٍ » : چشمه . « حَمِئَةٍ » : لجنزار سیاه و بدبو . آب گل آلود تیره‌رنگ . « تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ » : مراد غروب ظاهری خورشید در آن سوی دریا یا اقیانوس است که انگار آفتاب به ژرفای آب فرو می‌رود و در آن می‌غنود . « حَسَنًا » : خوبی و نیکی .

سوره کهف آیه ۸۷

متن آیه :

قَالَ أَمَا مَنْ ظَلَمَ فَسَوْفَ نُعَذِّبُهُ ثُمَّ يُرَدُّ إِلَىٰ رَبِّهِ فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نُّكْرًا

ترجمه :

(ذوالقرنین بدیشان) گفت : اَمَّا کسانی که (بر کفر بمانند و بدین وسیله به خود) ستم کنند ، آنان را (در دنیا با کشتن) مجازات خواهیم کرد ، سپس در آخرت به سوی پروردگارشان برگردانده می‌شوند و ایشان را به عذاب شدیدی گرفتار خواهد کرد .

توضیحات :

« ظَلَمَ » : کفر ورزید (نگا : بقره / ۲۵۴) . ستم کرد . « نُكْرًا » : زشت . ناشناخته و غیر معروف برای مردمان . « عَذَابًا نُّكْرًا » : عذاب سختی که همانند آن دیده نشده باشد .

سوره کهف آیه ۸۸

متن آیه :

وَأَمَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُ جَزَاءُ الْحُسْنَىٰ وَسَنَقُولُ لَهُ مِنْ أَمْرِنَا يُسْرًا

ترجمه :

و اما کسانی که ایمان بیاورند و کارهای شایسته انجام دهند ، (در آخرت) پاداش نیکو خواهند داشت ، و ما (هم در دنیا) دستور سهل و ساده‌ای در حق ایشان صادر می‌نمائیم (و تکالیف

طاقت فرسا و مالیات سنگین بر دوششان نمی‌گذاریم) .

توضیحات :

« الْحُسْنِيَا » : نیکو . مراد پاداش نیکو یا بهشت است . « لَهُ جَزَاءٌ الْحُسْنِيَا » : سزای ایشان پاداش نیکو است . پاداش ایشان بهشت است . واژه (جَزَاءً) حال مقدم یا تمییز است . و واژه (الْحُسْنِي) مرفوع و مبتدای مؤخر ، و یا این که منصوب و بدل از (جَزَاءً) است . « مِنْ أَمْرِنَا » : آنچه بدان دستور می‌دهیم . « یَسْرًا » : سهل و ممکن .

سوره کهف آیه ۸۹

متن آیه :
ثُمَّ اتَّبَعَ سَبَبًا

ترجمه :

سپس از وسیله استفاده کرد (و برای بازگشت راه شرق را در پیش گرفت) .

توضیحات :

...

سوره کهف آیه ۹۰

متن آیه :
حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطْلُعُ عَلَىٰ قَوْمٍ لَمْ نَجْعَلْ لَهُم مِّن دُونِهَا سِتْرًا

ترجمه :

تا وقتی که به محل طلوع خورشید رسید . دید که آفتاب بر مردمانی می‌تابد که برای حفظ خود از آن ، ما پوششی (په نام جامه ، یا سرپناهی به نام خانه) بهره ایشان نکرده بودیم (و آنان همچون انسانهای اولیه ، لخت و عریان در بیابان گرم و سوزان زندگی می‌کردند) .

توضیحات :

« مَطْلِعَ الشَّمْسِ » : مراد قسمت شرقی جهان معمور آن روزی است . « سِتْرًا » : پرده و پوشش . مراد جامه یا خانه است . « لَمْ نَجْعَلْ لَهُم مِّن دُونِهَا سِتْرًا » : مراد این است که آنان مردمان عربی یا کم جامه‌ای بودند همچون ساکنان برخی از نواحی کشور سودان و اواسط آفریقای امروزی . یا این که خانه و کاشانه‌ای به صورت ساختمان نداشتند و بلکه بیابان‌نشین بوده و در مغاکها و گودالها بسر می‌بردند .

سوره کهف آیه ۹۱

متن آیه :
كَذَٰلِكَ وَقَدْ أَحَطْنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا

ترجمه :

همان گونه (در حق مردمان مشرق زمین رفتار کرد که درباره مردمان مغرب زمین رفتار کرده بود) و ما از آنچه می‌کرد ، کاملاً مطلع بودیم .

توضیحات :

« كَذَٰلِكَ » : همان گونه رفتار کرد . یعنی : مؤمنان مشرق زمین را رها کرد و کافران آنجا را به قتل

رساند ، همان گونه که در حق مردمان مغرب زمین چنین کرده بود . یا این که : این چنین بود کار ذوالقرنین . « خُبْرًا » : علم و آگهی (نگا : کُف / ۶۸) .

سوره کُف آیه ۹۲

متن آیه :
ثُمَّ اتَّبَعَ سَبَبًا

ترجمه :

سپس (راه شمال را در پیش گرفت و) از وسیله (و ابزار ممکن) سود جست .

توضیحات :

...

سوره کُف آیه ۹۳

متن آیه :
حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ وَجَدَ مِن دُونِهِمَا قَوْمًا لَّا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا

ترجمه :

تا آن گاه که به میان دو کوه رسید ، و در فراسوی آن دو کوه گروهی را یافت که هیچ سخنی را نمی فهمیدند (مگر با مشقت زیاد . چرا که از نظر فکری عقب مانده و از لحاظ تمدن در سطح بسیار پائینی بودند و زبان عجیبی داشتند) .

توضیحات :

« السدین » : تشبیه سدّ ، به معنی مانع و حاجز ، و گاهی به کوه گفته می شود . مراد از دو کوه سلسله جبال سرزمین قفقاز میان دریای خزر و دریای سیاه است . « بَيْنَ السَّدَّيْنِ » : شاید مراد تنگه « داریال » باشد که در نقشه های موجود ، میان « ولادی کیوکز » و « تفلیس » نشان داده می شود . « مِن دُونِهِمَا » : جدای از مردمان مغرب زمین و مردمان مشرق زمین . در جلو آن دو کوه . در فراسوی آن دو کوه .

سوره کُف آیه ۹۴

متن آیه :
قَالُوا يَا ذَا الْقُرَيْنِ إِنَّ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَىٰ أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا

ترجمه :

(مردمان آنجا ، هنگامی که قدرت و امکانات ذوالقرنین را دیدند ، بدو) گفتند : ای ذوالقرنین ! یاجوج و ماجوج در این سرزمین تباهاکارند (و بر ما تاخت می آورند) آیا برای تو هزینه ای معین داریم که میان ما و ایشان سد بزرگ و محکمی بسازی ؟

توضیحات :

« يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ » : شاید مراد از (یاجوج) قبیله تاتار ، و مراد از (ماجوج) قبیله مغول باشد که هر دو از يك نژاد بودند و در منطقه شمال شرقی کره زمین ، در نواحی مغولستان بسر می بردند ، و اغلب سیل آسا به سمت شرق یا جنوب سرازیر می شدند . « خَرْجًا » : هزینه . خراج و مالیات . « سَدًّا » : سد بزرگ و محکم . شاید مراد دیوار آهنی موجود در تنگه داریال واقع در

سرزمین قفقاز باشد که هنوز پابرجا است .

سوره کهف آیه ۹۵

متن آیه :

قَالَ مَا مَكَّنِّي فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا

ترجمه :

(ذوالقرنین) گفت : آنچه پروردگارم از ثروت و قدرت در اختیار من نهاده است بهتر است (از آنچه پیشنهاد می‌کنید . ما برای اندوختن اموال نیامده‌ایم) پس مرا با نیرو یاری کنید ، تا میان شما و ایشان سد بزرگ و محکمی بسازم .

توضیحات :

« مَكَّنِي » : دستیابی و دسترسیم داده است . قدرت و توانائیم بخشیده است . « رَدْمًا » : سد محکم و نیرومند .

سوره کهف آیه ۹۶

متن آیه :

أَتُونِي زُبَرَ الْحَدِيدِ حَتَّىٰ إِذَا سَاوَىٰ بَيْنَ الصَّدْقَيْنِ قَالَ انْفُخُوا حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ آتُونِي أُفْرِغْ عَلَيْهِ قِطْرًا

ترجمه :

(سپس شروع به کار کرد و گفت :) قطعات بزرگ آهن را برای من بیاورید . (آن گاه دستور چیدن آنها را بر روی یکدیگر صادر کرد) تا کاملاً میان دو طرف دو کوه را برابر کرد (و شکاف بین آنها را از آهن پر نمود . فرمان داد که بالای آن آتش بیفروزند ، و) گفت : بدان بدمید ؛ تا وقتی که قطعات آهن را سرخ و گداخته کرد (و قطعات به هم جوش خورد . سپس) گفت : مس ذوب شده برای من بیاورید تا (آن را) بر این (سد) بریزم .

توضیحات :

« آتُونِي » : برایم بیاورید . « زُبَرَ » : جمع زُبْرَة ، قطعات . « سَاوَىٰ » : برابر و همسان کرد . هر دو سو را یکی کرد . « بَيْنَ » : مفعول به است . « الصَّدْقَيْنِ » : دو جانب ، دو سو . « انْفُخُوا » : بدمید . فوت کنید . « أُفْرِغْ » : بریزم . « قِطْرًا » : مس گداخته .

سوره کهف آیه ۹۷

متن آیه :

فَمَا اسْطَاعُوا أَن يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَطَاعُوا لَهُ نَقْبًا

ترجمه :

(سد به قدری بلند و ستر شد که حمله‌وران (أَجُوجُ و مَاجُوجُ) اصلاً نتوانستند از آن بالا روند ، و به هیچ وجه نتوانستند نقبی در آن ایجاد کنند .

توضیحات :

« مَا اسْطَاعُوا » و « مَا اسْتَطَاعُوا » : نتوانستند . در فعل اولی تخفیف شده ، و در فعل دومی اصل مراعات گذشته است . « أَن يَظْهَرُوهُ » : بر پشت آن روند . بالای آن روند . « نَقْبًا » : سوراخ کردن و شکافتن .

سوره كهف آيه ۹۸

متن آيه :

قَالَ هَذَا رَحْمَةٌ مِّن رَّبِّي فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي جَعَلَهُ دَكَّاءَ وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي حَقًّا

ترجمه :

(هنگامي كه بناي سدّ به پايان رسيد ، ذوالقرنين شاكرانه) گفت : اين (سدّ) از مرحمت پروردگار من است (و پابرجا مي ماند تا خدا بخواهد) و هرگاه وعده خدا فرا رسد (و بخواهد آن را خراب كند) آن را ويران و با زمين يكسان مي كند ، و وعده پروردگار من حق (و هنگامه قيامت حتمي) است .

توضيحات :

« دَكَّاءَ » : درهم كوبيده و با زمين يكسان شده . « وَعْدُ » : مراد هنگام پايان گرفتن جهان و فرا رسيدن قيامت است .

سوره كهف آيه ۹۹

متن آيه :

وَتَرَكْنَا بَعْضَهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُوجُ فِي بَعْضٍ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَجَمَعْنَاهُمْ جَمْعًا

ترجمه :

در آن روز (كه جهان پايان مي گيرد و وعده آخرت فرا مي رسد) ما آنان را رها مي سازيم تا برخي در برخي (فرو لولند و در همدیگر) موج زنند ، و (آن گاه براي دومين بار) در صور دمیده مي شود ، و ما ايشان را به گونه شگفتي (براي حساب و كتاب در يكجا) گرد مي آوريم .

توضيحات :

« يَوْمَئِذٍ » : آن روز كه براي بار اول در صور دمیده مي شود و قيامت فرا مي رسد (نگا : حاقه / ۱۳) . « نُفِخَ فِي الصُّورِ » : مراد دميدن در صور براي بار دوم است (نگا : زمر / ۶۸) . « صور » : بوق . شيبور (نگا : انعام / ۷۳) . « جَمْعًا » : گردآوردن عجيب و غريبي .

سوره كهف آيه ۱۰۰

متن آيه :

وَعَرَضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِّلْكَافِرِينَ عَرْضًا

ترجمه :

و در آن روز ، دوزخ را به طرز شگفتي به كافران نشان مي دهيم (و ايشان را در آن گرد مي آوريم) .

توضيحات :

« عَرْضًا » : عرضه كردن عجيب و وحشتناكي .

سوره كهف آيه ۱۰۱

متن آيه :

الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غِطَاءٍ عَن ذِكْرِي وَكَانُوا لَا يَسْتَطِيعُونَ سَمْعًا

ترجمه :

کافراني که چشمانشان از (دیدن) آیات (خواندني و دیدني) من در پرده بوده و توان شنیدن (فرمان یزدان) را نداشته‌اند (و از نیروی بینائی و شنوائی برای درک حقائق و رسیدن به سعادت استفاده نکرده‌اند) .

توضیحات :

« ذِکْر » : آیات کتابهای یزدان ، و نشانه‌های خدانشناسی موجود در کتاب معرفت جهان (نگا : یوسف / ۱۰۵ ، طه / ۱۲۴ ، انبیاء / ۲۲) .

سوره کهف آیه ۱۰۲

متن آیه :

أَفَحَسِبَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ يَتَّخِذُوا عِبَادِي مِنْ دُونِي أَوْلِيَاءَ إِنَّا أَعْتَدْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ نُزُلًا

ترجمه :

آیا کافران گمان می‌برند که بجز من ، بندگان مرا (نیز اگر) سرور و سرپرست خود گیرند (و معبود و مسجود خویش دانند ، بدیشان سود می‌رسانند ؟) . ما دوزخ را برای پذیرائی از کافران آماده کرده‌ایم .

توضیحات :

« أ » : آیا ؟ جواب استفهام محذوف است و تقدیر چنین است : أَفَحَسِبَ الَّذِينَ كَفَرُوا . . . أَنْ ذَلِكَ نَافِعٌ لَهُمْ وَصَارَ عَنْهُمْ الْعَذَابُ ؟ « نُزُلًا » : آنچه به هنگام ورود مهمان با آن از مهمان پذیرائی کند . محل پذیرائی (نگا : آل‌عمران / ۱۹۸) .

سوره کهف آیه ۱۰۳

متن آیه :

قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا

ترجمه :

(ای پیغمبر ! به کافران) بگو : آیا شما را از زیانکارترین مردم آگاه سازم ؟

توضیحات :

« الْأَخْسَرِينَ » : (نگا : هود / ۲۲) .

سوره کهف آیه ۱۰۴

متن آیه :

الَّذِينَ ضَلَّ سَعِيَّهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا

ترجمه :

آنان کسانی که تلاش و تکاپویشان (به سبب تباهی عقیده و باورشان) در زندگی دنیا هدر می‌رود (و بیسود می‌شود) و خود گمان می‌برند که به بهترین وجه کار نیک می‌کنند (و طاعت و عبادت شرك‌الودشان موجب رستگاریشان می‌شود) .

توضیحات :

« ضَلَّ » : ضائع گردید و هدر رفت . از مصدر ضَلَّال به معنی ضیاع . « صُنْعًا » : کار نیکوئی که به

گونه شایسته و با نظم و ترتیب بایسته انجام می‌پذیرد .

سوره کهف آیه ۱۰۵

متن آیه :

أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا يَا أَيُّهَا رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِ فَحَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَلَا تُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَزْنًا

ترجمه :

آنان کسانی‌اند که به آیات (قرآنی و دلائل قدرت) پروردگارشان و ملاقات او (در جهان دیگر ، برای حساب و کتاب) بی‌باور و کافرند ، و در نتیجه اعمالشان باطل و هدر می‌رود ، و در روز رستاخیز ارزشی برای ایشان قائل نمی‌شویم (و قدر و منزلتی در پیشگاه ما نخواهند داشت) .

توضیحات :

« وَزْنًا » : مکان و منزلت . قدر و قیمت .

سوره کهف آیه ۱۰۶

متن آیه :

ذَلِكَ جَزَاءُ هُمُ جَهَنَّمَ يَمَا كَفَرُوا وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَرُسُلِي هُزُوًا

ترجمه :

(حال و احوال ایشان) همان گونه است (که بیان کردیم) ، و به سبب کفر و ورزیدنشان و به خاطر مسخره کردن آیات و پیغمبرانم توسط ایشان ، سزای آنان دوزخ است .

توضیحات :

« ذَلِكَ جَزَاءُ هُمُ جَهَنَّمَ » : این سزای ایشان است که دوزخ است . آنچه بیان شد ، حال و وضع ایشان است و دوزخ پادافره آنان است . واژه (ذَلِكَ) می‌تواند مبتدا و (جَزَاءُ) خبر و (جَهَنَّمَ) بدل باشد ؛ و یا این که (ذَلِكَ) خبر مبتدای محذوف و (جَزَاءُ) مبتدا و (جَهَنَّمَ) خبر باشد .

سوره کهف آیه ۱۰۷

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا

ترجمه :

بی‌گمان کسانی که ایمان آورده‌اند و کارهای شایسته کرده‌اند ، باغهای بهشت جایگاه پذیرائی از ایشان است .

توضیحات :

« الْفِرْدَوْسِ » : بهشت برین . بهشت (نگا : مؤمنون / ۱۱) . « نُزُلًا » : خبر (کَانَتْ) است .

سوره کهف آیه ۱۰۸

متن آیه :

خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حِوَلًا

ترجمه :

جاودانه در آنجا می‌مانند و تقاضای نقل مکان از آنجا را نمی‌نمایند (و حاضر نیستند آن را با چیزی

عوض کنند) .

توضیحات :

« خَالِدِينَ » : حال است . « لَا يَغُونَنَّ » : نمی‌خواهند . خواستار نمی‌شوند . « حَوْلًا » : تعویض و تحول . جابه‌جائی و دگرگونی .

سوره کهف آیه ۱۰۹

متن آیه :

قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مَدَادًا لَّكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَنفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا

ترجمه :

بگو : اگر دریا برای (نگارش شماره و صفات و ویژگی‌های) موجودات (جهان هستی) پروردگارم جوهر شود ، دریا پایان می‌گیرد پیش از آن که (سخن از تعداد و حقائق و رموز) موجودات پروردگارم پایان پذیرد ، هرچند هم همسان آن دریا را به عنوان کمک بدان بیفزائیم (و مرکب و جوهرش نمائیم) .

توضیحات :

« مَدَادًا » : مرکب . جوهر . « كَلِمَاتٍ » : سخنان . مراد موجودات و مخلوقات جهان هستی است (نگا : نساء / ۱۷۱) . « نَفِدَ » : پایان پذیرفت . تمام شد . « مَدَدًا » : یاری . مددکاری . تمییز است . مراد آیه ، ترسیمی از بی‌نهایت و بیان کثرت است (نگا : لقمان / ۲۷) .

سوره کهف آیه ۱۱۰

متن آیه :

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَمَن كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا

ترجمه :

(ای پیغمبر !) بگو : من فقط انسانی همچون شما هستم (و امتیاز من این است که من پیغمبر خدایم و آنچه گفت : بگو ؛ می‌گویم) و به من وحی می‌شود که معبود شما یکی است و بس . پس هرکس که خواهان دیدار خدای خویش است ، باید که کار شایسته کند ، و در پرستش پروردگارش کسی را شریک نسازد .

توضیحات :

« أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهٌ وَاحِدٌ » : نائب فاعل فعل (يُوحَى) است . « يَرْجُوا » : می‌خواهد . امیدوار است . الف زائدی در رسم‌الخط قرآنی در آخر دارد . « يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ » : می‌ترسد از حاضر شدن در پیشگاه او برای حساب و کتاب . خواهان دیدار و ملاقات او است . چشم به راه ثواب و جزای او است . « بِعِبَادَةِ » : در عبادت و پرستش . حرف (ب) به معنی (فی) است .

سوره مریم آیه ۱

متن آیه :

كهيعص

ترجمه :
کاف . ها . یا . عین . صاد .

توضیحات :
« کهیصص » : حروف مقطعه‌اند (نگا : بقره / ۱) .

سوره مریم آیه ۲
متن آیه :
ذِكْرُ رَحْمَةِ رَبِّكَ عَبْدَهُ زَكَرِيَّا

ترجمه :
(این) یادی است از مرحمت پروردگارت نسبت به بنده خود زکریا (که ای محمد ! آن را بر تو می‌خوانم) .

توضیحات :
« ذِكْرٌ » : یاد . یادآوری . خبر مبتدای محذوف است و تقدیر چنین است : هَذَا الْمَثَلُ ذِكْرٌ . « رَحْمَةِ رَبِّكَ » : واژه (رَحْمَةٍ) به فاعل خود اضافه شده است . در رسم‌الخط قرآنی با (ت) کشیده نوشته شده است . « عَبْدٌ » : مفعول به (رَحْمَةٍ) است . « زَكَرِيَّا » : بدل است .

سوره مریم آیه ۳
متن آیه :
إِذْ نَادَى رَبَّهُ نِدَاءً خَفِيًّا

ترجمه :
در آن هنگام که پروردگارش را (در خلوتگاه عبادت) پنهانی ندا داد .

توضیحات :
« نِدَاءٌ » : صدا زدن . به کمك طلبیدن . مصدر باب مفاعله است . « خَفِيًّا » : پنهان . نهان .

سوره مریم آیه ۴
متن آیه :
قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا وَلَمْ أَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا

ترجمه :
گفت : پروردگارا ! استخوانهای من (که ستون پیکر من و محکم‌ترین اعضای تن من است) سستی گرفته است ، و شعله‌های پیری (تمام موهای) سر مرا فرا گرفته است ، پروردگارا ! من هرگز در دعاهایی که کرده‌ام (از درگاه کرم تو) محروم و ناامید باز نگشته‌ام ؛ (هم اینک نیز مرا دریاب) .

توضیحات :
« وَهَنَ » : سست شد . ضعیف گردید . « اِشْتَعَلَ » : شعله‌ور شد . شعله فراگیر شد . مراد سفید شدن موهای سر است . « شَيْبًا » : پیری . تمییز است . « دُعَائِكَ » : تو را به یاری خواستن و به مدد طلبیدن . (دُعَاءٌ) اضافه به مفعول خود شده است . « شَقِيًّا » : محروم . ناامید . گویند : شَقِيٌّ يَكْذِبُ . أَي تَعَبَ فِيهِ وَلَمْ يَحْصُلْ مَقْصُودَهُ .

سوره مریم آیه ۵

متن آیه :

وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِنْ وَرَائِي وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا

ترجمه :

(پروردگارا !) من از بستگانم بعد از خود بیمناکم (چرا که در ایشان شایستگی و بایستگی به دست گرفتن کار و بار دین را نمی بینم) و همسرم هم از اول نازا بوده است ؛ پس از فضل خویش جانشینی به من ببخش .

توضیحات :

« الْمَوَالِيَ » : ورثه (نگا : نساء / ۳۳) . عصبه ، یعنی خویشاوندان شخص از سوی پدر . در اینجا مراد ورثه و به ویژه عموزادگان شرور و ناباب است . « عَاقِرًا » : عقیم . نازا . « وَلِي » : عهده دار امور . مراد پسر است .

سوره مریم آیه ۶

متن آیه :

يَرْثِي وَيَرِثُ مِنْ آلِ يَعْقُوبَ وَاجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيًّا

ترجمه :

از من (دین و دانش) و از آل یعقوب (ثروت و قدرت) ارث ببرد ، و او را پروردگارا (در گفتار و کردار) مورد رضایت گردان .

توضیحات :

« يَرْثِي وَيَرِثُ . . . » : مراد ارث معنوی ، یعنی دین و دانش و نبوت است (نگا : اعراف / ۱۶۹ ، فاطر / ۳۳ ، شوری / ۱۴) . برخی ترکیه زکریا را علم و نبوت ، و میراث آل یعقوب و دارائی و شاهی می دانند . « آلِ يَعْقُوبَ » : مراد فرزندان یعقوب است که بسیاری از آنان مفتخر به خلیعت نبوت شده و انبیاء بنی اسرائیل بوده اند . « رَضِيًّا » : مورد رضایت . فعیل به معنی مفعول ، یعنی (مرضی) است .

سوره مریم آیه ۷

متن آیه :

يَا زَكَرِيَّا إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ اسْمُهُ يَحْيَى لَمْ نَجْعَلْ لَهُ مِنْ قَبْلُ سَمِيًّا

ترجمه :

ای زکریا ! ما تو را به پسری مژده می دهیم که نام او یحیی است و پیش از این کسی را همنام او نکرده ایم (و شبیه او در صفات فضل و کمال و تقوا و صلاح نیافریده ایم) .

توضیحات :

« سَمِيًّا » : همنام . مشترك در اسم . شبیه و نظیر (نگا : مریم / ۶۵) .

سوره مریم آیه ۸

متن آیه :

قَالَ رَبِّ إِنِّي يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ عِتِيًّا

ترجمه :
(زکریّا) گفت : پروردگارا ! چگونه مرا پسری خواهد بود با این که همسرم نازا است و من نیز به غایت پیری رسیده‌ام و افتاده و فرتوت شده‌ام ؟

توضیحات :
« آنیا » : چگونه ؟ این پرسش ناشی از شعف و خوشحالی از قُدم فرزند است که زکریّا می‌خواهد با شیوه و نحوه تولد آشنا شود و بفهمد که آیا خدا او و همسرش را به سن جوانی برمی‌گرداند و آن گاه چنین کاری صورت می‌پذیرد یا جز این . « عَتِيًّا » : مصدري از ماده (عتو) است ، به غایت پیر شدن و خشکیده و افتاده گشتن .

سوره مریم آیه ۹

متن آیه :
قَالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَيَّ هَيِّنٌ وَقَدْ خَلَقْتُكَ مِن قَبْلُ وَلَمْ تَكُ شَيْئًا

ترجمه :
فرمود : (مطلب) همین گونه است (که پیام داده است) . پروردگار تو گفته است این کار برای من (که خدایم ، و از هیچ ، همه چیز را آفریده‌ام ، و از جمله خود) تو را که قبلاً هیچ نبود ، هستی بخشیده‌ام ، آسان است .

توضیحات :
« هین » : آسان . ساده .

سوره مریم آیه ۱۰

متن آیه :
قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِّي آيَةً قَالَ آيَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَ لَيَالٍ سَوِيًّا

ترجمه :
(زکریّا) گفت : پروردگارا ! نشانه‌ای (دالّ بر تحقّق این مزده) برایم بگذار . (خدا به او) فرمود : نشانه (حصول آرزوی) تو این است که سه شبانه‌روز تمام نمی‌توانی با مردم سخن بگوئی ، با وجود این که تو (از لحاظ اعضاء و حواس) سالم و تندرست خواهی بود .

توضیحات :
« آيَةً » : علامت . نشانه . « أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ . . . » : این که زبانت بند می‌آید و قدرت تکلم با مردم را نخواهی داشت . « ثَلَاثَ لَيَالٍ » : سه شب . مراد سه شبانه‌روز است (نگا : آل‌عمران / ۴۱) . « سَوِيًّا » : سالم و متعادل . حال ضمیر فاعلی مستتر در فعل (تُكَلِّمَ) است .

سوره مریم آیه ۱۱

متن آیه :
فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ مِنَ الْمِحْرَابِ فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ أَن سَبِّحُوا بُكْرَةً وَعَشِيًّا

ترجمه :
بعد (از این بشارت ، زکریّا) از محراب (عبادت) بیرون آمد و به پیش قوم خود رفت و با رمز و اشاره بدیشان گفت : بامدادان و شامگاهان (به شکرانه این نعمت که در سرنوشت آینده همه

شما تأثیر بسزا دارد) به تسبیح و تقدیس (خدا) پردازید .

توضیحات :

« الْمُحْرَابِ » : خلوتکده عبادت که معمولاً در صدر منزل و بالاتر از نقاط دیگر است (نگا : ص / ۲۱)
(حجره‌ای در اول معبد . « بُكْرَةَ » : بامدادان . صبحگاهان . « عَشِيًّا » : شامگاهان . شبانگاهان .

سوره مریم آیه ۱۲

متن آیه :

يَا يَحْيَى خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ وَآتِنَاهُ الْحُكْمَ صَبِيًّا

ترجمه :

(هنگامی که یحیی متولد شد و بزرگ گردید و به سن رشد رسید ، خطاب بدو گفتیم :) ای یحیی ! کتاب (تورات) را با قوت و (قدرت هرچه تمام‌تر) بگیر (و با جد و جهد هرچه بیشتر بدان عمل کن) . ما در کودکی بدو بینش (دینی و فهم احکام الهی موجود در تورات) دادیم .

توضیحات :

« خُذِ » : بگیر . مراد عمل کردن و اجرا نمودن است (نگا : اعراف / ۱۷۱) . « الْكِتَابِ » : مراد تورات است . « الْحُكْمِ » : رجاحت عقل و درایت اسرار شریعت . در اینجا مراد فهم تورات و درک احکام آن است . « صَبِيًّا » : در حالی که کودک بود .

سوره مریم آیه ۱۳

متن آیه :

وَحَنَانًا مِّنْ لَّدُنَّا وَزَكَاةً وَكَانَ تَقِيًّا

ترجمه :

و از فضل خود ، بدو مهر و محبت فراوان دادیم (و بر رحم و عطوفت عظیمش سرشتیم) و برکت و پاکی نصیب کردیم ، و او پرهیزگار (به بار آمد) و متقی بود .

توضیحات :

« حَنَانًا » : مهر و محبت . رحم و عطوفت . عطف است بر (الْحُكْمِ) . « زَكَاةً » : برکت . یعنی او مبارك بود . پاکی و طهارت .

سوره مریم آیه ۱۴

متن آیه :

وَبَرًّا يَؤَالِدِيهِ وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا

ترجمه :

و او نسبت به پدر و مادرش نیک رفتار و نیکوکار بود و زورگو و سرکش نبود .

توضیحات :

« بَرًّا » : بسیار نیکوکار و نیک رفتار . عطف است بر (تَقِيًّا) . « جَبَّارًا » : زورگو . متکبری که خویشتن را بالاتر از آن بداند که حق را بپذیرد و بدان اقرار کند . « عَصِيًّا » : طغیانگر و سرکش .

سوره مریم آیه ۱۵

متن آیه :
وَسَلَامٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا

ترجمه :

درودش باد (در سراسر زندگی) آن روز که متولد شده است ، و آن روز که می‌میرد ، و آن روز که زنده و برانگیخته می‌شود .

توضیحات :

« وَ سَلَامٌ عَلَيْهِ » : درودش باد . سالم و در امان خواهد بود از اذیت و آزار و هول و هراس تمام مراحل زندگی . « حَيًّا » : زنده . حال است و جنبه تأکید دارد .

سوره مریم آیه ۱۶

متن آیه :
وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ مَرْيَمَ إِذِ اتَّيَبَتْ مِنْ أَهْلِهَا مَكَانًا شَرْقِيًّا

ترجمه :

(ای پیغمبر !) در کتاب (آسمانی قرآن ، اندکی) از مریم سخن بگو : آن هنگام که در ناحیه شرقی (بیت‌المقدس برای فراغت عبادت) از خانواده‌اش کناره گرفت .

توضیحات :

« إِنْتَبَذَتْ » : کناره گرفت . گوشه‌گیری کرد .

سوره مریم آیه ۱۷

متن آیه :
فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا

ترجمه :

و پرده‌ای میان خود و ایشان افکند (تا خلوت‌کده‌اش از هر نظر برای عبادت آماده باشد ، در این هنگام) ما جبریل (فرشته) خویش را به سوی او فرستادیم و جبریل در شکل انسان کامل خوش قیافه‌ای بر مریم ظاهر شد .

توضیحات :

« رُوحَنَا » : روح متعلق به خود . مراد از روح ، جبریل است (نگا : شعراء / ۱۹۳) . « تَمَثَّلَ » : مجسم گردید . پدیدار شد . « سَوِيًّا » : (نگا : مریم / ۱۰) .

سوره مریم آیه ۱۸

متن آیه :
قَالَتْ إِنِّي أَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِنْ كُنْتَ تَقِيًّا

ترجمه :

(مریم لرزان و هراسان) گفت : من از (سوء قصد) تو ، به خدای مهربان پناه می‌برم . اگر پرهیزگار هستی (بترس که من به خدا پناه برده و او کس بی‌کسان است) .

توضیحات :
« إِنْ كُنْتَ تَقِيًّا » : اگر پرهیزگار هستی . با توجه بدین معنی ، جزای شرط محذوف و از سیاق پیدا است . تو پرهیزگار نیستی . چرا که بدون اجازه به حجره عبادتگاه او درآمده است . در این صورت ، واژه (إِنْ) حرف نفی و به معنی (ما) است .

سوره مریم آیه ۱۹

متن آیه :
قَالَ إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ رَبِّكِ لِأَهَبَ لَكِ غُلَامًا زَكِيًّا

ترجمه :
(جبریل) گفت : (مترس که من یکی از فرشتگان یزدانم و) پروردگارت مرا فرستاده است تا (سبب شوم و) به تو پسر پاکیزه‌ای (از نظر خلق و خوی و جسم و جان) ببخشم .

توضیحات :
« زَكِيًّا » : پاک از لحاظ ظاهری و معنوی . بزرگ شونده بر خیر و صلاح .

سوره مریم آیه ۲۰

متن آیه :
قَالَتْ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِي بَشَرٌ وَلَمْ أَكُ بَغِيًّا

ترجمه :
(مریم) گفت : چگونه پسری خواهم داشت ، در حالی که انسانی (از راه حلال) با من نزدیکی نکرده است ، و زناکار هم نبوده‌ام ؟ !

توضیحات :
« لَمْ يَمْسَسْنِي » : به من دست نزده است . مراد نزدیکی زناشویی است . « بَغِيًّا » : زناکار . این واژه وصف غالبی است برای زنان ، مثل عاقر و حائض .

سوره مریم آیه ۲۱

متن آیه :
قَالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَيَّ هَيِّئٌ وَلَنَجْعَلَنَّ آيَةً لِلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِنَّا وَكَانَ أَمْرًا مَّقْضِيًّا

ترجمه :
(جبریل) گفت : همان گونه است (که بیان داشتی . امّا) پروردگار تو گفته است این (کار ، یعنی دادن فرزند بدون پدر) برای من آسان است . (انجام این امر) به خاطر آن است که (می‌خواهیم) او را معجزه‌ای برای مردمان کنیم ، و (وی را برای بندگان مخلص) رحمتی از سوی خود سازیم . دیگر کار انجام یافته است (و جایی برای بحث و گفتگو نمانده است) .

توضیحات :
« أَمْرًا مَّقْضِيًّا » : کاری است که حکم آن صادر و خاتمه پذیرفته است . کار مقدر گشته و شدنی است .

سوره مریم آیه ۲۲

متن آیه :

فَحَمَلَتْهُ فَانْتَبَذَتْ بِهِ مَكَانًا قَصِيًّا

ترجمه :

(مشیت خدا تحقق یافت و مریم) بدو باردار شد و با جنین (خود عیسی) در مکان دوردستی گوشه گرفت .

توضیحات :

« یه » : حرف (ب) برای ملابسه و مصاحبه است ، یعنی منلبسه یه (نگا : مؤنون / ۲۰) . « قَصِيًّا » : دور افتاده . بعید .

سوره مریم آیه ۲۳

متن آیه :

فَاجَاءَهَا الْمَخَاضُ إِلَى جِذْعِ النَّخْلَةِ قَالَتْ يَا لَيْتَنِي مِتُّ قَبْلَ هَذَا وَكُنْتُ نَسِيًّا مَنَسِيًّا

ترجمه :

درد زایمان او را به کنار تنه خرمايني کشاند (تا هم بدان تکیه زند و هم خويشتن را از دید مردمان پنهان دارد . اندیشيد که خانواده‌اش و خويشان و بيگانگان نسبت بدو چه خواهند گفت . اندوه و هراس سراسر وجود پاک او را فرا گرفت . گريان و نالان) گفت : کاش ! پيش از اين مرده بودم و چيز ناقابل فراموش شده‌اي بودم .

توضیحات :

« أَجَاءَهَا » : وادار و ناچارش کرد . او را پناهنده کرد . فعل ماضي باب افعال است از ماده (جَاءَ ، يَجِيءُ) . « الْمَخَاضُ » : درد زایمان . تِكَان خوردن بچه در شکم هنگام ولادت . از ماده (مَخَضَ) است . « جِذْعُ » : تنه . ساقه . « النَّخْلَةِ » : خرماين . درخت خرما . « نَسِيًّا » : چيز ناچيز و ناقابلي که در خور توجه نبوده و چه بسا از يادها فراموش شود . مصدر است و به معني اسم مفعول . « مَنَسِيًّا » : فراموش شده . از ياد رفته . متروک .

سوره مریم آیه ۲۴

متن آیه :

فَنَادَاهَا مِن تَحْتِهَا أَلَّا تَحْزَنِي قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا

ترجمه :

(جبرئيل) از پائين او ، وي را صدا زد (و گفت که از تنهائي و نبودن خوردني و نوشيدني ، و از اين که مردم چه خواهند گفت) غمگين مباش . پروردگارت پائين (تر از) تو چشمه‌اي پديد آورده است (و روانش کرده است) .

توضیحات :

« نَادَاهَا » : او را صدا زد . فاعل جبرئيل است . برخي آن را عیسی مي‌دانند که از درون شکم ، مادر خود را ندا داده است . « مِن تَحْتِهَا » : از مکان پائين و زيرين او . « تَحْتَكِ » : زيرين و پائين تو . « سَرِيًّا » : چشمه . رودخانه کوچک . پيدايش اين آب ، نخستين نشانه دال بر پاكي و کرامت مریم بود . از ماده (يَسْرِي ، يَسْرِي) . انسان والامقام که مراد عیسی است . يا از ماده (سَرَا ، يَسْرُو) . « قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا » : خداوند پائين‌تر از مکان تو چشمه‌اي يا رودخانه‌اي پديدار کرده است . خداوند از تو بزرگواري را به وجود مي‌آورد .

سوره مریم آیه ۲۵

متن آیه :

وَهَزِي إِلَيْكَ النَّخْلَةَ تُسَاقِطُ عَلَيْكَ رُطْبًا جَنِيًّا

ترجمه :

تنه خرما بن را بجنبان و بتکان ، تا خرماي نارس دست چيني بر تو فرو افکند .

توضیحات :

« هزي » : تکان بده . جنبان . « رُطْبًا » : خرماي تازه و نارس . « جَنِيًّا » : دست چين . میوه‌اي که برگزیده شود و با دست کنده شود . مراد میوه نارس و مرغوب است . فَعِيلٌ به معني مفعول است . به بار نشستن درخت خرما و رسیدن فوري میوه آن ، دومین نشانه دال بر پاكي و کرامت مریم بود .

سوره مریم آیه ۲۶

متن آیه :

فَكَلِمَةٍ وَأَشْرِي وَعَيْنًا فَإِمَّا تَرَيْنَ مِنَ الْبَشَرِ أَحَدًا فَقُولِي إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا فَلَنْ أَكَلِمَ الْيَوْمَ أَنسِيًّا

ترجمه :

پس (از این خرماي شیرین) بخور و (از آن آب گوارا) بیاشام و (به این فرزند دلبنده و معجزه خداوند) چشم را روشن دار ، و هرگاه کسی را دیدی (و در این زمینه از تو توضیح خواست با اشاره بدو بفهمان و) بگو : که من برای خدای مهربان روزه (سکوت و خودداری از گفتار) نذر کرده‌ام ، و به همین دلیل امروز با انسانی سخن نمی‌گویم .

توضیحات :

« قَرِي عَيْنًا » : چشمیت را روشن دار . شاد باش . « قُولِي » : بگو . مراد از گفتن ، اشاره کردن و فهماندن است . « صَوْمًا » : روزه . مراد روزه سکوت است که در شرع اسلام منسوخ گشته است و مشروع نیست . « أَنسِيًّا » : مفرد اسم جنس جمعی (انس) به معنی انسان است .

سوره مریم آیه ۲۷

متن آیه :

فَأَتَتْ بِهِ قَوْمَهَا تَحْمِيلُهُ قَالُوا يَا مَرْيَمُ لَقَدْ جِئْتِ شَيْئًا فَرِيًّا

ترجمه :

مریم او را در آغوش گرفت و پیش اقوام و خویشان خود برد . آنان گفتند : اي مریم ! عجب کار زشتي کرده‌اي !

توضیحات :

« تَحْمِيلُهُ » : در حالی که او را برداشته بود . « فَرِيًّا » : بسیار زشت و عجیب . کار نادرست و نابجا .

سوره مریم آیه ۲۸

متن آیه :

يَا أُخْتَ هَارُونَ مَا كَانَ أَبُوكِ امْرَأَ سَوْءٍ وَمَا كَانَتْ أُمُّكَ بَعْثِيًّا

ترجمه :

ای خواهر هارون ! نه پدر تو مرد بدی بود ، و نه مادرت زن بدکاره ای !

توضیحات :

« هَارُونَ » : مراد هارون برادر موسی است که یکی از پیغمبران خدا بوده و مریم از نسل او است . این که با وجود فاصله صدها سال ، قرآن فرموده است : (يَا أُخْتَ هَارُونَ) این اصطلاح زبان عربی است . مثلاً عربها می گویند : يا أَخَا الْعَرَبِ . یا أَخَا تَمِيمٍ . پس مراد این می شود که : یا سَلَالَةَ هَارُونَ النَّبِيِّ التَّقِيِّ الْوَرَعِ . « أُمَّكَ » : (نگا : آل عمران / ۳۵) .

سوره مریم آیه ۲۹

متن آیه :

فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ قَالُوا كَيْفَ نُكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا

ترجمه :

(مریم) اشاره بدو (یعنی نوزادش عیسی) کرد (و گفت با او حرف بزنید) . گفتند : ما چگونه با کودکی که در گهواره است سخن بگوئیم ؟

توضیحات :

« الْمَهْدِ » : گهواره . « صَبِيًّا » : کودک . حال است .

سوره مریم آیه ۳۰

متن آیه :

قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِيَ الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا

ترجمه :

(هنگامی که عیسی سخن ایشان را شنید) گفت : من بنده خدایم ، برای من کتاب (آسمانی انجیل) را خواهد فرستاد و مرا پیغمبر خواهد کرد .

توضیحات :

« آتَانِيَ » و « جَعَلَنِي » : استعمال فعل ماضی به خاطر وقوع قطعی کار در آینده نزدیک است که انگار رخ داده است . یا این که به اعتبار سبقت آن در قضا و قدر الهی است .

سوره مریم آیه ۳۱

متن آیه :

وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا

ترجمه :

و مرا - در هر کجا که باشم - شخص پربرکت و سودمندی (برای مردمان) می نماید ، و مرا به نماز خواندن و زکات دادن - تا وقتی که زنده باشم - سفارش می فرماید .

توضیحات :

« مَا دُمْتُ حَيًّا » : مادام که زنده باشم .

سوره مریم آیه ۳۲

متن آیه :

وَبَرًّا بِوَالِدَتِي وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا شَقِيًّا

ترجمه :

و (مرا سفارش می‌فرماید) به نیکی و نیکرفتاری در حق مادرم . و مرا (نسبت به مردم) زورگو و بدرفتار نمی‌سازد .

توضیحات :

« بَرًّا » : نیک‌رفتار (نگا : مریم / ۱۴) . « شَقِيًّا » : سختگیر . بد رفتار . بدبخت .

سوره مریم آیه ۳۳

متن آیه :

وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا

ترجمه :

و سلام (خدا) بر من است (در سراسر زندگی ،) آن روز که متولد شده‌ام ، و آن روز که می‌میرم ، و آن روز که زنده و برانگیخته می‌شوم !

توضیحات :

« وَالسَّلَامُ عَلَيَّ » : (نگا : مریم / ۱۵) .

سوره مریم آیه ۳۴

متن آیه :

ذَلِكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ قَوْلَ الْحَقِّ الَّذِي فِيهِ يَمْتَرُونَ

ترجمه :

این است عیسی پسر مریم ، (با این صفات و خصالی که گذشت) . این ، سخن راستین درباره او است ، سخن راستینی که در آن تردید می‌کنند .

توضیحات :

« ذَلِكَ » : این موصوف به صفات جلیله و خصال حمیده . مبتدا است و خبر آن (عیسی) است . « قَوْلَ الْحَقِّ » : سخن راستین (نگا : آل‌عمران / ۵۹ و ۶۰) . اضافه موصوف به صفت است . گفتار خدا . عیسی پدیده فرمان‌وازه (كُن) الله است . نصب (قَوْلٍ) بدان علت است که مفعول فعل محذوف است و تقدیر چنین است : أَقُولُ لَكُمْ فِيهِ قَوْلَ الْحَقِّ . یا حال است و تقدیر چنین می‌گردد : حال کون عیسی کَلِمَةُ اللَّهِ . یا این که نصب آن بنا بر مدح است . « يَمْتَرُونَ » : شك و تردید می‌کنند . اختلاف می‌ورزند .

سوره مریم آیه ۳۵

متن آیه :

مَا كَانَ لِلَّهِ أَنْ يَتَّخِذَ مِنْ وَلَدٍ سُبْحَانَهُ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

ترجمه :

سزاوار خداوند نیست که فرزندی داشته باشد . او منزه (از اتخاذ و انتخاب فرزند ، و به دور از این

گونه عیبا و نقصها) است . هرگاه اراده پدید آوردن چیزی و انجام کاری کند ، تنها کافی است راجع بدان بگوید : بشو ! و می شود . (پس چنین قادر متعالی هرگز نیازی به فرزند ندارد) .

توضیحات :
« قَصِيَا » : اراده کرد .

سوره مریم آیه ۳۶

متن آیه :
وَإِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَأَعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

ترجمه :
و تنها خداوند ، پروردگار من و پروردگار شما است ، پس او را پرستش کنید (و بس) . این است راه راست (و درست منتهی به نجات و سعادت) .

توضیحات :
« هذا » : این راهی که شما را بدان دعوت کردم (نگا : زخرف / ۶۳ و ۶۴) .

سوره مریم آیه ۳۷

متن آیه :
فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ قَوْلٌ لَلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ مَّشْهَدٍ يَوْمٍ عَظِيمٍ

ترجمه :
سپس (با وجود این همه تأکید عیسی بر توحید و یکتاپرستی ، و روشنی کار او) گروهها (و دسته های یهودیان و مسیحیان) در میان خود راههای مختلفی را در پیش گرفتند (و عقائد گوناگونی درباره مسیح ابراز داشتند) . وای به حال کافران ! (چون ایشان) در هنگامه روز بزرگ (قیامت چه خواهند دید و چه خواهند کشید !) .

توضیحات :
« الْأَحْزَابُ » : گروهها و دسته ها . مراد فرق مختلف یهودیان و مسیحیان است . « وَيْلٌ » : هلاک و نابودی . وای . « مَّشْهَدٍ » : صحنه قیامت . هنگامه رستاخیز . حضور یافتن . گواهی . جایگاه گواهی پیغمبران و فرشتگان و اعضاء انسان ، بر اعمال بندگان (نگا : غافر / ۵۱) .

سوره مریم آیه ۳۸

متن آیه :
أَسْمِعْ يَوْمَ وَأَبْصِرْ يَوْمَ يَأْتُونَنَا لَكِنَ الظَّالِمُونَ الْيَوْمَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

ترجمه :
(کافران انگار در این جهان کر و کورند ، ولی) در آن روز که به پیش ما می آیند ، چه گوش شنوا و چه چشم بینائی پیدا می کنند (اما چه فایده که آن روز کار از کار گذشته است و وقت حساب و کتاب فرا رسیده است) ولیکن ستمکاران ، امروزه (که جهان کسب و عمل و اندوختن و توختن است) در گمراهی آشکاری بسر می برند .

توضیحات :
« أَسْمِعْ يَوْمَ وَأَبْصِرْ » : چه شنوا و چه بینايند . فعل تعجب می باشند . یعنی ستمکاران در

قیامت همه چیز را چنان که هست می‌دانند ، برعکس دنیا که بی‌خبر از حقایق بودند . « الْيَوْمَ » : امروز . مراد جهان فعلی یا دنیای عاجل است .

سوره مریم آیه ۳۹

متن آیه :
وَأَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) ظالمان را از روز حسرت (که رستاخیز است) بترسان . آن هنگامی که کار از کار می‌گذرد و (همه چیز دنیا پایان می‌گیرد و وقت حساب و کتاب فرا می‌رسد ، و ستمکاران می‌بینند که) ایشان در غفلت (عمر گرانیامه را) بسر برده‌اند و (به قیامت و بهشت و دوزخی) ایمان نداشته‌اند .

توضیحات :

« يَوْمَ الْحَسْرَةِ » : روز قیامت است که هنگام پشیمان شدن و فسوسا و دریغا گفتن است و آه کشیدن و تأسف خوردن که : نکردیم کاری که امروز ما را به کار آید . « إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ » : آن گاه که کار دنیا پایان می‌گیرد (نگا : انعام / ۳۱ و زمر / ۵۶) . آن گاه که به حساب همگان رسیدگی می‌گردد و نیکان رهسپار بهشت و بدان رهسپار دوزخ می‌شوند .

سوره مریم آیه ۴۰

متن آیه :
إِنَّا نَحْنُ نَرِثُ الْأَرْضَ وَمَنْ عَلَيْهَا وَإِلَيْنَا يُرْجَعُونَ

ترجمه :

ما وارث (اصلی) زمین و همه کسانی هستیم که بر روی آن زندگی می‌کنند ، و (همگان) به سوی ما برگردانده می‌شوند .

توضیحات :

« نَرِثُ » : به ارث می‌بریم . مراد این است که اموال مردمان و خود ایشان ، جاویدان نیست و مالک اصلی خدا است .

سوره مریم آیه ۴۱

متن آیه :
وَأَذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا

ترجمه :

در کتاب (قرآن ، برای مردمان ، گوشه‌ای از سرگذشت) ابراهیم را بیان کن . او بسیار راست کردار و راست گفتار و پیغمبر (یزدان دادار) بود .

توضیحات :

« أَدْكُرْ فِي الْكِتَابِ » : آنچه در قرآن راجع به ابراهیم است بر خوان . « صِدِّيقًا » : کسی که بسیار تصدیق کننده حق باشد . راستکار و راستگو (نگا : نساء / ۶۹) .

سوره مریم آیه ۴۲

متن آیه :
إِذْ قَالَ لِأَيِّهِ يَا أَبَتِ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئاً

ترجمه :
هنگامی (را بیان دار) که (محترمانه) به پدرش گفت : ای پدر ! چرا چیزی را پرستش می‌کنی که نمی‌شنود و نمی‌بیند و اصلاً شر و بلائی از تو به دور نمی‌دارد ؟

توضیحات :
« لَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئاً » : هیچ گونه مشکلی را برای تو حل نمی‌کند و اصلاً شر و بلائی از تو به دور نمی‌دارد . واژه (شَيْئاً) مفعول به و یا این که مفعول مطلق است .

سوره مریم آیه ۴۳

متن آیه :
يَا أَبَتِ إِنِّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطاً سَوِيّاً

ترجمه :
ای پدر ! دانشی (از طریق وحی الهی) نصیب من شده است که بهره تو نگشته است ، بنابراین از من پیروی کن تا تو را به راه راست رهنمود کنم .

توضیحات :
« صِرَاطاً سَوِيّاً » : راه راست و درستی که منتهی به بهشت می‌گردد .

سوره مریم آیه ۴۴

متن آیه :
يَا أَبَتِ لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلرَّحْمَنِ عَصِيّاً

ترجمه :
ای پدر ! اهریمن را پرستش مکن که اهریمن پیوسته در برابر (فرمان خداوند) رحمان سرکش بوده و هست .

توضیحات :
« لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ » : مراد از پرستیدن شیطان ، اطاعت از او در کار و بار زندگی ، و از جمله در امر بت‌پرستی است (نگا : سیا / ۴۱ و یس / ۶۰) . « عَصِيّاً » : سرکش . نافرمان .

سوره مریم آیه ۴۵

متن آیه :
يَا أَبَتِ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَمَسَّكَ عَذَابٌ مِّنَ الرَّحْمَنِ فَتَكُونَ لِلشَّيْطَانِ وَلِيّاً

ترجمه :
ای پدر ! من از این می‌ترسم که عذاب سختی از سوی خداوند مهربان گریبانگیر تو شود (که آتش دوزخ است) و آن گاه همدم شیطان (در نفرین یزدان و عذاب سوزان) شوی .

توضیحات :
« وَلِيّاً » : دوست . همدم .

سوره مریم آیه ۴۶

متن آیه :

قَالَ أَرَأَيْبُ أَنْتَ عَنِ إِلَهِي يَا إِبْرَاهِيمُ لئن لَمْ تَنْتَه لَأَرْجُمَنَّكَ وَاهْجُرْنِي مَلِيًّا

ترجمه :

(پدر ابراهیم برآشفت و) گفت : آیا تو ای ابراهیم از خدایان من رویگردانی ؟ ! اگر (از این کار یکتاپرستی و ناسزاگوئی درباره بتان) دست نکشی ، حتماً تو را سنگسار می‌کنم . برو برای مدت مدیدی از من دور شو (تا آتش کینه و خشمم فروکش کند ، و دست به خون تو نیالایم) .

توضیحات :

« رَأَيْبٌ . . . عَنِ » : رویگردان از . بیزار از . « اَهْجُرْنِي » : مرا رها کن و از پیش من برو . « مَلِيًّا » : مدت طولانی . از واژه (مَلَاوَةٌ) به معنی زمان دراز . در این صورت ظرف است ، یا صفت مصدر مجزوف است . این واژه را به معنی (سالم) نیز معنی کرده‌اند ، که در این صورت حال است . « اَهْجُرْنِي مَلِيًّا » : مدتهای مدید از پیش من برو . برای همیشه از من دور شو . سالم از پیش من برو .

سوره مریم آیه ۴۷

متن آیه :

قَالَ سَلَامٌ عَلَيْكَ سَأَسْتَغْفِرُ لَكَ رَبِّي إِنَّهُ كَانَ بِي حَفِيًّا

ترجمه :

(ابراهیم به آرامی و مهربانی) گفت : (پدر) خداحافظ ! من از پروردگارم برای تو آمرزش خواهم خواست . چرا که او نسبت به من بسیار عنایت و محبت دارد .

توضیحات :

« سَلَامٌ عَلَيْكَ » : خداحافظ . سلام در چنین مواردی برای تودیع و متارکه است (نگا : قصص / ۵۵ ، رخرف / ۸۹ ، فرقان / ۶۳) . « حَفِيًّا » : گرم و مهربان . مبالغه کننده در پرسش از حال کسی و عنایت بدو (نگا : اعراف / ۱۸۷) .

سوره مریم آیه ۴۸

متن آیه :

وَأَعْتَزِلْكُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَأَدْعُوا رَبِّي عَسَىٰ أَلَّا أَكُونَ بِدُعَاءِ رَبِّي شَقِيًّا

ترجمه :

و از شما (ای پدر ! و ای قوم بت پرست !) و از آنچه بجز خدا می‌پرستید کناره‌گیری و دوری می‌کنم ، و تنها پروردگارم را می‌پرستم . امید است در پرستش پروردگارم (طاعت و عبادت من پذیرفته شود و) بدبخت و نومید نگردم .

توضیحات :

« تَدْعُونَ » : عبادت می‌کنید . به کمک می‌طلبید و به فریاد می‌خوانید . « أَدْعُوا » : می‌پرستم . به فریاد می‌خوانم . الف زائدی در رسم الخط قرآنی دارد . « يَدْعَاءُ » : در پرستش . در به کمک طلبیدن . حرف (ب) به معنی (فی) است . « شَقِيًّا » : (نگا : مریم / ۴) . معنی دیگر آیه : من از شما (پدر ، و قوم بت پرست) و از آنچه بجز خدا می‌پرستید ، کناره‌گیری می‌کنم ، و تنها

پروردگارم را به فریاد می‌خوانم . امید است که دعای من در پیشگاه پروردگارم بی‌پاسخ نماند .

سوره مریم آیه ۴۹

متن آیه :

فَلَمَّا اعْتَزَلَهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَكُلًّا جَعَلْنَا نَبِيًّا

ترجمه :

هنگامی که از آنان و از چیزهایی که بجز خدا می‌پرستیدند ، کناره‌گیری کرد (و از میان ایشان هجرت نمود) ، ما بدو اسحاق و (از اسحاق) یعقوب بخشیدیم ، و هر يك از آنان را پیغمبر بزرگی کردیم .

توضیحات :

« وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ » : اسحاق پسر ابراهیم بوده و یعقوب فرزند اسحاق و نوه ابراهیم است . این هم مزده دیگری به ابراهیم بود که پسرش اسحاق ، دارای فرزند خواهد بود . « كَلَّا » : هر يك از اسحاق و یعقوب . هر يك از ابراهیم و اسحاق و یعقوب . این واژه مفعول اول فعل (جَعَلْنَا) و بر آن مقدم شده است .

سوره مریم آیه ۵۰

متن آیه :

وَوَهَبْنَا لَهُمْ مِنْ رَحْمَتِنَا وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا

ترجمه :

و رحمت خویش را شامل ایشان کردیم (و در پرتو آن به خیر و خوبی دنیا و آخرت رسیدند) و آنان را نیکونام و بلندآوازه کردیم .

توضیحات :

« مِنْ رَحْمَتِنَا » : رحمت خود را . برخی از رحمت خود را . در پرتو رحمت خود خیر و خوبی دنیا و آخرت را بهره ایشان کردیم . « لِسَانَ » : زبان . در اینجا مراد کلام و گفتار است . عربها گاهی اندام را بر چیزی اطلاق می‌کنند که از آن عضو صادر می‌شود . از قبیل : يد ، بر قدرت و عطاء (نگا : فتح / ۱۰ ، ص / ۴۵) . قَدَم ، بر فضل و برتری (نگا : یونس / ۲) . لِسَانَ ، بر کلام (نگا : ابراهیم / ۴) . « لِسَانَ صِدْقٍ » : ذکر جمیل . نام نیکو . (صِدْقٍ) مصدر است و به هنگام اضافه واژه‌ای بدان ، معنی وصفی دارد و بیانگر زیبایی و نیکویی مضاف خود است . از قبیل : رَجُلٌ صِدْقٍ . اِمْرَاةٌ صِدْقٍ . قَدَمٌ صِدْقٍ . مَقْعَدٌ صِدْقٍ . لِسَانٌ صِدْقٍ . اضافه موصوف به صفت خود است (نگا : یونس / ۲) . « عَلِيًّا » : والا مقام . صفت (لِسَانَ) است .

سوره مریم آیه ۵۱

متن آیه :

وَأَذْكُرْ فِي الْكِتَابِ مُوسَىٰ إِنَّهُ كَانَ مُخْلَصًا وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا

ترجمه :

در کتاب (آسمانی قرآن) سخن از موسی بگو . کسی که پاک و برگزیده خدا ، و پیغمبری بس والا بود .

توضیحات :

« كَان » : بود . تکرار این واژه ، برای تکریم و تفخیم شأن موسی است . « مُخْلِصاً » : کسی که خدا او را از نقائص زدوده و برای خویشتن برگزیده است (نگا : اعراف / ۱۴۴) . کسی که با تمام وجود از آن خدا و پالوده از شرک است (نگا : یوسف / ۲۴) . « نَبِيًّا » : والا مقام . رفیع . از مصدر (نبوة) به معنی رفعت . خبر دهنده . از (نبأ) به معنی خبر ؛ یعنی کسی که از سوی خدا ، یکتاپرستی و قوانین الهی را به اطلاع مردم می‌رساند . در این صورت ، ذکر دو وصف (رسولاً) و (نبیاً) تنها جنبه تأکید و تعظیم دارد .

سوره مریم آیه ۵۲

متن آیه :

وَنَادِيَانَهُ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَقَرَّبَنَا نَجِيًّا

ترجمه :

ما او را از طرف راست کوه طور ندا در دادیم (و موسی از جانب راست خود ندای ما را شنید) و او را نزدیک کردیم و با او سخن گفتیم .

توضیحات :

« الْأَيْمَنِ » : طرف راست . مراد این است که نسبت به موسی ، طرف راست بود والا کوه راست و چپ ندارد . صفت (جانب) است (نگا : طه / ۸۰) . این واژه به معنی (مُبَارَك) نیز آمده است . در این صورت می‌تواند صفت (جانب) یا (الطُّور) باشد . « قَرَّبَنَا نَجِيًّا » : مراد از نزدیک گرداندن ، قرب و منزلت بخشیدن معنوی است ، و (نَجِيًّا) فَعِيلٌ به معنی مفاعِل ، یعنی مناجی است ؛ همچون جلیس به معنی مجالس ، و ندیم به معنی منادِم ، و حال است (نگا : یوسف / ۸۰) .

سوره مریم آیه ۵۳

متن آیه :

وَوَهَبْنَا لَهُ مِنْ رَحْمَتِنَا أَخَاهُ هَارُونَ نَبِيًّا

ترجمه :

و ما از روی مرحمت خود ، برادرش هارون را که پیغمبر بود ، بدو دادیم (و او را دستیار و پشتیبانش کردیم) .

توضیحات :

« مِنْ رَحْمَتِنَا » : به خاطر مرحمت خود . از مرحمت خود . « أَخَاهُ هَارُونَ نَبِيًّا » : واژه (أخا) مفعول و (هارون) عطف بیان ، و (نبیاً) حال هارون است .

سوره مریم آیه ۵۴

متن آیه :

وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا

ترجمه :

در کتاب (آسمانی قرآن) از اسماعیل بگو . آن کسی که در وعده‌هایش راست بود ، و پیغمبر والا مقامی بود .

توضیحات :

« كَانَ رَسُولًا نَبِيًّا » : (نگا : مریم / ۵۱) .

سوره مریم آیه ۵۵

متن آیه :
وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا

ترجمه :

او همواره خانواده خود را به اقامه نماز و دادن زکات دستور می‌داد ، و در پیشگاه پروردگارش مورد رضایت بود .

توضیحات :

« مَرْضِيًّا » : مورد رضایت . اسم مفعول است .

سوره مریم آیه ۵۶

متن آیه :
وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيسَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا

ترجمه :

و در کتاب (آسمانی قرآن) از ادريس بگو . او بسيار راستکار و راستگو و پيغمبر بزرگي بود .

توضیحات :

« صِدِّيقًا » : بسيار راست و درست در کردار و گفتار .

سوره مریم آیه ۵۷

متن آیه :
وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا

ترجمه :

ما او را به منزلت و مكانت والاّئي نائل كرديم .

توضیحات :

« رَفَعْنَاهُ » : او را رفعت و منزلت داديم (نگا : شرح / ۴) .

سوره مریم آیه ۵۸

متن آیه :
أُولَئِكَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ مِن ذُرِّيَةِ آدَمَ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ وَمِن ذُرِّيَةِ إِبْرَاهِيمَ
وَإِسْرَائِيلَ وَمِمَّنْ هَدَيْتَنَا وَاجْتَبَيْنَا إِذَا تَتَلَىٰ عَلَيْهِم آيَاتِ الرَّحْمَنِ خَرَوْا سُجَّدًا وَبُكِيًّا

ترجمه :

آنان که پيغمبراني بودند از سلاله آدم ، و از فرزندان كساني که با نوح سوار كشتي كرديم ، و از دودمان ابراهيم و يعقوب ، و از زمره كساني که آنان را (به سوي ايمان) رهنمود و (براي رسالت آسماني) برگزيده بوديم و بدیشان نعمت (دنيا و آخرت) داده بوديم ، هر زمان که آیات خداوند مهربان پيش ایشان تلاوت مي‌شد ، سجده‌کنان و گريان به خاک مي‌افتادند .

توضیحات :

« أَوْلَيْكَ » : آنان . یعنی انبیاء و رُسُل دهگانه مذکور ، از زکریا تا ادريس : . « إِسْرَائِيلَ » : یعقوب . « خَرُّوا » : از بالا فروافتادند ، به روی افتادند . « سَجَدًا » : جمع ساجد ، سجدهکنان . « بَكِيًّا » : جمع باکي ، گریهکنان . « سَجْدًا وَ بَكِيًّا » : حال اول و دوم هستند .

سوره مریم آیه ۵۹

متن آیه :

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهْوَاتِ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غِيًّا

ترجمه :

بعد از آنان ، فرزندان ناخلفی (روی کار آمدند و در زمین) جایگزین شدند که نماز را (ترك کردند و بهره‌مندی از آن را) هدر دادند و به دنبال (لذت و) شهوات راه افتادند ، و (مجازات) گمراهی (خود را در دنیا و آخرت) خواهند دید .

توضیحات :

« خَلَفَ » : جانشین و جایگزین گردید . بعد از ایشان آمدند . « خَلْفٌ » : فرزندان ناشایست و ناصالح . (خَلْفٌ) یا سکون عین‌الفعل ، اولاد آشرا را ، و (خَلَفَ) با فتح عین‌الفعل ، اولاد آخیار را می‌گویند . « غِيًّا » : ضلالت و گمراهی (نگا : بقره / ۲۵۶) . گاهی مثل اینجا مراد نتیجه گمراهی است که عذاب است . و یا این که در « فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غِيًّا » : مضاف محذوف است و تقدیر چنین است : « فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ جَزَاءَ غِيٍّ » : (نگا : فرقان / ۶۸) .

سوره مریم آیه ۶۰

متن آیه :

إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْئًا

ترجمه :

مگر آن کسانی که توبه کنند و (چنان که باید) ایمان بیاورند و کارهای شایسته کنند . این چنین کسانی وارد بهشت می‌شوند و کمترین ستمی بدانان نخواهد شد .

توضیحات :

« لَا يُظْلَمُونَ شَيْئًا » : هیچ ستمی بدیشان نمی‌شود . کمترین ظلمی بدیشان نمی‌شود .

سوره مریم آیه ۶۱

متن آیه :

جَنَّاتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدَ الرَّحْمَنُ عِبَادَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّهُ كَانَ وَعْدُهُ مَأْتِيًّا

ترجمه :

باغهای ماندگاری و جاودانگی که خداوند مهربان آن را به بندگان خود وعده داده است و ایشان نادیده بدان ایمان دارند . وعده خدا حتماً تحقق می‌پذیرد (و روزی آنان بهشت خدا را دیده و بدان وارد می‌گردند) .

توضیحات :

« جَنَّاتٍ عَدْنٍ » : (نگا : توبه / ۷۲) . جَنَّاتٍ بدل از (الْجَنَّةَ) در آیه قبلی است . « بِالْغَيْبِ » : حرف (ب) حالیه و ذوالحال ضمیر (ها) است که عائد موصول و محذوف است . یعنی : بهشت

را وعده داده است و از دیده ایشان پنهان است . و یا این که حرف (ب) سببیه است و معنی چنین می شود : به سبب تصدیق غیب و ایمان بدان . « وعد » : مصدر و به معنی اسم مفعول ، یعنی موعود است . « مَاتِيَا » : آینده . اسم مفعول و به معنی اسم فاعل است .

سوره مریم آیه ۶۲

متن آیه :

لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا إِلَّا سَلَامًا وَلَهُمْ رِزْقُهُمْ فِيهَا بُكْرَةً وَعَشِيًّا

ترجمه :

آنان در آنجا گفتار پوچ و بیهوده ای نمی شنوند ، لیکن درود (یزدان و فرشتگان و مؤمنان) را (می شنوند) ، صبحگاهان و شامگاهان (و تمام اوان و زمان) خوراک و طعام ایشان آماده است .

توضیحات :

« إِلَّا سَلَامًا » : جز درود را . لیکن درود را . مراد سلام یزدان (نگا : یس / ۵۸) و فرشتگان (نگا : رعد / ۲۴) و مؤمنان (نگا : ابراهیم / ۲۳) است . « بُكْرَةً وَعَشِيًّا » : صبح و شام . مراد همه اوقات است .

سوره مریم آیه ۶۳

متن آیه :

تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَنْ كَانَ تَقِيًّا

ترجمه :

این است بهشتی که ما آن را به بندگان خود - به آن کسانی که پرهیزگار باشند - می دهیم .

توضیحات :

« نُورِثُ مَنْ » : به تملیک کسی در می آوریم که . « تَقِيًّا » : پرهیزگار . خداترس .

سوره مریم آیه ۶۴

متن آیه :

وَمَا نَنْزِلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ لَهُ مَا بَيْنَ أَيْدِينَا وَمَا خَلْفَنَا وَمَا بَيْنَ ذَلِكَ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا

ترجمه :

ما (فرشتگان ، بندگان جان و دل بر کف یزدان) جز به فرمان پروردگارت فرود نمی آئیم (و به کره زمین گام نمی گذاریم) . از آن او است آنچه پیش روی ما و آنچه پشت سر ما و آنچه میان این دو است و پروردگارت فراموشکار نبوده (و نیست) .

توضیحات :

« مَا نَنْزِلُ . . . » : فرود نمی آئیم . مدّتی جبرئیل پیک وحی پیش پیغمبر نیامد . کافران گفتند : پروردگارش او را فراموش کرده است . هنگامی که جبرئیل مجددا نازل شد ، علت تأخیر را پرسید . او آیه فوق را برخواند . « مَا بَيْنَ أَيْدِينَا » : مراد زمان آینده ، یا امکانه و جهات پیش روی ما است . « مَا خَلْفَنَا » : مراد زمان گذشته ، یا امکانه و جهات پشت سر ما است . « مَا بَيْنَ ذَلِكَ » : مراد زمان حال ، یا امکانه و جهاتی است که در آن بسر می بریم . « لَهُ مَا بَيْنَ أَيْدِينَا وَمَا خَلْفَنَا وَمَا بَيْنَ ذَلِكَ » : آینده و گذشته و حال ، و اینجا و آنجا و همه جا ، و دنیا و آخرت و برزخ ، همه متعلق به ذات پاک پروردگار است . « نَسِيًّا » : رهاکننده . فراموشکار . صیغه مبالغه ناسی است .

سوره مریم آیه ۶۵

متن آیه :

رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا

ترجمه :

پروردگار آسمانها و زمین و آنچه در میان این دو است . پس (حال که چنین است و همه خطوط بدو منتهی می‌شود) تنها او را پرستش کن ، و بر عبادت او بر دوام و شکیبا باش . مگر شبیه و همانندی برای خدا (که خالق ، رازق ، عالم ، قادر ، حی ، قیوم و . . . باشد) پیدا خواهی کرد (تا دست نیاز به سوی او دراز کنی ؟) .

توضیحات :

« رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَ . . . » : (رَبُّ) بدل از (رَبُّ) آیه قبلی است . « إِصْطَبِرْ » : شکیبا باش . بر دوام باش . « سَمِيًّا » : همنام . مثل و مانند . شبیه و نظیر (نگا : مریم / ۷ ، شوری / ۱۱) .

سوره مریم آیه ۶۶

متن آیه :

وَيَقُولُ الْإِنْسَانُ أَإِذَا مَا مِتُّ لَسَوْفَ أُخْرَجُ حَيًّا

ترجمه :

انسان می‌گوید : آیا هنگامی که مُردَم (و فانی شدم ، از گور) زنده بیرون آورده خواهم شد ؟ !

توضیحات :

« إِذَا مَا » : هر زمان که . « حَيًّا » : زنده . حال است .

سوره مریم آیه ۶۷

متن آیه :

أَوَلَا يَذْكُرُ الْإِنْسَانُ أَنَا خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ يَكُ شَيْئًا

ترجمه :

آیا انسان به خاطر نمی‌آورد که ما او را پیش از این آفریدیم و او اصلاً چیزی نبود ؟ ! (مگر این واقعیت را فراموش کرده است که بازآفرینی از نوآفرینی ، و اعاده خلق به وجود در زمان آینده ، از هستی بخشیدن او از عدم در زمان گذشته ، ساده‌تر است ؟) .

توضیحات :

« وَ لَمْ يَكُ شَيْئًا » : در حالی که چیزی نبود . یعنی نیست بود .

سوره مریم آیه ۶۸

متن آیه :

فَوَرَبِّكَ لَنَحْضُرَنَّهُمْ وَالشَّيَاطِينَ ثُمَّ لَنُحْضِرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثِيًّا

ترجمه :

سوگند به پروردگارت ، هر آینه کافران را همراه با شیاطین گرد می‌آوریم و سپس ایشان را گرداگرد دوزخ به زانو درافتاده و ذلیلانه حاضر می‌سازیم .

توضیحات :

« الشَّيَاطِينِ » : مراد شیاطین قرین و همدم ایشان در دنیا است که آنان را وسوسه می‌کردند و یا معبودشان بودند . « جِثِيًّا » : جمع جاثی ، به زانو درآمدگان . بر زانو نشستن ایشان ، بر اثر ضعف و زبونی آنان ، و یا برای اهانت بدیشان است . این واژه حال بوده و تصویری از بیچارگی و ناتوانی کافران است .

سوره مریم آیه ۶۹

متن آیه :

ثُمَّ لَنَنْزِعَنَّ مِنْ كُلِّ شِيعَةٍ أَيُّهُمْ أَشَدُّ عَلَى الرَّحْمَنِ عِتِيًّا

ترجمه :

سپس از میان هر گروهی افرادی را بیرون می‌کشیم (و پیش از دیگران به دوزخ می‌اندازیم) که سرکش‌تر از همه در برابر خداوند مهربان بوده‌اند .

توضیحات :

« لَنَنْزِعَنَّ » : قطعاً و مسلماً بیرون می‌کشیم و جدا می‌کنیم (و پیشاپیش روانه دوزخ می‌سازیم) (نگا : هود / ۹۸) . « شِيعَةٍ » : گروه و دسته . جماعت . « عِتِيًّا » : مصدر است و به معنی : تکبر و تمرد و سرکشی و طغیان . تمییز است . یا این که جمع عاتی ، به معنی : متمردان و سرکشان و طاغیان و یاغیان . حال (هم) است .

سوره مریم آیه ۷۰

متن آیه :

ثُمَّ لَنَنْحَنُّنَّ أَعْلَمُ بِالَّذِينَ هُمْ أَوْلَىٰ بِهَا صِلِيًّا

ترجمه :

بعد از آن ، ما از کسانی که برای سوختن در آتش اولویت دارند ، به خوبی آگاهیم (و دقیقاً افراد گستاخ را انتخاب می‌کنیم و در این گزینش هیچ گونه اشتباهی رخ نخواهد داد) .

توضیحات :

« صِلِيًّا » : مصدر است و به معنی : به آتش درآمدن و بریان شدن و سوختن بدان . تمییز است . یا این که جمع صالی و به معنی : به آتش در آیندگان و بریان شدگان و سوختگان بدان . حال است .

سوره مریم آیه ۷۱

متن آیه :

وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ حَتْمًا مَّقْضِيًّا

ترجمه :

همه شما (انسانها بدون استثناء) وارد دوزخ می‌شوید (مؤمنان برای عبور و دیدن ، و کافران برای دخول و ماندن) . این امر حتمی و فرمانی است قطعی از پروردگارتان .

توضیحات :

« إِنْ مِنْكُمْ » : کسی از شما نیست مگر . « وَارِدُهَا » : وارد آن می‌شود . بدان نزدیک و در

کنارش حاضر می‌شود (نگا : قصص / ۲۳) . البته ورود مؤمنان تنها جنبه دیدن و عبور بدون اذیت و آزار است . و ورود کافران برای ماندگاری و چشیدن عذاب سرمدی و پیوسته در حال افزایش دوزخ است (نگا : هود / ۹۸ ، انبیاء / ۹۸) . « مَقْضِيًّا » : (نگا : مریم / ۲۱) .

سوره مریم آیه ۷۲

مِثْنِ آيَةٍ :
ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثِيًّا

ترجمه :

سپس پرهیزگاران را نجات می‌دهیم ، و ستمگران را ذلیلانه در آن رها می‌سازیم .

توضیحات :

« نَذَرُ » : رها می‌سازیم . « جِثِيًّا » : (نگا : مریم / ۶۸) .

سوره مریم آیه ۷۳

مِثْنِ آيَةٍ :
وَإِذَا تَتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَّقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا

ترجمه :

کافران هنگامی که آیات روشن و بیانگر (حقائق) ما بر آنان خوانده می‌شود ، به مؤمنان می‌گویند : کدام يك از دو گروه (ما و شما) منزل (زندگی) آنان بهتر ، و مجلس (عیش و عشرت) ایشان زیباتر است ؟

توضیحات :

« مَقَامًا » : منزل و مسکن . جایگاه و پایگاه . « نَدِيًّا » : مجلس . باشگاه .

سوره مریم آیه ۷۴

مِثْنِ آيَةٍ :
وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِّن قَرْنٍ هُمْ أَحْسَنُ أَثَانًا وَرَثِيًّا

ترجمه :

ما اقوام بیشماري را نابود کرده‌ایم که پیش از آنان (در روزگاران کهن) می‌زیسته‌اند و از اینان ، مال و ثروت و وسائل زندگی بهتری داشته‌اند و هم ظاهر و هیئت و سیمایشان آراسته‌تر و پیراسته‌تر بوده است .

توضیحات :

« كَمْ » : چه زیاد . بسیار فراوان . « قَرْنٍ » : مردمان همعصر و همزمان (نگا : انعام / ۶) . « أَثَانًا » : « کالای منزل . وسائل زندگی . « رَثِيًّا » : سیما و دیدار . هیئت و منظره .

سوره مریم آیه ۷۵

مِثْنِ آيَةٍ :
قُلْ مَن كَانَ فِي الضَّلَالَةِ فَلْيَمْدُدْ لَهُ الرَّحْمَنُ مَدًّا حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ إِمَّا الْعَذَابَ وَإِمَّا السَّاعَةَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ شَرٌّ مَّكَانًا وَأَضْعَفُ جُنْدًا

ترجمه :

(ای پیغمبر !) بگو : کسانی که در گمراهی هستند (و اصرار بر ادامه این راه دارند) خداوند مهربان بدیشان مهلت می‌دهد (تا بر کفر و طغیان خود بیفزایند و بیشتر در گناه فرو بروند) تا آن گاه که می‌بینند آنچه را بدان وعده داده شده‌اند ، چه عذاب (کافران توسط جهادگران مسلمان) را ، و چه (خواری و رسوائی) آخرت را . بالاخره ایشان خواهند دانست که چه کسی مسکن و منزلش بدتر و سپاه و لشکرش ضعیف‌تر و ناتوانتر است .

توضیحات :

« فَلْيَمْدُدْ لَهُ الرَّحْمَنُ مَدًّا » : بگذار خداوند مهربان به طریق استدراج بدیشان مهلت دهد . جمله طلبی است در معنی خبری . یعنی : خداوند مهربان بدیشان مهلت می‌دهد . « إِمَّا الْعَذَابَ وَإِمَّا السَّاعَةَ » : چه عذاب دنیوی و چه عذاب اخروی . واژه (الْعَذَابَ) و (السَّاعَةَ) بدل از (ما) است . « جُنْدًا » : لشکر . لشکریان . مراد دسته و گروه و یاران و مددکاران است .

سوره مریم آیه ۷۶

متن آیه :

وَيُرِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا هُدًى وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ مَرَدًّا

ترجمه :

(این عاقبت و سرنوشت ستمگران و فریفتگان دنیا بود ، و اما) کسانی که در راه هدایت گام برداشته‌اند ، خداوند بر هدایت ایشان می‌افزاید (و در راه انجام کارهای خوب و شایسته توفیق نصیبتان می‌گرداند) و (معلوم است که) آثار و اعمال نیکوئی که (از انسان می‌ماند و) در پیشگاه پروردگارت ذخیره می‌گردد ، از لحاظ اجر و پاداش و از نظر عاقبت خوبتر و مفیدتر است .

توضیحات :

« هُدًى » : هدایت و رهنمود . مفعول به است . « مَرَدًّا » : مصدر میمی و به معنی بازگشت ، یا این که اسم مکان و به معنی محل بازگشت است که مراد در اینجا بهشت است .

سوره مریم آیه ۷۷

متن آیه :

أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا وَقَالَ لَأُوتِينَ مَالًا وَوَلَدًا

ترجمه :

آیا در شگفت نیستی از آن کسی که آیات ما را انکار کرده و می‌گوید : (اگر قیامتی هم به فرض باشد ، در آنجا) بدون شك دارائی فراوان و فرزندان زیادی به من داده خواهد شد ؟ ! (و در آنجا هم از شما جلوتر و از خوشی و لذت بیشتری بهره‌مند خواهیم شد) .

توضیحات :

« أَفَرَأَيْتَ » : (نگا : بقره / ۲۴۳ ، انعام / ۴۶) . « لَأُوتِينَ » : حتماً و قطعاً به من داده خواهد شد . از مصدر (ابتأ) . « مَالًا وَوَلَدًا » : تنوین برای تکثیر است .

سوره مریم آیه ۷۸

متن آیه :

أَطَّلَعَ الْغَيْبَ أَمِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا

ترجمه :

آیا او از (آسرار) غیب آگاه شده است ؟ و یا (این که در این زمینه) از پیشگاه خدای مهربان عهد و پیمانی گرفته است ؟

توضیحات :

« أَطَّلَعَ » : آیا آگاه شده است ؟ آیا اِطَّلَاع پیدا کرده است ؟ این واژه فراهم آمده است از (ا) که حرف استفهام است و مراد از آن تعجب است و (اِطَّلَعَ) فعل ماضی باب افتعال .

سوره مریم آیه ۷۹

متن آیه :

كَلَّا سَنَكْتُبُ مَا يَقُولُ وَنَمُدُّ لَهُ مِنَ الْعَذَابِ مَدًّا

ترجمه :

چنین نیست که او می‌گوید . ما آنچه را که می‌گوید (علیه او) می‌نویسیم ، و عذاب را بر او مستمر و بی‌پای خواهم داشت .

توضیحات :

« كَلَّا » : نه چنین است . حرف ردع و انکار است و سخن گوینده ماقبل را باطل می‌گرداند و او را از کاری که کرده است باز می‌دارد . « نَمُدُّ » : طول می‌دهیم . مستمر و بی‌پای می‌کنیم . افزایش می‌دهیم و مضاعف می‌گردانیم .

سوره مریم آیه ۸۰

متن آیه :

وَنَرْتَهُ مَا يَقُولُ وَيَأْتِينَا فَرْدًا

ترجمه :

(و او را می‌میرانیم) و از او به ارث می‌بریم آنچه را که از آن دم می‌زند (که وجود مال و ولد است ، و روز قیامت) تَكَ و تنها پیش ما خواهد آمد (و نه مال و ولد ، و نه یاور و پشتیبانی همراه او خواهد بود) .

توضیحات :

« نَرْتَهُ مَا يَقُولُ » : مراد این است که او را می‌میرانیم و از دست او می‌گیریم اموال و اولادی را که از آنها صحبت می‌کند . « فَرْدًا » : تَكَ و تنها . حال است .

سوره مریم آیه ۸۱

متن آیه :

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لَّيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا

ترجمه :

(این گونه افراد) بجز خدا ، معبودهائی برای خود برگزیده‌اند تا این که چنین معبودهائی مایه عزت و احترام (دنیوی و اخروی) ایشان گردند . (در دنیا در رفع مشکلات یاریشان دهند ، و در آخرت برایشان شفاعت و میانجیگری کنند) .

توضیحات :

« عَزَا » : مصدر است و براي مفرد و مثنی و جمع و مذکر و مؤنث یکسان به کار می‌رود .

سوره مریم آیه ۸۲

متن آیه :
كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًّا

ترجمه :

نه چنین است (که می‌اندیشند . روز قیامت) معبودهائی را که می‌پرستند ، عبادت ایشان را انکار خواهند کرد ، و دشمن آنان خواهند شد .

توضیحات :

« سَيَكْفُرُونَ » : بیزاری خواهند جست . منکرخواهند شد (نگا : نحل / ۸۶ ، عنکبوت / ۲۵ ، احقاف / ۶) . « ضِدًّا » : حال مؤکده (عَلَيْهِمْ) است .

سوره مریم آیه ۸۳

متن آیه :
أَلَمْ تَرَ أَنَا أُرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ تَوَّضَعُوا

ترجمه :

نمی‌دانی که ما شیاطین را به سوی کافران فرستاده‌ایم تا آنان را (در انجام گناهان) سخت برانگیزند و بی‌اغالانند .

توضیحات :

« تَوَّضَعُوا » : تکان دهند و بجنبانند . مراد تحریک و تشویق بر معاصی است (نگا : فصلت / ۲۵) . « أَرَا » : برانگیختن . سخت تکان دادن . به جوش آوردن .

سوره مریم آیه ۸۴

متن آیه :
فَلَا تَعْجَلْ عَلَيْهِمْ إِنَّمَا نَعُدُّ لَهُمْ عَدًّا

ترجمه :

(ای پیغمبر ! از کفر ایشان دلتنگ مباش ، و در نزول عذاب) بر آنان شتاب مکن . ما تمام اعمال ایشان را دقیقاً محاسبه می‌کنیم (و جزای کارهایشان را خواهیم داد) .

توضیحات :

« نَعُدُّ » : می‌شماریم . حساب می‌کنیم .

سوره مریم آیه ۸۵

متن آیه :
يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْمَنِ وَفْدًا

ترجمه :

روزی ما پرهیزگاران را (با تعظیم و تکریم هرچه بیشتر) به گونه گروه‌هائی که به نزد شاهان روند و مهمانان ایشان شوند ، در پیشگاه خداوند مهربان جمع می‌نمائیم (و وارد بهشت

می‌گردانیم) .

توضیحات :

« یوم » : در روزی . روزی را . مفعول فيه یا مفعول به است . « نَحْشُرُ » : جمع می‌کنیم . گرد می‌آوریم . « وَفْدًا » : گروه‌های اعزامی به دربار امراء و شاهان . جمع است و مفرد آن (وافد) . مانند . ركب و راكب ، و صحب و صاحب . حال (المتقين) است .

سوره مریم آیه ۸۶

متن آیه :

وَتَسُوقُ الْمُجْرِمِينَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ وِرْدًا

ترجمه :

و گناهکاران را (همچون شتران تشنه‌ای که به سوی آب‌شخور به سرعت بروند) تشنه کام به سوی جهنم می‌رانیم (و بدانجا داخل می‌گردانیم) .

توضیحات :

« تَسُوقُ » : می‌رانیم . « وِرْدًا » : جمع وارد ، در آیندگان . وارد شوندگان . مجازاً تشنگان ، و تشبیهاً چهارپایان تشنه‌کام نیز معنی کرده‌اند که متضمن تحقیر و توهین بدکاران است .

سوره مریم آیه ۸۷

متن آیه :

لَا يَمْلِكُونَ الشَّفَاعَةَ إِلَّا مَنِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا

ترجمه :

(در آن روز ، چه بندگان متقی و چه بندگان مجرم مؤمن و غیر مؤمن ، هیچ يك از آنان نمی‌توانند شفاعت بکنند ، مگر آن کسی که با خداوند مهربان عهد و پیمان دارد (که یکتاپرستی و انجام کارهای شایسته در دنیا است) .

توضیحات :

« لَا يَمْلِكُونَ » : نمی‌توانند . دارا نیستند . مراد بندگان خدا به طور کلی است . « إِلَّا مَنْ » : مراد کسانی است که یکتاپرست و مؤمن راستین باشند . چنین کسانی بعد از اجازه خداوند مهربان می‌توانند شفاعت بکنند (نگا : طه / ۱۰۹ ، سبأ / ۲۳ ، زخرف / ۸۶ ، نجم / ۲۶) . « عَهْدًا » : پیمان . مراد توحید و ایمان خالص است . برخی پیمان را (اذن) مذکور در آیات متعدد قرآن دانسته‌اند .

سوره مریم آیه ۸۸

متن آیه :

وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا

ترجمه :

(یهودیان و مسیحیان و مشرکان) می‌گویند : خداوند مهربان فرزندی برای خود برگرفته است !

توضیحات :

« قَالُوا » : مراد مسیحیان و یهودیان (نگا : توبه / ۲۰) و مشرکان قریب است (نگا : زخرف /

(۱۹) .

سوره مریم آیه ۸۹

متن آیه :
لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدًّا

ترجمه :

واقعاً چیز بسیار زشت و زننده‌ای را می‌گوئید .

توضیحات :

« إِدًّا » : بسیار زشت و زننده . سخت شگفت .

سوره مریم آیه ۹۰

متن آیه :
تَكَادُ السَّمَاوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا

ترجمه :

نزدیک است آسمانها به خاطر این سخن از هم متلاشی گردند ، و زمین بشکافد ، و کوهها به شدت درهم فرو ریزد !

توضیحات :

« تَكَادُ » : نزدیک است . « يَتَفَطَّرْنَ » : شق شوند . متلاشی گردند . « تَخِرُّ » : فرو افتند . فرو ریزند . « هَدًّا » : به شدت ویران کردن و اجزاء پیکره را پراکنده نمودن . مفعول مطلق تأکیدی (تَخِرُّ) است . یا این که به معنی متفرق و پراکنده است ، که در این صورت (هَدًّا) به معنی (مَهْدُودَةٌ) و حال است .

سوره مریم آیه ۹۱

متن آیه :
أَنْ دَعَا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا

ترجمه :

از این که به خداوند مهربان ، فرزندی نسبت می‌دهند .

توضیحات :

« دَعَا » : نسبت دادند . ادعاء کردند .

سوره مریم آیه ۹۲

متن آیه :
وَمَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمَنِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا

ترجمه :

برای خداوند مهربان سزاوار نیست که فرزندی برگیرد .

توضیحات :

« ما يَنْبَغِي » : سزاوار نیست .

سوره مریم آیه ۹۳

متن آیه :

إِنَّ كُلَّ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتِي الرَّحْمَنِ عَبْدًا

ترجمه :

تمام کسانی که در آسمانها و زمین هستند ، بنده خداوند مهربان (و فرمانبردار یزدان) می‌باشند .

توضیحات :

« إِنَّ » : نیست . حرف نفی است . « مَنْ » : کسانی که . « آتِي » : آینده . مراد فرمانبردار است . یعنی مقصود (اِتْيَانِ) معنوی به معنی خضوع و خشوع در برابر فرمان است . « عَبْدًا » : بنده گوش به فرمان و مطیع . حال است .

سوره مریم آیه ۹۴

متن آیه :

لَقَدْ أَحْصَاهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا

ترجمه :

او همه آنان را سرشماری کرده است ، و دقیقاً تعدادشان را می‌داند .

توضیحات :

« أَحْصَاهُمْ » : ایشان را سرشماری کرده است . شماره ایشان را داشته است .

سوره مریم آیه ۹۵

متن آیه :

وَكُلُّهُمْ آتِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَرْدًا

ترجمه :

و همه آنان روز رستاخیز تک و تنها (بدون یار و یاور و اموال و اولاد و محافظ و مراقب) در محضر او حاضر می‌شوند .

توضیحات :

« فَرْدًا » : تک و تنها . از همه چیز بریده و به پیش خدا رسیده . حال است .

سوره مریم آیه ۹۶

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا

ترجمه :

بی‌گمان کسانی که ایمان می‌آورند و کارهای شایسته و پسندیده انجام می‌دهند ، خداوند مهربان آنان را دوست می‌دارد و حجت ایشان را به دلها می‌افکند .

توضیحات :
« سَيَجْعَلُ لَهُمُ وِدًّا » : ایشان را دوست می‌دارد . آنان را در نظر مردم عزیز ، و محبت آنان را به دلها می‌اندازد (نگا : حشر / ۹ و ۱۰) .

سوره مریم آیه ۹۷

متن آیه :
فَإِنَّمَا يَسِرَّتْهُ يَلِسَانِكَ لِيُبَشِّرَ بِهِ الْمُتَّقِينَ وَتُنذِرَ بِهِ قَوْمًا لُدًّا

ترجمه :
ما قرآن را به زبان تو (که عربی است) ساده و آسان فراهم آورده‌ایم ، تا به وسیله آن ، پرهیزگاران را (به رضا و نعمت خدای مهربان) مزده دهی ، و مردمان سرسخت (دشمن حق و طرفدار باطل) را با آن (از ناخوشنودی و عذاب یزدان) بترسانی .

توضیحات :
« يَسِرَّتْهُ » : قرآن را سهل و ساده کرده‌ایم . قرآن را آسان و روان فراهم آورده‌ایم (نگا : قمر / ۱۷ و ۲۲ و ۳۲ و ۴۰) . « يَلِسَانِكَ » : به زبان تو که عربی فصیح و روشن و گویا است (نگا : نحل / ۱۰۳ ، یوسف / ۲) . « لُدًّا » : جمع لُد ، دشمنان سرسختی که به باطل بر عداوت لجاجت دارند (نگا : بقره / ۲۰۴) .

سوره مریم آیه ۹۸

متن آیه :
وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِّنْ قَرْنٍ هَلْ تُحِسُّ مِنْهُمْ مِّنْ أَحَدٍ أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْرًا

ترجمه :
پیش از اینان (که با تو ای پیغمبر سر عناد و دشمنی دارند) چه نسلهای و نژادهای فراوانی را (بر اثر کفر و گناه) نابود کرده‌ایم ، آیا کسی از ایشان را می‌بینی ، یا کوچکترین صدائی از آنان را می‌شنوی ؟ !

توضیحات :
« قَرْنٍ » : (نگا : انعام / ۶) . « مِنْ أَحَدٍ » : هیچ کسی . حرف (مِنْ) در چنین مواردی برای نفی عام مابعد خود به کار می‌رود . « رِكْرًا » : صدای بسیار ضعیف و بس نهان .

سوره طه آیه ۱

متن آیه :
طه

ترجمه :
طا . ها .

توضیحات :
« طه » : (نگا : بقره / ۱) .

سوره طه آیه ۲

متن آیه :
مَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى

ترجمه :
(ای پیغمبر !) ما قرآن را برای تو نفرستاده‌ایم تا (از غم ایمان نیاوردن کافران ، و نپذیرفتن شریعت یزدان) خویشتن را خسته و رنجور کنی .

توضیحات :
« لِتَشْقَى » : تا خود را به رنج و زحمت اندازی ، و خویشتن را نابود سازی (نگا : کهف / ۶ ، شعراء / ۳ ، فاطر / ۸) .

سوره طه آیه ۳

متن آیه :
إِلَّا تَذْكِرَةً لِّمَن يَخْشَى

ترجمه :
لیکن آن را برای پند و اندرز کسانی فرستاده‌ایم که از خدا می‌ترسند (و از او اطاعت می‌کنند) .

توضیحات :
« إِلَّا » : لیکن . اما . « إِلَّا تَذْكِرَةً » : لیکن برای پند و اندرز . استثناء منقطع است . « تَذْكِرَةً » : آنچه مایه یادآوری و سبب پندآموزی گردد . مصدر باب تفعیل است (نگا : اعلی / ۹ و ۱۰) .

سوره طه آیه ۴

متن آیه :
تَنْزِيلًا مِّمَّنْ خَلَقَ الْأَرْضَ وَالسَّمَاوَاتِ الْعُلَى

ترجمه :
از سوی کسی نازل شده است که زمین و آسمانهای بلند را آفریده است .

توضیحات :
« تَنْزِيلًا » : فرو فرستادن . مفعول مطلق فعل محذوف (نَزَلَ) است (نگا : اسراء / ۱۰۶) . می‌تواند به معنی اسم مفعول ، یعنی (مُنَزَّل) باشد (نگا : انعام / ۱۱۴ ، شعراء / ۱۹۴) . « الْعُلَى » : جمع علیا ، رفیع ، بلند .

سوره طه آیه ۵

متن آیه :
الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى

ترجمه :
خداوند مهربانی (قرآن را فرو فرستاده) است که بر تخت سلطنت (مجموعه جهان هستی) قرار گرفته است (و قدرتش سراسر کائنات را احاطه کرده است) .

توضیحات :
« الرَّحْمَنُ » : خبر مبتدای محذوف است و تقدیر چنین است : هُوَ الرَّحْمَنُ . « الْعَرْشُ » و «

إِسْتَوْبَا : (نگا : بقره / ۲۹ ، اعراف / ۵۴) .

سوره طه آیه ۶

متن آیه :

لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَى

ترجمه :

از آن او است آنچه در آسمانها و آنچه در زمین و آنچه در میان آن دو و آنچه در زیر خاک (از دفائن و معادن) است .

توضیحات :

« الثَّرَى » : خاک . زمین . « مَا تَحْتَ الثَّرَى » : آنچه در درون خاک و در اعماق زمین است .

سوره طه آیه ۷

متن آیه :

وَأَنْ تَجْهَرُ بِالْقَوْلِ فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى

ترجمه :

(ای پیغمبر !) اگر آشکارا سخن بگوئی (یا پنهان ، برای خدا فرق نمی‌کند) و نهانی (سخن گفتن تو با دیگران را) و نهان‌تر (از آن را که سخن گفتن تو با خودت و خواطر دل است) می‌داند .

توضیحات :

« إِنْ تَجْهَرُ . . . » : اگر آشکارا سخن بگوئی . مخاطب پیغمبر و به تبع او پیروانش می‌باشد . یا مخاطب خود « انسان » و عام است . « السِّر » : مراد نجوای با دیگران است . « أَخْفَى » : مراد چیزهایی است که به دل می‌گذرد ، اعم از اندیشه و وسوسه و نیت (نگا : ملک / ۱۳ ، _ / ۱۶) .

سوره طه آیه ۸

متن آیه :

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى

ترجمه :

او خدا است و جز خدا معبودی نیست . او دارای نامهای نیکو است .

توضیحات :

« اللَّهُ » : خبر مبتدای محذوف است . « الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى » : نامهای نیکو . وجه تسمیه اسماء حُسْنَى ، بدان جهت است که بر تنزیه و کمال عظمت و قدرت دلالت دارند (نگا : اعراف / ۱۸۰ ، اسراء / ۱۱۰) .

سوره طه آیه ۹

متن آیه :

وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى

ترجمه :

آیا خبر (سرگذشت شگفت) موسی (با فرعون) به تو رسیده است ؟

توضیحات :
« هَلْ أَتَاكَ » : آیا به تو رسیده است ؟ عربها برای تثبیت خبر در دل مخاطب ، آن را با استفهام می‌آغازند و وی را بدین وسیله تشویق و ترغیب به شنیدن می‌نمایند . « حَدِيثٌ » : سخن . مراد خبر و قصه است .

سوره طه آیه ۱۰

متن آیه :
إِذْ رَأَىٰ نَارًا فَقَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَّعَلِّي آتِيكُم مِّنْهَا بِقَبَسٍ أَوْ أَجْدُ عَلَىٰ النَّارِ هُدًىٰ

ترجمه :
وقتی (در دل شب تاریک سردی ، به هنگام مراجعت از مدین به مصر ، از دور) آتشی را دید و به خانواده خود گفت : اندکی توقف کنید که آتشی دیده‌ام . امیدوارم از آن آتش ، شعله‌ای برایتان بیاورم ، یا این که در دور و بر آتش راهنمایی را بیابم (و راه را از او بپرسم) .

توضیحات :
« امْكُثُوا » : توقف کنید . اندکی بایستید . « آنَسْتُ » : دیده‌ام . از مصدر (ایناس) که به معنی احساس کردن چیزی است که موجب خوشحالی و آرامش باشد ، برعکس « توجس » که به معنی احساس کردن چیزی است که موجب خوف و هراس است . « قَبَسٍ » : شعله برگرفته از آتش بر نوك چند چوب . « هُدًىٰ » : راهنما . راهنمایی (نگا : بقره / ۲) .

سوره طه آیه ۱۱

متن آیه :
فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ يَا مُوسَىٰ

ترجمه :
هنگامی که به کنار آتش رسید ، (از سوئی) ندا داده شد : ای موسی !

توضیحات :
« نُودِيَ » : صدا زده شد . مجهول (نادی) است .

سوره طه آیه ۱۲

متن آیه :
إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًىٰ

ترجمه :
بدون شك من پروردگار تو می‌باشم . کفشهایت را از پا بیرون بیاور ، چرا که در سرزمین پاک و مبارک « طوی » هستی .

توضیحات :
« إِخْلَعْ نَعْلَيْكَ » : کفشهایت را از پا بیرون بیاور . در آن زمان بیرون آوردن کفش نشانه تواضع و ادب بوده است (نگا : المصحف المیسر) . « طُوًىٰ » : طوی ، نام سرزمین کنار کوه طور است .

سوره طه آیه ۱۳

متن آیه :
وَإِنَّا اخْتَرْنَاكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَىٰ

ترجمه :
من تو را (برای مقام رسالت) برگزیده‌ام ، پس گوش فراده بدانچه وحی می‌شود (تا آن را خوب بیاموزی و به قوم خود برسانی) .

توضیحات :
« إخترتك » : تو را برگزیده‌ام .

سوره طه آیه ۱۴

متن آیه :
إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي

ترجمه :
من « الله » هستم ، و معبودی جز من نیست ، پس تنها مرا عبادت کن ، (عبادتی خالص از هرگونه شرکی) ، و نماز را بخوان تا (همیشه) به یاد من باشی .

توضیحات :
« لِذِكْرِي » : برای این که همیشه به یاد من باشی . تا در نماز به ذکر من پردازی . به هنگام یاد من . با توجه به معنی اخیر ، حرف (لِ) به معنی (عِنْدَ) است (نگا : إسرائ / ۷۸) .

سوره طه آیه ۱۵

متن آیه :
إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ أَكَادُ أَخْفِيهَا لِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا تَسْعَىٰ

ترجمه :
رستاخیز به طور قطع خواهد آمد . من می‌خواهم (موعد) آن را (از بندگان) پنهان دارم تا (مردمان در حالت آماده باش دائم بوده ، و در ضمن به سبب مخفی بودن قیامت آزادی عمل داشته باشند ، و سرانجام) هرکسی در برابر تلاش و کوشش خود جزا و سزا داده شود .

توضیحات :
« أَكَادُ » : نزدیک است که من . می‌خواهم (نگا : قاموس اللغه) . « أَخْفِيهَا » : آن را پنهان می‌دارم . برخی گفته‌اند ، همزه آن برای سلب است و إخفاء به معنی اظهار است ، در این صورت مفهوم آیه چنین می‌شود : رستاخیز به طور قطع فرا می‌رسد و درصدد آشکار ساختن آن و خاتمه بخشیدن بدین جهانم ، تا هرکسی آن درود عاقبت کار که کشت . « يَمَّا » : برابر عمل خود . واژه (ما) مصدریه است .

سوره طه آیه ۱۶

متن آیه :
فَلَا يَصُدُّكَ عَنْهَا مَنْ لَّا يُؤْمِنُ بِهَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَتَرْدَىٰ

ترجمه :
(ای موسی !) نباید تو را از (ایمان به قیامت و آمادگی برای) آن باز دارد کسی که بدان باور

نداشته و از هوا و هوس خویش پیروی می‌نماید ، که هلاک خواهی شد .

توضیحات :
« فَلَا يَصُدُّكَ » : باید که تو را باز ندارد . تو را غافل و دور از آن نکند . « عَنْهَا » : از آن . مرجع ضمیر (ها) واژه (السَّاعَةِ) است . « تَرَدِي » : هلاک شوی . این فعل می‌تواند مضارع منصوب و جواب نهی باشد . یا مضارع مرفوع ، و جمله فعل و فاعل خبر مبتدای محذوف بوده و تقدیر چنین باشد : فَأَنْتَ تَرَدِي بِهِ سَبَبَ ذَلِكَ .

سوره طه آیه ۱۷

متن آیه :
وَمَا تِلْكَ يَمِينِكَ يَا مُوسَى

ترجمه :
ای موسی ! در دست راست تو چیست ؟

توضیحات :
« يَمِينٍ » : دست راست . « مَا تِلْكَ يَمِينِكَ ؟ » : مراد از این پرسش ، متوجه کردن مخاطب است به چیزهایی که بعداً سر می‌زند .

سوره طه آیه ۱۸

متن آیه :
قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّأُ عَلَيْهَا وَأَهُشُّ بِهَا عَلَى غَنَمِي وَلِيَ فِيهَا مَآرِبُ أُخْرَى

ترجمه :
پاسخ داد که این عصای من است و بر آن تکیه می‌کنم و با آن گوسفندانم را می‌رانم و برای آنها برگ می‌ریزم ، و نیازهای دیگری را با آن برآورده می‌کنم .

توضیحات :
« أَتَوَكَّأُ » : تکیه می‌زنم ، چه در ایستادن و چه در رفتن . « أَهْشُّ » : برگ درختان را می‌ریزم . فرود می‌آورم و می‌رانم . « مَآرِبُ » : جمع مَآرِبَةٍ ، حوائج و منافع .

سوره طه آیه ۱۹

متن آیه :
قَالَ أَلْقِهَا يَا مُوسَى

ترجمه :
(خدا بدو امر) فرمود : ای موسی ! عصا را بینداز .

توضیحات :
« أَلْقِهَا » : آن را بینداز . آن را بیفکن .

سوره طه آیه ۲۰

متن آیه :
فَأَلْقَاهَا فَإِذَا هِيَ حَيَّةٌ تَسْعَى

ترجمه :
موسي فوراً عصا را انداخت ، و ناگهان مار بزرگي شد و به سرعت راه افتاد .

توضیحات :
« حَيَّةٌ » : مار بزرگ (نگا : اعراف / ۱۰۷) . « تَسْعِي » : به سرعت حرکت مي‌کند و راه مي‌رود .

سوره طه آیه ۲۱

متن آیه :
قَالَ خُذْهَا وَلَا تَخَفْ سَنُعِيدُهَا سِيرَتَهَا الْأُولَى

ترجمه :
(خدا به موسي) فرمود : آن را بگير و مترس ! ما آن را به هيئت اول و حالت نخستين خود باز خواهيم گرداند .

توضیحات :
« سِيرَةٌ » : شيوه و چگونگي . هيئت و حالت . همان چيزي که بود .

سوره طه آیه ۲۲

متن آیه :
وَأَضْمَمْ يَدَكَ إِلَىٰ جَنَاحِكَ تَخْرُجْ بَيْضًا مِّنْ غَيْرِ سُوءٍ آيَةً أُخْرَىٰ

ترجمه :
دست خود را به گريبان خويش فرو بر ، تا سفيد و درخشان بيرون آيد ، بي‌آن که دچار عيب و بيماري شده باشد ، و اين معجزه ديگري (براي تو) است .

توضیحات :
« جَنَاحٌ » : زير بغل . گريبان . « بَيْضَاءٌ » : سفيد نوراني (نگا : اعراف / ۱۰۸) . حال اول ضمير فعل (تَخْرُجُ) اِسْتِ . « سُوءٌ » : بيماري . عيب و نقص . « آيَةً » : معجزه . حال دوم است براي ضمير فعل (تَخْرُجُ) .

سوره طه آیه ۲۳

متن آیه :
لِنُرِيكَ مِنْ آيَاتِنَا الْكُبْرَىٰ

ترجمه :
(ما اينها را به تو نموديم) تا بعضي از معجزه‌هاي بزرگ خود را (با تبديل عصا به اژدها و درخشنده شدن دست) به تو نشان دهيم (و دليل صدق رسالت تو باشند) .

توضیحات :
« مِنْ آيَاتِنَا الْكُبْرَىٰ » : بعضي از معجزه‌هاي بزرگ ما . مراد دو معجزه مهمي است که در بالا ذکر شده‌اند .

سوره طه آیه ۲۴
متن آیه :
اَذْهَبْ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ

ترجمه :
برو به سوی فرعون (و وی را دعوت به ایمان به خدای یگانه کن) که او سرکش شده است (و در کفر و طغیان از حد گذشته است) .

توضیحات :
« طَغَىٰ » : سرکشی آغازیده است و طغیان کرده است .

سوره طه آیه ۲۵
متن آیه :
قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي

ترجمه :
(موسی خاشعانه به دعا پرداخت و) گفت : پروردگارا ! سینه‌ام را فراخ و گشاده دار (تا در پرتو شرح صدر ، خشم و کین از دل برخیزد ، و با آرامش تمام رسالت آسمانی را به جای آورم) .

توضیحات :
« اِشْرَحَ » : فراخ کن و گشاده دار (نگا : انعام / ۱۲۵) .

سوره طه آیه ۲۶
متن آیه :
وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي

ترجمه :
و کار (رسالت) مرا بر من آسان گردان (تا آن را به گونه آراسته و پیراسته ، به گوش فرعون و فرعونیان برسانم) .

توضیحات :
« يَسِّرَ » : آسان کن . ساده گردان .

سوره طه آیه ۲۷
متن آیه :
وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِّن لِّسَانِي

ترجمه :
و گره از زبانم بگشای (تا روشن و گویا آن را بیان دارم) .

توضیحات :
« عُقْدَةٌ » : گره . مراد لکنت زبان است .

سوره طه آیه ۲۸

متن آیه :
يَفْقَهُوا قَوْلِي

ترجمه :
تا این که سخنان مرا بفهمند (و دقیقاً متوجه مقصود من شوند) .

توضیحات :
« يَفْقَهُوا » : تا بفهمند . فعل مضارع مجزوم است ، چرا که جواب طلب است .

سوره طه آیه ۲۹
متن آیه :
وَاجْعَلْ لِّي وَزِيْرًا مِّنْ اَهْلِي

ترجمه :
و یاوری از خاندانم برای من قرار بده .

توضیحات :
« وَزِيْرًا » : یاور . معاون . پشتیبان و تکیه‌گاه .

سوره طه آیه ۳۰
متن آیه :
هَارُونَ اَخِي

ترجمه :
برادرم هارون را .

توضیحات :
« هَارُونَ » : عطف بیان است .

سوره طه آیه ۳۱
متن آیه :
اشدّد يَهْ اَزْرِي

ترجمه :
به وسیله او پشت مرا استوار دار (و بر نیروی من بیفزای) .

توضیحات :
« اَزْرِي » : پشت . قوّت .

سوره طه آیه ۳۲
متن آیه :
واشْرِكْهٗ فِيْ اَمْرِي

ترجمه :

و او را در کار (رسالت و تبلیغ) من شريك گردان .

توضیحات :
« أمر » : مراد کار رسالت و نبوت و تبلیغ و دعوت است .

سوره طه آیه ۳۳
متن آیه :
كَي نَسْبَحَكَ كَثِيْرًا

ترجمه :
تا تو را بسیار تسبیح گفته و تقدیس کنیم .

توضیحات :
« كَثِيْرًا » : صفت مصدر محذوفی است .

سوره طه آیه ۳۴
متن آیه :
وَنَذْكُرَكَ كَثِيْرًا

ترجمه :
و بسیار ذکر تو گوئیم و بر یاد تو باشیم .

توضیحات :
« نَذْكُرَكَ » : اسماء حُسنای تو را بر زبان رانیم . ذکر تو گوئیم . به یا تو باشیم

سوره طه آیه ۳۵
متن آیه :
إِنَّكَ كُنْتَ بِيْنَا بَصِيْرًا

ترجمه :
چرا که تو همیشه از حال ما آگاه بوده‌ای (و هستی ، و امور ما را زیر نظر داشته‌ای و می‌داری)

توضیحات :
« بَصِيْرًا » : بینا . آگاه .

سوره طه آیه ۳۶
متن آیه :
قَالَ قَدْ أُوتِيتَ سُؤْلَكَ يَا مُوسَى

ترجمه :
(خدا موسی را ندا داد و) فرمود : ای موسی ! خواسته تو به تو داده می‌شود .

توضیحات :

« أوتيتَ » : داده شدی . از مصدر إيتاء . « سُؤِلَ » : درخواست . مصدر است و به معنی اسم مفعول ، یعنی : مَسْئُول .

سوره طه آیه ۳۷

متن آیه :
وَلَقَدْ مَنَّا عَلَيْكَ مَرَّةً أُخْرَى

ترجمه :

ما (پیش از این) بار دیگری بر تو منت نهاده‌ایم (و بدون تقاضا و درخواست تو ، تو را مشمول عنایت خود قرار داده‌ایم) .

توضیحات :

« مَنَّا عَلَيْكَ » : در حق تو انعام و احسان کرده‌ایم .

سوره طه آیه ۳۸

متن آیه :
إِذْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّكَ مَا يُوحَىٰ

ترجمه :

بدان گاه که آنچه را که لازم بود (توسط فرشتگان) به مادرت الهام کردیم .

توضیحات :

« أَوْحَيْنَا » : الهام کردیم . مراد از وحی ، الهام است (نگا : نحل / ۶۸ ، قصص / ۷) .

سوره طه آیه ۳۹

متن آیه :

أَنْ إِقْذِفِيهِ فِي التَّابُوتِ فَاقْذِفِيهِ فِي الْيَمِّ فَلْيُلْقِهِ الْيَمُّ بِالسَّاحِلِ يَأْخُذْهُ عَدُوٌّ لِّي وَعَدُوٌّ لَهُ وَأَلْقَيْتُ عَلَيْكَ مَحَبَّةً مِّنِّي وَلِتُصْنَعَ عَلَىٰ عَيْنِي

ترجمه :

(الهام کردیم) که او را در صندوقی بیفکن ، و آن صندوق را به دریا بینداز ، تا دریا آن را به ساحل بیفکند ، (و آن وقت فرعون) دشمن من و دشمن او ، آن را (از آب) بگیرد . من محبت خود را بر تو افکندم (بدان گونه که هرکس تو را ببیند بی‌اختیار دوستت داشته باشد) . هدف هم این بود که تحت نظارت و رعایت من چنان که باید پرورش یابی .

توضیحات :

« إِقْذِفِيهِ » : او را بیفکن . « التَّابُوتِ » : صندوق (نگا : بقره / ۲۴۸) . « الْيَمِّ » : دریا . مراد رود نیل است (نگا : اعراف / ۱۳۶) . « عَدُوٌّ » : مراد فرعون است . « لِيُصْنَعَ » : تا ساخته شوی . مراد از ساختن ، پرورش و تربیت است . « عَلَيَا عَيْنِي » : تحت رعایت و نظارت خاص من (نگا : هود / ۳۷) .

سوره طه آیه ۴۰

متن آیه :

إِذْ تَمْشِي أُخْتُكَ فَتَقُولُ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ مَن يَكْفُلُهُ فَرَجَعْنَاكَ إِلَىٰ أُمِّكَ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ

وَقَتَلْتَ نَفْسًا فَنَجَّيْنَاكَ مِنَ الْغَمِّ وَقَتْنَاكَ فُتُونًا فَلَيَّتْ سَيْنِينَ فِي أَهْلِ مَدْيَنَ ثُمَّ جِئْتَ عَلَيَّ قَدَرًا يَا
مُوسَى

ترجمه :

در آن هنگام خواهرت (در نزدیکی کاخ فرعون تو را می‌پایید و) راه می‌رفت (چون دید که تو را از آب گرفتند و به دنبال زن شیردهی می‌گشتند ، بدیشان) گفت : آیا کسی را به شما نشان دهم که سرپرستی او را بر عهده گیرد و (دایه خوبی برای وی باشد ؟ پس از موافقت آنان ، مادرت را بدیشان نمود ، و آن وقت) ما تو را به سوی مادرت باز گردانیدیم تا چشمش (از دیدن تو روشن شود) و از زنده بودن تو شاد گردد (و غمگین نشود .) بعد از بزرگ شدن ، از میان فرعونیان ، (اشتباهاً) کسی را گشتی ، و ما تو را از غم و اندوه (شر و بلاي فرعونیان و قصاص فرعون) رهانیدیم ، و (بعد از آن) تو را (در کوره‌های حوادث ، یکی پس از دیگری) بارها و بارها آزمودیم . پس از آن سالها در میان مردم مَدْيَنَ ماندگار شدی . سپس ای موسی ! در موعدی که (برای گرفتن فرمان رسالت) مقدر بود (از مدین به مصر) بازگشتی .

توضیحات :

« قَتْنَاكَ » : تو را با خوشیها و ناخوشیها آزمودیم تا از آلودگیها پاکیزه شدی و از بوته آزمایش خالص به در آمدی (نگا : انبیاء / ۳۵) . « فُتُونًا » : جمع (فُتْن) ، انواع آزمونها و آزمایشها ، مَایند : ظنون که جمع ظن است . و یا ایپی که فُتُون جمع فُتْنَة است ، مثل : به دور ، جمع بَدْرَة ، حَجُوز جمع حَجْرَة . برخی هم گفته‌اند ، فُتُون مصدر است ، همانند : شکور و کفور و ثبور . « عَلَيَّا قَدَرًا » : بر طبق تقدیر ازلی . قَدَر به معنی مَقْدَر یا مَوْعِد است .

سوره طه آیه ۴۱

متن آیه :
وَاصْطَنَعْتُكَ لِنَفْسِي

ترجمه :

و تو را برای (وحی خود و حمل رسالت) خویش برگزیدم .

توضیحات :

« إِصْطَنَعْتُكَ » : تو را برگزیدم . تو را از خاصان کردم . در حق تو نیکی نمودم .

سوره طه آیه ۴۲

متن آیه :
اِذْهَبْ أَنْتَ وَأَخُوكَ بِآيَاتِي وَلَا تَنِيَا فِي ذِكْرِي

ترجمه :

تو و برادرت همراه با آیات من (که در اختیارتان گذارده‌ام) بروید و در ذکر (و یاد و اجرای فرمان) من سستی مکنید .

توضیحات :

« يٰنَيَاتِي » : همراه با آیات من . آیات ، هم شامل دو معجزه بزرگ موسی می‌شود ، و هم سایر نشانه‌های پروردگار و تعلیمات و برنامه‌هایی که بیانگر حقانیت دعوت و نبوت او است (نگا : اسراء / ۱۰۱) . « لَا تَنِيَا » : سستی نکنید . از ماده (ونی) .

سوره طه آیه ۴۳
متن آیه :
اِذْهَبَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ

ترجمه :
به سوی فرعون بروید که سرکشی کرده است (و در کفر و طغیان از حد گذشته است) .

توضیحات :
...

سوره طه آیه ۴۴
متن آیه :
فَقَوْلًا لَهُ قَوْلًا لَّيِّنًا لَّعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَىٰ

ترجمه :
سپس به نرمی با او (درباره ایمان) سخن بگوئید ، شاید (غفلت خود و عظمت خدا را) یاد کند
(و از عاقبت کفر و طغیان خویش و عذاب دوزخ) بهراسد .

توضیحات :
« لَيِّنًا » : نرم و ملایم . « يَتَذَكَّرُ » : پند گیرد . یادآور گردد .

سوره طه آیه ۴۵
متن آیه :
قَالَ رَبَّنَا إِنَّا نَخَافُ أَنْ يُفْرِطَ عَلَيْنَا أَوْ أَنْ يَطْغَىٰ

ترجمه :
(موسی و هارون خاشعانه) گفتند : پروردگارا ! ما (از این) می ترسیم که او (قبل از آن که به سخنان ما گوش فرا دهد) بر ما پیش دستی کند (و فرمان قتل ما را صادر کند و پیام تو به گوش او و اطرافیانش نرسد) و یا (بعد از شنیدن) طغیانگری آغازد (و اسائه ادب کند) .

توضیحات :
« يَفْرِطُ » : سبقت گیرد . پیش افتد . « أَنْ يَفْرِطَ عَلَيْنَا » : این که بر اتمام تبلیغ و اظهار معجزات ما با کشتن ما پیشی گیرد و آنها را ناتمام گذارد . این که بر اذیت و آزار ما بیفزاید .

سوره طه آیه ۴۶
متن آیه :
قَالَ لَا تَخَافَا إِنِّي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَأَرَىٰ

ترجمه :
فرمود : نترسید ! من با شما هستم و (حرفهایشان را) می شنوم و (اعمالشان را) می بینم
(و ایشان را از کشتن و آزار شما باز می دارم) .

توضیحات :
« مَعَكُمَا » : مراد از معیت و همراهی خدا ، حفاظت و رعایت و نصرت ذات باری است .

سوره طه آیه ۴۷

متن آیه :

قَاتِيَاهُ فَقُولَا إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَا تُعَذِّبْهُمْ قَدْ جِئْنَاكَ يَا بَيْتَ مَنْ رَبِّكَ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَى

ترجمه :

به پیش او بروید و بگوئید : ما دو فرستاده پروردگار تو هستیم . بنی اسرائیل را با ما همراه بدار (و ایشان را از ایمان باز مدار) و آنان را اذیت و آزار مکن . ما معجزه‌ای از پروردگارت برایت آورده‌ایم (که دال بر صدق ما است) . در امان ماندن از عذاب ، نصیب کسی است که راه هدایت در پیش گیرد .

توضیحات :

« أَرْسِلْ » : آزاد کن از بردگی و بندگی و اسارت و واداشتن به کار بدون جیره و مواجب و حق و دستمزدی . بگذار در ایده و عقیده همراه ما شوند . « آيَةٍ » : معجزه‌ای بزرگ . دلیل و برهان سترگ . « السَّلَامُ » : سلامت . در امان ماندن از عذاب . « عَلَيَّ » : برای . این واژه به معنی (ل) است . « وَالسَّلَامُ عَلَيَّ » : این جمله برای بیان تحیت و درود نیست ؛ چرا که در ابتدای خطاب ذکر نشده است (نگا : تفسیرهای المنتخب ، صفوه التفسیر ، المراغي) . اما برخی آن را به معنی « درود بر کسی باد که . . . » دانسته‌اند .

سوره طه آیه ۴۸

متن آیه :

إِنَّا قَدْ أُوحِيَ إِلَيْنَا أَنَّ الْعَذَابَ عَلَى مَنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى

ترجمه :

به ما وحی شده است که عذاب (شدید الهی) دامنگیر کسی می‌گردد که (آیات آسمانی و معجزات را) تکذیب نماید ، و (از دعوت ما و ایمان به خدا) روی بگرداند .

توضیحات :

« عَلَيَّ مَنْ » : بر کسی وارد می‌گردد که . از آن کسی است که . « تَوَلَّى » : پشت کرد . اعراض نمود . روی گرداند .

سوره طه آیه ۴۹

متن آیه :

قَالَ فَمَنْ رَبُّكُمْ يَا مُوسَى

ترجمه :

(فرعون) گفت : ای موسی ! پروردگار شما دو نفر کیست ؟

توضیحات :

« رَبُّكُمْ » : پروردگار شما دو نفر . بیان کلام بدین شیوه نشانه غرور فرعون است .

سوره طه آیه ۵۰

متن آیه :

قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى

ترجمه :

(موسی) گفت : پروردگار ما آن کسی است که هر چیزی را وجود بخشیده است و سپس (در راستای آن چیزی که برای آن آفریده شده است) رهنمودش کرده است .

توضیحات :

« خَلَقَهُ » : آفرینش آن . وجود آن . « هَدَى » : رهنمودش کرده است . بدو مسیر داده است . برای انجام وظیفه خاص خود ، راهنمایی کرده است .

سوره طه آیه ۵۱

متن آیه :

قَالَ فَمَا بَالُ الْقُرُونِ الْأُولَى

ترجمه :

(فرعون) گفت : پس حال و وضع مردمان گذشته چه شده است ؟ (اگر آن گونه باشد که تو می‌گوئی ، پس چرا زنده نگشته‌اند و با ایشان حساب و کتاب نشده است ؟ ما که کسی را ندیده‌ایم که زنده‌اش کرده ، و به دوزخ یا بهشت فرستاده باشند) .

توضیحات :

« بَالُ » : حال و وضع . کار و بار (نگا : یوسف / ۵۰ ، محمد / ۲ و ۵) . « الْقُرُونِ » : جمع قَرْن ، مراد مردمان هم‌عصر اعصار و ازمنه است (نگا : انعام / ۶) .

سوره طه آیه ۵۲

متن آیه :

قَالَ عَلِمَهَا عِنْدَ رَبِّي فِي كِتَابٍ لَّا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنْسَى

ترجمه :

(موسی) گفت : (تمام مشخصات و اعمال و اقوال اقوام گذشته محفوظ و موجود است و) اطلاعات مربوط بدیشان در کتابی عظیم و شگفت (به نام لوح محفوظ ، مکتوب) است و تنها پروردگارم از آن مطلع است و بس . پروردگار من به خطا نمی‌رود (و لذا چیزی از قلم او نمی‌افتد) و فراموش نمی‌کند (و بنابراین ، چیزی از یاد او نمی‌رود . مطمئناً روزی جزا و سزای ایشان به تمام و کمال داده می‌شود) .

توضیحات :

« كِتَابٍ » : کتاب عظیم و عجیب . مراد لوح محفوظ است .

سوره طه آیه ۵۳

متن آیه :

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَسَلَكَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِّن نَّبَاتٍ شَتَّى

ترجمه :

پروردگاری است که زمین را گهواره (سکونت و آرامش) شما کرده است ، و در آن راههایی (در

خشکی و آب و هوا ، جهت ارتباط) برایتان به وجود آورده است ، و از آسمان آب را ریزان و باران کرده است ، و با آن انواع گیاهان و اقسام درختان نر و ماده را رویانده است .

توضیحات :

« مَهْدًا » : گهواره . زمین از لحاظ سهولت زندگی بر آن ، و آسانی گشت و گذار در آن ، به گهواره کودک تشبیه شده است که محل آسایش و آرامش او است . « سَلَّكَ » : ساخته است . کشیده است . « أَخْرَجْنَا » : استعمال فعل (أَخْرَجْنَا) به جای (أَخْرَجَ) برای جلب توجه شنونده به امور و کارهای شگفتی است که بعد از آن بیان می شود . در اینجا صنعت التفات ملحوظ و منظور است (نگا : انعام / ۹۹) . « أُزَوِّجًا » : جمع زَوْج ، هم می تواند اشاره به اصناف و انواع گیاهان باشد ، و هم اشاره به مسأله زوجیت ، یعنی نر و ماده بودن در عالم گیاهان . « شَتِيًّا » : جمع شتیت ، مختلف و گوناگون در شکل و رنگ و طعم و بو .

سوره طه آیه ۵۴

متن آیه :

كُلُوا وَارْعُوا أَنْعَامَكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِّأُولِي النُّهَى

ترجمه :

(از این فرآورده های گیاهی ، هم) خودتان بخورید و هم چهارپایان خود را (در آن) بچرانید . مسلماً در این امور ، نشانه های روشنی (بر اثبات وجود خدا و یگانگی او) است برای کسانی که دارای عقل سالم باشند .

توضیحات :

« إِرْعُوا » : بچرانید . به چرا ببرید . « أَنْعَامٌ » : چهارپایان . « النُّهَى » : جمع نُهْيَةٍ ، به معنی : عقل . عَلَتْ تسمیه عقل بدان ، این است که عقل از چیز قبیح نهی می کند . « أُولِي النُّهَى » : عاقلان و خردمندان .

سوره طه آیه ۵۵

متن آیه :

مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى

ترجمه :

ما شما را از زمین آفریده ایم ، و بدان باز می گردانیم ، و بار دیگر شما را از آن بیرون می آوریم (برای حساب و کتاب و جزا و سزا) .

توضیحات :

« تَارَةً » : دفعه دیگر . بار دیگر (نگا : اسراء / ۶۹) .

سوره طه آیه ۵۶

متن آیه :

وَلَقَدْ أَرْبَاهُ آيَاتِنَا كُلَّهَا فَكَذَّبَ وَأَبَى

ترجمه :

ما همه معجزات خود را (که مؤید رسالت موسی و صدق او در اموری بود که از سوی خدا ابلاغ می کرد) به فرعون نشان دادیم ، ولی او (همه آنها را) تکذیب کرد و (از ایمان بدانها) سرپیچی

کرد .

توضیحات :

« كَلِّهَا » : جملگي آنها . مراد همه معجزاتي است که موسي براي اثبات موضوعات مطروحه نشان داد . يا مراد ادله و براهين دال بر وجود صانع قادر حکيم است .

سوره طه آيه ۵۷

متن آيه :

قَالَ أَجِئْتَنَا لِتُخْرِجَنَا مِنْ أَرْضِنَا بِسِحْرِكَ يَا مُوسَى

ترجمه :

(فرعون) گفت : اي موسي ! آيا آمده اي که ما را با اين جادوي خويش از سرزمين خودمان بيرون کني ؟ (ما مي دانيم که مسأله نبوت ، و دعوت به توحيد ، و ارائه اين کارهائي که مي کني ، همگي توطئه است ، و مرادت حکومت و سيطره قوم خود بر مصر است) .

توضیحات :

« أَرْضِنَا » : سرزمين ما . مراد مصر است .

سوره طه آيه ۵۸

متن آيه :

فَلَنَأْتِيَنَّكَ سِحْرٌ مِّثْلَهُ فَاجْعَلْ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ مَوْعِدًا لَّا نُخْلِفُهُ نَحْنُ وَلَا أَنْتَ مَكَانًا سُوَّى

ترجمه :

يقيناً ما هم جادوئي همسان جادوي تو را براي تو مي آوريم (و سحر را با سحر خود باطل و بي اثر مي گردانيم . پس هم اکنون) موعده آن را معين کن . موعدي که نه ما و نه تو از آن تخلف نکنيم ، و وعده گاه مکان صاف و مسطح ، و فاصله آن نسبت به همگان یکسان باشد .

توضیحات :

« مَكَانًا سُوَّى » : مکان صاف و مسطح . جائي که مسافت آن نسبت به ما و شما يك اندازه باشد . (مکاناً) بدل از (مَوْعِدًا) است .

سوره طه آيه ۵۹

متن آيه :

قَالَ مَوْعِدُكُمْ يَوْمَ الزَّيْنَةِ وَأَنْ يُحْشَرَ النَّاسُ ضُحَى

ترجمه :

(موسي) گفت : ميعاد ما و شما روز جشني است که در آن خود را مي آرايند . بايد مردم در چاشتگاه گرد آورده شوند (تا ماجرائي را ببينند که میان ما و شما مي گذرد) .

توضیحات :

« يَوْمَ الزَّيْنَةِ » : روز زينت . روزي بوده است که يکي از اعياد به حساب مي آمده است و همگان در آن خود را مي آراسته اند و به سرور و شادي مي پرداخته اند . گويا امروزه در مصر هنوز برقرار و « وفاء نيل » نام دارد . « ضحى » : چاشتگاه . چاشت .

سوره طه آیه ۶۰

متن آیه :
قَتَوْلَىٰ فِرْعَوْنَ فَجَمَعَ كَيْدَهُ ثُمَّ أَتَىٰ

ترجمه :

(فرعون آن مجلس را ترك گفت و) پشت نمود و رفت و همه مکر و فریب خود را جمع کرد و سپس (در روز موعد با تمام قدرت و جملگی جادوگران چیره‌دست و ادوات و ابزار جادو به میدان) آمد .

توضیحات :

« کید » : نیرنگ . مراد همه چیزهائی است که در چاره‌کردن موسی و پیروزی بر او ، لازم و ضروری بود .

سوره طه آیه ۶۱

متن آیه :
قَالَ لَهُم مُّوسَىٰ وَيَلِكُمْ لَأَ تَفْتَرُوا عَلَيَّ اللَّهُ كَذِبًا فَيُسْحِتَكُمْ بِعَذَابٍ وَقَدْ خَابَ مَنِ افْتَرَىٰ

ترجمه :

موسی خطاب به جادوگران گفت : وای بر شما ! بر خدا دروغ نبندید (و به الوهیت فرعون باور نکنید ، و پیغمبران خدا را تکذیب ننمائید ، و معجزات ایشان را جادو ندانید) که خدا شما را با عذاب (خود) نابود و ریشه‌کن خواهد ساخت ، و شکست و نومیدی از آن کسانی است که بر خدا دروغ می‌بندند .

توضیحات :

« وَيَلِكُمْ » : وای بر شما ! نابود شوید ! « يُسْحِتَ » : ریشه‌کن و نابود می‌گرداند . « خَابَ » : ناامید گردید . شکست خورد .

سوره طه آیه ۶۲

متن آیه :
فَتَنَازَعُوا أَمْرَهُم بَيْنَهُمْ وَأَسْرُوا النَّجْوَىٰ

ترجمه :

(این سخن موسی ایشان را به هراس انداخت ، و بر برخی از دلها تأثیر خود را بخشید ، و در میان جمعیت ساحران اختلاف افتاد) و درباره کارهایشان به نزاع برخاستند ، و مخفیانه و درگوشی با هم به سخن پرداختند .

توضیحات :

« أَسْرُوا النَّجْوَىٰ » : نجوای خود را درباره کار موسی و این که در حق او چه خواهند کرد ، از مردم مخفی و نهان داشتند .

سوره طه آیه ۶۳

متن آیه :
قَالُوا إِن هَٰذَانِ لَسَاحِرَانِ يُرِيدَانِ أَنْ يُخْرِجَاكُم مِّنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِمَا وَيَذْهَبَا بِطَرِيقَتِكُمُ الْمُثَلَىٰ

ترجمه :

(جادوگران بعد از رایزنی به یکدیگر) گفتند : این دو نفر قطعاً جادوگرند . آنان می‌خواهند شما را با جادوی خود از سرزمینتان بیرون کنند ، و آئین بهتر و برتر شما را از میان بردارند .

توضیحات :

« إن » : حرف مشبّهةٌ بالفعل و مخفّف از مثقله است و به همین خاطر در مابعد خود عمل نکرده است . یا این که (إن) حرف نافیّه و به معنی (ما) است و حرف لام واژه (لَسَاحِرَانِ) به معنی (إلا) است و تقدیر چنین است : ما هذانِ إلا سَاحِرَانِ . این دو نفر جز دو ساحر نبوده و نیستند . « طَرِيقَةٌ » : راه و رسم . آئین و مذهب . « المثلّیا » : مؤنث (أمثل) به معنی افضل است ، یعنی : بهتر و برتر . مرادشان آئین عالی و مذهب حق است .

سوره طه آیه ۶۴

متن آیه :

فَاجْمِعُوا كَيْدَكُمْ ثُمَّ ائْتُوا صَفًّا وَقَدْ أَفْلَحَ الْيَوْمَ مَنِ اسْتَعْلَىٰ

ترجمه :

تمام مکر و کید خود را (اعم از نقشه و مهارت و قدرت ممکن) رویهم بریزید و یکپارچه به کار گیرید . سپس همگی در يك صف (به میدان مبارزه) گام نهید . امروز کسی پیروز می‌گردد که بتواند برتری خود را (به حریف) نشان دهد .

توضیحات :

« ائْتُوا » : بیایید . درآئید . « صَفًّا » : يك صف . صف کشیده . حال است و به معنی : مُصْطَفَيْنَ است . « اِسْتَعْلَىٰ » : برتری یافت . چیره شد .

سوره طه آیه ۶۵

متن آیه :

قَالُوا يَا مُوسَىٰ إِمَّا أَنْ تُلْقِيَ وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ أَوْلَ مَنْ أَلْقَىٰ

ترجمه :

(جادوگران باد به غیغب انداخته) گفتند : ای موسی ! آیا تو اوّل (هنرنمایی خود را می‌کنی و عصای خود را) می‌اندازی ، یا ما اوّل (دست به کار شویم و اسباب و ادوات جادوی خویش را) بیندازیم (و کار تو را یکسره سازیم ؟) .

توضیحات :

« تُلْقِي » : بر زمین می‌اندازی و بساط جادوگری را می‌پراکنی . مفعول فعل به علّت وضوح ، حذف شده است .

سوره طه آیه ۶۶

متن آیه :

قَالَ بَلْ أَلْقُوا فَإِذَا جِبَالُهُمْ وَعِصِيُّهُمْ يُخَيَّلُ إِلَيْهِ مِنْ سِحْرِهِمْ أَنَّهَا تَسْعَىٰ

ترجمه :

(موسی) گفت : شما اوّل (شروع کنید و آنچه دارید جلو) بیندازید . (آنان طنابها و عصاهای خود را انداختند . موسی) چنان به نظرش رسید که بر اثر جادوی ایشان ، به ناگاه طنابها و

عصاهای آنان (مار شده‌اند و می‌خزند و) تند راه می‌روند .

توضیحات :
« حِبَالٌ » : جمع حَبَل ، طناب . ریسمان . « عِصِيٌّ » : جمع عَصَا ، چوبه دستیها . « تَسْعِيَا » : حرکت می‌کند . تند راه می‌رود .

سوره طه آیه ۶۷

متن آیه :
فَأَوْحَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُّوسَى

ترجمه :
در این هنگام موسی در درون خود ، احساس اندکی هراس کرد .

توضیحات :
« أَوْحَسَ » : احساس کرد . به دل افکند . به دل راه داد (نگا : هود / ۷۰) .

سوره طه آیه ۶۸

متن آیه :
قُلْنَا لَا تَخَفْ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعْلَى

ترجمه :
گفتیم : مترس ! حتماً تو برتری (و بر آنان چیره می‌شوی و کارهای باطلشان را شکست خواهی داد) .

توضیحات :
« الْأَعْلَى » : برتر . چیره (نگا : آل عمران / ۱۳۹ و نجم / ۷) .

سوره طه آیه ۶۹

متن آیه :
وَأَلْقَ مَا فِي يَمِينِكَ تَلْقَفُ مَا صَنَعُوا إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدٌ سَاحِرٌ وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَى

ترجمه :
و چیزی را که در دست راست داری بیفکن تا همه ساخته‌های (مزورانه و شعبده‌بازیهای مکارانه) ایشان را به سرعت بلعد . چرا که کارهایی را که کرده‌اند ، نیرنگِ جادوگر است ، و جادوگر هر کجا برود پیروز نمی‌شود .

توضیحات :
« تَلْقَفُ » : تند می‌بلعد (نگا : اعراف / ۱۱۷) . « إِنَّمَا » : مِثْلَمّاً چیزی را که . « كَيْدٌ » : نیرنگ . چشم‌بندی . « سَاحِرٌ » : مراد جنس جادوگر است . « حَيْثُ أَتَى » : هر جا باشد . هر کجا برود .

سوره طه آیه ۷۰

متن آیه :
قَالِقِي السَّحْرَةَ سُجَّداً قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ هَارُونَ وَمُوسَى

ترجمه :

(موسی عصای خود را انداخت . عصا مار بزرگی گردید و همه طنابها و چوبه دستیهای مارگونه ایشان را فوراً بلعید .) به دنبال آن ، جادوگران همگی به سجده افتادند و گفتند : ما (حقیقت را عیان می‌بینیم و) به پروردگار هارون و موسی ایمان داریم .

توضیحات :

« أَلْقَى السِّحْرَ » : جادوگران انداخته شدند . استعمال فعل مجهول بیانگر این واقعیت است که سطوت معجزه ، جادوگران را فروتنانه بر رو انداخته است .

سوره طه آیه ۷۱

متن آیه :

قَالَ آمَنَّا لَهُ قَبْلَ أَنْ أَدْنَ لَكُمْ إِنَّهُ لَكَبِيرُكُمُ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ فَلَأَقْطَعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خَلْفٍ وَأَصْلَبْنَكُمْ فِي جَذُوعِ النَّخْلِ وَلَتَعْلَمَنَّ آيَاتُنَا أَشَدَّ عَذَابًا وَأَبْقَى

ترجمه :

(فرعون) گفت : آیا پیش از آن که به شما اجازه دهم ، بدو ایمان آوردید ؟ ! مسلماً او بزرگ شما است . بزرگی که به شما جادوگری آموخته است . بی‌گمان دست‌هایتان و پاهایتان را عکس یکدیگر قطع می‌کنم ، و شما را بر فراز شاخه‌های درختان خرما به دار می‌آویزم . (آن وقت) خواهید دانست که کدام یک (از دو خدا : من یا خدای موسی) عذابش سخت‌تر و پایدارتر است .

توضیحات :

« آءَادْنَ » : اجازه دهم . « كَبِيرٌ » : رئیس . بزرگ . « مِنْ خَلْفٍ » : عکس یکدیگر . از دو قسمت مختلف ، مثل پای راست و دست چپ ، و پای چپ و دست راست . « لِأَصْلَبَنَّ » : قطعاً به دار می‌آویزم . « فِي » : به معنی (علی) یعنی بالا و فراز است . « جَذُوعٌ » : جمع جِدْع ، ساقه و تنه . شاخه (نگا : مریم / ۲۳ و ۲۵) .

سوره طه آیه ۷۲

متن آیه :

قَالُوا لَنْ نُؤْتِرَكَ عَلَىٰ مَا جَاءَنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالَّذِي فَطَرَنَا فَاقْضِ مَا أَنْتَ قَاضٍ إِنَّمَا تَقْضِي هَذِهِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا

ترجمه :

(جادوگران پاسخ دادند و) گفتند : ما هرگز تو را بر دلائل و براهین روشنی که برایمان آمده است ، و بر پروردگاری که ما را آفریده است بر نمی‌گزینیم و مقدم نمی‌داریم ، پس هر فرمانی که می‌خواهی صادر کنی ، صادر کن (و آنچه می‌خواهی بکن ، که باکی نیست . اما بدان) تو تنها می‌توانی در زندگی این جهان فرمان بدهی (و قدرت فرماندهی تو از دایره این دنیا فراتر نمی‌رود) .

توضیحات :

« لَنْ نُؤْتِرَكَ » : هرگز تو را ترجیح نمی‌دهیم و بر نمی‌گزینیم . « الْبَيِّنَاتِ » : معجزات . دلائل . « وَالَّذِي فَطَرَنَا » : و بر خدائی که ما را آفریده است . حرف (وَ) می‌تواند حرف عطف و (الَّذِي) عطف بر (ما) باشد ، و یا این که واو حرف جر و برای قسم باشد . « إِقْضِ » : حکم کن ، فرمان بده . « قَاضٍ » : حکم‌کننده . فرمان دهنده . عائد آن محذوف است . « هَذِهِ الْحَيَاةَ » : مفعول فیه

است .

سوره طه آیه ۷۳

متن آیه :
إِنَّا أَمْنَا بِرَبِّنَا لِيَغْفِرَ لَنَا خَطَايَانَا وَمَا أَكْرَهْتَنَا عَلَيهِ مِنَ السِّحْرِ وَاللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى

ترجمه :

ما به پروردگارمان ایمان آورده‌ایم تا ببخشاید گناهان ما را و جادوگریهایی را که بدان وادارمان می‌کردی . خدا بهتر (از هر کسی) و پایدارتر (از هر قدرتی) است .

توضیحات :

« خَطَايَا » : خطاها . گناهان و بدیها . « أَكْرَهْتَنَا » : به ما تحمیل کردی . وادارمان نمودی . این جمله بیانگر این واقعیت است که جادوگران می‌دانستند که جادوگری ، گمراهسازی و کار ناپسندی است . فرعون آن را برای به هراس انداختن مردم از خود ، مورد بهره‌برداری قرار می‌داد .

سوره طه آیه ۷۴

متن آیه :
إِنَّهُ مِنْ يَأْتِ رَبَّهُ مُجْرِمًا فَإِنَّ لَهُ جَهَنَّمَ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَى

ترجمه :

(ساحران سپس چنین ادامه دادند و گفتند :) بی‌گمان هر که (بی‌ایمان و) گنهگار به پیش پروردگارش رود ، دوزخ از آن او است . در آنجا نه می‌میرد (تا از دست عذاب رهایی یابد) و نه زنده می‌ماند (آن گونه که باید زیست و از نعمتها لذت برد و بهره‌مند گردید . بلکه برای همیشه در میان مرگ و زندگی دست و پا می‌زند) .

توضیحات :

« إِنَّهُ » : کار و بار چنین است . واژه (هُ) ضمیر شأن است . « مُجْرِمًا » : بزهکارانه . به قرینه واژه (مُؤْمِن) در آیه بعدی و بسیاری از آیات دیگر ، مراد از مُجْرِم ، کافر و بی‌ایمان است (نگا : اعراف / ۸۴ ، فرقان / ۳۱) .

سوره طه آیه ۷۵

متن آیه :
وَمَنْ يَأْتِهِ مُؤْمِنًا قَدْ عَمِلَ الصَّالِحَاتِ فَأُولَئِكَ لَهُمُ الدَّرَجَاتُ الْعُلَى

ترجمه :

و هرکه با ایمان و عمل صالح به پیش پروردگارش رود ، چنین کسانی دارای مراتب والا و منازل بالاینند .

توضیحات :

« الْعُلَى » : جمع عُلیا ، مؤنث أُعلی ، بالا و والا ، رفیع و شریف .

سوره طه آیه ۷۶

متن آیه :

جَنَاتٌ عَدْنٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ مَنْ تَزَكَّى

ترجمه :

(آن منازل و مراتب) باغهاي (بهشت جاويداني) است كه جاي ماندگاري است ، و در زير (قصرها و درختهاي) آن رودبارها جاري است ، و جاودانه در آنجا مي‌مانند ، و اين (چنين چيز باارزشي) پاداش كسي است كه (با ايمان و انجام طاعت) خويشتن را پاك و پاكيژه (از كثافات كفر و معاصي) كند .

توضيحات :

« جَنَاتٌ » : بدل از (الدَّرَجَاتُ الْعُلْيَا) است . « تَزَكَّى » : خود را پاك داشت . خويشتن را پاكيژه از كفر و معاصي كرد .

سوره طه آيه ۷۷

متن آيه :

وَلَقَدْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي فَاصْرَبْ لَهُمْ طَرِيقًا فِي الْبَحْرِ يَبَسًا لَّا تَخَافُ دَرَكًا وَلَا تَخْشَىٰ

ترجمه :

(مدتھا به اين منوال گذشت و حوادث تلخ و شيريني ميان موسي و فرعون روي داد . سرانجام) ما به موسي پيام داديم كه شبانه بندگانم را (از مصر به سوي فلسطين) كوچ بده ، و آن گاه (كه به كرانه نيل رسيديد ، با عصا به رودخانه درياگون نيل بزن و) راهي خشك براي آنان در اين دريا بگشا . (راهي كه چون در آن گام بگذاري) نه از فرعونيان مي‌ترسي كه به تو برسند و نه (از غرق شدن در آب) هراسي داري .

توضيحات :

« أَسْرِ بِعِبَادِي » : شبانه بندگانم را كوچ بده و از مصر به سوي سرزمين موعود فلسطين بيرون ببر (نگا : اسراء / ۱) . « فَاصْرَبْ لَهُمْ » : براي ايشان بساز . مأخوذ از گفتار عرب است ، وقتي كه مي‌گويند : صَرَبَ فُلَانٌ لِفُلَانٍ فِي مَالِهِ نَصِيْبًا . يعني قسمتي را مال ايشان ساخت . « يَبَسًا » : خشك . مصدر است و در معني وصفي ، يعني (يابس) به كار رفته است و وصف (طَرِيقًا) مي‌باشد . « دَرَكًا » : ملحق شدن و دريافتن . اسم مصدر از ادراك است . « لَّا تَخَافُ دَرَكًا وَ . . . » : حال ضمير مستتر در (إِصْرَبْ) است .

سوره طه آيه ۷۸

متن آيه :

فَاتَّبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ يَجُنُّدُهُ فَعَشِيَهِمْ مِّنَ الْيَمِّ مَا غَشِيَهِمْ

ترجمه :

(موسي فرمان خدا را اجرا كرد و) فرعون با لشكريانش آنان را دنبال كردند (و در کنار دريا بدیشان رسيدند و در عقبشان وارد جاده‌اي شدند كه با کنار رفتن آب پديد آمده بود . در اين هنگام) دريا آنان را به گونه شگفتي در ميان (امواج خروشان) خود گرفت .

توضيحات :

« أَتَّبَعَهُمْ » : دنبالشان كرد . در عقبشان روان شد . « غَشِيَهِمْ » : ايشان را فرا گرفت . آنان را در خود نهد . « الْيَمِّ » : دريا (نگا : اعراف / ۱۲۶) . « مَا » : آن چيزي كه خردها نمي‌توانند به

توصیفش بپردازند و خوف و هراسش را بیان دارند . فاعل است .

سوره طه آیه ۷۹

متن آیه :
وَأَصْلُ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُ وَمَا هَدَىٰ

ترجمه :

(بدین منوال) فرعون قوم خود را گمراه ساخت و (به بیراهه کشاند ، و ایشان را به راه راست) هدایت نمود .

توضیحات :

« أَصْلٌ » : گمراه ساخت . « مَا هَدَىٰ » : رهنمود نکرد . این بخش ، بیانگر تکذیب سخن فرعون است که می‌گفت : من شما را جز به راه هدایت رهنمود نمی‌نمایم (نگا : غافر / ۲۹) .

سوره طه آیه ۸۰

متن آیه :
يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ قَدْ أَنْجَيْنَاكُم مِّنْ عَدُوِّكُمْ وَوَاعَدْنَاكُمْ جَانِبَ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّاءَ وَالسَّلْوَىٰ

ترجمه :

ای بنی‌اسرائیل ! ما شما را از (چنگال فرعون ، یعنی) دشمنان نجات دادیم ، و طرف راست کوه طور را میعادگاه (موسی و هفتاد نفر از) شما کردیم (تا تورات را دریافت دارد) ، و ترنجبین و بلدرچین را (در آن بیابانی که سرگردان بودید) نصیب شما ساختیم .

توضیحات :

« الْأَيْمَنِ » : سمت راست . صفت (جانب) است (نگا : مریم / ۵۲) . « نَزَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّاءَ وَالسَّلْوَىٰ » : (نگا : بقره / ۵۷) .

سوره طه آیه ۸۱

متن آیه :
كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَلَا تَطْغَوْا فِيهِ فَيَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبِي وَمَنْ يَحِلِّ عَلَيْهِ غَضَبِي فَقَدْ هَوَىٰ

ترجمه :

(بدیشان گفتیم :) از (این) روزیهای پاکیزه‌ای که (بدون رنج) به شما داده‌ایم بخورید و در آن (از حدود و مقررات خدا) تجاوز نکنید (و مواظب باشید نعمت رایگان ، موجب کفران و طغیان شما نشود . چه اگر نعمت من ، باعث ناسپاسی و گردنکشی شود) خشم من دامنگیرتان می‌گردد و هرکه خشم من دامنگیرش شود پرت و هلاک می‌شود .

توضیحات :

« لَا تَطْغَوْا فِيهِ » : در آن سرکشی نکنید . سرکشی در نعمت خدا این است که انسان به جای این که از آن در راه طاعت و عبادت خدا و طریق سعادت دنیا و آخرت خود استفاده کند ، آن را وسیله گناهکاری و ناسپاسی و گردنکشی از فرمان و قوانین الهی ، و بالاخره کفر و زندقه سازد . « هَوَىٰ » : پرت شد و سقوط کرد . هلاک و نابود گردید .

سوره طه آیه ۸۲

متن آیه :
وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِّمَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَىٰ

ترجمه :

من قطعاً (با غفران عظیمی که دارم) می‌آمزم کسی را که (از کفر و گناه خود) برگردد و (به بهترین وجه) ایمان بیاورد و کارهای شایسته بکند و سپس راهیاب بشود (و این راه را تا آخر زندگی ادامه دهد) .

توضیحات :

« غَفَّارٌ » : بسیار آمرزنده . دارای آمرزش سترگ . « ءَامَنَ » : ایمان آورد . در آراستن و پیراستن ایمان خود کوشید . « اهْتَدَىٰ » : راهیاب شد . بر هدایت دوام و استمرار داشت .

سوره طه آیه ۸۳

متن آیه :
وَمَا أَعْجَلَكَ عَن قَوْمِكَ يَا مُوسَىٰ

ترجمه :

(موسی پیش‌تر خود را به کوه طور رسانید . بدو گفتیم :) ای موسی ! چه چیز تو را بر آن داشت که (در آمدن به کوه طور) بر قوم خود پیشی گیری ؟

توضیحات :

« أَعْجَلَكَ » : تو را به شتاب و سبقت واداشت .

سوره طه آیه ۸۴

متن آیه :
قَالَ هُمْ أَوْلَاءُ عَلَىٰ أَثَرِي وَعَجِلْتُ إِلَيْكَ رَبِّ لِتَرْضَىٰ

ترجمه :

(موسی) گفت : آنان به دنبال من بوده و (هرچه زودتر به خدمت می‌رسند) . پروردگارا ! من به سوی (میعادگاه و محضر وحی) تو شتاب کردم تا (هرچه زودتر احکام و قوانین تو را دریافت و به بندگانت برسانم و از من) خوشنود شوی .

توضیحات :

« عَلَىٰ أَثَرِي » : به دنبال من . نزدیک به من و پا به پای من .

سوره طه آیه ۸۵

متن آیه :
قَالَ فَإِنَّا قَدْ فَتَنَّا قَوْمَكَ مِن بَعْدِكَ وَأَضَلَّهُمُ السَّامِرِيُّ

ترجمه :

(خدا) فرمود : ما قوم تو را بعد از (رهسپار شدن) تو (بدینجا) آزمایش کردیم (و آنان از عهده امتحان برنیامدند) و « سامری » ایشان را گمراه و از راه بدر کرد .

توضیحات :

« فِتْنًا » : آزمایش کردیم . آزمودیم . « السَّامِرِيُّ » : مردی از اهالی فلسطین بود و از اقلیم سامره . به مصر کوچ کرد و بعدها همراه بنی‌اسرائیل از آنجا خارج شد . او منافق بود و چنین وانمود می‌کرد که به موسی ایمان دارد و کفر خود را مخفی می‌کرد .

سوره طه آیه ۸۶

متن آیه :

فَرَجَعَ مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِيفًا قَالَ يَا قَوْمِ أَلَمْ يَعِدْكُمْ رَبُّكُمْ وَعَدًّا حَسَنًا أَقْتَالَ عَلَيْكُمُ الْعَهْدُ أَمْ أَرَدْتُمْ أَنْ يَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَخْلَفْتُمْ مَوْعِدِي

ترجمه :

موسی پس از دریافت تورات ، خشمگین و اندوهناک به سوی قوم خود برگشت . (بدیشان پرخاش کرد و) گفت : ای قوم من ! مگر پروردگارتان وعده نیکویی به شما نداد (که عبارت است از : نزول تورات و بیان احکام آسمانی ، و نجات و پیروزی بر فرعونیان ، و وارث حکومت مصر شدن ، و مغفرت و آمرزش خداوندی ؟) . آیا مدت جدائی من از شما به طول انجامیده است ؟ ! یا این که خواسته‌اید که خشم پروردگارتان دامنگیرتان شود و این است که با وعده من مخالفت کرده‌اید ؟ ! (و سر از آئین و راه و روش من پیچیده و بیراهه رفته‌اید) .

توضیحات :

« غَضْبَانَ » : خشمگین . حال است . « أَسِيفًا » : غمزده و اندوهناک . حال دوم است . « وَعَدًّا حَسَنًا » : وعده زیبایی . مراد نزول تورات و بیان احکام آسمانی در آن ؛ یا نجات و پیروزی بر فرعونیان و وارث حکومت سرزمین مصر شدن ؛ یا وعده مغفرت و آمرزش توبه‌کنندگان و انجام‌دهندگان کارهای پسندیده ؛ و یا این که همه این امور . « الْعَهْدُ » : مدت جدائی موسی از بنی‌اسرائیل و رفتن به مناجات . « أَمْ أَرَدْتُمْ أَنْ . . . » : مراد این است که عمل شما آن چنان است که گویا چنین تصمیمی را درباره خود اتخاذ کرده‌اید .

سوره طه آیه ۸۷

متن آیه :

قَالُوا مَا أَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ يَمَلِكَنَا وَلَكِنَّا حُمَلْنَا أَوْزَارًا مِّنْ زِينَةِ الْقَوْمِ فَقَذَفْنَاهَا فَكَذَلِكَ أَلْقَى السَّامِرِيُّ

ترجمه :

گفتند : ما به اختیار خود از وعده تو سرپیچی نکرده‌ایم ، ولیکن بارهای سنگینی از زیورآلات (طلائی) مردمان (قبطی که توسط زنانمان به بهانه امانت جهت خودآرائی بدانها در روز عید گرفته شده بود و به همراه داشتیم) بار ما شده بود و (سامری می‌گفت : نحوست این زر و زیور حرام است که موسی برنمی‌گردد . این بود که) ما آنها را از خود دور انداختیم و سامری نیز (آنچه با خود داشت) از خود دور افکند .

توضیحات :

« مَلَكٌ » : اختیار و توانائی . « أَوْزَارًا » : جمع وزر است به معنی بارهای سنگین . « زِينَةٌ » : زیورآلات . مراد زر و طلائی امانتی است که زنان بنی‌اسرائیل قبل از حرکت از مصر به بهانه فرارسیدن عید خود از قبطیان گرفته بودند . « قَذَفْنَا » : انداختیم . از خود دور کردیم . « فَكَذَلِكَ أَلْقَى السَّامِرِيُّ » : سامری هم آنچه داشت دور انداخت . سامری هم آنها را به میان آتش انداخت . این بود که سامری برنامه و طرحی که داشت به مرحله اجرا درآورد .

سوره طه آیه ۸۸

متن آیه :

فَأَخْرَجَ لَهُمْ عِجْلًا جَسَدًا لَهُ خُورٌ فَقَالُوا هَذَا إِلَهُكُمْ وَإِلَهُ مُوسَىٰ قَنَسِيَّ

ترجمه :

سپس مجسمه گوساله‌ای را برای مردم (از میان آتش) بیرون آورد (که به علت تعبیه سوراخهایی در آن ، به هنگام وزش باد ، صدائی همچون) صدای گوساله داشت . (سامری و پیروانش) گفتند : این معبود شما و معبود موسی است و او (چنین چیزی را) فراموش کرده است (و در طلب آن به کوه طور رفته است) .

توضیحات :

« فَأَخْرَجَ لَهُمْ » : این بخش ، از زبان خداوند است که بیانگر نتیجه فتنه‌انگیزی سامری است . « جَسَدًا » : جسم . لاشه . مراد مجسمه و تندیس است . بدل از (عِجْلًا) می‌باشد (نگا : اعراف / ۱۴۸) . « خُورٌ » : صدای گاو . « نَسِيَّ » : موسی فراموش کرده است . سامری عهد و پیمان خود را با خدا و موسی به فراموشی سپرد .

سوره طه آیه ۸۹

متن آیه :

أَفَلَا يَرَوْنَ أَلَّا يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ قَوْلًا وَلَا يَمْلِكُ لَهُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا

ترجمه :

آیا آنان نمی‌بینند که (این گوساله) پاسخ ایشان را نمی‌دهد و زبانی از آنان دور نمی‌گرداند و سودی برایشان فراهم نمی‌آورد ؟

توضیحات :

« لَا يَرْجِعُ » : برنمی‌گرداند . مراد این است که سخن نمی‌گوید و پاسخی نمی‌دهد . به صورت متعدی استعمال شده است (نگا : ممتحنه / ۱۰ ، سبأ / ۳۱) . « أَلَّا يَرْجِعُ » : حرف (آن) مخفف از مثقله و جزو حروف مشبّهة بالفعل است .

سوره طه آیه ۹۰

متن آیه :

وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ هَارُونُ مِنْ قَبْلُ يَا قَوْمِ إِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهِ وَإِنَّ رَبَّكُمُ الرَّحْمَنُ فَاتَّبِعُونِي وَأَطِيعُوا أَمْرِي

ترجمه :

هارون (که به هنگام وقوع چنین آشوبی در میانشان بسر می‌برد ،) پیش‌تر (از برگشتن موسی از میعادگاه) به بنی‌اسرائیل گفت : ای قوم من ! با این (گوساله زرین) شما دچار بلا (و آزمون بزرگ و سختی) شده‌اید . پروردگار شما خداوند مهربان است (نه کس و نه چیز دیگری) . اکنون که چنین است ، از من پیروی کنید و از فرمان من اطاعت نمایید .

توضیحات :

« مِنْ قَبْلُ » : پیش از برگشت موسی از کوه طور . « فُتِنْتُمْ بِهِ » : بدان در فتنه و بلا افتاده‌اید . چرا که گوساله را می‌پرستید و به دوزخ می‌افتید . بدان دچار آزمایش و آزمون شده‌اید . چرا که گوساله‌ای بدین شکل و هیئت ، برای امتحان ایمان شما است .

سوره طه آیه ۹۱

متن آیه :
قَالُوا لَنْ نَبْرَحَ عَلَيْهِ عَاكِفِينَ حَتَّىٰ يَرْجِعَ إِلَيْنَا مُوسَىٰ

ترجمه :

گفتند : ما پیوسته به پرستش این گوساله ادامه می‌دهیم تا موسی به پیش ما برمی‌گردد .

توضیحات :

« لَنْ نَبْرَحَ » : همیشه ما . « عَاكِفِينَ » : مقیمان . پرستش‌کنندگان (نگا : بقره / ۱۸۷ ، اعراف / ۱۳۸) .

سوره طه آیه ۹۲

متن آیه :
قَالَ يَا هَارُونُ مَا مَنَعَكَ إِذْ رَأَيْتَهُمْ ضَلُّوا

ترجمه :

(موسی در حالی که از آنچه شنید و دید ، سخت متأثر بود) گفت : ای هارون ! هنگامی که دیدی آنان گمراه می‌شوند ، چه چیز مانع از آن شد که (جلو ایشان را بگیری و نگذاری به بیراهه روند ؟) . . .

توضیحات :

« مَا مَنَعَكَ ؟ » : چه چیز تو را بازداشت ؟ چه چیز جلو تو را گرفت ؟

سوره طه آیه ۹۳

متن آیه :
أَلَا تَتَّبِعَنِ أَفَعَصَيْتَ أَمْرِي

ترجمه :

از من پیروی کنی ؟ ! (مگر هنگامی که می‌خواستم به میعادگاه بروم نگفتم : جانشین من باش در میان قوم من ، و به اصلاح پرداز و راه تباہکاران را در پیش مگیر ؟) . آیا از دستور من سرپیچی کردی ؟

توضیحات :

« أَلَا تَتَّبِعَنِ ؟ » : این که از من پیروی نکنی ؟ اشاره به این است که موسی به هارون گفته بود که پس از رفتن موسی ، او جانشین وی شود و به اصلاح پردازد (نگا : اعراف / ۱۴۳) .

سوره طه آیه ۹۴

متن آیه :
قَالَ يَا ابْنَ أُمَّ لَا تَأْخُذْ بِلِحْيَتِي وَلَا بِرَأْسِي إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَمْ تَرْقُبْ قَوْلِي

ترجمه :

(هارون) گفت : ای پسر مادرم ! نه ریش مرا بگیر و نه موی سرم را (بر دست بپیچ) . من ترسیدم که (اگر با ایشان شدت عمل نشان دهم) بگوئی میان بنی‌اسرائیل تفرقه انداختی و

سفارش مرا به کار نبستی .

توضیحات :
« يَا أَيْنَ أُمُّ » : ای پسر مادرم ! ادای سخن بدین شیوه ، برای برانگیختن رأفت و رقت موسی بود ، والا موسی و هارون برادران پدری و مادری یکدیگر بودند . یاء متکلم از آخر (أُم) برابر قاعده زبان عربی حذف و با فتحه خوانده شده است . « لَمْ تَرْقُبْ » : رعایت نکردی . حفظ و نگهداری نکردی (نگا : توبه / ۸ و ۱۰) .

سوره طه آیه ۹۵

متن آیه :
قَالَ فَمَا خَطْبُكَ يَا سَامِرِيُّ

ترجمه :

(موسی) گفت : (اما تو) ای سامری ! این کار خطرناک چیست که از تو سر زده است ؟

توضیحات :

« خَطْبٌ » : امر خطیر . کار خطرناک و عظیم (نگا : یوسف / ۵۱ ، حجر / ۵۷) .

سوره طه آیه ۹۶

متن آیه :
قَالَ بَصُرْتُ بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا بِهِ فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِّنْ أَثَرِ الرَّسُولِ فَنَبَذْتُهَا وَكَذَلِكَ سَوَّلْتُ لِي نَفْسِي

ترجمه :

(سامری) گفت : من از چیزهایی (در صنعت و هنر مجسمه‌سازی) آگاهم که بنی‌اسرائیل از آنها آگاه نیستند . من مقداری از آثار (تعالیم و قوانین) پیغمبر (خدا موسی) را برگرفتم و برای گولزدن دیگران (آن را (به شکم گوساله) ریختم . این چنین نفس من مطلب را در نظرم آراست (و آنچه می‌خواستم انجام دادم) .

توضیحات :

معنی دیگر آیه که تنها نقل قول از زبان سامری است عبارت است از : سامری گفت : چیزی را من دیده‌ام که آنان ندیده‌اند (که جبرئیل فرشته وحی است) و از جای پای (اسب) جبرئیل مشت (خاك) برگرفتم و آن را (به درون گوساله) ریختم ، و نفس من این چنین کار را در نظرم آراست . « بَصُرْتُ » : دیدم . مراد از دیدن در اینجا ، فهم کردن و پی‌بردن و دانستن فنون مجسمه‌سازی و تمثالگری است . « فَقَبَضْتُ قَبْضَةً » : مشت (را) برگرفتم . مراد برداشتن مقداری از تورات و عمل کردن بدان است . « أَثَرِ الرَّسُولِ » : اثر پیغمبر . مراد از (أثر) تورات ، و مراد از (الرسول) موسی است . « نَبَذْتُ » : انداختم . رها کردم . « سَوَّلْتُ » : آن را زینت داد و گرامی و شیرین کرد (نگا : یوسف / ۱۸ و ۸۳) .

سوره طه آیه ۹۷

متن آیه :
قَالَ قَدْ ذَهَبَ فَإِنَّ لَكَ فِي الْحَيَاةِ أَنْ تَقُولَ لَا مِسَاسَ وَإِنَّ لَكَ مَوْعِدًا لَّنْ تَخْلَفَهُ وَانظُرْ إِلَى إِلٰهِكَ الَّذِي ظَلْتَ عَلَيْهِ عَاكِفًا لَّنُحَرِّقَنَّهُ ثُمَّ لَنَنْسِفَنَّهُ فِي الْيَمِّ نَسْفًا

ترجمه :

(موسی به سامری) گفت : برو (از میان ما) . در زندگی دنیا بهره‌ات (بیزاری و گریز باد . و) این که پیوسته بگوئی : (به من) دست نزید و نزدیک نشوید ، و در آخرت برای تو موعدی است که درباره‌ات تخلف‌ناپذیر است (و خداوند آن را فراموش نخواهد کرد . هم‌اینک هم ، گوساله) معبود را که پیوسته به عبادتش می‌پرداختی بنگر و بین که چگونه آن را می‌سوزانیم و سپس خاکسترش را به دریا می‌ریزیم و می‌پراکنیم .

توضیحات :

« مِیْسَاسَ » : تماس . مخالطت و معاشرت . مصدر باب مفاعله است . « لا مِیْسَاسَ » : هیچ گونه هم‌نشینی و آمیزشی نیست . مراد نهی است ، یعنی با من نیامیزد و تماس نگیرد . مقصود بایکوت سامری و طرد او از میان جامعه است . اشاره به یکی از قوانین جزائی شریعت موسی است که اعلان پلیدی پلید و کناره‌گیری از او است (نگا : فی ظلال القرآن) . « لَنْ تَخْلَفَهُ » : از تو در نمی‌گذرد . « إِلَهْكَ » : معبود خود . مراد گوساله سامری است . « نَسْفًا » : از هم پاشیدن و پراکندن .

سوره طه آیه ۹۸

متن آیه :
إِنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَسِعَ كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا

ترجمه :

معبود شما تنها الله است ، همان خدائی که معبودی جز او نیست . دانش او همه‌چیز را فرا گرفته است (و از گذشته و حال و آینده ، و آنچه بوده است و هست و خواهد بود ، باخبر است) .

توضیحات :

« وَسِعَ » : در بر گرفته‌است . فرا گرفته‌است (نگا : بقره / ۲۵۵ ، انعام / ۸۰) .

سوره طه آیه ۹۹

متن آیه :
كَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ مَا قَدْ سَبَقَ وَقَدْ آتَيْنَاكَ مِنْ لَدُنَّا ذِكْرًا

ترجمه :

این چنین اخبار گذشتگان را برای تو بازگو می‌کنیم . ما از سوی خود قرآن را به تو عطا کرده‌ایم (که صلاح دین و دنیا را به تو و پیروانت تذکر می‌دهد) .

توضیحات :

« كَذَلِكَ » : این چنین اخبار گذشتگان را . همان گونه که خبر موسی را برایت روایت کردیم ، تو را از سرگذشت ملت‌های گذشته دیگر مطلع می‌سازیم . « ذِكْرًا » : مراد قرآن است (نگا : آل‌عمران / ۵۸ ، حجر / ۶ و ۹) .

سوره طه آیه ۱۰۰

متن آیه :
مَنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَإِنَّهُ يَحْمِلُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وِزْرًا

ترجمه :

هرکس از قرآن روی گردان شود (و از تصدیق و عمل بدان دوری گزیند ، در دنیا گمراه خواهد بود ، و) در روز قیامت بار سنگینی (از عذاب مسؤولیت و گناه) بر دوش خواهد داشت .

توضیحات :

« وزراً » : بار سنگین . بر گناه هم اطلاق می‌شود ، و در اینجا مراد عقوبت و جزای گناه است .

سوره طه آیه ۱۰۱

متن آیه :

خَالِدِينَ فِيهِ وَسَاءَ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حِمْلًا

ترجمه :

(این چنین کسانی) جاودانه در آن (عذاب) خواهند ماند ، و چه بار بدی که در روز قیامت دارند !

توضیحات :

« حِمْلًا » : بار . مراد بار سنگین گناهان است .

سوره طه آیه ۱۰۲

متن آیه :

يَوْمَ يَنْفَخُ فِي السُّورِ وَنَحْشُرُ الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ زُرْقًا

ترجمه :

روزی در صور (برای بار دوم) دمیده می‌شود ، و گنهکاران را (با چهره و اندام) کبود رنگ (از شدت درد و رنج ، و با چشمان کور) در آن روز (در گستره رستاخیز) گرد می‌آوریم .

توضیحات :

« زُرْقًا » : جمع اُزْرَق . کسی که صورتش بر اثر شدت درد و رنج ، تیره و کبود شده باشد . کبود چشم . مراد از کبودی چشم ضعف بینائی است ، و کبود چشم را نابینا معنی کرده‌اند (نگا : طه / ۱۲۴) . حال بشمار است .

سوره طه آیه ۱۰۳

متن آیه :

يَتَخَفَتُونَ بَيْنَهُمْ إِنْ لَيْتُمْ إِلَّا عَشْرًا

ترجمه :

آنان در میان خود آهسته به هم می‌گویند : جز ده شبانه‌روز (در دنیا) نبوده‌اید و نمانده‌اید .

توضیحات :

« يَتَخَفَتُونَ » : با صدای آهسته بهم می‌گویند . « إِنْ لَيْتُمْ » : نمانده‌اید و توقف نکرده‌اید (نگا : یونس / ۴۵) . « عَشْرًا » : مذکر آمدن این واژه ، بیانگر این است که تمییز محذوف ، مؤنث است که لیلی است ؛ هرچند هنگامی که عدد بدون معدود بیان شود ، این قاعده چندان مراعات نمی‌گردد .

سوره طه آیه ۱۰۴

متن آیه :
نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ إِذْ يَقُولُ أَمْثَلُهُمْ طَرِيقَةً إِن لَّيْتُمُ إِلَّا يَوْمًا

ترجمه :
ما بهتر می‌دانیم که (آهسته به یکدیگر) چه می‌گویند ، و (کاملاً آگاهیم) از سخن کسی که راهش (در به تصویر کشیدن کوتاه‌هی دنیا ، به حقیقت) نزدیکتر و بهتر است ، آن گاه که می‌گوید : شما تنها یک روز در دنیا بسر برده‌اید !

توضیحات :
« أَمْثَلُهُمْ طَرِيقَةً » : کسی که رأی او دادگرانه‌تر و به واقعیت نزدیکتر است . مراد از ترجیح سخن گوینده دوم این نیست که او به صداقت و راستی نزدیکتر است ؛ بلکه مراد این است که او بهتر درجه پشیمانی و اندازه هراس و عذاب قیامت را به تصویر کشیده است . چرا که عمر جهان گذران ، در قبال عمر بی‌پایان و جاویدان آخرت ، نه ده روز ، بلکه یک روز نیز بشمار نمی‌آید که کمترین عدد است .

سوره طه آیه ۱۰۵

متن آیه :
وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْجِبَالِ فَقُلْ يَنْسِفُهَا رَبِّي نَسْفًا

ترجمه :
(ای پیغمبر ! حال که از قیامت صحبت کرده‌ای ، منکران رستاخیز) از تو درباره کوهها می‌پرسند (و می‌گویند : کوههایی بدین عظمت - که به عقیده ایشان قابل تزلزل نیست - به هنگام پایان گرفتن جهان چه سرنوشتی خواهند داشت ؟) . بگو : پروردگار آنها را از جا می‌کند و (در هوا) پراکنده می‌دارد (و بر باد می‌دهد) .

توضیحات :
« نَسْفًا » : از بُن کردن و پراکنده ساختن (نگا : مرسلات / ۱۰) .

سوره طه آیه ۱۰۶

متن آیه :
فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا

ترجمه :
سپس زمین را به صورت قَلات صاف و هموار و بی‌آب و گیاه رها می‌سازد .

توضیحات :
« قَاعًا » : قَلات . زمین صاف و هموار (نگا : نور / ۳۹) . خالی (نگا : تفسیرالمصحف المیسر) .
« صَفْصَفًا » : کاملاً مسطح و هموار و صاف .

سوره طه آیه ۱۰۷

متن آیه :
لَا تَرَى فِيهَا عِوَجًا وَلَا أَمْتًا

ترجمه :

در آن هیچ گونه پستی و بلندی نمی‌بینی (انگار قبلاً آباد نبوده است و خانه و کاشانه و فراز و نشیبی نداشته است) .

توضیحات :

« عَوْج » : پیچ . نشیب . گودی . « أُمَّتاً » : فراز . برجستگی . بلندی .

سوره طه آیه ۱۰۸

متن آیه :

يَوْمَئِذٍ يَتَّبِعُونَ الدَّاعِيَ لَأَ عَوْجَ لَهُ وَخَشَعَتِ الْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَنِ فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا

ترجمه :

در آن روز (که مردمان سر از گورها به در می‌آورند ، همگی) بدون کمترین سرپیچی ، از منادی (الهی) پیروی می‌کنند ، (و برابر فرمان او رهسپار عرصه محشر می‌شوند ،) و صداها به سبب (جلال و شکوه خداوند) مهربان فروکش می‌کند ، و جز صدای آهسته (و پنهان در زیر لبان ، چیزی) نمی‌شنوی .

توضیحات :

« الدَّاعِيَ » : دعوت‌کننده . مُنادي . مراد اِسرافیل است . « عَوْج » : سرپیچی و انحراف . « لِلرَّحْمَنِ » : به خاطر سیطره عظمت خداوند مهربان بر عرصه محشر . در برابر خداوند مهربان . « هَمْسًا » : صدای آهسته و زیرلبی .

سوره طه آیه ۱۰۹

متن آیه :

يَوْمَئِذٍ لَّا تَنفَعُ الشَّفَاعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَرَضِيَ لَهُ قَوْلًا

ترجمه :

در آن روز شفاعت (هیچ کسی) سودی نمی‌بخشد ، مگر (شفاعت) کسی که خداوند مهربان به او اجازه دهد و گفتارش را بپسندد .

توضیحات :

« لَا تَنفَعُ الشَّفَاعَةُ » : در روز قیامت . شفاعت به سه شرط انجام می‌گیرد : ۱ - خدا به شفاعت کننده اجازه شفاعت دهد (نگا : بقره / ۲۵۵ ، یونس / ۳) . ۲ - آنچه درخواست می‌شود خدایسند باشد (نگا : طه / ۱۰۹) . ۳ - خدا راضی شود از کسی که برای او شفاعت می‌گردد (نگا : انبیاء / ۲۸ ، نجم / ۲۶) .

سوره طه آیه ۱۱۰

متن آیه :

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا

ترجمه :

خدا می‌داند آنچه را که (مردمان) در پیش دارند و (در آخرت بدان گرفتار می‌آیند ، و می‌داند) آنچه را که (در دنیا انجام داده‌اند و) پشت سر گذاشته‌اند ، ولی آنان از (کار و بار و حکمت) آفریدگار آگاهی ندارند .

توضیحات :
 « مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ » : امور دنیای ایشان . احوال قیامت آنان . « مَا خَلْفَهُمْ » : امور دنیای ایشان . احوال قیامت آنان . هر يك از دو موصول « ما » می‌تواند مربوط به گذشته یا آینده ، و یا این که امور دنیا یا امور آخرت باشد و برعکس هم ، معنی شود . « هم » : مرجع ضمیر می‌تواند مردمان یا گردآیندگان در عرصه محشر باشد . « یه » : مرجع ضمیر می‌تواند خدا باشد که معنی آن گذشت ، و یا این که موصولهای (ما) باشد که معنی آن چنین می‌شود : خدا می‌داند که مردمان چه کرده‌اند و چه می‌کنند و عاقبتشان چه خواهد بود ، ولی مردمان کارهای خود را فراموش می‌کنند و نمی‌دانند در دنیا و آخرت چه بر سرشان می‌آید .

سوره طه آیه ۱۱۱

متن آیه :
 وَعَنْتِ الْوُجُوهُ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ وَقَدْ خَابَ مَنْ حَمَلَ ظُلْمًا

ترجمه :
 (در آن روز همه) چهره‌ها در برابر خداوند باقی و جاویدان ، و گرداننده و نگهبان جهان (همچون اسیران) خضوع و خشوع می‌کنند و کرنش می‌برند ، و کسی که (در آن روز کوله‌بار) کفر (دنیای خود) را بر دوش کشد ، ناامید (از لطف خدا و بی‌بهره از نجات و ثواب) می‌گردد .

توضیحات :
 « عَنْتِ » : خضوع و خشوع کرد . مثل اسیران کرنش برد . از این ماده واژه (عانی) به معنی اسیر است که جمع آن (عناء) است . « الْوُجُوهُ » : چهره‌ها . ذکر چهره‌ها در میان سایر اعضا ، بدان خاطر است که اشرف اندامها بوده و اثر فروتنی و خواری در آن نمایان می‌گردد . و یا این که تسمیه کل به اسم جزء است و مراد خود انسانها است . « الْحَيِّ الْقَيُّومِ » : (نگا : بقره / ۲۵۵) . « خَابَ » : ناامید گردید و به آرزو نرسید . زیانمند شد . از دست داد . « ظُلْمًا » : کفر .

سوره طه آیه ۱۱۲

متن آیه :
 وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا يَخَافُ ظُلْمًا وَلَا هَضْمًا

ترجمه :
 و هر کس کارهای نیکو انجام دهد ، در حالی که مؤمن باشد ، نه از ظلم و ستمی می‌ترسد (که بر او رود ، و مثلاً بر گناهانش افزوده شود) و نه از کم و کاستی می‌هراسد (که گریبانگیر کارهای نیک و پاداشش شود . چرا که حساب خدا دقیق است) .

توضیحات :
 « وَهُوَ مُؤْمِنٌ » : در حالی که انجام دهنده کارهای نیک مؤمن باشد . چرا که کارهای نیک کافر هدر می‌رود و ضائع می‌شود (نگا : بقره / ۲۱۷ ، زمر / ۶۵ ، احزاب / ۱۹) . « ظُلْمًا » : مراد عقاب بدون سبب ، یا افزایش بر لغزشها و سیئات است . « هَضْمًا » : خوردن و کاستن . کم کردن حق کسی و وفا نکردن به ادای آن واجب . مراد کاستن از حسنات است .

سوره طه آیه ۱۱۳

متن آیه :
 وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا وَصَرَّفْنَا فِيهِ مِنَ الْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ أَوْ يُحَدِّثُ لَهُمْ ذِكْرًا

ترجمه :

همچنین قرآن را به زبان عربی فرو فرستادیم و در آن بیم دادن و ترساندن را (به شیوه‌های گوناگون) بازگو کردیم ، تا این که (مردمان از کفر و معاصی) بپرهیزند ، یا باعث یادآوری و بیداری (و مایه پند و عبرت) ایشان شود .

توضیحات :

« كَذَلِكَ » : همچنین . عطف بر (كَذَلِكَ) در آیه ۹۹ است . « أَنْزَلْنَاهُ » : بدون مرجع قبلی ، برای اشاره به عظمت قرآن و استیقرار و حضور آن در آذهان است . « قُرْآنًا عَرَبِيًّا » : حال اول و حال دوم بشمارند ؛ یا این که (قُرْآنًا) حال و (عَرَبِيًّا) صفت آن است (نگا : یوسف / ۲) . « صَرَفْنَا » : به شیوه‌های گوناگون و بیانات مختلف بازگو کردیم (نگا : انعام / ۴۶ ، اسراء / ۴۱) . « ذِكْرًا » : پند و عبرت . بیداری و آگاهی .

سوره طه آیه ۱۱۴

متن آیه :

فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ وَلَا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يُقْضَىٰ إِلَيْكَ وَحْيُهُ وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا

ترجمه :

والا مقام خدا است که شاه حقیقی او است (و جملگی فرماندهان و فرمانبران بدو نیازمندند ، و دایره امر و نهی سراسر گستره هستی است . ای پیغمبر ! نازل کننده قرآن چنین خدای بلندمرتبه و توانائی است . پس به هنگام نزول قرآن) پیش از این که وحی (آیات) قرآن به پایان برسد ، در آن عجله مکن (و تندتند آیه‌ها را به دنبال جبرئیل تکرار منما و بر زبان مران . چرا که هرچند قرآن مافوق طاقت و توان انسان است ، اما خدا حافظ و نگهدار آن است و آن را در مغزت ثبت و ضبط می‌نماید) . بگو : پروردگارا ! (در پرتو قرآن) بر دانشم بیفز (و از قرآن و ابعاد مختلف آن آگاهترم فرما) .

توضیحات :

« تَعَالَى » : والا مقام است . از علو و عظمت مطلق برخوردار است . « لَا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ » : مراد نهی از عجله‌ای است که حضرت محمد به هنگام دریافت وحی جهت فراگیری و حفظ قرآن داشت ، و بدین خاطر با شتاب به دنبال فرشته وحی جبرئیل امین ، آیات قرآنی را تکرار می فرمود (نگا : قیامه / ۱۵ - ۱۷ ، اعلی / ۶) . « يَقْضَىٰ » : به پایان رسانده شود .

سوره طه آیه ۱۱۵

متن آیه :

وَلَقَدْ عَهِدْنَا إِلَىٰ آدَمَ مِنْ قَبْلُ فَنَسِيَ وَلَمْ نَجِدْ لَهُ عَزْمًا

ترجمه :

در آغاز کار ، ما به آدم فرمان دادیم (که از میوه درخت ممنوع نخورد) . اما او ترك فرمان کرد و (از آن خورد ، و در اوائل کار) از او تصمیم درستی و اراده استواری مشاهده نکردیم .

توضیحات :

« عَهِدْنَا إِلَىٰ آدَمَ » : به آدم فرمان دادیم . مراد از عهد در اینجا سفارش و فرمان است . چنین توصیه و امری هم راجع بود به نخوردن از میوه درخت ممنوع (نگا : بقره / ۳۵) . « مِنْ قَبْلِ » : در اوائل کار . پیشاپیش . قبل از زمان حال در روزگاران گذشته . « نَسِيَ » : ترك کرد . مراد از نسیان در اینجا فراموش کردن مطلق نیست . زیرا بر فراموشی مطلق عتاب و ملامتی وجود ندارد

. از سوي ديگر ، شيطان كه نخوردن از ميوه درخت را برابر فرموده آيه ۲۰ سوره اعراف به ياد آدم آورده بود . لذا مراد ترك فرمان يا دست‌كم فراموشكاري است كه به سبب كم توجهي حاصل مي‌گردد (نگا : طه / ۱۲۶) . « عَزَمًا » : تصميم و اراده استواري كه انسان را در برابر وسوسه‌هاي اهريمن نگاه دارد .

سوره طه آيه ۱۱۶

متن آيه :

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى

ترجمه :

(اي پيغمبر ! بيان دار) آن گاه را كه به فرشتگان دستور داديم : براي آدم سجده (تعظيم و تكريم) بريد ، پس (همگي اطاعت كردند و) سجده بردند مگر ابليس كه سر باز زد .

توضيحات :

« اسْجُدُوا » : (نگا : بقره / ۳۴) .

سوره طه آيه ۱۱۷

متن آيه :

فَقُلْنَا يَا آدَمُ إِنَّ هَذَا عَدُوٌّ لَكَ وَلِزَوْجِكَ فَلَا يُخْرِجَنَّكَ مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقَى

ترجمه :

آن وقت گفتيم : اي آدم ! اين دشمن تو و همسر تو است ، پس (بپايد به دام وسوسه خود شما را گرفتار نسازد و) از بهشت بيرونتان نکند كه به رنج و زحمت خواهي افتاد .

توضيحات :

« تَشْقَى » : تو به درد و رنج خواهي افتاد . از شقاوت به معني زحمت و مشقت است (نگا : طه / ۲) . روي سخن متوجه آدم و حواء است ، ولي عليت مفرد آمدن فعل بدان خاطر است كه عهد و پيمان در آغاز متوجه آدم بوده و نقطه پايان هم متوجه او شده است . از سوي ديگر ، درد و رنج مرد كه رئيس اهل و عيال خود است ، متضمن درد و رنج اهل و عيال نيز مي‌باشد .

سوره طه آيه ۱۱۸

متن آيه :

إِنَّ لَكَ أَلًا تَجُوعَ فِيهَا وَلَا تَعْرَى

ترجمه :

(بر ما است كه خواسته‌هاي زندگي تو را در بهشت فراهم سازيم و) تو در آن نه گرسنه مي‌شوي و نه برهنه مي‌گري .

توضيحات :

« إِنَّ لَكَ » : براي تو هست . مراد تضمين روزي از سوي خداوند است .

سوره طه آيه ۱۱۹

متن آيه :

وَأَنَّكَ لَا تَظْمَأُ فِيهَا وَلَا تَصْحَى

ترجمه :

و در آن تو نه تشنه می‌مانی و نه آفتاب زده می‌شوی .

توضیحات :

« لَا تَضْحَىٰ » : حرارت آفتاب سوزان به تو نمی‌خورد و گرم‌زده نمی‌گردد . مراد این است که کار کردن و رنج‌کشیدن در میان نیست .

سوره طه آیه ۱۲۰

متن آیه :

فَوَسَّوْا إِلَيْهِ الشَّيْطَانُ قَالَ يَا آدَمُ هَلْ أَدُلُّكَ عَلَى شَجَرَةِ الْخُلْدِ وَمُلْكٍ لَّا يَبْلَىٰ

ترجمه :

سپس شیطان (به نیرنگ و حيله نشست و) آدم را وسوسه کرد (و بدو) گفت : آیا تو را به درخت جاودانگی و ملک فناپذیر رهنمود کنم ؟ (اگر از این درخت ممنوع بخورید ، دیگر نمی‌میرید و سرمدی می‌شوید) .

توضیحات :

« الْخُلْدِ » : جاودانگی . سرمدی . (نگا : اعراف / ۲۰) . « لَا يَبْلَىٰ » : کهنه و فرسوده نمی‌شود . فناپذیر و زائل نمی‌گردد .

سوره طه آیه ۱۲۱

متن آیه :

فَأَكَلَا مِنْهَا فَبَدَتَ لَهُمَا سَوْآتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَعَصَىٰ آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَىٰ

ترجمه :

سرانجام هر دو نفر از آن خوردند (و جامه‌های بهشتی از بدنشان فرو ریخت) و شرمگاهشان برایشان نمایان شد (که تا آن زمان از ایشان پنهان بود) و شروع کردند به این که برگهای درختان بهشت را بر خود بپسند و پچسباندند . بدین نحو آدم از فرمان پروردگارش سرپیچی کرد و گمراه شد (و این واقعه پیش از نبوت او بود) .

توضیحات :

« فَبَدَتَ لَهُمَا سَوْآتُهُمَا » : (نگا : اعراف / ۲۰ و ۲۲ و ۲۷) . « غَوَىٰ » : گمراه شد . زندگیش تباه شد .

سوره طه آیه ۱۲۲

متن آیه :

ثُمَّ اجْتَبَاهُ رَبُّهُ فَتَابَ عَلَيْهِ وَهَدَىٰ

ترجمه :

سپس پروردگارش او را (برای پیغمبری) برگزید و توبه‌اش را پذیرفت و (به سوی اعتذار و استغفار) رهنمودش کرد .

توضیحات :

« اجْتَبَاهُ » : انتخابش کرد . به پیغمبریش برگزید . خدا با توفیق توبه او را به خود نزدیک فرمود (نگا : اعراف / ۲۳) .

سوره طه آیه ۱۲۳

متن آیه :
قَالَ أَهَيْطًا مِنْهَا جَمِيعًا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى

ترجمه :

خدا دستور داد : هر دو گروه شما با هم (ای آدم و حواء و اهریمن !) از بهشت فرو آئید (و در زمین ساکن شوید ، و در آنجا) برخی (از فرزندانان) دشمن برخی دیگر خواهند شد ، و هرگاه هدایت و رهنمود من برای شما آمد ، هرکه از هدایت و رهنمودم پیروی کند ، گمراه و بدبخت نخواهد شد .

توضیحات :

« إهيطاً » : مراد آدم و حواء و ابلیس است (نگا : بقره / ۳۶) . « امّا » : (نگا : بقره / ۲۸) . « لا يضلُّ » : در دنیا گمراه و سرگشته نمی‌شود . « لا يشقى » : در آخرت با درآمدن به دوزخ بدبخت نمی‌گردد .

سوره طه آیه ۱۲۴

متن آیه :
وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى

ترجمه :

و هرکه از یاد من روی بگرداند (و از احکام کتابهای آسمانی دوری گزیند) ، زندگی تنگ (و سخت و گرفته‌ای) خواهد داشت ؛ (چون نه به قسمت و نصیب خدادادی قانع خواهد شد ، و نه تسلیم قضا و قدر الهی خواهد گشت) و روز رستاخیز او را نابینا (به عرصه قیامت گسیل و با دیگران در آنجا) گرد می‌آوریم .

توضیحات :

« ذِکْرٌ » : یاد . مراد هر آن چیزی است که خدا بدان یاد شود ، اعم از قرآن و غیر آن . « مَعِيشَةٌ » : زندگی . مراد زندگی دنیا است (نگا : اعراف / ۱۰) . « ضَنْكًا » : تنگی . مراد سخت و پرنگرانی و اضطراب است (نگا : انعام / ۱۲۵) . مصدر است و برای مذکر و مؤنث یکسان به کار می‌رود . « أَعْمَى » : کور . این کوری به هنگام زنده‌شدن و سر برآوردن از گورها است (نگا : اسراء / ۹۷) .

سوره طه آیه ۱۲۵

متن آیه :
قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَى وَقَدْ كُنْتُ بَصِيرًا

ترجمه :

خواهد گفت : پروردگارا ! چرا مرا نابینا (برانگیخته‌ای و به عرصه قیامت گسیل داشته و در آنجا) جمع آورده‌ای ؟ من که قبلاً (در دنیا) بینا بوده‌ام .

توضیحات :

« قَدْ كُنْتُ بَصِيرًا » : من بینا بوده‌ام . این جواب به اعتبار اکثر افراد است ؛ چرا که برخی در دنیا کور مادرزاد بوده و یا بعدها کور شده‌اند .

سوره طه آیه ۱۲۶

متن آیه :

قَالَ كَذَلِكَ أَتَتْكَ آيَاتُنَا فَنَسِيْتَهَا وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ تُنْسَى

ترجمه :

(خدا) می‌گوید : همین است (که هست و بچش نتیجه نافرمانی را) . آیات (کتابهای آسمانی ، و دلائل هدایت جهانی) من به تو رسید و تو آنها را نادیده گرفتی ؛ همان گونه هم تو امروز نادیده گرفته می‌شوی (و بی‌نام و نشان در آتش رها می‌گردد) .

توضیحات :

« كَذَلِكَ » : همین است که می‌بینی . به خاطر آن است که . « نَسِيْتَهَا » : آن را ترك كردی و درباره آن سستی نمودی . « تُنْسَى » : فراموش می‌شوی . ترك گفته می‌شوی (نگا : اعراف / ۵۱) .

سوره طه آیه ۱۲۷

متن آیه :

وَكَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ أَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِنِ بِآيَاتِ رَبِّهِ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَدُّ وَأَبْقَى

ترجمه :

ما این گونه سزا می‌دهیم کسی را که افراط (در عصیان) و تفریط (در پرستش و عبادت) پیش می‌گیرد و به آیات پروردگارش ایمان نمی‌آورد . مسلماً عذاب آخرت بسیار سخت‌تر و ماندگارتر (از عذاب این جهان) است .

توضیحات :

« كَذَلِكَ نَجْزِي » : این گونه هم در دنیا سزا و جزا می‌دهیم . این گونه در آخرت سزا و جزا می‌دهیم . « أَسْرَفَ » : افراط و زیاده‌روی کرد . تفریط و کوتاهی کرد .

سوره طه آیه ۱۲۸

متن آیه :

أَقَلَّمْ يَهْدِي لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ يَمْشُونَ فِي مَسَاكِينِهِمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّأُولِي النَّهْيِ

ترجمه :

آیا آنان پی نبرده‌اند که پیش از ایشان بسیاری از مردمان (اعصار و ادوار مختلف) را نابود کرده‌ایم (و هم‌اینک ایشان برجای آنان نشسته‌اند) و در امکانه و منازلشان گام برمی‌دارند ؟ (مگر شما پستی‌ان سرنوشتی جز سرنوشت پیشینیان دارید ؟ !) . به حقیقت در این (صحنه‌های عبرت‌انگیز زمان) نشانه‌هایی برای (اندرز گرفتن و بیدار شدن) خردمندان است .

توضیحات :

« أَلَمْ يَهْدِي لَهُمْ » : آیا ایشان را رهنمود نکرده است ؟ (نگا : اعراف / ۱۰۰) . « الْقُرُونِ » : (نگا : انعام / ۶) . « النَّهْيَا » : (نگا : طه / ۵۴) .

سوره طه آیه ۱۲۹

متن آیه :
وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَكَانَ لِزَامًا وَأَجَلٌ مُسَمًّى

ترجمه :

اگر وعده پروردگارت قبلاً بر این نمی‌رفت (که عذاب و هلاک گناهکاران را به تأخیر بیندازد) و ملاحظه زمان مقرر (یعنی قیامت) نبود (عذاب خدا هم اینک در دنیا) دامنگیر (کافران و فاسقان معاصر ، بسان کافران و فاسقان پیش) می‌شد .

توضیحات :

« كَلِمَةٌ سَبَقَتْ » : سخنی که زده شده ، و وعده‌ای که داده شده است (نگا : انفال / ۳۳ ، قمر / ۴۶) . « لِزَامًا » : لازم و واجب . حتمی و قطعی . مصدر با پی مفاعله است و در معنی وصفی برای مبالغه به کار رفته است . « أَجَلٌ مُسَمًّى » : مدت مقدر عمرشان ، یا روز قیامت (نگا : انعام / ۶) . عطف است بر واژه (كَلِمَةٌ) .

سوره طه آیه ۱۳۰

متن آیه :
قَاصِرٌ عَلَيَّ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا وَمِنْ آنَاءِ اللَّيْلِ فَسَبِّحْ وَأَطْرَافَ النَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضَى

ترجمه :

(اکنون که بنا نیست این بدکاران فوراً مجازات شوند) پس تو (ای پیغمبر !) در برابر چیزهایی که می‌گویند (و تکذیب و استهزائی که می‌کنند) شکیبائی کن ، و (برای تسلی خاطر) قبل از طلوع آفتاب و پیش از غروب آن ، و در اثناء شب و در بخشهایی از روز ، به پرستش و ستایش پروردگارت مشغول شو ، تا (پیوندت با خدا استوار گردد و آرامش خاطر به تو دست دهد ، و بدانچه برایت مقدر شده است) راضی و خوشنود شوی .

توضیحات :

« قَاصِرٌ » : بدین سبب شکیبائی کن . حرف (ف) سببیه است ، و مراد از شکیبائی عدم اضطراب است ؛ نه ترك جنگ و جهاد . « سَبِّحْ » : امر به پیغمبر به طور خاص و به پیروان او به طور عام است . « سَبِّحْ وَأَطْرَافَ النَّهَارِ » : کنایه از تسبیح و تحمید و تنزیه مطلق خدا در همه اوقات است . یا این که مراد به جای آوردن نمازهای پنجگانه است . بدین شرح : « قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ » : نماز صبح . « قَبْلَ غُرُوبِهَا » : نماز ظهر و عصر . « مِنْ آنَاءِ اللَّيْلِ » : نماز مغرب و عشاء . « أَطْرَافَ النَّهَارِ » : نماز صبح و مغرب ، یا نماز ظهر . تکرار آن بیانگر مزیت بیشتر ، و جمع آمدن آن برای همگونی با (آنَاءِ اللَّيْلِ) است (نگا : تفسیر قاسمی) . « آنَاءِ » : جمع اِنُو ، اِنِي ، اُنِي ، ساعتها . بخشها (نگا : آل عمران / ۱۱۳) . « أَطْرَافَ » : جوانب و ساعات . مراد بامدادان و شامگاهان است (نگا : هود / ۱۱۴) .

سوره طه آیه ۱۳۱

متن آیه :
وَلَا تَمُدَّنْ عَيْنُكَ إِلَى مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَى

ترجمه :

چشم خود را مدوز به نعمتهای مادی که به گروههایی از کافران داده‌ایم . این نعمتهای مادی که زینت زندگی دنیا است ، بدیشان داده‌ایم تا آنان را پیدان بیازمائیم . داده (اخروی جاویدان و سرمدی) پروردگارت بهتر و پایدارتر (از این نعمتهای موقت و زودگذر جهان فانی) است .

توضیحات :

« لَا تَمُدَّنَّ » : مدوز . منگر . « أَزْوَاجًا » : اصناف . گروه‌ها و دسته‌ها (نگا : حجر / ۸۸) . « زَهْرَةَ » : زینت و بهجت . آرایش و سرسبزی . مفعول فعل محذوف (جَعَلْنَا) یا بدل از محل (ما) و یا حال است .

سوره طه آیه ۱۳۲

متن آیه :

وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا نَسْأَلُكَ رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَى

ترجمه :

خانواده خود را به گزاردن نماز دستور بده (چرا که نماز مایه یاد خدا و پاکي و صفای دل و تقویت روح است) و خود نیز بر اقامه آن ثابت و ماندگار باش . ما از تو روزی نمی‌خواهیم ، بلکه ما به تو روزی می‌دهیم . سرانجام (نیک و ستوده) از آن (اهل تقوا و) پرهیزگاری است .

توضیحات :

« أَهْلٌ » : اهل پیغمبر ، عبارت است از امت محمدی و خانواده خودش . اهل مردم ، افراد خانواده ایشان است . « لَا نَسْأَلُكَ رِزْقًا » : از تو روزی نمی‌خواهیم . از تو روزی خودت و دیگران را نمی‌خواهیم . لذا به سبب فراچنگ آوردن رزق ، از نماز غافل مشو . « الْعَاقِبَةُ » : مراد سرانجام نیکو است . چرا که سرانجام بد همچون معدوم بشمار است .

سوره طه آیه ۱۳۳

متن آیه :

وَقَالُوا لَوْلَا يَا تِينًا يَا بَيْتَ مَنْ رَبِّهِ أَوْلَمُ تَأْتِيهِمْ بَيِّنَةٌ مَّا فِي الصُّحُفِ الْأُولَى

ترجمه :

(کافران مکّه) می‌گویند : چرا (محمد) معجزه‌ای از سوی پروردگارش برای ما نمی‌آورد (که ما خود پیشنهاد می‌کنیم ؟ از قبیل : برجوشاندن چشمه ساری از زمین و داشتن باغی از درختان خرما و انگور و غیره) . آیا معجزه (بزرگ قرآن نام که در) کتابهای پیشین (آسمانی تورات و انجیل و زبور مذکور است) ، به پیش ایشان نیامده است ؟

توضیحات :

« أَوْلَمُ تَأْتِيهِمْ . . . الْأُولَى » : آیا خبر روشن اقوام پیشین که در کتب آسمانی گذشته بوده است برای آنان نیامده است (که بیای پی معجزاتی پیشنهاد می‌کردند و پس از مشاهده معجزات ، به کفر و انکار ادامه می‌دادند ، و عذاب شدید الهی دامنگیرشان می‌شد) . اینها چرا معجزه می‌طلبند و بهانه‌جویی می‌کنند ، مگر همین قرآن با این امتیازات بزرگ که حاوی حقائق کتب آسمانی پیشین است ، برای آنان کافی نیست . « آءَايَةٍ » : معجزات حسبی ، از قبیل : عصای موسی و ید بیضاء . معجزات پیشنهادی (نگا : اسراء / ۹۰ - ۹۳) . « بَيِّنَةٌ » : معجزه بزرگ کتابهای آسمانی ، یعنی قرآن . معجزات انبیاء گذشته . « الصُّحُفِ الْأُولَى » : کتابهای آسمانی پیشین . از قبیل : تورات و انجیل و زبور (نگا : شعراء / ۱۹۶ ، اعلی / ۱۸ و ۱۹) .

سوره طه آیه ۱۳۴

متن آیه :

وَلَوْ أَنَّا أَهْلَكْنَاهُمْ بِعَذَابٍ مِّن قَبْلِهِ لَقَالُوا رَبَّنَا لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ آيَاتِكَ مِن قَبْلِ أَنْ نُنزِلَ
ونخزی

ترجمه :

اگر ما پیش از نزول قرآن و آمدن پیغمبر اسلام ، ایشان را با عذابی نابود می‌کردیم ، (روز قیامت)
می‌گفتند : پروردگارا ! چرا (در دنیا) پیغمبری برای ما نفرستادی ، تا از آیات تو پیروی کنیم ،
پیش از آن که (در آخرت) خوار و رسوا شویم (و به دوزخ گرفتار آئیم) ؟

توضیحات :

« مِن قَبْلِهِ » : پیش از نزول قرآن . پیش از بعثت محمد . « نَزِلَ وَنَخَزَا » : در دنیا خوار و در آخرت
رسوا شویم . در آخرت خوار و رسوا شویم .

سوره طه آیه ۱۳۵

متن آیه :

قُلْ كُلٌّ مُتَرَبِّصٌ فَتَرَبَّصُوا فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ أَصْحَابُ الصِّرَاطِ السَّوِيِّ وَمَنِ اهْتَدَى

ترجمه :

(ای پیغمبر ! به این منکران حقیقت و معاندان دین) بگو : (ما و شما) جملگی منتظر (وعده‌ها
و وعیدهای الهی) هستیم (ما در انتظار وعده پیروزی بر شما هستیم و شما در انتظار شکست
ما . حال که چنین است) پس شما هم انتظار بکشید . به زودی خواهیم دانست چه کسانی (از
ما و شما) بر راه راست بوده و راهیابند (و چه کسانی گمراه و اهل عذابند) .

توضیحات :

« كُلٌّ » : هر يك از ما و شما . « مُتَرَبِّصٌ » : منتظر . چشم به راه . (نگا : توبه / ۵۲ ، طور / ۳۰
و ۳۱ ، حدید / ۱۴) « السَّوِيِّ » : راست و مستقیم (نگا : مریم / ۱۷ و ۴۳) .

سوره انبیاء آیه ۱

متن آیه :

اِقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مَّعْرُضُونَ

ترجمه :

(زمان) محاسبه مردمان (کفرپیشه چون قریش بسیار) بدیشان نزدیک است در حالی که آنان
غافل (از هول و هراس آن) و روی‌گردان (از ایمان بدان) می‌باشند .

توضیحات :

« حِسَابُهُمْ » : محاسبه ایشان . مراد زمان حساب و کتاب گرفتن از آنان است که قیامت است .
(نگا : قمر / ۱)

سوره انبیاء آیه ۲

متن آیه :

مَا يَأْتِيهِمْ مِّن ذِكْرٍ مِّن رَّبِّهِمْ مُّحَدَّثٍ إِلَّا اسْتَمَعُوهُ وَهُمْ يَلْعَبُونَ

ترجمه :

هیچ بخش تازه‌ای از قرآن (و اندرز جدیدی) از سوی پروردگارشان بدیشان نمی‌رسد مگر این که آن را به شوخی می‌شنوند و به بازی می‌گیرند .

توضیحات :

« ذِکْرٌ » : قرآن (نگا : حجر / ۹) . پند و اندرز . « مُحَدَّثٍ » : تازه . صفت (ذِکْرٌ) است .

سوره انبیاء آیه ۳

متن آیه :

لَاهِيَةً فُلُوْبُهُمْ وَأَسْرُوا النَّجْوَى الَّذِينَ ظَلَمُوا هَلْ هَذَا إِلَّا بَشْرٌ مِّثْلُكُمْ أَفَتَأْتُونَ السَّحْرَ وَأَنْتُمْ تُبْصِرُونَ

ترجمه :

(آنان در حالی هستند که) دل‌هایشان غافل است (از اندیشیدن درباره آن) . چنین ستم‌پیشگانی گفتگوهای درگوشی (خود را که برای توطئه علیه پیغمبر و قرآن انجام می‌دادند) پنهان می‌داشتند (و به همدیگر) می‌گفتند : مگر این (شخص که ادعای پیغمبری می‌کند) انسانی همچون شما نیست ؟ (حال که او بشر عادی و همسان با شما است و کلام جادویی دارد) آیا به سراغ جادو می‌روید (و آن را می‌پذیرید) گرچه می‌بینید (که جادو است ؟ !) .

توضیحات :

« لَاهِيَةً » : غافل و بی‌خبر . « أَسْرُوا » : پنهان داشتند و پوشیدند . « الَّذِينَ » : بدل ضمیر (و) است یا فاعل است و از باب : « أَكْلُونِي الْبِرَاعِيثُ » : است . « أَسْرُوا النَّجْوَى » : جنبه مبالغه در پنهان داشتن دارد . « هَلْ هَذَا » : استفهام انکاری است . « أَفَتَأْتُونَ السَّحْرَ » : آیا به سراغ سحر می‌روید ؟ آیا سحر را می‌پذیرید ؟

سوره انبیاء آیه ۴

متن آیه :

قَالَ رَبِّي يَعْلَمُ الْقَوْلَ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

ترجمه :

(خدا پیغمبر را از سخنان پنهانی و توطئه‌های پنهانی ایشان بی‌گانه‌اند ، و او بدیشان) گفت : پروردگارم می‌داند سخنی را که در آسمان و سخنی را که در زمین گفته شود ؛ چرا که او شنوای (هر گفتاری و) آگاه (از هر کرداری) است .

توضیحات :

« قَالَ » : پیغمبر گفت .

سوره انبیاء آیه ۵

متن آیه :

بَلْ قَالُوا أَضْغَاتٌ أَحْلَامٌ بَلْ افْتَرَاهُ بَلْ هُوَ شَاعِرٌ فَلْيَأْتِنَا بآيَةٍ كَمَا أُرْسِلَ الْأَوْلُونَ

ترجمه :

(ستمکاران کفرپیشه به این هم اکتفاء نمی‌کنند که می‌گویند : محمد انسان عادی است و پیغمبر نبوده ، و قرآن هم جادویی بیش نیست) بلکه می‌گویند : (قرآن) خواب‌های آشفته و

پراکنده‌ای بیش نیست ، نخیر او اصلاً آن را از پیش خود ساخته است (و به خدا نسبت داده است) ، نخیر اصلاً او شاعری است (و قرآن مجموعه‌ای از تخیلات شاعرانه خودش می‌باشد . اگر وی راست می‌گوید که فرستاده خدا است) پس او معجزه‌ای را به ما ارائه دهد که (از جنس معجزاتی باشد که) پیغمبران پیشین (از خود نموده و) با آن فرستاده شده‌اند .

توضیحات :

« يَلٍ » : بلکه . این واژه برای گسیختن از موضوعی و پرداختن به موضوع دیگری به کار می‌رود . « أَضْعَافُ أَحْلَامٍ » : خوابهای آشفته و پریشان (نگا : یوسف / ۴۴) . « ءآيَةٍ » : معجزه حسی و مادی مراد است (نگا : طه / ۱۳۳) .

سوره انبیاء آیه ۶

متن آیه :

مَا آمَنَتْ قَبْلَهُمْ مِّنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا أَفَهُمْ يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

مردمان پیشینی که قبل از ایشان بوده‌اند (و تقاضای معجزات گوناگون نموده‌اند) هر کدام که ایمان نیاورده‌اند نابودشان کرده‌ایم . (قبلاً هم مشیت خدا بر این تعلق گرفته است که مادام تو در میان قریش باشی ، خدا ایشان را به عذابی گرفتار نکند که مایه نابودیشان گردد) . مگر آنان ایمان می‌آورند ؟ ! (ممکن نیست) .

توضیحات :

« قَرْيَةٍ » : آبادی . مراد مردمان آبادی است . « مِّنْ قَرْيَةٍ » : برخی حرف « مِّنْ » را دالّ بر عموم نفی مابعد دانسته‌اند . یعنی : هیچ کدام از ملت‌های پیشینی که درخواست معجزه کرده‌اند ایمان نیاورده و در نتیجه نابود شده‌اند . ولی بهتر است (مِّنْ) تبعیه بشمار آید . به هر حال خدا چنین معجزه‌ای بدیشان نمی‌نماید ، چرا که حتماً ایمان نمی‌آورند و در نتیجه نابود می‌شوند . خداوند هم پیشتر خواسته است که عذاب استیصال دامنگیر این ملت نشود (نگا : انفال / ۳۳) .

سوره انبیاء آیه ۷

متن آیه :

وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ إِلَّا رَجَالًا تُوحِي إِلَيْهِمْ فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

ترجمه :

(تنها تو نیستی که پیغمبری ، و در عین حال انسان . بلکه) پیش از تو جز مردانی را برنینگیخته‌ایم که بدیشان (دین آسمانی را) وحی کرده‌ایم . از (اهل علم و) آشنایان به کتابهای آسمانی بپرسید اگر این را نمی‌دانید .

توضیحات :

« رَجَالًا » : مردان . مراد این است که پیغمبران همه انسان بوده و از میان مردان برگزیده شده‌اند ؛ نه زنان . « الذِّكْر » : مراد کتابهای آسمانی پیشین است (نگا : انبیاء / ۱۰۵) . دانش و آگاهی « أَهْلَ الذِّكْرِ » : آشنایان به کتابهای آسمانی پیشین . آگاهان و فرزندانگان .

سوره انبیاء آیه ۸

متن آیه :

وَمَا جَعَلْنَاهُمْ جَسَدًا لَّا يَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَمَا كَانُوا خَالِدِينَ

ترجمه :

ما پیغمبران را به صورت کالبدهایی که غذا نخورند نیافریده‌ایم (بلکه آنان انسان بوده و همچون انسانهای دیگر خورده‌اند و نوشیده‌اند و زندگی کرده‌اند و مرده‌اند) و عمر جاویدان هم نداشته‌اند .

توضیحات :

« جَسَدًا » : مراد کالبد و پیکری است که مانند فرشتگان به غذا نیازمند نباشد .

سوره انبیاء آیه ۹

متن آیه :

ثُمَّ صَدَقْنَاهُمُ الْوَعْدَ فَأَنْجَيْنَاهُمْ وَمَنْ نَشَاءُ وَأَهْلَكْنَا الْمُسْرِفِينَ

ترجمه :

(ما به پیغمبران خود وعده داده بودیم که آنان را از چنگال دشمنان رهایی بخشیم و نقشه‌هایشان را نقش بر آب کنیم . آری ما سرانجام) به وعده وفا کرده‌ایم و صدق آن را بدیشان نموده‌ایم و آنان و همه کسانی را که خواسته‌ایم ، نجات بخشیده‌ایم ، و زیاده‌روی کنندگان (در تکذیب و تعذیب پیغمبران) را نابود کرده‌ایم .

توضیحات :

« الْمُسْرِفِينَ » : مراد اسراف‌کنندگان در زشتیها و پلشتیها ، و زیاده‌روی کنندگان در تکذیب و تعذیب مؤمنان و انبیاء است .

سوره انبیاء آیه ۱۰

متن آیه :

لَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ كِتَابًا فِيهِ ذِكْرُكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

ترجمه :

ما برایتان کتابی (به نام قرآن) نازل کرده‌ایم که وسیله بیداری و آوازه و بزرگواری شما است . آیا نمی‌فهمید (که سود و عظمتتان در چیست ؟ !) .

توضیحات :

« فِيهِ ذِكْرُكُمْ » : در این کتاب شرف و عظمت شما نهفته است . آوازه و شهرت شما را پاس می‌دارد . مایه بیداری و وسیله هوشیاری شما است .

سوره انبیاء آیه ۱۱

متن آیه :

وَكَمْ قَصَمْنَا مِنْ قَرْيَةٍ كَانَتْ ظَالِمَةً وَأَنْشَأْنَا بَعْدَهَا قَوْمًا آخَرِينَ

ترجمه :

بسیار بوده است که (اهالی) آبادیهای ستمگری را (به سبب کفرشان) نابود کرده‌ایم و پس از ایشان ، گروههای دیگری را روی کار آورده‌ایم .

توضیحات :

« قَصَمْنَا » : در هم شکسته‌ایم . مراد هلاک کردن و نابود ساختن است .

سوره انبیاء آیه ۱۲

متن آیه :
فَلَمَّا أَحْسَبُوا بِأَسْنَانَا إِذَا هُمْ مِنْهَا يَرْكُضُونَ

ترجمه :

آنان هنگامی که عذاب ما را احساس کرده‌اند ، ناگهان پای به فرار گذاشته‌اند (و برای نجات خویش همچون چهارپایان به این سو و آن سو گریخته‌اند) .

توضیحات :

« أَحْسَبُوا » : احساس کرده‌اند . پی برده‌اند . این قسمت ، تفصیلِ بَخِشِ اجمالی سابق است . چرا که احساس ، پیش از هلاک است . « بِأَسْنَانَا » : عذاب ما . « يَرْكُضُونَ » : از ماده (ركض) به معنی تند دویدن ، اسب را تاختن ، و پا بر زمین کوبیدن است (نگا : ص / ۴۲) .

سوره انبیاء آیه ۱۳

متن آیه :
لَا تَرْكُضُوا وَارْجِعُوا إِلَىٰ مَا أُتْرِفْتُمْ فِيهِ وَمَسَاكِينِكُمْ لَعَلَّكُمْ تُسْأَلُونَ

ترجمه :

(اما به عنوان تمسخر و استهزاء بدیشان گفته شده است :) نگریزید و باز گردید به سوی زندگانی پرناز و نعمتی که در آن بسر می‌بردید و به سوی کاخها و قصرهای پرزرق و برقتان ! شاید (خدمتگزاران و اطرافیانان به شما نیاز داشته باشند و) از شما (کمکی و چیزی) خواسته شود (و به رای و نظرتان محتاج باشند) .

توضیحات :

« أُتْرِفْتُمْ فِيهِ » : در آن غرق خوشگذرانی بودید (هود / ۱۱۶) .

سوره انبیاء آیه ۱۴

متن آیه :
قَالُوا يَا وَيْلَنَا يَا وَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ

ترجمه :

می‌گویند : وای بر ما ! ما ستمگر بوده‌ایم (و با کفر ورزیدن ، بر خود ستم کرده‌ایم ، و هم اینک به آتش می‌سوزیم) .

توضیحات :

« يَا وَيْلَنَا » : ای وای بر ما ! ترکیبی است که به هنگام افسوس خوردن و پشیمانی بردن گفته می‌شود .

سوره انبیاء آیه ۱۵

متن آیه :
فَمَا زَالَتْ تِلْكَ دَعْوَاهُمْ حَتَّىٰ جَعَلْنَاهُمْ حَصِيدًا خَامِدِينَ

ترجمه :

پیوسته این ، فریاد ایشان خواهد بود (و « وای بر ما » را تکرار می‌کنند) تا این که آنان را درویده و فرو افتاده می‌نمائیم (و ایشان را از پای می‌اندازیم و هلاکشان می‌سازیم) .

توضیحات :

« دَعَاَهُمْ » : فریاد و صدای ایشان . « حَصِيداً » : درو شده . مراد از پای انداخته و پی کرده می‌باشد . « حَامِدِينَ » : خاموش شدگان . مراد هلاک شوندهگان و از نفس افتادگان است .

سوره انبیاء آیه ۱۶

متن آیه :

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ

ترجمه :

ما که آسمان و زمین و آنچه در میان آنها است برای بازی و شوخی نیافریده‌ایم (و بیهوده و بی‌هدف ساخته و پرداخته نساخته‌ایم) .

توضیحات :

« لَاعِبِينَ » : بازی و شوخی‌کنان . حال ضمیر (نا) در (مَا خَلَقْنَا) است .

سوره انبیاء آیه ۱۷

متن آیه :

لَوْ أَرَدْنَا أَنْ نَتَّخِذَ لَهَوًا لَلَّاتَّخَذْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا إِنْ كُنَّا قَاعِلِينَ

ترجمه :

(به فرض محال) اگر می‌خواستیم سرگرمی انتخاب کنیم ، چیزی مناسب خود انتخاب می‌کردیم (و لهو و لعب خدایانه‌ای برمی‌گزیدیم) . ما چنین کاری را نمی‌کنیم .

توضیحات :

« مِنْ لَدُنَّا » : متناسب با شیآن خدایانه خود . « إِنْ كُنَّا قَاعِلِينَ » : اگر چنین کاری می‌کردیم . ما چنین کاری نمی‌کنیم . با توجه به معنی دوم ، حرف « إِنْ » : نافی است (نگا : مریم / ۹۳) .

سوره انبیاء آیه ۱۸

متن آیه :

بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَاطِلِ فَيَدْمَغُهُ فَإِذَا هُوَ زَاهِقٌ وَلَكُمْ الْوَيْلُ مِمَّا تَصِفُونَ

ترجمه :

بلکه (ما چنین نمی‌خواهیم و) حق را به جان باطل می‌اندازیم ، و حق مغز سر باطل را از هم می‌پاشد و باطل هرچه زودتر محو و نابود می‌شود . وای بر شما (ای کافران) به سبب توصیفی که می‌کنید (از بی‌هدفی جهان ، و از افترائی که بر خدا و فرستاده یزدان می‌بندید) .

توضیحات :

« نَقْذِفُ » : پرت می‌کنیم . می‌اندازیم . « يَدْمَغُهُ » : جمجمه و مغز سر آن را می‌شکافد . محو و نابودش می‌کند . « زَاهِقٌ » : از میان رونده . مضمحل شونده . « الْوَيْلُ » : هلاک . عذاب . وای .

سوره انبیاء آیه ۱۹

متن آیه :

وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ

ترجمه :

از آن او است هر که و هر چه در آسمانها و زمین است ، (و لذا تنها شایسته پرستش او است) و کسانی که در پیشگاه وی هستند (و مقربان درگاه پروردگارند ، یعنی فرشتگان) از پرستش او سر باز نمی‌زنند و خویشتن را بالاتر از عبادتش نمی‌دانند و (از بندگی شبانه‌روزی خود هرگز) خسته نمی‌گردند .

توضیحات :

« مَنْ عِنْدَهُ » : کسانی که در پیشگاه خداوند . مراد فرشتگان مقرب است که همچون صاحبان مکانت و منزلت در نزد شاهانند . مراد از پیشگاه خدا هم ، محضر قرب معنوی است . « لَا يَسْتَحْسِرُونَ » : خسته و درمانده نمی‌شوند (نگا : ملك / ۴) .

سوره انبیاء آیه ۲۰

متن آیه :

يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ

ترجمه :

شب و روز (دائماً به تعظیم و تمجید خدا مشغولند و پیوسته) سرگرم تسبیح و تقدیسند و سستی به خود راه نمی‌دهند .

توضیحات :

« لَا يَفْتُرُونَ » : سست نمی‌شوند و خسته و دلگیر نمی‌گردند .

سوره انبیاء آیه ۲۱

متن آیه :

أَمْ اتَّخَذُوا إِلَهًا مِّنَ الْأَرْضِ هُمْ يُنْشِرُونَ

ترجمه :

(فرشتگان مقرب این چنین به عبادات مشغولند ، و اما اینان) آیا خدایانی از (سنگ و چوب و فلز و دیگر اشیاء) زمین را به خدائی گرفته‌اند که (انکار قادرند مردگان را) زندگی دوباره بخشند ؟ !

توضیحات :

« أَمْ » : آیا ؟ این حرف برای انتقال از سخنی و پرداختن به سخن دیگری است همراه با انکار (نگا : بقره / ۲۱۴) . « مِنَ الْأَرْضِ » : از عناصر و اشیاء زمین . « يُنْشِرُونَ » : زندگی می‌بخشند . در آخرت مردگان را زنده می‌کنند .

سوره انبیاء آیه ۲۲

متن آیه :

لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا فَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ

ترجمه :

اگر در آسمانها و زمین ، غیر از یزدان ، معبودها و خدایانی می‌بودند و (امور جهان را می‌چرخاندند) قطعاً آسمانها و زمین تباه می‌گردید (و نظام گیتی به هم می‌خورد . چرا که بودن دو شاه در کشوری و دو رئیس در اداره‌ای ، نظم و ترتیب را به هم می‌زند) . لذا یزدان صاحب سلطنت جهان ، بسی برتر از آن چیزهایی است که ایشان (بدو نسبت می‌دهند و) بر زبان می‌رانند .

توضیحات :

« إِلاَّ » : غیر از (نگا : هود / ۳۶) . « الْعَرْشُ » : تخت سلطنت جهان . کنایه از عزّت و قدرت و فرماندهی است (نگا : أعراف / ۵۴) . موجود ناشناخته‌ای که انسان به حقیقت آن پی نمی‌برد (نگا : حاقّه / ۱۷) .

سوره انبیاء آیه ۲۳

متن آیه :
لَا يَسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ

ترجمه :

خداوند در برابر کارهایی که می‌کند ، مورد بازخواست قرار نمی‌گیرد (و بازپرسی نمی‌شود ، و کسی حق خرده‌گیری ندارد) ولی دیگران مورد بازخواست و پرسش قرار می‌گیرند (و در افعال و اقوالشان جای ایراد و سؤال بسیار است) .

توضیحات :

« لا يسأل . . . » : پرسیده نمی‌شود . اعتراض گرفته نمی‌شود .

سوره انبیاء آیه ۲۴

متن آیه :
أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ هَذَا ذِكْرٌ مَنْ مَعِيَ وَذِكْرٌ مَنْ قَبْلِي بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ الْحَقَّ فَهُمْ مُعْرِضُونَ

ترجمه :

آیا آنان غیر از یزدان ، معبودهایی را (سزاوار پرستش دیده و) به خدایی گرفته‌اند ؟ ! بگو : دلیل خود را (بر این شرك) بیان دارید . این (قرآن است که) راهنمای کسانی است که با من همراهند (و پسینیان بشمارند) و این (هم تورات و انجیل و دیگر کتابهای آسمانی که) راهنمای کسانی بوده که قبل از من می‌زیسته‌اند (و پیشینیان نامیده می‌شوند . هیچ کدام شرك را جائز نمی‌دانند و بلکه مردمان را به توحید و یکتاپرستی می‌خوانند . لذا گمان شما در امر شرك ، نه بر عقل و نه بر نقل استوار است) . اصلاً اغلب آنان (این کتابها را اندیشمندان بررسی نکرده‌اند و چیزی از) حق نمی‌دانند ، و این است که (از یکتاپرستی و ایمان ناآلوده به کثافت شرك) روی گردانند .

توضیحات :

« مِنْ دُونِهِ » : علاوه از خدا . غیر از خدا . « هذا » : این . مراد وحی یا قرآن و سائر کتابهای آسمانی است . « ذِكْرٌ » : تذکر و رهنمود . یادآور و راهنمای مردم به خدا و دین (نگا : أعراف / ۶۳ و ۶۹ ، طه / ۹۹) .

سوره انبیاء آیه ۲۵

متن آیه :
وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ

ترجمه :
ما پیش از تو هیچ پیغمبری را نفرستاده‌ایم ، مگر این که به او وحی کرده‌ایم که : معبودی جز من نیست ، پس فقط مرا پرستش کنید .

توضیحات :
...

سوره انبیاء آیه ۲۶

متن آیه :
وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ بَلْ عِبَادٌ مُكْرَمُونَ

ترجمه :
(برخی از کفار عرب) می‌گویند : خداوند رحمان فرزندان (برای خود ، به نام فرشتگان) برگزیده است (چرا که ملائکه دختران خدایند !) . یزدان سبحان پاک و منزّه (از این گونه نقصها و عیبا) است . (فرشتگان فرزندان خدا نبوده و) بلکه بندگان گرامی و محترمی هستند (که به هیچ وجه از طاعت و عبادت و اجرا فرمان یزدان سرپیچی نمی‌کنند) .

توضیحات :
« وِلْدًا » : فرزندان . در اینجا مراد فرشتگان است (نگا : نحل / ۵۷) . واژه « وِلْد » : برای مفرد و مثنی و جمع و مذکر و مؤنث به کار می‌رود (نگا : بقره / ۱۱۶) .

سوره انبیاء آیه ۲۷

متن آیه :
لَا يَسْقُوتُهَا بِالْقَوْلِ وَهُمْ يَأْمُرُهُ بِعَمَلُونَ

ترجمه :
آنان (آن قدر مؤدب و فرمانبردار یزدانند که هرگز) در سخن گفتن بر او پیشی نمی‌گیرند ، و تنها به فرمان او کار می‌کنند (نه به فرمان کس دیگری) .

توضیحات :
« لَا يَسْقُوتُهَا بِالْقَوْلِ » : چیزی نخواهند گفت تا خدا نگوید و فرمان ندهد . به فرمان او عمل می‌نمایند و چانه نمی‌زنند و ستیزه نمی‌کنند .

سوره انبیاء آیه ۲۸

متن آیه :
يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنْ ارْتَضَىٰ وَهُمْ مِنْ خَشْيَتِهِ مُشْفِقُونَ

ترجمه :
خداوند اعمال گذشته و حال و آینده ایشان را می‌داند (و از دنیا و آخرت و از وجود و پیش از وجود و بعد از وجودشان آگاه است) و آنان هرگز برای کسی شفاعت نمی‌کنند مگر برای آن کسی که (بدانند) خدا از او خوشنود است و (اجازه شفاعت او را داده است . به خاطر همین معرفت و

آگاهی (همیشه از خوف (مقام کبریائی) خدا ترسان و هراسانند .

توضیحات :
« مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَ مَا خَلْفَهُمْ » : (نگا : یقره / ۲۵۵) . « خَشِيَّةٌ » : خوف همراه با تعظیم و تکریم و هیبت و رهبت (نگا : فاطر / ۲۸) . « مُشْفِقُونَ » : افراد ترسان . اشخاص برحذر .

سوره انبیاء آیه ۲۹

متن آیه :
وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلَهٌ مِّنْ دُونِهِ فَذَلِكَ نَجْزِي جَهَنَّمَ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ

ترجمه :

هرکس از ایشان (که فرشتگان و مأموران اجرا فرمان یزدانند ، به فرض) بگوید غیر از خدا من هم معبودی هستم ، سزای وی را دوزخ می‌گردانیم . سزای ظالمان (دیگری را هم که با ادعای ربوبیت و شرک به خویشتن ستم کنند) همین خواهیم داد .

توضیحات :

« مِّنْ دُونِهِ » : غیر از او . به جای او .

سوره انبیاء آیه ۳۰

متن آیه :
أُولَئِكَ يَرِ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيًّا أَفَلَا يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

آیا کافران نمی‌بینند که آسمانها و زمین (در آغاز خلقت به صورت توده عظیمی در گستره فضا ، یکپارچه) به هم متصل بوده و سپس (بر اثر انفجار درونی هولناکی) آنها را از هم جدا ساخته‌ایم (و تدریجاً به صورت جهان کنونی درآورده‌ایم) و هرچیز زنده‌ای را (اعم از انسان و حیوان و گیاه) از آب آفریده‌ایم . آیا (درباره آفرینش کائنات نمی‌اندیشند و) ایمان نمی‌آورند ؟

توضیحات :

« أُولَئِكَ يَرِ . . . » : آیا نمی‌بینند ؟ آیا نمی‌دانند و آگاهی ندارند ؟ « رَتْقًا » : چسپیده و متصل . مصدر است و به معنی اسم مفعول ، یعنی (مَرْتُوقٌ) است . « فَفَتَقْنَاهُمَا » : آن دو را از هم جدا و منفصل کردیم . استعمال فعل مثنی (کانتا) و ضمیر مثنی (هُما) با توجه به این است که مجموعه سماوات یک طرف ، و خود ارض یا زمین یک طرف در مدنظر بوده است . در این بخش اشاره گذرانی به آغاز پیدایش جهان شده است . « مِنَ الْمَاءِ » : از آب . اشاره به پیدایش حیات در سواحل اقیانوسها و دریاها و رودخانه‌ها است . به سبب آب . اشاره به این است که قسمت اعظم بدن انسان و حیوان و گیاه از آب تشکیل و بدون آب تحولات و انفعالات داخلی آنها ناممکن است ، و از سوی دیگر قوام زندگی جانداران بر آب است .

سوره انبیاء آیه ۳۱

متن آیه :
وَجَعَلْنَا فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيًا أَنْ تَمِيدَ بِهِمْ وَجَعَلْنَا فِيهَا فِجَاجًا سُبُلًا لَّعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ

ترجمه :

ما در زمین کوههای استوار و ریشه‌داری پدید آورده‌ایم تا زمین انسانها را مضطرب نسازد و توازن آنان را به هم نزند (و کوهها از فشار گدازه‌ها و گازهای درونی ، و حرکات پوسته زمین ، و از وزش تند بادها ، تا حد زیادی جلوگیری کنند) ، و در لابلاي کوهها راههای گشادي به وجود آورده‌ایم ، تا این که (پیوند انسانها به وسیله سلسله جبالها از هم نگسلد و به مقصدشان) راهیاب گردند (و با دیدن این آثار به ذات آفریدگار پی ببرند) .

توضیحات :

« رَوَاسِيَّ » : جمع رَاسِيَّة ، کوههای استوار و پابرجا . از آنجا که این گونه کوهها در زیر باهم پیوند دارند ، چه بسا این واژه اشاره به این پیوستگی ریشه‌ای کوهها داشته که اثر عمیقی در جلوگیری از لرزشهای زمین دارد . « أَنْ تَمِيدَ بِهِمْ » : تا ایشان را نلرزاند و توازنشان را به هم نزند (نگا : نحل / ۱۵) . « فِجَاجًا » : جمع فِج ، راه گشاد (نگا : حج / ۲۷) . این واژه مفعول (جَعَلْنَا) و واژه (سُبُلًا) بدل آن است . برخی هِم (فِجَاجًا) را که در معنی صفت (سُبُلًا) است ، حال آن دانسته‌اند (نگا : نوح / ۲۰) . « يَهْتَدُونَ » : راهیاب شوند به یکتاپرستی و کمال قدرت و حکمت الهی . راهیاب شوند به مصالح و مقاصد زندگی .

سوره انبیاء آیه ۳۲

متن آیه :

وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا مَحْفُوظًا وَهُمْ عَنْ آيَاتِهَا مُعْرَضُونَ

ترجمه :

و ما آسمان را سقف محفوظی نمودیم ، ولی آنان از نشانه‌های (خداشناسی موجود در) آن روی گردانند (و درباره این همه عظمتی که بالای سرشان جلوه‌گر است نمی‌اندیشند) .

توضیحات :

« السَّمَاءَ » : مراد کواکب و نجوم موجود در گستره فضای نزدیک به ما ، یا به عبارت دیگر ، آسمان دنیا است که بر اثر تماسک و تجاذب از سقوط محفوظ و مصونند (نگا : حج / ۶۵) . یا این که مراد از آسمان ، جوی است که همچون سقفی گرداگرد زمین را فرا گرفته است و آن را در برابر شهابها و سنگهای سرگردان و اشعه کیهانی نگاه می‌دارد و از انهدام حفظ می‌کند .

سوره انبیاء آیه ۳۳

متن آیه :

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

ترجمه :

خدا است که شب و روز و خورشید و ماه را آفریده‌است و همه در مدار می‌گردند (که او برای آنها تعیین کرده است) .

توضیحات :

« كُلٌّ » : همه این چهار چیز . یعنی شب و روز و خورشید و ماه . زیرا شب که همان سایه مخروطی زمین است ، در گرد زمین دائماً در حرکت است ، و نور آفتاب که به زمین می‌تابد و روز را تشکیل می‌دهد ، همانند استوانه‌ای است که در گرد این کره پیوسته نقل مکان می‌کند . بنابراین شب و روز نیز برای خود مسیر و مکانی دارند . « فَلَكٍ » : مراد مدار و راه حرکت است (نگا : یس / ۴۰) . « يَسْبَحُونَ » : شناورند . در حرکتند .

سوره انبياء آيه ۳۴

متن آيه :

وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِّن قَبْلِكَ الْخُلْدَ أَفَإِن مَّتَّ قَهْمُ الْخَالِدُونَ

ترجمه :

ما براي هيچ انساني پيش از تو زندگي جاويدان قرار نداديم (تا براي تو جاودانگي قرار دهيم . بلکه هر کسي مرده و مي ميرد و تو هم مي ميري . وانگهي آنان که انتظار مرگ تو را دارند و با مرگ تو اسلام را خاتمه يافته مي دانند) ، مگر اگر تو بميري ايشان جاويدانه مي مانند ؟ !

توضيحات :

« الْخُلْدَ » : ماندن هميشگي در دنيا . جاودانگي .

سوره انبياء آيه ۳۵

متن آيه :

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَنَبَلُّوكم بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ

ترجمه :

هر کسي مزه مرگ را مي چشد (و قطعاً مي ميرد ، اعم از پيغمبر و غير پيغمبر . چرا که زنده جاويد تنها خدا است و بس) . ما شما را با سود و زيان و بدبها و خوبها (در زندگي دنيا) کاملاً مي آزمائيم ، و سرانجام به سوي ما برگردانده مي شويد (و جزا و سزاي اعمال خود را دريافت مي داريد) .

توضيحات :

« نَبَلُّوكم » : شما را مي آزمائيم . يعني همچون آزماينده اي شما را مورد آزمايشهاي گوناگون خوشي و ناخوشي قرار مي دهيم . « فِتْنَةً » : آزمائش . آزمون . مفعول مطلق است از غير لفظ فعل و براي تاکيد است (نگا : فرقان / ۲۰) .

سوره انبياء آيه ۳۶

متن آيه :

وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ كَفَرُوا إِن يَتَّخِذُونَكَ إِلَّا هُزُوًا أَهَذَا الَّذِي يَذْكُرُ آلِهَتَكُمْ وَهُمْ يَذْكُرُ الرَّحْمَنَ هُمْ كَافِرُونَ

ترجمه :

هنگامي که کافران تو را مي بينند ، کاري جز تمسخر و استهزاء تو را ندارند ، (و خواهند گفت :) آيا اين همان کسي است که از خدايان شما عيبجوئي و بدگوئي مي کند ؟ (مگر او را سزد که چنين گويد و کند ؟ !) . و حال اين که ايشان (که نمي پسندند از بتان سنگي و بي جان نشان بدگوئي شود) به قرآن خداوند مهربان (و خالق انسان و جهان) باور ندارند .

توضيحات :

« إِن » : حرف نفي است و به معني (لا) است . « هُزُوًا » : مسخره . مصدر است و به معني اسم مفعول ، يعني مهزوء مي باشد (نگا : مائده / ۵۷ و ۵۸) . « وَهُمْ يَذْكُرُ . . . » : جمله حالیه است . در حالي که خود کافران . « يَذْكُرُ » : عيبجوئي و بدگوئي مي کند (نگا : اسراء / ۶۰) . « ذِكْرُ الرَّحْمَن » : قرآن خداوند مهربان (نگا : آل عمران / ۵۸ ، حجر / ۶ و ۹) . کتابهاي آسماني (نگا : انبياء / ۱۰۵) . وحی آسماني . ايمان به خدا . « هُمْ » : براي تاکيد ضمير ماقبل است .

سوره انبیاء آیه ۳۷

متن آیه :

خُلِقَ الْإِنْسَانُ مِنْ عَجَلٍ سَأَرِيكُمْ آيَاتِي فَلَا تَسْتَعْجِلُونِ

ترجمه :

(آن چنان انسان شتابگر است که انگار) انسان از شتاب ساخته شده است (و تار و پود وجودش از عجله فراهم آمده است . انسان هم برای دیدن خیر و نعمت ، و هم برای مشاهده شر و نعمت عجلو است) . هرچه زودتر بلا و عذاب خویش را به شما می‌نمایم . به شتابم نیندازید و عجله نکنید .

توضیحات :

« خُلِقَ الْإِنْسَانُ مِنْ عَجَلٍ » : مراد شتابزدگی انسان است (نگا : اسراء / ۱۱) . « آيَاتِي » : بلا و عذاب خود . مراد دلائل صدق وعده الهی مبنی بر دامنگیری عذاب و عقاب دنیوی و اخروی است . « لَا تَسْتَعْجِلُونِ » : با شتاب و عجله از من نخواهید . از من نخواهید که قبل از موعد ، عذاب را برسانم ، یا قیامت را برپا دارم .

سوره انبیاء آیه ۳۸

متن آیه :

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ

ترجمه :

می‌گویند : فرا رسیدن این وعده (که رستاخیز و قیامت نام دارد) کی خواهد بود اگر (ای مؤمنان ! در سخن خود) راستگو هستید ؟

توضیحات :

« هَذَا الْوَعْدُ » : مراد وعده عذاب دنیوی و اخروی است که پیغمبر و مؤمنان فرا رسیدن آن را به گوش کافران می‌رسانند .

سوره انبیاء آیه ۳۹

متن آیه :

لَوْ يَعْلَمُ الَّذِينَ كَفَرُوا حِينَ لَا يَكْفُونُ عَنْ وُجُوهِهِمُ النَّارَ وَلَا عَنْ ظُهُورِهِمْ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ

ترجمه :

اگر کافران خبر می‌داشتند از آن زمانی که (قیامت فرا می‌رسد و به دوزخ می‌افتند و آتش جهنم از هر سو ایشان را در بر می‌گیرد و) آنان نمی‌توانند آتش را از پس و پیش خود باز دارند و (از طرف کسی هم) ایشان یاری نمی‌گردند ، (اینک چنین سخنانی نمی‌گفتند) .

توضیحات :

« حِينَ » : مفعول به فعل (يَعْلَمُ) است . « لَا يَكْفُونُ » : باز نمی‌دارند . نمی‌توانند به دور کنند . « وُجُوهِهِمْ . . . ظُهُورِهِمْ » : مراد از روها و پشت‌ها ، پیش و پس است که اشهر جوانب و اطراف انسان است ، والا آتش از بالا و پائین و راست و چپ و روپرو و پشت سر و بالاخره از درون و بیرون ، دوزخیان را در برمی‌گیرد (نگا : عنکبوت / ۵۴ و ۵۵ ، همزه / ۶ و ۷) .

سوره انبیاء آیه ۴۰

متن آیه :
بَلْ تَأْتِيهِمْ بَغْتَةً فَتَبْهَتُهُمْ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ رَدَّهَا وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ

ترجمه :
(قیامت با اطلاع قبلی فرا نمی‌رسد و) بلکه ناگهانی به سراغ ایشان می‌آید و آنان را مات و مبهوت می‌کند و توانائی دفع و برگرداندن آن را نخواهند داشت و دیگر مهلت و فرصت (توبه و معذرت) بدیشان داده نمی‌شود .

توضیحات :
« بَغْتَةً » : ناگهانی و سرزده . فُجْأَةً . مصدر است و حال و یا مَفْعُولٍ مطلق بشمار است . « فَبْهَتُهُمْ » : پس ایشان را به دهشت و حیرت می‌اندازد . « لَاهُمْ يُنظَرُونَ » : ایشان مهلت داده نمی‌شوند .

سوره انبیاء آیه ۴۱

متن آیه :
وَلَقَدْ اسْتَهْزَأَ رُسُلٌ مِّن قَبْلِكَ فَحَاقَ بِالَّذِينَ سَخِرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

ترجمه :
(ای پیغمبر ! این تنها تو نیستی که از طرف کفار مورد استهزاء قرار می‌گیری . بلکه) پیغمبران بزرگوار پی پیش از تو مورد تمسخر قرار گرفته‌اند ، و سرانجام عذابی که مسخره‌کنندگان بازیچه و شوخی می‌دانسته‌اند ، ایشان را فرا گرفته و دامنگیرشان گشته است .

توضیحات :
« رُسُلٌ » : پیغمبران عظیم‌الشان تنوین برای تعظیم و توقیر است . « حَاقَ » : دامنگیر گشته است . فرا گرفته است (نگا : أنعام / ۱۰) . « سَخِرُوا مِنْهُمْ » : آنان که پیغمبران را مسخره و استهزاء کرده‌اند .

سوره انبیاء آیه ۴۲

متن آیه :
قُلْ مَنْ يَكْلُوْكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ مِنَ الرَّحْمٰنِ بَلْ هُمْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِمْ مُّعْرِضُونَ

ترجمه :
بگو : چه کسی می‌تواند شما را در شب و روز از (دست عقاب و عذاب) خداوند مهربان محفوظ و مصون بدارد ؟ ! (هیچ کسی نمی‌تواند) . اصلاً ایشان از قرآن (که آنان را به یاد خدا و انجام نیکیها و دوری از بدیها می‌اندازد) روی‌گردان و گریزانند .

توضیحات :
« يَكْلُوْكُمْ » : شما را محفوظ و حمایت می‌کند . از مصدر کَلَأَ و كِلَاءَةٌ ، به معنی : رعایت و حمایت و حراست .

سوره انبیاء آیه ۴۳

متن آیه :
أَمْ لَهُمْ آلِهَةٌ تَمْنَعُهُمْ مِّن دُونِنَا لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَ أَنفُسِهِمْ وَلَا هُمْ مِنَّا يُصْحَبُونَ

ترجمه :

یا این که آنان خدایانی دارند که می‌توانند ایشان را از (عذاب) ما باز و به دور دارند؟! (این خدایان ساختگی) نه خود را می‌توانند یاری کنند (و از عذاب بلای ما برهانند) و نه (برای نجات) از (عقاب و عذاب) ما از سوی کسی یاری می‌گردند و پناه داده می‌شوند.

توضیحات :

« مِنْ دُونِنَا » : از رویارویی با ما و رهایی از دست ما . « لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَ أَنْفُسِهِمْ ، وَ لَا هُمْ مِّنَّا يَصْحَبُونَ » : نه خود را می‌توانند کمک و یاری کنند ، و نه در برابر ما از سوی کسی بدیشان کمک و یاری می‌شود و از دست عذاب ما پناه داده می‌شوند . نه خودشان قدرت دفاع از خود دارند ، و نه از سوی ما یاری و مدد می‌شوند . « يَصْحَبُونَ » : پناه داده می‌شوند . کمک می‌گردند . از مصدر (إصحاب) به معنی پناه دادن و در جوار خود گرفتن .

سوره انبیاء آیه ۴۴

متن آیه :

بَلْ مَتَّعْنَا هَؤُلَاءِ وَآبَاءَهُمْ حَتَّى طَالَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ أَفَلَا يَرَوْنَ أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا أَفَهُمُ الْغَالِبُونَ

ترجمه :

(در برابر کفر کافران ، در رساندن عذاب شتاب نداریم ، و) بلکه ما اینان و پدرانشان را از انواع نعمتها بهره‌مند ساخته‌ایم (و ایشان به جای شکرگزاری ، به غرور و طغیان خود افزوده‌اند) تا بدانجا که عمر طولانی کرده‌اند (ولی سرانجام آهسته و آرام گرفتار عقاب و عذاب ما شده و می‌شوند) . مگر آنان نمی‌بینند که (این نعمت و ملک می‌رود دست به دست ، و ما از نعمت و قدرت و صحت و جاه و جلال گروهی می‌کاهیم ، و بر ثروت و شوکت و عظمت و نعمت گروه دیگری می‌افزائیم؟ بلی! این جهان و نعمتهایش پایدار نیست و) ما از زمین (اینان) می‌کاهیم (و بر زمین آنان می‌افزائیم ، و قدرت و دولت را میان مردمان دست به دست می‌گردانیم) . آیا (با این حال ما غالبیم یا) ایشان غالبند؟

توضیحات :

« مَتَّعْنَا » : نعمت داده‌ایم . بهره‌مند و برخوردار کرده‌ایم . این آیه اشاره به قاعده استدرج دارد (نگاه : اعراف / ۱۸۲) . « أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا » : اشاره به چرخه زندگی است و مراد کاستن از دارائی و توانائی دسته‌ای ، و افزایش بر دارائی و توانائی گروهی است . در اینجا چون مقام تهدید است تنها به کاهش اشاره شده است و از افزایش سخن نرفته است .

سوره انبیاء آیه ۴۵

متن آیه :

قُلْ إِنَّمَا أُنذِرُكُمْ بِالْوَحْيِ وَلَا يَسْمَعُ الصُّمُّ الدُّعَاءَ إِذَا مَا يُنذَرُونَ

ترجمه :

بگو : (ای کافران! من از پیش خود چیزی نمی‌گویم و با سخنان خود شما را بیم نمی‌دهم . بلکه) شما را با وحی (و کلام آسمانی قرآن) بیم می‌دهم . (اگر در دل سخت شما اثر نمی‌گذارد ، به خاطر آن است که بر اثر روی‌گردانی از حق ، انگار پرده‌های گناه و غرور و غفلت بر گوشه‌ایتان فرو افتاده است و کرتان ساخته است) و اشخاص کر هنگامی که بیم داده می‌شوند ، صدا و ندا را نمی‌شنوند .

توضیحات :

« يَالْوَحْيِ » : به وسیله وحی و پیام آسمانی . « إِذَا مَا » : زمانی که .

سوره انبیاء آیه ۴۶

متن آیه :

وَلَيْتَن مَسْتَهُمْ نَفْحَةً مِّنْ عَذَابِ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ يَا وَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ

ترجمه :

اگر گوشه ناچیزی از عذاب پروردگارت (که از آن بیم داده می‌شوند) بدیشان برسد (به فریاد می‌آیند و) خواهند گفت : وای بر ما ! ما ستمگر بوده‌ایم (و با معاصی و کفر بر خود و دیگران ظلم نموده‌ایم) .

توضیحات :

« مَسْتَهُمْ » : بدیشان رسید . دامنگیرشان شد . « نَفْحَةً » : وزشی . بوئی . مراد کمی و اندکی است .

سوره انبیاء آیه ۴۷

متن آیه :

وَيَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَى بِنَا حَاسِبِينَ

ترجمه :

و ما ترازوی عدل و داد را در روز قیامت خواهیم نهاد ، و اصلاً به هیچ کسی کمترین ستمی نمی‌شود ، و اگر به اندازه دانه خردلی (کار نیک یا بدی انجام گرفته) باشد ، آن را حاضر و آماده می‌سازیم (و سزا و جزای آن را می‌دهیم) و بسنده خواهد بود که ما حسابرس و حسابگر (اعمال و اقوال شما انسانها) باشیم .

توضیحات :

« الْمَوَازِينَ » : جمع میزان ، ترازو . نوع و کیفیت آن بر ما مجهول است . « الْقِسْطَ » : عدل و داد . مصدر است و برای مبالغه صفت واقع شده و به معنی « الْعَادِلَةَ » : است . « لِيَوْمِ » : در روز . واژه (ل) به معنی (فی) است . « شَيْئًا » : مفعول مطلق است . « مِثْقَالَ » : به اندازه سنگینی . خبر (كَانَ) است و اسم آن (الْعَمَلُ) یا (الظُّلْمُ) محذوف است . « خَرْدَلٍ » : دانه خردل . عربها در کوچکی و ریزی به دانه خردل مثل می‌زنند . « أَتَيْنَا بِهَا » : آن را حاضر و آماده می‌سازیم . « حَاسِبِينَ » : حسابرسان . حسابگران . تمیز است .

سوره انبیاء آیه ۴۸

متن آیه :

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ وَهَارُونَ الْفُرْقَانَ وَضِيَاءً وَذِكْرًا لِّلْمُتَّقِينَ

ترجمه :

ما به موسی و هارون (کتاب جامعی به نام تورات) دادیم (که) جداسازنده (حق از باطل بود) و نوری (بود که در ظلمات جهل و ضلالت در پرتو آن به سوی خیر و هدایت حرکت می‌شد) و پند و اندرز پرهیزگاران (بشمار می‌آمد) .

توضیحات :

« الْفُرْقَان » : جداسازنده حق و باطل . « ضِيَاء » : نور . « ذِكْرًا » : پند و اندرز . پنددهنده و اندرزگو . عطف (ضِيَاء) و (نُورًا) و (ذِكْرًا) بر همدیگر ، از قبیل عطف صفت بر موصوف خود است (نگا : احزاب / ۱۲) .

سوره انبیاء آیه ۴۹

متن آیه :

الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَهُمْ مِّنَ السَّاعَةِ مُشْفِقُونَ

ترجمه :

همان کسانی که از پروردگارشان در غیب و نهان می‌ترسند و از (شدائد و دادگاهی روز) قیامت در هول و هراس بسر می‌برند .

توضیحات :

« بِالْغَيْبِ » : در نهان از چشم مردمان ، و در وقت خلوت با خود .

سوره انبیاء آیه ۵۰

متن آیه :

وَهَذَا ذِكْرٌ مُّبَارَكٌ أَنْزَلْنَاهُ أَفَأَنْتُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ

ترجمه :

این (قرآن) پنددهنده برخیر و برکتی است که (یادآور خوبیها و نیکیها و همه چیزهایی است که برایتان مفید و سودمند باشد و) آن را (برایتان) نازل کرده‌ایم (همان گونه که تورات را بر موسی و هارون نازل کرده بودیم) . آیا شما (عربها که اهل بلاغت و فصاحت بوده و افتخار و شهرتتان در گرو قرآن است) آن را منکر می‌شوید و ناشناخته‌اش می‌گیرید ؟

توضیحات :

« ذِكْرٌ » : قرآن (نگا : حجر / ۶ و ۹) . پنددهنده (نگا : انبیاء / ۳۶) .

سوره انبیاء آیه ۵۱

متن آیه :

وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِن قَبْلُ وَكُنَّا بِهِ عَالِمِينَ

ترجمه :

ما (وسیله) هدایت و راهیابی را پیشتر (از موسی و هارون) در اختیار ابراهیم گذارده بودیم و از (احوال و فضائل) او برای (حمل رسالت) آگاهی داشتیم .

توضیحات :

« رُشْدٌ » : هدایت راهیابی به خیر و صلاح دنیا و آخرت . « مِن قَبْلُ » : از قبل . پیش از موسی و هارون .

سوره انبیاء آیه ۵۲

متن آیه :

إِذْ قَالَ لِأَيُّهَا وَقَوْمِهِ مَا هَذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي أَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ

ترجمه :
آن گاه که به پدرش و قوم خود گفت : این مجسمه‌هائی که شما دائماً به عبادتشان مشغولید چیستند (و چه ارزشی دارند ؟ چرا باید چیزهائی را بپرستید که خودتان آنها را ساخته و پرداخته کرده‌اید ؟ !) .

توضیحات :
« التَّمَاثِيلُ » : جمع تَمَثَال ، مجسمه‌ها و تندیسها . « لَهَا » : بر آنها . حرف (ل) به معنی (عَلَیَا) است . « عَاكِفُونَ » : مداومان بر طاعت و عبادت و تعظیم و تکریم .

سوره انبیاء آیه ۵۳
متن آیه :
قَالُوا وَجَدْنَا آبَاءَنَا لَهَا عَابِدِينَ

ترجمه :
(پاسخ دادند و) گفتند : ما پدران (و نیاکان) خویش را دیده‌ایم که اینها را پرستش می‌کرده‌اند (و ما از روش و آئین گذشتگانمان دست برنمی‌داریم) .

توضیحات :
« وَجَدْنَا » : دیده‌ایم و یافته‌ایم . « ءَابَاءَ » : پدران . مراد نیاکان و گذشتگان است .

سوره انبیاء آیه ۵۴
متن آیه :
قَالَ لَقَدْ كُنْتُمْ أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

ترجمه :
ابراهیم گفت : قطعاً شما و پدرانتان در گمراهی آشکاری بوده و هستید .

توضیحات :
« مَبِينٍ » : واضح . روشن و آشکار .

سوره انبیاء آیه ۵۵
متن آیه :
قَالُوا أَجِئْنَا بِالْحَقِّ أَمْ أَنْتَ مِنَ اللَّاعِیْنَ

ترجمه :
گفتند : آیا واقعاً (معتقدی) آنچه را به ما می‌گوئی حقیقت دارد ، یا این که (با ما شوخی می‌کنی و) جزو افراد ملعوبه‌باز و شوخی کننده هستی ؟ ! (مگر می‌شود گذشتگان ما در این کار گمراه بوده باشند ؟ !) .

توضیحات :
« اللَّاعِیْنَ » : شوخی و مزاح‌کنندگان .

سوره انبیاء آیه ۵۶

متن آیه :
قَالَ بَلْ رَبُّكُمْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ الَّذِي فَطَرَهُنَّ وَأَنَا عَلَىٰ ذَلِكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ

ترجمه :

(ابراهیم بدیشان) گفت : (من اهل شوخی و مزاح نیستم و آنچه می‌گویم جدی است . اینها خدایان شما نیستند و) بلکه پروردگار شما ، پروردگار آسمانها و زمین است . همان پروردگاری که آنها را آفریده است و من بر این چیزی که گفتم از زمره گواهانی هستم که آگاهند و با دلیل و برهان گفته خود را ثابت می‌نمایند .

توضیحات :

« فَطَرَهُنَّ » : آنها را خلق کرده است . بدون مُدِل و نمونه قبلی آنها را آفریده است . « الشَّاهِدِينَ » : گواهان . در اینجا مراد کسانی است که مسأله‌ای برای آنان واضح و آشکار است و برای اثبات آن دلیل و برهان کامل دارند . تنها چیزی را خواهند گفت که می‌بینند و می‌دانند .

سوره انبیاء آیه ۵۷

متن آیه :
وَتَاللَّهِ لَأَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُمْ بَعْدَ أَنْ تُوَلُّوا مُدِيرِينَ

ترجمه :

(آن گاه ابراهیم آهسته) گفت : به خدا سوگند ! من نسبت به بتانان قطعاً چاره‌اندیشی می‌کنم (و نقشه‌ای برای نابودیشان خواهم کشید) وقتی که پشت بکنید و بروید (و برای مراسم عید بیرون شهر روید و از آنها دور شوید) .

توضیحات :

« لَأَكِيدَنَّ » : حتماً نقشه نابودی بتها را می‌کشم و چاره‌سازی می‌کنم . « تُوَلُّوا مُدِيرِينَ » : هرگاه بروید و پشت کنید و دور شوید . (مدیرین) حال مؤکده است .

سوره انبیاء آیه ۵۸

متن آیه :
فَجَعَلَهُمْ جَذَآءًا إِلَّا كَبِيرًا لَهُمْ لَعَلَّهُمْ إِلَيْهِ يَرْجِعُونَ

ترجمه :

(وقتی که روز عید فرا رسید و مردمان برای انجام مراسم خاص آن بیرون شهر رفتند ، ابراهیم به سوی بتها رفت) و همه آنها را قطعه‌قطعه کرد ، مگر بت بزرگشان را ، تا به پیش آن بیایند (و از آن چگونگی حادثه و علت چنین کاری را بپرسند ، و بدیشان پاسخ ندهد و بطلان بت‌پرستی برایشان روشن شود) .

توضیحات :

« جَذَآءًا » : تکه‌تکه . قطعه‌قطعه . مصدر است و به معنی اسم مفعول . « إِلَّا كَبِيرًا لَهُمْ » : مگر بت بزرگتر در مقام یا از لحاظ پیکره را . مگر بت بزرگ مردمان را . « إِلَيْهِ » : مرجع (ه) می‌تواند بت بزرگ باشد ، تا عبرت بگیرند . و نیز می‌تواند (ابراهیم) باشد تا تمام گفتنیها را بگوید .

سوره انبیاء آیه ۵۹

متن آیه :

قَالُوا مَنْ فَعَلَ هَذَا يَا إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ لَمِنَ الظَّالِمِينَ

ترجمه :

(هنگامی که به بتخانه برگشتند و چنین وضعی را دیدند ، فریاد زدند و) گفتند : چه کسی چنین کاری را بر سر خدایان ما آورده است ؟ (هر کسی این کار را کرده باشد) او از جمله ستمگران است (و باید کیفر خود را ببیند) .

توضیحات :

« إِنَّهُ لَمِنَ الظَّالِمِينَ » : مراد این است کسی که چنین کرده است ، خویشتن را در معرض هلاک انداخته و به خود و دیگران ستم روا داشته است .

سوره انبیاء آیه ۶۰

متن آیه :

قَالُوا سَمِعْنَا فَتًى يَذُكُرُهُمْ يُقَالُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ

ترجمه :

(برخی) گفتند : جوانی از (مخالفت با) بتها سخن می‌گفت که بدو ابراهیم می‌گویند .

توضیحات :

« فَتًى » : جوان . مرد کامل (نگا : یوسف / ۳۰ و ۳۶ و ۶۲ ، کهف / ۱۰ و ۱۳ و ۶۰) . « يَذُكُرُهُمْ » : به زشتی از آنها یاد می‌کرد . می‌گفت که بلایی بر سر آنها خواهد آورد .

سوره انبیاء آیه ۶۱

متن آیه :

قَالُوا قَاتُوا بِهِ عَلَيَّ أَعْيُنَ النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَشْهَدُونَ

ترجمه :

(بزرگان قوم) گفتند : او را در برابر مردم حاضر کنید تا (دادگاهی شود و آگاهان) گواهی دهند .

توضیحات :

« عَلَيَّ أَعْيُنَ النَّاسِ » : در برابر دید مردم .

سوره انبیاء آیه ۶۲

متن آیه :

قَالُوا أَنْتَ فَعَلْتَ هَذَا يَا إِبْرَاهِيمَ

ترجمه :

گفتند : آیا تو ای ابراهیم ! این کار را بر سر خدایان ما آورده‌ای ؟

توضیحات :

...

سوره انبیاء آیه ۶۳

متن آیه :

قَالَ بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هَذَا فَاسْأَلُوهُمْ إِنْ كَانُوا يَنْطِقُونَ

ترجمه :

(ابراهیم گفت : چرا از من بازخواست می‌کنید ؟ آثار و ابزار جرم بر بت بزرگ هویدا و همراه است (شاید این بت بزرگ چنین کاری را کرده باشد ! (مگر نه این است که تبر بر گرده او است و تنها وی برجای است و شما آن را می‌پرستید و حل مشکلات و رفع بلاها را از آن و از دیگر بتان می‌خواهید ؟) پس از آنها مسأله را بپرسید اگر می‌توانند صحبت کنند . (چرا که خدا باید قادر بر هر چیزی باشد) .

توضیحات :

« بَلْ » : بلکه . حرفی است برای ابطال ماقبل خود و اثبات مابعد . « كَبِيرُهُمْ » : بزرگ بت‌های دیگر .

سوره انبیاء آیه ۶۴

متن آیه :

فَرَجَعُوا إِلَىٰ أَنفُسِهِمْ فَقَالُوا إِنَّكُمْ أَنْتُمُ الظَّالِمُونَ

ترجمه :

آنان به خود آمدند و به خویشتن گفتند : حقیقه شما (بت پرستان) ستمگرید (که چیزهای ناتوان و ضعیفی را می‌پرستید) .

توضیحات :

« فَرَجَعُوا إِلَىٰ أَنفُسِهِمْ » : به خود بازگشتند و بیدار گشتند . « فَقَالُوا » : به خویشتن گفتند . برخی به برخی گفتند .

سوره انبیاء آیه ۶۵

متن آیه :

ثُمَّ نَكَّسُوا عَلَىٰ رُؤُوسِهِمْ لَقَدْ عَلِمْتَمَا هَؤُلَاءِ يَنْطِقُونَ

ترجمه :

(این بیداری روحانی بر اثر این طوفان روانی ، دقائقی بیشتر طول نکشید و) سپس آنان چرخشی زدند و عقب‌گرد کردند (و گفتند :) تو که می‌دانستی اینها سخن نمی‌گویند .

توضیحات :

« نَكَّسُوا عَلَىٰ رُؤُوسِهِمْ » : گرد سر خود چرخیدند . یعنی از حالت اقرار به اشتباه و خطا ، به ستیزه و جدال باطل گرائیدند و هدایت را رها و به ضلالت دست یازیدند .

سوره انبیاء آیه ۶۶

متن آیه :

قَالَ أَفَتَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَّا يَنْفَعُكُمْ شَيْئاً وَلَا يَضُرُّكُمْ

ترجمه :

(ابراهیم) گفت : آیا به جای خداوند (جهان و خالق انسان) چیزهایی را می‌پرستید که کمترین سود و زیانی به شما نمی‌رسانند ؟

توضیحات :
« مِنْ دُونِ اللَّهِ » : به جای خدا .

سوره انبیاء آیه ۶۷

متن آیه :
أَفِ لَكُمْ وَلِمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

ترجمه :
وای پر شما ! و وای بر چیزهایی که به جای خدا می‌پرستید ! آیا نمی‌فهمید (که از این مجسمه‌ها و تندیسها کاری ساخته نیست و شایسته پرستش نیستند ؟) .

توضیحات :
« أَفِ لَكُمْ » : اف بر شما . بیزارم از شما به سبب کاری که می‌کنید .

سوره انبیاء آیه ۶۸

متن آیه :
قَالُوا حَرِّقُوهُ وَانصُرُوا آلِهَتَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ قَاعِلِينَ

ترجمه :
(برخی به برخی رو کردند و) گفتند : اگر می‌خواهید کاری کنید (که انتقام خدایان خود را گرفته باشید) ابراهیم را سخت بسوزانید و خدایان خویش را مدد و یاری دهید .

توضیحات :
« إِنْ كُنْتُمْ قَاعِلِينَ » : اگر کاری از شما ساخته است . اگر می‌خواهید انتقام بگیرید .

سوره انبیاء آیه ۶۹

متن آیه :
فُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ

ترجمه :
(آتشی را برافروختند و ابراهیم را در آن انداختند و) ما به آتش دستور دادیم که ای آتش سرد و سالم شو بر ابراهیم (و کمترین زبانی بدو مرسان) .

توضیحات :
« بَرْدًا » : سرد . « سَلَامًا » : نجات و امان . « بَرْدًا وَ سَلَامًا » : در اصل به معنی « ذَاتَ بَرِّ وَ سَلَامٍ » است .

سوره انبیاء آیه ۷۰

متن آیه :
وَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَخْسَرِينَ

ترجمه :
آنان خواستند که ابراهیم را با نیرنگ خطرناکی نابود کنند ، ولی ما ایشان را زیانبارترین مردم

نمودیم (چرا که نیرنگشان نگرفت و حتی سبب ذلت نمود و نمرودیان گردید و انگیزه ایمان آوردن مردمانی گشت) .

توضیحات :

« کیداً » : نقشه نابودی خطرناک . نیرنگ بزرگ .

سوره انبیاء آیه ۷۱

متن آیه :

وَنَجِّنَاهُ لَوْطًا إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا لِلْعَالَمِينَ

ترجمه :

و او و لوط را (از مکر و کید کافران) رستگار و به سرزمینی گسپل داشتیم که (از لحاظ مادی و معنوی) پرخیر و برکتش برای جهانیان کرده ایم .

توضیحات :

« لوطاً » : لوط ، برادرزاده یا عموزاده ابراهیم بود . « الْأَرْضُ » : مراد سرزمین شام است که سرزمین حاصلخیز و محل زندگی بسیاری از انبیاء بوده است (نگا : اسراء / ۱) و ابراهیم بعد از بابل عرا ، در آنجا زیسته است (نگا : المصحف المیسر) .

سوره انبیاء آیه ۷۲

متن آیه :

وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ نَافِلَةً وَكُلًّا جَعَلْنَا صَالِحِينَ

ترجمه :

ما به ابراهیم اسحاق و یعقوب را به عنوان ارمغانی عطاء کردیم ، و همه (افراد مذکور ، یعنی ابراهیم و لوط و اسحاق و یعقوب) را مردانی شایسته و بایسته نمودیم .

توضیحات :

« نَافِلَةً » : عطیه . ارمغان . مصدری است همچون (عاقبه) و (عافیة) و مفعول مطلق از غیر لفظ فعل خود ، مثل : قَعَدْتُ جُلُوسًا . یا حال (اسحاق و یعقوب) است ، یا به معنی افزون و زیاد است و حال (یعقوب) می باشد . در این صورت معنی آیه چنین است : ما به ابراهیم برابر دعای خودش (نگا : صافات / ۱۰۰) اسحاق را عطاء کردیم ، و افزون بر آن نوه اش یعقوب را بدو بخشیدیم ، و . . . یادآوری : اسماعیل نیز فرزند ابراهیم بوده است . در اینجا یادی از او نشده است ، زیرا تولد او از زن جوانی به نام (هاجر) مایه تعجب نیست . لیکن تولد اسحاق از زنی پیر و نازا به نام (ساره) مسأله شگفتی است (نگا : هود / ۷۱ و ۷۲) .

سوره انبیاء آیه ۷۳

متن آیه :

وَجَعَلْنَاهُمْ أُمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ وَإِقَامَ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءَ الزَّكَاةِ وَكَانُوا لَنَا عَابِدِينَ

ترجمه :

ما آنان را پیشوایانی نمودیم که برابر دستور ما (مردمان را به کارهای نیک ، راهنمایی و) رهبری می کردند ، و انجام خوبیها و اقامه نماز و دادن زکات را بدیشان وحی کردیم ، و آنان تنها ما را می پرستیدند .

توضیحات :

« اٰیْمَةٌ » : پیشوایان . مراد انبیاء و پیغمبران است . « یأْمُرَنَا » : به فرمان ما . برابر قوانین و مقررات ما . « فَعَلَ الْخَيْرَاتِ وَ اِقَامَ الصَّلَاةَ وَ اٰتَىٰ الزَّكَاةَ » : « گزاردن نماز » و « دادن زکات » ، ذکر خاص بعد از عام است و اشاره به اهمیت این دو کار است .

سوره انبیاء آیه ۷۴

متن آیه :

وَلَوْطًا اٰتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْقَرْبَةِ الَّتِي كَانَتْ تَعْمَلُ الْخَبَاثٰتَ اِنَّهُمْ كَانُوْا قَوْمًا سَوِيًّا قَاسِيْنَ

ترجمه :

و به لوط شناخت (اسرار اشیاء) و دانش (سودمند) عطاء کردیم ، و او را از شهر و دیاری که (مردمان آن) کارهای زشت و پلید انجام می‌دادند رهائی بخشیدیم . آنان مردمان بدی بودند و (از طاعت خدا و عمل طبع‌پسند) سرکشی می‌کردند .

توضیحات :

« لَوْطًا » : مفعول به فعل محذوف (اٰتَيْنَا) است که فعل ملفوظ (اٰتَيْنَاهُ) مبین آن بوده و از نوع اشتغال است . « حُكْمًا » : حکمت اسرار اشیاء . دستور نبوت و رسالت . قضاوت و داوری . « عِلْمًا » : هرگونه دانشی که در سعادت و سرنوشت انسان مؤثر باشد . « الْخَبَاثٰتَ » : کثافتکاریها . مراد بیشتر عمل شنیع « لَوٰطِ » است (نگا : هود / ۷۷ - ۷۹ ، نمل / ۵۵ ، عنکبوت / ۲۹) . « قَوْمًا سَوِيًّا » : مردمان بدکردار و گناهکار و غرق معاصی . « قَاسِيْنَ » : از مصدر فسوق به معنی خروج و سرکشی از فرمان یزدان سبحان .

سوره انبیاء آیه ۷۵

متن آیه :

وَ اَدْخَلْنَاهُ فِي رَحْمٰتِنَا اِنَّهٗ مِنَ الصّٰلِحِيْنَ

ترجمه :

و او را غرق رحمت خود کردیم ، چرا که او از زمره افراد شایسته و بایسته بود .

توضیحات :

« فِي رَحْمٰتِنَا » : در رحمت خود . به میان اهل رحمت خود .

سوره انبیاء آیه ۷۶

متن آیه :

وَنُوْحًا اِذْ نَادٰی مِنْ قَبْلُ فَاسْتَجَبْنَا لَهٗ فَنَجَّيْنَاهُ وَاَهْلَهٗ مِنَ الْكُرْبِ الْعَظِيْمِ

ترجمه :

(خوب است در اینجا یاد کنی) نوح را ، هنگامی که پیشتر (از اینان که اشاره گذرائی بدیشان شد ، ما را) به فریاد خواند (و گفت : پروردگارا ! مرا دریاب که من شکست خورده‌ام ، و روی زمین را از وجود کافران پاک گردان .) و ما هم دعای وی را پذیرفتیم و او (و پیروان) و خاندانش را از (اندوه فراوان و) غم بزرگ (کافران موزی و طوفان وحشتناک) رهانیدیم .

توضیحات :

« نَادِيَا » : ندا داد . به فریاد خواند (نگا : نوح / ۲۶ ، قمر / ۱۰) . « أَهْلُهُ » : خاندانش . پیروانش . « الْكَرْبِ » : غم و اندوه .

سوره انبیاء آیه ۷۷

متن آیه :

وَنَصْرَانَهُ مِّنَ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ

ترجمه :

ما او را در برابر مردمانی که آیات ما را تکذیب می‌کردند ، یاری و مدد دادیم . آنان مردمان بدی بودند و لذا همه ایشان را (در طوفان) غرق کردیم .

توضیحات :

« مِّنَ » : به معنی (عَلِي) است . یا این که برای تعدیه (نَصْرَانَا) به مفعول دوم بوده و به معنی کمک کردن و ادامه آن برای انتقام گرفتن از دشمن است . « آيَاتِنَا » : مراد نشانه‌های دال بر نبوت و رسالت نوح ، یا آیات آسمانی است .

سوره انبیاء آیه ۷۸

متن آیه :

وَدَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ إِذْ يَحْكُمَانِ فِي الْحَرْثِ إِذْ نَفَشَتْ فِيهِ غَنَمُ الْقَوْمِ وَكُنَّا لِحُكْمِهِمْ شَاهِدِينَ

ترجمه :

(و یاد کن) داود و سلیمان را ، هنگامی که درباره کشتزاری که گوسفندان مردمانی ، شبانگهان در آن چریده و تهاش کرده بودند ، داوری می‌کردند ، و ما شاهد داوری آنان بودیم .

توضیحات :

« يَحْكُمَانِ » : قضاوت و داوری می‌کردند . « الْحَرْثِ » : زراعت . کشتزار . « نَفَشَتْ » : پخش و پراکنده شدید . در شب چریدند و مایه فساد و تباهی شدند . « شَاهِدِينَ » : گواهان و آگاهان . یادآوری : قصه قضاوت بدین گونه بود که گوسفندان شخصی شبانه داخل کشتزار کسی شدند و مایه زیان و ضرری گشتند . داود گفت : گوسفندان در برابر ضرر و زیان وارده به کشاورز داده می‌شود ، و سلیمان مخالف این رأی بود و گفت : کشاورز از فرآورده گوسفندان استفاده می‌کند بدان اندازه که خسارت دیده است سپس گوسفندان به صاحب خود برگردانده می‌شوند (نگا : المصحف المیسر) .

سوره انبیاء آیه ۷۹

متن آیه :

فَقَهَّمْنَاهَا سُلَيْمَانَ وَكُلًّا آتَيْنَا حُكْمًا وَعِلْمًا وَسَخَّرْنَا مَعَ دَاوُدَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرَ وَكُنَّا فَاعِلِينَ

ترجمه :

(هرکدام از این دو راه پیشنهادی ، دادگرانه بود ، ولی ما بهترین راه حل در مسأله) قضاوت را به سلیمان فهماندیم ، و به هر یک از آن دو داوری و دانش آموختیم ، و کوهها و پرندگان را در ذکر و تسبیح با داود همراه ساختیم ، و ما (این کار را) می‌کردیم (و انجام چنین کارهایی در برابر قدرت ما چیزی نیست) .

توضیحات :

« فَمَهْمَاهَا » : قضاوت و داوری تعلیم و تفهیم کردیم . مرجع (ها) (حُكُومَة) به معنی داوری مفهوم از سیاقی است . « سَخَرْنَا . . . » : (نگا : رعد / ۱۳ و ۱۵ ، اسراء / ۴۴ ، حج / ۱۸ ، سبأ / ۱۰) . « وَ سَخَرْنَا مَعَهُ . . . » : مراد هم‌آوائی و هم‌صدائی همه چیزهایی است که دور و بر داود بودند در عبادت و پرستش ، به زبان حال یا قال .

سوره انبیاء آیه ۸۰

متن آیه :

وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَّكُمْ لِيُحْصِنَكُمْ مِّنْ بَأْسِكُمْ فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ

ترجمه :

و بدو ساختن زره را آموختیم تا (این لباس جنگی) شما را در جنگها حفظ کند . آیا (خدا را در برابر همه این نعمتها) سپاسگزاری می‌کنید ؟

توضیحات :

« صَنْعَةَ » : ساختن . « لَبُوسٍ » : لباس . در اینجا مراد زره است (نگا : سبأ / ۱۰ و ۱۱) و به تبع آن همه ادوات جنگی . « لِيُحْصِنَكُمْ » : تا شما را از آزار دشمنان در جنگ محفوظ و مصون دارد . اشاره بدین نکته نیز دارد که اسلحه برای دفاع باید باشد ؛ نه برای تاخت و تاز . « بَأْسِكُمْ » : جنگ شما با دشمنانتان .

سوره انبیاء آیه ۸۱

متن آیه :

وَلَسَلِيمَانَ الرِّيحَ عَاصِفَةً تَجْرِي بِأَمْرِهِ إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا وَكُنَّا بِكُلِّ شَيْءٍ عَالِمِينَ

ترجمه :

ما باد تند و سریع را فرمانبردار سلیمان کرده بودیم تا به فرمان او به سوی سرزمینی حرکت کند که پرخیز و برکتش ساخته بودیم . و (این ، جای شگفت نیست ، چرا که) ما بر هر چیزی آگاه و دانا بوده (و هستیم) .

توضیحات :

« عَاصِفَةً » : تند باد . در اینجا مراد قوی و سریع‌السریر است ، اما خوش‌رو و بی‌لرزش و آسایش‌بخش (نگا : ص / ۳۶) . امروزه استفاده از جریان و فشار هوا به عنوان وسیله جابه‌جائی و حرکت برای همگان روشن و آشنا است . واژه (عَاصِفَةً) حال است . « بِأَمْرِهِ » : به فرمان سلیمان . طبق اراده او . « الْأَرْضِ الَّتِي . . . » : مراد سرزمین شام است که مقرر فرماندهی سلیمان بوده است . ولی تنها مسیر بادهای مسخر ، سرزمین مبارک شام نبوده ، و بلکه به هرجا که سلیمان می‌خواست است حرکت می‌کردند (نگا : ص / ۳۶) .

سوره انبیاء آیه ۸۲

متن آیه :

وَمِنَ الشَّيَاطِينِ مَن يَغْوُصُونَ لَهُ وَيَعْمَلُونَ عَمَلًا دُونَ ذَلِكَ وَكُنَّا لَهُمْ حَافِظِينَ

ترجمه :

و گروهی از شیاطین را (نیز فرمانبردار سلیمان کرده بودیم) که برای او (در دریا جهت استخراج لؤلؤ و مرجان و جواهرات و مواد پرازش دیگر) غواصی می‌کردند و کارهایی جز این (از قبیل

ساختن کاخها و دژها) انجام می‌دادند ، و ما آنان را (از تمرد و سرکشی در برابر فرمان سلیمان و اذیت و آزار رسانیدن به مردمان ، دور) نگاه می‌داشتیم .

توضیحات :

« یَعُوضُونَ » : غواصی می‌کردند . به دریا فرو می‌رفتند . « دُونَ ذَلِكَ » : جز این . غیر از آن (نگا : ص / ۳۷) . « كُنَّا لَهُمْ حَافِظِينَ » : ما مراقب اعمال شیاطین بودیم و آنان را از تمرد و اذیت کردن به دور می‌کردیم .

سوره انبیاء آیه ۸۳

متن آیه :
وَأَيُّوبَ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

ترجمه :

ایوب را (یاد کن) بدان گاه که (بیماری او را از پای در آورده بود ، و در این وقت) پروردگار خود را به فریاد خواند (و عاجزانه گفت : پروردگارا !) بیماری به من روی آورده است و تو مهربانترین مهربانانی (پس بدین بنده ضعیف رحم فرما) .

توضیحات :

« الضُّرُّ » : با ضم ، گرفتاریهایی که متوجه ذات انسان می‌گردد . مانند : بیماری ، لاغری . با فتح ، ضرر و زیان در هر چیز .

سوره انبیاء آیه ۸۴

متن آیه :
فَأَسْتَجِبْنَا لَهُ فَكَشَفْنَا مَا بِهِ مِنْ ضُرٍّ وَآتَيْنَاهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِّنْ عِنْدِنَا وَذِكْرَىٰ لِلْعَابِدِينَ

ترجمه :

دعای او را پذیرفتیم و بیماری وی را برطرف ساختیم ، و (به جای) اولاد (و اموالی که از دست داده بود) دو چندان بدو دادیم ، محض مرحمتیمان (در حق ایوب) و تذکاری (از صبر و شکیبایی) برای پرستندگان (یزدان سبحان ، تا همچون ایوب شکیبا و امیدوار به لطف و فضل خدا باشند) .

توضیحات :

« أَهْلُهُ وَ مِثْلَهُمْ مَعَهُمْ » : مراد اعطای دو چندان فرزندان تازه‌ای است که جای خالی فرزندان از دست رفته را پر و جبران کنند . « رَحْمَةً » : لطف و فضل . مفعول‌له است . « ذِكْرًا » : یادآوری . تذکار .

سوره انبیاء آیه ۸۵

متن آیه :
وَإِسْمَاعِيلَ وَإِدْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ كُلٌّ مِّنَ الصَّابِرِينَ

ترجمه :

(همچنین یاد کن برای مردمان) اسماعیل و ادريس و ذالکفل را که جملگی از زمره شکیبایان (در برابر شدائد زندگی و تکالیف رسالت) بودند (و الگویی استقامت و پایمردی بشمار می‌آمدند) .

توضیحات :

« ذَا الْكُفْلِ » : یکی از پیغمبران بنی اسرائیل است .

سوره انبیاء آیه ۸۶

متن آیه :

وَأَدْخَلْنَاهُمْ فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُمْ مِنَ الصَّالِحِينَ

ترجمه :

ما آنان را غرق رحمت خود کردیم ، چرا که ایشان از زمره شایستگان و بایستگان (بندگان ما) بودند .

توضیحات :

« أَدْخَلْنَاهُمْ فِي رَحْمَتِنَا » : آنان را غرق رحمت خود کردیم . ایشان را به بهشت وارد کردیم .

سوره انبیاء آیه ۸۷

متن آیه :

وَذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ

ترجمه :

(یاد کن داستان یونس ملقب به) ذوالنون را در آن هنگام که (بر قوم نافرمان خود خشم گرفت و ایشان را به عذاب خدا تهدید کرد و بدون دریافت پیام آسمانی ، از میانشان) خشمناک بیرون رفت و گمان برد که (با زندانی کردن و دیگر چیزها) بر او سخت و تنگ نمی‌گیریم . (سوار کشتی شد و کشتی به تلاطم افتاد و به قید قرعه مسافران و کشتیانان او را به دریا انداختند و نهنگی او را بلعید .) در میان تاریکیها (ی سه‌گانه شب و دریا و شکم نهنگ) فریاد برآورد که (کریم و رحیم !) پروردگاری جز تو نیست و تو پاک و منزهی (از هرگونه کم و کاستی ، و فراتر از هر آن چیزی هستی که نسبت به تو بر دل‌مان می‌گذرد و تصور می‌کنیم . خداوندا بر اثر مبادرت به کوچ بدون اجازه حضرت باری) من از جمله ستمکاران شده‌ام (مرا دریاب !) .

توضیحات :

« ذَا النُّونِ » : ماهیدار . صاحب ماهی . مراد یونس است . (نون) به معنی ماهی بزرگ است و مراد نهنگ یا وال است . « مُغَاضِبًا » : خشمگین . خشمناک . خشم یونس بر قوم خود بدین سبب بود که تبلیغ و پندهایش در ایشان تأثیر نداشت . این بود که خشمگین گردید و خودسرانه آنان را ترک و به عذاب خدا بیم داد . پس از رفتن او مردمان از کرده خود پشیمان شدند و توبه کردند و دنبالش گشتند و او را نیافتند . وی سوار کشتی شد و راه دریا را در پیش گرفت . در راه ، کشتی متلاطم گردید . نظر سرنشینان این بود که برای سبک شدن کشتی ، یکی را به قید قرعه به دریا اندازند . چند بار قرعه کشیدند و هر دفعه نام او بیرون می‌آمد . سرانجام وی را به دریا انداختند و ماهی بزرگ به نام نهنگ یا وال او را بلعید ، و بر اثر دعا خدا او را زنده نگاه داشت و نجاتش داد . بلی ! هرکس صادقانه به درگاه یزدان تلگراف دعا زند ، هرچه زودتر پاسخ خود را دریافت می‌کند . « لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ » : بر او سخت و تنگ نمی‌گیریم و وی را به خاطر ترک محل خدمت مورد مؤاخذه و تنبیه قرار نمی‌دهیم ، چرا که ناشکیبایی را اشتباه و لغزش نمی‌دانست . « الظُّلُمَاتِ » : تاریکیهای شب و دل دریا و اندرون شکم ماهی .

سوره انبیاء آیه ۸۸

متن آیه :
فَاسْتَجِبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ وَكَذَلِكَ نُنَجِّي الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :
دعای او را پذیرفتیم و وی را از غم رها کردیم ، و ما همین گونه مؤمنان را نجات می‌دهیم (و در برابر دعای خالصانه ، آنان را از گرفتاریها می‌رهانیم) .

توضیحات :
« كَذَلِكَ » : این گونه . به همین شکل . « نُنَجِّي » : نجات می‌دهیم و می‌رهانیم .

سوره انبیاء آیه ۸۹

متن آیه :
وَزَكَرِيَّا إِذْ نَادَى رَبَّهُ رَبِّ لَّا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ

ترجمه :
و زکریا را (یاد کن) بدان گاه که پروردگار خود را به فریاد خواند (و گفت :) پروردگارا ! مرا تنها مگذار (و فرزندی به من عطاء کن که در زندگی یار و یاور من و پس از مرگ برنامه تبلیغ را پیگیری کند . البته اگر هم فرزندی وارث من نشد باکی نیست ، چرا که) تو بهترین وارثانی (و باقی پس از فحای مردمانی) .

توضیحات :
« فَرْدًا » : یکه و تنها (نگا : مریم / ۸۰ و ۹۵) . بدون فرزند و وارث (نگا : مریم / ۲ - ۱۵) .

سوره انبیاء آیه ۹۰

متن آیه :
فَاسْتَجِبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيَىٰ وَأَصْلَحْنَا لَهُ زَوْجَهُ إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ

ترجمه :
ما دعای او را برآورده ساختیم و (با وجود کبر سن ، فرزندی به نام) یحیی را بدو بخشیدیم ، و (برای حصول این مقصود) همسر (نازای) او را برایش بایسته (و در خور زاد و ولد) کردیم ، آنان در انجام کارهای نیک بر یکدیگر سرعت می‌گرفتند ، و در حالی که چیزی می‌خواستند یا از چیزی می‌ترسیدند ما را به فریاد می‌خواندند ، (و در وقت نیازمندی و بی‌نیازی ، و بیماری و سلامت ، و خوشی و ناخوشی ، رو به آستانه ما می‌کردند و میان خوف و رجا می‌زیستند) و همواره خاشع و خاضع ما می‌بودند .

توضیحات :
« أَصْلَحْنَا لَهُ زَوْجَهُ » : همسرش را برای او بایسته زاد و ولد کردیم . همسرش را برایش زن خوب و پاریسائی نمودیم . « رَغَبًا وَرَهَبًا » : این دو واژه مصدرند و می‌توانند حال ، یا مفعول‌له ، و یا مفعول‌فیه باشند . یعنی : راغبانه و خائفانه . به خاطر عشق به طاعت و ترس از عقوبت . در زمان رغبت و هنگام رهبت . « كَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ » : همواره از ما می‌ترسیدند ؛ نه از کس دیگری . پیوسته فرمانبردار و مطیع ما می‌بودند و تنها برای ما کرنش می‌بردند . مرجع ضمیر (هم) و (و) (می‌تواند زکریا و همسرش و یحیی بوده ، یا پیغمبران مذکور در آیات پیشین باشد) .

سوره انبياء آيه ۹۱

متن آيه :

وَالَّتِي أَحْصَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهَا مِنْ رُوحِنَا وَجَعَلْنَاهَا وَابْنَهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ

ترجمه :

(همراه با قصه اين پيغمبران و خوبان ، ياد کن سرگذشت مريم ،) زني را كه (ازدواج نكرد و) دامان خويش را (از آلودگي به بي‌عفتي) كاملاً پاك نگاه داشت ، و ما از روح متعلق به خود در وي دميديم ، و او و فرزندش (مسيح) را نشانه بزرگي براي جهانيان قرار داديم . (چرا كه زني را بدون شوهر حامله كرديم و پسري را بدون پدر ديده به جهان گشوديم ، و تغيير اسباب و مسببات را به عنوان دليلي بر قدرت خدايانه خود به مردمان نموديم و متوجهشان كرديم كه آفريننده قوانين و سنن حاكم بر جهان ، هر وقت كه بخواهد مي‌تواند قوانين و سنن را دگرگون كند .)

توضيحات :

« أَحْصَتْ » : مِصُونٌ و محفوظ داشت . « فَرْجَهَا » : عورت خود را . كنايه از پاكدامني و عفت است . « أَحْصَتْ فَرْجَهَا » : خود را از آميزش با مرد ، چه از راه حلال و چه از راه حرام ، به دور داشت ، خويشتن را از آلودگي به بي‌عفتي مِصُونٌ و محفوظ كرد و عفيف و پاكدامن زيست . « نَفَخْنَا » : مراد از نفخ و دميدن ، پديد آوردن رازي از رازهاي الهي در شكم مريم است كه در پرتو آن حيات جنيني فرزندش عيسي برقرار و بر دوام گردد (نگا : حجر / ۲۹) . « مِنْ رُوحِنَا » : از روح متعلق به خود . مراد از چنين اضافه‌اي بيان عظمت شئيء مورد نظر است . به اصطلاح اضافه تشريفيه است ، همچون : بَيْتُ اللَّهِ . شَهْرُ اللَّهِ . صُنْعُ اللَّهِ (نگا : نمل / ۸۸) . « آيَةً » : دليل و نشانه قدرت .

سوره انبياء آيه ۹۲

متن آيه :

إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ

ترجمه :

اين (پيغمبران بزرگي كه بدانان اشاره شد ، همگي) مِلَّتْ يگانه‌اي بوده (و آئين واحد و برنامه يكتائي دارند) و من پروردگار همه شما هستم ، پس تنها مرا پرستش كنيد (چرا كه مِلَّتْ واحد ، با برنامه واحد ، بايد روبه خدای واحد كند) .

توضيحات :

« هَذِهِ » : خطاب به همه انسانها در تمام قرون و اعصار است ، و اشاره به مشاراليه ذهني دارد كه طريقت انبياء و مِلَّتْ توحيد ، يعني آئين يكتاي اسلام است . يا اشاره به جماعت انبياء دارد . « أُمَّةً » : مِلَّتْ و جماعت . دين و آئين . حال است . معني آيه مي‌تواند چنين هم باشد : اين دين ، آئين يكتاي همه پيغمبران و مردمان گذشته و حال و آينده جهان است ، و . . . مراد اتحاد در اصول دين اسلام است .

سوره انبياء آيه ۹۳

متن آيه :

وَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ كُلُّ إِلَيْنَا رَاجِعُونَ

ترجمه :

(اما با وجود این وحدت ملّت و وحدت آئین ، برخیها گوش به رهنمودهای آسمانی نداده و) کار (دین و آئین) خویش را در میان خود به تفرقه انداخته و (می‌اندازند و گروه گروه شده و می‌شوند و سرانجام) همگی به سوی ما برمی‌گردند (و ما به حساب اعمالشان می‌رسیم) .

توضیحات :

« تَقَطَّعُوا » : از هم گسیختند ، و انگار هر يك قطعه و تکه‌ای با خود بردند . « أَمْرَهُمْ » : مراد کار و بار دین انسانها است که در اصول یکی بوده و توسط انبیاء خدا در طول زمان به مردمان رسانده شده است .

سوره انبیاء آیه ۹۴

متن آیه :

فَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا كُفْرَانَ لِسَعْيِهِ وَإِنَّا لَهُ كَاتِبُونَ

ترجمه :

هرکس چیزی را از کارهای شایسته و بایسته انجام دهد ، در حالی که ایمان داشته باشد (به خدا و پیغمبران و برنامه آسمانی) ، تلاش او نادیده گرفته نمی‌شود و (ناسپاس نمی‌ماند ، و توسط فرشتگان در نامه اعمالش) ما قطعاً آن را خواهیم نوشت .

توضیحات :

« كُفْرَانَ » : نادیده گرفتن . پنهان داشتن . مراد بی‌اجر و باطل قلمداد کردن است . « لَهُ » : آن سعی و تلاش را .

سوره انبیاء آیه ۹۵

متن آیه :

وَحَرَامٌ عَلَىٰ قَرِيبَةٍ أَهْلَكْنَاهَا أَنَّهُمْ لَا يَرْجِعُونَ

ترجمه :

غیرممکن است که به سوی ما (برای حساب و کتاب) برنگردند مردمانی که آنان را (در جهان بر اثر کفر و ظلم) نابود کرده باشیم (و این که همان گونه که خود گمان می‌برند مرگ آخرین مرحله زندگی ایشان باشد) .

توضیحات :

« حَرَامٌ » : ممنوع . غیرممکن . این واژه خبر مقدم و (أَنَّهُمْ لَا يَرْجِعُونَ) تأویل به اسم مرفوع بوده و مبتدا است . برخی هم (حَرَامٌ) را به معنی (واجب) دانسته‌اند و آیه را چنین معنی کرده‌اند : عدم بازگشت به دنیا برای مردمانی که آنان را به جرم گناهانشان نابود کرده‌ایم ، واجب و قطعی است (نگا : مؤمنون / ۹۹ و ۱۰۰) .

سوره انبیاء آیه ۹۶

متن آیه :

حَتَّىٰ إِذَا فُتِحَتْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَهُمْ مِّنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ

ترجمه :

(این نابودسازی بزهکاران و عدم بازگشت ایشان به دنیا) تا زمانی ادامه خواهد داشت که یاجوج و ماجوج رها می‌گردند ، و ایشان شتابان از هر بلندی و ارتفاعی می‌گذرند (و موجب

پریشانی و هرج و مرج در زمین می‌شوند ، و این یکی از نشانه‌های فرا رسیدن قیامت است) .

توضیحات :

« حتی » : حرف ابتدائیّه بوده و کلام بعد از آن غایت و هدف است . « فُتِحَتْ » : گشوده می‌شوند . مراد از میان رفتن سد سر راه ایشان ، یا گشایش ابواب فتنه و فساد توسط آنان است . « یَاجُوجُ وَ مَاجُوجُ » : (نگا : کُھف / ۹۴) . « هُم » : مراد قبائل بی‌بند و بار یاجوج و ماجوج است . یا این که ضمیر (هم) به مردم برمی‌گردد و معنی چنین می‌شود که : از نشانه‌های فرا رسیدن قیامت یکی شکسته شدن سد ذوالقرنین و طغیان یاجوج و ماجوج است ، و دوم روان شدن مردمان از فراز و بلندیهای زمین به سوی محشر است (نگا : تفسیر المراغی) « حَدْبٍ » : زمین بلند و مرتفع . « یَنْسِلُونَ » : شتاب می‌گیرند . تند رهسپار می‌شوند .

سوره انبیاء آیه ۹۷

متن آیه :

وَاقْتَرَبِ الْوَعْدُ الْحَقُّ فَإِذَا هِيَ شَاخِصَةٌ أَبْصَارُ الَّذِينَ كَفَرُوا يَا وَيْلَنَا قَدْ كُنَّا فِي غَفْلَةٍ مِّنْ هَذَا بَلْ كُنَّا ظَالِمِينَ

ترجمه :

(در این هنگام) وعده راستین (خدا که روز قیامت است) نزدیک می‌شود ، و به ناگاه (آن چنان وحشتی سراسر وجود) کافران (را فرا می‌گیرد که) چشمهایشان از حرکت باز می‌ایستد (و خیره خیره بدان صحنه نگاه می‌کنند و فریادشان بلند می‌شود که) ای وای برما ! ما از این (روز) غافل بودیم (و رویارویی با خدا و حساب و کتاب را باور نمی‌کردیم و) بلکه به خود ستم کردیم (چرا که کفر و عناد ورزیدیم و خویشتن را برای همیشه بدبخت نمودیم) .

توضیحات :

« الْوَعْدُ » : مصدر است و به معنی موعود بوده و مراد رستاخیز و قیامت است . « شَاخِصَةٌ » : خیره شده . مات برده . « شَاخِصَةٌ أَبْصَارٍ . . . » : چشمها باز و خیره و مات ایستاده و پلکها از شدت خوف به هم زده نشود . (شَاخِصَةٌ) خبر مقدم (أَبْصَارُ) است .

سوره انبیاء آیه ۹۸

متن آیه :

إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ حَصْبُ جَهَنَّمَ أَنْتُمْ لَهَا وَارِدُونَ

ترجمه :

(ای کافران ستمگر !) شما و چیزهائی که جز خدا می‌پرستید آتشگیره و هیزم دوزخ خواهید بود . شما حتماً وارد آن می‌گردید .

توضیحات :

« حَصْبٌ » : آتشگیره . هیزم و آنچه برای شعله‌ور شدن و تافتن تنور به داخل آن می‌اندازند .

سوره انبیاء آیه ۹۹

متن آیه :

لَوْ كَانَ هَؤُلَاءَ آلِهَةً مَا وَرَدُوهَا وَكُلٌّ فِيهَا خَالِدُونَ

ترجمه :

اگر اینها معبودها و خدایانی بودند ، هرگز وارد دوزخ نمی‌گشتند . (نه تنها وارد دوزخ می‌گردند) حتی همه (بتها و بت پرستها) در آن جاودانه می‌مانند .

توضیحات :

« کُلُّ » : همه معبودها و پرستندگان آنها .

سوره انبیاء آیه ۱۰۰

متن آیه :

لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ

ترجمه :

آنان در دوزخ ناله غم‌انگیز و گلوگیری دارند و در آنجا چیزی را (که مایه سرور و شادی باشد) نمی‌شنوند .

توضیحات :

« زَفِيرٌ » : صدایی که در گلو شکسته شود و به سبب غم و اندوه با زحمت اداء گردد . « لا یَسْمَعُونَ » : نمی‌شنوند . مراد شنیدن سخنان دل‌انگیز و مایه سرور است (نگا : اعراف / ۴۴) .

سوره انبیاء آیه ۱۰۱

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَّا الْحُسْنَىٰ أُولَٰئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ

ترجمه :

آنان که (به خاطر ایمان درست و انجام کارهای خوب و پسندیده) قبلاً بدیشان وعده نیک داده‌ایم ، چنین کسانی از دوزخ (و عذاب آن) دور نگاه داشته می‌شوند .

توضیحات :

« إِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ . . . » : مراد جمله‌ی مؤمنان و اشاره به همه وعده‌هایی است که خداوند در این جهان بدیشان داده است (نگا : یونس / ۲۶ ، رعد / ۱۸ ، کهف / ۸۸) . « الْحُسْنَىٰ » : نعمت بزرگ و پاداش نیکو (نگا : نساء / ۹۵ ، اللیل / ۶ و ۹) .

سوره انبیاء آیه ۱۰۲

متن آیه :

لَا يَسْمَعُونَ حَسِيسَهَا وَهُمْ فِي مَا اشْتَهَتْ أَنفُسُهُمْ خَالِدُونَ

ترجمه :

آنان حتی صدای آتش دوزخ را هم نمی‌شنوند و بلکه در میان آنچه خود می‌خواهند و آرزو دارند جاودانه بسر می‌برند .

توضیحات :

« حَسِيسَهَا » : صدای آتش . صدای شعله‌ها و تنوره کشیدن آتش .

سوره انبیاء آیه ۱۰۳

متن آیه :

لَا يَحْزَنُهُمُ الْفَزَعُ الْأَكْبَرُ وَتَتَلَقَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ هَذَا يَوْمُكُمْ الَّذِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ

ترجمه :

هراس بزرگ (رستاخیز نه تنها) ایشان را غمگین نمی‌سازد ، و بلکه فرشتگان (به استقبال آنان می‌شتابند و برای تبریک و شاد باش) پذیرایشان می‌گردند (و بدیشان می‌گویند :) این همان روزی است که به شما وعده داده می‌شد .

توضیحات :

« الْفَزَعُ الْأَكْبَرُ » : بزرگترین هراس و عظیم‌ترین و وحشتناکترین بیم . مراد خوف و هراسی روز قیامت است که به دنبال نفخه دوم پدیدار و هویدا می‌گردد (نگا : نمل / ۸۷ و ۸۹) . « تَتَلَقَّاهُمْ » : پذیره ایشان می‌گردند و با آنان رویاروی می‌شوند .

سوره انبیاء آیه ۱۰۴

متن آیه :

يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعَدَّا عَلَيْهَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ

ترجمه :

(این امر) روزی (تحقق می‌پذیرد که) ما آسمان را درهم می‌پیچیم به همان صورت که طومار نامه‌ها در هم پیچیده می‌شود . همان گونه که (نخستین بار سهل و ساده) آفرینش را سر دادیم ، آفرینش را از نو بازگشت می‌دهیم (و به شکل دیگری زندگی دوباره می‌بخشیم و مردمان را برای حساب و کتاب حاضر می‌آوریم) . این وعده‌ای است که ما می‌دهیم ، و ما قطعاً آن را به انجام می‌رسانیم .

توضیحات :

« يَوْمَ » : در روزی . روزی که . مفعول‌فیه (لَا يَحْزَنُهُمْ) یا مفعول‌به فعل محذوف (أَدُّكْرُ) است . « نَطْوِي » : جمع می‌گردانیم . در هم می‌پیچیم . « طَيِّ » : جمع گرداندن . در هم پیچیدن . « السِّجِلِّ » : اوراقی که مطالب را روی آن می‌نگارند . « لِلْكُتُبِ » : حرف (لِ) به معنی (علی) و برای بیان علت است . یا این که لام برای اضافه است . واژه (كُتُبِ) جمع کتاب و آن به معنی مکتوب است . بنابراین معنی (لِلْكُتُبِ) چنین می‌شود : جمع کردن طومار برای نگارش نوشته‌هایی بر آن . جمع کردن طومار و نامه‌ها و نوشته‌ها . « نُعِيدُهُ » : آن را برگشت می‌دهیم (نگا : اعراف / ۲۹ ، روم / ۲۷) . « وَعَدَّا » : مفعول مطلق تأکیدی برای فعل محذوف (وَعَدْنَا) است .

سوره انبیاء آیه ۱۰۵

متن آیه :

وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ

ترجمه :

ما علاوه بر قرآن ، در تمام کتب (انبیاء پیشین) نوشته‌ایم که بی‌گمان (سراسر روی) زمین را بندگان شایسته ما به ارث خواهند برد (و آن را به دست خواهند گرفت) .

توضیحات :

« الزَّبُورِ » : کتابهایی که برای پیغمبران فرستاده شده است (نگا : تفسیرالمراغي ، و نمونه) . کتاب مزامیر داود . « مِنْ بَعْدِ » : واژه (بَعْدِ) می‌تواند برای ترتیب بیانی باشد ؛ نه ترتیب زمانی .

یعنی : علاوه بر . یا این که زمانی باشد . یعنی : پس از . « الذِّكْر » : قرآن (نگا : آل عمران ۵۸ ، حجر / ۶ و ۹) . کتب انبیاء به ویژه تورات (نگا : انبیاء / ۷ و ۲۴ و ۴۸ و ۵۰) . « الصَّالِحُونَ » : شایستگان . شایسته از لحاظ علم و عمل ، قدرت و قوت ، اداره مملکت و درک اجتماعی ، ایمان و تقوا ، و غیره (نگا : اعراف / ۱۲۸ ، نور / ۵۵) . معنی آیه می‌تواند چنین نیز باشد : ما ، در زبور بعد از تورات ، چنین نوشتیم که این زمین را بندگان شایسته ما به ارث خواهند برد . یادآوری : بعضی واژه (الأرض) را زمین بهشت ، و صلاح را تقوا و پرهیزگاری می‌دانند (نگا : مریم / ۶۳ ، زمر / ۷۴) .

سوره انبیاء آیه ۱۰۶

متن آیه :
إِن فِي هَذَا لَبَلَاغًا لِّقَوْمٍ عَايِدِينَ

ترجمه :

این (سخن برای مفهوم قانون زندگی دنیوی ، و آگاهی از سرنوشت حیات اخروی ،) مردمان عبادت‌پیشه را کافی و بسنده است .

توضیحات :

« هذا » : این نکته که چه کسانی حکومت زمین را به دست می‌گیرند ، یا آخرت را فراچنگ می‌آورند . تمام وعد و وعیدها و سرگذشت و سرانجام ملت‌هایی که در این سوره آمده است . « بَلَاغًا » : کفایت و بسندگی . مایه درک موضوع و سبب رسیدن به هدف . نیل به مقصود .

سوره انبیاء آیه ۱۰۷

متن آیه :
وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) ما تو را جز به عنوان رحمت جهانیان نفرستاده‌ایم .

توضیحات :

« رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ » : رحمت برای جهانیان . وجود پیغمبر خاتم سبب سعادت دو جهان مردمان است . چرا که عمل به آئین و برنامه‌ای که او با خود آورده است ناکامیها و بدبختیها و بیدادگریها و تباهاکاریها را پایان می‌دهد ، و سرانجام منتهی به حکومت صالحان با ایمان بر معموره جهان خواهد شد ، و در پایان آنان را به نعمت جاوید و سرمدی آخرت نائل خواهد کرد .

سوره انبیاء آیه ۱۰۸

متن آیه :
قُلْ إِنَّمَا يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ

ترجمه :

بگو : (اصل دعوت من این است :) به من وحی می‌شود که معبود شما یکی بیش نیست (و بقیه چیزهای دیگری که به من وحی می‌گردد ، تابع همین اصل اساسی توحید است) . حال که چنین است ، آیا شما تسلیم (خداوند یگانه) می‌گردید (و بت‌های سنگی و معبودهای طاغوتی را کنار می‌گذارید ؟) .

توضیحات :
« إِنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهٌ وَاحِدٌ » : خدا و معبودتان تنها خدای یگانه و معبود یکتائی است و بس . جمله نائب فاعل (یوحی) است . « مُسْلِمُونَ » : گردن‌نهندگان . تسلیم‌شوندگان . مراد از پرستش ، تشویق و ترغیب به پذیرش توحید است .

سوره انبیاء آیه ۱۰۹

متن آیه :
فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ آذَنْتُكُمْ عَلَىٰ سَوَاءٍ وَإِنْ أُدْرِيَ أَقْرَبُ أَمْ بَعِيدٌ مَّا تُوعَدُونَ

ترجمه :
اگر (در برابر سخنان روشن‌گر و سعادت‌بخش تو) پشت کردند و روی‌گردان شدند ، بگو : همه شما را یکسان (از مأموریت خود که تبلیغ رسالت بود) آگاه کردم و (چیزی را از کسی پنهان نداشتیم . دیگر) نمی‌دانم آنچه (درباره پیروزی مؤمنان و شکست کافران ، و حساب و کتاب و بهشت و دوزخ) به شما وعده داده می‌شود ، (فرا رسیدن آن) نزدیک است یا دور .

توضیحات :
« آذَنْتُكُمْ » : به شما اطلاع دادم و باخبرتان کردم (نگا : فصلت / ۴۷) . « عَلَيَا سَوَاءٍ » : به طور یکسان . بدون استثناء . « إِنْ » : نه ! حرف نفی است .

سوره انبیاء آیه ۱۱۰

متن آیه :
إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ مِنَ الْقَوْلِ وَيَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ

ترجمه :
خداوند می‌داند سخنانی را که آشکارا می‌گوئید (و طعنه‌ها و تشرهائی که راجع به اسلام بر زبان می‌رانید) و آنچه را که (از بدسگالیها و کینه‌توزیها در دل) پنهان می‌دارید .

توضیحات :

« الْجَهْرَ » : آشکار .

سوره انبیاء آیه ۱۱۱

متن آیه :
وَإِنْ أُدْرِيَ لَعَلَّهُ فِتْنَةٌ لَّكُمْ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ

ترجمه :
من چه می‌دانم ، شاید این (مهلت و تأخیر عذاب) آزمونی برای شما باشد و (شاید خداوند می‌خواهد شما را از لذت این جهان برای افزایش گناهان بیشتر) تا مدتی بهره‌مند سازد (و برابر قانون استدراج ، آهسته و آرام مغلوب و مقهورتان گرداند و به دوزختان کشاند) .

توضیحات :

« فِتْنَةٌ » : آزمون و آزمایش . مراد استدراج است تا بر گناهان خود بیفزایند (نگا : آل‌عمران / ۱۷۸) . « مَتَاعٌ » : بهره‌مند ساختن . تمتع و بهره‌مندی (نگا : بقره / ۳۶ ، آل‌عمران / ۱۴) . « إِلَىٰ حِينٍ » : تا مدتی که روزگار زندگی پایان می‌پذیرد و مرگ فرا می‌رسد .

سوره انبياء آیه ۱۱۲

متن آیه :
قَالَ رَبِّ احْكُم بِالْحَقِّ وَرَبُّنَا الرَّحْمَنُ الْمُسْتَعَانُ عَلَيَّ مَا تَصِفُونَ

ترجمه :

(پیغمبر پس از مشاهده این همه دوری و روگردانی مشرکان از پذیرش اسلام ، رو به خدا کرد و عاجزانه) گفت : پروردگارا ! دادگرانه (میان من و اینان) داوری کن (تا سرانجام ، حال مؤمن و کافر یکسان نباشد . آن گاه روی سخن به مخالفان کرده و اظهار داشت :) پروردگار همه ما خداوند مهربان است و (سرتاپای وجودمان را رحمت الهی فرا گرفته است . و در برابر) نسبتهای ناروایی که (درباره اسلام و در مورد ذات پاک خدا) می‌زنید ، تنها از او کمک و یاری خواسته می‌شود .

توضیحات :

« احکم » : داوری فرما و کار را یکسره کن . « المستعان » : کسی که از او استمداد خواسته می‌شود و طلب یاری و کمک می‌گردد . « تصفون » : بیان می‌دارید (نگا : یوسف / ۱۸ و ۷۷ ، انبیاء / ۱۸) .

سوره حج آیه ۱

متن آیه :
يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ

ترجمه :

ای مردم ! از (عقاب و عذاب) پروردگارتان بترسید (و به یاد روز قیامت باشید) . واقعاً زلزله (انفجار جهان و فرو تپیدن ارکان آن ، در آستانه) هنگامه رستاخیز ، چیز بزرگی (و حادثه هراس‌انگیزی) است .

توضیحات :

« زلزلة » : حرکت و تکان سختی که در سازمان عالم هستی در آستانه رستاخیز ایجاد می‌گردد و کوهها را از جا می‌کند و دریا را به هم می‌ریزد و آسمانها را در هم می‌کوبد (نگا : واقعه / ۴) . « الساعة » : هنگامه رستاخیز قیامت (نگا : انعام / ۲۱ و ۴۰) .

سوره حج آیه ۲

متن آیه :
يَوْمَ تَرَوْهَا تَذْهَبُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَارَىٰ وَمَا هُمْ بِسُكَارَىٰ وَلَٰكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ

ترجمه :

روزی که زلزله رستاخیز را می‌بینید (آنچنان هول و هراس سرتا پای مردمان را فرا می‌گیرد که حتی) همه زنان شیردهی که پستان به دهان طفل شیرخوار خود نهاده‌اند ، کودک خود را رها و فراموش می‌کنند . و جملگی زنان باردار (از خوف این صحنه بیمناک) سقط جنین می‌نمایند ، و (تو ای بیننده !) مردمان را مست می‌بینی ، ولی مست نیستند و بلکه عذاب خدا سخت (وحشتناک و هراس‌انگیز) است (و توازن ایشان را به هم زده است و لذا آنان را آشفته و خراب ،

با چشمان از حدقه به در آمده و با گامهای افتان و خیزان ، و با وضع بی‌سر و سامان و حال پریشان می‌بینی) .

توضیحات :

« تَذَهَّلْ » : رها و فراموشی می‌کند . غافل و بی‌خبر می‌گردد . از مصدر (ذُهِل) به معنی غفلت و فراموشی ناشی از شدت ترس ، « مَرَضِعَةٌ » : زن شیردهی که پستان در دهان نوزاد نهاده و به شیر دادن مشغول باشد . « عَمَّا » : از فرزندی که . استعمال (ما) به جای (مَنْ) شایع و فراوان است (نگا : آل‌عمران / ۳۶ ، نساء / ۳) . « ذَاتِ حَمَلٍ » : باردار . « سَكَّارِيَا » : جمع سکران ، مستان (نگا : نساء / ۴۳) . یادآوری : خوف و هراس هنگامه رستاخیز جنبه عمومی ندارد و شامل کسانی نمی‌شود که در دنیا فرمانبردار اوامر و نواهی الهی بوده‌اند (نگا : بقره / ۲۸ : آل‌عمران / ۱۷۰ : نمل / ۸۷ و ۸۹ ، انبیاء / ۱۰۳) .

سوره حج آیه ۳

متن آیه :

وَمِنَ النَّاسِ مَن يُجَادِلُ فِي اللَّهِ يَغَيِّرُ عِلْمًا وَيَتَّبِعُ كُلَّ شَيْطَانٍ مَّرِيدٍ

ترجمه :

گروهی از مردم بدون هیچ علم و دانشی (و بلکه تنها از روی تقلید و هواپرستی) درباره (شناخت) یزدان (و مسأله توحید خداوند منان ، و احیاء مردگان ، و رستاخیز همگان به فرمان خالق جهان) به مجادله برمی‌خیزند ، و (در این امر ، طبیعی است ، نه از دانش و منطق ، بلکه از هرگونه شیطان (انس و جن) سرکش ، پیروی می‌نمایند) و برابر نقشه و برنامه و حيله و دام همه شیاطین و شیاطین صفتان عمل می‌کنند) .

توضیحات :

« يُجَادِلُ فِي اللَّهِ » : درباره ذات و صفات و افعال و اعمال خدا ستیزه‌گری می‌کند . « شَيْطَانٍ » : مراد اهریمن انس و جن است (نگا : بقره / ۱۴ ، انعام / ۱۱۲) . « يَتَّبِعُ كُلَّ شَيْطَانٍ » : در این جدال از هر اهریمنی پیروی می‌کند . در همه اعمال و اقوال از هر اهریمنی پیروی می‌کند . « مَرِيدٍ » : متمرد و سرکش .

سوره حج آیه ۴

متن آیه :

كُتِبَ عَلَيْهِ أَنَّهُ مَن تَوَلَّاهُ فَإِنَّهُ يَضِلُّ وَيَهْدِيهِ إِلَىٰ عَذَابِ السَّعِيرِ

ترجمه :

اهریمنانی که مشخص و معلوم است ، هرکس آنها را به دوستی گیرد ، حتماً گمراهش می‌گرداند و به عذاب آتش (دوزخ) سوزانش می‌کشاند .

توضیحات :

« كُتِبَ عَلَيْهِ » : انگار بر این اهریمنان ، همچون کالای دارای اتیکت نوشته شده است . روشن و معلوم است و این نتیجه حتمی برنامه ابلیس و همه شیاطین دیگر است . « أَنَّهُ » : شأن و مقام چنین است . « فَإِنَّهُ » : این اهریمن و اهریمنان . « يَهْدِيهِ » : او را رهنمود می‌کنند . هدایت در اینجا به معنی دلالت ، یعنی راهنمایی است (نگا : صافات / ۲۳) . « السَّعِيرِ » : آتش برافروخته و سوزان . « فَإِنَّهُ يَضِلُّ . . . » : این جمله ، خبر مبتدای محذوف است و تقدیر چنین است : فَشأنه أَنَّهُ يَضِلُّ ، یا ، فَشأنه الإِضْلَالِ . یادآوری : علت ترجمه ضمیر مفرد (ه) در (عَلَيْهِ) و غیره

به جمع ، این است که پیش از اسم نکره (شَيْطَانٍ) واژه (كَلِّ) قرار دارد که موجب تعمیم و مفید استغراق است (نگا : انعام / ۱۶۴ ، اسراء / ۱۳) .

سوره حج آیه ۵

متن آیه :
 يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبَيْعِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِّن تَرَابٍ ثُمَّ مِّن نُّطْفَةٍ ثُمَّ مِّن عَلَقَةٍ ثُمَّ مِّن مَّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِّنُبَيِّنَ لَكُمْ وَنُقِرُّ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ نَخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِيَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ وَمِنْكُمْ مَّن يَتُوفَىٰ وَمِنْكُمْ مَّن يَرُدُّ إِلَىٰ أَرْدَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِن بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا وَتَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَا أَنزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ وَأَنْبَتَتْ مِن كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ

ترجمه :

ای مردم ! اگر درباره رستاخیز (مردگان و زندگانی دوباره ایشان) تردید دارید ، (بدین نکته توجه کنید تا به گوشه‌ای از قدرت الهی پی ببرید و به خود آئید :) ما شما را از خاک می‌آفرینیم ، سپس (این خاک پیش پا افتاده را) به نطفه ، و بعد (نطفه ، این پدیده اسرارآمیز فراهم آمده از اسپرم مرد و اوول زن را) به خون بسته (زالو مانند) ، و پس از آن (این خون بسته را به چیزی شبیه) به یک قطعه گوشت (جویده شده) در می‌آوریم که برخی (کامل و تام الخلقه و) بسامان ، و برخی (ناتمام و ناقص الخلقه و) نابسامان است . (همه اینها) بدین خاطر است که برای شما روشن سازیم (که ما بر آفرینش و تغییر و تبدیل و هرگونه کاری ، از جمله زندگی دوباره بخشیدن توانائیم) . ما جنینهایی را که بخواهیم تا زمان خود در رحمها نگاه می‌داریم و آن گاه شما را به صورت کودک (پسر یا دختر ، از شکم مادران) بیرون می‌آوریم ، سپس (شما را تحت نظارت و رعایت خود می‌پائیم) تا به رشد جسمانی و عقلانی خود می‌رسید . برخی از شما (در این میان) می‌میرند و بعضی از شما به نهایت عمر و غایت پیری می‌رسند . تا بدانجا که چیزی از علوم خود را به خاطر نخواهند داشت (و دانسته‌های خویش را فراموش کرده و از یاد می‌برند ، و درست همانند یک کودک می‌شوند . دلیل دیگری بر قدرت خدا در همه چیز ، به ویژه درباره مسأله رستاخیز ، این است که ای انسان در فصل زمستان (تو زمین را خشک و خاموش می‌بینی ، اما هنگامی که (فصل بهار در می‌رسد و) بر آن آب می‌بارانیم ، حرکت و جنبش بدان می‌افتد و رشد و نمو می‌کند و انواع گیاهان زیبا و شادابی بخش را می‌روپاند .

توضیحات :

« الْبَيْعُ » : رستاخیز . از نو زنده گرداندن . « خَلَقْنَاكُمْ » : اصل شما یا خود شما را آفریده‌ایم (نگا : آل عمران / ۵۹ ، طه / ۵۵ ، بقره / ۲۸ ، مؤمنون / ۱۲) . « نَطْفَةٍ » : مراد موجود زنده حاصل در منی است که از آن به « آب جهنده » تعبیر شده است (نگا : قیامت / ۳۷ ، طارق / ۶) . « عَلَقَةٍ » : خون بسته زالوگونه . « مَضْغَةٍ » : قطعه گوشتی بدن شکل و اندازه که جویده شود . « مُخَلَّقَةٍ » : تام الخلقه . دارای شکل و اندام . « غَيْرِ مُخَلَّقَةٍ » : ناقص الخلقه . ناکامل و نابسامان . « نُقِرُّ » : نگاه می‌داریم و از درون پرت نمی‌کنیم . « طِفْلًا » : کودک . حال است . ذکر آن به صورت مفرد بدان علت است که مصدر است ، یا به اعتبار جنس و یا این که کل واحد افراد است . « أَرْدَلِ الْعُمُرِ » : پست‌ترین مرحله عمر ، و آن پیری و فرتوتی فراوانی است که بدان هنگام عقل دچار فراموشی و اندیشه دستخوش پریشانی می‌شود . « هَامِدَةً » : خشک و خاموش . مراد زمین خشکیده و مرده است . « اهْتَزَّتْ » : به حرکت و تکان می‌افتد . مراد حرکت و تکانی است که به سبب جنبش عناصر گیاهان در داخل آن پیدا و پدیدار می‌گردد . « رَبَّتْ » : بالا آمد و پفیده شد . مراد رشد و نمو گیاهان است . « زَوْجٍ » : صنف . نوع . « بَهِيجٍ » : زیبا و باطراوت . سرورآفرین و شادابی بخش . سرسبز و خرم .

سوره حج آیه ۶

متن آیه :
ذَلِكَ يَأْتِي اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّهُ يُحْيِي الْمَوْتَى وَأَنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ترجمه :

آن (چیزهایی که در آیات پیشین درباره مراحل مختلف آفرینش انسان و جهان گیاهان بازگو شد) بدان خاطر است که (بدانید) خدا حق است و (لذا نظامی را که آفریده نیز حق بوده و بیهوده و بی‌هدف نیست ، و به زبان حال به شما می‌گوید :) او مردگان را زنده می‌گرداند ، و وی بر هر چیزی توانا است .

توضیحات :

« ذَلِكَ » : آن . اشاره به آفرینش انسان و دیگر چیزهای بعد از آن دارد . مبتدا است و جار و مجرور خبر آن است .

سوره حج آیه ۷

متن آیه :

وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَّا رَيْبَ فِيهَا وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ

ترجمه :

(این که بدانید) بدون شک قیامت فرا می‌رسد و جای هیچ گونه تردیدی نیست ، و خداوند تمام کسانی را که در گورها آرمیده‌اند دوباره زنده می‌گرداند .

توضیحات :

« يَبْعَثُ » : دوباره حیات می‌بخشد و زنده می‌گرداند .

سوره حج آیه ۸

متن آیه :

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ يَغْيِرَ عِلْمٌ وَلَّا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُنِيرٍ

ترجمه :

گروهی از مردم درباره (یگانگی آفریدگار و صفات و افعال و اعمال) خداوندگار بدون هیچ دانشی و رهنمودی و کتاب روشنگری به مجادله می‌پردازند .

توضیحات :

« عِلْمٌ » : مراد علم ضروری و بدیهی است . از قبیل : اطلاع انسان از زنده بودن خود ، و این که يك ، نصف دو است . « هُدًى » : مراد استدلال درست و حجت صحیح است . « كِتَابٍ » : مراد کتاب آسمانی است (نگا : أحقاف / ۴) . « مُنِيرٍ » : روشنگر . بیانگر حق و حقیقت (نگا : آل‌عمران / ۱۸۴) . روشن و واضح (نگا : فرقان / ۶۱) .

سوره حج آیه ۹

متن آیه :

ثَانِيًا عَطْفُهُ لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ اللَّهِ لَهُ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَنَذِيقُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَذَابَ الْحَرِيقِ

ترجمه :

مستکبران دوشهانشان را بالا می‌اندازند و مغرورانه رویشان را برمی‌گردانند تا (بدین وسیله

مردمان را از راه خدا (گمراه سازند . بهره آنان در این جهان خواری و رسوائی است ، و در روز قیامت عذاب آتش سوزان (دوزخ) را بدیشان می‌چشانیم .

توضیحات :

« تَائِي » : پیچاننده . برگرداننده . حال ضمیر مستتر در (يُجَادِلُ) است . « عِطْفٌ » : از سر تا سرینها را می‌گویند . پهلو . جانب . « تَائِي عِطْفِه » : پهلو خود را پیچ می‌دهد . پهلو پیچ‌دادن مترادف است با روگردانی (منافقون / ۵) و پشت کردن (اسراء / ۸۳) که کنایه از تکبر و بی‌اعتنائی است . « خِزِي » : خواری و رسوائی (نگا : بقره / ۸۵) . « الْحَرِيقُ » : سوزان (نگا : آل‌عمران / ۱۸۱) .

سوره حج آیه ۱۰

متن آیه :

ذَلِكَ يَمَا قَدَّمْتَ يَدَاكَ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ يظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ

ترجمه :

(بدو گفته می‌شود : خواری و عذاب‌ی را که می‌بینی) این نتیجه همان کارهایی است که خودت قبلاً انجام داده‌ای و پیشاپیش فرستاده‌ای ، و اصلاً خداوند کمترین ستمی نسبت به بندگان روا نمی‌دارد . (نه کسی را بی‌جهت کیفر می‌دهد ، و نه بر میزان مجازات کسی بدون دلیل می‌افزاید ، و بلکه برنامه او سراسر عدالت و دادگری است) .

توضیحات :

« قَدَّمْتَ يَدَاكَ » : دست‌های آن را پیشاپیش فرستاده است . از آنجا که اغلب کارها توسط دست انجام می‌پذیرد ، اعمال سائر اعضاء بدان نسبت داده شده است . « لَيْسَ يظَلَّامٍ » : کمترین ستمی روا نمی‌دارد (نگا : آل‌عمران / ۱۸۲ ، نساء / ۴۰) .

سوره حج آیه ۱۱

متن آیه :

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَيَّ حَرْفٍ فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَإِنْ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلَيَّ وَجْهَهُ خَسِيرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ

ترجمه :

بعضی از مردم هم ، خدا را در حاشیه و کناره می‌پرستند (و دارای عقیده سستی هستند . ایمانشان بر پایه مصالحشان استوار است ، و لذا) اگر خیر و خوبی بدیشان برسد ، به سبب آن شاد و آسوده خاطر و (بر دین) استوار و ماندگار می‌شوند ، و اگر بلا و مصیبتی بدیشان برسد ، (به سوی کفر برمی‌گردند و) عقب‌گرد می‌کنند . بدین ترتیب هم (آرامش ایمان به قضا و قدر و مدد و یاری خداوند را در) دنیا و هم (نعمت و سعادت) آخرت را از دست می‌دهند ، و مسلماً این زیان روشن و آشکاری است (که انسان هم دنیا و هم آخرتش بر باد فنا رود) .

توضیحات :

« حَرْفٍ » : لبه . کناره . « يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَيَّ حَرْفٍ » : مراد متزلزل و مذبذب بودن در پذیرش فرمان یزدان و ایمان به اسلام است . انگار چنین فردی بر لبه چیزی قرار گرفته است و با تکان مختصری از مسیر خارج می‌شود ، و یا این که در جنگی که درگرفته است خویشتن را به کناری می‌کشد و در اطراف و جوانب میدان می‌جنگد ، تا اگر پیروزی نصیب لشکریان شد ، با ایشان بماند ، و اگر ترس شکست و احتمال بلائی در میان بود ، فرار بکند . « اِطْمَأَنَّ بِهِ » : ثابت و استوار می‌ماند بر

باور و عقیده‌ای که ظاهراً پذیرفته است . ماندگار می‌ماند به سبب آن . « فِتْنَةٌ » : بلا و مصیبت . امتحان و آزمایش . « اِنْقَلَبَ عَلَيَّ وَجْهٌ » : بازگشت می‌کند . از ایمان برمی‌گردد و به کفر می‌گراید (نگا : بقره / ۱۴۳ ، آل عمران / ۱۴۴) .

سوره حج آیه ۱۲

متن آیه :
يَدْعُو مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَآ يَضُرُّهُ وَمَا لَآ يَنْفَعُهُ ذَلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ

ترجمه :

آنان جز خدا چیزهایی را به فریاد می‌خوانند و می‌پرستند که نه زبانی می‌توانند بدیشان برسانند و نه سودی را . این ، سرگشتگی فراوان ، و گمراهی بسیار دور (از حق و حقیقت) است .

توضیحات :

« يدعو » : به فریاد می‌خواند (نگا : شعراء / ۷۲) . عبادت می‌کند (نگا : انعام / ۵۶) . در رسم الخط قرآنی الف زائدی به دنبال دارد . « الْبَعِيدُ » : (نگا : بقره / ۱۷۶) .

سوره حج آیه ۱۳

متن آیه :
يَدْعُو لِمَن ضَرُّهُ أَقْرَبُ مِن نَّفْعِهِ لَيْسَ الْمَوْلَىٰ وَلَيْسَ الْعَشِيرُ

ترجمه :

کسانی را به فریاد می‌خوانند و می‌پرستند که زیانشان بیش از سودشان می‌باشد . چه یاوران و سروران بدی ، و چه همدمان و دوستان بدی هستند !

توضیحات :

« لِمَن » : لام زائد است و برای تأکید به اول مفعول افزوده شده است . مراد از (مَا) در آیه قبلی بتها ، و مراد از (مِّن) در این آیه ، می‌تواند طاغوت‌هایی چون فرعون باشد . « يَدْعُو » : (نگا : حج / ۱۲) . « ضَرُّهُ أَقْرَبُ مِن نَّفْعِهِ » : استعمال اسم تفضیل (أَقْرَبُ) بدان خاطر است که طاغوتها ممکن است به پیروان خود حقوق و جوائز در دنیا بدهند ، لیکن در برابر عذاب و عقاب آخرت بسی ناچیز است (نگا : اعراف / ۱۱۳) . یا این که استعمال اسم تفضیل به معنی وجود صفتی در طرفین مورد مقایسه نیست ، و چه بسا طرف ضعیف‌تر ، اصلاً فاقد آن چنان صفتی باشد . وقتی که می‌گوئیم : « عذاب آتش جهان ، بهتر از عذاب دوزخ است » . مفهوم سخن ، آن نیست که عذاب جهان خوب است .

سوره حج آیه ۱۴

متن آیه :
إِنَّ اللَّهَ يَدْخُلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ

ترجمه :

خداوند کسانی را که ایمان بیاورند و کارهای پسندیده بکنند ، داخل باغهای بهشت می‌کند که رودبارها در زیر (درختان و کاخهای) آنها روان است . بی‌گمان خداوند هر چه را اراده کرده و بخواهد به انجام می‌رساند (چه عذاب و عقاب مفسدان ، و چه جزا و سزای مؤمنان باشد) .

توضیحات :

« يُدْخِلُ » : وارد مي‌سازد . داخل مي‌نماید .

سوره حج آیه ۱۵

متن آیه :

مَنْ كَانَ يَظُنُّ أَنْ لَنْ يَنْصُرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ لِيَقْطَعْ فَلْيَنْظُرْ
هَلْ يَدْهَبُ كَيْدُهُ مَا يَغِيظُ

ترجمه :

کسي که (از میان کفار) گمان مي‌برد خدا پيغمبرش را در دنيا و آخرت ياري نمي‌دهد و پيروز نمي‌گرداند ، (بداند که خداوند به کوري چشم او وي را در هر دو سرا پيروز مي‌گرداند . لذا از خشم بترسد و بميرد و هر کاري که از دستش ساخته است انجام دهد ، مثلاً) او ريسماني به سقف‌خانه بياويزد و سپس (خويشتن را حلق‌آويز و راه نفس را) قطع نمايد و (تا سر حد مرگ پيش رود و بدین هنگام بنگرد و) ببندد آيا اين کار خشم او را فرو مي‌نشانند (و خودکشي پيروزي را از محمد باز مي‌گرداند ؟) .

توضیحات :

« لَنْ يَنْصُرَهُ اللَّهُ » : خداوند پيغمبرش را هرگز پيروز نخواهد کرد . ضمير (ه) به پيغمبر برمي‌گردد که از سياق کلام مفهوم مي‌شود . نظير آن (نگا : نحل / ۶۱ ، قدر / ۱) . « مَنْ كَانَ يَظُنُّ » : مراد ترکيدن از خشم و خودکشي براي رهايي از آتش حسادت ديرون است (نگا : آل‌عمران / ۱۱۹) . « سَبَبٍ » : ريسمان . وسيله (نگاه : کيف / ۸۴) . « السَّمَاءِ » : سقف و آسمانه خانه . آسمان . « لِيَقْطَعْ » : پاره کند . بريند . مراد قطع گردن يا جلو راه نفس کشيدن است . يادآوري : معني آيه را به گونه ديگري نيز بيان داشته‌اند : کسي که گمان مي‌برد خداوند هرگز پيغمبرش را - نه در دنيا و نه در آخرت - پيروز نمي‌گرداند ، (بداند به کوري چشم او خداوند وي را در هر دو جهان پيروز و رستگار مي‌گرداند ، و پيروزي را بدو مي‌رساند . براي اين که از اين پيروزي جلوگيري شود) او با هر وسيله‌اي که مي‌تواند خويشتن را به آسمان برساند و (از پيروزي) جلوگيري کند و ببندد نيرنگ و چاره‌سازي وي چيزي را برطرف مي‌نمايد که او را بر سر خشم آورده است (نگا : ص / ۱۰) .

سوره حج آیه ۱۶

متن آیه :

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَأَنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يُرِيدُ

ترجمه :

اين گونه روشن ، ما قرآن را به صورت آيه‌هاي كاملاً واضح و آشکار فرو فرستاده‌ايم (تا وضوح و سادگي قرآن ، حجتی بر مردم شود) و بي‌گمان خداوند (با اين قرآن) هرکه را بخواهد هدايت و راهنمائي مي‌کند .

توضیحات :

« كَذَلِكَ » : اين گونه . مشاراليه مي‌تواند انزال مذکور بعد از اسم اشاره بوده و يا انزال آيات بر پيغمبران پيشين مراد باشد . « آيَاتٍ » : حال ضمير (ه) است . « وَأَنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يُرِيدُ » : اين جمله خبر مبتدای محذوفی مثل (الْأَمْرُ) بوده و تقدير چنین است : الْأَمْرُ أَنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يُرِيدُ . يا اين که لامی مقدر شود و چنین باشد : لِأَنَّ اللَّهَ . . .

سوره حج آیه ۱۷

متن آیه :
إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّالِّينَ وَالنَّصَارَى وَالْمَجُوسَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا إِنَّ اللَّهَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

ترجمه :
قطعاً خداوند روز قیامت داوری خواهد کرد در میان مؤمنان و یهودیان و ستاره‌پرستان و مسیحیان و زردشتیان و مشرکان ، (و برحق و ناحق را بدانان می‌شناساند) . مسلماً خداوند حاضر و ناظر بر هر چیزی است .

توضیحات :
« الصَّالِّينَ » : ستاره‌پرستان (نگا : بقره / ۶۲) . « الْمَجُوسَ » : زردشتیان . آتش‌پرستان . آنان کسانی هستند که به دو مبدأ خیر و شر یا نور و ظلمت معتقدند و خدای نیکبها را اهورامزدا ، و خدای شر و ظلمت را اهریمن می‌دانند و آتش را احترام بسیار می‌گذارند . « شهید » : حاضر و ناظر .

سوره حج آیه ۱۸

متن آیه :
أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَمَن فِي الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ
وَالشَّجَرُ وَالذَّوَابُ وَكَثِيرٌ مِّنَ النَّاسِ وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ وَمَن يَهِنَ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِن مُّكْرِمٍ إِنَّ اللَّهَ
يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ

ترجمه :
آیا ندیده‌ای و ندانسته‌ای که تمام کسانی که در آسمانها بوده و همه کسانی که در زمین هستند ، و خورشید و ماه و ستاره‌ها و کوهها و درختان و جانوران و بسیاری از مردمان ، برای خدا سجده می‌برند (و به تسبیح و تقدیس او مشغول و سرگرمند ؟) و بسیاری از مردمان هم (غافل بوده و برای خدا سجده نمی‌برند و) عذاب ایشان حتمی است (و مستحق عقابند ، و اینها در نزد پروردگارشان بی‌ارزش می‌باشند) و خدا هرکه را بی‌ارزش کند ، هیچ کسی نمی‌تواند او را گرمی دارد (و مشمول عنایت و سعادت آسمانی کند . چرا که تنها این) خدا است که هر چیزی را که بخواهد انجام می‌دهد .

توضیحات :
« يَسْجُدُ لَهُ . . . » : (نگا : رعد / ۱۳ و ۱۵ ، اسراء / ۴۴) . « الدَّوَابُّ » : جمع دابه ، هر نوع حیوان و جانداري (نگا : بقره / ۱۶۴) .

سوره حج آیه ۱۹

متن آیه :
هَذَانِ خَصْمَانِ اخْتَصَمُوا فِي رَبِّهِمْ فَالَّذِينَ كَفَرُوا قُطِّعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِّن نَّارٍ يُصَبُّ مِن فَوْقِ رُؤُوسِهِمُ
الْحَمِيمُ

ترجمه :
اینان که دو دسته مقابل هم (مردمان ، به نام مؤمنان و کافران) می‌باشند (و در آبه‌های متعدّد ذکر از ایشان رفته است) درباره (ذات و صفات) خدا به جدال پرداخته‌اند و به کشمکش نشسته‌اند . کسانی که کافرند ، (خداوند برایشان آتش دوزخ را تهیه دیده ، و انگار آتش آن) جامه‌هایی (است که به تن آنان چست بوده و) برای آنان از آتش بریده (و دوخته) شده است

. (علاوه بر آن) از بالای سرهایشان (بر آنان) آب بسیار گرم و سوزان ریخته می‌شود .

توضیحات :

« هَذَانِ » : این دو گروه . مراد مؤمنان و کافران بوده که پیوسته در صفوف مختلف مبارزه با یکدیگرند . « خَصْمَانِ » : طرفین دعاوی . دو دسته مقابل هم . خصم برای يَكْ نَفر و بیشتر استعمال می‌گردد ؛ و در اینجا مراد دسته و گروه است (نگا : ص / ۲۱) . « يَصَّبُ » : ریخته می‌شود . « الْحَمِيمِ » : آب بسیار گرم و سوزان و جوشان .

سوره حج آیه ۲۰

مِثْنِ آيَةٍ :
يُصْهَرُ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ وَالْجُلُودُ

ترجمه :

(این آب جوشان آن‌چنان در بدنشان نفوذ می‌کند که) آنچه در درونشان است بدان گداخته و ذوب می‌گردد ، و هم پوستهایشان .

توضیحات :

« يَصْهَرُ » : ذوب و گداخته می‌گردد . « الْجُلُودُ » : جمع جِلْد ، پوستها .

سوره حج آیه ۲۱

مِثْنِ آيَةٍ :
وَلَهُمْ مَقَامِعٌ مِّنْ حَدِيدٍ

ترجمه :

و تازیانه‌هایی از آهن برای (زدن و سرکوبی) ایشان (آماده شده) است .

توضیحات :

« مَقَامِعٌ » : جمع مِقْمَعَةٍ ، تازیانه . گرز . چکش چوگان مانندی که با آن بر سر فیل می‌زنند .

سوره حج آیه ۲۲

مِثْنِ آيَةٍ :
كَلِمًا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ غَمٍّ أُعِيدُوا فِيهَا وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ

ترجمه :

هر زمان که دوزخیان بخواهند خویشان را از غم و اندوه عظیم آتش برهانند ، بدان برگردانده شوند (و آمرانه بدیشان گفته‌شود :) بچشید عذاب سوزان را .

توضیحات :

« مِنْ غَمٍّ » : از غم عظیمی از غم‌های آتش . در این صورت (مِنْ غَمٍّ) بدل از ضمیر (ها) می‌باشد . به سبب غم بزرگ حاصل از آن . « وَ ذُوقُوا » : در آن (بدیشان گفته‌شود) حذف است و عطف بر (أُعِيدُوا) است و تقدیر چنین است : أُعِيدُوا فِيهَا ، وَ قِيلَ لَهُمْ : ذُوقُوا (نگا : سجده / ۲۰) .

سوره حج آیه ۲۳

متن آیه :
إِنَّ اللَّهَ يَدْخُلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يُحَلَّونَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا وَلِبَاسَهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ

ترجمه :
(این حال گروه اول ، یعنی کافران در قیامت است . اما گروه دوم که مؤمنانند) خداوند کسانی را که ایمان آورده‌اند و کارهای شایسته انجام داده‌اند ، به باغهایی (از بهشت) داخل می‌گرداند که در زیر (درختان و کاخهای) آن رودبارها جاری است . آنان با دستبندهایی از طلا و مروارید زینت می‌یابند ، و جامه‌هایشان در آنجا از حریر است .

توضیحات :
« يُحَلَّونَ » : زینت داده می‌شوند . از مصدر (تَحَلَّى) به معنی آراستن ، و از ماده (حَلَى) . « أَسَاوِرَ » : (نگا : کُف / ۳۱) . « مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ » : حرف (مِنْ) نخست برای بیان جنس ، و دومی برای تبعیض است . « لُؤْلُؤًا » : در . مروارید . عطف بر محل (مِنْ أَسَاوِرَ) است .

سوره حج آیه ۲۴

متن آیه :
وَهَدُوا إِلَى الطَّيِّبِ مِنَ الْقَوْلِ وَهَدُوا إِلَى صِرَاطِ الْحَمِيدِ

ترجمه :
آنان به سوی (گفتن) سخنان زیبا ، و راه (انجام کارهای) پسندیده رهنمود می‌گردند .

توضیحات :
« هَدُوا » : راهیاب و رهنمود می‌گردند . « الطَّيِّبِ مِنَ الْقَوْلِ » : سخنان زیبا و پسندیده . مراد سخنان روح‌پرور و نشاط‌آور و لبریز از صفا و صمیمیت و معنویت است . یا سخنانی که دال بر تقدیس خدا و بیانگر اعتراف به فضل او است (نگا : یونس / ۱۰ ، فاطر / ۳۴ و ۳۵) . « الْحَمِيدِ » : پسندیده . بایسته . « صِرَاطِ الْحَمِيدِ » : راه بایسته . مراد انجام افعال نیکو است . برخی (الْحَمِيدِ) را به معنی خدای ستوده دانسته‌اند . در این صورت معنی چنین می‌شود : آنان به سوی سخنان زیبایی (که روح را در مدارج کمال سیر می‌دهد) رهنمود می‌شوند ، و به راه خدای شایسته ستایش هدایت می‌گردند (تا بدانجا که به آخرین درجه قرب یزدانی و لذات روحانی می‌رسند) . برخی معنی آیه را مربوط بدین جهان دانسته و گفته‌اند : مؤمنان در این جهان به سوی سخنان زیبا (که توحید است) رهنمود می‌گردند ، و به سوی راه خدا (که اسلام است) سوق داده می‌شوند .

سوره حج آیه ۲۵

متن آیه :
إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَيَصُدُّونَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءَ الْعَاكِفُ فِيهِ وَالْبَادِ وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِالْحَادِ يَظْلَمْ نَفْسَهُ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ

ترجمه :
بی‌گمان کسانی که کفر می‌ورزند و (مردمان را) از راه خدا (که دین اسلام است) و (مؤمنان را) از (ورود به) مسجدالحرام باز می‌دارند که (مکه است و ما) آن را برای همه مردمان ، اعم از کسانی که در آنجا زندگی می‌کنند و یا از نقاط دیگر بدان وارد می‌شوند ، یکسان (حرم امن و امان و محل مراسم حج و عمره) نموده‌ایم ، همچنین کسانی که با توسل به ظلم (از حد

اعتدال خارج می‌شوند و) در آن سرزمین مرتکب خلاف می‌گردند ، عذاب دردناکی بدیشان می‌چشانیم .

توضیحات :

« الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ » : مراد مکه است که به سبب اهمیت فراوان مسجدالحرام ، از مکه بدان تعبیر شده است . « سَوَاءً » : برابر و یکسان . مفعول دوم اسیت . « إِلْعَافُ » : ساکن . مقیم . فاعل (سَوَاءً) می‌باشد . « الْبَادِ » : از بادیه آینده . مراد زوار و حاجی است که از اطراف و اکناف به مکه می‌آیند . اصل آن (الْبَادِي) است . « يَالْحَادِ » : إلحاد به معنی انحراف از حد اعتدال است . مفعول به است و حرف (ب) در اول آن زائد است (نگا : مریم / ۲۵) . « يَظْلُمُ » : ستمگرانه . به سبب ظلم . « مَنْ يَرِدْ فِيهِ يَالْحَادِ يَظْلُمُ » : هرکس در آنجا از روی ستم مرتکب کج‌روی و انحراف شود . هرکس در آنجا منحرفانه و ستمگرانه مرتکب هرگونه گناهی شود . مفعول فعل (يَرِدْ) یا محذوف است که (شَيْئاً) است ، و حرف (ب) برای ملایسه می‌باشد ، یا این که این حرف زائد است و إلحاد مفعول است . (يَظْلُمُ) حال یا بدل (يَالْحَادِ) بوده و جنبه تأکید را دارد .

سوره حج آیه ۲۶

متن آیه :

وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ أَنْ لَا تُشْرِكْ بِي شَيْئًا وَطَهِّرْ بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ

ترجمه :

(ای پیغمبر ! به خاطر بیاور) زمانی را که محلّ خانه کعبه را برای ابراهیم آماده ساختیم و (پایه‌های قدیمی) آن را بدو نمودیم (و دستور دادیم به بازسازی آن بپردازد . هنگامی که خانه کعبه آماده شد ، به ابراهیم خطاب کردیم که این خانه را کانون توحید کن و) چیزی را انباز من منمائی و خانه‌ام را برای طواف‌کنندگان و قیام‌کنندگان و رکوع‌برندگان و سجده‌برندگان (از وجود بتان و مظاهر شرک و از هرگونه آلودگی ظاهری و معنوی دیگر) تمییز و پاکیزه گردان .

توضیحات :

« بَوَّأْنَا » : آماده‌ساختیم . وارد کردیم . شناساندیم . « بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ » : جای کعبه را برای ابراهیم آماده ساختیم . مکان قدیمی کعبه را به ابراهیم نشان دادیم . ابراهیم را به محل کعبه رساندیم . « شَيْئًا » : مفعول به یا مفعول مطلق است . « الطَّائِفِينَ » : طواف‌کنندگان دور کعبه . « الْقَائِمِينَ » : ایستادگان در نماز . « الرُّكَّعِ » : رکوع‌برندگان در نماز . « السُّجُودِ » : سجده‌برندگان در نماز . این سه واژه اشاره دارند به سه رکن از ارکان مهم نماز که قیام و رکوع و سجود است ، و لذا ذکر آنها کنایه از خود نماز است . یادآوری : از آنجا که مکتب ابراهیم خلیل و محمد مصطفی و همه انبیاء یکی است (نگا : آل‌عمران / ۹۵ ، یوسف / ۳۸ ، نحل / ۱۲۳) فرمان (لَا تُشْرِكْ بِي شَيْئًا وَطَهِّرْ بَيْتِيَ . . .) در این آیه ، و (أَدِّنْ فِي النَّاسِ يَالْحَجِّ . . .) و احکام مترتب بر آن ، متوجه خاتم‌الانبیاء بوده است (تفسیر المنتخب ، حج / ۲۷) و این است که در سال فتح مکه بتها سرنگون و کعبه از لوث اصنام زدوده می‌گردد (نگا : تفسیر أضواء البیان ، حج / ۲۶) . لذا آیات بعدی خطاب به پیغمبر اسلام اسیت (نگا : تفسیر این کثیر ، حاشیه کازرونی بر تفسیر بیضاوی) . در این صورت عطف بر جمله مقدری مثل : اِفْتِدَاءً لِإِبْرَاهِيمَ است .

سوره حج آیه ۲۷

متن آیه :

وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) به مردم اعلام کن که (افراد مسلمان و مستطیع) ، پیاده ، یا سواره بر شتران باریک اندام (ورزیده و چابک و پرتحمل ، و مرکبها و وسائل خوب دیگری) که راههای فراخ و دور را طی کنند ، به حج کعبه بیایند (و ندای تو را پاسخ گویند) .

توضیحات :

« اَدْنُ » : اعلام کن . آگهی کن . « رَجَالًا » : جمع راجل ، پیادگان . حال است . « صَامِر » : شتر لاغر و باریک اندام . مراد استفاده از مرکبهای قوی و دارای عضلات سفت و محکمی است که تاب تحمل بیابانهای خشک و سوزان و بی آب و علف را داشته باشند . « رَجَالًا وَ عَلِيًّا كُلِّ صَامِر » : مراد استفاده از هرگونه امکانات ، برای شرکت در این فریضه مهم است . « فَحِ عَمِيْقٍ » : راه فراخ . راه دور (نگا : انبیاء / ۳۱ ، نوح / ۲۰) .

سوره حج آیه ۲۸

متن آیه :

لِيُشْهِدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَّعْلُومَاتٍ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُم مِّن بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِيعُوا الْبَائِسَ الْفَقِيرَ

ترجمه :

(آنان به این سرزمین مقدس بیایند) تا منافع خویش را با چشم خود ببینند (و به سود مادی و معنویشان برسند و ناظر فوائد فردی و اجتماعی و سیاسی و اقتصادی و اخلاقی حج باشند) ، و در ایام معینی که (روز عید قربان و دو و یا سه روز بعد از آن است ، به هنگام ذبح قربانی) نام خدا را بر چهارپایانی (همچون بز و گوسفند و شتر و گاو) ببرند که خدا نصیب ایشان کرده است . پس (از ذبح حیوانات ، ای حجاج) خودتان از (گوشت) آنها بخورید و بینویان مستمند را نیز بخورانید .

توضیحات :

« مَنَافِعَ » : مراد سود مادی همچون تجارت و بازرگانی ، و سود معنوی همچون عبادت و عفو و مغفرت است . « أَيَّامٍ مَّعْلُومَاتٍ » : چند روز معین و مشخص . مراد روز عید و دو روز یا سه روز بعد از آن است . برخی هم روز عرفه و روز عید و یک روز بعد از آن و بعضی هم ده روز ذی الحجه دانسته اند . « بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ » : چهارپایان اهلی (نگا : مائده / ۱) . « فَكُلُوا مِنْهَا وَ . . . » : معنی استفاد از این بخش آیه ، این است که گوشت قربانی باید به مصرفهای لازم برسد . دیگر گوشتهای قربانی در سرزمین مینی بر روی زمین انداخته نشود تا گندیده و یا در زیر خاکها مدفون گردد . بلکه اگر نیازمندی در آنجا و در آن زمان پیدا نشوند ، باید گوشتها - در صورت امکان - هرگونه که شده است به مناطق دیگری حمل و به مصرف برسد . « الْبَائِسَ » : سخت نیازمند . مستمند .

سوره حج آیه ۲۹

متن آیه :

ثُمَّ لِيَقْضُوا تَفَثَهُمْ وَلِيُؤْفُوا نُذُورَهُمْ وَلِيَطَّوَّفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ

ترجمه :

بعد از آن باید آلودگیها (و چرک و کثافت ، و زوائد بدن همچون مو و ناخن) را از خود برطرف سازند ، و به نذرهای خویش (اگر نذر کرده اند) وفا کنند ، و خانه قدیمی و گرامی (خدا ، کعبه) را

طواف نمایند .

توضیحات :

« لَيَقْضُوا » : قطع کنند . به پایان برسانند . برطرف سازند . « تَفَثَ » : چرك و كثافت و آلودگي . از قبیل : موهاي زائد و ناخن و عرق بدن . « لَيَقْضُوا تَقْتَهُمْ » : مراد تَقْصِيرُ است که از مناسك حج بشمار است و به دنبال از احرام به در آمدن انجام مي پذيرد . « نُدُورَهُمْ » : مراد نذرهاي حلال است . از قبیل : قربانيهاي اضافي و صدقات و خيرات . « لَيَطُوفُوا » : مراد طواف اضافه است که بعد از عرفه و از احرام به در آمدن انجام مي پذيرد . « الْعَتِيقُ » : عتيق چيزي است که از نظر زمان يا مکان و يا مرتبه متقدم باشد . آزاد (از تسلط جباران و قلدران) .

سوره حج آيه ۳۰

متن آيه :

ذَٰلِكَ وَمِنْ عَظِيمِ حُرْمَاتِ اللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَأَجَلْتَ لَكُمْ الْأَنْعَامَ إِلَّا مَا يُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ

ترجمه :

آن (چيزي که گذشت ، برنامه و مناسك حج بود) و هر کس اوامر و نواهي خدا را (به ویژه در مراسم و امور مربوط به حج) بزرگ و محترم دارد ، از نظر خدا چنين کاري (در دنيا و آخرت) براي او بهتر است . (خوردن گوشت) چهارپايان (همچون شتر و گاو و بز و گوسفند) براي شما حلال گشته است ، مگر (گوشت) آن چهارپاياني که (در قرآن) براي آنان بيان مي شود (همچون مردار و غيره) . و از (پرستش) پليدها ، يعني بتها دوري کنيد ، و از گفتن افتراء (بر مردم و بر خدا) بپرهيزيد .

توضیحات :

« ذَٰلِكَ » : اين گونه اسماء اشاره ، براي جداسازي دو نوع سخن از هم ، و يا فاصله انداختن بخش پيشين سخني از قسمت پسين آن به کار مي رود (نگا : ص / ۵۵) . خبر مبتدائي محذوف است و تقدير چنين است : الْأَمْرُ هُوَ ذَٰلِكَ . « حُرْمَاتِ » : مقدسات . چيزهائي که نبايد حرمت آنها پايمال شود . مراد مراسم و مناسك حج و به طور کلي احکام اوامر و نواهي خدا است (نگا : بقره / ۱۹۴) . « عِنْدَ رَبِّهِ » : از نظر پروردگارش . در پيشگاه خداوندگارش . « إِلَّا مَا يُتْلَىٰ . . . » : (نگا : مائده / ۳) . « الرِّجْسَ » : ناپاک . پليد . در اینجا ناپاک و پليد معنوي مراد است و لذا با (الْأَوْثَانِ) يعني بتان بيان و توضيح داده شده است . « مِنْ » : من بيانیه است . « قَوْلَ الزُّورِ » : افتراء . سخن باطل و بي اساس .

سوره حج آيه ۳۱

متن آيه :

حَنْفَاءَ لِلَّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ مِنَ السَّمَاءِ فَتَخْطَفُهُ الطَّيْرُ أَوْ تَهْوِي بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَحِيقٍ

ترجمه :

حفاگرا و مخلص خدا باشيد ، و هيچ گونه شرکي براي خدا قرار ندهيد . زيرا کسي که براي خدا انبازي قرار دهد ، انگار (به خاطر سقوط از اوج ايمان به حضيض کفر) از آسمان فرو افتاده است (و به بدترين شکل جان داده است) و پرندگان (تکه هاي بدن) او را مي ربايند ، يا اين که تندباد او را به مکان بسيار دوري (و دره ژرفي) پرتاب مي کند (و وي را آن چنان بر زمين مي کوبد که بدنش متلاشي و هر قطعه اي از آن به نقطه اي پرت مي شود) .

توضیحات :

« حَنْفَاءَ » : جمع حَنِيف ، حَقَّگرایان و دوری گزیدگان از باطل . مخلصین (نگا : بقره / ۱۳۵ ، آل عمران / ۶۷ و ۹۵) . حال ضمیر (و) در فعل (اِجْتَنِبُوا) است . « غَيْرَ » : عطف بر (حَنْفَاءَ) و حال است . « حَرَّ » : سقوط کرد . فرو افتاد . « السَّمَاءِ » : مراد آسمان ایمان است . شخص به هنگام سقوط از آن بر اثر اضطراب فراوان ، احساس بی‌وزنی و بی‌ارچی در درون روح و جان خود می‌کند و خویشتن را بی‌پایگاه می‌پند . « الطَّيْرَ » : مراد پرندگان هواها و هوسها است که افکار شیخ را پریشان می‌سازند . « تَهْوِي يَهٍ » : او را پرت می‌کند . وی را به پائین می‌اندازد . « الرِّيحِ » : مراد ابلیس ملعون است که کافر را در وادی ضلالت سرگردان و ویلان می‌سازد و هلاک و تباہش می‌نماید . « سَجِيقٍ » : بسیار ژرف . دور افتاده و پرت .

سوره حج آیه ۳۲

متن آیه :

ذَلِكَ وَمَنْ يُعْظَمْ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَفْوَى الْقُلُوبِ

ترجمه :

(مطلب) چنین است (که گفته شد) ، و هر کس مراسم و برنامه‌های الهی را بزرگ دارد (و از جمله مناسک حج را گرامی‌شمارد) ، بی‌گمان بزرگداشت آنها نشانه پرهیزگاری دلها (و خوف و هراس از خدا) است .

توضیحات :

« ذَلِكَ » : (نگا : حج / ۳۰) . « شَعَائِرَ » : (نگا : بقره / ۱۵۸ ، مائده / ۲) . « فَإِنَّهَا » : شعائر و مناسک . حیوانات قربانی .

سوره حج آیه ۳۳

متن آیه :

لَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ مَحِلُّهَا إِلَىٰ الْبَيْتِ الْعَتِيقِ

ترجمه :

در این حیوانات قربانی ، منافع (دنیوی از قبیل سوار شدن و بار کردن و استفاده از شیر و پشم و تولید مثل آنها برایتان آزاد) است تا زمان معین (که روز ذبح آنها است) و بعد هم که در کنار خانه قدیمی و گرامی (کعبه ، یعنی در قربانگاه منی و دیگر جاهای حرم) آماده گردیدند (و ذبح شدند ، شما می‌توانید از منافع مادی و معنوی آنها برخوردار شوید) .

توضیحات :

« لَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ . . . » : مراد این است که استفاده از فرآورده‌های حیوانات قربانی آزاد است . یا این که : در مراسم و مناسک ، سود شما است . « أَجَلٍ مُّسَمًّى » : وقت مشخص . مراد روز ذبح است . « مَحِلُّهَا » : حلال بودن ذبح ، یا محلّ و یا زمان حلال بودن ذبح حیوان قربانی . یا این که : محلّ مردم از احرامشان تا کعبه است . یعنی پس از مناسک ، کعبه را طواف می‌کنند . « إِلَىٰ الْبَيْتِ » : حرف (إلی) به معنی (عِنْدَ) یعنی نزد ، و مراد از بیت ، کل حرم است .

سوره حج آیه ۳۴

متن آیه :

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنَسَكًا لِّیَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلٰی مَا رَزَقَهُمْ مِّنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَإِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَلَهُ

أَسْلِمُوا وَبَشِّرِ الْمُخْتَبِينَ

ترجمه :

(قربانی تنها منحصر به شما مسلمانان نبوده ، و بلکه) ما برای هر ملّتی (که پیش از شما به خدا ایمان داشته‌اند) قربانی را (که سمبل آمادگی انسان برای فدا شدن در راه خدا است) مقرر کرده‌ایم ، تا به نام خدا چهارپایانی را ذبح کنند که خدا بدیشان عطاء نموده است . خدای شما و ایشان خدای واحدی است (و برنامه او هم برنامه واحدی است . حال که چنین است) پس تسلیم (فرمان) او بوده ، و (اعمالتان خالصانه برای او باشد . ای پیغمبر) مژده بده مخلصان متواضع (در برابر فرمان خدا) را (به بهشت و پاداش فراوان آفریدگارشان) .

توضیحات :

« مَنْسَكًا » : عبادت . در اینجا به قرینه (لِيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ . . .) مراد قربانی ، یعنی ذبح حیوان برای فقراء است . « أَسْلِمُوا » : مخلص شوید . منقاد و مطیع شوید . « الْمُخْتَبِينَ » : افراد متواضع و مقرر به بندگی و مطمئن از ایمان خود (نگا : هود / ۲۳ ، حج / ۵۴) . ایمانداران خاضع و خاکی .

سوره حج آیه ۳۵

متن آیه :

الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَّتْ قُلُوبُهُمْ وَالصَّائِرِينَ عَلَىٰ مَا أَصَابَهُمُ وَالْمُقِيمِي الصَّلَاةِ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

ترجمه :

آنان کسانی هستند که چون نام خدا برده شود (به خاطر درک مقام با عظمت یزدان) دل‌هایشان به هراس می‌افتد ، و در برابر مصائبی که گریبانگیرشان می‌گردد ، شکیبائی پیش می‌گیرند (و ایستادگی می‌کنند ، چرا که تسلیم فرمان قضا و قدرند) ، و نماز را چنان که باید می‌خوانند ، و از اموالی که بدیشان عطاء کرده‌ایم (در کارها و راههای خیر) صرف می‌کنند .

توضیحات :

« وَجِلَّتْ » : به خوف و هراس افتاد (نگا : انفال / ۲ ، حجر / ۵۲ و ۵۳) .

سوره حج آیه ۳۶

متن آیه :

وَالْبَدَنَ جَعَلْنَاهَا لَكُمْ مِّنْ شَعَائِرِ اللَّهِ لَكُمْ فِيهَا خَيْرٌ فَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا صَوَافَّ فَإِذَا وَجَبَتْ جُنُوبَهَا فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِعُوا الْقَانِعَ وَالْمَعْتَرِ كَذَلِكَ سَخَّرْنَاهَا لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

ترجمه :

ما (ذبح) شتران (چاق و فربه ، و دیگر چهارپایان) را (در حج) برای شما از جمله مراسم و مناسک (دین و نشانه‌های آئین) الهی قرار داده‌ایم ، و در چنین حیواناتی خیر (دنیا و اجر آخرت) شما است . پس در حالی که به صف ایستاده‌اند (و دستها و پاها را جفت هم کرده‌اند و آماده ذبح می‌باشند) نام خدا را بر آنها ببرید (و به نام خدا ذبحشان کنید) ، و هنگامی که (نقش زمین شدند و) بر پهلوهایشان افتادند ، خودتان (اگر خواستید) از گوشت آنها بخورید و به مستمند (غیر گدا) و به فقیر (گدا پیشه) بخورانید . این گونه (که می‌بینید) شتران را رام و مطیع شما کرده‌ایم تا این که (از الطاف کریمانه و انعام بزرگوارانه آفریدگار خود) سپاسگزاری کنید .

توضیحات :

« الْبَدَنَ » : جمع بَدَنَة ، شتران چاق و فربه و تنومند . مفعول فعل مقدری است که فعل مذکور بعد از آن ، یعنی (جَعَلْنَاهَا) بیانگر آن است . « صَوَافٍ » : جمع صَافَة ، برپا ایستاده و صف کشیده ، دستها و پاها را جفت کرده و دراز کشیده . از لحاظ نحوی حال است و از نظر صرفی غیر منصرف . « وَجَبَتْ » : فرو افتاد . نقش زمین گردید . « جَنُوبٌ » : جمع جنب ، پهلوها . « الْقَانِعَ » : مستمندی که عقیف‌النفس است و دست تکدی دراز نمی‌کند ، و یا این که بدانچه بدو دهند راضی می‌گردد و الحاح و اصرار نمی‌کند . « الْمُعْتَرِ » : فقیری که آشکارا دست تکدی دراز و با الحاح و اصرار از طرف درخواست می‌کند . « كَذَلِكَ » : این گونه . مثل چنین . نعت مصدر محذوفی است و در اصل چنین است : سَخَّرْنَاَهَا لَكُمْ تَسْخِيرًا كَذَلِكَ .

سوره حج آیه ۳۷

متن آیه :

لَنْ يَبَالَ اللَّهُ لُجُومَهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَلَكِنَّ يَبَالُ التَّفْوَى مِنْكُمْ كَذَلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ

ترجمه :

گوشتها و خونهای قربانیها (که مظاهر و صور ظاهری هستند ، به هیچ وجه مورد توجه خدا نبوده و) هرگز به خدا نمی‌رسد (و موجب رضای او نمی‌گردد) و بلکه پرهیزگاری (و ورع و اخلاص) شما بدو می‌رسد (و رضا و خوشنودیش را کسب می‌کند) . این گونه که (می‌بینید) خداوند حیوانات را مسخر شما کرده است تا خدا را به خاطر این که هدایتان نموده است (و به سویی انجام اعمال نیکو رهنمودتان کرده است) بزرگ دارید (و سپاسگزار الطاف او باشید . ای پیغمبر !) نیکوکاران را (به پاداش عظیم و لطف عمیم خدا) مزده بده .

توضیحات :

« لَنْ يَبَالَ اللَّهُ . . . » : این آیه اشاره بدان دارد که خداوند گوشت و خون قربانیهای را نمی‌پذیرد که از تقوا و پرهیزگاری و نیت خالص و درست سرچشمه نگیرد . « لِتُكَبِّرُوا » : تا این که تکبیر گوئید و بزرگ دارید . « عَلَى مَا هَدَاكُمْ » : به خاطر این که به کارهای خیری همچون قربانی و انجام مناسک حج رهنمودتان کرده است .

سوره حج آیه ۳۸

متن آیه :

إِنَّ اللَّهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ

ترجمه :

خداوند دفاع می‌کند از مؤمنان (و به سبب ایمانشان پیروشان می‌گرداند) . چرا که مسلماً خداوند خیانت پیشگان کافر را دوست نمی‌دارد (و دوستان مؤمن خود را در دست خیانتکاران ملحد رها نمی‌سازد) .

توضیحات :

« خَوَّانٍ » : بسیار خیانتکار . صیغه مبالغه خائن است (نگا : نساء / ۱۰۷) . « كَفُورٍ » : شدید‌الکفر . بس کفرپیشه . صیغه مبالغه کافر است . استعمال صیغه مبالغه (خَوَّانٍ) و (كَفُورٍ) متوجه مبالغه در نفی محبت است (نگا : آل‌عمران / ۱۸۲) . چرا که خداوند هیچ گونه خائنی (نگا : انفال / ۵۸) و کافری (نگا : آل‌عمران / ۳۲) را دوست نمی‌دارد .

سوره حج آیه ۳۹

متن آیه :

أَذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ

ترجمه :

اجازه (دفاع از خود) به کسانی داده می‌شود که به آنان جنگ (تحمیل) می‌گردد ، چرا که بدیشان ستم رفته است (و آنان مدتهای طولانی در برابر ظلم ظالمان شکیبائی ورزیده‌اند و خون دل خورده‌اند) و خداوند توانا است بر این که ایشان را پیروز کند .

توضیحات :

« أَذِنَ » : اجازه داده شده است . « أَذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتَلُونَ . . . » : خدا به کسانی که بدیشان حمله و تعدی می‌شود اجازه دفاع از خود داده است (نگا : بقره / ۱۹۰) .

سوره حج آیه ۴۰

متن آیه :

الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا أَنْ يَقُولُوا رَبَّنَا اللَّهُ وَلَوْلَا دَفَعُ اللَّهُ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَهَدَمَتِ صَوَامِعَ وَبِيَعَ وَصَلَوَاتٍ وَمَسَاجِدٍ يُذَكَّرُ فِيهَا اسْمَ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ

ترجمه :

همان کسانی که به ناحق از خانه و کاشانه خود اخراج شده‌اند (و از مکه و ادبار به هجرت گشته‌اند) و تنها گناهشان این بوده است که می‌گفته‌اند پروردگار ما خدا است ! اصلاً اگر خداوند بعضی از مردم را به وسیله بعضی دفع نکند (و با دست مصلحان از مفسدان جلوگیری ننماید ، باطل همه‌جاگیر می‌گردد و صدای حق را در گلو خفه می‌کند ، و آن وقت) دیرهای (راهبان و تارکان دنیا) و کلیساهای (مسیحیان) و کنشتهای (یهودیان) ، و مسجدهای (مسلمانان) که در آنها خدا بسیار یاد می‌شود ، تخریب و ویران می‌گردد . (اما خداوند بندگان مصلح و مراکز پرستش خود را فراموش نمی‌کند) و به طور مسلم خدا یاری می‌دهد کسانی را که (با دفاع از آئین و معابد) او را یاری دهند . خداوند نیرومند و چیره است (و با قدرت نامحدودی که دارد یاران خود را پیروز می‌گرداند ، و چیزی نمی‌تواند او را درمانده کند و از تحقق وعده‌هایش جلوگیری نماید) .

توضیحات :

« دَفَعُ » : برگرداندن . جلوگیری نمودن (نگا : بقره / ۲۵۱) . « صَوَامِعُ » : جمع صَوَمَعِه ، دیرها . محل رهبانیت راهبان که اسلام آن را منسوخ کرده است (نگا : حدید / ۲۷) . « بِيَعَ » : جمع بیعَة ، کلیساهای . « صَلَوَاتٍ » : جمع صَلَاة ، معرب واژه عبری (صَلَوا) ، معابد یهودیان ، کنشتهای . « يُذَكَّرُ فِيهَا . . . » : مرجع (ها) می‌تواند (مساجد) یا این که معابد به طور کلی باشد .

سوره حج آیه ۴۱

متن آیه :

الَّذِينَ إِنْ مَكَانَهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَلِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ

ترجمه :

(آن مؤمنانی که خدا بدیشان وعده یاری و پیروزی داده است) کسانی هستند که هرگاه در زمین ایشان را قدرت بخشیم ، نماز را برپا می‌دارند و زکات را می‌پردازند ، و امر به معروف ، و نهی از منکر می‌نمایند ، و سرانجام همه کارها به خدا برمی‌گردد (و بدانها رسیدگی و درباره آنها داوری خواهد کرد ، همان گونه که آغاز همه کارها از ناحیه خدا است) .

توضیحات :

« إِنْ مَكَانَهُمْ فِي . . . » : اگر ایشان را تسلط و تصرف دهیم و قدرتشان بخشیم (نگا : انعام / ۶ ، اعراف / ۱۰) . « لِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ » : سرنوشت کارها به دستور و فرمان خدا بستگی دارد و هر که را بخواهد غالب ، و هرکه را بخواهد مغلوب می‌گرداند . کارها عاقبت به دادگاه الهی برگشته و مورد بررسی واقع می‌گردد .

سوره حج آیه ۴۲

متن آیه :

وَإِنْ يَكْذِبُونَ فَقَدْ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَثَمُودٌ

ترجمه :

(ای پیغمبر ! در برابر اذیت و آزار و یاهوگویی مردمان غمگین و ناراحت مباش) . اگر تو را تکذیب می‌کنند (کار تازه‌ای نیست) پیش از اینان نیز قوم نوح (نوح را) و قوم عاد (هود را) و قوم ثمود (صالح را اذیت و آزار رسانده و) تکذیب کرده‌اند .

توضیحات :

« كَذَّبَتْ » : فاعل آن اسم جمع (قوم) و مفعول آن به سبب کمال ظهور محذوف است .

سوره حج آیه ۴۳

متن آیه :

وَقَوْمِ إِبْرَاهِيمَ وَقَوْمِ لُوطٍ

ترجمه :

و همچنین قوم ابراهیم (ابراهیم را) و قوم لوط (لوط را) .

توضیحات :

...

سوره حج آیه ۴۴

متن آیه :

وَأَصْحَابُ مَدْيَنَ وَكَذَّبَ مُوسَىٰ فَأَمَلَيْتُ لِلْكَافِرِينَ ثُمَّ أَخَذْتَهُمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ

ترجمه :

و اهل مدین (پیغمبر خود شعیب را تکذیب نموده‌اند) و (بالاخره سایر پیغمبران اذیت و آزار دیده‌اند و تهدید و تکذیب شده‌اند و از جمله توسط فرعون و فرعونیان) موسی (هم) تکذیب شده است (و درد و رنج و شکنجه و آزاری را دیده که تو دیده و خواهی دید) . اما ما کافران (آزاررسان و اقوام بی‌ایمان) را مدتی مهلت داده‌ایم و (فوراً به گناهانشان نگرفته‌ایم ، تا بلکه به خود آیند و فرمان حق را پذیرا گردند ، ولیکن وقتی که آنان به افتراء پرداخته و به آزار و تکذیب پیغمبران خود ادامه داده‌اند) آن گاه ایشان را گرفتار (انواع عذاب) نموده‌ام . (در آیات متعدد

قرآنی باید دیده باشی) عاقبت چگونه کارشان را ناپسند شمرده‌ام (و زشتی آن را با تازیانه‌های عقاب بدیشان نموده‌ام ؟) .

توضیحات :

« أَصْحَابُ مَدِينٍ » : اهل شهر مدین ، یعنی قوم شعیب (نگا : اعراف / ۸۵) . « أَمَلَيْتُ » : مهلت داده‌ام (نگا : آل عمران / ۱۷۸) . « أَخَذْتَهُمْ » : ایشان را گرفتار عقاب کرده‌ام (نگا : آل عمران / ۱۱ ، اعراف / ۹۶ ، عنکبوت / ۴۰) . « نَكِيرٌ » : زشت دانستم و ناپسندیدم . نکیر به معنی انکار بوده و اشاره دارد به این که خداوند نعمت را به نعمت ، سلامت را به هلاکت ، آبادانی را به ویرانی ، و سعادت را به شقاوت تبدیل فرموده است .

سوره حج آیه ۴۵

متن آیه :

فَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ فَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا وَيُنرُّ مَعْطَلَةٌ وَقَصْرٌ مَشِيدٌ

ترجمه :

چه بسیار شهرها و آبادیهائی که آنجاها را نابود کرده‌ایم ، و به سبب ستمگری (ساکنانشان) فرو تپیده و برهم ریخته است ، و چاههائی که بی‌استفاده رها گشته است ، و کاخهای برافراشته و استواری که بی‌صاحب و متروک مانده است .

توضیحات :

« فَكَأَيِّنْ . . . » : چه بسیار . چه زیاد . « قَرْيَةٍ » : اشاره به ساکنان ستمگر آبادیها دارد (نگا : نساء / ۷۵ ، انبیاء / ۶ و ۱۱ و ۷۴ و ۹۵) . « خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا » : (نگا : بقره / ۲۵۹ ، کهف / ۴۲) . « مَشِيدٌ » : استوار . برافراشته . آراسته (نگا : نساء / ۷۸) .

سوره حج آیه ۴۶

متن آیه :

أَقْلَمَ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونُ لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا أَوْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ وَلَكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبَ الَّتِي فِي الصُّدُورِ

ترجمه :

آیا در زمین به سیر و سفر نپرداخته‌اند تا (از دیدن آثار گذشتگان و مشاهده ویرانه‌های کاخهای ستمگران) دل‌هایی به هم رسانند که بدانها (وظیفه خود را در قبال دعوت حق درک و) فهم کنند ، و گوشهائی داشته باشند که بدانها (اخبار جباران ، و ندای وجدان ، و فرمان یزدان را) بشنوند ؟ چرا که این چشمها نیستند که کور می‌گردند ، و بلکه این دل‌های درون سینه‌ها هستند که نابینا می‌شوند .

توضیحات :

« آذَانٌ » : جمع أُذُن ، گوشه‌ها . « تَعْمَى » : کور می‌گردد و نمی‌بیند . « الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ » : جار و مجرور (فِي الصُّدُورِ) جنبه تأکید را دارد . چرا که مکان قلبها سینه‌ها است . همان گونه که خواهیم گفت : رأیته یعیینی . سمعته یأذینی (نگا : انعام / ۲۵ و اسراء / ۴۶) .

سوره حج آیه ۴۷

متن آیه :

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ وَعْدَهُ وَإِنَّ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ

ترجمه :

(ای پیغمبر ! کافران ، مسخره‌کنان) از تو می‌خواهند که هرچه زودتر عذابی را بر سر ایشان بیاوری (که آنان را از آن می‌ترساند . این عذاب بدون شك گریبانگیرشان می‌گردد) و خداوند به هیچ وجه خلاف وعده نمی‌کند (و عذاب را گریبانگیرشان می‌سازد ، هرچند سالها طول بکشد ، اصلاً زمان نسبت به خدا مطرح نیست ، و مثلاً در همین جهان) يك روز خدا ، بسان هزار سالی است که شما می‌شمارید و به حساب می‌آرید .

توضیحات :

« يَسْتَعْجِلُونَكَ » : عجولانه از تو می‌خواهند (نگا : انعام / ۵۷ و ۵۸ ، رعد / ۶) . « إِنَّ يَوْمًا . . . » : اشاره به این است که زمان نسبی است ، و زمان با توجه به خدای ازلی و ابدی معنی ندارد ، و لذا او برای رساندن عذاب شتاب نمی‌گیرد و عجله نمی‌کند .

سوره حج آیه ۴۸

متن آیه :

وَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ أُمَلِّتُ لَهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ ثُمَّ أَخَذْتُهَا وَإِلَيَّ الْمَصِيرُ

ترجمه :

چه آبادیها و شهرهای بسیاری که با وجود این که (مردمانشان) ستمگر بوده‌اند ، ما بدیشان مهلت داده‌ایم (و در عذابشان شتاب نکرده‌ایم ، تا بلکه بیدار شوند و به سوی ما برگردند . ولی چون به ستمکاری و زشتکاری ادامه داده‌اند) بعدها ایشان را به عذاب گرفتار نموده‌ایم و (زیر ضربات مجازات گرفته‌ایم . پس ای کافران ! به سبب تأخیر عذاب مغرور نشوید و بدانید که) برگشت (همگان در روز قیامت به سوی خداوند ، و تمام خطوط منتهی) به من است (که خالق جهانم ، همان گونه که آغاز از من بوده است) .

توضیحات :

« الْمَصِيرُ » : مرجع . بازگشت .

سوره حج آیه ۴۹

متن آیه :

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا أَنَا لَكُمْ نَذِيرٌ مُبِينٌ

ترجمه :

بگو : ای مردم ! من تنها و تنها بیم‌دهنده آشکاری برای شما هستم و بس . (دیگر نه عقاب و عذاب شما در دست من است ، و نه حساب و کتاب شما مربوط به من) .

توضیحات :

« نَذِيرٌ مُبِينٌ » : بیم‌دهنده آشکار . بیم‌دهنده‌ای که بیانگر اوامر و نواهی آسمانی و روشن‌کننده حقائق از باطل باشد .

سوره حج آیه ۵۰

متن آیه :

فَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ

ترجمه :

کسانی که ایمان آورده و کارهای شایسته بکنند ، آمرزش (یزدان شامل گناهان ایشان می‌شود) و رزق و روزی ارزشمند و پاک و فراوانی (در بهشت) دارند .

توضیحات :

« رزق » : روزی . فضل و نعمت . « کریم » : پاک و فراوان . ارزشمند .

سوره حج آیه ۵۱

متن آیه :

وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ

ترجمه :

و کسانی که در راه مسابقه و مبارزه با قرآن ، درباره (نادرست و ناچیز جلوه دادن) آیه‌های ما به تلاش می‌ایستند ، آنان ساکنان دوزخند .

توضیحات :

« سَعَوْا فِي آيَاتِنَا » : تلاش و کوشش می‌کنند در راه باطل قلمداد کردن آیه‌های قرآنی ما . گاهی آن را سحر (نگا : سبأ / ۴۳) و زمانی آن را شعر (نگا : انبیاء / ۵) و چه بسا آن را افسانه‌های گذشتگان (نگا : انعام / ۲۵) می‌خوانند . « مُعَاجِزِينَ » : مبارزان . مسابقه‌دهندگان . درمانده‌کنندگان (نگا : سبأ / ۵ و ۲۸) . حال ضمیر (و) در فعل (سَعَوْا) می‌باشد .

سوره حج آیه ۵۲

متن آیه :

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ إِلَّا إِذَا تَمَنَّى أَلْقَى الشَّيْطَانَ فِي أُمْنِيَّتِهِ فَيَنسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانَ ثُمَّ يَحْكُمُ اللَّهُ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

ترجمه :

ما پیش از تو رسولی و نبیی را نفرستاده‌ایم ، مگر این که هنگامی که (آن رسول یا نبی آیات و احکام خدا را برای مردم) تلاوت کرده است اهریمن (با ایجاد وساوس و اباطیل در دل شنوندگان سست ایمان ، و با پخش یاوه‌سرانی توسط ذریه و دارودسته خود) در تلاوت او القاء (شبهه) نموده است (و گاهی پیغمبران را شاعر ، و زمانی ساحر ، و وقتی ناقل افسانه‌ها و خرافات پیشینیان جلوه‌گر ساخته است) . اما خداوند آنچه را که شیطان القاء نموده است (توسط تبلیغ و تبیین پیغمبران و دعوت و زحمت شبانه‌روزی پیروان ایشان در همه جا و همه آن) از میان برداشته است (و شبهات و ترهات اهریمنان انس و جان را از صفحه دل مردمان زدوده است) و سپس آیات خود را (در برابر سخنان ناروا و دلائل نابه‌جای نیرنگ‌بازان بی‌مایه و دسیسه‌بازان بی‌پایه) پایدار و استوار داشته است ، زیرا که خدا بس آگاه (از کردار و گفتار و پندار شیطان و شیطان صفتان بوده و همه کارهایش از روی فلسفه و) دارای حکمت است (و لذا اهریمن و پیروان او را همیشه مهلت داده است تا به دسایس و وساوس خود بپردازند) .

توضیحات :

« رَسُولٍ » : پیغمبری که شرع جدید و برنامه ویژه‌ای را با خود بیاورد . « نَبِيٍّ » : پیغمبری که شرع جدید و برنامه ویژه‌ای را با خود بیاورد ، و بلکه تنها عهده‌دار تبلیغ و تقریر شرع و برنامه پیغمبران پیشین باشد ، مانند انبیاء بنی‌اسرائیلی که در فاصله بین موسی و عیسی زبیبته‌اند . « تَمَنَّى » : قرائت و تلاوت کرده است . آرزو کرده است و دوست داشته است . « أُمْنِيَّةٍ » :

قرائت و تلاوت . امید و آرزو . اگر واژه (تَمَنِّي) به معنی (خوانده است) و (اُمْنِيَّة) به معنی (خواندن) در نظر گرفته شود معنی آیه چنان است که گذشت . ولی اگر (تمنی) به معنی (آرزو کرده است) و (اُمْنِيَّة) به معنی (آرزو) باشد ، معنی آیه چنین می‌شود : ما پیش از تو رسولی و نبی‌ای را نفرستاده‌ایم ، مگر این که هنگامی که (آن رسول یا نبی) آرزو کرده است (و تلاش نموده است که دعوتش در بین مردم با سرعت موفّق و هرچه زودتر همه‌جا گستر شود) شیطان (انس و جن ، مشکلات و موانعی در سر راه دعوت او با شایعه‌پراکنیها و یاوه‌سرائیها) پدید آورده است . اما خداوند آنچه را که شیطان پدید آورده است (توسط تبلیغ و تبیین پیغمبران و دعوت و زحمت شبانه‌روزی پیروان ایشان . . . « يَنْسَخِ اللَّهُ » : از میان برمی‌دارد و باطل می‌گرداند (نگا : انبیاء / ۱۸) . « يَحْكُمُ » : محکم و استوار و ثابت و پایدار می‌دارد (نگا : رعد / ۱۷) . « أَلْقِي ، يُلْقِي » : مراد از القاء شیطان در آیه ، ایجاد موانع در راه دعوت پیغمبران و بازداشتن مردم از پذیرش آئین آسمانی ایشان با دسائسی و وسائوس و شبهات است و بس (نگا : انعام / ۱۱۲ ، فصلت / ۲۶ ، شعراء / ۲۲۱ و ۲۲۲) . اما این که شیطان الفاظ و جملاتی را بر زبان پیغمبران و به ویژه رسول اکرم جاری و داخل در کتابهای آسمانی و از جمله قرآن کند ، مخالف نص صریح آیات متعدد قرآن است که بیانگر عدم سلطه شیطان بر مؤمنان - چه رسد بر پیغمبران - است (نگا : ابراهیم / ۲۲ ، حجر / ۴۲ ، نحل / ۹۹ و ۱۰۰ ، اسراء / ۶۵) . مگر نه این است که قرآن در حفظ و پناه یزدان است و جز وحی آسمانی سخنی در آن نیست ؟ (نگا : حجر / ۹ ، فصلت / ۴۲ ، نجم / ۳ و ۴) .

سوره حج آیه ۵۳

متن آیه :

لِيَجْعَلَ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ فِتْنَةً لِلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ وَالْقَاسِيَةَ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ

ترجمه :

این وسوسه‌های شیطانی (و ایجاد مشکلات در راه دعوت آسمانی توسط مخالفان برنامه‌های یزدانی) بدان خاطر است که خداوند می‌خواهد آنها را آزمایش کسانی سازد که در دل‌هایشان بیماری (نفاق ریشه دوانده) است ، و آزمون کسانی کند که سنگین دل (از کفر و ضلال) هستند ، و مسلماً ستمگران (منافق و کافر نام ، با برنامه‌های الهی به ویژه اسلام) عداوت عمیق و مخالفت سخنی داشته و دارند .

توضیحات :

« فِتْنَةٌ » : آزمایش و آزمون . بلا و محنت . « الْقَاسِيَةَ » : سخت . سنگین . « فِتْنَةٌ لِلَّذِينَ . . . » : (نگا : اسراء / ۶۰ ، مدثر / ۳۱) . « قُلُوبُهُمْ » : فاعل (الْقَاسِيَةَ) است . « شِقَاقٍ » : عداوت . « بَعِيدٍ » : شدید . سخت . ریشه‌دار و تمام عیار .

سوره حج آیه ۵۴

متن آیه :

وَلْيَعْلَمَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ فَتُخْبِتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادِ الَّذِينَ آمَنُوا إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

ترجمه :

و این که عالمان و آگاهان بدانند که آنچه (پیغمبران به مردم می‌گویند) حق بوده و از جانب پروردگار تو است ، پس باید بدان ایمان بیاورند تا دل‌هایشان بدان آرام گیرد و در برابرش تسلیم و خاضع شود . قطعاً خداوند مؤمنان را به راه راست رهنمود می‌نماید (و شبهه‌ها و وسوسه‌های

شیطانی را در پرتو هدایت و وحی آسمانی بدیشان می‌شناساند و حیران و سرگردانشان نمی‌گذارد .

توضیحات :

« آتِه » : مراد قرآن ، یا همه چیزهایی است که به پیغمبران وحی شده است . اگر مرجع ضمیر (ه) قرآن باشد ، چون اصل اصیل حقی است که کفار و منافقان با آن دشمنی دارند ، قبلاً نامی از آن نرفته است . « تَخِيتَ » : خضوع و خشوع کند (نگا : هود / ۲۳ ، حج / ۳۴) . « لَهَادِ الَّذِينَ . . . » : اصل آن (لَهَادِ الَّذِينَ . . .) است و در رسم الخط قرآنی یاء حذف شده است .

سوره حج آیه ۵۵

متن آیه :

وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي مِرْيَةٍ مِّنْهُ حَتَّىٰ تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً أَوْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ يَوْمَ عَقِيمٍ

ترجمه :

کافران همواره درباره آن ، (یعنی آنچه پیغمبران با خود آورده‌اند ، به ویژه قرآن) در شكّ و تردید بسر خواهند برد تا این که وقت (مرگ) ایشان به ناگاه فرا می‌رسد ، و یا عذاب روز سترون ، آنان را در بر می‌گیرد (که قیامت است و خیر و رحمتی ، و خوشی و نعمتی برای ایشان به همراه ندارد) .

توضیحات :

« الَّذِينَ كَفَرُوا . . . » : مراد اغلب کفار و افراد متعصب و کینه‌توز ملحد است ؛ نه همه کافران . چرا که بسیاری در ادامه راه پیدار شده‌اند و به صفوف پیغمبران و پیروان ایشان پیوسته‌اند . « مِرْيَةٍ » : شكّ و تردید . « السَّاعَةُ » : دم مرگ که نخستین مرحله و اولین منزل قیامت است (نگا : انعام / ۳۱) . قیامت . « يَوْمَ عَقِيمٍ » : روز نازا و سترون . یعنی قیامت که دیگر روزی به دنبال ندارد ، و بی‌خیر و رحمت و راحت و خوشی برای کفار است (نگا : ذاریات / ۴۱) .

سوره حج آیه ۵۶

متن آیه :

الْمَلِكُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ

ترجمه :

ملك و فرمانروایی در آن روز مال خدا است (و کسی نه مالك چیزی و نه صاحب قدرت و فرمانی است . در چنین روزی تنها) او است که میان بندگان خود فرمان می‌راند و داوری می‌نماید . کسانی که (در جهان عاجل) ایمان آورده باشند و کارهای پسندیده کرده باشند ، (در جهان آجل) در باغهای پر نعمت (بهشت) بسر خواهند برد .

توضیحات :

« الْمَلِكُ » : پادشاهی و فرمانروایی . دارائی . « جَنَّاتِ النَّعِيمِ » : (نگا : مائده / ۶۵ ، توبه / ۲۱ ، یونس / ۹) .

سوره حج آیه ۵۷

متن آیه :

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ

ترجمه :

و کسانی که (در جهان عاجل) کافر بوده‌اند و آیات (خواندنی یا دیدنی) ما را تکذیب نموده و دروغ خوانده‌اند ، عذاب خوارکننده‌ای خواهند داشت .

توضیحات :

« آیات » : آیه‌های کتابهای آسمانی به ویژه آیات قرآن . نشانه‌های کون و مکان دالّ بر وجود یزدان .

سوره حج آیه ۵۸

متن آیه :

وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ قُتِلُوا أَوْ مَاتُوا لَيَرْزُقَنَّهُمُ اللَّهُ رِزْقًا حَسَنًا وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

ترجمه :

و کسانی که در راه خدا هجرت کرده‌اند و سپس (در میدان رزم) کشته شده‌اند و یا این که (به مرگ طبیعی) مرده‌اند ، خدا جزا و نعمت زیبایی (و جایگاه و مقام توصیف‌ناپذیر و والاّی) بدیشان عطاء خواهد کرد ، چرا که خداوند بهترین نعمت‌رسان و دهنده خیر و عطاء (به دیگران) است .

توضیحات :

« الَّذِينَ هَاجَرُوا . . . » : مراد مهاجران صدر اسلام به طور خاصّ ، و مهاجران همه ادیان در طول زمان به طور عام است . « رِزْقًا حَسَنًا » : عطاء زیبا و والاّ . مراد پاداش ویژه است ، ولی جز خدا کسی ماهیت و مقدار آن را نمی‌داند . « الرَّازِقِينَ » : در اصل (رازق) به معنی روزی‌آفرین است ، ولی در اینجا مراد از (رازق) عطاء کننده خیر و رساننده نعمت به دیگران است .

سوره حج آیه ۵۹

متن آیه :

لِيَدْخِلْنَهُمْ مُدْخَلَ بَرِضُونَهُ وَإِنَّ اللَّهَ لَعَلِيمٌ حَلِيمٌ

ترجمه :

خداوند چنین کسانی را به جایگاهی وارد می‌کند که از آن راضی و خوشنود خواهند بود . بی‌گمان خدا کاملاً آگاه (از اعمال این بندگان جان فدا ، و) شکیب است (و در پاداش دادن به مؤمنان ، و کیفر رساندن به کافران عجله و شتاب نمی‌کند) .

توضیحات :

« مُدْخَلَ » : مکان دخول . مراد بهشت است که نیکان در آخرت بدان وارد می‌شوند .

سوره حج آیه ۶۰

متن آیه :

ذَلِكَ وَمَنْ عَاقَبَ بِمِثْلِ مَا عُوقِبَ بِهِ ثُمَّ بُغِيَ عَلَيْهِ لَيَنْصُرَنَّهُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَعَفُوفٌ غَفُورٌ

ترجمه :

(مسأله) به همین منوال است . و هر فرد (مؤمنی که در برابر ستم و جنایتی که به او شده است) دست به ستم و جنایت زند به همان اندازه که بدو ستم و جنایت شده است و سپس دوباره به وی ستم و جنایت شود (و جنایتکار دیگر بار دست تعدی دراز کند) حتماً خداوند او را

علیه متعدی) یاری خواهد کرد (و کسی را پیروز می‌گرداند که تمام نیروی خود را برای دفاع در برابر ظالم بسیج می‌کند و باز هم از طرف ستمگر تحت ستم قرار می‌گیرد) ، و خداوند بسیار عفوکننده و بس بخشاینده است (و کار به ظاهر ستم قصاص گیرنده را عفو ، و لغزشهای او را می‌بخشاید) .

توضیحات :

« ذَلِكَ » : (نگا : حج / ۳۰) . به همین منوال . این وعده‌ای است که به مهاجران داده‌ایم . « عَاقِبَ » : ستم و جنایت کرد . مراد قصاص کردن و انتقام گرفتن است که برای مشاکله لفظی ، قصاص ، عقاب نامیده شده است . « بُغِيَ عَلَيْهِ » : ستم و جنایت بدو شد (نگا : بقره / ۱۷۳ ، انعام / ۱۴۶) .

سوره حج آیه ۶۱

متن آیه :

ذَلِكَ يَوْمَئِذٍ يَكْفُرُونَ بِالَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَتَ اللَّهِ بِاللَّهِ وَأَنَّهُ لَكَاذِبُونَ

ترجمه :

(مسأله) به همین منوال است (و این وعده از سوی خدای قادر توانا است . بلی) خدا که شب را در روز ، و روز را در شب داخل می‌گرداند (و از یکی می‌کاهد و بر یکی می‌افزاید و طبق نظام معینی چرخه زمان را به گردش می‌اندازد) و او شنوای (گفتار ستمدیدگان و) بینای (کردار ستمگران) است (و داد مظلومان را از ظالمان می‌گیرد) .

توضیحات :

« ذَلِكَ » : (نگا : حج / ۳۰) . به همین منوال . این پیروزی . « يُؤَلِّجُ » : داخل می‌کند (نگا : آل‌عمران / ۲۷) .

سوره حج آیه ۶۲

متن آیه :

ذَلِكَ يَوْمَئِذٍ يَكْفُرُونَ بِالَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَتَ اللَّهِ بِاللَّهِ وَأَنَّهُ لَكَاذِبُونَ

ترجمه :

(مسأله) به همین منوال است . و خداوند حق است و آنچه را که بجز او به فریاد می‌خوانند و پرستش می‌نمایند باطل است ، و خداوند والامقام و بزرگوار است .

توضیحات :

« ذَلِكَ » : به همین منوال . این پیروزی و این قدرت . « يَدْعُونَ » : پرستش می‌کنند . به فریاد می‌خوانند (نگا : یونس / ۱۰۶ ، انعام / ۵۶) .

سوره حج آیه ۶۳

متن آیه :

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَتُصْبِحُ الْأَرْضُ مُخْضَرَّةً إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ

ترجمه :

(ای عاقل !) آیا نمی‌نگری که خداوند از (ابر) آسمان آب (یاران) را فرو می‌آورد ، و زمین (به وسیله آن ، گیاهان گوناگونی از خود می‌رویاند و) سبز و خرم می‌گردد ؟ واقعاً خدا (با بندگان

خوبش) بسیار بالطف ، و بس دقیق و آگاه است (در همه چیز ، از جمله در تولید و تبخیر آب شیرین و آفرینش و پرورش بذر گیاهان ، و بالیده و بارور کردن درختان) .

توضیحات :

« السَّمَاءُ » : مراد از آسمان ، ابر آسمان است (نگا ، اعراف / ۵۷ ، نور / ۴۳) . « مُخْضَرَّةً » : سبز و خرم . پوشیده از گیاهان و درختان سبز .

سوره حج آیه ۶۴

متن آیه :

لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

ترجمه :

آنچه در آسمانها ، و آنچه در زمین است ، از آن خدا است ، و تنها خدا غنی (بالذات در عالم هستی و بی‌نیاز از کمک دیگران است ، و) شایسته هرگونه حمد و ستایش (از جانب بندگان) می‌باشد .

توضیحات :

« الْغَنِيُّ » : بی‌نیاز . خدا خالق و مالک همه چیز است و نیازی به بندگان و آفریدگان خود ندارد ، و بلکه همه کس و همه چیز نیازمند بدو و لطف و وجود او است .

سوره حج آیه ۶۵

متن آیه :

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي الْأَرْضِ وَالْفُلُكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَيُمْسِكُ السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرُؤُوفٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

مگر نمی‌بینی (ای انسان) که یزدان (سبحان به سبب رحم و لطفی که نسبت به شما بندگان دارد ، تمام مواهب و امکانات) چیزهایی را که در زمین است در اختیار و دسترس شما قرار داده است و همچنین کشتیها را با مشیت خود در حال حرکت در دریا ، فرمانبردار شما کرده است ، (از این گذشته) خداوند نمی‌گذارد (سنگهای سرگردان و اشعه‌های کیهانی) آسمان بر زمین فرو افتد مگر (بدان اندازه که مورد نیاز بوده و) او اجازه دهد . واقعاً یزدان بسی مهربان و دارای مرحمت فراوان (در حق بندگان) است .

توضیحات :

« سَخَّرَ لَكُمْ . . . » : (نگا : بقره / ۱۶۴ ، اعراف / ۵۴ ، رعد / ۲) . « الْفُلُكَ تَجْرِي . . . » : (نگا : بقره / ۱۶۴) . « يُمْسِكُ السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ . . . » : مراد این است که خدا هر یک از کرات آسمانی را در مدار خود به حرکت درآورده است و نیروی دافعه حاصل از گریز از مرکز را درست معادل نیروی جاذبه بین آنها قرار داده است تا هر یک در مدار خود به حرکت درآیند ، بی آن که در فاصله‌های آنها دگرگونی حاصل بشود ، و تصادم و برخوردی در میانشان روی بدهد . همچنین اتمسفر زمین را آن چنان آفریده است که اشعه‌های مرگبار کیهانی را برگرداند ، و سنگهای سرگردان را بگدازد و متلاشی سازد .

سوره حج آیه ۶۶

متن آیه :

وَهُوَ الَّذِي أَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ

ترجمه :

خدا کسی است که شما را زندگی بخشیده است (و جان به کالبدتان دمیده است) و بعد (از طی دوره حیات) شما را می‌میراند (و به خاک گورتان داخل می‌گرداند) و سپس (بار دیگر در رستاخیز) شما را زنده می‌کند (و برای محاسبه حسنات و سیئات ، حیات نوینتان می‌بخشد) . واقعاً (جای شگفت است که با وجود مشاهده این همه دلایل قدرت ، و دیدن آثار نعمت ، باز هم انسان سخت منکر (بودن آفریدگار) و بسی ناسپاس (نعمتهای بیشمار پروردگار) است .

توضیحات :

« کفور » : بسیار ناباور و بی‌ایمان . بس ناسپاس و ناشکر (نگا : هود / ۹ ، اسراء / ۲۷ و ۶۷) .

سوره حج آیه ۶۷

متن آیه :

لِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنَسَكًا هُمْ نَاسِكُوهُ فَلَا يُنَازِعَنَّكَ فِي الْأَمْرِ وَادْعُ إِلَى رَبِّكَ إِنَّكَ لَعَلَىٰ هُدًى مُّسْتَقِيمٍ

ترجمه :

برای هر ملّتی برنامه‌ای (ویژه ، جهت معاملات و عبادات ، با توجه به شرایط زمان و مکان) قرار داده‌ایم که برابر آن رفته‌اند و بدان عمل کرده‌اند . (برای تو هم واپسین برنامه آسمانی را فرستاده‌ایم که ناسخ همه برنامه‌های پیشین است و تا قیامت مردمان را بسنده است) . پس باید درباره این امر با تو ستیزه نکنند (و مثلاً اهل کتاب گمان نبرند آنچه در تورات و انجیل است به عنوان برنامه شریعت ایشان را کافی و بسنده است . بلکه باید بدانند که حکم آنها به وسیله قرآن ، لغو و منسوخ گردیده است) . تو به سوی پروردگارت دعوت کن که (راه راست همین است که تو می‌پویی و) تو قطعاً بر راستای راه هدایتی .

توضیحات :

« مَنَسَكًا » : مراسم شریعت . برنامه عبادت . مراد شیوه معاملات و کیفیت عبادات است که با توجه به ظروف و احوال ، مختلف و متغیر بوده است ؛ نه اصول عقائد و اصول اخلاق که در همه شریعتها و برنامه‌های انبیاء یکی بوده است (نگا : مائده / ۴۸ ، شوری / ۱۳) . لذا برنامه عبادات و معاملات از بعثت موسی تا بعثت عیسی تورات ، و از بعثت عیسی تا بعثت محمد - صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ - انجیل ، و از بعثت محمد تا جهان باقی است قرآن می‌باشد و بقیه مردود و منسوخ هستند . « نَاسِكُوهُ » : عاملین بدان . انجام دهندگان آن . « الأمر » : کار و بار . مراد شریعت پیغمبر خاتم است .

سوره حج آیه ۶۸

متن آیه :

وَإِنْ جَادَلُوكَ فَقُلْ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ

ترجمه :

و اگر با تو به ستیز پرداختند ، پس (با ایشان ستیزه مکن و بلکه) بگو : خدا از کارهائی که می‌کنید آگاه‌تر از هر کسی است (و آشنا به باطیلی است که می‌گوئید و مطلع از تحریفی است که نسبت به کتابهای آسمانی روا می‌دارید) .

توضیحات :

...

سوره حج آیه ۶۹

مَتْنِ آيَةٍ :
اللّٰهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

ترجمه :

خداوند در روز رستاخیز میان شما درباره آنچه اختلاف می‌ورزید داوری می‌کند (و راهیاب را ثواب و گمراه را عقاب می‌دهد) .

توضیحات :

...

سوره حج آیه ۷۰

مَتْنِ آيَةٍ :
أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ

ترجمه :

(ای عاقل !) مگر نمی‌دانی خداوند قطعاً مطلع است از همه چیزهایی که در آسمان و زمین است (و چیزی از اعمال و اقوال مردم بر او مخفی نمی‌ماند) و همه چیزها در کتابی (به نام لوح محفوظ) ثبت و ضبط است ، و مسلماً این کار برای خدا ساده و آسان است .

توضیحات :

« كِتَابٍ » : مراد لوح محفوظ است که همه چیز ، حتی قرآن در آن نوشته شده است (نگا : انعام / ۵۹ ، حدید / ۲۲ ، بروج / ۲۱ و ۲۲) . « يَسِيرٌ » : آسان . کم و ناچیز (نگا : یوسف / ۶۵) .

سوره حج آیه ۷۱

مَتْنِ آيَةٍ :
وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَمْ يَنْزِلْ بِهِ سُلْطَانًا وَمَا لَيْسَ لَهُم بِهِ عِلْمٌ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِن نَّصِيرٍ

ترجمه :

مشرکان بجز خدا چیزهایی را می‌پرستند که خدا (در هیچ يك از کتابهای آسمانی) دلیلی برای پرستش آنها نازل نکرده است ، و از روی علم و آگاهی (ناشی از عقل هم) چنین نمی‌کنند (و بلکه تنها از روی تقلید از آباء و اجداد آنها را پرستش می‌نمایند و به خود ستم روا می‌دارند) و ستمگران را یاری و مددکاری نیست (اعم از بت و غیربت که ایشان را در روز قیامت از آتش دوزخ برهاند) .

توضیحات :

« سُلْطَانًا » : حجت و برهان (نگا : آل‌عمران / ۱۵۱ ، نساء / ۹۱ و ۱۴۴ و ۱۵۳) .

سوره حج آیه ۷۲

مَتْنِ آيَةٍ :
وَإِذَا تَلَّوْا عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا بَيِّنَاتٍ تَعْرِفُ فِي وُجُوهِ الَّذِينَ كَفَرُوا الْمُنْكَرَ يَكَادُونَ يَسْطُونَ بِالَّذِينَ يَتْلُونَ عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا قُلْ أَفَأَنْتُمْ يَشْرُونَ مِنْ ذَلِكَمُ النَّارُ وَعَدَهَا اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَيَسُ الْمَصِيرَ

ترجمه :

هنگامی که آیات واضح و روشن ما بر آنان خوانده می‌شود ، در چهره‌های کافران ، اخم و تخم (و آثار کینه و خشم) را خواهی دید . بلکه (از شدت ناراحتی و کینه‌توزی) نزدیک است به کسانی حمله‌ور شوند که آیات ما را بر ایشان می‌خوانند (و صدای حق را به گوششان می‌رسانند) . بگو : به بدتر از این (تنور کینه و خشم تافته از نزول آیات الهی) شما را خبر دهم و بی‌اگاهانم ؟ (آن چیز که بدتر از این شما را بدحال می‌کند و می‌سوزاند) آتش دوزخ است . آتشی که خداوند آن را به کافران وعده داده است و بدترین جایگاه است .

توضیحات :

« بِنَاتٍ » : جمع بینه ، واضح و روشن . یعنی آشکارا بر عقائد حقه و احکام صادق و بر بطلان عبادت ایشان دلالت دارند . حال (آ آیَاتُ) می‌باشد . « الْمُنْكَرَ » : زشت . مراد اخم و تخم و ترشروئی و چهره درهم کشیدن است . مصدر میمی است . « يَكَادُونَ يَسْطُونَ » : نزدیک است پا شوند و حمله‌ور گردند . « النَّارُ » : خبر مبتدای محذوف است و تقدیر چنین است : هِيَ النَّارُ . یا این که مبتدا و خبر آن (وَعَدَهَا اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا) است . « الْمَصِيرَ » : جایگاه (نگا : نساء / ۹۷ و ۱۱۵) .

سوره حج آیه ۷۳

متن آیه :

يَا أَيُّهَا النَّاسُ ضَرْبَ مَثَلٍ فَاذْعَبُوا لَهُ إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوا لَهُ وَإِنْ يَسْلُبْهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَنْقِذُوهُ مِنْهُ ضَعُفَ الطَّالِبِ وَالْمَطْلُوبِ

ترجمه :

ای مردم ! مثلی زده شده است (با دقت) بدان گوش فرا دهید . آن کسانی را که بغیر از خدا به کمک می‌خوانید و پرستش می‌نمائید ، هرگز نمی‌توانند مگس را بیافرینند ، اگر هم همگان (برای آفرینش آن) دست به دست یکدیگر دهند . حتی اگر هم مگس چیزی را از آنان بستاند و برگردد ، نمی‌توانند آن را از او بازپس گیرند و برهاند . هم طالب (که مگس ناچیز است) و هم مطلوب (که بتان سنگی و یا معبودان دروغینند) درمانده و ناتوانند .

توضیحات :

« مَثَلٌ » : ضرب‌المثل (نگا : بقره / ۲۶) . « تَدْعُونَ » : به کمک می‌طلبید و به فریاد می‌خوانید . پرستش می‌کنید . « الَّذِينَ » : کسانی که . در اینجا بیشتر مراد بتها است . « لَا يَسْتَنْقِذُوهُ » : آن را نمی‌توانند برگردانند و برهاند .

سوره حج آیه ۷۴

متن آیه :

مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ

ترجمه :

آنان خدای را آن گونه که باید بشناسند نشناخته‌اند (چرا که سنگها و دیگر آفریدگان عاجز و ضعیف را هم‌تای خدا می‌سازند) . به حقیقت خدا توانا (برهر کاری و) چیره (بر هر چیزی) است . (چرا که همه کائنات را آفریده‌است . او همچون بتان و معبودان دروغین نیست که بر آفرینش مگس توانائی ندارند) .

توضیحات :

« مَا قَدَرُوا » : نشناخته‌اند (نگا : انعام / ۹۱) .

سوره حج آیه ۷۵

متن آیه :

اللَّهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ

ترجمه :

خداوند از میان فرشتگان پیام‌آورانی (همچون جبرئیل) را برمی‌گزیند (و به سوی انبیاء گسیل می‌دارد) و هم از میان انسانها پیغمبرانی (همچون موسی و عیسی و محمد) را (برمی‌گزیند و به سوی مردم می‌فرستد ، و از کار همه آنان باخبر است) چرا که خداوند شنوا و بینا است .

توضیحات :

« يَصْطَفِيَا » : برمی‌گزیند . « مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا » : انتخاب فرشتگان برای ابلاغ وحی به پیغمبران و کارهای دیگر جز آن است (نگا : فاطر / ۱ ، انعام / ۶۱) .

سوره حج آیه ۷۶

متن آیه :

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ

ترجمه :

خداوند می‌داند آنچه را در پیش روی آنان است (که حال و آینده ایشان است) و می‌داند آنچه را که در پشت سر آنان است (و گذشته ایشان است) و همه کارها به خدا بازگردانده می‌شود (و مرجع کلیه امور او است و همگان در برابرش مسؤول می‌باشند) .

توضیحات :

« يَعْلَمُ مَا بَيْنَ ... » : (نگا : بقره / ۲۵۵) . « تُرْجَعُ الْأُمُورُ » : (نگا : بقره / ۲۱۰) .

سوره حج آیه ۷۷

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَافْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

ترجمه :

ای کسانی که ایمان آورده‌اید ! (برای آفریدگار خویش) رکوع (و کرنش برید ،) و سجده کنید (و به خاک افتید ،) و پروردگار خود را پرستش نمائید و کارهای نیک انجام دهید ، تا این که رستگار شوید .

توضیحات :

« ارْكَعُوا وَ اسْجُدُوا » : اشاره به اقامه نماز است . « لَعَلَّكُمْ » : تا این که شما .

سوره حج آیه ۷۸

متن آیه :

وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلِ وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ

فَأَقِمْوَا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ فَنِعْمَ الْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ النَّصِيرُ

ترجمه :

و در راه خدا جهاد و تلاش کنید آن گونه که شایسته جهاد و بایسته تلاش در راه او است (تا در میدان جهاد اصغر که نبرد با دشمنان دین است ، و در پهنه جهاد اکبر که مبارزه با نفس اماره است ، پیروز گردید) . خدا شما را (از میان مردم برای یاری دین خود) برگزیده است (و به شما شخصیت و عظمت بخشیده است) و در دین کارهای دشوار و سنگین را بر دوش شما گذاشته است (و بلکه تکالیف و وظائفی مقرر نموده است که با فطرت سالم هماهنگ و با توان انسانی سازگار است . این دین همان) آئین پدرتان ابراهیم است . خدا شما را قبلاً (در کتابهای پیشین) و در این (واپسین کتاب) مسلمین نامیده است (و افتخار تسلیم در برابر فرمانهای الهی را به شما داده است و شما را الگو و اسوه حسنه ملت‌های دیگر کرده است) تا پیغمبر (با شهادت عملی خود) گواه بر شما باشد (و در روز قیامت رفتار و کردارش مقیاس سنجش اعمال شما مسلمانان گردد) و شما هم (با شهادت عملی خود) گواه بر مردمان باشید (و رفتار و کردارتان به عنوان امت نمونه ، محک سنجش اعمال سایرین ، و الگوی بارز خداپرستان راستین گردد) . پس (برای حصول این منظور) نماز را بخوانید و زکات مال به در کنید و به خدا چنگ زبید که سرپرست و یاور شما او است ، و چه سرور و یاور نیک و چه مددکار و کمک‌کننده خوبی است !

توضیحات :

« إِحْتَبَاكُمْ » : شما را برای نصرت دین و پیروزی آئین خود برگزیده است . « حَرَجَ » : ضیق . مشقت (نگا : مائده / ۶ ، اعراف / ۲) . « مِلَّةٌ » : دین . آئین . برابر قاعده اِغْرَاءُ ، مفعول به فعل محذوفی است و تقدیر چنین است : « اِلْزَمُوا مِلَّةً . . . اِتَّبِعُوا مِلَّةً . یا بدل از محل جار و مجرور (فی الدین) است که منصوب به (مَا جَعَلَ) است . « اَیْبَکُمْ اِبْرَاهِیْمَ » : خدا ابراهیم را پدر امت محمد (نامیده است با وجود این که همگان از نسل او نیستند . این بدان خاطر است که ابراهیم نیای رسول خدا بوده و او هم از لِحَاظِ شَفِیْقَتِ وَ رَحْمَتِ هَمْچُونِ پدر امت خویش است (نگا : بقره / ۱۲۸ ، توبه / ۱۲۸) . « هُوَ سَمَّاکُمْ الْمَسْلُومِیْنَ » : خدا شما را مسلمان نامیده است . مراد از (هُوَ) خدا است ، به دلیل این که : فی هَذَا ، یعنی در این کتاب که قرآن است ، ابراهیم کاری و دخالتی ندارد . همچنین فاعل افعال (اِحْتَبَاكُمْ) و (مَا جَعَلَ) خدا است . « مِنْ قَبْلِ » : مراد در کتابهای آسمانی پیشین و از جمله توسط ابراهیم . « فی هَذَا » : در این کتاب که قرآن است . « لَیْکُونُ الرَّسُولُ شَهِیداً عَلَیْکُمْ وَ تَکُونُوا شَهِدَاءَ عَلَی النَّاسِ » : مراد شهادت عملی است (نگا : بقره / ۱۴۳) . یعنی : پیغمبر اسوه و الگوی شما امت محمدی است ، و شما امت محمدی هم اسوه و الگوی مردم جهانید . چرا که محمد پیغمبر نمونه و شما نیز با داشتن والاترین آئین مقیاس و الگویی برای سنجش شخصیت و فضیلت در میان همه امت‌ها هستید . لذا پیدا است که چه مسؤولیت بزرگ و وظیفه سترگی بر عهده ما پیروان محمد است . پروردگارا به ما این توفیق و سعادت مرحمت فرما که سراپا تسلیم فرمان تو ، و با چنگ زدن به قرآن ، مردمی نمونه باشیم .

سوره مؤمنون آیه ۱

متن آیه :

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ

ترجمه :

مسلماناً مؤمنان پیروز و رستگارند .

توضیحات :

« أَفْلَحَ » : پیروز شد . به آرزو رسید . رستگار گردید .

سوره مؤمنون آیه ۲

متن آیه :
الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ

ترجمه :

کسانیند که در نمازشان خشوع و خضوع دارند .

توضیحات :

« خَاشِعُونَ » : مراد کسانی است که دل به خدا می‌دهند و می‌دانند چه می‌گویند و چه می‌کنند . انگار در برابر پروردگار ایستاده‌اند و مؤدبانه او را می‌ستایند و متواضعانه از بارگاه کبریائی رسیدن به سعادت و دوری از شقاوت را می‌طلبند .

سوره مؤمنون آیه ۳

متن آیه :
وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ

ترجمه :

و کسانی که از (کردار) بی‌هوده و (گفتار) یاوه رویگردانند (و زندگی را جدی می‌گیرند ؛ نه شوخی) .

توضیحات :

« اللَّغْوِ » : کردار بی‌هوده و گفتار یاوه . اعمال و اقوالی که در آن خیر و سودی نباشد .

سوره مؤمنون آیه ۴

متن آیه :
وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ

ترجمه :

و کسانی که زکات مال بدر می‌کنند .

توضیحات :

« فَاعِلُونَ » : انجام دهندگان . در اینجا پرداخت کنندگان مراد است .

سوره مؤمنون آیه ۵

متن آیه :
وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ

ترجمه :

و عورت خود را حفظ می‌کنند .

توضیحات :

« فُرُوجِ » : جمع فَرْج ، عورت .

سوره مؤمنون آیه ۶

متن آیه :

إِلَّا عَلَىٰ أَرْوَاحِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ

ترجمه :

مگر از همسران یا کنیزان خود ، که در این صورت جاي ملامت ایشان نیست .

توضیحات :

« عَلَيَا » : در اینجا به معنی (عَن) است . « ما » : به معنی (مَنْ) و برای ذوی العقول است . « مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ » : مَلَكَ یَمِين ، کنیزان مراد است (نگا : نساء / ۳ و ۲۴ و ۲۵) . کنیز در گذشته بوده است و مرد می‌توانسته است از میان کنیزان خود کسانی را به همسری گیرد . اسلام در جنگ مشروع اجازه داده است مسلمانان از دشمنان برده بگیرند اگر دشمنان از میان مسلمانان مردمان را برده کنند . در غیر این صورت مسلمانان کسی را برده و کنیز نمی‌کنند (نگا : تفسیرالمنتخب) .

سوره مؤمنون آیه ۷

متن آیه :

فَمَنْ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ

ترجمه :

اشخاصی که غیر از این (دو راه زناشوئی) را دنبال کنند ، متجاوز (از حدود مشروع) بشمار می‌آیند (و زناکار می‌باشند) .

توضیحات :

« ابْتَغَىٰ » : جست . طلبید . « الْعَادُونَ » : تجاوزگران . در گذرندگان از احکام خدا و حدود شریعت او .

سوره مؤمنون آیه ۸

متن آیه :

وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ

ترجمه :

و کسانی که در امانتداری خویش امین و در عهد خود بر سر پیمانند .

توضیحات :

« أَمَانَاتِهِمْ » : مراد از امانت ، هر آن چیزی است که شخص را بر آن امین دانسته باشند ، اعم از تکالیف شرعی خدا یا اموال سپرده مردم . « عَهْدِهِمْ » : پیمان با خدا یا پذیرش دین او ، و پیمان با مردم در مصالح جامعه مراد است . « رَاعُونَ » : رعایت‌کنندگان . امانتداران و نگاه‌دارندگان عهد و پیمان .

سوره مؤمنون آیه ۹

متن آیه :

وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَوَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ

ترجمه :
و کسانی که مواظب نمازهای خود می‌باشند (و پیوسته آنها را در وقت خود اداء ، و ارکان و اصول و خشوع و خضوع لازم را مراعات می‌نمایند) .

توضیحات :
« عَلَيَا صَلَوَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ » : مداوم بر نمازهای خود در اوقات معین بوده و شروط لازم آن را مراعات می‌دارند .

سوره مؤمنون آیه ۱۰

متن آیه :
أُولَئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ

ترجمه :
آنان مستحقان (سعادت) و فراچنگ آورندگان (بهشت) هستند .

توضیحات :
« الْوَارِثُونَ » : به ارث برندگان . مراد مستحقان می‌باشد (نگا : اعراف / ۴۳) . تملک‌کنندگان .

سوره مؤمنون آیه ۱۱

متن آیه :
الَّذِينَ يَرْتُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

ترجمه :
آنان بهشت برین را تملک می‌کنند و جاودانه در آن خواهند ماند .

توضیحات :
« الْفِرْدَوْسِ » : بهشت برین (نگا : کهف / ۱۰۷) . (فردوس) مذکر است ولی در اینجا به صورت مؤنث آمده است ، چون مراد (جنة) است . برخی هم آن را مذکر و مؤنث می‌دانند .

سوره مؤمنون آیه ۱۲

متن آیه :
وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِّنْ طِينٍ

ترجمه :
ما انسان را از عصاره‌ای از گل آفریده‌ایم .

توضیحات :
« سُلَالَةٍ » : چکیده . عصاره . مراد ماده‌ای است که منی از آن پدید می‌آید . « طین » : گل . مراد خاک است (نگا : کهف / ۳۷) . « مِنْ سُلَالَةٍ مِّنْ طِينٍ » : اشاره به یکی از اطوار خلقت نسل انسان است (نگا : سجده / ۸) .

سوره مؤمنون آیه ۱۳

متن آیه :

ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارٍ مَّكِينٍ

ترجمه :

سپس او را به صورت نطفه‌ای درآورده و در قرارگاه استوار (رحم مادر) جای می‌دهیم .

توضیحات :

« نُطْفَةً » : (نگا : نحل / ۴ ، حجّ / ۵) . « قَرَارٍ » : محلّ استقرار . قرارگاه (نگا : ابراهیم / ۲۶ و ۲۹ ، نمل / ۶۱) . صفت است و برای مبالغه به کار رفته‌است . « مَكِينٍ » : محکم و استوار . مراد موقعیت خاص و محل اطمینان رحم مادر است .

سوره مؤمنون آیه ۱۴

متن آیه :

ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظَامًا فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنَ الْخَالِقِينَ

ترجمه :

سپس نطفه را به صورت لخته خونی ، و این لخته خون را به شکل قطعه گوشت جویده‌ای ، و این تکه گوشت جویده را بسان استخوانهای ضعیفی درمی‌آوریم ، و بعد بر استخوانها گوشت می‌پوشانیم ، و از آن پس او را آفرینش تازه‌ای بخشیده و (با دمیدن جان به کالبدش) پدیده دیگری خواهیم کرد . والا مقام و مبارک یزدان است که بهترین اندازه‌گیرندگان و سازندگان است .

توضیحات :

« عَلَقَةً ، مُضْغَةً » : (نگا : حجّ / ۵) . « أَنْشَأْنَاهُ » : او را آفریدیم . وی را پدیدار کردیم . « تَبَارَكَ » : والا مقام است و دارای خیر زیاد است . « الْخَالِقِينَ » : اندازه‌گیرندگان . سازندگان . خالق از ماده خلق ، و خلق به معنی اندازه‌گیری است (نگا : المصحف المیسر ، تفسیر نمونه ، المراغی) . هنگامی که يك قطعه چرم را برای بریدن ، اندازه‌گیری می‌کنند ، عرب واژه (خَلِيق) برای آن به کار می‌برد . درآفرینش ، مسأله تقدیر ، یعنی اندازه‌گیری ، بیش از هر چیزی اهمیت دارد (نگا : مائده / ۱۱۰) . (خلق) به معنی (صنع) نیز آمده است (نگا : زادالمسیر ، روح‌المعانی) . ساختن خدا شامل از عدم آفریدن و تغییر ظاهری اشیاء می‌گردد ، ولی کار سازندگی انسان منحصر به تغییر صورت اشیاء است و بس .

سوره مؤمنون آیه ۱۵

متن آیه :

ثُمَّ إِنَّكُمْ بَعْدَ ذَلِكَ لَمَيِّتُونَ

ترجمه :

بعد از آن (که مدّت روزگاری بر این کره خاکی زندگی کردید) شما خواهید مرد .

توضیحات :

« بَعْدَ ذَلِكَ » : بعد از اتمام آفرینش بدین شکل شگفت و صباحی چند زندگی کردن .

سوره مؤمنون آیه ۱۶

متن آیه :

ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تُبْعَثُونَ

ترجمه :

سپس (به دنبال سپری شدن دوره حیات مردمان) شما در روز قیامت دوباره زنده خواهید گردید (و به حساب عمرتان رسیدگی می‌شود) .

توضیحات :

« تَبْعُونَ » : به زندگی دوباره باز گردانده می‌شوید .

سوره مؤمنون آیه ۱۷

متن آیه :

وَلَقَدْ خَلَقْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعَ طَرَائِقَ وَمَا كُنَّا عَنِ الْخَلْقِ غَافِلِينَ

ترجمه :

ما بر فراز شما هفت آسمان آفریده‌ایم و (با وجود کرات و کواکب و سیارات بی‌شمار و بالاخره عالم‌های بسیار) ما از کار آفرینش و وضع آفریدگان (خود) غافل نبوده و نیستیم (و از جمله خلقت انسان برای ما ساده ، و آگاهی از او آسان است) .

توضیحات :

« سَبْعَ طَرَائِقَ » : هفت طبقه آسمان . طرائق جمع طریقه به معنی طبقه است (نگا : ملك / ۳ ، نوح / ۱۵) . چه بسا مراد از هفت ، تکثیر باشد . در این صورت مقصود عالم‌های بسیار و کرات و کواکب و سیارات بیشمار است که نسبت به ما هر يك فوق دیگری است . اگر هم مراد از (سبع) همان هفت باشد ، یعنی غیر از مجموعه ثوابت و سیارات و کهکشانهایی که آسمان اول یا به تعبیر قرآنی (السَّمَاءَ الدُّنْيَا) (نگا : فصلت / ۱۲ ، صافات / ۶ ، ملك / ۵) آسمان نزدیک را تشکیل می‌دهد ، شش آسمان دیگر بالاتر از آن قرار دارد که هنوز چشم مسلح و غیرمسلح بشر بدانها پی نبرده است . اگر هم (طرائق) را به معنی (طبقات) ندانسته ، و به معنی (راهها) بدانیم ، مراد مدارات و مسیرهای حرکت کرات است که با معنی نخست چندان تفاوتی ندارد . « الْخَلْقِ » : آفرینش . آفریدگان .

سوره مؤمنون آیه ۱۸

متن آیه :

وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً يَقْدَرُ فَأَسْكَنَاهُ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّا عَلَىٰ ذَهَابٍ بِهِ لَقَادِرُونَ

ترجمه :

ما از آسمان آب ارزشمندی را به اندازه لازم و معین فرو فرستاده‌ایم و آن را در زمین ماندگار نموده‌ایم ، و ما کاملاً می‌توانیم به گونه‌های مختلف آن را از بین ببریم .

توضیحات :

« السَّمَاءِ » : مراد ابر آسمان است (نگا : اعراف / ۵۷ ، نور / ۴۳ ، واقعه / ۶۹) . کرات بالا . در این صورت مراد ایجاد آب در آغاز آفرینش در کره زمین است . « مَاءً » : آب مهم و باارزشی . تکثیر آن اشاره به ارزش و اهمیت آب است (نگا : تفسیر أضواء البیان) . « يَقْدَرُ » : به اندازه معین (نگا : حجر / ۲۱ ، قمر / ۴۹) . در عصر حاضر ، دانشمندان موفق به ضبط و ثبت مقدار باران نازل شده در سطح کره زمین گردیده‌اند . در هر ثانیه بر روی کره زمین ، هفده میلیون تن باران می‌بارد که میسایوی با ۵۳۶ تریلیون (۵۳۶۰۰۰ میلیارد) تن در سال است و این رقمی است لایتغیر . « فَأَسْكَنَاهُ فِي الْأَرْضِ » : آن را در زمین ماندگار و بردوام کردیم . اشاره به این است که خدا به

وسيله اتمسفر زمين از ضايع و پراکنده شدن آب در فضا ، و به وسيله طبقه نفوذناپذير زمين از فرو رفتن آن در اعماق زمين ، و با چرخه آب از گنديده شدن آن بر روي زمين جلوگیری فرموده است . « دَهَابِ يَه » : از بين بردن آن از راههاي گوناگون . تنکیر (دَهَابِ) اشاره به کثرت راهها و مبالغه در بسيار دور داشتن و از دسترس به دور کردن آب است (نگا : تفسير قاسمي) .

سوره مؤمنون آیه ۱۹

متن آیه :

فَأَنشَأْنَا لَكُمْ بِهِ جَنَّاتٍ مِّنْ نَّخِيلٍ وَأَعْنَابٍ لَّكُمْ فِيهَا فَوَاقِهٌ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ

ترجمه :

ما به وسيله اين آب ، نخلستانها و تاکستانها براي شما پديد آورده‌ايم که ميوه‌هاي زيادي براي آنها به بار مي‌آورند و از آنها مي‌خوريد .

توضیحات :

« جَنَّاتٍ مِّنْ نَّخِيلٍ وَ أَعْنَابٍ » : (بقره / ۲۶۶) . « مِنْهَا تَأْكُلُونَ » : از باغها مي‌خوريد . مراد اين است که علاوه از ميوه ، خوراکیها و نوشيدنیها از ميوه‌ها درست مي‌کنيد و بهره‌برداريهاي ديگري از قبيل تهیه البسه و مواد داروئي از باغها مي‌کنيد (نگا : نحل / ۱۱ و ۶۷) .

سوره مؤمنون آیه ۲۰

متن آیه :

وَشَجَرَةٍ تَخْرُجُ مِنْ طُورِ سَيْنَاءَ تَنْبُتُ بِالدُّهْنِ وَصِبْغٍ لِلَّالِئِينَ

ترجمه :

همچنين درختي (با آن) پديدار کرده‌ايم که در کوه طور سينا مي‌رويد و (صدها سال عمر مي‌کند و پيوسته سبز و خرم است و بدون زحمت زياد ، برکات فراواني بهره شما مي‌سازد) و توليد روغن و نان خورشي مي‌کند براي خورندگان .

توضیحات :

« شَجَرَةٍ » : عطف بر (جَنَّاتٍ) در آيه قبلي است . « طُورِ سَيْنَاءَ » : مکاني است که مناجات موسي در آنجا صورت گرفته است و (طُورِ سَيْنَاءَ) نیز گفته مي‌شود (نگا : تين / ۲) . « الدُّهْنِ » : روغن . « صِبْغٍ » : نان خورش . مراد همان روغن است ، و عطف صفت بر موصوف خود است . يعني : اين روغن ، هم به عنوان نان خورش به کار مي‌رود و هم جنبه‌هاي ديگر دارد .

سوره مؤمنون آیه ۲۱

متن آیه :

وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً لِّتُسْقِيَهُمْ مِّمَّا فِي بُطُونِهَا وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ

ترجمه :

در (چگونگي آفرينش) چهارپايان رهنمود مهمي است براي شما (تا بدان به قدرت خدا پي ببريد) . از آنچه در شکم آنها است (و شير نام دارد) به شما مي‌نوشانيم ، و چهارپايان (جز اين غذاي گوارا و نيروبخش شير) منافع زيادي (همچون مو و پشم) براي شما دارند و (به علاوه) از (گوشت) آنها تغذيه مي‌کنيد و سود مي‌بريد .

توضیحات :

« وَ إِنَّ لَكُمْ فِي . . . » : (نحل / ۶۶) . « مِنْهَا تَأْكُلُونَ » : از گوشت آنها تغذیه می‌کنید . از آنها بهره‌برداری می‌کنید و سود می‌برید .

سوره مؤمنون آیه ۲۲

متن آیه :
وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ

ترجمه :

و بر (مرکبهای راهوار) چهارپایان (در خشکی) ، و (در دریا) بر کشتیها برداشته می‌شوید (و این همه فائده حیوانات و آثار و خواص اشیاء ، مایه عبرت است) .

توضیحات :

« الْفُلْكِ » : کشتیها (نگا : بقره / ۱۶۴) .

سوره مؤمنون آیه ۲۳

متن آیه :
وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَى قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ

ترجمه :

(ای مؤمنان ! در داستان پیغمبران عبرت و درس زندگی است) ما نوح را به سوی قوم خودش فرستادیم . او بدیشان گفت : ای قوم من ! خداوند (یگانه یکتا) را بپرستید ، چرا که معبودی جز او ندارید . آیا (از عذاب خدا و زوال نعمتی که به شما داده است) نمی‌پرهیزید ؟

توضیحات :

« أَفَلَا تَتَّقُونَ » : آیا از عذاب خدا خویشتن را به دور نمی‌دارید ؟ آیا با وجود این امر روشن ، از پرستش تنها پرهیز نمی‌کنید ؟

سوره مؤمنون آیه ۲۴

متن آیه :
قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُرِيدُ أَنْ يَتَفَضَّلَ عَلَيْكُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَنْزَلَ مَلَائِكَةً مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ

ترجمه :

اشراف و سران کافر قوم او گفتند : این مرد جز انسانی همچون شما نبوده (و در ادعای نبوت دروغگو است) ولی او (با این ادعاء) می‌خواهد بر شما برتری گیرد (و خویشتن را سرور و آقای شما گرداند) . اگر خدا می‌خواست (پیغمبری را به میان ما روانه کند) حتماً فرشتگانی را (برای این منظور) می‌فرستاد . ما چنین چیزی را در (تاریخ) پدران پیشین خود نشنیده‌ایم (که انسانی ادعای نبوت کند و خود را نماینده خدا بداند) .

توضیحات :

« الْمَلَأُ » : اشراف . بزرگان (نگا : بقره / ۲۴۶ ، اعراف / ۶۰) .

سوره مؤمنون آیه ۲۵

متن آیه :

إِنَّ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ يَهِنٌ فَتَرَبَّصُوا بِهِ حَتَّىٰ حِينٍ

ترجمه :

او فقط مردی است که مبتلا به نوعی از جنون است ، پس باید مدتی درباره او صبر کنید (تا مرگ او فرا رسد یا از این دیوانگی بهبودی یابد) .

توضیحات :

« إن » : نه . حرف نفي است و به معین (لا) . « جِنَّةٌ » : جنون . دیوانگی .

سوره مؤمنون آیه ۲۶

متن آیه :

قَالَ رَبِّ انصُرْنِي بِمَا كَذَّبْتَنِي

ترجمه :

نوح گفت : پروردگارا ! چون مرا تکذیب می‌کنند (و دعوتم را دروغ می‌دانند ، نابودشان گردان ، و بر آنان) مرا یاری داده و پیروز گردان .

توضیحات :

« بِمَا » : به سبب این که . در برابر تکذیبشان . حرف باء سببیه یا برای بدل است ، و (ما) مصدریه می‌باشد .

سوره مؤمنون آیه ۲۷

متن آیه :

قَاوْحَيْنَا إِلَيْهِ أَنْ اصْنَعِ الْفُلْكَ يَا عَيْنِنَا وَوَجِينَا فَإِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُّورُ فَاسْأَلْكَ فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ مِنْهُمْ وَلَا تُخَاطِبُنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُعْرِضُونَ

ترجمه :

بدو وحی کردیم که زیر نظر (و در پناه حفاظت و رعایت) ما و برابر رهنمود و آموزش ما به ساختن کشتی بپرداز . هرگاه فرمان ما (مبنی بر هلاک ایشان) صادر شد (و دیدی که) آب از تنور بر می‌جوشد ، بلافاصله از همه حیوانات از هر نوعی جفتی (نر و ماده) را سوار کشتی کن ، و نیز خانواده و پیروان را سوار کشتی نما ، مگر آن کسانی که قبلاً فرمان نابودیشان داده شده است (که همسرت و پسرت می‌باشند) و درباره کسانی که (با در پیش گرفتن راه کفر و ضلال و طغیان و عصیان ، بر خود و دیگران) ستم ورزیده‌اند ، (راجع به نجات ایشان) با من سخن مگو . چرا که آنان همگی قطعاً غرق خواهند شد (و دیگر جای گفتگو نیست) .

توضیحات :

« يَا عَيْنِنَا . . . قَارَ التَّنُّورُ . . . وَ . . . » : (نگا : هود / ۳۷ و ۴۰) . « أَسْأَلُكَ فِيهَا » : داخل کن بدان . مراد جای دادن و حمل کردن است (نگا : هود / ۴۰) .

سوره مؤمنون آیه ۲۸

متن آیه :

إِذَا اسْتَوَيْتَ أَنْتَ وَمَنْ مَعَكَ عَلَى الْفُلْكِ فَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي نَجَّانَا مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

ترجمه :

هرگاه تو و همراهانت بر کشتی (سوار شدي و) استقرار يفتي ، بگو : شکر و سپاس خداوندي را سزا است که ما را از دست قوم ستمگر رهانيد .

توضیحات :
« اِسْتَوَيْتَ » : استقرار يفتي و جاي گرفتي .

سوره مؤمنون آیه ۲۹
متن آیه :
وَقُلْ رَبِّ أَنْزِلْنِي مُنْزَلًا مُّبَارَكًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ

ترجمه :
و بگو : پروردگارا ! مرا در جايگاه پرخير و برکتي فرود آور و تو بهترين فرودآوردگاني .

توضیحات :
« مُنْزَلًا » : جايگاه نزول . يا مصدر ميمي است و به معني انزال ، يعني : فرود آوردن است . با توجه به معني دوم ، مفهوم چنين خواهد بود : و بگو : پروردگارا ! مرا نيكو و باخير و برکت فرود آور .

سوره مؤمنون آیه ۳۰
متن آیه :
إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ وَإِن كُنَّا لَمُبْتَلِينَ

ترجمه :
قطعاً در اين (داستان) نشانه‌هائي است (بر قدرت خدا ، و در برگيرنده عبرتها و پندها براي خردمندان است) و ما به طور مسلم (همگان را در همه قرون و اعصار به اشكال مختلف) آزمایش مي‌نمائيم .

توضیحات :
« آيَاتٍ » : عبرتها و پندها . دليلها و رهنمودها . « إِنَّ » : قطعاً . مسلماً . مخفف از (إِنَّ) و از حروف مشبّهة بالفعل است . « مُبْتَلِينَ » : آزمایش‌کنندگان . مراد اين است که خداوند با خوشيها و ناخوشيها و به انواع و اشكال گوناگون ، بندگان را مي‌آزماید (نگا : بقره / ۱۵۵ ، آل‌عمران / ۱۸۶ ، اعراف / ۱۶۸ ، انبياء / ۳۵) .

سوره مؤمنون آیه ۳۱
متن آیه :
ثُمَّ أَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَرْنًا آخَرِينَ

ترجمه :
سپس بعد از آنان ، (يعني قوم نوح) ، مردمان ديگري را (به نام عاد ، قوم هود) بر سر کار آورديم .

توضیحات :
« قَرْنًا » : مردمان يك عصر و زمان (نگا : انعام / ۶) . در اینجا مراد عاد ، يعني قوم هود است (نگا : اعراف / ۶۵ ، هود / ۵۰ ، شعراء / ۱۲۴) . « آخَرِينَ » : ديگران .

سوره مؤمنون آیه ۳۲

متن آیه :

فَأَرْسَلْنَا فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ

ترجمه :

پیغمبری از خودشان را به میانشان روانه کردیم . (توسط او بدیشان پیغام دادیم) که خدا را بپرستید ، زیرا جز او معبودی ندارید . آیا (خویشتن را از عذاب او) می‌پرهیزید ؟

توضیحات :

« رَسُولًا مِنْهُمْ » : پیغمبری از خودشان . مراد هود (علیه السلام) است .

سوره مؤمنون آیه ۳۳

متن آیه :

وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِإِيقَاءِ الْآخِرَةِ أَتَرْفَنَاهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ

ترجمه :

اشراف بی‌باوری که فرا رسیدن قیامت را قبول نداشتند و در زندگی دنیا ، ناز و نعمت بدیشان داده بودیم ، گفتند : این انسانی همچون شما بوده (و پیغمبر نیست . چرا که) از همان چیزهایی می‌خورد که شما می‌خورید و از همان چیزهایی می‌نوشد که شما می‌نوشید . (رابط میان خدا و مردم باید فرشته باشد نه انسان !)

توضیحات :

« الْمَلَأُ » : اشراف و بزرگان و سران قوم (نگا : بقره / ۲۴۶ ، اعراف / ۶۰) . « لِقَاءِ الْآخِرَةِ » : دیدار آخرت . « أَتَرْفَنَاهُمْ » : بدیشان اموال و اولاد و ناز و نعمت دادیم . مراد اغنیاء و اقویاء است .

سوره مؤمنون آیه ۳۴

متن آیه :

وَلَكِنْ أَطَعْتُمْ بَشَرًا مِثْلَكُمْ إِنَّكُمْ إِذًا لَخَاسِرُونَ

ترجمه :

اگر از انسانی همسان خود پیروی کنید و بدو بگروید ، در این صورت سخت زیانکار خواهید بود .

توضیحات :

« مِثْلَكُمْ » : همچون خود . صفت است .

سوره مؤمنون آیه ۳۵

متن آیه :

أَيَعِدْكُمْ أَنْكُمْ إِذَا مِتُّمْ وَكُنْتُمْ تُرَابًا وَعِظَامًا أَنْكُمْ مُخْرَجُونَ

ترجمه :

آیا او به شما وعده می‌دهد که هنگامی که مردید و خاک و استخوان شدید ، شما (بار دیگر زنده می‌گردید و از گورها) به در آورده می‌شوید ؟ ! (و حیات نوین و جاویدی را آغاز می‌کنید ؟ !) .

توضیحات :
« أَنْكُمُ » : تکرار این لفظ برای تأکید هرچه بیشتر است .

سوره مؤمنون آیه ۳۶
متن آیه :
هَيَّاتَ هَيَّاتَ لِمَا تُوعَدُونَ

ترجمه :
آنچه به شما وعده داده می‌شود (که زندگی دوباره و برپا شدن رستاخیز نام دارد ، محال و ناممکن است ، و از عقل) دور دور است (و هرگز نمی‌شود) .

توضیحات :
« هَيَّاتَ » : دور است ! در اینجا به معنی محال و ناشدنی است و تکرار آن برای تأکید است .
« لِمَا » : حرف لام زائده بوده و واژه (ما) فاعل اسم الفعل (هَيَّاتَ) است .

سوره مؤمنون آیه ۳۷
متن آیه :
إِن هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ

ترجمه :
حیاتی جز حیات این جهان وجود ندارد که (گروهی از ما) می‌میریم (و گروه دیگری جای آنان را می‌گیریم) و زندگی می‌کنیم ، و ما هرگز (پس از مرگ) برانگیخته نمی‌شویم .

توضیحات :
« إِن هِيَ » : واژه (إِن) حرف نفی است و مراد از (هِيَ) ، (حَيَاة) است ، و ضمیر عائد بر متأخر بوده و با خبر تفسیر شده است .

سوره مؤمنون آیه ۳۸
متن آیه :
إِنَّ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا وَمَا نَحْنُ لَهُ بِمُؤْمِنِينَ

ترجمه :
او مردی است که بر خدا دروغ می‌بندد . (او نه رسالتی از طرف خدا دارد ، و نه وعده رستاخیزش درست است ، و بلکه خودسرانه سخن می‌گوید) و ما (سران شما که خردمندان شمائیم) هرگز بدو ایمان نمی‌آوریم و تصدیقش نمی‌کنیم . (پس شما هم نباید بدین مرد دروغگو بگروید) .

توضیحات :
« إِن » : نیست . « افْتَرَىٰ » : (نگا : آل‌عمران / ۹۴ ، عنکبوت / ۶۸) .

سوره مؤمنون آیه ۳۹
متن آیه :
قَالَ رَبِّ انصُرْنِي بِمَا كَذَّبُونَ

ترجمه :

(هود رو به آفریدگار خود نمود و) گفت : پروردگارا ! کمکم کن ، (من از اینان مأیوس شده‌ام ، نابودشان فرما) به سبب این که مرا تکذیب کرده و دروغگویم نامیده‌اند .

توضیحات :

« يَمَّا كَذَّبْتَنِي » : در برابر این که مرا تکذیب کرده‌اند . به سبب این که مرا دروغگو نامیده و دعوتم را نپذیرفته‌اند .

سوره مؤمنون آیه ۴۰

متن آیه :

قَالَ عَمَّا قَلِيلًا لِيُصِحُنَّ نَادِمِينَ

ترجمه :

(خدا به هود) گفت : به زودی حتماً از کار خود پشیمان می‌گردند (وقتی که عذاب الهی را مشاهده می‌کنند) .

توضیحات :

« عَمَّا قَلِيلًا » : به زودی . واژه (ما) زمانیه یا زائده است . « لِيُصِحُنَّ » : قطعاً خواهند شد . « نَادِمِينَ » : جمع نادم ، پشیمان .

سوره مؤمنون آیه ۴۱

متن آیه :

فَأَخَذْتَهُمُ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ فَجَعَلْنَاهُمْ عُنُوتًا لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

ترجمه :

ناگهان صدای بلند (و مرگبار طوفان باد) آنان را - به سبب استحقاقی که داشتند - فرو گرفت ، و ما ایشان را بسان خس و خاشاک (سیلاب درهم کوبیده و تکه‌تکه روی هم انباشته) کردیم . ستمکاران (از رحمت خدا) دور و نابود شوند .

توضیحات :

« الصَّيْحَةُ » : صدای مهیب . مراد صدای شدید طوفان باد است که همراه با آن آید . چرا که عاد ، یعنی قوم هود با طوفان باد نابود شده‌اند (نگا : حاقه / ۶) . برخی از مفسرین به سبب واژه (صَيْحَةٌ) این آیات را درباره ثمود ، یعنی قوم صالح دانسته‌اند ؛ زیرا قوم صالح با صدای مرگبار رعد از میان رفته‌اند (نگا : هود / ۶۷) . در اینجا واژه (صَيْحَةٌ) به معنی مطلق عذاب نیز می‌تواند باشد . « عُنُوتًا » : خس و خاشاک و چوبها و چیزهایی که سیلاب با خود می‌آورد . (نگا : اعلي / ۵) . « بَعْدًا » : (نگا : هود / ۴۴ و ۶۰ و ۶۸ و ۹۵) .

سوره مؤمنون آیه ۴۲

متن آیه :

ثُمَّ أَنشَأْنَا مِن بَعْدِهِمْ قُرُونًا آخَرِينَ

ترجمه :

پس از ایشان ، مردمان دیگری را بر سر کار آوردیم .

توضیحات :
« قُرُونًا » : (نگا : یونس / ۱۳ ، مؤمنون / ۳۱) .

سوره مؤمنون آیه ۴۳
متن آیه :
مَا تَسِيْقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ

ترجمه :
هیچ ملّتی بر سر رسید مرگ و نابودیش پیشی و پس‌ی نمی‌گیرد .

توضیحات :
« مِنْ أُمَّةٍ » : ملّتی . جماعتی . حرف (مِنْ) زائد و (أُمَّةٍ) فاعل است . « أَجَلَهَا » : وقت نابودی . سر رسید هلاک (نگا : اعراف / ۳۴ و ۱۸۵ ، حجر / ۵) .

سوره مؤمنون آیه ۴۴
متن آیه :
ثُمَّ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا تَتْرًا كُلٌّ مَّا جَاءَ أُمَّةً رَّسُولُهَا كَذَّبُوهُ فَاتَّبَعْنَا بَعْضَهُمْ بَعْضًا وَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ فَبُعْدًا لِقَوْمٍ لَّا يُؤْمِنُونَ

ترجمه :
سپس پیغمبران خود را یکی پس از دیگری (به سوی اقوامشان) روانه کردیم و اقوامشان آنان را تکذیب نموده و دروغگو نامیدند ، ما هم (این ملّتهای سرکش را نابود و) یکی را به دنبال دیگری روانه (دبار نیستی) کردیم و ایشان را نقل مجالس و مایه عبرت (دیگران) نمودیم . نابود باد اقوامی که بی‌ایمان و بی‌باورند .

توضیحات :
« تَتْرًا » : پیاپی . یکی بعد از دیگری . حال است و از ماده (وتر) . اصل آن (وتری) است و واو به تاء تبدیل شده است ، همچون (تقوی) که از (وقایة) است . « أَحَادِيثَ » : جمع أُحْدُوْتة ، مانند اعاجیب که جمع أُعْجُوْبَة است . أُحْدُوْتة سخنی است که مردمان به خاطر غرابت و شگفتی ، آن را برای یکدیگر روایت می‌نمایند . یا جمع حدیث ، و مراد سخنان عبرت‌انگیز است .

سوره مؤمنون آیه ۴۵
متن آیه :
ثُمَّ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ وَأَخَاهُ هَارُونَ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ

ترجمه :
سپس موسی و برادرش هارون را همراه با معجزات و براهین (دالّ بر صدق رسالتشان) و حجّت واضحی که بیانگر (اثبات پیغمبری آنان) باشد روانه کردیم .

توضیحات :
« آيَاتٍ » : مراد معجزات و براهین نه‌گانه مذکور در سوره اسراء ، آیه ۱۰۱ است . « سُلْطَانٍ مُّبِينٍ » : حجّتی که بیانگر حق باشد . در اصل (سُلْطَانٍ مُّبِينٍ) صفت (آيَاتٍ) است . به عبارت دیگر ، عطف صفت بر موصوف است .

سوره مؤمنون آیه ۴۶

متن آیه :
إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَأَهُ فَأَسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا عَالِينَ

ترجمه :

به سوی فرعون و فرعونیان ، ولی آنان (خود را بالاتر از این دانستند که دعوت ایشان را بپذیرند و) تکبر ورزیدند ، و ایشان اصولاً مردمان سلطه طلب و خود بزرگ بین بودند .

توضیحات :

« مَلَأَهُ » : اشراف . اطرافیان (نگا : بقره / ۲۴۶ ، اعراف / ۶۰ و ۱۰۳) . « عَالِينَ » : سرکشان . مراد مستکبران و خود بزرگ بینانی است که مقام طلب و شهرت طلب بوده و خویشتن را بالاتر از دیگران می دانند و مردمان را زیردستان خود می انگارند (نگا : اعراف / ۱۲۷ ، یونس / ۸۳ ، قصص / ۸۳) .

سوره مؤمنون آیه ۴۷

متن آیه :
فَقَالُوا أَنُؤْمِنُ لِبَشَرَيْنِ مِثْلِنَا وَقَوْمُهُمَا لَنَا عَايِدُونَ

ترجمه :

(فرعون و فرعونیان) گفتند : آیا به دو انسان همچون خودمان ایمان بیاوریم (و پیغمبرشان بدانیم) و حال این که قوم آن دو (یعنی بنی اسرائیل) پرستندگان و خدمتگذاران ما بوده و هستند ؟ !

توضیحات :

« وَ قَوْمُهُمَا » : حرف (واو) حالیه است . « عَايِدُونَ » : پرستندگان . مراد بندگان و خدمتگذاران و کرنش کنندگان است .

سوره مؤمنون آیه ۴۸

متن آیه :
فَكَذَّبُوهُمَا فَكَانُوا مِنَ الْمُهْلَكِينَ

ترجمه :

این بود که آن دو را تکذیب کردند و در نتیجه (در دریا غرق و) هلاک گردیدند .

توضیحات :

« الْمُهْلَكِينَ » : هلاک شوندهگان .

سوره مؤمنون آیه ۴۹

متن آیه :
وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ

ترجمه :

ما به موسی کتاب (تورات) دادیم تا این که (بنی اسرائیل در پرتو احکام و رهنمودهای آن) راهیاب گردند .

توضیحات :
« الْكِتَابِ » : مراد تورات است .

سوره مؤمنون آیه ۵۰

متن آیه :
وَجَعَلْنَا ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ آيَةً وَآوَيْنَاهُمَا إِلَى رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَمَعِينٍ

ترجمه :
ما پسر مریم (عیسی) و مادرش (مریم) را نشانه‌ای (بر قدرت خود) کردیم (چرا که عیسی را بدون پدر متولد ، و مریم را بدون شوهر آبستن نمودیم) و آن دو را به تپه‌ای پناهنده کردیم که آرامش و امنیت و آب جاری داشت .

توضیحات :

« آيَةً » : دلیلی بر کمال قدرت . نشانه‌ای بر عظمت و قدرت . « آوَيْنَا » : منزل و مأوی دادیم . رانندیم و پناهنده کردیم . « رَبْوَةٍ » : پشتیّه . تپه . زمین بلند (نگا : بقره / ۲۶۵) . مراد عرصه بیت‌المقدس است (نگا : المصحف‌المیسر) . « ذَاتِ قَرَارٍ » : محل استقرار . محل امن و امان و آرامش و اطمینان . « معین » : آب روان . از ماده (معن) به معنی جریان آب ، یا از (عین) یعنی قابل دید .

سوره مؤمنون آیه ۵۱

متن آیه :
يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُّوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ

ترجمه :

(به پیغمبران گفته‌ایم تا به پیروان خود برسانند . گفته‌ایم) ای پیغمبران ! از غذاهای حلال بخورید و کارهای شایسته بکنید ، بی‌گمان من از آنچه انجام می‌دهید بس آگاهم .

توضیحات :

« يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُّوا . . . » : مخاطب انبیاء بوده و مراد پیروان انبیاء است . « الطَّيِّبَاتِ » : چیزهای پاکیزه . مراد خوراکیهای حلال است (نگا : بقره / ۵۷ و ۱۷۲ و ۲۶۷ ، نساء / ۱۶۰) .

سوره مؤمنون آیه ۵۲

متن آیه :
وَأَنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاتَّقُونِ

ترجمه :

(و بدیشان گفتیم : به اقوام خود برسانند که) این (پیغمبران بزرگی که بدانان اشاره شد ، همگی) ملت یگانه‌ای بوده (و ائین واحد و برنامه یکنائی دارند) و من پروردگار همه شما هستم ، پس تنها از من بهراسید (چرا که ملت واحد ، با برنامه واحد ، باید از خدای واحد بترسد و خویشتن را از عذاب و عقاب او به دور دارد) .

توضیحات :

« إِنَّ هَذِهِ . . . » : (نگا : انبیاء / ۹۲) .

سوره مؤمنون آیه ۵۳

متن آیه :
فَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ زُبْرًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ قَرْحُونَ

ترجمه :

اما مردمان کار و بار (دین) خود را به پراکندگی کشاندند و (هر گروهی به راهی رفتند ، و عجب این که) هر دسته و جمعیتی بدانچه دارند و برآیند خوشحال و شادانند (چرا که گمان می‌برند ایشان بر راستای راهند و دیگران کژ راهه می‌روند) .

توضیحات :

« فَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ » : کار دین خود را بخش بخش و پراکنده کردند و خودشان فرقه فرقه شدند . « زُبْرًا » : جمع زَبْرَة به معنی قطعه و تکه است . یا جمع زَبور به معنی کتاب . بدین معنی که : کارهای دین را از هم پاشیدند و پراکنده نمودند ، یا این که کارهای دین خود را پراکنده کردند و در کتابهای جدا و مختلف گنجاندند (نگا : معجم الفاظ القرآن الکریم) .

سوره مؤمنون آیه ۵۴

متن آیه :
قَدَرَهُمْ فِي غَمَرَتِهِمْ حَتَّىٰ حِينٍ

ترجمه :

بگذار تا مدت زمانی (که وقت مقدر هلاک ایشان است) در غرقاب (جهالت و ضلالت) خود بسر برند .

توضیحات :

« غَمَرَتِهِمْ » : غمره ، غرقاب . مراد حیرت و ضلالت و غفلت و جهالت است که ایشان را فرا می‌گیرد (نگا : حجر / ۳ ، زخرف / ۸۳ ، طارق / ۱۷) .

سوره مؤمنون آیه ۵۵

متن آیه :
أَيَحْسَبُونَ أَنَّمَا نُمِدُّهُمْ بِهِ مِن مَّالٍ وَبَنِينَ

ترجمه :

آیا (این کافران و عاصیان) گمان می‌برند اموال و فرزندان که (بدیشان می‌دهیم و) با آن یاریشان می‌نمائیم .

توضیحات :

« نُمِدُّهُمْ » : مدد و یاریشان می‌دهیم . بدیشان عطاء می‌کنیم .

سوره مؤمنون آیه ۵۶

متن آیه :
نَسَارِعُ لَهُمْ فِي الْخَيْرَاتِ بَل لَّا يَشْعُرُونَ

ترجمه :

(برای این است که) شتابان (درهاي خويها و نعمتها را به رویشان مي‌گشائيم و) خيرات و برکات را نصيبشان مي‌نمائيم ؟ (نه ! اشتباه مي‌کنند) بلکه نمي‌فهمند (که این گام به گام به سوي دوزخ کشاندن و بر عذاب سرمدي ايشان افزودن است) .

توضیحات :

« نَسَارِعُ » : پيشي مي‌گيريم و شتاب مي‌ورزيم . « بَلَّ » : حرفي است که دلالت بر ابطال سخن پيش از خود و اثبات سخن بعد از خود دارد . يعني در رساندن خويها و نعمتها شتاب نمي‌ورزيم ، بلکه برابر قاعده استدراج ، کاري مي‌کنيم بر گناه خود بيفزاييد تا مایه افزايش عذاب آخرت ايشان شود .

سوره مؤمنون آیه ۵۷

متن آیه :
إِنَّ الَّذِينَ هُمْ مِنْ خَشْيَةِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ

ترجمه :

کسانی که از خوف خدا در هراس هستند .

توضیحات :

« مُشْفِقُونَ » : اشخاص بیمناک و در هراس . مراد کسانی است که با انجام خويها خويشتن را سخت از عذاب خدا به دور مي‌دارند .

سوره مؤمنون آیه ۵۸

متن آیه :
وَالَّذِينَ هُمْ يَا أَيَاتِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

آنانی که به آیات پروردگارشان ایمان دارند .

توضیحات :

« آيَات » : آیه‌هاي خواندني کتابهاي يزدان ، و نشانه‌هاي دیدني در کتاب دیدني جهان .

سوره مؤمنون آیه ۵۹

متن آیه :
وَالَّذِينَ هُمْ يَرْبِّهِمْ لَا يَشْرِكُونَ

ترجمه :

افرادي که براي پروردگار خود انباز قرار نمي‌دهند (و کسی و چیزی را شريك او نمي‌کنند) .

توضیحات :

...

سوره مؤمنون آیه ۶۰

متن آیه :
وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَىٰ رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ

ترجمه :

اشخاصی که عطاء می‌کنند و می‌بخشند آنچه را که در توان دارند ، در حالی که دل‌هایشان ترسان و هراسان است (از این که نکند صدقات و حسنات آنان پذیرفته نگردد) و به علت این که به سوی خدایشان (برای حساب و کتاب) برمی‌گردند .

توضیحات :

« يُؤْتُونَ مَا آتَوْا » : می‌دهند و عطاء می‌کنند آنچه را که عطاء کرده و در توان دارند . مراد دادن زکات و صدقات و ادای حقوق مردم و حق پروردگار است . « وَجَلَّةٌ » : ترسان و هراسان (نگا : حجر / ۵۲ و ۵۳) .

سوره مؤمنون آیه ۶۱

متن آیه :

أُولَئِكَ يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ

ترجمه :

چنین کسانی (که صفات چهارگانه ایشان گذشت) در خیرات و حسنات (با دیگران) مسابقه سرعت می‌دهند و در انجام آنها (بر سایرین) پیشی می‌گیرند .

توضیحات :

« يُسَارِعُونَ » : بر همدیگر سرعت و سبقت می‌گیرند . « وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ » : از دیگران زودتر حسنات و خیرات انجام می‌دهند و جلوتر بدان می‌رسند . بلی ! مسابقه مؤمنان در انجام خوبیها و نیکیها است و مسابقه بی‌دینان در انجام بدیها و زشتیها .

سوره مؤمنون آیه ۶۲

متن آیه :

وَلَا تُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَلَدَيْنَا كِتَابٌ يَنْطِقُ بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

ترجمه :

ما برای هیچ کسی جز به اندازه تاب و توانش (وظایف و تکالیف تعیین و) تحمیل نمی‌کنیم (و از افراد مخلص پیشین نیز جز به اندازه توانشان چیزی خواسته نشده است ، و جملگی تکالیف آسمانی در توان انسان است ، و همه اعمال بندگان ثبت و ضبط در) کتابی است که در پیش ما است و به حق سخن می‌گوید و (گویای حقائق بوده و ذره‌ای از اعمال و اقوال آدمی به دست فراموشی سپرده نمی‌شود و به همین دلیل) هیچ ظلم و ستمی بدیشان نمی‌گردد .

توضیحات :

« لَا تُكَلِّفُ . . . » : (نگا : انعام / ۱۵۲ ، اعراف / ۴۲) . « كِتَابٌ » : مراد نامه و پرونده اعمال است (نگا : كهف / ۴۹ ، جاثیه / ۲۹) . « يَنْطِقُ بِالْحَقِّ » : نطق کتاب جنبه مجازی دارد و مراد این است که گویای حقیقت است و آئینه تمام نمای کارهای آدمی است .

سوره مؤمنون آیه ۶۳

متن آیه :

بَلْ قُلُوبُهُمْ فِي غَمْرَةٍ مِّنْ هَذَا وَلَهُمْ أَعْمَالٌ مِّنْ دُونِ ذَلِكَ هُمْ لَهَا عَامِلُونَ

ترجمه :

اصلاً (برنامه کافران با برنامه مؤمنان به کلّی از هم جدا است ، چرا که) دلّهای (کافران به سبب عناد و تعصب) ایشان غافل از این (گونه اعمال خیر و انجام وظیفه در حد توان و دقت در حساب) است ، و آنان کارهایی جدا (از کار مؤمنان) دارند و به انجام آنها مشغول می‌باشند .

توضیحات :

« عَمْرٍو » : ضلالت و حیرت و غفلت و جهالت (نگا : مؤمنون / ۵۴) . « هذا » : این کارهای نیکی که مؤمنان متصف به اوصاف اربعه پیشین ، انجام می‌دادند . « مِنْ دُونِ ذَلِكَ » : جدای از آن و مخالف با آن .

سوره مؤمنون آیه ۶۴

متن آیه :

حَتَّىٰ إِذَا أَخَذْنَا مُتْرَفِيهِم بِالْعَذَابِ إِذَا هُمْ يَجَارُونَ

ترجمه :

(کافران به کارهای پلشت خود ادامه می‌دهند) و هنگامی که (در روز قیامت) سران خوشگذران ایشان را گرفتار عذاب می‌کنیم ، ناگهان فریاد می‌کشند و لابه سر می‌دهند .

توضیحات :

« حَتَّىٰ » : ابتدائیّه است . « أَخَذْنَا مُتْرَفِيهِم بِالْعَذَابِ » : ذکر خاصّ افراد متنعم و خوشگذران بدان خاطر است که دیگران پیروان بشمارند و هم‌راه این سردمدارانند . « يَجَارُونَ » : بسان گاو بانگ سر می‌دهند و فریاد می‌کشند . از مصدر (جوار) به معنی صدای گاو ، مراد ناله سر دادن و لابه کردن است .

سوره مؤمنون آیه ۶۵

متن آیه :

لَا تَجَارُوا الْيَوْمَ إِنَّكُمْ مِنَّا لَا تُنصِرُونَ

ترجمه :

(بدیشان خواهیم گفت :) امروز فریاد و واویلا سر ندهید و تضرّع و لابه نکنید ، شما از سویی ما یاری و کمک نمی‌شوید (و با داد و بیداد از عذاب آتش رهایتان نمی‌کنیم) .

توضیحات :

« مِنَّا لَا تُنصِرُونَ » : از سویی ما یاری نمی‌شوید .

سوره مؤمنون آیه ۶۶

متن آیه :

قَدْ كَانَتْ آيَاتِي تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ تَنكِبُونَ

ترجمه :

آیات من (در دنیا) بر شما خوانده می‌شد و شما بر پاشنه‌های خود چرخ می‌زدید (و بدانها پشت می‌کردید و از پذیرش احکام و دستور آنها سر باز می‌زدید) .

توضیحات :

« أَعْقَابَ » : جمع عَقَب ، پاشنه . « تَنَكِّصُونَ » : به عقب برمی‌گشتید . اعراض می‌نمودید . از مصدر (نَكُوص) به معنی رجوع عقب عقب . عقب عقب برگشتن .

سوره مؤمنون آیه ۶۷

متن آیه :
مُسْتَكْبِرِينَ يَه سَامِرًا تَهْجُرُونَ

ترجمه :

از این عقب‌گرد و روی‌گردانی ، به خود می‌بالیدید و (آیات ما را) در گفتگوهای شبانه خود به باد استهزاء می‌گرفتید و (از آنها) بدگوئی می‌کردید .

توضیحات :

« مُسْتَكْبِرِينَ » : به خود بالندگان . متکبران . « یه » : ضمیر (ه) به نکوص ، مصدر (تَنَكِّصُونَ) برمی‌گردد . برخی مرجع آن را قرآن که از آیات فراهم می‌آید ، نزول آیات ، پیغمبر ، بیت‌الحرام دانسته‌اند . « مُسْتَكْبِرِينَ يَه » : به این اعراض افتخار می‌کردند . پیغمبر و قرآن و نزول آیات را متکبرانه تکذیب می‌کردند . با توجه بدین معنی ، مستکبرین را به معنی مکذبین گرفته‌اند . از این که پرده‌داران کعبه و خادمان بیت‌الحرام بودند ، به خود می‌بالیدند . در معنی اخیر ، مرجع ضمیر به سبب شهرت قریشیان به نازش و افتخار به بیت‌الحرام حذف شده است . « سَامِرًا » : گفتگوهای شبانه . قصه‌گویان شب . واژه (سامر) را مصدری همچون عاقبة و عافیة و قائم (نگا : تفسیر قاسمی) ، یا اسم جمعی همچون جامل و باقر و حاج و حاضر ، به معنی شتران و گاوان و حاجیان و حاضران دانسته‌اند . « تَهْجُرُونَ » : هذیان و پریشانی‌گوئی می‌کردند . بدگوئی و باوه‌سراتی می‌نمودند . ترک می‌کردند . با توجه به معنی اخیر (تَهْجُرُونَ) مفهوم چنین می‌گردد : آیات مرا ترک می‌کردند و از پذیرش سر باز می‌زدند . واژه‌های (مُسْتَكْبِرِينَ ، سَامِرًا ، تَهْجُرُونَ) حال می‌باشند .

سوره مؤمنون آیه ۶۸

متن آیه :
أَقْلَمُ يَدَبْرُوا الْقَوْلَ أَمْ جَاءَهُمْ مَا لَمْ يَأْتِ آبَاءَهُمُ الْأَوَّلِينَ

ترجمه :

آیا آنان سخنان را نمی‌سنجند (و درباره این آیات الهی نمی‌اندیشند ، تا اعجاز قرآن را با چشم سر و چشم دل مشاهده کنند) ، یا این که مطالبی برای آنان آمده است که برای نیاکانشان نیامده (و نزول آیات آسمانی ، چیز نوظهوری است ؟ چنین نیست ، ارسال پیغمبران و انزال کتابهای آسمانی برای ایشان شیوه دیرین خدا بوده و محتوای دعوت تو از نظر اصول و اساس ، همان محتوای دعوت پیغمبران است) .

توضیحات :

« أَقْلَمُ يَدَبْرُوا . . . » : (نگا : نساء / ۸۲) . اصل يَدَبْرُوا ، (يَتَدَبَّرُوا) است ، یعنی آیا درباره معانی و مفاهیم آیات قرآنی نمی‌اندیشند ؟

سوره مؤمنون آیه ۶۹

متن آیه :
أَمْ لَمْ يَعْرِفُوا رَسُولَهُمْ فَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ

ترجمه :

یا این که ایشان پیغمبر خود را نمی‌شناسند ، و این است که (رسالت) او را قبول نمی‌کنند ؟

توضیحات :

« أَمْ لَمْ يَعْرِفُوا . . . » : آنان که محمد را می‌شناسند و از امانت و صداقت و حسن اخلاق و حسب و نسب او آگاهند .

سوره مؤمنون آیه ۷۰

متن آیه :

أَمْ يَقُولُونَ بِهِ جِنَّةٌ بَلْ جَاءَهُم بِالْحَقِّ وَأَكْثَرُهُم لِلْحَقِّ كَارِهُونَ

ترجمه :

یا این که خواهند گفت : او دیوانه است ؟ (چنین نیست که می‌انگارند) بلکه او حق را برای آنان آورده است (و سخنانش سراسر حقیقت است . ولی عیب کار اینجا است که) بیشتر ایشان از حق بیزار (و دشمن حقیقت) می‌باشند .

توضیحات :

« جِنَّةٌ » : جنون . دیوانگی (نگا : اعراف / ۱۸۴ ، مؤمنون / ۲۵) . « الْحَقُّ » : حقیقت . مراد قرآن (نگا : مائده / ۴۸ و ۸۴) یا شریعت است (نگا : قصص / ۴۸ ، عنکبوت / ۶۸) .

سوره مؤمنون آیه ۷۱

متن آیه :

وَلَوْ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ بَلْ أَتَيْنَاهُمْ بِذِكْرِهِمْ فَهُمْ عَنْ ذِكْرِهِمْ مُعْرِضُونَ

ترجمه :

اگر حق و حقیقت از خواسته‌ها و هوسهای ایشان پیروی می‌کرد (و جهان هستی بر طبق تمایلاتشان به گردش می‌افتاد) آسمانها و زمین و همه کسانی که در آنها بسر می‌برند تباه می‌گردیدند (و نظم و نظام کائنات از هم می‌پاشید) . ما قرآن را به آنان داده‌ایم که در آن (موجبات) آوازه ایشان است ، ولی آنان از (چیزی که مایه) عزت و آبرویشان (است) رویگردانند (و انگار راه بیداری و خوشبختی خود را نمی‌دانند) .

توضیحات :

« الْحَقُّ » : خدا (نگا : نور / ۲۵) . یعنی اگر خدا برابر خواست مردم به ویژه کفار رفتار کند ، هرج و مرج سراسر جهان را فرا می‌گیرد و . . . حقیقت . آنچه صحیح و درست است و مقابل باطل قرار دارد . « ذِکْرٌ » : قرآن . (نگا : آل‌عمران / ۵۸ ، حجر / ۶ و ۹) . شهرت و افتخار و نام و آوازه (نگا : انبیاء / ۱۰ ، زخرف / ۴۴) . چرا که قرآن به زبان عربی بوده و ملت‌ها مادام که زبانشان برجا است ، ایشان ماندگارند . غیر از این ، قرآن عربی را به جهان شناساند و آنان را زنده نگاه داشت و از نوکری به سروری رساند .

سوره مؤمنون آیه ۷۲

متن آیه :

أَمْ تَسْأَلُهُمْ خَرْجًا فَقَرْجَاهُ رَبُّكَ خَيْرٌ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

ترجمه :

آیا (بهانه فرار ایشان از حق این است که) تو از آنان اجر و مزدی (در برابر دعوت و ادای رسالت) طلب می‌کنی ؟ (نه ! چنین کاری را نکرده و نمی‌کنی . چرا که) اجر و مزد پروردگارت بهتر است (از چیزی که ایشان دارند) و او بهترین روزی‌رسان است .

توضیحات :

« خَرَجًا » : اجر و مزد . هزینَه (نگا : کهف / ۹۴) . « خَرَجَ » : اجر و مزد . هزینَه . « خَيْرُ الرَّازِقِينَ » : بهترین روزی‌رسانان . بهترین دهندگان (نگا : مائده / ۱۱۴ ، حج / ۵۸) .

سوره مؤمنون آیه ۷۳

متن آیه :

وَإِنَّكَ لَتَدْعُوهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

ترجمه :

تو (ای پیغمبر !) آنان را به راه راست فرا می‌خوانی (که دین اسلام و منتهی به سعادت است) .

توضیحات :

...

سوره مؤمنون آیه ۷۴

متن آیه :

وَإِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ عَنِ الصِّرَاطِ لَنَّاكِبُونَ

ترجمه :

کسانی که به آخرت ایمان ندارند ، از راه (راست) منحرف هستند .

توضیحات :

« نَاكِبُونَ » : منحرفان از مسیر .

سوره مؤمنون آیه ۷۵

متن آیه :

وَلَوْ رَحِمْنَاهُمْ وَكَشَفْنَا مَا بِهِمْ مِنْ ضُرٍّ لَلَّجُوا فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ

ترجمه :

اگر بدیشان رحم کنیم و بلاها و گرفتاریهای گریبانگیرشان را برطرف سازیم ، در طغیان و سرکشی خود مصرانه و سرگردان دست‌وپا می‌زنند .

توضیحات :

« ضُرٌّ » : (نگا : انعام / ۱۷ ، یونس / ۱۲ و ۱۰۷) . « يَعْمَهُونَ » : (نگا : بقره / ۱۵ ، انعام / ۱۱۰ ، اعراف / ۱۸۶) .

سوره مؤمنون آیه ۷۶

متن آیه :

وَلَقَدْ أَخَذْنَا لَهُم بِالْعَذَابِ فَمَا اسْتَكَانُوا لِرَبِّهِمْ وَمَا يَتَضَرَّعُونَ

ترجمه :

(اگر هم از طریق رحمت و نعمت بیدار نشدند) ما ایشان را به عذاب (مصائب و شدائدی همچون قحط و فقر) گرفتار می‌سازیم ، اما آنان در برابر پروردگارشان نه سر فرود می‌آورند و کرنش می‌برند ، و نه تضرع و زاری می‌کنند . (لذا حوادث دردناک هم ایشان را از مرکب غرور و سرکشی و خودکامگی پائین نمی‌آورد و در برابر جلال حق تسلیم و خاشع نمی‌گرداند) .

توضیحات :

« مَا اسْتَكَانُوا » : از ماده (کون) یعنی : حال به حال نشدند و دگرگون نگشتند (نگا : المصحف المیسر) . از ماده (کین) یعنی : خواری و کوچکی نمودند و خشوع و خضوع نکردند (نگا : آل‌عمران / ۱۴۶) .

سوره مؤمنون آیه ۷۷

متن آیه :

حَتَّىٰ إِذَا فَتَحْنَا عَلَيْهِم بَابًا ذَا عَذَابٍ شَدِيدٍ إِذَا هُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ

ترجمه :

(این وضع ، یعنی آزمونهای رحمت و نعمت ، و بلا و محنت برای بیداری ادامه می‌یابد ، و ایشان هم بر گردنکشی و سرکشی خود می‌افزایند) تا دري از عذاب شدید (روز قیامت) را به رویشان می‌گشایم و به ناگاه در آن درمانده و ناامید (از نجات) می‌گردند . (بدین ترتیب مراحل آزمون لطف و مهربانی ، و گوشمالی و کیفر تربیتی ، سپری می‌شود ، و سرانجام عذاب ابدی و درماندگی همیشگی سر می‌رسد) .

توضیحات :

« بَابًا ذَا عَذَابٍ » : دري از عذاب . مراد مجازات روز قیامت و عذاب دوزخ است (نگا : زخرف / ۷۴ و ۷۵) . « مُبْلِسُونَ » : ماتمزدگان و متحیران و ناامیدان از نجات (نگا : روم / ۱۲ و ۴۹) .

سوره مؤمنون آیه ۷۸

متن آیه :

وَهُوَ الَّذِي أَنشَأَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ

ترجمه :

خدا کسی است که برای شما گوش و چشم و عقل را آفریده است (تا صداها را بشنوید و جهان را ببینید و خالق آن را درک کنید ، و در نتیجه ایمان بیاورید) . اما کمتر شکر و سپاس (این آفریده‌های خدا) را به جایی می‌آورید .

توضیحات :

« الْأَفْئِدَةَ » : جمع فؤاد ، دل . در اینجا مراد عقل و خرد است . « قَلِيلًا مَّا » : واژه (قَلِيلًا) صفت مصدر محذوف یا مفعول مطلق است ، و کلمه (ما) زائد و برای تأکید است .

سوره مؤمنون آیه ۷۹

متن آیه :

وَهُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

ترجمه :
او کسی است که در زمین شما را آفریده است و در آن افزون و پراکنده نموده است و (روز قیامت برای سزا و جزا) در پیشگاه او گرد آورده می‌شوید .

توضیحات :
« ذَرَأَ » : آفریده است و افزون و پراکنده نموده است (نگا : انعام / ۱۳۶ ، اعراف / ۱۷۹) . « إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ » : در پیشگاه او جمع آورده می‌شوید . به پیشگاه او برگردانده می‌شوید (نگا : بقره / ۲۰۳ ، آل عمران / ۱۲ و ۱۵۸) .

سوره مؤمنون آیه ۸۰

متن آیه :
وَهُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ وَلَهُ اخْتِلَافُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

ترجمه :
او است که زنده می‌گرداند و می‌میراند ، و آمد و شد (پیاپی) شب و روز ، (و اختلاف رنگ ، و کوتاهی و درازی آنها برابر قوانین و طبق فرمان او و) مربوط بدو است . آیا (دلالت اینها را بر قدرت خدا و وجوب ایمان بدو و به روز قیامت) نمی‌فهمید ؟

توضیحات :
« إختِلَافٌ » : آمد و شد . دگرگونی زمانی و فعل و انفعالات (نگا : بقره / ۱۶۴ ، آل عمران / ۱۹۰) .

سوره مؤمنون آیه ۸۱

متن آیه :
بَلْ قَالُوا مِثْلَ مَا قَالَ الْأَوَّلُونَ

ترجمه :
(چنین کاری را نکرده و نمی‌کنند) و بلکه سخنانی همچون سخنان پیشینیان را می‌گویند .

توضیحات :

...

سوره مؤمنون آیه ۸۲

متن آیه :
قَالُوا أَيُّدَاً مِثْنَا وَكُنَّا تُرَاباً وَعِظَاماً أَإِنَّا لَمَبْعُوثُونَ

ترجمه :
می‌گویند : آیا هنگامی که ما مردیم و خاک و استخوان گشتیم ، آیا واقعاً برانگیخته خواهیم شد (و زندگی دوباره پیدا خواهیم کرد ؟ !) .

توضیحات :
« لَمَبْعُوثُونَ » : برانگیخته‌شدگان (نگا : هود / ۷ ، انعام / ۲۹ ، مؤمنون / ۳۷) .

سوره مؤمنون آیه ۸۳

متن آیه :
لَقَدْ وَعِدْنَا نَحْنُ وَآبَاؤُنَا هَذَا مِنْ قَبْلُ إِنْ هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ

ترجمه :

این وعده به ما ، و در گذشته به نیاکان ما داده شده است . اما این چیزی جز دروغهای پیشینیان نیست (که آن را دهان به دهان برای یکدیگر روایت ، و زمان به زمان برای همدیگر کتابت کرده‌اند) .

توضیحات :

« أساطیر » : جمع أسطوره ، اکاذیب . دروغگوئیها (نگا : انعام / ۲۵ ، فرقان / ۵) .

سوره مؤمنون آیه ۸۴

متن آیه :
قُلْ لِّمَنْ الْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

ترجمه :

بگو : زمین و کسانی که در زمین هستند از آن کیستند ، اگر دانا و فرزانه‌اید ؟ !

توضیحات :

« إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ » : اگر فهمیده و آگاهید . این جمله متضمن تحقیر مخاطبان بوده و اشاره به نادانی ایشان دارد .

سوره مؤمنون آیه ۸۵

متن آیه :
سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ

ترجمه :

(بر اساس ندای فطرت ، و بداهت عقل) خواهند گفت : (همه کائنات ، و از جمله زمین و ساکنان آن) از آن خداوند . بگو : پس چرا نمی‌اندیشید و یادآور نمی‌گردید (که تنها مالک کائنات شایسته پرستش است و بس ؟) .

توضیحات :

« أَفَلَا تَذَكَّرُونَ » : تذکر به معنی یادکردن و اندیشیدن و به خاطر آوردن است (نگا : انعام / ۱۵۲) . اصل (تَذَكَّرُونَ) تَتَذَكَّرُونَ است .

سوره مؤمنون آیه ۸۶

متن آیه :
قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

ترجمه :

بگو : چه کسی صاحب آسمانهای هفتگانه و صاحب عرش عظیم است ؟ (آیا ملک کائنات و فرمانروایی بر آنها از آن کیست ؟) .

توضیحات :
« العرش » : (نگا : اعراف / ۵۴ ، توبه / ۱۲۹) .

سوره مؤمنون آیه ۸۷
متن آیه :
سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ

ترجمه :
خواهند گفت : از آن خدا است . بگو : پس چرا پرهیزگاری پیش نمی‌گیرید (و خوشتن را از فرجام شرك و كفر و عصیان نسبت به یزدان ، صاحب و فرمانده جهان به دور نمی‌دارید ؟ !) .

توضیحات :
« أَفَلَا تَتَّقُونَ » : پس چرا پرهیزگاری نمی‌کنید ؟ پس چرا خود را از موجبات عذاب خدا به دور نمی‌دارید ؟

سوره مؤمنون آیه ۸۸
متن آیه :
قُلْ مَنْ يَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

ترجمه :
بگو : آیا چه کسی فرماندهی بزرگ همه‌چیز را در دست دارد (و ملك فراخ کائنات و حکومت مطلقه بر موجودات ، از آن او است ؟) و او کسی است که پناه می‌دهد (هر که را بخواهد) و کسی را (نمی‌توان) از (عذاب) او پناه داد ، اگر فهمیده و آگاهید ؟ !

توضیحات :
« مَلَكُوتُ » : ملك سترگ . فرماندهی بزرگ (نگا : انعام / ۷۵ ، اعراف / ۱۸۵ ، پس / ۸۳) .
« يُجِيرُ » : پناه می‌دهد . در پناه خود می‌گیرد ، و به فریاد می‌رسد . « لَا يُجَارُ عَلَيْهِ » : کسی در برابر او پناه داده نمی‌شود ، و فریادرسی نمی‌گردد .

سوره مؤمنون آیه ۸۹
متن آیه :
سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ فَأَنَّى تُسْحَرُونَ

ترجمه :
خواهند گفت : از آن خدا است . بگو : پس چگونه گول (هوی و هوس و وسوسه شیاطین را) می‌خورید و (از حق کناره‌گیری می‌کنید ، انگار) جادو و جنبل می‌شوید ؟

توضیحات :
« أَنبِئَا » : چگونه ؟ « تُسْحَرُونَ » : جادو می‌شوید . افسون می‌گردید . گول زده می‌شوید و از حق برگردانده می‌شوید .

سوره مؤمنون آیه ۹۰
متن آیه :
بَلْ أَتَيْنَاهُم بِالْحَقِّ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ

ترجمه :

(چنین نیست که ایشان می‌انگارند و قرآن را افسانه‌سرائیها و دروغگوئیهای پیشینیان قلمداد می‌نمایند) بلکه برای ایشان حق را آورده‌ایم (که قرآن است و قانون آئینی است که وسیله سعادت دنیا و آخرت همگان است) و آنان قطعاً دروغگویند (در این که قرآن را اساطیر و اکاذیب گذشتگان می‌گویند) .

توضیحات :

« الْحَقِّ » : مراد قرآن است که آئین‌نامه راستین اسلام است (نگا : بقره / ۱۱۹ ، نساء / ۱۷۰ ، یونس / ۱۰۸) . توحید و کتابهای آسمانی و شرائع الهی .

سوره مؤمنون آیه ۹۱

متن آیه :

مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنْ إِلَهٍ إِذَا لَذَهَبَ كُلُّ إِلَهٍ بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَّ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ

ترجمه :

خداوند نه فرزندی برای خود برگرفته است و نه خدائی با او (انباز) بوده است ، چرا که اگر خدائی با او می‌بود ، هر خدائی به آفریدگان خود می‌پرداخت (و در نتیجه هر بخشی از جهان با نظام خاصی اداره می‌گردید ، و این با وحدت نظامی که بر سراسر هستی حاکم است ، سازگار نمی‌بود) و هر يك از خدایان (برای توسعه قلمرو حکومت خود) بر دیگری برتری و چیرگی می‌جست (و نظام عالم از هم گسیخته می‌شد و جهان هستی به تباهی می‌کشید) . خدا والاتر و بالاتر از آن چیزها (و یاهه‌سرائیهای) است که ایشان (خدای را بدانها وصف و درباره او) می‌گویند .

توضیحات :

« لَذَهَبَ كُلُّ إِلَهٍ بِمَا خَلَقَ » : هر خدائی به اداره امور آفریدگان خاص خود می‌پرداخت و به دیگران محبت و مرحمتی نمی‌کرد ، و از آمیزش مخلوقات خویش با سایر آفریده‌ها جلوگیری می‌نمود ، و نمی‌گذاشت خدایان دیگر برآفریدگانش چیره شوند و در کارهایشان دخالت ورزند . « لَعَلَّ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ » : برخی بر برخی دیگر می‌خواست چیره شود . یکی بر دیگری برتری می‌جست ، تا بر رقیه ملک خود بیفزاید و سایرین را مغلوب خویشان نماید .

سوره مؤمنون آیه ۹۲

متن آیه :

عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ

ترجمه :

خدا از پنهان و آشکار (همه آفریدگان) آگاه است (و سرتاسر هستی در قبضه قدرت او است و نیازی برای اداره جهان به فرزند و شریک و کمک این و آن ندارد ، و) لذا او پاك و دور از آن چیزهایی است که ایشان شریک (خداوند جهان) می‌گردانند .

توضیحات :

« تَعَالَىٰ » : بالاتر و برتر است . بسی دورتر و والاتر است (نگا : انعام / ۱۰۰ ، اعراف / ۱۹۰) .

سوره مؤمنون آیه ۹۳

متن آیه :
قُلْ رَبِّ إِنَّمَا تُرِيَّبِي مَا يُوعَدُونَ

ترجمه :

بگو : پروردگارا ! اگر چیزی (را از عذاب) که بدان وعده داده می‌شوند ، (در دنیا بر سر آنان بیاوری ، در حالی که من در میانشان باشم و) به من بنمائی .

توضیحات :

« إِنَّمَا » : مرکب است از (إِنَّ) شرطیه و (مَا) زائده که برای تأکید ذکر می‌شود . « تُرِيَّبِي » : به من بنمائی . به من نشان دهی . مراد این است که اگر عذاب و بلا را دامنگیرشان کردی ، در حالی که من در قید حیات و در میانشان باشم .

سوره مؤمنون آیه ۹۴

متن آیه :
رَبِّ فَلَا تَجْعَلْنِي فِي الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

ترجمه :

پروردگارا ! مرا از زمره کافران مگردان (و همراه ایشان معذب منما) .

توضیحات :

« لَا تَجْعَلْنِي . . . » : مراد این است که اگر کافران طاغی و ستمگران یاغی را به عذاب گرفتار فرمودی ، مرا همراه ایشان گرفتار عذاب مفرما . یعنی گاهی فتنه و بلا بیگناه و گناهکار ، یا تر و خشک را شامل می‌شود ، پروردگارا در چنین مواقعی مرا از عذاب به دور دار (نگا : انفال / ۲۵) .

سوره مؤمنون آیه ۹۵

متن آیه :
وَإِنَّا عَلَىٰ أَنْ تُرِيَّبِكَ مَا نَعِدُهُمْ لَقَادِرُونَ

ترجمه :

ما قطعاً می‌توانیم آنچه را که بدیشان وعده می‌دهیم به تو بنمایانیم ، (و تو را محفوظ و بر آنان پیروز گردانیم . لذا به یاری ما و پیروزی خود مطمئن باش) .

توضیحات :

« مَا » : مراد عذاب است .

سوره مؤمنون آیه ۹۶

متن آیه :
ادْفَعْ يَالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ السَّيِّئَةِ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَصِفُونَ

ترجمه :

(به کار دعوت خویش ادامه بده و خصال) بد (ایشان) را با (خصال) نیک (خود) و (سخنان) نامطلوب (آنان) را با بهترین (منطق) پاسخ بگو . ما کاملاً از چیزهایی که (درباره تو و دعوت تو) می‌گویند ، آگاهیم .

توضیحات :
« إِدْفَعُ » : بازگردان . پاسخ بده . « يَأْتِي » : به خصلتي كه . به حسنه‌اي كه .

سوره مؤمنون آیه ۹۷
متن آیه :
وَقُلْ رَبِّ اعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ

ترجمه :
(در عين حال خود را به خدا بسپار) و بگو : پروردگارا ! خويشتن را از وسوسه‌هاي اهریمنان (و تحریکات ایشان به انجام گناهان) در پناه تو مي‌دارم .

توضیحات :
« هَمَزَاتٍ » : جمع هَمَزَة ، تحریکات . مراد وسوسه‌ها است .

سوره مؤمنون آیه ۹۸
متن آیه :
وَأَعُوذُ بِكَ رَبُّ أَنْ يَحْضُرُونِ

ترجمه :
و خويشتن را در پناه تو مي‌دارم از اين كه با من (در اعمال و اقوال و ساير احوال) گرد آيند (و مرا از تو غافل نمايند) .

توضیحات :
« أَنْ يَحْضُرُونِ » : اين كه در جلسات رتق و فتق امور ، و به هنگام انجام اعمال و بيان اقوال ، نزد من حضور يابند و شركت داشته باشند .

سوره مؤمنون آیه ۹۹
متن آیه :
حتى إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ

ترجمه :
(كافرين به راه غلط خود ادامه مي‌دهند) و زماني كه مرگ يكي از آنان فرا مي‌رسد ، مي‌گويد : پروردگارا ! مرا (به دنيا) باز گردانيد .

توضیحات :
« حَتَّى » : حرف ابتدائيّه است . برخي آن را غائيه مي‌دانند . « ارْجِعُونِ » : مرا به دنيا برگردانيد . علت استعمال فعل جمع په جاي فعل مفرد ، يعني (ارْجِعُونِ) به جاي (ارْجِعْنِي) ، مِحْضِ تَعْظِيمِ مَخَاطَبِ است . حسان بن ثابت مي‌گويد : أَلَا فَارْحَمُونِي يَا إِلَهَ مُحَمَّدٍ فَإِن لَّمْ أَكُنْ أَهْلًا فَأَنْتَ لَهُ أَهْلٌ . برخي هم مي‌گويند : (رَبِّ) يَارَبِّي طلبيدن از خدا ، و (ارْجِعُونِ) خطاب به فرشتگان است . يا اين كه از شدت خوف يارها (ارْجِعْنِي) را تکرار کرده و پروردگار با جمع ضمير ، به تکرار اين قول اشاره فرموده است . البته به درخواست ایشان وقعي نهاده نمي‌شود (نگا : انعام / ۲۷ و ۲۸ ، زمر / ۵۸ و ۵۹ ، منافقون / ۱۰ و ۱۱) .

سوره مؤمنون آیه ۱۰۰

متن آیه :

لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا وَمِن وَرَائِهِم بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ

ترجمه :

تا این که کار شایسته‌ای بکنم و فرصتهایی را که از دست داده‌ام جبران نمایم . نه ! (هرگز راه بازگشتی وجود ندارد) . این سخنی است که او بر زبان می‌راند (و اگر به فرض به زندگی دنیا برگردد ، باز به همان برنامه و روش خود ادامه می‌دهد) . در پیش روی ایشان جهان برزخ است تا روزی که برانگیخته می‌شوند (و دوباره زنده می‌گردند و برای سعادت سرمدی یا شقاوت ابدی به صحرائی محشر گسیل می‌شوند) .

توضیحات :

« لَعَلِّي » : تا این که من . شاید که من . « فِيمَا تَرَكْتُ » : در برابر فرصتهایی که از دست داده‌ام . در برابر اموال و اشیائی که آنها را ترك گفته‌ام و از آنها جدا گشته‌ام . به عوض ايمان و اعمال نیکوئی که نداشته‌ام . « كَلِمَةٌ » : کلام و سخن (نگا : كهف / ۵) . « مِن وَرَائِهِم » : در پیش روی ایشان . در جلو آنان (نگا : ابراهیم / ۱۶) . « بَرْزَخٌ » : حائل و مانعی که ایشان را از رجوع به دنیا باز می‌دارد . عالم برزخ . مراد از برزخ ، مرگ و یا این که جهان میان مرگ و رستاخیز است که بدان عالم قبر و عالم ارواح نیز گفته می‌شود .

سوره مؤمنون آیه ۱۰۱

متن آیه :

فَإِذَا نَفَخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَاءَلُونَ

ترجمه :

هنگامی که (برای بار دوم) در صور دمیده شود ، هیچ گونه خویشاوندی و نسبتی در میان آنان نمی‌ماند (چرا که هرکسی در اندیشه نجات خویشتن است) و در آن روز از همدیگر نمی‌پرسند (زیرا در جهان دیگر انتساب به فلان شخص یا طایفه و قبیله کارگشا نیست و در آن دم همه از یکدیگر رمان و گریزانند) .

توضیحات :

« الصُّورِ » : بوق . مراد صور دوم است که نشانه رستاخیز مردگان است (نگا : انعام / ۷۳) . « فَلَا أَنسَابَ بَيْنَهُمْ » : هیچ گونه روابط فامیلی و خویشاوندی بر جای نمی‌ماند . بدین معنی که در قیامت انسان است و اعمالش و هیچ کس از دیگری دفاع نمی‌کند و نسبتها و خویشاوندیها از کار می‌افتد (نگا : عبس / ۳۴ - ۳۷) . « لَا يَتَسَاءَلُونَ » : از همدیگر نمی‌پرسند . این عدم پرسش از یکدیگر در آغاز هنگامه رستاخیز است (نگا : قصص / ۶۶ ، معارج / ۱۰) والا بعد از آن پرسش و مجادله در می‌گیرد (نگا : صافات / ۲۷ ، طور / ۲۵ ، مدثر / ۴۰) .

سوره مؤمنون آیه ۱۰۲

متن آیه :

فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

ترجمه :

کسانی که سنجیده‌های (اعمال و اقوال دنیوی) ایشان ، سنگین و ارزشمند شود (و در ترازوی خدا وزن و ارجحی داشته باشد) ، اینان قطعاً رستگارانند .

توضیحات :

« ثَقَلْتُ » : سنگین شود . مراد رجحان کفه حسنات بر سیئات ، و ارزشمندی اعمال و اقوال انسان است در پیشگاه خدا . « مَوَازِينُ » : جمع مَوَازِينُ ، برکشیده‌ها و سنجیده‌ها . مراد کردار و گفتار و پندار دنیوی انسان است . یا جمع میزان ، به معنی ترازوی اعمال است (نگا : اعراف / ۸ ، انبیاء / ۴۷) .

سوره مؤمنون آیه ۱۰۳

متن آیه :
وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ

ترجمه :

و کسانی که سنجیده‌های (اعمال و اقوال دنیوی) ایشان ، سبک و بی‌ارزش باشد ، اینان (عمر خود را باخته و) خویشتن را زیانمند نموده‌اند و در دوزخ جاودانه خواهند ماند .

توضیحات :

« خَفَّتْ مَوَازِينُهُ . . . » : (نگا : اعراف / ۹) .

سوره مؤمنون آیه ۱۰۴

متن آیه :
تَلْفَحُ وُجُوهَهُمُ النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ

ترجمه :

شعله‌های آتش دوزخ صورتهای ایشان را فرا می‌گیرد ، و آنان در میان آن ، چهره در هم کشیده (و پریشان و نالان) بسر می‌برند .

توضیحات :

« تَلْفَحُ » : شعله می‌زند . مراد سوزاندن و بریان کردن است . « كَالِحُونَ » : ترشرویان و چهره در هم کشیدگانی که لبهایشان از درد و رنج جمع و باز بماند .

سوره مؤمنون آیه ۱۰۵

متن آیه :
أَلَمْ تَكُنْ آيَاتِي تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ

ترجمه :

(خداوند خطاب بدیشان می‌گوید :) مگر آیات من بر شما خوانده نمی‌شد و شما آنها را دروغ می‌نامیدید ؟ !

توضیحات :

« أَلَمْ تَكُنْ آيَاتِي تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ » : مراد این است که آیات من برای شما خوانده می‌شد و شما بدانها ایمان نمی‌آوردید و بلکه یاوه و دروغ می‌نامیدید .

سوره مؤمنون آیه ۱۰۶

متن آیه :

قَالُوا رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَالِّينَ

ترجمه :

در پاسخ می‌گویند : پروردگارا ! بدبختی ما (که ناشی از انجام معاصی بود) بر ما چیره گشته بود ، و ما مردمان گمراهی بودیم .

توضیحات :

« شِقْوَتُنَا » : بدبختی ما (نگا : هود / ۱۰۵) .

سوره مؤمنون آیه ۱۰۷

متن آیه :

رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ

ترجمه :

پروردگارا ! ما را از آتش دوزخ بیرون بیاور ، و اگر (بعد از این ، به کفر و عصیان و انجام گناهان) برگشتیم ، ما ستمگر خواهیم بود (و مستحق هرگونه عذابی) .

توضیحات :

« عُدْنَا » : برگشتیم . دعوت کردیم .

سوره مؤمنون آیه ۱۰۸

متن آیه :

قَالَ اخْسَؤُوا فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُوا

ترجمه :

(خداوند بدیشان) می‌گوید : بتمرکید در آن ! و با من سخن مگوئید .

توضیحات :

« اخْسَؤُوا » : بتمرکید ! چخ ! ساکت ! این واژه برای راندن و دور کردن سگ به کار می‌رود و نسبت به انسان ، برای ساکت کردن زبونا نه است (نگا : بقره / ۶۵) .

سوره مؤمنون آیه ۱۰۹

متن آیه :

إِنَّه كَانَ فَرِيقٌ مِّنْ عِبَادِي يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ

ترجمه :

(مگر فراموش کرده‌اید ، در دنیا) گروهی از بندگان من می‌گفتند : پروردگارا ! ایمان آورده‌ایم ، پس ما را ببخش و به ما رحم فرما ، و تو بهترین رحم‌کنندگان هستی .

توضیحات :

« فَرِيقٌ » : دسته . گروه .

سوره مؤمنون آیه ۱۱۰

متن آیه :

فَاتَّخَذَتْهُمْ سَيْخِرِيًّا حَتَّىٰ أَنسَوَكُمُ ذِكْرِي وَكُنْتُمْ مِنْهُمْ تَضْحَكُونَ

ترجمه :

شما ایشان را به باد تمسخر می‌گرفتید ، تا آنجا که سرگرم شدن به تمسخر ایشان ، ذکر و عبادت مرا از یادتان برده بود ، و کارتان همیشه خندیدن بدانان بود و بس .

توضیحات :

« سَيْخِرِيًّا » : مصدر است و به معنی اسم مفعول ، و افزودن یاء نسبت برای مبالغه است ، یعنی کسانی که بسیار مورد تمسخر قرار می‌گیرند (نگا : مَطْفِئِينَ / ۲۹ - ۳۲) . « ذِكْرِي » : یاد من (نگا : مائده / ۹۱ ، كهف / ۱۰۱ ، طه / ۴۲) . « أَنسَوَكُمُ ذِكْرِي » : مؤمنان ، یاد مرا از ذهن شما بدر کرده‌اند و ایمان و پرستش مرا از یادتان برده‌اند . نسبت به مؤمنان ، بدان خاطر است که ایشان هرچند چنین نکرده‌اند ، ولی سبب وجود نسیان و فراموشی هستند (نگا : ابراهیم / ۳۶) .

سوره مؤمنون آیه ۱۱۱

مِثْنِ آيَةٍ :
إِنِّي جَزَيْتَهُمُ الْيَوْمَ بِمَا صَبَرُوا أَنَّهُمْ هُمُ الْفَآئِزُونَ

ترجمه :

من امروز به خاطر صبري که کرده‌اند و پایدري و استقامتي که (در برابر آن همه استهزاء) نشان داده‌اند ، پاداششان داده‌ام (و در بهشت جایگزینشان کرده‌ام) و آنان به مقصود رسیدگان و رستگارانند .

توضیحات :

« يَمًا » : واژه (ما) مصدریه است . « أَنَّهُمْ هُمُ الْفَآئِزُونَ » : این جمله مفعول به دوم (جَزَيْتَهُمْ) و یا این که در موضع جر به لام تعلیل مقدری است . یعنی : لَفَوْزَهُمْ بِالتَّوْحِيدِ الْمَوْدِيِّ إِلَيَّا كُلِّ سَعَادَةٍ .

سوره مؤمنون آیه ۱۱۲

مِثْنِ آيَةٍ :
قَالَ كَمْ لَيْتُمْ فِي الْأَرْضِ عَدَدَ سِنِينَ

ترجمه :

(خداوند بدیشان) می‌گوید : چند سال در روی زمین زیسته و ماندگار بوده‌اید ؟ !

توضیحات :

« كَمْ » : چقدر ؟ مفعول فیه (لَيْتُمْ) است . « لَيْتُمْ » : توقف کرده‌اید و ماندگار شده‌اید . « عَدَدًا » : تمیز (كَمْ) است .

سوره مؤمنون آیه ۱۱۳

مِثْنِ آيَةٍ :
قَالُوا لَيْتَنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ فَاسْأَلُ الْعَادِينَ

ترجمه :

می‌گویند : روزی یا بخشی از روزی ! (ما که سخت گرفتار عذابیم ، پاسخ درستی نمی‌توانیم بدهیم) پس از کسانی بپرس که قادر به شمارش هستند .

توضیحات :
« لَيْتُنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ . . . » : این پاسخ یا پاسخهای دیگری توسط گروههای مختلف دوزخیان (نگا : بقره / ۲۵۹ ، یونس / ۴۵ ، طه / ۱۰۳ ، نازعات / ۴۶) در مقام مقایسه عمر ناچیز این جهان با عمر طولانی و ابدی آن جهان است . « الْعَادِينَ » : شمارندگان . حسابگران و حسابرسیان .

سوره مؤمنون آیه ۱۱۴

متن آیه :
قَالَ إِنْ لَيْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا لَوْ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

ترجمه :
(خداوند بدیشان) می‌گوید : جز مدت کمی (در زمین) ماندگار نبوده‌اید ، اگر شما کمترین آگاهی و دانشی می‌داشتید (در دنیا متوجه این می‌شدید) .

توضیحات :
« . . . لَوْ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ » : اگر اندک دانش و معرفتی می‌داشتید ، در پرتو آن متوجه عمر محدود و ناچیز خود در برابر عمر نامحدود و سرمدی آخرت می‌شدید . بعضی حرف (لَوْ) را به معنی (لَيْتَ) دانسته‌اند که در این صورت معنی چنین می‌شود : ای کاش ! شما این مطلب را در دنیا می‌دانستید .

سوره مؤمنون آیه ۱۱۵

متن آیه :
أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ

ترجمه :
آیا گمان برده‌اید که ما شما را بی‌هوده آفریده‌ایم و (حکمت و فلسفه‌ای در آفرینش شما نیست ، این است که به فساد پرداخته‌اید ؟ و چنین انگاشته‌اید که) به سوی ما (برای حساب و کتاب) برگردانده نمی‌شوید .

توضیحات :
« عَبَثًا » : بی‌هوده . باطل . بی‌فلسفه و حکمت . مراد این است که خداوند مردمان را در اصل برای سزا و جزای آخرت آفریده است (نگا : یونس / ۴) .

سوره مؤمنون آیه ۱۱۶

متن آیه :
فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ

ترجمه :
خداوندی که فرمانروای راستین است و هیچ معبودی جز او نیست و صاحب عرش عظیم است (برتر از آن است که جهان هستی را بی‌هوده و بی‌هدف آفریده باشد) .

توضیحات :

« الْمَلِكُ الْحَقُّ » : شاهنشاه حقيقي و فرمانرواي راستين . « الْكَرِيمُ » : عظيم (نگا : مؤمنون / ۸۶) . چيزي كه از آن خيرات فرود آيد . آنچه خداوند بزرگوارش فرموده باشد .

سوره مؤمنون آيه ۱۱۷

متن آيه :
وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ

ترجمه :

هرکس كه با خدا ، معبود ديگري را به فرياد خواند - و مسلماً هيچ دليلي بر حقايق آن نخواهد داشت - حساب او با خدا است . قطعاً كافران رستگار نمي‌گردند ، (و بلکه مؤمنان رستگار مي‌شوند) .

توضيحات :

« يدع » : فرا خواند . پرستش نمايد .

سوره مؤمنون آيه ۱۱۸

متن آيه :
وَقُلْ رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ

ترجمه :

بگو : پروردگارا ! (گناهانم را) ببخشاي و (به من) مرحمت فرماي ، چرا كه تو بهترين مهرباناني .

توضيحات :

...

سوره نور آيه ۱

متن آيه :
سُورَةٌ أَنْزَلْنَاهَا وَفَرَضْنَاهَا وَأَنْزَلْنَا فِيهَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لَّعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

ترجمه :

(اين) سوره مهمي است كه ما آن را وحى کرده‌ايم و (احكام) آن را واجب نموده‌ايم و آيه‌هاي واضحي (و دلائل روشني كه دال بر قدرت و يگانگي يزدان ، و آسماني بودن قرآنند) در آن فرو فرستاده‌ايم ، تا اين كه پند گيريد .

توضيحات :

« سُورَةٌ » : (نگا : بقره / ۲۳) . خبر مبتدائي محذوف است و تنوين آن براي تفخيم است . « فَرَضْنَا » : احكام آن را قاطعانه واجب کرده‌ايم . « آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ » : دلائل واضح و روشن . آيه‌هاي روشن . « لَّعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ » : تا اين كه از آنها پند گيريد و آنها را يادآور شويد و بدانها عمل كنيد .

سوره نور آيه ۲

متن آيه :
الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا مِئَةَ جَلْدَةٍ وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ

تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَيَشْهَدَنَّ عَذَابَهُمَا طَائِفَةٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

(از جمله احکام سوره ، یکی این است که) هر يك از زن و مرد زناکار (مؤمن ، بالغ ، حر ، و ازدواج ناکرده) را صد تازیانه بزنید و در (اجرا قوانین) دین خدا رأفت (و رحمت کاذب) نسبت بدیشان نداشته باشید ، اگر به روز قیامت ایمان دارید ، و باید گروهی از مؤمنان بر (اجرا حکم ناظر ، و به هنگام زدن تازیانه‌ها و) شکنجه ایشان حاضر باشند .

توضیحات :

« الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي » : مراد دختر زناکار و پسر زناکار است . چرا که زن زناکار و مرد زناکار برابر سنت رسول ، رجم و سنگسار می‌گردند . « إجْلِدُوا » : تازیانه بزنید . مراد زدن به وسیله چیزی است که جلد ، یعنی پوست بدن را درد و الم برساند ، بدون این که باعث شکستگی استخوان و یا پاره شدن گوشت بدن گردد . تازیانه هم باید به همه اندامهای لخت بدن بجز رأس و وجه و فرج زده شود . « لَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ » : مراد این است که حدود خدا را به سبب مقام مردمان ، شفاعت و میانجیگری دیگران ، لومه این و آن ، وسوسه شیطان ، و غیره تعطیل و رها نسازید و از آن هم نگاهید . « طَائِفَةٌ » : دسته . گروه . بعضی چهار نفر و بالاتر ، و برخی ده نفر و بیشتر دانسته‌اند . یادآوری ۱ : زنا به وسیله یکی از این سه چیز ثابت می‌شود : الف) اقرار به زنا . ب) آبتن شدن زن بی‌شوهر . ج) شهادت چهار نفر که گواهی دهند که بدون هیچ گونه شک و شبهه‌ای ، زناکاران را در حال عمل جماع دیده‌اند و آلات تناسلی آنان را داخل یکدیگر مشاهده نموده‌اند (نگا : تفسیرالمراغی) . یادآوری ۲ : آیه مورد بحث ، حکم آیه‌های ۱۵ و ۱۶ سوره نساء را در صد تازیانه محدود و معین کرده است . یادآوری ۳ : عبارت : « أَلَشَّيْخُ وَالشَّيْخَةُ إِذَا زَنَى فاجلِدوهما أَلْبَتَّةَ ، تَكَالًا مِنَ اللَّهِ وَ اللَّهِ عَزِيزٌ حَكِيمٌ » ! که برخی آن را آیه رجم نام داده و جزو قرآن منسوخ‌التلاوه بشمار آورده‌اند ، نه از زمره آیات الهی و نه از جمله احادیث نبوی است (نگا ، تفسیر عبدالکریم خطیب ، جلد ۱۷ و ۱۸ ، صفحات ۱۲۱۲ - ۱۲۱۷) . یادآوری ۴ : مسأله تغریب ، یعنی تبعید يك ساله زناکار هم که در بحث زنا مطرح است ، بعضی آن را حدیثی منسوخ ، و برخی آن را سخنی نادرست بشمار آورده‌اند ، گروهی هم آن را افزون بر صد تازیانه به صلاح دید حاکم یا قاضی واگذار کرده‌اند .

سوره نور آیه ۳

متن آیه :

الزَّانِي لَا يَنْكِحُ إِلَّا زَانِيَةً أَوْ مُشْرِكَةً وَالزَّانِيَةُ لَا يَنْكِحُهَا إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ وَحَرَّمَ ذَٰلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

مرد زناکار (پیش از دست کشیدن از کار پلشت زنا ، و توبه کردن از آلوده دامانی) حق ندارد جز با زن زناکار (فاحشه‌ای که از عمل زشت فاحشه‌گری دست نکشیده و از آلوده دامانی توبه نکرده باشد) و یا با زن مشرک (و کافر) که هنوز بر شرك و کفر ماندگار باشد (ازدواج کند ، همان گونه هم زن زناکار (پیش از دست کشیدن از کار پلشت زنا و توبه از آلوده دامانی) حق ندارد جز با مرد زناپیشه (ماندگار بر زناکاری و توبه نکرده از آلوده دامانی) و یا با مرد مشرک (و کافر) که هنوز شرك و کفر را رها نکرده باشد (ازدواج کند . چرا که چنین (ازدواجی) بر مؤمنان حرام شده است .

توضیحات :

« لَا يَنْكِحُ » : ازدواج نمی‌کند . نباید ازدواج بکند . برخی نکاح را در اینجا مجاز از وطأ و جماع دانسته‌اند . « حرم » : تحریم شده است . بعضی تحریم را در اینجا ناسزاوار و ناشایست معنی

کرده‌اند . « ذَلِكَ » : نکاح زناکاران . زنا . یادآوری : آیه فوق در حقیقت دارای دو معنی است که چکیده آنها عبارت است از : الف) مرد زناکار جز با زن زناکار و یا مشرک ، و زن زناکار جز با مرد زناکار و یا مشرک ازدواج نمی‌کند . چنین ازدواجی برای مؤمنان حرام است . ب) مرد زناکار جز با زن زناکار یا مشرک ، و زن زناکار جز با مرد زناکار یا مشرک زنا نمی‌کند ، و زنا بر مؤمنان حرام شده است (و هرگز به چنین کار زشت و پستی دست نمی‌یازند) . ضمناً باید توجه داشت که عطف (مشرکان) بر (زانیان) در واقع برای بیان اهمیت مطالب است . یعنی گناه (زنا) هم‌تراز گناه (شرک) است . چرا که برابر برخی از روایات ، شخص زناکار در لحظاتی که مرتکب این عمل می‌شود ، مؤمن نمی‌باشد !

سوره نور آیه ۴

متن آیه :

وَالَّذِينَ يَزْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

ترجمه :

کسانی که به زنان پاکدامن نسبت زنا می‌دهند ، سپس چهار گواه (بر ادعای خود ، حاضر) نمی‌آورند ، بدیشان هشتاد تازیانه بزنید ، و هرگز گواهی دادن آنان را (در طول عمر بر هیچ کاری) نپذیرید ، و چنین کسانی فاسق (و متمرّد از فرمان خدا) هستند .

توضیحات :

« الْمُحْصَنَاتِ » : زنان پاکدامن . تهمت زدن به هر کسی - اعم از مردان و زنان پاکدامن یا عادی - دارای همین حکم است . لیکن به خاطر اهمیت بیشتر تنها (المحصنات) ذکر شده است .

سوره نور آیه ۵

متن آیه :

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِن بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

ترجمه :

مگر کسانی که (قبل از حدّ) توبه کنند ، (و پشیمانی خود را اظهار نمایند و دیگر تهمت نزنند ، که خداوند از ایشان صرف نظر می‌فرماید) ، چرا که خداوند آمرزگار و مهربان است .

توضیحات :

« إِلَّا الَّذِينَ . . . » : بعضی این استثناء را مربوط به جمیع کلام ، و بعضی آن را به دو جمله « لَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا » و « أُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ » می‌دانند ، و بسیاری آن را تنها به جمله اخیر ، یعنی « أُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ » باز می‌گردانند . نتیجه‌اش این است که به وسیله توبه ، هم حد از آنان ساقط و هم شهادت آنان در آینده مقبول است ، و هم حکم فسق در تمام زمینه‌ها و احکام اسلامی از ایشان دور و مطرود است (نگا : زادالمسیر) . بعضی با توجه به لفظ (أَبَدًا) حد و فسق را در پرتو توبه ساقط می‌دانند ، ولی شهادت را مردود می‌شمارند .

سوره نور آیه ۶

متن آیه :

وَالَّذِينَ يَزْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُن لَّهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ

ترجمه :

کسانی که همسران خود را متهم (به عمل منافی عفت) می‌کنند ، و جز خودشان گواهانی ندارند (که بر صدق اتهامشان گواهی دهند ، از آنان خواسته می‌شود که برای این که هشتاد تازیانه نخورند و عقوبت نبینند) هر يك از ایشان باید چهار مرتبه خدای را به شهادت بطلبند که (در این نسبت زنا که به همسر دادم) راستگو هستم .

توضیحات :

« أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ » : چهار بار به خدا سوگند می‌خورد و خدا را به گواهی می‌گیرد .

سوره نور آیه ۷

متن آیه :

وَالْخَامِسَةَ أَنَّ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ وَبَدْرًا

ترجمه :

در پنجمین مرتبه (باید بگوید :) نفرین خدا بر او باد اگر دروغگو باشد !

توضیحات :

« لَعْنَتَ اللَّهِ » : نفرین خدا . مراد طرد از رحمت خدا و مستحقّ خشم خدا بودن است ، نَعُوذُ بِاللَّهِ ! اگر زن سخن شوهر خود را پذیرفت رجم می‌گردد . در غیر این صورت او به دفاع از خود به طریق مذکور در آیات ۸ و ۹ زبان به سخن می‌گشاید .

سوره نور آیه ۸

متن آیه :

عَنْهَا الْعَذَابَ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَافِرِينَ

ترجمه :

اگر زن چهار بار خدا را به شهادت بطلبد (و سوگند بخورد) که شوهرش (در اتهامی که بدو می‌زند) دروغگو است (چنین شهادتی) عذاب (رجم) را از او دفع می‌نماید .

توضیحات :

« يَدْرَأُ » : دفع می‌کند . برطرف می‌کند . در رسم الخطّ قرآنی الف زائیدی در آخر دارد . « أَنْ تَشْهَدَ » : حرف (أَنْ) وصله آن ، در موضع رفع است و فاعل فعل (يَدْرَأُ) است . تقدیر چنین است : يَدْرَأُ عَنْهَا الْعَذَابَ شَهَادَتَهَا . « الْعَذَابَ » : مراد رجم است .

سوره نور آیه ۹

متن آیه :

وَالْخَامِسَةَ أَنَّ غَضَبَ اللَّهِ عَلَيْهَا إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ

ترجمه :

و در مرتبه پنجم (باید بگوید که :) نفرین خدا بر او باد اگر شوهرش راست بگوید ! (در این که من مرتکب زنا شده باشم) .

توضیحات :

« الْخَامِسَةَ » : عطف بر (أَرْبَعُ) است . « أَنَّ غَضَبَ » : حرف جرّی مقدرّ است و تقدیر

چنین است : يَأْتِ غَضَبَ . یادآوری : آیات ۶ تا ۹ برنامه قاعده « لِعَانَ » در فقه اسلامی است ، و چهار حکم قطعی برای این نوع شوهر و همسر در پی خواهد داشت : الف) شوهر و همسر بدون هیچ گونه مراسم طلاق ، فوراً از هم جدا می‌گردند و مهریه به زن داده می‌شود . ب) برای همیشه بر یکدیگر حرام و حق ازدواج مجدد را نخواهند داشت . ج) حد قذف از مرد و زن برداشته می‌شود . با این توضیح که اگر مرد از اجرای برنامه لعان سر باز زند تازیانه می‌خورد ، و اگر زن خودداری کند ، رجم می‌شود . د) اگر زن در این ماجرا آبستن و فرزندی بزاید ، متعلق به شوهر نخواهد بود و بلکه منتسب به همسر می‌گردد (نگا : تفسیر عبدالکریم خطیب ، تفسیر نمونه) .

سوره نور آیه ۱۰

متن آیه :
وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ حَكِيمٌ

ترجمه :

اگر بزرگواری و مرحمت خدا شامل حال شما نمی‌شد ، و او بس توبه‌پذیر (از بندگان خود) و حکیم (در افعال خویش) نبود (دچار رنج زیاد می‌شدید ، و با احکام و حدود الهی آشنا نمی‌گشتید) .

توضیحات :

« لَوْلَا . . . » : جواب (لَوْلَا) محذوف و چه بسا تقدیر چنین باشد : وَ لَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ ، وَ رَحْمَتُهُ بِكُمْ ، وَ أَنَّهُ تَوَّابٌ حَكِيمٌ ، لَوْلَا هَذَا لَعَيْتُمْ وَ لَمَّا عَرَفْتُمْ هَذِهِ الْحُدُودَ ، وَ تِلْكَ الْأَحْكَامَ الَّتِي بَيْنَهَا اللَّهُ لَكُمْ ، . . .

سوره نور آیه ۱۱

متن آیه :
إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنْكُمْ لَا تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَّكُم بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ لِيَكُلَّ امْرِئٍ مِّنْهُم مَّا اكْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ

ترجمه :

کسانی که این تهمت بزرگ را (درباره عائشه ، ام‌المؤمنین) پرداخته و سرهم کرده‌اند ، گروهی از خود شما هستند ، اما گمان مبرید که این حادثه برایتان بد است ، بلکه این مسأله برایتان خوب است (و خیر شما در آن است . چرا که : منافقان کوردل از مؤمنان مخلص جدا ، و کرامت بیگناهان را پیدا ، و عظمت رنجدیدگان را هویدا می‌کند ، برخی از مسلمانان ساده‌لوح را به خود می‌آورد . آنانی که دست به چنین گناهی زده‌اند ، هر يك به اندازه شرکت در این اتهام ، سهم خود را از مسؤولیت و مجازات آن خواهد داشت و) هر کدام از آنان به گناه کاری که کرده است گرفتار می‌آید ، و کسی که (سردسته آنان در این توطئه بوده و) بخش عظیمی از آن را به عهده داشته است ، عذاب بزرگ و مجازات سنگینی دارد .

توضیحات :

« الْإِفْكِ » : تهمت بزرگ . دروغ شاخدار (فرقان / ۴) . اشاره به تهمت عظیمی است که منافقان به ام‌المؤمنین عائشه صدیقه ، همسر پاک رسول خدا زدند ، و نسبت زنا با یکی از اصحاب جلیل‌القدر به نام « صفوان بن معطل » بدو دادند ! چکیده داستان بدین قرار است که : در هر غزوه‌ای رسول خدا زنی را به قید قرعه از میان امهات‌المؤمنین با خود می‌برد . در غزوه بنی‌مصطلق قرعه به نام عائشه افتاد . در برگشت از غزوه ، شب هنگام در مکانی ، مختصر استراحتی کردند . عائشه صدیقه از کجاوه بیرون می‌آید و برای قضای حاجت از لشکرگاه دور

می‌شود . وقتی که به کجاوه برمی‌گردد متوجه می‌شود گردن‌بند او پاره شده است . به دنبال آن به محل قضای حاجت برمی‌گردد و برای یافتن گردن‌بند مدتی معطل می‌شود . بعد از برگشت می‌بیند لشکریان حرکت کرده‌اند . به امید این که طولی نمی‌کشد مسئولان کجاوه متوجه نبودن او در کجاوه می‌شوند ، در جای خود به انتظار می‌نشیند ، ولی تا صبح خبری از کسی نمی‌شود . عادت هم بر این بوده است که کسی از لشکریان موظف بوده که در منزلگاه اتراق شبانه بماند و بعد از روشن شدن هوا ، آنجا را نگاه کند و اسباب و اثاثیه بجا مانده را جمع و به صاحبانش مسترد دارد . عهده‌دار این وظیفه این بار صحابی مذکور بوده است . سحرگاهان متوجه یک سیاهی در منزلگاه می‌شود . وقتی که نزدیک می‌گردد ، چشمش به ام المؤمنین می‌افتد . انا لله و انا الیه راجعون گویان شتر خود را می‌خواباند و مادر مؤمنان و عزیزه پیغمبر اسلام بر شتر سوار می‌گردد ، و خویشتن را در راه به رسول خدا و اصحاب می‌رسانند . این منظره سبب می‌شود که گروهی به شایعه‌پردازی مشغول شوند . این شایعه توسط سردسته منافقان « عبدالله بن ابی بن سلول » در شهر مدینه می‌پیچد . این وضع همچنان ادامه پیدا می‌کند و پس از یک ماه و اندکی آیات برائت نازل می‌گردد و به هر يك از تهمت‌زندگان حد قذف ، یعنی هشتاد تازیانه زده می‌شود . « عَصَبَةٌ » : گروه . دسته (نگا : یوسف / ۸ و ۱۴) « الَّذِي تَوَلَّى » : کسی که رهبری کرد . کسی که انجام داد . مراد عبدالله پسر ابی پسر سلول است . « كِبْرَةٌ » : بیشتر آن را .

سوره نور آیه ۱۲

متن آیه :

لَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بِأَنْفُسِهِمْ خَيْرًا وَقَالُوا هَذَا إِفْكٌ مُّبِينٌ

ترجمه :

چرا هنگامی که این تهمت را می‌شنیدید ، نمی‌بایست مردان و زنان مؤمن نسبت به خود گمان نیک بودن (و پاکدامنی و پاکي) را نیندیشند و نگویند : این تهمت بزرگ آشکار و روشنی است ؟

توضیحات :

« بِأَنْفُسِهِمْ » : نسبت به خود . این تعبیر اشاره به این است که مؤمنان همه اعضاء يك پیکرند و همگان به منزله نفس واحدند که اگر اتهامی متوجه یکی از آنها بشود ، انگار متوجه همه شده است (نگا : حجرات / ۱۱) .

سوره نور آیه ۱۳

متن آیه :

لَوْلَا جَاءُوا عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةٍ شُهَدَاءَ فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا بِالشُّهَدَاءِ فَأُولَئِكَ عِنْدَ اللَّهِ هُمُ الْكَافِرُونَ

ترجمه :

چرا نمی‌بایست آنان (موظف شوند) چهار شاهد را حاضر بیاورند تا بر سخن ایشان گواهی دهند ؟ اگر چنین گواهانی را حاضر نمی‌آوردند ، آنان برابر حکم خدا دروغگو (و مستحق تازیانه خوردن) بودند .

توضیحات :

« عِنْدَ اللَّهِ » : در پیش خدا . برابر قانون و حکم خدا . « لَوْلَا » : در این آیه و آیه بالاتر مفید ترغیب و تشویق به انجام کار مایعده خود است که در آیه پیشین : « ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بِأَنْفُسِهِمْ خَيْرًا » و در این آیه « جَاءُوا عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةٍ شُهَدَاءَ » : می‌باشد .

سوره نور آیه ۱۴

متن آیه :

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ لَمَسَّكُمْ فِي مَا أَفَضْتُمْ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ

ترجمه :

اگر تفضل و مرحمت خدا در دنیا (با عدم تعجیل عقوبت) و در آخرت (با مغفرت) شامل حال شما نمی‌شد ، هر آینه به سبب خوض و فرو رفتن در کار تهمت ، عذاب سخت و بزرگی گریبانگیرتان می‌گردید .

توضیحات :

« أَفَضْتُمْ فِيهِ » : در آن خوض کردید و غوطه‌ور شدید . بدان پرداختید و در آن فرو رفتید (نگا : یونس / ۶۱) . از مصدر افاضه و از ماده (فیض) .

سوره نور آیه ۱۵

متن آیه :

إِذْ تَلَقَّوْنَهُ بِأَلْسِنَتِكُمْ وَتَقُولُونَ يَا فَأُوَاهِكُمْ مَا لَيْسَ لَكُم بِهِ عِلْمٌ وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّنًا وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ

ترجمه :

(عذاب گریبانگیرتان می‌شد) در آن زمانی که به استقبال این شایعه می‌رفتید و آن را از زبان یکدیگر می‌فابیدید ، و با دهان چیزی پخش می‌کردید که علم و اطلاعی از آن نداشتید ، و گمان می‌بردید این ، مسأله ساده و کوچکی است ، در حالی که در پیش خدا بزرگ بوده (و مجازات سختی به دنبال دارد) .

توضیحات :

« إِذْ » : ظرف (لَمَسَّكُمْ) است . « تَلَقَّوْنَهُ » : آن را دریافت می‌کردید و پذیره‌اش می‌رفتید . تائی از اول فعل حذف شده است . « تَلَقَّوْنَهُ بِأَلْسِنَتِكُمْ » : با زبانتان به پخش شایعه و روایت آن برای مردم می‌پرداختید . « هَيِّنًا » : ساده و ناچیز . یعنی انتظار عذاب و مجازات در برابر آن را نداشتید ، و با عذاب و عقاب آن را کم و ناچیز می‌دانستید . یعنی : در پذیرش شایعه مطالبه دلیل نمی‌کردید ، و در پخش شایعه تکیه بر دلیل نداشتید ، و آن را سرسری می‌گرفتید .

سوره نور آیه ۱۶

متن آیه :

وَلَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُمْ مَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَتَكَلَّمَ بِهَذَا سُبْحَانَكَ هَذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ

ترجمه :

چرا نمی‌بایستی وقتی که آن را می‌شنیدید ، می‌گفتید : ما را نسزد که زبان بدین تهمت بگشاییم ، سبحان‌الله ! این بهتان بزرگی است !

توضیحات :

« مَا يَكُونُ لَنَا » : ما را نسزد . شایسته ما نیست . سخنی است گنده‌تر از دهان ما . « سُبْحَانَكَ » : سخنی است بس غریب و نامعقول ! عریها وقتی که چیزی را ببینند یا بشنوند و از آن تعجب کنند ، جملاتی همچون : سبحان‌الله . لا إله إلا الله . بر زبان می‌رانند . « بهتان » : باطل و دروغی که شنونده را مبهوت و مدهوش کند (نگا : نساء / ۱۱۲ و ۱۵۶) .

سوره نور آیه ۱۷

متن آیه :
يَعْظُمُ اللَّهُ أَنْ تَعُودُوا لِمِثْلِهِ أَبَدًا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

ترجمه :

خداوند نصیحتتان می‌کند ، این که اگر مؤمنید ، نکند هرگز چنین کاری را تکرار کنید (و خویشتان را آلوده چنین معصیتی سازید . چرا که ایمان راستین با تهمت دروغین سر سازگاری ندارد) .

توضیحات :

« يَعْظُمُ » : پندتان می‌دهد . شما را باز می‌دارد . « أَنْ تَعُودُوا » : از این که برگردید و دیگر بار به تکرار گناه دست یازید . در اصل چنین است : كَرَاهَةَ أَنْ تَعُودُوا . فِي أَنْ تَعُودُوا . « أَبَدًا » : مراد این است که مادام‌العمر . تا زنده‌اید .

سوره نور آیه ۱۸

متن آیه :
وَبَيْنَ اللَّهِ لَكُمْ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

ترجمه :

خداوند آیات (احکام واضح و روشن خود) را برای شما بیان می‌دارد ، و خدا بس آگاه (است و از نیازهای شما و عوامل بدی و خوبی زندگیتان باخبر است) و حکیم است (و به مقتضای حکمتش احکام و قوانین را برایتان وضع می‌کند) .

توضیحات :

...

سوره نور آیه ۱۹

متن آیه :
إِنَّ الَّذِينَ يُجِبُونَ أَنْ تَشِيَعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

ترجمه :

بی‌گمان کسانی که دوست می‌دارند گناهان بزرگی (همچون زنا) در میان مؤمنان پخش گردد ، ایشان در دنیا و آخرت ، شکنجه و عذاب دردناکی دارند . خداوند می‌داند (عواقب شوم و آثار مرگبار اشاعه فحشاء را) و شما نمی‌دانید (ابعاد مختلف پخش گناهان و پلشتیها را) .

توضیحات :

« الْفَاحِشَةُ » : (نگا : نساء / ۱۵ ، انعام / ۱۵۱) .

سوره نور آیه ۲۰

متن آیه :
وَلَوْ أَنَّ فَضْلَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ رَوْوْفٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

اگر فضل و رحمت الهی شامل حال شما نمی‌شد ، و اگر خداوند (نسبت به شما) مهر و محبت

نمی‌داشت ، (آن چنان مجازات بزرگ و کمرشکنی در برابر تهمت زنا به ام‌المؤمنین برایتان در دنیا تعیین می‌کرد که زندگیتان را تباه می‌کرد) .

توضیحات :

« لَوْ لَا . . . » : جواب (لَوْ لَا) محذوف است و تقدیر چنین است : لَعَاقِبِكُمْ فِيمَا قُلْتُمْ لِعَائِشَةَ . لَعَجَلْ عَقُوبَتِكُمْ فِي الدُّنْيَا بِالْمَعْصِيَةِ . لَمَسَّكُمْ فِيمَا أَفْضْتُمْ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ . « وَإِنَّ اللَّهَ رَوْوْفٌ رَحِيمٌ » : عطف بر جمله (فَضَّلَ اللَّهُ . . .) است .

سوره نور آیه ۲۱

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ وَمَنْ يَتَّبِعْ خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

ترجمه :

ای مؤمنان ! گام به گام شیطان ، راه نروید و به دنبال او راه نیفتید ، چون هرکس گام به گام شیطان راه برود و دنبال او راه بیفتد (مرتکب پلشتیها و زشتیها می‌گردد) . چرا که شیطان تنها به زشتیها و پلشتیها (فرا می‌خواند و) فرمان می‌راند . اگر تفضل و مرحمت الهی شامل شما نمی‌شد هرگز فردی از شما (از کثافت گناه ، با آب توبه) پاک نمی‌گردید ، ولی خداوند هر که را بخواهد (از کثافات سینات ، با توفیق در حسنات ، و با پذیرش توبه از او) پاک می‌گرداند ، و خدا شنوای (هر سخنی ، و) آگاه (از هر عملی) است .

توضیحات :

« خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ » : (نگا : بقره / ۱۶۸ و ۲۰۸ ، انعام / ۱۴۲) . « مَنْ يَتَّبِعْ » . . . : جواب شرط محذوف است و تقدیر چنین است : مَنْ يَتَّبِعْ خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ يُوَفِّعُهُ فِي السَّعِيرِ (نگا : حج / ۴) یا : مَنْ يَتَّبِعْ خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ ارْتَكَبَ الْفَحْشَاءَ وَالْمُنْكَرَ . « الْفَحْشَاءُ » : گناهان کبیره . پلشتیها (نگا : بقره / ۱۶۹ و ۲۶۸ ، نحل / ۹۰) . « الْمُنْكَرُ » : معاصی قبیحه . زشتیها (نگا : آل‌عمران / ۱۰۴ ، مائده / ۷۹) . (ما زکی : از کثافات گناه پاک نمی‌شد . « مِنْ أَحَدٍ » : حرف (مِنْ) زائد بوده و واژه (أَحَدٍ) فاعل است .

سوره نور آیه ۲۲

متن آیه :

وَلَا يَأْتَلِ أُولُو الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولِي الْقُرْبَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَّا تُحِبُّوا أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

کسانی که از شما اهل فضیلت و فراخی نعمتند ، نباید سوگند بخورند این که بذل و بخشش خود را از نزدیکان و مستمندان و مهاجران در راه خدا باز می‌گیرند (به علت این که در ماجرای افک دست داشته و بدان دامن زده‌اند) . باید عفو کنند و گذشت نمایند . مگر دوست نمی‌دارید که خداوند شما را بیامرزد ؟ (همان گونه که دوست دارید خدا از لغزشهایتان چشم‌پوشی فرماید ، شما نیز اشتباهات دیگران را نادیده بگیرید و به این گونه کارهای خیر ادامه دهید) ، و خدا آمرزگار و مهربان است (پس خویشتن را متادب و متصف به آداب و اوصاف آفریدگارتان سازید) .

توضیحات :

« لا يَأْتَلُ » : سوگند نخورد (نگا : بقره / ۲۲۶) قصور و کوتاهی نکند (نگا : آل عمران / ۱۱۸) . در صورتی که به معنی قسم باشد ، باید حرف (لا) پیش از (يُوْتُوا) حذف و تقدیر چنین می‌شود : وَ لَا يَأْتَلُ . أَنْ يُوْتُوا . اگر هم نهی از کوتاهی و تَرْكُ احسان باشد ، حرف (فِي) محذوف و تقدیر چنین است : لَا يَقْصِرُوا فِي أَنْ يُوْتُوا . « أَوْلُوا الْفَضْلَ » : صاحبان فضل و برتری . کسانی که از افزایش تقوا و صلاحیت برخوردارند . « السَّعَةِ » : فراخی مال و ثروت . فزونی دارائی . « أَنْ يُوْتُوا » : این که نبخشند . در این که ببخشند . « لِيَصْفَحُوا » : باید گذشت و چشم‌پوشی کنند (نگا : بقره / ۱۰۹) .

سوره نور آیه ۲۳

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ لُعْنُوا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

ترجمه :

کسانی که زنان پاکدامن بی‌خبر (از هرگونه آلودگی و) ایماندار را به زنا متهم می‌سازند ، در دنیا و آخرت از رحمت خدا دور و عذاب عظیمی دارند (اگر توبه نکنند) .

توضیحات :

« الْمُحْصَنَاتِ » : زنان عفیفه و پاکدامن . « الْغَافِلَاتِ » : زنان بی‌خبر از هرگونه آلودگی ، پاکدل و سینه بی‌کینه ، بی‌مکر و نیرنگ (نگا : کشاف) .

سوره نور آیه ۲۴

متن آیه :

يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنَتُهُمْ وَأَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

(آنان عذاب عظیمی دارند) در آن روزی که علیه آنان زبان و دست و پای ایشان بر کارهایی که کرده‌اند گواهی می‌دهند .

توضیحات :

« أَلْسِنَتُهُمْ » : مراد از به گفتار آمدن زبان ، با وجود این که برابر آیات دیگر مهر شده است (نگا : یس / ۶۵) ، به نطق آوردن زبان و همه اندامهای دیگر است ، به گونه‌ای که تنها خدا می‌داند (نگا : فصلت / ۲۰ و ۲۱) .

سوره نور آیه ۲۵

متن آیه :

يَوْمَئِذٍ يُوفِّيهِمُ اللَّهُ دِينَهُمُ الْحَقَّ وَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ

ترجمه :

در آن روز خداوند جزای واقعی آنان را بی‌کم‌وکاست بدیشان می‌دهد ، و آگاه می‌گردند که خداوند حق آشکار است (و روز قیامت در حقانیت پروردگار شك و تردیدی برای سرسخت‌ترین لجوجان هم نمی‌ماند) .

توضیحات :

« دین » : جزاء (نگا : فاتحه / ۴ ، حجر / ۳۵ ، شعراء / ۸۲) .

سوره نور آیه ۲۶

متن آیه :
الْخَبِيثَاتِ لِلْخَبِيثِينَ وَالْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَاتِ وَالطَّيِّبَاتِ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ أُولَئِكَ مُبَرَّءُونَ مِمَّا يَقُولُونَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ

ترجمه :

زنان ناپاک ، از آن مردان ناپاکند ، و مردان ناپاک ، از آن زنان ناپاکند ، و زنان پاک ، متعلق به مردان پاکند ، و مردان پاک ، متعلق به زنان پاکند . (پس چگونه تهمت می‌زنید به عائشه عقیقه رزین ، همسر محمد امین ، فرستاده رب‌العالمین ؟ !) آنان از نسبت‌های ناموسی ناروایی که بدانان داده می‌شود مبرا و منزّه هستند ، (و به همین دلیل) ایشان از مغفرت الهی برخوردارند و دارای روزی ارزشمندند (که بهشت جاویدان و نعمتهای غیرقابل تصور آن است) .

توضیحات :

« الْخَبِيثَاتِ لِلْخَبِيثِينَ ، وَ . . . » : مراد نوریانِ مِرِ نوریان را طالبند ، ناریان مر ناریان را جاذبند ، و . . . « مُبَرَّءُونَ » : پاکان و بیگناهان . « لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ » : (نگا : انفال / ۴ و ۷۴) . یادآوری : هیچ یک از همسران پیامبران به طور قطع انحراف و آلودگی جنسی نداشته‌اند ، و منظور از خیانت در داستان نوح و لوط ، جاسوسی کردن به نفع کفار است ؛ نه خیانت ناموسی (نگا : تفسیر نمونه ، جلد ۱۴ ، صفحه ۴۲۵ ، و تفسیرالمیزان عربی ، جلد ۱۵ ، صفحه ۱۰۲) .

سوره نور آیه ۲۷

متن آیه :
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتَسَلِّمُوا عَلَىٰ أَهْلِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

ترجمه :

ای مؤمنان ! وارد خانه‌هایی نشوید که متعلق به شما نیست ، مگر بعد از اجازه گرفتن (با زنگ زدن یا در کوبیدن و کارهایی جز اینها) و سلام کردن بر ساکنان آن . این کار برای شما بهتر است (از ورود بدون اجازه و سلام) . امید است شما (این دو چیز را به هنگام رفتن به منازل دیگران رعایت و آنها را) در مد نظر داشته باشید .

توضیحات :

« حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا » : تا خواستار انس و الفت می‌شوید . مراد اجازه گرفتن مؤدبانه و دوستانه است . شیوه و وسیله اجازه خواستن هم برابر عرف محل متفاوت است . « لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ » : برخی گفته‌اند تعلیل محذوفی است چون : ارشدتم إلی ذلک . قیل لکم هذا .

سوره نور آیه ۲۸

متن آیه :
فَإِنْ لَّمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّى يُؤْذَنَ لَكُمْ وَإِنْ قِيلَ لَكُمْ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَىٰ لَكُمْ وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ

ترجمه :

اگر کسی را در خانه‌ها نیافتید (که به شما اجازه دهد) بدانجاها داخل نشوید تا (کسی پیدا

می‌آید و) به شما اجازه داده می‌شود . اگر هم به شما (اجازه داده نشد و) گفتند : برگردید ، پس برگردید (و اصرار نکنید) . این (کار رجوع ، زینده‌تر به حالتان و) پاک‌تر برایتان می‌باشد . خدا بس آگاه از کارهایی است که می‌کنید (پس با رهنمودهای او مخالفت نوزید) .

توضیحات :
« اَزْکٰی » : پاک‌تر . زینده‌تر . شایسته‌تر (نگا : بقره / ۲۳۲) .

سوره نور آیه ۲۹

متن آیه :
لَیْسَ عَلَیْکُمْ جُنَاحٌ اَنْ تَدْخُلُوْا بُیُوْتًا غَیْرَ مَسْکُوْنَةٍ فِیْهَا مَتَاعٌ لَّکُمْ وَاللّٰهُ یَعْلَمُ مَا تُبْدُوْنَ وَمَا تَکْتُمُوْنَ

ترجمه :

گناهی بر شما نیست که (بدون اجازه) وارد خانه‌های غیرمسکونی (چون مسجدها و دکانها و مهمانخانه‌ها و هتلها و گرمابه‌ها) شوید . چرا که (اماکن عامه هستند و برای گروه مخصوصی بنا نشده‌اند و) شما حق استفاده از آنها را دارید . خدا می‌داند آنچه را که آشکار می‌سازید و آنچه را که پنهان می‌دارید (و کارهای ظاهر و باطن شما در برابر علم او یکسان و نمایان است) .

توضیحات :

« غَیْرَ مَسْکُوْنَةٍ » : مراد منازل متروکه و اماکن عامه است . « مَتَاعٌ » : بهره‌مندی . حق استفاده . مصدر میمی و به معنی استمتاع است (نگا : المصحف المیسر ، و روح‌المعانی) . کالا و امتعه .

سوره نور آیه ۳۰

متن آیه :
قُلْ لِّلْمُؤْمِنِیْنَ یَغْضُوْا مِنْ اَبْصَارِهِمْ وَیَحْفَظُوْا فُرُوْجَهُمْ ذٰلِکَ اَزْکٰی لَّهُمْ اِنَّ اللّٰهَ خَبِیْرٌۢ بِمَا یَصْنَعُوْنَ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) به مردان مؤمن بگو : (آنان موظفند که از نگاه به عورت و محلّ زینت نامحرمان) چشمان خود را فرو گیرند ، و عورت‌های خویشان را (با پوشاندن و دوری از پیوند نامشروع) مصون دارند . این برای ایشان زینده‌تر و محترمانه‌تر است . بی‌گمان خداوند از آنچه انجام می‌دهند آگاه است (و سزا و جزای رفتارشان را می‌دهد) .

توضیحات :

« یَغْضُوْا » : فرو گیرند . برگیرند . پائین اندازند . مراد دوری از چشم‌چرانی و نظربازی است . مجزوم و جواب (قُل) است . « مِنْ » : حرف تبعیضیه است و بیانگر این واقعیت است که هنگام روبرو شدن با زن نامحرم ، مؤمن باید نگاه خود را کم و کوتاه کند . نه به طور کلی چشمان خود را بریندد ، و نه بدو خیره بنگرد . « فُرُوْجَهُمْ » : مراد حفظ قبل و دبر از زنا و لواط است ، و پوشاندن آنها با لباسهایی که نازک بدن‌نما نبوده و به گونه‌ای چسب بدن نباشد که اندام‌های برجسته را نشان دهد .

سوره نور آیه ۳۱

متن آیه :
وَقُلْ لِّلْمُؤْمِنٰتِ یَغْضُضْنَ مِنْ اَبْصَارِهِنَّ وَیَحْفَظْنَ فُرُوْجِهِنَّ وَلَا یُبْدِیْنَ زَیْنَتَهُنَّ اِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَا یَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلٰی رُءُوسِهِنَّ اِلَّا لِیَعْلَمَنَّهُنَّ اَوْ اَبَآءَهُنَّ اَوْ اَبْنَاؤُهُنَّ اَوْ اَنْۢبَآءَهُنَّ

بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ
أُولِي الْأَرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوْ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا
يَخْفَيْنَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

ترجمه :

و به زنان مؤمنه بگو : چشمان خود را (از نامحرمان) فرو گیرند (و چشم‌چرانی نکنند) و عورت‌های خویشان را (با پوشاندن و دوری از رابطه نامشروع) مصون دارند و زینت خویش را (همچون سر ، سینه ، بازو ، ساق ، گردن ، خلخال ، گردن‌بند ، بازوبند) نمایان نسازند ، مگر آن مقدار (از جمال خلقت ، همچون چهره و پنجه دستها) و آن چیزها (از زینت‌آلات ، همچون لباس و انگشتری و سرمه و خضاب) که (طبیعاً) پیدا می‌گردد ، و چارقد و روسری‌های خود را بر یقه‌ها و گریبان‌هایشان آویزان کنند (تا گردن و سینه و اندام‌هایی که احتمالاً از لابلای چاک پیراهن نمایان می‌شود ، در معرض دید مردم قرار نگیرد) و زینت (اندام یا ابزار) خود را نمودار نسازند مگر برای شوهرانشان ، پدرانشان ، پسران شوهرانشان ، پسران شوهرانشان ، برادرانشان ، پسران برادرانشان ، پسران خواهرانشان ، زنان (همکیش) خودشان ، کنیزانشان ، دنباله روانی که نیاز جنسی در آنان نیست (از قبیل : افراد مخنث ، ابلهان ، پیران فرتوت ، اشخاص فلج) ، و کودکانی که هنوز بر عورت زنان آگاهی پیدا نکرده‌اند (و چیزی از امور جنسی نمی‌دانند) ، و پاهای خود را (به هنگام راه رفتن به زمین) نزنند تا زینتی که پنهانش می‌دارند (جلب توجه کند و صدای خلخال پاهایشان به گوش مردم برسد و) دانسته شود . ای مؤمنان ! همگی به سوی خدا برگردید (و از مخالفت‌هایی که در برابر فرمان خدا داشته‌اید توبه کنید) تا رستگار شوید .

توضیحات :

« لایبِیْنِ » : نمایان نسازند . پدیدار نکنند . « زینتُهُنَّ » : زینت زنان دو قسمت است : الف) خَلْقَتِی و سرشتی که اندام او است ب) زیورآلات و وسائل آرایش . از اندام‌های بدن زن جز پنجه دستها و صورت ، همه باید پوشیده شود . از زیورآلات و وسائل آرایش آنچه متعلق به پنجه دستها و صورت است می‌تواند پیدا باشد ، و جز زینت‌آلات و وسائل آرایش این دو عضو ، بقیه نباید نمایان گردد . با توجه بدین نکته که هنگام استعمال و بودن آنها بر اعضا ممنوع است ؛ نه به تنهایی و جدای از اندامها . « خمر » : جمع خمار ، روسری . چارقد . « جیوب » : جمع جیب ، گریبان . یقه . قسمت بالایی سینه . « نِسَائِهِنَّ » : مراد زنان مؤمنه خدمتگزار یا همدم و دوست بانوان است . اما زنان کافره ، مورد اختلاف بوده ، برخی ایشان را همچون مردان نامحرم و بیگانه می‌دانند . « مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ » : مراد کنیزان و بردگان زن است . اما پندگان و بردگان مرد ، محل اختلاف است . جمهور معتقد به منع هستند (نگا : المصحف‌المیسر) . « الْأَرْبَةِ » : رغبت و اشتها . حاجت و نیاز . « غَیْرِ أُولِي الْأَرْبَةِ » : افرادی که قدرت زناشوئی ندارند و میل جنسی در آنان فرو مرده است . « الطِّفْلِ » : اطفال . واژه (طِفْل) بر یکی و بیشتر دلالت می‌نماید . در اینجا معنی جمع دارد . « لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ » : مراد بچه‌هایی است که هنوز از امور جنسی بی‌خبرند ، و احساس زناشوئی به دلشان راه پیدا نکرده است و عورت و غیر عورت در نظرشان یکی است . « لَمْ يَظْهَرُوا » : آگاهی نیافته‌اند . توانایی پیدا نکرده‌اند (نگا : توبه / ۸ ، کهف / ۲۰) .

سوره نور آیه ۳۲

متن آیه :

وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

ترجمه :

مردان و زنان مجرد خود را و غلامان و کنیزان شایسته (ازدواج) خویش را (با تهیه نفقه و پرداخت مهریه) به ازدواج یکدیگر درآورید (و به فقر و تنگدستی ایشان ننگرید و نگران آینده آنان نباشید . چرا که) اگر فقیر و تنگدست باشند (و ازدواجشان برای حفظ عفت و دوری از گناه انجام گیرد) خداوند آنان را در پرتو فضل خود دارا و بی‌نیاز می‌گرداند . بی‌گمان خداوند دارای نعمت فراخ (بوده و) آگاه (از نیت همگان) است .

توضیحات :

« أَنْكِحُوا » : مردان را همسر ، و زنان را شوهر دهید . مراد سهل و ساده و بی‌ریا و تکلف گرفتن ازدواج و پرداخت مخارج آن و تهیه مهریه و نفقه است . « الْأَيَّامِي » : جمع ايم ، مردان و زنان بیوه . در اینجا مراد مردان و زنان مجرد است اعم از پسر و دختر و بیوه . « الصَّالِحِينَ » : شایستگان . مراد کسانی است که می‌توانند ازدواج کنند و به وظائف زناشویی اقدام نمایند . اهل تقوا و صلاح . « عِبَادَ » : غلامان . « إِمَاءَ » : جمع امة ، کنیزان . « مِنْكُمْ » : از خودتان . مراد مردان و زنان و غلامان و کنیزان مسلمان است ؛ نه غیر مسلمان . چرا که ازدواج با کفار صحیح نیست (بقره / ۲۲۱) .

سوره نور آیه ۳۳

متن آیه :

وَلَيْسَتَعْظِيفَ الَّذِينَ لَا يَحِدُونَ نِكَاحًا حَتَّى يُغْنِيَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَالَّذِينَ يَبْتَغُونَ الْكِتَابَ مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ فَكَاتِبُوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا وَأَتَوْهُمْ مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ وَلَا تَكْرَهُوا فَتَيَاتِكُمْ عَلَيَّ الْيَعَاءِ إِنْ أَرَدْنَ تَحَصُّنًا لَتَبْتَغُوا عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَنْ يَكْرَهُنَّ فَإِنَّ اللَّهَ مِنْ بَعْدِ إِكْرَاهِهِنَّ غَفُورٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

آنان که امکانات ازدواج را ندارند (و قادر به پرداخت مهریه و نفقه نمی‌باشند) باید در راه عفت و پاکدامنی تلاش کنند ، تا خداوند از فضل و لطف خود ایشان را دارا کند (و وسیله رفع نیازشان را فراهم سازد) . کسانی که از بردگانتان خواستار (آزادی خود با) عقد قرارداد شدند ، با ایشان عقد قرارداد بندید اگر خیر (و صلاحیت بر پای خود ایستادن در زندگی آزاد و امانت در پرداخت اقساط بازخرید) در ایشان سراغ دیدید ، (در راه آزادی کمکشان کنید) و از مال و ثروت خدا که خدا به شما داده است بدیشان بدهید . همچنین کنیزان خود را (با جلوگیری از ازدواج ایشان) وادار به زنا نکنید ، اگر آنان خواستند (با ازدواج با مردان دلخواه خود ، شخصیت مستقلی بهم رسانند و همچون آزادگان تشکیل خانواده دهند و) عقیف و پاکدامن باشند . (ای مؤمنان ! با جلوگیری از ازدواج ، کار کنیزان را به خودفروشی نکشانید) تا بدین وسیله خواهان مال و دارائی زودگذر دنیا بوده (و بگوئید ازدواج آنان با دیگران باعث کم‌کاری ایشان و کاستی رونق و کاهش بهایشان می‌گردد) . هرکس ایشان را (با منع ازدواج) وادار (به زنا و خودفروشی) کند ، اگر از واداشتن آنان توبه کند (و راه ازدواج کنیزان و رفاه حال ایشان را به وسیله موافقت با ازدواج فراهم سازد) خدا آمرزگار و مهربان است (و او را می‌بخشد و مورد لطف و محبت قرار می‌دهد) .

توضیحات :

« لَيْسَتَعْظِيفُ » : باید با سعی و رنج خواستار پاکدامنی شود . مثلاً با روزه گرفتن ، سرگرم مطالعه و ورزش شدن ، پرداختن به اعمال مفید طاقت‌فرسا ، دوری از اماکن پر رفت و آمد زنان ، و راههای حلال دیگر ، خویشتن را از بند شهوت موقتاً برهاند و منتظر لطف خدا بماند . « نِكَاحًا » : امکانات ازدواج . مخارج ازدواج . اسم آلت است ، یعنی چیزی که به وسیله آن ازدواج رو به راه می‌شود . مانند (رکاب) که وسیله سوار شدن بر اسب است (نگا : تفسیر قاسمی) . « الْكِتَابَ » : مکاتبه . عقد کتابت . قرارداد و سند آزادی . « خَيْرًا » : مراد قدرت بر کسب و کار و

صلاحیت زندگی مستقل ، و صداقت و امانت در پرداخت اقساط بهای خود است . « مَالِ اللَّهِ . . . » : مراد پرداخت بهای آنان از محل زکات بیت‌المال (نگا : توبه / ۶۰) ، یا صدقه و بخشش صاحب برده و دیگر مؤمنان است . « قَتِيَاتِكُمْ » : قَتِيَات ، جمع قَتَاة ، مراد کنیزان اسپت . « الْبِغَاءِ » : زنا . می‌تواند مراد سیب آن باشد که جلوگیری از ازدواج است و آیه برابر این نظریه معنی شده است . « تَحَصُّناً » : تعفف . پاکدامنی . « عَرَضَ الْحَيَاةِ » : (نگا : نساء / ۹۴) . یادآوری : معنی آیه په طریقی که بیان شد ، تنها نظریه عبدالکریم خطیب در « التفسیر القرآنی للقرآن » است . بقیه تفاسیر مورد استفاده ، آیه را تا اول « وَلَا تَكْرَهُوا . . . » : به همان شکل معنی ، و از آن به بعد نظرشان بدین گونه است : کنیزان خود را به خاطر فراچنگ آوردن کالای زودگذر دنیا وادار به زنا و خودفروشی نکنید ، اگر آنان خواستند پاک و پاکدامن بمانند ، و هرکس آنان را بر این کار وادارد (سپس پشیمان گردد) خداوند آمرزگار و مهربان است (و از او درمی‌گذرد و مشمول مرحمت خود قرار می‌دهد) . فقط برخی از مفسران مغفرت و مرحمت را شامل صاحبان بردگان ، و گروهی شامل کنیزان وادار شده به زنا ، و دسته‌ای هم شامل مالک و مملوک دانسته‌اند .

سوره نور آیه ۳۴

متن آیه :

وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ آيَاتٍ مُّبِينَاتٍ وَمَثَلًا مِّنَ الَّذِينَ خَلَوْا مِن قَبْلِكُمْ وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ

ترجمه :

(در این سوره) آیه‌های روشن و بیانگر (احکام الهی) ، و سرگذشت مهمی همچون سرگذشت پیشینیان ، و اندرز بزرگی جهت پرهیزگاران ، برایتان فرو فرستاده‌ایم (تا به مقررات دینی خود آشنا ، و از این سرگذشت بیدار و هوشیار ، و از این اندرز پر حکمت درس زندگی بیاموزید) .

توضیحات :

« مَبِينَاتٍ » : به صورت لازم ، یعنی صفت مشبّهه ، و به صورت متعدی ، یعنی اسم فاعل به کار رفته است . واضح . توضیح دهنده (نگا : نور / ۴۶ ، طلاق / ۱۱) . « مَثَلًا » : نمونه . مثالی از امثال . در اینجا مراد سرگذشت تهمت زدن به عائشه است که خدا او را همچون مریم و یوسف تبرئه فرمود (نگا : نساء / ۱۵۶ ، مریم / ۲۸ ، یوسف / ۲۵) . « مَوْعِظَةً » : اندرز بزرگی که این داستان در لابلای خود دارد . یادآوری : چه بسا مراد از (آیات) همه آیه‌های سوره‌های دیگر ، و (مَثَلًا) به معنی مثالی از امثال ، و (مَوْعِظَةً) به معنی پندی از پندها باشد و هدف تنها آیه‌های این سوره و فقط مسأله افک نباشد .

سوره نور آیه ۳۵

متن آیه :

اللَّهُ نُورٌ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكَاةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِن شَجَرَةٍ مُّبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَّا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُّورٌ عَلَى نُورٍ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَن يَشَاءُ وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ وَاللَّهُ يَكُلُّ شَيْءًا عَلِيمٌ

ترجمه :

خدا روشنگر آسمانها و زمین است (و او است که جهان را با نور فیزیکی ستارگان تابان ، و با نور معنوی وحی و هدایت و معرفت درخشان ، و با شواهد و آثار موجود در مخلوقات فروزان کرده است) . نور خدا ، به چلچراغی می‌ماند که در آن چراغی باشد و آن چراغ در حبابی قرار گیرد ، حباب درخشان‌ی که انگار ستاره فروزان است ، و این چراغ (با روغنی) افروخته شود (که) از درخت پربرتک زیتونی (به دست آید) که نه شرقی و نه غربی است (بلکه تک درختی است در

سرزمین باز و بلندی که از هر سو آفتاب بدان می‌تابد . به گونه‌ای روغنش پالوده و خالص است (انگار روغن آن بدون تماس با آتش دارد شعله‌ور می‌شود . نوری است بر فراز نوری ! (نور چلچراغ و نور حباب و نور روغن زیتون ، همه‌جا را نورباران کرده‌اند . به همین منوال هم نور تشریعی وحی و نور تکوینی هدایت و نور عقلانی معرفت پرده‌های شک و شبهه را از جلو دیدگان همگان به کنار زده ، و جمال ایزد ذوالجلال را بر در و دیوار وجود به تجلی انداخته‌اند . اما این چشم بینا و دل آگاه است که می‌تواند ببیند و دریابد) . خدا هر که را بخواهد به نور خود رهنمود می‌کند (و شمعک نور خرد را به چلچراغ نور آحد می‌رساند و سراپا فروزانیش می‌گرداند) . خداوند برای مردمان مثلها می‌زند (تا معقول را در قالب محسوس بنمایاند و دور از دایره دریافت خرد را - تا آنجا که ممکن است ، با کمک وحی و در پرتو دانش - به خرد نزدیک نماید) و خداوند آگاه از هر چیزی است (و می‌داند چگونه مخلوق را با معبود آشنا گرداند) .

توضیحات :

« اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ » : این جمله را سه‌گونه می‌توان معنی کرد : الف) خدا روشنگر هستی است . چرا که خداوند با پرتو لطف خود جهان را از نیستی به هستی آورده است و آن را پدیدار کرده است . هر يك از مخلوقات را در پرتو نور هدایت تکوینی و تشریعی و خرد خدادادی به راه و روش و کار و وظیفه خود آگاه و آشنا فرموده است . پیوسته هم جهان و جهانیان را در پرتو نور خود می‌پاید و مراقبت می‌نماید . ب) خدا نور هستی است . مگر نه این است که ، نور ، خود ظاهر و ظاهر کننده اشیاء است ؟ همه چیز در پرتو نور دیده می‌شود و نور رمز بقاء است ؟ همه هستی نور است ؟ به همین منوال خدا برای چشمهای بینا و دل‌های آگاه ، آشکار است ، و او هستی را پدیدار کرده است و همه چیز هستی بر وجود پایدار او دلالت دارد . بدون وجود خدا دنیا لحظه‌ای بر جای نمی‌ماند . همه انوار هستی از نور او مایه می‌گیرد و به نور پاک او منتهی می‌گردد . ج) خدا هدایت دهنده هستی است . او است که جهان را می‌گرداند . و انسان را با وحی و عقل و دانش رهنمود ، و حیوان را با غریزه رهبری ، و زمین را و زمان را و همه چیز جهان را به گونه‌ای به وظیفه خویش آشنا و در مسیر خود هدایت فرموده است ، و سراسر جهان را نظم و نظام بخشیده و همه ذرات زمین و کرات آسمان را همچون حلقه‌های زنجیر به هم پیوند داده است . « مِشْكَائِی » : چراغدان . قندیل . چلچراغ . « مِصْبَاحٌ » : چراغ . فِئِیلَه . « زُجَاجَةٌ » : شیشه . حباب چراغ . لامپ . « دَرِيٌّ » : فروزان چون در . « لَا شَرْفِيَّةٍ وَلَا غَرِيَّةٍ » : این درخت نه در قسمت شرقی باغ است و نه در قسمت غربی . ولی اصل این است که این درخت ، درخت معمولی نیست . چرا که متعلق به مکانی و محدود به جهتی نمی‌باشد . تنها ضرب‌المثل است و بس . « زَيْتَهَا » : روغن آن . روغن شگفتی است که از جنس این روغنهای معروف نیست . خود به خود تابان و درخشان و سوزان است ! لذا نه نور خدا نور معمولی ، و نه چلچراغ هستی چلچراغ معمولی ، و نه روغن آن که هدایت وحی (نگا : نساء / ۱۷۴) و سرشت (نگا : بقره / ۱۴۸) و دانش (نگا : انعام / ۱۲۲ ، نور / ۴۰) است روغن معمولی است . ابوالاعلی مودودی ؛ معتقد است که در این مثال ، خداوند خود را به (مصباح) و جهان را به (مشکاة) تشبیه فرموده است و مرادش از (زُجَاجَةٌ) پرده‌ای است که خداوند خویشتن را در فراسوی آن از چشم خلایق پنهان کرده است . ولی این پرده نه تنها پنهان نمی‌دارد ، بلکه بر شدت ظهور نیز می‌افزاید (نگا : تفسیر سوره نور ، صفحه ۱۹۸) .

سوره نور آیه ۳۶

متن آیه :

فِي بُيُوتٍ أُذُنَ اللَّهِ أَنْ تَرْفَعَ وَيَذَكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ

ترجمه :

(اگر در جستجوی این نور پرفروغ هستید ، آن را بجوئید) در خانه‌هایی که خداوند اجازه داده

است برافراشته شوند و در آنها نام خدا برده شود (و با ذکر و یاد او ، و با تلاوت آیات قرآنی ، و بررسی احکام آسمانی آباد شود . خانه‌های مسجد نامی که) در آنها سحرگاهان و شامگاهان به تقدیس و تنزیه یزدان می‌پردازند .

توضیحات :

« فِي بُيُوتٍ » : مراد از (بیوت) میساجد است و جار و مجرور می‌تواند متعلق به فعل محذوفی باشد و تقدیر چنین است : إِذَا أَرَدْتُمْ إِلْتِمَاسَ هَذَا النُّورِ فَالْتَمِسُوهُ فِي بُيُوتٍ (نگا : تفسیر عبدالکریم خطیب) . یا این که : هَذِهِ الْمَشْكَاةُ ، یا : هَذَا الْمَصْبَاحُ ، یا : هَذِهِ الشَّجَرَةُ الْمُبَارَكَةُ فِي بُيُوتٍ . بعضی هم این جار و مجرور را متعلق به فعل (يُسَبِّحُ) می‌دانند . در این صورت (فیها) برای تأکید بوده و زائد است . « یسبح » : (نگا : بقره / ۳۰) . فاعل آن (رجال) در آیه بعدی است . « يَالْعُدُوِّ وَالْأَصَالِ » : (نگا : رعد / ۱۵) .

سوره نور آیه ۳۷

متن آیه :

رَجَالٌ لَّا تُلْهِهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَن ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ

ترجمه :

مردانی که بازرگانی و معامله‌ای ، آنان را از یاد خدا و خواندن نماز و دادن زکات غافل نمی‌سازد . از روزی می‌ترسند که دلها و چشمها در آن دگرگون و پریشان می‌گردد .

توضیحات :

« تَتَقَلَّبُ » : به حیرت و اضطراب می‌افند (نگا : احزاب / ۱۰ ، غافر / ۱۸) .

سوره نور آیه ۳۸

متن آیه :

لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِ وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَن يَشَاءُ يَغْيَرُ حِسَابِ

ترجمه :

تا این که خداوند برابر بهترین کارهایشان پاداششان را بدهد و از فضل خود بر پاداششان بیفزاید ، چرا که خداوند هرکس را که خود بخواهد بی‌حساب از مواهب خویش بهره‌مند می‌سازد .

توضیحات :

« لِيَجْزِيَهُمُ . . . » : تا پاداششان دهد . لام آن متعلق به (يُسَبِّحُ) یا (لَا تُلْهِهِمْ) یا به محذوفی که سوق کلام بر آن دلالت دارد . یعنی آنچه بیان شد انجام می‌دهند ، تا این که خدا پاداششان دهد . لام عاقبت است ، یعنی تا سرانجام خدا پاداش کارهای نیک ایشان را عطاء فرماید . « أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا » : (نگا : توبه / ۱۲۱ ، نحل / ۹۶) .

سوره نور آیه ۳۹

متن آیه :

وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَالُهُمْ كَسَرَابٍ بِقِيعَةٍ يَحْسَبُهُ الظَّمَانُ مَاءً حَتَّى إِذَا جَاءَهُ لَمْ يَجِدْهُ شَيْئًا وَوَجَدَ اللَّهَ عِنْدَهُ فُوقَاهُ حِسَابَهُ وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ

ترجمه :

کافران اعمالشان به سراپی می‌ماند که در بیابان بی‌آب و علفی شخص تشنه‌ای آن را آب پندارد . اما هنگامی که به سراغ آن رود ، اصلاً چیزی نیابد ، مگر خدا را که (او را بمیراند و) به حساب او برسد و سزای (عمل) وی را به تمام و کمال بدهد . خداوند در حسابرسی سریع است (و محاسبه بنده‌ای او را از محاسبه بنده دیگر باز نمی‌دارد) .

توضیحات :

« قِيعَةٌ » : (قِيعَةٌ) و (قَاع) به معنی بیابان بی‌آب و علف است . کویر . فلات . « الظَّمَانُ » : تشنه . « جَاءَهُ » : به مکانی بیاید که سراب را در آنجا آب می‌دید . « شَيْئاً » : اصلاً . چیزی . « وَجَدَ اللَّهُ عِنْدَهُ » : خدا را در نزد سراب بیابد . خدا را در کنار خود حاضر بیابد . در هر صورت مراد این است که اجل مقدر خدا در می‌رسد و خدا به حسابش می‌رسد . هدف از خود مثل هم ، این است که کافران در دنیا به دنبال جهان سراپگون در تگ و پویند و سرانجام چیزی نمی‌جویند ، و در آخرت نیز اعمال نیکی هم اگر داشته باشند بیفایده بوده و رنجشان بر باد است ، و عذاب سرمدی خدا برایشان آماده است (نگا : آل‌عمران / ۱۷۷ ، فرقان / ۲۳) .

سوره نور آیه ۴۰

متن آیه :

أَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرٍ لُّجِّيٍّ يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهِ سَحَابٌ ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكَدْ يَرَاهَا وَمَنْ لَّمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِن نُّورٍ

ترجمه :

یا (اعمال آنان) بسان تاریک‌هایی در دریای ژرف مواجی است که امواج عظیمی آن را فرا گرفته باشد و بر فراز آن امواج عظیم ، امواج عظیم دیگری قرار گرفته باشد (و موجهای کوه پیکر بر یکدیگر دوند و به بالای همدیگر روند) و بر فراز امواج (خوفناک دریا) ابرهای تیره خیمه زده باشند . تاریکیها یکی بر فراز دیگری جای گرفته (و آن چنان ظلمتی و وحشتی پدید آمده باشد که مسافر دریا) هرگاه دست خود را به در آورد (و بدان بنگرد ، به سبب تاریکی وحشتزای بیرون و هراس دل از جای کنده درون) ممکن نیست که آن را ببیند . (آری ! نور حقیقی در زندگی انسانها فقط نور ایمان است و بدون آن فضای حیات تاریک و ظلمانی است . نور ایمان هم تنها از سوی خدا عطاء می‌گردد) و کسی که خدا نوری بهره او نکرده باشد ، او نوری ندارد (تا وی را به راه راست رهنمود کند و بر راستای راه بدارد) .

توضیحات :

« ظُلُمَاتٍ » : این آیه شریفه اشاره به طوفانهای دریائی دارد . در دریاهای پرآب و اقیانوسهای فراخ ، هنگامی که طوفانها در می‌گیرد امواج خوفناکی با درازا و پهنا و بلندای گوناگون به راه می‌افتد . به گونه‌ای که چینها بالای چینها روان و طبقه‌ها فوق طبقه‌ها دوان می‌گردد و گردبادهای دریائی جلو نور خورشید را می‌گیرد . طوفانها هم به نوبه خود ابرهای انباشته و ستبری را ایجاد می‌نماید و تاریکی هوا بر تاریکی آنها می‌افزاید و بالاخره ظلمت تا بدانجا حکمفرما می‌گردد که با وجود سلامت چشمها رؤیت اشیاء ناممکن می‌شود (نگا : المنتخب) . کسی که گرفتار چنین محیطی شود کی از آن رها و به سوی نجات راه پیدا می‌کند ؟ کافران و منافقان محروم از نور خدا هم در تاریکیهای کفر و شرک و معاصی گرفتارند . دل‌هایشان دستخوش امواج حیرت بوده ، و ابرهای شك بر دل‌هایشان خیمه زده ، و در نتیجه با ظلمات عقیده غلط و کردار بد و گفتار نادرست ، راهی گور تاریک و دشت محشر تاریک و دوزخ تاریک می‌گردند و بالاخره در دنیا و آخرت در ظلمات بسر می‌برند . « لُجِّيٌّ » : منسوب به (لُجَّة) ، دارای آب زیاد با عمق بسیار و سطح مواج .

سوره نور آیه ۴۱

متن آیه :

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْبِغُ لَهُ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالطَّيْرُ صَاقَاتٍ كُلٌّ قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهُ وَتَسْبِيحَهُ
وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) مگر نمی‌دانی که همه کسانی و همه چیزهایی که در آسمانها و زمین بسر می‌برند ، و جملگی پرندگان در حالی که (در هوا) بال گسترده‌اند ، سرگرم تسبیح (خدا و فرمانبر اوامر) او هستند ؟ ! همگی به نماز و تسبیح خود آشنایند (و برابر فرمان تکوینی یا تشریعی ، و یا الهام الهی ، به وظیفه خویش در زندگی آگاهند ، و به زبان قال یا حال بیانگر عظمت و جبروت پروردگار و نمایانگر قدرت و حکمت آفریدگاران) ، و خدا دقیقاً آگاه از کارهایی است که انجام می‌دهند .

توضیحات :

« أَلَمْ تَرَ » : مگر نمی‌بینی ؟ مراد از دیدن در اینجا ، مشاهده کردن با دیده بیرون یا بینش درون است (نگا : بقره / ۲۴۳ و ۲۴۶ و ۲۵۸ ، آل عمران / ۲۳ ، نساء / ۴۴ و ۴۹ و ۵۱ و ۶۰ و ۷۷) . « مَن » : کسانی که . چیزهایی که . « صَاقَاتٍ » : بال گسترندگان . بالها صاف نگاه دارندگان . حال است . « صَلَاتَهُ وَتَسْبِيحَهُ » : نماز و تسبیح خود . دعا و نیایش و تسبیح و تنزیه پدیدآورنده خود (نگا : رعد / ۱۳ و ۱۵ ، اسراء / ۴۴ ، حج / ۱۸ ، انبیاء / ۷۹) . « الطَّيْرُ » : پرندگان . ذکر (الطَّيْرُ) بعد از (مَن) ذکر خاص بعد از عام است و اشاره به ویژگیهای شگرفی است که در خلقت پرندگان نهفته است . از آنجا که این آفریده‌ها برخلاف قانون جاذبه به هوا بلند می‌شوند و برآسا به این سو و آن سو می‌دوند ، و آگاهیهای دقیق و عجیبی از مسائل هواشناسی و وضع جغرافیائی زمین به هنگام مسافرت و مهاجرت از قاره‌ای به قاره‌ای و حتی از قطبی به قطب دیگر زمین دارند ، و از دستگاہهای هدایت‌کننده مرموز و راهیاب در دل شبهای تار و برفراز خشکیها و آبهای بسیار برخوردارند ، و به خاطر ویژگیهای دیگر ، قرآن روی پرندگان تکیه فرموده است .

سوره نور آیه ۴۲

متن آیه :

وَلِلَّهِ مَلَكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ الْمَصِيرُ

ترجمه :

مالکیت آسمانها و زمین (و فرماندهی مجموعه جهان هستی) از آن خداوند است ، و بازگشت (همگان در روز قیامت برای حساب و کتاب و سزا و جزا) به سوی یزدان است .

توضیحات :

« مَلَكُ » : (نگا : آل عمران / ۱۸۹ ، مائده / ۱۷ و ۱۸ و ۴۰ و ۱۲۰) . « الْمَصِيرُ » : (نگا : بقره / ۲۸۵ ، آل عمران / ۲۸ ، مائده / ۱۸) .

سوره نور آیه ۴۳

متن آیه :

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَرْجِي سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكَامًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ وَيَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ فَيُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَصْرِفُهُ عَنِ مَنْ يَشَاءُ يَكَادُ سَنَا بَرْقِهِ يَذْهَبُ
بِالْأَبْصَارِ

ترجمه :

مگر نمیدانی که خداوند ابرها را آهسته (به سوی هم) می‌راند ، سپس آنها را گرد می‌آورد ، بعد آنها را متراکم و انباشته می‌سازد ، آن گاه می‌بینی که باران از لابلای آنها بیرون می‌ریزد ، و نیز خدا از آسمان ، از ابرهای کوه مانند آن ، تگرگهای بزرگی را فرو می‌آورد ، و هرکس را بخواهد با آن زیان می‌رساند ، و هرکس را بخواهد از زیان آن به دور می‌دارد . درخشش برق (حاصل از اصطکاک) ابرها (آن اندازه نیرومند است) نزدیک است چشمها را (خیره و) از میان بردارد . (هر يك از این پدیده‌ها دلیل بر قدرت خدا و موجب ایمان به آفریدگار آنها است) .

توضیحات :

« بَرِّحِي » : آهسته و آرام سوق می‌دهد و می‌راند (نگا : إسرائ / ۶۶) . « سَحَابًا » : ابرها . این واژه از لحاظ لفظ مفرد ، و از نظر معنی جمع است (نگا : اعراف / ۵۷ ، نور / ۴۰) . « يُولَفُ » : گرد می‌آورد و به هم متصل می‌گرداند . « رُكَامًا » : متراکم . انباشته (نگا : انفال / ۳۷ ، طور / ۴۴) . « الْوَدْقُ » : باران . « السَّمَاءُ » : مراد ابر آسمان است . « مِنْ جِبَالٍ » : مراد ابرهای کوه پیکر است . کسی می‌تواند شباهت کوهها و ابرها را درك کند که با هواپیما بر فراز توده‌های عظیم ابرها پرواز نماید و قله‌ها و دره‌ها و پستیها و پلندیهای ابرها را بنگرد و منظره ناهمواریها را از بالا مشاهده نماید . (مِنْ جِبَالٍ) بدل از (مِنَ السَّمَاءِ) است . « بَرِّدٍ » : تگرگ . نکره آمدن آن اشاره به بزرگی دارد و حرف (مِنْ) پیش از آن تبعیضیه است . « سَنَا » : درخشندگی . پرتو . اینجا اشاره به رعد و برقهای شدیدی است که گاهی در يك دقیقه چهل بار آذرخش در می‌گیرد و چه بسا کشتیبانان و خلبانان را - به ویژه در مناطق گرمسیر - دچار مشکلات و سوانحی می‌سازد (نگا : تفسیرالمنتخب) .

سوره نور آیه ۴۴

متن آیه :

يُقَلِّبُ اللَّهُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِّأُولِي الْأَبْصَارِ

ترجمه :

خدا شب و روز را (با کوتاه و دراز کردن ، و گرم و سرد نمودن ، و یکی را ظاهر و دیگری را محو ساختن ، و دیگر حوادث و فعل و انفعالات) دگرگون می‌نماید . واقعاً در این (کار تغییر احوال) عبرت بزرگی برای کسانی است که چشم داشته باشند (و بنگرند و بیندیشند و نتایج گشت‌وگذار و تغییر تدریجی شب و روز که سرچشمه پیدایش فصول چهارگانه و عامل اصلی حیات موجودات زنده است در مد نظر دارند) .

توضیحات :

« يُقَلِّبُ » : دگرگون می‌سازد . زیر و رو می‌گرداند . تغییر می‌دهد . می‌برد و می‌آورد . « أُولِي الْأَبْصَارِ » : دارندگان چشم . مراد خردمندان و اندیشمندان است که در فراسوی دوربین دیده‌ها ، خردها می‌گمارند و همه‌چیز را با دقت زیر نظر می‌دارند .

سوره نور آیه ۴۵

متن آیه :

وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ مَّاءٍ فَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى بَطْنِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى رِجْلَيْنِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى أَرْبَعٍ يَخْلُقُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ترجمه :

خداوند هر جنبنده‌ای را از آب آفریده است (ولی با این که اصل همه آنها آب است ، دارای انواع

گوناگون و استعدادهاي مختلف و طرز زندگي متفاوت شگفت‌انگيزي هستند (گروه‌ي از آنها بر شکم خود راه مي‌روند (همچون : ماهيها و خزندگان) و گروه‌ي از آنها بر روي دو پا راه مي‌روند) مانند : انسانها و پرندگان) و دسته‌اي بر روي چهار پا راه مي‌روند (از قبيل : چهارپايان . تازه جنيندگان و جانداران ، منحصر به اينها نيستند و بلکه چهره‌هاي بسيار متنوع و اشکال مختلف ديگر دارند ، و) خدا هرچه را بخواهد مي‌آفريند . قطعاً او بر هر چيزي توانا است .

توضيحات :

« كَلِّ دَابَّةً » : هر جنبنده‌اي . همه جنبندگان . « مِنْ مَّاءٍ » : از آب ويژه‌اي كه مني است ، يا از آب معمولي . تنكير (مَاءٍ) در اينجا بيانگر افراد نوعي يا افراد شخصي ، يا هر دو است . و تعريف آن در سوره انبياء آيه ۳۰ كه مي‌فرمايد : (وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ) بيانگر جنس است (نگا : تفسير آلوسي) . منظور از خلقت موجودات زنده از آب اين است كه خداوند دانا و توانا ، نخستين جوانه حيات را در اعماق يا سواحل درياها پديدار فرموده است ؛ يا اين كه مراد از چنين آبي مني است ، و اگر هم برخي از جانداران از راه تقسيم سلولها به وجود مي‌آيند ؛ نه از راه نطفه مني ، از قبيل : تك سلولها ، حكم بالا جنبه نوعي دارد ؛ نه عمومي . و يا اين كه مراد اين است كه آب ماده اصلي موجودات زنده است و قسمت عمده جسم آنها آب بوده و بدون آن قادر به ادامه حيات خود نمي‌باشند . « يَخْلُقُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ » : اين بخش از آيه ، بيانگر اين واقعيت است كه جانداران منحصر به سه گروه خزندگان و دوپايان و چهارپايان نبوده و بلکه حيواناتي وجود دارد كه به گونه ديگري و داراي پاهاي بيشتري ، و يا ساختار و شيوه حيات شگفت‌تري مي‌باشند .

سوره نور آيه ۴۶

متن آيه :

لَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ مُبِينَاتٍ وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

ترجمه :

ما (از طريق وحى) آيه‌هاي روشن و روشنگري را فرو فرستاده‌ايم (كه هم خود واضح بوده و هم بيانگر احكام ديني و امثال زندگي و اسرار كوني مي‌باشند) و خداوند هر كه را بخواهد (در پرتو تلاش شخص و توفيق الهي) به راه راست رهنمود مي‌كند .

توضيحات :

« مُبِينَاتٍ » : روشن . روشنگر (نگا : نور / ۳۴) .

سوره نور آيه ۴۷

متن آيه :

وَيَقُولُونَ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ يَتَوَلَّى فَرِيقٌ مِنْهُمْ مِّنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

(از جمله كساني كه خدا توفيق هدايت قرينشان فرموده است ، منافقاني هستند كه پرتو ايمان به دلهايشان نتابيده است ، ولي دم از ايمان مي‌زنند) و مي‌گويند : به خدا و پيغمبر ايمان داريم و (از اوامرشان) اطاعت مي‌كنيم ، اما پس از اين ادعاء ، گروه‌ي از ايشان (از شركت در اعمال خير همچون جهاد ، و از حكم قضاوت شرعي) روگردان مي‌شوند ، و آنان در حقيقت مؤمن نيستند .

توضيحات :

« وَ مَا أَوْلَيْكَ . . . » : مشارالیه کسانی است که (ءَامَنَّا وَ أَطَعْنَا) می‌گویند . « يَا الْمُؤْمِنِينَ » : معرفه آمدن (مُؤْمِنِينَ) اشاره بدان دارد که اینان مؤمنان زبانی بوده ؛ نه مؤمنان راستین و مخلصی که تو می‌شناسی و قرآن معرفی فرموده است : إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِاللَّهِ وَ رَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا . (نگا : حجات / ۱۵) .

سوره نور آیه ۴۸

متن آیه :

وَإِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِّنْهُمْ مُّعْرَضُونَ

ترجمه :

هنگامی که ایشان به سوی خدا و پیغمبرش فرا خوانده می‌شوند تا (پیغمبر ، برابر چیزی که خدا نازل فرموده است) در میانشان داوری کند ، بعضی از آنان (نفاقشان ظاهر می‌شود و از قضاوت او) رویگردان می‌گردند . (زیرا که می‌دانند حق به جانب ایشان نیست و پیغمبر هم دادگرانه عمل می‌فرماید ، و حق را به صاحب حق می‌دهد) .

توضیحات :

« دُعُوا » : دعوت شدند . فرا خواهنده شدند . « إِلَى اللَّهِ » : مراد به سوی قرآن خدا است . « لِيَحْكُمَ » : تا داوری کند . مرجع ضمیر (رسول) است . جائز است که ضمیر به مدعو الیه مفهوم از کلام ، یعنی (الله) و (رسول) برگردد . در هر صورت پیغمبر قاضی بوده و اطاعت از او ، اطاعت از خدا است (نگا : نساء / ۸۰) . « مُّعْرَضُونَ » : رویگردانان از حکم پیغمبر .

سوره نور آیه ۴۹

متن آیه :

وَإِنْ يَكُنْ لَهُمُ الْحَقُّ يَأْتُوا إِلَيْهِ مُدْعِينَ

ترجمه :

ولی اگر حق داشته باشند (چون می‌دانند داوری به نفع آنان خواهد بود) با نهایت تسلیم به سوی او می‌آیند .

توضیحات :

« مُدْعِينَ » : اذعان کنندگان . گردن نهادگان . با فروتنی و شتاب پذیرای حکم شوندگان . حال است .

سوره نور آیه ۵۰

متن آیه :

أَفِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَمْ ارْتَابُوا أَمْ يَخَافُونَ أَنْ يَحِيفَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولَهُ بَلْ أَوْلَيْكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

ترجمه :

آیا در دلهایشان بیماری (کفر) است ؟ یا (در حقایق قرآن) شک و تردید دارند ؟ یا می‌ترسند خدا و پیغمبرش بر آنان ستم کنند ؟ (بلی ! ایشان دچار بیماری کفر و گرفتار شک بوده و از داوری پیغمبر که برابر احکام الهی است هراسناک می‌باشند . خوب می‌دانند که خدا و رسول ستمگر نبوده و حق کسی را حیف و میل نمی‌کنند) بلکه خودشان ستمگرند .

توضیحات :

« أَفِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ . . . » : استفهام جنبه مبالغه در نکوهش و توبيخ را دارد . « إِرْتَابُوا » : دچار شك و گمان شده‌اند . « يَحِيْفَ » : ستم کند . به سوي يکي از دو طرف دعاوي گرايش نمايد .

سوره نور آيه ۵۱

متن آيه :
إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

ترجمه :

مؤمنان هنگامی که به سوي خدا و پيغمبرش فرا خوانده شوند تا میان آنان داوری کند ، سخنشان تنها این است که می‌گویند : شنیدیم و اطاعت کردیم ! و رستگاران واقعی ایشانند .

توضیحات :

« إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ . . . » : واژه (إِنَّمَا) برای حصر است . یعنی مؤمنان تنها يك سخن دارند که پذیرش و اطاعت است . واژه (قَوْلَ) خبر مقدم (كَانَ) ، و اسم آن (أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا) است .

سوره نور آيه ۵۲

متن آيه :
وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَخْشَ اللَّهَ وَيَتَّقْهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ

ترجمه :

و هرکس از خدا و پيغمبرش پیروي کند و از خدا بترسد و از (مخالفت فرمان) او بپرهیزد ، این چنین کسانی (به رضایت و محبت خدا و نعيم بهشت و خير مطلق دست یافتگان و) به مقصود خود رسیدگانند .

توضیحات :

« يَتَّقْهُ » : اصل این فعل (يَتَّقِيهِ) است و برای تخفيف قاف را ساکن کرده‌اند زیرا دو کسره پشت سر هم ثقیل می‌باشد . « الْفَائِزُونَ » : (نگا : توبه / ۲۰ ، مؤمنون / ۱۱۱) .

سوره نور آيه ۵۳

متن آيه :
وَأَقْسِمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ أَمَرْتَهُمْ لَيَخْرُجْنَ قُلْ لَّا تُفْسِمُوا طَاعَةَ مَعْرُوفَةً إِنَّ اللَّهَ خَيْرٌ يِمَّا تَعْمَلُونَ

ترجمه :

آنان مؤکدانه سوگندهای مغلظه یاد می‌کنند که اگر بدیشان دستور دهی (جان بر کف به سوي میدان جهاد) بیرون می‌روند (و از خانه و کاشانه و اموال و اولاد خود در می‌گذرند) . بگو : سوگند یاد نکنید . اطاعت شناخته شده‌ای است (که شما دارید . هرگز قول به فعل در نیامده است . گفتار چیزی نیست ، کردار نشان دهید) چرا که قطعاً خدا از آنچه می‌کنید آگاه است .

توضیحات :

« جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ » : نهایت تأکید و مبالغه در سوگندهایشان دارند (نگا : مائده / ۵۳ ، انعام / ۱۰۹ ، نحل / ۲۸) . « لَيَخْرُجْنَ » : بی‌گمان از خانه و کاشانه و اموال و اولاد خود می‌گذرند . جان بر

کف به سوي پهنه کارزار مي‌روند . « طَاعَةٌ مَعْرُوفَةٌ » : اطاعت شما شناخته شده است . يعني عالم بي‌عمل بوده و قول را به فعل تبديل نمي‌کنيد (نگا : نساء / ۸۱ ، توبه / ۸) . با توجه بدین معني (طَاعَةٌ) مبتدا و (مَعْرُوفَةٌ) خبر آن است ، يا اين که (طَاعَةٌ) خبر مبتدای محذوف است و تقدير چنین است : طَاعَتُكُمْ طَاعَةٌ . آنچه از شما خواسته مي‌شود اطاعت معلوم و مشخصي است که اطاعت صادقانه و خالصانه است . در این صورت (طَاعَةٌ) خبر مبتدای محذوف بوده و تقدير چنین مي‌شود : « الْمَطْلُوبُ مِنْكُمْ طَاعَةٌ مَعْرُوفَةٌ » .

سوره نور آیه ۵۴

متن آیه :
 قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ وَإِن تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ

ترجمه :

بگو : از خدا و از پيغمبر اطاعت كنيد (اطاعت صادقانه‌اي كه اعمالتان بيانگر آن باشد) . اگر سرپيچي كرديد و روي‌گردان شديد ، بر او (كه محمد و پيغمبر خدا است) انجام چيزي واجب است كه بر دوش وي نهاده شده است (و آن تبليغ رسالت است و از عهده‌اش هم برآمده است و كار خود را كرده است) و بر شما هم انجام چيزي واجب است كه بر دوش شما نهاده شده است (كه اطاعت صادقانه و عبادات مخلصانه است) اما اگر از او اطاعت كنيد هدايت خواهيد يافت (و به خير و سعادت جهان نائل مي‌گرديد . در هر حال) بر پيغمبر چيزي جز ابلاغ روشن و تبليغ آشكار نيست (و به وظيفه خود هم عمل كرده است) .

توضیحات :

« تَوَلَّوْا » : پشت كرديد . روي گردان شديد . در اصل (تَوَلَّوْا) مي‌باشد . « حُمِّلَ » : بر دوش او نهاده شده است . مسؤول و موظف شده است « الْبَلَاغُ » : ابلاغ رسالت . تبليغ قوانين دين (نگا : آل‌عمران / ۲۰ ، مائده / ۹۲ و ۹۹) .

سوره نور آیه ۵۵

متن آیه :
 وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

ترجمه :

خداوند به کسانی از شما که ایمان آورده‌اند و کارهای شایسته انجام داده‌اند ، وعده مي‌دهد که آنان را قطعاً جایگزین (پیشینیان ، و وارث فرماندهي و حکومت ایشان) در زمین خواهد کرد (تا آن را پس از ظلم ظالمان ، در پرتو عدل و داد خود آبادان گردانند) همان گونه که پیشینیان (دادگر و مؤمن ملت‌های گذشته) را جایگزین (طاغیان و یاغیان ستمگر) قبل از خود (در ادوار و اعصار دور و دراز تاریخ) کرده است (و حکومت و قدرت را بدانان بخشیده است) . همچنین آئین (اسلام نام) ایشان را که برای آنان مي‌پسندد ، حتماً (در زمین) پابرجا و برقرار خواهد ساخت ، و نیز خوف و هراس آنان را به امنیت و آرامش مبدل مي‌سازد ، (آن چنان که بدون دغدغه و دلهره از دیگران ، تنها) مرا مي‌پرستند و چيزي را انبازم نمي‌گردانند . بعد از این (وعده راستين) کسانی که کافر شوند ، آنان کاملاً بیرون شوندگان (از دایره ایمان و اسلام) بشمارند (و متمدان و مرتدان حقيقي مي‌باشند) .

توضیحات :
 « الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ . . . » : مراد مؤمنان صدر اسلام به طور خاص ، و همه مؤمنان متّصف به دو صفت ایمان و عمل صالح به طور عام ، در تمام ازمینه و امکانه است . « لَيْسَتْ خَلِيفَتُهُمْ » : قطعاً ایشان را جانشین و جایگزین دیگران می‌سازیم و حکومت و ریاست را به دست آنان می‌سپاریم . مراد این است که در هر عصر و زمان پایه‌های ایمان و عمل صالح در میان مسلمانان مستحکم شود ، آنان صاحب حکومتی ریشه‌دار و پرنفوذ خواهند شد . « الْأَرْضُ » : مراد از آن تمام روی زمین نیست ، بلکه تسمیه جزء به اسم کل است . برخی ارض را شامل سراسر کره زمین دانسته‌اند و در انتظار روزی و روزگاری هستند که حکومت جهانی در دست مسلمین خواهد بود - إِنْ شَاءَ اللَّهُ - . « الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ » : مراد همه ملت‌های پیشین است که دارای ایمان و عمل صالح بوده‌اند و در روی زمین حکومت پیدا کرده‌اند (نِگَا : اعراف / ۱۳۷ ، یونس / ۱۴ ، قصص / ۵ و ۶) . « لَيُمَكِّنَنَّ » : پابرجا و مستقر می‌دارد . « دِينَهُمْ » : دین مورد نظر ، آئین اسلام است . « مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ » : به دنبال خوف و هراس مسلمانان در اوائل عهد رسول است (نِگَا : انفال / ۲۶) . « كَفَرُوا » : کفر ورزید . کفران نعمتِ خلافت کرد . « بَعْدَ ذَلِكَ » : بعد از آگاهی از این وعده . بعد از حصول آنچه وعده داده می‌شود . « الْفَاسِقُونَ » : مرتدان . خارج شوندگان از طاعت خدا . سرکشان از فرمان یزدان . افراد کاملاً فاسق و سر به کفر و طغیان نهاده .

سوره نور آیه ۵۶

متن آیه :
 وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

ترجمه :
 نماز را (در وقت معین و با خشوع و خضوع لازم) بخوانید ، و زکات را (به مستحقان آن) بپردازید ، و از پیغمبر اطاعت کنید ، تا این که (از سوی خدا) به شما رحم شود (و مشمول رضایت و عنایت او گردید) .

توضیحات :
 « لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ » : تا به شما رحم شود . به امید رحمت و عنایت خدا به خود .

سوره نور آیه ۵۷

متن آیه :
 لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمُ النَّارُ وَلَيْسَ الْمَصِيرُ

ترجمه :
 گمان مبر که کافران درمانده کنندگان (خدا) در زمین باشند (و بتوانند از چنگال مجازات الهی فرار کنند و از قلمرو قدرتش بیرون روند . نه تنها در این جهان از مجازات خدا مصون نیستند) بلکه در آخرت جایگاهشان دوزخ است و چه بد جایگاهی است !

توضیحات :
 « مُعْجِزِينَ » : درمانده‌کنندگان . گاهی انسان در تعقیب کسی است و او از دستش فرار می‌کند و هرچه کوشش می‌نماید به او دسترسی پیدا نمی‌نماید و از قلمرو قدرتش بیرون می‌رود ، و این امر او را ناتوان می‌سازد ، اما خدا کسی نیست که بتوان از قلمرو قدرت او بیرون رفت و وی را درمانده کرد و از دست کیفرش خود را به دور داشت . (مُعْجِزِينَ) مفعول دوم است . « مَا لَهُمُ » : مکانی که سرانجام کافران در آن منزل می‌گزینند .

سوره نور آیه ۵۸

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَيْسَ تَأْذِينُكُمُ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِنْ قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّهْرِ وَمِنْ بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَهُنَّ طَوَافُونَ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

ترجمه :

ای کسانی که ایمان آورده‌اید ! باید بردگان شما و همچنین کودکانی که به حد بلوغ نرسیده‌اند (ولی مسائل جنسی و عورت و غیر آن را تمییز و تشخیص می‌دهند ، به هنگام ورود به اتاق‌های خواب مردان و همسران) در سه وقت اجازه بگیرند : پیش از نماز صبح ، و در نیمروز هنگامی که لباس‌های (معمولی) خود را در می‌آورید ، و بعد از نماز عشاء . (این اوقات) سه وقت (ویژه خلوت و آشکار شدن) عورت شما است . بعد از این سه وقت بر شما و آنان گناهی نیست بدون اجازه وارد شوند . (آنان خدمتکاران و کوچکان شما هستند و مشکل است هر بار در سایر اوقات اجازه بگیرند) . ایشان دور و بر شما در رفت و آمدند و شما نیز دور و بر ایشان در رفت و آمدید (و با صفا و صمیمیت خانوادگی به یکدیگر خدمت می‌نمائید) . این گونه (صریح و روشن) خداوند آیه‌ها را برای شما توضیح و تبیین می‌کند (تا خویشتان را در پرتو احکام قرآنی ، متادب به اخلاق اسلامی کنید) و خداوند بس آگاه و کاربجا است .

توضیحات :

« الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ » : مراد بردگان و خدمتکاران است (یگا : زادالمسیر ، المنتخب) . « الَّذِينَ » : از راه تغلیب مراد پسران و دختران است . « لَمْ يَبْلُغُوا » : نرسیده‌اند . « الْحُلُم » : احتلام . مراد زمان بلوغ است . « مَرَّاتٍ » : دَفَعَاتٍ . مراد اوقات اجازه گرفتن است . « الظَّهْرِ » : وقت ظهر . هنگام گرمای نیمروز . « عَوْرَاتٍ » : جمع عورت ، شرمگاه . مراد اوقات است که معمولاً میان زن و شیوهر خلوت می‌گردد ، و ستر عورت مراعات نمی‌شود . « بَعْدَهُنَّ » : غیر از آن سه وقت . « طَوَافُونَ » : جمع طواف ، صیغه مبالغه است و به معنی بسیار گردندگان است ، ولی مراد رفت و آمد و داخل شدن و بیرون رفتن و دور و بر یکدیگر پلکیدن برای خدمت و معاشرت و مخالفت است . خبر مبتدای محذوف بوده و تقدیر چنین است : هم طَوَافُونَ . « بَعْضُكُمْ » : مبتدأ است و خبر آن جار و مجرور (عَلَيَّ بَعْضٌ) است که متعلق آن محذوف و تقدیر چنین است : بَعْضُكُمْ طَائِفٌ عَلَيَّ بَعْضٌ . جمله (بَعْضُكُمْ عَلَيَّ بَعْضٌ) بدل از جمله (طَوَافُونَ عَلَيْكُمْ) است .

سوره نور آیه ۵۹

متن آیه :

وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَأْذِنُوا كَمَا اسْتَأْذَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

ترجمه :

هنگامی که کودکان شما به سن بلوغ رسیدند (در همه اوقات برای ورود به مکانی که پدر و مادر در آنجا استراحت می‌کنند ، و یا منزل اختصاصی که آنان در آنجا بسر می‌برند) باید اجازه بگیرند ، همان گونه که اشخاصی که پیش از آنان بوده‌اند (هنگامی که به سن بلوغ رسیده و اینک مردان و زنان بزرگسال بشمارند) اجازه گرفته‌اند . خداوند این چنین (روشن و ساده) آیات (احکام شریعت) خود را توضیح داده و تبیین می‌کند (تا متادب به آداب اسلامی شوید) . و خداوند بس آگاه (از احوال آفریده‌های خود و) دارای حکمت است (در قانونگذاری برای بندگانش) .

توضیحات :

« الَّذِينَ مِنْ . . . » . مراد مردان و زنان ، یعنی افراد بزرگسال است .

سوره نور آیه ۶۰

متن آیه :

وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ وَأَنْ يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَهُنَّ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

ترجمه :

زنان از کار افتاده‌ای که (به سن و سال نازائی رسیده‌اند و بر اثر سالخوردگی جاذبه جنسی را کاملاً از دست داده‌اند و) میل به ازدواج (با مردان ، و مردان نیز رغبت به ازدواج با آنان را) ندارند ، اگر لباسهای (حفظ حجاب مذکور در سوره نور آیه ۳۱ ، و سوره احزاب آیه ۵۹) خود را از تن به در آورند (و با جامه‌های معمولی با دیگران معاشرت کنند) گناهی بر آنان نیست (چرا که به علت فرتوت بودن و کهنسال شدن ، همچون دختران نابالغ گشته‌اند) در صورتی که (هدف آنان خودآرایی و نمایش وسائل آرایش در برابر مردم نبوده و به بهانه برداشتن لباس حجاب) زینت را نشان ندهند . (با همه این احوال ، چون پیران سرمشوق جوانان هستند) اگر عفت را رعایت کنند (و خویشتن را بپوشانند) برای ایشان بهتر است ، و خداوند شنوا و دانا است (و لذا آنچه را می‌گویند می‌شنود ، و آنچه را در دل دارند و در سر می‌پروانند می‌داند) .

توضیحات :

« الْقَوَاعِدُ » : جمع قاعد . زنان پیر و فرتوتی که از حیض باز ایستاده‌اند و نازا شده و میل زناشویی و جاذبه جنسی را کاملاً از دست داده باشند . « لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا » : امیدی به ازدواج ندارند ، چرا که دیگر بدانان رغبتی نیست و آتش دلدادگی و دلباختگی خودشان در دلشان فرو مرده است . « أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ » : این که لباسهای خود را زمین بگذارند . مراد (خمار) و (جلایب) مذکور در سوره نور آیه ۳۱ ، و سوره احزاب آیه ۵۹ است که روسری و چارقد و مقنعه و جامه‌های رویین می‌باشد . « غَيْرَ » : حال است . « مُتَبَرِّجَاتٍ » : خارج‌شوندگان از حشمت . زنان آرایش کرده و زینت و زیبایی خود را نشان دهنده . « يَسْتَعْفِفْنَ » : عفت پیشه کنند . مراد حفظ حجاب برابر سوره نور آیه ۳۱ ، و سوره احزاب آیه ۵۹ است .

سوره نور آیه ۶۱

متن آیه :

لَيْسَ عَلَيْكَ عَلَيْهِمْ حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرْجٌ وَلَا عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَنْ تَأْكُلُوا مِنْ بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَعْمَامِكُمْ أَوْ بُيُوتِ عَمَّاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخْوَالِكُمْ أَوْ بُيُوتِ خَالَاتِكُمْ أَوْ مَا مَلَكَتْمْ مَفَاتِحَهُ أَوْ صَدِيقَكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَأْكُلُوا جَمِيعًا أَوْ أَشْتَاتًا فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُبَارَكَةٌ طَيِّبَةٌ كَذَلِكَ بَيِّنَ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

ترجمه :

بر (اشخاص صاحب عذر چون) کور و لنگ و بیمار ، و بر خود شما (تندرستان) گناهی نیست که در خانه‌های (فرزندان) خودتان ، یا خانه‌های پدران ، مادران ، برادران ، خواهران ، عموها ، عمه‌ها ، داییها ، و خاله‌های خود ، یا خانه‌هایی که کلیدهای آنها در اختیار شما است (و نگاهبانی و مواظبت آنها به شما واگذار شده است) و یا خانه‌های دوستانتان غذا بخورید . همچنین بر شما گناهی نیست که به طور دسته‌جمعی و یا جداگانه خوراک تناول نمائید . هر

وقت داخل خانه‌ای شدید بر همدیگر سلام کنید ، سلام پربرکت (و لبریز از خیر و ثواب فراوان ، و تقویت‌کننده پیوند موجود میان دل‌های مردمان ، و درود) پاک‌ی که به فرمان خدا مقرر است (و موجب صفا و صمیمیت می‌گردد) . این گونه (کافی و واف‌ی و واضح) خداوند آیه‌ها (ی احکام محکمه و شرائع میرمه خود) را برایتان توضیح می‌دهد و تبیین می‌کند تا این که (بیندیشید و در پرتو خرد ، احکام و مواعظ مندرج در آیات را) بفهمید (و بدانها عمل کنید) .

توضیحات :

« حرج » : گناه (نگا : توبه / ۹۱ ، احزاب / ۳۸) . « بئوتکم » : خانه‌های خود . مراد خانه فرزندان است . چرا که به فرموده پیغمبر ، فراچنگ آورده اولاد فرا چنگ آورده پدر بشمار است : الف) ان اطلب ما یأکل المرء من کسبه ، و ان ولده من کسبه . ب) انت و مالک لایک . (نگا : تفسیر آلوسی) . « لیس علی الأعمی . . . » : طبق برخی از روایات ، اهل مدینه پیش از آن که اسلام را پذیرا شوند ، افراد نابینا و شل و بیمار را از حضور بر سر سفره غذا منع می‌کردند و با آنان هم‌غذا نمی‌شدند . اسلام این عمل را نکوهش فرمود . « مفتاح » : جمع مفتح ، کلیدها (نگا : انعام / ۵۹) . « ما ملکتم مفتاحه » : خانه‌هایی که کلیدهای آنها در اختیار شما است . مراد خانه‌هایی است که نگاهبانی و مواظبت آنها به شما واگذار شده و شما را مراقب و متصرف در آنها نموده‌اند . « ان تأکلوا جمیعاً او آشتاتاً » : این که گروهی یا تنها غذا بخورید . برخی از اعراب مانند قبیله کنانه ، و جمعی از مسلمانان در آغاز اسلام از غذا خوردن تنهایی ، ابا داشتند ، قرآن بدانان تعلیم می‌دهد که غذا خوردن به صورت جمعی و فردی هر دو مجاز است . « فسلموا علی أنفسکم » : بر خودتان سلام کنید . مراد از « خودتان » ، « همدیگر » است (نگا : بقره / ۵۴) و در اصل منظور ساکنان منازل است ، اعم از بیگانگان یا خویشان و اهل خانواده . از قبیل : پدر و مادر و برادر و خواهر و همسر و پسر و دختر (نگا : آل‌عمران / ۶۱) . اگر هم به هنگام ورود به خانه‌ای ، کسی در آنجا نباشد ، باید بر خویشان سلام کرد و گفت : السلام علینا و علی عباد الله الصالحین . « من عند الله » : از سوی خدا مقرر است و برنامه اسلامی است . « تحیه » : درود و سلام . مفعول مطلق است برای (سلموا) از غیر لفظ خود ، همچون قعدت جلوساً . « طیبه » : پاک . مایه خوشحالی و سرور .

سوره نور آیه ۶۲

متن آیه :

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِذَا كَانُوا مَعَهُ عَلَىٰ أَمْرٍ جَامِعٍ لَّمْ يَذْهَبُوا حَتَّىٰ يَسْتَأْذِنُوا إِنْ
الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِذَا اسْتَأْذَنُوكَ لِيَعُضَ شَأْنِهِمْ فَاذْنِ لِمَنْ شِئْتَ
مِنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمِ اللَّهُ إِنْ اللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

مؤمنان واقعی کسانی هستند که به خدا و پیغمبرش ایمان دارند و هنگامی که در کار مهمی (چون جهاد) با او باشند ، بدون اجازه وی (به جانی) نمی‌روند (و تک و تنها رهایش نمی‌کنند) . کسانی که از تو اجازه می‌گیرند آنان واقعاً به خدا و پیغمبرش ایمان دارند . پس هرگاه از تو برای انجام بعضی از کارهای خود اجازه خواستند ، به هرکس از ایشان که می‌خواهی (و صلاح می‌بینی) اجازه بده ، و از خدا برای آنان آمرزش بخواه . بی‌گمان خدا بخشایشگر و مهربان است (و با مغفرت و رحمت خود ، اجازه خواستن و به دنبال مصالح خویش رفتن ایشان را که نوعی قصور در چنین اوقات بشمار است می‌بخشد) .

توضیحات :

« أمر جامع » : کار مهمی که مردمان برای مشورت و یا شرکت در آن گرد می‌آیند ، از قبیل جهاد و جمعه و جماعت و عیدین . « استغفر لهم الله » : مراد طلب بخشش قصور آنان در تشخیص

مهم و مهمتر است .

سوره نور آیه ۶۳

متن آیه :

لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنْكُمْ لِوَاذًا فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

ترجمه :

(ای مؤمنان !) دعوت پیغمبر را در میان خویش (برای اجتماع و شرکت در کارهای مهم) همسان دعوت برخی از برخی از خود بشمار نیاورید (چرا که فرمانش خدا و دعوتش دعوت پروردگار است) . خداوند آگاه از کسانی است که در میان شما خویشتن را می‌دزدند و پشت سر دیگران خود را پنهان می‌دارند (تا پیغمبر آنان را نبیند و از انصراف و گریز ایشان نپرسد و کاری بدانان حواله نکند) . آنان که با فرمان او مخالفت می‌کنند ، باید از این بترسند که بلائی (در برابر عصیان که می‌ورزند) گریبانگیرشان گردد ، یا این که عذاب دردناکی دچارشان شود (اعم از قحطی و زلزله و دیگر مصائب دنیوی ، و دوزخ و دیگر شکنجه‌های اخروی) .

توضیحات :

« دُعَاءٌ » : دعوت . فراخواندن برای کار مهمی . « يَتَسَلَّلُونَ » : خود را می‌دزدند . خویشتن را کنار می‌کشند و پشت دیوار و پشت سر مردم خویش را پنهان می‌سازند . آهسته و پنهانی راه خود را در پیش می‌گیرند . « لِوَاذًا » : پناه بردن . یکی در پشت دیگری خویشتن را قائم کردن . مصدر باب مفاعله است و حال بوده و به معنی (ملاوذین) است .

سوره نور آیه ۶۴

متن آیه :

أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قَدْ يَعْلَمُ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ وَيَوْمَ يُرْجَعُونَ إِلَيْهِ فَيُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا وَاللَّهُ يَكُلُ شَيْءٍ عَلِيمٌ

ترجمه :

هان ! (ای مردمان !) آنچه در آسمانها و زمین است متعلق به خدا است . او آگاه است از آنچه شما (هم اینک) بر آن هستید (و چه نوع عقیده و هدف و روشی دارید) و آگاه است از آن روزی که انسانها در آن به سوی او بازمی‌گردند ، و ایشان را از اعمالی که انجام داده‌اند آگاه می‌سازد (و جزا و سزا و پاداش و پادافره کردار و رفتار و گفتارشان را می‌دهد) و خداوند از هر چیزی آگاه است (و احوال و اوضاع و موافقت و مخالفت و اخلاص و نفاق کسی بر او پنهان نمی‌ماند) .

توضیحات :

« قَدْ يَعْلَمُ » : حتماً می‌داند . حرف (قَدْ) در اینجا برای تحقیق است (نگا : تفسیر آلوسی) . « يَوْمَ » : مفعول به و عطف بر (ما) است ، و یا عطف بر (الْآن) مقدر است و تقدیر چنین است : « مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ الْآنَ وَ يَوْمَ » . و یا این که ظرف است و معنی چنین می‌شود : خداوند آگاه است از آنچه شما بر آن هستید ، و در روزی که انسانها به سوی او باز می‌گردند ، ایشان را از آنچه کرده‌اند باخبر می‌سازد . یادآوری : در این آیه سه بار بر روی علم خدا نسبت به اعمال انسانها تکیه شده است ، تا ما متوجه باشیم که خدا به طور دائم مراقب ما است و چیزی از اعمال پنهان و آشکار ما بر او مخفی نمی‌ماند .

سوره فرقان آیه ۱

متن آیه :

تَبَارَكَ الَّذِي نَزَلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا

ترجمه :

والا مقام و جاوید کسی است که فرقان ، (یعنی جدا سازنده حق از باطل) را بر بنده خود (محمد) نازل کرده است ، تا این که جهانیان را (بدان) بیم دهد (و آن را به گوش ایشان برساند) .

توضیحات :

« تَبَارَكَ » : والامقام و عظیم‌القدر است . پربرکت و افزون خیر است . ماندگار و زوال‌ناپذیر است . این واژه تنها به صورت ماضی به کار می‌رود و دال بر کثرت و زیادت خیر است و معنی تمجید و تعظیم نیز دارد . « الْفُرْقَانَ » : مصدر است و به معنی جدا کردن . در اینجا به عنوان اسم فاعل به کار رفته و به معنی جدا سازنده حق از باطل است . مراد قرآن است .

سوره فرقان آیه ۲

متن آیه :

الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُن لَّهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ تَقْدِيرًا

ترجمه :

آن کسی که حکومت و مالکیت آسمانها و زمین از آن او است ، و فرزندی (برای خود) برنگزیده است ، و در حکومت و مالکیت انبازی نداشته‌است ، و همه چیز را آفریده است و آن را دقیقاً اندازه‌گیری و کاملاً برآورد کرده است .

توضیحات :

« قَدَرَهُ » : آن را اندازه‌گیری کرده است . آن را آماده کرده است برای همان ویژگی و کاری که خود خواسته است و انجام وظیفه‌ای که بدان واگذار فرموده است و میان اشیاء موازنه برقرار نموده است .

سوره فرقان آیه ۳

متن آیه :

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً لَّا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ وَلَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَلَا يَمْلِكُونَ مَوْتًا وَلَا حَيَاةً وَلَا نُشُورًا

ترجمه :

(مشرکان) سواي خدا ، معبودهائی را برگرفته‌اند (و به پرستش اصنام و کواکب و اشخاصی پرداخته‌اند) که چیزی را نمی‌آفرینند و بلکه خودشان آفریده‌هائی بیش نیستند ، و مالک سود و زبانی برای خود نبوده ، و بر مرگ و زندگی و رستاخیز اختیار و توانی ندارند .

توضیحات :

« شَيْئًا » : چیزی را . اصلاً و ابداً . « نُشُورًا » : زندگی دوباره . رستاخیز . حیات بعد از ممات (نگا : عبس / ۲۲) .

سوره فرقان آیه ۴

متن آیه :

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا إِفْكُ افْتَرَاهُ وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ فَقَدْ جَاءُوا ظُلْمًا وَزُورًا

ترجمه :

کافران می‌گویند : این (قرآن) دروغی بیش نیست که خود (محمد) آن را از پیش خود به هم بافته است و گروهی او را در این کار یاری داده‌اند . آنان واقعاً (با بیان این سخن) ستم و بهتان بزرگی را مرتکب شده‌اند .

توضیحات :

« إِفْكٌ » : بدترین دروغ (نگا : نور / ۱۱) . « افْتَرَاهُ » : سپرهم کرده است . ساخته و پرداخته نموده است (نگا : آل عمران / ۹۴ ، یونس / ۳۸) . « قَوْمٌ آخَرُونَ » : گروه دیگری . مراد اهل کتابی است که اسلام را پذیرفته بودند ، یا اشخاصی چون عداس ، یسار ، نصر ، ابوفکیه رومی و . . . (نگا : نحل / ۱۰۳) . « جَاءُوا » : عرب واژه‌های (جَاءَ) و (أَتَى) را به معنی (فَعَلَ) یعنی انجام داد ، به کار می‌برند (نگا : تفسیر أضواء البیان) . « زُورًا » : باطل . بهتان (نگا : حج / ۳۰) . تنکیر (ظُلْمًا) و (زُورًا) برای تعظیم است .

سوره فرقان آیه ۵

متن آیه :

وَقَالُوا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ اكْتَتَبَهَا فَهِيَ تُمَلَّى عَلَيْهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا

ترجمه :

(درباره قرآن نیز) می‌گویند : افسانه‌های پیشینیان است که (از دیگران) خواسته است آن را برایش بنویسند ، و چنین افسانه‌هایی سحرگاهان و شامگاهان بر او خوانده می‌شود (تا آنها را حفظ کند و به خاطر سپارد) .

توضیحات :

« أَسَاطِيرُ » : افسانه‌ها (نگا : أنعام / ۲۵) . « اكْتَتَبَهَا » : درخواست نوشتن آنها را از دیگران کرده است . آنها را رونویس کرده است . « بُكْرَةً » : سحرگاهان . بامدادان . « أَصِيلًا » : شامگاهان . مراد کفار از سحرگاهان و شامگاهان ، همه اوقات شبانه‌روز بوده است .

سوره فرقان آیه ۶

متن آیه :

قُلْ أَنْزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا

ترجمه :

بگو : قرآن را کسی فرو فرستاده است که راز آسمانها و زمین را می‌داند (و گوشه‌ای از این راز را به عنوان معجزه در قرآن گنجانده است تا دلیل بر وحی الهی باشد و انسانها نتوانند حتی سوره‌ای همچون سوره‌های قرآن را بسازند و ارائه دهند) . بی‌گمان خدا آمرزگار و مهربان است (و سرکشان و بزهکارانی را می‌بخشد که برگردند و از دروغگوئیها و پلشتیها دست بکشند) .

توضیحات :

« يَعْلَمُ السِّرَّ . . . » : اشاره به این است که قرآن ساخته و پرداخته مغز بشر نیست و با کمک

این و آن تنظیم نشده است ، بلکه تألیف خدا است و معجزه بوده و یکی از اسرار است .

سوره فرقان آیه ۷

متن آیه :

وَقَالُوا مَالِ هَذَا الرَّسُولِ يَأْكُلُ الطَّعَامَ وَيَمْشِي فِي الْأَسْوَاقِ لَوْلَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مَلَكٌ فَيَكُونُ مَعَهُ نَذِيرًا

ترجمه :

(محمد را نیز مسخره می‌کنند) و می‌گویند : این چه پیغمبری است ؟ ! او غذا می‌خورد ، و در بازارها راه می‌رود ، (نه شیوه فرشتگان دارد ، و نه روش شاهان . او امتیازی بر دیگران ندارد ، چرا که همچون افراد عادی نیاز به تغذیه دارد ، و در بازارها برای کسب و تجارت و خرید نیازمندیهای خود رفت و آمد می‌کند) . چرا لااقل فرشته‌ای به سوی او فرستاده نشده است تا (به عنوان گواه صدق دعوتش) همراه او مردم را بیم بدهد (و در امر تبلیغ رسالت او را یاری نماید و ما هم ایمان بیاوریم) .

توضیحات :

« مَا لِهَذَا الرَّسُولِ » : این پیغمبر را چه شده است ؟ چرا باید این پیغمبر ؟ « لَوْلَا » : چرا نباید که ؟ این واژه در اینجا برای استفهام است .

سوره فرقان آیه ۸

متن آیه :

أَوْ يُلْقَى إِلَيْهِ كَنْزٌ أَوْ تَكُونُ لَهُ جَنَّةٌ يَأْكُلُ مِنْهَا وَقَالَ الظَّالِمُونَ إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا

ترجمه :

یا این که گنجی (از آسمان) به سوی او انداخته شود (تا از آن خرج و انفاق کند) و یا این که باغی داشته باشد که از (میوه‌های) آن بخورد (و امرار معاش کند) . ستمگران (کفرپیشه) می‌گویند : شما جز از يك انسان دیوانه پیروی نمی‌کنید .

توضیحات :

« كَنْزٌ » : گنج . « جَنَّةٌ » : باغ . « مَسْحُورًا » : جادو شده . دیوانه (نگا : اسراء / ۴۷ و ۱۰۱) .

سوره فرقان آیه ۹

متن آیه :

انظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا

ترجمه :

(ای پیغمبر !) بین چگونه برای تو مثلها می‌زنند (و گاهی تو را جادو شده ، و گاهی دیوانه ، و زمانی دروغگو ، و وقتی تعلیم‌دیده بیگانگان غیر عرب می‌نامند ، و بدین وسیله از راه راست و طریقه مباحثات و محاجات درست بدر می‌روند) و گمراه می‌شوند و نمی‌توانند (به سوی جاده حقیقت و بیان حجت) راهی پیدا کنند (و بر يك سخن ماندگار بمانند ، و هر زمان قولی و هر لحظه نقلی دارند) .

توضیحات :

« الْأَمْثَالَ » : مراد مثالهای بی‌پایه و اساس و تشبیهات نادرست و ناروا است .

سوره فرقان آیه ۱۰

متن آیه :

تَبَارَكَ الَّذِي إِن شَاءَ جَعَلَ لَكَ خَيْرًا مِّنْ ذَلِكَ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَيَجْعَلْ لَكَ فُصُورًا

ترجمه :

بزرگوار خداوندي است که اگر بخواهد براي تو بهتر از آن (چيزهائي که آنان پيشنهاد مي کنند) مي سازد ، باغهائي را (در دنيا براي پديدار مي نمايد) که در زير (قصر و قصور و درختان) آنها رودبارها و جويبارها روان باشد ، و براي تو کاخهاي مجللي مي سازد (و در اختيارت قرار مي دهد که ايشان در خواب هم نديده باشند) .

توضيحات :

« تَبَارَكَ » : (نگا : فرقان / ۱) . « جَنَّاتٍ » : باغهائي را . بدل از (خَيْرًا) است .

سوره فرقان آیه ۱۱

متن آیه :

بَلْ كَذَّبُوا بِالسَّاعَةِ وَأَعْتَدْنَا لِمَنْ كَذَّبَ بِالسَّاعَةِ سَعِيرًا

ترجمه :

(اين حرفهائي را که مي زنند همه بهانه است) . واقع قضيه اين است که آنان قيامت را دروغ مي دانند ، و ما براي کسي که قيامت را دروغ بداند آتش شعله ور و سوزاني را آماده کرده ايم .

توضيحات :

« بَلْ » : اين واژه براي (اِضْرَاب) است . يعني آنان آنچه را در زمينه نفي توحيد تو نيوت مي گویند ، بهانه هائي است که در حقيقت از انکار معاد سرچشمه گرفته است . « السَّاعَةِ » : قيامت (نگا : اَنعام / ۳۱ و ۴۰ ، اعراف / ۱۸۷) . « سَعِيرًا » : آتش شعله ور و ملتهب (نگا : نساء / ۱۰ و ۵۵ ، اِسراء / ۹۷) .

سوره فرقان آیه ۱۲

متن آیه :

إِذَا رَأَوْهُمْ مِّنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ سَمِعُوا لَهَا تَغِيْطًا وَزَفِيرًا

ترجمه :

هنگامي که (اين آتش فروزان دوزخ) ايشان را از دور مي بيند (و آنان چشمشان بدان مي افتد) صدای خشم آلود و جوش و خروش آن را مي شنوند .

توضيحات :

« تَغِيْطًا » : فریاد خشم . خشم را با نعره و فریاد آشکار کردن . « زَفِيرًا » : جوش و خروش ناشي از خشم . از خشم نفس طولاني بيرون کشیدن (نگا : هود / ۱۰۶ ، اَنبياء / ۱۰۰) .

سوره فرقان آیه ۱۳

متن آیه :

وَإِذَا أَلْقَا مِنْهَا مَكَانًا ضِيقًا مُّقْرِنِينَ دَعَوْا هُنَالِكَ ثُبُورًا

ترجمه :

هنگامی که ایشان ، با غل و زنجیر ، به مکان تنگی از آتش دوزخ افکنده می‌شوند ، در آنجا (و اوایل سر می‌دهند و) مرگ را به فریاد می‌خوانند (و آرزوی نابودی می‌کنند) .

توضیحات :

« مَفْرِينَ » : کسانی که دستها و پاهایشان را با غل و زنجیر به هم بسته باشند (نگا : ابراهیم / ۴۹) . « دَعُوا » : فریاد می‌دارند . ندا می‌زنند . « هَنَالِكَ » : در آن مکان تنگ ، « تُبُوراً » : هلاک . یعنی فریاد می‌زنند ، مرگ ما را دریاب تا نابود شویم و از عذاب برهیم (نگا : نبا / ۴۰) .

سوره فرقان آیه ۱۴

متن آیه :

لَا تَدْعُوا الْيَوْمَ تُبُوراً وَاحِداً وَادْعُوا تُبُوراً كَثِيراً

ترجمه :

امروز يك بار نه ، بلکه بارها و بارها مرگ را به آرزو بخواهید و فریادش دارید (ولي بدانید که دیگر مرگی وجود ندارد ، و خلاص از عذاب و نجات از عقابی که پیوسته رو به افزایش است ، غیر ممکن است) .

توضیحات :

« تُبُوراً كَثِيراً » : مراد اوایلها و ناله‌های پشت سر یکدیگر و ای مرگ و ای مرگ‌های مکرر است .

سوره فرقان آیه ۱۵

متن آیه :

قُلْ أَدْلِكْ خَيْرٌ أَمْ جَنَّةُ الْخُلْدِ الَّتِي وَعَدَ الْمُتَّقُونَ كَانَتْ لَهُمْ جَزَاءٌ وَمَصِيراً

ترجمه :

(ای پیغمبر ! بدیشان) بگو : آیا این (سرنوشت دردناک) بهتر است ، یا پهنشت جاویدانی که به پرهیزگاران وعده داده شده است ؟ (بهشتی که برابر وعده الهی توسط انبیاء) هم پاداش (اعمال دنیوی) آنان است و هم جایگاه و قرارگاه (سرمدی) ایشان .

توضیحات :

« ذَلِكَ » : این سرنوشت بدفرجام دوزخ نام .

سوره فرقان آیه ۱۶

متن آیه :

لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ خَالِدِينَ كَانَ عَلَى رَبِّكَ وَعْداً مَسْئُولاً

ترجمه :

(همان بهشتی که) هرچه بخواهند ، در آنجا موجود و برای آنان فراهم است ، و برای همیشه در آنجا خواهند ماند . این نعمتها وعده خدا بوده است ، وعده‌ای که (مؤمنان برابر رهنمود یزدان در کتابهای آسمانی) تحقق آن را از خدا خواسته‌اند .

توضیحات :

« خَالِدِينَ » : حال است . « وَعْداً مَسْئُولاً » : وعده‌ای که مورد تقاضا و درخواست مؤمنان از خدا بوده است (نگا : آل عمران / ۱۹۴) و فرشتگان نیز آن را برای مؤمنان از خدا درخواست کرده‌اند (

نگا : غافر / ۸) . آن چنان این وعده قطعی و حتمی است که مؤمنان می‌توانند آن را در آخرت از خدا مطالبه و درخواست کنند .

سوره فرقان آیه ۱۷

متن آیه :
وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ قِيْقُولُ أَأَنْتُمْ أَضَلَلْتُمْ عِبَادِي هَؤُلَاءِ أَمْ هُمْ ضَلُّوا السَّبِيلَ

ترجمه :

(برای اندرز مردمان یادآور شو) روزی را که خداوند همه مشرکان را (برای حساب و کتاب) به همراه همه کسانی که (همچون عیسی و عزیر و فرشتگان ، در دنیا) بجز خدا می‌پرستیدند ، گرد می‌آورد و (به پرستش شدگان) می‌گوید : آیا شما این بندگان مرا گمراه کرده‌اید (و بدیشان دستور داده‌اید که شما را پرستش نمایند) یا این که خودشان گمراه گشته‌اند (و به اختیار خود شما را پرستش نموده‌اند ؟) .

توضیحات :

« مَا يَعْبُدُونَ » : مراد عیسی و عزیر و فرشتگان و دیگر ذوی‌العقولی است که پرستش شده‌اند (نگا : مائده / ۱۱۶ ، توبه / ۳۰ ، انبیاء / ۲۶ ، سبأ / ۴۰ و ۴۱) .

سوره فرقان آیه ۱۸

متن آیه :

قَالُوا سُبْحَانَكَ مَا كَانَ يَنْبَغِي لَنَا أَنْ نَتَّخِذَ مِنْ دُونِكَ مِنْ أَوْلِيَاءَ وَلَكِنْ مَتَّعْتَهُمْ وَآبَاءَهُمْ حَتَّى نَسُوا الذِّكْرَ وَكَانُوا قَوْمًا بُورًا

ترجمه :

آنان (در پاسخ) می‌گویند : تو منزّه و به دور (از آن چیزهایی) هستی (که مشرکان به تو نسبت می‌دهند) . ما (انسانها) را نرسد که جز تو سرپرستانی برای خود برگزینیم (و سواي تو را بپرستیم) ، ولیکن (سبب کفر و انحرافشان این است که) آنان و پدران و نیاکانشان را (از نعمتها و لذائذ دنیا) برخوردار نموده‌ای ، تا آنجا که یاد (تو و سپاس تو) را فراموش کرده‌اند (و به جای شکر نعمت ، در شهوات و کامجوییها فرو رفته‌اند) و مردمان تباهی شده‌اند و هلاک گشته‌اند .

توضیحات :

« مَا كَانَ يَنْبَغِي لَنَا . . . » : ما را نیسزد . ما نباید که . مراد ما انسانها و همه خلایق است . « أَوْلِيَاءَ » : مراد معبودها است . « مَتَّعْتَهُمْ » : متمتع نموده‌ای . از نعمت برخوردار کرده‌ای . « الذِّكْرَ » : مراد یاد پروردگار و عذاب و عقاب کردگار است . « بُورًا » : فاسد و تباه . هلاک شده . این واژه جمع مکسر (بائر) یا مصدر است و در معنی جمع .

سوره فرقان آیه ۱۹

متن آیه :

فَقَدْ كَذَّبَكُمْ بِمَا تَقُولُونَ فَمَا تَسْتَطِيعُونَ صَرْفًا وَلَا نَصْرًا وَمَنْ يَظْلِم مِّنْكُمْ نُوْفِقُهُ عَذَابًا كَبِيرًا

ترجمه :

(به پرستش‌کنندگان مشرک گفته می‌شود : شما که می‌گفتید اینان شما را از راه منحرف و گمراه کرده‌اند و به عبادت خود خوانده‌اند ! هم اینک) ایشان سخنان شما را تکذیب می‌کنند و

نادرست می‌دانند . لذا نه می‌توانید (عذاب الهی را) از خود به دور دارید ، و نه می‌توانید (خویشتن را) یاری دهید و (یا از دیگران) یاری ببینید . (بندگان جملگی باید بدانند که) هرکس از شما (با کفر و عصیان ، همچون اینان) ستم کند ، عذاب بزرگی را بدو می‌چشانیم .

توضیحات :

« يَمَّا تَقُولُونَ » : در چیزی که می‌گوئید . حرف (ب) به معنی (فی) است (نگا : آل‌عمران / ۱۲۳ ، قمر / ۳۴) . « صَرَفًا » : دفع عذاب . بازگرداندن (نگا : آل‌عمران / ۱۵۲ ، اعراف / ۱۴۶ ، یوسف / ۲۴ و ۲۳) . « نَصْرًا » : مراد خویشتن را کمک و یاری کردن ، و یا از دیگران کمک و یاری دریافت نمودن است .

سوره فرقان آیه ۲۰

متن آیه :

وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا إِنَّهُمْ لِيَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَيَمْشُونَ فِي الْأَسْوَاقِ وَجَعَلْنَا بَعْضَكُمْ لِبَعْضٍ فِتْنَةً أَتَصْبِرُونَ وَكَانَ رَبُّكَ بَصِيرًا

ترجمه :

ما هیچ يك از پیغمبران را پیش از تو نفرستاده‌ایم مگر این که (همه آنان از جنس بشر بوده‌اند و) غذا می‌خورده‌اند و در بازارها (برای معامله و تهیه نیازمندیهای خود) راه می‌رفته‌اند . ما برخی از شما را وسیله امتحان برخی دیگر کرده‌ایم (و اغنیاء را با فقراء ، تندرستان را با بیماران ، پیغمبران را با کافران و مشرکان ، و برعکس می‌آزمائیم) . آیا شکیبائی می‌ورزید ؟ (تا از عهده امتحان الهی بدر آئید و پاداش بزرگ او را دریافت نمائید ؟ شکیبائی کنید ، چرا که شکیبائی رکن اصلی پیروزی است) . خدای تو بینا است (و همه‌چیز را می‌بیند و همگان را در برابر اعمالشان پاداش می‌دهد) .

توضیحات :

« فِتْنَةً » : آزمون . آزمایش . « جَعَلْنَا بَعْضَكُمْ لِبَعْضٍ فِتْنَةً » : مراد آزمایش عمومی مردم به وسیله یکدیگر است (نگا : انعام / ۵۳ و ۱۶۵ ، انفال / ۲۸ ، محمد / ۴) .

سوره فرقان آیه ۲۱

متن آیه :

وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْنَا الْمَلَائِكَةُ أَوْ نَرَى رَبَّنَا لَقَدِ اسْتَكْبَرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ وَعَتَوْا عِتْوًا كَبِيرًا

ترجمه :

آنان که امیدی به ملاقات ما (در روز رستاخیز نداشته و قیامت را قبول) ندارند می‌گویند : چرا فرشتگان به پیش ما نمی‌آیند (تا بر صدق رسالت تو گواهی دهند ؟) یا چرا پروردگار خود را نمی‌بینیم (تا خودش در برابرمان ظاهر و به ما بگوید که او تو را فرستاده است ؟) واقعاً آنان خویشتن را بزرگ پنداشته‌اند (و از حد خود بسی‌پا را فراتر) و در ظلم و طغیان سخت سرکشی نموده‌اند .

توضیحات :

« اسْتَكْبَرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ » : خودشان را دست بالا و بزرگ گرفته‌اند . خود را بزرگ پنداشته‌اند . « عَتَوْا » : سرکشی کرده‌اند . از حد خود فراتر رفته‌اند .

سوره فرقان آیه ۲۲

متن آیه :

يَوْمَ يَرَوْنَ الْمَلَائِكَةَ لَا بُشْرَىٰ يَوْمَئِذٍ لِلْمُجْرِمِينَ وَيَقُولُونَ حِجْرًا مَّحْجُورًا

ترجمه :

روزي فرشتگان را مي بينند و در آن روز مزده و نویدی براي بزهکاران در میان نخواهد بود (و بلکه روزي است که از ترس فریاد برمي آورند و) مي گویند : پناه !! امان !!

توضیحات :

« یوم » : در روزي . مراد روز فوت و مرگ هر کسي (نگا : نساء / ۹۷) يا روز قیامت است . « لا بشري » : بشارت و مزده اي نخواهد بود . بشارت مباد . « حِجْرًا مَّحْجُورًا » : پناه و امان دهید . دست باز دارید و صدمه اي نرسانید که ممنوع و گناه است . (حِجْرًا مَّحْجُورًا) اصطلاحی بوده است در میان عربها که وقتی به کسي برخورد مي کردند که از او مي ترسیدند ، براي گرفتن امان آن را خطاب به طرف مي گفتند . مخصوصاً در ماههاي حرام و ایام حج ، اگر دشمني به دشمني برخورد مي کرد و مي ترسید صدمه اي پدو بزند اين جمله را تکرار مي کرد و در امان بود . (حِجْرًا) مفعول به فعل مقدری است و (مَّحْجُورًا) صفت است و به عنوان تأکید معني آمده است . در اصل چنین است : أَطْلَبُ مِنْكَ حِجْرًا ، لا سَبِيلَ إِلَي رَفْعِهِ وَ دَفْعِهِ . کافران در قیامت خیال مي کنند با گفتن (حِجْرًا مَّحْجُورًا) مي توانند خویشتن را از دست فرشتگان عذاب و از مجازات و عقاب خدا برهانند .

سوره فرقان آیه ۲۳

متن آیه :

وَقَدِمْنَا إِلَىٰ مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَّنْثُورًا

ترجمه :

ما به سراغ تمام اعمالی که (به ظاهر نیک بوده و در دنیا) آنان انجام داده اند مي رویم و همه را همچون ذرات غبار پراکنده در هوا مي سازیم (و ایشان را از اجر و پاداش آن محروم مي کنیم . چرا که نداشتن ایمان ، موجب محو و نابودی احسان ، و بي اعتبار شدن اعمال خوب انسان مي گردد) .

توضیحات :

« قَدِمْنَا إِلَىٰ مَا » : به سراغ چیزهائي مي رویم که . « هَبَاءً » : ذرات کوچک غبار که به هنگام تابش نور خورشید به داخل اطاق دیده مي شوند . « مَّنْثُورًا » : پراکنده . مراد اين است که اعمال ایشان را بدان گونه پراکنده مي داریم که همچون چنین ذراتي قابل جمع نبوده و مفید فائده اي نباشند (نگا : ابراهیم / ۱۸) .

سوره فرقان آیه ۲۴

متن آیه :

أَصْحَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَئِذٍ خَيْرٌ مُّسْتَقَرًّا وَأَحْسَنُ مَقِيلًا

ترجمه :

بهشتیان در آن روز ، جایگاه و استراحتگاهشان بهتر و نیکوتر است . . .

توضیحات :

« خَيْرٌ » : صیغه تفضیل ، گاهی در مواردی به کار می‌رود که يك طرف به كَلِّي فاقد آن است (نگا : فصلت / ۴۰) . لذا این آیه بیانگر آن نیست که دوزخیان وضعشان خوب است و بهشتیان وضعشان از آنان بهتر می‌باشد . « مُسْتَقَرًّا » : قرارگاه . جایگاه . « مَقِيلًا » : استراحتگاه . خوابگاه . از ماده (قیل) . واژه‌های (مُسْتَقَرًّا) و (مَقِيلًا) تمییز می‌باشند .

سوره فرقان آیه ۲۵

متن آیه :

وَيَوْمَ تَشْقُقُ السَّمَاءُ بِالْغَمَامِ وَنَزَلَ الْمَلَائِكَةُ نَزِيلًا

ترجمه :

(یادآور شو) روزی را که آسمانِ (کره زمین در آن روز ، بر اثر انفجارات کواکب و سیارات) به وسیله ابر (حاصل از گرد و غبار غلیظ کرات) پاره‌پاره (و لکه‌لکه) می‌گردد . و فرشتگان تندتند و پیاپی فرو فرستاده می‌شوند (تا نامه اعمال را به دست مردمان برسانند ، و به هنگام حسابرسی و دادگاهی بر آنان گواهی دهند) .

توضیحات :

« تَشْقُقُ » : پاره‌پاره می‌گردد . اشارت به آن است که در آستانه قیامت ، انقلابات و انفجارات شگرفی سراسر عالم هستی را فرا می‌گیرد و ابر غلیظی از گرد و غبار کرات متلاشی شده ، صفحه آسمان را می‌پوشاند که در لابلای این ابر شکافی وجود دارد . « بِالْغَمَامِ » : به وسیله ابر . همراه ابر . واژه (ب) ممکن است به معنی ملابست باشد ، یا برای سببیت بوده ، و یا این که به معنی (عَن) باشد (نگا : / ۴۴) . یعنی : آسمان گاه‌گاهی از لابلای ابر پدیدار می‌شود .

سوره فرقان آیه ۲۶

متن آیه :

الْمَلِكُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ لِلرَّحْمَنِ وَكَانَ يَوْمًا عَلَى الْكَافِرِينَ عَسِيرًا

ترجمه :

در آن روز حکومت واقعی و ملك حقیقی ، از آن خداوند مهربان است (و مملکت جهان ، به صورت ظاهر و باطن و حقیقی و مجازی ، در دست یزدان است) ، و آن روز برای کافران روز سختی خواهد بود .

توضیحات :

« الْحَقُّ » : واقعی . راستین . صفت « الْمَلِكُ » است . « عَسِيرًا » : سخت . شدید (نگا : قمر / ۸ ، مدثر / ۹) .

سوره فرقان آیه ۲۷

متن آیه :

وَيَوْمَ يَعَضُّ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ يَقُولُ يَا لَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا

ترجمه :

و در آن روز ستمکار (کفرپیشه) هر دو دست خویش را (از شدت حسرت و ندامت) به دندان می‌گزد و می‌گوید : ای کاش ! با رسول خدا راه (بهشت را) برمی‌گزیدم (و با قافله انبیاء به سوی خوشبختی جاویدان و رضای یزدان سبحان حرکت می‌کردم . ای وای ! من ، بر خود چه کردم ؟) .

توضیحات :
« الظالم » : کافر . کسی که با کفر و مخالفت با انبیاء ، به خویشتن ظلم کرده است . « یَعَصُّ »
: گاز می‌گیرد . دست خود یا انگشت خود را گاز گرفتن ، کنایه از خشم و پشیمانی است .

سوره فرقان آیه ۲۸

متن آیه :
يَا وَيْلَتَى لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا خَلِيلًا

ترجمه :
ای وای ! کاش من فلانی را به دوستی نمی‌گرفتم .

توضیحات :
« خَلِيلًا » : دوست خاص و صمیمی که انسان او را مشاور خود کند .

سوره فرقان آیه ۲۹

متن آیه :
لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِلْإِنْسَانِ خَذُولًا

ترجمه :
بعد از آن که قرآن (برای بیداری و آگاهی) به دستم رسیده بود ، مرا گمراه (و از حق منحرف و
منصرف) کرد . (آری ! این چنین) شیطان انسان را (به رسوائی می‌کشد و) خوار خوار
می‌دارد .

توضیحات :
« الذِّكْرُ » : قرآن (نگا : آل عمران / ۵۸ ، اعراف / ۶۳ و ۶۹ . . .) . یاد خدا (نگا : مائده / ۹۱ ، رعد
/ ۲۸) . « الشَّيْطَانُ » : اهریمن جن و انس . « خَذُولًا » : بسیار خوار کننده و رسوائی به بار
آورنده .

سوره فرقان آیه ۳۰

متن آیه :
وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا

ترجمه :
و پیغمبر (شکوه‌کنان از کیفیت برخورد مردمان با قرآن) عرض می‌کند ، پروردگارا ! قوم من این
قرآن را (که وسیله سعادت دو جهان بود) رها و از آن دوری کرده‌اند (و از ترتیل و تدبر و عمل
بدان غافل شده‌اند) .

توضیحات :
« مهجوراً » : متروک . رها شده . مراد از ترك قرآن ، دوری گزیدن از : شنیدن و اندیشیدن ، عمل
به احکام حلال و حرام آن ، در اصول و فروع دین حاکم کردن و داوری بردن بدان ، درمان دل و درون
خود را از قرآن خواستن ، و بالاخره عقائد و عبادات و اخلاق از آن آموختن است .

سوره فرقان آیه ۳۱

متن آیه :
وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا مِّنَ الْمُجْرِمِينَ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ هَادِيًا وَنَصِيرًا

ترجمه :

این گونه (که تو ای پیغمبر ! با موضعگیری و عداوت سرسختانه این گروه روبرو شده‌ای ، همه پیغمبران در چنین شرایطی قرار داشته‌اند ، و) برای هر پیغمبری گروهی از بزهکاران را دشمن ساخته‌ایم (که با او به مبارزه پرداخته و با مکتب و دعوتش مخالفت ورزیده‌اند . اما بدان که حق همیشه پیروز است ، و تو هم تنها و بدون یاور نیستی ، و خدا تو را به راه پیروزی بر آنان راهنمایی می‌کند و یاریت می‌دهد) و همین بس که خدای تو راهنما و یاور باشد .

توضیحات :

« عَدُوًّا » : دشمنان . واژه (عَدُوٌّ) برای مفرد و جمع به کار می‌رود (نگا : انعام / ۱۱۲ ، کهف / ۵۰) . « الْمُجْرِمِينَ » : بزهکارانی می‌راد است که فسادشان شدت گرفته باشد (نگا : انعام / ۱۲۳ ، یونس / ۱۷ ، شعراء / ۹۹ ، مدثر / ۴۱) .

سوره فرقان آیه ۳۲

متن آیه :

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً وَاحِدَةً كَذَلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلاً

ترجمه :

کافران می‌گویند : چرا قرآن بر او یکجا نازل نمی‌شود ؟ (و چرا آیات آن تدریجاً و با فواصل مختلف زمانی نازل می‌گردد ؟) . همین گونه (ما قرآن را به صورت آیات جداگانه و بخش‌بخش می‌فرستیم) تا دل تو را (با انس بدان و حفظ آن) پابرجا و استوار بداریم ، و آن را قسمت به قسمت و آرام آرام (توسط جبریل ، بر تو) فرو می‌خوانیم (تا آن را با دقت بیاموزی و کم‌کم به خاطر سپاری) .

توضیحات :

« جُمْلَةً وَاحِدَةً » : به یکباره . یکجا . (جُمْلَةً) حال ، و (وَاحِدَةً) صفت مؤکده است . « كَذَلِكَ » : بدین گونه . یعنی به همین گونه جداگانه و گاه‌گاہ . « رَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلاً » : آن را جداگانه و کم‌کم فرو می‌خوانیم و پیاپی و منظم نازل می‌گردانیم . نزول تدریجی قرآن از نظر تلقی وحی ، و ابلاغ به مردم ، و اجرا قوانین آن در برنامه زندگی در مناسبت‌های تاریخی و حوادثی که در مسیر انقلابی امت اسلامی به وقوع می‌پیوندد ، دارای اثرات عمیق‌تری است .

سوره فرقان آیه ۳۳

متن آیه :

وَلَا يَأْتُونَكَ بِمَثَلٍ إِلَّا جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ وَأَحْسَنَ تَفْسِيرًا

ترجمه :

(این کافران) هیچ مثالی را (به عنوان اعتراض از قرآن و رخنه از رسالت و دعوت تو) به میان نمی‌کشند ، مگر این که ما پاسخ راست و درست را ، و بهترین وجه و زیباترین تبیین و تفسیر را به تو می‌نمایانیم (و بدین وسیله اعتراضات واهی ایشان را پاسخ داده و باطل می‌گردانیم) .

توضیحات :

« مَثَلٌ » : مراد اعتراضات و شبهات است . « الْحَقُّ » : جواب درست و پاسخ واقعی . « أَحْسَنَ »

« : بهترین و زیباترین چیز در حد ذات خود . عطف بر « الْحَقُّ » یا محل آن است .

سوره فرقان آیه ۳۴

متن آیه :

الَّذِينَ يُحْشِرُونَ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ إِلَىٰ جَهَنَّمَ أُولَٰئِكَ سُورًا مَّكَانًا وَأَضَلُّ سَبِيلًا

ترجمه :

کسانی که کشان‌کشان بر رخساره‌هایشان به سوی دوزخ برده می‌شوند و در آن گرد آورده می‌شوند ، آنان بدترین جایگاه و منحرف‌ترین راه را دارند .

توضیحات :

« يُحْشِرُونَ . . . إِلَيَّ . . . » : (نگا : انعام / ۳۸ و ۵۱ ، انفال / ۳۶) . « مَكَانًا » : مراد مرتبه و پله و پایه دنیوی ، و یا منزل و مأوی و جایگاه اخروی است .

سوره فرقان آیه ۳۵

متن آیه :

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ الْكِتَابَ وَجَعَلْنَا مَعَهُ أَخَاهُ هَارُونَ وَزِيرًا

ترجمه :

ما به موسی کتاب (تورات) عطاء کردیم (و او را موظف به تبلیغ احکام آن نمودیم) و برادرش هارون را همراه و مددکار او ساختیم (تا وی را در کار مهم رسالت و برنامه سنگین مبارزه با فرعون و فرعونیان کمک و یاری نماید) .

توضیحات :

« وَزِيرًا » : معین . یاور . مددکار (نگا : طه : ۲۹ - ۳۵) .

سوره فرقان آیه ۳۶

متن آیه :

فَقُلْنَا أَذْهَبًا إِلَىٰ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا يَا أَيَّتَا تَنَا فَدَمَّرْنَا هُمْ تَدْمِيرًا

ترجمه :

گفتیم : هر دو نفر به سوی مردمانی بروید که آیات ما را تکذیب کرده‌اند (و نشانه‌های خدا را که در آفاق و انفس پخش است نادیده گرفته‌اند و تعلیمات انبیای پیشین را پشت گوش انداخته‌اند . موسی و هارون به پیش فرعون و فرعونیان رفتند و آنان آن دو را تکذیب کردند) پس ما ایشان را به شدت هلاک و نابود کردیم .

توضیحات :

« كَذَّبُوا يَا أَيَّتَا تَنَا . . . » : مراد از (آیات) نشانه‌های خداشناسی موجود در گستره هستی ، یا آیات کتابهای آسمانی پیشین ، و یا معجزات نهگانه‌ای است که بر دست موسی انجام گرفته است . « فَدَمَّرْنَا هُمْ تَدْمِيرًا » : ایشان را سخت هلاک ساختیم . این جمله جواب جمله مقدر محذوفی بوده و در اصل چنین است : فَذَهَبًا إِلَيْهِمْ بِالرَّسَالَةِ فَكَذَّبُوهُمْمَا فَدَمَّرْنَا هُمْ تَدْمِيرًا . . . در اینجا علت استحقاق عذاب فرعون و فرعونیان مورد نظر است ، و چکیده‌ای از سرگذشت ایشان بدون در نظر گرفتن تقدم و تأخر زمانی مطالب حادثه ، برای پیغمبر نقل می‌شود .

سوره فرقان آیه ۳۷

متن آیه :

وَقَوْمَ نوحٍ لَمَّا كَذَّبُوا الرُّسُلَ أَغْرَقْنَاهُمْ وَجَعَلْنَا هُمُ لِلنَّاسِ آيَةً وَأَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ عَذَابًا أَلِيمًا

ترجمه :

(قبل از موسی نیز چنین کردیم) و قوم نوح را غرق نمودیم و ایشان را عبرت مردمان ساختیم ، بدان گاه که پیغمبران را تکذیب کردند . ما برای ستمگران عذاب دردناکی فراهم ساخته ایم .

توضیحات :

« قَوْمٌ » : مفعول به برای فعل محذوفی است و منصوب به اشتغال است و فعل (أَغْرَقْنَاهُمْ) بیانگر آن است . « الرُّسُلُ » : مراد فقط نوح است . ولی تکذیب یکی از انبیاء ، به منزله تکذیب همه پیغمبران است . « آيَةً » : عبرت . اندرز .

سوره فرقان آیه ۳۸

متن آیه :

وَعَادًا وَثَمُودَ وَأَصْحَابَ الرَّسِّ وَقُرُونًا بَيْنَ ذَلِكَ كَثِيرًا

ترجمه :

و عاد و ثمود و اصحاب الرِّس و ملّتها و اقوام بسیار دیگری را که در این میان بودند (هلاک ساختیم) .

توضیحات :

« أَصْحَابَ الرَّسِّ » : اصحاب الاخدود مذکور در سوره بروج آیه چهار است . چرا که (اُخْدُودٌ) به معنی شکاف و گودال مستطیل شکل در زمین است ، و از جمله معانی (رَس) هم معنی چاه و حفره است . مراد کافرانی است که در یمن زندگی می کردند و خواستند مسیحیان موحّد و راستین نجران را که در همسایگی آنان می زیستند به کفر برگردانند . مسیحیان خداشناس نپذیرفتند و بر دین آسمانی ماندگار شدند . رؤسای کفار برای وا داشتن ایشان گودالی را کردند و در آن آتش برافروختند و هر که مسیحیت را ترک نگفت بدان گودالش انداختند . « قُرُونًا » : ملّتها و اقوام (نگا : انعام / ۶ ، یونس / ۱۳ ، مؤمنون / ۴۲) .

سوره فرقان آیه ۳۹

متن آیه :

وَكُلًّا ضَرَبْنَا لَهُ الْأَمْثَالَ وَكُلًّا تَبَّرْنَا تَتْبِيرًا

ترجمه :

(ولی ما هرگز غافلگیرانه آنان را مجازات نکردیم و بلکه) برای همه آنان مثلها زدیم (و پندها و اندرزها گفتیم . اما به خود نیامدند و اندرز نپذیرفتند) و ما جملگی ایشان را سخت هلاک و نابود کردیم .

توضیحات :

« كُلًّا » : مفعول به برای فعل محذوفی است و از باب اشتغال است . « الْأَمْثَالَ » : مواظ و مثلهای سودمند . « تَتْبِيرًا » : سخت هلاک کردن و نابود ساختن .

سوره فرقان آیه ۴۰

متن آیه :
وَلَقَدْ آتَوْا عَلَى الْقَرْيَةِ الَّتِي أَمْطَرَتْ مَطَرَ السَّوِّءِ أَقْلَمَ يَكُونُوا يَرَوْنَهَا بَلْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ نُشُورًا

ترجمه :

(قریشیان در سفرهای خود به شام) از کنار شهری که باران شر و بدبختی (سنگباران) بر سر اهالی آنجا در گرفته بود گذشته‌اند (و صحنه‌های گویا و تابلوهای زنده سرنوشت دردناک آلودگان و بزهکاران را دیده‌اند) . مگر آنها را ندیده‌اند ؟ ! (آری ! این صحنه‌ها را دیده‌اند ، ولی درس عبرت نگرفته‌اند . چرا که آنان کافر بوده و اصلاً به رستاخیز معتقد نیستند) و به معاد دل نمی‌بندند .

توضیحات :

« الْقَرْيَةِ » : بزرگترین شهر قوم لوط مراد است . « نُشُورًا » : زنده شدن دوباره . رستاخیز . معاد (نگا : فرقان / ۳ ، فاطر / ۹ ، ملک / ۱۵) .

سوره فرقان آیه ۴۱

متن آیه :

وَإِذَا رَأَوْكَ إِن يَتَخَذُونَكَ إِلَّا هُزُوًا أَهَذَا الَّذِي بَعَثَ اللَّهُ رَسُولًا

ترجمه :

هنگامی که تو را می‌بینند ، تنها به استهزاء و تمسخرت می‌گیرند ، (و شوخی‌کنان برخی به برخی می‌گویند :) این است آن کسی که خدا او را به عنوان پیغمبر فرستاده است ؟ ! (تا ما عقلاء و کبراء از او پیروی کنیم و به دنبالش راه بیفتیم ؟ !) .

توضیحات :

« إِن » : نه . حرف نفیِ اِسْمِ (نگا : ملک / ۲۰) . « هُزُوًا » : تمسخر . در اینجا به معنی مسخره شده ، یعنی (مهزوءِ یه) به کار رفته‌است . (نگا : بقره / ۶۷ و ۲۳۱ ، مائده / ۵۷ و ۵۸ ...) « هذا » : این . در اینجا جنبه تحقیر و کوچک شمردن دارد .

سوره فرقان آیه ۴۲

متن آیه :

إِن كَادَ لَيُضِلَّنَا عَنْ آلِهَتِنَا لَوْلَا أَن صَبَرْنَا عَلَيْهَا وَسَوْفَ يَعْلَمُونَ حِينَ يَرَوْنَ الْعَذَابَ مَنْ أَضَلُّ سَبِيلًا

ترجمه :

اگر ما استقامت و پایداری بر (پرستش) خدایان خود نکنیم ، بیم آن می‌رود که (این مرد ما را گمراه سازد ، و با حسن بیان و قوت حجت خویش) ما را از معبودهایمان منحرف کند (و به سوی یکتاپرستی متمایل نماید ، و در نتیجه منحرفمان گرداند . مشرکان در روز قیامت) هنگامی که عذاب (خدا) را دیدند ، خواهند دانست که چه کسی گمراه و منحرف است . (آیا تو بیراهه می‌روی ، یا این که ایشان کژراهه می‌روند) .

توضیحات :

« إِن كَادَ . . . » : نزدیک است که . حرف (إن) مخفف از مثقله است ، و اسم آن محذوف و اصل آن : (إِنَّهُ كَادَ) است . « لَيُضِلَّنَا عَنْ . . . » : منحرفمان کند از . گمراهمان کند از .

سوره فرقان آیه ۴۳

متن آیه :
أَرَأَيْتَ مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ أَفَأَنْتَ تَكُونُ عَلَيْهِ وَكِيلًا

ترجمه :
به من بگو بینم ، آیا کسی که هوی و هوس خود را معبود خویش می‌کند (و آرزوپرستی را جایگزین خداپرستی می‌سازد ، تا آنجا که سنگهای بی‌جان را برمی‌گزیند و به دلخواه می‌پرستد) آیا تو وکیل او خواهی بود ؟ (و می‌توانی او را از هواپرستی به خداپرستی برگردانی ، و از ضلالت به هدایت بکشانی ؟ !) .

توضیحات :
« أَرَأَيْتَ » : مرا خبر بده . به من بگو (نگا : المصحف المیسر) . « مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ » : کسی که هوی و هوس را معبود و خدای خود ساخته است . مراد از آرزوپرستی ، به فرمان دل گوش کردن ، و فرمان خدا و رسول و رهنمود عقل را رها کردن است (نگا : کهف / ۲۸ ، طه / ۱۶ ، قصص / ۵۰) . « وَكِيلًا » : کسی که کار و بار خود را بدو وامی‌گذارند . مراد این است رسول خدا قادر به دفاع و هدایت چنین اشخاصی نیست و تنها بشیر و نذیر و سراج منیر و رحمةً لِلْعَالَمِينَ است ، و بر رسولان پیام باشد و بس .

سوره فرقان آیه ۴۴

متن آیه :
أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ أَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ يَعْقِلُونَ إِنْ هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا

ترجمه :
آیا گمان می‌بری که بیشتر آنان (چنان که باید) می‌شنوند یا می‌فهمند ؟ ! (نه ! آنان تفکر و تعقل ندارند) . ایشان همچون چهارپایان هستند ، و بلکه گمراه‌تر .

توضیحات :
« إِنْ هُمْ . . . » : واژه (إِنْ) حرف نفی است . « كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ » : (نگا : اعراف / ۱۷۹) .

سوره فرقان آیه ۴۵

متن آیه :
أَلَمْ تَرَ إِلَى رَبِّكَ كَيْفَ مَدَّ الظِّلَّ وَلَوْ شَاءَ لَجَعَلَهُ سَاكِنًا ثُمَّ جَعَلْنَا الشَّمْسَ عَلَيْهِ دَلِيلًا

ترجمه :
مگر نمی‌بینی که پروردگارت چگونه سایه را گسترانیده است ؟ (و شامل همه کره زمین به طور متناوب کرده است ، و با نظام ویژه نور و ظلمت ، زندگی را برای انسانها و جانداران و گیاهان ممکن و آسان ساخته است ؟ !) و همچنین خورشید را دال بر این سایه گسترده کرده است ؟ اگر خدا می‌خواست سایه را ساکن می‌کرد (و با استقرار دائم ظلمت ، توازن حرارت را به هم می‌زد ، و حیات را از گستره زمین برمی‌چید) .

توضیحات :
« مَدَّ الظِّلَّ . . . » : سایه را همه جا گستر کرده است . اشاره به این است که سایه گاهی بر قسمت شرقی و گاهی بر قسمت جنوبی کره زمین می‌افتد ، و بر اثر گردش زمین به دور خود ، شب و روز تولید می‌گردد و سایه و روشنی همه جا را به نوبه فرا می‌گیرند ، و بر اثر گردش زمین

به دور خورشید ، فصول چهارگانه تشکیل ، و قطب شمال و قطب جنوب هم مانند سایر نقاط زمین به طور متناوب از نور و سایه برخوردار می‌شوند . « عَلِيهِ دَلِيلًا » : رهنمون به آن . بیانگر آن . اشاره به این است که خورشید شناساننده تاریکی است ، چرا که ضدِ پدیده شناخته می‌شود . « ثُمَّ جَعَلْنَا الشَّمْسَ عَلَيْهِ دَلِيلًا » : این جمله عطف بر جمله (مَدَّ الظِّلَّ) است ، و (وَ لَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلْنَا سَاكِنًا) میان آنها جمله معترضه است .

سوره فرقان آیه ۴۶

متن آیه :
ثُمَّ قَبَضْنَا إِلَيْنَا قَبْضًا يَسِيرًا

ترجمه :

سپس ما آن سایه را آهسته جمع کرده و برمی‌چینیم (و این برچیدن تدریجی بیشترین فائده را برای موجودات دارد) .

توضیحات :

« قَبْضَانَا » : آن را جمع می‌گردانیم . مراد محو تدریجی سایه بر حسب موقعیت خورشید است . « إِلَيْنَا » : به سوی خود . این تعبیر بیانگر این است که تابش نور و گسترش سایه - بر اثر طلوع و غروب خورشید - هر دو در دست خدا و ناشی از قدرت لایزال الله در نظام کائنات است .

سوره فرقان آیه ۴۷

متن آیه :
وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِبَاسًا وَالنَّوْمَ سُبَاتًا وَجَعَلَ النَّهَارَ نُشُورًا

ترجمه :

این خدا است که برای شما شب را (همچون) پوشش ، و خواب را (مایه) آرامش و آسایش ، و روز را (هنگام) بیداری (و جنبش و تلاش و کوشش) نموده است .

توضیحات :

« لِبَاسًا » : مراد این است که تاریکی شب همچون جامه شما را در خود می‌پوشاند . « سُبَاتًا » : تعطیل کار به منظور استراحت و تجدید قوا است . ضمناً اشاره لطیفی به تعطیل فعالیت‌های برخی از اندامهای بدن به هنگام خواب دارد . « نُشُورًا » : بیداری . مراد وقت بیداری و تلاش و کوشش و حرکت و جنبش است که به زنده شدن دوباره رستاخیز می‌ماند (نگا : فرقان / ۳ و ۴۰ ، فاطر / ۹ ، ملک / ۱۵) .

سوره فرقان آیه ۴۸

متن آیه :
وَهُوَ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا

ترجمه :

خدا کسی است که بادهای را به عنوان مزدهرسانهای پیش قراول باران رحمت خود وزان می‌کند . . و این ما هستیم که از آسمان آب پاک و پاک‌کننده (محیط و چرک و کثافت) را نازل می‌گردانیم .

توضیحات :

« الرِّيحَ » : جمع ریح ، بادهای ، ذکر آن به صورت جمع ، اشاره به انواع مختلف بادهای است که

ابرها را به مناطق روی زمین می‌رانند . « بَشْرًا » : مَخْفَف (بَشْرًا) جمع (بَشُور) به معنی مبشر است . مژده‌رسانها . بشارت دهندگان (نگا : اعراف / ۵۷) . « بَيْنَ يَدَيَّ » : پیش از . قبل از . « رَحْمَتِهِ » : رحمت او . مراد باران است که رحمت خدا در حق بندگان است . اشاره به وزش بادها در پیشاپیش توده‌های ابر است که آمیخته با رطوبت ملایمی بوده و نسیم دل‌انگیزی ایجاد می‌کند که از آن بوی باران به مشام می‌رسد و به مژده‌رسانهایی می‌مانند که خبر از خوشیها و شادیها می‌دهند . « السَّمَاءِ » : مراد ابر آسمان است (نگا : واقعه / ۶۹) . « طَهْرًا » : پاک . پاک کننده (نگا : انفال / ۱۱) .

سوره فرقان آیه ۴۹

مَتْنِ آيَةٍ :
لِنَحْيِيَّ يَهْ بَلَدَةً مِّتًا وَنُسْقِيَهُ مِمَّا خَلَقْنَا أَنْعَامًا وَأَنْسَابًا كَثِيرًا

ترجمه :

تا با آن آب سرزمین مرده (و خشکیده را با رویاندن گیاهان ، سرسبز و) زنده گردانیم ، و آن را برای نوشیدن در اختیار مخلوقاتي که آفریده‌ایم ، از جمله چهارپایان زیاد و مردمان فراوان ، قرار دهیم .

توضیحات :

« بَلَدَةً » : سرزمین . « مِيتًا » : مرده . مراد خشك و بی‌آب و علف است . (مِيتًا) صفت (بَلَدَةً) است و می‌بایست به صورت مؤنث ، یعنی (مِيتَةٌ) ذکر شود ، اما در اینجا توجه به معنی است که (بَلَدًا) است ؛ نه به لفظ (نگا : فاطر / ۹) . « نُسْقِيَهُ » : آن را برای نوشیدن در اختیار قرار دهیم . برخی (إسْقَاء) و (سَقِي) را به يك معنی دانسته‌اند . « أَنْعَامًا » : چهارپایان . « أَنْسَابًا » : جمع انسان یا انسی ، مردمان .

سوره فرقان آیه ۵۰

مَتْنِ آيَةٍ :
وَلَقَدْ صَرَّفْنَا هُ بَيْنَهُمْ لِيَذَّكَّرُوا فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا

ترجمه :

ما قرآن را به صورتهای گوناگون (در قالب الفاظ زیبا و جمله‌های مؤثر و گیرا و شیوه‌های دلریا) در میان مردمان بیان داشته‌ایم تا آنان (خدای خود را) یاد کنند و پند گیرند ، اما بسیاری از مردم جز کفر و ناسپاسی (در برابر آن از خود) نشان نمی‌دهند .

توضیحات :

« صَرَّفْنَا هُ بَيْنَهُمْ » : ما باران را در میان انسانها تقسیم می‌کنیم و گاهی باران را در این ناحیه و گاهی در آن ناحیه می‌بارانیم و از نعمت آب بهره‌مند می‌گردانیم (نگا : نور / ۴۳) . در این صورت مرجع ضمیر (ه) باران است . اما یا توجه به آیه ۵۲ و موارد استعمال (صرف) به صورت فعلهای ماضی و مضارع در قرآن و ذکر (لِيَذَّكَّرُوا) یا همانند آن پشت سر آن ، مرجع ضمیر (قرآن) است (نگا : اسرا / ۴۱ و ۸۹ ، کهف / ۵۴ ، طه / ۱۱۳ ، احقاف / ۲۷ ، انعام / ۴۶ و ۶۵) و معنی آن گذشت . « كُفُورًا » : کفران نعمت . کفر و انکار .

سوره فرقان آیه ۵۱

مَتْنِ آيَةٍ :
وَلَوْ شِئْنَا لَبَعَثْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ نَذِيرًا

ترجمه :

اگر ما می‌خواستیم در هر شهر و روستایی ، (پیغمبر) بمرسانی را برمی‌انگیزیم . (ولی صلاح آنها و ملت‌ها در این نمی‌باشد) .

توضیحات :

« قَرِيَّةٌ » : شهر . روستا . مراد ناحیه و دیار است . « نَذِيرًا » : بیم‌دهنده . منظور پیغمبری است که مردمان را از سرکشی و عذاب خدا بترساند .

سوره فرقان آیه ۵۲

متن آیه :

فَلَا تَطْعُ الْكَافِرِينَ وَجَاهِدْهُمْ يَهْ جِهَادًا كَبِيرًا

ترجمه :

پس (در تبلیغ رسالت و دعوت به حق ، استوار و کوشا باش و) از کافران اطاعت مکن (و به دنبال هوسها و خرافات ایشان مرو) و با (اسلحه) قرآن با آنان جهاد بزرگ (و همه جانبه تبلیغاتی) را بیاغاز .

توضیحات :

« جَاهِدْهُمْ يَه » : با حجت و برهان و درسها و عبرت‌های قرآن ، جهاد فکری و فرهنگی و تبلیغاتی را با کافران به راه انداز . هر چند در آیات پیشین از قرآن نامی به میان نیامده است ، ولی هر کلمه و هر جمله‌ای از آیه‌های قبلی بخشی از قرآن بوده و تسمیه کل به اسم جزء روا است (نگا : بقره / ۲) . از سوی دیگر حضور قرآن در ذهن ، خود مرجع ضمیر است .

سوره فرقان آیه ۵۳

متن آیه :

وَهُوَ الَّذِي مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا وَحِجْرًا مَّحْجُورًا

ترجمه :

خدا کسی است که دو دریا را در کنار هم روان‌می‌سازد (و بر اثر وزن مخصوص ، یعنی تفاوت درجه غلظت آب شور و شیرین ، آمیزه همدیگر نمی‌شوند و) این یکی شیرین شیرین است ، و آن دیگر شور شور ! خداوند در میان آن دو حاجز و مانعی ایجاد کرده‌است که آنها را کاملاً از هم جدا ساخته است .

توضیحات :

« مَرَجَ » : به سوی هم سر داده است . مجاور هم رها و روان کرده است . « الْبَحْرَيْنِ » : مراد تمام آب‌های شیرین جهان و تمام آب‌های شور آن است که با وجود جزر و مد آب دریاها که در شبانه‌روز دو مرتبه بر اثر جاذبه ماه صورت می‌گیرد ، کوهها و خشکیها مانع اختلاط دریاها می‌گردند . یا این که مراد این است همان گونه که در میان اقیانوسها جریان آب‌های گرم در داخل آب‌های سرد ، و آب‌های سرد در داخل آب‌های گرم صورت می‌گیرد ، آب‌های شیرین در میان آب‌های شور ، و آب‌های شور در میان آب‌های شیرین نیز وجود دارد (نگا : أضواءالبیان ، جلد ششم ، صفحه ۳۳۹) به آیات ۶۱ سوره نمل ، و ۱۹ سوره الرّحمن ، و ۱۲ سوره فاطر جهت اطلاع بیشتر مراجعه گردد . « عَذْبٌ » : شیرین و خوشگوار . « فُرَاتٌ » : بسیار خوشگوار (نگا : مرسلات / ۲۷) . « مِلْحٌ » : شور . « أُجَاجٌ » : بسیار شور . « بَرْزَخًا » : حاجز و مانع . مراد تفاوت درجه غلظت آب شور و

شیرین ، و به اصطلاح وزن مخصوص است . یا کوهها و خشکیهای روی زمین است . « حَجْرًا » : منع ، و در اینجا به معنی مانع است . عطف (حجرا) بر (بَرَزَخًا) ، عطف صفت بر موصوف است . « حَجْرًا مَحْجُورًا » : (نگا : فرقان / ۲۲) . واژه‌های (عَذْبٌ ، فُرَاتٌ ، مِلْحٌ و أجاجٌ) صفت مشابه‌اند (نگا : أضواءالبیان) .

سوره فرقان آیه ۵۴

متن آیه :

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ نَسَبًا وَصِهْرًا وَكَانَ رَبُّكَ قَدِيرًا

ترجمه :

خدا است که از آب (مَني) انسانها را آفریده است و ایشان را به (دو گروه) ذُکُور و إناث تبدیل کرده است ، و پروردگار تو همواره (بر انجام هر چه بخواهد) توانا بوده و هست .

توضیحات :

« الْمَاءِ » : مراد از آب ، نطفه است . می‌تواند آب معمولی باشد . یعنی انسان نخستین ، از آب آفریده شده ، و پیدایش تمام افراد انسان از آب نطفه است ، و حتی آب مهمترین ماده ساختمان بدن انسان را تشکیل می‌دهد . « نَسَبًا » : خویشاوندی حاصل از جهت مردان . « صِهْرًا » : خویشاوندی حاصل از جهت زنان . مراد از (نَسَبًا و صِهْرًا) دو دسته نر و ماده ، یعنی مردان و زنان است (نگا : نجم / ۴۵ و ۴۶ ، قیامت / ۳۹) .

سوره فرقان آیه ۵۵

متن آیه :

وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَّا يَنْفَعُهُمْ وَلَا يَضُرُّهُمْ وَكَانَ الْكَافِرُ عَلَىٰ رَبِّهِ ظَهِيرًا

ترجمه :

مشرکان معبودهائی جز خدا را پرستش می‌کنند که نه سودی به آنان می‌رسانند و نه زیانی . کافران پیوسته در راه سرکشی از پروردگارشان همدیگر را پشتیبانی می‌کنند .

توضیحات :

« الْكَافِرُ » : جنس کفار . « عَلَىٰ رَبِّهِ » : بر ضد پروردگارش . مراد این است که کافران در مسیر انحراف از راه خدا تنها نیستند و بر ضد آئین خدا یکدیگر را تقویت و نیروهائی را بسیج می‌نمایند (نگا : اعراف / ۲۰۲) . در نظر پروردگارش . « ظَهِيرًا » : پشتیبان . یاور شیطان و دیگر کافران در راه معصیت و سرکشی از یزدان . خِوَارٌ و ذَلِيلٌ (نگا : تفسیر المراغی و الوسی و زادالمسیر) . در صورت دوم معنی (وَ كَانَ الْكَافِرُ عَلَىٰ رَبِّهِ ظَهِيرًا) چنین است : کافر در نظر خدایش ناچیز و بی‌ارزش است .

سوره فرقان آیه ۵۶

متن آیه :

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا

ترجمه :

ما تو را جز به عنوان بشارت دهنده (مؤمنان به بهشت) و بیم دهنده (کافران به دوزخ) ، به سوی مردم (نفرستاده‌ایم) .

توضیحات :
« مبشراً » : مزده‌رسان .

سوره فرقان آیه ۵۷

متن آیه :
قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِلَّا مَنْ شَاءَ أَنْ يَتَّخِذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا

ترجمه :
بگو : من در برابر ابلاغ این آئین هیچ گونه پاداشی از شما مطالبه نمی‌کنم . تنها پاداش من این است که کسی - اگر خواست - راه به سوی پروردگارش در پیش گیرد (و در مسیری که منتهی به رضا و رحمت و پاداش فراوان یزدان است گام بردارد) .

توضیحات :
« قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ » : مراد این است که در برابر تبلیغ دین خدا ، پولی از شما نمی‌خواهم و برای دریافت چیزی چنین کاری را نمی‌کنم . « إِلَّا مَنْ شَاءَ » : جز این را که کسی به اختیار خود این آئین را بپذیرد و گام به سوی خدا بردارد و راه خدا در پیش گیرد . استثناء منقطع است ، و (إِلَّا) به معنی (لیکن) است . برخی هم گفته‌اند استثناء متصل است و تقدیر چنین است : مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا أَجْرٌ مِنْ ءَامَنَ ، أَيِ إِلَّا الْأَجْرَ الْحَاصِلَ مِنْ إِيمَانِهِ ؛ فَإِنَّ الدَّالَّ عَلَى الْخَيْرِ كَفَاعِلِهِ . . . یعنی تنها اجر و پاداش من هدایت شما است ، آن هم از روی اراده و اختیار نه اکراه و اجبار .

سوره فرقان آیه ۵۸

متن آیه :
وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ وَكَفَىٰ بِهِ يَدُنُوبِ عِبَادِهِ خَيْرًا

ترجمه :
و (در همه امور) بر خداوندي تکیه کن که همیشه زنده است و هرگز نمی‌میرد ، و حمد و ثنای او را به جای آور (و بدان تو عهده دار ایمان یا کفر مردمان نیستی و خدا همگان را می‌پاید) و همین کافی است که خداوند از گناهان بندگان آگاه است (و هیچ گونه گناهی از دید او مخفی نمی‌ماند) .

توضیحات :
« الْحَيِّ » : (نگا : بقره / ۲۵۵ ، آل‌عمران / ۲ ، طه / ۱۱۱) . « كَفَىٰ بِهِ » : او کافی و بسنده است .

سوره فرقان آیه ۵۹

متن آیه :
الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ الرَّحْمَنُ فَاسْأَلْ بِهِ خَيْرًا

ترجمه :
آن کسی که آسمانها و زمین را و همه چیزهای میان آن دو را در شش دوره آفریده است ، و آن گاه بر تخت (فرماندهی و اراده امور جهان) نشسته است (و کار و بار کائنات را با دست قدرت خود چرخانده است و پیوسته مراقب احوال و اوضاع عالم بوده است) . او دارای رحمت فراوان و فراگیر است (و رحمت عام وی همه موجودات را دربر گرفته است و مطیع و عاصی و مؤمن و

کافر بر این خوان یغما نشسته‌اند اگر می‌خواهی از ادوار آفرینش هستی باخبر گردی (پس از شخص بسیار آگاه و فرزانه بپرس .

توضیحات :

« سِتَّةَ أَيَّامٍ . . . ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَيَّ الْعَرْشُ » : (نگا : اعراف / ۵۴) . « الرَّحْمَنُ » : دارای رحمت فراگیر . خدائی که دارای رحمت عظیم و لطف عمیم است . خبر مبتدای محذوف است و در حقیقت وصف دیگری برای (الْحَيِّ) است ، و بنا به قاعده قطع تابعیت ، مرفوع شده است . « فَسئَلُ بِهِ خَبِيرًا » : درباره آن آفرینش و نیاز جهان به آفریدگار رحمان از دانشمند فرزانه‌ای بپرس تا از آن تو را مطلع سازد . چه بسا اشاره به این باشد که در پرتو پیشرفت علوم خدا شناخته می‌گردد و پرده از چگونگی پیدایش جهان و ادوار آن برداشته می‌شود . چنان که امروزه پیدایش یکجا و ناگهانی مجموعه جهان از عدم را پنج بلیون سال پیش تخمین می‌زنند (نگا : الله يتجلى في عصر العلم ، صفحه ۲۷ ، مقاله دکتر ادوارد لوترکیسیل ، و صفحه ۸۵ ، مقاله دکتر رونالد روبرت کار) . برخی ضمیر (ه) را به (الله) برمی‌گردانند . یعنی از من که خدایم بپرس ، چرا که من آگاه و آشنایم . آگاهانه از آن آفرینش و نیاز جهان به آفریدگار جهان پرس‌وجو و بحث و فحص کن و تحقیق در این باره برایت مهم باشد . « خَبِيرًا » : مفعول یا حال است .

سوره فرقان آیه ۶۰

متن آیه :

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ اسْجُدُوا لِلرَّحْمَنِ قَالُوا وَمَا الرَّحْمَنُ أَنَسْجُدُ لِمَا تَأْمُرُنَا وَزَادَهُمْ نُفُورًا

ترجمه :

هنگامی که به کافران گفته می‌شود : برای خداوند رحمان (که سراسر وجود شما غرق رحمت او است ، کرنش بپسند و) سجده کنید . (از روی کبر و غرور و از سر استهزاء و تمسخر) می‌گویند : رحمان چه چیز است ؟ (ما که او را نمی‌شناسیم تا برایش سجده برده و پرستش کنیم) . آیا ما برای چیزی سجده کنیم (و پرستش نمائیم) که تو به ما دستور می‌دهی ؟ (مگر ما به سخن تو گوش می‌دهیم و فرمان تو را می‌پذیریم ؟ ! امر به سجده در آن بیمار دلان اثر معکوس می‌گذارد) و بر نفرت و گریز ایشان (از پذیرش ایمان) می‌افزاید .

توضیحات :

« مَا الرَّحْمَانُ ؟ » : رحمان چیست ؟ مراد این است که تمسخر و تفرعن می‌کردند و همچون فرعون رفتار می‌نمودند که جاهل‌کنان به موسی می‌گفت : « وَمَا رَبُّ الْعَالَمِينَ ؟ ! » (نگا : شعراء / ۲۳) . « زَادَ » : فاعل آن امر به سجده یا ذکر واژه رحمان است . « نُفُورًا » : بیزاری و گریز (نگا : اسراء / ۴۱ و ۴۶) .

سوره فرقان آیه ۶۱

متن آیه :

تَبَارَكَ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ فِيهَا سِرَاجًا وَقَمَرًا مُنِيرًا

ترجمه :

پاینده و بزرگوار خدای رحمانی است که در آسمان برجهایی را به وجود آورده‌است و در آن ، چراغ (فروزان خورشید) و ماه تابان را ایجاد نموده است .

توضیحات :

« تَبَارَكَ » : (نگا : فرقان / ۱) . « بُرُوجًا » : برجهای دوازده‌گانه فلکی . منزلگاههای آسمانی

خورشید و ماه (نگا : فرقان / ۶۱ ، حجر / ۱۶) . « سِرَاجًا » : چراغ . مراد خورشید است که منبع نور است (نگا : یونس / ۵ ، نوح / ۱۶) . « قَمَرًا مَنِيرًا » : ماه تابان . ماه روشنی‌بخش (نگا : یونس / ۵ ، نوح / ۱۶) .

سوره فرقان آیه ۶۲

متن آیه :
وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ خِلْفَةً لِّمَنْ أَرَادَ أَنْ يَذَّكَّرَ أَوْ أَرَادَ شُكُورًا

ترجمه :

خدای رحمان کسی است که شب و روز را (به طور متناوب) جایگزین یکدیگر می‌سازد ، برای (عبرت) انسانی که بخواهد به یاد خدا باشد (و فطرت خداشناسی را در خود بیدار نگاه دارد) یا بخواهد (نعمتهای بی‌شمار آفریدگارش را) سپاسگزاری کند (و با زنده نگاه داشتن روح شکرگزاری ، بر الطاف و انعام خدا در حق خود بیفزاید) .

توضیحات :

« خِلْفَةً » : چیزی که به دنبال چیز دیگری می‌آید . « أَرَادَ أَنْ يَذَّكَّرَ » : بخواهد به یاد خدا باشد . بخواهد به حکمت خدا و قدرت مطلقه او از روی مشاهده نظام بدیع خورشید و ماه و ابراج آسمانی و ستارگان کیهانی پی ببرد .

سوره فرقان آیه ۶۳

متن آیه :
وَعِبَادَ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا

ترجمه :

و بندگان (خوب خدای) رحمان کسانی که آرام (و بدون غرور و تکبر) روی زمین راه می‌روند (و تواضع در حرکات و سکنات ایشان و حتی در راه رفتن آنان آشکار است) ، و هنگامی که نادانان ایشان را مخاطب (دشنامها و بد و بیراههای خود) قرار می‌دهند ، از آنان روی می‌گردانند و به ترک ایشان می‌گویند .

توضیحات :

« هَوْنًا » : آهسته و آرام . مراد با وقار و فروتنانه راه رفتن ، و ترک خودخواهی کردن است . مصدر است و در معنی اسم فاعل برای تأکید به کار رفته است . « الْجَاهِلُونَ » : سفهاء . نادانان . « سَلَامًا » : درود . مراد سلام متارکه و دوری گزیدن و رویگردانی است ؛ نه سلام احوال‌پرسی و خوش و بش کردن (نگا : قصص / ۵۵) .

سوره فرقان آیه ۶۴

متن آیه :
وَالَّذِينَ يَبْتَغُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا

ترجمه :

و کسانی که (بخش قابل ملاحظه‌ای از شب ، و گاهی تمام) شب را با سجده و قیام به روز می‌آورند (و با عبادت و نماز سپری می‌کنند) .

توضیحات :

« يَبْتَئُونَ » : شب را بسر مي‌برند . مراد تهجد و شب زنده‌داري است . « سَجْدًا وَ قِيَامًا » : جمع ساجد و قائم ، حال است .

سوره فرقان آيه ۶۵

متن آيه :
وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا

ترجمه :

و کسانیند که پیوسته می‌گویند : پروردگارا ! عذاب دوزخ را از ما به دور دار . چرا که عذاب آن (گریبانگیر هر کس که شد از او) جدا نمی‌گردد (و تا ابد ملازم وی می‌شود) .

توضیحات :

« اصْرِفْ عَنَّا » : از ما منصرف گردان . از ما بازدار (نگا : یوسف / ۲۴ و ۳۳) . « غَرَامًا » : ملازم . غیر دست بردار . هلاك و نابودي همیشگی و بی‌انقطاع .

سوره فرقان آيه ۶۶

متن آيه :
إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا

ترجمه :

بی‌گمان دوزخ بدترین قرارگاه و جایگاه است .

توضیحات :

« مُسْتَقَرًّا » : مکان ماندن موقت . « مُقَامًا » : محل اقامت دائم . « مُسْتَقَرًّا وَ مُقَامًا » : عطیف این دو واژه بر یکدیگر ، بیانگر افزایش کمیت و کیفیت عذاب و رو به فزونی نهادن آن در طول مدت است (نگا : فاطر / ۳۶) .

سوره فرقان آيه ۶۷

متن آيه :
وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا

ترجمه :

و کسانیند که به هنگام خرج کردن (مال برای خود و خانواده) نه زیاده‌روی می‌کنند و نه سختگیری ، و بلکه در میان این دو (یعنی اسراف و بخل ، حد) میانه‌روی و اعتدال را رعایت می‌کنند .

توضیحات :

« أَنْفَقُوا » : خرج کردند . برای خود و خانواده خرید کردند . « لَمْ يَقْتُرُوا » : سختگیری نمی‌کنند و بخل نشان نمی‌دهند . « قَوَامًا » : حد وسط . میانه‌روی . یعنی نه آن چنان سختگیری و تنگ‌چشمی می‌کنند که زن و فرزندانشان گرسنه بمانند ، و نه آن چنان در مخارج و نفقه زیاده‌روی و باد دستی می‌کنند که تبذیر و اسراف بشمار آید .

سوره فرقان آيه ۶۸

متن آيه :

وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا

ترجمه :

و کسانی که با الله ، معبود دیگری را به فریاد نمی خوانند و پرستش نمی نمایند ، و انسانی را که خداوند خونش را حرام کرده است ، به قتل نمی رسانند مگر به حق ، و زنا نمی کنند . چرا که هر کس (یکی از) این (کارهای ناشایست شرك و قتل و زنا) را انجام دهد ، کیفر آن را می بیند .

توضیحات :

« لَا يَدْعُونَ » : فرا نمی خوانید . نمی پرستند . « بِالْحَقِّ » : مراد این است که شخص کاری کرده باشد که در برابر آن مستحق قصاص باشد (نگا : انعام / ۱۵۱) . « أَثَامًا » : جزاء گناه . کیفر . عقاب و عذاب .

سوره فرقان آیه ۶۹

متن آیه :

يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا

ترجمه :

(کسی که مرتکب یکی از کارهای زشت و پلشت شرك و قتل و زنا شود) عذاب او در قیامت مضاعف می گردد ، و خوار و ذلیل ، جاودانه در عذاب می ماند .

توضیحات :

« يُضَاعَفْ » : دو چندان می گردد . چندین برابر می شود . مجزوم است چون بدل از (يَلْقَى) است . « مُهَانًا » : خوار و پست .

سوره فرقان آیه ۷۰

متن آیه :

إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

ترجمه :

مگر کسی که توبه کند و ایمان آورد و عمل صالح انجام دهد ، که خداوند (گناهان چنین کسانی را می بخشد و) بدیها و گناهان (گذشته) ایشان را به خوبیها و نیکیها تبدیل می کند ، و خداوند آمرزنده و مهربان است (و نه تنها که سیئات را می بخشد ، بلکه آنها را تبدیل به حسنات می نماید) .

توضیحات :

« يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ » : خداوند بدیهای ایشان را به نیکیها ، و گناهانشان را به طاعات و عبادات تبدیل می نماید ! کرم بین و لطف خداوندگار ، گذشت او با گذشت انسانها ، و مهر او با مهر انسانها تفاوت از زمین تا آسمان دارد .

سوره فرقان آیه ۷۱

متن آیه :

وَمَنْ تَابَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَإِنَّهُ يَتُوبُ إِلَى اللَّهِ مَتَابًا

ترجمه :

(آخر) کسی که توبه کند و کار شایسته انجام دهد ، کاملاً به سوی خدا باز می‌گردد (و تبدیل سیئات به حسنات تعجبی ندارد . زیرا کار خدا بی‌مثال ، و پاداش خدا بی‌حساب و دریای مهرش بی‌کران است) .

توضیحات :

« وَ مَنْ تَابَ . . . » : این آیه پاسخی است برای تعجبی که چه بسا آیه پیشین در برخی از اذهان برمی‌انگیزد ، و آن این که چگونه ممکن است خداوند سیئات را به حسنات تبدیل فرماید ؟ « متاباً » : بازگشتن . دست کشیدن از معاصی . مفعول مطلق تأکیدی است و بیانگر اهمیت و عظمت توبه است . معنی آیه چنین هم می‌تواند باشد : کسی که از معاصی دست بکشد و علاوه از آن کارهای شایسته انجام دهد ، این چنین کسی به سوی خدا برمی‌گردد و توبه می‌کند .

سوره فرقان آیه ۷۲

متن آیه :

وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا

ترجمه :

(بندگان خدای رحمان) کسانی که بر باطل گواهی نمی‌دهند ، و هنگامی که کارهای یاوه و سخنان پوچی را ببینند و بشنوند ، بزرگواران (از شرکت در بیهوده‌کاری و یاوه‌سرائی کناره‌گیری می‌کنند و از آنها) می‌گذرند .

توضیحات :

« الزُّور » : باطل . « لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ » : در مجالس دروغگوئی و معاصی شرکت نمی‌کنند . شهادت باطل و گواهی دروغ نمی‌دهند . « إِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ » : هر گاه سخنان یاوه را بشنوند . هر گاه لغزشی و گناهی از کسی مشاهده کنند (نگا : مؤنون / ۳) . « مَرُّوا كِرَامًا » : بزرگواران می‌گذرند و همچون بزرگان خویشتن را از شرکت در بدگوئیها و بدکرداریها کنار می‌کشند و بزرگواران می‌گذرند و همچون بزرگان لغزش و گناه دیگران را نادیده می‌گیرند و به پخش آن نمی‌پردازند . یا این که اگر دشنام و حرفهای زشتی از کسی شنیدند ، به بزرگی خود می‌بخشند .

سوره فرقان آیه ۷۳

متن آیه :

وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ يَخْرُوا عَلَيْهَا صُمًّا وَعُمْيَانًا

ترجمه :

و کسانی هنگامی که به وسیله آیات پروردگارشان پند داده شدند همسان کران و نابینایان بر آن فرو نمی‌افتند (و غافل‌وار بدان گوش فرا نمی‌دهند . بلکه با گوش دل می‌شنوند و با چشم عقل بدان می‌نگرند ، و درسها و اندرزهای قرآنی را آویزه گوش جان می‌کنند و نیروی ایمان خود را بدان تقویت می‌سازند) .

توضیحات :

« ذُكِّرُوا » : نصیحت شدند . پند داده شدند . « لَمْ يَخْرُوا عَلَيْهَا » : بر آن فرو نمی‌افتند . بدان

نمی‌پردازند و گوش فرا نمی‌دهند . « صُمًّا وَ عُمِيَانًا » : جمع أَصَمِّ و أَعْمَى ، کران و کوران . حال است . مراد این است که بندگان خوب خدا ، واقعاً به قرآن گوش می‌دهند و بدان عمل می‌کنند و کور و کر از آن نمی‌گذرند .

سوره فرقان آیه ۷۴

متن آیه :
وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا

ترجمه :

و کسانی که می‌گویند : پروردگارا ! همسران و فرزندانمانی به ما عطاء فرما (که به سبب انجام طاعات و عبادات و دیگر کارهای پسندیده ، مایه سرور ما و) باعث روشنی چشمانمان گردند ، و ما را پیشوای پرهیزگاران گردان (به گونه‌ای که در صالحات و حسنات به ما اقتداء و از ما پیروی نمایند) .

توضیحات :

« قُرَّةَ أَعْيُنٍ » : روشنی چشمان . مایه سرور و شادی (نگا : طه / ۴۰) . « إِمَامًا » : پیشوا . رهبر . سرمشق (نگا : بقره / ۱۲۴ ، هود / ۱۷) . ذکر (امام) به صورت مفرد بدان خاطر است که اسم جنس است (نگا : تفسیر قاسمی) و به صورت مفرد و جمع به کار می‌رود (نگا : تفسیر آلوسی) .

سوره فرقان آیه ۷۵

متن آیه :
أُولَئِكَ يَجْزُونَ الْعُرْفَةَ يَمَا صَبَرُوا وَيُلْقُونَ فِيهَا تَحِيَّةً وَسَلَامًا

ترجمه :

به اینان بالاترین درجات و عالی‌ترین منزلگاههای بهشت داده می‌شود در برابر صبر و استقامتشان (بر انجام طاعات و دوری از منکرات) ، و در آن (جایگاههای والای بهشت ، از هر سو) بدانان درود و سلام گفته می‌شود .

توضیحات :

« الْعُرْفَةُ » : قسمتهای فوقانی ساختمان و طبقات بالای منازل . ساختمان بلند . در اینجا مراد منازل و درجات عالی بهشت است (نگا : عنکبوت / ۵۸ ، زمر / ۲۰) . « يَمَا » : به سبب صبرشان . واژه (ب) سببیه ، و (ما) مصدریه است (نگا : رعد / ۲۴) . « تَحِيَّةً وَ سَلَامًا » : واژه (سلاماً) عطف تفسیر برای (تَحِيَّةً) است (نگا : یونس / ۱۰) .

سوره فرقان آیه ۷۶

متن آیه :
خَالِدِينَ فِيهَا حَسَنَاتٌ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا

ترجمه :

در آنجاها جاودانه می‌مانند . چه قرارگاه خوب و چه جایگاه زیبایی !!

توضیحات :

« مُسْتَقَرًّا وَ مُقَامًا » : (نگا : فرقان / ۶۶) .

سوره فرقان آیه ۷۷

متن آیه :
قُلْ مَا يَعْْبَأُكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ فَقَدْ كَذَّبْتُمْ فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا

ترجمه :

بگو : اگر عبادت و دعائیان نباشد ، پرورگار من اعتنائی به شما ندارد (و برایتان کوچکترین ارزشی قائل نیست . چرا که نعمتهای والای بهشت را بندگان خوب خدا در پرتو پرستش او به دست خواهند آورد) . اما شما (کفار ، رسالت آسمانی را) تکذیب می‌کنید و (نتیجه بد) آن ملازم شما خواهد شد (و سزای کفر و عصیان خود را خواهید دید) .

توضیحات :

« مَا يَعْْبَأُكُمْ » : چه توجهی به شما دارد و برایتان چه ارزشی قائل است ؟ به شما اعتنائی ندارد و اهمیتی برایتان قائل نیست . در صورت اول واژه (ما) مفعول مطلق و متضمن استفهام است ، و در صورت دوم (ما) نافی است . « دُعَاؤُكُمْ » : عبادت و پرستشتان . دعا و نیایشتان . « لَوْلَا » : جواب لَو لا محذوف است . « لِزَامًا » : مصدر باب مفاعله و به معنی اسم فاعل ، یعنی ملازم است . مراد این که نتیجه کار و جزای عملشان وبال گردنشان می‌گردد و مکافات خود را خواهند دید . به عبارت دیگر ، تکذیب کفار مقتضی عذاب و هلاک آنان در دنیا و آخرت بوده و موجب بدبختی ایشان خواهد شد .

سوره شعراء آیه ۱

متن آیه :
طسم

ترجمه :

طا . سین . میم .

توضیحات :

« طسم » : حروف مقطعه است (نگا : بقره / ۱) .

سوره شعراء آیه ۲

متن آیه :
تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ

ترجمه :

این (سوره که به تو وحی می‌شود ، برخی از) آیات کتاب (قرآن است که) بیانگر (احکام الهی برای سعادت دنیا و آخرت مردمان) است .

توضیحات :

« تِلْكَ . . . » : (نگا : یوسف / ۱ ، حجر / ۱) .

سوره شعراء آیه ۳

متن آیه :

لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسِكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ

ترجمه :

انگار می‌خواهی از غم و اندوه این که آنان ایمان نمی‌آورند ، خویشان را نابود کنی ؟ !

توضیحات :

« لَعَلَّكَ » : چرا باید که تو . انگار تو می‌خواهی . مراد از (لَعَلَّ) در اینجا استفهام انکاری است که متضمن نفی بعد از خود است . « بَاخِعٌ » : هلاک کننده . نابود سازنده (نگا : کهف / ۶) . « أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ » : از این که ایمان نمی‌آورند . جمله در موضع نصب است و مفعول له است .

سوره شعراء آیه ۴

متن آیه :

إِنْ نَشَأْ نُزِّلْ عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ آيَةً فَظَلَّتْ أَعْنَاقُهُمْ لَهَا خَاضِعِينَ

ترجمه :

اگر ما بخواهیم معجزه‌ای از آسمان بر آنان نازل می‌نمائیم که گردنهایشان در برابر آن (خم گردد ، و از روی اجبار ایمان آورند و) تسلیم شوند . (اما سنت خدا و حکمت الله مقتضی اختیار است ، و ثواب یا عقاب را مترتب بر آن کرده است) .

توضیحات :

« آيَةً » : معجزه‌ای مراد است که مردم را وادار به ایمان گرداند . « ظَلَّتْ » : بشود و بگردد . از افعال ناقصه و به معنی (صارت) می‌باشد . « أَعْنَاقٌ » : جمع عُنُق ، گردنها ، تسمیه کل به اسم جزء است و مراد خود مردمان است . برخی (أَعْنَاق) را به معنی جماعت و گروه ، و رؤساء و رهبران قوم دانسته‌اند . ذِکْرٌ (ظَلَّتْ) به شکل مفرد مؤنث با توجه به لفظ (أَعْنَاق) و ذِکْرٌ (خَاضِعِينَ) به صورت جمع مذکر با توجه به معنی آن است (نگا : انبیاء / ۱۵ ، یوسف / ۴) .

سوره شعراء آیه ۵

متن آیه :

وَمَا يَأْتِيهِمْ مِّنْ ذِكْرٍ مِّنَ الرَّحْمَنِ مُحَدَّثٍ إِلَّا كَانُوا عَنْهُ مُعْرِضِينَ

ترجمه :

هیچ گونه موعظه و اندرز تازه‌ای (از قرآن) برای آنان از سوی خداوند رحمان نمی‌آید ، مگر این که ایشان از آن روی‌گردان می‌شوند .

توضیحات :

« ذِکْرٌ » : موعظه و اندرز . در اینجا مراد بخشی از آیات قرآن است . « مُحَدَّثٍ » : تازه و نو (نگا : انبیاء / ۲) .

سوره شعراء آیه ۶

متن آیه :

فَقَدْ كَذَّبُوا فَسَيَأْتِيهِمْ أَنْبَاءُ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

ترجمه :

انان (آیات قرآنی را) دروغ می‌نامند ، و هرچه زودتر خبر (مجازات) چیزی که بدان استهزاء و

تمسخر مي‌کنند بدیشان خواهد رسید (و کيفر کمرشکن و دردناک کار خود را خواهند دید) .

توضیحات :

« أنبَاء » : اخبار . مراد کيفرهای سختي است که در این جهان و آن جهان دامنگير آنان مي‌شود (نگا : انعام / ۵ و ۶) .

سوره شعراء آیه ۷

متن آیه :

أولم يروا إلى الأرض كم أنبتنا فيها من كل زوج كريم

ترجمه :

آیا آنان به زمین نمی‌نگرند و نمی‌بینند که چه قدر انواع و اقسام گیاهان و درختان نر و ماده زیبا و سودمند را در آن رویانده‌ایم ؟ (اگر دقت کنند نشانه‌های قدرت یزدان را در آرایش و پیرایش ظاهري و در خواص و فوائد باطني روئیدنیها می‌بینند ، و پیدایش این همه رنگ و بو و فعل و انفعالات شیمیائي ، و وجود زوجیت و طرز تلقیح و باروري رستنیها ، به زبان حال ایشان را به سوي خالق متعال رهنمود می‌کند و آنان را از تکفیر و تکذیب حق به دور می‌سازد) .

توضیحات :

« زوج » : صنف و نوع (نگا : طه / ۵۳) . نر و ماده (نگا : رعد / ۳) . « کریم » : نافع و سودمند . ارزشمند . زیبا و خوش منظر (نگا : شعراء / ۵۸) .

سوره شعراء آیه ۸

متن آیه :

إن في ذلك لآيةٍ وما كان أكثرهم مؤمنين

ترجمه :

بی‌گمان در این کار (آفرینش گیاهان و درختان ، در کوه و دمن و مزرعه و بیابان) نشانه بزرگی است (بر وجود خالق جهان) ولي اکثر مردمان (چشم دل را می‌بندند و به ندای عقل گوش فرا نمی‌دهند و این چند روزه حیات را غافلوار بسر می‌برند و به خدا) ایمان نمی‌آورند .

توضیحات :

« آيةٌ » : نشانه و دلیل . عبرت و پند .

سوره شعراء آیه ۹

متن آیه :

وإن ربك لهو العزيز الرحيم

ترجمه :

پروردگار تو قطعاً چیره‌ي مهربان است .

توضیحات :

« العزيز » : قدرتمندی که توانا بر همه چیز است . « الرحيم » : مهربانی که رحمت واسع‌اش همه جا را فرا گرفته است .

سوره شعراء آیه ۱۰

متن آیه :
وَإِذْ نَادَى رَبُّكَ مُوسَىٰ أَنْ ائْتِ الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

ترجمه :

(برای قوم خود بیان دار) هنگامی را که پروردگارت موسی را نزدیک کوه طور ندا داد که به سوی قوم ستمکار (فرعون و فرعونیان برو) . (قومی که با کفر و معاصی بر خود ستم کرده‌اند ، و با به بندگی کشاندن بنی‌اسرائیل ، بدانان ظلم نموده‌اند) .

توضیحات :

« ائْتِ » : بیا . در اینجا مراد به سراغ رفتن است .

سوره شعراء آیه ۱۱

متن آیه :
قَوْمَ فِرْعَوْنَ أَلَا يَتَّقُونَ

ترجمه :

قوم فرعون . (شگفتا چگونه در ظلم فرو رفته‌اند !) آیا (از سرانجام کار و کیفر ستم خود نمی‌ترسند و از خشم و عذاب خدا) نمی‌پرهیزند ؟

توضیحات :

« قَوْمَ » : عطف بیان یا بدل است . « أَلَا يَتَّقُونَ » : آیا نمی‌پرهیزند ؟ هان پرهیز کنند . « أَلَا » : دو کلمه و فراهم آمده است از همزه استفهام و لاء نفی . یا تنها واژه‌ای است و حرف تنبیه بوده و برای ترغیب و تشویق به کار پس از خود است .

سوره شعراء آیه ۱۲

متن آیه :
قَالَ رَبِّ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُكَدِّبُونَ

ترجمه :

(موسی) گفت : پروردگارا ! من می‌ترسم که مرا تکذیب کنند (و از روی تکبر و تفرعن رسالتم را نپذیرند) .

توضیحات :

« أَنْ يُكَدِّبُونَ » : این که مرا دروغگو نامند و تکذیب کنند . ضمیر مفعولی (ی) از آخر فعل حذف شده است .

سوره شعراء آیه ۱۳

متن آیه :
وَيَضِيقُ صَدْرِي وَلَا يَنْطَلِقُ لِسَانِي فَأَرْسِلْ إِلَىٰ هَارُونَ

ترجمه :

(اگر تکذیبم کنند ، از غم و غصه) سینه‌ام تنگ می‌شود ، و (بدین هنگام چنان که باید در مجادله با آنان) زبانم نمی‌گردد (و روان و گویا صحبت نمی‌کنم) . پس (جبرئیل را) به پیش (

برادر (هارون بفرست) و پیغمبرش گردان ، تا یاری و کمکم کند) .

توضیحات :

« يَضِيقُ صَدْرِي » : سینه‌ام تنگ می‌شود . در فارسی می‌گوئیم : دلم تنگ می‌شود . آزرده خاطر و دل شکسته می‌گردم . « لَا يَنْطَلِقُ » : گویا و رسا نمی‌گردد . « فَأَرْسِلْ » : بفرست . مفعول آن مقدر است که (جبرئیل) فرشته وحی است . از واژه ارسال پیدا است که موسی از آستان ذوالجلال درخواست نموده است که هارون را پیغمبر فرماید (قصص / ۳۴ ، مریم / ۵۳ ، انبیاء / ۴۸) .

سوره شعراء آیه ۱۴

متن آیه :
وَلَهُمْ عَلَيَّ ذَنْبٌ فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ

ترجمه :

آنان (به گمان خود ، قصاص) گناهی بر من دارند و می‌ترسم (پیش از انجام وظیفه تبلیغ) مرا بکشند .

توضیحات :

« ذَنْبٌ » : مراد قصاص مرد ستمگری است که با يك مرد مظلوم بنی‌اسرائیلی درگیر شده بود ، و به هنگام میانجیگری موسی ، اشتبهاً توسط موسی به قتل رسید (نگا : قصص / ۱۵) .

سوره شعراء آیه ۱۵

متن آیه :
قَالَ كَلَّا فَاذْهَبَا يَا آيَاتِنَا إِنَّا مَعَكُمْ مُسْتَمِعُونَ

ترجمه :

(خداوند این تقاضای صادقانه موسی را اجابت کرد و گفت :) این چنین نیست (که بتوانند تو را به قتل برسانند . درخواستت را راجع به هارون پذیرفتم) . دو نفری با (توشه) معجزات ما (که عصا و ید بیضاء است ، به سوی فرعون و فرعونیان) بروید (و بدانید که) ما با شما هستیم و شما را در پناه خود می‌داریم ، و کاملاً مطالبی را که در میان شما و ایشان می‌گذرد (می‌شنویم) . (قطعاً شما پیروزید) .

توضیحات :

« آيَات » : معجزات . مراد عصا و ید بیضاء است (نگا : طه / ۱۷ - ۲۳) .

سوره شعراء آیه ۱۶

متن آیه :
فَأْتِيَا فِرْعَوْنَ فَقُولَا إِنَّا رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

به سراغ فرعون بروید و بگوئید : ما فرستادگان پروردگار جهانیانیم .

توضیحات :

« رَسُولٌ » : علّت این که به صورت مفرد آمده است نه به صورت مثنی ؛ یعنی (رَسُولَا) ، این

است (رَسُول) مصدر و به معنی (رسالَة) است و به عنوانِ مِفْرَد و مَثْنِی و جَمْع و مُؤنَّث و مذکر ذکر می‌شود . مانند : لَقَدْ كَذَبَ الْوَاشُونَ مَا فَهتُ عِنْدَهُمْ بِسِيرٍ وَ لَا أَرْسَلْتَهُمْ بِرَسُولٍ هَمِچنین (رسول) معنی جمع نیز دارد . مانند : صَيْفٌ وَ طِفْلٌ دَر : هُوَلاءِ ضَيْفِي (حجر / ۶۸) ، ثُمَّ نَخْرَجُكُمْ طِفْلاً (حج / ۵) .

سوره شعراء آیه ۱۷

متن آیه :
أَنْ أَرْسِلَ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ

ترجمه :

(پروردگار جهانیان به تو دستور می‌دهد) این که بنی‌اسرائیل را (آزاد از زنجیر اسارت و بردگی کنی و) با ما همراه سازی (تا به سرزمین مقدس ، یعنی فلسطین برویم) .

توضیحات :

« أَرْسِلَ مَعَنَا » : مراد جلوگیری نکردن و آزاد گذاشتن است تا این که بتوانند بیایند و با موسی و هارون راهی فلسطین شوند .

سوره شعراء آیه ۱۸

متن آیه :
قَالَ أَلَمْ نُرَبِّكَ فِينَا وَلِيدًا وَلَبِثْتَ فِينَا مِنْ عُمُرِكَ سِنِينَ

ترجمه :

(فرعون) گفت : آیا ما تو را در کودکی میان خود (در دامن مهر و در آغوش لطف خویش) پرورده‌ایم ؟ ! و آیا سالهای متمادی از عمرت در بین ما ماندگار نبوده‌ای (و از رعایت و حفاظت و نان و نمک ما برخوردار نگشته‌ای ؟ !) .

توضیحات :

« قَالَ . . . » : سخن فرعون جنبه ریشخند را دارد . « وَلِيدًا » : طفل . كُودِك . فعیل به معنی مفعول ، و حال است . « لَبِثْتَ » : مانده‌ای .

سوره شعراء آیه ۱۹

متن آیه :
وَفَعَلْتَ فَعَلْتِكَ الَّتِي فَعَلْتَ وَأَنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ

ترجمه :

و آن کاری را کرده‌ای که کرده‌ای و (مرتکب قتل یکی از طرفداران ما شده‌ای . و از اینها گذشته ، تو اینک) کفران نعمتهای ما می‌کنی (و حق نان و نمک ما را فراموش می‌نمائی ، و با ادعای پیغمبری پرورگار جهان ، الوهیت ما را نادیده می‌گیری) .

توضیحات :

« فَعَلْتِكَ » : کاری که کرده‌ای . اشاره به قتل مرد قبطی است (نگا : قصص / ۱۵) . « الْكَافِرِينَ » : افراد ناسپاس . کفران نعمت کنندگان .

سوره شعراء آیه ۲۰

متن آیه :
قَالَ فَعَلْتُهَا إِذْ أَنَا مِنَ الصَّالِينَ

ترجمه :
(موسی) گفت : من در حین انجام این کار (نمی دانستم مشتبی که برای تأدیب و تنبیه به قبطی می زنم ، منتهی به قتل می گردد ، و) از سرگشتگان (و بیخبرانی) بودم (که اطلاع ندارند ضربه مشت هم گاهی منجر به قتل می شود) .

توضیحات :
« إِذْ » : آن زمان که . « الصَّالِينَ » : گمراهان . در اینجا مراد جاهلین ، بیخبران و غافلان از عواقب موقعیت است .

سوره شعراء آیه ۲۱

متن آیه :
فَقَرَرْتُ مِنْكُمْ لَمَّا خِفْتُمْ فَوَهَبَ لِي رَبِّي حُكْمًا وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُرْسَلِينَ

ترجمه :
پس من از دست شما گریختم وقتی که از شما ترسیدم (که در برابر این قتل غیرعمد مرا بکشید) و خداوند به من علم و دانش بخشید (تا در پرتو آن چیزها را درست بینم و کارها را صحیح و بجا انجام دهم) و مرا از زمره پیغمبران کرد (تا بندگان خدا را به سوی نجات از عذاب فرا خوانم) .

توضیحات :
« حُكْمًا » : دانش و آگهی . حکمت ، که هر کاری در پرتو آن بجا و به موقع انجام می پذیرد (نگا : انعام / ۸۹) .

سوره شعراء آیه ۲۲

متن آیه :
وَتِلْكَ نِعْمَةٌ تَمُنُّهَا عَلَيَّ أَنْ عَبَّدتَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ

ترجمه :
آیا این منتی است که تو بر من میگذاری این که بنی اسرائیل را بنده و برده خود ساخته ای ؟ !

توضیحات :
« وَ تِلْكَ نِعْمَةٌ . . . » : در این جمله ، حرف استفهام انکاری مقدر است که مفید نفی است . اصل آن چنین است : وَ هَلْ تِلْكَ نِعْمَةٌ . . . ؟ ! آیا نعمت است که ؟ ! « أَنْ عَبَّدتَّ . . . » : حرف (أَنْ) تفسیریه است ، و مطالب مابعد آن ، تفسیر مطالب ماقبل آن است (نگا : یونس / ۲) . « عَبَّدتَّ » : برده و بنده کرده ای .

سوره شعراء آیه ۲۳

متن آیه :
قَالَ فِرْعَوْنُ وَمَا رَبُّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

فرعون گفت : پروردگار جهانیان کیست (که این همه از او صحبت می‌کنی و خویشتن را فرستاده او می‌دانی ؟) .

توضیحات :

« مَا رَبُّ الْعَالَمِينَ » : گمان می‌رود فرعون این سخن را برای تجاهل و تحقیر مطرح کرده باشد .

سوره شعراء آیه ۲۴

متن آیه :

قَالَ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِنْ كُنْتُمْ مُوقِنِينَ

ترجمه :

(موسی) گفت : پروردگار آسمانها و زمین و آنچه میان آن دو است ، اگر شما راه یقین می‌پوئید (و حقیقت را می‌جوئید ، حق این است که گفتم) .

توضیحات :

« رَبُّ » : خبر مبتدای محذوف است و تقدیر چنین است : هُوَ رَبُّ . . . « إِنْ كُنْتُمْ مُوقِنِينَ » : اگر به دنبال باور درست و سخن منطقی بوده باشید و هدف شما از این سؤال ، درک و فهم حقیقت باشد .

سوره شعراء آیه ۲۵

متن آیه :

قَالَ لِمَنْ حَوْلَهُ أَلَا تَسْتَمِعُونَ

ترجمه :

(فرعون رو) به اطرافیان خود (کرد و مسخره‌کنان) گفت : آیا نمی‌شنوید (این مرد چه می‌گوید ؟ ! می‌شنوید که جز یاوه نمی‌گوید ؟ !) .

توضیحات :

« أَلَا تَسْتَمِعُونَ » : آیا گوش فرا می‌دهید ؟ ! آیا می‌شنوید ؟ ! این سخن جنبه تعجب و ریشخند را دارد .

سوره شعراء آیه ۲۶

متن آیه :

قَالَ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ

ترجمه :

(موسی پس از اشاره به جهان کبیر ، اشاره به جهان صغیر کرد و) گفت : او پروردگار شما و پروردگار نیاکان پیشین شما است (که مردند و چون جاودانه نبودند خدا نبودند) .

توضیحات :

« رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ » : اشاره به دو نکته است : ۱ - متوجه ساختن فرعون و فرعونیان به نشانه‌های موجود در انفس ، یا تذکر خودشناسی ۲ - قلم بطلان کشیدن بر ادعای ربوبیت فرعون زمان و فرعونهای دوران .

سوره شعراء آیه ۲۷

متن آیه :
قَالَ إِنَّ رَسُولَكُمْ الَّذِي أُرْسِلَ إِلَيْكُمْ لَمَجْنُونٌ

ترجمه :

(فرعون به خیره سري همچنان ادامه داد و) گفت : پیغمبري که به سوي شما فرستاده شده است قطعاً دیوانه است ! (چرا که سخنان پریشان مي گوید ، و جز مرا خدا مي داند) .

توضیحات :

« أُرْسِلَ إِلَيْكُمْ » : فرعون خواست با تعبیر « به سوي شما فرستاده شده است » خشم مردم را برانگیزد ، و ایشان را به تکذیب موسی وادارد .

سوره شعراء آیه ۲۸

متن آیه :
قَالَ رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ

ترجمه :

(و موسی باز هم به نشانه هاي خدایشناسي گسترده در پهنه آفرینش اشاره کرد و) گفت : او پروردگار طلوع و غروب (کواکب و سیارات جهان) و همه چیزهائي است که در میان آن دو قرار دارد ، اگر شما عاقل مي بودید (چنین چیزی را در پرتو خرد ، از روی نظام طلوع و غروب ستارگان و برنامه دقیق و اسرارآمیز آنها مي فهمیدید) .

توضیحات :

« الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ » : مراد طلوع خورشید و نمایان شدن روز ، و غروب خورشید و پیدایش شب است . یا این که مراد طلوع و غروب همه کواکب و سیارات جهان است . به معنی خاور و باختر نیز مي باشند ، و معنی زمان طلوع و غروب هم از آنها مستفاد مي گردد (نگا : تفسیر شریینی) .

سوره شعراء آیه ۲۹

متن آیه :
قَالَ لَئِن آتَّخَذَتِ إِلَهًا غَيْرِي لَأَجْعَلَنَّكَ مِنَ الْمَسْجُونِينَ

ترجمه :

(فرعون سخت برآشفته و) گفت : اگر جز مرا به پروردگاري برگزینی تو را از زمره زندانیان خواهم کرد (و در بیغوله هاي زندان همچون دیگران خواهی پوسید) .

توضیحات :

« الْمَسْجُونِينَ » : زندانیان .

سوره شعراء آیه ۳۰

متن آیه :
قَالَ أَوْلُو جِنَّتِكَ يَشِيءُ مُبِينٌ

ترجمه :

(موسی) گفت : آیا اگر من چیز روشنی را به تو نشان دهم (که دلیل قاطع و برهان واضحی بر وجود خدای متعال و نمایانگر صدق رسالت و پیغمبری من باشد) باز هم (مرا زندانی می‌کنی ؟) .

توضیحات :

« شیءٌ » : چیز . مراد معجزه دالّ بر وجود خدا و درستی پیغمبری موسی است .

سوره شعراء آیه ۳۱

متن آیه :

قَالَ قَاتِ يَهْ إِنَّ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

ترجمه :

(فرعون) گفت : اگر از زمره راستگویانی ، آن را بنمائی .

توضیحات :

« قَاتِ يَهْ » : آن را بیاور . آن را نشان بده .

سوره شعراء آیه ۳۲

متن آیه :

قَالَفَى عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُّبِينٌ

ترجمه :

(در این هنگام موسی) عصای خود را انداخت . به ناگاه ازدهای (حقیقی و) نمایانی گردید .

توضیحات :

« أَلْفَا » : انداخت . افکند . « ثُعْبَانٌ » : ازدها . مار بزرگ (نگا : طه / ۲۰) . « مُّبِينٌ » : آشکار و نمایان . مراد حقیقی است . یعنی چشم‌بندی و جادویی در میان نبود . بلکه به خواست خدا چوبه دستی مار گردید .

سوره شعراء آیه ۳۳

متن آیه :

وَنَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بَيْضَاءُ لِلنَّاظِرِينَ

ترجمه :

و دست خود را (به گریبان فرو برد و سپس آن را) بیرون آورد ، ناگهان بینندگان آن را سفید و روشن (همچون ماه تابان) دیدند . (پرتو آن همه جا را نوریاران و درخشان کرد) .

توضیحات :

« نَزَعَ » : بیرون آورد . مراد بیرون آوردن از گریبان است (نگا : نمل / ۱۲) . « بَيْضَاءُ » : سفید . مراد تابان و درخشان است .

سوره شعراء آیه ۳۴

متن آیه :

قَالَ لِلْمَلَأِ حَوْلَهُ إِنَّ هَذَا لَسَاحِرٌ عَلِيمٌ

ترجمه :
(فرعون) به اشراف و بزرگان دور و بر خود گفت : این (مرد) جادوگر بس آگاه (و ماهری) است

توضیحات :
« مَلَأَ » : اشراف . بزرگان (نگا : بقره / ۲۴۶ ، اعراف / ۶۰) .

سوره شعراء آیه ۲۵
متن آیه :
يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ

ترجمه :
می‌خواهد با جادوی خود (عامه مردم را پیرامون خویش جمع آورد و) شما را از سرزمین خودتان (مصر) بیرون کند . پس شما (چه می‌اندیشید و) چه فرمان می‌دهید ؟

توضیحات :
« مَاذَا تَأْمُرُونَ ؟ » : فرمان شما چیست ؟ این سخن بیانگر سقوط فرعون از ادعای خدائی و دلجوئی او از سران به هنگام ضعف خود و غلبه موسی است .

سوره شعراء آیه ۲۶
متن آیه :
قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَبْعَثْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِيرِينَ

ترجمه :
گفتند : موسی و برادرش را مهلت بده (و در کار شکنجه آنان عجله مکن) و به تمام شهرها (ی مصر ، مأمورانی) برای بسیج اعزام کن .

توضیحات :
« أَرْجِهْ » : او را مهلت بده . امر مصدر (إرجاء) به معنی به تأخیر انداختن ، و ضمیر متصل (ه) است . در اصل (أَرْجِيهِ) بوده و همزه برای تخفیف حذف شده است و ضمیر ساکن گشته است (نگا : اعراف / ۱۱۱) . « حَاشِيرِينَ » : گرد آورندگان . یعنی کسانی باشند که جادوگران را جمع‌آوری و در دربار حاضر کنند .

سوره شعراء آیه ۳۷
متن آیه :
يَأْتُوكَ كُلَّ سَحَّارٍ عَلِيمٍ

ترجمه :
تا همه جادوگران ماهر و زبردست را پیش تو بیاورند .

توضیحات :
« سَحَّارٍ » : صیغه مبالغه ساحر است ، جادوگر بسیار ماهر و بس آگاه و کهنه‌کار .

سوره شعراء آیه ۳۸

متن آیه :
فَجَمَعَ السَّحَرَةُ لِمِيقَاتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ

ترجمه :

سرانجام جادوگران در روز موعود (که چاشتگاه روز جشن مصریها بود ، در مکان معینی) گردآورده شدند (و به میدان مبارزه گسیل گشتند) .

توضیحات :

« لِمِيقَاتِ » : در وعده‌گاه . در زمان معین و در مکان مشخص (نگا : اعراف / ۱۴۳ و ۱۵۵) . « يَوْمٍ مَّعْلُومٍ » : روز مشخص که روز جشن مصریان بوده است .

سوره شعراء آیه ۳۹

متن آیه :
وَقِيلَ لِلنَّاسِ هَلْ أَنْتُمْ مُجْتَمِعُونَ

ترجمه :

(از مردم نیز برای حضور در میدان مبارزه دعوت به عمل آمد) و به مردم گفته شد : آیا (در این صحنه) شما گرد می‌آئید ؟

توضیحات :

« هَلْ أَنْتُمْ مُجْتَمِعُونَ ؟ » : آیا اجتماع می‌کنید ؟ آیا جمع می‌شوید ؟ مراد از سؤال ، تحریک و تشویق مردم به گردهم‌آئی با شتاب هر چه بیشتر است .

سوره شعراء آیه ۴۰

متن آیه :
لَعَلَّنَا نَتَّبِعُ السَّحَرَةَ إِنْ كَانُوا هُمُ الْغَالِبِينَ

ترجمه :

تا اگر جادوگران پیروز شوند ، ما از آنان پیروی کنیم (و آن چنان صحنه را گرم و داغ نمائیم و هیاهو و جنجالی برپا کنیم که دشمن خدایان ما برای همیشه از میدان به در رود) .

توضیحات :

« نَتَّبِعُ » : پیروی کنیم . دنباله‌روی کنیم . مراد پیروی و دنباله‌روی از آئین جادوگران و طرفداری از مکتب خدایان دروغین ایشان است .

سوره شعراء آیه ۴۱

متن آیه :
فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالُوا لِفِرْعَوْنَ أَئِنَّا لَنَا لِأَجْرًا إِنْ كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ

ترجمه :

هنگامی که جادوگران (نزد فرعون حاضر) آمدند و به فرعون گفتند : آیا ما پاداش بزرگ و قابل ملاحظه‌ای خواهیم داشت اگر پیروز شویم ؟

توضیحات :

« أَجْرًا » : تنوین برای بیان عظمت و ارزش پاداش و مزد کار است .

سوره شعراء آیه ۴۲

متن آیه :
قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ إِذَا لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ

ترجمه :

(فرعون که سخت از موسی به وحشت افتاده بود و در تنگنا قرار داشت) گفت : بلی ! (هر چه بخواهید می‌دهم) به علاوه شما در این صورت از مقربان (درگاه من) خواهید بود .

توضیحات :

« الْمُقَرَّبِينَ » : مراد نزدیکان درگاه فرعون و درباریان شاهی است .

سوره شعراء آیه ۴۳

متن آیه :
قَالَ لَهُم مُوسَى أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ مُلْقُونَ

ترجمه :

(در روز موعود و در میدان مبارزه ، موسی) به جادوگران گفت : آنچه را می‌خواهید بیفکنید ، بیفکنید ! (و هر چه در قدرت دارید بنمائید و به میدان آورید) .

توضیحات :

« مُلْقُونَ » : اندازندگان . افکنندگان . اسم فاعل از مصدر (إلقاء) است .

سوره شعراء آیه ۴۴

متن آیه :
فَأَلْقُوا حِبَالَهُمْ وَعَصِيَّهُمْ وَقَالُوا بِعِزَّةِ فِرْعَوْنَ إِنَّا لَنَحْنُ الْغَالِبُونَ

ترجمه :

پس جادوگران (با غرور و نخوت) طنابها و عصاهای خود را افکندند و گفتند : به عزت فرعون سوگند که ما قطعاً چیره و پیروزیم !

توضیحات :

« حِبَال » : جمع حَبَل ، طنابها . ریسمانها . « عَصِيَّ » : جمع عَصَا ، چوبه دستی .

سوره شعراء آیه ۴۵

متن آیه :
فَأَلْقَى مُوسَى عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ

ترجمه :

موسی (مهلت نداد و) عصای خود را افکند ، ناگهان (اژدهای بزرگی گردید و با سرعت) شروع به بلعیدن ابزارهای دروغین ایشان کرد (و آنها را یکی بعد از دیگری در کام خود فرو برد) .

توضیحات :

« تَلَقَّفُ » : با سرعت و قدرت می‌بلعید . « يَا فُكُونًا » : با دروغ سر هم می‌کردند و به هم می‌بافتند . اشاره به کارها و ابزارهای دروغین جادوگران است (نگا : اعراف / ۱۱۷ ، توبه / ۷۰) .

سوره شعراء آیه ۴۶

متن آیه :
قَالَ قِيَّ السَّحْرَةَ سَاجِدِينَ

ترجمه :

جادوگران سجده‌کنان بر زمین فرو افتادند .

توضیحات :

« أَلْقَى » : فرو انداخته شدند . بیان فعل به صورت مجهول بیانگر این است که آن چنان تحت تأثیر جاذبه معجزه موسی قرار گرفتند که برای خدا سجده بردند (نگا : طه / ۷۰) و نیروی معجزه به گونه‌ای ایشان را قانع کرد که نتوانستند خویشتنداری کنند و فوراً برای خدا سجده بردند .

سوره شعراء آیه ۴۷

متن آیه :
قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

گفتند : به پروردگار عالمیان ایمان داریم .

توضیحات :

« قَالُوا . . . » : مراد این است که کردار را با گفتار توأم ، و فعل سجده را با قول مؤکد کردند .

سوره شعراء آیه ۴۸

متن آیه :
رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ

ترجمه :

به پروردگار موسی و هارون .

توضیحات :

« رَبِّ » : بدل است . ذکر آن برای رفع توهمی است که در ذهن عامه مردم بود . و آن این که مردم ، فرعون را (رَبِّ) خود می‌دانستند .

سوره شعراء آیه ۴۹

متن آیه :
قَالَ آمَنْتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ أَدْنِ لَكُمْ إِنَّهُ لَكَبِيرُكُمُ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ فَلَسَوْفَ تَعْلَمُونَ لَأَقْطَعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خِلَافٍ وَلَأَصْلَبَنَّكُمْ أَجْمَعِينَ

ترجمه :

(فرعون جادوگران را تهدید کرد و) گفت : آیا به او ایمان آوردید پیش از آن که من به شما اجازه

دهم ؟ ! او بی‌گمان بزرگ و استاد شما است و به شما جادوگری آموخته است . پس خواهید دانست (که با چه زجر و شکنجه‌ای شما را خواهم کشت) . حتماً دستها و پاهای شما را عکس یکدیگر قطع می‌گردانم و همگی شما را به دار می‌آویزم .

توضیحات :

« ءَاذَنَ » : اجازه دهم . « كَبِيرٌ » : مراد بزرگ و استاد است . « مِنْ خِلَافٍ » : عکس یکدیگر . مثلاً دست راست و پای چپ ، یا پای راست و دست چپ (نگا : مائده / ۳۳) . « لِأَصْلَيْنِكُمْ » : حتماً به دارتان می‌آویزم .

سوره شعراء آیه ۵۰

متن آیه :
قَالُوا لَا ضَيْرَ إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ

ترجمه :

(جادوگران شجاعانه) گفتند : هیچ زبانی نیست (از این کاری که تو خواهی کرد . هر کاری که می‌خواهی بکن باکی نیست ، چرا که) ما به سوی پروردگاران باز می‌گردیم (و به لقای معشوق و معبود حقیقی خود می‌رسیم و پاداش خویش را از او دریافت می‌داریم) .

توضیحات :

« ضَيْرٌ » : زیان و ضرر . « لَا ضَيْرَ » : مانعی نیست . زیان و ضرری در میان نمی‌باشد . « مُنْقَلِبُونَ » : بر گردندگان (نگا : مطفین / ۳۱) .

سوره شعراء آیه ۵۱

متن آیه :
إِنَّا نَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لَنَا رَبُّنَا خَطَايَاَنَا أَنْ كُنَّا أَوْلَىٰ الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

ما امیدواریم که پروردگاران گناهان ما را ببخشاید ، چرا که ما (در میان قوم تو) نخستین ایمان‌آوردگان بوده‌ایم .

توضیحات :

« نَطْمَعُ » : آرزو داریم . امیدواریم . « خَطَايَا » : گناهان . خطاها . « أَنْ كُنَّا » : به سبب این که ما بوده‌ایم . در اصل (لِأَنَّ كُنَّا) بوده و حرف (أَنْ) مخفف از مثقله است .

سوره شعراء آیه ۵۲

متن آیه :
وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي إِنَّكُمْ مُتَّبِعُونَ

ترجمه :

ما به موسی وحی کردیم که شبانه بندگان (مؤمن بنی‌اسرائیل) مرا (از مصر) کوچ بده . شما حتماً تعقیب می‌شوید (و فرعون و فرعونیان برای دستگیری شما دنبالتان می‌کنند) .

توضیحات :

« أَنْ » : حرف مشبّهة بالفعل و مخفف از (أَنْ) است (نگا : مؤمنون / ۲۷) « أَسْرِ بِعِبَادِي » : در

شب بندگانم را کوچ بده (نگا : إسرائ / ۱) . « مَتَّبِعُونَ » : تعقیب شوندگان . دنبال شوندگان .
مراد تعقیب بنی اسرائیل توسط فرعون و فرعونیان است .

سوره شعراء آیه ۵۳

متن آیه :
فَأَرْسَلَ فِرْعَوْنُ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ

ترجمه :
(توسط جاسوسان خبر به دربار رسید که موسی و بنی اسرائیل در صدد کوچ به سرزمین دیگری هستند) پس فرعون (مأمورانی) به شهرها فرستاد تا (نیرو) جمع کنند (و جلو ایشان را بگیرند) .

توضیحات :
« الْمَدَائِنِ » : جمع مدینه ، شهر . « حَاشِرِينَ » : گردآورندگان (نگا : شعراء / ۳۶) .

سوره شعراء آیه ۵۴

متن آیه :
إِنَّ هَؤُلَاءِ لَشِرْذِمَةٌ قَلِيلُونَ

ترجمه :
(فرعون به مأموران دستور داد و گفت : به اهالی شهرها بگوئید :) اینها (که قصد فرار و تجمع و تقویت در جای دیگری را دارند) گروه اندک و ناچیزی هستند (و ما با نخستین تاخت ایشان را گرفتار و به شکنجه و آزار می‌رسانیم) .

توضیحات :
« شِرْذِمَةٌ » : گروه و طائفه‌ای ناچیز و کم اهمیت .

سوره شعراء آیه ۵۵

متن آیه :
وَأَنَّهُمْ لَنَا لَغَائِطُونَ

ترجمه :
آنان ما را بر سر خشم می‌آورند .

توضیحات :
« لَغَائِطُونَ » : خشمگین‌کنندگان . بر سر خشم‌آورندگان .

سوره شعراء آیه ۵۶

متن آیه :
وَأَنَا لَجَمِيعٍ حَازِرُونَ

ترجمه :
(البته جای هیچ‌گونه نگرانی نیست ، و لیکن) ما گروهی هستیم محتاط (و بیدار و دوراندیش) .

توضیحات :
« جَمِيعٌ » : گروه و دسته . جمع (نگا : قمر / ۴۴) . « حَازِرُونَ » : افراد محتاط و دوراندیش . آگاه و بیدار .

سوره شعراء آیه ۵۷
متن آیه :
فَأَخْرَجْنَاهُمْ مِّن جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ

ترجمه :
(سرانجام آنچه می‌بایست بشود شد ، و عاقبت بنی‌اسرائیل بر فرعون و فرعونیان پیروز شدند)
و ما آنان را از باغها و چشمه‌سارها بیرون راندیم .

توضیحات :
« جَنَّاتٍ وَ عُيُونٍ » : مراد باغهای سرسبز و چشمه‌ساران پر آب مصر است .

سوره شعراء آیه ۵۸
متن آیه :
وَكُنُوزٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ

ترجمه :
(و ایشان را) از میان گنجها و کاخهای مجلل (به در کردیم) .

توضیحات :
« كُنُوزٍ » : گنجها . « كَرِيمٍ » : مراد ارزشمند و مجلل و مزین و خوش و زیبا است .

سوره شعراء آیه ۵۹
متن آیه :
كَذَلِكَ وَأَوْرَثْنَاهَا بَنِي إِسْرَائِيلَ

ترجمه :
این چنین (شد که بنی‌اسرائیل پیروز گشتند) و آنها را میراث بنی‌اسرائیل کردیم .

توضیحات :
« كَذَلِكَ » : کار چنین شد . در اینجا ترتیب طبیعی داستان مراعات نشده است . بلکه نتیجه و چکیده داستان گفته شده سپس به درازا از آن سخن رفته است .

سوره شعراء آیه ۶۰
متن آیه :
فَاتَّبَعُوهُمْ مُشْرِقِينَ

ترجمه :
(فرعون و فرعونیان) بنی‌اسرائیل را تعقیب کردند و به هنگام طلوع آفتاب بدیشان رسیدند .

توضیحات :

« مَشْرِقِينَ » : به طلوع خورشید رسیدگان . از مصدر (إِشْرَاق) به معنی رسیدن به وقت شروق که به معنی طلوع است . همان گونه که (إِصْبَاح) به معنی داخل شدن در (صَبَاح) و (إِمْسَاء) به معنی رسیدن به (مَسَاء) است . (مَشْرِقِينَ) می‌تواند حال ضمیر (و) و یا (هم) باشد .

سوره شعراء آیه ۶۱

متن آیه :

فَلَمَّا تَرَأَى الْجَمْعَانَ قَالِ أَصْحَابُ مُوسَى إِنَّا لَمُدْرِكُونَ

ترجمه :

هنگامی که هر دو گروه یکدیگر را دیدند ، یاران موسی گفتند : ما (در چنگال فرعونیان) گرفتار می‌گردیم (و هلاک می‌شویم) .

توضیحات :

« تَرَأَى » : دید . فعل ماضی باب تفاعل است و در رسم الخطّ قرآنی (تراء) است . « مُدْرِكُونَ » : رسیدگان . گرفتارشدگان .

سوره شعراء آیه ۶۲

متن آیه :

قَالَ كَلَّا إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ

ترجمه :

(موسی) گفت : چنین نیست . پروردگار من با من است . (قطعاً به دست دشمنم نمی‌سپارد و به راه نجات) رهنمود خواهد کرد .

توضیحات :

« كَلَّا » : چنین نیست . این واژه حرفی است که سخن پیش از خود را ردّ و نفی می‌کند . یعنی : نگوئید که فرعون و سپاهیانش به ما می‌رسد . « مَعِيَ » : (نگا : طه / ۴۶) .

سوره شعراء آیه ۶۳

متن آیه :

فَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْبَحْرَ فَانْفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَالطَّوْدِ الْعَظِيمِ

ترجمه :

به دنبال آن به موسی پیام دادیم که عصای خود را به دریا بزن . (وقتی عصا را به دریا زد) دریا از هم شکافت ، و هر بخشی همچون کوه بزرگی گردید (و دوازده راه خشک در آن پدیدار شد ، و هر گروهی از اسباط دوازده‌گانه بنی‌اسرائیل در جاده‌ای حرکت کرد) .

توضیحات :

« انْفَلَقَ » : از هم شکافت . از هم باز شد . از هم جدا شد . « فِرْقٍ » : قِسم . بخش . مراد جوانب آبی است که واپس رفته است . « الطّود » : کوه . کوه بزرگ . توصیف آن به عظیم در آیه ، برای تأکید است .

سوره شعراء آیه ۶۴

متن آیه :
وَأَرْزَلْنَا تَمَّ الْآخِرِينَ

ترجمه :
و در آنجا دیگران را (نیز به موسی و بنی اسرائیل) نزدیک گردانیدیم (و فرعون و فرعونیان را وارد آن راه‌های دوازده‌گانه کردیم) .

توضیحات :
« أَرْزَلْنَا » : نزدیک گردانیدیم (نگا : شعراء / ۹۰ ، ۳۱ / ، تکویر / ۱۳) . « تَمَّ » : آنجا . ظرف است .
. مراد وسط دریا است . « الْآخِرِينَ » : دیگران . مراد فرعون و لشکریان فرعون است .

سوره شعراء آیه ۶۵

متن آیه :
وَأَنْجَيْنَا مُوسَى وَمَنْ مَعَهُ أَجْمَعِينَ

ترجمه :
موسی و جملگی همراهان او را نجات دادیم .

توضیحات :
« أَنْجَيْنَا » : نجات دادیم .

سوره شعراء آیه ۶۶

متن آیه :
ثُمَّ أَعْرَفْنَا الْآخِرِينَ

ترجمه :
سپس دیگران را غرق کردیم .

توضیحات :

...

سوره شعراء آیه ۶۷

متن آیه :
إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ

ترجمه :
بی‌گمان در این (ماجرای نجات مؤمنان و غرق کافران) درس عبرت بزرگی است (برای کسانی که چشم باز و دل آگاه داشته باشند و درباره سرگذشت جباران مغرور بیندیشند و اوراق تاریخ مکتوب و منظور را به دقت بخوانند و ببینند) . ولی اکثر آنان ایمان نیاوردند (و کمتر ایشان ، همچون آسیه و جادوگران ، به جمع مؤمنان پیوستند) .

توضیحات :
« آيَةً » : اندرز سترگ و عبرت بزرگ .

سوره شعراء آیه ۶۸

متن آیه :
وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

ترجمه :

بی‌گمان پروردگار تو با عزت و توانا ، و با محبت و مهربان است .

توضیحات :

« الْعَزِيزُ » : توانا ، در انتقام گرفتن از تکذیب کنندگان . « الرَّحِيمُ » : مهربان ، در حق تصدیق کنندگان .

سوره شعراء آیه ۶۹

متن آیه :
وَآتِلْ عَلَيْهِمْ نَبَأَ إِبْرَاهِيمَ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) سرگذشت ابراهیم را برای کافران بیان دار .

توضیحات :

« نَبَأٌ » : خبر . مراد قصه و سرگذشت است .

سوره شعراء آیه ۷۰

متن آیه :
إِذْ قَالَ لِأَيُّهَا وَقَوْمِهِ مَا تَعْبُدُونَ

ترجمه :

هنگامی که به پدرش (آزر) و قوم (بت پرست) خود گفت : چه چیز را پرستش می‌کنید ؟ (چیزهایی را که می‌پرستید ، کی شایسته پرستش می‌باشند ؟) .

توضیحات :

...

سوره شعراء آیه ۷۱

متن آیه :
قَالُوا نَعْبُدُ أَصْنَامًا فَنَنْظِلُّ لَهَا عَاكِفِينَ

ترجمه :

(مفتخرانه پاسخ دادند و) گفتند : بت‌های بزرگی را می‌پرستیم و دائماً (به پرستش آنها می‌پردازیم و) بر عبادتشان ماندگار می‌مانیم .

توضیحات :

« نَظَلُّ » : بر دوام می‌مانیم . از افعال ناقصه و بیانگر استمرار در کار است . « عَاكِفِينَ » : ملازمان عبادت (نگا : بقره / ۱۸۷ ، اعراف / ۱۲۸) .

سوره شعراء آیه ۷۲

متن آیه :
قَالَ هَلْ يَسْمَعُونَكُمْ إِذْ تَدْعُونَ

ترجمه :

گفت : آیا هنگامی که آنها را به کمک می‌خوانید ، صدای شما را می‌شنوند و نیازتان را برآورده می‌کنند ؟

توضیحات :

« هَلْ يَسْمَعُونَكُمْ ؟ » : آیا دعا و سخن شما را می‌شنوند ؟ آیا نیازتان را برآورده می‌کنند و به شما پاسخ می‌گویند ؟

سوره شعراء آیه ۷۳

متن آیه :
أَوْ يَنْفَعُونَكُمْ أَوْ يَضُرُّونَ

ترجمه :

یا سودی به شما می‌رسانند (اگر از آنها اطاعت کنید ؟) و یا زیانی متوجه شما می‌سازند (اگر از آنها سرپیچی نمائید ؟) .

توضیحات :

...

سوره شعراء آیه ۷۴

متن آیه :
قَالُوا بَلْ وَجَدْنَا آبَاءَنَا كَذَلِكَ يَفْعَلُونَ

ترجمه :

می‌گویند : (چیزی از این کارها را نمی‌توانند بکنند) فقط ما پدران و نیاکان خود را دیده‌ایم که این چنین می‌کردند (و بتان را به گونه ما پرستش می‌نمودند و ما هم از کارشان تقلید می‌کنیم و بس . مگر می‌شود پدران و نیاکان ما در اشتباه بوده باشند ؟) .

توضیحات :

« وَجَدْنَا » : یافته‌ایم . دیده‌ایم . « آبَاءَ » : پدران . مراد پدران و اجداد و نیاکان است (نگا : شعراء / ۷۴) .

سوره شعراء آیه ۷۵

متن آیه :
قَالَ أَفَرَأَيْتُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ

ترجمه :

آیا (می‌دانید که چه کار می‌کنید و) می‌بینید که چه چیز را می‌پرستید ؟ !

توضیحات :

« أَفَرَأَيْتُمْ؟ » : آیا می بینید ؟ مراد از دیدن ، اندیشیدن و دانستن و به اصل مسأله پی بردن است .

سوره شعراء آیه ۷۶

متن آیه :
أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ الْأَقْدَمُونَ

ترجمه :
هم شما و هم پدران پیشین شما .

توضیحات :
« أَنْتُمْ » : تأکید ضمیر فاعلی در آیه قبلی است . « الْأَقْدَمُونَ » : پیشینیان و گذشتگان .

سوره شعراء آیه ۷۷

متن آیه :
فَأِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِّي إِلَّا رَبَّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :
همه آنها دشمن من هستند (آنهایی که شما معبود خود می دانید) بجز پروردگار جهانیان .

توضیحات :
« عَدُوٌّ » : این واژه برای مفرد و مثنی و جمع و مذکر و مؤنث یکسان به کار می رود (نگا : نساء / ۱۰۱ ، انعام / ۱۱۲) . « إِلَّا رَبَّ » : اگر به خدا معتقد نبوده باشند و خدا جزو معبودهای آنان نبوده باشد ، استثناء منقطع است و ذکر آن به منظور تأکید بر توحید خالص است . اگر هم علاوه از بتها خدا را نیز پرستش می کرده اند ، ابراهیم پروردگار جهانیان را استثناء می کند .

سوره شعراء آیه ۷۸

متن آیه :
الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ

ترجمه :
(پروردگار جهانیان) که مرا آفریده است ، و هم او مرا (به سوی سعادت دنیا و آخرت) راهنمایی می سازد (و در سراسر زندگی من حضور دارد و لحظه ای از من غافل نیست) .

توضیحات :
« يَهْدِينِ » : مرا راهنمایی می کند و دستگیرم او است (نگا : طه / ۵۰) .

سوره شعراء آیه ۷۹

متن آیه :
وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ

ترجمه :
آن کسی است که او مرا می خوراند و می نوشاند .

توضیحات :
« يَطْعَمَنِي . . . » : مراد این است که روزی رسانم او است و من همه جا بر سر خوان نعمت او نشسته‌ام .

سوره شعراء آیه ۸۰
متن آیه :
وَإِذَا مَرَضْتُ فَبُهِدَ لِي الْغَيْثُ

ترجمه :
و هنگامی که بیمار شوم او است که مرا شفا می‌دهد .

توضیحات :
« يَشْفِينِ » : مراد این است که شافی تنها خدا است و دکتر و دوا وسیله است . انسان مؤمن به پزشک مراجعه می‌کند و دارو می‌خورد ، ولی هیچ کدام را شفا دهنده نمی‌داند و بلکه معتقد است که اگر خدا خواست دوا و درمان مؤثر واقع می‌شوند . نان و آب وسیله سیر کردند ، ولی سیرکننده خدا است .

سوره شعراء آیه ۸۱
متن آیه :
وَالَّذِي يُمَيِّتُنِي ثُمَّ يُحْيِينِ

ترجمه :
و آن کسی است که (چون اجلم فرا رسید) او مرا می‌میراند و سپس (در رستاخیز برای حساب و کتاب و جزا و سزا) مرا زنده می‌گرداند .

توضیحات :
« يَحْيِينِ » : مرا زنده می‌کند . اشاره به این است که حیات بخش و میراننده و دوباره زنده کننده خدا است .

سوره شعراء آیه ۸۲
متن آیه :
وَالَّذِي أَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ

ترجمه :
و آن کسی است که امیدوارم در روز جزا و سزا (که قیامت برپا است) گناهم را بیامرزد .

توضیحات :
« أَطْمَعُ » : چشم طمع می‌دوزم . امیدوارم . « خَطِيئَتِي » : گناهم . لغزشم . « يَوْمَ الدِّينِ » : روز حساب و کتاب و جزا و سزا (نگا : فاتحه / ۴) .

سوره شعراء آیه ۸۳
متن آیه :
رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَأَلْجِئَنِي بِالصَّالِحِينَ

ترجمه :

(ابراهیم دست دعا به درگاه خدا برداشت و گفت :) پروردگارا ! به من کمال و معرفت مرحمت فرما (تا در پرتو آن ، حق را حق و باطل را باطل بینم ، و قدرت بر داوری صحیح در میان بندگانت داشته باشم) ، و مرا (در دنیا و آخرت) از زمره شایستگان و بایستگان گردان .

توضیحات :

« حَكَمًا » : کمال و معرفت . شناخت عمیق همراه با قدرت داوری . کمال علم و عمل . حکمت (نگا : شعراء / ۲۱) .

سوره شعراء آیه ۸۴

متن آیه :

وَأَجْعَلْ لِّي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ

ترجمه :

و (با توفیق در طاعت و عبادت و اعمال نیک) برای من ذکر خیر و نام نیک در میان آیندگان بر جای دار .

توضیحات :

« لِسَانَ صِدْقٍ » : ذکر خیر . نام نیک (نگا : مریم / ۵۰) . « الْآخِرِينَ » : کسانی که بعدها می آیند و در زمین زندگی می کنند . آیندگان جهان .

سوره شعراء آیه ۸۵

متن آیه :

وَأَجْعَلْنِي مِنْ وَرَثَةِ جَنَّةِ النَّعِيمِ

ترجمه :

و مرا از زمره کسانی ساز که بهشت پر نعمت را فراچنگ می آورند .

توضیحات :

« وَرَثَةِ جَنَّةٍ » : وارثان بهشت . مراد کسانی است که در پرتو ایمان به الله و پرستش خدا بهشت را به دست می آورند (نگا : اعراف / ۴۳) . « جَنَّةِ النَّعِيمِ » : (نگا : مائده / ۶۵ ، یونس / ۹ ، حج / ۵۶) .

سوره شعراء آیه ۸۶

متن آیه :

وَإِغْفِرْ لِيَأْيِي إِنَّهُ كَانَ مِنَ الضَّالِّينَ

ترجمه :

و پدرم را (با رهنمود به ایمان و توفیق در طاعت و عبادت ، مورد مرحمت و مشمول مغفرت گردان ، و بدین وسیله او را) که از گمراهان است بیامرز .

توضیحات :

« إِغْفِرْ . . . » : طلب آمرزش ابراهیم برای پدرش آزر ، پیش از فوت آزر است ، و ابراهیم وقت جدا شدن از او بدو وعده داده بود که برای وی طلب آمرزش کند . اما چون دید که او با کفر از جهان

رفت ، از او بیزاری جست و طلب آمرزش را قطع کرد (نگا : توبه / ۱۱۴) .

سوره شعراء آیه ۸۷

متن آیه :
وَلَا تُخْزِنِي يَوْمَ يُبْعَثُونَ

ترجمه :

و مرا خوار و رسوا مدار در روزی که (مردمان برای حساب و کتاب و سزا و جزا ، زنده و) برانگیخته می‌شوند .

توضیحات :

« یُبْعَثُونَ » : (نگا : اعراف / ۱۴ ، حجر / ۳۶ ، مؤمنون / ۱۰۰) .

سوره شعراء آیه ۸۸

متن آیه :
يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ

ترجمه :

آن روزی که اموال ، (یعنی نیروی مادی) ، و اولاد ، (یعنی نیروی انسانی ، به کسی) سودی نمی‌رساند .

توضیحات :

« یوم » : ظرف و مراد قیامت است .

سوره شعراء آیه ۸۹

متن آیه :
إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ

ترجمه :

بلکه تنها کسی (نجات پیدا می‌کند و از اموالی که در راه آفریدگار صرف ، و از اولادی که در مسیر پروردگار رهنمود کرده باشد ، سود می‌برد) که با دل سالم (از بیماری کفر و نفاق و ریا) به پیشگاه خدا آمده باشد .

توضیحات :

« إِلَّا مَنْ . . . » : مگر کسی که . لیکن کسی که . واژه (مَنْ) می‌تواند مرفوع و بدل از فاعل (یَنْفَعُ) و مضافی پیش از آن مقدر باشد که تقدیر چنین خواهد بود : لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ إِلَّا مَالٌ وَ بَنُونَ مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ . و یا این که واژه (مِنْ) منصوب و مفعول بوده و در اصل بدل از مفعول محذوف باشد که تقدیر چنین خواهد بود : يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ أَحَدًا إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ . در هر صورت اموال و اولادی به انسان سود می‌رسانند که تبدیل به باقیات صالحات شده باشند . « قَلْبٍ سَلِيمٍ » : دل سالم از بیماری کفر و نفاق و ریا (نگا : اعراف / ۱۴۷ ، احزاب / ۱۹ ، بقره / ۲۶۴) .

سوره شعراء آیه ۹۰

متن آیه :

وَأُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ

ترجمه :
در آن هنگام بهشت برای پرهیزگاران نزدیک گردانده می‌شود (و آنان که از کفر و معاصی رویگردان ، و به ایمان و طاعت در جهان روی آورده بودند ، به سوی آن می‌روند) .

توضیحات :
« أُزْلِفَتِ » : نزدیک گردانده شد .

سوره شعراء آیه ۹۱
متن آیه :
وَبَرَزَتِ الْجَحِيمُ لِلْغَاوِينَ

ترجمه :
و دوزخ برای گمراهان آشکار گردانده می‌شود .

توضیحات :
« بَرَزَتِ » : نموده شد . آشکار گردید . « الْغَاوِينَ » : گمراهان .

سوره شعراء آیه ۹۲
متن آیه :
وَقِيلَ لَهُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ

ترجمه :
و بدیشان گفته می‌شود : کجا هستید معبودهائی که پیوسته آنها را عبادت می‌کردید ؟

توضیحات :
« مَا » : چیزهائی که . مراد معبودهای دروغین است .

سوره شعراء آیه ۹۳
متن آیه :
مِنْ دُونِ اللَّهِ هَلْ يَنْصُرُونَكُمْ أَوْ يَنْتَصِرُونَ

ترجمه :
(معبودهای) غیر از خدا . آیا آنها (در برابر این شدائد و سختیهای که اکنون با آن روبرو هستید و هستند) شما را کمک می‌کنند یا خویشتن را یاری می‌دهند ؟

توضیحات :
« يَنْتَصِرُونَ » : باز می‌دارند . خویشتن را به دور می‌دارند . انتصار به معنی یاری دادن خود یا کمک خواستن و یا دفع بلا از خویشتن است (نگا : کهف / ۴۳ ، قصص / ۸۱ ، قمر / ۱۰ ، رحمن / ۳۵)

سوره شعراء آیه ۹۴
متن آیه :

فَكُبِّبُوا فِيهَا هُمْ وَالْغَاوُونَ

ترجمه :
پس از آن ، آنان (که پرستش شوندگان گمراهساز) همراه گمراهان (که پرستش کنندگان ایشان بودند) پیاپی به دوزخ سرنگون افکنده می‌شوند .

توضیحات :
« كُبِّبُوا » : سرنگون و پیاپی فرو افکنده می‌شوند .

سوره شعراء آیه ۹۵

متن آیه :
وَجَنُودُ إِبْلِيسَ أَجْمَعُونَ

ترجمه :
و جملگی لشکریان اهریمن (نیز همراه آن دو گروه به دوزخ سرنگون می‌گردند) .

توضیحات :
« جَنُودُ إِبْلِيسَ » : لشکریان و یاوران ابلیس . مراد پیروان ابلیس ، یعنی جنایتکاران و معصیت پیشگان سراسر تاریخ است (نگا : اعراف / ۱۸ ، حجر / ۴۳) .

سوره شعراء آیه ۹۶

متن آیه :
قَالُوا وَهُمْ فِيهَا يَخْتَصِمُونَ

ترجمه :
آنان (که معبودهای دروغین را پرستیده‌اند) در آنجا به کشمکش (با معبودهای خود) می‌پردازند و می‌گویند :

توضیحات :
« وَ هُمْ فِيهَا يَخْتَصِمُونَ » : جمله حالیه است .

سوره شعراء آیه ۹۷

متن آیه :
تَاللَّهِ إِنْ كُنَّا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

ترجمه :
به خدا سوگند ما در گمراهی آشکاری بوده‌ایم .

توضیحات :
« إِنْ كُنَّا » : واژه (إِنْ) مخفف از مثقله و در اصل چنین است : إِنْنَا كُنَّا .

سوره شعراء آیه ۹۸

متن آیه :
إِذْ نَسُوْكُمْ رَبُّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :
آن زمان که ما شما (معبودان دروغین) را با پروردگار جهانیان (در عبادت و طاعت) برابر می‌دانستیم .

توضیحات :
« إِذْ » : زمانی که . ظرف زمان گمراهی است . یا (إِذْ) تعلیلیه است (نگا : زخرف / ۳۹) .

سوره شعراء آیه ۹۹
متن آیه :
وَمَا أَضَلَّنَا إِلَّا الْمُجْرِمُونَ

ترجمه :
و ما را جز بزهکاران (شیاطین نام) گمراه نکرده است .

توضیحات :
« الْمُجْرِمُونَ » : مراد شیطان و یاوران او ، یا رؤساء و کبراء ایشان است (نگا : احزاب / ۶۷) .

سوره شعراء آیه ۱۰۰
متن آیه :
فَمَا لَنَا مِنْ شَافِعِينَ

ترجمه :
(ای وای بر ما ! امروز) ما اصلاً شفاعت کنندگانی نداریم (که ما را برهانند ! ما که معتقد به میانجیگری میانجیگران برای نجات خود بودیم) .

توضیحات :
« مِنْ شَافِعِينَ » : واژه (مِنْ) بیانگر عمومیت نفی چیزی است که پس از آن قرار دارد (نگا : تفسیر المصحف المفسر) .

سوره شعراء آیه ۱۰۱
متن آیه :
وَلَا صَدِيقٍ حَمِيمٍ

ترجمه :
(همچنین ، امروز) دوست صمیمی و دلسوزی هم نداریم (تا دست کم گریه‌ای برای ما سر دهد) .

توضیحات :
« حَمِيمٍ » : گرم . مراد صمیمی و دلسوز است .

سوره شعراء آیه ۱۰۲
متن آیه :
فَلَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَكُونَنَّ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

کاش ! (به جهان) برگشتی داشتیم تا از زمره مؤمنان می‌شدیم (و در پرتو ایمان درست و اعمال شایسته ، از عذاب دوزخ نجات می‌یافتیم و به بهشت در می‌آمدیم) .

توضیحات :

« لَوْ » : واژه (لَوْ) در اینجا در معنی (لَيْتَ) و برای تمنّی است . « كَرِهَ » : رجعت . برگشت . مراد برگشت به جهان است (نگا : مؤمنون / ۹۹ و ۱۰۰) .

سوره شعراء آیه ۱۰۳

متن آیه :

إِن فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ

ترجمه :

بی‌گمان در این (سرگذشت ابراهیم) پند و عبرتی (برای عاقلان قوم تو و سایر فرزندانگن) است ، ولی (جای تعجب است) بیشتر آنان ایمان نداشته (و ایمان نمی‌آورند) .

توضیحات :

« آيَةٌ » : پند و اندرز . درس عبرت .

سوره شعراء آیه ۱۰۴

متن آیه :

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

ترجمه :

قطعاً پروردگارت (بر انتقام از بی‌دینان) توانا و (نسبت به مؤمنان) مهربان است .

توضیحات :

« وَإِنَّ رَبَّكَ . . . » : تکرار این نوع جمله‌ها دل‌داری مؤثری است برای پیغمبر و مؤمنان اندک صدر اسلام ، و برای اقلیت مؤمنان در برابر اکثریت گمراهان در هر عصر و زمان .

سوره شعراء آیه ۱۰۵

متن آیه :

كَذَبَتْ قَوْمٌ نُّوحَ الْمُرْسَلِينَ

ترجمه :

(ماجرای آموزنده دیگری مربوط به قوم نوح است) . قوم نوح پیغمبران را تکذیب کردند .

توضیحات :

« كَذَبَتْ . . . » : قوم نوح با تکذیب نوح ، همه پیغمبران را نیز تکذیب کرده‌اند ، چرا که تکذیب پیغمبری ، تکذیب همه پیغمبران بشمار است ؛ شاید هم قوم نوح ، منکر همه پیغمبران و به طور کلی همه ادیان آسمانی بوده‌اند (نگا : فرقان / ۳۷) . تانیث فعل (كَذَبَتْ) به خاطر این است که واژه (قوم) به صورت مذکر و مؤنث به کار می‌رود ، و به طور کلی هر اسم جمعی فعل آن می‌تواند به صورت مذکر و مؤنث ذکر شود .

سوره شعراء آیه ۱۰۶

متن آیه :
إِذْ قَالَ لَهُمُ أَخُوهُمْ نُوحٌ أَلَا تَتَّقُونَ

ترجمه :

زمانی که هم‌نژادشان نوح بدیشان گفت : هان ! پرهیزگاری کنید !

توضیحات :

« أَخُوهُمْ » : برادرشان . مراد هم‌نژادشان است ، همان گونه که می‌گویند : أَخُو الْعَرَبِ . أَخُو تَمِيمِ .
« أَلَا تَتَّقُونَ » : آیا پرهیزگاری نمی‌کنید ؟ هان ! پرهیزگاری کنید .

سوره شعراء آیه ۱۰۷

متن آیه :
إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

ترجمه :

قطعاً من برای شما پیغمبر امینی هستم .

توضیحات :

« أَمِينٌ » : امین در ادای رسالت آسمانی . مشهور به امانت در میان مردم .

سوره شعراء آیه ۱۰۸

متن آیه :
فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

ترجمه :

از خدا بترسید و از من اطاعت کنید .

توضیحات :

« إِنَّقُوا اللَّهَ » : از عذاب خدا خویشتن را در امان دارید . از خدا بترسید .

سوره شعراء آیه ۱۰۹

متن آیه :
وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

من در مقابل این دعوت هیچ مزدی از شما نمی‌خواهم . مزد من جز بر پروردگار جهانیان نیست .

توضیحات :

« عَلَيْهِ » : در برابر دعوت و تبلیغ اوامر و نواهی . « إِنْ » : حرف نفی است .

سوره شعراء آیه ۱۱۰

متن آیه :

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

ترجمه :
پس از خدا بترسید و از من اطاعت کنید .

توضیحات :
« أَطِيعُونَ » : از من اطاعت کنید . مراد پذیرش دستور آسمانی است .

سوره شعراء آیه ۱۱۱

متن آیه :
قَالُوا أَنْتُمْ لَكُمْ وَاتَّبَعَكَ الْأَرْذُلُونَ

ترجمه :
گفتند : آیا ما (اشراف و نجباء) به شما ایمان بیاوریم ، در حالی که پست‌ترین و بی‌ارزش‌ترین افراد از تو پیروی کرده‌اند ؟ ! (چگونه انتظار داری افراد ثروتمند و والامقام ، با مشت‌بی‌سر و پا و گمنام ، همراه و همنشین شوند ؟ !) .

توضیحات :
« وَأَتَّبَعَكَ » : حرف (و) حالیه است . « الْأَرْذُلُونَ » : پست‌ترین مردم . مراد افراد بی‌چیز و بی‌مقام است (نگا : هود / ۲۷) .

سوره شعراء آیه ۱۱۲

متن آیه :
قَالَ وَمَا عَلِمِي مِمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :
(نوح) گفت : (وظیفه من دعوت همگان به سوی حق و اصلاح جامعه است) من چه می‌دانم آنان چه کاری داشته‌اند ؟ (و گذشته ایشان چه بوده است ؟ مهم امروز است که دعوت مرا پذیرفته و در مقام خودسازی برآمده‌اند و در راه حق گام نهاده‌اند) .

توضیحات :
« مَا عَلِمِي » : من چه می‌دانم . من نمی‌دانم . واژه (ما) می‌تواند اسم استفهام یا حرف نفی باشد .

سوره شعراء آیه ۱۱۳

متن آیه :
إِنْ حِسَابُهُمْ إِلَّا عَلَى رَبِّي لَوْ تَشْعُرُونَ

ترجمه :
حساب (اعمال و جزای کار) ایشان جز بر عهده پروردگارم نیست ، اگر شما فهمیده و باشعور باشید (می‌دانستید که کار خوب و بد گذشته ایشان از دید خدا پنهان نبوده است و سر و کارشان با خدا است نه با من) .

توضیحات :

« إِنْ » : حرف نفی است .

سوره شعراء آیه ۱۱۴

متن آیه :

وَمَا أَنَا بِطَارِدِ الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

من هرگز مؤمنان را (از پیش خود) نمی‌رانم (تا دل شما را به دست آورم) .

توضیحات :

« طَارِدٌ » : طرد کننده . دور کننده .

سوره شعراء آیه ۱۱۵

متن آیه :

إِن أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ

ترجمه :

من بیم دهنده آشکاری بیش نیستم .

توضیحات :

« إِنْ أَنَا . . . » : حرف (إِنْ) نافی است . « مُّبِينٌ » : واضح و آشکار .

سوره شعراء آیه ۱۱۶

متن آیه :

قَالُوا لَئِن لَّمْ تَنْتَهَ يَا نُوحُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمَرْجُومِينَ

ترجمه :

گفتند : ای نوح ! اگر (بدین رفتار و گفتار خود) پایان ندهی ، قطعاً جزو سنگساران خواهی شد (و بر سر تو همان خواهد آمد که بر سر سایر مخالفان ما آمده است) .

توضیحات :

« الْمَرْجُومِينَ » : افراد سنگباران شده . سنگساران .

سوره شعراء آیه ۱۱۷

متن آیه :

قَالَ رَبِّ إِنَّ قَوْمِي كَذَّبُونِ

ترجمه :

(نوح به پیشگاه خدا عرض کرد و) گفت : پروردگارا ! قوم من ، مرا دروغگو نامیدند (و دعوتم را نپذیرفتند) !

توضیحات :

« قَالَ : رَبِّ . . . » : این آیه مقدمه تقاضای مطالب آیه بعدی است .

سوره شعراء آیه ۱۱۸

متن آیه :
فَأَفْتَحْ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ فَتْحًا وَنَجِّنِي وَمَنْ مَعِيَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

(اکنون که هیچ راهی برای هدایت این ستمگران باقی نمانده است و تمام تلاش و توانم بیفایده بوده است) میان من و اینان خودت داوری کن (و کافران و مشرکان را نابود فرما) و من و مؤمنانی را که با من هستند (از دست شکنجه و آزارشان) نجات بده .

توضیحات :

« إفتح » : داوری کن (نگا : اعراف / ۸۹) . جدائی بیفکن . مراد قضاوت در میان اهل توحید و سایر کافران و مشرکان است ، و حق و سزای هر گروهی را دادن و به مکافات یا مجازات رساندن است .

سوره شعراء آیه ۱۱۹

متن آیه :
فَأَنْجِنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلِّ الْمَشْحُونِ

ترجمه :

ما او و کسانی را که با او بودند ، در کشتی پر (از انسانها و حیوانهای گوناگون و خوراک و نیازمندیهای آنان و اینان) نجات دادیم .

توضیحات :

« من معه » : کسانی که با او بودند . مراد پیروان ایماندار است . « الْفُلُّ » : (نگا : بقره / ۱۶۴) . « الْمَشْحُونِ » : پر . لبریز . کشتی نوح انباشته از مردمان و حیوانات و پرندگان و خوراک و مایحتاج آنها بود (نگا : هود / ۴۰) .

سوره شعراء آیه ۱۲۰

متن آیه :
ثُمَّ أَعْرَفْنَا بَعْدَ الْبَاقِينَ

ترجمه :

سپس بقیه را غرق کردیم .

توضیحات :

« بَعْدَ » : بعد از نجات نوح و مؤمنان .

سوره شعراء آیه ۱۲۱

متن آیه :
إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ

ترجمه :

بیگمان در این (سرگذشت نوح و سرنوشت مؤمنان و کافران) عبرت سترگ و دلیل بزرگی (بر قدرت خدا و صدق پیغمبران) است ، و بیشتر مردمان (با وجود شنیدن داستان عبرت‌انگیز راه

یافتگان و گمراهان و سرانجام کار ایشان) ایمان نمی‌آورند .

توضیحات :
« آیهٔ » : عبرت (نگا : فرقان / ۳۷) . دلیل . « مَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ يُؤْمِنِينَ » : اغلب مردمان آن روزی به نوح ایمان نیاوردند و غرق شدند . بیشتر کسانی که قرآن را می‌شنوند و از این سرنوشت اطلاع حاصل می‌کنند ، ایمان نمی‌آورند (نگا : هود / ۱۷ ، غافر / ۵۹ ، روم / ۴۲ ، شعراء / ۱۵۸ و ۱۹۰) .

سوره شعراء آیه ۱۲۲
متن آیه :
وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

ترجمه :
مسئلاً پروردگار تو چیره و توانا (بر انتقام از ستمکاران) و مهربان (در حق پرهیزگاران) است .

توضیحات :
« العزیز » : چیره . شکست‌ناپذیر .

سوره شعراء آیه ۱۲۳
متن آیه :
كَذَّبَتْ عَادُ الْمُرْسَلِينَ

ترجمه :
قوم عاد پیغمبران (خدا) را تکذیب کردند (و دروغگو نامیدند) .

توضیحات :
...

سوره شعراء آیه ۱۲۴
متن آیه :
إِذْ قَالَ لَهُمُ أَخُوهُمْ هُودٌ أَلَا تَتَّقُونَ

ترجمه :
بدان گاه که برادرشان هود بدیشان گفت : هان ! تقوا پیشه کنید (و پرهیزگار باشید ، و از عذاب خدا بپرهیزید) .

توضیحات :
« أَلَا تَتَّقُونَ » : هان ! پرهیزگار باشید . آیا تقوا پیشه نمی‌کنید ؟

سوره شعراء آیه ۱۲۵
متن آیه :
إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

ترجمه :

من پیغمبر امینی برای شما هستم .

توضیحات :
« رَسُولٌ أَمِينٌ » : (نگا : شعراء / ۱۰۷) .

سوره شعراء آیه ۱۲۶

متن آیه :
فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

ترجمه :
از خدا بترسید و از من اطاعت کنید .

توضیحات :

...

سوره شعراء آیه ۱۲۷

متن آیه :
وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :
من هیچ اجر و پاداشی در برابر این دعوت از شما نمی‌طلبم . اجر و پاداش من جز بر پروردگار جهانیان نمی‌باشد .

توضیحات :
« عَلَيْهِ » : (نگا : شعراء / ۱۰۹) .

سوره شعراء آیه ۱۲۸

متن آیه :
أَتَبْنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ آيَةً تَعْبَثُونَ

ترجمه :
آیا شما بالای هر بلندی و مکان مرتفعی کاخ سر به فلک کشیده‌ای می‌سازید و (در آن) به خوشگذرانی و کارهای بیهوده می‌پردازید ؟

توضیحات :
« رِيعٍ » : مکان مرتفع . بلندی . « آيَةً » : نشانه . مراد کاخ بلند و سر به فلک کشیده است . « تَعْبَثُونَ » : کارهای بیهوده . و خوشگذرانی می‌کنید . جمله حال است برای ضمیر (و) در فعل (تَبْنُونَ) .

سوره شعراء آیه ۱۲۹

متن آیه :
وَتَتَّخِذُونَ مَصَانِعَ لَعَلَّكُمْ تَخْلُدُونَ

ترجمه :

و دژها و قلعه‌هایی می‌سازید که انگار جاودانه می‌مانید ؟

توضیحات :
« مَصَانِعَ » : دژها و کاخها . کارخانه‌ها و کارگاهها . « لَعَلَّكُمْ تَخْلُدُونَ » : انگار جاودانه می‌مانید .
تا این که جاودانه بمانید . معنی آیه می‌تواند چنین هم باشد : کارخانه‌ها و کارگاهها را برای
کندن کوهها و ساختن کاخها و برجها به کار می‌برید ، انگار جاودانه می‌مانید ؟

سوره شعراء آیه ۱۳۰

متن آیه :
وَإِذَا بَطَشْتُمْ بَطَشْتُمْ جَبَّارِينَ

ترجمه :
و هنگامی که مجازات می‌کنید ، از حدّ تجاوز می‌کنید و همچون ستمگران و سرکشان کیفر
می‌دهید (و در برابر کمترین جرم ، سنگین‌ترین جریمه و سزا روا می‌دارید و عدالت و ترحمی
ندارید) .

توضیحات :
« بَطَشْتُمْ » : حمله‌ور شدید . یعنی سخت به دیگران و همسایگان تاخت و تاز می‌برید . در
مجازات زیاده‌روی کردید و از حد فراتر رفتید (نگا : بروج / ۱۲) . « جَبَّارِينَ » : سرکشان و
ستمگران . حال است .

سوره شعراء آیه ۱۳۱

متن آیه :
فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

ترجمه :
از خدا بترسید و از من اطاعت کنید .

توضیحات :

...

سوره شعراء آیه ۱۳۲

متن آیه :
وَاتَّقُوا الَّذِي أَمَدَّكُمْ بِمَا تَعْلَمُونَ

ترجمه :
از (خشم) خدائی بپرهیزید که شما را با نعمتهائی که می‌دانید یاری داده است .

توضیحات :
« أَمَدَّكُمْ » : شما را یاری داده است (نگا : اسراء / ۶) .

سوره شعراء آیه ۱۳۳

متن آیه :
أَمَدَّكُمْ بِأَنْعَامٍ وَبَيْنَ

ترجمه :
شمار را یاری داده است با (اعطاء) چهارپایان و پسران .

توضیحات :
« اَمْدُكُمْ » : این آیه ، سرآغاز برشمردن امداد خداوندی است .

سوره شعراء آیه ۱۳۴

متن آیه :
وَجَنَاتٍ وَعُيُونٍ

ترجمه :
و با باغها و چشمه ها .

توضیحات :

...

سوره شعراء آیه ۱۳۵

متن آیه :
إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

ترجمه :
من می ترسم عذاب روز بزرگ (قیامت) گریبانگیر شما شود .

توضیحات :

« يَوْمٍ عَظِيمٍ » : روز بزرگ . مراد قیامت است (نگا : انعام / ۱۵ ، اعراف / ۵۹) . از آنجا که در دنیا نیز انسان به مجازات عمل بد خود (نگا : اعراف / ۱۳۰ و ۱۶۵) یا به مکافات عمل خوبه خود (نگا : نحل / ۳۰) می رسد ، روز بزرگ می تواند روزهای سخت و وحشتناک دنیا نیز باشد (نگا : شعراء / ۱۸۹) .

سوره شعراء آیه ۱۳۶

متن آیه :
قَالُوا سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَوَعَظْتَ أَمْ لَمْ تَكُنْ مِنَ الْوَاعِظِينَ

ترجمه :
آنان (به هود پاسخ دادند و) گفتند : برای ما تفاوت نمی کند چه ما را اندرز بدهی یا ندهی ! (بیهوده خود را خسته مکن و ما را درد سر مده) .

توضیحات :
« قَالُوا » : قوم عاد گفتند . مراد از این سخن تحقیر و توهین است .

سوره شعراء آیه ۱۳۷

متن آیه :
إِنْ هَذَا إِلَّا خُلُقُ الْأَوَّلِينَ

ترجمه :

این (چیزهایی که به هم بافته‌ای و به ما خواهی گفت) جز شیوه و عادت پیشینیان نیست (آنانی که در گذشته خود را پیغمبر نامیده‌اند و دروغهایی را به گذشتگان تحویل داده‌اند و ادعاهایی همچون ادعای تو داشته‌اند) .

توضیحات :

« إِنْ » : حرف نفي است . « خُلِقُ الْأَوَّلِينَ » : اخلاق و عادت گذشتگان و پیشینیان . مرادشان تکذیب همه پیغمبران است (نگا : انعام / ۲۵) . یا این که مراد این است اعمالی که آنان مرتکب می‌شدند ، از قبیل بت‌پرستی و ساختن قصرها و قلعه‌های سر به فلک کشیده بر نقاط مرتفع ، و خشونت در مجازات رساندن و کیفر دادن ، همان چیزهایی است که پیشینیان انجام می‌داده‌اند و مطلب قابل ایرادی نمی‌باشد .

سوره شعراء آیه ۱۳۸

متن آیه :
وَمَا تَحْنُ يَمْعَدِينَ

ترجمه :

و ما (نه در این جهان و نه در آن جهان) عذاب داده نمی‌شویم .

توضیحات :

...

سوره شعراء آیه ۱۳۹

متن آیه :
فَكَذَّبُوهُ فَأَهْلَكْنَاهُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ

ترجمه :

قوم عاد ، هود را دروغگو نامیدند (و رسالتش را نپذیرفتند) و ما هم نابودشان کردیم . در این (سرگذشت قوم عاد) عبرتی است (برای کسانی که بخواهند از سرنوشت دیگران ، درسی و پندی بیاموزند) . اکثر قوم عاد ایمان نیاوردند (و راه کفر در پیش گرفتند و نتیجه آن را دیدند) .

توضیحات :

« آيَةٌ » : درس عبرت . نشانه قدرت . « مَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ » : بیشتر قوم عاد ایمان نداشتند ، بیشتر مردم به این روایت ایمان ندارند .

سوره شعراء آیه ۱۴۰

متن آیه :
وَإِنَّ رَبَّكَ لَهوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

ترجمه :

بی‌گمان پروردگار تو چیره و توانا (بر درهم شکستن جباران ستمکار) و مهربان (در حق ضعیفان دیندار) است .

توضیحات :

...

سوره شعراء آیه ۱۴۱

متن آیه :
كَذَّبَتْ ثَمُودُ الْمُرْسَلِينَ

ترجمه :

قوم ثمود پیغمبران را دروغگو نامیدند (و از آنان فرمانبرداری نکردند) .

توضیحات :

« كَذَّبَتْ ثَمُودُ الْمُرْسَلِينَ » : (نگا : فرقان / ۳۷ و ۳۸) .

سوره شعراء آیه ۱۴۲

متن آیه :
إِذْ قَالَ لَهُمُ أَخُوهُمْ صَالِحٌ أَلَا تَتَّقُونَ

ترجمه :

آن زمان که برادرشان صالح بدیشان گفت : آیا تقواپیشه نمی‌سازید ؟ (و از خدا نمی‌ترسید ؟)

توضیحات :

« أَخُوهُمْ » : (نگا : شعراء / ۱۰۶) . « أَلَا تَتَّقُونَ » : آیا تقوا پیشه نمی‌سازید ؟ هان ! تقواپیشه کنید (نگا : شعراء / ۱۰۶) .

سوره شعراء آیه ۱۴۳

متن آیه :
إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

ترجمه :

من بی‌گمان برایتان پیغمبر امینی هستم .

توضیحات :

...

سوره شعراء آیه ۱۴۴

متن آیه :
فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

ترجمه :

پس از خدا بترسید و از من اطاعت کنید .

توضیحات :

...

سوره شعراء آیه ۱۴۵

متن آیه :
وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

و در قبال تبلیغ دعوت اجر و پاداشی از شما درخواست نمی‌کنم . اجر و پاداش من جز بر پروردگار جهانیان نیست .

توضیحات :

« إِنْ أَجْرِيَ ... » : (نگا : شعراء / ۱۰۹) .

سوره شعراء آیه ۱۴۶

متن آیه :
أَتُركُونَ فِي مَا هَاهُنَا آمِنِينَ

ترجمه :

آیا (چنین تصوّر می‌کنید که جهان سراي جاودانگي است و) شما در نهایت امن و امان در ناز و نعمت جهان رها می‌شوید ؟

توضیحات :

« أَتُركُونَ » : آیا به ترك شما گفته می‌شود ؟ آیا رها می‌شوید ؟ استفهام انکاری و مفید نفی است . « مَا » : آنچه . مراد نعمت جهان است . « هَهُنَا » : اینجا مراد این جهان است . « آمِنِينَ » : در امن و امان و دور از دست انتقام و مرگ و عذاب و کیفر . حال است .

سوره شعراء آیه ۱۴۷

متن آیه :
فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ

ترجمه :

در میان باغها و چشمه‌سارها ؟

توضیحات :

...

سوره شعراء آیه ۱۴۸

متن آیه :
وَزُرُوعٍ وَنَخْلٍ طَلْعُهَا هَضِيمٌ

ترجمه :

و در میان کشتزارها ، و نخلستانهایی که میوه‌های نرم و شاداب و رسیده دارند ؟

توضیحات :

« طَلْعُ » : چوبهای شکوفه خرما که خوشه خرما در درون آن قرار دارد . در اینجا مراد نخستین

میوه خرما است (نگا : انعام / ۹۹ ، ۱۰ /) . « هَضِيمٌ » : درهم فرو رفته و پر و تنگ یکدیگر . نرم و لطیف و شاداب و رسیده .

سوره شعراء آیه ۱۴۹

متن آیه :
وَتَنْجِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا فَارِهِينَ

ترجمه :

و ماهرانه در دل کوهها خانه‌هایی را بتراشید (و بسازید و در آنها به عیش و نوش پردازید ؟)

توضیحات :

« تَنْجِتُونَ » : می‌تراشید . « فَارِهِينَ » : حاذقانه و ماهرانه . سرمستانه و هواپرستانه و شادان و خندان . حال ضمیر (و) در فعل (تَنْجِتُونَ) است .

سوره شعراء آیه ۱۵۰

متن آیه :
فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

ترجمه :

از خدا بترسید و از من اطاعت کنید .

توضیحات :

...

سوره شعراء آیه ۱۵۱

متن آیه :
وَلَا تُطِيعُوا أَمْرَ الْمُسْرِفِينَ

ترجمه :

و از فرمان اسراف کنندگان فرمانبرداری مکنید .

توضیحات :

« أَمْرَ » : فرمان . مراد دستور و فرمان سران و رهبران ستمکار و بزهکار است .

سوره شعراء آیه ۱۵۲

متن آیه :
الَّذِينَ يَفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ

ترجمه :

آن کسانی که در زمین تباهی می‌نمایند و اصلاح نمی‌کنند .

توضیحات :

...

سوره شعراء آیه ۱۵۳

متن آیه :
قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ

ترجمه :

(قوم ثمود به صالح پاسخ دادند و) گفتند : تو از زمره جادوشدگان و دیوانگان هستی و بس . (این است که چنین پریشان‌گوئی و یاوه‌سرائی می‌کنی) .

توضیحات :

« الْمُسَحَّرِينَ » : جادوشدگان . عقل از دست دادگان و دیوانگان (نگا : اسراء / ۴۷) .

سوره شعراء آیه ۱۵۴

متن آیه :
مَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا فَأْتِ بَيِّنَاتٍ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

ترجمه :

تو انسانی همچون خود ما بیش نیستی ، (آخر چگونه گمان می‌بری که پیغمبر شده‌ای ؟) اگر از زمره راستگویانی ، معجزه‌ای را به ما بنما .

توضیحات :

« آیه » : معجزه . نشانه .

سوره شعراء آیه ۱۵۵

متن آیه :
قَالَ هَذِهِ نَاقَةٌ لَهَا شِرْبٌ وَلَكُمْ شِرْبُ يَوْمٍ مَعْلُومٍ

ترجمه :

(هنگامی که خدا شتر ماده‌ای را معجزه‌آسا برای صالح پدیدار کرد ، صالح بدیشان) گفت : این شتری است (که خدا آن را معجزه شما نموده است) . یک روز سهم آب متعلق به آن و روز جداگانه دیگری سهم آب متعلق به شما است .

توضیحات :

« نَاقَةٌ » : (نگا : اعراف / ۷۳ و ۷۷ ، هود / ۶۴ ، اسراء / ۵۹ ، قمر / ۲۷) . « شِرْبٌ » : سهم آب . نصیب و بهره‌ای از آب . این شتر ، یک شتر عادی نبوده و گویا از ویژگیهای آن یکی این بوده است که یک روز آب آبادی را به خود اختصاص می‌داد و می‌نوشید !

سوره شعراء آیه ۱۵۶

متن آیه :
وَلَا تَمْسُوْهَا يَسُوًّا فَيَأْخُذْكُمْ عَذَابٌ يَوْمَ عَظِيمٍ

ترجمه :

کمترین آزاری به آن نرسانید که اگر چنین کنید عذاب روز بزرگ ، شما را فرو خواهد گرفت .

توضیحات :

« يَوْمٌ عَظِيمٌ » : روز بزرگ . مراد عذاب بزرگ است که در روز معین و مقدر رخ می‌دهد . نسبت دادن عظیم به روز ، به جای نسبت آن به عذاب برای مبالغه است . چرا که عظمت روز ، به علت عظمت بلا و مصیبت وارده است .

سوره شعراء آیه ۱۵۷

متن آیه :
فَعَقَرُوهَا فَاصْبَحُوا تَادِمِينَ

ترجمه :

ولی آنان شتر را (با تیر) کشتند و (عذاب خدا را در چند قدمی خود دیدند و از کرده خود) پشیمان شدند .

توضیحات :

« عَقَرُوهَا » : شتر را کشتند (نگا : اعراف / ۷۷ ، هود / ۶۵) .

سوره شعراء آیه ۱۵۸

متن آیه :
فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ

ترجمه :

عذاب ایشان را فرو گرفت (و پشیمانی بدیشان سودی نبخشید) . مسلماً در این (سرگذشت پایمردی پیغمبران و مؤمنان ، و سرنوشت کافران و ظالمان) درس عبرتی (برای مردمان ، و همچنین نشانه‌ای از قدرت خداوند جهان در یاری دینداران و نابودی بی‌دینان و گردنکشان تاریخ) است . و اکثر (قوم ثمود هم ایمان نیاوردند و همچون قوم عاد) ایشان (نیز از زمره) مؤمنان نشدند .

توضیحات :

« إِنَّ فِي ذَلِكَ . . . » : (نگا : شعراء / ۱۳۹) .

سوره شعراء آیه ۱۵۹

متن آیه :
وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

ترجمه :

بی‌گمان پروردگار تو چیره (بر گردنکشان و) مهربان (در حق مؤمنان) است .

توضیحات :

...

سوره شعراء آیه ۱۶۰

متن آیه :
كَذَبَتْ قَوْمٌ لُوطَ الْمُرْسَلِينَ

ترجمه :

قوم لوط پیغمبران را دروغگو نامیدند (و از ایشان پیروی نکردند) .

توضیحات :

...

سوره شعراء آیه ۱۶۱

متن آیه :
إِذْ قَالَ لَهُمُ أَخُوهُمْ لُوطُ أَلَا تَتَّقُونَ

ترجمه :

آن زمان که برادرشان لوط بدیشان گفت : هان ! پرهیزگاری کنید .

توضیحات :

« أَلَا تَتَّقُونَ » : (نگا : شعراء / ۱۰۶) .

سوره شعراء آیه ۱۶۲

متن آیه :
إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

ترجمه :

بی‌گمان من پیغمبر امینی برای شما هستم .

توضیحات :

...

سوره شعراء آیه ۱۶۳

متن آیه :
فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

ترجمه :

از خدا بترسید و از من اطاعت کنید .

توضیحات :

...

سوره شعراء آیه ۱۶۴

متن آیه :
وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

در برابر این (دعوت آسمانی) مزدی از شما نمی‌خواهم . اجر و پاداش من جز بر پروردگار جهانیان نیست .

توضیحات :

« إِنَّ أَجْرِيَ . . . » : (نگا : شعراء / ۱۰۹) .

سوره شعراء آیه ۱۶۵
متن آیه :
أَتَاتُونَ الذُّكْرَانَ مِنَ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

آیا در میان جهانیان ، به سراغ جنس ذکور می‌روید (و با ایشان به جای زنان آمیزش می‌نمائید ؟) .

توضیحات :

« الذُّكْرَانَ » : جمع ذَكَرَ ، نرها ، مراد مردان است (نگا : شوری / ۵۰) . « مِنَ الْعَالَمِينَ » : در میان زنان و مردان ، به سراغ مردان می‌روید و همجنسگرائی می‌کنید . در میان مردمان جهان ، تنها شما این انحراف را پیش گرفته و به چنین کار پست و ننگینی آلوده‌اید .

سوره شعراء آیه ۱۶۶

متن آیه :
وَتَذَرُونَ مَا خَلَقَ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ عَادُونَ

ترجمه :

و همسرانی را که پروردگارتان برایتان آفریده است رها می‌سازید . بلکه اصلاً شما قومی هستید که (با ارتکاب همه معاصی ، در ظلم به خود و جامعه) از حد می‌گذرید (و مرزی میان خوب و بد به رسمیت نمی‌شناسید) .

توضیحات :

« تَذَرُونَ » : رها می‌سازید . تَرَكَ می‌کنید (نگا : بقره / ۲۷۸) . « عَادُونَ » : متجاوزین . از حدود و مقررات خدا درگذرندگان (نگا : بقره / ۱۷۳ و ۱۹۰) .

سوره شعراء آیه ۱۶۷

متن آیه :
قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهَ يَا لُوطُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمُخْرَجِينَ

ترجمه :

گفتند : ای لوط ! اگر (از این سخنان) دست نکشی ، از زمره تبعید شدگان (از شهر و دیار ما) خواهی بود .

توضیحات :

« الْمُخْرَجِينَ » : اخراج شدگان . تبعید شدگان .

سوره شعراء آیه ۱۶۸

متن آیه :
قَالَ إِنِّي لِعَمَلِكُمْ مِنَ الْقَالِينَ

ترجمه :

(لوط بدیشان پاسخ داد و) گفت : من از کار شما نفرت دارم (و زشت و ناپسندش می‌دانم) .

توضیحات :

« الْقَالِينَ » : جمع قالی ، دشمن دارندگان . بیزاران ، کینه به دل دارندگان .

سوره شعراء آیه ۱۶۹

متن آیه :

رَبِّ نَجْنِي وَأَهْلِي مِمَّا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

پروردگارا ! مرا و اهل و عیال و پیروان مرا از (عذابی که سزاوار) کارهای ایشان (است) به دور و محفوظ دار !

توضیحات :

« أَهْلِي » : مراد از اهل ، افراد مؤمن خانواده و همه پیروان است . « مِمَّا يَعْمَلُونَ » : از آنچه انجام می‌دهند . مراد نجات از بلا و عذاب درهم کوبنده‌ای است که زشتکاریها و گناهان ایشان به دنبال دارد .

سوره شعراء آیه ۱۷۰

متن آیه :

فَنَجِّنَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ

ترجمه :

ما او را و جملگی خاندان و پیروان او را (از عذاب و بلای نابودکننده ناشی از کردار بزهکاران) رهائی بخشیدیم .

توضیحات :

« أَجْمَعِينَ » : جملگی . تأکید است .

سوره شعراء آیه ۱۷۱

متن آیه :

إِلَّا عَجُوزاً فِي الْغَايِرِينَ

ترجمه :

مگر پیرزنی را که (همسر او بود ، و به سبب همکاری با بزهکاران) از هلاک شدگان گردید .

توضیحات :

« عَجُوزاً » : پیرزنی . مراد همسر لوط است (نگا : تحریم / ۱۰) . « الْغَايِرِينَ » : هالکین . نابود شوندگان (نگا : اعراف / ۸۳) . باقیمانندگان . « فِي الْغَايِرِينَ » : از زمره هلاک شوندگان . از جمله باقیمانندگان در عذاب به همراه کافران و فاجران .

سوره شعراء آیه ۱۷۲

متن آیه :

ثُمَّ دَمَرْنَا الْأَخْرِينَ

ترجمه :
سپس ما دیگران را نابود کردیم (و جملگی اهل شهر را با شهر زیر و رو نموده و درهم کوبیدیم)

توضیحات :
« الْأَخْرِينَ » : دیگران . مراد ساکنان شهر است که لوط و مؤمنان از میانشان گریخته و به بیرون شهر رفته بودند .

سوره شعراء آیه ۱۷۳
متن آیه :
وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنْذَرِينَ

ترجمه :
و بر سرشان باران (سنگ) را باراندیم اما چه باران بدی که این گروه تهدید شدگان را فرو گرفت ! (بارانی که سخت شهر و دیارشان را ویران و نابود کرد) .

توضیحات :
« أَمْطَرْنَا » : باراندیم . مراد سنگباران است (نگا : هود / ۸۲) . « الْمُنْذَرِينَ » : بیم داده شدگان . تهدید شدگان . مراد قوم لوط است که توسط لوط تهدید به عذاب الهی شده بودند .

سوره شعراء آیه ۱۷۴
متن آیه :
إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ

ترجمه :
در این (ماجرای قوم لوط) درس عبرتی (برای هوشیاران) است ، و بیشتر آن قوم ایمان نیاوردند (و سزای خود را دیدند) .

توضیحات :
...

سوره شعراء آیه ۱۷۵
متن آیه :
وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

ترجمه :
قطعاً پروردگار تو چیره (بر نابودی بزهکاران و جباران تاریخ) و مهربان (در حق مؤمنان) است .

توضیحات :
...

سوره شعراء آیه ۱۷۶
متن آیه :

كَذَّبَ أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ الْمُرْسَلِينَ

ترجمه :
ساکنان آیکه پیغمبران را دروغگو نامیدند (و از ایشان پیروی نکردند) .

توضیحات :
« أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ » : (نگا : حجر / ۷۸) .

سوره شعراء آیه ۱۷۷
متن آیه :
إِذْ قَالَ لَهُمُ شُعَيْبٌ يَا آلَ تَمُودَ

ترجمه :
هنگامی که شعیب بدیشان گفت : هان ! پرهیزگاری کنید .

توضیحات :
« يَا آلَ تَمُودَ » : (نگا : شعراء / ۱۰۶) .

سوره شعراء آیه ۱۷۸
متن آیه :
إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

ترجمه :
مسلماً من برای شما پیغمبر امینی هستم .

توضیحات :
...

سوره شعراء آیه ۱۷۹
متن آیه :
فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

ترجمه :
از خدا بترسید و از من پیروی کنید .

توضیحات :
...

سوره شعراء آیه ۱۸۰
متن آیه :
وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :
من در برابر دعوت خود هیچ گونه پاداشی از شما نمی‌خواهم و پاداش من جز بر پروردگار جهانیان

نیست .

توضیحات :

...

سوره شعراء آیه ۱۸۱

متن آیه :

أَوْفُوا الْكَيْلَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُخْسِرِينَ

ترجمه :

پیمانہ را به تمام و کمال بپردازید ، و از زمرہ کم‌دهندگان (جنس به مردم و کاهندگان اموال ایشان) نباشید .

توضیحات :

« أَوْفُوا الْكَيْلَ » : (نگا : انعام / ۱۵۲) . « الْمُخْسِرِينَ » : کم دہندگان ، کاهندگان (نگا : الرحمن / ۹ ، مطففین / ۳) .

سوره شعراء آیه ۱۸۲

متن آیه :

وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ

ترجمه :

و با ترازوی درست (اشیاء و اجناس را) بکشید .

توضیحات :

« زِنُوا » : وزن کنید . بکشید . « الْقِسْطَاسِ » : ترازو . « الْمُسْتَقِيمِ » : صحیح و درست .

سوره شعراء آیه ۱۸۳

متن آیه :

وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ

ترجمه :

و اشیاء مردم را نگاهید (و حقوق ایشان را ضایع نکنید) و در زمین تباهی نوزید .

توضیحات :

« لَا تَبْخَسُوا » : نگاهید (نگا : اعراف / ۸۵ ، هود / ۸۵) . « لَا تَعْتُوا » : فساد نکنید (نگا : بقره / ۶۰) .

سوره شعراء آیه ۱۸۴

متن آیه :

وَاتَّقُوا الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالْحِيلَةَ الْأُولِينَ

ترجمه :

و بپرهیزید از (عذاب) کسی که شما و نسل‌های گذشته را آفریده است .

توضیحات :
« الْحِيلَةَ » : جماعت و گروه . مراد دسته‌ها و نسل‌های قوی و مقتدر است (نگا : یس / ۶۲) .

سوره شعراء آیه ۱۸۵
متن آیه :
قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ

ترجمه :
گفتند : تو قطعاً از جمله جادوشدگان و دیوانگانی .

توضیحات :
« الْمُسَحَّرِينَ » : (نگا : شعراء / ۱۵۳) .

سوره شعراء آیه ۱۸۶
متن آیه :
وَمَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا وَإِن نَّظُنُّكَ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ

ترجمه :
تو انسانی جز ما نیستی و ما مسلماً تو را از زمره دروغگویان می‌دانیم .

توضیحات :
« إِن » : حتماً . مسلماً . مخفف از مثقله است . بعضی هم حرف (إِنْ) را نافیه و لام (لَمِن) را به معنی (إِلَّا) می‌دانند .

سوره شعراء آیه ۱۸۷
متن آیه :
فَأَسْقِطْ عَلَيْنَا كِسْفًا مِّنَ السَّمَاءِ إِن كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

ترجمه :
اگر راست می‌گوئی (که پیغمبری) تگه‌هایی از آسمان بر سر ما فرو ریز .

توضیحات :
« كِسْفًا » : جمع كِسْفَةٍ ، قطعات . تگه‌ها (نگا : اسراء / ۹۲) .

سوره شعراء آیه ۱۸۸
متن آیه :
قَالَ رَبِّيَ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ

ترجمه :
(شعیب بدیشان) گفت : پروردگار من آگاه‌تر (از هر کسی) از کارهایی است که شما می‌کنید (و معاصی و گناهانی که می‌ورزید . مطمئناً عذاب درخور گناهتان را در وقت مقدر به شما می‌رساند) .

توضیحات :
« رَبِّيَ أَعْلَمُ . . . » : این سخن بر نهایت تفویض و توکل شعیب ، و غایت تهدید ایشان دلالت دارد .

سوره شعراء آیه ۱۸۹

متن آیه :
فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمْ عَذَابُ يَوْمِ الظُّلَّةِ إِنَّهُ كَانَ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

ترجمه :
او را تکذیب کردند و در نتیجه عذاب روز ابر ایشان را فرو گرفت (و آتش سوزان آنان را سوزاند) .
واقعاً عذاب روز بزرگی بود .

توضیحات :

« الظُّلَّةِ » : ابر سایه گستر (نگا : اعراف / ۱۷۱) . گویا از شدت گرما به زیر ابر بزرگی پناهنده شده بودند و ابر بر آنان باران آتش باراند و ایشان را به بدترین وجه سوزاند . « عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ » : (نگا : شعراء / ۱۳۵ و ۱۵۶) .

سوره شعراء آیه ۱۹۰

متن آیه :
إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ

ترجمه :
همانا در این (سرگذشت نیز) درس عبرتی است (برای عاقلان) و بیشتر ایشان (هم) ایمان نیاوردند (و جزای خود را دیدند) .

توضیحات :

...

سوره شعراء آیه ۱۹۱

متن آیه :
وَإِنَّ رَبَّكَ لَهوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

ترجمه :
بی گمان پروردگارت چیره و مهربان است .

توضیحات :

...

سوره شعراء آیه ۱۹۲

متن آیه :
وَإِنَّهُ لَتَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :
این (قرآن) فرو فرستاده پروردگار جهانیان است (و همه سرگذشتهای مذکور در آن راست ، و

احکام آن تا روز قیامت برجا و واجب الاجرا است) .

توضیحات :
« إِنَّهُ » : همانا قرآن . « تَنْزِيلٌ » : مصدر است و به معنی اسم مفعول است ، یعنی مُنَزَّل و فرو فرستاده (نگا : انعام / ۱۱۴) .

سوره شعراء آیه ۱۹۳

متن آیه :
نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ

ترجمه :
جبرئیل آن را فرو آورده است .

توضیحات :
« الرُّوحُ الْأَمِينُ » : لقب جبرئیل (ع) است .

سوره شعراء آیه ۱۹۴

متن آیه :
عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ

ترجمه :
بر قلب تو ، تا از زمره بیم دهندگان باشی .

توضیحات :
« قَلْبٌ » : مراد روح پیغمبر است که پایگاه نزول معجزه بزرگ و جاویدان قرآن است .

سوره شعراء آیه ۱۹۵

متن آیه :
يَلِسَانَ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ

ترجمه :
با زبان عربی روشن و آشکاری است .

توضیحات :
« يَلِسَانَ » : جار و مجرور متعلق به فعل (نَزَلَ) است . « مُبِينٍ » : واضح و روشن (نگا : یوسف / ۱) .

سوره شعراء آیه ۱۹۶

متن آیه :
وَأَنَّهُ لَفِي زُبُرِ الْأَوَّلِينَ

ترجمه :
(وصف) این قرآن در کتابهای پیشینیان (از قبیل تورات و انجیل) موجود است .

توضیحات :

« زُبْرُ » : جمع زَبُور . کتابها (نگا : آل عمران / ۱۸۴ ، نحل / ۴۴) . « إِنَّهُ لَفِي زُبْرِ الْأَوَّلِينَ » : بیشتر فضائل و عقائد و مواظ و قصص قرآن و صفات پیغمبر ، در کتابهای پیغمبران پیشین موجود بوده است (نگا : بقره / ۸۹ ، طه / ۱۳۳ ، اعلی / ۱۸ و ۱۹) . این فرموده ، به اعتبار اغلب است .

سوره شعراء آیه ۱۹۷

متن آیه :

أَوْلَمْ يَكُنْ لَهُمْ آيَةٌ أَنْ يَعْلَمَهُ عُلَمَاءُ بَنِي إِسْرَائِيلَ

ترجمه :

آیا همین نشانه برای (ایمان آوردن) ایشان کافی نیست که علمای بنی اسرائیل (به خوبی) از آن آگاهند ؟ !

توضیحات :

« آيَةٌ » : نشانه . دلیل و برهان بر صدق رسول . « أَنْ يَعْلَمَهُ . . . » : مراد علم و آگاهی بنی اسرائیل از دلائل حقانیت قرآن و صدق دعوت است (نگا : بقره / ۱۴۶ ، رعد / ۴۳) .

سوره شعراء آیه ۱۹۸

متن آیه :

وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ عَلَىٰ بَعْضِ الْأَعْجَمِينَ

ترجمه :

اگر قرآن را بر یکی از غیر عربها نازل می کردیم .

توضیحات :

« بَعْضٌ » : یکی . فردی . « الْأَعْجَمِينَ » : غیر عربها . مفرد آن أَعْجَمٌ ، یعنی کسی که سخنش برای عربها نامفهوم باشد . عربها به غیر عربها ، عجم می گویند .

سوره شعراء آیه ۱۹۹

متن آیه :

فَقَرَأَهُ عَلَيْهِمْ مَا كَانُوا بِهِ مُؤْمِنِينَ

ترجمه :

و او قرآن را برای آنان می خواند (به گونه کاملاً رسا و گویا و صحیح و زیبا) به آن ایمان نمی آوردند .

توضیحات :

« مَا كَانُوا بِهِ مُؤْمِنِينَ » : مراد این است که قرآن چه رسد به این که توسط پیغمبری از خودشان آمده است ، اگر توسط فردی غیر عرب هم به دستشان می رسید و اعجاز آن را بیش از پیش هم می دیدند و به فرض می دانستند که چنین کلامی ساخته چنین فردی نمی تواند باشد ، باز هم ایمان نمی آوردند .

سوره شعراء آیه ۲۰۰

متن آیه :

كَذَلِكَ سَلَكَنَاهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ

ترجمه :

ما این گونه قرآن را (با بیانی گویا و رسا ، و به شیوه ساده و آسان ، توسط فردی از خودشان) به دل‌های بزهکاران وارد می‌گردانیم (و فصاحت و بلاغت و اعجاز آن را بدیشان می‌فهمانیم . اما . . .)

توضیحات :

« سَلَكَنَاهُ » : آن را داخل و وارد می‌گردانیم (نگا : حجر / ۱۲) .

سوره شعراء آیه ۲۰۱

متن آیه :

لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ حَتَّىٰ يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ

ترجمه :

(اما ایشان ، به سبب دل‌های بیماری که دارند) بدان ایمان نمی‌آورند ، تا عذاب دردناک را (و مجازات شدیدی را که بدان بیم داده شده بودند) می‌بینند . (اما چه فایده که دیگر ایمان ایشان پذیرفته و سودمند نیست) .

توضیحات :

« الْعَذَابَ » : مراد عقاب و عذابی است که از آن بیم داده شده‌اند .

سوره شعراء آیه ۲۰۲

متن آیه :

فَيَأْتِيهِمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

ترجمه :

عذاب ، ناگهانی گریبانگیر ایشان می‌گردد . به گونه‌ای که نمی‌فهمند (چگونه و از کجا سر رسیده است) .

توضیحات :

« بَغْتَةً » : ناگهانی . « وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ » : به گونه‌ای که از آمدن آن خبردار و آگاه نمی‌شوند و غافلگیر می‌گردند .

سوره شعراء آیه ۲۰۳

متن آیه :

فَيَقُولُوا هَلْ نَحْنُ مُنظَرُونَ

ترجمه :

(و به هنگام نزول عذاب فریاد برمی‌آورند) و می‌گویند : آیا به ما مهلتی و فرصتی داده می‌شود ؟ ! (آخر اکنون همه چیز را می‌دانیم و سخت پشیمانیم و گوش بفرمانیم ! مگر چنین چیزی ممکن است ؟ !) .

توضیحات :

« مُنْظَرُونَ » : مهلت داده شدگان (نگا : اعراف / ۱۵ ، حجر / ۸ و ۳۷) . « هَلْ نَحْنُ مُنْظَرُونَ » : این جمله می‌تواند بیانگر قطع امید و اظهار تأسف ایشان باشد ، و یا این که بیانگر درخواست بی‌پاسخ آنان بشمار آید .

سوره شعراء آیه ۲۰۴

متن آیه :
أَفِعْذَابِنَا يَسْتَعْجِلُونَ

ترجمه :

آیا درخواست سرعت گرفتن و جلو افتادن (نزول) عذاب ما را داشتند ؟ !

توضیحات :

« يَسْتَعْجِلُونَ » : درخواست جلو انداختن دارند . درخواست می‌نمایند عذاب پیش از زمان خود فرا رسد . اشاره به این است که کافران بارها تمسخرکنان به پیغمبران می‌گفتند : هر چه زودتر خدا عذابی را که ما را از آن می‌ترسانید به ما برساند (نگا : اعراف / ۷۰ و ۷۷ ، انفال / ۳۲ ، هود / ۳۲ ، عنکبوت / ۲۹ ، احقاف / ۲۲) .

سوره شعراء آیه ۲۰۵

متن آیه :
أَفَرَأَيْتَ إِنْ مَتَّعْنَاهُمْ سِنِينَ

ترجمه :

بگو ببینم ، اگر ما سالهای دیگری ایشان را (از این زندگی دنیا) بهره‌مند سازیم (و با خوشی و خرمی مدت دیگری را بسر ببرند) .

توضیحات :

« أَفَرَأَيْتَ » : به من بگو . بیان کن (نگا : مریم / ۷۷ ، فرقان / ۴۳) . « سِنِينَ » : سالها .

سوره شعراء آیه ۲۰۶

متن آیه :
ثُمَّ جَاءَهُمْ مَا كَانُوا يُوعَدُونَ

ترجمه :

سپس عذابی که به آنان وعده داده می‌شود ، دامنگیرشان گردد .

توضیحات :

« مَا » : فاعل فعل (جَاءَ) است .

سوره شعراء آیه ۲۰۷

متن آیه :
مَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يُمْتَعُونَ

ترجمه :

این تمتع و بهره‌گیری از دنیا ، برای آنان چه سودی خواهد داشت ؟

توضیحات :
« مَا » : واژه نخستین استفهامیه ، و واژه دوم موصوله یا مصدریه است .

سوره شعراء آیه ۲۰۸
متن آیه :
وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا لَهَا مُنْذِرُونَ

ترجمه :
ما اهل هیچ شهر و دیاری را هلاک نکرده ایم ، مگر این که بیم دهندگانی (از پیغمبران) داشته اند (و قبلاً به میان ایشان رفته اند و به اندرز و رهنمودشان برخاسته اند و آنان را به اوامر و نواهی خدا آشنا ساخته اند) .

توضیحات :
« قَرْيَةٍ » : شهر و دیار . مراد ساکنان آنجا است .

سوره شعراء آیه ۲۰۹
متن آیه :
ذِكْرِي وَمَا كُنَّا ظَالِمِينَ

ترجمه :
تا متذکر شوند و بیدار گردند . ما هرگز ستمگر نبوده ایم (تا پیش از ارسال پیغمبران و اتمام حجّت بر مردمان ، ایشان را عذاب دهیم) .

توضیحات :
« ذِكْرِي » : یادآوری و عبرت . مفعول له است . یا خبر مبتدای محذوف و تقدیر چنین است : هِذِهِ ذِكْرِي

سوره شعراء آیه ۲۱۰
متن آیه :
وَمَا تَنْزَلَتْ بِهِ الشَّيَاطِينُ

ترجمه :
این قرآن را شیاطین فرو نیاورده اند (و بلکه جبریل آن را فرو آورده است) .

توضیحات :
« مَا تَنْزَلَتْ . . . » : مشرکان می گفتند : جنیان و شیاطین قرآن را به محمد می رسانند ، و او همچون کاهنان الهامات و اطلاعات خود را از ایشان دریافت می دارد .

سوره شعراء آیه ۲۱۱
متن آیه :
وَمَا يَنْبَغِي لَهُمْ وَمَا يَسْتَطِيعُونَ

ترجمه :

(اصلاً این کار) ایشان را نسزد ، و توانائی (چنین کاری را) ندارند .

توضیحات :
« مَا يَنْبَغِي لَهُمْ » : ایشان را نسزد . سزاوار آن نیستند .

سوره شعراء آیه ۲۱۲
متن آیه :
إِنَّهُمْ عَنِ السَّمْعِ لَمَعزُؤُونَ

ترجمه :
قطعاً ایشان از گوش فرا دادن (به فرشتگان و دریافت پیام آسمانی از ایشان) محروم و برکنارند .

توضیحات :
« السَّمْعِ » : گوش فرا دادن و شنیدن (نگا : حجر / ۹ ، جن / ۸ و ۹) .

سوره شعراء آیه ۲۱۳
متن آیه :
فَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَكُونَ مِنَ الْمُعَذَّبِينَ

ترجمه :
بجز خدا معبودی را به فریاد مخوان و پرستش مکن ، که (اگر چنین کنی) از زمره عذاب شوندهگان خواهی بود .

توضیحات :
« لَا تَدْعُ » : به فریاد مخوان . به کمک مطلب . پرستش مکن . « مَعَ اللَّهِ » : با خدا . مراد بجز خدا است . « فَتَكُونَ . . . » : مخاطب پیغمبر و مراد افراد امت است .

سوره شعراء آیه ۲۱۴
متن آیه :
وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ

ترجمه :
خویشاوندان نزدیک خود را (از شرك و مخالفت با فرمان پروردگار) بترسان (و آنان را به سوی توحید و دادگری فرا خوان) .

توضیحات :
« عَشِيرَةَ » : وابستگان و خویشان (نگا : توبه / ۲۴) .

سوره شعراء آیه ۲۱۵
متن آیه :
وَأَخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :
و بال (محبت و مودت) خود را برای مؤمنانی که از تو پیروی می‌کنند بگستران .

توضیحات :
« إِخْفُضْ جَنَاحَكَ » : بگستران بال خود را . مراد نرمخوئی و فروتنی و مهربانی است (نگا : حجر / ۸۸) .

سوره شعراء آیه ۲۱۶
متن آیه :
فَإِنْ عَصَوْكَ فَقُلْ إِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تَعْمَلُونَ

ترجمه :
و اگر آنان (که خویشان تو می‌باشند) از فرمان تو سرکشی کردند ، بگو : من از کار شما بیزارم (و شما را دوست نمی‌دارم) .

توضیحات :
« عَصَوْكَ » : از تو سرپیچی و سرکشی کردند و نافرمانی نمودند . مرجع ضمیر (و) خویشان نزدیک است . یا مرجع آن مؤمنین است که اگر در احکام و فروع اسلام از محمد (پیروی نکنند ، از ایشان و معاصی ایشان بی‌زاری می‌جوید .

سوره شعراء آیه ۲۱۷
متن آیه :
وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ

ترجمه :
و بر خدای چیره و مهربان توکل کن .

توضیحات :
...

سوره شعراء آیه ۲۱۸
متن آیه :
الَّذِي يَرَاكَ حِينَ تَقُومُ

ترجمه :
آن خدائی که تو را می‌بیند بدان گاه که (برای نماز تهجد) برمی‌خیزی .

توضیحات :
« تَقُومُ » : برمی‌خیزی . پا می‌شوی . مراد قیام برای تهجد ، یعنی نماز شب یا سایر نمازهای دیگر است .

سوره شعراء آیه ۲۱۹
متن آیه :
وَتَقَلُّبِكَ فِي السَّاجِدِينَ

ترجمه :

و (همچنین می‌بیند) حرکت (قیام و رکوع و سجود و نشست و برخاست) تو را در میان (صف جماعت) سجده برندگان .

توضیحات :

« تَقَلُّبَ » : انتقال از حالی به حالی . مراد اوضاع و احوال قیام و رکوع و سجده ، و بالاخره حرکات و سکنات نمازگزار است . « السَّاجِدِينَ » : سجده برندگان . مراد مؤمنانی است که به نماز جماعت مشغولند .

سوره شعراء آیه ۲۲۰

مِثْنِ آيَةٍ :
إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

ترجمه :
چرا که او بس شنوا و آگاه است .

توضیحات :

...

سوره شعراء آیه ۲۲۱

مِثْنِ آيَةٍ :
هَلْ أَنْبِئُكُمْ عَلَىٰ مَنْ تَنْزَلُ الشَّيَاطِينُ

ترجمه :
آیا به شما خبر بدهم شیاطین بر چه کسی نازل می‌شوند (و القاء وسوسه می‌کنند ؟) .

توضیحات :

« هَلْ أَنْبِئُكُمْ . . . » : این آیه پاسخ به تهمت کافران است که می‌گفتند قرآن را شیاطین به محمد القاء می‌کنند .

سوره شعراء آیه ۲۲۲

مِثْنِ آيَةٍ :
تَنْزَلُ عَلَىٰ كُلِّ آفَاكٍ أَثِيمٍ

ترجمه :
بر کسانی نازل می‌گردند که کذاب و بس گناهکار باشند . (چرا که کاهنان و غیبگویان دروغزن و پلشت می‌باشند) .

توضیحات :

« آفَاكٍ » : مرتکب شونده زشت‌ترین دروغها . کذابی که دائماً دروغهای بزرگ را ردیف می‌سازد .
« أَثِيمٍ » : گناهکار و بزهکار .

سوره شعراء آیه ۲۲۳

مِثْنِ آيَةٍ :
يُلْقُونَ السَّمْعَ وَأَكْثُرُهُمْ كَاذِبُونَ

ترجمه :
(به شیطین) گوش فرا می‌دهند ، و بیشترشان دروغگویند (و از پیش خود چیزهایی به هم می‌بافند) .

توضیحات :
« يَلْقَوْنَ السَّمْعَ » : گوش فرا می‌دهند . شنیده‌های خود را به دیگران القاء می‌کنند و می‌رسانند .
« وَ أَكْثَرُهُمْ كَاذِبُونَ » : بیشترشان دروغگویند . مراد این است که کاهنان و غیبگویان مطلقاً دروغگویند ، ولی سخنان دروغ خود را در لابلاي سخنان و واژه‌های صحیح پنهان و بیان می‌دارند .

سوره شعراء آیه ۲۲۴
متن آیه :
وَالشُّعْرَاءَ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ

ترجمه :
سرگشتگان و گمراهان از شعراء پیروی می‌کنند .

توضیحات :
« الشُّعْرَاءُ . . . » : کافران می‌گفتند قرآن شعر است و محمد از زمره شاعران است . خدا می‌فرماید اغلب شعراء سخنانشان مبتنی بر باطل و دروغ است و به دنبال خیال روان می‌گردند . ولی محمد از خدا سخنان خود را دریافت می‌دارد و کلامش احکام و حکمت و دستور زندگی است .

سوره شعراء آیه ۲۲۵
متن آیه :
أَلَمْ تَرَ أَنَّهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ يَهِيمُونَ

ترجمه :
مگر نمی‌بینی که آنان به هر راهی بی‌هدف پا می‌گذارند (و غرق تخیلات و تشبیهات شاعرانه خویش بوده و در بند منطق و استدلال نمی‌باشند ؟) .

توضیحات :
« وَادٍ » : دره . مراد راه است . نوع کلام و فن سخن . مراد انواع شعر ، از قبیل : هجاء و مدح و غزل و غیره است . در اینجا تنها فنون و انواع شعر مورد نظر است . « يَهِيمُونَ » : سرگشته روان می‌گردند . بی‌هدف اقدام می‌کنند .

سوره شعراء آیه ۲۲۶
متن آیه :
وَأَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ

ترجمه :
و این که ایشان چیزهایی می‌گویند که خودشان انجام نمی‌دهند و بدانها عمل نمی‌کنند .

توضیحات :

...

سوره شعراء آیه ۲۲۷

متن آیه :

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللَّهَ كَثِيرًا وَانْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا
أَيَّ مَنقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ

ترجمه :

مگر شاعرانی که مؤمن هستند و کارهای شایسته و بایسته می‌کنند و بسیار خدا را یاد می‌نمایند (و اشعارشان مردم را به یاد خدا می‌اندازد) و هنگامی که مورد ستم قرار می‌گیرند (با این ذوق خویش خود را و سایر مؤمنان را) یاری می‌دهند . و کسانی که ستم می‌کنند خواهند دانست که بازگشتشان به کجا و سرنوشتشان چگونه است !!

توضیحات :

« إِنْتَصَرُوا » : کمک کردند و یاری دادند . مراد دفاع از اسلام و مؤمنان و پاسخ به هجاء باطل کافران با هجاء حق است . « مَنقَلَبٍ » : مرجع ، بازگشت (نگا : کهف / ۳۶) . « يَنْقَلِبُونَ » : برمی‌گردند . بازگشت می‌کنند (نگا : شعراء / ۵۰) .

سوره نمل آیه ۱

متن آیه :

طس تِلْكَ آيَاتُ الْقُرْآنِ وَكِتَابٍ مُبِينٍ

ترجمه :

طا . سین . این (کلام که آن را به تو وحی می‌کنیم) آیات قرآن و کتاب بیانگر (احکام الهی برای سعادت دو جهان) است .

توضیحات :

« طس » : حروف مقطعه است (نگا : بقره / ۱) و (طا . سین) خوانده می‌شود (نگا : المصحف المیسر) . « تِلْكَ . . . » : (نگا : یوسف / ۱) . « كِتَابٍ مُبِينٍ » : از آنجا که (کتاب) همراه صفت (مبین) آمده است ، عطف آن بر (الْقُرْآنِ) از قبیل عطف صفت بر موصوف است (نگا : مائده / ۱۵ ، انبیاء / ۴۸) .

سوره نمل آیه ۲

متن آیه :

هَدَىٰ وَبَشَّرَ لِلْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

راهنما و مژده‌رسان برای مؤمنان است .

توضیحات :

« هَدَىٰ » : هدایت . هادی (نگا : بقره / ۲) . « بَشَّرَ » : مژده . مژده‌رسان (بقره / ۹۷ ، نحل / ۸۹ و ۱۰۲) .

سوره نمل آیه ۳

متن آیه :

الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ

ترجمه :

آن کسانی که نماز را چنان که باید می‌خوانند ، و زکات را می‌پردازند ، و قاطعانه آنان به آخرت ایمان دارند .

توضیحات :

« الَّذِينَ يُقِيمُونَ . . . » : (نگا : بقره / ۳ و ۴) .

سوره نمل آیه ۴

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ زِينًا لَهُمْ أَعْمَالُهُمْ فَهُمْ يَعْمَهُونَ

ترجمه :

بی‌گمان کسانی که به آخرت ایمان ندارند ، ما اعمالشان را (توسط وسوسه اهریمن و اتباع و اعوان شیطان ، و انسانهای شیطان صفت) در نظرشان می‌آرائیم و ایشان سرگردان بسر می‌برند (و چاه را از راه ، و زشت را از زیبا جدا نمی‌کنند) .

توضیحات :

« زِينًا لَهُمْ أَعْمَالُهُمْ » : (نگا : انعام / ۴۳ ، اسراء / ۶۳ - ۶۵ ، مریم / ۸۱ - ۸۳ ، حج / ۵۳ ، فصلت / ۲۵) . « يَعْمَهُونَ » : (نگا : بقره / ۱۵ ، انعام / ۱۱۰ ، اعراف / ۱۸۶) .

سوره نمل آیه ۵

متن آیه :

أُولَئِكَ الَّذِينَ لَهُمْ سُوءُ الْعَذَابِ وَهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمُ الْآخِسُونَ

ترجمه :

آنان کسانی هستند که عذاب بدی (در دنیا) دارند ، و ایشان در آخرت زیانکارترین (مردمان جهان) می‌باشند .

توضیحات :

« سُوءُ الْعَذَابِ » : عذاب بد . مراد سرگردانی و پریشانی و یأس و ناامیدی و چه بسا زندانی و گرفتاری این جهان است . اضافه صفت به موصوف است . « الْآخِسُونَ » : جمع آخسر ، کسی که دچار زیان و خسران بیشتری گردد .

سوره نمل آیه ۶

متن آیه :

وَأَنَّكَ تَلْقَى الْقُرْآنَ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ عَلِيمٍ

ترجمه :

و تو (ای محمد !) کسی هستی که قرآن از سوی خداوند حکیم (در گرداندن امور آفریدگان ، و

(آگاه (از کار و بار سعادت و شقاوت دنیوی و اخروی ایشان) به تو القاء و عطاء می‌گردد .

توضیحات :

« تلقی » : به تو القاء و عطاء می‌گردد . به تو رسانده و آموخته می‌شود . « حکیم » : خدائی که کارهایش از روی حکمت است و حساب و هدفی در آفرینش جهان و نازل کردن قرآن دارد . « علیم » : خدائی که دارای آگاهی بی‌پایان و فرزانه مطلق جهان است .

سوره نمل آیه ۷

متن آیه :

إِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِأَهْلِهِ إِنِّي آنَسْتُ نَارًا سَآتِيكُم مِّنْهَا يَخَبَرُ أَوْ آتِيكُم بِشِهَابٍ قَبَسٍ لَّعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ

ترجمه :

(یادآوری کن) زمانی را که موسی (در راه برگشت از مدین به مصر ، در شب تاریک و سردی که راه را گم کرده بود و درد زایمان همسرش درگرفته بود) به خانواده‌اش گفت : (بایستید که) من آتشی (از دور) می‌بینم . هر چه زودتر خبری (از راه) و یا شعله و اخگری چند از آتش برایتان می‌آورم ، تا این که خویشتن را گرم کنید .

توضیحات :

« آنست » : دیده‌ام . مشاهده کرده‌ام . « شِهَابٍ » : آذرخش . در اینجا مراد شعله و اخگر آتش است . « قَبَسٍ » : برگرفته . برداشته شده . مقداری از آتش که از آتش دیگری برداشته شود و از جایی به جایی برده شود (نگا : طه / ۱۰) . « تَصْطَلُونَ » : خود را با آتش گرم کنید .

سوره نمل آیه ۸

متن آیه :

فَلَمَّا جَاءَهَا نُودِيَ أَن بُورِكَ مَن فِي النَّارِ وَمَنْ حَوْلَهَا وَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

هنگامی که به آتش رسید ، ندائی برخاست که : مبارک است آن کسی که (آثار قدرتش) در آتش (جلوه‌گر) است و (آفریدگار همه جهان است ، و مبارک است) آن کسی که (موسی نام) و پیرامون آتش (بر پای ایستاده) است (و برای بردن آتش ظاهری آمده است ، ولی با آتش پیام آسمانی بر می‌گردد) ، و خدا که پروردگار جهانیان است منزّه است (از این که محدود به مکان و مفید به مادیت و جسمیت و متجلی در صورت و شکلی همچون آتش شود) .

توضیحات :

« نُودِيَ » : ندا داده شد . ندائی برخاست . مجهول فعلی (نادی) و از باب مُفاعله است . « أَنْ » : حرف تفسیریه است . یعنی ندا این بود . « مَن فِي النَّارِ » مراد خدا است که نشانه قدرت او در آتش جلوه‌گر بود . « مَن حَوْلَهَا » : مراد موسی است که با آتش عشق الهی رویاروی گشته است و پیام رسان آسمان شده است . « سُبْحَانَ اللَّهِ . . . » : مراد تنزیه خدا از جسمیت ، و تقدیر به مکان ، و حلول و ظهور در چیزی است . و یا این که آفریدگار در ذات و صفات و افعال ، جدای از آفریدگان است .

سوره نمل آیه ۹

متن آیه :

يَا مُوسَىٰ إِنَّهُ أَنَا اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

ترجمه :

ای موسی ! آن کس (که با تو سخن می‌گوید) منم که یزدان (جهان و جهانیان و) توانا و مقتدر شکست‌ناپذیر و آگاه و فرزانه کار به جایم .

توضیحات :

« اِنَّهُ » : آن کس که با تو سخن می‌گوید . « اللهُ » : عطف بیان است . برخی ضمیر (هُ) در (اِنَّهُ) را ضمیر شان ، و (اَنَا) را مبتدا و (اللهُ) را خبر دانسته‌اند . در این صورت معنی آیه چنین می‌شود : بی‌گمان من خدای عزیز و حکیم هستم .

سوره نمل آیه ۱۰

متن آیه :

وَأَلْقَى عَصَاكَ فَلَمَّا رَآهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّى مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ يَا مُوسَىٰ لَا تَخَفْ إِنِّي لَا يَخَافُ لَدَيِّ الْمُرْسَلُونَ

ترجمه :

(ای موسی ! برای اطمینان خاطر و یقین به حضور در پیشگاه خدای غفور) عصای خود را بینداز . (همین که عصایش را انداخت به اژدهائی تبدیل شد) . هنگامی که دید به حرکت درآمد ، انگار مار چابک و تندروی است ، پای به فرار گذاشت و پشت سر خود را ننگریست ! (او را ندا در دادیم :) ای موسی مترس ! (تو پیغمبری و در بارگاه حضور خدائی ، و) پیغمبران در پیشگاه من نمی‌ترسند (چرا که اینجا آستانه دادگری و امن و امان یزدان است ؛ نه دربار ستمگری و خوف و هراس فرعون و فرعونیان) .

توضیحات :

« تَهْتَزُّ » : حرکت می‌کند . می‌جنبد . « جَانٌّ » : مار تندرو و سریع‌السير سفید یا زرد رنگ . « وَلَّى مُدْبِرًا » : (نگا : توبه / ۲۵) . « لَمْ يُعَقِّبْ » : به پشت سر نگاه نکرد ، یعنی برنگشت .

سوره نمل آیه ۱۱

متن آیه :

إِلَّا مَن ظَلَمَ ثُمَّ بَدَّلَ حُسْنًا بَعْدَ سُوءٍ فَإِنِّي غَفُورٌ رَّحِيمٌ

ترجمه :

و اما هر کس که ستم کند و سپس (توبه نموده و در مقام جبران برآید و بدین وسیله) بدی را به نیکی تبدیل نماید ، (او را خواهم بخشید ، چرا که) بی‌گمان من بخشایشگر و مهربانم .

توضیحات :

« إِلَّا مَن . . . » : مگر کسی که . با توجه بدین معنی ، استثناء متصل است و مراد از لغزش پیغمبران ، ترك اولی است و تنها به صورت گناه است (نگا : اعراف / ۲۲ و ۲۳ ، انبیاء / ۸۷ ، قصص / ۱۶) یا این که (إلا) به معنی (لکن) است و معنی آن در ترجمه آیه گذشت ، و استثناء منقطع است و مستثنی کسانی جز پیغمبران هستند که در پرتو توبه و ترك معاصی و انجام کارهای پسندیده ، می‌توانند از مغفرت و مرحمت خدا برخوردار گردند (نگا : انعام / ۵۴) .

سوره نمل آیه ۱۲

متن آیه :

وَأَدْخِلْ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجَ بَيْضًا مِنْ غَيْرِ سُوءٍ فِي تِسْعِ آيَاتٍ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَقَوْمِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ

ترجمه :

و (ای موسی !) دست خود را به گریبان خویش فرو ببر (و سپس آن را از چاک گریبان بیرون بیاور و بین) که سفید و درخشان (همچون ماه تابان) به در می آید ، بدون آن که (به بیماری برص یا بیماری دیگری مبتلا شده باشد و) عیبی در آن وجود داشته باشد ، (و بدان که معجزات تو منحصر به ید بیضاء و عصا نیست ، و بلکه این دو معجزه) از جمله نه معجزه ای است که تو آنها را به فرعون و قوم او نشان خواهی داد . ایشان واقعاً جماعت طغیانگر و نافرمانبرداري هستند .

توضیحات :

« بَيْضًا » سفید . درخشان (نگا : اعراف / ۱۰۸) . حال است . « تِسْعِ آيَاتٍ » : نه معجزه . نه دلیل بر صدق رسالت موسی (نگا : اسراء / ۱۰۱) . « فَاسِقِينَ » : دروندگان از پذیرش فرمان خدا .

سوره نمل آیه ۱۳

متن آیه :

فَلَمَّا جَاءَتْهُمْ آيَاتُنَا مُبْصِرَةً قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ

ترجمه :

هنگامی که معجزات ما را کاملاً آشکارا بدیشان نمود ، گفتند : (این چیزهایی که ما می بینیم) جز جادوی واضح و روشنی نیست !

توضیحات :

« جَاءَتْهُمْ » : به پیش ایشان آمد . مراد از آمدن . پدیدار شدن و جلوه گر گشتن است . « مُبْصِرَةً » : کاملاً آشکارا و پیدا . حال (آیات) است .

سوره نمل آیه ۱۴

متن آیه :

وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ

ترجمه :

ستمگرانه و مستکبرانه معجزات را انکار کردند ، هر چند که در دل بدانها یقین و اطمینان داشتند . بنگر سرانجام و سرنوشت تباهاکاران چگونه شد ؟ (مگر در دریا غرق نشدند و به دوزخ واصل نگشتند ؟) .

توضیحات :

« جَحَدُوا بِهَا » : آنها را انکار کردند و نپذیرفتند . « اِسْتَيْقَنَتْهَا » : آنها را کاملاً باور داشتند و یقیناً می دانستند . « ظُلْمًا وَعُلُوًّا » : ستمگرانه و مستکبرانه . از روی ستم و برتری جوئی . یا توجه به معنی اول ، این دو واژه حال ضمیر (و) در فعل (جَحَدُوا) و به معنی (ظَالِمِينَ وَ عَالِينَ) است . و با توجه به معنی دوم ، مفعول له می باشند .

سوره نمل آیه ۱۵

متن آیه :

وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا وَقَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي فَضَّلْنَا عَلَى كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

ما به داود و سلیمان دانش (قابل ملاحظه‌ای) عطاء کردیم و آنان (سپاس خدا را به جای آوردند و) گفتند : حمد و سپاس خداوند را سزا است که ما را بر بسیاری از بندگان مؤمن خود برتری بخشید .

توضیحات :

« عِلْمًا » : دانش عظیم و فراوان . تنکیر برای تعظیم است . « فَضَّلْنَا . . . » : در این آیه ، یکی از نعمتهای مهم الهی که دانش است ، معیار برتری دانسته شده است . چرا که هر قدرتی و هر ارزشی از علم سرچشمه می‌گیرد . در آیات بالا می‌بینیم که نعمت مایه غرور فرعون و فرعونیان و قوم عاد گشته است ، ولی این آیه می‌رساند که مؤمنان چون سلیمان و داود ، نعمت بر شکر و طاعتشان افزوده است .

سوره نمل آیه ۱۶

متن آیه :

وَوَرِّثْ سُلَيْمَانُ دَاوُودَ وَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ عُلِّمْنَا مَنْطِقَ الطَّيْرِ وَأُوتِينَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْفَضْلُ الْمُبِينُ

ترجمه :

سلیمان وارث (پدرش) داود شد و گفت : ای مردم ! به ما (درک) سخن پرندگان (و نحوه سخن گفتن با آنها ، به وسیله خداوند بزرگوار) آموخته شده است ، و به ما از همه چیزها (و تمام وسائلی که از نظر مادی و معنوی برای تشکیل حکومت الهی لازم باشد) داده شده است . این فضیلت و لطف آشکاری است (و باید بسیار سپاس آن را بگوئیم ، و با شکر این فخر رضای خدا را بجوئیم) .

توضیحات :

« مَنْطِقٌ » : سخن . گفتار . مصدر میمی و به معنی نطق است . این آیه اشاره به نطق پرندگان دارد و آیات دیگر نیز مؤید این مطلب است که حیوانات و از جمله پرندگان با یکدیگر سخن می‌گویند (نگا : انعام / ۳۸ ، نمل / ۱۸ و ۲۲) . « مِنْ كُلِّ شَيْءٍ » : مراد همه چیزهایی است که برای حکومت آنان و خلیفه‌گری انسان لازم باشد .

سوره نمل آیه ۱۷

متن آیه :

وَحَشِيرَ لِسُلَيْمَانَ جُنُودَهُ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ وَالطَّيْرِ فَهُمْ يُوزَعُونَ

ترجمه :

لشکریان سلیمان از جن و انس و پرنده ، برای او گردآوری گشتند ، و همه آنان به یکدیگر ملحق و در نزد هم نگاه داشته شدند .

توضیحات :

« حَشِيرَ » : گرد آورده شد . « مِنْ » : حرف تبعیضیه است . یعنی برخی از جن و انس و پرنده (نگا : فی ظلال القرآن) . « يُوزَعُونَ » : نگاه داشته شدند و کنار یکدیگر جمع آورده شدند (نگا : فصلت / ۱۹) . با نظم و ترتیب و صف در صف جای داده شدند ، به گونه‌ای که هیچ کدام از مکان

خود پیش و پس نرود .

سوره نمل آیه ۱۸

متن آیه :
حَتَّىٰ إِذَا أَتَوْا عَلَيَّ وَادِي النَّمْلِ قَالَتْ نَمْلَةٌ يَا أَيُّهَا النَّمْلُ ادْخُلُوا مَسَاكِنَكُمْ لَا يَحْطِمَنَّكُمْ سُلَيْمَانُ
وَجُنُودُهُ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

ترجمه :

(آن گاه حرکت کردند) تا رسیدند به درّه مورچگان ، مورچه‌ای گفت : ای مورچگان ! به لانه‌های خود بروید ، تا سلیمان و لشکریانش بدون این که متوجه باشند شما را پایمال نکنند .

توضیحات :

« وَادِ النَّمْلِ » : درّه مورچگان . سرزمین مورچگان . مراد مکانی است که مورچه‌ها در آنجا فراوان بودند . در رسم‌الخط قرآنی یاء آخر (وادی) حذف شده است . « قَالَتْ نَمْلَةٌ » : قرآن بیانگر این واقعیت است که حیوانات و پرندگان هر گروهی برای خود ملّت و گروهی همچون انسانها بوده و با یکدیگر سخن می‌گویند (نگا : نمل / ۱۶ و ۲۲) . « لَا يَحْطِمَنَّكُمْ » : شما را پایمال نکنند . شما را درهم نشکنند و نکشند . « وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ » : در حالی که متوجه نباشند .

سوره نمل آیه ۱۹

متن آیه :

قَتَبَسَمَ ضَاحِكًا مِّنْ قَوْلِهَا وَقَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ

ترجمه :

سلیمان از سخن آن مورچه تبسم کرد و خندید و گفت : پروردگارا ! چنان کن که پیوسته سپاسگزار نعمتهائی باشم که به من و پدر و مادرم ارزانی داشته‌ای ، و (مرا توفیق عطاء فرما تا) کارهای نیکي را انجام دهم که تو از آنها راضی باشی (و من بدانها رستگار باشم) ، و مرا در پرتو مرحمت خود از زمره بندگان شایستهات گردان .

توضیحات :

« قَتَبَسَمَ ضَاحِكًا » : لبخند زد و خندید . واژه (ضَاحِكًا) حال مؤکده است . خندیدن سلیمان به خاطر یاد نعمتهای سترگ خدا بر خود است که از جمله آنها فهم سخنان مورچگان و پرندگان است . همچنین از این که او و سپاهیانش حتی عمداً به مورچه‌ای زیان نمی‌رسانند ، و این که حیوانات و پرندگان و حتی حشرات چون مورچگان هم او را می‌شناسند . « أَوْزِعْنِي . . . » : مرا ملازم شکر خود گردان . چنان کن که دائماً سپاسگزار نعمتهای تو باشم و آنها را هیچ وقت فراموش نکنم .

سوره نمل آیه ۲۰

متن آیه :

وَتَفَقَّدَ الطَّيْرَ فَقَالَ مَا لِيَ لَا أَرَى الْهُدْهُدَ أَمْ كَانَ مِنَ الْغَائِبِينَ

ترجمه :

سلیمان از لشکر پرندگان سان دید و جویای حال آنها شد و گفت : چرا شانہ بسر را نمی‌بینم ؟ (آیا او در میان شما است و او را نمی‌بینم ؟) یا این که از جمله غائبان است ؟

توضیحات :

« تَفَقَّدَ » : جویا شد . پرس و جو کرد . « تَفَقَّدَ الطَّيْرَ » : از پرندگان سان دید . جویای حال و احوال پرندگان شد . « الْهَدَّهْدُ » : شانه‌بسر . پویک . پویو . در اینجا هدهد ویژه‌ای مراد است که چه بسا نوبت کشیک او بوده باشد .

سوره نمل آیه ۲۱

متن آیه :

لَأَعَذِّبَنَّ عَذَابًا شَدِيدًا أَوْ لَأَذْبَحَنَّهُ أَوْ لَيَأْتِيَنِّي بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ

ترجمه :

حتماً او را کیفر سختی خواهم داد ، و یا او را سر می‌برم (اگر گناهش بزرگ باشد) ، و یا این که باید برای من دلیل روشنی اظهار کند (که غیبت وی را موجه سازد) .

توضیحات :

« سُلْطَانٍ » : دلیل و حجت . « مُّبِينٍ » : روشن . بیانگر حقایق و عذر تقصیر .

سوره نمل آیه ۲۲

متن آیه :

فَمَكَتْ غَيْرَ بَعِيدٍ فَقَالَ أَحَطْتُ بِمَا لَمْ تُحِطْ بِهِ وَجِئْتُكَ مِنْ سَبَإٍ بِنَبَأٍ يَقِينٍ

ترجمه :

چندان طول نکشید (که هدهد برگشت و) گفت : من بر چیزی آگاهی یافته‌ام ، که تو از آن آگاه نیستی . من برای تو از سرزمین سبا یک خبر قطعی و مورد اعتماد آورده‌ام .

توضیحات :

« مَكَتْ » : ماند . مراد طول کشیدن است . در اصل مرجع ضمیر مستتر در آن به هدهد برمی‌گردد . « غَيْرَ بَعِيدٍ » : نه چندان زیاد . مدت کمی . واژه (غَيْر) صفت زمان محذوف است و تقدیر چنین است : فَمَكَتْ الْهَدَّهْدُ زَمَانًا غَيْرَ بَعِيدٍ . « أَحَطْتُ » : احاطه پیدا کرده‌ام . به خوبی آگاهی یافته‌ام (نگا : كهف / ۹۱) . « سَبَإٍ » : اسم نیاي قبیله سبا بوده و سپس بر خود این قبیله اطلاق شده و بعدها نام سرزمین ایشان گشته است . « نَبَأٍ يَقِينٍ » : خبر راستین و قطعی .

سوره نمل آیه ۲۳

متن آیه :

إِنِّي وَجَدْتُ امْرَأَةً تَمْلِكُهُمْ وَأُوتِيَتْ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ وَلَهَا عَرْشٌ عَظِيمٌ

ترجمه :

من دیدم که زنی بر آنان حکومت می‌کند ، و همه چیز (لازم برای زندگی) بدو داده شده است ، و تخت بزرگی دارد (و دربار بسیار مجللی) .

توضیحات :

« مِنْ كُلِّ شَيْءٍ » : مراد وسایل زندگی و اسباب رفاه است ، و مراد از همه چیز بیان کثرت و فراوانی نعمت است . « عَرْشٌ » : تخت سلطنت .

سوره نمل آیه ۲۴

متن آیه :
وَجِدُّهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّمْسِ مِن دُونِ اللَّهِ وَزَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَ

ترجمه :

من او و قوم او را دیدم که به جای خدا برای خورشید سجده می‌برند ، و اهریمن اعمالشان را در نظرشان آراسته است و ایشان را از راه (راست) به در برده است ، آنان (به خدا و یکتاپرستی) راهیاب نمی‌گردند .

توضیحات :

« مِن دُونِ اللَّهِ » : به جای خدا . بجز خدا . « أَعْمَالَهُمْ » : مراد پرستش و کرنش ایشان برای خورشید است .

سوره نمل آیه ۲۵

متن آیه :
أَلَّا يَسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي يُخْرِجُ الْخَبَاءَ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُخْفُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ

ترجمه :

(آنان را از راه بدر برده است) تا این که برای خداوندی سجده نبرند که نهانیهای آسمانها و زمین را بیرون می‌دهد و می‌داند آنچه را پنهان می‌دارید و آنچه را که آشکار می‌سازید .

توضیحات :

« أَلَّا يَسْجُدُوا » تا سجده نبرند و عبادت نکنند . (أَلَّا) فراهم آمده است از (أَنْ) ناصبه و (لا) نافیه . « الْخَبَاءَ » : نهران . پوشیده . مصدر است و به معنی اسم مفعول ، یعنی مخبوء است . « يُخْرِجُ الْخَبَاءَ » : نهانیها را بیرون می‌آورد و از آسمانها اشعه‌ها و بارانها و از زمین گنجها و معدنها و گیاهان را بیرون می‌دهد و به ظهور می‌رساند . بر غیب آسمانها و زمین مطلع است .

سوره نمل آیه ۲۶

متن آیه :
اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

ترجمه :

جز خدا که صاحب عرش عظیم (و حکمفرمائی بر کائنات) است معبودی نیست . (پس چرا باید جز او را بپرستند ؟ !) .

توضیحات :

« اللَّهُ » : خبر مبتدای محذوف است و تقدیر چنین است : هُوَ اللَّهُ . « الْعَرْشِ الْعَظِيمِ » : (نگا : اعراف / ۵۴) . اشاره به این است که : تخت بلقیس کجا و تخت فرماندهی کل کائنات کجا ؟

سوره نمل آیه ۲۷

متن آیه :
قَالَ سَنَنْظُرُ أَصَدَقْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْكَاذِبِينَ

ترجمه :
(سلیمان به هدهد) گفت : تحقیق می‌کنیم تا ببینیم راست گفته‌ای یا از زمره دروغگویان بوده‌ای .

توضیحات :
« سَنَنْظُرُ » : خواهیم نگرید . مراد از نگریدن بررسی و تحقیق است .

سوره نمل آیه ۲۸

متن آیه :
اَذْهَبْ بِكِتَابِي هَذَا فَأَلْقِهْ إِلَيْهِمْ ثُمَّ تَوَلَّ عَنْهُمْ فَانظُرْ مَاذَا يَرْجِعُونَ

ترجمه :
این نامه مرا ببر و آن را به سویشان بینداز و سپس از ایشان دور شو و در کناری بایست و بنگر که به یکدیگر چه می‌گویند و واکنش آنان چه خواهد بود .

توضیحات :
« أَلْقِهْ » : آن را بینداز . ضمیر (ه) را با اختلاس کسره ، یعنی ساکن خوانده‌اند . « تَوَلَّ » : پشت کن . دور شو . مراد این است که خود را در گوشه‌ای دور از چشمان ایشان پنهان کن . « يَرْجِعُونَ » : به همدیگر چه می‌گویند . تصمیم ایشان بعد از رایزنی چه خواهد بود .

سوره نمل آیه ۲۹

متن آیه :
قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ إِنِّي أُلْقِيَ إِلَيَّ كِتَابٌ كَرِيمٌ

ترجمه :
(بلقیس) گفت : ای سران قوم ! نامه محترمی به سویم انداخته شده است .

توضیحات :
« كِتَابٌ » : نوشته . نامه . « كَرِيمٌ » : محترم . ارزشمند .

سوره نمل آیه ۳۰

متن آیه :
إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمَانَ وَإِنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ترجمه :
این نامه از سوی سلیمان آمده است ، و (سرآغاز) آن چنین است : به نام خداوند بخشنده مهربان .

توضیحات :

...

سوره نمل آیه ۳۱

متن آیه :

أَلَّا تَعْلَمُوا عَلَيَّ وَأُتُونِي مُسْلِمِينَ

ترجمه :

برای این (نامه را فرستاده‌ام) تا برتری‌جویی در برابر من نکنید ، و تسلیم شده به سوی من آئید .

توضیحات :

« أَلَّا تَعْلَمُوا » : تا این که تکبر و تعالی نکنید . یعنی بزرگی نفروشید و عظمت به خود نگیرید . (أن) حرف ناصبه ، یا حرف تفسیریه و به معنی یعنی ، و (لا) حرف نهی است . « مُسْلِمِينَ » : منقادان و خاضعان . موحدان و مؤمنان . حال است .

سوره نمل آیه ۳۲

متن آیه :

قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ أَفْتُونِي فِي أَمْرِي مَا كُنْتُ قَاطِعَةً أَمْرًا حَتَّى تَشْهَدُونِ

ترجمه :

(بلقیس رو به اعضای مجلس شوری کرد و) گفت : ای بزرگان و صاحب نظران ! رأی خود را در این کار مهم برای من ابراز دارید که من هیچ کار مهمی را بدون حضور و نظر شما انجام نداده‌ام .

توضیحات :

« أَفْتُونِي » : برای من نظر خود را بیان دارید و رأی دقیق و صحیح خویش را بگوئید . از مصدر إفتاء است . « قَاطِعَةً » : تصمیم گیرنده و اقدام کننده . « تَشْهَدُونِ » : در پیش من حاضر می‌شوید و رأی خود را صادر می‌کنید .

سوره نمل آیه ۳۳

متن آیه :

قَالُوا نَحْنُ أَوْلُوا قُوَّةٍ وَأَوْلُوا بِأَسْرِ شَدِيدٍ وَالْأَمْرُ إِلَيْكِ فَانظُرِي مَاذَا تَأْمُرِينَ

ترجمه :

گفتند : ما از هر لحاظ قدرت و قوت داریم و در جنگ تند و سرسخت می‌باشیم . فرمان فرمان تو است ، بنگر که چه فرمان می‌دهی .

توضیحات :

« أَوْلُوا » : صاحبان . دارندگان . « بِأَسْرِ » : شدت و حدت جنگ . « الْأَمْرُ إِلَيْكِ » : اختیار کار در دست تو است . فرمان فرمان تو است .

سوره نمل آیه ۳۴

متن آیه :

قَالَتْ إِنَّ الْمُلُوكَ إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً أَفْسَدُوهَا وَجَعَلُوا أَعِزَّةَ أَهْلِهَا أَذِلَّةً وَكَذَلِكَ يَفْعَلُونَ

ترجمه :

گفت : پادشاهان هنگامی که وارد منطقه آبادی شوند ، آن را به تباهی و ویرانی می‌کشاند و عزیزان اهل آنجا را خوار و پست می‌گردانند . اصلاً پیوسته شاهان چنین می‌کنند .

توضیحات :

« قَرِيَّةٌ » : شهر و دیار . « أَعِزَّةٌ » : جمع عزیز ، بزرگان و مقتدران . « أذِلَّةٌ » : جمع ذلیل ، خواران و کوچکان . ملکه سبا با بیان این مطالب خواست عطش جنگ سپاهیان را فرو نشاند ، و عاقبت دائمی جنگ را جلو چشمانشان مجسم گرداند .

سوره نمل آیه ۳۵

متن آیه :

وَإِنِّي مُرْسِلَةٌ إِلَيْهِمْ يَهْدِيَةٌ فَنَاطِرَةٌ يَمَّ يَرْجِعُ الْمُرْسَلُونَ

ترجمه :

من (برای صلح و ساز و جلوگیری از خرابیها و خونریزیها ، هیئتت را) به پیش آنان می‌فرستم همراه با تحفه‌ای تا ببینم فرستادگان (ما از پذیرش ارمغان یا نپذیرفتن آن ، و چیزهای دیگر) چه خبری با خود می‌آورند (تا برابر آن عمل کنیم) .

توضیحات :

« مَرْسِلَةٌ » : فرستنده . « هَدِيَّةٌ » : تحفه . ارمغان . پیشکش . « نَاطِرَةٌ » : نگاه کننده .

سوره نمل آیه ۳۶

متن آیه :

فَلَمَّا جَاءَ سُلَيْمَانَ قَالَ أَتُمِدُّونَ بِمَالِي فَمَا آتَانِي اللَّهُ خَيْرٌ مِّمَّا آتَاكُمْ بَلْ أَنْتُمْ يَهْدِيَتِكُمْ تَفْرَحُونَ

ترجمه :

هنگامی که (رئیس و گوینده فرستادگان) به پیش سلیمان رسید (و هدیه را تقدیم داشت ، سلیمان شاکرانه) گفت : می‌خواهید مرا از لحاظ دارائی و اموال کمک کنید (و با آن فرییم دهید ؟ !) . چیزهایی را که خدا به من عطاء فرموده است بسی ارزشمند و بهتر از چیزهایی است که خدا به شما داده است . (و من نیازی بدین اموال ندارم) . بلکه این شماست که (نیازمند دارائی و اموال هستید و) به هدیه خود شادمان و خوشحالید . (زیرا شما تنها به بودن این دنیا معتقدید و سخت به وسائل زندگی و رفاه آن دل بسته‌اید . ولی ما بدین جهان و آن جهان باور داریم ، و اینجا را پلی برای رسیدن به سعادت آنجا می‌دانیم) .

توضیحات :

« جَاءَ » : ذکر فعل به صورت مفرد با توجه به سردسته و گوینده فرستادگان است . « قَالَ » : حضرت سلیمان به عنوان تحدّث به نعمت خدا و برشمردن الطاف او ، شاکرانه گفت . « تَفْرَحُونَ » : شادمان می‌شوید (نگا : آل عمران / ۱۸۸) . مغرور می‌گردید (نگا : هود / ۱۰ ، قصص / ۷۶) .

سوره نمل آیه ۳۷

متن آیه :

ارْجِعْ إِلَيْهِمْ فَلَنَأْتِيَنَّهُمْ بِجُنُودٍ لَّا قِبَلَ لَهُمْ بِهَا وَلَنُخْرِجَنَّهُمْ مِنْهَا أَذِلَّةً وَهُمْ صَاغِرُونَ

ترجمه :

به سویی ایشان بازگرد (و بدیشان بگو که) ما با لشکرهایی به سراغ آنان می‌آئیم که قدرت مقابله با آنها را نداشته باشند ، و ایشان را از آن (شهر و دیار سبا) به گونه خوار و زار در عین حقارت بیرون می‌رانیم .

توضیحات :
« إِرْجِعْ » : برگرد ای رئیس گروه اعزامی بلقیس ! « قَبْلَ » : توانائی . تاب مقاومت . « صَاغِرُونَ » : (نگا : توبه / ۲۹ ، اعراف / ۱۳ و ۱۱۹ ، یوسف / ۳۲) .

سوره نمل آیه ۳۸

متن آیه :
قَالَ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ أَيُّكُمْ يَأْتِينِي يَعْرِشَهَا قَبْلَ أَنْ يَأْتُونِي مُسْلِمِينَ

ترجمه :
(سلیمان خطاب به حاضران) گفت : ای بزرگان ! کدام يك از شما مي‌تواند تخت او را پیش من حاضر آورد ، قبل از آن که آنان نزد من بیایند و تسلیم شوند (تا بدین وسیله با قدرت شگرفی رویاروی گردند و دعوت ما را بپذیرند) .

توضیحات :
« يَأْتِينِي يَعْرِشَهَا » : تخت بلقیس را برای من می‌آورد .

سوره نمل آیه ۳۹

متن آیه :
قَالَ عَفَرْتُ مَنِ الْجِنَّ أَنَا آتِيكَ يَه قَبْلَ أَنْ تَقُومَ مِنْ مَقَامِكَ وَإِنِّي عَلَيْهِ لَقَوِيٌّ أَمِينٌ

ترجمه :
عفریتی از جنیان گفت : من آن را برای تو حاضر می‌آورم پیش از این که (مجلس به پایان برسد و (تو از جای برخیزی . و من بر آن توانا و امین هستم .

توضیحات :
« عَفَرْتُ » : نیرومندترین جنیان . دیو قوی و درشت هیكل . سرگذشت سلیمان پر از شگفتیها و خارق عادات است ، و از جمله اطاعت جنیها از او و انجام کارهای شگفت برای او است (نگا : سبا / ۱۲ ، ص / ۲۵) . « آتِيكَ . . . » : می‌آورم . آورنده . این واژه می‌تواند فعل مضارع و متکلم وحده ، و یا این که اسم فاعل (ایتیان) باشد . « أَنْ تَقُومَ مِنْ مَقَامِكَ » : مراد پایان یافتن مجلس است .

سوره نمل آیه ۴۰

متن آیه :
قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِّنَ الْكِتَابِ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ فَلَمَّا رَأَهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ قَالَ هَذَا مِن فَضْلِ رَبِّي لِيَبْلُوَنِي أَأَشْكُرُ أَمْ أَكْفُرُ وَمَن شَكَرَ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّي غَنِيٌّ كَرِيمٌ

ترجمه :
کسی که علم و دانشی از کتاب داشت گفت : من تخت (بلقیس) را پیش از آن که چشم بر هم زنی ، نزد تو خواهم آورد . هنگامی که سلیمان تخت را پیش خود آماده دید ، گفت : این از فضل و لطف پروردگار من است . (این همه قدرت و نعمت به من عطاء فرموده است) تا مرا بیازماید که آیا شکر (نعمت) او را بجا می‌آورم یا ناسپاسی می‌کنم . هر کس که سپاسگزاری کند تنها به سود خویش سپاسگزاری می‌کند ، و هر کس که ناسپاسی کند ، پروردگار من بی‌نیاز (از سپاس او و) صاحب کرم است (و سفره کریمانه انعام خود را از شکرگزار و ناشکر قطع نمی‌کند) .

توضیحات :

« قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِّنَ الْكِتَابِ » : مراد کسی است که مرد خدا بوده و دانش فراوان و عمیقی از کتاب فراچنگ آورده است . بعضی نام این شخص محترم را اصف ابن برخیا ذکر کرده‌اند . برخی از مفسران چنین شخص مقتدر و فرزانه‌ای را خود سلیمان می‌دانند که خطاب به عفریت مذکور می‌گوید : من آن را در آن واحد حاضر می‌آورم (نگا : تفسیرهای المراغی و عبدالکریم خطیب) . « الْكِتَابِ » : روشن نیست چه کتابی است . برخی آن را لوح محفوظ می‌دانند . « يَرْتَدُّ » : برگردد . مراد چشم برهم نهادن است . « طَرَفٌ » : چشم . مراد پلک بالا است . کنایه از سرعت است . « يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ » : مراد این است که نفع شکرگزاری عائد خود سپاسگزار می‌گردد .

سوره نمل آیه ۴۱

متن آیه :

قَالَ نَكُرُوا لَهَا عَرْشَهَا نَنْظُرُ أَتَهْتَدِي أَمْ تَكُونُ مِنَ الَّذِينَ لَا يَهْتَدُونَ

ترجمه :

(سلیمان) گفت : تخت او را (با تغییرات محلّ برخی از زینت آلات و رنگ و روغن ظاهری) ناشناخته کنید ، تا ببینیم متوجه می‌شود (که تخت او است) یا جزو کسانی خواهد بود که پی نمی‌برند (که این خود آن تخت است) .

توضیحات :

« نَكُرُوا » : ناشناخته کنید و بدو نگوئید . تغییر شکل دهید . مراد جابه‌جایی برخی از لونها و رنگها است . « أَتَهْتَدِي » : آیا پی می‌برد ؟ آیا متوجه تخت خود می‌شود ؟

سوره نمل آیه ۴۲

متن آیه :

فَلَمَّا جَاءَتْ قِيلَ أَهَكَذَا عَرْشُكَ قَالَتْ كَأَنَّهُ هُوَ وَأُوتِينَا الْعِلْمَ مِن قَبْلِهَا وَكُنَّا مُسْلِمِينَ

ترجمه :

هنگامی که او بدانجا رسید (و تخت خود را با وجود آن همه مسافت و درهای بسته و محافظان کاخ سلطنت ، مشاهده کرد و بدان خیره شد ، از سوی یکی از همراهان بدو) گفته شد : آیا تخت تو این گونه است (و این همان تخت نیست ؟) گفت : انگار این همان است ! اما پیش از این (معجزه) هم (با مشاهده کار هدهد و شنیدن چیزهایی از قاصدان خود ، از حقانیت سلیمان) آگاهی یافته و از زمره منقادان و تسلیم شدگان بوده‌ایم (و چندان نیازی به این معجزه جدید نبود) .

توضیحات :

« أُوتِينَا الْعِلْمَ » : آگاهی یافته بودیم . به قدرت خدا و صدق نبوت سلیمان پی برده بودیم . « مِن قَبْلِهَا » : پیش از این معجزه ، مرجع ضمیر (معجزه) یا (حاله) است که مراد حاضر آوردن تخت بلقیس است .

سوره نمل آیه ۴۳

متن آیه :

وَصَدَّهَا مَا كَانَتْ تَعْبُدُ مِن دُونِ اللَّهِ إِنَّهَا كَانَتْ مِن قَوْمٍ كَافِرِينَ

ترجمه :

و معبودهائی که به جای خدا می‌پرستید ، او را (از پرستش خدا) بازداشته بود . او هم از زمره قوم کافر (خود) بود .

توضیحات :

« صَدَّهَا » : او را بازداشته بود . « مَا » : مصدریّه یا موصول است و فاعل فعل (صَدَّ) می‌باشد .

سوره نمل آیه ۴۴

متن آیه :

قِيلَ لَهَا ادْخُلِي الصَّرْحَ فَلَمَّا رَأَتْهُ حَسِبَتْهُ لُجَّةً وَكَشَفَتْ عَن سَاقِهَا قَالَتْ إِنَّهُ صَرْحٌ مُّمَرَّدٌ مِّن قَوَارِيرَ
قَالَتْ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي وَأَسْلَمْتُ مَعَ سُلَيْمَانَ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

(بعد از مشاهده تخت خود) بدو گفته شد : داخل کاخ (عظیم سلیمان) شو . هنگامی که (صحنه شیشه‌ای) آن را دید ، گمان برد که آب عمیقی است (چرا که ماهیها در آن شنا می‌کردند) . ساق پاهای خود را برهنه کرد (تا از آب عبور کند و جامه‌های درازش تر نشود ، سلیمان بدو) گفت : (حیاط) قصر از بلور صاف ساخته شده است ! (بلقیس از دم و دستگاه سلیمان شگفت زده شد و سلطنت و قدرت مادی و معنوی خود را در برابر فرمانروائی و توانائی و دارائی سلیمان ناچیز دید . دل خود را متوجه خالق جهان کرد و) گفت : پروردگارا ! من به خود ستم کرده‌ام (و گول کفر و غرور شاهی را خورده‌ام ، و هم اینک پشیمانم) و با سلیمان خویشتن را تسلیم پروردگار جهانیان می‌دارم (و به پیغمبری او اقرار می‌نمایم و تو را به یگانگی می‌ستایم) .

توضیحات :

« الصَّرْحَ » : کاخ . قصر (نگا : قصص / ۳۸ ، غافر / ۳۶) . « لُجَّةً » : آب فراوانی که دارای موج باشد . « مُّمَرَّدٌ » : صیقلی زده و صاف . « قَوَارِيرَ » : جمع قارورة ، قطعات صاف شیشه . بلور . « أَسْلَمْتُ مَعَ سُلَيْمَانَ . . . » : مراد پذیرش پیغمبری سلیمان و متابعت از قانون یزدان است .

سوره نمل آیه ۴۵

متن آیه :

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَى ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ فَإِذَا هُمْ فَرِيقَانِ يَخْتَصِمُونَ

ترجمه :

ما به سوی قوم ثمود برادرشان صالح را روانه کردیم (تا ایشان را به یکتاپرستی دعوت کند و بدیشان بگوید) که خدا را بپرستید . اما آنان به دو گروه تقسیم شدند و به کشمکش پرداختند . (دسته‌ای مؤمن و دسته‌ای کافر گشتند) .

توضیحات :

« أَخَاهُمْ . . . » : مراد برادر نسبی و قومی است ؛ نه دینی و مکتبی (نگا : اعراف / ۶۵ و ۷۳ و ۸۵) . « فَرِيقَانِ » : دو دسته . دو گروه . مراد کافران و مؤمنان است (نگا : اعراف / ۷۵ و ۷۶) . « يَخْتَصِمُونَ » : نزاع و کشمکش می‌کنند . ذکر فعل به صورت جمع با توجه به افراد و اشخاص دو گروه است .

سوره نمل آیه ۴۶

متن آیه :
قَالَ يَا قَوْمِ لِمَ تَسْتَعْجِلُونَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ لَوْلَا تَسْتَغْفِرُونَ اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

ترجمه :

(بدیشان) گفت : ای قوم من ! چرا پیش از تلاش و کوشش برای جلب خوبیها و نیکیها (با عبادت و اطاعت از الله) عجله برای بلاها و بدیها دارید (و عذاب و مجازات خدا را با شتاب خواستار می‌گردید ؟) . چرا نباید از خدا طلب آمرزش کنید تا مورد مرحمت قرار گیرید ؟

توضیحات :

« السَّيِّئَةُ » : بدی . مراد عذاب خدا است . چرا که قوم صالح می‌گفتند : ای صالح ! اگر راست می‌گوئی که تو پیغمبری و عذاب خدا در کمین پزهکاران است ، آنچه را که ما را از آن بیم می‌دهی بر سر ما بیاور (نگا : اعراف / ۷۷) . « الْحَسَنَةُ » : نیکی ، مراد رحمت و نعمت حاصل از ایمان به خدا است . « لَوْلَا » : این واژه به معنی (هلا) و برای ترغیب و تشویق انجام کار بعد از خود به کار می‌رود .

سوره نمل آیه ۴۷

متن آیه :
قَالُوا اطَّيَّرْنَا بِكَ وَبِمَنْ مَعَكَ قَالَ طَائِرُكُمْ عِنْدَ اللَّهِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ تُفْتَنُونَ

ترجمه :

گفتند : ما تو را و کسانی را که با تو هستند به فال بد گرفته‌ایم (و شوم و بدشگونتان می‌دانیم . به سبب نحوست وجود شما است که قحطی و خشکسالی گریبانگیرمان شده است . در پاسخ بدیشان) گفت : بدشانسی و بدبختی شما (به خاطر اعمال خودتان) از سوی خدا (بر سرتان می‌آید و چنین مجازاتی را سبب شده) است . بلکه (باید بدانید این هوشدارها و بیدارباشها آزمایشهای الهی هستند ، و پیوسته با خوبیها و بدیها) شما مردمان مورد آزمایش قرار می‌گیرید .

توضیحات :

« اطَّيَّرْنَا » : به فال بد می‌گیریم . نحس و شیوم می‌دانیم . اصل آن (تَطَيَّرْنَا) و از باب تفعّل است (نگا : اعراف / ۱۳۱ ، پس / ۱۸) . « طَائِرُكُمْ » : بدبختی و بدطالعی شما (نگا : اعراف / ۱۳۱ ، اسراء / ۱۳) . « تُفْتَنُونَ » : مورد آزمایش قرار می‌گیرید (نگا : عنکبوت / ۲) . عذاب داده می‌شوید (نگا : ذاریات / ۱۳ ، بروج / ۱۰) . گول زده می‌شوید و از دین برگردانده می‌شوید و گمراه می‌گردید (نگا : نساء / ۱۰۱ ، اعراف / ۲۷) .

سوره نمل آیه ۴۸

متن آیه :
وَكَانَ فِي الْمَدِينَةِ تِسْعَةُ رَهْطٍ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ

ترجمه :

در آن شهر (که حجر نام داشت) نه گروهك بودند که در سرزمین (آنجا با آراء و تبلیغ و خرابه کاری خود) تباهی می‌کردند و به اصلاح (حال خویش و جامعه) نمی‌پرداختند .

توضیحات :

« الْمَدِينَةُ » : شهر . مراد حجر است که بین حجاز و شام واقع است و « مدائن صالح » نامیده

می‌شود (نگا : حجر / ۸۰) . « رَهْطٌ » : گروهک (نگا : هود / ۹۱ و ۹۲) . مراد نه نفر از رؤساء قبائل و اشراف شهر است همراه با دار و دسته ایشان .

سوره نمل آیه ۴۹

متن آیه :

قَالُوا تَقَاسَمُوا بِاللَّهِ لَنُبَيِّتَنَّهُ وَأَهْلَهُ ثُمَّ لَنَقُولَنَّ لِوَلِيِّهِ مَا شَهِدْنَا مَهْلِكَ أَهْلِهِ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ

ترجمه :

(این گروهکها که آئین صالح عرصه بر آنان تنگ کرده بود ، به یکدیگر) گفتند : برای همدیگر به خدا سوگند بخورید که بر صالح و خانواده‌اش شبیخون می‌زنیم و آنان را به قتل می‌رسانیم ، سپس به ولی دم او می‌گوئیم که ما در کشتن (وی و) خانواده‌اش شرکت نداشته‌ایم و (در آنچه می‌گوئیم) راستگوئیم .

توضیحات :

« تَقَاسَمُوا » : برای یکدیگر سوگند بخورید و قسم یاد کنید . فعل امر است . این واژه می‌تواند فعل ماضی بوده و بدل از واو (قَالُوا) یا حال فاعل باشد (نگا : تفسیر آلوسی) . « لَنُبَيِّتَنَّهُ » : قطعاً شبیخون می‌زنیم . از مصدر (تَبَيَّت) به معنی شبیخون زدن و حمله غافلگیرانه شبانه . « وَلِيِّهِ » : صاحب خون و ولی دم صالح ، از قبیل خویشان و نزدیکان . « مَهْلِكَ » : هلاک . مصدر میمی است . یا این که اسم مکان یا اسم زمان است . یعنی ما چه رسد که ایشان را نکشته‌ایم ، اصلاً بدانجا گام ننهاده و در آن زمان در محل قتل نبوده‌ایم . « مَهْلِكَ أَهْلِهِ » : مراد این است که کسی که اتباع صالح را نکشد ، حتماً خود او را نیز نمی‌کشد . « مَا شَهِدْنَا » : حاضر نشده‌ایم . شرکت نداشته‌ایم .

سوره نمل آیه ۵۰

متن آیه :

وَمَكْرُوا مَكْرًا وَمَكْرْنَا مَكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

ترجمه :

ایشان نقشه مهمی کشیدند (برای نابودی صالح و پیروان او) و ما هم نقشه مهمی کشیدیم ، (برای نجات او و پیروانش) . در حالی که ایشان خبر نداشتند .

توضیحات :

« مَكْرُوا » : نقشه کشیدند . توطئه کردند . به چاره‌جویی پرداختند (نگا : آل عمران / ۵۴ ، انفال / ۳۰) .

سوره نمل آیه ۵۱

متن آیه :

فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ مَكْرِهِمْ أَنَا دَمَرْنَاهُمْ وَقَوْمَهُمْ أَجْمَعِينَ

ترجمه :

بنگر که عاقبت ، توطئه ایشان چه شد (و کار آنان به کجا کشید ؟ عاقبت ، این شد) که ما آنان و قوم ایشان همگی را نابود کردیم .

توضیحات :

« أَنَا دَمَرْنَاَهُمْ . . . » : مؤول به مصدر و بدل از (عاقِبَةُ مَكْرَهُمْ) است . یا خبر مبتدای محذوف می باشد .

سوره نمل آیه ۵۲

متن آیه :
فَتِلْكَ بَيُوتُهُمْ خَاوِيَةٌ يَمَا ظَلَمُوا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

ترجمه :
این ، خانه‌های ایشان است که بر اثر ظلم و ستم فرو تپیده است و خالی از سکنه شده است . مسلماً در این امر عبرت بزرگی است برای کسانی که آگاه و فهمیده باشند .

توضیحات :
« خَاوِيَةٌ » : فروتپیده و ویران . خالی از سکنه (نگا : بقره / ۲۵۹ ، کهف / ۴۲ ، حج / ۴۵) . حال است . « آيَةً » : عبرت . اندرز .

سوره نمل آیه ۵۳

متن آیه :
وَأَنْجَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ

ترجمه :
و ما کسانی را نجات دادیم که ایمان آورده و تقوا پیشه کرده بودند .

توضیحات :
« الَّذِينَ آمَنُوا . . . » : مراد صالح و سایر مؤمنین است .

سوره نمل آیه ۵۴

متن آیه :
وَلَوْطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ وَأَنْتُمْ تُبْصِرُونَ

ترجمه :
لوط را (هم به سوي قوم خود فرستاده‌ایم) . وقتی به قوم خود گفت : آیا به سراغ کار بسیار زشت (لوط) می‌روید ، در حالی که (پلشتی و سرانجام شوم آن را) می‌دانید ؟ !

توضیحات :
« الْفَاحِشَةَ » : قبیح‌ترین کردارها و گفتارها (نگا : اعراف / ۲۸) . زنا (نگا : نساء / ۱۵ و ۱۹) . در اینجا مراد لوط است (نگا : نمل / ۵۵) . « وَأَنْتُمْ تُبْصِرُونَ » : در حالی که شما زشتی و پلشتی آن را می‌بینید . در حالی که همدیگر را در حین انجام لوط می‌بینید و از یکدیگر خجالت نمی‌کشید .

سوره نمل آیه ۵۵

متن آیه :
أِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِّنْ دُونِ النِّسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ

ترجمه :

آیا شما به جای زنان به سراغ مردان می‌روید و (این عمل قبیح و غیرطبیعی را) دوست می‌دارید ؟ ! اصلاً شما قوم نادانی هستید . (نه خدا را چنان که باید می‌شناسید ، و نه به نوامیس خلقت آشنائید ، و نه هدف آفرینش را تشخیص می‌دهید) .

توضیحات :
« تَاتُونَ » : از مصدر اِتَان ، به معنی جماع و نزدیکی است . « شَهْوَةٌ » : آرزومند گشتن . تمایل به جماع . مفعول‌له ، یا حال است .

سوره نمل آیه ۵۶

متن آیه :
فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوا آلَ لُوطٍ مِّنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنَاسٌ يَّتَطَهَّرُونَ

ترجمه :
پاسخ قوم او جز این نبود که (به یکدیگر) گفتند : (لوط و) پیروان لوط را از شهر و دیار خود بیرون کنید ، آنان مردمانی پاکدامن و بیزار از ناپاکیها هستند !

توضیحات :
« آءَالٌ » : خاندان . مراد پیروان مؤمن و گرویدگان به لوط است (نگا : آل عمران / ۳۳ ، غافر / ۲۸ و ۴۶) . « يَّتَطَهَّرُونَ » : پاکی و پاکدامنی می‌ورزند . از ناپاکی بی‌زاری می‌جویند . البته مرادشان ریشخند و تمسخر بود .

سوره نمل آیه ۵۷

متن آیه :
فَأَنجَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ قَدَّرْنَا هَا مِنَ الْغَايِرِينَ

ترجمه :
ما لوط و خاندان او را (از عذاب قریب‌الوقوع) نجات دادیم ، بجز همسرش را که خواستیم جزو باقیماندگان (در شهر و از زمره نابود شوندهگان) باشد .

توضیحات :
« قَدَّرْنَا هَا » : (نگا : حجر / ۶۰) . « الْغَايِرِينَ » : (نگا : حجر / ۶۰) .

سوره نمل آیه ۵۸

متن آیه :
وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنذَرِينَ

ترجمه :
بر آنان باران (سنگ) را سخت بارانیدیم . باران بیم‌داده شدگان (به عذاب الهی) چه بد بارانی است !

توضیحات :
« أَمْطَرْنَا » : (نگا : هود / ۸۲ و ۸۳) . « الْمُنذَرِينَ » : بیم‌داده شدگان . ترسانده شدگان .

سوره نمل آیه ۵۹

متن آیه :
قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَىٰ اللَّهُ خَيْرٌ أَمَّا يُشْرِكُونَ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) بگو : خدای را سپاس (می‌گویم که تباہکاران همچون قوم ثمود و گردنکشان همسان فرعونیان را به دیار عدم فرستاد ، و از خدا درخواست می‌نمایم که نازل فرماید) رحمت و مغفرت خود را بر بندگان برگزیده خویش . آیا خدا (که این همه قدرت و نعمت و موهبت دارد) بهتر است (برای پرستش و کرنش) یا چیزهایی که انباز خدا می‌سازید (و فاقد نفع و ضرر هستند و چیزی از آنها ساخته نیست ؟) .

توضیحات :

« قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ . . . » : (نگا : انعام / ۴۵) . « إصْطَفَىٰ » : برگزید . « ءاللَّهُ » : فراهم آمده است از همزه استفهام و واژه (الله) . « اما . . . » : مرکب است از (أم) و (ما) .

سوره نمل آیه ۶۰

متن آیه :

أَمِنَ خَلْقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا بِهِ حَدَائِقَ دَاتَ بَهْجَةٍ مَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تَنْتُوا شَجَرَهَا إِلَهَ مَعَ اللَّهِ بَلْ هُمْ قَوْمٌ يَعْدِلُونَ

ترجمه :

(آیا بتهایی که معبود شما هستند بهترند) یا کسی که آسمانها و زمین را آفریده است ، و برای شما از آسمان آبی بارانده است که با آن باغهای زیبا و فرح‌افزا رویانیده‌ایم ؟ باغهایی که شما نمی‌توانستید درختان آنها را برویانید . آیا (با توجه به آفرینش آسمانها و زمین و نزول باران و برکات و ثمرات ناشی از آن ، و هماهنگی و پیوند لطیف و دقیق هر یک از این مخلوقات) معبودی با خدا است ؟ ! اصلاً ایشان قومی هستند (از حق پرستی به بت پرستی) عدول می‌کنند .

توضیحات :

« حَدَائِقَ » : جمع حدیقه ، باغهایی که دارای آب کافی بوده و اطراف آن را دیوار کشیده باشند . « دَاتَ بَهْجَةٍ » : زیبا و شادافزا . « بَهْجَةٍ » : زیبایی رنگ و حسن ظاهر . « مَا كَانَ لَكُمْ » : برای شما امکان نداشت . شما نمی‌توانستید . « يَعْدِلُونَ » : تجاوز می‌کنند . عدول می‌نمایند .

سوره نمل آیه ۶۱

متن آیه :

أَمِنَ جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ خِلَالَهَا أَنْهَارًا وَجَعَلَ لَهَا رَوَاسِيَّ وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا إِلَهَ مَعَ اللَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

(بتها بهترند) یا کسی که زمین را قرارگاه (و محل اقامت انسانها) ساخته است ، و در میان آن رودخانه‌ها پدید آورده است ، و برای زمین کوههای پابرجا و استوار آفریده است (تا قشر زمین را از لرزش نگاه دارند) و میان دو دریا مانعی پدیدار کرده است (تا آمیزه یکدیگر نگردند . حال با توجه به اینها) آیا معبودی با خدا است ؟ ! اصلاً بیشتر آنان بی‌خبر و نادانند (و قدر عظمت خدا را نمی‌دانند) .

توضیحات :

« قَرَارًا » : محلّ اقامت . قرارگاه . مکان استقرار . مصدر است و به معنی اسم مکان ، یعنی مَقَرَّ است . « رَوَاسِيَّ » : جمع رَاسِيَّة ، کوههای محکم و پابرجا (نگا : رعد / ۳ ، حجر / ۱۹) . « الْبَحْرَيْنِ » : دریای شور و دریای شیرین (نگا : فرقان / ۵۳ ، فاطر / ۱۲) . « حَاجِرًا » : مانع .

سوره نمل آیه ۶۲

مِثْنِ آيَةٍ :
أَمِنْ يَحِيْبُ الْمُضْطَرِّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ إِلَهًا مَعَ اللَّهِ قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ

ترجمه :

(آیا بتها بهترند) یا کسی که به فریاد درمانده می‌رسد و بلا و گرفتاری را برطرف می‌کند هر گاه او را به کمک طلبد ، و شما (انسانها) را (برابر قانون حیات دائماً به طور متناوب) جانشین (یکدیگر در) زمین می‌سازد (و هر دم اقوامی را بر این کره خاکی مسلط و مستقر می‌گرداند . حال با توجه بدین امور) آیا معبودی با خدا است ؟ ! واقعاً شما بسیار کم اندرز می‌گیرید .

توضیحات :

« الْمُضْطَرِّ » : درمانده . وامانده . « يَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ » : شما را در زمین جایگزین یکدیگر می‌سازد (نگا : انعام / ۱۶۵ ، نور / ۵۵) . « قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ » : (نگا : اعراف / ۳) .

سوره نمل آیه ۶۳

مِثْنِ آيَةٍ :
أَمْنِ يَهْدِيكُمْ فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَنْ يُرْسِلُ الرِّيَّاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ إِلَهًا مَعَ اللَّهِ تَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ

ترجمه :

(آیا بت‌های بی‌جان بهترند) یا کسی که شما را در تاریکیهای خشکی و دریا رهنمود (و دستگیری) می‌کند ، و کسی که بادها را به عنوان بشارت دهندگان ، پیشاپیش نزول رحمتش وزان می‌سازد (و آنها را پیک قدم باران می‌سازد . در ساختن و راه‌اندازی اینها) آیا معبودی با خدا است ؟ خدا فراتر و دورتر از این چیزهایی است که انباز او می‌گردانند .

توضیحات :

« بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ » : (نگا : اعراف / ۵۷) .

سوره نمل آیه ۶۴

مِثْنِ آيَةٍ :
أَمْنِ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِلَهًا مَعَ اللَّهِ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

ترجمه :

(آیا معبودهای دروغین شما بهترند) یا کسی که آفرینش را می‌آغازد ، سپس آن را برگشت می‌دهد ، و کسی که شما را از آسمان و زمین روزی عطاء می‌کند ؟ (حال با توجه به قدرت آفرینش یزدان ، و نظم و نظام موجود در پدیده‌های جهان ، و اقرار عقل سالم به زنده شدن دوباره مردمان در دنیای جاویدان) آیا معبودی با خدا است ؟ (ای پیغمبر بدیشان) بگو : دلیل و برهان خود را بیان دارید اگر راست می‌گوئید (که جز خدا معبودهای دیگری هم وجود دارند) .

توضیحات :

« يَبْدَأُ » : مي‌آغازد . « الْخَلْقَ » : آفرینش . « يَبْدَأُ الْخَلْقَ » : اشاره به سرآغاز جهان و آفرینش آن از عدم است . شاید هم مراد آفرینش میسّمیر اشیاء و انسانها در همه ازمه و ادوار جهان باشد (نگا : قصص / ۶۸ ، رحمن / ۲۹) . « يَعْیِدُهُ » : آفرینش را بار دیگر برگشت می‌دهد . مراد رستاخیز است . شاید هم مراد اعاده مستمر حیات و ممات برخی از موجودات و گردش چرخه زندگی در همین جهان با دست قدرت خدای سبحان باشد . از قبیل تبدیل لاشه و گیاه به خاک ، و خاک به لاشه و گیاه و . . . (نگا : روم / ۱۹) .

سوره نمل آیه ۶۵

متن آیه :

قُلْ لَّا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ

ترجمه :

بگو : کسانی که در آسمانها و زمین هستند غیب نمی‌دانند جز خدا ، و نمی‌دانند چه وقت برانگیخته می‌شوند (و قیامت فرا می‌رسد) .

توضیحات :

« قُلْ لَّا يَعْلَمُ . . . » : این آیه قاطعانه و با چند تأکید ، آگاهی از غیب را خاص خدا می‌داند و بس (نگا : انعام / ۵۹) . « أَيَّانَ » : چه وقت .

سوره نمل آیه ۶۶

متن آیه :

بَلْ أَدَارِكْ عِلْمُهُمْ فِي الْآخِرَةِ بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ مِنْهَا بَلْ هُمْ مِنْهَا عَمُونَ

ترجمه :

اصلاً دانش و آگاهی ایشان درباره قیامت په پایان آمده و ته کشیده است (و کمترین اطلاعی از آن ندارند) . بلکه درباره قیامت دودل و مترددند ، و حتی نسبت بدان کوردل و نابینايند .

توضیحات :

« إِدَارِكْ » : به پایان آمده است . ته کشیده است . عاجز و ناتوان گشته است (نگا : تفسیر ابن کثیر ، تفسیر کبیر) . پیایي آمده است . اصل این فعل (تَدَارِكُ) و ماضی باب تفاعل است . « فِي الْآخِرَةِ » : درباره آخرت . نسبت به آخرت . « عَمُونَ » : جمع (عمی) ، کوران . مراد کوردلان است . « إِدَارِكْ عِلْمُهُمْ فِي الْآخِرَةِ » : آگاهی ایشان درباره قیامت به پایان آمده و ته کشیده است . دلائل و براهین پیایي و فراوانی بر وجود قیامت بدیشان نموده شده و به دستشان رسیده است ، ولی آنان از آنها رویگردان هستند .

سوره نمل آیه ۶۷

متن آیه :

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَيُّذَا كُنَّا تُرَابًا وَآبَاؤُنَا أَئِنَّا لَمُخْرَجُونَ

ترجمه :

کافران می‌گویند : آیا زمانی که ما و پدران ما خاک گشتیم (و هر ذره‌ای از اندامان به درزی و گودی خرید) آیا ما (زنده می‌گردیم و برای زندگی مجدد) بیرون آورده می‌شویم ؟ !

توضیحات :
« آباؤنا » : عطف بر ضمیر (نا) است .

سوره نمل آیه ۶۸

متن آیه :
لَقَدْ وَعِدْنَا هَذَا نَحْنُ وَآبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ إِنْ هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ

ترجمه :
این (زنده شدن دوباره ، توسط محمد) به ما ، و قبلاً (به وسیله کسانی که خویشان را اتباع پیغمبران دیگر می‌دانند) به پدران ما ، وعده داده شده است . (اگر رستاخیز راست بود ، تا به حال رخ می‌داد) . این جز افسانه‌های پیشینیان و خرافات گذشتگان نمی‌باشد .

توضیحات :
« إن هذا . . . » : حرف (إن) نافی است . « أساطیر » : دروغها و افسانه‌ها (نگا : انعام / ۲۵)

سوره نمل آیه ۶۹

متن آیه :
قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ

ترجمه :
(ای پیغمبر !) بگو : در زمین بگردید (و آثار گذشتگان و عجائب و غرائب جهان را ببینید) و بنگرید که سرانجام کار گناهکاران به کجا کشیده و عاقبت ایشان چه شده است .

توضیحات :
« سیروا » : بگردید . به گردش پردازید . « انظروا » : بنگرید . دقت و تأمل کنید .

سوره نمل آیه ۷۰

متن آیه :
وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُنْ فِي ضَيْقٍ مِّمَّا يَمْكُرُونَ

ترجمه :
غم آنان را مخور و از نیرنگهائی که می‌کنند تنگدل مباش . (وظیفه تو تبلیغ است و بس . و ما پشتیبان و یار و یاور تو می‌باشیم) .

توضیحات :
« ضیق » : تنگی . دل‌تنگی . غمگینی (نگا : نحل / ۱۲۷) .

سوره نمل آیه ۷۱

متن آیه :
وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

ترجمه :
(کافران تمسخرکنان) می‌گویند : اگر راست می‌گوئید (که عذابی در میان است) موعده آن کی

خواهد بود ؟ (پس چرا هر چه زودتر فرا نمی‌رسد ؟) .

توضیحات :

« متی » : چه وقت ؟ کی ؟

سوره نمل آیه ۷۲

متن آیه :

قُلْ عَسَىٰ أَنْ يَكُونَ رَدْفَ لَكُمْ بَعْضُ الَّذِي تَسْتَعْجِلُونَ

ترجمه :

بگو : چه بسا بخشی از عذابی که در فرا رسیدن آن شتاب دارید ، (هم اینک) برای فرا گرفتن شما ردیف شده (و بر سرتان سایه افکنده) باشد (و به همین زودی بر شما فرود آید و نابودتان کند) .

توضیحات :

« رَدْفَ » : پیاپی شده است . پشت سر هم قرار گرفته است .

سوره نمل آیه ۷۳

متن آیه :

وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ

ترجمه :

پروردگارت نسبت به مردم لطف و کرم دارد (و هر چه زودتر تازیانه عذاب را بر سرشان فرود نمی‌آورد ، و بلکه کیفرشان را به تأخیر می‌اندازد) ولی بیشتر آنان سپاسگزاری نمی‌کنند (و الطاف و مراحم خدا را نادیده می‌گیرند) .

توضیحات :

« لَذُو فَضْلٍ . . . » : (نگا : بقره / ۲۴۳) .

سوره نمل آیه ۷۴

متن آیه :

وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ

ترجمه :

پروردگارت محققاً آگاه است از چیزهایی که سینه‌هایشان در خود نهان می‌دارند ، و از چیزهایی که ایشان آشکار می‌سازند .

توضیحات :

« تُكِنُّ » : نهان می‌دارد . پنهان می‌نماید (نگا : بقره / ۲۳۵) .

سوره نمل آیه ۷۵

متن آیه :

وَمَا مِنْ غَائِبَةٍ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ

ترجمه :

هیچ نهفته‌ای در آسمانها و زمین نیست ، مگر این که (خدا از آن آگاه است و ثبت و ضبط) در کتاب آشکاری است .

توضیحات :

« غَائِبَةٌ » : نهفته . نهران . حرف (ه) برای مبالغه است ، یعنی بسیار پنهان و نهران . « كِتَابٍ مُّبِينٍ » : (نگا : انعام / ۵۹) .

سوره نمل آیه ۷۶

متن آیه :

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَفُصُّ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَكْثَرَ الَّذِي هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

ترجمه :

بی‌گمان این قرآن برای بنی‌اسرائیل (حقیقت) اکثر چیزهایی را (که در تورات از احکام و قصص آمده است و) در آنها اختلاف دارند ، روشن و بیان می‌دارد .

توضیحات :

« يَفُصُّ » : بیان می‌دارد . فرو می‌خواند . (نگا : انعام / ۵۷) . « أَكْثَرَ الَّذِي . . . » : (نگا : آل‌عمران / ۵۹ ، مریم / ۳۰) .

سوره نمل آیه ۷۷

متن آیه :

وَأَنَّهُ لَهْدَىٰ وَرَحْمَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

و قطعاً این قرآن برای مؤمنان (وسیله) هدایت و رحمت (و مایه نجات و سعادت دو جهان ایشان) است .

توضیحات :

« لِّلْمُؤْمِنِينَ » : هر چند قرآن مایه هدایت و رحمت و سعادت همگان است ، اما ذکر مؤمنان بدان خاطر است که به ویژه ایشان از قرآن منتفع و بهره‌مند می‌گردند .

سوره نمل آیه ۷۸

متن آیه :

إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ بِحُكْمِهِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ

ترجمه :

مسئلاً پروردگارت با قضاوت (دادگرانه و حکیمانه) خود (در روز قیامت) میانشان داوری خواهد کرد ، و او بس چیره و توانا و آگاه و دانا است .

توضیحات :

« يَقْضِي » : داوری می‌کند . مراد در روز قیامت است (نگا : یونس / ۹۳ ، جاثیه / ۱۷) . « بِحُكْمِهِ » : با قضاوت و داوری خود .

سوره نمل آیه ۷۹

متن آیه :

فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّكَ عَلَى الْحَقِّ الْمُبِينِ

ترجمه :

پس بر خدا توکل کن (و کار و بار خود را بدو بسپار و بدان که با وجود این که کافران از دعوت تو رویگردانند) تو قطعاً بر (راستای جاده حقیقت و طریقه) حق آشکار هستی (و با دین راستینی که داری بر کفار پیروز می‌گردی) .

توضیحات :

« الْمُبِينِ » : روشن و آشکار . روشنگر درست از نادرست و جدا سازنده محق از مبطل .

سوره نمل آیه ۸۰

متن آیه :

إِنَّكَ لَا تَسْمِعُ الْمَوْتَىٰ وَلَا تُسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعَاءَ إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ

ترجمه :

بی‌گمان تو نمی‌توانی مرده دلان (زنده‌نما) را شنوا بگردانی ، و ندای (دعوت خود) را به گوش کران برسانی ، وقتی که (به حق) پشت می‌کنند و (از آن) می‌گریزند .

توضیحات :

« لَا تَسْمِعُ » : نمی‌شنوایی . شنوا نمی‌گردانی . پذیرا نمی‌گردانی . (نگا : انفال / ۲۳ ، فاطر / ۲۲) . « الْمَوْتَىٰ » : مردگان . مراد کافران و مشرکانی است که تعصب و لجابت و استمرار بر گناه ، فکر و اندیشه آنان را به خود مشغول داشته است و گوش ایشان را از شنیدن ادله و پذیرش حق انداخته است و آن را به مرده دلانی تبدیل ساخته است (انعام / ۱۲۲) . « الصُّمَّ » : کران . مراد افرادی است که پنبه غفلت گوش ایشان را آگنده است ، و باطیل ایشان را از حقائق گریزان کرده است . « الدُّعَاءَ » : نداء (نگا : انبیاء / ۴۵) . « وَلَّوْا » : (نگا : اسراء / ۴۶ ، نمل / ۱۰) . « مُدْبِرِينَ » : (نگا : توبه / ۲۵ ، انبیاء / ۵۷) . « وَلَّوْا مُدْبِرِينَ » : کسانی که بسیار رویگردان و گریزانند .

سوره نمل آیه ۸۱

متن آیه :

وَمَا أَنْتَ بِهَادِي الْعُمِّيِّ عَن ضَلَالَتِهِمْ إِنْ تُسْمِعُ إِلَّا مَنْ يُؤْمِنُ يَا أَيَّتُهَا فَهْمٌ مُّسْلِمُونَ

ترجمه :

تو نمی‌توانی کوردلان را از گمراهیشان بازگردانی و به سوی حق رهنمودشان کنی . تو تنها کسانی را می‌توانی شنوا (و با حق آشنا) گردانی که به آیات ما ایمان داشته باشند ، چرا که آنان تسلیم شوندگان (حقائق و مخلصان و فرمانبرداران اوامر خدا) هستند .

توضیحات :

« الْعُمِّيِّ » : جمع اعمی ، کوران ، مراد کوردلان و دل مردگان است (نگا : بقره / ۱۸ و ۱۷۱) . « إِنْ » : حرف نفی است . « مُسْلِمُونَ » : مطیعان . مخلصان . تسلیم شوندگان .

سوره نمل آیه ۸۲

متن آیه :
وَإِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِّنَ الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ النَّاسَ كَانُوا بِآيَاتِنَا لَا يُوقِنُونَ

ترجمه :

هنگامی که فرمان وقوع قیامت فرا می‌رسد (و مردمان در آستانه رستاخیز قرار می‌گیرند ، از جمله نشانه‌های آن ، یکی این است که) ما جانوری را از زمین برای مردمان بیرون می‌آوریم که با ایشان سخن می‌گوید (و برخی از سخنانش این است که کافران که) به آیات خدا ایمان نمی‌آوردند (اینک با چشم خود ببینند که قیامت دارد شروع می‌شود و عذاب الهی گریبانگیرشان می‌گردد و دیگر پشیمانی سودی ندارد) .

توضیحات :

« وَقَعَ » : رخ داد . فرا رسید . حتمی و ثابت شد (نگا : اعراف / ۷۱ و ۱۱۸ و ۱۳۴ ، یونس / ۵۱ ، واقعه / ۱ ، حاقه / ۱۵) . در اینجا مراد نزدیک شدن قیامت و پیدایش نشانه‌های ظهور آن است . « الْقَوْلُ » : فرمان و حکم خدا . مراد فرموده خداوندی دال بر وعید کافران به عذاب است (نگا : اسراء / ۱۶ ، فیصص / ۶۳ ، زمر / ۷۱ ، ۱۴) . « دَابَّةً » : جنبنده . حیوان . مراد حیوانی است که دارای مشخصات و صفات خاص خود بوده و ظهور آن یکی از علائم فرا رسیدن قیامت و بسته شدن درگاه توبه است . قرآن به اجمال از آن گذشته است و این ما را بس . احادیث فراوانی را درباره نوع و شکل و محل خروج و کارهای وی ، به پیغمبر (نسبت داده‌اند که علماء و فقهاء ، اغلب آنها را مردود و نامقبول دانسته‌اند) (نگا : تفسیر روح المعانی ، قاسمی ، کبیر ، الواضح ، المرآعی) . حتی برخی (دَابَّةً) را مفرد و برخی جمع ، و گروهی آن را حیوان یا حیوانها ، و دسته‌ای آن را انسان یا انسانهای مصلح دانسته‌اند (نگا : تفسیر الواضح ، تفسیر عبدالکریم خطیب ، نمونه . . .) . « أَنَّ النَّاسَ . . . » : در اصل : يَا نَّاسَ . . . لِأَنَّ النَّاسَ . . . است .

سوره نمل آیه ۸۳

متن آیه :
وَيَوْمَ نَحْشُرُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ فَوْجًا مِّمَّنْ يُكَذِّبُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ يُوزَعُونَ

ترجمه :

روزی (را ای پیغمبر ! یادآور شو که قیامت فرا می‌رسد و) گروه عظیمی از همه ملت‌ها را گرد می‌آوریم که (در دنیا) آیات (کتابهای آسمانی و معجزات پیغمبران ربانی و نشانه‌های جهانی دال بر وجود) ما را تکذیب می‌کرده‌اند ، و پس (از گردآوری ایشان ، جملگی) آنان به یکدیگر ملحق و در کنار همدیگر نگاه داشته می‌شوند .

توضیحات :

« فَوْجًا » : گروه و جماعت فراوان . مراد کافران و ناباوران سراسر تاریخ کُره خاکی است . « مِمَّنْ » : حرف (مِن) بیانیه است . یعنی : از کسانی که . برخی هم (مِن) را تبعیضیه گرفته‌اند و گفته‌اند : مراد از فوج تکذیب‌کنندگان ، رؤسای خط‌دهنده شیطان‌صفت و سردستانان گمراه و گمراه‌ساز گروه‌ها و دسته‌های مختلف مردمان در طول تاریخ است که برای توبیخ بیشتر ، زودتر به پیش خوانده می‌شوند و مجازات می‌گردند (نگا : هود / ۹۸ ، مریم / ۶۹) . « آيَاتٍ » : مراد آیات کتابهای منزل آسمانی ، و معجزات انبیاء ربانی ، و نشانه‌های جهانی دال بر وجود خدا است (نگا : یوسف / ۱۰۵ ، فصلت / ۵۳) . « يُوزَعُونَ » : (نگا : نمل / ۱۷) .

سوره نمل آیه ۸۴

متن آیه :

حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوا قَالَ أَكَذَّبْتُم بِآيَاتِي وَلَمْ تُحِطُوا بِهَا عِلْمًا أَمْ آدَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

ترجمه :

زمانی که (به پای حساب سوق ، و در آنجا حاضر) می‌آیند (خدا توبیخ‌کنان خطاب بدیشان) می‌گوید : آیا آیات مرا تکذیب کرده‌اید ، بدون آن که (تحقیق نموده و) کاملاً از آنها آگاهی پیدا کرده باشید ؟ ! اصلاً (شما در دنیا) چه کار می‌کرده‌اید ؟ (مگر بیهوده آفریده شده بودید ؟) .

توضیحات :

« جَاءُوا » : در مکان حساب و کتاب حاضر آمدید . « وَ لَمْ تُحِطُوا بِهَا عِلْمًا » : درباره آیات کتابهای آسمانی و معجزات پیغمبران و نشانه‌های دال بر وجود یزدان و بخش در گستره جهان ، تحقیق نکردید و بدون احاطه علمی بدانها ، درصدد انکار آنها برآمدید ؟ جمله حالیه است . « أَمْ آدَا » : یا چه خبر را . مرکب از حرف عطف (اَمْ) و (مَا) استفهامیه است . در اصل از آنان درباره دو چیز سؤال می‌شود : یکی از تکذیب بدون تحقیق و آگاهی ، و دیگر از اعمالی که انجام می‌داده‌اند .

سوره نمل آیه ۸۵

متن آیه :

وَوَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ بِمَا ظَلَمُوا فَهُمْ لَا يَنْطِقُونَ

ترجمه :

(سرانجام) فرمان (خدا درباره ایشان صادر و عذاب) به سبب ظلمی که کرده‌اند گریبانگیرشان می‌شود و (آنان چنان مبهوت و درمانده می‌گردند که برای دفاع از خود) سخنی برای گفتن ندارند .

توضیحات :

« وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ » : (نگا : نمل / ۸۲) . « بِمَا ظَلَمُوا » : به سبب ظلمی که کرده‌اند و آن تکذیب آیات خدا ، بدون تحقیق و بررسی و علم و آگاهی است .

سوره نمل آیه ۸۶

متن آیه :

أَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا اللَّيْلَ لَيْسَكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

مگر نمی‌بینند که ما شب را (تاریک) ساخته‌ایم تا در آن بیارامند ، و روز را روشن نموده‌ایم (تا در آن به تلاش پردازند ؟) قطعاً در این (ساختار شبها و روزها ، و دگرگونی ظلمانی و نورانی ، که موجب فعل و انفعالات فراوان و گردش چرخه حیات مردمان است) نشانه‌هایی (دال بر وجود قادر متعال و ایزد لایزال) است برای مردمانی که (درباره حقائق می‌اندیشند و به حقائق مسلم (ایمان می‌آورند) .

توضیحات :

« جَعَلْنَا اللَّيْلَ » : شب را ساخته‌ایم با تاریکیها و همه ویژگی‌هایی که دارد . اصل آن جَعَلْنَا اللَّيْلَ مُظْلِمًا است . « لَيْسَكُنُوا » : تا بیارامند . (نگا : یونس / ۶۷ ، قصص / ۷۲) . « مُبْصِرًا » : واضح و آشکار . روشن (نگا : اسراء / ۱۲ و ۵۹ ، نمل / ۱۳) .

سوره نمل آیه ۸۷

متن آیه :
وَيَوْمَ يَنْفُخُ فِي الصُّورِ فَفَزَعَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ وَكُلُّ أَتَوْهُ دَاخِرِينَ

ترجمه :

و (یادآور شو) روزی که در صور دمیده شود ، و تمام کسانی که در آسمانها و زمینها وحشتزده و هراسناک شوند ، مگر کسانی که خدا بخواهد . و همگان فروتنانه در پیشگاه او حاضر و آماده می‌گردند .

توضیحات :

« یَوْمَ » : عطف بر (یَوْمَ) در آیه ۸۳ است . « فَزَعَ » : وحشتزده و هراسان گردد . « إِلَّا مَنْ . . . » : (نگا : انبیاء / ۱۰۱ - ۱۰۳) . « دَاخِرِينَ » : فروتنان و کرنش بران (نگا : نحل / ۴۸) .

سوره نمل آیه ۸۸

متن آیه :

وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ تَمْرٌ مَّرَّ السَّحَابِ صُنِعَ اللَّهُ الَّذِي أَتَقَنَ كُلَّ شَيْءٍ إِنَّهُ خَيْرٌ يَمَّا تَفْعَلُونَ

ترجمه :

کوهها را می‌بینی و آنها را ساکن و بی‌حرکت می‌پنداری ، در حالی که کوهها مانند ابرها در سیر و حرکت هستند (چرا که کوهها بخشی از کره زمین بوده و کره زمین به دور خود و به دور خورشید می‌گردد) . این ساختار خدائی است که همه چیز را محکم و استوار (و مرتب و منظم) آفریده است . (خداوندی که حساب و نظام در برنامه آفرینش او است) مسلماً وی از کارهائی که شما انجام می‌دهید بس آگاه است (و کردار نیک و بدتان را بی‌جزا و سزا نمی‌گذارد) .

توضیحات :

« جَامِدَةً » : ساکن و ثابت . آرام و بی‌حرکت . « وَ هِيَ تَمْرٌ . . . » : از آنجا که حرکت کوهها به ناچار باید همراه حرکت همه زمینهای متصل بدانها باشد ، لذا حرکت کوهها اشاره به حرکت زمین است . زمین هر شبانه‌روز یک بار به دور خود می‌گردد ، آن را حرکت وضعی می‌نامند ، و هر سال یک بار به دور خورشید می‌گردد و آن را حرکت انتقالی می‌گویند . « صُنِعَ » : آفرینش . ساختار . مفعول مطلق فعل محذوفی بوده و تقدیر چنین است : صُنِعَ اللَّهُ ذَلِكَ صِنْعًا . اضافه مصدر است به فاعل خود . « أَتَقَنَ » : محکم و استوار درست کرده است . منظم و مرتب و به تمام و به کمال آفریده است . این آیه یکی از معجزات قرآن است . چرا که تا آن زمان صحبت کردن از حرکت زمین در جهان مطرح نبوده است و اگر هم بوده باشد مشهور و مقبول عام نبوده است .

سوره نمل آیه ۸۹

متن آیه :

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَهُمْ مِّنْ فَزَعِ يَوْمِئِذٍ آمِنُونَ

ترجمه :

کسانی که کارهای پسندیده (چون ایمان به خدا و اخلاص در طاعت) انجام بدهند ، پاداش بهتر و والاتری از آن خواهند داشت (که رضا و خوشنودی پروردگار است) ، و در آن روز (که قیامت فرا می‌رسد و ترس و خوف مردمان را فرا می‌گیرد) چنین کسانی در امن و امان بسر می‌برند (و غم و اندوه و دلهره و نگرانی همگانی ، از آنان به دور است) .

توضیحات :

« فَزَعٌ » : ترس و هراس (نگا : انبیاء / ۱۰۳) . « ءَامِنُونَ » : جمع ءَامِن ، در امن و امان . دور از بلا و مصیبت و خوف و هراس . مفرد آمدن بخش نخست آیه ، با توجه به لفظ (مَنْ) ، و جمع آمدن قسمت دوم آیه ، با توجه به معنی آن است .

سوره نمل آیه ۹۰

متن آیه :

وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَكَبَّتْ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

ترجمه :

و کسانی که کارهای ناپسند (چون شرك و معصیت) انجام می‌دهند ، به رو در آتش افکنده می‌شوند (و بدان سرنگون می‌گردند ، و بدیشان گفته می‌شود :) آیا جزائی جز سزای آنچه می‌کردید (و معاصی و کفری که می‌ورزیدید) به شما داده می‌شود ؟

توضیحات :

« كَبَّتْ » : به رو افکنده شد . به صورت بر زمین انداخته شد . از ماده (كَبَّ) به معنی افکندن چیزی به صورت بر زمین است . ذکر (وَجُوهُ) برای تأکید است ، و مراد از (وَجُوهُ) هم همه اندامها است .

سوره نمل آیه ۹۱

متن آیه :

إِنَّمَا أَمِرتُ أَنْ أَعْبُدَ رَبَّ هَذِهِ الْبَلَدَةِ الَّذِي حَرَّمَهَا وَلَهُ كُلُّ شَيْءٍ وَأَمِرتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ

ترجمه :

به من دستور داده شده است که تنها و تنها خداوند این شهر (مقدس مکه نام) را بپرستم . آن خداوندی که چنین شهری را حرمت بخشیده است (و آن را حرم امن و امان ساخته است ، و حرام فرموده است که با کشتن انسانی یا ظلم به کسی ، و یا یا ذبح حیوان و جانور پناهنده بدان ، و یا این که با کندن درخت و گیاه آن بدان اهانت گردد . اما تصور نشود که فقط این سرزمین ملک خدا است ، بلکه در عالم هستی) همه چیز از آن او است . و به من فرمان داده شده است که از زمره تسلیم شدگان باشم (و همچون سایر مخلصان در برابر او کرنش ببرم و بس) .

توضیحات :

« رَبِّ » : خداوند . صاحب . « هَذِهِ الْبَلَدَةِ » : این شهر . مراد مکه مشرفه است . « حَرَّمَهَا » : آن را حرمت و کرامت بخشیده است . آن را حرام کرده است (نگا : مائده / ۹۶ و ۹۷ ، ابراهیم / ۳۷) . « الْمُسْلِمِينَ » : تسلیم شوندگان . منقادان . مخلصان .

سوره نمل آیه ۹۲

متن آیه :

وَأَنْ أَتْلُو الْقُرْآنَ فَمَنْ اهْتَدَى فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَقُلْ إِنَّمَا أَنَا مِنَ الْمُنذِرِينَ

ترجمه :

(به من فرمان داده شده است) این که قرآن را بخوانم (و آن را بررسی و واریسی کرده و خود بفهمم و به دیگران تفهیم نمایم ، و در همه کارهای زندگی برنامه خویشتن گردانم) . پس هر

کس (در پرتو آن) راهیاب شود برای (خیر و صلاح و سعادت دنیوی و اخروی) خود راهیاب شده است ، و هر کس (از قرآن دوری کند و در نتیجه) گمراه گردد (سزای خود را می بیند) . و بگو : من فقط از زمره بیم دهندگان می باشم (و یکی از پیغمبران خدا بوده و وظیفه ما رساندن فرمان یزدان است و حساب و کتاب بر خدای منان) .

توضیحات :

« أتلو » : تلاوت نمایم . الف زائدی در رسم الخط قرآنی در آخر دارد .

سوره نمل آیه ۹۳

متن آیه :

وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ سَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ فَتَعْرِفُونَهَا وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

ترجمه :

و بگو : حمد و سپاس خدای را سزا است . او آیات خود را به شما نشان خواهد داد و شما آنها را خواهید شناخت ، و پروردگار تو از آنچه انجام می دهید غافل و بی خبر نیست .

توضیحات :

« سَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ » : مراد از آیات ، آثار قدرت خدا در دنیا و اسرار عالم هستی است که در پرتو پیشرفت علم ، مردمان با خدانشناسی آشناتر می شوند . یا این که مراد از آیات ، فرموده های قرآن است که با گذشت زمان و ترقی دانش و معرفت ، اعجاز آن نمایانتر می گردد (نگا : فصلت / ۵۳) .

سوره قصص آیه ۱

متن آیه :

طسم

ترجمه :

طا . سین . میم .

توضیحات :

« طسم » : از حروف مقطعه اند (نگا : بقره / ۱) .

سوره قصص آیه ۲

متن آیه :

تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ

ترجمه :

اینها آیه های کتاب روشن و روشن گردند .

توضیحات :

« تِلْكَ » : این آیات قرآنی . « الْمُبِينِ » : آشکار . آشکار کننده (نگا : مائده / ۱۵ ، یوسف / ۱ ، حجر / ۱) . یعنی قرآن مجید با محتوای روشنش ، حق را از باطل و راه را از بیراهه نمودار می سازد و روشنگر راه سعادت انسانها می باشد .

سوره قصص آیه ۳

متن آیه :
تَتْلُوا عَلَيْكَ مِنْ نَبَأِ مُوسَىٰ وَفِرْعَوْنَ يَالْحَقُّ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

ما راست و درست بر تو گوشه‌ای از داستان واقعی موسی و فرعون را می‌خوانیم ، برای (استفاده) کسانی که مؤمنند (و می‌خواهند در میان انبوه مشکلات ، راه خود را به سوی هدف بگشایند) .

توضیحات :

« تَتْلُوا » : تلاوت می‌کنیم . می‌خوانیم . در رسم‌الخط قرآنی ، الف زائده در آخر دارد . « نَبَأٌ » : خبر . داستان (نگا : مائده / ۲۷ ، انعام / ۳۴ و ۶۷) . « مِنْ نَبَأٍ » : حرف (مِنْ) تبعیضیه است . یعنی گوشه‌ای از این داستان پرماجرا . « يَالْحَقُّ » : راست و درست . عین واقعیت . یعنی آنچه در اینجا آمده است ، نه تنها خالی از هر گونه خرافات است ، بلکه بیان واقعی مطالب حقیقی است . « لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ » : تأکیدی است بر این حقیقت که مؤمنان هدف اصلی این آیات بوده و ذکر داستان به خاطر آنان و جهت استفاده ایشان است .

سوره قصص آیه ۴

متن آیه :
إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا يَسْتَضِعُّ طَائِفَةً مِنْهُمْ يُدَّبِحُ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ إِنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ

ترجمه :

فرعون در سرزمین (مصر ، شروع به) استکبار و سلطه‌گری کرد ، و (در میان) مردمان آنجا (تفرقه انداخت و آنان) را به گروهها و دسته‌های مختلفی تبدیل نمود . (هر گروهی و دسته‌ای به دفاع از افراد خود و جنگ و دشمنی با سایرین می‌پرداخت . فرعون مخصوصاً مردمان مصر را به دو گروه مشخص قبطیان و سبطیان تقسیم کرد ، و) گروهی از ایشان را (که سبطیان یعنی بنی‌اسرائیل بودند ، در برابر قبطیان) ضعیف و ناتوان می‌کرد . پسرانشان را سر می‌برید و دخترانشان را (برای خدمتگذاری) زنده نگاه می‌داشت . او مسلماً از زمره تباہکاران (و جنایتکاران تاریخ) بود .

توضیحات :

« عَلَا » : سرکشی و قلدری کرد . زورگویی کرد و بزرگی فروخت (نگا : مؤمنون / ۹۱ و ۴۶ ، یونس / ۸۳) . « شِيَعًا » : جمع شیعه ، گروهها و دسته‌ها . طَوَائِفٌ گوناگون . « طَائِفَةٌ مِنْهُمْ » : مراد سبطیان یا بنی‌اسرائیل است (نگا : بقره / ۴۹) . « يَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ » : (نگا : بقره / ۴۹ ، اعراف / ۱۲۷ و ۱۴۱ ، ابراهیم / ۶) .

سوره قصص آیه ۵

متن آیه :
وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضِعُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ

ترجمه :

ما می‌خواستیم که به ضعیفان و ناتوانان تفضل نمائیم و ایشان را پیشوایان و وارثان (حکومت و

قدرت (سازیم .

توضیحات :
« نَمَنَّ » : تفضل کنیم و نعمت بخشیم . مشمول مواهب خود نمائیم (نگا : آل عمران / ۱۶۴ ، نساء / ۹۴ ، انعام / ۵۳ ، طه / ۳۷) . « أَيْمَةً » : جمع امام ، پیشوایان . سردستگان (نگا : انبیاء / ۷۳ ، توبه / ۱۲) . « الْوَارِثِينَ » : به ارث برندگان . مراد به دست گیرندگان و دریافت کنندگان حکومت و قدرت است (نگا : شعراء / ۵۹) .

سوره قصص آیه ۶

مَتْنِ آيَةٍ :
وَتَمَكَّنَ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَنُرِيَ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا مِنْهُمْ مَا كَانُوا يَحْذَرُونَ

ترجمه :

و ایشان را در سرزمین (مصر) مستقر گردانیم و سلطه و حکومتشان دهیم ، و بر دست مستضعفان ، به فرعون و هامان و لشکریانشان چیزی را بنمایانیم که از آن در هراس بودند .

توضیحات :

« نَمَكَّنَ » : مکانت و منزلت بخشیم . سلطه و قدرت دهیم . مستقر سازیم و حکومت دهیم . « هَامَانَ » : وزیر فرعون و مستشار اعظم او بود « مَا » : آنچه . مراد هلاک فرعون و فرعونیان بر دست بنی اسرائیل است (نگا : یونس / ۹۰) که در اینجا به مقدمات آن اشاره شده است .

سوره قصص آیه ۷

مَتْنِ آيَةٍ :
وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ أَنْ أَرْضِعِيهِ فَإِذَا خَفَتْ عَلَيْهِ فَأَلْقِيهِ فِي الْيَمِّ وَلَا تَخَافِي وَلَا تَحْزَنِي إِنَّا رَادُّوهُ إِلَيْكَ وَجَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ

ترجمه :

ما به مادر موسی الهام کردیم که موسی را شیر بده ، و هنگامی که بر او ترسیدی ، وی را به دریا (گونه نیل) بینداز ، و مترس و غمگین مباش که ما او را به تو باز می گردانیم و از زمره پیغمبران می نمایم .

توضیحات :

« وَأَوْحَيْنَا » : الهام کردیم . پیام دادیم (نگا : نحل / ۶۸ ، مائده / ۱۱۱ ، طه / ۳۸ ، انفال / ۱۲ ، زلزله / ۵) . « الْيَمِّ » : دریا . مراد رودخانه عظیم نیل است (نگا : طه / ۳۹) .

سوره قصص آیه ۸

مَتْنِ آيَةٍ :
فَالْتَقَطَهُ آلُ فِرْعَوْنَ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَحَزَنًا إِنَّ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا كَانُوا خَاطِئِينَ

ترجمه :

(کار به جایی رسید که مادر موسی ناچار شد ، او را به دریا گونه نیل بیندازد) خاندان فرعون ، موسی را (از روی امواج نیل) بر گرفتند تا سرانجام دشمن آنان و مایه اندوهشان گردد ! مسلماً فرعون و هامان و لشکریانشان خطاکار بودند .

توضیحات :

« ءَالَ » : خاندان . دار و دسته . « لِيَكُونَ » : لام این واژه لام عاقبت است ؛ نه لام علت . یعنی سرانجام و عاقبت کاپر چنین شد . « حَزَنًا » : حزن و حزن به معنی غم و اندوه است . در اینجا به معنی اسم فاعل محزن است ، یعنی : مایه اندوه و سبب غم .

سوره قصص آیه ۹

متن آیه :

وَقَالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ قُرَّتْ عَيْنٌ لِّيَ وَلَكَ لَّا تَقْتُلُوهُ عَسَىٰ أَن يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَهُمْ لَّا يَشْعُرُونَ

ترجمه :

زن فرعون (آسیه هنگامی که دید آنان قصد کشتن کودک را دارند) گفت : او را نکشید ، نور چشم من و تو است . شاید برای ما مفید باشد ، و یا اصلاً او را پسر خود کنیم . آنان نمی‌فهمیدند (که دست تقدیر در پس پرده غیب چه بازی می‌کند) .

توضیحات :

« قُرَّةُ عَيْنٍ » : روشنی چشم . مراد مایه سرور و شادمانی است (نگا : طه / ۴۰) . (قُرَّةٌ) خبر مبتدای محذوف است و اصل آن چنین است : هُوَ قُرَّةٌ عَيْنٍ . « امْرَأَةٌ فِرْعَوْنَ » : زن فرعون . مراد آسیه ، همسر فرعون است که قرآن او را زن باایمانی معرفی می‌کند (نگا : تحریم / ۱۱) .

سوره قصص آیه ۱۰

متن آیه :

وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أُمِّ مُوسَىٰ قَارِعًا إِنْ كَادَتْ لَتُبْدِي بِهِ لَوْلَا أَن رَّبَطْنَا عَلَىٰ قَلْبِهَا لِتَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

دل مادر موسی تهی (از صبر و قرار) شد ، و اگر دل او را (با اعطای صبر و شکیبایی) بر جای و استوار نمی‌داشتیم تا از زمره باورمندان (به وعده خدا) باشد ، نزدیک بود (بر اثر ناراحتی و پریشانی ، راز) او را آشکار سازد (و فریاد بزند که وای فرزندم !) .

توضیحات :

« قَارِعًا » : خالی و تهی . مراد خالی از قوت و قدرت ضبط خود و تهی از خویشتنداری و شکیبایی (نگا : ابراهیم / ۴۳) . « إِنْ . . . لَتُبْدِي . . . » : از مصدر ابداء به معنی بیان و اظهار است . « رَبَطْنَا عَلَىٰ قَلْبِهَا » : دل او را بر جای و استوار داشتیم (نگا : کهف / ۱۴) . « الْمُؤْمِنِينَ » : مراد باورمندان و معتقدان به وعده خدا است ، که در اینجا (إِنْ رَأَوْهُ إِلَيْكُ . . .) در آیه هفتم است .

سوره قصص آیه ۱۱

متن آیه :

وَقَالَتِ لَأُخْتِهِ فَصِيهَ فَبَصُرَتْ بِهِ عَن جُنُبٍ وَهُمْ لَّا يَشْعُرُونَ

ترجمه :

(مادر موسی ، در پرتو لطف خدا ، آرامش خود را بازیافت) و به خواهر موسی گفت : او را پیجویی و پیگیری کن (تا ببینیم حال و وضع او چه می‌شود . خواهر موسی دستور مادر را انجام و دورادور موسی را زیر نظر داشت) و او را از جانبی می‌دید بدون این که آنان بدانند .

توضیحات :

« قُصِيهِ » : او را دنبال کن . جال و وضع او را بپاي . « عَنِ جُنْبِ » : از جاني . از گوشه‌اي . مراد دورادور است . « وَ هُمْ لَا يَشْعُرُونَ » : در حالي که فرعون و فرعونيان نمي‌دانستند که او خواهر موسي است و مشغول دید زدن است .

سوره قصص آیه ۱۲

متن آیه :

وَ حَرَمْنَا عَلَيْهِ الْمَرَاضِعَ مِنْ قَبْلُ فَقَالَتْ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ وَهُمْ لَهُ نَاصِحُونَ

ترجمه :

و ما دايگان را از او بازداشتيم (و نگذاشتيم نوزاد پستان زني را بمكد) پيش از آن (که مادرش را پيدا و به دايگاني موسي ببرند ! مأموران در جستجوي دايگان مي‌گشتند . خواهر موسي خود را بديشان رساند) و گفت : آيا شما را به ساکنان خانواده‌اي رهنمود کنم که براي‌تان سرپرستي او را بر عهده گيرند (و وي را شير دهند و پرورش کنند) و خيرخواه و دلسوز او باشند ؟

توضیحات :

« حَرَمْنَا » : تحریم کردیم . مراد از تحریم ، منع کردن و بازداشتن است . « الْمَرَاضِعَ » : جمع مَرَضِع ، زنان شيرده . دايگان . يا جمع مَرَضِع است و اسم مکان و مراد پستان است . يا اين که مصدر ميمي و به معني رضاع و شير دادن است . « نَاصِحُونَ » : دلسوزان . خيرخواهان .

سوره قصص آیه ۱۳

متن آیه :

فَرَدَدْنَاهُ إِلَىٰ أُمِّهِ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ وَلِتَعْلَمَ أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

(مأموران مادر موسي را به قصر فرعون بردند و نوزاد سخت پستان او را مکيدن گرفت و برق خوشحالي از چشمها جستن کرد ، و بدین ترتيب) ما موسي را به مادرش بازگردانديم تا چشمش (از دیدار او) روشن شود (و غم و اندوهي در دل او نماند) و غمگين نگردد و بداند که وعده خدا راست است ، اگر چه بیشتر مردم (چنين) نمي‌دانند .

توضیحات :

« كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا » : (نگا : قصص / ۹) .

سوره قصص آیه ۱۴

متن آیه :

وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَاسْتَوَىٰ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

ترجمه :

و زماني که موسي به نهايت قدرت و رشد (جسماني) خود رسيد ، و خرد و اندیشه‌اش کامل گرديد ، بدو فرزاني و دانش داديم ، و ما اين گونه به نيکوکاران پاداش مي‌دهيم (و خوبي و نيکي ايشان را با خوبي و نيکي پاسخ داده و آنان را در هر دو جهان ياري مي‌کنيم و خوشبخت مي‌گردانيم) .

توضیحات :

« أَشَدُّ » : قدرت و قوت . مراد رشد و نمو جسمانی است . « اِسْتَوَى » : تکامل و تعادل پیدا کرد و از نظر خرد و اندیشه کامل گردید . « حَكْمًا » : حکمت . فرزانهگی . روشن بینی (نگا : انعام / ۸۹) .

سوره قصص آیه ۱۵

متن آیه :
 وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ عَلَى حِينٍ غَفْلَةٍ مِّنْ أَهْلِهَا فَوَجَدَ فِيهَا رَجُلَيْنِ يَقْتَتِلَانِ هَذَا مِنْ شِيعَةِ وَهَذَا مِنْ عَدُوِّهِ فَاسْتِغَاثَهُ الَّذِي مِنْ شِيعَتِهِ عَلَى الَّذِي مِنْ عَدُوِّهِ فَوَكَرَهُ مُوسَى فَقَضَى عَلَيْهِ قَالَ هَذَا مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ عَدُوٌّ مُضِلٌّ مُبِينٌ

ترجمه :

موسی (از قصر فرعون ، رهسپار کوچه و بازار پایتخت مملکت شد) و بدون این که اهالی شهر مطلع شوند ، وارد آنجا گردید . در شهر دید که دو مرد می‌جنگند که یکی از قبیله او (بنی اسرائیلیها) و دیگری از دشمنان او (یعنی از طائفه قبطیهای جانبدار فرعون) است . فردی که از قبیله او بود ، علیه کسی که از دشمنانش بود ، از موسی کمک خواست (و موسی کمکش کرد) و مشتکی بدو زد و او را کشت ! موسی گفت : این از عمل شیطان بود (چرا که با وسوسه خود بر سر خشمم آورد و غافلگیرم کرد) . واقعاً او دشمن گمراه کننده آشکاری است .

توضیحات :

« الْمَدِينَةِ » : مراد پایتخت مملکت فرعون است که گویا « منف » یا « مصر » و یا این که « مصرایم » نام داشته است . « عَلَي حِينٍ » : حرف (عَلَي) به معنی (فِي) است . « شِيعَةٍ » : قوم و قبیله . « اِسْتِغَاثَ » : یاری و کمک خواست . فریادرس طلبید . « وَكَرَ » : مشت زد . « قَضَى عَلَيْهِ » : او را کشت .

سوره قصص آیه ۱۶

متن آیه :
 قَالَ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي فَغَفَرَ لَهُ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

ترجمه :

(موسی از کرده خود پشیمان شد و رو به درگاه خدا کرد و) گفت : پروردگارا ! من بر خویشتن (با کشتن يك تن) ستم کردم ، پس (به فریادم رس و) مرا ببخش . (خدا دعایش را اجابت کرد) و او را بخشید ، چرا که خدا بس آمرزگار و مهربان (درباره بندگان پشیمان و توبه‌کار) است .

توضیحات :

« ظَلَمْتُ نَفْسِي » : (نگا : نمل / ۴۴) .

سوره قصص آیه ۱۷

متن آیه :
 قَالَ رَبِّ يَمَا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ فَلَنْ أَكُونَ ظَاهِرًا لِّلْمُجْرِمِينَ

ترجمه :

گفت : پروردگارا ! به پاس نعمتهائی که به من عطاء فرموده‌ای (و عطاء می‌فرمائی که مغفرت و مرحمت است) ، هرگز پشتیبان بدکاران و بزهکاران نخواهم شد .

توضیحات :

« يَمَّا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ » : حرف باء مي‌تواند براي سبب و يا قسم استعطافي باشد . در صورت نخست ، يعني : به سبب نعمتهائي كه عطاء فرموده‌اي كه قدرت و قوت و جاه و نعمت و عزت و دانش و حكمت است . و به سبب لطفي كه مي‌فرمائي و مغفرتي كه عطاء مي‌نمائي . در صورت دوم ، يعني : تو را سوگند مي‌دهم به نعمتهائي كه روا داشته‌اي اين كه مرا ببخشي و آموزش خويش را بهره‌ام گرداني ، كه اگر چنين شود ، ديگر من . . .

سوره قصص آيه ۱۸

متن آيه :

فَأَصْبَحَ فِي الْمَدِينَةِ خَائِفًا يَتَرَقَّبُ فَإِذَا الَّذِي اسْتَنْصَرَهُ بِالْأَمْسِ يَسْتَصْرِخُهُ قَالَ لَهُ مُوسَى إِنَّكَ لَغَوِيٌّ مُبِينٌ

ترجمه :

در شهر ، ترسان و نگران ، شب را به روز آورد ، و ناگهان كسي كه ديروز از موسي ياري و مدد خواسته بود ، او را به فریاد خواند (چرا كه با قبضي ديگري گلاويز شده بود و از عهده‌اش بر نمي‌آمد) . موسي بدو گفت : حقاٌ تو گمراه آشكاري .

توضیحات :

« يَتَرَقَّبُ » : خويشتن را مي‌پايد ، و مواظب مأموران بود . چشم به راه گرفتاري و مجازات خویش بود . جمله فعل و فاعل خبر دوم (أَصْبَحَ) يا حال ضمير مستتر در (خَائِفًا) است . پرخي (أَصْبَحَ) را تام بشمار آورده‌اند و (خَائِفًا) و (يَتَرَقَّبُ) را حال اول و دوم دانسته‌اند . « غَوِيٌّ » : گمراه و سرگشته .

سوره قصص آيه ۱۹

متن آيه :

فَلَمَّا أَنْ أَرَادَ أَنْ يَبْطِشَ بِالَّذِي هُوَ عَدُوٌّ لَهُمَا قَالَ يَا مُوسَى أَتُرِيدُ أَنْ تَقْتُلَنِي كَمَا قَتَلْتَ نَفْسًا بِالْأَمْسِ إِنْ تُرِيدُ إِلَّا أَنْ تَكُونَ جَبَّارًا فِي الْأَرْضِ وَمَا تُرِيدُ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْمَصْلِحِينَ

ترجمه :

و همين كه موسي خواست به سوي كسي كه دشمن آن دو بود دست بگشايد و حمله نمايد ، (مرد قبضي فریاد زد و) گفت : آيا مي‌خواهي مرا بكشي همان گونه كه ديروز كسي را كشتي ؟ در زمين جز اين نمي‌خواهي كه ستمگر زورگوئي باشي ، و نمي‌خواهي كه از اصلاحگران باشي .

توضیحات :

« يَبْطِشَ » : حمله‌ور شود . يورش برد . « جَبَّارًا » : زورگو . قدرتمند و قدرت‌نما . نيرومندي كه هر چه بخواهد بکند و از فرمان خدا نافرمانی نماید .

سوره قصص آيه ۲۰

متن آيه :

وَجَاءَ رَجُلٌ مِّنْ أَقْصَى الْمَدِينَةِ يَسْعَى قَالَ يَا مُوسَى إِنَّ الْمَلَأَ يَأْتَمِرُونَ بِكَ لِيَقْتُلُوكَ فَاخْرُجْ إِنِّي لَكَ مِنَ النَّاصِحِينَ

ترجمه :

(وقتی که خبر کشته شدن قبطی پراکنده شد) مردی (که از خانواده فرعون بود و ایمان آورده بود) از نقطه دوردست شهر شتابان آمد و گفت : ای موسی ! درباریان و بزرگان قوم برای کشتن تو به رایزنی نشستند ، پس (هر چه زودتر از شهر) بیرون برو . مسلماً من از خیرخواهان و دلسوزان تو هستم .

توضیحات :

« أَقْصَى الْمَدِينَةِ » : دورترین نقطه شهر . « يَسْعَى » : مراد از سعی ، سرعت در رفتن است . « الْمَلَأَ » : بزرگان دولت . دولتمردان . « يَأْتِمِرُونَ » : مشاورت می کنند . رایزنی می نمایند . « النَّاصِحِينَ » : (نگا : اعراف / ۲۱ و ۷۹ ، یوسف / ۱۱ ، قصص / ۱۲) .

سوره قصص آیه ۲۱

متن آیه :

فَخَرَجَ مِنْهَا خَائِفًا يَتَرَقَّبُ قَالَ رَبِّ نَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

ترجمه :

موسی از شهر خارج شد ، در حالی که ترسان و چشم به راه بود (که هر لحظه حادثه‌ای رخ دهد و فرعونیان او را دستگیر کنند . خدا را به فریاد خواند و) گفت : پروردگارا ! مرا از مردمان ستمگر رهائی بخش .

توضیحات :

« خَائِفًا » : ترسان . « يَتَرَقَّبُ » ، انتظار می کشید . چشم به راه دستگیری و وقوع پی آمدها و حوادث بود .

سوره قصص آیه ۲۲

متن آیه :

وَلَمَّا تَوَجَّهَ تَلْقَاءَ مَدْيَنَ قَالَ عَسَى رَبِّي أَنْ يَهْدِيَنِي سَوَاءَ السَّبِيلِ

ترجمه :

و هنگامی که رو به جانب مدین (شهر شعیب) کرد ، گفت : امید است که پروردگارم مرا به راستای راه رهنمود فرماید (و ناهمواریها و گرفتاریها را از سر من به دور دارد) .

توضیحات :

« تَوَجَّهَ » : روگرد . « تَلْقَاءَ » : جانب . سو . « مَدْيَنَ » : (نگا : اعراف / ۸۵) . « عَسَى » : امید است . « سَوَاءَ السَّبِيلِ » : (نگا : بقره / ۱۰۸ ، مائده / ۱۲ و ۶۰ و ۷۷) .

سوره قصص آیه ۲۳

متن آیه :

وَلَمَّا وَرَدَ مَاءَ مَدْيَنَ وَجَدَ عَلَيْهِ أُمَّةٌ مِّنَ النَّاسِ يَسْقُونَ وَوَجَدَ مِنْ دُونِهِمُ امْرَأَتَيْنِ تَذُودَانِ قَالَ مَا خَطْبُكُمَا قَالَتَا لَا نَسْقِي حَتَّى يَصِيرَ الرِّعَاءُ وَأَبُونَا شَيْخٌ كَبِيرٌ

ترجمه :

و هنگامی که به (چاه) آب مدین رسید ، مردمان زیادی را دید که بر آن گرد آمده‌اند و چهارپایان خود را سیراب می کنند ، و آن طرف تر دو زنی را دید که گوسفندان خویش را می پابند (و نمی گذارند به چاه نزدیک شوند و با دیگر گوسفندان بیامیزند) . گفت : شما دو نفر چه کار

می‌کنید ؟ (چرا گوسفندان خود را دورادور نگاه داشته‌اید و ایشان نمی‌دهید ؟) . گفتند : پدر ما پیرمرد کهنسال است و ما گوسفندانمان را آب نمی‌دهیم تا چوپانان (همگی ، گوسفندان خود را) بر می‌گردانند (و چاه آب خلوت می‌شود) .

توضیحات :

« أُمَّةٌ » : جماعت زیاد . مردمان فراوان . « مِنْ دُونِهِمْ » : پائین‌تر از آنان . مکانی نزدیک به جایی که مردمان در آنجا اجتماع کرده بودند . « تَذْوَانِ » : حفاظت و نگهداری می‌کردند . مراد دور نگهداشتن گوسفندان از قاطی شدن با گوسفندان مردم و رفتن آنها به میان جمعیت است . « مَا خَطْبُكُمْ » : کارتان چیست ؟ مراد این است که چرا گوسفندان خود را با دیگران آب نمی‌دهید ؟ (نگا : طه / ۹۵ ، حجر / ۵۷ ، یوسف / ۵۱) . « یَصْدِرَ » : برمی‌گردانند . خارج می‌کنند . « الرِّعَاءُ » : جمع راعی ، چوپانان . « شَيْخٌ » : پیرمرد . « کَبِيرٌ » : کهنسال . سالخورده . یادآوری : مفعول‌های افعال « یَسْقُونَ ، تَذْوَانِ ، نَسْقِي ، یَصْدِرَ » محذوف است .

سوره قصص آیه ۲۴

متن آیه :

فَسَقَى لَهُمَا ثُمَّ تَوَلَّى إِلَى الظُّلِّ فَقَالَ رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ

ترجمه :

(موسی دلش به حال آنان سوخت ، و) گوسفندان ایشان را سیراب کرد . سپس (از فرط خستگی) به زیر سایه (درختی) رفت و عرضه داشت : پروردگارا ! من نیازمند هر آن چیزی هستم که برایم حواله و روانه فرمائی .

توضیحات :

« تَوَلَّى » : پشت کرد و رفت . « خَيْرٌ » : رزق و روزی . خوبی و نیکی . « إِنِّي . . . فَقِيرٌ » : هر رزقی که برای من فرستی نیازمند آنم ، و هر گونه نیکویی که در حق من کنی محتاج بدانم .

سوره قصص آیه ۲۵

متن آیه :

فَجَاءَتْهُ إِحْدَاهُمَا تَمْشِي عَلَى اسْتِحْيَاءٍ قَالَتْ إِنَّ أَبِي يَدْعُوكَ لِيَجْزِيَكَ أَجْرَ مَا سَقَيْتَ لَنَا فَلَمَّا جَاءَهُ وَقَصَّ عَلَيْهِ الْقِصَصَ قَالَ لَا تَخَفْ نَجَوْتَ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

ترجمه :

یکی از آن دو (دختر) که با نهایت حیاء گام برمی‌داشت (و پیدا بود که از سخن گفتن با یک جوان بیگانه شرم دارد) به پیش او آمد و گفت : پدرم از تو دعوت می‌کند تا پاداش این که (لطف فرموده و آب از چاه بیرون کشیده‌ای و بدان گوسفندان) ما را آب داده‌ای ، به تو بدهد . هنگامی که موسی به پیش پدر او آمد و سرگذشت خود را برای وی بیان کرد ، گفت : نترس که از مردمان ستمگر رهائی یافته‌ای (و اینجا از قلمرو آنان بیرون است و دسترسی به تو ندارند) .

توضیحات :

« عَلَى اسْتِحْيَاءٍ » : با حیاء و شرم . « الْقِصَصَ » : داستان . سرگذشت (نگا : یوسف / ۳) .

سوره قصص آیه ۲۶

متن آیه :

قَالَتْ إِحْدَاهُمَا يَا أَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ إِنَّ خَيْرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ

ترجمه :

یکی از آن دو (دختر) گفت : ای پدر من ! او را استخدام کن . چرا که بهترین کسی را که باید استخدام کنی شخصی است که نیرومند و درستکار باشد .

توضیحات :

« يَا أَبَتِ » ای پدر من ! (نگا : یوسف / ۴ و ۱۰۰ ، مریم / ۴۲ - ۴۵) . « إِسْتَأْجِرْهُ » : او را اجیر کن . او را به کار گمار . « إِسْتَأْجَرْتِ » : اجیر کرده ای . به کار گمارده ای . ذکر فعل به صورت ماضی و اراده معنی به صورت مضارع ، اشاره دارد به این که ، او آزموده و شناخته شده می باشد . « الْقَوِيَّ » : خبر (إن) است .

سوره قصص آیه ۲۷

متن آیه :

قَالَ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أُنكِحَكَ إِحْدَى ابْنَتَيَّ هَاتَيْنِ عَلَى أَنْ تَأْجُرَنِي ثَمَانِي حِجَّاجٍ فَإِنْ أَتَمَمْتَ عَشْرًا فَمِنْ عِنْدِكَ وَمَا أُرِيدُ أَنْ أُشِقَّ عَلَيْكَ سِتْرِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ

ترجمه :

(شعیب - پدر آن دو دختر - به موسی) گفت : من می خواهم یکی از این دو دخترم را به ازدواج تو درآورم ، به این شرط که هشت سال برای من کار کنی . سپس اگر هشت سال را به ده سال تمام برسانی ، محبتی کرده ای ، (و این دو سال اضافه بر تو واجب نیست . به هر حال) من نمی خواهم بر تو سختگیری کنم (و تو را به درازترین مدت وا دارم) . اگر خدا بخواهد مرا از زمره نیکان خواهی یافت (و خواهی دید که من به عهد خود وفا می کنم) .

توضیحات :

« تَأْجُرَنِي » : برای من کار کنی . خویشتن را کارگر من گردانی . « حِجَّاجٍ » : جمع حِجَّة ، سالها . « مِنْ عِنْدِكَ » : از بزرگواری خودت است . کاری است که به اختیار خود می کنی .

سوره قصص آیه ۲۸

متن آیه :

قَالَ ذَلِكَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ أَيَّمَا الْأَجَلَيْنِ قَضَيْتُ فَلَا عُدْوَانَ عَلَيَّ وَاللَّهُ عَلَيَّ مَا نَقُولُ وَكِيلٌ

ترجمه :

(موسی پذیرفت و) گفت : این قراردادی میان من و تو است . البته هر کدام از این دو مدت را برآوردم (به عهد خود وفا کرده ام ، و از من خواسته نمی شود که بیش از آن کار کنم) و بر من ستم نمی گردد . خدا هم بر آنچه ما می گوئیم شاهد و گواه است .

توضیحات :

« الْأَجَلَيْنِ » : دو مدت . دو سرانجام . « لَا عُدْوَانَ عَلَيَّ » : نباید به من ستم شود و بر مدت افزوده گردد . گناهی بر من نیست ، چرا که زمان کار خود را به پایان برده ام . « وَكِيلٌ » : شاهد و گواه . کسی که کار بدو واگذار می شود و حافظ مردمان و مسؤول کار آنان است .

سوره قصص آیه ۲۹

متن آیه :

فَلَمَّا قَضَى مُوسَى الْأَجَلَ وَسَارَ بِأَهْلِهِ آنَسَ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ نَارًا قَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا

لَعَلِّي آتِيكُمْ مِنْهَا يُخْبِرُ أَوْ جَذْوَةٍ مِنَ النَّارِ لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ

ترجمه :

هنگامي که موسي مدّت را به پايان رسانيد و همراه خانواده اش (از مدين به سوي مصر) حرکت کرد ، در جانب کوه طور آتشي را ديد به خانواده اش گفت : بايستيد . من آتشي مي بينم . شايد از آنجا خبري (از راه) يا شعله اي از آتش براي شما بياورم تا خويشتن را بدان گرم کنيد .

توضيحات :

« قَضِي » : بسر برد . « أَهْلٌ » : خانواده . همسر و ساير همراهان . « آئِنَسَ » : ديد . مشاهده کرد (نگا : طه / ۱۰ ، نمل / ۷) . « جَذْوَةٍ » : اخگر سوزان . شعله آتش . « تَصْطَلُونَ » : خود را با آتش گرم کنيد (نگا : نمل / ۷) .

سوره قصص آيه ۳۰

متن آيه :

فَلَمَّا آتَاهَا نُودِي مِنْ شَاطِئِ الْوَادِي الْأَيْمَنِ فِي الْبُقْعَةِ الْمُبَارَكَةِ مِنَ الشَّجَرَةِ أَنْ يَا مُوسَى إِنِّي أَنَا اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

هنگامي که موسي به کنار آتش آمد ، از ناحيه سرزمين راست (خود) در منطقه مبارکي (چون کوه طور) از ميان يك درخت ندا داده شد : اي موسي ! من يزدانم ، پروردگار جهانيان .

توضيحات :

« شَاطِئِ » : ساحل . کناره . « الْوَادِي » : (نگا : طه / ۱۲) . « الْأَيْمَنِ » : طرف راست . ميمون و مبارك (نگا : تفسير قاسمي) . « مِنَ الشَّجَرَةِ » : از ميان درخت . از سوي درخت .

سوره قصص آيه ۳۱

متن آيه :

وَأَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَلَمَّا رَآهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّى مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ يَا مُوسَى أَقْبِلْ وَلَا تَخَفْ إِنَّكَ مِنَ الْأَمِينِينَ

ترجمه :

و عصاي خود را بينداز . وقتي که موسي ديد که همسان ماري با سرعت و شدّت حرکت مي کند ، پشت کرد و پاي به فرار گذاشت و پشت سر خود را نگاه نکرد . (بار ديگر ندا داده شد :) اي موسي ! برگرد و نترس که تو از زمره افرازي هستي که (از مخاوف و مکاره) در امانند .

توضيحات :

« جَانٌّ » : (نگا : نمل / ۱۰) . « أَقْبِلْ » : رو کن . بيا . « الْأَمِينِينَ » : جمع آيين ، در امن و امان .

سوره قصص آيه ۳۲

متن آيه :

اسْلِكْ يَدِكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجْ بَيْضًا مِنْ غَيْرِ سُوءٍ وَأَضْمُمْ إِلَيْكَ جَنَاحَكَ مِنَ الرَّهْبِ فَذَانِكَ بُرْهَانَانِ مِنْ رَبِّكَ إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ

ترجمه :

دست خود را به گریبان فرو ببر ، بدون این که به عیب و نقصی (همچون بیماری برص مبتلا باشد) سفید و رخشان (پسان ماه تابان) بیرون می‌آید ، و دست‌های را برای زدودن خوف و هراس به سوی خود (بیار و آنها را) جمع کن (و بر سینه‌ات بگذار ، تا آرامش خویش را بازیابی) . چرا که این دو (یعنی قلب عصا به اژدها ، و ید بیضاء) دو دلیل قاطع و حجت واضح پروردگارت برای فرعون و اطرافیان او است . بی‌گمان آنان گروهی هستند که گناهکار (و خارج از فرمان پروردگار) می‌باشند .

توضیحات :

« أَسْلُكُ » : داخل گردان . فرو ببر (نگا : مدثر / ۴۲ ، حاقه / ۳۲ ، مؤمنون / ۲۷) . « أَضْمُمُ » : جمع گردان . « جَنَاحُ » : بال . در اینجا مراد دست و بیاعد و بازو است که برای انسان به منزله بال پرندگان است . « الرَّهْبِ » : خوف و هراس . « أَضْمَمَ إِلَيْكَ جَنَاحَكَ مِنَ الرَّهْبِ » : دست‌های را جمع و بر سینه‌ات بگذار تا قلبت آرامش خود را بازیابد . قاطع و جدی باش و در ادای مسؤلیت رسالت از هیچ مقام و هیچ قدرتی ترس و وحشت نداشته باش . « ذَانِكَ » : این دو تا . مراد تبدیل عصا به اژدها و ید بیضاء است . « بَرَهَاتَانِ » : دو دلیل قاطع و واضح .

سوره قصص آیه ۳۳

متن آیه :

قَالَ رَبِّ إِنِّي قَتَلْتُ مِنْهُمْ نَفْسًا فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ

ترجمه :

گفت : پروردگارا ! من از آنان کسی را کشته‌ام و می‌ترسم که مرا بکشند (و این مأموریت ناتمام بماند) .

توضیحات :

« نَفْسًا » : کسی . فردی .

سوره قصص آیه ۳۴

متن آیه :

وَأَخِي هَارُونُ هُوَ أَفْصَحُ مِنِّي لِسَانًا فَأَرْسَلَهُ مَعِيَ رِدْءًا يُصَدِّقُنِي إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُكَذِّبُونِ

ترجمه :

برادرم هارون که از من زبان بلیغ‌تر و فصیح‌تری دارد با من بفرست تا یاور من بوده و (با توضیح گفتارم برای دیگران و پاسخگوئی روشن به شبهات ایشان) مرا تصدیق نماید . چرا که می‌ترسم تکذیب کنند و دروغگویم نامند .

توضیحات :

« رِدْءًا » : یاور و مددکار . « يُصَدِّقُنِي » : مراد این است که با توضیح گفتارم و ردّ شبهات دیگران ، راستی و درستی من روشن شود .

سوره قصص آیه ۳۵

متن آیه :

قَالَ سَنَشُدُّ عَضُدَكَ بِأَخِيكَ وَنَجْعَلُ لَكُمَا سُلْطَانًا فَلَا يَصِلُونَ إِلَيْكُمَا بِآيَاتِنَا أَنْتُمْ وَمَنِ اتَّبَعَكُمَا الْغَالِبُونَ

ترجمه :

(خدا درخواست موسی را پذیرفت و بدو) گفت : ما بازوان تو را به وسیله برادرت (هارون) تقویت و نیرومند خواهیم کرد ، و به شما سلطه و برتری خواهیم داد ، و لذا به سبب (قدرت) معجزات ما آنان به شما دسترسی نمی‌یابند و بر شما پیروز نمی‌گردند . بلکه شما و پیروانان چیره و پیروزید .

توضیحات :

« سَنَشُدُّ » : محکم و استوار خواهیم کرد . قُوَّة و قدرت خواهیم داد . « عَضَدَ » : بازو . تقویت بازو ، کنایه از تقویت و پشتیبانی شخص است . « سُلْطَانًا » : سلطه و شوکت . تسلط و قدرت . « أَنْتُمْ » : مبتدا است . « أَنْتُمْ وَمَنْ اتَّبَعَكُمْ الْغَالِبُونَ » : (نگا : مجادله / ۲۱) .

سوره قصص آیه ۳۶

متن آیه :

فَلَمَّا جَاءَهُمْ مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا بَيِّنَاتٍ قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّفْتَرٍ وَمَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ

ترجمه :

هنگامی که موسی با آیات روشن و دلائل قاطع ما به سراغ آنان رفت (و خویشان را معرفی کرد و فرمان خدا و معجزه‌های ید بیضاء و قلب عصا را بدیشان نمود) گفتند : این چیزی جز جادوی دروغ و به هم بافته‌ای نیست (و سخن خود را به دروغ فرموده خدا می‌نامی) و ما نشنیده‌ایم چنین چیزی در میان نیاکان ما بوده باشد (و کسی تا حال خدا را یکی معرفی و ادعای توحید کرده باشد) .

توضیحات :

« يَنَّايَاتِنَا » آیات ما . معجزات ما . دلائل و حجت‌های ما . « بَيِّنَاتٍ » : روشنی . حال است . « مُفْتَرٍ » : سر هم کرده و به هم بافته . مرادشان این بود که موسی در ادعای خود دروغ می‌گوید و سخنان و معجزه‌های او ، جادوی خود او است ؛ نه فرموده و معجزه‌هایی که خدا فرو فرستاده باشد و بدیشان نموده باشد .

سوره قصص آیه ۳۷

متن آیه :

وَقَالَ مُوسَىٰ رَبِّي أَعْلَمُ بِمَنْ جَاءَ بِالْهُدَىٰ مِنْ عِنْدِهِ وَمَنْ تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ

ترجمه :

موسی گفت : (آنچه می‌گویم حقیقت و هدایت است و جادو نیست و) پروردگار من بهتر می‌داند که چه کسانی هدایت را از سوی او (برای مردم) آورده‌اند و چه کسانی سرای آخرت از آن ایشان است . بی‌گمان ستمکاران رستگار نمی‌گردند (و به عذاب خدا گرفتار می‌آیند و از دست مجازات خدا نجات پیدا نمی‌کنند) .

توضیحات :

« عَاقِبَةُ الدَّارِ » : مراد سرانجام خوش و پسندیده سرای جاویدان است که بهشت است (نگا : انعام / ۱۳۵ ، رعد / ۲۲ و ۲۴) . بعضی هم معتقدند که سرانجام سعادت‌مندانه کار انسان در گشت و گذار همین جهان است و به تبع آن خوشبختی آن جهان جاویدان که بهشت یزدان است . یعنی : سعادت هر دو دنیا (نگا : یونس / ۶۴ ، نحل / ۳۰ ، زمر / ۱۰) .

سوره قصص آیه ۳۸

متن آیه :
وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرِي فَأَوْقِدْ لِي يَا هَامَانَ عَلَى الطِّينِ فَاجْعَلْ لِي
صِرْحًا لَعَلِّي أَطَّلِعُ إِلَى إِلَهِ مُوسَى وَإِنِّي لأظنه من الكاذبين

ترجمه :
فرعون گفت : ای سران و بزرگان قوم ! من خدائی جز خودم برای شما سراغ ندارم . (اما محض احتیاط و تحقیق بیشتر) ای هامان ! آتشی بر گل بیفروز (و از خشتها آجرهای محکم بساز) و برای من کاخ بزرگی بساز . شاید من خدای موسی را از بالا ببینم ، هر چند که من یقین دارم که موسی از زمره دروغگویان است .

توضیحات :
« إله » : خداوندگار . پروردگار (نگا : شیعرء / ۲۹ ، نازعات / ۲۴) . « مِنْ إلهٍ » : واژه (مِنْ) برای تعمیم (إله) بعد از خود است . « أَوْقِدْ عَلَى الطِّينِ » : مراد تبدیل خشت گلین به آجر پخته است . « هَامَانَ » : وزیر اعظم یا نخست وزیر فرعون بوده است . « صِرْحًا » : کاخ بزرگ و بلند (نگا : نمل / ۴۴) . « أَطَّلِعُ » : خبر یابم . بنگرم (نگا : كهف / ۱۸ ، مریم / ۷۸ ، صافات / ۵۵) . « لأظنه » : گمانش می‌برم . یقین دارم که او .

سوره قصص آیه ۳۹

متن آیه :
وَاسْتَكْبَرَ هُوَ وَجُنُودُهُ فِي الْأَرْضِ يَغْيِرُ الْحَقَّ وَطَنُوا أَنَّهُمْ إِلَيْنَا لَا يُرْجَعُونَ

ترجمه :
فرعون و سپاهیانش به ناحق در سرزمین (مصر) تکبر ورزیدند و گمان بردند که (پس از مرگ زنده نمی‌گردند و) به سوی ما برگردانده نمی‌شوند .

توضیحات :
« إِسْتَكْبَرَ » : تکبر نمود . خویشتن را بزرگ پنداشت (نگا : بقره / ۳۴) .

سوره قصص آیه ۴۰

متن آیه :
فَأَخَذْنَاهُ وَجُنُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ

ترجمه :
پس ما او و سپاهیانش را (به سوی دریا کشانیدیم و آنان را) گرفتیم و به دریایشان انداختیم (و نابودشان ساختیم) . بنگر که عاقبت کار ستمگران چگونه شد ؟ (این ، سرنوشت ستمکاران در همه دوران است ؛ نه ویژه فرعون و فرعونیان) .

توضیحات :
« فَنَبَذْنَاهُمْ » : ایشان را پرت کردیم و انداختیم . « الْيَمِّ » : دریا . « أَنْظُرْ » : بنگر . مراد نگاه کردن با چشم ظاهر نیست ، بلکه با چشم دل است .

سوره قصص آیه ۴۱

متن آیه :
وَجَعَلْنَاهُمْ أُمَّةً يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ لَا يُنصَرُونَ

ترجمه :

و ما آنان را سردستگان و پیشوایانی کردیم که مردمان را به سوی دوزخ می‌خواندند و روز قیامت (از سوی کسی) یاری نمی‌گردند (و ایشان و دنباله روانشان از آتش دوزخ رهائی ندارند) .

توضیحات :

« أئمة » : جمع امام ، پیشوایان ، مراد سردستگان کفر و ضلال و پیشاهنگان کاروان گمراهان است که در دنیا به آنان خط و نشان می‌دهند و در دنیا پیشاپیش ایشان به سوی بدبختی حرکت ، و در قیامت نیز در جلو پیروانشان به جانب جهنم راه می‌افتند و آنان را به دوزخ می‌کشانند و بدانجا وارد می‌گردانند (نگا : هود / ۹۸) .

سوره قصص آیه ۴۲

متن آیه :

وَاتَّبِعْنَاهُمْ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ هُمْ مِنَ الْمَقْبُوحِينَ

ترجمه :

در همین جهان در عقبشان نفرین فرستادیم و در روز قیامت هم (زشت سیرتان این جهان) از زمره زشت صورتان (آن جهان) خواهند بود .

توضیحات :

« أَتَّبِعْنَاهُمْ » : در پی ایشان روانه کردیم . به دنبالشان آوردیم . « الْمَقْبُوحِينَ » : زشت‌رویان . روسپاهان (نگا : زمر / ۶۰) . طرد شدگان از مرحمت و مکرمت یزدان ، و دور افتادگان از بهشت جاویدان .

سوره قصص آیه ۴۳

متن آیه :

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِ مَا أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ الْأُولَىٰ بَصَائِرَ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لَّعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

ترجمه :

ما بر موسی کتاب آسمانی (تورات) نازل کردیم بعد از آن که اقوام روزگاران پیشین را (بر اثر کفر و ظلم و زورشان) نابود کردیم ، تا برای مردم مایه بینش و وسیله هدایت و رحمت باشد ، و ایشان (در پرتو اوامر و نواهی آن ، راه را از چاه باز شناسند و) بپذیر گردند .

توضیحات :

« الْقُرُونَ الْأُولَى » : ملت‌های پیشین . اقوام گذشته . « بَصَائِرَ » : جمع بصیرة ، بینش . نور دلها . مفعول له یا حال است .

سوره قصص آیه ۴۴

متن آیه :

وَمَا كُنْتَ بِجَانِبِ الْغُرْبِيِّ إِذْ قَضَيْنَا إِلَىٰ مُوسَى الْأَمْرَ وَمَا كُنْتَ مِنَ الشَّاهِدِينَ

ترجمه :

(ای محمد !) تو در جانب غربی (کوه طور) نبودی در آن دم که ما فرمان (نبوت) را به موسی

ابلاغ کردیم (و بدو کتاب تورات عطاء و وي را براي تبليغ به پيش مردم فرستادیم) و تو از حاضران (در صحنه تبليغ و مبارزه موسي با فرعون و فرعونيان) نبودي (تا بر سرگذشت ايشان مطلع گردي . حال که سرگذشت حقيقي بني اسرائيل و موسي و فرعون و پيروان آنان را - چنان که بايد - براي مردم بيان مي‌داري ، چرا بايد باور نکنند و به تو ايمان نياورند ؟ !) .

توضیحات :
 « يَجَانِبِ الْغَرْبِيِّ » : مراد قسمت غربي کوه طور با توجه به موقعيت موسي است . « قَضَيْنَا » : رسانديم . پیام داديم (نگا : حجر / ۶۶ ، اسراء / ۴) .

سوره قصص آیه ۴۵

متن آیه :
 وَلَكِنَّا أَنْشَأْنَا قُرُونًا فَتَطَاوَلَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ وَمَا كُنْتَ ثَابِتًا فِي أَهْلِ مَدْيَنَ تَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا وَلَكِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ

ترجمه :
 اين ما بوديم که اقوام و نسلهائي را (در قرون و اعصار مختلف) آفريدیم و زمانهاي طولاني بر آنان سپري شد (و بر اثر مرور زمان ، عهدها و پيمانهاي خدا را فراموش کردند و رهنمودهاي انبياء را از ياد بردند . اي پيغمبر !) تو در ميان اهل مدین اقامت نداشتي تا آيات ما را (که بيانگر سرگذشت ساکنان مدین است) بر اينان (که مردمان مگه و سالها بعد از ايشان مي‌زيند) فروخواني (و از احوال پيشينيان بيگاهاني) . ولي اين ما هستيم که تو را فرستاده‌ايم (و چنين اخباري را از طريق وحی در اختيارت قرار داده‌ايم) .

توضیحات :
 « أَنْشَأْنَا » : آفريدیم (نگا : انعام / ۶ و ۹۸) . « تَطَاوَلَ » : به درازا کشيد . بعد از فوت ايشان ، روزگاران زيادي گذشت و زمان امتداد پيدا کرد . « ثَابِتًا » : مقيم . ساکن . « تَتْلُو » : فرو مي‌خواني . در رسم الخط قرآني الف زاندي در آخر دارد . « مُرْسِلِينَ » : فرستندگان . روانه‌کنندگان .

سوره قصص آیه ۴۶

متن آیه :
 وَمَا كُنْتَ يَجَانِبِ الطُّورِ إِذْ نَادَيْنَا وَلَكِنْ رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ لِتُنذِرَ قَوْمًا مَّا أَتَاهُمْ مِّن نَّذِيرٍ مِّن قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

ترجمه :
 تو در کنار کوه طور نبودي بدان گاه که ما (موسي را براي برگزیدن او به عنوان پيغمبر) ندا در داديم (تا فرمانهاي صادره الهي را بشنوي و هم اينک براي ديگران روايت نمائي) . ولي (ما اين اخبار را به تو مي‌رسانيم) به خاطر مرحمتي که پروردگارت نسبت به تو دارد ، تا قومي را (با آنها) بيم دهی که پيش از تو بيم دهنده‌اي (از پيغمبران خدا) به سوي ايشان نيامده است ، شايد مايه عبرت و بيداري آنان گردد .

توضیحات :
 « رَحْمَةً » : مفعول له يا خبر (كان) محذوف است . « مَّا أَتَاهُمْ مِّن نَّذِيرٍ » : تا حال پيغمبري براي ايشان نيامده است (نگا : سجده / ۳) . مراد نيامدن پيغمبري به سرزمين عربستان بدین زوديتها است ؛ نه از آغاز جهان تا روزگار خاتم پيغمبران (نگا : تفسير فاسمي ، تفسير آلوسي) . چرا

که به فرموده قرآن هیچ ملّتی بدون پیغمبر نبوده است (نگا : فاطر / ۲۴) .

سوره قصص آیه ۴۷

متن آیه :
وَلَوْلَا أَنْ تُصِيبَهُمْ مُصِيبَةٌ يَمَّا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيَهُمْ قَيِّقُولُوا رَبَّنَا لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ آيَاتِكَ وَنَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

هر گاه (پیش از فرستادن تو ، ای پیغمبر !) عقوبتی به خاطر اعمالشان گریبانگیرشان می‌گردید ، می‌گفتند : پروردگارا ! چه خوب بود اگر پیغمبری برای ما می‌فرستادی تا از آیات تو فرمان می‌بردیم و از زمره مطیعان می‌گشتیم ! (این است که تو را در میان آنان برانگیختیم ، همان گونه که سایر پیغمبران را در میان اقوام خودشان برانگیخته و مأمور تبلیغ نموده‌ایم) .

توضیحات :

« لَوْلَا أَنْ . . . » : واژه (لَوْلَا) امتناعیّه و جواب آن محذوف است و تقدیر چنین است : لَوْلَا أَنَّهُمْ يَحْتَجُونَ يَتَرَكُ الْإِسْبَالَ إِلَيْهِمْ لَعَاثَلْنَاهُمْ بِالْعُقُوبَةِ . « لَوْلَا أَرْسَلْتَ . . . » : واژه (لَوْلَا) تحضيضیه است . « يَمَّا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيَهُمْ » : حرف (ب) سببیه است . نسبت دادن اعمال به دست ، از راه تغليب است (نگا : بقره / ۹۵ ، آل عمران / ۱۸۲ ، نساء / ۶۲) . چرا که بیشتر کارها با دست انجام می‌پذیرد . یادآوری : آیات متعددی بیانگر این واقعیت است که سنت خداوندی بر این است که پروردگار پیش از ارسال پیغمبران ، هیچ ملّتی را به خاطر گناهانشان مجازات نفرموده و به عذاب گرفتار نساخته است (نگا : نساء / ۱۶۵ ، مائده / ۱۹ ، انعام / ۱۵۶) .

سوره قصص آیه ۴۸

متن آیه :
فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا لَوْلَا أُوتِيَ مِثْلَ مَا أُوتِيَ مُوسَى أَوْلَمْ يَكْفُرُوا يَمَّا أُوتِيَ مُوسَى مِنْ قَبْلُ قَالُوا سِحْرَانِ تَظَاهَرَا وَقَالُوا إِنَّا بِكُلِّ كَافِرُونَ

ترجمه :

هنگامی که قرآن از سوی ما به پیش ایشان فرستاده شد ، گفتند : چه خوب بود اگر همان چیزهایی که به موسی داده شده بود (که قلب عصا به اژدها و ید بیضاء و نزول کتاب یکجا است) بدو داده می‌شد . مگر در گذشته چیزهایی را انکار نکردند که به موسی داده شده بود ؟ (این بهانه‌جویان) گفتند : این دو (کتاب تورات و قرآن) جادوهایی هستند که یکدیگر را پشتیبانی و تأکید می‌نمایند ، و گفتند : ما هیچ کدام را قبول نداریم (و منکر هر دو هستیم) .

توضیحات :

« الْحَقُّ » : قرآن . « سِحْرَانِ » : دو تا فسون و جادو . مراد تورات و قرآن است . « تَظَاهَرَا » : پشت یکدیگر را گرفته‌اند . همدیگر را پشتیبانی و تأکید نموده‌اند .

سوره قصص آیه ۴۹

متن آیه :
قُلْ فَاتُوا بِي كِتَابٍ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ هُوَ أَهْدَىٰ مِنْهُمَا أَتَّبِعُهُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

ترجمه :

بگو : اگر شما راست می‌گوئید (که این دو کتاب ، یعنی تورات و قرآن از سوی خدا نیست)

کتابی روشن‌تر و هدایت‌بخش‌تر از آنها را از سوی خدا بیاورید تا من از آن پیروی کنم .

توضیحات :

« أَتَيْعَهُ » : تا از آن پیروی کنم . مجزوم به جواب امر است .

سوره قصص آیه ۵۰

متن آیه :

فَإِنْ لَّمْ يَسْتَجِيبُوا لَكَ فَاعْلَمْ أَنَّمَا يَتَّبِعُونَ أَهْوَاءَهُمْ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ اتَّبَعَ هَوَاهُ يَغَيِّرْ هُدًى مِّنَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

ترجمه :

پس اگر (این پیشنهاد تو را نپذیرفتند و) پاسخت نگفتند ، بدان که ایشان فقط از هواها و هوسهای خود پیروی می‌کنند ! آخر چه کسی گمراه‌تر و سرگشته‌تر از آن کسی است که (در دین) از هوی و هوس خود پیروی کند ، بدون این که رهنمودی از جانب خدا (بدان شده) باشد ؟ ! مسلماً خداوند مردمان ستم‌پیشه را (به سوی حق) رهنمود نمی‌نماید (چرا که کسی که به دنبال باطل رود ، به حق راهیاب نمی‌شود) .

توضیحات :

« فَإِنْ لَّمْ يَسْتَجِيبُوا لَكَ . . . » : اگر در آوردن کتابی که خواسته‌ای پاسخت ندادند و از عهده آن برنیامدند .

سوره قصص آیه ۵۱

متن آیه :

وَلَقَدْ وَصَّلْنَا لَهُمُ الْقَوْلَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

ترجمه :

ما سخنان (قرآن) را (در قالب آیات متعددی ، به اقتضای حکمت) پیاپی فرستادیم و به هم ارتباط و پیوند دادیم تا (درباره وعده‌ها و پندها و درسهای آن بیندیشند و بدانها ایمان بیاورند و مقاصد و مفاهیم آن را بیاموزند و) یادآور شوند .

توضیحات :

« لَقَدْ وَصَّلْنَا » : ارتباط دادیم و متصل کردیم . یکی بعد از دیگری را فرو فرستادیم . اندک اندک و پیاپی نازل نمودیم و به هم پیوند دادیم (نگا : فرقان / ۳۲) . « الْقَوْلَ » : مراد آیات قرآن است .

سوره قصص آیه ۵۲

متن آیه :

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِهِ هُمْ بِهِ يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

کسانی که پیش از نزول قرآن ، برایشان کتاب (تورات و انجیل را) فرستادیم (و اهل کتاب نامیده می‌شوند ، اگر واقعاً مطالب تورات و انجیل را خوانده و از دل مقاصد آنها را تصدیق کرده باشند ، هم اینک محمد را به عنوان پیغمبر می‌پذیرند و) به قرآن ایمان می‌آورند .

توضیحات :

« مِنْ قَبْلِهِ . . . هُمْ بِهِ . . . » : ضمیر (ه) به قرآن برمی‌گردد .

سوره قصص آیه ۵۳

متن آیه :
وَإِذَا يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ قَالُوا آمَنَّا بِهِ إِنَّهُ الْحَقُّ مِن رَّبِّنَا إِنَّا كُنَّا مِن قَبْلِهِ مُسْلِمِينَ

ترجمه :

هنگامی که (قرآن) بر آنان خوانده می‌شود (شتابان ایمان خود را اعلان می‌دارند و) می‌گویند :
بدان باور داریم ، چرا که آن حق بوده و از سوی پروردگاران (نازل شده) است . ما پیش از نزول
قرآن هم مسلمان بوده‌ایم (و نشانه‌های این پیغمبر را در کتابهای آسمانی خود یافته‌ایم ، و هم
اینک که او را بازشناخته و آیات قرآنی را با کتابهای دیگر آسمانی همسو و هماهنگ دیده‌ایم ، آن
را با جان و دل پذیرا شده‌ایم) .

توضیحات :

« مِنْ قَبْلِهِ » : پیش از نزول قرآن و تلاوت آن . « مُسْلِمِينَ » : ایمانداران . فرمانبرداران . مؤمنین
به بعثت محمد و نزول قرآن بر او .

سوره قصص آیه ۵۴

متن آیه :
أُولَٰئِكَ يُؤْتُونَ أَجْرَهُم مَّرَّتَيْنِ يَمَا صَبَرُوا وَيَدْرُؤُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

ترجمه :

آنان کسانی که دو بار اجر و پاداششان داده می‌شود ، به سبب این که (در راه ایمان اذیت و
آزارها دیده‌اند و) شکیانی کرده‌اند ، و بدیها را با نیکیها از میان برمی‌دارند (و نه تنها بدیها را با
بدیها پاسخ نمی‌گویند ، بلکه در مقابل کردار و گفتار بد مردم ، رفتار بایسته می‌کنند و سخن
شایسته می‌گویند) و از آنچه بدیشان عطاء کرده‌ایم (در راه خیر و صلاح) خرج می‌کنند و
می‌بخشند .

توضیحات :

« مَرَّتَيْنِ » : دو بار . پاداشی در برابر ایمان به پیغمبران پیشین ، و پاداشی در مقابل باور به
خاتم‌النبین . « يَدْرُؤُونَ . . . » : (نگا : رعد / ۲۲) .

سوره قصص آیه ۵۵

متن آیه :
وَإِذَا سَمِعُوا اللَّغْوَ أَعْرَضُوا عَنْهُ وَقَالُوا لَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ لَا نَبْتَغِي الْجَاهِلِينَ

ترجمه :

و هنگامی که یاوه بشنوند از آن روی می‌گردانند (و دشنام را با دشنام پاسخ نمی‌گویند و بلکه)
می‌گویند : اعمال ما از آن ما ، و اعمال شما از آن شما است (و هر کسی آن درود عاقبت کار
که کشت) . وداع و بدرودتان باد ! ما خواهان (همنشینی با) نادانان نیستیم .

توضیحات :

« اللَّغْوِ » : سخنان پوچ . یاوه سرانی . بیهوده‌گویی . « سَلَامٌ عَلَيْكُمْ » : وداعتان باد ! بدرودتان !
(نگا : فرقان / ۶۳) . « لَا نَبْتَغِي » : نمی‌خواهیم . مراد طالب نبودن معاشرت و مصاحبت است

« الْجَاهِلِينَ » : (نگا : بقره / ۶۷) .

سوره قصص آیه ۵۶

متن آیه :
إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) تو نمی‌توانی کسی را که بخواهی هدایت ارمغان داری (و او را به ایمان ، یعنی سر منزل مقصود و مطلوب انسان برسانی) ولی این تنها خدا است که هر که را بخواهد هدایت عطاء می‌نماید ، و بهتر می‌داند که چه افرادی (بر طبق حکمت و عنایت بزدان و برابر اندیشه و تلاش انسان ، سزاوار پذیرش ایمان بوده و به سوی صفوف مؤمنان) راهیابند .

توضیحات :

« إِنَّكَ لَا تَهْدِي . . . » : مراد این است که پیغمبر ، تبلیغ و ارائه طریق می‌نماید و بس . توفیق هدایت و ایصال به مطلوب در دست خداوند است (نگا : بقره / ۲۷۲ ، یونس / ۴۳ ، ابراهیم / ۴) .

سوره قصص آیه ۵۷

متن آیه :
وَقَالُوا إِن تَتَّبِعِ الْهَيْدَىٰ مَعَكَ تَتَخَطَّفُ مِنْ أَرْضِنَا أَوَلَمْ نُمْكِّنْ لَهُمْ حَرَمًا آمِنًا يُجَبَىٰ إِلَيْهِ تَمَرَاتٌ كُلُّ شَيْءٍ رِزْقًا مِن لَدُنَّا وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

(مشرکان مکه به پیغمبر عرض کردند) و گفتند : اگر همراه تو هدایت را پذیرا شویم (و از برنامه توحیدی اسلامی پیروی کنیم ، قبایل نیرومند عرب به جنگ ما برمی‌خیزند و) ما را از روی زمینمان می‌ربایند (و نابودمان می‌نمایند . پس هر چند به حقایق اسلام معترفیم ، ولی برای حفظ جان و مال و مقام خود حاضر به قبول ایمان نیستیم !) . مگر ما حرم پر امن و امانی را برای ایشان فراهم نیاورده‌ایم که محصولات و میوه‌جات فراوانی (از نواحی مختلف) به سوی آن آورده می‌شود ؟ ! (وقتی که در حال کفر ، ایشان را از امنیت و مواهب زندگی برخوردار می‌گردانیم ، چگونه آنان را با وجود ایمان و اطاعت از فرمان ، در دست دیگران رها می‌گردانیم ؟ ! این محصولات و تمرات) داده ما است (بدیشان . . .) و لیکن بیشتر آنان (این را) نمی‌دانند .

توضیحات :

« الْهَيْدَىٰ » : هدایت و رهنمود . مراد دین اسلام است . « تَتَخَطَّفُ » : ربوده می‌گردیم . از میان برداشته می‌شویم . « أَوَلَمْ نُمْكِّنْ » : آیا برای ایشان قرار نداده‌ایم و نساخته‌ایم ؟ واژه (نُمْكِّنْ) : در اینجا به معنی (نَجْعَلْ) است . « آمِنًا » : دارای امن و امان . دارای امنیت . « یَجَبَىٰ » : جمع‌آوری و حمل می‌شود . « كُلُّ » : در اینجا برای تکثیر و به معنی فراوان و زیاد است . « رِزْقًا » : داده و عطاء . حال (تَمَرَاتُ) یا مفعول له است .

سوره قصص آیه ۵۸

متن آیه :
وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِن قَرْيَةٍ بَطَرَتْ مَعِيشَتَهَا فَبَلَكَ مَسَاكِينُهُمْ لَم تَسْكُنْ مِّنْ بَعْدِهِمْ إِلَّا قَلِيلًا وَكُنَّا نَحْنُ الْوَارِثِينَ

ترجمه :

چه مردمان زيادي را نابود ساخته‌ايم که در زندگي خود (همچون اينان) مست و مغرور (جاه و مال و زر و زور) شده‌اند و طغيان و سرکشي پيشه ساخته‌اند . اين خانه‌هاي ايشان است که بعد از آنان (روي آبادي به خود ندیده است و) جز مدت اندکي منزل و مأوي نگشته است ، (و آن هم سکونت موقت مسافران و سياحان به هنگام رفت و آمدشان از اين مناطق بوده است) . و ما خودمان مالک و صاحب (املاک و ديارشان) شده‌ايم .

توضيحات :

« كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ . . . » : (نگا : اعراف / ۴) . « بَطَرَتْ » : سرمست و مغرور شده است . طغيان و سرکشي کرده است . کفران کرده و ناسپاس گذاشته است (نگا : انفال / ۴۷) . « مَعِيشَتَهَا » : مفعول فيه است و حرف جر (في) محذوف است . در اصل چنين است : بَطَرَتْ فِي مَعِيشَتِهَا . « لَمْ تُسْكَنْ . . . إِلَّا قَلِيلًا » : جز مدت کمي ، يا جز بخش اندکي ، و يا اين که جز توسط افراد معدودي ، روي آبادي به خود ندیده است و ساکناني نداشته است . « الْوَارِثِينَ » : مالکين . صاحبان (نگا : حجر / ۲۳ ، انبياء / ۸۹ ، قصص / ۵) .

سوره قصص آيه ۵۹

متن آيه :

وَمَا كَانَ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَىٰ حَتَّىٰ يَبْعَثَ فِي أُمَّهَاتِنَا رُسُلًا يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا وَمَا كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرَىٰ إِلَّا وَأَهْلُهَا ظَالِمُونَ

ترجمه :

پروردگار تو هرگز شهر و دياري را ويران نمي‌سازد مگر اين که در کانون و مرکز آنجا پيغمبري را برانگيزد تا آيات ما را بر اهالي آن فرو خواند ، و ما شهر و دياري را نابود نکرده و نابود نمي‌گردانيم مگر اين که ساکنان آنجا ستمکار باشند .

توضيحات :

« الْقُرَىٰ » : جمع قَرْيَةٍ ، شهرها و آباديهاي بزرگ (نگا : انعام / ۱۳۱) . « أُمَّهَاتِنَا » : مرکز آن کانون و پايخت آن . « يَتْلُو » : الف زائدي در رسم الخط قرآني در آخر دارد . « حَتَّىٰ يَبْعَثَ فِي أُمَّهَاتِنَا رُسُلًا » : اين بخش ، اشاره به اين واقعيت است که لزومي ندارد در هر شهر و روستائي پيغمبري مبعوث گردد . همين که در يك کانون بزرگ که مرکز اخبار و محل اندپشمندان و پايخت بزرگان يك قوم است پيغمبري برانگيخته شود ، کافي و بسنده است . « وَأَهْلُهَا ظَالِمُونَ » : اين بخش ، بيانگر اين مطلب است که ظلم سبب ويراني است ، و ظالمان بدون کيفر و مجازات نمي‌مانند .

سوره قصص آيه ۶۰

متن آيه :

وَمَا أوتِيتُمْ مِّنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَزِينَتُهَا وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

ترجمه :

آنچه به شما داده شده است ، کالاي اين جهان و زينت آن است (و زودگذر و همراه با ناگواربها و رنجها و دردها است) ولي آنچه در نزد خدا (در آن سرا است) بهتر و جاودانه‌تر است . آيا نمي‌دانيد (که باقي با فاني و محدود با نامحدود ، يکسان نيست ؟ !) .

توضيحات :

« مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا » : كالاي زندگي دنيوي است و تنها در مدت عمر کوتاهتان از آن استفاده مي‌کنيد و بس . « خَيْرٌ وَ أَبْقَى » : خوبتر و پايدارتر . مراد خوب و سرمدي است .

سوره قصص آيه ۶۱

متن آيه :
أَقِمِّنْ وَعَدَنَاهُ وَعَدًّا حَسَنًا فَهُوَ لَأَقِيهِ كَمَنَّ مَتَعْنَاهُ مَتَاعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ هُوَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنَ الْمُحْضَرِينَ

ترجمه :

آيا كسي كه بدو وعده نيكو داده‌ايم ، و بدان خواهد رسيد (كه نعمت فراوان و نامحدود آن جهان و بهشت جاويدان است) هميسان كسي است كه كالاي زندگي اين جهان را بدو داده‌ايم (و از نعمت ناپايدار و آميزه به غصه و رنج آن بهره‌مندش ساخته‌ايم) و سپس در روز قيامت از زمره احضارشدگان (براي حساب و كتاب ، و گرد آورده شدگان در عذاب و عقاب دوزخ) است ؟ !

توضيحات :

« لَأَقِيهِ » : رسنده بدان است . « الْمُحْضَرِينَ » : احضار شدگان . گرد آورده شدگان . مراد كساني است كه فرشتگان آنان را به پاي حساب و كتاب مي‌آورند و براي عذاب حاضرشان مي‌گردانند (نگا : روم / ۱۶ ، صافات / ۵۷) .

سوره قصص آيه ۶۲

متن آيه :
وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَائِيَ الَّذِينَ كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ

ترجمه :

روزي (را خاطر نشان ساز كه) خدا ايشان را فرايد مي‌دارد و مي‌گويد : انبازهائي كه براي من گمان مي‌برديد كجايند ؟ ! (اي مشركان ! حالا كه حجابها و پرده‌ها کنار رفته‌اند و هنگامه حساب و كتاب و گرفتاري و درماندگي است ، بگوئيد بتها و خداگونه‌هاي انس و جني كه مي‌پنداشتيد و مي‌پرستيد بيابند و شما را از عقاب و عذاب آفريدگار برهانند) .

توضيحات :

« أَيْنَ » : كجا ؟ كو ؟

سوره قصص آيه ۶۳

متن آيه :
قَالَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ رَبَّنَا هَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَغْوَيْنَا أَغْوَيْنَاهُمْ كَمَا غَوَيْنَا تَبَرَّأْنَا إِلَيْكَ مَا كَانُوا إِيَّانَا يَعْبُدُونَ

ترجمه :

كساني كه (سردستگان كفر و ضلال بوده و) فرمان عذاب درباره آنان مسلم شده است ، مي‌گويند : پروردگارا ! ما اينان را گمراه ساخته‌ايم . از آنجا كه خودمان گمراه بوده‌ايم ايشان را هم گمراه نموده‌ايم . ما از اينان در پيشگاه تو بيزاري مي‌جوئيم (و مي‌گوئيم : ايشان شهوات و آرزوهاي خود را پرستش کرده‌اند و) ما را عبادت نکرده‌اند !

توضيحات :

« حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ » : مستحقّ عذاب شده‌اند (نگا : نمل / ۸۲) . « أُغْوَيْنَاهُمْ كَمَا غَوَيْنَا » : ایشان را گمراه ساخته‌ایم ، چرا که خودمان گمراه بوده‌ایم . مراد این است که اغواگران می‌گویند : پیروان ما به میل خود به دنبال ما آمده‌اند و به محض این که وسوسه ما با شهوات ایشان موافقت داشته است ، از ما اطاعت نموده‌اند . لذا هر دو گروه یکسان و برابریم (نگا : مائده / ۷۷) . « مَا . . . يَعْبُدُونَ » : عبادت ، در اینجا علاوه از پرستش ، معنی اطاعت نیز دارد .

سوره قصص آیه ۶۴

متن آیه :

وَقِيلَ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَرَأَوُا الْعَذَابَ لَوْ أَنَّهُمْ كَانُوا يَهْتَدُونَ

ترجمه :

(به پرستش کنندگان گول خورده) گفته می‌شود : انبازهای خود را (که معبودهای دروغینند) به فریاد خوانید (تا شما را یاری کنند) . آنان ایشان را به فریاد می‌خوانند ، ولی پاسخی بدانان نمی‌دهند . (در این هنگام) عذاب را (با چشم خود) می‌بینند (و آرزو می‌کنند :) کاش ! هدایت یافته و راهیاب می‌بودند (و امروز گرفتار چنین مجازات شدید نمی‌شدند) .

توضیحات :

« ادْعُوا » : فرا خوانید . به کمك طلبید . « لَوْ أَنَّهُمْ . . . » : حرف (لَوْ) برای تمّنی است . یا برای شرط است و جواب محذوف است که (لَمَّا رَأُوا الْعَذَابَ) است .

سوره قصص آیه ۶۵

متن آیه :

وَيَوْمَ يَنَادِيهِمْ فَيَقُولُ مَاذَا أَجَبْتُمُ الْمُرْسَلِينَ

ترجمه :

(خاطر نشان ساز) روزی را که خداوند مشرکان را فریاد می‌دارد و می‌گوید : به پیغمبران چه پاسخی دادید ؟

توضیحات :

« أَجَبْتُمُ » : پاسخ دادید (نگا : مائده / ۱۰۹) .

سوره قصص آیه ۶۶

متن آیه :

فَعَمِيَتْ عَلَيْهِمُ الْأَنْبَاءُ يَوْمَئِذٍ فَهُمْ لَا يَتَسَاءَلُونَ

ترجمه :

در این هنگام (بر اثر حیرت و دهشت) همه خبرها از پادشان می‌رود (و جملگی دچار فراموشی می‌شوند و سخنی برای گفتن نخواهند داشت و حتی از هول و هراس) نمی‌توانند چیزی از یکدیگر هم بپرسند .

توضیحات :

« عَمِيَتْ » : کور می‌گردد . مراد مخفی شدن و از یاد رفتن است . این فراموشی از شدت حیرت بدیشان دست می‌دهد . « لَا يَتَسَاءَلُونَ » : نمی‌پرسند . مراد این است که نمی‌توانند بر اثر هول و هراس از یکدیگر هم سؤال بکنند .

سوره قصص آیه ۶۷

متن آیه :
قَامَا مِّن تَابٍ وَأَمِنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَعَسَىٰ أَن يَكُونَ مِنَ الْمُفْلِحِينَ

ترجمه :

(آنچه گذشت درباره مشرکانی است که بر شرک مرده‌اند) و اما کسانی که (در دنیا) توبه کرده و ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده باشند ، امید است که از زمره رستگاران گردند .

توضیحات :

« عسی » : امید است . این واژه نسبت به خدا به معنی محقق و مسلم و حتمی است .

سوره قصص آیه ۶۸

متن آیه :
وَرَبِّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ مَا كَانَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ

ترجمه :

پروردگار تو هر چه را بخواهد می‌آفریند ، و هر کس را بخواهد برمی‌گزیند ، و مردمان (پس از صدور فرمان خدا درباره چیزی و کسی) حق انتخاب و اختیار ندارند . خداوند بسی منزه‌تر و بالاتر از آن است که چیزی را انباز او کنند .

توضیحات :

« الْخِيَرَةُ » : حق انتخاب . گزینش . مراد این است که انسان در برابر حکم خدا ، صاحب اختیار نبوده و حق چانه زدن ندارد (نگا : احزاب / ۳۶) .

سوره قصص آیه ۶۹

متن آیه :
وَرَبِّكَ يَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) پروردگار تو آگاه است از آنچه سینه‌هایشان (از کینه‌ها در خود) پنهان می‌دارد ، و از آنچه آنان آشکار می‌سازند (و به صورت اعتراضها و طعنه‌ها بروز می‌دهند) .

توضیحات :

« تُكِنُّ » : پنهان می‌دارد (نگا : نمل / ۷۴) .

سوره قصص آیه ۷۰

متن آیه :
وَهُوَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْحَمْدُ فِي الْأُولَىٰ وَالْآخِرَةِ وَلَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

ترجمه :

پروردگار تو الله است و خدائی جز او نیست ، و هر گونه سپاس و ستایشی بدو تعلق دارد چه در این جهان و چه در آن جهان ، و فرماندهی و داوری از آن او است ، و بازگشت همه شما به سوی او خواهد بود . (او خالق ، و او حاکم ، و او قاضی است) .

توضیحات :

« الأولي » : این جهان . « الآخرة » : آن جهان . « الحکم » : فرماندهی . داوری و دادرسی .

سوره قصص آیه ۷۱

متن آیه :

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ اللَّيْلَ سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ إِلَهُ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُم بِضِيَاءٍ أَفَلَا تَسْمَعُونَ

ترجمه :

بگو : (ای مردم !) به من بگوئید اگر خداوند شب را تا روز قیامت همیشه ماندگار کند (و روز روشن را به دنبال آن نیاورد) بجز خدا کدام خدا است که بتواند برای شما روشنائی بیاورد ؟ (و روز روشنی پدیدار کند تا در آن به تلاش پردازید و کسب و کار کنید ؟) . آیا نمی‌شنوید ؟ (باید که بشنوید و بنگرید و کرنش برید اگر عاقلید) .

توضیحات :

« أَرَأَيْتُمْ » : چه می‌بینید و نظرتان چیست ؟ مرا خبر دهید و به من بگوئید . « سَرْمَدًا » : دائمی و همیشگی . ماندگار و پایدار .

سوره قصص آیه ۷۲

متن آیه :

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ النَّهَارَ سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ إِلَهُ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُم بِلَيْلٍ تَسْكُنُونَ فِيهِ أَفَلَا تُبْصِرُونَ

ترجمه :

بگو : مرا خبر دهید ، اگر خداوند روز را تا روز قیامت جاودانه و دائمی کند (و شب تاریک را به دنبال آن نیاورد) بجز خدا کدام خدا است که بتواند برای شما شبی را بیاورد تا در آن بیارامید (و خستگی کار روزانه را از تن به در کنید ؟) . مگر نمی‌بینید (که دچار چه اشتباه بزرگی هستید ؟ مگر شب و روز دو نشانه سترگ بر وجود خدای بزرگ نیستند ؟) .

توضیحات :

« تَسْكُنُونَ » : بیارامید . به استراحت پردازید (نگا : یونس / ۶۷) .

سوره قصص آیه ۷۳

متن آیه :

وَمِنْ رَحْمَتِهِ جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

ترجمه :

این از لطف و مرحمت الهی است که شب را و روز را برای شما آفریده است تا در آن بیارامید و (در این ، به تلاش معاش پردازید و) فضل خدا را بجوئید ، و سپاسگزار (الطاف و مراحم او) باشید .

توضیحات :

« فِيهِ » : در شب .

سوره قصص آیه ۷۴

مَتْنِ آيَةٍ :
وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَائِيَ الَّذِينَ كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ

ترجمه :

روزي (را خاطر نشان ساز که) خدا ايشان را فرياد مي‌دارد و مي‌گويد : انبازهاي که براي من گمان مي‌برديد کجايند ؟ !

توضيحات :

...

سوره قصص آیه ۷۵

مَتْنِ آيَةٍ :
وَنَزَعْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا فَقُلْنَا هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ فَعَلِمُوا أَنَّ الْحَقَّ لِلَّهِ وَصَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

ترجمه :

(در آن روز ، ما) از هر امتي گواهي (از ميانشان برگزيده و) بيرون مي‌کشيم و (به پيش خود احضار مي‌کنيم ، و خطاب به مشرکان) مي‌گوئيم : دليل خود را (بر شرك و كفر دنيوي) بياوريد . پس آنان خواهند دانست که حق با خدا است ، و چيزهاي که به هم مي‌بافتند (و انباز و بت و دست‌اندرکار جهان مي‌ناميدند ، از دستشان به در رفته است و) از ايشان گم و ناپديد گشته است .

توضيحات :

« نَزَعْنَا » : نزع به معني بيرون کشيدن است . ولي در اینجا مراد برگزیدن و احضار کردن است .
« شَهِيدًا » : گواه . مراد پيغمبر هر قومي است (نگا : بقره / ۱۴۳ ، نساء / ۴۱ و ۴۲) . « أَنَّ الْحَقَّ لِلَّهِ » : حق با خدا است . آنچه خدا فرموده است ، حق و حقيقت است . الوهيت حق خدا است و بس .

سوره قصص آیه ۷۶

مَتْنِ آيَةٍ :
إِن قَارُونَ كَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسَى فَبَغَى عَلَيْهِمْ وَآتَيْنَاهُ مِنَ الْكُنُوزِ مَا إِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُوءُ بِالْعُصْبَةِ أُولِي الْقُوَّةِ إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ

ترجمه :

قارون از قوم موسي بود و (بر اثر داشتن دارائي فراوان) بر آنان فخر فروشي کرد (و چون ثروتمندترين فرد بني‌اسرائيل بود ، از ايشان خواست که او را فرمانده و خويشتن را فرمانبردارش بدانند) . ما آن اندازه گنج و دفينه بدو داده بوديم که (حمل صندوقهاي) خزائن آن بر گروه پر زور و با قدرت سنگيني مي‌کرد (و ايشان را دچار مشکل مي‌نمود) . وقتي (از اوقات) قوم او بدو گفتند : (مغرورانه) شادماني مکن ، که خدا شادمانان (سرمست از غرور) را دوست نمي‌دارد .

توضيحات :

« بَغَى » : سرکشي کرد . تکبر ورزيد . خود را بزرگتر از ديگران ديد و ديگران را پائين‌تر از خويش .

« الْكُنُوزِ » : جمع كَنْز ، گنجینه . دفينه . « ما » : چیزی که . مقداری که . موصول است و به معنی (الَّتِي) است . « مَفَاتِحَ » : جمع مَفْتَح ، به فتح میم ، مخزن . خزینه . صندوق و ظروف گنج (نگا : انعام / ۵۹ ، نور / ۶۱) . « تَنَوُّا » : سنگینی می‌کند . به رنج و مشقت می‌اندازد . « الْعَصَبَةَ » : جماعت زیاد . گروه فراوان (نگا : یوسف / ۸) . « أُولِي الْقُوَّةِ » : زورمندان . قدرتمندان . « الْفَرَجِينَ » : افراد شیادمان . مراد کسانی است که بر اثر فرا چنگ آوردن اموال و داشتن مادیات فراوان مغرور و متکبر شوند و از باده پیروزی سرمست گردند و از خوشحالی در پوست نگنجند .

سوره قصص آیه ۷۷

متن آیه :

وَأَبْتَعُ بِمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنَ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ الْفُسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ

ترجمه :

به وسیله آنچه خدا به تو داده است ، سرای آخرت را بجوی (و بهشت جاویدان را فرا چنگ آور) و بهره خود را از دنیا فراموش مکن (و بدان که تو هم حق حیات داری و باید از امتعه و لذائذ حلال استفاده بکنی و به خویشتن برسی) ، و همان گونه که خدا به تو (بخشیده است و در حق تو) نیکی کرده است ، تو نیز (به دیگران بخش و بدیشان) نیکی کن ، و در زمین تباهی مجوی که خدا تباهکاران را دوست نمی‌دارد .

توضیحات :

« اِبْتَعُ » : بطلب . بجوی . « وَأَبْتَعُ بِمَا » : مراد این است که نعمت دنیا باید وسیله باشد ؛ نه هدف . به عبارت دیگر ثروت دنیا را باید در راه فراچنگ آوردن بهشت خدا به کار انداخت .

سوره قصص آیه ۷۸

متن آیه :

قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي أَلَمْ يَعْلَمِ أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَهْلَكَ مِن قَبْلِهِ مِنَ الْقُرُونِ مَنْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً وَأَكْثَرَ جَمْعًا وَلَا يَسْأَلُ عَن ذُنُوبِهِمُ الْمُجْرِمُونَ

ترجمه :

(قارون) گفت : این مال در سایه آگاهی و دانشی که دارم به من داده شده است (و مرا فراهم گشته است . خودم آن را به دست آورده‌ام و خودم هم می‌دانم چگونه آن را مصرف کنم) . مگر ندانسته است که خداوند نسلهای (قرون و اعصار) زیادی را نابود کرده است که از او قدرت بیشتری ، و در گردآوری (دارائی مهارت) زیادتری داشته‌اند . (بگذار مجرمان چون او در فسق و فجور و کبر و غرور خود فرو روند . در قیامت همه چیز عیان است و حاجت به بیان نیست ، و لذا) گناهکاران از گناهانشان سؤال (تحقیق و تحریم) نمی‌شود ، (بلکه سؤال توبیخ و تحقیر از ایشان می‌گردد) .

توضیحات :

« عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي » : در پرتو دانشی که دارم . در سایه آگاهی و به سبب علمی که مرا است . « الْقُرُونِ » : (نگا : یونس / ۱۳ ، قصص / ۴۳ و ۴۵) . « قُوَّةً » : مراد نیروی مادی است . « جَمْعًا » : گردآوری . توان بهره‌وری و استفاده از سرمایه در بازرگانی و کشاورزی و راههای دیگر اقتصادی برای افزایش دارائی مراد است . « لَا يَسْأَلُ . . . » : در آخرت گناهکاران از گناهانشان پرسشی نمی‌شود که برای تحقیق باشد و بخواهند حال ایشان را هم مراعات دارند و مهري

بدانان ورزند ، زیرا همه چیز روشن است . بلکه سؤال تویخ و تهدید مطرح است که خود يك نوع مجازات رواني براي گناهكاران است (نگا : حجر / ۹۲ ، نحل / ۵۶ ، صافات / ۲۴) . برخي هم احتمال داده‌اند که چنین امري مربوط به مجازات دنيوي است که چون عذاب الهي فرا رسد ، مجال پرسش و پاسخ نيست و عذاب الهي همان و نابودي همان (نگا : تفسير نمونه) .

سوره قصص آيه ۷۹

متن آيه :

فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ فِي زِينَتِهِ قَالَ الَّذِينَ يُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا يَا لَيْتَ لَنَا مِثْلَ مَا أُوتِيَ قَارُونُ إِنَّهُ لَذُو حَظٍّ عَظِيمٍ

ترجمه :

(قارون به اندرز پندگويان وقعي نهاد و بلکه هوس قدرت و جنون ثروت او را بر آن داشت که با آرايش هر چه بيشتتر ، دارائي خود را به نمايش گذاشت و) با تمام زينت خود در برابر قوم خويش نمايان گرديد (و زر و زيور و قدرت و شوکت خويشتن را در معرض ديدگان مردمان قرار داد) . آنان که طالب زندگي دنيا بودند ، گفتند : اي کاش ! همان چيزهائي که به قارون داده شده است ما هم مي‌داشتيم . (چه ثروت سرشاري ! و چه جاه و جلالي !) . واقعاً او داراي بهره بزرگ و شانس سترگ است .

توضيحات :

« فِي زِينَتِهِ » : در ميان جاه و جلالتش . با تمام زر و زورش (نگا : هود / ۱۵ ، احزاب / ۲۸) . « حَظٌّ » : بهره و نصيب . شانس و بخت . سعادت و خوشبختي .

سوره قصص آيه ۸۰

متن آيه :

وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَيَلَكُمْ ثَوَابُ اللَّهِ خَيْرٌ لِمَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا وَلَا يُلَقَّاهَا إِلَّا الصَّابِرُونَ

ترجمه :

و کسانی که دانش و آگاهي داشتند (به افراي که عاشقان زرق و برق دنيا بودند و بزرگواري را در زر و زور مي‌ديدند) گفتند : واي بر شما ! (چه مي‌گوئيد و سعادت را در چه مي‌جوئيد ؟) اجر و پاداش خدا (که بهشت جاويدان است) بسي والاطر و بهتر (از اين چيزها) است براي کسانی که ايمان داشته باشند و کارهاي شايسته انجام دهند و اين (بهشت يزدان هم) جز نصيب شکیبایان نمي‌گردد .

توضيحات :

« أُوتُوا الْعِلْمَ » : دانايان و فرزنانگان . « لَا يُلَقَّاهَا إِلَّا الصَّابِرُونَ » : به بهشت خدا جز شکیبایان برده نمي‌شوند و بدان رسانده نمي‌شوند . اين نصيحت جز به دل شکیبایان فرو نمي‌رود و کسي جز ايشان آن را پذيرا نمي‌شود . ضمير (ها) به (مَنُوبَةَ) و (جنّة) مفهوم از ثواب ، و يا به (مَقَالَةَ) و (کَلِمَةَ) علماء آگاه از احوال دنيا و آخرت بر مي‌گردد .

سوره قصص آيه ۸۱

متن آيه :

فَخَسَفْنَا بِهِ وَبِدَارِهِ الْأَرْضَ فَمَا كَانَ لَهُ مِنْ فِئَةٍ يَنْصُرُونَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُنتَصِرِينَ

ترجمه :

سپس ما او را و خانه‌اش را به زمین فرو بردیم ، و گروه و دسته‌ای نداشت که او را در برابر خدا یاری دهند (و وی را از عذاب الهی برهانند) ، و خود نیز نتوانست خویشتن را کمک کند .

توضیحات :

« حَسَفْنَا » : فرو بردیم (نگا : نحل / ۴۵ ، اسراء / ۶۸) . « مِنْ دُونِ اللَّهِ » : در مقابل خدا (نگا : کهف / ۴۳) . « الْمُنْتَصِرِينَ » : یاری دهندگان .

سوره قصص آیه ۸۲

متن آیه :

وَأَصْبَحَ الَّذِينَ تَمَنَّوْا مَكَانَهُ بِالْأَمْسِ يَقُولُونَ وَيَكَانَ اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَوْلا أَن مِّنَ اللَّهِ عَلَيْنَا لَخَسَفَ بِنَا وَيَكَانَ لَأَ يَفْلِحَ الْكَافِرُونَ

ترجمه :

آنان که دیروز آرزو می‌کردند به جای او باشند ، (هنگامی که این صحنه دلخراش را دیدند) گفتند : وای ! انگار خدا روزی را برای هر کس از بندگانش که بخواهد گسترش می‌دهد و برای هر کس که بخواهد روزی را تنگ و کم می‌گرداند (و چرا ما از این واقعیت غافل بودیم که داشتن و نداشتن مادیات ، وسیله آزمایش مردمان است و بس ؟ !) . اگر خداوند بر ما منت نمی‌نهاد (و تفضل نمی‌فرمود ، آرزوی دیروزی ما را برآورده می‌کرد ، و امروز همچون قارون) ما را (به دل زمین) فرو می‌برد . وای ! انگار کافران رستگار نمی‌گردند (و حتماً عذاب خدا دیر یا زود گریبانگیرشان می‌شود) .

توضیحات :

« وَيَكَانَ » : وای ! مثل این که . این کلمه را بعضی بسیط می‌دانند ، و برخی مرکب از (وَيَ) و (كَانُ) یا (وَيَكُ) و (أَنْ) . واژه (وَيَ) یا (وَيَكُ) اسم الفعل و برای تعجب و ندامت به کار می‌روند ، و در اینجا معنی ندامت و پشیمانی دارند . « يَقْدِرُ » : تنگ می‌کند . کم می‌گرداند (نگا : رعد / ۲۶ ، اسراء / ۳۰) .

سوره قصص آیه ۸۳

متن آیه :

تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجَعَلَهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فِسَادًا وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ

ترجمه :

ما آن سرای آخرت را تنها بهره‌کسانی می‌گردانیم که در زمین خواهان تکبر و استکبار نیستند و فساد و تباهی نمی‌جویند (و دل‌هایشان از آلودگی‌های مقام‌طلبی و شهرت‌طلبی و بزرگ‌بینی و تباہکاری ، پاک و پالوده است) ، و عاقبت از آن پرهیزگاران است .

توضیحات :

« تِلْكَ الدَّارُ . . . » : آن سرای آخرت که بهشت جاویدان است و بارها وصف آن را شنیده‌اید . « عُلُوًّا » : برتری جوئی . مراد تکبر و استکبار و خود بزرگ بینی است (نگا : اسراء / ۴ ، نمل / ۱۴) . « الْعَاقِبَةُ » : سرانجام ، به معنی وسیع کلمه . از قبیل : سرانجام کار . پیروزی در این جهان . بهشت و نعمتهای آن جهانی .

سوره قصص آیه ۸۴

متن آیه :

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى الَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

هر کس کار نیکی انجام دهد ، پاداشی بهتر از آن دارد ، (که اجر مضاعف است ، و این افزایش بستگی به میزان عمل و اخلاص و حسن نیت و صفای قلب دارد) و هر کس کار بدی انجام دهد ، به کسانی که کار بد کنند ، جز اعمال آنان ، کیفر ایشان نیست (و کیفرشان درست به اندازه گناهشان است) .

توضیحات :

« مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ » : مراد از حَسَنَةِ ، هر گونه کار نیک است که پاداش مضاعف دارد (نگا : انعام / ۱۶۰ ، بقره / ۲۶۱) . یا این که مراد ایمان و عمل صالح است که جزای آن بهتر از خود آن است که رضا و خوشنودی خدا است که همه خوشیها را به همراه دارد (نگا : توبه / ۷۲ ، مائده / ۱۶) . « لَا يُجْزَى . . . إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ » : در برابر سیئات و معاصی ، کیفری جز کیفر همان عملی را که انجام داده‌اند دامنگیرشان نمی‌گردد (نگا : انعام / ۱۶۰ ، یونس / ۲۷) .

سوره قصص آیه ۸۵

متن آیه :

إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَادُّكَ إِلَيَّ مَعَادٍ قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ مَنْ جَاءَ بِالْهُدَىٰ وَمَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

ترجمه :

همان کسی که (تبلیغ) قرآن را بر تو واجب گردانده است ، تو را به محلّ بازگشت بزرگ (قیامت) برمی‌گرداند (و میان تو و تکذیب‌کنندگان داوری می‌نماید و به مقام محمود و بهشت موعودت می‌رساند) . بگو : پروردگار من (از همه) بهتر می‌داند که چه کسی هدایت را از سوی او آورده است ، و چه کسی در گمراهی آشکار بسر می‌برد .

توضیحات :

« فَرَضَ » : واجب گردانده است . مراد تبلیغ قرآن و عمل به آن و رساندن اوامر یزدان به مردمان است (نگا : نور / ۱ ، مائده / ۹۲ و ۹۹) . « رَادُّ » : برگرداننده . « مَعَادٍ » : زادگاه و جایگاه که مراد مکه است . روز رستاخیز یا محشر و میعادگاه حساب و کتاب که برای پیغمبر ورود به بهشت را به دنبال دارد . بهشت که محل برگشت مؤمنان بدان است . تنوین معادٍ ، برای تعظیم است . « مَنْ جَاءَ بِالْهُدَىٰ » : مراد خود پیغمبر است .

سوره قصص آیه ۸۶

متن آیه :

وَمَا كُنْتَ تَرْجُو أَنْ يُلْقَىٰ إِلَيْكَ الْكِتَابُ إِلَّا رَحْمَةً مِّنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ ظَهِيرًا لِّلْكَافِرِينَ

ترجمه :

تو این امید را نداشتی که کتاب (بزرگ قرآن) برای تو فرستاده شود ، لیکن رحمت پروردگارت چنین ایجاب کرد و (خواست با ارسال قرآن برای خاتم پیغمبران ، این مسؤولیت سنگین را به تو سپارد . به شکرانه این نعمت بزرگ هرگز) پشتیبان کافران مباش (و یاور و همدست ایشان مشو) .

توضیحات :
 « أَمْ كُنْتُمْ تَرْجُونَ » : چشم به راه نبودی . امیدوار نبودی . الف زائیدی در رسم الخط قرآنی در آخر (تَرْجُونَ) موجود است . « إِلَّا » : لیکن (نگا : قصص / ۴۶) . « إِلَّا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ » : لیکن رحمت پروردگارت ایجاب کرد و شامل تو شد . مگر به خاطر رحم پروردگارت نسبت به تو و امت تو . « إِلَّا رَحْمَةً » : (نگا : اسراء / ۸۷) . « ظَهيراً » : پشتیبان (نگا : قصص / ۱۷) . مسلماً پیغمبر هرگز از کفار پشتیبانی نمی کرده است ، ولی این دستور در مورد او تأکید است ، و در مورد دیگران بیان یک وظیفه مهم .

سوره قصص آیه ۸۷

متن آیه :
 وَلَا يَصُدُّكَ عَنْ آيَاتِ اللَّهِ بَعْدَ إِذْ أَنْزَلَتْ إِلَيْكَ وَأَدْعُ إِلَىٰ رَبِّكَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

ترجمه :
 کافران تو را از آیات خداوند باز ندارند ، پس از آن که بر تو نازل شده است ، و (مردم را) به سوی پروردگارت دعوت کن ، و از زمره مشرکان مباش .

توضیحات :
 « لَا يَصُدُّكَ » : تو را باز ندارند . « عَنْ آيَاتِ اللَّهِ » : از ترتیل و تبلیغ و عمل به آیات خدا .

سوره قصص آیه ۸۸

متن آیه :
 وَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

ترجمه :
 همراه الله معبود دیگری را به فریاد مخوان . جز او هیچ معبود دیگری وجود ندارد . همه چیز جز ذات او فانی و نابود می شود . فرماندهی از آن او است و بس ، و همگی شما به سوی او برگردانده می شوید (و به حساب و کتاب اقوال و اعمالتان رسیدگی می کند و در میانتان داوری خواهد کرد) .

توضیحات :
 « لَا تَدْعُ » : به فریاد مخوان . میرست . « وَجْهَهُ » : (نگا : انعام / ۵۲ ، کهف / ۲۸) . « الْحُكْمُ » : فرماندهی و حاکمیت . داوری و قضاوت .

سوره عنکبوت آیه ۱

متن آیه :
 الم

ترجمه :
 الف ، لام ، میم .

توضیحات :
 « الم » : حروف مقطعه است (نگا : بقره / ۱) .

سوره عنكبوت آیه ۲

متن آیه :
أَحْسِبَ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ

ترجمه :

آیا مردمان گمان برده‌اند همین که بگویند ایمان آورده‌ایم (و به یگانگی خدا و رسالت پیغمبر اقرار کرده‌ایم) به حال خود رها می‌شوند و ایشان (با تکالیف و وظائف و رنجها و سختی‌هایی که باید در راه آئین آسمانی تحمل کرد) آزمایش نمی‌گردند ؟ !

توضیحات :

« لا یفتنون » : آزمایش نمی‌گردند . مورد امتحان واقع نمی‌شوند (نگا : بقره / ۱۵۵ و ۲۱۴) .

سوره عنكبوت آیه ۳

متن آیه :
وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ

ترجمه :

ما کسانی را که قبل از ایشان بوده‌اند (با انواع تکالیف و مشقات و با اقسام نعمتها و محنتها) آزمایش کرده‌ایم ، آخر باید خدا بداند چه کسانی راست می‌گویند ، و چه کسانی دروغ می‌گویند .

توضیحات :

« فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ . . . » : (نگا : آل‌عمران / ۱۴۰ و ۱۶۶ و ۱۶۷) .

سوره عنكبوت آیه ۴

متن آیه :
أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ أَنْ يَسْفِقُونَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ

ترجمه :

آیا کسانی که بدیها را انجام می‌دهند گمان می‌برند که بر ما پیشی می‌گیرند (و از حوزه قدرت ما می‌گریزند و از چنگال کیفر ما رهائی می‌یابند ؟ !) . چه بد داوری می‌کنند !

توضیحات :

« يَسْفِقُونَا » : از پیش ما در بروند . از دست ما به در روند (نگا : انفال / ۵۹) . « يَحْكُمُونَ » : داوری می‌کنند .

سوره عنكبوت آیه ۵

متن آیه :
مَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ اللَّهِ فَإِنَّ أَجَلَ اللَّهِ لَآتٍ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

ترجمه :

کسی که ملاقات خدا را چشم می‌دارد (و به زندگی دوباره و رستاخیز و قیامت و حساب و کتاب و پاداش و پادافره معتقد است ، باید در پرستش و فرمانبرداری از خدا سستی و سهل‌انگاری نکند ، و باید بداند) زمانی را که خدا تعیین کرده است (دیر یا زود) فرا می‌رسد ، و او شنوا و

آگاه است (و گفتار و رفتار همگان را می‌شنود و می‌بیند و سزا و جزا می‌دهد) .

توضیحات :

« یرجو » : امیدوار است . چشم می‌دارد . الف زائدي در رسم الخط قرآني دارد . « لِقَاءَ » : ملاقات (نگا : انعام / ۳۱ و ۱۵۴) .

سوره عنكبوت آیه ۶

متن آیه :

وَمَنْ جَاهَدَ فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

کسی که تلاش و کوششی (در راه پیشرفت دین خدا ، و انجام عبادات تقبل) کند ، در حقیقت برای خود تلاش و کوشش کرده است (و سود آن عائد خودش می‌گردد) . چرا که خدا بی‌نیاز از جهانیان (و طاعت و عبادت ایشان) است .

توضیحات :

« جَاهِدَ » : با دشمنان خدا جهاد کرد . با دشمن نفس اماره به مبارزه برخاست . در راه دین مصائب و مشکلاتی تحمل کرد .

سوره عنكبوت آیه ۷

متن آیه :

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَحْسَنَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

کسانی که ایمان بیاورند و کارهای شایسته انجام بدهند (ما گناهان ایشان را می‌بخشیم و) بدیهایشان را محو می‌کنیم ، و پاداش کارهای نیکشان را به بهترین وجه می‌دهیم .

توضیحات :

« لَنُكَفِّرَنَّ » : (نگا : نساء / ۳۱ ، آل‌عمران / ۱۹۵ ، مائده / ۱۲ و ۶۵) . « لَنَجْزِيَنَّهُمْ أَحْسَنَ مَا . . » . (نگا : توبه / ۱۲۱ ، نحل / ۹۶ و ۹۷ ، نور / ۲۸) . ما همه اعمال خوب آنان را به حساب بهترین آنها می‌گذاریم و پاداش می‌دهیم .

سوره عنكبوت آیه ۸

متن آیه :

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا وَإِن جَاهَدَاكَ لِتُشْرَكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

ترجمه :

ما به انسان توصیه می‌کنیم که به پدر و مادرش کاملاً نیکی کند ، و (اما ای انسان !) اگر آن دو تلاش کردند که برای من انباز قرار دهی - که کمترین اطلاعی از آن نداری (و اصلاً شرک با علم و عقل سازگار نیست) - از ایشان اطاعت مکن . (ولی باز هم محترمانه و مهربانانه با ایشان رفتار کن) . بازگشت همه شما به سوی من است و از کارهایی که کرده‌اید آگاهتان می‌کنم (و جزا و سزای اعمالتان را بی‌کم و کاست خواهم داد) .

توضیحات :

« حسناً » : زیبایی . یعنی باید انسان کاملاً به پدر و مادرش نیکی کند ، نیکی و نیکوکاری که انگار خود زیبایی است (نگا : بقره / ۸۳) . « إِلَهِي اللَّهُ . . . » : (نگا : مائده / ۴۸ و ۱۰۵) .

سوره عنكبوت آیه ۹

متن آیه :

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ

ترجمه :

کسانی که ایمان می‌آورند و کارهای بایسته می‌کنند ، ما ایشان را در میان شایستگان قرار می‌دهیم (و همدم و همنشین پیغمبران و صدیقان و شهداء و صالحان می‌کنیم) .

توضیحات :

« لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ » : (نگا : نساء / ۶۹) . « الصَّالِحِينَ » : شایستگان (نگا : یوسف / ۱۰۱) .

سوره عنكبوت آیه ۱۰

متن آیه :

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ فَإِذَا أُوذِيَ فِي اللَّهِ جَعَلَ فِتْنَةَ النَّاسِ كَعَذَابِ اللَّهِ وَلَئِن جَاء نَصْرٌ مِّن رَّبِّكَ لَيَقُولُنَّ إِنَّا كُنَّا مَعَكُمْ أَوْلَىٰ آلِلَّهِ يَاعْلَمُ بِمَا فِي صُدُورِ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

در میان مردم کسانی هستند که می‌گویند ایمان آورده‌ایم (و از زمره مؤمنانیم) ، اما هنگامی که به خاطر خدا مورد اذیت و آزار قرار گرفتند ، (به ناله و فریاد می‌آیند و چه بسا از دین برگردند . انگار ایشان) شکنجه مردمان را (در دنیا) همسان عذاب خدا (در آخرت) می‌شمارند ، و هنگامی که پیروزی از سوی پروردگارت نصیب (شما مؤمنان) گردد ، خواهند گفت : ما که با شما بوده‌ایم (و ایمانی چون ایمان شما داشته‌ایم و باید از غنائم پیروزیتان بر دشمنان بهره‌ای داشته باشیم) . آیا خداوند آگاه‌تر (از هر کسی) ، به ایمان و نفاق و) به آنچه در سینه‌های جهانیان است نمی‌باشد ؟

توضیحات :

« أُوذِيَ » : اذیت و آزار شد . شکنجه داده شد . « فِي اللَّهِ » : به خاطر خدا . در راه خدا . « فِتْنَةً » : شکنجه و آزار . بلا و مصیبت .

سوره عنكبوت آیه ۱۱

متن آیه :

وَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْمُنَافِقِينَ

ترجمه :

خداوند مسلماً مؤمنان را می‌شناسد ، و قطعاً منافقان را هم می‌شناسد .

توضیحات :

« لَيَعْلَمَنَّ » : به طور قطع و یقین می‌داند و می‌شناسد .

سوره عنكبوت آیه ۱۲

متن آیه :
وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَلَّذِينَ آمَنُوا اتَّبِعُوا سَبِيلَنَا وَلْنَحْمِلْ خَطَايَاكُمْ وَمَا هُمْ بِحَامِلِينَ مِنْ خَطَايَاهُمْ مِنْ شَيْءٍ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ

ترجمه :

کافران به مؤمنان می‌گویند : از راه و روش و مکتب و آئین ما پیروی کنید (و اگر رستاخیز و حساب و کتابی در میان بود ، مسؤولیت آن را ما می‌پذیریم) و قطعاً گناهان شما را به عهده می‌گیریم ! ولی آنان هرگز گناهان ایشان را به گردن نمی‌گیرند (و اصلاً کسی گناهان کسی را نمی‌تواند تقبل کند ، و بلکه هر کسی در گرو اعمال خویش است) و آنان قطعاً دروغ می‌گویند .

توضیحات :

« اتَّبِعُوا سَبِيلَنَا » : از راه و روش ما پیروی کنید . از آئین و مکتب ما پیروی کنید . « وَ لْنَحْمِلْ » : باید که برداریم . به گردن می‌گیریم . « مِنْ شَيْءٍ » : اصلاً . به هیچ وجه .

سوره عنكبوت آیه ۱۳

متن آیه :
وَلْيَحْمِلُنَّ أَثْقَالَهُمْ وَأَثْقَالًا مَعَ أَثْقَالِهِمْ وَلَيَسْأَلَنَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَمَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ

ترجمه :

آنان بارهای سنگین خود را بر دوش می‌کشند ، و بارهای سنگین دیگری را افزون بر بارهای سنگین خودشان (بر دوش می‌کشند که مکافات گمراهسازی دیگران است ، بدون این که از بار گناهان گمراه‌شدگان هم چیزی کاسته شده باشد) و در روز قیامت از ایشان درباره افتراها و دروغهائی که بهم می‌بافند پرسیده می‌شود .

توضیحات :

« أَثْقَالَ » : جمع ثَقُل ، بارهای سنگین . مراد بار گناهان است . « أَثْقَالًا مَعَ أَثْقَالِهِمْ » : بارهای گناهان گمراهسازی دیگران به همراه بارهای گناهان گمراهی خود (نگا : نحل / ۲۵) .

سوره عنكبوت آیه ۱۴

متن آیه :
وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَى قَوْمِهِ فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا فَأَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ وَهُمْ ظَالِمُونَ

ترجمه :

ما نوح را به سوی قوم خود فرستادیم ، و او نهصد و پنجاه سال در میان آنان ماندگار شد (و جز گروه اندکی بدو ایمان نیاوردند) . سرانجام در حالی که (با کفر و معاصی) به خود ستم می‌کردند ، طوفان ایشان را در برگرفت .

توضیحات :

« لَبِثَ » : ماند . ماندگار شد . « أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا » : هزار سال ، بجز پنجاه سال . یعنی نهصد و پنجاه سال .

سوره عنكبوت آیه ۱۵

متن آیه :
فَأَنْجَيْنَاهُ وَأَصْحَابَ السَّفِينَةِ وَجَعَلْنَاهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ

ترجمه :

ما نوح و مسافران کشتی را (از امواج سهمگین طوفان) نجات دادیم و کشتی (و داستان آن) را پند و عبرتی برای جهانیان کردیم .

توضیحات :

« أَصْحَابَ السَّفِينَةِ » : سواران بر کشتی . مسافران کشتی . « جَعَلْنَاهَا » : ضمیر (هَا) به (السَّفِينَةِ) برمی‌گردد که متضمن داستان قبل و بعد طوفان مجموعه وقایع و حوادث کشتی و کشتی‌ساز و کشتییان است . « آيَةً » : پند و عبرت (نگا : حاقه / ۱۲) .

سوره عنکبوت آیه ۱۶

متن آیه :

وَأَبْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ

ترجمه :

(خاطر نشان ساز داستان) ابراهیم را ، آن زمانی که او به قوم خود گفت : خدا را بپرستید و خویشتن را از (عذاب) او بپرهیزید . این برای شما بهتر است اگر بدانید .

توضیحات :

« إِبْرَاهِيمَ » : عطف بر نوح است ، و یا این که مفعول فعل محذوف (أُذْكَرُ) است .

سوره عنکبوت آیه ۱۷

متن آیه :

إِنَّمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا وَتَخْلُقُونَ إِفْكًا إِنَّ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ لَكُمْ رِزْقًا فَابْتَغُوا عِنْدَ اللَّهِ الرِّزْقَ وَاعْبُدُوهُ وَاشْكُرُوا لَهُ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

ترجمه :

(ابراهیم بدیشان گفت :) شما غیر از خدا بت‌هایی را هم می‌پرستید (که آنها را با دست خود می‌تراشید و می‌سازید) و دروغی را به هم می‌بافید (و می‌گوئید : اینها معبودهای ما بوده و وسیله تقرب به خدایند) . بجز خدا ، کسانی را که می‌پرستید توانائی روزی رساندن به شما را ندارند ، و روزی را از پیشگاه خدا بخواهید و او را بندگی و سپاسگزاری کنید ، (و بدانید که سرانجام برای حساب و کتاب و سزا و جزا) به سویی او برگردانده می‌شوید .

توضیحات :

« أَوْثَانٌ » : جمع وثن ، بتها . « تَخْلُقُونَ » : می‌سازید . به هم می‌بافید . « إِفْكًا » : چیزی که دور از حقیقت است . دروغ بزرگ (نگا : نور / ۱۱ و ۱۲ ، صافات / ۱۵۱) .

سوره عنکبوت آیه ۱۸

متن آیه :

وَإِن تَكْذِبُوا فَقَدْ كَذَّبَ أُمَمٌ مِّن قَبْلِكُمْ وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ

ترجمه :

و اگر هم شما (سخنان مرا) تکذیب کنید (مطلب تازه‌ای نیست) ، ملت‌های پیش از شما (نیز پیغمبرشان را) تکذیب کرده‌اند (و عاقبت به سرنوشت دردناکی گرفتار آمده‌اند) و وظیفه پیغمبر جز تبلیغ روشن و روشن‌گر نمی‌باشد .

توضیحات :
« الْبَلَاغُ الْمُبِينُ » : (نگا : مائده / ۹۲ ، نحل / ۲۵ و ۸۲) .

سوره عنكبوت آیه ۱۹

متن آیه :
أَوَلَمْ يَرَوْا كَيْفَ يُبْدِئُ اللَّهُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ

ترجمه :
آیا ندیده‌اند که خدا چگونه آفرینش را می‌آغازد و سپس آن را باز می‌گرداند ؟ این کار برای خدا سهل و آسان است .

توضیحات :
« لَمْ يَرَوْا » : ندانسته‌اند . ندیده‌اند . رؤیت در اینجا مشاهده با چشم یا مشاهده قلبی و علمی است . « يُبْدِئُ » : می‌آغازد . مراد آفرینش و ایجاد نخستین اَسْبَتِ ، یا مراد زنده شدن زمین‌های مرده و روئیدن گیاهان و تولد اطفال از نطفه و غیره است . « يُعِيدُهُ » : مراد از اعاده ، حیات را به ممات تبدیل کردن و زنده گرداندن دوباره و رستاخیز مردگان است . یا این که اشاره به چرخه سالیانه حیات و ممات گیاهان و درختان و حیوانات و انسانها است . « یَسِيرٌ » : سهل و ساده .

سوره عنكبوت آیه ۲۰

متن آیه :
قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ ثُمَّ اللَّهُ يُنشِئُ النَّشْأَةَ الْآخِرَةَ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ترجمه :
بگو : در زمین بگردید و بنگرید که خدا چگونه در آغاز موجودات را پدید آورده است و (چه رنگ و بو و سیما و ویژگی‌هایی به هر يك داده است ، و چه اسراری در آنها به ودیعت نهاده است . تا از مشاهده اشیاء پی به راز و رمز آنها ببرید و در برابر قدرت مافوق تصور آفریدگارشان سر تسلیم فرود آورید ، و بدانید کسی که اول این جهان را از نیستی به هستی آورده است) بعداً هم جهان دیگر را پدیدار می‌کند . چرا که خدا بر هر چیزی توانا است .

توضیحات :
« سِيرُوا » : بگردید . سیر و سیاحت کنید . « انظُرُوا » : بنگرید . دَقَّتْ کنید . مطالعه و بررسی نمایند . « بَدَأَ » : (نگا : انبیاء / ۱۰۴ ، اعراف / ۲۹) . « النَّشْأَةُ الْآخِرَةُ » : پیدایش واپسین . مراد رستاخیز و آفرینش مجدد آن جهانی است ، در مقابل « النَّشْأَةُ الْأُولَى » که پیدایش نخستین و سرآغاز آفرینش این جهانی است (نگا : واقعه / ۶۲) .

سوره عنكبوت آیه ۲۱

متن آیه :
يُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَيَرْحَمُ مَن يَشَاءُ وَإِلَيْهِ تُقْلَبُونَ

ترجمه :

(آن وقت که رستاخیز به پا شد ، خدا) هر کس را بخواهد (و مستحق بداند) عذاب می‌رساند ، و هر کس را بخواهد مورد مرحمت قرار می‌دهد . (سرانجام ، جملگی) شما به سوی او بازگردانده می‌شوید .

توضیحات :

« تَقْلِبُونَ » : بازگردانده می‌شوید .

سوره عنکبوت آیه ۲۲

متن آیه :

وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَمَا لَكُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

ترجمه :

شما نمی‌توانید (از قلمرو حکومت خدا بیرون روید و او را) درمانده کنید ، چه در زمین و چه در آسمان (باشید) ، و بغیر از خدا شما هیچ سرپرستی و یآوری ندارید .

توضیحات :

« مُعْجِزِينَ » : درمانده کنندگان (نگا : هود / ۲۰ و ۳۳) . « مِن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ » : (نگا : بقره / ۱۰۷) .

سوره عنکبوت آیه ۲۳

متن آیه :

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَلِقَائِهِ أُولَئِكَ يَئِسُوا مِن رَّحْمَتِي وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

ترجمه :

کسانی که آیات خدا و ملاقات او را باور ندارند ، ایشان از رحمت من مأیوس می‌باشند ، و آنان عذاب دردناکی دارند .

توضیحات :

« يَئِسُوا » : ناامید گشته‌اند . مراد این است که به مرحمت من در حق نیکان و رساندن ایشان به بهشت باور ندارند .

سوره عنکبوت آیه ۲۴

متن آیه :

فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا اقْتُلُوهُ أَوْ حَرِّقُوهُ فَأَنْجَاهُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

اما پاسخ قوم (ابراهیم به) او جز این چیزی نبود که (به یکدیگر) گفتند : او را بکشید یا بسوزانید ! پس (ایشان سرانجام او را به آتش انداختند و ما آتش را سرد و سالم برای ابراهیم کردیم و) او را از آتش رهانیدیم . در این (بی‌تأثیر کردن آتش ، و رهانیدن ابراهیم از نیرنگ کافران) نشانه‌هایی (بر قدرت خدا) برای مؤمنان است .

توضیحات :

« فَمَا كَانَ جَوَابَ . . . » : واژه (جَوَابَ) خبر مقدم (كَانَ) و (إِلَّا أَنْ قَالُوا اقْتُلُوهُ أَوْ حَرِّقُوهُ) اسم آن است .

سوره عنكبوت آیه ۲۵

متن آیه :
وَقَالَ إِنَّمَا اتَّخَذْتُم مِّن دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا مَّوَدَّةَ بَيْنِكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُ بَعْضُكُم بِبَعْضٍ وَبَلَغَنَ بَعْضُكُم بَعْضًا وَمَأْوَاكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّن نَّاصِرِينَ

ترجمه :

(ابراهیم خطاب به قوم خود) گفت : شما غیر از خدا ، بت‌هایی را برای خویشتن برگزیده‌اید تنها به خاطر محبت (بزهارانه‌ای) که در زندگی دنیا میان خودتان (نسبت به آباء و اجداد و قوم و قبیله خویش) دارید ، سپس در روز قیامت (دشمن یکدیگر می‌گردید و این رشته محبت بزهارانه از هم گسیخته می‌شود ، و) برخی از شما از برخی دیگر بی‌زاری می‌جوید و بعضی از شما بعضی دیگر را نفرین می‌کند ، و بالاخره جایگاهتان آتش دوزخ خواهد بود و هیچ یار و یآوری نخواهید داشت (تا شما را از عذاب خدا برهاند) .

توضیحات :

« مَّوَدَّةَ بَيْنِكُمْ » : به خاطر محبت میان خود . مراد این است که بت‌هایی که می‌پرستید ، مجسمه افراد صالح یا بزرگان قوم است ، یا این که پدران خود را پر پرستش چنین بت‌هایی دیده‌اید و محض تقلید از ایشان و چشم هم‌چشمی یکدیگر ، شما هم آنها را می‌پرستید . و یا این که پرستش بت‌هایی مخصوص رمز وحدت هر قوم و قبیله‌ای بشمار می‌آمد و بت‌پرستی تنها به خاطر دوست داشتن و جانبداری از قوم و قبیله بود و بس . واژه (مَّوَدَّة) مفعول له است . « یَکْفُرُ » : بی‌زاری می‌جوید (نگا : ابراهیم / ۲۲ ، مریم / ۸۲) . کَفَرُ بِالْشَيْءِ : تَبَرُّاً مِنْهُ .

سوره عنكبوت آیه ۲۶

متن آیه :
فَأَمَّنَ لَهُ لُوطٌ وَقَالَ إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَىٰ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

ترجمه :

لوط به ابراهیم ایمان آورد (که خود از موحدان بزرگ بود) . ابراهیم گفت : من به سوی پروردگارم هجرت می‌کنم (و در راه رضای او گام برمی‌دارم) چرا که او مقتدر (است و مرا از دست دشمنانم می‌رهاند و به آرزویم می‌رساند ، و) حکیم است (و به من جز کاری را فرمان نمی‌دهد که در آن خیر و صلاح باشد . ابراهیم از عراق به شام مهاجرت کرد و قوم و قبیله خود را رها ساخت) .

توضیحات :

« لُوطٌ » : شخصیت والای معاصر ابراهیم و از پیغمبران بزرگ خدا بود (نگا : شعراء / ۱۶۰ - ۱۷۵) . « إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَىٰ رَبِّي » : (نگا : صافات / ۹۹) . من به عبادت پروردگارم می‌پردازم . من در راه رضایت پروردگارم از اینجا هجرت می‌کنم .

سوره عنكبوت آیه ۲۷

متن آیه :
وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِ النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ وَآتَيْنَاهُ أَجْرَهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ

ترجمه :

ما به ابراهیم اسحاق و (نوه اش) یعقوب را عطاء کردیم ، و در دودمان او نبوت قرار دادیم و کتاب (آسمانی برای آنان فرستادیم) و در دنیا پاداش او را دادیم ، و وی در آخرت از زمره صالحان است .

توضیحات :

« الْكِتَابَ » : مراد جنس کتاب است و شامل زبور و تورات و انجیل و قرآن می‌گردد . « الصَّالِحِينَ » : (نگا : بقره / ۱۳۰) . صالح بودن ، عالی‌ترین درجه کمال انسانی در اعتقاد و ایمان و قول و عمل و اخلاق است ، و بسیاری از پیغمبران از خدا تقاضا کرده‌اند تا ایشان را جزو صالحان قلمداد فرماید (نگا : نمل / ۱۹ ، قصص / ۲۷ ، شعراء / ۸۳ ، صافات / ۱۰۰) . « أَجْرَهُ » : مراد مجموعه افتخارات دنیوی است . از قبیل : مدح او ، درود فرستادن بر او تا دنیا دنیا است ، بخشیدن فرزندان بایسته ، ادامه خط نبوت در دودمان او .

سوره عنکبوت آیه ۲۸

متن آیه :

وَلَوْطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ إِنَّكُمْ لَأَنْتَوْنَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِّنَ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

لوط را (هم به سوی قوم خود فرستادیم و او) زمانی به قوم خود گفت : شما کار بسیار زشتی را انجام می‌دهید ، کار زشتی که کسی از جهانیان پیش از شما مرتکب آن نشده است !

توضیحات :

« لَأَنْتَوْنَ » : انجام می‌دهید . « الْفَاحِشَةَ » : کار بسیار زشت . مراد لواط است (نگا : اعراف / ۸۱ ، نمل / ۵۵) .

سوره عنکبوت آیه ۲۹

متن آیه :

أَنْتُمْ لَأَنْتَوْنَ الرِّجَالَ وَتَقْطَعُونَ السَّبِيلَ وَتَأْتُونَ فِي نَادِيكُمُ الْمُنْكَرَ فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَئِنَّا لَبَعْدَابِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ مِنَ الصَّادِقِينَ

ترجمه :

آیا شما با مردان آمیزش می‌کنید ، و راه (تولید و تکثیر نسل) را می‌بندید ، و در باشگاهها و مجالس خود (آشکارا و در میان جمع ، بدون ترس و خوف از یزدان ، و حیا و شرم از مردمان) کارهای زشت انجام می‌دهید ؟ ! (و دامن عصمت به گناه می‌آلایید ؟ !) پاسخ قوم او جز این نبود که بگویند : اگر راست می‌گوئی ، عذاب خدا را بر سر ما بیاور (و ما مردمان آلوده را امان مده !)

توضیحات :

« تَقْطَعُونَ السَّبِيلَ » : راهزنی می‌کنید و مردمان را می‌کشید و اموالشان را به سرقت می‌برید . با عدم زناشوئی با زنان ، و انجام عمل لواط ، راه تولید نسل را تعطیل می‌کنید . « نَادِي » : مجلس . محل اجتماعات . باشگاه . « الْمُنْكَرَ » : زشت و پلشت . در اینجا مراد کاری است که فطرت از آن بیزار و طبع سلیم از آن گریزان است . مثل : همجنس‌گرایی ، کشف عورت ، دشنام و سخنان رکیک ، استهزاء و تمسخر . « فَمَا كَانَ جَوَابَ . . . » : (نگا : عنکبوت / ۲۴) .

سوره عنكبوت آیه ۳۰

متن آیه :
قَالَ رَبِّ انصُرْنِي عَلَى الْقَوْمِ الْمُفْسِدِينَ

ترجمه :

(لوط از آستانه خدا کمک طلبید و) گفت : پروردگارا ! مرا بر قوم تباه پیشه پیروز گردان .

توضیحات :

...

سوره عنكبوت آیه ۳۱

متن آیه :
وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَى قَالُوا إِنَّا مُهْلِكُوا أَهْلَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ إِنَّ أَهْلَهَا كَانُوا ظَالِمِينَ

ترجمه :

هنگامی که فرستادگان (فرشته) ما به پیش ابراهیم آمدند و (تولد اسحاق و یعقوب را) نوید دادند و (ضمناً) افزودند که ما اهل این شهر را هلاک خواهیم کرد ، چرا که اهل آن ستمگرند .

توضیحات :

« رُسُلُنَا » : فرستادگان ما . مراد فرشتگان مأمور نابودی قوم لوط است . « الْبُشْرَى » : مزده . نوید . مراد بشارت تولد اسحاق و بعدها نوه اش یعقوب است (نگا : هود / ۷۱) .

سوره عنكبوت آیه ۳۲

متن آیه :
قَالَ إِنَّ فِيهَا لُوطًا قَالُوا نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَنْ فِيهَا لَنَنْجِيَنَّهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَائِرِينَ

ترجمه :

ابراهیم گفت : لوط در آن شهر است ! گفتند : (نگران مباش) ما بهتر (از تو) می دانیم که چه کسانی در آن هستند . او را و خانواده و پیروانش را نجات خواهیم داد ، مگر همسر او را که از جمله ماندگاران و نابود شوندهگان خواهد بود .

توضیحات :

« أَهْلُهُ » : خانواده اش . پیروانش . « الْغَائِرِينَ » : ماندگاران . هلاک شوندهگان . (نگا : اعراف / ۸۳ ، حجر / ۶۰ ، شعراء / ۱۷۱ ، نمل / ۵۷) .

سوره عنكبوت آیه ۳۳

متن آیه :
وَلَمَّا أَنْ جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سَيِّئَ بِهِمْ وَوَصَّافٍ يَهُمُ دَرَعًا وَقَالُوا لَا تَخَفْ وَلَا تَحْزَنْ إِنَّا مُنْجُوكَ وَأَهْلَكَ إِلَّا امْرَأَتَكَ كَانَتْ مِنَ الْغَائِرِينَ

ترجمه :

هنگامی که فرستادگان ما پیش لوط آمدند ، لوط به خاطر آنان سخت ناراحت و دل‌تنگ شد . (فرشتگان) گفتند : مترس و غمگین مباش ! ما تو را و خانواده و پیروان تو را نجات خواهیم داد مگر

همسرت را که از ماندگاران و نابود شوندگان خواهد بود .

توضیحات :

« سیء » : بدحال و ناراحت گردید . مجهول (سَاء) است . « ذَرَعًا » : (نگا : هود / ۷۷) .

سوره عنکبوت آیه ۳۴

متن آیه :

إِنَّا مُنْزِلُونَ عَلَىٰ أَهْلِ هَذِهِ الْقَرْيَةِ رِجْزًا مِّنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ

ترجمه :

ما بر اهل این شهر عذابی از آسمان به خاطر نافرمانی و فسق و فجورشان نازل خواهیم کرد .

توضیحات :

« مُنْزِلُونَ » : فرود آورندگان . نازل کنندگان . « رِجْزًا » : عذاب . (نگا : حجر / ۷۴) .

سوره عنکبوت آیه ۳۵

متن آیه :

وَلَقَدْ تَرَكْنَا مِنْهَا آيَةً بَيِّنَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

ترجمه :

ما از آن شهر آثار نمایانی را برجای گذاشتیم تا درس عبرتی برای کسانی باشد که از روی خرد عمل می‌کنند .

توضیحات :

« آيَةً » : نشانه . مایه عبرت .

سوره عنکبوت آیه ۳۶

متن آیه :

وَأَلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَارْجُوا الْيَوْمَ الْآخِرَ وَلَا تَعْتَوْا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ

ترجمه :

(همچنین فرستادیم) شعیب را به سوی شهر مدین که خود از اهالی آنجا بود . گفت : ای قوم من ! خدای را پرستش کنید ، و (سعادت) روز بازپسین را بخواهید ، و در زمین اصلاً فساد و تباهی نکنید .

توضیحات :

« أَخَاهُمْ شُعَيْبًا » : (نگا : اعراف / ۶۵ و ۷۳ و ۸۵) . « لَا تَعْتَوْا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ » : (نگا : بقره / ۶۰ ، اعراف / ۷۴) .

سوره عنکبوت آیه ۳۷

متن آیه :

فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ

ترجمه :

او را تکذیب کردند و زلزله آنان را فرو گرفت و در خانه و کاشانه خود به رو در افتادند و مردند .

توضیحات :
« الرَّجْفَةُ » : زلزله . (نگا : اعراف / ۷۸) . « جَائِمِينَ » : (نگا : اعراف / ۷۸) .

سوره عنکبوت آیه ۳۸

متن آیه :
وَعَادًا وَثَمُودَ وَقَدْ تَبَيَّنَ لَكُمْ مِّنْ مَّسَاكِينِهِمْ وَزَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَكَانُوا مُسْتَبْصِرِينَ

ترجمه :
(ما قبائل) عاد و ثمود را (نیز به گناهانشان گرفتیم و نابودشان کردیم) و خانه و کاشانه (ویران شده) ایشان (سر راه مسافرت شما است و) برای شما نمایان است . اهریمن اعمال (زشت و پلشت) ایشان را در نظرشان آراست و بدین وسیله ایشان را از راه (حق و حقیقت) بازداشت ، در حالی که چشم بینا داشتند (و حق و باطل را در پرتو تبلیغ انبیاء از هم تشخیص می دادند) .

توضیحات :
« عَادًا وَ ثَمُودَ » : مفعول فعل محذوف (أَهْلَكْنَا) یا (أذْكُرُوا) است . واژه ثمود الف زائدی در رسم الخط قرآنی به دنبال دارد . « تَبَيَّنَ » : آشکار است . فاعل آن (مَسَاكِينِ) و حرف (مِّنْ) زائد است . یا فاعل آن (إِهْلَاكُ) است که از روند سخن استفاده می شود . در این صورت واژه (مِّنْ) معنی (از جهت ، به سبب) دارد ، بعضی هم آن را تبعیضیه دانسته اند . « مُسْتَبْصِرِينَ » : دارندگان چشم بینا و عقل و فهم کافی و باخبر از راهنماییهای انبیاء .

سوره عنکبوت آیه ۳۹

متن آیه :
وَقَارُونَ وَفِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مُّوسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانُوا سَائِقِينَ

ترجمه :
(ما گول خوردگان زر و زور ، یعنی) قارون و فرعون و هامان را (نیز به گناهانشان گرفتیم و نابودشان کردیم) . موسی با دلائل و براهین روشن به سراغ آنان رفت ، اما ایشان در زمین استکبار و برتری جوئی کردند ، ولی نتوانستند پیشی گیرند (و از دست خدا بگریزند و خویشتن را از عذاب او برهانند) .

توضیحات :
« قَارُونَ » : (نگا : قصص / ۷۶ - ۸۳) . « هَامَانَ » : (نگا : قصص / ۳۷ - ۴۲) . « مَا كَانُوا سَائِقِينَ » : پیشی گیرندگان بر خدا نبودند . یعنی از حوزه قدرت خدا نتوانستند خارج شوند و از عذاب او خویشتن را به دور دارند .

سوره عنکبوت آیه ۴۰

متن آیه :
فَكُلًّا أَخَذْنَا بِذَنبِهِ فَمِنْهُمْ مَّنْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِ حَاصِيًا وَمِنْهُمْ مَّنْ أَخَذَتْهُ الصَّيْحَةُ وَمِنْهُمْ مَّنْ خَسَفْنَا بِهِ الْأَرْضَ وَمِنْهُمْ مَّنْ أَعْرَقْنَا وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُظْلِمَهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

ترجمه :

ما هر يك از اينها را به گناهانشان گرفتيم : براي بعضي از ايشان طوفان همراه با سنگريزه حواله كرديم ، و بعضي از ايشان را صداي (رعب‌انگيز صاعقه‌ها و زمين‌لرزه‌ها) فرا گرفت ، و برخي از ايشان را هم به زمين فرو برديم ، و برخي ديگر را (در آب دريا) غرق كرديم . خداوند هرگز بديشان ستم نكرده است و آنان خودشان (با ارتكاب كفر و فسق و فجور) به خويشتن ستم كردند (و نتيجه آن را همديدند و چشيدند) .

توضيحات :

« كَلَّا » : جملگي اين گناهكاران مذکور را . « مَن أَرْسَلْنَا عَلَيْهِ حَاصِبًا » : مراد عاد است كه قوم هود (ع) است (نگا : حاقه / ٦) . « حَاصِبًا » : طوفاني كه در آن سنگريزه‌ها به حركت درآيند (نگا : اسراء / ٤٨) . « أَخَذَتْهُ الصَّيْحَةُ » : مراد ثمود است كه قوم صالح (ع) است (نگا : هود / ٦٧) . « الصَّيْحَةُ » : نداي صاعقه‌ها كه با زمين‌لرزه در مركز وقوع آن همراه است (هود / ٦٧ و ٩٤ ، حجر / ٧٣ و ٨٣ ، مؤمنون / ٤١) . « مِّنْ خَسَفْنَا بِهِ الْأَرْضَ » : مراد قارون و قوم لوط است (نگا : هود / ٨٢ ، قصص / ٨١) . « مَن أَعْرَفْنَا » : مراد قوم نوح و فرعون و فرعونيان است (نگا : هود / ٣٧ - ٤٣ ، شعراء / ٦٤) .

سوره عنكبوت آيه ٤١

متن آيه :

مِثْلُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِن دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ كَمَثَلِ الْعَنْكَبُوتِ اتَّخَذَتْ بَيْتًا وَإِنَّ أَوْهَنَ الْبُيُوتِ لَبَيْتُ الْعَنْكَبُوتِ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

كار كساني كه جز خدا ، (اشخاص و اصنام و اشيائي را به دوستي برگرفته‌اند ، و از ميان آفريدهگان ، براي خود) سرپرستاني برگزيده‌اند ، همچون كار عنكبوت است كه (براي حفظ خود از تارهاي ناچيز) خانه‌اي برگزيده است (بدون ديوار و سقف و در و پيكرې كه وي را از گزند باد و باران و حوادث ديگر در امان دارد) . بي‌گمان سست‌ترين خانه‌ها خانه و كاشانه عنكبوت است ، اگر (آنان از سستي معبودها و پاگاههائي كه غير از خدا برگزيده‌اند باخبر بودند ، به خوبي) مي‌دانستند (كه در اصل بر تار عنكبوت تكيه زده‌اند) .

توضيحات :

« كَمَثَلِ الْعَنْكَبُوتِ . . . » : خانه عنكبوت هر چند از عجائب آفرينش است ، ولي در سستي ضرب‌المثل است و سست‌تر از آن تصور نمي‌شود . « لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ » : اگر مي‌دانستند ! كاش مي‌دانستند ! اين قيد مربوط به بتها و معبودهاي دروغين است ؛ نه سستي خانه عنكبوت .

سوره عنكبوت آيه ٤٢

متن آيه :

إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يَدْعُونَ مِن دُونِهِ مِن شَيْءٍ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

ترجمه :

خداوند از چيزهائي كه بجز خدا به فرياد مي‌خوانند آگاه است و او چيره كار بجا است (و بر نابودي آنان توانا است ، ولي حكمتش ايجاب مي‌كند كه به مردمان فرصت كافي بدهد و بر همگان اتمام حجت كند) .

توضيحات :

« مَا يَدْعُونَ » : آنچه را که به فریاد می‌خوانند . آنچه را که می‌پرستند .

سوره عنکبوت آیه ۴۳

متن آیه :

وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ لِنَّاسٍ وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالِمُونَ

ترجمه :

اینها مثالهایی هستند که ما برای مردم می‌زنیم ، و جز فرزنانگان ، آنها را فهم نمی‌کنند (و سواي خردمندان از آنها عبرت نمی‌گیرند و درس زندگی نمی‌آموزند) .

توضیحات :

« نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ » : برای مردم ذکر می‌کنیم و بدیشان ارمغان می‌داریم . « مَا يَعْقِلُهَا » : آنها را فهم نمی‌کنند . مراد از فهم کردن و متوجه شدن ، عبرت گرفتن و استفاده کردن است .

سوره عنکبوت آیه ۴۴

متن آیه :

خَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ يَاحَقُّ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

خداوند آسمانها و زمین را از روی حساب و برابر حکمت آفریده است . قطعاً در این (آفرینش زیبا و به جای کائنات) نشانه بزرگی برای ایمانداران است (تا با آن خالق جهان را بشناسند) .

توضیحات :

« يَاحَقُّ » : به حق نه بیهوده و بازیچه (نگا : انبیاء / ۱۶) . از روی حساب و برابر حکمت .

سوره عنکبوت آیه ۴۵

متن آیه :

إِنلِ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) بخوان آنچه را که از کتاب (آسمانی قرآن) به تو وحی شده است ، و نماز را چنان که باید برپای دار . مسلماً نماز (انسان را) از گناهان بزرگ و از کارهای ناپسند (در نظر شرع) باز می‌دارد ، و قطعاً ذکر خدا و یاد الله (از هر چیز دیگری) والاتر و بزرگتر است ، و خداوند می‌داند که شما چه کارهایی را انجام می‌دهید (و سزا و جزایتان را خواهد داد) .

توضیحات :

« الْكِتَابِ » : مراد قرآن است . « تَنْهَى » : باز می‌دارد . به دور می‌کند . « الْفَحْشَاءِ » : کارهای بسیار زشت و پلشت همچون زنا . « الْمُنْكَرِ » : زشت و ناپسند . مراد کارهایی است که شرائع آسمانی و عقلهای سالم نمی‌پسندند و از آنها متنفرند ، همچون کشت و کشتار و فساد و تباهی . « لَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ » : (نگا : جمعه / ۹) . معنی جمله : یاد خدا از هر عبادتی و از جمله نماز بالاتر است . نماز از هر عبادت دیگری والاتر است . خدا شما را یاد کند و تعریفان نماید و نعمتان عطاء فرماید ، بزرگتر از ذکر و یادی است که شما با طاعت و عبادت نسبت به خدا اداء می‌نمائید (نگا : بقره / ۱۵۳) .

سوره عنكبوت آیه ۴۶

متن آیه :
وَلَا تُجَادِلُوا أَهْلَ الْكِتَابِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ وَقُولُوا آمَنَّا بِالَّذِي أُنزِلَ إِلَيْنَا
وَأُنزِلَ إِلَيْكُمْ وَالْهَنَا وَالْهَكْمَ وَاحِدٌ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ

ترجمه :

با اهل کتاب (یعنی با یهودیان و مسیحیان) جز به روشی که نیکوتر (و نرمتر و آرامتر و به قبول نزدیکتر) باشد ، بحث و گفتگو مکن ، مگر با کسانی از ایشان که ستم کنید (و متوسل به زور یا گستاخی شوند و از حد اعتدال در جدال ، خارج گردند . در این صورت شدت و حدت در مقابله با آنان بلامانع است) . بگوئید : به تمام آنچه از سوی خدا بر ما و بر شما نازل شده است ایمان داریم (که قرآن و تورات و انجیل است) . معبود ما و معبود شما یکی است ، و ما تنها تسلیم و فرمانبردار او هستیم .

توضیحات :

« بِالَّتِي . . . » : با طریقه و شیوه‌ای که (نگا : نحل / ۱۲۵) . « إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا » : مگر کسانی که با سرکشی و نافرمانی به خود ستم کنند . مگر آنان که به زور متوسل شوند و گستاخی پیش گیرند .

سوره عنكبوت آیه ۴۷

متن آیه :
وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ فَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمِنْ هَؤُلَاءِ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا الْكَافِرُونَ

ترجمه :

همچنین ما کتاب (آسمانی قرآن) را بر تو نازل کرده‌ایم و کسانی که پیش از این ، کتاب (آسمانی همچون تورات و انجیل را) برای آنان فرو فرستاده‌ایم (و ایشان به راستی بدانها پایبند و معتقدند) به این کتاب (آسمانی قرآن نام) ایمان می‌آورند (چرا که هم نشانه‌های آن را در کتابهای خود یافته‌اند و هم محتوایش را از نظر اصول کلی هماهنگ با محتوای کتابهای خویش می‌بینند) ، و از میان اینان (که اهل مکه و مشرکان عرب هستند ، همچنین) کسانی بدان ایمان دارند ، و آیات ما را جز کافران انکار نمی‌کنند .

توضیحات :

« يُؤْمِنُونَ بِهِ » : مراد اهل کتاب معتقد به تورات و انجیل است که از ته دل به قرآن ایمان آوردند (نگا : بقره / ۱۴۶) . « هَؤُلَاءِ » : مراد اهل مکه و عربهای مشرک است . « مَا يَجْحَدُ » : انکار نمی‌کند . از مصدر جحد است که به معنی انکار کردن چیزی است به زبان که آن چیز در دل ثابت و پذیرفته باشد (نگا : نمل / ۱۴) . « الْكَافِرُونَ » : مراد افراد بی‌دین مصر بر کفر است .

سوره عنكبوت آیه ۴۸

متن آیه :
وَمَا كُنْتُمْ تَتْلُوا مِنْ قَبْلِهِ مِنْ كِتَابٍ وَلَا تَخُطُّهُ بِيَمِينِكُمْ إِذَا لَارْتَابَ الْمُضِلُّونَ

ترجمه :

تو پیش از قرآن ، کتابی نمی‌خواندی ، و با دست راست خود چیزی نمی‌نوشتی که اگر چنین

می‌شد (و تو مطالعه کتب می‌کردی و چیزی می‌نوشتی و بالاخره سواد می‌داشتی)
باطلگرایان به شک و تردید می‌افتادند (و می‌گفتند : این قرآن حاصل مطالعه شخصی و
یادداشتهای فردی تو است) .

توضیحات :

« مَا كُنْتَ تَتْلُو » : نمی‌خواندی . در رسم الخط قرآنی ، الف زائدی در آخر (تَتْلُو) است . « مِنْ
قَبْلِهِ » : پیش از نزول قرآن . « يَمِينِكَ » : با دست راست . تعبیر با دست راست به خاطر آن
است که غالباً انسانها با دست راست می‌نویسند . « الْمُبْطِلُونَ » : فرو روندگان در باطل .
باطلگرایان (نگا : اعراف / ۱۷۳) .

سوره عنكبوت آیه ۴۹

متن آیه :

بَلْ هُوَ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ فِي صُدُورِ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا الظَّالِمُونَ

ترجمه :

(این کتاب آسمانی ، شک و تردیدی در حقانیت آن نیست و) بلکه (مجموعه‌ای از) آیات هویدا
و روشنی است که در سینه‌های دانشوران (ثابت و استوار) است (و در پیش آگاهان و فرزندان
واضح و آشکار است که این قرآن کلام یزدانی است ؛ نه کلام انسانی) ، و جز ستمگران آیات ما
را انکار نمی‌کنند .

توضیحات :

« هُوَ » : مراد قرآن است . « آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ فِي صُدُورِ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ » : آیات روشن و واضحا
است در پیش فرزندان ، و جای در سینه ایشان دارد . یعنی عالمان حَقِّق و حَقِّقُو آن را
می‌پذیرند و به حقانیت آن ایمان می‌آورند (نگا : فی ظلال القرآن) . آیه‌های آشکار و روشنی
است و در سینه‌های فرزندان نگاهداری می‌شود ، و علاوه بر سیطور کتابها در صدور انسانها نیز
محفوظ و از دستبرد حوادث زمان در امان است . « الظَّالِمُونَ » : کفار و مشرکین .

سوره عنكبوت آیه ۵۰

متن آیه :

وَقَالُوا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْهِ آيَاتٌ مِّن رَّبِّهِ قُلْ إِنَّمَا الْآيَاتُ عِندَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُّبِينٌ

ترجمه :

(انگار معجزه قرآن را کافی نمی‌دانند) و می‌گویند : چه می‌شد اگر معجزاتی (همچون عصای
موسی و ید بیضاء) از سوی پروردگارش بدو عطاء می‌گردید ! (تا ما با دیدن چنین معجزه‌های
محسوسه‌ای ایمان می‌آوردیم) . بگو : معجزات همه متعلق به خدا است (و آنچه او بخواهد رخ
می‌دهد) ، و من تنها بیم‌دهنده روشنگری هستم و بس .

توضیحات :

« آيَاتٌ » : مراد معجزات محسوس است . « عِندَ اللَّهِ » : مال خدا . در دست خدا . مراد به فرمان
و اراده خدا است . « نَذِيرٌ مُّبِينٌ » : (نگا : اعراف / ۱۸۴ ، هود / ۲۵) .

سوره عنكبوت آیه ۵۱

متن آیه :

أَوَلَمْ يَكْفِهِمْ أَنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَرَحْمَةً وَذِكْرَىٰ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

آیا همین اندازه برای آنان کافی و بسنده نیست که ما این کتاب را بر تو نازل کرده‌ایم و پیوسته بر آنان خوانده می‌شود (و دائماً در طی قرون و اعصار ، همگان را به مبارزه می‌خواند و معجزه جاویدان یزدان می‌ماند ؟) مسلماً در (نزول) این (کتاب) رحمت بزرگی (در حق بندگان) و تذکر سترگی است (برای کسانی که درهای قلب خود را به روی حقیقت می‌گشایند) .

توضیحات :

« يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ » : بر آنان تلاوت می‌شود . مراد این است که قرآن معجزه جاویدان است و برای صحت و سقم آن می‌توان پیوسته آن را دید و آزمود . دیگر همانند معجزات حسی پیشنهادی شما گذرا و ناپایدار نیست . « فِي ذَٰلِكَ » : در نزول قرآن . « لَرَحْمَةً » : رحمت است و مردمان را از ضلالت می‌رهاند و به سعادت می‌رساند . « ذُكِّرِي » : یادآوری اعجاز قرآنی و درسهای آسمانی .

سوره عنكبوت آیه ۵۲

متن آیه :

قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ شَهِيدًا يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالَّذِينَ آمَنُوا بِالْبَاطِلِ وَكَفَرُوا بِاللَّهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

ترجمه :

بگو : همین بس که خدا میان من و شما گواه است (و می‌داند که من فرمان او را به شما رسانده‌ام و وظیفه خود را انجام داده‌ام) . او می‌داند آنچه در آسمانها و زمین است (و لذا کار کسی بر او پنهان نمی‌ماند) . کسانی که (معبودهای) باطل را باور می‌دارند (و آنها را پرستش می‌کنند) و به خدا اعتقاد ندارند ، آنان واقعاً زیانکارند (و سرمایه وجودشان را در برابر هیچ از دست می‌دهند) .

توضیحات :

« شَهِيدًا » : گواه . « بِالْبَاطِلِ » : مراد از باطل . همه آن چیزهایی است که به غیر از خدا پرستش شود .

سوره عنكبوت آیه ۵۳

متن آیه :

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَوْ أَجَلَ مُّسَمًّى لَّجَاءَهُمُ الْعَذَابُ وَلَيَأْتِيَنَّهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

ترجمه :

آنان عذاب را با عجله از تو می‌خواهند (و مسخره‌کنان می‌گویند : اگر عذاب خدا حق است و دامن کفار را می‌گیرد ، پس چرا هر چه زودتر به سراغ ما نمی‌آید و نابودمان نمی‌نماید ؟) . اگر موعد مقرر تعیین نشده بود ، عذاب (الهی فوراً) به سراغ ایشان می‌آمد ، و ناگهانی و بدون مقدمه و بی‌آن که ایشان به خود آیند ، عذاب به سراغشان می‌آمد .

توضیحات :

« يَسْتَعْجِلُونَكَ » : (نگا : رعد / ۶ ، حج / ۴۷) . « بَغْتَةً » : ناگهانی . غیرمنتظره (نگا : انعام / ۳۱ و ۴۴ و ۴۷ ، اعراف / ۹۵ و ۱۸۷) .

سوره عنكبوت آیه ۵۴

متن آیه :
يَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ

ترجمه :

آنان عذاب را با شتاب از تو می‌خواهند ، و حال این که مسلماً دوزخ کافران را در بر خواهد گرفت .

توضیحات :

« لَمْحِيطَةٌ » : احاطه خواهد کرد . در بر خواهد گرفت . اسم فاعل معنی استقبال دارد . یا این که بر اثر کفر و معاصی که موجب دخول دوزخ بوده ، انگار دوزخ هم اینک ایشان را در بر گرفته است .

سوره عنكبوت آیه ۵۵

متن آیه :
يَوْمَ يَغْشَاهُمْ الْعَذَابُ مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ وَيَقُولُ ذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

ترجمه :

روزی عذاب دوزخ از بالای سرشان و از زیر پاهایشان (و به طور کلی از هر سو) ایشان را فرا خواهد گرفت و خداوند بدیشان خواهد فرمود : بچشید (جزای) کارهایی را که (در دنیا) می‌کردید .

توضیحات :

« یوم » : در روزی که . روزی . این واژه می‌تواند ظرف فعل مقدری باشد که معنی آن در بالا گذشت ، و یا این که متعلق به (محیطه) بوده و معنی آن چنین می‌شود : دوزخ در روزی ایشان را فرا خواهد گرفت که .

سوره عنكبوت آیه ۵۶

متن آیه :
يَا عِبَادِي الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ أَرْضِي وَاسِعَةٌ فَإَيَايَ فَاعْبُدُونِ

ترجمه :

ای بندگان مؤمن من ! زمین من فراخ است (و اگر در جایی تحت فشار کفار و ستمگران بودید ، می‌توانید به نقاط دیگری مسافرت کنید) و تنها مرا بپرستید . (چرا که پرستش توحیدی ، رمز آزادی و سرفرازی است) .

توضیحات :

« أَرْضِي وَاسِعَةٌ » : اشاره به این است که مسلمانان از سرزمین کفر - اگر قادر به عبادت نبودند - به سرزمینی مهاجرت کنند که در آن بتوانند به عبادت و طاعت پردازند (نگا : نساء / ۹۷ - ۱۰۰) .

سوره عنكبوت آیه ۵۷

متن آیه :
كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ

ترجمه :

(سرانجام همه انسانها می‌میرند و) هر کسی مزه مرگ را می‌چشد سپس به سوی ما بازگردانده می‌شوید (و هر يك جزا و سزای خود را می‌گیرید) .

توضیحات :

« ذَائِقَةُ » : چشنده .

سوره عنكبوت آیه ۵۸

متن آیه :

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُبَوِّئَنَّهُمْ مِنَ الْجَنَّةِ غُرَفًا تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ

ترجمه :

کسانی که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده باشند ، ایشان را در کاخهای عظیم بهشت جای می‌دهیم . کاخهایی که در زیر آنها رودبارها روان است . جاودانه در آن بسر می‌برند (و هرگز از آن نمی‌کوچند . به به) پاداش آنان که (برای خدا) کار می‌کنند چه پاداش خوبی است !

توضیحات :

« لَنُبَوِّئَنَّهُمْ » : قطعاً ایشان را مسکن و مأوی می‌دهیم . نازل می‌گردانیم (نگا : آل‌عمران / ۱۲۱) .
(« غُرَفًا » : جمع غُرْفَةٍ . ساختمانهای بلند . کاخهای سر به فلک کشیده (نگا : زمر / ۲۰) .

سوره عنكبوت آیه ۵۹

متن آیه :

الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ

ترجمه :

آن کسانی (که در برابر مشکلات زندگی و مشققات تکالیف و وظائف دینی) شکیبائی ورزیده‌اند و (در همه احوال) بر پروردگار خود تکیه و توکل داشته‌اند .

توضیحات :

« الَّذِينَ » : صفت (الْعَامِلِينَ) است .

سوره عنكبوت آیه ۶۰

متن آیه :

وَكَايِنَ مِنْ دَابَّةٍ لَّا تَحْمِلُ رَزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

ترجمه :

چه بسیارند جنبندهایی که (در زمین با شما زندگی می‌کنند و بر اثر ضعف ، حتی) نمی‌توانند روزی خود را بردارند (و جابه‌جا کنند ، تا آن را بخورند یا ببندوزند) . خدا روزی‌رسان آنها و شما است . (پس غم روزی را نخورید و ننگ خواری و اسارت را نپذیرید) و خدا بس شنوا و آگاه است . (لذا دعای شما و صدای سایر آفریدگان خود را می‌شنود ، و از حال و روز همگان باخبر است ، و سهم و روزی کسی و چیزی را فراموش نمی‌نماید) .

توضیحات :

« كَايِنَ » : چه بسیار است . کثیر و فراوان است . « لَّا تَحْمِلُ » : مراد حمل کردن یا ذخیره نمودن

است . یعنی نمی‌توانند روزی خود را بردارند و از اینجا بدانجا برند ، و یا مانند موشها و مورچگان و زنبورهای عسل توشه بیندوزند .

سوره عنكبوت آیه ۶۱

متن آیه :
وَلَيْنَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ

ترجمه :

هر گاه از آنان (که کسانی و یا بتهایی را شریک خدا می‌دانند) بپرسی چه کسی آسمانها و زمین را آفریده است ، و خورشید و ماه را (برای منافع شما انسانها روان و) مسخر کرده است ؟ قطعاً خواهند گفت : خدا ! (چرا که می‌دانند که این معبودهای دروغین همه مخلوقند و توانایی آفرینش کائنات و چرخش کرات را نداشته و ندارند) . پس چگونه (با وجود اعتراف به یگانگی خدا در آفرینش کائنات و تسخیر کرات ، از اقرار به یگانگی خدا در الوهیت و فرمانروایی) منحرف می‌گردند ؟ !

توضیحات :

« آنی » : چگونه . « يُؤْفَكُونَ » : برگردانده می‌شوند (نگا : مائده / ۷۵ ، توبه / ۳۰) .

سوره عنكبوت آیه ۶۲

متن آیه :
اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ إِنَّ اللَّهَ يَكُلُّ شَيْءٍ عَالِمٌ

ترجمه :

خداوند روزی هر کس از بندگانش را بخواهد فراوان و گسترده می‌کند و یا کم و تنگ می‌گرداند (برابر مصلحت و صلاح دیدی که خود می‌داند) . خدا آگاه از هر چیز است .

توضیحات :

« یبسط » : توسعه می‌دهد . فراخ و گسترده می‌گرداند . « یقدر » : کم می‌کند . تنگ می‌گرداند (نگا : رعد / ۲۶ ، اسراء / ۳۰ ، قصص / ۸۲) .

سوره عنكبوت آیه ۶۳

متن آیه :
وَلَيْنِ سَأَلْتَهُمْ مَنْ نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهَا لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ

ترجمه :

اگر از آنان (که مشکوکند) بپرسی چه کسی از آسمان آب بارانده است و زمین را به وسیله آن بعد از مردنش زنده گردانده است ؟ قطعاً خواهند گفت : خدا ! بگو : ستایش خدای را (که حق آن اندازه روشن است که مشرکان نیز بدان اعتراف دارند) . اما بیشتر آنان نمی‌فهمند و نمی‌دانند (که به چه تناقض عجیبی گرفتارند . چرا که به خالق رازق واحدی معتقدند و چیزهای دیگری را هم پرستش می‌کنند) .

توضیحات :

« أَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا » : مراد رویاندن گیاهان از خاک خشک به وسیله برف و باران است .

الْحَمْدُ لِلَّهِ « : خدای را سپاس بر ظهور حجت و توفیق راه صواب .

سوره عنكبوت آیه ۶۴

متن آیه :
وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهُوٌّ وَلَعِبٌ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

زندگی این دنیا جز لهو و لعب نیست ، و زندگی سرای آخرت زندگی است ، اگر فهم و شعور داشته باشند . (چرا که به دنبال زندگی جهان مرگ است ، ولی آخرت جاودانگی است) .

توضیحات :

« لَهُوٌّ وَلَعِبٌ » : (نگا : انعام / ۳۲) . « الْحَيَوَانُ » : حیات و زندگی .

سوره عنكبوت آیه ۶۵

متن آیه :
فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلِكِ دَعَوْا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ

ترجمه :

هنگامی که (مشرکان) سوار کشتی می‌شوند (و ترس و نگرانی بدیشان دست می‌دهد) خالصانه و صادقانه خدای را به فریاد می‌خوانند (و غیر او را فراموش می‌گردانند) . سپس هنگامی که خدا آنان را نجات داد و سالم به خشکی رساند ، باز ایشان شرک می‌ورزند (و به انبازهایی برای خدا معتقد می‌شوند) .

توضیحات :

« الْفُلِكِ » : کشتی (نگا : بقره / ۱۶۴) . « مُخْلِصِينَ » : (نگا : یوسف / ۲۴) . « الدِّينَ » : دعا (نگا : تفسیر زادالمسیر ، قاسمی ، صفوةالتفاسیر) .

سوره عنكبوت آیه ۶۶

متن آیه :
لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ وَلِيَتَمَتَّعُوا فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ

ترجمه :

بگذار چیزهایی را که بدیشان داده‌ایم نادیده بگیرند و (کفران نعمت کنند ، و چند روزی از لذات زودگذر) بهره‌مند گردند ، (سرانجام) خواهند فهمید (که چه سرنوشت شومی در انتظار ایشان است) .

توضیحات :

« لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ » : بگذار نسبت به آیاتی که برای آنان فرستاده‌ایم کفر ورزند . بگذار کفران نعمتهایی را بکنند که بدیشان داده‌ایم .

سوره عنكبوت آیه ۶۷

متن آیه :
أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا حَرَمًا آمِنًا وَيَتَخَطَّفُ النَّاسُ مِنْ حَوْلِهِمْ أَفِيَالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَةِ اللَّهِ يَكْفُرُونَ

ترجمه :

مگر (قريشيان با چشم عبرت و تفکر) نمي بينند که ما (سرزمين ايشان ، مکه را) حرم پر امن و امني ساخته ايم ، در حالي که دور و بر آنان مردم ربوده مي گردند (و در همه جاي بيرون اين حرم غارت و کشتار مي کنند ؟ !) . آيا به (بتهاي) باطل ايمان دارند و نعمت خدا (داد امنيت مکه و رسالت محمد) را نادیده و ناسپاس مي گذارند ؟

توضيحات :

« حَرَمًا آمِنًا » : (نگا : قصص / ۵۷) . « يَتَخَطَّفُ » : ربوده مي گردند . « الْبَاطِلُ » : چيزي که اصل و اساس و حق و حقيقتي نداشته باشد . در اينجا مراد بتها است (نگا : عنكبوت / ۵۲) .

سوره عنكبوت آيه ۶۸

متن آيه :

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ

ترجمه :

آخر چه کسي ستمگرتر از کسي است که بر خدا دروغ بندد ، و يا (دين) حق را چون بدو رسد تکذيب کند ؟ ! آيا جايگاه کافران دوزخ نيست ؟

توضيحات :

« الْحَقُّ » : آئين راستين اسلام . قرآن که کتاب راستين است .

سوره عنكبوت آيه ۶۹

متن آيه :

وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ

ترجمه :

کساني که براي (رضايت) ما به تلاش ايستند و در راه (پيروي دين) ما جهاد کنند ، آنان را در راههاي منتهي به خود رهنمود (و مشمول حمايت و هدايت خويش) مي گردانيم ، و قطعاً خدا با نيکوکاران است (و کساني که خدا در صف ايشان باشد پيروز و بهروزند) .

توضيحات :

« جَاهَدُوا فِينَا » : مراد هر گونه جهاد و تلاشي است که در راه خدا و براي رضايت او و به منظور خدمت به دين اسلام انجام پذيرد . « لَنَهْدِيَنَّهُمْ » : ايشان را هدايت مي دهيم و رهنمود مي گردانيم و به خير و حق مي رسانيم . « سُبُلَنَا » : راههاي منتهي به خودمان . راههاي حرکت و سير به سوي خدا و وصول به رضايت الله . مراد افزايش هدايت و توفيق در خيرات و حسنات است (نگا : محمد / ۱۷ ، مريم / ۷۶) .

سوره روم آيه ۱

متن آيه :

الم

ترجمه :

الف . لام . ميم .

توضیحات :
« الم » : (نگا : بقره / ۱) .

سوره روم آیه ۲
متن آیه :
غَلَبَتِ الرُّومُ

ترجمه :
رومیان (از ایرانیان) شکست خورده‌اند .

توضیحات :
« الرُّومُ » : ملت روم که مسیحی بودند و شاه ایشان در عصر نبوت هرقل نام داشت .

سوره روم آیه ۳
متن آیه :
فِي أَدْنَى الْأَرْضِ وَهُمْ مِّنْ بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ

ترجمه :
(این شکست) در نزدیکترین سرزمین (به سرزمین عرب که نواحی شام است ، رخ داده است)
(و ایشان پس از شکستشان پیروز خواهند شد .

توضیحات :
« أَدْنَى الْأَرْضِ » : در نزدیکترین سرزمین نسبت به مکه . « غَلَبَهُمْ » : غلب به معنی مغلوبیت و شکست است . مصدر به مفعول خود ، یعنی (هم) اضافه شده است .

سوره روم آیه ۴
متن آیه :
فِي يَضَعُ سَيْنِينَ لِلَّهِ الْأَمْرُ مِنْ قَبْلُ وَمِنْ بَعْدُ وَيَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ

ترجمه :
در مدت چند سالی . همه چیز در دست خدا و به فرمان او است ، چه قبل (که رومیان شکست خورده‌اند) و چه بعد (که آنان پیروز می‌گردند . ضعف و قدرت و شکست و پیروزی و غیره آزمون خداوندی است) . در آن روز (که رومیان پیروز می‌گردند) مؤمنان شادمان می‌شوند .

توضیحات :
« يَضَعُ » : چند . اند . مدتی میان ۳ و ۹ . « الْأَمْرُ » : فرمان . کار . « مِنْ قَبْلُ وَ مِنْ بَعْدُ » : پیش و پس . مراد همه وقت و همه آن است . چرا که زمانها عبارتند از : ماضی و حال و مستقبل . به عبارت دیگر : پیش و اکنون و آینده . « يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ » : مراد این است که اگر امروز شکست رومیان مسیحی باعث خوشحالی مشرکان مکه شده است ، در آن روز که رومیان بر زرتشتیان پیروز می‌شوند ، موجب شادمانی مؤمنان می‌گردد . چرا که مسیحیان و مسلمانان هر دو پیرو مکتب آسمانیند .

سوره روم آیه ۵

متن آیه :
يَنْصُرُ اللَّهُ يَنْصُرُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

ترجمه :
(آری ! خوشحال می‌شوند) از یاری خدا . خدا هر کسی را که بخواهد یاری می‌دهد ، و او بس چیره (بر دشمنان خود) و بسیار مهربان (در حق دوستان خویش) است .

توضیحات :
« يَنْصُرُ اللَّهُ » : متعلق به (يَفْرَحُ) است .

سوره روم آیه ۶

متن آیه :
وَعَدَ اللَّهُ لَا يَخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :
این وعده‌ای است که خدا داده است ، و خداوند هرگز در وعده‌اش خلاف نخواهد کرد ، ولیکن بیشتر مردم (که کافران و مشرکان و منافقاند ، این را) نمی‌دانند .

توضیحات :
« وَعَدَ اللَّهُ » : واژه (وَعَدَ) مفعول مطلق تأکیدی فعل محذوفی است و تقدیر چنین است :
وَعَدَ اللَّهُ ذَلِكَ وَعَدَاءً . مصدر به فاعل خود اضافه شده است . « أَكْثَرَ النَّاسِ » : مراد کافران و مشرکان و منافقاند که چون خدا را به درستی نشناخته‌اند ، به وعده‌های الهی باور ندارند .

سوره روم آیه ۷

متن آیه :
يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِّنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَافِلُونَ

ترجمه :
(این اکثریت کوتاه‌بین) تنها ظاهر و نمادی از زندگی دنیا را می‌دانند ، و ایشان از آخرت کاملاً بی‌خبرند .

توضیحات :
« ظَاهِرًا مِّنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا » : مراد این است که شناخت آنان درباره جهان سطحی و اندک است و برداشت ایشان از زندگی ، مجموعه‌ای از خور و خواب و سرگرمیها و لذات زودگذر است ، و نمی‌دانند که دنیا پل آخرت ، و مرحله مقدماتی برای زندگی جاویدان و گسترده و نامحدود آن جهانی است .

سوره روم آیه ۸

متن آیه :
أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي أَنفُسِهِمْ مَا خَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ لَكَافِرُونَ

ترجمه :
آیا با خود نمی‌اندیشند که خداوند آسمانها و زمین و چیزهایی را که در میان آن دو است ، جز به

حق و برای مدّت زمان معینی نیافریده است ؟ (بلی ! آفرینش کائنات برای حکمت عالیّه است و پایان مشخصی دارد ، و هر کس آن درود عاقبت کار که کشت) . بسیاری از مردم به ملاقات با خدا (در روز قیامت ، برای حساب و کتاب و سزا و جزا) باور ندارند .

توضیحات :

« أَوْلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ ؟ » : آیا با خود نمی‌اندیشند ؟ آیا درباره خود نمی‌اندیشند تا ببینند چه کرده‌اند و چه می‌کنند و سرنوشت ایشان به کجا می‌انجامد ؟ « فِي أَنْفُسِهِمْ » : برخی گفته‌اند : مراد از این قید ، اندیشیدن درباره اسرار وجود انسان ، یا عالم صغیر است (نگا : روح‌المعانی ، الکبیر) . بسیاری هم معتقدند که منظور این است انسانها درِ درون جان و از طریق عقل و وجدان ، درباره آسمانها و زمین و اشیاء میان آنها بیندیشند . « بِالْحَقِّ » : به حق نه باطل . برای حکمت عالیّه نه بازی و شوخی (نگا : انبیاء / ۱۶) . « أَجَلٌ مُّسَمًّى » : مدت محدود و معین . واژه (أَجَلٌ) عطف بر (الْحَقُّ) است .

سوره روم آیه ۹

متن آیه :

أَوْلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَأَثَارُوا الْأَرْضِ وَعَمَرُوهَا أَكْثَرَ مِمَّا عَمَرُوهَا وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَكِن كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

ترجمه :

آیا در زمین به گشت و گذار پرداخته‌اند تا بنگرند که سرانجام کار مردمان پیش از ایشان به کجا کشیده است ؟ آن کسانی که از ایشان نیروی بیشتری داشته‌اند ، و زمین را بهتر کاویده و زیر و رو کرده‌اند (تا آب و مواد معدنی را استخراج ، و درختان و گیاهان را در آن کشت و زرع کنند ،) و زمین را بیش از ایشان آباد کرده‌اند و در عمران آن کوشیده‌اند ، و پیغمبرانشان معجزه‌ها بدیشان نموده‌اند (و دلائل روشنی را بر صحت رسالت خود ارائه داده‌اند ، اما به جای تسلیم فرمان خدا شدن ، علم طغیان و کفران برافراشته‌اند و راه کشتن پیغمبران در پیش گرفته‌اند و عاقبت به مجازات دردناک خود گرفتار آمده‌اند) و خدا بدیشان ستم نکرده است ، ولیکن خودشان (با انجام کفر و معاصی) به خویشان ستم نموده‌اند .

توضیحات :

« كَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً » : از کفار مکه نیروی بیشتری داشته‌اند (نگا : غافر / ۸۲) . « أَثَارُوا » : کاویده‌اند . شخم زده‌اند . زیر و رو کرده‌اند . مفهوم آن شامل کشت و زرع ، و کندن چاه و قنات و نهر ، و استخراج معادن و فلزات می‌گردد . « عَمَرُوهَا » : آن را عمران و آبادان کرده‌اند ، با کشت و زرع و ساختمان . « الْبَيِّنَاتِ » : معجزات . دلائل روشن و براهین واضح . « فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ » : این بخش بیانگر آن است که آنان مرتکب ظلم و ستم شده‌اند (نگا : غافر / ۲۱ ، فصلت / ۱۵ و ۱۶) .

سوره روم آیه ۱۰

متن آیه :

ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةَ الَّذِينَ أَسَاءُوا السُّؤَىٰ أَن كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَكَانُوا بِهَا يَسْتَهْزِئُونَ

ترجمه :

سپس عاقبت کار کسانی که مرتکب کارهای بسیار زشت می‌شدند ، بدانجا کشید که آیات خدا را هم تکذیب می‌کردند و آنها را به باد تمسخر می‌گرفتند .

توضیحات :

« السَّوْأِي » : مونث (أَسْوَأُ) است که اسم تفضیل است . یعنی کارهای بسیار زشت و پلشت . این واژه مفعول به (أَسَاءُوا) است . اگر (السَّوْأِي) را اسم (كَان) بدانیم ، معنی آیه چنین می‌شود : عاقبت کار کسانی که اعمال بد انجام می‌دادند ، بدترین سرنوشت شد ، و این هم بدان علت بود که آیات خدا را تکذیب و آنها را تمسخر می‌کردند .

سوره روم آیه ۱۱

متن آیه :
اللَّهُ بَدَأَ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

ترجمه :

خداوند آفرینش (انسان) را می‌آغازد ، سپس او را (می‌میراند و وی را به حیات) دوباره برمی‌گرداند . آن گاه به سوی خدا بازگردانده می‌شوید .

توضیحات :

« بَدَأَ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ » : (نگا : عنكبوت / ۱۹) .

سوره روم آیه ۱۲

متن آیه :
وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُبْلِسُ الْمُجْرِمُونَ

ترجمه :

آن روز که قیامت برپا می‌شود ، بزهکاران بهت زده و ناامید و سرگردان می‌گردند .

توضیحات :

« يُبْلِسُ » : غمزده و ناامید از نجات و مأیوس از هر چیز و بهت زده می‌شوند (نگا : انعام / ۴۴ ، مؤمنون / ۷۷ ، زخرف / ۷۵ ، روم / ۴۹) .

سوره روم آیه ۱۳

متن آیه :
وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ مِّنْ شُرَكَائِهِمْ شُفَعَاءَ وَكَانُوا بِشُرَكَائِهِمْ كَافِرِينَ

ترجمه :

و از انبازهایی که برای خدای خود گمان می‌بردند ، میانجیگرانی نخواهند داشت . انبازهایی که (در دنیا) به سبب اعتقاد بدانها کافر شده بودند .

توضیحات :

« كَانُوا بِشُرَكَائِهِمْ كَافِرِينَ » : آنان در دنیا به سبب اعتقاد به انبازهایی برای خدای خود کافر شده بودند . آنان در آخرت از انبازهایی که برای خدای خود گمان می‌بردند بیزاری می‌جویند و منکر (الوهیت و شرکت) آنها خواهند شد .

سوره روم آیه ۱۴

متن آیه :

وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُومِئُذٍ يَتَفَرَّقُونَ

ترجمه :

روزي که قيامت برپا مي‌شود ، مردم از همدیگر جدا مي‌گردند (و هر گروهی سرنوشت جداگانه‌اي براي خود در جهان ابدی خواهد داشت و حال و وضع کافران ، جدای از حال و وضع مؤمنان خواهد بود) .

توضیحات :

« يَتَفَرَّقُونَ » : مراد از تفرق ، جدا شدن صف مؤمنان از صف کافران است که دسته‌اي به بهشت و گروهی به دوزخ مي‌روند و هر يك سرنوشت ابدی خود را مي‌آغازد .

سوره روم آیه ۱۵

متن آیه :

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَهُمْ فِي رَوْضَةٍ يُحْبَرُونَ

ترجمه :

گروهی که ایمان آورده‌اند و کارهای شایسته کرده‌اند ، آنان در باغ بهشت مالامال از شادی و سرور مي‌گردند (و آثار شادمانی در سراپای ایشان هویدا و پیدا است) .

توضیحات :

« رَوْضَةٍ » : باغ پر آب و درخت و خرم و سرسبز . مراد بهشت است . « يُحْبَرُونَ » : مسرور مي‌گردند . از مصدر (حبر) به معنی سرور ، یعنی خدا سراپای وجودشان را از سرور و شادی مالامال مي‌فرماید ، به گونه‌اي که آثار خوشحالی و شادمانی در چهره و سیمايشان هویدا و نمایان مي‌گردد (نگا : زخرف / ۷۰) .

سوره روم آیه ۱۶

متن آیه :

وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ فَأُولَئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ

ترجمه :

و اما کسانی که کافر بوده‌اند و آیات ما را تکذیب کرده‌اند و به فرا رسیدن قيامت ایمان نداشته‌اند ، آنان به عذاب دوزخ گرفتار مي‌گردند .

توضیحات :

« مُحْضَرُونَ » : احضار شدگان . آمادگان و حاضران (نگا : قصص / ۶۱) .

سوره روم آیه ۱۷

متن آیه :

فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ

ترجمه :

پس به تنزیه خدا (از هر عیب و نقصی و چیزهائی که لایق جلال و کمال او نیست) سحرگاهان و شامگاهان (و همه اوقات و آوان) بپردازید .

توضیحات :

« سُبْحَانَ اللَّهِ . . . » : مصدر است و معنی امر دارد . خداوند بندگان خود را رهنمود می‌فرماید به این که او را منزه و بری بدانند از همه صفات نقصی که سزاوار خدا نیست ، و وی را در همه اوقات به ویژه در دو وقت سحرگاهان و شامگاهان به پاکی بستایند . اگر (سُبْحَانَ) معنی امری از آن گرفته نشود ، معنی آیه چنین است : در بامدادان و شامگاهانتان تسبیح و تقدیس ، زبیده خدا است و بس .

سوره روم آیه ۱۸

متن آیه :

وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ

ترجمه :

در آسمانها و زمین (و در همه اوقات ، به ویژه) عصرگاهان و زمانی که به دم ظهر رسیده‌اید ، خدای را حمد و ستایش کنید .

توضیحات :

« الْحَمْدُ » : معنی امر دارد . یعنی : اِحْمَدُوا . . . (سُبْحَانَ) و (الْحَمْدُ) در این دو آیه می‌توانند امری هم به حساب نیایند . « فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ » : مراد از سوی ساکنان عالم افلاکی و بندگان کره خاکی است . این آیات اوقات پنجگانه نماز را در خود جمع کرده‌اند . بدین ترتیب : « حِينَ تُمْسُونَ » : شامل مغرب و عشاء است که خیلی به هم نزدیک هستند . « حِينَ تُصِیْحُونَ » : نماز صبح را شامل است . « عَشِيًّا » : بیانگر نماز عصر است . « حِينَ تُظْهِرُونَ » : نماز ظهر . اگر معنی امری از (الْحَمْدُ) منظور نظر نباشد ، مفهوم آیه چنین است : حمد و ستایش (ساکنان عالم افلاکی و بندگان کره خاکی) در آسمانها و زمین (در همه وقت و حین ، به ویژه) عصرگاهان و زمانی که به وقت ظهر می‌رسید ، سزاوار و زبیده خدا است .

سوره روم آیه ۱۹

متن آیه :

يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذَلِكَ تُخْرَجُونَ

ترجمه :

خداوند همواره زنده را از مرده ، و مرده را از زنده می‌آفریند ، و زمین موات را حیات می‌بخشد ، و همین گونه (سهل و ساده ، به سادگی آفرینش مکرر و همیشگی حیات از ممات ، شما آفرینش دوباره می‌یابید و از گورها) بیرون آورده می‌شوید (و رستاخیز برپا می‌گردد) .

توضیحات :

« يُخْرِجُ » : بیرون می‌آورد . مراد از بیرون آوردن ، آفریدن است . « يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ » : موجودات مرده دائماً جزو اندام موجودات زنده می‌شوند ، و چرخه حیات و ممات و تبدیل بی‌جان به جاندار و برعکس ادامه دارد (نگا : آل‌عمران / ۲۷ ، انعام / ۹۵) .

سوره روم آیه ۲۰

متن آیه :

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ

ترجمه :

یکی از نشانه‌های (دالّ بر عظمت و قدرت) خدا این است که (نیای) شما را از خاک آفرید و سپس شما انسانها (به مرور زمان زیاد شدید و در روی زمین برای تلاش در پی معاش) پراکنده گشتید .

توضیحات :
« خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ » : (نگا : حجّ / ۵ ، كهف / ۳۷) . آفرینش انسان از خاک ، ممکن است اشاره به آفرینش نخستین انسان ، یعنی آدم باشد ، یا آفرینش همه انسانها از خاک . چرا که مواد غذایی تشکیل دهنده وجود انسان در اصل از خاک است . « إِذَا » : این واژه معمولاً برای زمان ناگهانی به کار می‌رود ، ولی گاهی همچون اینجا برای تراخی و تدریج است (نگا : روح‌المعانی) . « تَنْشِيرُونَ » : پخش می‌گردید . اشاره به فراوان شدن و برای کسب و کار و بقا و ادامه حیات در زمین پراکندن است .

سوره روم آیه ۲۱

متن آیه :
وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

ترجمه :
و یکی از نشانه‌های (دالّ بر قدرت و عظمت) خدا این است که از جنس خودتان همسرانی را برای شما آفرید تا در کنار آنان (در پرتو جاذبه و کشش قلبی) بیارامید ، و در میان شما و ایشان مهر و محبت انداخت (و هر یک را شیفته و دل‌باخته دیگری ساخت ، تا با آرامش و آسایش ، مایه شکوفائی و پرورش شخصیت همدیگر شوید ، و پیوند زندگی انسانها و تعادل جسمانی و روحانی آنها برقرار و محفوظ باشد) . مسلماً در این (امور) نشانه‌ها و دلائلی (بر عظمت و قدرت خدا) است برای افرادی که (درباره پدیده‌های جهان و آفریده‌های یزدان) می‌اندیشند .

توضیحات :
« خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ » : از جنس خودتان برایتان همسرانی بیافرید . یعنی آدمیزادگان را در دو نوع زن و مرد خلق و هر یک را مکمل دیگری کرد (نگا : نحل / ۷۲) .

سوره روم آیه ۲۲

متن آیه :
وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ وَأَلْوَانِكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ

ترجمه :
و از زمره نشانه‌های (دالّ بر قدرت و عظمت) خدا آفرینش آسمانها و زمین و مختلف بودن زبانها و رنگهای شما است . بی‌گمان در این (آفرینش کواکب فراوان جهان که با نظم و نظام شگفت‌آور گردانند ، و در این تنوع خلقت) دلائلی است برای فرزنانگان و دانشوران .

توضیحات :
« خَلْقٌ » : آفرینش . آفریده‌ها . « إِخْتِلَافٌ » : تفاوت . فرق . « إِخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ » : اختلاف زبانها و دگرگونیهای صداهایتان که به وسیله گوش تشخیص داده می‌شود « إِخْتِلَافٌ . . . أَلْوَانِكُمْ » : اختلاف رنگها و دگرگونی شکل و سیما و قیافه مراد است که به وسیله چشم تشخیص داده می‌شود .

سوره روم آیه ۲۳

متن آیه :

وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِعَاؤُكُمْ مِّنْ فَضْلِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ

ترجمه :

و از نشانه‌های (قدرت و عظمت) خدا ، خواب شما در شب و روز است ، و تلاش و کوشش‌تان برای (کسب و کار و) بهره‌مندی از فضل خدا . قطعاً در این (امور ، یعنی مسأله خواب ، و تلاش در پی معاش) دلائلی است برای کسانی که گوش شنوا داشته باشند (و حقیقت را بپذیرند) .

توضیحات :

« مَنَامُكُمْ » : خوابیدن و خفتن شما . پدیده (خواب) نموداری از نظام حکیمانه خدا است و دنیای خواب هنوز برای انسانها ناشناخته و راز سر به مهری است . « اِبْتِعَاءٌ » : طلبیدن . جستجو کردن . « یَسْمَعُونَ » : می‌شنوند و می‌پذیرند . گوش شنوا و حق‌پذیری دارند .

سوره روم آیه ۲۴

متن آیه :

وَمِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنزِلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُحْيِي بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

ترجمه :

و از زمره نشانه‌های (دال بر قدرت و عظمت) خدا ، یکی این است که خدا برق را که هم باعث ترس است و هم مایه امید ، به شما می‌نمایاند ، و از آسمان آب مهمی را می‌باراند ، و زمین را بعد از مرگش ، (یعنی خشک و سوزان بودن) به وسیله آن آب زنده (و سرسبز) می‌گرداند . بی‌گمان در این (درخشش آذرخش آسمان و نزول باران و آبیاری زمین و سرسبز شدن آن) دلائلی است برای فهمیدگان و خردمندان .

توضیحات :

« يُرِيكُمُ الْبَرْقَ » : (نگا : رعد / ۱۲) .

سوره روم آیه ۲۵

متن آیه :

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمُ دَعْوَةً مِّنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ

ترجمه :

و از جمله دلائل و نشانه‌های (کمال قدرت و نهایت عظمت) خدا یکی هم این است که آسمان و زمین (بدین ساختار استوار و صورت زیبا) ساخته و پرداخته او و به فرمان وی برپا است . بعدها وقتی (که بخواهد مردمان را می‌میراند ، و این نظم و نظام را خراب می‌گرداند ، و برای زنده شدن) شما را از زمین با ندائی فرا می‌خواند و شما فوراً (مطیعانه و شتابان از زمین) بیرون می‌آئید .

توضیحات :

« تَقُومَ » : پایرجا و استوار می‌گردد . « بِأَمْرِهِ » : به فرمان او (نگا : حج / ۶۵) . با ساخت و کارکرد او . « دَعَاكُمُ » : شما را فرا خواند . مراد فرا خواندن با نفخ صور به هنگام رستاخیز است (نگا : زمر / ۶۸) . « مِنَ الْأَرْضِ » : از زمین . مراد این است که بعد از نهایت جهان و گذشت

ازمنه‌اي بر آن ، شما را که در دل زمين جاي داريد فرا مي‌خواند و حاضران مي‌گرداند . يا اين که از بالاي زمين ، شما را ندا در مي‌دهد و . . .

سوره روم آيه ۲۶

متن آيه :
وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلٌّ لَهُ قَائِتُونَ

ترجمه :

هر که و هر چه در آسمانها و زمين است ، از آن خدا است ، و جملگي فرمانبردار او هستند .

توضيحات :

« قَائِتُونَ » : جمع قايِت ، خاضع و منقاد . مطيع و فرمانبردار . مراد انقياد و اطاعت تکويني است که همه موجودات جهان در آن يکسانند . چرا که از نظر قوانين آفرينش ، زمام امر همه در دست خدا است .

سوره روم آيه ۲۷

متن آيه :
وَهُوَ الَّذِي بَدَأَ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

ترجمه :

او است که آفرينش را آغاز کرده است و سپس آن را باز مي‌گرداند ، و اين براي او آسانتر است . (زيرا کسي که بتواند کاري را در آغاز انجام دهد ، قدرت بر اعاده آن را نيز دارد) . بالاترين وصف ، در آسمانها و زمين متعلق به خدا است ، و او بسيار باعزت و اقتدار ، و سنجيده و کار بجا است . (لذا در عين قدرت نامحدود ، کاري بي‌حساب انجام نمي‌دهد ، و بلکه همه کارهايش از روي حکمت است) .

توضيحات :

« بَدَأَ الْخَلْقَ . . . ثُمَّ . . . » : (نگا : يونس / ۴ و ۳۴ ، نمل / ۶۴ ، روم / ۱۱) . « أَهْوَنُ » : آسان‌تر . تعبير آسان و آسانتر ، يا سخت و سخت‌تر ، الفبائي است که خدا با آن با ما انسانها صحبت مي‌فرمايد ، و الا اين واژه‌ها و مطلبها در برابر قدرت نامحدود خدا بي‌مصدق و بي‌معني است . « الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ » : وصف اتم و اکمل . اعلي درجه صفات حميده ، همچون قدرت شامله ، و حکمت تامه ، و مالکيت بي‌حد و نهايت ، و علم فراگير و جهانگير . مراد اين است که اوصاف بديعه خدا بکمال است ، و همه محدودش را دارند و او نامحدودش .

سوره روم آيه ۲۸

متن آيه :
ضَرَبَ لَكُمْ مَثَلًا مِّنْ أَنفُسِكُمْ هَلْ لَّكُمْ مِّنْ مَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِّنْ شُرَكَاءَ فِي مَا رَزَقْنَاكُمْ فَأَنتُمْ فِيهِ سَوَاءٌ تَخَافُونَهُمْ كَخِيفَتِكُمْ أَنفُسَكُمْ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

ترجمه :

خداوند براي شما (انسانهاي مشرك) مثلي مي‌آورد که از (اوضاع و احوال) خود شما برگرفته شده است . (و آن مثل اين است که اگر بردگاني داشته باشيد) آيا بردگانان در چيزهائي که بهره شما ساخته‌ايم شريك شما مي‌باشند ، بدان گونه که شما و ايشان هر دو در آن يکسان و

برابر باشید ، و همچنان که شما آزادگان از یکدیگر می‌ترسید ، از بردگان هم بیمناک باشید (و بدون اجازه ایشان دست به کاری نبرید و نزنید و دخل و تصرفی در اموال خود نکنید ؟ نه ! ابداً چنین چیزی تصور نمی‌رود . پس چطور جائز می‌دانید که بعضی از آفریدگان خدا ، همچون فرشتگان و پریان و پیغمبرانی چون عیسی و عزیر ، و بتها و صنمها ، شریک خدا در ملک و مملکت و سلطه و قدرت او باشند ؟ !) . ما این سان (روشن و گویا) آیات را برای مردمانی بیان می‌داریم که می‌فهمند (و معانی ضرب‌المثلها را درک می‌کنند) .

توضیحات :

« مِنْ أَنْفُسِكُمْ » : منتزع و برگرفته از اوضاع و احوال خودتان . « هَلْ لَكُمْ ؟ » : حرف (هَلْ) برای استفهام است و در اینجا مراد توییخ و نفی است . « سَوَاءٌ » : مساوی در تصرف در دارائی و اموال . « كَخَيْفَتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ » : همان گونه که از خودتان ، یعنی از آزادگان همچون خود ترس دارید .

سوره روم آیه ۲۹

متن آیه :

بَلْ أَتَبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَهْوَاءَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ فَمَنْ يَهْدِي مَنْ أَضَلَّ اللَّهُ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ

ترجمه :

(مشرکان ستمگر برای شرك‌ورزی خود دلیلی ندارند و) بلکه ستمگران از هوی و هوس خود بدون علم و آگهی (از عاقبت بد شرك) پیروی می‌کنند . چه کسی می‌تواند کسانی را که خدا آنان را گمراه کرده باشد هدایت کند ؟ اصلاً برای ایشان هیچ یار و یآوری نخواهد بود (تا برای آنان میانجیگری کند و ایشان را از عذاب برهاند) .

توضیحات :

« بَلْ » : حرف إضراب است و بیانگر انتقال از سخنی و پرداختن به سخن دیگری است . « فَمَنْ يَهْدِي ؟ » : مراد این است که کسی نمی‌تواند هدایت دهد جز خدا .

سوره روم آیه ۳۰

متن آیه :

قَاقِمٌ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقِيمُ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

روی خود را خالصانه متوجه آئین (حقیقی خدا ، اسلام) کن . این سرشتی است که خداوند مردمان را بر آن سرشته است . نباید سرشت خدا را تغییر داد (و آن را از خداگرایی به کفرگرایی ، و از دینداری به بی‌دینی ، و از راستروی به کجروی کشاند) . این است دین و آئین محکم و استوار ، و لیکن اکثر مردم (چنین چیزی را) نمی‌دانند .

توضیحات :

« أَقِمْ وَجْهَكَ » : روی خود را متوجه ساز . با خلوص و اهتمام هر چه بیشتر رو کن به عبادت و پرستش خدا . « حَنِيفًا » : حق‌گرایانه و مخلصانه (نگا : بقره / ۱۳۵) . حال ضمیر فاعلی مستتر در (أَقِمْ) یا حال (الدین) است . یعنی خالصانه و مخلصانه رو کن ، یا رو به دین خالص و حقیقی کن . « فِطْرَةَ » : سرشت . آفرینش . خداآوری و خداشناسی (نگا : زادالمسیر) . مفعول فعل محذوف (اِتَّع) یا (اَعْنِي) است و یا بدل از (حَنِيفًا) می‌باشد . در رسم‌الخط قرآنی با (ت)

نوشته شده است . « لا تَدِيلَ » : نباید تبدیل و تغییر داده شود . لفظ آن نفی است ، ولی معنی نهی دارد . « لِيَخْلُقَ اللَّهُ » : مراد از (خَلَقَ) فطرت و خلقت است . یعنی باید سلامت فطرت حفظ و از راه حقیقی خود منحرف نگردد و باز داشته نشود . « ذَلِكَ » : این چیز که فطرت خدانشناسی است و در اعماق دلهای انسانها نهفته است و به هنگام بلاهای سخت ، بیشتر از هر وقت دیگری بروز می‌کند . « الْقِيمَ » : استوار و پابرجا . راست و درست .

سوره روم آیه ۳۱

متن آیه :

مُنِيبِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ

ترجمه :

(ای مردم ! رو به خدا کنید و با توبه و اخلاص در عمل) به سوی خدا برگشته ، و از (خشم و عذاب) او بپرهیزید ، و نماز را چنان که باید بگذارید ، و از زمره مشرکان نگردید .

توضیحات :

« مُنِيبِينَ » : برگردندگان . توبه کنندگان . مراد این است که اگر مردمان را به حال خود رها کنند ، جز یکتاپرستی و آئین آسمانی را بر نمی‌گزینند . یا این که : باید توبه کرد و به سوی خدا یا دین او برگشت . حال (الناس) یا حال ضمیر مستتر در (أَقِمُوا) است و جمع آمدن آن به خاطر معنی است . چرا که مِخَاطَبُ پیغمبر و منظور امت او است (نگا : طلاق / ۱) . انگار در اصل چنین است : أَقِيمُوا وَجُوهَكُمْ مُنِيبِينَ . یا این که خبر فعل ناقص محذوفی است و در اصل چنین است : كُونُوا مُنِيبِينَ .

سوره روم آیه ۳۲

متن آیه :

مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ

ترجمه :

از آن کسانی که آئین خود را پراکنده و بخش بخش کرده‌اند و به دسته‌ها و گروه‌های گوناگونی تقسیم شده‌اند . هر گروهی هم از روش و آئینی که دارد خرسند و خوشحال است (و مکتب و مذهب ساخته هوی و هوس خود را حق می‌پندارد) .

توضیحات :

« فَرَّقُوا دِينَهُمْ » : آئین خود را به هنگام تکدر فطرت ، به تبع هوی و هوس پراکنده و جدا ساخته‌اند و آن را بخش بخش کرده‌اند و به جای خداپرستی ، هواپرستی نموده‌اند . « شِيَعًا » : جمع شیعه ، گروه‌ها و دسته‌ها . فرقه‌ها و حزبا . « يَمَا لَدَيْهِمْ » : بدانچه دارند .

سوره روم آیه ۳۳

متن آیه :

وَإِذَا مَسَّ النَّاسَ ضُرٌّ دَعَوْا رَبَّهُمْ مُنِيبِينَ إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا أَذَاقَهُمْ مِنْهُ رَحْمَةً إِذَا فَرِيقٌ مِّنْهُمْ يَرْبِهِمْ بِشْرُكُونَ

ترجمه :

هر زمان که مصائب و بلاهای بزرگی (همچون طوفانها و زلزله‌ها و شداید دیگر) به انسانها برسد ، پروردگارشان را به فریاد می‌خوانند (و جز او را کاشف مصائب و دافع بلاها نمی‌دانند) و بدو

پناهنده می‌گردند . سپس به مجرد این که (حوادث زاینبار و مصائب برطرف شد و) خداوند مرحمتی از جانب خود در حق ایشان روا دید (و نعمتی بدیشان داد) ناگهان گروهی از آنان برای پروردگارشان شریک و انباز قرار می‌دهند (و به خداگونه‌ها و بتها معتقد می‌شوند و از راستای راه به در می‌روند) .

توضیحات :

« مس » : لمس کرد . دست داد . « ضِرٌّ » : ضرر و زیان عظیم . مراد حوادث زاینبار و وقایع گرانبار است . « إِذَا مَسَّ النَّاسَ ضِرٌّ دَعَوْا رَبَّهُمْ . . . » : مراد این است که به هنگام مصائب سخت و بلایای شدید ، مردم به پادخدا می‌افتند و این یکی از نشانه‌های فطرت توحیدی است (نگا : عنکبوت / ۶۵) . « أَذَاقَهُمْ » : بدیشان چشانند . مراد از چشاندن ، رساندن و دادن است .

سوره روم آیه ۳۴

متن آیه :

لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ فَتَمَتَّعُوا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ

ترجمه :

(بگذار این افراد کم ظرفیت مشرک) نعمتهائی را که ما بدانان داده‌ایم کفران کنند و ناسپاس گذارند . (ای منکران ! از نعمتهای زودگذر چند روزه دنیا) بهره‌مند شوید و لذت ببرید ، اما (به زودی نتیجه شوم و سرانجام وخیم اعمال خویش را) خواهید دانست .

توضیحات :

« لِيَكْفُرُوا » : کفران نعمت کنند . بی‌باور شوند . « يَمَا » : به چیزی که . به سبب آنچه . « لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ » : بگذار نعمتهائی را که بدیشان داده‌ایم بی‌سپاس گذارند و آنها را کفران کنند . بگذار نعمتهای ما ایشان را به کفر سوق دهد و موجب بی‌دینی و بی‌بندوباری و سرمستی ایشان شود . « فَتَمَتَّعُوا » : خوش بگذرانید و از لذات و نعمات بهره ببرید . واژه‌های (لِيَكْفُرُوا) و (تَمَتَّعُوا) هر دو امرند و برای تهدید به کار رفته‌اند . اولی به صورت امر غائب و دومی به صورت امر حاضر است . گوئی خداوند در آغاز آنان را غائب فرض فرموده است ، و سپس برای شدت بخشیدن به تهدید ، ایشان را رویاروی و مخاطب قرار داده است .

سوره روم آیه ۳۵

متن آیه :

أَمْ أَنْزَلْنَا عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا فَهُمْ يَنْكُرُونَهُ يَمْ كَانُوا بِهٖ يُشْرِكُونَ

ترجمه :

آیا ما دلیل گویا و روشنی برای آنان نازل کرده‌ایم که شرک ایشان را موجه و پسندیده می‌شمارد ؟ !

توضیحات :

« أَمْ ؟ » : آیا . استفهام انکاری است . « سُلْطَانًا » : دلیل بسیار بسیار محکم و قانع کننده مکتوب در کتاب آسمانی . « يَنْكُرُونَهُ » : گویا است . دلالت می‌کند . گفتن ، در اینجا مجاز از گویا و رسا و روشن و آشکار بودن حجت و برهان است (نگا : مؤمنون / ۶۲ ، جاثیه / ۲۹) .

سوره روم آیه ۳۶

متن آیه :

وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً فَرِحُوا بِهَا وَإِن تُصِيبَهُمْ سَيِّئَةٌ يَمَّا قَدَّمْتُمْ أُيُدِيهِمْ إِذَا هُمْ يَقْنَطُونَ

ترجمه :

هرگاه به مردمان مرحمتي بکنیم و نعمتي برسانیم ، از آن سرمست و مغرور مي گردند ، و اگر رنج و بلائي به خاطر کارهايي که کرده اند گريبانگيرشان شود ، فوراً (از رحمت خدا) مأيوس و نااميد مي گردند .

توضیحات :

« فَرِحُوا » : مغرور و سرمست مي گردند . « يَمَّا قَدَّمْتُمْ أُيُدِيهِمْ » : به سبب کارهايي که کرده اند . مراد مکافات عمل و بازتابهاي معاصي انسان است . « يَقْنَطُونَ » : نااميد و مأيوس از رحمت خدا مي گردند و یأس سراسر وجودشان را دربر مي گيرد . اين آيه بيان مي دارد که هم عجب و غرور مذموم است و هم یأس و نااميدي از رحمت خدا .

سوره روم آيه ۳۷

متن آيه :

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

آيا آنان نمي دانند که خداوند روزي را براي هر کس که بخواهد گسترده و فراخ و براي هر کس که بخواهد تنگ و کم مي گرداند ؟ (پس نبايد نعمت دنيا انسان را مغرور ، يا فقر وفاقه انسان را مأيوس سازد) . قطعاً در اين (افزايش و کاهش نعمتي که حکمت خدا مقتضي مي داند) نشانه هاي آشکاري (و دلائل بارزي است بر اين که کارها به دست ديگري) است ، براي کساني که (حق و حقيقت را) باور مي دارند .

توضیحات :

« يَبْسُطُ الرِّزْقَ . . . وَيَقْدِرُ » : (نگا : عنكبوت / ۶۲) .

سوره روم آيه ۳۸

متن آيه :

قَاتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ ذَٰلِكَ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

ترجمه :

(چون چنين است) پس حق نزديکان (که نيکويي و صله رحم است) و حق مستمندان و وامانندگان در راه (که صدقه و زکات است) بده . اين براي کساني که ذات خدا را مي جويند (و راه رضا و جزاي الله را مي پويند) بهتر (از هر چيز ديگري است) و آنان (که چنين کنند) قطعاً رستگارند .

توضیحات :

« ذَا الْقُرْبَىٰ » : نزديکان و خویشاوندان . « الْمِسْكِينَ » : مستمند . « ابْنِ السَّبِيلِ » : مسافر و وامانده . گدايي راه نيشين (نگا : بقره / ۱۷۷) . « وَجْهَ اللَّهِ » : (نگا : بقره / ۱۱۵ و ۲۷۲ ، رعد / ۲۲) . « يُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ » : مراد کساني است که تنها محض رضاي خدا و دريافت پاداش از الله ، دست به بذل و بخشش و پرداخت زکات مي يازند ، و کارشان را خالي از هر گونه ريا و خودنمائي و منت و تحقير و انتظار پاداش از ديگران مي سازند (نگا : بقره / ۲۶۴ و ۲۶۵ ، ليل /

۱۸ - ۲۰) . تمام کارهائی را که انسان انجام می‌دهد و به نوعی با خدا ارتباط پیدا می‌کند ، خواه برای رضای او ، یا رسیدن به پاداش او ، و یا نجات از کیفر او باشد ، همه مصداق « وجه الله » : است ، هر چند مرحله عالی و کامل ، آن است که جز عبودیت و اطاعت او را در نظر نگیرد .

سوره روم آیه ۳۹

متن آیه :
وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ رَبًّا لِيَرْبُوَ فِي أَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا يَرْبُوَ عِنْدَ اللَّهِ وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ زَكَاةٍ تُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُضْعِفُونَ

ترجمه :

آنچه را که به عنوان ربا می‌دهید تا از اموال مردم فزونی یابد ، نزد خدا فزونی نخواهد یافت (و بلکه خدا از آن می‌کاهد و نابودش می‌نماید) ، و آنچه را که به عنوان زکات می‌پردازید و تنها ذات خدا را منظور نظر می‌دارید ، این گونه کسانی دارای پاداش مضاعف خواهند بود .

توضیحات :

« مِنْ رَبًّا » : هر گونه ربائی . مراد انواع معامله ربوی است . « لِيَرْبُوَ » : تا افزایش یابد و بر دارائیتان بیفزاید . الف زائدی در رسم الخط قرآنی به دنبال دارد . « فِي أَمْوَالِ النَّاسِ » : از مال مردم . به حساب دارائی مردم که برای شما حلال نیست . « لَا يَرْبُو » : افزایش نمی‌یابد . فزونی نمی‌گیرد ، و بلکه خدا آن را از میان هم بر می‌دارد (نگا : بقره / ۲۷۶) . الف زائدی در رسم الخط قرآنی به دنبال دارد . « الْمُضْعِفُونَ » : کسانی که دارای اجر مضاعف و پاداش چندین برابرند (نگا : بقره / ۲۴۵) .

سوره روم آیه ۴۰

متن آیه :
اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ ثُمَّ رَزَقَكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَفْعَلُ مِنْ ذَلِكَُمْ مِنْ شَيْءٍ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ

ترجمه :

خدا کسی است که شما را آفریده است ، سپس (با عطاء کردن وسائل مادی و معنوی کسب و تهیه زمینه معاش و آماده‌سازی محیط زیست) به شما روزی رسانده است . بعد شما را می‌میراند ، سپس دوباره زنده‌تان می‌گرداند . آیا در میان انبازهایتان (که برای خدا گمان می‌برید) کسی هست که چیزی از این (کارهای آفرینش و روزی‌رسانی و میراندن و زنده‌گرداندن) را انجام دهد ؟ خدا دورتر و برتر از این است که برای او به انباز معتقد شوند (و او را در کنار بت‌های سنگی و معبودهای ساختگی قرار دهند) .

توضیحات :

« هَلْ مِنْ . . . » : استفهام انکاری است . چرا که هیچ يك از مشرکان معتقد نبودند که بت‌ها و انبازها می‌توانند بیافرینند ، یا روزی برسانند ، یا بمیرانند ، و یا این که زنده گردانند .

سوره روم آیه ۴۱

متن آیه :
ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ يَمَّا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

ترجمه :

(همیشه چنین بوده است که) تباهي و خرابي در دريا و خشکي به خاطر کارهائي پديدار گشته است که مردمان انجام مي‌داده‌اند . بدین وسيله خدا سزاي برخي از کارهائي را که انسانها انجام مي‌دهند بدیشان مي‌چشاند تا اين که آنان (بيدار شوند و از دست يازیدن به معاصي) برگردند .

توضیحات :

« ظَهَرَ » : پديدار گشته است . فراوان شده است . « الْفَسَادُ » : تباهي . مراد بلاها و مصيبتهاي چون خشکسالي و امراض و از میان رفتن خيرات و برکات است . « يَمَا كَسَبَتْ اَيْدِي النَّاسِ » : مراد گناهان و بزه‌كاريهاي مردمان است . « لِيَذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ . . . » : (نگا : اعراف / ۹۴ و ۹۶) .

سوره روم آيه ۴۲

متن آيه :

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلُ كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُشْرِكِينَ

ترجمه :

(اي پيغمبر ! به مشركان) بگو : در زمين بگرديد و بنگريد سرانجام كار پيشينيان به كجا كشيده است . (خواهيد ديد كه خدا آنان را هلاك ، و خانه و كاشانه ايشان را ويران کرده است ، زيرا كه) بيشتر آنان مشرك بوده‌اند (و شرك مايه تباهي است) .

توضیحات :

« انظروا » : بنگريد . دقت كنيد (نگا : آل‌عمران / ۱۳۷ ، انعام / ۱۱ ، اعراف / ۸۶) .

سوره روم آيه ۴۳

متن آيه :

فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ الْقَيِّمِ مِن قَبْلُ أَن يَأْتِيَ يَوْمًا لَّا مَرَدَّ لَهُ مِنَ اللَّهِ يَوْمَئِذٍ يَصَّدَّعُونَ

ترجمه :

روي خود را به سوي آئين استوار و ماندگار (اسلام كه سازگار با فطرت انساني و مبني بر يكتاپرستي است) متوجه گردان ، پيش از آن كه روز عظيمي (قيامت نام) فرا رسد كه هيچ كسي نمي‌تواند آن را از خدا (به هم زند و از وقوع آن) جلوگيري كند . در آن روز (مردمان به دسته‌ها و گروههاي مختلف) تقسيم مي‌گردند (بهشتيان و دوزخيان ، و هر يك با درجات و دركاتي خاص) .

توضیحات :

« الدِّينِ الْقَيِّمِ » : (نگا : روم / ۳۰) . « يَوْمًا » : مراد قيامت است . « مَرَدَّ » : برگرداندن . مصدر ميمي و به معني رد ، يا اين كه به معني اسم فاعل ، يعني راد است . « لَّا مَرَدَّ لَهُ مِنَ اللَّهِ » : خدا ، ديگر آن را باز نمي‌گرداند و برنامه وقوع آن را بهم نمي‌زند . كسي نمي‌تواند از وقوع قيامت جلوگيري كند و بر خلاف فرمان صادره الهي مبني بر فرا رسيدن قيامت ، از آن ممانعت به عمل آورد . « يَصَّدَّعُونَ » : متفرق مي‌گردند . مراد اين است كه مردمان در آخرت به بهشتي و دوزخي تقسيم مي‌شوند ، و هر دسته از اينها به تناسب اعمال خود داراي درجات بهشتي يا دركات دوزخي ويژه است (نگا : روم / ۱۴)

سوره روم آيه ۴۴

متن آیه :
مَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِأَنْفُسِهِمْ يَمْهَدُونَ

ترجمه :
کسانی که کافر شوند ، کفرشان به زیان خودشان است (و وبال آن عاقبت دامنگیرشان می‌گردد) و کسانی که (ایمان داشته و) کارهای نیکو انجام دهند ، (راه بهشت سرمدی و نعیم ابدی را) برای خود مهیا می‌سازند .

توضیحات :
« عَلَيْهِ كُفْرُهُ » : کفر او به زیان خودش است . « يَمْهَدُونَ » : آماده می‌سازند . مهیا می‌کنند .
مراد آماده‌سازی محل آرامش و آسایش سرمدی و سعادت ابدی آخرت است که بهشت است .

سوره روم آیه ۴۵

متن آیه :
لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ

ترجمه :
(مردمان از هم جدا می‌گردند) تا خداوند از فضل و لطف خود پاداش کسانی را بدهد که ایمان آورده‌اند و کارهای شایسته و بایسته کرده‌اند ، (چرا که ایشان محبوبان خدایند) ولی خدا کافران را دوست نمی‌دارد (تا ایشان را به حساب آورد و از آنان سخن بگوید) .

توضیحات :
« لِيَجْزِيَ » : تا خداوند پاداش بدهد . این واژه می‌تواند متعلق به (يَصَّدَعُونَ) یا (يَمْهَدُونَ) باشد .

سوره روم آیه ۴۶

متن آیه :
وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ يُرْسِلَ الرِّيحَ مَبْشُرَاتٍ وَلِيُذِيقَكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَلِتَجْرِيَ الْفُلُكُ بِأَمْرِهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلِعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

ترجمه :
از جمله نشانه‌های (دالّ بر قدرت) خدا این است که خداوند بادهای را به عنوان مژده‌رسان (به نعمتهای گوناگون ، همچون نزول باران و تلقیح گیاهان و تکان دادن آبهای فراوان و تغییر هوا و غیره) می‌فرستد و تا شما را از رحمت خود بچشانند . کشتیها هم با اراده و اجازه او به حرکت درآیند ، و شما نیز از لطف و فضل الهی برخوردار گردید و (خدا را) سپاسگزار باشید .

توضیحات :
« مَبْشُرَاتٍ » : مژده‌رسانها . مژده‌رسان به این که ابرها را به حرکت درآورده و آنها را متراکم و تلقیح می‌نمایند و از آنها بارانها می‌بارانند و گرده گیاهان را جابه‌جا و آنها را بارور می‌کنند و باعث حرکت کشتیهای بادبانی و تکان آنها در سطح دریاها و اقیانوسهای فراخ ، و نعمتها و برکتهای دیگری می‌گردند . آری ! بادهای هم وسیله نعمتهای فراوان در زمینه کشاورزی و دامداری هستند ، و هم وسیله انتقال ابرها و پخش گرده‌ها و هم باعث سرعت و رونق کار تجارت .

سوره روم آیه ۴۷

متن آیه :
وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ رُسُلًا إِلَى قَوْمِهِمْ فَجَاءُوهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَاذْتَمَنَّا مِنَ الَّذِينَ أَجْرَمُوا وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرَ الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :
ما قبل از تو پیغمبرانی را به سوی اقوامشان فرستاده‌ایم و آنان دلائل واضح و آشکاری (از معجزات ربانی و منطق عقلانی) برای این اقوام آورده‌اند (و مردمان گروهی ایمان آورده و گروهی به مخالفت برخاسته‌اند) . پس ما از بزهکاران انتقام گرفته‌ایم (و مؤمنان را یاری کرده‌ایم) و همواره یاری مؤمنان بر ما واجب بوده است .

توضیحات :
« وَ لَقَدْ أَرْسَلْنَا . . . » : این آیه میان آیات ماقبل و مابعد ، جمله معترضه است .

سوره روم آیه ۴۸

متن آیه :
اللَّهُ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيَّاحَ فَتُثِيرُ سَحَابًا فَيَبْسُطُهُ فِي السَّمَاءِ كَيْفَ يَشَاءُ وَيَجْعَلُهُ كِسْفًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ فَإِذَا أَصَابَ يَهٍ مِنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ

ترجمه :
خدا کسی است که بادهای را وزان می‌سازد و بادهای ابرها را برمی‌انگیزد . سپس خدا آن گونه که بخواهد ابرها را در (پهنه) آسمان می‌گستراند و آنها را به صورت توده‌هایی بالای یکدیگر انباشته و متراکم می‌دارد و (پس از تلقیح ، ای انسان) تو می‌بینی که از لابلای آنها بارانها فرو می‌بارد ، و هنگامی که آن (باران حیات‌بخش) را بر کسانی از بندگانش می‌باراند ، آنان خوشحال و مسرور می‌گردند .

توضیحات :
« تُثِيرُ » : به حرکت در می‌آورد و برمی‌انگیزد . « سَحَابًا » : ابرها . اسم جنس جمع است . « كِسْفًا » : جمع کِسْفَةٍ ، بر وزن و معنی قِطْعَةٍ . تکه‌ها و توده‌های ابر بالای یکدیگر . توده‌های متراکم و انباشته (نگا : اعراف / ۵۷ ، نور / ۴۳) . « يَسْتَبْشِرُونَ » : شاد می‌گردند . خوشحال می‌شوند .

سوره روم آیه ۴۹

متن آیه :
وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ يُنَزَّلَ عَلَيْهِمْ مِنْ قَبْلِهِ لَمُبْلِسِينَ

ترجمه :
آنان قطعاً (لحظاتی) پیش از نزول باران ، ناامید و سرگردان بوده‌اند .

توضیحات :
« لَمُبْلِسِينَ » : ناامیدان و سرگردانان (نگا : انعام / ۴۴ ، مؤمنون / ۷۷ ، زخرف / ۷۵) .

سوره روم آیه ۵۰

متن آیه :
فَانظُرْ إِلَى آثَارِ رَحْمَتِ اللَّهِ كَيْفَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ ذَلِكَ لَمُحْيِي الْمَوْتَى وَهُوَ عَلَى كُلِّ

شَيْءٍ قَدِيرٌ

ترجمه :

به آثار (باران یعنی) رحمت الهی بنگر که چگونه زمین را پس از مردنش زنده می‌کند . آن کس (که زمین مرده را این چنین با نزول باران زنده می‌کند) زنده کننده مردگان (در رستاخیز) است و او بر همه چیز توانا است .

توضیحات :

« آثَار » : مراد باران و زراعت است . « رَحْمَةٌ » : رحمت الهی . باران (نگا : فرقان / ۴۸ ، نمل / ۶۳ ، شوری / ۲۸) . « محی » : زنده کننده .

سوره روم آیه ۵۱

متن آیه :

وَلَيْنَ أَرْسَلْنَا رِيحًا قَرَأُوهُ مُصْفَرًّا لَظَلُّوا مِنْ بَعْدِهِ يَكْفُرُونَ

ترجمه :

اگر ما بادی (داغ و سوزان) را وزان سازیم و بر اثر آن (افراد ضعیف‌الایمان) زراعت و باغ خود را زرد و پژمرده ببینند ، راه ناشکری و کفران پیش می‌گیرند .

توضیحات :

« رَأَوْهُ » : آن را ببینند . مرجع ضمیر (ه) ، نبات مفهوم از سیاق است . نبات در اصل مصدر است شامل قلیل و کثیر می‌گردد ، و در اینجا مراد باغها و کشتها و علفزارها است . « مُصْفَرًّا » : زردرنگ . مراد پژمرده است . « لَظَلُّوا . . . يَكْفُرُونَ » : کفران نعمت می‌کنند . کفر می‌ورزند .

سوره روم آیه ۵۲

متن آیه :

فَإِنَّكَ لَا تُسْمِعُ الْمَوْتَىٰ وَلَا تُسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعَاءَ إِذَا وَلَّوْا مُدِيرِينَ

ترجمه :

تو (ای پیغمبر !) نمی‌توانی صدای خود را به گوش مردگان برسانی (و کافران را مؤمن گردانی) و نمی‌توانی صدا را به گوش کران برسانی ، هنگامی که روی برمی‌گردانند و می‌روند .

توضیحات :

« لَا تُسْمِعُ » : نمی‌شنوایی . مراد از شنواندن ، قبولاندن است . « الْمَوْتَى » : مردگان . مراد کافران دلمرده‌ای است که همچون مردگان شده‌اند . « الصُّمُّ » : کران . مراد کافران سنگین دلی است که گوش شنوا ندارند و ندای حق را نمی‌شنوند . « وَلَّوْا مُدِيرِينَ » : (نگا : نمل / ۸۰) .

سوره روم آیه ۵۳

متن آیه :

وَمَا أَنْتَ بِهَادِي الْعُمِّيِّ عَن ضَلَالَتِهِمْ إِنْ تُسْمِعُ إِلَّا مَنْ يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ مُسْلِمُونَ

ترجمه :

همچنین تو نمی‌توانی نابینایان (کوردلی را که صندوق دل خود را بر روی حق بسته‌اند) از گمراهیشان (نجات و به راستای جاده حق) راهنمایی کنی . تو تنها می‌توانی (سخنان حق

خود را) به گوش کسانی برسانی که آیات ما را باور می‌دارند ، چرا که آنان تسلیم (حق و حقیقت) هستند .

توضیحات :

« الْعَمِي » : کوران . مراد کوردلانی است که آماده پذیرش حق نبوده و کفر را بر ایمان ترجیح می‌دهند . « إِنْ » : حرف نفی است و به معنی (لا) است . « مُسْلِمُونَ » : مطیعان و خاضعان فرمان یزدان .

سوره روم آیه ۵۴

متن آیه :

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ ضَعْفٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ ضَعْفٍ قُوَّةً ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفًا وَشَيْبَةً يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْقَدِيرُ

ترجمه :

خداوند همان کسی است که شما را از (چیزی سراپا) ضعف آفریده است و سپس بعد از این ضعف و ناتوانی قوت و قدرت بخشیده است ، و آن گاه ضعف و پیری را جایگزین این قوت و قدرت ساخته است . آخر خداوند هر چه را بخواهد می‌آفریند (و از هیچ ، چیز می‌سازد) و او بس آگاه و توانا است (و می‌داند چگونه شما را بیافریند و چرخه وجود شما را چگونه بگرداند) .

توضیحات :

« خَلَقَكُمْ مِنْ ضَعْفٍ » : شما را از سراپا ضعف و ناتوانی آفریده است . شما را از چیز ضعیفی به نام منی آفریده است . این جمله شبیه به : « خَلِقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَجَلٍ » : است (نگا : انبیاء / ۳۷) . خود آیه روی هم بیانگر ضعف انسان (نگا : نساء / ۲۸) بوده و اشاره بدین نکته دارد که ناچیزی آغازین انسانها و شکوفائی دوران جوانی آنان و سستی زمان پیری مردمان ، همه این دگرگونیها و فراز و نشیبها از ناحیه خداوند بزرگوار است و چرخ حیات با دست حکمت عالیه آفریدگار در گردش است .

سوره روم آیه ۵۵

متن آیه :

وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُقْسِمُ الْمُجْرِمُونَ مَا لِيُثُوا غَيْرَ سَاعَةٍ كَذَلِكَ كَانُوا يُؤْفَكُونَ

ترجمه :

روزی که قیامت برپا می‌شود ، گناهکاران سوگند یاد می‌کنند که جز ساعتی در (دنیا و جهان برزخ) ماندگار نبوده‌اند ! این چنین آنان (در دنیا توسط شیاطین و شیاطین صفتان از درک حقیقت و راه درست) بازداشته شده‌اند ! (و همینک گرفتار عذاب ابدی گشته‌اند . بدا به حالشان !) .

توضیحات :

« السَّاعَةُ » : قیامت . « يُقْسِمُ » : سوگند می‌خورند . « مَا لِيُثُوا » : نمانده‌اند . درنگ ننموده‌اند . « غَيْرَ سَاعَةٍ » : جز مدت اندکی . جز لحظه‌ای . مراد از (سَاعَةٌ) جزئی از زمان شبانه‌روز است (نگا : یونس / ۴۵ ، اسراء / ۵۲ ، مؤمنون / ۱۱۳ ، احقاف / ۳۵) . « كَذَلِكَ » : این چنین که در اینجا از درک حق محرومند و گذشت زمان برای ایشان روشن نیست . « كَانُوا يُؤْفَكُونَ » : در دنیا از درک حقیقت و تشخیص راه درست بازداشته شده‌اند (نگا : مائده / ۷۵) . « أَفَكِ الرَّجُلِ » : إذا عدلَ به عن الصدق » : (نگا : زادالمسیر ، جلد ۶ ، صفحه ۳۱۱) .

سوره روم آیه ۵۶

متن آیه :

وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَالْإِيمَانَ لَقَدْ لَبِثْتُمْ فِي كِتَابِ اللَّهِ إِلَى يَوْمِ الْبَعْثِ فَهَذَا يَوْمُ الْبَعْثِ وَلَكِن كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

ترجمه :

کسانی که بدیشان علم و ایمان عطاء شده است ، می‌گویند : شما بدان اندازه که خدا مقدر فرموده بود (در دنیا و جهان برزخ) تا روز رستاخیز ماندگار بوده‌اید ، این روز رستاخیز است ولی شما نمی‌دانسته‌اید (که چنین روزی حق است و فرا می‌رسد) .

توضیحات :

« الَّذِينَ أُوتُوا . . . » : مراد پیغمبران و فرشتگان و مؤمنان است . یا تنها مراد فرشتگان است (نگا : مؤمنون / ۱۱۲ - ۱۱۴) . « فِي كِتَابِ اللَّهِ » : در علم خدا . برابر قضا و قدر خدا . « كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ » : شما نمی‌دانستید که رستاخیز حق است و آن را به تمسخر می‌گرفتید .

سوره روم آیه ۵۷

متن آیه :

فَيَوْمَئِذٍ لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَعذِرَتُهُمْ وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ

ترجمه :

در آن روز عذرخواهی ستمگران سودی به حالشان ندارد ، و برایشان جلب رضایت نمی‌شود .

توضیحات :

« وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ » : برای ایشان خوشنودی خدا خواسته نمی‌شود و جلب رضایت نمی‌گردد (نگا : نحل / ۸۴) .

سوره روم آیه ۵۸

متن آیه :

وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَلَئِنْ جِئْتَهُمْ بِآيَةٍ لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا مُبْطِلُونَ

ترجمه :

ما در این قرآن برای مردمان هر گونه مثالی را که (بیدار کننده بوده و به زندگی ایشان مربوط باشد) بیان کرده‌ایم . وقتی که آیه‌ای برای آنان می‌آوری ، کافران می‌گویند : شما بر باطل هستید (و این چیزهایی را که می‌گوئید بی‌اساس است) .

توضیحات :

« أَنْتُمْ » : شما . مراد پیغمبر و پیروان او است . « مُبْطِلُونَ » : افراد ناحق . اهل باطل .

سوره روم آیه ۵۹

متن آیه :

كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

این چنین (که از ایمان می‌بینی) خداوند بر دل‌های کسانی که آگاهی و شعور ندارند مهر می‌نهد (تا صدای حق و ندای هدایت بدانها نفوذ نکند) .

توضیحات :

« كَذَلِكَ » : بدین شیوه . « يَطْبَعُ » : مهر می‌نهد (نگا : نساء / ۱۵۵ ، توبه / ۸۷ و ۹۳) .

سوره روم آیه ۶۰

متن آیه :

فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَا يَسْتَخِفَّنكَ الَّذِينَ لَا يُوقِنُونَ

ترجمه :

پس شکیبایی داشته باش . وعده خدا به طور مسلم حق است . هرگز نباید کسانی که ایمان ندارند ، مایه خشم و ناراحتی تو گردند (و عدم ایمان ایشان ، تاب و توان و صبر و شکیبایی را از تو سلب کند) .

توضیحات :

« لَا يَسْتَخِفَّنكَ » : تو را سبک از جای بر ندارد و مایه فزع و جزع و پریشانی و خشم تو نشود .

سوره لقمان آیه ۱

متن آیه :

الم

ترجمه :

الف . لام . میم .

توضیحات :

« الم » : (نگا : بقره / ۱) .

سوره لقمان آیه ۲

متن آیه :

تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ

ترجمه :

این ، آیات کتاب پرمحتوا و استوار (قرآن) است .

توضیحات :

« تِلْكَ آيَاتُ . . . » : (نگا : یونس / ۱) .

سوره لقمان آیه ۳

متن آیه :

هَدَىٰ وَرَحْمَةً لِّلْمُحْسِنِينَ

ترجمه :

هدایت و رحمت برای نیکوکاران است .

توضیحات :
« هَدِيٍّ وَرَحْمَةً » : حال آیات می‌باشند .

سوره لقمان آیه ۴

متن آیه :
الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ

ترجمه :
آن کسانی که نماز را چنان که باید می‌خوانند ، و زکات را می‌پردازند ، و به آخرت کاملاً ایمان دارند .

توضیحات :
« الَّذِينَ » : صفت محسنین است .

سوره لقمان آیه ۵

متن آیه :
أُولَئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

ترجمه :
آنان هدایت پروردگارشان را فرا چنگ آورده‌اند و ایشان قطعاً رستگارند .

توضیحات :
« أُولَئِكَ عَلَىٰ هُدًى . . . » : (نگا : بقره / ۵) .

سوره لقمان آیه ۶

متن آیه :
وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ اللَّهِ يَغْيِرَ عِلْمَ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ

ترجمه :
در میان مردم کسانی هستند که خریدار سخنان پوچ و یاهو‌اند تا با چنین سخنانی (بندگان خدا را) جاهلانه از راه خدا منحرف و سرگشته سازند و آن را مسخره کنند . آنان عذاب خوار و رسوا کننده‌ای دارند .

توضیحات :
« لَهُوَ الْحَدِيثِ » : سخنانی که انسان را غافل از چیزهای سودمند دنیوی و اخروی کند . مانند : خرافات ، افسانه‌های بیفایده ، حرفهای مضحک ، و آوازهای جلف .

سوره لقمان آیه ۷

متن آیه :
وَإِذَا تَلَّىٰ عَلَيْهِ آيَاتُنَا وَلَّىٰ مُسْتَكْبِرًا كَانَ لَمْ يَسْمَعْهَا كَأَنَّ فِي أُذُنَيْهِ وَقْرًا فَبَشَّرَهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

ترجمه :

هنگامی که آیات ما بر ایشان خوانده می‌شود ، مستکبرانه روی برمی‌گردانند و می‌روند . انگار آنها را نشنیده‌اند . گوئی در گوشه‌هایشان سنگینی است . ایشان را به عذاب دردناکی مژده ده .

توضیحات :

« مُسْتَكْبِرًا » : متکبرانه . خود بزرگ‌بینانه . « وَقْرًا » : سنگینی .

سوره لقمان آیه ۸

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتُ النَّعِيمِ

ترجمه :

کسانی که ایمان آورده و کارهای شایسته و بایسته بکنند ، باغهای پر نعمت بهشت از آن ایشان است .

توضیحات :

« جَنَّاتُ النَّعِيمِ » : (مائده / ۶۵ ، حج / ۵۶) .

سوره لقمان آیه ۹

متن آیه :

خَالِدِينَ فِيهَا وَعَدَّ اللَّهُ حَقًّا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

ترجمه :

جاودانه در آن خواهند ماند . این وعده مسلم الهی است ، وعده‌ای تخلف‌ناپذیر . (خداوند نه وعده دروغین می‌دهد ، و نه از وفای به وعده‌های خود عاجز است ، چرا که) او عزیز و قدرتمند ، و حکیم و آگاه است .

توضیحات :

« وَعَدَّ اللَّهُ حَقًّا » : (وَعَدَّ) و (حَقًّا) مفعول مطلق بوده و تقدیر چنین است : وَعَدَّ اللَّهُ ذَلِكَ وَعَدًّا ، وَأَحَقَّ ذَلِكَ حَقًّا .

سوره لقمان آیه ۱۰

متن آیه :

خَلَقَ السَّمَاوَاتِ يَغْيِرُ عَمَدٍ تَرْوَنَهَا وَأَلْقَى فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ

ترجمه :

خداوند آسمانها را بدون ستونی که قابل رؤیت (برای شما) باشد آفریده است ، و در زمین کوههای استواری را پراکنده است ، تا زمین شما را نلرزاند و سراسیمه نگرداند ، و در زمین انواع جنبندگان را پخش و پراکنده کرده است . و از آسمان آب فرو فرستاده‌ایم و با آن اقسام گوناگونی از گیاهان پرارزش را رویانده‌ایم .

توضیحات :

« يَغْيِرُ عَمَدٍ تَرْوَنَهَا » : (نگا : رعد / ۲) . « رَوَاسِيَ » : (نگا : رعد / ۳ ، نحل / ۱۵) . « أَنْ »

تَمِيدَ يَكُمُ» : (نگا : نحل / ۱۵ ، انبیاء / ۳۱) . « بَثَّ » : زیاد و فراوان و بخش و پراکنده کرد (نگا : نساء / ۱) . « زَوْجٌ » : صنف . نوع (نگا : انعام / ۱۴۳) . « کَرِيمٌ » : زیبا و سودمند (نگا : انفال / ۴) .

سوره لقمان آیه ۱۱

متن آیه :
هَذَا خَلْقُ اللَّهِ فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ بَلِ الظَّالِمُونَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

ترجمه :

اینها (که می‌نگرید و می‌بینید) آفریده‌های خداوند ، شما به من نشان دهید آنانی که جز خداوند چه چیز را آفریده‌اند ؟ (تا شایسته پرستش و شراکت در الوهیت را داشته باشند) . بلکه ستمگران (کفرپیشه) در گمراهی آشکاری هستند .

توضیحات :

« هذا » : این مخلوقات و موجودات جهان هستی ، اعم از انسان و نبات و حیوان و زمین و سایر کرات . « مِنْ دُونِهِ » : بجز خدا . سوای خدا .

سوره لقمان آیه ۱۲

متن آیه :
وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ أَنْ اشْكُرْ لِلَّهِ وَمَنْ يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ

ترجمه :

ما به لقمان فرزاندگی بخشیدیم (و بدو دستور دادیم) که خدا را سپاسگزاری کن و (بدان که) هر کس سپاسگزاری کند ، به سود خویش سپاسگزاری می‌کند ، و هر کس ناسپاسی کند (به خود زیان می‌رساند نه به خدا) چرا که خدا بی‌نیاز و ستوده است .

توضیحات :

« لُقْمَانَ » : نام شخصی صالح و فهمیده و فاضل و آگاهی است که تاریخ زندگانی او روشن نیست . برخی او را پیغمبر پروردگار ، و گروهی وی را فرزانه‌ای پرهیزگار می‌دانند . « الْحِكْمَةُ » : نبوت . فرزاندگی . حکمت اصابه در قول و عمل ، و اتقان در امور است . به عبارت دیگر ، حکمت مجموعه فضائل است که دارنده آن در پرتو آن هر کاری را در جای خود انجام می‌دهد و هر سخنی را در موقع مناسب اداء می‌کند . « أَنْ » : حرف تفسیریه است . چرا که شکرگزاری عین حکمت ، و حکمت عین شکرگزاری است . « كَفَرَ » : کافر شد . کفران نعمت کرد . « حَمِيدٌ » : ستوده توسط فرشتگان و همه ذرات موجودات (نگا : ابراهیم / ۸) .

سوره لقمان آیه ۱۳

متن آیه :
وَإِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ

ترجمه :

(یادآور شو) زمانی را که لقمان به پسرش گفت - در حالی که او را پند می‌داد - پسر عزیزم ! (چیزی و کسی را) انباز خدا مکن ، واقعاً شرک ستم بزرگی است .

توضیحات :
« بنی » : مصغر این است و به (ی) متکلم اضافه شده است .

سوره لقمان آیه ۱۴

متن آیه :
وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَيَّ وَهْنًا وَفَصَّالَهُ فِي سَامِيْنٍ أَنِ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَيَّ الْمَصِيْرَ

ترجمه :

ما به انسان درباره پدر و مادرش سفارش کرده‌ایم (که در حق ایشان نیک باشد و نیکی کند ، به ویژه مادر ، چرا که) مادرش بدو حامله شده است و هر دم به ضعف و سستی تازه‌ای دچار آمده است . پایان دوران شیرخوارگی او دو سال است (و در این دو سال نیز ، کودک شیر ، یعنی شیره جان مادر را می‌نوشد . مادر در این مدت ۳۳ ماهه حمل و شیرخوارگی ، مهمترین خدمات و بزرگترین فداکاری را مبذول می‌دارد . لذا به انسان توصیه ما این است) که هم سپاسگزار من و هم سپاسگزار پدر و مادرش باش ، و (بدان که سرانجام) بازگشت به سوی من است (و نیکان را جزا و بدان را سزا می‌دهم) .

توضیحات :

« حَمَلَتْهُ » : بدو حامله شده است و باردار گشته است . « وَهْنًا » : ضعف و سستی . حال (اُم) است ، یعنی ذاتِ وَهْنٍ . یا مفعول مطلق فعل محذوف است و جمله حال است ، و تقدیر چنین است : تَهْنُ وَهْنًا . « وَهْنًا عَلَيَّ وَهْنًا » : ضعفها و سستیهای پیاپی و پشت سرهم . « فَصَّالَ » : از شیر بریدن . پایان دوران شیرخوارگی (نگا : احقاف / ۱۵) . « سَامِيْنٍ » : دو سال (نگا : بقره / ۲۳۳) .

سوره لقمان آیه ۱۵

متن آیه :
وَإِن جَاهِدَاكَ عَلَىٰ أَن تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

ترجمه :

هر گاه آن دو ، تلاش و کوشش کنند که چیزی را شریک من قرار دهی که کمترین آگاهی از بودن آن و (کوچکترین دلیل بر اثبات آن) سراغ نداری ، از ایشان فرمانبرداری مکن . (چرا که در مسأله عقائد و کفر و ایمان همگامی و همراهی جاز نیست ، و رابطه با خدا ، مقدم بر رابطه انسان با پدر و مادر است ، و اعتقاد مکتبی برتر از عواطف خویشاوندی است . ولی در عین حال) با ایشان در دنیا به طرز شایسته و به گونه بایسته‌ای رفتار کن و راه کسانی را در پیش گیر که به جانب من (با یکتاپرستی و طاعت و عبادت) رو کرده‌اند . بعد هم همه به سوی من برمی‌گردید و من شما را از آنچه (در دنیا) می‌کرده‌اید آگاه می‌سازم (و بر طبق اعمالتان پاداش و کیفرتان می‌دهم) .

توضیحات :

« جَاهِدَاكَ » : اگر درباره تو به تلاش ایستادند و کوشش نمودند . « مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ » : آنچه تو از آن بی‌خبری و دلیلی بر وجودش نداری . یعنی چیزی که اصلاً وجود ندارد و در واقع محال و ناشدنی است . « مَعْرُوفًا » : نیک و پسندیده . صفت مصدر محذوفی است و تقدیر چنین است : صَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا صِحَابًا مَعْرُوفًا . « أَنَابَ » : برگشت . مراد از رجوع کردن ، رو نمودن است . دو

آیه ، از (وَصَيْنَا الْإِنْسَانَ) تا (تَعْمَلُونَ) معترضه و تأکید بر نهی از شرک است .

سوره لقمان آیه ۱۶

متن آیه :
يَا بَنِيَّ إِنَّهَا إِنْ تَكُ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَاوَاتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ يَأْتِ بِهَا
اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ

ترجمه :

پسر عزیزم ! اگر به اندازه سنگینی دانه خردلی (عمل نیک یا بد انجام گرفته) باشد و در دل سنگی ، یا در آسمانها ، و یا این که در میان زمین باشد ، خدا آن را حاضر می‌آورد (و به حساب و کتاب آن رسیدگی می‌کند) . چرا که خداوند بس دقیق و آگاه است .

توضیحات :

« إِنَّهَا » : مرجع (هَا) خَصْلَةٌ است اعم از نیک یا بد ، یا حسنات و سیئات . « مِثْقَالَ حَبَّةٍ » : اندازه دانه‌ای . مراد سنگینی آن است . (نگا : نساء / ۴۰ ، یونس / ۶۱ ، انبیاء / ۴۷) . « خَرْدَلٍ » : دانه خردل . سپندان . در کوچکی و حقارت ضرب‌المثل است . « صَخْرَةٍ » : سنگ بزرگ و سخت (نگا : کهف / ۶۳) . مثال سختی است . « السَّمَاوَاتِ » : مثال دوری است . « الْأَرْضِ » : مثال نهانی است . « لَطِيفٌ » : (نگا : انعام / ۱۰۳ ، یوسف / ۱۰۰) .

سوره لقمان آیه ۱۷

متن آیه :
يَا بَنِيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَصِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَٰلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ

ترجمه :

ای پسر عزیزم ! نماز را چنان که شاید بخوان ، و به کار نیک دستور بده و از کار بد نهی کن ، و در برابر مصائبی که به تو می‌رسد شکبیا باش . اینها از کارهای (اساسی و مهمی) است که باید بر آن عزم را جزم کرد و ثبات ورزید .

توضیحات :

« ذَٰلِكَ » : اشاره به (صبر) و سایر امور دیگر ، یعنی نهی از منکر و امر به معروف و اقامه نماز ، بر سبیل بدلیت است . « عَزْمِ الْأُمُورِ » : (نگا : آل‌عمران / ۱۸۶) .

سوره لقمان آیه ۱۸

متن آیه :
وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرْحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ

ترجمه :

با تکبر و بی‌اعتنائی از مردم روی مگردان ، و مغرورانه بر زمین راه مرو ، چرا که خداوند هیچ متکبر مغروری را دوست نمی‌دارد .

توضیحات :

« لَا تُصَعِّرْ » : از مردم ، با تکبر و بی‌اعتنائی روی مگردان . از ماده (صَعَرَ) په معنی بیماری گردن کجی و یا چهره یا گونه کژی است . مراد روی گردانی با بی‌اعتنائی و تکبر است . « مَرْحًا » : شادمانی فراوان توأم با غرور و سرمستی است (نگا : اسراء / ۳۷) . « مُخْتَالٍ فَخُورٍ » : (نگا :

نساء / ۳۶) .

سوره لقمان آیه ۱۹

متن آیه :

وَأَفْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاعْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ

ترجمه :

و در راه رفتنت اعتدال را رعایت کن ، و (در سخن گفتنت) از صدای خود بکاه (و فریاد مزین) چرا که زشت‌ترین صداها ، صدای خران است .

توضیحات :

« إِفْصِدْ » : میانه‌روی کن . اعتدال داشته باش . مراد انتخاب میان تند و کند رفتن است . « اعْضُضْ » : بکاه . پائین بیاور . « الْحَمِيرِ » : جمع حمار ، الاغها . خران . « إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ . . . » : صدای خر در زشتی ضرب‌المثل است . چرا که این حیوان گاهی بی‌جهت و بدون هیچ گونه نیازی ، وقت و بی‌وقت عرعر می‌کند ، و زشتی آن بیشتر از نظر بلندی است ، و عربها هم به بلندی صدا افتخار می‌کردند .

سوره لقمان آیه ۲۰

متن آیه :

أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً وَمِنَ النَّاسِ مَن يُجَادِلُ فِي اللَّهِ يَغْيِرَ عِلْمٌ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُنِيرٍ

ترجمه :

آیا ندیده‌اید که خداوند آنچه را که در آسمانها و زمین است مسخر شما کرده است (و در مسیر منافع شما به حرکت انداخته است) ، و نعمتهای خود را - چه نعمتهای ظاهر و چه نعمتهای باطن - بر شما گسترده و افزون ساخته است ؟ برخی از مردم بدون هیچ گونه دانش و هدایت و کتاب روشن و روشنگری ، درباره (شناخت و یکتائی) خدا راه ستیز و جدال را پیش می‌گیرند .

توضیحات :

« سَخَّرَ لَكُمْ . . . » : (نگا : رعد / ۲ ، حج / ۶۵) . « أَسْبَغَ » : فراوان و فراخ کرده است . اتمام بخشیده است و فراگیر نموده است . . « ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً » : آشکار و پنهان . نعمتهای ظاهر ، همچون : صحت ، دارائی ، فرزندان خوب . نعمتهای باطن ، همچون عقل ، حسن تدبیر ، اطمینان قلب ، ایمان . حال هستند . « يُجَادِلُ فِي اللَّهِ . . . » : (نگا : حج / ۸) .

سوره لقمان آیه ۲۱

متن آیه :

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أُولَئِكَ كَانُوا لَشَيْطَانٍ يَدْعُوهُمْ إِلَىٰ عَذَابِ السَّعِيرِ

ترجمه :

هنگامی که بدانان گفته می‌شود : از آنچه خدا نازل کرده است پیروی کنید ، می‌گویند : بلکه ما از چیزی پیروی می‌کنیم که پدران خود را بر آن یافته‌ایم . آیا (از نیاکان خود پیروی می‌کنند) ولو این که اهریمن ایشان را به عذاب آتش فروزان (دوزخ) فرا خواند ؟

توضیحات :
« مَا أَنْزَلَ اللَّهُ » : مراد کتاب آسمانی و حق و هدایت است . « تَتَّبِعْ مَا . . . » : (نگا : بقره / ۱۷۰) . « السَّعِيرِ » : آتش زبانه‌کش و فروزان (نگا : نساء / ۱۰ و ۵۵ ، حج / ۴) .

سوره لقمان آیه ۲۲

متن آیه :
وَمَنْ يَسْلِمْ وَجْهَهُ إِلَى اللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ وَإِلَى اللَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ

ترجمه :
کسی که (دل به خدا دهد و) مطیعانه رو به خدا کند ، در حالی که نیکوکار باشد ، به دستاویز بسیار محکمی چنگ زده است . سرانجام همه کارها به خدا بازگشت داده می‌شود (و حسنات را پاداش ، و سیئات را پادافره می‌دهد) .

توضیحات :
« يُسَلِّمُ وَجْهَهُ » : مراد خلوص در عبادت است (نگا : بقره / ۱۱۲ ، نساء / ۱۲۵) . « اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ » : (نگا : بقره / ۲۵۶) .

سوره لقمان آیه ۲۳

متن آیه :
وَمَنْ كَفَرَ فَلَا يَحْزَنكَ كُفْرُهُ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ فَنُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

ترجمه :
کسی که کافر شود (و این حقائق روشن را انکار کند) کفر او تو را غمگین نسازد . بازگشت آنان به سوی ما است و ما ایشان را از کارهایی که کرده‌اند آگاه می‌سازیم (و نتایج تلخ و شوم اعمالشان را بدیشان خواهیم چشاند) . خدا مسلماً از آنچه در درون سینه‌ها (از نیات و رازها) است ، کاملاً آگاه است .

توضیحات :
« ذَاتِ الصُّدُورِ » : (نگا : آل عمران / ۱۱۹ و ۱۵۴) .

سوره لقمان آیه ۲۴

متن آیه :
نُمتِعُهُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ إِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيظٍ

ترجمه :
ما ایشان را اندکی (در دنیا از زندگی) بهره‌مند می‌سازیم ، سپس آنان را وادار (به دخول) به عذاب سخت و شدیدی می‌گردانیم (و به آتش دوزخشان می‌کشانیم) .

توضیحات :
« نُمتِعُهُمْ قَلِيلًا » : (نگا : نساء / ۷۷) . « نَضْطَرُّهُمْ » : وادارشان می‌کنیم . مجبورشان می‌گردانیم . « غَلِيظٍ » : سخت و شدید .

سوره لقمان آیه ۲۵

متن آیه :

وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

هر گاه از آنان (که معتقد به انبازها و شرکاء هستند) بپرسی : چه کسی آسمانها و زمین را آفریده است ؟ حتماً می‌گویند : خدا . (چرا که تنها و سایر انبازها سازنده چیزی نبوده و بلکه خودشان ساخته و مخلوقند) . بگو : ستایش خدا را (که مسأله آن اندازه روشن است که خودتان بدان اعتراف می‌کنید) . ولی اکثر آنان (چندان چیزی) نمی‌دانند (و این است که به مقتضی اعتراف خود عمل نمی‌نمایند و عبادت را تنها منحصر به خدا نمی‌کنند) .

توضیحات :

« و لَئِن سَأَلْتَهُمْ . . . » : (نگا : عنکبوت / ۶۱ و ۶۳) .

سوره لقمان آیه ۲۶

متن آیه :

لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

ترجمه :

از آن خدا است آنچه در آسمانها و زمین است . لذا خدا بی‌نیاز (از عبادت انسانها) و ستوده (از طرف همه آفریده‌های جهان) است .

توضیحات :

« هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ » : (نگا : بقره / ۲۶۷ ، حج / ۶۴) .

سوره لقمان آیه ۲۷

متن آیه :

وَلَوْ أَنَّمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ أَقْلَامٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةُ أَبْحُرٍ مَا نَفِدَتْ كَلِمَاتُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

ترجمه :

اگر همه درختانی که روی زمین هستند قلم شوند ، و دریا (برای آن مرکب گردد) و هفت دریا کمک این دریا شود (و با آن مخلوقات خدا یادداشت گردد ، قلمها می‌شکنند و مرکبها می‌خشکنند ، ولی) مخلوقات خدا پایان نمی‌گیرند . خداوند عزیز و حکیم است (می‌داند چه چیزها را باید بیافریند و چگونه بیافریند) .

توضیحات :

« يَمُدُّهُ » : کمکش کند . یعنی مرکب گردد و بر آن بیفزاید (نگا : کهف / ۱۰۹) . « مِنْ بَعْدِهِ » : مراد بعد از تمام شدن مرکب دریا . « سَبْعَةُ أَبْحُرٍ » : هفت دریا . مراد کثرت است نه تحدید . یعنی دریاها و دریاها . « مَا نَفِدَتْ كَلِمَاتُ اللَّهِ » : سخنان خدا که بیانگر علم خدا است پایان نمی‌گیرد . آفریده‌های خدا به پایان نمی‌رسند (نگا : کهف / ۱۰۹) . آیه درباره ترسیم از علم نامتناهی خدا یا مخلوقات بی‌حد و حصر خدا است .

سوره لقمان آیه ۲۸

متن آیه :

مَا خَلَقَكُمْ وَلَا بَعَثَكُمْ إِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ

ترجمه :

آفرینش شما (در آغاز) و زنده گرداندن شما (در انجام) جز همسان (آفرینش و زنده گرداندن)
فردی نیست . خداوند شنوا و بینا است (و اقوال و اعمال بندگان از او نهان نمی‌باشد) .

توضیحات :

« خَلَقَكُمْ » : آفریدن شما در ابتداء جهان . « بَعَثَكُمْ » : زنده گرداندن شما پس از مرگ در انتهای
جهان . « كَتَفَسَ وَاحِدَةً » : آفرینش يك انسان و زنده گرداندن او ، با آفرینش همه انسانها و زنده
گرداندن ایشان هیچ تفاوتی ندارد ، و اصلاً مفاهیمی همچون « سخت » و « آسان » و « كوچك
» و « بزرگ » در برابر قدرت بی‌انتهاء خدا معنی ندارد .

سوره لقمان آیه ۲۹

متن آیه :

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي إِلَى
أَجَلٍ مُّسَمًّى وَأَنَّ اللَّهَ يَمَّا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

ترجمه :

آیا ندیده‌ای که خداوند شب را در روز ، و روز را در شب داخل می‌گرداند ، و خورشید و ماه را
می‌سرخ کرده (و در مسیر منافع انسانها به جریان انداخته است) ؟ و این که هر کدام تا سرآمد
معینی به حرکت خود ادامه می‌دهند (و این نظم و نظام با پایان گرفتن دنیا ، پایان می‌یابد) و
خداوند از آنچه انجام می‌دهید آگاه است ؟

توضیحات :

« يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ » : (نگا : آل عمران / ۲۷) . « أَجَلٌ مُّسَمًّى » : مدت محدود و معین که
پایان این جهان و فرارسیدن آن جهان است .

سوره لقمان آیه ۳۰

متن آیه :

ذَلِكَ يَأْنِ اللَّهُ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ

ترجمه :

این (آفریده‌های عجیب و غریبی را که می‌بینید) دلیل بر آن است که خداوند حق است ، و آنچه
را که بجز او به فریاد می‌خوانید و عبادت می‌نمائید باطل است ، و خداوند والا مقام و بزرگوار (و
بالا تر و برتر از آن) است (که به توصیف درآید) .

توضیحات :

« يَأْنِ اللَّهُ هُوَ الْحَقُّ » : این بدان سبب است که خدا حق است . اینها بیانگر آن است که خدا حق
است . یعنی چون خدا حق است چنین عجائب و غرائبی را آفریده است . یا این که آفرینش اینها
دلیل بر حقانیت خدا است .

سوره لقمان آیه ۳۱

متن آیه :

أَلَمْ تَرَ أَنَّ الْفُلْكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِنِعْمَتِ اللَّهِ لِيُرِيَكُمْ مِنْ آيَاتِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ

ترجمه :

آیا ندیده‌ای کشتیها بر صفحه دریاها به فرمان الله ، و در پرتو نعمت خدا حرکت می‌کنند ، تا او گوشه‌ای از نشانه‌های (قدرت) خود را به شما بنمایاند . قطعاً در این (گشت و گذار کشتیها در گستره دریاها) نشانه‌های بزرگی (بر قدرت خدا) است برای کسانی که بس شکیا و بسیار سپاسگزار باشند .

توضیحات :

« يَنْعَمَ اللهُ » : در پرتو احسان خدا . چرا که آنها را با وزن مخصوص و کشتیها را با مشخصات محدود بیافریده است و شرائط حرکت آنها را فراهم فرموده است .

سوره لقمان آیه ۳۲

متن آیه :

وَإِذَا غَشِيَهُمْ مَوْجٌ كَالظَّلْمِ دَعَوْا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ فَمِنْهُمْ مُّقْتَصِدٌ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا كُلُّ خَتَّارٍ كَفُورٍ

ترجمه :

(منکران خدا) هنگامی که (سوار کشتی می‌شوند و) موجهایی همچون کوه آنان را فرا می‌گیرد ، خالصانه خدا را به فریاد می‌خوانند و عبادت را خاص او می‌دانند . ولی هنگامی که آنان را نجات داده و سالم به خشکی رساندیم ، برخی از ایشان میانه‌روی را در پیش می‌گیرند (و بر ایمان خود وفادار و پایدار می‌مانند ، و تعداد زیادی دوباره خدا را فراموش کرده و راه کفر در پیش می‌گیرند) . آیه‌های ما را هیچ کسی جز خیانت پیشگان ناسپاس ، انکار نمی‌کند .

توضیحات :

« الظَّلْمِ » : جمع ظلمة ، سایه‌بانها . مراد کوهها (نگا : اعراف / ۱۷۱ ، هود / ۴۲) ، یا ابرها است . « دَعَوْا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ » : (نگا : اعراف / ۲۹ ، یونس / ۲۲ ، عنکبوت / ۶۵) . « مُّقْتَصِدٌ » : معتدل . میانه‌رو . مراد کسی است که بین خوف و رجا بسر می‌برد و راه افراط و تفریط در پیش نمی‌گیرد (نگا : مائده / ۶۶) . « خَتَّارٍ » : غدار . مراد عهدشکن ستم‌پیشه‌ای است که عهود خدا با خود را مراعات نمی‌دارد . « كَفُورٍ » : بسیار ناسپاس . کسی که نسبت به نعمتهای خدا سخت کفران می‌ورزد .

سوره لقمان آیه ۳۳

متن آیه :

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ وَأَخْشَوْا يَوْمًا لَّا يَجْزِي وَالِدٌ عَن وَلَدِهِ وَلَا مَوْلُودٌ هُوَ جَارٌ عَن وَالِدِهِ شَيْئًا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَّكُم بِاللَّهِ الْغُرُورُ

ترجمه :

ای مردمان ! (از خشم و عذاب) خدا بپرهیزید ، و از روزی بترسید که نه پدری مسؤولیت اعمال فرزندش را می‌پذیرد و کاری برای او برآورده می‌کند ، و نه فرزندی اصلاً مسؤولیت اعمال پدرش را می‌پذیرد و کاری برای او برآورده می‌سازد . وعده خدا (به فرا رسیدن قیامت) حق است . پس زندگانی دنیا شما را گول نزند و (مال و مقام و نفس اماره و اهریمن) فریبکار شما را درباره خدا نفریبد .

توضیحات :

« لَا يَجْزِي » : برآورده نمی‌کند . سزا و جزای او را به عهده نمی‌گیرد (نگا : بقره / ۴۸ و ۱۲۳) .

جاز : برآورده کننده و به عهده گیرنده . « الْغُرُورُ » : هر چیز که انسان را گول زند ، از قبیل : اهریمن ، نفس اماره . دارائی . مقام . شهوات و لذات .

سوره لقمان آیه ۳۴

متن آیه :
إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنزِلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

ترجمه :

آگاهی از فرا رسیدن قیامت ویژه خدا است ، و او است که باران را می باراند ، و مطلع است از آنچه در رحمهای (مادران) است ، و هیچ کسی نمی داند فردا چه چیز فراچنگ می آورد ، و هیچ کسی نمی داند که در کدام سرزمینی می میرد . قطعاً خدا آگاه و باخبر (از موارد مذکور) است .

توضیحات :

« عِلْمُ السَّاعَةِ » : آگاهی از وقوع قیامت . « يُنَزِّلُ الْغَيْثَ » : مراد این است که تنها خدا می داند در چه موقع باران می بارد و کدام منطقه را زیر پوشش قرار می دهد و دقیقاً چه مقدار در دشت و بیابان و کوه و دره می بارد . « يَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ » : مراد آگاهی از تمام خصوصیات و جزئیات کودک است . از قبیل پسر و دختر بودن ، و استعدادهای درونی و ویژگیهای بیرونی جنین و به طور کلی کیفیات روحی و صفات جسمانی و اوضاع حال و آینده او است ؛ نه گوشه ای از احوال فعلی وی . « مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا » : مراد از کسب ، همه چیزهایی است که برای انسان حاصل می شود ، اعم از این که به سود او باشد یا به زیان او . همچون : خیر ، شر ، صحت ، مرض ، و . . مراد از (غَدًا) زمان آینده است ولو این که لحظه ای بعد باشد (نگا : کهف / ۲۳) . خلاصه مراد از عدم آگاهی مردم از امور پنجگانه مذکور در آیه ، خصوصیات و جزئیات هر يك از موارد است .

سوره سجده آیه ۱

متن آیه :

الم

ترجمه :

الف . لام . میم .

توضیحات :

« الم » : (نگا : بقره / ۱) .

سوره سجده آیه ۲

متن آیه :

تَنْزِيلَ الْكِتَابِ لَأَنَّ رَبَّكَ فِيهِ مِنَ رَبِّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

(این) کتاب از سوی پروردگار جهانیان نازل شده است و تردیدی در آن نیست (که از سوی خدا فرو فرستاده شده است) .

توضیحات :
« تَنْزِيلُ الْكِتَابِ » : فرو فرستادن کتاب قرآن . کتاب فرستاده شده . واژه (تنزیل) به معنی مصدری خود ، و یا این که به معنی اسم مفعول است و اضافه صفت به موصوف است یا به معنی (مین) است (نگا : شعراء / ۱۹۲) .

سوره سجده آیه ۳

متن آیه :
أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ بَلْ هُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ لَتُنذِرَ قَوْمًا مَّا أَتَاهُمْ مِّن نَّذِيرٍ مِّن قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ

ترجمه :
اما (مشرکان) می‌گویند : (محمد) خودش آن را از پیش خود ساخته است (و به دروغ به خدا نسبت داده است) . بلکه قرآن (سخن) حقی است که از سوی پروردگارت (بر تو) نازل شده است تا گروهی را (از خشم خدا) بترسانی که پیش از تو پیغمبری برای آنان نیامده است ، شاید هدایت یابند (و به سوی حق رهنمود شوند) .

توضیحات :
« أَمْ » : این واژه برای انتقال از کلام پیشین به کلام پسین تازه‌ای است . « مَّا أَتَاهُمْ . . . مِنْ قَبْلِكَ » : مراد از (هم) مخاطبان مشرک عصر نزول قرآن و پیشینیان اقرب ایشان است که از زمان ابراهیم و اسماعیل به بعد ، پیغمبری برای آنان نیامده بود و کتابی هم در میانشان نبود که بیانگر قوانین آسمانی باشد . این است که در عصر نزول قرآن ۳۶۰ بت در کعبه پرستش می‌شد (نگا : قصص / ۴۶ ، سبأ / ۴۴) .

سوره سجده آیه ۴

متن آیه :
اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ مَا لَكُمْ مِّن دُونِهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا شَفِيعٍ أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ

ترجمه :
خدا کسی است که آسمانها و زمین و آنچه را که در میان آن دو است در شش دوره بیافرید و سپس بر تخت فرماندهی جهان قرار گرفت . بجز خدا برای شما هیچ یاور (که شما را از عذاب خدا برهاند) و هیچ شفيعی (که در پیش خدا - جز با اجازه خدا - برایتان شفاعت کند) وجود ندارد . آیا یادآور می‌شوید ؟

توضیحات :
« سِتَّةِ أَيَّامٍ » : مراد شش دوره است (نگا : اعراف / ۵۴ ، یونس / ۳ ، هود / ۷ ، فرقان / ۵۹) .
« اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ » : (نگا : اعراف / ۵۴ ، یونس / ۳ ، رعد / ۲ ، فرقان / ۵۹) . « وَلِيٍّ » : یاور . کمک کننده . « شَفِيعٍ » : میانجی .

سوره سجده آیه ۵

متن آیه :
يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ ثُمَّ يَعْرُجُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ

ترجمه :
خداوند (تمام عالم هستی را) از آسمان گرفته تا زمین ، زیر پوشش تدبیر خود قرار داده است ،

(و جز او مدبری در این جهان وجود ندارد) . سپس تدبیر امور در روزی که اندازه آن هزار سال از سالهائی است که شما می‌شمارید ، به سوی او باز می‌گردد .

توضیحات :

« یدبر الأمر » : کار را می‌گرداند . تدبیر کار را می‌کند . « مِنْ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ » : از آسمان تا زمین ، یعنی کل عالم هستی . از مرکز فرماندهی آسمان ، برای زمین فرمان را صادر می‌کند و امور زمین را زیر نظر می‌دارد . « یعرج إلیه » : گزارش کار برای او برده می‌شود . امر جهان پایان می‌گیرد و به سوبش برگشت داده می‌شود . « أَلْفَ سَنَةٍ » : هزار سال . مراد از هزار و فروع آن کثرت است (نگا : حج / ۴۷) . مفهوم آیه این است که خداوند این جهان را آفریده و آسمان و زمین را با تدبیر خاصی نظم بخشیده است ، و پیوسته به رتق و فتق امور آن مشغول است ، و پس از سالیان سال ، این جهان را در هم می‌پیچد ، و تمام امور سرانجام به خدا باز می‌گردد ، و خدا جهان دیگری را با طرح نوینی ابداع می‌فرماید .

سوره سجده آیه ۶

متن آیه :

ذَلِكَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

ترجمه :

او خداوندی است که از پنهان و آشکار باخبر است ، و چیره و مهربان است .

توضیحات :

« الْغَيْبِ » : آنچه از مردم نهان است . « الشَّهَادَةِ » : آنچه بر مردم عیان است .

سوره سجده آیه ۷

متن آیه :

الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنْسَانِ مِنْ طِينٍ

ترجمه :

آن کسی است که هر چه را آفرید ، نیکو آفرید ، و آفرینش انسان (اول) را از گل آغازید .

توضیحات :

« أَحْسَنَ » : زیبا و آراسته و پیراسته کرد . یعنی کاخ عظیم خلقت را بر « نظام احسن » آفریده است و کاملتر و زیباتر از آن تصور نمی‌شود . به گونه‌ای که میان همه موجودات پیوند و هماهنگی است و به هر کدام آنچه را به زبان حال خواسته است عطاء فرموده است (نگا : طه / ۵۰) . « طِينٍ » : گل . یعنی مخلوق برجسته انسان نام را از موجود ساده و کم ارزش گل آفریده است و او را گل سرسید جهان خلقت کرده است و شاعر در این باره چه نیکو سروده است : دهنده‌ای که به گل نکفت و به گل جان داد

سوره سجده آیه ۸

متن آیه :

ثُمَّ جَعَلَ نَسْلَهُ مِنْ سُلَالَةٍ مِّنْ مَّاءٍ مَّهِينٍ

ترجمه :

سپس خداوند ذریه او را از عصاره آب (به ظاهر) ضعیف و ناچیزی (به نام منی) آفرید .

توضیحات :
« سَلَالَةٍ » : عصاره و فشرده خالص هر چیز . مراد نطفه آدمی است (نگا : مؤمنون / ۱۲) . «
مَهِينٍ » : حقیر و ناچیز . ضعیف و خوار . مراد نطفه و منی است که به ظاهر ناچیز ولی در
حقیقت از اسرارآمیزترین موجودات است .

سوره سجده آیه ۹

متن آیه :
ثُمَّ سَوَّاهُ وَنَفَخَ فِيهِ مِنْ رُوحِهِ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ

ترجمه :
آن گاه اندامهای او را تکمیل و آراسته کرد و از روح متعلق به خود (که سَرِّی از اسرار است) در
او دمید ، و برای شما گوشها و چشمها و دلها آفرید (تا بشنوید و بنگرید و بفهمید ، اما) شما
کمتر شکر (نعمتهای او) را به جای می‌آورید .

توضیحات :
« سَوَّاهُ » : انسان را تکمیل و آراسته کرد . خلقت او را اتمام بخشید . « مِنْ رُوحِهِ » : (نگا :
حجر / ۲۹) . « قَلِيلًا مَّا » : کمتر . اندک .

سوره سجده آیه ۱۰

متن آیه :
وَقَالُوا أَإِذَا ضَلَلْنَا فِي الْأَرْضِ أَإِنَّا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ بَلْ هُمْ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ كَافِرُونَ

ترجمه :
(کافران) می‌گویند : آیا هنگامی که ما مردیم و در زمین گم گشتیم (و ذرات وجود ما آمیزه خاک
گردید و اثری از آن نماند) آفرینش تازه‌ای خواهیم یافت (و دوباره زندگی را از سر می‌گیریم ؟)
بلکه آنان منکر ملاقات با پروردگارشان (برای حساب و کتاب) هم هستند .

توضیحات :
« ضَلَلْنَا فِي الْأَرْضِ » : در زمین گم شدیم . مراد از گم شدن ، جزو خاک شدن و در پهنه زمین
پراکندن و پرتاب شدن است . « خَلْقٍ » : آفرینش . « بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ كَافِرُونَ » : (نگا : یونس / ۷ و ۸)
(.)

سوره سجده آیه ۱۱

متن آیه :
قُلْ يَتَوَفَّكُم مَلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ

ترجمه :
بگو : فرشته مرگ که بر شما گماشته شده است ، به سراغتان می‌آید و جان شما را می‌گیرد ،
سپس به سوی پروردگارتان بازگردانده می‌شوید .

توضیحات :
« يَتَوَفَّكُم » : جان شما را می‌گیرد (نگا : نحل / ۲۸ و ۳۲ ، انفال / ۵۰) . « وُكِّلَ » : مأمور
گشته است . گماشته شده است .

سوره سجده آیه ۱۲

متن آیه :

وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الْمُجْرِمُونَ نَاكِسُو رُؤُوسِهِمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ رَبَّنَا أَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا فَارْجِعْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا إِنَّا مُوقِنُونَ

ترجمه :

اگر (می‌شد) ببینی گناهکاران را در آن هنگامی که در پیشگاه پروردگارشان (برای حساب و کتاب گرد آورده شده‌اند ، و ایشان از خجالت) سر به زیر افکنده‌اند و می‌گویند : پروردگارا ! دیدیم (آنچه خود را از آن به کوری زده بودیم) و شنیدیم (آنچه خود را از آن به کوری زده بودیم . هم اینک پشیمانیم) پس ما را (به جهان) بازگردان تا عمل صالح انجام دهیم (و سرافراز به خدمت برگردیم) . ما (به قیامت و فرموده پیغمبرانت) یقین کامل داریم .

توضیحات :

« نَاكِسُو رُؤُوسِهِمْ » : جمع ناکس ، سر به زیر . « أَبْصَرْنَا » : دیدیم .

سوره سجده آیه ۱۳

متن آیه :

وَلَوْ شِئْنَا لَآتَيْنَا كُلَّ نَفْسٍ هُدَاهَا وَلَكِنْ حَقَّ الْقَوْلُ مِنِّي لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

ترجمه :

اگر ما می‌خواستیم به هر انسانی هدایت لازم‌ه‌اش را می‌دادیم ، ولیکن (انسان را صاحب اراده و مکلفی به تکالیف و مسؤول در برابر اعمال خود ، و قابل هدایت به وسیله پیغمبران آفریدیم و) من مقرر کردم که دوزخ را از جملگی افراد (بی‌ایمان و گناهکار) جن و انس پر کنم .

توضیحات :

« وَ لَوْ شِئْنَا » : (نگا : انعام / ۳۹ ، هود / ۱۱۸) . « حَقَّ الْقَوْلُ » : (نگا : نمل / ۸۲) . « لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ . . . » : (نگا : اعراف / ۱۸) .

سوره سجده آیه ۱۴

متن آیه :

فَذُوقُوا يَمَا نَسِيتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا إِنَّا نَسِينَاكُمْ وَذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ يَمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

ترجمه :

بچشید (عذاب جهنم را) به خاطر این که ملاقات امروز خود را (با پروردگارتان برای حساب و کتاب) فراموش کرده‌اید ، و ما نیز شما را (در میان عذاب رها و) به دست فراموشی می‌سپاریم ، و بچشید عذاب همیشگی را به سبب اعمالی که (در دنیا) انجام می‌دادید .

توضیحات :

« نَسِيتُمْ » : فراموش کرده‌اید . مراد از فراموشی ، ترك اعمالی است که سبب نجات می‌گردند . « نَسِينَاكُمْ » : شما را فراموش کرده‌ایم . مراد رها ساختن در عذاب است . « الْخُلْدِ » : جاودانگی . همیشگی .

سوره سجده آیه ۱۵

متن آیه :
إِنَّمَا يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا الَّذِينَ إِذَا ذُكِرُوا بِهَا خَرُّوا سُجَّدًا وَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ

ترجمه :

تنها کسانی به آیات ما ایمان دارند که هر وقت بدانها پند داده شوند ، (برای خدا) به سجده می‌افتند ، و ستایشگرانه به تسبیح پروردگارشان می‌پردازند و تکبر نمی‌ورزند .

توضیحات :

« ذُكِرُوا بِهَا » : بدان پند داده شدند . « سُجَّدًا » : جمع ساجد ، سجده کنندگان . « يَحْمَدُ رَبَّهُمْ » : متلبس به حمد و ستایش پروردگارشان هستند . حرف (ب) برای ملامت و جار و مجرور در موضع حال است .

سوره سجده آیه ۱۶

متن آیه :

تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ

ترجمه :

پهلوهایش از بسترها به دور می‌شود (و خواب شیرین را ترك گفته و به عبادت پروردگارشان می‌پردازند و) پروردگار خود را با بیم و امید به فریاد می‌خوانند ، و از چیزهایی که بدیشان داده‌ایم می‌بخشند .

توضیحات :

« تَتَجَافَى » : رها و به دور می‌شوند . مراد برخاستن از خواب خوش و ترك بستر نرم و گرم است . « الْمَضَاجِعِ » : جمع مَضَج ، بسترها ، رختخوابها . « خَوْفًا وَ طَمَعًا » : با بیم و امید . در حال خوف و رجا . مفعول مطلق فعل محذوف بوده و تقدیر چنین است : يَخَافُونَ خَوْفًا وَ يَطْمَعُونَ طَمَعًا . یا این که حال ضمیر (و) است و به معنی خَائِفِينَ وَ طَامِعِينَ می‌باشند .

سوره سجده آیه ۱۷

متن آیه :

فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُم مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً يَمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

هیچ کس نمی‌داند ، در برابر کارهایی که (مؤمنان) انجام می‌دهند ، چه چیزهای شادی‌آفرین و مسرت‌بخشی برای ایشان پنهان شده است .

توضیحات :

« مَّا أُخْفِيَ لَهُم » : چیزهایی که برای آنان پنهان شده است . مراد مواهب عظیم و نعمتهای فراوانی است که برای مؤمنان تهیه شده است . « قُرَّةِ أَعْيُنٍ » : مایه روشنایی چشم . مراد چیزهایی شادی‌آفرین و مسرت‌بخش است (نگا : طه / ۴۰) . « جَزَاءً » : مفعول له است .

سوره سجده آیه ۱۸

متن آیه :

أَقْمِنَ كَانِ مُؤْمِنًا كَمَن كَانَ فَاسِقًا لَّا يَسْتَوُونَ

ترجمه :

آیا کسی که مؤمن بوده است ، همچون کسی است که فاسق بوده است ؟ ! (نه ، هرگز ! این دو) برابر نیستند .

توضیحات :

« فَاسِقًا » : خارج از دین خدا . کافر . « لَا يَسْتَوُونَ » : برابر و یکسان نیستند . چون مراد از (مَنْ) دسته و گروه است ، این فعل به صورت صیغه جمع آورده شده است .

سوره سجده آیه ۱۹

متن آیه :

أَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ جَنَّاتُ الْمَأْوَىٰ نُزُلًا يَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

و اما کسانی که ایمان آورده اند و کارهای شایسته انجام داده اند ، باغهای بهشت که جای زندگی است ، از آن ایشان خواهد بود ، به عنوان محل پذیرائی (خدا از ایشان) در برابر کارهایی که (در دنیا) انجام می داده اند .

توضیحات :

« جَنَّاتُ الْمَأْوَىٰ » : باغهای محل زندگی . یعنی دنیا جایگاه سفر است ، ولی بهشت جایگاه ماندن و زندگی کردن . « نُزُلًا » : مکانی که مهمان محترم را در آنجا می نشانند . محل پذیرائی . چیزی که برای پذیرائی از مهمان آماده می کنند . مراد این است که بهشت محل پذیرائی از مؤمنان است و دائماً همچون مهمان از ایشان پذیرائی می شود . حال (جنات) است ، و یا جمع (نازل) و حال ضمیر (الَّذِينَ آمَنُوا) است .

سوره سجده آیه ۲۰

متن آیه :

وَأَمَّا الَّذِينَ فَسَقُوا فَمَأْوَاهُمُ النَّارُ كُلَّمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا أُعِيدُوا فِيهَا وَقِيلَ لَهُمْ ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَكَذِّبُونَ

ترجمه :

و اما کسانی که (از فرمان خدا و اطاعت از او) به در رفته (و راه کفر در پیش گرفته اند) جایگاه ایشان آتش دوزخ است . هر زمان که بخواهند از آن بدر آیند ، ایشان بدانجا بازگردانده می شوند و بدیشان گفته می شود : بچشید عذاب آتشی را که آن را دروغ می پنداشتید !

توضیحات :

« أُعِيدُوا » : برگردانده شدند (نگا : حج / ۲۲) .

سوره سجده آیه ۲۱

متن آیه :

وَلَنَذِيقَنَّهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الْأَلَدِّ دُونَ الْعَذَابِ الْأَكْبَرِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

ترجمه :

ما قطعاً عذاب نزدیک تر (دنیا) را پیش از عذاب بزرگ تر (آخرت) بدیشان می چشانیم ، شاید (از کفر و معاصی دست بکشند ، و به سوی خدا) برگردند .

توضیحات :
« الْعَذَابِ الْأَدْنَى » : عذاب نزدیکتر . عذاب کمتر . مراد مصائب و بلايا و آفات دنیوی است ، همچون : زيانها و ضررها ، بیماریها و ناخوشیها ، خشکسالیها ، دردها و رنجها ، که بیدارباشها و هشدارهاي خدائي بشمارند . « دُونَ » : قبل از . پیش از . « الْعَذَابِ الْأَكْبَرِ » : عذاب بزرگتر . مراد عذاب اخروي جهنم است (نگا : رعد / ۳۴ ، زمر / ۲۶) .

سوره سجده آیه ۲۲

متن آیه :
وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ آيَاتِ رَبِّهِ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَا إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنتَقِمُونَ

ترجمه :
چه کسی ستمکارتر از آن کسی است که به آیات پروردگارش پند داده شود ، و او از آنها روی بگرداند ؟ مسلماً ما همگی بزهکاران را کیفر خواهیم داد .

توضیحات :
« ذُكِّرَ » : پند داده شد . یادآور گردید . « أَعْرَضَ » : روی گرداند . پشت کرد . « مُنتَقِمُونَ » : انتقام گیرندگان . مراد از انتقام خدا در قرآن ، مجازات کردن و کیفر دادن است (نگا : اعراف / ۱۳۶ ، حجر / ۷۹ ، مائده / ۹۵) .

سوره سجده آیه ۲۳

متن آیه :
وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَلَا تَكُن فِي مِرْيَةٍ مِّن لِّقَائِهِ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ

ترجمه :
ما برای موسی کتاب (تورات) را فرو فرستادیم ، و شكّ نداشته باش که موسی تورات را دریافت داشت ، و . ما آن را رهنمون و راهنمای بنی اسرائیل گردانیدیم .

توضیحات :
« الْكِتَابَ » : مراد تورات است . « مِرْيَةٍ » : شكّ و تردید . « لِّقَائِهِ » : دریافت کردن موسی تورات را . ضمیر (ه) به (الكتاب) باز می‌گردد . « لَا تَكُن فِي مِرْيَةٍ مِّن لِّقَائِهِ » : مخاطب پیغمبر اسلام است و مراد دیگران (نگا : المصحف المیسر) . « هُدًى » : هدایت . هادی . راهنمای به حق و حقیقت .

سوره سجده آیه ۲۴

متن آیه :
وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أُمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ

ترجمه :
و از میان بنی اسرائیل پیشوایانی را پدیدار کردیم که به فرمان ما (و برابر قوانین ما ، مردمان را) راهنمایی می‌نمودند ، بدان گاه که بنی اسرائیل (در راه خدا بر تحمل سختیها) شکیبائی ورزیدند و به آیات ما ایمان کامل پیدا کردند .

توضیحات :

« أئِمَّةٌ » : امامان و پیشوایان . مراد انبیاء خدا ، یا پیشوایان دینی است که پس از پیغمبران کار امر به معروف و نهی از منکر را به عهده می‌گیرند . « یأمرنا » : به فرمان ما و برابری دستور ما . طبق موازین و قوانین ما . « لَمَّا صَبَرُوا وَ . . . » : وقتی که بنی‌اسرائیل مشقات تکالیف و دشواریهای راه خدا را تحمل و بر آن استقامت و شکیبایی کردند . دو چیز انسانها را به پیشوایی می‌رساند : نخست ایمان و یقین به آیات الهی ، دیگر شکیبایی و پایداری .

سوره سجده آیه ۲۵

متن آیه :
إِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

ترجمه :

پروردگار تو ، روز قیامت ، میان آنان درباره چیزهای مورد اختلاف ایشان (از قبیل : مسائل دین ، رستخیز ، ثواب ، و عقاب) داوری می‌کند (و هر يك را به جزا و سزای خود می‌رساند) .

توضیحات :

« يَفْصِلُ » : فضاوت می‌نماید . داوری می‌کند . « بَيْنَهُمْ » : میان بنی‌اسرائیل . میان انبیاء و بنی‌اسرائیل . میان کفار و مؤمنین .

سوره سجده آیه ۲۶

متن آیه :
أَوَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْقُرُونِ يَمْشُونَ فِي مَسَاكِينِهِمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ أَفَلَا يَسْمَعُونَ

ترجمه :

آیا برای ایشان روشن نشده است که پیش از آنان ما مردمان نسلهای فراوانی را هلاک کرده‌ایم و (ایشان هم اینک) در مسکن و (مأوی و جا و) مکان آنان راه می‌روند (و در سفرهای خود ویرانه‌های منازلشان را می‌بینند ؟) . واقعاً در این (دیدار دیار متروک و خالی از سکنه جباران و تبهاران تاریخ) نشانه‌هایی (از قدرت خدا ، و درسهای عبرتی از گذشتگان) است . آیا (این اندرزهای الهی ، و پندهای عبرت را از زبان حال کاخهای ویران و کنگره‌های سر به فلک سایان) نمی‌شنوند ؟

توضیحات :

« لَمْ يَهْدِ لَهُمْ ؟ » : برای آنان روشن و آشکار نشده است ؟ (نگا : اعراف / ۱۰۰) . فاعل (لَمْ يَهْدِ) مضمون جمله (كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْقُرُونِ) است . « الْقُرُونِ » : مردمان نسلهای گوناگون (نگا : انعام / ۶) . « أَفَلَا يَسْمَعُونَ » : آیا نمی‌شنوند ؟ مراد از شنیدن ، تدبر و تفکر و عبرت گرفتن است .

سوره سجده آیه ۲۷

متن آیه :
أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَسُوقُ الْمَاءَ إِلَى الْأَرْضِ الْجُرُزِ فَنُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا تَأْكُلُ مِنْهُ أَنْعَامُهُمْ وَأَنْفُسُهُمْ أَفَلَا يُبْصِرُونَ

ترجمه :

آیا نمی‌بینند که ما آب را (در لابلاي ابرها و بر پشت بادها) به سوی سرزمینهای خشک و برهوت می‌رانیم و به وسیله آن کشتزارها می‌رویانیم که از آن هم چارپایانشان می‌خورند ، و هم

خودشان تغذیه می‌نمایند ؟ آیا نمی‌بینند ؟

توضیحات :
« نَسُوقُ » : می‌رانیم . « الْجُرُّرُ » : زمین لخت و برهوت و بدون گیاه (نگا : کهف / ۸) . « زَرَعًا » : کشتزار (نگا : انعام / ۱۴۱ ، کهف / ۳۲) . زرع ، در اینجا می‌تواند شامل هر گونه گیاه و درختی باشد .

سوره سجده آیه ۲۸

متن آیه :
وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْفَتْحُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ

ترجمه :
کافران می‌گویند : اگر راستگوئید ، این روز فیصله (کار) و قضاوت (پروردگار در میان کافران و مؤمنان) کی خواهد بود ؟ ! (چرا عذاب استیصال دنیوی ، یا عذاب سرمدی اخروی ، هر چه زودتر فرا نمی‌رسد و دامنگیر ما نمی‌شود ؟ !) .

توضیحات :
« الْفَتْحُ » : داوری میان مردم . مراد دو چیز است : نخست روز عذاب استیصال دنیوی ، یعنی عذابی که کفار را ریشه‌کن می‌سازد و مجال و فرصت ایمان آوردن از آنان سلب می‌شود . مثل عذاب فرعون و فرعونیان ، قوم هود ، قوم نوح (نگا : انعام / ۸ و ۴۰ - ۴۴ ، فرقان / ۳۶ - ۳۸) . دوم روز عذاب سرمدی اخروی که روز داوری اصلی است و به کسی مهلت گریز از عذاب داده نمی‌شود (نگا : بقره / ۱۶۲ ، نحل / ۸۵ ، انبیاء / ۴۰ سبأ / ۲۶ ، صافات / ۲۱ ، دخان / ۴۰) . و اما فتح را جنگ بدر یا روز فتح مکه دانستن ، اشتباه است . چرا که ایمان آوردن کفار پذیرفته و مقبول بوده است . از جمله در فتح مکه در حدود دو هزار نفر طلقاء ایمان آورده‌اند (نگا : تفسیر قاسمی) .

سوره سجده آیه ۲۹

متن آیه :
قُلْ يَوْمَ الْفَتْحِ لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِيمَانُهُمْ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ

ترجمه :
بگو : در روز فیصله (کار) و قضاوت (پروردگار ، کار از کار می‌گذرد و) ایمان آوردن کفار سودی به حالشان ندارد و (لحظه‌ای از دست عذاب) بدیشان مهلت داده نمی‌شود .

توضیحات :
« يَوْمَ الْفَتْحِ » : (نگا : سجده / ۲۸) .

سوره سجده آیه ۳۰

متن آیه :
فَاعْرَضَ عَنْهُمْ وَأَنْتَظِرُ إِنَّهُمْ مُنْتَضِرُونَ

ترجمه :
(ای پیغمبر ! اکنون که چنین است و استهزاء و تمسخر ، کار همیشگی کافران است) به ایشان اهمیت مده (و به تبلیغ خود ادامه بده) و منتظر (یاری خدا و شکست مشرکان) باش ،

چرا که ایشان هم منتظر (شکست و هلاک تو و مؤمنان) هستند .

توضیحات :
« أَعْرَضُ عَنْهُمْ » : از آنان روی بگردان . بدیشان اهمیّت مده .

سوره احزاب آیه ۱

متن آیه :
يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ اتَّقِ اللَّهَ وَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا

ترجمه :

ای پیغمبر ! بترس از (عذاب و خشم) خدا ، و از کافران و منافقان اطاعت مکن . بی‌گمان خداوند آگاه (از هر چیزی ، و) دارای حکمت (در افعال و اقوال خود) است .

توضیحات :

« اتَّقِ اللَّهَ » : مراد مداومت بر تقوا و ترس از خدا است . « لَا تُطِعْ » : مراد پذیرش سخنان کافران و منافقان ، و قبول پیشنهادهای سازشکارانه‌ای است که از طرف ایشان مطرح می‌گردد .

سوره احزاب آیه ۲

متن آیه :
وَاتَّبِعْ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ يَمَّا تَعْمَلُونَ خَيْرًا

ترجمه :

از چیزی پیروی کن که از سوی پروردگارت به تو وحی می‌شود . بی‌گمان خداوند از کارهایی که انجام می‌دهید بس آگاه است .

توضیحات :

« اتَّبِعْ » : پیروی کن .

سوره احزاب آیه ۳

متن آیه :
وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ وَكِيلًا

ترجمه :

و بر خدا توکل کن (و کارهای خود را بدو بسپار) . همین بس که خداحافظ (و مدافع انسان) باشد .

توضیحات :

« وَكِيلًا » : (نگا : آل عمران / ۱۷۳ ، نساء / ۸۱) .

سوره احزاب آیه ۴

متن آیه :
مَا جَعَلَ اللَّهُ لِرَجُلٍ مِّن قَلْبَيْنِ فِي جَوْفِهِ وَمَا جَعَلَ أَزْوَاجَكُمْ اللَّائِي تَطَاهُرُونَ مِنْهُنَّ أُمَّهَاتِكُمْ وَمَا جَعَلَ

أَدْعِيَاءَكُمْ أبنَاءَكُمْ ذَلِكُمْ قَوْلُكُمْ بِأَفْوَاهِكُمْ وَاللَّهُ يَقُولُ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ

ترجمه :

خداوند دو دل را در درون کسی قرار نداده است (همان گونه که کسی دو پدر و یا مادر ندارد) .
خداوند هرگز همسرانتان را با اظهار « ظهار » مادران شما نمی‌سازد ، و فرزندخواندگانتان را
فرزندان حقیقی شما نمی‌نماید . این سخنی است که شما به زبان می‌گوئید (چرا که رابطه
پدری و فرزندی يك رابطه طبیعی است و با الفاظ و قراردادهای و شعارها هرگز حاصل نمی‌شود) .
خداوند حق می‌گوید و به راه راست راهنمایی می‌کند .

توضیحات :

« قَلْبَيْنِ » : دو دل . « مَا جَعَلَ اللَّهُ لِرَجُلٍ . . . » : مراد این است که همان گونه که خداوند برای
کسی دو پدر ، و یا دو مادر قرار نداده است ، به کسی هم دو دل نداده است . « جَوْفٍ » : درون
. داخل . « تَطَاهَرُونَ مِنْهُنَّ » : بدانان می‌گوئید که پشت شما همچون پشت مادر است . این
کار را « ظهار » می‌گویند . در جاهلیت با گفتن (أَنْتِ عَلَيَّ كَطَهْرَ أُمِّي) ، همسر برای ابد برای
مرد حرام ، و با این گفته همسر به منزله مادر او پنداشته می‌شد و آن را طلاق بدون رجعت
بشمار می‌آوردند . حکم ظهار در اسلام در سوره مجادله ، آیات ۲ - ۴ خواهد آمد . « أَدْعِيَاءَ » :
جمع دعی ، فرزندخوانده‌ها .

سوره احزاب آیه ۵

متن آیه :

ادْعُوهُمْ لِآبَائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ فَإِنْ لَمْ تَعْلَمُوا آبَاءَهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَمَوَالِيكُمْ وَلَيْسَ
عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُمْ بِهِ وَلَكِنْ مَا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

ترجمه :

آنان را به نام پدرانشان بخوانید که این کار در پیش خدا عادلانه‌تر بشمار است . اگر هم پدران
ایشان را نشناختید ، آنان برادران دینی و یاران شما هستند . هر گاه در این مورد اشتباه کردید
و مثلاً بر اثر عادت گذشته ، یا سبق لسان ، به لغزش افتادید و به خطا رفتید (گناهی بر شما
نیست . ولی آنچه را که دلتان می‌خواهد (یعنی از روی عمد و اختیار می‌گوئید ، گناه است و
کیفر دارد) . به هر حال ، پیوسته خدا آمرزگار و مهربان بوده و هست (و قلم عفو بر اشتباهات و
لغزشها می‌کشد و شما را می‌بخشد) .

توضیحات :

« ادْعُوهُمْ » : صدایشان بزنید . ایشان را بخوانید و بنامید . « أَقْسَطُ » : دادگرانه‌تر . استعمال
اسم تفضیل عادلانه‌تر بدان معنی نیست که اگر آنان را به نام پدرخوانده‌ها صدا بزنند عادلانه
است و به نام پدران واقعی عادلانه‌تر ، بلکه مقایسه عادلانه و ناعادلانه ، یا به عبارت دیگر خوب و
بد است . وقتی که می‌گوئیم : انسان اگر خود را به کام اژدها نیندازد بهتر است . مفهوم سخن
این نیست که اگر خود را به کام اژدها بیندازد به و خوب است . « مَوَالِي » : جمع مَوَالِي ، یاران .
« جُنَاحٌ » : گناه و مجازات . « تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ » : مراد چیزی است که قصد آن کرده باشید و عمداً
آن را گفته باشید .

سوره احزاب آیه ۶

متن آیه :

النَّبِيِّ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ وَأُولُو الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ
اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ إِلَّا أَنْ تَفْعَلُوا إِلَىٰ أَوْلِيَائِكُمْ مَعْرُوفًا كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا

ترجمه :

پیغمبر از خود مؤمنان نسبت بدانان اولویت بیشتری دارد (و اراده و خواست او در مسائل فردی و اجتماعی مؤمنان ، مقدم بر اراده و خواست ایشان است) و همسران پیغمبر ، مادران مؤمنان محسوبند (و باید احترام مادری آنان را از نظر به دور نداشت ، و یکایک ایشان را بزرگ و ارجمند شمرد) ، و خویشاوندان نسبت به همدیگر (از نظر ارث بردن بعضی از بعضی) از مؤمنان و مهاجران ، در کتاب یزدان (قرآن) از اولویت بیشتری برخوردارند ، (و پیمان مؤاخات و برادری موجب ارث نمی‌باشد) ، مگر این که بخواهید در حق دوستان خود کار نیکی انجام دهید (و از طریق وصیت ، مقداری برای آنان به ارث بگذارید و بدیشان خوبی کنید ، که این عمل مانعی ندارد) . این (حکم توارث خویشاوندان) در کتاب (قرآن) مکتوب و مقرر است (و تغییر و تبدیلی نمی‌شناسد) .

توضیحات :

« أَلْتَبِيُّ أَوْلِي . . . » : مراد این است که پیغمبر اسلام در جان و مال امت محمدی ، حق تصرف بیشتری از خود تصرف مؤمنان در جان و مال خود دارد ، و پیغمبر همیشه باید عزیزتر از جان و مال مؤمن در نزد مؤمنان باشد ، و فرمان و فرموده او مقدم بر اراده و خواست خود انسان (نگا : نساء / ۶۵) . « أَرْوَاحَهُ أَمْهَاتِهِمْ » : همسران پیغمبر مادران امت محمدی هستند ، و لذا مؤمنان باید برابر فرمان آسمانی حرمت مقام مادری ایشان را رعایت کنند و یکایک مادران آسمانی را گرامی‌دارند (نگا : احزاب / ۵۳) . « أَوْلُوا الْأَرْحَامَ ، بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بَعْضٍ . . . » : این قسمت از آیه ، بیانگر این واقعیت است که مؤاخات و برادری موجود میان مهاجرین و انصار مدینه در صدر اسلام ، و مؤاخات و برادری منعقد در هر زمانی ، موجب ارث بردن نمی‌باشد . « كِتَابِ اللَّهِ » : مراد لوح محفوظ یا قضا و قدر الهی است و یا مراد قرآن کلام آفریدگار است که قوانین ارث در آن مقرر است (نگا : بقره / ۲۳۳ ، نساء / ۱۱ و ۱۲ و ۱۹ و ۱۷۶) . « إِلَّا أَنْ تَفْعَلُوا . . . » : اشاره بدین نکته است که اگر انسان در حق دوستان نیکی کرد و از ۱۳ داری به جای مانده ، قسمتی را برابر وصیت ، به آنان دهد ، بلامانع است . « الْكِتَابِ » : مثل بالا . « مَسْطُورًا » : مکتوب . نوشته شده .

سوره احزاب آیه ۷

متن آیه :

وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰ ابْنِ مَرْيَمَ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا

ترجمه :

(یادآور شو) هنگامی را که از پیغمبران پیمان گرفتیم و همچنین از تو و از نوح و ابراهیم و موسی و عیسی پسر مریم . (آری) ! از آنان پیمان محکم و استواری گرفتیم (که در ادای مسؤولیت تبلیغ رسالت ، و دعوت مردم به خداشناسی و یکتاپرستی کوتاهی نکنند) .

توضیحات :

« مِيثَاقًا غَلِيظًا » : پیمان سخت و عهد استوار (نگا : نساء / ۲۱) .

سوره احزاب آیه ۸

متن آیه :

لِيَسْأَلَ الصَّادِقِينَ عَنْ صِدْقِهِمْ وَأَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا أَلِيمًا

ترجمه :

هدف این است که خداوند از راستکاری و راستگوئی افراد راستکار و راستگو پرسش کند (و پاداش نیک آنان را بدهد) ، و خداوند عذاب دردناکی برای کافران آماده ساخته است .

توضیحات :

« لَيْسَال » : تا سؤال کند . مراد این است که پیغمبران باید پیام خدا را به مردم ابلاغ کنند ، و علماء نیز تا آنجا که در توان دارند باید در تبیین آئین الهی یکوشند و از کتمان بپرهیزند تا با در دست داشتن حجت ، خدا از مردم بازخواست فرماید . « الصَّادِقِينَ » : راستکاران و راستگویان . مراد انبیاء خدا است (نگا : مائده / ۱۰۹) یا مراد مؤمنین است که در مقابل کافرین قرار گرفته‌اند (نگا : احزاب / ۲۳ ، حجات / ۱۵ ، حشر / ۸) .

سوره احزاب آیه ۹

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَاءَتْكُمْ جُنُودٌ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا لَّمْ تَرَوْهَا
وَكَانَ اللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا

ترجمه :

ای مؤمنان ! به یاد آورید نعمت خدای را در حق خودتان ، بدان گاه که لشکرها به سراغ شما آمدند (تا کار اسلام را برای همیشه یکسره کنند . یعنی پیغمبر را بکشند و مسلمانان را در هم بکوبند و مدینه را غارت کنند ، و بالاخره چراغ اسلام را خاموش سازند) . ولی ما تندباد (سخت سردی) را بر آنان گماشتیم و لشکرهایی (از فرشتگان) را به سویشان روانه کردیم که شما آنان را نمی‌دیدید . (فرشتگان رعب و هراس را به دلپایشان انداختند و طوفان باد خیمه و خرگاه ایشان را بازیچه قرار داد و بدین وسیله آنان را در هم کوبیدیم) . خداوند می‌دید کارهایی را که می‌کردید .

توضیحات :

« إِذْ جَاءَتْكُمْ جُنُودٌ . . . » : اشاره به جنگ احزاب است . جنگ احزاب ، نام مبارزه همه جانبه‌ای است که از ناحیه عموم دشمنان اسلام و گروه‌های مختلفی همچون یهودیان بنی نضیر و طایفه قریش ، و قبائل غطفان و بنی‌اسد و بنی سلیم در سال پنجم هجری به راه انداخته شده بود . « رِيحًا » : مراد طوفان باد سخت و سردی است که خیمه و خرگاه لشکریان کفر را به بازیچه گرفت . « جُنُودٌ لَّمْ تَرَوْهَا » : مراد فرشتگانی است که خوف و هراس را به دل سپاهیان دشمن انداختند . چه بسا مراد چیزهای دیگری هم باشد که جز خدا کسی از آنها آگاه نیست .

سوره احزاب آیه ۱۰

متن آیه :

إِذْ جَاؤُوكُمْ مِّنْ فَوْقِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ مِنكُمْ وَإِذْ زَاغَتِ الْأَبْصَارُ وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ وَتَظُنُّونَ بِاللَّهِ
الظُّنُونًا

ترجمه :

(به خاطر بیاورید) زمانی را که دشمنان از طرف بالا و پائین (شپهر) شما ، به سوی شما آمدند (و مدینه را محاصره کردند) ، و زمانی را که چشمها (از شدت وحشت) خیره شده بود ، و جانها به لب رسیده بود ، و گمانهای گوناگونی درباره (وعده) خدا داشتید (قوی‌الایمان به وعده الهی مطمئن ، و ضعیف‌الایمان نامطمئن بود) .

توضیحات :
 « مِنْ قَوْفِكُمْ وَ مِنْ أَسْفَلَ مِنْكُمْ » : کنایه از محاصره از هر سو است . « زَاغَتِ الْأَبْصَارُ » : مراد اختلال پیدا کردن چشمها از شدت خوف و هراس است . « بَلَّغَتِ الْقُلُوبَ الْحَنَاجِرَ » : دلها به گلوگاهها رسیده بود . در فارسی معادل این مفهوم چنین است : جانها به لبها رسیده بود . مراد اضطراب دلها است . « تَتَنُّونَ يَاللَّهِ الطُّنُونَ » : درباره وعده خدا گمانها می بردید . مراد این است که برخیها که قوی‌الایمان بودند به وعده خدا اطمینان کامل داشتند ، و برخیها که ضعیف‌الایمان بودند ، چندان امیدی به وعده پیروزی الهی نداشتند . در رسم‌الخط قرآنی الف زائده در آخر (الطُّنُونَ) قرار دارد .

سوره احزاب آیه ۱۱

متن آیه :
 هُنَالِكَ ابْتُلِيَ الْمُؤْمِنُونَ وَزُلْزِلُوا زَلْزَالًا شَدِيدًا

ترجمه :
 در این وقت مؤمنان (در کوره داغ حوادث جنگ و مبارزه و هلاک و هراس) آزمایش شدند و سخت به اضطراب افتادند .

توضیحات :
 « هُنَالِكَ » : آنجا . در اینجا مراد « آن وقت » است . « ابْتُلِيَ » : آزمایش شدند . کلام از باب تمثیل است و مراد این است که خداوند ایشان را بیازمود تا مخلص از منافق ، و ثابت قدم از متزلزل ، در این محاصره همه جانبه و تهدید به نابودی جدا و ممتاز شود . « زُلْزِلُوا . . . » : مضطرب و پریشان شدند و سخت تکان خوردند .

سوره احزاب آیه ۱۲

متن آیه :
 وَإِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ إِلَّا غُرُورًا

ترجمه :
 و (به یاد آورید) زمانی را که منافقان و آنان که در دل‌هایشان بیماری (نفاق) بود می‌گفتند : خدا و پیغمبرش جز وعده‌های دروغین به ما نداده‌اند .

توضیحات :
 « الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ » : مراد همان منافقان است ، و عطف صفت بر موصوف است . « غُرُورًا » : گول زدن ، در اینجا مراد باطل و دروغ است .

سوره احزاب آیه ۱۳

متن آیه :
 وَإِذْ قَالَتِ طَائِفَةٌ مِّنْهُمْ يَا أَهْلَ يَثْرِبَ لَا مُقَامَ لَكُمْ فَارْجِعُوا وَيَسْتَأْذِنُ فَرِيقٌ مِّنْهُمُ النَّبِيَّ يَقُولُونَ إِنَّ بُيُوتَنَا عَوْرَةٌ وَمَا هِيَ بِعَوْرَةٍ إِن يُرِيدُونَ إِلَّا فِرَارًا

ترجمه :
 و (به یاد آورید) زمانی را که گروهی از آنان (که منافق و ضعیف‌الایمان بودند) گفتند : ای اهل یثرب ! اینجا (کنار خندق) جای ماندگاری شما نیست (و ایستادگی در کارزار ، همگان را زیانبار می‌سازد) ، لذا (به منازل خود) برگردید . دسته‌ای از ایشان هم از پیغمبر اجازه (بازگشت به

خانه‌های خود) خواستند و گفتند: واقعاً خانه‌هایی ما بدون حفاظ و ناستوار است (و باید برای نهبانی از آنها برگردیم). در حالی که بدون حفاظ و ناستوار نبود و مرادشان جز فرار (از جنگ) نبود.

توضیحات:

«يَثْرَبَ»: نام شهر «مدینه» در دوره جاهلیت بود. «مَقَامَ»: جای اقامت. اقامت. مراد ماندن در دور و بر خندق برای دفاع از خود است. «عَوْرَةَ»: شکاف و درز دیوار و جز آن. در اینجا مراد «ذَاتِ عَوْرَةَ»: یعنی صاحب شکاف و محل رخنه است که دزدان و امثال ایشان می‌توانند از آنجا وارد منزل گردند. «إِنْ»: حرف نفی است.

سوره احزاب آیه ۱۴

متن آیه:

وَلَوْ دَخَلَتْ عَلَيْهِمْ مِّنْ أَقْطَارِهَا ثُمَّ سَأَلُوا الْفِتْنَةَ لَأْتَوْهَا وَمَا تَلَبَّثُوا بِهَا إِلَّا يَسِيرًا

ترجمه:

(آنان آن اندازه سست اراده و ایمانند که نه آماده پیکار با دشمن و نه پذیرای شهادتند) و اگر احزاب از جوانب مدینه وارد آن شوند (و شهر را اشغال کنند) و بدیشان پیشنهاد نمایند که از دین برگردید (و بت‌پرستی و شرک را بپذیرید) به سرعت می‌پذیرند و جز مدت کمی برای انتخاب این پیشنهاد درنگ نخواهند کرد!

توضیحات:

«لَوْ دَخَلَتْ عَلَيْهِمْ»: مراد این است که اگر سپاهیان احزاب وارد شهر و منازل ایشان شوند. «أَقْطَارِهَا»: نواحی و جوانب شهر. «سَأَلُوا»: از ایشان درخواست گردد. کفار بدانان پیشنهاد کنند. «الْفِتْنَةَ»: برگشت از دین (نگا: بقره / ۱۹۳). برخی گفته‌اند مراد جنگ علیه مسلمین است. یعنی منافقان و افراد ضعیف‌الایمان نه تنها دین اسلام را ترک می‌گویند، بلکه حاضرند با اسلام و مسلمین وارد کارزار شوند. «مَا تَلَبَّثُوا»: درنگ نمی‌کنند. «بِهَا»: در پذیرش رده و برگشت از دین. یا در منازل و شهر. یعنی هر چه زودتر به کفر و شرک برمی‌گردند، یا هر چه زودتر از خانه و کاشانه خود به در می‌آیند و همراه کفار بی‌درنگ با مسلمانان می‌جنگند.

سوره احزاب آیه ۱۵

متن آیه:

وَلَقَدْ كَانُوا عَاهَدُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ لَا يُولُونَ الدِّبَارَ وَكَانَ عَهْدُ اللَّهِ مَسْئُولًا

ترجمه:

آنان قبلاً با خدا عهد و پیمان بسته بودند که پشت به دشمن نکنند و نگریزند (و در دفاع از اسلام و مسلمین بایستند). عهد و پیمان خدا پرسش دارد (و از وفاي بدان بازخواست می‌شود).

توضیحات:

«لَا يُولُونَ الدِّبَارَ»: (نگا: آل‌عمران / ۱۱۱، انفال / ۱۵). «مَسْئُولًا»: پرسیده. مورد پرسش و بازخواست قرار گیرنده.

سوره احزاب آیه ۱۶

متن آیه:

قُلْ لَنْ يَنْفَعَكُمْ الْفِرَارُ إِنْ فَرَرْتُمْ مِنَ الْمَوْتِ أَوِ الْقَتْلِ وَإِذَا لَمْ تَمْتَعُونَ إِلَّا قَلِيلًا

ترجمه :

بگو : اگر از مرگ یا کشته شدن فرار کنید ، این فرار سودي به حال شما نخواهد داشت ، و اگر (هم به فرض) سودي داشته باشد ، خدا بيش از چند روزي (از زندگي دنيا) بهره‌مندتان نمي‌گرداند ، (و روزگار زندگي هر چند طولاني هم باشد کم و ناچيز است) .

توضیحات :

« لَا تَمْتَعُونَ » : به شما داده نخواهد شد و برخوردارتان نمي‌گردانند .

سوره احزاب آیه ۱۷

متن آیه :

قُلْ مَنْ ذَا الَّذِي يَعْصِمُكُمْ مِنَ اللَّهِ إِنْ أَرَادَ بِكُمْ سُوءًا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ رَحْمَةً وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا

ترجمه :

بگو : چه كسي مي‌تواند شما را در برابر اراده خدا حفظ كند ، اگر او مصيبت يا رحمتي را براي شما بخواهد ؟ آنان غير از خدا هيچ سرپرست و يابري براي خود نخواهند يافت .

توضیحات :

« يَعْصِمُكُمْ » : شما را حفظ مي‌كند . در امانتان مي‌دارد . « مِنَ اللَّهِ » : بجز خدا .

سوره احزاب آیه ۱۸

متن آیه :

قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الْمُعَوِّقِينَ مِنْكُمْ وَالْقَائِلِينَ لِإِخْوَانِهِمْ هَلُمَّ إِلَيْنَا وَلَا يَأْتُونَ الْبَاسَ إِلَّا قَلِيلًا

ترجمه :

خداوند كساني را به خوبي مي‌شناسد كه مردم را از جنگ باز مي‌داشتند ، و كساني را كه به برادران خود مي‌گفتند : به سوي ما بياييد و (به ما بپيوندید و خود را از معرکه بيرون بكشيد) ، و جز مقدار كمي (آن هم از روي اكراه يا ريا) دست به جنگ نمي‌يازند .

توضیحات :

« قَدْ يَعْلَمُ » : خدا قطعاً مي‌داند . « الْمُعَوِّقِينَ » : منصرف كنندگان . بازدارندگان . « هَلُمَّ » : بياييد ! اين واژه براي مفرد و مثني و جمع به كار مي‌رود (نگا : انعام / ۱۵۰) . « الْبَاسَ » : جنگ . شدت جنگ (نگا : بقره / ۱۷۷) . « لَا يَأْتُونَ الْبَاسَ » : دست به جنگ نمي‌يازند .

سوره احزاب آیه ۱۹

متن آیه :

أَشِحَّةً عَلَيْكُمْ فَإِذَا جَاءَ الْخَوْفُ رَأَيْتَهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ تَدْوِيرًا أَعْيُنُهُمْ كَالَّذِي يُغْشَىٰ عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَإِذَا ذَهَبَ الْخَوْفُ سَلَقُوكُمْ بِالسِّنَةِ جِدَارٍ أَشِحَّةً عَلَى الْخَيْرِ أُولَٰئِكَ لَمْ يُؤْمِنُوا فَأَحْبَطَ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا

ترجمه :

انان نسبت به شما بخيلند (و براي تهيه ادوات و ابزار جنگي كمترين كمكي نمي‌كنند) و هنگامي كه لحظات بيم و هراس فرا مي‌رسد (و جنگجويان به سوي يكدیگر مي‌روند و چكچاك

اسلحه همدیگر را می‌شنوند ، آن چنان ترسو هستند که (می‌بینی به تو نگاه می‌کنند در حالی که چشمانشان بی‌اختیار در حدقه په گردش درآمده است همسان کسی که دچار سكرات موت بوده و می‌خواهد قالب تهی کند . اما هنگامی که خوف و هراس نماند (و جنگ به پایان رسید و زمان امن و امان فرا رسید) زبانهای تند و تیز خود را بی‌ادبانه بر شما می‌گشایند (و مقامات شجاعت و یاری خویشان را می‌ستایند ، و پروایانه سهم هر چه بیشتر غنائم را ادعای می‌نمایند !) و برای گرفتن غنائم سخت حریص و آزمندند . آنان هرگز ایمان نیآورده‌اند ، و لذا خدا اعمال ایشان را باطل و بی‌مزد می‌کند و این کار برای خدا آسان است .

توضیحات :

« أَشِحَّةٌ » : جمع شَحِیح ، بخلاء . آزمندان . « أَشِحَّةٌ عَلَیْكُمْ » : مراد این است که اهل ایثار و فداکاری از نظیر جان و مال نبوده و برای تهیه توشه و ادوات جنگی حاضر به همکاری نیستند . برخی از مفسران فرموده‌اند : مراد این است که قبل از جنگ خویشان را دوستان و دوستداران گرم شما نشان می‌دهند . « یَغْشِی عَلَیْهِ » : بیهوش می‌گردد . « سَلَقُوكُمْ » : شما را با سخنان درشت و ناهمگون می‌آزارند . شما را زخم زبان می‌زنند و می‌رنجانند . « جِدَادٍ » : جمع حَدِید ، تیز و تند . مراد تیز و بران برای اذیت و آزار دیگران است . « أَشِحَّةٌ عَلَی الْخَیْرِ » : آزمندان بر غنائم . بخل ورزندگان بر خیر و نعمت .

سوره احزاب آیه ۲۰

متن آیه :

يَحْسِبُونَ الْأَحْزَابَ لَمْ يَذْهَبُوا وَإِنْ يَأْتِ الْأَحْزَابُ يَوَدُّوْا لَوْ أَنَّهُمْ بَادُونَ فِي الْأَعْرَابِ يَسْأَلُونَ عَنْ أَنْبَائِكُمْ وَلَوْ كَانُوا فِيكُمْ مَا قَاتَلُوا إِلَّا قَلِيلًا

ترجمه :

آنان (از شدت خوف و هراس هنوز) گمان می‌کنند لشکریان احزاب نرفته‌اند ، و اگر احزاب بار دیگر برگردند ، ایشان دوست می‌دارند در میان اعراب بادیه‌نشین ، صحرانشین شوند (تا اذیت و آزاری بدیشان نرسد ، و بدین اکتفاء می‌کنند که از شما خبر بگیرند) و اخبار شما را جویا شوند . اگر آنان (قبلاً فرار نمی‌کردند و به مدینه بر نمی‌گشتند و) در میان شما می‌ماندند ، جز مقدار کم و ناچیزی نمی‌جنگیدند (و آن هم برای ریا و خودنمایی) و . . .

توضیحات :

« بَادُونَ » : جمع بادی ، بادیه‌نشینان ، صحرانشینان (نگا : حج / ۲) . « الْأَعْرَابِ » : ساکنان بادیه (نگا : توبه / ۹۰) .

سوره احزاب آیه ۲۱

متن آیه :

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا

ترجمه :

سرمشق و الگویی زیبایی در (شیوه پندار و گفتار و کردار) پیغمبر خدا برای شما است . برای کسانی که (دارای سه ویژگی باشند :) امید به خدا داشته ، و جویای قیامت باشند ، و خدای را بسیار یاد کنند .

توضیحات :

« أُسْوَةٌ » : قدوه و پیشوا . الگو و سرمشق . « يَرْجُو » : امیدوار باشد . بخواهد . الف زائدی در

رسم الخط قرآنی در آخر دارد .

سوره احزاب آیه ۲۲

متن آیه :
وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ الْأَحْزَابَ قَالُوا هَذَا مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَصَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا
إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا

ترجمه :

هنگامی که مؤمنان احزاب را دیدند ، گفتند : این همان چیزی است که خدا و پیغمبرش به ما وعده فرموده بودند . (خدا و رسول او به ما وعده داده بودند که نخست سختیها و رنجها ، و به دنبال آن خوشیها و گنجها است) و خدا و پیغمبرش راست فرموده‌اند . این سختیها جز بر ایمان (به خدا) و تسلیم (قضا و قدر شدن) ایشان نمی‌افزاید .

توضیحات :

« هذا » : این محنت و گرفتاری ، و پیروزی و رهائی .

سوره احزاب آیه ۲۳

متن آیه :
مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رَجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَن قَضَىٰ نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَن يَنْتَظِرُ وَمَا بَدَّلُوا
تَبْدِيلًا

ترجمه :

در میان مؤمنان مردانی هستند که با خدا راست بوده‌اند در پیمانی که با او بسته‌اند . برخی پیمان خود را بسر برده‌اند (و شربت شهادت سرکشیده‌اند) و برخی نیز در انتظارند (تا کی توفیق رفیق می‌گردد و جان را به جان آفرین تسلیم خواهند کرد) . آنان هیچ گونه تغییر و تبدیلی در عهد و پیمان خود نداده‌اند (و کمترین انحراف و تزلزلی در کار خود پیدا نکرده‌اند) .

توضیحات :

« قَضَىٰ نَحْبَهُ » : به نذر خود وفا کرد . مراد از نذر ، موت است . یعنی جان خود را فدا کرده است و شربت شهادت را نوشیده است .

سوره احزاب آیه ۲۴

متن آیه :
لِيَجْزِيَ اللَّهُ الصَّادِقِينَ بِصِدْقِهِمْ وَيُعَذِّبَ الْمُنَافِقِينَ إِنْ شَاءَ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا

ترجمه :

هدف این است که خداوند صادقان را به خاطر صدقشان پاداش بدهد ، و منافقان را هر گاه بخواهد عذاب کند ، و یا (اگر توبه کنند) ببخشد و توبه ایشان را بپذیرد . چرا که خداوند آمرزگار و مهربان است .

توضیحات :

« يَصِدْقِهِمْ » : به سبب صدق و راستیشان .

سوره احزاب آیه ۲۵

متن آیه :
وَرَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِغَيْظِهِمْ لَمْ يَنَالُوا خَيْرًا وَكَفَى اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ وَكَانَ اللَّهُ قَوِيًّا عَزِيمًا

ترجمه :
خداوند کافران را با دلی لبریز از خشم و غم بازگرداند ، در حالی که به هیچ یک از نتایجی که در نظر داشتند نرسیده بودند . خداوند (در این میدان) مؤمنان را (با طوفان باد و ارسال فرشتگان) از جنگ بی‌نیاز ساخت ، و خداوند نیرومند و چیره است .

توضیحات :
« رَدَّ » : برگرداند . « بَغَيْظِهِمْ » : همراه با خشم و غم . یعنی غمگین و خشمگین برگشتند . « خَيْرًا » : مراد پیروزی و غنیمت و هدفهای دیگری که داشتند می‌باشد .

سوره احزاب آیه ۲۶

متن آیه :
وَأَنْزَلَ الَّذِينَ ظَاهَرُوهُمْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ صَيَاصِيهِمْ وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ فَرِيقًا تَقْتُلُونَ وَتَأْسِرُونَ فَرِيقًا

ترجمه :
خداوند کسانی از اهل کتاب (بنی‌قریظه) را که احزاب را پشتیبانی کرده بودند از دژهایشان پائین کشید ، و به دل‌هایشان ترس و هراس انداخت (و کارشان به جایی رسید که) گروهی را کشتید و گروهی را اسیر کردید .

توضیحات :
« ظَاهَرُوهُمْ » : ایشان را پشتیبانی کرده بودند . « صَيَاصِيهِمْ » : جمع صیصَة ، آنچه بدان پناهنده شوند . در اینجا مراد قلعه‌ها و دژهای محکم است . « تَأْسِرُونَ » : اسیر می‌کردید .

سوره احزاب آیه ۲۷

متن آیه :
وَأَوْرَثَكُمْ أَرْضَهُمْ وَدِيَارَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ وَأَرْضًا لَمْ تَطَّوُّوهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا

ترجمه :
و زمینها و خانه‌هایشان و دارائی آنان ، و همچنین زمینی را که هرگز بدان گام ننهاده بودید ، به چنگ شما انداخت . بی‌گمان خداوند بر هر چیزی توانا است .

توضیحات :
« أَرْضًا لَمْ تَطَّوُّوهَا » : زمینی که بدان پای ننهاده بودید . مراد باغها و اراضی بنی‌قریظه ، یا سرزمین خیبر است که به فاصله نه چندان زیادی در اختیار مسلمانان قرار گرفت .

سوره احزاب آیه ۲۸

متن آیه :
يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ إِن كُنْتُنَّ تُرِدْنَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا فَتَعَالَيْنَ أُمَتِّعْكُنَّ وَأُسَرِّحْكُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا

ترجمه :

ای پیغمبر! به همسران خود بگو: اگر شما زندگی دنیا و زرق و برق آن را می‌خواهید، بیاید تا به شما هدیه‌ای مناسب بدهم و شما را به طرز نیکویی رها سازم.

توضیحات:

« اُمْتَعُنْ »: تا به شما مُتْعَه طلاق بدهم. مراد از مُتْعَه، هدیه‌ای است که با شأن زن متناسب باشد (نگاه: بقره / ۲۳۶ و ۲۴۱). « اُسْرَحُنْ »: شما را رها سازم. مراد طلاق است (نگاه: بقره / ۲۳۹). « سَرَاْحًا جَمِيْلًا »: رها و آزاد کردن نیکویی. مراد طلاق است که زیان و ضرری و جنگ و دعوائی به همراه نداشته باشد.

سوره احزاب آیه ۲۹

متن آیه:

وَإِنْ كُنْتُمْ تُرَدُّنَ لِلَّهِ وَرَسُولِهِ وَالِدَارَ الْآخِرَةَ فَإِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْمُحْسِنَاتِ مِنْكُنَّ أَجْرًا عَظِيمًا

ترجمه:

و اما اگر شما خدا و پیغمبرش و سرای آخرت را می‌خواهید (و به زندگی ساده از نظر مادی، و احياناً محرومیتها قانع هستید) خداوند برای نیکوکاران شما پاداش بزرگی را آماده ساخته است.

توضیحات:

« اِنْ كُنْتُمْ . . . »: مخاطب زنان پیغمبر، ولی محتوای آیات همگان را شامل می‌شود.

سوره احزاب آیه ۳۰

متن آیه:

يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ مَنِ يَاْتِ مِنْكُنَّ بِفَاحِشَةٍ مُّبِينَةٍ يُضَاعَفْ لَهَا الْعَذَابُ ضِعْفَيْنِ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا

ترجمه:

ای همسران پیغمبر! هر کدام از شما مرتکب گناه آشکاری شود (از آنجا که مفسد گناهان شما در محیط تأثیر سوئی دارد و به شخص پیغمبر هم لطمه می‌زند) کیفر او دو برابر (دیگران) خواهد بود، و این برای خدا آسان است.

توضیحات:

« فَاِحِشَةٍ مُّبِينَةٍ »: گناه آشکارا. « ضِعْفَيْنِ »: دو برابر. دو چندان.

سوره احزاب آیه ۳۱

متن آیه:

وَمَنْ يَقْنُتْ لِلَّهِ وَرَسُولِهِ وَتَعْمَلْ صَالِحًا نُؤْتْهَا أَجْرَهَا مَرَّتَيْنِ وَأَعْتَدْنَا لَهَا رِزْقًا كَرِيمًا

ترجمه:

و هر کس از شما در برابر خدا و پیغمبرش خضوع و اطاعت کند و کار شایسته انجام دهد، پاداش او را دو چندان خواهیم داد، و برای او (در قیامت) رزق و نعمت ارزشمندی فراهم ساخته‌ایم.

توضیحات:

« يَقْنُتْ »: خشوع و خضوع کند. از ماده (قنوت) که به معنی اطاعت توأم با خضوع و ادب است. « رِزْقًا كَرِيمًا »: روزی گرانقدر و ارزشمند. مراد بهشت است که کانون همه موهبتها و نعمتها

است .

سوره احزاب آیه ۳۲

متن آیه :

يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِّنَ النِّسَاءِ إِنِ اتَّقَيْتُنَّ فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلًا مَّعْرُوفًا

ترجمه :

ای همسران پیغمبر ! شما (در فضل و شرف) مثل هیچ یک از زنان (عادی مردم) نیستید . اگر می‌خواهید پرهیزگار باشید (به گونه هوس‌انگیز) صدا را نرم و نازک نکنید (و با اداء و اطواری بیان ننمائید) که بیمار دلان چشم طمع به شما بدوزند . و بلکه به صورت شایسته و برازنده سخن بگوئید . (بدان گونه که مورد رضای خدا و پیغمبر او است) .

توضیحات :

« إِنِ اتَّقَيْتُنَّ » : برخی این شرط را قید جمله ماقبل دانسته و گفته‌اند : شما مثل هیچ یک از زنان عادی مردم نیستید اگر پرهیزگار باشید . بعضی هم به ما بعد مربوط دانسته‌اند که معنی آن در بالا گذشت . « لَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ » : سخن را نازک نکنید و به گونه هوس‌انگیز و با ادا و اطوار صحبت ننمائید و بلکه به طور معمولی و شایسته حرف بزنید .

سوره احزاب آیه ۳۳

متن آیه :

وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَىٰ وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا

ترجمه :

و در خانه‌های خود بمانید (و جز برای کارهایی که خدا بیرون رفتن برای انجام آنها را اجازه داده است ، از خانه‌ها بیرون نروید) و همچون جاهلیت پیشین در میان مردم ظاهر نشوید و خودنمائی نکنید (و اندام و وسائل زینت خود را در معرض تماشای دیگران قرار ندهید) و نماز را برپا دارید و زکات را بپردازید و از خدا و پیغمبرش اطاعت نمائید . خداوند قطعاً می‌خواهد پلیدی را از شما اهل بیت (پیغمبر) دور کند و شما را کاملاً پاک سازد .

توضیحات :

« قَرْنَ » : قرار بگیریید . بمانید . اصل آن (إِقْرَرْنَ) است و برای تخفیف راءِ اوّل را حذف و فتحه آن را به قاف منتقل کرده‌اند . مراد نهی از خروج زیاد بی‌هدف است . « لَا تَبَرَّجْنَ » : (نگا : نور / ۶۰) . « الرِّجْسَ » : (نگا : مائده / ۹۰ ، انعام / ۱۲۵) . « أَهْلَ الْبَيْتِ » : زنان خانواده پیغمبر . واژه (أَهْلَ) منصوب به اختصاص ، و یا این که منادا است . « عَنكُمُ . . . يُطَهِّرْكُمْ » : تبدیل ضمیرهای جمع مؤنث به جمع مذکر به خاطر لفظ (أَهْلَ) است (نگا : هود / ۷۳ ، طه / ۱۰ ، قصص / ۲۹) .

سوره احزاب آیه ۳۴

متن آیه :

وَأذْكُرَنَّ مَا يَتْلَىٰ فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ لَطِيفًا خَبِيرًا

ترجمه :

و آیات خدا و سخنان حکمت‌انگیز (پیغمبر) را که در منازل شما خوانده می‌شود (بیاموزید و برای دیگران) یاد کنید . بی‌گمان خداوند دقیق و آگاه است .

توضیحات :

« أُذْكَرَنَّ » : یاد کنید و بیان دارید . « الْحِكْمَةِ » : مراد سنت نبوی است . « لَطِيفًا » : آگاه از دقائق امور . صاحب لطف .

سوره احزاب آیه ۳۵

متن آیه :

إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَائِتِينَ وَالْقَائِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا

ترجمه :

مردان مسلمان و زنان مسلمان ، مردان باایمان و زنان باایمان ، مردان فرمانبردار فرمان خدا و زنان فرمانبردار فرمان خدا ، مردان راستگو و زنان راستگو ، مردان شکبیا و زنان شکبیا ، مردان فروتن و زنان فروتن ، مردان بخشایشگر و زنان بخشایشگر ، مردان روزه‌دار و زنان روزه‌دار ، مردان پاکدامن و زنان پاکدامن ، و مردانی که بسیار خدا را یاد می‌کنند و زنانی که بسیار خدا را یاد می‌کنند ، خداوند برای همه آنان آمرزش و پاداش بزرگی را فراهم ساخته است .

توضیحات :

« الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ » : مردان و زنان مسلمان و منقاد فرمان خدا . « الْقَائِتِينَ وَالْقَائِتَاتِ » : مردان و زنان مطیع اراده و معترف به الوهیت خدا (نگا : بقره / ۲۳۸ ، نساء / ۳۴) . « الذَّاكِرِينَ » : همیشه یاد کنندگان خدا با طاعت و دعا . این آیه بیانگر این واقعیت است که اسلام از نظر جنبه‌های انسانی دنیوی و مقامات معنوی اخروی زن و مرد را در کنار هم قرار می‌دهد و برای هر دو پاداشی یکسان قائل است (نگا : نحل / ۹۷) .

سوره احزاب آیه ۳۶

متن آیه :

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا لِمُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُبِينًا

ترجمه :

هیچ مرد و زن مؤمنی ، در کاری که خدا و پیغمبرش داوری کرده باشند (و آن را مقرر نموده باشند) اختیاری از خود در آن ندارند (و اراده ایشان باید تابع اراده خدا و رسول باشد) . هر کس هم از دستور خدا و پیغمبرش سرپیچی کند ، گرفتار گمراهی کاملاً آشکاری می‌گردد .

توضیحات :

« قَضَى » : داوری کرد . حکم صادر کرد . سخن را به پایان برد . « الْخِيَرَةُ » : اختیار . حق انتخاب (نگا : قصص / ۶۸) .

سوره احزاب آیه ۳۷

متن آیه :

وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا

اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا لِكَيْ لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا

ترجمه :

(یادآور شو) زمانی را که به کسی (زیدبن حارثه نام) که خداوند (با هدایت دادن وی به اسلام) بدو نعمت داده بود ، و تو نیز (با تربیت کردن و آزاد نمودن وی) بدو لطف کرده بودی ، می‌گفتی : همسرت (زینب بنت جحش) را نگاهدار و از خدا بترس . (ای پیغمبر !) تو چیزی را در دل پنهان می‌داشتی که خداوند آن را آشکار می‌سازد ، و از مردم می‌ترسیدی ، در حالی که خداوند سزاوارتر است که از او بترسی . هنگامی که زید نیاز خود را بدو به پایان برد (و بر اثر سنگدلی و ناسازگاری زینب ، مجبور به طلاق شد و وی را رها کرد) ما او را به همسری تو درآوردیم . تا مشکلی برای مؤمنان در ازدواج با همسران پسرخواندگان خود نباشد ، بدان گاه که نیاز خود را بدانان به پایان ببرند (و طلاقشان دهند) . فرمان خدا باید انجام بشود .

توضیحات :

« الَّذِي . . . » : کسی که . مراد زید پسر حارثه است که پسرخوانده پیغمبر بود . « أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ » : مراد نعمت هدایت و توفیق شرفیابی به دین اسلام است . « أَنْعَمْتَ عَلَيْهِ » : مراد نعمت آزاد کردن زید از بردگی و حسن تربیت او است . « مَا » : چیزی که . مراد پیام وحی است . یعنی خدا به پیغمبر خبر داده بود که زید پسر حارثه ، برده آزاد شده تو ، زینب دختر جحش ، عمه‌زاده تو را طلاق خواهد داد ، و تو باید - بر خلاف میل خود و علیرغم سنت جامعه جاهلیت - او را به همسری بپذیری . تا دو سنت غلط جاهلی شکسته شود : یکم حرام بودن ازدواج با همسر مطلقه پسرخوانده برابر عرف محیط ، دوم کسر شأن بودن ازدواج با همسر مطلقه یک غلام و برده آزاد شده . « وَطَرًا » : نیاز و حاجت . « قَضَى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا » : زید از زینب کام دل گرفت و نیاز خود را برآورده کرد . کنایه از پایان گرفتن زندگی با زینب و طلاق دادن او است .

سوره احزاب آیه ۳۸

متن آیه :

مَا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ مِنْ حَرَجٍ فِيمَا فَرَضَ اللَّهُ لَهُ سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا مَقْدُورًا

ترجمه :

هیچ گونه گناه و تقصیری بر پیغمبر نیست در انجام چیزی که خدا برای او واجب و لازم کرده باشد . این سنت الهی ، در مورد پیغمبران (ملتهای) پیشین نیز جاری بوده است ، و فرمان خدا همواره روی حساب و برنامه دقیقی است و باید به مرحله اجرا درآید .

توضیحات :

« حَرَجٌ » : گناه . تقصیر . « فِيمَا فَرَضَ اللَّهُ لَهُ » : در چیزی و کاری که خدا آن را برای او معین و واجب کرده است (نگا : تحریم / ۲) . « سُنَّةَ اللَّهِ » : طریقه و شیوه‌کار خدا . واژه (سُنَّة) مفعول مطلق و در اصل چنین بوده است : سَنَّ اللَّهُ ذَلِكَ سُنَّةً . « الَّذِينَ » : مراد انبیاء خدا است (نگا : اسراء / ۷۷) . « قَدَرًا مَقْدُورًا » : این بخش اشاره به حتمی بودن فرمان الهی ، و چه بسا ناظر به رعایت حکمت و مصلحت در آن است . یعنی فرمان خدا هم از روی حساب است و هم بی‌چون و چرا باید اجرا شود . واژه (قَدَر) یا به معنی همان قضا و قدر است . یعنی کار خدا از قضا و قدر سرچشمه می‌گیرد . یا به معنی ذوقدر و یا این که اندازه و مقدار معین است . توصیف (قَدَرًا) به (مَقْدُورًا) برای تأکید است . مثل : ظِلٌّ ظَلِيلٌ . لَيْلٌ أَلِيلٌ .

سوره احزاب آیه ۳۹

متن آیه :

الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ حَسِيبًا

ترجمه :

(پیغمبران پیشین ، یعنی آن (کسانی که (برنامه‌ها و) رسالت‌های خدا را (به مردم) می‌رسانند ، و از او می‌ترسیدند و از کسی جز خدا نمی‌ترسیدند ، و همین بس که خدا حسابگر (زحمات و پاداش دهنده اعمال آنان) باشد .

توضیحات :

« الَّذِينَ » : مراد همان انبیاء خدا در آیه قبلی است . « حَسِيبًا » : حسابگر . حسابرس . مراد محاسبه‌کننده اعمال و ناظر بر افعال است .

سوره احزاب آیه ۴۰

متن آیه :

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

ترجمه :

محمد پدر (نسبی) هیچ يك از مردان شما (نه زید و نه دیگری) نبوده (تا ازدواج با زینب پیرای او حرام باشد) و بلکه فرستاده خدا و آخرین پیغمبران است (و رابطه او با شما رابطه نبوت و رهبری است) . و خدا از همه چیز آگاه بوده و هست .

توضیحات :

« مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ . . . » : این بخش ، بیانگر نتیجه (مَا جَعَلَ أَدْعِيَاءَكُمْ أَبْنَاءَكُمْ . . .) در آیه چهارم همین سوره است . « خَاتَمَ النَّبِيِّينَ » : آخرین پیغمبران . واژه (خاتم) اسم آلت است . یعنی ابزاری که بدان ختم و مهر می‌گردد . در اینجا مراد آخرین فرد پیغمبران است و این که آئین او آئین مردمان در طول زمان و سراسر جهان است (نگا : اعراف / ۱۵۸ ، سبأ / ۲۸ ، فرقان / ۱) .

سوره احزاب آیه ۴۱

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا

ترجمه :

ای مؤمنان ! بسیار خدای را یاد کنید (و هرگز او را فراموش ننمائید) .

توضیحات :

« اذْكُرُوا اللَّهَ . . . » : مراد این است که بنده در همه حال به یاد خدا باشد ، و پرستش و ستایش یزدان صحنه‌های زندگی او را نورباران کند .

سوره احزاب آیه ۴۲

متن آیه :

وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا

ترجمه :
و بامدادان و شامگاهان (و در همه وقت و آن) به تسبیح و تقدیس او بپردازید .

توضیحات :
« بُكْرَةً » : بامدادان . اول روز . « أُصِيلاً » : شامگاهان . آخر روز .

سوره احزاب آیه ۴۳

متن آیه :
هُوَ الَّذِي يُصَلِّي عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ لِيُخْرِجَكُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا

ترجمه :
او کسی است که به شما عنایت و مرحمت می‌کند ، و فرشتگانش برای شما تقاضای بخشش و آمرزش می‌نمایند ، تا یزدان (جهان در پرتو الطاف خود و دعای فرشتگان) شما را از تاریکیهای (کفر و ضلالت) بیرون آورد و به نور (ایمان و هدایت) برساند . چرا که او پیوسته نسبت به مؤمنان مهربان بوده است .

توضیحات :
« يُصَلِّي » : این فعل از ماده (صَلَاة) است که به معنی توجّه و عنایت و مهربانی و عطوفت است . در اینجا مراد از (صَلَاة) خدا رحمت ، و از (صَلَاة) فرشتگان طلب مغفرت و مرحمت است (نگا : غافر / ۷ - ۹) .

سوره احزاب آیه ۴۴

متن آیه :
تَحِيَّتُهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُ سَلَامٌ وَأَعَدَّ لَهُمْ أَجْرًا كَرِيمًا

ترجمه :
درودشان (از جانب خدا) در روزی که او را ملاقات و دیدار می‌کنند ، امن و امانتان باد است ، و خدا برای آنان پاداش گرانبها و ارزشمندی را فراهم ساخته است .

توضیحات :
« تَحِيَّتُهُمْ » : درود ایشان . می‌تواند مراد درود مؤمنان به یکدیگر (نگا : یونس / ۱۰ ، ابراهیم / ۲۳) یا درود خدا پدیشان (نگا : یس / ۵۸) و یا درود فرشتگان به آنان باشد (نگا : رعد / ۲۳ و ۲۴) . « يَوْمَ يَلْقَوْنَهُ » : روزی که خدا را دیدار می‌کنند . مراد روز قیامت است (نگا : کهف / ۱۱۰ ، توبه / ۷۷) . « كَرِيمًا » : گرانبها . ارزشمند .

سوره احزاب آیه ۴۵

متن آیه :
يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا

ترجمه :
ای پیغمبر ! ما تو را به عنوان گواه و مژده‌رسان و بیم‌دهنده فرستادیم .

توضیحات :
« شَاهِدًا » : گواهی دهنده به حق . یعنی وجود مبارک پیغمبر ، با اوصاف و اخلاق زیبایش ، و

ارائه برنامه‌های سازنده مکتوب در قرآن و منظور در افعال و اقوالش ، گواه بر حَقَانِيَّت مکتب آسمانی اسلام است . گواه بر احوال و اعمال امت اسلامی است ، همان گونه که هر پیغمبری شاهد و گواه بر امت خویش است ، و جملگی پیغمبران چنین گواهی و شهادتی را در روز قیامت اداء خواهند فرمود (نگا : نساء / ۴۱) . « مبشراً » : مژده دهنده مؤمنان به بهشت و سعادت سرمدی . « نذیراً » : بیم دهنده کافران به دوزخ و عذاب ابدی .

سوره احزاب آیه ۴۶

متن آیه :

وَدَاعِيَا إِلَى اللَّهِ يَادُّنِهِ وَسِرَاجًا مُبِيرًا

ترجمه :

و به عنوان دعوت کننده به سوی خدا طبق فرمان الله ، و به عنوان چراغ تابان .

توضیحات :

« دَاعِيَا » : دعوت کننده . « يَادُّنِهِ » : برآبر فرمان خدا و طبق برنامه الله . با توفیق خدا و در پرتو راهگشائی او . « سِرَاجًا » : چراغ . « مُبِيرًا » : نورانی . نوریخش . « سِرَاجًا مُبِيرًا » : مراد از چراغ روشن ، خورشید تابان است (نگا : نوح / ۱۶) . یعنی وجود خورشید گونه پیغمبر ، تاریکیهای جهل و شرك و کفر را از افق آسمان روح انسانها می‌زداید ، و راه منتهی به سعادت را برای همگان روشن می‌نماید .

سوره احزاب آیه ۴۷

متن آیه :

وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ يَا نَ لَهُمْ مِّنَ اللَّهِ فَضْلًا كَبِيرًا

ترجمه :

(ای پیغمبر !) به مؤمنان مژده بده که ایشان از سوی خدا نعمت فراوانی (و برتری عظیمی ، در دنیا و آخرت) دارند .

توضیحات :

« فَضْلًا كَبِيرًا » : خیر و نعمت فراوان . یعنی خداوند آن قدر از فضل خود به مؤمنان می‌بخشد که موازنه میان عمل و پاداش را به کلی به هم می‌زند (نگا : بقره / ۲۶۱ ، انعام / ۱۶۰ ، سجده / ۱۷) . برتری بزرگ بر سایر ملتها .

سوره احزاب آیه ۴۸

متن آیه :

وَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ وَدَعِ أَذَاهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ وَكِيلًا

ترجمه :

و از کافران و منافقان فرمانبرداری مکن ، و اعتنائی به اذیت و آزارشان نداشته باش ، و بر خدا تکیه کن ، و همین بس که خدا حامی و مدافع باشد .

توضیحات :

« لَا تُطِعِ . . . » : مخاطب پیغمبر و مراد پیروان او است . « دَعِ » : رها کن . مراد از رهایی در اینجا بی‌اعتنائی و ناچیز شمردن است . « وَكِيلًا » : (نگا : نساء / ۸۱) .

سوره احزاب آیه ۴۹

متن آیه :
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَةٍ تَعْتَدُونَهَا فَمَتَّعُوهُنَّ وَسَرَحوهنَّ سَرَاحاً جَمِيلاً

ترجمه :

ای مؤمنان ! هنگامی که با زنان مؤمنه ازدواج کردید و پیش از همبستری با ایشان ، آنان را طلاق دادید ، برای شما عده‌ای بر آنان نیست تا حساب آن را نگاه دارید . ایشان را از هدیه مناسبی بهره‌مند سازید و به گونه محترمانه و زیبایی آنان را آزاد و رها سازید .

توضیحات :

« نَكَحْتُمُ » : به ازدواج درآوردید . مراد از نکاح در اینجا ، عقد ازدواج است . « الْمُؤْمِنَاتِ » : زنان مؤمنه . این تعبیر زنان کتابیه را خارج نمی‌سازد و تنها بیانگر اغلبیت است . « أَنْ تَمْسُوهُنَّ » : مراد از مس ، جماع یعنی نزدیکی زناشویی است . « تَعْتَدُونَهَا » : از مصدر اعتداد ، به معنی حساب نگاه داشتن ، مراد این است که اگر طلاق قبل از دخول واقع شود ، نگاه داشتن عده لازم نیست . از این حکم ، زن شیوه‌مردده مستثنی است و باید چهار ماه و ده روز عده نگاه دارد (نگا : تفسیر قاسمی) . « فَمَتَّعُوهُنَّ » : مراد این است که اگر مهریه‌ای تعیین شده ، نصف آن پرداخت می‌شود (نگا : بقره / ۲۳۷) و اگر مهریه‌ای معین نشده است ، حق متاع و هدیه مناسب داده می‌شود (نگا : بقره / ۲۳۶) . « سَرَاحاً جَمِيلاً » : (نگا : احزاب / ۲۸) .

سوره احزاب آیه ۵۰

متن آیه :
يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَحَلَّلْنَا لَكَ أَزْوَاجَكَ اللَّاتِي آتَيْتَ أَجُورَهُنَّ وَمَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ مِمَّا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَيْكَ وَبَنَاتِ عَمِّكَ وَبَنَاتِ عَمَّاتِكَ وَبَنَاتِ خَالَكَ وَبَنَاتِ خَالَاتِكَ اللَّاتِي هَاجَرْنَ مَعَكَ وَامْرَأَةً مُؤْمِنَةً إِنْ وَهَبَتْ نَفْسَهَا لِلنَّبِيِّ إِنْ أَرَادَ النَّبِيُّ أَنْ يَسْتَنْكِحَهَا خَالِصَةً لَكَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ قَدْ عَلِمْنَا مَا فَرَضْنَا عَلَيْهِمْ فِي أَزْوَاجِهِمْ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ لِكَيْلَا يَكُونَ عَلَيْكَ حَرَجٌ وَكَانَ اللَّهُ غَفُوراً رَحِيماً

ترجمه :

ای پیغمبر ! ما برای تو (جهت توفیق در کار تبلیغ دعوت و چیزهای دیگر) حلال کرده‌ایم همسرانت را که مهرشان را پرداخته‌ای ، و همچنین کنیزانی را که خدا در جنگ بهره تو ساخته است ، و عموزادگان ، و عمه‌زادگان ، و دانی‌زادگان و خاله‌زادگانی که با تو مهاجرت کرده‌اند ، و زن باایمانی که خویشان را به پیغمبر ببخشد و پیغمبر بخواهد او را به ازدواج خود درآورد ، که (این یکی) خاص تو است و برای سایر مؤمنان جایز نیست (بدون مهریه و از راه هبه ، زنی را به ازدواج خود درآورد) . ما خودمیان می‌دانیم برای مؤمنان در مورد همسرانشان و کنیزانشان چه احکامی (همچون نفقه و مهریه و شاهدان عقد و عدم تجاوز از چهار زن) مقرر می‌داریم . اشاره‌ای به علم خود ، یعنی سرچشمه احکام گذشته به خاطر آن است (تا این که) از احکامی که خاص تو است دلتنگ نبوده و (رنجی گریبانگیر تو نشود . خداوند آمرزنده و مهربان است .

توضیحات :

« أَحَلَّلْنَا » : حلال کرده‌ایم . جائز نموده‌ایم . « أَجُورَهُنَّ » : مهریه‌های ایشان (نگا : نساء / ۲۴) و ۲۵ ، مائده / ۵ ، ممتحنه / ۱۰) . « أَفَاءَ اللَّهُ عَلَيْكَ » : غنیمت تو کرده و بهره جنگی تو ساخته است . « إِنْ وَهَبَتْ نَفْسَهَا لِلنَّبِيِّ » : اگر خود را هبه‌ی پیغمبر کرد و مهریه‌ای را نخواست . « خَالِصَةً لَكَ » : ویژه تو است . واژه (خَالِصَةً) حال (إِمْرَأَةً) است ، و صفت مصدر محذوف است و

تقدیر چنین است : هَبَّةً خَالِصَةً . « لِكَيْلَا » : تا این که . مقصود این است ، احکامی که اختصاص به تو دارد ، و احکامی که به سایر مؤمنان مربوط است ، از علم و حکمت صادر می‌شود و هیچ يك از این احکام و مقررات بی‌حساب نیست .

سوره احزاب آیه ۵۱

متن آیه :

تَرْجِي مِّنْ تَشَاءٍ مِّنْهُمْ وَتُؤْوِي إِلَيْكَ مَنِ تَشَاءُ وَمِنْ ابْتِغَاءِ مِمَّنْ عَزَلْتَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ تَقْرَءَ عَيْنَهُمْ وَلَا يَحِزْنَ وَيَرْضَيْنَ مَا آتَيْتَهُنَّ كُلَّهُنَّ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَلِيمًا

ترجمه :

(به خاطر شرائط خاصّ زندگي) مي‌تواني موعدهم‌خواهگي هر يك از زنان را به تأخير اندازي (و به وقت ديگري موکول کني) و هر کدام را بخواهي مي‌تواني در کنار خود جاي دهی ، و هرگاه يکي از آنان را که کنار گذاشته‌اي خواستي او را نزد خود جاي دهی ، گناهي بر تو نيست . اين (حکم تفويض اختيار) بهترين وسيله‌اي است که باعث مي‌گردد ايشان مسرور شوند و غمگين نشوند ، و جملگي آنان بدانچه بدیشان مي‌دهي خوشنود گردند . (چرا که مي‌دانند اين فرمان خدا است و تو در پرتو آن مي‌تواني بهتر فکر خود را متوجه مسؤوليتهاي بزرگ و سنگين رسالت و مصالح مهم امت اسلامي کني) ، و خدا مي‌داند چه چيزهائي (از عشق و نفرت) در دلهاي شما است ، و خدا بس آگاه (از ظاهر و باطن شما بوده ، و در کيفر دادن شتاب ندارد) و شکیبا است .

توضیحات :

« تَرْجِي » : به تأخير مي‌اندازي ، از مصدر (اِرْجَاء) و از ماده (رَجَأ) يا (رَجُو) (نگا : اعراف / ۱۱۱ ، شعراء / ۳۶) . « تُؤْوِي » : جا مي‌دهي . از مصدر اِيْوَاء ، به معني کسي را نزديک خود جا و مأوي دادن . « ابْتِغَاءِ » : خواستي . « عَزَلْتَ » : به دور داشته‌اي . « أَدْنَىٰ » : نزديکتر (نگا : بقره / ۲۸۲ ، مائده / ۱۰۸ ، روم / ۳) . « ذَلِكَ » : اين تفويض اختيار ، و تخيير ابتدائي و استمراری . « كُلَّهُنَّ » : همه آنان . تاکيد ضمير (ن) در (يَرْضَيْنَ) است .

سوره احزاب آیه ۵۲

متن آیه :

لَا يَجِلُّ لَكَ النِّسَاءُ مِنْ بَعْدِ وَلَا أَنْ تَبَدَّلَ يَهُنَّ مِنْ أَزْوَاجٍ وَلَوْ أَعْجَبَكَ حُسْنُهُنَّ إِلَّا مَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ رَقِيبًا

ترجمه :

بعد از اين ، ديگر زني بر تو حلال نيست ، و نمي‌تواني همسرانتي را به همسران ديگري تبديل کني (و مثلاً برخي از اينان را طلاق دهی و به جاي وي همسران تازه‌اي را خواستگاري نمائي) هر چند جمال آنان تو را به شگفت درآورد ، مگر کنيزان . خداوند ناظر و مراقب بر هر چيزي است .

توضیحات :

« وَلَا أَنْ تَبَدَّلَ . . . » : مراد طلاق دادن همسري و ازدواج با زن ديگري است . يعني نبايد نه بر همسران حاضر بيغزائي ، و نه به جاي يکي از اينان با کس ديگري ازدواج نمائي . « رَقِيبًا » : مراقب و مطلع . حافظ و ناظر .

سوره احزاب آیه ۵۳

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَى طَعَامٍ غَيْرٍ نَاطِرِينَ إِنَّاهُ وَلَكِنْ إِذَا دُعِيتُمْ فَادْخُلُوا فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَلَا مَسْتَأْسِينَ لِحَدِيثٍ إِنْ دَلِكُمْ كَانَ يُؤْذِي النَّبِيَّ فَيَسْتَحْيِي مِنْكُمْ وَاللَّهُ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ تُنكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا

ترجمه :

ای مؤمنان ! به خانه‌های پیغمبر بدون این که به شما اجازه داده شود داخل نشوید (و سر زده به منازل مردم وارد نگردید) ، وقتی داخل شوید که برای صرف غذا به شما اجازه داده شود ، آن هم مشروط به این که به موقع وارد شوید ؛ نه این که از مدتی قبل بیایید و در انتظار پخت غذا بنشینید . ولی هنگامی که دعوت شدید وارد شوید و زمانی که غذا را خوردید پراکنده گردید ، و (پس از صرف غذا هم) به گفتگو بنشینید (و در خانه مردم مجلس انس تشکیل ندهید) . این کار شما ، پیغمبر را آزار می‌داد ، اما او شرم می‌کرد (چون میزبان بود آن را به شما تذکر دهد) ، ولی خدا از بیان حق شرم نمی‌کند (و ابا ندارد) . هنگامی که از زنان پیغمبر چیزی از وسائل منزل به امانت خواستید ، از پس پرده از ایشان بخواهید ، این کار برای پاکی دل‌های شما و آنان بهتر است . شما حق ندارید پیغمبر خدا را آزار دهید ، و هرگز حق ندارید که بعد از مرگ او همسرانش را به همسری خویش درآورید . این کار در نزد خدا (گناهی نابخشودنی و) بزرگ است .

توضیحات :

« يُؤْذَنَ » : در اینجا اِذْن علاوه از معنی اجازه ، متضمّن معنی دعوت نیز هست . « إِلَي طَعَامٍ » : (إِلَي) متعلق به (يُؤْذَنَ) است ، و بیانگر این واقعیت است که اگر اجازه هم باشد ، بدون دعوت نباید به منازل مردم رفت و طفیلیگری حرام است (نِگَا : تفسیر قاسمی) . « إِنِّيَا » : پخت و پز غذا . زمان آماده شدن غذا برای تناول نمودن . « غَيْرٍ نَاطِرِينَ إِنَّاهُ » : مراد این است که نباید زودتر از وقت خود به خانه مردم رفت و منتظر پختن غذا و چیدن سفره نشست و مزاحم میزبان شد . واژه (غَيْرٍ) حال ضمیر (و) در (تَدْخُلُوا) است . واژه (نَاطِرِينَ) هم به معنی (مَنْتَظِرِينَ) است . « لَا مَسْتَأْسِينَ لِحَدِيثٍ » : مراد این است که بعد از صرف غذا جا خوش نکنید و منزل میزبان را محل انس و نقالی نسازید و مجلس را طول ندهید . « مَتَاعًا » : کالا و وسائل امانتی منزل ، از قبیل ظروف و بیل و کلنگ و جارو و غیره . « حِجَابٍ » : پرده . حائل و مانع (نِگَا : اسراء ۴۵ ، ص / ۳۲ ، شوری / ۵۱) . « مَا كَانَ لَكُمْ » : شما را نرسد . شما حق ندارید . این آیه هر چند درباره خانه پیغمبر است ، ولی روی سخن به مؤمنان است و آموزنده برخی از آداب معاشرت و مهمانی است .

سوره احزاب آیه ۵۴

متن آیه :

إِنْ تَبَدُّوا شَيْئًا أَوْ تَخَفُوهُ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ يَكُلُّ شَيْءٍ عَالِمًا

ترجمه :

اگر چیزی را آشکار کنید ، و یا آن را پنهان دارید ، خداوند از همه چیز آگاه است (و با هر کسی متناسب با نیت و عملکردش رفتار می‌کند) .

توضیحات :

« إِنْ تَبَدُّوا ... » : (نِگَا : بقره / ۲۸۴) .

سوره احزاب آیه ۵۵

متن آیه :

لَا جُنَاحَ عَلَيْهِنَّ فِي آيَاتِهِنَّ وَلَا أَبْنَائِهِنَّ وَلَا إِخْوَانِهِنَّ وَلَا أَبْنَاءَ إِخْوَانِهِنَّ وَلَا أَخَوَاتِهِنَّ وَلَا نِسَائِهِنَّ
وَلَا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ وَاتَّقِينَ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا

ترجمه :

بر آنان (یعنی همسران پیغمبر) گناهی نیست که با پدران ، فرزندان ، برادران ، فرزندان برادران ، فرزندان خواهران خود ، و زنان مسلمان ، و بردگان خود (بدون حجاب تماس بگیرند) . از خدا بترسید ، قطعاً خدا بر هر چیزی حاضر و ناظر است .

توضیحات :

« لَا جُنَاحَ عَلَيْهِنَّ . . . » : گناهی بر زنان پیغمبر نیست که بدون حجاب با اشخاص مذکور صحبت کنند . « آيَاتِهِنَّ » : پدران نسبی یا رضاعی . « أَبْنَائِهِنَّ » : فرزندان نسبی یا رضاعی . « أَبْنَاءَ إِخْوَانِهِنَّ » : فرزندان برادر . « إِخْوَانِهِنَّ » : فرزندان برادر . « نِسَائِهِنَّ » : همسران . « نِسَائِهِنَّ وَلَا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ » : (نگا : نور / ۳۱) . « اتَّقِينَ » : تقوا پیشه کنید . بترسید . بپرهیزید . « شَهِيدًا » : عالم و مطلع (نگا : نساء / ۳۳ و ۷۹ و ۱۶۶ ، یونس / ۲۹ ، رعد / ۴۳ ، اسراء / ۹۶ ، عنکبوت / ۵۲) . حاضر و ناظر (نگا : نساء / ۷۲) .

سوره احزاب آیه ۵۶

متن آیه :

إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

ترجمه :

خداوند و فرشتگانش بر پیغمبر درود می‌فرستند ، ای مؤمنان ! شما هم بر او درود بفرستید و چنان که باید سلام بگوئید .

توضیحات :

« يُصَلُّونَ » : درود خدا بر محمد عبارت است از نزول رحمت . درود فرشتگان دعا و طلب آمرزش برای او است . « صَلُّوا عَلَيْهِ » : درود مؤمنان بر او ، صلوات فرستادن است . (سَلِّمُوا تَسْلِيمًا) : سلام بگوئید سلام کردن (نگا : نور / ۲۷ و ۶۱) عِلَّتْ تَأْكِيدٌ (سَلِّمُوا) با (تَسْلِيمًا) این است که در بخش صلوات ، خدا و فرشتگان شرکت دارند و به منزله تأکید است و لذا تنها این قسمت به تأکید نیاز داشت . معنی دیگر (سَلِّمُوا تَسْلِيمًا) تسلیم فرمان و منقاد اوامر پیغمبر گشتن است (نگا : نساء / ۶۵ ، احزاب / ۲۲) .

سوره احزاب آیه ۵۷

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُّهِينًا

ترجمه :

کسانی که خدا و پیغمبرش را (با کفر و الحاد و سخنان ناروا) آزار می‌رسانند ، خداوند آنان را در دنیا و آخرت نفرین می‌کند (و از رحمت خود بی‌نصیب می‌گرداند) و عذاب خوارکننده‌ای برای ایشان تهیه می‌بیند .

توضیحات :

« يُؤذُونَ اللَّهَ » : مراد از آزار رساندن به خدا ، بر سر خشم آوردن خدا به سبب کفر و الحاد است .
یا این که اذیت و آزار رساندن به پیغمبر و مؤمنان مراد است و ذکر خدا برای نشان دادن اهمیت و تأکید مطلب است . « لَعَنَهُمْ . . . » : (نگا : بقره / ۸۸ و ۱۵۹ ، نساء / ۴۶ و ۵۲) .

سوره احزاب آیه ۵۸

متن آیه :
وَالَّذِينَ يُؤذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَغَيَّرُ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِينًا

ترجمه :

کسانی که مردان و زنان مؤمن را - بدون این که کاری کرده باشند و گناهی داشته باشند - آزار می‌رسانند ، مرتکب دروغ زشتی و گناه آشکاری شده‌اند .

توضیحات :

« يَغَيِّرُ مَا اكْتَسَبُوا » : بدون این که کاری کرده باشند و یا این که گناهی مرتکب شده باشند . « بُهْتَانٌ » : دروغ زشت و کردار و گفتار ناروا (نگا : نساء / ۱۱۲ و ۱۵۶ ، نور / ۱۶ ، ممتحنه / ۱۲) . « إِثْمًا مُّبِينًا » : گناه آشکار و روشن .

سوره احزاب آیه ۵۹

متن آیه :
يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْتَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

ترجمه :

ای پیغمبر ! به همسران و دختران خود و به زنان مؤمنان بگو که ردهای خود را جمع‌وجور بر خویش فرو افکنند . تا این که (از زنان بی‌بندوبار و آلوده) دست کم باز شناخته شوند و در نتیجه مورد اذیت و آزار (اوباش) قرار نگیرند . خداوند (پیوسته) آمرزنده و مهربان بوده و هست (و اگر تا کنون در رعایت کامل حجاب سست بوده‌اید و کوتاهی کرده‌اید ، توبه کنید و از این کار دوری کنید ، تا خدا با مهر خود شما را ببخشد) .

توضیحات :

« يُدْنِينَ » : نزدیک کنند . مراد جمع و جور کردن لباس و بر خود افکندن است . « جَلَابِيبٌ » : جمع جلاباب ، رداء ، مقنعه و روسری بلند ، روپوش . مراد جامه‌ای است که حجاب اسلامی با آن رعایت گردد . حجاب اسلامی هم با لباسی مراعات می‌گردد که : ۱ - عورت را بیوشاند ۲ - به گونه‌ای چسب بدن نباشد که برجستگیهای بدن را نشان دهد ۳ - زنان لباس مردان ، و مردان لباس زنان را نباشند .

سوره احزاب آیه ۶۰

متن آیه :
لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِبَنَّكَ يَهُدَىٰ لَهُمُ الْآثَانُ يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا

ترجمه :

اگر منافقان و بیمار دلان و کسانی که در مدینه (شایعات بی‌اساس و اخبار دروغین پخش می‌کنند و) باعث اضطراب (مؤمنان و تزلزل دین ایشان) می‌گردند ، از کار خود دست نکشند ،

تو را بر ضد ایشان می‌شورانیم و بر آنان مسلط می‌گردانیم ، آن گاه جز مدت اندکی در جوار تو در شهر مدینه ، نمی‌مانند (و بلکه در پرتو شوکت اسلام از آنجا رانده می‌شوند) .

توضیحات :

« مَرَضٌ » : مراد هوسبازی و شهوترانی و فسق و فجور (نگا : احزاب / ۳۲) یا نفاق (نگا : بقره / ۱۰) و یا این که ضعف ایمان (نگا : تفسیرهای : المراغی و قاسمی) است . « الْمُرْجُفُونَ » : کسانی که خبرهای ناگوار و نادرست در میان مردم می‌پراکنند تا ایشان را دچار اضطراب و تزلزل افکار گردانند . پراکنندگان خبرهای ناروا و وحشت‌انگیز . مراد یهودیان مدینه است . « لِنُغْرِبَنَّكَ » : تو را برمی‌شورانیم و تشویق و تحریک می‌نمائیم . مراد وعده سلطه و غلبه بر آنان است .

سوره احزاب آیه ۶۱

متن آیه :

مَلْعُونِينَ أَيْنَمَا ثُقِفُوا أُخِذُوا وَقُتِلُوا تَقْتِيلًا

ترجمه :

(آن وقت ایشان) نفرین شدگان و (از رحمت خدا محروم و) رانده شدگانند . هر کجا یافته شوند ، گرفته خواهند شد و پیاپی به قتل خواهند رسید .

توضیحات :

« مَلْعُونِينَ » : نفرین شدگان . رانده شدگان از رحمت خدا . حال ضمیر (و) در فعل (لَأُجَاوِرُونَكَ) یا مفعول فعل محذوف (أذَمَّ) است . « ثُقِفُوا » : یافته شوند (نگا : آل‌عمران / ۱۱۲) . بر آنان دست یافته شود (نگا : انفال / ۵۷ ، ممتحنه / ۲) . « قُتِلُوا تَقْتِيلًا » : بدون هیچ گونه رحم و شفقتی زار زار کشته شوند . پیاپی کشته شوند . ذکر قتل در باب تفعیل ، برای مبالغه یا تکرار است .

سوره احزاب آیه ۶۲

متن آیه :

سَنَةِ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا

ترجمه :

این سنت الهی ، در مورد پیشینیان (و گذشتگانی هم که با انبیاء خود چنین رفتار ناهنجاری داشته‌اند) جاری بوده است و در سنت خدا دگرگونی نخواهی دید .

توضیحات :

« سَنَةِ اللَّهِ » : (نگا : اسراء / ۷۷ ، كهف / ۵۵ ، احزاب / ۳۸) .

سوره احزاب آیه ۶۳

متن آیه :

يَسْأَلُكَ النَّاسُ عَنِ السَّاعَةِ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيبًا

ترجمه :

(ای پیغمبر !) مردم از تو درباره فرا رسیدن قیامت می‌پرسند ، بگو : آگاهی از آن ، اختصاص به خدا دارد و بس . (و کسی جز او از این موضوع مطلع نیست) . تو چه می‌دانی ، شاید هم فرا رسیدن قیامت نزدیک باشد .

توضیحات :

« السَّاعَةَ » : قیامت (نگا : انعام / ۳۱ و ۴۰ ، اعراف / ۱۸۷ ، یوسف / ۱۰۷) . « مَا يُدْرِيكَ » : تو چه می‌دانی ؟ در اصل معنی آن چنین است : چه چیز و چه کسی تو را آگاهانیده است ؟ (یدری) از مصدر (إدراء) به معنی اعلام و باخبر کردن است . « يَسْأَلُونَكَ » : پرسش از طرف کفار بوده است (نگا : شوری / ۱۷ و ۱۸) .

سوره احزاب آیه ۶۴

متن آیه :

إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْكَافِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا

ترجمه :

خداوند قطعاً کافران را نفرین و از رحمت خود محروم ساخته است و برای ایشان آتش سوزانی فراهم کرده است .

توضیحات :

« سَعِيرًا » : (نگا : نساء / ۱۰ و ۵۵ ، فرقان / ۱۱) .

سوره احزاب آیه ۶۵

متن آیه :

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَّا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا

ترجمه :

آنان جاودانه در آن خواهند ماند و سرپرست و یاور نخواهند یافت (تا از ایشان حمایت و دفاع کنند) .

توضیحات :

« وَلِيًّا » : (نگا : بقره / ۱۰۷) .

سوره احزاب آیه ۶۶

متن آیه :

يَوْمَ تَقَلَّبُ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ يَقُولُونَ يَا لَيْتَنَا أَطَعْنَا اللَّهَ وَأَطَعْنَا الرَّسُولَ

ترجمه :

روزی (را خاطر نشان ساز که در آن) چهره‌های ایشان در آتش زیر و رو و دگرگون می‌گردد (و فریادهای حسرت بارشان بلند می‌شود و) می‌گویند : ای کاش ! ما از خدا و پیغمبر فرمان می‌بردیم (تا چنین سرنوشت دردناکی نمی‌داشتیم) .

توضیحات :

« تَقَلَّبُ » : زیر و رو می‌شود . یعنی گاه این سمت صورت و گاه آن سمت بر آتش نهاده می‌شود و همچون سیخ کباب غلط داده می‌شود . دگرگون و حال به حال می‌گردد . یعنی رنگ‌های مختلفی به خود می‌گیرد . گاه زرد و گاه سرخ و گاه کبود و گاه سیاه می‌گردد . (پناه بر خدا !) « الرسول » : در رسم‌الخط قرآنی الف زائدی در آخر دارد که الف اطلاق نامیده می‌شود .

سوره احزاب آیه ۶۷

متن آیه :

وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبْرَاءَنَا فَأَضَلُّونَا السَّبِيلًا

ترجمه :

و می‌گویند : پروردگارا ! ما از سران و بزرگان خود پیروی کرده‌ایم و آنان ما را از راه به در برده‌اند و گمراه کرده‌اند .

توضیحات :

« سَادَة » : جمع سیّد ، سران . رؤسا . مراد ملوک و امراء است . « كُبْرَاء » : جمع کبیر ، بزرگان . مراد راهنمایان مکتبی و مذهبی است . « السَّبِيل » : راه . در رسم الخط قرآنی الف اطلاق در آخر دارد .

سوره احزاب آیه ۶۸

متن آیه :

رَبَّنَا آتِهِمْ ضِعْفَيْنِ مِنَ الْعَذَابِ وَالْعَنَهُمْ لَعْنًا كَبِيرًا

ترجمه :

پروردگارا ! آنان را دو چندان عذاب کن ، و ایشان را کاملاً از رحمت خود به دور دار (و کمترین ترحمی بدیشان منما) .

توضیحات :

« ضِعْفَيْن » : دو چندان . چرا که گمراه بوده‌اند و گمراه کرده‌اند .

سوره احزاب آیه ۶۹

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ آذَوْا مُوسَىٰ فَبَرَّاهُ اللَّهُ مِمَّا قَالُوا وَكَانَ عِنْدَ اللَّهِ وَجِيهًا

ترجمه :

ای مؤمنان ! همانند کسانی نباشید که (با گفتن سخنان ناروا) موسی را آزار رساندند (و رنجیده و آزرده کردند) و خدا او را از آنچه می‌گفتند تبرئه کرد ، و او در پیشگاه خدا گرانقدر و صاحب منزلت بود .

توضیحات :

« آذَوْا » : آزار رساندند و رنجاندند ، با سخنانی همچون دیوانه (نگا : شعراء / ۲۷) و دروغگو (نگا : غافر / ۲۴) و حقیر و ناچیز (نگا : زخرف / ۵۲) . « وَجِيهًا » : صاحب جاه و منزلت (نگا : آل‌عمران / ۴۵) .

سوره احزاب آیه ۷۰

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا

ترجمه :

ای مؤمنان ! از خدا بترسید (و خویشتن را با انجام خوبیها و دوری از بدیها از عذاب او در امان

دارید) و سخن حق و درست بگوئید .

توضیحات :

« سَدِيداً » : راست و درست (نگا : نساء / ۹) .

سوره احزاب آیه ۷۱

متن آیه :

يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزاً عَظِيماً

ترجمه :

در نتیجه خدا (توفیق خیرتان می‌دهد و) اعمالتان را بایسته می‌کند و گناهانتان را می‌بخشاید .
اصلاً هر که از خدا و پیغمبرش فرمانبرداری کند ، قطعاً به پیروزی و کامیابی بزرگی دست می‌یابد .

توضیحات :

« فَوْزاً » : پیروزی و کامیابی . نجات و رستگاری . برای مصداقهای عظیم فوز (نگا : نساء / ۱۳ ،
مائده / ۱۱۹ ، انعام / ۱۶ ، توبه / ۷۲ ، غافر / ۹ ، دخان / ۵۷ ، جائیه / ۳۰) .

سوره احزاب آیه ۷۲

متن آیه :

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ
إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا

ترجمه :

ما امانت (اختیار و اراده) را بر آسمانها و زمین و کوهها (و همه جهان خلقت) عرضه داشتیم
و انجام وظیفه اختیاری همراه با مسؤولیت ، و انجام وظیفه اجباری بدون مسؤولیت را بدیشان
پیشنهاد کردیم . جملگی آنها اجبار را بر اختیار برتری دادند (و از پذیرش امانت خودداری کردند و
از آن ترسیدند ، و حال این که انسان (این اعجوبه جهان) زیر بار آن رفت (و دارای موقعیت
بسیار ممتازی شد . اما برخی از) آنان (پی به ارزش وجودی خود نمی‌برند و قدر این مقام رفیع
را نمی‌دانند و) واقعاً ستمگر و نادانند .

توضیحات :

« الْأَمَانَةَ » : مراد از امانت ، اختیار و اراده است که مدار تکالیف شرعیّه و در نتیجه تعهد و
مسؤولیت است . پذیرش این امانت ، بزرگترین افتخار و امتیاز انسان است ، و با رعایت آن
خوشبخت و با ترك آن بدبخت خواهد بود . بیان این نکته ضروری است که همه موجودات عالم در
برابر فرمان خدا خاضع و ساجدند و به صورت اجبار ، نه اختیار به انجام وظیفه مشغولند و مسیر
واحدی را برابر قوانین طبیعی و تکوینی می‌پیمایند ، بجز انسان که با اراده و اختیار به انجام
وظیفه می‌پردازد و اگر تکالیف شرعیّه را به جای آورد ، سیر صعودی و سرانجام سعادت سرمدی
دارد ، و اگر غفلت نمود و طاعات و عبادات را رها کرد ، سیر نزولی و سرانجام شقاوت ابدی دارد .
البته جنیان نیز در حمل امانت برابر آیات قرآن همچون انسانند (نگا : انعام / ۱۳۰ ، اعراف / ۱۷۹ ،
ذاریات / ۵۶) . لذا در اینجا مراد از « انسان » دو گروه انس و جن است . اما چون آیه مورد نظر ،
موضوع آن انسان است ، تنها از انسان سخن رفته است (نگا : المصحف المیسر) . « آیین » :
خودداری کردند . سر باز زدند . مراد اباء عجز و قصور است ؛ نه عصیان و فجور . یعنی خویشتن را
مستعد این کار عظیم ندیدند و اظهار ناتوانی کردند ؛ نه این که سرکشی کنند و مخالفت ورزند .

« ظَلُومًا » : (نگا : ابراهیم / ۳۴) . « جَهُولٌ » : بسیار نادان . صیغه مبالغه جاهل است . « إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا » : این قید متوجه (حَمَلَهَا الْإِنْسَانَ) نیست ، بلکه مربوط به جمله محذوفی است و تقدیر چنین است : (حَمَلَهَا الْإِنْسَانُ فَلَمْ يُحْسِنِ حَمَلَهَا ، وَ لَمْ يُؤَدِّهَا عَلَيَّ وَجْهًا) . به عبارت دیگر ، این وصف درباره جنس انسان نیست و بلکه متوجه برخی از انسانها بوده و مراد کسانی است که مقام بزرگ و ارزشهای والای انسانی را فراموش کنند و خود را اسیر و بنده این خاکدان نمایند . روی هم رفته این آیه بیانگر عظمت و سعادت و برتری انسانهای انسان ، بر سایر موجودات جهان ، و حقارت و شقاوت و فروتری انسانهای نائسان ، از همه مخلوقات یزدان است .

سوره احزاب آیه ۷۳

متن آیه :
لِيُعَذِّبَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ وَيَتُوبَ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

ترجمه :

(خداوند این امانت را به انسانها داد ، تا ایشان را در بوته آزمایش قرار دهد) و سرانجام خداوند مردان و زنان منافق ، و مردان و زنان مشرک را کیفر دهد ، و بر مردان و زنان مؤمن ببخشد (و بدیشان رحمت نماید) . خداوند همواره بس بخشاینده و مهربان بوده و هست .

توضیحات :

« لِيُعَذِّبَ . . . » : واژه (لِ) برای عاقبت و نتیجه ماقبل است . اگر لام عاقبت باشد ، معنی چنین است : سرانجام حمل این امانت این باشد که . اگر هم لام غایت باشد ، معنی چنین است : هدف از عرض امانت این بوده که .

سوره سبأ آیه ۱

متن آیه :
الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي الْآخِرَةِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ

ترجمه :

(در همین جهان) سپاس خداوندی را سزا است که تمام آنچه در آسمانها و زمین است از آن او است ، و هم در آن جهان سپاس او را سزا است ، (چرا که حاکمیت و مالکیت هر دو جهان از آن او است) و او کار بجا و بس آگاه است .

توضیحات :

« لَهُ الْحَمْدُ فِي الْآخِرَةِ » : اشاره به این است که بندگان در برابر تفضل و الطافی که در آخرت بدیشان خواهد فرمود ، او را خواهند ستود (نگا : یونس / ۱۰ ، فاطر / ۳۴ ، زمر / ۷۴) .

سوره سبأ آیه ۲

متن آیه :
يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ الرَّحِيمُ الْغَفُورُ

ترجمه :

می‌داند آنچه را که به زمین وارد می‌شود ، و آنچه را که از آن خارج می‌شود ، و آنچه را که از

آسمان پائین می‌آید ، و آنچه را که به سوی آن بالا می‌رود ، و او مهربان و بخشاینده است .

توضیحات :

« يَلِجُ » : از مصدر ولوج به معنی ورود (نگا : اعراف / ۴۰) . « يَعْزُجُ » : صعود می‌کند . « فِيهَا » : به سوی آن . واژه (في) به معنی (إلی) است .

سوره سبأ آیه ۳

متن آیه :

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَأْتِينَا السَّاعَةُ قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتَأْتِيَنَّكُمْ عَالِمِ الْغَيْبِ لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ

ترجمه :

کافران می‌گویند : قیامت هرگز برای (حساب و کتاب و سزا و جزای) ما برپا نمی‌شود . بگو : چرا ، به پروردگارم سوگند ! آن کسی که دانای راز (نهان در گستره جهان) است ، قیامت به سراغ شما می‌آید (و خدا به اعمال شما رسیدگی می‌نماید) . به اندازه سنگینی ذره‌ای ، در تمام آسمانها و در زمین از او پنهان و نهان نمی‌گردد ، و نه کمتر از اندازه ذره و نه بزرگتر از آن ، چیزی نیست مگر این که در کتاب آشکاری ثبت و ضبط و نگهداری می‌شود .

توضیحات :

« بَلَىٰ » : آری . این حرف برای ابطال نفی ماقبل است . « وَ رَبِّي » : به پروردگارم سوگند . « عَالِمِ » : بدل یا صفت (رَب) است . « لَا يَعْزُبُ » : (نگا : یونس / ۶۱) . « أَصْغَرَ » : مبتدا و (أَكْبَرَ) عطف بر آن است ، (فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ) خبر . « كِتَابٍ مُّبِينٍ » : لوح محفوظ . علم خدا . جهان پهناور هستی . (نگا : انعام / ۵۹ ، یونس / ۶۱ ، هود / ۶ ، نمل / ۷۵) .

سوره سبأ آیه ۴

متن آیه :

لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ

ترجمه :

(برپائی قیامت و ضبط اعمال برای این است) تا خداوند پاداش کسانی را بدهد که ایمان آورده‌اند و کارهای بایسته و شایسته کرده‌اند . آنان آمرزش (خدا) و روزی ارزشمند و فراخی دارند . (خداوند آمرزش خود را شامل لغزش‌هایشان می‌گرداند ، و نعمت فراوان و خوب بهشت را بهره آنان می‌سازد) .

توضیحات :

« لِيَجْزِيَ » : (نگا : ابراهیم / ۵۱ ، روم / ۴۵ ، احزاب / ۲۴) . « رِزْقٌ كَرِيمٌ » : (نگا : انفال / ۷۴ ، حج / ۵۰ ، نور / ۲۶) .

سوره سبأ آیه ۵

متن آیه :

وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مِّن رَّجْزٍ أَلِيمٌ

ترجمه :

کسانی که (در دنیا پیوسته) تلاش می‌کردند آیات ما را تکذیب و انکار کنند ، و تصور می‌کردند

که (پیغمبر را شکست می‌دهند و او را) درمانده می‌سازند (و جلو پخش قرآن و فرمان یزدان را می‌گیرند) ، آنان عذاب‌ی از بدترین و دردناکترین عذابها را خواهند داشت .

توضیحات :

« وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ » (نگا : حج / ۵۱) . « رَجَزٌ » : (نگا : اعراف / ۱۳۴ و ۱۳۵ ، انفال / ۱۱) . در اینجا مراد بدترین و سخت‌ترین عذاب است .

سوره سبأ آیه ۶

متن آیه :

وَيُرِي الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ الَّذِي أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ هُوَ الْحَقُّ وَيَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ

ترجمه :

کسانی که فرزانه و آگاهند ، چیزی را که از سوی پروردگارت بر تو نازل شده است ، حق می‌بینند ، و راهنمای راه خدای چیره و ستوده می‌دانند .

توضیحات :

« الَّذِي » : آنچه . مراد قرآن است . « هُوَ الْحَقُّ » : مراد این است که قرآن عین حقیقت است و هماهنگ با قوانین آفرینش و واقعیت‌های عالم هستی و جهان انسانیت است . « الْحَقُّ » : مفعول دوم فعل (یري) است و مفعول اول آن (الَّذِي) است .

سوره سبأ آیه ۷

متن آیه :

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ نَدُلُّكُمْ عَلَى رَجُلٍ يُنْبئُكُمْ إِذَا مُزِقْتُمْ كُلٌّ مُمَزَّقٍ إِنَّكُمْ لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ

ترجمه :

کافران (برخی به برخی دیگر ، تمسخرکنان) می‌گویند : آیا مردی را به شما بنمائیم که شما را خبر می‌دهد از این که هنگامی که پیکرهایتان کاملاً متلاشی شد (و ذرات وجودتان در جهان پخش و پراکنده گردید ، دوباره زنده می‌شوید و) آفرینش تازه‌ای پیدا می‌کنید ؟

توضیحات :

« هَلْ نَدُلُّكُمْ ؟ » : آیا شما را رهنمود کنیم ؟ ! مرادشان تمسخر پیغمبر بود و این است که واژه (رَجُلٍ) هم به کار برده‌اند . انگار او را نمی‌شناسند . « مُزِقْتُمْ » : متلاشی شدید . یعنی مردید و پوسیدید و خاك شدید و ذرات خاك پیکرهایتان در گوشه‌ها و کناره‌های جهان ، و چه بسا در بدن جانوران و گیاهان پراکنده گردید . « كُلٌّ مُمَزَّقٍ » : کاملاً پراکنده . واژه (كل) مفعول مطلق است ، و (مُمَزَّقٍ) مصدر میمی و بر وزن اسم مفعول و به معنی تمزیق ، یعنی قطعه قطعه و تکه تکه کردن است .

سوره سبأ آیه ۸

متن آیه :

أَفَتُرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَمْ بِهِ جِنَّةٌ بَلِ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ فِي الْعَذَابِ وَالصَّلَاةِ الْبَعِيدِ

ترجمه :

آیا او بر خدا دروغ می‌بندد ؟ یا نوعی دیوانگی دارد ؟ (وگرنه انسان صادق و عاقل چگونه لب به چنین سخنی می‌گشاید ؟ چنین نیست که ایشان تصور می‌کنند . نخیر !) بلکه کسانی که به

آخرت ایمان ندارند ، گرفتار عذاب (يك نوع نگرانی جانکاه) و گمراهی عجیب (زندگی نامفهوم و بی‌محتوا) هستند (و با وجود ظاهر آراسته ، آرام و قرار ندارند ، و در حقیقت ایشان دیوانه و سرگردانند . غافل‌وار به مسیر نادرست و گناه‌آلودشان ادامه می‌دهند تا طومار زندگی ننگینشان درهم پیچیده می‌شود و به دوزخ درمی‌آیند) .

توضیحات :

« أَفْتَرِي » : در اصل چنین است : أَفْتَرِي ؟ همزه وصل حذف شده و همزه استفهام به حال خود مانده است . « جِنَّةٌ » : جنون . دیوانگی (نگا : اعراف / ۱۸۴ ، مؤمنون / ۲۵ و ۷۰) . « بَلْ » : حرفی است که بر ابطال ماقبل ، و اثبات مابعد دلالت می‌کند . « فِي الْعَذَابِ . . . » : مراد عذاب و سرگستگی دنیوی است که هم اینک در آنند ، و یا این که مراد شکنجه و ویلانی اخروی است که چون محققاً گریبانگیر کفار می‌گردد ، انگار هم اکنون در آنند . « الضَّلَالِ الْبَعِيدِ » : (نگا : نساء / ۶۰ و ۱۱۶ و ۱۳۶ و ۱۶۷ ، ابراهیم / ۳ و ۱۸) .

سوره سبأ آیه ۹

متن آیه :

أَقْلَمُ بِرَوْا إِلَيَّ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِن نَّشَأْ نَخْسِفُ بِهِمُ الْأَرْضَ أَوْ نُسْقِطُ عَلَيْهِمْ كِسْفًا مِّنَ السَّمَاءِ إِن فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ

ترجمه :

آیا به چیزهایی که پیش رو و پشت سر آنان از آسمان و زمین قرار دارد نگاه نمی‌کنید (تا ببینند زیر پایشان کره مذاب و سوزان و در حال فورانی است ، و بالای سرشان اشعه کیهانی و سنگهای سرگردانی است ، و انسانها در میان دو منبع خطر زندگی می‌کنند ؟) . اگر بخواهیم ایشان را به دل زمین فرو می‌بریم ، یا این که قطعه‌هایی از آسمان بر سرشان فرو می‌افکنیم . قطعاً در این (چیزهایی که می‌بینند) نشانه‌ای (از عظمت و قدرت خدا) است برای هر بنده‌ای که بخواهد خالصانه به سوی خدا برگردد .

توضیحات :

« مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ » : مراد همه چیزهایی است که پیش روی انسان است و رو بدانها دارد . یا مراد زمین است که در زیر پای انسان است . « مَا خَلْفَهُمْ » : مراد همه چیزهایی است که پشت سر انسان است و رو بدانها ندارد . یا مراد آسمان است که بالای سر او قرار دارد . « نَخْسِفُ » : (نگا : قصص / ۸۱ و ۸۲ ، عنکبوت / ۴۰ ، نحل / ۴۵) . « كِسْفًا » : جمع کِسْفَةٍ ، بر وزن و معنی قِطْعَةٍ (نگا : اسراء / ۹۲) . « مُنِيبٍ » : کسی که با توبه خالصانه به درگاه خدا برمی‌گردد . بازگردنده .

سوره سبأ آیه ۱۰

متن آیه :

وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُودَ مِنَّا فَضْلًا يَا جِبَالُ أَوِّبِي مَعَهُ وَالطَّيْرَ وَآتَيْنَا لَهُ الْحَدِيدَ

ترجمه :

ما به داود از جانب خود فضیلت بزرگی بخشیدیم . (از جمله به کوهها و پرنده‌ها دستور دادیم که) ای کوهها و ای پرندگان ! با او (در تسبیح و تقدیس خدا) هم‌آواز شوید . همچنین آهن را (همچون موم) برای او نرم کردیم (تا در زره‌سازی نیازی به تافتن آن نداشته باشد) .

توضیحات :

« دَاوُدَ » : يکي از پیغمبران بني اسرائيل است که در فاصله سالهاي ۹۷۰ - ۱۰۳۳ قبل از ميلاد مي زيسته است . « فَضَلًا » : فضيلت و نعمت بزرگ . مراد مواهبي همچون نبوت ، زبور ، تسخير کوهها و پرندهها ، نرم کردن آهن ، و تعليم زره سازي است . برترې (نگا : نمل / ۱۵ و ۱۶) . « اُوبِي » : هم آواز شويد . تکرار کنيد (نگا : انبياء / ۷۹) . « الطَّيْرَ » : عِلَّتْ نَصِبَ آن سه چيز مي تواند باشد : عطف بر محل (جِبَالٌ) . مفعول معه . مفعول به فعل مقدر (سَخَّرْنَا) (نگا : ص / ۱۸ و ۱۹) . « أَلْنَا » : نرم کرديم . بعضي مي گويند : آهن در دست او همچون موم و خمير نرم بود . برخي مي گويند : مراد تعليم ذوب آهن بدو است .

سوره سبأ آيه ۱۱

متن آيه :
 أَنْ اَعْمَلْ سَايَغَاتٍ وَقَدَّرَ فِي السَّرْدِ وَاَعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

ترجمه :

(ما به داود دستور داديم) که زره هاي کامل و فراخ بسازي ، و بافته هاي (حلقه هاي آنها) را به اندازه و متناسب کن ، و کار شايسته اي انجام دهيد (و دقت کافي در كيفيت و کميت محصول و مصنوع خود داشته باشيد) چرا که من مي بينم آنچه را که انجام مي دهيد (و ساخته و پرداخته کسي ، بي حساب و کتاب نمي ماند) .

توضيحات :

« أَنْ اَعْمَلْ . . . » : حرف أَنْ مفسره است و به معني : اين که و يعني . يا مصدره است و حرف جري محذوف است . تقدير آن چنين است : لَانَ اَعْمَلُ . يعني : أَلْنَا لَهُ الْحَدِيدَ لِهَذَا الأَمْرِ . « سَايَغَاتٍ » : جمع سايغ ، به معني تام و کامل ، و مراد زره است . « قَدَّرَ » : اندازه و تناسب را رعايت کن . « السَّرْدِ » : بافت . حلقه زره . زره ساز را (سَرَادٌ) و (زَرَادٌ) مي گويند . « اِعْمَلُوا صَالِحًا » : کار شايسته و بايسته انجام دهيد . مخاطب داود و خاندان و قوم او است ، و در اصل درسي است براي انسانهاي مؤمن که بايد در ساخته ها و بافته هاي خود دقت کافي داشته باشند و محصول کامل و مفيدي ارائه دهند و از خيانت و دغلكاري بپرهيزند .

سوره سبأ آيه ۱۲

متن آيه :
 وَاسْلَيْمَانَ الرِّيحَ عُدُوهُمَا شَهْرًا وَرَوَّاحُهَا شَهْرًا وَأَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِ وَمِنَ الْجِنِّ مَن يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ يُادِنُ رَبَّهُ وَمَن يَزِغُ مِنْهُمْ عَن أَمْرِنَا نَذْفُهُ مِنَ عَذَابِ السَّعِيرِ

ترجمه :

باد را مسخر سلیمان کردیم که صبحگاهان مسیر يك ماه را مي پيمود ، و شامگاهان مسیر يك ماه را . و چشمه مس مذاب را براي او روان ساختيم ، و پروردگارش گروهی از جنیان را رام او کرده و در پيش او کار مي کردند و اگر يکي از آنها از فرمان ما سرپیچی مي کرد (و به سخن سلیمان گوش نمي داد ، کيفرش مي داديم و) از آتش سوزان بدو مي چشانديم .

توضيحات :

« الرِّيحَ » : باد . مفعول فعل محذوف (سَخَّرْنَا) است (نگا : ص / ۲۶) . « عُدُوهُمَا » : بامدادان آن . مراد حرکت باد از صبح تا ظهر است . « رَوَّاحُهَا » : شامگاهان آن . مراد حرکت باد به هنگام برگشت از ظهر تا شب است . باد چگونه دستگاه سلیمان - اعم از تخت يا فرش او - را به حرکت درمي آورده است ، بر ما روشن نيست . « أَسَلْنَا » : جاري ساختيم . از ماده (سَيَّلَانٌ) . « عَيْنَ الْقِطْرِ » : چشمه . مراد معدن است . « الْقِطْرِ » : مس مذاب (نگا : كهف / ۹۶) . « يُادِنُ رَبَّهُ » : به

فرمان پروردگارش . مراد این است که خدا ایشان را مسخر و مطیع سلیمان کرد . « یَزَعُ » : منحرف و کج شود . یعنی بر سلیمان عصیان و طغیان کند .

سوره سبأ آیه ۱۳

متن آیه :
يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِنْ مَحَارِبَ وَتَمَاثِيلَ وَجِفَانٍ كَالْجَوَابِ وَقُدُورٍ رَاسِيَاتٍ اعْمَلُوا آلَ دَاوُودَ شُكْرًا وَقَلِيلٍ مِنْ عِبَادِيَ الشَّكُورِ

ترجمه :

آنان هر چه سلیمان می‌خواست برایش درست می‌کردند ، از قبیل : پرستشگاههای عظیم ، مجسمه‌ها ، ظرفهای بزرگ غذاخوری همانند حوضها ، و دیگهای ثابت (که از بزرگی قابل جابه جایی نبود . به دودمان داود گفتیم :) ای دودمان داود ! سپاسگزاری (این همه نعمت را) بکنید ، و (بدانید که) اندکی از بندگانی سپاسگزارند (و خدای را به هنگام خوشی و نعمت یاد می‌آرند . پس کاری کنید که از زمره این گروه گزیده شکرگزار باشید) .

توضیحات :

« مَحَارِبَ » : جمع مِحْرَاب ، معبدها و پرستشگاهها . قصرها و کاخها . « تَمَاثِيلَ » : جمع تَمَثَال ، مجسمه‌ها و تندیسها . « جِفَانٍ » : جمع جَفْنَة ، ظرفهای غذاخوری . « الْجَوَابِ » : اصل آن (الجوابی) است و جمع جَابِيَة ، حوضها . « جِفَانٍ كَالْجَوَابِ » : مراد ظرفهای غذاخوری همچون حوض است . از قبیل : مجمعه‌ها و سینیهای بزرگ . « قُدُورٍ » : جمع قِدْر ، دیگها . « رَاسِيَاتٍ » : جمع رَاسِيَة ، ثابت و پابرجا . مراد از (قُدُورٍ رَاسِيَاتٍ) دِیکهائی است که به سبب بزرگی و سنگینی آنها را از جا تکان ندهند و بالا و پائین نبرند . « الشَّكُورِ » : بسیار سپاسگزار .

سوره سبأ آیه ۱۴

متن آیه :
فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلَى مَوْتِهِ إِلَّا دَابَّةُ الْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنْسَأَتَهُ فَلَمَّا خَرَّ تَبَيَّنَتِ الْجِنُّ أَنْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ مَا لَبِثُوا فِي الْعَذَابِ الْمُهِينِ

ترجمه :

زمانی که بر سلیمان (که سمبل قدرت و عظمت بود) مرگ مقرر داشتیم ، جنیان را از مرگ او نیاگاهانید مگر موریانه‌هایی که (مدتها بود به عصای سلیمان رخنه کرده بودند و) عصای وی را می‌خوردند . هنگامی که سلیمان (که در میان جنیان بر عصای خود تکیه زده بود و کارهای ایشان را می‌پایید) فرو افتاد ، فهمیدند که اگر آنان از غیب مطلع می‌بودند ، در عذاب خوار کننده (بیگاری و اسارت) باقی نمی‌ماندند (و راه خود را در پیش می‌گرفتند) .

توضیحات :

« قَضَيْنَا » : مقرر داشتیم . واجب گردانیدیم . فرمان صادر کردیم . « دَابَّةُ الْأَرْضِ » : موریانه . چوبخواره . چوبخوارک . واژه (اَرْض) به معنی (اَكْل) یعنی خوردن است . یا این که جمع (اَرْضَة) به معنی موریانه بوده و در نتیجه (دَابَّةُ الْأَرْضِ) معنی موریانه‌ها و چوبخواره‌ها و چوبخوارکها دارد . « مِنْسَأَة » : عصا . « تَبَيَّنَتِ » : فهمیدند و دانستند . این فعل از افعال ذو وجهین است و در اینجا به صورت متعدی به کار رفته است . فاعل آن (الْجِنُّ) و مفعول آن جمله (أَنْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ . . .) می‌باشد . « لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ » : اشاره به این است که جنیان که مردمان این همه خوارق و اوهام بدیشان نسبت می‌دهند ، و گویا فالگیران و کاهنان و دیگر شیادان ، سحر و جادو را با استمداد از ایشان می‌کنند ، و بالاخره از غیب آگاهشان می‌دانند ،

قرآن آنان را در کار غیب همچون انسانها ناتوان و درمانده معرفی می‌فرماید . « الْعَذَابِ الْمُهِينِ » : چه بسا اشاره به کارهای سنگین و سختی باشد که سلیمان گاهی به عنوان جرمه و مجازات بر عهده گروهی از جنیان می‌گذاشت . یا این که عدم آزادی ، خودش عذاب خوار کننده و کمرشکنی است .

سوره سبأ آیه ۱۵

متن آیه :

لَقَدْ كَانَ لِسَبَإٍ فِي مَسْكِنِهِمْ آيَةٌ جَنَّتَانِ عَن يَمِينٍ وَشِمَالٍ كُلُوا مِن رِّزْقِ رَبِّكُمْ وَاشْكُرُوا لَهُ بَلَدَةٌ طَيِّبَةٌ وَرَبٌّ غَفُورٌ

ترجمه :

برای اهالی سبأ در محلّ سکونتشان نشانه‌ای (از قدرت خدا) بود . دو باغ (عظیم و گسترده) در سمت راست و چپ (شهر یمن ، با میوه‌های فراوان . بدیشان گفته شد :) از روزی پروردگارتان بخورید و شکر او را به جای آورید . شهری است پاک و پاکیزه ، و (پربرکت و نعمت ، و آفریدگارتان) پروردگاری است بس آمرزنده .

توضیحات :

« سَبَإٍ » : قبیله مشهور سَبَإٍ . شهر سَبَإٍ . ساکنان شهر سَبَإٍ . « مَسْكِنِهِمْ » : محلّ سکونت ایشان که مَآرِب است و در ۱۰۰ کیلومتری صنعاء قرار دارد . « آيَةٌ » : نشانه قدرت خداوند تعالی . « جَنَّتَانِ » : دو باغ . مراد باغهای فراوان و متصل به هم است . بدل از (آيَةٌ) یا خبر مبتدای محذوف و تقدیر چنین است : هِيَ جَنَّتَانِ ، و یا این که مبتدا است و خبر آن محذوف بوده و در اصل چنین است : هُنَاكَ جَنَّتَانِ . « بَلَدَةٌ » : شهر . خبر مبتدای محذوف است و تقدیر چنین است . هَذِهِ بَلَدَةٌ .

سوره سبأ آیه ۱۶

متن آیه :

فَاعْرِضُوا قَارِسْنَا عَلَيْهِمْ سَبِيلَ الْعَرَمِ وَبَدَّلْنَاهُمْ بِجَنَّتَيْهِمْ جَنَّتَيْنِ ذَوَاتَى أُكُلٍ خَمْطٍ وَأَثَلٍ وَشَيْءٍ مِّن سِدْرٍ قَلِيلٍ

ترجمه :

اما آنان (از شکر نعمت) روی گردان شدند (و مغرور رفاه و لذت گشتند) . بدین سبب ما سبیل ویرانگری را به سویشان روان کردیم و باغهای (پربرکت و پرمیوه) ایشان را به باغهای (بی‌ارزش) با میوه‌های تلخ ، و درختهای شوره گز و اندکی درخت سدر ، مبدل ساختیم .

توضیحات :

« الْعَرَمِ » : ویرانگر . در این صورت (سَبِيلَ الْعَرَمِ) اضافه موصوف به صفت است . یا این که جمع عَرَمَةٌ ، به معنی سد است . برخی هم آن را نام دره‌ای دانسته‌اند . « أُكُلٍ » : ثمره (نگا : رعد / ۴) . « خَمْطٍ » : تلخ . بدمزه . « أَثَلٍ » : گز . شوره گز . « سِدْرٍ » : نام درختی است مشهور به کُنَّار .

سوره سبأ آیه ۱۷

متن آیه :

ذَلِكَ جَزَيْنَاهُمْ بِمَا كَفَرُوا وَهَلْ نُجَازِي إِلَّا الْكَفُورَ

ترجمه :

این (تعویض و تبدیل ،) چیزی بود که به خاطر کفران نعمت ، ایشان را بدان کیفر دادیم . مگر ما جز ناسپاس را مجازات می‌کنیم ؟

توضیحات :

« هَلْ نُجَازِي ؟ » : آیا مجازات می‌کنیم و کیفر می‌دهیم ؟

سوره سبأ آیه ۱۸

متن آیه :

وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقُرَى الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا قُرَى ظَاهِرَةً وَقَدَّرْنَا فِيهَا السَّيْرَ سَيْرُوا فِيهَا لِيَالِي وَآيَاماً
أَمِينٍ

ترجمه :

میان آنان و شهرهای دیگری که پربرکت و نعمت کرده بودیم ، شهرکها و روستاهائی ساخته و پرداخته بودیم که (از یکی ، دیگری) نمایان بود ، و در میان آنها فاصله‌های مناسب و نزدیک به هم ترتیب داده بودیم (به گونه‌ای که امنیت برقرار بود و نیازی هم به حمل آب و توشه سفر دیده نمی‌شد . توسط انبیاء بدیشان پیام دادیم که) شبها و روزها در امن و امان در آنجاها سیر و سفر کنند (و از حق منحرف نشوند و به یاد الطاف خدا باشند و پرستش او را فراموش ننمایند) .

توضیحات :

« قُرَى ظَاهِرَةً » : شهرها و روستاهائی که به هم نزدیک و از یکدیگر نمایان باشند . « قَدَّرْنَا » : مقدر کردیم . نظم و نظام بخشیدیم و سر و سامان دادیم . مراد تنظیم فواصل و ترتیب محل‌های غذاخوری و استراحت شبانه و روزانه است .

سوره سبأ آیه ۱۹

متن آیه :

قَالُوا رَبَّنَا بَاعِدْ بَيْنَ أَسْفَارِنَا وَظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَجَعَلْنَا لَهُمْ أَحَادِيثَ وَمَزَقْنَاهُمْ كُلَّ مُمَزَّقٍ إِنَّ فِي ذَلِكَ
لآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ

ترجمه :

اما ایشان (مست و مغرور نعمت و قدرت گشتند و همچون بنی‌اسرائیل از خوشیها سیر شدند و) گفتند : پروردگارا ! فاصله‌های (منازل) سفرهای ما را زیاد بفرما (تا فقرای بی‌سروپا نتوانند همچون ما اغنیاء سفر کنند .) و بدین وسیله به خود ستم کردند و (ما چنان زندگانی ایشان را پریشان کردیم و در هم پیچیدیم که) آنان را سخنانی (بر سر زبانها) نمودیم ، و سخت متلاشیشان ساختیم (و هر کدام را به گوشه‌ای از جهان پرت کردیم) . قطعاً در این سرگذشت ، نشانه‌های عبرت برای همه شکیبایان سپاسگزار است .

توضیحات :

« بَاعِدْ » : دور کن . فاصله بینداز . « بَيْنَ أَسْفَارِنَا » : این درخواست به درخواست بیجای بنی‌اسرائیل می‌ماند که می‌گفتند : کو سیر و پیاز ؟ ! . (نگا : بقره / ۶۱) . چه بسا مراد از این خواست ، توسعه طلبی و گسترش منطقه نفوذ و قدرت ، یعنی چیزی نزدیک به مفهوم امپریالیسم امروزی باشد . « أَحَادِيثَ » : مراد سخنانی است که بر سر زبانها و نقلِ مجالس بوده و به عنوان افسانه عبرت و ضرب‌المثل نابودی قدرت روایت می‌شده است . « مَزَقْنَاهُمْ . . . » : (نگا : سبأ / ۷) .

سوره سبأ آیه ۲۰

متن آیه :
وَلَقَدْ صَدَقَ عَلَيْهِمْ إِبْلِيسُ ظَنَّهُ فَاتَّبَعُوهُ إِلَّا قَرِيْقًا مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

واقعاً ابلیس پندار خود را درباره آنان راست گرداند (و به کرسی نشاند) . چرا که همگی از او پیروی کردند مگر گروه اندکی از مؤمنان .

توضیحات :

« لَقَدْ صَدَقَ عَلَيْهِمْ إِبْلِيسُ ظَنَّهُ » : ابلیس گمان و آرزوی خود را درباره ایشان واقعیت بخشید . شیطان پنداری که درباره آنان داشت ، محقق یافت . « عَلَيْهِمْ » : واژه (عَلَي) به معنی (فی) است . « ظَنَّهُ » : اشاره به آرزو و قصد ابلیس در حق انسانها ، به هنگام طرد شیطان از آستانه یزدان است (نگا : اعراف / ۱۱ - ۱۸ ، حجر / ۳۸ - ۴۴) .

سوره سبأ آیه ۲۱

متن آیه :
وَمَا كَانَ لَهُ عَلَيْهِمْ مِّنْ سُلْطَانٍ إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يُّؤْمِنُ بِالْآخِرَةِ مِمَّنْ هُوَ مِنْهَا فِي شَكٍّ وَرَبُّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ حَفِيْظٌ

ترجمه :

شیطان هیچ گونه قدرتی بر آنان نداشت (تا با آن بتواند ایشان را به پیروی از خود وادارد . تنها کاری که از دست او ساخته است ، وسوسه است . این هم بدو داده نشده است) مگر بدان خاطر تا بدانیم که چه کسی به آخرت ایمان می‌آورد ، و چه کسی درباره آن متردد می‌ماند . پروردگار تو مراقب (احوال) و نگهدار (حساب افعال بندگان) است .

توضیحات :

« سُلْطَانٍ » : سلطه و قدرت و استیلاء . « لِنَعْلَمَ » : (نگا : بقره / ۱۴۳ ، آل عمران / ۱۴۰ و ۱۴۲ و ۱۶۷ ، مائده / ۹۴ ، کهف / ۱۲) . « حَفِيْظٌ » : (نگا : هود / ۵۷) .

سوره سبأ آیه ۲۲

متن آیه :
قُلْ اَدْعُوا الَّذِيْنَ زَعَمْتُمْ مِّنْ دُونِ اللّٰهِ لَا يَمْلِكُوْنَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْاَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيْهَا مِنْ شِرْكٍ وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِنْ ظٰهِيْرٍ

ترجمه :

(ای پیغمبر ! به مشرکان) بگو : کسانی را به فریاد بخوانید که بجز خدا (معبود خود) می‌پندارید . (اما بدانید آنها هرگز گرهی از کارتان نمی‌گشایند و سودی و زبانی به شما نمی‌رسانند . چرا که) آنها در آسمانها و زمین به اندازه ذره‌ای مالک چیزی نیستند و در آسمانها و زمین کمترین حق مشارکت (در خلقت و مالکیت و اداره جهان) نداشته (و انباز خدا نمی‌باشند) ، و خداوند در میانشان یاور و پشتیبانی ندارد (تا در اداره مملکت کائنات بدو نیازمند باشد) .

توضیحات :

« زَعَمْتُمْ » : گمان برده‌اید . بعد از آن ، جمله (اَنْهُمْ ءَالِهَةٌ) مقدر است . « مِّنْ دُونِ اللّٰهِ » : بجز

خدا . بعد از آن جمله (لَا يَسْتَجِيبُونَ دُعَاءَكُمْ) مقدر است . لذا مجموعاً چنین می‌شود : قُلْ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ أَنَّهُمْ آلهةٌ مِن دُونِ اللَّهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَكُمْ . « شِرْكٌ » : مشارکت . نصیب و بهره . « ظَهِيرٌ » : یاور و پشتیبان .

سوره سبأ آیه ۲۳

متن آیه :
وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَن أَذِنَ لَهُ حَتَّىٰ إِذَا فُزِعَ عَن قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا الْحَقَّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ

ترجمه :

هیچ گونه شفاعتی در پیشگاه خدا سودمند واقع نمی‌گردد ، مگر شفاعت کسی که خدا بدو اجازه (میانجیگری) دهد (و آن هم جز خوب و پسندیده نگوید . در آن روز اضطراب و وحشتی بر دل‌های شفاعت کنندگان و شفاعت شوندگان چیره می‌شود ، و در انتظار این هستند که ببینند خداوند به چه کسانی اجازه شفاعت می‌دهد و برای چه کسانی باید شفاعت بشود . این حالت اضطراب و نگرانی همچنان ادامه می‌یابد) تا زمانی که (فرمان از ناحیه خدا صادر می‌شود و) فزع و اضطراب از دل‌های آنان زایل می‌گردد . (گروهی رو به گروه دیگر کرده شادان و خندان می‌پرسند :) آیا پروردگارتان چه (دستوری صادر) فرمود ؟ می‌گویند : حق را (صادر) فرمود (که اجازه شفاعت است) و او والا و بزرگوار است .

توضیحات :

« لَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ » : (نگا : بقره / ۲۵۴ و ۲۵۵ ، طه / ۱۰۹ ، انبیاء / ۲۸ ، نجم / ۲۶) . « فُزِعَ » : هراس برطرف شد . باب تفعیل فزَع ، برای سلب است . « قَالُوا : مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ » : این جمله جنبه مزده به یکدیگر را دارد و بیانگر اوج شادی شفاعت کنندگان و شفاعت شوندگان است . « الْحَقُّ » : درست . مراد اجازه شفاعت برابر شرایط مذکور آیات دیگر قرآن است .

سوره سبأ آیه ۲۴

متن آیه :
قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِّنَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ وَإِنَّا أَوْ إِبَائِكُمْ لَعَلَىٰ هُدًىٰ أَوْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

ترجمه :

(ای پیغمبر ! به مشرکان) بگو : چه کسی شما را از آسمانها و زمین روزی می‌رساند (و برکات و نعمات آنها را در اختیارتان می‌گذارد ؟ اگر از روی عناد پاسخ ندادند ، خودت) بگو : خدا . قطعاً یا ما (مؤمنان) و یا شما (مشرکان) بر هدایت یا ضلالت آشکاری هستیم . (چرا که عقیده ما و شما با هم تضاد روشنی دارد . پس حتماً گروهی از ما و شما اهل هدایت و دسته‌ای گرفتار ضلالت است) .

توضیحات :

« مِنَ السَّمَاوَاتِ » : روزیهای پروردگار که از ناحیه آسمان ، یعنی از سوی بالا به ما می‌رسد ، همچون : نور و حرارت آفتاب و هوا و برف و باران . « وَ الْأَرْضِ » : برکات زمین همچون : منابع آبهای زیرزمینی و معادن گوناگون .

سوره سبأ آیه ۲۵

متن آیه :
قُلْ لَّا تُسْأَلُونَ عَمَّا أُجْرِمْنَا وَلَا نُسْأَلُ عَمَّا نَعْمَلُونَ

ترجمه :

بگو : از شما درباره گناھاني که ما کرده ایم ، و از ما درباره گناھاني که شما کرده اید ، پرسیده نمي شود (و پافشاري ما براي راهنمائي شما تنها جنبه دلسوزي به حال شما دارد و بس) .

توضیحات :

« أجرمنا » : مرتکب گناه شده ایم .

سوره سبأ آیه ۲۶

متن آیه :

قُلْ يَجْمَعُ بَيْنَنَا رَبَّنَا ثُمَّ يَفْتَحُ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَهُوَ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ

ترجمه :

بگو : پروردگارمان ما را (در روز رستاخيز) گرد مي آورد و سپس در میان ما به حق داوري مي کند . تنها او داور آگاه (از کارهاي ما و شما) است .

توضیحات :

« يَفْتَحُ » : قضاوت و داوري مي کند (نگا : شعراء / ۱۱۸) . « الْفَتَّاحُ » : قاضي و داور (نگا : اعراف / ۸۹) .

سوره سبأ آیه ۲۷

متن آیه :

قُلْ أَرُونِي الَّذِينَ أَلْحَقْتُمْ بِهِ شُرَكَاءَ كَلَّا بَلْ هُوَ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

ترجمه :

بگو : کسانی را که به عنوان شريك خدا به خدا ملحق ساخته اید ، به من نشان دهید (تا بینم برابر کدام ویژگی ، در الوهیت با خداوندي انبازند که چیزی همسان او نیست ؟ !) نه ، هرگز ! (چنین چیزی ممکن نیست . آخر این يك مشیت سنگ و چوب خاموش و بي جان ، که آنها را سمبل و نماد ارواح و فرشتگان مي دانید ، ساخته و پرداخته دست خودتان بوده و مرتبه خدائي را نشايند بلکه تنها الله (که آفریدگار آسمانها و زمین) و چیره و کار بجا است ، خدا است و بس .

توضیحات :

« أَرُونِي » : به من بنمائید . نشانم دهید . « بِهِ » : به خدا . « شُرَكَاءَ » : حال (الَّذِينَ) است . « هُوَ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ » : (هُوَ) مبتدا و (اللَّهُ) خبر آن بوده و تفسیرش مي کند و (الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ) صفت اول و دوم (اللَّهُ) است . یا این که (هُوَ) ضمیر شأن و (اللَّهُ) مبتدا و (الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ) خبر اول و دوم است .

سوره سبأ آیه ۲۸

متن آیه :

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

ما تو را براي جملگي مردمان فرستاده ایم تا مژده رسان (مؤمنان به سعادت ابدی) و بیم دهنده (کافران به شقاوت سرمدي) باشي ، وليکن اکثر مردم (از این معني) بي خبرند (و همگاني

بودن نبوت تو را باور نمی‌دارند) .

توضیحات :

« كَافَّةً » : همه . جملگی (نگا : بقره / ۲۰۸ ، توبه / ۳۶ و ۱۲۲) . حال ضمیر (كَ) است . اسم فاعل و (ه) برای مبالغه است همچون رَاوِيَةً ، و یا این که مصدر است همچون عَاقِبَةٌ . یا این که حال مقدم (ناس) است . « بَشِيرًا وَ نَذِيرًا » : حال (كَ) هستند . این آیه جهانی بودن دعوت پیغمبر را می‌رساند (نگا : اعراف / ۱۵۸ ، انعام / ۱۹ ، فرقان / ۱) .

سوره سبأ آیه ۲۹

متن آیه :

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ

ترجمه :

(کافران) می‌گویند : اگر راست می‌گوئید (که رستاخیزی در میان است ، به ما بگوئید) این وعده کی به وقوع می‌پیوندد ؟ !

توضیحات :

« مَتَى هَذَا الْوَعْدُ ؟ » : مراد وعده وقوع قیامت و داخل شدن نیکان به بهشت و ورود بدان به دوزخ است . البته پرسش کافران جنبه استهزاء داشت .

سوره سبأ آیه ۳۰

متن آیه :

قُلْ لَكُمْ مِيعَادٌ يَوْمَ لَا تَسْتَأْخِرُونَ عَنْهُ سَاعَةً وَلَا تَسْتَقْدِمُونَ

ترجمه :

بگو : وعده شما روز مشخصی است که نه ساعتی از آن پسی می‌گیرید ، و نه ساعتی از آن پیشی می‌گیرید .

توضیحات :

« مِيعَادٌ يَوْمٌ » : مراد از مِيعَادٌ ، زمان شیء موعود است . اضافه به چیزی شده است که بیانگر آن است . یعنی : مِيعَادٌ هُوَ يَوْمٌ . « لَا تَسْتَأْخِرُونَ . . . » : (نگا : اعراف / ۳۴ ، یونس / ۴۹) .

سوره سبأ آیه ۳۱

متن آیه :

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ نُؤْمِنَ بِهَذَا الْقُرْآنِ وَلَا بِالَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَوْ تَرَى إِذِ الظَّالِمُونَ مَوْجُوفُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ الْقَوْلَ يَقُولُ الَّذِينَ اسْتَضَعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لَوْلَا أَنْتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ

ترجمه :

کافران می‌گویند : ما هرگز به این قرآن و دیگر کتابهای پیش از آن ایمان نخواهیم آورد . اگر برایت ممکن بود که ببینی (حال چنین ستمگرانی را) در آن زمان که ستمگران در پیشگاه پروردگارشان (برای حساب و کتاب) نگاه داشته شده‌اند (از کارشان در شگفت می‌ماندی . چرا که) همه با یکدیگر در گفتگویند و هر یکی گناه را به گردن دیگری می‌اندازند . مستضعفان و زبردستان ، به مستکبران و بالادستان می‌گویند : اگر شما نبودید (و ما را گمراه نمی‌کردید) ما ایمان می‌آوردیم (و اکنون رستگار می‌شدیم) .

توضیحات :

« وَ لَوْ تَرَى . . . » : (نگا : انعام / ۲۷ و ۳۰ و ۹۳ ، انفال / ۵۰ ، سجده / ۱۲) . « يَرْجِعُ » : ردّ مي‌کنند . بازگشت مي‌دهند . مراد لومه و سبز زرش و گناه را به گردن يکديگر انداختن است . اين فعل از افعال ذو وجهين است و در اینجا متعدي است .

سوره سبأ آيه ۳۲

متن آيه :

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ اسْتَضَعِفُوا أَنَحْنُ صَدَدْنَاكُمْ عَنِ الْهُدَىٰ بَعْدَ إِذْ جَاءَكُمْ بَلْ كُنْتُمْ مُجْرِمِينَ

ترجمه :

مستکبران هم به مستضعفان مي‌گویند : آیا ما شما را از هدايتي باز داشته‌ایم که براي‌تان آمده بوده است ؟ ! (هرگز ما چنین کاري را نکرده‌ایم و) بلکه خود شما گناهکار بوده‌اید (و به کفر و الحاد گرائیده‌اید) .

توضیحات :

« صَدَدْنَاكُمْ » : شما را باز داشته‌ایم . مانع شما بوده‌ایم .

سوره سبأ آيه ۳۳

متن آيه :

وَقَالَ الَّذِينَ اسْتَضَعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا بَلْ مَكْرُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ إِذْ تَأْمُرُونَنَا أَنْ نَكْفُرَ بِاللَّهِ وَنَجْعَلَ لَهُ أَنْدَادًا وَأَسْرُوا النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ وَجَعَلْنَا الْأَغْصَالَ فِي أَعْنَاقِ الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

مستضعفان به مستکبران (بار ديگر) مي‌گویند : بلکه توطئه‌ها و تبليغات مکارانه شما در شب و روز سبب شد که ما از هدايت بازمانيم ، در آن هنگامی که شما به ما دستور مي‌داديد که خدا را به يگانگي نشناسيم و انبازها و همتاهائي براي او قرار دهيم . (سرانجام هر دو گروه از شدت وحشت ، نفس‌هايشان در سينه‌ها حبس مي‌شود) و پشيماني خود را پنهان مي‌دارند ، بدان گاه که عذاب را مشاهده مي‌کنند و ما غل و زنجيرها را به گردن کافران مي‌اندازيم (و ايشان را روانه دوزخ مي‌سازيم) . آیا به آنان جزائي جز (جزاي) کارهائي که مي‌کرده‌اند داده مي‌شود ؟

توضیحات :

« مَكْرُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ » : نيرنگ شب و روز ، يعني حيله‌گريها و توطئه‌هاي مستمرّ شما دربارۀ ما ما را از هدايت بازداشت . « أَنْدَادًا » : همگونها و همتاها . مراد انبازها و شرکاء است . « أَسْرُوا » : پنهان داشتند . مراد بند آمدن زبان از گفتار به خاطر شدت وحشتي است که از مشاهده عذاب بدپيشان دست مي‌دهد . يا اين که (أَسْرُوا) از اضداد است و به معني : اظهار پشيماني کردند « هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا . . . » : مراد تجسم اعمال است . يعني اين اعمال و کردار کفار و مجرمين است که به صورت زنجيرهاي اسارت بر گردن و دست و پاي آنان گذارده مي‌شود . يا اين که انسان جزاي همان چيزهائي را مي‌بيند که کرده است و لاغير .

سوره سبأ آيه ۳۴

متن آيه :

وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّن نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ

ترجمه :

ما به هر شهر و دیاری که پیغمبری را فرستاده‌ایم ، سران و منتعمان آنجا گفته‌اند : ما بدانچه آورده‌اید باور نداریم .

توضیحات :

« قَرِيَّةٌ » : شهر و دیار . « نَذِيرٌ » : بیم دهنده . مراد پیغمبر الهی است . « مُتْرَفُوهَا » : مراد رؤساء و اغنیاء و زورمداران و منتعمان و بالاخره مستان ناز و نعمت و قدرت است (نگا : اسراء / ۱۶ ، مؤمنون / ۶۴) . « أَرْسَلْتُمْ بِهِ » : (نگا : ابراهیم / ۹) .

سوره سبأ آیه ۳۵

متن آیه :
وَقَالُوا نَحْنُ أَكْثَرُ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا وَمَا نَحْنُ بِمُعَذِّبِينَ

ترجمه :

و گفته‌اند : ما که (در دنیا) اموال و اولاد بیشتری داریم و (این نشانه علاقه و محبت خدا به ما است ، و در آخرت هم) ما هرگز عذاب نمی‌بینیم و شکنجه نمی‌شویم .

توضیحات :

« أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا » : تمییزند .

سوره سبأ آیه ۳۶

متن آیه :
قُلْ إِنْ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

بگو : پروردگارم روزی را برای هر کس که خود بخواهد فراخ یا تنگ می‌گرداند (اعم از عاصی و مطیع . داشتن و نداشتن ، نشانه محبت و خوشنودی ، و یا نفرت و ناخوشنودی خدا از بنده نیست) و لیکن بیشتر مردم (چنین چیزی را) نمی‌دانند .

توضیحات :

« يَبْسُطُ وَيَقْدِرُ » : (نگا : رعد / ۲۶ ، اسراء / ۳۰ ، قصص / ۸۲) .

سوره سبأ آیه ۳۷

متن آیه :
وَمَا أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ يَأْتِي تَقْرِيْبِكُمْ عِنْدَنَا زُلْفَىٰ إِلَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ جَزَاءُ الصَّعْفِ بِمَا عَمِلُوا وَهُمْ فِي الْعَرْقَاتِ آمِنُونَ

ترجمه :

اموال و اولاد شما چیزهایی نیستند که شما را به ما نزدیک و مقرب سازند ، بلکه کسانی که ایمان بیاورند و کارهای شایسته و بایسته بکنند آنان (مقرب درگاه الهی بوده و) در برابر اعمالی که انجام داده‌اند پاداش مضاعف دارند ، و ایشان در طبقات بالا (یعنی در برترین منازل بهشت) در امن و امان بسر می‌برند .

توضیحات :

« زُلْفِي » : قرب و منزلت . پایه و مقام . مفعول مطلق است و هم معنی با مصدر فعلی . « الضَّعْفِ » : مضاعف . چندین برابر . مراد دسبت کم يك به ده ايسبت (نگا : انعام / ۱۶۰) . « إلا » : لیکن . اما . « من » : مستثنی از ضمیر (كُمْ) در فعل (تَقْرِيكُمْ) ايسبت و یا مبتدا و مابعد آن خبر است . « العُرُقَاتِ » : (نگا : زمر / ۲۰ ، عنكبوت / ۵۸) . « جزاء الضَّعْفِ » : اضافه موصوف به صفت ، و یا اضافه مصدر به مفعول خود است .

سوره سبأ آیه ۳۸

متن آیه :

وَالَّذِينَ يَسْعَوْنَ فِي آيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ أُولَئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ

ترجمه :

کسانی که (در دنیا پیوسته) تلاش می‌کنند آیات ما را تکذیب و انکار کنند ، و تصور می‌کنند که (پیغمبر را شکست می‌دهند و او را) درمانده می‌سازند (و جلو پخش قرآن و فرمان یزدان را می‌گیرند) آنان به عذاب احضارشدگانند (و جاودانه در آن ماندگار می‌مانند) .

توضیحات :

« الَّذِينَ يَسْعَوْنَ . . . » : (نگا : حج / ۵۱ ، سبأ / ۵) . « مُحْضَرُونَ » : احضار شدگان . یعنی فرشتگان به زور آنان را در دوزخ حاضر می‌آورند (نگا : قصص / ۶۱) .

سوره سبأ آیه ۳۹

متن آیه :

قُلْ إِنْ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

ترجمه :

بگو : پروردگارم روزی را برای هر کس از بندگانش که بخواهد فراخ و یا تنگ می‌گرداند ، و هر چه را (در راه خدا) ببخشید و صرف کنید ، خدا جای آن را پر می‌کند ، و او بهترین روزی دهندگان است .

توضیحات :

« يُخْلِفُهُ » : جای آن را پر می‌کند . عوض آن را می‌دهد .

سوره سبأ آیه ۴۰

متن آیه :

وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَائِكَةِ أَهْلَاءَ إِيَّاكُمْ كَانُوا يَعْبُدُونَ

ترجمه :

(یادآور شو) روزی را که خداوند جملگی آنان را گرد می‌آورد و سپس به فرشتگان (رو در روی فرشته پرستان) می‌گوید : آیا اینان شما را (به جای من) پرستش می‌کرده‌اند ؟ !

توضیحات :

« إِيَّاكُمْ كَانُوا يَعْبُدُونَ » : مراد این است که ای فرشتگان شما به این جماعت گفته‌اید که آنان شما را پرستش کنند ؟ این سؤال برای تنبیه و شرمندگی هر چه بیشتر کافران و مشرکان است

سوره سبأ آیه ۴۱

متن آیه :
قَالُوا سُبْحَانَكَ أَنْتَ وَلِيِّنَا مِنْ دُونِهِمْ بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّ أَكْثَرَهُمْ يَهْمُ مُؤْمِنُونَ

ترجمه :

می‌گویند : تو منزّهی (از این نسبت‌های ناروائی که به ساحت مقدّست داده‌اند ، ما به هیچ وجه با این گروه ارتباط نداشته‌ایم) و تنها تو یار و یاور ما بوده‌ای نه آنان . بلکه ایشان جنیان را می‌پرستیده‌اند ، و اکثر آنان بدیشان ایمان داشته‌اند .

توضیحات :

« أَنْتَ وَلِيُّنَا مِنْ . . . » : (نگا : فرقان / ۱۸) . « الْجِنَّ » : مراد شیاطین است (نگا : نساء / ۱۱۷) .

سوره سبأ آیه ۴۲

متن آیه :
قَالِیَوْمَ لَا یَمْلِكُ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ نَفَعًا وَلَا ضَرًّا وَنَقُولُ لِلَّذینَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِی كُنْتُمْ بِهَا تُكذِبُونَ

ترجمه :

در آن روز هیچ یک از شما نمی‌تواند برای دیگری سودی و زبانی داشته باشد ، و به ستمگران می‌گوئیم : عذاب آتشی را بچشید که آن را دروغ می‌دانستید .

توضیحات :

« الْیَوْمَ » : آن روز که قیامت است . امروز که قیامت است .

سوره سبأ آیه ۴۳

متن آیه :
وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَیْهِمْ آیَاتُنَا بَیِّنَاتٍ قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا رَجُلٌ یُرِیدُ أَنْ یُصَدِّکُمْ عَمَّا کَانَ یَعْبُدُ آبَاؤُکُمْ وَقَالُوا مَا هَذَا إِلَّا إِفْکٌ مُفْتَرٍ وَقَالَ الَّذِینَ کَفَرُوا لَیْلَقَ لَمَّا جَاءَهُمْ إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِینٌ

ترجمه :

و هنگامی که آیه‌های روشن ما بر آنان خوانده می‌شود ، می‌گویند : او مردی است که می‌خواهد شما را باز دارد از چیزهایی که پدرانتان پرستش می‌کرده‌اند . و می‌گویند : این (قرآن) جز دروغ بزرگی نیست که (به خدا) نسبت داده شده است . همچنین کافران هنگامی که قرآن برایشان می‌آید درباره آن می‌گویند : این جادوی آشکاری بیش نیست .

توضیحات :

« بَیِّنَاتٍ » : واضح و آشکار . حال است « مَا هَذَا . . . » : مرادشان پیغمبر اسلام است . « إِفْکٌ » : سخنی که حقیقت نداشته باشد . دروغ (نگا : نور / ۱۱ و ۱۲ ، فرقان / ۴) . « مُفْتَرٍ » : از پیش خود ساخته شده و به هم بافته شده . (نگا : قصص / ۳۶) . « الْحَقُّ » : مراد قرآن است

سوره سبأ آیه ۴۴

متن آیه :

وَمَا آتَيْنَاهُمْ مِّنْ كُتُبٍ يَدْرُسُونَهَا وَمَا أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمْ قَبْلَكَ مِن نَّذِيرٍ

ترجمه :

ما (قبلاً) هیچ کتابی برای ایشان نفرستاده‌ایم تا آن را بخوانند (و به اتکای آن ، سخنان تو را تکذیب کنند) ، و پیش از تو هیچ پیغمبری نیز به سویشان روانه نکرده‌ایم (تا در پرتو کلام او ، دعوت تازه اسلام را نادرست و ناروا ببینند) .

توضیحات :

« يَدْرُسُونَهَا » : آن را می‌خوانند . « وَمَا أَرْسَلْنَا . . . » : (نگا : قصص / ۴۶ ، سجده / ۳) .

سوره سبأ آیه ۴۵

متن آیه :

وَكَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَمَا بَلَغُوا مِعْشَارَ مَا آتَيْنَاهُمْ فَكَذَّبُوا رُسُلِي فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ

ترجمه :

کسانی که پیش از اینان بوده‌اند . (آیات کتابهای آسمانی را) تکذیب کرده‌اند ، و حال این که اینان (حتی از لحاظ قوت و قدرت) به یکدهم ایشان هم نمی‌رسند ، از آنجا که پیغمبران مرا تکذیب کرده‌اند ، بنگرید که چگونه کیفرشان داده‌ام (و شهر و دیارشان را آئینه عبرت دیگران ساخته‌ام . پس شما ستمگران مکه ، و شما ستمگران تاریخ ، سرنوشت خود را از ایشان قیاس کنید و بدانید نه سنت الهی تغییرپذیر است و نه شما از آنان برتر و مقتدرترید) .

توضیحات :

« مِعْشَارَ » : ده يك . یکدهم . « نَكِيرِ » : ناخوشنودی و بد آمدنم از ایشان . مراد اثر ناخوشنودی است که کیفر و مجازات است (نگا : حج / ۴۴) .

سوره سبأ آیه ۴۶

متن آیه :

قُلْ إِنَّمَا أَعْطِيكُمْ يَوْمَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَثْنَىٰ وَفِرَادَىٰ ثُمَّ تَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِكُمْ مِّن جِنَّةٍ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَّكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ

ترجمه :

بگو : من شما را تنها يك نصیحت می‌کنم ، و آن این است که : خالصانه برای خدا ، دو نفر دو نفر ، و یا يك نفر يك نفر ، برخیزید (و اندیشه‌های خفته را زنده کنید) . سپس (درباره محمد که سالها با او بسر برده‌اید فکر خود را به کار گیرید و) بیندیشید (تا پاکي و امانتداری و سلامت جسمانی و روحانی او ، در خاطره‌ها مجسم شود . . . این) همدم و همنشین (دیرینه) شما ، جن زده و دیوانه نیست . بلکه او بیم دهنده شما از عذاب سختی است که در پیش است .

توضیحات :

« يَوْمَاحِدَةٍ » : به خصلت و نصیحت یگانه‌ای . « أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ » : و آن این که برای خدا برخیزید و دست به کار شوید . « مَثْنَىٰ » : دوتا دوتا . حال است . « فِرَادَىٰ » : يك يك . مفرد آن فرد است (نگا : انعام / ۹۴) . « جِنَّةٍ » : دیوانگی (نگا : اعراف / ۱۸۴ ، مؤمنون / ۲۵ و ۷۰ ، سبأ / ۸) . « بَيْنَ يَدَيْ » : پیشاپیش (نگا : اعراف / ۵۷ ، نمل / ۶۳ ، فرقان / ۴۸) . جلو . پیش رو . « بَيْنَ »

بَدَيُّ عَذَابٍ شَدِيدٍ « : قبل از وقوع عذاب سخت . رویارویی عذاب سخت . یعنی انگار عذاب خدا رویاروی انسان قرار گرفته است . یا این که آن اندازه نزدیک است که هر آن به انسان برسد .

سوره سبأ آیه ۴۷

متن آیه :
قُلْ مَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

ترجمه :

بگو : هر مزدی که (در قبال تبلیغ دعوت آسمانی) از شما خواسته باشم ، برای خودتان . (من پاداش مادی چشم نمی‌دارم ، و بلکه) اجر و مزد من بر خدا است و بس . او آگاه از هر چیزی و حاضر و ناظر بر هر امری است .

توضیحات :

« شهید » : گواه . مطلع (نگا : آل‌عمران / ۹۸ ، مائده / ۱۱۷) .

سوره سبأ آیه ۴۸

متن آیه :
قُلْ إِنْ رَبِّي يَخْفِئُ بِالْحَقِّ عِلْمَ الْغُيُوبِ

ترجمه :

بگو : پروردگار من ، حق را آشکارا بیان می‌دارد (و با آن باطل را از میان بر می‌دارد . . . او) دانای نهانیها و کاملاً آگاه از پنهانیها است .

توضیحات :

« يَخْفِئُ بِالْحَقِّ » : حق را به جان باطل می‌اندازد . (نگا : انبیاء / ۱۸) . مراد بیان ادله حق به صورت قاطع و واضح است . یا این که منظور از افکندن حق ، ارسال کتب آسمانی برای انبیاء ، و القاء وحی الهی به قلوب پیغمبران : است .

سوره سبأ آیه ۴۹

متن آیه :
قُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَمَا يُبْدِئُ الْبَاطِلُ وَمَا يُعِيدُ

ترجمه :

بگو : حق به میان آمد و باطل (در پرتو نور حق ، اثری از آن نماند و مُرد ، و لذا) نه کار تازه‌ای را می‌تواند انجام دهد ، و نه کار گذشته‌ای را می‌تواند از سر گیرد .

توضیحات :

« الْحَقُّ » : مراد اسلام است . « الْبَاطِلُ » : مراد کفر است . « مَا يُبْدِئُ » : شروع نمی‌کند . نقش جدیدی ایفاء نمی‌کند . « مَا يُعِيدُ » : از سر نمی‌گیرد . دوباره انجام نمی‌دهد . نقش قدیم بازی نمی‌کند . « مَا يُبْدِئُ الْبَاطِلُ وَمَا يُعِيدُ » : مراد نقش بر آب بودن همه نقشهای باطل است . انگار باطل به شخص مرده می‌ماند که نه کارهای گذشته را می‌تواند بکند و نه کارهای تازه‌ای از او ساخته است . ذکر این نکته ضروری است که نور اسلام فاعلیت زدودن کفر و شرک و نفاق را دارد ، همان گونه که نور ، ظلمت را می‌زداید . اما انسانها هم باید از نور آن استفاده کنند و قابلیت را بهم برسانند ، تا در پرتو فاعلیت فاعل و قابلیت قابل ، پیروزی ظاهر و حاصل شود .

سوره سبأ آیه ۵۰

متن آیه :

قُلْ إِنْ ضَلَلْتُ فَإِنَّمَا أَضِلُّ عَلَىٰ نَفْسِي وَإِنِ اهْتَدَيْتُ فِيمَا يُوحِي إِلَيَّ رَبِّي إِنَّهُ سَمِيعٌ قَرِيبٌ

ترجمه :

(به مشرکان بت پرست) بگو : اگر من (با ترك بتها و دوري از آئين شما) گمراه شده باشم ، به زبان خود گمراه شده‌ام (و كيفر آن را مي بينم) و اگر راهياب بوده باشم ، در پرتو چيزهائي است كه پروردگارم به من وحي مي فرمايد . او شنوا و نزديك است (و اقوال و افعال ما بر او پنهان نمي ماند) .

توضیحات :

« أَضِلُّ عَلَىٰ نَفْسِي » : به زبان خود گمراه مي شوم و كيفر آن را مي بينم .

سوره سبأ آیه ۵۱

متن آیه :

وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ فَزَعُوا فَلَا قَوَّةَ وَأُخِذُوا مِن مَّكَانٍ قَرِيبٍ

ترجمه :

اگر برايتم ممكن بود ببيني (حال ستمگران را) در آن دم كه به وحشت مي افندند و راه گريزي ندارند و اصلاً مهلتي بديشان داده نمي شود ، و از مكان نزديكي گرفتار (و روانه آتش) مي گردند ، (صحنه هراس انگيزي را خواهي ديد كه انسان از آن برخورد مي لرزد و بيتاب مي شود) .

توضیحات :

« وَ لَوْ تَرَىٰ » : (نگا : سبأ / ۳۱) . « فَزَعُوا » : به هراس افتادند . سراسيمه شدند . « لَا قَوَّةَ » : هيچ رهائي نيست . مراد از (قَوَّة) گريز و مهلت است . يعني اصلاً خدا بديشان مهلت نمي دهد و راه گريزي هم ندارند . « مَكَانٍ قَرِيبٍ » : مراد اين است كه در اسرع وقت از نزديكترين محل گرفتارشان مي سازند . اين آيه بيانگر حال آشفته كافران در آغاز هنگامه رستاخيز است (نگا : ۴۱ - ۴۴) . يا اين كه وضع نابسامان آنان به هنگام بلاياي نابود كننده و عذاب استيصال در دنيا است (نگا : غافر / ۸۳ - ۸۵) .

سوره سبأ آیه ۵۲

متن آیه :

وَقَالُوا آمَنَّا بِهِ وَأَنَّىٰ لَهُمُ التَّنَاطُشُ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ

ترجمه :

(به هنگام گرفتار شدن در چنگال مجازات الهي) خواهند گفت : به « حق » ايمان داريم . آنان چگونه مي توانند از فاصله دور (از جهان كه جاي پذيرش ايمان و مزرعه آخرت بود) سهل و ساده حق را فرا چنگ آورند (و از مزايای ايمان بدان برخوردار شوند ؟) .

توضیحات :

« بِهِ » : مرجع ضمير (ه) حق در آيه ۴۹ است كه مراد اسلام و قرآن است . « أَنَّىٰ » : چگونه ؟ « التَّنَاطُشُ » : دسترسي پيدا كردن . فراچنگ آوردن . « مَكَانٍ بَعِيدٍ » : مراد آخرت است كه با جهان ما فاصله دوري دارد . يعني بعد از خروج از دنيا ، تازه كسي نمي تواند ايماني به دست آورد

که در پرتو آن رستگاری میسر گردد (نگا : انعام / ۱۵۸ ، غافر / ۸۴ و ۸۵) .

سوره سبأ آیه ۵۳

متن آیه :

وَقَدْ كَفَرُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ وَيَقْذِفُونَ بِالْغَيْبِ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ

ترجمه :

و حال این که قبلاً (در زمان حیات که از عقل و اختیار و اراده برخوردار بوده‌اند) حق را نپذیرفته‌اند ، و بلکه دوردور به جهان غیب نسبت‌های ناروایی زده‌اند (و نبوت و قیامت و بهشت و دوزخ و بالاخره جهان ماوراء طبیعت را به تمسخر گرفته‌اند) .

توضیحات :

« یه » : (نگا : سبأ / ۵۲) . « يَقْذِفُونَ بِالْغَيْبِ » : نسبت‌های ناروایی به جهان غیب می‌دادند و سخنان نادرستی درباره آن اظهار می‌کردند . گمان‌های نادرستی درباره ماوراء طبیعت داشتند . « مَكَانٍ بَعِيدٍ » : دوردور . نقطه دور دست . مراد دور از حقیقت است .

سوره سبأ آیه ۵۴

متن آیه :

وَحِيلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ كَمَا فُعِلَ بِأَشْيَاعِهِمْ مِّن قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا فِي شَكٍّ مُّرِيبٍ

ترجمه :

میان ایشان و آنچه آرزو دارند (که پذیرش ایمان ایشان و نجات از عذاب است) جدائی افکنده می‌شود ، همان گونه که با گروه‌های همسان و همکیش آنان قبلاً چنین عمل شده است . آخر ایشان (در جهان) سراپا در شك بوده‌اند (و زندگی را پیوسته با ظن و گمان به سر برده‌اند و اینک چنین سرنوشتی باید داشته باشند) .

توضیحات :

« حِيلَ » : حائل و مانع انداخته شده است . فاصله و جدائی افکنده شده است . « مَا » : آنچه . مراد پذیرش ایمان اخروی و رهایی از دوزخ است یا بازگشت به جهان و انجام کارهای شایسته در آن است (نگا : سجده / ۱۲) . یا رهایی از بلاهای بزرگ آسمانی و عذاب استیصال جهانی است (نگا : غافر / ۸۳ - ۸۵) . « أَشْيَاعٍ » : جمع شیعه ، مراد امثال و آقران است (نگا : انعام / ۶۵) . « مُرِيبٍ » : شك‌انداز . به دودلی افکنده . این واژه صفت و برای مبالغه و تأکید است . مثل : شاعر شاعر .

سوره فاطر آیه ۱

متن آیه :

الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا أُولِي أَجْنِحَةٍ مَّثْنَى وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ترجمه :

ستایش خداوندی را سزا است که آفریننده آسمانها و زمین است ، و فرشتگان را با بالهای دوتا دوتا ، و سه‌تا سه‌تا ، و چهارتا چهارتایی که دارند ، ماموران (قدرتمند اجرای فرمان خود در

زمینه‌های مختلف تکوینی و تشریحی (کرد . او هر چه بخواهد بر آفرینش (فرشتگان و مردمان و سایر موجودات جهان) می‌افزاید . چرا که خدا بر هر چیزی توانا است .

توضیحات :

« فاطر » : مخترع . مُبدع . آفریننده بدون مُدل و اَلگو (نگا : انعام / ۱۴ ، یوسف / ۱۰۱ ، ابراهیم / ۱۰) . « جاعل » : سازنده . فراردهنده . (نگا : بقره / ۳۰ و ۱۲۴ ، آل عمران / ۵۵ ، قصص / ۷) . « اولی » : دارندگان . صاحبان . « اَحنِیة » : جمع جناح ، بالها . بال و پر نماد سرعت و قدرت است و می‌تواند معنی کنائی داشته باشد . « مثنی و ثلاث و رباع » : (نگا : نساء / ۳) . « یزید فی الخلق » : بر آفرینش می‌افزاید . مراد افزایش اندامهایی همچون بال و پر فرشتگان یا حسن و زیبایی مردمان و غیره . یا این که : خدا هر چه بخواهد می‌آفریند و بر مخلوقات و موجودات فعلی عالم می‌افزاید . در صورتی که جز او کسی نمی‌تواند حتی ذره‌ای را از عدم بیافریند و بر ذرات هستی بیفزاید . « رسلاً » : فرستادگان . مراد گمارده شدن فرشتگان برای اجرای مأموریت‌های مختلف است (نگا : یونس / ۲۱ ، انعام / ۶۱ ، عنکبوت / ۳۱) .

سوره فاطر آیه ۲

متن آیه :

مَا يَفْتِخُ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا وَمَا يُمْسِكُ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

ترجمه :

خداوند (در خزائن) هر رحمتی را برای مردم بگشاید ، کسی نمی‌تواند (آن را ببندد و) از آن جلوگیری نماید ، و خداوند هر چیزی را که باز دارد و از آن جلوگیری کند ، کسی جز او نمی‌تواند آن را رها و روان سازد ، و او توانا و کار بجا است . (لذا نه در کاری در می‌ماند ، و نه کاری را بدون فلسفه انجام می‌دهد) .

توضیحات :

« مُرسِل » : فرستنده . روانه کننده . « مِنْ بَعْدِهِ » : بجز خدا . پس از جلوگیری از آن . هم معنی آیه (نگا : یونس / ۱۰۷) .

سوره فاطر آیه ۳

متن آیه :

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا اللَّهَ عَلَيْكُمْ هَلْ مِنْ خَالِقٍ غَيْرِ اللَّهِ يَرزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ قَاتِي تَوْفُكُونَ

ترجمه :

ای مردم ! نعمتی را که خدا به شما عطا فرموده است (با به جای آوردن شکر و ادای حق آن) یادآوری کنید (و سغله و ناسپاس نباشید ، و از کنار این همه مواهب و برکات و امکانات حیات ، سهل و ساده نگذرید . بلکه از خود بپرسید) . آیا جز الله ، آفریننده‌ای وجود دارد که شما را از آسمان و زمین روزی برساند ؟ (نه ! اصلاً) . جز او خدائی وجود ندارد . پس با این حال چگونه منحرف می‌گردید (و از راه راست به راه کج می‌گرائید ، و به جای یزدان برای بتان کرنش می‌برید و سجده می‌کنید ؟) .

توضیحات :

« يَرزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ » : این جمله ، اگر صفت (خالق) باشد ، معنی آن در بالا گذشت

. و اگر حال (الله) باشد ، معني چنين است : آيا آفريننده‌اي جز خدا ، كه شما را از آسمان و زمين روزي مي‌رساند ، وجود دارد ؟ . « فَأَيُّ تَوْفِيقُونَ » : (نكا : انعام / ۹۵ ، يونس / ۳۴) .

سوره فاطر آيه ۴

متن آيه :
وَإِنْ يَكْذِبُونَ فَقَدْ كَذَّبَتْ رَسُولٌ مِّن قَبْلِكَ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ

ترجمه :

اگر تو را تكذيب كنند ، (غم مخور ، چيز تازه‌اي نيست ، و) پيغمبران پيش از تو نيز مورد تكذيب قرار گرفته‌اند . (خدا حاضر و ناظر است و سرانجام) همه كارها به سوي خدا برگردانده مي‌شود (و از آنها پرس و جو مي‌گردد و بدانها پاداش و پادافره داده مي‌شود) .

توضيحات :

« وَإِنْ يَكْذِبُونَ . . . » : (نكا : آل عمران / ۱۸۴) .

سوره فاطر آيه ۵

متن آيه :
يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَّكُم بِاللَّهِ الْغُرُورُ

ترجمه :

اي مردمان ! وعده خدا حق است ، پس زندگي دنيايي شما را گول نزنند و اهريمن شما را دربار خدا نفريند .

توضيحات :

« وَعْدَ اللَّهِ » : وعده‌هائي همچون : قيامت ، حساب و كتاب ، بهشت و دوزخ . « الْغُرُورُ » : بسيار گول زننده . مراد اهريمن ، مال و دارائي ، شهوات و لذات ، و بالاخره هر چيزي است كه انسان را از راه به در برد (نكا : لقمان / ۳۳) .

سوره فاطر آيه ۶

متن آيه :
إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا إِنَّمَا يَدْعُو حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ

ترجمه :

بي‌گمان اهريمن دشمن شما است ، پس شما هم او را دشمن بدانيد (و از مكر و كيد او يك لحظه غافل نمانيد و از وسوسه‌هاي او پيروي نكنيد) . او پيروان خود را فرا مي‌خواند تا از ساكنان آتش سوزان جهنم شوند .

توضيحات :

« يَدْعُو » : فرا مي‌خواند . پيه دور خود مي‌خواند . الف زائدي در رسم‌الخط قرآني دارد . « السَّعِيرِ » : آتش سوزان (نكا : حج / ۴ ، لقمان / ۲۱) . « حِزْب » : هر كس از برنامه و هدف شيطان پيروي كند .

سوره فاطر آيه ۷

متن آيه :

الَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ

ترجمه :

کسانی که کافر بشوند ، عذاب سختی دارند ، و کسانی که ایمان بیاورند و کارهای شایسته بکنند ، آمرزش (خدا شامل گناهانشان می‌گردد) و پاداش بزرگی دارند .

توضیحات :

...

سوره فاطر آیه ۸

متن آیه :

أَقِمْنَ زِينَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ قَرَأَهُ حَسِينًا فَإِنَّ اللَّهَ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ فَلَا تَذْهَبْ نَفْسُكَ عَلَيْهِمْ حَسْرَاتٍ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَصْنَعُونَ

ترجمه :

آیا کسی که عملهای بدش (توسط شیطان و شیطان صفتان) در نظرش زینت و آراسته شده است و آن را زیبا و آراسته می‌بیند (همانند کسی است که واقع را آن چنان که هست می‌بیند و از قوانین آسمانی پیروی می‌کند ؟) خداوند هر کس را بخواهد گمراه می‌سازد ، و هر کس را بخواهد راهیاب می‌نماید . پس خود را با غم و غصه آنان هلاک مکن . خدا بس آگاه از کارهایی است که می‌کنند .

توضیحات :

« أَقِمْنَ زِينَ . . . » : مقابل این گروه ، مقدر است ، برای آن (نگا : اعراف / ۳۰ ، کهف / ۱۰۳ و ۱۰۴) . « فَلَا تَذْهَبْ نَفْسُكَ . . . » : (نگا : کهف / ۶ ، شعراء / ۳) . « حَسْرَاتٍ » : جمع حَسْرَةٍ ، غمها و اندوهها . مفعول له است .

سوره فاطر آیه ۹

متن آیه :

وَاللَّهُ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ فَتُثِيرُ سَحَابًا فَسُقْنَاهُ إِلَى بَلَدٍ مَيِّتٍ فَأَحْيَيْنَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا كَذَلِكَ النُّشُورُ

ترجمه :

خدا کسی است که بادهای را روان می‌دارد ، و بادهای ابرها را برمی‌انگیزد ، و ما ابرها را به سوی سرزمینهای موات می‌رانیم و آن سرزمینهای موات را دارای حیات می‌گردانیم . زنده گرداندن (مردگان در گورها برای حساب و کتاب) نیز به همین منوال است .

توضیحات :

« تُثِيرُ » : برمی‌انگیزد . به حرکت در می‌آورد (نگا : روم / ۴۸) . « سُقْنَاهُ » : سوق دادیم . راندم . « بَلَدٍ مَيِّتٍ » : سرزمین خشک و بی‌گیاه (نگا : اعراف / ۵۷) . « النُّشُورُ » : (نگا : فرقان / ۳ و ۴۰ و ۴۷) . برانگیختن از گورها .

سوره فاطر آیه ۱۰

متن آیه :

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ وَالَّذِينَ يَمْكُرُونَ

السَّيِّئَاتِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَكْرُ أُولَئِكَ هُوَ يَبُورُ

ترجمه :

هر کس عزت و قدرت می‌خواهد ، (آن را از خدا بخواهد چرا که) هر چه عزت و قدرت است در دست خدا است . (راه وصول به عزت و قدرت هم گفتار و کردار نیک است) . گفتار پاکیزه به سوی خدا اوج می‌گیرد (و گوینده خود را پرواز می‌دهد) ، و خدا کردار پسندیده را بالا می‌برد (و انجام دهنده‌اش را والا می‌گرداند) . کسانی که نقشه‌های سوء می‌کشند و نیرنگها به راه می‌اندازند ، عذاب سختی دارند ، و نقشه‌ها و نیرنگ‌هایشان نقش بر آب و تباه می‌شود .

توضیحات :

« يَصْعَدُ » : بالا می‌رود و پذیرفته می‌شود . « يَبُورُ » : تباه می‌گردد و نابود می‌شود (نگا : فرقان / ۱۸ ، ابراهیم / ۲۸) .

سوره فاطر آیه ۱۱

متن آیه :

وَاللّٰهُ خَلَقَكُمْ مِّنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِّنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ جَعَلَكُمْ أَزْوَاجًا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَىٰ وَلَا تَضَعُ إِلَّا يَعْلَمُهُ وَمَا يَعْمُرُ مِنْ مَّعْمَرٍ وَلَا يَنْقُصُ مِنْ عَمْرِهِ إِلَّا فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ

ترجمه :

خداوند (اصل) شما (آدم) را از خاک بیافرید ، سپس شما (ذریه آدم) را از نطفه خلق کرد ، و آن گاه شما را به صورت زوجهای (نر و ماده) درآورد . هیچ زنی باردار نمی‌شود و وضع حمل نمی‌کند مگر که خدا می‌داند (جنین او پسر یا دختر است و در شکم مادر چه احوالی دارد و کی به دنیا می‌آید) . هیچ شخص پیری عمر درازی بدو داده نمی‌شود (و زنده نمی‌ماند و عمر زیادی نمی‌کند) ، و هیچ شخصی از عمرش کاسته نمی‌شود (و مرگ زودرس گریبانگیرش نمی‌گردد) مگر این که در کتاب (لوح محفوظ) ثبت و ضبط است . این برای خدا ساده و آسان است .

توضیحات :

« وَاللّٰهُ خَلَقَكُمْ مِّنْ تُرَابٍ . . . » : (نگا : آل‌عمران / ۵۹ ، کهف / ۳۷ ، حج / ۵ ، روم / ۲۰) . « أَزْوَاجًا » : جمع زوج ، جنس نر و ماده ، یعنی زن و مرد (نگا : انعام / ۱۴۳) . « جَعَلَكُمْ أَزْوَاجًا » : شما را همسران یکدیگر کرد و به صورت نر و ماده در آورد . دسته‌ای از شما را به صورت زن ، و گروهی از شما را به صورت مرد خلق کرد . برابری تقریبی زن و مرد در مسیر زندگی ، یکی از مسائل مهم و قابل توجه اسبیت و بیانگر این واقعیت است که جهان به خود رها نشده ، و بلکه ناظم و ناظری دارد . « مَا يَعْمُرُ » : (نگا : بقره / ۹۶) . « مَّعْمَرٌ » : سالخورده . پیر . « كِتَابٍ » : لوح محفوظ (نگا : انعام / ۵۹) . « مَا يَعْمُرُ . . . وَلَا يَنْقُصُ . . . » : دو معنی دارد : یکی این که خداوند مقدر فرموده است که برخیها در پیری بمیرند و گروهی در کودکی و جوانی . دوم این که روزی یا شبی از عمر شخص سالخورده نمی‌گذرد ، مگر این که در لوح محفوظ ثبت و ضبط است . به عبارت دیگر : مدت عمر شخص در لوح محفوظ تعیین شده است ، و پیوسته شبها و روزها از آن کاسته می‌شود ، تا همه دقائق پایان می‌پذیرد . « يَسِيرٌ » : ساده و آسان (نگا : نساء / ۳۰ و ۱۶۹ ، حج / ۷۰) .

سوره فاطر آیه ۱۲

متن آیه :

وَمَا يَسْتَوِي الْبَحْرَانِ هَذَا عَذَبٌ فُرَاتٍ سَائِعٌ شَرَابُهُ وَهَذَا مِلْحٌ أجاجٌ وَمِنَ كُلِّ تَأْكُلُونَ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُونَ حَلِيَّةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ فِيهِ مَوَآخِرٌ لِّتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلِعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

ترجمه :

دو دریا یکسان نیستند . این یکی گوارا و شیرین و برای نوشیدن خوشگوار است ، و آن دیگر شور و تلخ . (با وجود این تفاوت) از هر دوی آنها گوشت تازه (ماهیها و جانوران دیگر دریا را) می‌خورید ، و از هر دوی آنها وسائل زینت (مروارید و صدف و در و مرجان و غیره) برای پیرایش بیرون می‌آورید . (به علاوه از هر دو می‌توانید برای نقل و انتقالات استفاده کنید . لذا ، شما انسانها) می‌بینید کشتیها (در پرتو قانون وزن مخصوص اشیاء ، از هر طرف دل) دریاها را می‌شکافند و پیش می‌روند ، تا از فضل خدا بهره گیرید و شکرگزار (این همه نعمت و لطف خداوندگار) باشید .

توضیحات :

« الْبَحْرَانِ » : مراد دریاهاي شیرین و دریاهاي شور است . « عَذْبٌ فُرَاتٌ » و « مِلْحٌ أُجَاجٌ » : (نگا : فرقان / ۵۳) . « سَائِغٌ » : (نگا : نحل / ۶۶) . « لَحْمًا طَرِيًّا » : (نگا : نحل / ۱۴) . « حَلِيَّةٌ » : (نگا : رعد / ۱۷ ، نحل / ۱۴) . « تَرَى الْفُلْكَ مَوَآخِرَ فِيهِ . . . » : (نگا : نحل / ۱۴) .

سوره فاطر آیه ۱۳

متن آیه :

يُولِجُ اللَّيْلُ فِي النَّهَارِ وَيُؤَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ

ترجمه :

خدا شب را داخل در روز ، و روز را داخل در شب می‌کند . او خورشید و ماه را مسخر کرده است (و برای سود انسانها به گردش و چرخش انداخته است) . هر يك از آن دو تا مدت معین و سرآمد روشنی به حرکت خود ادامه می‌دهند . آن کسی که (درازی و کوتاهی شبها و روزها و نظام نور و ظلمت و حرکات دقیق ماه و خورشید را سر و سامان داده است) الله است که خداوندگار شما است ، و مالکیت و حاکمیت (جهان هستی) از آن او است . و بجز او کسانی که به فریاد می‌خوانید (و پرستش می‌نمائید) حتی مالکیت و حاکمیت پوسته نازک خرمائی را ندارند .

توضیحات :

« يُولِجُ » : (نگا : آل عمران / ۲۷ ، حج / ۶۱ ، لقمان / ۲۹) / « أَجَلٍ مُّسَمًّى » : (نگا : رعد / ۲ ، روم / ۸ ، لقمان / ۲۹) . « تَدْعُونَ » : (نگا : انعام / ۴۰ و ۴۱ و ۵۶ ، اعراف / ۳۷ و ۱۹۴ و ۱۹۷ ، اسراء / ۶۷ ، مریم / ۴۸ ، حج / ۷۳) . « قِطْمِيرٍ » : پوسته نازک و سفیدرنگ پیرامون هسته خرما ، که نشان و نماد ناچیزی و کمی است .

سوره فاطر آیه ۱۴

متن آیه :

إِنْ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دُعَاءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُونَ بَشِيرُكُمْ وَلَا يَنْبِتُكَ مِثْلَ خَيْرٍ

ترجمه :

اگر آنها را (برای حل مشکلات و رفع گرفتاریهای خود) به فریاد بخوانید ، صدای شما را نمی‌شنوند ، و (به فرض) اگر هم بشنوند ، توانائی پاسخگوئی به شما را ندارند ، و (گذشته از این) در روز قیامت انبازگري و شرك‌ورزي شما را رد می‌کنند (و می‌گویند : شما ما را پرستش

نکرده‌اید و بیخود می‌گوئید) . و هیچ کسی همچون (خداوند) آگاه (از احوال آخرت ، به گونه قطع و یقین ، از چنین مطالبی) تو را باخبر نمی‌سازد .

توضیحات :

« يَكْفُرُونَ بِشِرْكِكُمْ » : (نگا : یونس / ۲۸ ، قصص / ۶۳) . « خَبِيرٌ » : مراد ذات پاك الله است كه از تمام عالم هستي و ذره ذره آن آگاه است و دنيا و آخرت و گذشته و حال و آینده در پیشگاه علم او روشن و آشکار و یکسان است .

سوره فاطر آیه ۱۵

متن آیه :
يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

ترجمه :

ای مردم ! شما (در هر چیزی ، محتاج و) نیازمند خدائید ، و خدا بی‌نیاز (از عبادت شما است) و ستوده است .

توضیحات :

« الْحَمِيدُ » : شایسته سپاس و ستایش در همه حال . ذاتاً ستوده .

سوره فاطر آیه ۱۶

متن آیه :
إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ

ترجمه :

اگر بخواهد شما را از میان برمی‌دارد ، و مردمان دیگری را جایگزین شما می‌سازد .

توضیحات :

« يُذْهِبْكُمْ . . . » : (نگا : انعام / ۱۳۳) .

سوره فاطر آیه ۱۷

متن آیه :
وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَعْزِيزُ

ترجمه :

و این کار برای خدا مشکل و سنگین نیست .

توضیحات :

« عَزِيزٌ » : صعب و سخت . مشکل و پرمشقت (نگا : توبه / ۱۲۸ ، هود / ۹۱ ، ابراهیم / ۲۰) .

سوره فاطر آیه ۱۸

متن آیه :
وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ وَإِنْ تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ جِمْلَيْهَا لَأَن يَحْمِلَ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ إِنَّمَا تُنذِرُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَمَن تَزَكَّىٰ فَإِنَّمَا يَتَزَكَّىٰ لِنَفْسِهِ وَاللَّهُ الْمَصِيرُ

ترجمه :

هیچ گناهکاری بار گناه دیگری را به دوش نمی‌کشد ، و اگر انسان سنگین‌باری کسی را برای حمل گناهانش به فریاد خواند ، (او چنین کمکی را نمی‌تواند بکند و) چیزی از بار گناهانشان برداشته نمی‌شود ، هر چند از نزدیکان و بستگان باشد . (ای پیغمبر ! از عناد قوم خود ناراحت مباش) تو کسانی را (با این قرآن) می‌ترسانی که نهانی از پروردگارشان می‌هراسند و نماز را چنان که باید می‌خوانند . هر کس پاکی پیشه کند (و خویشان را از کثافات معاصی پاکیزه دارد) پاکی او برای خودش است و (خود از آن سود می‌برد . به هر حال) بازگشت (همگان ، اعم از کافران و مؤمنان) به سوی خدا است (و سرانجام به حساب عاصی و مطیع خواهد رسید) .

توضیحات :

« لا تَزِرُ . . . » : (نگا : انعام / ۱۶۴ ، اسراء / ۱۵) . این بخش از آیه ، پاسخ سخن کسانی است که در (عنکبوت / ۱۲) مذکور است . « مُثْقَلَةٌ » : نفس سنگین بار . یعنی کسی که بار گناهانش سنگین باشد . « جَمَلٌ » : بار . « إِنَّمَا تَنْزِرُ . . . » : یعنی چنین افرادی از برحذر داشتن تو سود می‌برند . « تَزَكَّى » : پاک از چرک کفر و گناه شد .

سوره فاطر آیه ۱۹

متن آیه :

وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ

ترجمه :

نابینا و بینا یکسان نیست .

توضیحات :

« الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ » : مراد جاهل و عالم ، و گمراه و راهیاب است .

سوره فاطر آیه ۲۰

متن آیه :

وَلَا الظُّلُمَاتُ وَلَا النُّورُ

ترجمه :

و تاریکیها و نور هم همسان نمی‌باشد .

توضیحات :

« الظُّلُمَاتُ » : تاریکیهای کفر مراد است . « النُّورُ » : نور ایمان مراد است .

سوره فاطر آیه ۲۱

متن آیه :

وَلَا الظُّلُّ وَلَا الْحَرُورُ

ترجمه :

و سایه و گرمای سوزان هم یکی نیست .

توضیحات :

« الظُّلُّ » : مراد بهشت است . « الْحَرُورُ » : باد داغ و سوزان . گرمای سوزان . مراد دوزخ است .

سوره فاطر آیه ۲۲

متن آیه :

وَمَا يَسْتَوِي الْأَحْيَاءُ وَالْأَمْوَاتُ إِنَّ اللَّهَ يُسْمِعُ مَن يَشَاءُ وَمَا أَنْتَ بِمُسْمِعٍ مَّن فِي الْقُبُورِ

ترجمه :

و مردگان و زندگان هم مساوی نمی باشند . خداوند هر کس را بخواهد شنوا (و پذیرای حق و حقیقت) می گرداند ، و تو نمی توانی (پند و اندرز آسمانی را به دل دلمردگان فرو بری ، همان گونه که نمی توانی) مردگان آرمیده در گورها را شنوا گردانی .

توضیحات :

« الْأَحْيَاءُ وَالْأَمْوَاتُ » : مراد مؤمنان و کافران است (نگا : انعام / ۱۲۲) . « وَمَا أَنْتَ بِمُسْمِعٍ . . . » : (نگا : نمل / ۸۰ و ۸۱ ، روم / ۵۲) .

سوره فاطر آیه ۲۳

متن آیه :

إِنَّ أَنْتَ إِلَّا نَذِيرٌ

ترجمه :

تو تنها بیم دهنده ای و بس .

توضیحات :

« إِنَّ » : حرف نفی است . « نَذِيرٌ » : ترساننده دیگران از نافرمانی خدا . برحذر دارنده دیگران از خشم و عذاب الله .

سوره فاطر آیه ۲۴

متن آیه :

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَإِن مِّنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ

ترجمه :

ما تو را همراه (دین) حق ، به عنوان مزده دهنده (مؤمنان به بهشت) و بیم دهنده (کافران به دوزخ ، به میان مردمان) فرستاده ایم . هیچ ملتی (از ملت های پیشین) هم نبوده است که بیم دهنده ای به میانشان فرستاده نشده باشد .

توضیحات :

« إِنَّ مِّنْ أُمَّةٍ . . . » : (نگا : یونس / ۱۹ ، نحل / ۳۶) . « خَلَا » : رفته است (نگا : بقره / ۱۳۴ و ۱۴۱) . آمده است (نگا : احقاف / ۲۱) . « نَذِيرٌ » : مراد رسول یا نبی ، و یا عالم و دانشمند است (نگا : المصحف المیسر ، نمونه ، روح المعانی) . یعنی یا پیغمبری در میان هر ملتی برانگیخته شده است ، و یا دعوت پیغمبران و سخنان ایشان به گوش آنان رسیده است .

سوره فاطر آیه ۲۵

متن آیه :

وَإِن يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ

ترجمه :

اگر تو را تکذیب کنند ، (عجیب نیست) . زیرا کسانی هم که پیش از آنان بوده‌اند ، پیغمبران خود را که برای ایشان دلایل روشن (بیان کرده‌اند) و رساله‌ها و کتابهای آسمانی روشنگر (راه هدایت) را آورده‌اند تکذیب نموده‌اند .

توضیحات :

« وَ إِنْ يُكْذِبُوكَ . . . » : (نگا : حج / ۴۲ - ۴۴) . « يَالْبَيِّنَاتِ وَ يَالزُّبُرِ وَ الْكِتَابِ الْمُنِيرِ » : (نگا : آل‌عمران / ۱۸۴ ، نحل / ۴۴) .

سوره فاطر آیه ۲۶

متن آیه :

ثُمَّ أَخَذْتُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ

ترجمه :

سپس کافران را (به گناهانشان) گرفته‌ام (و سخت تنبیهشان کردم) . بنگرید که چگونه کیفرشان داده‌ام (و شهر و دیارشان را آئینه عبرت دیگران ساخته‌ایم ؟ !)

توضیحات :

« نَكِيرِ » : (نگا : حج / ۴۴ ، سبأ / ۴۵) .

سوره فاطر آیه ۲۷

متن آیه :

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ ثَمَرَاتٍ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهَا وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بَيْضٌ وَحُمْرٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا وَغَرَابِيبُ سُودٌ

ترجمه :

(ای عاقل !) مگر نمی‌بینی که خداوند از آسمان آب سودمندی را می‌باراند و با آن محصولات گوناگون و میوه‌های رنگارنگ را به وجود می‌آورد ؟ (و مگر نمی‌بینی که) کوه‌ها خطوط و جاده‌هایی است (که بر سطح زمین کشیده شده است . خطوط و جاده‌هایی) که برخیها سفید و برخیها سرخ و بعضیها سیاه پر رنگ است ، و هر يك از آنها به رنگهای مختلفی و در طرحهای متفاوتی (با دست تقدیر پروردگار ، بر چهره زمین ترسیم گشته) است .

توضیحات :

« جُدَدٌ » : جمع جُدَّة ، خطها و راهها . مراد خود کوهها می‌تواند باشد که انگار جاده‌هایی هستند که به صحرا کشیده‌اند ، و خط‌هایی هستند که با قلم قضا بر صفحه زمین نوشته‌اند . یا این که چینها و لایه‌های کوه‌ها و همچنین خود خطوط و نقش‌های روی صخره‌ها و سنگها است . « بَيْضٌ » : جمع اَبْيَضٌ و بَيْضَاءٌ ، سفید رنگ . « حُمْرٌ » : جمع أَحْمَرٌ و حَمْرَاءٌ ، سرخ رنگ . « مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا » : (مُخْتَلِفٌ) صفت (بَيْضٌ و حُمْرٌ) است ، و (أَلْوَانٌ) فاعل (مُخْتَلِفٌ) است . « غَرَابِيبٌ سُودٌ » : جمع غَرَابِيبٌ ، سیاه پر رنگ . این واژه عطف بر (بَيْضٌ و حُمْرٌ) است . « سُودٌ » : جمع أَسْوَدٌ و سُودَاءٌ ، سیاه . این واژه بدل یا عطف بیان (غَرَابِيبٌ) است ، و جنبه تأکید و تفسیر معنی آن را دارد . برخی هم گفته‌اند : در کلام تقدیم و تأخیر است و در اصل چنین است : سُودٌ غَرَابِيبٌ .

سوره فاطر آیه ۲۸

متن آیه :

وَمِنَ النَّاسِ وَالْأَنْعَامِ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ كَذَلِكَ إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ

ترجمه :

انسانها و جنبنندگان و چهارپایان نیز کاملاً دارای رنگهای مختلفی بوده و متفاوتند . (این نشانه‌های بزرگ آفرینش ، بیش از همه توجه خردمندان و فرزندان را به خود جلب می‌کند ، و این است که) تنها بندگان دانا و دانشمند ، از خدا ، ترس آمیخته با تعظیم دارند . قطعاً خداوند توانا و چیره (در کار جهان آرائی است) و بس آمرزگار (برای بندگان توبه‌کار و امیدوار به الطاف کردگاری) است .

توضیحات :

« مُخْتَلِفٌ » : مبتدای مؤخر و جمله پیشین خبر آن است . « كَذَلِكَ » : برخی این واژه را به جمله قبل از خود مربوط دانسته و آن را محلاً منصوب و صفت مصدر محذوف (إختِلافاً) دانسته و تقدیر چنین است : مُخْتَلِفٌ إختِلافاً کائناً کَذَلِكَ . بعضی هم آن را جمله مستقلی به حساب آورده و خبر مبتدای محذوف به شمار آورده‌اند و تقدیر چنین است : الْأَمْرُ كَذَلِكَ . یعنی : آری مطلب چنین است که گذشت . یادآوری : آیه‌های ۲۷ و ۲۸ صفحه تازه‌ای از کتاب بزرگ آفرینش را در برابر دیدگان انسانها می‌گشاید ، و بیانگر این واقعیت است که ماده همه این آفریدگان یعنی قلم و مرکب آن یکی است و اما نقاش چیره‌دست ، این همه نقش و نگار بر در و دیوار وجود پدیدار کرده است . از آب بی‌رنگ صد هزاران رنگ ، و از عناصر بسیطه محدود ، این همه موجودات کاملاً متنوع و مختلف خلق فرموده است . « يَخْشَى » : خشیت ، ترس آمیخته با تعظیم است ، و مولود سیر در آفاق و انفس ، و درک گوشه‌هائی از عجائب و غرائب کائنات و راز و رمز موجودات ، و آگاهی از مسؤولیتهائی است که انسان در برابر خالق جهان دارد .

سوره فاطر آیه ۲۹

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً يَرْجُونَ تِجَارَةً لَّن تَبُورَ

ترجمه :

کسانی که کتاب خدا (قرآن را) می‌خوانند ، و نماز را پا برجای می‌دارند ، و از چیره‌هایی که بدیشان داده‌ایم ، پنهان و آشکار ، بذل و بخشش می‌نمایند ، آنان چشم امید به تجارتی دوخته‌اند که هرگز بی‌رونق نمی‌گردد و از میان نمی‌رود .

توضیحات :

« يَرْجُونَ » : می‌خواهند . امید می‌دارند . جمله (يَرْجُونَ تِجَارَةً . . .) خبر (إِنَّ) است . « لَّن تَبُورَ » : هرگز تباه و نابود نمی‌گردد . یعنی بی‌رونقی و زیانمندی و از میان رفتن ندارد . چرا که معامله با خدا پیوسته سودمند است و زیان و ضرر نمی‌بیند (نگا : صف / ۱۰ - ۱۳) .

سوره فاطر آیه ۳۰

متن آیه :

لِيُوقِيَهُمْ أَجْرَهُمْ وَيَزِدَّهُمْ مِّنْ فَضْلِهِ إِنَّهُ غَفُورٌ شَكُورٌ

ترجمه :

(آنان قرآن را تلاوت می‌کنند ، و نماز را می‌خوانند ، و بذل و بخشش می‌کنند) تا خداوند اجرشان را به تمام و کمال بدهد ، و از فضل خود بر پاداششان بیفزاید . چرا که خدا آمرزگار و سپاسگزار

است (و بدیهایشان را می‌بخشاید ، و از خوبیهایشان سپاسگزاری می‌فرماید ، و مواهبی بدیشان عطاء می‌نماید که به اندیشه و تصور در نمی‌آید) .

توضیحات :

« لِيُوقِيَهُمْ » : متعلق به (يَتْلُونَ كِتَابَ . . .) ، یا به (لَنْ تَبُورَ) است . در صورت اول معنی آن گذشت . در صورت دوم معنی چنین است : تجارت آنان هرگز زیان نمی‌بیند و نابود نمی‌گردد ، چرا که پاداش دهنده ایشان خدا است .

سوره فاطر آیه ۳۱

متن آیه :

وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ هُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ إِنَّ اللَّهَ يَعْبَادُهُ لَخَيْرٌ بَصِيرٌ

ترجمه :

آنچه از کتاب (قرآن) به تو پیام داده‌ایم ، حق است ، و تصدیق کننده کتابهای آسمانی پیش از خود است . قطعاً خداوند از (اوضاع) بندگان خود کاملاً آگاه (و به احوالشان) بینا است .

توضیحات :

« مُصَدِّقًا . . . » : (نگا : آل عمران / ۳ و ۵۰ ، مائده / ۴۸) .

سوره فاطر آیه ۳۲

متن آیه :

ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ يُاذِنُ اللَّهُ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ

ترجمه :

(ما کتابهای پیشین را برای ملتهای گذشته فرستادیم و) سپس کتاب (قرآن) را به بندگان برگزیده خود (یعنی امت محمدی) عطاء کردیم . برخی از آنان به خویشتن ستم می‌کنند ، و گروهی از ایشان میانه‌روند ، و دسته‌ای از ایشان در پرتو توفیقات الهی در انجام نیکیها پیشتازند . این (سبقت در خیرات) واقعاً فضیلت بزرگی است .

توضیحات :

« ثُمَّ » : بعد از فرستادن کتابهای آسمانی پیشین . « أَوْرَثْنَا . . . » : (نگا : اعراف / ۱۳۷) . « مُقْتَصِدٌ » : میانه‌رو (نگا : لقمان / ۳۲) . « سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ » : سبقت گیرنده بر دیگران در انجام نیکیها . سبقت گیرنده بر دیگران به سبب کارهای نیک . « إِذْنٌ » : توفیق (نگا : یقره / ۲۵۱ ، انفال / ۶۶) . « ذَلِكَ » : به ارث رساندن قرآن به بندگان برگزیده . انتخاب امت محمدی . سبقت در خیرات .

سوره فاطر آیه ۳۳

متن آیه :

جَنَاتٍ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ

ترجمه :

(پاداش پیشگامان در نیکیها) باغهای اقامتی است که بدانها داخل می‌شوند ، و در آنها با دستبندهای طلا و مروارید آراسته و پیراسته می‌گردند ، و جامه‌هایشان در آنها ابریشمین

است .

توضیحات :
« جَنَاتٌ » : بدل از (الْفَضْلُ الْكَبِيرُ) یا خبر مبتدایِ محذوفِ است : جَزَاءَهُمْ جَنَاتٌ عَدْنٍ . یا این که مبتدای مؤخر و خبر مقدم آن محذوفِ است : لَهُمْ جَنَاتٌ عَدْنٍ . « عَدْنٍ » : اقامت گزیدن و ماندن (نگا : توبه / ۷۲ ، رعد / ۲۳) . « يُحَلَوْنَ . . . » : (نگا : کهف / ۳۱ ، حج / ۲۳) .

سوره فاطر آیه ۳۴

متن آیه :
وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزْنَ إِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٌ شَكُورٌ

ترجمه :

و خواهند گفت : سپاس خداوندي را سزا است که غم و اندوه را از ما زدود . بي‌گمان پروردگار ما آمرزنده (گناهان بندگان و) سپاسگزار (کارهاي نيك ايشان) است .

توضیحات :

« أَذْهَبَ » : از میان برد . برطرف ساخت . « الْحَزْنَ » : غم و اندوه (نگا : توبه / ۹۲ ، قصص / ۸) .

سوره فاطر آیه ۳۵

متن آیه :
الَّذِي أَحَلَّنَا دَارَ الْمُقَامَةِ مِنْ فَضْلِهِ لَّا يَمَسُّنَا فِيهَا نَمَبٌ وَلَا يَمَسُّنَا فِيهَا لُغُوبٌ

ترجمه :

خداوندي که در پرتو فضل و لطف خویش ، ما را در سراي اقامت و ماندگاري جاي داد . در آن هيچ گونه رنج و مشقت جسماني و هيچ گونه ناتواني و واماندگي روحاني به ما دست نمي‌دهد .

توضیحات :

« نَمَبٌ » : رنج و مِشَقَّت . خستگی . « لُغُوبٌ » : درماندگي ناشي از خستگی ، و ناتواني حاصل از رنج و مِشَقَّت . برخي (نَمَبٌ) را خستگی جسمي ، و (لُغُوبٌ) را خستگی روجي دانسته‌اند . « الْمُقَامَةِ » : مصدر ميمي و به معني اقامت است .

سوره فاطر آیه ۳۶

متن آیه :
وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا وَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ مِنْ عَذَابِهَا كَذَلِكَ نَجْزِي كُلَّ كَافِرٍ

ترجمه :

كساني که كفر پيشه‌اند ، آتش دوزخ براي آنان است . هرگز فرمان مرگ ايشان صادر نمي‌شود تا بميرند (و راحت شوند) . و هرگز عذاب دوزخ براي ايشان تخفيف داده نمي‌شود (تا مدتي بيارامند) . ما هر كافر لجاج در كفر را اين چنين كيفر و سزا مي‌دهيم .

توضیحات :

« لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ » : درباره ايشان حكم مرگ دوباره صادر نمي‌شود . « كَفُورٌ » : صيغه مبالغه

کافر است . یعنی مبالغه کننده در کفر . بسیار ناسپاس و کفران کننده نعمت .

سوره فاطر آیه ۳۷

متن آیه :
وَهُمْ يَصْطَرِّخُونَ فِيهَا رَبِّنَا أَخْرَجْنَا نَعْمَلًا صَالِحًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُم مَّا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَن تَذَكَّرَ وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ فَذُوقُوا فَمَا لِلظَّالِمِينَ مِن نَّصِيرٍ

ترجمه :

آنان در دوزخ فریاد برمی‌آورند : پروردگارا ! بیرونمان بیاور تا کارهای شایسته‌ای انجام دهیم که جدای از کارهایی باشد که قبلاً می‌کردیم . (بدیشان خواهیم گفت :) آیا بدان اندازه به شما عمر ندادیم که در آن هر کس بخواهد بیدار و هوشیار شود ، کافی و بسنده باشد ؟ و آیا بیم دهنده (الهی ، اعم از پیغمبران و علماء ادیان ، برای ابلاغ آئین آسمانی) به پیش شما نیامد ؟ (ما که همه وسائل نجات را در اختیارتان گذاشتیم و راه رستگاری را به شما نمودیم ، ولی خودتان از آن بهره نگرفتید و فرصت را از دست دادید) پس بچشید . اصلاً برای ستمگران یار و یآوری نیست .

توضیحات :

« يَصْطَرِّخُونَ » : نعره‌زنان کمک می‌طلبند . فریاد برمی‌آورند . « مَا » : مدت زمانی که . « مَن » : فاعل (يتذکر) است .

سوره فاطر آیه ۳۸

متن آیه :
إِنَّ اللَّهَ عَالِمُ غَيْبِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

ترجمه :

خداوند داننده غیب آسمانها و زمین است و مسلماً از چیرهایی که در درون دلها است کاملاً آگاه است .

توضیحات :

« إِنَّهُ عَلِيمٌ . . . » : مراد این است که خدا که آگاه از همه چیز است می‌داند که اگر دوزخیان به دنیا برگردند ، دوباره همان اعمال گذشته را ادامه می‌دهند (نگا : انعام / ۲۸) .

سوره فاطر آیه ۳۹

متن آیه :
هُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ فَمَن كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ عِندَ رَبِّهِمْ إِلَّا مَقْتًا وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرَهُمْ إِلَّا خَسَارًا

ترجمه :

خدا کسی است که شما را جانشین (گذشتگان) روی زمین کرده است . هر کس (از شما) کافر گردد ، به زیان خود کافر می‌گردد ، و کفر کافران در پیشگاه خدا جز بر خشم نمی‌افزاید ، و جز زیان چیزی نصیب کافران نمی‌نماید .

توضیحات :

« خَلَائِفَ » : جانشینان . مراد جانشین و جایگزین پیشینیان است (نگا : انعام / ۱۶۵ ، یونس /

۱۴ و ۷۳) . « مَقْتًا » : خشم و غضب (نگا : نساء / ۲۲) .

سوره فاطر آیه ۴۰

متن آیه :
قُلْ أَرَأَيْتُمْ شُرَكَاءَكُمُ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَاوَاتِ أَمْ آتَيْنَاهُمْ كِتَابًا فَهُمْ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْهُ بَلْ إِنَّ يَعِدُ الظَّالِمُونَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا إِلَّا غُرُورًا

ترجمه :

بگو : آیا درباره انبازهای خود که علاوه از خدا آنها را هم به فریاد می‌خوانید ، خوب دقت کرده‌اید ؟ نشانم دهید آنها کدام چیز زمین را آفریده‌اند ؟ و یا در آفرینش (کدام چیز) آسمانها مشارکت داشته‌اند ؟ یا شاید کتاب (آسمانی) در اختیار مشرکان گذارده‌ایم و ایشان حجت روشنی از آن (بر کار شرک و بت پرستی خود) دارند ؟ ! (اصلاً ایشان دلیل عقلی و دلیل نقلی ندارند) و بلکه ستمگران جز وعده‌های دروغ به یکدیگر نمی‌دهند (و فقط همدیگر را گول می‌زنند) .

توضیحات :

« آرایتم ؟ » : آیا دیده‌اید ؟ به من بگوئید . مراد دقت کافی درباره معبودهای دروغین است . خدا در این بخش از ایشان دلیل عقلی می‌طلبد . « آرونی » : به من نشان دهید . بدل اشمال (آرایتم) است . « شِرْكٌ » : مشارکت (نگا : سبأ / ۲۲) . « آتَيْنَاهُمْ » : ضمیر (هُمْ) بهتر است به صورت التفات ، به مشرکان برگردد . « آتَيْنَاهُمْ كِتَابًا » : مراد دلیل نقلی است . « غُرُورًا » : (نگا : نساء / ۱۲۰ ، اسراء / ۶۴ ، احزاب / ۱۲) . « قُلْ أَرَأَيْتُمْ . . . مَاذَا خَلَقُوا » : این بخش آیه ، دو معنی دارد . یکی در بالا گذشت ، و دیگری چنین است : به من بگوئید : انبازهایی را که علاوه از خدا آنها را هم به فریاد می‌خوانید و پرستش می‌نمائید ، آنها چه چیز را در زمین یا در آسمانها آفریده‌اند ؟

سوره فاطر آیه ۴۱

متن آیه :
إِنَّ اللَّهَ يُمْسِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ أَنْ تَزُولَا وَلَئِن زَالَتَا إِنْ أُمْسَكَهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِّنْ بَعْدِهِ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا

ترجمه :

خداوند آسمانها و زمین را نگاهداری می‌کند و نمی‌گذارد (از مسیر خود) خارج و نابود شوند . هر گاه (هم بخواهند از مسیر خود) خارج و نابود شوند ، جز خدا هیچ کس نمی‌تواند آنها را (در مسیر خود) نگاه و محفوظ دارد . خداوند شکیب است (و در مجازات تعجیل روا نمی‌دارد) و آمرزنده است (و توبه بزهکاران را می‌بخشاید) .

توضیحات :

« يُمْسِكُ » : حفظ می‌کند . نگاه می‌دارد . « أَنْ تَزُولَا » : نابود بشوند ، و یا کنار بروند . از مصدر زوال ، به معنی نابود شدن ، یا از مدار خود منحرف شدن . « إِنْ أُمْسَكَهُمَا » : حرف (إِنْ) نافی است . « مِنْ بَعْدِهِ » : غیر او . بجز او .

سوره فاطر آیه ۴۲

متن آیه :
وَأَقْسِمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِن جَاءَهُمْ نَذِيرٌ لَّيَكُونُنَّ أَهْدَىٰ مِنْ إِحْدَى الْأُمَمِ فَلَمَّا جَاءَهُمْ نَذِيرٌ مَّا زَادَهُمْ إِلَّا نُفُورًا

ترجمه :

آنان (یعنی کفار مکّه) مؤکدانه به خدا قسم می‌خورند که اگر پیغمبری به میان ایشان بیاید ، راهیاب‌ترین ملت‌ها خواهند بود (و در پذیرش دین او ، بر همگان پیشی خواهند گرفت) . اما هنگامی که پیغمبری (از خودشان برانگیخته شد و) به میانشان آمد ، (بعثت او) جز گریز و بیزاری (از حق) چیزی بر آنان نیفزود .

توضیحات :

« أٰفْسَمُوا بِاللّٰهِ جَهْدَ اَيْمَانِهِمْ » : (نگا : مائده / ۵۳ ، انعام / ۱۰۹ ، نحل / ۳۸ ، نور / ۵۳) . « اِحْدِي الْاُمَمِ » : ملت یگانه‌ای در میان همه ملت‌ها . واژه (اِحْدِي) به معنی (جمیع) و (هر) است . جنبه عموم و تعظیم را دارد . مراد یگانه و پیشگام است . « نَفُورًا » : گریز . بیداری (نگا : اسراء / ۴۱ و ۴۶) .

سوره فاطر آیه ۴۳

متن آیه :

اِسْتِكْبَارًا فِي الْاَرْضِ وَمَكْرَ السَّيِّئِ وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ اِلَّا يَاهِلِهٖ فَعَلَّ يَنْظُرُونَ اِلَّا سُنَّتَ الْاَوْلٰٓئِنَ فَلَن تَجِدَ لِسُنَّتِ اللّٰهِ تَبْدِيْلًا وَلَن تَجِدَ لِسُنَّتِ اللّٰهِ تَحْوِيْلًا

ترجمه :

(گریزشان از حق) به خاطر استکبار در زمین و حيله‌گریهای زشت است ، و حيله‌گریهای زشت جز دامنگیر حيله‌گران نمی‌گردد . آیا آنان انتظار دارند سرنوشتی جز سرنوشت پیشینیان را داشته باشند ؟ ! هرگز دگرگونی و تبدیلی در شیوه رفتار خدا (در معامله با ملت‌ها) نخواهی یافت ، و هرگز نخواهی دید که روش خدا تغییر مسیر و جهت دهد .

توضیحات :

« اِسْتِكْبَارًا » : عظمت فروشی . خود بزرگ بینی . خود را بزرگتر از آن دیدن که حق را پذیرفتن (نگا : بقره / ۳۴ ، نساء / ۱۷۲ ، اعراف / ۴۸ و ۲۰۶) . مفعول له است . « مَكْرَ » : عطف بر (اِسْتِكْبَارًا) است . « لَا يَحِيقُ » : گریبانگیر نمی‌گردد . نمی‌رسد (نگا : انعام / ۱۰ ، هود / ۸ ، نحل / ۳۴) . « فَعَلَّ يَنْظُرُونَ » : آیا انتظار دارند ؟ (نگا : بقره / ۲۱۰ ، انعام / ۱۵۸ ، اعراف / ۵۳ ، نحل / ۳۳) . « سُنَّةٌ » : طریقه . شیوه . خط سیر (نگا : انفال / ۳۸ ، اسراء / ۷۷) . « تَحْوِيْلًا » : تغییر جهت . دگرگونی (نگا : اسراء / ۵۶ و ۷۷) .

سوره فاطر آیه ۴۴

متن آیه :

اَوْلَمْ يَسِيْرُوْا فِي الْاَرْضِ فَيَنْظُرُوْا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَكَاْنُوْا اَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَّمَا كَانَ اللّٰهُ لِيُعْجِزَهُ مِنْ شَيْءٍ فِي السَّمٰوٰتِ وَلَا فِي الْاَرْضِ اِنَّهٗ كَانَ عَلِيْمًا قَدِيْرًا

ترجمه :

آیا در زمین به گشت و گذار نمی‌پردازند تا ببینند فرجام کار پیشینیان به کجا کشیده است ، در حالی که آنان از اینان قدرت و قوت بیشتری داشته‌اند ؟ هیچ چیزی چه در آسمانها و چه در زمین خدا را درمانده و ناتوان نخواهد کرد . چرا که او بسیار فرزانه و خیلی قدرتمند است .

توضیحات :

« اَوْلَمْ يَسِيْرُوْا . . . » : (نگا : یوسف / ۱۰۹ ، روم / ۹) . « مِنْ شَيْءٍ » : هیچ چیزی . حرف (

مِنْ (زائد و برای استغراق است ، و (شَيءٍ) فاعل است .

سوره فاطر آیه ۴۵

متن آیه :
وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا مَا تَرَكَ عَلَى ظَهْرِهَا مِنْ دَابَّةٍ وَلَكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِعِبَادِهِ بَصِيرًا

ترجمه :

هر گاه خداوند مردمان را در برابر کارهائی که می‌کنند (فوراً و بدون کمترین مهلتی برای اصلاح و تجدید نظر و خودسازی) به کیفر برساند ، انسانی را بر روی زمین باقی نخواهد گذاشت . ولیکن خداوند (به لطف و کرم خود ، کیفر) ایشان را تا سررسید زمان معینی (که قیامت است) به تأخیر می‌اندازد . وقتی که مدت مشخصه ایشان فرا رسید ، خداوند بندگان خود را دیده است (و از گفتار و کردار و پندار ایشان باخبر بوده است ، لذا چنان که باید پاداش و پادافره آنان را می‌دهد) .

توضیحات :

« وَ لَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ . . . » : (نگا : نحلی / ۶۱) . « دَابَّةٍ » : جنبنده . مراد انسان است (نگا : انفال / ۲۲ و ۵۵) . « أَجَلٍ مُّسَمًّى » : مدت معین . مراد روز قیامت است . « فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ » : وقتی که قیامت ایشان فرا رسید . برخی گفته‌اند : مراد از (أَجَلٍ مُّسَمًّى) و (أَجَلُهُمْ) زمان محدود عمر و سررسید معلوم مدت زندگانی هر کسی است که با مرگ او فرا می‌رسد (نگا : انعام / ۹۳) .

سوره یس آیه ۱

متن آیه :
یس

ترجمه :

یا ، سین .

توضیحات :

« یس » : از حروف مقطعه است (نگا : بقره / ۱) .

سوره یس آیه ۲

متن آیه :
وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ

ترجمه :

سوگند به قرآن حکیم !

توضیحات :

« الْحَكِيمِ » : دارای حکمت و دانش سودمند .

سوره یس آیه ۳
متن آیه :
إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ

ترجمه :
قطعاً تو از زمره فرستادگان (یزدان) هستی .

توضیحات :
.....

سوره یس آیه ۴
متن آیه :
عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

ترجمه :
و بر راه راست (خدانشناسی) قرار داری (که دین اسلام است) .

توضیحات :
« صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ » : (نگا : فاتحه / ۶) . « عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ » : خبر دوم (إِنَّ) است .

سوره یس آیه ۵
متن آیه :
تَنْزِيلَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ

ترجمه :
(این قرآن را) فرو فرستاده است خداوند چیره و مهربان .

توضیحات :
« تَنْزِيلَ » : فرو فرستادن . در اینجا به معنی فرو فرستاده بوده و مفعول مطلق است . برای
مبالغه ، قرآن وصف به مصدر شده است (نگا : سجده / ۲) .

سوره یس آیه ۶
متن آیه :
لِتَنْذِرَ قَوْمًا مَّا أُنذِرَ آبَاؤُهُمْ فَهُمْ غَافِلُونَ

ترجمه :
(آن را برای تو فرو فرستاده است) تا قومی را بیم دهی که پدران و نیاکان (نزدیک) ایشان (توسط پیغمبران) بیم داده نشده‌اند ، و به همین علت است که غافل و بی‌خبر (از قانون آسمانی ، نسبت به خدا و خود و مردمان) هستند .

توضیحات :
« قَوْمًا » : مراد کفار مکه در آغاز نبوت پیغمبر اسلام است . « مَّا أُنذِرَ » : بیم داده نشده است (نگا : سجده / ۳) . « آبَاؤُهُمْ » : مراد پدران و نیاکان قریب قریب هم‌عصر پیغمبر است ، والا پدران و نیاکان بعید ایشان توسط انبیاء ، از جمله ابراهیم و اسماعیل بیم داده شده است (نگا :

فاطر / ۲۴ و ۲۵) .

سوره یس آیه ۷

متن آیه :
لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ عَلَىٰ أَكْثَرِهِمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

(ایشان مستحق عذاب گشته‌اند و) سخن (خدا مبنی بر پر کردن جهنم از چنین افرادی) درباره بیشتر آنان به حقیقت پیوسته است ، و آنان دیگر ایمان نمی‌آورند .

توضیحات :

« لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ . . . » : (نگا : اسراء / ۱۶ ، قصص / ۶۳ ، سجده / ۱۳) . « الْقَوْلُ » : مراد فرموده خدا : لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكَ وَ مِمَّن تَبِعَكَ مِنْهُمْ أَجْمَعِينَ ، در (ص / ۸۵ ، و نظیر آن در حجر / ۴۳ ، اعراف / ۱۸ ، هود / ۱۱۹ ، سجده / ۱۳) می‌باشد .

سوره یس آیه ۸

متن آیه :
إِنَّا جَعَلْنَا فِي أَعْنَاقِهِمْ أَغْلَالًا فَهِيَ إِلَى الْأَذْقَانِ فَهُمْ مُقْمَحُونَ

ترجمه :

ما به گردنهایشان غللهائی می‌اندازیم که تا چانه‌هایشان می‌رسد و سرهای ایشان (بر اثر آن) رو به بالا نگاه داشته می‌شود (و نه می‌توانند به زیر پاهای خود بنگرند ، و نه می‌توانند سرهایشان را بدین سو و آن سو حرکت دهند) .

توضیحات :

« أَغْلَالًا » : (نگا : اعراف / ۱۵۷ ، رعد / ۵ ، سبأ / ۳۳) . « الْأَذْقَانِ » : جمع دَقْن ، چانه‌ها . زنجها (نگا : اسراء / ۱۰۷ و ۱۰۹) . « مُقْمَحُونَ » : سر در هوا ماندگان . کسانی که سرهایشان رو به بالا شق و رق مانده باشد .

سوره یس آیه ۹

متن آیه :
وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ

ترجمه :

ما در پیش روی آنان سدّی ، و در پشت سر ایشان سدّی قرار داده‌ایم (و لذا به کسانی می‌مانند که در میان دو سد ، گیر کرده باشند ، و پیش رو و پشت سر خود را مشاهده نکنند) و بدین وسیله جلو چشمان ایشان را گرفته‌ایم و دیگر نمی‌بینند .

توضیحات :

« بَيْنَ أَيْدِيهِمْ » : جلو ایشان . « مَا خَلْفَهُمْ » : پشت سر آنان . « سَدًّا . . . » : خداوند کسانی را که به آینده ننگرند و مستقبل را فراموش سازند ، و به گذشته ننگرند و احوال ملت‌های پیشین را پیش چشم ندارند ، به افرادی تشبیه فرموده است که میان دو سد عظیم گیر کرده باشند و روبرو و پشت سر خود را نبینند ، و همگون و همسان کوران ، راه پیشروی و راه پسروی خود را پیدا نکنند . « فَأَغْشَيْنَاهُمْ » : بر چشمانشان پرده‌ای کشیده‌ایم (نگا : بقره / ۷) .

سوره یس آیه ۱۰

متن آیه :
وَسَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أُنذِرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

چه آنان را بترساني و چه ایشان را نترساني ، برايشان يكسان است ايمان نمي آورند .

توضیحات :

« سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ . . . » : (نگا : بقره / ۶) .

سوره یس آیه ۱۱

متن آیه :
إِنَّمَا تُنذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ وَخَشِيَ الرَّحْمَنَ الْغَيْبِ فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَةٍ وَأَجْرٍ كَرِيمٍ

ترجمه :

تو تنها کسي را مي ترساني (و با بیم دادنت بدو سود مي رسانی) که از قرآن پیروي کند ، و پنهاني از (خداوند) مهربان هراس داشته باشد . چنين کسي را به گذشت و پاداش ارزشمندی مژده بده .

توضیحات :

« إِنَّمَا تُنذِرُ مَنْ . . . » : تو تنها کسي را بیم خواهی داد . مراد این است که تنها کسي از بیم دادن تو سود می برد و از آن استفاده می کند که . « بِالْغَيْبِ » : در نهان . در خلوت (نگا : فاطر / ۱۸) .

سوره یس آیه ۱۲

متن آیه :
إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَرَهُمْ وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُّبِينٍ

ترجمه :

ما خودمان مردگان را زنده می گردانیم ، و چیزهائی را که (در دنیا) پیشاپیش فرستاده اند و (کارهائی را که کرده اند ، و همچنین) چیزهائی را که (در آن) برجای نهاده اند (و کارهائی را که نکرده اند ، ثبت و ضبط می کنیم و) می نویسیم . و ما همه چیز را در کتاب آشکار (لوح محفوظ) سرشماری می نمایم و می نگاریم .

توضیحات :

« مَا قَدَّمُوا » : اعمال خوب و بدی که در دنیا انجام داده اند و پیشاپیش به آخرت فرستاده اند . « آثَرَهُمْ » : چیزهائی را که باقی گذارده اند و بر جای نهاده اند ، اعم از آثار خیری همچون مسجد و مدرسه و بیمارستان و دیگر موقوفات ، و آثار بدی همچون غصب املاک و بنای میخانه ها و کتابهای گمراه کننده و طرحهای استعمارگرانه و پروژه های خانمانسوز و ستمگرانه . یا عبادات و کارهای نیکی که می بایست بکنند ، ولی نکرده اند ، و معاصی و کارهای بدی که می بایست نکنند ، ولی کرده اند . « أَحْصَيْنَاهُ » : سرشماری کرده ایم . ضبط و ثبت نموده ایم . « إِمَامٍ مُّبِينٍ » : کتاب آشکار . کتاب روشنگر . مراد لوح محفوظ است که کتاب جامع و عمومی است و همه اعمال و همه حوادث و همه موجودات این جهان در آن ثبت و ضبط می گردد ، و به منزله کتاب

اصلي يا دفتر كلّ براي نامه اعمال شخصي بندگان (نگا : اسراء / ۱۴ ، كهف / ۴۹ ، حاقّه / ۱۹ و ۲۵) و نامه اعمال عمومي ملتّها (نگا : جاثيه / ۲۸) است .

سوره يس آيه ۱۳

متن آيه :
وَأَضْرَبَ لَهُمْ مَثَلًا أَصْحَابَ الْقَرْيَةِ إِذْ جَاءَهَا الْمُرْسَلُونَ

ترجمه :

(اي پيغمبر ! از آنجا كه داستان قريشيان همچون داستان ساكنان انطاكيه در روزگاران گذشته است) براي ايشان سرگذشت ساكنان شهر (انطاكيه) را مثال بزني ، بدان گاه كه فرستادگان (خدا) به سوي آنان آمدند .

توضيحات :

« الْقَرْيَةِ » : شهر (نگا : بقره / ۵۸ و ۲۵۹ ، نساء / ۷۵ ، انعام / ۱۲۳) . مراد از آن ، انطاكيه يكي از شهرهاي تركيه فعلي است كه سابقاً از شهرهاي معروف روم بوده است . « أَصْحَابَ » : بدل از (مثلاً) است .

سوره يس آيه ۱۴

متن آيه :
إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ فَكَذَّبُوهُمَا فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ فَقَالُوا إِنَّا إِلَيْكُمْ مُّرْسَلُونَ

ترجمه :

وقتي (از اوقات) دو نفر (از فرستادگان خود) را به سوي ايشان روانه كرديم و آنان آن دو را تكذيب كردند . سپس آنان را (با ارسال فرد) سومي تقويت نموديم . آنان (سه نغري بديشان) گفتند : ما فرستادگاني هستيم كه به سوي شما روانه شده ايم .

توضيحات :

« فَعَزَّزْنَا » : تقويت كرديم . تايد كرديم .

سوره يس آيه ۱۵

متن آيه :
قَالُوا مَا أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا وَمَا أَنْزَلَ الرَّحْمَنُ مِن شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَكْذِبُونَ

ترجمه :

(در پاسخ ايشان ، بدانان) گفتند : شما انسانهاي همچون ما بيش نيسديد ، و خداوند مهربان چيزي را (از وحى آسماني براي كسي) فرو نفرستاده است ، و شما جز دروغ نمي گوئيد .

توضيحات :

« إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا ... » : (نگا : ابراهيم / ۱۰) .

سوره يس آيه ۱۶

متن آيه :
قَالُوا رَبَّنَا يَعْلَمُ إِنَّا إِلَيْكُمْ لَمُرْسَلُونَ

ترجمه :

گفتند : به خدا ! پروردگارتان می‌داند که ما به سویی شما فرستاده شده‌ایم . (مهم نیست شما بپذیرید یا نپذیرید . ما که به وظیفه خود عمل کرده‌ایم . چرا که . . .) .

توضیحات :

« رَبُّنَا يَعْلَمُ إِنَّا . . . » : عربها گاهی جمله (رَبُّنَا يَعْلَمُ) را به عنوان قَسَم به کار می‌برند ، این است که بعد از ماده « علم » همزه « اِنَا » که باید مفتوح باشد ، در اینجا چون مراد قَسَم است ، مکسور خوانده شده است (نگا : تفسیر روح المعانی ، و المصحف المیسر) .

سوره یس آیه ۱۷

متن آیه :
وَمَا عَلَيْنَا إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ

ترجمه :

بر ما جز تبلیغ روشن و روشنگر نمی‌باشد .

توضیحات :

« الْبَلَاغُ الْمُبِينُ » : (نگا : مائده / ۹۲ و ۱۱۰ ، نحل / ۳۵ و ۸۲) .

سوره یس آیه ۱۸

متن آیه :
قَالُوا إِنَّا تَطَيَّرْنَا بِكُمْ لَئِن لَّمْ تَنْتَهُوا لَنَرْجُمَنَّكُمْ وَلَيَمَسَّنَّكُم مِّنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ

ترجمه :

گفتند : ما شما را به فال بد گرفته‌ایم . (وجود شما شوم است و مایه بدبختی شهر و دیار ما است . سوگند می‌خوریم که از این سخنان) اگر دست برندارید ، قطعاً شما را سنگسار خواهیم کرد و شکنجه دردناکی از ما خواهید دید .

توضیحات :

« تَطَيَّرْنَا بِكُمْ » : شما را به فال بد گرفته‌ایم . وجود شما را شوم می‌دانیم (نگا : نمل / ۴۷ ، اعراف / ۱۳۱) . « لَئِن لَّمْ تَنْتَهُوا » : اگر پایان ندهید . اگر دست نکشید (نگا : بقره / ۱۹۲ و ۱۹۳ و ۲۷۵ ، مریم / ۴۶) .

سوره یس آیه ۱۹

متن آیه :
قَالُوا طَائِرُكُمْ مَعَكُمْ أَئِن ذُكِّرْتُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ

ترجمه :

گفتند : شومی خودتان (که ناشی از کفرتان است) با خودتان همراه است (و اگر درست بیندیشید ، به این حقیقت واقف خواهید شد که تیره‌روزی شما ناشی از افکار منحط و اعمال زشت و عقیده پلشتی است که دارید ، نه این که به سبب دعوت ما به خداپرستی و انجام نیکیها و ترک بدیها باشد) آیا اگر یادآور گردید (به خدا و اوامر و نواهی او و چیزهایی که سعادت شما در آنها است ، باید ما دعوت‌کنندگان را شکنجه دهید و بکشید ؟ !) اصلاً شما گروهی هستی که (در سرکشی و کفر از حد درمی‌گذرید ، و در معاصی و زشتکاریها) اسرافکار و

متجاوزید .

توضیحات :

« طَائِرُكُمْ » : شوم و نحوست شما . بدبختی و تیره‌روزیان (نگا : نمل / ۴۷ ، اعراف / ۱۳۱) . «
أَيْنَ ذُكِّرْتُمْ » : آیا اگر پند داده شدید و خدا و نیکیها و بدیها را به شما گوشزد کردند ؟ جواب شرط
مَحْذُوفٍ است و تقدیر چنین است : أَيْنَ ذُكِّرْتُمْ ، تَلَقَّيْتُمُ التَّذْكَيرَ وَ الْإِنْذَارَ بِالْكَفْرِ وَ الْإِنْكَارِ ؟ «
مُسْرِفُونَ » : اسراف پیشگان ، متجاوزین از حد در طغیان و کفر و معاصی .

سوره یس آیه ۲۰

متن آیه :

وَجَاءَ مِنْ أَقْصَى الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَى قَالَ يَا قَوْمِ اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ

ترجمه :

مردی از دورترین نقطه شهر با شتاب پیامد ، گفت : ای قوم من ! از فرستادگان (خدا) پیروی
کنید (که سعادت هر دو جهان شما در آن است) .

توضیحات :

« أَقْصَى » : دورترین نقطه . « الْمَدِينَةِ » : شهر . مراد همان (الْقَرْيَةِ) در آیه سیزده است که
انطاکیه است . « رَجُلٌ » : مردی که مؤمن بود و ایمان خود را پنهان می‌کرد ، و در این لحظه
حساس به یاری پیغمبران شتافت . گویا نام او (حبیب نجار) بوده است . « يَسْعَى » : جمله
وصفیه و صفت (رَجُلٌ) است .

سوره یس آیه ۲۱

متن آیه :

اتَّبِعُوا مَنْ لَا يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا وَهُمْ مُهْتَدُونَ

ترجمه :

پیروی کنید از کسانی که پاداشی (در برابر تبلیغ خود) از شما نمی‌خواهند و آنان (از کردار و
گفتارشان پیدا است که) افرادی راهیاب و هدایت یافته‌اند .

توضیحات :

« لَا يَسْأَلُكُمْ . . . هُمْ . . . » : مفرد آمدن فعل (لَا يَسْأَلُ) و ذکر ضمیر جمع (هُمْ) در آیه ، با
توجه به لفظ و معنی موصول (مَنْ) است .

سوره یس آیه ۲۲

متن آیه :

وَمَا لِي لَا أَعْبُدُ الَّذِي فَطَرَنِي وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

ترجمه :

من چرا کسی را پرستش نکنم که مرا آفریده است و به سوی او برگردانده می‌شوید ؟

توضیحات :

« مَا لِي . . . » : چرا من نباید ؟ مرا نسزد و نرسد که . این آیه تا آخر آیه ۲۵ سخن مرد مؤمن
است و مخاطب او فرستادگان خدا (نگا : المختصر في تفسير القرآن) و یا این که ساکنان شهر

است و آنچه را براي خود مي‌پسندد ، براي ايشان هم مي‌پسندد . « فَطَرَنِي » : مرا آفريده است (نگا : هود / ۵۱ ، انعام / ۷۹) .

سوره يس آيه ۲۳

متن آيه :

أَتَّخِذُ مِنْ دُونِهِ آلِهَةً إِنْ يُرِدْ الرَّحْمَنُ يَضُرَّ لَّا تَغْنَىٰ عَنِّي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا وَلَا يُنْقِذُونِ

ترجمه :

آيا غير از خدا ، معبودهائي را برگزينم (و پرستش نمايم) كه اگر خداوند مهربان بخواهد زياني به من برساند ، ميانجيگري ايشان كمترين سودي براي من ندارد و مرا (از زيان وارده) نجات نمي‌دهند ؟

توضيحات :

« أَتَّخِذُ . . . » : (نگا : انعام / ۱۴ ، فرقان / ۲۸) . « إِنْ يُرِدْ يَضُرُّ » : اگر بخواهد به من زياني برساند . « لَا تَغْنَىٰ عَنِّي . . . » : (نگا : آل‌عمران / ۱۰ ، توبه / ۲۵) . « لَا يُنْقِذُونِي » : مرا نجات نمي‌دهند و رها نمي‌سازند .

سوره يس آيه ۲۴

متن آيه :

إِنِّي إِذًا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

ترجمه :

(هر گاه چنين كاري را بكنم و انبازهائي را پرستش نمايم) در اين صورت من در گمراهي آشكاري خواهم بود .

توضيحات :

...

سوره يس آيه ۲۵

متن آيه :

إِنِّي آمَنْتُ بِرَبِّكُمْ فَاسْمِعُونِ

ترجمه :

من به پروردگار شما ايمان آورده‌ام ، پس بشنويد ، (و بدانيد كه من دعوت اين فرستادگان خدا را پذيرفته‌ام . شما نيز دعوت ايشان را پذيرا شويد كه سعادتتان در پذيرش فرموده‌ها و رهنمودهاي آنان است) .

توضيحات :

« فَاسْمِعُونِ » : پس از من بشنويد . اگر مخاطب فرستادگان خدا باشد ، مراد اين است كه فردي قيامت شاهد ايمان آوردن وي باشند . و اگر مخاطب سائر مردم باشد ، مراد اين است كه بشنوند و گواه جرات او باشند ، و يا اين كه سخن وي را پذيرند و همچون او از پيغمبران پيروي كنند كه به سود ايشان است .

سوره يس آيه ۲۶

متن آیه :
قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ قَالَ يَا لَيْتَ قَوْمِي يَعْلَمُونَ

ترجمه :
(مردمان پر او شوریدند و شهیدش کردند . از سوي خدا) بدو گفته شد : وارد بهشت شو . (وقتی که آن همه نعمت و کرامت دید) گفت : اي کاش ! قوم من مي دانستند .

توضیحات :
« قِيلَ » : این سخن ، از طرف فرشتگان یا مستقیماً از سوي خدای جهان است . « ادْخُلِ الْجَنَّةَ » : بیشتر آیات قرآن بیانگر این واقعیت است ، شهادت و مرگ مؤمن همان است و داخل شدن به بهشت همان . انگار فاصله‌ای میان بدرد زندگی دنیوی و دخول به بهشت اخروی نیست (نگا : آل عمران / ۱۶۹ ، واقعه / ۸۹) .

سوره یس آیه ۲۷

متن آیه :
يَمَا غَفَرَ لِي رَبِّي وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُكْرَمِينَ

ترجمه :
(اي کاش ! مي دانستند) که پروردگارم مرا آمرزیده است و از زمره گرامیانم قلمداد فرموده است .

توضیحات :
« يَمَا غَفَرَ لِي » : به چه سبب و در برابر چه کاری مرا بخشیده است ؟ مراد تحقیر عمل خود و تعظیم مغفرت خدا است . چه غفرانی نصیب کرده است . مراد اظهار تعجب از الطاف بی حد پروردگاری است . بدانچه خدا مرا بخشیده است . خلاصه « مَا » می تواند موصوله و استفهامیه و مصدریه باشد .

سوره یس آیه ۲۸

متن آیه :
وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى قَوْمِهِ مِنْ بَعْدِهِ مِنْ جُنْدٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَمَا كُنَّا مُنْزِلِينَ

ترجمه :
ما بعد از (قتل) او ، اصلاً لشکری از آسمان فرو نفرستادیم ، و حکمت ما اقتضاء نمی کرد که (برای نابودی ایشان) سپاهی از فرشتگان روانه سازیم .

توضیحات :
« مَا كُنَّا مُنْزِلِينَ » : ما فرو نفرستادیم . مراد این است که حکمت ما اقتضاء نمی کرد ، یا ایشان در خور این نبودند که فرشتگانی برای نابودیشان نازل کنیم .

سوره یس آیه ۲۹

متن آیه :
إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ خَامِدُونَ

ترجمه :

تنها يك صدا بود و بس که (موج انفجارش کار ایشان را بساخت و) ناگهان جملگي خاموش شدند (و بر جاي سرد گشتند و مردند) .

توضیحات :

« صَيْحَةً » : صدای شدید . فریاد توفنده . خبر (كَاتَتْ) است و اسم آن محذوف (نگا : هود / ۶۷) . « فَاِذَا . . . » : واژه (إِذَا) بر سرعت حصول مابعد خود به دنبال حصول ماقبل خود دلالت دارد . « خَامِدُونَ » : خاموش شدگان . مراد مردگان است .

سوره یس آیه ۳۰

متن آیه :

يَا حَسْرَةً عَلَى الْعِبَادِ مَا يَأْتِيهِمْ مِّن رَّسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

ترجمه :

فسوسا و اسفا بندگان را ! هیچ پیغمبري به سوي ایشان نمی‌آید مگر این که او را مسخره می‌کنند و به باد استهزاء می‌گیرند .

توضیحات :

« يَا حَسْرَةً » : دردا و فسوسا ! این عبارت بیانگر تعجب از کار بندگان است . آن بندگان تیره‌روزي که نه تنها گوش هوش به ندای پیغمبران و رهبران آسمانی نمی‌دهند ، بلکه ایشان را به تمسخر می‌گیرند .

سوره یس آیه ۳۱

متن آیه :

أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم مِّنَ الْقُرُونِ أَنَّهُمْ إِلَيْهِمْ لَا يَرْجِعُونَ

ترجمه :

مگر نمی‌دانند که در روزگاران پیش از ایشان چه ملت‌های فراوانی را (به گناهانشان گرفته‌ایم و) نابودشان نموده‌ایم ، که هرگز به سویشان باز نمی‌گردند (و دیگر به دنیا گام نمی‌گذارند ؟ !) .

توضیحات :

« أَلَمْ يَرَوْا » : آیا ندیده‌اند ؟ مراد از دیدن در اینجا دانستن است (نگا : انعام / ۶ ، اعراف / ۱۴۸) . « الْقُرُونِ » : ملت‌ها و نژادها (نگا : انعام / ۶ ، یونس / ۱۳ ، اسراء / ۱۷) .

سوره یس آیه ۳۲

متن آیه :

وَإِنْ كُلُّ لَمَّا جَمِيعٌ لَّدَيْنَا مُحْضَرُونَ

ترجمه :

همه آنان (بدون استثناء در روز قیامت) نزد ما گرد می‌آیند و حاضر می‌گردند .

توضیحات :

« إِنْ » : حرف نفی است . « لَمَّا » : به معنی **إِلَّا** است . « جَمِيعٌ » : فعلیل به معنی مفعول یعنی مجموع است . « جَمِيعٌ مُحْضَرُونَ » : خبر اول و دوم (كُلُّ) است . یا این که (محضرون) صفت (جَمِيعٌ) است .

سوره یس آیه ۳۳

متن آیه :
وَأَيُّ لَّهُمُ الْأَرْضُ الْمَيْتَةُ أَحْيَيْنَاهَا وَأَخْرَجْنَا مِنْهَا حَبًّا فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ

ترجمه :

نشانه‌ای (از قدرت خدا بر رستاخیز) برای آنان ، زمین مرده است که آن را حیات بخشیده‌ایم و از آن دانه‌هایی را بیرون آورده‌ایم که ایشان از آن تغذیه می‌کنند .

توضیحات :

« الْأَرْضُ الْمَيْتَةُ » : مراد زمین خشک کره زمین ، پیش از پیدایش حیات ، و اشاره به معمّای فوق‌العاده مرموز و پیچیده و شگفت‌انگیز شروع حیات است که کسی به درستی نمی‌داند تحت تأثیر چه عواملی در روز نخست موجودات بیجان تبدیل به سلولهای زنده شده است . یا این که اشاره به زمینهای خشک کنونی و مسأله حیات در جهان گیاهان و حیوانات و زنده شدن زمینهای مرده است که از يك سو دلیل روشنی است بر این که علم و دانش عظیمی در آفرینش این جهان به کار رفته است ، و از سوی دیگر نشانه آشکاری از رستاخیز است .

سوره یس آیه ۳۴

متن آیه :
وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِّنْ نَّخِيلٍ وَأَعْنَابٍ وَفَجَّرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ

ترجمه :

و در زمین باغهای خرما و انگور (و سایر درختان و گیاهان دیگر) پدیدار کردیم ، و چشمه‌سارانی از آن بیرون آوردیم .

توضیحات :

« الْعُيُونِ » : چشمه‌ها .

سوره یس آیه ۳۵

متن آیه :
لِيَأْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ وَمَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ أَفَلَا يَشْكُرُونَ

ترجمه :

تا از میوه‌های آن درختان که (به صورت غذای آماده و بسته‌بندی شده بر شاخسارها ظاهر می‌شوند و) دست انسانها در ساختن آنها کمترین دخالتي نداشته است ، تناول کنند . آیا انسانها (در برابر این همه خوراکیهای لذیذ و بی‌نیاز از پخت و پز) سپاسگزاری نخواهند کرد ؟ !

توضیحات :

« ثَمَرِهِ » : مرجع ضمیر (ه) می‌تواند (الله) باشد . یعنی تا از ساختار خداوندی بخورند . یا مرجع آن شیء مجهول یا مذکور بوده که باغها است . برخی هم مرجع ضمیر را (نخیل) دانسته‌اند که مذکر اسبیت ، و بدان اکتفا شده است چون بر اثر عطف (اعناب) را نیز شامل می‌شود . « وَ مَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ » : این جمله می‌تواند حالیه و (ما) نافیه باشد که معنی چنین خواهد بود : در حالی که دست آنان در آن کمترین دخالتي نداشته است . و یا این که واو حرف عطف و (ما) موصوله باشد که معنی چنین خواهد شد : و چیزی که خود می‌سازند . یعنی در

آیه ، هم اشاره به میوه‌هایی است که بدون تغییر مورد استفاده انسانها قرار می‌گیرد ، و هم اشاره به میوه‌هایی است که با انجام عملی روی آنها چون پخت و پز و کنسرو به غذاهای مختلف تبدیل می‌گردند .

سوره یس آیه ۳۶

متن آیه :

سَبْحَانَ الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنْبِتُ الْأَرْضُ وَمِنْ أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

تسبیح و تقدیس خداوندی را سزا است که همه نرها و ماده‌ها را آفریده است ، اعم از آنچه از زمین می‌روید ، و از خود آنان ، و از چیزهایی که ایشان نمی‌دانند .

توضیحات :

« سَبْحَانَ الَّذِي » : (نگا : اسراء / ۱) . « الْأَزْوَاجَ » : زوجها . یعنی جنس نر و ماده . این آیه بیانگر زوجیت در گیاهان و انسانها و همه موجودات دیگر است (نگا : رعد / ۳ ، ذاریات / ۴۹ ، طه / ۵۳) .

سوره یس آیه ۳۷

متن آیه :

وَأَيُّ لَهِمُ اللَّيْلِ نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ فَإِذَا هُمْ مُظْلِمُونَ

ترجمه :

و نشانه‌ای (دال بر قدرت ما) شب است . ما روز را از آن برمی‌گیریم ، ناگهان تاریکی آنان را فرا می‌گیرد .

توضیحات :

« نَسْلَخُ » : بیرون می‌کشیم . برمی‌گیریم . سلخ در اصل به معنی کندن پوست حیوان است . در اینجا انگار روشنایی روز را از بیکر سیاه شب می‌کنند ، و ظلمت موجود در جو زمین ، هویدا می‌گردد . « مُظْلِمُونَ » : به تاریکی افتادگان . ظلمت زدگان .

سوره یس آیه ۳۸

متن آیه :

وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ

ترجمه :

و (نشانه دیگری بر قدرت خدا ، این است که) خورشید به سوی قرارگاه خود در حرکت است . این ، محاسبه و اندازه‌گیری و تعیین خدای بس چیره و توانا و آگاه و دانا است .

توضیحات :

« الشَّمْسُ تَجْرِي » : خورشید در حرکت است . مراد حرکت خورشید با مجموعه منظومه شمسی در وسط کهکشان ما به سوی یک سمت معین و ستاره دوردستی به نام « وگا » است با سرعت ۷۰۰ کیلومتر در ثانیه . البته خورشید حرکت وضعی به دور خود نیز دارد (نگا : تفسیر نمونه و تفسیر المنتخب ، ذیل آیه ، کتاب نجوم په زبان سیاده ، جلد دوم ، صفحه ۱۷۴ ، تألیف مایردگانی ، ترجمه محمد رضا خواجه‌پور) . « لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا » : به سوی قرارگاه خود . تا زمان

استقرار نهائی خود که قیامت است . اگر مراد از جریان خورشید ، گردش آن برگرد محور خود باشد ، حرف (لام) به معنی (فی) بوده و معنی چنین می‌شود : در محل و مدار خود . « تَقْدِير » : معین کردن . مقدر نمودن . محاسبه و اندازه‌گیری (نگا : انعام / ۹۶ ، فرقان / ۲) .

سوره یس آیه ۳۹

متن آیه :
وَالْقَمَرَ قَدْرُنَاهُ مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ

ترجمه :

برای ماه نیز منزلگاههایی تعیین کرده‌ایم که (پس از طی کردن آنها) به صورت ته مانده کهنه (خوشه خرما بر درخت) در می‌آید (قوسی شکل و زرد رنگ) .

توضیحات :

« مَنَازِلَ » : ماه در فاصله گردش به دور زمین ، و گردش زمین به دور خورشید ، از کنار مجموعه‌هایی از ستارگان می‌گذرد که منزلگاههای ماه نامیده می‌شود . « عَادَ » : درمی‌آید . این فعل به معنی (صَارَ) است ، برمی‌گردد . « الْعُرْجُونِ » : پایه خوشه خرما که پس از چیدن خوشه بر درخت می‌ماند و زرد رنگ و قوسی شکل است . « عَادَ كَالْعُرْجُونِ . . . » : به شکل عرجون در می‌آید . دوباره همچون عرجون برمی‌گردد . مراد هلال آخر ماه است که در جانب مشرق نزدیک صبحگاهان ظاهر می‌شود ، خمیده و پژمرده و زردرنگ و نوکهای آن رو به پائین . هلال در ربع اول و ربع آخر ماه به همین شکل است .

سوره یس آیه ۴۰

متن آیه :
لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَايِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

ترجمه :

نه خورشید را سزد (در مدار خود سریعتر شود و) به (مدار) ماه رسد ، و نه شب را سزد که بر روز پیشی گیرد (و مانع پیدایش آن شود) . هر يك در مداری شناورند (و مسیر خود را بدون کمترین تغییر ادامه می‌دهند) .

توضیحات :

« يَنْبَغِي لَهَا » : آن را سزد . سزاوار آن است . « أَنْ تُدْرِكَ » : برسد . ملحق شود . « يَسْبَحُونَ » : شناورند . مراد حرکت آرام خورشید و ماه بر حسب ظاهر و مطابق حس بینایی ما ، و یا حرکت هر يك در فلک مربوط است که متوازی یکدیگرند .

سوره یس آیه ۴۱

متن آیه :
وَآيَةٌ لَهُمْ أَنَّا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفُلِكِ الْمَشْحُونِ

ترجمه :

(و) نشانه دیگری بر قدرت ما ، این که برابر وزن مخصوص اجسام و خواص ویژه آب (ما آدمیزادگان را در کشتی مملو (از ایشان و کالاهایشان) حمل می‌کنیم . (کشتی‌هایی که حرکت آنها در دل اقیانوسها ، بی‌شباهت به حرکت کواکب در گستره آسمانها نیست) .

توضیحات :
« الْفُلُكُ » : (نگا : ابراهیم / ۳۲ ، نحل / ۱۴ ، اسراء / ۶۶) . « الْمَشْحُونِ » : (نگا : شعراء / ۱۱۹) .

سوره یس آیه ۴۲
متن آیه :
وَخَلَقْنَا لَهُمْ مِنْ مِثْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ

ترجمه :
و برای ایشان همسان کشتی چیزهائی را آفریده‌ایم که بر آنها سوار می‌شوند .

توضیحات :
« خَلَقْنَا » : تعبیر از انواع مرکبها بدین واژه ، بدان خاطر است که خالق موادّ خام و وسائل اولیّه آنها خدا است . « مَا » : این واژه مفهوم وسیعی را ترسیم می‌کند که شامل هر نوع وسیله سواری زمینی و هوائی و دریائی است .

سوره یس آیه ۴۳
متن آیه :
وَإِنْ نَشَأْ نُغْرِقْهُمْ فَلَا صَرِيخَ لَهُمْ وَلَا هُمْ يُنقَدُونَ

ترجمه :
و اگر بخواهیم آنان را غرق خواهیم کرد ، به گونه‌ای که هیچ فریادرسی نداشته باشند ، و اصلاً نجات داده نشوند .

توضیحات :
« صَرِيخَ » : فریادرس . فریاد خواه . در این صورت مصدر به معنی اسم فاعل یعنی صرخ است . صدا و فریاد . در این صورت معنی « فَلَا صَرِيخَ لَهُمْ » : چنین است : اصلاً صدا و فریادی نخواهند داشت تا کمک و یاری طلب کنند . یعنی فوراً غرق و در حال می‌میرند .

سوره یس آیه ۴۴
متن آیه :
إِلَّا رَحْمَةً مِنَّا وَمَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ

ترجمه :
مگر این که رحمت ما باشد (و نسیم لطف ما وزیدن گیرد) و تازمانی (که اجل ایشان در می‌رسد ، آنان را از زندگی) بهره‌مند سازیم .

توضیحات :
« إِلَّا رَحْمَةً . . . » : لکن رحمت ما ایشان را درمی‌یابد و تا وقت اجل مقدرّ آنان را از زندگی بهره‌مند می‌سازیم (نگا : تفسیر المنتخب) . واژه (رَحْمَةً) مفعول له ، یا منصوب به نزع خافض است و تقدیر چنین است : بِرَحْمَةٍ .

سوره یس آیه ۴۵
متن آیه :

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّقُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَمَا خَلْفَكُمْ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

ترجمه :

هنگامی که بدانان گفته شود : بپرهیزید از عذاب و مجازات دنیوی که پیش رو دارید ، و از عذاب و مجازات اخروی که در پشت سر دارید ، تا به شما رحم شود ، (اعتناء نمی‌کنند) .

توضیحات :

« مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ » : آنچه در پیش رو دارید . مراد کیفر و مجازات دنیوی است . « مَا خَلْفَكُمْ » : آنچه در پشت سر دارید . مراد عذاب و عقاب اخروی است . « إِذَا قِيلَ لَهُمْ . . . » : جمله شرطیه است و جزاء آن محذوف است که از آیه بعد استفاده می‌شود ، و تقدیر چنین است : إِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّقُوا . . . أَعْرَضُوا . . .

سوره یس آیه ۴۶

متن آیه :

وَمَا تَأْتِيهِمْ مِّنْ آيَةٍ مِّنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ

ترجمه :

هیچ آیه‌ای از آیات پروردگارشان برای آنان نمی‌آید ، مگر این که از آن روی گردان می‌شوند .

توضیحات :

« آيَاتٍ » : آیه‌های کتابهای آسمانی و تعلیمات پیغمبران . دلائل و براهین توحید خدا و صدق پیامبران . « مُعْرِضِينَ » : روی‌گردانان .

سوره یس آیه ۴۷

متن آیه :

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْطَعِمُ مَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ أَطَعَمَهُ إِنَّكُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ مِّبِينٍ

ترجمه :

و هنگامی که به آنان گفته شود : از چیزهایی که خدا به شما داده است ، انفاق و احسان کنید ، کافران به مؤمنان می‌گویند : آیا به کسی خوراک بدهیم که اگر خدا می‌خواست خوراک بدو می‌داد (و فقیرش نمی‌کرد ؟ مگر مشیت الهی چنین نخواست است ؟ ما با مشیت الهی مخالفت نمی‌ورزیم) شما در گمراهی آشکار و روشنی هستید .

توضیحات :

« أَنْطَعِمُ مَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ أَطَعَمَهُ » : کافران از راه تمسخر به مؤمنان می‌گفتند : اگر رازق خداوند است ، پس چرا از ما می‌خواهید که به فقیران خوراک بدهیم ؟ و اگر خدا خواسته است که آنان محروم بمانند ، پس چرا ما کسانی را از دارائی خود بهره‌مند سازیم که خداوند ایشان را محروم ساخته است ؟ این منطق جاهلانه ، علاوه از تمسخر مؤمنان ، به آن می‌ماند که افرادی بگویند : چه ضرورتی دارد که ما درس بخوانیم ، و یا به دیگری درس بدهیم ؟ اگر خدا می‌خواست همه را عالم و باسواد می‌کرد .

سوره یس آیه ۴۸

متن آیه :

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ

ترجمه :
و خواهند گفت : اگر راست می‌گوئید (که رستاخیز و قیامتی در میان است) این وعده کی تحقق می‌یابد ؟ !

توضیحات :
« مَتَى هَذَا الْوَعْدُ ؟ » : این وعده کی خواهد بود ؟ ! تاریخی برای رستاخیز تعیین نمی‌کنند ؟ چرا هم اینک فرا نمی‌رسد ؟

سوره یس آیه ۴۹

متن آیه :
مَا يَنْظُرُونَ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ يَخِصِّمُونَ

ترجمه :
(پاسخ استهزاء ایشان ، این است که آنان ، چندان) انتظار نمی‌کشند مگر صدائی را که (ناگهان طنین‌انداز می‌گردد و موج آن) ایشان را در بر می‌گیرد (و نابودشان می‌گرداند) در حالی که با یکدیگر (به معامله و کار و بار روزمره زندگی ، سرگرم و) درگیرند .

توضیحات :
« مَا يَنْظُرُونَ » : انتظار ندارند . توقع ندارند . ماده « نظر » بدون « إلی » بیشتر به معنی انتظار و توجه و توقع و تدبیر است (نگا : بقره / ۲۱۰ ، انعام / ۱۵۸ ، اعراف / ۵۳ ، نحل / ۳۳ ، فاطر / ۴۳) . « يَخِصِّمُونَ » : به نزاع و جدال مشغول ، و سرگرم گیر و دارند . اصل آن یختصمون و از باب افتعال است .

سوره یس آیه ۵۰

متن آیه :
فَلَا يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً وَلَا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ

ترجمه :
(این حادثه به قدری سریع و برق‌آسا و غافلگیرانه است که) حتی توانائی وصیت نمودن و سفارش کردن نخواهند داشت ، و حتی فرصت مراجعت به سوی خانواده و فرزندانشان را پیدا نخواهند کرد .

توضیحات :
« تَوْصِيَةً » : سفارش . نکره آمدن آن ، بیانگر این واقعیت است که حتی فرصت يك سفارش یا کمترین وصیتی در میان نخواهد بود .

سوره یس آیه ۵۱

متن آیه :
وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ

ترجمه :
(برای بار دوم) در صور دمیده می‌شود و به ناگاه همه آنان از گورها بیرون آمده و به سوی)

دادگاه حساب و کتاب) پروردگارشان شتابان رهسپار می‌گردند .

توضیحات :

« نَفِخَ » : دمیده شد . مراد نفخه ثانی است که دیگر باره صور برای زنده‌شدن مردگان زده می‌شود . « الْأَجْدَاثِ » : جمع جَدَث ، قبر . گور . (نگا : قمر / ۷ ، معارج / ۴۳) . « یَنْسِلُونَ » : می‌شتابند (نگا : انبیاء / ۹۶) .

سوره یس آیه ۵۲

متن آیه :

قَالُوا يَا وَيْلَنَا مَن بَعَثَنَا مِن مَّرْقَدِنَا هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ

ترجمه :

خواهند گفت : ای وای بر ما ! چه کسی ما را از خوابمان (بیدار کرد و) برانگیخت ؟ ! این همان چیزی است که خداوند مهربان وعده داده بود ، و فرستادگان (خدا در سخنها و پیامهای خود) راست گفته بودند .

توضیحات :

« يَا وَيْلَنَا » : ای وای بر ما ! وایلا به حال ما ! (نگا : انبیاء / ۱۴ و ۴۶ و ۹۷) . « بَعَثْنَا » : ما را دوباره زنده کرد . ما را برانگیخت . « مَرْقَدٍ » : مصدر میمی و به معنی خواب است ، و یا این که اسم مکان و به معنی خوابگاه است . عقاب و عذاب قبر ، در برابر کیفر و مجازات قیامت ، خوابه گونه‌ای بیش نمی‌باشد . « مَن بَعَثْنَا » : این سؤال بدان خاطر است که کافران با دیدن آن همه هول و هراس و دهشت و وحشت ، اختلاط عقول و اختلال حواس پیدا می‌کنند و ناخودآگاه چنین سؤالی بر زبانشان جاری می‌گردد . همان گونه که در دنیا معمول است که انسان به هنگام انجام کار بدی و یا رویاروی شدن با کیفر آن می‌گوید : وای چه کار کردم ؟ ! چنین کاری را من کردم ؟ آیا این بلا را من بر سر خود آوردم ؟ « هَذَا مَا . . . » : این بخش ، پاسخ کافران به سؤال خودشان است . برخی هم آن را پاسخ آفریدگار ، یا فرشتگان ، و یا مؤمنان به کافران می‌دانند .

سوره یس آیه ۵۳

متن آیه :

إِن كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَّدَيْنَا مُحْضَرُونَ

ترجمه :

صدای واحدی بیش نخواهد بود (که ایشان را دعوت به خروج از گورها می‌کند) و ناگهان ایشان در پیشگاهمان (برای دادگاهی) گرد آورده می‌شوند و حاضر می‌گردند .

توضیحات :

« إِن كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً . . . » : (نگا : یس / ۲۹) . مراد نفخه ثانی است . « جَمِيعٌ » : جمع آمده . گرد آورده شده . فعلیل به معنی مفعول ، یعنی مجموع است . خبر اول (هُمْ) و واژه (مُحْضَرُونَ) خبر دوم یا صفت بشمار است (نگا : یس / ۳۲) .

سوره یس آیه ۵۴

متن آیه :

قَالِيَوْمَ لَا تُطْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَلَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

ترجمه :

در چنین روزی به هیچ کس کمترین ستمی نمی‌گردد ، و به شما جز پاداش و پادافره کارهایی که در دنیا می‌کرده‌اید داده نمی‌شود .

توضیحات :

« شَيْئاً » : چیزی از ظلم . مفعول مطلق است . چیزی از چیزها . مفعول به است (نگا : یونس / ۴۴ ، مریم / ۶۰) .

سوره یس آیه ۵۵

متن آیه :

إِنَّ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغْلٍ فَاكِهُونَ

ترجمه :

بهشتیان در چنین روزی ، سخت سرگرم خوشی ، و شادانند (و بی‌خبر از غم و اندوه دیگران ، و خندان از نعمتهای یزدانند) .

توضیحات :

« شُغْلٍ » : سرگرمی عظیم . هر چیز که انسان را به خود مشغول سازد و پی‌خبر از دیگران کند و موجب فراموشی غم و اندوه شود . تنکیر آن برای تعظیم است . « فِي شُغْلٍ » : سرگرم سرور و شادمانی ، و بهره‌مند از نعمتهای الهی هستند . « فَاكِهُونَ » ، جمع فَاكِه ، خوشحال و خندان . بهره‌مند از نعمت و سرگرم لذت . سرگرم شوخی و مزاح .

سوره یس آیه ۵۶

متن آیه :

هَمْ وَأَرْوَاهُمْ فِي ظِلَالٍ عَلَى الْأَرَائِكِ مُتَكِئُونَ

ترجمه :

آنان و همسرانشان در زیر سایه‌های پر و فراخ ، بر تختها تکیه زده‌اند .

توضیحات :

« ظِلَالٍ » : جمع ظلّ ، سایه . تنکیر آن برای تعظیم است . « الْأَرَائِكِ » : جمع أریکه ، تخت . اورنگ (نگا : کهف / ۳۱ ، انسان / ۱۳ ، مطففین / ۲۳ و ۳۵) . « مُتَكِئُونَ » : تکیه‌کنندگان . لم‌دهندگان (نگا : کهف / ۳۱ ، زخرف / ۳۴) .

سوره یس آیه ۵۷

متن آیه :

لَهُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَلَهُمْ مَا يَدْعُونَ

ترجمه :

برای آنان در بهشت ، میوه‌های لذت‌بخش و فراوانی است . و هر چه بخواهند در اختیار ایشان خواهد بود .

توضیحات :

« فَاكِهَةٌ » : میوه . مراد انواع میوه‌ها است . تنکیر آن برای تفخیم است که بیانگر مرغوبیت و

کثرت میوه‌ها است . « يَدْعُونَ » : طلب می‌کنند . درخواست می‌نمایند . دلشان بخواهد .

سوره یس آیه ۵۸

متن آیه :
سَلَامٌ قَوْلًا مِّن رَّبِّ رَحِيمٍ

ترجمه :

از سوی پروردگاری مهربان ، بدیشان درود و تهنیت گفته می‌شود .

توضیحات :

« سَلَامٌ » : درود (نگا : اعراف / ۴۶ ، یونس / ۱۰ ، رعد / ۲۴ ، ابراهیم / ۲۳) . بدل (ما) یا مبتدا و خبر آن محذوف است : سَلَامٌ عَلَيْكُمْ . « قَوْلًا » : مفعول مطلق فعل محذوف است .

سوره یس آیه ۵۹

متن آیه :
وَأَمَّا زُورًا الْيَوْمَ أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ

ترجمه :

(این سرگذشت شوق‌انگیز و پرافتخار بهشتیان بود ، و امّا با خطابي تحقیرآمیز به گناهکاران گفته می‌شود :) اي بزهکاران ! امروز (از مؤمنان) جدا و به دور شويد .

توضیحات :

« إِمْتَاوَا » : جدا گردید . به کنار روید .

سوره یس آیه ۶۰

متن آیه :
أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ

ترجمه :

اي آدمیزادگان ! مگر من به شما سفارش نمودم و امر نکردم که اهریمن را پرستش نکنید ، چرا که او دشمن آشکار شما است ؟

توضیحات :

« أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ ؟ » : آیا با شما پیمان نبستم ؟ آیا به شما توصیه نکردم ؟ مراد فرمان دادن است (نگا : طه / ۱۱۵) . چنین عهد و پیمان و توصیه و دستوری ، از طرق مختلف با انسان بسته شده و بدو فرمان داده شده است . یکم : توسط پیغمبران (نگا : بقره / ۱۶۸ ، اعراف / ۲۷ ، یونس / ۲ ، زخرف / ۶۲) . دوم : توسط عقل . چرا که دلائل و براهین عقلي با زبان گویائی به انسانها می‌فهمانند که نباید جز خدا را پرستید و اطاعت کرد . سوم : از راه فطرت . چرا که انسان ذاتاً یکتاپرست بوده و فطرت سالم ، طاعت و عبادت را منحصر به ذات پاک پروردگار می‌داند . « لَا تَعْبُدُوا » : مراد از عبادت در اینجا ، اطاعت است . چرا که یکی از صورتهای عبادت اطاعت می‌باشد (نگا : توبه / ۳۱ ، مؤمنون / ۴۷) .

سوره یس آیه ۶۱

متن آیه :

وَأَنْ أَعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

ترجمه :

(و آیا به شما دستور ندادم) این که مرا بپرستید و بس که راه راست همین است .

توضیحات :

« وَ أَنْ أَعْبُدُونِي . . . » : عطف بر (لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ) است و واژه (أَنْ) تفسیریه است .

سوره یس آیه ۶۲

متن آیه :

وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنْكُمْ جِبِلًّا كَثِيرًا أَفَلَمْ تَكُونُوا تَعْقِلُونَ

ترجمه :

اهریمن گروههای فراوانی از شما انسانها را گمراه کرده است . آیا (تاریخ جباران گمراه پیشین را خواندید ، و آثار سرنوشت گول خوردگان ابلیس را دیدید و) نیندیشیدید ؟

توضیحات :

« جِبِلًّا » : گروه . مَلَّتْ . (نگا : شعراء / ۱۸۴) .

سوره یس آیه ۶۳

متن آیه :

هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ

ترجمه :

این (که در پیش رو دارید و بدان می‌نگرید) همان دوزخی است که به شما وعده داده می‌شد .

توضیحات :

« هَذِهِ جَهَنَّمُ . . . » : وقتی بدانان چنین خطابی می‌گردد که دادگاهی به پایان آمده و در کنار دوزخ گرد آورده شده‌اند .

سوره یس آیه ۶۴

متن آیه :

أَصْلَوْهَا الْيَوْمَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ

ترجمه :

به سبب کفری که می‌ورزیدید ، امروز به دوزخ وارد شوید و بدان بسوزید .

توضیحات :

« أَصْلَوْهَا » : با دوزخ بسوزید و سوزش آن را بچشید . بدان وارد شوید (نگا : المختصر فی تفسیر القرآن ، تفسیر نمونه ، تفسیر صفوة البیان) .

سوره یس آیه ۶۵

متن آیه :

الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَىٰ أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

ترجمه :

امروزه بر دهانه‌هایشان مهر می‌نهم ، و دست‌هایشان با ما سخن می‌گویند ، و پاهایشان بر (کارهایی که انجام می‌داده‌اند و) چیزهایی که فرا چنگ می‌آورده‌اند ، گواهی می‌دهند .

توضیحات :

« نَحِيمٌ . . . » : (نگا : بقره / ۷ ، انعام / ۴۶) . « أَفْوََاهِهِمْ » : (نگا : آل عمران / ۱۱۸ و ۱۶۷) .
« تَشْهَدُ » : گواهی اعضای در قیامت مسلم است (نگا : فصلت / ۲۰ و ۲۱ ، نور / ۲۴) .

سوره یس آیه ۶۶

متن آیه :

وَلَوْ نَشَاءُ لَطَمَسْنَا عَلَىٰ أَعْيُنِهِمْ فَاسْتَبَقُوا الصِّرَاطَ فَأَنَّى يُبْصِرُونَ

ترجمه :

اگر ما بخواهیم ایشان را (در دنیا مجازات کنیم ، می‌توانیم . از جمله) کورشان می‌نمائیم ، به گونه‌ای که اگر آنان بخواهند در راه بر یکدیگر پیشی گیرند ، به هیچ وجه نتوانند راه را ببینند .

توضیحات :

« لَطَمَسْنَا » : محو می‌کردیم . از بین می‌بردیم (نگا : نساء / ۴۷ ، یونس / ۸۸ ، مرسلات / ۸) .
در اینجا مراد کور کردن و از میان بردن بینایی دیدگان است . « فَاسْتَبَقُوا » : (نگا : بقره / ۱۴۸ ، یوسف / ۱۷ و ۲۵) . « فَأَنَّى » : چگونه ؟ « فَأَنَّى يُبْصِرُونَ ؟ » : چگونه می‌توانند ببینند ؟ یعنی به هیچ وجه نمی‌توانند مسیر خود را ببینند . « الصِّرَاطَ » : مفعول به ، یا منصوب به نزع خافض است .

سوره یس آیه ۶۷

متن آیه :

وَلَوْ نَشَاءُ لَمَسَخْنَاهُمْ عَلَىٰ مَكَانَتِهِمْ فَمَا اسْتَطَاعُوا مِضْيًا وَلَا يَرْجِعُونَ

ترجمه :

و اگر ما بخواهیم ، ایشان را با وجود مکانت و منزلتشان ، در جای خود مسخ می‌نمائیم و (آنان را به شکل انسان افلیح یا زمینگیر در می‌آوریم .) به گونه‌ای که نه بتوانند به جلو حرکت کنند و نه به عقب برگردند .

توضیحات :

« لَمَسَخْنَاهُمْ » : ایشان را مسخ می‌کردیم . مراد از مسخ ، دگرگون کردن و حال به حال نمودن است ، یعنی به صورتهای بسیار زشت و پست و ناتوان و ناجور درآوردن . در اینجا بیشتر مراد تغییر و تبدیل انسان زیبا و توانا ، په انسان نازیبا و درمانده و زار و نزار است . اما مراد از مسخ می‌تواند تبدیل به حیوانات و مجسمه‌های بی‌روح نیز باشد . « عَلَي مَكَانَتِهِمْ » : بر جای خود . در محل توقف خود . با وجود قوت و قدرت و عظمت و منزلتی که ایشان دارند . (نگا : اضاء البيان ، المنتخب) . « مِضْيًا » : رفتن . مصدر ثلاثی مجرد (مضی ، یمضی) است (نگا : معجم الفاظ القرآن الکریم) . با ضم و کسر میم آمده است ، همچون (عِثِي و عِثِي) (نگا : روح المعانی) .

سوره یس آیه ۶۸

مَتْنِ آيَةٍ :
وَمَنْ نَعْمَرُهُ نُنَكِّسُهُ فِي الْخَلْقِ أَفَلَا يَعْقِلُونَ

ترجمه :

به هر کس که طول عمر بدهیم ، او را از لحاظ خلقت و آفرینش وارونه و واژگونه می‌کنیم . آیا متوجه نیستند (که سیر صعودی ، سیر نزولی به دنبال دارد ، و این جهان سرای فنا است نه سرای بقا ؟) .

توضیحات :

« نُنَكِّسُهُ » : او را واژگونه و وارونه می‌کنیم . مراد عقبگرد قوای جسمانی و روحانی انسان است ، تا بدانجا که بازگشت کامل انسان به حالات طفولیت انجام می‌پذیرد ، و حرکات و روحيات کودکان در پیران پدیدار می‌گردد . به عبارت دیگر : پیران ، کودکان می‌شوند (نگا : حج / ۵ ، روم / ۵۴) . « الْخَلْقِ » : خلقت . آفرینش . مراد وضع جسمی و روحی است .

سوره یس آیه ۶۹

مَتْنِ آيَةٍ :
وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشُّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ إِنْ هُوَ إِلَّا ذَكَرٌ وَقُرْآنٌ مُبِينٌ

ترجمه :

ما به پیغمبر (اسلام سرودن) چکامه نیاموخته‌ایم و چامه‌سرایی او را نسزد . این (کتاب هم که بر او نازل کرده‌ایم) جز یادآوری (عاقلان به قانون و فرمان یزدان جهان) و کتاب خواندنی روشنگر (حقائق برای مؤمنان) نیست .

توضیحات :

« الشُّعْرَ » : چکامه . چامه . « مَا يَنْبَغِي » : نسزد . در خور نیست . لازم نیست . « إِنْ » : نیست . « هُوَ » : کتاب منزل قرآن . « ذَكَرٌ » : پند و اندرز . یاد و یادآوری . « قُرْآنٌ » : قرآن . کتاب خواندنی . « مُبِينٌ » : روشن و واضح . روشنگر و بیانگر .

سوره یس آیه ۷۰

مَتْنِ آيَةٍ :
لِيُنذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا وَيَحِقَّ الْقَوْلُ عَلَى الْكَافِرِينَ

ترجمه :

(هدف از فرو فرستادن آن ، این است که) تا افراد زنده (بیدار دل) را با آن بیم دهد ، و بر کافران (اتمام حجت شود و) فرمان عذاب مسلم گردد .

توضیحات :

« حَيًّا » : مراد زنده معنوی است که شخص عاقل و اندیشمند و بیدار دل است (نگا : انعام / ۱۲۲ ، فاطر / ۲۲) . « يَحِقُّ » : واجب شود . مسلم گردد . « الْقَوْلُ » : فرمان عذاب . عذاب . « لِيَحِقَّ الْقَوْلُ » : (نگا : اسراء / ۱۶ ، قصص / ۶۳ ، یس / ۷) .

سوره یس آیه ۷۱

مَتْنِ آيَةٍ :
أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِيَنَا أَنْعَامًا فَهُمْ لَهَا مَالِكُونَ

ترجمه :

مگر نمی‌بینند که برخی از آن چیزهایی که قدرت ما آفریده است ، چهارپایانی است که برای انسانها خلق کرده‌ایم و ایشان صاحب آنها باند ؟

توضیحات :

« أَوْلَمْ يَرَوْا » : (نگا : انعام / ۶ ، رعد / ۴۱ ، نحل / ۴۸ و ۷۹) .

سوره یس آیه ۷۲

متن آیه :

وَدَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ

ترجمه :

و چهارپایان را رام ایشان ساخته‌ایم . برخی از آنها را مرکب خود می‌سازند ، و از برخی دیگر تغذیه می‌کنند .

توضیحات :

« دَلَّلْنَاهَا » : آنها را منقاد و رام کرده‌ایم . « رَكُوبُهُمْ » : رکوب به معنی مرکب ، یعنی وسیله سواری است . فَعُول به معنی مفعول ، یعنی : رکوب به معنی مرکوب است و مانند : حَلُوب به معنی محلوب .

سوره یس آیه ۷۳

متن آیه :

وَلَهُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَمَشَارِبُ أَفَلَا يَشْكُرُونَ

ترجمه :

و از برخی از آنها استفاده‌هایی می‌کنند و (از پشم و کرک و مو و پوست و استخوانشان فایده‌ها می‌برند ، و از شیر برخی) از آنها نوشیدنیها و فرآورده‌های شیری به دست می‌آورند . آیا نباید شکرگزار (این همه نعمت خدا) باشند ؟

توضیحات :

« مَشَارِبُ » : جمع مَشْرَب به معنی مشروب ؛ مانند مَأْكُل به معنی مأْكُول ؛ نوشیدنیها . مراد شیرها است .

سوره یس آیه ۷۴

متن آیه :

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لَعَلَّهُمْ يُنصَرُونَ

ترجمه :

آنان گذشته از خدا ، معبودهایی برای خود برگزیده‌اند ، بدین امید که (از سوی ایشان) یاری شوند .

توضیحات :

« مِنْ دُونِ » : غیر از . بجز .

سوره یس آیه ۷۵

متن آیه :
لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَهُمْ وَهُمْ لَهُمْ جُنْدٌ مُّحَضَّرُونَ

ترجمه :

معبودها (ی دروغین) نمی‌توانند پرستندگان خود را کمک کنند و یاری دهند ، و بلکه پرستندگان ، سپاههای آماده معبودها (ی عاجز خود) هستند (و از آنها مواظبت می‌نمایند و از بلاها و گزندها به دور می‌دارند) .

توضیحات :

« لَا يَسْتَطِيعُونَ » : معبودها نمی‌توانند (نگا : اعراف / ۱۹۲ ، یونس / ۱۸) . « جُنْدٌ » : سپاه .
لشکر . « مُحَضَّرُونَ » : آماده .

سوره یس آیه ۷۶

متن آیه :
فَلَا يَحْزَنكَ قَوْلُهُمْ إِنَّا نَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ

ترجمه :

پس (حالا که چنین است) سخنان آنان تو را غمگین نکند ، ما می‌دانیم آنچه را که مخفی می‌دارند و آنچه را که آشکار می‌سازند .

توضیحات :

« قَوْلُهُمْ » : مراد سخنان مبنی بر الحاد و انکار خدا ، و تکذیب و تقبیح پیغمبر است .

سوره یس آیه ۷۷

متن آیه :
أَوَلَمْ يَرِ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ

ترجمه :

آیا انسان (با چشم عقل و دیده بینش ننگریسته است و) ندیده است که ما او را از نطفه ناچیزی آفریده‌ایم و هم اینک او پرخاشگری است که آشکارا به پرخاش برمی‌خیزد ؟ ! (زهی بی‌خبری و خیره‌سری !) .

توضیحات :

« أَوَلَمْ يَرِ ؟ » : (نگا : انعام / ۶ ، رعد / ۴۱ ، نحل / ۴۸ و ۷۹) . « خَصِيمٌ مُّبِينٌ » : (نگا : نحل / ۴) .

سوره یس آیه ۷۸

متن آیه :
وَضْرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ

ترجمه :

برای ما مثالی می‌زند و آفرینش خود را (از خاك) فراموش می‌کند و می‌گوید : چه کسی

می‌تواند این استخوانهایی را که پوسیده و فرسوده‌اند زنده گرداند ؟ !

توضیحات :
« الْعِظَامَ » : جمع عَظْم ، استخوانها . « رَمِيمٌ » : پوسیده و فرسوده . « نَسِيَّ خَلْقَهُ » : جمله کوتاهی است که پاسخ کاملی برای پرسش هر فرد بی‌خبری است که قدرت خدا را با قدرت مردم همسان بداند و درباره آفرینش خود از خاك نیندیشد .

سوره یس آیه ۷۹

متن آیه :
قُلْ يَحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ

ترجمه :

بگو : کسی آنها را زنده می‌گرداند که آنها را نخستین بار (از نیستی به هستی آورده است و آنها را بدون الگو و مدل) آفریده است ، و او بس آگاه از (احوال و اوضاع و چگونگی و ویژگی) همه آفریدگان است .

توضیحات :

« أَنشَأَهَا » : آنها را آفرید و پدیدار کرد (نگا : انعام / ۹۸ ، عنکبوت / ۲۰) . « هُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ » : خدا بسیار آگاه از اعمال و اقوال هر مخلوقی است . خدا هر نوع آفرینشی را بسیار خوب می‌داند ، و در بازآفرینی کسی در نمی‌ماند .

سوره یس آیه ۸۰

متن آیه :
الَّذِي جَعَلَ لَكُم مِّنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا فَإِذَا أَنْتُمْ مِّنْهُ تُوقَدُونَ

ترجمه :

آن کسی که از درخت سبز ، برای شما آتش بیافریده است ، و شما با آن ، آتش روشن می‌کنید . (او که قادر بر رستخیز انرژیها است ، قادر بر برانگیختن مردگان و بازگرداندن به زندگی دوباره ایشان است) .

توضیحات :

« الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ » : درخت سبز . این تعبیر بیانگر این واقعیت است که تنها درختان سبز و زنده می‌توانند عمل کربن‌گیری و ذخیره‌کردن نور آفتاب را انجام دهند . « نَارًا » : مراد انرژی ذخیره شده آفتاب بر اثر فتوسنتز در چوبهای درختان است که بر اثر اصطکاک و مالش ، به صورت جرقه الکتریسیته ظاهر می‌شود و باعث روشن شدن آتش می‌گردد ، یا با سوزاندن چوبها ، انرژی نهان در آنها آزاد می‌شود ، و نور و حرارت اندوخته و پنهان در ذرات پیکره درختان ، دیگر بار به صورت روشنایی و گرما جلوه‌گر می‌آید (نگا : تفسیر نمونه . تفسیر المنتخب) . « تُوقَدُونَ » : آتش را برمی‌افروزید . از مصدر ایقاد ، به معنی افروختن آتش .

سوره یس آیه ۸۱

متن آیه :
أُولَئِكَ الَّذِينَ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ يَقَادِرَ عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلَىٰ وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ

ترجمه :

آیا کسی که آسمانها و زمین را آفریده است ، قدرت ندارد (انسانهای خاك شده را دوباره) به گونه خودشان بیافریند ؟ آری ! (می‌تواند چنین کند) چرا که او آفریدگار بس آگاه و دانا است .

توضیحات :
« أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ » : این که به گونه سابق و به شکل پیشین بسازد و بیافریند . « الْخَلْقَ » : صیغه مبالغه خالق است . آفریدگار .

سوره یس آیه ۸۲

متن آیه :
إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

ترجمه :
هر گاه خدا چیزی را بخواهد که بشود ، کار او تنها این است که خطاب بدان بگوید : بشو ! و آن هم می‌شود .

توضیحات :
« أَمْرُهُ » : کارش . (نگا : بقره / ۱۰۹ ، یوسف / ۲۱) . فرمانش (نگا : نحل / ۴۰ ، انبیاء / ۲۷ ، حج / ۶۵) .

سوره یس آیه ۸۲

متن آیه :
فَسَبْحَانَ الَّذِي يَدِيهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

ترجمه :
پاکا خداوندی که مالکیت و حاکمیت همه چیز در دست او است . و شما به سوی او برگردانده می‌شوید (و به حساب و کتابتان رسیدگی می‌گردد) .

توضیحات :
« مَلَكُوتُ » : مالکیت و حاکمیت . کشور عظیم . قدرت تصرف فراوان .

سوره صافات آیه ۱

متن آیه :
وَالصَّافَّاتِ صَفًّا

ترجمه :
قسم به آنان که (در مقام عبودیت و انقیاد) محکم صف کشیده‌اند !

توضیحات :
« الصَّافَّاتِ » : جمع صَافَّة ، دسته و گروهی که به صف ایستاده‌اند . واژه (صافَّات) از نظر معنی ، جمع الجمع است . مراد فرشتگان است که برای اجرا اوامر و بندگی خدا صف کشیده‌اند (نگا : صافات / ۱۶۵ و ۱۶۶) . چه بسا مراد صفوف رزمندگان اسلام ، و یا صفوف نماز جماعت ، و یا این که صفهای داعیان و عالمان ، در برابر کافران و منافقان و بزهکاران باشد .

سوره صافات آیه ۲

متن آیه :

قَالَزَّاجِرَاتِ زَجْرًا

ترجمه :

و قسم به آنان که سخت باز می‌دارند !

توضیحات :

« الزَّاجِرَاتِ » : بازدارندگان . منع کنندگان . مراد فرشتگان است که شیاطین را از استراق سمع باز می‌دارند و ابرها را بدینجا و آنجا می‌رانند . و یا این که مراد رزمندگانی است که دشمنان را از تجاوز به حریم اسلام باز می‌دارند ، و یا این که مراد داعیان و عالمانی است که بی‌دینان را از تجاوز به قرآن و قوانین اسلام به دور می‌دارند و مردمان را از منکرات نهی می‌کنند .

سوره صافات آیه ۲

متن آیه :

قَالَتَالْيَاتِ ذِكْرًا

ترجمه :

و قسم به آنان که بی‌پای (آیات خدا را) تلاوت می‌کنند !

توضیحات :

« التَّالِيَاتِ » : تلاوت کنندگان . مراد فرشتگانی است که کتابهای آسمانی را بر پیغمبران خدا تلاوت می‌نموده‌اند . یا رزمندگان جهادگري است که قلب و جان خویش را به نور تلاوت آیات خدا روشن می‌سازند . و یا این که داعیان و عالمانی مراد است که آیات آسمانی را بر مردم تلاوت و ایشان را به سوی خدا می‌خوانند . « ذِكْرًا » : مراد کتابهای آسمانی و از جمله قرآن است (نگا : نحل / ۴۳ و ۴۴ ، انبیاء / ۴۸ و ۱۰۵) . یادآوری : سه آیه پیشین ، می‌تواند درباره يك گروه ، و یا این که گروه‌های مختلف باشد .

سوره صافات آیه ۴

متن آیه :

إِنْ إِلَهُكُمْ لَوَاحِدٌ

ترجمه :

قطعاً معبود شما یکی است (نه بیشتر) .

توضیحات :

« إِنْ إِلَهُكُمْ » : سوگندهای سه آیه پیشین ، برای همین امر مهم بود که « الوهیت » تنها متعلق به یکی است که صاحب آسمانها و زمین و همه گستره هستی است .

سوره صافات آیه ۵

متن آیه :

رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا رَبُّ الْمَشَارِقِ

ترجمه :

آن کسی که خداوند آسمانها و زمین و همه چیزهایی است که در میان آن دو قرار دارد ، و خداوند مشرقها است .

توضیحات :

« رَبُّ » : خبر دوم (إِنَّ) و یا خبر مبتدای محذوف است . « الْمَشَارِقُ » : جمع مشرق ، مکان طلوع . مراد خاستگاههای خورشید در ایام سال است که به خاطر کروی بودن زمین هر نقطه‌ای از آن نسبت به نقطه دیگر مشرق یا مغرب محسوب می‌شود ، و یا مراد مشرقهای همه ستارگان جهان بوده و ذکر خاص بعد از عام است و به خاطر اهمیت ویژه ، بدانها اشاره شده است . از آنجا که ذکر مشرق و مغرب پیوسته با هم بوده ، در اینجا مغارب به قرینه مشارق حذف شده است (نگا : معارج / ۴۰) .

سوره صافات آیه ۶

متن آیه :

إِنَّا زِينَةُ السَّمَاءِ الدُّنْيَا يَزِينَةُ الْكَوَاكِبِ

ترجمه :

ما نزدیکترین آسمان (به شما) را با زینت ستارگان آراسته‌ایم .

توضیحات :

« الدُّنْيَا » : از لحاظ صرفی ، اسم تفضیل و مؤنث (أدنی) و به معنی نزدیکتر و نزدیکترین است . از لحاظ نحوی صفت (السَّمَاءُ) است . مراد نزدیکترین آسمان به ما ساکنان کره زمین است . ذکر این نکته خالی از فایده نیست که همه ستارگانی که فضای بالای سر ما را آراسته‌اند و با چشم خود آنها را می‌بینیم ، از نظر قرآن آسمان اول ما است . « الْكَوَاكِبِ » : بدل (زینت) است .

سوره صافات آیه ۷

متن آیه :

وَحِفْظًا مِّنْ كُلِّ شَيْطَانٍ مَّارِدٍ

ترجمه :

ما آن را از هر شیطان متمرّدي ، کاملاً حفظ کرده‌ایم .

توضیحات :

« حِفْظًا » : مفعول مطلق فعل محذوفی است و در اصل چنین است : وَ حَفِظْنَاهَا حِفْظًا . « مَّارِدٍ » : متمرّد . سرکش . بی‌خیر و بی‌همه‌چیز . « حِفْظًا مِّنْ . . . » : مراد پاسداری آسمان از نفوذ شیاطین است که هر گاه بخواهند به عالم فرشتگان نزدیک شوند و اخبار حوادث این جهان را بدانند که پیش از وقوع در زمین ، در آسمانهای نزدیک و دوردست منعکس است ، مورد اصابت شهابها قرار می‌گیرند (نگا : حجر / ۱۷ و ۱۸ ، ملک / ۵) .

سوره صافات آیه ۸

متن آیه :

لَا يَسْمَعُونَ إِلَى الْمَلَأِ الْأَعْلَى وَيُقَذَّفُونَ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ

ترجمه :

آنان نمی‌توانند به گروه والامقام (و صدرنشینان عالم ملکوت ، که فرشتگان کبارند) دزدکی گوش فرا دهند (و اسرار غیب را بشنوند) چرا که از هر سو به سویشان (تیرهای شهاب) نشانه می‌رود .

توضیحات :
« لَا يَسْمَعُونَ » : در اصل (لَا يَسْمَعُونَ) است . نمی‌توانند دزدکی گوش فرا دهند . یعنی آنان می‌خواهند اخبار ملاً اعلی را بشنوند ، اما به آنها اجازه داده نمی‌شود . « الْمَلَا الْأَعْلَى » : گروه برتر . مراد ملائکه کرام و فرشتگان والا مقام عالم بالا است . « يَقْدِفُونَ » : به سویشان تیراندازی می‌شود . رجم می‌گردند .

سوره صافات آیه ۹

متن آیه :
دُحُورًا وَلَهُمْ عَذَابٌ وَأَصِيبٌ

ترجمه :
آنان سخت (به عقب رانده می‌شوند و از صحنه آسمان) طرد می‌گردند ، و عذاب به تمام و کمالی (در دنیا) و دائمی و سرمدی (در آخرت) دارند .

توضیحات :
« دُحُورًا » : طرد . راندن . مفعول مطلق فعل محذوفی است : « يُدْحَرُونَ دُحُورًا » . « وَأَصِيبٌ » : تارم و خالص . همیشگی و دائمی . (نگا : نحل / ۵۲) .

سوره صافات آیه ۱۰

متن آیه :
إِلَّا مَنْ خَطِفَ الْخَطْفَةَ فَأَتْبَعَهُ شِهَابٌ ثَاقِبٌ

ترجمه :
و اما از آنان هر که با سرعت استراق سمعی کند ، فوراً آذرخشی سوراخ کننده (جو آسمان و بدن آن شیطان) به دنبال او روان می‌گردد (و وی را می‌سوزاند و نابودش می‌گرداند) .

توضیحات :
« إِلَّا مَنْ . . . » : استثناء از ضمیر (و) در (لَا يَسْمَعُونَ) و (مَنْ) بدل از آن و یا منصوب و مستثنی است . « خَطِفَ » : ربود . با سرعت برگرفت . معنی مجازی خَطِفَ ، استماع خیر و استراق سمع است . « أَتْبَعَ » : به معنی (تَبِعَ) ، یعنی دنبال کرد . تعقیب کرد . « شِهَابٌ » : آذرخش آسمان . « ثَاقِبٌ » : سوراخ کننده . مراد سوزاننده است . یعنی شهابی که دل فضایی ظلمانی و بدن شیطان متمرّد را سوراخ سوراخ می‌کند . یا این که جو را می‌سوزاند و شیطان متمرّد را آتش می‌زند . پادآوری : آیات پیشین بر اعتقاد جمعی از مشرکان قلم بطلان می‌کشد که شیاطین و اجنه را مطلع از غیب می‌دانستند و معبود خویش قرار می‌دادند (نگا : جن / ۶) .

سوره صافات آیه ۱۱

متن آیه :
فَاسْتَفْتِهِمْ أَهْمُ أَسَدٌ خَلَقْنَا أَمْ مِّنْ خَلْقِنَا إِنَّآ خَلَقْنَاهُمْ مِّنْ طِينٍ لَّازِبٍ

ترجمه :

(به منکران بعث و قیامت بگو و) از ایشان پرس و جو کن که آیا آفرینش (دوباره) ایشان سخت‌تر و دشوارتر است یا آفرینش (آسمانها و زمین و فرشتگان و سایر) چیزهایی که آفریده‌ایم ؟ ما که ایشان را از گِل چسبنده ناچیزی (در آغاز خلقت انسان) آفریده‌ایم (و بر آفرینش آنان توانا بوده‌ایم . لذا سهل و ساده ایشان را بازآفرینی می‌کنیم و مشکلی در این امر نمی‌بینیم) .

توضیحات :

« فَاسْتَفْتِهِمْ » : از ایشان نظر بخواه . مراد از استفناء در اینجا تنها اطلاع از دیدگاه ایشان است و بس . « وَالْأَرَايَ أَنَّهُمْ فَاقدِ ارْتِزِشِ اسْتِ . » (نگا : شوری / ۲۹ ، احقاف / ۳۳) . « مَنْ » : کسانی که . چیزهایی که . استعمال (مَنْ) بدان خاطر است که با اجرام سماوی ذوی‌العقول همچون فرشتگان و پریان وجود دارد و تغلیب است . « أَهْمُ أَشَدُّ خَلْفًا أَمْ مَنْ . . . » : مراد از (مَنْ) شاید گذشتگان باشد که بسی از اینها قوی‌تر بوده‌اند (نگا : توبه / ۶۹ ، قصص / ۷۸ ، روم / ۹ ، فاطر / ۴۴ ، غافر / ۲۱ و ۸۲ ، محمد / ۱۳ ، _ / ۳۶) . « لَازِبٍ » : چسبنده .

سوره صافات آیه ۱۲

متن آیه :
بَلْ عَجِبْتَ وَيَسْخَرُونَ

ترجمه :

اما تو (آن قدر مسأله معاد را مسلّم و واضح می‌بینی که از ناباوری ایشان) تعجب می‌کنی ، و ایشان (آن قدر مسأله معاد را محال و ناممکن می‌دانند که هم تو و هم معاد را) مسخره می‌کنند .

توضیحات :

« عَجِبْتَ وَ يَسْخَرُونَ » : تو در پرتو دلایل بیشمار ، بر قدرت خدای متعال برای ایجاد معاد ، در شگفتی ، و ایشان معاد را مسخره می‌دانند و صحبت تو درباره معاد و شگفت تو از کارشان را به تمسخر می‌گیرند .

سوره صافات آیه ۱۳

متن آیه :
وَإِذَا ذُكِّرُوا لَا يَذْكُرُونَ

ترجمه :

و هنگامی که بدانان (قدرت خدا و ادله قیامت) تذکر داده شود ، متذکر و پندپذیر نمی‌گردند . (و به کفر و شرک و زشتکاریهای خود ادامه می‌دهند) .

توضیحات :

« ذُكِّرُوا » : پند داده شدند (كهف / ۵۷ ، مائده / ۱۳ ، فرقان / ۷۳) . « لَا يَذْكُرُونَ » : یادآور نمی‌گردند . متذکر و منتفع نمی‌شوند .

سوره صافات آیه ۱۴

متن آیه :
وَإِذَا رَأَوْا آيَةً يَسْتَسْخِرُونَ

ترجمه :

و هر گاه معجزه‌ای (از معجزات) یا دلیلی (از دلائل دالّ بر قدرت خدا) را ببینند ، (نه تنها خود به تمسخر می‌پردازند ، بلکه) دیگران را به مسخره کردن فرا می‌خوانند .

توضیحات :

« آیهٔ » : دلیل و برهان . معجزه . « یَسْتَسْخِرُونَ » : دیگران را به مسخره کردن دعوت می‌کنند . در سخریه مبالغه و زیاده‌روی می‌کنند .

سوره صافات آیه ۱۵

متن آیه :
وَقَالُوا إِن هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ

ترجمه :

و خواهند گفت : این (چیزی که ما می‌بینیم) جز جادوی آشکار و روشنی نیست .

توضیحات :

« این هذا . . . » : (نگا : مائده / ۱۱۰ ، انعام / ۷ ، یونس / ۷۶ ، هود / ۷ ، نمل / ۱۳ ، سبأ / ۴۳) .

سوره صافات آیه ۱۶

متن آیه :
أَيُّدًا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا أَئِنَّا لَمَبْعُوثُونَ

ترجمه :

آیا هنگامی که مردیم و خاک و استخوان گشتیم ، ما زنده گردانده می‌شویم ؟ !

توضیحات :

« أَيْدًا مِتْنَا . . . » : (نگا : مؤمنون / ۲۵ و ۸۲) .

سوره صافات آیه ۱۷

متن آیه :
أَوَابَاؤُنَا الْأَوْلُونَ

ترجمه :

آیا پدران و نیاکان گذشته ما نیز (زنده می‌گردند که سالیان سال است مرده‌اند و ذرّات وجودشان در پهنه زمین پراکنده و نابود شده است ؟) .

توضیحات :

« آَبَاؤُنَا الْأَوْلُونَ » : (نگا : مؤمنون / ۲۴ و ۶۸ ، شعراء / ۲۶ ، قصص / ۲۶) .

سوره صافات آیه ۱۸

متن آیه :
قُلْ نَعْم وَأَنْتُمْ دَاخِرُونَ

ترجمه :

بگو : بلي ! (همه شما زنده مي‌شويد) در حالي كه خوار و پست خواهيد بود .

توضیحات :

« دَاخِرُونَ » : جمع داخل ، خوار و پست . دليل و فرمانبردار (نگا : نحل / ۴۸ ، نمل / ۸۷ ، غافر / ۶۰) .

سوره صافات آیه ۱۹

متن آیه :

فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ فَإِذَا هُمْ يَنْظُرُونَ

ترجمه :

تنها يك صدا خواهد بود و به ناگاه آنان (سر از گورها به در آورده و به چيزي كه بدیشان وعده داده شده خيره مي‌شوند و) مي‌نگرند .

توضیحات :

« زَجْرَةٌ » : فریاد و صدا . مراد نفخه دوم است (نگا : نازعات / ۱۳) . « يَنْظُرُونَ » : مي‌نگرند . انتظار مي‌کشند .

سوره صافات آیه ۲۰

متن آیه :

وَقَالُوا يَا وَيْلَنَا هَذَا يَوْمُ الدِّينِ

ترجمه :

و خواهند گفت : اي واي بر ما ! اين ، روز جزا است !

توضیحات :

« يَا وَيْلَنَا » : (نگا : انبياء / ۱۴ و ۴۶ و ۹۷ ، يس / ۵۲) .

سوره صافات آیه ۲۱

متن آیه :

هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكذِّبُونَ

ترجمه :

(و بدیشان پاسخ داده مي‌شود :) اين ، روز داوري و حسابرسي است ، همان روزي كه در دنيا دروغش مي‌ناميديد .

توضیحات :

« الْفَصْلُ » : فضاوت و داوري . سخن قاطعانه و نهائي در حل و فصل كشمكش و دشمنانگي . جدائي ميان حق و باطل . « يَوْمُ الْفَصْلِ » : مراد روز قيامت است .

سوره صافات آیه ۲۲

متن آیه :

احشروا الَّذِينَ ظَلَمُوا وَأَزْوَاجَهُمْ وَمَا كَانُوا يَعْبُدُونَ

ترجمه :

(ای فرشتگان من !) کسانی را که (با کفر و زندقه) به خود ستم کرده‌اند ، همراه با همسران (کفر پیشه) آنان ، به همراه آنچه می‌پرستیده‌اند ، جمع‌آوری کنید .

توضیحات :

« مَا » : آنچه . مراد بتها است .

سوره صافات آیه ۲۳

متن آیه :

مِنْ دُونِ اللَّهِ فَأَهْدُوهُمْ إِلَى صِرَاطِ الْجَحِيمِ

ترجمه :

غیر از خدا (هر چه را پرستش می‌کرده‌اند ، همه را یکجا گرد آورید و) آن گاه آنان را به راه دوزخ راهنمایی کنید (تا بدان در آیند) .

توضیحات :

« مِنْ دُونِ اللَّهِ » : غیر از خدا .

سوره صافات آیه ۲۴

متن آیه :

وَقَفَّوهُمْ إِنَّهُمْ مَسْئُولُونَ

ترجمه :

آنان را نگاه دارید که باید بازپرسی شوند (و از عقائد و اعمالشان پرسیده شود) .

توضیحات :

« وَقَفَّوهُمْ » : نگاهشان دارید . « مَسْئُولُونَ » : پرسیدگان . بازخواست شوندگان .

سوره صافات آیه ۲۵

متن آیه :

مَا لَكُمْ لَا تَنَاصَرُونَ

ترجمه :

(ای مشرکان !) شما چرا همدیگر را یاری نمی‌دهید (و در نجات هم نمی‌کوشید ؟) .

توضیحات :

« لَا تَنَاصَرُونَ » : همدیگر را یاری نمی‌دهید . اصل آن (لَا تَتَنَاصَرُونَ) است .

سوره صافات آیه ۲۶

متن آیه :

بَلْ هُمُ الْيَوْمَ مُسْتَسْلِمُونَ

ترجمه :

بلکه آنان امروز کاملاً مطیع و تسلیمند .

توضیحات :
« مستسلّمون » : افراد منقاد و مطیع .

سوره صافات آیه ۲۷

متن آیه :
وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ

ترجمه :
(در این حال) بعضی رو به بعضی می‌نمایند و همدیگر را بازخواست می‌کنند .

توضیحات :
« يَتَسَاءَلُونَ » : از همدیگر بازخواست می‌کنند . به گونه کشمکش و سرزنش از یکدیگر سؤالاتی می‌کنند و همدیگر را مقصر وضع موجود قلمداد می‌نمایند .

سوره صافات آیه ۲۸

متن آیه :
قَالُوا إِنَّكُمْ كُنْتُمْ تَأْتُونَنَا عَنِ الْيَمِينِ

ترجمه :
(مستضعفان به مستکبران) می‌گویند : شما از راه خیرخواهی به سوی ما می‌آمدید (تا به ما ضربه بزنید و گمراهمان سازید) .

توضیحات :
« عَنِ الْيَمِينِ » : از طریق خیرخواهی و دلسوزی . از راه دین . از راه قدرت . مراد این است که شما گفتید : ما خیرخواه شما هستیم ، و آئینی که دارید حق است ، و با زور وادار به گمراهیمان کردید .

سوره صافات آیه ۲۹

متن آیه :
قَالُوا بَلْ لَمْ تَكُونُوا مُؤْمِنِينَ

ترجمه :
(مستکبران به مستضعفان در پاسخ) می‌گویند : بلکه خودتان بی‌ایمان و بی‌باور بودید (گناه ما چیست . بروید و خویشتن را سرزنش و نفرین کنید) .

توضیحات :

...

سوره صافات آیه ۳۰

متن آیه :
وَمَا كَانَ لَنَا عَلَيْكُمْ مِّنْ سُلْطَانٍ بَلْ كُنْتُمْ قَوْمًا طَآغِينَ

ترجمه :

ما که هیچ گونه سلطه و قدرتی بر شما نداشتیم (تا از شما سلب اختیار کنیم) بلکه خودتان مردمان سرکش و نافرمانی بودید (و بر حق و حقیقت شوریید و به چنین روزی افتادید) .

توضیحات :

« سُلْطَانٍ » : سلطه و قدرت . مراد زور و اجبار است .

سوره صافات آیه ۳۱

متن آیه :

فَحَقَّ عَلَيْنَا قَوْلُ رَبِّنَا إِنَّا لَذَائِقُونَ

ترجمه :

پس عذاب پروردگاران گریبانگیرمان شد ، و ما باید آن را بچشیم .

توضیحات :

« فَحَقَّ عَلَيْنَا . . . » : فرمان خدا درباره ما محقق گشت که ما گمراهان باید روز قیامت عذاب را بچشیم .

سوره صافات آیه ۳۲

متن آیه :

فَأَغْوَيْنَاكُمْ إِنَّا كُنَّا غَاوِينَ

ترجمه :

ما خودمان گمراه بودیم و شما را هم گمراه کردیم .

توضیحات :

« غَاوِينَ » : گمراهان (نگا : اعراف / ۱۷۵ ، حجر / ۴۲ ، شعراء / ۹۱ و ۹۴) .

سوره صافات آیه ۳۳

متن آیه :

فَإِنَّهُمْ يَوْمَئِذٍ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ

ترجمه :

در نتیجه آنان (همگی ، اعم از راهبران و پیروان) در عذاب ، با یکدیگر و مشترکند .

توضیحات :

« مُشْتَرِكُونَ » : با یکدیگر اشتراك دارند . با همدیگرند .

سوره صافات آیه ۳۴

متن آیه :

إِنَّا كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ

ترجمه :

ما این گونه با بزهکاران رفتار می‌کنیم .

توضیحات :
« كَذَلِكَ نَفَعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ » : با همه بزهکاران تاریخ چنین می‌کنیم .

سوره صافات آیه ۳۵

متن آیه :
إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ

ترجمه :
(چرا که) وقتی که بدانان گفته می‌شد : جز خدا معبودی نیست ، بزرگی می‌نمودند (و خویشتن را بالاتر از آن می‌دیدند که یکتاپرستی را بپذیرند) .

توضیحات :
« يَسْتَكْبِرُونَ » : (نگا : بقره / ۳۴ و ۸۷ ، نساء / ۱۷۳) .

سوره صافات آیه ۳۶

متن آیه :
وَيَقُولُونَ إِنَّا لَتَأْرِكُوا آلِهَتَنَا لِشَاعِرٍ مَّجْنُونٍ

ترجمه :
و می‌گفتند : آیا ما برای (سخن) چکامه‌سرای دیوانه‌ای ، معبودهای خویش را رها سازیم ؟ !

توضیحات :
« شاعر » : مرادشان - زَادَهُمُ اللَّهُ عَذَابًا - پیغمبر گرامی اسلام بود . « شاعر مجنون » : این سخن ، ضد و نقیض است . چرا که شاعر برعکس دیوانه از روی اندیشه که زاده خرد است سخن می‌گوید .

سوره صافات آیه ۳۷

متن آیه :
بَلْ جَاءَ بِالْحَقِّ وَصَدَّقَ الْمُرْسَلِينَ

ترجمه :
(اما او شاعر و مجنون نیست و) بلکه حق را آورده و پیغمبران را تصدیق کرده است . (محتوای دعوت محمد و هماهنگی آن با دعوت انبیاء ، دلیل صدق گفتار او است) .

توضیحات :
« الحق » : مراد ائین اسلام است که عین حقیقت است .

سوره صافات آیه ۳۸

متن آیه :
إِنَّكُمْ لَذَائِقُو الْعَذَابِ الْأَلِيمِ

ترجمه :
شما (ای مشرکان کوردل !) قطعاً عذاب دردناک (الهی) را خواهید چشید .

توضیحات :

...

سوره صافات آیه ۳۹

متن آیه :
وَمَا تَجْزُونَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

ترجمه :

و جز در برابر کارهایی که می کرده‌اید کیفر داده نمی‌شوید .

توضیحات :

« مَا تَجْزُونَ ... » : (نگا : بس / ۵۴) .

سوره صافات آیه ۴۰

متن آیه :
إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلِصِينَ

ترجمه :

مگر بندگان مخلص خدا (که پروردگارشان از کیفر لغزش‌هایشان می‌گذرد ، و پاداش مضاعف ده تا هفت صد برابر کردار نیکشان و گاهی افزون بر آن ، بدیشان عطاء می‌فرماید) .

توضیحات :

« مُخْلِصِينَ » : افراد پاک و بی‌آلایش . کسانی که خداوند ایشان را از نقائص پاکیزه و پالوده کرده است و تمام هم و غم خود را صرف طاعت خدا نموده‌اند (نگا : یوسف / ۲۴ ، ص / ۴۶) .

سوره صافات آیه ۴۱

متن آیه :
أُولَئِكَ لَهُمْ رِزْقٌ مَّعْلُومٌ

ترجمه :

ایشان را روزی ویژه و معینی است .

توضیحات :

« مَّعْلُومٌ » : مشخص . ویژه . یعنی دارای صفات مخصوص به خود . مراد مواهب توصیف ناشدنی و غیرقابل درک بهشت است .

سوره صافات آیه ۴۲

متن آیه :
فَوَاكِهَ وَهُم مُّكْرَمُونَ

ترجمه :

یعنی میوه‌های رنگارنگ . و آنان مکرم و معززند (و با نهایت احترام از ایشان پذیرائی می‌گردد) .

توضیحات :
« فَوَاكِهَ » : بدل از (رزق) است . تکبیر آن دالّ بر وفور و مرغوبیت است . « مُكْرَمُونَ » : اشاره به این است که همچون حیوانات ، آذوقه در مقابل آنان ریخته نمی‌شود ، بلکه همچون مهمانان عزیزی ، از ایشان پذیرائی می‌گردد .

سوره صافات آیه ۴۳
متن آیه :
فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ

ترجمه :
در میان باغها و بوستانهای پر نعمت بهشت بسر می‌برند .

توضیحات :
« جَنَّاتِ النَّعِيمِ » : (نگا : مائده / ۶۵ ، یونس / ۹ ، حجّ / ۵۶ ، لقمان / ۸) .

سوره صافات آیه ۴۴
متن آیه :
عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ

ترجمه :
بالای تختهای آراسته و مزین ، روبه‌روی یکدیگر می‌نشینند .

توضیحات :
« سرر » : جمع سریر ، تختها . « مُتَقَابِلِينَ » : روبه‌روی همدیگر . حال (هُمْ) است .

سوره صافات آیه ۴۵
متن آیه :
يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِكَأْسٍ مِّن مَّعِينٍ

ترجمه :
قدحهای می برگرفته از رودبار جاری شراب ، گرداگرد آنان در گردش است .

توضیحات :
« كَأْسٍ » : قدح شراب . مراد از واژه کأس در قرآن ، خود شراب است . « مَعِينٍ » : جاری . رودبار روان . مراد چشمه‌سار جاری شراب است که بیانگر فراوانی و بی‌دردسری نگاهداری در خمره‌ها و بی‌زحمت تهیه و خرید و فروش ، و مصون از کهنگی و تباهی است (نگا : واقعه / ۱۸) .

سوره صافات آیه ۴۶
متن آیه :
بَيَاضًا لَّدَىٰ لِلشَّارِبِينَ

ترجمه :
می سفیدرنگ و خوشگوار برای نوشندگان .

توضیحات :

« بَيْضَاءٌ » : سفید رنگ . صفت (كَأْسٍ) است . « لَذَّوْ » : لذیذ . خوشگوار . این واژه مؤنث (لَذٌّ) به معنی (لذیذ) و یا این که مصدر است و برای مبالغه به عنوان وصف به کار رفته است . صفت دوم (كَأْسٍ) است .

سوره صافات آیه ۴۷

متن آیه :

لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنْزَفُونَ

ترجمه :

نه در آن تباهیها و گرفتاریهایی (همچون بیهوشی و سردرد و سایر مضرات و مفاسد) است ، و نه میخواران از آن به حالت تهوع (و استفراغ و عرق و کثرت بول) در می‌آیند .

توضیحات :

« غَوْلٌ » : گرفتاریها و تباهیهای همچون بیهوشی و خمار و زوال عقل ، « عَنْهَا » : به سبب آن . واژه (عَن) مفید سببیت است (نگا : توبه / ۱۱۴ ، هود / ۵۳) . « يُنْزَفُونَ » : نَزَفٌ ، به معنی بیرون کشیدن آب از چاه و مانند این است . در اینجا مراد تخلیه بدن از راه استفراغ و عرق کردن و بول زیاد است که میخواره دچار آن می‌شود (نگا : واقعه / ۱۹) .

سوره صافات آیه ۴۸

متن آیه :

وَعِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ عَيْنٌ

ترجمه :

همسرانی دارند با چشمانی درشت و خمارآلود .

توضیحات :

« قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ » : دارای چشمانی نیم نگاه . دارای چشمانی که تنها با آنها به شوهران زیبای خود نگاه می‌کنند و نه به دیگران ، که کنایه از این است که آنان تنها به شوهران صاحب جمال خود عشق می‌ورزند و جز مهر ایشان را در دل ندارند . دارای چشمانی خمارآلود . « عَيْنٌ » : جمع عیناء ، زنان درشت چشم .

سوره صافات آیه ۴۹

متن آیه :

كَأَنَّهُنَّ بَيْضٌ مَّكْنُونٌ

ترجمه :

انگار آنان تخمهای (شترمرغ) هستند که (در زیر بال و پر شترمرغ) پنهان (از دید مردمان و گرد و غبار) باشند .

توضیحات :

« بَيْضٌ » : جمع بَيْضَةٌ ، تخممرغ (البتّه هر گونه تخممرغی) . ولی در اینجا شاید مراد تخم شترمرغ است که عربها زنان زیبای سفیدپوست را از لحاظ صفا و شفافیت بدان تشبیه می‌کنند . « مَكْنُونٌ » : مستور و پنهان . مراد دور از دسترس بیگانگان و پوشیده در زیر بال و پر و زدوده از

گرد و غبار . که اشاره به سفیدی و درخشندگی است .

سوره صافات آیه ۵۰

متن آیه :
فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ

ترجمه :

بعضی (از این افراد مخلص) رو به بعضی دیگر می‌کنند و از یکدیگر می‌پرسند (که حال چه احوالی دارند ، و در دنیا چه می‌کردند و چه می‌دیدند ؟ !) .

توضیحات :

« أَقْبَلَ بَعْضُهُمْ . . . » : بعضی از بهشتیان رو به بعضی دیگر کنند و . . .

سوره صافات آیه ۵۱

متن آیه :
قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ إِنِّي كَانَ لِي قَرِينٌ

ترجمه :

یکی از آنان می‌گوید : من همنشینی (در دنیا) داشتم (که با من درباره دین و قوانین آسمانی مجادله می‌کرد) .

توضیحات :

« قَرِينٌ » : همنشین . دوست .

سوره صافات آیه ۵۲

متن آیه :
يَقُولُ أَتَيْتُكَ لِمَنِ الْمُصَدِّقِينَ

ترجمه :

می‌گفت : آیا تو از زمره کسانی هستی که باور می‌کنند (به این که بعد از مرگ ، زندگی و رستاخیزی ، و حساب و کتابی ، و سزا و جزائی در میان است ؟) .

توضیحات :

« الْمُصَدِّقِينَ » : تصدیق کنندگان . مؤمنان .

سوره صافات آیه ۵۳

متن آیه :
أَنذَأْ مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا أَئِنَّا لَمَدِينُونَ

ترجمه :

آیا زمانی که مُردیم و خاك و استخوان شدیم ، آیا ما مورد بازخواست (از اعمال و اقوال خود) قرار می‌گیریم و سزا و جزا می‌بینیم ؟ ! .

توضیحات :

« لَمَدِينُونَ » : جمع مَدِين ، بازخواست و بازجوئي شدگان . پاداش و پادافره داده شدگان (نگا : واقعه / ۸۶) .

سوره صافات آیه ۵۴

متن آیه :
قَالَ هَلْ أَنْتُمْ مُطَّلِعُونَ

ترجمه :

(سپس آن بهشتي ، رو به دوستان بهشتي خود کرده) ميگويد : آيا شما مي‌توانيد نگاهي (به دوزخ) بيندازيد و او را بنگريد ؟

توضیحات :

« مُطَّلِعُونَ » : كسانی که از بالا به پائين بنگرند و دیده‌ور شوند . افراد مشرف بر چيزي .

سوره صافات آیه ۵۵

متن آیه :
فَاطَّلَعَ فَرَاهُ فِي سَوَاءِ الْجَحِيمِ

ترجمه :

پس آن گاه خودش دیده‌ور مي‌شود (و به دوزخ مي‌نگرد) و او را در وسط دوزخ مي‌بيند .

توضیحات :

« سَوَاءٍ » : وسط . (نگا : دخان / ۴۷) . اين آیه و آیات ديگري در قرآن بيانگر اين واقعيت است که در قيامت قدرت ديد فوق‌العاده‌اي به بهشتيان عطاء مي‌شود که فاصله مكاني براي ايشان چندان مطرح نيست (نگا : اعراف / ۴۴) و مطالب و مقاصد هم بدون ثغور و حدود است (نگا : انبياء / ۱۰۲ ، فصلت / ۳۱ ، زخرف / ۷۱ ، واقعه / ۲۱ ، مرسلات / ۴۲) .

سوره صافات آیه ۵۶

متن آیه :
قَالَ تَاللَّهِ إِنْ كِدْتَ لَتُرْدِينَ

ترجمه :

ميگويد : به خدا سوگند ! نزديك بود (با نيرنگ خود) مرا پرت كني و هلاكم سازي .

توضیحات :

« إِنْ كِدْتَ » : نزديك بود که تو . « لَتُرْدِينَ » : اصل آن لَتُرْدِينِي ، از مصدر إِرْدَاء و ماده (ردي) (نگا : طه / ۱۶ ، فصلت / ۲۳) ، مرا پرت كني . مرا هلاك سازي .

سوره صافات آیه ۵۷

متن آیه :
وَلَوْلَا نِعْمَةُ رَبِّي لَكُنْتُ مِنَ الْمُحْضَرِينَ

ترجمه :

اگر نعمت (هدايت و توفيق) پروردگارم (دستگيرم) نبود ، من هم (هم اينك) از احضار شدگان

(در دوزخ) بودم .

توضیحات :
« الْمُحْضَرِينَ » : کسانی که فرشتگان ایشان را در میان دوزخ گرد آورده‌اند (نگا : روم / ۱۶ ، سبأ / ۳۸ ، یس / ۲۲ و ۵۳ و ۷۵ ، قصص / ۶۱) .

سوره صافات آیه ۵۸

متن آیه :
أَفَمَا نَحْنُ بِمَبِئِينَ

ترجمه :
آیا ما دیگر نمی‌میریم ؟ !

توضیحات :
« أَفَمَا نَحْنُ . . . » : وقتی که آن بهشتی ، عذاب دوزخ را می‌بیند ، و این همه نعمت و خوشی وصف‌ناشدنی بهشت را هم می‌نگرد ، به گونه تجاهل العارف و انکار که خواب می‌بیند ، سؤال می‌کند : آیا واقعاً ما دیگر نمی‌میریم و جاودانه هستیم ؟ یا این که تحدث به نعمت می‌کند .

سوره صافات آیه ۵۹

متن آیه :
إِلَّا مَوْتَتَنَا الْأُولَىٰ وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ

ترجمه :
مگر مرگ نخستینی که داشتیم (و بعد از آن برانگیخته شدیم) و ما هرگز عذاب داده نمی‌شویم .

توضیحات :
« مَوْتَتَنَا الْأُولَىٰ » : مرگ پیشین ما . گاهی عربها - مثل اینجا - واژه اول را به کار می‌برند و دومی به دنبال ندارد . لذا مراد همان مرگ بعد از پایان عمر و فرا رسیدن اجل است (نگا : دخان / ۳۵ و ۵۶) .

سوره صافات آیه ۶۰

متن آیه :
إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

ترجمه :
این (نعمت و کرامتی که خدا به ما روا دیده است) واقعاً پیروزی بزرگی است (که به دست آورده‌ایم ، و رستگاری سترگی است از عقاب و عذاب اخروی که در دنیا از آن می‌ترسیدیم) .

توضیحات :
« الْفَوْزُ الْعَظِيمُ » : پیروزی بزرگ . رستگاری سترگ .

سوره صافات آیه ۶۱

متن آیه :

لِمِثْلِ هَذَا فَلْيَعْمَلِ الْعَامِلُونَ

ترجمه :

برای رسیدن به چنین چیزی ، کارکنان باید کار کنند .

توضیحات :

« هذا » : این سعادت عظمی و نعمت کبری .

سوره صافات آیه ۶۲

متن آیه :

أَذَلِّكَ خَيْرٌ نُّزُلًا أَمْ شَجَرَةُ الزُّقُومِ

ترجمه :

آیا آن (همه نعمتهای بیکران و جاویدانی) که بهشتیان را با آن پذیرائی می‌کنند بهتر است ، یا درخت زقوم (نفرت‌انگیز که از آن به دوزخیان می‌دهند ؟) .

توضیحات :

« نُزُلًا » : (نگا : آل‌عمران / ۱۹۸ ، کهف / ۱۰۲ و ۱۰۷ ، سجده / ۱۹) . « الزُّقُومِ » : نام درختچه بدبو و تلخ مزه‌ای است که در سرزمین تهامه می‌روید و شیره‌ای دارد که اگر به بدن انسان بخورد ، ورم می‌کند .

سوره صافات آیه ۶۳

متن آیه :

إِنَّا جَعَلْنَاهَا فِتْنَةً لِلظَّالِمِينَ

ترجمه :

ما آن را مایه رنج و محنت ستمگران کرده‌ایم .

توضیحات :

« فِتْنَةً » : زحمت و محنت . رنج و عذاب . مراد این است که دوزخیان وادار به خوردن چنین درخت بدبو و تلخی می‌شوند که به جای این که وسیله راحت باشد ، باعث عذاب و رنج بیشتر می‌گردد . ممکن است (فِتْنَةً) را به معنی آزمایش دانست . در این صورت اشاره به این است که زقوم در دنیا وسیله آزمایش ستمگران کفرپیشه است . چرا که کافران گفته و می‌گویند : مگر درخت در آتش می‌روید ؟ !

سوره صافات آیه ۶۴

متن آیه :

إِنَّهَا شَجَرَةٌ تَخْرُجُ فِي أَصْلِ الْجَحِيمِ

ترجمه :

زقوم درختی است که در ته دوزخ می‌روید .

توضیحات :

« تَخْرُجُ » : بیرون می‌دمد . می‌روید . « أَصْلُ » : قعر . ته .

سوره صافات آیه ۶۵
متن آیه :
طَلَعَهَا كَأَنَّهُ رُؤُوسُ الشَّيَاطِينِ

ترجمه :
شکوفه و میوه آن انگار کله‌های شیاطین است .

توضیحات :
« طَلَعَهَا » : طلع ، شکوفه . نخستین میوه‌ای که بر درخت ظاهر می‌شود (نگا : انعام / ۹۹ ، شعراء / ۱۴۸) . « رُؤُوسُ الشَّيَاطِينِ » : نماد نهایت زشتی قیافه است که بر اساس انعکاسات ذهنی انسانها ترسیم می‌گردد .

سوره صافات آیه ۶۶
متن آیه :
فَإِنَّهُمْ لَأَكِلُونَ مِنْهَا فَمَالِئُونَ مِنْهَا الْبُطُونَ

ترجمه :
دوزخیان از آن می‌خورند و شکمها را از آن پر و آکنده می‌سازند .

توضیحات :
« مَالِئُونَ » : پر کنندگان .

سوره صافات آیه ۶۷
متن آیه :
ثُمَّ إِنَّ لَهُمْ عَلَيْهَا لَشَوْبًا مِّنْ حَمِيمٍ

ترجمه :
سپس آب داغ کثیف و آلوده‌ای را بر آن می‌نوشند .

توضیحات :
« لَشَوْبًا » : شوب ، آلوده . آمیخته . مراد آلوده به زردابه و خونابه است (نگا : ص / ۵۷ ، نبأ / ۲۵ ، حاقه / ۳۶) . « حَمِيمٍ » : آب داغ و جوشان . (نگا : انعام / ۷۰ ، یونس / ۴ ، حج / ۱۹) .

سوره صافات آیه ۶۸
متن آیه :
ثُمَّ إِنَّ مَرْجِعَهُمْ لَإِلَى الْجَحِيمِ

ترجمه :
آن گاه (که از زقوم خوردند و از آب داغ آلوده نوشیدند) به دوزخ برمی‌گردند .

توضیحات :
« مَرْجِعَهُمْ » : رجوع و برگشت ایشان . مراد این است که دوزخیان برای خوردن زقوم به قعر دوزخ برده می‌شوند (نگا : صافات / ۶۴) و برای نوشاندن آب داغ و سوزان به مکان دیگری که قرآن

روشن نفرموده است (نگا : رحمن / ۴۴) ، سپس هر کسی را به جایگاه عذابش برمی گردانند .

سوره صافات آیه ۶۹

متن آیه :
إِنَّهُمْ أَلْفَوْا آبَاءَهُمْ ضَالِّينَ

ترجمه :

(آنان شایسته چنین عذابی هستند . چرا که) پدران خود را در گمراهی یافته اند (و به دنبال ایشان کورکورانه روان گشته اند) .

توضیحات :

« أَلْفَوْا » : (نگا : بقره / ۱۷۰ ، یوسف / ۲۵) .

سوره صافات آیه ۷۰

متن آیه :
فَهَمَّ عَلَى آثَارِهِمْ يُهْرَعُونَ

ترجمه :

(چنان دل و دین به تقلید نیاکان داده اند که انگار) آنان را به دنبال نیاکانشان به شتاب می رانند .

توضیحات :

« عَلَى آثَارِهِمْ » : در راه ایشان . به دنبال آنان (نگا : مائده / ۴۶ ، کهف / ۶) . « يُهْرَعُونَ » : به شتاب رانده می شوند . به سرعت روانه می گردند . (نگا : هود / ۷۸) .

سوره صافات آیه ۷۱

متن آیه :
وَلَقَدْ ضَلَّ قَبْلَهُمْ أَكْثَرُ الْأَوَّلِينَ

ترجمه :

قبل از اینان هم ، اکثر پیشینیان گمراه بوده اند (چون مثل همین مشرکان از نیاکانشان تقلید کرده اند و کورکورانه مسیر ایشان را پیموده اند) .

توضیحات :

« الْأَوَّلِينَ » : پیشینیان . گذشتگان .

سوره صافات آیه ۷۲

متن آیه :
وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا فِيهِمْ مُنْذِرِينَ

ترجمه :

و ما در میانشان بیم دهندگانی (برانگیختیم و به سویشان) روانه کردیم .

توضیحات :

« مُنْذِرِينَ » : بیم دهندگان . مراد پیغمبرانی است که آنان را به مسؤولیت‌هایشان آشنا می کردند

و ایشان را از فرجام شرك و كفر و بدکرداري و بيدادگري و تقليد كوركورانه از ديگران بيم مي‌دادند .

سوره صافات آيه ۷۳

متن آيه :
فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنذَرِينَ

ترجمه :

بنگر که فرجام کار بیم داده شدگان چه شده است ؟ ! (همه نابود شده‌اند و عبرت تاریخ گشته‌اند) .

توضیحات :

« الْمُنذَرِينَ » : بیم داده شدگان . يعني آن کسانی که پیغمبران الهی ، ایشان را از تباهی و گمراهی می‌ترساندند .

سوره صافات آيه ۷۴

متن آيه :
إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلِصِينَ

ترجمه :

مگر بندگان پاکیزه و برگزیده خدا ، (که از این مهلکه جان به در برده‌اند و به بهشت نعیم و فوز عظیم رسیده‌اند) .

توضیحات :

« إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلِصِينَ » : (نگا : صافات / ۴۰) .

سوره صافات آيه ۷۵

متن آيه :
وَلَقَدْ نَادَانَا نُوحٌ فَلَنِعْمَ الْمُجِيبُونَ

ترجمه :

نوح ما را به فریاد خواند و ما بهترین پاسخ دهندگان (برای او) بودیم .

توضیحات :

« لَقَدْ نَادَانَا . . . » : (نگا : قمر / ۱۰ ، مؤمنون / ۲۹ ، نوح / ۲۶ و ۲۷) .

سوره صافات آيه ۷۶

متن آيه :
وَنَجِّنَاهُ وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ

ترجمه :

ما او را و خانواده و پیروان او را از اندوه بزرگ (تمسخر و آزار قومش ، و طوفان و غرق شدن در امواج کوه پیکر آب) نجات دادیم .

توضیحات :
« نَجِيْنَاهُ . . . » : (نگا : یونس / ۷۳ ، اعراف / ۶۴ ، شعراء / ۱۱۹ ، انبیاء / ۷۶ و ۷۷) . « الْكُرْبِ
: غم و اندوه (نگا : انعام / ۶۴ ، انبیاء / ۷۶) .

سوره صافات آیه ۷۷
متن آیه :
وَجَعَلْنَا ذُرِّيَّتَهُ هُمُ الْبَاقِينَ

ترجمه :
و نژاد او را بازماندگان (روی زمین) کردیم .

توضیحات :
« ذُرِّيَّتَهُ . . . » : برخی ، از این آیه چنین برداشت کرده‌اند که تمام نسل بشر بعد از نوح ، از
دودمان او به وجود آمده و تمام نژادهای روی زمین به فرزندان وی منتهی می‌شوند . اما مؤمنان
دیگری در خدمت نوح بودند ، و قاعده از ایشان هم فرزندان باقی مانده است (نگا : هود / ۴۰)
همچنین چه بسا طوفان نوح بخش بزرگی از معموره زمین را فرا گرفته باشد (نگا : التفسیر
القرآنی للقرآن) مگر در بخشهایی دیگر مردمانی نبوده‌اند و زاد و ولد نداشته‌اند ؟ به هر حال ، چه
این باشد و چه آن ، مسأله مهمی نیست .

سوره صافات آیه ۷۸
متن آیه :
وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ

ترجمه :
و نام نیک او را در میان ملت‌های بعدی باقی گذاردیم .

توضیحات :
« تَرَكَنَا عَلَيْهِ . . . » : مفعول (تَرَكَنَا) ثناء محذوف است . یا این که سَلَامٌ عَلَي نُوْحٍ فِي الْعَالَمِينَ
است . (نگا : صافات / ۱۰۸ و ۱۱۹ و ۱۲۹) . « الْآخِرِينَ » : آیندگان . مراد ذکر جمیل و نام نیک و
دعای خیر برای او است که بر زبان همه پیروان ادیان آسمانی جاری می‌گردد (نگا : مریم / ۵۰ ،
شعراء / ۸۴) .

سوره صافات آیه ۷۹
متن آیه :
سَلَامٌ عَلَي نُوْحٍ فِي الْعَالَمِينَ

ترجمه :
و آن درود بر نوح ، در میان جهانیان است .

توضیحات :
« سَلَامٌ عَلَي نُوْحٍ . . . » : اگر واژه (سَلَامٌ) خیر مبتدای محذوف (هُوَ) باشد ، جمله اخباری
است و معنی آن در بالا گذشت . و اگر (سَلَامٌ) مبتدا بشمار آید ، جمله انشائی و برای دعا
است و معنی چنین است : درود خدا تا قیامت بر نوح باد . « فِي الْعَالَمِينَ » : در میان همه
جهانیان . مراد تا پایان عمر انسانها و نهایت دنیا است .

سوره صافات آیه ۸۰

متن آیه :
إِنَّا كَذَلِكْ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

ترجمه :
ما این گونه نیکوکاران را پاداش خواهیم داد .

توضیحات :

...

سوره صافات آیه ۸۱

متن آیه :
إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :
چرا که او از بندگان با ایمان ما بود .

توضیحات :

...

سوره صافات آیه ۸۲

متن آیه :
ثُمَّ أَعْرَفْنَا الْأَخْرِينَ

ترجمه :
سپس دیگران را غرق کردیم .

توضیحات :

« ثم » : بعد از نجات نوح و همراهان . « الْأَخْرِينَ » : دیگران . مراد قوم کافر نوح است .

سوره صافات آیه ۸۳

متن آیه :
وَأَنَّ مِنْ شَيْعَتِهِ لِإِبْرَاهِيمَ

ترجمه :
از زمره دنباله‌روان نوح (در اصول دین ، و پیمودن راه او در دعوت به توحید و خدانشناسی)
ابراهیم بود .

توضیحات :

« شَيْعَةٍ » : پیرو . دنباله‌رو . مراد از پیروی و دنباله‌روی ، تداوم خطّ فکری و مکتبی است . به عبارت دیگر : انبیاء ، همه مبلغان یک مکتب و استادان یک دانشگاه هستند ، و توحید و عدل و تقوا و اخلاص و بسیاری دیگر از کردارهای پسندیده و خصال حمیده ، تغییرناپذیر و شیوه متبع همه فرستادگان خدا بوده است .

سوره صافات آیه ۸۴
متن آیه :
إِذْ جَاءَ رَبُّهُ يُقَلِّبُ سَلِيمٍ

ترجمه :
وقتی که با قلب سالم (زدوده از شرك) رو به پروردگارش آورد .

توضیحات :
« سَلِيمٍ » : سالم . پاك از شرك . « قَلْبٍ سَلِيمٍ » : (نگا : شعراء / ۸۹) .

سوره صافات آیه ۸۵
متن آیه :
إِذْ قَالَ لِأَيِّبِهِ وَقَوْمِهِ مَاذَا تَعْبُدُونَ

ترجمه :
زمانی به پدر و قوم خود گفت : اینها چه چیزند که می‌پرستید ؟ !

توضیحات :
« مَاذَا » : اینها چه چیزند ؟ سؤال ، جنبه تحقیر بتها و ناپسند شمردن کار پدر را دارد .

سوره صافات آیه ۸۶
متن آیه :
أَتَفَكُّوا إِلَهَةً دُونَ اللَّهِ تُرِيدُونَ

ترجمه :
آیا غیر از خدا ، خواستار معبودهای سراپا دروغ هستید ؟ !

توضیحات :
« إِفْكَأً » : دروغ محض . کثیف‌ترین دروغ (نگا : نور / ۱۱ و ۱۲ ، فرقان / ۴ ، سبأ / ۴۳ ، احقاف / ۱۱ ، عنكبوت / ۱۷) . « أَفْكَأَ إِلَهَةً » : همزه برای استفهام توییخی است . واژه (إِفْكَأً) می‌تواند مفعول به و واژه (إِلَهَةً) بدل ، و یا این که (إِفْكَأً) مفعول له و (إِلَهَةً) مفعول به باشد . در صورت اخیر ، معنی آیه چنین می‌شود : آیا محض دروغ ، معبودهایی جز خدا را خواستارید ؟

سوره صافات آیه ۸۷
متن آیه :
فَمَا ظَنُّكُمْ رَبِّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :
آخر ، شما درباره پروردگار جهانیان چگونه می‌اندیشید ؟ !

توضیحات :
« فَمَا ظَنُّكُمْ . . . » : آیا گمان می‌برید خدای جهانیان نیاز به انبازهایی برای اداره جهان هستی دارد ؟ آیا اگر افرادی یا بت‌هایی را همچون خدا منشأ اثر بدانید ، فردای قیامت ، خدا به شما چه

خواهد گفت و چه خواهد کرد و شما چه پاسخی دارید که بدو بدهید ؟

سوره صافات آیه ۸۸

متن آیه :
فَنظَرَ نَظْرَةً فِي النُّجُومِ

ترجمه :

سپس نگاهی به ستارگان انداخت . (انگار می‌خواهد از اوضاع کواکب ، حوادث آینده را پیش‌بینی کند) .

توضیحات :

« نَظَرَ نَظْرَةً . . . » : نگاه ابراهیم به ستارگان آسمانی ، جنبه مطالعه در اسرار آفرینش بود ، هر چند ایشان آن را نگاه منجمانه می‌پنداشتند .

سوره صافات آیه ۸۹

متن آیه :
فَقَالَ إِنِّي سَقِيمٌ

ترجمه :

گفت : من ناخوش هستم . (روحم از این کفر و شرک و ظلم بیمار است) .

توضیحات :

« سَقِيمٌ » : بیمار . « إِنِّي سَقِيمٌ » : مراد ابراهیم ، بیماری روح و آزار دل از پندارگرایی و اوهم‌پرستی مردم ، و برداشت ایشان از سخن او بیماری ظاهری بود . به این ترتیب عذر خود را از عدم شرکت در جشن سالیانه ایشان خواست . گویا سحرگاهان غذاهائی در کنار بتها می‌نهادند تا متبرک شود ، و خودشان از شهر بیرون می‌رفتند . شامگاهان از مراسم صحرا برمی‌گشتند و از آن خوراکیها می‌خوردند .

سوره صافات آیه ۹۰

متن آیه :
فَتَوَلَّوْا عَنْهُ مُدْبِرِينَ

ترجمه :

آنان بدو پشت کردند و (به دنبال مراسم خود) رفتند .

توضیحات :

« فَتَوَلَّوْا عَنْهُ مُدْبِرِينَ » : (نگا : توبه / ۲۵ ، انبیاء / ۵۷ ، نمل / ۸۰ ، روم / ۵۲) .

سوره صافات آیه ۹۱

متن آیه :
فَرَاغَ إِلَىٰ آلِهِمْ فَقَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ

ترجمه :

شتابان و نهان ، به سراغ معبودهای ایشان رفت (و تمسخرکنان فریاد زد) و گفت : آیا (از

غذاهای رنگارنگ (نمی‌خورید) ؟

توضیحات :

« رَاغَ » : مخفیانه و شتابان رفت . به نهانی رو کرد به .

سوره صافات آیه ۹۲

متن آیه :

مَا لَكُمْ لَّا تَنْطِقُونَ

ترجمه :

شما را چه شده است که حرف نمی‌زنید ؟

توضیحات :

« مَا لَكُمْ » : شما را چه شده است ؟

سوره صافات آیه ۹۳

متن آیه :

فَرَاغَ عَلَيْهِمْ ضَرْبًا بِالْيَمِينِ

ترجمه :

با قدرت هر چه بیشتر ضربه‌های سخت و پیاپی بر آنها فرو کوفت .

توضیحات :

« رَاغَ عَلَيْهِمْ » : از بالا بر آنها فرو کوفت . « بِالْيَمِينِ » : با دست راست . با قدرت و قوّت (نگا : زمر / ۶۷) . « رَاغَ عَلَيْهِمْ ضَرْبًا » : واژه (ضَرْبًا) می‌تواند مفعول مطلق (رَاغَ) به اعتبار معنی باشد . چرا که معنی چنین است : ضَرْبَهُمْ ضَرْبًا . یا این که مصدر است و در معنی اسم فاعل است : رَاغَ عَلَيْهِمْ ضَارِبًا . و یا این که مفعول له و معنی آن چنین است : برای زدن به سراغشان رفت .

سوره صافات آیه ۹۴

متن آیه :

فَأَقْبِلُوا إِلَيْهِ يَرْفُونَ

ترجمه :

به طرف ابراهیم دوان دوان آمدند (و همچون شترمرغ بال گرفتند ، و او را فرو کوفتند) .

توضیحات :

« يَرْفُونَ » : می‌شتافتند . به تك ایستادند . حال ضمیر (و) در فعل (أَقْبِلُوا) است . زَفَّ و زَفِيف ، دویدن شترمرغ را می‌گویند ، بدان گاه که رفتن و پرواز را آمیزه یکدیگر می‌سازد .

سوره صافات آیه ۹۵

متن آیه :

قَالَ اتَّعْبُدُونَ مَا تَنْجِتُونَ

ترجمه :

(ابراهیم بدیشان) گفت : آیا چیزهایی را می‌پرستید که خودتان می‌تراشید ؟

توضیحات :

« تَنْجِتُونَ » : می‌تراشید (نگا : اعراف / ۷۴ ، شعراء / ۱۴۹) .

سوره صافات آیه ۹۶

متن آیه :

وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ

ترجمه :

خداوند هم شما را آفریده است ، و هم بتهایی را که می‌سازید .

توضیحات :

« مَا تَعْمَلُونَ » : اگر واژه (ما) موصوله به شمار آید ، معنی چنین است : خدا هم شما را آفریده است ، و هم ساخته‌هایتان را که بتها است . و اگر (مَا) مصدریه به حساب آید ، مفهوم این می‌شود که خداوند هم شما را آفریده است و هم اعمال شما را . از آنجا که بحث از بتها است ؛ نه از اعمال آدمی ، آیه مورد نظر ، ناظر به این معنی نیست . تازه اگر چنین هم باشد ، بیانگر این واقعیت است که اعمال انسانها هر چند به اراده آنان انجام می‌گیرد ، اما اراده و قدرت بر تصمیم‌گیری و نیروهای دیگری که افعال خود را با آن انجام می‌دهند ، همه از ناحیه خدا است . اگر هم بر بتها « ساخته‌های انسان » اطلاق می‌شود ، به خاطر شکلی است که انسان بدانها می‌دهد ، وگرنه ماده آنها را خدا آفریده است . این سخن درست به آن می‌ماند که می‌گویند : این فریض ، آن خانه ، و آن اتومبیل ، ساخته انسان است . مسلماً منظور این نیست که انسان مواد آنها را ساخته است . بلکه مراد این است که صورت آنها با دست انسان شکل می‌پذیرد و تغییر ظاهر می‌دهد .

سوره صافات آیه ۹۷

متن آیه :

قَالُوا ابْنُوا لَهُ بُنْيَانًا فَأَلْفُوهُ فِي الْجَحِيمِ

ترجمه :

(مشرکان فریاد زدند و به یکدیگر) گفتند : برای او چهاردیواری بزرگی بسازید (و در میان آن آتش بیفروزید) و او را به میان آتش سوزان و پر آخگر بیفکنید .

توضیحات :

« بُنْيَانًا » : ساختمان (نگا : توبه / ۱۰۹ و ۱۱۰ ، نحل / ۲۶ ، کهف / ۲۱) . در اینجا مراد چهار دیواری است . « الْجَحِيمِ » : آتش عظیم و سوزان و پر آخگر . نامی از نامهای دوزخ .

سوره صافات آیه ۹۸

متن آیه :

فَارَادُوا يَه كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمْ الْأَسْفَلِينَ

ترجمه :

(خلاصه ، آنان) برای نابودی ابراهیم نقشه‌ای پی افکندند و نیرنگی اندیشیدند ، ولی ما (او را

نجات دادیم و والایش کردیم ، و) آنان را پست و حقیر و مغلوب و ذلیل نمودیم .

توضیحات :

« کیداً » : نیرنگ . چاره‌اندیشی . در اینجا طرح نابودی ابراهیم و نقشه برچیدن اثرات تبلیغ قولی و عملی او مراد است . « الْأَسْفَلِينَ » : پستان و خواران . به زیر افتادگان و شکست خوردگان .

سوره صافات آیه ۹۹

متن آیه :

وَقَالَ إِنِّي ذَاهِبٌ إِلَىٰ رَبِّي سَيَهْدِينِ

ترجمه :

ابراهیم گفت : من به سوی پروردگارم می‌روم ، او مرا رهنمود می‌کند .

توضیحات :

« إِنِّي ذَاهِبٌ إِلَىٰ رَبِّي » : بدیهي است خداوند مکانی ندارد . پس مراد مهاجرت از محیط آلوده به محیط پاک است . ابراهیم به دستور خدا به سرزمین انبیاء و کانون وحی الهی ، یعنی شام مهاجرت فرمود ، و راهنمایش در همه جا خدا بود . لذا سفر إلی الله داشت .

سوره صافات آیه ۱۰۰

متن آیه :

رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ

ترجمه :

پروردگارا ! فرزندان شایسته‌ای به من عطاء کن . (فرزندان که بتوانند کار دعوت را به دست گیرند و برنامه مرا تداوم بخشند) .

توضیحات :

« الصَّالِحِينَ » : شایستگان (نگا : انبیاء / ۷۲ و ۸۶) .

سوره صافات آیه ۱۰۱

متن آیه :

فَبَشِّرْهُ بِبُحْرَانٍ يُغْلَمٍ حَلِيمٍ

ترجمه :

ما او را به پسری بردبار و خردمند مژده دادیم .

توضیحات :

« غُلَامٍ » : پسر نوجوان (نگا : آل‌عمران / ۴۰ ، کهف / ۷۴ و ۸۰ و ۸۲) . « حَلِيمٍ » : شکیبای . خردمند .

سوره صافات آیه ۱۰۲

متن آیه :

فَلَمَّا يَلِغْ مَعَهُ السَّعْيَ قَالَ يَا بُنَيَّ إِنِّي أَرَىٰ فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانظُرْ مَاذَا تَرَىٰ قَالَ يَا أَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ

ترجمه :

وقتي كه (او متولد شد و بزرگ گرديد و) به سني رسيد كه بتواند با او به تلاش (در پي معاش) ايستد ، ابراهيم بدو گفت : فرزندم ! من در خواب چنان مي بينم كه بايد تو را سر ببرم (و قربانيت كنم) . بنگر نظرت چيست ؟ گفت : اي پدر ! كاري كه به تو دستور داده مي شود بكن . به خواست خدا مرا از زمره شكيبايان خواهي يافت .

توضيحات :

« أَرِي فِي الْمَنَامِ » : در خواب مي بينم . مراد اين است كه در خواب به من فرمان داده شده است . چرا كه خواب انبياء وحي بشمار است (نگا : صفوه التفاسير) .

سوره صافات آيه ۱۰۳

متن آيه :

فَلَمَّا أَسْلَمًا وَتَلَّهُ لِلْجَبِينِ

ترجمه :

هنگامي كه (پدر و پسر) هر دو تسليم (فرمان خدا) شدند (و ابراهيم پسر را روي شنها دراز كشاند) و رخساره او را بر خاك انداخت .

توضيحات :

« أَسْلَمًا » : تن در دادند . تسليم قضا و قدر الهي شدند . منقاد فرمان يزدان شدند . « تَلَّهُ » : او را بر خاك انداخت . « لِلْجَبِينِ » : بر رخساره . واژه (لِ) به معني (عَلَي) ، و (جَبِينِ) به معني رخساره است .

سوره صافات آيه ۱۰۴

متن آيه :

وَتَادِينَاهُ أَنْ يَا إِبْرَاهِيمَ

ترجمه :

فريادش زديم كه : اي ابراهيم !

توضيحات :

« أَنْ » : حرف تفسيريه است . چرا كه ما بعد آن ، تفسير و توضيح ماقبل آن است (نگا : يونس / ۲) .

سوره صافات آيه ۱۰۵

متن آيه :

قَدْ صَدَّقْتَ الرُّؤْيَا إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

ترجمه :

تو خواب را راست ديدي و دانستي (و برابر فرمان آن عمل كردي و مأموريت خود را به جاي آوردي) . دست نگهدار كه در اين آزمايش بزرگ موفق شدي . بيش از اين رنج تو و فرزندت را نمي خواهيم (، ما اين گونه به نيكوکاران سزا و جزا مي دهيم) .

توضیحات :
« صَدَقْتُ » : باور کردی و راست انگاشتی . یعنی آنچه در خواب دیده بودی ، بدان عمل کردی .

سوره صافات آیه ۱۰۶
متن آیه :
إِنْ هَذَا لَهُوَ الْبَلَاءُ الْمُبِينُ

ترجمه :
این (آزمایش بزرگ که ذبح فرزند با دست پدر است) مسلماً آزمایشی است که بیانگر (ایمان کامل و یقین صادق به خداوند هستی) است .

توضیحات :
« الْبَلَاءُ » : امتحان . آزمون . « الْمُبِينُ » : روشن و آشکار . روشنگر و بیانگر .

سوره صافات آیه ۱۰۷
متن آیه :
وَقَدِينَاهُ يَذْبَحُ عَظِيمٍ

ترجمه :
ما قربانی بزرگ و ارزشمندی را فدا و بلاگردان او کردیم .

توضیحات :
« قَدِينَاهُ » : فدای جان او و بلاگردان عمر وی کردیم . « يَذْبَحُ » : حیوانی که سر بریده می‌شود . مصدر است و به معنی اسم مفعول ، یعنی مذبح است . مراد قوچ بزرگ و ارزشمندی است که خداوند فرو فرستاد تا به جای فرزند قربانی شود . « عَظِيمٍ » : عظمت این قربانی بیشتر در دو چیز است : یکی این که به فرمان خدا و بلاگردان یکی از انبیاء بود . دیگر این که سنت و شیوه‌ای شد که تا پایان جهان به صورت برنامه هر ساله مؤمنان بر جای است .

سوره صافات آیه ۱۰۸
متن آیه :
وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ

ترجمه :
و نام نیک او را در میان ملت‌های بعدی باقی گذاردیم (و اسوه آیندگان با ایمان و قدوه پاکبازان جهان‌ش کردیم) .

توضیحات :
« تَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ . . . » : (نگا : صافات / ۷۸ و ۱۱۹ و ۱۲۹) .

سوره صافات آیه ۱۰۹
متن آیه :
سَلَامٌ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ

ترجمه :

درود بر ابراهیم !

توضیحات :
« سَلَامٌ . . . » : (نگا : صافات / ۷۹) .

سوره صافات آیه ۱۱۰
متن آیه :
كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

ترجمه :
ما این گونه نیکوکاران را پاداش خیر خواهیم داد .

توضیحات :

...

سوره صافات آیه ۱۱۱
متن آیه :
إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :
چرا که او از بندگان با ایمان ما بود .

توضیحات :

...

سوره صافات آیه ۱۱۲
متن آیه :
وَبَشِّرَاهُ إِسْحَاقَ نَبِيًّا مِّنَ الصَّالِحِينَ

ترجمه :
ما او را به (تولد) اسحاق که پیغمبر و از زمره صالحان بود ، مزده دادیم .

توضیحات :
« نَبِيًّا . . . » : مراد این است که مقدر بود پیغمبر گردد و از زمره شایستگان شود .

سوره صافات آیه ۱۱۳
متن آیه :
وَبَارَكْنَا عَلَيْهِ وَعَلَىٰ إِسْحَاقَ وَمِن ذُرِّيَّتِهِمَا مُحْسِنٌ وَظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ مُبِينٌ

ترجمه :
ما به ابراهیم و (فرزندش) اسحاق خیر و برکت دادیم (در عمر و زندگی ، در نسلهای آینده ، در مکتب و ایمان ، و . . .) از دودمان این دو ، افرادی نیکوکار به وجود آمدند ، و هم افرادی که (به خاطر عدم ایمان) آشکارا به خود ستم کردند .

توضیحات :
« محسین » : نیکوکار . مراد مؤمن و مطیع فرمان خدا است . « ظالم » : ستمگر . مراد کافر و منافق و گنهکار است .

سوره صافات آیه ۱۱۴
متن آیه :
وَلَقَدْ مَنَّا عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهَارُونَ

ترجمه :
ما به موسی و هارون واقعاً نعمتهای گرانبهای بخشیدیم .

توضیحات :
« لَقَدْ مَنَّا . . . » : واقعاً نعمتهای گرانبها و ارزشمندی دادیم ، منت ، اگر جنبه عملی داشته باشد ، زیبا و پسندیده است و مراد نعمتهای بزرگ و سنگین است . و اگر با لفظ و سخن باشد ، زشت و بدنام است .

سوره صافات آیه ۱۱۵
متن آیه :
وَنَجِّينَاهُمَا وَقَوْمَهُمَا مِنَ الْكُرْبِ الْعَظِيمِ

ترجمه :
آنان و قوم ایشان را از غم و اندوه بزرگ (اذیت و آزار فرعون و فرعونیان) نجات دادیم .

توضیحات :
« الْكُرْبِ الْعَظِيمِ » : (نگا : انبیاء / ۷۶ ، صافات / ۷۶) .

سوره صافات آیه ۱۱۶
متن آیه :
وَنَصَرْنَاهُمْ فَكَانُوا هُمُ الْغَالِبِينَ

ترجمه :
و آنان را یاری کردیم تا (بر دشمنانشان) پیروز شدند .

توضیحات :
« نَصَرْنَاهُمْ » : ایشان را یاری دادیم . یعنی موسی و هارون و قوم بنی اسرائیل را .

سوره صافات آیه ۱۱۷
متن آیه :
وَأَتَيْنَاهُمَا الْكِتَابَ الْمُسْتَتِينَ

ترجمه :
و به آن دو ، کتاب روشنگر (احکام دین ، و بیانگر رهنمودهای امور زندگی آن روزی) عطاء کردیم (که تورات است) .

توضیحات :
« الْمُسْتَقِيمِينَ » : واضح و روشن . روشنگر و بیانگر (نگا : انعام / ۵۵) .

سوره صافات آیه ۱۱۸
متن آیه :
وَهَدَيْنَاهُمَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ

ترجمه :
و آن دو را به راه راست رهنمود کردیم (که راه انبیاء و اولیاء است ، و خطر انحراف و گمراهی و سقوط در آن وجود ندارد) .

توضیحات :
« الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ » : (نگا : فاتحه / ۶) .

سوره صافات آیه ۱۱۹
متن آیه :
وَتَرَكْنَا عَلَيْهِمَا فِي الْآخِرِينَ

ترجمه :
و نام نیک آنان را در اقوام بعد باقی گذاردیم .

توضیحات :
« وَتَرَكْنَا عَلَيْهِمَا . . . » : (نگا : صافات / ۷۸ و ۱۰۸) .

سوره صافات آیه ۱۲۰
متن آیه :
سَلَامٌ عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهَارُونَ

ترجمه :
درود بر موسی و هارون !

توضیحات :
« سَلَامٌ عَلَىٰ . . . » : (نگا : صافات / ۷۸ و ۱۰۸) .

سوره صافات آیه ۱۲۱
متن آیه :
إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

ترجمه :
ما این گونه نیکوکاران را پاداش می‌دهیم .

توضیحات :
« إِنَّا كَذَلِكَ . . . » : (نگا : انعام / ۸۴ ، یوسف / ۲۲ ، قصص / ۱۴) .

سوره صافات آیه ۱۲۲
متن آیه :
إِنَّهُمَا مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :
آن دو نفر ، از زمره بندگان مؤمن ما بودند .

توضیحات :
« مَا » : آنچه . مراد بت است .

سوره صافات آیه ۱۲۳
متن آیه :
وَأَنَّ إِلْيَاسَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ

ترجمه :
الیاس از پیغمبران بود .

توضیحات :
« إِلْيَاسَ » : یکی از پیغمبران بنی اسرائیل و از نسل هارون ۷ بود .

سوره صافات آیه ۱۲۴
متن آیه :
إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَلَا تَتَّقُونَ

ترجمه :
زمانی به قوم خود گفت : آیا پرهیزگاری پیشه خود نمی‌کنید ؟

توضیحات :
...

سوره صافات آیه ۱۲۵
متن آیه :
أَتَدْعُونَ بَعْلًا وَتَذَرُونَ أَحْسَنَ الْخَالِقِينَ

ترجمه :
آیا بت بعل را به فریاد می‌خوانید (و نیازمندیهای خود را از او می‌خواهید) و آیا بهترین آفرینندگان را رها می‌سازید ؟ !

توضیحات :
« تَدْعُونَ » : به فریاد می‌خوانید (نگا : انعام / ۴۰ و ۴۱) . « بَعْلًا » : نام بت معینی در بعلبک . هر نوع معبودی که به وسیله آن به خدا تقرب چویند . جمع آن بَعُول است . « أَحْسَنَ الْخَالِقِينَ » : (نگا : مؤمنون / ۱۴) . خالق به معنی مقدر و اندازه گیرنده ، و یا به معنی آفریدگار است . بت‌پرستان معتقد بودند که بت‌هایشان آفریننده بوده و در کار آفرینش دست دارند (نگا : مجمع‌البیان الحدیث) . « تَذَرُونَ » : (نگا : بقره / ۲۳۴ ، شعراء / ۱۶۶) .

سوره صافات آیه ۱۲۶
متن آیه :
اللّٰهُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ

ترجمه :
خدا ، که معبود شما و معبود نیاکان پیشین شما است .

توضیحات :
« اللّٰهُ » : بدل (أَحْسَنَ) است . « رَبُّكُمْ » : عطف بیان یا بدل (اللّٰهُ) یا صفت آن است . یا این که (اللّٰهُ) بدل اول و (رَبُّكُمْ) بدل دوم (أَحْسَنَ) است .

سوره صافات آیه ۱۲۷
متن آیه :
فَكَذَّبُوهُ فَإِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ

ترجمه :
آنان الیاس را تکذیب کردند ، پس ایشان (توسط فرشتگان در دوزخ) گرد آورده می‌شوند .

توضیحات :
« لَمُحْضَرُونَ » : (نگا : قصص / ۶۱ ، روم / ۱۶ ، سبأ / ۳۸) .

سوره صافات آیه ۱۲۸
متن آیه :
إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلِصِينَ

ترجمه :
مگر بندگان مخلص خدا (که ایشان رستگار و کامگارند) .

توضیحات :
« إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ ... » : (نگا : صافات / ۴۰ و ۷۴) .

سوره صافات آیه ۱۲۹
متن آیه :
وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ

ترجمه :
و نام نیک او را در میان ملت‌های بعدی باقی گذاردیم .

توضیحات :
« تَرَكْنَا عَلَيْهِ ... » : (نگا : صافات / ۷۸ و ۱۰۸ و ۱۱۹) .

سوره صافات آیه ۱۳۰
متن آیه :

سَلَامٌ عَلَيَّ اِلٰى يَاسِيْنَ

ترجمه :
درود بر الياس !

توضیحات :
« اِلٰى يَاسِيْنَ » : تلفظ ديگر الياس است . همچون سَيِّئًا و سَيِّئِيْنَ که هر دو نام سرزمين معيني است . يا اِبْرَاهِيمَ و اِبْرَاهِيمَ ، ميکال و ميکائيل و . . . ديگر اين که در آيه ۱۳۲ که مي فرمايد : اِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ . ضمير مفرد به کار رفته است که مرجع آن اِلٰى يَاسِيْنَ است . از سوي ديگر ، در همين سوره ، در آيات : سَلَامٌ عَلَيَّ نُوحٍ (۷۹) سَلَامٌ عَلَيَّ اِبْرَاهِيمَ (۱۰۹) سَلَامٌ عَلَيَّ مُوسَى وَ هَارُونَ (۱۲۰) سلام صدر سخن آيه ها به همان پيغمبري برمي گردد که مذکور است . بنا بر اين در اينجا هم سلام بر الياس است و بس نه پيروان الياس ، يعني الياسيه . به عبارت ديگر ال ياسين ، جمع الياسي نبوده تا بعد از تخفيف « الياسين » شده باشد ، همان گونه که برخي معتقدند .

سوره صافات آيه ۱۳۱
متن آيه :
اِنَّا كَذَلِكْ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

ترجمه :
ما اين چنين پاداش نيکوکاران را خواهيم داد .

توضیحات :
« اِنَّا كَذَلِكْ . . . » : (نگا : صافات / ۸۰ و ۱۰۵ و ۱۱۰ و ۱۲۱) .

سوره صافات آيه ۱۳۲
متن آيه :
اِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :
الياس از زمره بندگان با ايمان ما بود .

توضیحات :
. . .

سوره صافات آيه ۱۳۳
متن آيه :
وَ اِنَّ لُوْطًا لَّمِنْ الْمُرْسَلِينَ

ترجمه :
قطعا لوط از زمره پيغمبران بود .

توضیحات :
. . .

سوره صافات آیه ۱۳۴
متن آیه :
إِذْ نَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ

ترجمه :
زمانی ، او و جملگی خاندان و پیروان او را نجات دادیم .

توضیحات :
« أَهْلُهُ » : خاندان او و پیروان او (نگا : نمل / ۵۶ ، قمر / ۳۴) .

سوره صافات آیه ۱۳۵
متن آیه :
إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَايِرِينَ

ترجمه :
نمگر پیرزنی (که همسر لوط بود و با کافران در اذیت و آزار مؤمنان همکاری می‌کرد ، و بدین سبب) از زمره هلاک شدگان گردید .

توضیحات :
« الْغَايِرِينَ » : هالکین . نابود شوندگان (نگا : اعراف / ۸۳ ، حجر / ۶۰) .

سوره صافات آیه ۱۳۶
متن آیه :
ثُمَّ دَمَرْنَا الْأَخْرِينَ

ترجمه :
آن گاه (که لوط و مؤمنان را نجات دادیم) دیگران را درهم کوبیدیم و نابود کردیم .

توضیحات :
« دَمَرْنَا » : هلاک و نابود کردیم . در هم کوبیدیم (نگا : اعراف / ۱۳۷ ، شعراء / ۱۷۲) .

سوره صافات آیه ۱۳۷
متن آیه :
وَأَنْكُمْ لَتَمُرُّونَ عَلَيْهِمْ مُصِحِّينَ

ترجمه :
و شما (ای اهل مکه ! در سفر تجارتي خود به سرزمین شام) بامدادان از سرزمین ایشان عبور می‌کنید (و پیوسته آثار ویران آنان را دید می‌زنید) .

توضیحات :
« مُصِحِّينَ » : به روز رسندگان . وارد صبح شدگان . حال است (نگا : حجر / ۶۶ و ۸۳) .

سوره صافات آیه ۱۳۸

متن آیه :
وَيَاللَّيْلِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

ترجمه :
و شامگاهان هم (مخروبه‌های شهر ایشان سدوم را می‌بینید) . آیا نمی‌اندیشید و متوجه نیستید (که بدکرداری و تباہکاری ایشان ، موجب ویرانی سرزمینشان و بدفرجامی خودشان شده است ؟) .

توضیحات :
« یَاللَّيْلِ » : حرف (ب) به معنی (فی) است . مراد از مُصِحِّينَ و یَاللَّيْلِ ، رویهم ، یعنی پیوسته و دائم .

سوره صافات آیه ۱۳۹
متن آیه :
وَإِنْ يُؤْنِسَ لِمَنِ الْمُرْسَلِينَ

ترجمه :
مسلماً یونس هم از زمره پیغمبران بود .

توضیحات :
...

سوره صافات آیه ۱۴۰
متن آیه :
إِذْ أَبَقَ إِلَى الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ

ترجمه :
زمانی ، او به سوی کشتی پر (از مسافر و کالا ، بدون اجازه پروردگارش ، از میان قوم خود) گریخت .

توضیحات :
« أَبَقَ » : گریخت . این واژه بیشتر برای گریختن بندگان از پیش صاحبانشان به کار می‌رود . اینجا مراد ترک کردن قوم و قبیله بدون اجازه پروردگار است .

سوره صافات آیه ۱۴۱
متن آیه :
فَسَاهَمَ فَكَانَ مِنَ الْمُدْحَضِينَ

ترجمه :
(کشتی دچار سانحه شد و می‌بایست بر طبق قرعه ، افرادی از سرنشینان به دریا انداخته شوند) . یونس در قرعه‌کشی شرکت کرد و از جمله کسانی شد که قرعه به نام ایشان درآمد . (پس برابر عرف آن روز به دریا انداخته شد) .

توضیحات :

« سَاهَمَ » : در قرعه‌کشی شرکت کرد . « الْمُدْحَضِينَ » : مغلوبان . قرعه به نام ایشان درآمدگان . فرو انداختگان .

سوره صافات آیه ۱۴۲

متن آیه :
فَالْتَقَمَهُ الْحُوتُ وَهُوَ مُلِيمٌ

ترجمه :
ماهی او را بلعید ، در حالی که مستحقّ ملامت بود (و می‌بایست در برابر کاری که کرده بود ، زندانی شود) .

توضیحات :

« الْحُوتُ » : نوعی ماهی بزرگ . « مُلِيمٌ » : گناهکار . مستحقّ سرزنش . کسی که کاری کند یا حرفی بزند که سزاوار سرزنش و درخور لومه شود .

سوره صافات آیه ۱۴۳

متن آیه :
فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ

ترجمه :
اگر او قبلاً از زمره پرستشگران نمی‌بود .

توضیحات :

« الْمُسَبِّحِينَ » : عبادت‌کنندگان (نگا : صافات / ۱۶۶) . دعا‌کنندگان (نگا : انبیاء / ۷۹ ، نور / ۴۱ ، سجده / ۱۵) .

سوره صافات آیه ۱۴۴

متن آیه :
لَلَيْثِ فِي بَطْنِهِ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ

ترجمه :
او در شکم ماهی تا روز رستاخیز می‌ماند .

توضیحات :

« لَيْثٌ » : ماند . « إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ » : تا روزی که برانگیخته شوند . مراد مدفون شدن برای همیشه است . چرا که او در دل ماهی و ماهی در دل زمین تا روز رستاخیز دفن می‌شوند .

سوره صافات آیه ۱۴۵

متن آیه :
فَنَبِّذْنَاهُ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ سَقِيمٌ

ترجمه :
ما او را در يك سرزمین برهوت خالی (ازدرخت و گیاه) افکندیم ، در حالی که بیمار و نزار بود .

توضیحات :

« تَبَدُّنَاهُ » : او را انداختیم . او را افکندیم . مراد این است که کاری کردیم که ماهی او را از دهان خود پرت کند . « الْعَرَاءُ » : سرزمین برهوت و خالی از درخت و گیاه و ساختمان . « سَقِيمٌ » : بیمار . ناخوش .

سوره صافات آیه ۱۴۶

متن آیه :

وَأَنْبَتْنَا عَلَيْهِ شَجَرَةً مِّنْ يَّقْطِينٍ

ترجمه :

ما کدوبنی بر بالای او رویانیدیم (تا در سایه برگهای پهن و مرطوب آن بیارامد) .

توضیحات :

« شَجَرَةً » : گیاه . بوته . « يَّقْطِينٍ » : کدو . کدوئین بدان خاطر انتخاب شده تا برگهایش روی یونس بیفتد و او را از گزند حوادث در امان دارد .

سوره صافات آیه ۱۴۷

متن آیه :

وَأَرْسَلْنَاهُ إِلَىٰ مِثَّةِ آلِفٍ أَوْ يَزِيدُونَ

ترجمه :

(یونس کم‌کم بهبودی یافت) و او را به سوی جمعیت يك صد هزار نفری یا بیشتر فرستادیم (تا ایشان را به ایمان آوردن و توبه کردن از بدیها و انجام نیکیها دعوت کند) .

توضیحات :

« مِائَةِ آلِفٍ » : صد هزار ، مراد قوم خودش است (نگا : یونس / ۹۸) . « أَوْ » : بلکه . یا . عربها چنین حرفی را برای تأکید مطلب پیشین به کار می‌برند .

سوره صافات آیه ۱۴۸

متن آیه :

فَأَمَّنُوا فَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَىٰ حِينٍ

ترجمه :

آنان همه ایمان آوردند و ما ایشان را از مواهب فراوان و نعمتهای فراخ زندگی تا مدت مشخصی بهره‌مند ساختیم .

توضیحات :

« فَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَىٰ حِينٍ » : (نگا : یونس / ۹۸) . مدت معین . یعنی فرا رسیدن اجل آنان و زمان مقدر ایشان در حیات دنیوی .

سوره صافات آیه ۱۴۹

متن آیه :

فَاسْتَفْتِهِمْ أَالرَّبُّكَ الْبَنَاتُ وَلَهُمُ الْبَنُونَ

ترجمه :

از آنان (که ساکن مکه بوده و به دنبال خرافات راه افتاده و معتقدند که فرشتگان دختران خداوند)
پرس که آیا دختران از آن پروردگار تو باشند و پسران از آن خودشان ؟ (آیا این عادلانه است ؟)

توضیحات :

« الْبَنَاتُ » : مراد فرشتگان است که بنا به عقیده تباه خود می‌گفتند : فرشتگان دختران خداوند (نگا : بقره / ۱۱۶ ، نحل / ۵۷ ، نجم / ۲۷) . البته پسر و دختر در پیشگاه خدا ارزش یکسان دارند و معیار شخصیت هر دو پاکی و تقوا است . ولی استدلال قرآن در اینجا به اصطلاح از باب « ذکر مسلمات خصم » است که مطالب طرف را بگیرند و به خود او باز گردانند . نظیر این معنی (نگا : نجم / ۲۲) .

سوره صافات آیه ۱۵۰

متن آیه :

أَمْ خَلَقْنَا الْمَلَائِكَةَ إِنَاثًا وَهُمْ شَاهِدُونَ

ترجمه :

یا این که (وقتی که) ما فرشتگان را به صورت ماده می‌آفریدیم ، ایشان ناظر (بر خلقت فرشتگان) بوده‌اند ؟

توضیحات :

« شَاهِدُونَ » : جمع شاهد ، حاضر و ناظر (نگا : کهف / ۵۱ ، زخرف / ۱۹) .

سوره صافات آیه ۱۵۱

متن آیه :

أَلَا إِنَّهُمْ مِّنْ إِفْكِهِمْ لَيَقُولُونَ

ترجمه :

هان ! آنان تنها از روی دروغها و تهمت‌های به هم بافته خود می‌گویند :

توضیحات :

« مِّنْ إِفْكِهِمْ » : بنا به دروغ‌های زشت خود . تنها از روی به هم بافته‌ها و خیال‌پردازیهایی خود . « لَيَقُولُونَ » : مقول قول در آیه بعدی است که (وَلَدَ اللَّهُ) است .

سوره صافات آیه ۱۵۲

متن آیه :

وَلَدَ اللَّهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ

ترجمه :

خداوند فرزند زاده است ! قطعاً ایشان دروغگویند .

توضیحات :

« وَلَدَ » : زاد . فرزند به دنیا آورد . صاحب فرزند شد .

سوره صافات آیه ۱۵۳
متن آیه :
أَصْطَفَى الْبَنَاتِ عَلَى الْبَنِينَ

ترجمه :
آیا خدا دختران را بر پسران ترجیح داده است (در صورتی که به گمان شما پسران از دختران بهترند ؟ تازه اگر برابر اندیشه تباه شما هم بود ، می‌بایست خدا پسران را نصیب خود کند ؛ نه دختران را !) .

توضیحات :
« أَصْطَفَى » : آیا برگزیده است ؟ در اصل (أَصْطَفَى) است . همزه فعل برای تخفیف حذف شده است .

سوره صافات آیه ۱۵۴
متن آیه :
مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ

ترجمه :
چه چیزتان شده است ، چگونه داوری می‌کنید ؟ (هیچ می‌فهمید چه می‌گوئید ؟ !) .

توضیحات :
« مَا لَكُمْ . . . » : (نگا : یونس / ۲۵) .

سوره صافات آیه ۱۵۵
متن آیه :
أَفَلَا تَذَكَّرُونَ

ترجمه :
آیا یادآور نمی‌گردید (و از این بی‌خبریه‌ها به خود نمی‌آئید ، و از این بیهوده‌گوئیه‌ها دست بر نمی‌دارید ؟) .

توضیحات :
« أَفَلَا تَذَكَّرُونَ » : (نگا : انعام / ۸۰ ، سجده / ۴ ، یونس / ۳) .

سوره صافات آیه ۱۵۶
متن آیه :
أَمْ لَكُمْ سُلْطَانٌ مُّبِينٌ

ترجمه :
یا این که شما دلیل روشن و روشنگری (در این زمینه) دارید ؟

توضیحات :
« سُلْطَانٌ مُّبِينٌ » : دلیل و برهان (نگا : آل‌عمران / ۱۵۱ ، نساء / ۹۱ و ۱۴۴ و ۱۵۳ ، انعام / ۸۱) .
مراد وحی آسمانی است .

سوره صافات آیه ۱۵۷

متن آیه :
فَاتُوا يَكْتَايَكُمُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ

ترجمه :

اگر راست می‌گوئید (که دلیل و برهانی دارید) کتاب خود را بیاورید و بنمائید .

توضیحات :

« يَكْتَايَكُمُ » : مراد از کتاب ، کتاب آسمانی است . (نگا : زخرف / ۲۱ ، فاطر / ۴۰) .

سوره صافات آیه ۱۵۸

متن آیه :
وَجَعَلُوا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَنَّةِ نَسَبًا وَلَقَدْ عَلِمَتِ الْجِنَّةُ إِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ

ترجمه :

آنان معتقد به خویشاوندی و نزدیکی میان خدا و جنیان هستند . در صورتی که جنیان می‌دانند که مشرکان (و هم خودشان ، اگر شرك بوزند ، در میان دوزخ) حاضر آورده می‌شوند .

توضیحات :

« جَعَلُوا » : مراد از ضمیر (و) مشرکان عرب است . « الْجِنَّةِ » : جنیان . مراد شیاطین است . « إِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ » : که ایشان . مراد مشرکان عرب ، یا جنیان است . « لَمُحْضَرُونَ » : (نگا : روم / ۱۶ ، سبأ / ۲۸ ، پس / ۳۲ و ۵۳ ، صافات / ۱۲۷) . « نَسَبًا » : خویشی و خویشاوندی . قرابت و نسبت . مثلاً می‌گفتند : اهریمن و یزدان دو برادر یکدیگرند . اهریمن شرور و لئیم ، و یزدان بزرگوار و کریم است . اهریمن و یزدان شريك همدیگرند . اهریمن خالق شر و یزدان خالق خیر است .

سوره صافات آیه ۱۵۹

متن آیه :
سَبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ

ترجمه :

خداوند ، پاک و منزّه است از توصیفهایی که (این گروه مشرک و خرافه‌پرست) می‌کنند .

توضیحات :

« سَبْحَانَ اللَّهِ ... » : (نگا : انبیاء / ۲۲ ، مؤمنون / ۹۱) .

سوره صافات آیه ۱۶۰

متن آیه :
إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ

ترجمه :

مگر بندگان مخلص خدا (که در دوزخ گرد آورده نمی‌شوند) .

توضیحات :

« إِلَّا عِبَادَ . . . » : برخی آنان را مستثنی از حضور در آتش می‌دانند و معنی آن در بالا گذشت .
بعضی هم آنان را مستثنی می‌دانند از آنچه مشیرکان توصیف می‌کنند . یعنی : جز توصیف بندگان
مخلص خدا ، هیچ توصیفی شایسته ذات مقدس خدا نمی‌باشد . « الْمَخْلُصِينَ » : (نگا :
صافات / ۴۰ و ۷۴ و ۱۲۸) .

سوره صافات آیه ۱۶۱

متن آیه :
فَأَنْتُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ

ترجمه :

شما و چیزهایی که پرستش می‌کنید .

توضیحات :

« فَأَنْتُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ » : اگر واژه (ما) موصوله بشمار آید ، معنی چنین خواهد بود : شما و
چیزهایی که می‌پرستید . شما با معبودهایتان بمانید . اگر هم واژه (ما) مصدریه به حساب آید
، معنی چنین می‌شود : شما و عبادتی که می‌کنید . شما در گرو عبادتی هستید که می‌کنید .

سوره صافات آیه ۱۶۲

متن آیه :
مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ يَفَاتِنِينَ

ترجمه :

هرگز نمی‌توانید کسی را با فتنه و فساد از خداپرستی منحرف سازید (و به بت‌پرستی بکشانید
). (

توضیحات :

« مَا أَنْتُمْ » : واژه (ما) نافیه است . « عَلَيْهِ » : ضمیر (ه) به خداوند بر می‌گردد و جار و مجرور
متعلق به (فَاتِنِينَ) است . « فَاتِنِينَ » : گول‌زنندگان . منحرف‌کنندگان . مفسدین . حرف (ب)
زائد و برای تأکید نفی نسبت ما بعد خود از ما قبل خود به کار می‌رود . « مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ يَفَاتِنِينَ » :
ای کفار مگه ! شما و بت‌هایی که می‌پرستید یا شما و عبادتی که می‌کنید ، هرگز نمی‌توانید
بندگان شایسته خدا را تباه و منحرف سازید ، و گول‌زنید و فریب دهید .

سوره صافات آیه ۱۶۳

متن آیه :
إِلَّا مَنْ هُوَ صَالٍ الْجَحِيمِ

ترجمه :

مگر کسی را که مایل باشد به آتش دوزخ بسوزد .

توضیحات :

« صَالٍ » : مخفف صالی ، کسی که با آتش بسوزد . از ماده (صلی) که سوختن با آتش است (نگا :
مریم / ۷۰ ، انشقاق / ۱۲) .

سوره صافات آیه ۱۶۴
متن آیه :
وَمَا مِنَّا إِلَّا لَهُ مَقَامٌ مَّعْلُومٌ

ترجمه :
هر يك از ما مقام مشخص و جایگاه جداگانه‌ای داریم (و در آنجا و در آن پُست به انجام وظیفه مشغول و گوش به فرمان یزدانیم) .

توضیحات :
« مَا مِنَّا إِلَّا . . . » : گویندگان کلام فرشتگانند که بت پرستان ایشان را دختران خدا می‌پنداشتند .

سوره صافات آیه ۱۶۵
متن آیه :
وَإِنَّا لَنَحْنُ الصَّافُونَ

ترجمه :
و ما جملگي (براي اطاعت یزدان و اجرا فرمان خداوند سبحان) به صف ایستاده‌ایم (و کسی از ما جرأت حرکت از جای خود ، و گام بیرون نهادن از دایره حوزه کارش را ندارد) .

توضیحات :
« الصَّافُونَ » : به صف ایستادگان (نگا : صافات / ۱) .

سوره صافات آیه ۱۶۶
متن آیه :
وَإِنَّا لَنَحْنُ الْمُسَبِّحُونَ

ترجمه :
و ما جملگي ، به تسبیح و تقدیس خدا مشغولیم (و ستایشگران ایزد بیچونیم) .

توضیحات :
« الْمُسَبِّحُونَ » : تسبیح گویان (نگا : انبیاء / ۲۰ و ۲۶ و ۲۷) .

سوره صافات آیه ۱۶۷
متن آیه :
وَإِن كَانُوا لَيَقُولُونَ

ترجمه :
هر چند مشرکان (پیش از بعثت) می‌گفتند :

توضیحات :
« إِنَّ » : مخفف از مثقله است . اصل آن « إِنَّ » است .

سوره صافات آیه ۱۶۸
متن آیه :

لَوْ أَنَّ عِنْدَنَا ذِكْرًا مِّنَ الْأَوَّلِينَ

ترجمه :

اگر کتابی همچون کتابهای (آسمانی) پیشینان می داشتیم .

توضیحات :

« ذِكْرًا » : مراد کتابی ، همچون کتابهای آسمانی انبیاء است (نگا : اعراف / ۶۳ و ۶۹ ، حجر / ۶ و ۹ ، انبیاء / ۲ و ۲۴ و ۵۰) . « الْأَوَّلِينَ » : (نگا : حجر / ۱۰ و ۱۳ ، فاطر / ۴۳ ، شعراء / ۲۶ و ۱۲۷ و ۱۸۴ و ۱۹۶) .

سوره صافات آیه ۱۶۹

متن آیه :

لَكُنَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلِصِينَ

ترجمه :

ما قطعاً بندگان مخلص خدا می شدیم .

توضیحات :

« الْمُخْلِصِينَ » : (نگا : صافات / ۴۰ و ۷۴ و ۱۲۸) .

سوره صافات آیه ۱۷۰

متن آیه :

فَكَفَرُوا بِهِ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ

ترجمه :

(آرزوی آنان جامه عمل به خود پوشید و بزرگترین کتاب آسمانی قرآن برای ایشان فرو فرستاده شد) و ایشان بدان کفر ورزیدند ، و فرجام کار خود را خواهند دانست .

توضیحات :

« بِهِ » : به آن کتاب آسمانی که قرآن است .

سوره صافات آیه ۱۷۱

متن آیه :

وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ

ترجمه :

وعده ما راجع به بندگان فرستاده ما قبلاً (در لوح محفوظ) ثبت و ضبط گشته است .

توضیحات :

« لَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا . . . » : (نگا : یونس / ۱۹ ، انبیاء / ۱۰۱) .

سوره صافات آیه ۱۷۲

متن آیه :

إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ

ترجمه :
و آن این که ایشان قطعاً یاری می‌گردند .

توضیحات :
« الْمَنْصُورُونَ » : یاری شوندهگان (نگا : روم / ۴۷ ، حجّ / ۴۰ ، غافر / ۵۱) .

سوره صافات آیه ۱۷۳
متن آیه :
وَإِنْ جُنَدْنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ

ترجمه :
و لشکر ما حتماً پیروز می‌شوند .

توضیحات :
« الْغَالِبُونَ » : چیره شوندهگان . پیروزمندان . (نگا : مجادله / ۲۱) . یادآوری : وعده خداوند مبنی بر پیروزی لشکر اسلام و غلبه مؤمنان ، يك وعده مشروط است ؛ نه مطلق . مشروط به بندگان حقیقی و لشکریان راستین خدا بودن و تلاش در مسیر الهی با افکار و برنامه‌های آسمانی .

سوره صافات آیه ۱۷۴
متن آیه :
فَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّىٰ حِينٍ

ترجمه :
از آنان دست بدار و ایشان را تا مدت زمانی معین به حال خود واگذار .

توضیحات :
« فَتَوَلَّ عَنْهُمْ » : ایشان را به حال خود بگذار . از آنان روی بگردان و صبر داشته باش (نگا : نساء / ۸۱ ، انعام / ۹۱) . « حَتَّىٰ حِينٍ » : تا زمانی . مراد تا زمانی که به تو اجازه جنگ می‌دهیم و تو را بر آنان چیره و پیروز می‌گردانیم و ننگ شکست و رسوائی بدیشان می‌چشانیم .

سوره صافات آیه ۱۷۵
متن آیه :
وَأَبْصِرْهُمْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ

ترجمه :
(آن وقت) نگاهشان کن (که چه بلائی بر سرشان می‌آید) و آنان خود بالاخره خواهند دید (هزیمت خویش را و نصرت شما را) .

توضیحات :
« أَبْصِرْ بِهِمْ » : نگاهشان کن . بنگرشان .

سوره صافات آیه ۱۷۶
متن آیه :

أَفَعَذَابِنَا يَسْتَعْجِلُونَ

ترجمه :

آیا عذاب ما را بشتاب می‌خواهند؟! (مگر خرد ندارند؟!) .

توضیحات :

« يَسْتَعْجِلُونَ » : بشتاب می‌خواهند . زود فرا رسیدن را می‌خواهند مراد از عذاب مذکور در آیه ، عذاب دنیوی (نگا : سجده / ۲۸) و عذاب اخروی است (نگا : یونس / ۴۸ ، انبیاء / ۳۸ ، نمل / ۷۱ ، سبأ / ۲۹ ، یس / ۴۸) .

سوره صافات آیه ۱۷۷

متن آیه :

فَإِذَا نَزَلَ بِسَاحَتِهِمْ فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنذَرِينَ

ترجمه :

هنگامی که عذاب ما در حیاط منازلشان (و در میدان زندگیشان) فرود آمد ، بیم‌شدگان چه بامداد بدی خواهند داشت !

توضیحات :

« بِسَاحَتِهِمْ » : در حیاط ایشان . در میدان زندگی آنان . « سَاحَةٌ » : حیاط ، میدان . « صَبَاحٌ » : بامداد . صبح . مراد بامداد بیداری از خواب غفلت ، یا صبح معمولی است که عذاب در چنین وقتی به سراغ ایشان می‌آید .

سوره صافات آیه ۱۷۸

متن آیه :

وَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّىٰ حِينٍ

ترجمه :

دست از آنان بدار و ایشان را تا مدت زمانی معین به حال خود واگذار .

توضیحات :

« تَوَلَّ . . . » : (نگا : صافات / ۱۷۴) . تکرار آیه ، برای تأکید بیشتر است .

سوره صافات آیه ۱۷۹

متن آیه :

وَأَبْصِرْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ

ترجمه :

(آن وقت ، کار آشفته و وضع پریشان ایشان را) تو ببین ، و آنان خودشان هم (فرجام بد و حال تباہ خویش را) خواهند دید .

توضیحات :

« أَبْصِرْ . . . » : (نگا : صافات / ۱۷۵) . تکرار به خاطر تأکید است . یا این که آیه‌های ۱۷۴ و ۱۷۵ اشاره به شکست و رسوائی حتمی دنیوی کافران ، و پیروزی و والائی قطعی دنیوی مؤمنان دارد

، و آیه‌های ۱۷۸ و ۱۷۹ بیانگر مجازات و کیفر سخت الهی و ناکامی و بدبختی قطعی اخروی افراد بی‌دین و ایمان است .

سوره صافات آیه ۱۸۰

متن آیه :
سَبَّحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ

ترجمه :

پاک و منزّه است خداوندگار تو از توصیفهایی که (مشرکان درباره خدا به هم می‌بافند و سر هم می‌کنند ، خداوندگار عزت و قدرت .

توضیحات :

« رَبُّ الْعِزَّةِ » : خداوند عزّت . صاحب قدرت و قوّت . « الْعِزَّةُ » : غلبه . قوّه .

سوره صافات آیه ۱۸۱

متن آیه :
وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ

ترجمه :

درود بر پیغمبران !

توضیحات :

« سَلَامٌ . . . » : در این سوره بر بسیاری از پیغمبران ، جداگانه درود فرستاده شده است (نگا : ۱۰۹ و ۱۳۰) . خدا در اینجا به گونه جمع‌بندی بر همه پیغمبران درود فرستاده و جملگی ایشان را مورد لطف و مرحمت قرار داده است .

سوره صافات آیه ۱۸۲

متن آیه :
وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

ستایش ، یزدان را سزا است که خداوندگار جهانیان است .

توضیحات :

« الْحَمْدُ لِلَّهِ . . . » : (نگا : فاتحه / ۲) .

سوره ص آیه ۱

متن آیه :
ص وَالْقُرْآنِ ذِي الذِّكْرِ

ترجمه :

صاد . . . سوگند به قرآن پراوازه و والا و یادآور و بیانگر (ارزشهای حقیقی و قوانین سعادت‌بخش

خدا) .

توضیحات :

« ص » : از حروف مقطعه است (نگا : بقره / ۱) . « ذِي الذِّكْرِ » : پرآوازه . بزرگواری . یادآورنده . بیانگر . قرآن دارای صیت همه‌جا گیر و عظمت فراگیر بوده ، و انسان را به یاد خدا و معاد می‌اندازد ، و او را به ارزشهای وجودی خدا آشنا می‌گرداند ، و با بیان آسمانی ، ظلماتِ غفلت و پرده‌های فراموشکاری انسانی را کنار می‌زند . « وَالْقُرْآنِ ذِي الذِّكْرِ » : جمله قسمیه است و جواب آن محذوف است و تقدیر چنین است : « وَالْقُرْآنِ ذِي الذِّكْرِ ، إِنَّكَ صَادِقٌ وَإِنَّ هَذَا الْكَلَامَ مُعْجِزٌ » .

سوره ص آیه ۲

متن آیه :

بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي عِزَّةٍ وَشِقَاقٍ

ترجمه :

(اگر می‌بینید کافران در برابر این آیات روشنگر و قرآن بیدارگر تسلیم نمی‌شوند ، نه به خاطر این است که پرده‌ای بر این کلام حق افتاده است) بلکه کافران گرفتار تکبر و غروری هستند (که آنان را از قبول حق بازداشته) و عداوت و عصیان (که ایشان را از پذیرش دعوت تو باز می‌دارد)

توضیحات :

« عِزَّةٍ » : تکبر . خود بزرگ بینی (نگا : بقره / ۲۰۶) . مراد عزت کاذب است . « شِقَاقٍ » : مخالفت با حق و حقیقت . رویارویی (نگا : حج / ۵۳) .

سوره ص آیه ۳

متن آیه :

كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِّنْ قَرْنٍ فَنَادَواْ وَلاَتَ حِينٍ مَّنَاصِرٍ

ترجمه :

پیش از ایشان اقوام زیادی بوده‌اند که ما آنان را (به خاطر کفر و شرک و ستم و گناه) هلاک کرده‌ایم و (به هنگام نزول عذاب) فریاد برآورده‌اند و شیون سر داده‌اند ، ولی (چه سود دیر شده است و) زمان نجات و خلاص باقی نمانده است .

توضیحات :

« قَرْنٍ » : (نگا : انعام / ۶ ، مریم / ۷۴ و ۹۸) . « مَنَاصِرٍ » : فرار . نجات . سلامت . « لاَتَ » : لاء نفی جنس است همراه با (ت) زائد . « لاَتَ حِينٍ مَّنَاصِرٍ » : اینک وقت گریز نیست . اکنون زمان نجات نمی‌باشد .

سوره ص آیه ۴

متن آیه :

وَعَجِبُواْ أَن جَاءَهُمْ مُّنْذِرٌ مِّنْهُمْ وَقَالَ الْكَافِرُونَ هَذَا سَاحِرٌ كَذَّابٌ

ترجمه :

در شگفتند از این که بیم دهنده‌ای از خودشان به سویشان آمده است ، و کافران می‌گویند : این

، جادوگر بسیار دروغگوئی است .

توضیحات :
« أَنْ جَاءَهُمْ . . . » : جمله ، منصوب به نزع خافض است . یعنی : مِنْ أَنْ جَاءَهُمْ . « هذا » : مراد محمد است .

سوره ص آیه ۵

متن آیه :
أَجْعَلِ الْآلِهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجَابٌ

ترجمه :
آیا او به جای این همه خدایان ، به خدای واحدی معتقد است ؟ واقعاً این (حرفی که می‌زند) چیز شگفتی است .

توضیحات :
« عَجَابٌ » : واقعاً عجیب است . بسیار شگفت است . عَجِيبٌ و عَجَابٌ برای مبالغه و به يك معنی است (نگا : هود / ۷۲ ، ق / ۲) .

سوره ص آیه ۶

متن آیه :
وَأَنْطَلِقَ الْمَلَأُ مِنْهُمْ أَنْ امْشُوا وَاصْبِرُوا عَلَى آلِهَتِكُمْ إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ يُرَادُ

ترجمه :
سرکردگان ایشان راه افتادند (و به یکدیگر گفتند) که بروید و (محکم به بتان خویش بچسبید و) بر (عبادت) خدایان خود ثابت و استوار باشید . این همان چیزی است که خواسته می‌شود .

توضیحات :
« أَنْ » : حرف مفسره و به معنی (أَيْ) است ، در معنی یعنی . « أَنْطَلِقَ الْمَلَأُ مِنْهُمْ أَنْ امْشُوا » : سران راه افتادند و به یکدیگر گفتند بروید . سران راه افتادند و چیزی که زبانشان زمزمه می‌کرد « بروید » بود . « أَنْطَلِقَ » : روان شد . شروع کرد . « امْشُوا » : بروید و پراکنده شوید . بر مذهب و مکتب خویش بروید و ماندگار باشید . « إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ يُرَادُ » : استقامت بر عبادت بتان و ماندگاری بر آئین آباء و اجداد ، چیزی است که مورد درخواست ما سران قوم است . این دعوت جدید چیزی است از روی قصد ، یعنی توطئه‌ای است که طراحی شده است و هدف آن برکناری ما و ریاست محمد بر عرب است .

سوره ص آیه ۷

متن آیه :
مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي الْمِلَّةِ الْآخِرَةِ إِنْ هَذَا إِلَّا خِثْلَقٌ

ترجمه :
ما در آئین دیگری ، این (یکتاپرستی) را نشنیده‌ایم . این جز دروغ ساختگی نیست .

توضیحات :
« الْمِلَّةِ الْآخِرَةِ » : آئین دیگری . مراد آئین اهل کتاب ، به ویژه مسیحیت است که معتقد به تثلیت

بوده و هستند . یا مراد آئین پدران بت‌پرست قریشیان است که ایشان را دیده و زمان ایشان نسبت به زمان نیاکانشان ، واپسین بشمار است . « إِيْتِلَاقٌ » : کذب محض . دروغ از پیش خود ساخته و پرداخته .

سوره ص آیه ۸

متن آیه :

أَنْزَلَ عَلَيْهِ الذِّكْرَ مِنْ بَيْنِنَا بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ مِنْ ذِكْرِي بَلْ لَمَّا يَذُوقُوا عَذَابِ

ترجمه :

آیا از میان همه ما ، قرآن بر او نازل شده است ؟ اصلاً آنان درباره قرآن من بدگمان و مترددند . اصلاً آنان عذاب مرا نچشیده‌اند (این است که چنین گستاخانه سخن می‌گویند) .

توضیحات :

« الذِّكْرُ » : قرآن . این سخن را از راه تمسخر می‌گفتند (نگا : حجر / ۶) . « لَمَّا يَذُوقُوا » : هنوز نچشیده‌اند . « بَلْ » : برای انتقال از سببی به سبب دیگری از اسباب کفر آنان است .

سوره ص آیه ۹

متن آیه :

أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَحْمَةِ رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ

ترجمه :

راستی مگر گنجهای رحمت پروردگار بسیار با عزت و بس بخشاینده تو در دست ایشان است ؟ (تا هر که را که بخواهند نبوت بدهند و هر کس را که بخواهند محروم سازند ؟ !) .

توضیحات :

« خَزَائِنُ رَحْمَةِ رَبِّكَ . . . » : (نگا : اسراء / ۱۰۰) .

سوره ص آیه ۱۰

متن آیه :

أَمْ لَهُمْ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَلْيَرْتَقُوا فِي الْأَسْبَابِ

ترجمه :

یا مالکیت و حاکمیت آسمانها و زمین و چیزهایی که در میان آن دو است ، از آن ایشان است ؟ اگر چنین است با وسائل و اسباب (لازمه صعودی که در دست دارند به سوی آسمانها) بالا روند (و هر گونه که خود می‌خواهند حکومت کنند ، و به هر کس که می‌خواهند وحی بفرستند) .

توضیحات :

« فَلْيَرْتَقُوا » : پس بالا بروند و صعود کنند . « الْأَسْبَابِ » : جمع سَبَب ، ریسمان . وسیله . مراد ابزار و ابواب و طرق صعود است (نگا : حج / ۱۵ ، انعام / ۳۵ ، اسراء / ۴۲) .

سوره ص آیه ۱۱

متن آیه :

جَنَدٌ مَا هُنَالِكَ مَهْزُومٌ مِنَ الْأَحْزَابِ

ترجمه :

اینان که اینجا (در شهر مکه) هستند ، سپاه ناچیز شکست خورده‌ای از دسته‌ها و گروه‌هایند (که قبلاً در برابر پیغمبران علم طغیان برافراشته‌اند و سرانجام مغلوب گشته‌اند و تار و مار شده‌اند) .

توضیحات :

« جند » : سپاه ناچیز . گروهك . تنوین آن برای تحقیر است . « مَا » : چیزهایی که . در اینجا مراد (کسانی که و افرادی که) است . « هَنَالِكَ » : آنجا . مراد مکه است . « مَهْزُومٌ » : شکست خورده . « الْأَحْزَابِ » : دسته‌ها و گروه‌ها (نگا : آیه ۱۲) . واژه (مَا) مبتدا و (جند) خبر مقدم ، و (مَهْزُومٌ) خبر دوم یا صفت (جند) می‌باشد . یا این که (جند) مبتدا و (مَا) زائد و (مَهْزُومٌ) خبر است . معنی آیه چه بسا این باشد : اینان در آنجا سپاهك شکست خورده‌ای از میان احزاب خواهند بود . اشاره به شکست بی‌دینان در جنگ احزاب است .

سوره ص آیه ۱۲

متن آیه :

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ ذُو الْأَوْتَادِ

ترجمه :

قبل از اینان نیز قوم نوح و عاد و فرعون که دارای بناهایی بلند و استوار همچون کوه بوده‌اند (پیغمبران ما را) تکذیب کرده‌اند .

توضیحات :

« قَبْلَهُمْ » : پیش از قوم قریش . « ذُو الْأَوْتَادِ » : دارای میخها . مراد از اوتاد ، بناهای بلند و کوه ماندی است که همچون میخ بر دل زمین نشسته است (نگا : نباء / ۷) . نمونه این گونه بناها اهرام ثلاثه مصر است . لذا ذوالاوتاد توصیف ویژه فراعنه است (نگا : فجر / ۱۰) .

سوره ص آیه ۱۳

متن آیه :

وَتَمُودٌ وَقَوْمٌ لُوطٍ وَأَصْحَابُ الْأَيْكَةِ أُولَئِكَ الْأَحْزَابُ

ترجمه :

و قوم تمود و لوط و صاحبان باغهای فراوان سر در هم کشیده (به تکذیب پیغمبران پرداخته‌اند و کیفر خویش را دیده‌اند) . اینان همان گروه‌ها و دسته‌هایند . (گروه‌ها و دسته‌های ششگانه‌ای که نمونه‌ای از مردمان کفرپیشه و ستمگر تاریخند و بر پیغمبران شوریده‌اند و به عذاب الهی گرفتار آمده‌اند) .

توضیحات :

« أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ » : صاحبان باغهای فراوان و پردرخت . مراد قوم شعیب است (نگا : حجر / ۷۸) . « الْأَحْزَابُ » : اشاره به همان احزابی است که در دو آیه قبل آمده و مشرکان مکه را گروه اندکی از آنان شمرد .

سوره ص آیه ۱۴

متن آیه :

إِنْ كُلِّ إِلَّا كَذَّبَ الرُّسُلَ فَحَقَّ عِقَابٌ

ترجمه :

هر يك از اين گروهها ، پيغمبران را تكذيب کرده و عذاب من گريبانگيرشان گشته است .

توضیحات :

« إِنْ كُلُّ... » : (إِنْ) حرف نفی و به معنی (مَا) است . « فَحَقَّ عِقَابِ » : (نگا : حج / ۱۸)

سوره ص آیه ۱۵

متن آیه :
وَمَا يَنْظُرُ هَؤُلَاءِ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً مَّا لَهَا مِنْ فَوَاقٍ

ترجمه :

اینان (نیز با این اعمال و افعال که دارند) انتظاری جز این نمی‌کشند که يك صدای آسمانی فرا رسد ، صدائی که نیازی به تکرار ندارد (و در آن بازگشتی نیست) .

توضیحات :

« صَيْحَةً » : (نگا : هود / ۶۷ و ۹۴ ، حجر / ۷۳ و ۸۳ ، مؤمنون / ۴۱ ، یس / ۲۹ و ۴۹ و ۵۳) .
« فَوَاقٍ » : تکرار . رجوع و بازگشت . مهلت . « مَّا لَهَا مِنْ فَوَاقٍ » : نیازی به تکرار ندارد . هیچ گونه رهایی و بازگشتی از آن نیست . یعنی این صیحه یکباره همه‌جا و همگان را فرا می‌گیرد و درها به روی انسانها بسته می‌شود . نه رهایی از آن ممکن است و نه پشیمانی سودی دارد و نه فریادها به جایی می‌رسد .

سوره ص آیه ۱۶

متن آیه :
وَقَالُوا رَبَّنَا عَجِّلْ لَنَا قِطْنَا قَبْلَ يَوْمِ الْحِسَابِ

ترجمه :

(کافران مسخره‌کنان) می‌گویند : پروردگارا ! سهم (عذاب) ما را پیش از روز رستاخیز و حساب و کتاب (قیامت) به ما برسان .

توضیحات :

« عَجِّلْ » : پیش بینداز . زودتر برسان (نگا : كهف / ۵۸ ، یونس / ۱۱) . « قِطْنَا » : بهره و نصیب ما را . سهمیه و قسمت ما را . نامه نوشته ما را یا توجه به این که معنی « قِطْ » صحیفه مکتوبه ، یعنی کاغذی که چیزی بر آن نگارند ، مفهوم آیه چنین می‌شود : پروردگارا نامه اعمال ما را پیش از روز جزا به دست ما برسان ، تا آن را بخوانیم و ببینیم که ما چه کاره‌ایم (نگا : تفسیر نمونه ، المختصر في تفسیر القرآن ، روح‌المعانی) .

سوره ص آیه ۱۷

متن آیه :
اصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَاذْكُرْ عَبْدَنَا دَاوُودَ ذَا الْأَيْدِ إِنَّهُ أَوَّابٌ

ترجمه :

در برابر چیزهایی که می‌گویند شکبیا باش ، و به خاطر بیاور (پيغمبران شکبیا ، از جمله) بنده ما

داود قدرتمند و توانا را . واقعاً او (در همه کار و همه حال به سوی خدا باز می‌گشت و) بسی توبه‌کار بود .

توضیحات :

« الْأَيْدِ » : قدرت و قوت . « ذَ الْأَيْدِ » : دارای سلطه و قدرت . مراد قدرت جسمانی ، و توانایی انجام طاعت و عبادت ، و سلطه کامل در سیاستمداری و مملکت‌داری است . « أَوَّابٌ » : کسی که بسیار به خدا پناه ببرد و برگردد . کسی که از آنچه خدا از آن خوشش نمی‌آید دست بکشد و به سوی آنچه خدا از آن خوشش می‌آید برگردد (نگا : اسراء / ۲۵) .

سوره ص آیه ۱۸

متن آیه :

إِنَّا سَخَّرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ يُسَبِّحْنَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِشْرَاقِ

ترجمه :

ما کوهها را با او هم‌آوا کردیم . (کوهها هم‌صدا با او) شامگاهان و بامدادان به تسبیح و تقدیس (آفریدگار جهان) می‌پرداختند .

توضیحات :

« سَخَّرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ » : کوهها را با او هم‌آوا و هم‌صدا کردیم (نگا : سبأ / ۱۰) . کوهها را فرمانبرداری ساختیم و از منافع آنها برخوردارش کردیم . « الْإِشْرَاقِ » : برآمدن خورشید . تابیدن خورشید به هنگام چاشتگاه . « الْعَشِيِّ » : شب هنگام . شبانگاهان (نگا : آل‌عمران / ۴۱ ، انعام / ۵۲ ، کهف / ۲۸) .

سوره ص آیه ۱۹

متن آیه :

وَالطَّيْرَ مَحْشُورَةً كُلٌّ لَهُ أَوَّابٌ

ترجمه :

و پرندگان را نیز (با او در تسبیح و تقدیس) هم‌آوا کردیم و در پیش او گرد آوردیم . جملگی آنها فرمانبردار داود بودند (و به دستور او عمل می‌کردند) .

توضیحات :

« مَحْشُورَةً » : گرد آمده و جمع‌آوری شده . « كُلٌّ لَهُ أَوَّابٌ » : همگی فرمانبردار داود بودند و به سوی او برمی‌گشتند . جملگی فرمانبردار خدا و خاضع در برابر مشیت الله بودند و هستند (نگا : انبیاء / ۷۹) .

سوره ص آیه ۲۰

متن آیه :

وَشَدَدْنَا مُلْكَهُ وَأَتَيْنَاهُ الْحِكْمَةَ وَفَصَّلَ الْخِطَابِ

ترجمه :

و حکومت او را (با در اختیار قرار دادن وسائل مادی و معنوی) استحکام بخشیدیم ، و بدو فرزاندگی و شناخت (امور) دادیم ، و قدرت داور قاطعانه و عادلانه‌اش ارزانی داشتیم .

توضیحات :

« شَدِّدًا » : تقویت کردیم و استحکام بخشیدیم . یا برجای و استوار نمودیم . « مُلْكُهُ » : شاهی و حکومت او را . مملکت و کشور او را . « الْحِكْمَةُ » : شناخت اسرار اشیاء و اصابت در گفتار و کردار (نگا : آل عمران / ۴۸) . « فَصَلَ الْخُطَابِ » : سخن فیصله دهنده . گفتار نیرومندی که نمایانگر قضاوت عادلانه و بیانگر داوری قاطعانه باشد . مصدر و به معنی اسم فاعل ، یعنی فاصل است و اضافه مصدر به مفعول خود یا اضافه صفت به موصوف خود می باشد . یعنی الْخُطَابِ الْفَاصِلِ . همان گونه که جَوَامِعُ الْكَلِمِ ، به معنی الْكَلَامِ الْجَامِعِ است .

سوره ص آیه ۲۱

متن آیه :

وَهَلْ أَتَاكَ نَبَأُ الْخَضْمِ إِذْ تَسَوَّرُوا الْمِحْرَابَ

ترجمه :

(ای محمد !) آیا داستان شاکیانی به تو رسیده است که وقتی (از اوقات) از دیوار عبادتگاه (نه از درگاه خانه ، به سوی داود) بالا رفتند ؟

توضیحات :

« الْخَضْمِ » : دشمن . مفرد و مثنی و جمع و مذکر و مؤنث در آن مساوی است و در اینجا مراد طرفین دعاوی است . « تَسَوَّرُوا » : از دیوار بلند بالا رفتند . از دژ بالا پریدند . از ماده (سور) به معنی دیوار بلند اطراف خانه یا شهر است . نحوه صعود و علت اصلی آن بر ما مجهول است . آنچه روشن است ، ورود از طریق غیرعادی به کاخ شاهی و یا معبد است . « الْمِحْرَابَ » : عبادتگاه . در اینجا مراد محل مخصوص ، و یا پرستشگاه است .

سوره ص آیه ۲۲

متن آیه :

إِذْ دَخَلُوا عَلَيَّ دَاوُودَ فَفَزِعَ مِنْهُمْ قَالُوا لَا تَخَفْ خَصْمَانِ بَغَى بَعْضُنَا عَلَى بَعْضٍ فَاحْكُم بَيْنَنَا يَا حَقُّ
وَلَا تَشْطِطْ وَاهْدِنَا إِلَى سَوَاءِ الصِّرَاطِ

ترجمه :

ناگهان بر داود وارد شدند (و ناگهانی در برابرش ظاهر گشتند) و او از ایشان ترسید (و گمان برد که قصد کشتن وی را دارند . بدو) گفتند : مترس ! ما دو نفر شاکی هستیم و یکی از ما بر دیگری ستم کرده است . تو در میان ما به حق و عدل داوری کن و ستم روا مدار ، و ما را به راستای راه رهنمود فرما .

توضیحات :

« فَزِعَ » : ترسید . وحشت کرد . « لَا تَشْطِطْ » : از حق دور مشو . دور از حقیقت مگو . در داوری ستم مکن . اِشْطَاطٌ و شَطَطٌ ، هر دو به معنی انحراف و تجاوز از حد معین و اصل حقیقت است (نگا : کهف / ۱۴) . « سَوَاءِ الصِّرَاطِ » : (نگا : بقره / ۱۰۸ ، مائده / ۱۲ و ۶۰ و ۷۷) .

سوره ص آیه ۲۳

متن آیه :

إِنْ هَذَا أَخِي لَهُ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَعَجَةً وَلِيَ نَعَجَةٌ وَاحِدَةٌ فَقَالَ أَكْفُلْنِيهَا وَعَزَّنِي فِي الْخُطَابِ

ترجمه :

(یکی از دو نفر گفت :) این برادر من است و او نود و نه می‌ش دارد ، و من تنها یک می‌ش دارم ، و (وی به من) می‌گوید : آن را به من واگذار (چرا که این یکی هم از من باشد بهتر است ، و هیچی از یکی خوبتر است !) و او بر من در سخن چیره شده است (چون از لحاظ فصاحت و بلاغت از من گویاتر و رساتر است و مرا مغلوب و منکوب قدرت منطق خود کرده است ، و نیز با اصرار زیادی که در این باره می‌ورزد خسته و درمانده‌ام نموده است) .

توضیحات :

« نَعَجَةٌ » : گوسفند . می‌ش . « أَكْفَلِيهَا » : سرپرستی آن را به من واگذار . آن را بهره من گردان . مراد به تملك او درآوردن آن گوسفند و دادن آن بدو است و از ماده (كفل) به معنی سرپرستی ، یا نصیب (نگا : نساء / ۸۵ ، حدید / ۲۸) . « عَزَنِي » : مرا مغلوب کرده است و بر من چیره شده است .

سوره ص آیه ۲۴

متن آیه :

قَالَ لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَعَجَتِكَ إِلَىٰ زَعَاكِ وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ الْخُلَطَاءِ لَيَبْغِي بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَقَلِيلٌ مَا هُمْ وَظَنَّ دَاوُدُ أَنَّمَا فَتَانَهُ فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ

ترجمه :

(داود) گفت : مسلماً او با درخواست یگانه می‌ش تو برای افزودن آن به می‌شهای خود ، به تو ستم روا می‌دارد . اصلاً بسیاری از آمیزگاران و کسانی که با یکدیگر سر و کار دارند ، نسبت به همدیگر ستم روا می‌دارند ، مگر آنان که واقعاً مؤمنند و کارهای شایسته می‌کنند ، ولی چنین کسانی هم بسیار کم و اندک هستند . داود گمان برد که ما او را آزموده‌ایم (و اندازه هراس او از دیگران ، و نیز نحوه قضاوت وی را به محک آزمایش زده‌ایم) . پس از پروردگار خویش آمرزش خواست و به سجده افتاد و توبه کرد .

توضیحات :

« الْخُلَطَاءُ » : جمع خَلِيط . آمیزشکاران . آمیزگاران . شرکاء . مراد آشنایان و شریکانی است که با هم سر و کار دارند و اغلب اموال یا احشام خود را با هم می‌آمیزند . « قَلِيلٌ مَا هُمْ » : آنان بسیار اندکند . (هم) مبتدای مؤخر و (قَلِيلٌ) خبر مقدم ، و (مَا) زائد و برای مبالغه در کمی و تأکید قلت آمده است و معنی همچون (جِدًّا) دارد . « فَتَانَهُ » : او را امتحان کرده‌ایم . امتحان در این که آیا با وجود آن که خدا را در کنار خود می‌بیند از بندگان می‌ترسد یا خیر ، و نیز سنجش کار قضاوت او . « اسْتَغْفَرَ » : طلب آمرزش کرد . مراد طلب آمرزش مطلق است . یعنی درخواست بخشش بدوین در میان بودن خطا و گناه . چنین استغفاری برمی‌گردد به مبدأ : « حَسَنَاتِ الْأَبْرَارِ ، سَيِّئَاتِ الْمُقْرَبِينَ » : (نگا : غافر / ۵۵ ، محمد / ۱۹ ، فتح / ۲ ، نصر / ۳) . « خَرَّ » : فرو افتاد (نگا : اعراف / ۱۴۳ ، نحل / ۲۶ ، حج / ۳۱ ، سبأ / ۱۴) . « رَاكِعًا » : کرنش کنان . سجده‌کنان . خاشعانه (نگا : بقره / ۴۳ ، آل‌عمران / ۴۳ ، مائده / ۵۵) . تعبیر « رَاكِعًا » : یا به خاطر آن است که رکوع مقدمه سجده بوده و یا این که به معنی خود سجده است ، چرا که رکوع و سجود هر دو به معنی انحناء و خمیدن است ، و گاهی هم به معنی مطلق خشوع و خضوع می‌باشد . « أَنَابَ » : از کرده خویش پشیمان شد و برگشت . توبه کرد . کرده داود ، شتاب در صدور حکم قضاء بر اثر وضوح موضوع ، و یا گمان بردن کشتن خود توسط طرفین دعاوی ، و خوف بیجا از بندگان با وجود حضور یزدان بود .

سوره ص آیه ۲۵

متن آیه :

فَغَفَرْنَا لَهُ ذَلِكَ وَإِنَّ لَهُ عِنْدَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَآبٍ

ترجمه :

به هر حال ، ما این (تَرَكَ أَوْلَىٰ وَ سَيِّئَهٗي مَقْرَبِينَ) را بر او بخشیدیم (و وی را مشمول لطف و محبت خود قرار دادیم) و او در پیشگاه ما دارای مقام والا و برگشتگاه زیبا است (که بهشت برین و نعمت‌های فردوس اعلی است) .

توضیحات :

« ذَلِكَ » : آن لغزش که در طرز قضاوت رخ داد و با گمان قتل . آن گناه مراد گناهی همچون گناه مذکور در (غافر / ۵۵ و محمد / ۱۹) است . « زُلْفَىٰ » : (نگا : سبأ / ۳۷) . « حَسْنَ مَآبٍ » : (نگا : آل عمران / ۱۴ ، رعد / ۲۹) . آنچه از آیات ۲۱ تا ۲۵ استفاده می‌شود بیش از این نیست که افرادی به عنوان دادخواهی از عبادتگاه داود بالا رفتند و نزد او حاضر شدند . او نخست وحشت کرد . سپس به شکایت شاکی گوش فرا داد که یکی از آنان ۹۹ گوسفند و دیگری فقط یک گوسفند داشت . صاحب ۹۹ گوسفند از صاحب یک گوسفند خواسته است که این یکی را هم بدو بدهد . داود پیش از آن که از طرف مقابل توضیحی بخواهد حق را به شاکی داد . او به زودی متوجه لغزش خود شد و از عجله و دستپاچگی خویش توبه کرد و خدا توبه او را پذیرفت . بدون این که حق کسی ضایع شده باشد . اما برخی از مفسران محترم با توجه به اسرئیلیات موجود در کتابهای محرف یهودیان و مسیحیان ، داستانهای گوناگونی را در تفاسیر خود ذکر نموده‌اند که مفسران بیشماري در کتابهای خود آن افسانه‌ها و روایات را نقد نموده‌اند و بر آنها قلم بطلان کشیده‌اند (نگا : تفسیر کبیر ، روح المعانی ، التفسیر النبی للقرآن ، أضواء البیان ، تفسیر ابن کثیر ، تفسیر قاسمی ، نمونه ، فی ظلال القرآن ، الواضح) ، برای نمونه چند جمله‌ای را عیناً از تفسیر أضواء البیان ذکر می‌نمایم : **إِعْلَمَ أَنَّ مَا يَذْكُرُهُ كَثِيرٌ مِنَ الْمَفْسِرِينَ فِي تَفْسِيرِ هَذِهِ الْآيَةِ الْكَرِيمَةِ (ص / ۲۴)** **مِمَّا لَا يَلِيْقُ بِمَنْصِبِ دَاوُدَ - عَلَيْهِ وَ عَلَيَّ نَبِيْنَا الصَّلَاةَ وَالسَّلَامَ - كُلَّهُ رَاجِعٌ إِلَيَّ الْإِسْرَائِيلِيَّاتِ ، فَلَاثِقَةٌ بِهِ ، وَ لَا مَعَوْلٌ عَلَيْهِ ، وَ مَا جَاءَ مِنْهُ مَرْفُوعاً إِلَيَّ النَّبِيِّ - (- لا يَصِحُّ مِنْهُ شَيْءٌ) .**

سوره ص آیه ۲۶

متن آیه :

يَا دَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ يَمَّا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ

ترجمه :

ای داود ! ما تو را در زمین نماینده (خود) ساخته‌ایم (و بر جای پیغمبران پیشین نشانده‌ایم) پس در میان مردم به حق داوری کن و از هوای نفس پیروی مکن که تو را از راه خدا منحرف می‌سازد . بی‌گمان کسانی که از راه خدا منحرف می‌گردند عذاب سختی به خاطر فراموش کردن روز حساب و کتاب (قیامت) دارند .

توضیحات :

« خَلِيفَةً » : مراد نماینده خدا است (نگا : بقره / ۳۰) ، یا جانشین پیغمبران و جایگزین مردمان پیشین است (نگا : اعراف / ۷۴) . « يَمَّا » : حرف (ب) سببیه ، و واژه (مَا) مصدریه است .

سوره ص آیه ۲۷

متن آیه :

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَاطِلًا ذَلِكَ ظَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا قَوْلًا لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنَ النَّارِ

ترجمه :

ما آسمانها و زمین و چیزهائی را که در بین آن دو تا است بیهوده نیافریده‌ایم . این ، گمان کافران است (و انگاره اندیشه بیمار ایشان) . وای بر کافران ! به آتش دوزخ دچار می‌آیند .

توضیحات :

« وَ مَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَ . . . » : (نگا : آل‌عمران / ۱۹۱ ، انبیاء / ۱۶) . « وَیَلَّ . . . » : (نگا : ابراهیم / ۲ ، مریم / ۳۷) .

سوره ص آیه ۲۸

متن آیه :

أَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ أَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ

ترجمه :

آیا (با حکمت و عدالت ما سازگار است) کسانی را که ایمان می‌آورند و کارهای شایسته انجام می‌دهند ، همچون تباہکاران (و فساد پیشگان در زمین) بشمار آوریم ؟ و یا این که پرهیزگاران با بزهکاران برابر داریم ؟

توضیحات :

« الْفُجَّارُ » : جمع فاجر ، کسانی که از حدود و ثغور قوانین شرعی تجاوز می‌کنند و آشکارا به فسق و فجور می‌پردازند . « أَمْ » : این واژه متضمن معنی دو حرف است : (بَل) که برای انتقال از سخنی به سخن دیگر ، و (أ) همزه استفهام انکاری است . یعنی مگر ممکن است آشرا و بدان ، با اختیار و خوبان یکسان بشمار آیند ؟ هرگز .

سوره ص آیه ۲۹

متن آیه :

كِتَابٍ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُوا الْأَلْبَابِ

ترجمه :

(ای محمد ! این قرآن) کتاب پرخیر و برکتی است و آن را برای تو فرو فرستاده‌ایم تا درباره آیه‌هایش بیندیشند ، و خردمندان پند گیرند .

توضیحات :

« كِتَابٌ » : مراد قرآن است . خبر مبتدای محذوف (هُوَ) یا (هَذَا) است . « مُبَارَكٌ » : صفت کتاب ، یا خبر دوم بشمار است .

سوره ص آیه ۳۰

متن آیه :

وَوَهَبْنَا لِداوودَ سُلَيْمَانَ نِعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ

ترجمه :

ما سلیمان را به داود عطاء کردیم . او بنده بسیار خوبی بود ، چرا که او توبه‌کار بود .

توضیحات :

« أَوَّابٌ » : (نگا : اسراء / ۲۵ ، ص / ۱۷) . کسی که از غفلتها و لغزشها بسی دوری می‌گزیند ، و با توبه و انابه فراوان پیوسته به درگاه یزدان برمی‌گردد .

سوره ص آیه ۳۱

متن آیه :
إِذْ عَرَضَ عَلَيْهِ يَالْعَاشِيَّ الصَّافِيَاتُ الْجِيَادُ

ترجمه :

(خاطر نشان ساز) زمانی را که شامگاهان اسبهای نژاده تندرو و زیبای تیزرو ، بدو نموده و عرضه شد .

توضیحات :

« عَرَضَ عَلَيْهِ . . . » : مراد سان دیدن اسبها و رژه رفتن سپاه است که بیانگر ارتشی نیرومند و بازگو کننده قدرت مادی حکومت سلیمان برای اجرا قوانین یزدان در میان مردمان است . « الْعَاشِيَّ » : شامگاهان . مراد بعدازظهر تا غروب آفتاب است . « الصَّافِيَاتُ » : جمع صافین ، اسبانی که بر روی دو پا و یک دست ایستاده ، و یک دست را کمی بلند کرده و تنها نوک سم آن را بر زمین می‌گذارند . اسبهایی که روی دو پا بلند می‌گردند و می‌ایستند . هر یک از این صفات نشانه اسبهای اصیل و چابک است « الْجِيَادُ » : جمع جواد ، اسبهای تیزرو و تندرو . یا جمع (حید) اسبان خوب و زیبا .

سوره ص آیه ۳۲

متن آیه :
فَقَالَ إِنِّي أَحْبَبْتُ حُبَّ الْخَيْرِ عَن ذِكْرِ رَبِّي حَتَّى تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ

ترجمه :

سلیمان گفت : من این اسبان را سخت دوست می‌دارم ، چون ساز و برگ من برای عبادت پروردگارم می‌باشند (که جهاد است . او همچنان به آنها نگاه می‌کرد) تا از دیدگانش در پرده (گرد و غبار) پنهان شدند .

توضیحات :

« حُب » : مفعول به یا مفعول مطلق است . « الْخَيْرِ » : اموال و دارائی فراوان (نگا : بقره / ۱۸۰ ، عادیات / ۸) . در اینجا مراد اسبهای رهوار است که انگار نفس خیر می‌باشند . « عَن ذِكْرِ رَبِّي » : محبتی که ناشی از یاد پروردگارم است . به خاطر ذکر و پرستش پروردگارم . چرا که اسبها ساز و برگ جهاد بودند . « تَوَارَتْ » : پنهان و نهان شدند (نگا : نحل / ۵۹) . « الْحِجَابِ » : پرده . ستر . مراد گرد و غبار حاصل از دویدن اسبها و فاصله پیدا کردن آنها است .

سوره ص آیه ۳۳

متن آیه :
رُدُّوهَا عَلَيَّ فَطَفِقَ مَسْحًا بِالسُّوقِ وَالْأَعْنَاقِ

ترجمه :

(اسبها آن قدر جالب بودند که سلیمان به چاکران دستور داد) آنها را به سوی من بازگردانید . (او شخصاً سواران را مورد تفقد ، و اسبان را مورد نوازش قرار داد) و بر ساقها و گردنهای اسبها دست کشید .

توضیحات :
« رُدُوهُمَا » : اسبها را برگردانید . « طَفِقَ مَسِجًا » : شروع به دست کشیدن و مالش دادن کرد .
« السُّوقِ » : جمع ساق . ساقهای پا . « الْأَعْنَاقِ » : جمع عُنُق ، گردنها .

سوره ص آیه ۳۴

متن آیه :
وَلَقَدْ فَتَنَّا سُلَيْمَانَ وَأَلْقَيْنَا عَلَى كُرْسِيِّهِ جَسَداً ثُمَّ أَنَابَ

ترجمه :
ما سلیمان را دچار بیماری ساختیم و وی را همچون کالبدی (بیجان) بر تخت سلطنت انداختیم (تا به ابهت خود نازد و به نیروی خویش تکیه نکند و بداند که عظمت و قدرت انسان با کمترین ناخوشی و کوچکترین بیماری متزلزل و چه بسا نابود می‌گردد) . سلیمان آن گاه (که بلاي خدا را دید ، توبه و استغفار سر داد و به درگاه الله) بازگشت .

توضیحات :
« فَتَنَّا » : مبتلا و گرفتار ساختیم . دچار بیماری نمودیم . « أَلْقَيْنَا » : در اینجا ضمیر (ه) محذوف است و در اصل چنین است : أَلْقَيْنَاهُ . « جَسَداً » : پیکر . تن . حال مفعول محذوف است و برای تشبیه آمده است . یعنی همچون جسم بی‌روح . « أَنَابَ » : توبه و انابه سر داد . استغفار نمود . عبدالکریم خطیب در تفسیر « التفسیر القرآنی للقرآن » با استفاده از تقریرات استاد محمد شاهین حمزه ، سخنی بدین مفهوم دارد که : چه بسا روح سلیمان در حال پیداری از پیکر او جدا شده و دورادور ناظر لاشه بی‌روح خود بوده است . این عمل را امروزه « الطَّرْحُ الرُّوحِي » : یعنی تجرید روح یا فراقنی روح می‌نامند (نگا : جزء ۲۴ ، صفحه ۱۰۸۶) .

سوره ص آیه ۳۵

متن آیه :
قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَّا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِّنْ بَعْدِي إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ

ترجمه :
سلیمان گفت : پروردگارا ! مرا بیخشیای و حکومتی به من عطاء فرمای که بعد از من کسی را نسزد (که چنین سلطنت و عظمتی داشته باشد) . بی‌گمان تو بسیار بخشایشگری .

توضیحات :
« مُلْكًا » : حکومت . سلطنت . « لَّا يَنْبَغِي » : نسزد . سزاوار و درخور نباشد .

سوره ص آیه ۳۶

متن آیه :
فَسَخَّرْنَا لَهُ الرِّيحَ تَجْرِي بِأَمْرِهِ رُخَاءً حَيْثُ أَصَابَ

ترجمه :
پس ما (دعای سلیمان را برآورده کردیم و) باد را به زیر فرمان او درآوردیم . باد برابر فرمانش به هر کجا که می‌خواست ، آرام حرکت می‌کرد .

توضیحات :

« رُخَاءً » : نرم و آرام . حال ضمیر مستتر در (تَجْرِي) است . « أَصَابَ » : قصد کرد . اراده کرد .

سوره ص آیه ۳۷

متن آیه :
وَالشَّيَاطِينِ كُلِّ بَنَاءٍ وَعَوَاصٍ

ترجمه :

و به زیر فرمان او درآوردیم همه بناها و عوآصان دیو را .

توضیحات :

« الشَّيَاطِينِ » : دیوها (نگا : انبیاء / ۸۲) . عطف بر « الرِّيحَ » است . « كُلِّ » : بدل از (الشَّيَاطِينِ) است . « بَنَاءٍ » : معمار . استاد . « عَوَاصٍ » : ملوان . کسی که به دریا فرو رود .

سوره ص آیه ۳۸

متن آیه :
وَأَخْرَيْنَ مُقْرِنِينَ فِي الْأَصْفَادِ

ترجمه :

و گروه دیگری از دیوها را در غل و زنجیر به زیر فرمان او کشیدیم (تا از فساد و اذیت و آزارشان به مردم جلوگیری نماید) .

توضیحات :

« وَأَخْرَيْنَ » : دیگران . عطف بر (كُلِّ) است . « مُقْرِنِينَ » : بسته شده به همدیگر (نگا : ابراهیم / ۴۹ ، فرقان / ۱۳) . « الْأَصْفَادِ » : جمع صَفَد ، غل و زنجیر (نگا : ابراهیم / ۴۹) .

سوره ص آیه ۳۹

متن آیه :
هَذَا عَطَاؤُنَا فَامْنُنْ أَوْ أَمْسِكْ بِغَيْرِ حِسَابٍ

ترجمه :

(ما بدو وحی کردیم که) این (چیزهایی که به تو داده‌ایم) عطاء ما است ، پس (به هر کس که می‌خواهی) ببخش یا (آن را از هر کس که می‌خواهی) بازدار ، بدون هیچ گونه حساب و کتابی (که در برابر دادن یا ندادن ، از تو کشیده شود) .

توضیحات :

« هَذَا » : این نعمتهای الهی . « أَمْنُنْ » : عطاء کن . ببخش . « أَمْسِكْ » : بازدار . ببخش . « بِغَيْرِ حِسَابٍ » : بدون این که در بخشش یا عدم بخشش محاسبه و بازخواستی باشد . عطایای الهی و داده‌های خدائی آن اندازه زیاد است که هر چه از آن ببخشی به حساب نمی‌آید .

سوره ص آیه ۴۰

متن آیه :
وَإِنَّ لَهُ عِنْدَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَآبٍ

ترجمه :

قطعاً سلیمان در پیشگاه ما ، مقامی ارحمند و سرانجامی نیکو دارد .

توضیحات :

« زُلْفِي » : قُرْبَت . مقام و منزلت . پایه و درجه (نگا : سیا / ۳۷ ، ص / ۲۵) . « حُسْنِ مَثَابٍ » : (نگا : آل عمران / ۱۴ ، رعد / ۲۹ ، ص / ۲۵) .

سوره ص آیه ۴۱

متن آیه :

وَأَذْكُرْ عَبْدَنَا أَيُّوبَ إِذْ نَادَى رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الشَّيْطَانُ يَنْصُبْ عَلَيَّ وَعَذَابٍ

ترجمه :

(ای محمد !) خاطر نشان ساز (سرگذشت) بنده ما ایوب را ، بدان گاه که پروردگار خود را به فریاد خواند و گفت : اهریمن مرا دچار رنج و درد کرده است (و سخت زار و نزار و بیمارم) .

توضیحات :

« أَيُّوبَ » : عَطْفِ بِيان است . « مَسَّنِيَ » : به من رسانده است . دچار و گرفتارم کرده است . « مَسَّنِيَ الشَّيْطَانُ . . . » : مراد بیمار شدن است . از جمله ادب پیغمبران این است که شر و بلا را به اهریمن نسبت می‌دهند (نگا : قصص / ۱۵) و خیر و خوشی را به خدا (نگا : نمل / ۴۰) . « نَصَبٍ » : رنج و مشقت . با فتح نون و صاد هم به همین معنی است . « عَذَابٍ » : درد و الم (نگا : انبیاء / ۸۳) .

سوره ص آیه ۴۲

متن آیه :

ارْكُضْ بِرِجْلِكَ هَذَا مُغْتَسَلٌ بَارِدٌ وَشَرَابٌ

ترجمه :

(به فریادش رسیدیم و او را ندا در دادیم که) پای خود را به زمین بکوب . (هنگامی که چنین کرد چشمه آبی برجوشید . بدو پیام دادیم :) این ، آبی است که هم برای شستشوی (تنت مفید) است و هم برای نوشیدن (گوارا و سودمند) است .

توضیحات :

« ارْكُضْ » : بکوب . « ارْكُضْ بِرِجْلِكَ » : پای خود را به زمین بکوب . راه برو که شفا یافته‌ای (نگا : تفسیر قاسمی) . « مُغْتَسَلٌ » : آبی که در آن خود را بشویند . چه بسا مراد آب معدنی دارای گوگرد باشد . « شَرَابٌ » : نوشیدنی . « بَارِدٌ » : سرد . خنک .

سوره ص آیه ۴۳

متن آیه :

وَوَهَبْنَا لَهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنَّا وَذِكْرَى لِبُؤْلَى الْأَلْبَابِ

ترجمه :

(بیماری و ناراحتی ایوب را برطرف ساختیم و به جای) اولاد (و اموالی که از دست داده بود) دو چندان بدو عطاء کردیم ، محض مرحمتان (در حق ایوب) و تذکارتی (از صبر و شکیبائی) برای خردمندان (تا همچون ایوب شکیبا و امیدوار به لطف و فضل خدا باشند و در حوادث و مشکلات ، رشته صبر جمیل را از دست ندهند) .

توضیحات :

« وَهَبْنَا . . . ذِكْرِي . . . » : (نگا : انبیاء / ۸۴) . « وَهَبْنَا لَهُ أَهْلَهُ وَ مِثْلَهُمْ مَعَهُمْ » : خانواده پراکنده ایوب را دور او گرد آوردیم و بر تعدادشان افزودیم . یعنی کانون خانوادگی وی را گرم‌تر از گذشته ساختیم و فرزندان بیشتری بدو مرحمت کردیم . یا این که : به جای اولاد و اموالی که از دست داده بود ، دو چندان بدو عطاء نمودیم .

سوره ص آیه ۴۴

متن آیه :

وَخَذَ يَدِكَ ضِعْفًا فَاصْرَبْ بِهِ وَلَا تَحْنُتْ إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا نِعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ

ترجمه :

(ایوب سوگند خورده بود که یکی از افراد خانواده‌اش را تنبیه کند و چندین ضربه چوب بزند . ما برای رفع این مشکل نیز بدو دستور دادیم) بسته‌ای (از چوبهای نازک ، یا رشته خرما ، و یا ساقه‌های گندم و همانند آن) را برگیر و (او را) با آن بزن ، و سوگند خود را مشکن . (و با کم‌ترین اذیت و آزاری قسم خویش را به مرحله اجرا درآور) . ما ایوب را شکیبیا یافتیم . چه بنده خوبی بود ! او بسیار توبه و استغفار سر می‌داد .

توضیحات :

« ضِعْفًا » : دسته‌ای از ساقه‌های گندم و جو یا چوبهای نازک . بسته‌ای از رشته‌های خرما یا گیاهان . « لَا تَحْنُتْ » : سوگند خود را مشکن . قسم خود را نقض نکن . « خَذَ يَدِكَ ضِعْفًا فَاصْرَبْ بِهِ . . . » : قرآن مجید علت سوگند خوردن ایوب ، و نام کسی را که مرتکب جرم شده است ، و گناهش چه بوده است ، ذکر نفرموده است . در مورد اجرا حدود اسلامی به گونه‌ای که در آیه است ، یا باید آن را خاص شریعت ایوب و مرحمتی در حق او دانست ، و یا این که چنین حکمی را در مورد فرسودگان و بیماران خطاکار قلمداد کرد ، و یا این که راجع به کسانی انگاشت که مرتکب جرمی نشده‌اند ، ولیکن سرپرست یا ولی ایشان سوگند خورده است که آنان را کیفر دهد و چوب بزند و ظاهر قانون حدود را رعایت کند . وگرنه اجراء حد زنا و تهمت و سوگند و غیره با بسته‌ای از ساقه‌ها و رشته‌ها و دسته‌ای از چوبهای نازک ، یعنی تعطیل حدود الهی ، و چنین کاری مجاز نیست (نگا : تفسیر قاسمی) .

سوره ص آیه ۴۵

متن آیه :

وَأَذْكُرْ عِبَادَنَا إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ أُولِي الْأَيْدِي وَالْأَبْصَارِ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) از بندگان ما ابراهیم و اسحاق و یعقوب سخن بگو ، آنان که دارای قدرت و بینش (کافی و قوی درباره امور زندگانی و رموز آئین یزدانی) بودند .

توضیحات :

« أُولِي الْأَيْدِي » : دارندگان قدرت و قوت در طاعت و عبادت . دارندگان دستهای تلاشگر در همه زمینه‌های خوبی و نیکی . « الْأَبْصَارِ » : جمع بَصْرَ به معنی بصیرت ؛ یعنی بینش روشن و آگاهی قابل ملاحظه از قوانین و اسرار دین و شریعت ، و آشنایی با امور زندگی و شناخت راه و روش دنیوی .

سوره ص آیه ۴۶

متن آیه :
إِنَّا أَخْلَصْنَاهُمْ بِخَالِصَةٍ ذُكِّرَى الدَّارِ

ترجمه :

ما آنان را با صفت خاصی ویژگی بخشیدیم که یاد (همیشگی ایشان از) سرای آخرت بود .

توضیحات :

« أَخْلَصْنَاهُمْ » : ایشان را برگزیدیم . آنان را اختصاص دادیم . بدیشان ویژگی بخشیدیم . « خَالِصَةٍ » : صفت اختصاصی . ویژگی خاص . « ذُكِّرَى » : یاد کردن . در اندیشه چیزی بودن . خبر مبتدای محذوف و یا بدل از (خَالِصَةٍ) است . « الدَّارِ » : سرا . به طور مطلق مراد سرای آخرت است . گوئی غیر از آن ، سرائی وجود ندارد و دنیا جز گذرگاهی به سوی آن نیست .

سوره ص آیه ۴۷

متن آیه :
وَأَنَّهُمْ عِنْدَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنَ الْأَخْيَارِ

ترجمه :

ایشان در پیشگاه ما از زمره برگزیدگان بس نیک و نیکوکارند .

توضیحات :

« الْمُصْطَفَيْنَ » : جمع مُصْطَفِي ، نخبگان . برگزیدگان . « الْأَخْيَارِ » : جمع خَيْر ، خوبان و نیکان . محسنان و نیکوکاران .

سوره ص آیه ۴۸

متن آیه :
وَأَذْكُرْ إِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَذَا الْكِفْلِ وَكُلٌّ مِّنَ الْأَخْيَارِ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) از اسماعیل و الیسع و ذالکفل یاد کن . آنان جملگی از خوبان و نیکانند .

توضیحات :

« الْيَسَعَ » : نام یکی از انبیاء بنی اسرائیل است و بعضی معتقدند که او همان یوشع بن نون است . برخی هم او را همان الیاسین که الیاس باشد می دانند . « ذَالْكِفْلِ » : نام یکی از انبیاء بنی اسرائیل است که سرپرستی مریم را به عهده گرفت و زکریا نام دارد .

سوره ص آیه ۴۹

متن آیه :
هَذَا ذِكْرٌ وَإِنَّ لِلْمُتَّقِينَ لَحُسْنَ مَّآبٍ

ترجمه :

این (فرازهایی را که از خصال و مقامات انبیاء گذشته برشمردیم ، تنها) یادی (از ایشان) است ، و مسلماً پرهیزگاران دارای مرجع و مأوای آراسته و زیبایی هستند .

توضیحات :

« ذِکْرٌ » : خاطره . یاد . عظمت و آوازه . وسیله پند و مایه عبرت دیگران . با توجه به معنی اخیر ، مفهوم آیه این می‌شود ، این فرازها ، مایه پند و اندرز کیسانی است که پندپذیر و عبرتگیر باشند و بدین وسیله بخواهند از زمره متقیان گردند . « حَسَنٌ مَّثَابٍ » : (نگا : آل عمران / ۱۴ ، رعد / ۲۹) .

سوره ص آیه ۵۰

متن آیه :

جَنَّاتٍ عَدْنٍ مُّفْتَحَةً لَّهُمُ الْأَبْوَابُ

ترجمه :

(منزل و مأوائی که) باغهای جاویدان بهشت و محل ماندگاری همیشگی است و درها (ی آنجا) به روی ایشان باز است (و پیوسته در انتظارشان است) .

توضیحات :

« جَنَّاتٍ عَدْنٍ » : (نگا : توبه / ۷۲ ، رعد / ۲۳ ، نحل / ۳۱) . جَنَّاتٍ ، بدل یا عطف بیان (مَثَابٍ) است . « مُّفْتَحَةً لَّهُمُ الْأَبْوَابُ » : واژه (مُّفْتَحَةً) حال ، و کلمه (الْأَبْوَابُ) نائب فاعل است .

سوره ص آیه ۵۱

متن آیه :

مُتَّكِنِينَ فِيهَا يَدْعُونَ فِيهَا بِفَاكِهَةٍ كَثِيرَةٍ وَشَرَابٍ

ترجمه :

در آنجا (راحت و آسوده بر تختها) تکیه می‌زنند و میوه‌های فراوان و نوشیدنیهای زیادی را می‌طلبند (و خدمتکاران بهشتی فوراً خواسته‌هایشان را برآورده می‌کنند) .

توضیحات :

« مُتَّكِنِينَ » : تکیه زندگان . حال ضمیر (هُمْ) است . « يَدْعُونَ » : می‌طلبند . « كَثِيرَةٍ » : فراوان . مراد انواع میوه‌های فراوان و نوشیدنیهای گوناگون است .

سوره ص آیه ۵۲

متن آیه :

وَعِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ الْأَثْرَابُ

ترجمه :

در کنار ایشان همسرانی هستند که (با زیبایی و ملاحظتی که دارند چشم شوهران خود را تنها متوجه خود می‌کنند و از دیگران باز می‌دارند ، و به سبب زیبایی شوهرانشان) تنها به شوهرانشان چشم می‌دوزند ، و جملگی همسن و سال می‌باشند (و در میانشان پیر وجود ندارد و گوئی همه در یک زمان متولد گردیده‌اند) .

توضیحات :

« قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ » : (نگا : صافات / ۴۸) . همسرانی که به خاطر جمال شوهران خود و عشق بدانان تنها بدیشان چشم دوخته‌اند . همسرانی که با جمال و زیبایی خود چشم شوهرانشان را به خود جلب و ایشان را دلباخته خویش نموده‌اند . « الْأَثْرَابُ » : جمع ثَرَب ، افراد همسن و سال (

نگا : واقعه / ۳۷ ، نبأ / ۳۳) . یعنی همه همسران همسن و سال بوده گوئی جملگی در يك زمان آفریده شده‌اند . همگی همسران و جملگی شوهران ، جوان و همسن و سالند (نگا : تفسیر نمونه) .

سوره ص آیه ۵۳

متن آیه :
هَذَا مَا تُوْعَدُونَ لِيَوْمِ الْحِسَابِ

ترجمه :

این ، چیزهائی است که برای روز حساب و کتاب (قیامت ، به شما پرهیزگاران) وعده داده می‌شود (و تخلف‌ناپذیر است) .

توضیحات :

« لِيَوْمِ الْحِسَابِ » : مراد برای زمان بعد از حساب و کتاب است ، چرا که نعمتهای مذکور در آیات ۵۰ و ۵۱ و ۵۲ پس از واریسی و بررسی و دخول به بهشت در اختیار خداپرستان راستین قرار می‌گیرد .

سوره ص آیه ۵۴

متن آیه :
إِنَّ هَذَا لَرِزْقُنَا مَا لَهُ مِنْ نَفَائِدٍ

ترجمه :

این (نعمتهای فراوان) عطاء و داده‌های ما است و هرگز نابودی و پایان ندارد .

توضیحات :

« نَفَائِدٍ » : فنا و نابودی . از میان رفتن و پایان پذیرفتن .

سوره ص آیه ۵۵

متن آیه :
هَذَا وَإِنَّ لِلطَّٰغِيْنَ لَشَرَّ مَا بِي

ترجمه :

این (نعمتها و بهره‌های پرهیزگاران بود که ذکر گوشه‌ای از آن گذشت) و اما سرکشان (از خطّ فرمان یزدان ، و شورندگان بر انبیاء و پیغمبران) دارای بدترین مرجع و مأوایند .

توضیحات :

« هَذَا » : خبر مبتدای محذوفی است و تقدیر آن چنین است : الْأَمْرُ هَذَا : یا مبتدا است و خبر آن محذوف است و تقدیر چنین است : هَذَا لِلْمُتَّقِينَ .

سوره ص آیه ۵۶

متن آیه :
جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا فَيُسَّ الْمِهَادُ

ترجمه :

و آن دوزخ است که بدانجا در می‌آیند و بدان می‌سوزند ، و چه بد جایگاه و قرارگاهی است .

توضیحات :
« جَهَنَّمَ » : عطف بیان ، یا بدل از « شَرَّ » است . « يَنْسَ الْمِهَادُ » : (نگا : بقره / ۲۰۶ ، آل‌عمران / ۱۲ و ۱۹۷) .

سوره ص آیه ۵۷

متن آیه :
هَذَا قَلِيدُوقُوهُ حَمِيمٌ وَعَسَاقٌ

ترجمه :
این آب داغ و خونابه (اندام دوزخیان است که نوشیدنی ایشان) است ، باید که از آن پیوسته بچشند و بخورند .

توضیحات :
« هَذَا » : مبتدا است . « حَمِيمٌ » : آب داغ . خبر (هذا) است . « قَلِيدُوقُوهُ » : حرف (ف) برای تکرار است . یعنی چاره‌ای نیست پیوسته باید از آن بچشند و بخورند . جمله معترضه است . « عَسَاقٌ » : اسم خونابه روان از پیکر دوزخیان است (نگا : نبأ / ۲۵) . در اصل به معنی گنداب و آب بدبو است .

سوره ص آیه ۵۸

متن آیه :
وَأَخْرَجْنَا مِنْ شَكْلِهِ أَزْوَاجًا

ترجمه :
و جز این ، انواع کیفرهای دیگری از این قبیل دارند .

توضیحات :
« وَأَخْرَجْنَا » : دیگری . مبتدا است . « مِنْ شَكْلِهِ » : همسان و همگون آن . صفت (ءَأَخْرَجْنَا) است . « أَزْوَاجًا » : اصناف و انواع . خبر (ءَأَخْرَجْنَا) است .

سوره ص آیه ۵۹

متن آیه :
هَذَا قَوْجٌ مُفْتَحِمٌ مَعَكُمْ لَأَمْحَأَنَّكُمْ بِرَأْسِ الشَّامِ وَالشَّامُ لِلَّهِ يَوْمَئِذٍ قَلِيلٌ

ترجمه :
(هنگامی که رؤسای کفر و ضلال وارد دوزخ می‌شوند و با چشم خود می‌بینند که پیروان ایشان را نیز به سمت دوزخ می‌آورند ، خطاب به یکدیگر می‌گویند : بنگرید) این گروه انبوه ، بر اثر فشار و زور (فرشتگان) خود را به میان شما می‌اندازند (و جا را بر شما تنگ می‌کنند) - خوش نیامدند و خوشی نبینند - آنان با آتش دوزخ سوخته می‌شوند .

توضیحات :
« هَذَا قَوْجٌ مُفْتَحِمٌ . . . » : این سخن می‌تواند گفته فرشتگان عذاب ، خطاب به گروه دیگری از خودشان باشد . « مُفْتَحِمٌ » : کسی که با فشار و زور و هول دادن ، وادار به دخول به جایی شود (نگا :

التفسير القرآني للقرآن ، و معالم التنزيل بغوي) . کسی که با زور خود را به جایی بپردازد . « لا مَرَحَبًا يَهُمُّ » : خوش نیامدند . خیر و خوشی نبینند . گفته سیردستگان کفر و ضلال ، خطاب به پیروان سرگشته است . مفعول مطلق است . « صَالُوا النَّارَ » : وارد شوندگان به آتش و سوختگان در آن . واژه (صَالُوا) که در اصل (صَالُونَ) است و نون آن در حالت اضافه افتاده است ، جمع (صَالِي) به معنی وارد شونده به آتش و سوزنده بدان است (نگا : صافات / ۱۶۳ ، مطفین / ۱۶) . در رسم الخط قرآنی الف زائدی در آخر دارد .

سوره ص آیه ۶۰

متن آیه :
قَالُوا بَلْ أَنْتُمْ لَأَمْحَبًا يَكُمُ أَنْتُمْ قَدَّمْتُمُوهُ لَنَا فَيَنْسَ الْقَرَارُ

ترجمه :

(پیروان ، خطاب به سروران خود) می‌گویند : بلکه شما خوش نیامدید و خوشی نبینید . چرا که این شما بودید که چنین جایی را بهره ما کردید ، وه که چه مقر و جایگاه بدی است !

توضیحات :

« لا مَرَحَبًا يَكُمُ » : خوش نیامدید خیر و خوشی نبینید ! « قَدَّمْتُمُوهُ » : آن را پیشکش کرده‌اید و عرضه داشته‌اید . آن را عطاء نموده‌اید . واو آن نتیجه اشباع ضمّه‌ای است که بر اثر اتصال ضمیر منصوب پیدا گشته است (نگا : گنجینه صرف ، صفحه ۱۸۴) . ضمیر (ه) به کفر یا دوزخ و یا عذاب مفهوم برمی‌گردد . « الْقَرَارُ » : مقر و جایگاه . منزل و مأوی (نگا : ابراهیم / ۲۹ ، مؤمنون / ۱۳ و ۵۰ ، نمل / ۶۱) .

سوره ص آیه ۶۱

متن آیه :
قَالُوا رَبَّنَا مَنْ قَدَّمَ لَنَا هَذَا فَرَدُّهُ عَذَابًا ضِعْفًا فِي النَّارِ

ترجمه :

و می‌گویند : پروردگارا ! هر کس چنین جایگاه و عذابی را نصیب ما نموده است ، عذاب او را در آتش دوزخ چندین برابر گردان .

توضیحات :

« عَذَابًا ضِعْفًا » : عذاب دو چندان . عذابی چند برابر (نگا : اعراف / ۳۸) .

سوره ص آیه ۶۲

متن آیه :
وَقَالُوا مَا لَنَا لَأَنْزَىٰ رَجَالًا كُنَّا نَعُدُّهُمْ مِّنَ الْأَشْرَارِ

ترجمه :

(سرانجام ، دوزخیان به همدیگر) می‌گویند : ما چرا کسانی را نمی‌بینیم که (در دنیا) ایشان را از زمره بدان و بدکاران به حساب می‌آوردیم ؟

توضیحات :

« نَعُدُّهُمْ » : بشمارشان می‌آوردیم . محسوبشان می‌داشتیم . « الْأَشْرَارُ » : جمع شرّ ، اشخاص بد . افراد بیسود و بیفایده . مرادشان مردمان مؤمن به طور عام و فقراء مسلمین به طور

خاصّ است (نگا : شعراء / ۱۱۱ ، هود / ۲۷ ، مطفّین / ۲۹ - ۳۶) . یا مراد همان اشرار و افراد سرکش است . چرا که کفار به مؤمنان برچسب ریاست طلب و آشوبگر زده و می‌زنند (نگا : اعراف / ۱۱۰ ، شعراء / ۳۵) .

سوره ص آیه ۶۳

متن آیه :
اتَّخَذْتَاهُمْ سِخْرِيًّا أَمْ زَاغَتْ عَنْهُمْ الْأَبْصَارُ

ترجمه :

آیا ما (اشتباهاً در دنیا) ایشان را حقیر و ناچیز گرفته بودیم و بدیشان گپ می‌زدیم (و هم اینک در بهشت بسر می‌برند و از مقربان درگاه یزدانند ؟) و یا این که (همان گونه‌اند که ما گمان می‌بردیم و الآن در دوزخند و در میان این دودها و شعله‌های آتش) ، چشمان (نزدیک بین ما) ایشان را نمی‌توانند ببینند ؟

توضیحات :

« اتَّخَذْتَاهُمْ سِخْرِيًّا » : آیا ما ایشان را به مسخره گرفته‌ایم و ناچیزشان دانسته‌ایم ؟ فعل (اتَّخَذْتَاهُمْ) در اصل (اتَّخَذْتَاهُمْ) است و همزه وصل به خاطر همزه استفهام حذف شده است . واژه (سِخْرِيًّا) به معنی مسخره و حقیر ، برای مفرد و مثنی و جمع یکسان به کار می‌رود ، و با ضم سین هم به همین معنی است (نگا : مؤمنون / ۱۱۰ ، زخرف / ۳۲) . « زَاغَتْ » : انحراف پیدا کرده است . از حق منحرف شده است . از ماده زِغ به معنی انحراف از حق و حقیقت است . نسبت آن به چشم نه به صاحبان چشم ، برای مبالغه در مطلب است . معنی دیگر آیه این است که : آیا ما در دنیا این مردمان محترم بهشتی و مقربان الهی را مسخره کرده باشیم ؟ و یا بدتر از این ، آنان را آن اندازه حقیر و ناچیز دانسته باشیم که اصلاً به چشم نمی‌آمدند ؟ !

سوره ص آیه ۶۴

متن آیه :
إِنَّ ذَلِكَ لَحَقٌّ تَخَاصُمُ أَهْلِ النَّارِ

ترجمه :

این (گفتگوهائی را که از زبان دوزخیان بیان داشتیم) يك واقعت است (و قطعاً در وقت خود به وقوع می‌پیوندد) و نزاع و سخنان خصمانه دوزخیان با یکدیگر خواهد بود .

توضیحات :

« لَحَقٌّ » : مراد از حقیقت داشتن ، وقوع و تحقّق است . « تَخَاصُمٌ » : ستیزه و پرخاش . خبر مبتدای محذوف و تقدیر چنین است : هُوَ تَخَاصُمٌ . و جمله (تَخَاصُمُ أَهْلِ النَّارِ) بیان (ذَلِكَ) است .

سوره ص آیه ۶۵

متن آیه :
قُلْ إِنَّمَا أَنَا مُنذِرٌ وَمَا مِنَّ إِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ

ترجمه :

بگو : من تنها بیم دهنده (مردمان از عذاب یزدان) می‌باشم و بس . و هیچ معبودی جز خداوند یگانه غالب (بر هر چیز و هر کس) وجود ندارد .

توضیحات :
« مَنْذِرٌ » : بیم دهنده . « الْقَهَّارُ » : غالب بر هر کس ، و چیره بر هر چیز .

سوره ص آیه ۶۶

متن آیه :
رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ

ترجمه :
پروردگار آسمانها و زمین و همه چیزهایی است که در میان آن دو است و بسیار با عزت و آمرزگار است .

توضیحات :
« رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَ... » : (نگا : شعراء / ۲۴) . « الْغَفَّارُ » : (نگا : طه / ۸۲ ، نوح / ۱۰) .

سوره ص آیه ۶۷

متن آیه :
قُلْ هُوَ نَبَأٌ عَظِيمٌ

ترجمه :
بگو : (آنچه من شما را به وسیله) آن (بیم می‌دهم که قرآن بزرگوار است) خبر سترگی است .

توضیحات :
« نَبَأٌ » : خبر مهم و سرگذشت قابل توجه (نگا : انعام / ۳۴ و ۶۷ ، اعراف / ۱۷۵) . در اینجا مراد قرآن است که خبر بزرگی است درباره سرنوشت مؤمنان و کافران و سعادت و شقاوت دنیوی و اخروی ایشان .

سوره ص آیه ۶۸

متن آیه :
أَنْتُمْ عَنْهُ مُعْرِضُونَ

ترجمه :
شما (بر اثر غفلت) از آن رو گردانید .

توضیحات :
« مُعْرِضُونَ » : (نگا : بقره / ۸۳ ، آل عمران / ۲۳) .

سوره ص آیه ۶۹

متن آیه :
مَا كَانَ لِي مِنْ عِلْمٍ بِالْمَلَأِ الْأَعْلَىٰ إِذْ يَخْتَصِمُونَ

ترجمه :
من از ملاً اعلی (و فرشتگان عالم بالا) هنگامی که (درباره آفرینش آدم) گفتگو می‌کردند ، خبر

ندارم . (تنها چیزی که در این زمینه می‌دانم آن مقداری است که از طریق وحی به من رسیده است و بس) .

توضیحات :

« الْمَلِ الْأَعْلِي » : در اینجا مراد فرشتگان و آنانی است که بدیشان دستور داده شد که برای آدم سجده برند (نگا : بقره / ۳۰) هَمَان گونه که آیه ۷۱ همین سوره بیانگر آن است . « إِذْ » : زمانی که . بدان گاه که . « يَخْتَصِمُونَ » : جدال و نزاع می‌کردند . مراد از مجادله و مناظره ، بحث و گفتگو درباره آفرینش انسان است .

سوره ص آیه ۷۰

متن آیه :

إِنْ يُوْحَىٰ إِلَيَّ إِلَّا أَنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُّبِينٌ

ترجمه :

به من هم وحی نمی‌شود مگر بدان خاطر که (پیغمبر خدایم و) بیم دهنده (مردمان از عذاب یزدان و) بیانگر (اوامر و نواهی الهی) می‌باشم .

توضیحات :

« إِنْ يُوْحَىٰ » : وحی نمی‌شود . حرف (إِنْ) نافی است . نایب فاعل (يُوْحَىٰ) ضمیر مستتر است . یعنی : مَا يُوْحَىٰ إِلَيَّ جَالِ الْمَلِ الْأَعْلِي . یا این که : مَا يُوْحَىٰ إِلَيَّ الَّذِي يُوْحَىٰ مِنَ الْأُمُورِ الْعَبِيَّةِ . . . إِلَّا لِأَنِّي نَذِيرٌ مُّبِينٌ مِنْ جِهَتِهِ تَعَالَى . « إِلَّا أَنَّمَا أَنَا . . . » : مگر بدان خاطر که من . معنی حصر بدان می‌ماند که به کسی گفته شود : لَمْ تُسْتَفْضَ يَا فُلَانٌ إِلَّا لِأَنَّكَ عَالِمٌ عَامِلٌ مَرشِدٌ . ای فلانی ! از تو داوری خواسته نمی‌شود مگر بدان خاطر که تو دانا هستی و به دانش خود عمل می‌کنی و راهنمای دیگرانی .

سوره ص آیه ۷۱

متن آیه :

إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِنْ طِينٍ

ترجمه :

وقتی (این گفتگو در ملاً اعلی و عالم بالا درگرفت) که پروردگارت به فرشتگان گفت : من انسانی را از گِل می‌آفرینم .

توضیحات :

« إِذْ قَالَ رَبُّكَ . . . » : بیان گفتگویی است که در ملاً اعلی و عالم بالا در گرفته است . « بَشَرًا » : مراد آدم است . « طِينٍ » : گِل .

سوره ص آیه ۷۲

متن آیه :

فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوْحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ

ترجمه :

هنگامی که آن را سر و سامان دادم و آراسته و پیراسته کردم ، و از جان متعلق به خود در او دمیدم ، در برابرش سجده (بزرگداشت و درود) ببرید .

توضیحات :
« فَإِذَا سَوَّيْتُهُ . . . » : (نگا : حجر / ۲۹) .

سوره ص آیه ۷۳
متن آیه :
فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ

ترجمه :
پس همه فرشتگان جملگی سجده بردند .

توضیحات :
« فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ . . . » : (نگا : حجر / ۳۰) .

سوره ص آیه ۷۴
متن آیه :
إِلَّا إِبْلِيسَ اسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ

ترجمه :
جز ابلیس که تکبر ورزید ، و از کافران گردید .

توضیحات :
« إِلَّا إِبْلِيسَ . . . » : (نگا : بقره / ۳۴) .

سوره ص آیه ۷۵
متن آیه :
قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ يَدَيَّ اسْتَكْبَرْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْعَالِينَ

ترجمه :
فرمود : ای ابلیس ! چه چیز تو را بازداشت از این که سجده ببری برای چیزی که من آن را مستقیماً با قدرت خود آفریده‌ام ؟ آیا تکبر ورزیده‌ای یا اصلاً از متکبران بوده‌ای ؟

توضیحات :
« خَلَقْتُ يَدَيَّ » : مستقیماً و بدون واسطه چیز دیگری ، از قبیل پدر و مادر ، آن را با قدرت خود آفریده‌ام . (ید) کنایه از قدرت است . « اسْتَكْبَرْتَ » : مراد این است که هم اینک خود را به بزرگی می‌زنی و تکبر می‌ورزی . « أَمْ كُنْتَ مِنَ الْعَالِينَ » : یا این که همواره از متکبران و خود بزرگ بینان بوده‌ای . « الْعَالِينَ » : (نگا : یونس / ۸۳ ، دخان / ۳۱ ، مؤمنون / ۴۶) .

سوره ص آیه ۷۶
متن آیه :
قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِّنْهُ خَلَقْتَنِي مِن نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِن طِينٍ

ترجمه :
گفت : من بهتر از او هستم . تو مرا از آتش آفریده‌ای و وی را از گل .

توضیحات :
« قَالَ أَنَا خَيْرٌ . . . » : (نگا : اعراف / ۱۲) .

سوره ص آیه ۷۷
متن آیه :
قَالَ فَأَخْرِجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ

ترجمه :
گفت : از میان آن (جماعت ملاً اعلي و فرشتگان عالم بالا) بیرون شو ، چرا که تو مطرود (از رحمت ما) و رانده شده (از میان فرشتگان) هستی .

توضیحات :
« مِنْهَا » : از جنت . از آسمان . از جماعت فرشتگان . « رَجِيمٌ » : مطرود از درگاه رحمت و کرامت خدا . رانده شده از میان صفوف فرشتگان (نگا : آل عمران / ۳۶ ، حجر / ۱۷ و ۳۴ ، نحل / ۹۸) .

سوره ص آیه ۷۸
متن آیه :
وَأَنْ عَلَيْكَ لَعْنَتِي إِلَى يَوْمِ الدِّينِ

ترجمه :
قطعاً نفرین من تا روز جزا بر تو خواهد بود .

توضیحات :
« إِلَى يَوْمِ الدِّينِ » : (نگا : فاتحه / ۴ ، حجر / ۳۵ ، شعراء / ۸۲ ، صافات / ۲۰) . « إِلَى يَوْمِ الدِّينِ » : همیشه تا روز قیامت .

سوره ص آیه ۷۹
متن آیه :
قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ

ترجمه :
گفت : پروردگارا ! (حال که چنین است) پس تا روزی مرا مهلت بده و ممیران که مردمان دوباره زنده می‌گردند (و رستاخیز شروع می‌شود) .

توضیحات :
« فَأَنْظِرْنِي . . . » : (نگا : اعراف / ۱۴ ، حجر / ۳۶) .

سوره ص آیه ۸۰
متن آیه :
قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ

ترجمه :
فرمود : تو از مهلت داده‌شدگانی (و تا پایان جهان زنده می‌مانی) .

توضیحات :
« الْمُنْظَرِينَ » : (نگا : اعراف / ۱۵ ، حجر / ۸ و ۳۷) .

سوره ص آیه ۸۱
متن آیه :
إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ

ترجمه :
تا روز زمان معین (که پایان عمر جهان و سرآغاز قیامت است) .

توضیحات :
« الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ » : (نگا : حجر / ۳۸) . يَوْمِ الدِّينِ ، يَوْمِ يُبْعَثُونَ ، و يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ ، همه به يك معني است .

سوره ص آیه ۸۲
متن آیه :
قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَأُغَوِبَهُمْ أَجْمَعِينَ

ترجمه :
گفت : به عزّت و عظمتت سوگند که (در پرتو عمر جاویدان و تلاش بی‌امان) همه آنان را گمراه خواهم کرد .

توضیحات :
« لَأُغَوِبَهُمْ ... » : (نگا : حجر / ۳۹) .

سوره ص آیه ۸۳
متن آیه :
إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُخْلِصِينَ

ترجمه :
مگر بندگان مخلص تو از ایشان را (که بر آنان سلطه و قدرتی نداشته و وسوسه‌ام در ایشان نمی‌گیرد) .

توضیحات :
« الْمُخْلِصِينَ » : (نگا : یوسف / ۲۴ ، حجر / ۴۰ ، صافات / ۷۴) .

سوره ص آیه ۸۴
متن آیه :
قَالَ فَالْحَقُّ وَالْحَقُّ أَقُولُ

ترجمه :
فرمود : به حق سوگند ، و حق می‌گویم (و جز حق نمی‌گویم) .

توضیحات :

« الْحَقُّ » : مبتدا و خبر آن محذوف است ، یعنی الْحَقُّ قَسَمِي . « الْحَقُّ » : مفعول به مقدم (أَقُولُ) است . جمله (الْحَقُّ أَقُولُ) معترضه است میان ماقبل و مابعد خود .

سوره ص آیه ۸۵

متن آیه :
لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكَ وَمِمَّن تَبِعَكَ مِنْهُمْ أَجْمَعِينَ

ترجمه :

هر آینه دوزخ را هم از تو و هم از کسانی که از تو پیروی کنند پر و لبریز می‌سازم .

توضیحات :

« تَبِعَكَ » : از تو پیروی کرد . به دنبال تو راه افتاد . « أَجْمَعِينَ » : تأکید ضمیر (كَ) و (هُمْ) است .

سوره ص آیه ۸۶

متن آیه :
قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) بگو : من از شما در مقابل تبلیغ قرآن و رساندن دین خدا هیچ پاداشی نمی‌طلبم ، و از زمره مدعیان (دروغین نبوت هم) نیستم (و آنچه می‌گویم ساختگی نبوده و از پیش خود به هم نمی‌بافم) .

توضیحات :

« عَلَيْهِ » : در مقابل تبلیغ آنچه بدان مأمورم که قرآن است (نگا : ص / ۸۷) . « الْمُتَكَلِّفِينَ » : مدعیان دروغین . کسانی که به طریق ساختگی و به ناروا چیزی را به خود نسبت می‌دهند و وانمود می‌کنند . دغلبازان .

سوره ص آیه ۸۷

متن آیه :
إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ

ترجمه :

این قرآن ، چیزی جز پند و اندرز جهانیان (و مایه بیداری جملگی ایشان) نمی‌باشد .

توضیحات :

« إِنْ هُوَ . . . » : (نگا : یوسف / ۱۰۴ ، یس / ۶۹ ، قلم / ۵۲) .

سوره ص آیه ۸۸

متن آیه :
وَلَتَعْلَمَنَّ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ أَنَّكَ كَذِبٌ بَعْدَ حِينٍ

ترجمه :

و خبر آن را بعد از مدت زمانی خواهید دانست (و به زودی صدق وعد و وعید و راستی اخبار و گفتار قرآن را هم در این جهان و هم در آن جهان خواهید دید) .

توضیحات :

« وَتَعْلَمَنَّ . . . » : مراد این است راستی و درستی مطالب قرآن ، هم در این جهان و هم در آن جهان برای مردمان آشکار خواهد گشت (نگا : فصلت / ۵۳ ، نمل / ۹۳) .

سوره زمر آیه ۱

متن آیه :

تَنْزِيلَ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

ترجمه :

نزول کتاب (قرآن) از سوی خداوند باعزت و باحکمت انجام پذیرفته است .

توضیحات :

« تنزیل » : (نگا : شعراء / ۱۹۲ ، سجده / ۲ ، یس / ۵) .

سوره زمر آیه ۲

متن آیه :

إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) ما این کتاب را که در برگزیده حق و حقیقت است ، بر تو فرو فرستاده‌ایم . خدا را پرستش کن و پرستش خود را سره و خاص او گردان .

توضیحات :

« بِالْحَقِّ » : در برگزیده حق . فرمان دهنده به حق (نگا : آل عمران / ۳ ، نساء / ۱۰۵ ، مائده / ۴۸) . « الدین » : طاعت و عبادت (نگا : اعراف / ۲۹ ، یونس / ۲۲ ، عنکبوت / ۶۵ ، لقمان / ۳۲ ، بینه / ۵) .

سوره زمر آیه ۳

متن آیه :

أَلَّا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ

ترجمه :

هان ! تنها طاعت و عبادت خالصانه برای خدا است و بس . کسانی که جز خدا سرپرستان و یاوران دیگری را برمی‌گیرند (و بدانان تقرب و توسل می‌جویند ، می‌گویند :) ما آنان را پرستش نمی‌کنیم مگر بدان خاطر که ما را به خداوند نزدیک گردانند . خداوند روز قیامت میان ایشان (و مؤمنان) درباره چیزی که در آن اختلاف دارند داوری خواهد کرد . خداوند دروغگویی کفرپیشه را (به سوی حق) هدایت و رهنمود نمی‌کند (و او را با وجود کذب و کفر به درک و فهم حقیقت نائل

نمی‌گرداند) .

توضیحات :
« لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ » : تنها عبادت بی‌شائبه از کفر و شرک ، خدایسند و مقبول خدا است . تنها خدا ، طاعت و عبادت خالصانه می‌گردد و بس . « مِنْ دُونِهِ » : غیر از خدا . جدای از خدا . « أَوْلِيَاءَ » : سرپرستان . یاوران . مراد معبودها است . از قبیل : فرشتگان و عزیز و عیسی و اصنام . (نگا : اعراف / ۲۷ و ۳۰ ، هود / ۲۰ و ۱۱۳ ، رعد / ۱۶ ، کهف / ۵۰ و ۱۰۲ ، فرقان / ۱۸ ، عنکبوت / ۴۱) . « زُلْفَى » : (نگا : سبأ / ۳۷ ، ص / ۲۵ و ۴۰) . « كُفَّارَ » : کفرپیشه . کفران کننده نعمت .

سوره زمر آیه ۴

متن آیه :
لَوْ أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا لَأَصْطَفَىٰ مِمَّا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ سُبْحَانَهُ هُوَ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ

ترجمه :

اگر خداوند می‌خواست فرزندی داشته باشد ، می‌بایست از میان چیزهایی که خود می‌آفریند کسی یا چیزی را برگزیند . (در صورتی که فرزند باید از جنس پدر بوده و همچون او قدیم باشد . این هم ناممکن است) . خداوند پاک و منزّه (از همه عیبها به ویژه از نیاز به فرزند) است . او خداوند یگانه پیروزمند است (و فرزند داشتن مخالف با یگانگی ، و نیاز به فرزند بیانگر عدم پیروزمندی و چیرگی است) .

توضیحات :

« إِصْطَفَىٰ » : برگزید .

سوره زمر آیه ۵

متن آیه :
خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَالْحَقُّ يَكْوَرُ اللَّيْلَ عَلَيَّ النَّهَارِ وَيُكْوَرُ النَّهَارَ عَلَى اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى أَلَا هُوَ الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ

ترجمه :

خداوند آسمانها و زمین را به حق آفریده است (نه به بازیچه) . شب را بر روز ، و روز را بر شب می‌پیچد ، و خورشید و ماه را فرمانبردار (دستور خود) کرده است (و برای مصلحت بندگان به گردش و چرخش انداخته است) . هر يك از آنها تا مدت معین و مشخصی (که خدا می‌داند) در حرکت خواهد بود . هان ! خدا بسیار مقتدر و بخشنده است (و هر چه را بخواهد می‌کند و هر که را بخواهد می‌بخشد) .

توضیحات :

« يَالْحَقُّ » : به حق نه به شوخی و عبث . یعنی آفرینش دارای نظم و نظام شگرف و مقصد و هدف بزرگی است ، و زندگی بازیچه نیست . « يَكْوَرُ » : می‌پیچد . یعنی خداوند زمین را کروی آفریده است و به دور خود به گردش انداخته است ، و بر اثر این گردش ، قسمتی از کره زمین روز و قسمتی شب است ، و گوئی از يك سو نوار سفید بر سیاه ، و از سوی دیگر نوار سیاه بر سفید پیچیده می‌شود . چرا که مصدر آن (تکویر) است که به معنی پیچیدن عمامه و دستار به دور سر است . « أَجَلٍ مُّسَمًّى » : (نگا : رعد / ۲ ، لقمان / ۲۹ ، فاطر / ۱۳) .

سوره زمر آیه ۶

متن آیه :

خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَانزَلَ لَكُمْ مِنَ الْأَنْعَامِ ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ يَخْلُقْكُمْ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلُمَاتٍ ثَلَاثٍ ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَىٰ تَصْرَفُونَ

ترجمه :

خداوند شما را از يك تن (به نام آدم) بيافرید ، سپس از جنس او همسرش را (به نام حواء) خلق کرد ، و براي شما هشت جفت چهارپا گسيل داشت . او شما را در شکمهاي مادرانتان ، در ميان تاريخهائي سه گانه ، آفرينشهاي جوراجور و پياپي مي بخشد (و جنين را هر دم به گونه اي درآورده و به پله اي از خلقت مي رساند) کسي که چنين (نعمتهائي را مي بخشد و اين گونه نقش آفريني) مي کند ، الله است که پروردگار شما است و حکومت و مملکت (سراسر عالم هستي) از آن او است . جز او معبودي وجود ندارد . پس چگونه (با وجود اين همه موجبات و دواعي عبادت از حق منحرف مي گرديد ، و از پرستش خدا به پرستش چيزهاي ديگر) برگردانده مي شويد ؟

توضيحات :

« نَفْسٍ وَاحِدَةٍ » : شخصي واحدي . يك تن . مراد ابوالبشر ، آدم ۷ است (نگا : نساء / ۱ ، انعام / ۹۸ ، اعراف / ۱۸۹) . « ثُمَّ » : براي تأخير زماني نيست بلکه براي تأخير بيان است . « جَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا » : همسر او را از جنس او آفرید . (نگا : نساء / ۱ ، اعراف / ۱۸۹) . « أَنْزَلَ » : خلقت بخشييد . بيافرید . (نگا : اعراف / ۲۶ ، حديد / ۲۵) . « ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ » : (نگا : انعام / ۱۴۳) . « خَلْقًا مِنْ بَعْدِ خَلْقٍ » : مراد تطورات جنين و تحولات عجيب آن در مراحل مختلف است . « ظُلُمَاتٍ ثَلَاثٍ » : چه بسا مراد ظلمت شکم مادر ، و ظلمت رحم ، و ظلمت مشيمه يا بچه دان باشد . يا مراد لايه هاي جنيني اکتودرم و ميزودرم و اندودرم باشد . و يا اين که مراد تخمدان و لوله فالوپ و رحم باشد . هدف اصلي را به علم « جنين شناسي » که در اصل درس خداشناسي است واگذار مي کنيم . « أَنِّي » : چگونه ؟ کجا ؟ « فَأَتَى تَصْرَفُونَ » : (نگا : يونس / ۳۲) .

سوره زمر آیه ۷

متن آیه :

إِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنكُمْ وَلَا يَرْضَىٰ لِعِبَادِهِ الْكُفْرَ وَإِنْ تَشْكُرُوا يَرْضَهُ لَكُمْ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

ترجمه :

اگر کافر گرديد ، خدا بي نياز از (ايمان و عبادت) شما است ، و ليکن کفر را از بندگان خود نمي پسندد ، و اگر (با انجام عبادت و طاعت خدا را) سپاسگزاري کنيد ، از اين کارتان خوشنود مي گردد . هيچ کس بار گناهان ديگري را بر دوش نمي کشد (و گناهان ديگري را به گردن نمي گيرد) . بعدها بازگشت همه شماها به سوي پروردگارتان خواهد بود و از چيزهائي که مي کرده ايد آگاهتان خواهد ساخت . چرا که او آگاه از اسرار و افکار نهفته در سينه ها است .

توضيحات :

« إِنْ تَكْفُرُوا » : اگر کافر شويد . اگر ناشکري و کفران نعمت کنيد « الْكُفْرَ » : الحاد و بي ديني . ناشکري و کفران نعمت . « إِنْ تَشْكُرُوا » : اگر شکر نعمت به جاي آوريد و سپاسگزار الطاف خداوندي باشيد . شکر ، علاوه از شکر نعمت اصطلاحی ، کنايه از ايمان و فرمانبرداري از دستورات خدا هم مي باشد . « لَا تَزِرُ . . . » : (نگا : انعام / ۱۶۴ ، اسراء / ۱۵ ، فاطر / ۱۸) . « ذَاتِ الصُّدُورِ » : (نگا : آل عمران / ۱۱۹ و ۱۵۴ ، مائده / ۷ ، انفال / ۴۳) .

سوره زمر آیه ۸

متن آیه :

وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهُ مُنِيبًا إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا خَوَّلَهُ نِعْمَةً مِّنْهُ نَسِيَ مَا كَانَ يَدْعُو إِلَيْهِ مِن قَبْلُ وَجَعَلَ لِلَّهِ أَنْدَادًا لِّيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِهِ قُلْ تَمَتَّعْ بِكُفْرِكَ قَلِيلًا إِنَّكَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ

ترجمه :

هنگامي که گزندی متوجه انسان مي‌گردد ، پروردگار خود را به فریاد مي‌خواند و تضرع کنان رو به درگاه او مي‌آورد . سپس هنگامي که نعمت بزرگي از جانب خود بدو داد (و شقاوت او را به سعادت و ناخوشي وي را به خوشي تبديل کرد) خدا را که قبلاً به فریاد مي‌خواند فراموش مي‌کند (و گزند را از یاد مي‌برد و به ترك دعا مي‌گويد) و خداگونه‌هائي را براي خدا مي‌سازد تا هم خود را و هم مردمان را بدان (از راه او به در برد و گمراه کند . (اي پيغمبر ! به چنين فردي) بگو : اندک روزگاري از کفر خود بهره‌مند شو (و با آن خوش بگذران ، اما بدان که) تو از دوزخياني .

توضیحات :

« الْإِنْسَانُ » : مراد از ذکر جنس ، بعضي از افراد است . مانند : إِنَّ الْإِنْسَانَ لَطَلُومٌ كَفَّارٌ (ابراهيم / ۳۴) . « ضُرٌّ » : گزند . زیان و ضرر مالي و بدني . (نگا : یونس / ۱۲ ، نحل / ۵۳ و ۵۴ ، مؤمنون / ۷۵ ، روم / ۳۳) . « مُنِيبًا » : توبه‌کنان . برگردنده با تضرع و زاري . حال است . « خَوَّلَهُ » : (نگا : انعام / ۹۴) . « نَسِيَ مَا » : خدا را فراموش مي‌کند . در این صورت (مَا) به معني (مَنْ) و براي تفخيم و تعظيم است . گزند و پلا را فراموش مي‌کند . دعا کردن و به فریاد خواستن را از یاد مي‌برد . در این صورت (مَا) مصدریه است (نگا : تفسیر آلوسی) . « يَدْعُو » : الف زائدي در رسم الخط قرآني دارد . « أَنْدَادًا » : امثال و نظائر . خداگونه‌ها .

سوره زمر آیه ۹

متن آیه :

أَمَّنْ هُوَ قَائِتٌ آنَاءَ اللَّيْلِ سَاجِدًا وَقَائِمًا يَحْذَرُ الْآخِرَةَ وَيَرْجُو رَحْمَةَ رَبِّهِ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ

ترجمه :

(آیا چنین شخص مشرکي که بیان کردیم ، بهتر است) یا کسي که در اوقات شب سجده‌کنان و ایستاده به طاعت و عبادت مشغول مي‌شود و (خوبستن را) از (عذاب) آخرت به دور مي‌دارد ، و رحمت پروردگار خود را خواستار مي‌گردد ؟ بگو : آیا کساني که (وظیفه خود را در قبال خدا) مي‌دانند ، با کساني که (چنین چيزي را) نمي‌دانند ، برابر و یکسانند ؟ ! (هرگز) . تنها خردمندان (فرق اینان را با آنان تشخیص مي‌دهند ، و از آن) پند و اندرز مي‌گیرند .

توضیحات :

« قَائِتٌ » : پرستشگر فرمانبردار . شخص مطيعي که با خشوع و خضوع نماز و دعای خود را طول مي‌دهد (نگا : بقره / ۱۱۶ و ۲۳۸ ، آل عمران / ۱۷ ، نساء / ۳۴ ، نحل / ۱۲۰) . « آنَاءَ » : (نگا : آل عمران / ۱۱۳ ، طه / ۱۳۰) .

سوره زمر آیه ۱۰

متن آیه :

قُلْ يَا عِبَادِ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا رَبَّكُمْ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَأَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةٌ إِنَّمَا

يُوقَى الصَّائِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ

ترجمه :

(اي پیغمبر ! از سوي من به مردمان) بگو : اي بندگان مؤمن من ! از (عذاب) پروردگارتان (خويشتن را) بهره‌يزيد . كساني كه نيكي كنند ، در همين جهان بدیشان نيكي مي‌شود . (در مراكز كفر و شرك و ظلم و غرق در گناه زندگي نكنيد و پستي و خواري را نپذيريد و هجرت را پيشه سازيد) . زمين خداوند وسيع و فراخ است (و در ديار غربت شكيبائي كنيد) . قطعاً به شكيبايان اجر و پاداششان به تمام و كمال و بدون حساب داده مي‌شود .

توضیحات :

« لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ » : كساني كه نيكي كنند ، علاوه از آخرت در همين جهان نيكي عظيمي مي‌بينند (نگا : نحل / ۲۰ و ۱۲۲ ، غافر / ۵۱) . براي كساني كه در اين جهان نيكي كنند ، در آخرت نيكي عظيمي است . تفسير اول درست‌تر به نظر مي‌رسد . چرا كه نقطه مقابل نيكوكاران ، بدكارانند كه در هر دو جهان بد مي‌بينند (نگا : بقره / ۸۵ و ۱۱۴ ، آل‌عمران / ۵۶ ، رعد / ۳۴) . پس بايد كه نيكوكاران نيز در هر دو جهان نيكي ببينند . « يَغْيِرُ حِسَابٍ » : (نگا : بقره / ۲۱۲ ، آل‌عمران / ۲۷ و ۳۷ ، نور / ۳۸ ، ص / ۳۹) .

سوره زمر آيه ۱۱

متن آيه :

قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ

ترجمه :

بگو : به من فرمان داده شده است به اين كه خدا را بپرستم و پرستش را (از هر گونه شائبه كفر و شرك و ريا ، پالوده و زدوده سازم و) خاص او كنم .

توضیحات :

« مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ » : (نگا : اعراف / ۲۹ ، يونس / ۲۲ ، عنكبوت / ۶۵ ، لقمان / ۳۲ ، زمر / ۲) .

سوره زمر آيه ۱۲

متن آيه :

وَأُمِرْتُ لِأَنْ أَكُونَ أَوَّلَ الْمُسْلِمِينَ

ترجمه :

و به من دستور داده شده است كه نخستين فرد از افراد منقاد (اوامر خدا) باشم .

توضیحات :

« أَكُونَ أَوَّلَ الْمُسْلِمِينَ » : داراي دو معني عمده است : الف - نخستين مسلمانان و پيروان دين اسلام باشم . يعني در آنچه مردم را بدان مي‌خوانم ، خودم قدوه و الگو بوده و در طاعت و عبادت و تلاش در راه پيشبرد مقاصد آئين اسلام ، سرآمد ديگران باشم . ب - من نخستين فرد از تسليم شوندهگان اوامر يزدان در حركت با كاروان ايمان به قافله سالاري پيغمبران باشم (نگا : انعام / ۱۶۳ ، نمل / ۹۱) .

سوره زمر آيه ۱۳

متن آيه :

قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

ترجمه :

بگو : اگر من از (اوامر) پروردگارم سرکنشی کنم ، از عذاب روز بزرگ (قیامت) می‌ترسم . (چرا که من باید اولین مؤمن به آئین خویش و پیشگام‌ترین مسلمانان در انجام وظائف مکتب آسمانی باشم ، و هر کس در هر مقامی که باشد اگر در برابر مقام الوهیت ، عبودیت خود را نشان ندهد ، باید به عذاب الهی بسوزد) .

توضیحات :

« قُلْ إِنِّي ... » : (نگا : انعام / ۱۵ ، یونس / ۱۵) .

سوره زمر آیه ۱۴

متن آیه :

قُلِ اللَّهُ أَعْبُدُ مُخْلِصًا لَهُ دِينِي

ترجمه :

بگو : تنها خدا را می‌پرستم و بس ، و عبادت و طاعت را خاص او می‌کنم و (پرستش او را از هر گونه کفر و شرکی می‌زدایم و) می‌پالایم .

توضیحات :

« اللَّهُ » : مفعول به برای (أَعْبُدُ) می‌باشد و بیانگر حصر است .

سوره زمر آیه ۱۵

متن آیه :

فَاعْبُدُوا مَا شِئْتُمْ مِنْ دُونِهِ قُلْ إِنَّ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَلَا ذَلِكَ هُوَ الْخَسِرَانِ الْمُمِينِينَ

ترجمه :

اما شما هر چه و هر که را جز او می‌خواهید بپرستید . (راه من این بود و راه شما هر چه می‌خواهد باشد ، هر کسی آن درود عاقبت کار که کشت) . بگو : زیانکاران واقعی کسانی هستند که (عمر و جان) خود را (به سبب گمراهی ، و حتی عمر و جان اهل و عیال) و وابستگان خود را (با گمراهسازی) ، در روز قیامت (هدر دهند و) زیانبار کنند . هان ! زیان آشکار واقعاً همین است .

توضیحات :

« خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ » : (نگا : انعام / ۱۲ و ۲۰ ، اعراف / ۹ و ۵۳) . « أَهْلِيَهُمْ » : أَهْلُونَ وَأَهْلِيْنَ ، جمع اهل است . اهل و عیال و خویشان و وابستگان (نگا : مائده / ۸۹) .

سوره زمر آیه ۱۶

متن آیه :

لَهُمْ مِنْ قَوْفِهِمْ ظُلَلٌ مِّنَ النَّارِ وَمِنْ تَحْتِهِمْ ظُلَلٌ ذَلِكَ يُخَوِّفُ اللَّهَ بِهِ عِبَادَهُ يَا عِبَادِ فَاتَّقُونَ

ترجمه :

بالای سرشان سایبانهایی از آتش و در زیر پاهایشان سایبانهایی از آتش دارند (و بلکه از هر سو

آتش بر آنان خیمه زده است و طبقات آتش ایشان را فرا گرفته است) . این چیزی است که خداوند بندگان خود را از آن می ترساند (و بر حذر می دارد) . پس ای بندگانم ! خویشتن را از (عذاب) من بپرهیزید (و با انجام طاعت و عبادت خود را از آتش دوزخ در امان دارید) .

توضیحات :

« ظَلَّلٌ » : جمع ظَلَّةٌ ، سایبانها . مراد طبقات و چینها و لایه های متراکم آتش است (نگا : بقره / ۲۱۰ ، لقمان / ۳۲ ، اعراف / ۱۷۱ ، شعراء / ۱۸۹) .

سوره زمر آیه ۱۷

متن آیه :

وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّاغُوتَ أَنْ يَعْبُدُوهَا وَأَنَابُوا إِلَى اللَّهِ لَهُمُ الْبُشْرَى فَبَشِّرْ عِبَادِ

ترجمه :

کسانی که از عبادت طاغوت دوری می گزینند ، و (با توبه و استغفار) به سوی خدا باز می گردند ، ایشان را بشارت باد (به اجر و پاداش عظیم خداوندی) . مژده بده به بندگانم .

توضیحات :

« الطَّاغُوتَ » : بتان و شیاطین و هر معبودی جز خدا (نگا : بقره / ۲۵۶ و ۲۵۷ ، نساء / ۵۱ و ۶۰ و ۷۶ ، مائده / ۶۰ ، نحل / ۳۶) . « أَنَابُوا » : با توبه و استغفار به سوی خدا برگشتند . « الْبُشْرَى » : مژده . بشارت (نگا : بقره / ۹۷ ، آل عمران / ۱۲۶ ، یونس / ۶۴) . « عِبَادِ » : بندگان من در اصل (عبادی) بوده و یاء حذف شده و کسره به جای آن است .

سوره زمر آیه ۱۸

متن آیه :

الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ وَأُولَئِكَ هُمْ أُولُوا الْأَلْبَابِ

ترجمه :

آن کسانی که به همه سخنان گوش فرا می دهند و از نیکوترین و زیباترین آنها پیروی می کنند . آنان کسانی که خدا هدایتشان بخشیده است ، و ایشان واقعاً خردمندند .

توضیحات :

« الْقَوْلَ » : مراد هر گونه سخن و گفتاری است . چرا که این آیه بیانگر آزاداندیشی مسلمانان و انتخابگری ایشان در مسائل مختلف است . به مؤمنان اجازه می دهد سخنان دیگران را مطالعه و بررسی کنند و اهل تحقیق باشند .

سوره زمر آیه ۱۹

متن آیه :

أَقْمِنَ حَقَّ عَلَيْهِ كَلِمَةُ الْعَذَابِ أَفَأَنْتَ تُنقِذُ مَنْ فِي النَّارِ

ترجمه :

آیا کسی که (به خاطر ارتکاب معاصی و اصرار بر ظلم و فساد ، روح ایمان و تشخیص برای همیشه در او مرده است و وجودش یکپارچه وجود جهنمی شده است ، و لذا) فرمان عذاب درباره او قطعی و محقق گشته است (تو می توانی وی را از عذاب برهانی ؟) آیا تو می توانی کسی را نجات دهی که در آتش دوزخ قرار گرفته است ؟

توضیحات :

« حَقَّ » : ثابت و واجب شده است . (نگا : اعراف / ۳۰ ، حج / ۱۸ ، ص / ۱۴) . « كَلِمَةُ الْعَذَابِ » : فرمان عذاب (نگا : یونس / ۳۳ و ۹۶ ، نحل / ۳۶) . « أَقْمَنَ . . . أَقَانَتْ . . . » : تکرار استفهام برای تأکید انکار و نفی است . یعنی اصلاً نمی‌توانی . « تَنْقِذُ » : نجات می‌دهی و می‌رهانی .

سوره زمر آیه ۲۰

متن آیه :

لِكَيْنَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ غُرَفٌ مِّنْ فَوْقِهَا غُرَفٌ مَّيْبُتَةٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَعَدَّ اللَّهُ لِمُخْلِِفٍ اللَّهُ الْمِيْعَادِ

ترجمه :

و اما کسانی که از (عذاب) پروردگارشان (خوبستن را) بپرهیزند ، آنان (در بهشت برین جای دارند و) دارای قصرها و کاخهایی هستند که بالای یکدیگر ساخته شده‌اند و در زیر آنها رودبارها جاری است . این وعده را خدا می‌دهد و خدا خلاف وعده نمی‌کند .

توضیحات :

« غُرَفٌ » : منازل برافراشته و خانه‌های سر به فلک کشیده . بالاخانه‌ها و کاخها (نگا : فرقان / ۷۵) . « مَّيْبُتَةٌ » : ساخته شده . ذکر این واژه پس از (غُرَفٌ) مراد حقیقت آن است . یعنی جنبه مجازی ندارد و بلکه واقعاً وجود دارد . « وَعَدَّ » : مفعول مطلق فعل محذوف است و برای تأکید مضمون جمله پیشین است . یعنی : وَعَدَّهُمُ اللَّهُ يَذِّكُ وَعَدَّ . « الْمِيْعَادِ » : (نگا : آل‌عمران / ۹ ، انفال / ۴۲ ، رعد / ۳۱ ، سبأ / ۳۰) .

سوره زمر آیه ۲۱

متن آیه :

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ يَنَابِيعَ فِي الْأَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا مُّخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ ثُمَّ يَهِيحُ فَتَرَاهُ مَصْفَرًّا ثُمَّ يَجْعَلُهُ حُطَامًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرًا لِأُولِي الْأَلْبَابِ

ترجمه :

(ای مخاطب !) مگر نمی‌بینی که خداوند از آسمان آب را می‌باراند و آن را به آب انبارهای زیرزمینی زمین وارد و مستقر می‌گرداند ، و سپس به وسیله آن انواع سبزه‌زارها و کشتزارها را با رنگهای گوناگون می‌رویاند ، و آن‌گاه سبزه‌زارها و کشتزارها می‌بالند و لبریز از جوش و خروش می‌شوند و بعداً آنها را پژمرده و زردرنگ می‌بینی ، و آن وقت خدا آنها را خشک و پریر می‌سازد ؟ واقعاً در این (چرخه آب و گیاه ، درس) عبرتی برای خردمندان است .

توضیحات :

« سَلَكَهُ » : آن را داخل و مستقر می‌گرداند (نگا : مدثر / ۴۲ ، شعراء / ۲۰۰ ، مؤمنون / ۲۷) . « يَنَابِيعَ » : جمع بنبوع ، چشمه‌ها . مراد منبعها و آب انبارهای زیرزمینی است . منصوب به نزع خافض است و در اصل چنین است : فِي يَنَابِيعٍ . یا این که حال است و به معنی آبهای جهنده و جوشنده از زمین است (نگا : روح‌المعانی) . « مُّخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ » : در رنگهای گوناگون . دارای انواع جوراجور . « يَهِيحُ » : از اضداد است و به دو معنی آمده است : خشک می‌گردد . می‌بالد و جوش و خروش برمی‌دارد (نگا : نمونه . صفوة البيان . التفسير القرآني للقرآن) . « مَصْفَرًّا » : زرد رنگ (نگا : روم / ۵۱) . « حُطَامًا » : گیاه خشکیده و خرد و پریر شده . « ذِكْرِي » : تذکر و

بیدار باش . درس عبرت (نگا : انعام / ۶۸ و ۶۹ و ۹۰ ، اعراف / ۲ ، هود / ۱۱۴ و ۱۲۰) .

سوره زمر آیه ۲۲

متن آیه :

أَقْمِنِ شَرَحَ اللَّهِ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَى نُورٍ مِّن رَّبِّهِ قَوْلٌ لِّلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُم مِّن ذِكْرِ اللَّهِ أَوْلَيْكَ فِي صَلَاتٍ مَّيِّنٍ

ترجمه :

آیا کسی که خداوند سینه‌اش را برای پذیرش اسلام گشاده و فراخ ساخته است و دارای (بینشی روشن از) نور پروردگارش می‌باشد (و در پرتو آن ، راه را از چاه تشخیص می‌دهد ، همچون کسی است که هدایت الهی در سایه اسلام پرتوی به دل او نیفکنده است و درونش با ایمان تابان نشده است ؟ !) . وای بر کسانی که دل‌های سنگینی دارند و یاد خدا بدانها راه نمی‌یابد (و قرآن یزدان در آنها اثر نمی‌گذارد !) . آنان واقعاً به گمراهی و سرگشتگی آشکاری دچارند .

توضیحات :

« شَرَحَ صَدْرَهُ » : (نگا : انعام / ۱۲۵ ، طه / ۲۵) . « عَلِي نُورٍ » : دارای نور هدایت است (نگا : مائده / ۴۴ و ۴۶ ، نور / ۴۰ ، حدید / ۲۸) . بینش روشن خدادادی . « أَقْمِنِ شَرَحَ . . . » : جواب (مَنِ) مجذوف است که مفهوم از سیاق سخن است و تقدیر چنین است : أَقْمِنِ شَرَحَ اللَّهِ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَى نُورٍ كَمَنْ هُوَ قَاسِي الْقَلْبِ لَا يَهْتَدِي نُورٍ . (نگا : محمد / ۱۴) . « ذِكْرَ اللَّهِ » : یاد خدا . قرآن خدا (نگا : آل عمران / ۵۸ ، اعراف / ۶۳ و ۶۹ ، حجر / ۶ و ۹ ، نحل / ۴۴) . « الْقَاسِيَةِ » : سخت و سنگین (نگا : مائده / ۱۳ ، حج / ۵۳) .

سوره زمر آیه ۲۳

متن آیه :

اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُّتَشَابِهًا مَّثَانِي تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ

ترجمه :

خداوند بهترین سخن را (به نام قرآن) فرو فرستاده است . کتابی را که (از لحاظ کاربرد و گیرایی الفاظ ، و والائی و هم‌آوایی معانی ، در اعجاز) همگون و (مطالبی چون مواظ و براهین و قصص ، و مسائل مقابل و مختلفی همانند : ایمان و کفر ، حق و باطل ، هدایت و ضلالت ، خیر و شر ، حسنات و سیئات ، بهشت و دوزخ ، البته هر بار به شکلی تازه و به شیوه‌ای نو ، در آن) مکرر است . از (شنیدن آیات) آن لرزه بر اندام کسانی می‌افتد که از پروردگار خود می‌ترسند ، و از آن پس پوست‌هایشان و دل‌هایشان (و همه وجودشان) نرم و آماده پذیرش قرآن خدا می‌گردد (و آن را تصدیق و بدان عمل می‌کنند) . این (کتاب مشتمل بر) رهنمود الهی است و خدا هر که را بخواهد در پرتو آن راهیاب می‌سازد ، و خدا هر که را گمراه سازد ، اصلاً راهنما و راهبری نخواهد داشت .

توضیحات :

« أَحْسَنَ الْحَدِيثِ » : زیباترین کلام و بهترین سخن . مراد قرآن است . « كِتَابًا » : بدل از (أَحْسَنَ) است . « مُّتَشَابِهًا » : همگون و همسان . مراد این است که جملگی قرآن از لحاظ لفظی و معنوی همگون در اعجاز است . در سراسر قرآن ، الفاظ به گونه زیبا و بجا به کار رفته‌اند ، و معانی بدون کمترین تناقض و تضاد استعمال شده‌اند . « مَّثَانِي » : جمع مثنی ، مکرر . مراد این

است که احکام و مواظ و قصص و غیره در موارد متعدّد به شکل‌های متفاوت و صورتهای مختلف تکرار شده‌اند تا خوب فهم و در مغزها جایگزین شوند . یا این که مثنی به معنی دو تا و جفت یکدیگر است . یعنی مسائل و مطالب مقابل یکدیگر در قرآن آمده است که در هر دو بخش اعجاز قرآن پیدا و هویدا است . از قبیل : ایمان و کفر . حق و باطل ، هدایت و ضلالت ، خیر و شر ، حسنات و سیئات ، بیم و امید . « تَقْشِیرٌ » : بر خود می‌لرزد . « تَلِینٌ » : نرم می‌گردد . می‌گراید . مراد رام و پذیرای قوانین و احکام قرآن شدن و تسلیم حقائق و معانی آن گشتن است . « ذِکْرُ اللَّهِ » : قرآن خدا (نگا : زمر / ۲۲) .

سوره زمر آیه ۲۴

متن آیه :

أَقْمِنِ يَتَّقِيْ يَوْجِهَهُ سُوْءَ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَقِيلَ لِلظَّالِمِيْنَ ذُوْقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْسِبُوْنَ

ترجمه :

آیا کسی که عذاب بد (و سوزناک دوزخ) را در روز قیامت با چهره و صورت از خود دور می‌سازد (زیرا دست و پای وی در غل و زنجیر است ، همانند کسی است که در آن روز در نهایت امنیت و خوشی بسر می‌برد ؟ در آن روز) به ظالمان گفته می‌شود : بچشید (کیفر) کارهایی را که کرده‌اید .

توضیحات :

« أَقْمِنِ يَتَّقِيْ . . . » : هنگامی که خطری متوجّه صورت می‌شود ، انسان دست و بازو و سایر اعضای پیکر خود را سپر آن قرار می‌دهد تا چهره را از خطر مصون کند . اما در دوزخ ، حال دوزخیان به گونه‌ای است که باید با صورت از خود دفاع کنند . چرا که دست و پای دوزخیان در غل و زنجیر است (نگا : بیس / ۸ ، انبیان / ۴) . جواب (مَنِ) مجذوف است و تقدیر چنین است : أَقْمِنِ يَتَّقِيْ يَوْجِهَهُ سُوْءَ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَمَنْ هُوَ أَمِنٌ مِنْ كُلِّ مَكْرُوْهِ ، وَ مَتَنَعَمُ فِي الْجَنَانِ . « ذُوْقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْسِبُوْنَ » : (نگا : عنکبوت / ۵۵) .

سوره زمر آیه ۲۵

متن آیه :

كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَآتَاهُمْ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ

ترجمه :

(ستمگران تصوّر نکنند فقط در آخرت دچار عذاب می‌گردند و در این جهان در امان می‌مانند) کسانی که قبل از ایشان بوده‌اند (و پیغمبران ما را) تکذیب کرده‌اند ، عذاب (الهی به گونه‌ای و) از جایی دامانشان را گرفته است که (انتظارش را نداشته و) بدان پی نبرده‌اند .

توضیحات :

« مِنْ قَبْلِهِمْ . . . » : پیش از این کافران و مشرکان فعلی . « مِنْ حَيْثُ » : از جایی که .

سوره زمر آیه ۲۶

متن آیه :

فَأَذَاهُمْ اللَّهُ الْخِزْيَ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْعَذَابُ الْآخِرَةُ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

خداوند خواری و رسوائی را در زندگی دنیا بدیشان چشانده است ، و قطعاً عذاب آخرت (آنان از

عذاب ذلّت و پستی همین جهان ایشان ، بسیار سخت تر و (بزرگتر است اگر بدانند) و اهل سنجش و بینش باشند) .

توضیحات :

« الْخِزْيِ » : خواری و پستی . رسوائی و بدنامی (نگا : بقره / ۸۵ و ۱۱۴ ، مائده / ۳۳ و ۴۱) .
« أَكْبَرُ » : بزرگتر . مراد سخت تر و شدیدتر و دردناکتر است .

سوره زمر آیه ۲۷

متن آیه :
وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

ترجمه :

ما در این قرآن برای مردمان هر نوع مثلی را (که برای رهنمود و بیداری ایشان مفید باشد) بیان داشته ایم ، تا این که آنان پند گیرند و هوشیار گردند .

توضیحات :

« مِنْ كُلِّ مَثَلٍ » : هر نوع مثلی که مفید بوده و برای عبرت و هدایت لازم باشد .

سوره زمر آیه ۲۸

متن آیه :
قُرْآنًا عَرَبِيًّا غَيْرَ ذِي عِوَجٍ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

ترجمه :

قرآن فصیحی که به زبان عربی (نازل شده) است و خالی از هر گونه کژی (ظاهری) و نادرستی (معنوی) است ؛ شاید که ایشان پرهیزگاری پیشه کنند (و در پرتو فهم قرآن ، خویشتن را از خواری دنیا و عذاب سخت آخرت برهانند و به دور دارند) .

توضیحات :

« قُرْآنًا عَرَبِيًّا » : قرآنی که به زبان عربی است . قرآنی که فصیح و رسا است . (قُرْآنًا) حال مؤکده (القُرْآنِ) است . واژه (عَرَبِيًّا) به معنی عربی یا فصیح است . « عِوَجٌ » : کژی و نادرستی . مراد این است که قرآن هم از لحاظ قوانین دستوری ، و هم از نظر محتوا و معانی ، نقص و عیبی ندارد (نگا : کهف / ۱) .

سوره زمر آیه ۲۹

متن آیه :
ضَرِبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

خداوند مثالی زده است : مردی را که برده شریکانی است که پیوسته درباره او به مشاجره و منازعه مشغولند (و هر کدام او را به کاری دستور می دهد و او در میان دستورهای ضد و نقیض ایشان سرگردان و ویلان است) ، و مردی را که تنها تسلیم یک نفر است (و تحت سرپرستی او خط و برنامه اش مشخص است و لذا سرگردان و حیران در میان این و آن نیست) . آیا این دو (برده که نمونه مشرک و موحدند) برابر و یکسانند ؟ (هرگز) . حمد و سپاس تنها خدا را سزا

است (نه بتها و انبازها و معبودهاي دروغين را) و ليكن بيشتر آنان نمي دانند (و اين حقيقت را فراموش کرده اند) .

توضيحات :

« رَجُلًا » : بدل از (مَثَلًا) است . « مَثَلًا كَسُون » : افراد درگير جنگ و نزاع . كشمكش كنندگان . « يَسَلَمًا » : خالص . دريست . مراد اين است كه چنين پرده اي بر كنار از دعوا و گير و دار اربابان متفرق است و دريست متعلق به كسي است . « مَثَلًا رَجُلًا » : كنايه از مشرك است . يعني شخص مشرك با پرستش معبودهاي متعدد ، سرگردان و ويلان و بي پناه و بي نوا است . « رَجُلًا سَلَمًا » : كنايه از موحد و يكتاپرست است . يعني مؤمن يكتاپرست داراي پناهگاه معين و راه و مقصد روشن است . « أَكْثَرَهُمْ » : بيشتر آنان . مراد همه آنان ، يعني مشركان است .

سوره زمر آيه ۳۰

متن آيه :
إِنَّكَ مِيتٌ وَأَنْتُمْ مَيِّتُونَ

ترجمه :

(اي محمد ! مرگ از مسائلي است كه همه انسانها در آن يكسانند ، و شتري است كه بر در خانه همه كس مي خوابد . لذا) تو هم مي ميري ، و همه آنان مي ميرند (و سرانجام نيك و خوش و جاويدان از آن پرهيزگاران است) .

توضيحات :

« إِنَّكَ مِيتٌ » : تو خواهي مرد . ضمير (ك) به پيغمبر خدا ، محمد مصطفي ، برمي گردد ، و عموميت قانون مرگ را نسبت به همه انسانها روشن مي سازد .

سوره زمر آيه ۳۱

متن آيه :
ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عِنْدَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُونَ

ترجمه :

سپس شما روز قيامت نزد پروردگارتان به نزاع و كشمكش مي پردازيد (و خدا در ميانتان داوري مي كند و حق هر كسي را به كف دستش مي نهد) .

توضيحات :

« تَخْتَصِمُونَ » : منازعه و مجادله مي كنيد . مراد دادگاهي همه انسانها در قيامت است . انبياء بيان مي فرمايند كه رسالت خود را به جاي آورده و تبليغ خود را کرده اند . برخي از مردم اين كار را انكار مي كنند . مظلوم ظالم را ، و زيردست بالادست را به داوري مي كشاند (نگا : بقره / ۱۶۶ و ۱۶۷ ، احزاب / ۹۶۷ و ۶۸ ، صافات / ۲۷ - ۳۳ و ۵۰ - ۶۱) .

سوره زمر آيه ۳۲

متن آيه :
فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللَّهِ وَكَذَّبَ بِالصَّدَقِ إِذْ جَاءَهُ الْبَيِّنَاتُ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ

ترجمه :

چه كسي ستمكارتر از كسي است كه بر خدا دروغ مي بندد ، و حقيقت و صداقت را كه (توسط

پیغمبران (بدو رسیده است) بدون کمترین پژوهش و اندیشه‌ای (تکذیب می‌کند ؟ آیا منزل و مأوای کافران در دوزخ نخواهد بود ؟) پس بگذار هر چه می‌خواهند بگویند و بکنند ، تا بدانجا می‌رسند) .

توضیحات :
« الصِّدْقُ » : حقیقت و صداقت . « مَثْوًیَّ » : جایگاه . اقامتگاه (نگا : آل‌عمران / ۱۵۱ ، نحل / ۲۹ ، عنکبوت / ۶۸) .

سوره زمر آیه ۲۳

متن آیه :
وَالَّذِي جَاءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ أُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ

ترجمه :
کسانی که حقیقت و صداقت را با خود آورده‌اند (و از سوی خدا به مردمان ابلاغ کرده‌اند که پیغمبرانند) و کسانی که حقیقت و صداقت را باور داشته‌اند (و برابر آن رفته‌اند که مؤمنانند) آنان پرهیزگاران واقعی هستند .

توضیحات :
« الَّذِي جَاءَ بِالصِّدْقِ » : مراد پیغمبران به طور عام ، و پیغمبر اسلام به طور خاص است . « صَدَّقَ بِهِ » : مراد مؤمنان و پیروان جملگی پیغمبران به طور عام ، و مؤمنان و پیروان پیغمبر اسلام به طور خاص است .

سوره زمر آیه ۲۴

متن آیه :
لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذَلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ

ترجمه :
هر چه بخواهند برایشان در پیشگاه پروردگارشان آماده است . این ، پاداش نیکوکاران است . (آنان که عقیده نیک و کردار نیک دارند) .

توضیحات :
« مَا يَشَاءُونَ » : هر چه بخواهند و آنچه طلب کنند (نگا : فرقان / ۱۶) .

سوره زمر آیه ۲۵

متن آیه :
لِيُكَفِّرَ اللَّهُ عَنْهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي عَمِلُوا وَيَجْزِيَهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :
خداوند (چنین تفضلی در حق ایشان می‌فرماید) تا بدترین کارهای ایشان را (چه برسد به لغزشهای ناچیزشان بزدايد و) ببخشد ، و آنان را برابر نیکوترین کارهایشان پاداش عطاء نماید .

توضیحات :
« لِيُكَفِّرَ » : تا محو کند و بزدايد . تا صرف نظر کند و ببخشد . متعلق به (لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ) است . « أَسْوَأَ الَّذِي . . . » : مراد این است که خداوند بدترین گناهان بندگان متقی را از قبیل

کفر قبل از ایمان می‌بخشد . معلوم است وقتی که بدترین چیز بخشوده شود ، بد و ناچیز پیش از آن بخشوده می‌گردد . به عبارت دیگر ، وقتی که کبائر بخشیده شود ، صغائر قطعاً مورد عفو قرار می‌گیرد . یا این که (اَسْوَأُ) در اینجا معنی تفضیل ندارد و در معنی (سُوء) یعنی بد به کار رفته است . یعنی خداوند بدیها را می‌بخشاید . « أَحْسَنَ الَّذِي . . . » : برابر نیکوترین چیزی که کرده‌اند . یعنی خداوند خوبیها و خوبترهای اعمال متقیان را خوبترین به شمار می‌آورد و پاداش نامحدود عطاء می‌فرماید . یا این که (أَحْسَنَ) معنی تفضیلی ندارد و در معنی (حَسَن) است . یعنی کارهای نیکو .

سوره زمر آیه ۳۶

مِثْنِ آيَةٍ :
أَلَيْسَ اللَّهُ يَكْفِي عَبْدَهُ وَيُخَوِّفُونَكَ يَا الَّذِينَ مِن دُونِهِ وَمَن يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِن هَادٍ

ترجمه :

آیا خداوند برای (حفاظت و حمایت از) بنده‌اش کافی نیست ؟ آنان تو را از کسانی جز خدا می‌ترسانند . (مگر بتها و معبودهای دروغین و عداوت کافران و دشمنان و طوفان حوادث زمان ، می‌توانند کمترین زبانی به کسی برسانند که خدا پشتیبان او است ؟) . هر کس را خدا گمراه کند ، راهنما و رهبری نخواهد داشت .

توضیحات :

« كَافٍ » : کافی و بسنده .

سوره زمر آیه ۳۷

مِثْنِ آيَةٍ :
وَمَن يَهْدِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِن مُّضِلٍّ أَلَيْسَ اللَّهُ بِعَزِيزٍ ذِي انْتِقَامٍ

ترجمه :

و هر کس را خدا رهنمود کند ، هیچ گمراه کننده‌ای نخواهد داشت . مگر خدا چیره انتقام گیرنده نیست ؟ (پس ای مؤمنان ! تکیه بر لطف خدا کنید و از انبوه دشمنان نهراسید و از کمی همراهان باک مدارید) .

توضیحات :

« أَلَيْسَ اللَّهُ » : (أ) همزه استفهام انکاری و برای نفی است . (لَيْسَ) هم برای نفی است . نفی نفی مثبت می‌گردد . یعنی : قطعاً خدا چنین است .

سوره زمر آیه ۳۸

مِثْنِ آيَةٍ :
وَلَئِن سَأَلْتَهُم مِّنْ خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلْ أَقْرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِّنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرَادَنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ ضُرِّهِ أَوْ أَرَادَنِي بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَاتُ رَحْمَتِهِ قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ

ترجمه :

اگر از مشرکان بپرسی چه کسی آسمانها و زمین را آفریده است ؟ خواهند گفت : خدا . بگو : آیا چیزهایی را که بجز خدا به فریاد می‌خوانید چنین می‌بینید که اگر خدا بخواهد زیان و گزندی به من برساند ، آنها بتوانند آن زیان و گزند خداوندی را برطرف سازند ؟ و یا اگر خدا بخواهد لطف و

مرحمتي در حق من روا دارد ، آنها بتوانند جلو لطف و مرحمتش را بگیرند و آن را باز دارند ؟ بگو :
خدا مرا بس است . توکل کنندگان تنها بر او تکیه و توکل می‌کنند و بس .

توضیحات :

« لَئِن سَأَلْتَهُمْ . . . » : قرآن مردمان را به داوري عقل و حکم وجدان و ندای فطرت می‌برد ، تا ایشان را متوجه کند که « خالقیت » و « قدرت بر سود و زیان » متعلق به ذات پاک یزدان است و بس . دیگران نه خالقند و نه مالک سود و زیان . « کاشفات » : برطرف کنندگان و از میان بردارندگان .

سوره زمر آیه ۳۹

متن آیه :

قُلْ يَا قَوْمِ اَعْمَلُوا عَلٰی مَكَانَتِكُمْ اِنِّيْ عَامِلٌ فَاَسَوْفَ تَعْلَمُوْنَ

ترجمه :

بگو : ای قوم من ! شما بر موضع خود باشید و هر چه در توان دارید انجام دهید ، من نیز در راه خود ثابت قدم هستم و به وظیفه خود عمل می‌کنم ، اما خواهید دانست .

توضیحات :

« عَلٰی مَكَانَتِكُمْ » : (نگا : انعام / ۱۳۵ ، هود / ۹۳ و ۱۲۱ ، یس / ۶۷) .

سوره زمر آیه ۴۰

متن آیه :

مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّقِيمٌ

ترجمه :

(خواهید دانست که) چه کسی عذاب خوار کننده (دنیا) به سراغ او خواهد آمد و خوار و رسوایش خواهد کرد ، و (به دنبال آن) عذاب جاویدان (آخرت) گریبانگیرش می‌گردد .

توضیحات :

« يُخْزِيهِ » : خوار و رسوایش می‌کند . حقیر و درمانده‌اش می‌سازد . « يَحِلُّ » : در می‌رسد .
وارد می‌گردد . « مُّقِيمٌ » : ماندگار . جاویدان .

سوره زمر آیه ۴۱

متن آیه :

اِنَّا اَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ فَمَنْ اهْتَدَىٰ فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَاِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهِهَا وَمَا اَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ

ترجمه :

ما کتاب (قرآن) را که مشتمل بر حق و حقیقت است بر تو نازل کرده‌ایم تا آن را به مردمان برسانی . هر کس (از آن درس بگیرد و) هدایت پذیرد ، به نفع خود او است ، و هر کس (از آن دوری گزیند و) گمراه گردد ، به زیان خود سرگردان و ویلان شود (وظیفه تو تنها ابلاغ و انذار است) و تو مواظب و مراقب ایشان نمی‌باشی (تا اعمالشان را بی‌پای و افعالشان را زیر نظر بداری) .

توضیحات :

« لِلنَّاسِ » : برای مردم . برای ابلاغ به مردم . « بِالْحَقِّ » : مشتمل بر حق و حقیقت است و باطل بدان راه ندارد . « يَصِلُ عَلَيْهَا » : به زیان خود گمراه می‌گردد . « وَكَيْلٍ » : (نگا : انعام / ۶۶ و ۱۰۲ و ۱۰۷ ، یونس / ۱۰۸ ، هود / ۱۲ ، یوسف / ۶۶ ، قصص / ۲۸) .

سوره زمر آیه ۴۲

متن آیه :

اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا فَيُمْسِكُ الَّتِي قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأُخْرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

ترجمه :

خداوند ارواح را به هنگام مرگ انسانها و در وقت خواب انسانها برمی‌گیرد . ارواح کسانی را که فرمان مرگ آنان را صادر کرده است نگاه می‌دارد ، و ارواح دیگری را (که هنوز صاحبانشان اجلشان فرا نرسیده به تن) باز می‌گرداند تا سرآمد معینی (و وقت مشخصی که پایان عمر است) . در این مسأله (خواب و بیداری که همسان مردن و زنده شدن است) نشانه‌های روشنی (از مبدأ و معاد و قدرت خدا و ضعف انسانها) برای اندیشمندان است .

توضیحات :

« يَتَوَفَّى » : کاملاً دریافت می‌دارد . به تمام و کمال قبض می‌کند و برمی‌گیرد . « الْأَنْفُسَ » : ارواح . « مَوْتِهَا » : مراد مرگ اجسام است . « يُمْسِكُ الَّتِي . . . » : اشاره به حالت مرگ است که موت کبری است و در آن روحها با بدنها به طور کامل قطع رابطه می‌کنند و برای همیشه به عالم ارواح می‌روند . « يُرْسِلُ الْأُخْرَىٰ » : اشاره به حالت خواب یا موت صغری است که چهره ضعیفی از مرگ است و روحها با بدنها به طور ناقص ارتباط می‌کنند . یا می‌توان گفت : ارواح میان عالم روحانی و دنیای جسمانی در جولان و نوسانند . « أَجَلٍ مُّسَمًّى » : مراد پایان عمر انسانها است . یادآوری : از این آیه استفاده می‌شود که : ۱ - انسان ترکیبی از روح و جسم است ۲ - روح موجودی جدا از جسم است و هنگامی که با آن رابطه پیدا کند نشانه حیات پدیدار می‌گردد ۳ - انسان به هنگام خواب در آستانه مرگ قرار می‌گیرد (نگا : انعام / ۶۰) . عبدالکریم خطیب معتقد است که (نفس) در قرآن ، نه روح است و نه جسم . بلکه انسانیت انسان ، یا انسان معنوی است (نگا : التفسیر القرآنی للقرآن) .

سوره زمر آیه ۴۳

متن آیه :

أَمْ اتَّخَذُوا مِن دُونِ اللَّهِ شُفَعَاءَ قُلْ أُولَٰئِكَ كَانُوا لَّا يَمْلِكُونَ شَيْئًا وَلَا يَعْقِلُونَ

ترجمه :

بلکه آنان بدون رضایت و اجازه خداوند میانجی‌هایی را برگزیده‌اند (تا به گمان ایشان میان آنان و خداوند سبحان ، در برآوردن نیازمندیهای این جهان و دفع عذاب آن جهان ، واسطه گردند .) بگو : آیا (چنین چیزهایی را میانجی و متصرف در امور می‌دانید) هر چند که کاری اصلاً از دست ایشان ساخته نبوده و فهم و شعوری نداشته باشند ؟

توضیحات :

« مِن دُونِ اللَّهِ » : بدون رضایت خدا . بدون اجازه خدا (نگا : روح‌المعانی) .

سوره زمر آیه ۴۴

متن آیه :
قُلْ لِلَّهِ الشَّفَاعَةُ جَمِيعاً لَّهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

ترجمه :
بگو : هر گونه میانجیگری از آن خدا است (و کسی نمی‌تواند کمترین میانجیگری بکند ، مگر این که : کسی که برای او میانجیگری می‌شود مورد رضایت خدا بوده ، و به شخص میانجی هم اجازه این کار داده شود ، و شفاعت هم حسنه باشد) . مالکیت و حاکمیت آسمانها و زمین از آن خدا است . (پس در این جهان کاری از دست کسی بر نمی‌آید) . بعد (هم در آخرت که روز جزا و سزا است) به سوي خدا برگردانده می‌شوید (و کسی دارای کوچکترین اختیار و توانی نیست تا برای شما کاری بکند) .

توضیحات :
« لِلَّهِ الشَّفَاعَةُ جَمِيعاً » : هر چه شفاعت است از آن خدا است . شفاعت وقتی میسر است که خدا به شفاعت کننده اجازه دهد (نگا : بقره / ۲۵۵ ، یونس / ۳ ، طه / ۱۰۹) و از شفاعت شده خوشنود گردد (نگا : انبیاء / ۲۸) و خود شفاعت ، پسندیده و درست باشد (نگا : نساء / ۸۵ ، زخرف / ۸۶) .

سوره زمر آیه ۴۵

متن آیه :
وَإِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَإِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ

ترجمه :
هنگامی که خداوند به یگانگی یاد می‌شود ، کسانی که به آخرت ایمان ندارند ، دلپایشان می‌گیرد و بیزار (از یکتاپرستی) می‌گردد ، اما هنگامی که از معبودهائی جز خدا سخن به میان می‌آید ، به ناگاه شاد و خوشحال می‌شوند !

توضیحات :
« إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَحْدَهُ . . . » : (نگا : اسراء / ۴۶) . « إِشْمَأَزَّتْ » : گرفته و بیزار گردید . به هم آمد . « يَسْتَبْشِرُونَ » : شاد و مسرور می‌گردند . یادآوری : هم‌اکنون انسانهائی هستند که از شنیدن نام خدا ، شور و شوقی از ایشان دیده نمی‌شود ، ولی به محض به میان آمدن نام بنده‌ای از بندگان خدا هیاهو و نعره‌ها سر می‌دهند و غرق سرور می‌شوند و چه بسا به حالت جذبه می‌افتند و سرودگویان به دست افشانی و پایکوبی می‌پردازند . و گاهی در مقابل قطعه سنگی و چوبی و یا انسانی بیسواد و بی‌خبر از قرآن و فقه و شریعت زانو می‌زنند !

سوره زمر آیه ۴۶

متن آیه :
قُلْ اَللّٰهُمَّ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْاَرْضِ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ اَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِي مَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

ترجمه :
بگو : خداوندا ! ای هستی بخش آسمانها و زمین ! ای آگاه از نهان و آشکار ! این توئی که در میان بندگانت راجع بدانچه در آن اختلاف دارند داوری می‌کنی . (من أتین توحیدی را به این کج‌اندیشان رساندم . در قیامت تو خود دانی و گمراهان) .

توضیحات :

« اَللّٰهُمَّ » : (نگا : آل عمران / ۲۶ ، مائده / ۱۱۴ ، انفال / ۳۲ ، یونس / ۱۰) . « فَاطِرَ » : (نگا : انعام / ۱۴ ، یوسف / ۱۰۱ ، ابراهیم / ۱۰ ، فاطر / ۱) منادا یا صفت (اَللّٰهُمَّ) است .

سوره زمر آیه ۴۷

متن آیه :

وَلَوْ اَنَّ لِلَّذِيْنَ ظَلَمُوْا مَا فِي الْاَرْضِ جَمِيْعًا مِّثْلَهُ مَعَهُ لَافْتَدَوْا بِهٖ مِنْ سُوْءِ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَبَدَا لَهُمْ مِنَ اللّٰهِ مَا لَمْ يَكُوْنُوْا يَحْتَسِبُوْنَ

ترجمه :

اگر ستمکاران (مشرك) تمام چیزهایی که در زمین است و همچندان آن مال ایشان باشد ، حاضر خواهند بود همه آنها را در برابر رهایی خود از عذاب شدید روز قیامت بپردازند . . . و از جانب خدا چیزی (از شکنجه و عذاب) برای ایشان جلوه‌گر و پدیدار می‌شود که گمانش نمی‌بردند (و به فکرشان هم نمی‌رسید) .

توضیحات :

« وَ لَوْ اَنَّ لِلَّذِيْنَ ظَلَمُوْا . . . » : (نگا : رعد / ۱۸ ، آل عمران / ۹۱ ، یونس / ۵۴) . « بَدَا » : ظاهر گردید . نمایان شد . « لَمْ يَكُوْنُوْا يَحْتَسِبُوْنَ » : گمان نمی‌بردند .

سوره زمر آیه ۴۸

متن آیه :

وَبَدَا لَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوْا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوْا بِهٖ يَسْتَهْزِئُوْنَ

ترجمه :

(در آن روز) اعمال زشتی را که (در دنیا) انجام می‌داده‌اند برای ایشان نمایان و آشکار می‌گردد (و کیفر بدیها را می‌بینند) و آنچه را که (در دنیا) به باد تمسخر می‌گرفته‌اند آنان را در بر می‌گیرد .

توضیحات :

« حَاقَ بِهِمْ » : ایشان را احاطه می‌کند . آنان را در بر می‌گیرد « مَا كَانُوْا بِهٖ يَسْتَهْزِئُوْنَ » : (نگا : انعام / ۱۰ ، هود / ۸ ، نحل / ۳۴ ، انبیاء / ۴۱) .

سوره زمر آیه ۴۹

متن آیه :

فَاِذَا مَسَّ الْاِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَا نَا ثُمَّ اِذَا خَوْلَتْهُ نِعْمَةٌ مِّنَّا قَالَ اِنَّمَا اُوْتِيْتُهُ عَلٰى عِلْمٍ بَلْ هِيَ فِتْنَةٌ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ

ترجمه :

هنگامی که به انسان گزند و آزار و زیان و ضرری برسد ، ما را به فریاد می‌خواند ، و هنگامی که از سوی خود نعمتی بدو عطاء می‌کنیم ، خواهد گفت : این نعمت در پرتو آگاهی و کاردانیم به من داده شده است . چنین نیست ؛ بلکه این نعمت وسیله آزمایش است ، ولیکن بیشتر مردم (این مسأله را) نمی‌دانند .

توضیحات :
« خَوْلَانَهُ » : (نگا : انعام / ۹۴ ، زمر / ۸) . « إِنَّمَا أُوتِيْتُهُ عَلَيَّ عِلْمٌ » : این نعمت را بر اثر فرزاندگی و در پرتو دانش و کاردانی به دست آورده‌ام . « فِتْنَةٌ » : امتحان . آزمایش .

سوره زمر آیه ۵۰

متن آیه :
قَدْ قَالَهَا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَمَا أَغْنَى عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

ترجمه :
این سخن را کسانی هم گفته‌اند که پیش از ایشان می‌زیسته‌اند . اما چیزهایی را که به دست آوردند بدیشان سودی نبخشید (و آنان را از عذاب ما رها نساخت و دیدند آنچه را که می‌بایست ببینند) .

توضیحات :
« قَدْ قَالَهَا . . . » : ضمیر (ها) به (مَقَالَةٌ) باز می‌گردد که از جمله سابق استفاده می‌شود .
« الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ » : (نگا : قصص / ۷۸) . « مَا أَغْنَى عَنْهُمْ » : (نگا : حجر / ۸۴ ، شعراء / ۲۰۷) .

سوره زمر آیه ۵۱

متن آیه :
فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا وَالَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ هَؤُلَاءِ سَيَّئِبُهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا وَمَا هُمْ بِمُعْجِزِينَ

ترجمه :
پس بدیهای اعمال خود را دیدند (و کیفر کارهای زشتشان را چشیدند) و از اینان هم کسانی که ستم می‌کنند (و کفر و شرک می‌ورزند) بدیهای اعمالشان (و کیفر کردار ناپاکشان) گریبانگیرشان خواهد گردید و هرگز نمی‌توانند (از چنگال عذاب الهی بگریزند و خدای را) ناتوان کنند .

توضیحات :
« مُعْجِزِينَ » : (نگا : توبه / ۲ و ۳ ، انعام / ۱۳۴ ، یونس / ۵۳) .

سوره زمر آیه ۵۲

متن آیه :
أَوَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

ترجمه :
مگر ندانسته‌اند که خداوند روزی را برای هر کس که خود بخواهد گسترده و فراخ یا تنگ و کم می‌گرداند ؟ واقعاً در این (افزایش و کاهش نعمت) نشانه‌های مهمی برای مؤمنان است (این که مواظب باشند مسبب‌الاسباب را فراموش نکنند و تنها به اسباب چشم ندوزند) .

توضیحات :
« إِنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ وَيَقْدِرُ . . . » : (نگا : رعد / ۲۶ ، اسراء / ۳۰ ، قصص / ۸۲ ، عنکبوت / ۶۲) .

سوره زمر آیه ۵۳

متن آیه :

قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

ترجمه :

(از قول خدا به مردمان) بگو : اي بندگانم ! اي آنان که در معاصي زياده‌روي هم کرده‌ايد ! از لطف و مرحمت خدا مأیوس و نااميد نگريد . قطعاً خداوند همه گناهان را مي‌آمرزد . چرا که او بسيار آمرزگار و بس مهربان است .

توضیحات :

« إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا » : مراد اين است که درهاي غفران به روي همه بندگان بدون استثناء گشوده است مشروط به اين که مفاهيم دو آيه بعدي در نظر گرفته شود : الف - دست کشيدن از گناه و برگشتن به سوي درگاه خدا . (اَنِيبُوا إِلَيَّ . . .) . ب - تسليم فرمان خدا شدن . (أَسْلِمُوا لَهُ . . .) . ج - پيروي در گفتار و کردار از احکام و قوانين الهي . (اِتَّبِعُوا أَحْسَنَ مَا . . .) . کسانی که وعده غفران را در آيه فوق مشروط به شرائطي نمي‌دانند ، و کسانی که آن را مفيد به اموري مي‌دانند ، فقط گرفتار نزاع لفظي هستند . چرا که توبه و برگشت به سوي خدا تنها با کلمات نيست و بلکه نشانه توبه ، يعني تغيير مسير ، ترك سيئات و انجام حسنات است . اين هم مقبول همگان است .

سوره زمر آیه ۵۴

متن آیه :

وَأَنِيبُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا لَهُ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ

ترجمه :

و به سوي پروردگار خود برگريد (و با ترك سيئات و انجام حسنات به سوي آفريدگارتان تغيير مسير دهيد) و تسليم او شويد (و خاشعانه و خاشعانه از اوامرش فرمانبرداري کنيد) پيش از اين که عذاب (خانه برانداز و ريشه‌کن کننده دنياي و سخت و دردناک و سرمدي اخروي) ناگهان به سوي شما تاخت آرد و ديگر کمك و ياري نشويد (و کسی نتواند شما را از عذاب خدا برهاند) .

توضیحات :

« وَأَنِيبُوا » : برگريد و توبه کنيد . « أَسْلِمُوا » : خالصانه و خاشعانه تسليم فرمان خدا شويد (نگا : بقره / ۱۳۱ ، حج / ۳۴) .

سوره زمر آیه ۵۵

متن آیه :

وَأَتَّبِعُوا أَحْسَنَ مَا أُنزِلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ بَغْتَةً وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ

ترجمه :

و از زيباترين و بهترين چيزي که از سوي پروردگارتان براي شما فرو فرستاده شده است (که قرآن است) پيروي کنيد پيش از اين که عذاب (دنياي يا اخروي) ناگهان به سوي شما تاخت آرد ، در حالي که شما بي‌خبر باشيد .

توضیحات :

« إْتِعُوا » : پیروی کنید . « أَحْسَنَ مَا أُنزِلَ إِلَيْكُمْ » : زیباترین و بهترین چیزی که برای شما انسانها نازل شده است . مراد قرآن است (نگا : زمر / ۲۳) .

سوره زمر آیه ۵۶

متن آیه :

أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ يَا حَسْرَتِي عَلَىٰ مَا فَرَّطْتُ فِي جَنْبِ اللَّهِ وَإِن كُنتُ لَمِنَ السَّآخِرِينَ

ترجمه :

(به درگاه خدا برگردید و تسلیم فرمان او شوید و از تعالیم وی پیروی کنید تا روز قیامت) کسی نگوید : دردا و حسرتا ! چه کوتاهیها که در حق (طاعت و عبادت) خدا کرده‌ام . دریغا و فسوسا ! من از زمره مسخره‌کنندگان (آئین یزدانی) بوده‌ام . (وای بر من ! سرمایه وجودم را باختادم و گرفتار خشم خدا شده‌ام !) .

توضیحات :

« أَنْ تَقُولَ » : تا نگوید . مبدا که بگوید . مفعول له است برای (أُنْبِئُوا وَ أَسْلِمُوا وَ إْتِعُوا) یا برای مضاف مقدری همچون : كَرَاهَةً ، مَخَافَةً . « يَا حَسْرَتَا » : دردا و حسرتا ! دریغا و فسوسا ! « فَرَّطْتُ » : کوتاهی کردم . سهل‌انگاری نمودم . « جَنْبِ اللَّهِ » : سوی خدا . ناحیه خدا . مراد (در حق خدا) است و منظور از آن ، تمام کارهایی است که فرمان انجام یا ترك آنها از ناحیه خدا صادر می‌شود . « وَإِن كُنتُ . . . » : حرف (إِنْ) مخفف از مثقله است ، و جمله حال است . در معنی چنین است : فَرَّطْتُ وَ أَنَا سَآخِرٌ . (نگا : کشاف) .

سوره زمر آیه ۵۷

متن آیه :

أَوْ تَقُولَ لَوْ أَنَّ اللَّهَ هَدَانِي لَكُنتُ مِنَ الْمُتَّقِينَ

ترجمه :

یا این که نگوید : اگر خداوند راهنمایی می‌کرد از زمره پرهیزگاران می‌شدم (و هم‌اکنون همچون ایشان در بهشت بسر می‌بردم . اما دیگر گذشت) .

توضیحات :

« لَوْ أَنَّ اللَّهَ هَدَانِي » : بیان چنین عباراتی به خاطر تحبیر و تحسّر است و اظهار ندامت بر گذشته است (نگا : ابراهیم / ۲۱) . یا این که چنان که قرطبی می‌گوید : سخن حقی است و مراد باطل است (نگا : انعام / ۱۴۸) .

سوره زمر آیه ۵۸

متن آیه :

أَوْ تَقُولَ حِينَ تَرَى الْعَذَابَ لَوْ أَنَّ لِي كَرَّةً فَأَكُونَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ

ترجمه :

یا این که - بدان گاه که عذاب را مشاهده می‌کند - نگوید : کاشکی بازگشتی به دنیا برایم میسر می‌بود تا از زمره نیکوکاران گردم !

توضیحات :

« كَرَّةً » : رجعت و بازگشت به دنیا (نگا : شعراء / ۱۰۲) .

سوره زمر آیه ۵۹

متن آیه :

بَلَىٰ قَدْ جَاءَ نكَآيَاتِي فَكَذَّبْتَ بِهَا وَاسْتَكْبَرْتَ وَكُنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ

ترجمه :

آری ! (ای پشیمان !) آیهای من (که در بر گیرنده تعالیم من بود ، توسط پیام آورانم) به تو رسید ، ولی آنها را تکذیب کردی و تکبر نمودی و از زمره کافران گشتی . (مقصر اصلی خودت هستی و خود کرده را چاره نیست) .

توضیحات :

« بَلَىٰ » : (نگا : بقره / ۸۱ و ۱۱۲ و ۲۶۰ ، آل عمران / ۷۶) . « اِسْتَكْبَرْتَ وَ كُنْتَ » : واژه (نفس) به صورت مذکر و مؤنث به کار می رود . در افعال (تَقُولَ) و (تَرَى) جنبه مؤنث و در افعال بعدی جنبه مذکر مورد نظر بوده است .

سوره زمر آیه ۶۰

متن آیه :

وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ تَرَى الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى اللَّهِ وُجُوهُهُم مُّسْوَدَّةٌ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ

ترجمه :

کسانی که بر خدا دروغ می بندند ، روز قیامت آنان را خواهی دید که (بر اثر غم و اندوه و ذلت و خواری) روهایشان سیاه است . مگر جایگاه متکبران دوزخ نیست ؟

توضیحات :

« وَجُوهُهُم مُّسْوَدَّةٌ » : (نگا : آل عمران / ۱۰۶ ، نحل / ۵۸ ، زخرف / ۱۷) . « مَثْوًى » : (نگا : آل عمران / ۱۵۱ ، نحل / ۲۹ ، عنکبوت / ۶۸) .

سوره زمر آیه ۶۱

متن آیه :

وَيَنْجِي اللَّهُ الَّذِينَ اتَّقَوْا بِمَفَازَتِهِمْ لَا يَمَسُّهُمُ السُّوءُ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

ترجمه :

خداوند کسانی را که تقوا پیشه کرده اند رهایی می بخشد و به مقصودشان می رساند . هیچ گونه بدی و بلائی بدیشان نمی رسد و غمگین و اندوهگین نمی گردند .

توضیحات :

« بِمَفَازَتِهِمْ » : مفازه ، مصدر میمی و به معنی رستگاری و کامیاب شدن و به آرزو رسیدن است (نگا : آل عمران / ۱۸۸ ، نبا / ۳۱) . حرف (ب) برای ملامت است .

سوره زمر آیه ۶۲

متن آیه :

اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ

ترجمه :

خدا آفریدگار همه چیز است و همه چیز را می‌پاید و مراقبت می‌نماید .

توضیحات :

« وَكَيْلٌ » : عهده‌دار و نگاهدار . ناظر و مراقب (نگا : آل‌عمران / ۱۷۳ ، انعام / ۶۶ و ۱۰۲ و ۱۰۷)

سوره زمر آیه ۶۳

متن آیه :

لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

ترجمه :

کلیدهای آسمانها و زمین از آن او است . کسانی که آیات خدا را باور نمی‌دارند ایشان زیانکارند . (چرا که قوانین و رهنمودهای کسی را نمی‌پذیرند که مالک و صاحب سراسر جهان و فرمانده و گرداننده آن است) .

توضیحات :

« مَقَالِيدٌ » : جمع مِقْلَاد ، کلیدها . « لَهُ مَقَالِيدٌ . . . » : کنایه از مالکیت و حاکمیت است .

سوره زمر آیه ۶۴

متن آیه :

قُلْ أَغْفِرِ اللَّهُ تَأْمُرُونِي أَعْبُدُ أَيُّهَا الْجَاهِلُونَ

ترجمه :

بگو : ای نادانان ! آیا به من دستور می‌دهید که غیر خدا را پرستش کنم ؟ !

توضیحات :

« أَغْفِرِ اللَّهُ . . . » : مشرکان با لحنی آمرانه و بدون ذکر دلیل و منطق از پیغمبر می‌خواستند بت‌های ایشان را پرستش نماید تا بدو ایمان بیاورند و از او پیروی کنند .

سوره زمر آیه ۶۵

متن آیه :

وَلَقَدْ أَوْحِيَ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكَ لَئِن أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ

ترجمه :

به تو و به یکایک پیغمبران پیش از تو وحی شده است که اگر شرک‌ورزی کردارت (باطل و بی‌پاداش می‌گردد و) هیچ و نابود می‌شود ، و از زیانکاران خواهی بود .

توضیحات :

« لَئِن أَشْرَكْتَ . . . » : پیغمبران معصومند و شرک نمی‌ورزند . چنین خطابي گوشه زدن به دیگران است . « لَيَحْبَطَنَّ » : قطعاً هیچ و نابود و بی‌پاداش و بیسود می‌شود (نگا : بقره / ۲۱۷ ، آل‌عمران / ۲۲ ، مائده / ۵۳) .

سوره زمر آیه ۶۶

متن آیه :
بَلِ اللّٰهِ فَاعْبُدْ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ

ترجمه :
پس در این صورت تنها خدا را بپرست و از زمره سپاسگزاران باش .

توضیحات :
« اللّٰهُ » : مفعول مقدم (اَعْبُدْ) و تقدیم آن برای حصر است . « بَلْ . . . » : پس در این صورت . با توجه به این .

سوره زمر آیه ۶۷

متن آیه :
وَمَا قَدَرُوا اللّٰهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ

ترجمه :
آنان آن گونه که شایسته است خدا را نشناخته‌اند (این است که تو را به شرك مي‌خوانند . خدا آن کسی است که) در روز قیامت سراسر کره زمین یکپاره در مشت او قرار دارد و آسمانها با دست راست او در هم پیچیده می‌شود . خدا پاک و منزّه از شرك آنان (و دور دور از انبازهای ایشان و فراتر از اندیشه انسان) است .

توضیحات :
« مَا قَدَرُوا اللّٰهَ حَقَّ قَدْرِهِ » : (نگا : انعام / ۹۱ ، حجّ / ۷۴) . « قَبْضَتُهُ » : قبض به معنی در مشت گرفتن است و اینجا به معنی (مقبوض) یعنی (در مشت) است . مراد این است که همه زمین در قبضه قدرت و تحت تصرف او است . « مَطْوِيَّاتٌ » : در پیچیده‌ها . در هم نوردیده‌ها . (نگا : انبیاء / ۱۰۴) . « بِيَمِينِهِ » : با دست راست او . انتخاب دست راست بدان خاطر است که اغلب مردم کارهای مهم را با دست راست انجام می‌دهند و قوت و قدرت بیشتری در آن احساس می‌کنند . همه این تشبیهات و تعبیرات ، کنایه از سلطه مطلق پروردگار بر عالم هستی است و این سلطه در جهان دیگر برای انسانها محسوستر و آشکارتر است .

سوره زمر آیه ۶۸

متن آیه :
وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعَقَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللّٰهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ

ترجمه :
در صور دمیده خواهد شد و تمام کسانی که در آسمانها و زمین هستند می‌میرند مگر کسانی که خدا بخواهد (آنان را تا زمان دیگری زنده بدارد) . سپس بار دیگر در آن دمیده می‌شود ، به ناگاه همگی (جان می‌گیرند و) بپا می‌خیزند و می‌نگرند (تا در حق ایشان چه شود و حساب و کتابشان کی انجام پذیرد و سرنوشتشان به کجا بینجامد) .

توضیحات :
« الصُّورِ » : (نگا : انعام / ۷۳ ، کهف / ۹۹ ، طه / ۱۰۲) . « صَعَقَ » : مُرد (نگا : طور / ۴۵) . « مَنْ شَاءَ اللّٰهُ » : قرآن و خبر صحیح مشخص فرموده‌اند مراد از چنین افرادی که مستثنی هستند

چه کسانی می‌باشند (نگا : المراغي) . « قِيَامٌ » : جمع قائم ، ایستادگان . « يَنْظُرُونَ » : چشم به راه حساب و کتاب و سزا و جزا و شقاوت و سعادت ابدی خویش هستند .

سوره زمر آیه ۶۹

متن آیه :
وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ نُورَ رَبِّهَا وَوُضِعَ الْكِتَابُ وَجِيءَ بِالنَّبِيِّينَ وَالشُّهَدَاءِ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

ترجمه :

و زمین (محشر و عرصات قیامت) با نور (تجلی) خداوندگارش روشن می‌شود ، و کتاب (و نامه اعمال به دست صاحبانش) گذاشته می‌شود و پیغمبران و گواهان آورده می‌شوند ، و راست و درست میان مردم داوری می‌گردد ، و اصلاً بدیشان ستم نمی‌شود .

توضیحات :

« أَشْرَقَتْ » : روشن شد . تابان گردید . « الْأَرْضُ » : مراد زمین محشر و گستره قیامت است . « نُورَ رَبِّهَا » : با نور خداوندگارش . مراد از نور خدا ، پرتو تجلی است (نگا : اعراف / ۱۴۳) . بعضیها نور را کنایه از عدل و داد الهی گرفته‌اند که محشر را نورانی می‌کند . « وَوُضِعَ الْكِتَابُ » : نامه اعمال به دست صاحبان آن داده می‌شود (نگا : اسراء / ۱۳ و ۱۴ ، كهف / ۴۹) . « الشُّهَدَاءِ » : جمع شهید ، گواهان . مراد انبیاء (نگا : نساء / ۴۱ ، قصص / ۷۵) و علماء و راهنمایان امت محمدی (نگا : یقره / ۱۴۳) و فرشتگان است (نگا : نساء / ۱۶۶ ، ق / ۲۱ ، انفطار / ۱۰ - ۱۲) . در صورت اول ، عطف (الشُّهَدَاءِ) بر (النَّبِيِّينَ) از قبیل عطف عام بر خاص است .

سوره زمر آیه ۷۰

متن آیه :
وَوَفَّيْتُ كُلَّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُونَ

ترجمه :

و به تمام و کمال سزا و جزای هر کاری را که انسان کرده است بدو داده می‌شود ، و خدا (از هر کس دیگری) بهتر می‌داند که آنان چه کارهایی را می‌کرده‌اند .

توضیحات :

« وَوَفَّيْتُ كُلَّ نَفْسٍ » : (نگا : آل عمران / ۲۵) . « هُوَ أَعْلَمُ . . . » : مراد این است ، احضار گواهان نه بدان خاطر است که اعمال مردم را برای خدا معلوم سازند . بلکه بدان خاطر است تا خود مردم کردارشان را به یاد آورند و با چشم خویش کشته خویشتن را ببینند و گواهان بر آن گواهی دهند .

سوره زمر آیه ۷۱

متن آیه :
وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًا ۚ حَتَّىٰ إِذَا جَاؤُوهَا فَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمْ وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِن حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَىٰ الْكَافِرِينَ

ترجمه :

و کافران به سوي دوزخ گروه گروه رانده مي‌شوند و هنگامي که بدانجا رسيدند درهاي آن به رویشان گشوده مي‌گردد و نگهبانان دوزخ بدیشان مي‌گویند : آیا پیغمبراني از جنس خودتان به میانتان نیامده‌اند تا آیه‌هاي پروردگارتان را براي شما بخوانند و شما را از رویاروئي چنین روزي بترسانند ؟ مي‌گویند : آري ! (پیغمبران برانگیخته شدند و اوامر و نواهي خدا را به ما رساندند و از عذاب آخرت بیمان دادند) وليکن فرمان عذاب بر کافران ثابت و قطعي است (و ما راه کفر در پيش گرفتيم و بايد هم تاوان آن را بپردازيم و چنین سرنوشت شومي داشته باشيم) .

توضیحات :

« سِيقَ » : سِيقُ داده شد . رانده شد . « زُمَرًا » : جمع زُمَرَة ، گروه گروه . فوج فوج . دسته دسته . « خَزَنَتَهَا » : خَزَنَة جمع خازن ، محافظان ، نگهبانان . « رَسُلَ مَنكُم » : پیغمبراني از جنس و نوع خودتان . مراد این است که پیغمبران به زبان خودتان شریعت را به شما تفهیم کرده‌اند . « أَلَمْ يَأْتِكُمْ رَسُلٌ مِّنكُم » : این پرسش جنبه توبيخ و تهدید دارد « حَقَّتْ كَلِمَةُ . . . » : (نگا : یونس / ۳۳ و ۹۶ ، نحل / ۳۶) .

سوره زمر آیه ۷۲

متن آیه :
قِيلَ ادْخُلُوا ابْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَيَنسَ مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ

ترجمه :

بدیشان گفته مي‌شود : از درهاي دوزخ داخل شويد . جاويدانه در آن مي‌مانيد . جاياگاه متکبران چه بد جاياگهي است .

توضیحات :

« مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ » : (نگا : نحل / ۲۹ ، زمر / ۶۰) .

سوره زمر آیه ۷۳

متن آیه :
وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا رَبَّهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًا حَتَّى إِذَا جَاؤُوهَا وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ

ترجمه :

و کسانی که از (عذاب و خشم) پروردگارشان مي‌پرهيزند ، گروه گروه به سوي بهشت رهنمود مي‌شوند تا بدان گاه که به بهشت مي‌رسند ، بهشتي که درهاي آن (براي احترامشان به رویشان) باز است . بدین هنگام نگاهبانان بهشت بدیشان مي‌گویند : درودتان باد ! خوب بوده‌اید و به نيکي زيسته‌اید ، پس خوش باشيد و داخل بهشت شويد و جاودانه در آن بمانيد .

توضیحات :

« وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا » : در حالي که درهاي آن به رویشان باز است . حرف واو ، حاليه است (نگا : ص / ۵۰) . همین عبارت در آیه ۷۱ بدون واو است ، چرا که جهنم به منزله زندان است و در زندان هنگامي گشوده مي‌شود که زنداني يا زندانياني را بدانجا برسانند . ولي در این آیه حرف واو بيانگر جاي خوب و باصفائي است که چون بزرگاني را بدانجا مي‌برند که در پيش خدا ارجمندند ، به احترام ايشان درها قبلاً باز شده و آماده تشریف فرمائي و ورود ايشان است . « سَلَامٌ عَلَيْكُمْ » : درودتان باد ! در امن و امان هستيد . « طِبْتُمْ » : در دنيا خوب بوده‌اید و به نيکي زيسته‌اید . خوش باشيد و به خوشي زندگي کنيد ! تلاشتان نيکو بوده است و پاداشتان نيکو

خواهد بود (نگا : المراغي) . جاه و مکان خوب و خوشي داريد .

سوره زمر آيه ۷۴

متن آيه :

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقَنَا وَعْدَهُ وَأَوْرَثَنَا الْأَرْضَ نَتَّبِعُوهُ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَاءُ فَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ

ترجمه :

و ميگويند : سپاس و ستايش خداوندي را سزا است كه با ما به وعده خويش (كه توسط پيغمبران به آدميزادگان داده بود) وفا كرد و سرزمين (بهشت) را از آن ما نموده است تا در هر جائي از بهشت كه بخواهيم منزل گزينيم و بسر بريم . پاداش عمل كنندگان (به دستورات پروردگار) چه خوب و جالب است !

توضيحات :

« صَدَقْنَا وَعْدَهُ » : (نگا : آل عمران / ۱۵۲ ، انبياء / ۹) . « أَوْرَثْنَا » : به ما داده است . از آن ما كرده است (نگا : اعراف / ۱۲۸ و ۱۳۷ ، شعراء / ۵۹) . « نَتَّبِعُوهُ » : جاگاه خود مي كنيم . جاگزين مي شويم و بسر مي بريم (نگا : يوسف / ۵۶ ، يونس / ۸۷ و ۹۳) . « حَيْثُ » : هر كجا . (نگا : بقره / ۳۵ و ۵۸ و ۱۴۴) .

سوره زمر آيه ۷۵

متن آيه :

وَيَرَى الْمَلَائِكَةَ حَاقِّينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَقِيلَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

(در آن روز ، اي مخاطب !) فرشتگان را خواهي ديد كه گرداگرد عرش خدا حلقه زده اند و به سپاس و ستايش پروردگار خود مشغولند . در ميان (بندگان خدا داوري مي شود) و دادگرانه و واقعي در ميانشان داوري مي گردد ، (و از سوي همه هستي فرياد برآورده مي شود) و گفته مي شود : حمد و سپاس خداوند جهانيان را سزا است !

توضيحات :

« حَاقِّينَ » : طواف كنندگان و گردندگان . حلقه زندگان . فراگيرندگان . « قُضِيَ بَيْنَهُمْ » : (نگا : يونس / ۱۹ و ۴۷ و ۵۴ ، هود / ۱۱۰ ، زمر / ۶۹) .

سوره غافر آيه ۱

متن آيه :

حم

ترجمه :

حا . ميم .

توضيحات :

« حم » : حا . میم . از حروف مقطعه است (نگا : بقره / ۱) .

سوره غافر آیه ۲

متن آیه :

تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ

ترجمه :

فرو فرستادن این کتاب (قرآن) از سوی یزدان چیره و آگاه انجام می‌پذیرد .

توضیحات :

« تَنْزِيلُ الْكِتَابِ . . . » : (نگا : زمر / ۱) .

سوره غافر آیه ۳

متن آیه :

غَافِرِ الذَّنْبِ وَقَائِلِ التَّوْبِ شَدِيدِ الْعِقَابِ ذِي الطَّوْلِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ إِلَيْهِ الْمَصِيرُ

ترجمه :

یزدانی که بخشنده گناه ، پذیرنده توبه ، دارای عذاب سخت ، و صاحب انعام و احسان است . هیچ معبودی جز او وجود ندارد . بازگشت به سوی او است .

توضیحات :

« قَائِلِ » : قبول کننده . پذیرنده . « التَّوْبِ » : جمع تَوْبَةٍ ، بازگشتها . یا این که مصدر است و به معنی بازگشتن . « الطَّوْلِ » : فضل . قدرت . احسان و انعام . (نگا : نساء / ۲۵ ، توبه / ۸۶) . « الْمَصِيرُ » : (نگا : بقره / ۱۲۶ و ۲۸۵ ، آل عمران / ۲۸) .

سوره غافر آیه ۴

متن آیه :

مَا يَجَادِلُ فِي آيَاتِ اللَّهِ إِلَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَا يَغْرُرُكَ تَقَلُّبُهُمْ فِي الْبِلَادِ

ترجمه :

هیچ کسی در مقابل آیات خدا پرخاشگری نمی‌کند و به ستیز نمی‌ایستد . مگر آنان که کافر باشند . آمد و شد و سلطه و قدرت کافران در شهرها و کشورها ، تو را گول نزنند .

توضیحات :

« مَا يَجَادِلُ فِي . . . » : مراد از جدال و کشمکش درباره قرآن ، جدال و نزاع باطل است (نگا : کهف / ۵۶ ، حج / ۳) نه مباحثه و مناظره‌ای که برای روشن‌گری معانی و حل مشکلات کتاب الهی میان اهل علم در می‌گیرد (نگا : نحل / ۱۲۵) . « تَقَلُّبُ » : رفت و آمد . برو و بیا . سیر و سیاحت . مراد آمد و شد برای تجارت و گردش و قدرت نمایی برای سلطه‌گری و حيله‌گری است (نگا : نحل / ۴۶) .

سوره غافر آیه ۵

متن آیه :

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَالْأَحْزَابُ مِنْ بَعْدِهِمْ وَهَمَّتْ كُلُّ أُمَّةٍ بِرَسُولِهِمْ لِيَأْخُذُوهُ وَجَادَلُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ فَأَخَذْتَهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ

ترجمه :

پیش از اینان (که مشرکان معاصرند) قوم نوح و دسته‌ها و گروه‌هایی (همچون عاد و ثمود و لوط) که بعد از ایشان بوده‌اند (پیغمبران خدا را) تکذیب کرده‌اند و همه ملت‌ها خواسته‌اند که با (زر و زور و تزویر) در حق پیغمبر خود توطئه کنند تا او را بگیرند و (بکشند . گذشته از این با دلائل و براهین فرستادگان خدا) به ناحق جدال و نزاع ورزیده‌اند ، تا به وسیله باطل حق را نابود و برطرف کنند . ولی من ایشان را (به عذاب دنیوی) گرفتار ساختم . آیا عقاب (و عذاب دنیوی) من نسبت بدیشان چگونه است ؟ (ویرانه‌های شهرهایشان در مسیر مسافرت‌های شما به چشم می‌خورد ، و سرنوشت شوم و عاقبت سیاه و تاریک ایشان بر صفحات تاریخ و در سینه‌های صاحب‌دلان ثبت است ، بنگرید و عبرت بگیرید) .

توضیحات :

« الْأَحْزَابُ » : گروه‌ها و دسته‌هایی که علیه پیغمبران همدست و همپشت شده‌اند و برای اسارت و کشتن و آزارشان به تلاش ایستاده‌اند . در آیه ۱۲ و ۱۳ سوره ص به برخی از چنین گروه‌ها و دسته‌هایی اشاره شده است . « هَمَّتْ » : قَصِدُ كَرِهَتْ . توطئه چیده است (نگا : مائده / ۱۱ ، یوسف / ۲۴ ، توبه / ۱۳ و ۷۴) . « لِيَأْخُذَهُ » : تا او را اسیر کنند . واژه اخذ در اینجا به معنی اسیر یعنی اسیر کردن است . همان گونه که اخذ به معنی اسیر است . « لِيُدْحِضُوا » : تا باطل گردانند . تا مغلوبش نمایند (نگا : کهف / ۵۶ ، صافات / ۱۴۱) . « فَأَخَذْتَهُمْ » : من ایشان را گرفتار کردم . من آنان را هلاك ساختم . « فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ » : (نگا : رعد / ۳۲) .

سوره غافر آیه ۶

متن آیه :

وَكَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ

ترجمه :

این چنین ، فرمان پروردگارت بر کافران (و مشرکانی که راه‌های ظلم و جنایت را با پای خود پیموده‌اند ، و با اراده خویش بر گناهکاریها و بزهکاریها اصرار و ابرام ورزیده‌اند ، اجرا شده است و) تحقق پذیرفته است ، و آن این که ایشان دوزخیانند .

توضیحات :

« كَذَلِكَ » : همان گونه که . همچنین . یعنی همان گونه که کفار ستمکار پیشین مورد قهر خدا قرار گرفته‌اند ، اینان نیز به قهر خدا در دنیا گرفتار می‌آیند ، و سرانجام هم به دوزخ درمی‌آیند . چرا که دوزخینند . فرمان خدا مبنی بر این که کافران سیاه دل تاریخ را شامل شده است . « حَقَّتْ . . . » : (نگا : یونس / ۳۳ و ۹۶ ، نحل / ۲۶ ، زمر / ۷۱) . « أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ » : این عبارت بدل (کَلِمَةٌ) و مرفوع است . یا لام تعلیل محذوف است و جمله منصوب است .

سوره غافر آیه ۷

متن آیه :

الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ

ترجمه :

آنان که بردارندگان عرش خدایند و آنان که گرداگرد آنند به سپاس و ستایش پروردگارشان

سرگرمند و بدو ایمان دارند و برای مؤمنان طلب آمرزش می‌کنند (و می‌گویند :) پروردگارا ! مهربانی و دانش تو همه چیز را فرا گرفته است (هم اعمال و اقوالشان را کاملاً می‌دانی و هم مرحمت و مهربانیت می‌تواند ایشان را دربر گیرد) پس در گذر از کسانی که (از گناهان دست می‌کشند و به طاعات و عبادات می‌پردازند ، و از راههای انحرافی دوری می‌گزینند و به راستی راهت) برمی‌گردند و راه تو را در پیش می‌گیرند ، و آنان را از عذاب دوزخ مصون و محفوظ فرما .

توضیحات :

« الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ » : فرشتگانی که بردارندگان عرش هستند . تعداد نفرات فرشتگان حامل عرش عظیم و نحوه حمل ایشان ، و خود عرش بر ما مجهول است . قرآن و سنت متواتر تفصیلی در این باره نداده‌اند . در این باره دم نمی‌زنیم و امر آن را به خدا حواله می‌داریم (نگا : المراغي) . « رحمة » : از لحاظ نحوی تمییز و از نظر معنی فاعل است . « قِهِم » : به دورشان دار . محفوظ و مصونشان فرما . واژه (ق) فعل امر ماده (وقی) است .

سوره غافر آیه ۸

متن آیه :

رَبَّنَا وَأَدْخِلْهُمْ جَنَّاتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدْتَهُمْ وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

ترجمه :

پروردگارا ! آنان را به باغهای همیشه ماندگار بهشتی داخل گردان که بدیشان (توسط پیغمبران) وعده داده‌ای ، همراه با پدران خوب و همسران شایسته و فرزندان بایسته ایشان . قطعاً تو (بر هر چیزی) چیره و توانا و (در هر کاری) دارای فلسفه و حکمت هستی .

توضیحات :

« جَنَّاتٍ عَدْنٍ » : (نگا : توبه / ۷۲ ، رعد / ۲۳ ، نحل / ۳۱ ، کهف / ۳۱) . « صَلَحَ » : شایسته شد . بایسته گردید . کار نیک کرد (نگا : رعد / ۲۳) .

سوره غافر آیه ۹

متن آیه :

وَقِهِمُ السَّيِّئَاتِ وَمَنْ تَقِ السَّيِّئَاتِ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمْتَهُ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

ترجمه :

و آنان را از (عقوبت دنیوی و کیفر اخروی) بدیها نگاهدار ، و تو هر که را در آن روز از کیفر بدیها نگاهداری ، واقعاً بدو رحم کرده‌ای (و مورد الطاف خود قرار داده‌ای) و آن مسلماً رستگاری بزرگ و نیل به مقصود سترگی است .

توضیحات :

« تَقِ » نگاهداری . به دور داری . « يَوْمَئِذٍ » : آن روز که قیامت است « السَّيِّئَاتِ » : بدیها . مراد عقوبتهای دنیوی و کیفرهای اخروی است . ذکر آن بعد از (عَذَابَ الْجَحِيمِ) از قبیل ذکر عام بعد از خاص است . « الْفَوْزُ » : رستگاری . نیل به مقصود و رسیدن به مراد .

سوره غافر آیه ۱۰

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنَادُونَ لِمَقْتِ اللَّهِ أَكْبَرُ مِنْ مَقْتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ إِذْ تُدْعَوْنَ إِلَى الْإِيمَانِ فَتَكْفُرُونَ

ترجمه :

(پس از آن که کافران به دوزخ افتادند ، از سوي فرشتگان و مؤمنان) کافران صدا زده مي‌شوند که قطعاً خدا بيش از اين که خودتان بر خويشتن خشمگينيد بر شما خشمگين است ، چرا که (در دنيا توسط انبياء و علماء) به سوي ايمان آوردن فرا خوانده مي‌شديد و راه کفر در پيش مي‌گرفتيد .

توضیحات :

« يُنَادُونَ » : فریاد زده مي‌شوند . صدا زده مي‌شوند . « مَقْتُ اللَّهِ » : خشم خدا . اضافه (مَقْتُ) به (الله) اضافه مصدر به فاعل خود است . « مَقْتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ » : خشمگين شدن خودتان بر خويشتن . اضافه (مقت) به (کم) نیز از قبيل اضافه مصدر به فاعل خود است . علت خشم کافران بر نفس خود از اين لحاظ است که خودشان سبب مصائب و بلايای خويشتن شده‌اند (نگا : ابراهيم / ۲۲) . « إِذْ » : چرا که .

سوره غافر آیه ۱۱

متن آیه :

قَالُوا رَبَّنَا أَمَتَنَا اثْنَتَيْنِ وَأَحْيَيْتَنَا اثْنَتَيْنِ فَاعْتَرَفْنَا بِذُنُوبِنَا فَهَلْ إِلَىٰ خُرُوجٍ مِّن سَبِيلٍ

ترجمه :

کافران مي‌گويند : پروردگارا ! ما را دوبار ميرانده‌اي و دوبار زنده کرده‌اي ، و ما (در اين مرگها و حياتها به قدرت تو پي برده‌ايم و همه چيز را فهميده‌ايم ، اکنون) به گناهان خود اعتراف مي‌کنيم ، آیا راهي براي خارج شدن (از دوزخ و بازگشت به دنيا و جبران مافات) وجود دارد ؟ !

توضیحات :

« أَمَتْنَا اثْنَتَيْنِ » : دو بار ما را ميرانده‌اي . مراد از ميراندن اول ، آفرينش خاك بي‌جان انسان از عدم محض است (نگا : بقره / ۲۸) ، و مراد از ميراندن دوم ، مرگ بعد از پايان عمر است . « أَحْيَيْتَنَا اثْنَتَيْنِ » : دو بار ما را زندگي بخشیده‌اي . مراد از حیات دوم ، زنده گرداندن اموات پس از پايان جهان و سر بر آوردن از گورها به هنگام رستاخيز است . اشاره دوزخيان به دو بار ميراندن و زنده گرداندن شايد بدین خاطر باشد که مي‌خواهند بگویند ، اي خداوندي که مالک مرگ و حياتي ! توانائي اين را داري که دو ممت و دو حیات را براي ما تبديل به سه ممت و سه حیات کني و ما را بازگرداني تا در مقام جبران برآئيم .

سوره غافر آیه ۱۲

متن آیه :

ذَلِكُمْ يَأْتُهُ إِذَا دُعِيَ اللَّهُ وَحْدَهُ كَفَرْتُمْ وَإِنْ يُشْرَكْ بِهِ تُؤْمِنُوا فَالْحُكْمُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ

ترجمه :

اين (عذابي که در آن هستيد) بدان خاطر است که شما هنگامی که خدا به يگانگي خوانده مي‌شد نمي‌پذيرفتيد ، و اگر براي خدا انباز قرار داده مي‌شد باور مي‌داشتيد . پس در اين صورت فرمانروائي و داوري از آن خداوند والا مقام و بزرگوار است (و هر گونه که خود بخواهد درباره شما حکم صادر و داوري خواهد کرد . هم اينک بتان و کساني را که شريك خدا و صاحب سلطه مي‌دانستيد به فریاد خوانيد تا شما را از دوزخ بدر آرند !) .

توضیحات :

« إِذَا دُعِيَ اللَّهُ وَحْدَهُ . . . » : (نگا : زمر / ۴۵) .

سوره غافر آیه ۱۳

متن آیه :
هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ آيَاتِهِ وَيُنَزِّلُ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ رِزْقًا وَمَا يَتَذَكَّرُ إِلَّا مَنْ يُنِيبُ

ترجمه :

او کسی است که دلایل (قدرت) و نشانه‌های (عظمت) خود را به شما می‌نمایاند و از آسمان برای شما روزی می‌فرستد . اما تنها کسانی متوجه (این مسأله) می‌گردند که (عناد را رها کنند و به سوی اندیشیدن درباره نشانه‌های آفاق و انفس خدا) برگردند .

توضیحات :

« آيَاتِهِ » : دلایل قدرت و عظمت ، و نشانه‌های آفاق و انفسی که تمام جهان هستی را پر کرده است . « رِزْقًا » : روزی . مراد وسیله تولید روزی است ، همچون باران و برف و هوا و نور آفتاب و اشعه‌های دیگر که برای زندگی موجودات زنده از جمله انسان ضروری هستند . « يَنْبِيبُ » : برمی‌گردد . مراد ترك عناد و رجوع به خدا است در پرتو اندیشه و شناخت امور .

سوره غافر آیه ۱۴

متن آیه :
فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ

ترجمه :

اکنون که چنین است ، خدا را به فریاد بخوانید و عبادت و طاعت را خاص او بدانید ، هر چند که کافران دوست نداشته باشند .

توضیحات :

« فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ . . . » : (نگا : اعراف / ۲۹ ، یونس / ۲۲ ، عنکبوت / ۶۵) .

سوره غافر آیه ۱۵

متن آیه :
رَفِيعُ الدَّرَجَاتِ ذُو الْعَرْشِ يُلْقِي الرُّوحَ مِنْ أَمْرِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ لِيُنذِرَ يَوْمَ التَّلَاقِ

ترجمه :

خدا دارای مقامات والا و کمالات بالا و تخت فرماندهی است ، و او وحی را به فرمان خود برای هر کس از بندگانش که بخواهد نازل می‌کند تا (مردمان را) از روز رویارویی (ایشان با خدا برای حساب و کتاب) بترساند .

توضیحات :

« رَفِيعُ الدَّرَجَاتِ » : صاحب مقامات بالا و مراتب والا . یعنی خدا درجات کمال و اوصاف جلال او آن قدر بالا است که کمال و جلالی در مقابلش کمال و جلال نیست ، و همای بلند پرواز عقل و علم بشری هرگز به ذیل آن هم نمی‌رسد ، چه رسد به اوج آن . عظیم‌الصفات . برخی رفیع‌الدرجات را به معنی برافرازنده آسمانها (نگا : زادالمسیر) و بالا برنده درجات بندگان (نگا : نمونه) دانسته‌اند . بعضی هم گفته‌اند : درجات و مقامات در دست خدا است و به هر کس که بخواهد می‌دهد (نگا : کشاف) . « ذُو الْعَرْشِ » : خالق و مالک عرش . دارای تخت و سریر سلطنت

جهان هستی . « الرُّوحَ » : وحی (نگا : نحل / ۲ ، شوری / ۵۲) . « مِنْ أَمْرِهِ » : به فرمان خود . « يَوْمَ التَّلَاقِ » : روز قیامت است که در آن پیشینیان و پسینیان و زمینیان و آسمانیان به همدیگر می‌رسند و یکدیگر را ملاقات می‌کنند ، و هر کسی با اعمالی که کرده است رو به رو می‌شود و سزا و جزای آن را می‌بیند . یاء تلاقی در رسم الخط قرآنی حذف شده است .

سوره غافر آیه ۱۶

متن آیه :

يَوْمَ هُمْ بَارِزُونَ لَا يَخْفَىٰ عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ شَيْءٌ لِّمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ

ترجمه :

روز رویارویی روزی است که مردمان ظاهر و آشکار می‌شوند (و تمام پرده‌ها و حجابها کنار می‌روند و موانع مادی برچیده می‌شوند . بالاخره علاوه از سر بر آوردن مردم از گورها ، درون و برون و خلوت و جلوت همه انسانها نمودار می‌گردد) و چیزی از (کار و بار و رفتار و پندار) ایشان بر خدا پنهان نمی‌ماند . (فریاد وحشتناکی را می‌شنوند که می‌گوید :) ملك و حكومت ، امروز از آن کیست ؟ (پاسخ قاطعانه داده می‌شود که) از آن خداوند یکتای چیره و توانا است .

توضیحات :

« يَوْمَ » : بدل از (يَوْمَ) قبلی است که مفعول به (لِيُنذِرَ) بود . « بَارِزُونَ » : جمع بارز ، نمایان . آشکار . مراد این است که مردمان از گورها خارج می‌گردند و ظاهر و نمایان می‌شوند و چیزی ایشان را از دیدها پنهان نمی‌دارد (نگا : طه / ۱۰۶ ، ابراهیم / ۲۱ و ۴۸) . هستی و هویت و اسرار و کردار انسانها روشن و ظاهر می‌شود و هیچ چیزی مکتوم نمی‌ماند (نگا : كهف / ۴۷ ، طارق / ۹) .

سوره غافر آیه ۱۷

متن آیه :

الْيَوْمَ تَجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

ترجمه :

امروز هر کسی در برابر کاری که کرده است جزا و سزا داده می‌شود . هیچ گونه ستمی امروز وجود نخواهد داشت . بی‌گمان خداوند سریع‌الحساب است (و حساب و کتاب کسی را از موقع مقرر به تأخیر نمی‌اندازد) .

توضیحات :

« تجزي . . . » : (نگا : طه / ۱۵ ، یونس / ۵۲) .

سوره غافر آیه ۱۸

متن آیه :

وَأَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْأَذْقَةِ إِذِ الْقُلُوبُ لَدَى الْحَنَاجِرِ كَاطْمِينَ مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ حَمِيمٍ وَلَا شَفِيعٌ يُطَاعُ

ترجمه :

(ای محمد !) آنان را از روز نزدیک بترسان (که قیامت است) . آن زمانی که دلها (از شدت وحشت) به گلوگاه می‌رسند (و انگار از جای خود کنده و به بالا پرت شده‌اند) و تمام وجودشان مملو از خشم و اندوه می‌گردد (خشم بر کسانی که ایشان را به چنین سرنوشتی دچار کرده‌اند ، و خشم بر خود که به حرف دیگران گوش فرا داده‌اند ، و غم و اندوه بر روزگار هدر رفته و طلای

عمر باخته شده) . ستمگران نه داراي دوست دلسوزند ، و نه داراي میانجیگری که میانجی او پذیرفته گردد .

توضیحات :

« يَوْمَ الْأَرْزَقَةِ » : روز نزدیک . مراد قیامت است که به عَلَّتْ نَزْدِيكَ بودن آن چنین نامیده شده است (نگا : نَجْم / ۵۷) . « إِذْ » : بدل از (يَوْمَ) است . « الْحَنَاجِرُ » : جمع حَنْجَرَةٍ ، حلقوم . گلوگاه . « الْقُلُوبُ لَدَيَّ الْحَنَاجِرِ » : این سخن کنایه از شدت خوف و مضیقت است (نگا : احزاب / ۱۰) . « كَاظِمِينَ » : فرو خورندگان خشم . کسانی که غم و اندوه را در سینه‌ها حبس می‌کنند . حال است . « حَمِيمٍ » : دوست صمیمی و دلسوز (نگا : شعراء / ۱۰۱) .

سوره غافر آیه ۱۹

متن آیه :

يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ

ترجمه :

خداوند از دزدانه نگاه کردن چشمها و از رازی که سینه‌ها در خود پنهان می‌دارند ، آگاه است .

توضیحات :

« خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ » : خیانت چشمان و دزدانه نگاه کردن آنها . چشمان خائن و بدنظر . در صورت اول ، واژه (خَائِنَةَ) مصدر است ، و در صورت دوم اسم فاعل ، و اضافه صفت به موصوف خود است و در اصل (الْأَعْيُنَ الْخَائِنَةَ) است .

سوره غافر آیه ۲۰

متن آیه :

وَاللَّهُ يَقْضِي بِالْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِهِ لَا يَقْضُونَ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

ترجمه :

خداوند به حق و عدل داوری می‌کند ، و کسانی را که به جای او به فریاد می‌خوانند (به سبب عجز و ناتوانی) کمترین داوری از دست ایشان ساخته نیست (و اصلاً کارهای نیستند تا داوری به پیش ایشان برده شود) . تنها خدا شنوا و بینا است .

توضیحات :

« مِن دُونِهِ » : به جای او . بغیر از او . « لَا يَقْضُونَ شَيْئًا » : اصلاً داوری نمی‌کنند . یعنی فرماندار و قاضی‌القضات فقط خدا است و بس و دیگران جملگی ضعیف و درمانده‌اند .

سوره غافر آیه ۲۱

متن آیه :

أَوْ لَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ كَانُوا مِن قَبْلِهِمْ كَانُوا هُمْ أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَآثَارًا فِي الْأَرْضِ فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ يَذْنُوبِهِمْ وَمَا كَانَ لَهُم مِّنَ اللَّهِ مِن وَّاقٍ

ترجمه :

آیا در زمین به سیر و سیاحت نپرداخته‌اند تا ببینند سرانجام کار کسانی که پیش از ایشان بوده‌اند به کجا کشیده است . آنان نیرویشان و آثارشان در زمین بیشتر از شما بوده است و خداوند ایشان را به سبب گناهانشان گرفته و هلاک ساخته است و مدافعی در برابر (عذاب) خدا

نداشته‌اند (و کسی ایشان را از عذاب رهایی نداده است) .

توضیحات :

« أُولَٰئِكَ يَسِيرُونَ . . . » : (نگا : یوسف / ۱۰۹ ، حجّ / ۴۶ ، روم / ۹ ، فاطر / ۴۴) . « قُوَّةٌ وَءَاثَارًا » : از لحاظ نیرو تواناتر و از نظر تولیدات کشاورزی و پیشرفت صنعتی و ترقی علمی ، جلوتر بوده‌اند (نگا : انبیاء / ۷۹ و ۸۱ ، نمل / ۱۶ و ۱۷ و ۲۰ ، سبأ / ۱۰ و ۱۲ ، شعراء / ۱۲۸ و ۱۲۹ ، روم / ۹) . علاوه از اشاره به آثار باستانی که تاریخ زنده و مدون است ، اشاره به تاریخ غیر مدون و بلکه مدفون در دل زمین است و تخریب و زیر و رو شدن بارها و بارهای زمین را فریاد می‌دارد . اگر در نظر داشته باشیم که ما حتی تاریخ ده هزار سال مردمان روی زمین را چنان که باید در دست نداریم ، آیا در عمر ده‌ها هزار و صدها هزار و هزاران هزار سال پیش بر کره زمین چه گذشته است ، خدا می‌داند و بس .

سوره غافر آیه ۲۲

متن آیه :

ذٰلِكَ يٰۤاَنۡهٰمُ كَاٰنَتۡ تَاۡتِيهِمۡ رُسُلُهُمۡ يٰۤالۡبَيِّنَاتِ فَكَفَرُوۡا فَاَخَذَهُمُ اللّٰهُ اِنَّهٗ قَوِيٌّ شَدِيۡدُ الْعِقَابِ

ترجمه :

این (هلاک و عذاب) بدان خاطر بوده است که پیغمبرانشان دلائل و براهین روشن برای ایشان می‌آوردند و ارائه می‌دادند و آنان راه کفر در پیش می‌گرفتند ، و خدا ایشان را گرفته و هلاک می‌کرد . چرا که او نیرومند شدید العقابی است .

توضیحات :

« تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ يٰۤالْبَيِّنَاتِ » : پیغمبرانشان دلائل و براهین را برای ایشان می‌آوردند و همراه با دلائل و براهین به سویشان می‌رفتند . (نگا : مائده / ۳۲ ، حدید / ۲۵) .

سوره غافر آیه ۲۳

متن آیه :

وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا مُوسٰٓىۤاۤىۡ بِآيٰتِنَا وَسُلۡطٰنٍ مُّبِيۡنٍ

ترجمه :

ما موسی را همراه با معجزات و دلیل روشن فرستادیم .

توضیحات :

« آيَاتٍ » : معجزات . « سُلْطَانٍ » : دلیل و حجت (نگا : هود / ۹۶) .

سوره غافر آیه ۲۴

متن آیه :

اِلٰى فِرْعَوۡنَ وَهٰمٰنَ وَقَارُوۡنَ فَقَالُوۡا سٰحِرٌ كٰذِبٌ

ترجمه :

به سوی فرعون و هامان و قارون . ایشان گفتند : موسی جادوگر دروغگوئی است .

توضیحات :

« فِرْعَوۡنَ وَهٰمٰنَ وَقَارُوۡنَ » : فرعون ، سمبل حاکم ظالم ، هامان ، مظهر درباری حيله‌گر و طرّاح

طرحها و نقشه‌های شیطانی ، و قارون ، نمونه ثروتمند مستکبر و بی‌باور .

سوره غافر آیه ۲۵

متن آیه :

فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْحَقِّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا اقْتُلُوا أَبْنَاءَ الَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ وَاسْتَحْيُوا نِسَاءَهُمْ وَمَا كَيْدُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ

ترجمه :

هنگامی که موسی از جانب ما حق را بدیشان رساند ، (سردمداران کفر به پیروان خود) گفتند : بکشید فرزندان کسانی را که همراه موسی ایمان آورده‌اند (تا دودمانشان از صفحه روزگار زدوده گردد) و زنانشان را زنده بگذارید (تا به خدمتگزاری و کنیزی ما مشغول شوند) . لیکن نیرنگ کافران بی‌نتیجه بوده و جز گمراهی نخواهد بود (و تیرشان پیوسته به سنگ خواهد خورد ، و طرحهای شیطانی آنان سرانجام دامنگیر خودشان خواهد شد) .

توضیحات :

« جَاءَهُمْ بِالْحَقِّ » : حق را برای ایشان آورد که مراد قوانین آسمانی و معجزات دالّ بر نبوت است . « اقْتُلُوا أَبْنَاءَ الَّذِينَ . . . » : کشتار دوم بنی‌اسرائیل توسط فرعون و فرعونیان مراد است (نگا : تفسیر قاسمی) . « فِي ضَلَالٍ » : سردرگمی است . هدر رفتن و بی‌نتیجه شدن است .

سوره غافر آیه ۲۶

متن آیه :

وَقَالَ فِرْعَوْنُ ذَرُونِي أَقْتُلْ مُوسَى وَلْيَدْعُ رَبَّهُ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُبَدِّلَ دِينَكُمْ أَوْ أَنْ يُظْهِرَ فِي الْأَرْضِ الْفَسَادَ

ترجمه :

فرعون (به اطرافیان و مشاوران خود) گفت : بگذارید من موسی را بکشم و او پروردگارش را (برای نجات خود از دست من) به فریاد خواند . من از این می‌ترسم که آئین شما را تغییر دهد ، یا این که در زمین فساد را گسترش دهد و پراکنده سازد .

توضیحات :

« ذَرُونِي » : مرا رها کنید . مراد ممانعت به عمل نیاوردن و جلوگیری نکردن است . « أَنْ يُظْهِرَ » : این که توسعه دهد و پخش و پراکنده سازد . « الْفَسَادَ » : مرادشان آئین توحیدی یا يك انقلاب ضد استکباری است .

سوره غافر آیه ۲۷

متن آیه :

وَقَالَ مُوسَى إِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ مِنْ كُلِّ مُتَكَبِّرٍ لَا يُؤْمِنُ بِيَوْمِ الْحِسَابِ

ترجمه :

موسی (خطاب به فرعون و فرعونیان) گفت : من به پروردگار خود و پروردگار شما پناه می‌برم از دست هر متکبری که به روز حساب و کتاب (قیامت) ایمان نداشته باشد .

توضیحات :

« عُذْتُ » : پناهنده می‌شوم . خود را در پناه می‌دارم .

سوره غافر آیه ۲۸

متن آیه :
وَقَالَ رَجُلٌ مُّؤْمِنٌ مِّنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَكْتُمُ إِيمَانَهُ أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا أَنْ يَقُولَ رَبِّيَ اللَّهُ وَقَدْ جَاءَكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ رَبِّكُمْ وَإِنْ يَكُ صَادِقًا يُصِيبْكُمْ بَعْضُ الَّذِي يَعِدْكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَّابٌ

ترجمه :

مرد مؤمنی از خاندان فرعون که ایمان خود را پنهان می‌داشت گفت : آیا مردی را خواهید کشت بدان خاطر که می‌گوید : پروردگار من الله است ، در حالی که دلائل روشنی و معجزات آشکاری از جانب پروردگارتان برایتان آورده است و به شما نموده است ؟ اگر او دروغگو باشد ، دروغگوئیش دامنگیر خود او خواهد شد ، و اگر راستگو باشد ، برخی از عذابهایی که شما را از آن می‌ترساند گریبانگیزتان خواهد گشت . قطعاً خداوند کسی را (به راه نجات و رستگاری) رهنمود نمی‌سازد که تجاوز کار و دروغ‌پرداز باشد .

توضیحات :

« ءَالَ » : خاندان . « قَدْ جَاءَكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ » : معجزات آشکاری را به شما نشان داده است . دلائل روشنی را برایتان بیان داشته است . « يُعِدْكُمْ » : شما را وعده می‌دهد . مراد وعده شر یا به عبارت دیگر وعید است . « إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَّابٌ » : این عبارت دو پهلو است : اگر موسی متجاوز و دروغگو باشد ، خدا او را رهنمود نمی‌سازد و مشمول هدایت الهی نخواهد شد . در این صورت سر و کارش با خدا است و به شما نیازی برای کیفر دادن و کشتن او نیست . اگر شما متجاوز و دروغ‌پرداز باشید ، خدا شما را رهنمود نمی‌سازد و مشمول هدایت الهی نخواهد شد . پس بیایید تا مسیر خود را از بدی به سوی نیکی تغییر دهید .

سوره غافر آیه ۲۹

متن آیه :
يَا قَوْمِ لَكُمْ الْمُلْكُ الْيَوْمَ ظَاهِرِينَ فِي الْأَرْضِ فَمَنْ يَنْصُرُنَا مِنَ بَاسِ اللَّهِ إِنَّ جَاءَنَا قَالَ فِرْعَوْنُ مَا أُرِيكُمْ إِلَّا مَا أَرَىٰ وَمَا أَهْدِيكُمْ إِلَّا سَبِيلَ الرَّشَادِ

ترجمه :

(مرد مؤمن ادامه داد و گفت :) ای قوم من ! امروز حکومت در دست شما است ، و در این سرزمین پیروز و چیره‌اید . اما اگر عذاب سخت (خانه برانداز و ریشه‌کن ساز) الهی دامنگیرمان شود ، چه کسی ما را مدد و یاری خواهد کرد و برای رستگاریمان خواهد کوشید ؟ ! فرعون گفت : من جز آنچه صلاح دیده‌ام و پیشنهاد کرده‌ام صلاح نمی‌بینم و به شما پیشنهاد نمی‌کنم ، و من جز به راه هدایت و منتهی به سعادت ، شما را رهنمود نمی‌کنم . (پس دستور من کشتن موسی است و باید اجرا شود) .

توضیحات :

« الْمُلْكُ » : حکومت و سلطنت . شاهی . « ظَاهِرِينَ » : غالبین . چیرگان و پیروزمندان . حال است « بَاسٌ » : عذاب شدید . « الرَّشَادِ » : هدایت . صواب و صلاح .

سوره غافر آیه ۳۰

متن آیه :
وَقَالَ الَّذِي آمَنَ يَا قَوْمِ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ مِّثْلَ يَوْمِ الْأَحْزَابِ

ترجمه :

آن مرد با ایمان گفت : ای قوم من ! می‌ترسم همان بلائی به شما برسد که در روزگاران گذشته به گروهها و دسته‌ها رسیده است .

توضیحات :

« مِثْلَ » : همانند . مراد همانند حادثه و بلا است . یعنی مضافی قبل از (یَوْمَ) محذوف است . « یَوْمَ الْأَحْزَابِ » : مراد از (یَوْمَ) ایام و روزگاران است ، نه روز یا زمان واحدی . همچنین ایام به معنی وقایع نیز آمده است (نگا : تفسیر روح المعانی) . « الْأَحْزَابِ » : (نگا : غافر / ۵) .

سوره غافر آیه ۳۱

متن آیه :

مِثْلَ دَابِّ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَالَّذِينَ بَعَدِهِمْ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِلْعِبَادِ

ترجمه :

از سزای عادت‌های همچون عادت قوم نوح و عاد و ثمود و کسانی که بعد از آنان بوده‌اند (می‌ترسم که گریبانگیرتان شود) . خداوند نمی‌خواهد به بندگان ستم کند (و نمی‌پسندد که بندگان هم به یکدیگر ستم کنند) .

توضیحات :

« مِثْلَ دَابِّ » : همانند عادت . مضافی پیش از (دَابِّ) محذوف است

سوره غافر آیه ۳۲

متن آیه :

وَيَا قَوْمِ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ يَوْمَ التَّنَادِ

ترجمه :

ای قوم من ! بر شما از روز صدا زدن (که قیامت است) می‌ترسم .

توضیحات :

« یَوْمَ التَّنَادِ » : مراد قیامت است . . . « التَّنَادِ » : اصل آن تنادی است ، به معنی صدا زدن . قیامت (یَوْمَ التَّنَادِ) : نامیده شده است ، چرا که در آن : هر ملتی را به نام پیغمبرش فریاد می‌دارند ؛ مردمان همدیگر را صدا می‌زنند و به کمک می‌طلبند ؛ مردمان را برای گردهمایی در محشر صدا می‌زنند ؛ مردمان کافر و اوایل سر می‌دهند و نابودی را فریاد می‌دارند ، و . . .

سوره غافر آیه ۳۳

متن آیه :

يَوْمَ تُولَوْنَ مُدْبِرِينَ مَا لَكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ

ترجمه :

آن روزی که پشت می‌کنید و می‌گریزید ، اما هیچ پناهی جز خدا (برای حفظ خود از عذاب) ندارید . آخر خدا کسی را که (از راستای بهشت منحرف و) گمراه سازد ، هیچ راهنما و راهبری نخواهد داشت .

توضیحات :

« یوم » : بدل است . . . « تُؤْتُونَ مُدِيرِينَ » : (نگا : نمل / ۸۰ ، توبه / ۲۵ ، انبیاء / ۵۷) . . . « عَاصِمٌ » (نگا : یونس / ۲۷ ، هود / ۴۳) .

سوره غافر آیه ۳۴

متن آیه :

وَلَقَدْ جَاءَكُمْ يُوسُفُ مِنْ قَبْلُ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا زِلْتُمْ فِي شَكٍّ مِمَّا جَاءَكُمْ بِهِ حَتَّى إِذَا هَلَكَ قُلْتُمْ لَنْ يَبْعَثَ اللَّهُ مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ مُرْتَابٌ

ترجمه :

پیش از این ، یوسف آیه‌های روشن و دلایل آشکاری را برای شما آورده بود ، اما شما پیوسته درباره آنچه آورده بود و ارائه داده بود شک و تردید می‌کردید (و به دنبال او راه نمی‌افتادید) تا زمانی که از دنیا رفت ، گفتید : خداوند بعد از او دیگر پیغمبری را برانگیخته نخواهد کرد . این چنین خداوند اشخاص متجاوز و متردد را گمراه و سرگشته می‌سازد .

توضیحات :

« الْبَيِّنَاتِ » : آیه‌های کتاب آسمانی . دلایل و براهین و معجزات . « فَمَا زِلْتُمْ فِي شَكٍّ » : پیوسته در شک و تردید بسر می‌بردید . « هَلَكَ » : فوت کرد . « مُرْتَابٌ » : متشکک و متردد در دین .

سوره غافر آیه ۳۵

متن آیه :

الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ يَغَيِّرُ سُلْطَانَ أَتَاهُمْ كَبْرًا مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ الَّذِينَ آمَنُوا كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى كُلِّ قَلْبٍ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٌ

ترجمه :

آنان کسانی که بدون هیچ دلیلی که (از عقل یا نقل در دست) داشته باشند ، در برابر آیات الهی (موضعگیری می‌کنند و) به ستیز و کشمکش می‌پردازند . (چنین جدال بی‌اساس و نادرستی با آیات الهی) موجب خشم عظیم خدا و کسانی خواهد شد که ایمان آورده باشند . این گونه خداوند بر هر دلی که خود بزرگبین و زورگو باشد ، مهر می‌نهد (و حس تشخیص را از آن می‌گیرد) .

توضیحات :

« الَّذِينَ » : منصوب و بدل از (مَنْ) است ، و یا مرفوع و خبر مبتدای محذوف است و در اصل چنین است : هُمُ الَّذِينَ . یا مبتدا است و جمله (كَبْرًا مَقْتًا) خبر آن است . « سُلْطَانٍ » : حجت و برهان . « كَبْرًا مَقْتًا » : فاعل (كَبْرًا) ضمیر مستتر است که به جدال مفهوم از (يُجَادِلُونَ) برمی‌گردد . و یا به (مَنْ) . یعنی : کبر مقته . « يَطْبَعُ » : مهر می‌نهد (نگا : اعراف / ۱۰۱ ، روم / ۵۹) . « قَلْبٍ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٌ » : اضافه موصوف به صفت خود است .

سوره غافر آیه ۳۶

متن آیه :

وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَا هَامَانَ ابْنِ لِي صِرْحًا لَعَلِّي أُبْلِغُ الْأَسْبَابَ

ترجمه :

فرعون (از قتل موسی موقتاً دست کشید ، ولی بر مرکب غرور سوار شد و) گفت : ای هامان !

برای من بنای مرتفعی بساز ، شاید من به وسائلی دست یابم (که با آنها به سوی خدای موسی بالا روم) .

توضیحات :

« صَرَحًا » : کاخ عظیم . بنای مرتفع (نگا : نمل / ۴۴ ، قصص / ۲۸) . « الْأَسْبَاب » : وسائل (نگا : بقره / ۱۶۶ ، ص / ۱۰) . راههای شناخت و دستیابی به چیزی .

سوره غافر آیه ۳۷

متن آیه :

أَسْبَابَ السَّمَاوَاتِ فَأَطَّلِعَ إِلَىٰ إِلَهِ مُوسَىٰ وَإِنِّي لَأَظُنُّهُ كَاذِبًا وَكَذَلِكَ زَيْنَ لِفِرْعَوْنَ سُوءَ عَمَلِهِ وَصَدَّ عَنِ السَّبِيلِ وَمَا كَيْدُ فِرْعَوْنَ إِلَّا فِي تَبَابٍ

ترجمه :

وسائل (صعود به) آسمانها ، تا به خدای موسی بنگرم و از او آگاه شوم ، هر چند که من گمانم بر این است که موسی دروغگو است . این چنین ، کارهای بد فرعون در نظرش آراسته و پیراسته گشته ، و او از راه (حق) بازداشته شده بود ، و توطئه و نیرنگ فرعون (و فرعونیان) جز به زیان و نابودی نینجامد .

توضیحات :

« أَسْبَابَ » : بدل است . « أَطَّلِعَ » : بنگرم . باخبر شوم . « تَبَابٍ » : خسران و زیان . هلاک و نابودی .

سوره غافر آیه ۳۸

متن آیه :

وَقَالَ الَّذِي آمَنَ يَا قَوْمِ اتَّبِعُونِ أَهْدِكُمْ سَبِيلَ الرَّشَادِ

ترجمه :

مرد با ایمان گفت : ای قوم من ! از من پیروی کنید تا شما را به راه صحیح هدایت کنم .

توضیحات :

« الرَّشَادِ » : (نگا : غافر / ۲۹) . رشاد و رشد مذکور در (بقره / ۲۵۶) یکی است .

سوره غافر آیه ۳۹

متن آیه :

يَا قَوْمِ إِنَّمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا مَتَاعٌ وَإِنَّ الْآخِرَةَ هِيَ دَارُ الْقَرَارِ

ترجمه :

ای قوم من ! این حیات دنیوی کالای ناچیزی (و توشه اندکی و خوشی گذرائی) است ، و آخرت سرای ماندگاری و استقرار است .

توضیحات :

« مَتَاعٌ » : توشه‌ای که سواری برای مسافرت با خود برمی‌دارد (نگا : المنتخب) . کالای اندک . لذت گذرا . بهره‌ای ناچیز . « دَارُ الْقَرَارِ » : سرای همیشگی و ماندگاری . خانه استقرار و جاودانگی .

سوره غافر آیه ۴۰

متن آیه :
مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْشَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ
الْجَنَّةَ يَرْزُقُونَ فِيهَا يَغْيِرَ حِسَابِ

ترجمه :

هر کس عمل بدی انجام دهد ، (در آخرت) جز همسان آن ، کیفر داده نمی‌شود ، ولی هر کس کار خوبی انجام دهد ، خواه مرد باشد یا زن - به شرط این که مؤمن باشد - چنین کسانی به بهشت می‌روند و در آنجا نعمت و روزی بدیشان بدون حساب و کتاب عطاء می‌گردد .

توضیحات :

« يَغْيِرَ حِسَابِ » : (نگا : آل عمران / ۲۷ ، نور / ۳۸ ، ص / ۳۹ ، زمر / ۱۰) .

سوره غافر آیه ۴۱

متن آیه :
وَيَا قَوْمِ مَا لِي أَدْعُوكُمْ إِلَى النَّجَاةِ وَتَدْعُونَنِي إِلَى النَّارِ

ترجمه :

ای قوم من ! چه خبر است ؟ من شما را به سوی نجات و رستگاری می‌خوانم و شما مرا به سوی آتش دوزخ می‌خوانید ؟ !

توضیحات :

« مَا لِي ؟ » : چه چیز می‌بینم ؟ چه خبر است ؟ چه شده است ؟ به من بگوئید که .

سوره غافر آیه ۴۲

متن آیه :
تَدْعُونَنِي لِأَكْفُرَ بِاللَّهِ وَأَشْرَكَ بِهِ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَأَنَا أَدْعُوكُمْ إِلَى الْعَزِيزِ الْغَفَّارِ

ترجمه :

مرا فرا می‌خوانید تا خدا را باور ندارم ، و انبازی برای او قرار دهم که اطلاعی از آن نداشته و (دلیل و برهانی از کتابهای آسمانی بر صحت معبود بودنش سراغ) ندارم . در حالی که من شما را به سوی (پرستش خداوند) باعزت و با مغفرت فرا می‌خوانم .

توضیحات :

« أَشْرَكَ بِهِ مَا . . . » : (نگا : حج / ۷۱) .

سوره غافر آیه ۴۳

متن آیه :
لَا جُرْمَ أَنَّمَا تَدْعُونَنِي إِلَيْهِ لَيْسَ لَهُ دَعْوَةٌ فِي الدُّنْيَا وَلَا فِي الْآخِرَةِ وَأَنْ مَّرَدَّنَا إِلَى اللَّهِ وَأَنَّ
الْمُسْرِفِينَ هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ

ترجمه :

قطعاً چیزهائی که مرا به سوی آنها فرا می‌خوانید ، نه در دنیا دعوتی دارند و نه در آخرت . (در

دنیا دیده یا شنیده نشده است که بتها پیغمبرانی را به سوی مردم فرستاده باشند تا ایشان را توسط انبیاء به پرستش خود دعوت کنند و بدین وسیله حق الوهیت داشته باشند ، و در آخرت هم کسی را برای دادگاهی و حسابرسی خویش به سوی خود نمی‌خوانند (و بازگشت ما در آخرت تنها به سوی خدا است و بس . و (باید بدانید که) اسرافکاران ، دوزخی و همدم آتشند .

توضیحات :

« لَاجِرَمَ » : به ناچار . قطعاً (نگا : هود / ۲۲ ، نحل / ۲۳ و ۶۲ و ۱۰۹) . « دَعَوَةٌ » : فرا خواندن . مراد فرا خواندن مردمان برای پرستش در دنیا و دادگاهی در آخرت است . به عبارت دیگر ، بتها نه فرستادگانی به سوی مردمان برای اطاعت از خود روانه کرده‌اند ، و نه در آخرت می‌توانند مردمان را به دادگاهی خوانند (نگا : کهف / ۵۲ ، قصص / ۶۴ ، فاطر / ۱۴) . لذا اله و معبود کسی نمی‌توانند باشند . اما الله ، هم در دنیا پیغمبرانی به سوی مردمان روانه فرموده است و ایشان را به پرستش خویش فرا خوانده است ، و هم در آخرت مردمان را به دادگاه قیامت فرا می‌خواند و دادرسی می‌فرماید (نگا : اسراء / ۵۲ ، روم / ۲۵) . دعاء . در این صورت مضاف محذوف است و تقدیر چنین است : لَيْسَ لَهُ إِسْتِجَابَةٌ دَعْوَةٍ . (نگا : نمل / ۶۲ ، فاطر / ۱۴) . « مَرَدٌّ » : (نگا : رعد / ۱۱ ، روم / ۴۳ ، شوری / ۴۴ و ۴۷ ، مریم / ۷۶) .

سوره غافر آیه ۴۴

متن آیه :

فَسْتَذْكُرُونَ مَا أَقُولُ لَكُمْ وَأَفْوُضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ

ترجمه :

به زودی آنچه من به شما می‌گویم به خاطر خواهید آورد (و به صدق گفتار من پی خواهید برد) . من کار و بار خود را به خدا وا می‌گذارم و حواله می‌دارم . خداوند بندگان را می‌بیند (و پندار و گفتار و کردارشان را می‌پاید) .

توضیحات :

« أَفْوُضُ » : واگذار می‌کنم . می‌سپارم .

سوره غافر آیه ۴۵

متن آیه :

فَوَقَاهُ اللَّهُ سَيِّئَاتٍ مَا مَكَرُوا وَحَاقَ بِآلِ فِرْعَوْنَ سُوءُ الْعَذَابِ

ترجمه :

خداوند (چنین بنده مؤمنی را تنها نگذاشت و) او را از سوء توطئه‌ها و نیرنگهای ایشان محفوظ و مصون داشت ، ولی عذاب بدی خاندان فرعون را در بر گرفت .

توضیحات :

« سَيِّئَاتٍ » : بدیها . مراد شکنجه‌ها و کیفرها و بلاها است . « حَاقَ » : در بر گرفت . گریبانگیر گردید (نگا : انعام / ۱۰ ، هود / ۸ ، نحل / ۳۴) .

سوره غافر آیه ۴۶

متن آیه :

النَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ

ترجمه :

و آن آتش دوزخ است که بامدادان و شامگاهان آنان بدان عرضه می‌شوند . (این عذاب برزخ ایشان است) و اما روزی که قیامت برپا می‌شود (خدا به فرشتگان دستور می‌دهد) خاندان فرعون (و پیروان او) را به شدیدترین عذاب دچار سازید .

توضیحات :

« النَّارُ » : بدل از (سُوءُ الْعَذَابِ) است . « يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا » : به آتش نموده می‌شوند . مراد این است که بامدادان و شامگاهان منزل و مأوای آینده آنان در دوزخ را بدانان نشان می‌دهند . همان گونه که رسول اکرم خبر داده است : « إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا مَاتَ عَرِضَ عَلَيْهِ مَقْعَدُهُ بِالْعِدَاهِ وَالْعَشِيِّ ، إِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَمِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ ، وَإِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَمِنْ أَهْلِ النَّارِ ، فَيُقَالُ هَذَا مَقْعَدُكَ حَتَّى يَبْعَثَكَ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ . » « أَشَدَّ الْعَذَابِ » : اضافه صفت به موصوف خود است .

سوره غافر آیه ۴۷

متن آیه :

وَإِذْ يَتَحَاوُونَ فِي النَّارِ قِيُولُ الضُّعَفَاءِ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنْتُمْ مُعْتَدُونَ عَنَّا نَصِيبًا مِنَ النَّارِ

ترجمه :

(خاطر نشان ساز) زمانی را که در آتش دوزخ (دوزخیان) با همدیگر به کشمکش و پرخاشگری می‌پردازند . ضعفاء (یعنی پیروان دنیوی) به مستکبران (یعنی رؤسای دنیوی) می‌گویند : ما پیروان شما بودیم ، آیا (هم اینک ای سردمداران) بخشی از عذاب را به جای ما پذیرا می‌گردید و به گردن می‌گیرید ؟

توضیحات :

« يَتَحَاوُونَ » : کشمکش می‌کنند . سخنان پرخاشگرانه می‌گویند . بگو مگو می‌کنند . « الضُّعَفَاءُ » : مراد پیروان و مقلدان دنیوی است . « الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا » : مراد رؤساء و سردمداران دنیوی است . « مُعْتَدُونَ عَنَّا » : (نگا : ابراهیم / ۲۱) .

سوره غافر آیه ۴۸

متن آیه :

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُلٌّ فِيهَا إِنَّ اللَّهَ قَدْ حَكَمَ بَيْنَ الْعِبَادِ

ترجمه :

مستکبران (پاسخ می‌دهند و) می‌گویند : ما و شما همگی در این آتش دوزخ هستیم (و سرنوشت مشترکی داریم) . خداوند در میان بندگان (خود عادلانه) داوری کرده است (و سهم هر یکی را از عذاب چنان که باید داده است) .

توضیحات :

« حَكَمَ » : داوری کرده است و دادگاهی و دادرسی نموده است .

سوره غافر آیه ۴۹

متن آیه :

وَقَالَ الَّذِينَ فِي النَّارِ لِخَزَنَةِ جَهَنَّمَ ادْعُوا رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ عَنَّا يَوْمًا مِّنَ الْعَذَابِ

ترجمه :

دوزخیان به نگهبانان دوزخ می‌گویند : شما از پروردگارتان درخواست کنید که يك روز (بلي فقط يك روز) عذاب را از ما بردارد .

توضیحات :

« ادْعُوا » : درخواست کنید (نگا : اعراف / ۵۵ ، غافر / ۵۰) . « يُخَفِّفُ » : تخفیف بدهد و کم کند . بردارد .

سوره غافر آیه ۵۰

متن آیه :

قَالُوا أَوْلَمْ تَكُ تَأْتِيكُمْ رُسُلُكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا بَلَى قَالُوا فَادْعُوا وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ

ترجمه :

(نگهبانان دوزخ به آنان) می‌گویند : آیا پیغمبران شما آیه‌های روشن و دلایل آشکاری را برای شما نمی‌آوردند ؟ می‌گویند : آری . می‌گویند : پس خودتان درخواست کنید ، ولي درخواست کافران (به جائي نمی‌رسد و بیفایده است و) جز سردرگمی نتیجه‌ای ندارد .

توضیحات :

« دُعَاءُ » : درخواست (نگا : فصلت / ۵۱) . « ضَلَالٍ » : سردرگمی . ضائع شدن و هدر رفتن . « وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ » : این جمله می‌تواند مقول قول نگهبانان دوزخ و یا این که خدا باشد .

سوره غافر آیه ۵۱

متن آیه :

إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ

ترجمه :

ما قطعاً پیغمبران خود را و مؤمنان را در زندگی دنیا و در آن روزی که گواهان بها می‌خیزند یاری می‌دهیم و دستگیری می‌کنیم .

توضیحات :

« الْأَشْهَادُ » : جمع شهید ، گواهان . از جمله گواهان ، فرشتگان و انبیاء و شهداء هستند (نگا : هود / ۱۸ ، زمر / ۶۹) .

سوره غافر آیه ۵۲

متن آیه :

يَوْمَ لَا يَنْفَعُ الظَّالِمِينَ مَعَذرتُهُمْ وَلَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ

ترجمه :

آن روزی که عذرخواهی ستمگران بدیشان سودی نمی‌رساند ، و نفرین (و طرد از رحمت خدا) بهره آنان خواهد بود و سرای بد (دوزخ) از آن ایشان خواهد شد .

توضیحات :

« سُوءُ الدَّارِ » : سرای بد . اضافه صفت به موصوف است . « اللَّعْنَةُ » : دوری از رحمت خدا و

طرد از لطف الله .

سوره غافر آیه ۵۳

متن آیه :
وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْهُدَىٰ وَأَوْرَثْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ الْكِتَابَ

ترجمه :

ما به موسی هدایت‌هایی (در مسیر انجام رسالتش) عطاء کردیم و بنی‌اسرائیل را وارثان کتاب (تورات) نمودیم .

توضیحات :

« الْهُدَىٰ » : مصدر است و به معنی : هدایت و رهنمود ، یا هدایتها و رهنمودها . مراد از آن ، نبوت و معجزات و دستورالعمل‌های زندگی خداپسندانه ، و بالاخره هر چیزی است که با آن ، می‌توان مردمان را به راه یزدان هدایت و راهنمایی کرد و مهمترین آنها تورات است . « الْكِتَابَ » : مراد تورات ، و یا همه کتاب‌هایی است که بر پیغمبران بنی‌اسرائیل نازل شده است . از قبیل : زبور و صحف و تورات و انجیل .

سوره غافر آیه ۵۴

متن آیه :
هُدًى وَذِكْرَىٰ لِأُولِي الْأَلْبَابِ

ترجمه :

(کتابی که) راهنما و اندرزگویی خردمندان بود .

توضیحات :

« هُدًى وَذِكْرَىٰ » : مصدر و مفعول له بشمارند ، یعنی : کتاب تورات یا کتاب‌های آسمانی دیگر را برای راهنمایی و اندرزگویی در اختیار بنی‌اسرائیل قرار دادیم . یا این که مصدر و به عنوان اسم فاعل ، یعنی هادی و مذکر به کار رفته و حال بشمارند که معنی آن در بالا گذشت .

سوره غافر آیه ۵۵

متن آیه :
فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ ۖ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ

ترجمه :

پس (ای محمد ! بر ادبیت و آزار کفار و ناملایمات روزگار) شکیبائی کن ، چرا که وعده خدا (در امر کمک به پیغمبران خود و مؤمنان بدیشان ، تخلف‌ناپذیر و) حق است . و آمرزش گناهانت را بخواه ، و بامدادان و شامگاهان به سپاس و ستایش پروردگارت پرداز .

توضیحات :

« اسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ . . . » : این گونه تعبیرات قرآنی در مورد پیغمبر اسلام و سایر پیغمبران ، اشاره به : (حَسَنَاتُ الْأَبْرَارِ ، سَيِّئَاتُ الْمُقْرَبِينَ) است . يك لحظه غفلت و يك ترك اولي در مورد انبياء جاز نیست و باید از آن استغفار کنند (نگا : محمد / ۱۹ ، فتح / ۲ ، نصر / ۳) . پیغمبر اسلام نیز به مقتضای بشریت تصرفات و اعمالی داشته است که برای افراد عادی خوب و یا چیز ساده‌ای بوده و برای وجود مبارك او گناه و چیز مهمی محسوب شده است و مورد عتاب پروردگار قرار

گرفته است (نگا : انعام / ۳۳ - ۳۵ ، انفال / ۶۷ و ۶۸ ، توبه / ۴۳ ، احزاب / ۳۷ ، تحریم / ۱ ، عبس / ۱ - ۱۰) .

سوره غافر آیه ۵۶

متن آیه :
إِنَّ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ يَغَيِّرُ سُلْطَانَ أَتَاهُمْ إِنْ فِي صُدُورِهِمْ إِلَّا كِبْرٌ مَا هُمْ بِبَالِغِيهِ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

ترجمه :

کسانی که بدون دلیلی که (از سوی خدا) در دست داشته باشند ، درباره آیات الهی به ستیزه‌گری و کشمکش می‌پردازند ، در سینه‌هایشان جز برتری جوئی نیست و هرگز هم به برتری نمی‌رسند . پس (از شر این گونه افراد خودخواه و برتری طلب) خود را در پناه خدا دار که او (سخنان بی‌اساس ایشان را) می‌شنود و (توطئه‌های ناجوانمردانه آنان را) می‌بیند .

توضیحات :

« آيات » : آیه‌های کتاب آسمانی . دلائل و براهین الهی . « إِنْ فِي صُدُورِهِمْ . . . » : حرف (إِنْ) نافی است . « كِبْرٌ » : تکبر . برتری و ریاست مراد است .

سوره غافر آیه ۵۷

متن آیه :
لَخَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

قطعاً آفرینش آسمانها و زمین (از عدم در آغاز خلقت) بسی دشوارتر است از آفرینش مردمان (در پایان این جهان برای شروع زندگی در آن جهان) و لیکن بیشتر مردمان (که کفار و مشرکانند چنین چیزی را درست) نمی‌دانند .

توضیحات :

« لَخَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ » : این قسمت آیه ، اشاره به سرآغاز آفرینش جهان توسط یزدان است . « خَلْقِ النَّاسِ » : اشاره به پایان این جهان و آفرینش دوباره مردمان است .

سوره غافر آیه ۵۸

متن آیه :
وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَلَا الْمُسِيءُ قَلِيلًا مَّا تَتَذَكَّرُونَ

ترجمه :

آنان که چشمانشان (از دیدن حق) کور است ، با آنان که (حق را) می‌بینند ، و کسانی که ایمان آورده‌اند و کارهای نیکو کرده‌اند ، با کسانی که بدکار و بزهکارند یکسان نیستند . اما شما (بر اثر خودخواهی و زشتکاری) کمتر پند می‌گیرید (و متوجه حقیقت می‌شوید) .

توضیحات :

« قَلِيلًا مَّا تَتَذَكَّرُونَ » : (نگا : اعراف / ۳ ، نمل / ۶۲) .

سوره غافر آیه ۵۹

متن آیه :
إِنَّ السَّاعَةَ لَأْتِيَةٌ لَّا رَيْبَ فِيهَا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَّا يُؤْمِنُونَ

ترجمه :
روز قیامت قطعاً فرا می‌رسد و شکّی در آن نیست ، ولی بیشتر مردم تصدیق نمی‌کنند .

توضیحات :
« لَّا رَيْبَ فِيهَا » : تأکید سوم است . یعنی فرا رسیدن قیامت با سه تأکید در جمله همراه است :
إِنَّ ، لَأَم لَأْتِيَةٌ ، و شبه جمله لَّا رَيْبَ فِيهَا .

سوره غافر آیه ۶۰

متن آیه :
وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ

ترجمه :
پروردگار شما می‌گوید : مرا به فریاد خوانید تا بپذیرم . کسانی که خود را بزرگتر از آن می‌دانند که
مرا به فریاد خوانند ، خوار و پست داخل دوزخ خواهند گشت .

توضیحات :
« ادْعُونِي » : مرا به فریاد خوانید . مرا به کمك بطلبید . رفع نیازمندیها و حلّ مشکلات خود را از
من بخواهید . « عِبَادَتِي » : عبادت من . عبادت در اینجا به معنی دعاء است ، چرا که دعاء مغز
عبادت است همان گونه که رسول اکرم فرموده است : الدُّعَاءُ مَخُّ الْعِبَادَةِ . « دَاخِرِينَ » : (نگا :
نحل / ۴۸ ، صافات / ۱۸ ، نمل / ۸۷) .

سوره غافر آیه ۶۱

متن آیه :
اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ
النَّاسِ لَّا يَشْكُرُونَ

ترجمه :
خداوند کسی است که شب را برای شما آفرید تا در آن بیاسائید و بیارامید ، و روز را روشن
گردانید (تا در آن به فعالیت و کار و کوشش پردازید) . خداوند نسبت به مردم فضل و کرم دارد ،
ولیکن بیشتر مردم شکرگزاری نمی‌کنند .

توضیحات :
« لِتَسْكُنُوا فِيهِ » : (نگا : یونس / ۶۷ ، قصص / ۷۳) . « مُبْصِرًا » : روشن . تابان (نگا : یونس /
۶۷ نمل / ۸۶) .

سوره غافر آیه ۶۲

متن آیه :
ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ لَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَى تُؤَفَّكُونَ

ترجمه :
آن (که دهنده نعمتها است) الله ، پروردگار شما ، و آفریدگار همه اشیاء است و جز او معبودی

نیست . پس چگونه (از عبادت او) برگردانده می‌شوید و (از حق) به کدام سو منحرف گردانده می‌شوید ؟

توضیحات :
« فَأَنِّي تُؤفِّكُونَ » : (نگا : انعام / ۹۵ ، یونس / ۳۴ ، فاطر / ۳) .

سوره غافر آیه ۶۳

متن آیه :
كَذَلِكَ يُؤفِّكُ الَّذِينَ كَانُوا بِاللَّهِ يَاجِدُونَ

ترجمه :
کسانی که (در میان ملت‌های گذشته) آیات خدا را نمی‌پذیرفته‌اند ، به همین شکل (زشت و بی‌دلیل ، از حق) منحرف و رویگردان می‌شده‌اند .

توضیحات :
« يُؤفِّكُ » : استعمال فعل مضارع به جای ماضی ، برای به تصویر کشیدن شکل زشت و ناپسندی است که منحرفان بر آن بوده‌اند (نگا : المصحف المیسر) .

سوره غافر آیه ۶۴

متن آیه :
اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ قَرَارًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَصَوَّرَكُمُ وَأَحْسَنَ صُورَكُمْ وَرَزَقَكُم مِّنَ الطَّيِّبَاتِ ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُم فَتَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :
خدا آن کسی است که زمین را جایگاه و قرارگاه شما کرد ، و آسمان را به شکل خیمه و خرگاه ساخت ، و شما را شکل بخشید و شکل‌هایتان را زیبا بیافرید ، و خوراکی‌های پاکیزه نصیبتان نمود . آن که چنین (الطافی) در حق شما کرده است الله است . پس بالا و والا خداوند تعالی است که پروردگار جهانیان است .

توضیحات :
« قَرَارًا » : قرارگاه . محل زندگی . « بِنَاءً » : ساختمان برافراشته . خیمه و خرگاه . با توجه به معنی اخیر ، کرویت فضا نیز در مد نظر است . « فَتَبَارَكَ اللَّهُ » : (نگا : اعراف / ۵۴ ، مؤمنون / ۱۴ ، فرقان / ۱ و ۱۰ و ۶۱) .

سوره غافر آیه ۶۵

متن آیه :
هُوَ الْحَيُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :
زنده جاوید او است . جز او خدائی وجود ندارد ، پس او را به فریاد خوانید و عبادت را خاص او بدانید . سپاس و ستایش الله را سزا است که پروردگار جهانیان است .

توضیحات :
« الْحَيُّ » : (نگا : بقره / ۲۵۵ ، آل عمران / ۲ ، طه / ۱۱۱ ، فرقان / ۵۸) . « فَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ »

الدِّينَ» : (نگا : اعراف / ۲۹ ، یونس / ۲۲ ، عنکبوت / ۶۵ ، لقمان / ۳۲ ، زمر / ۲ و ۱۱ ، غافر / ۱۴) .

سوره غافر آیه ۶۶

متن آیه :
قُلْ إِنِّي نُهِيتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَمَّا جَاءَنِيَ الْبَيِّنَاتُ مِنْ رَبِّي وَأُمِرْتُ أَنْ أُسَلِّمَ لِلرَّبِّ
الْعَالَمِينَ

ترجمه :

بگو : من بازداشته شده‌ام از این که معبودهایی را بجز خدا بپرستم که شما آنها را به فریاد می‌خوانید ، از آن زمانی که آیات روشن و دلایل آشکاری از جانب پروردگار برایم آمده است ، و به من فرمان داده شده است که خاشعانه و خاضعانه تسلیم پروردگار جهانیان گردم .

توضیحات :

« تَدْعُونَ » : (نگا : انعام / ۵۶ ، اعراف / ۳۷ و ۱۹۴ و ۱۹۷) . « أُسَلِّمَ » : تسلیم شوم .
فرمانبردار گردم (نگا : بقره / ۱۱۲ ، آل عمران / ۸۳ ، نساء / ۱۲۵) .

سوره غافر آیه ۶۷

متن آیه :
هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ يُخْرِجُكُمْ طِفْلاً ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ ثُمَّ
لِتَكُونُوا شِوْخًا وَمِنْكُمْ مَنْ يَتَّقَىٰ مِنَ قَبْلِ وَلِتَبْلُغُوا أَجَلًا مُّسَمًّىٰ وَلِعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

ترجمه :

خدا کسی است که شما را از خاک می‌آفریند ، سپس (خاک را) به منی تبدیل می‌گرداند ، و بعد (منی را) به زالو گونه‌ای تبدیل می‌نماید ، و آن گاه به شکل نوزادی (از شکم مادرانتان) بیرونتان می‌آورد . بعد (شما را زنده نگاه می‌دارد) تا می‌رسید به کمال قوت خود ، آن گاه پیر می‌شوید - برخی از شما پیش از آن مرحله می‌میرند و (باز هم شما را زنده نگاه می‌دارد) تا به وقت معین (اجل تام) می‌رسید . امید است شما (درسهای عبرت و نشانه‌های قدرتی را که در این احوال و اطوار است) بفهمید .

توضیحات :

« خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ » : مراد آفرینش ابوالبشر آدم است ، و یا مراد آفرینش یکایک مردمان از خاک از راه تغذیه اشیائی است که در اصل از خاک هستند . « عَلَقَةٍ » : (نگا : حج / ۵ ، المؤمنون / ۱۴) . « أَجَلًا مُّسَمًّىٰ » : مرگ طبیعی هر شخصی . قیامت . « وَ لِتَبْلُغُوا أَجَلًا مُّسَمًّىٰ وَ لِعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ » : اگر مراد از (أَجَلًا مُّسَمًّىٰ) قیامت باشد ، معنی این جمله عبارت است از : تا به مدت معین قیامت می‌رسید و حق و حقیقت را چنان که هست فهم می‌کنید (نگا : المیزان) .

سوره غافر آیه ۶۸

متن آیه :
هُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ فَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

ترجمه :

او کسی است که زندگی می‌بخشد و می‌میراند ، و هنگامی که خواست کاری انجام پذیرد ، تنها بدو می‌گوید : باش . پس می‌شود .

توضیحات :
« قَضِيَ أَمْرًا . . . » : (نگا : بقره / ۱۱۷ ، آل عمران / ۴۷ ، مریم / ۳۵) .

سوره غافر آیه ۶۹

متن آیه :
أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ أَنَّى يُصْرَفُونَ

ترجمه :
میگر نمی بیني کسانی که درباره آیات خدا به کشمکش و ستیز می پردازند ، چگونه (از تفکر و تعقل حق) بازگردانده می شوند ؟

توضیحات :
« أَنَّى يُصْرَفُونَ » : (نگا : یونس / ۳۳ ، زمر / ۶) .

سوره غافر آیه ۷۰

متن آیه :
الَّذِينَ كَذَّبُوا بِالْكِتَابِ وَمَا أَرْسَلْنَا بِهِ رُسُلَنَا فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ

ترجمه :
کسانی که کتابهای آسمانی و چیزهایی را که به همراه پیغمبران فرو فرستاده ایم تکذیب می دارند ، به زودی (نتیجه شوم کار خود را) خواهند فهمید .

توضیحات :
« الْكِتَابِ » : قرآن . کتابهای آسمانی به طور کلی . « مَا أَرْسَلْنَا » : مراد سائر کتب آسمانی است با توجه به این که (الْكِتَابِ) قرآن باشد . یا منظور وحی و شرائع است با توجه به معنی دوم (الْكِتَابِ) .

سوره غافر آیه ۷۱

متن آیه :
إِذِ الْأَعْلَالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَالسَّلَاسِلُ يُسْحَبُونَ

ترجمه :
آن زمان که غلّها و زنجیرها در گردن دارند و روی زمین کشیده می شوند .

توضیحات :
« الْأَعْلَالُ » : (نگا : اعراف / ۱۵۷ ، رعد / ۵ ، سبأ / ۳۳) . « السَّلَاسِلُ » : جمع سِلْسِلَة ، زنجیرها . « يُسْحَبُونَ » : روی زمین کشیده می شوند (نگا : قمر / ۴۸) .

سوره غافر آیه ۷۲

متن آیه :
فِي الْحَمِيمِ ثُمَّ فِي النَّارِ يُسْجَرُونَ

ترجمه :

در آب بسیار داغ برافروخته و سپس در آتش تافته می‌گردند .

توضیحات :

« یَسْجُرُونَ » : تمام وجودشان پر از آتش می‌گردد . برافروخته و تافته می‌شوند .

سوره غافر آیه ۷۳

متن آیه :

ثُمَّ قِيلَ لَهُمْ إِنَّ مَا كُنْتُمْ تُشْرِكُونَ

ترجمه :

آن گاه بدیشان می‌گویند : آن چیزهایی را که انباز خدا می‌کردید (و می‌پرستیدید) کجایند ؟

توضیحات :

« كُنْتُمْ تُشْرِكُونَ » : انباز خدا می‌دانستید . مراد از انباز قرار دادن ، پرستیدن است .

سوره غافر آیه ۷۴

متن آیه :

مِن دُونِ اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا بَل لَّمْ نَكُنْ نَدْعُو مِن قَبْلُ شَيْئًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ الْكَافِرِينَ

ترجمه :

(همان انبازهایی که) غیر از خدا (می‌پرستیدید) . می‌گویند : از ما نهان شده‌اند و هدر رفته‌اند ، بلکه اصلاً ما قبلاً (در دنیا) چیزی را که ارزش و مقامی داشته باشد (نپرستیده‌ایم . چیزهایی را که پرستش می‌کرده‌ایم اوهام و خیالاتی بیش نبوده‌اند) . خدا این چنین کافران را سرگشته می‌سازد .

توضیحات :

« ضَلُّوا » : گم شده‌اند . نهان و پنهان گشته‌اند . « لَمْ نَكُنْ نَدْعُو مِن قَبْلُ شَيْئًا » : قبلاً چیزی را نمی‌پرستیده‌ایم . مراد کفار از این گفتار ، این است که جز خدا هر چه را پرستیده‌اند حقیقت و اصلی نداشته و پنداری بیش نبوده است . الف زائدی در رسم‌الخط قرآنی در آخر (نَدْعُو) است .

سوره غافر آیه ۷۵

متن آیه :

ذَلِكُمْ يَمَّا كُنْتُمْ تَفْرَحُونَ فِي الْأَرْضِ يَغْيِرُ الْحَقَّ وَيَمَّا كُنْتُمْ تَمْرَحُونَ

ترجمه :

این (عذابی که در آن هستید) به سبب شادمانی‌های ناپسند و بیجائی است که (در برابر اموال دنیا) در زمین می‌کردید (تا بدانجا که اموال دنیا ، احوال آخرت را از یادتان برده بود ، و به انجام معاصی و گناهانتان کشانده بود) و نیز به سبب نازشها و بالشهایی است که (در برابر انجام بزهکاریها و زشتکاریها) می‌نمودید (و ارتکاب معاصی و اقدام به اذیت و آزار دیگران را نشانه قوت و قدرت و عظمت خود می‌دیدید) .

توضیحات :

« يَمَّا كُنْتُمْ تَفْرَحُونَ . . . » : مراد فرح و شادی مذموم است ، مثل شادمانی مغرورانه‌ای که در برابر به دست آوردن اموال و امتعه دنیا برای بعضیها حاصل می‌شود تا بدانجا که آخرت را از

پادشان مي برد و کارشان را به انجام گناهان مي کشاند (نگا : آل عمران / ۱۸۸ ، انعام / ۴۴ ، هود / ۱۰ ، قصص / ۷۶) يا شادي حاصل از مصيبت و رنج ديگران (نگا : آل عمران / ۱۲۰ ، توبه / ۵۰ و ۸۱) . « يَمَّا كُنْتُمْ تَمْرَحُونَ » : مراد خيلاء و تفاخر و افاده بر مردم است (نگا : اسراء / ۳۷ ، لقمان / ۱۸) .

سوره غافر آيه ۷۶

متن آيه :
ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبئسَ مَثْوًى الْمُتَكَبِّرِينَ

ترجمه :

(به كافران دستور داده مي شود) از درهاي دوزخ داخل شويد و جاودانه در آنجا بمانيد . جاياگاه متكبران چه بد جاياگاهي است .

توضيحات :

« مَثْوًى » : (نگا : آل عمران / ۱۵۱ ، نحل / ۲۹ ، عنكبوت / ۶۸) .

سوره غافر آيه ۷۷

متن آيه :
قَاصِرِينَ وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا فِيمَا تُرِيبُكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ نَتُوفِّيكَ فَالْيُنَا يَرْجِعُونَ

ترجمه :

(اي محمد !) شكيبا باش . وعده خدا حق است (و عذاب را گريبانگير كفار مي سازد) . اين عذابي را كه ايشان را بدان وعده داده ايم ، يا قسمتي از آن را به تو مي نمايانيم (و در روزگار حيات تو انجام مي پذيرد) يا اين كه تو را مي ميرانيم و (تو آن را نخواهي ديد . چه آن را ببيني و چه آن را نبيني مهم نيست . چرا كه) به سوي ما برگردانده مي شوند .

توضيحات :

« نَتُوفِّيكَ » : تو را مي ميرانم .

سوره غافر آيه ۷۸

متن آيه :
وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ مِنْهُمْ مَّن قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَّن لَّمْ نَقْضِصْ عَلَيْكَ وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا يَأْذِنَ اللَّهُ فَإِذَا جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ فُضِيَ بِالْحَقِّ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْمُبْطِلُونَ

ترجمه :

پيش از تو پيغمبراني را (براي رهنمود مردمان) فرستاده ايم . سرگذشت بعضيها را براي تو بازگو کرده و سرگذشت برخيها را براي تو بازگو نکرده ايم . هيچ پيغمبري حق نداشته است معجزه اي را (كه قوم او پيشنهاد کرده اند) نشان دهد مگر به فرمان خدا . زماني هم فرمان خدا (مبني بر ارائه آن معجزه صادر شده است و پيشنهاد کنندگان ايمان نياورده اند) دادگرانه داوري شده است . (بدین معني كه خدا پيغمبران و مؤمنان را نجات داده است) و آن وقت باطلگرايان (هلاك و) زيانمند گشته اند .

توضيحات :

« قَصَصْنَا » : بازگو کرده ايم . « مَا كَانَ لِرَسُولٍ » : هيچ پيغمبري حق نداشته است . هيچ

پیغمبري را نسزیده است . « آيَة » : مراد معجزه پیشنهادي ديگران است . « قُضِيَ بِالْحَقِّ » : دادگرانه داوري شده است . يعني خدا پیغمبران و ايمانداران را از مهلكه نجات داده است و كفار و معاندان را نابود نموده است (نگا : هود / ۴۳ و ۷۶ و ۱۰۱) . « هُنَالِكَ » : آنجا . آن وقت . اين واژه به عنوان ظرف مكان و ظرف زمان به كار مي‌رود (نگا : آل‌عمران / ۲۸ ، اعراف / ۱۱۹ ، يونس / ۳۰ ، فرقان / ۱۳ ، احزاب / ۱۱) . « فَإِذَا جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ قُضِيَ بِالْحَقِّ وَ خَسِرَ هُنَالِكَ الْمُبْطِلُونَ » : معني ديگر اين بخش از آيه چنين است : هنگامي كه فرمان خدا صادر شد و قيامت پيا شد ، دادگرانه داوري مي‌گردد ، و آنجا باطلگرايان زيانمند مي‌گردند .

سوره غافر آيه ۷۹

متن آيه :

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَنْعَامَ لِتَرْكَبُوا مِنْهَا وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ

ترجمه :

خدا كسي است كه چهارپايان را براي شما آفريده است تا سوار برخي از آنها شويد و برخي از آنها را بخوريد .

توضيحات :

« جَعَلَ » : آفريده است (نگا : نحل / ۵) .

سوره غافر آيه ۸۰

متن آيه :

وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَلِتَبَلَّغُوا عَلَيْهَا حَاجَةً فِي صُدُورِكُمْ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ

ترجمه :

و براي شما در آنها منافع زياد و قابل توجه ديگري است (همچون : شير ، پشم ، پوست ، و غيره) و منظور ديگر (از آفرينش آنها) اين بوده است كه بر آنها سوار شويد و به مقاصدي كه در دل داريد برسيد (مانند حمل بار و تفريح و سياحت و غيره) . و بر چهارپايان (كه وسيله مسافرت در خشكي هستند) و روي كشتيها (كه وسيله مسافرت در دريا هستند ، كالاي شما و خود) شما حمل مي‌شويد .

توضيحات :

« مَنَافِعُ » : نكره بودن اين واژه ، براي بيان اهميت و كثرت است . « حَاجَةً فِي صُدُورِكُمْ » : نيازي كه در دل داريد . مراد حمل بارها و رسيدن به مكانهاي دور ، و شايد مقاصد و استفاده‌هاي تفريحي همچون گردش و مسابقات باشد .

سوره غافر آيه ۸۱

متن آيه :

وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ فَأَيَّ آيَاتِ اللَّهِ تُنْكِرُونَ

ترجمه :

خداوند نشانه‌هاي (قدرت و عظمت) خود را (در آفاق و انفس) به شما نشان مي‌دهد (حال بگويد) کدام يك از نشانه‌هاي (قوت و شوكت) خدا را مي‌توانيد انكار كنيد ؟

توضيحات :

« آيَاتِهِ » : نشانه‌هاي قدرت و دلائل عظمت او . از قبيل : آفرينش انسان از خاك ، مسأله حيات و ممات ، خلقت آسمانها و زمين ، آفرينش شب و روز ، و چهارپايان و كشتيها .

سوره غافر آيه ۸۲

متن آيه :
أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْهُمْ وَأَشَدَّ قُوَّةً وَآثَارًا فِي الْأَرْضِ فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

ترجمه :

آيا در زمين به سير و سياحت نپرداخته‌اند تا ببينند سرنوشت كساني كه پيش از ايشان بوده‌اند به كجا كشيده است (و كارشان به كجا انجاميده است ؟) آنان كه از اينان نيرومندتر و داراي آثار بيشتري در زمين بوده‌اند ، ولي چيزهائي كه فرا چنگ آورده بودند ايشان را (از عذاب خدا) رهائي نداد و بديشان سودي نبخشيد .

توضيحات :

« كَانُوا أَكْثَرَ مِنْهُمْ وَأَشَدَّ قُوَّةً وَآثَارًا فِي الْأَرْضِ » : (نكا : غافر / ۲۱) . « فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ » : (نكا : حجر / ۸۴ ، زمر / ۵۰) .

سوره غافر آيه ۸۳

متن آيه :
فَلَمَّا جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَرَحُوا يَمًا عِنْدَهُمْ مِّنَ الْعِلْمِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

ترجمه :

هنگامي كه پيغمبرانشان آيه‌هاي روشن و دلائل آشكاري براي ايشان مي‌آوردند ، به دانش و معلوماتي كه خودشان (درباره مظاهر دنيا) داشتند خوشحال و شادان مي‌شدند و (بدان اکتفاء مي‌نمودند و علوم و معارف وحی آسماني را به بازیچه و تمسخر مي‌گرفتند ، و سرانجام) عذابي كه توسط انبياء از آن بيم داده مي‌شدند و ايشان مسخره‌اش مي‌دانستند ، آنان را در بر مي‌گرفت .

توضيحات :

« حَاقَ بِهِمْ » : ايشان را در بر گرفت . ايشان را فرا گرفت (نكا : انعام / ۱۰ ، هود / ۸ ، نحل / ۲۴) .

سوره غافر آيه ۸۴

متن آيه :
فَلَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا قَالُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَحَدُّهُ وَكَفَرْنَا يَمًا كُنَّا بِهِ مُشْرِكِينَ

ترجمه :

هنگامي كه عذاب شديد ما را مي‌ديدند ، مي‌گفتند : به خداي يگانه ايمان داريم و انبازهائي را كه به سبب آنها مشرك بشمار مي‌آمده‌ايم نمي‌پذيريم و مردود مي‌شماريم .

توضيحات :

« بَأْسَنَا » : عذاب شديد و ريشه‌كن كننده ما (نكا : انعام / ۴۳ و ۱۴۸ ، اعراف / ۴ و ۵ و ۹۷ و ۹۸) . « يَمًا » : به سبب آن . به علت پرستش آنها .

سوره غافر آیه ۸۵

متن آیه :
قَلَّمَ بِكَ يَنْفَعُهُمْ إِيمَانُهُمْ لَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا سُنَّتَ اللَّهُ الَّتِي قَدْ خَلَتْ فِي عِبَادِهِ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْكَافِرُونَ

ترجمه :

اما ایمانشان به هنگام مشاهده عذاب شدید ما ، بدیشان سودی نرسانیده است و نفعی به حالشان نداشته است . این سنت و شیوه همیشگی خدا در مورد بندگان بوده است و کافران بدان هنگام زیانبار شده اند . (چرا که سرمایه وجود خود را در بیراهه ها هدر داده اند و حاصلی جز گناه و رسوائی و عذاب دردناک خدائی فراهم نساخته اند) .

توضیحات :

« سُنَّةَ اللَّهِ » : شیوه و کارکرد خدا . مراد عدم نفع ایمان به هنگام رؤیت عذاب استیصال است . مفعول مطلق برای عامل محذوف است . یا این که تحذیر است و مفعول به بشمار است یعنی :
إِجْزُوا سُنَّةَ اللَّهِ فِي أَعْدَاءِ الرَّسُلِ . در رسم الخط قرآنی با تاء کشیده نوشته شده است . « هُنَالِكَ » : (نگا : غافر / ۷۸) .

سوره فصلت آیه ۱

متن آیه :

حم

ترجمه :

حا . میم . . .

توضیحات :

« حم » : از حروف مقطعه است (نگا : بقره / ۱) .

سوره فصلت آیه ۲

متن آیه :

تَنْزِيلٌ مِّنَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ترجمه :

(این کتابی است که) از طرف خداوند بخشایشگر مهورز نازل شده است .

توضیحات :

« تَنْزِيلٌ » : (نگا : شعراء / ۱۹۲ ، سجده / ۲ ، یس / ۵ ، زمر / ۱ ، غافر / ۲) . « الرَّحْمَنِ » :
واسع الرحمه . « الرَّحِيمِ » : دائم الرحمه .

سوره فصلت آیه ۳

متن آیه :

كِتَابٌ فَصَّلْتَ آيَاتَهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

ترجمه :

کتابی است که آیات آن تفصیل و تبیین شده است (و واضح و روشن گشته است . یعنی) قرآن که به زبان عربی است ، برای قومی (فهم معانی آن آسان) است که اهل دانش باشند .

توضیحات :

« فَصَّلَتْ آيَاتُهُ » : آیه‌های آن تفصیل و تبیین شده است . در قالب الفاظ گویا و زیبا و جمله‌بندی‌های دلکش و دلربا و با معانی ژرف و رسا (نگا : اعراف / ۵۲ ، هود / ۱ ، انعام / ۱۱۴) .
« قُرْآنًا عَرَبِيًّا » : (نگا : یوسف / ۲ ، طه / ۱۱۳ ، زمر / ۲۸) . « لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ » : برای قومی فهم معانی و درک مقاصد قرآن آسان است که اهل دانش باشند . برای قومی آمده است که معانی آن را فهم می‌کنند ، چرا که به زبان ایشان آمده است (نگا : ابراهیم / ۴) . می‌تواند متعلق به (فصلت) یا متعلق به (تنزیل) باشد .

سوره فصلت آیه ۴

متن آیه :

بَشِيرًا وَنَذِيرًا فَأَعْرَضَ أَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ

ترجمه :

قرآن بشارت دهنده (مؤمنان به نعمتهای فراوان و جاویدان) و ترساننده (کافران به عذاب دردناک و سرمندی یزدان) است . ولی (تشویق و تهدید قرآن در دل متعصبان لجوج بی‌اثر است و) اکثر آنان (از حق و حقیقت) رویگردانند و این است که (روح شنوایی و پذیرایی حقایق را از دست داده‌اند و گوئی که کنند و) هیچ نمی‌شنوند .

توضیحات :

« بَشِيرًا وَنَذِيرًا » : صفت بعد از صفت (قُرْآنًا) ، یا حال کتاب یا آیات است .

سوره فصلت آیه ۵

متن آیه :

وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِي أَكِنَّةٍ مِّمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ وَفِي آذَانِنَا وَقْرٌ وَمِن بَيْنِنَا وَبَيْنِكَ حِجَابٌ فَاعْمَلْ إِنَّنَا عَامِلُونَ

ترجمه :

می‌گویند : دل‌هایمان در برابر چیزی که ما را بدان می‌خوانی (که یگانه‌پرستی است) در میان پوشش‌هایی قرار گرفته است (و آنچه می‌گوئی بدان نمی‌رسد) و در گوش‌هایمان سنگینی است (و کلام تو را نمی‌شنود) و میان ما و تو پرده ستبر و مانع بزرگی است (که نمی‌گذارد ما با تو در یکجا گرد آئیم) . پس تو (برابر آئین خود) عمل کن و ما هم (برابر آئین خود) عمل می‌کنیم .

توضیحات :

« أَكِنَّةٍ . . . وَقْرٌ » : (نگا : انعام / ۲۵ ، اسراء / ۴۶ ، كهف / ۵۷) . « فَاعْمَلْ إِنَّنَا عَامِلُونَ » : تو برابر آئین خود عمل کن و ما هم برابر آئین خود و هرگز از تو پیروی نمی‌کنیم . تو برای نابودی ما دست به کار شو و ما هم برای نابودی تو به کار می‌پردازیم . و مبارزه ما با تو ادامه دارد .

سوره فصلت آیه ۶

متن آیه :

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُمُ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَاسْتَقِيمُوا إِلَيْهِ وَاسْتَغْفِرُوهُ ۗ وَوَيْلٌ
لِّلْمُشْرِكِينَ

ترجمه :

بگو : من فقط و فقط انساني مثل شما هستم ، و به من وحی مي‌شود که خداوندگار شما خداوندگار يگانه‌اي بيش نمي‌باشد ، پس راست به سوي او رو کنيد و رويد (و پندار و گفتار و کردارتان در مسير رضاي وي باشد) و از او آمرزش بخواهيد . واي به حال مشرکان !

توضیحات :

« بشر مِثْلُكُمْ » : انسانم همچون شما . انساني مثل شما هستم (نگا : ابراهيم / ۱۱ ، كهف / ۱۱۰ ، اسراء / ۹۳) . « إِنَّمَا إِلَهُمُ إِلَهٌ وَاحِدٌ » : نأب فاعل (يوحى) است « فَاسْتَقِيمُوا إِلَيْهِ » : اعمال خود را محض رضاي خدا انجام دهيد و طاعت و عبادتتان براي او باشد و بس .

سوره فصلت آيه ۷

متن آيه :

الَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ

ترجمه :

مشرکاني که به پاکسازي خود نمي‌پردازند و آنان به آخرت هم ايمان ندارند .

توضیحات :

« لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ » : به پاکسازي خود از لوٲ شرک نمي‌پردازند و به کارهاي خير دست نمي‌بازند . مراد از زکات ، پاکسازي و انفاق در راه کارهاي خير است که موجب پاکيزگي نفيس و پاک کردن صفحه دل از آلودگيها است . چرا که از يك سو اين سوره مکي است و در مکه قانون زکات اصطلاحي که از فروع اسلام است وضع نشده است ، و از ديگر سو زکات بر مؤمن واجب است ؛ نه بر کافر و مشرک ، تا از صفات رذيله مشرکان بشمار آيد . برخي هم آن را همان زکات اصطلاحي مي‌دانند و کفار و مشرکان را موظف به فروع شريعت مي‌دانند (نگا : أضواء البيان) .

سوره فصلت آيه ۸

متن آيه :

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ

ترجمه :

مسلمانان کساني که ايمان مي‌آورند و کارهاي شايسته و بايسته انجام مي‌دهند ، اجر و پاداش ناگسيختني دارند .

توضیحات :

« غَيْرِ مَمْنُونٍ » : غيرمنقطع و ناگسيختني (نگا : هود / ۱۰۸ ، ص / ۵۴) . برخي هم آن را کم‌نشدني و کاستي نپذيرفتني ، بدون منت ، و بي‌حساب معني نموده‌اند .

سوره فصلت آيه ۹

متن آيه :

قُلْ أَنتُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْأَرْضَ فِي يَوْمَيْنِ وَتَجْعَلُونَ لَهُ أُندَادًا ۚ ذَٰلِكَ رَبُّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

بگو : آیا به آن کسی که زمین را در دو روز آفریده است ایمان ندارید ، و برای او همگونها و انبازهایی قرار می‌دهید ؟ او (علاوه از این که آفریدگار زمین است) آفریدگار جهانیان هم می‌باشد .

توضیحات :

« خَلَقَ الْأَرْضَ » : مراد از خلق زمین ، تقدیر وجود و آفرینش بالقوه آن است . چرا که آفرینش زمین همراه با آفرینش همه کائنات بوده و خود قطعه ناچیزی از مجموعه کائنات است (نگا : انبیاء / ۳۰) . این هم در قرآن غریب نیست . مثلاً در آفرینش آدم قرآن فرموده است : **إِنَّ مَثَلَ عِيسَىٰ عِنْدَ اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ ، خَلَقَهُ مِن تَرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ** (آل‌عمران / ۵۹) . « خَلَقَهُ مِن تَرَابٍ » : خواست او را از خاک بیافریند و پیدایش او را مقدر فرمود . چرا که اگر مراد از « خلق » آفریدن بالفعل باشد نه بالقوه ، جمله (**كُنْ فَيَكُونُ**) معنی ندارد (نگا : التفسیر الواضح ، تفسیر کبیر) . « یومین » : دو روز . مراد دو وقت و دوران است . چرا که قبل از آفرینش آسمان و زمین ، روزی به معنی روز معمولی وجود نداشته است . این دوراها هم شاید هزاران و بلکه میلیونها و میلیاردها سال به طول انجامیده باشد (نگا : حج / ۴۷ ، سجده / ۵ ، معارج / ۴) .

سوره فصلت آیه ۱۰

متن آیه :

وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيًا مِّنْ قُورُومًا وَبَارَكَ فِيهَا وَقَدَّرَ فِيهَا أَقْوَاتَهَا فِي أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ سَوَاءً لِّلسَّائِلِينَ

ترجمه :

او در زمین بر فراز آن کوههای استواری قرار داد ، و خیرات و برکات زیادی در آن آفرید ، و موادّ غذائی (مختلف و جوراجور ساکنان) زمین را به اندازه لازم مقدر و مشخص کرد . اینها همه (اعم از خلق زمین و ایجاد کوهها و تقدیر اقوات) روی هم در چهار روز کامل به پایان آمد ، بدان گونه که نیاز نیازمندان و روزی‌خواهان را برآورده کند (و کمترین کم و زیادی در آن نباشد) .

توضیحات :

« رَوَاسِيًا » : (نگا : رعد / ۳ ، حجر / ۱۹ ، نحل / ۱۵) . « بَارَكَ » : پر خیر و برکت باد . نعمتها و منافع زیادی را پدید آورد . « قَدَّرَ » : مقدر کرد . اندازه‌گیری و پیش‌بینی نمود . « أَقْوَاتَهَا » : خوراکیها و غذاهای مورد نیاز ساکنان روی زمین ، اعم از انسانها و حیوانها و گیاهها . « أَرْبَعَةَ أَيَّامٍ » : چهار روز . منظور تتمه چهار روز است . یا به عبارت دیگر ، دو روز برای خلق زمین ، و دو روز برای ایجاد کوهها و تولید خیرات و تقدیر اقوات . نظیر این تعبیر ، در زبان عربی و فارسی نیز وجود دارد . مثلاً اگر گفته شود : از اینجا تا مکه ده روز طول می‌کشد ، و تا مدینه پانزده روز . یعنی پنج روز فاصله مکه و مدینه است و ده روز فاصله اینجا تا مکه . تفاسیر معتبر را در این زمینه مطالعه کردم ، جز این ، رأی دیگری که چنگی به دل بزند و موافق با آیات دیگر قرآن باشد پیدا نکردم . ولی این بنده خدا را عقیده بر این است که : دو روز یا دو دوران مذکور در آیه ۹ با دو روز یا دو دوران مذکور در آیه ۱۲ مقارن و همزمانند . چرا که آفرینش آسمانها ، آفرینش زمین را نیز در بر دارد . و چهار روز یا دوران مذکور در آیه ۱۰ خاص زمین و مکمل دو دوران قبلی است که روی هم شش دوران می‌شود . « سَوَاءً » : درست در مدت چهار روز کامل ، بدون کم یا زیاد . اقوات و موادّ غذائی درست بدان اندازه است که مورد نیاز است . مصدر و مفعول مطلق فعل محذوف (**إِسْتَوَتْ**) یا حال (**اقوات**) است . « **السَّائِلِينَ** » : محتاجان و نیازمندان . درخواست‌کنندگان و طالبان . مراد انسان و حیوان و گیاه است . ذکر آن به صورت جمع مذکر سالم ، از راه تغلیب است . « **لِّلسَّائِلِينَ** » : متعلق به (**قَدَّرَ**) یا (**سَوَاءً**) است .

سوره فصلت آیه ۱۱

متن آیه :

ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَا أَتَيْنَا طَائِعِينَ

ترجمه :

سپس اراده آفرینش آسمان کرد ، در حالی که دود (گونه ، و به شکل سحابیها در گستره فضای بی‌انتها پراکنده) بود . به آسمان و زمین فرمود : چه بخواهید و چه نخواهید پدید آئید (و شکل بگیرید) . گفتند : فرمانبردارانه پدید آمدیم (و به همان صورت درآمدیم که اراده فرموده‌ای) .

توضیحات :

« ثُمَّ » : سپس . در اینجا برای تأخیر بیانی است نه تأخیر زمانی . یعنی آفرینش آسمانها قبلاً صورت گرفته است و زمین بعد از آن (نگا : بقره / ۲۹ ، نازعات / ۲۷ - ۲۳) . « اسْتَوَىٰ إِلَيَّ . . . » : قصد کرد . اراده فرمود . « دُخَانٌ » : دود . چه بسا مراد گازها و بخارها باشد که علماء آن را سحابی می‌گویند . « ائْتِيَا » : پدید آئید و شکل بگیرید . در اینجا خلق تقدیری تبدیل به خلق تکوینی می‌شود و هستی از قوه به فعل در می‌آید . « أَتَيْنَا » : پدیدار شدیم . پیدا گشتیم . مراد سرعت در اطاعت است . « طَوْعًا أَوْ كَرْهًا » : (نگا : آل‌عمران / ۸۳ ، توبه / ۵۳ ، رعد / ۱۵) .

سوره فصلت آیه ۱۲

متن آیه :

فَقَضَاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ وَأَوْحَىٰ فِي كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا وَزَيْنَا السَّمَاءِ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَحِفْظًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ

ترجمه :

آن گاه آنها را به صورت هفت آسمان در دو روز به انجام رساند ، و در هر آسمانی فرمان لازمه‌اش را صادر (و نظام و تدبیر خاصی مقرر) فرمود (و مخلوقات و موجودات متناسب با آنجا را آفرید) . آسمان نزدیک را با چراغهای بزرگی (از ستارگان درخشان و تابان) بیاراستیم و (آن را کاملاً از آفات و استراق سمع شیاطین) محفوظ داشتیم . این (امور مذکوره ، اعم از آفرینش جهان هستی و دوران شکل‌گیری و نظم دقیق ، برجوشیده از) برنامه‌ریزی خداوند بسیار توانا و بس آگاه است .

توضیحات :

« قَضَاهُنَّ » : فعل (قَضَى) به معنی : به انجام رسانید . به پایان برد . ضمیر (هُنَّ) به سماء برمی‌گردد که متضمن معنی سماوات است . یا به (سماوات) بعد از خود برمی‌گردد . در صورت اول (سَبْعَ) حال (هُنَّ) و در صورت دوم تمییز و مفسر آن است (نگا : روح المعانی ، بیضاوی ، ابن جزّی) . « أَمْرَهَا » : کار و بار مربوط به آن را . مخلوقات و موجودات و نظم و نظام آن را . « السَّمَاءِ الدُّنْيَا » (نگا : صافات / ۶) . « مَصَابِيحَ » : چراغها . مراد کواکب است (نگا : صافات / ۶) . « حِفْظًا » : نگاهداری . مفعول مطلق فعل محذوف (حَفِظْنَا) است که عطف بر فعل (زَيْنَا) است . در اصل چنین است : وَ حَفِظْنَا حِفْظًا . « ذَلِكَ تَقْدِيرٌ . . . » : (نگا : انعام / ۹۶ ، یس / ۲۸) . یادآوری : خداوند در هفت مورد قرآن ، ادوار خلقت آسمانها و زمین را شش دوره ذکر فرموده‌اند (نگا : اعراف / ۵۴ ، یونس / ۳ ، هود / ۷ ، فرقان / ۵۹ ، سجده / ۴ ، ق / ۲۸ ، حدید / ۴) .

سوره فصلت آیه ۱۳

متن آیه :

فَإِنْ أَعْرَضُوا فَقُلْ أَنْذَرْتُكُمْ صَاعِقَةً مِّثْلَ صَاعِقَةِ عَادٍ وَثَمُودَ

ترجمه :

اگر (مشرکان مکه از پذیرش ایمان) روی گردان شدند ، بگو : شما را از صاعقه‌ای همچون صاعقه عاد و ثمود می‌ترسانم .

توضیحات :

« صَاعِقَةٌ » : جرقه عظیم الکتریسیته است که در میان قطعه ابری که بار مثبت دارد با زمین که بار منفی دارد ایجاد می‌شود . صدای مهیب و زمین لرزه شدیدی را به همراه دارد .

سوره فصلت آیه ۱۴

متن آیه :

إِذْ جَاءَتْهُمْ الرُّسُلُ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ قَالُوا لَوْ شَاءَ رَبُّنَا لَأَنْزَلَ مَلَائِكَةً فَإِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ

ترجمه :

زمانی (صاعقه گریبانگیر قوم عاد و ثمود شد) که پیغمبران از پیش رو و پشت سر (و از هر سو و جهات دیگر) به نزدشان آمدند (و به عناوین مختلف و به شیوه‌های گوناگون پندشان دادند و ارشادشان کردند و گفتند :) جز خدا را پرستش نکنید . پاسخ دادند که : اگر خدا می‌خواست پیغمبرانی روانه دارد فرشتگانی را (به عنوان پیغمبر) فرو می‌فرستاد (نه انسانهایی مانند خود ما) . ما قطعاً به آن چیزهایی باور نداریم که با خود آورده‌اید .

توضیحات :

« إِذْ » : معمول صَاعِقَةٌ است . « مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَ مِنْ خَلْفِهِمْ » مراد از هر سو و با هر شیوه است . (نگا : احقاف / ۲۱) .

سوره فصلت آیه ۱۵

متن آیه :

فَأَمَّا عَادٌ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَقَالُوا مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ

ترجمه :

و اما قوم عاد در زمین به ناحق بزرگی فروختند (و مغرورانه) گفتند : چه کسی از ما قدرت بیشتری دارد ؟ مگر آنان نمی‌دانستند که خداوندی که ایشان را آفریده است از آنان نیرومندتر است ؟ ! آنان (بر اثر این پندار بی‌اساس) پیوسته آیه‌های ما را انکار می‌کردند و نمی‌پذیرفتند .

توضیحات :

« إِسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ حَقٍّ » : به ناحق در زمین بزرگی فروختند و خویشتن را بالاتر از آن دانستند که حقیقت را بپذیرند و ایمان بیاورند . « بِغَيْرِ حَقٍّ » : بدون استحقاق . به ناحق (نگا : اعراف / ۱۴۶ ، یونس / ۲۳ ، قصص / ۳۹) .

سوره فصلت آیه ۱۶

متن آیه :

فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صِرَاصًا فِي أَيَّامٍ نَحِسَاتٍ لِنُذِيقَهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَخْزَىٰ وَهُمْ لَا يُنصَرُونَ

ترجمه :

سرانجام باد تند و پرصدا و سخت سردی را در روزهای شومی به سوبشان وزان کردیم ، تا عذاب خوار و پست‌کننده‌ای در زندگی همین دنیا بدیشان بچشانیم . (تازه این عذاب دنیا است) و عذاب آخرت خوار و پست‌کننده‌تر (از عذاب دنیوی ایشان) است ، و آنان اصلاً (از سوی کسی) یاری و کمک نمی‌شوند .

توضیحات :

« صَرَصَرًا » : سخت و شدید . پر سر و صدا و هراس‌انگیز . بسیار سرد . « أَيَّامٍ نَّجِسَاتٍ » : روزهای شوم و بد . این تندباد هفت شب و هشت روز پی‌پی‌وی وزیدن گرفت (نگا : حاقه / ۷) و همچون تنه‌های درختان خرما که از ریشه کنده شده باشند ، انسانها را بلند می‌کرد و به زمین می‌کوبید (نگا : قمر / ۲۰) .

سوره فصلت آیه ۱۷

متن آیه :

وَأَمَّا ثَمُودُ فَهَدَيْنَاهُمْ فَاسْتَحَبُّوا الْعَمَىٰ عَلَى الْهُدَىٰ فَأَخَذَتْهُمُ صَاعِقَةُ الْعَذَابِ الْهُونِ يَمَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ

ترجمه :

و اما قوم ثمود ، ما ایشان را رهنمود کردیم (و راه خیر و راه شر را بدیشان نمودیم) و آنان کوردلی (و گمراهی) را بر هدایت (و رهنمود الهی) ترجیح دادند ، و لذا به سبب کارهایی که می‌کردند ، صاعقه عذاب خوارکننده‌ای ایشان را فرو گرفت .

توضیحات :

« الْعَمَىٰ » : کوردلی . گمراهی . « صَاعِقَةُ الْعَذَابِ » : اضافه صفت به موصوف است . مثل : مُهْلِكُ الْعَذَابِ ، که در اصل « الْعَذَابُ الْمُهْلِكُ » است (نگا : قرطبی) . « الْهُونِ » : مصدر است و به عنوان اسم فاعل یعنی مهین به کار رفته است . به معنی : خوارکننده و رسواگر (نگا : انعام / ۹۳) .

سوره فصلت آیه ۱۸

متن آیه :

وَنَجِّنَا الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ

ترجمه :

و کسانی را که مؤمن و متقی بودند نجات دادیم (و از عذاب در امان و از دست کفار متکبر رهایی بخشیدیم) .

توضیحات :

...

سوره فصلت آیه ۱۹

متن آیه :

وَيَوْمَ يُحْشَرُ أَعْدَاءُ اللَّهِ إِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ

ترجمه :

روزي دشمنان خدا (يعني كفّار و مشركان همه ملتها) به سوي آتش دوزخ رانده و بر لبه آن گرد آورده مي‌شوند (و دسته‌هاي پيشين را نگاه مي‌دارند تا گروههاي پسین را بدانان ملحق گردانند) .

توضیحات :

« إِلَيَّ النَّارُ . . . » : (نگا : زمر / ۷۱) . « أَعْدَاءُ اللَّهِ » : دشمنان خدا . مراد كفّار و مشركان همه ملتها از آغاز تا پايان جهان است . « فَهُمْ يُوزَعُونَ » : (نگا : نمل / ۱۷ و ۸۳) .

سوره فصلت آیه ۲۰

متن آیه :

حَتَّىٰ إِذَا مَا جَاؤُوهَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَأَبْصَارُهُمْ وَجُلُودُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

هنگامي که در کنار دوزخ گرد آمدند ، گوشها و چشمها و پوستهاي ايشان بر کارهايي که (در دنيا) مي‌کرده‌اند ، گواهي مي‌دهند .

توضیحات :

« شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَ . . . » : شهادت اعضاء در آیات متعدّد قرآن مذکور است (نگا : نور / ۲۴ ، يس / ۶۵ ، فصلت / ۲۱ و ۲۲) ولي نحوه شهادت بر ما مجهول است . آیا خدا درك و شعور و قدرت سخن پدینها مي‌دهد ، آثار گناهان بر آنها نقش بسته است ، در آنها ایجاد صوت مي‌گردد ، و . . . « سَمْعُهُمْ وَ . . . » : علت این که سمع مفرد و بقیه اعضاء جمع (نگا : بقره / ۷ و ۲۰ ، انعام / ۴۶ ، نحل / ۱۰۸) . « جُلُودٌ » : پوستها . مراد همه اعضاء است ، و عطف عام بر خاص است .

سوره فصلت آیه ۲۱

متن آیه :

وَقَالُوا لَیْجُلُودُهُمْ لِمَ شَهِدْتُمْ عَلَيْنَا قَالُوا أَنْطَقَنَا اللَّهُ الَّذِي أَنْطَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَإِلَيْهِ تَرْجَعُونَ

ترجمه :

آنان به پوستهاي خود مي‌گویند : چرا بر ضدّ ما شهادت دادید ؟ پاسخ مي‌دهند : خداوندي ما را به گفتار درآورده است که همه چیز را گویا نموده است ، و همو در آغاز شما را (از عدم) آفریده است و (در پايان زندگي و بعد از ممات ، دوباره جامه حیات به تبتان کرده و براي حساب و کتاب) به سوي او برگردانده شده‌اید .

توضیحات :

« أَنْطَقَ كُلَّ شَيْءٍ » : خدا همه چیز را به گفتار انداخته است . يعني امروز همه موجودات عالم سخن مي‌گویند و اسرار را بازگو مي‌کنند . چرا که پرده‌ها از رازها به کنار رفته است (نگا : ۲۲ / طارق / ۹) . نه تنها در قیامت در دنيا هم همه ذرات عالم به تسبیح و تقدیس خدا مشغول و مأموران رازبگوي خدايند ، و هر ذره‌اي صفحه‌اي گویا از تاريخ هستي است . اما هر يك داراي قلمي ديگر و زباني ديگرند . اما چگونه ؟ شما انسانيد و نمي‌دانيد . « وَ هُوَ خَلَقَكُمْ . . . » : دنباله سخن جلود ، و يا مستأنفه است و فرموده آفریدگار جلود است .

سوره فصلت آیه ۲۲

متن آیه :
وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَتِرُونَ أَنْ يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ وَلَا أَبْصَارُكُمْ وَلَا جُلُودُكُمْ وَلَكِنْ ظَنَنْتُمْ أَنَّ اللَّهَ لَا يَعْلَمُ
كَثِيرًا مِمَّا تَعْمَلُونَ

ترجمه :

شما اگر گناهانتان را پنهان می‌کردید نه از این جهت بود که از شهادت گوشها و چشمها و پوستهایتان بر ضد خودتان بیم داشته باشید (چرا که اصلاً باور نمی‌کردید روزی اینها به سخن درآیند و بر ضد کسی گواهی دهند) . بلکه گمان می‌بردید خدا بسیاری از اعمالی را که (مخفیانه) انجام می‌دهید نمی‌داند .

توضیحات :

« أَنْ يَشْهَدَ » : از ترس این که شهادت دهد . از این که گواهی دهد . مفعولله است . در اصل :
مَخَافَةَ أَنْ يَشْهَدَ . مِنْ أَنْ يَشْهَدَ . عَنْ أَنْ يَشْهَدَ .

سوره فصلت آیه ۲۳

متن آیه :
وَذَلِكُمْ ظَنُّكُمُ الَّذِي ظَنَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ أَرْدَاكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ

ترجمه :

این گمان بدی که درباره پروردگارتان داشته‌اید شما را به هلاکت انداخته است ، و لذا از زمره زیانکاران شده‌اید .

توضیحات :

« ذَلِكُمْ » : مبتدا است . « ظَنُّكُمُ الَّذِي ظَنَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ » : بدل از مبتدا است . « أَرْدَاكُمْ » : شما را به هلاکت انداخته و نابود نموده است . خبر مبتدا است ، یا این که (ظَنُّكُمْ) و (أَرْدَاكُمْ) می‌تواند خبر اول و دوم مبتدا باشد .

سوره فصلت آیه ۲۴

متن آیه :
فَإِنْ يَصِيرُوا فَاَلنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ وَإِنْ يَسْتَعْتِبُوا فَمَا هُمْ مِنَ الْمُعْتَبِينَ

ترجمه :

اگر آنان شکیبائی کنند (یا نکنند ، یکسان است و) آتش دوزخ جایگاه ایشان است (و راه نجاتی از آن ندارند) . اگر هم تقاضای رضایت و درخواست عفو (الهی) کنند (به جایی نمی‌رسد و پذیرفته نمی‌شود) و مورد عفو قرار نمی‌گیرند .

توضیحات :

« إِنْ يَصِيرُوا . . . » : شبیه این آیه در معنی (نگا : ابراهیم / ۲۱ ، طور / ۱۶) . « مَثْوًى » : محلّ اقامت . (نگا : آل‌عمران / ۱۵۱ ، نحل / ۲۹ ، عنکبوت / ۶۸) . « إِنْ يَسْتَعْتِبُوا » : اگر طلب رضایت و گذشت کنند (نگا : نحل / ۸۴ ، روم / ۵۷ ، جاثیه / ۳۵) . « الْمُعْتَبِينَ » : اجابت‌شدگان . کسانی که درخواستشان پذیرفته گردد . خوشنودشدگان . برخی (يَسْتَعْتِبُوا) را به معنی درخواست (عتبی) یعنی برگشت به دنیا ، و (الْمُعْتَبِينَ) را به معنی برگشت داده‌شدگان به دنیا گرفته‌اند . در این صورت معنی آیه چنین است : اگر کافران بر آتش شکیبائی کنند یا نکنند

یکسان است و دوزخ جایگاه ایشان است ، و اگر طلب رجعت و برگشت به دنیا کنند ، درخواست ایشان پذیرفته نمی‌گردد و به دنیا برگردانده نمی‌شوند .

سوره فصلت آیه ۲۵

متن آیه :
وَقَبِضْنَا لَهُمْ قُرْآنًا فَرِيقًا لَّهُمْ مَّا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ إِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ

ترجمه :

ما برای آنان همنشینان (زشت‌سیرتی از جنّ و انس) ترتیب داده‌ایم (و این دوستان تبهکار ، ایشان را از هر سو احاطه می‌کنند و افکارشان را می‌دزدند و چنان بر آنان چیره می‌شوند) که کار دنیا و آخرت را در نظرشان می‌آریند (و اقدام به محرمات و ترك عبادات را و همچنین عقاب و عذاب دوزخ را برایشان سهل و ساده جلوه‌گر می‌نمایند . تا بدانجا که به آسانی به گرداب فساد فرو می‌روند) و فرمان عذاب الهی درباره آنان ثابت و صادر می‌شود و به سرنوشت اقوام گمراهی از جن و انسی گرفتار می‌گردند که پیش از ایشان بوده‌اند (و همچون ایشان کرده‌اند . جملگی) اینان و آنان مسلماً زیانبار شده‌اند .

توضیحات :

« قَبِضْنَا » : آماده کرده‌ایم و تهیه نموده‌ایم . ترتیب داده‌ایم (نگا : مریم / ۸۳ و ۸۴ ، زخرف / ۳۶ و ۳۷) . « قُرْآنًا » : جمع قَرین ، همدم . دوست ، مراد شیاطین انس و جن است (نگا : نساء / ۲۸ ، صافات / ۵۱) . « مَّا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ » : آنچه پیش رو دارند . مراد محرمات و ضلالت و لذات و شهوات و زرق و برق دنیا است . « مَا خَلْفَهُمْ » : آنچه پشت سر دارند . مراد امور اخروی است ، از قبیل زندگی دوباره و حساب و کتاب و عقاب و عذاب . البته می‌توان (مَّا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ) را مربوط به امور اخروی ، و (مَا خَلْفَهُمْ) را مربوط به امور دنیوی دانست (نگا : بقره / ۲۵۵ ، طه / ۱۱۰ ، انبیاء / ۲۸ ، حج / ۷۶) . جمله (مَّا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ) ممکن است اشاره به احاطه همه‌جانبه شیاطین انس و جن و تزیین آنان هم باشد . « حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ » : فرمان عذاب درباره آنان لازم و ثابت گردید و گرفتار عقاب و عذاب شدند (نگا : اسراء / ۱۶ ، قصص / ۶۳ ، نمل / ۸۲) . « فِي أُمَمٍ » : در میان ملت‌هایی که . همراه با ملت‌هایی که . جار و مجرور می‌تواند حال (هم) و متعلق به (کائینین) محذوف بوده و تقدیر چنین باشد ، کائینین فِي أُمَمٍ . تنوین (أُمَمٍ) دال بر تکثیر است . واژه (فی) می‌تواند به معنی (مع) باشد .

سوره فصلت آیه ۲۶

متن آیه :

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَسْمَعُوا لِهَذَا الْقُرْآنِ وَالْغَوْا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَغْلِبُونَ

ترجمه :

کافران (به همدیگر) می‌گویند : گوش به این قرآن فرا ندهید ، و در (هنگام تلاوت) آن یاوه‌سرانی و جار و جنجال کنید (تا مردمان هم قرآن را نشنوند و مجال اندیشه درباره مفاهیم آن از ایشان گرفته شود و) شما پیروز گردید .

توضیحات :

« الْغَوْا » : یاوه‌سرانی کنید . کارهای بی‌هوده انجام دهید . مراد بحث‌های بی‌فایده و جار و جنجال و سر و صدا و افسانه‌سرانی و بالاخره همه گفتگوها و کارهایی است که افکار مردم را از محور مقاصد قرآنی منحرف سازد و مجال تفکر را از آنان سلب کند . « فِيهِ » : در هنگام خواندن قرآن یا

تدریس آیات و یا طرح مسائل آن .

سوره فصلت آیه ۲۷

متن آیه :
فَلَنذِيقَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا عَذَابًا شَدِيدًا وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

ما قطعاً (جنگ با قرآن را فراموش نمی‌نمائیم و) به کافران عذاب سختی می‌چشانیم ، و آنان را در برابر بدترین کاری که کرده‌اند (که مبارزه با قرآن است) جزا و سزا خواهیم داد .

توضیحات :

« لَنَجْزِيَنَّهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي . . . » . مراد دو چیز می‌تواند باشد : الف - مبارزه کافران با قرآن بدترین کار است و در برابر آن کیفر شدید داده می‌شوند . ب - همه کارهای کافران همسان بدترین کارشان محسوب می‌گردد و بدترین مجازاتها بدانها تعلق می‌گیرد ، همان گونه که همه کارهای مؤمنان همسان بهترین کارشان محسوب می‌شود و بهترین پاداشها بدانها تعلق می‌گیرد (نگا : توبه / ۱۲۱ ، نحل / ۹۶ و ۹۷ ، نور / ۳۸ ، عنکبوت / ۷ ، زمر / ۳۵) .

سوره فصلت آیه ۲۸

متن آیه :
ذَلِكَ جَزَاءُ أَعْدَاءِ اللَّهِ النَّارُ لَهُمْ فِيهَا دَارُ الْخُلْدِ جَزَاءَ يَمَّا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ

ترجمه :

این ، کیفر دشمنان خدا است که آتش (سوزان جهنم) است . (اما نه آتش موقتی و زودگذر ، بلکه) سرای همیشگی ایشان در میان آن است . این هم بدان خاطر است که پیوسته آیات ما را (با وجود علم به واقعیت آنها) انکار می‌کرده‌اند .

توضیحات :

« النَّارُ » : آتش دوزخ . عطف بیان یا بدل از (ذَلِكَ) و یا این که خبرمبتدای محذوف (هُوَ) است . « دَارُ الْخُلْدِ » : سرای ماندگاری و جاودانگی . یعنی در دوزخ اقامتگاه همیشگی کفار است . « جَزَاءَ » : مفعول مطلق عامل محذوف (نگا : اسراء / ۶۳) و یا مفعول له است . « جَزَاءَ يَمَّا كَانُوا يَنبِئَانَا يَجْحَدُونَ » : حرف (ب) یکم متعلق به (جَزَاءَ) و دوم متعلق به (يَجْحَدُونَ) است .

سوره فصلت آیه ۲۹

متن آیه :
وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا رَبَّنَا أَرْنَا الَّذِينَ ضَلَّانَا مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ نَجْعَلُهُمَا تَحْتَ أَفْدَانِنَا لِيَكُونَا مِنَ الْأَسْفَلِينَ

ترجمه :

کافران (در میان دوزخ فریاد برمی‌آورند و) می‌گویند : پروردگارا ! کسانی را از دو گروه انس و جن به ما نشان بده که ما را گمراه کرده‌اند ، تا ایشان را زیر پاهای خود بگذاریم و لگدمالشان گردانیم و بدین وسیله از زمره پست‌ترین مردم (از لحاظ مقام و مکان) شوند .

توضیحات :

« الْأَسْفَلِينَ » : پائین‌ترین افراد و پست‌ترین مردم از لحاظ مکان و منزلت و مقام و مکان . این

سخن بیانگر شدت خشم کافران بر سردستگان و رهبران کفر و معصیت است (نگا : بقره / ۱۶۶ و ۱۶۷ ، سبأ / ۳۱ - ۳۳) .

سوره فصلت آیه ۳۰

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ

ترجمه :

کسانی که می‌گویند : پروردگار ما تنها خدا است ، و سپس (بر این گفته خود که اقرار به وحدانیت است می‌ایستند ، و آن را با انجام قوانین شریعت عملاً نشان می‌دهند ، و بر این راستای خداپرستی تا زنده‌اند) پابرجا و ماندگار می‌مانند (در هنگام آخرین لحظات زندگی) فرشتگان به پیش ایشان می‌آیند (و بدانان مژده می‌دهند) که نترسید و غمگین نباشید و شما را بشارت باد به بهشتی که (توسط پیغمبران) به شما (مؤمنان) وعده داده می‌شد .

توضیحات :

« تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ » : مراد نزول فرشتگان به هنگام مرگ انسانها است (نگا : نساء / ۹۷ ، انفال / ۵۰ ، انعام / ۹۳ ، نحل / ۲۸ و ۲۳ ، محمد / ۲۷) . برخی این بشارتها را دائمی و مستمر دانسته و آنها را الهامهای معنوی فرشتگان در گوش جان مؤمنان در همه مراحل زندگی می‌دانند .

سوره فصلت آیه ۳۱

متن آیه :

نَحْنُ أَوْلَىٰ بِكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِي أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدْعُونَ

ترجمه :

(و فرشتگان بدیشان خبر می‌دهند که) ما یاران و یاوران شما در زندگی دنیا و در آخرت هستیم ، و در آخرت برای شما هرچه آرزو کنید هست ، و هرچه بخواهید برایتان فراهم است .

توضیحات :

« مَا تَدْعُونَ » : آنچه طلب کنید (نگا : یس / ۵۷) .

سوره فصلت آیه ۳۲

متن آیه :

نُزُلًا مِّنْ غُفُورٍ رَّحِيمٍ

ترجمه :

اینها به عنوان پذیرائی از سوی خداوند آمرزگار و مهربان است .

توضیحات :

« نُزُلًا » : (نگا : آل عمران / ۱۹۸ ، کهف / ۱۰۷ ، صافات / ۶۳) .

سوره فصلت آیه ۳۳

متن آیه :

وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ

ترجمه :

گفتار چه کسی بهتر از گفتار کسی است که مردمان را به سوی خدا می‌خواند و کارهای شایسته می‌کند و اعلام می‌دارد که من از زمره مسلمانان (و منقادان اوامر یزدان) هستم ؟

توضیحات :

« قَوْلًا » : تمییز است . « الْمُسْلِمِينَ » : مسلمانان . کسانی که فرمانبردار اوامر خدا بوده و سر بندگی و پرستش را فروتنانه بر آستانه‌اش می‌گذارند .

سوره فصلت آیه ۳۴

متن آیه :

وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ

ترجمه :

نیکی و بدی یکسان نیست . (هرگز بدی را با بدی ، و زشتی را با زشتی پاسخ مگویی . بلکه بدی و زشتی دیگران را) با زیباترین طریقه و بهترین شیوه پاسخ بده . نتیجه این کار ، آن خواهد شد که کسی که میان تو و میان او دشمنانگی بوده است ، به ناگاه همچون دوست صمیمی گردد .

توضیحات :

« لَا تَسْتَوِي » : مساوی و برابر و یکسان نیست . « ادْفَعْ » : پاسخ بده (نگا : مؤمنون / ۹۶) . از میان بردار (نگا : بقره / ۲۵۱ ، حج / ۴۰) . « وَلِيٌّ » : دوست . رفیق . « حَمِيمٌ » : گرم . صمیمی . « ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ » : (نگا : مؤمنون / ۹۶) .

سوره فصلت آیه ۳۵

متن آیه :

وَمَا يُلْقَاهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا يُلْقَاهَا إِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ

ترجمه :

به این خوی (و خلق عظیم) نمی‌رسند مگر کسانی که دارای صبر و استقامت باشند ، و بدان نمی‌رسند مگر کسانی که بهره بزرگی (از ایمان و تقوا و اخلاق ستوده) داشته باشند .

توضیحات :

« مَا يُلْقَاهَا » : به این خصلت دست نمی‌یابد و این سفارش را پذیرا نمی‌گردد (نگا : قصص / ۸۰) . ضمیر (هَا) به (خَصْلَةٌ) یا (وَصِيَّةٌ) باز می‌گردد که مستفاد از جمله سابق است . « ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ » : دارای بهره فراوان از خصال حمیده و صفات پسندیده‌ای که منتهی به سعادت دائم می‌گردد (نگا : قصص / ۷۹ ، انسان / ۱۱) .

سوره فصلت آیه ۳۶

متن آیه :

وَأَمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

ترجمه :

هرگاه وسوسه‌ای از شیطان (در این مسیر) متوجه تو گردید (به هوش باش و در مقابل آن مقاومت کن و) خود را به خداوند بسپار (و به سایه لطف او پناه بر) که او بس شنوا و آگاه است (و تو را می‌پاید و محافظت می‌نماید) .

توضیحات :

« وَ إِمَّا يَنْزَغَنَّكَ . . . » : (نگا : اعراف / ۲۰۰) .

سوره فصلت آیه ۳۷

متن آیه :

وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ
إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ

ترجمه :

از نشانه‌های (قدرت) خدا ، شب و روز و خورشید و ماه است . برای خورشید و ماه سجده نکنید ، برای خدائی که آنها را آفریده است ، سجده کنید ، اگر واقعاً او را عبادت و پرستش می‌کنید .

توضیحات :

« آ آیاتِهِ » : نشانه‌های قدرت و ادله عظمت او . « إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ » : اگر واقعاً او را می‌پرستید . اگر می‌خواهید او را عبادت و پرستش کنید .

سوره فصلت آیه ۳۸

متن آیه :

فَإِنْ اسْتَكْبَرُوا فَالَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ يُسَبِّحُونَ لَهُ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُمْ لَا يَسْأَمُونَ

ترجمه :

اگر (مشرکان) خود را بزرگتر از آن دیدند (که به عبادت و پرستش پروردگار بپردازند ، باک مدار ، چرا که) آنان که در پیشگاه پروردگارت منزلت و مکانت دارند (که فرشتگان مفریند) شب و روز به تسبیح و تقدیس او سرگرمند و به هیچ وجه ایشان (از این کار) خسته و درمانده نمی‌گردند .

توضیحات :

« عِنْدَ رَبِّكَ » : در پیشگاه او هستند . مراد از عندیّت ، یعنی در پیشگاه بودن ، عندیّت مکانی نیست ؛ بلکه عندیّت کرامت و منزلت است (نگا : قمر / ۵۵) . « لَا يَسْأَمُونَ » : ملول نمی‌گردند . خسته و درمانده نمی‌شوند (نگا : بقره / ۲۸۲) .

سوره فصلت آیه ۳۹

متن آیه :

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْكَ تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ إِنَّ الَّذِي أَحْيَاهَا لَمُحْيِي الْمَوْتِ إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ترجمه :

و از نشانه‌های (قدرت) خدا این است که تو زمین را خشک و برهوت می‌بینی ، اما هنگامی که (قطره‌های حیات‌بخش) آب بر آن فرو می‌فرستیم ، به جنبش درمی‌آید و آماسیده می‌گردد (و

بعدها به صورت گل و گیاه و سبزه موج می‌زند) . آن کس که این زمین خشک و برهوت را زنده می‌کند ، هم او مردگان را نیز (در قیامت) زنده می‌گرداند . چرا که او بر هر چیزی توانا است .

توضیحات :

« خَاشِعَةً » : خشک و برهوت . ساکن و بدون حرکت . « إِهْتَزَّتْ » : به جنبش درمی‌آید و تکان می‌خورد . « رَبَّتْ » : بالا می‌آید و آماسیده می‌گردد . « إِهْتَزَّتْ وَ رَبَّتْ . . . » : (نگا : حج / ۵) . وقتی که آب به عناصر و ذرات خاک می‌رسد ، در داخل آب حل می‌گردند و جذب دانه‌ها یا ریشه‌های گیاهان می‌شوند و به سلولها و بافتها و اندامهای زنده‌ای تبدیل شده و رشد می‌کنند و افزایش می‌یابند . « محیی » : زنده کننده (نگا : روم / ۵۰) . در رسم الخط قرآنی با يك یاء نوشته شده است .

سوره فصلت آیه ۴۰

متن آیه :

إِن الَّذِينَ يُلَجِدُونَ فِي آيَاتِنَا لَا يَخْفُونَ عَلَيْنَا أَفَمَن يُلْقَى فِي النَّارِ خَيْرٌ أَم مَّن يَأْتِي آمِنًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ
اعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

ترجمه :

کسانی که آیات ما را مورد طعن قرار می‌دهند و به تحریف (حقائق و معانی) آن دست می‌یازند ، بر ما پوشیده نخواهند بود (و کیفرشان را خواهیم داد) . آیا کسی که به آتش دوزخ انداخته می‌شود بهتر است یا کسی که (در سایه ایمان) در نهایت امن و امان ، روز قیامت (به عرصه محشر) می‌آید ؟ هر کاری که می‌خواهید بکنید ، او می‌بیند هر آنچه را که انجام می‌دهید .

توضیحات :

« يُلَجِدُونَ » : مورد طعن قرار می‌دهند . تحریف می‌کنند . « آيَاتٍ » : مراد آیات تکوینی کتاب منظور جهان ، یا آیات تشریحی مذکور در کتابهای آسمانی به ویژه قرآن است . « يُلَجِدُونَ فِي آيَاتِنَا » : آیات ما را تحریف می‌کنند . آیات ما را مورد طعن قرار می‌دهند . مراد منحرف ساختن مردم با مغالطه و سفسطه از دلائل خدائشناسی و نشانه‌های قدرت الهی ، و یا تحریف حقائق و معانی و تغییر عبارات و الفاظ کتابهای آسمانی است . « آمِنًا » : در امن و امان . مطمئن و بی‌دغدغه ، حال است .

سوره فصلت آیه ۴۱

متن آیه :

إِن الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ وَإِنَّهُ لَكِتَابٌ عَزِيزٌ

ترجمه :

کسانی که قرآن را انکار می‌کنند بدان گاه که به ایشان می‌رسد ، (بر ما پوشیده نمی‌مانند و سزای آن را می‌بینند) . قرآن کتاب ارزشمند و بی‌نظیری است .

توضیحات :

« إِن الَّذِينَ . . . » : خبر آن محذوف است . از قبیل : لَا يُخْفُونَ عَلَيْنَا . . . لَا يَغِيبُ عَنَّا أَمْرُهُمْ وَ مَا يَقْصِدُونَ . « الذِّكْرُ » : قرآن (نگا : حجر / ۹ ، نحل / ۴۴) . « عَزِيزٌ » : ارزشمند . بی‌نظیر . چیره و شکست‌ناپذیر .

سوره فصلت آیه ۴۲

متن آیه :
لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِّنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ

ترجمه :

هیچ گونه باطلی ، از هیچ جهتی و نظری ، متوجه قرآن نمی‌گردد . (نه غلطی و تناقضی در الفاظ و مفاهیم آن است ، و نه علوم راستین و اکتشافات درست پیشینیان و پسینیان مخالف با آن ، و نه دست تحریف به دامان بلندش می‌رسد . چرا که) قرآن فرو فرستاده یزدان است که با حکمت و ستوده است (و افعالش از روی حکمت است ، و شایسته حمد و ستایش بسیار است .)

توضیحات :

« الْبَاطِلُ » : نقطه مقابل حق . مراد : نسخ ، کم و زیاد شدن ، غلط از آب درآمدن ، تناقض مطالب و مفاهیم ، و بالاخره همه چیزهای نادرست و خلاف حقیقت و واقعیت است . « مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَ لَا مِنْ خَلْفِهِ » : کنایه از همه جانبه بودن است . یعنی از همه جهات خدا قرآن را حفظ می‌کند (نگا : حجر / ۹) و از هیچ سو و هیچ طرف و ناحیه ، بطلان و فساد متوجه آن نگشته و نمی‌گردد . « تَنْزِيلٌ » (نگا : شعراء / ۱۹۲ ، یس / ۵ ، فصلت / ۲) .

سوره فصلت آیه ۴۳

متن آیه :

مَا يُقَالُ لَكَ إِلَّا مَا قَدَّ قِيلَ لِلرُّسُلِ مِنْ قَبْلِكَ إِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٍ

ترجمه :

از طرف (کافران و منافقان و جاهلان) چیزی به تو گفته نمی‌شود ، مگر همان چیزهایی که قبلاً به پیغمبران پیش از تو گفته شده است . (و چنین نسبت‌های ناروایی و سخنان نازیبانه بدیشان داده شده است . خلاصه نه دعوت تو به سوی یکتاپرستی مطلب تازه‌ای است ، و نه تهمت و تکذیب مردمان بی‌دین و بی‌ایمان) . مسلماً پروردگار تو دارای آمرزش فراوان (در حق مؤمنان) و دارای مجازات دردناک (در حق کافران) است .

توضیحات :

« مَا يُقَالُ لَكَ إِلَّا مَا . . . » : مراد نسبت‌های ناروایی همچون : ساحر ، شاعر ، مجنون ، کاهن ، مفتری ، و دشنامها و سخنان زشت دیگر است (نگا : مائده / ۷۰ ، یس / ۳۰ ، ذاریات / ۳۹ و ۵۲ ، نحل / ۱۰۱) .

سوره فصلت آیه ۴۴

متن آیه :

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا أَعْجَمِيًّا لَقَالُوا لَوْلَا فُصِّلَتْ آيَاتُهُ أَلْعَجَمِيُّ وَعَرَبِيٌّ قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءً وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ فِي آذَانِهِمْ وَقْرٌ وَهُمْ عَلَىٰ عَمَىٰ أُولَٰئِكَ يَنَادُونَ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ

ترجمه :

چنان که قرآن را به زبانی جز زبان عربی فرو می‌فرستادیم ، حتماً می‌گفتند : اگر آیات آن (به عربی) توضیح و تبیین می‌گردید (چه می‌شد ؟ در این صورت ما آن را روشن و گویا فهم می‌کردیم . و می‌گفتند :) آیا (کتاب) غیر عربی و (پیغمبر) عربی ؟ بگو : قرآن برای مؤمنان مایه راهنمایی و بهبودی است . (ایشان را از راه‌های گمراهی و سرگشتگی می‌رهاند ، و از بیماریهای شک و گمان نجات می‌بخشد) و اما برای غیرمؤمنان ، کری گوشه‌های ایشان و کوری (

چشمان) آنان است . (انگار) آنان کسانی که از دور صدا زده می‌شوند (این است که با وجود چشم باز و گوش باز ، منادیگر را چنان که باید نمی‌بینند ، و ندائی را که معلوم و مفهوم باشد نمی‌شنوند) .

توضیحات :

« أَعْجَمِيَّ » : غیر عربی (نگا : نحل / ۱۰۳ ، شعراء / ۱۹۸) . « لَوْ لَا » : این واژه برای طلب حصول مابعد خود است . (نگا : کهف / ۳۹) . « فَصَلْتُ » : بیان و روشن می‌گردید . توضیح و تبیین می‌شد . « أَعْجَمِيَّ ؟ » : آیا غیر عربی است ؟ « أَعْجَمِيَّ وَ عَرَبِيَّ ؟ » : آیا قرآن به زبان غیرعربی برای پیغمبر عربی زبان آمده است ؟ مراد این است که کافران و مشرکان بیمار دل همیشه کارشان ایراد گرفتن و بهانه تراشیدن بود . قرآن که عربی است ، سحر و افسونش می‌خواندند (نگا : سبأ / ۴۳ ، صافات / ۱۵) و اگر غیرعربی می‌بود ، گنگ و نامفهومش می‌شمردند . « هُدًى وَ شِيفَاءً » : راهنمایی و بهبودی . راهنما و شفادهنده . « وَ قُرْ » : سنگینی . کرب . این واژه می‌تواند خبر مبتدای محذوف باشد ، و معنی آن در بالا گذشت . و یا این که مبتدای مؤخر بوده (فِي آذَانِهِمْ وَ قُرْ) معنی شود : در گوش‌هایشان کرب است . یعنی انگار کردند این است که نمی‌شنوند . « عَمِيَّ » : کوری . کوردلی و گمراهی (نگا : فصلت / ۱۷) . « عَلِيْهِمْ عَمِيَّ » : کوری است برای اینان . موجب گمراهی آنان است (نگا : بقره / ۲۶) .

سوره فصلت آیه ۴۵

متن آیه :

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاخْتَلَفَ فِيهِ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَفُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مِرْيَبٍ

ترجمه :

ما به موسی کتاب (آسمانی تورات) دادیم و در آن (از طرف بنی‌اسرائیل) اختلاف گردید (و دسته دسته و پراکنده شدند . این هم سنت همیشگی در میان همه ادیان و اقوام است . قوم تو نیز از این قاعده مستثنی نیست) . اگر سخن پروردگارت از پیش بر این نرفته بود (که عذاب کافران و مجازات شدید مبطلان تا روز رستاخیز به تأخیر انداخته شود) در میان (قوم تو نیز با نابود کردن کافران و بر جای داشتن مؤمنان) ایشان داوری می‌گردید . چرا که آنان درباره قرآن به شک و تردید شگفتی گرفتار آمده‌اند (و از حقیقت فرسنگها به دور افتاده‌اند) .

توضیحات :

« وَ لَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى . . . » : این بخش جنبه دلداری پیغمبر را در بر دارد . و آن این که همه اقوام به گروه‌های مؤمن و غیرمؤمن تقسیم شده‌اند ، و مؤمنان نیز فرقه فرقه و دسته دسته گشته‌اند و مذاهب مختلفی پیدا کرده‌اند . از جمله پیروان موسی که بعضی از ایشان در مدینه بوده مثال محسوس از این واقعیت بشمار آمده‌اند و به ۷۳ فرقه تقسیم گشته‌اند (نگا : التفسیر القرآنی للقرآن) « لَوْ لَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ . . . » : مراد وعده‌ای است که خدا به پیغمبر داده بود . مینی بر این که مادام او در میان قوم خود است ایشان را نابود نکند (نگا : انفال / ۳۳) . « لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ » : کار ایشان به پایان می‌رسید و در میانشان داوری می‌گردید . مراد نابودی مشرکان و منکران قرآن است . « مینه » : درباره قرآن . یادآوری : برخی تمام آیه را راجع به قوم موسی و شک ایشان درباره تورات می‌دانند . چرا که این آیه درست با همین عبارت در سوره هود آیه ۱۱۰ مذکور است و مربوط به موسی و تورات و قوم بنی‌اسرائیل می‌باشد .

سوره فصلت آیه ۴۶

متن آیه :

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ

ترجمه :

هر کس که کار نیک بکند به نفع خود می‌کند ، و هر کس که کار بد بکند به زیان خود می‌کند ، و پروردگار تو کمترین ستمی به بندگان نمی‌کند .

توضیحات :

« مَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ » : (نگا : آل‌عمران / ۱۸۲ ، انفال / ۵۱ ، حج / ۱۰) .

سوره فصلت آیه ۴۷

متن آیه :

إِلَيْهِ يُرَدُّ عِلْمُ السَّاعَةِ وَمَا تَخْرُجُ مِنْ ثَمَرَاتٍ مِنْ أَكْمَامِهَا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنثَىٰ وَلَا تَضَعُ إِلَّا يَعْلَمُهُ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ آيُنُ شُرَكَائِي قَالُوا آذْنَاكَ مَا مِينَا مِنْ شَهِيدٍ

ترجمه :

آگاهی از وقوع قیامت به خدا بازمی‌گردد و بس (و کسی جز خدا نمی‌داند قیامت کی خواهد بود) . هیچ میوه‌ای (بارور نمی‌شود و) از غلاف خود بیرون نمی‌آید (و پوسته خویش را نمی‌شکافد) ، و هیچ ماده‌ای باردار نمی‌گردد و وضع حمل نمی‌کند ، مگر در پرتو دانش او و با اطلاع او . روزی خداوند مشرکان را ندا می‌دهد : شریکها و انبازهایی که برای من می‌پنداشتید کجایند ؟ پاسخ می‌دهند و می‌گویند : ما به تو عرض کردیم که کسی از ما گواهی نمی‌دهد (که تو دارای شریک و انباز هستی) .

توضیحات :

« إِلَيْهِ يُرَدُّ عِلْمُ السَّاعَةِ » : (نگا : اعراف / ۱۸۷ ، لقمان / ۳۴ ، احزاب / ۶۳) . « أَكْمَامٍ » : جمع کِم ، غلاف . پوسته . « أُنثَىٰ » : ماده . مراد مؤنث همه جانداران از قبیل : حیوانات و حشرات و پرندگان و انسان است . « آذْنَاكَ » : به تو اعلام کردیم . به تو عرض کردیم . مراد این است که امروز همه چیز روشن شده است و کسی معتقد به انباز نیست . یا این که مشرکین می‌گویند : ما هرگز به شریک معتقد نبوده‌ایم (نگا : انعام / ۲۳) . « شَهِيدٍ » : گواه .

سوره فصلت آیه ۴۸

متن آیه :

وَصَلَّ عَنْهُمْ مَّا كَانُوا يَدْعُونَ مِن قَبْلُ وَطُنُوبًا مَّا لَهُم مِّن مَّحِيصٍ

ترجمه :

و اثری از معبودهایی که قبلاً (در دنیا) به فریاد می‌خواندند و می‌پرستیدند نمی‌بینند ، و یقین حاصل می‌کنند که هیچ گریزگاهی و راه فراری ندارند .

توضیحات :

« صَلَّ » : ناپیدا گردید . گم شد . « طُنُوبًا » : یقین حاصل کردند . در اینجا ظنّ به معنی علم و یقین است . چرا که در صحنه محشر و هنگامه قیامت ، شك و گمان معنی ندارد ، و همه چیز معلوم و مشهود است . « مَّحِيصٍ » گریزگاه . راه فرار (نگا : ابراهیم / ۲۱) .

سوره فصلت آیه ۴۹

متن آیه :

لَا يَسْأَمُ الْإِنْسَانُ مِنْ دُعَاءِ الْخَيْرِ وَإِنْ مَسَّهُ الشَّرُّ فَيَؤُوسٌ قَنُوطٌ

ترجمه :

انسان (بی‌ایمان) از طلبیدن دارائی و نعمت سیر نمی‌گردد و خسته نمی‌شود ، ولی زمانی که بلا و سختی و فقر و فاقه بدو رو کرد ، فوراً دلسرد و ناامید می‌گردد (و از خود و زندگی بیزار و گریزان می‌شود) .

توضیحات :

« لَا يَسْأَمُ » : ملول و خسته نمی‌گردد . « الْإِنْسَانُ » : مراد انسان کافر و بی‌ایمان است (نگا : آیات ۵۰ - ۵۴) . « دُعَاءُ » : طلبیدن ، به دنبال رفتن . « الْخَيْرُ » : مال و ثروت . دارائی و نعمت و صحت . « دُعَاءُ الْخَيْرِ » : اضافه مصدر به مفعول خود است . « الشَّرُّ » : فقر و فاقه . بلا و مصیبت . بیماری و تنگی معیشت . « يَؤُوسٌ » : بسیار ناامید . « قَنُوطٌ » : بسیار مأیوس . « يَؤُوسٌ قَنُوطٌ » : هر دو واژه به يك معنی و برای تأکید است .

سوره فصلت آیه ۵۰

متن آیه :

وَلَئِنْ أَدْنَاهُ رَحْمَةً مِّنَّا مِن بَعْدِ صَرَاءٍ مَّسِيئَةٍ لَيَقُولَنَّ هَذَا لِي وَمَا أَطْنُ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِن رُّجِعْتُ إِلَىٰ رَبِّي إِنَّ لِي عِنْدَهُ لَلْحَسَنَىٰ فَلَنُنَبِّئَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِمَا عَمِلُوا وَلَنُذِيقَنَّهُمْ مِّنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ

ترجمه :

اگر ما به چنین انسانی ، به دنبال ناراحتی و زبانی که بدو رسیده است ، از سوی خود مرحمتی (همچون ثروت و صحت) روا داریم ، گستاخانه خواهد گفت : این (ثروت و صحت) حق من است (و آن را در سایه تلاش و کوشش و علم و دانش خود به دست آورده‌ام) و اصلاً گمان نمی‌برم که قیامتی در کار باشد . اگر (به فرض ، قیامتی هم در کار باشد و) من به سوی پروردگارم برگردم ، حتماً در پیشگاه او دارایی مقام و منزلت خوبی هستم (چرا که ذاتاً محترمم ، و همان گونه که در دنیا خدا گرامیم داشته است و به من قدرت و نعمت داده است ، در آخرت نیز گرامیم می‌دارد و به من عزت و حرمت می‌بخشد) ما کافران را مسلماً از کارهایی که کرده‌اند آگاه خواهیم کرد و حتماً عذاب سخت و زیادی را بدیشان می‌چشانیم .

توضیحات :

« رَحْمَةً » : مراد نعمتهائی همچون ثروت و قدرت است . « صَرَاءٌ » : زیان و ضرر . ناراحتی و بیماری . « هَذَا لِي » : این از خود من است . این در سایه عقل و شعور و علم و کرداری خودم می‌باشد . « الْحَسَنَىٰ » : مراد مقام و منزلت و بهشت است . « غَلِيظٌ » : متراکم . شدید . فراوان (نگا : هود / ۵۸ ، ابراهیم / ۱۷ ، لقمان / ۲۴) .

سوره فصلت آیه ۵۱

متن آیه :

وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَىٰ الْإِنْسَانِ أَعْرَضَ وَنَأَىٰ بِجَانِبِهِ وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ فَذُو دُعَاءٍ عَرِيضٍ

ترجمه :

هنگامی که ما به انسان نعمت دهیم رویگردان (از دینداری و شکرگزاری) می‌گردد و تکبر و غرور می‌ورزد ، و هنگامی که به بلا و گرفتاری و ناراحتی و بیماری دچار گردید ، دعاهاي عریض و طولی سر می‌دهد (و به شکوه و گلایه می‌پردازد که چرا خدا نعمت خود را از او بازگرفته است و بدو ظلم کرده است) .

توضیحات :

« أَعْرَضَ » : رویگردان می‌شود . شکرگزاری و چه بسا دینداری را رها می‌کند . « نَنَّا يَجَانِبَهُ » : خود را از خداپرستی و دینداری دور می‌کند . تکبر می‌ورزد و مغرور می‌گردد . شانه‌ها را بالا می‌اندازد که مثل سر را بالا گرفتن نشانه فخرفروشی و استکبار است . مراد از (جَانِب) خود انسیان یا دوش او است (نگا : روح المعانی) . « عَرِيضٌ » : وسیع . مراد دراز و فراوان است . البته دعای شخص کافر یا سست ایمان ، بدین هنگام جنبه گلایه از خدا و ناشکری دارد و بیشتر جزع و فزعی است بر از دست دادن نعمت و برای عودت دادن آن . یا این که در وقت ثروتمندی متکبر و مغرور می‌شود ، و در وقت فقر و فاقه متضرع و زبون ، و در هر دو حالت تنها متوجه دنیا است . بالاخره دعایش برای دنیا است نه برای خدا .

سوره فصلت آیه ۵۲

متن آیه :

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَتْ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ ثُمَّ كَفَرْتُمْ بِهِ مَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ هُوَ فِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ

ترجمه :

(ای محمد !) بگو : به من خبر دهید اگر این (قرآن) از سوی خداوند آمده باشد ، و آن گاه شما به آن ایمان نداشته باشید ، چه کسی گمراه‌تر خواهد بود از آن کسی که (با حق و حقیقت) سخت در مبارزه و مقابله باشد ؟

توضیحات :

« أَرَأَيْتُمْ » : (نگا : انعام / ۴۰ و ۴۶ و ۴۷ ، یونس / ۵۰) . « شِقَاقٍ » : مخالفت . مقابله . « بَعِيدٍ » : دور از حقیقت . ژرف که مراد همه جانبه و سخت است . « فِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ » : (نگا : بفره / ۱۷۶ ، حج / ۵۳) .

سوره فصلت آیه ۵۳

متن آیه :

سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْآفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

ترجمه :

ما به آنان (که منکر اسلام و قرآنند) هرچه زودتر دلائل و نشانه‌های خود را در اقطار و نواحی (آسمانها و زمین ، که جهان کبیر است) و در داخل و درون خودشان (که جهان صغیر است) به آنان (که منکر اسلام و قرآنند) نشان خواهیم داد تا برای ایشان روشن و آشکار گردد که اسلام و قرآن حق است . آیا (برای برگشت کافران از کفر و مشرکان از شرك) تنها این بسنده نیست که پروردگارت بر هر چیزی حاضر و گواه است ؟ (چه حضور و شهادتی از این برتر و بالاتر که با خط تکوین ، دلائل قدرت و حکمت خود را بر روی همه ذرات کائنات و وجود موجودات نگاشته است .) ؟

توضیحات :

« الْآفَاقِ » : نواحی عالم و اقطار آسمانها و زمین . « أَنَّهُ » : این که قرآن . این که اسلام (نگا : کشاف ، مختصر) . « شَهِيدٌ » : گواه و مطلع . حاضر و ناظر .

سوره فصلت آیه ۵۴

متن آیه :
أَلَا إِنَّهُمْ فِي مَرِيَّةٍ مِّن لِّقَاءِ رَبِّهِمْ أَلَّا إِنَّهُ يَكُلُّ شَيْءٍ مَّحِيطٌ

ترجمه :
آگاه باشید که ایشان درباره ملاقات با پروردگارشان (برای حساب و کتاب) در شكّ و تردیدند (و رستاخیز را باور نمی‌دارند) . هان بدانید که خدا (علم و قدرتش) همه چیز را دربر گرفته است (و از هر چیزی آگاه و بر هر چیزی توانا است) .

توضیحات :
« مَرِيَّةٍ » : شكّ و تردید (نگا : هود / ۱۷ و ۱۰۹ ، حجّ / ۵۵ ، سجده / ۲۳)

سوره شوری آیه ۱
متن آیه :
حم

ترجمه :
حا . میم .

توضیحات :
« حم » : از حروف مقطعه است (نگا : بقره / ۱) .

سوره شوری آیه ۲
متن آیه :
عسق

ترجمه :
عین . سین . قاف .

توضیحات :
« عسق » : از حروف مقطعه است (نگا : بقره / ۱) .

سوره شوری آیه ۳
متن آیه :
كَذَلِكَ يُوحِي إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكَ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

ترجمه :
خدای نیرومند و فرزانه ، به تو و به کسانی که پیش از تو (پیغمبر) بوده‌اند این چنین (معانی و مقاصد) که در این سوره است (وحی می‌کند . (سرچشمه وحی همه جا و همه وقت یکی است که پروردگار جهان است ، و محتوای وحی نیز در اصول و کلیات برای جملگی پیغمبران یکی است) .

توضیحات :

« كَذَلِكَ » : همان گونه که در این سوره است . این چنین که می بینی . « يُوحِي إِلَيْكَ » : در سایر سوره های قرآن به تو وحی می کند . « إِلَيَّ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ » : به سایر پیغمبران کتابهای آسمانی را با همین اصول و کلیات وحی کرده است . « اللَّهُ » : فاعل فعل (يُوحِي) است .

سوره شوری آیه ۴

متن آیه :

لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ

ترجمه :

آنچه در آسمانها و آنچه در زمین است ، از آن خدا است ، و او والا و بزرگوار است .

توضیحات :

« لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ . . . » : مجموعه عالم هستی از آن او است .

سوره شوری آیه ۵

متن آیه :

تَكَادُ السَّمَاوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْ فَوْقِهِنَّ وَالْمَلَائِكَةُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِي الْأَرْضِ أَلَا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

ترجمه :

(خدا که مالکیت عالم هستی از آن او است ، بقدری عظیم است که) آسمانها (با همه عظمتی که دارند) نزدیک است (در برابر جلالت و عظمت او کرنش کنان) از بالا درهم بشکافند . و فرشتگان (با همه قدرتی که دارند دائماً) به تسبیح و تقدیس پروردگارشان مشغول و برای کسانی که در زمین هستند درخواست آمرزش می کنند . هان ! (ای انسان غافل از اطاعت آسمانها و افلاک و عبادت فرشتگان پاک ! بدان که) یزدان آمرزگار و مهربان است . (اگر از سر صدق سر بندگی بر آستانه او بگذاری و دست دعا به سویش برداری ، با عالم علوی هم آوا شده ای ، و قلم عفو الهی بر گناهانت کشیده می شود) .

توضیحات :

« يَتَفَطَّرْنَ » : از هم می شکافند . « مِنْ فَوْقِهِنَّ » : از قسمت بالایی خود . « يَتَفَطَّرْنَ مِنْ فَوْقِهِنَّ » : از هم شکافتن آسمانها به خاطر علو شان و هیبت و عظمت آفریدگار جهان است (نگا : صفوة البیان لمعانی القرآن ، المنتخب) . بعضی هم شکافتن آسمانها را به خاطر شرك و بت پرستی مشرکان می دانند و آیات ۹۰ و ۹۱ سوره مریم را هم معنی با این آیه می شمارند .

سوره شوری آیه ۶

متن آیه :

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ اللَّهُ حَفِيظٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ

ترجمه :

افرادی که جز خدا (کسانی و چیزهای دیگری را) مددکار و یاور خود می گیرند ، خداوند مراقب ایشان است (و اقوال و افعال آنان را زیر نظر دارد و حساب گفتار و کردارشان را نگاه می دارد و در موقع خود کیفر لازم را بدیشان می دهد) و تو مأمور و مسؤول حسابرسی و پاییدن کار و بار آنان نیستی . (بلکه بر رسولان پیام باشد و بس) .

توضیحات :

« اللَّهُ » : مبتدا است . « حَفِیْطٌ » : مراقب اعمال و پاینده اقوال (نگا : انعام / ۱۰۴ ، هود / ۵۷ و ۸۶ ، سبأ / ۲۱) . « وَكَيْلٌ » : کسی که کار و بار مردم بدو موکول و واگذار می‌شود (نگا : انعام / ۶۶ و ۱۰۲ و ۱۰۷ ، یونس / ۱۰۸) .

سوره شوری آیه ۷

متن آیه :

وَكَيْلٌ أَوْحِيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا وَتُنذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَبَّ فِيهِ قَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَقَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ

ترجمه :

این چنین (روشن و گویا) قرآن بزرگواری را که به زبان عربی است به تو وحی می‌کنیم تا اهل مکه و دور و بر آن را (از خشم خدا و عذاب دوزخ) بترسانی و (همه مردمان را) از روز گردهم‌آبی (قیامت) که شک و تردیدی در وقوع آن نیست بیم دهی . (در آن روز ، مردمان دو گروه بیش نیستند) گروهی در بهشت بسر می‌برند و دسته‌ای در آتش دوزخ .

توضیحات :

« قُرْآنًا عَرَبِيًّا » : (نگا : یوسف / ۲ ، طه / ۱۱۳ ، زمر / ۲۸ ، فصلت / ۳) . « أُمَّ الْقُرَى » : مکه (نگا : انعام / ۹۲) . مراد این نیست که اسلام دین جهانی نیست . بلکه بیان (ام القری) ذکر خاص است که در موارد دیگر رسالت جهانی اسلام به طور عام بیان شده است (نگا : فرقان / ۱) . « يَوْمَ الْجَمْعِ » : روز گردهم‌آبی که قیامت است (نگا : هود / ۱۰۳ ، تغابن / ۹ ، واقعه / ۵۰) . « قَرِيقٌ » : دسته . جماعت (نگا : بقره / ۷۵ و ۱۰۰ و ۱۰۱ ، آل‌عمران / ۲۳) .

سوره شوری آیه ۸

متن آیه :

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ بَدَخُلْ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمُونَ مَا لَهُمْ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

ترجمه :

اگر خدا می‌خواست ، همه مردمان را یک دین و یک آئین می‌کرد (و به جملگی ایشان یک نوع طرز تفکر می‌داد و به یک راه رهبری می‌نمود) اما خدا (به انسانها آزادی داده است ، تا در پرتو آن راه یزدان یا راه شیطان را برگزینند ، و بر اثر این انتخاب ، به بهشت یا به دوزخ روند . . . او) هر که را بخواهد غرق رحمت خود می‌کند (که مؤمنانند ، و هر که را بخواهد وارد عذاب خود می‌گرداند که کافرانند) و کافران (در قیامت) نه دوستی دارند و نه یاری .

توضیحات :

« وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً . . . » : (نگا : مائده / ۴۸ ، هود / ۱۱۸) . « وَلِيٍّ » : دوست . سرپرست . « نَصِيرٍ » : یاور . مددکار (نگا : بقره / ۱۰۷) . « الظَّالِمُونَ » : کافران (نگا : اعراف / ۴۴ ، هود / ۱۸) .

سوره شوری آیه ۹

متن آیه :

أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ فَإِنَّهُ هُوَ الْوَلِيُّ وَهُوَ يُحْيِي الْمَوْتَى وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ترجمه :

(چنین ستمگران کفرپیشه‌ای خدا را به سرپرستی نمی‌گیرند) و بلکه جز او را به سرپرستی گرفته‌اند ، در صورتی که سرپرست او است و او مردگان را زنده می‌گرداند و او بر همه چیز توانا است .

توضیحات :

« أم » : بلکه . این واژه برای انتقال از کلام سابق و پرداختن به سرزنش مشرکان به خاطر گزینش سرپرستان جز خدا است (نگا : بقره / ۲۱۴) . بعضی (أم) را برای استفهام انکاری دانسته‌اند . در این صورت معنی آیه چنین است : آیا آنان جز خدا کسانی و چیزهایی را به سرپرستی گرفته‌اند ؟ در حالی که سرپرست تنها او است ، و او است که مردگان را زنده می‌کند ، و او است که بر هر چیزی توانا است .

سوره شوری آیه ۱۰

متن آیه :

وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ مِنْ شَيْءٍ فَحُكْمُهُ إِلَى اللَّهِ ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبِّي عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ

ترجمه :

در هر چیزی که اختلاف داشته باشید ، داوری آن به خدا واگذار می‌گردد (و کتاب قرآن قانون دادگاه یزدان است و در پرتو آن کشمکشها باید فیصله پیدا کند) . چنین داوری خدا است که پروردگار من است و من بدو پشت می‌بندم ، (و برای قضاوت در منازعات ، و رفع اختلافات ، و حل مشکلات) به (کتاب) او مراجعه می‌کنم .

توضیحات :

« فَحُكْمُهُ إِلَى اللَّهِ » : داوری آن به خدا واگذار می‌گردد . مراد مراجعه به قرآن و رهنمود گرفتن از آن است . البته پس از قرآن ، مراجعه به سنت نبوی است (نگا : نساء / ۵۹) . « أُنِيبُ » : مراجعه می‌کنم (نگا : هود / ۸۸ ، رعد / ۲۷ ، زمر / ۵۴) .

سوره شوری آیه ۱۱

متن آیه :

قَاطِرٍ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَمِنَ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا يَذُرُّكُمْ فِيهِ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

ترجمه :

او آفریننده آسمانها و زمین است . او شما را به صورت مرد و زن ، و چهارپایان را به شکل نر و ماده درآورده است و بدین وسیله بر آفرینش شما (انسانها و تولید و تکثیر نسل حیوانها) می‌افزاید . هیچ چیزی همانند خدا نیست (و نه او در ذات و صفات به چیزی از چیزهای آسمان و زمین می‌ماند ، و نه چیزی از چیزهای آسمان و زمین در ذات و صفات بدو می‌ماند) و او شنوا و بینا است (و پیوسته بر کارگاه جهان نظارت می‌نماید ، و از جمله زاد و ولد انسانها و حیوانها را می‌پاید) .

توضیحات :

« مِنْ أَنْفُسِكُمْ » : از جنس و نوع خودتان (نگا : نحل / ۷۲ ، روم / ۲۱) . « مِنَ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا » : از جنس و نوع چهارپایان ماده‌هایی را آفریده است . « يَذُرُّكُمْ » : شما را به وفور می‌آفریند . از

ماده (ذَرَّةٌ) به معنی آفریدن و پراکندن (نگا : انعام / ۱۳۶ ، نحل / ۱۳ ، مؤمنون / ۷۹ ، اعراف / ۱۷۹) . در اینجا مراد تولید نسل و تکثیر مثل و تداوم وجود است . ضمیر (کم) خطاب به انسان است و از راه تغلیب شامل چهارپایان هم می‌باشد . « فیه » : با آن . یعنی به وسیله این کار که تدبیر یا خلق جفتها است . واژه (فیه) به معنی (به) است (نگا : معانی القرآن) و استعمال آن بدین شکل اشاره دارد به این که چنین تدبیری و یا آفرینشی انگار منبع افزایش و معدن پخش است (نگا : قاسمی) . « لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ » : این قسمت از آیه ، بیانگر این واقعیت است که خدا در ذات و صفات جدای از مخلوقات است . مثلاً او محیط بر هر چیز است (نگا : نساء / ۱۲۶ ، فصلت / ۵۴) و انسانها غیرمحیط . مفاهیم آسان و سخت ، دور و نزدیک ، و گذشته و حال و آینده ، اول و آخر ، ظاهر و باطن ، و . . . نسبت به خدا معنی ندارد (نگا : بقره / ۲۰ ، آل عمران / ۲۹ ، حدید / ۳) ولی در مورد غیر خدا ثابت است .

سوره شوری آیه ۱۲

متن آیه :
لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ يُكَلِّمُ شَيْءٍ عَالِمٌ

ترجمه :

کلیدهای آسمانها و زمین در دست او است . برای هر کس که بخواهد روزی را فراوان و یا کم می‌گرداند . او از همه چیز کاملاً آگاه است .

توضیحات :

« مَقَالِيدُ » : کلیدها . (نگا : زمر / ۶۳) . « يَقْدِرُ » : تنگ می‌گرداند . کم و ناچیز می‌نماید (نگا : رعد / ۲۶ ، اسراء / ۳۰ ، قصص / ۸۲) .

سوره شوری آیه ۱۳

متن آیه :
شَرَعَ لَكُم مِّنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَن يُنِيبُ

ترجمه :

خداوند آئینی را برای شما (مؤمنان) بیان داشته و روشن نموده است که آن را به نوح توصیه کرده است و ما آن را به تو وحی و به ابراهیم و موسی و عیسی سفارش نموده‌ایم (به همه آنان سفارش کرده‌ایم که اصول) دین را پابرجا دارید و در آن تفرقه نکنید و اختلاف نوزید . این چیزی که شما مشرکان را بدان می‌خوانید (که پابرجا داشتن اصول و ارکان دین است) بر مشرکان سخت گران می‌آید . خداوند هر که را بخواهد برای این دین برمی‌گزیند و هر که (از دشمنانگی با دین دست بکشد و) به سوی آن برگردد ، بدان رهنمودش می‌گرداند .

توضیحات :

« شَرَعَ » : بیان داشته است . روشن نموده است . « الَّذِي » : ذکر چنین موصولی اشاره به اهمیت دین اسلام دارد که جامع همه اصول و ارکان ادیان آسمانی است . چرا که (الَّذِي) در میان موصولات اصل ، و آئین اسلام نیز در میان ادیان خدا اصل است . « يَجْتَبِي إِلَيْهِ » : برای تبلیغ دین به عنوان پیغمبر برمی‌گزیند . برای گزینش دین خود انتخاب می‌نماید ، مرجع ضمیر (ه) خدا یا دین خدا است . « يَهْدِي إِلَيْهِ » : به سوی خود یا آئین خود هدایت می‌کند . مرجع ضمیر (ه) باز هم خدا یا دین خدا است . « يُنِيبُ » : (نگا : غافر / ۱۳) .

سوره شوری آیه ۱۴

متن آیه :
وَمَا تَفَرَّقُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى لَفُضِّي بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ أُورِثُوا الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٍ

ترجمه :

(پیروان پیغمبران پیشین ، درباره دین) گروه گروه و دسته دسته نشده‌اند (و راه اختلاف در پیش نگرفته‌اند) مگر بعد از علم و آگاهی (از برنامه و اصول و ارکان دین و پی بردن به حقایق آئین) . و این تفرقه‌جویی تنها به خاطر ستمگری و کجروی در میان خودشان بوده است . اگر فرمانی از سوی پروردگارت صادر نشده بود که آنان تا سرآمد معینی (که قیامت است ، زنده و آزاد) باشند ، میانشان (با مجازات و نابودی) داوری می‌گردید . آنانی که (در روزگار تو اهل کتاب بشمارند و کتابهای آسمانی بعد از گذشتگان به دستشان رسیده است ، درباره آنها دچار شک و گمان توأم با بدبینی و سوءظن شده‌اند . (والا اگر به کتابهای خود ایمان کامل داشتند ، پی می‌بردند که تو حقیقه فرستاده خدائی) .

توضیحات :

« مَا تَفَرَّقُوا » : فرقه فرقه و دسته دسته نشده‌اند و اختلاف پیدا نکرده‌اند (نگا : بینه / ۴) . « الْعِلْمُ » : آگاهی ، مراد دلائل صحیح و براهین یقینی بر حقانیت دین و آئینی است که خدا بدیشان ابلاغ فرموده بوده است . « لَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ . . . » : (نگا : یونس / ۱۹ ، هود / ۱۱۰ ، طه / ۱۲۹ ، فصلت / ۴۵) « مِنْ بَعْدِهِمْ » : بعد از اسلاف و گذشتگان . « مُرِيبٍ » : به شک و تردید اندازنده (نگا : هود / ۶۲ و ۱۱۰ ، ابراهیم / ۹ ، سبأ / ۵۴ ، فصلت / ۴۵) .

سوره شوری آیه ۱۵

متن آیه :
فَلِذَلِكَ فَادِعُ الْوَسْطَىٰ كَمَا أَمَرْتُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَقُلْ آمَنْتُ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ كِتَابٍ وَأُمِرْتُ لِأَعْدِلَ بَيْنَكُمْ اللَّهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ لَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ لَا حِجَةَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ اللَّهُ يَجْمَعُ بَيْنَنَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ

ترجمه :

تو نیز مردمان را به سوی آن (آئین واحد الهی دعوت کن که اسلام است) و آن گونه که به تو فرمان داده شده است (بر دعوت مردمان به دین یزدان ماندگار باش و در این راه) ایستادگی کن و از خواستها و هوسهای ایشان پیروی مکن ، و بگو : من به هر کتابی که از سوی خدا نازل شده باشد ایمان دارم ، و به من دستور داده شده است که در میان شما دادگری کنم . خدا پروردگار ما و پروردگار شما است . اعمال ما از آن ما است (نه از آن شما) و اعمال شما از آن شما است (نه از آن ما ، و هر کسی در مقابل کارهایش مسؤول است) . میان ما و شما خصومت و مجادله‌ای نیست (چرا که حق را بیان و آشکار کردم و از این به بعد نیازی به جدال و استدلال نمی‌باشد) . خداوند (سرانجام در قیامت در یکجا) ما را جمع خواهد کرد ، و بازگشت (همه در آن روز ، برای داوری و حساب و کتاب) به سوی او است (و هر کسی آن درود عاقبت کار که کشت) .

توضیحات :

« فَلِذَلِكَ » : به سوی آن آئین یگانه آسمانی که دین همه انبیاء پیشین بوده و اسلام نام دارد . برای رفع آن اختلافات ملتها . لام (لِذَلِكَ) به معنی (الی) و یا برای تعلیل است . « حِجَةً » : دلیل آوردن . جدال کردن .

سوره شوری آیه ۱۶

متن آیه :
وَالَّذِينَ يُحَاجُّونَ فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا اسْتَجِيبَ لَهُ حُجَّتُهُمْ دَاحِضَةً عِنْدَ رَبِّهِمْ وَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ

ترجمه :

کسانی که درباره (دین) خدا به مخاصمه و مجادله می‌پردازند و (علیه آن) دلیل و برهان (بی‌اساس و پوسیده) ذکر می‌کنند ، آن هم زمانی که (به سبب وضوح و روشنی ، از سوی مردم) پذیرفته شده است ، خصومت آنان بی‌هوده و دلائل و براهین ایشان در پیشگاه پروردگارشان باطل و ناپذیرفتنی است ، و خشم شدید (خدا در قیامت) گریبانگیرشان می‌گردد و عذاب سختی خواهند داشت .

توضیحات :

« يُحَاجُّونَ فِي اللَّهِ » : درباره دین خدا به ستیز می‌پردازند و استدلال‌های بی‌اصل و اساسی بیان می‌دارند . « لَهُ » : مرجع ضمیر (ه) می‌تواند (الله) یا پیغمبر و یا دین باشد (نگا : آلوسی) . « حُجَّتُهُمْ » : دلیل و برهان‌شان . ستیز و جدال‌شان . « دَاحِضَةً » : باطل و زائل (نگا : کشف / ۵۶ ، غافر / ۵) .

سوره شوری آیه ۱۷

متن آیه :
اللَّهُ الَّذِي أَنْزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَالْمِيزَانَ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ قَرِيبٌ

ترجمه :

خدا است که کتاب (قرآن) را نازل کرده‌است که مشتمل بر حق و حقیقت است (و جنبه ذهنی و پنداری ندارد ، و در قرآن ، برای ارزیابی ارزشها ، ضوابط و قواعد) و معیار و میزان ایجاد کرده است . تو چه می‌دانی ، شاید قیامت نزدیک باشد (و هرچه زودتر به حساب همگان رسیدگی شود) .

توضیحات :

« الْمِيزَانَ » : معیار و میزان ارزیابی و ارزشها . مراد قواعد و ضوابطی است که در قرآن ، یا در کتابهای آسمانی دیگر گنجانده شده است و جداکننده حق از باطل است (نگا : حدید / ۲۵) . مراد از انزال میزان در اینجا ، ایجاد آن و رهنمود بدان است . « قَرِيبٌ » : علت مذکر آمدن قَرِيبٌ ، بدان خاطر است که در اصل خبر (ایتیان) است که مضاف محذوفی است . یا این که به معنی ذات قَرِيبٌ بوده و از باب تامر و لاین می‌باشد (نگا : اعراف / ۵۶) .

سوره شوری آیه ۱۸

متن آیه :
يَسْتَعْجِلُ بِهَا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِهَا وَالَّذِينَ آمَنُوا مُشْفِقُونَ مِنْهَا وَيَعْلَمُونَ أَنَّهَا الْحَقُّ أَلَا إِنَّ الَّذِينَ يَمَارُونَ فِي السَّاعَةِ لَفِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ

ترجمه :

کسانی که به قیامت ایمان ندارند ، در فرا رسیدن آن شتاب می‌ورزند (و مسخره‌کنان بیان می‌دارند : این قیامتی که شما می‌گویید ، کی خواهد آمد ؟) و اما کسانی که ایمان آورده‌اند ،

به سبب (اعتقاد به وقوع) آن در خوف و هراسند و می‌دانند که قیامت حق است (و چه دیر و چه زود قطعاً فرا می‌رسد) . هان ! مسلماً کسانی که نسبت به قیامت شك و تردید دارند و (تمسخرکنان درباره آن) به جدال و ستیز می‌پردازند ، در گمراهی سخت ژرف و بسیار دور (از راستای راه رستگاری) قرار دارند .

توضیحات :

« يَسْتَعْجِلُ بِهَا » : زود فرا رسیدن قیامت را خواستارند . البته کافران و مشرکان از روی استهزاء و تمسخر چنین تقاضایی داشته‌اند . « مُشْفِقُونَ مِنْهَا » : از آن می‌ترسند . به سبب قیامت ترسان و هراسانند . مراد این است که برای حفظ خود از عذاب و شر و بلاي آن ، به عبادات و حسنات دست می‌یازند و عمرشان را در تلاش و کوشش و پرستش بسر می‌برند (نگا : مؤمنون / ۶۰) . « يَمَارُونَ » : می‌ستیزند و کشمکش می‌کنند . در شك و تردید بسر می‌برند (نگا : روح المعانی ، نمونه) .

سوره شوری آیه ۱۹

متن آیه :

اللَّهُ لَطِيفٌ يَعْبَادِهِ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ

ترجمه :

خداوند نسبت به بندگانش بسیار لطف و مرحمت دارد ، و به هر کس که خود بخواهد روزی می‌رساند (و بدو نعمت فراوان می‌دهد و خوبی می‌کند) ، و او نیرومند و چیره است (و قادر بر انجام هر کاری ، و وفای به عهدها و وعده‌های خویش است) .

توضیحات :

« لَطِيفٌ » : کسی که دارای لطف و مرحمت بسیار است . کسی که بس دقیق و آگاه است . « يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ » : منظور توسعه روزی و نعمت است ، و الا همگان روزی‌خواران یزدانند (نگا : رعد / ۲۶)

سوره شوری آیه ۲۰

متن آیه :

مَنْ كَانَ يَرْيُدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ وَمَنْ كَانَ يَرْيُدُ حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ نَصِيبٍ

ترجمه :

(گروهی برای آخرت کشت می‌کنند و گروهی برای دنیا) . هرکس که کشت آخرت را بخواهد ، به کشت او فزونی و برکت می‌دهیم ، و هر کس که کشت دنیا را بخواهد ، مقداری از دنیا بدو می‌دهیم ، و دیگر در آخرت کمترین بهره‌ای ندارد .

توضیحات :

« حَرْثَ » : کشت و کار (نگا : بقره / ۷۱ و ۲۰۵ و ۲۲۳ ، آل عمران / ۱۴ و ۱۱۷) . مراد متاع و کالا و خوشیها است . « مِنْهَا » : از دنیا . حرف (مِنْ) برای تبعیض است و بیانگر مقدار اندک و بخش ناچیزی است . « مِنْ نَصِيبٍ » : هیچ بهره‌ای . حرف (مِنْ) و نکره آمدن (نَصِيبٍ) هر دو برای تأکید نفی است .

سوره شوری آیه ۲۱

متن آیه :
أَمْ لَهُمْ شِرْكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِّنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنَ بِهِ اللَّهُ وَلَوْلَا كَلِمَةُ الْفَصْلِ لَفُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

ترجمه :

شاید آنان انبازها و معبودهائی دارند که برای ایشان دینی را پدید آورده‌اند که خدا بدان اجازه نداده است (و از آن بی‌خبر است ؟) اگر این سخن قاطعانه و داورانه (خدا ، مبنی بر مهلت کافران و تأخیر قیامت تا وقت معین آن) نبود ، میانشان (با اهلاک کافران و ابقاء مؤمنان) داوری می‌گردید (و دستور عذاب دنیوی یا اخروی صادر می‌گشت و مجالی به کافران نمی‌داد . در عین حال آنان نباید این حقیقت را فراموش کنند که) قطعاً ستمگران عذاب دردناکی دارند .

توضیحات :

« آم » : آیا . شاید که . بلکه (نگا : بقره / ۲۱۴) « شرعوا » : قانونگذاری کرده‌اند . پی افکنده‌اند . پدید آورده‌اند . « الفصل » : حکم کردن . فیصله دادن . جدا کردن حق از باطل . مراد همان چیزی است که در آیه ۱۴ همین سوره از آن سخن رفته است .

سوره شوری آیه ۲۲

متن آیه :

تَرَى الظَّالِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا كَسَبُوا وَهُمْ وَقِعٌ بِهِمْ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي رَوْضَاتِ الْجَنَّاتِ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ

ترجمه :

ستمکاران (کفرپیشه) را (در روز قیامت) خواهی دید که از (کیفر) کارهائی که کرده‌اند سخت بیمناکند ، ولی (عذاب و عقاب) آن حتماً ایشان را فرو می‌گیرد ، و کسانی را خواهی دید که ایمان آورده‌اند و کارهای شایسته کرده‌اند ، در باغهای بهشت بسر می‌برند و هرچه بخواهند نزد پروردگارشان برایشان فراهم است . واقعاً فضل بزرگ و لطف سترگ این است .

توضیحات :

« الظَّالِمِينَ » : کافرین . « هُوَ » : کیفر کارهائی که کرده‌اند . وبال . « وَقِعٌ بِهِمْ » : بدیشان می‌رسد و ایشان را فرا می‌گیرد . « رَوْضَاتِ » : باغهای خرم و سرسبز . « الْفَضْلُ » : عطیه . لطف .

سوره شوری آیه ۲۳

متن آیه :

ذَلِكَ الَّذِي يُبَشِّرُ اللَّهُ عِبَادَهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ قُلْ لَّا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ وَمَن يَقْتَرِفْ حَسَنَةً نَّجِدْ لَهُ فِيهَا حَسَنًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ

ترجمه :

این همان چیزی است که خداوند بندگان خود را بدان نوید می‌دهد ، بندگان پی که ایمان آورده‌اند و کارهای شایسته کرده‌اند . بگو : در برابر آن (همه نعمت که در پرتو دعوت اسلام به شما خواهد رسید) از شما پاداش و مزدی نمی‌خواهم جز عشق و علاقه نزدیکی (به خدا) را (که سود آن هم عاید خودتان می‌گردد) . هر کس کار نیکی انجام دهد ، بر نیکی عمل او می‌افزایم (و دست کم يك خوبی را ده خوبی بشمار می‌آوریم) . خداوند آمرزگار و شکرگزار است (و گناهان بندگان را می‌بخشد و کارهای خوبشان را به بهترین وجه پاداش می‌دهد) .

توضیحات :

« عَلِيهِ » : در برابر آن همه فضل و لطفی که در آخرت نصیب مؤمنان نیکوکار می‌شود . در برابر تبلیغ رسالت و رنج دعوت . « إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى » : مگر شور و شوق تقرب به خدا با انجام حسنات و دوری از سیئات . یعنی آنچه از شما می‌خواهم در پیش گرفتن راه خدا است (نگا : فرقان / ۵۷) . « الْقُرْبَى » : تقرب . « يَقْتَرِفُ » : کسب کند . به دست آورد . « حَسَنًا » : زیبایی . « نَزِدْ لَهُ فِيهَا حَسَنًا » : بر زیبایی حسنه او می‌افزایم . یعنی آن را جزای مضاعف می‌دهیم و ده برابر و بیشتر بشمار می‌آوریم (نگا : انعام / ۱۶۰ ، بقره / ۲۶۱) .

سوره شوری آیه ۲۴

متن آیه :

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا فَإِن يَشَأِ اللَّهُ يَخْتِمْ عَلَىٰ قَلْبِكَ وَيَمْحُ اللَّهُ الْبَاطِلَ وَيُحِقُّ الْحَقَّ
يُكَلِّمَاتِهِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

ترجمه :

آیا می‌گویند : (محمد) بر خدا دروغ و افتراء بسته است (و خدا بدو چیزی وحی نکرده است و زائیده اندیشه خود را به او نسبت داده است ؟) اگر خدا بخواهد بر دل تو مهر می‌نهد (و قدرت حفظ آیات خود را از تو می‌گیرد) . خداوند با سخنان (قرآنی) خود باطل را از میان برمی‌دارد و حق را پابرجا می‌دارد . مسلماً او بسیار آگاه از همه چیزهایی است که در درون سینه‌ها است .

توضیحات :

« أَمْ » : یا . آیا . بلکه . « يَخْتِمْ عَلَىٰ قَلْبِكَ » : بر دل تو مهر می‌زند و از درپافت آیات و حفظ قرآن محروم می‌کند . مراد بیان قدرت مطلقه خدا و دلداری رسول است . « يَمْحُو » : اصل آن (يَمْحُو) و فعل مضارع مرفوع است ، و عربها گاهی برای تخفیف واو یا یاء را از آخر فعل مضارع حذف می‌کنند . در رسم الخط قرآنی واو را ننوخته‌اند . مانند : يَدْعُ الْإِنْسَانَ بِالشَّرِّ (اسراء / ۱۱) . و سَدَعُ الزَّبَانِيَةِ : (علق / ۱۸) . ذکر واژه (الله) به دنبال آن ، و ذکر فعل مضارع مرفوع (يُحِقُّ) با وجود عطف بر آن ، نشانه‌های دیگری بر این امر است . « يَكَلِّمَاتِهِ » : با سخنان خود . مراد وحی آسمانی و آیات قرآنی است . « إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ » : (نگا : آل عمران / ۱۱۹ و ۱۵۴ ، مائده / ۷ . . .) .

سوره شوری آیه ۲۵

متن آیه :

وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ

ترجمه :

تنها خدا است که توبه را از بندگانش می‌پذیرد ، و گناهان را می‌بخشد ، و آنچه را انجام می‌دهید می‌داند .

توضیحات :

« يَعْفُو » : در رسم الخط قرآنی ، الف زائدی به دنبال دارد .

سوره شوری آیه ۲۶

متن آیه :

وَيَسْتَجِيبُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَيَزِيدُهُم مِّن فَضْلِهِ وَالْكَافِرُونَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ

ترجمه :

و دعا و درخواست کسانی را اجابت می‌کند که ایمان آورده‌اند و کارهای شایسته کرده‌اند ، و از فضل خود بدیشان بیشتر (از آن چیزهایی که درخواست نموده‌اند و به فکرشان نیامده است) عطاء می‌کند . اما کافران (به جای لطف و احسان یزدان) عذاب سخت و شدیدی دارند .

توضیحات :

« مِنْ فَضْلِهِ » : از روی لطف و مرحمت خود . از نعمت و عطیه خود .

سوره شوری آیه ۲۷

متن آیه :

وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ وَلَكِنْ نُنزِّلُ يُقَدَّرَ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ يَعْبَادُهُ خَيْرٌ بَصِيرٌ

ترجمه :

اگر خداوند رزق و روزی را برای همه بندگانش (بدان گونه که خودشان می‌خواهند) توسعه و گسترش دهد ، قطعاً در زمین سرکشی و ستمگری می‌کنند ، و لذا بدان اندازه که خود می‌خواهد روزی را می‌رساند . چرا که او بندگانش را می‌بیند و با (اوضاع و احوال) ایشان کاملاً آشنا است .

توضیحات :

« بَسَطَ » : گسترش داد . فراوان کرد . « لَبَغَوْا » : قطعاً سرکشی و نافرمانی می‌کنند . حتماً ستمگری می‌نمایند . « يُنَزَّلُ » : مراد از تنزیل رزق ، تهیه کردن و در اختیار قرار دادن آن است « يُقَدَّرُ » : به اندازه معین . به مقدار لازم (نگا : حجر / ۲۱ ، مؤمنون / ۱۸ ، قمر / ۴۹) .

سوره شوری آیه ۲۸

متن آیه :

وَهُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ الْغَيْثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا وَيَنْشُرُ رَحْمَتَهُ وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ

ترجمه :

و او است که باران را می‌باراند بعد از آن که (مردمان از بارش آن) ناامید می‌گردند ، و رحمت خود را می‌گستراند (و دامنه باران را به اینجا و آنجا می‌کشاند و فراگیرش می‌گرداند) . او سرپرست ستوده (بندگان و عهده‌دار پسندیده کارهای ایشان) است .

توضیحات :

« الْغَيْثَ » : باران (نگا : لقمان / ۳۴ ، حدید / ۲۰) « قَنَطُوا » : مأیوس و نومید گشتند . مراد ناامیدی مردمان از نیامدن باران و خشکی زمین ، و به پایان رسیدن فصل آن است . « رَحْمَتَهُ » : لطف و مرحمت خود . مراد ثمرات و محصولات حاصل از باران است . (رَحْمَةً) را باران هم معنی کرده‌اند (نگا : اعراف / ۵۷ ، فرقان / ۴۸ ، نمل / ۶۳) .

سوره شوری آیه ۲۹

متن آیه :

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَثَّ فِيهِمَا مِنْ دَابَّةٍ وَهُوَ عَلَى جَمْعِهِمْ إِذَا يَشَاءُ قَدِيرٌ

ترجمه :

برخی از نشانه‌های (پی بردن به خدا و قدرت) او ، آفرینش آسمانها و زمین و همه جنبندگان است که در آن دو پدیدار و پراکنده کرده است ، و او هر وقت که بخواهد می‌تواند آنها را گرد آورد .

توضیحات :

« خَلَقَ » : آفرینش . آفریده‌ها . « بَثَّ » : پخش و پراکنده کرده است . مراد پدید آوردن و افزایش و پراکندن است . « دَابَّةٍ » : جنبنده . این واژه شامل انسانها و موجودات ریز ذره‌بینی و حیوانات غول‌پیکر و تمام چیزهای زنده می‌باشد . (نگا : بقره / ۱۶۴ ، انعام / ۳۸ ، فاطر / ۴۵) . « مَا بَثَّ فِيهِمَا مِنْ دَابَّةٍ » : این آیه و آیه ۴۹ سوره نحل ، با صراحت بیان می‌دارند که در پهنه آسمان نیز جنبندگان زنده موجود و فراوانند . « جَمَعَهُمْ » : گرد آوردن ذوی‌العقول ، یعنی انسانها ، برای حساب و کتاب قیامت . مراد گرد آوردن انسانها (نگا : نساء / ۸۷ ، انعام / ۱۲ ، مرسلات / ۳۸) و سایر حیوانات (تکویر / ۵) در هنگامه قیامت است . « هُوَ عَلَيَا جَمَعَهُمْ إِذَا يَشَاءُ قَدِيرٌ » : برخی این جمله را دال بر این می‌دانند که چه بسا روزی و روزگاری ، موجودات ذوی‌الشعور آسمانها و زمین با یکدیگر تماس حاصل کنند و جهانیان با یکدیگر ارتباط پیدا نمایند .

سوره شوری آیه ۳۰

متن آیه :

وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فِيمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ

ترجمه :

آنچه از مصائب و بلا به شما می‌رسد ، به خاطر کارهایی است که خود کرده‌اید . تازه خداوند از بسیاری (از کارهای شما) گذشت می‌کند (که شما از آنها توبه نموده‌اید و یا با کارهای نیک آنها را از نامه اعمال زوده و پاک کرده‌اید) .

توضیحات :

« يَمَا قَدَمَتْ أَيْدِيهِمْ » : (نگا : نساء / ۷۹ ، انفال / ۵۳) . « يَعْفُو » : در رسم‌الخط قرآنی الف زائدی به دنبال دارد . « كَثِيرٌ » : مراد گناهان فراوانی است که انسان مرتکب می‌گردد (نگا : نحل / ۶۱ ، فاطر / ۴۵) . از مردمان زیادی صرف نظر می‌کند (نگا : شوری / ۳۴) . یادآوری : قاعده « ارتکاب گناه موجب ابتلاء بلا است » هرچند حتمی و قطعی است ، ولی در دنیا مطرد و همگانی نیست ، و استثناهائی وجود دارد . بلاها برای بعضیها آزمایش الهی است ، و گاهی در فراسوی آنها حکمت‌هایی نهفته است که از دید انسانها پنهان است . به هر حال انسان در مقابل هر کاری که می‌کند ، پاداش یا پادافره خود را می‌گیرد . اگر هم در این جهان که دار مکافات جزئی است ، به خاطر استدراج و املاء و دیگر چیزها جزا و سزائی نبیند ، در آخرت که دار مکافات کلی است ، قطعاً جزا و سزای کامل می‌بیند .

سوره شوری آیه ۳۱

متن آیه :

وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

ترجمه :

شما هرگز نمی‌توانید (از چنگال قدرت خداوند) در زمین (فرار کنید و خدای را از دستیابی به خود) ناتوان سازید ، و سواي خدا هیچ گونه سرپرست و یآوری ندارید (تا به کمک شما بشتابند و شما را از مصائب و بلايای نازله برهانند) .

توضیحات :

« مَا أَنْتُمْ مُعْجِزِينَ » : شما نمی‌توانید در مانده و ناتوان کنید و به ستوه بیاورید (نگا : انعام / ۱۳۴ ، یونس / ۵۲ ، توبه / ۲ و ۳) .

سوره شوری آیه ۳۲

متن آیه :
وَمِنْ آيَاتِهِ الْجَوَارِ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ

ترجمه :

و از جمله نشانه‌های (شناخت خدا و قدرت) او کشتیهایی است همچون کوهها که بر صفحه دریاها به حرکت درمی‌آیند .

توضیحات :

« الْجَوَارِ » : جمع جَارِيَّة ، کشتیهایی روان . صفت به جای موصوف استعمال شده که (سَفُن) است و در اصل السَّفْن الْجَوَارِی است . در رسم الخط قرآنی یاء آخر جَوَارِی برای تخفیف حذف شده است . « أَعْلَام » : جمع عَلم ، کوهها .

سوره شوری آیه ۳۳

متن آیه :
إِنْ يَشَأْ يُسْكِنَ الرِّيحَ فَيَظْلَلْنَ رَوَاكِدَ عَالِي ظَهْرِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ

ترجمه :

اگر خداوند بخواهد باد را از وزیدن می‌اندازد و کشتیها بر روی دریاها متوقف می‌گردند . قطعاً در این (حرکت بادها ، جریان کشتیها ، آفرینش دریاها بدین وسعت و ویژگیهای آنها ، و نظم و نظامی که بر امور حکمفرما است) دلائل روشنی (بر وجود خدا) است برای هر کس که بسیار شکیبیا و بسیار سپاسگزار باشد .

توضیحات :

« يُسْكِنَ » : ساکن می‌کند . از وزیدن می‌اندازد . « يَظْلَلْنَ » : می‌مانند . می‌شوند . « رَوَاكِدَ » : جمع رَاكِدَة ، ثابت . ساکن . برجای و بیحرکت .

سوره شوری آیه ۳۴

متن آیه :
أَوْ يُوقِنَنَّ يَمَّا كَسَبُوا وَيَعْفُ عَنْ كَثِيرٍ

ترجمه :

یا اگر بخواهد کشتیها را به خاطر کارهایی که سرنشینان آنها مرتکب شده‌اند ، نابود می‌سازد ، و از بسیاری گذشت می‌کند (و مردمان زیادی را می‌بخشد و از مجازات برکنار می‌دارد) .

توضیحات :

« يُوقِنَنَّ » : کشتیها را هلاک می‌سازد . مراد از کشتیها سرنشینان کشتیها است . یعنی ذکر محلّ و مراد حال است ؛ و یا جنبه مجازی دارد ، مثل : إِسْأَلَ الْقَرْيَةَ (نگا : یوسف / ۸۲) . فعل (یوقی) از ماده (وبق) به معنی هلاک است (نگا : کهف / ۵۲) . « كَثِيرٍ » : بسیاری از مردم .

سوره شوری آیه ۳۵

متن آیه :
وَيَعْلَمُ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِنَا مَا لَهُمْ مِنْ مَّحِيصٍ

ترجمه :

(خداوند چنین می‌کند تا مؤمنان عبرت گیرند) و تا کافرانی که به مخالفت آیات ما برمی‌خیزند و آنها را نمی‌پذیرند بدانند که هیچ گریزگاه و پناهگاهی (از دست عذاب خدا) ندارند (و پیوسته در دسترس قدرت اویند) .

توضیحات :

« يَعْلَمُ » : منصوب به (أَنْ) محذوف است و تأویل به مصدر می‌گردد و عطف بر مجموع جمله شرطیه ، یا عطف بر علت مقدری می‌شود . یعنی : لِيُنْتَقِمَ مِنْهُمْ وَيَعْلَمَ الَّذِينَ . « مَحِيصٌ » : گریزگاه . پناهگاه (نگا : نساء / ۱۲۱ ، ابراهیم / ۲۱ ، فصلت / ۴۸) .

سوره شوری آیه ۳۶

متن آیه :

فَمَا أوتَيْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى لِلَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ

ترجمه :

آنچه به شما داده شده است ، متاع (زودگذر و فناپذیر) زندگی دنیا است (و در اصل برق جهان ، شعله‌ای در برابر باد ، حبابی بر سطح آب ، و غباری در مسیر طوفان است) . ولی آنچه (از پاداشها و مواهبی که) نزد خدا است بهتر و پایدارتر برای کسانی است که ایمان آورده باشند و بر پروردگارشان توکل کرده باشند .

توضیحات :

« مَا أوتَيْتُمْ » : چیزهایی که به شما عطا شده است . « مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا » : کالا و توشه زندگی دنیا است نه زاد آخرت « خَيْرٌ وَأَبْقَى » : (نگا : طه / ۷۳ و ۱۳۱ ، قصص / ۶۰) .

سوره شوری آیه ۳۷

متن آیه :

وَالَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ وَإِذَا مَا غَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ

ترجمه :

و کسانی که از گناهان بزرگ ، و اعمال بسیار زشت و ناپسند می‌پرهیزند ، و هنگامی که خشمناک می‌گردند (زمام اختیار از دست نمی‌دهند و پرت و پلا نمی‌گویند و آلوده گناه نمی‌شوند ، و بلکه نفس خود را مهار می‌کنند و بخشم آورندگان را) می‌بخشند .

توضیحات :

« كَبَائِرَ الْإِثْمِ » : گناهان کبیره (نگا : نساء / ۲۱) . گناهان کبیره گناهی است که از آنها بیم داده شده ، و یا این که حد و تعزیری در برابر آنها واجب گشته است (نگا : صفوةالبیان لمعانی القرآن) . « الْفَوَاحِشَ » : گناهی است که بسیار زشت و پلشت باشند (نگا : مرجع سابق) . بسیاری (کَبَائِرَ الْإِثْمِ) را گناهان کبیره ، و (الْفَوَاحِشَ) را شرك و زنا و هرگونه گناهی دانسته‌اند که دارای حد باشد . عطف (الْفَوَاحِشَ) بر (كَبَائِرَ الْإِثْمِ) عطف خاص بر عام است . « يَغْفِرُونَ » : می‌بخشند . گذشت می‌کنند .

سوره شوری آیه ۳۸

متن آیه :
وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ

ترجمه :

و کسانی که دعوت پروردگارشان را پاسخ می‌گویند ، و نماز را چنان که باید می‌خوانند ، و کارشان به شیوه رایزنی و بر پایه مشورت با یکدیگر است ، و از چیزهایی که بدیشان داده‌ایم (در کارهای خیر) صرف می‌کنند .

توضیحات :

« أَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ » : کار و بارشان شورایی است . مهمترین مسأله اجتماعی همان اصل « شوری » است و يك برنامه عمومی و همگانی مسلمانان است .

سوره شوری آیه ۳۹

متن آیه :
وَالَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ هُمْ يَنْتَصِرُونَ

ترجمه :

و کسانی که اگر ستمی بدیشان شد ، خویشان را یاری می‌دهند (و زیر بار ظلم نمی‌روند) .

توضیحات :

« الْبَغْيُ » : ظلم و تعدی . « يَنْتَصِرُونَ » : یاری می‌طلبند . به یاری یکدیگر می‌شتابند .

سوره شوری آیه ۴۰

متن آیه :
وَجَزَاء سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ

ترجمه :

(ولی از آنجا که یاری کردن نباید از مسیر مساوات و عدالت خارج شود و به انتقامجویی و کینه‌توزی و تجاوز از حد منتهی گردد ، باید توجه داشته باشند که) کیفر هر بدی ، کیفری همسان آن است . اگر کسی (به هنگام قدرت ، برای هدایت گمراهان و استحکام پیوندهای اجتماعی از بدکار) گذشت کند (و میان خود و میان او) صلح و صفا به راه اندازد ، پاداش چنین کسی با خدا است . خداوند قطعاً ظالمان را دوست نمی‌دارد .

توضیحات :

« إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ » : این نکته قابل ذکر است که تسلیم شونده ظلم ، و دفاع‌کننده از ظلم ، و کننده ظلم ، و کمک‌کننده ظلم ، همه محکوم و بزهکارند .

سوره شوری آیه ۴۱

متن آیه :
وَلَمَنْ أَنْتَصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهِ فَأُولَئِكَ مَا عَلَيْهِمْ مِّنْ سَبِيلٍ

ترجمه :

بر کسانی که پس از ستمی که بر آنان رفته است انتقام می‌گیرند ، (و برابر تعدی و ظلمی که

بدیشان شده است ، خصم را سرکوب می‌سازند (عتاب و عقابی نیست .

توضیحات :

« إِنْ تَصْرَ » : (نگا : شوری / ۳۹) . در اینجا مراد انتقام گرفتن است . « ظَلَمِهِ » : اضافه مصدر به مفعول خود است . « مِنْ سَبِيلٍ » : راهی برای مؤاخذة . مراد عتاب و عقاب است .

سوره شوری آیه ۴۲

متن آیه :

إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَظْلِمُونَ النَّاسَ وَيَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

ترجمه :

بلکه عتاب و عقاب متوجه کسانی است که به مردم ستم می‌کنند و در زمین به ناحق سرکشی می‌آغازند . چنین کسانی دارای عذاب دردآور و دردناکی هستند .

توضیحات :

« يَبْغُونَ » : سرکشی می‌کنند .

سوره شوری آیه ۴۳

متن آیه :

وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذَلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ

ترجمه :

کسی که (در برابر ظلم دیگران) شکیبایی کند و (زمام اختیار را از دست ندهد ، و با وجود قدرت ، از ستمگر) درگذرد (ولی بداند که این عمل باعث گستاخی ظالم نمی‌گردد ، این کار او) از زمره کارهایی است که باید بر آن عزم را جزم کرد و بر آن ماندگار شد .

توضیحات :

« لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ » : (نگا : آل‌عمران / ۱۸۶ ، لقمان / ۱۷)

سوره شوری آیه ۴۴

متن آیه :

وَمَنْ يَضِلَّ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ وَليٍّ مِّنْ بَعْدِهِ وَتَرَى الظَّالِمِينَ لَمَّا رَأُوا الْعَذَابَ يَقُولُونَ هَلْ إِلَىٰ مَرَدٍّ مِّنْ سَبِيلٍ

ترجمه :

کسی که خدا گمراهش سازد ، بغیر از خدا یار و یآوری ندارد (تا او را مدد کند و او را در قیامت از عذاب برهاند . ای مخاطب ، آن روز) ستمگران کفرپیشه را خواهی دید که وقتی چشمانشان به عذاب می‌افتد خواهند گفت : (پروردگارا) آیا راهی برای برگشت (به جهان و جبران گذشته‌ها) وجود دارد ؟

توضیحات :

« لَمَّا رَأُوا الْعَذَابَ » : هنگامی که چشمانشان به عذاب افتاد و در کنار آن قرار گرفتند (نگا : انعام / ۲۷) . « مِنْ بَعْدِهِ » : سواي او . غیر از او . « مَرَدٍّ » : رجوع و برگشت (نگا : رعد / ۱۱ ، روم / ۴۳) .

سوره شوری آیه ۴۵

متن آیه :
وَتَرَاهُمْ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا خَاشِعِينَ مِنَ الدُّلِّ يَنْظُرُونَ مِنْ طَرْفٍ خَفِيٍّ وَقَالَ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ الْخَاسِرِينَ
الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ وَأَهْلِيهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَلَا إِنَّ الظَّالِمِينَ فِي عَذَابٍ مُّقِيمٍ

ترجمه :

آنان را خواهی دید که (به کنار آتش برده می‌شوند و) به آتش نموده می‌شوند ، در حالی که بر اثر مذلت و خواری کز کرده‌اند و بهم آمده‌اند و زیر چشمی مخفیانه (به آتش) می‌نگرند ! (در این هنگام) مؤمنان می‌گویند : واقعاً زیانکاران کسانی‌اند که در روز قیامت (سرمایه گرانبهای وجود خود را و اهل و عیال خود را از دست داده باشند ! هان !) ای مردمان ! همه بدانید که از این (به بعد) ستمگران کفرپیشه در عذاب دائم خواهند بود .

توضیحات :

« عَلِيَّهَا » : بر آتش . مرجع ضمیر (ها) نار محذوف است و از قرینه کلامی پیدا است « يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا » : (نگا : احقاف / ۲۰ و ۳۴ ، غافر / ۴۶) . « خَاشِعِينَ » : فروتنان . مراد بهم آمدگان و کزکردگان است . « طَرْفٍ » : چشم . « مِنْ » : با . « مِنْ طَرْفٍ خَفِيٍّ » : زیرچشمی . با گوشه چشم . دزدانه و مخفیانه . « أَهْلِيهِمْ » : اهلون و اهلین ، اهل و عیال و خانواده است . « مُّقِيمٍ » : دائم . همیشگی .

سوره شوری آیه ۴۶

متن آیه :
وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنْ أَوْلِيَاءٍ يَنْصُرُونَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ سَبِيلٍ

ترجمه :

آنان یاوران و دوستانی ندارند که ایشان را در برابر (عذاب) خدا یاری و کمک کنند . خدا هر که را گمراه سازد ، او راهی (برای نجات) ندارد .

توضیحات :

« يَنْصُرُونَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ » : ایشان را برای نجات از عذاب الهی یاری دهند . بجز خدا کسی ندارند که ایشان را یاری و کمک کند .

سوره شوری آیه ۴۷

متن آیه :
اسْتَجِيبُوا لِرَبِّكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا مَرَدَّ لَهُ مِنَ اللَّهِ مَا لَكُمْ مِنْ مَلْجَأٍ يَوْمَئِذٍ وَمَا لَكُمْ مِنْ نَكِيرٍ

ترجمه :

هرچه زودتر مخلصانه فرمان پروردگار خود را پذیرا گردید ، پیش از آن که روزی (قیامت‌نام) فرا رسد که خدا هرگز آن را برنمی‌گرداند . در آن روز نه پناهگاهی دارید و نه اصلاً می‌توانید (بعد از گواهی دادن نامه اعمال و فرشتگان و اندامهای بدن ، کارهای خود را) انکار کنید .

توضیحات :

« مَرَدَّ » : (نگا : رعد / ۱۱ ، روم / ۴۳ ، شوری / ۴۴) . « مِنَ اللَّهِ » : از سوی خدا . « لَا مَرَدَّ مِنَ اللَّهِ » : اصلاً خدا آن را برنمی‌گرداند و آخرت را بهم نمی‌زند و دوباره جهان دنیا را برپای

نمی‌دارد . « نَکیر » : انکار (نگا : حج / ۴۴) .

سوره شوری آیه ۴۸

متن آیه :
فَإِنْ أَعْرَضُوا فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا إِنْ عَلَيْكَ إِلَّا الْبَلَاغُ وَإِنَّا إِذَا أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً فَرَحَ بِهَا
وَإِنْ تُصِيبُهُمْ سَيِّئَةٌ يَمَا قَدِمْتَ أَيْدِيَهُمْ فَإِنَّ الْإِنْسَانَ كَفُورٌ

ترجمه :

اگر (مشرکان از پذیرش دعوت تو) روی‌گردان شدند (باک مدار و غمگین مباش) چرا که ما تو را به عنوان مراقب و مواظب (کردار و رفتار) ایشان نفرستاده‌ایم . بر تو پیام باشد و بس . هنگامی که ما از جانب خویش لطف و مرحمتی به انسان برسانیم (و فراخی و گشایشی نصیبش گردانیم) به سبب آن سرمست و شادان می‌گردد (و غرور دارانی و اموال او را فرا می‌گیرد) ، و اگر بلا و مصیبتی (و زیان و ضرری) به خاطر کارهایی که کرده است (و معاصی و گناهانی که نموده است) بدو برسد (لطف و مرحمت ما را فراموش می‌نماید و) کفران نعمت می‌کند (و چه بسا کافر و بی‌دین می‌گردد) .

توضیحات :

« حَفِيظًا » : مراقب و محافظ . (نگا : نساء / ۸۰ ، انعام / ۱۰۷) . « إِنْ » : حرف نفی است . « رَحْمَةً » : نیکی و خوبی . لطف و مرحمت . نعمت و ثروت . « سَيِّئَةٌ » : بلا و بدی . زیان و ضرر و فقر و بیماری (نگا : زاد المسیر) . « كُفُورٌ » : بسیار ناسپاس و ناشکر (نگا : هود / ۹) . بسیار کافر و بی‌دین (نگا : المنتخب) .

سوره شوری آیه ۴۹

متن آیه :
لِلَّهِ مَلِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ يَهَبُ لِمَن يَشَاءُ إِنَاثًا وَيَهَبُ لِمَن يَشَاءُ الذُّكُورَ

ترجمه :

مالکیت و حاکمیت آسمانها و زمین از آن خدا است . هرچه بخواهد می‌آفریند . به هر کس که بخواهد دخترانی می‌بخشد و به هر کس که بخواهد پسرانی عطاء می‌کند .

توضیحات :

« مَلِكٌ » : مالکیت و حاکمیت . کشور و مملکت . « إِنَاثًا » : جمع أنثی ، دختران (نگا : نساء / ۱۱۷) . « الذُّكُورَ » : جمع ذکر ، پسران (نگا : انعام / ۳۹) .

سوره شوری آیه ۵۰

متن آیه :
أَوْ يَزُوجَهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنَاثًا وَيَجْعَلُ مَن يَشَاءُ عَقِيمًا إِنَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ

ترجمه :

و یا این که هم پسران می‌دهد و هم دختران . و خدا هر که را بخواهد نازا می‌کند . او بس آگاه و توانا است .

توضیحات :

« يَزُوجَهُمْ » : آنها را با هم گرد می‌آورد و جفت هم می‌کند . یعنی به برخیها گاهی پسر و گاهی

دختر عطاء می‌کند . یا این که دوقلوی پسر یا دختر و یا پسر و دختر می‌بخشد .

سوره شوری آیه ۵۱

متن آیه :

وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكْلِمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحِيًّا أَوْ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بآيَاتِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

ترجمه :

هیچ انسانی را نسزد که خدا با او سخن بگوید ، مگر از طریق وحی (به قلب ، به گونه الهام در بیداری ، و یا خواب در غیربیداری) یا از پس پرده‌ای (از موانع طبیعی) و یا این که خداوند قاصدی را (به نام جبرئیل) بفرستد و او به فرمان آفریدگار آنچه را که خدا می‌خواهد (به پیغمبران) وحی کند . وی والا و کار بجا است .

توضیحات :

« مَا كَانَ لِنَبِيٍّ . . . » : ارتباط خدا با جهان انسانیت ، از سه راه امکان‌پذیر است و بس : الف - وحی ، یا القای به قلب ، به گونه الهام در بیداری یا به صورت خواب در وقت خفتن (نگا : قصص / ۷) . ب - از پشت حجاب (نگا : قصص / ۳۰ - ۴۲) . ج - ارسال فرشته وحی به سوی پیغمبران (نگا : نساء / ۱۶۳) .

سوره شوری آیه ۵۲

متن آیه :

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَكِن جَعَلْنَاهُ نُورًا نَّهْدِي بِهِ مَن نَّشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

ترجمه :

همان گونه که به پیغمبران پیشین وحی کرده‌ایم ، به تو نیز به فرمان خود جان را وحی کرده‌ایم (که قرآن نام دارد و مایه حیات دلها است . پیش از وحی) تو که نمی‌دانستی کتاب چیست و ایمان کدام ، ولیکن ما قرآن را نور عظیمی نموده‌ایم که در پرتو آن هر کس از بندگان خویش را بخواهیم هدایت می‌بخشیم . تو قطعاً (مردمان را با این قرآن) به راه راست رهنمود می‌سازی .

توضیحات :

« كَذَلِكَ » : همان گونه که به پیغمبران وحی کرده‌ایم . به همان سه شکلی که به پیغمبران وحی کرده‌ایم . « رُوحاً » : مراد قرآن است که به انسانها حیات جاودانه می‌بخشد (نگا : انفال / ۲۴) . یا مراد همه چیزهائی است که خدا بدو وحی فرموده است (نگا : نحل / ۲) . « الْكِتَابُ » : مراد قرآن است . « الْإِيمَانُ » : ایمان . مراد تنها باور و تصدیق مجرد نیست ، بلکه مراد آگاهی کامل از ایمان و آشنائی به تفصیل قوانین دینی است که با خود آورده است (نگا : بقره / ۱۴۳) . « نُوراً » : نور عظیمی .

سوره شوری آیه ۵۳

متن آیه :

صِرَاطِ اللَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ أَلَا إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ الْأُمُورُ

ترجمه :

راه خدائی که متعلق بدو است همه چیزهائی که در آسمانها و زمین است . هان ! همه کارها

به خدا باز می‌گردد (و هر کاری تحت نظارت دقیق او و با اطلاع و اجازه او انجام می‌پذیرد ، و هر چیزی بدو مربوط است) .

توضیحات :
« صِرَاطٍ » : بدل از (صِرَاطٍ) آیه قبلی است . « أَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ تَصِيرُ الْأُمُورُ » : (نگا : بقره / ۲۸۵ ، آل‌عمران / ۲۸ ، مائده / ۱۸) . « تَصِيرُ » : منتهی می‌گردد . برمی‌گردد . رجوع و برگشت دارد .

سوره زخرف آیه ۱
متن آیه :
حم

ترجمه :
حا . میم .

توضیحات :
« حم » : از حروف مقطعه است (نگا : بقره / ۱) .

سوره زخرف آیه ۲
متن آیه :
وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ

ترجمه :
سوگند به قرآن ! که خود روشن و روشنگر (عقائد و احکام آسمانی) است .

توضیحات :
« الْكِتَابِ الْمُبِينِ » : مراد قرآن است که از الفاظ و عبارات روشنی فراهم آمده است و روشنگر عقائد و احکام الهی و مفاهیم والای اخلاقی است (نگا : مائده / ۱۵ ، یوسف / ۱ ، شعراء / ۲ ، نمل / ۱) .

سوره زخرف آیه ۳
متن آیه :
إِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَّعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

ترجمه :
ما قرآن را به زبان عربی فراهم آورده‌ایم تا شما (بتوانید پی به اعجاز آن ببرید و معانی و مفاهیم آن را) درک کنید .

توضیحات :
« قُرْآنًا عَرَبِيًّا » : (نگا : یوسف / ۲ ، طه / ۱۱۳ ، زمر / ۲۸ ، فصلت / ۳ ، شوری / ۷) .

سوره زخرف آیه ۴
متن آیه :

وَإِنَّهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَدَيْنَا لَعَلِيَّ حَكِيمٌ

ترجمه :

قرآن که در لوح محفوظ در پیش ما است ، والا و استوار است .

توضیحات :

« أُمُّ الْكِتَابِ » : اصل هر کتابی ، مراد لوح محفوظ است (نگا : رعد / ۳۹ ، بروج / ۲۲) . « عَلِيٌّ » : والا . در بالاترین مرتبه اعجاز است و ناسخ همه کتابهای آسمانی بوده و مقدم بر جملگی آنها است . « حَكِيمٌ » : مستحکم و خلل ناپذیر (نگا : هود / ۱) . پرحکمت . حاکم .

سوره زخرف آیه ۵

متن آیه :

أَفَنَضْرِبُ عَنْكُمُ الذِّكْرَ صَفْحًا أَنْ كُنْتُمْ قَوْمًا مُسْرِفِينَ

ترجمه :

آیا ما این قرآن را (که مایه بیداری و راهیابی شما است) از شما بازگیریم (و شما را به خود واگذاریم و با آیات حیات بخش آن رهنمودتان نسازیم) بدان خاطر که شما مردمان متجاوز و اسرافکارید ؟ ! (هرگز چنین نمی کنیم . بلکه قرآن را بر شما نازل می نمائیم تا دلپهایی که اندک آمادگی دارند ، تکان بخورند و به راه آیند ، و گمراهانی چون شما ، فردای قیامت حجتی در دست نداشته باشند) .

توضیحات :

« أَفَنَضْرِبُ عَنْكُمُ » : آیا از شما باز داریم ؟ آیا از شما به دور و منصرف داریم ؟ « الذِّكْرَ » : قرآن . پند دادن با سخنان گهربار قرآنی ، و رهنمود با احکام آسمانی . « صَفْحًا » : اعراض و روگردانی . در این صورت مفعول مطلق و از غیر لفظ فعل است . روگردانان . در این صورت حال است . جانب و طرف چیزی . در این صورت ظرفِ اِسْتِ و معنی چنین است : آیا ما این قرآن را از شما بازگیریم و به جانب دیگری ببریم ؟ « أَنْ كُنْتُمْ قَوْمًا مُسْرِفِينَ » : اصل آن (لِأَنْ كُنْتُمْ) است و به معنی (لِكُونِكُمْ) می باشد . « مُسْرِفِينَ » : مراد متجاوزین از حد و افراد سخت گمراه است . معنی دیگر آیه : آیا چون شما قوم متجاوز می هستید ، از شما درگذریم ، و از عقاب و عذاب خود نترسانیم و فردای قیامت حجتی در دست داشته باشید ؟

سوره زخرف آیه ۶

متن آیه :

وَكَمْ أَرْسَلْنَا مِنْ نَبِيِّ فِي الْأَوَّلِينَ

ترجمه :

(فرستادن پیغمبری به سوی شما چرا باید عجیب باشد ؟ قبلاً) ما پیغمبران زیادی را به میان ملت‌های پیشین روانه کرده ایم .

توضیحات :

« كَمْ » : فراوان . چه زیاد . مفعول به (أَرْسَلْنَا) است .

سوره زخرف آیه ۷

متن آیه :

وَمَا يَأْتِيهِمْ مِّنْ نَّبِيٍّ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

ترجمه :

هیچ پیغمبری به پیش آنان نمی‌آمد ، مگر این که او را مورد استهزاء قرار می‌دادند .

توضیحات :

« مَا يَأْتِيهِمْ . . . » : اشاره به این حقیقت است که مخالفتها و مسخره‌کردنهای مانع این نشده است که خدا ارسال پیغمبران را قطع کند ، و مؤمنان راستین هم بدانند که این رویگردانیهای از حق و مبارزه با آن ، و شکنجه خوبان و تمسخر ایشان ، سابقه طولانی دارد .

سوره زخرف آیه ۸

متن آیه :

فَأَهْلَكْنَا أَشَدَّ مِنْهُمْ بَطْشًا وَّمَضَىٰ مَثَلُ الْأَوَّلِينَ

ترجمه :

(رویگردانیها و تمسخرها هم بی‌کیفر نمانده است) و ما کسانی را هلاک کرده‌ایم که نیرومندتر از اینها هم بوده‌اند و قدرت بیشتری هم داشته‌اند . نمونه‌هایی از داستان پیشینیان (بارها در قرآن به میان آمده و) گذشته است .

توضیحات :

« بَطْشًا » : نیرومندی (نگا : قصص / ۷۸ ، غافر / ۲۱) دلیری . حمله و یورش . تندي و تیزی . (نگا : اعراف / ۱۹۵ ، قصص / ۱۹ ، شعراء / ۱۳۰) . « مَثَلٌ » : سرگذشت . نمونه زندگی . « مِنْهُمْ » : از قریشیان و مکیان .

سوره زخرف آیه ۹

متن آیه :

وَلَكِنَّ سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ

ترجمه :

اگر از مشرکان بپرسی که چه کسی آسمانها و زمین را آفریده است ، قطعاً خواهند گفت : خداوند با عزت و بس آگاه . (چرا که می‌دانند بتهای ایشان چنین کاری را نکرده‌اند و آنان به معبودان خود حق خالقیت نمی‌دهند) .

توضیحات :

« لَكِنَّ سَأَلْتَهُمْ » : (نگا : عنكبوت / ۶۱ ، لقمان / ۲۵ ، زمر / ۳۸) .

سوره زخرف آیه ۱۰

متن آیه :

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَّجَعَلَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا لَّعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

ترجمه :

کسی که زمین را گاهواره (زندگی و محل آرامش) شما کرده است و در آن راه‌هایی برای شما به وجود آورده است تا این که رهنمود شوید .

توضیحات :
« مَهْدًا » : گاهواره . مکان آماده . (نگا : مجمع البیان الحدیث) . « جَعَلَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا » : (نگا : نحل / ۱۵ ، طه / ۵۳ ، انبیاء / ۳۱) . « لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ » : تا به مقصدهای خود رهنمود شوید . تا به نشانه‌های قدرت خدا پی ببرید .

سوره زخرف آیه ۱۱

متن آیه :
وَالَّذِي نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً يَقْدَرُ فَأَنْشَرْنَا بِهِ بَلْدَةً مَّيِّتًا كَذَلِكَ تُخْرَجُونَ

ترجمه :
و آن کسی که از سوی آسمان ، آبی به اندازه لازم باراند . ما با چنین آبی زمین مرده را زندگی بخشیدیم ، همین گونه (که زمینهای مرده با نزول باران زنده گردانده می‌شوند ، شما نیز زنده گردانده می‌شوید و) بیرون آورده می‌شوید (و برای حساب و کتاب به محشر گسیل می‌گردید) .

توضیحات :
« يَقْدَرُ » : به اندازه لازم . به مقدار معین . « أَنْشَرْنَا » : زنده گرداندیم (نگا : انبیاء / ۲۱) .

سوره زخرف آیه ۱۲

متن آیه :
وَالَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنَ الْفُلْكِ وَالْأَنْعَامِ مَا تَرْكَبُونَ

ترجمه :
و همان کسی است که همه جفتها (و نرها و ماده‌ها ، اعم از انسانها و حیوانها و گیاهها) را آفریده است . و برای شما از کشتیها و چهارپایان مرکبهای تهیه دیده است که بر آنها سوار می‌گردید (و راحت و سریع راه را طی می‌کنید و بدینجا و آنجا می‌روید) .

توضیحات :
« الْأَزْوَاجَ » : جفتها . مراد نرها و ماده‌ها و مثبتها و منفیها و بالاخره همه جنسهای مخالف است . (نگا : یس / ۳۶) . نوعها و صنفها (نگا : حج / ۵) .

سوره زخرف آیه ۱۳

متن آیه :
لِتَسْتَوُوا عَلَى ظُهُورِهِ ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ

ترجمه :
(خدا این مراکب را آفریده است) تا این که بر پشت آنها قرار بگیرید ، و هنگامی که بر آنها سوار شدید نعمت پروردگار خود را یاد کنید و بگوئید : پاک و منزّه خدائی است که او اینها را به زیر فرمان ما درآورد ، و گرنه ما بر (رام کردن و نگهداری) آنها توانائی نداشتیم .

توضیحات :
« لَتَسْتَوُوا » : تا مستقر گردید و جا خوش کنید . « مُقْرِنِينَ » : توانایان . به زیر فرمان درآوردگان و نگاه‌دارندگان .

سوره زخرف آیه ۱۴

متن آیه :
وَإِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ

ترجمه :

و ما به سوي پروردگارمان بازمي‌گرديم (و حساب و کتاب نحوه زندگي دنياي خود را بازيس مي‌دهيم) .

توضیحات :

« منْقَلِبُونَ » : برگردندگان (نگا : اعراف / ۱۲۵ ، شعراء / ۵۰) . « وَإِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ » : این آیه اشاره دارد به این که : بعد از این جهان معاد و محاسبه در میان است و نباید هنگام سوار شدن بر مرکبهاي راهوار و داشتن زرق و برق دنيا مغرور شد و بر ديگران تکبر نمود ، بلکه باید به هنگام بهره‌گيري و بهره‌مندی از نعمتها یاد خدا کرد .

سوره زخرف آیه ۱۵

متن آیه :
وَجَعَلُوا لَهُ مِنْ عِبَادِهِ جُزْءًا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ مُّبِينٌ

ترجمه :

مشرکان از میان بندگان یزدان ، برخي را پاره‌اي از او مي‌دانند (چرا که فرشتگان را دختران خدا قلمداد مي‌کنند و فرزند هم جزئي از وجود پدر و مادر است که به صورت نطفه از آنان جدا مي‌شود) . واقعاً انسان بس ناسپاس و کفرپيشه آشکاري است .

توضیحات :

« جُزْءًا » : بخش . تگه و پاره . همتا و همگون (نگا : أضواء البيان) . مؤنث و ماده (نگا : همان مرجع) . مراد فرزند است که جزئي از وجود والدين است . مشرکان معتقد بودند که فرشتگان دختران خدايند (نگا : انعام / ۱۰۰ ، نحل / ۵۷ ، صافات / ۱۴۹) . « كَفُورٌ » : بسيار کفرپيشه ، بس ناسپاس (نگا : المصحف الميسر) .

سوره زخرف آیه ۱۶

متن آیه :
أَمْ اتَّخَذَ مِمَّا يَخْلُقُ بَنَاتٍ وَأَصْفَاكُم يَالْبَنِينَ

ترجمه :

آيا از میان چيزهائي که خدا مي‌آفريند ، دختران را براي خود برگزيده است و پسران را ويژه شما کرده است ؟

توضیحات :

« اتَّخَذَ » : برگزيده است . برگرفته است . « أَصْفَاكُم » : براي شما انتخاب کرده است (نگا : اسراء / ۴۰) .

سوره زخرف آیه ۱۷

متن آیه :

وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِمَا ضَرَبَ لِلرَّحْمَنِ مَثَلًا ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ

ترجمه :

در حالی که هرگاه یکی از آنان را به همان چیزی مژده دهند که نظیر و شبیه برای خدای مهربان می‌سازد ، چهره‌اش (از فرط ناراحتی) سیاه می‌شود و مملو از خشم و کین می‌گردد !

توضیحات :

« ضَرَبَ لِلرَّحْمَنِ مَثَلًا » : برای خداوند مهربان همسان و همانند می‌سازد . چرا که فرزند از جنس والدین خود و نظیر و شبیه ایشان در جنسیت است . برای خداوند مهربان مثال می‌آورد و مثل می‌زند . « كَظِيمٌ » : پر از خشم و لبریز از غم و اندوه (نگا : یوسف / ۸۴ ، نحل / ۵۸) .

سوره زخرف آیه ۱۸

متن آیه :

أَوَمَنْ يُنَشَأُ فِي الْجِلْيَةِ وَهُوَ فِي الْخِصَامِ غَيْرُ مُبِينٍ

ترجمه :

آیا کسی را که در لابلای زینت و زیور پرورش می‌یابد ، و به هنگام گفتگو و کشمکش در بحث و مجادله (به خاطر حیا و شرم و عاطفه نازکی که دارد) نمی‌تواند مقصود خود را خوب و آشکار بیان و اثبات کند ، (فرزند خدا می‌دانید و پسران را فرزند خود ؟ !) .

توضیحات :

« يُنَشَأُ » : پرورش می‌یابد و بالیده می‌گردد . در رسم الخط قرآنی الف زائدی به دنبال دارد . « الْجِلْيَةِ » : زینت . زیور . « مَنْ يُنَشَأُ فِي الْجِلْيَةِ . . . » : مراد این است که زنان غالباً علاقه شدیدی به زینت‌آلات دارند ، و به هنگام جر و بحث ، به خاطر حیا و شرم و عطوفت زیاد ، در اثبات مقصود و بیان منظور خود درمی‌مانند .

سوره زخرف آیه ۱۹

متن آیه :

وَجَعَلُوا الْمَلَائِكَةَ الَّذِينَ هُمْ عِبَادُ الرَّحْمَنِ إِنَاثًا أَشَهِدُوا خَلْقَهُمْ سَتُكْتَبُ شَهَادَتُهُمْ وَيَسْأَلُونَ

ترجمه :

آنان فرشتگان را که بندگان خدای مهربانند ، مؤنث بشمار می‌آورند (و دختران خدا قلمداد می‌نمایند !) . آیا ایشان به هنگام آفرینش فرشتگان حضور داشته‌اند و خلقتشان را مشاهده نموده‌اند ؟ ! اظهارنظر و گواهی ایشان (بر این عقیده بی‌اساس ، در نامه‌های اعمالشان) ثبت و ضبط می‌شود و (در روز قیامت ، از سوی خدا) بازخواست می‌گردند .

توضیحات :

« جَعَلُوا الْمَلَائِكَةَ . . . إِنَاثًا » : (نگا : اسراء / ۴۰ ، صافات / ۱۵۰) .

سوره زخرف آیه ۲۰

متن آیه :

وَقَالُوا لَوْ شَاءَ الرَّحْمَنُ مَا عَبَدْنَاهُمْ مَّا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ

ترجمه :

و مي‌گویند : اگر خدا مي‌خواست ما فرشتگان را پرستش نمي‌کردیم . آنان کمترین اطلاع و کوچکترین خبري از اين (رضایت الهي) ندارند ! ایشان سخنانشان جز بر پایه حدس و گمان و تخمین نیست .

توضیحات :
« لَوْ شَاءَ الرَّحْمَانُ » : مشرکان تنها براي توجیه عقائد فاسد و اعمال خرافي خود چنین سخني مي‌گفتند . درست است که در عالم هستي چيزي بي‌اراده خدا واقع نمي‌شود ، ولي خدا خواسته است که ما مختار و صاحب آزادي اراده باشیم . خود آنان اگر کسي حقوقي از ایشان را پايمال مي‌کرد ، هرگز از مجازات او چشم‌پوشي نمي‌کردند و نمي‌گفتند : چه مانعي است ، دست تقدیر چنین کرده است . « يَخْرُصُونَ » : تخمین مي‌زنند و ناسنجيده مي‌گویند (نگا : انعام / ۱۱۶ و ۱۴۸ ، يونس / ۶۶) .

سوره زخرف آيه ۲۱

متن آيه :
أَمْ آتَيْنَاهُمْ كِتَابًا مِّن قَبْلِهِ فَهَم بِهِ مُسْتَمْسِكُونَ

ترجمه :
يا اين که ما کتابي را پيش از اين قرآن ، بدانان داده‌ايم و آنان بدان چنگ زده‌اند (و آن کتاب افتراء ایشان را تأييد مي‌کند ؟) .

توضیحات :
« آم » : ما بعد خود را عطف بر (أَشْهَدُوا خَلَقَهُمْ) مي‌سازد . « قَبْلِهِ » : پيش از قرآن .

سوره زخرف آيه ۲۲

متن آيه :
بَلْ قَالُوا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَارِهِم مُّهْتَدُونَ

ترجمه :
بلکه ایشان مي‌گویند : ما پدران و نياکان خود را بر آئيني يافته‌ايم و ما نیز بر پي آنان مي‌رويم (و راه بت‌پرستي را در پيش مي‌گیريم) .

توضیحات :
« آئَاتٍ » : جمع اثر . مراد راه و رسم است (نگا : صافات / ۷۰) . « أُمَّةٍ » : دين و آئين .

سوره زخرف آيه ۲۳

متن آيه :
وَكَذَٰلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ مِّن نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَارِهِم مُّقْتَدُونَ

ترجمه :
همین گونه در هيچ شهر و دياري پيش از تو (پيغمبر) بيم‌دهنده‌اي مبعوث نکرده‌ايم مگر اين که متنعمان (خوشگذران و مغرور از ثروت و قدرت) آنجا گفته‌اند : ما پدران و نياکان خود را بر آئيني يافته‌ايم (که بت‌پرستي را بر همگان واجب کرده است) و ما هم قطعاً (بر شيوه ایشان ماندگار مي‌شویم و) به دنبال آنان مي‌رويم .

توضیحات :

« كَذَلِكَ » : به همین منوال . همین گونه . یعنی مشرکان در همه ادوار ، وقتی که از حجت و برهان درمانده‌اند ، سلسله خصومت با حقیقت را جنبانده‌اند ، و دست به دامان تقلید زده‌اند . « قَرِيَّةٍ » : (نگا : اعراف / ۹۴ ، فرقان / ۵۱ ، شعراء / ۲۰۸) . « مَتْرُوهًا » : (نگا : اسراء / ۱۶ ، مؤمنون / ۶۴ ، سبأ / ۳۴) . « أُمَّةٍ » : دین و آئین . « مُقْتَدُونَ » : اقتداءکنندگان . پیروی کنندگان . مقلدان .

سوره زخرف آیه ۲۴

متن آیه :

قَالَ أَوْلُو جِنَّتِكُمْ يَأْهَدِي مِمَّا وَجَدْتُمْ عَلَيْهِ آبَاءُكُمْ قَالُوا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ

ترجمه :

(پیغمبرشان بدیشان) می‌گفت : آیا اگر من آئینی را هم برای شما آورده باشم که از آئینی هدایت‌بخش‌تر باشد که پدران و نیاکان خود را بر آن یافته‌اید (باز هم از گذشتگان خود پیروی می‌کنید و بر بت‌پرستی‌خویش می‌روید و دست به دامان تقلید می‌شوید ؟) می‌گفتند : (آری ! چنین است و) اصلاً ما به چیزی که (با خود آورده‌اید و) بدان مأمور و مبعوث شده‌اید ، باور نداریم .

توضیحات :

« أُرْسِلْتُمْ بِهِ » : همراه با آن فرستاده شده‌اید و برای تبلیغ آن برانگیخته شده‌اید .

سوره زخرف آیه ۲۵

متن آیه :

فَأَنْتَقِمْنَا مِنْهُمْ فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ

ترجمه :

پس ما از ایشان انتقام گرفته‌ایم (و آنان را به مجازات سخت دنیوی گرفتار ساخته‌ایم . ای مخاطب اندیشمند) بنگر عاقبت کار تکذیب‌کنندگان (پیغمبران ، به کجا کشیده است و) چگونه شده است .

توضیحات :

« فَأَنْتَقِمْنَا مِنْهُمْ » : (نگا : اعراف / ۱۳۶ ، حجر / ۷۹ ، روم / ۴۷) . « فَانظُرْ » : مخاطب پیغمبر اسلام یا هر شنونده و خواننده‌ای است .

سوره زخرف آیه ۲۶

متن آیه :

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ إِنَّنِي بَرَاءٌ مِّمَّا تَعْبُدُونَ

ترجمه :

(ای پیغمبر !) برای تکذیب‌کنندگان معاصر بیان کن گوشه‌ای از داستان ابراهیم را . وقتی ابراهیم به پدر و قوم خود گفت : من از معبودهائی که می‌پرستید بیزارم .

توضیحات :

« بَرَاءٌ » : بري (نگا : انعام / ۷۸ ، انفال / ۴۸ ، ممتحنه / ۴) . بيزار . در اصل مصدر است .

سوره زخرف آیه ۲۷

متن آیه :
إِلَّا الَّذِي فَطَرَنِي فَإِنَّهُ سَيَهْدِينِ

ترجمه :

بجز آن معبودي که مرا آفريده است . (او را خواهم پرستيد) چرا که او مرا (به راه حق) رهنمود خواهد کرد .

توضیحات :

« فَطَرَنِي » : مرا از نيستي به هستي آورده است . « سَيَهْدِينِ » : مرا هدايت خواهد کرد . ياء ضمير حذف شده است . فعل مضارع با وجود حرف استقبال ، در اینجا براي استمرار حال و آینده است . چرا که همين واژه در سوره شعراء ، آیه ۷۸ بدون آن آمده است و قصه يکي است .

سوره زخرف آیه ۲۸

متن آیه :
وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً فِي عَقْبِهِ لَعَلَّهُمْ يُرْجَعُونَ

ترجمه :

ابراهيم توحيد را به عنوان شعار يکتاپرستي در ميان قوم خود باقي گذاشت ، تا اين که ايشان (بدان ايمان آورده و) برگردند .

توضیحات :

« جَعَلَهَا » : مرجع ضمير فاعلي فعل (جَعَلَ) خدا يا ابراهيم است . ضمير (ها) به کلمه توحيد ، يعني (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) برميگردد که مفهوم از مجموع (الَّذِي فَطَرَنِي) و (إِنِّي بَرَاءٌ مِّمَّا تَعْبُدُونَ) است . يا اين که مرجع (هَذِهِ الْمَقَالَةُ) است که از فحواي کلام پيدا است .

سوره زخرف آیه ۲۹

متن آیه :
بَلْ مَتَّعْتُ هَؤُلَاءِ وَآبَاءَهُمْ حَتَّىٰ جَاءَهُمُ الْحَقُّ وَرَسُولٌ مُّبِينٌ

ترجمه :

(مشرکان اميد ابراهيم را برآورده نکردند و برنامه‌اش را پياده نمودند و من هم در عقوبت ايشان عجله‌اي نکردم) بلکه من اينان و پدرانشان را از مواهب دنيا بهره‌مند ساختم تا (قرآن فراخواننده مردمان به) حق (و حقيقت) ، و پيغمبر روشنگري به نزدشان آمد .

توضیحات :

« مَتَّعْتُ » : بهره‌مند ساختم . مهلت دادم . « الْحَقُّ » : حقيقت . مراد قرآن است . « مُّبِينٌ » : روشينگر و بيانگر . واضح و روشن . يعني پيغمبري که رسالتش ثابت و روشن است . مراد حضرت محمد است .

سوره زخرف آیه ۳۰

متن آیه :

وَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ وَإِنَّا بِهِ كَافِرُونَ

ترجمه :

هنگامی که قرآن به پیش ایشان آمد ، گفتند : این جادو است و ما بدان باور نداریم .

توضیحات :

« الْحَقُّ » : قرآن (نگا : زخرف / ۲۹ و ۳۱) .

سوره زخرف آیه ۳۱

متن آیه :

وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ هَذَا الْقُرْآنُ عَلَى رَجُلٍ مِّنَ الْقَرْبَتَيْنِ عَظِيمٍ

ترجمه :

گفتند : چرا این قرآن بر مرد بزرگوارى از يکي از دو شهر (مکه و طائف) فرو فرستاده نشده است ؟ !

توضیحات :

« رَجُلٍ » : مرد بزرگوار . مرادشان مردی سرشناس و ثروتمند است . هرچند منظورشان چه بسا شخص معینی نباشد ، ولی اغلب گفته‌اند مرادشان ولید پسر مغیره مخزومی از مکه ، و عروه پسر مسعود ثقفی از طائف بود . « الْقَرْبَتَيْنِ » : دو شهر . مرادشان مکه و طائف بود .

سوره زخرف آیه ۳۲

متن آیه :

أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَةَ رَبِّكَ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيَتَّخِذَ بَعْضُهُم بَعْضًا سُخْرِيًّا وَرَحْمَتُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ

ترجمه :

آیا آنان رحمت پروردگار تو را تقسیم می‌کنند (و کلید رسالت را به هر کس که بخواهند می‌سپارند ؟) . این مائیم که معیشت آنان را در زندگی دنیا میانشان تقسیم کرده‌ایم . و برخی را بر برخی دیگر برتری‌هایی داده‌ایم ، تا بعضی از آنان بعضی دیگر را به کار گیرند (و به یکدیگر خدمت کنند) . و رحمت پروردگارت از تمام آنچه جمع‌آوری می‌کنند بهتر است (که نبوت است و نبوت از همه مقامات برتر است) .

توضیحات :

« رَحْمَةً » : در رسم‌الخط قرآنی با تاء کشیده نوشته شده است . « مَعِيشَتَهُمْ » : قوت زندگی ایشان ، از قبیل : خوردنی و نوشیدنی . « دَرَجَاتٍ » : مراتب . مراد تفاوت در استعدادها و لیاقتها و اِعْمَال و اِرْزَاق است . « سُخْرِيًّا » : مسخر . زیر فرمان . به کار گرفته شده . منسوب به (سخره) است . « لِّيَتَّخِذَ بَعْضُهُم بَعْضًا سُخْرِيًّا » : تسخیر در اینجا به معنی بهره‌کشی ظالمانه نیست ، بلکه منظور به کار گرفتن عموم مردم برای خدمت به یکدیگر و چرخاندن زندگی تعاونی و ایجاد نظم در اجتماع است . چرخش زندگی و نظم بدون تفاوتها امکان‌پذیر نیست . همه انسانها آزادند و باید نیروهای متفاوت و خلاق خود را به کار گیرند و نبوغ جوراجور خود را شکوفا سازند و از نتایج فعالیت‌های خویش بی‌کم و کاست بهره گیرند و در رفع نارسائیها بکوشند . انسانها همچون ظروف یکدستی نیستند که در يك کارخانه ، يك شکل و يك نواخت و يك اندازه و با يك نوع فايده ، ساخته شده باشند . همچنين انسانها مانند پيچ و مهره‌هاي يك ماشين هم نيستند که سازنده

مربوطه آنها را تنظیم کرده باشد و به گونه اجبار به کار معین خود ادامه دهند . بلکه انسانها در عین تفاوت استعدادها و لیاقتها ، آزادی اراده و مسؤولیت دارند . اگر چه این بود ، زندگی برای انسانها ناممکن می‌گردد . « رَحْمَةٌ » : مراد نبوت ، و سعادت دارین مترتب بر آن است .

سوره زخرف آیه ۳۳

متن آیه :
وَلَوْلَا أَنْ يَكُونَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً لَجَعَلْنَا لِمَنْ يَكْفُرُ بِالرَّحْمَنِ لِيُوتِيَهُمْ سُقْفًا مِّنْ فَضَّةٍ وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ

ترجمه :

اگر (بهره‌مند شدن کفار از انواع مواهب مادی) سبب نمی‌شد که همه مردم (تمایل به کفر پیدا کنند و در گمراهی) ملت واحدی گردند ، ما برای کسانی که به خداوند مهربان باور نمی‌داشتند خانه‌هایی با سقفهایی از نقره فراهم می‌آوردیم ، و برای آنان پله‌ها و نردبانهای سیمین ترتیب می‌دادیم که از آنها بالا روند . (چرا که نعمت چندروزه حیات بی‌ارزش است و در مقابل نعمت جاویدان آخرت چیزی به حساب نمی‌آید) .

توضیحات :

« أُمَّةً » : ملت . مراد ملت گمراه و بی‌دین است . « سُقْفًا » : جمع سَقْف ، آسمانه خانه . پوشش بالای اطاق . « فَضَّةٍ » : نقره . « مَعَارِجَ » : جمع مَعْرَج ، پله . نردبان . بالارو . « يَظْهَرُونَ » : بالا روند . بر شوند .

سوره زخرف آیه ۳۴

متن آیه :
وَلِيُوتِيَهُمْ أَبْوَابًا وَسُرُرًا عَلَيْهَا يَتَكَبَّرُونَ

ترجمه :

و برای خانه‌هایشان درهائی فراهم می‌آوردیم ، و تختهایی نقره‌ای که بر آنها تکیه می‌زنند و می‌لمند ترتیب می‌دادیم .

توضیحات :

« سُرُرًا » : جمع سَرِير ، تختها .

سوره زخرف آیه ۳۵

متن آیه :
وَزُخْرَفًا وَإِنْ كُلُّ ذَلِكَ لَمَّا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةُ عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُتَّقِينَ

ترجمه :

و زر و زیور و انواع وسائل تجملی و زینت‌آلات بدیشان می‌دادیم . اما همه اینها متاع زندگی این جهانی است ، و آخرت در پیشگاه پروردگارت برای پرهیزگاران آماده است (و نعمت سرای جاویدان که از آن خداپرستان است ، با نعمت جهان گذران قابل مقایسه نیست) .

توضیحات :

« زُخْرَفًا » : زر و زیور . زینت‌آلات و وسائل تجملی . بعضی (زُخْرَفًا) را عطف بر (سُقْفًا) دانسته ، و اشاره به وسائل زینتی مستقلی می‌دانند که در اختیار این گونه افراد گذارده می‌شود . و

برخي عطف بر (مِنْ فِضَّةٍ) دانسته و در اصل (مِنْ زُخْرَفٍ) بوده ، سپس منصوب به نزع خافض شده است . در این صورت مفهوم جمله چنین می‌شود : سقفها و درها و تختهای خانه‌های آنان را بعضی از طلا و بعضی از نقره ترتیب می‌دادیم . « لَمَّا » : بجز . مگر . این واژه به معنی (إِلَّا) است .

سوره زخرف آیه ۳۶

متن آیه :
وَمَنْ يَعِشْ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُفَيْضًا لَهُ شَيْطَانًا فَمَوْلَاهُ الْقَرِينُ

ترجمه :

هر کس از یاد خدا غافل و روگردان شود ، اهریمنی را مأمور او می‌سازیم ، و چنین اهریمنی همواره همدم وی می‌گردد (و گمراه و سرگشته‌اش می‌سازد) .

توضیحات :

« يَعِشُ » : غافل شود . رخ بتابد و روی بگرداند . کور شود . کم‌سو شود . « ذِکْرٌ » : یاد . قرآن (نگا : آل‌عمران / ۵۸ ، اعراف / ۶۳ ، حجر / ۶ و ۹) . « ذِکْرُ الرَّحْمَنِ » : قرآن خدا . خدا را یاد کردن . تذکیر و اندرز خدا . « نُفَيْضٌ » : آماده می‌سازیم . فراهم می‌آوریم . تهیه می‌بینیم . (نگا : فصلت / ۲۵) « قَرِينٌ » : همنشین . همدم .

سوره زخرف آیه ۳۷

متن آیه :
وَأَنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُم مُّهْتَدُونَ

ترجمه :

شیاطین این گروه را از راه (خدا) باز می‌دارند و (به گونه‌ای گمراهی را در نظرشان می‌آرایند که) گمان می‌کنند ایشان هدایت‌یافتگان حقیقی هستند .

توضیحات :

« إِنَّهُمْ » : مرجع (هُمْ) شیاطین است . اگرچه در آیه پیشین به صورت (شَیْطَانًا) و مفرد آمده است ، در واقع معنی جمع دارد . « لَيَصُدُّونَهُمْ » : شیاطین کفار را باز می‌دارند . یعنی زشتیها را در نظرشان زیبا ، بیراهه را شاهراه ، گمراهی را هدایت ، حرام را حلال ، و بالاخره نادرست را درست جلوه می‌دهند و ایشان را از راه به در می‌کنند . « يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُّهْتَدُونَ » : (نگا : اعراف / ۳۰ ، کهف / ۱۰۳ - ۱۰۶) .

سوره زخرف آیه ۳۸

متن آیه :
حَتَّىٰ إِذَا جَاءَنَا قَالَ يَا لَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بُعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَيَنسَ الْقَرِينُ

ترجمه :

تا آن گاه که چنین کسی (همراه با چنان اهریمنی ، در قیامت) به پیش ما می‌آید ، (رو بدین همنشین نفرت‌انگیز می‌کند و نادمانه) می‌گوید : کاشکی ! میان من و میان تو ، به اندازه مشرق و مغرب فاصله بود ! (ای وای من !) چه همدم و همنشین بدی است !

توضیحات :

« بُعْدَ » : فاصله . اندازه . « الْمَشْرِقَيْنِ » : دو مشرق ، مراد مشرق و مغرب است . این واژه ملحق به مثنی است . همچون وَالِدَيْنِ (نگا : بقره / ۸۳ و ۱۸۰ و ۲۱۵) . أَبَوَيْنِ (نگا : نساء / ۱۱ ، كهف / ۸۰ ، يوسف / ۶ و ۹۹ و ۱۰۰) .

سوره زخرف آیه ۳۹

متن آیه :
وَلَنْ يَنْفَعَكُمْ الْيَوْمَ إِذْ ظَلَمْتُمْ أَنْكُمُ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ

ترجمه :

هرگز این گفتگوها امروز به حال شما سودی نمی‌بخشد ، چرا که شما ستم کرده‌اید ، و حق این است که همگی در عذاب دوزخ مشترک باشید .

توضیحات :

« إِذْ » : چرا که . به علّت این که . « أَنْكُمُ » : بیان علّت عدم نفع است . یعنی : لِأَنَّ حَقَّكُمْ أَنْ تَشْتَرِكُوا .

سوره زخرف آیه ۴۰

متن آیه :
أَفَأَنْتَ تَسْمِعُ الصُّمَّ أَوْ تَهْدِي الْعُمْيَ وَمَنْ كَانَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

ترجمه :

آیا تو می‌توانی سخن خود را به گوش کران برسانی ؟ و یا این که کوران و کسانی را که در گمراهی آشکاری هستند ، رهنمود گردانی ؟

توضیحات :

« أَفَأَنْتَ تَسْمِعُ الصُّمَّ . . . ؟ » (نگا : یونس / ۴۲ و ۴۳ ، نمل / ۸۰ و ۸۱) .

سوره زخرف آیه ۴۱

متن آیه :
فَأَمَّا نَذَهَبَنَّ بِكَ فَإِنَّا مِنْهُمْ مُنْتَقِمُونَ

ترجمه :

هرگاه تو را بمیرانیم و از میان برداریم (و ناظر بر مجازات ایشان نباشی) قطعاً ما از آنان انتقام خواهیم گرفت (و به مجازاتشان خواهیم رساند) .

توضیحات :

« فَأَمَّا نَذَهَبَنَّ بِكَ . . . » : روی سخن به پیغمبر گرامی است و این آیه و چند آیه بعدی ، برای تسلی و آرامش خاطر مبارك او است .

سوره زخرف آیه ۴۲

متن آیه :
أَوْ نُرِيَنَّكَ الَّذِي وَعَدْنَاهُمْ فَإِنَّا عَلَيْهِمْ مُقْتَدِرُونَ

ترجمه :

یا (اگر زنده بمانی) آنچه را از عذاب بدیشان وعده داده‌ایم ، به تو نشان خواهیم داد ، زیرا ما بر آنان مسلط و توانائیم .

توضیحات :
« أَوْ تُرِيَّتِكَ الَّذِي . . . » : (نگا : غافر / ۷۷) . در قید حیات رسول ، چنین شد ، و همه سران قریش بعدها به پناه ایمان خزیدند . (نگا : قاسمی)

سوره زخرف آیه ۴۳

متن آیه :
فَاسْتَمْسِكْ بِالَّذِي أُوحِيَ إِلَيْكَ إِنَّكَ عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

ترجمه :
محکم چنگ بزنی بدان چیزی که به تو وحی شده است . چرا که تو قطعاً بر راه راست قرار داری .

توضیحات :
« اِسْتَمْسِكْ » : با تمام توان چنگ بزنی و محکم برگیر . مراد ماندگاری بر قرآن و کاملاً عمل بدان است . « الَّذِي أُوحِيَ إِلَيْكَ » : مراد قرآن است .

سوره زخرف آیه ۴۴

متن آیه :
وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لَّكَ وَلِقَوْمِكَ وَسَوْفَ تُسْأَلُونَ

ترجمه :
و قرآن مایه بیداری تو و قوم تو است ، و از شما (درباره این برنامه الهی) پرسیده خواهد شد .

توضیحات :
« ذِكْرٌ » : یادآوری و بیداری (نگا : قمر / ۱۷ و ۲۲ و ۳۲ و ۴۰) . آوازه و افتخار (نگا : انبیاء / ۱۰) .
« دِرْ صُورَتِ اٰخِرِ » ، معنی چنین است : قرآن مایه افتخار و سبب شهرت تو و قوم تو است .
« سَوْفَ تُسْأَلُونَ » : از شما درباره عمل به قرآن و حرکت در پرتو آن پرسیده می‌شود .

سوره زخرف آیه ۴۵

متن آیه :
وَاسْأَلْ مَنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا أَجَعَلْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ آلِهَةً يُعْبَدُونَ

ترجمه :
از (پیروان راستین) انبیای پیشین ما بپرس که آیا ما معبودهائی بجز خدا را برای پرستش شدن پدیدار کرده‌ایم ؟

توضیحات :
« اِسْأَلْ مَنْ اَرْسَلْنَا . . . » : از پیغمبرانی که پیش از تو فرستاده‌ایم بپرس . مراد پرسش از پیروان راستین پیغمبران و علماء فرزانه و پرهیزگار ادیان الهی است که در سوره آل‌عمران ، آیه‌های ۱۱۳ و ۱۱۴ بدیشان اشاره شده است . یا این که مراد مطالعه کتابهای آسمانی پیشین و دقت در شرائع پیغمبران راستین ایزد متعال است (نگا : المنتخب ، المختصر) . هدف آیه از مراجعه به پیروان مورد اطمینان پیغمبران پیشین یا بررسی کتابهای آسمانی ، نفی مذهب شرك‌الود

مشركان است ؛ نه آرامش روح پيغمبر . چرا كه پيغمبر در مسأله توحيد چنان غرق بود و از شرك بيزار كه نيازي به سؤال نداشت . برخي گفته‌اند كه سؤال‌كننده شيخ پيغمبر است و سؤال‌شدگان خود انبياي پيشين هستند . اين موضوع در شب معراج تحقق يافت ، و يا تماس روحاني پيغمبر با ارواح ساير انبياء در اوقات معمولي منظور است ! مگر مشركان معراج را قبول داشتند ؟ و يا اين كه خود پيغمبر را فرستاده خدا مي‌دانستند تا به تماس روحاني او قانع شوند ؟ !

سوره زخرف آيه ۴۶

متن آيه :

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَقَالَ إِنِّي رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

ما موسي را همراه با معجزات خود (كه دالّ بر حقايق پيغمبري او بود) به سوي فرعون و درباريانش روانه كرديم . (موسي بديشان) گفت : من فرستاده پروردگار جهانيانم .

توضيحات :

« مَلَئِهِ » : درباريان و بزرگان قوم فرعون .

سوره زخرف آيه ۴۷

متن آيه :

فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِآيَاتِنَا إِذَا هُمْ مِنْهَا يَضْحَكُونَ

ترجمه :

هنگامي كه معجزات ما را بديشان نمود ، ناگهان همگي بدانها خنديدند (و موسي و كارهايش را به مسخره گرفتند تا به ديگران بفهمانند كه دعوت او ارزش برخورد جدي را ندارد و قابل تأمل و بررسي نيست) .

توضيحات :

« مِنْهَا يَضْحَكُونَ » : به معجزات خنديدند . از آنها به خنده افتادند .

سوره زخرف آيه ۴۸

متن آيه :

وَمَا نُزَيِّهِمْ مِنْ آيَةٍ إِلَّا هِيَ أَكْبَرُ مِنْ أُخْتِهَا وَأَخَذْنَاهُمْ بِالْعَذَابِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

ترجمه :

هيچ معجزه‌اي بديشان نمي‌نموديم مگر اين كه يكي از ديگري بزرگ‌تر و مهمتر بود . و (هنگامي كه به سرکشي خود ادامه دادند و بر لجاجت خويش افزودند) ايشان را به انواع بلايا گرفتار كرديم تا اين كه (از گمراهي خود) برگردند و توبه كنند .

توضيحات :

« هِيَ أَكْبَرُ مِنْ أُخْتِهَا » : اين از آن بزرگ‌تر و آن از اين مهمتر بود . يعني همه معجزات بزرگ و مهم بودند . « الْعَذَابِ » : مراد بلاياي مذکور در آيه ۱۳۳ سوره اعراف است . « أُخْتِ » : خواهر . مراد همريديف و همسنخ است .

سوره زخرف آیه ۴۹

متن آیه :

وَقَالُوا يَا أَيُّهَا السَّاحِرُ ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يَا عَهْدَ عِنْدَكَ إِنَّا لَمُهْتَدُونَ

ترجمه :

(هنگامی که بلایا ایشان را فرا گرفت ، از موسی کمک طلبیدند) و گفتند : ای جادوگر ! پروردگار خود را برایمان با توسل به عهده‌ای که با تو کرده است به کمک بخوان ، (تا ما را از این درد و رنج و بلا و مصیبت رهایی بخشد ، و مطمئن باش که) ما راه هدایت را پیش خواهیم گرفت .

توضیحات :

« السَّاحِرُ » : جادوگر . از لحن آنان ، مثل (رَبِّكَ) و (يَا عَهْدَ عِنْدَكَ) پیدا است که مستکبران مغرور و طاغوت‌های مستبد در آغاز موسی را ساحر می‌خوانند ، و سپس دست به دامنش می‌زنند ، و در پایان وعده قبول هدایت می‌دهند . یا این که ساحر به معنی عالم و ماهر است . چرا که سحر و جادو در نظرشان مقبول و پسندیده ، و جادوگران مورد تعظیم و تکریم ایشان بوده‌اند . « يَا عَهْدَ عِنْدَكَ » : با توسل به عهده‌ای که با تو کرده است . مراد اکرام پروردگار در حق موسی ، به وسیله پیغمبر نمودن او است (نگا : اعراف / ۱۳۴) . یا منظورشان این است که اگر ایمان بیاوریم و از تو پیروی کنیم خدا عذاب را از ما برطرف می‌سازد (نگا : المختصر) .

سوره زخرف آیه ۵۰

متن آیه :

فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمْ الْعَذَابَ إِذَا هُمْ يَنْكُثُونَ

ترجمه :

اما هنگامی که عذاب و مصائب را از ایشان به دور داشتیم و برطرف ساختیم ، آنان هرچه زودتر عهدشکنی کردند .

توضیحات :

« فَلَمَّا كَشَفْنَا ... » : (نگا : اعراف / ۱۳۵ ، یونس / ۹۸) .

سوره زخرف آیه ۵۱

متن آیه :

وَنَادَى فِرْعَوْنُ فِي قَوْمِهِ قَالَ يَا قَوْمِ أَلَيْسَ لِي مُلْكُ مِصْرَ وَهَذِهِ الْأَنْهَارُ تَجْرِي مِن تَحْتِي أَفَلَا تُبْصِرُونَ

ترجمه :

فرعون در میان قوم خود ندا درداد و گفت : ای قوم من ! آیا حکومت و مملکت مصر ، و این رودبارهایی که در زیر (کاخها و قصرهای) من روانند ، از آن من نیست ؟ مگر (ضعف موسی و شکوه مرا) نمی‌بینید ؟

توضیحات :

« مُلْكُ » : حکومت . مملکت . « مِن تَحْتِي » : زیر کاخهای من . تحت فرمان من . در صورت اخیر ، معنی این بخش چنین می‌شود : مگر این رودبارها تحت فرمان و برابر دستور من جریان ندارند و آب آنها طبق مقررات من در میان آبادیها تقسیم نمی‌شود ؟ (نگا : نمونه) .

سوره زخرف آیه ۵۲

متن آیه :
أَمْ أَنَا خَيْرٌ مِّنْ هَذَا الَّذِي هُوَ مَهِينٌ وَلَا يَكَادُ يُبِينُ

ترجمه :
اصلاً من برترم از این مردی که حقیر و ضعیف (و از خانواده پائین و از طبقه پستی) است و هرگز نمی‌تواند گویا سخن بگوید و مراد خویش را روشن بیان دارد .

توضیحات :
« أَمْ » : بلکه . « مَهِينٌ » : حقیر . پست . مراد فرعون ، فقیر و بی‌پول و بی‌دار و دسته و عشیره و قبیله و لشکر و سپاه و جاه و مقام است . « لَا يَكَادُ يُبِينُ » : نمی‌تواند فصیح صحبت کند و مراد خود را واضح و روشن به دیگران بگوید . اشاره به لکنت زبان موسی پیش از پیغمبری است (نگا : طه / ۲۷ - ۲۶ ، قصص / ۲۴) . و یا این که اشاره به اختلاف زبان عبری و قبطی است . چرا که موسی دارای زبان عبری و فرعون و فرعونیان دارای زبان قبطی بودند (نگا : قاسمی) .

سوره زخرف آیه ۵۳

متن آیه :
فَلَوْلَا أَلْفِيَّ عَلَيْهِ أَسُورَةٌ مِّنْ ذَهَبٍ أَوْ جَاءَ مَعَهُ الْمَلَائِكَةُ مُقْتَرِنِينَ

ترجمه :
(اگر راست می‌گوید که پیغمبر خدا و دارای مقام والا است) پس چرا دستبندهای زرین بدو داده نشده است (تا دستبندها نشانه عظمت و ریاست او باشد ؟) و یا چرا فرشتگان همراه او نیامده‌اند (تا صداقت گفتار و ادعای رسالت او را تأیید کنند و برای پیروزی او بکوشند و بجنگند ؟) .

توضیحات :
« فَلَوْلَا أَلْفِيَّ عَلَيْهِ ؟ » : پس چرا برای او فرستاده نشده است ؟ « أَسُورَةٌ » : جمع سیوار ، دستبند ، انگو . در میان آنان رسم بوده است که چون یکی را رئیس می‌کردند ، دستبند و انگوی زرین به دستش می‌نمودند و گردن‌بند به گردنش می‌آویختند . « مُقْتَرِنِينَ » : همراهان . همدمان . کسانی که در رکاب کسی و در کنار او خواهند بود .

سوره زخرف آیه ۵۴

متن آیه :
فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ فَاطَاعُوهُ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ

ترجمه :
فرعون (برای ادامه خودکامگی خود) قوم خویش را فرومایه و ناآگاه بارآورد (و آنان را در سطح پائینی از فرهنگ و رشد فکری نگاه داشت) و ایشان هم از او فرمانبرداری و پیروی کردند . آنان قومی فاسق (و خارج از اطاعت فرمان خدا و حکم عقل) بودند .

توضیحات :
« فَاسْتَخَفَّ » : سبکسر و فرومایه کرد . کم خرد و بی‌خبر نمود (نگا : روم / ۶۰) .

سوره زخرف آیه ۵۵

متن آیه :

فَلَمَّا آسَفُونَا انْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ

ترجمه :

هنگامی که ما را (با افراط در فساد و استمرار در طغیان) بر سر خشم آوردند ، از آنان انتقام گرفتیم و به کیفرشان رساندیم و همه را (در رودخانه دریاگون نیل) غرق کردیم .

توضیحات :

« آسَفُونَا » : ما را خشمگین کردند . این نکته قابل توجه است که نه خشم و کین درباره خداوند مهربان مفهوم‌ی دارد ، و نه رضایت و خوشنودی خدا بدان معنی که در میان ما معروف است . بلکه خشم و کین او به معنی اراده مجازات ، و رضایت و خوشنودی او به معنی اراده اجر و ثواب است .

سوره زخرف آیه ۵۶

متن آیه :

فَجَعَلْنَاهُمْ سَلَفًا وَمَثَلًا لِلْآخِرِينَ

ترجمه :

ما آنان را پیشگامانی (در کفر و زندقه) و پیشینیانی (برای کفار و فسقه) ، و مثالی عبرت‌انگیز و سرگذشتی پندآمیز برای دیگران ساخته‌ایم .

توضیحات :

« سَلَفًا » : گذشتگان . یعنی سردستگان و رهبرانی که در گذشته بوده‌اند و مقتدی و قدوه کافر و مثل سوء آیندگانی همچون خود شده‌اند . پیشگامان کفر و سرکش‌ی در دنیا ، و جلوداران ورود به عذاب دوزخ در آخرت . « مَثَلًا » : مثال . ضرب‌المثل . مایه پند و عبرت .

سوره زخرف آیه ۵۷

متن آیه :

وَلَمَّا ضَرَبَ ابْنُ مَرْيَمَ مَثَلًا إِذَا قَوْمُكَ مِنْهُ يَصِدُّونَ

ترجمه :

هنگامی که فرزند مریم به عنوان مثال ذکر شد ، قوم تو از آن خندیدند و سر و صدا به راه انداختند .

توضیحات :

« ضَرَبَ . . . مَثَلًا » : مشرکان به هنگام شنیدن (إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ) آیه ۹۸ سوره انبیاء ، مسخره‌کنان و خنده‌زنان گفتند : عیسی پسر مریم نیز پرستیده شده است ، و به حکم این آیه باید به دوزخ برود ، چه بهتر که ما و بت‌های ما نیز با عیسی باشیم ! مگر نه این است که در طول تاریخ ، افراد پاک‌ی چون « عیسی » و « عزیر » و حتی فرشتگان پرستش شده‌اند ؟ ما حاضریم در آخرت با چنین پاکان و معصومانی باشیم ! البته کفار چنین گفتاری را به عنوان استهزاء و مجاب و مغلوب کردن حضرت محمد مطرح می‌کردند . پیدا است که معبودهائی وارد دوزخ می‌گردند که راضی باشند از طرف دیگران عبادت و پرستش شوند . « يَصِدُّونَ » : می‌خندند . سر و صدا به راه می‌اندازند . رویگردان می‌شوند . معنی دیگر آیه : وقتی که خدا فرزند مریم را به عنوان مثالی ذکر می‌نماید و می‌گوید : عیسی که بدون پدر آفریده شده است چرا باید باعث جار و جنجال باشد و داستان او همچون داستان آدم است که بدون پدر و مادر

آفریده شد ، قوم تو آن را نمی‌پذیرند و رویگردان می‌شوند .

سوره زخرف آیه ۵۸

متن آیه :

وَقَالُوا أَلِهَتُنَا خَيْرٌ أَمْ هُوَ مَا ضَرَبُوهُ لَكَ إِلَّا جَدَلًا بَلْ هُمْ قَوْمٌ خَصِمُونَ

ترجمه :

(مشرکان ادامه دادند) و گفتند : آیا (به نظر شما) معبودهای ما بهترند یا عیسی ؟ (به عقیده شما او به دوزخ می‌رود ، پس بگذار ما و معبودهایمان که از او هم بدترند به دوزخ برویم !) . آنان این مثال را جز از روی جدال بیان نمی‌دارند . بلکه ایشان گروهی کینه‌توز و پرخاشگرند (و برای مبارزه با تو و جلوگیری از حق ، به استدلال باطل متوسل می‌شوند) .

توضیحات :

« أَلِهَتُنَا خَيْرٌ أَمْ هُوَ » : آیا معبودهای ما بهترند یا عیسی ؟ دو چیز مراد است : الف - شما که بت‌های ما را بدتر از عیسی می‌دانید . ب - عیسی بدون پدر متولد شده ، بت‌های ما که دختران خدا و فرشتگان اویند بدون پدر و مادر آفریده شده‌اند و بهترند . « جَدَلًا » : جدال و خصومت . کشمکش و نزاع باطل (نگا : کهف / ۵۴) . مفعول‌له و یا این که حال است و به معنی مَجَادِلِينَ می‌باشد . « خَصِمُونَ » : جمع خصم ، دشمن سرسخت . معنی دیگر آیه : مشرکان می‌گویند : آیا معبودهای ما بهترند یا عیسی ؟ (عیسی چون پدر نداشته از طرف مسیحیان پرستش شده و کارشان بجا است ، ما هم معبودهای خود را می‌پرستیم ، چرا که هبل و لات و منات و عزی دختران خدا و فرشتگان اویند ، و چون بدون پدر و مادر آفریده شده‌اند معلوم است که بهترند) و .

..

سوره زخرف آیه ۵۹

متن آیه :

إِنَّ هُوَ إِلَّا عَبْدٌ أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَاهُ مَثَلًا لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ

ترجمه :

عیسی بنده‌ای بیش نبود که ما بدو نعمت خود را ارزانی داشتیم و او را نمونه و الگویی برای بنی‌اسرائیل کردیم .

توضیحات :

« أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ » : مراد نعمت نبوت است . « مَثَلًا » : نشانه‌ای از قدرت و عظمت خدا . چرا که تولدش از مادر ، بدون پدر ، آیتی از قدرت و نشانه بارزی از عظمت خداوند بود و بنی‌اسرائیل همچون مثل ، آن را روایت می‌کردند . نمونه و الگویی عفت و پاکی و تقوا ، و اسوه‌خداشناسی و یکتاپرستی .

سوره زخرف آیه ۶۰

متن آیه :

وَلَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَا مِنْكُمْ مَلَائِكَةً فِي الْأَرْضِ يَخْلُقُونَ

ترجمه :

اگر ما بخواهیم از شما فرزندان صالح و فرشته‌گونی پدیدار و در زمین جایگزین شما می‌سازیم .

توضیحات :

« مِنْكُمْ » : به جای شما . از خود شما . « مَلَائِكَةً » : فرشتگان . فرزندان پاک فرشته‌گونه . « يَخْلُقُونَ » : فرشتگان جایگزین فرشتگان شوند . فرشتگان جایگزین فرزندان شما گردند . فرشتگان به جای پیغمبران قرار گیرند و به عنوان پیغمبرانی به سوی شما فرستاده شوند . فرزندان فرشته‌گون ، جایگزین شما شوند « وَ لَوْ نَشَاءُ . . . » : این آیه برداشت معانی گوناگونی دارد : الف - اگر ما بخواهیم به جای شما ، فرشتگانی در زمین قرار می‌دهیم که جانشین شما گردند . ب - اگر ما بخواهیم به جای شما فرشتگانی در زمین پدید می‌آوریم تا در آن زندگی کنند و جانشین یکدیگر گردند . ج - اگر ما بخواهیم از شما - با تغییر خلقت - فرشتگانی به وجود می‌آوریم تا در زمین جایگزین شما شوند . د - اگر ما بخواهیم از شما فرزندان فرشته‌گون و پرهیزگار پدیدار و در زمین جایگزین شما می‌نمائیم (نگا : محمد / ۳۸) . ه - اگر ما بخواهیم به جای شما انسانها ، پیغمبرانی از فرشتگان ترتیب و به میان شما گسیل می‌داریم و در زمین جایگزین پیغمبران می‌سازیم .

سوره زخرف آیه ۶۱

متن آیه :

وَإِنَّهُ لَعِلْمٌ لِّلسَّاعَةِ فَلَا تَمْتَرُنَّ بِهَا وَاتَّبِعُونِ هَذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ

ترجمه :

قطعاً وجود عیسی خبر از وقوع قیامت می‌دهد ، و هرگز درباره قیامت شكّ و تردید نداشته باشید ، و از من پیروی کنید که راه راست این است .

توضیحات :

« إِنَّهُ » : مرجع ضمیر (ه) می‌تواند (عیسی) یا (قرآن) باشد . در صورت اول ، دارای دو معنی است : تولد عیسی بدون پدر ، دلیلی است بر قدرت و توانایی خدا برای برپایی قیامت و ایجاد زندگی بعد از مرگ . تولد عیسی پیش از خاتم‌الانبیاء ، نشانه نزدیکی فرا رسیدن قیامت است . در صورت دوم نیز ، دارای دو معنی است : قرآن درباره قیامت اطلاعاتی در دسترس قرار می‌دهد . نزول قرآن نشانه قریب‌الوقوع بودن وقوع قیامت است . « لَا تَمْتَرُنَّ » : شكّ نکنید . دودلی به خود راه ندهید .

سوره زخرف آیه ۶۲

متن آیه :

وَلَا يَصُدُّكُمْ الشَّيْطَانُ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ

ترجمه :

(به هوش باشید) شیطان شما را (از راه خدا و از توجه به سرنوشتتان در رستاخیز) باز ندارد . او دشمن آشکار شما است . (پس مواظب وی باشید) .

توضیحات :

« لَا يَصُدُّكُمْ » : (نگا : طه / ۱۶ ، قصص / ۸۷) .

سوره زخرف آیه ۶۳

متن آیه :

وَلَمَّا جَاءَ عِيسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ قَالَ قَدْ جِئْتُكُمْ بِالْحِكْمَةِ وَلِأُبَيِّنَ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي تَخْتَلِفُونَ فِيهِ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

ترجمه :

هنگامی که عیسی با در دست داشتن معجزات آشکار و آیات روشن (به پیش بنی اسرائیل) آمد ، گفت : من شریعت حکیمانه‌ای را (درباره مبدأ و معاد و نیازهای زندگی بشر) برای شما آورده‌ام ، و آمده‌ام تا برایتان برخی از امور (دینی) را روشن گردانم که در آنها اختلاف می‌ورزید . پس از خدا بترسید و از من پیروی کنید .

توضیحات :

« الْبَيِّنَاتِ » : معجزات . آیه‌های روشن . « الْحِكْمَةِ » : نبوت . شریعت حکیمانه . برنامه راستین و عقائد درست (نگا : آل عمران / ۴۸) . « بَعْضَ الَّذِي . . . » : احکام مورد اختلاف تورات . بخشهایی از اختلافات که در سرنوشت انسانها از نظر اعتقاد و عمل ، و از نظر فرد و جامعه مؤثرند ؛ نه اختلافات در اموری که سرنوشت‌ساز نیستند ، همچون نظرات مختلفی که درباره منظومه شمسی و سایر کرات ، و ماهیت روح آدمی ، و حقیقت حیات و مانند اینها است .

سوره زخرف آیه ۶۴

متن آیه :
إِنَّ اللَّهَ هُوَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

ترجمه :

به طور قطع خداوند پروردگار من و پروردگار شما است ، پس او را پرستش کنید ، راه راست این است .

توضیحات :

« رَبِّي وَ رَبُّكُمْ » : تکرار واژه (رَبِّ) برای این است که تأکید شود عیسی نیز همچون سایر انسانها انسان ، و نیازمند پروردگار است و پرستش را نسزد .

سوره زخرف آیه ۶۵

متن آیه :
فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ عَذَابِ يَوْمِ أَلِيمٍ

ترجمه :

گروهها و دسته‌ها (ی اهل کتاب نسبت به عیسی) در میان خود به اختلاف پرداختند (و هر يك او را به نامی خواندند و راه افراط و تفریط در پیش گرفتند) . وای بر کسانی که ستم کردند ! چه عذاب دردناکی در روز قیامت گریبانگیرشان می‌گردد !

توضیحات :

« الْأَحْزَابُ » : (نگا : مریم / ۳۷) .

سوره زخرف آیه ۶۶

متن آیه :
هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

ترجمه :

آیا منتظر همین هستند که قیامت ناگهانی و در حالی که از آن بی‌خبرند به سروقتشان بیاید ؟

توضیحات :
« هَلْ يَنْظُرُونَ . . . » : مراد آیه ، بیان حال واقعی کافران و مذمت ایشان است . « السَّاعَةَ » :
قیامت . « بَعْتَهُ » : ناگهانی . (نگا : انعام / ۳۱ و ۴۷) .

سوره زخرف آیه ۶۷

متن آیه :
الْأَخِلَاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ

ترجمه :
دوستان ، در آن روز ، دشمنان یکدیگر خواهند شد ، مگر پرهیزگاران .

توضیحات :
« الْأَخِلَاءُ » : جمع خلیل ، دوستان . رفیقان . مراد دوستان بی‌دین دنیائی است . اما دوستان
دیندار دنیائی ، در قیامت نیز دوستان و عزیزان یکدیگرند .

سوره زخرف آیه ۶۸

متن آیه :
يَا عِبَادِ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ

ترجمه :
ای بندگان (پرهیزگار) من ! امروز نه بیمی بر شما است (که عذاب و عقابی گریبانگیرتان شود
) و نه غم و اندوهی دارید .

توضیحات :
« يَا عِبَادِ » : مراد بندگان مؤمن و متقی است .

سوره زخرف آیه ۶۹

متن آیه :
الَّذِينَ آمَنُوا يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَسْلُومِينَ

ترجمه :
آن بندگانی که به آیهای ما ایمان آورده‌اند و مسلمان و مطیع فرمان (آفریدگار خود) بوده‌اند .

توضیحات :
« مَسْلُومِينَ » : مسلمانان . تسلیم‌شدگان اوامر یزدان . منقادان .

سوره زخرف آیه ۷۰

متن آیه :
ادْخُلُوا الْجَنَّةَ أَنْتُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ تُحْبَرُونَ

ترجمه :
شما و همسرانتان به بهشت درآئید ، در آنجا شادمان و شادکام و مکرم و محترم خواهید بود .

توضیحات :
« تُحْبِرُونَ » : غرق شادمانی می‌گردید . مکرم و محترم می‌شوید (نگا : روم / ۱۵) .

سوره زخرف آیه ۷۱

متن آیه :
يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِصِحَافٍ مِّنْ ذَهَبٍ وَأَكْوَابٍ وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ وَأَنْتُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

ترجمه :
برایشان کاسه‌ها و جامه‌های زرین به گردش انداخته می‌شود ، و هرچه دل بخواهد و هرچه چشم از آن لذت ببرد ، در بهشت وجود دارد ، و شما در آنجا جاودانه خواهید بود .

توضیحات :
« صِحَافٍ » : جمع صَحْفَةٍ ، کاسه . ظُفْرٍ . « أَكْوَابٍ » : جمع كُوب ، لیوان . فَنجَانٍ . جام . كوزة و تَنگ بی‌دسته (نگا : المصحف المیسر) .

سوره زخرف آیه ۷۲

متن آیه :
وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

ترجمه :
این بهشتی است که به سبب کارهایی که می‌کرده‌اید ، بدان دست یافته‌اید .

توضیحات :
« أُورِثْتُمُوهَا » : مال شما شده است و به شما رسیده است (نگا : اعراف / ۴۲ ، مریم / ۶۳) .

سوره زخرف آیه ۷۳

متن آیه :
لَكُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ مِنْهَا تَأْكُلُونَ

ترجمه :
در آنجا برایتان میوه‌های فراوان و جوراجوری است که از آنها می‌خورید و استفاده می‌کنید .

توضیحات :
« مِنْهَا » : برای تبعیض است و این واقعیت را بیان می‌دارد که میوه‌های بهشتی آن اندازه فراوان است که شما تنها جزئی از آنها را می‌توانید بخورید ، چرا که درختان بهشت همیشه پر بار و پرثمر است و مجموعه فناپذیری است (نگا : رعد / ۲۵) .

سوره زخرف آیه ۷۴

متن آیه :
إِنَّ الْمَجْرِمِينَ فِي عَذَابٍ جَهَنَّمَ خَالِدُونَ

ترجمه :
بزهکاران ، جاودانه در عذاب دورخ می‌مانند .

توضیحات :
« الْمُجْرِمِينَ » : مراد بزهکاران و گناهکاران کفرپیشه است . به قرینه مقابله با مؤمنانی که در آیه‌های قبلی سخن از آنان بود .

سوره زخرف آیه ۷۵

متن آیه :
لَا يَفْتَرُ عَنْهُمْ فِيهِ مَبْلِسُونَ

ترجمه :
عذابشان کاسته نمی‌گردد و سبک نمی‌شود ، و آنان در میان عذاب ، اندوهناک و نومید و خاموش می‌مانند .

توضیحات :
« لَا يَفْتَرُ » : کاسته نمی‌گردد و سبک نمی‌شود . تخفیف داده نمی‌شود . « مَبْلِسُونَ » : ناامیدشدگان . اندوهگینان . خاموشان از فرط اندوه و از شدت گرفتاری (نگا : انعام / ۴۴ ، مؤمنون / ۷۷ ، روم / ۱۲ و ۴۹) .

سوره زخرف آیه ۷۶

متن آیه :
وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا هُمُ الظَّالِمِينَ

ترجمه :
ما بدیشان ستم نکرده‌ایم (که آنان را بدین عذاب گرفتار ساخته‌ایم) ولیکن خودشان به خویشتن ستم کرده‌اند (که با انجام کارهای زشت و بیراهه رفتن ، خود را به دوزخ انداخته‌اند) .

توضیحات :
« وَ مَا ظَلَمْنَاهُمْ . . . » : (نگا : هود / ۱۰۱ ، نحل / ۱۱۸) .

سوره زخرف آیه ۷۷

متن آیه :
وَتَادُوا يَا مَلِكُ لِيَقْضَ عَلَيْنَا رَبُّكَ قَالَ إِنَّكُمْ مَا كِتُونَ

ترجمه :
آنان فریاد می‌زنند : ای مالک ! پروردگارت ما را بمیراند و نابودمان گرداند (تا بیش از این رنج نبریم و از این عذاب دردناک آسوده شویم . او بدیشان) می‌گوید : شما (اینجا) می‌مانید (و مرگ و میر و نیستی و نابودی در کار نیست) .

توضیحات :
« يَا مَلِكُ » : نام فرشته‌ای است که رئیس فرشتگان نگهبان دوزخ است . « لِيَقْضَ عَلَيْنَا . . . » : ما را نابود گرداند و بمیراند (نگا : فاطر / ۲۶) . « مَا كِتُونَ » : درنگ‌کنندگان . توقف‌کنندگان .

سوره زخرف آیه ۷۸

متن آیه :
لَقَدْ جِئْنَاكُمْ بِالْحَقِّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَكُمْ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ

ترجمه :

(خداوند بدیشان پیام می‌دهد که) ما حق را برای شما آوردیم (و توسط پیغمبران برایتان فرو فرستادیم) ولی اکثر شما حق را نپسندیدید و آن را دشمن داشتید .

توضیحات :

« لَقَدْ جِئْنَاكُمْ بِالْحَقِّ » : ما حق را برایتان آوردیم . گوینده می‌تواند خدا ، مالک و سایر دستیاران او باشد . مراد از حق ، دین راستین و همه حقایق سرنوشت‌ساز است .

سوره زخرف آیه ۷۹

متن آیه :

أَمْ أُرْمُوا أَمْراً فَإِنَّا مُبْرَمُونَ

ترجمه :

بلکه ، آنان تصمیم محکمی (بر توطئه قتل محمد) گرفتند و ما نیز اراده محکم و تغییرناپذیری کردیم (درباره مجازات سخت و کیفر دادنشان در دنیا و آخرت) .

توضیحات :

« أُرْمُوا » : عزم را جزم کردند . تصمیم محکمی گرفتند . « أَمْراً » : مراد حيله و نیرنگ و توطئه قتل پیغمبر اسلام است . « مُبْرَمُونَ » : تصمیم‌گیرندگان . عزم را جزم‌کنندگان .

سوره زخرف آیه ۸۰

متن آیه :

أَمْ يَحْسِبُونَ أَنَا لَأَن نَّسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ بَلَىٰ وَرُسُلْنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُبُونَ

ترجمه :

آیا گمان می‌برند که ما اسرار پنهانی و سخنان درگوشی آنان را نمی‌شنویم ؟ ! آری ! (ما آگاه از راز و رمز ایشان و شنوای نجوای آنان بوده و) گذشته از این ، فرشتگان مأمور ما در کنارشان حاضر و بر اعمالشان ناظرند و (همه کردار و گفتارشان را) می‌نویسند و ثبت و ضبط می‌کنند .

توضیحات :

« رُسُلْنَا » : فرستادگان ما . مراد فرشتگان مأمور ضبط و ثبت اعمال است (نگا : / ۱۸ ، انفطار / ۱۰) .

سوره زخرف آیه ۸۱

متن آیه :

قُلْ إِنْ كَانَ لِلرَّحْمَنِ وَلَدٌ فَأَنَا أَوَّلُ الْعَائِدِينَ

ترجمه :

بگو : اگر خداوند مهربان فرزندی می‌داشت ، من نخستین کسی بودم که چنین (فرزندی را) پرستش می‌کردم (چرا که من ایمان و اعتقادم به خدا بیشتر و شناخت و آگاهیم فزونتر است . اما خدا نیازی به فرزند ندارد ، و بندگانی چون عزیز و عیسی و فرشتگان کی خود را فرزند خدا نامیده‌اند ؟ !) .

توضیحات :
« الْعَائِدِينَ » : پرستندگان . عبادت‌کنندگان .

سوره زخرف آیه ۸۲

متن آیه :
سَبْحَانَ رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ

ترجمه :
خداوندگار آسمانها و زمین و عرش (و تخت سلطنت مجموعه عالم هستی) پاک و منزّه از این توصیفات است که (درباره او) می‌کنند .

توضیحات :
« رب » : مالك و مدبر . خداوندگار . « الْعَرْشِ » : (نگا : اعراف / ۵۴ ، توبه / ۱۲۹ ، یونس / ۳) .

سوره زخرف آیه ۸۳

متن آیه :
فَذَرَهُمْ يَخُوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوعَدُونَ

ترجمه :
آنان را به حال خود واگذار تا در باطل غوطه‌ور گردند و سرگرم بازی شوند ، تا برخورد می‌کنند به روز قیامتی که بدیشان وعده داده می‌شود (و سرانجام تلخ اعمال زشت و افکار پلشت خود را می‌بینند) .

توضیحات :
« ذَرَهُمْ » : (نگا : انعام / ۹۱ و ۱۱۲ و ۱۳۷ ، حجر / ۳ ، مؤمنون / ۵۴) . « يَخُوضُوا » : فرو روند . سرگرم یاهو و بیان اباطیل شوند (نگا : نساء / ۱۴۰ ، انعام / ۶۸) .

سوره زخرف آیه ۸۴

متن آیه :
وَهُوَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ إِلَهٌ وَفِي الْأَرْضِ إِلَهٌ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ

ترجمه :
خدا آن کسی است که در آسمان معبود است و در زمین معبود ، و او حکیم و علیم است .

توضیحات :
« إِلَهٌ » : معبود . « الْحَكِيمُ » : کسی که تمام کارهایش از روی حساب و حکمت است . « الْعَلِيمُ » : کسی که از همه چیز آگاه و باخبر است .

سوره زخرف آیه ۸۵

متن آیه :
وَتَبَارَكَ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَعِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

ترجمه :
بزرگوار و دارای خیر و برکت آن کسی است که شاهی و مملکت آسمانها و زمین ، و هر آنچه

میان آن دو است از آن او است ، و آگاهی از وقوع قیامت ویژه او ، و همه شما (در آخرت ، برای حساب و کتاب و جزا و سزا) به سوي او برگردانده مي‌شوید .

توضیحات :

« تَبَارَكَ » : (نگا : اعراف / ۵۴ ، مؤمنون / ۱۴ ، فرقان / ۱ و ۱۰ و ۶۱) . « عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ » : آگاهی از قیامت ویژه او است و تنها او از وقوع رستاخیز و شروع قیامت مطلع است و بس .

سوره زخرف آیه ۸۶

متن آیه :
وَلَا يَمْلِكُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِهِ الشَّفَاعَةَ إِلَّا مَن شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

ترجمه :

معبودهایی که مشرکان بجز خدا به فریاد می‌خوانند و می‌پرستند قدرت و توانایی هیچ گونه شفاعت و میانجیگری را ندارند ، مگر کسانی که آگاهانه بر حق شهادت و گواهی داده (و خدا را به یگانگی پرستیده) باشند (همچون عیسی و عزیر و فرشتگان) .

توضیحات :

« يَدْعُونَ » : به فریاد می‌خوانند . می‌پرستند . « الْحَقُّ » : توحید . وحدانیت خدا . « وَ هُمْ يَعْلَمُونَ » : در حالی که می‌دانند . یعنی گواهی و شهادتشان از روی علم و آگاهی بوده ، یا این که می‌دانند اگر خدا بدیشان اجازه دهد ، شفاعت می‌کنند ، و می‌دانند برای چه کسی یا کسانی شفاعت کنند . ذکر (شَهِدَ) به صورت مفرد ، و (يَعْلَمُونَ) به صورت جمع ، با توجه به لفظ و معنی (مَن) است .

سوره زخرف آیه ۸۷

متن آیه :
وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ

ترجمه :

اگر از مشرکان پرسى ، چه کسی آنان را آفریده است ؟ مؤکدانه می‌گویند : خدا ! پس چگونه (از عبادت حق تعالی) منحرف می‌شوند (و متوجه پرستش چیزهای دیگری می‌گردند ؟ !) .

توضیحات :

« أَنَّى » : چگونه ؟ « يُؤْفَكُونَ » : بازگردانده می‌شوند . از حق منحرف و به سوي چیزهای دیگری رهنمود می‌شوند . « أَنَّى يُؤْفَكُونَ » : (نگا : مائده / ۷۵ ، توبه / ۳۰ ، عنکبوت / ۶۱) .

سوره زخرف آیه ۸۸

متن آیه :
وَقِيلَ يَا رَبِّ إِنَّ هَؤُلَاءِ قَوْمٌ لَّا يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

و (خدا آگاه است) از گفتار محمد که گفت : پروردگارا ! اینها قومی هستند که ایمان نمی‌آورند .

توضیحات :

« قِيلَ » : قیل و قول و مقال ، مصدر ثلاثی مجردند و به معنی گفته و سخن هستند . برخی

واژه (قیل) را عطف بر (السَّاعَة) در سه آیه قبل می‌دانند که معنی چنین می‌شود : خدا از قیامت آگاه است و از شکایت پیغمبر نیز درباره ایمان نیاوردن قوم خود آگاه است . بعضی هم واو پیش از این را حرف جر و برای قسم می‌دانند ، و چیزی را که قسم بر آن یاد شده است (یَا رَبِّ إِنَّ هَؤُلَاءِ قَوْمٌ لَا يُؤْمِنُونَ) و یا این که محذوف می‌دانند . مرجع ضمیر (ه) پیغمبر است که از (لَئِن سَأَلْتَهُمْ) در آیه پیش پیدا است .

سوره زخرف آیه ۸۹

متن آیه :
فَاصْفَحْ عَنْهُمْ وَقُلْ سَلَامٌ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ

ترجمه :

پس از آنان روی بگردان و بگو : بدرود ! بعدها خواهند دانست (که برای خود چه آشی پخته‌اند و چه آتش سوزانی و عذاب دردناکی را فراهم ساخته‌اند !) .

توضیحات :

« اِصْفَحْ » : روی بگردان (نگا : بقره / ۱۰۹ ، مائده / ۱۳ ، حجر / ۸۵) . « سَلَامٌ » : بدرود . این سلام ، برای جدائی بوده و نشانه بی‌اعتنائی است (نگا : فرقان / ۶۳ ، قصص / ۵۵) .

سوره دخان آیه ۱

متن آیه :

حم

ترجمه :

حا . میم .

توضیحات :

« حم » : از حروف مقطعه است (نگا : بقره / ۱) .

سوره دخان آیه ۲

متن آیه :

وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ

ترجمه :

سوگند به قرآن ! که روشن و روشنگر است .

توضیحات :

« الْكِتَابِ الْمُبِينِ » : (نگا : یوسف / ۱ ، شعراء / ۲ ، یس / ۶۹) .

سوره دخان آیه ۳

متن آیه :

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةٍ مُّبَارَكَةٍ إِنَّا كُنَّا مُنذِرِينَ

ترجمه :

ما قرآن را در شب پرخیز و برکتی فرو فرستاده‌ایم . ما همواره بیم‌دهنده (کافران و مشرکان و ظالمان ، با ارسال پیغمبران به سویشان) بوده‌ایم (و کتابها برایشان فرو فرستاده‌ایم . این قرآن هم آخرین حلقه از این سلسله است) .

توضیحات :

« مَبَارَكَةٌ » : پر خیر و برکت . « لَيْلَةٌ مُّبَارَكَةٌ » : مراد شب قدر است که آغاز نزول وحی در آن بوده است (نگا : قدر / ۱) . شب قدر هم یکی از شبهای ماه مبارک رمضان است (نگا : بقره / ۱۸۵) . قرآن به طور تدریجی در طی ۲۳ سال دعوت پیغمبر ، برحسب شرائط و حوادث و نیازها نازل شده است (نگا : اسراء / ۱۰۶ ، فرقان / ۳۲ ، محمد / ۲۰ ، توبه / ۱۲۷ ، طه / ۱۱۴ ، قیامت / ۱۶) .

سوره دخان آیه ۴

متن آیه :
فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ

ترجمه :

در این شب مبارک ، هرگونه کار حکیمانه‌ای (که انسان را به حقیقت آشنا و به سعادت برساند ، و او را از باطل و شقاوت دور گرداند ، از سوی خدا) بیان و مقرر گشته است .

توضیحات :

« يُفْرَقُ » : تفصیل و تبیین گشته است . بیان شده است . فعل (يُفْرَقُ) مضارع و در اینجا در معنی ماضی است ؛ در زبان عربی و در قرآن چنین استعمالی فراوان است . برای مثال مراجعه شود به افعال (يَقُولُ) در بقره / ۲۱۴ ، (تَمْشِي) در طه / ۴۰ ، (تَقْتُلُونَ وَ تَأْسِرُونَ) در احزاب / ۲۶ ، (يَرْي) در نجم / ۱۲ ، (تُجَادِلُكَ) در مجادله / ۱ ، و (تَنْزَلُ) در قدر / ۴ . . . (نگا : المصحف الميسر ، تفسير القرآن الكريم . شيخ محمدعبد ، جزء عم ، سوره قدر) . « أَمْرٌ » : کار و بار دین و احکام آن که در (بقره / ۱۸۵) بدان اشاره رفته است . فرمان . « حَكِيمٌ » : حکیمانه . پرحکمت . صفت (أَمْرٌ) است و برای تأکید وصف است نه تخصیص . همان گونه که گفته می‌شود : عسل شیرین ، مشک خوشبو .

سوره دخان آیه ۵

متن آیه :
أَمْرًا مِنْ عِنْدِنَا إِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ

ترجمه :

کار و باری که از سوی ما صادر و بدان دستور داده شده است (و در قرآن برای انسانها روانه گشته است و) ما فرستنده (محمد و همه انبیاء ، و قرآن و همه کتابهای آسمانی) بوده‌ایم .

توضیحات :

« أَمْرًا » : کار و بار . فرمان و دستور . حال ضمیر (ه) در فعل (أَنْزَلْنَاهُ) . در این صورت معنی چنین است : ما قرآن را فرو فرستاده‌ایم ، در حالی که کاری است از ناحیه ما و دستوری است از جانب ما . یا این که منصوب به اختصاص و مفعول به است . (نَعْنِي بِهَذَا الْأَمْرِ أَمْرًا حَاصِلًا مِنْ عِنْدِنَا) مراد ما از این کار یا فرمان ، همان کار و فرمانی است که از سوی ما حاصل و صادر گشته

است .

سوره دخان آیه ۶

متن آیه :
رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

ترجمه :

(این کار) به خاطر رحمتی از سوی پروردگارت (در حق انسانها) است . خدا شنوا و آگاه است .

توضیحات :

« رَحْمَةً » : مفعولله برای (أَنْزَلْنَاهُ) یا برای (يُفَرِّقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ) و یا برای هر دو است . یادآوری کلی : مراد از آیات پیشین ، بیان آغاز نزول قرآن ، و تعیین زمان نزول آن است ، و این که محتوای قرآن اوامر و نواهی حکیمانه الهی بوده ، و هرچه برای سعادت انسانها مفید باشد در آن است ، و قرآن رحمت برای ایشان است . بسیاری از مفسران بزرگ فعل (يُفَرِّقُ) را به معنی مضارع گرفته‌اند ، و (كُلُّ أَمْرٍ) را همه امور کار و بار این کره خاکی دانسته ، و فرموده‌اند که خداوند در شب قدر همه امور یکساله زمین و ساکنان آن را مقرر و مشخص می‌فرماید و احکام چنین مقدراتی را از لوح محفوظ نقل و به دست فرشتگان مأمور اجرا احکام می‌سپارد . و به هر حال چنین شبی در حقیقت جشن انقلاب برای مسلمانان است .

سوره دخان آیه ۷

متن آیه :
رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِن كُنْتُمْ مُوقِنِينَ

ترجمه :

(پروردگار تو) که پروردگار آسمانها و زمین و همه چیزهائی است که در میان آن دو است . اگر شما طالب یقین و باورید (به این که خدا آفریدگار شما ، روزی‌رسان بندگان ، و به زیر فرمان کشاننده خورشید و ماه است) .

توضیحات :

« رَبِّ » : بدل از (رَبِّ) آیه قبلی است . « إِن كُنْتُمْ مُوقِنِينَ » : اگر اهل یقین و باورید . یعنی اگر چنان که می‌گوئید خدا آفریدگار ما و روزی‌رسان بندگان ، و به زیر فرمان کشاننده خورشید و ماه است (نگا : عنکبوت / ۶۱ - ۶۳) . اگر شما طالب یقین هستید ، راه این است که درباره این چیز بیندیشید (نگا : انعام / ۷۵ ، شعراء / ۲۴ ، ذاریات / ۲۰) .

سوره دخان آیه ۸

متن آیه :
لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ

ترجمه :

جز او خدائی نیست ، و او است که زنده می‌گرداند و می‌میراند ، و پروردگار شما و پروردگار پدران و نیاکان پیشین شما است .

توضیحات :

« رَبُّكُمْ » : واژه رَبُّ ، خبر مبتدای محذوف است . « أَبَايَكُمُ الْأَوَّلِينَ » : (نگا : مؤمنون / ۲۴ و ۶۸ و ۸۳ ، شعراء / ۲۶ و ۷۶) .

سوره دخان آیه ۹

متن آیه :
بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ يَلْعَبُونَ

ترجمه :

اصلاً مشرکان (درباره رسالت و دعوت آسمانی) در شك و تردیدند و (آن را ، و کلاً زندگی را به) بازی می گیرند .

توضیحات :

« هُمْ فِي شَكٍّ يَلْعَبُونَ » : (نگا : نساء / ۱۵۷ ، هود / ۶۲ و ۱۱۰ ، ابراهیم / ۹) .

سوره دخان آیه ۱۰

متن آیه :
فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُّبِينٍ

ترجمه :

منتظر روزی باش که آسمان دود آشکاری را پدیدار می کند .

توضیحات :

« یَوْمَ » : قیامت . زمانی که برابر دعای پیغمبر ، مشرکان قریش دچار قحطی و خشکسالی شدیدی شدند . « دُخَانٍ » : دود . مراد گرد و خاک حاصل از بی بارانی در فضا است ، و یا دود در اینجا جنبه مجازی دارد و آسمان در نظر مردم گرسنه و تشنه و بلازده تیره و تار جلوه گر می شد .

سوره دخان آیه ۱۱

متن آیه :
يَغْشَى النَّاسَ هَذَا عَذَابٌ أَلِيمٌ

ترجمه :

دودی که تمام مردم را فرا می گیرد . این همان عذاب دردناک عظیم است .

توضیحات :

« هذا » : این عذاب قیامت . این قحطی و خشکسالی شدید .

سوره دخان آیه ۱۲

متن آیه :
رَبَّنَا اكْشِفْ عَنَّا الْعَذَابَ إِنَّا مُؤْمِنُونَ

ترجمه :

(مردم رو به درگاه خدا می کنند و می گویند :) پروردگارا ! عذاب را از ما برطرف گردان ، ما ایمان آورده ایم (و به اشتباهات خود پی برده ایم) .

توضیحات :

« الْعَذَابَ » : عذاب آخرت . قحطي و خشکسالي گريبانگير قريش . « إِنَّا مُؤْمِنُونَ » : ما اينك از غفلت بدر آمده‌ايم و ايمان آورده‌ايم . ما ايمان مي‌آوريم ، يعني تصميم داريم كه ايمان بياوريم .

سوره دخان آيه ۱۳

متن آيه :
أَنى لَهُمُ الذِّكْرَى وَقَدْ جَاءَهُمْ رَسولٌ مُّبِينٌ

ترجمه :

کي بيداري براي آنان فايده‌اي دارد ؟ قبلاً كه پيغمبري (با رسالتي روشن و معجزاتي دال بر صداقتش ، و زبان گویا و) بيانگر (قوانيني سرنوشت‌ساز و سعادت‌بخش) به پيش آنان آمده بوده است .

توضیحات :

« أَنى » : کي ؟ چگونه ؟ « الذِّكْرَى » : بيداري . پندپذيري (نگا : انعام / ۶۸ و ۶۹ و ۹۰ ، اعراف / ۲ ، هود / ۱۱۴ و ۱۲۰) . « مبین » : روشن . روشنگر . « رَسولٌ مُّبِينٌ » : پيغمبري كه روشن بود كه پيغمبر است . پيغمبري كه رسالت او روشن و گویا بود . پيغمبري كه حق و باطل را روشن و از هم جدا مي‌کرد .

سوره دخان آيه ۱۴

متن آيه :
ثُمَّ تَوَلَّوْا عَنْهُ وَقَالُوا مُعَلِّمٌ مَّجْنُونٌ

ترجمه :

سپس از او رويگردان شدند و گفتند : او ديوانه‌اي (است كه اين مطالب توسط ديگران بدو) آموخته شده است .

توضیحات :

« ثُمَّ » : بعد از آمدن چنين پيغمبري و شنيدن حقائق از او . « مُعَلِّمٌ » : تعليم شده . ياد داده شده . « مَجْنُونٌ » : (نگا : ذاريات / ۵۲) .

سوره دخان آيه ۱۵

متن آيه :
إِنَّا كَاشِفُو الْعَذَابِ قَلِيلاً إِنَّكُمْ عَائِدُونَ

ترجمه :

اگر مدت اندكي عذاب را (از شما) به دور داريم (و به دنيا برگردانيم) قطعاً شما (به كفر و شرك و فسق و فجور خود) برمي‌گرديد .

توضیحات :

« إِنَّا كَاشِفُو الْعَذَابِ . . . » : اين جمله ، اگر مربوط به آخرت باشد ، متضمن معني شرط است . ولي اگر راجع به دفع قحطي و خشکسالي و رفع بلا از قريش باشد ، معني چنين است : ما مدت كمي عذاب را از شما به دور مي‌گردانيم ، ولي شما دوباره به كارهاي زشت و پلشت و اذيت و آزار مسلمانان دست مي‌يازيد .

سوره دخان آیه ۱۶

متن آیه :
يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَىٰ إِنَّا مُنتَقِمُونَ

ترجمه :

روزي سخت بر آنان مي‌تازيم ، (و با چنين يورش تندي آنان را) به مجازات مي‌رسانيم .

توضیحات :

« يَوْمَ » : روز قيامت . روز جنگ بدر . « نَبْطِشُ » : (نگا : اعراف / ۱۹۵ ، شعراء / ۱۳۰ ، زخرف / ۸) . « الْبَطْشَةَ الْكُبْرَىٰ » : يورش تند ، حمله شديد . مراد مجازات سخت است . يادآوري : برخي از مفسران ، از آیه ۱۰ تا ۱۶ را درباره عذاب دنيوي قريشيان مي‌دانند ، ولي بهتر است اين آيات را راجع به آخرت بدانيم . به دو دليل : الف - قريشيان بعد از فتح مکه ، ايمان آوردند و بيشتري آنان سالها و سالها به عنوان سپاهيان اسلام در راه خدا شمشير زدند و کشتند و کشته شدند . ب - مفاهيم اين آيات با آيات بسيار ديگري که مربوط به آخرت است ، هم‌آوا و هم‌معني است (نگا : انعام / ۲۷ - ۳۱ ، سبأ / ۵۱ ، ابراهيم / ۴۴) .

سوره دخان آیه ۱۷

متن آیه :
وَلَقَدْ فَتَنَّا قَبْلَهُمْ قَوْمَ فِرْعَوْنَ وَجَاءَهُمْ رَسُولٌ كَرِيمٌ

ترجمه :

ما پيش از اينان ، قوم فرعون را آزموده‌ايم . پيغمبر بزرگوار (به نام موسي) به نزدشان آمد .

توضیحات :

« فَتَنَّا » : آزمائش كرديم (نگا : انعام / ۵۳ ، طه / ۸۵ ، عنكبوت / ۳ ، ص / ۳۴) . « كَرِيمٌ » : بزرگوار .

سوره دخان آیه ۱۸

متن آیه :
أَنْ أَدُّوا إِلَيَّ عِبَادَ اللَّهِ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

ترجمه :

(موسي بدیشان گفت : اي فرعونيان !) بندگان خدا را به من بسپاريد که من پيغمبر درستکارم .

توضیحات :

« أَنْ » : اين حرف براي تفسير فعل مقدر است و تقدير چنين است : جِئْتُكُمْ أَنْ أَدُّوا إِلَيَّ عِبَادَ اللَّهِ . « أَدُّوا إِلَيَّ عِبَادَ اللَّهِ » : بندگان خدا را به من بسپاريد . يعني فرعونيان جلو بني اسرائيل را نگريند و ايشان را آزاد بگذارند (نگا : اعراف / ۱۰۵ ، طه / ۴۷ ، شعراء / ۱۷) .

سوره دخان آیه ۱۹

متن آیه :
وَأَنْ لَا تَعْلُوا عَلَيَّ اللَّهُ إِنِّي أَنَا رَبُّكُمُ الْمُبِينُ

ترجمه :

و بر خدا بزرگی نکنید و تکبر نورزید (و ادعای الوهیت و ربوبیت ننمائید و کارهایی انجام ندهید که با اصول بندگی شما سازگار نمی باشد) . من دلیل روشنی (بر درستی گفتار و راستی پیغمبری خود) برای شما آورده ام .

توضیحات :

« لَا تَعْلُوا » : تکبر نورزید و بزرگی نکنید . طغیان و سرکشی نکنید (نگا : مؤمنون / ۹۱ ، قصص / ۴ ، اسراء / ۴ ، نمل / ۳۱) . « سُلْطَانٍ » : دلیل و حجت . معجزه .

سوره دخان آیه ۲۰

متن آیه :
وَإِنِّي عَذْتُ رَبِّي وَرَبِّكُمْ أَنْ تَرْجُمُونِ

ترجمه :

من به پروردگار خود و پروردگار شما پناه می برم از این که بتوانید مرا سنگسار کنید .

توضیحات :

« عَذْتُ » : پناه برده ام . « تَرْجُمُونِ » : این که مرا سنگسار کنید . تکیه روی مسأله رجم ، یعنی سنگسار کردن بدین خاطر است که اغلب پیغمبران و مردان خدا را بدین نحو تهدید به قتل نموده اند (نگا : کهف / ۲۰ ، یس / ۱۸) . از جمله : شعیب (نگا : هود / ۹۱) و ابراهیم (نگا : مریم / ۴۶) و نوح (نگا : شعراء / ۱۱۶) . رجم ، به معنی مطلق قتل نیز استعمال شده است (نگا : معجم الفاظ القرآن الکریم) . لذا معنی دیگر (تَرْجُمُونِ) چنین است : این که مرا به قتل برسانید .

سوره دخان آیه ۲۱

متن آیه :
وَإِن لَّمْ تُؤْمِنُوا لِي فَاَعْتَرُونِ

ترجمه :

اگر به من ایمان نمی آورید ، از من کناره گیری کنید و مرا نیازارید .

توضیحات :

« اِعْتَرُونِ » : از من کناره گیری کنید و کاری به کارم نداشته باشید . دو چیز مراد موسی است : الفی - فرعون و فرعونیان ، او را نیازارند و آزادش بگذارند . ب - مزاحم ایمان آوردن مردم نشوند و سد راه دعوت نگردند .

سوره دخان آیه ۲۲

متن آیه :
فَدَعَا رَبَّهُ أَنَّ هَؤُلَاءِ قَوْمٌ مُّجْرِمُونَ

ترجمه :

موسی (وقتی که از ایمان آوردن فرعون و فرعونیان و سایر کفار و مشرکان مایوس گردید ، رو به درگاه خدا کرد و) پروردگار خود را به فریاد خواند و گفت : اینان مردم گنهکار (و کفرپیشه) هستند (و امیدی به هدایتشان باقی نمانده است) . تو خود دانی که در حق ایشان چه می کنی

(.

توضیحات :
« دَعَا » : به فریاد خواند . ندا داد . « مُجْرَمُونَ » : گناهکاران . در اینجا مراد کافران است . « أَنْ هَؤُلَاءِ » : حرف (ب) محذوف و اصل آن : يَا هَؤُلَاءِ است .

سوره دخان آیه ۲۳

متن آیه :
فَأَسْرِ بِعِبَادِي لَيْلًا إِنَّكُمْ مُتَّبَعُونَ

ترجمه :
(از سوی خدا بدو دستور داده شد : حال که چنین است) پس بندگان مرا شبانه کوچ بده (تا فرعون و فرعونیان دستشان به شما نرسد) چرا که تعقیب می‌گردید (و فرعون و لشکریانش دنبالتان می‌نمایند) .

توضیحات :
« أَسْرَ بِعِبَادِي » : بندگانم را در شب کوچ حرکت بده . (نگا : هود / ۸۱ ، حجر / ۶۵ ، طه / ۷۷ ، شعراء / ۵۲) . « لَيْلًا » : ذکر این واژه برای تأکید است . « مُتَّبَعُونَ » : تعقیب‌شوندگان .

سوره دخان آیه ۲۴

متن آیه :
وَأَتْرَكَ الْبَحْرَ رَهَوًّا إِنَّهُمْ جُنْدٌ مُّغْرَقُونَ

ترجمه :
و دریا را (بعد از عبور از آن) گشوده و اگذار . (تا آنان بدان وارد شوند) . ایشان گروهی هستند که قطعاً غرق می‌گردند (و هلاک می‌شوند) .

توضیحات :
« رَهَوًّا » : مصدر است و در معنی اسم فاعل ، ساکن و آرام . گشاده . جدا شده . « أَتْرَكَ الْبَحْرَ رَهَوًّا » : دریا را باز و گشاده به حال خود بگذار . از دریا با آرامش خاطر عبور کن و بدون دغدغه آن را به حال خود رها ساز (نگا : معجم الفاظ القرآن الکریم) . دریا را آرام بگذار و مجدداً بدان عصا مزن و فرمان متصل شدن مده . (رَهَوًّا) حال (الْبَحْرَ) یا حال ضمیر مستتر در (أَتْرَكَ) است .

سوره دخان آیه ۲۵

متن آیه :
كَمْ تَرَكُوا مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ

ترجمه :
چه باغها و چشمه‌سارهای زیادی از خود به جای گذاشتند !

توضیحات :
« كَمْ » : چه زیاد ! بسیار فراوان .

سوره دخان آیه ۲۶

متن آیه :
وَزُرُوعٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ

ترجمه :
و کشتزارها و اقامتگاههای جالب و گرانبهائی را .

توضیحات :
« مَقَامٍ » : اقامتگاه . جایگاه . مراد کاخها و قصرها و ویلاها و منزلهای است . « کَرِيمٍ » : پرارزش و گرانبها .

سوره دخان آیه ۲۷
متن آیه :
وَنِعْمَةً كَانُوا فِيهَا فَاكِهِينَ

ترجمه :
و نعمتهای فراوان (دیگری) که در آن شادان و با ناز و نعمت زندگی می‌کردند .

توضیحات :
« فَاكِهِينَ » : در ناز و نعمت بسربرندگان . متنعمان (نگا : یس / ۵۵) .

سوره دخان آیه ۲۸
متن آیه :
كَذَلِكَ وَأَوْرَثْنَاهَا قَوْمًا آخِرِينَ

ترجمه :
این چنین بود (ماجرای آنان) و ما همه این نعمتها را به قوم دیگری دادیم (بدون دردسر و خون جگر) .

توضیحات :
« وَأَوْرَثْنَاهَا » : (نگا : شعراء / ۵۹) . « قَوْمًا آخِرِينَ » : گروه دیگری . مراد بنی‌اسرائیل است (نگا : مرجع سابق) .

سوره دخان آیه ۲۹
متن آیه :
فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ وَمَا كَانُوا مُنظَرِينَ

ترجمه :
نه آسمان بر آنان گریست و نه زمین ، و نه بدیشان مهلتی داده شد (تا چند صباحی بمانند و توبه کنند و به جبران گذشته‌ها بپردازند) .

توضیحات :
« فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمْ . . . » : عربها هنگامی که می‌خواهند اهمیت مقام مرده‌ای را نشان دهند ، می‌گویند : آسمان و زمین بر او گریه کردند . خورشید کسوف کرد و ماه خسوف . آذرخش آسمان و باد وزان بر او گریستند و . . . یا این که در اینجا مضاف محذوف است که (اهل) است . یعنی :

به سبب حقارت فرعون و فرعونیان ، در آسمان و زمین کسی برای ایشان دلسوزی نکرد و قطره اشکی نریخت . « منظرین » : مهلت داده شدگان (نگا : اعراف / ۱۵ ، حجر / ۸ و ۳۷) .

سوره دخان آیه ۳۰

متن آیه :
وَلَقَدْ نَجَّيْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ مِنَ الْعَذَابِ الْمُهِينِ

ترجمه :

ما بنی اسرائیل را از عذاب خوارکننده رهائی بخشیدیم .

توضیحات :

« الْعَذَابِ الْمُهِينِ » : (نگا : بقره / ۹۰ ، آل عمران / ۱۷۸ ، نساء / ۱۴) . این عذاب دلت‌بار ، عبارت بود از : شکنجه‌های سخت و طاقت‌فرسای جسمی و روحی ، کشتن پسران ، و زنده نگاه داشتن دختران برای خدمتکاری و هوسرانی ، بیگاری و کارهای بسیار سنگین و . . .

سوره دخان آیه ۳۱

متن آیه :
مِن فِرْعَوْنَ إِنَّهُ كَانَ عَلِيًّا مِّنَ الْمُسْرِفِينَ

ترجمه :

(ایشان را نجات دادیم) از فرعون . کسی که پر دیگران بزرگی می‌فروخت و ستمگری می‌نمود ، و از زمره تبه‌کارانی بود که ظلم و فساد را از حد می‌گذرانند .

توضیحات :

« عَلِيًّا » : متکبر . برتری جوی متجاوز (نگا : یونس / ۸۳ ، مؤمنون / ۴۶ ، ص / ۷۵) .

سوره دخان آیه ۳۲

متن آیه :
وَلَقَدْ اخْتَرْنَاَهُمْ عَلَىٰ عِلْمٍ عَلَىٰ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

ما بنی اسرائیل را آگاهانه (و با شناختی که از ایشان داشتیم ، در آن عصر و زمان) برگزیدیم و بر جهانیان برتری دادیم (و آنان را ملت‌گزیده عصر خویش کردیم) .

توضیحات :

« اخْتَرْنَاَهُمْ » : ایشان را برگزیدیم و امت منتخب کردیم . « عَلَىٰ عِلْمٍ » : آگاهانه . از روی شناخت . یعنی خدا می‌دانست که بنی‌اسرائیل مردمان مؤمنی بودند و استحقاق‌گزینش داشتند ، و دیگران اغلب بت‌پرست و اهل فسق و فجور بودند . ولی بعدها راه خلاف و نزاع در پیش گرفتند و از صراط مستقیم منحرف شدند (نگا : آل عمران / ۱۰۵ ، یونس / ۹۳ ، جاثیه / ۱۷) و خداوند برای همیشه کسانی را بر ایشان گماشت که آنان را شکنجه سخت و عذاب بد برساند (نگا : اعراف / ۱۶۷) .

سوره دخان آیه ۳۳

متن آیه :

وَأَتَيْنَاهُمْ مِنَ الْآيَاتِ مَا فِيهِ بَلَاءٌ مُّبِينٌ

ترجمه :

ما معجزاتی را توسط موسی بدیشان ارائه نمودیم که در آنها آزمایش آشکاری بود (برای ایشان ، تا به محک زده شوند و روشن گردد چه کسانی عابد و شاکر ، و چه افرادی کافر و فاجر خواهند شد) .

توضیحات :

« الْآيَاتِ » : معجزات . دلائل . « بَلَاءٌ » : آزمایش .

سوره دخان آیه ۳۴

متن آیه :

إِنْ هَؤُلَاءِ لَيَقُولُونَ

ترجمه :

اینان می‌گویند :

توضیحات :

« هَؤُلَاءِ » : مشرکان و کفار مکه .

سوره دخان آیه ۳۵

متن آیه :

إِنْ هِيَ إِلَّا مَوْتَتْنَا الْأُولَىٰ وَمَا نَحْنُ بِمُنشَرِينَ

ترجمه :

مرگ ما جز مرگ اول نیست (و بعد از آن) ما هرگز زنده نخواهیم شد .

توضیحات :

« هِيَ » : مرجع این ضمیر می‌تواند (الْمَوْتَةُ) باشد که از سیاق کلام استفاده می‌شود . یعنی : مَا الْمَوْتَةُ إِلَّا مَوْتَتْنَا الْأُولَى . یا (عَاقِبَةُ) و یا (زَهَابَةُ) باشد . یعنی : مَا عَاقِبَةُ أَمْرِنَا إِلَّا الْمَوْتَةُ الْأُولَى . « مَوْتَتْنَا الْأُولَى » : مرگ اول ما . مراد از واژه (أول) یا مؤنث آن (اولی) ، يك بار است ؛ نه این که مراد یکم است که دوم و سوم و . . . به دنبال داشته باشید . معنی این آیه با آیه ۲۹ سوره انعام برابر است : وَ قَالُوا إِنْ هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ . « یمنشرین » : زنده شدگان . برانگیخته شدگان .

سوره دخان آیه ۳۶

متن آیه :

فَاتُوا يَا بَائِنًا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

ترجمه :

(ای محمد و ای مؤمنان !) اگر راست می‌گوئید (که بعد از مرگ حیاتی در کار است ، از خدا بخواهید) پدران و نیاکان ما را (زنده گرداند و آنان را) نزد ما بیاورید (تا بر صدق گفتار شما گواهی دهند) .

توضیحات :
« قَاتُوا يَنَابِئِنَا . . . » : پدران و نیاکان مرده ما را زنده گردانید و به نزد ما بیاورید .

سوره دخان آیه ۳۷

متن آیه :
أَهْمُ خَيْرٌ أَمْ قَوْمٌ تُبِعَ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ أَهْلَكْنَاهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ

ترجمه :
آیا آنان بهترند (و از ثروت و قدرت و دبدبه و کوکبه بیشتری برخوردارند) یا قوم تبع (که ملوک و شاهان یمن بودند و در همسایگی ایشان می‌زیستند) و کسانی که پیش از آنان بودند ؟ (همچون قبائل نوح و عاد و ثمود) . ما آنان را در گذشته هلاک ساخته‌ایم چون مجرم و گناهکار بوده‌اند .

توضیحات :
« تبع » : تبع حِمیری ، یکی از شاهان یمن و مرد صالحی بوده است . داستان قوم او برای اهل مکه روشن و شناخته بود (نگا : المصحف المیسر) . قوم تبع جمعیتی بودند با قدرت و نیروی فراوان و حکومت پهناور و گسترده . تبع بك لقب عمومی برای ملوک و شاهان یمن بوده است (نگا : تفسیر نمونه) . « قَوْمُ تَبِعَ » : (نگا : ۱۴ /) .

سوره دخان آیه ۳۸

متن آیه :
وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِيِينَ

ترجمه :
ما آسمانها و زمین و آنچه در میان آن دو است بیهوده و بی‌هدف نیافریده‌ایم . (جهان دالانی است به سوی جهان عظیم و ابدی آخرت که پشت سر این جهان قرار دارد) .

توضیحات :
« وَمَا خَلَقْنَا . . . » : (نگا : انبیاء / ۱۶ ، ص / ۲۷) .

سوره دخان آیه ۳۹

متن آیه :
مَا خَلَقْنَاهُمْ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :
ما آن دو را جز به حق نیافریده‌ایم (و جهان را بدین نظم و نظام شگفت بیهوده و بی‌حکمت درست نکرده‌ایم) ولیکن غالب ایشان (گوش شنوا و چشم بینا ندارند ، و حقائق را نمی‌شنوند و این همه نقش عجب را بر در و دیوار وجود نمی‌بینند ، و در حقیقت) نمی‌فهمند .

توضیحات :
« مَا خَلَقْنَاهُمْ إِلَّا بِالْحَقِّ » : (نگا : حجر / ۸۵ ، ص / ۲۷) .

سوره دخان آیه ۴۰

متن آیه :

إِنَّ يَوْمَ الْفِصْلِ مِيقَاتُهُمْ أَجْمَعِينَ

ترجمه :

روز داورى (و قضاوت بين افراد برحق و افراد ناحق كه قيامت است) وعده‌گاه همه آنان است .

توضیحات :

« يَوْمَ الْفِصْلِ » : روز داورى ميان محقّ و مبطل . روز جدائي بين حق و باطل (نگا : صافات / ۲۱)

سوره دخان آيه ۴۱

متن آيه :

يَوْمَ لَا يُغْنِي مَوْلَى عَنْ مَوْلَى شَيْئاً وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ

ترجمه :

آن روزى كه هيچ خويشي و دوستي كمترين كمكي به خويش و دوست خود نمي‌كند ، و به هيچ وجه (مردمان از سوي همديگر همكاري و) ياري نمي‌گردند .

توضیحات :

« لَا يُغْنِي » : سودي نمي‌رساند . بي‌نياز نمي‌گرداند (نگا : يونس / ۳۶ ، يوسف / ۶۸ ، مريم / ۴۲) . « مَوْلَى » : هر كس كه با انسان رابطه و پيوند داشته باشد . از قبيل : دوست ، خويشاوند ، رئيس ، همپيمان ، و . . .

سوره دخان آيه ۴۲

متن آيه :

إِلَّا مَنْ رَحِمَ اللَّهُ إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

ترجمه :

مگر كسي كه خدا بدو مرحمتي كند (و از او درگذرد و از شفاعت خويان بهره‌مندش گرداند) چرا كه خداوند باعزت و توانا و بامحبت و مهربان است .

توضیحات :

« الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ » : اشاره به رحمت در عين قدرت خداوند ذوالجلال است .

سوره دخان آيه ۴۳

متن آيه :

إِنَّ شَجَرَةَ الزُّقُومِ

ترجمه :

قطعاً درخت زقوم ، خوراك گناهكاران است .

توضیحات :

« الزُّقُومِ » : درختي تلخ و بدبو (نگا : صافات / ۶۲) .

سوره دخان آيه ۴۴

متن آیه :
طَعَامِ الْأَثِيمِ

ترجمه :
قطعاً درخت زقوم ، خوراك گناهكاران است .

توضیحات :
« الْأَثِيمِ » : بسیار گناهكار (نگا : بقره / ۲۷۶ ، نساء / ۱۰۷ ، شعراء / ۲۲۲) .

سوره دخان آیه ۴۵
متن آیه :
كَالْمُهْلِ يَغْلِي فِي الْبُطُونِ

ترجمه :
همچون فلز گداخته در شکمها مي جوشد .

توضیحات :
« الْمُهْلِ » : فلز گداخته (نگا : كهف / ۲۹ ، معارج / ۸) . « يَغْلِي » : مي جوشد .

سوره دخان آیه ۴۶
متن آیه :
كَغَلِي الْحَمِيمِ

ترجمه :
جوششي همچون آب گرم و داغ .

توضیحات :
« الْحَمِيمِ » : آب بسیار گرم و پرحرارت (نگا : انعام / ۷۰ ، یونس / ۴ ، حج / ۱۹) .

سوره دخان آیه ۴۷
متن آیه :
خُدُوهُ فَاعْتَلُوهُ إِلَىٰ سَوَاءِ الْجَحِيمِ

ترجمه :
(به مأموران دوزخ فرمان داده مي شود :) اين كافر فاجر را بگيريد و به ميان دوزخ پرتابش كنيد .

توضیحات :
« فَاعْتَلُوهُ » : او را روي زمين بكشيد . او را پرت كنيد . از ماده (عتل) . « سَوَاءِ » : وسط (نگا : بقره / ۱۰۸ ، صافات / ۵۵) .

سوره دخان آیه ۴۸
متن آیه :
ثُمَّ صَبُّوا فَوْقَ رَأْسِهِ مِنْ عَذَابِ الْحَمِيمِ

ترجمه :

سپس بر سر او آب جوشان بریزید (تا بر عذاب و دردش افزوده گردد) .

توضیحات :

« صَبَا » : بریزید . « عَذَابِ الْحَمِيمِ » : عذاب آب جوشان و بسیار گرم .

سوره دخان آیه ۴۹

متن آیه :
ذُقْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ

ترجمه :

بچش که تو زوردار و بزرگواری !

توضیحات :

« ذُ » : بچش . « إِنَّكَ أَنْتَ . . . » : جنبه استهزاء دارد . یعنی بچش که تو عزیز و مقتدر در میان قوم و قبیله خود ، و بزرگواری و نجیب در میان حسب و نسب خویش بودی .

سوره دخان آیه ۵۰

متن آیه :
إِنْ هَذَا مَا كُنْتُمْ بِهِ تَمْتَرُونَ

ترجمه :

این (عذابی که هم‌اینک می‌بینید و لمسش می‌کنید) همان چیزی است که پیوسته درباره آن شك و تردید می‌کردید .

توضیحات :

« كُنْتُمْ . . . تَمْتَرُونَ » : شك می‌کردید (نگا : انعام / ۲ ، حجر / ۶۳ ، مریم / ۳۴) .

سوره دخان آیه ۵۱

متن آیه :
إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ أَمِينٍ

ترجمه :

پرهیزگاران در جایگاه امن و امانی هستند .

توضیحات :

« آمین » : بدون ترس و خوف . دارای امن و امان .

سوره دخان آیه ۵۲

متن آیه :
فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ

ترجمه :

در میان باغها و چشمه‌سارها .

توضیحات :
« فِي جَنَّاتٍ وَ عُيُونٍ » : بدل از (فِي مَقَامٍ أَمِينٍ) است .

سوره دخان آیه ۵۳

متن آیه :
يَلْبَسُونَ مِن سُنْدُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُّتَقَابِلِينَ

ترجمه :
آنان لباسهائی از حریر نازک و ضخیم می‌پوشند ، و در مقابل یکدیگر می‌نشینند (و به شادی می‌پردازند) .

توضیحات :
« سُنْدُسٍ » : پارچه‌های ابریشمی نازک و لطیف . « إِسْتَبْرَقٍ » : پارچه‌های ابریشمی ضخیم و درخشان (نگا : کهف / ۳۱) .

سوره دخان آیه ۵۴

متن آیه :
كَذَلِكَ وَزَوَّجْنَاهُم بِحُورٍ عِينٍ

ترجمه :
بهشتیان این چنین هستند و زنان بهشتی سیاه‌چشم با چشمان درشت را نیز به همسری آنان درمی‌آوریم .

توضیحات :
« كَذَلِكَ » : این چنینند . آن گونه‌اند که به توصیف در نمی‌آیند . « حُورٍ » : جمع حَوْرَاءَ ، زنان سیاه‌چشم « عِينٍ » : جمع عَيْنَاءَ ، زنان درشت‌چشم .

سوره دخان آیه ۵۵

متن آیه :
يَدْعُونَ فِيهَا بِكُلِّ فَاكِهَةٍ آمِنِينَ

ترجمه :
آنان در آنجا هر میوه‌ای را که بخواهند (با کمال راحت) می‌طلبند (و مشکلاتی که در بهره‌گیری از میوه‌های دنیا وجود دارد برای آنان وجود نخواهد داشت ، و از بیماریها و ناراحتیهائی که گاه بر اثر خوردن میوه‌ها در این دنیا پیدا می‌شود در آنجا وجود ندارد ، و همچنین بیمی از فساد و کمبود و فناي آنها نیست) و از هر نظر در امانند .

توضیحات :
« آمِنِينَ » : در امن و امان . حال ضمیر (و) در فعل (يَدْعُونَ) است .

سوره دخان آیه ۵۶

متن آیه :
لَا يَذُوقُونَ فِيهَا الْمَوْتَ إِلَّا الْمَوْتَةَ الْأُولَىٰ وَوَقَاهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ

ترجمه :
آنان هرگز در آنجا مرگی جز همان مرگ نخستین (که در دنیا چشیده‌اند و بعد از آن زنده شده‌اند) نخواهند چشید ، و خداوند آنان را از عذاب دوزخ به دور و محفوظ داشته است .

توضیحات :
« الْمَوْتَةُ الْأُولَى » : مراد مرگ بعد از فرا رسیدن اجل در دنیا است .

سوره دخان آیه ۵۷

متن آیه :
فَضَلًّا مِنْ رَبِّكَ ذَلِكَ هُوَ الْغَوْرُ الْعَظِيمُ

ترجمه :
همه اینها فضل و بخششی از سوی پروردگار تو است . این رستگاری و خوشبختی بزرگی است (که شامل حال پرهیزگاران می‌شود) .

توضیحات :
« فَضَلًّا » : مفعول له ، و یا مفعول مطلق فعل محذوفی است . فَضَّلَهُمْ فَضْلًا .

سوره دخان آیه ۵۸

متن آیه :
فَإِنَّمَا يَسْرُنَا يَلْسَانُكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

ترجمه :
ما قرآن را به زبان تو (که عربی است نازل و) آسان کرده‌ایم تا آنان (آن را بفهمند و بیاموزند و) پند گیرند .

توضیحات :
« يَسْرُنَا » : (نگا : قمر / ۱۷ و ۲۲ و ۳۲ و ۴۰) « يَلْسَانُكَ » : (نگا : مریم / ۹۷) .

سوره دخان آیه ۵۹

متن آیه :
فَارْتَقِبْ إِنَّهُمْ مُرْتَقِبُونَ

ترجمه :
تو منتظر (وعده‌های الهی در زمینه پیروزی بر کفار ، و منتظر مجازات دردناک الهی درباره این قوم لجوج و ستمگر) باش که آنان منتظر (ناکامی تو و شکست دعوت تو) هستند .

توضیحات :
« إِرْتَقِبْ » : بنگر و منتظر باش . « مُرْتَقِبُونَ » : منتظران و نگرندگان (نگا : سجده / ۳۰ ، طور / ۲۰ و ۳۱)

سوره جاثية آیه ۱

متن آیه :
حم

ترجمه :
حا . میم .

توضیحات :
« حم » : از حروف مقطعه است (نگا : بقره / ۱) .

سوره جاثية آیه ۲

متن آیه :
تَنْزِيلَ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

ترجمه :
این کتاب (قرآن نام) از سوی خداوند باعزت و باحکمت نازل می‌گردد .

توضیحات :
« تَنْزِيلَ الْكِتَابِ . . . » : (نگا : زمر / ۱ ، غافر / ۲) .

سوره جاثية آیه ۳

متن آیه :
إِنَّ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِّلْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :
بدون شك در آسمانها و زمین دلائل و نشانه‌های فراوانی (بر وجود خدا) است برای مؤمنان .

توضیحات :
« آيَاتٍ » : دلائل فراوان بر وجود خدا ، و نشانه‌های بزرگ بر یگانگی او .

سوره جاثية آیه ۴

متن آیه :
وَفِي خَلْقِكُمْ وَمَا يَبُثُّ مِن دَابَّةٍ آيَاتٌ لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ

ترجمه :
همچنین در آفرینش شما (بدین صورت زیبا و آراسته ، و دستگاه‌های داخلی پیچیده و اسرارانگیز : رشته‌های ارتباطی سلسله اعصاب ، رگها و مویرگها ، مغز ، سلولها ، گردش خون ، خصال و صفات ویژه ، و تنوع خلقت و فطرت ظاهری و باطنی هر يك از افراد پيشر) و نیز در آفرینش جنیندگانی که خداوند در سراسر زمین پراکنده می‌سازد (از موجودات ذره‌بینی گرفته تا حیوانات غول‌پیکر ، با ویژگیهای گوناگون و ساختارهای جوراجور و الوان و اشکال رنگارنگ) نشانه‌های بزرگ و دلائل قوی (برای پی بردن به خدا و خالق یکتا) است برای آنان که اهل یقین هستند .

توضیحات :
« فِي خَلْقِكُمْ » : در خلقت شما از زمان پیدایش حیات در شکم مادران تا زمان ممات و

خداحافظي از اين جهان (نگا : حج / ۵ ، روم / ۵۴) . « يَبْتُ » : پراکنده مي‌دارد . « دَابَّةٌ » : جنبنده . « لِقَوْمٍ يوقِنُونَ » : براي کسانی که در پي رسيدن به يقين باشند .

سوره جاثية آيه ۵

متن آيه :
وَإِخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ رِزْقٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَتَصْرِيفِ الرِّيَّاحِ
آيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

ترجمه :

همچنين در دگرگوني شب و روز (از لحاظ تغيير رنگ و كوتاهي و درازي و فعل و انفعالاتي كه در هر يك انجام مي‌پذيرد) و در چيزهائي كه خدا از آسمان فرو مي‌فرستد و (سبب) رزق و روزي هستند (همچون باران و نور و اشعه‌هاي گوناگون) و خدا به وسيله آنها زمين را بعد از مرگش حيات مي‌بخشد ، و نيز در وزش بادها (و بالطبع دگرگوني هوا) نشانه‌هاي بزرگي و دلائل سترگي است (بر وجود خدا و خالق يكتا) براي آنان كه به تعقل مي‌پردازند و اهل عقل و درايت هستند .

توضيحات :

« إِخْتِلَافٍ » : دگرگوني ، آمد و شد . « رِزْقٍ » : در اينجا مراد سبب رزق و روزي است . از قبيل : باران و برف و نور و اشعه‌هاي گوناگون كيهاني . « تَصْرِيفِ » : وزش بادها و تغيير جهت آنها ، و بالطبع جابه‌جائي هوا .

سوره جاثية آيه ۶

متن آيه :
تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ تَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ فَيَأْتِي حَدِيثٌ بَعْدَ اللَّهِ وَآيَاتِهِ يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

اينها آيات خدا است كه به حق بر تو مي‌خوانيم . با اين حال ، اگر به خدا و آيات او (با وجود اين همه دلائل موجود در گستره جهان و پيدا در عبارات قرآن) ايمان نياورند ، پس به چه سخني ايمان مي‌آورند ؟ !

توضيحات :

« تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ » : مراد آيات قرآن است . « بِالْحَقِّ » : به حق و حقيقت . راسيت و درست . « بَعْدَ اللَّهِ وَآيَاتِهِ » : بعد از سخن خدا و آيه‌هاي او . بغير از خدا ، كه همه چيز دال بر بودن او است ، بعد از سخن خدا قرآن ، و بعد از نشانه‌هاي موجود در گستره جهان .

سوره جاثية آيه ۷

متن آيه :
وَيْلٌ لِّكُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ

ترجمه :

واي بر هر كس كه دروغپرداز و بزهكار باشد !

توضيحات :

« أَفَّاكٍ » : بسيار دروغگو . كسي كه دروغهاي شاخدار مي‌سازد . كَذَّابٍ . « أَثِيمٍ » : بسيار

بزهکار و گناهکار . « أَفَأَكْفُرُ أَتَيْمٌ » : مراد کسی است که بسی در گفتار دروغگو ، و در کردار بزهکار است (نگا : شعراء / ۲۲۲) .

سوره جاثیه آیه ۸

متن آیه :
يَسْمَعُ آيَاتِ اللَّهِ تُنَلَّى عَلَيْهِ ثُمَّ يُصِرُّ مُسْتَكْبِرًا كَأَن لَّمْ يَسْمَعْهَا فَبَشْرَهُ يَعْذَابِ آلِيمٍ

ترجمه :

آن کسی که پیوسته آیات خدا را می‌شنود که بر او خوانده می‌شود (و از وعد و وعید ، بیم دادن و مژده دادن ، امر و نهی ، و پند و اندرز ، صحبت می‌دارد ، اما او) پس از آن از روی تکبر (بر کفر و مخالفت با حق و انجام گناه) اصرار می‌ورزد ؛ انگار آیه‌های خدا را نشنیده است ! (حال که چنین است) پس او را به عذاب بس دردناکی مژده بده .

توضیحات :

« يَسْمَعُ آيَاتِ اللَّهِ . . . » : این بخش می‌تواند جمله مستأنفه ، و یا صفت دیگری برای (کل) باشد . « يُصِرُّ مُسْتَكْبِرًا » : مستکبرانه اصرار می‌ورزد . از روی تکبر بر کفر و فسق پافشاری و پایداری می‌کند .

سوره جاثیه آیه ۹

متن آیه :
وَإِذَا عَلِمَ مِنْ آيَاتِنَا شَيْئًا اتَّخَذَهَا هُزُوًا أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ

ترجمه :

هنگامی که چیزی از آیات ما را فرا می‌گیرد ، آن را به تمسخر می‌گیرد و مایه استهزاء می‌گرداند ! این چنین کسانی عذاب بزرگ و خوارکننده‌ای دارند .

توضیحات :

« اتَّخَذَهَا هُزُوًا » : آیات الهی را به تمسخر می‌گیرد و با بی‌اعتنائی از کنار آنها می‌گذرد . آیات الهی را مایه استهزاء دیگران و بازیچه قرار دادن ایشان می‌سازد . « هُزُوًا » : (نگا : بقره / ۶۷ و ۲۳۱ ، مائده / ۵۷ و ۵۸) .

سوره جاثیه آیه ۱۰

متن آیه :
مِن وَّرَائِهِمْ جَهَنَّمُ وَلَا يُغْنِي عَنْهُمْ مَا كَسَبُوا شَيْئًا وَلَا مَا اتَّخَذُوا مِن دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

ترجمه :

روباروی آنان دوزخ است ، و آنچه (از مال و جاه دنیا) به دست آورده‌اند ، و کسانی که سواي خدا به عنوان اولیاء برگزیده‌اند ، اصلاً به حالشان سودی نمی‌رساند (و از دوزخ نمی‌رهاند) و عذاب بس بزرگی دارند .

توضیحات :

« وَّرَائِهِمْ » : این واژه از اضداد است و می‌تواند به معنی : پشت سر ایشان ، یا پیش روی ایشان باشد . در هر حال ، مراد (بر سر راه آنان) است (نگا : انسان . ۲۷ ، ابراهیم / ۱۶ و ۱۷ ،

مؤمنون / ۱۰۰) .

سوره جاثیه آیه ۱۱

متن آیه :

هَذَا هُدًى وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَهُمْ عَذَابٌ مِّن رَّجْزٍ أَلِيمٍ

ترجمه :

این قرآن راهنما است ، و کسانی که آیات پروردگارشان را باور نمی‌دارند ، عذاب بزرگی از (بدترین و) دردناکترین نوع عذاب دارند .

توضیحات :

« هُدًى » : هدایت و راهنمایی . هادی و راهنما . « رَجْزٌ » : عذاب . شکنجه . رنج (نگا : اعراف / ۱۳۴ و ۱۳۵ ، انفال / ۱۱) . « رَجْزٍ أَلِيمٍ » : سخت‌ترین عذاب . بدترین شکنجه . طاقت‌فرساترین رنج (نگا : سبأ / ۵) .

سوره جاثیه آیه ۱۲

متن آیه :

اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمُ الْبَحْرَ لِيَتَّجِرَ الْفُلُكُ فِيهِ بِأَمْرِهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلِعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

ترجمه :

خداوند همان کسی است که دریا را رام شما کرده است ، تا کشتیها برابر فرمان و اجازه او (که به ماده کشتیها و خود آنها و دیگر عوامل طبیعی داده است) در دریا روان شوند و شما انسانها بتوانید از فضل خدا بهره‌گیرید ، و شاید سپاسگزار گردید (و شکر نعمتهای بیکران یزدان را به جای آورید) .

توضیحات :

« اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ . . . » : (نگا : ابراهیم / ۳۲ ، حج / ۶۵ ، روم / ۴۶) .

سوره جاثیه آیه ۱۳

متن آیه :

وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعاً مِّنْهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

ترجمه :

و آنچه که در آسمانها و آنچه که در زمین است همه را از ناحیه خود ، مسخر شما ساخته است . قطعاً در این (تسخیر موجودات مختلف و به گردش و چرخش درآوردن چرخه حیات به نفع انسانها) نشانه‌های مهمی (بر قدرت و مهربانی خدا در حق آدمی‌زادگان) است ، برای کسانی که می‌اندیشند (و اندیشمندان به اشیاء دور و بر و به خود زندگی می‌نگرند) .

توضیحات :

« جَمِيعاً مِّنْهُ » : جملگی این تسخیر از سوی خدا حاصل می‌گردد (نگا : تفسیر کبیر) . همه آنچه ذکر شده است ، از فضل و لطف خدا بر شما است (نگا : المختصر) . همه اینها با تمام ویژگیهائی که دارند ، از سوی خداوند و به فرمان او در خدمت شما (نگا : نمونه) .

سوره جاثیه آیه ۱۴

متن آیه :
قُلْ لِلَّذِينَ آمَنُوا يَغْفِرُوا لِلَّذِينَ لَا يَرْجُونَ أَيَّامَ اللَّهِ لِيَجْزِيَ قَوْمًا يَمَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ

ترجمه :

به کسانی که ایمان آورده‌اند ، بگو : بر کسانی ببخشایند که روزهای (مصائب و بلاهای) الهی را چشم نمی‌دارند (و روزهایی را فراموش می‌کنند که بر سر گذشتگان کافر و فاسق و فاجر همچون قوم فرعون و لوط و ثمود چه آمده است ، و با متانت و رزانت از ایشان صرف نظر نمایند) تا خداوند خودش آنان را در برابر کارهایی که کرده‌اند کیفر دهد .

توضیحات :

« يَغْفِرُوا » : ببخشند و صرف نظر کنند و گوش به اذیت و آزار کافران و مشرکان ندهند (نگا : احزاب / ۴۸ ، حجر / ۹۴ ، زخرف / ۸۹) . در این صورت مراد يك دستور اخلاقی در برخورد با کفار و مشرکان و بی‌دینان است و از مسلمانان برای همیشه خواسته می‌شود در برابر چنین افرادی ، بی‌اعتناء بوده و برای بیدار ساختن و جلب ایشان به اسلام ، بزرگوارانه و صبورانه عمل کنند ، و اجر خود را از خدا بخواهند . یا این که مراد در يك مقطع خاص زمانی همچون سالهای نخستین دعوت در مکه است که هنوز مسلمانان اجازه مقابله و مقاتله با مشرکان را نداشتند . البته چنین شبرائطی در طول تاریخ برای مسلمانان به صورت فردی یا جمعی تکرار می‌گردد . فعل مضارع (يَغْفِرُوا) به منزله امر یعنی (اِغْفِرُوا) است . جواب امر مقدر و اصل آن چنین است : قُلْ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا اِغْفِرُوا يَغْفِرُوا (نگا : اسراء / ۵۳ ، ابراهیم / ۳۱) . « أَيَّامَ اللَّهِ » : (نگا : ابراهیم / ۵) . مراد مصائب و وقایعی است که خدا بر سر ملت‌های پیشین آورده است (نگا : یونس / ۱۰۲) . برخی (أَيَّامَ اللَّهِ) را روز قیامت معنی کرده‌اند (نگا : نمونه ، المیزان) .

سوره جاثیه آیه ۱۵

متن آیه :
مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ

ترجمه :

هر کس که کار نیک بکند ، به سود خود او است ، و هر کس کار بد بکند به زیان خود او است ، سپس همه شما به سوی پروردگارتان بازمی‌گردید (و نتیجه اعمال خویش را می‌بینید) .

توضیحات :

« ثُمَّ » : پس از آزمایش شما در این جهان ، و اتمام توقّف در برزخ .

سوره جاثیه آیه ۱۶

متن آیه :
وَلَقَدْ آتَيْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ وَرَزَقْنَاهُمْ مِّنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَىٰ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

ما به بنی‌اسرائیل کتاب آسمانی و حکومت و نبوت بخشیدیم ، و از روزیهای حلال و پاکیزه بدیشان عطاء کردیم ، و آنان را بر جهانیان (عصر خویش) برتری دادیم .

توضیحات :

« الْكِتَابَ » : جنس کتاب مراد است . از جمله : تورات و انجیل . « الْحُكْمَ » : حکومت و فرماندهی . قضاوت و داوری . حکمت و فرزاندگی (نگا : انعام / ۸۹ ، مائده / ۴۴) . « فَضَّلْنَاهُمْ »

عَلَى الْعَالَمِينَ : ایشان را به سبب ایمان قوی و یقین صادق بر دیگر مردمان روزگار خود برتری داده بودیم (نگا : بقره / ۴۷ و ۱۲۲ ، اعراف / ۱۴۰ ، دخان / ۲۲) .

سوره جاثیه آیه ۱۷

متن آیه :
وَآتَيْنَاهُمْ بَيِّنَاتٍ مِّنَ الْأَمْرِ فَمَا اخْتَلَفُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

ترجمه :

ما دلائل واضح و نشانه‌های روشنی درباره کار (نبوت و شریعت دین خود را) در اختیار بنی‌اسرائیل گذاردیم ، ولی آنان (در این باره با همدیگر) اختلافی نداشتند مگر بعد از آن که علم و آگاهی (از حقیقت دین و احکام آن) پیدا کردند ، در این هنگام به سبب برتری‌جویی و عداوت و حسادت میان خود ، (درباره دین و احکام آن) اختلاف ورزیدند . قطعاً پروردگار تو ، روز قیامت در میان ایشان درباره چیزی که راجع بدان اختلاف پیدا کرده‌اند ، داوری خواهد کرد (و به قضاوت خواهد نشست) .

توضیحات :

« بَيِّنَاتٍ » : معجزاتی دالّ بر حَقانیت پیغمبران و صداقت دین خدا . دلائل و براهین روشن . « الْأَمْرِ » : کار و بار دین و احکام آن ، و امر نبوت و شریعت . « بَيِّنَاتٍ مِّنَ الْأَمْرِ » : معجزاتی که حَقانیت پیغمبران بنی‌اسرائیل و صداقت دین آسمانی ایشان را نشان می‌داد و می‌نمایاند . دلیلها و حجت‌های روشنی که کار و بار دین و شریعت خدائی را به اثبات می‌رساند . دلائل و براهینی که صفات پیغمبر خاتم و درستی دین اسلام را ثابت می‌کرد (نگا : بقره / ۸۹ و ۱۴۶) . « الْعِلْمُ » : آگاهی از دین خدا و احکام و قوانین آن . آگاهی از نبوت خاتم‌الانبیاء و اطلاع از ظهور اسلام . « بَغْيًا بَيْنَهُمْ » : به سبب حب ریاست و برتری‌جویی و عداوت و حسادت میان خود (نگا : بقره / ۲۱۲ ، آل‌عمران / ۱۹ ، شوری / ۱۴) .

سوره جاثیه آیه ۱۸

متن آیه :
ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَىٰ شَرِيعَةٍ مِّنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

سپس ما تو را (مبعوث کردیم و) بر آئین و راه روشنی از دین (خدا که برنامه تو و همه انبیاء پیشین بوده است و اسلام نام دارد) قرار دادیم . پس ، از این آئین پیروی کن و بدین راه روشن برو (چرا که آئین رستگاری و راه نجات است) و از هوا و هوسهای کسانی پیروی مکن که (از دین خدا بی‌خبرند و از راه حق) آگاهی ندارند .

توضیحات :

« شَرِيعَةٍ » : آئین و برنامه . راه و مسیر . « الْأَمْرِ » : کار و بار دین . مراد دین اسلام است که دین همه پیغمبران الهی بوده است (نگا : آل‌عمران / ۱۹ و ۸۵ ، شوری / ۱۲) .

سوره جاثیه آیه ۱۹

متن آیه :
إِنَّهُمْ لَن يُغْنُوا عَنْكَ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَبَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُتَّقِينَ

ترجمه :

آنان هرگز تو را از عذاب خدا نمی‌رهانند (و در آخرت در برابر خدا کمترین کمکی به تو نمی‌توانند بکنند ، و هیچ دردی را از تو دوا نمی‌کنند) . ستمگران کفرپیشه ، برخی یار و یاور برخی دیگرند ، و خدا هم یار و یاور پرهیزگاران است .

توضیحات :

« لَنْ يُغْنُوا عَنْكَ . . . » (نگا : یوسف / ۶۸ ، مریم / ۴۲ ، جاثیه / ۱۰) .

سوره جاثیه آیه ۲۰

متن آیه :

هَذَا بَصَائِرُ لِلنَّاسِ وَهَدَىٰ وَرَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ

ترجمه :

این (قرآن و شریعت) وسیله بینش مردمان و مایه هدایت و سبب رحمت برای کسانی است که اهل یقین هستند .

توضیحات :

« هَذَا بَصَائِرُ . . . » : (نگا : انعام / ۱۰۴ ، اعراف / ۲۰۳ ، قصص / ۴۳) .

سوره جاثیه آیه ۲۱

متن آیه :

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ نَجْعَلَهُمْ كَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَوَاءً مَحْيَاهُمْ وَمَمَاتُهُمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ

ترجمه :

آیا کسانی که مرتکب گناهان و بدیها می‌شوند ، گمان می‌برند که ما آنان را همچون کسانی بشمار می‌آوریم که ایمان می‌آورند و کارهای پسندیده و خوب انجام می‌دهند ، و حیات و ممات و دنیا و آخرتشان یکسان می‌باشد ؟ (اگر چنین بیندیشند) چه بد قضاوت و داوری می‌کنند ! !

توضیحات :

« اجترحوا » : به دست آورده‌اند . فراچنگ آورده‌اند . اجتراح و اکتساب یکی است . جز این که اجترح در به دست آوردن گناهان ، و اکتساب در فراچنگ آوردن حسنات و سیئات هر دو به کار می‌رود . « سَوَاءً » : یکسان . برابر . حال (هم) در فعل (نَجْعَلُهُمْ) است . « مَحْيَاهُمْ وَ مَمَاتُهُمْ » : زندگی و مرگشان . مراد در زندگی دنیا و حیات بعد از مرگشان ، یعنی آخرت است (نگا : ص / ۲۸ ، قلم / ۲۵ و ۳۶ ، غافر / ۵۱) . « سَوَاءً مَحْيَاهُمْ وَ مَمَاتُهُمْ » : دنیا و آخرت کافران همچون دنیا و آخرت مؤمنان باشد ؟ دنیا و آخرت کافران مثل هم باشد ؟

سوره جاثیه آیه ۲۲

متن آیه :

وَخَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَلِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

ترجمه :

خداوند آسمانها و زمین را به حق آفریده است ، تا هر کسی در برابر کارهایی که انجام می‌دهد ، سزا و جزا داده شود ، و به انسانها هیچ گونه ستمی نگردد .

توضیحات :

« يَا حَقَّ » : (نگا : انعام / ۷۳ ، ابراهیم / ۱۹ ، نحل / ۳) . « لِنُجْزِي كُلَّ نَفْسٍ . . . » : (نگا : طه / ۱۵) . « خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ » : خداوند آسمانها و زمین را بر محور قانون حق آفریده است ، و در همه جا حق و عدل و نظم و ترتیب حاکم است .

سوره جاثیه آیه ۲۳

متن آیه :

أَفَرَأَيْتَ مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ وَأَضَلَّهُ اللَّهُ عَلَىٰ عِلْمٍ وَخَتَمَ عَلَىٰ سَمْعِهِ وَقَلْبِهِ وَجَعَلَ عَلَىٰ بَصَرِهِ غِشَاوَةً فَمَنْ يَهْدِيهِ مِنْ بَعْدِ اللَّهِ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ

ترجمه :

هیچ دیده‌ای کسی را که هوا و هوس خود را به خدائی خود گرفته است ، و با وجود آگاهی (از حق و باطل ، آرزوبرستی کرده است و) خدا او را گمراه ساخته است ، و بر گوش و دل او مهر گذاشته است و بر چشمش پرده‌ای انداخته است ؟ ! پس چه کسی جز خدا (و خدا هم از وی رویگردان است) می‌تواند او را راهنمائی کند ؟ آیا پند نمی‌گیرید و بیدار نمی‌شوید ؟

توضیحات :

« مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ » : کسی که هوا و هوس خود را معبود و خدای خود نموده است (نگا : فرقان / ۴۳) . « عَلَىٰ عِلْمٍ » : با وجود علم به حق و باطل و شناخت راه درست و نادرست (نگا : جاثیه / ۱۷) . خدا با علم به این که طرفی استحقاق هدایت ندارد و در فسق و فجور غرق است . در صورت اول ، حال ضمیر (ه) در (أَضَلَّهُ اللَّهُ) است . در صورت دوم ، حال (اللَّهُ) است . « خَتَمَ عَلَىٰ . . . » : (نگا : بقره / ۷) .

سوره جاثیه آیه ۲۴

متن آیه :

وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا يُهْلِكُنَا إِلَّا الدَّهْرُ وَمَا لَهُم بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ

ترجمه :

منکران رستاخیز می‌گویند : حیاتی جز همین زندگی دنیائی که در آن بسر می‌بریم در کار نیست . گروهی از ما می‌میرند و گروهی جای ایشان را می‌گیرند ، و جز طبیعت و روزگار ، ما را هلاک نمی‌سازد ! آنان چنین سخنی را از روی یقین و آگاهی نمی‌گویند ، و بلکه تنها گمان می‌برند و تخمین می‌زنند .

توضیحات :

« نَمُوتُ وَ نَحْيَا » : می‌میریم و زنده می‌شویم . یعنی ما می‌میریم و فرزندان ما جایگزین ما می‌شوند ، و زندگی به همین شکلی پیش می‌رود (نگا : مؤمنون / ۳۷) . « مَا يُهْلِكُنَا إِلَّا الدَّهْرُ » : ما را جز مرور روزگار و گذشت عمر از میان بر نمی‌دارد . « مَا لَهُم بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ » : (نگا : نجم / ۲۸) .

سوره جاثیه آیه ۲۵

متن آیه :

وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ مَّا كَانَ حُجَّتَهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا ائْتُوا يَا بَنَاتِنَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

ترجمه :

هنگامی که آیات روشن ما (که دالّ بر توانائی ما برای ایجاد رستاخیز و زندگی دوباره‌اند) بر آنان خوانده می‌شود ، در برابر آنها دلیلی جز این ندارند که می‌گویند : اگر راست می‌گوئید (که قیامتی و زندگی دومی در کار است) پدران و نیاکان ما را زنده کنید و بیاورید (تا نمونه‌ای از زنده شدن مردگان را ببینیم و باور کنیم) .

توضیحات :

« یَبْنَاتٍ » : روشن . مستدلّ . حال (آیات) است . « مَا كَانَ حُجَّتَهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا . . . » : واژه (حجت) خبر (كان) و جمله (أَنْ قَالُوا) اسم آن است . گفتار بی‌اساس ایشان را (حجت) نامیدن ، کنایه از این است که آنان دلیلی جز بی‌دلیلی ندارند .

سوره جاثیه آیه ۲۶

متن آیه :

قُلِ اللَّهُ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يَجْمَعُكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

بگو : خداوند شما را (از نیستی به هستی می‌آورد و) زنده می‌کند ، سپس (بعد از به پایان آمدن اجلتان) شما را می‌میراند ، سپس (بعد از دوران برزخ و ماندگاری در گورها ، شما را دوباره زنده می‌کند و) در روز قیامت که در آن تردیدی نیست شما را گرد می‌آورد ، ولیکن بیشتر مردم (به علت نیندیشیدن و تأمل نکردن ، قدرت خدا را بر ایجاد رستاخیز) نمی‌دانند .

توضیحات :

« إِلَيَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ » : در روز قیامت . « فِيهِ » : درباره گردآوری . درباره روز قیامت .

سوره جاثیه آیه ۲۷

متن آیه :

وَلِلَّهِ مَلِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُومِئذٍ يَخْسِرُ الْمُبْطِلُونَ

ترجمه :

مالکیت و حاکمیت آسمانها و زمین از آن خدا است ، و آن روز که قیامت برپا می‌شود ، باطلگرایان زیان می‌بینند .

توضیحات :

« تَقُومُ السَّاعَةُ » : قیامت برپا می‌شود . « الْمُبْطِلُونَ » : مدعیان باطل . باطلگرایان (نگا : اعراف / ۱۷۳ ، عنکبوت / ۴۸ ، روم / ۵۸ ، غافر / ۷۸) .

سوره جاثیه آیه ۲۸

متن آیه :

وَتَرَى كُلُّ أُمَّةٍ جَاثِيَةً كُلُّ أُمَّةٍ تُدْعَى إِلَى كِتَابِهَا الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

ترجمه :

(ای مخاطب ! در آن روز) هر ملّتی را می‌بینی که (خاشعانه و خاضعانه ، چشم به انتظار فرمان یزدان ؛ در محضر دادگاه خداوند دادگر مهربان) بر سر زانوهای نشسته است . هر ملّتی به

سوي نامه اعمالش فراخوانده مي‌شود (و بدیشان گفته مي‌شود :) امروز جزا و سزاي کارهائي که مي‌کرده‌ايد به شما داده مي‌شود .

توضیحات :

« أُمَّةٍ » : جماعت . مَلَّتْ . « جَائِيَةً » : بر سر زانوها نشسته . بر سر زانوها نشستن براي خشوع و خضوع در برابر قاضي القضاة دادگاه قیامت ، و به خاطر ترس و هراسي است که مردمان را فرا مي‌گیرد . « تَدْعِي إِلَيَّ كِتَابًا » : براي دریافت نامه اعمال خود با دست راست و يا دست چپ فراخوانده مي‌شود ، و برابر آن دادگاهي مي‌گردد ، و سعادت و يا شقاوت مي‌بيند .

سوره جاثية آیه ۲۹

متن آیه :

هَذَا كِتَابُنَا يَنْطِقُ عَلَيْكُمْ بِالْحَقِّ إِنَّا كُنَّا نَسْتَنْسِخُ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

ترجمه :

این (نامه اعمال که دریافت مي‌داريد) کتاب ما است و اعمال شما را صادقانه بازگو مي‌کند . ما (از فرشتگان خود) خواسته بوديم که تمام کارهائي را يادداشت کنند و بنويسند که شما در دنيا انجام مي‌داديد .

توضیحات :

« يَنْطِقُ عَلَيْكُمْ » : براي شما صحبت مي‌کند . مراد از نطق ، نوشته‌هائي است که با چشم ديده مي‌شود و مطالب را بازگو مي‌نمايد . « كُنَّا نَسْتَنْسِخُ » : نگارش را مي‌طلبيديم . كاملاً مي‌نگاشتييم . استنساخ ، طلب نگاشتن ، و يا مبالغه در نگاشتن است . « إِنَّا كُنَّا نَسْتَنْسِخُ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ » : نگارش کارهائي را از فرشتگان مي‌خواستيم که مي‌کرديد . آنچه را مي‌کرديد كاملاً با دقت مي‌نگاشتييم و ثبت و ضبط مي‌کرديم (نگا : يونس / ۲۱ ، زخرف / ۸۰) .

سوره جاثية آیه ۳۰

متن آیه :

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُدْخِلُهُمْ رَبُّهُمْ فِي رَحْمَتِهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ

ترجمه :

و اما کسانی که ايمان مي‌آورند و کارهاي شايسته مي‌کنند ، پروردگارشان ايشان را (به بهشت مي‌برد و) غرق نعمت خویش مي‌گرداند . رستگاري و پيروزي آشکار همين است .

توضیحات :

« ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ » : (نگا : انعام / ۱۶) .

سوره جاثية آیه ۳۱

متن آیه :

وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا أَلَمْ تَكُنْ آيَاتِي تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَاسْتَكْبَرْتُمْ وَكُنْتُمْ قَوْمًا مُّجْرِمِينَ

ترجمه :

و اما کسانی که کافر مي‌گردند (بدیشان گفته مي‌شود :) مگر آيه‌هاي من بر شما خوانده نمي‌شد و شما بزرگي و عظمت مي‌فروختيد و تکبر مي‌کرديد ، و مردمان بزهکار و گناهکاري بوديد ؟

توضیحات :
« اِسْتَكْبَرْتُمْ » : (نگا : بقره / ۸۷) .

سوره جاثیه آیه ۳۲

متن آیه :
وَإِذَا قِيلَ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَالسَّاعَةُ لَا رَيْبَ فِيهَا فَلْتُمْ مَا نَدْرِي مَا السَّاعَةُ إِنَّ نَظْنَ إِلَّا ظَنًّا وَمَا نَحْنُ بِمَسْتَبِقِينَ

ترجمه :
و هنگامی که گفته می‌شود : وعده خدا راست است (و کیفر هر کسی را در سرای دیگر به تمام و کمال می‌دهد) و قیامت حتماً فرا می‌رسد و هیچ گونه شکّی در رخ دادن آن نیست ، می‌گفتید : ما نمی‌دانیم قیامت چیست ! ما تنها گمانی (درباره آن) داریم و به هیچ وجه یقین و باور نداریم (که قیامت فرا برسد) .

توضیحات :
« مَا السَّاعَةُ » : قیامت چه چیز است ؟ قیامت چیست ! « مُسْتَبِقِينَ » : باور دارندگان . یقین حاصل کنندگان .

سوره جاثیه آیه ۳۳

متن آیه :
وَبَدَأَ لَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِم مَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

ترجمه :
سزا و جزای کارهای بدی که کرده‌اند هویدا و گریبانگیرشان می‌شود ، و آنچه که مسخره‌اش می‌دانستند (که عذاب دوزخ است) از هر سو آنان را فرا می‌گیرد .

توضیحات :
« بَدَأَ لَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا » : بدیهائی که کرده‌اند ، تجسم می‌یابند و در برابرشان آشکار می‌شوند . کیفر و مجازات زشتیها و پلشتیهای که کرده‌اند ، گریبانگیرشان می‌گردد (نگا : نحل / ۳۴ ، زمر / ۴۸) .

سوره جاثیه آیه ۳۴

متن آیه :
وَقِيلَ الْيَوْمَ نَنسَاكُمْ كَمَا نَسِيتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا وَمَأْوَاكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِّن نَّاصِرِينَ

ترجمه :
و (از سوی خدا) بدیشان گفته می‌شود : ما امروز شما را (در عذاب رها می‌سازیم و) از یاد خود می‌بریم ، همان گونه که شما دیدار امروز را به فراموشی سپردید (و ما را از یاد بردید ، و مسائل و حوادث قیامت را پشت گوش انداختید) و جایگاهتان آتش دوزخ است و هیچ یار و یآوری ندارید .

توضیحات :
« نَنسَاكُمْ » : فراموشتان می‌کنیم . مراد از فراموش کردن ، در عذاب رها کردن ، و بی‌اعتنائی

بدیشان و نادیده گرفتن آنان است . (نگا : اعراف / ۵۱ ، توبه / ۶۷ ، سجده / ۱۴ ، طه / ۱۲۶) .

سوره جاثیه آیه ۳۵

متن آیه :
ذَلِكُمْ يَأْتِكُمُ اتَّخَذْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ هُزُوعًا وَعَرَّيْتُمْ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا فَأَلْيَوْمَ لَا يُخْرَجُونَ مِنْهَا وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ

ترجمه :

(گرفتار شدنتان بدین سرنوشت اسفناک) بدان خاطر است که شما آیات خدا را به تمسخر گرفته‌اید و زندگی دنیا ، شما را گول زده است . امروز آنان از آتش دوزخ بیرون آورده نمی‌شوند ، و از ایشان خواسته نمی‌شود که عذرخواهی کنند و خوشنودی بطلبند .

توضیحات :

« ذَلِكُمْ » : گرفتار شدن شما بدین سرنوشت غم‌انگیز و عذاب دردناک . « عَرَّيْتُمْ » : شما را گول زده است (نگا : انعام / ۷۰ و ۱۳۰ ، اعراف / ۵۱) « يُسْتَعْتَبُونَ » : (نگا : نحل / ۸۴ ، روم / ۵۷ ، فصلت / ۲۴) .

سوره جاثیه آیه ۳۶

متن آیه :
قَلِيلٌ الْحَمْدُ رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَرَبِّ الْأَرْضِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

ستایش تنها خداوندی را سزا است که پروردگار آسمانها و پروردگار زمین و پروردگار همه جهانیان است .

توضیحات :

« رَبِّ » : تکرار این لفظ برای تأکید است و هر سه واژه بدل یا صفت (الله) می‌باشند .

سوره جاثیه آیه ۳۷

متن آیه :
وَلَهُ الْكِبْرِيَاءُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

ترجمه :

بزرگواری و والائی در آسمانها و زمین ، از آن او است ، و او صاحب عزت و قدرت ، و دارای حکمت و فلسفه (در همه امور) است .

توضیحات :

« الْكِبْرِيَاءُ » : عظمت و رفعت . شاهي و والائي (نگا : یونس / ۷۸) .

سوره احقاف آیه ۱

متن آیه :

حم

ترجمه :
حا . میم .

توضیحات :
« حم » : (نگا : بقره / ۱) .

سوره أحقاف آیه ۲
متن آیه :
تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

ترجمه :
این کتاب (قرآن نام) از سوی خداوند باعزت و باحکمت نازل می‌گردد .

توضیحات :
« تَنْزِيلُ الْكِتَابِ . . . » : (نگا : زمر / ۱ ، غافر / ۲ ، جاثیه / ۲) .

سوره أحقاف آیه ۳
متن آیه :
مَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى وَالَّذِينَ كَفَرُوا عَمَّا أُنذِرُوا مُّعْرِضُونَ

ترجمه :
ما آسمانها و زمین و آنچه در میان این دو است جز به حق و برای سرآمد معینی نیافریده‌ایم . (در مجموعه عالم خلقت ، چیزی ناموزون و ناسنجیده و مخالف حق یافته نمی‌شود ، و این مجموعه ، همان گونه که سرآغازی داشته است ، سرانجامی نیز دارد ، و با فرا رسیدن آن دنیا فانی می‌شود ، و به دنبال آن جهان دیگری شروع می‌گردد ، و نتایج اعمال در آن بررسی ، و پاداش و پادافره داده می‌شود) ولیکن کافران (که این حقیقت را نمی‌پذیرند و) از آنچه از آن بیم داده می‌شوند (که فرا رسیدن دادگاه بزرگ قیامت و شقاوت آخرت است) روی می‌گردانند .

توضیحات :
« أَجَلٍ مُّسَمًّى » : سرآمد معین که قیامت است (نگا : یونس / ۴ ، روم / ۸) . عطف بر (الْحَقِّ) است . « عَمَّا أُنذِرُوا » : از آنچه بیم داده شده‌اند . مراد رستاخیز و دادگاهی و حسابرسی و مکافات و مجازات آخرت است که با کتاب مقروء و تدوینی قرآن ، و با کتاب منظور و تکوینی جهان ، کافران هشدار و بیم داده می‌شوند ، ولی نه به این توجّهی می‌کنند و نه به آن .

سوره أحقاف آیه ۴
متن آیه :
قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَاوَاتِ إِنَّتُونِي يَكْتَابٍ مِنْ قَبْلُ هَذَا أَوْ آثَارَهُ مِنْ عِلْمٍ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

ترجمه :
بگو : آیا دقت کرده‌اید درباره چیزهایی که بجز خدا به فریاد می‌خوانید و می‌پرستید ؟ به من نشان دهید چه چیزی از زمین را آفریده‌اند ؟ یا اصلاً در (آفرینش و گردش و چرخش) آسمانها مشارکتی داشته‌اند ؟ (اگر فرضاً می‌گوئید بلی آنها شرکت داشته‌اند) کتابی (از کتابهای آسمانی) پیش از این (قرآن که گفتار شما را تصدیق کند) یا یک اثر علمی (و باستانی از

علمای گذشته که گواهی دهد بر راستی چنین ادعایی (برای من بیاورید ، اگر راست می‌گوئید

توضیحات :

« اَرَأَيْتُمْ » : آیا دیده‌اید و دقت کرده‌اید ؟ بیان کنید و مرا از پرسش : (چه چیزی را آفریده‌اند ؟) آگاه سازید (نگا : فاطر / ۴۰ ، زمر / ۲۸) . « اَرُونِي » : نشانم دهید . به من بنمائید . « شِرْكٌ » : مشارکت . شرکت (نگا : سیا / ۲۲ ، فاطر / ۴۰) « اَنْتَارَةٌ » : باقیمانده و اثری که روایت گردد و گفته شود . « اِنْتُونِي يَكْتَابِ مِنْ قَبْلِ هَذَا » : در این قسمت ، از کفار دلیل نقلی منقول از زبان وحی آسمانی خواسته شده است . « اَنْتَارَةٌ مِنْ عِلْمٍ » : در این بخش ، از کفار دلیل عقلی و منطقی منقول از دانشمندان خواسته شده است .

سوره احقاف آیه ۵

متن آیه :

وَمَنْ اٰضَلٌ مِّمَّنْ يَدْعُو مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ مَنْ لَّا يَسْتَجِيبُ لَهُ اِلٰى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَن دُعَائِهِمْ غٰفِلُوْنَ

ترجمه :

چه کسی گمراه‌تر از کسی است که افرادی را به فریاد بخواند و پرستش کند که (اگر) تا روز قیامت (هم ایشان را به فریاد بخواند و پرستش کند) پاسخش نمی‌گویند ؟ (نه تنها پاسخش را نمی‌دهند ، بلکه سخنانش را هم نمی‌شنوند) و اصلاً آنان از پرستشگران و به فریادخواهندگان غافل و بی‌خبرند .

توضیحات :

« يَدْعُو » : به فریاد بخواند . عبادت کند . الف زائدی در رسم الخط قرآنی دارد (نگا : حج / ۱۲ ، نحل / ۲۰ ، اسراء / ۵۷) . « دُعَاءٌ » : به فریاد خواستن . عبادت کردن (نگا : فاطر / ۱۳ و ۱۴) .

سوره احقاف آیه ۶

متن آیه :

وَإِذَا حَشَرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ اَعْدَاءٌ وَكَانُوا يَعْبَادُتَهُمْ كَافِرِيْنَ

ترجمه :

و زمانی که مردمان (در قیامت) گرد آورده می‌شوند ، چنین پرستش‌شدگان و به فریاد خواسته‌شدگانی ، دشمنان پرستشگران و به فریاد خواهندگان می‌گردند (و از ایشان بی‌زاری می‌جویند) و عبادت ایشان را نفی می‌کنند و نمی‌پذیرند .

توضیحات :

« عِبَادَةٌ » : پرستش (نگا : مریم / ۹۲) . دعا . اگر (دُعَاءٌ) آیه قبلی در این آیه ، به صورت (عِبَادَةٌ) آمده است ، بدین علت است که دعا از زمره مهمترین عبادات است . چرا که رسول خدا فرموده است : اَلدُّعَاءُ مَخُّ الْعِبَادَةِ . « دعا مغز عبادت است » . « كَافِرِيْنَ » : انکارکنندگان . مراد بی‌زاری جویندگان است (نگا : قصص / ۶۳) . می‌گویند : ما بدیشان اجازه چنین کاری را نداده‌ایم و از پرستش و به فریاد خواستن آنان اطلاعی نداشته‌ایم (نگا : مائده / ۱۱۶ و ۱۱۷) .

سوره احقاف آیه ۷

متن آیه :

وَإِذَا تُلِيٰ عَلَيْهِمْ آيٰتُنَا بَيِّنٰتٍ قَالَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا لَلْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ هٰذَا سِحْرٌ مُّبِيْنٌ

ترجمه :

هنگامی که آیهای روشن ما بر آنان خوانده می‌شود ، کافران به محض این که حق و حقیقت بدیشان می‌رسد فوراً درباره آن می‌گویند : این جادوی آشکاری است .

توضیحات :

« بِنَاتٍ » : روشن و آشکار . حال (آیات) است . « الْحَقُّ » : مراد آیات قرآن است . « لَمَّا جَاءَهُمْ » : زمانی که بدیشان می‌رسد . این بخش می‌رساند که کافران به محض شنیدن آیات ، بدون هیچ گونه تدبیر و تفکری ، به آن نسبت سحر و جادو داده‌اند . « لِلْحَقِّ » : حرف لام به معنی (عن) است .

سوره احقاف آیه ۸

متن آیه :

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ إِنْ افْتَرَيْتُهُ فَلَا تَمْلِكُونَ لِي مِنَ اللَّهِ شَيْئًا هُوَ أَعْلَمُ بِمَا تُفِيضُونَ فِيهِ كَفَىٰ بِهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

ترجمه :

آیا آنان می‌گویند که : (محمد) قرآن را از پیش خود ساخته است (و به دروغ آن را به خدا نسبت داده است ؟ بدیشان) بگو : اگر من قرآن را از پیش خود ساخته باشم و آن را به دروغ به خدا نسبت داده باشم ، (قطعاً خدا مرا به مجازات می‌رساند و) شما نمی‌توانید کمترین کاری در برابر خدا برایم بکنید (و مرا از عقاب و عذاب او برهانید . پس چگونه من چنین کاری را می‌کنم و بدین وسیله خویشتن را برای شما در معرض عذاب الهی قرار می‌دهم ؟ !) . خداوند از هر کس دیگری بهتر می‌داند که به چه سخنانی (برای رخنه گرفتن از قرآن) فرو می‌روید (و گاهی آن را شعر ، و گاهی سحر ، و زمانی ساخته و بافته بشر می‌نامید ، و بدان نسبت‌های ناروای دیگری می‌دهید) . همین بس که خداوند میان من و شما گواه باشد . (خدا صدق دعوت و تلاش در ابلاغ رسالت مرا می‌داند ، و کارشکنیها و دروغ‌پردازیهای شما را نیز می‌بیند ، و همین برای من و شما کافی است . از این کارها دست بکشید و به سوی خدا برگردید . خدا توبه‌کاران را می‌بخشد ، و آنان را مشمول رحمت و اسعه خود می‌سازد . چرا که) او بسیار بخشاینده و مهربان است .

توضیحات :

« أم » : بلکه . آیا . « افْتَرَاهُ » : (نگا : یونس / ۲۸ ، هود / ۱۳ و ۳۵) . « مَا تُفِيضُونَ فِيهِ » : واژه (مَا) ممکن است موصوله بوده و به معنی نسبت‌های ناروایی باشد که به پیغمبر می‌دادند . در این صورت ضمیر (ه) به (ما) برمی‌گردد . و ممکن است مصدریه باشد ، در این صورت ضمیر (ه) به قرآن یا حق برمی‌گردد ، و (تَفِيضُونَ) به معنی ورود در کاری به قصد افساد است . « تَفِيضُونَ » : در آن فرو می‌روید (نگا : یونس / ۶۱) . « شَهِيدًا » : گواه . مطلع (نگا : فصلت / ۵۳) .

سوره احقاف آیه ۹

متن آیه :

قُلْ مَا كُنْتُ بِدَعَاٍ مِّنَ الرُّسُلِ وَمَا أَدْرِي مَا يُفَعَّلُ بِي وَلَا يَكُمُ إِنِّ اتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ وَمَا أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ

ترجمه :

بگو: من نوبر پیغمبران و نخستین فرد ایشان نیستم (و چیزی را با خود نیاورده‌ام که کسی پیش از من آن را نیاورده باشد . بلکه پیغمبران بیشماري پیش از من آمده‌اند و توحید و مکارم اخلاق را به انسانها رسانده‌اند و من آخرین فرد آنان و ادامه‌دهنده خط سیر ایشانم) و نمی‌دانم (در دنیا) خداوند با من چه می‌کند ، و با شما چه خواهد کرد . (آیا سرنوشت من و شما در همین دنیا چگونه خواهد بود ؟ زندگی چگونه خواهد گذشت ؟ من پیش از شما و یا شما پیش از من می‌میرید ؟ من ایمان آوردن همه شما و یا اکثر شما را می‌بینم و یا نمی‌بینم ؟ لحظه‌ها و روزها و هفته‌ها و ماهها و سالهای آینده غیب است و من غیب نمی‌دانم) . من جز از چیزی که به من وحی می‌شود پیروی نمی‌کنم ، و من جز بیم‌دهنده آشکاری نیستم .

توضیحات :

« يَدْعَا » : نوبر . نوظهور . نخستین چیزی که پیش از آن چنین چیزی دیده نشده باشد . « يَدْعَا مِنْ الرُّسُلِ » : نوبر و نخستین فرد پیغمبران . « مَا أَدْرِي مَا يَفْعَلُ يِي وَلَا يَكُمُ » : این بخش از آیه بیانگر بشریت پیغمبر است ، و او بنده‌ای از بندگان است و غیب نمی‌داند ، و مالک نفع و ضرر برای خود و برای دیگران نمی‌باشد جز بدان اندازه که خدا بخواهد (نگا : انعام / ۵۰ ، اعراف / ۱۸۸ ، هود / ۳۱ ، نمل / ۶۵) . « نَذِيرٌ مَّبِينٌ » : (نگا : اعراف / ۱۸۴ ، حجر / ۸۹ ، حج / ۴۹) .

سوره أحقاف آیه ۱۰

متن آیه :

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَتْ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَكَفَرْتُمْ بِهِ وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِّنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَىٰ مِثْلِهِ قَامَنَ وَاسْتَكْبَرْتُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

ترجمه :

بگو: به من خبر دهید اگر این قرآن از سوی خدا باشد و شما بدان ایمان نیاورید ، و کسانی از بنی‌اسرائیل بر همچون کتابی گواهی دهند و ایمان بیاورند ، و شما تکبر بورزید (و خویشتان را بزرگتر از این بدانید که از آن پیروی کنید ، آیا شما به خود ظلم نمی‌کنید ؟) . بی‌گمان خداوند ظالمان را (به سوی خیر و به راه سعادت) رهنمود نمی‌سازد . (ظالمانی که راستای راه حق را می‌بینند و آن را در پیش نمی‌گیرند) .

توضیحات :

« كَانْ » : ضمیر مستتر در (كَانْ) و (ه) در واژه‌های (يِه) و (مِثْلِهِ) به قرآن برمی‌گردد . « شَهِدَ شَاهِدٌ » : برخی گفته‌اند مراد یکی از علمای برجسته یهود به نام عبداللّه بن سلام است که بعدها در مدینه ایمان آورد و این آیه مدنی است و به فرمان رسول در اینجا قرار داده شده است . ولی اصل این است که مراد از (شاهد) يك گواه ، یا نفر نبوده بلکه مراد بیش از یکی ، یعنی گروهی و جماعتی است (نگا : شربینی) . چرا که مشرکان مکه می‌گفتند که اگر کتابی برای ایشان نازل شود ، از اهل کتاب راهیاب‌تر خواهند بود (نگا : انعام / ۱۵۷) . « عَلَيَّ مِثْلِهِ » : در پرتو رهنمودهای کتابی همچون قرآن که مراد تورات است . همچون قرآن ، یعنی خود قرآن . « إِنْ كَانَتْ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَكَفَرْتُمْ بِهِ » : جواب شرط محذوف است ، مثل : أَلَيْسَ قَدْ ظَلَمْتُمْ ؟ أَلَسْتُمْ ظَالِمِينَ ؟

سوره أحقاف آیه ۱۱

متن آیه :

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا لَوْ كَانَ خَيْرًا مَا سَبَقُونَا إِلَيْهِ وَإِذْ لَمْ يَهْتَدُوا بِهِ فَسَيَقُولُونَ هَذَا إِفْكٌ قَدِيمٌ

ترجمه :

کافران (تمسخرکنان) درباره مؤمنان می‌گویند : اگر (قرآن که برنامه اسلام است) چیز خوبی بود ، هرگز آنان برای رسیدن به آن از ما پیشی نمی‌گرفتند (و ما قبل از ایشان به اسلام می‌گرویدیم و به قرآن ایمان می‌آوردیم . چرا که ما سران قوم بوده و از عقل برتری و خردمندی بیشتری برخورداریم) . چون خودشان به وسیله آن هدایت و راهیاب نشده‌اند ، می‌گویند : این همان دروغهای قدیمی است (و از افسانه‌های کهن فراهم آمده است) .

توضیحات :

« لِلَّذِينَ آمَنُوا » : در حق مؤمنین . درباره مؤمنان . حرف لام به معنی (عَنِ) است (نگا : آیه ۷) . « لَوْ كَانَ خَيْرًا » : اگر قرآن چیز خوبی بود . « إِذْ » : چرا که . واژه (إِذْ) به معنی لام تعلیل است (نگا : کهف / ۱۶ ، زخرف / ۳۹) . « إِذْ لَمْ يَهْتَدُوا بِهِ » : به خاطر عدم هدایتشان به قرآن . « إِنْكَ قَدِيمٌ » : دروغ قدیمی . مرادشان افسانه‌ای از نوع افسانه‌های پیشینیان است .

سوره أحقاف آیه ۱۲

متن آیه :

وَمِن قَبْلِهِ كِتَابُ مُوسَى إِمَامًا وَرَحْمَةً وَهَذَا كِتَابٌ مُّصَدِّقٌ لِّسَانًا عَرَبِيًّا لِّيُنذِرَ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَبُشْرَى لِّلْمُحْسِنِينَ

ترجمه :

پیش از قرآن ، کتاب موسی (تورات) پیشوا و رحمت بوده ، و (هم‌اینک) این (قرآن) کتاب (دین و شریعت) است که تصدیق‌کننده (تورات و سایر کتابهای آسمانی) و به زبان عربی است تا وسیله بیم دادن ستمگران و مزده دادن نیکوکاران باشد .

توضیحات :

« مِنْ قَبْلِهِ » : پیش از قرآن . « إِمَامًا وَرَحْمَةً » : پیشوا و رحمت . حال (كِتَابٌ) است (نگا : هود / ۱۷) . یعنی وسیله اقتدا در دین و شریعت ، و مایه و سبب رحمت برای مردمان بوده است . « هَذَا كِتَابٌ » : این قرآن دین و شریعت است . (هذا) مبتدا و (كِتَابٌ) خبر است . « مُّصَدِّقٌ » : تصدیق‌کننده تورات و کتابهای آسمانی پیشین . صفت کتاب است (نگا : انعام / ۹۲) . « لِّسَانًا عَرَبِيًّا » : به زبان عربی . (لِّسَانًا) حال ، و (عَرَبِيًّا) صفت است (نگا : نحل / ۱۰۳ ، شعراء / ۱۹۵) . واژه (لِّسَانًا) می‌تواند منصوب به نزع خافض باشد . « لِّيُنذِرَ . . . » : محلاً منصوب و مفعول‌له است . « بُشْرَى » : تقدیراً منصوب ، عطف بر محل (لِّيُنذِرَ) است .

سوره أحقاف آیه ۱۳

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبَّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

ترجمه :

کسانی که می‌گویند : پروردگار ما تنها یزدان است ، سپس (بر این توحید و یکتاپرستی) ماندگار می‌مانند ، نه ترسی بر آنان است و نه غمگین می‌گردند .

توضیحات :

« إِنَّ الَّذِينَ . . . » : (نگا : فصلت / ۳۰) .

سوره أحقاف آیه ۱۴

متن آیه :
أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا جَزَاءَ يَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :
آنان به پاداش کارهایی که می‌کنند ، ساکنان بهشت بوده و جاودانه در آن می‌مانند .

توضیحات :
« جَزَاءً » : مفعول‌له است (نگا : اعراب القرآن انباري) .

سوره احقاف آیه ۱۵

متن آیه :
وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا وَحَمَلُهُ وَفِصَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَبَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتِكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدِي وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَصْلِحْ لِي فِي ذُرِّيَّتِي إِنِّي تُبْتُ إِلَيْكَ وَإِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ

ترجمه :
ما به انسان دستور می‌دهیم که به پدر و مادر خود نیکی کند . چرا که مادرش او را با رنج و مشقت حمل می‌کند ، و با رنج و مشقت وضع می‌کند ، و دوران حمل و از شیر بازگرفتن او سی ماه طول می‌کشد . (آن گاه دوران سخت مراقبت و پاسخگوئی به نازها و نیازهای کودکانه و جوانانه و مخارج ازدواج و تهیه کار و مسکن و غیره فرا می‌رسد) تا زمانی که به کمال قدرت و رشد عقلانی می‌رسد ، و به چهل سالگی پا می‌گذارد . (بدین هنگام انسان لایق و باایمان رو به آستانه آفریدگار جهان می‌کند و) می‌گوید : پروردگارا ! به من توفیق عطاء فرما تا شکر نعمتی را به جای آورم که به من و پدر و مادرم ارزانی داشته‌ای ، و کارهای نیکوئی را انجام دهم که می‌پسندی و مایه خوشنودی تو است ، و فرزندانم را صالح گردان و صلاح و نیکوئی را در میان دودمانم تداوم‌بخش . من توبه می‌کنم و به سویی تو برمی‌گردم ، و من از زمره مسلمانان و تسلیم‌شدگان فرمان یزدانم .

توضیحات :
« وَصَّيْنَا » : سفارش کردیم . در اینجا مفهوم امری دارد و معنی چنین می‌شود : دستور مؤکد می‌دهیم . « إِحْسَانًا » : مفعول مطلق فعل محذوفی و تقدیر چنین است : وَ وَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ أَنْ يُحْسِنَ إِحْسَانًا . « حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا » : مادرش او را با ناراحتی و مشقت حمل کرده است . این که قرآن در اینجا تنها از ناراحتیهای مادر سخن به میان آورده و سخنی از پدر در میان نیست ، بدان خاطر است که مادر سهم بیشتری در تحمل مشکلات فرزند دارد . واژه (کُرْهًا) حال (اُمُّ) است . « وَ حَمَلُهُ وَ فِصَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا » : در حالی که حمل او و از شیر بازگرفتن او روی هم سی ماه است . این بخش با توجه به آیه ۲۳۳ سوره بقره بیانگر این حکم است که حداقل حمل شش ماه است و با موازین علم پزشکی هم سازگار است (نگا : المنتخب ، نمونه) . « فِصَالٌ » : از شیر بازگرفتن (نگا : لقمان / ۱۴) . « أَوْزِعْنِي » : توفیقم ده . به من الهام کن . شور و شوق آن را در من به وجود آور (نگا : نمل / ۱۹) . « أَصْلِحْ لِي فِي ذُرِّيَّتِي » : فرزندانم را شایسته و نیکو گردان ، و نیک بودن و خوب بودن را در میان دودمانم تداوم بخش .

سوره احقاف آیه ۱۶

متن آیه :
أُولَئِكَ الَّذِينَ نَتَقَبَّلُ عَنْهُمْ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَنَتَجَاوَزُ عَنْ سَيِّئَاتِهِمْ فِي أَصْحَابِ الْجَنَّةِ وَعَدَّ الصَّدَقِ الَّذِي كَانُوا يَعْتَدُونَ

ترجمه :

آنان کسانیند که کارهای خوبشان را می‌پذیریم و کلیه اعمال نیکشان را همسان نیک‌ترین آنها می‌گیریم ، و همچون سایر بهشتیان از بدیها و گناهانشان درمی‌گذریم ، این وعده راستینی است که پیوسته بدیشان داده شده است .

توضیحات :

« تَتَقَبَّلُ عَنْهُمْ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا » : مراد این است که خداوند از روی لطف ، خوب و خوبتر و خوبترین اعمالشان را به حساب خوبترین کردارشان می‌گیرد و پاداش می‌دهد (نگا : نور / ۲۸ ، عنکبوت / ۷ ، زمر / ۲۵) . « فِي أَصْحَابِ الْجَنَّةِ » : همراه با سایر بهشتیان . حرف (فِي) به معنی (مَع) است . « وَعَدَ » : مفعول مطلق فعل محذوفی است و تقدیر چنین است : وَعَدَهُمُ اللَّهُ وَعَدَ الصِّدْقِ . « الصِّدْقِ » : صادق و راستین .

سوره أحقاف آیه ۱۷

متن آیه :

وَالَّذِي قَالَ لِوَالِدَيْهِ أَفِ لَكُمْ مَا أَتَعِدَانِي أَنْ أُخْرَجَ وَقَدْ خَلْتُ الْقُرُونُ مِنْ قَبْلِي وَهُمَا يَسْتَعْجِلَانِ اللَّهَ وَبَلَكَ آمِنٌ وَإِن وَعَدَ اللَّهُ حَقٌّ فَيَقُولُ مَا هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرَ الْأُولِينَ

ترجمه :

کسی که به پدر و مادرش (که او را دعوت به ایمان و باور به آخرت می‌کنند) می‌گوید : وای بر شما ! آیا به من خبر می‌دهید که من (زنده گردانده می‌شوم و از گور) بیرون آورده می‌شوم ؟ در حالی که پیش از من اقوام و ملت‌هایی از جهان رفته‌اند (و هرگز زنده نشده‌اند و به زندگی دوباره برنگشته‌اند) . آنان پیوسته خدا را به یاری می‌خوانند (و به سبب گناهان زیاد و سخنان کفرآمیزش ، خدا یا خدایا می‌کنند ، و فرزندشان را به ایمان دعوت می‌نمایند و می‌گویند :) وای بر تو ! وعده خدا حق است ، ایمان بیاور . او می‌گوید : این سخنها چیزی جز افسانه‌های پیشینیان نیست .

توضیحات :

« الَّذِي قَالَ لِوَالِدَيْهِ » : آن کسی که به پدر و مادر خود گفت . مراد شخص معینی نیست . بلکه مراد همه کسانی است که چنین صفاتی داشته باشند . یعنی ناباور و پرخاشگر و یاوه‌سرا باشند . « خَلْتُ » : گذشته است . رفته است . « الْقُرُونُ » : قومها و ملت‌ها و نسلها (نگا : یونس / ۱۳ ، هود / ۱۱۶ ، اسراء / ۱۷) . « هُمَا يَسْتَعْجِلَانِ اللَّهَ » : آنان خدا را به کمک و یاری می‌طلبند . ایشان به سبب سخنان کفرآمیز و گناه آلود او ، خدا یا خدایا می‌کنند و از خدا می‌خواهند او را به پذیرش دین و ایمان رهنمود فرماید .

سوره أحقاف آیه ۱۸

متن آیه :

أُولَئِكَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ إِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ

ترجمه :

آنان کسانیند که فرمان عذاب الهی راجع بدیشان و همه ملت‌های انسان و پری پیش از ایشان صادر شده است . واقعاً آنان زیانمندند . (چرا که آخرت را باخته‌اند) .

توضیحات :

« حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أَمَمٍ » : (نگا : فصلت / ۲۵) .

سوره احقاف آیه ۱۹

متن آیه :
وَلِكُلِّ دَرَجَاتٍ مِّمَّا عَمِلُوا وَلِيُوقِيَهُمْ أَعْمَالَهُمْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

ترجمه :

همه (مؤمنان و کافران) داراي درجاتي (و درجاتي) هستند بر طبق اعمايي که انجام داده‌اند ، تا بدین‌وسيله خداوند جزا و سزاي رفتار و کردارشان را به تمام و کمال و بي کم و کاست بدهد و هيچ گونه ستمي بدیشان نشود .

توضیحات :

« لِكُلِّ » : براي هر يك از دو گروه كافر و مؤمنين . « دَرَجَاتٍ » : از پاي تغليب ، مراد هم درجات بهشتيان و هم درجات دوزخيان است . « لِيُوقِيَهُمْ أَعْمَالَهُمْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ » : حرف (ل) براي تعلق است . (يوقِيَهُمْ) منصوب به (اَنْ) مقدر است . جار و مجرور متعلق به محذوفي است و تقدير چنين است : جازاهم الله يذلك ليقويعهم . حرف (و) حاليه ، و جمله (هم لا يظلمون) حال مؤكده است .

سوره احقاف آیه ۲۰

متن آیه :

وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ أَلْهَبْتُمْ طَيِّبَاتِكُمْ فِي حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا وَاسْتَمْتَعْتُمْ بِهَا فَالْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ يَمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ فِي الْأَرْضِ يُغْيِرُ الْحَقَّ وَيَمَا كُنْتُمْ تَفْسُقُونَ

ترجمه :

روزي (را خاطر نشان ساز که در آن) کافران به آتش دوزخ نزديك گردانده مي‌شوند و به آن عرضه مي‌گردند . (در اين وقت بدیشان گفته مي‌شود :) شما لذت و خوشيهاي خود را در زندگي دنياي خويش برده‌ايد و کام بر گرفته‌ايد (و براي امروز چيزي باقي نگذاشته‌ايد . لذا حالا بهره‌اي از نعمتها و خوشيها نداريد ، و) امروزه شما به سبب استكباري که به ناحق در زمين مي‌کرديد ، و به علت گناهان و تمردي که مي‌ورزيديد ، با عذاب خوارکننده و ذلت‌باري جزا داده مي‌شويد .

توضیحات :

« يُعْرَضُ » : عرضه مي‌گردند . « أَلْهَبْتُمْ » : برده‌ايد . « عَذَابَ الْهُونِ » : (نگا : انعام / ۹۳ ، فصلت / ۱۷) . « كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ » : تكبر مي‌ورزيديد . خويشتن را بالاتر از آن مي‌ديديد که ايمان بياوريد و دين خدا را بپذيريد .

سوره احقاف آیه ۲۱

متن آیه :

وَأَذْكُرُ أَجَا عَادٍ إِذْ أُنذِرَ قَوْمَهُ بِالْأَحْقَافِ وَقَدْ خَلَتْ النُّجُومُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

ترجمه :

(اي محمد ! براي مشركان مکه بيان کن سرگذشت هود) برادر (دلسوز و مهربان قوم خود) عاد را . بدان گاه که در سرزمين ريگستان احقاف (واقع در جنوب جزيره عربستان و نزديكي يمن) قوم خود را (از عذاب خدا) بيم داد و گفت : جز خداوند يگانه را نپرستيد ، چرا که از عذاب روز

بزرگ ، بر شما هراسناکم . پیش از او هم در گذشته‌های نزدیک و دور پیغمبرانی آمده بودند (و مردمان را از عذاب استیصال دنیوی و عقاب اخروی ترسانده بودند) .

توضیحات :

« الْأَحْقَافِ » : نام سرزمینی است در جنوب شرقی جزیره‌العرب ، برخی از باستان‌شناسان ، از روی نوشته‌هایی که به دست آمده است ، احقاف را در شرق عقبه می‌دانند و با اِرم مذکور در قرآن یکی می‌شمارند (نگا : المنتخب) . احقاف ، از لحاظ لغوی ، جمع حِقْف ، ریگزار . دارای شنهای روان . « مِنْ بَيْنَ يَدَيْهِ » : مراد گذشته‌های نزدیک است . یا مراد پیغمبرانی است که هم‌عصر با او بوده و از همان چیزهایی قوم خود را بیم داده‌اند که او بیم داده است . « مِنْ خَلْفِهِ » : مراد گذشته‌های دور است . « عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ » : عذاب ریشه‌کن‌کننده و از میان برنده دنیوی ، یا عذاب سخت و طاقت‌فرسای اخروی .

سوره احقاف آیه ۲۲

متن آیه :

قَالُوا أَجِئْنَا لِنَتُفَكِّنَا عَنْ آلِهَتِنَا فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

ترجمه :

(قوم عاد بدو پاسخ دادند) گفتند : آیا تو آمده‌ای که با دروغ‌های خود ، ما را از خدایانمان برگردانی ؟ ! اگر از راستگویانی ، عذابی را که ما را از وقوع آن می‌ترسانی بر سر ما بیاور .

توضیحات :

« لِنَتُفَكِّنَا » : تا ما را منصرف کنی و برگردانی .

سوره احقاف آیه ۲۳

متن آیه :

قَالَ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ وَأُبَلِّغُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ وَلَكِنِّي أَرَاكُمْ قَوْمًا تَجْهَلُونَ

ترجمه :

هود گفت : این را تنها خدا می‌داند و بس . من چیزی را به شما می‌رسانم که برای آن فرستاده شده‌ام . (وظیفه من ابلاغ رسالت و رساندن پیام آسمانی است) ولیکن می‌بینم که شما مردمان نادانی هستید (چرا که وظیفه پیغمبران را نمی‌دانید ، و عجیب‌تر این که خواستار زود فرا رسیدن عذاب و بلای کردگارید) .

توضیحات :

« الْعِلْمُ » : آگاهی . مراد آگاهی از وقوع قیامت ، یا اطلاع از موعد عذاب استیصال دنیوی است . « تَجْهَلُونَ » : نمی‌دانید . یعنی وظیفه انبیاء را نمی‌دانید ، یا چون نادانید شتاب دارید که عذاب خدا هرچه زودتر در رسد .

سوره احقاف آیه ۲۴

متن آیه :

فَلَمَّا رَأَوْهُ عَارِضًا مُسْتَقِيلًا أُوذِيَتْهُمْ قَالُوا هَذَا عَارِضٌ مُمְطِرُنَا بَلْ هُوَ مَا اسْتَعْجَلْتُمْ بِهِ رِيحٌ فِيهَا عَذَابٌ أَلِيمٌ

ترجمه :

هنگامی که ابری را دیدند که در افق آسمان گسترده می‌شود و به سوی سرزمینهای ایشان رو می‌آورد (خوشحال شدند و) گفتند : این ابر بر ما باران را می‌باراند . (هود بدیشان گفت : چنین نیست) . بلکه این همان چیزی است که آن را بشتاب می‌خواستید . تندبادی است که عذاب دردناکی به همراه آورده است !

توضیحات :

« عَارِضًا » : ابر . ابری که در عرض آسمان ، یعنی در کرانه‌های افق پهن می‌شود و سپس بالا می‌آید . چه بسا از نشانه‌های ابرهای باران‌زا باشد . « مَسْتَقِيلٌ » : روآورنده . آینده . « أُوْدِيَةٌ » : جمع وادی ، دره‌ها (نگا : رعد . ۱۷) . مراد سرزمینها است (نگا : ابراهیم / ۳۷ ، نمل / ۱۸ ، قصص / ۳۰ ، توبه / ۱۲۱) . « مَمْطِرٌ » : بارنده .

سوره احقاف آیه ۲۵

متن آیه :

تَدْمِرُ كُلَّ شَيْءٍ يَأْمُرُ رَبُّهَا فَأَصْبَحُوا لَا يُرَىٰ إِلَّا مَسَاكِينُهُمْ كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ

ترجمه :

(تندبادی است که) همه چیز را به فرمان پروردگارش درهم می‌کوبد و نابود می‌سازد . پس (از چندی ، تندباد ایشان را دربر گرفت و هلاک گشتند و) به گونه‌ای درآمدند که جز خانه‌هایشان چیزی به چشم نمی‌خورد ! ما این سان مردمان بزهکار را سزا و کیفر می‌دهیم .

توضیحات :

« تدمر » : درهم می‌کوبد . ویران و نابود می‌سازد . « أَصْبَحُوا » : گشتند و شدند .

سوره احقاف آیه ۲۶

متن آیه :

وَلَقَدْ مَكَنَّاكُمْ فِيهَا وَجَعَلْنَا لَهُمْ سَمْعًا وَأَبْصَارًا وَأَفْئِدَةً فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ سَمْعُهُمْ وَلَا أَبْصَارُهُمْ وَلَا أَفْئِدَتُهُمْ مِنْ شَيْءٍ إِذْ كَانُوا يَجْحَدُونَ آيَاتِ اللَّهِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

ترجمه :

ما قوم عاد را از امکاناتی برخوردار کرده بودیم که چنین امکاناتی را به شما نداده‌ایم . ما بدیشان گوشه‌ها و چشمها و دل‌های داده بودیم (که در درک و دید و تشخیص واقعیتها آنان را قویتر از دیگران می‌کرد) . اما گوشه‌ها و چشمها و دل‌هایشان سودی بدانان نبخشید ، چرا که آیات خدا را تکذیب می‌کردند و (رهنمودهای پیغمبران را نمی‌پذیرفتند . سرانجام همان) چیزی ایشان را فرو گرفت که مسخره‌اش می‌دانستند (و آن عذاب خدا بود) .

توضیحات :

« مَكَنَّاكُمْ » : مکانت و قدرتشان دادیم . از امکاناتی برخوردارشان کردیم . مراد قدرت مادی و معنوی است . از نظر ثروت و دارائی ، و از لحاظ فرهنگ و دانش ، برتر از اهل مکه و بسیاری از مردم بودند (نگا : فجر ۶ - ۸) . « إِنْ » : حرف نافی است و به معنی (ما) . « إِذْ » : چرا که . زیرا که . « حَاقَ » : فرو گرفت (نگا : انعام / ۱۰ ، هود / ۸ ، نحل / ۳۴) .

سوره احقاف آیه ۲۷

متن آیه :

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا مَا حَوْلَكُمْ مِنَ الْقُرَىٰ وَصَرَّفْنَا الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

ترجمه :

(اي اهل مکه !) ما برخي از اقوامي را هلاك کرده‌ايم که در گرداگرد شما مي‌زيسته‌اند ، و ما آيات خود را به صورتهاي گوناگون (براي آنان) بيان مي‌داشته‌ايم تا (از کفر و فسق و فجور) برگردند (و آنان نمي‌پذيرفته و سرکشي مي‌کرده‌اند) .

توضيحات :

« مَا حَوْلَكُمْ مِنَ الْقُرَى » : از قبيل ، عاد در احقاف در قسمت جنوبي جزيره‌العرب ، قوم ثمود در حجر واقع در شمال جزيره ، قوم سبأ در يمن ، قوم شعيب در مدين که بر سر راه شام است ، و قوم لوط در نواحي شام . « صَرَفْنَا » : به گونه‌هاي مختلف و شيوه‌هاي گوناگون بيان داشته‌ايم .

سوره احقاف آيه ۲۸

متن آيه :

قُلُوبًا نَصَرَهُمُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ قُرْبَانًا آلِهَةً بَلْ صَلُّوا عَلَيْهِمْ وَذَكَرَ إِفْكَهُمْ وَمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

ترجمه :

پس چرا آن معبودهائي که سواي الله براي نزديكي به الله ، به خدائي گرفته بودند ، (در اين لحظات سخت و حساس) ياريشان نکردند ؟ ! (نه تنها آنان را ياري ندادند) بلکه از ايشان گم و گور شدند ! اين (چيزي که بر سرشان آمد نتيجه) دروغ و افتراي ايشان بود .

توضيحات :

« قُلُوبًا لَا » : پس چرا ؟ از چه روي ؟ « قُرْبَانًا » : براي تقرب و نزديكي به خدا . مفعول له ، يا حال است . « آلِهَةً » : مفعول دوم (اتَّخَذُوا) است و مفعول اول آن محذوف است که (ءِالِهَةً) است . يعني اتَّخَذُوا ءِالِهَتَهُمْ . . . ءِالِهَةً .

سوره احقاف آيه ۲۹

متن آيه :

وَإِذْ صَرَفْنَا إِلَيْكَ نَفَرًا مِّنَ الْجِنِّ يَسْتَمِعُونَ الْقُرْآنَ فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُوا أَنصِتُوا فَلَمَّا قُضِيَ وَلَّوْا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ مُنْذِرِينَ

ترجمه :

(اي پيغمبر ! خاطرنشان ساز) زماني را که گروهي از جنيان را به سوي تو روانه کرديم تا قرآن را بشنوند . هنگامي که حاضر آمدند ، به يکديگر گفتند : خاموش باشيد و گوش فرا دهيد . هنگامي که (تلاوت قرآن) به پايان آمد ، به عنوان مبلغان و دعوت‌کنندگان (همچنسان خود ، به آئين آسماني) به سوي قوم خود برگشتند .

توضيحات :

« صَرَفْنَا » : متوجه ساختيم . « نَفَرًا » : جماعت . گروه . تعدادي ميان سه تا چهل کس (نگا : المصحف الميسر) . « أَنصِتُوا » : از مصدر (انصت) يعني خاموش بودن براي گوش فرا دادن (نگا : اعراف / ۲۰۴) . « حَضَرُوهُ » : در خدمتش حاضر آمدند . ضمير (ه) به قرآن و يا پيغمبر برمي‌گردد . « مُنْذِرِينَ » : بيم‌دهندگان . يعني اين گروه با شنيدن قرآن مسلمان شدند و براي تبليغ اسلام و اشاعه خبر دين جديد به سوي هموعان خود برگشتند و داعيان الي‌الله شدند .

سوره احقاف آيه ۳۰

متن آیه :
قَالُوا يَا قَوْمَنَا إِنَّا سَمِعْنَا كِتَابًا أُنزِلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَىٰ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَإِلَى طَرِيقٍ مُسْتَقِيمٍ

ترجمه :
اینان گفتند : ای قوم ما ! ما به کتابی گوش فرا دادیم که بعد از موسی فرستاده شده است و کتابهای پیش از خود را تصدیق می‌کند (و هماهنگ با کتابهای آسمانی پیشین است) ، و به سوی حق رهنمود می‌کند و به راه راست راه می‌نماید .

توضیحات :
« أَنْزَلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَىٰ » : این که می‌بینیم سخنی از کتاب عیسی یعنی انجیل در میان نیست ، بدان خاطر است که تورات کتاب اصلی و متفق علیه یهودیان و مسیحیان است و انجیل تابع تورات است و حتی مسیحیان احکام شرائع خود را از آن گرفته و می‌گیرند . بعضی هم گفته‌اند ، این گروه از جنیان از بعثت عیسی و نزول انجیل آگاه نبوده‌اند .

سوره احقاف آیه ۳۱

متن آیه :
يَا قَوْمَنَا أَجِيبُوا دَاعِيَ اللَّهِ وَآمِنُوا بِهِ يَغْفِرَ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُجِرْكُمْ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ

ترجمه :
ای قوم ما ! سخنان فراخواننده الهی را بپذیرید ، و به او ایمان بیاورید ، تا خدا گناهانتان را بپامزد و شما را در پناه خویش (محفوظ و مصون از عذاب سخت آخرت) دارد .

توضیحات :
« أَجِيبُوا » : پاسخ مثبت دهید . « دَاعِيَ اللَّهِ » : مراد از داعی الهی ، پیغمبر اسلام است . « يَغْفِرُ » : فاعل این فعل ، خدا است (نگا : آل عمران . ۳۱ و ۱۳۵) . « مِنْ ذُنُوبِكُمْ » : حرف (مِنْ) زائد است و برای تأکید می‌باشد .

سوره احقاف آیه ۳۲

متن آیه :
وَمَنْ لَّا يُجِبْ دَاعِيَ اللَّهِ فَلَيْسَ بِمُعْجِزٍ فِي الْأَرْضِ وَلَيْسَ لَهُ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

ترجمه :
هر کس هم سخنان فراخواننده الهی را نپذیرد ، نمی‌تواند خدای را از دستیابی به خود در زمین ناتوان کند (و خویشتن را از چنگال عذاب الهی پناه دهد ، و از دست انتقام او بگریزد) ، و برای او جز خدا هیچ ولیها و پاورهائی نیست . چنین کسانی در گمراهی آشکاری هستند .

توضیحات :
« لَيْسَ بِمُعْجِزٍ فِي الْأَرْضِ » : (نگا : هود / ۲۰ ، نور / ۵۷ ، عنکبوت / ۲۲) .

سوره احقاف آیه ۳۳

متن آیه :
أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَمْ يَعْزُبْ عَنْهُ يَخْلُقْهُنَّ يَقَادِرُ عَلَىٰ أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَىٰ بَلَىٰ إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ترجمه :

آیا نمی‌دانند خدائی که آسمانها و زمین را آفریده است و در آفرینش آنها خسته و درمانده نشده است ، می‌تواند مردگان را زنده کند ؟ ! آری ، او بر هر کاری توانا است .

توضیحات :

« لَمْ یَعِی » : درمانده نشده است . از ماده (عیی) .

سوره احقاف آیه ۳۴

متن آیه :

و یَوْمَ یَعْرَضُ الذِّینَ کَفَرُوا عَلَی النَّارِ أَلِیْسَ هَذَا بِالْحَقِّ قَالُوا بَلَى وَرَبِّنَا قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ

ترجمه :

روزی کافران را به کنار دوزخ می‌برند و ایشان را بر آن عرضه می‌کنند (و بدیشان گفته می‌شود :) آیا این حقیقت ندارد ؟ ! می‌گویند : بلی ، سوگند به پروردگاران . خدا بدیشان می‌گوید : پس به سبب کفر و ناباوریتان عذاب را بچشید .

توضیحات :

« یَعْرَضُ » : (نگا : غافر / ۴۶ ، احقاف / ۲۰) .

سوره احقاف آیه ۳۵

متن آیه :

قَاصِرٍ کَمَا صَبَرَ أَوْلُوا الْعِزْمِ مِنَ الرُّسُلِ وَلَا تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ کَانَّهُمْ یَوْمَ یَرَوْنَ مَا یُوعَدُونَ لَمْ یَلْبَثُوا إِلَّا سَاعَةً مِّنْ نَّهَارٍ بَلَّغَ فَعَل یَهْلِكُ إِلَّا الْقَوْمَ الْفَاسِقُونَ

ترجمه :

پس (در برابر اذیت و آزار کافران) شکیبائی کن ، آن گونه که پیغمبران اولوالعزم (در سختیها) شکیبائی کرده‌اند ، و برای (عذاب) آنان شتاب مکن . روزی که ایشان چیزی را مشاهده می‌کنند که بدیشان وعده داده می‌شود ، انگار که آنان مدتی از یک روز در دنیا مانده‌اند (و زندگی کرده‌اند . این قرآن) ابلاغ است و بسنده است . مگر جز مردمان گناهکار و سرکش از اطاعت خدا ، هلاک می‌گردند ؟ !

توضیحات :

« إِصِر » : شکیبائی کن . مراد از صبر مطلوب در اینجا علاوه از تحمل رنجها و دردها ، مهلت و فرصت دادن به مردمان و انتظار کشیدن است . یعنی ایشان را نفرین نکردن و درخواست عذاب استیصال نمودن و با عجله مرگ و نابودیشان را خواستار نشدن . « الْعِزْم » : اراده محکم و استوار . تصمیم . ثابت و پایدار . « أَوْلُوا الْعِزْمِ مِنَ الرُّسُلِ » : پیغمبرانی که دارای اراده استوار و ثبات و پایداری بوده‌اند . حرف (مِن) تبعیضیه است ، و اشاره به گروه خاصی از پیغمبران بزرگ است که صاحب شریعت جدید و آئین تازه بوده‌اند و با گرفتاریها و مشکلات بیشتری روپرو شده‌اند . برخی آنان را پنج نفر می‌دانند که عبارتند از : نوح ، ابراهیم ، موسی ، عیسی ، محمد : بعضی تعداد آنان را بیشتر دانسته‌اند . بعضی هم (مِن) را بیانیه به حساب آورده و همه پیغمبران را اولوالعزم بشمار آورده‌اند . « لَمْ یَلْبَثُوا . . . » : (نگا : روم / ۵۵ ، یونس / ۴۵) . « بَلَّغَ » : ابلاغ . تبلیغ . بسنده . خبر مبتدای محذوف است : هَذَا الْقُرْآنُ بَلَّغَ . این قرآن تبلیغ آسمانی و بسنده

برای زندگی مردمان است . این قرآن آخرین ابلاغ و اخطار است ! بیائید به سوی خدا برگردید و بیائید .

سوره محمد آیه ۱

متن آیه :
الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ أَصَلَّ أَعْمَالُهُمْ

ترجمه :

کسانی که کافر می‌گردند و مردمان را از راه خدا باز می‌دارند ، خدا همه کارهای (نیک) ایشان را باطل (قلمداد و بی‌اجر) می‌نماید .

توضیحات :

« صَدُّوا » : بازداشتند . ممانعت بعمل آوردند . « أَصَلَّ » : خدا باطل کرد و سود و اجر آن را از میان برد (نگا : فرقان / ۲۳) .

سوره محمد آیه ۲

متن آیه :
وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَآمَنُوا بِمَا نُزِّلَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَهُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ كَفَّرَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَأَصْلَحَ بَالَهُمْ

ترجمه :

و اما کسانی که ایمان بیاورند و کارهای نیک و شایسته بکنند ، و چیزی را باور دارند که بر محمد نازل شده است - و آن هم حق است و از سوی پروردگارشان آمده است - خداوند گناهانشان را می‌بخشاید و بدیهایشان را نادیده می‌گیرد ، و حال و وضعشان را خوب می‌سازد .

توضیحات :

« وَآمَنُوا بِمَا نُزِّلَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ » : عطف خاص بر عام است . یعنی خصوصاً ایمان بیاورند به چیزی که بر محمد نازل شده است که قرآن است . « وَهُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ » : جمله معترضه و برای حصر است . یعنی در حال حاضر آنچه حق است و دست نخورده مانده است و درست همان چیزی است که از جانب پروردگارشان آمده است . « بَالَهُمْ » : حال . وضع (نگا : یوسف / ۵۰ ، طه / ۵۱) .

سوره محمد آیه ۳

متن آیه :
ذَلِكَ يَأْتِ الَّذِينَ كَفَرُوا اتَّبَعُوا الْبَاطِلَ وَأَنَّ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّبَعُوا الْحَقَّ مِنْ رَبِّهِمْ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ لِلنَّاسِ أَمْثَالَهُمْ

ترجمه :

این بدان خاطر است که کافران از باطل پیروی می‌کنند و مؤمنان از حقی پیروی می‌کنند که از سوی پروردگارشان آمده است . اینگونه خدا برای مردم مثالهایی (حسنات یا سیئات) ایشان را بیان می‌دارد .

توضیحات :

« ذَلِكْ » : اشاره به ابطال اعمال کافران ، و عفو سیئات و اصلاح حال مؤمنان است . « أَمْثَالَهُمْ » : ضرب‌المثلهای احوال و اوصاف دو گروه کافر و مؤمن . چرا که برای همگان روشن است که کافر دائماً از حق گریزان و به دنبال باطل روان است . و مؤمن همیشه از حق پیروی می‌کند و متمسک بدان است . سرانجام آن ، زیان و نعمت ، و سرانجام این ، سود و نعمت است .

سوره محمد آیه ۴

متن آیه :

فَإِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ حَتَّىٰ إِذَا أَثْبَتْتُمُوهُمْ فَشُدُّوا الْوَتَاقَ فَإِمَّا مَنًّا بَعْدُ وَإِمَّا فِدَاءً حَتَّىٰ تَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا ذَٰلِكَ وَلَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَانتَصَرْنَا مِنْهُمْ وَلَكِن لِّيَبْلُوَ بَعْضَكُمْ بِبَعْضٍ وَالَّذِينَ قَتَلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَن يُضِلَّ أَعْمَالَهُمْ

ترجمه :

هنگامی که با کافران (در میدان جنگ) روبه‌رو می‌شوید ، گردنهایشان را بزنید ، و همچنان ادامه دهید تا به اندازه کافی دشمن را (با کشتن و زخمی‌کردن) ضعیف و درهم می‌کوبید . در این هنگام (اسیران را) محکم ببندید ، بعدها یا بر آنان منت می‌گذارید (و بدون عوض آزادشان می‌کنید) و یا (در برابر آزادی از آنان) فدیة می‌گیرید (خواه با معاوضه اسراء و خواه با دریافت اموال . این وضع همچنان ادامه خواهد داشت) تا جنگ بارهای سنگین خود را بر زمین می‌نهد و نبرد پایان می‌گیرد . برنامه این است ، و اگر خدا می‌خواست خودش (از طریقهای دیگری همچون طوفان و زلزله و سيل و غرق و به زمین فرو بردن ، و سایر بلاها و مصائب ، بدون جنگ شما) از آنان انتقام می‌گرفت . اما خدا خواسته است بعضی از شما را با بعضی دیگر بیازماید (و مؤمنان راستین را با جهاد با کافران امتحان نماید) . کسانی که در راه خدا کشته می‌شوند ، خداوند هرگز کارهایشان را نادیده نمی‌گیرد و بی‌مزد نمی‌گذارد .

توضیحات :

« فَضَرْبَ الرِّقَابِ » : مصدر در معنی امر است . یعنی گردنهایشان را بزنید و ایشان را بکشید . مفعول مطلق فعل محذوفی است . « الْوَتَاقَ » : ریسمان و طنابی که اسیران و بندیان با آن محکم بسته می‌شوند . « مَنًّا » : منت نهادن . مراد آزاد کردن اسیر بدون عوض و تاوان و غرامت جنگی از دشمن است . مفعول مطلق فعل محذوفی است . « فِدَاءً » : فدیة . تاوان و غرامت جنگی . « أَثْبَتْتُمُوهُمْ » : ایشان را با کشتن و مجروح کردن ضعیف کردید و از پای درآوردید (نگا : انفال / ۶۷) . « أَوْزَارَ » : جمع وزر ، بارهای سنگین (نگا : نحل / ۲۵ ، طه / ۸۷) . « حَتَّىٰ تَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا » : تا جنگ به پایان می‌رسد . « ذَٰلِكَ » : برنامه این است . به همین منوال است . « إِنْتَصَرْنَا مِنْهُمْ » : بر آنان چیره و از ایشان انتقام گرفت . « فَلَن يُضِلَّ . . . » : (نگا : محمد / ۱) .

سوره محمد آیه ۵

متن آیه :

سَيَهْدِيهِمْ وَيُصَلِّحُ بَالَهُمْ

ترجمه :

به زودی خداوند آنان را (به سوی مقامات عالیة بهشت و گفتار نیک و کردار پسندیده) رهنمود می‌کند و حال و وضعشان را خوب و عالی می‌نماید .

توضیحات :

« سَيَهْدِيهِمْ » : (نگا : حج / ۲۳ و ۲۴) .

سوره محمد آیه ۶

متن آیه :
وَيَدْخُلُهُمُ الْجَنَّةَ عَرَفَهَا لَهُمْ

ترجمه :

و آنان را به بهشتی داخل خواهد کرد که آن را بدیشان معرفی کرده است (و اوصافش را توسط پیغمبران و کتابهای آسمانی بازگو نموده است) .

توضیحات :

« عَرَفَهَا لَهُمْ » : توسط پیغمبران و کتابهای آسمانی بهشت را بدیشان شناسانده است . منزلها و کاخهای ویژه هر يك را با الهام بدیشان معرفی نموده است ، بگونه‌ای که هر کس جایگاه زندگی پرنعمت خود را در بهشت می‌داند ، و به هنگام ورود به بهشت یکسره به سوی مقام و مکان خود می‌رود . بهشت را برای ایشان خوشبو کرده است .

سوره محمد آیه ۷

متن آیه :
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَنصُرُوا اللَّهَ يَنصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ

ترجمه :

ای مؤمنان ! اگر (دین) خدا را یاری کنید ، خدا شما را یاری می‌کند (و بر دشمنانتان پیروز می‌گرداند) و گامهایتان را استوار می‌دارد (و کار و بارتان را استقرار می‌بخشد) .

توضیحات :

« يَثْبُتْ » : (نگا : بقره / ۲۵۰ ، آل‌عمران / ۱۴۷ ، انفال / ۱۱ و ۱۲) .

سوره محمد آیه ۸

متن آیه :
وَالَّذِينَ كَفَرُوا فَتَعَسَا لَهُمْ وَأَصَلَّ أَعْمَالُهُمْ

ترجمه :

کافران ، مرگ بر آنان باد ، و خداوند اعمال (نیک) ایشان را باطل و بیسود گرداند !

توضیحات :

« الَّذِينَ » : مبتدا و خبر آن محذوف است . تقدیر چنین است : الَّذِينَ كَفَرُوا ، أَنْعَسَهُمُ اللَّهُ . یا مفعول به مقدم است . « تَعَسَا » : هلاك و نابودی . مفعول مطلق فعل محذوف (أَنْعَسَ) است . « أَصَلَّ » : (نگا : محمد / ۱) . عطف بر فعل محذوف (أَنْعَسَ) است . جمله دعائی است . یا این که (فَتَعَسَا لَهُمْ) انشائی ، و (أَصَلَّ أَعْمَالَهُمْ) اخباری است ، و معنی آیه چنین می‌شود : کافران ، مرگ بر آنان باد ، و خداوند اعمال (نیک) ایشان را باطل و بیسود می‌گرداند .

سوره محمد آیه ۹

متن آیه :
ذَلِكَ يَأْتُهُمْ كَرَهُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ

ترجمه :

این بدان خاطر است که چیزی را که خداوند فرو فرستاده است دوست نمی‌دارند ، و لذا خدا کارهای (نیک) ایشان را هم باطل و بیسود می‌گرداند .

توضیحات :

« ذَلِكَ » : این هلاک کافران و پوچ شدن اعمال ایشان . « مَا » : قرآن و تکالیف آسمانی .

سوره محمد آیه ۱۰

متن آیه :

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلِلْكَافِرِينَ أَمْثَلُهَا

ترجمه :

آیا در زمین به گشت و گذار نپرداخته‌اند تا ببینند عاقبت کسانی که پیش از ایشان بوده‌اند به کجا کشیده و چه شده است ؟ خداوند آنان را نابود ساخته است (و دمار از روزگارشان را بدر آورده است) ، و برای کافران امثال این عواقب و مجازاتها خواهد بود .

توضیحات :

« دَمَّرَ » : هلاک و نابود ساخته است (نگا : اعراف / ۱۳۷ ، شعراء / ۱۷۲ ، نمل / ۵۱) . « أَمْثَلُهَا » : امثال چنین عاقبت یا عقوبتی . ضمیر (هَا) به (عَاقِبَةُ) برمی‌گردد .

سوره محمد آیه ۱۱

متن آیه :

ذَلِكَ يَأْتِي اللَّهُ مَوْلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَأَنَّ الْكَافِرِينَ لَا مَوْلَى لَهُمْ

ترجمه :

این (عاقبت نیک مؤمنان و عاقبت سوء کافران) بدان خاطر است که خداوند سرپرست و یاور مؤمنان است ، ولیکن کافران هیچ گونه سرپرست و یآوری ندارند .

توضیحات :

« مَوْلَى » : (نگا : انفال / ۴۰ ، حج / ۱۳ و ۷۸ ، دخان / ۴۱) .

سوره محمد آیه ۱۲

متن آیه :

إِنَّ اللَّهَ يَدْخُلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَتَمَتَّعُونَ وَيَأْكُلُونَ كَمَا تَأْكُلُ الْأَنْعَامُ وَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ

ترجمه :

خداوند کسانی را که ایمان بیاورند و کارهای شایسته و بایسته بکنند ، به باغهایی از بهشت داخل می‌گرداند که رودبارها و چشمه‌سارها در زیر (کاخها و درختهای) آن روان است . در حالی که کافران (چند روزی از نعمتهای زودگذر جهان) بهره و لذت می‌برند و همچون چهارپایان (بی‌خبر و غافل از سرانجام کار) می‌چرند و می‌خورند ، و (پس از بدرود حیات و گام نهادن به آخرت) آتش دوزخ جایگاه ایشان است .

توضیحات :

« يَتَمَتَّعُونَ » : بهره‌مند می‌شوند . لذت می‌برند و خوش می‌گذرانند .

سوره محمد آیه ۱۳

متن آیه :

وَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ هِيَ أَشَدُّ قُوَّةً مِنْ قَرْيَتِكَ الَّتِي أَخْرَجْتِكَ أَهْلَكَنَاهُمْ فَلَا نَاصِرَ لَهُمْ

ترجمه :

چه شهرهای زیادی که (اهالی) آنها از (اهالی) شهری که تو را از آن بیرون کرده‌اند ، قدرتمندتر و پرزورتر بوده‌اند ، و ما آنان را هلاک و نابود کرده‌ایم ، و هیچ یار و یآوری نداشته‌اند (که بدیشان کمک کند و آنان را از دست قهر ما برهاند) .

توضیحات :

« كَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ » : (نگا : حج / ۴۵ و ۴۸) . « قَرْيَتِكَ » : شهر تو ای محمد که مکه است .

سوره محمد آیه ۱۴

متن آیه :

أَقْمِنَ كَانَ عَلَى بَيْنَةٍ مِّن رَّبِّهِ كَمَنْ زَيْنَ لَهُ سُوءَ عَمَلِهِ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ

ترجمه :

آیا کسانی که از دلائل روشن و براهین قطعی پروردگارشان برخوردارند ، همسان کسانی که اعمال زشتشان در نظرشان آراسته و پیراسته شده است و از هواها و هوسهای خود پیروی می‌کنند ؟

توضیحات :

« عَلَي بَيْنَةٍ مِّن رَّبِّهِ » : شناخت کامل و صحیحی از پروردگار خود دارد . دلائل و براهین قوی از سوی پروردگار خود دارد که رهنمودهای آسمانی است .

سوره محمد آیه ۱۵

متن آیه :

مِثْلَ الْحَنِيَّةِ الَّتِي وَعَدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا أَنْهَارٌ مِّن مَّاءٍ غَيْرِ آسِنٍ وَأَنْهَارٌ مِّن لَّبَنٍ لَّمْ يَتَغَيَّرِ طَعْمُهُ وَأَنْهَارٌ مِّنْ خَمْرٍ لَّذِي لِّلشَّارِبِينَ وَأَنْهَارٌ مِّنْ عَسَلٍ مُّصَفًّى وَلَهُمْ فِيهَا مِن كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَمَغْفِرَةٌ مِّن رَّبِّهِمْ كَمَنْ هُوَ خَالِدٌ فِي النَّارِ وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ

ترجمه :

وصف بهشتی که به پرهیزگاران وعده داده شده است (چنین است که) در آن رودبارهایی از آبی (زلال و خالص) است که گندیده و بدبو نگشته است ، و رودبارهایی از شیری است که طعم و مزه آن متغیر نشده است ، و رودبارهایی از شرابی است که سراپا لذت برای نوشندگان است ، و رودبارهایی از عسلی است که خالص و پالوده است ، و در آنجا آنان هرگونه میوه‌ای دارند ، و (از همه بالاتر) از آمرزش پروردگارشان برخوردارند (آیا چنین کسانی) همانند کسانی که در آتش دوزخ جاویدان می‌مانند و از آب داغ و جوشان نوشانده می‌شوند ، (آبی که به محض نوشیدن) اندرونه و روده‌های ایشان را پاره پاره می‌کند و از هم می‌گسلد .

توضیحات :

« مَثَلٌ » : وصف . صفت . توصیف (نگا : رعد / ۳۵) . « غَيْرَ آسِنٍ » : غیر متغیر . فاسد نشده .
« لَذَّةٌ » : متلذذ . لذیذ . مصدر است و به معنی اسم فاعل است ، و یا این که مؤنث (لَذٌ) به
معنی لذیذ است . « مُصْفِيٌّ » : خالص . پالوده . غسل بدون موم و لرد و خاشاک . « أَمْعَاءٌ » :
جمع معی ، روده . اندرونه .

سوره محمد آیه ۱۶

متن آیه :

وَمِنْهُمْ مَّنْ يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ حَتَّىٰ إِذَا خَرَجُوا مِنْ عِنْدِكَ قَالُوا لِلَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مَاذَا قَالَ آنِفًا أُولَٰئِكَ الَّذِينَ
طَبَعَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِم وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ

ترجمه :

در میان منافقان کسانی هستند که به سخنان گوش فرا می‌دهند ، اما هنگامی که از نزد تو
بیرون می‌روند ، به کسانی (از علمای صحابه) که (از سوی خدا) بدیشان علم و دانش
بخشیده شده است ، می‌گویند : این مرد الآن چه گفت ؟ ! (آنچه می‌گوید بی‌ارزش و یاوه
است !) آنان کسانی که خداوند بر دل‌هایشان مهر نهاده است ، و از هواها و هوس‌هایشان
پیروی می‌کنند .

توضیحات :

« مَن يَسْتَمِعُ » : مراد منافقانی است که در آیه ۲۰ از آنان سخن می‌رود . « الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ » :
مراد علمای صحابه کرام ، از قبیل : ابن‌عباس و ابن‌مسعود است . « هَذَا . . . » : مراد محمد
است . « آنِفًا » : چند لحظه پیش . اکنون . « طَبَعَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ » : (نگا : توبه / ۹۳ ، نحل
/ ۱۰۸) .

سوره محمد آیه ۱۷

متن آیه :

وَالَّذِينَ اهْتَدَوْا زَادَهُمْ هُدًىٰ وَآتَاهُمْ تَقْوَاهُمْ

ترجمه :

کسانی که راهیاب شده‌اند ، خداوند بر راهیابی ایشان می‌افزاید و تقوای لازم را بدیشان عطاء
می‌نماید .

توضیحات :

« تَقْوَاهُمْ » : تقوائی که برای نجات ایشان از دوزخ و رسیدن آنان به بهشت لازم است .

سوره محمد آیه ۱۸

متن آیه :

فَلَمْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَن تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً فَقَدْ جَاءَ أَشْرَاطُهَا فَأَنَّىٰ لَهُمْ إِذَا جَاءَتْهُمْ ذِكْرَاهُمْ

ترجمه :

انگار (کافران و منافقان تا قیامت فرا نرسد ایمان نمی‌آورند ، و برای ایمان آوردن خود) قیامت را
چشم می‌دارند که ناگهان برپا می‌شود ؟ ! هم‌اکنون علائم و نشانه‌های آن ظاهر شده است (که از جمله آنها بعثت خاتم‌الانبیاء است) . اما وقتی که قیامت فرا رسید ، دیگر باور داشتن و
اندرز گرفتن چه سودی به حالشان دارد ؟ !

توضیحات :
« هَلْ يَنْظُرُونَ ؟ » : آیا چشم می‌دارند ؟ مگر انتظاری جز این دارند ؟ « أَشْرَاطُهَا » : اشراط ، جمع شرط ، علامتها و نشانه‌ها « فَأَنِّي لَهُمْ » : (نگا : دخان / ۱۳) . « ذُكْرِي » : بیدار شدن و اندرز گرفتن . یادآور گشتن و به خود آمدن (نگا : زمر / ۵۴ - ۵۹) .

سوره محمد آیه ۱۹

متن آیه :
فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلِّبِكُمْ وَمَثَوَاكُمْ

ترجمه :
بدان که قطعاً هیچ معبودی جز الله وجود ندارد . برای گناهان خود و مردان و زنان مؤمن آمرزش بخواه . خدا از حرکات و سکاناتان کاملاً آگاه است (و می‌داند به کجا می‌روید و در کجا زندگی می‌کنید و چه می‌کنید و چه نمی‌کنید) .

توضیحات :
« إِسْتَعْفِرُ لِذَنبِكَ » : (نگا : غافر / ۵۵) . « مُتَقَلِّبَ » : جایگاه گشت و گذار و مسیر حرکت . جنبش و حرکت . رفت و آمد . سیر و سیاحت . حال به حال شدن . این واژه می‌تواند اسم مکان ، و یا مصدر میمی باشد . « مَثْوِي » : جایگاه . اقامت گزیدن (نگا : یوسف / ۲۱ و ۲۳) . « مُتَقَلِّبِكُمْ وَمَثَوَاكُمْ » : جا و مکان ، ظاهر و آشکار ، درون و بیرون ، راز و نجوا ، نیت و اندیشه ، رفت و آمد ، سفر و حضر ، کردار و رفتار ، و بالاخره همه حرکات و سکانات شما .

سوره محمد آیه ۲۰

متن آیه :
وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا لَوْلَا نُزِّلَتْ سُورَةٌ فَإِذَا أُنزِلَتْ سُورَةٌ مُحْكَمَةٌ وَذُكِرَ فِيهَا الْقِتَالُ رَأَيْتَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ نَظَرَ الْمَغْشِيِّ عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَأُولَىٰ لَهُمْ

ترجمه :
مؤمنان می‌گویند : کاش ! سوره‌ای فرود می‌آمد (و ما را به جنگ با دشمنان می‌خواند) . زمانی که سوره محکمی نازل می‌گردد و جنگ در آن ذکر می‌شود (و روشن و آشکار به جنگ دستور می‌دهد) منافقان بیمار دل را می‌بینی همچون کسی به تو نگاه می‌کنند که (در آستانه مرگ قرار گرفته است و) به سبب (سكرات) موت بیهوش افتاده است . پس مرگشان باد !

توضیحات :
« لَوْلَا » : حرفی است که دال بر رغبت حصول بعد از خود است . « مُحْكَمَةٌ » : استوار و تغییرناپذیر . مراد روشن و بیانگر مقصود است ؛ بگونه‌ای که توجیه و تفسیری جز جنگ را ندارد . « الْمَغْشِيِّ عَلَيْهِ » : بیهوش (نگا : احزاب / ۱۹) . « نَظَرَ الْمَغْشِيِّ عَلَيْهِ » : مراد خیره نگاه کردن و زل زدن با چشمانی است که حذقه‌ها و پلکها از کار ایستاده و باز و بی‌حرکت مانده باشد . « أُولَىٰ لَهُمْ » : مرگشان باد ! عربها به هنگام تهدید کسی بدو می‌گویند : أُولَىٰ لَكَ ! مرگت باد (نگا : قیامت / ۳۴ و ۳۵) . « أُولَىٰ » : اسم تفضیل از ماده (ولي) به معنی قرب و نزدیکی است ، در مقام دعا ، برای تهدید به مرگ زودرس و نابودی قریب‌الوقوع بکار می‌رود .

سوره محمد آیه ۲۱

متن آیه :

طَاعَةٌ وَقَوْلٌ مَّعْرُوفٌ فَإِذَا عَزَمَ الْأَمْرُ فَلَوْ صَدَقُوا اللَّهَ لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ

ترجمه :

اطاعت (از خدا و پیغمبر) و بیان سخنان نیک (و سنجیده‌ای که شرع‌پسند باشد ، برای آنان بهتر و به حالشان سودمندتر است) . هنگامی که کار جدی می‌شود (و جهادگران آماده حرکت به سوی رزمگاه می‌گردند) اگر با خدا راست باشند (و ایمان صادقانه و فرمانبرداری مخلصانه داشته باشند ، از دورویی و بزدلی) برای ایشان بهتر خواهد بود .

توضیحات :

« طَاعَةٌ » : مبتدا و خبر آن محذوف که (خَيْرٌ لَهُمْ) است و ملفوظ آن یعنی (لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ) در آخر آیه بیانگر این امر است . « عَزَمَ » : جدی شد .

سوره محمد آیه ۲۲

متن آیه :

فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتَقَطَّعُوا أَرْحَامَكُمْ

ترجمه :

آیا اگر (از قرآن و برنامه اسلام) روی‌گردان شوید ، جز این انتظار دارید که در زمین فساد کنید و پیوند خویشاوندی میان خویش را بگسلید ؟

توضیحات :

« عَسَيْتُمْ » : کلمه‌ای است که بیانگر انتظار حصول بعد از خود است . یعنی توقع و انتظار جز این را دارید . « فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ . . . » : (تَوَلَّيْتُمْ) فعل شَرِطٌ ، جواب شرط محذوف و یا (عَسَيْتُمْ) مقدم است ، و (أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ) خبر (عَسَيْتُمْ) است . بعضی هم مجموع جمله (فَهَلْ عَسَيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ) را جزای شرط می‌دانند .

سوره محمد آیه ۲۳

متن آیه :

أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعَمَّى أَبْصَارَهُمْ

ترجمه :

آنان کسانی که خداوند ایشان را نفرین و از رحمت خویش بدور داشته است ، لذا گوشه‌هایشان را (از شنیدن حق) کر ، و چشمانشان را (از دیدن راه هدایت و سعادت) کور کرده است .

توضیحات :

« أَصَمَّهُمْ » : ایشان را کر کرده است . « أَعَمَّى » : کور کرده است .

سوره محمد آیه ۲۴

متن آیه :

أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَى قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا

ترجمه :

آیا درباره قرآن نمی‌اندیشند (و مطالب و نکات آن را بررسی و واریسی نمی‌کنند ؟) یا این که بر دل‌هایی قفل‌های ویژه‌ای زده‌اند ؟

توضیحات :
 « أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ ؟ » : آیات مختلفی با صراحت فریاد می‌دارند که قرآن کتاب اندیشه و عمل است و باید آن را بررسی و واریسی کرد و تنها به تلاوت ظاهری اکتفاء نکرد (نگا : نساء / ۸۲ ، اسراء / ۸۹ ، فرقان / ۳۰ ، ق / ۴۵ ، قمر / ۱۷ و ۲۲ و ۳۲ ، یوسف / ۲) « أم » یا این که . بلکه . با توجه به معنی دوم این واژه ، مفهوم آیه چنین است : آیا درباره قرآن نمی‌اندیشند و به بررسی و واریسی آن نمی‌پردازند ؟ بلکه بر دل‌هایی قفل‌های ویژه است .

سوره محمد آیه ۲۵

متن آیه :
 إِنَّ الَّذِينَ ارْتَدُوا عَلَىٰ أَدْبَارِهِمْ مِّن بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَىٰ الشَّيْطَانُ سَوَّلَ لَهُمْ وَأَمَلَىٰ لَهُمْ

ترجمه :
 کسانی که بعد از روشن شدن (راه حقیقت و) هدایت ، به کفر و ضلال پیشین خود برمی‌گردند ، بدان خاطر است که اهریمن کارهایشان را در نظرشان می‌آراید و ایشان را با آرزوهای طولانی فریفته می‌دارد .

توضیحات :
 « إِرْتَدُوا عَلٰی اَدْبَارِهِمْ » : عقب عقب برمی‌گردند . مراد این است که مرتد و کافر می‌گردند . « سَوَّلَ لَهُمْ » : زینت داد . خوش‌آیند نمود (نگا : یوسف / ۱۸ و ۸۳ ، طه / ۹۶) . « اَمَلٰی لَهُمْ » : زندگی را طولانی و جاویدان در نظرشان جلوه داد . افسار آرزوها را برایشان شل کرد و به آرزوهای فراوانی آنان را سرگرم نمود .

سوره محمد آیه ۲۶

متن آیه :
 ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لِلَّذِينَ كَرَهُوا مَا نَزَّلَ اللَّهُ سَنُطِيعُكُمْ فِي بَعْضِ الْأَمْرِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ

ترجمه :
 این (چرخ زدن و از دین برگشتن) بدان خاطر است که به کسانی که دشمن چیزی هستند که خدا فرو فرستاده است ، گفته بودند : در برخی از کارها از شما اطاعت و پیروی می‌کنیم ! خدا آگاه از پنهان‌کاری ایشان می‌باشد .

توضیحات :
 « الَّذِينَ كَرَهُوا . . . » : مراد یهودیان بنی‌قریظه و بنی‌نضیر است (نگا : احزاب / ۲۶ و ۲۷) . « كَرَهُوا » : دشمن داشته‌اند . نپسندیده‌اند . « بَعْضِ الْأَمْرِ » : (نگا : حشر / ۱۱ و ۱۲) . « إِسْرَارَ » : پنهان‌کاری . مراد پنهان کردن و مخفی داشتن مکر و کید است .

سوره محمد آیه ۲۷

متن آیه :
 فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَارَهُمْ

ترجمه :
 حال آنان چگونه خواهد بود بدان هنگام که فرشتگان مأمور قبض ارواح به سراغشان می‌آیند و چهره‌ها و پشتها (و سایر اندامهای) ایشان را به زیر ضربات خود می‌گیرند ؟ !

توضیحات :
« تَوَفَّيْتَهُمْ » : ایشان را دریابند و قبض روح کنند . ایشان را از جهان برمی‌گیرند (نگا : نساء / ۹۷ ، انعام / ۶۱ ، اعراف / ۳۷ ، نحل / ۲۸ و ۳۲) . « يَضْرِبُونَ وُجُوهُهُمْ » : (نگا : انفال / ۵۰) .

سوره محمد آیه ۲۸

متن آیه :
ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ اتَّبَعُوا مَا أَسْخَطَ اللَّهَ وَكَرَهُوا رِضْوَانَهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ

ترجمه :
این گونه (جان برگرفتن ایشان) بدان خاطر است که آنان بدنبال چیزی می‌روند که خدای را بر سر خشم می‌آورد ، و از چیزی که موجب خوشنودی او است بدشان می‌آید ، و لذا خداوند کارهای (نیک) ایشان را باطل و بیسود می‌گرداند .

توضیحات :
« أَسْخَطَ » : خشمگین گرداند . « رِضْوَانَهُ » : رضایت و خوشنودی او .

سوره محمد آیه ۲۹

متن آیه :
أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَن لَّنْ يُخْرِجَ اللَّهُ أَضْغَانَهُمْ

ترجمه :
آیا کسانی که در دلهایشان بیماری (نفاق و کینه‌توزی اسلام) است ، گمان می‌برند خدا کینه‌ها و دشمنانگیهای ایشان را (که از اسلام و مسلمین در دل دارند) ظاهر و برملا نمی‌گرداند ؟

توضیحات :
« أَضْغَانٌ » : جمع ضِعْنٌ ، حقد و کینه‌های شدید . « لَّنْ يُخْرِجَ . . . » : (نگا : توبه / ۶۴) .

سوره محمد آیه ۳۰

متن آیه :
وَلَوْ نَشَاءُ لَأَرَيْنَاكُمْ فَلَعَرَفْتَهُمْ بِسَيِّمَاهُمْ وَلَتَعْرِفَنَّهُمْ فِي لَحْنِ الْقَوْلِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ أَعْمَالَكُمْ

ترجمه :
اگر ما می‌خواستیم آنان را به تو نشان می‌دادیم و تو از روی قیافه و علامتشان ایشان را می‌شناختی . تو قطعاً آنان را از روی طرز سخن و نحوه گفتار می‌شناسی . خداوند آگاه از کارهایتان می‌باشد (و حقیقت پندار و گفتار و رفتارتان را می‌داند و همگان را خوب می‌شناسد و پاداش و پادافره لازم را به هر کسی خواهد داد) .

توضیحات :
« بِسَيِّمَاهُمْ » : سیما ، قیافه . علامت . « لَحْنِ الْقَوْلِ » : شیوه سخن . طرز سخن .

سوره محمد آیه ۳۱

متن آیه :
وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ حَتَّىٰ نَعْلَمَ الْمُجَاهِدِينَ مِنكُمْ وَالصَّابِرِينَ وَنَبْلُوَ أَخْبَارَكُمْ

ترجمه :

ما همه شما را (با وجود آگاهی از اعمالتان) قطعاً آزمایش می‌کنیم ، تا معلوم شود مجاهدان (واقعی) و صابران شما کیانند (و مجاهدنماها و ناشکیبایان سست‌عنصر کیان) . و اخبار شما را بیازمائیم (که آیا در راه اسلام صادقانه سخن گفته‌اید یا خیر . دعوت مستمر و خستگی‌ناپذیر داشته‌اید و از اسلحه گفتار در قلع و قمع کفار سود برده‌اید ، یا از لوم لائم ترسیده‌اید) .

توضیحات :

« حَتَّى نَعْلَمَ » : (نگا : بقره / ۱۴۳ ، آل‌عمران / ۱۴۰ ، سبأ / ۲۱) . « نَبَلُّوْا » : الف زائدي در رسم‌الخط قرآني در آخر دارد . « أَخْبَارَكُمْ » : مراد از اخبار ، هنرنمائي در شیوه بیان در کار تبلیغ و دعوت مردم به راه حق ، و ضعف و قوت در این امر ، و دوام و یا عدم دوام و فداکاری و یا عدم فداکاری در راه نشر دین است (نگا : تفسیر قاسمی) . خبرهاي اطاعت یا عدم اطاعت در جهاد . یا این که مراد از اخبار ، اعمال بطور کلی است ، اعم از خوب و بد .

سوره محمد آیه ۳۲

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَشَاقُّوا الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَىٰ لَنْ يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا وَسَيُحِيطُ أَعْمَالَهُمْ

ترجمه :

کسانی که کافر می‌شوند ، و مردمان را از راه خدا باز می‌دارند ، و بدنبال آن که هدایت برایشان شناخته و روشن می‌گردد با پیغمبر به مخالفت و دشمنانگی می‌پردازند ، هرگز کمترین زیانی به خدا نمی‌رسانند ، و بلکه خدا کارهای (نیک) ایشان را هم باطل و بیسود می‌گرداند .

توضیحات :

« شَاقُّوا » : دشمنانگی کردند . به مخالفت پرداختند . « سَيُحِيطُ أَعْمَالَهُمْ » : کارهای نیکشان را باطل می‌گرداند و فایده‌ای در آخرت عائدشان نمی‌نماید . کارهایی را که در راه جلوگیری از اسلام می‌کنند ، خدا آنها را بی‌اثر می‌گرداند ، و موانع ایشان را از سر راه اسلام برمی‌دارد .

سوره محمد آیه ۳۳

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تُبْطِلُوا أَعْمَالَكُمْ

ترجمه :

ای مؤمنان ! از خدا و پیغمبر اطاعت کنید ، و کارهای خود را (با انجام معاصی) باطل مگردانید .

توضیحات :

« لَا تُبْطِلُوا أَعْمَالَكُمْ » : کارهایتان را با انجام پلشتیها و زشتیها ضایع نگردانید .

سوره محمد آیه ۳۴

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ مَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ

ترجمه :

کسانی که کافر گردند و مردمان را از راه خدا بازدارند و سپس بمیرند در حالی که کافر باشند ، هرگز خداوند ایشان را نخواهد بخشید .

توضیحات :
« مَا تَوَّابًا وَهُمْ كَفَّارٌ » : در حال کفر از جهان بروند و بمیرند . « لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ » : خداوند ایشان را به سبب شرك و كفرشان هرگز نخواهد بخشید (نگا : نساء / ۴۸) .

سوره محمد آیه ۳۵

متن آیه :
فَلَا تَهِنُوا وَتَدْعُوا إِلَى السَّلْمِ وَأَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ وَاللَّهُ مَعَكُمْ وَلَنْ يَتَرَكَكُمْ أَعْمَالَكُمْ

ترجمه :

سست مشوید ، و (کافران را) به صلح مخوانید ، چرا که شما برترید و خدا با شما است ، و هرگز از (اجر و ثواب) اعمالتان نمی‌کاهد .

توضیحات :

« السَّلْمِ » : صلح . « تَدْعُوا إِلَى السَّلْمِ » : از کافران طلب صلح مکنید و ایشان را به صلح مخوانید . (تَدْعُوا) مجزوم و عطف بر (لَا تَهِنُوا) می‌باشد . در اصل چنین است . لَا تَهِنُوا وَلَا تَدْعُوا إِلَى السَّلْمِ . « الْأَعْلَوْنَ » : برتران . چیرگان . « لَنْ يَتَرَكَكُمْ » : از شما نمی‌کاهد . از ماده (وتر) . این آیه مخالف با آیه ۶۱ سوره انفال نیست که می‌فرماید : وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا . چرا که مراد از آیه سوره محمد ، درخواست صلح بی‌هنگام و بیجا از سوی مسلمانان است ، زمانی که همه عوامل پیروزی در دست ایشان است ، و مراد از آیه سوره انفال درخواست صلح از طرف دشمنان است و صلحی در میان است که منافع مسلمانان را در حال یا در آینده تأمین می‌کند . « وَأَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ » : در حالی که شما برتر و چیره‌اید ، و خدا با شما است و هرگز از اجر و پاداش کارهایتان نمی‌کاهد . یا این که : سستی نکنید تا مجبور شوید دعوت به مصالحه کنید . شما برتر هستید و خدا با شما است و از پادشاهیتان نمی‌کاهد .

سوره محمد آیه ۳۶

متن آیه :
إِنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُوَ وَإِنْ تُؤْمِنُوا وَتَتَّقُوا يُؤْتِكُمْ أَجْرَكُمْ وَلَا يَسْأَلْكُمْ أَمْوَالَكُمْ

ترجمه :

زندگی دنیا بازی و سرگرمی بیش نیست ، و اگر ایمان بیاورید و پرهیزگاری کنید ، خداوند پاداش شما را (به نحو کامل) می‌دهد و دارائی شما را هم نمی‌خواهد .

توضیحات :

« لَعِبٌ وَ لَهُوَ » : (نگا : انعام / ۳۲ و ۷۰ ، عنكبوت / ۶۴) . « لَا يَسْأَلْكُمْ أَمْوَالَكُمْ » : خداوند بی‌نیاز است و اموال شما را از شما درخواست نمی‌کند . اموالی که به صورت زکات و صدقه می‌دهید و یا در راه جهاد خرج می‌کنید و به نام حقوق شرعی دیگر مصرف می‌نمائید ، برای دفاع از امنیت و استقلال کشور اسلامی و برای کمک به مستمندان هم‌نوع خود و تأمین نیازمندیها و آبادانی مملکت خودتان بوده و سود چنین اموالی عائد خودتان می‌گردد .

سوره محمد آیه ۳۷

متن آیه :

إِنْ يَسْأَلُكُمُوهَا فَيُحْفِكُمْ تَبَخَّلُوا وَبِخْرَجِ أَمْوَالِكُمْ

ترجمه :

اگر خدا از شما اموالتان را درخواست کند ، و حتي اصرار هم بورزد ، شما (به خاطر دلبستگی شدید و مال دوستي سرشستي انسان) بخل نشان خواهید داد و تنگچشمي خواهيد کرد ، و باعث بروز کينه هاي تان مي شود . (پس خدا که شما را مي شناسد ، چنين کاري را نمي کند) .

توضیحات :

« بِحْفِكُمْ » : از شما اصرار بکند و مصرانه بخواهد . از مصدر (إحصاء) به معني إلحاح و إصرار . « بَخْرَجِ أَمْوَالِكُمْ » : اشاره به دلبستگی شديد بسياري از مردم به مسائل مالي است ، و در حقيقت يك نوع ملامت و سرزنش آنان ، و در عين حال تشويق به ترك اين وابستگی است . همچنين بيانگر اين واقعيت كه دوستي اموال و عشق به دارائي ، خميره ذاتي و يك صفت سرشستي انسان است ، تا آنجا كه اگر خدا نيز از بسياري از انسانها اموالشان را مطالبه کند ، خشم و کينه او را به دل مي گيرند !

سوره محمد آيه ۳۸

متن آيه :

هَآأَنْتُمْ هَؤُلَاءِ تُدْعَوْنَ لِتُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَمِنْكُمْ مَن يَبْخَلُ وَمَن يَبْخَلْ فَإِنَّمَا يَبْخَلُ عَن نَّفْسِهِ وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ وَإِن تَتَوَلَّوْا يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَالَكُمْ

ترجمه :

آگاه باشيد كه شما (از سوي آفريدگارتان) دعوت به انفاق در راه خدا مي شويد . بعضي از شما بخل مي ورزند . هر كس هم بخل بورزد ، در حق خود بخل مي ورزد (و زيان آن متوجه خودش مي گردد) . زيرا خدا بي نياز است و شما نيازمنديد . اگر شما (از فرمان خدا سرپيچي كنيد و) روي برتابيد ، مردمان ديگري را جايگزين شما مي گرداند (و اين مأموريت را به گروه ديگري مي سپارد) كه هرگز همسان شما نخواهند بود (و از ايثار و فداكاري و بذل جان و مال خودداري نخواهند كرد و از فرمان يزدان روي گردان نخواهند شد) .

توضیحات :

« هَآأَنْتُمْ هَؤُلَاءِ » : (نگا : آل عمران / ۶۶ و ۱۱۹ ، نساء / ۱۰۹) . « عَن نَّفْسِهِ » : در حق خود . « أَمْثَالَكُمْ » : همچون شما . همسان شما . (نگا : معارج / ۴۱) .

سوره فتح آيه ۱

متن آيه :

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا

ترجمه :

ما براي تو فتح آشكاري را فراهم ساخته ايم .

توضیحات :

« فَتْحًا » : گشوده ايم و پيش آورده ايم . ذكر فعل به صورت ماضي ، به خاطر تحقق يا قطعيت موضوع است . « فَتْحًا مُّبِينًا » : مراد صلح حديبيه است كه به خاطر خيرات و بركات و فتوحات

مترتب بر آن ، فتح آشکار نامیده شده است . یا مراد فتح مکه است که دو سال بعد از صلح حدیبیه بوقوع پیوست و انتشار اسلام و شکوه مسلمانان را بدنبال داشت .

سوره فتح آیه ۲

متن آیه :

لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ وَيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَيَهْدِيَكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا

ترجمه :

هدف این بود که خداوند گناهان پیشین و پسین تو را ببخشد ، و نعمت خود را بر تو تمام نماید ، و به راه راست هدایت فرماید .

توضیحات :

« لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا . . . » : حرف لام برای تعلیل است . فتح ، سبب غفران بحساب آمده است ، چرا که فتح ، جهاد است ، و جهاد عبادت است ، و عبادت موجب عفو و بخشش . در اصل فتح را خدا کرده است ، و جائزه اش را به پیغمبرش داده است . مغفرت ، تکمیل نعمت ، هدایت ، نصرت . « ذَنْبِكَ » : (نگا : یوسف / ۲۹ ، غافر / ۵۵ ، محمد / ۱۹) .

سوره فتح آیه ۳

متن آیه :

وَيَنْصُرَكَ اللَّهُ نَصْرًا عَزِيزًا

ترجمه :

و پیروزی نادر و نایابی بهره تو گرداند .

توضیحات :

« عَزِيزًا » : چیزی که نادر است و کمتر به دست می آید . نیرومند . مایه عزت . بدون شکست .

سوره فتح آیه ۴

متن آیه :

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لِيَزْدَادُوا إِيمَانًا مَعَ إِيمَانِهِمْ وَلِلَّهِ جُنُودُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا

ترجمه :

خدا است که به دل‌های مؤمنان آرامش و اطمینان خاطر داده است تا ایمانی بر ایمان خود بیفزایند (و یقین و باور خویش را تقویت نمایند) . لشکرهای آسمان و زمین از آن خدا است ، و خداوند بس آگاه و فرزانه است .

توضیحات :

« السَّكِينَةَ » : آرامش . قوت قلب . طمأنینه . مراد اطمینان خاطری است که هرگونه شك و تردید و وحشت را از انسان زائل می‌کند و او را در طوفان حوادث ثابت قدم می‌دارد (نگا : توبه / ۲۶) . « جُنُودُ » : جمع جند ، لشکرها . سپاهها . مراد همه چیزهائی است که وسیله تنفیذ اوامر خداوند ، از قبیل : فرشتگان ، انسانها ، سنگها ، زلزله‌ها ، رعد و برقها ، و . . . (نگا : احزاب / ۹ ، مدثر / ۲۱) . مراد از لشکرها ، همان سپاههائی است که در (توبه / ۴۰) از آنان سخن رفته است .

سوره فتح آیه ۵

متن آیه :

لِيَدْخُلَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَيُكَفَّرُ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَكَانَ ذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ فَوْزاً عَظِيماً

ترجمه :

(چنین کرد) تا مردان و زنان مؤمن را (در برابر فرمانبرداری و جهادشان) به باغهای بهشتی درآورد که در زیر (درختان و قصرهای) آن رودبارها روان است ، و جاودانه در آن بسر می‌برند ، و تا این که گناهان و بدیهایشان را بزدايد و ببخشاید ، و این در پیشگاه ایزدی (و در جهان ابدی ، کامیابی سترگ و) رستگاری بزرگ بشمار است .

توضیحات :

« لِيَدْخُلَ الْمُؤْمِنِينَ . . . » : وجود لشکرهای آسمان و زمین بدان خاطر است که مؤمنین را به بهشت داخل کند ، و . . . بعضی (لِيَدْخُلَ) را متعلق وجود لشکرها ، و برخی عطف بر (لِيَغْفِرَ) و جماعتی عطف بر (لِيَزِدَادُوا) می‌دانند .

سوره فتح آیه ۶

متن آیه :

وَيُعَذِّبُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ الظَّالِمِينَ بِاللَّهِ ظَنَّ السَّوْءِ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا

ترجمه :

و تا این که مردان و زنان منافق ، و مردان و زنان مشرکی را عذاب کند که به خدا گمان بد می‌برند . بدیها و بلاها تنها ایشان را در برمی‌گیرد (و فقط بر آنان چنبره می‌زند) و خداوند بر ایشان خشمگین می‌گردد ، و آنان را نفرین می‌کند (و از رحمت خود محروم می‌سازد) و دوزخ را برای ایشان آماده ساخته است ، و دوزخ چه جایگاه نهایی بدی است !

توضیحات :

« يُعَذِّبُ » : عطف بر (لِيَدْخُلَ) است . « الظَّالِمِينَ » : گمان‌پرندگان (نگا : آیه ۱۲) . « ظَنَّ السَّوْءِ » : گمان بد . اضافه موصوف به صفت خود است . « دَائِرَةُ » : در اصل به معنی چنبر و چنبره است که بعد به بلای فراگیر گفته شده است . اسم فاعل یا مصدر است . « دَائِرَةُ السَّوْءِ » . بلای فراگیر و همه‌جانبه . اضافه موصوف به صفت خود است . « مَصِيرًا » : سیرمنزل . مکان پایانی . جایگاه نهایی (نگا : نساء / ۹۷ و ۱۱۵) . « عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ . . . وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ » : این عبارت می‌تواند دعائی هم باشد . یعنی : بلای فراگیر و همه‌جانبه بهره ایشان باد ، و خدا بر آنان خشمناک شود و نفرینشان کند ، و دوزخ را برایشان آماده سازد .

سوره فتح آیه ۷

متن آیه :

وَلِلَّهِ جُنُودُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزاً حَكِيمًا

ترجمه :

لشکرهای آسمانها و زمین از آن خدا است ، و خدا مقتدری شکست‌ناپذیر و حکیمی فرزانه است .

توضیحات :
« وَ لِلّٰهِ جُنُودٌ . . . » : (نگا : آیه ۴) .

سوره فتح آیه ۸

متن آیه :
إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا

ترجمه :
ما تو را به عنوان گواه و مژده‌رسان و بیم‌دهنده فرستاده‌ایم .

توضیحات :
« إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ . . . » : (نگا : احزاب / ۴۵) .

سوره فتح آیه ۹

متن آیه :
لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُعَزِّرُوهُ وَتُوَقِّرُوهُ وَتُسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا

ترجمه :
(ما محمد را به سوي شما مردمان فرستاده‌ایم) تا به خدا و پیغمبرش ایمان بیاورید ، و خدا را (با یاری دادن دینش) یاری کنید ، و او را بزرگ دارید ، و سحرگاهان و شامگاهان به تسبیح و تقدیسش پردازید .

توضیحات :
« تُعَزِّرُوهُ » : تا خدا را یاری کنید . یاری دادن خدا هم با یاری دادن دین او میسر است . « تُوقِّرُوهُ » : تا خدا را بزرگ دارید و تعظیمش کنید . « بُكْرَةً وَأَصِيلًا » : (نگا : فرقان / ۵ ، احزاب / ۴۲) .

سوره فتح آیه ۱۰

متن آیه :
إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ فَمَنْ نَكَثَ فَإِنَّمَا يَنْكُثُ عَلَىٰ نَفْسِهِ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَمِنْ أَجْرٍ عَظِيمٍ

ترجمه :
بی‌گمان کسانی که (در بیعة‌الرضوانِ حدیبیه) با تو پیمان (جان) می‌بندند ، در حقیقت با خدا پیمان می‌بندند ، و در اصل (دست خود را که در دست پیشوا و رهبرشان پیغمبر می‌گذارند ، و دست رسول بالای دست ایشان قرار می‌گیرد ، این دست به منزله دست خدا است و) دست خدا بالای دست آنان است ! هر کس پیمان‌شکنی کند به زیان خود پیمان‌شکنی می‌کند ، و آن کس که در برابر پیمانی که با خدا بسته است وفادار بماند و آن را رعایت بدارد ، خدا پاداش بسیار بزرگی به او عطاء می‌کند .

توضیحات :
« إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ . . . » : اشاره به تجدید بیعت اصحاب کرام - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ - با پیغمبر (ص) است . مسلمانان در حدیبیه دست خود را در دست رهبرشان محمد (گذاشتند و با او پیمان بذل جان و فداکاری و وفاداری بستند . چنین پیمانی را خداوند پیمان بستن با خود نامیده است و

به « بیعة الرضوان » مشهور گشته است . « يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ » : این تعبیر کنایه از آن است که بیعت با پیغمبر يك بیعت الهی است . انگار دست خدا بالای دست آنان قرار گرفته است و در دست ایشان گذارده شده است . یعنی نه تنها با پیغمبرش که با خدا بیعت می‌کنند . « نَكَثَ » : پیمان شکنی کرد .

سوره فتح آیه ۱۱

متن آیه :

سَيَقُولُ لَكَ الْمُخَلَّفُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ شَغَلْنَا أَمْوَالَنَا وَأَهْلُونَا فَاسْتَغْفِرْ لَنَا يَقُولُونَ بِأَلْسِنَتِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ لَكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئاً إِنْ أَرَادَ بِكُمْ ضَرّاً أَوْ أَرَادَ بِكُمْ نَفْعاً بَلْ كَانَ اللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ خَيْراً

ترجمه :

باز پس ماندگان عربهای بادیه نشین (که در سفر حدیبیه ، پیغمبر و اصحاب را همراهی نکرده اند) خواهند گفت : اموال و خانواده ، ما را به خود سرگرم و مشغول داشت . برای ما امرزش بخواه . آنان با زبانهایشان چیزی را می‌گویند که در دل‌هایشان نمی‌باشد . (در دل نفاق دارند و بر زبان ایمان) . بگو : چه کسی می‌تواند کمترین کمکی در برابر خدا به شما بکند ، اگر بخواهد به شما زبانی یا سودی برساند ؟ (آن چنان نیست که گمان می‌برید و می‌گوئید) بلکه خدا آگاه از هر آن چیزی است که انجام می‌دهید .

توضیحات :

« الْمُخَلَّفُونَ » : بازپس ماندگان . واپس‌زدگان . مراد کسانی است که ایشان از همراهی با پیغمبر و اصحاب در سفر حدیبیه سرباز زدند و بگمان خود مؤمنان را مغلوب و مقهور و بلکه مقتول دست‌گیرش می‌دیدند و به بهانه‌های مختلف از خانه و کاشانه خود بیرون نیامدند . « الْأَعْرَابِ » : بادیه‌نشینان (نگا : توبه / ۹۰) . « شَغَلْنَا » : مشغولمان داشت . ما را به خود سرگرم کرد . وقت فراغی برای ما باقی نگذاشت . « فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئاً » : (نگا : مائده / ۱۷) .

سوره فتح آیه ۱۲

متن آیه :

بَلْ ظَنَنْتُمْ أَنْ لَنْ يَنْقَلِبَ الرَّسُولُ وَالْمُؤْمِنُونَ إِلَىٰ أَهْلِيهِمْ أَبَدًا وَزَيَّنَّ ذَٰلِكَ فِي قُلُوبِكُمْ وَظَنَّتُمْ ظَنًّا سَوْءًا وَكُنْتُمْ قَوْمًا بُورًا

ترجمه :

بلکه شما گمان می‌بردید که پیغمبر و مؤمنان هرگز به سوی خانواده خود برنمی‌گردند (و قطعاً قتل عام خواهند شد ! آری) این (پندار غلط و این وسوسه‌های شیطانی) در دل‌هایتان آراسته گشته بود . و گمان‌های بدی می‌کردید و مردمان تباه و بیسودی بودید .

توضیحات :

« لَنْ يَنْقَلِبَ » : هرگز برنمی‌گردد . « بُورًا » : (نگا : فرقان / ۱۸)

سوره فتح آیه ۱۳

متن آیه :

وَمَنْ لَمْ يُؤْمِنِ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَعيراً

ترجمه :

کسانی که به خدا و پیغمبرش ایمان نداشته باشند (کافرند و) ما برای کافران آتش سوزان و فروزانی را تهیه دیده‌ایم .

توضیحات :

« من » : این واژه مبتدا است و می‌تواند شرطیه یا موصوله باشد . اگر شرطیه باشد ، جواب شرط محذوف است که (فَإِنَّهُ كَافِرٌ . . . فَهُوَ كَافِرٌ) است . خبر مبتدا (فَإِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَعِيرًا) است .

سوره فتح آیه ۱۴

متن آیه :
وَلِلَّهِ مَلِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

ترجمه :

مملکت و شاهي آسمانها و زمین از آن خدا است . هر که را بخواهد می‌بخشد و هر که را که بخواهد عذاب می‌دهد . خداوند دارای مغفرت عظیم و صاحب مهر فراخ است .

توضیحات :

« لِلَّهِ مُلْكٌ . . . » : (نگا : آل عمران / ۱۸۹ ، مائده / ۱۷ و ۱۸ و ۱۲۰) .

سوره فتح آیه ۱۵

متن آیه :
سَيَقُولُ الْمُخَلَّفُونَ إِذَا انطَلَقْتُمْ إِلَى مَغَائِمٍ لِّتَأْخُذُوا بِهَا ذُرُوتًا تَتَّبِعُكُمْ يُرِيدُونَ أَن يُبَدِّلُوا كَلَامَ اللَّهِ قُل لَّن تَتَّبِعُونَ كَذَلِكَم قَالَ اللَّهُ مِن قَبْلُ فَسَيَقُولُونَ بَلْ تَحْسُدُونَنَا بَلْ كَانُوا لَا يَفْقَهُونَ إِلَّا قَلِيلًا

ترجمه :

بازپس‌ماندگان ، هنگامی که برای به دست آوردن غنائمی (که خدا به شما داده است) بیرون رفتید ، خواهند گفت : بگذارید ما هم همراه شما شویم (و در این جهاد شرکت کنیم) . آنان می‌خواهند سخن خدا را دگرگون کنند ! (خدا وعده غنائم خبیر را تنها به شرکت‌کنندگان سفر حدیبیه اختصاص داده است و بس) . بگو : شما هرگز همراه ما نخواهید شد . پروردگارتان پیش از این (مراجعت به مدینه) چنین فرموده است . خواهند گفت : (این را خدا نگفته است و) بلکه شما نسبت به ما حسد می‌ورزید (و نمی‌گذارید از چنین غنائم نفیس و بی‌دردسری بهره ببریم . چنین نیست که گمان می‌برند) بلکه (از قانونگذاری خدا) جز مقدار اندکی را فهم نکرده‌اند .

توضیحات :

« إذا » : ظرف ماقبل خود است ؛ نه شرط مابعد (نگا : روح المعانی) . « مَغَائِمَ » : مراد غنائم جنگ خبیر است که قبل از مراجعت به مدینه به مؤمنان وعده داده شده بود . « كَلَامَ اللَّهِ » : مراد وعده مذکور در آیه‌های ۱۸ و ۱۹ است . « بَلْ كَانُوا لَا يَفْقَهُونَ إِلَّا قَلِيلًا » : درباره امور دین چندان نمی‌فهمند . بلکه معلومات ایشان مربوط به ظواهری از امور دنیوی است (نگا : روم / ۷) .

سوره فتح آیه ۱۶

متن آیه :
قُلْ لِلْمُخَلَّفِينَ مِنَ الْأَعْرَابِ سَتُدْعُونَ إِلَيَّ قَوْمٍ أُولِي بَأْسٍ شَدِيدٍ تُقَاتِلُونَهُمْ أَوْ يُسَلِّمُونَ فَإِن تَطِيعُوا يُؤْتِكُمُ اللَّهُ أَجْرًا حَسَنًا وَإِن تَوَلَّوْا كَمَا تَوَلَّيْتُمْ مِن قَبْلُ يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

ترجمه :

به بازپس ماندگان عربهای بادیه نشین بگو : از شما دعوت خواهد شد که به سوی قومی جنگجو و پر قدرت بیرون روید . با آنان پیکار می کنید یا این که مسلمان می شوند . (یعنی دو راه بیشتر در پیش نخواهند داشت : رزم با مسلمانان ، یا پذیرش دین آنان) . اگر فرمانبرداری کنید ، خداوند پاداش خوبی به شما خواهد داد ، و اگر سرپیچی کنید ، همان گونه که قبلاً نیز سرپیچی کرده اید ، خداوند با عذاب دردناکی عذابتان خواهد داد .

توضیحات :

« قوم » : مراد بنوحنیفه ، قوم مُسَیْلَمَه کَذَّاب ، یعنی اهل رده است که چهار سال بعد از نزول این آیات در زمان ابوبکر میان ایشان و مؤمنان جنگ سختی درگرفت . (نگا : التفسیر القرآنی للقرآن) . « اُولَیِّ بَاسٍ » : (نگا : اسراء / ۵ ، نمل / ۳۳) . « تَقَاتَلُونَهُمْ أَوْ یُسَلِّمُونَ » : با آنان می جنگید یا مسلمان می شوند . یعنی باید با آنان بجنگید تا اسلام را می پذیرند . راه دیگری از ایشان پذیرفته نمی گردد .

سوره فتح آیه ۱۷

متن آیه :

لَیْسَ عَلَی الْأَعْمَى حَرْجٌ وَلَا عَلَی الْأَعْرَجِ حَرْجٌ وَلَا عَلَی الْمَرِیضِ حَرْجٌ وَمَنْ یُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ یُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَنْ یَتَوَلَّ یُعَذِّبْهُ عَذَابًا أَلِیْمًا

ترجمه :

بر نابینا و لنگ و بیمار گناهی نیست (اگر در میدان جهاد شرکت نکنند) . هر کس از خدا و فرستاده اش فرمانبرداری کند ، خدا او را به باغهای بهشتی وارد می سازد که رودبارها در زیر (کاخها و درختان) آن روان است ، و هر کس که سرپیچی کند ، خدا او را به عذاب دردناکی گرفتار می سازد .

توضیحات :

« حَرْجٌ » : گناه (نگا : توبه / ۹۱ ، نور / ۶۱) .

سوره فتح آیه ۱۸

متن آیه :

لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَابَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا

ترجمه :

خداوند از مؤمنان راضی گردید همان دم که در زیر درخت با تو بیعت کردند . خدا می دانست آنچه را که در درون دلهایشان (از صداقت و ایمان و اخلاص و وفاداری به اسلام) نهفته بود ، لذا اطمینان خاطری به دلهایشان داد ، و فتح نزدیکی را (گذشته از نعمت سرمدی آخرت) پاداششان کرد .

توضیحات :

« إِذْ » : آن دم . بدانگاه . « الشَّجَرَةُ » : مراد درخت بزرگ و گشنی است که در حدیبیه بود و مؤمنان در زیر سپاه آن با پیغمبر تجدید بیعت کردند و این پیمان به سبب خوشنودی خدا از آن مؤمنان « بیعة الرضوان » نام گرفت . « السَّكِينَةُ » : (نگا : آیه ۴) . « أَثَابَهُمْ » : (نگا : آل عمران

۱۵۳ / ، مائده / ۸۵) . « فَتَحًا قَرِيبًا » : مراد صلح حدیبیه است که منشأ آزادی دعوت اسلام و فتوحات بی‌شمار گردید . برخی هم آن را فتح خیبر ، و گروهی نیز فتح مکه می‌دانند .

سوره فتح آیه ۱۹

متن آیه :
وَمَغَانِمَ كَثِيرَةً يَأْخُذُونَهَا وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا

ترجمه :

همراه با غنیمت‌های بسیاری که آن را بدست خواهند آورد . خداوند چیره شکست‌ناپذیر و فرزانه‌ای است که کارهایش بر اساس حکمت است .

توضیحات :

« وَمَغَانِمَ كَثِيرَةً » : مراد همه غنیمت‌هایی است که تا روز آخرت مسلمانان بدست می‌آورند (نگا : المصحف المیسر) .

سوره فتح آیه ۲۰

متن آیه :
وَعَدَّكُمْ اللَّهُ مَغَانِمَ كَثِيرَةً تَأْخُذُونَهَا فَعَجَّلَ لَكُمْ هَذِهِ وَكَفَّ أَيْدِيَ النَّاسِ عَنْكُمْ وَلِتَكُونَ آيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ وَبِهَدْيِكُمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا

ترجمه :

خداوند غنیمت‌های فراوانی را به شما وعده داده است که آنها را به چنگ می‌آورید ، ولی این یکی را (که غنائم خیبر است) زودتر برایتان فراهم ساخت ، و دست تعدی مردمان (کینه‌توز و بدنهاد یهودی پیرامون مدینه) را از شما بازداشت ، تا نشانه‌ای (بر وفاي به عهد پروردگار) برای مؤمنان باشد ، و شما را به راه راست رهنمود کند .

توضیحات :

« وَمَغَانِمَ كَثِيرَةً » : (نگا : آیه ۱۹) . « هَذِهِ » : غنیمت‌های فتح خیبر مراد است که در سال هفتم هجری بعد از رجوع از حدیبیه دست داد (نگا : المصحف المیسر) . « النَّاسِ » : مراد یهودیان اطراف مدینه است که خداوند در دل‌هایشان رعب و هراس افکند ، و لذا جرأت نکردند در غیبت مسلمانان به هنگام حرکت به سوی مکه و انجام عمره در حدیبیه ، آزاری به زنان و کودکان مسلمانان برسانند . « آيَةً » : علامت و نشانه صدق وعده خدا به مسلمانان . « وَلِتَكُونَ آيَةً . . » . « حَرْفِ وَاوٍ عَاطِفِهِ » است و مابعد خود را عَطْفٌ بِرِ مَقْدَرٍ مَفْهُومٍ از مقام می‌کند . یعنی : عَجَّلَ لَكُمْ الْمَغَانِمَ وَ كَفَّ الْيَهُودَ ، لِتَشْكُرُوهُ سُبْحَانَهُ ، وَ لِيَكُونَ ذَلِكَ آيَةً . آی دلیلاً عَلَي صِدْقِ وَعْدِهِ سُبْحَانَهُ .

سوره فتح آیه ۲۱

متن آیه :
وَأُخْرَى لَمْ تَقْدِرُوا عَلَيْهَا قَدْ أَحَاطَ اللَّهُ بِهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا

ترجمه :

و غنیمت‌های دیگری که شما قدرت بر آن را نداشته و ندارید ، ولی خداوند قدرتش بر آن احاطه دارد (و آن را بهره شما می‌گرداند) و او بر هر چیزی توانا است .

توضیحات :

« آخري » : مراد غنائم بشماري است كه بعد از فتح مکه ، در جنگ حنين از قبائل ثقيف و هوازن گرفته مي‌شود (نگا : توبه / ۲۵) .

سوره فتح آيه ۲۲

متن آيه :

وَلَوْ قَاتَلَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلُوا الْأَدْبَارَ ثُمَّ لَا يَجِدُونَ وِلِيًّا وَلَا نَصِيرًا

ترجمه :

اگر كافرين (قريش ، در سرزمين حديبيه) با شما بجنگند ، (از ترس شما) پشت مي‌كنند و مي‌گريزند ، سپس سرپرستي (كه كار و بار ايشان را بدست گيرد) و يابري (كه ايشان را كمك كند) پيدا نخواهند كرد .

توضیحات :

« قَاتَلَكُمُ » : با شما پيكار كنند و بجنگند . « الَّذِينَ كَفَرُوا » : مراد كفار مکه است . « وَلُوا الْأَدْبَارَ » : (نگا : آل‌عمران / ۱۱۱ ، انفال / ۱۵ ، احزاب / ۱۵) .

سوره فتح آيه ۲۳

متن آيه :

سَنَّةَ اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلُ وَلَنْ تَجِدَ لِسَنَةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا

ترجمه :

اين سنت الهي است كه در گذشته نيز بوده است ، و هرگز براي سنت الهي تغيير و تبديلي نخواهي يافت .

توضیحات :

« سَنَّةَ اللَّهِ الَّتِي . . . » : عادت خدا است كه (نگا : احزاب / ۳۸ و ۶۲ ، غافر / ۸۵) .

سوره فتح آيه ۲۴

متن آيه :

وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ بِبَطْنِ مَكَّةَ مِنْ بَعْدِ أَنْ أَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا

ترجمه :

او همان كسي است كه در درون مکه (و در زير پنجه دشمن) دست كافرين را از شما ، و دست شما را از ايشان کوتاه كرد ، بعد از آنكه (در جنگهاي قبلي) شما را بر آنان پيروز گردانيده بود ، و خداوند مي‌بيند هرچيزي را كه بكنيد .

توضیحات :

« بَطْنِ مَكَّةَ » : وسط مکه . درون مکه . مراد سرزمين حديبيه است كه نزديك مکه است . « أَظْفَرَكُمْ » : شما را پيروز گرداند .

سوره فتح آيه ۲۵

متن آيه :

هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَالْهَيْدِيَّ مَعْكُوفًا أَنْ يَبْلُغَ مَجَلَّهُ وَلَوْ لَرَجَالَ مُؤْمِنُونَ
وَنِسَاءً مُؤْمِنَاتٍ لَمْ تَعْلَمُوهُمْ أَنْ تَطَّوُّوهُمْ فَتَصِيبَكُمْ مِنْهُمْ مَعْرَةٌ يَغْيِرُ عِلْمَ لِيُدْخِلَ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ مَنْ
يَشَاءُ لَوْ تَزَيَّلُوا لَعَذَّبْنَا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

ترجمه :

آنان همانهایی هستند که کفر ورزیده‌اند ، و از ورود شما به مسجدالحرام جلوگیری کرده‌اند ، و گذاشته‌اند قربانیهایی که با خود نگاه داشته‌اید به قربانگاه برسند . اگر مردان و زنان مؤمنی را لگدمال نمی‌کردید که (در میان آنان هستند و) شما ایشان را نمی‌شناسید و از این راه عیب و عار و زیان و ضرری ناآگاهانه به شما نمی‌رسید (خداوند هرگز مانع این جنگ نمی‌شد . دست شما را از ایشان کوتاه کرد) تا خدا هر که را بخواهد غرق رحمت خود سازد (و جامه ایمان به اسلام را به تن او کند) . اگر (کافران و مؤمنان ضعیفی که در مکه نهانی ایمان آورده‌اند) از یکدیگر جدا می‌بودند ، کافران ایشان را (با غلبه شما بر آنان) به عذاب دردناکی گرفتار می‌کردیم .

توضیحات :

« الْهَيْدِيَّ » : (نگا : بقره / ۱۹۶ ، مائده / ۲ و ۹۵ و ۹۷) . « مَعْكُوفًا » : محبوس و ممنوع . در اینجا مراد نگاه داشته شده و اختصاص یافته به فقرای بیت‌الله است . « مَجَلَّهُ » : قربانگاه . محل ذبح (نگا : بقره / ۱۹۶ ، حج / ۳۳) . « لَوْ لَا . . . » : جواب آن محذوف و تقدیر چنین است : لِأَذِنَ لَكُمْ فِي دُخُولِ مَكَّةَ ، وَ لَسَلَطَكُمْ عَلَي الْمُشْرِكِينَ . . . لِأَذِنَ لَكُمْ فِي الْفَتْحِ لَمَّا كَفَّ أَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ . « رَجَالَ . . . وَ نِسَاءً . . . » : مراد مردان و زنان مؤمن ضعیف و ناتوانی است که در مکه نهانی ایمان آورده بودند و در آنجا می‌زیستند . یا چه بسا مراد کسانی باشند که از خود قریشیان بعدها ایمان آوردند و در راه اسلام فداکاریها و جان‌نثاریها کردند . « أَنْ تَطَّوُّوهُمْ » : اگر بیم آن نبود این که ایشان را لگدمال و ناپود کنید . جمله بدل از رَجَالَ وَ نِسَاءً یا بدل از ضمیر (هم) در فعل (لَمْ تَعْلَمُوهُمْ) است . « مَعْرَةٌ » : ننگ و عار . زیان و ضرر . در اینجا مراد کار ناپسندی است که موجب تأسف شود . « لِيُدْخِلَ . . . » : علت برای چیزی است که جواب محذوف (لَوْ لَا) دال بر آن است . یعنی : هدف این بود که داخل سازد به . « تَزَيَّلُوا » : جدا شده بودند . یعنی اگر مؤمنان و کافران جدا از هم می‌زیستند و قابل تشخیص از هم بودند .

سوره فتح آیه ۲۶

متن آیه :

إِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ حَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَى وَكَانُوا أَحَقَّ بِهَا وَأَهْلَهَا وَكَانَ اللَّهُ يَكُلُّ شَيْءٍ عَالِمًا

ترجمه :

آنگاه که کافران تعصب و نخوت جاهلیت را در دل‌هایشان جای دادند (و تصمیم گرفتند که مؤمنان را به مکه راه ندهند) ، خدا اطمینان خاطر به بهره پیغمبرش و بهره مؤمنان کرد (و آرامشی خوش به دل‌هایشان راه داد ، تا در پرتو آن ، طوفان خشم و ناراحتی خویش را فرو نشانند ، و راضی به قضای خدا ، و گوش به فرمان پیشوای خود باشند ، و سر به شورش برندارند) . همچنین خدا ایشان را بر روح ایمان ماندگار کرد و (به حقیقت از هر کس دیگری) سزاوارتر برای روح ایمان و برآورنده آن بودند ، و خدا از هر چیزی آگاه و بر هر کاری توانا است .

توضیحات :

« الْحَمِيَّةَ » : تعصب و جانبداری . سر باز زدن . غیرت . « حَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ » : تعصب ناشی از جهالت و نادانی . جانبداری جاهلانه و بدون دلیل و برهان . غیرت غیرمنطقی و تعصب بیجا . بدل

از (الْحَمِيَّة) است . « كَلِمَةَ التَّقْوَى » : سخن پرهیزگاران . سخني كه با گفتن آن ، انسان خويشتن را از عذاب مي‌رهاند كه سخن توحيد يعني : لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ است . روحيه پرهيزگاري (نگا : تفسير نمونه) . روح ايمان (نگا : مجادله / ۲۲ ، نساء / ۱۷۱ ، همچنين : تفسير الميزان) . « أَحَقَّ » : سزاوارتر و شايسته‌تر . « أَهْلَهَا » : درخور و برازنده آن . مستحق آن .

سوره فتح آيه ۲۷

متن آيه :
لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُؤُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا

ترجمه :

خداوند خواب را راست و درست به پيغمبر خود نشان داده است . به خواست خدا همه شما حتماً در امن و امان و سر تراشیده و مو کوتاه کرده و بدون ترس ، داخل مسجدالحرام خواهد شد ، ولي خداوند چيزهائي را مي‌دانست كه شما نمي‌دانستيد ، و به همين جهت (قبل از فتح مکه) فتح نزديكي (كه صلح حديبيه است) پيش آورد .

توضيحات :

« الرُّؤْيَا » : خواب . مراد خوابي است كه پيغمبر در مدينه ديده بود . و آن اين كه پيغمبر قبل از عزيمت به حديبيه ، در خواب ديد كه او و اصحاب داخل مکه شده‌اند و كعبه را طواف مي‌كنند ، سپس سرها را تراشیده و موها را کوتاه نموده‌اند . « آمِنِينَ » : جمع آمين ، در امن و امان . « مُحَلِّقِينَ » : سرتراشيدگان . « مُقَصِّرِينَ » : مو کوتاه‌کردگان . حاجيان پس از فراغت از انجام مناسك حج ، با تراشيدن موي سر يا کوتاه كردن موي سر ، از احرام بدر مي‌آيند . « مَا » : مراد مصلحت نهفته در صلح حديبيه كه ورود به مکه است . « مِنْ دُونِ ذَلِكَ » : پيش از آن ، يعني قبل از ورود شما به مکه . « فَتْحًا قَرِيبًا » : مراد فتح خيبر ، يا صلح حديبيه ، و يا هردوي آنها است . (نگا : صفة البيان ، لمعاني القرآن) .

سوره فتح آيه ۲۸

متن آيه :
هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا

ترجمه :

خدا است كه پيغمبر خود را همراه با رهنمون و آئين راستين (اسلام به سوي جملگي مردمان) روانه کرده است تا آن را بر همه آئينها پيروز گرداند . كافي است كه خدا گواه (اين چنين سخن و مسأله‌اي) باشد .

توضيحات :

« لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ . . . » : (نگا : توبه / ۳۳ ، صف / ۹) . « كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا » : (نگا : نساء / ۷۹ و ۱۶۶ ، عنكبوت / ۵۲) .

سوره فتح آيه ۲۹

متن آيه :
مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَمِثْلَهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ كَرَرَعٌ أَخْرَجَ شَطَاةَ فَازَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَىٰ عَلَىٰ سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيُغَيِّظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَّ اللَّهُ

الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا

ترجمه :

محمد فرستاده خدا است ، و کسانی که با او هستند در برابر کافران تند و سرسخت ، و نسبت به یکدیگر مهربان و دلسوزند . ایشان را در حال رکوع و سجود می‌بینی . آنان همواره فضل خدای را می‌جویند و رضای او را می‌طلبند . نشانه ایشان بر اثر سجده در پیشانی‌هایشان نمایان است . این ، توصیف آنان در تورات است ، و اما توصیف ایشان در انجیل چنین است که همانند کشتزاری هستند که جوانه‌های (خوشه‌های) خود را بیرون زده ، و آنها را نیرو داده و سخت نموده و بر ساقه‌های خویش راست ایستاده باشد ، بگونه‌ای که بزرگان را به شگفت می‌آورد . (مؤمنان نیز همین گونه‌اند . آنی از حرکت باز نمی‌ایستند ، و همواره جوانه می‌زنند ، و جوانه‌ها پرورش می‌یابند و بارور می‌شوند ، و باغبانان بشریت را بشگفت می‌آورند . این پیشرفت و قوت و قدرت را خدا نصیب مؤمنان می‌کند) تا کافران را به سبب آنان خشمگین کند . خداوند به کسانی از ایشان که ایمان بیاورند و کارهای شایسته بکنند آمرزش و پاداش بزرگی را وعده می‌دهد .

توضیحات :

« أَشِدَّاءُ » : جمع شدید ، تند و سرسخت . قَوِيٌّ و نیرومند . « رُحَمَاءُ » : جمع رحیم ، مهربان و دلسوز . « سِيَمًا » : نشانه . علامت . « شَطَطًا » : جوانه . مراد سنبل و خوشه است . « إِسْتَوَى » : راست ایستاد و پابرجا گردید . « سَوْقًا » : جمع ساق ، تنه . « آازر » : یاری داد . نیرو داد . « إِسْتَعْلَطَ » : سخت و سفت گردید . یعنی خوشه‌های نازک و ضعیف سخت و سفت شد . « الزَّرَاعَ » : جمع زارع ، بزرگان .

سوره حجرات آیه ۱

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقَدَّمُوا بَيْنَ يَدَيْ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

ترجمه :

ای کسانی که ایمان آورده‌اید ! بر خدا و پیغمبرش پیشی مگیرید و پیشدستی نکنید ، و از خدا بترسید و پروا داشته باشید ، چرا که خدا شنوای (گفتارتان ، و) آگاه (از کردارتان) می‌باشد .

توضیحات :

« لَا تَقَدَّمُوا » : پیشی مگیرید . پیشدستی نکنید . بعضی این فعل را لازم و برخی آن را متعدی و مفعولش را محذوف دانسته‌اند ، و مراد این است که هیچ حکمی را بر حکم خدا و پیغمبرش مقدم ندارید . پیش از فهم و دریافت سخن و دستور خدا و رسول درباره حکم چیزی ، سخنی نگوئید . پیش از اخذ فرمان از خدا و پیغمبرش ، عملی را انجام ندهید . در جایی که خدا و پیغمبرش حکمی دارند ، شما حکم نکنید ، یعنی حکمی نکنید مگر به حکم خدا و رسول او ، و باید که همواره این ویژگی در شما باشد که پیرو و گوش فرمان خدا و رسول باشید . « بَيْنَ يَدَيْ » : جلو . حضور . منظور مقام حکمرانی است که مختص به خدا و به رسول خدا - برابر رهنمود و با اجازه خدا - دارد (نگا : نساء / ۶۴) .

سوره حجرات آیه ۲

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَن

تَحْبِطَ أَعْمَالَكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ

ترجمه :

ای کسانی که ایمان آورده‌اید ! صدای خود را از صدای پیغمبر بلندتر نکنید ، و همچنان که با یکدیگر سخن می‌گوئید ، با او به آواز بلند سخن مگوئید ، تا نادانسته اعمالتان بی‌اجر و ضایع نشود .

توضیحات :

« لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ » : صدای خود را فراتر از صدای پیغمبر نبرید . صدای خویش را بلندتر از صدای پیغمبر نکنید . مراد بلند سخن گفتن در محضر پیغمبر در حال حیات ، و بعد از وفات آن حضرت ، در کنار مرقد مبارک او ، و بویژه بهنگام خواندن احادیث نبوی است (نگا : روح‌المعانی) . « لَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ . . . » : این بخش ناظر بدین امر است که طبق معمول با داد و فریاد با آن جناب صحبت نشود ، بلکه متین و آرام و محترمانه او را مخاطب قرار دهند .

سوره حجرات آیه ۳

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ يَغُضُّونَ أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَى لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ

ترجمه :

آنان که صدای خود را نزد پیغمبر خدا پائین نموده و آهسته برمی‌آورند ، کسانی‌اند که خداوند دل‌هایشان را برای پرهیزگاری پاکیزه و ناب داشته است . ایشان آمرزش سترگ و پاداش بزرگی دارند .

توضیحات :

« يَغُضُّونَ » : پائین می‌آورند . آهسته برمی‌آورند . « اِمْتَحَنَ » : در بوته آزمایش آزموده است و پیراسته و پاکیزه کرده است . امتحان خدا نسبت به دل بنده ، آن است که دلش را نشانه انواع محنتها و تکلیفها گردانیده تا صدق ایمانش به واسطه فرمانبرداری و صبر معلوم شود ، و تقوای آن ظاهر گردد ، و از کوره آزمایش ، پاک و بیغش بیرون آید .

سوره حجرات آیه ۴

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ ينادُونَكَ مِنْ وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ

ترجمه :

بی‌گمان کسانی که تو را از بیرون اطاقها فریاد می‌زنند ، اغلب ایشان نمی‌فهمند (که تو چه مقام والایی در پیش خدا داری و باید با تو محترمانه رفتار کنند) .

توضیحات :

« الْحُجُرَاتِ » : جمع حُجْرَة ، اطاقها . مراد اطاقهای همسران پاک پیغمبر است که در کنار مسجد پیغمبر تهیه دیده شده بود . افرادی از بیرون پیغمبر را صدا می‌زدند که بیرون بیا .

سوره حجرات آیه ۵

متن آیه :

وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّى تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

ترجمه :
اگر آنان تأمل کنند تا تو بیرون بیائی و به پیش ایشان روی ، برای آنان بهتر خواهد بود . خداوند آمرزگار و مهربان است .

توضیحات :
« وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ » : این بخش به مرتکبان چنین اعمالی نوید می‌دهد که اگر توبه کنند مشمول مرحمت و مغفرت خدا واقع می‌شوند .

سوره حجرات آیه ۶

متن آیه :
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا أَن تُصِيبُوا قَوْمًا يَجَاهَلَةٌ فَتُصِخُوا عَلَى مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ

ترجمه :
ای کسانی که ایمان آورده‌اید ! اگر شخص فاسقی خبری را به شما رسانید درباره آن تحقیق کنید ، مبادا به گروهی - بدون آگاهی (از حال و احوالشان و شناخت راستین ایشان -) آسیب برسانید ، و از کرده خود پشیمان شوید .

توضیحات :
« فَاسِقٌ » : کافر (نگا : نور / ۵۵) . منافق (نگا : توبه / ۶۷) . کسی که متجاوز از حدود شریعت بوده و برابر قرآن عمل نکند (نگا : مائده / ۴۷) . در اینجا مراد کسی است که مجهول‌العداله بوده و صداقت او محرز نباشد . « يَجَاهَلَةٌ » : از روی نادانی . به خاطر بی‌خبری و عدم آگاهی .

سوره حجرات آیه ۷

متن آیه :
وَاعْلَمُوا أَن فِيكُمْ رَسُولَ اللَّهِ لَوْ يُطِيعُكُمْ فِي كَثِيرٍ مِّنَ الْأَمْرِ لَعَنِتُّمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ حَبَّبَ إِلَيْكُمُ الْإِيمَانَ وَزَيَّنَهُ فِي قُلُوبِكُمْ وَكَرَّهَ إِلَيْكُمُ الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ أُولَئِكَ هُمُ الرَّاشِدُونَ

ترجمه :
بدانید که پیغمبر خدا در میان شما است (قدر او را بدانید و بدو احترام بگذارید) . هرگاه در بسیاری از کارها از شما اطاعت کند ، به مشقت خواهید افتاد . اما خداوند ایمان را در نظرتان گرامی داشته است و آن را در دل‌هایتان آراسته است ، و کفر و نافرمانی و گناه را در نظرتان زشت و ناپسند جلوه داده است ، فقط آنان (که دارای این صفات هستند ، یعنی ایمان در نظرشان محبوب و مزین ، و کفر و فسق و عصیان در نظرشان منفور و مطرود است) راهیابند و بس .

توضیحات :
« لَعَنِتُّمْ » : قطعاً به مشقت می‌افتید . هلاک و نابود می‌گردید (نگا : آل‌عمران / ۱۱۸ ، توبه / ۱۲۸) ، « حَبَّبَ » : گرامی و دوست‌داشتنی کرده است . « كَرَّهَ » : زشت و ناپسند کرده است . « الْفُسُوقَ » : نافرمانی . خروج از حدود شریعت خدا . « الْعِصْيَانَ » : سرکشی . مخالفت با اوامر خدا . « أُولَئِكَ » : آنان که مجمع این صفات و فضائلند . یعنی عاشقان ایمان و دوستداران فرمان یزدان ، و بیزاران از کفر و فسق و عصیان .

سوره حجات آیه ۸

متن آیه :
فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَنِعْمَةً وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

ترجمه :

این ، لطف و نعمتی از سوی خدا است (که بدانان ارزانی داشته است) و خداوند دارای آگاهی فراوان و فرزاندگی بیشمار است (و می‌داند چه کسی شایسته هدایت ، و بایسته مرحمت و نعمت است) .

توضیحات :

« فَضْلًا » : مفعول مطلق برای فعل مقدری ، یا مفعول له است .

سوره حجات آیه ۹

متن آیه :
وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَى فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّى تَفِيءَ إِلَى أَمْرِ اللَّهِ فَإِنَّ فَاءَ مَا لَفَّحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

ترجمه :

هرگاه دو گروه از مؤمنان با هم به جنگ پرداختند ، در میان آنان صلح برقرار سازید . اگر یکی از آنان در حق دیگری ستم کند و تعدی ورزد (و صلح را پذیرا نشود) ، با آن دسته‌ای که ستم می‌کند و تعدی می‌ورزد بجنگید تا زمانی که به سوی اطاعت از فرمان خدا برمی‌گردد و حکم او را پذیرا می‌شود . هرگاه بازگشت و فرمان خدا را پذیرا شد ، در میان ایشان دادگرانه صلح برقرار سازید و (در اجرای مواد و انجام شرائط آن) عدالت بکار برید ، چرا که خدا عادلان را دوست دارد .

توضیحات :

« اقْتَتَلُوا . . . بَيْنَهُمَا » : ذکر فعل به صورت جمع با توجه به معنی (طَائِفَتَانِ) و ذکر ضمیر به صورت مثنی با توجه به لفظ آن است . « بَغَتْ » : در طغیان از حد گذشت (نگا : المصحف المیسر) . تعدی و تجاوز کرد . برتری‌جویی کرد . ستمگری نمود . « تَفِيءَ » : برمی‌گردد . بازگشت می‌کند (نگا : بقره / ۲۲۶) . « أَقْسِطُوا » : دادگری کنید . مراد دادگری در پیاده کردن شرائط و مواد صلح در همه احوال و اعمال است .

سوره حجات آیه ۱۰

متن آیه :
إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

ترجمه :

فقط مؤمنان برادران همدیگرند ، پس میان برادران خود صلح و صفا برقرار کنید ، و از خدا ترس و پروا داشته باشید ، تا به شما رحم شود .

توضیحات :

« إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ » : فقط مؤمنان برادران یکدیگرند .

سوره حجات آیه ۱۱

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِّن قَوْمٍ عَسَىٰ أَن يَكُونُوا خَيْرًا مِّنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِّن نِّسَاءٍ عَسَىٰ أَن يَكُنَّ خَيْرًا مِّنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِاللِّقَابِ بئسَ الْأِسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَن لَّمْ يَتُبْ فَأُولَئِكَ هُم الظَّالِمُونَ

ترجمه :

ای کسانی که ایمان آورده‌اید ! نباید گروهی از مردان شما گروه دیگری را استهزاء کنند ، شاید آنان بهتر از اینان باشند ، و نباید زنانی زنان دیگری را استهزاء کنند ، زیرا چه بسا آنان از اینان خوبتر باشند ، و همدیگر را طعنه زنید و مورد عیبجویی قرار ندهید ، و یکدیگر را با القاب زشت و ناپسند مخوانید و منامید . (برای مسلمان) چه بد است ، بعد از ایمان آوردن ، سخنان ناگوار و گناه‌آلود (دال بر تمسخر ، و طعنه زدن و عیبجویی کردن ، و به القاب بد خواندن) گفتن و بر زبان راندن ! کسانی که (از چنین اعمالی و اقوالی) دست برندارند و توبه نکنند ، ایشان ستمگرند (و با سخنان نیشدار ، و با خرده‌گیریها ، و ملقب گرداندن مردم به القاب زشت و توهین‌آمیز ، به دیگران ظلم می‌کنند) .

توضیحات :

« لَا يَسْخَرُ » : مسخره نکند . مورد استهزاء قرار ندهد . « لَا تَلْمِزُوا » : طعنه زنید . عیبجویی نکنید (نگا : توبه / ۵۸ و ۷۹) . « لَا تَنَابَزُوا » : ملقب به القاب قبیح و ناپسند مکند . ذکر (القاب) بعد از چنین فعلی ، برای تأکید است ؛ همان گونه که واژه (جَنَاحِيَه) در (انعام / ۳۸) چنین است . « الْأِسْمُ » : نام . یاد کردن (نگا : قاسمی) . صفت (نگا : المصحف المیسر) . « الْفُسُوقُ » : (نگا : بقره / ۱۹۷ و ۲۸۲ ، حجات / ۷) . « يَنْسِ الْأِسْمَ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ » : چه بد است کسی را فاسق یا کافر نامید و او مؤمن باشد . برای مسلمانان چه بد است ، بعد از ایمان آوردن ، از یکدیگر به بدی یاد کنند ، و بجای ذکر خیر ، ذکر شر کنند .

سوره حجات آیه ۱۲

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبَ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ

ترجمه :

ای کسانی که ایمان آورده‌اید ! از بسیاری از گمانها بپرهیزید ، که برخی از گمانها گناه است ، و جاسوسی و پرده‌دري نکنید ، و یکی از دیگری غیبت ننماید ؛ آیا هیچ يك از شما دوست دارد که گوشت برادر مرده خود را بخورد ؟ به یقین همه شما از مرده‌خواری بدتان می‌آید (و از آن بپزاید ، غیبت نیز چنین است و از آن بپرهیزید و) از خدا پروا کنید ، بی‌گمان خداوند بس توبه‌پذیر و مهربان است .

توضیحات :

« كَثِيرًا » : مفعول به است . « مِنَ الظَّنِّ » : صفت (کثیراً) است . « لَا تَجَسَّسُوا » : عیبجویی نکنید . در پی کشف اسرار و معایب مردم نباشید . « مَيْتًا » : حال (لَحْمٍ) یا (إِخ) است . « لَا يَغْتَبُ » . . . مَيْتًا » : غیبت پرده‌دري است و مرده‌خواری و لاشه‌دري . « فَكَرِهْتُمُوهُ » : جواب شرط (إن) شرطیه است که هم خودش و هم (قَدْ) و هم فعل آن محذوف است . تقدیر چنین است : « إِنَّ عَرَضَ ذَلِكَ فَكَرِهْتُمُوهُ » .

سوره حجات آیه ۱۳

متن آیه :
يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

ترجمه :

ای مردمان ! ما شما را از مرد و زنی (به نام آدم و حواء) آفریده‌ایم ، و شما را تیره تیره و قبیله قبیله نموده‌ایم تا همدیگر را بشناسید (و هر کسی با تفاوت و ویژگی خاص درونی و بیرونی از دیگری مشخص شود ، و در پیکره جامعه انسانی نقشی جداگانه داشته باشد) . بی‌گمان گرامی‌ترین شما در نزد خدا متقی‌ترین شما است . خداوند مسلماً آگاه و باخبر (از پندار و کردار و گفتار شما ، و از حال همه کس و همه چیز) است .

توضیحات :

« ذَكَرٌ وَأُنْثَىٰ » : یک نر و یک ماده . مراد آدم و حواء است . « شُعُوبًا » : جمع شَعَبٌ ، تیره‌ها و ملت‌ها . جمع عظیمی از مردم که دارای اصل واحدی بوده و قبیله‌ها از آن منشعب می‌گردد . « لِتَعَارَفُوا » : تا یکدیگر را بشناسید و از هم جدا کنید . اشاره به این است که تفاوت‌های بیرونی و درونی انسان‌ها سبب شناسایی آنان است و اگر همه یکسان و شبیه همدیگر باشند ، زندگی اجتماعی مردمان مختل و ناممکن می‌گردد .

سوره حجات آیه ۱۴

متن آیه :
قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ وَإِنْ تُطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَا يَلِتْكُمْ مِنْ أَعْمَالِكُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

عرب‌های بادیه‌نشین می‌گویند : ایمان آورده‌ایم . بگو : شما ایمان نیاورده‌اید ، بلکه بگوئید : تسلیم (ظاهری رسالت تو) شده‌ایم . چرا که ایمان هنوز به دل‌هایتان راه نیافته است (و نور ایمان سراچه قلبتان را روشن نکرده است) . اگر از خدا و پیغمبرش فرمانبرداری کنید ، خدا از (پاداش) کارهایتان چیزی نمی‌کاهد . بی‌گمان خداوند آمرزگار و مهربان است .

توضیحات :

« الْأَعْرَابُ » : عرب‌های بادیه‌نشین (نگا : توبه / ۹۰) . « أَسْلَمْنَا » : مسلمان شده‌ایم . ظاهراً منقاد و تسلیم رسالت تو شده‌ایم . « لَا يَلِتْكُمْ » : از شما نمی‌کاهیم . کم به شما نمی‌دهیم . (از لات ، یلیت) است . مهموزالفاء این فعل نیز به همین معنی است (نگا : طور / ۲۱) .

سوره حجات آیه ۱۵

متن آیه :
إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ

ترجمه :

مؤمنان (واقعی) تنها کسانی‌اند که به خدا و پیغمبرش ایمان آورده‌اند ، سپس هرگز شک و تردیدی به خود راه نداده‌اند ، و با مال و جان خویش در راه خدا به تلاش ایستاده‌اند و به جهاد

برخاسته‌اند . آنان (بلي آنان ، در ايمان خود) درست و راستگويند .

توضیحات :

« لَمْ يَرْتَابُوا » : شك و تردید ننموده‌اند . گمان و دودلي به دل راه نداده‌اند .

سوره حجرات آیه ۱۶

متن آیه :

قُلْ اتَّعْلَمُونَ اللَّهَ يَدِينُكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَاللَّهُ يَكُلُّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

ترجمه :

بگو : آیا شما خدا را از ايمان خود باخبر مي‌سازيد ، در حالي که خدا از تمام چیزهائي که در آسمانها و زمين است باخبر است ؟ ! و خدا از همه چیز دقیقاً آگاه است .

توضیحات :

« اتَّعْلَمُونَ » : آیا یاد مي‌دهيد ؟ « وَاللَّهُ يَعْلَمُ » : حرف واو حالیه است .

سوره حجرات آیه ۱۷

متن آیه :

يَمْنُونَ عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا قُلْ لَا تَمْنُوا عَلَيَّ إِسْلَامَكُمْ بَلِ اللَّهُ يَمْنُ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَاكُمْ لِلْإِيمَانِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

ترجمه :

آنان بر تو منت مي‌گذارند که اسلام آورده‌اند ! بگو : يا اسلام خود بر من منت مگذاريد ، بلکه خدا بر شما منت مي‌گذارد که شما را به سوي ايمان آوردن رهنمود کرده است ، اگر (در ادعای ايمان) راست و درست هستيد .

توضیحات :

« أَنْ أَسْلَمُوا » : از اين که اسلام آورده‌اند . « إِسْلَامَكُمْ » : اسلام مفعول به (لَا تَمْنُوا) و يا منصوب به نزع خافض است و اصل آن چنین است : يا اسلاميکم . « إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ » : جواب شرط محذوف است و ماقبل آن ، دال بر آن است .

سوره حجرات آیه ۱۸

متن آیه :

إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ يَمَا تَعْمَلُونَ

ترجمه :

خداوند رازها و نهانيهای آسمانها و زمين را مي‌داند ، و او مي‌بيند آنچه را که انجام مي‌دهيد .

توضیحات :

« غَيْبَ » : (نگا : انعام / ۵۰ ، اعراف / ۱۸۸ ، هود / ۳۱ ، نمل / ۶۵) .

سوره ق آیه ۱

متن آیه :
ق وَالْقُرْآنِ الْمَجِيدِ

ترجمه :
قاف . سوگند به قرآن مجید (تو فرستاده خدائی !)

توضیحات :
« ق » : از حروف مقطعه است (نگا : بقره / ۱) . « الْمَجِيدِ » : بزرگوar . مراد کثیرالفوائد ، و دارای ظاهری آراسته و محتوایی ارزشمند ، و دستورهائی عالی ، و برنامه‌هائی آموزنده و حیات‌بخش است . « وَالْقُرْآنِ الْمَجِيدِ » : مقسوم‌له یا جواب قسم (إِنَّكَ رَسُولَ اللَّهِ) محذوف است .

سوره ق آیه ۲

متن آیه :
بَلْ عَجِبُوا أَنْ جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ فَقَالَ الْكَافِرُونَ هَذَا شَيْءٌ عَجِيبٌ

ترجمه :
(اهل مکه نه‌تنها ایمان نیاورده‌اند) بلکه آنان در شگفت هم هستند از این که پیغمبر بیم‌دهنده‌ای از خودشان به سویشان بیاید . این است که کافران می‌گویند : این ، چیز شگفتی است (که کسی بیاید و بگوید : دوباره زنده می‌شوید ، و حساب و کتابی ، و بهشت و دوزخی در میان است) .

توضیحات :
« أَنْ جَاءَهُمْ . . . » : از این که به سوی ایشان آمده است .

سوره ق آیه ۳

متن آیه :
أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْجِعُوا الْوَعْدَ بَعِيدًا

ترجمه :
آیا هنگامی که ما مردیم و خاک شدیم (دوباره به زندگی برمی‌گردیم ؟ !) چنین بازگشتی بعید (و دور از عقل) است .

توضیحات :
« إِذَا . . . » : جواب آن محذوف است ، و از جمله بعد فهمیده می‌شود ، و در تقدیر چنین است :
أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْجِعُوا الْوَعْدَ بَعِيدًا ، نُرْجِعُ وَنُرَدُّ حَيًّا . « رَجِعَ » : بازگشت . بازگرداندن (نگا : طارق / ۸) .

سوره ق آیه ۴

متن آیه :
قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْأَرْضُ مِنْهُمْ وَعِندَنَا كِتَابٌ حَفِيظٌ

ترجمه :
ما می‌دانیم (بعد از این که مردند) زمین چه اندازه از (پیکر) آنان را (می‌خورد و) می‌کاهد ، و نزد ما کتابی است (به نام لوح محفوظ که همه چیز را) دقیقاً حساب می‌کند .

توضیحات :

« كِتَابٌ » : مراد لوح محفوظ است (نگا : انعام / ۵۹ ، یس / ۱۲) . « حَفِیْطٌ » : صیغه مبالغه است و به معنی بسیار نگاهدارنده تفصیلات و دقائق هر چیزی است (نگا : هود / ۵۷) و یا این که فَعِیلٌ به معنی فاعِلٌ ، یعنی حافیظ است (نگا : انعام / ۱۰۴) . یا فَعِیلٌ به معنی مَفْعولٌ ، یعنی محفوظ از خطر اشتباه و بدور از دسترس است (نگا : بروج / ۲۲) .

سوره ق آیه ۵

متن آیه :

بَلْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ فَهُمْ فِي أَمْرٍ مَّرِیْجٍ

ترجمه :

بلکه آنان (درباره حق و حقیقتی که پیغمبر برای ایشان آورده است نمی‌اندیشند و) حق و حقیقت همین که بدیشان برسد فوراً دروغش می‌نامند و تکذیبش می‌کنند . اصلاً آنان دارای حال پریشان و کارناسامانی هستند .

توضیحات :

« الْحَقِّ » : قرآن که حق و حقیقت محض است (نگا : یونس / ۱۰۸) . دین حق که اسلام است (نگا : توبه / ۳۳ ، فتح / ۲۸) . « لَمَّا » : همین که . زمانی که . « أَمْرٍ » : شأن و حال (نگا : نحل / ۷۷ ، مائده / ۵۲ ، محمد / ۲۱) . کار و بار (نگا : بقره / ۲۱۰ ، آل‌عمران / ۱۰۹ و ۱۸۶) . « مَرِیْجٍ » : مختلط و مضطرب . آمیخته و آشفته . « فِي أَمْرٍ مَّرِیْجٍ » : دارای حال آشفته و کار پریشانی هستند . یعنی گاهی پیغمبر را ساحر ، گاهی شاعر ، وقتی مجنون ، وقتی کاهن ، و . . می‌نامند و بر یک حال نمی‌مانند .

سوره ق آیه ۶

متن آیه :

أَقْلَمَ يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ

ترجمه :

آیا آنان (تاکنون سر بلند نکرده‌اند و) به آسمان ننگریسته‌اند که ما چگونه آن را بنا کرده‌ایم و آراسته‌ایم و هیچ گونه خلل و شکافی در آن نیست ؟

توضیحات :

« زَيَّنَّاهَا » : آن را با ستارگان زینت داده‌ایم (نگا : صافات / ۶ ، ملك / ۵) . « فُرُوجٍ » : شقوق . درزها و شکافها . مراد خلل و ناموزونی است .

سوره ق آیه ۷

متن آیه :

وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِیْجٍ

ترجمه :

و زمین را گسترانیده‌ایم ، و در آن کوههای محکم و پابرجائی را فرو افکنده‌ایم ، و از هر نوع گیاه بهجت‌انگیز و مسرت‌بخش در آن رویانده‌ایم .

توضیحات :
« مَدَّنَاهَا » : گسترانیده‌ایم . گسترش داده‌ایم (نگا : حجر / ۱۹) . « زَوْجٌ بَهِيحٌ » : نوع و صنف و جفت مسرت‌بخش و بهجت‌انگیز . (نگا : حج / ۵) .

سوره ق آیه ۸

متن آیه :
تَبْصِرَةً وَذِكْرَى لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ

ترجمه :
(همه اینها را آفریده‌ایم) به منظور بینش و بیداری بخشیدن به جملگی بندگان توبه‌کار (ی که بخواهند به سوی آفریدگارشان برگردند) .

توضیحات :

« تَبْصِرَةً » : بینا کردن . بینش بخشیدن . مفعول‌له یا مفعول مطلق است . « ذِكْرَى » : بیدار کردن . یادآور شدن . یاد کردن (نگا : انعام / ۶۸ و ۶۹ و ۹۰) . « مُنِيبٍ » : توبه‌کار . برگردنده (نگا : هود / ۷۵ ، سبأ / ۹ ، زمر / ۸) .

سوره ق آیه ۹

متن آیه :
وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُّبَارَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَحَبَّ الْحَصِيدِ

ترجمه :
و از آسمان آب پربرکتی را بارانده‌ایم ، و بدان باغها رویانده‌ایم ، و دانه‌های کشتزارهایی را برآورده‌ایم که درو می‌گردد .

توضیحات :

« نَزَّلْنَا . . . » : (نگا : بقره / ۲۲ و ۱۶۴ ، انفال / ۱۱) . « الْحَصِيدِ » : درو شده . « حَبَّ الْحَصِيدِ » : دانه‌های کشتزارهایی که درویده می‌شوند .

سوره ق آیه ۱۰

متن آیه :
وَالنَّخْلَ بَاسِقَاتٍ لِّهَا طَلْعٌ نَّضِيدٌ

ترجمه :
و درختان خرماي بلندي را که داراي شکوفه‌هاي متراکم و چین‌چین هستند .

توضیحات :

« بَاسِقَاتٍ » : طولانی و دراز . بلندبالا و سرکشیده . حال است . « طَلْعٌ » : (نگا : انعام / ۹۹ ، شعراء / ۱۴۸ ، صافات / ۶۵) . « نَضِيدٌ » : چین‌چین چیده شده . در کنار هم مرتب و منظم قرار گرفته . فعیل به معنی مفعول است (نگا : هود / ۸۲ ، واقعه / ۲۹) .

سوره ق آیه ۱۱

متن آیه :
رِزْقًا لِلْعِبَادِ وَأَحْيَيْنَا بِهِ بَلْدَةً مَّيْتًا كَذَلِكَ الْخُرُوجُ

ترجمه :

(همه اینها) به منظور بخشیدن روزی به بندگان است . ما به وسیله آب باران ، سرزمین مرده را زنده گردانده‌ایم . (آری ! زنده شدن مردگان ، و) از گورها سربرآوردن آنان نیز همین گونه است .

توضیحات :

« رزقاً » : مفعول به فعل محذوف و یا مفعول له است ، و یا حال و به معنی اسم مفعول ، یعنی مرزوق است . « بَلَدَةً » : سرزمین . ناحیه . « الْخُرُوجُ » : بیرون آمدن از گورها در روز قیامت .

سوره ق آیه ۱۲

متن آیه :

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَأَصْحَابُ الرَّسِّ وَثَمُودُ

ترجمه :

پیش از اینان ، قوم نوح ، و اصحاب الرِّسِّ ، و قوم ثمود (پیغمبران را) تکذیب کرده‌اند .

توضیحات :

« أَصْحَابُ الرَّسِّ » : همان اصحاب اخدود مذکور در (بروج / ۴) است که در سرزمین یمن زندگی می‌کردند .

سوره ق آیه ۱۳

متن آیه :

وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ وَإِخْوَانُ لُوطٍ

ترجمه :

و همچنین قوم عاد و فرعون و قوم لوط .

توضیحات :

« إِخْوَانُ لُوطٍ » : قوم لوط (نگا : اعراف / ۶۵ و ۷۳ و ۸۵ ، هود / ۵۰ و ۶۱ و ۸۴) .

سوره ق آیه ۱۴

متن آیه :

وَأَصْحَابُ الْأَيْكَةِ وَقَوْمُ تُبَّعٍ كُلٌّ كَذَّبَ الرُّسُلَ فَحَقَّ وَعِيدِ

ترجمه :

و اصحاب آیکه ، و قوم تُبَّع ، هر يك از آنان ، فرستادگان الهی را تکذیب کردند و وعده عذاب من درباره ایشان تحقق یافت .

توضیحات :

« أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ » : قوم شعیب هستند (نگا : حجر / ۷۸ ، شعراء / ۱۷۶ و ۱۷۷) . « قَوْمُ تُبَّعٍ » : گروهی از مردم یمن که پیرو پادشاه خوبی به نام تبَع الجَمیري بودند . (نگا : دخان / ۳۷) .

سوره ق آیه ۱۵

متن آیه :

أَفَعَيْنَا بِالْخَلْقِ الْأَوَّلِ بَلْ هُمْ فِي لَبْسٍ مِّنْ خَلْقٍ جَدِيدٍ

ترجمه :

آیا ما از آفرینش نخستین ، درمانده و ناتوان بوده‌ایم (که قادر بر آفرینش دوم ، یعنی رستاخیز نباشیم ؟ ! آنان در آفرینش نخستین تردید ندارند ؛ زیرا خالق انسانها را خدا می‌دانند .) ولی ایشان درباره آفرینش مجدد (بعد از مرگ ، یعنی رستاخیز مردگان) تردید دارند !

توضیحات :

« أَفَعَيْنَا » : آیا ناتوان و درمانده بوده‌ایم ؟ (نگا : احقاف / ۳۳) . « بِالْخَلْقِ الْأَوَّلِ » : در آفرینش نخستین . یعنی آفرینش آسمانها و زمین و همه موجودات دیگر در آغاز . « لَبْسٍ » : شك و تردید . مراد سرگشتگی حاصل از عدم اندیشه و بررسی مسائل و ادله و براهین دال بر قدرت نامحدود و بی‌پایان خدا است . کسی که معتقد باشد که خدا انسانها را از خاک آفریده است ، چرا باید در آفرینش مجدد انسانها از خاک متردد باشد . « خَلْقٍ جَدِيدٍ » : مراد آفرینش دوباره و رستاخیز مردگان است .

سوره ق آیه ۱۶

متن آیه :

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعَلْمَا تَوْسُوسُ يَهْ نَفْسُهُ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ

ترجمه :

ما انسان را آفریده‌ایم و می‌دانیم که به خاطرش چه می‌گذرد و چه اندیشه‌ای در سر دارد ، و ما از شاه‌رگ کردن بدو نزدیک‌تریم .

توضیحات :

« تَوْسُوسُ يَهْ نَفْسُهُ » : ضمیر (ه) اگر به انسان برگردد ، معنی چنین است : چیزهایی که نفس بدو می‌گوید . اگر به (ما) برگردد ، معنی بدین شکل است : خواسته‌های دل و اندیشه‌های مغز . « حَبْلِ الْوَرِيدِ » : شاه‌رگ کردن . اضافه (حبل) به (الوری) بیانیه است . یعنی رشته‌ای که ورید نام دارد . وریدها دو رگ هستند که در دو طرف گردن قرار دارند و به دو استخوان پشت گوش متصلند و با قطع هر یک انسان می‌میرد (نگا : المصحف المیسر) . « نَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ . . . » : قرب خدا قرب علمی است ؛ نه مکانی .

سوره ق آیه ۱۷

متن آیه :

إِذْ يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِّيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَعِيدٌ

ترجمه :

بدانگاه که دو فرشته‌ای که در سمت راست و در طرف چپ انسان نشسته‌اند و اعمال او را دریافت می‌دارند (ما از همه چیز و همه کس - حتی از این دو فرشته - به او نزدیک‌تریم) .

توضیحات :

« إِذْ » : معمول واژه اقرب است ، یا مفعول به فعل محذوف (أُذْكَرُ) . « يَتَلَقَّى » : دریافت می‌دارند . « الْمُتَلَقِّيَانِ » : دو دریافت‌کننده . مراد دو فرشته‌ای است که همراه هر انسانی بوده ، یکی در طرف راست مأمور ثبت و ضبط اعمال نیک است ، و دیگری در طرف چپ مأمور ثبت و ضبط اعمال بد است . « قَعِيدٌ » : نشسته . همدم . فعیل به معنی فاعل ، یعنی قَعِيد به معنی قَاعِد

، مثل جَلِيس به معني جالس است ، و يا اين كه فَعِيل به معني مُفَاعِل ، يعني قَعِيد به معني مُقَاعِد است . مثل جَلِيس به معني مُجَالِيس يا نَدِيم به معني مُنَادِم . مبتدای مؤخر است . « عَن الْيَمِينِ وَ عَن الشِّمَالِ قَعِيدٌ » : در اصل عَن الْيَمِينِ قَعِيدٌ وَ عَن الشِّمَالِ قَعِيدٌ است که به قرينه (قَعِيد) اول حذف شده است .

سوره ق آیه ۱۸

متن آیه :

مَا يَلْفُطُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ

ترجمه :

انسان هیچ سخني را بر زبان نمي‌راند مگر اين که فرشته‌اي ، مراقب و آماده (براي دريافت و نگارش) آن سخن است .

توضیحات :

« مَا يَلْفُطُ » : نمي‌اندازد . به بيرون پرت نمي‌کند . مراد از انداختن و پرت کردن ، گفتن است . « لَدَيْهِ » : در کنار آن . نِزْدِ او . ضمير (ه) به قَوْلِ برمي‌گردد . اين احتمال نيز وجود دارد که به گوينده بازگردد . « رَقِيبٌ » : مراقب و مواظب . « عَتِيدٌ » : مهياي انجام مأموريت و آماده انجام کار . در اینجا مراد آماده براي دريافتن و نوشتن است .

سوره ق آیه ۱۹

متن آیه :

وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ

ترجمه :

سکرات مرگ (سرانجام فرا مي‌رسد و) واقعيت را بهمراه مي‌آورد (و دريچه قيامت را به رويتان باز مي‌کند ، و حوادث و صحنه‌هاي دنياي جديد را کم و بيش نشانتان خواهد داد . بدین هنگام انسان را فریاد مي‌زنند که) اين همان چيزي است که از آن کناره مي‌گرفتي و مي‌گریختي .

توضیحات :

« سَكْرَةُ الْمَوْتِ » : مستي و منگي مرگ . مراد بيهوشیها و سختیهاي است که به هنگام وداع با اين جهان به انسان دست مي‌دهد . چرا که در اين لحظه بي‌ثباتي و ناچيزي جهان را با چشم خود مي‌بيند و جهان بقا را دورادور مي‌نگرد و وحشتني عظيم سرتاپاي او را فرا مي‌گيرد و حالتي شبيه به مستي پيدا مي‌کند . « جَاءَتْ . . . بِالْحَقِّ » : به راستي فرا مي‌رسد . واقعيت را مي‌آورد و نشان مي‌دهد . « كُنْتَ . . . تَحِيدُ » : کناره‌گيري مي‌کردي . مي‌گریختي .

سوره ق آیه ۲۰

متن آیه :

وَنفِخَ فِي الصُّورِ ذَلِكَ يَوْمُ الْوَعِيدِ

ترجمه :

(سرانجام براي دومين بار) در صور دمیده مي‌شود . آن (روز) روز (تحقق و پياده شدن) بيم‌دادنها (ي الهي به کافران) است .

توضیحات :

« نُفِخَ فِي الصُّورِ » : مراد نفخه دوم است (نگا : زمر / ۶۸) . « يَوْمُ الْوَعِيدِ » : روز تحقق بيمدادنهاي الهي است . يعني وقوع آن چيزهائي است كه در جهان كافران از آنها بيم داده مي‌شدند .

سوره ق آيه ۲۱

متن آيه :
وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ

ترجمه :

در آن روز هر انساني (اعم از نيكوكار و بدكار ، به ميدان محشر) مي‌آيد همراه با راهنمائي (كه او را رهبري و رهنمود مي‌كند) و همراه با گواهي (كه بر پندار و گفناز و كردار او شهادت مي‌دهد) .

توضيحات :

« سَائِقٌ » : راننده و سوق‌دهنده . مراد فرشته‌اي است كه او را به سوي جاياگاه محشر مي‌برد و رهنمون او مي‌شود (نگا : روح‌المعاني) . « شَهِيدٌ » : گواه . شاهد . مراد فرشته‌اي است كه بر اعمال او گواهي مي‌دهد (نگا : روح‌المعاني) . البته جز اين فرشته ، شاهدان ديگري از قبيل : فرشتگان موكل ، پيغمبران ، اندامهاي بدن ، نامه‌هاي اعمال وجود دارند (نگا : نساء / ۴۱ ، فصلت / ۲۰ و ۲۱ ، نور / ۲۴ ، جاثيه / ۲۹) . كه به شيوه‌هاي مختلف گواهي مي‌دهند ، ليكن در مضمون و محتوي با همدیگر هم‌آوا و هم‌صدا هستند (نگا : التفسير القرآني للقرآن) .

سوره ق آيه ۲۲

متن آيه :
لَقَدْ كُنْتُمْ فِي غَفْلَةٍ مِّنْ هَذَا فَكَشَفْنَا عَنْكُمْ غِطَاءَكُمُ الْيَوْمَ حَدِيدٌ

ترجمه :

(سپس به انسان بي‌باور خطاب مي‌شود :) تو از اين (دادگاه بزرگ و چيزهائي كه مي‌بينی و خواهی دید) غافل بودی ، و ما پرده از جلو چشمان تو به کنار زده‌ايم و امروز چشمانت كاملاً تيزبين شده‌اند .

توضيحات :

« غِطَاءٌ » : پوشش . پرده . مراد پرده‌هاي جهان مادي و علائق دنيوي است كه انسان را از دیدن حقائق بازمي‌دارند . « حَدِيدٌ » : تيزبين و قوي .

سوره ق آيه ۲۳

متن آيه :
وَقَالَ قَرِينُهُ هَذَا مَا لَدَيَّ عَتِيدٌ

ترجمه :

فرشته همدم او مي‌گويد ، اينها چيزهائي است كه در پيش من آماده است (و من آنها را ثبت و ضبط کرده‌ام . پروردگارا ! خود دانی كه برابر اينها در حق او چكار مي‌كنی) .

توضيحات :

« قَرِينُهُ » : همدم او . مراد فرشته موكل مذکور در آيه ۱۸ است . برخي هم گفته‌اند ، مراد

اهریمن و اهریمنان مذکور در (زخرف / ۳۶ ، فصلت / ۲۵) است ! لیکن مقبول به نظر نمی‌رسد در آن روز شیاطین جرأت بکنند به خود بنازند و بگویند : ما این را گمراه و از راه بدر کرده‌ایم . چرا که شیاطین در آن روز منکر کارهای خود می‌گردند (نگا : آیه ۲۷) . « هذا » : مراد پرونده اعمال است که توسط فرشته موکل ثبت و ضبط و فراهم آمده است .

سوره ق آیه ۲۴

متن آیه :

أَلْقِيَا فِي جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ

ترجمه :

(خدا به دو فرشته مأمور ثبت و ضبط اعمال دستور می‌دهد :) هر کافر سرکش و کینه‌توزی را به دوزخ بیندازید !

توضیحات :

« أَلْقِيَا » : پرت کنید و بیندازید . مخاطب دو فرشته ثبت و ضبط اعمال و یا دو فرشته راهنما و گواه است . « عَنِيدٍ » : سرکش . کینه‌توز .

سوره ق آیه ۲۵

متن آیه :

مَنَاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ مُّرِيبٍ

ترجمه :

آن کسی را که سخت از انجام کارهای نیک دست بازداشته (و دیگران را) نیز از انجام خوبیها بازداشته است ، و متجاوز (از حدود احکام الهی) و متعدی (به حقوق دیگران) بوده است ، و (در دین خود) شك داشته است و (دیگران را نیز راجع به دین) به شك انداخته است و بدبین کرده است .

توضیحات :

« مَنَاعٍ » : کسی که خویشتن را از انجام خوبیها بدور داشته است ، و یا مانع دیگران از انجام خوبیها بوده است . « مُعْتَدٍ » : تجاوزپیشه . کسی که از قوانین آسمانی سرپیچی کند و از حدود مقررات بگذرد ، و یا به حقوق دیگران تجاوز کند . « مُرِيبٍ » : متردد . شك‌انداز . از مصدر (إِرَابَةٌ) که به صورت لازم و متعدی آمده است (نگا : هود / ۶۲ و ۱۱۰ ، ابراهیم / ۹ ، سبأ / ۵۴) .

سوره ق آیه ۲۶

متن آیه :

الَّذِي جَعَلَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَأَلْقِيَاهُ فِي الْعَذَابِ الشَّدِيدِ

ترجمه :

آن کسی که با خدا ، معبود دیگری را برگزیده است . پس او را به عذاب سخت (دوزخ) بیندازید .

توضیحات :

« أَلْقِيَا » : تکرار این واژه برای تأکید مطلب است .

سوره ق آیه ۲۷

متن آیه :
قَالَ قَرِينُهُ رَبَّنَا مَا أَطْعَمْتَهُ وَلَكِنْ كَانَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ

ترجمه :
(شیطانی که در دنیا پیوسته) همدم او (بوده است) می‌گوید : پروردگارا ! من او را به طغیان و سرکشی (از فرمان یزدان) وا نداشته‌ام ، بلکه او خود در گمراهی ژرف (و دور از ساحل نجاتی) بوده است .

توضیحات :
« قَرِينُهُ » : اهریمن همدم و همراه او در دنیا که پیوسته وی را به گمراهی و بدکرداری می‌خوانده است (نگا : زخرف / ۳۶ ، فصلت / ۲۵) . « مَا أَطْعَمْتَهُ » : او را به سرکشی و تجاوز وا نداشته‌ام و به نافرمانی نکشانده‌ام . مراد این است که خودش به وسوسه‌های من گوش فرا داده است و من قدرت بر اجبار و اکراه نداشته‌ام (نگا : ابراهیم / ۲۲ ، نحل / ۱۰۰) .

سوره ق آیه ۲۸

متن آیه :
قَالَ لَا تَخْتَصِمُوا لَدَيَّ وَقَدْ قَدَّمْتُ إِلَيْكُمْ بِالْوَعِيدِ

ترجمه :
خدا می‌فرماید : در پیشگاه من ستیزه مکنید . من پیش از این شما را (از این سرنوشت شوم) بیم داده بودم .

توضیحات :
« قَدَّمْتُ إِلَيْكُمْ بِالْوَعِيدِ » : توسط پیغمبران قبلاً به شما اخطار کرده‌ام و شما را از چنین روزی و سرنوشتی ترسانده‌ام .

سوره ق آیه ۲۹

متن آیه :
مَا يَبْدُلُ الْقَوْلُ لَدَيَّ وَمَا أَنَا بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ

ترجمه :
سخن من (مبنی بر عذاب دادن کافران و نعمت رساندن به مؤمنان) تغییرناپذیر است و دگرگون نمی‌شود ، و من کمترین ستمی به بندگان نمی‌کنم .

توضیحات :
« الْقَوْلُ » : منظور تهدیدها و وعیدها و مزدها و بشارت‌های فراوان در آیات مختلف است . « ظَلَّامٍ » : (نگا : آل‌عمران / ۱۸۲ ، انفال / ۵۱ ، حج / ۱۰ ، فصلت / ۴۶) .

سوره ق آیه ۳۰

متن آیه :
يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأَتْ وَتَقُولُ هَلْ مِنْ مَّزِيدٍ

ترجمه :
روزی به دوزخ خواهیم گفت : آیا پر شده‌ای ؟ (قطعاً که پر شده‌ای و ما به وعده خود وفا

کرده‌ایم) . و دوزخ می‌گوید : مگر افزون بر این هم هست ؟ !

توضیحات :

« هَلْ امْتَلَأَتْ » : آیا پر شده‌ای ؟ حرف استفهام ، تقریری است . یعنی بگو که پر شده‌ای و ما به وعده خود (نگا : سجده / ۱۳ ، ص / ۸۵) وفا کرده‌ایم . « هَلْ امْتَلَأَتْ . . . مَزِيدٌ » : معنی دیگر : آیا پر شده‌ای ؟ دوزخ می‌گوید : آیا افزون بر این هم هست ؟ در این صورت افزون‌طلبی دوزخ بر اثر خشم بر دوزخیان و تقاضای تضییق مکان بر آنان و رویهم‌تراکم شدن ایشان است .

سوره ق آیه ۳۱

متن آیه :
وَأُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ غَيْرَ بَعِيدٍ

ترجمه :

و بهشت به پرهیزکاران نزدیک گردانده می‌شود و فاصله چندانی از آنان نخواهد داشت .

توضیحات :

« أُزْلِفَتْ » : نزدیک گردانده شد (نگا : شعراء / ۶۴ و ۹۰) . « غَيْرَ » : ظرف یا حال است . « غَيْرَ بَعِيدٍ » : برای تأکید معنی (أُزْلِفَتْ الْجَنَّةُ) است .

سوره ق آیه ۳۲

متن آیه :
هَذَا مَا توعَدُونَ لِكُلِّ أَوَّابٍ حَفِيظٍ

ترجمه :

این همان چیزی است که به شما وعده داده می‌شد ، و به همه کسانی که (از معاصی دست بکشند و به سویی اطاعت خدا) برگردند ، و (فرائض خدا و قوانین و عهدها و پیمانهای او را) مراعات بدارند .

توضیحات :

« لِكُلِّ . . . » : بدل از (لِلْمُتَّقِينَ) است با اعاده جار و مجرور . « أَوَّابٍ » : (نگا : ص / ۱۷ و ۱۹ و ۳۰ و ۴۴) . تواب . « حَفِيظٍ » : محافظ دین خدا ، و حافظ فرائض او .

سوره ق آیه ۳۳

متن آیه :
مَنْ خَشِيَ الرَّحْمَنَ الْغَيْبِ وَجَاءَ يَقْلَبٍ مُنِيبٍ

ترجمه :

همان کسی که در نهان از خداوند مهربان بترسد و با دلی توبه‌کار (به محضر او) بیاید .

توضیحات :

« مَنْ » : بدل از (كُلِّ) است . « مُنِيبٍ » : توبه‌کار . متوجه خدا و روی‌آورنده به طاعت او .

سوره ق آیه ۳۴

متن آیه :

ادْخُلُوهَا بِسَلَامٍ ذَلِكَ يَوْمُ الْخُلُودِ

ترجمه :

(فرشتگان بدیشان می‌گویند :) به سلامت وارد بهشت شوید . امروز ، روز جاودانگی است . (جاودانگی بهشت با تمام مواهب و نعمت‌هایش ، روز بقاء و ماندگاری همیشگی) .

توضیحات :

« ادْخُلُوهَا » : داخل بهشت شوید . « بِسَلَامٍ » : با درود ما بر شما ، با سلامت از هرگونه بدی و ناراحتی و آفت و بلا و کیفر و عذاب . با سلامت کامل از نظر جسم و جان . در امن و امان . « يَوْمُ الْخُلُودِ » : روزی که خدا وعده جاودانه زیستن در آن را به شما داده بود .

سوره ق آیه ۳۵

متن آیه :

لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ

ترجمه :

هرچه بخواهند در بهشت برای آنان هست ، و افزون بر آن نزد ما نعمت‌های دیگری وجود دارد (که هرگز به فکر انسانی نرسیده است و به دل کسی نگذشته است) .

توضیحات :

« مَا يَشَاءُونَ » : بهشتیان هرچه بخواهند . « مَزِيدٌ » : افزون بر آن ، علاوه از آن .

سوره ق آیه ۳۶

متن آیه :

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِّن قَرْنٍ هُمْ أَشَدُّ مِنْهُمْ بَطْشًا فَنَقَّبُوا فِي الْبِلَادِ هَلْ مِن مَّحِيصٍ

ترجمه :

ما پیش از آنان (یعنی جلوتر از قریشیان) اقوام زیادی را هلاک ساخته‌ایم . اقوامی که از ایشان بسی قویتر و نیرومندتر بوده‌اند و در جهان پیشروی کرده‌اند و کشورها را گشوده‌اند و بر شهرها تسلط یافته‌اند ، (اما بر اثر کفر و ظلم و بیدادگری و فسق و فجور ، عاقبت به خشم خود گرفتارشان ساخته‌ایم) و نابودشان نموده‌ایم . آیا این گونه افراد راه فراری (از مرگ و کیفر الهی) داشته‌اند (تا قریشیان هم داشته باشند ؟ !) .

توضیحات :

« وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِّن قَرْنٍ . . . » : (نگا : انعام / ۶ ، مریم / ۷۴ و ۹۸ ، ص / ۳) . « بَطْشًا » : گرفتن چیزی با قوت و قدرت . یورش و ستیز (نگا : زخرف / ۸ ، دخان / ۱۶ ، شعراء / ۱۳۰) . « نَقَّبُوا » : راه‌ها را شکافته‌اند و کشورها را گشوده‌اند . در جهان حرکت کرده‌اند و پیشروی نموده‌اند . « نَقَّبُوا فِي الْبِلَادِ » : کشورها و شهرها را گشوده‌اند و در آنجاها گشته‌اند . به کاوش نواحی و کندوکاو مکانها پرداخته‌اند . کشورها و شهرها را جستجو کرده‌اند تا جاودانه بمانند و از مرگ ، خویشتن را در پناه کاخها و دژها دارند . « مَّحِيصٍ » : راه فرار . گریزگاه (نگا : ابراهیم / ۲۱ ، فصلت / ۴۸ ، شوری / ۳۵) .

سوره ق آیه ۳۷

متن آیه :

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرَى لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ

ترجمه :

به راستی در این (سرگذشت پیشینیان) بیدارباش و اندرز بزرگی است برای آن که دلی (آگاه) داشته باشد ، یا با حضور قلب گوش فرا دارد .

توضیحات :

« ذِکْرِي » : پند و اندرز . په خود آمدن . بیداری (نگا : انعام / ۶۸ و ۶۹ و ۹۰ ، شعراء / ۲۰۹ ، عنکبوت / ۵۱) . « شهید » : حاضر . در اینجا مراد کسی است که حضور قلب دارد ، و به اصطلاح دلش در مجلس است ، و با دقت به سخنان گوش می‌دهد و مطالب را پیگیری می‌کند .

سوره ق آیه ۲۸

متن آیه :

وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَمَا مَسَّنَا مِنْ لُغُوبٍ

ترجمه :

ما آسمانها و زمین را در شش دوره آفریده‌ایم و هیچ گونه درماندگی و خستگی به ما نرسیده است (و کمترین مشکلی برای ما نداشته است . پس چگونه زنده گرداندن مردگان برای ما رنج‌آور و مشکل خواهد بود ؟) .

توضیحات :

« سِتَّةِ أَيَّامٍ » : (نگا : اعراف / ۵۴ ، یونس / ۳ ، هود / ۷) . « لُغُوبٍ » : درماندگی و خستگی (نگا : فاطر / ۲۵) .

سوره ق آیه ۳۹

متن آیه :

فَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ

ترجمه :

(حال که چنین است) پس در برابر چیزهایی که می‌گویند پایدار و شکیباش ، و ستایش و سپاس پروردگارت را پیش از طلوع آفتاب و قبل از غروب آن بجای آور . (چرا که عبادت در آن اوقات ، بزرگ و ارزشمند است) .

توضیحات :

« فَاصْبِرْ عَلَىٰ . . . » : (نگا : طه / ۱۳۰) .

سوره ق آیه ۴۰

متن آیه :

وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَأَدْبَارَ السُّجُودِ

ترجمه :

و نیز در پاره‌ای از شب و بدنبال نمازها ، او را بستای و تسبیح و تقدیسش نماي .

توضیحات :

« أَدْبَارَ » : جمع دُبْر ، عقب . دنبال . آخر (نگا : آل عمران / ۱۱۱ ، انفال / ۱۵) . « السُّجُودِ » : مراد نمازها است .

سوره ق آیه ۴۱

متن آیه :
وَاسْتَمِعْ يَوْمَ يُنَادِ الْمُنَادِ مِنْ مَّكَانٍ قَرِيبٍ

ترجمه :

(ای محمد ! این سخن را) بشنو ! روزی منادی از مکان نزدیکی ندا درمی‌دهد (و در صورت می‌دمد و فریاد رستاخیز برمی‌کشد ، و همگان را به زنده شدن فرا می‌خواند) .

توضیحات :

« اِسْتَمِعْ » : بشنو . گوش فرادار . مفعول آن محذوف است و تقدیر چنین است : اِسْتَمِعْ حَدِيثَ رَبِّكَ گوش فرادار . اخبار روزی را بشنو . مفعول در این صورت (یوم) است . « الْمُنَادِي » : ندادهنده . مراد اسرافیل است که برای بار دوم در صورت می‌دمد که نشانه زنده شدن مردگان و آغاز رستاخیز است . « مَّكَانٍ قَرِيبٍ » : اشاره به این است که صدای صورت او در فضا پخش می‌شود بگونه‌ای که گویی بیخ گوش همگان است .

سوره ق آیه ۴۲

متن آیه :
يَوْمَ يَسْمَعُونَ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ ذَٰلِكَ يَوْمُ الْخُرُوجِ

ترجمه :

روزی فریاد (رستاخیز) را راست و درست و چنانکه باید می‌شنوند ، آن روز ، روز بیرون آمدن (مردگان از میان قبورشان) است .

توضیحات :

« الصَّيْحَةَ » : فریاد رستاخیز که نفخه دوم مذکور در آیه ۲۰ است .

سوره ق آیه ۴۳

متن آیه :
إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَإِلَيْنَا الْمَصِيرُ

ترجمه :

ما ، بلی فقط ما زنده می‌گردانیم و می‌میرانیم ، و بازگشت مردمان به سوی ما است و بس .

توضیحات :

« إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي . . . » : (نگا : حجر / ۲۳) .

سوره ق آیه ۴۴

متن آیه :
يَوْمَ تَشَقُّقُ الْأَرْضُ عَنْهُمْ سِرَاعًا ذَٰلِكَ حَشْرٌ عَلَيْنَا يَسِيرٌ

ترجمه :

روزي زمين از روي مردمان مي‌شکافد و کنار مي‌رود ، و ايشان به سرعت (از ميانه خاکها) بيرون مي‌آيند . آن روز ، روز گردهمائي است و براي ما سهل و آسان است (و کمترین رنج و زحمتي براي ما در بر ندارد) .

توضیحات :

« سِرَاعاً » ؛ جمع سَرِيع ، شتابان . حالِ پُرايِ فاعِلِ (يَخْرُجُونَ) محذوفِ است ، و تقديرِ چنين است : يَخْرُجُونَ سِرَاعاً . يا حالِ ضميرِ (هم) در (عنهم) است . « يَسِيرٌ » : ساده و آسان (نگا : نساء / ۳۰ و ۱۶۹ ، حج / ۷۰ ، عنكبوت / ۱۹) .

سوره ق آيه ۴۵

متن آيه :

نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ فَذَكَرْ بِالْقُرْآنِ مَنْ يَخَافُ وَعَبِدِ

ترجمه :

ما از آنچه (درباره رسالت تو) مي‌گويند ، آگاه‌تر (از هر کس ديگري) هستيم . تو مأمور نيستي که آنان را وادار (به ايمان) کني (و با قهر و اجبار به سوي اسلام بکشاني) . چون چنين است ، کساني را به وسيله قرآن پند و اندرز بده که از بيم دادن و تهديد کردن من مي‌ترسند .

توضیحات :

« جَبَّارٌ » : غالب و چيره . (نگا : مائده / ۲۲) . « فَذَكَرْ بِالْقُرْآنِ » : با قرآن پند بده و موعظه کن .

سوره ذاريات آيه ۱

متن آيه :

وَالذَّارِيَاتِ ذَرْوًا

ترجمه :

سوگند به بادها ! که (ابرها را برمي‌انگيزند و به اين سو و آن سو برابر فرمان يزدان مي‌برند و) به سرعت پراکنده مي‌دارند .

توضیحات :

« الذَّارِيَاتِ » : جمع ذَارِيَّة ، بادهائي که ابرها را به حرکت درمي‌آورند و گرده گياهان و چيزهاي ديگر را اينجا و آنجا پراکنده مي‌دارند . (نگا : كهف / ۴۵) . « ذَرْوًا » : پراکندن . پخش کردن . واژه (ذرو) از صفات ويژه بادها است (نگا : أضواءالبیان) و به معني اسم فاعل ، يعني (ذَارِيَّة) است و در اصل چنين است : وَالذَّارِيَاتِ ذَارِيَّة (نگا : التفسير القرآني للقرآن) .

سوره ذاريات آيه ۲

متن آيه :

فَالْحَامِلَاتِ وُقُورًا

ترجمه :

و سوگند به ابرهائي که بار سنگيني (از باران) را با خود برمي‌دارند !

توضیحات :
« الْحَامِلَاتِ » : جمع حَامِلَةٌ ، ابرهائی که آبستن به آب و بردارندگان آن هستند . « وَفَرّاً » : بار سنگین . مراد ابرهائی سنگین و متراکم است (نگا : اعراف / ۵۷) .

سوره ذاریات آیه ۳
متن آیه :
فَالْجَارِيَاتِ يُسْرًا

ترجمه :
و سوگند به کشتیهائی که ساده و آسان (در آبهای رودخانه‌ها و دریاها و اقیانوسها) روان و در حرکتند !

توضیحات :
« الْجَارِيَاتِ » : جمع جَارِيَةٌ ، کشتیها . (نگا : شوری / ۳۳ ، رحمن / ۲۴ ، حاقه / ۱۱) . « يُسْرًا » : سبزه و آسان . حال است و در تقدیر چنین است . فَالْجَارِيَاتِ فِي حَالِ كَوْنِهَا مَيْسِرَةً مُسَخَّرًا لَهَا الْبَحْرُ .

سوره ذاریات آیه ۴
متن آیه :
فَالْمُقَسَّمَاتِ أُمْرًا

ترجمه :
و سوگند به فرشتگانی که کارها را (میان خود برابر فرمان یزدان) تقسیم کرده‌اند !

توضیحات :
« الْمُقَسَّمَاتِ » : تقسیم‌کنندگان . مراد فرشتگان است که هر يك عهده‌دار کاری از کارهای جهان هستند . رابطه ذاریات ، حاملات ، جاریات ، و مقسمات در این است که تا پادها ابرها را به حرکت در نیاورند و آنها را بارور و تلقیح نسازند ، آبی در میان نخواهد بود ، و اگر آب نباشد ، کشتیها از حرکت می‌ایستند ، و دنیای زندگان کره زمین هم نابود می‌شود ، و هنگامی که جانداران و بویژه انسان بر کره زمین نباشند ، کار فرشتگان راجع به انسان تعطیل می‌گردد (نگا : التفسیر القرآنی للقرآن) .

سوره ذاریات آیه ۵
متن آیه :
إِنَّمَا تُوْعَدُونَ لَصَادِقٍ

ترجمه :
مسئلاً چیزی که بدان وعده داده می‌شوید و از آن ترسانیده می‌شوید ، راست و قطعی است .

توضیحات :
« تُوْعَدُونَ » : وعد و وعید داده می‌شوید .

سوره ذاریات آیه ۶

متن آیه :
وَإِنَّ الدِّينَ لَوَاقِعٌ

ترجمه :
و روز جزا ، حتماً وقوع پیدا می‌کند و می‌آید .

توضیحات :
« الدِّينَ » : جزا و سزا . (نگا : فاتحه / ۴ ، حجر / ۳۵ ، شعراء / ۸۲) .

سوره ذاریات آیه ۷
متن آیه :
وَالسَّمَاءَ ذَاتِ الْحُبُكِ

ترجمه :
سوگند به آسمان ! که دارای راهها است .

توضیحات :
« الْحُبُكِ » : جمع حَبِيكَة ، راهها . هموزن و هممعنی طرائق ، جمع طَرِيقَة است . مراد مسیره‌های ستارگان و سیارگان است .

سوره ذاریات آیه ۸
متن آیه :
إِنكُمْ لَفِي قَوْلٍ مُّخْتَلِفٍ

ترجمه :
(ای کفار ! هر لحظه) شما سخن و گفتار دیگری دارید . (گاه فرستاده ما را مجنون ، گاه شاعر ، گاه ساحر ، و . . . می‌نامید) .

توضیحات :
« قَوْلٍ مُّخْتَلِفٍ » : سخنان گوناگون و گفتارهای جوراجور .

سوره ذاریات آیه ۹
متن آیه :
يُؤْفِكُ عَنْهُ مِنَ الْفِكِّ

ترجمه :
کسانی (از ایمان به سزا و جزا) منحرف می‌شوند که (از مسیر دلیل عقل و منطق حق‌طلبی ، به سبب پیروی از اهریمن و هوا و هوس) منحرف شده باشند .

توضیحات :
« يُؤْفِكُ » : بازگردانده می‌شود . بدور داشته می‌شود . « عَنْهُ » : از ایمان به سزا و جزا در قیامت . « مِنَ الْفِكِّ » : هر کس که اهریمن و هواها و هوسها او را بازداشته باشد . « يُؤْفِكُ عَنْهُ مِنَ الْفِكِّ » : این جمله بدان می‌ماند که برای بیان شدت جنگ گفته شود : جنگ درگرفت و هر که کشته شد ، کشته شد ، و هر که نجات یافت ، نجات یافت . یعنی : از ایمان به سزا و جزا

بازگردانده می‌شود هرکه باز گردانده می‌شود .

سوره ذاریات آیه ۱۰

متن آیه :
قُتِلَ الْخَرَّاصُونَ

ترجمه :

مرگ بر دروغگویان !

توضیحات :

« قُتِلَ » : نفرین و نابود باد ! (نگا : عبس / ۱۷) . « الْخَرَّاصُونَ » : دروغگویان . کسانی که حرفهای بی‌پایه و بی‌سر و ته می‌زنند . کسانی که از روی گمان و تخمین سخن می‌گویند .

سوره ذاریات آیه ۱۱

متن آیه :
الَّذِينَ هُمْ فِي غَمْرَةٍ سَاهُونَ

ترجمه :

همان کسانی که در گرداب ضلالت و جهالت ، غافل و سرگشته‌اند (و راه بجائی نمی‌برند) .

توضیحات :

« غَمْرَةٍ » : گرداب . ورطه . مراد گرداب و ورطه غفلت و بی‌خبری و نادانی است . « سَاهُونَ » : جمع ساهي ، غافل . دچار اشتباه . مراد غافل از ادله و براهین یقینی و قطعی است .

سوره ذاریات آیه ۱۲

متن آیه :
يَسْأَلُونَ أَيَّانَ يَوْمِ الدِّينِ

ترجمه :

(با تمسخر پیوسته) می‌پرسند : روز (حساب و کتاب و) سزا و جزا کی خواهد آمد ؟

توضیحات :

« أَيَّانَ » : کی ؟ چه وقت ؟ پرسش کفار هم جنبه استهزاء دارد و هم جنبه بعید به نظر رسیدن وقوع قیامت .

سوره ذاریات آیه ۱۳

متن آیه :
يَوْمَ هُمْ عَلَى النَّارِ يُفْتَنُونَ

ترجمه :

آن روز ، روزی است که ایشان روی آتش گداخته می‌شوند .

توضیحات :

« يُفْتَنُونَ » : ذوب و گداخته می‌شوند . عذاب می‌گردند . مراد تعذیب ایشان با دوزخ است .

سوره ذاریات آیه ۱۴

متن آیه :
ذُوقُوا فِتْنَتَكُمْ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ

ترجمه :

(بدیشان گفته می‌شود :) بچشید عذاب خود را . این همان چیزی است که در فرا رسیدن آن شتاب می‌ورزیدید .

توضیحات :

« فِتْنَتَكُمْ » : عذاب خود را .

سوره ذاریات آیه ۱۵

متن آیه :
إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ

ترجمه :

پرهیزگاران در میان باغهای بهشت و چشمه‌ساران خواهند بود .

توضیحات :

« إِنَّ الْمُتَّقِينَ . . . » : (حجر / ۴۵) .

سوره ذاریات آیه ۱۶

متن آیه :
أَخْذِينَ مَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُحْسِنِينَ

ترجمه :

دریافت می‌دارند چیزهایی را که پروردگارشان بدیشان مرحمت فرموده باشد . چرا که آنان پیش از آن (در سرای جهان) از زمره نیکوکاران بوده‌اند .

توضیحات :

« أَخْذِينَ » : دریافت‌کنندگان و خوشنودشوندگان .

سوره ذاریات آیه ۱۷

متن آیه :
كَانُوا قَلِيلًا مِّنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ

ترجمه :

آنان اندکی از شب می‌خفتند .

توضیحات :

« قَلِيلًا » : کمی ، پاسی . مفعول فيه یا صفت ظرف یا مصدر محذوف است : زَمَانًا قَلِيلًا . یا هُجُوعًا قَلِيلًا . « مَا » : حرف زائد و برای تأکید قُلْتُ است ؛ یا این که مصدریه و فاعل (قَلِيلًا) است . « يَهْجَعُونَ » : می‌خوابیدند . می‌خفتند . از مصدر هُجِعَ . آیه اشاره به عظمت

سربرداشتن از خواب گرم و بستر نرم ، و سر نهادن بر آستانه آفریدگار در دل شبها ، و برداشتن دست دعا به درگاه خدا است .

سوره ذاریات آیه ۱۸

متن آیه :
وَيَا لَأَسْحَارَ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ

ترجمه :
و در سحرگاهان درخواست آمرزش می‌کردند .

توضیحات :
« يَا لَأَسْحَارَ » : در بامدادان . در سحرگاهان . یعنی تنها پاسی از شب می‌خوابیدند و در آخر شب هم طلب مغفرت می‌کردند .

سوره ذاریات آیه ۱۹

متن آیه :
وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ

ترجمه :
در اموال و دارائیشان حقی و سهمی (جز زکات) برای گدایان و بینوایان تهی‌دست بود .

توضیحات :
« السَّائِلِ » : گدا . فقیری که طلب صدقه و احسان می‌کند . « الْمَحْرُومِ » : بی‌چیز . مراد فقیری است که روی گدائی را ندارد و درخواست چیزی از مردم نمی‌کند .

سوره ذاریات آیه ۲۰

متن آیه :
وَفِي الْأَرْضِ آيَاتٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :
در زمین دلائل و نشانه‌های فراوانی است برای کسانی که می‌خواهند به یقین برسند (و از روی دلیل خدای را بشناسند و آثار قدرت او را ببینند) .

توضیحات :
« آيَاتٌ » : دلائل روشن . نشانه‌های آشکار . « لِّلْمُؤْمِنِينَ » : برای افرادی که خواهان یقین هستند . کسانی که اهل یقین هستند .

سوره ذاریات آیه ۲۱

متن آیه :
وَفِي أَنْفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ

ترجمه :
و در خود وجود شما (انسانها ، نشانه‌های روشن و دلائل متقن برای شناخت خدا و پی بردن به قدرت او) است . مگر نمی‌بینید ؟

توضیحات :
« فِي أَنْفُسِكُمْ » : دستگانهائي كه در بدن انسان است ، مانند : قلب ، كليه ، ريه ، دهها هزار كيلومتر رگهاي درشت و باريك ، ده ميليون ميليارد سلول ، حواسي همچون بينائي و شنوائی و . . هر يك آيتي از عظمت است . « أَفَلَا تُبْصِرُونَ ؟ » : مگر غافل شده ايد و نمي بينيد ؟ (نگا : قصص / ۷۲ ، زخرف / ۵۱) .

سوره ذاريات آيه ۲۲

متن آيه :
وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ

ترجمه :

در آسمان ، روزي شما است و نيز چيزهائي كه بدان وعده داده مي شويد .

توضیحات :

« رِزْقُكُمْ » : (نگا : هود / ۶) . « مَا تُوعَدُونَ » : آنچه به آن وعده داده مي شويد و آنچه از آن بيم داده مي شويد . اشاره به هرگونه خير و برکت يا بلا و عذابي است كه خدا به انسانها مژده داده ، و يا انسانها را از آن ترسانده است ، از جمله بهشت (نگا : نجم / ۱۵) .

سوره ذاريات آيه ۲۳

متن آيه :
فَوَرَبِّ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ لَحَقٌّ مِّثْلَ مَا أَنَّكُمْ تَنْطِقُونَ

ترجمه :

به خدای آسمان و زمين سوگند كه اين (مطلب ، يعني وقوع رستاخيز ، حساب و كتاب ، جزا و سزا ، بهشت براي دينداران ، و دوزخ براي بي دينان) حق است ، درست همان گونه كه شما سخن مي گوئيد (و سخن گفتن كاملاً براي آنان محسوس است و درباره آن شك و ترديد نداريد) .

توضیحات :

« مِثْلَ مَا أَنَّكُمْ تَنْطِقُونَ » : مراد اين است كه وقوع رستاخيز و وجود بهشت و دوزخ و سعادت و شقاوت در آخرت ، محقق و بدور از شك و گمان است ، بدان گونه كه سخن گفتن خودتان براي آنان محسوس است و واقعيت دارد و درباره آن شك و ترديد نداريد .

سوره ذاريات آيه ۲۴

متن آيه :
هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ الْمُكْرَمِينَ

ترجمه :

آيا خبر مهمانهاي بزرگوار ابراهيم به تو رسيده است ؟

توضیحات :

« ضَيْفِ » : مهمانها . اين واژه براي مفرد و مثني و جمع و مذکر و مؤنث بكار مي رود (نگا : حجر / ۵۱ و ۶۸ ، هود / ۷۸) . مراد فرشتگاني است كه به صورت انسان به پيش حضرت ابراهيم آمدند

. « الْمُكْرَمِينَ » : بزرگواران .

سوره ذاریات آیه ۲۵

متن آیه :
إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ قَوْمٌ مُنْكَرُونَ

ترجمه :

در آن زمانی که بر او وارد شدند و گفتند : سلام (بر تو !) گفت : سلام بر شما ! (شما مهمانان ، برایم) مردمان ناآشنا و ناشناسی هستید .

توضیحات :

« مُنْكَرُونَ » : افراد ناآشنا و ناشناس (نگا : حجر / ۶۲) .

سوره ذاریات آیه ۲۶

متن آیه :
فَرَأَى إِلَىٰ أَهْلِهِ فَجَاءَ يُعْجِلُ سَمِينٍ

ترجمه :

به دنبال آن ، پنهانی به سوی خانواده خود رفت ، و گوساله فربه‌ای را (که بریان کرده بودند ، برای ایشان) آورد .

توضیحات :

« رَأَى » : پنهانی و یواشکی رفت (نگا : صافات / ۹۱ و ۹۳) . « عِجْلٌ » : گوساله . « سَمِينٌ » : چاق و فربه .

سوره ذاریات آیه ۲۷

متن آیه :
فَقَرَّبَهُ إِلَيْهِمْ قَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ

ترجمه :

و آن را نزدیک ایشان گذارد . (ولی با تعجب دید دست به سوی غذا نمی‌برند و از آن چیزی نمی‌خورند !) گفت : آیا نمی‌خورید ؟ !

توضیحات :

« أَلَا تَأْكُلُونَ ؟ ! » : مگر نمی‌خورید ؟ ! چرا نمی‌خورید ؟ !

سوره ذاریات آیه ۲۸

متن آیه :
فَأَوْحَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ وَبَشَّرُوهُ يُغْلَمٌ عَلِيمٌ

ترجمه :

(هنگامی که دید دست به سوی غذا نمی‌برند) در دل از ایشان احساس ترس و وحشت کرد . گفتند : مترس ! سپس او را به تولد پسری دانا و آگاه بشارت دادند .

توضیحات :

« أَوْحَسَ » : احساس ترس کرد . خوف و هراس به دلش راه یافت . البته حضرت ابراهیم این ترس و خوف را بدیشان می‌گوید (نگا : حجر / ۵۲) . علت خوف ابراهیم این بوده که برابر عرف آن زمان ، اگر مهمان غذایی مهماندار را نمی‌خورد ، نشانه این بود که برای دشمنی و کار خطرناکی آمده است (نگا : هود / ۶۹ و ۷۰) . « غَلامٌ » : پسر . مراد حضرت اسحاق است .

سوره ذاریات آیه ۲۹

متن آیه :

فَأَقْبَلَتِ امْرَأَتُهُ فِي صَرَوةٍ فَصَكَتْ وَجْهَهَا وَقَالَتْ عَجُوزٌ عَقِيمٌ

ترجمه :

همسرش جلو آمد ، در حالی که (از تعجب) فریاد می‌کشید و به صورت خود می‌زد و می‌گفت : من پیرزنی نازا هستم (مگر می‌شود در این سن و سال بزایم و فرزندی به دنیا بیاورم ؟ !) .

توضیحات :

« صَرَوةٍ » : فریاد . واویلا (نگا : هود / ۷۲) . « صَكَتْ » : سیلی زد . چك زد . « عَجُوزٌ عَقِيمٌ » : (نگا : هود / ۷۲) .

سوره ذاریات آیه ۳۰

متن آیه :

قَالُوا كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ إِنَّهُ هُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ

ترجمه :

فرشتگان گفتند : همان گونه خواهد بود که گفتیم . پروردگارت دستور فرموده است (و قطعاً چنین خواهد شد) . او (کارهایش) دارای حکمت ، و آگاه (از هر چیز) است .

توضیحات :

« كَذَلِكَ » : همان گونه خواهد شد که گفتیم . جار و مجرور است و در موضع نصب است و صفت مصدر محذوفی است و تقدیر چنین است : قَوْلًا مِثْلَ ذَلِكَ الَّذِي قُلْنَا .

سوره ذاریات آیه ۳۱

متن آیه :

قَالَ قَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ

ترجمه :

ابراهیم گفت : ای فرستادگان ! (بعد از مزده ، مأموریت شما چیست و) چه کار مهمی دارید ؟

توضیحات :

« خَطْبٌ » : کار مهم (نگا : طه / ۹۵ ، حجر / ۵۷ ، قصص / ۲۳ ، یوسف / ۵۱) .

سوره ذاریات آیه ۳۲

متن آیه :

قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ

ترجمه :
گفتند : ما به سوي مردمان بزهكاري فرستاده شده‌ايم .

توضیحات :
« قَوْمٌ مُّجْرِمِينَ » : قوم لوط است .

سوره ذاریات آیه ۳۳
متن آیه :
لِنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِّن طِينٍ

ترجمه :
تا باراني از سنگ گلي برآنان ببارانيم .

توضیحات :
« حِجَارَةٌ مِّن طِينٍ » : سنگي از گل . همان چيزي است كه در (هود / ۸۲ ، حجر / ۷۴) با واژه (سِجِيل = سنگ گل) بيان شده است و كيفيت آن بر ما معلوم نيست .

سوره ذاریات آیه ۳۴
متن آیه :
مُسَوِّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُسْرِفِينَ

ترجمه :
اين سنگها ، از جانب پروردگارت ، براي اسرافكاران (در فسق و فجور) نشاندار شده بود .

توضیحات :
« مُسَوِّمَةً » : داراي علامت و نشانه ، نشاندار (نگا : آل عمران / ۱۴ ، هود / ۸۳) .

سوره ذاریات آیه ۳۵
متن آیه :
فَأَخْرَجْنَا مَن كَانَ فِيهَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :
ما تمام مؤمناني را كه در شهرهاي قوم لوط زندگي مي‌كردند (قبل از نزول بلا از شهرها) بيرون برديم .

توضیحات :
« فِيهَا » : در شهرهاي قوم لوط . مرجع ضمير حذف شده و بر اثر شهرت از سياق كلام پيدا است . همچون (ارض) در (فاطر / ۴۵) . « الْمُؤْمِنِينَ » : كساني كه ايمان داشته باشند ، و آن عقائد است .

سوره ذاریات آیه ۳۶
متن آیه :
فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِّنَ الْمُسْلِمِينَ

ترجمه :
در آن مناطق جز يك خانواده مسلمان (راستين) نيافتيم .

توضیحات :
« بَيْتٍ » : اهل يك خانواده يا خاندان . مراد خانواده يا خاندان لوط (ع) است . « الْمُسْلِمِينَ » : کسانی که اسلام داشته باشند ، و آن اعمال است ، از قبیل : نماز و روزه . مراد از این خانواده و یا خاندان ، کسانی است که ایمان و اسلام را یکجا در خود گرد آورده و در گفتار و کردار فرمانبردار آفریدگار بوده اند .

سوره ذاریات آیه ۳۷

متن آیه :
وَتَرَكْنَا فِيهَا آيَةً لِلَّذِينَ يَخَافُونَ الْعَذَابَ الْأَلِيمَ

ترجمه :
در آن سرزمین نشانه‌ای (دالّ بر هلاک کفار) برای کسانی برجای گذاشتیم که از عذاب دردناک (دنیوی و اخروی خدا) می‌ترسند .

توضیحات :
« تَرَكْنَا » : باقی گذاشتیم . « آيَةً » : اثر و نشانه‌ای که به وسیله آن ، خداپرستان در آینده پند و عبرت بگیرند .

سوره ذاریات آیه ۳۸

متن آیه :
وَقِي مُوسَى إِذْ أُرْسِلْنَاهُ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ يَسُطِّلَانِي مِثِينَ

ترجمه :
در (داستان زندگی) موسی نیز پند و عبرت وجود دارد . آنگاه که او را مجهز به نیروی آشکاری (از معجزات که عصا و ید بیضا بود) به سوی فرعون فرستادیم .

توضیحات :
« سَطِّلَانِي مِثِينَ » : قدرت آشکار . مراد معجزات موسی (ع) است ، از قبیل عصا و ید بیضاء (نگا : هود / ۹۶ ، مؤمنون / ۴۵ ، غافر / ۲۳) .

سوره ذاریات آیه ۳۹

متن آیه :
فَتَوَلَّىٰ يَرْكُوبُهُ وَقَالَ سَأَرُّ أَوْ مَجُنُونٌ

ترجمه :
او همراه با نیروهای (نظامی و انتظامی) خود از (پیام حق و از ایمان به) موسی رویگردان شد و گفت : او جادوگر یا دیوانه است .

توضیحات :
« يَرْكُوبُهُ » : اگر حرف (ب) باء مصاحبت باشد ، معنی چنین است : فرعون و هم ارکان حکومت و لشکریانش از فرمان خدا و اطاعت از موسی رویگردان شدند . اگر باء سببیه باشد ، معنی چنین

است : او به سبب تکیه بر ارکان حکومت و لشکریانش از فرمان خدا ، رویگردان شد . یا این که او با تمام وجود متکبرانه روی برتافت . اگر حرف تعدیه باشد ، معنی چنین است : او هم خودش از فرمان خدا روی برتافت و هم ارکان حکومت و لشکریان خود را از حق منحرف ساخت . « رکن » : جانب ، مراد ارکان بدن ، یعنی تمام وجود است . تکیه‌گاه مادی ، از قبیل لشکر و سپاه و اموال و اولاد .

سوره ذاریات آیه ۴۰

متن آیه :
فَأَخَذْنَا هُوَ وَجُنُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ وَهُوَ مُلِيمٌ

ترجمه :

ما او را و لشکریانش را گرفتار کردیم و به دریایشان انداختیم ، و او سزاوار سرزنش بود (و لذا تاریخ ، نام ننگین و رفتار و کردار شرم‌آورش را همیشه به خاطر خواهد داشت) .

توضیحات :

« فَأَخَذْنَا هُوَ وَجُنُودَهُ . . . » : (نگا : قصص / ۴۰) . « مُلِيمٌ » : مستحق لومه و سزاوار سرزنش . کسی که کاری کند که به سبب آن درخور ملامت باشد (نگا : صافات / ۱۴۲) .

سوره ذاریات آیه ۴۱

متن آیه :
وَفِي عَادٍ إِذْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الرِّيحَ الْعَقِيمَ

ترجمه :

در سرگذشت قوم عاد نیز پند و عبرتی است . بدانگاه که تندباد بی‌خیر و برکتی (که مرگ و نابودی ایشان را به همراه داشت) به سوی ایشان وزان کردیم .

توضیحات :

« الرِّيحَ الْعَقِيمَ » : باد نازا و بی‌باران . باد بی‌فایده و بی‌برکت . مراد بادی است که خیر و خوبی به همراه ندارد ، و بلکه هلاک و نابودی با خود می‌آورد (نگا : احقاف / ۲۴ و ۲۵) .

سوره ذاریات آیه ۴۲

متن آیه :
مَا تَذُرُّ مِنْ شَيْءٍ أَتَتْ عَلَيْهِ إِلَّا جَعَلْتَهُ كَالرَّمِيمِ

ترجمه :

به هر چیزی که برمی‌خورد بر جایش نمی‌گذاشت ، مگر این که همچون استخوانهای پوسیده و پودر شده‌اش می‌کرد .

توضیحات :

« مَا تَذُرُّ » : رها نمی‌کرد . برجا نمی‌گذاشت . ترك نمی‌گفت . « الرَّمِيمِ » : استخوان پوسیده و متلاشی شده (نگا : یس / ۷۸) .

سوره ذاریات آیه ۴۳

متن آیه :

وَفِي ثَمُودَ إِذْ قِيلَ لَهُمْ تَمَتَّعُوا حَتَّىٰ حِينٍ

ترجمه :

در سرگذشت قوم ثمود نیز پند و عبرت است . بدان هنگام که بدیشان گفته شد : مدت کوتاهی از زندگی تمتع بگیرید و بهره ببرید .

توضیحات :

« حَتَّىٰ حِينٍ » : تا مدت ناچیزی . تا زمان کوتاهی . مراد تا پایان عمر و فرارسیدن مرگ است . یا مراد سه روز مذکور در (هود / ۶۵) می‌باشد (نگا : زاد المسیر) .

سوره ذاریات آیه ۴۴

متن آیه :

فَعْتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ وَهُمْ يَنْظُرُونَ

ترجمه :

آنان از فرمان پروردگارشان سر باز زدند و صاعقه ایشان را فرا گرفت و آنان خیره خیره بدان نگاه می‌کردند (و نابودی خویش را می‌دیدند و قدرتی بر دفاع از خویشان نداشتند !) .

توضیحات :

« عَتَوْا » : سرکشی کردند . از پذیرش فرمان سرباز زدند (نگا : فرقان / ۲۱) . « وَ هُمْ يَنْظُرُونَ » : در حالی که ایشان صاعقه را می‌نگریستند که دارد ایشان را هلاک می‌سازد .

سوره ذاریات آیه ۴۵

متن آیه :

فَمَا اسْتَبَاعُوا مِن قِيَامٍ وَمَا كَانُوا مُنْتَصِرِينَ

ترجمه :

آنان (چنان نقش زمین شدند که) نتوانستند برخیزند و نتوانستند (از کسی یاری بطلبند و) خویشان را کمک کنند .

توضیحات :

« مُنْتَصِرِينَ » : یاری‌دهندگان . کمک‌کنندگان .

سوره ذاریات آیه ۴۶

متن آیه :

وَقَوْمِ نُوحٍ مِّن قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ

ترجمه :

پیش از آنان ، ما قوم نوح را هلاک ساخته بودیم . چرا که ایشان قوم فاسقی بوده و (با انجام کفر و معاصی) از فرمان خدا خارج شده بودند .

توضیحات :

« كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ » : (نگا : نمل / ۱۲ ، زخرف / ۵۴) .

سوره ذاریات آیه ۴۷

متن آیه :
وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ

ترجمه :

ما آسمان را با قدرت بنا ساخته‌ایم و همواره آن را وسعت می‌بخشیم .

توضیحات :

« اَيْدٍ » : قدرت و قوت (نگا : ص / ۱۷) . در رسم‌الخط قرآنی با دو یاء نوشته شده است . « لَمُوسِعُونَ » : جمع موسیع ، دارای قدرت و توانایی . گسترش‌دهنده . « إِنَّا لَمُوسِعُونَ » : این بخش از آیه ، اشاره به نظریه گسترش جهان دارد . علم امروز ثابت کرده است که نه تنها کره زمین ، بر اثر مواد آسمانی تدریجاً فریه و سنگین‌تر می‌شود ، بلکه آسمانها نیز در حال گسترش هستند . ستارگانی که در يك کهکشان قرار دارند ، به سرعت از مرکز کهکشان دور می‌شوند ، و میلیاردها کهکشان در فضای جهان از یکدیگر دور می‌گردند ، و بالاخره جهان پیوسته در حال انبساط و توسعه است . حتی دانشمندان می‌گویند : تمام کرات آسمانی و کهکشانها در آغاز در مرکز واحدی جمع بوده - با وزن مخصوص فوق‌العاده سنگین - سپس انفجار عظیم و بسیار وحشتناکی در آن رخ داده ، و به دنبال آن ، اجزای جهان متلاشی شده ، و به صورت کرات درآمده است ، و به سرعت در حال عقب‌نشینی و توسعه است (نگا : المنتخب . نمونه) .

سوره ذاریات آیه ۴۸

متن آیه :
وَالْأَرْضَ فَرَشْنَاهَا فَيْعَمَ الْمَاهِدُونَ

ترجمه :

و زمین را پهن کرده‌ایم (و برای زندگی مردمان آماده ساخته‌ایم) و چه آماده‌کنندگان خوبی بوده‌ایم !

توضیحات :

« فَرَشْنَاهَا » : زمین را پهن کرده‌ایم . « الْمَاهِدُونَ » : جمع ماهد ، آماده سازنده . خدای مهربان زمین را برای زندگی مردمان همچون گهواره آماده فرموده است و چنانکه باید برای آسایش ایشان فراهم آورده است (نگا : طه / ۵۳ ، زخرف / ۱۰) .

سوره ذاریات آیه ۴۹

متن آیه :
وَمِن كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

ترجمه :

ما از هر چیز جفتی را آفریده‌ایم ، تا این که شما (عظمت آفریدگار را) یاد کنید .

توضیحات :

« زَوْجَيْنِ » : يك جفت نر و ماده در جهان جانداران و گیاهان و جمادات و غیره (نگا : شعراء / ۷ ، یس / ۲۶ ، زخرف / ۱۲ ، طه / ۵۳) .

سوره ذاریات آیه ۵۰

متن آیه :
فَقَرُّوا إِلَى اللَّهِ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ

ترجمه :
به سوي (عبادت) خدا بشتابيد . من بيمدهنده آشكاري از سوي او براي شما هستم (و پيغمبري من با دلائل و معجزات ، براي شما روشن است) .

توضیحات :
« قَرُّوا » : بگریزید . مراد گریختن از کفر و بت پرستی ، به سوي خداشناسي و يکتاپرستي ، و از گناهان و سيئات ، به سوي عبادات و حسينات است . خلاصه گریز از موجبات عذاب و شقاوت ، به سوي موجبات نعمت و سعادت . « مُبِينٌ » : آشكار . يعني پيغمبري من با دلائل و معجزات ، روشن است ، و براي شما ناشناخته نيست .

سوره ذاريات آیه ۵۱

متن آیه :
وَلَا تَجْعَلُوا مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ

ترجمه :
با خدا ، معبود ديگري را انباز مسازيد . من بيمدهنده و بيانگر (عاقبت وحشتناك شرك و بت پرستي) از سوي خدا براي شما مي باشم .

توضیحات :
« مُبِينٌ » : بيانگر . يعني عاقبت دردناك بت پرستي و شرك را براي تان بيان ميدارم و كژراهه شقاوت را از شاهراه سعادت براي تان جدا مي سازم .

سوره ذاريات آیه ۵۲

متن آیه :
كَذَلِكَ مَا أَتَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا قَالُوا سَاحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ

ترجمه :
همين گونه (كه اينان شما را تكذيب مي دارند) هيچ پيغمبري به سوي مردمان پيش از ايشان نرفته است ، مگر اين كه گفته اند : او جادوگر يا ديوانه است .

توضیحات :
« كَذَلِكَ » : بهمين صورت . كار به همين منوال است . خبر مبتدائي محذوف است و تقدير چنين است : الْأَمْرُ كَذَلِكَ .

سوره ذاريات آیه ۵۳

متن آیه :
اتَّوَصَّوْا بِهِ بَلْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُوتٌ

ترجمه :
مگر همدیگر را (به گفتن چنين سخني) سفارش کرده اند ؟ ! نه ، بلکه آنان مردمان طغيانگريند (و عامل وحدت عمل ايشان همان روحيه واحد خبيث طغيانگريشان است) .

توضیحات :
« أ تَوَاصَوْا بِهِ » : همزه استفهام برای تعجب است و مراد این است که ای مردم ! مایه تعجب است که بی‌دینان انگار یکدیگر را به تکذیب انبیاء سفارش کرده‌اند .

سوره ذاریات آیه ۵۴
متن آیه :
فَتَوَلَّ عَنْهُمْ فَمَا أَنْتَ بِمَلُومٍ

ترجمه :
از ستیزه با آنان روی بگردان ، چون تو سرزنش نمی‌گرددی (که چرا ایشان ایمان نمی‌آورند) .

توضیحات :
« تَوَلَّ عَنْهُمْ » : از ستیزه با آنان روی بگردان ، چرا که ایشان متکبر و ستیزه‌جویند « مَلُومٌ » : لومه شده . سزاوار سرزنش .

سوره ذاریات آیه ۵۵
متن آیه :
وَذَكَرْ فَإِنَّ الذِّكْرَى تَنْفَعُ الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :
پند و اندرز بده ، چرا که پند و اندرز به مؤمنان سود می‌رساند (و کاری می‌کند که خدا را فراموش نکنند ، و پیوسته بر ایمان و یقینشان بیفزایند) .

توضیحات :
« الذِّكْرَى » : موعظه حسنه . پند و اندرزی که انسان را به یاد خدا می‌اندازد و موجب تقویت ایمان و افزایش تقوا می‌گردد .

سوره ذاریات آیه ۵۶
متن آیه :
وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

ترجمه :
من پریها و انسانها را جز برای پرستش خود نیافریده‌ام .

توضیحات :
« لِيَعْبُدُونِ » : تا مرا پرستش و بندگی کنند (نگا : بینه / ۵) .

سوره ذاریات آیه ۵۷
متن آیه :
مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعَمُونَ

ترجمه :
من از آنان نه درخواست هیچ گونه رزق و روزی می‌کنم ، و نه می‌خواهم که مرا خوراك دهند .

توضیحات :
« مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ . . . » : من بی‌نیاز از جهانیانم و روزی‌ده ایشانم ؛ نه روزی‌خور آنان .

سوره ذاریات آیه ۵۸
متن آیه :
إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ

ترجمه :
تنها خدا روزی‌رسان و صاحب قدرت و نیرومند است و بس .

توضیحات :
« ذُو الْقُوَّةِ » : دارای نیرو . « الْمَتِينُ » : دارای نیروی فراوان . تأکید (ذُو الْقُوَّةِ) است .

سوره ذاریات آیه ۵۹
متن آیه :
فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُنُوبًا مِّثْلَ ذُنُوبِ أَصْحَابِهِمْ فَلَا يَسْتَعْجِلُونَ

ترجمه :
کسانی که ستم می‌کنند ، سهم بزرگی از عذاب دارند ، همانند سهم بزرگ یارانشان (از اقوام ستمگر پیشین !) . بنابراین ، از من به شتاب وقوع عذاب را نخواهید .

توضیحات :
« ذُنُوبًا » : سطل بزرگ ، دلوهای بزرگی که دنباله دارند . « فَلَا يَسْتَعْجِلُونَ » : (نگا : انبیاء / ۳۷) .

سوره ذاریات آیه ۶۰
متن آیه :
قَوْلٍ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ يَوْمِهِمُ الَّذِي يُوعَدُونَ

ترجمه :
واویلا بر کافران ! از دست آن روزی که ایشان بدان وعده داده می‌شوند .

توضیحات :
« قَوْلٍ لِلَّذِينَ . . . » : (نگا : ابراهیم / ۲ ، مریم / ۳۷ ، ص / ۲۷ ، زخرف / ۶۵) .

سوره طور آیه ۱
متن آیه :
وَالطُّورِ

ترجمه :
سوگند به کوه طور ! (که موسی بالای آن با خدا به گفتگو و مناجات پرداخته است) .

توضیحات :
« الطُّور » : اسم خاص کوهی در سرزمین سینا است ! (نگا : مؤنون / ۲۰ ، تین / ۲) .

سوره طور آیه ۲
متن آیه :
وَكِتَابٍ مَّسْطُورٍ

ترجمه :
و قسم به کتاب نوشته شده (آسمانی ! که برای رهنمود انسانها به کره زمین فرستاده شده است) .

توضیحات :
« كِتَابٍ » : جنس کتاب مراد است و منظور همه کتابهای آسمانی است . قرآن . این نظریه به دو دلیل مقبول است : الف - قرآن ، چکیده و هماهنگ با مقاصد اصلی همه کتابهای آسمانی است (نگا : بقره / ۴۱ و ۹۱ و ۹۷ ، آل عمران / ۳ و ۵۰ ، مائده / ۴۶ و ۴۸) ب - در موارد دیگری خداوند به قرآن قسم یاد کرده است (نگا : یس / ۲ ، ص / ۱ ، زخرف / ۲ ، دخان / ۲) . « مَسْطُورٍ » : نگارش یافته . نوشته شده . (نگا : اسراء / ۵۸ ، احزاب / ۶) . لوح محفوظ . تورات (نگا : اعراف / ۱۴۵) .

سوره طور آیه ۳
متن آیه :
فِي رَقٍّ مَّنشُورٍ

ترجمه :
(کتابی که نوشته شده است) در صفحاتی و (میان جهانیان) پخش گردیده است .

توضیحات :
« رَقٍّ » : صفحه . اسم جنس جمع و مراد صفحات یا الواح است . « مَنشُورٍ » : پخش شده . گشوده و باز .

سوره طور آیه ۴
متن آیه :
وَالْبَيْتِ الْمَعْمُورِ

ترجمه :
و قسم به خانه آبادان (کعبه ! که دائماً از زائران موج میزند) .

توضیحات :
« الْبَيْتِ الْمَعْمُورِ » : کعبه مشرفه که در مکه است . بیت المعمر که در آسمان است و دائماً فرشتگان در آن گروه گروه به تقدیس و تسبیح خدا مشغولند .

سوره طور آیه ۵
متن آیه :

وَالسَّقْفِ الْمَرْفُوعِ

ترجمه :

و سوگند به سقف برافراشته (آسمان) !

توضیحات :

« السَّقْفِ » : آسمان مراد است (نگا : انبیاء / ۳۲) . « الْمَرْفُوعِ » : برافراشته . برپاداشته شده . آسمان با داشتن ستارگان فراوان آن چنان بالایی سر ما را پوشانده و زینت داده‌اند ، انگار بام کره زمین بوده و قسمت پائین آن سقف این بنای آسمان (نگا : نازعات / ۲۷ و ۲۸) . البته بخشی از آسمان ، جو اطراف زمین است که قشر فشرده‌ای از هوا است که همچون سقف محکمی اطراف کره زمین را فرا گرفته است و آن را در برابر سنگهای سرگردان آسمانی و اشعه زیانبار کیهانی به خوبی حفظ می‌کند .

سوره طور آیه ۶

متن آیه :

وَالْبَحْرِ الْمَسْجُورِ

ترجمه :

و سوگند به دریای سراپا آتش !

توضیحات :

« الْمَسْجُورِ » : برافروخته . لبریز از شعله و آتش (نگا : تکویر / ۶) . منفجر شده . مراد آب دریاها در هنگامه وقوع قیامت است که اتمهای آنها منفجر می‌گردد (نگا : انفطار / ۳) و مواد مذاب و گداخته‌های درونی زمین در آنها روان می‌شود .

سوره طور آیه ۷

متن آیه :

إِنْ عَذَابَ رَبِّكَ لَوَاقِعٌ

ترجمه :

که قطعاً عذاب پروردگارت واقع می‌شود (و کفار را در آغوش خود می‌کشد) .

توضیحات :

« إِنْ عَذَابَ رَبِّكَ لَوَاقِعٌ » : جواب قسمهای متعدد پیشین است .

سوره طور آیه ۸

متن آیه :

مَا لَهُ مِنْ دَافِعٍ

ترجمه :

و هیچ کس و هیچ چیزی نمی‌تواند از وقوع آن جلوگیری کند .

توضیحات :

« دَافِعٍ » : دفع‌کننده . بازدارنده .

سوره طور آیه ۹
متن آیه :
يَوْمَ تَمُورُ السَّمَاءُ مَوْرًا

ترجمه :
روزي (اين عذاب الهي رخ مي دهد كه) آسمان سخت به تكان و جنبش مي افتد و تند درهم مي لولد .

توضیحات :
« مَوْرًا » : حرکت و اضطراب . رفت و برگشت . موج زدن و چرخیدن . درهم لولیدن و حرکت مارپیچی پیدا کردن .

سوره طور آیه ۱۰
متن آیه :
وَتَسِيرُ الْجِبَالُ سَيْرًا

ترجمه :
و کوهها (از جا کنده مي شوند و) به شتاب روان مي گردند .

توضیحات :
« سَيْرًا » : حرکت کردن . روان شدن .

سوره طور آیه ۱۱
متن آیه :
قَوْلٍ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ

ترجمه :
آن روز ، واي به حال كساني كه (حق را) تكذيب کرده اند !

توضیحات :
« وَايَّ » : (نگا : بقره . ۷۹ ، ابراهيم / ۲ ، مريم / ۳۷) .

سوره طور آیه ۱۲
متن آیه :
الَّذِينَ هُمْ فِي خَوْضٍ يَلْعَبُونَ

ترجمه :
آنان كه سرگرم كارهاي باطل خويشند (و پيوسته مشغول طعنه زدن به اسلام و قرآن و پيغمبرند) .

توضیحات :
« خَوْضٍ » : فرو رفتن به كارهاي بيهوده و كودكانه (نگا : توبه / ۶۵ و ۶۹ ، انعام / ۶۸ و ۹۱) .

سوره طور آیه ۱۳

متن آیه :
يَوْمَ يُدْعَوْنَ إِلَىٰ نَارِ جَهَنَّمَ دَعَاً

ترجمه :

روزي آنان را با زور به ميان آتش دوزخ مي اندازند .

توضیحات :

« يُدْعَوْنَ » : با قهر و زور پرت مي گردند و انداخته مي شوند . « دَعَاً » : با خشونت فرو انداختن .
به شدت پرت کردن و راندن (نگا : ماعون / ۲) . « يُدْعَوْنَ إِلَىٰ النَّارِ » : با خشونت به آتش
انداخته مي شوند (نگا : نمل / ۹۰) . با خشونت به سوي آتش رانده مي شوند (نگا : زمر / ۷۱ ،
مریم / ۸۶) .

سوره طور آیه ۱۴

متن آیه :
هَذِهِ النَّارُ الَّتِي كُنْتُمْ يَهَا تَكْذِبُونَ

ترجمه :

(در اين وقت فرشتگان بدیشان مي گویند :) اين همان آتشي است که آن را دروغ مي پنداشتيد .

توضیحات :

« هَذِهِ النَّارُ . . . » : (نگا : سجده / ۲۰ ، سبأ / ۴۲) .

سوره طور آیه ۱۵

متن آیه :
أَفَسِحْرٌ هَذَا أَمْ أَنْتُمْ لَا تُبْصِرُونَ

ترجمه :

آيا اين جادو است ؟ يا اين که شما نمي بينيد ؟

توضیحات :

« أَفَسِحْرٌ هَذَا . . . » : کافران پيوسته کارهاي انبياء را سحر مي ناميدند (نگا : مائده / ۱۱۰ ،
يونس / ۷۶ ، هود / ۷) . لذا روز قيامت به عنوان سرزنش هنگامي که آتش را مي بينيد و يا به
درون آن انداخته مي شوند ، بدیشان مي گویند : اين هم سحر و جادو است ! « أَمْ أَنْتُمْ لَا
تُبْصِرُونَ » : اين بخش هم جنبه سرزنش دارد . کافران در دنيا مي گفتند : پيغمبران جادوگرند و بر
چشمان ما پرده مي افکنند ، و . . . (نگا : اعراف / ۱۳۳) در قيامت بدیشان گفته مي شود : آيا
اين عذاب سحر است ؟ آيا پرده بر چشمان شما افکنده اند ؟

سوره طور آیه ۱۶

متن آیه :
اصْلَوْهَا فَاصْبِرُوا أَوْ لَا تَصْبِرُوا سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ إِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

ترجمه :

به آتش وارد شوید و بدان بسوزید ، چه شکیبائی هم کنید و چه بیتابی ، به حال شما تفاوتی نمی‌کند . چرا که تنها برابر کارهائی که خودتان کرده‌اید کیفر داده می‌شوید .

توضیحات :

« إِصْلُوهَا » : داخل آتش شوید و بدان بسوزید و حرارت آن را بچشید (نساء / ۱۱۵ و ۳۰ و ۵۶ ، صافات / ۱۶۳ ، ص ۵۹) .

سوره طور آیه ۱۷

متن آیه :

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَعِيمٍ

ترجمه :

اما پرهیزگاران در میان باغهای بهشت و نعمتهای فراوان جای دارند .

توضیحات :

« جَنَّاتٍ وَ نَعِيمٍ » : تنوین این واژه‌ها بیانگر کثرت و عظمت است .

سوره طور آیه ۱۸

متن آیه :

فَاَكْهِنَ يَمَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ وَوَقَاهُمْ رَبُّهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ

ترجمه :

و در برابر چیرهائی که خدا بدیشان داده است شاد و خوشحالند ، و (نعمت بزرگتر از این ، این که) خدای ایشان ، آنان را از عذاب دوزخ محفوظ و مصون داشته است .

توضیحات :

« فَاَكْهِنَ » : افراد شاد و مسرور (نگا : یس / ۵۵ ، دخان / ۲۷) .

سوره طور آیه ۱۹

متن آیه :

كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا يَمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

ترجمه :

به پاداش کارهائی که کرده‌اید بخورید و بیاشامید ، نوش و گوارایتان باد !

توضیحات :

« هَنِيئًا » : گوارا و بی‌دردسر . مفعول مطلق یا صفت مصدر محذوفی است (نگا : نساء / ۴) .

سوره طور آیه ۲۰

متن آیه :

مُتَّكِنِينَ عَلَى سُرُرٍ مَّصْفُوفَةٍ وَزَوَّجْنَاهُمْ بِحُورٍ عِينٍ

ترجمه :

این در حالی است که بر تختهای ردیف و کنار هم چیده تکیه زده‌اند ، و زنان سیاه چشم و درشت

چشم زیبای بهشتی را همسرشان نموده‌ایم (و در کنارشان قرار داده‌ایم) .

توضیحات :

« سرر » : جمع سریر ، تختها (نگا : حجر / ۴۷ ، صافات / ۴۴) . « مَصْفُوفَةٍ » : ردیف و کنار هم چیده شده . رده نهاده . « حور عین » : (نگا : دخان / ۵۴) . از این آیه و آیات دیگر قرآن برمی‌آید که تختها گرداگرد مجلس بزم و مقابل یکدیگر نهاده شده‌اند ، تا مجلس انس هر چه باشکوه‌تر باشد .

سوره طور آیه ۲۱

متن آیه :

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِيمَانٍ أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَا أَلَتْنَاهُمْ مِنْ عَمَلِهِمْ مِنْ شَيْءٍ كُلُّ

أَمْرٍ يَمَّا كَسَبَ رَهِيْنٌ

ترجمه :

کسانی که خودشان ایمان آورده‌اند و فرزندانشان از ایشان در ایمان آوردن پیروی کرده‌اند ، (در بهشت) فرزندانشان را بدیشان ملحق می‌گردانیم (تا زادگان دلبنده خود را در کنار خود ببینند و از انس با آنان لذت بیشتر ببرند) بی‌آنکه ما اصلاً از عمل آن کسان چیزی بکاهیم (و از اندوخته پدران و مادران چیزی برداریم و به فرزندانشان بدهیم ، و یا بدین وسیله بر حسنات فرزندانشان بیفزاییم و یا گناهانشان را از این راه بزدایم) . چرا که هر کس در گرو کارهایی است که کرده است .

توضیحات :

« مَا أَلَتْنَاهُمْ » : از کارهایشان نکاسته‌ایم . فعل مهموز الفاء أَلَتَ ، يَأْلِتُ ، بر وزن ضَرَبَ يَضْرِبُ ، با فعل اجوف یائی لاتَ ، يَلِيتُ ، در معنی یکسان است (نگا : حجات / ۱۴) . « مَا أَلَتْنَا مِنْ عَمَلِهِمْ شَيْئاً » : از پاداش کارهای پدران اصلاً چیزی نمی‌کاهیم . مراد این است که ترفیع منزلت فرزندانشان باعث تنزل مقام پدرانشان نبوده ، و بلکه مراد اعطاء نعمت انس و تشکیل مجمع دل‌های عاشقان یزدان است . « رَهِيْنٌ » : گروگان .

سوره طور آیه ۲۲

متن آیه :

وَأَمَدَدْنَاهُمْ بِفَاكِهَةٍ وَلَحْمٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ

ترجمه :

پیوسته هر گونه میوه‌ای و گوشتی را که بخواهند در اختیارشان می‌گذاریم .

توضیحات :

« أَمَدَدْنَاهُمْ » : یاریشان می‌دهیم . بدیشان می‌دهیم (نگا : مؤمنون / ۵۵ ، نمل / ۳۶) .

سوره طور آیه ۲۳

متن آیه :

يَتَنَازَعُونَ فِيهَا كَأْساً لَّا لَغْوٌ فِيهَا وَلَا تَأْتِيمٌ

ترجمه :

آنان در آنجا جام‌های (شراب طهور) را که نه بیهوده‌گوئی و یاوه‌سرایی در آن است و نه با گناه

همراه است ، از دست یکدیگر می‌گیرند (و سر می‌کشند و خوش می‌شوند) .

توضیحات :

« يَتَنَازَعُونَ » : مشتاقانه از دست یکدیگر می‌ریزند و می‌گیرند . « لَعُوٌّ » : یاوه‌سرائی .
بیهوده‌گوئی . « تَأْتِيْمٌ » : گناه‌ورزی . بزه‌کاری . یعنی شراب آخرت ، نه موجب یاوه‌سرائی و
پريشان‌گوئی می‌شود ، و نه موجب گناه می‌گردد ، و نه کار مستان به کتک و کتک‌کاری
می‌کشد .

سوره طور آیه ۲۴

متن آیه :

وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ غِلْمَانٌ لَهُمْ كَأَنَّهُمْ لُؤْلُؤٌ مَّكَوْنٌ

ترجمه :

پیوسته در گرداگرد آنان نوجوانان ایشان (برای خدمتگزاریشان) در چرخش و گردشند . انگار آنان
(در صفا و پاکی) مرواریدهای پنهان (در صدف) هستند .

توضیحات :

« غِلْمَانٌ » : جمع غلام ، پسران نوجوان . مراد خدمتکاران و کارگزاران است . « لُؤْلُؤٌ » : مروارید .
« مَّكَوْنٌ » : پنهان در صدف . مروارید در درون صدف به قدری تازه و شفاف و زیبا است که حد
ندارد (نگا : واقعه / ۲۳) .

سوره طور آیه ۲۵

متن آیه :

وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ

ترجمه :

پرسش‌کنان روی به همدیگر می‌کنند (و هر يك از آنان از نعمتها و خوشیهای بهشت و الطاف
بیکران یزدان با دیگری سخن می‌گوید) .

توضیحات :

« أَقْبَلَ » : رو کرد . « يَتَسَاءَلُونَ » : از همدیگر می‌پرسند . مراد صحبت آنان از گذشته خود در
دنیا ، و تعریف وضع خوش فعلی است .

سوره طور آیه ۲۶

متن آیه :

قَالُوا إِنَّا كُنَّا قَبْلُ فِي أَهْلِنَا مُشْفِقِينَ

ترجمه :

می‌گویند : ما پیش از این (در دنیا) در میان خانواده و فرزندانمان بیمناک (از خشم خدا و حساب
و کتاب و جزا و سزای قیامت) بودیم .

توضیحات :

« فِي أَهْلِنَا » : در میان اهل و خانواده خود . همراه با فرزندان و خانواده خود . « مُشْفِقِينَ » :
جمع مشفق ، ترسان و هراسان . بیمناک . مراد بیمناک از بازخواست الهی در پایان عمر ، و

پی‌آمد اخروی است .

سوره طور آیه ۲۷

متن آیه :
فَمَنْ اللَّهُ عَلَيْنَا وَوَقَانَا عَذَابَ السَّمُومِ

ترجمه :

سرانجام خداوند در حق ما لطف و مرحمت فرمود ، و از عذاب سراپا شعله دوزخ ما را بدور داشت .

توضیحات :

« من » : منت نهاد . منت بر دو قسم است : الف - مذموم ب - مقبول . قسیمت اخیر که مراد آیه هم همین است ، به معنی لطف و مرحمت و خوبی و نیکی است . « السَّمُومِ » : شعله آتش بدون دود (نگا : المصحف المیسر) . آتشی که از سوراخهای بدن بگذرد (نگا : روح المعانی) . باد گرم و سوزان (نگا : مجمع البیان الحدیث ، فرهنگ لغات قرآن قریب) .

سوره طور آیه ۲۸

متن آیه :
إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلُ نَدْعُوهُ إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ

ترجمه :

ما پیش از این (در جهان ، تنها) او را به فریاد می‌خواندیم و فقط وی را پرستش می‌کردیم . واقعاً او نیکوکار و مهربان است .

توضیحات :

« نَدْعُوهُ » : بفریادش می‌خواندیم . او را می‌پرستیدیم . « الْبَرُّ » : نیکوکار (نگا : روح المعانی) .

سوره طور آیه ۲۹

متن آیه :
فَذَكِّرْ فَمَا أَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِكَاهِنٍ وَلَا مَجْنُونٍ

ترجمه :

(مردمان را به قرآن) پند و اندرز بده ، تو در پرتو لطف و مرحمت پروردگارت نه غیبگوئی و نه دیوانه

توضیحات :

« ذَكِّرْ » : پند بده . موعظه کن . « بِنِعْمَةِ رَبِّكَ » : در پرتو نعمت . به برکت مرحمت . « كَاهِنٍ » : غیبگو . کسی که ادعای علم غیب می‌کند . کسی که خبر از اسرار غیبی می‌دهد و مدعی است که با جنیان و پریان ارتباط دارد و اخبار غیبی را از ایشان می‌گیرد .

سوره طور آیه ۳۰

متن آیه :
أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَّتَرَبَّصُّ بِهِ رَيْبَ الْمُنُونِ

ترجمه :

آیا آنان می‌گویند که او شاعر است (و بگذارید تا زنده است اشعار خود را بسراید و دل مردمانی را برباید) و ما در انتظار مرگ او هستیم (تا دفتر اشعار و طومار عمرش را درهم پیچد و ما را از دست او راحت سازد) .

توضیحات :

« شَاعِرٌ » : چاه‌سرا . خبر مبتدای محذوف است و تقدیر چنین است : هُوَ شَاعِرٌ . « نَتَرِّصُ » : انتظار می‌کشیم . مَنْتَظِرٌ هستیم . « رَبِّبَ » : شك و گمان . مشكوك . در اینجا مراد نزول و تغییرات است . « الْمُنُونِ » : مرگ . از نظر لغوی ، به معنی قطع کننده است . مرگ هم رشته عمر را قطع می‌کند . « رَبِّبَ الْمُنُونِ » : گمان مرگ . مرگ مشكوك . با توجه به معنی اخیر ، اضافه صفت به موصوف خود است . یعنی مرگی که وقت فرا رسیدنش مورد گمان است و معلوم نیست .

سوره طور آیه ۳۱

متن آیه :

قُلْ تَرَبُّوا فَإِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُتَرَبِّصِينَ

ترجمه :

بگو : شما در انتظار (پندارهای خامتان) باشید ، و من هم با شما در انتظار (عاقبت نیک خود و سرانجام بد شما) هستم .

توضیحات :

« الْمُتَرَبِّصِينَ » : انتظار کشندگان .

سوره طور آیه ۳۲

متن آیه :

أَمْ تَأْمُرُهُمْ أَحْلَامُهُمْ بِهَذَا أَمْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ

ترجمه :

آیا خردهایشان ایشان را به این (سخنان متناقض) دستور می‌دهد ؟ یا این که اصلاً مردمان طغیانگر و سرکشی هستند (و سرپیچی از فرمان حق ، سرشت و خصیصه آنان شده است ؟) .

توضیحات :

« أَحْلَامٌ » : جمع حلم ، خردها و عقلها . « هذا » : این سخنان متناقض . یعنی گاهی پیغمبر را شاعر ، گاهی مجنون ، زمانی کاهن ، و غیره می‌نامند . در صورتی که کاهن و شاعر ، خردمند هستند ، و مجنون ، دیوانه و بی‌خرد است .

سوره طور آیه ۳۳

متن آیه :

أَمْ يَقُولُونَ تَقَوَّلَهُ بَلْ لَّا يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

آیا می‌گویند : (محمد خودش قرآن را از پیش خود ساخته است و) آن را فراهم آورده است ؟ !

بلکه ایشان اصلاً ایمان ندارند .

توضیحات :

« تَقَوْلُهُ » : آن را از پیش خود ساخته است و به دروغ به خدا نسبت داده است (نگا : حاقه / ۴۴) .

سوره طور آیه ۲۴

متن آیه :

فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِّثْلِهِ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ

ترجمه :

اگر راست می‌گویند (که محمد خودش قرآن را از پیش خود ساخته است) سخنی همچون آن را بیاورند و ارائه دهند .

توضیحات :

« فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِّثْلِهِ . . . » : (نگا : بقره / ۲۳ ، یونس / ۲۸ ، هود / ۱۳ ، اسراء / ۸۸) .

سوره طور آیه ۲۵

متن آیه :

أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ

ترجمه :

آیا ایشان (همین جوری از عدم سر بر آورده‌اند و) بدون هیچ گونه خالقی آفریده شده‌اند ؟ و یا این که (خودشان خویشتن را آفریده‌اند و) خودشان آفریدگارند ؟

توضیحات :

« مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ » : بدون هیچ چیزی و هیچ آفریدگاری . یعنی بدون علت به وجود آمده‌اند . « أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ » : یعنی خودشان آفریدگار ، و علت خویشتن هستند .

سوره طور آیه ۲۶

متن آیه :

أَمْ خَلَقُوا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بَلْ لَا يُوقِنُونَ

ترجمه :

یا این که آنان آسمانها و زمین را آفریده‌اند ؟ ! بلکه ایشان طالب یقین نیستند .

توضیحات :

« لَا يُوقِنُونَ » : به یقین و باور نرسیده‌اند و هنوز سرگشته‌اند . جویا و خواستار یقین نیستند و در پی ایمان به وحدانیت خدا نمی‌باشند .

سوره طور آیه ۲۷

متن آیه :

أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَبِّكَ أَمْ هُمُ الْمُضْطَرُونَ

ترجمه :

آیا گنجینه‌های پروردگارت نزد ایشان و در اختیار آنان است (تا هر گونه که بخواهند قضاوت کنند و نبوت را به این بدهند و به آن ندهند ؟) یا این که ایشان (بر همه چیز جهان) سیطره دارند (و ارباب و فرمانده کل کائنات هستند ؟) .

توضیحات :

« الْمَصِيطِرُونَ » : جمع مُصِيطِر ، مسلط و توانا . غالب و چیره . مُصِيطِر و مُسِيطِر یکی است (نگا : غاشیه / ۲۲) . علت تبدیل (س) به (ص) به سبب حرف استعلاء (ط) است .

سوره طور آیه ۲۸

متن آیه :

أَمْ لَهُمْ سُلْمٌ يَسْتَمِعُونَ فِيهِ فَلَيَاتِ مُسْتَمِعُهُمْ سُلْطَانٌ مُّبِينٌ

ترجمه :

آیا نردبانی دارند و بالای آن (می‌روند و در آسمانها ، به عالم ملکوت) گوش فرا می‌دارند (و اسرار وحی را می‌شنوند ؟) . گوش فرا دهنده ایشان دلیل روشنی بی‌آورد و ارائه دهد (و این ادعای خود را ثابت کند) .

توضیحات :

« سُلْمٌ » : نردبان . « سُلْطَانٌ مُّبِينٌ » : دلیل و برهان روشن . دلیل و برهان بیانگر .

سوره طور آیه ۳۹

متن آیه :

أَمْ لَهُ الْبَنَاتُ وَلَكُمْ الْبُنُونَ

ترجمه :

آیا دختران ، سهم خدایند ، و پسران ، سهم شما ؟ !

توضیحات :

« لَهُ الْبَنَاتُ » : دختر و پسر از نظر ارزش انسانی با هم تفاوتی ندارند ، و تعبیر آیه ، در حقیقت از قبیل استدلال به عقیده باطل طرف مخالف بر ضد خود او است . و آن این که عربها به شدت از دختر بیزار بودند ، و با وجود این زادگان خدا را دختر می‌دانستند (نگا : نحل / ۵۷ ، زخرف / ۱۷ ، صافات / ۱۴۹) .

سوره طور آیه ۴۰

متن آیه :

أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَّعْرَمٍ مَّنْقُلُونَ

ترجمه :

یا این که تو از آنان اجر و پاداشی (در مقابل ابلاغ رسالت خود بدیشان) می‌خواهی ، و همچون بار گرانی بر دوش آنان سنگینی می‌کند ؟

توضیحات :

« مَّعْرَمٍ » : گرامت . زیان . تاوان . خسارت (نگا : توبه / ۹۸) . مصدر میمی است . « مَّنْقُلُونَ » :

سنگین باران . بار گرانان . از مصدر (إِثْقَال) به معنی تحمیل مشقت و بار گران است .

سوره طور آیه ۴۱

متن آیه :
أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ

ترجمه :

یا این که نزد ایشان ، علم غیبیات و اسرار نهان (جهان و ملکوت یزدان) است و از روی آن (برای مردم هر چه بخواهند) می‌نویسند ؟

توضیحات :

« أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ ؟ » : آیا آنان غیب می‌دانند ؟ آیا دانش اسرار نهان و علم غیب در پیش آنان است ؟

سوره طور آیه ۴۲

متن آیه :
أَمْ يَرِيدُونَ كَيْدًا فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمُ الْمَكِيدُونَ

ترجمه :

یا این که می‌خواهند نیرنگ بزنند (و طرح‌های شیطانی بریزند و حيله‌گري کنند ، تا پیغمبر را از میان بردارند ، یا با آئین او مقابله کنند . باید بدانند که) کفار به حیلت خود گرفتار می‌آیند (و توطئه‌های ایشان سرانجام بر ضد خودشان تمام می‌شود و جملگی ایشان محکوم نقشه‌های الهی هستند) .

توضیحات :

« كَيْدًا » : نیرنگ . حيله‌گري . توطئه . نقشه سوء (نگا : آل عمران / ۵۴) . « الْمَكِيدُونَ » : گرفتاران نیرنگ . شکست خوردگان توطئه (نگا : فاطر / ۴۳ ، انفال / ۳۰) .

سوره طور آیه ۴۳

متن آیه :
أَمْ لَهُمْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ

ترجمه :

یا این که (آنان خیال می‌کنند که) معبودی (و حامی و یآوری) جز خدا دارند ؟ خدا پاک و منزّه از چیزهایی است که انبازش می‌دانند و می‌خوانند .

توضیحات :

« أَمْ لَهُمْ إِلَهٌ . . . » : (نگا : حجر / ۹۶) .

سوره طور آیه ۴۴

متن آیه :
وَإِنْ يَرَوْا كِسْفًا مِّنَ السَّمَاءِ سَاقِطًا يَقُولُوا سَحَابٌ مَّرْكُومٌ

ترجمه :

اگر بنگرند که قطعه‌ای از آسمان فرو می‌افتد ، می‌گویند : ابر متراکمی است .

توضیحات :

« كِسْفًا » : پاره . تکه . قطعه . « مَرَكُومٌ » : متراکم . « اِنْ يَرَوْا كِسْفًا » : مراد این است که مشرکان و منکران لجوج ، آن چنان در عناد و دشمنی با پیغمبر و اسلام ، پافشاری می‌کنند که اگر عذابی را که تمسخرکنان از پیغمبر خواسته بودند (نگا : اسراء / ۹۲) با چشم سر نزول آن را بالای سر خود ببینند ، قبول نمی‌کنند و چیز دیگری قلمداد می‌نمایند (نگا : حجر / ۱۴ و ۱۵ ، احقاف / ۲۴) .

سوره طور آیه ۴۵

متن آیه :
قَدَرَهُمْ حَتَّىٰ يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي فِيهِ يُصْعَقُونَ

ترجمه :

پس ایشان را به حال خود واگذار ، تا برسند به روزی که در آن هلاک می‌گردند .

توضیحات :

« يُصْعَقُونَ » : نابود گردانده می‌شوند . هلاک می‌گردند . مراد فرا رسیدن مرگ ایشان در جنگ یا به هنگام اجل است . از مصدر إصعاق به معنی إهلاک است .

سوره طور آیه ۴۶

متن آیه :
يَوْمَ لَا يَغْنِي عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ

ترجمه :

آن روزی که نیرنگها و توطئه‌هایشان سودی به حالشان نخواهد داشت ، و (از هیچ سوئی) مدد و یاری نمی‌شوند .

توضیحات :

« كَيْدُهُمْ » : نیرنگ ایشان . نقشه‌های سوء و توطئه‌های کثیفشان . حيله‌گریهایشان .

سوره طور آیه ۴۷

متن آیه :
وَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا عَذَابًا دُونَ ذَلِكَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

برای ستمگران عذابی پیش از آن (عذاب سرمدی و ابدی ، در همین جهان) هست ، ولی بیشتر ایشان متوجه نمی‌گردند و نمی‌فهمند .

توضیحات :

« دُونَ ذَلِكَ » : قبل از آن ، علاوه از آن . یعنی قبل از عذاب آخرت ، عذاب دیگری در همین جهان دارند ، و یا گذشته از عذاب دنیوی ، عذاب اخروی هم دارند .

سوره طور آیه ۴۸

متن آیه :
وَاصِرٍ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ

ترجمه :

برابر فرمان پروردگارت ، صبر و شکیبایی پیش گیر (و با استقامت و شجاعت ، پیام آسمانی را به گوش انسانها برسان و مترس) که تو زیر نظر ما و تحت حفاظت و رعایت ما هستی . وقتی که (سحرگاهان از خواب) بلند می‌شوی ، به تسبیح و تقدیس و شکر و سپاس پروردگارت بپرداز .

توضیحات :

« لِحُكْمِ رَبِّكَ » : برابر فرمان پروردگارت . در راه ابلاغ فرمان پروردگارت . بر قوانین و مقررات پروردگارت پایدار باش . « يَا عَيْنِنَا » : زیر نظر ما . تحت مراقبت و محافظت ما . « حِينَ تَقُومُ » : وقتی که سحرگاهان برمی‌خیزی . وقتی که از جا ، و از مکانی ، و از مجلسی برمی‌خیزی . چرا که پیغمبر به هنگام برخاستن از هر جائی ، می‌فرمود : سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ ، أَسْتَغْفِرُكَ وَآتُوبُ إِلَيْكَ (نگا : المراعی ، نمونه) .

سوره طور آیه ۴۹

متن آیه :
وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَارَ النُّجُومِ

ترجمه :

و در پاره‌ای از شب ، و در وقت ناپدید شدن ستارگان (به سبب نور خورشید به هنگام طلوع فجر) شکر و سپاس و تقدیس و تسبیح خدای را بجای آور .

توضیحات :

« وَمِنَ اللَّيْلِ » : در شب . در پاره‌ای از شب . مراد وقت ادای نماز مغرب و عشاء یا نماز تهجد است . « وَإِدْبَارَ » : پشت کردن . مراد ناپدید شدن ستارگان است به سبب نور خورشید . اشاره به وقت نماز صبح است .

سوره نجم آیه ۱

متن آیه :
وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ

ترجمه :

سوگند به ستاره در آن زمان که دارد غروب می‌کند !

توضیحات :

« النَّجْمِ » : جنس نجم مراد است و شامل همه ستارگان آسمان می‌گردد . « هَوَىٰ » : غروب کرد . مراد غروب ستارگان در همه اوقات ، یا غروب و فرو افتادن آنها در پایان جهان است . بعضی (هَوَىٰ) را برای طلوع و غروب استعمال کرده‌اند (نگا : المراعی) . به هر حال ، اشاره به طلوع و غروب ستارگان است که از نشانه‌های بارز عظمت یزدان ، و از اسرار بزرگ آفرینش ، و از مخلوقات فوق‌العاده عظیم پروردگارتند .

سوره نجم آیه ۲
متن آیه :
مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ

ترجمه :
پار شما (محمد) گمراه و منحرف نشده است ، و راه خطا نپوئیده است و به کژراهه نرفته است .

توضیحات :
« مَا غَوَىٰ » : به باطل نگریده است . به خطا نرفته و به کژراهه نیفتاده است (نگا : طه / ۱۲۱)

سوره نجم آیه ۳
متن آیه :
وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ

ترجمه :
و از روی هوا و هوس سخن نمی گوید .

توضیحات :
« عَنِ الْهَوَىٰ » : از روی هوا و هوس . دل بخواه و خودسرانه . یعنی آنچه می گوید ، به فرمان خدا می گوید و نه به فرمان دل ، و از سوی خدا می گوید ؛ نه از سوی خود .

سوره نجم آیه ۴
متن آیه :
إِنَّ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ

ترجمه :
آن (چیزی که با خود آورده است و با شما در میان نهاده است) جز وحی و پیامی نیست که (از سوی خدا بدو) وحی و پیام می گردد .

توضیحات :
« إِنَّ » : نیست . حرف نفی است . « هُوَ » : قرآن .

سوره نجم آیه ۵
متن آیه :
عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَىٰ

ترجمه :
(جبرئیل ، فرشته) بس نیرومند آن را بدو آموخته است .

توضیحات :
« شَدِيدُ الْقُوَىٰ » : دارای نیروهای شگفت و قدرتهای عظیم . مراد جبرئیل ، فرشته وحی است .

سوره نجم آیه ۶
متن آیه :
ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَى

ترجمه :

همان کسی که دارای خرد استوار و اندیشه وارسته است . سپس او (به صورت فرشتگی خود و با بالهایی که کرانه‌های آسمان را پر کرده بود) راست ایستاد .

توضیحات :

« مِرَّةٌ » : تیزهوشی . خرد استوار . پختگی اندیشه . دقت و وارستگی . « ذُو مِرَّةٍ » : تیزهوش و خردمند . دقیق و تیزبین . « اِسْتَوَى » : به پا خاست . راست ایستاد . در مأموریت خود چیره و توانا شد . مراد نمایان شدن جبرئیل در آغاز وحی است به شکل اصلی فرشتگی و با قیافه واقعی و با بالهایی که افق کوه‌های دور و بر غار حراء را پر کرده بود (نگا : فاطر / ۱ ، تکویر / ۱۹ - ۲۳) . حرف (ف) یا سببیه است . یعنی : به سبب قوت و قدرتی که داشت ، خویشتن را نمودار کرد . و یا عاطفه است . یعنی : بعد از ابلاغ و تعلیم وحی ، به صورت اصلی خود ظاهر شد (نگا : قاسمی) .

سوره نجم آیه ۷
متن آیه :
وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَى

ترجمه :

در حالی که او در جهت بلند (آسمان رو به روی بیننده) قرار داشت .

توضیحات :

« الْأُفُقُ » : جهت . واژه افق ، به معنی کناره آسمان ، اصطلاح خاص علماء هیئت است و در اینجا مراد نیست (نگا : المصحف المیسر) . « الْأُفُقِ الْأَعْلَى » : جهت بالای سر بیننده .

سوره نجم آیه ۸
متن آیه :
ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّى

ترجمه :

سپس (جبرئیل) پائین آمد و سر در نشیب گذاشت .

توضیحات :

« دَنَا » : نزدیک شد . « تَدَلَّى » : سر در نشیب گذاشت . رو به پائین آمد .

سوره نجم آیه ۹
متن آیه :
فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى

ترجمه :

تا آنکه فاصله او (و محمد) به اندازه دو کمان یا کمتر گردید .

توضیحات :
« قَابَ » : اندازه . مقدار . قدر . « قَابَ قَوْسَيْنِ » : مقدار طول دو کمان . در قدیم ادوات و ابزار اندازه‌گیری مسافات و فواصل کم عربها ، کمان ، نیزه ، ذراع ، و وَجَبَ بود (نگا : المصحف المیسر) . « أدنی » : نزدیکتر . کمتر .

سوره نجم آیه ۱۰
متن آیه :
فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ

ترجمه :
پس جبرئیل به بنده خدا (محمد) وحی کرد آنچه می‌بایست وحی کند .

توضیحات :
« أَوْحَىٰ » : وحی کرد . پیام داد . فاعل جبرئیل است . « عَبْدِهِ » : مرجع ضمیر (ه) خدا است .

سوره نجم آیه ۱۱
متن آیه :
مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَىٰ

ترجمه :
دل (محمد) تکذیب نکرد چیزی را که او (با چشم سر) دیده بود .

توضیحات :
« الْفُؤَادُ » : دل پیغمبر (. « مَا » : مراد شکل و قیافه جبرئیل است . « رَأَىٰ » : محمد دید .

سوره نجم آیه ۱۲
متن آیه :
أَفْتَمَارُوهٗ عَلٰی مَا يَرٰی

ترجمه :
آیا با او درباره چیزی که دیده است ، ستیزه می‌کنید ؟

توضیحات :
« تَمَارُوهٗ » : با او مجادله و ستیزه‌گری می‌کنید (نگا : کف / ۲۲ ، شوری / ۱۸) .

سوره نجم آیه ۱۳
متن آیه :
وَلَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً أُخْرٰی

ترجمه :
او که بار دیگر (در شب معراج) وی را دیده است .

توضیحات :

« نَزَلَهُ » : دفعه . يك بار . مراد شب معراج است .

سوره نجم آیه ۱۴
متن آیه :
عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى

ترجمه :
نزد سدره المنتهی .

توضیحات :
« سِدْرَةُ الْمُنْتَهَى » : مكاني است در آسمانها .

سوره نجم آیه ۱۵
متن آیه :
عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَى

ترجمه :
بهشت که منزل (و مأوای متقیان) است در کنار آن است .

توضیحات :
« جَنَّةُ الْمَأْوَى » : اضافه موصوف به صفت خود است ، همچون مسجد الجامع ، و یا این که اضافه
بیانیه است (نگا : آلوسی) .

سوره نجم آیه ۱۶
متن آیه :
إِذْ يَغْشَى السُّدْرَةَ مَا يَغْشَى

ترجمه :
در آن هنگام ، چیزهائی سدره را فرا گرفته بود که فرا گرفته بود (و چنان عجائب و غرائبی ، قابل
توصیف و بیان ، با الفبای زبان انسان نیست) .

توضیحات :
« يَغْشَى » : می پوشاند . فرا می گیرد . احاطه می کند . « مَا » : چیزهائی که . مراد
آفریده هائی است که تنها خدا بدانها آشنا است . برخی هم گفته اند : منظور انوار تجلی الهی ،
و زیباییهای غیرقابل توصیف است . « مَا يَغْشَى » : مراد تعظیم و تفخیم و تکثیر شیء یا اشیائی
است که سدره را در آن وقت در بر گرفته بود .

سوره نجم آیه ۱۷
متن آیه :
مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَعَى

ترجمه :
چشم (محمد در دیدن خود به چپ و راست) منحرف نشد و به خطا نرفت ، و سرکششی نکرد و
(تنها به همان چیزی نگریست که می بایست ببیند و بنگرد) .

توضیحات :

« مَا زَاغَ » : منحرف نشد . به چپ و راست نگرانید . به خطا نرفت . « مَا طَغَى » : فراتر نرفت . جز به چیزی ننگریست که می‌بایست بنگرد و ببیند . یعنی درست به چیزی نگاه کرد که می‌بایست نگاه نکند ، و آنچه دید عین واقعیت بود و حقیقت داشت .

سوره نجم آیه ۱۸

متن آیه :

لَقَدْ رَأَى مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَى

ترجمه :

او بخشی از نشانه‌های بزرگ (و عجائب ملکوت) پروردگارش را (در آنجا) مشاهده کرد (از جمله ، سدره‌المنتهی ، بیت‌المعمور ، بهشت ، دوزخ ، و جبرئیل را با قیافه فرشتگی خود) .

توضیحات :

« مِنْ آيَاتٍ . . . » : برخی از عجائب و غرائب شگفت ملکوت . قسمتی از نشانه‌های بزرگ ساختار آفریدگار . حرفی (مِنْ) تبعیضیه است . « الْكُبْرَى » : بزرگ . صفت (آيَاتٍ) است . « لَقَدْ رَأَى مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَى » : سه نکته در این آیه است : الف - حضرت محمد در شب معراج برخی از عجائب و غرائب ملکوت ، یا به عبارت دیگر چندی از آسمانها را دیده است ؛ نه همه آسمانها را (نگا : اسراء / ۱) . ب - او آیات عظمت و نشانه‌های بزرگ آفرینش را دیده است نه خود آفریدگار را ، چرا که خدا از تجلی خود چیزی نفرموده است و بحث از معراج را با رؤیت آیات کونی پایان داده است (نگا : صفوةالتفاسیر) . ج - آنچه را که ملاحظه فرموده است واقعیت داشته است و در عالم بیداری بوده نه در عالم خواب و خیال .

سوره نجم آیه ۱۹

متن آیه :

أَفَرَأَيْتُمُ اللَّاتَ وَالْعُزَّىٰ

ترجمه :

آیا چنین می‌بینید (و این گونه معتقدید) که لات و عزی .

توضیحات :

« اللَّاتَ » : نام صخره سنگ سفید و منقشی در طائف بوده که بارگاه و پرده‌دارانی برای آن ترتیب داده بودند و آن را می‌پرستیدند . « الْعُزَّىٰ » : نام درختی در سرزمین نخله ، میان مکه و طائف بوده که بارگاه و پرده‌دارانی داشته است (نگا : قاسمی) .

سوره نجم آیه ۲۰

متن آیه :

وَمِنَّا الثَّالِثَةَ الْاٰخَرٰی

ترجمه :

و منات ، سومین بت دیگر (معبود شما و دختران خدایند ، و دارای قدرت و عظمت می‌باشند ؟)

توضیحات :

« مَنَات » : نام صخره سنگی در سرزمین مشلل ، نزدیک قدید ، میان مکه و مدینه بوده است . برخی هم لات و عزی و منات را بتهایی از سنگ می‌دانند که در داخل کعبه بوده‌اند . « الثَّالِثَةُ الأُخْرَى » : صفت اول و دوم منات هستند ، و برای تحقیر رتبه آن از دو تایی نخست است . یعنی منات که در رتبه سوم و بعد از لات و عزی است . عربها به این سه بت اهمیت فراوانی می‌دادند و آنها را تمثال یا نظر کردگان فرشتگانی می‌پنداشتند که ایشان را دختران خدا می‌خواندند . در نامگذاری نیز از اسماء و صفات خداوند استفاده کرده بودند : (آللات) مؤنث (الله) ، (عزی) مؤنث (أعز) ، و (منات) ظاهراً مؤنث (منی) است .

سوره نجم آیه ۲۱

متن آیه :
الْكُمُ الذَّكَرُ وَلَهُ الْأُنثَى

ترجمه :

آیا پسر مال شما باشد ، و دختر مال خدا ؟ ! (در حالی که به گمان شما دختران کم‌ارزش‌تر از پسرانند ؟ !)

توضیحات :

« الْكُمُ الذَّكَرُ . . . » : عربها فرشتگان را مؤنث و دختر خدا می‌دانستند (نگا : آیه ۲۷) . همچنین بتهاي خود را با اسمهاي مؤنث نامگذاری می‌نمودند و انباز خداوند می‌شمردند !

سوره نجم آیه ۲۲

متن آیه :
تِلْكَ إِذًا قِسْمَةٌ ضِيزَى

ترجمه :

در این صورت ، این تقسیم ظالمانه و ستمگرانه‌ای است .

توضیحات :

« قِسْمَةٌ » : تقسیم . بخش کردن . « ضِيزَا » : ستمگرانه . غیر عادلانه .

سوره نجم آیه ۲۳

متن آیه :
إِن هِيَ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَمِيَّتُوهَا أَنْتُمْ وَإِبَائُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنْ رَبِّهِمُ الْهُدَى

ترجمه :

اینها فقط نامهایی (بی‌محتوی و اسمهایی بی‌مسمی) است که شما و پدرانتان (از پیش خود) بر آنها گذاشته‌اند . هرگز خداوند دلیل و حجتی (بر صحت آنها) نازل نکرده است . آنان جز از گمانهای بی‌اساس و از هواهای نفس پیروی نمی‌کنند . در حالی که هدایت و رهنمود از سوی پروردگارشان برای ایشان آمده است (و در پرتو آن می‌توانند به ناچیزی بتها پی ببرند و رضای خدای را بجویند و راه سعادت بیابند) .

توضیحات :

« إِنَّ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءٌ » : بتها جز اسمهاي بي‌مسمي نبوده و كمتري اثرى از الوهيت در آنها موجود نمى‌باشد ، و معبودهاي موهومي و زائده پندار نفسهاي بيمارند ، و لذا پرستش را نشايند .

سوره نجم آيه ۲۴
متن آيه :
أَمْ لِلْإِنْسَانِ مَا تَمَنَّى

ترجمه :
مگر آنچه انسان آرزو كند به آن مى‌رسد و خواهد داشت ؟ !

توضيحات :
« مَا تَمَنَّى » : آنچه خواسته است . يعنى انسان هر چه بخواهد ، نبايد كه چنان پيش بيايد و بشود . مراد اين است كه چشم طمع ايشان به شفاعت بتها بيجا است .

سوره نجم آيه ۲۵
متن آيه :
فَلِلَّهِ الْآخِرَةُ وَالْأُولَى

ترجمه :
چرا كه دنيا و آخرت از آن خدا است (و قانونگذاري و فرماندهي هر دو سرا مربوط بدو است) .

توضيحات :
« الأولي » : اين جهان (نگا : قصص / ۷۰) .

سوره نجم آيه ۲۶
متن آيه :
وَكَمْ مِنْ مَلَكٍ فِي السَّمَاوَاتِ لَا تُغْنِي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئاً إِلَّا مِنْ بَعْدِ أَنْ يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَرْضَى

ترجمه :
چه بسيار فرشتگاني كه در آسمانها هستند و (با وجود عظمت و بزرگواريشان) شفاعت ايشان سودي نمى‌بخشد و كاري نمى‌سازد ، مگر بعد از آنكه خدا بخواهد به كسي (كه شفيع است) اجازه دهد ، و (از مشفوعله) راضي و خوشنود گردد .

توضيحات :
« كم » : چه بسيار است ! « لَا تُغْنِي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئاً » : (نگا : طه / ۱۰۹ ، زخرف / ۸۶ ، يس / ۲۳) . « يَرْضَى » : (نگا : طه / ۱۰۹) .

سوره نجم آيه ۲۷
متن آيه :
إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ لَيُسَمُّونَ الْمَلَائِكَةَ تَسْمِيَةً الْأُنثَى

ترجمه :
كساني كه به آخرت ايمان ندارند ، فرشتگان را با نامهاي زنان وصف و نامگذاري مي‌كنند .

توضیحات :

« تَسْمِيَةَ » : نامگذاری کردن (نگا : حجات / ۱۱) . « تَسْمِيَةَ الْأُنْثَى » : مراد این است که نامهای زنان را بر فرشتگان می‌گذارند و ایشان را دختران خدا می‌دانند (نگا : نحل / ۵۷ ، زخرف / ۱۹) .

سوره نجم آیه ۲۸

متن آیه :

وَمَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا

ترجمه :

ایشان در این باب چیزی نمی‌دانند (و از تر و ماده بودن فرشتگان کاملاً بی‌خبرند) و جز از ظن و گمان پیروی نمی‌کنند ، و ظن و گمان هم (در بخش اعتقادات ، به کسی سودی نمی‌رساند ، و انسان را) بی‌نیاز از حق نمی‌گرداند .

توضیحات :

« بِهِ » : به آن سخنی که درباره ماده بودن فرشتگان می‌گویند . مرجع ضمیر (ه) قول ، یا مذکور تسمیه است . « إِنْ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا » : (نگا : یونس / ۳۶) . ظن بجای یقین نمی‌نشیند و سودی نمی‌بخشد .

سوره نجم آیه ۲۹

متن آیه :

فَاعْرُضْ عَن مَّن تَوَلَّىٰ عَن ذِكْرِنَا وَلَمْ يُرِدْ إِلَّا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا

ترجمه :

از کسی روی بگردان که به قرآن ما پشت می‌کند و جز زندگی دنیوی نمی‌خواهد .

توضیحات :

« تَوَلَّى » : پشت کرد . روی گردان شد . « ذِكْرِنَا » : یاد ما . قرآن ما (نگا : حجر / ۶ و ۹ ، نحل / ۴۴ . همچنین : المنتخب) .

سوره نجم آیه ۳۰

متن آیه :

ذَلِكَ مَبْلَغُهُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ اهْتَدَىٰ

ترجمه :

منتهای دانش ایشان همین است . پروردگار تو کسی را که از راه خدا منحرف شده باشد ، و همچنین کسی را که راهیاب بوده باشد ، به خوبی می‌شناسد (و بهتر از همه ، احوال و اوضاع آنان را می‌داند) .

توضیحات :

« مَبْلَغُهُمْ مِنَ الْعِلْمِ » : منتهای دانش و آگاهی ایشان . نهایت فرزاندگی و اطلاع آنان .

سوره نجم آیه ۳۱

متن آیه :
وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ أَسَاءُوا يَمَا عَمِلُوا وَيَجْزِيَ الَّذِينَ أَحْسَنُوا
يَا الْحَسَنَى

ترجمه :
هر چه در آسمانها و هر چه در زمین است ، متعلق به خدا است . سرانجام خداوند بدکاران را در برابر کارهایی که می‌کنند کیفر می‌دهد ، و نیکوکاران را در برابر کارهایی که می‌کنند به بهترین وجه پاداش عطاء می‌کند .

توضیحات :
« لِيَجْزِيَ . . . » : حرف (ل) لام غایت است . بنابراین جزا و سزا غایت و هدف آفرینش است . «
يَا الْحَسَنَى » : به بهترین وجه . به سبب اعمال نیک . پاداش نیکو که بهشت است .

سوره نجم آیه ۳۲

متن آیه :
الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ إِلَّا اللَّمَمَ إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ هُوَ أَعْلَمُ بِكُمْ إِذْ أَنْشَأَكُمْ مِنَ
الْأَرْضِ وَإِذْ أَنْتُمْ أَجْنَةٌ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَى

ترجمه :
همان کسانی که از گناهان بزرگ و بدکاریها کناره‌گیری می‌کنند و اگر گناهی از آنان سر زند تنها
صغیره است (و آن هم مورد عفو خدا قرار می‌گیرد) چرا که پروردگار تو دارای آمرزش گسترده و
فراخ است . خداوند از همان زمان که شما را از زمین آفریده است ، و از آن روز که شما به صورت
جنینهای ناچیزی در درون شکمهای مادرانتان بوده‌اید ، از (تمام ذرات و همه جزئیات وجود) شما
به خوبی آگاه بوده است و هست . پس از پاک بودن خود سخن مگوئید ، زیرا که او پرهیزگاران را
(از همه) بهتر می‌شناسد .

توضیحات :
« الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ » : (نگا : شوری / ۳۷) . « إِلَّا » : لکن . « اللَّمَمَ » :
صغائر . گناهان کوچک ، که مورد عفو خدایند (نگا : نساء / ۳۱) . « أَجْنَةٌ » : جمع جنین . بچه‌ای
که هنوز در شکم مادر است . « لَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ » : خودستایی مکنید . از پاک بودن خود لاف
مزینید و سخن مگوئید (نگا : نساء / ۴۹) .

سوره نجم آیه ۳۳

متن آیه :
أَفَرَأَيْتَ الَّذِي تَوَلَّى

ترجمه :
آیا آن کسی را دیده‌ای که (از پیروی حق) دوری گزیده است ؟

توضیحات :
« أَفَرَأَيْتَ ؟ » : آیا تأمل کرده‌ای و شناخته‌ای ؟ آیا اندیشیده‌ای و دیده‌ای ؟ « تَوَلَّى » : به حق
پشت کرد . از پذیرش اسلام دوری‌گزید .

سوره نجم آیه ۳۴

متن آیه :
وَأَعْطَى قَلِيلًا وَأَكْدَى

ترجمه :
و اندکی بذل و بخشش کرده است و بعد از بذل و بخشش دست کشیده است ؟

توضیحات :
« أَكْدَى » : عطاء را قطع کرد . بخل ورزید و نداد .

سوره نجم آیه ۳۵
متن آیه :
أَعِنْدَهُ عِلْمُ الْغَيْبِ فَهُوَ يَرَى

ترجمه :
آیا او علم غیب دارد ، و می بیند (که پشت به اسلام کردن و حق را نپذیرفتن و بخل ورزیدن و بذل و بخشش نمودن ، پسندیده و بلامانع است ؟) .

توضیحات :
« يَرَى » : می بیند . یعنی حقیقت را می بیند و می داند .

سوره نجم آیه ۳۶
متن آیه :
أَمْ لَمْ يَنْبَأْ يَمَّا فِي صُحُفٍ مُوسَى

ترجمه :
یا بدانچه در تورات موسی بوده است ، مطلع و باخبرش نکرده اند ؟

توضیحات :
« صُحُفٍ » : جمع صَحِيفَة ، کتابها . مراد تورات است (نگا : طه / ۱۳۳) .

سوره نجم آیه ۳۷
متن آیه :
وَأِبْرَاهِيمَ الَّذِي وَفَّى

ترجمه :
یا از آنچه در صحف ابراهیم بوده است ، مطلع و باخبرش نکرده اند ؟ ابراهیمی که (قهرمان توحید بوده و وظیفه خود را) به بهترین وجه ادا کرده است .

توضیحات :
« وَفَّى » : به تمام و کمال به عهد خود وفا نمود ، و وظیفه خود را چنانکه باید ادا کرد (نگا : بقره / ۱۲۴) .

سوره نجم آیه ۳۸
متن آیه :

أَلَّا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى

ترجمه :

(در صحف ایشان آمده است) که هیچکس بار گناهان دیگری را بر دوش نمی‌کشد .

توضیحات :

« أَلَّا تَزِرُ . . . » : اصل آن (أَنْ لَا تَزِرُ . . .) است . حرف (أَنْ) مخفف از مثقله است « لَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وَزْرَ أُخْرَى » : (نگا : انعام / ۱۶۴ ، اسراء / ۱۵ ، زمر / ۷) .

سوره نجم آیه ۳۹

متن آیه :

وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى

ترجمه :

و این که برای انسان پاداش و بهره‌ای نیست جز آنچه خود کرده است و برای آن تلاش نموده است .

توضیحات :

« أَنْ » : حرف مخفف از مثقله است . « مَا سَعَى » : واژه (ما) مصدریه است . یعنی جز سعی و تلاش خود انسان ، بهره دیگری ندارد . می‌تواند موصوله هم باشد . یعنی جز آنچه برای آن تلاش کرده و انجام داده است ، پاداش دیگری ندارد (نگا : آلوسی) .

سوره نجم آیه ۴۰

متن آیه :

وَأَنْ سَعِيهِ سَوْفَ يَرَى

ترجمه :

و این که قطعاً سعی و کوشش او دیده خواهد شد .

توضیحات :

« سَوْفَ يَرَى » : دیده خواهد شد . هم خدا و رسول کارکرد او را می‌بینند ، و هم مؤمنان و هم خودش (نگا : توبه / ۱۰۵ ، زلزله / ۷ و ۸ ، آل عمران / ۳۰) .

سوره نجم آیه ۴۱

متن آیه :

ثُمَّ يَجْزَاهُ الْجَزَاءَ الْأَوْفَى

ترجمه :

سپس (در برابر کارش) سزا و جزای کافی داده می‌شود .

توضیحات :

« الْأَوْفَى » : به تمام و کمال . کافی و بسنده .

سوره نجم آیه ۴۲

متن آیه :
وَأَنْ إِلَىٰ رَبِّكَ الْمُنْتَهَىٰ

ترجمه :
و این که قطعاً پایان راه به پروردگار تو منتهی می‌شود (و بازگشت همگان در پایان جهان بدو است) .

توضیحات :
« الْمُنْتَهَىٰ » : نهایت کار . مرجع . بازگشت (نگا : غافر / ۳ ، علق / ۸) .

سوره نجم آیه ۴۳
متن آیه :
وَأَنَّهُ هُوَ أَضْحَكَ وَأَبْكَىٰ

ترجمه :
و این که قطعاً او است که می‌خنداند و می‌گریاند .

توضیحات :
« أَضْحَكَ وَأَبْكَىٰ » : خنداند و گریاند . یعنی اسباب خنده و گریه را فراهم می‌کند .

سوره نجم آیه ۴۴
متن آیه :
وَأَنَّهُ هُوَ أَمَاتَ وَأَحْيَا

ترجمه :
و این که قطعاً او است که می‌میراند و زنده می‌گرداند .

توضیحات :
« أَمَاتَ وَأَحْيَا » : (نگا : بقره / ۲۵۸ ، حجر / ۲۳ ، ق / ۴۳) .

سوره نجم آیه ۴۵
متن آیه :
وَأَنَّهُ خَلَقَ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ

ترجمه :
و این که او است که جفت‌های نر و ماده را می‌آفریند .

توضیحات :
« الذَّكَرَ » : بدل (الزَّوْجَيْنِ) است .

سوره نجم آیه ۴۶
متن آیه :
مِنْ تُطْفِئَةٍ إِذَا تُمْنَىٰ

ترجمه :

از نطفه ناچیزی ، بدانگاه که (به رحم) جهانده می‌شود .

توضیحات :

« تمنی » : پرانده و جهانده می‌گردد (نگا : طارق / ۶) .

سوره نجم آیه ۴۷

متن آیه :

وَأَنَّ عَلَيْهِ النَّشْأَةَ الْآخِرَى

ترجمه :

و این که قطعاً بر خدا است که (رستاخیز را پدیدار و مردگان را) زندگی دوباره بخشد .

توضیحات :

« النَّشْأَةُ الْآخِرَى » : پیدایش دیگر . مراد رستاخیز مردگان و حیات دوباره است .

سوره نجم آیه ۴۸

متن آیه :

وَأَنَّهُ هُوَ أَغْنَىٰ وَأَقْنَىٰ

ترجمه :

و این که او است که قطعاً ثروتمند می‌کند و فقیر می‌گرداند .

توضیحات :

« أَغْنَىٰ » : دارائی داد و ثروتمند گرداند . « أَقْنَىٰ » : همزه این واژه برای سلب است و به معنی (فقیر کرد) می‌باشد (نگا : آلوسی) . به دلیل تقابل . أَضْحَكَ وَ أَبْكِي . . . أَمَاتَ وَ أَحْيَا . برخی هم آن را به معنی (توشه داد و ارضاء کرد) گرفته‌اند .

سوره نجم آیه ۴۹

متن آیه :

وَأَنَّهُ هُوَ رَبُّ الشُّعْرَىٰ

ترجمه :

و این که او است خداوندگار ستاره شعری .

توضیحات :

« الشُّعْرَىٰ » : نام ستاره‌ای است که گروهی از مشرکان عرب آن را می‌پرستیدند . قرآن می‌فرماید : چرا شعری را می‌پرستید ، آفریدگار آن را بپرستید .

سوره نجم آیه ۵۰

متن آیه :

وَأَنَّهُ أَهْلَكَ عَادًا الْأُولَىٰ

ترجمه :

و این که او است که عاد نخستین را نابود کرده است .

توضیحات :

« عَادًا الْأُولَى » : عاد نخستین ، قوم معروف که پیغمبرشان حضرت هود بوده است (نگا : احقاف / ۲۱) . عاد دوم ، در مکه میزیسته‌اند و از نسل عاد نخستین بوده‌اند (نگا : المصحف المیسر) .

سوره نجم آیه ۵۱

متن آیه :
وَتَمُودَ فَمَا أَبْقَى

ترجمه :

و قوم تمود را هلاک کرد و از ایشان هیچ باقی نگذاشت .

توضیحات :

« مَا أَبْقَى » : کسی از ایشان را باقی نگذاشت .

سوره نجم آیه ۵۲

متن آیه :
وَقَوْمِ نوحٍ مِّن قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا هُمْ أَظْلَمَ وَأَطْعَى

ترجمه :

و نیز قوم نوح را قبل از آنان هلاک ساخت . چرا که ایشان از همگان ستمگرتتر و سرکش‌تر بودند .

توضیحات :

« أَظْلَمَ » : ستمگرتتر . « أَطْعَى » : سرکش‌تر و نافرمان‌تر .

سوره نجم آیه ۵۳

متن آیه :
وَالْمُؤْتَفِكَةَ أَهْوَى

ترجمه :

و شهرهای زیر و رو شده قوم لوط را فرو انداخت .

توضیحات :

« الْمُؤْتَفِكَةَ » : (نگا : توبه / ۷۰) . « أَهْوَى » : از بالا به پائین انداخت . فرو انداخت .

سوره نجم آیه ۵۴

متن آیه :
فَعَشَاهَا مَا غَشَّى

ترجمه :

آن را فرو پوشاند آنچه می‌بایست آن را فرو پوشاند .

توضیحات :
« غَشِي » : فرا گرفت . دربر گرفت . پوشاند . « مَا » : مراد هول و هراس و سنگها و دیگر چیزها است . این واژه می‌تواند فاعل و یا مفعول به باشد .

سوره نجم آیه ۵۵
متن آیه :
فَيَا أَيُّهَا رَبِّكَ تَتَمَارَى

ترجمه :
پس (ای کافر نعمت) آیا به کدامیک از نعمتهای پروردگارت شك و تردید می‌ورزی ؟

توضیحات :
« ءَالَاءِ » : جمع اَلَى ، نعمتها (نگا : اعراف / ۶۹) . « تَتَمَارَى » : شك و تردید داری . از (مِرْيَةٍ) به معنی شك و گمان (نگا : فصلت / ۵۴) .

سوره نجم آیه ۵۶
متن آیه :
هَذَا نَذِيرٌ مِّنَ النَّذْرِ الْأُولَى

ترجمه :
این (پیغمبر ، یکی از پیغمبران خدا ، و) از زمره بیم دهندگان پیشین است .

توضیحات :
« هَذَا » : این پیغمبر . « نَذِيرٌ » : بیم‌دهنده از عقاب خدا (نگا : فاطر / ۲۴) .

سوره نجم آیه ۵۷
متن آیه :
أَزَقَّتْ الْأَرْقَةَ

ترجمه :
قیامت نزدیک گردیده است .

توضیحات :
« أَزَقَّتْ » : نزدیک گردیده است . فرا رسیده است . « الْأَرْقَةُ » : نزدیک . مراد قیامت است (نگا : غافر / ۱۸) .

سوره نجم آیه ۵۸
متن آیه :
لَيْسَ لَهَا مِن دُونِ اللَّهِ كَاشِفَةٌ

ترجمه :
جز خدا هیچکس نمی‌تواند آن را ظاهر و پدیدار کند .

توضیحات :

« كَاشِفَةٌ » : ظاهر کننده و پدید آورنده (نگا : اعراف / ۱۸۷) . جلوگیری کننده . معنی دیگر آیه :
جز خدا هیچکس نمی‌تواند از وقوع آن جلوگیری کند .

سوره نجم آیه ۵۹

متن آیه :
أَقْمِنَ هَذَا الْحَدِيثِ تَعْجِبُونَ

ترجمه :

آیا از این سخن تعجب می‌کنید و در شگفت می‌افتید ؟

توضیحات :

« هَذَا الْحَدِيثِ » : مراد قرآن است (نگا : زمر / ۲۳) .

سوره نجم آیه ۶۰

متن آیه :
وَتَضْحَكُونَ وَلَا تَبْكُونَ

ترجمه :

و آیا می‌خندید و گریه نمی‌کنید ؟

توضیحات :

« تَضْحَكُونَ » : می‌خندید . یعنی همچون استهزاء کنندگان می‌خندید . « لَا تَبْكُونَ » : گریه نمی‌کنید . یعنی چرا باید همچون متقیان از خوف خدا گریه نکنید .

سوره نجم آیه ۶۱

متن آیه :
وَأَنْتُمْ سَامِدُونَ

ترجمه :

و آیا پیوسته در غفلت و هوسرانی بسر می‌برید ؟

توضیحات :

« سَامِدُونَ » : جمع سامد ، غافل و هوسران . متکبر و سرگردان از غرور .

سوره نجم آیه ۶۲

متن آیه :
فَاسْجُدُوا لِلَّهِ وَاعْبُدُوا

ترجمه :

اکنون که چنین است خدا را سجده کنید و او را بپرستید .

توضیحات :

« فَاسْجُدُوا . . . » : مراد این است که اگر می‌خواهید در صراط مستقیم حق ، گام بردارید ، تنها برای او که تمام خطوط عالم هستی به ذات پاك وي منتهی می‌گردد ، سجده کنید ، و اگر

می‌خواهید به سرنوشت دردناک اقوام پیشین گرفتار نیاید که بر اثر شرک و کفر و ظلم و ستم در چنگال عذاب الهی گرفتار شدند ، تنها او را عبادت کنید .

سوره قمر آیه ۱

متن آیه :
اَقْتَرَبَ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ

ترجمه :

قیامت هر چه زودتر فرا می‌رسد ، و (در آن) ماه به دو نیم می‌گردد .

توضیحات :

« اِقْتَرَبَ » : نزدیک گشته است . ذکر فعل به صورت ماضی ، برای تحقق وقوع است (نگا : نجم / ۵۷ ، انبیاء / ۱ و ۹۷) . « اِنْشَقَّ » : دو نیم شد . مراد وقوع آن در آینده به هنگام فرا رسیدن قیامت است (نگا : حاقه / ۱۶ ، رحمن / ۳۷ ، انشقاق / ۱) . اکثر فعلهائی که برای رستاخیز و حساب و کتاب اخروی بکار رفته است ، به شکل ماضی است (نگا : نحل / ۱ ، زمر / ۶۸ و ۶۹ و ۷۰ ، تکویر / ۱ - ۱۴) . « اِنْشَقَّ الْقَمَرُ » : ماه به دو نیم می‌گردد . ماه به دو نیم گشته است . معنی اخیر مبنی بر روایات متعددی است که می‌گویند پنج سال قبل از هجرت نبوی ، اهل مکه از پیغمبر درخواست کردند که ماه را بعنوان معجزه برای ایشان دو نیم سازد و پیغمبر نیز با اشاره انگشت چنین کرد . بسیاری از مفسرین این امر را پذیرفته و بسیاری هم آن را نقد نموده و حادثه را مربوط به آینده می‌دانند (نگا : التفسیر القرآنی للقرآن ، المراغی ، المنتخب ، المصحف المیسر) .

سوره قمر آیه ۲

متن آیه :
وَإِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرَضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ

ترجمه :

و اگر مشرکان معجزه بزرگی را ببینند از آن روی‌گردان می‌گردند (و بدان ایمان نمی‌آورند) و می‌گویند : جادوی گذرا و ناپایداری است .

توضیحات :

« اِنْ يَرَوْا آيَةً » : اگر ببینند . اگر بشنوند و بفهمند (نگا : المصحف المیسر) . « آيَةً » : دلیل و برهانی دال بر وحدانیت خدا و صدق پیغمبرش (نگا : اعراف / ۱۴۶) . آیه قرآنی . چرا که مشرکان آیات قرآنی را سحر و جادو می‌نامیدند (نگا : سبأ / ۴۳ ، زخرف / ۳۰ ، مدثر / ۲۴) . معجزه بزرگ که مراد شق القمر است . « مُسْتَمِرٌّ » : همیشگی و پیاپی . گذرا و ناپایدار .

سوره قمر آیه ۳

متن آیه :
وَكَذَّبُوا وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ وَكُلُّهُمْ مُّسْتَقِرٌّ

ترجمه :

آنان تکذیب می‌کنند و بدنبال هواهای خویش می‌روند . هر کاری هم ثابت و ماندگار می‌ماند (و

هیچ چیز در جهان از میان نمی‌رود ، و انسان جزا و سزای کردار بد و نیک خود را می‌بیند) .

توضیحات :

« مستقر » : ماندنی و ثابت . این تعبیر شاید به این حقیقت اشاره دارد که هیچ چیز در این عالم از میان نمی‌رود . لذا هر کار نیک و بدی ثابت و باقی می‌ماند و انسان مکافات عمل خویش را می‌بیند . هر کاری به غایتی و نهایتی می‌رسد که در آنجا آرام و قرار می‌گیرد ، و خوبی یا بدی آن آشکار می‌گردد . نظیر آیات ۱ و ۲ و ۳ این سوره را در آیات ۱ و ۲ و ۳ سوره انبیاء بخوانید .

سوره قمر آیه ۴

متن آیه :
وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنَ الْأَنْبَاءِ مَا فِيهِ مُزْدَجَرٌ

ترجمه :

اخباری که بتوانند موجب بیزاری (و دوری ایشان از گناهها و بدیها) شود به اندازه کافی برای آنان آمده است .

توضیحات :

« الْأَنْبَاءُ » : جمع نبأ ، اخبار . مراد خبرهای طوائف و ملل پیشین است که به عذابهای گوناگون دچار آمده‌اند و با بلاهای بزرگی ریشه‌کن گشته‌اند ، و نیز مراد وجود حقایق کونی و رهنمودهای پیغمبران و سخنان ایشان درباره مکافات و مجازات دنیا و آخرت است . « مُزْدَجَرٌ » : انزجار و ابتعاد از شر . دوری گزیدن و بیزاری جستن از گناهان و بدیها . مصدر میمی باب افتعال زجر است .

سوره قمر آیه ۵

متن آیه :
حِكْمَةً بَالِغَةً فَمَا تُغْنِ النُّذُرُ

ترجمه :

(این آیات) عبرت‌های بسنده و اندرزهای رسائی هستند (که می‌توانند در روح و جان شنوندگان و بینندگان که آماده پذیرش حق و حقیقت باشند ، اثر بگذارند) اما بر حذر داشتنها و بیم دادن‌ها (ی قرآنی برای افراد لجوج بیفایده است و به حال آنان) سودی ندارد .

توضیحات :

« حِكْمَةٌ » : سخنان پندآمیز . اندرزهای سودمند . خبر مبتدای محذوف است و تقدیر چنین است : هَذِهِ الْأَشْيَاءُ الَّتِي جَاءَ بِهَا الْقُرْآنُ حِكْمَةٌ . « بَالِغَةٌ » : رسا . بسنده برای خردمندان . « النُّذُرُ » : (نگا : یونس / ۱۰۱ ، قمر / ۱۶ و ۱۸ و ۲۱ و ۲۳ و ۳۰ و ۳۳ و ۳۶ و ۳۷ و ۴۱) . یا این که جمع نذیر به معنی منذر ، یعنی پیغمبران الهی (نگا : احقاف / ۲۱ ، نجم / ۵۶) . معنی دوم در سوره قمر چندان مناسب نیست .

سوره قمر آیه ۶

متن آیه :
فَتَوَلَّ عَنْهُمْ يَوْمَ يَدْعُ الدَّاعُ إِلَىٰ شَيْءٍ نُّكْرٍ

ترجمه :

بنابراین از ایشان روی بگردان . آن روزی (را خاطر نشان ساز) که فرا خواننده (الهی برای گرد

آمدن مردمان در محل حساب و کتاب قیامت ایشان را) به سوي چیز ناخوش‌آیندي فرا مي‌خواند .

توضیحات :
« تَوَلَّ عَنْهُمْ » : از آنان روي بگردان . بدیشان اعتناء مکن . به ترك ایشان بگوئي . « يَوْمَ » : مفعول به فعل محذوفي است ، و يا ظرف فعل (يَخْرُجُونَ) در آيه بعدي است . « يَدْعُو » : فرا مي‌خواند . واو آن در رسم‌الخط قرآني ، براي تخفيف حذف شده است . « الدَّاعِي » : فرا خواننده . مراد اسرافيل است بدانگاه که براي بار دوم در صور مي‌دمد و همگان را به سوي محکمه دادگاه قیامت فرا مي‌خواند . ياء آن در رسم‌الخط قرآني ، براي تخفيف حذف شده است . « نُكْرَ » : ناخوش‌آیند . ناپسند . مراد کار سخت و نامأنوس است که هول و هراس و دهشت و وحشت قیامت است .

سوره قمر آيه ۷

متن آيه :
خُشِعًا أَبْصَارُهُمْ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ كَأَنَّهُمْ جَرَادٌ مُّنتَشِرٌ

ترجمه :

با چشماني فروهشته و به زير انداخته (از شرمساري و خواري) از گورها بيرون مي‌آیند (و به هر سو مي‌روند و مي‌دوند) انگار آنان ملخهاي پراکنده‌اند (که در دسته‌ها و گروههاي نامنظم و بي‌هدف ، راهي اينجا و آنجا مي‌شوند) .

توضیحات :

« خُشِعًا » : جمع خاشع ، ذليل و خوار . فرو افتاده و به زير انداخته شده . حال ضمير (و) در فعل (يَخْرُجُونَ) است . « أَبْصَارٌ » : فاعل (خُشِعًا) است (نگا : قلم / ۴۳) . « الْأَجْدَاثِ » : جمع جَدَث ، قبرها . گورها . « جَرَادٌ » : ملخ . « مُّنتَشِرٌ » : پخش و پراکنده .

سوره قمر آيه ۸

متن آيه :
مُهْطِعِينَ إِلَى الدَّاعِ يَقُولُ الْكَافِرُونَ هَذَا يَوْمٌ عَسِيرٌ

ترجمه :

شتابان به سوي فرا خواننده (الهي ، اسرافيل) مي‌روند (و بدو مي‌نگرند و چشم از او بر نمي‌دارند) . کافران مي‌گویند : امروز روز بسيار سخت و هراس‌انگيزي است .

توضیحات :

« مُهْطِعِينَ » : جمع مُهْطِعٍ ، شتابان و دوان . يعني باشتاب به سوي اسرافيل مي‌روند و در دادگاه الهي براي حساب و کتاب حاضر مي‌شوند . يا اين که به معني گردن کشنده و خيره نگاه کننده بوده ، بدین معني که انسانها چون صدای وحشتناک و شيپور جمع شدن را مي‌شنوند ، فوراً گردن بلند مي‌کنند و به سوي اسرافيل خيره خيره مي‌نگرند و مي‌دوند (نگا : ابراهيم / ۴۳) . « عَسِيرٌ » : سخت و دشوار . پر خوف و هراس (نگا : فرقان / ۲۶ ، مدثر / ۹) . « الدَّاعِي » : (نگا : قمر / ۶) .

سوره قمر آيه ۹

متن آيه :
كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا وَقَالُوا مَجْنُونٌ وَازْدُجِرَ

ترجمه :

پیش از ایشان ، قوم نوح ، بنده ما (نوح) را تکذیب کردند (و دروغگویی نامیدند) و گفتند : دیوانه‌ای است و (از میان خردمندان) رانده شده است .

توضیحات :

« اَزْدَجِرَ » : رانده شده است . یعنی به عقیده سست کفار ، نوح (ع) چون دیوانه است ، عقلاء او را از میان خود رانده‌اند (نگا : التفسیر القرآنی للقرآن) یا جنیان و پریان بدو آسیب رسانده‌اند و از جامعه انسانیش رانده‌اند (نگا : روح البیان) . یا این که : (وَاَزْدَجِرَ) جمله مستأنفه‌ای بوده و معنی چنین است : کافران نوح را از تبلیغ رسالت منع کردند و بازش داشتند و او هم چاره‌ای نداشت جز این که بجای تبلیغ به نجاری پردازد (نگا : هود / ۳۶ و ۳۷ و ۳۸) . اغلب تفاسیر بر عقیده دوم هستند .

سوره قمر آیه ۱۰

متن آیه :

قَدَعَا رَبَّهُ أَنِّي مَغْلُوبٌ فَانتَصِرُ

ترجمه :

تا آنجا که نوح پروردگار خود را بفریاد خواند (و عرضه داشت :) پروردگارا ! من شکست خورده‌ام پس مرا یاری و کمک فرما (و انتقام مرا از ایشان بگیر) .

توضیحات :

« اِنِّي مَغْلُوبٌ . . . » : اصل آن (يَانِي مَغْلُوبٌ . . .) است و منصوب به نزع خافض است .

سوره قمر آیه ۱۱

متن آیه :

فَفَتَحْنَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ يَمَاءً مِّنْهُمِ

ترجمه :

پس درهای آسمان را با آب تند ریزان و فراوانی از هم گشودیم . (بگونه‌ای که گویی درهای آسمان همه باز شده و هر چه آب است فرو می‌بارد) .

توضیحات :

« يَمَاءٌ » : حرف (ب) برای استعانت یا ملابست است . یعنی با ابزاری که آب نام داشت و یا به همراه آب . « مِنْهُمْ » : تند بارنده . سخت ریزان . زیاد و فراوان .

سوره قمر آیه ۱۲

متن آیه :

وَفَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا فَالْتَقَى الْمَاءُ عَلَى أَمْرٍ قَدْ فُدِرَ

ترجمه :

و از زمین چشمه‌ساران زیادی برجوشانیدیم (بگونه‌ای که گویی تمام زمین یکپارچه به چشمه تبدیل شده است) و آنها در هم آمیختند ، برای اجرای فرمانی که (از جانب خدا صادر و) مقدر شده بود .

توضیحات :

« عِيُونًا » : جمع عَيْن ، چشمه‌ها . تمییز است . « اِلْتَقَى » : بهم رسید . در هم آمیخت . مراد مخلوط شدن آبهای آسمان ، و زمین و نواحی مختلف آن است . « الْمَاءُ » : جنس آب مراد است . « عَلِيٌّ أَمْرٌ . . . » : واژه (عَلِيٌّ) به معنی لام تعلیل است ، یعنی بخاطر (نگا : المصحف المیسر) . مراد از (أَمْرٌ) غرق کردن قوم طاغی و یاغی نوح است . « قُدِرَ » : اندازه‌گیری شده بود . معین و مقدر گشته بود .

سوره قمر آیه ۱۳

متن آیه :
وَحَمَلْنَاهُ عَلَىٰ ذَاتِ أَلْوَاحٍ وَدُسُرٍ

ترجمه :

و نوح را بر کشتی ساخته شده از تخته‌ها و میخها ، سوار کردیم .

توضیحات :

« ذَاتِ » : دارای . « أَلْوَاحٍ » : جمع لَوْح ، تخته‌ها . « دُسُرٍ » : جمع دِسَار ، میخها .

سوره قمر آیه ۱۴

متن آیه :
تَجْرِي بِأَعْيُنِنَا جَزَاءَ لِمَن كَانَ كُفِرًا

ترجمه :

این کشتی تحت مراقبت و مواظبت ما حرکت می‌کرد ، برای پاداش دادن به کسی که بدو ایمان آورده نشده بود و تصدیق نگشته بود (و نعمت وجود او کفران شده بود) .

توضیحات :

« بِأَعْيُنِنَا » : (نگا : هود / ۳۷ ، مؤمنون / ۲۷ ، طور / ۴۸) . « جَزَاءً » : برای پاداش به . مفعول له است . « مَن » : مراد نوح (ع) است . « كَانَ كُفِرًا » : نسبت بدو کفر ورزیده شده بود . بدو ایمان آورده نشده بود . تصدیق نگشته بود . نعمت وجودش ناسپاس مانده بود و کفران شده بود .

سوره قمر آیه ۱۵

متن آیه :
وَلَقَدْ تَرَكْنَاهَا آيَةً فَهَلْ مِن مَّدَكِرٍ

ترجمه :

ما این داستان را (که بیانگر غرق شدن کافران و نجات مؤمنان است) به عنوان درس عبرتی (در میان ملت‌ها) باقی گذاردیم . آیا هیچ پند گیرنده‌ای هست ؟

توضیحات :

« تَرَكْنَاهَا » : برجایش گذاشتیم . آن را باقی گذاردیم . مرجع ضمیر (ها) قصه طوفان نوح است . برخی مرجع آن را (سَفِينَةٌ) دانسته و معتقدند که در کوههای آرات تا صدر اسلام و بلکه تا به امروز ، تخته پاره‌هایی از این کشتی مانده است . « آيَةً » : عبرت . پند . حال یا مفعول دوم است . « مَدَكِرٍ » : پند گیرنده . عبرت گیرنده . اسم فاعل باب افتعال (ذکر) است (نگا : یوسف / ۴۵) .

سوره قمر آیه ۱۶

متن آیه :
فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذْرٍ

ترجمه :

آیا عذاب و عقاب من ، و بیم دادن‌ها و برحذر داشتن‌های من چگونه بوده است ؟ ! (آیا واقعیت داشته است ، و یا افسانه بوده است ؟) .

توضیحات :

« فَكَيْفَ كَانَ . . . » : آیه برای تهدید کافرانی است که راه کفار زمان نوح را می‌سپردند . استفهام برای دریافت اقرار از مخاطبان است . « نُذْرِي » : (نگا : قمر / ۵) . ضمیر متکلم (ي) برای تخفیف حذف شده است .

سوره قمر آیه ۱۷

متن آیه :
وَلَقَدْ يَسْرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ

ترجمه :

ما قرآن را آسان ساخته‌ایم ، آیا پند پذیرنده و عبرت گیرنده‌ای هست ؟

توضیحات :

« يَسْرْنَا » : ساده نموده‌ایم . آسان ساخته‌ایم . یعنی قرآن لغز و چپستان نبوده و پیچیدگی ندارد و به سادگی قابل آموزش است و تأثیر عمیق و شگفت‌انگیزی نیز در دل‌های آماده دارد . « الذِّكْرُ » : یاد کردن . پند دادن و پند گرفتن .

سوره قمر آیه ۱۸

متن آیه :
كَذَّبَتْ عَادٌ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذْرٍ

ترجمه :

قوم عاد (هم پیغمبر خود ، هود را) تکذیب کردند . آیا عذاب و عقاب من ، و بیم دادن‌ها و برحذر داشتن‌های من به چه منوالی بوده است ؟ !

توضیحات :

« عَادٌ » : (نگا : هود / ۵۰) . « نُذْرِي » : (نگا : قمر / ۱۶) .

سوره قمر آیه ۱۹

متن آیه :
إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي يَوْمِ نَحْسٍ مُّسْتَمِرٍّ

ترجمه :

ما تندباد وحشتناک و سردی را در يك روز شومی که (هفت شب و هشت روز) ادامه داشت ، بر آنان وزان و روان کردیم .

توضیحات :

« صَرَصَرًا » : تند و سرد ، پر سر و صدا و شدید . (نگا : فصّلت / ۱۶) . « یَوْمٍ » : مراد آغاز وزیدن طوفانِ بلا و شروع آن است . وَالْأَهْفُتِ شَبِّ وَهَشْتِ رُوزِ طُوفَانِ بَادِ دَوَامِ دَاشْتِه اسْت (نگا : حاقه / ۷) . یا این که مراد از (یَوْمٍ) مطلق زمان است (نگا : آلوسی) .

سوره قمر آیه ۲۰

متن آیه :

تَنْزَعُ النَّاسَ كَأَنَّهُمْ أُعْجَازُ نَخْلٍ مُنْقَعِرٍ

ترجمه :

بادي که مردمان را از زمین برمي داشت ، بگونه‌اي که گوئي تنه‌هاي درختان خرمائي هستند که از جا کنده شده باشند .

توضیحات :

« تَنْزَعُ » : برمي داشت . از جا برمي‌کند . « أُعْجَازُ » : جمع عَجَزُ ، تنه‌ها . « مُنْقَعِرٍ » : از ریشه کنده شده . قلع شده . « كَأَنَّهُمْ أُعْجَازُ نَخْلٍ . . . » : مردمان آن روزي به سبب قد بلندي که داشته‌اند ، به تنه درختان خرما تشبيه شده‌اند .

سوره قمر آیه ۲۱

متن آیه :

فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرٍ

ترجمه :

آيا عذاب و عقاب من ، و بيم دادن‌ها و برحذر داشتن‌هاي من (درباره مخالفان) چگونه و به چه منوالي بوده است ؟ !

توضیحات :

...

سوره قمر آیه ۲۲

متن آیه :

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ

ترجمه :

ما قرآن را ساده و آسان ساخته‌ايم ، آيا پندپذير و عبرت‌گيري هست ؟

توضیحات :

...

سوره قمر آیه ۲۳

متن آیه :

كَذَبْتَ تَمُودُ يَا نُذُرٍ

ترجمه :

قوم ثمود نیز بیم‌دادنها و برحذر داشتنهای (پیغمبر خود صالح) را تکذیب کردند و دروغش نامیدند .

توضیحات :

« النَّذْرُ » : جمع نَذِير ، به معنی اِذْذَار ، بیم دادن‌ها و بر حذر داشتن‌ها . جمع نَذِير ، به معنی مُنْذِر ، پیغمبران بيم‌رسان الهی . چرا که تکذیب پیغمبري تکذیب جملگي پیغمبران است (نگا : آلوسی) .

سوره قمر آیه ۲۴

متن آیه :

فَقَالُوا أَبَشَرًا مِّنَّا وَاحِدًا نَّتَّبِعُهُ إِنَّا إِذَا لَفِيَ ضَلَالٍ وَسُعُرٌ

ترجمه :

آنان گفتند : آیا از انسانی از خودمان پیروي کنیم که تنها (و بدون قوم و عشیره) هم هست ؟ در صورت پیروي از او ، ما گمراه و دیوانه خواهیم بود .

توضیحات :

« بَشَرًا وَاحِدًا » : انسان تنها و بی‌قوم و عشیره و از عامه مردم ، نه از خاندان بزرگ و قبیله سترگ . يك فرد . ما همه از يك فرد ضعیف پیروي کنیم ؟ ! « سَعْرٌ » : دیوانگی . (مسعود) به معنی مجنون ، از این واژه است .

سوره قمر آیه ۲۵

متن آیه :

أَلْقِيَ الذِّكْرَ عَلَيْهِ مِن بَيْنِنَا بَلْ هُوَ كَذَّابٌ أَشِيرٌ

ترجمه :

آیا از میان همه ما (افراد بزرگ و محترم و دانا و دارا) وحی بدو شده است ؟ ! (نه ! چنین نیست) . بلکه او بسیار دروغگو و خودخواه است (و با تکبر و جاه‌طلبی می‌خواهد بر ما ریاست کند) .

توضیحات :

« الذِّكْرُ » : وحی مراد است . « أَشِيرٌ » : بسیار مغرور و متکبر . خودخواه و جاه‌طلب .

سوره قمر آیه ۲۶

متن آیه :

سَيَعْلَمُونَ غَدًا مِّنَ الْكَذَّابِ الْأَشِيرِ

ترجمه :

فردا خواهند دانست که بسیار دروغگوي متکبر و خودخواه کیست .

توضیحات :

« غَدًا » : فردای قیامت (نگا : حشر / ۱۸) . زمانی که عذاب دنیوی خدا گریبانگیرشان گردید .

سوره قمر آیه ۲۷

متن آیه :
إِنَّا مُرْسِلُو النَّاقَةِ فِتْنَةً لَّهُمْ فَارْتَقِبْهُمْ وَاصْطَبِرْ

ترجمه :

ما ماده شتر را براي امتحان ايشان خواهيم فرستاد ، بنگر و ببين كه چه مي‌كند و بر سر آنان چه مي‌آيد و بسيار شكيبائي داشته باش (كه خدا با تو است ، و دستشان را از اذيت و آزارت کوتاه خواهد كرد) .

توضیحات :

« مَرْسِلُونَ » : اصل آن مَرْسِلُونَ ، و نون جمع در حالت اضافه افتاده است . به معني : فرستندگان (نگا : فاطر / ۲ ، قصص / ۴۵) . « فِتْنَةً » : امتحان . آزمون . مفعول له است . « اِرْتَقِبْهُمْ » : ايشان را بپا و بنگر . مراقبشان باش . « اِصْطَبِرْ » : زياد تحمل داشته باش . بسي صبر كن .

سوره قمر آیه ۲۸

متن آیه :
وَبَيْنَهُمْ أَنْ الْمَاءِ قِسْمَةٌ بَيْنَهُمْ كُلُّ شِرْبٍ مُحْتَضَرٌ

ترجمه :

به آنان بگو كه آب (چاهي كه دارند ، به فرمان خدا) ميان ايشان و شتر تقسيم شده است (يك روز مال شما و يك روز متعلق به شتر است) . نوبت هر کدام كه باشد ، بر سر آب مي‌رود .

توضیحات :

« قِسْمَةٌ » : تقسيم شده است . مصدر به معني اسم مفعول است . « بَيْنَهُمْ » : ميان ايشان و شتر . استعمال ضمير (هم) به خاطر تغليب است . « شِرْبٍ » : نوبت نوشيدن و بهره‌برداري از آب (نگا : شعراء / ۱۵۵) . « مُحْتَضَرٌ » : محل حضور . به صيغه اسم مفعول ، وصف نوبت است ؛ نه وصف اهل آن .

سوره قمر آیه ۲۹

متن آیه :
فَنَادُوا صَاحِبَهُمْ فَتَعَاطَى فَعَقَرَ

ترجمه :

قوم ثمود ، يار خود (قدار بن سالف) را صدا زدند (كه بيا اين شتر را بكش) . او هم بي‌باكانه دست بكار شد و شتر را پي كرد .

توضیحات :

« تَعَاطَى » : كار كشتن را بدست گرفت . دست بكار شد . شمشير را برگرفت . « عَقَرَ » : نحر كرد . پي كرد .

سوره قمر آیه ۳۰

متن آیه :
فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرٌ

ترجمه :

آیا عذاب و عقاب من ، و بیم دادن‌ها و بر حذر داشتن‌های من به چه منوالی بوده است (و به چه شکلی کافران را در بر گرفته است ؟ !) .

توضیحات :

« كَيْفَ كَانَ . . . » : (نگا : قمر / ۱۶ و ۱۸) .

سوره قمر آیه ۳۱

متن آیه :

إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ صَيْحَةً وَاحِدَةً فَكَانُوا كَهَشِيمِ الْمُحْتَظِرِ

ترجمه :

ما بر آنان يك صداي سهمناك سر داديم و ايشان همگي به صورت گياه خشكي درآمدند که صاحب چهارپایان در آغل جمع‌آوری می‌کند .

توضیحات :

« هَشِيم » : گياه خشك و خرد شده . « الْمُحْتَظِرِ » : کسی که آغلی را برای گوسفندان و حیوانات درست می‌کند که مانع خروج آنها یا حمله حیوانات وحشی گردد ، یا این که علوفه چهارپایان را در آن انبار می‌کند . « هَشِيمِ الْمُحْتَظِرِ » : علوفه خشك موجود در آغل شخص آغلدار .

سوره قمر آیه ۳۲

متن آیه :

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ

ترجمه :

ما قرآن را (برای یادگیری) ساده و آسان نموده‌ایم ، آیا پندپذیری و عبرت‌گیری هست ؟

توضیحات :

« وَ لَقَدْ يَسَّرْنَا . . . » : (نگا : قمر / ۱۷) .

سوره قمر آیه ۳۳

متن آیه :

كَذَبَتْ قَوْمٌ لُوطٍ بِالَّذُرِّ

ترجمه :

قوم لوط نیز بیم دادن‌ها و بر حذر داشتن‌های (پیغمبر خود لوط) را تکذیب کردند .

توضیحات :

« كَذَبَتْ . . . بِالَّذُرِّ » : (نگا : قمر / ۲۳) .

سوره قمر آیه ۳۴

متن آیه :

إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَاصِبًا إِلَّا آلَ لُوطٍ نَجَّيْنَاهُمْ بِسَحَرٍ

ترجمه :

ما بر آنان تندی که ریگها را به حرکت در می‌آورد گماشتیم (و همگان را هلاک ساختیم) جز خاندان و پیروان لوط را که ما سحرگاهان ایشان را نجات دادیم (و از آن سرزمین بلازده رهاییشان بخشیدیم) .

توضیحات :

« حَاصِباً » : بادی که سنگریزه را بردارد و پرت کند و ریگها را جابجا سازد (نگا : اسراء / ۶۸ ، عنکبوت / ۴۰) . « یَسْحَرُ » : در بامدادان . در سحرگاهان .

سوره قمر آیه ۲۵

متن آیه :

نِعْمَةً مِّنْ عِنْدِنَا كَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ شَكَرَ

ترجمه :

این نعمتی بود از جانب ما (به آل لوط) . ما اینگونه کسی را پاداش می‌دهیم که شکرگزار باشد .

توضیحات :

« نِعْمَةً » : مفعول له است .

سوره قمر آیه ۳۶

متن آیه :

وَلَقَدْ أَنْذَرَهُمْ بَطْشَتَنَا فَتَمَارَوْا بِالنُّذُرِ

ترجمه :

لوط ایشان را از گرفتار کردن و کیفر دادن ما بیم داد ، ولی آنان بر شك و گمان خود نسبت به بیم دادنها و بر حذر داشتنها افزودند (و بدانها باور نکردند و بیراهه رفتند) .

توضیحات :

« بَطْشَةً » : فرو گرفتن و گرفتار ساختن . حمله کردن و کیفر دادن (نگا : دخان / ۱۶) . « تَمَارَوْا » : شك کردند و گمان ورزیدند . « النُّذُرِ » : (نگا : قمر / ۵ و ۲۳ و ۲۳) .

سوره قمر آیه ۳۷

متن آیه :

وَلَقَدْ رَاوَدُوهُ عَن صَيْفِهِ فَطَمَسْنَا أَعْيُنَهُمْ فَذُوقُوا عَذَابِي وَنُذُرِ

ترجمه :

و با لوط درباره مهمانانش سخن گفتند (و از او خواستند آنان را در اختیار ایشان برای انجام کار منافی عفت بگذارد) . ما چشمانشان را کور کردیم ، (و بدیشان گفتیم :) بچشید عذاب و عقاب مرا ، و بیم دادنها و بر حذر داشتنهای مرا .

توضیحات :

« رَاوَدُوهُ » : با او گفتگو کردند . « رَاوَدُوهُ عَن صَيْفِهِ » : مراد این است که از لوط خواستند که از

جانبداري مهمانان دست بردارد و ايشان را در اختيار آنان بگذارد ، تا هر چه خواستند از اعمال منافي عفت نسبت بدیشان روا دارند (نگا : هود / ۷۸ ، حجر / ۶۸) . « طَمَسِينَا » : از میان برداشتيم . محو و نابود کرديم (نگا : نساء / ۴۷ ، يونس / ۸۸ ، يس / ۶۶) . « نُذُر » : (نگا : قمر / ۳۰) .

سوره قمر آيه ۲۸

متن آيه :
وَلَقَدْ صَبَحَهُمْ بُكْرَةً عَذَابٌ مُّسْتَقِرٌّ

ترجمه :

بامدادان عذاب پياپي و كوبنده و پايدار به سراغ ايشان آمد .

توضیحات :

« صَبَحَهُمْ » : در فاصله طلوع فجر صادق و طلوع خورشيد به سروقتشان آمد . « صَبَحَ » : از مصدر تصيخ ، بامدادان به پيش کسی آمدن . « بُكْرَةً » : صبح زود . اول صبح . « مُسْتَقِرٌّ » : دائم و هميشگي ، چرا که عذاب دنيوي ايشان با عذاب برزخي آنان اتصال پيدا کرد . پياپي و کاري ، زيرا تا آنان را از میان نبرد ، ادامه داشت (نگا : قمر / ۳ ، نمل / ۴۰) .

سوره قمر آيه ۳۹

متن آيه :
فَذَوْقُوا عَذَابِي وَنُذُرِ

ترجمه :

پس بچشيد عذاب و عقاب مرا ، و بيم دادنها و بر حذر داشتنهاي مرا .

توضیحات :

« فَذَوْقُوا ... » : (نگا : قمر / ۳۷) .

سوره قمر آيه ۴۰

متن آيه :
وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ

ترجمه :

ما قرآن را (براي ياد گرفتن) ساده و آسان نموده‌ايم ، آيا پندپذيري و عبرت‌گيري هست ؟

توضیحات :

« وَ لَقَدْ يَسَّرْنَا ... » : (نگا : قمر / ۱۷ و ۳۳) .

سوره قمر آيه ۴۱

متن آيه :
وَلَقَدْ جَاءَ آلَ فِرْعَوْنَ النُّذُرُ

ترجمه :

بیدار باشها و هوشدارها (يکي پس از ديگري) به سراغ فرعونيان آمد .

توضیحات :
« النَّذْرُ » : (نگا : قمر / ۵ و ۲۳ و ۳۳ و ۳۶) . « ءَالَ فِرْعَوْنَ » : خاندان و بستگان و همه پیروان فرعون .

سوره قمر آیه ۴۲

متن آیه :
كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كُلِّهَا فَأَخَذْنَاهُمْ أُخْدًا عَزِيزًا مُّقْتَدِرًا

ترجمه :
آنان همه آیات ما را تکذیب کردند ، و ما هم ایشان را گرفتار کردیم و کیفر دادیم بسان گرفتار ساختن و کیفر دادن خدائی چیره و پیروز و قدرتمند و زبردست .

توضیحات :
« ءآيَاتٍ » : آیه‌های کتاب آسمانی و معجزات پیغمبران .

سوره قمر آیه ۴۳

متن آیه :
أَكْفَارِكُمْ خَيْرٌ مِّنْ أَوْلِيَّتِكُمْ أَمْ لَكُمْ بَرَاءَةٌ فِي الزُّبُرِ

ترجمه :
(ای قریشیان !) آیا کافران شما بهتر از آنانی هستند که برایتان روایت کردیم ، (مثل : قوم نوح ، عاد ، ثمود ، لوط ، فرعون ؟ !) . یا این که برای شما امان‌نامه‌ای در کتابها (از سوی خدا) نازل شده است (مبنی بر این که کافرانان را عذاب نمی‌رسانیم ؟ !) .

توضیحات :
« أ كْفَارِكُمْ . . . » : استفهام انکاری است و برای تهدید و سرزنش قریشیان است ، و بدیشان می‌فهماند که میان کافران معاصر و میان کافران پیشین تفاوتی نیست و چه بسا شما هم به سرنوشت دردناک ایشان گرفتار آئید . « بَرَاءَةٌ » : امان نامه . مصونیت از عذاب الهی . امان . « الزُّبُرِ » : جمع زبور ، به معنی مزبور ، یعنی مکتوب است . مراد کتابهای آسمانی است (نگا : آل‌عمران / ۱۸۴ ، نحل / ۴۴ ، شعراء / ۱۹۶) .

سوره قمر آیه ۴۴

متن آیه :
أَمْ يَقُولُونَ نَحْنُ جَمِيعٌ مُّنتَصِرٌ

ترجمه :
یا این که می‌گویند : ما جمعیت متحد و نیرومند شکست‌ناپذیری هستیم و همدیگر را یاری می‌دهیم و از دشمنان خود انتقام می‌گیریم .

توضیحات :
« جَمِيعٌ » : جمعیت متحد (نگا : شعراء / ۵۶) . « مُنْتَصِرٌ » : نیرومند شکست‌ناپذیر . یاری دهنده همدیگر . انتقام گیرنده (نگا : کهف / ۴۳ ، قصص / ۸۱ ، ذاریات / ۴۵) .

سوره قمر آیه ۴۵

متن آیه :
سَيَهْرَمُ الْجَمْعُ وَيُولُونَ الدَّبْرَ

ترجمه :

جمعیت ایشان به زودی شکست می‌خورند و پشت می‌کنند و می‌گریزند .

توضیحات :

« يُولُونَ الدَّبْرَ » : پشت خواهند کرد و خواهند گریخت (نگا : آل عمران / ۱۱۱ ، حشر / ۱۲) . در جنگ بدر چنین شد .

سوره قمر آیه ۴۶

متن آیه :
بَلِ السَّاعَةِ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ أَذْهَىٰ وَأَمْرٌ

ترجمه :

بلکه موعدهشان قیامت است ، و قیامت بلاي آن عظیم‌تر و تلخ‌تر (از کشتن و اسارت این جهانی برای ایشان) است .

توضیحات :

« أَذْهَىٰ » : دارای بلاي اعظم ، بگونه‌ای که نجات از آن ممکن نیست . « أَمْرٌ » : دارای مرارت و تلخی بیشتر .

سوره قمر آیه ۴۷

متن آیه :
إِنَّ الْمَجْرِمِينَ فِي ضَلَالٍ وَسُعْرٍ

ترجمه :

قطعاً گناهکاران ، گمراه و دیوانه و گرفتار آتشند .

توضیحات :

« فِي ضَلَالٍ وَسُعْرٍ » : گمراه و دیوانه‌اند (نگا : قمر / ۲۴) . در گمراهی و آتشند . « سُعْرٌ » : دیوانگی و جنون . آتش سراپا شعله .

سوره قمر آیه ۴۸

متن آیه :
يَوْمَ يَسْحَبُونَ فِي النَّارِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ

ترجمه :

روزي داخل آتش ، بر رخساره ، روی زمین کشیده می‌شوند (و بدیشان گفته می‌شود :) بچشید لمس و پسوده دوزخ را .

توضیحات :

« يَسْحَبُونَ » : روی زمین کشانده می‌شوند (نگا : غافر / ۷۱) . « مَسَّ » : لمس . پسوده .

مراد رنج و الم و گرمی و حرارت آتش دوزخ است . « سَقَر » : اسم خاص دوزخ است و غیر منصرف .

سوره قمر آیه ۴۹

متن آیه :
إِنَّا كُلُّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ يَقْدَرُ

ترجمه :
ما هر چیزی را به اندازه لازم و از روی حساب و نظام آفریده ایم .

توضیحات :

« يَقْدَرُ » : به اندازه لازم . از روی حساب و اندازه گیری دقیق و برابر نظم و نظام محکم و استوار (نگا : رعد / ۸ ، حجر / ۱۹ و ۲۱ ، فرقان / ۲) .

سوره قمر آیه ۵۰

متن آیه :
وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ

ترجمه :

(نه تنها اعمال ما از روی حکمت است ، بلکه توأم با نهایت قدرت است . چرا که) فرمانی بیش نیست ، (و چنان با سرعت انجام می گیرد که انگار همسان با یک چشم برهم زدن ، و) همانند یک نگاه سریع و با عجله است .

توضیحات :

« أَمْرُنَا » : فرمان ما برای پیدایش چیزی و انجام کاری . « إِلَّا وَاحِدَةٌ » : مگر یک بار . جز یک کلمه (نگا : یس / ۸۲) . « لَمْحٍ » : نگاه سریع . چشم به هم زدن . طَرْفَةُ الْعَيْنِ .

سوره قمر آیه ۵۱

متن آیه :
وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا أَشْيَاعَكُمْ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ

ترجمه :

ما اشخاص همچون شما را (در روزگاران پیشین) نابود و هلاک ساخته ایم ، آیا پند پذیرنده و عبرت گیرنده ای هست ؟ !

توضیحات :

« أَشْيَاعَكُمْ » : پیروان شما . مراد امثال و همگون در پیروی از کفر و شرک و معاصی است (نگا : سبأ / ۵۴) .

سوره قمر آیه ۵۲

متن آیه :
وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ فِي الزُّبُرِ

ترجمه :

هر کاري را که کرده‌اند ، در کتابها و نامه‌هاي اعمال (با دست فرشتگان مأمور ، ثبت و ضبط و) موجود است .

توضیحات :
« الزَّيْرُ » : کتابها (نگا : قمر / ۴۳) . مراد نامه‌هاي اعمال و پرونده‌هاي کردار و رفتار و گفتار انسان است که توسط فرشتگان مأمور و مراقب ، نگارش و نگاهداري مي‌گردد (نگا : انفطار / ۱۰ و ۱۱ و ۱۲) .

سوره قمر آیه ۵۳
متن آیه :
وَكُلِّ صَغِيرٌ وَكَبِيرٌ مُسْتَطَرٌّ

ترجمه :
هر کار کوچک و بزرگی (که در دنیا کرده‌اند ، در دفاتر مخصوص) نوشته شده است .

توضیحات :
« مُسْتَطَرٌّ » : مکتوب . نوشته شده .

سوره قمر آیه ۵۴
متن آیه :
إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَهَرٍ

ترجمه :
قطعاً پرهیزگاران در باغها و کنار جویباران بهشتي جاي خواهند داشت .

توضیحات :
« نَهْرٌ » : نهر . رودبار . جویبار . مفرد است و مراد جمع ، همچون واژه (طفل) در (حج / ۵ ، نور / ۳۱) . فراخي جا و مکان و وفور نعمت .

سوره قمر آیه ۵۵
متن آیه :
فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِيكٍ مُّقْتَدِرٍ

ترجمه :
در مجلس راستيني (که ياره‌سراي و بزهکاري در آن جائي ندارد . . . در) پيشگاه پادشاه بزرگ و توانائي (که آفريدگار و خداوندگار همه کائنات است) .

توضیحات :
« مَقْعَدٌ » : مجلس . جاگاه . « صِدْقٌ » : حق . راستين . « مَقْعَدِ صِدْقٍ » : مجلس حق . مجلس راستي و درستي خالي از دروغگوئي و بيهوده‌گوئي . « مَلِيكٌ » : پادشاه بزرگ . صيغه مبالغه است . « مُّقْتَدِرٌ » : بسيار با قدرت و قوت .

سوره رحمن آیه ۱
متن آیه :
الرَّحْمَنُ

ترجمه :
خداوند مهربان .

توضیحات :
« الرَّحْمَانُ » : مبتدا است و (عَلَّمَ الْقُرْآنَ) در آیه بعدی خبر آن است .

سوره رحمن آیه ۲
متن آیه :
عَلَّمَ الْقُرْآنَ

ترجمه :
قرآن را یاد داد .

توضیحات :
« عَلَّمَ الْقُرْآنَ » : ترتیب طبیعی : خلق انسان ، و تعلیم بیان ، و تعلیم قرآن است . ولی از آنجا که بزرگترین نعمت خداوند مهربان ، تعلیم قرآن به انسان است ، تا انسان بتواند در پرتو قرآن به عبادت بپردازد که خلقت انسان به خاطر آن است ، تعلیم قرآن را قبل از مسأله آفرینش انسان و آموزش بیان ذکر فرموده است .

سوره رحمن آیه ۳
متن آیه :
خَلَقَ الْإِنْسَانَ

ترجمه :
انسان را بیافرید .

توضیحات :
...

سوره رحمن آیه ۴
متن آیه :
عَلَّمَهُ الْبَيَانَ

ترجمه :
به او بیان (آنچه در دل است) آموخت .

توضیحات :
« الْبَيَانَ » : سخن گفتن از آنچه در دل است ، خواه با زبان ، خواه با قلم ، و خواه با وسائل دیگر .

سوره رحمن آیه ۵
متن آیه :
الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ يَحْسَبَانِ

ترجمه :
خورشید و ماه برابر حساب (منظمی در چرخش و گردش) هستند .

توضیحات :
« حَسْبَانِ » : حساب . نظم و نظام . مصدر ثلاثی مجردی است همچون غفران و کفران (نگا : انعام / ۹۶) . « يَحْسَبَانِ » : جار و مجرور متعلق به (كَائِنِ) یا (مُسْتَقَرِّ) و یا (يَجْرِيَانِ) محذوف است که خبر مبتدا است .

سوره رحمن آیه ۶
متن آیه :
وَالنَّجْمُ وَالشَّجَرُ يَسْجُدَانِ

ترجمه :
گیاهان و درختان برای خدا سجده می‌کنند و کرنش می‌برند .

توضیحات :
« النَّجْمُ » : روئیدنیهایی که دارای ساقه نباشند . مانند : کدو ، خیار . . . ستاره . « الشَّجَرُ » : روئیدنیهایی که دارای ساقه باشند . مانند : درختان ، غلات . « يَسْجُدَانِ » : منقاد فرمان خدا و تسلیم در برابر قوانین آفرینش هستند و همان مسیری را طی می‌کنند که خدا برای آنها تعیین فرموده است (نگا : حج / ۱۸) .

سوره رحمن آیه ۷
متن آیه :
وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ

ترجمه :
آسمان را برافراشت ، و قوانین و ضوابطی را گذاشت .

توضیحات :
« وَضَعَ » : گذاشت . ایجاد کرد . « الْمِيزَانَ » : قوانین و ضوابط . قواعد و مقررات (نگا : شوری / ۱۷) . مراد میزان و معیار و قوانینی است که حاکم بر سراسر عالم هستی است .

سوره رحمن آیه ۸
متن آیه :
أَلَّا تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ

ترجمه :
هدف (از ایجاد قوانین و ضوابط در عالم هستی) این است که شما هم (قوانین و ضوابط را در زندگی فردی و اجتماعی خود رعایت کنید و) از (حد و مرز) قوانین و ضوابط (مقرره) تجاوز نکنید .

توضیحات :
« أَلَا تَطَّعُوا . . . » : تا این که شما هم سرکش‌ی و تعدی نکنید . چرا که اساس جهان بر ضوابط و قوانین حساب شده بسیار دقیقی است ، و شما نیز بخشی از این عالم عظیم بوده و باید معیار و میزان و نظم و نظام در زندگیتان باشد . « الْمِيزَان » : مراد موازن و معاییر زندگی فردی و اجتماعی است .

سوره رحمن آیه ۹

متن آیه :
وَأَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ

ترجمه :

در وزن کردن و برکشیدن (کالاهای و در متر کردن و اندازه‌گیری چیزها) دادگرانه رفتار کنید و از ترازو مکاهید (و کم و کاست ندهید و کم‌فروشی نکنید) .

توضیحات :

« الْمِيزَان » : ترازو . در اینجا میزان و سنجش ، به معنی خاص خود مورد نظر است . یعنی در معامله چیزی کم و کسر نگذارند . بعضیها ، میزان را در آیه ۷ اسم آلت و به معنی وسیله سنجش ، و در آیه ۸ به معنی مصدري ، یعنی وزن کردن ، و در آیه ۹ به معنی مفعولی ، یعنی جنس موزون می‌دانند (نگا : قاسمی ، کبیر) .

سوره رحمن آیه ۱۰

متن آیه :
وَالْأَرْضَ وَضَعَهَا لِلْأَنَامِ

ترجمه :

خداوند زمین را برای (زندگی) انسانها آفریده است .

توضیحات :

« أَنَام » : مردمان . خلائق .

سوره رحمن آیه ۱۱

متن آیه :
فِيهَا فَاكِهَةٌ وَالنَّخْلُ ذَاتُ الْأَكْمَامِ

ترجمه :

در زمین میوه‌های فراوان ، و از جمله خرما است که دارای غلاف است .

توضیحات :

« أَكْمَام » : جمع کِمّ ، غلاف (نگا : فصّلت / ۴۷) . ذکر نخل به صورت جداگانه ، ذکر خاص بعد از عام بوده و برای نشان دادن اهمیتی است که در خرما موجود است . میوه درخت نخل در آغاز در غلافی پنهان است ، و سپس غلاف می‌شکافد و خوشه خرما به طرز جالبی بیرون می‌ریزد . این غلاف همچون رحم مادر ، میوه نخل را در خود پرورش می‌دهد و از آفات حفظ می‌کند ، و بعدها غلاف جدا می‌شود و کنار می‌رود .

سوره رحمن آیه ۱۲

متن آیه :
وَالْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ وَالرَّيْحَانُ

ترجمه :

و (در زمین) گیاهان خوشبو وجود دارد ، و همچنین دانه‌هایی است که در میان پوسته قرار دارند .

توضیحات :

« الْعَصْفِ » : قشر و پوسته . مراد گاه است که علوفه چهارپایان است . « الرَّيْحَانُ » : گیاهان خوشبو .

سوره رحمن آیه ۱۳

متن آیه :
فَيَأْتِي آلَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

ترجمه :

(ای گروه پریها و انسانها !) کدامیک از نعمتهای پروردگارتان را تکذیب و انکار می‌کنید .

توضیحات :

« آءِ آلَاءِ » : جمع اِلی ، نعمتها (نگا : نجم / ۵۵) . « تُكَذِّبَانِ » : انکار می‌کنید و نادیده می‌گیرید . مخاطب انس و جن ، یعنی تَقَلَّيْنِ است . یعنی سراپای عالم هستی و از جمله وجود خودتان ، نعمتهای خداداد است ، کدامیک از آنها را می‌توانید انکار بکنید ؟ ! این همه نعمت چرا باید وسیله شناخت صاحب نعمت نشود ، و حس شکرگزاری را در شما برنینگیزد ؟ ! تکرار این آیه در ۳۱ مورد ، آهنگ جالبی به سوره داده است . خداوند در مقطعه‌های مختلف پس از بیان برخی از نعمتهای این جهانی و آن جهانی خود و یادآور شدن گوشه‌ای از سعادت بهشتیان و شقاوت دوزخیان ، با ذکر مجدد آیه ، به انسانها و پریها بیدار باش و هوشیار باش می‌دهد و ایشان را به یاد آفریدگارشان می‌اندازد و شوق طاعت و بندگی را در دلشان افزون می‌کند .

سوره رحمن آیه ۱۴

متن آیه :
خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ كَالْفَخَّارِ

ترجمه :

خدا انسان را از گِل خشکیده‌ای همچون سفال آفریده است .

توضیحات :

« الْإِنْسَانَ » : جنس انسان . مراد حضرت آدم است . انسان در آغاز آفرینش خاك بوده (نگا : حج / ۵) سپس با آب آمیخته شده است و به صورت گِل در آمده است (نگا : انعام / ۲) و بعد به صورت گِل بدبو یا لجن تغییر شکل داده (نگا : حجر / ۲۸) سپس حالت چسپندگی پیدا کرده است (نگا : صافات / ۱۱) و بعد گِل خشکیده و سفال گونه‌ای شده است که این آیه بدان اشاره دارد . اما هر يك از این مراحل چه اندازه طول کشیده است ، و این حالت‌های انتقالی تحت چه عواملی به وجود آمده است ، و نفخه ربانی یا روح چیست و کی به کالبدش دمیده شده است (

نگا : حجر / ۲۹) از حوزه علم بشری خارج و آن را خدا می‌داند و بس . « صَلَّالٍ » : گِل خشکیده‌ای که با زدن تلنگری به صدا در می‌آید (نگا : حجر / ۲۶ و ۲۷ و ۲۳) . « فَخَّارٌ » : سفال

سوره رحمن آیه ۱۵

متن آیه :
وَخَلَقَ الْجَانَّ مِنْ مَّارِجٍ مِنْ نَّارٍ

ترجمه :

و جن را از زبانه شعله‌ور آتش خلق نموده است .

توضیحات :

« الْجَانُّ » : جِنّ . جَانٌّ و جنّ هر دو به يك معنی است (نگا : اسراء / ۸۸ ، ذاریات / ۵۶ ، رحمن / ۳۹) . « مَّارِجٌ » : شعله لرزان و پیچان آتش . زبانه تنوره کش و لرزان آتش . آفرینش جن از چنین آتش شعله‌ور و زبانه‌کش و پیچان ، چگونه و به چه شکلی بوده ، و چه اندازه طول کشیده است ، و این گونه موجودات چگونه می‌زیند و چه سیمائی دارند ، دانش بشری بدان پی نبرده است .

سوره رحمن آیه ۱۶

متن آیه :
فَيَأْتِي آلَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

ترجمه :

(ای گروه پریها و انسانها !) کدامیک از نعمتهای پروردگارتان را تکذیب و انکار می‌نمائید ؟ !

توضیحات :

...

سوره رحمن آیه ۱۷

متن آیه :
رَبُّ الْمَشْرِقَيْنِ وَرَبُّ الْمَغْرِبَيْنِ

ترجمه :

او پروردگار مشرقها و پروردگار مغربها است .

توضیحات :

« رَبُّ » : خبر مبتدای محذوف است : هُوَ رَبُّ . « الْمَشْرِقَيْنِ . . . الْمَغْرِبَيْنِ » : مراد از دو مشرق و دو مغرب ، خاور خورشید و ماه ، و باختر خورشید و ماه ، و یا این که تنها اشاره به خورشید است که با توجه به حداکثر میل شمالی آفتاب ، و میل جنوبی آن ، خورشید دو مشرق و دو مغرب عمده دارد . اما باید دانست که خورشید و ماه ، و بطور کلی خورشیدها و ماههای متعدد جهان هستی ، هر روز از نقطه‌ای طلوع و در نقطه‌ای غروب می‌کنند ، و به تعداد روزهای سال ، مشرق و مغرب دارند ، پس چه بسا مراد از تثنیه مشرق و مغرب ، جمع باشد . چرا که در سوره‌های دیگر قرآن مشارق و مغارب آمده است (نگا : اعراف / ۱۳۷ ، معارج / ۴۰) .

سوره رحمن آیه ۱۸

متن آیه :
فَيَأِيُّ آلَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

ترجمه :
پس کدامیک از نعمتهای پروردگارتان را تکذیب و انکار می‌کنید ؟ !

توضیحات :

...

سوره رحمن آیه ۱۹
متن آیه :
مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ

ترجمه :
دو دریای (مختلف شیرین و شور ، و گرم و سرد) را در کنار هم روان کرده است و مجاور یکدیگر قرار داده است .

توضیحات :
« مَرَجَ » : سر داده است . حرکت داده است . روان کرده است (نگا : فرقان / ۵۳) . « الْبَحْرَيْنِ » : مراد از دو دریا ، آبهای شیرین و شور و یا آبهای گرم و سرد رودهای عظیمی است که در سراسر اقیانوسهای جهان جریان دارند (نگا : نمونه) از قبیل گلف استریم (نگا : فاطر / ۱۲) . « مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ » : دو دریا را به سوی هم سر داده است و در کنار همدیگر روان کرده است . دو دریا را در وقت برخورد ، به موج و تکان انداخته تا یکدیگر را دفع کنند و برانند و آمیزه هم نشوند (نگا : التفسیر القرآنی للقرآن) .

سوره رحمن آیه ۲۰
متن آیه :
بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَّا يَبْغِيَانِ

ترجمه :
اما در میان آن دو حاجز و مانعی است که نمی‌گذارد یکی با دیگری بیامیزد و سرکشی کند .

توضیحات :
« بَرْزَخٌ » : حاجز . مانع (نگا : فرقان / ۵۳) . « لَّا يَبْغِيَانِ » : بر یکدیگر سرکشی نمی‌کنند و چیره نمی‌شوند . مراد این است که یکی دیگری را در خود فرو نمی‌برد ، و آمیخته نمی‌گردند .

سوره رحمن آیه ۲۱
متن آیه :
فَيَأِيُّ آلَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

ترجمه :
پس کدامیک از نعمتهای پروردگار خود را تکذیب می‌کنید و انکار می‌نمائید ؟ !

توضیحات :

...

سوره رحمن آیه ۲۲
متن آیه :
يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ

ترجمه :
از آن دو ، مروارید و مرجان بیرون می‌آید .

توضیحات :
« لُؤْلُؤٌ » : مروارید . « مَرْجَانٌ » : بُسْدٌ ، بُسْدِین ، گوهر سرخ رنگی که از جانوری دریازی به نام مرجان بدست می‌آید .

سوره رحمن آیه ۲۳
متن آیه :
فَيَأْتِي آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

ترجمه :
پس کدامیک از نعمتهای پروردگارتان را تکذیب و انکار می‌کنید ؟ !

توضیحات :

...

سوره رحمن آیه ۲۴
متن آیه :
وَلَهُ الْجَوَارِ الْمُنشَآتُ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ

ترجمه :
خدا کشتیهایی ساخته و پرداخته (آفریدگان خود به نام انسانها) در دریاها دارد که همسان کوهها هستند .

توضیحات :
« الْجَوَارِی » : جمع جَارِیة ، کشتیها (نگا : شوری / ۳۲ ، حاقه / ۱۱) . یاء آخر آن برای تخفیف حذف شده است . « الْمُنشَآتُ » : کشتیهایی با بادبانها و شرعهای برافراشته . ساخته و پرداخته . مراد ساخته و پرداخته دست انسانها است ، و انسانها هم که مخلوق خداپند ، از خواص خداداد که در مصالح مختلفی که در کشتیها بکار می‌رود استفاده می‌کنند . « الأعلام » : جمع علم ، کوهها .

سوره رحمن آیه ۲۵
متن آیه :
فَيَأْتِي آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

ترجمه :
پس کدامیک از نعمتهای پروردگار خود را تکذیب می‌کنید و انکار می‌نمائید ؟ !

توضیحات :

...

سوره رحمن آیه ۲۶

متن آیه :

كُلٌّ مِّنْ عَلَيَّهَا فَاِنَّ

ترجمه :

همه چیزها و همه کسانی که بر روی زمین هستند ، دستخوش فنا می‌گردند .

توضیحات :

« عَلَيَّهَا » : روی زمین . مرجع (ها) واژه (الارض) محذوف است که از سیاق کلام ، مفهوم می‌گردد (نگا : نحل / ۶۱) . « فَاِنَّ » : فانی . دستخوش فنا و نابودی . « كُلٌّ مِّنْ . . . » : (نگا : قصص / ۸۸) .

سوره رحمن آیه ۲۷

متن آیه :

وَيَبْقَىٰ وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ

ترجمه :

و تنها ذات پروردگار با عظمت و ارجمند تو می‌ماند و بس .

توضیحات :

« وَجْهُ » : رخساره . تسمیه کل به اسم جزء است و مراد (ذات) است .

سوره رحمن آیه ۲۸

متن آیه :

فَيَايَ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

ترجمه :

پس کدامیک از نعمتهای پروردگارتان را تکذیب می‌کنید و انکار می‌نمائید ؟ !

توضیحات :

...

سوره رحمن آیه ۲۹

متن آیه :

يَسْأَلُهُ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ

ترجمه :

همه چیزها و همه کسانی که در آسمانها و زمینها (به زبان حال یا قال ، روزی و نیاز خود را) از خدا درخواست می‌کنند . او پیوسته دست‌اندرکار کاری است .

توضیحات :
« یَسْأَلُهُ » : از او می‌طلبند . نیازمند بدو هستند . . « کُلَّ یَوْمٍ » : مراد هر لحظه و هر وقت ،
یعنی پیوسته و همیشه است (نگا : آلوسی ، صفوةالتفاسیر ، المصحف المیسر) . « هُوَ فِی
شَأْنٍ » : او به کاری مشغول است . یعنی خدا دنیا را آفریده است و آن را به حال خود رها
نساخته است . بلکه پیوسته بر آن نظارت دارد و دست‌اندرکار آفرینش نو و دگرگونی تازه است و
متصرف در شؤون آفریده‌های خود است .

سوره رحمن آیه ۳۰

متن آیه :
فَیَا آلَاءَ رَبِّکُمَْا تَکْذِبَانِ

ترجمه :
پس کدامیک از نعمتهای پروردگارتان را تکذیب و انکار می‌کنید ؟ !

توضیحات :

...

سوره رحمن آیه ۳۱

متن آیه :
سَنَفَرُّ لَکُمُ اثِّهَا الثَّقَلَانِ

ترجمه :
ای پریها و انسانها ! به حساب شما خواهیم پرداخت .

توضیحات :

« سَنَفَرُّ لَکُمُ » : به حساب شما خواهیم رسید . به شما خواهیم پرداخت . فَرَعَ لَکَذَا : عَمِدَ
إِلَیْهِ . « الثَّقَلَانِ » : انس و جن . مثنی (ثَقَل) است . هر چیز که برای آن وزن و قدری هست ،
آن را (ثَقَل) می‌نامند . انس و جن را به جهت بلندی مرتبت و منزلت و عظمت مقام نسبت به
پدیده‌های دیگر ، و داشتن اختیار نسبی و مسؤولیت شخصی ، و بالاخره به خاطر سنگینی
معنوی خدادادی ، ثَقَلین می‌نامند .

سوره رحمن آیه ۳۲

متن آیه :
فَیَا آلَاءَ رَبِّکُمَْا تَکْذِبَانِ

ترجمه :
پس کدامیک از نعمتهای پروردگار خود را انکار و تکذیب می‌کنید ؟ !

توضیحات :

...

سوره رحمن آیه ۳۳

متن آیه :
يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ إِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ تَنْفُذُوا مِنْ أَفْطَارِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ فَانفُذُوا لَا تَنْفُذُونَ إِلَّا

یسُلطانِ

ترجمه :

ای گروه پریها و انسانها ! اگر می‌توانید از نواحی آسمانها و زمین بگذرید ، بگذرید ، ولیکن نمی‌توانید بگذرید مگر با قدرت عظیم (مادی و معنوی) .

توضیحات :

« مَعْشَرَ » : گروه . دسته . « أَنْ تَنْفُذُوا » : این که عبور کنید و بگذرید . « أَفْطَارَ » : جمع فُطْر ، نواحی و جوانب . « سُلْطَانَ » : قدرت مادی و قوت معنوی . این آیه دارای دو معنی عمده است : الف - آیه ناظر به دنیا ، و اشاره به مسافرت‌های فضائی بشر است که قرآن شرط آن را داشتن سلطه علمی و صنعتی و قدرت مادی دانسته است . ب - آیه ناظر به رستاخیز ، و اشاره به عدم فرار از چنگال عدالت الهی در قیامت است . با توجه به تفسیر دوم ، معنی آیه چنین است : ای گروه پریها و انسانها ! اگر می‌توانید از چنگال عدالت الهی و مجازات اخروی بگریزید و از گوشه‌ها و کنارهای آسمانها و زمین بگذرید و فرار کنید ، تا از دادگاه الهی و عذاب سرمندی اخروی برهید ، این کار را بکنید و از نواحی آسمانها و زمین بالا روید و بگذرید تا خویشتان را از کیفر و عذاب خدا قائم و پنهان کنید ، و لیکن قادر به چنین کاری نخواهید بود مگر با سلطه مادی و معنوی که چنین چیزی هم برایتان ممکن نیست .

سوره رحمن آیه ۳۴

متن آیه :

فَيَا آلَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

ترجمه :

پس کدامیک از نعمتهای پروردگارتان را تکذیب و انکار می‌کنید ؟ !

توضیحات :

...

سوره رحمن آیه ۳۵

متن آیه :

يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شَوْاظٌ مِّن نَّارٍ وَنُحَاسٌ فَلَا تَنْتَصِرَانِ

ترجمه :

آتش بی‌دود و میس گداخته به سوی شما روانه می‌گردد و بر سر شما ریخته می‌شود ، و شما همدیگر را نمی‌توانید یاری دهید .

توضیحات :

« شَوْاظٌ » : آتش بی‌دود . زبانه و شعله خالص . چه بسا مراد جرقه‌ها و اشعه‌های کیهانی و شدت حرارت برخورد با اتمسفر زمین و دیگر چیزها باشد که به هنگام سفرهای فضائی بر سر راه سفینه‌ها قرار دارند . « نُحَاسٌ » : دود . شعله آمیخته با دود . آتش میس‌گونه . میس مذاب یا خود میس که فلز مشهوری است . چه بسا مراد گدازه‌ها و گازها و اشعه‌های مختلف کیهانی باشد . معنی دیگر آیه : آتش و دود شما را در برمی‌گیرد و در نتیجه نمی‌توانید خویشتان را یاری دهید و از حضور و استقرار در دادگاه قیامت خود را رهائی بخشید .

سوره رحمن آیه ۳۶

متن آیه :
فَيَا آلاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

ترجمه :

پس کدامین نعمت پروردگارتان را تکذیب و انکار می‌کنید ؟ !

توضیحات :

...

سوره رحمن آیه ۳۷

متن آیه :
فَإِذَا انشَقَّتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ وَرْدَةً كَالدِّهَانِ

ترجمه :

بدانگاه که آسمان شکافته شود ، و گلگون گردد همچون روغن گداخته (حوادث هولناکی رخ می‌دهد که به گفتار در نمی‌آید) .

توضیحات :

« إذا » : شرطیه است و جواب آن محذوف است و ممکن است در تقدیر چنین باشد : فَإِذَا انشَقَّتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ وَرْدَةً كَالدِّهَانِ ، كَانَمَا كَانَ مِمَّا لَا تُطِيقُهُ قُوَّةُ الْبَيَانِ (نگا : آلوسی) . « وَرْدَةً » : گُل سرخ . سرخ تیره . گلرنگ و گلگون . « دِهَان » : روغن داغ . چرم سرخ . برخی آن را جمع (دهن) یعنی روغن‌ها گرفته‌اند . وجه شبه این که : آسمان در رنگ یا رنگارنگ بودن ، به گُل و روغن مذاب ، و یا این که از لحاظ رنگ به گُل ، و از لحاظ گداختگی به روغن داغ تشبیه شده است . یعنی آسمان به رنگ سرخ درمی‌آید و همچون روغن داغ و مذاب روان می‌گردد .

سوره رحمن آیه ۳۸

متن آیه :
فَيَا آلاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

ترجمه :

پس کدامین نعمت پروردگارتان را تکذیب و انکار می‌کنید ؟ !

توضیحات :

...

سوره رحمن آیه ۳۹

متن آیه :
فَيَوْمَئِذٍ لَّا يُسْأَلُ عَنْ ذَنْبِهِ إِنْسٌ وَلَا جَانٌّ

ترجمه :

در آن روز هیچ پری و انسانی از گناهِش پرسش نمی‌گردد (چرا که آن روز زمان تخریب جهان است ؛ نه وقت سؤال و پرسش یزدان) .

توضیحات :
« لَا يَسْأَلُ عَنْ ذَنْبِهِ . . . » : یا مراد این است که هنوز وقت پرسش فرا نرسیده است ، و یا این که پرسش مهربانانه‌ای در میان نیست تا از طرف بخواهند جبران مافات کند و یا این که عذر تقصیر بیاورد (نگا : قصص / ۷۸) والا از یکایک گناهان پرسیده می‌شود (نگا : حجر / ۹۲ ، نحل / ۵۶ ، صافات / ۲۴) .

سوره رحمن آیه ۴۰

متن آیه :
فَيَأِيُّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

ترجمه :
پس کدامین نعمت پروردگارتان را تکذیب و انکار می‌کنید ؟ !

توضیحات :

...

سوره رحمن آیه ۴۱

متن آیه :
يَعْرِفُ الْمَجْرُمُونَ سِيْمَاهُمْ فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَاصِي وَالْأُقْدَامِ

ترجمه :
گناهکاران با قیافه‌هایشان شناخته می‌شوند ، و ایشان با سرها و پاها گرفتار می‌گردند .

توضیحات :

« النَّوَاصِي » : جمع نَاصِيَة ، جلو سر . پیشانی . کاکل . « الْأُقْدَامِ » : جمع قَدَم ، پاها . « يُؤْخَذُ بِالنَّوَاصِي وَالْأُقْدَامِ » : سراپا به غل و زنجیر کشیده می‌شوند . فرشتگان سرهای ایشان را و پاهای آنان را می‌گیرند و کشان کشان با خود می‌برند ، و یا به میان دوزخشان می‌اندازند (نگا : علق / ۱۵) . « يُؤْخَذُ » : نائب فاعل آن (بِالنَّوَاصِي وَالْأُقْدَامِ) است ، این است که به صورت مفرد آمده است .

سوره رحمن آیه ۴۲

متن آیه :
فَيَأِيُّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

ترجمه :
پس کدامیک از نعمتهای پروردگارتان را تکذیب و انکار می‌کنید ؟ !

توضیحات :

...

سوره رحمن آیه ۴۳

متن آیه :
هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكَذِّبُ بِهَا الْمُجْرِمُونَ

ترجمه :

این همان دوزخی است که گناهکاران پیوسته آن را دروغ می‌نامند و تکذیبش می‌کنند .

توضیحات :

« هَذِهِ . . . » : مخاطب شخص پیغمبر و به تبع همه مسلمانانند که در دنیا خدا بدیشان می‌فرماید : این همان دوزخی است که . برخی هم مخاطبان را حاضران در محشر می‌دانند و معتقدند که این سخن در قیامت بدیشان گفته می‌شود . این همان دوزخی است که گناهکاران در دنیا پیوسته آن را دروغ می‌نامیدند و تکذیبش می‌کردند .

سوره رحمن آیه ۴۴

متن آیه :

يَطُوفُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ حَمِيمٍ آنٍ

ترجمه :

گناهکاران در میان آتش دوزخ و آب بسیار گرم و سوزان در رفت و آمد خواهند بود .

توضیحات :

« حَمِيمٍ » : آب جوشان و سوزانی که از آن به دوزخیان می‌نوشانند (نگا : محمد / ۱۵) . « آنٍ » : بسیار داغ و گرم . پرحرارت . آب گرمی که به آخرین درجه حرارت رسیده باشد . از ماده (اني) و صفت (حمیم) است (نگا : غاشیه / ۵) .

سوره رحمن آیه ۴۵

متن آیه :

فَيَايَ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

ترجمه :

پس کدامیک از نعمتهای پروردگارتان را تکذیب و انکار می‌کنید ؟ !

توضیحات :

...

سوره رحمن آیه ۴۶

متن آیه :

وَلِمَن خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٍ

ترجمه :

هر کسی که از مقام پروردگار خود بترسد ، باغهایی (در بهشت) دارد .

توضیحات :

« مَقَامَ » : جایگاه . مراد منزلت و مرتبت ، یعنی عظمت کبریائی الهی است . اسم مکان است . نظارت و مراقبت الهی بر بندگان . مصدر میمی است . « جَنَّاتٍ » : دو باغ . به گمانم مراد تنبیه نیست ، بلکه مراد جمع و کثرت است . چرا که در بیش از پنجاه مورد (جنات) به مؤمنان وعده داده شده است (نگا : بقره / ۲۵ ، آل عمران / ۱۵ و ۱۳۶ ، نساء / ۱۳ و ۵۷ . . .) . حتی در آیه ۵۶ همین سوره (فیهن) آمده است و ضمیر جمع بکار رفته است .

سوره رحمن آیه ۴۷
متن آیه :
فَيَا آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

ترجمه :
پس کدامیک از نعمتهای پروردگار خود را تکذیب و انکار می‌کنید ؟ !

توضیحات :

...

سوره رحمن آیه ۴۸
متن آیه :
ذَوَاتَا أَفْنَانٍ

ترجمه :
باغهایی که دارای انواع درختان پرمیوه ، با شاخه‌های ترد و شاداب است .

توضیحات :

« ذَوَاتَا » : در اصل (ذَوَاتَانِ) تثنیه ذات است و نون آن به هنگام اضافه حذف شده است . در تثنیه ذات ، ذَاتَانِ و ذَوَاتَانِ درست است (نگا : روح‌المعانی) . « أَفْنَانٍ » : جمع قَنٍّ ، انواع و اقسام . یا جمع قَنٍّ ، شاخه‌های ترد و شاداب .

سوره رحمن آیه ۴۹
متن آیه :
فَيَا آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

ترجمه :
پس کدامیک از نعمتهای پروردگار خود را تکذیب و انکار می‌نمائید ؟ !

توضیحات :

...

سوره رحمن آیه ۵۰
متن آیه :
فِيهِمَا عَيْنَانِ تَجْرِيَانِ

ترجمه :
در آنجاها چشمه‌سارانی جاری است .

توضیحات :

« عَيْنَانِ » : دو چشمه . مراد چشمه‌ساران فراوان است (نگا : حجر / ۴۵ ، دخان / ۵۲ ، ذاریات / ۱۵ ، مرسلات / ۴۱) .

سوره رحمن آیه ۵۱
متن آیه :
فَيَا آلاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

ترجمه :
پس کدامیک از نعمتهای پروردگارتان را تکذیب و انکار می‌کنید ؟ !

توضیحات :
...

سوره رحمن آیه ۵۲
متن آیه :
فِيهِمَا مِنْ كُلِّ فَاكِهَةٍ زَوْجَانِ

ترجمه :
در آنها از هر میوه‌ای ، انواع و اقسامی موجود است .

توضیحات :
« زَوْجَانِ » : دو صنف . دو نوع . مراد انواع و اقسام میوه‌ها است (نگا : مؤمنون / ۱۹ ، صافات / ۴۲ ، مرسلات / ۴۲) .

سوره رحمن آیه ۵۳
متن آیه :
فَيَا آلاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

ترجمه :
پس کدامیک از نعمتهای پروردگارتان را تکذیب و انکار می‌کنید ؟ !

توضیحات :
...

سوره رحمن آیه ۵۴
متن آیه :
مَتَكِّينَ عَلَى فُرُشٍ بَطَّائِنُهَا مِنْ إِسْتَبْرَقٍ وَجَنَى الْجَنَّتَيْنِ دَانٍ

ترجمه :
بهشتیان بر فرشهایی تکیه می‌زنند و می‌لمند که (چه رسد به رویه‌های آنها) آسترهای آنها از ابریشم ضخیم است . و میوه‌های رسیده باغهای بهشت نزدیک و در دسترس است .

توضیحات :
« مَتَكِّينَ » : تکیه‌زنان . لمیدگان . حال است برای (مَنْ) در آیه ۴۶ . « فُرُشٍ » : جمع فرّاش ، فرشهای گسترده . « بَطَّائِنِ » : جمع بطّانة ، آسترها . « إِسْتَبْرَقٍ » : ابریشم ضخیم . « جَنَى » : میوه رسیده . « دَانٍ » : نزدیک . در دسترس .

سوره رحمن آیه ۵۵
متن آیه :
فَيَا أَيُّهَا رَبُّكَ مَا تُكَدِّبَانِ

ترجمه :
پس کدامیک از نعمتهای پروردگارتان را تکذیب و انکار می‌کنید ؟ !

توضیحات :
...

سوره رحمن آیه ۵۶
متن آیه :
فِيهِنَّ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ لَمْ يَطْمِئِنَّ نِإْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ

ترجمه :
در باغهای بهشت زنانی هستند که جز به همسران خود عشق نمی‌ورزند و پیش از آنان کسی از انسانها و پریها با ایشان نزدیکی و مقاربت نکرده است .

توضیحات :
« فیهنَّ » : در آن باغها . « قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ » : (نگا : صافات / ۴۸ ، ص / ۵۲) . « لَمْ يَطْمِئِنَّ » :
با ایشان مقاربت و نزدیکی نکرده است .

سوره رحمن آیه ۵۷
متن آیه :
فَيَا أَيُّهَا رَبُّكَ مَا تُكَدِّبَانِ

ترجمه :
پس کدامیک از نعمتهای پروردگار خود را تکذیب و انکار می‌کنید ؟ !

توضیحات :
...

سوره رحمن آیه ۵۸
متن آیه :
كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَالْمَرْجَانُ

ترجمه :
انگار که آن حوریان ، یاقوت و مرجانند .

توضیحات :
« الْيَاقُوتُ وَالْمَرْجَانُ » : یاقوت سنگی است معدنی و معمولاً سرخ رنگ است . مرجان گاه به رنگ سفید است و گاه قرمز و یا رنگهای دیگر . در اینجا ظاهراً نوع سفید منظور است .

سوره رحمن آیه ۵۹

متن آیه :
فَيَا آلَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

ترجمه :
پس کدامیک از نعمتهای پروردگارتان را تکذیب و انکار می‌کنید ؟ !

توضیحات :

...

سوره رحمن آیه ۶۰

متن آیه :
هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ

ترجمه :
آیا پاداش نیکی کردن جز نیکی دیدن خواهد بود ؟

توضیحات :
« هَلْ جَزَاءُ . . . » : استفهام انکاری است ، و این آیه در حقیقت دلیلی برای آیات پیشین است که در آنها از نعمتهای ششگانه بهشتیان سخن رفته است .

سوره رحمن آیه ۶۱

متن آیه :
فَيَا آلَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

ترجمه :
پس کدامیک از نعمتهای پروردگارتان را تکذیب و انکار می‌کنید ؟ !

توضیحات :

...

سوره رحمن آیه ۶۲

متن آیه :
وَمِنْ دُونِهِمَا جَنَّاتٌ

ترجمه :
جداي از باغهاي پیشین ، باغهاي دیگری وجود دارد .

توضیحات :
« مِنْ دُونِهِمَا » : علاوه از دو باغ قبلی . « جَنَّاتٍ » : دو باغ . مراد باغها و باغها است .

سوره رحمن آیه ۶۳

متن آیه :
فَيَا آلَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

ترجمه :
پس کدامیک از نعمتهای پروردگارتان را تکذیب و انکار می‌کنید ؟ !

توضیحات :

...

سوره رحمن آیه ۶۴

متن آیه :
مُدْهَامَتَانِ

ترجمه :
هر دو کاملاً سرسبز و خرم هستند (و از شدت سبزی و شادابی به سیاهی می‌زنند) .

توضیحات :
« مُدْهَامَتَانِ » : صفت (جَنَّاتِ) : یا خبر مبتدای محذوف بوده و از مصدر (ادھیمام) و از ریشه (دهم) است . بسیار سبز . سبز پررنگی که مایل به سیاهی باشد .

سوره رحمن آیه ۶۵

متن آیه :
فِيَايَآلَاءِ رَبِّكُمْآ تَكْذِبَانَ

ترجمه :
پس کدامیک از نعمتهای پروردگار خود را انکار و تکذیب می‌کنید ؟ !

توضیحات :

...

سوره رحمن آیه ۶۶

متن آیه :
فِيهِمَا عَيْنَانِ نَضَّخَتَانَ

ترجمه :
در آن باغها چشمه‌هایی است که قلقل کنان از زمین می‌جوشند .

توضیحات :
« نَضَّخَتَانَ » : فوران کنان . قلقل کنان . از ماده (نَضَخَ) به معنی فوران آب و جوشش آن از زمین است .

سوره رحمن آیه ۶۷

متن آیه :
فِيَايَآلَاءِ رَبِّكُمْآ تَكْذِبَانَ

ترجمه :
پس کدامین نعمت از نعمتهای پروردگارتان را انکار و تکذیب می‌کنید ؟ !

توضیحات :

...

سوره رحمن آیه ۶۸

متن آیه :
فِيهِمَا فَاكِهَةٌ وَنَخْلٌ وَرُمَّانٌ

ترجمه :

در آن باغها انواع میوه‌ها و از جمله خرما و انار است .

توضیحات :

« نَخْلٌ » : درخت خرما . ذکر درخت خرما بجای میوه خرما چه بسا از این نظر باشد که درخت خرما علاوه بر میوه‌اش از جهات مختلف مورد استفاده است . « نَخْلٌ وَ رَمَّانٌ » : انتخاب خرما و انار از میان میوه‌های بهشتی به خاطر تنوع این دو و سودهای سرشاری است که در آنها موجود است (نگا : المنتخب . نمونه) . ذکر خاص بعد از عام است .

سوره رحمن آیه ۶۹

متن آیه :
فِيَايَ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

ترجمه :

پس کدامیک از نعمتهای پروردگارتان را تکذیب و انکار می‌نمائید ؟ !

توضیحات :

...

سوره رحمن آیه ۷۰

متن آیه :
فِيهِنَّ خَيْرَاتٌ حِسَانٌ

ترجمه :

در میان باغهای بهشت ، زنان خوب و زیبا هستند .

توضیحات :

« خَيْرَاتٌ » : جمع خَيْرَةٍ ، خوب و نیک سیرت . « حِسَانٌ » : جمع حَسَنَةٍ ، زیبا و قشنگ . یعنی زنان بهشتی حسن سیرت و حسن صورت دارند .

سوره رحمن آیه ۷۱

متن آیه :
فِيَايَ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

ترجمه :

پس کدامیک از نعمتهای پروردگار خود را انکار و تکذیب می‌نمائید ؟ !

توضیحات :

...

سوره رحمن آیه ۷۲

متن آیه :
حَوْرٍ مَّقْصُورَاتٍ فِي الْخِيَامِ

ترجمه :

سیاه چشمانی که هرگز از خیمه‌ها بیرون (نمی‌شوند و اینجا و آنجا بدن‌های کارهای ناپسند) نمی‌روند .

توضیحات :

« حَوْرٍ » : جمع حَوْرَاءَ ، زنان سیاه چشم ، « مَقْصُورَاتٍ » : جمع مَقْصُورَةٌ ، محدود . مخدّره و محجبه . زنانی که از خانه‌های خود بیرون نمی‌روند و اینجا و آنجا نمی‌پلکند و چشم به نامحرمان نمی‌دوزند . کاخ نشینان (نگا : روح‌البیان ، روح‌المعانی) . « الْخِيَامِ » : جمع خِيَمَةٌ ، خیمه‌ها ، بارگاهها (نگا : عنکبوت / ۵۸ ، زمر / ۲۰) .

سوره رحمن آیه ۷۳

متن آیه :
فَيَا آلَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

ترجمه :

پس کدامیک از نعمتهای پروردگار خود را تکذیب و انکار می‌کنید ؟ !

توضیحات :

...

سوره رحمن آیه ۷۴

متن آیه :
لَمْ يَطْمِئِنَّهُنَّ اِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌ

ترجمه :

پیش از آنان ، کسی از انسانها و پریها با ایشان نزدیکی و مقاربت نکرده است .

توضیحات :

« لَمْ يَطْمِئِنَّهُنَّ » : (نگا : رحمن / ۵۶) .

سوره رحمن آیه ۷۵

متن آیه :
فَيَا آلَاءَ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

ترجمه :

پس کدامین نعمت از نعمتهای پروردگارتان را تکذیب و انکار می‌کنید ؟ !

توضیحات :

...

سوره رحمن آیه ۷۶

متن آیه :

مَتَكَيِّنَ عَلٰی رَفْرِفٍ خُضْرٍ وَعَبْقَرِيٍّ حِسَانٍ

ترجمه :

بهشتیان بر بالشهای نگارین گرانبهای سبز رنگ تکیه می‌زنند ، و بر فرشهای منقش بی‌نظیر بسیار زیبا می‌لمند .

توضیحات :

« رَفْرِفٍ » : اسم جنس جمع است و مفرد آن رَفْرِفَةٌ است ، بالشها ، پشتیها ، شادروانها . « خُضْرٍ » : جمع أَخْضَرٍ و خَضْرَاءَ ، سبز رنگ « عَبْقَرِيٍّ » : هر چیز نادر و بی‌نظیر . هر چیزی که از خوبی آن ، انسان شگفت زده شود . در اینجا مراد فرشهای گرانبها و منقش ، و گستردنیهای رنگارنگ بی‌نظیر و بی‌مانند است . مفرد و مثنی و جمع و مذکر و مؤنث در آن یکسان است . « حِسَانٍ » : (نگا : رحمن / ۷۰) .

سوره رحمن آیه ۷۷

متن آیه :

فَيَايَ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

ترجمه :

پس کدامیک از نعمتهای پروردگار خود را تکذیب و انکار می‌کنید ؟ !

توضیحات :

...

سوره رحمن آیه ۷۸

متن آیه :

تَبَارَكَ اسْمُ رَبِّكَ ذِي الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ

ترجمه :

نام پروردگار بزرگوار و گرامی تو ، چه مبارک نامی است !

توضیحات :

« تَبَارَكَ » : (نگا : اعراف / ۵۴ ، مؤمنون / ۱۴ ، فرقان / ۱ و ۱۰ و ۶۱) .

سوره واقعه آیه ۱

متن آیه :

إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ

ترجمه :
هنگامي که واقعه (ي عظيم قيامت) برپا شود .

توضیحات :
« الْوَأَقَعَةُ » : رخ دهنده . نام قيامت است . تعبير از آغاز رستاخيز با فعل ماضي ، به علت قطعیت و حتمیت آن است .

سوره واقعه آیه ۲
متن آیه :
لَيْسَ لِيُؤَفِّعَهَا كَاذِبَةٌ

ترجمه :
رخ دادن آن قطعي و جاي تکذيب نیست .

توضیحات :
« لِيُؤَفِّعَهَا » : براي رخ دادن آن . هنگام رخ دادن آن . برخي حرف (لِ) را براي تعديه ، و بعضي آن را براي توقيت و به معني (عِنْدَ=هنگامي که) مي دانند ، مانند (لِدُلُوكِ الشَّمْسِ) در (اسراء / ۷۸) . « كَاذِبَةٌ » : دروغ . دروغ دانستن . دروغ شمرنده . تکذيب کننده . بعضي آن را مصدري همچون عاقبة و خاتمة و عافية مي دانند . برخي هم آن را اسم فاعل مي شمارند . در صورت اخير معني آيه چنين است : به هنگام وقوع قيامت ، هيچکس نمي تواند آن را انکار و تکذيب کند . يا اين که هنگام وقوع رستاخيز ديگر کسي پافته نمي شود که به خدا باور نداشته باشد و وجود او را تکذيب کند (نگا : قاسمي) . مؤنث آمدن (کاذبة) به خاطر آن است که در تقدير چنين است : نَفْسٌ كَاذِبَةٌ .

سوره واقعه آیه ۳
متن آیه :
خَافِضَةٌ رَّافِعَةٌ

ترجمه :
(گروهی را) پائين مي آورد و (گروهی را) بالا مي برد .

توضیحات :
« خَافِضَةٌ » : پائين آورنده . خوارکننده . « رَّافِعَةٌ » : بالا برنده . سرفرازنده . هر دو واژه خبر اول و دوم مبتدای محذوف و تقدير چنين است : هِيَ خَافِضَةٌ رَّافِعَةٌ . قيامت انقلاب بزرگ و گسترده الهي است ، و همچون همه حوادث و انقلابات بزرگ ، گروهی را بالا مي برد و والا مي گرداند و گروهی را پائين مي کشد و خوار مي دارد . گذشته از اين ، قيامت نيکان را به درجات والاي بهشت مي رساند ، و بدان را به درکات پست دوزخ مي کشاند .

سوره واقعه آیه ۴
متن آیه :
إِذَا رَجَّتِ الْأَرْضُ رَجًّا

ترجمه :

این در هنگامی است که زمین سخت به تکان و لرزه انداخته می‌شود .

توضیحات :
« إِذَا » : در هنگامی که . ظرف (إِذَا) متعلق به (خَافِضَةً رَافِعَةً) است . « رُجَّتْ » : به تکان و لرزه انداخته شد . به زلزله و جنبش افکنده شد (نگا : حجر / ۱ ، زلزله / ۱) . « رَجًّا » : سخت تکان دادن . لرزاندن و جنباندن .

سوره واقعه آیه ۵

متن آیه :
وَبَسَّتِ الْجِبَالُ بَسًّا

ترجمه :
و کوهها سخت درهم کوبیده می‌شوند و ریزه ریزه می‌گردند .

توضیحات :
« بَسَّتْ » : کوبیده و ریزه ریزه گردانده شد . « بَسًّا » : کوبیدن و کوفتن . خرد کردن و ریزه ریزه نمودن . متلاشی کردن .

سوره واقعه آیه ۶

متن آیه :
فَكَانَتْ هَبَاءً مُنْبَثًّا

ترجمه :
و به صورت گرد و غبار پراکنده درمی‌آیند .

توضیحات :
« هَبَاءً » : غبار . گرد و خاك (نگا : فرقان / ۲۳) . « مُنْبَثًّا » : پراکنده . پخش .

سوره واقعه آیه ۷

متن آیه :
وَكُنْتُمْ أَزْوَاجًا ثَلَاثَةً

ترجمه :
و شما سه گروه خواهید شد .

توضیحات :
« أَزْوَاجًا » : اصناف و انواع . مراد گروهها و دسته‌ها است .

سوره واقعه آیه ۸

متن آیه :
فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ

ترجمه :
سمت راستیها ! اما چه سمت راستیهای ؟ (اهل سعادت و خوشبختی ! خوشا به حالشان)

توضیحات :
« الْمَيْمَنَةُ » : طرف راست . یمن و برکت . « أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ » : یاران دست راست . آنان کسانی هستند که نامه اعمال را با دست راست دریافت می‌دارند (نگا : حاقه / ۱۹) . اهل سعادت و میمنت . « مَا » : اسم استفهام است و در چنین مواردی برای تعجب از حال نیکو ، یا - چنانکه می‌آید - از حال بد کسی یا کسانی است .

سوره واقعه آیه ۹

متن آیه :
وَأَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ

ترجمه :
و سمت چپها ! اما چه سمت چپهائی ؟ ! (اهل شقاوت و بدبختی ! بدا به حالشان) .

توضیحات :
« الْمَشْأَمَةُ » : دست چپها . سمت چپها . آنان کسانی هستند که نامه اعمال را با دست چپ دریافت می‌دارند (نگا : حاقه / ۲۵) . افراد بدبخت و تیره‌روز .

سوره واقعه آیه ۱۰

متن آیه :
وَالسَّائِقُونَ السَّائِقُونَ

ترجمه :
و پیشتازانِ پیشگام !

توضیحات :
« السَّائِقُونَ . . . » : پیشقدمان در خیرات و پیشاهنگان در حسنات . پیشوایان و رهبران مردم در اخلاق و صفات انسانی و انجام اعمال و افعال خداپسندانه (نگا : مؤمنون / ۶۱ ، فاطر / ۳۲ ، توبه / ۱۰۰) . مراد پیشگامان و پیشتازان همه ملتها از آغاز جهان تا پایان آن ، در انجامِ اِوَامِرٍ و دوری از نواهی الهی است . (السَّائِقُونَ) اول مبتدا و دومی صفت یا تأکید ، و (أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ) خبر آن است . یا این که اولی مبتدا و دومی خبر است . ناگفته پیدا است که این گروه برخوردار از مقام والاتری از سمت راستیها می‌باشند ، و پیغمبران و پیشقراولان ادیان آسمانی و بزرگان دین و مبارزان راه حق ، تشکیل دهندگان این گروهند .

سوره واقعه آیه ۱۱

متن آیه :
أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ

ترجمه :
آنان ، مقربان (درگاه یزدان) هستند .

توضیحات :
« أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ » : مبتدا و خبر بوده و رویم خبر (السَّائِقُونَ) در آیه پیشین است .

سوره واقعه آیه ۱۲

متن آیه :
فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ

ترجمه :
در میان باغهای پر نعمت بهشت جای دارند .

توضیحات :
« جَنَّاتِ النَّعِيمِ » : (نگا : مائده / ۶۵ ، یونس / ۹ ، حج / ۵۶) .

سوره واقعه آیه ۱۳

متن آیه :
ثَلَاثَةٌ مِنَ الْأُولَىٰ

ترجمه :
گروه زیادی از پیشینیان (هر دینی ، از زمره دسته سوم) هستند .

توضیحات :
« ثَلَاثَةٌ » : جماعت زیاد . دسته فراوان . « الْأُولَىٰ » : نخستین گروندگان به هر دینی از ادیان آسمانی ، در روزها و سالهای اولیه دعوت هر پیغمبری ، برای مثال : اصحاب و تابعین ائین اسلام (نگا : حدید / ۱۰) .

سوره واقعه آیه ۱۴

متن آیه :
وَقَلِيلٌ مِنَ الْآخِرِينَ

ترجمه :
و گروه اندکی از پسینیان (هر دینی ، در میان دسته سوم) می باشند .

توضیحات :
« الْآخِرِينَ » : اشخاصی که بعد از روزها و سالهای دعوت هر پیغمبری ، جان بر کف در راه خدمت به دین خدا به تلاش می ایستند و از زمره آیندگان دینداران بشمارند .

سوره واقعه آیه ۱۵

متن آیه :
عَلَىٰ سُرُرٍ مَّوْضُونَةٍ

ترجمه :
اینان بر تختهای مرصع و مطرز می نشینند .

توضیحات :
« سُرُرٍ » : جمع سریر ، تختها . « مَوْضُونَةٍ » : مرصع و زربفت . مطرز و مکمل .

سوره واقعه آیه ۱۶
متن آیه :
مُتَكِّئِينَ عَلَيْهَا مُتَقَابِلِينَ

ترجمه :
روبروي هم بر آن تختهها تکیه می‌زنند .

توضیحات :
« مُتَكِّئِينَ ، . . . مُتَقَابِلِينَ » : حال اول و دوم هستند برای ضمیر (عَلَي سُرُّ) . یعنی : اِسْتَقْرُوا عَلَي سُرِّ مُتَكِّئِينَ مُتَقَابِلِينَ .

سوره واقعه آیه ۱۷
متن آیه :
يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ

ترجمه :
نوجوانانی ، همیشه نوجوان (برای خدمت بدیشان ، پیرامونشان در آمد و رفت هستند و باده را) برای آنان می‌گردانند .

توضیحات :
« وِلْدَانٌ » : جمع وِلْد ، پسرکان . نوجوانان (نگا : طور / ۲۴) . « مُخَلَّدُونَ » : جمع مُخَلَّد ، همیشه ماندگار و پیوسته نوجوان .

سوره واقعه آیه ۱۸
متن آیه :
يَاكُوبَ وَأَبْرِيْقَ وَكَاسٍ مِّن مَّعِينٍ

ترجمه :
(برای آنان به گردش درمی‌آورند) قدحها و کوزه‌ها و جامهائی از رودبار روان شراب را .

توضیحات :
« أَكُوبٍ » : جمع كُوب ، قَدَح . لیوان (نگا : زخرف / ۷۱) . « أَبْرِيْقَ » : جمع اِبْرِيْق ، کوزه دارای دسته و لوله . « كَاسٍ » : جام . در اینجا باده مراد است (نگا : صافات / ۴۵) . « مَعِينٍ » : روان . جاری . مراد رودبار خمر است (نگا : محمد / ۱۵) .

سوره واقعه آیه ۱۹
متن آیه :
لَا يَصْدَعُونَ عَنْهَا وَلَا يُنْفُونَ

ترجمه :
از نوشیدن آن ، نه سر درد می‌گیرند ، و نه عقل و شعور خود را از دست می‌دهند .

توضیحات :
« لَا يَصْدَعُونَ » : دچار سر درد گردانده نمی‌شوند . « عَنْهَا » : به سبب آن . « لَا يُنْفُونَ » : عقل

و شعور را از دست نمي‌دهند (نگا : صافات / ۴۷) . قي و استفراغ نمي‌کنند (نگا : المصحف الميسر ، صفوه التفاسير) .

سوره واقعة آيه ۲۰
متن آيه :
وَأَكْهَبَهُ مِمَّا يَتَخَيَّرُونَ

ترجمه :
(نوجوانان بهشتي براي آنان مي‌گردانند) هر نوع ميوه‌اي را كه برگزينند .

توضيحات :
« فَأَكْهَبَهُ » : ميوه . عطف بر (كَأْسٍ) در آيه ۱۸ است . « مِمَّا يَتَخَيَّرُونَ » : از ميوه‌هائي كه بخواهند . ميوه‌هائي كه خودشان برمي‌گزينند و برمي‌دارند .

سوره واقعة آيه ۲۱
متن آيه :
وَلَحْمِ طَيْرٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ

ترجمه :
و گوشت پرنده‌اي كه بخواهند و آرزو کنند .

توضيحات :
« يَشْتَهُونَ » : اشتهاء کنند . بخواهند و ماييل بدان باشند .

سوره واقعة آيه ۲۲
متن آيه :
وَحُورٍ عَيْنٍ

ترجمه :
و حوريان چشم درشت بهشتي دارند .

توضيحات :
« حُورٍ » : سياه چشمان . مبتدا و خبر آن (عِنْدَهُمْ) يا (لَهُمْ) محذوف است . برخي آن را عطف بر (وَلِدَانٍ) دانسته‌اند . « عَيْنٍ » : جمع عيناء ، درشت چشمان . صفت (حُورٍ) است .

سوره واقعة آيه ۲۳
متن آيه :
كَأَمْثَالِ الْوُلُوفِ الْمَكْنُونِ

ترجمه :
همسان مرواريد ميان صدفند .

توضيحات :
« الْوُلُوفِ الْمَكْنُونِ » : (نگا : طور / ۲۴) .

سوره واقعه آیه ۲۴
متن آیه :
جَزَاءٌ يَمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :
(اینها بدیشان داده می‌شود) به پاداش کارهایی که می‌کرده‌اند .

توضیحات :
« جَزَاءٌ » : مفعول‌له است .

سوره واقعه آیه ۲۵
متن آیه :
لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا تَأْتِيَمًا

ترجمه :
در میان باغهای بهشت ، نه سخن یاهو می‌شنوند ، و نه سخن گناه‌آلود .

توضیحات :
« لَغْوًا . . . تَأْتِيَمًا » : (نگا : طور / ۲۳) .

سوره واقعه آیه ۲۶
متن آیه :
إِلَّا قِيلًا سَلَامًا سَلَامًا

ترجمه :
مگر سخن سلام ! سلام ! را .

توضیحات :
« قِيلًا » : سخن (نگا : نساء / ۱۲۲) . مستثنی است . « سَلَامًا سَلَامًا » : درود ! درود ! صفت (قیلًا) است . یعنی سخنی که سالم از یاهو و گناه است . یا بدل آن است و معنی چنین می‌شود : مگر سخنی را که سلام ! سلام ! است (نگا : مریم / ۶۲) . « سَلَامًا ، سَلَامًا » : سلام بعد از سلام . سلامها و سلامها بر همدیگر . یا درود خدا بر ایشان ، و یا درود فرشتگان بر آنان (نگا : السراج المنیر) .

سوره واقعه آیه ۲۷
متن آیه :
وَأَصْحَابُ الْيَمِينِ مَا أَصْحَابُ الْيَمِينِ

ترجمه :
سمت راستیها ! چه سمت راستیهای ؟ ! (اوصاف مواهب و نعمتهایشان در بیان نمی‌گنجد) .

توضیحات :
« أَصْحَابُ الْيَمِينِ . . . » : (نگا : واقعه / ۸) .

سوره واقعه آیه ۲۸

متن آیه :
فِي سِدْرٍ مَّخْضُودٍ

ترجمه :

در (سایه درخت) سدر بی‌خار آرمیده‌اند .

توضیحات :

« سِدْر » : درخت سدر . ولی سدر بهشتی کجا و سدر جهان کجا ! (نگا : سبأ / ۱۶) .
« مَخْضُودٍ » : بی‌خار . سِدْری که خارهایش را گرفته و بریده‌اند .

سوره واقعه آیه ۲۹

متن آیه :
وَطَلْحٍ مَّنْضُودٍ

ترجمه :

و در سایه درختان موزی بسر می‌برند که میوه‌هایش رویهم ردیف و چین چین افتاده است .

توضیحات :

« طَلْحٍ » : درختی است سبز و خوش‌رنگ و خوشبو . درخت کُنار . درخت مَوز . « مَّنْضُودٍ » :
متراکم . ردیف رویهم افتاده . چین چین (نگا : هود / ۸۲ ، ق / ۱۰) .

سوره واقعه آیه ۳۰

متن آیه :
وَطَلٍّ مَّمْدُودٍ

ترجمه :

و در میان سایه‌های فراوان و گسترده و کشیده (خوش و آسوده‌اند) .

توضیحات :

« طَلٍّ » : سایه فراخ . « مَّمْدُودٍ » : کشیده و گسترده . غرض این است که بهشتیان دائماً در
سایه‌های مطبوع و روح‌افزای دائم و همیشگی بسر می‌برند و از رنج گرما در امانند .

سوره واقعه آیه ۳۱

متن آیه :
وَمَاءٍ مَّسْكُوبٍ

ترجمه :

و در کنار آبشارها و آبهای روان (بسر می‌برند که زمزمه آن گوش جان را نوازش می‌دهد و منظره
آن چشم انسان را فروغ می‌بخشد) .

توضیحات :

« مَّسْكُوبٍ » : ریزان و روان . همیشه جاری . از بالا به پائین در حال ریزش .

سوره واقعه آیه ۳۲

متن آیه :

وَفَاكِهَةٍ كَثِيرَةٍ

ترجمه :

و در میان میوه‌های فراوان هستند .

توضیحات :

...

سوره واقعه آیه ۳۳

متن آیه :

لَا مَقْطُوعَةٍ وَلَا مَمْنُوعَةٍ

ترجمه :

که نه تمام می‌شود و نه منع می‌گردد .

توضیحات :

« لَا مَقْطُوعَةٍ » : ناگسستنی و قطع ناشدنی . « لَا مَمْنُوعَةٍ » : قدغن ناشدنی و بلامانع .

سوره واقعه آیه ۳۴

متن آیه :

وَقُرْشٍ مَّرْفُوعَةٍ

ترجمه :

و در بین همسران ارجمند و گرانقدر (خوش می‌گذرانند) .

توضیحات :

« قُرْشٍ » : جمع قُرَاشٍ ، کنایه از همسر است . همان گونه که لباس گاهی بدین معنی است (نگا : بقره / ۱۸۷) . « مَرْفُوعَةٍ » : والامقام . بلند بالا .

سوره واقعه آیه ۳۵

متن آیه :

إِنَّا أَنْشَأْنَاهُنَّ إِنْشَاءً

ترجمه :

ما آنان را (در آغاز کار ، بدین شکل زیبا و شمائل دلربا) پدیدار کرده‌ایم .

توضیحات :

« أَنْشَأْنَاهُنَّ » : حوریان را به گونه خاصی آفریده‌ایم . ایشان را به وضع خاصی پدید آورده‌ایم .

سوره واقعه آیه ۳۶

متن آیه :

فَجَعَلْنَاهُنَّ أَبْكَارًا

ترجمه :
ایشان را دوشیزگانی ساخته‌ایم (که پس از آمیزش ، بکارت خود را باز می‌یابند !) .

توضیحات :
« أَبْكَارًا » : جمع یکر ، دوشیزگان .

سوره واقعه آیه ۳۷

متن آیه :
عَرَبًا أُنثَاءً

ترجمه :
شیفتگان (همسر خود ، و همه جوان و طراز و) همسن و سال هستند .

توضیحات :
« عَرَبًا » : جمع عَرُوب ، زن شیفته و دلداده‌ای که شوهر خود را سخت دوست داشته باشد و با سخن و ناز و غمزه و خنده عشق و محبت خود را بدو اظهار کند ، خلاصه سراپا عاشق و واله شوهر باشد . « أُنثَاءً » : جمع تَرَب ، زنان همسن و سال و جوان بکمال (نگا : ص / ۵۲) . « عَرَبًا أُنثَاءً » : صفت اول و دوم (أَبْكَارًا) است .

سوره واقعه آیه ۳۸

متن آیه :
لِأَصْحَابِ الْيَمِينِ

ترجمه :
(همه این نعمتهای ششگانه) متعلق به سمت راستیها است .

توضیحات :
« لِأَصْحَابِ الْيَمِينِ » : بعضی جار و مجرور را متعلق به (أَنْشَأْنَاهُنَّ) در آیه ۳۵ می‌دانند . یعنی : ما چنین حوریانی را برای دست راستیها آفریده و پدیدار کرده‌ایم . برخی هم جار و مجرور را متعلق به فعل عام محذوفی می‌دانند و تقدیر چنین است : هَذِهِ كُلُّهَا لِأَصْحَابِ الْيَمِينِ .

سوره واقعه آیه ۳۹

متن آیه :
ثَلَاثَةٌ مِنَ الْأُولَىٰ

ترجمه :
سمت راستیها گروه زیادی از پیشینیان (گروندگان به هر دینی از ادیان آسمانی) هستند .

توضیحات :
« الْأُولَىٰ » : نخستین گروندگان به هر دینی از ادیان الهی . پیشینیان امتهای گذشته .

سوره واقعه آیه ۴۰

متن آیه :
وَتِلْكَ مِنَ الْآخِرِينَ

ترجمه :
و گروه زیادی از پسینیان (گروندگان به هر دینی از ادیان الهی) .

توضیحات :
« الْآخِرِينَ » : پسینیان . آیندگان . اشخاصی که بعد از روزها و سالهای دعوت هر پیغمبری ، ایمان آورده‌اند و مؤمنانه زیسته‌اند .

سوره واقعه آیه ۴۱

متن آیه :
وَأَصْحَابُ الشَّمَالِ مَا أَصْحَابُ الشَّمَالِ

ترجمه :
سمت چپها ! چه سمت چپهایی ؟ ! (بدا به حالشان !) .

توضیحات :
« أَصْحَابُ الشَّمَالِ » : (نگا : واقعه / ۹) .

سوره واقعه آیه ۴۲

متن آیه :
فِي سَمُومٍ وَحَمِيمٍ

ترجمه :
آنان در میان شعله‌های آتش و آب جوشان بسر خواهند برد !

توضیحات :
« سَمُومٍ » : شعله و لهب خالص (نگا : طور / ۲۷) . باد سوزان « حَمِيمٍ » : آب بسیار گرم و جوشان (نگا : انعام / ۷۰ ، یونس / ۴ ، حج / ۱۹) .

سوره واقعه آیه ۴۳

متن آیه :
وَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ يَحْمُومُونَ

ترجمه :
و در سایه دودهای بسیار سیاه و گرم قرار خواهند گرفت .

توضیحات :
« يَحْمُومُونَ » : دود پرحرارت و بسیار غلیظ و سیاه (نگا : زمر / ۱۶) .

سوره واقعه آیه ۴۴

متن آیه :
لَّا بَارِدٌ وَلَا كَرِيمٌ

ترجمه :
نه خنك است و نه مفيد فايده اي .

توضیحات :
« بَارِدٍ » : سرد و خنك . « كَرِيمٍ » : در میان عربها معمول است كه وقتي مي‌خواهند شخص يا چيزي را ذم كنند و غير مفيد معرفي كنند ، واژه (كريم) را به دنبال شخص يا چيز ديگري كه بي‌فايده و ناپسند قلمداد شده است ، ذكر مي‌نمايند . مثلاً مي‌گويند : مَا هَذِهِ الدَّارُ يَؤَاسِعُهُ وَ لَا كَرِيمٍ . مَا هَذَا يَسْمِينِ وَ لَا كَرِيمٍ (نگا : زادالمسير) . در اينجا مراد از (لا كَرِيمٍ) بي‌فايده و بدمنظر است .

سوره واقعه آيه ۴۵
متن آيه :
إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُتْرَفِينَ

ترجمه :
چرا كه آنان پيش از اين (در دنيا ، مست و مغرور نعمت و) خوشگذران بوده‌اند .

توضیحات :
« مُتْرَفِينَ » : افراد خوشگذران و مست و مغرور فزوني نعمت (نگا : اسراء / ۱۶ ، مؤمنون / ۶۴) . در اينجا مراد همه كساني است كه به سبب پرداختن به جهان ، از عبادت يزدان غافل ، و تمام تلاششان براي معاششان بوده است .

سوره واقعه آيه ۴۶
متن آيه :
وَكَانُوا يُصْرُونَ عَلَى الْجَنَّةِ الْعَظِيمِ

ترجمه :
و پيوسته بر انجام گناهان بزرگ ، پافشاري داشته‌اند .

توضیحات :
« الْجَنَّةِ الْعَظِيمِ » : گناه بزرگ . گناهان كبيره ، و از همه بدتر ، كفر و شرك .

سوره واقعه آيه ۴۷
متن آيه :
وَكَانُوا يَقُولُونَ إِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا أَأِنَّا لَمَبْعُوثُونَ

ترجمه :
و مي‌گفته‌اند : آيا زماني كه مُرديم و خاك و استخوان گشتيم ، آيا دوباره زنده گردانده مي‌شويم ؟
!

توضیحات :
« إِذَا مِتْنَا . . . » : (نگا : مؤمنون / ۸۲ ، صافات / ۱۶ و ۵۳) .

سوره واقعه آیه ۴۸

متن آیه :
أَوْ آبَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ

ترجمه :

آیا پدران و نیاکان پیشین ما هم ؟ ! (که هیچ اثری از آنان باقی نمانده است ، دوباره زنده می‌شوند ؟ !) .

توضیحات :

« أَوْ آبَاءَنَا . . . » : (نگا : صفات / ۱۷) .

سوره واقعه آیه ۴۹

متن آیه :
قُلْ إِنَّ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ

ترجمه :

بگو : پیشینیان و گذشتگان ، و پسینیان و آیندگان .

توضیحات :

« الْأَوَّلِينَ » : پیشینیان . گذشتگان . « الْآخِرِينَ » : پسینیان . آیندگان .

سوره واقعه آیه ۵۰

متن آیه :
لَمَجْمُوعُونَ إِلَىٰ مِيقَاتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ

ترجمه :

قطعاً جملگی در وعده‌گاه روز معین (رستاخیز) گرد آورده می‌شوند .

توضیحات :

« مَجْمُوعُونَ » : گرد آورده شدگان (نگا : هود / ۱۰۳) . « مِيقَاتِ يَوْمٍ » : اضافه بیانیه است . یعنی وعده‌گاهی که روز مشخص و معینی در علم خدا است .

سوره واقعه آیه ۵۱

متن آیه :
ثُمَّ إِنَّكُمْ أَيُّهَا الضَّالُّونَ الْمُكَذِّبُونَ

ترجمه :

سپس شما ای گمراهان تکذیب کننده (زندگی دوباره) .

توضیحات :

« الْمُكَذِّبُونَ » : تکذیب کنندگان زنده شدن و حیات دوباره پیدا کردن .

سوره واقعه آیه ۵۲

متن آیه :

لَاكُلُونَ مِن شَجَرٍ مِّن زُقُومٍ

ترجمه :
قطعاً از درخت زقوم خواهید خورد .

توضیحات :
« زُقُومٍ » : (نگا : صافات / ۶۲ ، دخان / ۴۳) .

سوره واقعه آیه ۵۳
متن آیه :
فَمَالِئُونَ مِنْهَا الْبُطُونَ

ترجمه :
و شکمها را از آن پر خواهید کرد .

توضیحات :
« مَالِئُونَ » : پر کنندگان .

سوره واقعه آیه ۵۴
متن آیه :
فَشَارِبُونَ عَلَيْهِ مِنَ الْحَمِيمِ

ترجمه :
و روی آن ، آب جوشان و سوزان خواهید نوشید .

توضیحات :
« شَارِبُونَ » : نوشندگان . مراد نوشیدن با اجبار و اکراه است .

سوره واقعه آیه ۵۵
متن آیه :
فَشَارِبُونَ شُرْبَ الْهَيْمِ

ترجمه :
و همچون نوشیدن شترانی که مبتلا به بیماری تشنگی شده‌اند ، از آن خواهید نوشید .

توضیحات :
« الْهَيْمِ » : جمع هَيْمٍ و هَيْمَاء ، شترانی که مبتلا به (هَيْامِ) شده باشند . هَيْامِ دردی است که تشنگی سبب آن می‌گردد . شتران مبتلا به چنین مرضی آنقدر آب می‌نوشند تا می‌میرند ، یا سخت بیمار می‌گردند (نگا : معجم الفاظ القرآن الکریم) .

سوره واقعه آیه ۵۶
متن آیه :
هَذَا نَزَّلْنَاهُمْ يَوْمَ الدِّينِ

ترجمه :

این ، وسیله پذیرائی از ایشان در روز جزا است .

توضیحات :

« نُزِّلَ » : وسیله پذیرائی (نگا : آل عمران / ۱۹۸ ، کهف / ۱۰۲ و ۱۰۷ ، صافات / ۶۲) . « یَوْمَ الدِّینِ » : (نگا : فاتحه / ۴ ، حجر / ۳۵ ، شعراء / ۸۲) .

سوره واقعه آیه ۵۷

متن آیه :
نَحْنُ خَلَقْنَاكُمْ فَلَوْلَا تُصَدِّقُونَ

ترجمه :

ما شما را (از نیستی به هستی آورده ایم و) خلقت بخشیده ایم ، پس چرا (آفرینش دوباره خود را از خاک) نباید تصدیق و باور کنید ؟

توضیحات :

« فَلَوْلَا تُصَدِّقُونَ » : پس چرا نباید تصدیق بکنید ؟ مفعول آن محذوف است که خلق و بعث ، یعنی آفرینش تازه و حیات مجدد است . واژه (لَوْ لَا) برای تحزیض و تحریک بر انجام کاری است .

سوره واقعه آیه ۵۸

متن آیه :
أَفَرَأَيْتُمْ مَا تُمْنُونَ

ترجمه :

آیا درباره نطفه ای که (به رحم زنان) می جھانید ، اندیشیده اید و دقت کرده اید ؟

توضیحات :

« تُمْنُونَ » : می جھانید . به داخل رحم می ریزید (نگا : نجم / ۴۶ ، قیامت / ۳۷) .

سوره واقعه آیه ۵۹

متن آیه :
أَأَنْتُمْ تَخْلُقُونَهُ أَمْ نَحْنُ الْخَالِقُونَ

ترجمه :

آیا شما آن را می آفرینید ، و یا ما آن را می آفرینیم ؟

توضیحات :

« أَأَنْتُمْ تَخْلُقُونَهُ . . . » : اشاره به آفرینش و دگرگونی شگفت انگیز قطره آب به ظاهر ناچیز منی است که به تنهایی مجموعه ای از عجائب و غرائب است (نگا : تفسیر نمونه ، جلد ۲۳ ، صفحه ۲۴۱ ، فرهنگ لغات قرآن دکتر قریب ، ماده منی) .

سوره واقعه آیه ۶۰

متن آیه :

نَحْنُ قَدَرْنَا بَيْنَكُمْ الْمَوْتَ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ

ترجمه :

ما در میان شما مرگ را مقدر و معین ساخته‌ایم ، و هرگز بر ما پیشی گرفته نمی‌شود (و کسی بر ما چیره نمی‌گردد و از دست ما بدر نمی‌رود) .

توضیحات :

« قَدَرْنَا » : مقدر کرده‌ایم . قانون مرگ را گذاشته‌ایم (نگا : حجر / ۶۰ ، سبأ / ۱۸ ، یس / ۳۹ ، نمل / ۵۷) . « مَسْبُوقِينَ » : عقب زدگان . پیشی گرفته‌شدگان . مراد مغلوبین و شکست خوردگان است (نگا : انفال / ۵۹ ، عنکبوت / ۴ و ۳۹) . یعنی مرگ را مقدر کرده‌ایم و کسی از دست آن رهایی نمی‌یابد . در این صورت آیه بعدی هدف این آیه است یا این که ما هرگز عاجز و ناتوان نیستیم از این که . در این صورت آیه بعدی دنباله این آیه است .

سوره واقعه آیه ۶۱

متن آیه :

عَلَىٰ أَنْ تُبَدَّلَ أَمْثَالِكُمْ وَتُشَيْخَکُمْ فِي مَا لَا تَعْلَمُونَ

ترجمه :

هدف (از قانون مرگ) این است که گروهی از شما را ببریم و گروه دیگری را جای آنان بیاوریم ، و (سرانجام) شما را در جهانی که نمی‌دانید آفرینش تازه ببخشیم .

توضیحات :

« عَلَىٰ أَنْ تُبَدَّلَ أَمْثَالِكُمْ » : تا این که شما انسانها را در این جهان مرتباً جایگزین یکدیگر گردانیم . یعنی گروهی را بمیرانیم و دسته دیگری را جانشین ایشان گردانیم . در این صورت (اَمْثَالَ) به معنی اقوامی همچون خودتان است . یا این که : شما را در آخرت به حیات مجدد برمی‌گردانیم و با کیفیات تازه‌ای از نظر روح و جسم زنده و جاوداتان می‌گردانیم . در این صورت (اَمْثَالَ) خود انسانها هستند ، ولی با خصوصیات تازه و کیفیات خاص . « فِي مَا لَا تَعْلَمُونَ » : در جهانی که شما چگونگی آن را نمی‌دانید و از اصول و نظامی که بر آن حاکم است بی‌خبرید . یا : در قالب و پیکر و روح و روانی که پیدا می‌کنید و شما فعلاً از اشکال و شرائط آن بی‌خبرید .

سوره واقعه آیه ۶۲

متن آیه :

وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ النَّشْأَةَ الْأُولَىٰ فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ

ترجمه :

شما که پیدایش نخستین (این جهان را دیده‌اید ، و آن را لمس و اوضاع آن را) دانسته‌اید ، پس چرا یادآور نمی‌گردید (و آفرینش جهان دیگر را بر آفرینش این جهان قیاس نمی‌کنید ؟) .

توضیحات :

« النَّشْأَةَ الْأُولَىٰ » : آفرینش نخستین . مراد آفرینش این جهان و از جمله انسانها است که در مقابل آن (النَّشْأَةُ الْآخِرَةُ) یا (النَّشْأَةُ الْآخِرَى) قرار دارد (نگا : عنکبوت / ۲۰ ، نجم / ۴۷) . یعنی آفرینش جهان دیگر و از جمله رستاخیز مردگان در قیامت . « فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ » : پس چرا متذکر نمی‌گردید و درس عبرت نمی‌گیرید ؟ !

سوره واقعه آیه ۶۳

متن آیه :
أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَحْرُثُونَ

ترجمه :

آیا هیچ درباره آنچه کشت می‌کنید اندیشیده‌اید ؟

توضیحات :

« تَحْرُثُونَ » : می‌کارید . کشت می‌کنید .

سوره واقعه آیه ۶۴

متن آیه :
أَأَنْتُمْ تَزْرَعُونَهُ أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ

ترجمه :

آیا شما آن را می‌رویانیید ، یا ما می‌رویانییم ؟

توضیحات :

« تَزْرَعُونَهُ » : آن را می‌رویانیید . بدیهی است کار انسانها تنها کشت است ، اما رویانیدن تنها کار خدا است .

سوره واقعه آیه ۶۵

متن آیه :
لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ حُطَامًا فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُونَ

ترجمه :

اگر بخواهیم کشتزار را به گیاه خشک و پرپر شده‌ای تبدیل می‌گردانیم بگونه‌ای که شما از آن در شگفت بمانید .

توضیحات :

« حُطَامًا » : گیاه خشک و پرپر شده . خاشاک . « فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُونَ » : بگونه‌ای که شما از آن در شگفت بمانید . پشیمان بشوید و اندوه بخورید . باب تفاعل در اینجا برای سلب است (نگا : آلوسی) .

سوره واقعه آیه ۶۶

متن آیه :
إِنَّا لَمَعْرَمُونَ

ترجمه :

(حیران و اندوهناک خواهید گفت :) ما واقعاً زیانمندیم !

توضیحات :

« مَعْرَمُونَ » : زیانباران . زیان دیدگان . از غرامت به معنی زیان و ضرر . هلاک شدگان . نابودشدگان . از ماده غرام به معنی هلاک .

سوره واقعه آیه ۶۷

متن آیه :
بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ

ترجمه :

بلکه ما بکلی بی‌نصیب و بی‌بهره (از رزق و روزی) هستیم ! (آخر چیزی برای ما نمانده است و بی‌چیز و بیچاره شده‌ایم) .

توضیحات :

« محرومون » : محروم از رزق و روزی . بی‌بهره از همه چیز .

سوره واقعه آیه ۶۸

متن آیه :
أَفَرَأَيْتُمُ الْمَاءَ الَّذِي تَشْرَبُونَ

ترجمه :

آیا هیچ درباره آبی که می‌نوشید اندیشیده‌اید ؟

توضیحات :

« أَفَرَأَيْتُمُ » : (نگا : شعراء / ۷۵ ، زمر / ۳۸ ، نجم / ۱۹) .

سوره واقعه آیه ۶۹

متن آیه :
أَأَنْتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ الْمُزْنِ أَمْ نَحْنُ الْمُنزِلُونَ

ترجمه :

آیا شما آب را از ابر پائین می‌آورید ، یا ما آن را فرود می‌آوریم ؟

توضیحات :

« أَنْزَلْتُمُوهُ » : آن را نازل کرده‌اید و فرو بارانده‌اید . « الْمُزْنِ » : ابر .

سوره واقعه آیه ۷۰

متن آیه :
لَوْ نَشَاءُ جَعَلْنَاهُ أَجَاجًا فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ

ترجمه :

اگر ما بخواهیم این آب (شیرین و گوارا) را تلخ و شور می‌گردانیم . پس چرا نباید سپاسگزاری کنید ؟

توضیحات :

« أَجَاجًا » : بسیار شور . تلخ (نگا : فرقان / ۵۳ ، فاطر / ۱۲) .

سوره واقعه آیه ۷۱

متن آیه :
أَفَرَأَيْتُمُ النَّارَ الَّتِي تُورُونَ

ترجمه :
آیا هیچ درباره آتشی که برمی‌افروزید ، اندیشیده‌اید ؟

توضیحات :
« توروَن » : روشن می‌کنید . برمی‌افروزید . از مصدر ابراء (نگا : عادیات / ۲) .

سوره واقعه آیه ۷۲

متن آیه :
أَنْتُمْ أَنْشَأْتُمْ شَجَرَتَهَا أَمْ نَحْنُ الْمُنشِئُونَ

ترجمه :
آیا شما ، در آغاز این آتش را پدیدار کرده‌اید ، یا این که ما پدیدآورندگان آن هستیم ؟

توضیحات :
« شَجَرَتَهَا » : درخت آتش . مراد درخت مرخ و درخت عِقار است که به عنوان چوب آتش و چوب آتش گیره ، آن دو را به هم می‌مالیدند و آتش تولید می‌گردید . یا این که مراد همه درختان است که حرارت و انرژی خورشید را در خود ذخیره می‌کنند و هنگام مالش آنها و یا سوختن آنها ، حرارت و انرژی را آزاد می‌کنند (نگا : یس / ۸۰) . واژه (شَجَر) به معنی درخت و به معنی ذات و نفس ، یعنی خود آتش نیز گرفته شده است (نگا : روح‌المعانی) .

سوره واقعه آیه ۷۳

متن آیه :
نَحْنُ جَعَلْنَاهَا تَذْكَرَةً وَنَمَاعًا لِلْمُقْوِينَ

ترجمه :
ما آن را وسیله یادآوری (قدرت خدا) و وسیله زندگی اقویاء و فقراء نموده‌ایم .

توضیحات :
« تَذْكَرَةً » : به یاد آوردن قدرت خدا . چرا که ذخیره کردن انرژیها در درختان و گیاهان و بازگرداندن انرژیها ، دال بر قدرت خدا در میراندن مردمان و رستخیز مردگان است . « الْمُقْوِينَ » : صحرانشینان . فقراء . ثروتمندان . بطور کلی استفاده‌کنندگان از آن (نگا : روح‌المعانی ، صفوه التفاسیر ، أضواء البیان) .

سوره واقعه آیه ۷۴

متن آیه :
فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ

ترجمه :
حال که چنین است ، نام پروردگار بزرگوار خود را ورد زبان ساز (و سپاسگزار نعمتهای فراوان او باش ، و به ستایش وی پرداز) .

توضیحات :
« سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ » : پروردگار خود را بستای و بگو : سُبْحَانَ مَنْ خَلَقَ هَذِهِ الْأَشْيَاءَ بِقُدْرَتِهِ ، وَ سَخَّرَهَا لَنَا بِحِكْمَتِهِ ، سُبْحَانَ مَا أَعْظَمَ شَأْنَهُ ، وَ أَكْبَرَ سُلْطَانَهُ . نام پروردگار خود را ورد زبان ساز و یاد خدا کن .

سوره واقعه آیه ۷۵

متن آیه :
فَلَا أُفْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ

ترجمه :

سوگند به جایگاههای ستارهها ، و محل طلوع و غروب آنها !

توضیحات :

« لَا أُفْسِمُ » : سوگند به . حرف (لا) در قسمهای قرآنی زائد و برای تأکید است (نگا : حاقه / ۲۸ ، معارج / ۴۰ ، قیامت / ۱ و ۲ ، تکویر / ۱۵ ، انشقا / ۱۶ ، بلد / ۱) . چرا که خدا در آیه بعدی آن را قسم یادکردن قلمداد فرموده است ، و در کلام عرب (لا) زائد برای تأکید و تقویت کلام ، فراوان است . از جمله : تَذَكَّرْتُ لَيْلِي ، فَاعْتَرَّتْنِي صَبَابَةٌ وَ كَادَ نِيَابُ الْقَلْبِ (لا يَتَقَطَّعُ) . . . (لا وَ أَبِيكَ) ابْنَةُ الْعَامِرِ لَا يَدْعِي الْقَوْمُ أَنِّي أَفْرٌ دیگر این که به اغلب این چیزهایی که همراه (لا) مقسم علیه قرار گرفته‌اند ، در جاهای دیگر قرآن بدون (لا) بدانها سوگند یاد شده است (نگا : نجم / ۱ ، شمس / ۷ ، مریم / ۶۸ ، مدثر / ۲۳ ، تکویر / ۱۷ ، فجر / ۲ و ۴ ، لیل / ۱ ، تین / ۳) .
« مَوَاقِعُ » : جمع مَوْقِع ، جایگاهها و مسیرها و مدارهای ستارگان . ستارگان آسمان بشمارند و از جمله تنها در کهکشان ما حدود یک‌هزار میلیون ستاره وجود دارد ، و نظام مدارات هر یک از آنها به قدری دقیق و حساب شده است که انسان را به شگفتی وامی‌دارند . مسیر و مدار و فاصله آنها از یکدیگر طبق قانون جاذبه و دافعه تعیین ، و سرعت سیر هر کدام با برنامه معینی انجام می‌پذیرد .

سوره واقعه آیه ۷۶

متن آیه :
وَإِنَّ لَفِصَمٍ لِّو تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ

ترجمه :

و این قطعاً سوگند بسیار بزرگی است ، اگر (درباره مفهوم آن بیندیشید ، و از علم نجوم و ستاره‌شناسی ، چیزی) بدانید .

توضیحات :

« لِّو تَعْلَمُونَ » : این بخش از آیه ، اشاره دارد به این که : در پرتو علم و دانش و اکتشافات بیشتر ، ارزش این سوگند روشن می‌گردد .

سوره واقعه آیه ۷۷

متن آیه :
إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ

ترجمه :

هر آینه این (چیزی را که محمد با خود آورده است) قرآن گرانقدر و ارزشمند است .

توضیحات :
« إِنَّهُ » : این که قرآن که مقسم‌علیه است . « کَرِيمٌ » : گرانقدر . ارزشمند . یعنی قرآن کلام انسان نبوده و بلکه کلام یزدان است . نه شعر است و نه سحر است و نه غیبگوئی .

سوره واقعه آیه ۷۸
متن آیه :
فِي كِتَابٍ مَّكْنُونٍ

ترجمه :
در کتابی پنهان (از دیدگان و دور از دسترس شیطان ، که لوح محفوظ است) قرار دارد .

توضیحات :
« مَكْنُونٍ » : پنهان . گرانقدر و ارزشمند . دور از دسترس شیطان (نگا : شعراء / ۲۱۰ - ۲۱۲) .
مراد لوح محفوظ است . برخی چنین کتابی را قرآن می‌دانند .

سوره واقعه آیه ۷۹
متن آیه :
لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ

ترجمه :
جز پاکان (یعنی فرشتگان یزدان) بدان دسترسی ندارند .

توضیحات :
« لَا يَمَسُّهُ » : به آن دسترسی ندارند . از آن اطلاع پیدا نمی‌کنند . نباید به آن دست بزنند .
« الْمُطَهَّرُونَ » : پاکان . مراد فرشتگان الهی است که آیات قرآن را به دست انسانها می‌رسانند (نگا : عبس / ۱۱ - ۱۶) . یا مراد افراد متقی است که دل خود را پاک و آماده دریافت قرآن می‌دارند و چنین پاکانی از قرآن بهره می‌برند و آن را فهم می‌کنند . و یا این که مراد کسانی است که جنب نباشند و وضو هم داشته باشند .

سوره واقعه آیه ۸۰
متن آیه :
تَنْزِيلٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :
از سوی پروردگار جهانیان نازل شده است .

توضیحات :
« تَنْزِيلٌ . . . » : (نگا : شعراء / ۱۹۲ ، سجده / ۲ ، یس / ۵) .

سوره واقعه آیه ۸۱
متن آیه :
أَفِيهِذَا الْحَدِيثِ أَنْتُمْ مُدْهِنُونَ

ترجمه :

آیا نسبت به این کلام (یزدان ، یعنی قرآن) سستی و سهل انگاری می کنید (و آن را جدی نمی گیرید ؟)

توضیحات :

« هَذَا الْحَدِيثِ » : این سخن . قرآن . « مُدْهِنُونَ » : جمع مُدْهِن ، سهل انگار و بی توجه . سازشکار . با توجه به مفهوم اخیر ، معنی چنین می شود : آیا با کافران و منافقان بر سر این قرآن سازش می کنید و همچون ایشان بدان کفر می ورزید ؟ ! (نگا : قلم / ۹) .

سوره واقعه آیه ۸۲

متن آیه :
وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنْكُمْ تُكَذِّبُونَ

ترجمه :

و آیا بهره خود را از قرآن تنها تکذیب بدان می کنید ؟ !

توضیحات :

« رِزْقَ » : بهره . قسمت . « أَنْكُمْ تُكَذِّبُونَ » : مفعول دوم (تَجْعَلُونَ) است . برخی (رِزْقَ) را شکر معنی کرده اند و در این صورت مفهوم آیه چنین است : آیا بجای سپاسگزاری نعمت قرآن ، آن را تکذیب می کنید ؟ ! بعضی هم مضافی را مقدر می دانند که شکر است و آیه را چنین معنی می کنند : آیا شکر نعمت قرآن را تکذیب آن می نمائید ؟ ! برخی هم رِزْقَ را فقط نعمت قرآن نمی دانند ، بلکه همه نعمتها و روزیها می شمارند .

سوره واقعه آیه ۸۳

متن آیه :
فَلَوْلَا إِذَا بَلَغَتِ الْحُلُقُومَ

ترجمه :

پس چرا هنگامی که جان به گلوگاه می رسد ، (توانائی بازگرداندن آن را ندارید ؟ !) .

توضیحات :

« بَلَغَتْ » : فاعل آن (الرُّوحُ) محذوف است و سیاق کلام دالّ بر آن است (نگا : قیامه / ۲۶) .
« الْحُلُقُومَ » : گلوگاه . خشکناي . حلق . حنجره .

سوره واقعه آیه ۸۴

متن آیه :
وَأَنْتُمْ حِينِيذٍ تَنْظُرُونَ

ترجمه :

و شما در این حال می نگرید (و کاری از دستتان ساخته نیست) .

توضیحات :

« أَنْتُمْ » : شما اطرافیان شخص محتضر .

سوره واقعه آیه ۸۵

متن آیه :
وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلَكِنْ لَا تُبْصِرُونَ

ترجمه :

ما به او نزدیکتریم از شما ، ولیکن شما نمی‌بینید .

توضیحات :

« إِلَيْهِ » : به شخص محضر .

سوره واقعه آیه ۸۶

متن آیه :
فَلَوْلَا إِنْ كُنْتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ

ترجمه :

اگر شما مطیع فرمان (یزدان) نمی‌باشید .

توضیحات :

« غَيْرَ مَدِينِينَ » : افراد نافرمان . اشخاص بی‌سزا و جزا . با توجه به مفهوم دوم ، معنی آیه چنین است : اگر شما هرگز در برابر اعمالتان جزا و سزا داده نمی‌شوید (پس روح را به قالب او برگردانید) .

سوره واقعه آیه ۸۷

متن آیه :
تَرْجِعُونَهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

ترجمه :

اگر راست می‌گوئید (که خودتان مقتدر و توانا هستید) روح را بازگردانید .

توضیحات :

« تَرْجِعُونَهَا » : روح را برگردانید و دوباره جان به کالبد محضر بدمید .

سوره واقعه آیه ۸۸

متن آیه :
فَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُقَرَّبِينَ

ترجمه :

و اما اگر (شخص محضر) از زمره پیشگامان مقرب باشد .

توضیحات :

« الْمُقَرَّبِينَ » : اشخاص مقرب ، همان پیشگامانند (نگا : واقعه / ۱۰) .

سوره واقعه آیه ۸۹

متن آیه :

قَرُوحٌ وَرِيحَانٌ وَجَنَّةٌ نَعِيمٌ

ترجمه :
همین که مُرد ، بهره او راحت و آسایش و گلهاي خوشبو و بهشت پرنعمت است .

توضیحات :
« قَرُوحٌ . . . » : حرف (ف) براي تعقیب است . یعنی انسان مؤمن همین که در آستانه مرگ قرار گرفت ، رُوح و ریحان و جنت نعیم بهره او می‌گردد . اغلب آیات قرآنی دال بر این است که انسان از نخستین لحظات عالم برزخ ، به نعمتها و لذتها و خوشیها می‌رسید ، و یا به نعمتها و مجازاتها و ناخوشیها گرفتار می‌گردد (نگا : مؤمنون / ۱۰۰ ، انعام / ۹۳ ، فصلت / ۳۰) . « رُوحٌ » : راحت و آسایش . « ریحانٌ » : گلهاي خوشبو (نگا : رحمن / ۱۲) . « جَنَّةٌ نَعِيمٌ » : (نگا : شعراء / ۸۵) .

سوره واقعه آیه ۹۰

متن آیه :
وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ أَصْحَابِ الْيَمِينِ

ترجمه :
و اما اگر از یاران سمت راستیها باشد .

توضیحات :
« أَصْحَابِ الْيَمِينِ » : همان اصحاب المیمنة هستند (نگا : واقعه / ۸) .

سوره واقعه آیه ۹۱

متن آیه :
فَسَلَامٌ لَّكَ مِنَ أَصْحَابِ الْيَمِينِ

ترجمه :
از سوي یاران سمت راستیها درودت باد !

توضیحات :
« سَلَامٌ لَّكَ » : درودت باد ! مخاطب شخص محتضری است که پس از تحویل جان به جان آفرین ، به میان اصحاب الیمین خواهد رفت . در دم مرگ سلام دوستان همیشگی او را بدو می‌رسانند .

سوره واقعه آیه ۹۲

متن آیه :
وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُكْذِبِينَ الصَّالِينَ

ترجمه :
و اما اگر (شخص محتضر) از جمله تکذیب‌کنندگان و گمراهان (دست چپی) باشد .

توضیحات :
« الْمُكْذِبِينَ الصَّالِينَ » : مراد سمت چپیها است (نگا : واقعه / ۹) .

سوره واقعه آیه ۹۳

متن آیه :
قَنْزَلٌ مِنْ حَمِيمٍ

ترجمه :

(همین که محتضر مرد) با آب جوشان از او پذیرائی می‌گردد !

توضیحات :

« نزل » : (نگا : واقعه / ۵۶) . « حَمِيمٍ » : (نگا : واقعه / ۵۴) .

سوره واقعه آیه ۹۴

متن آیه :
وَتَصْلِيَةٌ جَهِيمٍ

ترجمه :

و به آتش دوزخ فروانداختن و جای دادن در آن است .

توضیحات :

« تَصْلِيَةٌ » : فرو انداختن به آتش و جای دادن در آن .

سوره واقعه آیه ۹۵

متن آیه :
إِنْ هَذَا لَهُوَ حَقُّ الْيَقِينِ

ترجمه :

قطعاً این (چیزهایی که درباره پیشگامان و سمت راستیها و سمت چپها گفته شد) عین واقعیت است .

توضیحات :

« هذا » : آنچه در این سوره راجع به سه گروه پیشتازان و دست راستیها و دست چپها آمده است . « حَقُّ الْيَقِينِ » : عین واقعیت . حق و حقیقت . در قرآن عِلْمُ الْيَقِينِ (نگا : تکاثر / ۵) و عَيْنُ الْيَقِينِ (نگا : تکاثر / ۷) و حَقُّ الْيَقِينِ آمده است . عِلْمُ الْيَقِينِ ، خبر راستینی است که انسان آن را می‌شنود و باور می‌دارد . عَيْنُ الْيَقِينِ ، آن است که انسان آن را می‌بیند . حَقُّ الْيَقِينِ ، آن است که آن را با حواس ظاهری یا باطنی درک می‌کند . مثلاً اگر شخصی بگوید که در این ظرف سر بسته ، عسل است و تو هم او را راستگو بدانی ، و یا مقداری از عسل بر دور و بر ظرف ریخته شده باشد ، این علم‌الیقین است . اگر سرپوش ظرف را بردارند و عسل را در داخل آن ببینی ، این عین‌الیقین است . و اگر مقداری را از آن انگشت بزنی و بخوری ، این حق‌الیقین است که بالاتر از دوتای نخستین است (نگا : المصحف المیسر) .

سوره واقعه آیه ۹۶

متن آیه :
فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ

ترجمه :

حال که چنین است ، نام پروردگار بزرگ خود را ورد زبان ساز (و سپاسگزار نعمتهای فراوان او باش ، و به ستایش وی بپرداز) .

توضیحات :
« فَسَبِّحْ بِاسْمِ اللَّهِ ... » : (نگا : واقعه / ۷۴) .

سوره حدید آیه ۱

متن آیه :
سَبِّحْ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

ترجمه :
هرآنچه در آسمانها و زمین است ، خدای را تسبیح و تقدیس می‌کنند (و با کرنش و پرستش رضای او را می‌جویند) و خدا چیره‌کاران است .

توضیحات :
« سَبِّحَ لِلَّهِ مَا ... » : (نگا : اسراء / ۴۴ ، رعد / ۱۳ ، نور / ۴۱) .

سوره حدید آیه ۲

متن آیه :
لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ترجمه :
مالکیت و حاکمیت آسمانها و زمین از آن خدا است ، و او زنده می‌گرداند و می‌میراند ، و او بر هر چیزی توانا است .

توضیحات :
« لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ ... » : (نگا : توبه / ۱۱۶) .

سوره حدید آیه ۳

متن آیه :
هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

ترجمه :
او پیشین و پسین و پیدا و ناپیدا است ، و او آگاه از همه چیز است .

توضیحات :
« الْأَوَّلُ » : پیشین . بی‌آغاز . آن که بودنش پیش از بودن همه موجودات است . « الْآخِرُ » : پسین . بی‌انتهای . آن که پس از نابودی همه موجودات ، باقی و برجای است . « الظَّاهِرُ » : پیدا و نمودار . آن که همه چیز جهان ، بودن او را فریاد می‌دارند ، و بر وجود او دلالت دارند . « الْبَاطِنُ » : ناپیدا . نهان . آن که حواس ، او را احاطه نمی‌سازد ، و عقول او را درک نمی‌کند .

سوره حدید آیه ۴

متن آیه :
هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ
وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرَجُ فِيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

ترجمه :
او است که آسمانها و زمین را در شش دوره آفرید و سپس بر تخت (فرمانروایی کائنات) قرار گرفت . و او می‌داند چه چیز به زمین نازل و از آن خارج می‌شود ، و چه چیز از آسمان پائین می‌آید و بدان بالا می‌رود . و او در هر کجا که باشید ، با شما است . و خدا می‌بیند هر چیزی را که می‌کنید .

توضیحات :
« سِتَّةِ أَيَّامٍ » : شش روز . مراد شش دوره است (نگا : اعراف / ۵۴ ، یونس / ۳ ، هود / ۷) .
« اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ » : (نگا : اعراف / ۵۴ ، یونس / ۳ ، رعد / ۲) . « يَلِجُ » : (نگا : سبأ / ۲) .

سوره حدید آیه ۵

متن آیه :
لَهُ مَلِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ تَرْجَعُ الْأُمُورُ

ترجمه :
مالکیت و حاکمیت آسمانها و زمین از آن او است ، و همه کارها بدو برگردانده می‌شود .

توضیحات :
« لَهُ مَلِكُ . . . » : (نگا : آل عمران / ۱۰۹) .

سوره حدید آیه ۶

متن آیه :
يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُؤَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

ترجمه :
او شب را در روز ، و روز را در شب داخل می‌گرداند (و گاهی از شب می‌کاهد و بر روز می‌افزاید ، و گاهی از روز می‌کاهد و بر شب می‌افزاید ، و نور و ظلمت را بدنبال هم آهسته و آرام روان می‌دارد) و او از انسانها و رازهای سینه‌ها مطلع و باخبر است .

توضیحات :
« يُولِجُ » : داخل می‌گرداند (نگا : حج / ۶۱ ، لقمان / ۲۹) . « ذَاتِ الصُّدُورِ » : (نگا : آل عمران / ۱۱۹ و ۱۵۴ ، مائده / ۷)

سوره حدید آیه ۷

متن آیه :
آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَأَنْفَقُوا مِمَّا جَعَلَكُمْ مُسْتَخْلِفِينَ فِيهِ فَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَأَنْفَقُوا لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ

ترجمه :
به خدا و پیغمبرش ایمان بیاورید ، و از چیزهایی ببخشید که شما را در آنها نماینده (خود در

تصرف ، و جانشین دیگران در بدست گرفتن اموال) کرده است . زیرا کسانی که از شما ایمان بیاورند و (در راه خدا) بذل و بخشش کنند ، پاداش بزرگی دارند .

توضیحات :

« مَسْتَخْلِفِينَ » : نمایندگان خدا در صرف اموال و دادن آن به افراد مستحق . جانشینان دیگران در بدست گرفتن اموال . اشاره به دو چیز است : الف - در حقیقت مالک اصلی خدا است و اموال سپرده و امانتی در پیش انسان است . ب - دسته‌ای می‌روند و دسته‌ای می‌آیند و به نوبت اموال را بدست می‌گیرند و امانتدار می‌شوند (نگا : انعام / ۱۶۵ ، یونس / ۱۴) .

سوره حدید آیه ۸

متن آیه :

وَمَا لَكُمْ لَأ تَأْمِنُوا بِاللَّهِ وَالرَّسُولِ يَدْعُوكُمْ لِتُؤْمِنُوا بِرَبِّكُمْ وَقَدْ أَخَذَ مِيثَاقَكُمْ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

ترجمه :

چرا نباید به خدا ایمان بیاورید ؟ در حالی که پیغمبر ، شما را (با دلائل قوی و معجزات روشن) برای ایمان به پروردگارتان دعوت می‌کند ؟ و (خداوند هم) از شما پیمان (فطری و کونی) گرفته است (و نشانه‌های ایمان آوردن به خود را در درونتان سرشته است و در بیرونتان به معرض تماشا گذاشته شده است) اگر خواهان ایمان آوردن هستید ؟

توضیحات :

« قَدْ أَخَذَ مِيثَاقَكُمْ » : خداوند از شما پیمان ایمان آوردن گرفته است . این پیمان غیر از طریق وحی و نقل ، به دو شیوه از طریق درک و عقل ، از هر انسانی گرفته شده است : الف - خدا انسان را بر فطرت سلیم خداشناسی سرشته است ، و اگر حجاب مادیات و لذائد دنیوی بگذارد ، انسان ذاتاً خداشناس است ، و ندای وجدان او را به پرستش یزدان فریاد می‌دارد (نگا : روم / ۳۰) . ب - خدا قوانین و ضوابط و عجائب و غرائبی را در جلو دیدگان انسان گذاشته است و جهانی را در پیش روی او گسترانیده است که از ذره تا کهکشان آن ، دال بر وجود یزدان است (نگا : اعراف / ۱۷۲) . « إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ » : اگر خواستار ایمان و حاضر برای پذیرش آن هستید . این بخش از آیه ، در معنی مقدم بر دیگر قسمت‌های آیه است ، و در اصل چنین است : « إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ، مَا لَكُمْ لَأ تَأْمِنُوا بِاللَّهِ ، وَ الرَّسُولِ يَدْعُوكُمْ لِتُؤْمِنُوا بِرَبِّكُمْ وَ قَدْ أَخَذَ مِيثَاقَكُمْ ؟ » (نگا : روح‌المعانی ، التفسیر القرآنی للقرآن) . پس منظور از (إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ) این است که : اگر شما حاضر به ایمان آوردن به خدا و پذیرش دلائل هستید ، اینجا جای آن است .

سوره حدید آیه ۹

متن آیه :

هُوَ الَّذِي يَنْزِلُ عَلَى عَبْدِهِ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ لَرَؤُوفٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

خدا است که آیه‌های واضح و روشن را بر بنده خود نازل می‌گرداند تا شما را از تاریکیها (ی جهالت و ضلالت برهاند ، و) به نور (ایمان و هدایت) برساند . چرا که خدا نسبت به شما بسیار بامحبت و دارای مهر فراوان است .

توضیحات :

« آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ » : (نگا : بقره / ۹۹ ، یونس / ۱۵ ، نور / ۱) . « رَؤُوفٌ رَحِيمٌ » : (نگا : بقره / ۱۴۳ ، توبه / ۱۱۷) .

سوره حدید آیه ۱۰

متن آیه :
وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَن أنْفَقَ مِن قَبْلِ
الْفَتْحِ وَقَاتَلَ أُولَئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً مِّنَ الَّذِينَ أنْفَقُوا مِن بَعْدِ وَقَاتَلُوا وَكَلَّا وَعَدَّ اللَّهُ الْحَسَنَى وَاللَّهُ يَمَّا
تَعْمَلُونَ خَيْرٌ

ترجمه :

چرا در راه خدا نباید ببخشید و خرج کنید ، و حال این که (اموال شما امانتی بیش نیست و تا آخر در دست شما نمی ماند ، و همه چیزهای) برجای مانده آسمانها و زمین به خدا می رسد ؟ کسانی از شما که پیش از فتح (مکه ، به سپاه اسلام کمک کرده اند و از اموال خود) بخشیده اند و (در راه خدا) جنگیده اند ، (با دیگران) برابر و یکسان نیستند . آنان درجه و مقامشان فراتر و برتر از درجه و مقام کسانی است که بعد از فتح (مکه ، در راه اسلام) بذل و بخشش نموده اند و جنگیده اند . اما به هر حال ، خداوند به همه ، وعده پاداش نیکو می دهد ، و او آگاه از هر آن چیزی است که می کنید .

توضیحات :

« مِيرَاثُ » : ترکه . مرده ریگ . « لِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَاوَاتِ . . . » : (نگا : آل عمران / ۱۸۰ ، حجر / ۲۳ ، انبیاء / ۸۹ ، قصص / ۵۸) . « الْفَتْحُ » : فتح مکه . « الْحَسَنَى » : جزا و پاداش نیکو که بهشت است .

سوره حدید آیه ۱۱

متن آیه :
مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ وَلَهُ أَجْرٌ كَرِيمٌ

ترجمه :

کیست که به خدا قرض نیکویی دهد (و از اموالی که بدو داده شده است ببخشد) تا آن را برای او چندین برابر گرداند ، و پاداش ارزشمندی بدو رساند ؟

توضیحات :

« يُقْرِضُ اللَّهَ . . . » : (نگا : بقره / ۲۴۵ ، مائده / ۱۲) . « كَرِيمٌ » : پرارزش . گرانقدر .

سوره حدید آیه ۱۲

متن آیه :
يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَى نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ بُشْرَاكُمُ الْيَوْمَ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِن
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

ترجمه :

روزی مردان مؤمن و زنان مؤمن را خواهی دید که (به سوی بهشت حرکت می کنند و) نور (ایمان و اعمال خوب) ایشان ، پیشاپیش آنان و در سمت راستشان در تلالو و درخشش است (و فرشتگان بدیشان مبارکبادی می گویند و می فرمایند :) مژده باد ! که امروز به بهشتی درمی آید که در زیر (کاخها و درختان) آن ، رودبارها جاری است و جاودانه در آنجا بسر می برید و می مانید . پیروزی بزرگ و رستگاری سترگ ، این است (خوش باشید) .

توضیحات :

« یسعی » : در حرکت است . « نُورُهُمْ » : نور ایمان و اعمال نیک آنان . « بَيْنَ أَيْدِيهِمْ » : جلو آنان . پیشاپیش ایشان . روبرویشان . « أَيْمَانِهِمْ » : ایمان ، جمع یمین ، طرف راست . دست راست ایشان . هدف از روبرو و طرف راست همه جهات است ، ولی ذکر این دو جهت به خاطر احترام و شرفی است که دارند (نگا : روح‌المعانی) . « بشری » : (نگا : بقره / ۹۷ ، آل‌عمران / ۱۲۶ ، انفال / ۱۰) .

سوره حدید آیه ۱۳

متن آیه :

يَوْمَ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ لِلَّذِينَ آمَنُوا انظُرُونَا نَقْتِسِبْ مِنْ نُورِكُمْ قِيلَ ارْجِعُوا وَرَاءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا فَضَرَبَ بَيْنَهُم يَسُورَ لَهَبًا بَاطِنَهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرَهُ مِنْ قِبَلِهِ الْعَذَابُ

ترجمه :

روزي مردان منافق و زنان منافق به مؤمنان مي‌گویند : (با شتاب به سوي بهشت حرکت نکنید و) منتظرمان بمانید تا از نور شما فروغ و پرتوي (به ما بتابد و از آن) استفاده کنیم ! بدیشان گفته مي‌شود : به عقب برگردید (و مجدداً به دنيا بروید) و نوري به دست بیاورید ! در این حال ناگهان ديواري میان آنان زده مي‌شود که دري دارد . داخل آن (که به طرف مؤمنان است) رو به رحمت است (که بهشت و نعمت سرمدي است) و خارج آن (که به طرف منافقان است) رو به عذاب است (که دوزخ و نقت ابدی است) .

توضیحات :

« انظرونًا » : منتظر ما بمانید و شتاب مکنید . به ما بنگرید تا از نور صورت شما بهره‌مند شویم و راه خود را پیدا کنیم (نگا : قاسمی) . نظر لطف و محبتی به ما بیفکنید و سهمی از نور خود را به ما بدهید . « نقتیس » : شعله و پرتوي بگیریم (نگا : طه / ۱۰) . « ارجعوا وراکم » : به عقب برگردید . مراد برگشتن به دنيا است . « قیل » : گویندگان آن مؤمنان یا فرشتگانند . « سور » : دیوار بلند . باره . بارو . « باب » : در . دروازه . چه بسا مراد این باشد که چنین دیواري دروازه‌اي دارد که مؤمنان از آنجا وارد طرف بهشت مي‌گردند و پس از ورود همه آنان ، به روي منافقان بسته مي‌شود . « باطنه » : داخل آن . قسمتی که مؤمنان در آنجا هستند . « ظاهره » : پشت دیوار . خارج دیوار . قسمتی که منافقان در آنجا هستند .

سوره حدید آیه ۱۴

متن آیه :

يُنَادُوهُمْ أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِنَّكُمْ فَتَنْتُمْ أَنْفُسَكُمْ وَتَرَبَّصْتُمْ وَارْتَبْتُمْ وَغَرَّتْكُمُ الْأَمَانِيُّ حَتَّىٰ جَاءَ أَمْرَ اللَّهِ وَغَرَّكُمْ بِاللَّهِ الْغُرُورُ

ترجمه :

منافقان ، مؤمنان را فریاد مي‌دارند ، مگر ما (در دنيا) با شما نبودیم ؟ مي‌گویند : بلي ! ولیکن (با نفاق) خویشتن را گرفتار بلا کردید ، و چشم به راه (مرگ پیغمبر ، و نابودي مسلمانان ، و برچیده شدن اسلام) ماندید و (درباره حقانیت دعوت پیغمبر و قرآن و وجود معاد و رستاخیز) شك و تردید ورزیدید ، و آرزوها و پندارها شما را گول زد ، تا این که فرمان خدا (دائر بر مرگتان) در رسید و اهریمن (بدکاره و نفس‌آماره) فریبکار ، شما را درباره خدا فریب داد .

توضیحات :

« فَتَنْتُمْ » : در فتنه و بلا انداخته‌اید . « تَرَبَّصْتُمْ » : درنگ کرده‌اید . منتظر مانده‌اید . « اَرْتَبْتُمْ » :

شك و تردید نموده‌اید . دودلې ورزیده‌اید . « غَرَّتْكُمْ » : (نگا : جائیه / ۳۵ ، انعام / ۷۰ و ۱۳۰ ، اعراف / ۵۱) . « العرور » : (نگا : لقمان / ۳۳ ، فاطر / ۵) .

سوره حدید آیه ۱۵

متن آیه :
فَالْيَوْمَ لَا يُؤْخَذُ مِنْكُمْ فِدْيَةٌ وَلَا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مَأْوَاكُمُ النَّارُ هِيَ مَوْلَاكُمْ وَبئسَ الْمَصِيرُ

ترجمه :

پس امروز ، هم از شما ، و هم از کافران ، عوضی و غرامتی پذیرفته نمی‌شود . جایگاه شماها آتش دوزخ است . دوزخ سرپرستان است (و پناهگاهی جز آن ندارید) و چه بد سرنوشتی و چه بد جایگاهی است !

توضیحات :

« فِدْيَةٌ » : عوض . غرامت . در قیامت تنها وسیله نجات ایمان و عمل صالح است . در آن روز تمام اسباب و وسائل مادی که در این جهان برای رسیدن به مقاصد معمول است از کار می‌افتد ، و پیوندها بریده می‌شود (نگا : بقره / ۴۸ و ۲۵۴ ، دخان / ۴۱ ، طور / ۴۶ ، مؤمنون / ۱۰۱ ، مدثر / ۳۸) . « مَأْوَاكُمُ النَّارُ » : (نگا : عنکبوت / ۲۵ ، جائیه / ۳۴) . « مَوْلِي » : سرپرست . سرور . یار و یاور . در اینجا واژه آقا و یاور ، جنبه ریشخند و تمسخر دارد . بدان می‌ماند که ستمگری به مهلکه بیفتد و طلب کمک کند و بدو گفته شود : یار و مددکار و ولی و سرپرست تو چوبه دار ، و پرت کردن به میان آتش سوزان و قهار است . « بئسَ الْمَصِيرُ » : (نگا : بقره / ۱۲۶ ، آل عمران / ۱۶۲ ، انفال / ۱۶) .

سوره حدید آیه ۱۶

متن آیه :
أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ

ترجمه :

آیا وقت آن برای مؤمنان فرا نرسیده است که دل‌هایشان به هنگام یاد خدا ، و در برابر حق و حقیقتی که خدا فرو فرستاده است ، بلرزد و کرنش برد ؟ و آنان همچون کسانی نشوند که برای آنان قبلاً کتاب فرستاده شده است و سپس زمان طولانی بر آنان سپری گشته است ، و دل‌هایشان سخت شده است ، و بیشترشان فاسق و خارج (از حدود دین خدا) گشته‌اند .

توضیحات :

« أَلَمْ يَأْنِ . . . » : آیا نزدیک نشده است ؟ آیا وقت آن فرا نرسیده است ؟ از ماده (أُنِي ، يَأْنِي ، أُنِيًا) . « ذُكِرَ » : یاد . به خاطر آوردن . « لِذِكْرِ » : حرف (ل) به معنی (عِنْدَ) است (نگا : اسراء / ۷۸) . « مَا نَزَلَ . . . » : مراد قرآن است . « الْأَمَدُ » : زمان . مدت . مراد فاصله زمانی ایشان با پیغمبران است .

سوره حدید آیه ۱۷

متن آیه :
اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا قَدْ بَيَّنَّا لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

ترجمه :

بدانید که خداوند زمین مرده را زنده می‌کند . ما آیه‌ها را برای شما (با ذکر مثالها) روشن می‌گردانیم و بیان می‌داریم ، تا این که شما (مطالب و مقاصد آنها را) فهم کنید .

توضیحات :
« یحیی الارض . . . » : (نگا : روم / ۱۹ و ۲۴ و ۵۰) .

سوره حدید آیه ۱۸

متن آیه :
إِنَّ الْمَصْدِقِينَ وَالْمُصَدِّقَاتِ وَأَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُضَاعَفُ لَهُمْ وَلَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ

ترجمه :
مردان بخشنده و زنان بخشنده‌ای که (با دادن صدقات و انجام خیرات و حسنات) به خدا قرض نیکویی می‌دهند (پاداش بخشش و وامشان) برای ایشان چندین برابر می‌شود ، و مزد بزرگ و قابل توجهی دارند .

توضیحات :
« الْمَصْدِقِينَ » : متصدقین . صدقه‌دهندگان . انفاق‌کنندگان . (نگا : یوسف / ۸۸ ، احزاب / ۲۵) .
« يُضَاعَفُ لَهُمْ » : ثواب تصدق و قرض ایشان چندین برابر گردانده می‌شود (نگا : بقره / ۲۶۱ و ۲۴۵ ، نساء / ۴۰) . استعمال ضمیر (هم) در اینجا و ضمیر (و) در (أحسنوا) از راه تغلیب است و به مردان و زنان تعلق دارد .

سوره حدید آیه ۱۹

متن آیه :
وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ وَالشُّهَدَاءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَنُورُهُمْ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ

ترجمه :
کسانی که به خدا و به پیغمبرانش ایمان بیاورند ، آنان راستان و گواهان پیشگاه پروردگارشانند و اجر خود را و نور خود را دارند . اما کسانی که کافر بشوند و آیات ما را تکذیب کنند ، آنان دوزخیانند .

توضیحات :
« الصَّادِقُونَ وَالشُّهَدَاءُ » : (نگا : نساء / ۶۹) . « عِنْدَ رَبِّهِمْ » : در پیشگاه پروردگارشان . به عقیده پروردگارشان .

سوره حدید آیه ۲۰

متن آیه :
اعلموا أنما الحياة الدنيا لعبٌ ولهوٌ وزينةٌ وتفاخرٌ بينكم وتكاثرٌ في الأموالِ والأولادِ كمثلٍ غيثٍ أعجبَ الكفارَ نباته ثم يهيج فتراه مصفراً ثم يكون حطاماً وفي الآخرة عذابٌ شديدٌ ومغفرةٌ من الله ورضوانٌ وما الحياة الدنيا إلا متاع الغرورِ

ترجمه :
بدانید که زندگی دنیا تنها بازی ، سرگرمی ، آرایش و پیرایش ، نازش در میان همدیگر ، و مسابقه در افزایش اموال و اولاد است و بس . دنیا همچو باران است که گیاهان آن ، کشاورزان را به

شگفت می‌آورد ، سپس گیاهان رشد و نمو می‌کنند ، و بعد گیاهان را زرد و پژمرده خواهی دید ، و آنگاه خرد و پرپر می‌گردند . در آخرت عذاب شدیدی (برای دنیاپرستان) و آمرزش و خوشنودی خدا (برای خداپرستان) است . اصلاً زندگی دنیا چیزی جز کالای فریب نیست .

توضیحات :

« لَعِبٌ وَ لَهْوٌ وَ زِينَةٌ » : (نگا : انعام / ۳۲ ، عنکبوت / ۶۴ ، محمد / ۲۶) . « تَفَاخُرٌ » : نازش بر یکدیگر . به خود بالیدن و خود را ستودن . « تَكَاثُرٌ » : مسابقه در افزایش مال و جاه ، و نازش به دارائی و عزت و قدرت . « غَيْثٌ » : باران . « الْكُفَّارَ » : جمع کافر ، کشتاورزان (نگا : فتح / ۲۹) . « ثُمَّ يَهِيحُ فَتَرَاهُ مَصْفَرًّا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا » : (نگا : زمر / ۲۱) . « مَتَاعُ الْغُرُورِ » : (نگا : آل‌عمران / ۱۸۵) .

سوره حدید آیه ۲۱

متن آیه :

سَابِقُوا إِلَيَّ مَغْفِرَةً مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أُعِدَّتْ لِلَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ
ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

ترجمه :

بر یکدیگر پیشی بگیرد برای رسیدن به آمرزش پروردگارتان و بهشتی که پهنای آن همسان پهنای آسمان و زمین است . برای کسانی آماده شده است که به خدا و پیغمبرانش ایمان داشته باشند . این ، عطاء خدا است ، و به هر کس که بخواهد آن را می‌دهد ، و خدا دارای عطاء بزرگ و فراوان است .

توضیحات :

« سَابِقُوا » : با همدیگر مسابقه دهید . بر یکدیگر پیشی گیرید . « عَرْضُهَا . . . » : (نگا : آل‌عمران / ۱۳۳) .

سوره حدید آیه ۲۲

متن آیه :

مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِّن قَبْلُ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ
يَسِيرٌ

ترجمه :

هیچ رخدادی در زمین به وقوع نمی‌پیوندد ، یا به شما دست نمی‌دهد ، مگر این که پیش از آفرینش زمین و خود شما ، در کتاب بزرگ و مهمی (به نام لوح محفوظ ، ثبت و ضبط) بوده است ، و این کار برای خدا ساده و آسان است .

توضیحات :

« مُصِيبَةٌ » : رخداد در معنی عام خود (نگا : في ظلال القرآن) اعم از خیر یا شر . « كِتَابٍ » : لوح محفوظ . علم خدا (نگا : انعام / ۵۹ ، یس / ۱۲) . « نَبْرَأَهَا » : آن را بیافرینیم . مراد آفرینش زمین و انسانها و بطور کلی همه کائنات است . « يَسِيرٌ » : ساده . آسان . یا قیاس به علم خدا ، زمان گذشته و حال و آینده ، و مشکل و مشکلتر و مشکلترین ، و آسان و آسانتر و آسانترین ، معنی ندارد . جهان برابر نقشه و طرح قبلی خدا ساخته شده است و همه چیز در آن دقیق و اندازه‌گیری گشته است ، و لذا چیزی ناسنجیده و خودسرانه رخ نمی‌دهد و خارج از نقشه پیاده نمی‌گردد .

سوره حدید آیه ۲۳

متن آیه :

لِكَيْلًا تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ

ترجمه :

این بدان خاطر است که شما نه بر از دست دادن چیزی غم بخورید که از دستتان بدر رفته است ، و نه شادمان بشوید بر آنچه خدا به دستتان رسانده است . خداوند هیچ شخص متکبر فخرفروشی را دوست نمی‌دارد .

توضیحات :

« لِكَيْلًا لَا . . . » : شما را بر این مسأله باخبر کردیم که تا . جهان را بدین خاطر چنین آفریدیم که تا . « فَاتَكُمْ » : از دست دادید . از دستتان بدر رفت (نگا : آل عمران / ۱۵۳) . « آتَاكُمْ » : به شما داد . به دستتان رساند . « مُخْتَالٍ فَخُورٍ » : (نگا : نساء / ۳۶ ، لقمان / ۱۸) . مراد آیه این است که انسان بطور کلی غمگین یا شادمان نگردد ، بلکه آیه انسان را رهنمود می‌فرماید به این که او دلبسته و شیفته و عبد و اسیر زرق و برق جهان نگردد ، و خوشیها و ناخوشیهایش را گذرا بداند و آنها را جاودانه نپندارد ، و مست ناز و نعمت ، و یا زندانی بلا و مصیبت نشود ، و بداند که او مسافری به سوی آخرت است و راه از نشیب و فراز برخوردار است .

سوره حدید آیه ۲۴

متن آیه :

الَّذِينَ يَبْخُلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ وَمَنْ يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

ترجمه :

همان کسانی که بخل می‌ورزند و مردم را نیز به بخل ورزیدن دعوت می‌کنند . هر کس که (از این فرمان) روی‌گردان شود (به خدا زبانی نمی‌رساند) چرا که خداوند بی‌نیاز و شایسته ستایش است .

توضیحات :

« الَّذِينَ . . . » : بدل از (كُلِّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ) است . یا خبر مبتدای محذوف است : هُمُ الَّذِينَ . و یا این که مبتدا است و خبر آن محذوف است : الَّذِينَ يَبْخُلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ ، فَإِنَّهُمْ يَسْتَحِقُّونَ الْعَذَابَ . « يَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ » : (نگا : نساء / ۳۷) .

سوره حدید آیه ۲۵

متن آیه :

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ وَرَسُولَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ

ترجمه :

ما پیغمبران خود را همراه با دلائل متقن و معجزات روشن (به میان مردم) روانه کرده‌ایم ، و با آنان کتابهای (آسمانی و قوانین) و موازین (شناسائی حق و عدالت) نازل نموده‌ایم تا مردمان (برابر آن در میان خود) دادگرانه رفتار کنند . و آهن را پدیدار کرده‌ایم که دارای نیروی زیاد و سودهای فراوانی برای مردمان است . هدف (از ارسال انبیاء و نزول کتب آسمانی و همچنین آفرینش وسائلی چون آهن) این است که خداوند بداند چه کسانی او را و فرستادگانش را بگونه

نهان و پنهان (از دیدگان مردمان) یاری می‌کنند . خداوند نیرومند و چیره است .

توضیحات :

« الْبَيِّنَاتِ » : (نگا : روم / ۴۷ ، غافر / ۲۲) . « الْكِتَابِ » : جنس کتاب مراد است . یعنی همه کتابهای آسمانی . « الْمِيزَانَ » : (نگا : شوری / ۱۷ ، رحمن / ۷ و ۸ و ۹) . « الْقِسْطِ » : عدل (نگا : آل‌عمران / ۱۸ و ۲۱ ، نساء / ۱۲۷ و ۱۲۵) . « أَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ » : آهن را آفریده‌ایم و پدیدار کرده‌ایم . « أَنْزَلْنَا » : بوجود آورده‌ایم . خلق کرده‌ایم . (نگا : اعراف / ۲۶ ، زمر / ۶) . « لِيَقُومَ » : تا عمل بکنند . تا دست بیازند (نگا : نساء / ۱۲۷) . « بِأَسْ » : قوت . نیرو . (نگا : نساء / ۸۴ ، انعام / ۶۵ ، اسراء / ۵) . « لِيَعْلَمَ اللَّهُ . . . » : (نگا : بقره / ۱۴۳ ، آل‌عمران / ۱۴۰ و ۱۴۲ ، کهف / ۱۲) . « يَا لَيْغِبِ » : دور از چشم مردم . بعد از وفات انبیاء . بی‌آنکه خدا را ببینند .

سوره حدید آیه ۲۶

متن آیه :

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا وَإِبْرَاهِيمَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِمَا النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ فَمِنْهُمْ مُهْتَدٍ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ

ترجمه :

ما نوح و ابراهیم را (پیغمبر ، و به سوی مردم) روانه کرده‌ایم ، و در دودمان آنان نبوت و کتابها (ی آسمانی ، از جمله تورات و انجیل و زبور و قرآن) را فرار دادیم . برخی از آنان راهیاب شدند ، و بسیاری از ایشان (از راه راست خدانشناسی ، منحرف و) خارج شدند .

توضیحات :

« نُوحًا وَ إِبْرَاهِيمَ » : ذکر این دو پیغمبر اولوالعزم ، بدان خاطر است که آنان پدر همه انبیاء بعد از خود هستند (نگا : عبدالکریم الخطیب) و نوح شیخ‌الانبیاء (نگا : صفوة التفاسیر) و پدر دوم نام گرفته است (نگا : شربینی) ، و ابراهیم قهرمان توحید ، و ابوالانبیاء بوده (نگا : صفوة التفاسیر) و عربها و رومیها و بنی‌اسرائیل از نژاد او هستند (نگا : شربینی) . « الْكِتَابِ » : کتابهای آسمانی از جمله کتب اربعه : تورات و زبور و انجیل و قرآن . خط و نوشتن (نگا : شربینی ، روح‌المعانی) . « وَ لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا وَ إِبْرَاهِيمَ . . . » : عطف بر (لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ) بوده و بخش پسین ، تفصیل اجمال بخش پیشین است .

سوره حدید آیه ۲۷

متن آیه :

ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِرُسُلِنَا وَقَفَّيْنَا بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَآتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ وَجَعَلْنَا فِي قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَأْفَةً وَرَحْمَةً وَرَهَابَنِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا فَآتَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ

ترجمه :

سپس به دنبال نوح و ابراهیم (و انبیاء پیشین و هم‌عصر با ایشان) پیغمبرانی را روانه کردیم و بدنبال همه آنان ، عیسی پسر مریم را فرستادیم و بدو انجیل عطاء نمودیم ، و در دل پیروان عیسی مهر و عطوفت (مسلمانان) را قرار دادیم . پیروان او رهبانیت سختی را پدید آوردند که ما آن را بر آنان واجب نکرده بودیم ، ولیکن خودشان آن را برای بدست آوردن خوشنودی خدا پدید آورده بودند (و بر خویشتن نذر و واجب نموده بودند) . اما آنان چنانکه باید آن را مراعات نکردند . ما به کسانی که از ایشان (به محمد) ایمان آوردند پاداش درخورشان را دادیم ، ولی بیشترشان (از راه راست منحرف و) خارج شدند (و سزای اعمال بد خود را دیدند) .

توضیحات :

« قَفِينَا عَلَيَّآءَاتَرِهِمْ » : (نگا : مائده / ۴۶) . « جَعَلْنَا . . . رَاقَةً وَرَحْمَةً » : برخي گفته‌اند چنين رأفت و رحمت خدادادي خودشان ، نسبت به خودشان ، مراد است ، همسان مهر و عطوفت مسلمانان در حق يکديگر (نگا : آل عمران / ۱۰۳) . بعضي گفته‌اند مراد رأفت و رحمت مسيحيان حقيقي نسبت به مسلمانان است (نگا : مائده / ۸۲) . « رَهْبَانِيَّةً » : در آغاز به معني ترس از خدا و بي‌اعتنائي نسبت به دنيا بود ، ولي بعدها جنبه غارنشيني و ديرنشيني و دوري از مردمان و ترك ازدواج و پشت پا زدن به تمام نعمتها و خوشيهاي دنيا را پيدا كرد . منصوب به اشتغال است . « إِلَّا ابْتِغَاءً » : مستثني منقطع است و (إِلَّا) به معني (لَكِنْ) است (نگا : كشاف) . خلاصه : رهبانيت را كشيستان و مسيحيان براي رضاي خدا پديدار نمودند و بر خويشتن نذر و فرض كردند و بعدها آن را مراعات نمودند ، و به اُيُنِ تَثْلِيثِ درآمدند . ناگفته نماند كه رهبانيت در اسلام حرام است و پيغمبر فرموده است : لا رَهْبَانِيَّةَ فِي الْإِسْلَامِ (نگا : المصحف الميسر) .

سوره حديد آيه ۲۸

متن آيه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَآمِنُوا بِرَسُولِهِ يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِّن رَّحْمَتِهِ وَيَجْعَلْ لَّكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهِ وَيُغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

ترجمه :

اي كساني كه (از اهل كتاب بشماريد و به خدا و پيغمبران الهي و كتابهاي تورات و انجيل) ايمان آورده‌ايد ! از خدا بترسيد و به پيغمبر او (محمد بن عبدالله ، خاتم انبياء ، هم) ايمان بياوريد ، تا خداوند دو پاداش از رحمت خود را به شما دهد (يكي پاداش ايمان به عيسي ، و ديگري پاداش ايمان به محمد) ، و نيز براي شما نوري را پديدار گرداند كه در پرتو آن حركت كنيد ، و شما را ببخشايد ، چرا كه خدا بسيار بخشاينده و مهربان است .

توضیحات :

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا . . . » : مخاطب مسيحيان است كه به عيسي و همه انبياء - صلوات الله عليهم - ايمان آورده و به خاتم الانبياء نيز ايمان مي‌آورند (نگا : المراغي) . « كِفْلَيْنِ » : مثني كِفْل است ، به معني نصيب و بهره و سهم (نگا : نساء / ۸۵) ، برخي آن را به مثني محدود نكرده و پلكه براي كثرت مي‌دانند (نگا : معجم الفاظ القرآن الكريم) . در اين صورت معني : (يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ) چنين مي‌شود : پاداش زيادي به شما مي‌دهد . « نُورًا » : مراد نور قرآن در دنيا (نگا : مائده / ۱۵) و يا نور ايمان در قيامت است (نگا : حديد / ۱۲) .

سوره حديد آيه ۲۹

متن آيه :

لَيْلًا يَعْلَمُ أَهْلُ الْكِتَابِ أَلَّا يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ مِّن فَضْلِ اللَّهِ وَأَنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

ترجمه :

تا اهل كتاب بدانند كه (اگر به محمد ايمان نياورند) هيچ سهمي از فضل و عطاء الهي ندارند ، و اين كه فضل و عطاء در دست خدا است ، و آن را به هر كس كه بخواهد مرحمت مي‌كند ، و خداوند داراي فضل و عطاء فراوان و بزرگ است .

توضیحات :

« لَيْلًا يَعْلَمَ » : تا بدانند . حرف (لا) زائد و براي تأکید نفي است . « أَهْلُ الْكِتَابِ » : مراد کسانی است که به عیسی و سایر پیغمبران ایمان آورده ، ولي به پیغمبر اسلام ایمان نداشته و بهشت را منحصر به خود می‌دانستند (نگا : بقره / ۱۱۱ و ۱۳۵) . « الْفَضْلُ » : موهبت . مرحمت . عطیه . لطف (نگا : بقره / ۶۴ و ۱۰۵ ، آل‌عمران / ۷۳ و ۷۴) .

سوره مجادله آیه ۱

متن آیه :

قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ

ترجمه :

خداوند گفتار آن زنی را می‌پذیرد که درباره شوهرش با تو بحث و مجادله می‌کند و به خدا شکایت می‌برد . خدا قطعاً گفتگوی شما دو نفر را می‌شنود ، چرا که خدا شنوا و بینا است .

توضیحات :

« قَدْ سَمِعَ » : قطعاً شنید . شنیدن در اینجا به معنی پذیرفتن است . همان گونه که واژه (سَمِعَ) در حالت اعتدال نماز ، در جمله سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ به همین معنی است . آیه‌های نخستین این سوره درباره زنی به نام خَوْلَه است که از طرف شوهرش اوس بن صامت مورد بی‌مهری قرار می‌گیرد و او را ظهار می‌کند که نوعی طلاق غیرقابل بازگشت در زمان جاهلیت بوده است . خَوْلَه به پیش پیغمبر می‌آید و قضیه را مطرح می‌کند و تقاضای رجوع به پیش شوهر پشیمان خود را می‌کند . لیکن رسول خدا بدو می‌فرماید : تو بر او حرام شده‌ای . در اینجا است که حکم مسأله ظهار به پیغمبر وحی می‌گردد و مشکلی خوله برطرف می‌شود . « تَشْتَكِي » : شکایت می‌برد و تقاضای حل مشکل می‌کند . « تَحَاوُرَ » : گفتگو .

سوره مجادله آیه ۲

متن آیه :

الَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنكُم مِّن نِّسَائِهِمْ مَا هُنَّ أُمَّهَاتُهُمْ إِنَّ أُمَّهَاتَهُمْ إِلَّا اللَّائِي وَلَدْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنْكَرًا مِنَ الْقَوْلِ وَزُورًا وَإِنَّ اللَّهَ لَعَفُوفٌ غَفُورٌ

ترجمه :

کسانی که زنان خود را ظهار می‌کنند (و بدیشان می‌گویند : شما برای ما همسان مادرانمان هستید) ، آنان مادرانشان نمی‌گردند ، و بلکه مادرانشان تنها زنانی هستند که ایشان را زائیده‌اند . چنین کسانی سخن ناهنجار و دروغی را می‌گویند (چرا که مادر و فرزند بودن ، چیزی نیست که با سخن درست شود) . خداوند بسیار باگذشت و آمرزگار است (و اگر مسلمانی پیش از نزول این آیات ، مرتکب این عمل شده باشد ، خداوند او را می‌بخشد) .

توضیحات :

« يُظَاهِرُونَ » : ظهار می‌کنند . ظهار عبارت از این است که شوهر به همسر خود بگوید : أنت عَلَيَّ كَظَهْرِ أُمِّي ؛ تو برای من مادری . یعنی همان گونه که ازدواج با مادر خودم برایم حرام است ، تو نیز تا ابد بر من حرام هستی . این جمله به منزله صیغه طلاق بود . البته ظهار تنها بدین شکل انجام نمی‌گیرد . بلکه تشبیه همسر - به قصد تحریم ، نه به قصد تکریم - به یکی از زنانی که برای مرد ازدواج با ایشان حرام باشد ، ظهار بشمار است . این تحریم چه از راه نسب باشد و

چه از راه شیرخوارگی و یا دامادی . همچنین تشبیه اندام همسر به اندام چنین زناني چه سراپاي او باشد و چه پشت و چه اعضا ديگر (نگا : المراغي) . « زوراً » : دروغ .

سوره مجادلة آیه ۳

متن آیه :
وَالَّذِينَ يُطَاهِرُونَ مِن نِّسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِّن قَبْلِ أَن يَتَمَاسَا ذَلِكُمْ تَوَعَّظُونَ بِهِ
وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

ترجمه :

كسانی که زنان خود را طهار می‌کنند ، سپس از آنچه گفته‌اند پشیمان می‌شوند ، باید بنده‌اي را آزاد کنند ، پیش از آنکه با یکدیگر نزدیکی و آمیزش انجام دهند . این درس و پندی است که به شما داده می‌شود ، و خدا آگاه از آن چیزی است که می‌کنید .

توضیحات :

« يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا » : از گفته خود پشیمان می‌شوند . می‌خواهند جبران سخني کنند که گفته‌اند . قصد بازگشت به زنان خود را دارند (نگا : التفسیر القرآني للقرآن) . « تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ » : (نگا : نساء / ۹۲ ، مائده / ۸۹) . « يَتَمَاسَا » : مراد از تماس ، نزدیکی و آمیزش جنسي ، و هرگونه عملي است که منتهی بدان شود . از قبیل : بوسیدن ، لمس کردن ، در آغوش گرفتن .

سوره مجادلة آیه ۴

متن آیه :
فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِن قَبْلِ أَن يَتَمَاسَا فَمَن لَّمْ يَسْتَطِعْ فإِطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِينًا
ذَلِكَ لِيَتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ

ترجمه :

اگر هم کسی بنده‌اي را نیابد و توانائي آزاد کردن او را نداشته باشد ، باید دو ماه پياپی و بدون فاصله روزه بگیرد ، پیش از آنکه شوهر و همسر با همدیگر نزدیکی و آمیزش کنند . اگر هم نتوانست ، باید شصت نفر فقیر را خوراك دهد . این (قانونگذاری) بدان خاطر است که بگونه لازم به خدا و پیغمبرش ایمان بیاورید (و برابر دستور اسلام ، نه جاهلیت ، زندگی را بسر برید) . اینها قوانین و مقررات خدا است (و آنها را مراعات دارید . هر که آنها را مراعات نکند و ناچیز انگارد ، به سوي کفر رهسپار است) و کافران عذاب دردناکی دارند .

توضیحات :

« مُتَتَابِعَيْنِ » : پياپی . مراد این است که دو ماه روزه باید بدون فاصله باشد . حتي اگر روزي روزه گرفته نشود ، روزهاي ماقبل هدر می‌رود و باید دو ماه را تکمیل کند . « ذَلِكَ » : این قانونگذاری . این بیان و تعلیم احکام . یادآوری : کفاره طهار به ترتیب : آزاد کردن بنده ، دو ماه روزه گرفتن ، و یا شصت نفر فقیر را طعام دادن است . رعایت ترتیب واجب است (نگا : التفسیر القرآني للقرآن ، المراغي) .

سوره مجادلة آیه ۵

متن آیه :
إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ كَثُوتُوا كَمَا كُتِبَ لِلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَلِلْكَافِرِينَ
عَذَابٌ مُّهِينٌ

ترجمه :

کسانی که با خدا و پیغمبرش دشمنی می‌کنند ، خوار و ذلیل می‌شوند ، همان گونه که پیش از ایشان پیشینیان خوار و ذلیل شدند . ما آیات روشن و دلائل متقنی را فرو فرستاده‌ایم (که دال بر حق و حقیقت ، و واقعیت و حقانیت اسلام هستند . کسانی که بدانها ایمان نیاورند کافرند) و کافران عذاب خوارکننده‌ای دارند .

توضیحات :

« یَحَادُّونَ » : دشمنی می‌کنند (نگا : توبه / ۶۳) . « كُتِبُوا » : خوار و ذلیل گردانده شدند (نگا : آل‌عمران / ۱۲۷) . « مهین » : (نگا : بقره / ۹۰ ، آل‌عمران / ۱۷۸) .

سوره مجادله آیه ۶

متن آیه :

يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا أَحْصَاهُ اللَّهُ وَنَسُوهُ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

ترجمه :

روزی خدا همگان را زنده می‌گرداند و آنان را از کارهایی که کرده‌اند آگاه می‌سازد . کارهایی که ایشان آنها را فراموش کرده‌اند ، ولی خداوند آنها را شمارش کرده است (و به حساب آنان گرفته است) . خدا حاضر و ناظر بر هر چیزی است .

توضیحات :

« يَبْعَثُهُمُ » : ایشان را زنده می‌گرداند . « أَحْصَاهُ » : آن را شمارش کرده است . مراد دستور به فرشتگان برای ثبت و ضبط اعمال بندگان است (نگا : کهف / ۴۹ ، یس / ۱۲ ، زخرف / ۸۰) . « شهید » : (نگا : آل‌عمران / ۹۸ ، انعام / ۱۹ ، حج / ۱۷) .

سوره مجادله آیه ۷

متن آیه :

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَىٰ ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ رَايَهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَا أَدْنَىٰ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرَ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

ترجمه :

مگر ندیده‌ای که خداوند می‌داند چیزی را که در آسمانها و چیزی را که در زمین است ؟ هیچ سه نفری نیست که با همدیگر رازگوئی کنند ، مگر این که خدا چهارمین ایشان است ، و نه پنج نفری مگر این که او ششمین ایشان است ، و نه کمتر از این و نه بیشتر از این ، مگر این که خدا با ایشان است در هر کجا که باشند (و رازشان را می‌داند) . بعداً خدا در روز قیامت آنان را از چیزهایی که کرده‌اند آگاه می‌سازد . چرا که خدا از هر چیزی باخبر و آگاه است .

توضیحات :

« نَجْوَىٰ » : رازگوئی . درگوشی و نهانی صحبت کردن . « خَمْسَةٍ » : عطف بر (ثَلَاثَةٍ) است . « ادنی » : کمتر (نگا : نجم / ۹) .

سوره مجادله آیه ۸

متن آیه :

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نُهُوا عَنِ النَّجْوَىٰ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَيَتَنَاجَوْنَ بِاللَّيْلِ وَالنَّجْوَانِ وَمَعْصِيَتِ

الرَّسُولِ وَإِذَا جَاؤُوكَ حَيَّوْكَ يَمَّا لَمْ يُحَيِّكَ بِهِ اللَّهُ وَيَقُولُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللَّهُ يَمَا نَقُولُ حَسْبِهِمْ جَهَنَّمُ يَصَلُّونَهَا فَيَنْسَ الْمَصِيرَ

ترجمه :

آیا ندیده‌ای کسانی را که از نجوا نهی شده‌اند ، ولی آنان به سویی چیزی برمی‌گردند که از آن نهی گشته‌اند ، و برای انجام گناه و دشمنانگی و نافرمانی از پیغمبر ، با همدیگر به نجوا می‌پردازند ، و هنگامی که به پیش تو می‌آیند بگونه‌ای تو را سلام می‌گویند که خدا تو را بدانگونه سلام نگفته است . در دل به خود می‌گویند : (اگر اعمال ما بد است و خدا می‌داند) پس چرا ما را به خاطر گفته‌هایمان کیفر نمی‌دهد ؟ ! دوزخ بسنده ایشان است (و نیازی به مجازات دیگر نیست) . داخل آن خواهند شد و با آتش آن خواهند سوخت ، و چه بد سرانجامی و چه بد جایگاهی است !

توضیحات :

« الَّذِينَ نُهُوا . . . » : گروهی از یهودیان و منافقان بودند . « حَيَّوْكَ » : تو را درود می‌گویند . بر تو سلام می‌کنند . « يَمَا لَمْ يُحَيِّكَ بِهِ اللَّهُ » : با واژه‌هایی به تو سلام می‌کنند که خداوند تو را بدان سلام نگفته است . یهودیان بجای (اَلْسَلَامُ عَلَيْكَ) می‌گفتند (اَلْسَامُ عَلَيْكَ) : مرگ بر تو ! ملامت و خستگی بهره‌ات ! « يَقُولُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ » : در دل به خود می‌گفتند . استهزاءکنان به همدیگر می‌گفتند . « يَصَلُّونَهَا » : (نگا : ابراهیم / ۲۹ ، ص / ۵۶) .

سوره مجادله آیه ۹

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَنَاجَيْتُمْ فَلَا تَتَّخِذُوا بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ وَتَنَاجَوْا بِالْبُرِّ وَالْتَّقْوَىٰ وَأَتَقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

ترجمه :

ای مؤمنان ! هنگامی که به نجوا پرداختید ، برای انجام گناه و دشمنانگی و نافرمانی از پیغمبر به نجوا نپردازید ، و بلکه درباره نیکی و پرهیزگاری نجوا کنید ، و از خدائی بترسید که در پیشگاه او گردآورده می‌شوید .

توضیحات :

« البُرِّ » : خوبی و نیکی . هرچه در آن خیر و صلاح باشد . « التَّقْوَىٰ » : مراد ترك معصیت است .

سوره مجادله آیه ۱۰

متن آیه :

إِنَّمَا إِلَهُ الْبَنِي إِسْرَائِيلَ وَاللَّهُ وَاعْلَىٰ لَهُ الْكُوفُورُ وَاللَّهُ يَخْتَارُ مَا يَشَاءُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

نجوا تنها از ناحیه اهریمن است و می‌خواهد مؤمنان را غمگین و اندوهناک سازد ! اما هیچ زبانی نمی‌تواند بدیشان برساند مگر این که اجازه خدا در میان باشد . پس مؤمنان باید به خدا توکل کنند و بس .

توضیحات :

« لِيَحْزَنَ » : تا غمگین سازد . باب اول است و متعدی . « لَيْسَ بِضَارِّهِمْ » : شیطان نمی‌تواند

بدیشان زیان و ضرری برساند .

سوره مجادله آیه ۱۱

متن آیه :
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا يَفْسَحِ اللَّهُ لَكُمْ وَإِذَا قِيلَ انشُرُوا فَانشُرُوا يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

ترجمه :

ای مؤمنان ! هنگامی که به شما گفته شد : در مجالس جای باز کنید ، جای باز کنید تا خدا در کار شما گشایش دهد ، و هنگامی که به شما گفته شد : برخیزید ! برخیزید . اگر چنین کنید خداوند به کسانی از شما که ایمان آورده‌اند و بهره از علم دارند ، درجات بزرگی می‌بخشد .

توضیحات :

« يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ ، وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ » : عطف (الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ) بر (الَّذِينَ آمَنُوا) از قبیل عطف خاص بر عام است . « تَفَسَّحُوا » : جای باز کنید . جمع و جور بنشینید و برای دیگران جا باز کنید . « انشُرُوا » : برخیزید . بلند شوید . مراد برخاستن از مجالس است تا جا برای دیگران پیدا شود .

سوره مجادله آیه ۱۲

متن آیه :
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَاجَيْتُمُ الرَّسُولَ فَقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَةٌ ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ وَأَطْهَرُ فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

ای مؤمنان ! هرگاه خواستید با پیغمبر نجوا و رازگوئی کنید ، پیش از نجوای خود ، صدقه‌ای بدهید . این کار برای شما بهتر و پاکیزه‌تر (برای زدودن حب مال از دلها) است . اگر هم چیزی را نیافتید (که با آن صدقه را انجام دهید) خداوند آمرزگار و مهربان است .

توضیحات :

« بَيْنَ يَدَيْ . . . » : قبل از . پیشاپیش . « صَدَقَةٌ » : احسانی . بخششی . علت دادن صدقه پیش از گفتگوی نهانی با پیغمبر این بود که بسیاری از اعراب برای کسب افتخار همدمی ، و تظاهر به تقرب بدان حضرت ، بدون نیاز تقاضای نجوا و رازگوئی می‌کردند . به وسیله چنین صدقه‌ای ، این کار تقلیل پذیرفت و پروردگار مهربان ، آن را از میان برداشت (نگا : المصحف المیسر ، روح المعانی) . پرداخت چنین صدقه‌ای چه بسا آزمون موقتی برای گروه ویژه‌ای در آن مقطع تاریخی بوده است .

سوره مجادله آیه ۱۳

متن آیه :
أَلَسِفَقْتُمْ أَنْ تَقْدَمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَاتٍ فَإِذْ لَمْ تَفْعَلُوا وَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

ترجمه :

آیا می‌ترسید که پیشاپیش نجوای خود صدقه‌هایی را بدهید (و مخارجی برای خود تولید کنید ؟ !) . حال که چنین کاری را نکرده‌اید و خداوند هم شما را بخشیده است (و این رنج را از دوش

شما برداشته است و اجازه داده است بدون دادن صدقه با پیغمبر به نجوا پردازید (پس نماز را چنانکه باید بخوانید و زکات مال بدر کنید و از خدا و پیغمبرش فرمانبرداری نمائید . ایزد آگاه از همه کارهائی است که می‌کنید .

توضیحات :
« أَشْفَقْتُمْ » : ترسیدید .

سوره مجادلة آیه ۱۴

متن آیه :
أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مَا هُمْ مِنْكُمْ وَلَا مِنْهُمْ وَيَحْلِفُونَ عَلَى الْكَذِبِ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

ترجمه :
آیا آگاهی از کسانی که گروهی را به دوستی می‌گیرند که خدا بر آنان خشمگین است . اینان (منافقانی بیش نبوده و) نه از شمایند و نه از آنانند . چنین کسانی بگونه آگاهانه سوگند دروغ یاد می‌کنند !

توضیحات :
« تَوَلَّوْا » : به دوستی گرفتند . مراد منافقان است (نگا : حشر / ۱۱) . « هُمْ » : ایشان که منافقاند (نگا : نساء / ۱۴۳) . « وَ هُمْ يَعْلَمُونَ » : در حالی که می‌دانند که دروغ می‌گویند .

سوره مجادلة آیه ۱۵

متن آیه :
أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :
خداوند عذاب سختی را برای ایشان آماده کرده و تهیه دیده است . آنان چه کار بدی می‌کنند !

توضیحات :
« أَعَدَّ » : آماده کرده است . تهیه دیده است . « مَا » : چیزهائی که . مراد نفاق و دروغ است .

سوره مجادلة آیه ۱۶

متن آیه :
اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَلَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ

ترجمه :
آنان سوگندهایشان را سپری (برای حفظ جان و مال خود) ساخته‌اند و بدین وسیله مردمان را از راه یزدان بازداشته‌اند ، و لذا عذاب خوارکننده‌ای دارند .

توضیحات :
« جُنَّةً » : سپر .

سوره مجادلة آیه ۱۷

متن آیه :

لَنْ تُعْجِبَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِّنَ اللَّهِ شَيْئاً أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

ترجمه :

اموالشان و اولادشان ، به هیچ وجه ایشان را از دست خدا مصون و محفوظ نمی‌دارد . اینان دوزخیانند و در دوزخ جاودانه می‌مانند .

توضیحات :

« لَنْ تُعْجِبَ ... » : (نگا : آل‌عمران / ۱۰ و ۱۱۶) .

سوره مجادله آیه ۱۸

متن آیه :

يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعاً فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكُمْ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلَىٰ شَيْءٍ أَلَّا إِنَّهُمْ هُمُ
الْكَاذِبُونَ

ترجمه :

روزي خداوند همه آنان را زنده مي‌گرداند . آن روز براي خدا (به دروغ) سوگند مي‌خورند همان گونه که (امروز به دروغ) براي شما سوگند مي‌خورند ، و گمان مي‌برند که ایشان داراي چيزي (از هوش و زرنگي) هستند ! (و با اين سوگندهاي دروغ ، خويشتن را مي‌رهانند و به جائي مي‌رسانند) . هان ! ایشان دروغگوينند (و گرفتار خشم و عذاب يزدانند) .

توضیحات :

« يَحْلِفُونَ لَهُ » : براي خدا سوگند ياد مي‌کنند که منافق نبوده‌اند (نگا : انعام / ۲۳ ، نحل / ۲۸) .

سوره مجادله آیه ۱۹

متن آیه :

اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَأَنسَاهُمْ ذِكْرَ اللَّهِ أُولَئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ أَلَّا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ
الْخَاسِرُونَ

ترجمه :

اهريمن بر آنان چيره گشته است (و با وسوسه‌هاي خود ایشان را از راستاي راه بدر کرده است) و ياد خدا را از خاطرشان برده است . اينان حزب اهريمن هستند . هان ! قطعاً حزب اهريمن زيانکار و زيانبارند .

توضیحات :

« اسْتَحْوَذَ » : چيره گشته است . مسلط شده و غلبه يافته است . « حِزْبٌ » : (نگا : مائده / ۵۶ ، مؤمنون / ۵۳ ، روم / ۳۲) .

سوره مجادله آیه ۲۰

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ فِي الْأَذَلِّينَ

ترجمه :

مسلماناً کسانی که با خدا و پيغمبرش دشمني مي‌کنند ، از زمره پست‌ترين و خوارترين (مردمان

(خواهند بود .

توضیحات :

« يُحَادُّونَ » : (نگا : مجادله / ۵) . « الْأَذَلِّينَ » : ذلیل ترین و خوارترین و رسواترین انسانها .

سوره مجادله آیه ۲۱

متن آیه :

كَتَبَ اللَّهُ لَأَعْلَبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ

ترجمه :

خداوند چنین مقدر کرده است که من و پیغمبرانم قطعاً پیروز می گردیم . بی گمان خداوند نیرومند چیره است .

توضیحات :

« كَتَبَ » : مقدر کرده است . قضا و قدرش در لوح محفوظ چنین افتاده است (نگا : رعد / ۳۹) .

سوره مجادله آیه ۲۲

متن آیه :

لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

ترجمه :

مردمانی را نخواهی یافت که به خدا و روز قیامت ایمان داشته باشند ، ولی کسانی را به دوستی بگیرند که با خدا و پیغمبرش دشمنی ورزیده باشند ، هرچند که آنان پدران ، یا پسران ، یا برادران ، و یا قوم و قبیله ایشان باشند . چرا که مؤمنان ، خدا بر دل‌هایشان رقم ایمان زده است ، و با نفخه ربانی خود یاریشان داده است و تقویتشان کرده است ، و ایشان را به باغ‌های بهشتی داخل می گرداند که از زیر (کاخها و درختان) آنها رودبارها روان است ، و جاودانه در آنجا می ماند . خدا از آنان خوشنود ، و ایشان هم از خدا خوشنودند . اینان حزب یزدانند . هان ! حزب یزدان ، قطعاً پیروز و رستگار است .

توضیحات :

« كَتَبَ » : نگاشته است و رقم زده است . مراد مستقر کردن و جایگزین نمودن است . « أَيْدَ » : یاری داد . تقویت کرد (نگا : بقره / ۸۷ و ۲۵۳ ، مائده / ۱۱۰ ، انفال / ۲۶ و ۶۳) . « رُوحٌ » : نفخه . نیروی معنوی الهی ، از قبیل : آرامش درون ، نور بصیرت (نگا : فتح / ۴) .

سوره حشر آیه ۱

متن آیه :

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

ترجمه :

به تسبیح و تقدیس خدا مشغولند تمام چیزهایی که در آسمانها و در زمین هستند ، و خدا چیره کار بجا است .

توضیحات :

« سَبَّحَ لِلَّهِ مَا ... » : (نگا : حدید / ۱) .

سوره حشر آیه ۲

متن آیه :

هُوَ الَّذِي أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ دِيَارِهِمْ لِأَوَّلِ الْحَشْرِ مَا ظَنَنْتُمْ أَنْ يَخْرِجُوا وَظَنُوا أَنَّهُمْ مَانِعَتُهُمْ حُصُونُهُمْ مِنَ اللَّهِ فَأَتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ يُخْرِبُونَ بُيُوتَهُمْ بِأَيْدِيهِمْ وَأَيْدِي الْمُؤْمِنِينَ فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ

ترجمه :

او کسی است که کافران اهل کتاب را در نخستین گردهمایی (و لشکرکشی مسلمانان و برخورد با ایشان در پیرامون مدینه) از سرزمینشان بیرون راند (و به خیر کوچاند) . شما گمان نمی بردید که آنان بیرون روند ، و ایشان هم گمان می بردند که دژهایشان آنان را از عذاب خدا بدور می دارد . اما خدا از جانبی به سراغشان رفت که فکرش را نمی کردند (از آن جانب بر آنان بتازند) . به دلپایشان هراس انداخت ، بگونه ای که با دستهای خود و با دستهای مؤمنان خانه های خویش را ویران می کردند ! ای خردمندان ! درس عبرت بگیرید .

توضیحات :

« أَهْلِ الْكِتَابِ » : مراد یهودیان بنی نضیر است که در دو میلی مدینه زندگی می کردند . به هنگام هجرت پیغمبر به مدینه ، با آن حضرت پیمان بستند که بی طرف بمانند و به نفع و یا به زیان مسلمانان کار نکنند . بعد از شکست مسلمانان در جنگ احد ، بنای بدرفتاری نهادند و حتی در صدد قتل پیغمبر برآمدند و با قریشیان علیه مسلمانان پیمان بستند . به دستور پیغمبر رئیس ایشان کعب پسر اشرف به قتل رسید ، و بنی نضیر از پیرامون مدینه بیرون رانده شدند و آنان به خیر رفتند . « حَشْر » : گردهمایی مردم و لشکرکشی ایشان بر سر قومی . گردآوردن مردمانی و بیرون کردن آنان از جایی . « لِأَوَّلِ الْحَشْرِ » : هنگام نخستین گردهمایی ، و جمع آوری کسانی و بیرون راندن آنان ، واژه (ل) به معنی (عِنْدَ) یعنی (هنگام) است (نگا : اسراء / ۷۸) . اضافه (اول) به (الْحَشْرِ) اضافه صفت به موصوف است . حشر اول ، اخراج بنی نضیر از اطراف مدینه به خیر است . حشر ثانی ، اخراج بنی نضیر و همه یهودیان دیگر است از جزیره العرب به شام در زمان امیرالمؤمنین عمر .

سوره حشر آیه ۳

متن آیه :

وَلَوْ أَنَّ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ الْجَلَاءَ لَعَذَّبَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابُ النَّارِ

ترجمه :

اگر خداوند ترك ديار را بر آنان مقرر نمی کرد ، در دنیا ایشان را به عذاب (سخت تر از اخراج) گرفتار می نمود . (بدا به حالشان ! گذشته از این خفت اخراج دنیوی) آنان در آخرت عذاب آتش دوزخ دارند .

توضیحات :

« الْجَلَاءَ » : کوچ از شهر و دیار . ترك خانه و کاشانه .

سوره حشر آیه ۴

متن آیه :
ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَنْ يُشَاقِ اللَّهَ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

ترجمه :

این (کیفر دنیوی و اخروی) بدان خاطر است که آنان با خدا و پیغمبرش دشمنی ورزیده اند ، و هر کس با خدا دشمنی ورزد (خدا او را به اشد مجازات می‌رساند) چرا که خدا سخت عذاب می‌دهد .

توضیحات :

« مَنْ يُشَاقِ اللَّهَ . . . » : هر کس با خدا دشمنی ورزد . جزای (مَنْ) محذوف است ، و یا این که جمله (فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ) جزای آن است و عائد آن محذوف است .

سوره حشر آیه ۵

متن آیه :
مَا قَطَعْتُمْ مِنْ لِينَةٍ أَوْ تَرَكْتُمُوهَا قَائِمَةً عَلَىٰ أُصُولِهَا فَبِإِذْنِ اللَّهِ وَلِيُخْزِيَ الْفَاسِقِينَ

ترجمه :

هر درخت خرمائی را که بریدید ، یا بر پایه‌ها و ریشه‌های خود برجای گذاشتید ، به فرمان خدا و اجازه او بوده است (و گناهی متوجه شما مسلمانان نمی‌باشد . خدا این کار را کرده است) تا بیرون‌روندگان (از دستورات الهی و منحرفان از شرائع آسمانی) را خوار و رسوا گرداند .

توضیحات :

« لِينَةٍ » : درخت خرما . نوع خوب و ممتاز درخت خرما . « أُصُولٌ » : جمع أصل ، پایه . ریشه . « لِيُخْزِيَ الْفَاسِقِينَ » : متعلق به محذوفی مثل (أِذْنِ) است . اِذْنِ فِي قَطْعِ الْأَشْجَارِ لِيُخْزِيَ .

سوره حشر آیه ۶

متن آیه :
وَمَا أَقَاءَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلَكِنَّ اللَّهَ يُسَلِّطُ رَسُولَهُ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ترجمه :

چیزهائی را که خدا از دارائی ایشان (یعنی بنی‌نضیر) به پیغمبر خود ارمغان داشته است شما اسبانی و شترانی را برای آن به تاخت درنیاورده‌اید (و با جنگ تصرف ننموده‌اید) و بلکه خداوند پیغمبران خود را بر هر کس که بخواهد چیره می‌گرداند ، و خدا بر هر کاری توانا است .

توضیحات :

« مَا » : چیزهائی که . مبتدا است و جمله (فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ) خبر آن است . « أَقَاءَ » : عطاء کرد . عائد کرد . ارمغان داشت (نکا : احزاب / ۵۰) . (فَيء) از این ماده است و به معنی غنیمتی است که بدون جنگ بدست آید . برخلاف (غَنِيمَت) که با جنگ بدست می‌آید . « مَا أَوْجَفْتُمْ » : نتاخته‌اید . ندوانده‌اید . به شتاب و جولان درنیاورده‌اید . « خَيْلٌ » : اسبان . « رِكَابٍ » : شتران . خیل و رکاب ، اسم جمع بوده و از لفظ خود دارای مفرد نمی‌باشند .

سوره حشر آیه ۷

متن آیه :
مَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَإِنَّ
السَّبِيلَ كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا
اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

ترجمه :

چیزهائی را که خداوند از اهالی این آبادیها به پیغمبرش ارمغان داشته است ، متعلق به خدا و پیغمبر و خویشاوندان (پیغمبر) و یتیمان و مستمندان و مسافران در راه مانده می باشد . این بدان خاطر است که اموال تنها در میان اشخاص ثروتمند شما دست بدست نگردد (و نیازمندان از آن محروم نشوند) . چیزهائی را که پیغمبر برای شما (از احکام الهی) آورده است اجراء کنید ، و از چیزهائی که شما را از آن بازداشته است ، دست بکشید . از خدا بترسید که خدا عقوبت سختی دارد .

توضیحات :

« أَهْلِ الْقُرَى » : اهالی آبادیها . « فَلِلَّهِ وَ لِلرَّسُولِ . . . » : (نگا : انفال / ۴۱) . « دُولَةً » : چیزی را که مردمان میان خود دست بدست می گردانند . با واژه (تداول) هم ریشه و تقریباً هم معنی است .

سوره حشر آیه ۸

متن آیه :
لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ
وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ

ترجمه :

همچنین غنائم از آن فقرای مهاجرینی است که از خانه و کاشانه و اموال خود بیرون رانده شده اند . آن کسانی که فضل خدا و خوشنودی او را می خواهند ، و خدا و پیغمبرش را یاری می دهند . اینان راستانند .

توضیحات :

« يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا » : (نگا : مائده / ۲ ، فتح / ۲۹) . « الصَّادِقُونَ » : راستان . مؤمنانی که واقعاً ایمان دارند و راست و درست هستند .

سوره حشر آیه ۹

متن آیه :
وَالَّذِينَ تَبَوَّؤُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا
أُوتُوا وَيُؤْتُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقِ شَحْنًا نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

ترجمه :

آنانی که پیش از آمدن مهاجران خانه و کاشانه (آئین اسلام) را آماده کردند و ایمان را (در دل خود استوار داشتند) کسانی را دوست می دارند که به پیش ایشان مهاجرت کرده اند ، و در درون احساس و رغبت نیازی نمی کنند به چیزهائی که به مهاجران داده شده است ، و ایشان را بر خود ترجیح می دهند ، هرچند که خود سخت نیازمند باشند . کسانی که از بخل نفس خود ،

نگاهداری و مصون و محفوظ گردند ، ایشان قطعاً رستگارانند .

توضیحات :

« الَّذِينَ » : مراد انصار است . مبتدا ، و خبر آن (يُجِئُونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ) است . « تَبَوَّءُوا » : منزل و مأوی را آماده کرده‌اند . یعنی مدینه را برای آئین اسلام آماده کرده‌اند . یا این که منازل و خانه‌هایی تدارک دیده‌اند . « حَاجَةً » : نیاز . در اینجا به معنی میل و رغبت است . « خِصَاصَةً » : احتیاج شدید . نیاز زیاد . « شَحَّ » : بخل (نگا : نساء / ۱۲۸) . برخی گویند : شَحَّ یکی از ویژگی‌های نفس انسان است و او را به دلبستگی زیاد به مال ، و حرص و آز بر آن وامی‌دارد . بخل دست بازداشتن از بخشش و خرج مال است و اثری از آثار شَحَّ است (نگا : المصحف المیسر) .

سوره حشر آیه ۱۰

متن آیه :

وَالَّذِينَ جَاءُوا مِن بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

کسانی که پس از مهاجرین و انصار به دنیا می‌آیند ، می‌گویند : پروردگارا ! ما را و برادران ما را که در ایمان آوردن بر ما پیشی گرفته‌اند بیامرز . و کینه‌ای نسبت به مؤمنان در دل‌هایمان جای مده ، پروردگارا ! تو دارای رأفت و رحمت فراوانی هستی .

توضیحات :

« الَّذِينَ جَاءُوا . . . » : مراد تابعین و همه مؤمنانی است که تا دامنه قیامت به دنیا می‌آیند و آئین اسلام را می‌پذیرند . « غِلًّا » : کینه . کینه‌توزی و دشمنانگی .

سوره حشر آیه ۱۱

متن آیه :

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا يَقُولُونَ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِن أَهْلِ الْكِتَابِ لَئِن أُخْرِجْتُمْ لَنَخْرُجَنَّ مَعَكُمْ وَلَا نَطِيعَ فِيكُمْ أَحَدًا أَبَدًا وَإِن قُوتِلْتُمْ لَنَنصُرَنَّكُمْ وَاللَّهُ بَشِيرٌ أَدِيمٌ

ترجمه :

آیا منافقانی را ندیده‌ای که پیوسته به برادران کافر اهل کتاب خود می‌گویند : هرگاه شما را بیرون کنند ، ما هم با شما بیرون خواهیم آمد ، و هرگز به زیان شما از سخن کسی فرمانبرداری نخواهیم کرد ، و اگر با شما جنگ و پیکار شود ، قطعاً به کمکتان شتافته و یاریتان خواهیم داد . خدا گواهی می‌دهد که آنان دروغ می‌گویند (و به عهد خود وفا نمی‌کنند) .

توضیحات :

« أَلَمْ تَرَ . . . » : برای تعجب است . « أَهْلِ الْكِتَابِ » : مراد بنی‌نضیر و چه بسا یهودیان بنی‌قریظه هم باشد . « لَا نَطِيعَ فِيكُمْ » : مراد اطاعت از فرمان جنگ درباره یهودیان است . « أَحَدًا » : مراد پیغمبر و یکایک مسلمانان است . « قُوتِلْتُمْ » : با شما قتال گردید . با شما جنگ و پیکار درگرفت .

سوره حشر آیه ۱۲

متن آیه :

لَئِن أُخْرِجُوا لَا يَخْرُجُونَ مَعَهُمْ وَلَئِن قُوتِلُوا لَا يَنْصُرُونَهُمْ وَلَئِن نَّصَرُوهُمْ لَيُوَلِّنَنَّ الْأَدْبَارَ ثُمَّ لَا يُنصَرُونَ

ترجمه :

هرگاه اخراج شوند با آنان بیرون نمی‌روند ، و اگر با ایشان جنگ و پیکار شود ، به کمکشان نمی‌شتابند و یاریشان نمی‌دهند ، و اگر هم (فرضاً) به کمک و یاریشان روند ، پشت می‌کنند و می‌گریزند ، و دیگر کمک و یاری نخواهند شد (و خدا ایشان را هلاک می‌گرداند) .

توضیحات :

« لَئِنْ نَصَرُوهُمْ . . . » : اگر هم فرضاً کمک کنند و یاری دهند . « ثُمَّ لَا يُنصِرُونَ » : دیگر ، منافقان روی یاری و پیروزی نخواهند دید و خدا آنان را نابود می‌گرداند (نگا : المختصر) . از آن به بعد چنین یهودیانی یاری و کمک نخواهند شد (نگا : صفوه التفاسیر) .

سوره حشر آیه ۱۳

متن آیه :

لَأَنْتُمْ أَشَدُّ رَهَبَةً فِي صُدُورِهِمْ مِنَ اللَّهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ

ترجمه :

هراس شما در سینه‌های ایشان ، بیش از هراس آنان از خدا است ! این بدان خاطر است که ایشان مردمان نفهم و نادانی هستند (و عظمت خدای را درک نمی‌کنند) .

توضیحات :

« رَهَبَةً » : خوف و هراس . ترس و بیم . تمیز است . « بِأَنَّهُمْ » : به علت آنکه ایشان . بدان خاطر که آنان .

سوره حشر آیه ۱۴

متن آیه :

لَا يُقَاتِلُونَكُمْ جَمِيعًا إِلَّا فِي قُرَى مُحَصَّنَةٍ أَوْ مِنْ وَرَاءِ جُدُرٍ بَأْسُهُمْ بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ تَحْسَبُهُمْ جَمِيعًا وَقَلُوبُهُمْ شَتَّى ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ

ترجمه :

یهودیان هرگز با شما به صورت دسته‌جمعی جز در پس دژهای محکم و یا از پشت دیوارها نمی‌جنگند . عداوت و دشمنی در میان خودشان شدت دارد . تو ایشان را متحد می‌بینی ، ولی پراکنده دل بوده و هماهنگ نمی‌باشند . این بدان خاطر است که مردمان بیشعور و ناآگاهی هستند .

توضیحات :

« قُرَى مُحَصَّنَةٍ » : آبادیهای محکم . مراد دژهای استوار است . « جُدُرٍ » : جمع جدار ، دیوارها . سورها . « بَأْسُهُمْ بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ » : جنگ و عداوت در میان خودشان سخت است و متحد و متفق نیستند . در جنگ با یکدیگر توانا و نیرومندند ، ولی در مقابل مؤمنان راستین ترسو و ضعیف می‌باشند .

سوره حشر آیه ۱۵

متن آیه :

كَمَثَلِ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَرِيبًا ذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

ترجمه :

سرگذشت اینان به سرگذشت کسانی می‌ماند که چندی پیش از اینان (در جنگ بدر) طعم تلخ کار بد خود را چشیدند ، و (گذشته از این ، در آخرت نیز) عذاب دردناکی دارند .

توضیحات :

« الَّذِينَ . . . » : مراد مشرکان قریش است که در غزوه بدر شکست خوردند (نگا : انفال / ۱۲ - ۲۴) . برخی آنان را یهودیان بنی‌قریظه می‌دانند . « وَ بَالٍ » : نتیجه بد کار (نگا : مائده / ۹۵) .

سوره حشر آیه ۱۶

متن آیه :

كَمْثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِّنْكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

(داستان منافقان با یهودیان) همچون داستان اهریمن است که به انسان می‌گوید : کافر شو (تا مشکلات تو حل شود) . اما هنگامی که (بر اثر وسوسه‌های اهریمن) کافر می‌گردد ، اهریمن می‌گوید : من از تو بیزار و گریزانم ! چرا که من از خدا ، یعنی پروردگار جهانیان می‌ترسم .

توضیحات :

« قَالَ لِلْإِنْسَانِ » : به انسان ، هر نوع انسانی ، آمرانه دستور می‌دهد . البته دستور شیطان ، وسوسه‌های او است و بس (نگا : ابراهیم / ۲۲ ، حجر / ۴۲) . « بَرِيءٌ » : بیزار . گریزان (نگا : انفال / ۴۸) .

سوره حشر آیه ۱۷

متن آیه :

فَكَانَ عَاقِبَتُهُمَا أَنَّهُمَا فِي النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ

ترجمه :

سرانجام کار (اهریمن و کسی که او گمراهش کرده است) بدانجا می‌انجامد که هر دو تا در آتش دوزخ جاودانه می‌مانند ، و این سزای ستمگران است .

توضیحات :

« عَاقِبَتُهُمَا » : خبر مقدم (کان) و جمله (أَنَّهُمَا خَالِدِينَ فِيهَا) محلاً مرفوع اسم کان است .

سوره حشر آیه ۱۸

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

ترجمه :

ای مؤمنان ! از خدا بترسید و هر کسی باید بنگرد که چه چیزی را برای فردا (ی قیامت خود) پیشاپیش فرستاده است . از خدا بترسید ، خدا آگاه از هر آن چیزی است که می‌کنید .

توضیحات :

« نَفْسٌ » : هرکسی . هر شخصی . « غَدٍ » : فردا . مراد فردای قیامت است . « مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ » : واژه (مَّا) می‌تواند موصوله یا استفهامیه باشد .

سوره حشر آیه ۱۹

متن آیه :

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ أُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

ترجمه :

و همسان کسانی نباشید که خدا را از یاد بردند ، و خدا هم خودشان را از یاد خودشان برد ! آنان بیرون روندگان (از حدود شرائع الهی) و خارج شوندگان (از دایره ایمان) هستند .

توضیحات :

« نَسُوا اللَّهَ » : خدا را فراموش کردند و طاعت و عبادت را از یاد بردند . « فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ » : در نتیجه خدا هم ایشان را از یاد خودشان برد . یعنی خدا فراموشی ، منتهی به خود فراموشی می‌گردد . چرا که افراد بی‌دین ، در خوشیها به ناز نعمت و قدرت مبتلا می‌شوند و متکبر می‌گردند ، و در ناخوشیها ، به سردرگمی و ناسپاسی دچار می‌آیند ، و در هر دو صورت ، هدف آفرینش خود ، یا به عبارت دیگر هویت و انسانیت خویش را فراموش می‌کنند ، و همه تلاششان خور و خواب و لذت و شهوت می‌گردد ، و مبدأ و معاد و عبودیت و الوهیت ، در نظرشان واژه‌های نامفهومی می‌شوند ، و از این خواب سنگین غفلت تا نمیرند بیدار نمی‌شوند .

سوره حشر آیه ۲۰

متن آیه :

لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ

ترجمه :

بهشتیان و دوزخیان یکسان و برابر نیستند . بهشتیان (به همه آرزوهای خود رسیده‌اند و) رستگار و پیروزند .

توضیحات :

« هُمُ الْفَائِزُونَ » : (نگا : توبه / ۲۰ ، مؤمنون / ۱۱۱ ، نور / ۵۲)

سوره حشر آیه ۲۱

متن آیه :

لَوْ أَنْزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ لِنَضْرِبَهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

ترجمه :

اگر ما این قرآن را برای کوهی فرو می‌فرستادیم ، کوه را از ترس خدا ، کرنش‌کنان و شکافته می‌دیدي ! ما این مثالها را برای مردمان بیان می‌داریم ، شاید که ایشان بیندیشند (و با دید بینا و بینش آگاه به آیات قرآنی بنگرند و دل سنگین خود را با برق قرآن منفجر و آن را به تکان و لرزه آورند) .

توضیحات :

« لَوْ أَنْزَلْنَا . . . » : این آیه اشاره دارد به این حقیقت که نفوذ قرآن به قدری عمیق است که اگر بر کوهها نازل می‌شد آنها را با همه صلابت و استحکامی که دارند تکان می‌داد و متلاشی می‌کرد ، اما عجب از انسانهای سنگدلی است که آیات آن را می‌شنوند و تکان نمی‌خورند و کمترین

تغییری نمی‌کنند (نگا : بقره / ۷۴) . « مُتَّصِدِعًا » : شکافته . « تِلْكَ الْأَمْثَالُ » : (نگا : بقره / ۲۶۱ و ۲۶۴ و ۲۶۵ ، رعد / ۱۷ ، حج / ۷۳) .

سوره حشر آیه ۲۲

مَتْنِ آيَةٍ :
هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ

ترجمه :

خدا کسی است که جز او پروردگار و معبودی نیست . آگاه از جهان نهای و آشکار است (و ناپیدا و پیدا در برابر دانشش یکسان است) . او دارای مرحمت عامه (در این جهان ، در حق همگان) ، و دارای مرحمت خاصه (در آن جهان ، نسبت به مؤمنان) است .

توضیحات :

« عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ » : آگاه از دنیای پنهان از دیدگان و خرد انسان ، و مطلع از جهان عیان برای بینش و دانش مردمان است . « الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ » : (نگا : فاتحه / ۱) .

سوره حشر آیه ۲۳

مَتْنِ آيَةٍ :
هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيَّمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ

ترجمه :

خدا کسی است که جز او پروردگار و معبودی نیست . او فرمانروا ، منزه ، بی‌عیب و نقص ، امان‌دهنده و امنیت‌بخشنده ، محافظ و مراقب ، قدرتمند چیره ، بزرگوار و شکوهمند ، و والامقام و فرازمند است . خداوند دور و فرا از چیزهایی است که انباز او می‌کنند .

توضیحات :

« الْمَلِكُ » : فرمانفرما . فرمانروا (نگا : طه / ۱۱۴ ، مؤمنون / ۱۱۶) . « الْقُدُّوسُ » : پاک و منزّه . « السَّلَامُ » : بی‌عیب و نقص . « الْمُؤْمِنُ » : امنیت‌بخشنده . امان‌دهنده . « الْمُهَيَّمِنُ » : محافظ و مراقب . « الْجَبَّارُ » : شکوهمند . دارای جبروت . « الْمُتَكَبِّرُ » : والامقام . فرازمند .

سوره حشر آیه ۲۴

مَتْنِ آيَةٍ :
هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

ترجمه :

او خداوندی است که طراح هستی و آفریدگار آن از نیستی و صورتگر جهان است . دارای نامهای نیک و زیبا است . چیزهایی که در آسمانها و زمین هستند ، تسبیح و تقدیس او می‌گویند ، و او چیره کار بجا است .

توضیحات :

« الْخَالِقُ » : اندازه‌گیرنده اشیاء در کمیت و کیفیت لازم ، طراح هستی (نگا : مؤمنون / ۱۴) . « الْبَارِئُ » : آفریدگار جهان از نیستی . « الْمُصَوِّرُ » : صورتگر . شکل‌دهنده جهان بدینگونه که

هست .

سوره ممتحنة آیه ۱

متن آیه :
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ إِلَيْهِم بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَإِيَّاكُمْ أَنْ تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ رَبِّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ خَرَجْتُمْ جِهَادًا فِي سَبِيلِي وَابْتِغَاءَ مَرْضَاتِي تُسِرُّونَ إِلَيْهِم بِالْمَوَدَّةِ وَأَنَا أَعْلَمُ بِمَا أَخْفَيْتُمْ وَمَا أَعْلَنْتُمْ وَمَنْ يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَبِيلَ السَّبِيلِ

ترجمه :

ای مؤمنان ! دشمنان من و دشمنان خویش را به دوستی نگیرید . شما نسبت بدیشان محبت می‌کنید و مودت می‌ورزید ، در حالی که آنان به حق و حقیقتی ایمان ندارند که برای شما آمده است . پیغمبر و شما را به خاطر ایمان آوردن به خدا که پروردگارتان است (از شهر و دیارتان) بیرون می‌رانند . اگر شما برای جهاد در راه من و طلب خوشنودیم (هجرت کرده‌اید و از زادگاه خویشتان) بیرون آمده‌اید (با ایشان پیوند دوستی برقرار نسازید) . در نهان با آنان دوستی می‌کنید ، در حالی که من نسبت به هرچه پنهان می‌دارید یا آشکار می‌سازید (از همگان) مطلع‌تر و آگاه‌تر هستم . هر کس از شما چنین کاری را بکند ، از راستای راه منحرف گشته است .

توضیحات :

« لَا تَتَّخِذُوا ... » : (نگا : آل‌عمران / ۲۸ و ۱۱۸ ، مائده / ۵۷) . « وَ قَدْ كَفَرُوا ... » : حرف واو حالیه است . « عَدُوٌّ » : این واژه برای مفرد و جمع بکار می‌رود (نگا : طه / ۱۱۷ ، کهف / ۵۰) . « أَنْ تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ » : بدان سبب که به خدا ایمان دارید . مفعول‌له است . « إِنْ كُنْتُمْ ... » : جواب شرط محذوف است و (لَا تَتَّخِذُوا) پیشین بر آن دلالت دارد . « جِهَادًا » : مفعول‌له است . « وَأَنَا أَعْلَمُ » : حرف واو حالیه است . « سَوَاءَ السَّبِيلِ » : (نگا : بقره / ۱۰۸ ، مائده / ۱۲ و ۶۰ و ۷۷)

سوره ممتحنة آیه ۲

متن آیه :
إِنْ يَتَّقُواكُمْ يَكُونُوا لَكُمْ أَعْدَاءً وَيَسْطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ وَأَلْسِنَتَهُم بِالسُّوءِ وَوَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ

ترجمه :

اگر بر شما دست یابند ، دشمنان شما می‌گردند ، و دست تعدی به سویتان دراز می‌کنند ، و زبان را در حق شما به بدی می‌گشایند ، و آرزو می‌کنند که کاش می‌شد کافر شوید !

توضیحات :

« إِنْ يَتَّقُواكُمْ » : اگر بر شما دست یابند . اگر بر شما ظفر یابند و چیره شوند (نگا : انفال / ۵۷) . « وَيَسْطُوا » : می‌گشایند . مراد گشودن دست تعدی و ستمگری ، و دراز کردن نیش زبان برای زورگویی و بدگویی است .

سوره ممتحنة آیه ۳

متن آیه :
لَنْ تَنْفَعَكُمْ أَرْحَامُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

ترجمه :

هرگز خویشاوندان و فرزندان سودی به حالتان نخواهند داشت . روز قیامت ، خدا در میانان قضاوت و داوری خواهد کرد . خدا می بیند هر کاری را که خواهید کرد .

توضیحات :

« أَرْحَامُ » : جمع رَحِم ، خویشی و خویشاوندی . در اینجا کنایه از خویش و خویشاوند است . یا این که مضاف (ذوو) پیش از آن محذوف است (نگا : روح المعانی) . « يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ » : در میان شما قضاوت می کند و به داوری خواهد نشست (نگا : حج / ۱۷ ، سجده / ۲۵) . شما را از یکدیگر جدا می کند و هر یکی جدا از دیگری خواهد بود و خویشاوندیها و فرزندیها در میان نخواهد بود . (نگا : انعام / ۹۴ ، مریم / ۹۵ ، مؤمنون / ۱۰۱ ، عبس / ۳۴ - ۳۷) .

سوره ممتحنة آیه ۴

متن آیه :

قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَاءُ مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحَدَهُ إِلَّا قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ رَبَّنَا عَلِّمْنَا لَكَ مَا تَكُنَّا نَدْعُو بِكَ وَإِنَّا بِكَ لَمَصِيرُونَ

ترجمه :

(رفتار و کردار) ابراهیم و کسانی که بدو گرویده بودند ، الگویی خوبی برای شما است ، بدانگاه که به قوم خود گفتند : ما از شما و از چیزهایی که بغیر از خدا می پرستید ، بیزار و گریزانیم ، و شما را قبول نداریم و در حق شما بی اعتنائیم ، و دشمنانگی و کینه توزی همیشگی میان ما و شما پدیدار آمده است ، تا زمانی که به خدای یگانه ایمان می آورید و او را به یگانگی می پرستید . (کردار و رفتار ابراهیم و گروندگان بدو ، سرمشق خوبی برای شما است) مگر سخنی که ابراهیم به پدر خود گفت : من قطعاً برای تو طلب آمرزش می کنم ، و در عین حال برای تو در پیشگاه خدا هیچ کار دیگری نمی توانم بکنم . (این سخن ، چیزی نیست که بدان اقتداء کنید) . پروردگارا ! به تو توکل می کنیم ، و به تو روی می آوریم ، و بازگشت به سوی تو است (و همه راهها سر به جانب تو دارد و به تو منتهی می گردد) .

توضیحات :

« الَّذِينَ مَعَهُ » : گروندگان به ابراهیم . انبیاء و پیغمبران بعد از ابراهیم که همه در خط سیر همدیگرند (نگا : المصحف المیسر) . « أُسْوَةٌ » : الگو . سرمشق . اقتداء و تأسی . پیروی و دنباله روی . « بُرَاءٌ » : جمع بُرَاءٌ ، بیزار و گریزان . متنفر . « كَفَرْنَا بِكُمْ » : شما را نمی پذیریم و قبول نداریم . چه بسا از راه تغلیب مراد معتقدات خودشان باشد . « إِلَّا قَوْلَ . . . » : (نگا : توبه / ۱۱۴) . « إِنَّا » : با توبه کردن و کارهای نیکو انجام دادن برمی گردیم (نگا : رعد / ۲۷ ، لقمان / ۱۵ ، ص / ۲۴) .

سوره ممتحنة آیه ۵

متن آیه :

رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَاعْفِرْ لَنَا رَبَّنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

ترجمه :

پروردگارا ! ما را گرفتار دست کافران مکن ، پروردگارا ! ما را بیمارز که تو چیره کار بجائی .

توضیحات :

« فِتْنَةً » : مفتون و گرفتار . وسیله آزمون (نگا : یونس / ۸۵ ، اسراء / ۶۰ ، حج / ۵۳) . « رَبَّنَا » : تکرار این واژه برای مبالغه در تضرع و زاری است . می‌تواند ملحق به ماقبل و یا به مابعد شود (نگا : روح‌البیان) .

سوره ممتحنه آیه ۶

متن آیه :

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَمَن يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

ترجمه :

(برنامه زندگی) ابراهیم و گرویدگان بدو ، الگویی زیبایی برای شما است . برای شما کسانی که خدا و آخرت را در مد نظر دارید . هر کس هم (از چنین الگویی) رویگردان شود (به خود ستم می‌کند و) خدا بی‌نیاز و شایسته هرگونه ستایش است .

توضیحات :

« لِمَن كَانَ يَرْجُو . . . » : بدل از ضمیر (كُمْ) است (نگا : روح‌المعانی) . در رسم‌الخط قرآنی ، الف زائدی در آخر واژه (يَرْجُو) است .

سوره ممتحنه آیه ۷

متن آیه :

عَسَى اللَّهُ أَن يَجْعَلَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الَّذِينَ عَادَيْتُم مِّنْهُمْ مَّوَدَّةً وَاللَّهُ قَدِيرٌ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

ترجمه :

امید است خدا میان شما و میان دشمنانتان (با توفیق دادن آنان به ایمان و پذیرش اسلام) پیوند محبت برقرار سازد ، چرا که خدا بسیار توانا است ، و او آمرزنده مهربان است .

توضیحات :

« عَسَى » : امید است . یعنی باید امیدوار باشید که . « عَادَيْتُمْ » : دشمنی ورزیده‌اید .

سوره ممتحنه آیه ۸

متن آیه :

لَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُم مِّن دِيَارِكُمْ أَن تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

ترجمه :

خداوند شما را باز نمی‌دارد از این که نیکی و بخشش بکنید به کسانی که به سبب دین با شما نجنجیده‌اند و از شهر و دیارتان شما را بیرون نرانده‌اند . خداوند نیکوکاران را دوست می‌دارد .

توضیحات :

« أَن تَقْسِطُوا إِلَيْهِمْ » : از این که به آنان بخشی از اموال خود را بدهید و بدیشان احسان کنید . این فعل از (قسط) به معنی بخش و بهره است ؛ نه (قسط) به معنی عدالت و دادگری (نگا :

المصحف الميسر) . چرا که عدالت و دادگری نسبت به دوست و دشمن واجب است (نگا : مائده / ۸) . عطف (تَقْسِطُوا) بر (تَبَرُّوهُمْ) از قبیل عطف خاص بر عام است . « الْمُقْسِطِينَ » : نیکوکاران . بخشندگان .

سوره ممتحنة آیه ۹

متن آیه :
 إِنَّمَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ قَاتَلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَأَخْرَجُوكُم مِّن دِيَارِكُمْ وَظَاهَرُوا عَلَىٰ إِخْرَاجِكُمْ أَن تَوَلَّوهُمْ وَمَن يَتَوَلَّهُمْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

ترجمه :

بلکه خداوند شما را بازمی‌دارد از دوستی و رزیدن با کسانی که به خاطر دین با شما جنگیده‌اند ، و شما را از شهر و دیارتان بیرون رانده‌اند ، و برای اخراج شما پشتیبانی کرده‌اند و یاری داده‌اند . کسانی که ایشان را به دوستی گیرند ، ظالم و ستمگرند .

توضیحات :

« ظَاهَرُوا » : پشتیبانی کرده‌اند . کمک و یاری داده‌اند (نگا : توبه / ۴ ، احزاب / ۲۶) .

سوره ممتحنة آیه ۱۰

متن آیه :
 يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا جَاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ مُهَاجِرَاتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ اللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِهِنَّ فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَأَ هُنَّ حِلٌّ لَّهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ وَآتُوهُنَّ مَا أَنْفَقُوا وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُم أَن تَنْكِحُوهُنَّ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أَجْرَهُنَّ وَلَا تَمْسِكُوا بِعِصَمِ الْكَوَافِرِ وَأَسْأَلُوا مَا أَنْفَقْتُمْ وَلَيْسَ أَلْوَا مَا أَنْفَقُوا ذَلِكُمْ حُكْمُ اللَّهِ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

ترجمه :

ای مؤمنان ! هنگامی که زنان مؤمن به سوی شما مهاجرت کردند ، ایشان را بیازمائید - خداوند از ایمان آنان آگاه‌تر است (تا شما) - هرگاه ایشان را مؤمن یافتید ، آنان را به سوی کافران برنگردانید . این زنان برای آن مردان ، و آن مردان برای این زنان حلال نیستند . آنچه را که همسران ایشان (به عنوان مهریه) خرج کرده‌اند ، بدانان مسترد دارید . گناهی بر شما نخواهد بود اگر چنین زنانی را به ازدواج خود درآوردید و مهریه ایشان را بپردازید . با زنان کافر (غیر اهل کتاب) ازدواج نکنید و همسران کافر را در همسری خود نگاه ندارید (چرا که با کفر شوهر یا همسر ، رابطه زوجیت به هم می‌خورد . اگر هم همسران شما کافر شدند و به دیار کفر گریختند ، از کافران) چیزی را که (به عنوان مهریه) خرج کرده‌اید درخواست کنید و مردان کافر نیز چیزی را که (به عنوان مهریه) خرج کرده‌اند درخواست کنند . اینها حکم خدا است ، و خدا است که در میانتان فرمانروائی و داوری می‌کند ، و او آگاه کار بجا است .

توضیحات :

« مُهَاجِرَاتٍ » : هجرت‌کنندگان . حال است . « أَجْرٌ » : جمع أجر ، به معنی مهریه (نگا : نمونه ، المیزان) . « عِصْمٌ » : جمع عِصْمَةٌ ، عقد نکاح . پیوند زناشویی . « الْكَوَافِرِ » : جمع کافرة ، زنان کافر و بی‌دین . « لَا تُمْسِكُوا بِعِصَمِ الْكَوَافِرِ » : عقد ازدواج زنان کافر را نگاه ندارید و از ایشان بگسلید . مراد دو چیز است : الف - با زنان کافر ازدواج حرام است . ب - همسر کافر شیء خود را رها کنید . چرا که مرتد شدن ، عقد نکاح را باطل و پیوند زناشویی را می‌گسلد . « ذَلِكُمْ » : این احکام که گذشت . « يَحْكُمُ » : فرمان می‌راند . قضاوت و داوری می‌کند .

سوره ممتحنه آیه ۱۱

متن آیه :
وَإِن قَاتَكُمْ بِشَيْءٍ مِّنْ أَزْوَاجِكُمْ إِلَى الْكُفَّارِ فَعاقِبْتُمْ فَاتُوا الَّذِينَ ذَهَبَتْ أَزْوَاجُهُمْ مِّثْلَ مَا أَنْفَقُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ

ترجمه :

اگر همسری از همسرانتان به سوی کافران رفت (و مرتد گردید ، و کافران مهریه شما را بازپرداخت نکردند) و شما (با ایشان جنگیدید و مغلوبشان کردید و) به عقوبت گرفتارشان ساختید ، (ای سران و سرداران مؤمنان ، از غنائم آن کافران) مهریه‌ای را که چنین مؤمنانی پرداخته‌اند به ایشان بازپرداخت کنید ، و از خداوندی بهراسید که شما بدو ایمان دارید .

توضیحات :

« قَاتَكُمْ » : از دست شما بدر رفت . « شَيْءٌ » : چیزی . مراد همسر نامحترم و ناقابل است که به میان کفار گریخته است و کفر را بر دین ترجیح داده است . « عاقبتُمْ » : به عاقبت گرفتار کردید . یعنی جنگیدید و کافران را به عقوبت شکست و اسارت مبتلا ساختید . « آتُوا » : مخاطب ، سران و رؤسای مؤمنین و کاربدستان مسلمین است (نگا : المصحف المیسر) .

سوره ممتحنه آیه ۱۲

متن آیه :
يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ عَلَىٰ أَنْ لَّا يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِفْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِبُهْتَانٍ يَفْتَرِينَهُ بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِينَكَ فِي مَعْرُوفٍ فَبَايِعْهُنَّ وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

ترجمه :

ای پیغمبر ! هنگامی که زنان مؤمن ، پیش تو بیایند و بخواهند با تو بیعت کنند و پیمان بندند بر این که : چیزی را شریک خدا نسازند ، و دزدی نکنند ، و مرتکب زنا نشوند ، و فرزندانشان را نکشند ، و به دروغ فرزندی را به خود و شوهر خود نسبت ندهند که زاده ایشان نیست ، و در کار نیکی (که آنان را بدان فرامی‌خوانی) از تو نافرمانی نکنند ، با ایشان بیعت کن و پیمان بند و برایشان از خدا آمرزش بخواه . مسلماً خدا آمرزگار و مهربان است (و مغفرت و مرحمت خود را شامل چنین بانوانی می‌گرداند) .

توضیحات :

« وَ لَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ » : مراد زنده‌بگور کردن فرزندان ، کشتن جنین در شکم ، کشتن اولاد از ترس فقر و تنگدستی . و . . « بُهْتَانٍ » : در اینجا مراد فرزندی است که زن ادعاء کند که او از شوهرش می‌باشد و در حقیقت متعلق بدو نباشد . تهمت زنا . « بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ » : کنایه از این است که زن ادعاء کند که چنین فرزندی زاده او است و متعلق به شوهرش می‌باشد . چرا که فرزند در شکم حمل می‌گردد و شکم میان دو دست بوده و همچنین فرزند از میان دو پا ، پای به دنیا می‌گذارد (نگا : المصحف المیسر ، قاسمی) . اصلاً دست و پا کنایه از خود شخص است . در این صورت معنی چنین نیز خواهد بود : از پیش خود تهمت زنا به کسی ندهند .

سوره ممتحنه آیه ۱۳

متن آیه :
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَئِسُوا مِنَ الْآخِرَةِ كَمَا يَئِسَ الْكُفَّارُ مِنْ أَصْحَابِ الْقُبُورِ

ترجمه :

ای مؤمنان ! گروهی را به دوستی نگیرید که خدا بر آنان خشمگین است . (چرا که با حق و حقیقت دشمنی می‌ورزند ، و با اسلام سر جنگ دارند ، و به فساد و گناه افتخار می‌کنند) . آن کافران بدان سان که از مردگان قطع امید کرده‌اند (که زنده نمی‌شوند و به دنیا بر نمی‌گردند) از آخرت قطع امید کرده‌اند (و به وجود آن و طبعاً به حساب و کتاب و جزا و سزای در آن ، ایمان ندارند) .

توضیحات :

« قوماً » : مراد از چنین مردمانی کسانیند با دو صفت عمده : الف - خدا بر آنان خشمگین است ؛ ب - به آخرت ایمان ندارند ، بدان گونه که به برگشتن مردگان به پیش خود ایمان ندارند . « الْكُفَّارُ » : مراد همان قوم مغضوب و نومید از آخرت است . ذکر اسم ظاهر بجای ضمیر برای مسجل کردن کفرشان و اشاره به خشم فراوان خدا بر آنان است . برخی هم آیه را چنین معنی کرده‌اند : ای مؤمنان ! مردمانی را به دوستی نگیرید که خدا بر آنان خشمگین است . مردمانی که همچون کفار که از مردگان قطع امید کرده‌اند ، آنان از آخرت قطع امید کرده‌اند . یا این که حرف (مِنْ) را بیانیه دانسته و گفته‌اند : ای مؤمنان ! مردمانی را به دوستی نگیرید که خدا از آنان خشمگین است . مردمانی که از آخرت ناامیدند ، همان گونه که کافران مرده و مدفون در گورستانها قبلاً بر این باور بودند .

سوره صف آیه ۱

متن آیه :

سَبِّحْ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

ترجمه :

آنچه در آسمانها و آنچه در زمین است به تسبیح و تقدیس خدا مشغول است ، و او چیره کار بجا است .

توضیحات :

« سَبِّحْ لِلَّهِ مَا . . . » : (نگا : حدید / ۱ ، حشر / ۱) .

سوره صف آیه ۲

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ

ترجمه :

ای مؤمنان ! چرا سخنی (به دیگران) می‌گوئید که خودتان برابر آن عمل نمی‌کنید ؟

توضیحات :

« لِمَ » : چرا ؟ مرکب از (ل) جرّ و (ما) استفهامیه است که الف آن برای تخفیف حذف شده است .

سوره صف آیه ۳

متن آیه :
كَبْرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ

ترجمه :
اگر سخني را بگوئيد و خودتان برابر آن عمل نکنيد ، موجب کينه و خشم عظيم خدا مي‌گردد .

توضیحات :
« مَقْتًا » : کينه . خشم . کينه‌توزي . تمیيز است .

سوره صف آیه ۴

متن آیه :
إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَانَهُمْ بُنْيَانٌ مَرصُوصٌ

ترجمه :
خداوند کسانی را دوست مي‌دارد که در راه او متحد و یکپارچه در خط و صف واحدي مي‌رزمند ، انگار دیوار سربي بزرگي هستند .

توضیحات :
« صَفًّا » : صف‌زده . ردیف . مراد متحد و یکپارچه است . مصدر است و به معني اسمِ فاعِل ، يعني (صَاقِينَ) و يا اسم‌مفعول ، يعني (مِصْفُوفِينَ) است . حال ضمير (و) است . « بُنْيَانٌ » : ساختمان . دیوار (نگا : روح‌البیان) . « مَرصُوصٌ » : سربي . در فارسي گفته مي‌شود : دیوار آهنين و سدي فولادين .

سوره صف آیه ۵

متن آیه :
وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ لِمَ تُوذُونَني وَقد تَعْلَمُونَ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاعَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

ترجمه :
خاطر نشان ساز زماني را که موسي به قوم خود گفت : اي قوم من ! چرا مرا مي‌رنجانيد و آزار مي‌رسانيد با اين که مي‌دانيد که من قطعاً فرستاده خدا به سوي شما هستم ؟ ! آنان چون از حق منحرف شدند ، خداوند دلهايشان را بيشتتر از حق دور داشت . يزدان مردمان نافرمان (و بيرون رونده از دائره احكام آسمان) را هدايت نمي‌دهد .

توضیحات :
« لِمَ تُوذُونَني » : (نگا : اجزای / ۶۹) . « زَاغُوا » : منحرف شدند از حق و حقيقتي که موسي (ع) آورده بود . « أَزَاعَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ » : خدا دلهايشان را از پذيرش حق و حقيقت و گرايش به راستي و درستي کج و منحرف کرد . خداوند انحراف ظاهري آنان را به انحراف باطني ايشان سرايت داد .

سوره صف آیه ۶

متن آیه :
وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِن بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ فَلَمَّا جَاءَهُم بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ

ترجمه :

و خاطرنشان ساز زمانی را که عیسی پسر مریم گفت : ای بنی اسرائیل ! من فرستاده خدا به سوی شما بوده و توراتی را که پیش از من آمده است تصدیق می‌کنم ، و به پیغمبری که بعد از من می‌آید و نام او احمد است ، مزده می‌دهم . اما هنگامی که آن پیغمبر (احمد نام) همراه با معجزات روشن و دلائل متقن ، به پیش ایشان آمد ، گفتند : این جادوی آشکاری است .

توضیحات :

« مُصَدِّقًا » : (نگا : اعراف / ۱۵۷) . « بَيْنَ يَدَيْ » : پیش از من . « أَحْمَدُ » : محمد مراد است . احمد یکی از نامهای پیغمبر اسلام است که در انجیلها به شکل فارقلیط ، و پارقلیطا ، و پیرکلنوس آمده است (نگا : تفسیر نمونه) . « جَاءَهُمْ » : به پیش ایشان آمد . بعضی گفته‌اند فاعل عیسی و برخی گفته‌اند محمد است . ولی به قرینه آیات بعد ، باید محمد باشد . « هذا » : این چیزهایی که با خود آورده است . وجود خودش .

سوره صف آیه ۷

متن آیه :

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ الْكُذِبَ وَهُوَ يُدْعَىٰ إِلَى الْإِسْلَامِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

ترجمه :

چه کسی ستمکارتر از کسی است که بر خدا دروغ می‌بندد ، در حالی که او به اسلام فراخوانده می‌شود ؟ ! خدا مردمان ستمگر را رهنمود نمی‌گرداند (و به حق نمی‌رساند) .

توضیحات :

« الْكُذِبَ » : مراد همان (سِحْر) آیه پیشین است . یعنی کلام آسمانی یا پیغمبر الهی را سحر و ساحر نامیدن ، افتراء و دروغ عظیم است .

سوره صف آیه ۸

متن آیه :

يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ

ترجمه :

می‌خواهند نور (آئین) خدا را با دهانهایشان خاموش گردانند ، ولی خدا نور (آئین) خود را کامل می‌گرداند ، هرچند که کافران دوست نداشته باشند .

توضیحات :

« نُورٍ » : مراد نور کفرستیز اسلام و شریعت غراء محمدی است . « مُتِمُّ » : کامل‌کننده . « اللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ » : خدا خورشید اسلام را در همه جا پرتوافکن می‌کند و چنین آئینی را جهانگستر می‌سازد . « يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ . . . » : (نگا : توبه / ۳۲) . حرف (لِ) به معنی (أَنْ) می‌باشد (نگا : المصحف المیسر) .

سوره صف آیه ۹

متن آیه :

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ

ترجمه :

خدا است که پیغمبر خود را همراه با هدایت و رهنمود (آسمانی) و آئین راستین (اسلام) فرستاده است تا این آئین را بر همه آئینهای دیگر چیره گرداند ، هرچند مشرکان دوست نداشته باشند .

توضیحات :

« الْهَدْيِ » : مراد قرآن است که انگار سراپا هدایت است (نگا : بقره / ۱۸۵) . « رَسُوْلَهُ » : پیغمبر خود ، محمد را . « لِيُطَهِّرَهُ » : تا آن دین را که اسلام نام دارد ، چیره گرداند و غلبه دهد . مراد از اظهار یا غلبه اسلام بر آئینهای دیگر ، این نیست که در جهان ، دین دیگری نماند و بلکه همه از اسلام پیروی کنند ؛ بلکه مراد چیره شدن اسلام بر سایر ادیان و غلبه مسلمین بر دیگران با حجت و برهان و قدرت مادی و معنوی تا آخر زمان است (نگا : صفوه التفاسیر) .

سوره صف آیه ۱۰

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ تِجَارَةٍ تُنْحِيكُم مِّنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ

ترجمه :

ای مؤمنان ! آیا شما را به بازرگانی و معامله‌ای رهنمود سازم که شما را از عذاب بسیار دردناک دوزخ رها سازد ؟

توضیحات :

« تِجَارَةٍ » : مقابله و معاوضه چیزی با چیزی . بازرگانی . پول و کالای این معامله را در (توبه / ۱۱۱) ببینید .

سوره صف آیه ۱۱

متن آیه :

تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ ذَلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

ترجمه :

(و آن این است که) به خدا و پیغمبرش ایمان می‌آورید ، و در راه خدا با مال و جان تلاش و جهاد می‌کنید . اگر بدانید این برای شما (از هر چیز دیگری) بهتر است .

توضیحات :

« تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ » : خبر مبتدای محذوف (هی) است .

سوره صف آیه ۱۲

متن آیه :

يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

ترجمه :

(اگر این تجارت را انجام دهید ، خدا) گناهانتان را می‌بخشاید ، و شما را به باغهای بهشتی داخل می‌گرداند که از زیر (کاخها و درختان) آن جویبارها روان است ، و شما را در منازل و

خانه‌های خوبی جای می‌دهد که در باغهای بهشت جاویدان ماندگار ، واقع شده‌اند . پیروزی و رستگاری بزرگ همین است .

توضیحات :

« مَسَاكِنَ طَيِّبَةً » : خانه‌های خوب . مراد قصرهای مجلل و کاخهای زیبا و دلربا است (نگا : زمر / ۲۰) . « جَنَّاتٍ عَدْنٍ » : باغهای بهشتی که محل اقامت همیشگی هستند . مراد محل خلود و جاودانگی است .

سوره صف آیه ۱۳

متن آیه :
وَأُخْرَىٰ تَحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِّنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ

ترجمه :

(گذشته از این نعمتها) نعمت دیگری دارید که پیروزی خدادادی و فتح نزدیکی است (که در پرتو آن مکه به دست شما می‌افتد) و به مؤمنان مژده بده (به چیزهایی که قابل توصیف و بیان نیست ، و فراتر از آن است که با الفبای انسانها به انسانها شناساند) .

توضیحات :

« أُخْرَى » : مثویه و نعمت دیگری . مبتدا است . « نَصْرٌ » : بدل از (أُخْرَى) است . « فَتْحٌ » : مراد فتح مکه مکرمه است . « بَشِيرٌ » : مژده بده ! مورد مژده ، پیروزی در دنیا و بهشت در آخرت است . یا آن چیزی که مافوق بیان است .

سوره صف آیه ۱۴

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا أَنْصَارَ اللَّهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِحَوَارِيِّينَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ قَامَتِ طَائِفَةٌ مِّنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَكَفَرَتِ طَائِفَةٌ فَأَيَّدْنَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلٰى عَدُوِّهِمْ فَأَصْبَحُوا ظَاهِرِينَ

ترجمه :

ای مؤمنان ! یاران (دین) خدا باشید ، همان گونه که عیسی پسر مریم به حواریون گفت : چه کسانی یاران من برای (یآوری دین) خدا خواهند بود ؟ حواریون گفتند : ما جملگی یاران (دین) خدا خواهیم بود . سپس گروهی از بنی اسرائیل ایمان آوردند ، و گروهی کافر گشتند . ما کسانی را که ایمان را پذیرفتند ، علیه دشمنانشان مدد کردیم ، و آنان پیروز شدند .

توضیحات :

« مَنْ أَنْصَارِي » : چه کسانی یاران و مددکاران من می‌شوند . یعنی سربازان جان فدایی من برای خدمت به دین خدا . « إِلَيَّ » : به معنی معیت است (نگا : مغنی لیبی) . « عَدُوِّهِمْ » : دشمنان ایشان . مراد طائفه و گروهی است که ایمان نیاوردند . واژه (عَدُو) برای مفرد و جمع بکار می‌رود (نگا : نساء / ۱۰۱ ، انعام / ۱۱۲ ، فرقان / ۳۱) . « أَيَّدْنَا » : مدد رساندیم . حمایت و پشتیبانی کردیم .

سوره جمعه آیه ۱

مِثْنِ آيَةٍ :
يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

ترجمه :
آنچه در آسمانها و آنچه در زمین است ، به تسبیح و تقدیس خدا مشغول است . خدائی که مالک و حاکم (کل جهان) است ، از هر نقص و عیبی مبرا و منزه است ، و چیره کار بجا است .

توضیحات :
« یَسْبِحُ ... » : (نگا : رعد / ۱۳ ، اسراء / ۴۴ ، نور / ۴۱) . « الْقُدُّوسُ » : (نگا : حشر / ۲۳) .

سوره جمعه آیه ۲

مِثْنِ آيَةٍ :
هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

ترجمه :
خدا کسی است که از میان بیسوادان پیغمبری را برانگیخته است و به سويشان گسيل داشته است ، تا آیات خدا را براي ایشان بخواند ، و آنان را پاک بگرداند . او بدیشان کتاب (قرآن) و شریعت (یزدان) را می آموزد . آنان پیش از آن تاریخ واقعاً در گمراهی آشکاري بودند .

توضیحات :
« بَعَثَ » : برانگیخته است . مبعوث کرده است . « الْأُمِّيِّينَ » : افراد درس نخوان . بیسواد (نگا : بقره / ۷۸ ، آل عمران / ۲۰ و ۷۵ ، اعراف / ۱۵۷ و ۱۵۸) . « يُزَكِّيهِمْ » : (نگا : بقره / ۱۲۹ و ۱۵۱) . « رَسُولًا مِنْهُمْ ... ضَلَالٍ مُّبِينٍ » : (نگا : آل عمران / ۱۶۴) . « وَإِن كَانُوا » : حرف واو حالیه ، و واژه (إِن) از حروف مشبّهة بالفعل است و مخفف از مثقله است (نگا : اعراب القرآن ، محیی الدین درویش) .

سوره جمعه آیه ۳

مِثْنِ آيَةٍ :
وَأَخْرَيْنَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

ترجمه :
او مبعوث براي ديگران نیز هست ، آنانی که هنوز به اینان نپیوسته اند (و بعدها به دنیا می آیند) . خدا چیره کار بجا است .

توضیحات :
« وَأَخْرَيْنَ » : دیگران . غیرعربها . عطف بر (الْأُمِّيِّينَ) یا بر ضمیر (هُمْ) در فعل (يُعَلِّمُهُمْ) است . « مِنْهُمْ » : از امیین . از مسلمین . « وَأَخْرَيْنَ مِنْهُمْ » : مسلمانان عرب و غیرعربی که بعدها به دنیا می آیند . ضمیر (هم) درست است که به (امیین) برمی گردد ، ولی هر کس که اسلام را بپذیرد از زمره ایشان می باشد ، چرا که مسلمانان از هر نژادی که باشند ، امت واحدي بشمارند و دوستان یکدیگرند (نگا : توبه / ۷۱) .

سوره جمعه آیه ۴

متن آیه :
ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

ترجمه :
این (نعمت بعثت) فضل و کرم خدا است ، آن را به هر کس که بخواهد (و لایق و شایسته‌اش بداند) می‌بخشد ، و خدا دارای فضل و کرم بزرگی است .

توضیحات :
« ذَلِكَ » : آن بعثت . این پیغمبری و مقام نبوت .

سوره جمعه آیه ۵

متن آیه :
مِثْلُ الَّذِينَ جَمَلُوا التَّوْرَةَ ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا كَمِثْلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَارًا يَتَّبِعُ مِثْلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا
بآيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

ترجمه :
کسانی که تورات بدیشان واگذار گردید ، ولی بدان عمل نکردند و حق آن را ادا نمودند ، به درازگوشی می‌مانند که کتابهایی را برمی‌دارد (ولی از محتوای آنها خبر ندارد) . مردمانی که آیات خدا را تکذیب می‌دارند ، بدترین مثل را دارند . خداوند مردمان ستمکار را هدایت نمی‌دهد (و به سعادت هر دو سرا نائل نمی‌گرداند) .

توضیحات :
« جَمَلُوا » : بر دوش آنان گذاشته شده است . بدانان واگذار گشته است . اجرای احکام و تبلیغ آن برعهده ایشان گذارده شده است . « لَمْ يَحْمِلُوهَا » : بدان عمل نکردند . برابر آن نرفتند و حق آن را اداء نمودند . « يَتَّبِعُ مِثْلُ . . . » : بدترین مثل را دارند ! چه بد مثلی دارند ! فعل ذم است و منظور نکوهش است .

سوره جمعه آیه ۶

متن آیه :
قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا إِن زَعَمْتُمْ أَنَّكُمْ أَوْلِيَاءُ لِلَّهِ مِن دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوْا الْمَوْتَ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ

ترجمه :
بگو : ای یهودیان ! اگر شما می‌پندارید که شما دوستان خدا هستید نه مردمان دیگر ، اگر راست می‌گوئید خواستار مرگ شوید (تا از خانه بلا و محنت ، به سرای نعمت و جنت برسید ، و دیدار جانان برای شما عاشقان میسر شود) .

توضیحات :
« هَادُوا » : (نگا : بقره / ۶۲ ، نساء / ۴۶ و ۱۶۰ ، مائده / ۴۱ و ۴۴ و ۶۹) . « مِن دُونِ » : جدای از . غیر از . « فَتَمَنَّوْا الْمَوْتَ » : درخواست مرگ کردن از دو راه : با زبان دعا نمودن و تقاضای فرا رسیدن مرگ کردن ، و دیگر در راه خدا جنگیدن و از کشتن نهراسیدن . « أَوْلِيَاءُ » : دوستان . عزیزان (نگا : مائده / ۱۸) .

سوره جمعه آیه ۷

متن آیه :

وَلَا يَتَمَنَّوْنَ أَبَدًا بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ

ترجمه :

آنان به خاطر کارهایی که مرتکب شده‌اند هرگز مرگ را برای خود نمی‌خواهند ، و خدا از حال ستمکاران به خوبی آگاه است (و سرانجام ، ایشان را به کیفر اعمالشان می‌رساند) .

توضیحات :

« بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ » : به سبب کارهایی که پیشتر کرده‌اند . به خاطر اعمالی که انجام داده‌اند و پیشاپیش به آخرت فرستاده‌اند (نگا : بقره / ۹۵ ، آل‌عمران / ۱۸۲ ، نساء / ۶۲) .

سوره جمعه آیه ۸

متن آیه :

قُلْ إِنْ الْمَوْتَ الَّذِي تَفِرُونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مُلَاقِيكُمْ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

ترجمه :

بگو : قطعاً مرگی که از آن می‌گریزید ، سرانجام با شما رویاروی می‌گردد و شما را درمی‌یابد ، بعد از آن به سوی کسی برگردانده می‌شوید که از پنهان و آشکار آگاه است ، و شما را از آنچه کرده‌اید باخبر می‌گرداند .

توضیحات :

« الْغَيْبِ » : آنچه از دایره دید ، و روح ، و بُرد دانش بشری فراتر است . « الشَّهَادَةِ » : آنچه در معرض دید ، و نیروی روح و در فاصله بُرد دانش بشری است . « الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ » : (نگا : انعام / ۷۳ ، توبه / ۹۴ و ۱۰۵) .

سوره جمعه آیه ۹

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

ترجمه :

ای مؤمنان ! هنگامی که روز آدینه برای نماز جمعه اذان گفته شد ، به سوی ذکر و عبادت خدا بشتابید و داد و ستد را رها سازید . این (چیزی که بدان دستور داده می‌شوید) برای شما بهتر و سودمندتر است اگر متوجه باشید .

توضیحات :

« نُودِيَ » : مجهول (نادی) از مصدر نداء است . « مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ » : در روز جمعه . حرف (مِنْ) به معنی (فِي) است . مثل : أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ قَاطِرٍ / ۴۰ (نگا : روح‌المعانی) . « ذَكَرَ اللَّهُ » : اطاعت از خدا . مراد خطبه و نماز جمعه است (نگا : المصحف المیسر) . « الْبَيْعِ » : معامله و تجارت . مراد هر نوع کسب و کار و پیشه است .

سوره جمعه آیه ۱۰

متن آیه :

فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

ترجمه :

آنگاه که نماز خوانده شد ، در زمین پراکنده گردید و به دنبال رزق و روزی خدا بروید و خدای را (با دل و زبان) بسیار یاد کنید ، تا این که رستگار شوید .

توضیحات :

« قُضِيَ » : اداء گردید و انجام پذیرفت . « اِنْتَشِرُوا » : پراکنده و متفرق شوید . « اِبْتَغُوا » : جستجو کنید . بطلبید .

سوره جمعه آیه ۱۱

متن آیه :

وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انفَصُوا إِلَيْهَا وَتَرَكَوْكَ قَائِمًا قُلْ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ مِّنَ اللَّهْوِ وَمِنَ التِّجَارَةِ وَاللَّهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

ترجمه :

(برخی از اصحاب ، در یکی از جمعه‌ها) هنگامی که تجارت و یا سرگرمی را دیدند از پیرامون تو پراکنده شدند ، و تو را ایستاده (بر منبر ، در حال خطبه) رها کردند ! بگو : آنچه در پیش خدا (از فضل و ثواب) است ، بهتر از سرگرمی و بازرگانی است ، و خدا بهترین روزی‌رسان است .

توضیحات :

« تِجَارَةً » : مراد کاروانی است که در وقت خطبه‌های جمعه از شام آمده بود . « لَهْوًا » : سرگرمی . مراد طبعی است که به هنگام آمدن کاروان برای آگهی نواخته می‌شد . « انفَصُوا » : پخش و پراکنده شدند . « إِلَيْهَا » : مرجع (ها) تجارت است .

سوره منافقون آیه ۱

متن آیه :

إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ

ترجمه :

هنگامی که منافقان نزد تو می‌آیند ، سوگند می‌خورند و می‌گویند : ما گواهی می‌دهیم که تو حتماً فرستاده خدا هستی ! - خداوند می‌داند که تو فرستاده خدا می‌باشی - ولی خدا گواهی می‌دهد که منافقان در گفته خود دروغگو هستند (چرا که به سخنان خود ایمان ندارند) .

توضیحات :

« نَشْهَدُ إِنَّكَ . . . » : هنگامی که فرد عربی می‌گوید : اَشْهَدُ إِنَّ . . . مقصودش قسم یاد کردن به خدا است که او در گفتار خود صادق است (نگا : المصحف المیسر) . « وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ » : جمله معترضه است .

سوره منافقون آیه ۲

متن آیه :

اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَن سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

ترجمه :

آنان سوگندهای (دروغین) خود را سپری (برای رهایی از گرفتار آمدن به دست عدالت ، و پوشاندن چهره واقعی خویش) می‌گردانند ، و (خود را و مردمان را) از راه خدا بازمی‌دارند . ایشان چه کار بدی می‌کنند !

توضیحات :

« جُنَّةٌ » : سپر (نگا : مجادله / ۱۶) . « صَدُّوا عَن سَبِيلِ اللَّهِ » : (نگا : نساء / ۱۶۷ ، توبه / ۹ ، نحل / ۸۸) .

سوره منافقون آیه ۳

متن آیه :

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ

ترجمه :

این (نفاق و دروغگویی و بازداشتن از دین) بدان خاطر است که (نخست با زبان) ایمان آورده‌اند و سپس (با دل) کافر شده‌اند ، پس بر دل‌هایشان مهر نهاده شد ، و ایشان دیگر (حقیقت را درک نمی‌کنند ، و از ایمان چیزی) نمی‌فهمند .

توضیحات :

« آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا » : (نگا : نساء / ۱۳۷) . « ذَلِكَ » : این نفاق و دروغ و جلوگیری از دین اسلام که بدان عادت گرفته‌اند . « طُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ » : (نگا : توبه / ۸۷ و ۹۳ ، نحل / ۱۰۸ ، محمد / ۱۶) .

سوره منافقون آیه ۴

متن آیه :

وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ وَإِنْ يَقُولُوا تَسْمِعُ لِقَوْلِهِمْ كَأَنَّهِمْ خَشَبٌ مُّسْنَدَةٌ يَحْسَبُونَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرْهُمْ قَاتَلَهُمُ اللَّهُ أَنَّى يُؤْفَكُونَ

ترجمه :

هنگامی که ایشان را می‌بینی ، پیکر ، و سیمایشان تو را می‌گیرد و به شگفت می‌آورد (و به خود می‌گوئی : چه انسان‌های باوقار و برازنده‌ای !) و هنگامی که به سخن درمی‌آیند (به علت حلاوت کلامشان) به سخنانشان گوش فرا می‌دهی . (با وجود این جذبۀ سیما و گیرائی گفتار) آنان انگار تخته‌هایی هستند که (بر دیوار) تکیه داده شده باشند (بی‌جان و بی‌ایمان ، هیکلهای توخالی ، درونهای بی‌نور و صفا ، نقشه‌هایی بر در و دیوارها) . هر فریادی را بر ضد خود می‌پندارند و هر آوازی را به زیان خویش ! آنان دشمنان بشمارند و از ایشان برحذر باش . خدایشان بکشاد ! چگونه (از حق) برگردانده می‌شوند (و منحرف می‌گردند ؟ !) .

توضیحات :

« خَشَبٌ » : جمع خَشَبٌ ، تخته‌ها . « مُسْنَدَةٌ » : تکیه داده شده . « صَيْحَةٌ » : فریاد . آواز . « قَاتَلَهُمُ اللَّهُ » : خدایشان بکشاد ! مراد از کشتن در اینجا ، نفرین کردن و از رحمت محروم گرداندن است . « أَنَّى يُؤْفَكُونَ » : (نگا : توبه / ۳۰ ، عنکبوت / ۶۱ ، زخرف / ۸۷) .

سوره منافقون آیه ۵

متن آیه :

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوَّأَ رُؤُوسَهُمْ وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ

ترجمه :

چون به آنان گفته شود که بیائید تا پیغمبر خدا برایتان آمرزش بخواهد ، سرهای خود را (از روی غرور و تکبر ، و به عنوان استهزاء) تکان می‌دهند و آنان را خواهی دید مستکبرانۀ روی می‌گردانند و می‌روند .

توضیحات :

« لَوَّأَ » : بیچ دادند . مراد تکان دادن سر به عنوان تکبر و تمسخر است . « يَصُدُّونَ » : روی می‌گردانند . دوری می‌کنند از پذیرش دعوت پیغمبر .

سوره منافقون آیه ۶

متن آیه :

سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

ترجمه :

برای آنان یکسان است چه برای ایشان آمرزش بخواهی ، و چه آمرزش نخواهی ، (چون آنان از نفاق خود دست نمی‌کشند) هرگز خدا ایشان را نخواهد بخشید . خداوند قطعاً مردمان فاسق را هدایت نمی‌دهد .

توضیحات :

« أَسْتَغْفَرْتَ » : اصل آن (أَسْتَغْفَرْتَ) است که همزه باب استفعال آن برای تخفیف حذف شده است . « الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ » : (نگا : مائده / ۲۵ و ۲۶ و ۱۰۸) .

سوره منافقون آیه ۷

متن آیه :

هُمْ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنْفِقُوا عَلَيَّ مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّى يَنْفَضُوا وَلِلَّهِ خَزَائِنُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ

ترجمه :

آنان کسانی که می‌گویند : به آنانی که (از مکه به مدینه مهاجرت کرده‌اند و) نزد فرستاده خدا هستند ، بذل و بخششی نکنید و چیزی ندهید تا پراکنده شوند و بروند . (غافل از این که) گنجینه‌های آسمانها و زمین از آن خدا است (و به هر کس که بخواهد از آنها بدو عطاء می‌کند) ولیکن منافقان نمی‌فهمند .

توضیحات :

« مِنْ عِنْدِ . . . » : مراد مهاجران فقیر مدینه است . « رَسُولِ اللَّهِ » : از روی استهزاء و تمسخر ، منافقان می‌گفتند : پیغمبر خدا .

سوره منافقون آیه ۸

متن آیه :

يَقُولُونَ لَئِن رَّجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لَيُخْرِجَنَّ الْأَعَزُّ مِنهَا الْأَذَلَّ وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

می‌گویند : اگر (از غزوه بنی‌مصطلق) به مدینه برگشتیم ، باید افراد باعزت و قدرت ، اشخاص خوار و ناتوان را از آنجا بیرون کنند . عزت و قدرت از آن خدا و فرستاده او و مؤمنان است ، ولیکن منافقان (این را درک نمی‌کنند و) نمی‌دانند .

توضیحات :

« الْأَعَزُّ » : عزیزتر و گرامی‌تر . مقتدرتر و چیره‌تر . منافقان مرادشان خویشتن بود . « الْأَذَلُّ » : خوارتر و پست‌تر . منظورشان رسول خدا و مؤمنان مهاجر بود . « لِلَّهِ الْعِزَّةُ وَ . . . » : اشاره به این است که کلام منافقان قبول است . ولی باعزت و با قدرت خدا و پیغمبر و مؤمنانند .

سوره منافقون آیه ۹

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

ترجمه :

ای مؤمنان ! اموالتان و اولادتان شما را از یاد خدا غافل نکند . کسانی که چنین کنند (و اموال و اولادشان ، آنان را سرگرم و به خود مشغول دارد) ایشان زیانکارند .

توضیحات :

« لَا تُلْهِكُمْ » : شما را سرگرم و غافل نکند (نگا : نور / ۳۷ ، حجر / ۳) . « ذِكْرُ اللَّهِ » : یاد خدا و عبادت و پرستش او . اطاعت از خدا .

سوره منافقون آیه ۱۰

متن آیه :

وَأَنْفِقُوا مِنْ مَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَّ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصْدَقُ وَأَكُن مِنَ الصَّالِحِينَ

ترجمه :

از چیزهائی که به شما داده‌ایم بذل و بخشش و صدقه و احسان کنید ، پیش از آن که مرگ یکی از شما در رسد و بگوید : پروردگارا ! چه می‌شود اگر مدت کمی مرا به تأخیر اندازی و زنده‌ام بگذاری تا احسان و صدقه بدهم و در نتیجه از زمره صالحان و خوبان شوم ؟ !

توضیحات :

« قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَّ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ . . . » : مراد فرا رسیدن مقدمات مرگ یا سكرات و غمرات آن است . « لَوْلَا » : حرفی است که دلالت بر طلب حصول مابعد خود دارد و فعل ماضی بعد از خود را از لحاظ معنی به مضارع تبدیل می‌نماید . « أَكُن » : عطف بر محل (أَصْدَق) است .

سوره منافقون آیه ۱۱

متن آیه :

وَلَنْ يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

ترجمه :

خداوند هرگز مرگ کسی را به تأخیر نمی‌اندازد هنگامی که اجلس فرا رسیده باشد . خداوند کاملاً آگاه از کارهایی است که انجام می‌دهید (و سزا و جزای شما را خواهد داد) .

توضیحات :

« نَفْسًا » : (نگا : بقره / ۴۸ و ۱۲۳ و ۲۳۴) .

سوره تغابن آیه ۱

متن آیه :

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ترجمه :

آنچه در آسمانها و آنچه در زمین است ، به تسبیح و تقدیس خدا مشغول است . حاکمیت و مالکیت از آن او است ، و سپاس و ستایش خاص او است . او بر هر چیزی توانا است . . .

توضیحات :

« يَسْبِحُ » (نگا : رعد / ۱۳ ، اسراء / ۴۴ ، نور / ۲۱) .

سوره تغابن آیه ۲

متن آیه :

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ فَمِنْكُمْ كَافِرٌ وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

ترجمه :

او کسی است که شما را آفریده است (و به شما آزادی و اختیار داده است) . گروهی از شما کافر و گروهی از شما مؤمن می‌گردید . خدا می‌بیند هرچه را که می‌کنید .

توضیحات :

« فَمِنْكُمْ كَافِرٌ وَ مِنْكُمْ مُؤْمِنٌ » : (نگا : کهف / ۲۹ ، انسان / ۳) .

سوره تغابن آیه ۳

متن آیه :

خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ

ترجمه :

خداوند ، آسمانها و زمین را به حق آفریده است (نه به باطل) . در آفرینش آن ، نظام دقیق و راستینی به کار رفته است ، و دارای هدفی حکیمانه و مسیری درست است (و شما را شکل بخشیده است و شکلهای شما را خوب و زیبا کرده است . سرانجام بازگشت به سوی او است .

توضیحات :

« خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ » : (نگا : انعام / ۷۳ ، ابراهیم / ۱۹ ، نحل / ۳) . « صَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ » : (نگا : غافر / ۶۴ ، اعراف / ۱۱ ، آل عمران / ۶) .

سوره تغابن آیه ۴

متن آیه :

يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

ترجمه :

او می‌داند که در آسمانها و زمین چه چیزهایی است ، و از آنچه شما پنهان یا آشکار می‌دارید با خبر است ، و خدا بس آگاه از عقائد و نیاتی است که در درون سینه‌ها است .

توضیحات :

« مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَ » : (نگا : نحل / ۱۹) .

سوره تغابن آیه ۵

متن آیه :

أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ فَذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

ترجمه :

آیا خبر کافرانی که در روزگاران پیشین می‌زیسته‌اند به شما نرسیده است ؟ آنان عقوبت ناگوار کارهای خود را (در دنیا) چشیدند ، و عذاب دردناکی (هم در آخرت) دارند .

توضیحات :

« نَبَأٌ » : خبر . . . الف زائدی در رسم الخطّ قرآنی در آخر دارد . « وَبَالَ » : (نگا : مائده / ۹۵ ، حشر / ۱۵) .

سوره تغابن آیه ۶

متن آیه :

ذَلِكَ يَأْتُهُ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رَسُولُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالُوا أَبَشَرٌ يَهْدُونَنَا فَكَفَرُوا وَتَوَلَّوْا وَاسْتَغْنَى اللَّهُ وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَمِيدٌ

ترجمه :

این (سوء عاقبت و عذاب آخرت) بدان خاطر است که پیغمبرانشان به پیش ایشان می‌آمدند و معجزات روشن و دلایل متقن برای آنان می‌آوردند و ایشان می‌گفتند : آیا آدمیان ، ما را هدایت می‌کنند ؟ (مگر می‌شود انسانهایی همچون خودمان پیغمبران خدا شوند ؟ ! پیغمبران باید فرشته باشند . بدین وسیله به مخالفت برمی‌خاستند و) کافر می‌گشتند و سر بر می‌تافتند و رویگردان می‌شدند ، و خدا هم بی‌نیاز (از ایمان و اطاعت ایشان) بود و (همیشه هم) بی‌نیاز است و سزاوار ستایش و سپاس .

توضیحات :

« بَشَرٌ » : این واژه برای مفرد و مثنی و جمع استعمال می‌گردد . در اینجا مراد انبیاء - علیهم‌السلام - است .

سوره تغابن آیه ۷

متن آیه :

زَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُبْعَثُوا قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْ وَذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ

ترجمه :

کافران می‌پندارند که هرگز زنده و برانگیخته نخواهند گردید ! بگو : چنین نیست که می‌پندارید ، به پروردگرم سوگند ! زنده و برانگیخته خواهید شد ، و سپس از آن چیزهایی که می‌کرده‌اید با خبرتان خواهند کرد . و این کار برای خدا ساده و آسان است .

توضیحات :

« بَلَي » : این حرف برای ابطال نفی کلام ماقبل است . یعنی سخن منفي پیشین را مثبت می‌سازد . « یَسِير » : ساده و آسان .

سوره تغابن آیه ۸

متن آیه :

قَامِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالنُّورِ الَّذِي أَنْزَلْنَا وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ خَيْرٌ

ترجمه :

ایمان بیاورید به خدا و پیغمبرش و نوری که (قرآن نام دارد و آن را برای روشن کردن راه سعادت دنیا و آخرت شما انسانها) نازل کرده‌ایم . خداوند کاملاً آگاه از هر آن چیزی است که انجام می‌دهید .

توضیحات :

« النُّور » : قرآن (نگا : نساء / ۱۷۴ ، شوری / ۵۲) .

سوره تغابن آیه ۹

متن آیه :

يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَمْعِ ذَلِكَ يَوْمُ التَّغَابُنِ وَمَنْ يُؤْمِنِ بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُكْفَرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

ترجمه :

زمانی ، خداوند شما را در روز گردهمآیی (جملگی پیشینیان و پسینیان) جمع می‌آورد . آن روز ، روز زیانمندی (کافران ، و سودمندی مؤمنان) است . کسانی که به خدا ایمان بیاورند و کارهای شایسته بکنند . خداوند بدیهای ایشان را می‌زداید ، و آنان را به باغهای بهشتی داخل می‌گرداند که از زیر (کاخها و درختان) آن رودبارها جاری است ، و در آنجا برای همیشه جاودانه می‌مانند . این است رستگاری سترگ و پیروزی بزرگ .

توضیحات :

« يَوْمِ الْجَمْعِ » : روز گردهمآیی که قیامت است (نگا : هود / ۱۰۳ ، واقعه / ۵۰ ، یس / ۳۲ و ۵۳) . « تَغَابُنِ » : زیانمند گشتن گروهی و سودمند شدن گروهی . . . در جهان ، دسته‌ای آخرت را به دنیا می‌فروشند ، و در آخرت زیانخورده و متضرر می‌گردند (نگا : بقره / ۱۶ و ۱۰۲ ، آل‌عمران / ۷۷ و ۱۷۷) . و دسته‌ای دنیا را به آخرت می‌فروشند و در آخرت سود می‌برند و رضای خدا و بهشت را از آن خود می‌کنند (نگا : بقره / ۲۰۷ ، نساء / ۷۴ ، توبه / ۱۱۱) . فراموش کردن همدیگر . چرا که در قیامت پیر اثر هول و هراس آخرت ، کسی به فکر کسی نیست ، و هرکسی خود را می‌کوشد (نگا : حج / ۲ ، معارج / ۱۰ ، عبس / ۳۳ - ۳۷) .

سوره تغابن آیه ۱۰

متن آیه :
وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَيَسَاءَ الْمَصِيرُ

ترجمه :
و کسانی که کافر بشوند و آیات ما را تکذیب بکنند ، آنان دوزخیانند جاودانه در آنجا میمانند ، و چه سرانجام و جایگاه بدی (که دارند !) .

توضیحات :
« الْمَصِيرُ » : (نگا : بقره / ۱۲۶ ، انفال / ۱۶ ، توبه / ۷۳) .

سوره تغابن آیه ۱۱

متن آیه :
مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ إِلَّا يَأْتِنِ اللَّهُ وَمَنْ يُؤْمِنِ بِاللَّهِ يَهْدِ اللَّهُ قَلْبَهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

ترجمه :
هیچ واقعه و حادثه‌ای جز به فرمان و اجازه خدا رخ نمی‌دهد ، و هر کس که به خدا ایمان داشته باشد ، خدا دل او را (به ثبات و آرامش ، و خوشنودی به قضا و قدر الهی می‌رساند و) رهنمود می‌گرداند ، و خداوند از هر چیزی کاملاً آگاه است .

توضیحات :
« مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ » : (نگا : حدید / ۲۲) . « يَهْدِ قَلْبَهُ » : دل او را رهنمود و رهبری می‌کند . زمام دل او را به دست می‌گیرد . دل او را به استقامت و اطمینان و آسایش و آرامش ، و رضا به قضا رهنمود می‌گرداند .

سوره تغابن آیه ۱۲

متن آیه :
وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ

ترجمه :
از خدا و پیغمبر اطاعت کنید . اگر رویگردان شوید ، بر فرستاده ما جز رساندن پیام روشن و آشکار نیست .

توضیحات :
« الْبَلَاغُ الْمُبِينُ » : تبلیغ آشکار ، رساندن پیام روشنگر (نگا : مائده / ۹۲ ، نحل / ۳۵ و ۸۲ ، نور / ۵۴) .

سوره تغابن آیه ۱۳

متن آیه :
اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَعَلَىٰ اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

ترجمه :
جز خدا معبودی نیست ، پس مؤمنان باید بر خدا توکل کنند و بس .

توضیحات :

« فَلْيَتَوَكَّلْ » : باید توکل کنند .

سوره تغابن آیه ۱۴

متن آیه :
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ عَدُوًّا لَكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ وَإِنْ تَعَفَوْا وَتَصَفَّحُوا وَتَغْفِرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

ای مؤمنان ! قطعاً بعضی از همسران و فرزندان دشمنان شما هستند . (شما را از راه خدا باز می‌دارند ، و از عبادت و طاعت سست می‌گردانند) پس از ایشان خویشتن را بر حذر دارید . اگر عفو کنید و چشم پوشی نمائید و ببخشید (خدا هم شما را مشمول عفو و مرحمت و مغفرت خود می‌نماید) چرا که خداوند بخشاینده مهربان است .

توضیحات :

« مِنْ » : برای تبعیض است . « عَدُوًّا » : این واژه برای مفرد و مثنی و جمع به کار می‌رود . اسم (إِنَّ) است . « إِنْ تَعَفَوْا وَتَصَفَّحُوا وَتَغْفِرُوا » : (نگا : بقره / ۱۰۹) . این بخش از آیه ، اشاره دارد به این که چه بسا همسران یا فرزندان که انسان را از مبرات و خیرات منع و یا سست می‌کنند قصد سوء نداشته و بلکه از روی نادانی باشد ، به هر حال باید کار بد ایشان را ببخشید و نیت سوء و قصد عداوت آنان را پخش نکرد ، ولی به سخنانشان گوش نکرد و مواظب خود بود و محبت ایشان انسان را از خدا پرستی و انجام خیرات و مبرات دور نسازد .

سوره تغابن آیه ۱۵

متن آیه :
إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ

ترجمه :

قطعاً اموالتان و اولادتان ، وسیله آزمایش شمایند ، و (اگر در این میدان آزمایش ، از عهده بر آئید ، برای شما) اجر و پاداش بزرگی در پیشگاه خدا است .

توضیحات :

« فِتْنَةٌ » : امتحان . آزمایش (نگا : انفال / ۲۸) . مراد این است که اموال و اولاد زینت و نعمت جهان و مایه دستیابی به سعادت هستند ، در صورتی که در مسیر خداشناسی انسان را کمک کنند . اما اگر محبت آنان بر فرمان و رضای یزدان ترجیح داده شود ، مایه بدبختی می‌گردند (نگا : آل‌عمران / ۱۴ و ۱۵ ، توبه / ۲۲ و ۲۳ و ۷۵) .

سوره تغابن آیه ۱۶

متن آیه :
فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَاسْمَعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنْفِقُوا خَيْرًا لِّأَنْفُسِكُمْ وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

ترجمه :

پس آن قدر که در توان دارید از خدا بهراسید و پرهیزگاری کنید ، و (درسها و اندرزهای آسمانی را) بشنوید و بپذیرید ، و (از قوانین و فرمانهای خدا) اطاعت کنید . و (در راه خدا ، صدقه و احسان و) بذل و بخشش کنید ، (انجام این کارها) به سود شما خواهد بود . کسانی که از

بخل و حرص نفس خویش ، مصون داشته شوند ، آنان قطعاً رستگارند .

توضیحات :
« مَا اسْتَطَعْتُمْ » : مادام که می‌توانید . تا آنجا که در توان دارید (نگا : بقره / ۲۸۶ ، حج / ۷۸) .
« خَيْرًا » : مال و دارائی (نگا : بقره / ۱۸۰) . در این صورت مفعول (أَنْفِقُوا) است ، و معنی چنین است : از اموال و دارائی خود ببخشید . خوب و نیک . در این صورت خبر فعل ناقصه مقدری است که تقدیر چنین است : يَكُنْ ذَلِكَ خَيْرًا . . . « مَنْ يُوْفِ شِحْ نَفْسِيهِ » : (نگا : حشر / ۹) .

سوره تغابن آیه ۱۷

متن آیه :
إِنْ تَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُضَاعِفْهُ لَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ

ترجمه :

اگر به خدا قرض الحسنه‌ای بدهید ، آن را برایتان چندین برابر می‌سازد ، و شما را می‌آمرزد . خداوند سپاسگزار و بردبار است (و او از بندگانش به وسیله دادن پادشاهی عظیم تشکر می‌نماید ، و در پرتو بردباری خود ، در عقوبت بندگان تعجیل نمی‌فرماید ، و بلکه گناهانشان را می‌بخشاید) .

توضیحات :

« إِنْ تَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا » : (نگا : بقره / ۲۴۵ ، مائده / ۱۲ ، حدید / ۱۱ و ۱۸) .

سوره تغابن آیه ۱۸

متن آیه :
عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

ترجمه :

او آگاه از نهان و آشکار ، و چیره کار بجا است .

توضیحات :

« عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ » : (نگا : انعام / ۷۳ ، توبه / ۹۴ و ۱۰۵ ، رعد / ۹) .

سوره طلاق آیه ۱

متن آیه :

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعَدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ بَيْوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ يَفَاحِشَةً مُبَيَّنَّةً وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ لَا تَدْرِي لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَلِكَ أَمْرًا

ترجمه :

ای پیغمبر ! وقتی که خواستید زنان را طلاق دهید ، آنان را در وقت فرا رسیدن عده (یعنی آغاز پاک شدن زن از عادت ماهیانه‌ای که شوهرش در آن با او نزدیکی نکرده باشد) طلاق دهید ، و حساب عده را نگاه دارید (و دقیقاً ملاحظه کنید که زن سه بار ایام پاک‌ی خود از حیض را به پایان رساند ، تا نژادها آمیزه یکدیگر نشود) ، و از خدا که پروردگار شما است بترسید و پرهیزگاری

کنید (و اوامر و نواهی او را به کار بندید ، به ویژه در طلاق و نگهداری زمان عده) . زنان را (بعد از طلاق ، در مدت عده) از خانه‌هایشان بیرون نکنید ، و زنان هم (تا پایان عده ، از منازل شوهرانشان) بیرون نروند . مگر این که زنان کار زشت و پلشت آشکاری (همچون زنا و فحاشی و ناسازگاری طاق فرسا با شوهران یا اهل خانواده) انجام دهند (که ادامه حضور ایشان در منزل ، باعث مشکلات بیشتر گردد) . اینها قوانین و مقررات الهی است ، و هرکس از قوانین و مقررات الهی پا فراتر نهد و تجاوز کند ، به خویشتن ستم می‌کند . (چرا که خود را در معرض خشم خدا قرار می‌دهد و به سعادت خویش لطمه می‌زند) . تو نمی‌دانی ، چه بسا خداوند بعد از این حادثه ، وضع تازه‌ای پیش آورد (و ماندن زن در خانه زمینه‌ساز پشیمانی شوهر و همسر و رجوع آنان به یکدیگر گردد ، و ابرهای تیره و تار کینه و کدورت از آسمان زندگی ایشان به دور رود ، و مهر و محبت فضایی سینه‌ها را لبریز کند ، و فرزندان از دامن عطوفت مادری بی‌بهره نمانند) .

توضیحات :

« إِذَا طَلَّقْتُمْ » : وقتی که خواستید طلاق دهید . مثل إِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ . . . (نگا : نحل / ۹۸) . مخاطب در آیه پیغمبر است و مراد امت او . این خطاب بیانگر اهمیت مسأله است . « لِعِدَّتِهِنَّ » : وقت فرا رسیدن عده ایشان ، حرف (ل) به معنی (عند) است (نگا : اسراء / ۷۸) . منظور این است که باید صیغه طلاق در زمانی اجرا شود که زن از عادت ماهیانه پاک شده ، و شوهرش با او نزدیکی نکرده باشد . « أَحْصُوا الْعِدَّةَ » : زمان عده را نگهدارید و دقیقاً محاسبه کنید . یعنی باید سه بار ایام پاک‌ی خود از حیض را به پایان رساند (نگا : بقره / ۲۲۸) . « لَا يَخْرُجَنَّ » : زنان جائز نیست از منزل بیرون بروند مگر با رضایت طرفین . « تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ » : این بخش اشاره بدین است که باید مسلمانان در طلاق که مبعوض‌ترین حلال در نزد خدا است ، قوانین الهی را مراعات کنند . زن را یا طلاق ندهند ، و یا اگر ناچار به طلاق شدند ، احکام این آیه را رعایت بکنند . متأسفانه امروز به طلاق قرآنی کمترین اعتنائی نمی‌شود !!! تنها طلاق یدعی در مد نظر است ، و كُلُّ يَدْعَىٰ صَلَاةً .

سوره طلاق آیه ۲

متن آیه :

فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَأَشْهِدُوا ذَوِي عَدْلٍ مِّنكُمْ وَأَقِيمُوا الشَّهَادَةَ لِلَّهِ ذَلِكُمْ يُوعَظُ بِهِ مَن كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا

ترجمه :

و هنگامی که مدت عده آنان نزدیک به پایان آمد ، یا ایشان را به طرز شایسته‌ای نگاه دارید ، و یا به طرز شایسته‌ای از ایشان جدا شوید ، و بر (نگاهداری و یا جدائی) آنان دو مرد عادل از میان خودتان گواه کنید ، (تا اگر در آینده اختلافی روی دهد ، هیچ یک از شوهر و همسر نتوانند واقعیت را انکار کنند) و گواهی دادن را برای خدا اداء کنید (و انگیزه شهادت محض رضای خدا باشد ، و از هیچ کدام جانبداری ننمائید) . این (احکام) چیزی است که کسی بدان پند و اندرز می‌گردد که به خدا و روز آخرت ایمان داشته باشد . هر کس هم از خدا بترسد و پرهیزگاری کند ، خدا راه نجات (از هر تنگنایی) را برای او فراهم می‌سازد .

توضیحات :

« إِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ » : زمانی که به مدت پایان عده ، نزدیک شدند . چرا که اگر زمان عده به پایان برسد ، راه مراجعت بر روی شوهر بسته می‌گردد (نگا : أضواء البیان) . یادآوری : زنان از لحاظ نگاه داشتن عده ، به دو دسته تقسیم می‌شوند : ۱) زنانی که شوهرانشان بمیرند . این گروه به دو دسته تقسیم می‌گردند : الف - زنانی که حامله‌اند . اینان تا وضع حمل عده نگاه می‌دارند . ب - زنانی که حامله نیستند . اینان چه با ایشان همبستری شده باشد و چه با آنان همبستری

نشده باشد ، چهار ماه و ده روز عده نگاه می‌دارند . ۲) زنايي که شوهرانشان ایشان را طلاق داده باشند . اینان نیز دو گروهند : الف - زنايي که حامله‌اند . چنین زنايي تا وضع حمل عده نگاه می‌دارند . ب - زنايي که حامله نیستند . اینان هم دو دسته هستند : ۱ - زنايي که با آنان همبستري نشده است . اینان عده‌اي ندارند . ۲ - زنايي که با ایشان همبستري شده است . اینان اگر کسانی بوده که دارای عادت ماهیانه باشند ، تنها سه عادت ماهیانه عده نگاه می‌دارند ، و اگر کسانی بوده که دارای عادت ماهیانه نباشند ، یعنی یائسه و یا صغیره باشند ، سه ماه تمام عده نگاه می‌دارند (نگا : أضواء البیان) .

سوره طلاق آیه ۳

متن آیه :
 وَبِرِزْقِهِ مِمَّنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ اللَّهَ بَالِغُ أَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا

ترجمه :

و به او از جائي که تصوّرش نمی‌کند روزي می‌رساند . هر کس بر خداوند توکل کند (و کار و بار خود را بدو واگذارد) خدا او را بسنده است . خداوند فرمان خویش را به انجام می‌رساند و هر چه را بخواهد بدان دسترسی پیدا می‌کند . خدا برای هر چیزی زمان و اندازه‌اي را قرار داده است .

توضیحات :

« مِمَّنْ حَيْثُ » : از جائي که ، به گونه‌اي که . « بَالِغُ أَمْرِهِ » : دستیابی دارد به هر چه بخواهد . فرمان خود را به انجام می‌رساند . « أمر » : کار ، فرمان . « قَدْرًا » : مدت و اجل ، اندازه و مقدار .

سوره طلاق آیه ۴

متن آیه :
 وَاللَّائِي يَئِسْنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِنْ نِسَائِكُمْ إِنْ ارْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ وَاللَّائِي لَمْ يَحْضُنَّ وَأُولَاتُ الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا

ترجمه :

زنان شما وقتي که ناامید از عادت ماهیانه‌اند ، و همچنین زنايي که هنوز عادت ماهیانه ندیده‌اند ، اگر (درباره حکم عده ایشان) مترددید ، بدانید که عده آنان سه ماه است ، و عده زنان باردار ، وضع حمل است . هر کس که از خدا بترسد و پرهیزگاري کند ، خدا کار و بارش را ساده و آسان می‌سازد .

توضیحات :

« يَئِسْنَ » : ناامید شده‌اند . یائسه گشته‌اند . « إِنْ ارْتَبْتُمْ » : اگر متردد شدید درباره حکم عده ایشان . اگر متردد شدید در خونی که از ایشان بیرون می‌تراود که آیا خون حیض یا خون چیز دیگری است . اگر متردد شدید که آیا به سن یائسگی رسیده‌اند یا خیر . « مِنْ أَمْرِهِ » : از کار و بارش . به فرمان و دستور خویش (نگا : نحل / ۲ ، غافر / ۱۵) .

سوره طلاق آیه ۵

متن آیه :
 ذَلِكَ أَمْرُ اللَّهِ أَنْزَلَهُ إِلَيْكُمْ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ سَبِيلًا وَيُعْظِمْ لَهُ أَجْرًا

ترجمه :

این (قانونگذاری) فرمان خدا است که آن را برای شما فرستاده است . هر کس که از خدا بترسد و پرهیزگاری کند ، بدیها و گناهان او را محو کرده و می‌زداید ، و پاداش وی را بزرگ می‌نماید .

توضیحات :
« يَكْفِرُ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ » : (نگا : بقره / ۲۷۱ ، انفال / ۲۹ ، زمر / ۳۵) .

سوره طلاق آیه ۶

متن آیه :
أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ مِنْ وُجْدِكُمْ وَلَا تَضَارُّوهُنَّ لِيُضَيِّقُوا عَلَيْهِنَّ وَإِنْ كُنَّ أُولَاتٍ حَمْلٍ فَأَنْفِقُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّىٰ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ وَأَمِّرُوا بَيْنَكُمْ بِمَعْرُوفٍ وَإِن تَعَاَسَرْتُمْ فَمَسْرُوعٌ لَهُ الْآخِرُ

ترجمه :

زنان مطلقه را در جایی سکونت دهید که خودتان در آنجا زندگی می‌کنید و در توان دارید ، و بدیشان زیان نرسانید تا (با زیان رساندن خود بر آنان سختگیری کنید و) در تنگنایشان قرار دهید (و ایشان مجبور به ترك منزل شوند) . اگر آنان باردار باشند ، خرج و نفقه ایشان را بپردازید تا زمانی که وضع حمل می‌کنند . اگر آنان (حاضر شدند بعد از جدائی ، فرزندان) شما را شیر دهند ، مزدشان را به تمام و کمال بپردازید . با یکدیگر درباره سرنوشت فرزندان ، زیبا و پسندیده مشورت کنید (و اجرتی متناسب با مقدار و زمان شیر دادن ، بر حسب عرف و عادت ، تعیین کرده ، و به نوزادان و کودکان از هر نظر عنایت شود) . اگر هم بر همدیگر سخت گرفتید و به توافق نرسیدید ، دایه‌ای شیر دادن به کودک مرد را بر عهده می‌گیرد (تا نزاع و کشمکش ادامه نیابد) .

توضیحات :

« مِنْ حَيْثُ » : آنجا که . هرگونه که . « وَوَجْدِكُمْ » : توانایی . وسع و طاقت . « لَا تَضَارُّوهُنَّ » : بدیشان زیان نرسانید ، به ویژه در نفقه و مسکین . « أُولَاتٍ » : صاحبان . دارندگان . « ائتمروا » : مشاوره کنید . مشورت و رایزنی نمائید . « بِمَعْرُوفٍ » : زیبا و پسندیده . یعنی پدر مزد شیر دادن را محترمانه و متناسب با عرف و عادت بپردازد . مادر هم مواظبت لازم را از فرزند بنماید . « تَعَاَسَرْتُمْ » : همدیگر را در تنگنا گذاشتید و بر یکدیگر سختگیری کردید و توافق حاصل نشد . « الْآخِرُ » : زن دیگری . دایه‌ای .

سوره طلاق آیه ۷

متن آیه :
لِيُنْفِقَ ذُو سَعَةٍ مِّنْ سَعَتِهِ وَمَنْ قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنْفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَا آتَاهَا سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا

ترجمه :

آنان که دارا هستند ، از دارائی خود (برای زن شیر دهنده ، به اندازه توان خود) خرج کنند ، و آنان که تنگدست هستند ، از چیزی که خدا بدیشان داده است خرج کنند ، خداوند هیچ کسی را جز بدان اندازه که بدو داده است مکلف نمی‌سازد . خدا بعد از سختی و ناخوشی ، گشایش و خوشی پیش می‌آورد .

توضیحات :

« ذُوسَعَةَ » : دارا . ثروتمند . « قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ » : روزي او كم گرديد و فقير شد (رعد / ۲۶ ، اسراء / ۳۰ ، قصص / ۸۲) .

سوره طلاق آيه ۸

متن آيه :

وَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ عَتَتْ عَنْ أَمْرِ رَبِّهَا وَرَسُولِهِ فَحَاسَبْنَاَهَا حِسَابًا شَدِيدًا وَعَدَّوْنَاَهَا عَذَابًا نُكْرًا

ترجمه :

چه بسيار مردمان شهرها و آباديهاي كه از فرمان پروردگارشان و دستور پيغمبران او ، سرپيچي و سركشي کرده‌اند ، و در نتيجه ما سخت به حسابشان رسیده‌ايم و به مجازات ناگوار و كيفر ناخوشايندشان رسانده‌ايم .

توضيحات :

« كَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ » : (نگا : حج / ۴۵ و ۴۸ ، محمد / ۱۳) . « حَاسَبْنَاَهَا » : از آن حساب كشيده‌ايم . به حسابشان رسیده‌ايم . « عَتَتْ » : سركشي کرده‌اند (نگا : اعراف / ۷۷ و ۱۶۶ ، فرقان / ۲۱) . « نُكْرًا » : (نگا : كهف / ۷۴ و ۸۷) .

سوره طلاق آيه ۹

متن آيه :

فَذَاقَتْ وَبَالَ أَمْرِهَا وَكَانَ عَاقِبَةُ أَمْرِهَا خُسْرًا

ترجمه :

و عقوبت اعمالشان را چشيده‌اند ، و عاقبت كار و بارشان زيان و خسران بوده است .

توضيحات :

« وَ بَالَ » : (نگا : مائده / ۹۵ ، حشر / ۱۵ ، تغابن / ۵) . « خُسْرًا » : زيان . زيانكاري .

سوره طلاق آيه ۱۰

متن آيه :

أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فَاتَّقُوا اللَّهَ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ الَّذِينَ آمَنُوا قَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكُمْ ذِكْرًا

ترجمه :

خداوند براي ايشان عذاب شديدي را فراهم ساخته است ، پس اي خردمندانى كه مؤمن هستيد ، شما پرهيزگاري كنيد و خويشتن را از (عذاب و خشم) خدا به دور داريد . خدا كه براي شما قرآن را نازل فرموده است .

توضيحات :

« ذِكْرًا » : قرآن (نگا : اعراف / ۶۳ و ۶۹ ، حجر / ۶ و ۹) . « الَّذِينَ » : صفت يا بدل (أُولِي الْأَلْبَابِ) است .

سوره طلاق آيه ۱۱

متن آيه :

رَسُولًا يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِ اللَّهِ مُبَيِّنَاتٍ لِيُخْرِجَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَمَنْ يُؤْمِن بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا قَدْ أَحْسَنَ اللَّهُ

لَهُ رِزْقًا

ترجمه :

و پیغمبري را به میانان روانه کرده است که آیات روشن خدا را برایتان می‌خواند تا کسانی را که ایمان آورده‌اند و کارهای شایسته کرده‌اند از تاریکی (بطالت و ضلالت) بیرون آورد و به روشنائی (حقیقت و هدایت) در آورد . کسانی که به خدا ایمان بیاورند و کارهای پسندیده بکنند ، خدا آنان را به باغهای بهشتی داخل می‌گرداند که از زیر (کاخها و درختان) آن رودبارها روان است . برای همیشه در آنجا ماندگار می‌مانند ، و خدا روزیشان را خوب و نیکو می‌گرداند .

توضیحات :

« رَسُولًا » : مفعولیه برای فعل محذوفی است که مقام دلالت بر آن دارد . تقدیر چنین است : أَرْسَلَ رَسُولًا . « يَتْلُو » : در رسم الخط قرآنی الف زائدی به دنبال دارد . « أَبَدًا » : ذکر این واژه پس از (خَالِدِينَ) تأکیدی بر خلود و ماندگاری محسوب است .

سوره طلاق آیه ۱۲

متن آیه :

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا

ترجمه :

خدا همان است که هفت آسمان را و همانند آن زمین را آفریده است . فرمان (خدا) همواره در میان آنها جاری است (و تدبیر هدایت و رهبری او ، لحظه‌ای از جهان بزرگ هستی برداشته نمی‌شود ، این آفرینش عظیم بدان خاطر است) تا بدانید خداوند بر هر چیزی توانا است ، و آگاهی او همه چیز را فرا گرفته است .

توضیحات :

« خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ » : هفت آسمان و به اندازه آن ، زمین را آفریده است . عدد هفت برای کثرت است ، و در این صورت منظور از هفت آسمان و هفت زمین ، تعداد بیشمار و خارج از اندازه کواکب آسمانی و کراتی مشابه زمین است . (نگا : بقره / ۲۹ ، اسراء / ۴۴ ، مؤمنون / ۸۶ ، فصلت / ۱۲) . اما اگر عدد هفت برای شماره محدود باشد ، آنچه ما می‌بینیم و دانش بشر به آن احاطه دارد ، همه مربوط به آسمان و زمین اول است ، و ماورای این ثوابت و سیارات ، شش عالم دیگر وجود دارد که از دسترس علم ما بیرون است (نگا : صافات / ۶ ، فصلت / ۱۲ ، ملک / ۵) . « مِثْلَهُنَّ » : اشاره به زمینهای متعددی است که در عالم هستی وجود دارد . تا آنجا که بعضی از دانشمندان ستاره‌شناس می‌گویند ، تعداد کراتی که مشابه کره زمین بر گرد خورشیدها در پهنه هستی گردش می‌کنند حداقل سیصد میلیون کره است (نگا : المراغي) . « يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ » : فرمان خدا و قضا و قدر او در میان آنها جاری و حکمفرما است . خدا است که حکم خود را درباره آنها به مرحله اجرا در می‌آورد و کار و بار جهان را می‌گرداند . (نگا : سجده / ۴) .

سوره تحریم آیه ۱

متن آیه :

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكَ تَبْتَغِي مَرْضَاتَ أَزْوَاجِكَ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

ترجمه :

ای پیغمبر! چرا چیزی را که خدا بر تو حلال کرده است، به خاطر خوشنود ساختن همسرانت، بر خود حرام می‌کنی؟ خداوند آمرزگار مهربانی است (و تو را و همسران تو را می‌بخشاید).

توضیحات :

« لِمَ تَحْرِمَ مَا » : چیزی که پیغمبر آن را بر خود حرام فرمود، خوردن عسل، یا نزدیکی با ماریه قبطی، و یا نزدیکی با همه همسران به مدت یک ماه بود. این تحریم، تحریم شرعی نبود و بلکه پیغمبر سوگند می‌خورد که از این به بعد عسل نخورد، و یا به مدت یک ماه از آمیزش با همسران دوری بکند. چکیده روایت چنین است: همسر پیغمبر، زینب دختر جحش که عمه‌زاده رسول و صاحب جاهت بود، اغلب از عسلی که خویشاوندانش برای او هدیه می‌آوردند، به شوهر محبوب خود می‌خورانید. خویشاوندی و زیبایی او سبب گردید بنا به سرشت انسانی، ام‌المؤمنین حفصه، و ام‌المؤمنین عائشه بدو رشک برند. این دو با یکدیگر قرار می‌گذارند، وقتی که پیغمبر به پیش هر یک از آن دو تشریف فرما شوند، بدو عرض کنند: از وجود مبارک او بوی مغفیر به مشام می‌رسد. مغفیر صمغ بدبوئی است که از درختی به نام عرفط تراوش می‌کند. هنگامی که پیغمبر به پیش حفصه تشریف می‌آورد، بدو عرض می‌کند: بوی مغفیر استشمام می‌شود! رسول خدا می‌فرماید که او عسل خورده است؛ نه مغفیر. آن حضرت سوگند می‌خورد، دیگر عسل نخورد. نکند که زنبوران عسل احتمالاً از مغفیر تغذیه کنند! از حفصه می‌خواهد این سخن، رازی در میان ایشان باشد، تا دیگران نشنوند، و عسل را به پیروی از قده خود بر خویشتن حرام نکنند. ولی مسأله پخش می‌گردد، و پیغمبر سوگند می‌خورد که تا یک ماه با همسران خویش نزدیکی نخواهد کرد. روایت دیگر می‌گوید که: پیغمبر به ماریه قبطی علاقه وافر داشت و این امر باعث حسودی برخی از ام‌المؤمنین گردید، و آن حضرت سوگند یاد کرد که با ماریه نزدیکی نکند. به هر حال خداوند دستور می‌دهند که کسی حق ندارد، حلال خدا را حرام، و حرام خدا را حلال سازد، چرا که قانونگذار تنها او است و بس. رسول اکرم برده‌ای را آزاد می‌نماید و قضیه فیصله می‌یابد. « مَرَضَةٌ » : رضایت. خوشنودی. مصدر میمی است و در رسم‌الخط قرآنی با تاء کشیده نوشته شده است.

سوره تحریم آیه ۲

متن آیه :

قَدْ قَرَضَ اللَّهُ لَكُمْ تَجَلَّةَ أَيْمَانِكُمْ وَاللَّهُ مَوْلَاكُمْ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

ترجمه :

خداوند راه گشودن سوگندانتان را برای شما مقرر می‌دارد. (بدین نحو که کفاره قسم را می‌دهید و خود را از زیر بار مسؤولیت آن بیرون می‌آورید). خدا یاور و سرور شما است، و او بس آگاه و کار بجا است.

توضیحات :

« قَرَضَ » : اجازه داده است. مقرر داشته است. واژه (قَرَضَ) اگر با (عَلَى) همراه باشد، به معنی (وجوب) است، و اگر با (ل) باشد، به معنی مقرر و مشخص داشتن و اجازه دادن است (نگاه: بقره / ۲۳۶ و ۲۳۷، احزاب / ۲۸). « تَجَلَّةٌ » : گشودن. حلال کردن. مراد کفاره دادن و از زیر بار مسؤولیت سوگند به در آمدن است (نگاه: مائده / ۸۹).

سوره تحریم آیه ۳

متن آیه :

وَإِذْ أَسْرَ النَّبِيِّ إِلَىٰ بَعْضِ أَرْوَاجِهِ حَدِيثًا فَلَمَّا نَبَّأَتْ بِهِ وَأَظْهَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ عَرَفَ بَعْضَهُ وَأَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ فَلَمَّا نَبَّأَهَا بِهِ قَالَتْ مَنْ أَنْبَأَكَ هَذَا قَالَ نَبَّأَنِيَ الْعَلِيمُ الْخَبِيرُ

ترجمه :

خاطر نشان ساز وقتی را که پیغمبر با یکی از همسرانش (به نام حفصه) رازی را در میان نهاد ، و او آن راز را (به عایشه) خبر داد ، و خداوند پیغمبرش را از این (افشای سر) آگاه ساخت . پیغمبر برخی از آن (رازگوئی) را (برای همسر رازگوش حفصه) بازگو کرد و از برخی دیگر خودداری کرد . هنگامی که همسرش را از آن (رازگوئی) مطلع کرد ، او گفت : چه کسی تو را از این (موضوع) آگاه کرده است ؟ پیغمبر گفت : خداوند بس دانا و آگاه مرا با خبر کرده است .

توضیحات :

« أَسْرَ » : پنهانی بیان کرد . به گونه راز بیان داشت . « بَعْضَ » : یکی . فردی . مراد حفصه است . « حَدِيثًا » : سخن . کلام . مراد ، فرموده پیغمبر مبنی بر نخوردن عسل ، و یا عدم نزدیکی با ماریه قبطی است . « نَبَّأَتْ بِهِ » : حفصه راز را به عایشه خبر داد . « أَظْهَرَهُ » : آن را اطلاع داد . « عَرَفَ » : شناساند . بازگو نمود .

سوره تحریم آیه ۴

متن آیه :

إِنْ تَتُوبَا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا وَإِنْ تَظَاهَرَا عَلَيْهِ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلَاهُ وَجِبْريلُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَلَائِكَةُ بَعْدَ ذَلِكَ ظَهِيرٌ

ترجمه :

اگر به سویی خدا برگردید و توبه کنید (خداوند برگشت و توبه شما را می پذیرد) چرا که دل‌هایتان (از حفظ سر که پیغمبر دوست می داشت) منحرف گشته است . و اگر بر ضد او همدست شوید (و برای آزارش بکوشید ، باکی نیست) خدا یاور او است ، و علاوه از خدا ، جبرئیل ، و مؤمنان خوب و شایسته ، و فرشتگان پشتیبان او هستند .

توضیحات :

« إِنْ تَتُوبَا . . . » : مخاطب حفصه و عایشه (علیهما السلام) است . جواب شرط محذوف است و تقدیر چنین است : إِنْ تَتُوبَا يَتَّبِعْ عَلَيْكُمَا . « صَغَتْ » : منحرف گشته است . برگردیده است . « إِنْ تَظَاهَرَا » : اگر همدستی و همپشتی کنید . فعل مضارع است و اصل آن (إِنْ تَتَظَاهَرَا) است که یکی از دو تاء را حذف کرده اند . « صَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ » : مؤمنان شایسته و بایسته . واژه (صالح) مفرد است و در معنی جمع استعمال شده است و مراد جنس صالح است یعنی فرد فرد مسلمانان خوب و متقی . مثل : لَا يَفْعَلْ هَذَا ، الصَّالِحِينَ مِنَ النَّاسِ . « ظَهِيرٌ » : پشتیبان (نگا : اسراء / ۸۸ ، فرقان / ۵۵ ، قصص / ۱۷ و ۸۶ ، سبأ / ۲۲) .

سوره تحریم آیه ۵

متن آیه :

عَسَىٰ رَبُّهُ إِنْ طَلَّقَكُنَّ أَنْ يُبَدِّلَهُ أَزْوَاجًا خَيْرًا مِّنْكَ مِّنْ مَّسْلِمَاتٍ مُّؤْمِنَاتٍ قَائِمَاتٍ تَائِبَاتٍ عَائِدَاتٍ سَائِحَاتٍ تَتَّبِعْنَ وَأَبْكَارًا

ترجمه :

اگر پیغمبر شما را طلاق دهد ، چه بسا پروردگارش به جای شما همسرانی را نصیب او گرداند که بهتر از شما باشند . زنان دوشیزه یا غیر دوشیزه فرمانبردار ، با ایمان ، فروتن ، توبه کار ،

پرستشگر ، و گردنده (و پر تحرک در جهان اندیشه و در مسیر طاعت و عبادت) .

توضیحات :

« مَسْلِمَاتٍ » : جمع مُسْلِمَةٍ ، مسلمان و فرمانبردار . « قَائِمَاتٍ » : جمع قَائِمَةٍ ، خاشع و خاضع .
فروتن (نگا : نساء / ۳۴ ، احزاب / ۳۵) . « سَائِحَاتٍ » : جمع سَائِحَةٍ ، روزه‌دار ، گردنده (نگا :
توبه / ۱۱۲) . « ثَيِّبَاتٍ » : جمع ثَيِّبٍ ، غیر دوشیزه . بیوه . « أَبْكَارًا » : جمع يَكْرٍ ، دوشیزه (نگا :
واقعه / ۳۶) .

سوره تحریم آیه ۶

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَّا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ

ترجمه :

ای مؤمنان ! خود و خانواده خویش را از آتش دوزخی بر کنار دارید که افزون آن انسانها و سنگها
است . فرشتگانی بر آن گمارده شده‌اند که خشن و سختگیر ، و زورمند و توانا هستند . از خدا
در آنچه بدیشان دستور داده است نافرمانی نمی‌کنند ، و همان چیزی را انجام می‌دهند که بدان
مأمور شده‌اند .

توضیحات :

« قُوا » : مصون و محفوظ دارید . « أَهْلِيكُمْ » : (نگا : مائده / ۹۸) . « وَقُودٌ » : افزونیه (نگا :
بقره / ۲۴ ، آل‌عمران / ۱۰) . « غِلَاظٌ » : جمع غَلِيظٌ ، خشن ، تندخو . « شِدَادٌ » : جمع شَدِيدٌ ،
زورمند . سختگیر . توانا در انجام کارهای دشوار .

سوره تحریم آیه ۷

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا لَّا تَعْتَدُوا الْيَوْمَ إِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

ترجمه :

(در روز قیامت خطاب به بی‌دینان گفته می‌شود) : ای کافران ! امروزه پوزش نخواهید و عذر
خواهی نکنید ، چرا که تنها در برابر کارهایی که (در دنیا) می‌کرده‌اید کیفر داده می‌شوید .

توضیحات :

« لَّا تَعْتَدُوا » : (نگا : روم / ۵۷ ، غافر / ۵۲) .

سوره تحریم آیه ۸

متن آیه :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمُ جَنَّاتٍ
تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يَوْمَ لَّا يُخْزِي اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ نورهَم بيسعى بين أيديهم
وَأَيْمَانِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَتِمِّمْ لَنَا نُورَنَا وَآغْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ترجمه :

ای مؤمنان ! به درگاه خدا برگردید و توبه خالصانه‌ای بکنید ، شاید پروردگارتان گناهانتان را محو
نماید و بزدايد ، و شما را به باغهاي بهشتي داخل گرداند که از زیر (کاخها و درختان) آن

رودبارها روان است . این کار در روزی خواهد بود که خداوند پیغمبر و کسانی را خوار و سبک نمی‌دارد که با او ایمان آورده‌اند . (بلکه ایشان را والا می‌گرداند و به درجات بالا می‌رساند) . نور (ایمان و عمل صالح) ایشان ، پیشاپیش و سوی راستشان (رو به جانب بهشت) در حرکت است . (وقتی که خاموش شدن نور منافقان را می‌بینند ، رو به درگاه خدا می‌کنند و) می‌گویند : پروردگارا ! نور ما را کامل گردان (تا در پرتو آن به بهشت برسیم) و ما را ببخشای ، چرا که تو بر هر چیزی بس توانائی .

توضیحات :

« نَصُوحًا » : از روی اخلاص . خالصانه . صیغه مبالغه است . توبه نَصُوح ، باید این ویژگیها را داشته باشد ، ترك گناه ، پشیمان شدن از گناه ، تصمیم بر برگشتن به گناه ، رد مظالم و بازپرداخت حق به صاحبان آن . « نورهَم یَسْعَى » : (نگا : حدید / ۱۲ و ۱۳) . « أَتَمِّمَ لَنَا نُورًا » : درخواست تکمیل نور یا از سوی همه مؤمنان است ، و این تقاضا وقتی است که نور منافقان خاموش می‌گردد . مؤمنان از خدای متعال می‌خواهند که تا رسیدن به بهشت نورشان بماند . یا این که نور برخی از مؤمنان ، ضعیف بوده و درخواست می‌نمایند که نورشان پرتو و تابندگی بیشتری داشته باشد .

سوره تحریم آیه ۹

متن آیه :

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ وَمَا وَأَهُمُ جَهَنَّمُ وِئَسَ الْمَصِيرُ

ترجمه :

ای پیغمبر ! با کافران و منافقان جهاد و بیکار کن (تا ایشان را از کفر و نفاق به دور داری) و بر آنان سخت بگیر و (با ایشان خشن باش . این مجازات کنونی ایشان است ، و در آخرت) جایگاهشان دوزخ است و چه بد سرنوشت و چه زشت جایگاهی است !

توضیحات :

« يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ » : (نگا : توبه / ۷۳ ، فرقان / ۵۲) . مراد جهاد با کفار ، با قوت و قدرت تمام ، و با منافقان با حجت و برهان است .

سوره تحریم آیه ۱۰

متن آیه :

ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِّلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأةً نُوحٍ وَاِمْرَأةً لُّوطٍ كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا صَالِحَيْنِ فَخَانَتَاهُمَا فَلَمْ يُغْنِيَا عَنْهُمَا مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَقِيلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدَّٰخِلِينَ

ترجمه :

خداوند از میان کافران ، زن نوح و زن لوط را مثل زده است . آنان در حباله نکاح دو تن از بندگان خوب ما بودند و (با ساخت و پاخت با قوم خود ، و گزارش اسرار و اخبار بدیشان) به آن دو خیانت کردند و آن دو نتوانستند در پیشگاه الهی کمترین کاری برای ایشان بکنند و (آنان را از عذاب خانمانسوز دنیوی ، و سخت کمرشکن اخروی نجات دهند . به هنگام مرگ توسط فرشتگان بدیشان) گفته شد : به دوزخ درآئید همراه با همه کسانی که بدان در می‌آیند .

توضیحات :

« امْرَأةً » : در رسم الخط قرآنی با تاء کشیده نوشته شده است . مفعول به اول فعل (ضَرَبَ) و (مَثَلًا) مفعول به دوم آن است . « تَحْتَ » : این واژه ، کنایه از تحت سرپرستی و زیر نکاح است .

« خَاتَاهُمَا » : خیانت این دو همسر بدشگون ، همکاری با دشمنان و گزارش اخبار و بخش اسرار خانواده و مؤمنان بود . خیانت ایشان انحراف از جاده عفت نبود . زیرا هرگز همسر هیچ پیغمبری آلوده به بی‌عفتی نشده است (نگا : نمونه ، جلد ۲۴ ، صفحه ۳۰۱) . « أَدْخَلَا النَّارَ » : به هنگام مرگ ، فرشتگان به بدان یا نیکان خبر ورود آتی ایشان به دوزخ یا به بهشت را می‌دهند (نگا : المصحف المیسر) . « فَلَمْ يَغْنِيَا » : در آخرت همه رابطه‌های دنیوی جز رابطه ایدئولوژی گسیخته می‌گردد (نگا : بقره / ۴۸ و ۱۲۳ ، لقمان / ۳۳ ، ممتحنه / ۳ ، انفطار / ۱۹) .

سوره تحریم آیه ۱۱

متن آیه :
 وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَةً فِرْعَوْنَ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِنَ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

ترجمه :

و خدا از میان مؤمنان ، زن فرعون را مثل زده است . وقتی (از اوقات) گفت : پروردگارا ! برای من در بهشت ، نزد خودت خانه‌ای بنا کن ، و مرا از فرعون و کارهایش رهایی بخش ، و از این مردمان ستمکاره نجات بده .

توضیحات :

« این » : بنا کن . بساز .

سوره تحریم آیه ۱۲

متن آیه :
 وَمَرْيَمَ ابْنَتَ عِمْرَانَ الَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهِ مِنْ رُوحِنَا وَصَدَّقَتْ بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكُتِبَ لَهَا مِنَ الْقَائِمِينَ

ترجمه :

همچنین خداوند (از میان مؤمنان ، دومین الگو) مریم دختر عمران را مثل زده است که دامن به گناه نیالود و خود را پاک نگاه داشت ، و ما از روح متعلق به خود در آن دمیدیم ، و او سخنان پروردگارش و کتابهایش را تصدیق کرد ، و از زمره مطیعان و فرمانبرداران خدا بود .

توضیحات :

« أَحْصَنَتْ » : استوار داشت . مصون و محفوظ داشت . « فَرْجٌ » : عورت . شرمگاه (نگا : مؤمنون / ۵ ، نور / ۳۰ و ۳۱ ، احزاب / ۳۵) . « أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا » : (نگا : انبیاء / ۹۱) . « مِنْ رُوحِنَا » : از روح متعلق به خود . از روح ساخت خود (نگا : انبیاء / ۹۱ ، سجده / ۹ ، حجر / ۲۹ ، ص / ۷۲) . « كَلِمَاتٍ » : مراد اوامر و نواهی و وعده‌ها و وعیدهای الهی است . « كُتِبَ » : کتابهای تورات موسی ، و زبور داود ، و صحف ابراهیم ، و سایر کتابهای آسمانی . « الْقَائِمِينَ » : مطیعان و فرمانبرداران الهی ، مواظبان طاعت و عبادت . مذكر آمدن آن ، جنبه تغلیب دارد .

سوره ملك آیه ۱

متن آیه :
 تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ترجمه :

بزرگوار و داراي برکات بسيار ، آن کسي که فرمانروائي (جهان هستي) از آن او است و او بر هر چيزي کاملاً قادر و توانا است .

توضیحات :

« تَبَارَكَ » : والا مقام است . خجسته است . داراي برکات بسيار است (نگا : اعراف / ۵۴ ، مؤمنون / ۱۴ ، فرقان / ۱ و ۱۰ و ۶۱) . « الْمَلِكُ » : حکومت . فرماندهي .

سوره ملك آیه ۲

متن آیه :

الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ

ترجمه :

همان کسي که مرگ و زندگي را پديد آورده است تا شما را بيازمايد کدامتان کارتان بهتر و نيکوتر خواهد بود . او چيره و توانا ، و آمرزگار و بخشاينده است .

توضیحات :

« خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ » : مرگ و زندگي را مقدر کرده و پديد آورده است . « لِيَبْلُوَكُمْ » : (نگا : مائده / ۴۸ ، انعام / ۱۶۵ ، هود / ۷) .

سوره ملك آیه ۳

متن آیه :

الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا مَّا تَرَى فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِن تَفَاوُتٍ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى مِن فُطُورٍ

ترجمه :

آن که هفت آسمان را بالاي يکديگر و هماهنگ آفريده است . اصلاً در آفريش و آفريدههاي خداوند مهربان خلل و تضاد و عدم تناسبی نمي بيني (و بلکه هستي با تمام عظمتي که دارد ، از انسجام و استحکام شگفت برخوردار است ، و نظم و نظام عجيب و قوانين و روابط دقيق بر ذره ذره کائنات حکمفرما است) . پس ديگر باره بنگر (و با دقت جهان را وارساي کن) آيا هيچ گونه خلل و رخنه اي مي بيني ؟

توضیحات :

« سَبْعَ سَمَاوَاتٍ » : (نگا : بقره / ۲۹ ، اسراء / ۴۴ ، مؤمنون / ۸۶) . « طِبَاقًا » : جمع طَبَق ، يا طَبَقَه ، يکي فوق ديگري . يکي برتر از ديگري . . يا اين که همچون مُطَابِقَه ، مصدر باب مفاعله است و به معني موافق و مرتبط و هماهنگ و هم‌آوا با يکديگر است . « تَفَاوُتٍ » : عيب و نقص . خلل و رخنه . ناسازگاري و ناخواني . نظم و نظام شگفت‌انگيز بر الکترون ، پروتون ، اتم ، زمين ، منظومه شمسي ، منظومه‌هاي ديگر ، کهکشان راه شيري ، کهکشانهاي ديگر ، و . . . حاکم است ، و همه جا قانون است و حساب ، و همه جا نظم است و برنامه . . . هرچه اي انسان در جهان آفريش دقت کني کمترین خلل و ناموزوني در آن نمي بيني . « فُطُورٍ » : جمع فُطِر ، درز و شکاف . مراد خلل و رخنه است .

سوره ملك آیه ۴

متن آیه :

ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنْقَلِبْ إِلَيْكَ الْبَصَرُ خَاسِئًا وَهُوَ حَسِيرٌ

ترجمه :

باز هم (دیده خود را بگشای و به عالم هستی بنگر و) بارها و بارها بنگر و ورنه کن . دیده سرانجام فروهشته و حیران ، و درمانده و ناتوان ، به سوی باز می‌گردد .

توضیحات :

« كَرَّتَيْنِ » : دو بار . در اینجا تثنیه برای کثرت است . یعنی بارها و بارها . « يَنْقَلِبُ » : باز می‌گردد . بر می‌گردد . « خَاسِئًا » : فروهشته . حیران . « حَسِيرٌ » : خسته و درمانده . از کار افتاده . مراد این است که انسان هر اندازه بنگرد ، خلل و رخنه‌ای پیدا نمی‌کند ، و هر بار که به تحقیق بپردازد و بر معلومات خود بیفزاید ، دچار سرگشتگی و حیرت بیشتر می‌گردد .

سوره ملك آیه ۵

متن آیه :

وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ

ترجمه :

ما آسمان نزدیک (به شما) را با چراغهایی (به نام ستارگان) آراسته‌ایم ، و آنها را وسیله راندن اهریمنان ساخته‌ایم ، و برای ایشان عذاب آتش سوزانی را آماده کرده‌ایم .

توضیحات :

« السَّمَاءَ الدُّنْيَا » : آسمان نزدیک . آسمان فرودین (نگا : صافات / ۶) . « زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ » : (نگا : فصلت / ۱۲) . « رُجُومًا » : جمع رَجَمَ ، مصدر است و به معنی اسم مفعول ، یعنی چیزی که همچون سنگ انداخته می‌شود . اشاره به شهابها است که باقیمانده ستارگانی است که طی حوادثی متلاشی شده‌اند و از يك سوی آسمان به سوی دیگر پرتاب می‌شوند (نگا : حجر / ۱۶ و ۱۸ ، صافات / ۶ - ۱۰) .

سوره ملك آیه ۶

متن آیه :

وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَرْبَهُمْ عَذَابٌ جَهَنَّمَ وَيُسَّ الْمَصِيرُ

ترجمه :

کسانی که به پروردگار خود ایمان نداشته باشند ، عذاب دوزخ دارند ، و چه بد جایگاهی است !

توضیحات :

« يُسَّ الْمَصِيرُ » : (نگا : بقره / ۱۲۶ ، آل عمران / ۱۶۲) .

سوره ملك آیه ۷

متن آیه :

إِذَا أُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهيقًا وَهِيَ تَفُورُ

ترجمه :

هر زمان که به دوزخ انداخته شوند ، تنوره می‌زند و غرشی از آن می‌شنوند .

توضیحات :
« شَهيقاً » : صدای وحشتناك . فریاد هراس انگیز . غرّش . « تَفُورٌ » : تنوره می‌زند . فوران می‌کند . به غلیان در می‌آید .

سوره ملك آیه ۸

متن آیه :
تَكَادُ تَمِيْزُ مِنَ الْغَيْطِ كُلَّمَا أَلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ

ترجمه :
دوزخ از شدتّ خشم (بر ایشان) ، نذيك است بتركد و پاره‌پاره شود . هر زمان كه گروهی بدان انداخته می‌شوند ، دوزخبانان از آنان می‌پرسند : آیا پیغمبر بیم دهنده‌ای به میان شما نیامده است (تا شما را از چنین روزی و وضعی بترساند ؟) .

توضیحات :
« تَكَادُ تَمِيْزُ » : نذيك است از هم شكافته و پاره‌پاره شود . کمی‌مانده است كه بتركد . « مِنَ الْغَيْطِ » : بر اثر خشم . « خَزَنَتُهَا » : نگهبانان دوزخ (نگا : تحریم / ۶) .

سوره ملك آیه ۹

متن آیه :
قَالُوا بَلَىٰ قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ

ترجمه :
می‌گویند : آری ! پیغمبران بیم دهنده‌ای به میان ما آمدند و ما دروغگویشان نامیدیم و گفتیم : خداوند به هیچ وجه چیزی را (به نام وحی ، برای کسی) نفرستاده است ، و شما دچار گمراهی بزرگی هستید .

توضیحات :
« ضَلَالٍ كَبِيرٍ » : گمراهی عظیم . سرگشتگی فراوان .

سوره ملك آیه ۱۰

متن آیه :
وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ

ترجمه :
و می‌گویند : اگر ما گوش شنوا می‌داشتیم ، و یا عقل خود را به کار می‌گرفتیم ، هرگز از زمره دوزخیان نمی‌گشتیم .

توضیحات :
« نَسْمَعُ » : مراد از شنیدن ، شنیدن آگاهانه است (نگا : / ۳۷) .

سوره ملك آیه ۱۱

متن آیه :
فَاعْتَرَفُوا بِذَنبِهِمْ فَسُحْقًا لِأَصْحَابِ السَّعِيرِ

ترجمه :

اینجا است که به گناه خود اعتراف می‌کنند . پس دوری (از رحمت خدا) بهره دوزخیان باد !

توضیحات :

« سِحْقًا » : دور شدن از رحمت خدا . مفعول مطلق فعل محذوفی است ، و تقدیر چنین است : سَحَقَهُمُ اللَّهُ سِحْقًا .

سوره ملك آیه ۱۲

متن آیه :
إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ

ترجمه :

کسانی که در نهان ، از پروردگار خود می‌ترسند ، آمرزش و پاداش بزرگ و فراوانی دارند .

توضیحات :

« بِالْغَيْبِ » : در نهان . دور از چشم مردمان . بدون این که خدا را ببینند .

سوره ملك آیه ۱۳

متن آیه :
وَأَسِرُّوا قَوْلَكُمْ أَوِ اجْهَرُوا بِهِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

ترجمه :

چه سخنان خود را آهسته گوئید و زمزمه کنید ، و چه بلند گوئید و آشکار سازید ، (برای خدا یکسان و عیان است) . چرا که او کاملاً آگاه از اسرار و خفایای سینه‌ها است .

توضیحات :

« أَسِرُّوا » : لفظاً امر است و در معنی خبر .

سوره ملك آیه ۱۴

متن آیه :
أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ

ترجمه :

مگر کسی که (مردمان را) می‌آفریند (حال و وضع ایشان را) نمی‌داند ، و حال این که او دقیق و باریک بین بس آگاهی است ؟ !

توضیحات :

« أَلَا يَعْلَمُ ؟ » : مگر نمی‌داند ؟ استفهام انکاری است .

سوره ملك آیه ۱۵

متن آیه :
هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذُلُولًا فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِن رِّزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ

ترجمه :

او کسی است که زمین را رام شما گردانیده است . در اطراف و جوانب آن راه بروید ، و از روزی خدا بخورید . زنده شدن دوباره در دست او است .

توضیحات :

« ذُلُولًا » : رام . مسخّر (نِگَا : بقره / ۷۱) . « مَنَابِ » : جمع مَنَكِب ، دوش . مراد جوانب و اطراف زمین است . « النَّشُورُ » : زنده شدن مردگان . رستاخیز مردگان . « إِلَيْهِ » : حرفِ اِلَی به معنی (ل) است ، مانند : أَلَمْرُ إِلَيْكَ (نِگَا : مغنی لیب) . برخی (نشور) را به معنی (بازگشت) دانسته‌اند (نِگَا : نمونه ، روح‌البیان ، روح‌المعانی) .

سوره ملك آیه ۱۶

متن آیه :

أَمِنْتُمْ مِّنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمْ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورُ

ترجمه :

آیا از کسی که در آسمان است ، خود را در امان می‌دانید که دستور بدهد زمین بشکافد و شما را فرو ببرد ، و آن گاه بلرزد و بجنبد و حرکت بکند ؟

توضیحات :

« مِّنْ فِي السَّمَاءِ » : کسی که در آسمان است . مراد خدا است . بودن او در آسمان ، اشاره به زبردستی و بالادستی خدا و سیلطفه کامل و فراگیر او است . منظور محدود ساختن پروردگار به جا و مکان نیست . « يَخْسِفَ بِكُمْ » : شما را به زمین فرو ببرد (نِگَا : قصص / ۸۱ ، عنکبوت / ۴۰ ، سبأ / ۹ ، نحل / ۴۵) . « تَمُورُ » : حرکت می‌کند ، به جنبش و لرزش می‌افتد (نِگَا : طور / ۹) .

سوره ملك آیه ۱۷

متن آیه :

أَمْ أَمِنْتُمْ مِّنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرِ

ترجمه :

یا این که از کسی که در آسمان است خود را در امان می‌دانید که طوفان شن بر شما گمارد (و شما را در زیر ریگهای روان دفن نماید ؟) . آن گاه خواهید دانست که تهدید من چگونه است .

توضیحات :

« حَاصِبًا » : تند بادی که توده‌های شن و سنگریزه را با خود حرکت می‌دهد و از جایی به جایی می‌برد (نِگَا : اسراء / ۶۸ ، عنکبوت / ۴۰) . « نَذِيرِ » : بیم دادن من . تهدید من . واژه نذیر در اینجا به معنی تحذیر است .

سوره ملك آیه ۱۸

متن آیه :

وَلَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَكَيفَ كَانَ نَكِيرِ

ترجمه :

کسانی که پیش از اینان بوده‌اند (آیات و پیغمبران مرا) تکذیب کرده‌اند ، بین که خشم و کینه من بر سر ایشان چه آورده است و چه کرده است ؟ !

توضیحات :

« تَکْبِيرٌ » : بد آمدن من از ایشان . خشم و کینه‌ام . واژه (تکبیر) به معنی (انکار) است .

سوره ملک آیه ۱۹

متن آیه :

أَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَاقَاتٍ وَيَقِضْنَ مَا يُمَسِّكُهُنَّ إِلَّا الرَّحْمَنُ إِنَّهُ يَكُلُّ شَيْءًا بَصِيرٌ

ترجمه :

آیا پرندگان را نگاه نکرده‌اند که بالای سر آنان (در پروازند و) گاهی بالهای خود را گسترده و گاهی جمع می‌کنند ؟ ! جز خداوند مهربان کسی آنها را (بر فراز آسمان) نگاه نمی‌دارد ، چرا که او هر چیزی را می‌بیند (و می‌داند هر آفریده‌ای برای ادامه زندگی خود نیازمند چیست) .

توضیحات :

« صَاقَاتٍ » : گسترده بالان (نگا : نور / ۴۱) . « يَقِضْنَ » : بالها را فراهم می‌آورند . بالها را باز و بسته می‌کنند . « مَا يُمَسِّكُهُنَّ » : (نگا : نحل / ۷۹) .

سوره ملک آیه ۲۰

متن آیه :

أَمَّنْ هَذَا الَّذِي هُوَ جُنْدٌ لَّكُمْ يَنْصَرُّكُمْ مِّنْ دُونِ الرَّحْمَنِ إِنِ الْكَافِرُونَ إِلَّا فِي غُرُورٍ

ترجمه :

آخر کدام اشخاص و افرادند که لشکر شمایند و جدای از خداوند مهربان به شما کمک می‌کنند و از شما مواظبت می‌نمایند ؟ ! کافران گرفتار غرورند و بس .

توضیحات :

« جُنْدٌ » : لشکر . سپاه . اسم جمع است و در معنی جمع می‌بایشد . ذکر اسم اشاره و موصول و فعل آیه به شکل مفرد ، با توجه به لفظ جند است . « مِّنْ دُونِ الرَّحْمَنِ » : سواي خداوند مهربان . در برابر خداوند مهربان . با توجه به معنی اخیر ، مفهوم آیه چنین است : آخر چه کسانی هستند آنان که لشکر شمایند و در برابر خداوند مهربان از شما دفاع و به شما کمک می‌نمایند ؟ « إِنِ » : حرف نافی است . « غُرُورٍ » : گول خوردن . فریب .

سوره ملک آیه ۲۱

متن آیه :

أَمَّنْ هَذَا الَّذِي يَرْزُقُكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ بَلْ لَّجُوا فِي عُتُوٍّ وَنُفُورٍ

ترجمه :

یا این که چه کسانیند که اگر خداوند روزی خود را باز دارد بتوانند به شما روزی برسانند ؟ ! اصلاً کافران در سرکشی و گریز پافشاری می‌کنند .

توضیحات :

« عُتُوٍّ » : سرکشی ، طغیان . تَکْبِيرٌ . « نُفُورٍ » : گریز ، فرار از حق و حقیقت .

سوره ملک آیه ۲۲

متن آیه :

أَقْمَنَ يَمْشِي مَكْبًا عَلَى وَجْهِهِ أَهْدَى أَمَّنْ يَمْشِي سَوِيًّا عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

ترجمه :

آیا آن کسی که نگونسار و بر رخساره راه می‌رود راهیاب‌تر است ، یا کسی که بر پا ایستاده و درست در راه راست گام بر می‌دارد ؟

توضیحات :

« مَكْبًا » : نگونسار ، بر رو افتاده . « سَوِيًّا » : راست قامت ، راست و درست .

سوره ملك آیه ۲۳

متن آیه :

قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ

ترجمه :

خدا کسی است که شما را (از عدم) آفریده است ، و برای شما گوش و چشم و دل درست کرده است (که وسیله کار و سعادت شما هستند . اما شما این نعمتها را) کمتر سپاسگزاری می‌کنید .

توضیحات :

« قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ » : (نگا : اعراف / ۱۰ ، مؤمنون / ۷۸ ، سجده / ۹) .

سوره ملك آیه ۲۴

متن آیه :

قُلْ هُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

ترجمه :

بگو : او کسی است که شما را در زمین تولید و تکثیر کرده و پخش و پراکنده نموده است ، و در پیش او گرد آورده می‌شوید .

توضیحات :

« ذَرَأَكُمْ » : شما را پدیدار کرده است . مراد زاد و ولد دادن و افزایش بخشیدن و در زمین پراکندن است (نگا : اعراف / ۱۷۹) .

سوره ملك آیه ۲۵

متن آیه :

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ

ترجمه :

می‌گویند : اگر راست می‌گوئید ، این وعده‌ای که می‌دهید ، کی خواهد بود ؟

توضیحات :

« الْوَعْدُ » : مراد فرا رسیدن عذاب استیصال دنیوی ، و یا فرا رسیدن رستاخیز و عذاب شدید اخروی است .

سوره ملك آیه ۲۶

متن آیه :
قُلْ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُّبِينٌ

ترجمه :
بگو : اطلاع و آگاهی (از فرا رسیدن مجازات دنیوی و یا وقوع قیامت) متعلق به خدا است و بس . من فقط و فقط بیم دهنده آشکاری هستم .

توضیحات :
« نَذِيرٌ مُّبِينٌ » : بیم دهنده‌ای که آشکارا بیم می‌دهد و به صراحت از عذاب خدا سخن می‌گوید .

سوره ملك آیه ۲۷

متن آیه :
فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً سَيِّئَتْ وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَقِيلَ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَدْعُونَ

ترجمه :
هنگامی که این وعده الهی را از نزدیک مشاهده کردند ، چهره‌های کافران درهم و زشت می‌گردد ، و بدیشان گفته می‌شود : این همان چیزی است که خود می‌خواستید (و در فرا رسیدن و دیدن آن شتاب می‌ورزیدید) .

توضیحات :
« زُلْفَةً » : نزدیک . قریب . مصدر است و مراد اسم فاعل . « سَيِّئَتْ » : (نگا : هود / ۷۷ ، عنکبوت / ۲۳) . « تَدْعُونَ » : با زور و از روی استهزاء درخواست وقوع فوری آن را داشتید (نگا : ص / ۱۶ ، شوری / ۱۸) .

سوره ملك آیه ۲۸

متن آیه :
قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَهْلَكْنِيَ اللَّهُ وَمَنْ مَعِيَ أَوْ رَحِمَنَا فَمَنْ يُجِيرُ الْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ

ترجمه :
بگو به من خبر دهید اگر خداوند مرا و تمام کسانی را که با من هستند (و ایمان آورده‌اند) هلاک سازد ، و یا به ما رحم نماید (و ما را فعلاً نکشد ، به هر حال ما چه حال بمیریم و چه در آینده ، اهل نجات هستیم) . اما چه کسی کافران را از عذاب دردناک (دوزخ می‌رهاند و) در پناه خود می‌دارد ؟

توضیحات :
« أَرَأَيْتُمْ » : (نگا : انعام / ۴۶ ، یونس / ۵۰ و ۵۹ ، هود / ۲۸) . « إِنْ أَهْلَكْنِي » : جواب (إِنْ) جمله « فَمَنْ يَأْتِيكُمْ يَمَاءٍ مَعِينٍ » است . « يُجِيرُ » : پناه می‌دهد .

سوره ملك آیه ۲۹

متن آیه :
قُلْ هُوَ الرَّحْمَنُ أَمَّنَّا بِهِ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

ترجمه :

بگو : خدا مهربان است و بدو ایمان آورده‌ایم و بدو پشت بسته‌ایم ، لذا خواهید دانست که چه کسی (از ما و شما) در گمراهی و سرگشتگی آشکاری است .

توضیحات :
« ءَامِنًا بِهِ وَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا » : این بخش اشاره ضمنی دارد به این که : ما به خدا ایمان آورده‌ایم ، ولی شما بدو ایمان نیاورده‌اید ، و ما بدو پشت بسته‌ایم ، اما شما به بتها و چیزهای دیگری پشت بسته‌اید و دلخوش هستید .

سوره ملك آیه ۳۰

متن آیه :
قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَّعِينٍ

ترجمه :
بگو : مرا خبر دهید ، اگر آبهای (مورد استفاده) شما به زمین فرو رود ، چه کسی می‌تواند آب روان در دسترس شما مردمان قرار دهد ؟ !

توضیحات :
« غَوْرًا » : فرو رفتن در زمین . مصدر است و مراد اسم فاعل ، یعنی غائر است و به معنی فرو رونده است (نگا : كهف / ۴۱) . « مَعِينٍ » : جاری ، روان (نگا : مؤمنون / ۵۰ ، صافات / ۴۵ ، واقعه / ۱۸) .

سوره قلم آیه ۱

متن آیه :
ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ

ترجمه :
نون . سوگند به قلم ! و قسم به چیزی که می‌نویسند !

توضیحات :
« ن » : از حروف مقطعه است (نگا : بقره / ۱) . « الْقَلَمِ » : خامه (نگا : علق / ۴) . « يَسْطُرُونَ » : می‌نویسند . می‌نگارند . سوگند خوردن خدا به خامه و نوشتار ، بیانگر عظمت صاحبان قلم ، و حرمت نوشته‌ها در آئین اسلام است .

سوره قلم آیه ۲

متن آیه :
مَا أَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ

ترجمه :
در سایه نعمت و لطف پروردگارت ، تو دیوانه نیستی .

توضیحات :
« بِنِعْمَةِ » : در سایه نعمت . به لطف (نگا : طور / ۲۹) . « بِمَجْنُونٍ » : حرف باء زائد و برای

تأکید نفي است . این آیه ردّ یاوه‌سزاییهای کافران و مشرکان است که مظهر عقل و درایت ، و منبع نور و هدایت ، و صفوت آدمیان و تئمه دور زمان را دیوانه می‌نامیدند (نگا : حجر / ۶ ، قلم / ۵۱) .

سوره قلم آیه ۳

متن آیه :
وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ

ترجمه :
تو دارای پاداش بزرگ و ناگسیختنی هستی .

توضیحات :
« غیر ممنون » : نامقطوع . یعنی ماندگار و همیشگی .

سوره قلم آیه ۴

متن آیه :
وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ

ترجمه :
تو دارای خوی سترگ (یعنی صفات پسندیده و افعال حمیده) هستی .

توضیحات :
« خُلُقٍ » : خوی . مراد رفتار و کردار است (نگا : شعراء / ۱۳۷) .

سوره قلم آیه ۵

متن آیه :
فَسْتَبْصِرْ وَبَصِيرَةٌ

ترجمه :
خواهی دید و خواهند دید .

توضیحات :
« فَسْتَبْصِرْ . . . » : به زودی خواهی دید و متوجه خواهی شد .

سوره قلم آیه ۶

متن آیه :
يَا أَيُّكُمُ الْمَفْتُونُ

ترجمه :
که کدام يك از شما مبتلا به دیوانگی است (محمد ، یا شما کافران و مشرکان) .

توضیحات :
« الْمَفْتُونُ » : دیوانگی . مصدر است ، مانند معقول به معنی عقل ، مجلود به معنی جلادۀ (نگا : روح‌البیان) . در این صورت حرف (ب) در اول (يَا أَيُّكُمْ) به معنی (في) است (نگا :

صفوة البيان) . برخي هم حرف باء را زائد دانسته و (مفتون) را اسم مفعول محسوب نموده‌اند .
در این صورت معني آيه چنين است : كه کدام يك از شما ديوانه است (نگا : روح المعاني) .

سوره قلم آيه ۷

متن آيه :
إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

ترجمه :
پروردگار تو مسلماً (از هر کس ديگري) بهتر مي‌داند كه چه كسي از راه او گمراه شده است ، و چه كسي راهياب است .

توضيحات :

« إِنَّ رَبَّكَ . . . بِالْمُهْتَدِينَ » : (نگا : انعام / ۱۱۷ ، نحل / ۱۲۵ ، نجم / ۳۰) .

سوره قلم آيه ۸

متن آيه :
فَلَا تُطِعِ الْمُكَذِّبِينَ

ترجمه :
حال كه چنين است ، از تكذيب كنندگان اطاعت و پيروي مكن (و بر دعوت خود پايدار باش و به راه آنان مرو . اطاعت از ايشان گمراهي و بدبختي است) .

توضيحات :

« لَا تُطِعِ . . . » : مراد تشويق و ترغيب پيغمبر و همه پيروان او است كه راه خدا را با شوق و شور ادامه دهند ، و با كفار و مشركين نرمش و سازش نکنند .

سوره قلم آيه ۹

متن آيه :
وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَيُدْهِنُونَ

ترجمه :
ايشان دوست مي‌دارند كه نرمش و سازش نشان دهني ، تا آنان هم نرمش و سازش كنند (بدین امید كه برخي از فرمانهاي خدا را به خاطر آنان ترك كني ، و در بعضي از مسائل با ايشان همگام و هماهنگ شوي) .

توضيحات :

« تُدْهِنُ » : سهل انگاري كني . نرمش و سازش نمائي . . . مراد آنان اين است كه پيغمبر با نزديك شدن به دين آنان ، روي خوش بدیشان نشان دهد ، و آنان هم با نزديك شدن به دين اسلام روي خوش نشان دهند . يعني سهل انگاري و سازش انجام پذيرد . (نگا : واقعه / ۸۱) .

سوره قلم آيه ۱۰

متن آيه :
وَلَا تُطِعْ كُلَّ حَلَّافٍ مَّهِينٍ

ترجمه :
از فرومایه‌ای که بسیار سوگند می‌خورد ، پیروی مکن .

توضیحات :
« حَلَّافٍ » : بسیار سوگند خورنده . به حق یا به ناحق . « مَهِينِ » : خوار و پست . رَدْلُ و حَقِير .

سوره قلم آیه ۱۱
متن آیه :
هَمَّازٌ مَّشَاءً يَنْمِيمٌ

ترجمه :
بسیار عیبجویی که دائماً سخن‌چینی می‌کند .

توضیحات :
« هَمَّازٌ » : بسیار عیبجو . رخنه‌گر . بسیار بدگو و بد زبان . « مَشَاءً » : پادو . تیزرونده . در اینجا با حرف (ب) متعدی شده و به معنی بسیار برنده و نقل‌کننده است . « مَشَاءً يَنْمِيمٌ » : بسیار سخن‌چین . کسی که سخن این را برای آن ، و کلام آن را برای این ، به منظور فساد و تباهی می‌آورد و می‌برد .

سوره قلم آیه ۱۲
متن آیه :
مَنَاعٌ لِّلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَثِيمٌ

ترجمه :
بسیار مانع کار خیر ، و تجاوز پیشه ، و بزهکار است .

توضیحات :
« مَنَاعٌ » : کسی که خویشتن را بسیار دور از خیرات و حسنات نگاه می‌دارد که کنایه از پخیل و تنگ‌چشم است . بسیار بازدارنده مردم از انجام خیرات و حسنات (نگا : ق / ۲۵) . « مُعْتَدٍ » : متجاوز . تجاوز پیشه (نگا : بقره / ۱۹۰ ، مائده / ۸۷ ، توبه / ۱۰) . « أَثِيمٌ » : (نگا : بقره / ۲۷۶ ، نساء / ۱۰۷ ، شعراء / ۲۲۲) .

سوره قلم آیه ۱۳
متن آیه :
عَتَلٌ بَعْدَ ذَلِكَ زَنِيمٌ

ترجمه :
علاوه بر اینها درشتخوی و سنگین دل ، و انگشت نما به بدیها است .

توضیحات :
« عَتَلٌ » : درشتخو . سنگین دل . سخت روی و زشتخوی (نگا : روح‌البیان) . « زَنِيمٌ » : نشاندار به هرچه بدی و زشتی است . حرامزاده . البته کسی که مجمع بدیها و منبع زشتیها باشد ، نانسان و ناکس بشمار است ، و از زمره انسانها محسوب نمی‌گردد .

سوره قلم آیه ۱۴
متن آیه :
أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ

ترجمه :
(آیا این همه زشتیها و پلشتیها) بدان خاطر است که دارا و دارای فرزندان است ؟ !

توضیحات :
« أَنْ . . . » : بدان سبب که . . . حرف (أَنْ) مصدریه است . لام جرّی قبل از آن محذوف است ، یعنی (لِأَنَّ) . برخی هم حرف استفهامی نیز محذوف دانسته‌اند و گفته‌اند اصل چنین است :
أَلِأَنَّ . . .

سوره قلم آیه ۱۵
متن آیه :
إِذَا تَتْلَىٰ عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ

ترجمه :
هنگامی که آیه‌های ما بر او خوانده می‌شود ، می‌گوید : افسانه‌های پیشینیان است .

توضیحات :
« أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ » : (نگا : انعام / ۲۵ ، انفال / ۳۱ ، نحل / ۲۴) .

سوره قلم آیه ۱۶
متن آیه :
سَنَسِيْمُهُ عَلَى الْخُرْطُومِ

ترجمه :
ما بر بینی او داغ (ننگ) می‌نهم .

توضیحات :
« سَنَسِيْمُهُ » : علامت‌گذاریش خواهیم کرد . داغش خواهیم کرد . . . « الْخُرْطُومِ » : بینی . در اصل به بینی حیوانات به ویژه فیل گفته می‌شود و کنایه از خوار کردن و رسوا نمودن است .

سوره قلم آیه ۱۷
متن آیه :
إِنَّا بَلَوْنَاهُمْ كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ إِذْ أَقْسَمُوا لَيَصْرِمُنَّهَا مُصِحِّينَ

ترجمه :
ما آنان را آزموده‌ایم ، همان گونه که صاحبان باغ را آزموده‌ایم . هنگامی که سوگند یاد کردند که میوه‌های باغ را بامدادان (دور از انظار مردم) بچینند .

توضیحات :
« بَلَوْنَاهُمْ » : ایشان را آزمودیم . آنان را آزمایش کردیم . مراد از (هُمْ) مشرکان مکه است . « لَيَصْرِمُنَّهَا » : آن را خواهند چید . « مُصِحِّينَ » : در حالی که به بامدادان برسند . حال فاعل ()

لَيَصْرُمْنَهَا (است . از (أَصْبَحَ) تامّه است .

سوره قلم آیه ۱۸

متن آیه :
وَلَا يَسْتَنْوُونَ

ترجمه :

و هیچ چیز از آن بر جای نگذارند .

توضیحات :

« لَا يَسْتَنْوُونَ » : چیزی فرو نگذارند . برای مستمندان چیزی کنار نگذارند و بدیشان ندهند (نگا : انعام / ۱۴۱) .

سوره قلم آیه ۱۹

متن آیه :
فَطَافَ عَلَيْهَا طَائِفٌ مِّن رَّبِّكَ وَهُمْ نَائِمُونَ

ترجمه :

شب هنگام که آنان در خواب بودند ، بلای بزرگ و فراگیری از جانب پروردگارت سراسر باغ را در بر گرفت و باغ (سوخت و) همچون شب (تاریک و سیاه) گردید !

توضیحات :

...

سوره قلم آیه ۲۰

متن آیه :
فَأَصْبَحَتْ كَالصَّرِيمِ

ترجمه :

شب هنگام که آنان در خواب بودند ، بلای بزرگ و فراگیری از جانب پروردگارت سراسر باغ را در بر گرفت و باغ (سوخت و) همچون شب (تاریک و سیاه) گردید !

توضیحات :

« طَافَ عَلَيْهَا » : بر سر آن گشت زد و آن را در بر گرفت . « طَائِفٌ » : بلای فرا گیر . « الصَّرِيمِ » : شب . چیده شده . با توجه به معنی اخیر ، مفهوم آیه چنین است : شب هنگام که آنان در خواب بودند ، بلای بزرگ و فراگیری باغ را در بر گرفت و همچون باغی گردید که میوه‌های آن راجیده و کنده باشند .

سوره قلم آیه ۲۱

متن آیه :
فَتَنَادُوا مُصْحِحِينَ

ترجمه :

سحرگهان همدیگر را ندا در دادند .

توضیحات :
« تَنَادَوْا » : همدیگر را صدا زدند . « مُصِحِّينَ » : (نگا : قلم / ۱۷) .

سوره قلم آیه ۲۲

متن آیه :
أَنْ اَعْدُوا عَلٰی حَرْثِكُمْ اِنْ كُنْتُمْ صَارِمِيْنَ

ترجمه :
اگر می‌خواهید میوه‌های خود را بچینید ، صبح زود حرکت کنید و خویشتن را به کشتزار خود برسانید .

توضیحات :
« اَعْدُوا » : بامدادان حرکت کنید . صبح زود یورش برید . « حَرْثِكُمْ » : کشتزار خود (نگا : بقره / ۷۱ و ۲۰۵ و ۲۲۳ ، آل‌عمران / ۱۴) . « صَارِمِيْنَ » : چینندگان میوه . حال است .

سوره قلم آیه ۲۳

متن آیه :
فَاَنْطَلِقُوا وَهُمْ يَتَخَفَتُوْنَ

ترجمه :
آنان پچ پچ کنان به راه افتادند (تا فقراء سخن ایشان را نشنوند و متوجه آنان نشوند) .

توضیحات :
« يَتَخَفَتُوْنَ » : با همدیگر آهسته صحبت می‌کردند . پچ‌پچ می‌کردند .

سوره قلم آیه ۲۴

متن آیه :
أَنْ لَا يَدْخُلْنَهَا الْيَوْمَ عَلَيْكُمْ مَّسْكِيْنَ

ترجمه :
نباید امروز بینوایی در باغ پیش شما بیاید .

توضیحات :
« أَنْ لَا يَدْخُلْنَهَا » : مراد این است که به همدیگر توصیه می‌کردند که امروز بینوایی را به باغ راه ندهند .

سوره قلم آیه ۲۵

متن آیه :
وَعَدُوا عَلٰی حَرَدٍ قَادِرِيْنَ

ترجمه :
بامدادان بدین قصد که می‌توانند (از ورود بینوایان به باغ) جلوگیری کنند و (ایشان را) باز دارند (به سوی باغ) روان شدند .

توضیحات :
« حرِّدِ » : منع کردن . بازداشتن .

سوره قلم آیه ۲۶
متن آیه :
فَلَمَّا رَأَوْهَا قَالُوا إِنَّا لَضَالُّونَ

ترجمه :
هنگامی که باغ را دیدند ، گفتند : ما راه را گم کرده‌ایم ! (این باغ ما نیست) .

توضیحات :
« ضَالُّونَ » : راه گم کردگان .

سوره قلم آیه ۲۷
متن آیه :
بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ

ترجمه :
(بعد از اندکی تأمل ، گفتند : ما درست آمده‌ایم و راه را گم نکرده‌ایم) بلکه ما محروم (از حاصل و بهره) هستیم . (ای وای ما ! ما همه چیز خود را از دست داده‌ایم !) .

توضیحات :
...

سوره قلم آیه ۲۸
متن آیه :
قَالَ أَوْسَطُهُمْ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ لَوْأَنَّا تُسَبِّحُونَ

ترجمه :
نیکمردترین ایشان گفت : مگر من به شما نگفتم : چرا نباید به تسبیح و تقدیس خدا بپردازید ؟ !

توضیحات :
« أَوْسَطُهُمْ » : بهترین ایشان از نظر عقل و دین (نگا : بقره / ۱۴۳) . « لَوْأَنَّا » : (نگا : کهف / ۳۹) . سخنان این نیکمرد جنبه سرزنش دارد .

سوره قلم آیه ۲۹
متن آیه :
قَالُوا سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ

ترجمه :
گفتند : پروردگاران پاک و منزّه است (از این که به کسی ستم کند) . قطعاً ما (با انجام گناهان و ترک عبادات و خیرات ، به خود) ستم کرده‌ایم .

توضیحات :
« إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ » : (نگا : اعراف / ۵ ، انبیاء / ۴۶) .

سوره قلم آیه ۳۰

متن آیه :
فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتْلَاوَمُونَ

ترجمه :
پس به همدیگر رو کردند و زبان به سرزنش یکدیگر گشودند .

توضیحات :
« أَقْبَلَ » : رو کرد .

سوره قلم آیه ۳۱

متن آیه :
قَالُوا يَا وَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا طَاغِينَ

ترجمه :
گفتند : وای بر ما ! ما مردمان نافرمان و سرکشی بوده‌ایم (و زیر بار قانون خدا نرفته‌ایم ، و به وظائف انسانی خود عمل نکرده‌ایم !) .

توضیحات :
« يَا وَيْلَنَا ! » : وای بر ما ! (نگا : انبیاء / ۴۶ و ۹۷ ، پس / ۵۲ ، صافات / ۲۰) .

سوره قلم آیه ۳۲

متن آیه :
عَسَىٰ رَبُّنَا أَنْ يُبَدِّلَنَا خَيْرًا مِّنْهَا إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا رَاغِبُونَ

ترجمه :
امیدواریم پروردگاران (باغی) بهتر از این باغ را به ما ارزانی دارد . ما (در کارهای خود تجدید نظر نموده‌ایم و از اعمال بد خویش دست کشیده‌ایم و) رو به سوی پروردگاران کرده‌ایم .

توضیحات :
« يَبْدِلُنَا » : به ما عوض دهد . « رَاغِبُونَ » : مشتاقان ، علاقه‌مندان ، گرایندگان .

سوره قلم آیه ۳۳

متن آیه :
كَذَٰلِكَ الْعَذَابُ وَالْعَذَابُ الْآخِرَةُ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

ترجمه :
عذاب (دنیوی خدا) این گونه است ، و قطعاً عذاب آخرت سخت‌تر و بزرگتر (از این عذابهای دنیوی) است ، اگر مردم متوجه بوده و بدانند .

توضیحات :

« كَذَلِكَ الْعَذَابُ » : عذاب این گونه است که می بینید . عذاب این چنین باید باشد .

سوره قلم آیه ۳۴

متن آیه :
إِن لِّلْمُتَّقِينَ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٍ النَّعِيمِ

ترجمه :

پرهیزگاران در نزد پروردگار خود ، باغهای پر نعمت بهشت را دارند .

توضیحات :

« جَنَّاتٍ النَّعِيمِ » : (نگا : مائده / ۶۵ ، یونس / ۹ ، حج / ۵۶) .

سوره قلم آیه ۳۵

متن آیه :
أَفَجَعَلُ الْمُسْلِمِينَ كَالْمُجْرِمِينَ

ترجمه :

آیا فرمانبرداران را همچون گناهکاران یکسان می شماریم ؟ !

توضیحات :

« الْمُسْلِمِينَ » : فرمانبرداران . تسلیم شوندگان فرمان یزدان (نگا : انعام / ۱۶۳ ، اعراف / ۱۳۶ ، یونس / ۷۲) .

سوره قلم آیه ۳۶

متن آیه :
مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ

ترجمه :

شما را چه می شود ؟ ! چگونه داوری می کنید ؟ !

توضیحات :

« مَا لَكُمْ » : به شما چه رسیده است ؟ چه چیزتان می شود ؟ « كَيْفَ » : مراد از استفهام ، تعجب از داوری نادرست کافران است .

سوره قلم آیه ۳۷

متن آیه :
أَمْ لَكُمْ كِتَابٌ فِيهِ تَدْرُسُونَ

ترجمه :

آیا شما کتابی (از جانب خدا) دارید که از روی آن (قوانین خدا را) می خوانید (و برابر آن حکم صادر می کنید ؟) .

توضیحات :

« كِتَابٌ » : مراد کتاب آسمانی است (نگا : سبأ / ۴۴) . « تَدْرُسُونَ » : روخوانی می کنید (نگا :

آل عمران / ۷۹ ، انعام / ۱۰۵ ، اعراف / ۱۶۹) .

سوره قلم آیه ۳۸

متن آیه :
إِن لَّكُمْ فِيهِ لَمَّا تَخِيرُونَ

ترجمه :

و شما آنچه را که بر می‌گزینید (و برابر آن داوری می‌کنید) در آن است ؟

توضیحات :

« فیهِ » : در آن کتاب . « مَا تَخِيرُونَ » : چیزی را که بر می‌گزینید . هر چه که می‌خواهید . معنی دیگر آیه : آنچه را که بخواهید ، در آن هست .

سوره قلم آیه ۳۹

متن آیه :
أَمْ لَكُمْ أَيْمَانٌ عَلَيْنَا بِاللَّغَةِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ إِنَّ لَكُمْ لَمَّا تَحْكُمُونَ

ترجمه :

یا با ما پیمان‌هایی بسته‌اید که تا روز قیامت به هر چه حکم کنید حق شما باشد ؟

توضیحات :

« أَيْمَانٌ » : جمع یمین ، پیمانها و عهدها .

سوره قلم آیه ۴۰

متن آیه :
سَلِّمُوا إِلَيْهِمْ إِنَّهُمْ بِذَلِكَ زَعِيمٌ

ترجمه :

از آنان بپرس ، کدام يك از ایشان ، ضامن چنین پیمان‌هایی است .

توضیحات :

« زَعِيمٌ » : ضامن . عهده‌دار (نگا : یوسف / ۷۲) .

سوره قلم آیه ۴۱

متن آیه :
أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءَ قَلِيًّا تَوَا يَشْرِكُهُمْ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ

ترجمه :

یا این که شریک‌هایی دارند (که همچون ایشان می‌اندیشند ، و سردستگان و خطّ دهندگان ایشان بوده و از آنان حمایت و جانبداری می‌کنند ؟) . اگر راست می‌گویند ، شرکاء (و رؤساء) خود را بیاورند (تا شهادت بر ضمانت خود را بدهند و بگویند که از مشرکان در محضر یزدان دفاع و حمایت خواهند کرد) .

توضیحات :

« شُرَكَاءُ » : مراد اربابان هم‌رأی و هم اندیشه مشرکان ، یا معبودهای دروغین و بت‌های بی‌جان ایشان ، و یا این که گواهان است . به هر حال برای اثبات ادعای پوچ و نادرستشان ، از ایشان خواسته شده است : با دلیلی از عقل ، یا کتابی از کتاب‌های آسمانی ، یا عهد و پیمانی از خداوند ، و یا انبازان و گواهان و اربابان و معبودهای خود را بیاورند تا سخنانشان را تصدیق کنند و ضمانتشان را بکنند .

سوره قلم آیه ۴۲

متن آیه :
يَوْمَ يَكْشَفُ عَنْ سَاقٍ وَيُدْعُونَ إِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَبِيعُونَ

ترجمه :

روزی ، هول و هراس به اوج خود می‌رسد ، و کار سخت دشوار می‌شود . بدین هنگام از کافران و مشرکان خواسته می‌شود که سجده کنند و کرنش ببرند ، اما ایشان نمی‌توانند چنین کنند .

توضیحات :

« یوم » : مراد روز قیامت است . « يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ » : پاچه‌ها بالا زده می‌شود . در فارسی گفته می‌شود : دامن به کمر زده می‌شود . کنایه از فرا رسیدن هنگامه هول و هراس و وخامت کار و شدت و وحشت است .

سوره قلم آیه ۴۳

متن آیه :
خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ وَقَدْ كَانُوا يُدْعُونَ إِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَالِمُونَ

ترجمه :

این در حالی است که چشمانشان (از خوف و وحشت و شرمندگی و شرمساری) به زیر افتاده است ، و خواری و پستی وجود ایشان را فرا گرفته است . پیش از این نیز (در دنیا) بدان گاه که سالم و تندرست بودند به سجده بردن و کرنش کردن خوانده می‌شدند (و ایشان با وجود توانائی ، سجده و کرنش نمی‌کردند) .

توضیحات :

« خَاشِعَةً » : به زیر افتاده (نگا : قمر / ۷) . حال است . « تَرْهَقُهُمْ » : ایشان را در بر می‌گیرد . آنان را فرا می‌گیرد (نگا : یونس / ۲۶ و ۲۷) .

سوره قلم آیه ۴۴

متن آیه :
قَدْرِنِي وَمَنْ يُكْذِبْ يَهْدِ الْحَدِيثِ سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ

ترجمه :

مرا واگذار با آنان که این کلام (آسمانی قرآن) را تکذیب می‌کنند . (من خود می‌دانم که با ایشان چه کار می‌کنم) . ما آنان را اندک اندک به گونه‌ای که در نیابند و از راهی که متوجه نشوند به سوی عذاب خواهیم کشاند .

توضیحات :

« الْحَدِيثِ » : سخن . مراد قرآن است (نگا : زمر / ۲۳) . « سَنَسْتَدْرِجُهُمْ » : (نگا : اعراف /

(۱۸۲) . « مِنْ حَيْثُ » : از آنجائی که . به گونه‌ای که .

سوره قلم آیه ۴۵

متن آیه :
وَأْمَلِي لَهُمْ إِنْ كَيْدِي مَتِينٌ

ترجمه :

و به آنان فرصت می‌دهم (و در عذابشان شتاب نخواهم کرد) . نقشه و چاره‌جویی من دقیق و استوار است (و کسی از آن رهائی ندارد) .

توضیحات :

« اَمَلِي » : (نگا : اعراف / ۱۸۳ ، آل‌عمران / ۱۷۸ ، رعد / ۳۲) .

سوره قلم آیه ۴۶

متن آیه :
أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَّغْرَمٍ مُنْقَلُونَ

ترجمه :

چه بسا تو از ایشان (در برابر تبلیغ رسالت ، بدون این که ما بدانیم) مزدی خواسته‌ای و پرداخت آن برای آنان سنگین است (و از ادای آن در رنج هستند ؟ !) .

توضیحات :

« أَمْ تَسْأَلُهُمْ » : (نگا : طور / ۴۰) .

سوره قلم آیه ۴۷

متن آیه :
أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ

ترجمه :

یا این که اسرار غیب پیش ایشان است و آنان (آنچه را که می‌گویند از روی آن) می‌نویسند ؟ !

توضیحات :

« أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ » : (نگا : مریم / ۷۸) .

سوره قلم آیه ۴۸

متن آیه :
فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْحُوتِ إِذْ نَادَىٰ وَهُوَ مَكْظُومٌ

ترجمه :

در برابر فرمان پروردگارت شکیبا باش (و در کار تبلیغ ، مقاوم و استوار) . و همسان یونس مباش که با دلی پر کینه و اندوه ، خدا را به فریاد خواند (و خواهان تعجیل در عذاب قوم خود شد) .

توضیحات :

« صَاحِبِ الْحُوتِ » : صاحب ماهی . مراد یونس است (نگا : انبیاء / ۸۷ و ۸۸ ، صافات / ۱۳۹ -

(۱۴۸) . « مَكْطُومٌ » : پرکینه و خشم . پر غم و اندوه (نگا : یوسف / ۸۴ ، نحل . ۵۸ ، زخرف / ۱۷) .

سوره قلم آیه ۴۹

متن آیه :
لَوْلَا أَنْ تَدَارَكَهُ نِعْمَةٌ مِّن رَّبِّهِ لَنُبِذَ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ مَذْمُومٌ

ترجمه :

اگر نعمت و رحمت پروردگارش به یاریش نشتافته و به دادش نرسیده بود (از شکم ماهی) حتماً به بیرون افکنده می‌شد و نکوهیده در بیابان برهوت رها می‌گردید .

توضیحات :

« تَدَارَكَهُ » : او را دریافت . به دادش رسید . « لَنُبِذَ » : حتماً انداخته می‌شد . قطعاً رها می‌گردید و به خود واگذار می‌شد . « الْعَرَاءِ » : بیابان برهوت . صحرائی خالی از گیاه و درخت (نگا : صافات / ۱۴۵) . « وَهُوَ مَذْمُومٌ » : در حالی که نکوهیده بود . در حالی که مورد مذمت و ملامت قرار می‌گرفت .

سوره قلم آیه ۵۰

متن آیه :
فَاجْتَبَاهُ رَبُّهُ فَجَعَلَهُ مِنَ الصَّالِحِينَ

ترجمه :

پروردگارش (با پذیرش توبه‌اش مجدداً) او را برگزید و از زمره شایستگانش کرد .

توضیحات :

« اجْتَبَاهُ رَبُّهُ » : پروردگارش او را برای اتمام رسالتش برگزید .

سوره قلم آیه ۵۱

متن آیه :
وَإِن يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ

ترجمه :

نزدیک است کافران هنگامی که آیات قرآن را می‌شنوند ، تو را با چشمان (خیره و زل زده) خود به سر درآورند و هلاک سازند ، و می‌گویند : او قطعاً دیوانه است .

توضیحات :

« لَيُزْلِقُونَكَ » : این که تو را نقش زمین سازند و نابود کنند . تو را از زمین بردارند . حرف (لَ) برای تأکید نزدیکی ایشان به اقدام هلاک کردن و نابود کردن است . در میان عربها کنایه از شدت کینه‌توزی و دشمنانگی است . « الذِّكْرَ » : قرآن .

سوره قلم آیه ۵۲

متن آیه :
وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ

ترجمه :
در صورتی که قرآن جز اندرز و پند جهانیان و مایه بیداری و هوشیاری ایشان نیست .

توضیحات :
« ذِکْرٌ » : اندرز و پند . مایه بیداری و هوشیاری .

سوره حاقه آیه ۱
متن آیه :
الْحَاقَّةُ

ترجمه :
رخداد راستین !

توضیحات :
« الْحَاقَّةُ » : یکی از نامهای قیامت است . از آنجا که قیامت حتماً و قطعاً فرا می‌رسد و حقیقت و واقعیت دارد ، بدین نام خوانده شده است .

سوره حاقه آیه ۲
متن آیه :
مَا الْحَاقَّةُ

ترجمه :
رخداد راستین چگونه رخدادی است ؟ !

توضیحات :
« مَا » : مبتدا ، و (الْحَاقَّةُ) خبر مبتدا است ، و جمله (مَا حَاقَهُ) خبر (الْحَاقَّةُ) در آیه قبلی است .

سوره حاقه آیه ۳
متن آیه :
وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحَاقَّةُ

ترجمه :
تو چه می‌دانی رخداد راستین چگونه رخدادی است ؟ !

توضیحات :
« مَا أَدْرَاكَ » : چه چیز تو را متوجه کرده است ؟ تو کی می‌دانی ؟ قیامت جزو غیب است و غیب دان تنها خدا است . فرا رسیدن قیامت و چگونگی آن ، برای انسانها که زندانیان زندان دنیاوند ، معماً و راز سربه مهری است . تکرار واژگان و شیوه سخن بدین گونه که در این سه آیه است ، برای بیان عظمت مسأله و تأکید بر یقینی بودن آن است . در تعبیرات روزمره خود ، گاهی می‌گوئیم : فلان کس انسان است ! چه انسانی ؟ تو چه می‌دانی چگونه انسانی است ؟ یعنی حد و مرزی برای توصیف انسانیت او نیست . در اینجا دنباله کلام ، یا بحث از قیامت و چگونگی آن

قطع مي‌گردد و راز بود و راز ماند .

سوره حاقه آیه ۴

متن آیه :
كَذَّبَتْ ثَمُودُ وَعَادٌ بِالْقَارِعَةِ

ترجمه :

قوم ثمود و قوم عاد (رخداد راستین) درهم کوبنده را تکذیب کردند .

توضیحات :

« الْقَارِعَةُ » : يکي از نامهاي قیامت است . از آنجا که جهان را در هم مي‌کوبد و حوادث و احوال آن مردمان را فرا مي‌گیرد ، بدان نام خوانده شده است .

سوره حاقه آیه ۵

متن آیه :
فَأَمَّا ثَمُودُ فَأَهْلِكُوا بِالطَّاغِيَةِ

ترجمه :

در نتیجه قوم ثمود با عذاب سرکش و سهمگین (صاعقه) نابود گشتند .

توضیحات :

« ثمود » : قوم پیغمبري به نام صالح بودند . « الطَّاغِيَةِ » : حادثه و بلائي که شدت آن از حدّ در گذرد . مراد صاعقه مذکور در (فصلت / ۱۳) است . صاعقه هم همیشه با لرزش و صدای مهیب همراه است ، لذا در (اعراف / ۷۸) رَجْفَه ، و در (هود / ۶۷) صَيْحَه ذکر شده است .

سوره حاقه آیه ۶

متن آیه :
وَأَمَّا عَادٌ فَأَهْلِكُوا بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ

ترجمه :

و قوم عاد به وسیله تندباد سرد و سرکش و پر سر و صدای ویرانگری نابود شدند .

توضیحات :

« عَادٌ » : قوم پیغمبري به نام هود بودند . « صَرْصَرٍ » : باد تند و ویرانگر و سرد و پر سر و صدا . « عَاتِيَةٍ » : سرکش . سخت ویرانگر .

سوره حاقه آیه ۷

متن آیه :
سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَثَمَانِيَةَ أَيَّامٍ حُسُومًا فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَرْعَى كَأَنَّهُمْ أُعْجَازُ نَخْلٍ خَاوِيَةٍ

ترجمه :

خداوند چنین تندبادي را هفت شب و هشت روز پیاپی بر آنان گمارد . (اگر در آنجا مي‌بودي) در این مدت مردمان را مي‌دیدي که روی زمین افتاده‌اند و انگار تنه‌هاي پوک و توخالي درختان خرمايند .

توضیحات :

« سَخَّرَهَا » : باد را مسلط کرد . باد را گمارد . « حُسُومًا » : پی در پی . ریشه کن کننده و خانمانسوز . حال ضمیر (هَا) یا صفت (سَبَعٌ وَ ثَمَانِيَّةٌ) و یا مفعول مطلق فعل محذوفی است . این واژه جمع حاسِم است ، و یا این که مصدر ثلاثی مجرد است . « فِيهَا » : در آن روزها . در آنجاها . در گذر باد . « صَرَعِي » : جمع صَرِيع ، روی زمین افتاده . نقش زمین شده . مرده . حال است . « أَعْجَازُ » : (نگا : قمر / ۲۰) . « خَاوِيَةٌ » : فروتپیده (نگا : بقره / ۲۵۹ ، کهف / ۴۲ ، حج / ۴۵ ، نمل / ۵۲) . پوك و توخالی . در اینجا مراد پوسیده و متلاشی است .

سوره حاقه آیه ۸

متن آیه :

فَهَلْ تَرَى لَهُم مِّن بَاقِيَةٍ

ترجمه :

آیا کسی را می بینی که از ایشان بر جای مانده باشد .

توضیحات :

« بَاقِيَةٌ » : باقیمانده . بر جای . در اصل : مِّن بَقِيَّةِ بَاقِيَةٍ ، یا این که مِّن نَّفْسٍ بَاقِيَةٍ . یا به معنی بقاء و اثر است . مصدری است همچون طَاعِيَةٌ ، به معنی طغیان (نگا : اعراب القرآن درویش) .

سوره حاقه آیه ۹

متن آیه :

وَجَاء فِرْعَوْنُ وَمَنْ قَبْلَهُ وَالْمُؤْتَفِكَاتُ بِالْخَاطِئَةِ

ترجمه :

فرعون و کسانی که پیش از او بودند ، و همچنین اهالی شهرها و آبادیهای زیر و روشده (قوم لوط) مرتکب گناهان بزرگ شدند .

توضیحات :

« جَاءَ . . . بِالْخَاطِئَةِ » : گناه ورزیدند . مرتکب گناه شدند . « الْمُؤْتَفِكَاتُ » : جمع مُؤْتَفِكَةٌ ، شهرها و آبادیهای زیر و رو شده (نگا : توبه / ۷۰ ، نجم / ۵۳) . در اینجا مراد اهالی آنجا ، یعنی قوم لوط است . « الْخَاطِئَةُ » : خطا . مراد کفر و شرک و ظلم و فساد و انواع گناهان است . مصدر ثلاثی مجرد است ، همچون عَاقِبَةٌ و عَاقِبَةٌ .

سوره حاقه آیه ۱۰

متن آیه :

فَعَصَوْا رَسُولَ رَبِّهِمْ فَأَخَذَهُمْ أَخَذَةً رَّابِيَةً

ترجمه :

آنان با فرستاده پروردگارشان به مخالفت برخاستند ، و خداوند ایشان را به سختی فرو گرفت (و به عذاب شدیدی گرفتار ساخت) .

توضیحات :

« أَخَذَةً » : گرفتار کردن . فرو گرفتن . « رَّابِيَةً » : فوق العاده شدید . زیاد و فراوان .

سوره حاقه آیه ۱۱

متن آیه :

إِنَّا لَمَّا طَغَى الْمَاءُ حَمَلْنَاكُمْ فِي الْجَارِيَةِ

ترجمه :

ما بدان گاه که (در طوفان نوح) آب طغیان کرد (و از حد معمول فراتر رفت ، نیاکان) شما را سوار کشتی کردیم .

توضیحات :

« حَمَلْنَاكُمْ » : شما را حمل کردیم . این تعبیر کنایه از اسلاف و نیاکان ما است . چرا که اگر آنان نجات نمی یافتند ، ما نیز امروزه وجود نداشتیم . « الْجَارِيَةِ » : کشتی (نگا : ذاریات / ۳ ، شوری / ۳۲ ، رحمن / ۲۴) .

سوره حاقه آیه ۱۲

متن آیه :

لِنَجْعَلَهَا لَكُمْ تَذْكِرَةً وَتَعِيَهَا أُذُنٌ وَاعِيَةٌ

ترجمه :

تا آن (حادثه نجات مؤمنان و غرق شدن کافران ، درس عبرتی و) مایه اندرزی ، برای شما بوده و گوشه‌های شنوا آن را فرا گیرند و به خاطر سپرند .

توضیحات :

« تَذْكِرَةً » : پند و اندرز . درس عبرت (نگا : طه / ۳ ، واقعه / ۷۳) . « وَاعِيَةٌ » : شنوا و نگاه دارنده . به خاطر سپارنده (نگا : / ۳۷) .

سوره حاقه آیه ۱۳

متن آیه :

فَإِذَا نَفَخَ فِي الصُّورِ نَفْخَةً وَاحِدَةً

ترجمه :

هنگامی که يك دم در صور دمیده شود .

توضیحات :

« نَفْخَةً وَاحِدَةً » : يك دم . دمیدن نفخه نخستین در صور مراد است .

سوره حاقه آیه ۱۴

متن آیه :

وَحَمَلَتِ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ فَدُكَّتَا دَكَّةً وَاحِدَةً

ترجمه :

و زمین و کوهها از جا برداشته شوند و یکباره در هم کوبیده و متلاشی گردند .

توضیحات :

« دَكَّةَ » : یکباره در هم کوبیدن و پخش و پراکنده کردن (نگا : اعراف / ۱۴۳ ، کهف / ۹۸) . « الْجِبَالُ » : ذکر کوهها بعد از زمین ، مراد همواریها و ناهمواریهای زمین است که به هم می‌خورند و صاف می‌گردند (نگا : طه / ۱۰۶ و ۱۰۷) .

سوره حاقه آیه ۱۵

متن آیه :
فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ

ترجمه :

بدان هنگام است که آن واقعه (بزرگ قیامت در جهان) رخ می‌دهد (و رستاخیز بر پا می‌شود) .

توضیحات :

« فَيَوْمَئِذٍ » : این آیه ، جواب شرط (إذا) است .

سوره حاقه آیه ۱۶

متن آیه :
وَأَنْشَقَّتِ السَّمَاءُ فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ

ترجمه :

و آسمان از هم می‌شکافد و می‌پراکند ، و در آن روز سست و ناستوار می‌گردد .

توضیحات :

« أَنْشَقَّتْ » : از هم می‌شکافد و متفرق می‌گردد . « وَاهِيَةٌ » : سست و شُل (نگا : رحمن / ۳۷) .

سوره حاقه آیه ۱۷

متن آیه :
وَالْمَلِكُ عَلَىٰ أَرْجَائِهَا وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةٌ

ترجمه :

و فرشتگان در اطراف و کناره‌های آسمان (جدید آن روزی) قرار می‌گیرند ، و در آن روز ، هشت فرشته ، عرش پروردگارت را بر فراز سر خود بر می‌دارند .

توضیحات :

« الْمَلِكُ » : فرشتگان . اسم جنس است و در اینجا معنی جمع دارد . « أَرْجَائِهَا » : أَرْجَاءُ جمع رَجِي ، یا رَجَا ، کناره‌ها ، جوانپ و اطراف . ضمیر (ها) به آسمان جدید آن روز بر می‌گردد (نگا : المصحف المیسر) . « ثَمَانِيَةٌ » : عرش ، بردارندگان عرش ، ملائکه ، کرسی ، قلم ، لوح ، و مانند اینها از غیبیات است و ما بدانها ایمان داریم و از چند و چون و کم و کیف آنها بی‌خبریم .

سوره حاقه آیه ۱۸

متن آیه :
يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفَىٰ مِنْكُمْ خَافِيَةٌ

ترجمه :

در آن روز (برای حساب و کتاب ، به خدا) نموده می‌شوید ، و (چه رسد به کارهای آشکارتان) چیزی از کارهای نهانیتان مخفی و پوشیده نمی‌ماند .

توضیحات :

« تَعْرِضُونَ » : عرضه می‌شوید . نموده می‌شوید (نگا : غافر / ۴۶ ، شوری / ۴۵) . بسان می‌گردید (نگا : هود / ۱۸) . « لَا تَخْفَى مِنْكُمْ خَافِيَةٌ » : هیچ نهانی از نهانیهای شما بر خدا پنهان نمی‌ماند . هیچ کاری مخفی و نهانی از کارهایتان بر خودتان و بر دیگران پنهان نمی‌ماند (نگا : طارق / ۹) .

سوره حاقه آیه ۱۹

متن آیه :

قَامَا مِنْ أَوْتِي كِتَابَهُ يَمِينَهُ فَيَقُولُ هَؤُمُ اقْرَؤُوا كِتَابِيَهُ

ترجمه :

و اما هر کس که نامه اعمالش به دست راست او داده شود ، (فریاد شادی سر می‌دهد و) می‌گوید : (ای اهل محشر ! بیائید) نامه اعمال مرا بگیرید و بخوانید !

توضیحات :

« هَؤُمُ » : بگیرید ! . (هَاء) اسم الفعل است و به معنی (بگیرید) . واژه (م) بیانگر جمع بودن مخاطب است که افراد پیرامون او هستند . « كِتَابِيَهُ » : حرف (ه) در آخر این واژه و واژه‌های : حِسَابِيَهُ ، و مَالِيَهُ ، و سُلْطَانِيَهُ در آیات بعدی ، هاء سخته نامیده می‌شود و معنی خاصی ندارد .

سوره حاقه آیه ۲۰

متن آیه :

إِنِّي طَنَنْتُ أَنِّي مُلَاقٍ حِسَابِيَهُ

ترجمه :

آخر من می‌دانستم که (رستاخیزی در کار است و) من با حساب و کتاب خود رویاروی می‌شوم .

توضیحات :

« طَنَنْتُ » : به یقین می‌دانستم . « مُلَاقٍ » : ملاقات کننده . رویاروی شونده .

سوره حاقه آیه ۲۱

متن آیه :

فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ

ترجمه :

پس او در زندگی رضایت بخشی خواهد بود .

توضیحات :

« رَاضِيَةٍ » : رضایت بخش .

سوره حاقه آیه ۲۲

متن آیه :
فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ

ترجمه :

در میان باغ والای بهشت ، جایگزین خواهد شد .

توضیحات :

« فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ » : این آیه ، بدل (فِي عَيْشَةٍ رَاضِيَةٍ) است .

سوره حاقه آیه ۲۳

متن آیه :
قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ

ترجمه :

میوه‌های آن در دسترس است .

توضیحات :

« قُطُوفُ » : جمع قُطْف ، به معنی میوه‌های چیده شده ، ولی در اینجا به معنی میوه‌هایی است که آماده چیدن است . « دَانِيَةٌ » : نزدیک . در دسترس .

سوره حاقه آیه ۲۴

متن آیه :
كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا يَمَا اسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ الْخَالِيَةِ

ترجمه :

در برابر کارهایی که در روزگاران گذشته (دنیا) انجام می‌داده‌اید . بخورید و بنوشید ، گوارا باد !

توضیحات :

« هَنِيئًا » : گوارا . گوارا باد . « يَمَا » : در مقابل چیزی که . در برابر کارهایی که . « اسْلَفْتُمْ » : پیشاپیش فرستاده‌اید و تقدیم داشته‌اید (نگا : یونس / ۳۰) . « الْخَالِيَةِ » : گذشته . مراد روزگاران دنیا است .

سوره حاقه آیه ۲۵

متن آیه :
وَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ بِشِمَالِهِ فَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ أُوتَ كِتَابِيَهُ

ترجمه :

و اما کسی که نامه اعمالش به دست چپش داده شود ، می‌گوید : ای کاش هرگز نامه اعمالم به من داده نمی‌شد !

توضیحات :

« شِمَالِ » : دست چپ .

سوره حاقه آیه ۲۶

متن آیه :
وَلَمْ أَدْر مَا حِسَابِيهِ

ترجمه :

و هرگز نمی دانستم که حساب من چیست !

توضیحات :

« مَا » : اسم استفهام و مبتدا است .

سوره حاقه آیه ۲۷

متن آیه :
يَا لَيْتَهَا كَانَتِ الْقَاضِيَةَ

ترجمه :

ای کاش پایان بخش عمرم ، همان مرگ بود و بس !

توضیحات :

« لَيْتَهَا » : ضمیر (هَا) به (مَوْتَهُ) یعنی مرگ بر می گردد . شخص کافر آرزو می کند که همان گونه که عقیده داشت ، مرگ آخرین لحظات عمر بود ، و دیگر زنده شدنی در میان نبود . یا این که ضمیر (هَا) به (حَالَهُ) و وضع کنونی او بر می گردد که از مقام پیدا است . در این صورت معنی آیه چنین است : ای کاش مرگم فرا می رسید و هم اکنون می مردم ! . « الْقَاضِيَةَ » : پایان دهنده . قطع کننده رشته حیات .

سوره حاقه آیه ۲۸

متن آیه :
مَا أَغْنَىٰ عَنِّي مَالِيهِ

ترجمه :

دارائی من ، مرا سودی نبخشید ، و به درد (بیچارگی امروز) من نخورد .

توضیحات :

« مَا أَغْنَىٰ » : (نگا : اعراف / ۴۸ ، حجر / ۸۴ ، شعراء / ۲۰۷) .

سوره حاقه آیه ۲۹

متن آیه :
هَلْكَ عَنِّي سُلْطَانِيهِ

ترجمه :

قدرت من ، از دست من برفت ! (و دلیل و برهان من ، پوچ و نادرست از آب درآمد !) .

توضیحات :

« سُلْطَانِيهِ » : سلطان ، عبارت از سُلْطه و قدرت است . مراد ، هم صحت بدنی و هم قدرت مقام و هم نفوذ کلام است . دلیل و برهان . در این صورت مراد این است که حجت و برهان

دنیوی او باطل بوده و هم اینک عکس آن ثابت شده است .

سوره حاقه آیه ۳۰

مِثْنِ آيَةٍ :
خَذُوهُ فَعْلُوهُ

ترجمه :

(خدا به فرشتگان نگهبان دوزخ دستور می‌فرماید :) او را بگیرد و به غل و بند و زنجیرش کشید .

توضیحات :

« غْلُوهُ » : غل و بند و زنجیرش کنید (نگا : اعتراف / ۱۵۷ ، رعد / ۵ ، سبأ / ۳۳) .

سوره حاقه آیه ۳۱

مِثْنِ آيَةٍ :
ثُمَّ الْجَحِيمِ صَلْوُهُ

ترجمه :

سپس او را به دوزخ بیندازد .

توضیحات :

« صَلْوُهُ » : او را داخل آتش کنید (نگا : نساء / ۱۰ ، ابراهیم / ۲۹ ، یس / ۶۴) .

سوره حاقه آیه ۳۲

مِثْنِ آيَةٍ :
ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ

ترجمه :

سپس او را با زنجیری ببندید و بکشید که هفتاد ذراع درازا دارد .

توضیحات :

« سِلْسِلَةٍ » : زنجیر . « ذَرْعٌ » : اندازه و درازا . اندازه گرفتن . « سَبْعُونَ » : هفتاد . مراد تکثیر است . « ذِرَاعًا » : فاصله آرنج تا نوک انگشتان دست . ارش . « اسْلُكُوهُ » : جایگزینش کنید . داخلش کنید .

سوره حاقه آیه ۳۳

مِثْنِ آيَةٍ :
إِنَّهٗ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ

ترجمه :

چرا که او به خداوند بزرگ ایمان نمی‌آورد .

توضیحات :

« كَانَ لَا يُؤْمِنُ » : در سراسر زندگی دنیویش ، ایمان و باور نداشت .

سوره حاقه آیه ۳۴

متن آیه :
وَلَا يَحِضُّ عَلَىٰ طَعَامِ الْمِسْكِينِ

ترجمه :

و مردمان را به دادن خوراك به بينوا ، تشويق و ترغيب نمي‌كرد .

توضيحات :

« لَا يَحِضُّ » : تشويق نمي‌كرد . ترغيب نمي‌نمود . « طَعَامٌ » : به معني اطعام ، يعني خوراك دادن است ، يا اين كه مضافي همچون (بذل) محذوف است .

سوره حاقه آیه ۳۵

متن آیه :
فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هَاهُنَا حَمِيمٌ

ترجمه :

لذا امروز در اينجا يار مهرباني ندارد .

توضيحات :

« حَمِيمٌ » : دوست صميمي . يار مهربان (نگا : شعراء / ۱۰۱ ، غافر / ۱۸ ، فصلت / ۳۴) .

سوره حاقه آیه ۳۶

متن آیه :
وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غِسْلِينٍ

ترجمه :

و خوراکي هم ندارد مگر از زردابه و خونابه (دوزخيان) .

توضيحات :

« غِسْلِينٍ » : چرك و خون . شوخابه . خونابه . زردابه . ريم . دوزخيان داراي مكان و عذاب مختلفی هستند و هريك از (ضَرِيْع) و (زَقُوْم) و (غِسْلِين) غذاي گروهي از ايشان است . يا اين كه هريك از اينها - كه در حقيقت خوراك نيست - به همه دوزخيان داده مي‌شود ، و خوراك ايشان همچون چيزهائي است (نگا : التفسير القرآني للقرآن) .

سوره حاقه آیه ۳۷

متن آیه :
لَا يَأْكُلُهُ إِلَّا الْخَاطِئُونَ

ترجمه :

چنين خوراکي را جز بزهکاران نمي‌خورند .

توضيحات :

« الْخَاطِئُونَ » : مجرمان و بزهکاران . خطاکاران .

سوره حاقه آیه ۲۸
متن آیه :
قُلْ أَفَسِيمٌ يَمَا تُبْصِرُونَ

ترجمه :
سوگند مي خورم به آنچه مي بينيد !

توضیحات :
« لَا أَفْسِيمٌ » : (نگا : واقعه / ۷۵) .

سوره حاقه آیه ۲۹
متن آیه :
وَمَا لَا تُبْصِرُونَ

ترجمه :
و سوگند مي خورم به آنچه نمي بينيد !

توضیحات :
« يَمَا تُبْصِرُونَ . . . وَا مَا لَا تُبْصِرُونَ » : مراد از دیدنيها و نادنيها ، همه مخلوقات و موجودات است .

سوره حاقه آیه ۴۰
متن آیه :
إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ

ترجمه :
اين (قرآن از سوي خدا آمده است و) گفتاري است (كه) از (زبان) پيغمبر بزرگوارى (به نام محمد ، پخش و تبليغ مي شود) .

توضیحات :
« إِنَّهُ » : قرآن . « رَسُولٍ » : مراد پيغمبر اسلام است كه از سوي خداوند مبلّغ كلام آسماني است (نگا : حاقه / ۴۳) .

سوره حاقه آیه ۴۱
متن آیه :
وَمَا هُوَ يَقُولُ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَّا تُوْمِنُونَ

ترجمه :
و سخن هيچ شاعري نيست (چنان كه شما گمان مي برديد . اصلاً) شما کمتر ايمان مي آوريد (و به دنبال حق و حقيقت مي افتيد) .

توضیحات :
« قَلِيلًا مَّا تُوْمِنُونَ » : (نگا : بقره / ۸۸) .

سوره حافه آيه ۴۲

متن آيه :

وَلَا يَقُولُ كَاهِنٌ قَلِيلاً مَا تَذَكَّرُونَ

ترجمه :

و گفته هيچ غيبگو و كاهني نيست . اصلاً شما کمتر پند مي‌گيريد (و يادآور حق و حقيقت مي‌گرديد ، و درست و نادرست را فرق مي‌نهيدي) .

توضيحات :

« قَلِيلاً مَا تَذَكَّرُونَ » : (نگا : اعراف / ۳ ، نمل / ۶۲ ، غافر / ۵۸) .

سوره حافه آيه ۴۳

متن آيه :

تَنْزِيلٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

(بلکه كلامي است كه) از جانب پروردگار جهانيان نازل شده است .

توضيحات :

« تَنْزِيلٌ » : (نگا : شعراء / ۱۹۲ ، سجده / ۲ ، يس / ۵) .

سوره حافه آيه ۴۴

متن آيه :

وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ

ترجمه :

اگر پيغمبر پاره‌اي سخنان را به دروغ بر ما مي‌بست .

توضيحات :

« الْأَقَاوِيلِ » : جمع أقوال ، و آن جمع قَوْل است همچون آبائيت جمع أبيات ، و أنواعيم جمع أنعام . اين واژه بيشتتر به سخنان دروغين گفته مي‌شود .

سوره حافه آيه ۴۵

متن آيه :

لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ

ترجمه :

ما دست راست او را مي‌گرفتم .

توضيحات :

« الْيَمِينِ » : دست راست . مراد دست راست پيغمبر است (نگا : روح المعاني ، روح البيان ، كشاف) . منظور جلوگيري از تعدي به كلام خدا است . همان گونه كه مي‌گويند : جلو دستش را بگيريد .

سوره حاقه آيه ٤٦
متن آيه :
ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ

ترجمه :
سپس رگ دلش را پاره مي‌کرديم .

توضيحات :
« الْوَتِينَ » : شاهرگ قلب كه خون را به تمام اعضاء بدن مي‌رساند و اگر قطع شود مرگ انسان آني و حتمي است .

سوره حاقه آيه ٤٧
متن آيه :
فَمَا مِنْكُمْ مِّنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ

ترجمه :
و كسي از شما نمي‌توانست مانع (اين كار ما در باره) او شود (و مرگ را از او باز دارد) .

توضيحات :
« حَاجِزِينَ » : جمع حاجز ، به معني مانع و رادع . بازدارندگان . جلوگيري كنندگان . خبر (مَا) است .

سوره حاقه آيه ٤٨
متن آيه :
وَإِنَّهُ لَتَذِكْرَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ

ترجمه :
مسئلاً قرآن پند و اندرز پرهيزگاران است .

توضيحات :
« تَذِكْرَةٌ » : (نگا : طه / ٣) .

سوره حاقه آيه ٤٩
متن آيه :
وَإِنَّا لَنَعْلَمُ أَنَّ مِنْكُمْ مُّكَذِّبِينَ

ترجمه :
ما قطعاً مي‌دانيم كه برخي از شما (قرآن را) تكذيب مي‌كنند .

توضيحات :
« مُّكَذِّبِينَ » : تكذيب كنندگان .

سوره حاقه آيه ٥٠
متن آيه :

وَإِنَّهُ لَحَسْرَةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ

ترجمه :

آخر قرآن ، مایه حسرت و سبب اندوه کافران است .

توضیحات :

« إِنَّهُ » : این که قرآن .

سوره حاقه آیه ۵۱

متن آیه :

وَإِنَّهُ لَحَقُّ الْيَقِينِ

ترجمه :

قرآن ، یقین راستین (و حق و حقیقت فرو فرستاده جهان آفرین) است .

توضیحات :

« حَقُّ الْيَقِينِ » : (نگا : واقعه / ۹۵) .

سوره حاقه آیه ۵۲

متن آیه :

فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ

ترجمه :

حال که چنین است . با ذکر نام پروردگار بزرگوار خود ، خدا را تسبیح و تقدیس کن .

توضیحات :

« فَسَبِّحْ » : (نگا : آل عمران / ۴۱ ، حجر / ۹۸ ، طه / ۱۳۰) . « يَاسْمُ » : به وسیله نام . با بردن نام .

سوره معارج آیه ۱

متن آیه :

سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ

ترجمه :

خواستاری (از روی تمسخر) درخواست عذابی کرد که به وقوع می پیوندد .

توضیحات :

« سَأَلَ » : درخواست کرد . تقاضا کرد . « سَائِلٌ » : خواستار . تقاضا کننده . تنوین آن برای تحقیق است . « عَذَابٍ وَاقِعٍ » : عذاب رخ دهنده . مراد عذاب استیصال دنیوی و یا عذاب دردناک و سرمندی اخروی است . یعنی فرد حقیری از مستکبران گفت : اگر راست می گوئی که بلا و مصیبت دنیوی ، و یا عذاب شدید اخروی حق است ، هم اینک از خدا بخواه که ما را بدان گرفتار

کند (نگا : انفال / ۳۲ ، ص / ۱۶) . معنی دیگر آیه : پرسنده‌ای درباره عذاب محقق الوقوع اخروی پرسش کرد که : کی می‌آید ؟ مرادش این بود که هرگز نمی‌آید .

سوره معارج آیه ۲

متن آیه :
لِّلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ

ترجمه :

(این عذاب) گریبانگیر کافران می‌گردد ، و هیچ کس نمی‌تواند آن را از ایشان باز دارد .

توضیحات :

« لِّلْكَافِرِينَ » : واژه (لِ) می‌تواند به معنی (عَلَي) باشد .

سوره معارج آیه ۳

متن آیه :
مِنَ اللَّهِ ذِي الْمَعَارِجِ

ترجمه :

از ناحیه خدایی به وقوع می‌پیوندد که صاحب درجات و مقامات عالی است .

توضیحات :

« ذِي الْمَعَارِجِ » : دارای درجات والا و مقامات بالا (نگا : روح المعانی ، فی ظلال القرآن) . در معنی ، برابر با (رَفِيعُ الدَّرَجَاتِ) است (نگا : غافر / ۱۵) . « الْمَعَارِجِ » : جمع مِعْرَج ، محل صعود . جای بالا رفتن (نگا : زخرف / ۳۳) . مراتب و منازل و درجات عظمت و رفعت و قدرت .

سوره معارج آیه ۴

متن آیه :
تَعْرَجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ

ترجمه :

فرشتگان و جبرئیل به سوی او (پر می‌کشند و) بالا می‌روند در مدتی که پنجاه هزار سال (معمولی برای انسانها) طول می‌کشد .

توضیحات :

« تَعْرَجُ » : بالا می‌رود . صعود می‌کند . « الرُّوحُ » : جبرئیل . ذکر آن به خاطر اهمیت ویژه جبرئیل در میان سایر فرشتگان است . اصلاً جبرئیل نماد بزرگی بوده و جنبه سردستگی فرشتگان را دارد . « یوم » : مراد مدت و زمان است . برخی آن را روز قیامت دانسته‌اند . « خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ » : پنجاه هزار سال اینجا ، و یا هزار سال سوره سجده ، آیه ۵ ، برای تکرار است . روی هم رفته بیانگر این واقعیت است که برابر الفبای انسانها ، صدرنشینی خدا ، آن اندازه بالا است که اگر انسانها بخواهند با وسائل معمولی و ساختار علمی خود به سوی او رهسپار شوند ، هزار سال و چه بسا پنجاه هزار سال و بیشتر و کمتر طول بکشد . خلاصه خدا بر تخت سلطنت کائنات است و رفیع‌الدرجات است ، و این ما را بس .

سوره معارج آیه ۵

متن آیه :
فَاصْبِرْ صَبْرًا جَمِيلًا

ترجمه :
صبر جمیل داشته باش (و جزع و فزع و یأس و نومیدی به خود راه مده) .

توضیحات :
« صَبْرًا جَمِيلًا » : شکیبائی زیبا و قابل توجه (نگا : یوسف / ۱۸ و ۸۳) .

سوره معارج آیه ۶
متن آیه :
إِنهْم يَروْنَهُ بَعِيدًا

ترجمه :
آنان آن روز را بعید و دور می‌دانند .

توضیحات :
« يَروْنَهُ » : آن را می‌بینند . دیدن ، به معنی دانستن ، یا انگاشتن است .

سوره معارج آیه ۷
متن آیه :
وَنَرَاهُ قَرِيبًا

ترجمه :
و ما آن را ممکن و نزدیک می‌دانیم .

توضیحات :
« نَرَاهُ » : آن را می‌بینیم . دیدن ، در اینجا به معنی دانستن است و بس .

سوره معارج آیه ۸
متن آیه :
يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْمُهْلِ

ترجمه :
روزی ، آسمان ، همسان فلز گداخته‌ای می‌شود .

توضیحات :
« الْمُهْلُ » : (نگا : کهف / ۲۹ ، دخان / ۴۵) .

سوره معارج آیه ۹
متن آیه :
وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ

ترجمه :

و کوهها همسان پشم رنگین می‌گردد .

توضیحات :
« الْعِهْن » : پشم رنگین .

سوره معارج آیه ۱۰
متن آیه :
وَلَا يَسْأَلُ حَمِيمٌ حَمِيمًا

ترجمه :
هیچ دوست صمیمی و خویشاوند نزدیکی ، سراغ دوست صمیمی و خویشاوند نزدیکی را نمی‌گیرد و از او نمی‌پرسد !

توضیحات :
« حَمِيمٌ » : دوست صمیمی و گرم . خویشاوند نزدیک و گرم (نگا : المصحف المیسر) .

سوره معارج آیه ۱۱
متن آیه :
يَبْصُرُونَهُمْ يَوْمَ الْمُجْرَمِ لَوْ يَفْتَدِي مِنْ عَذَابِ يَوْمِئِذٍ بَيْنِيهِ

ترجمه :
(دوستان صمیمی و خویشاوندان نزدیک) به همدیگر نشان داده می‌شوند و معرفی می‌گردند (اما هر کس گرفتار کار خویشتن است ، و هول و هراس بیش از آن است که کسی بتواند به دیگری ببیند . وضع چنان است که) شخص گناهکار آرزو می‌کند کاش می‌شد برای رهائی خود از عذاب آن روز ، پسران خود را فدا سازد .

توضیحات :
« يَفْتَدِي » : فدا سازد و خویشتن را باز رها کند . از ماده (فداء) به معنی حفظ کردن خود از مصائب و مشکلات ، به وسیله پرداخت چیزی .

سوره معارج آیه ۱۲
متن آیه :
وَصَاحِبَتِهِ وَأَخِيهِ

ترجمه :
همچنین همسر و برادرش را .

توضیحات :
« صَاحِبَةٌ » : همسر . زن .

سوره معارج آیه ۱۳
متن آیه :
وَقَصِيْلَتِ الْتِي تُؤْوِيهِ

ترجمه :

همچنین فامیل و قبیله و عشیره‌ای که او را در پناه خود می‌گرفتند .

توضیحات :

« فَصِيلَةٌ » : قوم و قبیله . خانواده و فامیل . خویشاوندان نزدیک . « تُؤْوِيهِ » : او را در پناه خود می‌گیرد . او را منزل و مأوی می‌دهد .

سوره معارج آیه ۱۴

متن آیه :

وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ يُنْجِيهِ

ترجمه :

و حتی تمام کسانی را که در روی زمین هستند (همگی را فدا کند) تا این که مایه نجاتش شود .

توضیحات :

« يُنْجِيهِ » : او را رستگار کند و مایه نجاتش شود . فاعل این فعل ضمیر مستتر است و به فداء بر می‌گردد .

سوره معارج آیه ۱۵

متن آیه :

كَلَّا إِنَّهَا لَلظَى

ترجمه :

هرگز ! (این تمناها و آرزوها بر آورده نمی‌گردد ، و هیچ فدیهِ و فدائی پذیرفته نمی‌شود) . این ، آتش سوزان و سراپا شعله (دوزخ) است .

توضیحات :

« إِنَّهَا » : ضمیر (هَا) به (نَار) بر می‌گردد که عذاب بیانگر آن است . « لَظِي » : زبانه صیرف و شعله خالص . نامی از نامهای دوزخ .

سوره معارج آیه ۱۶

متن آیه :

تَرَاةٌ لِلشَّوَى

ترجمه :

پوست بدن را می‌کند و با خود می‌برد .

توضیحات :

« تَرَاةٌ » : سخت جدا کننده . به چابکی کننده و برنده . « الشَّوَى » : پوست بدن . اعضاء و اندامهایی همچون دست و پا و گوش و بینی که به منزله شاخ و برگ درخت بدن هستند ، چرا که آتش سوزان و شعله‌ور وقتی که به چیزی می‌رسد ، اول اطراف و جوانب و شاخ و برگ آن را می‌سوزاند و جدا می‌کند . بعضی هم این واژه را جمع شَوَاء یا شَوَاة دانسته‌اند . که پوست سر است .

سوره معارج آیه ۱۷
متن آیه :
تَدْعُو مِنْ أَدْبَرَ وَتَوَلَّى

ترجمه :
به سوی خود می‌خواند (و نام می‌برد) کسی را که پشت (به فرمان خدا) کرده است و (از اطاعت او) روی‌گردان بوده است .

توضیحات :
« تدعو » : صدا می‌زند . نام می‌برد . در رسم‌الخط قرآنی الف زائدی در آخر دارد .

سوره معارج آیه ۱۸
متن آیه :
وَجَمَعَ فَأَوْعَى

ترجمه :
و دارائی را جمع آورده است و در خزینه‌ها نگاهداری کرده است (و در خیرات و حسنات آن را مصرف نموده است) .

توضیحات :
« أوعى » : در گنجینه‌ها نگاه داشته است . یعنی ثروت را فقط انباشته و نگاه داشته و در راه خدا مصرف نکرده است .

سوره معارج آیه ۱۹
متن آیه :
إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا

ترجمه :
آدمی کم‌طاقت و ناشکیبا ، آفریده شده است .

توضیحات :
« هَلُوعًا » : کم‌طاقت . ناشکیبا . آیه‌های ۲۰ و ۲۱ تفسیر و تبیین (هَلُوع) است .

سوره معارج آیه ۲۰
متن آیه :
إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا

ترجمه :
هنگامی که بدی بدو رو می‌کند ، سخت بی‌تاب و بیقرار می‌گردد .

توضیحات :
« جَزُوعًا » : بسیار بی‌تاب و بیقرار . کسی که بسیار داد و فریاد و جزع و فزع به راه می‌اندازد . حال است .

سوره معارج آیه ۲۱
متن آیه :
وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا

ترجمه :
و زمانی که خوبی بدو رو می‌کند ، سخت (از حسنات و خیرات دست باز می‌دارد و) دریغ می‌ورزد .

توضیحات :
« منوعاً » : بسیار دریغ کننده . بسیار دست باز دارنده .

سوره معارج آیه ۲۲
متن آیه :
إِلَّا الْمَصَلِّينَ

ترجمه :
مگر نمازگزاران .

توضیحات :
...

سوره معارج آیه ۲۳
متن آیه :
الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ

ترجمه :
نمازگزارانی که همیشه نماز خود را به موقع می‌خوانند و بر آن مداومت و مواظبت دارند .

توضیحات :
« دَائِمُونَ » : جمع دائم ، همیشه ماندگار . مراد این نیست که نمازگزار همیشه در حال نماز باشد ، بلکه منظور این است که در اوقات معین خود نماز را انجام دهد ، و همیشه چنین بوده و دائماً مواظب و متوجه باشد که نماز او فوت نشود .

سوره معارج آیه ۲۴
متن آیه :
وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ

ترجمه :
همان کسانی که در دارائی ایشان سهم مشخصی است .

توضیحات :
« حَقٌّ مَّعْلُومٌ » : مراد سهمی است غیر از زکات که صدقه و بذل و بخشش می‌کند (نگا : قاسمی) .

سوره معارج آیه ۲۵

متن آیه :
لِّلْسَائِلِ وَالْمَحْرُومِ

ترجمه :
برای دادن به گدا و بی‌چیز .

توضیحات :

« الْمَحْرُومِ » : بی‌بهره از دارائی . بی‌چیز . مراد نیازمندی است که گدائی نمی‌کند و دست نیاز به سوی کسی دراز نمی‌نماید . کسی که درآمدش کفاف زندگی‌اش را نمی‌کند .

سوره معارج آیه ۲۶

متن آیه :
وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ بِيَوْمِ الدِّينِ

ترجمه :
آن کسانی که به روز جزا و سزا ایمان دارند .

توضیحات :

« يَوْمِ الدِّينِ » : (نگا : فاتحه / ۴) . روز قیامت .

سوره معارج آیه ۲۷

متن آیه :
وَالَّذِينَ هُمْ مِّنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ

ترجمه :
کسانی که از عذاب پروردگارشان بیمناک و ترسانند .

توضیحات :

« مُشْفِقُونَ » : جمع مُشْفِقٍ ، هراسان و ترسان (نگا : كهف / ۴۹ ، انبیاء / ۲۸ و ۴۹ ، مؤمنون / ۵۷) .

سوره معارج آیه ۲۸

متن آیه :
إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ

ترجمه :
آخر ، عذاب پروردگارشان امان نمی‌دهد (کسی را که در آن بیفتد) .

توضیحات :

« غَيْرُ مَأْمُونٍ » : بی‌امان . معنی دیگر آیه : آخر از عذاب پروردگارشان ایمن نتوان بود .

سوره معارج آیه ۲۹

متن آیه :
وَالَّذِينَ هُمْ لِغُرُوحِهِمْ حَافِظُونَ

ترجمه :
و آن کسانی که عورت خود را محافظت می‌دارند .

توضیحات :
« الَّذِينَ . . . حَافِظُونَ » : (نگا : مؤمنون / ۵ ، نور / ۳۰ ، احزاب / ۲۵) .

سوره معارج آیه ۳۰

متن آیه :
إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ

ترجمه :
مگر از زنان و کنیزان خود ، که در این صورت لومه و سرزنشی بر ایشان نیست .

توضیحات :
« إِلَّا عَلَىٰ . . . غَيْرُ مَلُومِينَ » : (نگا : مؤمنون / ۵ و ۶) .

سوره معارج آیه ۳۱

متن آیه :
فَمَنْ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ

ترجمه :
آنان که فراتر از این را بطلبند ، متعدی و متجاوز بشمارند (و از حلال به حرام گزاشیده‌اند) .

توضیحات :
« الْعَادُونَ » : تجاوز پیشگان . (نگا : مؤمنون / ۷) .

سوره معارج آیه ۳۲

متن آیه :
وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ

ترجمه :
و کسانی که امانت‌دار بوده و نگاهدارنده عهد و پیمان خود هستند .

توضیحات :
« وَالَّذِينَ . . . رَاعُونَ » : (نگا : مؤمنون / ۸) .

سوره معارج آیه ۳۳

متن آیه :
وَالَّذِينَ هُمْ يَشْهَدَاتِهِمْ فَأَيْمُونَنَ

ترجمه :

و کسانی که گواهی‌هایی را که باید بدهند ، چنان که باید اداء می‌کنند (و شهادت لازم را پنهان و کتمان نمی‌کنند) .

توضیحات :

« شَهَادَات » : گواهیها . « قَائِمُونَ » : چنان که باید اداء کنندگان . یعنی گواهی دهندگانی که گواهی را دادگرانه و بدون گرایش به این و آن اداء می‌کنند ، و شهادت را قائم بر ارکان و اصول خود به جای می‌آورند (نگا : بقره / ۱۴۰ و ۲۸۳ ، مائده / ۱۰۶ و ۱۰۸) .

سوره معارج آیه ۳۴

متن آیه :
وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ

ترجمه :

و کسانی که مواظب و مراقب (اوقات و ارکان) نمازهای خود می‌باشند .

توضیحات :

« عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ » : در آیه ۲۳ اشاره به تداوم نماز ، و در این آیه سخن از حفظ اوقات و آداب و شرائط و ارکان آن است . به هر حال ذکر مجدد نماز به خاطر اهمیتی است که دارد .

سوره معارج آیه ۳۵

متن آیه :
أُولَئِكَ فِي جَنَّاتٍ مُّكْرَمُونَ

ترجمه :

آنان (که دارای چنین صفاتی باشند) در باغهای بهشت مورد احترام و اکرام هستند .

توضیحات :

« مُّكْرَمُونَ » : اشخاص مورد احترام و اکرام . کسانی که گرامی و عزیزند .

سوره معارج آیه ۳۶

متن آیه :
فَمَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا قِبَلِكَ مُهْطِعِينَ

ترجمه :

کافران را چه شده است که به سوی تو شتابان می‌آیند (و گردن می‌کشند و به سخنان تو گوش فرا می‌دهند ؟) .

توضیحات :

« مَا لِلَّذِينَ كَفَرُوا ؟ » : کافران را چه خیر است ؟ بی‌دینان را چه می‌شود ؟ در رسم الخط قرآنی (مَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا) نوشته شده است . « مُهْطِعِينَ » : جمع مهطع ، در شتاب ، شتابنده (نگا : ابراهیم / ۴۳ ، قمر / ۸) . کافران با عجله به خدمت پیغمبر می‌آمدند تا کلام او را بشنوند و کسب خبر کنند ، و آن را وسیله استهزاء و مایه تمسخر کنند (نگا : المصحفالمیسر) .

سوره معارج آیه ۳۷

متن آیه :
عَنْ الَّيْمِينِ وَعَنْ الشَّمَالِ عَزِينَ

ترجمه :
دسته دسته ، در راست و چپ (تو حلقه می‌زنند و) قرار می‌گیرند .

توضیحات :
« عَزِينَ » : گروه گروه . دسته‌های پراکنده . مفرد آن (عِزَّة) از ماده (عزو) (نگا : مجمع البیان الحدیث) . حال است .

سوره معارج آیه ۲۸

متن آیه :
أَيُّطَمَعُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُدْخَلَ جَنَّةَ نَعِيمٍ

ترجمه :
آیا هر يك از ایشان امیدوارند که به بهشت پر نعمت وارد شوند (چرا که خویشتن را در پیشگاه خدا بالاتر و گرمی‌تر از مؤمنان می‌دانند ؟) .

توضیحات :
« أَيُّطَمَعُ كُلُّ امْرِئٍ » : کافران و مشرکان خودخواه و خودپرست ، دارا و مرفه بودن خود را نشانه عزت و احترام در پیشگاه خدا می‌دانستند ، و قدرت مادی دنیوی را دلیل بر بلندی مقام و محبوبیت اخروی خود می‌گرفتند (نگا : روح المعانی ، روح البیان) .

سوره معارج آیه ۳۹

متن آیه :
كَلَّا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِمَّا يَعْلَمُونَ

ترجمه :
هرگز ! (این همه غرور بیجا چیست ؟) . ما ایشان را از چیزی که خودشان می‌دانند (از قطره آب گندیده و بدبوئی ، منی نام) آفریده‌ایم .

توضیحات :
« كَلَّا ! » : نه چنین است که می‌پندارند ! « مِمَّا » : از چیزی که مراد منی و نطفه است .

سوره معارج آیه ۴۰

متن آیه :
فَلَا أُفْسِمُ رَبِّ الْمَشَارِقِ وَالْمَغَارِبِ إِنَّا لَقَادِرُونَ

ترجمه :
سوگند به پروردگار خاورها و باخترها که توانائیم !

توضیحات :
« الْمَشَارِقِ وَالْمَغَارِبِ » : (نگا : رحمن / ۱۷ ، صافات / ۵) .

سوره معارج آیه ۴۱

متن آیه :
عَلَىٰ أَنْ تُبَدَّلَ خَيْرًا مِّنْهُمْ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ

ترجمه :

توانائیم بر این که جای ایشان را به کسانی بدهیم که از آنان بهترند ، و ما هیچ وقت مغلوب و شکست خورده نخواهیم بود .

توضیحات :

« أَنْ تُبَدَّلَ » : (نگا : محمد / ۳۸) . « يَمَسْبُوقِينَ » : (نگا : واقعه / ۶۰) .

سوره معارج آیه ۴۲

متن آیه :
قَدَرَهُمْ يَخُوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّىٰ يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوعَدُونَ

ترجمه :

آنان را به حال خود واگذار تا به باطل خود فرو روند و به بازیچه بنشینند ، تا زمانی که به روزی می‌رسند که بدیشان وعده داده شده است ، (آن وقت می‌دانند که چه کار کرده‌اند) .

توضیحات :

« قَدَرَهُمْ . . . يُوعَدُونَ » : (نگا : زخرف / ۸۳) .

سوره معارج آیه ۴۳

متن آیه :
يَوْمَ يُخْرِجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَأَنَّهُمْ إِلَىٰ نُصَبٍ يُّوفُونَ

ترجمه :

آن روزی که از گورها شتابان بیرون می‌شوند ، گوئی که به سوی بت‌هایشان می‌دوند !

توضیحات :

« الْأَجْدَاثِ » : جمع جَدَث ، گورها . (نگا : یس / ۵۱ ، قمر / ۷) . « سِرَاعًا » : جمع سَرِيع ، شتابان . « نُصَبٍ » : بتها (نگا : مائده / ۳ و ۹۰) . نشانه راه . علائم راهنمایی . در این صورت معنی آیه چنین می‌شود : آن روزی که از گورها شتابان بیرون می‌آیند ، گوئی (سرگشتگانی هستند که راه را گم کرده‌اند و هم اینک چشمانشان به علائم و نشانه‌های راه افتاده است و) به سوی علائم و نشانه‌های راه می‌دوند . « يُّوفُونَ » : شتاب می‌گیرند . سرعت می‌گیرند . می‌دوند .

سوره معارج آیه ۴۴

متن آیه :
خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ ذَلِكَ الْيَوْمِ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ

ترجمه :

در حالی که چشمانشان (از هول و هراس) به زیر افتاده است ، و خواری و پستی ایشان را فرو گرفته است . (بدیشان گفته می‌شود :) این همان روزی است که به شما وعده داده می‌شد .

توضیحات :
« خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ » : (نگا : قلم / ۴۳) .

سوره نوح آیه ۱

متن آیه :
إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ أَنْ أَنْذِرْ قَوْمَكَ مِن قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

ترجمه :
ما نوح را به سوی قومش فرستادیم (و بدو دستور دادیم) که قوم خود را (از عذاب خدا)
بترسان ، پیش از آن که عذاب دردناکی به سراغ ایشان بیاید .

توضیحات :
« عَذَابٌ أَلِيمٌ » : این عذاب دردناک ممکن است عذاب دنیا باشد یا عذاب آخرت ، یا هر دو .

سوره نوح آیه ۲

متن آیه :
قَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ

ترجمه :
گفت : ای قوم من ! من برای شما بیم دهنده روشن و روشنگرم .

توضیحات :
« نَذِيرٌ مُّبِينٌ » : (نگا : اعراف / ۱۸۴ ، هود / ۲۵ ، حجر / ۸۹) .

سوره نوح آیه ۳

متن آیه :
أَنْ اَعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ وَأَطِيعُوا

ترجمه :
خدا را بپرستید ، و از او بترسید ، و از من فرمانبرداری کنید .

توضیحات :
« أَنْ » : حرف تفسیری است .

سوره نوح آیه ۴

متن آیه :
يَغْفِرْ لَكُمْ مِّنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرْكُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى إِنَّ أَجَلَ اللَّهِ إِذَا جَاءَ لَا يُؤَخَّرُ لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

ترجمه :
(اگر دعوت مرا بپذیرید) خداوند گناهان شما را می‌آمرزد ، و تا اجل نهایی مرگ شما را به تأخیر
می‌اندازد . اما اگر متوجه باشید ، هنگامی که اجل نهایی الهی فرا رسد ، تأخیر پیدا نمی‌کند .

توضیحات :

« يُؤَخِّرْكُمْ » : شما را به تأخیر می‌اندازد . مراد طول عمر بخشیدن و به آن برکت دادن است . حکمت خدا مقتضی آن است که ملتی که ایمان داشته باشد و جاده عدل و داد را در پیش گیرد ، بیشتر زیست کند و از طول عمر برخوردار شود ، و ملتی که کفر و فساد و ظلم و زور را در پیش گیرد ، هرچه زودتر نابود گردد (نگا : المصحف‌المیسر) . اما در هر صورت ، سر رسید عمر یا اجل نهائی در وقت خود فرا می‌رسد و پستی و پیشی در آن نیست . به عبارت دیگر ، انسان دارای دو اجل است : یکی اجل معلق ، که مشروط به عوامل و اسباب بوده و قابل تغییر است ، و دیگری اجل مبرم ، که حتمی است و مقید به چیزی نبوده و قابل تغییر و تعجیل و تأخیر نیست (نگا : نمونه . التفسیر القرآنی للقرآن) . « أَجَلٌ مُّسَمًّى » : (نگا : انعام / ۲ ، اعراف / ۳۴ ، یونس / ۴۹ ، هود / ۳) .

سوره نوح آیه ۵

متن آیه :

قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا

ترجمه :

نوح گفت : پروردگارا ! من قوم خود را شب و روز (به سوی ایمان به تو) فرا خوانده‌ام .

توضیحات :

« لَيْلًا وَنَهَارًا » : شب و روز . مراد استمرار در دعوت است .

سوره نوح آیه ۶

متن آیه :

فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَائِي إِلَّا فِرَارًا

ترجمه :

اما دعوت و فرا خواندنم تنها بر گریز ایشان افزود !

توضیحات :

« دُعَائِي » : دعوت من . فرا خواندن و رهنمود کردن من .

سوره نوح آیه ۷

متن آیه :

وَإِنِّي كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصَاعِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ وَأَسْتَغْشَوْا ثِيَابَهُمْ وَأَصْرُوا وَاسْتَكْبَرُوا
اسْتِكْبَارًا

ترجمه :

من هر زمان که ایشان را دعوت کرده‌ام تا (ایمان بیاورند و) تو آنان را بیامرزی ، انگشت‌های خود را به گوش‌هایشان فرو کرده‌اند (تا ندای حق را نشنوند) و جامه‌هایشان را بر سر کشیده‌اند (تا قیافه مرا نبینند) و (در فسق و فجور و ظلم و زور بیشتر فرو رفته‌اند و بر کفر) پافشاری کرده‌اند و سخت سرکشی نموده و بزرگی فروخته‌اند .

توضیحات :

« جَعَلُوا أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ » : (نگا : بقره / ۱۹) . انگشت در گوش فرو کردن ، کنایه از گوش فرا ندادن ، و خود را از شنیدن حق کر کردن است . « اِسْتَعْشَوْا » : جامه بر سر کشیدند . جامه بر خود پیچیدن و خویشتن را به زیر جامه کردن ، کنایه از نفرت و عداوت است . « اِسْتَكْبَرُوا » : (نگا : نساء / ۱۷۳ ، اعراف / ۳۶ و ۴۰) .

سوره نوح آیه ۸

مِثْنِ آيَةٍ :
ثُمَّ اِنِّي دَعَوْتُهُمْ جِهَارًا

ترجمه :

سپس من آنان را آشکارا و با صدای بلند (به یکتاپرستی و ایمان راستین) دعوت کرده‌ام .

توضیحات :

« جِهَارًا » : آشکارا . با صدای بلند . مفعول مطلق است چون به معنی نوعی دعوت است . یا صفت مصدر محذوفی است ، و یا در معنی (مُجَاهِرًا) و حال است (نگا : روح المعانی) .

سوره نوح آیه ۹

مِثْنِ آيَةٍ :
ثُمَّ اِنِّي اَعْلَنْتُ لَهُمْ وَاَسْرَرْتُ لَهُمْ اِسْرَارًا

ترجمه :

گذشته از این ، به گونه علنی و (جمعی) ، و به صورت نهانی (و فردی ، دعوت آسمانی را) بدیشان رسانده‌ام .

توضیحات :

« اَعْلَنْتُ » : علنی و آشکارا بیان کرده‌ام . مراد بیشتر دعوت جمعی و گروهی است . « اَسْرَرْتُ » : پنهان و نهان کرده‌ام . منظور بیشتر دعوت فردی و شخصی است . به طور کلی ، مراد از فرموده نوح انواع و اقسام دعوت و گونه‌های مختلف تبلیغ است .

سوره نوح آیه ۱۰

مِثْنِ آيَةٍ :
فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ اِنَّهٗ كَانَ غَفَّارًا

ترجمه :

و بدیشان گفته‌ام : از پروردگار خویش طلب آمرزش کنید که او بسیار آمرزنده است (و شما را می‌بخشاید) .

توضیحات :

...

سوره نوح آیه ۱۱

مِثْنِ آيَةٍ :
يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا

ترجمه :
(اگر چنین کنید) خدا از آسمان بارانهای پر خیر و برکت را پیاپی می‌باراند .

توضیحات :
« یُرْسِلُ » : جواب شرط محذوفی است : « إِنْ تَسْتَغْفِرُوا يُرْسِلِ السَّمَاءَ . » « السَّمَاءَ » : مراد ابر آسمان ، و باران آن است (نگا : المصحف‌المیسر ، روح‌البیان) . « مِدْرَاراً » : فراوان و پیاپی . صیغه مبالغه بوده و حال واقع شده است .

سوره نوح آیه ۱۲

مِثْنِ آيَةٍ :
وَيَمِدِّدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَاراً

ترجمه :
و با اعطاء دارائی و فرزندان ، شما را کمک می‌کند و یاری می‌دهد ، و باغهای سرسبز و فراوان بهره شما می‌سازد ، و رودبارهای پر آب در اختیارتان می‌گذارد .

توضیحات :
« جَنَّاتٍ . . . أَنْهَاراً » : تنوین این واژه‌ها بیانگر وفور نعمت آنها است .

سوره نوح آیه ۱۳

مِثْنِ آيَةٍ :
مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَاراً

ترجمه :
شما را چه می‌شود که برای خدا عظمت و شکوهی قائل نیستید ؟

توضیحات :
« لَا تَرْجُونَ » : در نظر نمی‌گیرید . قائل نیستید . « وَقَاراً » : سنگینی و شکوه . در اینجا بزرگی و عظمت مراد است (نگا : روح‌البیان) . منظور آیه ، این است که : چرا شما در برابر عظمت خدا خاضع نبوده و از او نمی‌ترسید ؟

سوره نوح آیه ۱۴

مِثْنِ آيَةٍ :
وَقَدْ خَلَقْكُمْ أَطْوَاراً

ترجمه :
در حالی که خدا شما را در مراحل مختلف خلقت به گونه‌های گوناگونی آفریده است (و در هر گام شما را رهبری و هدایت کرده ، و به شما لطف و عنایت نموده است) .

توضیحات :
« أَطْوَاراً » : جمع طَوْرٌ ، حال و وضع . مراحل و حالات (نگا : مؤمنون / ۱۲ و ۱۴) .

سوره نوح آیه ۱۵

مِثْنِ آيَةٍ :

أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا

ترجمه :

مگر نمی‌بینید که خداوند چگونه هفت آسمان را یکی بالای دیگری آفریده است ؟

توضیحات :

« طِبَاقًا » : (نگا : ملك / ۳) . « سَبْعَ سَمَاوَاتٍ » : (نگا : بقره / ۲۹ ، اسراء / ۴۴ ، مؤمنون / ۸۶) .

سوره نوح آیه ۱۶

متن آیه :

وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ الشَّمْسَ سِرَاجًا

ترجمه :

و ماه را در میان آنها تابان ، و خورشید را چراغ (درخشان) کرده است ؟

توضیحات :

« نُورًا » : (نگا : یونس / ۵) . « سِرَاجًا » : (نگا : فرقان / ۶۱) .

سوره نوح آیه ۱۷

متن آیه :

وَاللَّهُ أَنْبَتَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا

ترجمه :

خدا است که شما را از زمین به گونه شگفتی آفریده است .

توضیحات :

« أَنْبَتَكُمْ » : شما را رویانده است . مراد از رویاندن ، هستی بخشیدن و پدید آوردن است (نگا : حجر / ۱۹) . « نَبَاتًا » : (نگا : آل عمران / ۳۷) .

سوره نوح آیه ۱۸

متن آیه :

ثُمَّ يُعِيدُكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجُكُمْ إِخْرَاجًا

ترجمه :

سپس شما را به همان زمین بر می‌گرداند ، و بعد شما را به گونه شگفتی (زنده می‌گرداند و) از زمین بیرون می‌آورد .

توضیحات :

« يُخْرِجُكُمْ إِخْرَاجًا » : ذکر مفعول مطلق ، بیانگر غرابت و شگفتی نوع بیرون آوردن و زندگی دوباره بخشیدن است .

سوره نوح آیه ۱۹

متن آیه :

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ يَسَاطًا

ترجمه :
خداوند زمین را برای شما گسترده و فراخ کرده است .

توضیحات :
« یَسَاطًا » : پهن . گسترده و فراخ .

سوره نوح آیه ۲۰

متن آیه :
لِتَسْلُكُوا مِنْهَا سُبُلًا فِجَاجًا

ترجمه :
تا از جاده‌های وسیع آن بگذرید .

توضیحات :
« فِجَاج » : جمع فَجَّ ، راه‌های فراخ و جاده‌های گشاد (نگا : انبیاء / ۳۱) .

سوره نوح آیه ۲۱

متن آیه :
قَالَ نُوحٌ رَبِّ إِنَّهُمْ عَصَوْنِي وَاتَّبَعُوا مَنْ لَمْ يَزِدْهُ مَالُهُ وَوَلَدُهُ إِلَّا خَسَارًا

ترجمه :
نوح (بعد از یأس و نومیدی از ایشان به آستان الهی عرضه داشت و) گفت : پروردگارا ! آنان از من نافرمانی کرده‌اند ، و از کسانی پیروی نموده‌اند که اموال و اولادشان جز زیان و خسران (برای ایشان پدید نیاورده است و) بر آنان نیفزوده است .

توضیحات :
« عَصَوْنِي » : از من نافرمانی کرده‌اند . « مَنْ » : مراد رؤساء و اغنیاء است که ضعفاء و فقراء به فرمانشان گوش می‌دادند و بدیشان امید می‌بستند . رؤساء و اغنیائی که قدرت مادی ایشان مایه زیان و بدبختی خودشان شده بود . چرا که اندوختن اموال از راه حرام ، مصرف آن در فساد ، به وجود آوردن فرزندان بی‌دین و ناصالح ، سرکشی و طغیان در برابر فرمان یزدان ، و تحمیل افکار هیچ و پوچ خود بر توده‌های مستضعف ، جز زیان و خسران نیست .

سوره نوح آیه ۲۲

متن آیه :
وَمَكْرُوا مَكْرًا كَبَرًا

ترجمه :
(چنین رهبران گمراهی) نیرنگ بزرگی به کار برده‌اند .

توضیحات :
« كَبَرًا » : بزرگ . صیغه مبالغه است .

سوره نوح آیه ۲۳

متن آیه :

وَقَالُوا لَا تَذَرُنَّ آلِهَتَكُمْ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا

ترجمه :

به آنان گفته‌اند : معبودهای خود را وامگذارید ، و وُدّ ، سُوَاع ، یَغُوث ، یَعُوق ، و نَسْر را رها نسازید .

توضیحات :

« وُد » : وُدّ ، سُوَاع ، یَغُوث ، یَعُوق ، نَسْر ، پنج بتی بوده‌اند که از سایر بتها در نزد بت‌پرستان مشهورتر و بزرگتر بودند . گویا هر يك از اینها نام انسان خدانشناس و صالحی بوده و بعد از فوت آنان ، گنبدها و بارگاهها بر سر قبر ایشان برپا نموده و بعدها بتشان ساخته ، و واسطه و شفیعشان شمرده‌اند (نگا : المصحف المیسر) .

سوره نوح آیه ۲۴

متن آیه :

وَقَدْ أَضَلُّوا كَثِيرًا وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا ضَلَالًا

ترجمه :

و بدین وسیله بسیاری از مردم را گمراه ساخته‌اند ! (پروردگارا ! این خودخواهان گمراهان گمراه‌ترشان گردان) و جز گمراهی بر ستمکاران میفزاید !

توضیحات :

« لَا تَزِدْ » : جملات پیشین جنبه مقدمه دعا دارد ، و در اینجا حضرت نوح از خداوند متعال درخواست می‌نماید از کافران خودخواه و گمراه سلب توفیق بفرماید و بر بدبختی ایشان بیفزاید .

سوره نوح آیه ۲۵

متن آیه :

مِمَّا خَطِيئَاتِهِمْ أُعْرِفُوا فَاذْخُلُوا نَارًا فَلَمْ يَجِدُوا لَهَا مِن دُونِ اللَّهِ أَنْصَارًا

ترجمه :

(سرانجام ، همگی) به خاطر گناهانشان (در طوفان) غرق شدند ، و به دوزخ در افتادند ، و جز خدا برای خود یار و یآوری نیافتند (که بتواند از ایشان دفاع کند و از دوزخشان برهاند) .

توضیحات :

« مِمَّا » : بر اثر . به خاطر . حرف (مِنْ) سببیه است ، و واژه (ما) را بعضی زائد دانسته ، و برخی مصدریه گرفته‌اند ، و گروهی مجرور به حرف جر شمرده ، و (خَطِيئَاتٍ) را بدل آن حساب کرده‌اند . به هر حال بیانگر بزرگی گناهان و بزهکاریهای کافران ، و تأکید علت و سبب است . « مِنْ دُونِ اللَّهِ » : بجز خدا . سواي خدا . معلوم است که خدا هم یار و یاورشان نبوده و نخواهد بود .

سوره نوح آیه ۲۶

متن آیه :

وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ لَا تَذَرْنِي عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دِبَّارًا

ترجمه :

نوح (به دعای خود ادامه داد و) گفت : پروردگارا ! هیچ احدی از کافران را بر روی زمین زنده باقی مگذار .

توضیحات :

« دياراً » : کسی . فردی . در اصل به معنی کسی است که بیاید و برود و بگردد و بچرخد . یعنی جنبنده انسان نامی .

سوره نوح آیه ۲۷

متن آیه :

إِنَّكَ إِن تَذَرَهُمْ يُضِلُّوا عِبَادَكَ وَلَا يَلِدُوا إِلَّا فَاجِرًا كَفَّارًا

ترجمه :

که اگر ایشان را رها کنی ، بندگان را گمراه می‌سازند ، و جز فرزندان بزهکار و کافر سرسخت نمی‌زایند و به دنیا نمی‌آورند .

توضیحات :

« كَفَّاراً » : بسیار کفر پیشه . بسیار ناسپاس .

سوره نوح آیه ۲۸

متن آیه :

رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَن دَخَلَ بَيْتِي مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا تَبَارًا

ترجمه :

پروردگارا ! مرا ، و پدر و مادرم را ، و همه کسانی را که مؤمنانه و باورمندانه به خانه من در می‌آیند و سایر مردان و زنان با ایمان را بیامرز ! و کافران را جز هلاک و نابودی میفزا !

توضیحات :

« بَيْتِي » : خانه من . مراد از (بَيْت) چهار چیز می‌تواند باشد : خانه شخصی نوح ، مسجد نوح ، کشتی نوح ، و آئین و شریعت او . . . متبادر به ذهن منزل است ، ولیکن چهارمی بهتر و با آئین آسمانی سازگارتر است . چرا که نوح قطعاً برای همه پیروان خود دعا می‌کند ، و پیروانِ شخص ، جزو اهل و تبار او است ؛ نه زادگان بی ایمان او . دیگر این که به صورت استعاره گفته می‌شود : قبه دین ، بارگاه دین . و خود دین مراد است . « الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ » : شامل همه مؤمنان در تمام امکان و ازمنه می‌گردد (نگا : التفسیر القرآنی للقرآن) .

سوره جن آیه ۱

متن آیه :

قُلْ أَوْحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ الْجِنِّ فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا

ترجمه :

(ای محمد ! به امت خود) بگو : به من وحی شده است که گروهی از پریان (به تلاوت قرآن من

(گوش فرا داده‌اند و) پس از مراجعت به میان قوم خود ، بدیشان (گفته‌اند : ما قرآن زیبا و شگفتی را شنیده‌ایم .

توضیحات :

« الْجِنُّ » : پری . آفریدگانی از آفریدگان خدا هستند که از آتش آفریده شده‌اند (نگا : حجر / ۲۷) . دارای عقل و شعور و فهم و درک ، و تکلیف و مسؤولیت ، و آشنائی په زبان بوده ، و مخاطب کتابهای آسمانی و از جمله قرآن می‌باشند (نگا : احقاف / ۳۰) ، و موظف به تبلیغ حق هستند . آنها پیش از انسانها آفریده شده‌اند (نگا : حجر / ۲۷) و می‌توانند برخی از کارهای مورد نیاز بشر را انجام دهند (نگا : سبأ / ۱۲ و ۱۳ ، نمل / ۳۹) . وجود جن حتمی و قطعی است ، ولی ما چیزی از نحوه زندگی و ماهیت ایشان - جز آنچه قرآن فرموده است - نمی‌دانیم . لیکن باید انسان مؤمن به دنبال خرافات و موهومات راه نرود و ناآگاهانه افسانه‌هایی را درباره ایشان از خود نپاقد . این را هم بداند که جای تعجب نیست که چه بسا انواع و اقسام موجودات زنده‌ای در این عالم وجود داشته باشند و ما با حواس محدود و دانش اندک خود با آنها آشنا نباشیم ، همان گونه که رنگها و صداهای فراوانی در جهان ما است ، ولی مقدار ناچیزی از آنها را می‌بینیم و می‌شنویم . « نَفَرٌ » : گروه (نگا : اعراف / ۲۷ ، احقاف / ۲۹ - ۳۲) . « عَجَبًا » : عجیب و بی‌نظیر . یعنی این کلام ، از نظر لفظ و معنی اعجاز انگیز است ، و با سخنان دیگر متفاوت است . مصدر است و برای مبالغه ، صفت شده است .

سوره جن آیه ۲

متن آیه :

يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا

ترجمه :

همگان را به راه راست رهنمود می‌سازد ، و ما بدان ایمان آورده‌ایم (و دیگر از ایمان خود بر نمی‌گردیم و یکتاپرستی را در پیش می‌گیریم ، و) کسی را انباز پروردگاران نمی‌سازیم .

توضیحات :

« الرُّشْدُ » : راه راست و درستی که پویندگان را به سر منزل سعادت و کمال می‌رساند .

سوره جن آیه ۳

متن آیه :

وَأَنَّهُ تَعَالَى جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا

ترجمه :

جلال و عظمت پروردگار ما والا است ، او همسر و فرزندی بر نگرفته است .

توضیحات :

« أَنَّهُ » : عطف بر (إِنَّا سَمِعْنَا) با تقدیر فعل مناسب همچون (نَعْلَمُ) است : فَقَالُوا وَ نَعْلَمُ أَنَّهُ تَعَالَى . یا این که عطف بر ضمیر (ه) است : فَآمَنَّا بِأَنَّهُ . « جَدُّ » : جلال و عظمت . فاعل فعل (تَعَالَى) است .

سوره جن آیه ۴

متن آیه :

وَأَنَّهُ كَانَ يَقُولُ سَفِيهُنَا عَلَى اللَّهِ شَطَطًا

ترجمه :

نادانان ما درباره خداوند سخنان ناروایی می‌گفته‌اند .

توضیحات :

« سَفِيهٌ » : نادان . مراد جنس سفیه است . لذا شامل اهریمن و سپاهیان او می‌گردد (نگا : المصحف المیسر) . « شَطَطًا » : سخنان دور از حقیقت . اقوال نادرست (نگا : الکهف / ۱۴) .

سوره جن آیه ۵

متن آیه :

وَأَنَا ظَنُّنَا أَنَّ لَّنَ تَقْوَالَ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا

ترجمه :

و ما (پیش از این) چنین می‌پنداشتیم که آدمیان و پریان هرگز بر خدا دروغ نمی‌بندند (و از زبان خدا دروغ نمی‌گویند و بدو نسبت‌های ناروایی - همچون داشتن زن و فرزند - نمی‌دهند) .

توضیحات :

« لَّنَ تَقْوَالَ . . . كَذِبًا » : این سخن ممکن است اشاره به تقلید کورکورانه‌ای باشد که این گروه از پریان قبلاً از دیگران داشته‌اند و برای خدا انباز و همگون و زن و فرزند قرار می‌داده‌اند .

سوره جن آیه ۶

متن آیه :

وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ الْإِنْسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِّنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا

ترجمه :

و کسانی از انسانها به کسانی از پریها پناه می‌آوردند ، و بدین وسیله بر گمراهی و سرکشی ایشان می‌افزودند .

توضیحات :

« رَهَقًا » : سفاهت و جهالت . گمراهی و سرکشی . « فَزَادَهُمْ رَهَقًا » : پناه بردن انسانها به پریان ، بر سفاهت و سرکشی و گمراهسازی بیشتر پریها می‌افزوده است . برخی گفته‌اند : پناه بردن انسانها به پریها ، بر گمراهی و سرکشی و بزهکاری خود انسانها می‌افزوده است .

سوره جن آیه ۷

متن آیه :

وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنْتُمْ أَنَّ لَّنَ يَبْعَثَ اللَّهُ أَحَدًا

ترجمه :

(و انسانهای کافر) گمان برده‌اند ، همان گونه که شما (پریهای کافر) گمان برده‌اید ، که خداوند هرگز کسی را پیغمبر نمی‌سازد ، و کسی را دوباره زنده نمی‌گرداند .

توضیحات :

« لَّنَ يَبْعَثَ اللَّهُ أَحَدًا » : خداوند هرگز کسی را پیغمبر نمی‌سازد و برای تبلیغ روانه نمی‌دارد . خداوند هرگز کسی را پس از مرگ زندگی دوباره نمی‌بخشد و قیامت و رستاخیزی در میان

نمی‌باشد .

سوره جن آیه ۸

متن آیه :
وَإِنَّا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَوَجَدْنَاهَا مُلْتَأَةً حَرَاسًا شَدِيدًا وَشُهَبًا

ترجمه :

ما قصد آسمان کردیم ، و همه جای آن را پر از محافظان و نگهبانان نیرومند (ملانکه) و شهابها (ی سوزنده) یافتیم .

توضیحات :

« لَمَسْنَا » : قصد کریم . طلبیدیم و جستجو کردیم . لمس به معنی مس کردن و پسودن است ، ولی در اینجا مراد قصد کردن و رو نمودن است . « حَرَاسًا » : اسم جمع است ، و یا جمع حارس است : محافظان . نگهبانان . مراد فرشتگان است . « شُهَبٌ » : جمع شِهَاب ، آذرخشها (نگا : حجر / ۱۸) . « شَدِيدًا » : وزن فَعِيل ، مفرد و جمع در آن یکسان است .

سوره جن آیه ۹

متن آیه :
وَإِنَّا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ فَمَنْ يَسْتَمِعِ الْآنَ يَجِدْ لَهُ شِهَابًا رَصَدًا

ترجمه :

ما (پیش از این) در گوشه‌ها و کناره‌های آسمان برای استراق سمع می‌نشستیم (و کسب خبر می‌کردیم) ولی اکنون هر کس بخواهد گوش فرا دهد ، شهاب آماده‌ای را در کمین خود می‌یابد که به سوی او نشانه می‌رود .

توضیحات :

« مَقَاعِدَ » : جمع مَقْعَد ، نشیمنگاهها . جایگاهها . مراد اطراف و اکنافی است که بشود در آنجاها نشست و کمین کرد . « رَصَدًا » : آماده و نشانه گرفته شده . مصدر است و در معنی اسم مفعول ، یعنی مرصود به کار رفته است . یا این که به معنی راصِد ، یعنی نگهبان است .

سوره جن آیه ۱۰

متن آیه :
وَإِنَّا لَأَنذَرْنَا أُمَّةً أُتِرُوا أَنَّهَا إِذَا جَاءَهَا الرَّسَدُ لَا يَحْسَبُونَ أَنَّ اللَّهَ مُبْدِئُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

ترجمه :

ما نمی‌دانیم که آیا برای ساکنان زمین شر و بلا در نظر گرفته شده است ، و یا این که پروردگارشان خیر و هدایت ایشان را خواسته است ؟

توضیحات :

« أُتِرُوا » : اراده شده است . مقدر گشته است . « رَسَدًا » : هدایت و رهنمود . مراد خیر و برکت مادی و معنوی است .

سوره جن آیه ۱۱

متن آیه :

وَأَنَا مِنَ الصَّالِحِينَ وَمِنَّا دُونَ ذَلِكَ كُنَّا طَرَائِقَ قِدْدًا

ترجمه :

برخی از ما تسلیم فرمان خدا و پرهیزگارانند ، و بعضی از ما جز این ، (یعنی نافرمان و بی‌دین) .
اصلاً ما فرقه‌ها و گروه‌های متفاوت و گوناگونی هستیم .

توضیحات :

« دُونَ » : جز . سوای . « طَرَائِقَ » : جمع طریقه ، راه‌ها و روش‌ها . مراد مردمان صاحب راه‌ها و روش‌های گوناگون است . « قِدْدًا » : جمع قِدَّة : فرقه . دسته . گروه .

سوره جن آیه ۱۲

متن آیه :

وَأَنَا ظَنَّنَا أَنْ لَنْ نُعْجِزَ اللَّهَ فِي الْأَرْضِ وَلَنْ نُعْجِزَهُ هَرَبًا

ترجمه :

ما یقین داریم که هرگز نمی‌توانیم بر اراده خداوند در زمین غالب شویم ، و نمی‌توانیم از پنجه قدرت او فرار کنیم . (بنابراین ، وقتی که نه راه غلبه وجود دارد ، و نه راه گریز ، چاره‌ای جز تسلیم فرمان دادگرا نه او نیست) .

توضیحات :

« ظَنَّنَا » : یقین داریم . قطعاً دانسته‌ایم . « هَرَبًا » : گریز . فرار . مصدر است و به معنی اسم فاعل ، یعنی (هاربین) بوده و حال است .

سوره جن آیه ۱۳

متن آیه :

وَأَنَا لَمَّا سَمِعْنَا الْهُدَىٰ آمَنَّا بِهِ فَمَنْ يُؤْمِنُ رَبِّهِ فَلَا يَخَافُ بَخْسًا وَلَا رَهَقًا

ترجمه :

ما هنگامی که رهنمود (قرآن را) شنیدیم ، بدان ایمان آوردیم . هر کس که به پروردگارش ایمان بیاورد ، نه از کاستی (پاداش) می‌ترسد ، و نه از ستم (حاصل از افزودن بر بدیهایش) .

توضیحات :

« الْهُدَىٰ » : رهنمود . مراد قرآن است (نگا : بقره / ۱۸۵) . « بَخْسًا » : نقصان . کاهش . مراد کاستن از حسنات است . « رَهَقًا » : ستم . مراد افزایش بر سیئات ، و دچار ساختن به خواری و ذلت آخرت است .

سوره جن آیه ۱۴

متن آیه :

وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمُونَ وَمِنَّا الْقَاسِطُونَ فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُولَئِكَ تَحَرَّوْا رَشَدًا

ترجمه :

در میان ما ، فرمانبرداران ، و منحرفان و بیدادگرانند . آنان که فرمانبردارند ، هدایت و خیر را برگزیده‌اند .

توضیحات :
« الْمُسْلِمُونَ » : (نگا : بقره / ۱۳۲ و ۱۳۳ و ۱۳۴) . « الْقَاسِطُونَ » : کجروان و منحرفان .
ستمگران و بیدادگران . « تَحَرَّوْا » : قصد کردند و گرائیدند . برگزیدند . تحری ، به معنی تلاش
برای شناخت چیزی که راست تر و بهتر است (نگا : معجمالفاظ القرآن الکریم) .

سوره جن آیه ۱۵

متن آیه :
وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا

ترجمه :
و اما آنان که ستمگر و بیدادگرند ، هیزم و هیمة دوزخ هستند .

توضیحات :
« حَطَبًا » : هیزم . هیمة .

سوره جن آیه ۱۶

متن آیه :
وَأَلَوْ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقِينَهُمْ مَاءً غَدَقًا

ترجمه :
اگر آدمیان و پریان بر راستای راه (یکتاپرستی و فرمانبرداری از اوامر و نواهی الهی) ماندگار
بمانند ، آب زیاد (و نعمت فراوان) بهره ایشان می گردانیم .

توضیحات :
« الطَّرِيقَةَ » : راه . مراد راه خدائشناسی و فرمانبرداری ، یا به عبارت دیگر ، آئین اسلام است .
« غَدَقًا » : فراوان . زیاد . « مَاءً غَدَقًا » : آب فراوان ، که نماد و سبب نعمت فراوان است .

سوره جن آیه ۱۷

متن آیه :
لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ وَمَنْ يُعْرِضْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا

ترجمه :
هدف این است که ما آنان را با این نعمت فراوان بیازمائیم ، و هر کس از ذکر و یاد پروردگارش
روی گردان گردد ، او را به عذاب سخت و طاقت فرسائی داخل می گرداند .

توضیحات :
« يَسْلُكْهُ » : داخل می گرداند (نگا : قصص / ۳۲ ، حاقه / ۳۲) . « صَعَدًا » : سخت . غیر قابل
تحمل . طاقت فرسا .

سوره جن آیه ۱۸

متن آیه :
وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا

ترجمه :

مسجدها مختصّ پرستش خدا است ، و (در آنها) کسی را با خدا پرستش نکنید .

توضیحات :

« أَنْ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ » : مساجد از آن خدا است . مراد این است که مساجد مختصّ عبادت خدا است ، لذا در آنها کسی را با خدا عبادت نکنید . « لَا تَدْعُوا » : مپرستید . عبادت نکنید .

سوره جن آیه ۱۹

متن آیه :

وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا

ترجمه :

(به من وحی شده است که) چون بنده خدا (محمد) بر پای ایستاد (و شروع به نماز و خواندن قرآن در آن کرد) و به پرستش خداوند پرداخت ، کافران پیرامون او تنگ یکدیگر ازدحام کردند .

توضیحات :

« عَبْدُ اللَّهِ » : مراد حضرت محمد است . « لِبَدًا » : جمع لِبَدَة ، متراکم و انباشته . مجازاً به معنی گروه و دسته تنگ یکدیگر و پشت سر هم است .

سوره جن آیه ۲۰

متن آیه :

قُلْ إِنَّمَا أَدْعُو رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا

ترجمه :

بگو : تنها پروردگارم را می پرستم و کسی را انباز او نمی کنم .

توضیحات :

« أَدْعُو » : می پرستم . به کمک می طلبم . الف زائدی در رسم الخط قرآنی در آخر دارد .

سوره جن آیه ۲۱

متن آیه :

قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا

ترجمه :

بگو : من نمی توانم هیچ گونه زیانی و سودی به شما برسانم ، و به هیچوجه نمی توانم گمراهتان سازم یا هدایتتان دهم .

توضیحات :

« ضَرًّا » : زیان . گمراهی . « رَشَدًا » : خیر و خوبی . هدایت و توفیق . « لَا أَمْلِكُ لَكُمْ » : من نمی توانم زیان و ضرری را از شما دفع و برطرف کنم ، و نمی توانم خیر و خوبی را به شما برسانم (نگا : زاد المسیر) .

سوره جن آیه ۲۲

متن آیه :

قُلْ إِنِّي لَنْ يُخِيرَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا

ترجمه :
بگو : (اگر من از خدا نافرمانی کنم) هیچ کس مرا در برابر (خشم) خدا پناه نمی‌دهد ، و پناهگاهی (برای حفظ خود از عذاب خدا) جز خدا نمی‌یابم .

توضیحات :
« لَنْ يُخِيرَنِي » : هرگز پناهم نمی‌دهد . هیچ وقت مرا در جوار خود نمی‌گیرد (نگا : مؤمنون / ۸۸ ، احقاف / ۳۱ ، ملک / ۲۸) . « مُلْتَحَدًا » : پناهگاه . ملجأ (نگا : کهف / ۲۷) .

سوره جن آیه ۲۳

متن آیه :
إِلَّا بَلَاغًا مِّنَ اللَّهِ وَرِسَالَاتِهِ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا أَبَدًا

ترجمه :
لیکن (تنها کاری که می‌توانم بکنم) تبلیغ از سوی خدا ، و رساندن پیامهای او است . هر کس از خدا و پیغمبرش نافرمانی کند ، نصیب او آتش دوزخ است و جاودانه در آن می‌ماند .

توضیحات :
« بَلَاغًا » : ابلاغ تبلیغ . مستثنی از (لَأَ أَمْلِكُ) است و جملات میان آنها معترضه و برای تأکید عدم استطاعت است (نگا : قاسمی) . یا این که مفعول مطلق فعل محذوفی است . « رِسَالَاتِهِ » : مراد از رسالتهای خدا توضیح مسائیل مجمل قرآنی ، در پرتو رهنمودهای آسمانی است . مثل توضیح و بیان احکام نماز و زکات و حج ، و غیره (نگا : المصحف‌المیسر) .

سوره جن آیه ۲۴

متن آیه :
حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ فَيَسْئَلُونَ مَنْ أضعفُ ناصراً وأقلُّ عدداً

ترجمه :
(کافران همواره به استهزاء خود ادامه می‌دهند) تا زمانی که مشاهده خواهند کرد چیزی را که بدانان وعده داده شده است . آن گاه خواهند دانست که چه کسی (از کافر و مؤمن) یاورانش ناتوانتر ، و شماره و تعدادش کمتر است .

توضیحات :
« حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا » : (نگا : مریم / ۷۵) . « ناصراً » : تمییز است .

سوره جن آیه ۲۵

متن آیه :
قُلْ إِنْ أَدْرِي أَقْرَبٌ مَّا تُوعَدُونَ أَمْ يَجْعَلُ لَهُ رَبِّي أَمَدًا

ترجمه :
بگو : (ای کافران !) من نمی‌دانم آیا چیزی که به شما وعده داده می‌شود ، نزدیک است ، یا این که پروردگارم زمان طولانی و زیادی را برای آن در نظر گرفته است .

توضیحات :

« مَا تُوَعَّدُونَ » : آنچه به شما وعده داده می‌شود ، مراد قیامت و عذاب آن است . « أَمَدًا » : مدت زمان طولانی (نگا : آل‌عمران / ۳۰ ، کهف / ۱۲ ، حدید / ۱۶) .

سوره جن آیه ۲۶

متن آیه :

عَالِمِ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهَرُ عَلَيَّ غَيْبِ أَحَدٍ

ترجمه :

داننده غیب خدا است ، و هیچ کسی را بر غیب خود آگاه نمی‌سازد .

توضیحات :

« عَالِمٌ » : خبر مبتدای محذوف (هُوَ) یا بدل از (رَبِّ) است . « فَلَا يُظْهَرُ عَلَيَّ غَيْبِ » : (نگا : انعام / ۵۹ ، نمل / ۶۵) .

سوره جن آیه ۲۷

متن آیه :

إِلَّا مَنْ أَرْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْأَلُكَ مِنْ بَيْنَ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا

ترجمه :

مگر پیغمبری که خدا از او خوشنود باشد . خدا (برای حفظ آن مقدار غیبی که او را از آن مطلع می‌کند ، از میان فرشتگان) محافظان و نگهبانانی در پیش و پس او روان می‌دارد .

توضیحات :

« إِلَّا مَنْ أَرْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ » : مگر پیغمبری که از او راضی باشد . خداوند تنها برخی از پیغمبران را بر بعضی از امور غیب مطلع می‌سازد ، آن هم بدان اندازه که بیانگر معجزات ایشان بوده و به مأموریت و دعوتشان مربوط باشد (نگا : آل‌عمران / ۴۹ و ۱۷۹) . « أَرْتَضَىٰ » : (نگا : انبیاء / ۲۸ ، نور / ۵۵) . « يَسْأَلُكَ » : داخل می‌کند . روان می‌سازد (نگا : جن / ۱۷) . « بَيْنَ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ » : مراد همه جوانب و اطراف است . در وقت نزول غیب ، خدا توسط فرشتگان ، پیغمبران را از هر سو می‌پاید ، و از شیاطین و پریان و وسوسه‌های ایشان مراقبت و مواظبت می‌نماید (نگا : حجر / ۹ ، شعراء / ۲۱۲) . « رَصَدًا » : جمع راصِد ، نگهبانان و مراقبان .

سوره جن آیه ۲۸

متن آیه :

لِيَعْلَمَ أَنْ قَدْ أَبْلَغُوا رَسُولَاتِ رَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَحْصَىٰ كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا

ترجمه :

تا خدا بداند که پیغمبران پیامهای پروردگارش را رسانده‌اند ، هر چند که خدا از همه چیزهائی که نزدیک ایشان است (و در درون و بیرون آنان است) کاملاً آگاه بوده و بدانها احاطه دارد ، و هر چیزی را دانه‌دانه سرشماری کرده است و دقیقاً می‌داند .

توضیحات :

« لِيَعْلَمَ » : (نگا : بقره / ۱۴۳ ، آل‌عمران / ۱۴۰) . « عَدَدًا » : شماره . شمرده . شمرنده . یکی‌یکی . تمیز است ، و یا به معنی (إحصاء) و مفعول مطلق است ، و یا این که در معنی (

مَعْدُودًا) و حال (كُلَّ شَيْءٍ) و یا به معنی (عَادًا) و حال فاعل فعل (أَحْصِي) است .

سوره مَزْمَل آیه ۱

متن آیه :
يَا أَيُّهَا الْمَزْمَلُ

ترجمه :
ای جامه به خود پیچیده !

توضیحات :

« الْمَزْمَلُ » : جامه به خود پیچیده . گویا پیغمبر اسلام در وقت نزول وحی اغلب با جامه‌ای خود را می‌پوشاند . در اینجا پیغمبر گرامی با همان حالتی مخاطب قرار می‌گیرد که به هنگام وحی پیدا می‌کرد ، و چنین ندائی هم برای ملاطفت با او است ؛ نه معاتبت . اشاره‌ای هم به این دارد که هر مؤمنی که در دل شبها جامه به خود پیچیده است ، بلند شود و خودسازی کند و اندوخته‌ای بیندوزد . صورت اصلی این واژه (مَزْمَل) و از باب تفعّل است .

سوره مَزْمَل آیه ۲

متن آیه :
فَمِ اللَّيْلِ إِلَّا قَلِيلًا

ترجمه :
شب ، جز اندکی (از آن) بیدار بمان .

توضیحات :

« فَمِ » : پاشو ! برخیز ! مراد برخاستن از خواب و شب‌زنده‌داری و پرداختن به نماز و نیایش است . « قَلِيلًا » : مستثنی است . برابر این آیه ، حضرت تنها اندکی از شب می‌توانست بخوابد .

سوره مَزْمَل آیه ۳

متن آیه :
نِصْفَهُ أَوْ انْقُصْ مِنْهُ قَلِيلًا

ترجمه :
نیمی از شب ، یا کمی از نیمه بکاه (تا به يك سوم شب می‌رسد) .

توضیحات :

« مِنْهُ » : از نصف . برابر این آیه ، حضرت می‌توانست دست کم تا يك سوم شب بخوابد .

سوره مَزْمَل آیه ۴

متن آیه :
أَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا

ترجمه :

یا بر نیمه آن بیفزا (تا به دو سوم شب می‌رسد) و قرآن را بخوان خواندنی (همراه با دقت و تأمل ، و در ضمن شمرده و روشن) .

توضیحات :

« عَلَّيْهِ » : بر نصف . برابر این آیه ، حضرت می‌توانست تا دو سوم شب به خواب رود . « رَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلاً » : مراد این است که قرآن را با تلفظ صحیح حروف و واژه‌ها ، و با تدبیر و تفکر در مفاهیم و معانی بخواند .

سوره مزمل آیه ۵

متن آیه :
إِنَّا سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا

ترجمه :

ما سخن (پر مسؤولیت و پر دردسر و لبریز از تکالیف و وظائف) سنگینی را بر تو نازل خواهیم کرد (که قرآن است) .

توضیحات :

« قَوْلًا ثَقِيلًا » : سخن سنگین . مراد قرآن است . سنگین ، دو معنی دارد : الف - دارای رزانت لفظ و متانت معنی (نگا : قاسمی) . ب - دارای تکالیف و وظائف و اوامر و نواهی سنگین بر دلها ، و مشکل از نظر تبلیغ مقاصد و تبیین محتوا .

سوره مزمل آیه ۶

متن آیه :
إِنَّ نَاشِئَةَ اللَّيْلِ هِيَ أَشَدُّ وَطْءًا وَأَقْوَمُ قِيلاً

ترجمه :

عبادت شبانه ، (افعال آن) مؤثرتر و ماندگارتر ، و اقوال (آن) درست‌تر و پابرجاتر است .

توضیحات :

« نَاشِئَةَ » : قیام . برخاستن . مراد عبادت شبانه است . مصدر ثلاثی مجردی است همچون خَاتِمَةٌ و قَاتِحَةٌ و عَاقِبَةٌ . « وَطْءًا » : سنگینی . ثبات . اثر (نگا : أضواءالبیان) .

سوره مزمل آیه ۷

متن آیه :
إِنَّ لَكَ فِي النَّهَارِ سَبْحًا طَوِيلًا

ترجمه :

تو در روز ، تلاش فراوان و طولانی‌داری (و به سبب اشتغال به امور زندگی و تبلیغ رسالت ، فراغتی برای پرداختن به قرائت قرآن نخواهی داشت) .

توضیحات :

« سَبْحًا » : تلاش و جنبش . مراد اشتغال به امور زندگی و حرکت در راه انجام کار تبلیغ و مأموریت سنگین پیغمبری است . شنا . گوئی جامعه انسانی ، دریای بیکرانی است که گروه زیادی در آن در حال غرق شدن هستند ، و پیغمبر شناگر نیرومندی است که با کشتی قرآن ،

سرگرم نجات آنان است . لذا در پرتو نیایش شبانه باید این کشتی نجات را با دقت بنگرد و خود را برای چنین مأموریت و رسالت بزرگی آماده سازد .

سوره مزمل آیه ۸

متن آیه :
وَأَذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا

ترجمه :

نام پروردگارت را بپر ، و از همه چیز بپوش و بدو بپیوند (و در دل‌های شب به نیایش و پرستش او بپرداز) .

توضیحات :

« أَذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ » : نام پروردگارت را بپر و به یاد او باش . ذکر خدا بکن . « تَبَتَّلْ » : کناره‌گیری کن . مراد دوری از مردم و با تمام وجود متوجه خدا شدن و در خلوت شبها به عبادت پرداختن است .

سوره مزمل آیه ۹

متن آیه :
رَبِّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا

ترجمه :

بزدان ، خداوندگار مشرق و مغرب (و همه جهان هستی) است ، و جز او معبودی نیست ، پس تنها او را به عنوان کارساز و یاور برگزیر و برگزین (و کار و بار خویش را بدو واگذار کن) .

توضیحات :

« وَكِيلًا » : (نگا : آل‌عمران / ۱۷۳ ، نساء / ۸۱) .

سوره مزمل آیه ۱۰

متن آیه :
وَأَصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَاهْجُرْهُمْ هَجْرًا جَمِيلًا

ترجمه :

در برابر چیزهایی که می‌گویند شکیبایی کن ، و به گونه پسندیده از ایشان دوری کن .

توضیحات :

« مَا يَقُولُونَ » : مراد یاوه‌سپرائیهای کافران و مشرکان است . « أَهْجُرْهُمْ » : به ترک ایشان بگویی . از آنان دوری کن . « هَجْرًا جَمِيلًا » : دوری و رویگردانی زیبا و پسندیده . یعنی در مسیر دعوت گاهی لازم است به گونه محترمانه و شایسته ، از بدگوئی دشمنان رویگردان شد ، و بدون عتاب و انتقام موقتاً به ترک ایشان گفت .

سوره مزمل آیه ۱۱

متن آیه :
وَذَرْنِي وَالْمُكَذِّبِينَ أُولِي النَّعْمَةِ وَمَهِّلْهُمْ قَلِيلًا

ترجمه :

مرا با ثروتمندانی واگذار که (تو را و رسالت آسمانی را دروغ می‌نامند و) تکذیب می‌دارند ، و با آسودگی خاطر آنان را اندکی مهلت بده . (خود دائم و ایشان) .

توضیحات :

« أُولِي النِّعْمَةِ » : صاحبان نعمت . اشخاص دارا . « مَهْلُهُمْ » : ایشان را به آرامی و بدون دغدغه خاطر ، مهلت و فرصت بده ، و آنان را به خود واگذار .

سوره مزمل آیه ۱۲

متن آیه :

إِن لَدَيْنَا أَنْكَالًا وَجَحِيمًا

ترجمه :

نزد ما غل و زنجیرها و آتش سوزان دوزخ است .

توضیحات :

« أَنْكَالًا » : جمع نِکَلُ ، هر نوع غل و زنجیر سنگین و بند گران .

سوره مزمل آیه ۱۳

متن آیه :

وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ وَعَذَابًا أَلِيمًا

ترجمه :

و همچنین خوراک گلوگیري و عذاب دردناکی موجود است .

توضیحات :

« غُصَّةٍ » : هر چیزی که در گلو گیر کند و نه بیرون بیاید و نه درون برود . همچون استخوان و خار (نگا : ابراهیم / ۱۷ ، دخان / ۴۳ - ۴۶ ، غاشیه / ۶) .

سوره مزمل آیه ۱۴

متن آیه :

يَوْمَ تَرْجَفُ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ وَكَانَتِ الْجِبَالُ كَثِيبًا مَّهِيلًا

ترجمه :

روزي ، زمین و کوهها سخت به لرزش و جنبش درمی‌آید و (چنان کوهها در هم کوبیده می‌شود که) کوهها به توده‌های پراکنده و تپه‌های ریگ روان تبدیل می‌گردد .

توضیحات :

« تَرْجَفُ » : می‌لرزد و می‌جنبد (نگا : اعراف / ۷۸ و ۹۱ و ۱۵۵ ، عنکبوت / ۳۷) . « كَثِيبًا » : توده شن . تپه ریگ . « مَهِيلًا » : پراکنده . روان . اسم مفعول از ماده (هیل) .

سوره مزمل آیه ۱۵

متن آیه :

إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا

ترجمه :
(اي اهل مکّه !) ما پيغمبري را به سوي شما فرستاده‌ايم که (در روز قیامت) گواه بر شما است ، همان گونه که به سوي فرعون پيغمبري را فرستاده بوديم .

توضیحات :
« رَسُوْلًا » : مراد حضرت محمد (ص) است . « شَاهِدًا » : (نگا : نساء / ۴۱) .

سوره مزمل آیه ۱۶
متن آیه :
فَعَصَى فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَأَخَذْنَاهُ أَخْذًا وَبِيلاً

ترجمه :
فرعون با آن پيغمبر به مخالفت برخاست ، و ما هم او را به سختي فرو گرفتيم (و به مجازات شديدي گرفتار ساختيم) .

توضیحات :
« وَبِيلاً » : سخت و شديد . سنگين . « فَأَخَذْنَاهُ » : (نگا : اعراف / ۱۳۰ ، عنكبوت / ۴۰) .

سوره مزمل آیه ۱۷
متن آیه :
فَكَيْفَ تَتَّقُونَ إِن كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا

ترجمه :
اگر کافر شويد ، چگونه خود را از (عذاب شديد) روزي برکنار مي‌داريد که (ترس و هراس آن) کودکان را پير مي‌سازد ؟ !

توضیحات :
« الْوِلْدَانَ » : جمع وليد ، کودکان (نگا : نساء / ۷۵ ، شعراء / ۱۸) . نوجوانان (نگا : انسان / ۱۹) .
« شِيبًا » : جمع اشيب ، پيران مو سپيد .

سوره مزمل آیه ۱۸
متن آیه :
السَّمَاءُ مُنْفَطِرٌ بِهِ كَانَ وَعْدُهُ مَفْعُولًا

ترجمه :
در آن روز آسمان (با همه قوت و عظمتي که دارد ، از خوف و هول قیامت) از هم شکافته مي‌گردد . وعده خدا قطعاً به وقوع مي‌پيوندد .

توضیحات :
« مُنْفَطِرٌ » : شکافته . « وَعْدُهُ » : مراد حوادث روز قیامت است که خدا از آنها خبر داده است .
« مَفْعُولًا » : انجام پذيرفته (نگا : نساء / ۴۷ ، انفال / ۴۲ و ۴۴ ، اسراء / ۵ و ۱۰۸ ، احزاب / ۳۷) .

سوره مزمل آیه ۱۹

متن آیه :
إِنْ هَذِهِ تَذْكِرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا

ترجمه :
اینها اندرز و یادآوری است ، هرکس که خواستار (استفاده از آنها) است ، او راهی را به سوی پروردگار خود برمی‌گزیند (و خویشتن را به سعادت ابدی می‌رساند) .

توضیحات :
« تَذْكِرَةٌ » : پند و اندرز . تذکر و یادآوری . « فَمَنْ شَاءَ . . . » : مردمان در انتخاب راه یا چاه آزادند (نگا : کهف / ۲۹) . مفعول (شَاءَ) محذوف است و می‌تواند از جنس جواب و مقدر باشد . یعنی : فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ سَبِيلًا إِلَىٰ رَبِّهِ تَعَالَىٰ اتَّخَذَ . یا این که به مناسبت ماقبل ، پند گرفتن مقدر شود . یعنی : فَمَنْ شَاءَ الإِتْعَاطُ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا . بدین مفهوم که هر که قصد دارد که پند گیرد ، با ایمان و طاعت ، به خدا خود را نزدیک سازد .

سوره مزمل آیه ۲۰

متن آیه :
إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِنْ ثُلُثَيِ اللَّيْلِ وَنِصْفَهُ وَثُلُثَهُ وَطَائِفَةٌ مِّنَ الَّذِينَ مَعَكَ وَاللَّهُ يُقَدِّرُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ عَلِيمٌ أَن لَّنْ تَحْصُوهُ فِتَابٍ عَلَيْكُمْ فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ عَلِمَ أَن سَيَكُونُ مِنكُم مَّرْضٍ وَآخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِن فَضْلِ اللَّهِ وَآخَرُونَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاقْرَءُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسِينًا وَمَا تَقَدَّمُوا لِنَفْسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ وَأَعْظَمُ أَجْرًا وَاسْتَغْفِرُوا لِلَّهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

ترجمه :
پروردگارت می‌داند که تو و گروهی از کسانی که با تو هستند ، نزدیک به دو سوم شب ، یا نصف ، و یا یک سوم آن را (نمی‌خواهید و به عبادت می‌پردازید و) به نماز می‌ایستید . خدا است که اوقات شب و روز را می‌داند و دقیقاً تعیین می‌کند . او می‌داند که شما نمی‌توانید (ساعات شب و روز را دقیقاً تعیین کنید و) حساب آن را داشته باشید ، لذا (برای شما تخفیف قائل شد و) بر شما بخشید . پس آن مقدار از قرآن را (در نماز) بخوانید که برایتان میسر است . خدا می‌داند که کسانی از شما بیمار می‌شوند ، و گروهی دیگر برای جستجوی روزی و به دست آوردن نعمت خدا در زمین مسافرت می‌کنند ، و دسته دیگر در راه خدا می‌جنگند . لذا آن مقدار که برایتان ممکن است و توانایی دارید (در نماز شبانه) قرآن بخوانید . نماز بگزارید ، و زکات مال به در کنید ، و قرض‌الحسنه به خدا دهید . هر خوبی و خیری را که برای خود پیشاپیش می‌فرستید ، آن را نزد خداوند بهتر و با پاداش بیشتری خواهید یافت . از خدا آمرزش بخواهید ، چرا که خدا آمرزگار و مهربان است .

توضیحات :
« أَدْنَىٰ » : کمتر . « يُقَدِّرُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ » : شب و روز را تعیین و اندازه‌گیری می‌کند . حساب شب و روز را دارد . « يَضْرِبُونَ » : به سفر می‌پردازند (نگا : مائده / ۱۰۶) . « أَقْرَأُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسِينًا » : (نگا : بقره / ۲۴۵ ، مائده / ۱۲ ، حدید / ۱۱ و ۱۸ ، تغابن / ۱۷) . « هُوَ خَيْرٌ » : واژه (هُوَ) ضمیر فصل و یا تأکید ضمیر (ه) در (تَجِدُوهُ) است (نگا : آلوسی) . واژه (خَيْرًا) مفعول به دوم (تَجِدُوهُ) است .

سوره مدثر آیه ۱

متن آیه :
يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ

ترجمه :

ای جامه بر سر کشیده (و در بستر خواب آرمیده !) .

توضیحات :

« مدثر » : کسی که جامه بر سر کشیده باشد . اصل آن (الْمُتَدَثِّرُ) است . مخاطب پیغمبر اسلام است که از تمسخر کفار و سخنان ناروای ایشان به خانه خود رفته و جامه‌ای بر سر می‌کشد ، و یا به بستر می‌رود . اما فرمان آسمانی او را به جد و جهد در کار تبلیغ می‌خواند . یا مراد جامه نبوت و پیغمبری است (نگا : قاسمی) .

سوره مدثر آیه ۲

متن آیه :
قُمْ فَأَنْذِرْ

ترجمه :

برخیز و (مردمان را از عذاب یزدان) بترسان !

توضیحات :

« قُمْ » : برخیز . کوشا باش ! (نگا : قاسمی) .

سوره مدثر آیه ۳

متن آیه :
وَرَبِّكَ فَكَبِّرْ

ترجمه :

و تنها پروردگار خود را به بزرگی و کبریائی بستای (و تنها او را بزرگ بشمار) .

توضیحات :

« کَبِّرْ » : به عظمت و کبریائی یاد کن (نگا : اسراء / ۱۱۱) .

سوره مدثر آیه ۴

متن آیه :
وَتِيَابِكَ فَطَهِّرْ

ترجمه :

و جامه خویش را پاکیزه دار (و خویشتن را از آلودگیها پاک گردان) .

توضیحات :

« تِيَاب » : جمع ثَوْب : جامه . هم جامه ظاهری مراد است و هم جامه باطنی ، یعنی عمل . چرا که اعمال هرکس به منزله لباس او است ، و ظاهر هر شخص بیانگر باطن او است .

سوره مدثر آیه ۵

متن آیه :
وَالرَّجْزَ فَاهْجُرْ

ترجمه :
و از چیزهای کثیف و پلید دوری کن .

توضیحات :

« الرَّجْزَ » : چیزهای کثیف و پلید . وسوسه و نیرنگ اهریمن . بتها . گناه . این واژه مفهوم جامعی دارد و هرگونه عمل زشت و پلید و هر کاری را شامل می‌شود که موجب خشم و عذاب الهی باشد .

سوره مدثر آیه ۶

متن آیه :
وَلَا تَمَنَّ تَسْتَكْتِرُ

ترجمه :
بذل و بخشش برای این مکن که افزون‌طلبی کنی . (بلکه برای رضای خدا احسان و صدقه و بذل و بخشش کن) .

توضیحات :

« لَا تَمَنَّ » : عطاء مکن . (مَنَّ) در اینجا به معنی انعام و اعطاء است (نگا : ص / ۳۹) .
« تَسْتَكْتِرُ » : افزون می‌خواهی . بیشتر می‌طلبی . فاعل آن ضمیر مستتر (انت) است . جمله فعل و فاعل ، حال است . مراد این است که احسانگر برای این ندهد تا بیشتر بگیرد و افزون‌طلبی کند (نگا : روم / ۳۹) .

سوره مدثر آیه ۷

متن آیه :
وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ

ترجمه :
و برای (خوشنودی و محض رضای) پروردگارت شکیبائی کن .

توضیحات :

« لِرَبِّكَ » : برای رضای پروردگارت . به خاطر پروردگارت .

سوره مدثر آیه ۸

متن آیه :
فَإِذَا نُقِرَ فِي النَّاقُورِ

ترجمه :
هنگامی که در صور دمیده می‌شود .

توضیحات :

« نَقَرَ » : دمیده شد . « النَّافُور » : بوق . شیپور . مراد صور است که برای زنده شدن مردگان ، بار دوم به صدا در می‌آید .

سوره مدثر آیه ۹

متن آیه :
فَذَلِكِ يَوْمِئِذٍ يَوْمٍ عَسِيرٍ

ترجمه :
آن روز ، روز سختی خواهد بود .

توضیحات :
« عَسِيرٍ » : سخت (نگا : فرقان / ۲۶ ، قمر / ۸) .

سوره مدثر آیه ۱۰

متن آیه :
عَلَى الْكَافِرِينَ غَيْرَ يَسِيرٍ

ترجمه :
برای کافران آسان نخواهد بود (و بلکه پر مشقت و دردسر خواهد بود) .

توضیحات :
« یَسِيرٍ » : آسان . ساده . « غَيْرَ یَسِيرٍ » : سخت و پرمشقت .

سوره مدثر آیه ۱۱

متن آیه :
ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيداً

ترجمه :
مرا واگذار با آن کسی که او را تک و تنها (و بدون دارائی و اموال و اولاد) آفریده‌ام .

توضیحات :
« وَحِيداً » : تک و تنها . مراد بدون اموال و اولاد است . اشاره به ولید پسر مُغیره است که یکی از افراد سرشناس مکه بود و برای اذیت و آزار مؤمنان تلاش بسیار می‌کرد . در اینجا هر کافر و منافقی مراد است که برای جلوگیری از اسلام و اذیت مسلمانان در تک و تاز باشد . واژه (وَحِيداً) می‌تواند حال مفعول محذوفی ، یا حال فاعل باشد . معنی دیگر آیه : مرا واگذار با کسی که تنها خودم او را آفریده‌ام . مرا تنها واگذار با کسی که او را آفریده‌ام (که برای عذاب و عقاب او من کافی و بسنده‌ام) .

سوره مدثر آیه ۱۲

متن آیه :
وَجَعَلْتُ لَهُ مَالاً مَمْدُوداً

ترجمه :
و ثروت بسیاری بدو داده‌ام .

توضیحات :
« مَمْدُوداً » : گسترده . فراوان .

سوره مدثر آیه ۱۳
متن آیه :
وَبَيْنَ شُهُوداً

ترجمه :
و پسرانی بدو داده‌ام که (همواره در پیش او آماده ، و در مجالس برای خدمتگذاریش) حاضرند .

توضیحات :
« شُهُوداً » : جمع شاهد ، حاضران . آمادگان . حال است .

سوره مدثر آیه ۱۴
متن آیه :
وَمَهْدٌ لَهُ تَمَهِيداً

ترجمه :
و (وسائل زندگی را) از هر نظر برای او فراهم ساخته‌ام (و بدو دم و دستگاه داده‌ام) .

توضیحات :
« مهْدٌ » : فراهم و مهیا کرده‌ام . گسترانیده‌ام .

سوره مدثر آیه ۱۵
متن آیه :
ثُمَّ يَطْمَعُ أَنْ أَزِيدَ

ترجمه :
گذشته از این (بدون شکر و سپاسی که بکند) امیدوار است که (بر نعمت و قدرتش) بیفزایم !

توضیحات :
« ثُمَّ » : گذشته از این . سپس .

سوره مدثر آیه ۱۶
متن آیه :
كَلَّا إِنَّهٗ كَانَ لِآيَاتِنَا عَنِيداً

ترجمه :
هرگز ! (چنین نخواهد شد و بدانچه آرزو می‌کند نخواهد رسید) . چرا که با آیات ما دشمن و ستیزه‌جو است .

توضیحات :
« عَنِيداً » : مخالف . ستیزه‌گر (نگا : هود / ۵۹ ، ابراهیم / ۱۵ ، _ / ۲۴) .

سوره مدثر آیه ۱۷

متن آیه :
سَارِهْفَهُ صَعُوْدًا

ترجمه :

به زودي او را به بالا رفتن از گردنه (مشکلات و معضلات زندگي) وامي دارم (و به سختيها و دشواريهاي فراوان دچار مي سازم) .

توضيحات :

« سَارِهْفَهُ » : او را وادار مي كنم (نگا : كهف / ۷۳ و ۸۰) . « صَعُوْدًا » : گردنه سخت و بلند .
مراد مبتلا ساختن به سختيها و دشواريها و واداشتن به مشقتها و ناگواريها و دردها و رنجها است .

سوره مدثر آیه ۱۸

متن آیه :
إِنَّهٗ فَكَّرَ وَقَدَّرَ

ترجمه :

او (براي مبارزه با پيغمبر و قرآن) بينديشيد (و در نظر گرفت كه چه بگويد و بكد) و نقشه و طرحي را (در ذهن خود) آماده ساخت .

توضيحات :

« قَدَّرَ » : تعيين كرد . پيش چشم داشت . طرحريزي كرد .

سوره مدثر آیه ۱۹

متن آیه :
فَقَتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ

ترجمه :

مرگ بر او باد ! چه نقشه اي كه كشيد و چه طرحي كه ريخت ؟ !

توضيحات :

« قَتِلَ » : مرگ بر او ! كشته و نابود باد ! براي تعجب است .

سوره مدثر آیه ۲۰

متن آیه :
ثُمَّ قُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ

ترجمه :

باز مرگ بر او باد ! چه نقشه اي كه كشيد و چه طرحي كه ريخت ؟ !

توضيحات :

« ثُمَّ » : تکرار براي مبالغه است .

سوره مدثر آیه ۲۱

متن آیه :
ثُمَّ نَظَرَ

ترجمه :

باز هم نگرست و دقت کرد .

توضیحات :

« نَظَرَ » : ساخته و پرداخته خود را مورد نگرش و بازرسی مجدد قرار داد .

سوره مدثر آیه ۲۲

متن آیه :
ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ

ترجمه :

سپس چهره در هم کشید و شتابگرانه اخم و تخم کرد .

توضیحات :

« عَبَسَ » : روی ترش کرد . چهره در هم کشید . « بَسَرَ » : عجلانه اخم و تخم کرد . ابروها را در هم کشید (نگا : قیامه / ۲۴) . عطف تأکید است .

سوره مدثر آیه ۲۳

متن آیه :
ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ

ترجمه :

بعد واپس رفت و گردن افراخت .

توضیحات :

« أَدْبَرَ » : بازپس رفت . به حق پشت کرد و رفت . « اسْتَكْبَرَ » : گردن افراخت و بزرگی فروخت . تکبر ورزید و خویشتن را بالاتر از آن دید که حق را بپذیرد . معنی دیگر آیه : سپس پشت به حق کرد و تکبر ورزید و خود را بزرگتر از این دید که حق را پذیرا گردد . سپس روی گردانید و گردنکشی کرد .

سوره مدثر آیه ۲۴

متن آیه :
فَقَالَ إِنَّ هَذَا إِلًا سِحْرٌ يُؤْتَرُ

ترجمه :

آن گاه گفت : این (کتاب قرآن نام) چیزی جز جادوی منقول (از پیشینیان و روایت شده از دیگران) نمی باشد .

توضیحات :

« يُؤْتِرُ » : روایت می‌گردد . نقل می‌شود .

سوره مدثر آیه ۲۵
متن آیه :
إِنْ هَذَا إِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ

ترجمه :
این (چیزهایی که محمد کلام آسمانی نام می‌دهد) چیزی جز سخن انسانها نیست .

توضیحات :
« إِنْ » : حرف نفی است . « قَوْلُ » : سخن . گفته .

سوره مدثر آیه ۲۶
متن آیه :
سَأَصْلِيهِ سَقَرٌ

ترجمه :
هرچه زودتر او را داخل دوزخ می‌سازیم و بدان می‌سوزانیم .

توضیحات :
« سَأَصْلِيهِ . . . » : (نگا : نساء / ۳۰ و ۵۶ و ۱۱۵) . « سَقَرٌ » : نامی از نامهای دوزخ است (نگا : قمر / ۴۸) .

سوره مدثر آیه ۲۷
متن آیه :
وَمَا أَدْرَاكَ مَا سَقَرٌ

ترجمه :
تو چه می‌دانی که دوزخ چگونه است ؟ !

توضیحات :
« مَا أَدْرَاكَ » : (نگا : حاقه / ۳ ، احزاب / ۶۳ ، شوری / ۱۷) .

سوره مدثر آیه ۲۸
متن آیه :
لَا تَبْقَىٰ وَلَا تَذَرُ

ترجمه :
دوزخ نه می‌میراند و نابود می‌کند (تا انسان از دست آن با مرگ همیشگی راحت شود) و نه رها می‌سازد (تا انسان از دست آن بگریزد و نجات پیدا کند) .

توضیحات :
« لَا تَبْقَىٰ » : باقی نمی‌گذارد . نابود می‌گرداند . معنی بالا با مفهوم : لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَىٰ (طه / ۷۴ ، اعلیٰ / ۱۳) هماهنگی دارد . (نگا : روح‌البیان) . ولی اغلب تفسیرها آیه فوق را

چنین معنی فرموده‌اند : دوزخ چیزی را باقی و برجای نمی‌گذارد و چیزی را رها نمی‌کند و وا نمی‌گذارد .

سوره مدثر آیه ۲۹

متن آیه :
لَوَاحٍ لِّلْبَشَرِ

ترجمه :

پوست تن را به کلّی سیاه و دگرگون می‌سازد .

توضیحات :

« لَوَاحٍ » : بسیار سیاه کننده . بسیار تغییر دهنده و دگرگون کننده . « الْبَشَرِ » : اسم جنس جمع بَشَرَة است ، پوست بدن . برخی (بَشَر) را به معنی انسان دانسته‌اند ؛ در این صورت ، معنی آیه چنین است : دوزخ انسان را می‌سوزاند و سیاه می‌گرداند و قیافه او را دگرگون می‌سازد (نگا : روح البیان) .

سوره مدثر آیه ۳۰

متن آیه :
عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ

ترجمه :

نوزده (فرشته) بر آن گمارده شده‌اند .

توضیحات :

« تِسْعَةَ عَشَرَ » : نوزده فرشته . نمی‌دانیم تعداد فرشتگان عذاب تنها نوزده نفرند ، یا نوزده سالار و سردارند ، و یا نوزده لشکرند . به هر حال ، ما را با بحث در این باره چه کار ؟

سوره مدثر آیه ۳۱

متن آیه :

وَمَا جَعَلْنَا أَصْحَابَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً وَمَا جَعَلْنَا عَدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِّلَّذِينَ كَفَرُوا لِيَسْتَيْقِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَيَرْذَابَ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا وَلَا يَرْتَابَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ وَلِيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي مَن يَشَاءُ وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَمَا هِيَ إِلَّا ذِكْرَى لِّلْبَشَرِ

ترجمه :

مأموران دوزخ را جز از میان فرشتگان برنگزیده‌ایم ، و شماره آنان را نیز جز آزمایش کافران نساخته‌ایم . هدف این است که اهل کتاب یقین و اطمینان حاصل کنند (که آنچه قرآن درباره خازنان دوزخ می‌گوید ، از طرف خدا است) و بر ایمان مؤمنان نیز بیفزاید ، و اهل کتاب و مؤمنان (درباره حقانیت این کتاب آسمانی) تردید به خود راه ندهند ، و کسانی که در دلشان بیماری (نفاق) است ، و کافران بگویند : خدا مثلاً از بیان این (چنین عددی) چه می‌خواسته است ؟ این گونه خداوند هرکس را بخواهد گمراه می‌سازد ، و هرکس را بخواهد هدایت می‌بخشد . لشکرهای پروردگارت را جز او کسی نمی‌داند ، و این جز اندرزی برای مردم نیست .

توضیحات :

« فِتْنَةٌ » : امتحان . آزمایش . « لَيْسَتَّيْقِنَ الَّذِينَ . . . » : يقين حاصل کردن اهل کتاب بدان خاطر است که شماره نوزده ، در کتابهای خودشان نیز همین است . « مَرَضٌ » : مراد بیماری نفاق ، یا شك است . « مَثَلًا » : حال است . « مَاذَا . . . مَثَلًا » : (نگا : بقره / ۲۶) . « هِيَ » : مرجع آن سقر ، و یا جنود ، و یا این که آیات قرآن است .

سوره مدثر آیه ۳۲

متن آیه :
كَلَّا وَالْقَمَرَ

ترجمه :

این چنین نیست که ایشان می‌پندارند ! سوگند به ماه !

توضیحات :

« وَالْقَمَرَ » : سوگند خداوند به آفریده‌های خود از جمله ماه ، به خاطر جلب توجه بدانها از نظر خلقت است .

سوره مدثر آیه ۳۳

متن آیه :
وَاللَّيْلِ إِذْ أَدْبَرَ

ترجمه :

و سوگند به شب بدان گاه که پشت کند (و دامن برچیند و روی به رفتن آرد !) .

توضیحات :

« أَدْبَرَ » : پشت کرد و رفت . دامن برچید و روی به رفتن آورد .

سوره مدثر آیه ۳۴

متن آیه :
وَالصُّبْحِ إِذَا أَسْفَرَ

ترجمه :

و سوگند به صبح ، چون (نقاب از چهره برگیرد ، و پرده برافکند ، و) روشن گردد !

توضیحات :

« أَسْفَرَ » : روشن گردید . این فعل در اصل به معنی از چهره نقاب برگرفتن و کشف حجاب کردن است ، و این تعبیر درباره طلوع صبح و سپیده بامدادان ، از راه تشبیه است .

سوره مدثر آیه ۳۵

متن آیه :
إِنَّهَا لِأَحَدَى الْكُبَّرِ

ترجمه :

دوزخ (یکی از مسائل مهم و حوادث عظیم ، اصلاً) بلایی از بلاهای بزرگ است .

توضیحات :
« إِنَّهَا » : ضمیر (ها) به سقر برمی‌گردد . برخی هم آن را به (جُنُودِ) و یا مجموعه حوادث قیامت برمی‌گردانند . هر کدام که باشد ، عظمت آن روشن است . « الْكَبْرُ » : جمع کبری ، بلاي بزرگ . حادثه مهم .

سوره مدثر آیه ۳۶
متن آیه :
نَذِيرًا لِلْبَشَرِ

ترجمه :
وسیله بیم دادن انسانها است .

توضیحات :
« نَذِيرًا » : بیم‌دهنده . در این صورت حال است . بیم دادن و ترساندن . در این صورت به معنی انذار و مصدر است و تمیز بشمار است .

سوره مدثر آیه ۳۷
متن آیه :
لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَتَقَدَّمَ أَوْ يَتَأَخَّرَ

ترجمه :
برای کسانی از شما که می‌خواهند (به سوي خیرات و طاعات) پیش بروند ، و یا کسانی که می‌خواهند (از خیرات و طاعات) عقب بکشند .

توضیحات :
« أَنْ يَتَقَدَّمَ » : قدم پیش نهد به سوي خیرات و طاعات . « يَتَأَخَّرَ » : عقب بکشد از خیرات و طاعات ، یا از بدیها و زشتیها . معنی دیگر آیه : برای کسانی که از شما می‌خواهند به سوي خیرات و طاعات پیش بروند ، و از بدیها و زشتیها کنار بکشند .

سوره مدثر آیه ۳۸
متن آیه :
كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ

ترجمه :
هرکسی در برابر کارهایی که کرده است (در دوزخ زندانی می‌گردد و) گروگان می‌شود .

توضیحات :
« رَهِينَةٌ » : گروگان . در اینجا مراد گروگان آتش و محبوس و مأخوذ در آن است (نگا : المصحف‌المیسر) .

سوره مدثر آیه ۳۹
متن آیه :
إِلَّا أَصْحَابَ الْيَمِينِ

ترجمه :
مگر یاران سمت راستی (که مؤمنانند و خویشان را با انجام نیکیها در جهان از عذاب یزدان رها کرده‌اند) .

توضیحات :
« أَصْحَابَ الْيَمِينِ » : (نگا : واقعه / ۲۷ و ۲۸ و ۹۰ و ۹۱) .

سوره مدثر آیه ۴۰
متن آیه :
فِي جَنَّاتٍ يَتَسَاءَلُونَ

ترجمه :
آنان در باغهای بهشت بسر می‌برند ، و (از دوزخیان) می‌پرسند .

توضیحات :
« يَتَسَاءَلُونَ » : می‌پرسند . مورد پرسش ، دو آیه بعدی است . انتخاب باب تفاعل ، برای تکثیر است . برخی گفته‌اند : از یکدیگر درباره گناهکاران می‌پرسند .

سوره مدثر آیه ۴۱
متن آیه :
عَنِ الْمُجْرِمِينَ

ترجمه :
از بزهکاران و گناهکاران (می‌پرسند) .

توضیحات :
« عَنِ الْمُجْرِمِينَ » : از بزهکاران . درباره گناهکاران .

سوره مدثر آیه ۴۲
متن آیه :
مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرٍ

ترجمه :
چه چیزهایی شما را به دوزخ کشانده است و بدان انداخته است ؟

توضیحات :
« سَلَكَكُمْ » : داخل گردانده است شما را (نگا : حاقه / ۳۲ ، جن / ۱۷) .

سوره مدثر آیه ۴۳
متن آیه :
قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ

ترجمه :
می‌گویند : (در جهان) از زمره نمازگزاران نبوده‌ایم .

توضیحات :
« الْمَصَلِّينَ » : نمازگزاران .

سوره مدثر آیه ۴۴
متن آیه :
وَلَمْ نَكُ نُطْعِمُ الْمِسْكِينَ

ترجمه :
و به مستمند خوراك نمي داده ايم .

توضیحات :
« لَمْ نَكُ . . . » : مراد از غذا دادن به بینوایان ، برآورده کردن هرگونه نیازمندیهای مستمندان است ، اعم از خوراك و پوشاك و مسكن و غيره .

سوره مدثر آیه ۴۵
متن آیه :
وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ الْخَائِضِينَ

ترجمه :
و ما پیوسته با باطلگرایان (هم نشین و هم صدا می شده ايم و به باطل و یاوه و عیبجوئي) فرو می رفته ايم .

توضیحات :
« نَخُوضُ » : به هرگونه باطلی فرو می رفتیم و در استهزاء و سخريه حق و حقیقت شرکت می کردیم (نگا : نساء / ۱۴۰ ، انعام / ۶۸ ، توبه / ۶۵ و ۶۹) .

سوره مدثر آیه ۴۶
متن آیه :
وَكُنَّا نَكْذِبُ يَوْمَ الدِّينِ

ترجمه :
و روز سزا و جزاي (قیامت) را دروغ می دانسته ايم .

توضیحات :
« يَوْمَ الدِّينِ » : (نگا : فاتحه / ۴) .

سوره مدثر آیه ۴۷
متن آیه :
حَتَّىٰ آتَانَا الْيَقِينَ

ترجمه :
تا مرگ به سراغمان آمد .

توضیحات :
« الْيَقِينِ » : مراد مرگ است (نگا : حجر / ۹۹) .

سوره مدثر آیه ۴۸
متن آیه :
فَمَا تَنْفَعُهُمْ شَفَاعَةُ الشَّافِعِينَ

ترجمه :
دیگر شفاعت و میانجیگری شفاعت‌کنندگان و میانجیگران (اعم از فرشتگان و پیغمبران و صالحان) بدیشان سودی نمی‌بخشد .

توضیحات :
« فَمَا تَنْفَعُهُمْ . . . » : (نگا : انعام / ۵۱ و ۷۰ ، شعراء / ۱۰۰ ، غافر / ۱۸) .

سوره مدثر آیه ۴۹
متن آیه :
فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكَرَةِ مُعْرِضِينَ

ترجمه :
چرا باید ایشان ، از قرآن رویگردان شوند ؟

توضیحات :
« التَّذْكَرَةِ » : پند و اندرز . یادآوری : در اینجا مراد قرآن است (نگا : المصحف‌المیسر) .

سوره مدثر آیه ۵۰
متن آیه :
كَأَنَّهُمْ حَمْرٌ مُسْتَنْفِرَةٌ

ترجمه :
انگار آنان گورخران رمنده‌ای هستند .

توضیحات :
« حَمْرٌ » : جمع حمار ، گورخر . « مُسْتَنْفِرَةٌ » : گریز پا . رمنده . چموش . ذکر آن از باب استفعال برای مبالغه در رمندگی و چموشی است .

سوره مدثر آیه ۵۱
متن آیه :
فَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ

ترجمه :
گورخرانی که از شیر گریخته و رمیده باشند .

توضیحات :
« قَسْوَرَةٍ » : شیر .

سوره مدثر آیه ۵۲

متن آیه :
بَلْ يَرِيدُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُؤْتَىٰ صُحُفًا مِّنْشَرَّةٍ

ترجمه :

اصلاً هر يك از ايشان مي‌خواهد كه (از سوي خدا ، جداگانه) نامه سرگشاده‌اي (كه همه بتوانند آن را ببينند و بخوانند) بدو داده شود . (نامه‌اي كه ابلاغ پيغمبري يكايك آنان باشد ، يا دال بر صدق نبوت پيغمبر اسلام باشد) .

توضیحات :

« بَلْ يَرِيدُ كُلُّ . . . » : (نگا : انعام / ۱۲۴ ، اسراء / ۹۳) .

سوره مدثر آیه ۵۳

متن آیه :
كَلَّا بَلْ لَّا يَخَافُونَ الْآخِرَةَ

ترجمه :

نه چنين است (كه ايشان مي‌گويند و مي‌خواهند) ! اصلاً آنان از آخرت بيباك هستند .

توضیحات :

« كَلَّا » : نه چنان است !

سوره مدثر آیه ۵۴

متن آیه :
كَلَّا إِنَّهُ تَذَكَّرٌ

ترجمه :

نه چنين است (كه ايشان درباره قرآن مي‌انديشند) ! قرآن سراپا پند و اندرز و ياد و ياداوري است .

توضیحات :

« إِنَّهُ » : ضمير (هُ) به قرآن برمي‌گردد . « تَذَكَّرٌ » : پند و اندرز . ياد و ياداوري .

سوره مدثر آیه ۵۵

متن آیه :
فَمَنْ شَاءَ ذَكَرْهُ

ترجمه :

هرکس بخواهد ، آن را ياد مي‌کند (و مي‌خواند و بدانچه در آن است عمل مي‌کند) .

توضیحات :

« ذَكَرْهُ » : يادش مي‌کند . مي‌خواندش . بدان عمل مي‌کند .

سوره مدثر آیه ۵۶

متن آیه :
وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ هُوَ أَهْلُ النَّفْقَى وَأَهْلُ الْمَغْفِرَةِ

ترجمه :

اما (در عین حال پند گرفتن از آن ، جز به مشیت و توفیق الهی نیست) آنان اندرز نمی‌گیرند مگر این که خدا بخواهد . سزد که از (خشم) خدا دوری جست ، و او را سزد که آمرزگاری کند (و بر دیگران ببخشد) .

توضیحات :

« مَا يَذْكُرُونَ » : پند و اندرز نمی‌گیرند . یادآور نمی‌شوند . « أَهْلُ » : سزاوار . شایسته . « أَهْلُ الْمَغْفِرَةِ » : سزاوار آمرزگاری و گذشت است ، و غفار او است و بس .

سوره قیامة آیه ۱

متن آیه :
لَا أَقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ

ترجمه :

به روز قیامت سوگند !

توضیحات :

« لَا أَقْسِمُ » : (نگا : واقعه / ۷۵ ، حاقه / ۳۸ ، معارج / ۴۰) .

سوره قیامة آیه ۲

متن آیه :
وَلَا أَقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ

ترجمه :

و به نفس سرزنشگر سوگند ! (که پس از مرگ زنده می‌گردید و رستاخیز حق است) .

توضیحات :

« النَّفْسِ اللَّوَّامَةِ » : نفس ملامتگر . در قرآن مجید از سه نفس نام برده شده است : الف - نفس اماره ، که پیوسته انسان را به بدیها و زشتیها فرا می‌خواند ، و پلشتیها را برای او می‌آراید (نگا : یوسف / ۵۳) ب - نفس لوامه ، که از آن به عنوان وجدان اخلاقی نیز یاد می‌کنند ، نفس بیدار و آگاهی است که هنوز در برابر گناه مصونیت نیافته است و گاه‌گاهی لغزش پیدا می‌کند و به دامان گناه می‌افتد ، اما هرچه زودتر به خود می‌آید و به مسیر سعادت باز می‌گردد و به ملامت و سرزنش آدمی می‌پردازد و او را توبه می‌دهد . ج - نفس مطمئنه ، نفس تکامل یافته‌ای است که نفس اماره را رام خود کرده است و به مقام تقوای کامل و احساس مسئولیت رسیده است و به آسانی لغزش برای او امکان پذیر نیست (نگا : فجر / ۲۷) . به هر حال نفس لوامه ، بعد از وقوع کار نیک یا بد ، بلافاصله دادگاهی در درون انسان تشکیل می‌دهد و به عنوان قاضی و شاهد مجری حکم ، به حساب و کتاب او می‌رسد (نگا : نمونه) . یادآوری : جواب قسم محذوف است و از سیاق آیات بعد ، مطالب روشن می‌شود . یعنی : سوگند به روز قیامت ، و به نفس لوامه که

همه شما در قیامت برانگیخته می‌شوید و به سزای اعمالتان می‌رسید .

سوره قیامة آیه ۳

متن آیه :
أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ نَجْمَعَ عِظَامَهُ

ترجمه :

آیا انسان می‌پندارد که ما استخوانهای (پوسیده و پراکنده) او را گرد نخواهیم آورد !

توضیحات :

« الْإِنْسَانُ » : مراد انسان کافر است .

سوره قیامة آیه ۴

متن آیه :
بَلَىٰ قَادِرِينَ عَلَىٰ أَنْ تُسَوِّيَ بَنَانَهُ

ترجمه :

آری ! (آنها را گرد می‌آوریم) ما حتی می‌توانیم سیر انگشتان او را (که یکی از دقائق اندام بدن است) کاملاً همسان خودش بیافرینیم (و به حال اول بازگردانیم) .

توضیحات :

« قَادِرِينَ » : حال فاعل فعل محذوفی است . بَلَىٰ نَجْمَعَهَا قَادِرِينَ . « تُسَوِّيَ » : سر و سامان و نظم و نظام دهیم . همسان وضع نخست و حال اول گردانیم . « بَنَانٌ » : سر انگشتان (نگا : انفال / ۱۲) .

سوره قیامة آیه ۵

متن آیه :
بَلْ يَرِيدُ الْإِنْسَانُ لِيَفْجُرَ أَمَامَهُ

ترجمه :

(انسان در قدرت خداوند بر گردآوردن استخوانها و زنده کردن مردگان تردیدی ندارد) بلکه هدف انسان (از انکار) این است که می‌خواهد در مدت زمانی که در پیش دارد (تا زنده است) گناه کند .

توضیحات :

« لِيَفْجُرَ » : تا گناه کند . علل گرایش به مادیگری و انکار مبدأ و معاد ، غیر مقید بودن به چیزی ، یعنی کسب آزادی برای انجام گناهان ، و گریز از مسؤولیتها ، و اقناع کاذب وجدان است . وگرنه کسی برای نفی مبدأ و معاد ، ادله و براهینی در دست ندارد ، و از درون به مادیگری خود قانع و راضی نمی‌باشد . « أَمَامَهُ » : آینده‌ای را که در پیش دارد . یعنی مادام که زنده است .

سوره قیامة آیه ۶

متن آیه :
يَسْأَلُ أَيَّانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

ترجمه :

مي پرسند : روز قیامت كي خواهد بود ؟ !

توضیحات :

« آیَانِ یَوْمِ الْقِیَامَةِ » : روز قیامت كي خواهد بود ؟ ! استفهام انكاري است . پرسش ایشان براي بعید بودن قیامت ، و عدم وجود آن است . یعنی : قیامت هرگز نخواهد بود .

سوره قیامة آیه ۷

متن آیه :

فَإِذَا بَرَقَ الْبَصْرُ

ترجمه :

(پاسخ ایشان این است :) هنگامی که چشمها (از شدت هول و هراس) سراسیمه و آشفته می شود .

توضیحات :

« بَرَقَ » : حیران و سراسیمه شد . آشفته و پریشان گردید (نگا : ابراهیم / ۴۲ ، انبیاء / ۹۷) .

سوره قیامة آیه ۸

متن آیه :

وَخَسَفَ الْقَمَرُ

ترجمه :

و ماه بی نور و روشنایی می گردد .

توضیحات :

« خَسَفَ » : خسوف کرد . روشنایی را از دست داد .

سوره قیامة آیه ۹

متن آیه :

وَجَمَعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ

ترجمه :

و خورشید و ماه گردآوری می گردد .

توضیحات :

« جَمَعَ » : جمع آوری گردید . مراد درهم پیچیدن و گردآوری کردن است (نگا : تکویر / ۱) .

سوره قیامة آیه ۱۰

متن آیه :

يَقُولُ الْإِنْسَانُ يُومِنُ أَيَّنَ الْمَفْرُ

ترجمه :

انسان در آن روز خواهد گفت : راه گریز کجا است ؟ (گریز میسر نیست) .

توضیحات :
« الْمَفْرُ » : گریزگاه . گریز . این واژه می‌تواند اسم مکان یا مصدر میمی باشد . « أَيْنَ الْمَفْرُ » :
گریزگاه کجا است ؟ ! گریز کجا میسر است ؟ !

سوره قیامة آیه ۱۱

متن آیه :
كَلَّا لَا وَزَرَ

ترجمه :
خیر ! (اصلاً گریزگاهی در میان نیست ، و گریز ممکن نیست و) هیچ گونه پناهگاهی وجود
ندارد .

توضیحات :
« وَزَرَ » : پناهگاه .

سوره قیامة آیه ۱۲

متن آیه :
إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ

ترجمه :
در آن روز ، قرارگاه (بهشت و دوزخ) در دست پروردگار تو است .

توضیحات :
« الْمُسْتَقَرُّ » : قرارگاه . استقرار یافتن و جایگزین شدن . معنی دیگر آیه : در آن روز قرارگاه
همگان در پیش پروردگار انسان است ، و استقرار مردمان به سوی خداوند بندگان است . او
است که فرمان می‌دهد و جا و مکان تعیین می‌کند . « رَبِّكَ » : مرجع ضمیر (كَ) پیغمبر اسلام
است و برخی آن را به انسان برمی‌گردانند .

سوره قیامة آیه ۱۳

متن آیه :
يُنْبَأُ الْإِنْسَانَ يَوْمَئِذٍ يَمَّا قَدَّمَ وَأَخَّرَ

ترجمه :
در آن روز انسان را آگاه می‌سازند از چیزهایی که پیشاپیش فرستاده است و از چیزهایی که
برجای گذاشته است .

توضیحات :
« يُنْبَأُ » : باخبر گردانده می‌شود . در رسم الخط قرآنی الف زائده در آخر دارد . « مَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ » :
چیزهایی که پیشاپیش فرستاده است و برجای گذاشته است . همه کارهایی که کرده است و
نکرده است .

سوره قیامة آیه ۱۴

متن آیه :

بَلِ الْإِنْسَانُ عَلَىٰ نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ

ترجمه :

اصلاً انسان خودش از وضع خود آگاه است (و وجودش شاهد و دلیل بر خویشتن است) .

توضیحات :

« عَلَي نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ » : از وضع خود آگاه است و بهتر از هرکس دیگری می‌داند که چه کارهایی کرده است . خود انسان حجت و گواه بر خودش است . چرا که اعضاء او گواهی بر اعمال او می‌دهند (نگا : فصلت / ۲۰ ، یس / ۶۵) . « بَصِيرَةٌ » : بینا و آگاه . حجت و دلیل و برهان . حرف (ة) برای مبالغه است .

سوره قیامة آیه ۱۵

متن آیه :

وَلَوْ أَلْفَىٰ مَعَاذِيرَهُ

ترجمه :

در حالی که (به زبان) عذرهایی برای (دفاع از) خود می‌آورد .

توضیحات :

« وَ لَوْ أَلْفَى . . . » : حرف واو ، حالیه است (نگا : اعراب القرآن درویش ، روح المعانی) . « مَعَاذِيرُ » : جمع مَعَذِرَتٍ ، عذرها . ذکر بیگناهیها (نگا : اعراف / ۱۶۴ ، روم / ۵۷ ، غافر / ۵۲) .

سوره قیامة آیه ۱۶

متن آیه :

لَا تَحْرِكْ يَه لِسَانِكَ لِتَعَجَلَ يَه

ترجمه :

(به هنگام وحی قرآن) شتابگرانه زبان به خواندن آن مَجْنُبَان (و آیات را عجولانه و آزمندانه تکرار مگردان) .

توضیحات :

« لَا تَحْرِكْ يَه لِسَانِكَ » : با عجله عجله زبان خود را برای خواندن آن به حرکت در نیاور . ضمیر (ه) (به قرآن برمی‌گردد) (نگا : طه / ۱۱۴) . از این آیه تا پایان آیه ۱۹ معترضه است .

سوره قیامة آیه ۱۷

متن آیه :

إِن عَلَيْنَا جَمْعُهُ وَقُرْآنُهُ

ترجمه :

چرا که گردآوردن قرآن (در سینه تو) و (توانائی بخشیدن به زبان تو ، برای) خواندن آن ، کار ما است . (پس از ناحیه حفظ قرآن در میان دل و جان خود ، و روان خواندن و درست تلاوت کردن آن با زبان خویش ، نگران مباش) .

توضیحات :

« جَمَعَهُ » : گردآوردن قرآن . مراد گردآوردن قرآن در سینه پیغمبر . « قُرْآنَهُ » : قرائت آن . خداوند وعده می‌فرماید که تمام آیات را در سینه پیغمبر جمع و حفظ نماید ، و سپس قرائت آن را بر زبانش جاری فرماید . به عبارت دیگر ، همان گونه که حفظ قرآن در همه دوران در میان مردمان بر عهده خدا است ، نگهداری آن در سینه پیغمبر و جاری کردن آن بر زبان آن حضرت نیز بر عهده خدا است (نگا : حجر / ۹) . واژه (قرآن) مصدر است و به معنی قرائت است .

سوره قیامة آیه ۱۸

متن آیه :
فَإِذَا قَرَأَهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ

ترجمه :

پس هرگاه ما قرآن را (توسط جبرئیل بر تو) خواندیم ، تو خواندن آن را (آرام و آهسته) پیگیری و پیروی کن . (وظیفه تو پیروی از تلاوت بیک وحی ، و ابلاغ رسالت آسمانی است و بس) .

توضیحات :

« اتَّبِعْ » : دنبال کن . مراد ساکت و خاموش و آرام و آهسته گوش فرا دادن به پیام وحی ، و پس از آن تکرار و تمرین آن است .

سوره قیامة آیه ۱۹

متن آیه :
ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ

ترجمه :

گذشته از اینها ، (در صورتی که بعد از نزول آیات قرآن مشکلی پیدا کردی) بیان و توضیح آن بر ما است .

توضیحات :

« بَيَانَهُ » : توضیح درباره قرآن . رفع اشکال احکام و معانی و تفصیل مجمل آن (نگا : روح المعانی) .

سوره قیامة آیه ۲۰

متن آیه :
كَلَّا بَلْ تُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ

ترجمه :

نه چنین است (که شما درباره معاد می‌پندارید) ! اصلاً شما دنیای گذرا را دوست می‌دارید .

توضیحات :

« الْعَاجِلَةَ » : دنیای زودگذر (نگا : اسراء / ۱۸) .

سوره قیامة آیه ۲۱

متن آیه :
وَتَذَرُونَ الْآخِرَةَ

ترجمه :
و آخرت را رها مي سازيد .

توضیحات :
« تَذْرُونَ » : ترك مي كنيد . رها مي سازيد .

سوره قيامة آيه ۲۲
متن آيه :
وَجْهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاصِرَةٌ

ترجمه :
در آن روز چهره هائي شاداب و شادانند .

توضیحات :
« وَجْهٌ » : جمع وجه ، چهره ، مراد چهره هاي مؤمنان است . « نَّاصِرَةٌ » : شاداب . شادان .

سوره قيامة آيه ۲۳
متن آيه :
إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ

ترجمه :
به پروردگار خود مي نگرند .

توضیحات :
« نَاظِرَةٌ » : نگرنده . معني ديگر آيه : چشم به الطاف پروردگار خود دوخته اند . با توجه به معني اول ، بايد گفت كه نيروي ديد در جهان ديگر همچون نيروي ديد در اين جهان نمي باشد . مثلاً بهشتيان دوزخيان را در قعر آتش سوزان مشاهده مي كنند و با ايشان به سخن مي پردازند (نگا : صافات / ۵۵) . به هر حال نحوه مشاهده آنجا همچون همه چيزهاي ديگر آخرت ، با نحوه مشاهده اينجا فرق دارد . احاديث پيغمبر نشان مي دهد كه نگاه كردن آخرت بدون كيفيت و چگونگي و حدود و جهات و مسافات و صفات است (نگا : المنتخب ، نمونه) .

سوره قيامة آيه ۲۴
متن آيه :
وَوَجْهٌ يَوْمَئِذٍ بَاسِرَةٌ

ترجمه :
و در آن روز ، چهره هائي در هم كشيده و عبوسند .

توضیحات :
« وَجْهٌ » : مراد چهره هاي كافرين و منافقان و بزهكاران است . « بَاسِرَةٌ » : درهم كشيده . عبوس . ترش و درهم (نگا : مدثر / ۲۲) .

سوره قيامة آيه ۲۵
متن آيه :

تَظُنُّ أَنْ يُفْعَلَ بِهَا قَاقِرَةٌ

ترجمه :
چرا که آنان می‌دانند که به بلا و عذاب کمرشکنی گرفتار می‌آیند .

توضیحات :
« قَاقِرَةٌ » : عذاب و بلائی که ستون فقرات را در هم می‌شکند .

سوره قیامة آیه ۲۶
متن آیه :
كَلَّا إِذَا بَلَغَتِ التَّرَاقِيَ

ترجمه :
چنین نیست که گمان می‌برند . هنگامی که جان به گلوگاه برسد .

توضیحات :
« بَلَغَتِ » : رسید . فاعل آن (الرُّوحُ) محذوف است که از قرینه پیدا است . « التَّرَاقِيَ » : جمع ترقوه ، به معنی استخوانهایی است که گرداگرد گلو را گرفته‌اند . رسیدن جان به گلوگاه ، کنایه از آخرین لحظات عمر است .

سوره قیامة آیه ۲۷
متن آیه :
وَقِيلَ مَنْ رَاقٍ

ترجمه :
(از طرف حاضران و اطرافیان سراسیمه و دستپاچه او ، عاجزانه و مأیوسانه) گفته می‌شود : آیا کسی هست که (برای نجات او) افسون و تعویذ بنویسد ؟ !

توضیحات :
« رَاقٍ » : تعویذ نویس . افسونگر . « مَنْ رَاقٍ » : مراد این است هنگام نومیدی گفته می‌شود : چه کسی می‌تواند او را شفاء دهد و دردش را دوا کند ؟ !

سوره قیامة آیه ۲۸
متن آیه :
وَوَطَّنَ أُنَّهُ الْفِرَاقُ

ترجمه :
و (محتضر) یقین پیدا می‌کند که زمان فراق فرا رسیده است .

توضیحات :
« أُنَّهُ » : آنچه بدو رسیده است . « الْفِرَاقُ » : مفارقت از جهان و یاران . بدرود کردن .

سوره قیامة آیه ۲۹
متن آیه :

وَأَلْتَفَّتِ السَّاقُ بِالسَّاقِ

ترجمه :

ساق پائنی به ساق پائنی می پیچد و پاها جفت یکدیگر می گردد .

توضیحات :

« اَلْتَفَّتِ » : درهم پیچید . جفت یکدیگر شد و در کنار هم قرار گرفت . به هنگام جان دادن ، و یا در داخل کفن .

سوره قیامة آیه ۳۰

متن آیه :

إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمَسَاقُ

ترجمه :

در آن روز ، سوق (همگان) به سوی پروردگارت خواهد بود .

توضیحات :

« الْمَسَاقُ » : سوق دادن و راندن . مرجع و مسیر .

سوره قیامة آیه ۳۱

متن آیه :

فَلَا صَدَقَ وَلَا صَلَّىٰ

ترجمه :

(انسانِ منکر معاد) هرگز نه زکاتی داده است و نه نمازی خوانده است .

توضیحات :

« لَا صَدَقَ » : زکات نداده است . تصدیق حق و حقیقت ، از جمله قرآن و پیغمبر نکرده است .

سوره قیامة آیه ۳۲

متن آیه :

وَلَكِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ

ترجمه :

بلکه راه تکذیب (حق و حقیقت) را در پیش گرفته است و (به فرمان خدا) پشت کرده است .

توضیحات :

« كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ » : (نگا : طه / ۴۸) .

سوره قیامة آیه ۳۳

متن آیه :

ثُمَّ ذَهَبَ إِلَىٰ أَهْلِهِ يَتَمَطَّىٰ

ترجمه :

گذشته از این ، مغرورانه و متکبرانانه (از کفر و عناد خود) نزد خانواده و کسانش برگشته است .

توضیحات :

« يَتَمَطِّي » : مي نازد و بزرگي مي فروشد . تفرعن و تکبر مي کند .

سوره قيامة آيه ۳۴

متن آيه :

أُولَىٰ لَكَ فَأُولَىٰ

ترجمه :

مرگ بر تو ! مرگ !

توضیحات :

« أُولِيَا » : سزاوارتر . درخورتر . مراد سزاوارتر به مرگ و نابودي است . بعضي گفته اند : فعل ماضي است ؛ يعني خدا مرگ تو را نزديك گرداند و نابودت کند !

سوره قيامة آيه ۳۵

متن آيه :

ثُمَّ أُولَىٰ لَكَ فَأُولَىٰ

ترجمه :

باز هم ، مرگ بر تو ! مرگ !

توضیحات :

« أُولِيَا » : تکرار براي تأکید است .

سوره قيامة آيه ۳۶

متن آيه :

أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى

ترجمه :

آيا انسان (منکر معاد) مي پندارد که او بيهوده به حال خود رها شود (و قوانين و مقررات الهي ، و حساب و کتاب و سزا و جزاي دنيوي و اخروي نداشته باشد ؟ !) .

توضیحات :

« سُدًى » : بيهوده . رها . يعني انسان با وجود داشتن عقل ، همچون حيوان بي صاحب ، به حال خود وا گذاشته شود ، و تکاليف و وظائف و همچنين سزا و جزائي نداشته باشد . حال است .

سوره قيامة آيه ۳۷

متن آيه :

أَلَمْ يَكْ نُطْفَةً مِّن مَّنِيٍّ يُمْنَىٰ

ترجمه :

آيا او نطفه ناچيزي از مني نيست که (به رحم مادر) پرت و ريخته مي گردد ؟

توضیحات :
« یمنی » : پرت می‌شود و ریخته می‌گردد . « مِنْ مَّيْنِي يُمْنِي » : (نگا : نجم / ۴۶ ، واقعه / ۳۷) .

سوره قیامة آیه ۳۸
متن آیه :
ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةَ فِخْلَقَ فِسَوَى

ترجمه :
سپس به صورت خون لخته و دلّمه‌ای درآمده است ، و خداوند او را آفرینش تازه‌ای بخشیده است ، و بعد اندام او را نظم و نظام و سر و سامان داده است ؟

توضیحات :
« عَاقِبَةُ » : خون لخته و دلّمه (نگا : حجّ / ۵ ، مؤمنون / ۱۴ ، غافر / ۶۷) . « سَوَى » : اندام او را هماهنگ کرد و سر و سامان داد (نگا : بقره / ۲۹ ، کهف / ۳۷ ، حجر / ۲۹) .

سوره قیامة آیه ۳۹
متن آیه :
فَجَعَلَ مِنْهُ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنْثَى

ترجمه :
و از این (انسان) دو صنف نر و ماده را ساخته و پرداخته است .

توضیحات :
« مِنْهُ » : از انسان . « الزَّوْجَيْنِ » : دو صنف . دو نوع (نگا : هود / ۴۰ ، رعد / ۳ ، نجم / ۴۵) . « الذَّكَرَ وَالْأُنْثَى » : بدل است .

سوره قیامة آیه ۴۰
متن آیه :
أَلَيْسَ ذَلِكَ يَقَادِرَ عَلَى أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَى

ترجمه :
آیا چنین خدائی نمی‌تواند مردگان را زنده گرداند ؟ !

توضیحات :
« أَلَيْسَ ذَلِكَ . . . » : (نگا : یس / ۸۱) .

سوره انسان آیه ۱
متن آیه :
هَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ حِينٌ مِّنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُنْ شَيْئاً مَّذْكُوراً

ترجمه :

آیا (جز این است که) مدت زمانی بر انسان (در شکم مادر ، به گونه نطفه و جنین) گذشته است و او چیز قابل ذکر و شایسته توجه نبوده است ؟ !

توضیحات :

« هَلْ أَتَى . . . » = قَدْ أَتَى . استفهام تقریری است و مراد تحقق و تذکر است ، یعنی بلی که چنین زمانی بوده است . « مَذْکُوراً » : قابل ذکر . دارای نام و نشان .

سوره انسان آیه ۲

متن آیه :

إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا بَصِيرًا

ترجمه :

ما انسان را از نطفه آمیخته (از اسپرماتوزوئید و اوول) آفریده‌ایم ، و چون او را (با وظائف و تکالیفی ، بعدها) می‌آزماییم ، وی را شنوا و بینا ، (به عبارت دیگر عاقل و دانا) کرده‌ایم .

توضیحات :

« أَمْشَاجٍ » : جمع مَشِج یا مَشِيج ، آمیخته . آمیزه . مراد ترکیبی از مواد و عناصر مختلف ، یا آمیزه‌ای از اسپرماتوزوئید و اوول است . صفت (نُطْفَةٍ) است ، چرا که مراد از نطفه ، مجموع اسپرماتوزوئید و اوول ، یا اجزاء مختلفه است و موصوف به منزله جمع گرفته شده است (نگا : رُوح‌المعانی) . « نَبْتَلِيهِ » : او را با وظائف و تکالیف و عبادات می‌آزماییم . « فَجَعَلْنَاهُ » : حرف (ف) سببیه است ، و اصل جمله بدین شکل است : فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا بَصِيرًا لِنَبْتَلِيهِ (نگا : تفسیرالقرآنی للفرآن) .

سوره انسان آیه ۳

متن آیه :

إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا

ترجمه :

ما راه را بدو نموده‌ایم ، چه او سپاسگزار باشد یا بسیار ناسپاس .

توضیحات :

« إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ » : خدا راه را به انسانها نشان داده است . خرد را بدو بخشیده است ، و کتاب هستی را در مقابل دیدگانش باز کرده است ، و پیغمبرانی برای او روانه نموده است ، و بالاخره راه خوب و راه بد را بدو نشان داده است (نگا : بلد / ۱۰) . این ، انسان است که به اختیار و انتخاب خود راه سعادت یا راه شقاوت می‌پوید و بهشت یا دوزخ را می‌جوید (نگا : فَصَلِت / ۱۷) . « شَاكِرًا » : حال ضمیر (ه) است . برخی هم احتمال می‌دهند که خبر (يَكُونُ) محذوفی بوده و تقدیر چنین است : إِمَّا يَكُونُ شَاكِرًا وَإِمَّا يَكُونُ كَفُورًا .

سوره انسان آیه ۴

متن آیه :

إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلًا وَأَغْلَالًا وَسَعِيرًا

ترجمه :

ما براي كافران زنجيرها و غلّها و آتش فروزان دوزخ را آماده کرده‌ايم .

توضیحات :
« سَلَسِيلٌ » : جمع سِلْسِيلَةٍ ، زنجيرها . در رسم‌الخطّ قرآني الف زائدي در آخر دارد . « أَغْلَالًا » : (نگا : اعراف / ۱۵۷ ، رعد / ۵ ، غافر / ۷۱) .

سوره انسان آيه ۵

متن آيه :
إِنَّ الْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِنْ كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا

ترجمه :
نيکان ، جامهاي شرابي را سر مي‌کشند و مي‌نوشند که آميخته به کافور است .

توضیحات :

« كَأْسٍ » : جام پر از شراب . « مِزَاجٌ » : آميزه . آميخته . چيزي که در جام است که خود شراب است . « كَافُورًا » : گياه خوشبوئي است که عريها آن را به داخل شراب مي‌ريختند تا معطر گردد (نگا : في‌ظلال القرآن) . ولي در اينجا اسم آبي است در بهشت . تشبيه آن به کافور از لحاظ سفيدي و خوشبوئي است . « كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا » : آميخته به کافور است . محتوای آن از آبي به نام کافور است . شراب آن ، خوشبو و سفيد همچو کافور است .

سوره انسان آيه ۶

متن آيه :
عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا

ترجمه :
(اين جامها پر مي‌شود از) چشمه‌اي که بندگان خدا از آن مي‌نوشند و هر جا که بخواهند با خود روان مي‌کنند و مي‌برند .

توضیحات :

« عَيْنًا » : چشمه‌اي . بدل از (كَافُورًا) يا مفعول به فعل محذوف (أَعْنِي) يا (أَحْصُ) است . « يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا » : به گونه شگفتي از آن مصرف مي‌کنند و مي‌نوشند . جاري و روان مي‌کنند . بر مي‌جوشانند و به فوران در مي‌آورند .

سوره انسان آيه ۷

متن آيه :
يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا

ترجمه :
(بندگان ي که در جهان اعمال و اوصافي اين چنين ، در پيش مي‌گرفتند :) به نذر خود وفا مي‌کردند ، و از روزي مي‌هراسيدند که شر و بلاي آن گسترده و فراگير است .

توضیحات :

« النَّذْرُ » : مراد دو چيز است : نخست ، چيزي که انسان براي خوشنودي خدا بر خود واجب مي‌کند ، ديگر چيزي که خدا بر انسان واجب گردانده است (نگا : تفهيم‌القرآن) . « مُسْتَطِيرًا » :

پران و گسترده . فراگیر و پراکنده .

سوره انسان آیه ۸

متن آیه :

وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا

ترجمه :

و خوراک می‌دادند به بینوا و یتیم و اسیر ، به خاطر دوست داشت خدا .

توضیحات :

« عَلَي حُبِّهِ » : به خاطر دوست داشت خدا و عشق به الله ، با وجود دوست داشت خوراک و نیاز خود بدان . ضمیر (ه) به خدا بر می‌گردد که از سیاق کلام پیدا است (نگا : کھف / ۲۸ ، روم / ۳۹) . و یا به طعام بر می‌گردد (نگا : آل عمران / ۹۲) .

سوره انسان آیه ۹

متن آیه :

إِنَّمَا نَطْعِمُكُمْ لَوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكُورًا

ترجمه :

(به زبان حال ، بدیشان می‌گویند :) ما شما را تنها به خاطر ذات خدا خوراک می‌دهیم ، و از شما پاداش و سپاسگزاری نمی‌خواهیم .

توضیحات :

« إِنَّمَا نَطْعِمُكُمْ . . . » : این آیه از زبان حال نیکان و نیکوکاران است ؛ نه این که محسنان چنین سخنی را هربار به مستمندان گفته باشند (نگا : التفسیر القرآنی للقرآن) . « لَوَجْهِ اللَّهِ » : به خاطر ذات پاک یزدان . برای رضای خدا . مراد از وجه ، ذات است (نگا : بقره / ۱۱۵ و ۲۷۲ ، رعد / ۲۲ ، روم / ۲۸ و ۳۹) .

سوره انسان آیه ۱۰

متن آیه :

إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبَّنَا يَوْمًا عَبَّوسًا قَمَطِرًا

ترجمه :

ما (از عذاب) پروردگاران می‌ترسیم ؛ از (عذاب) روز بس ترشرو و سخت اخمویی (که قیامت نام دارد) .

توضیحات :

« يَوْمًا » : مفعولیه است (نگا : اعراب القرآن درویش ، روح البیان) و (مِنْ رَبَّنَا) حال متقدّم آن است ، یا (مِنْ رَبَّنَا) مفعولیه است و (يَوْمًا) بدل از محل آن است (نگا : روح البیان) . « عَبَّوسًا » : بس ترشرو و چهره در هم کشیده . « قَمَطِرًا » : سخت اخمو . بسیار سخت و شدید .

سوره انسان آیه ۱۱

متن آیه :

فَوَقَّاهُمُ اللَّهُ شَرَّ ذَلِكَ الْيَوْمِ وَلَقَّاهُمْ نَضْرَةً وَسُرُورًا

ترجمه :
به همین خاطر ، خداوند آنان را از شرّ و بلاي آن روز محفوظ مي‌دارد ، و ايشان را به خرمي و شادماني مي‌رساند .

توضیحات :
« شرّ » : بلايا و شدائد قيامت . مفعول به دوم است . « لَقَاهُمْ » : ايشان را مي‌رساند به .
بدیشان مي‌رساند و مي‌بخشد . « نَصْرَهُ » : سرسبزي و خرمي . شادي و شادماني (نگا :
مطففين / ۲۴) .

سوره انسان آيه ۱۲

متن آيه :
وَجَزَاهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا

ترجمه :
و در برابر صبري که نموده‌اند ، خداوند بهشت و جامه ابريشمين را پاداششان مي‌کند .

توضیحات :
« حريراً » : ابريشم که جامه بهشتيان است (نگا : حجّ / ۲۳ ، فاطر / ۳۳) .

سوره انسان آيه ۱۳

متن آيه :
مَتَكِينٍ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ لَا يَرَوْنَ فِيهَا شَمْسًا وَلَا زَمْهَرِيرًا

ترجمه :
در بهشت بر تختهاي زيبا و مجلل تكيه مي‌کنند ، و نه (گرمای) آفتابي و نه سوز سرمائي در آنجا مي‌يابند .

توضیحات :
« متکینین » : تکیه‌زنندگان . حال ضمير (هم) در آيه پيشين است . « الْأَرَائِكِ » : جمع أریکة ،
تختهاي زيبا و مبلمان مجلل . (نگا : كهف / ۳۱ ، يس / ۵۶) . « زَمْهَرِيرًا » : سوز سرما . شدت
سرما .

سوره انسان آيه ۱۴

متن آيه :
وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلَالُهَا وَذُلَّتْ قُطُوفُهَا تَدْلِيلاً

ترجمه :
سايبه‌هاي (درختان) بهشتي بر آنان فرو مي‌افتد ، و ميوه‌هاي آنجا سهل‌الوصول و در دسترس
است .

توضیحات :
« دَانِيَةً » : نزديك . فرو افتاده . « قُطُوفُ » : جمع قُطْفُ ، ميوه رسیده (نگا : حاقه / ۲۲ و ۲۳) .

سوره انسان آیه ۱۵

مِثْنِ آيَةٍ :
وَيَطَافُ عَلَيْهِمْ بِآيَاتِهِ مِّنْ فِضَّةٍ وَأَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرًا

ترجمه :

جامه‌های سیمین شراب و قدح‌های بلورین می میانشان به گردش در می‌آید .

توضیحات :

« أَكْوَابٍ » : جمع کُوب ، قَدَح (نگا : زخرف / ۷۱ ، واقعه / ۱۸) . « قَوَارِيرَ » : جمع قَارُورَة ، ظرف بلورین و شیشه‌ای . در رسم‌الخط قرآنی الف زائدی در آخر وجود دارد .

سوره انسان آیه ۱۶

مِثْنِ آيَةٍ :
قَوَارِيرٍ مِّنْ فِضَّةٍ قَدَّرُوهَا تَقْدِيرًا

ترجمه :

قدح‌های بلورینی که از نقره‌اند . (خدمتکاران بهشتی) آنها را درست به اندازه لازم پیموده‌اند .

توضیحات :

« قَوَارِيرٍ مِّنْ فِضَّةٍ . . . » : ظرف‌های بلورینی که سیمین هستند ! در جهان ما چنین ظرفی مطلقاً وجود ندارد . یا این که مراد شفافیت بی‌حد ظروف است . « قَدَّرُوهَا » : خدمتکاران بهشتی آنها را به اندازه لازم و برابر ذوق و طبع و خواست بهشتیان تهیه دیده‌اند و پیموده‌اند (نگا : فرقان / ۲) .

سوره انسان آیه ۱۷

مِثْنِ آيَةٍ :
وَيَسْقُونَ فِيهَا كَأْسًا كَانَ مِزَاجُهَا زَنْجَبِيلًا

ترجمه :

در آنجا از جامه‌های شرابی بدیشان می‌دهند که آمیزه آن زنجبیل است .

توضیحات :

« مِزَاجُهَا » : (نگا : انسان / ۵) . « زَنْجَبِيلًا » : اسم گیاهی است که در مناطق گرمسیر می‌روید . عربها زنجبیل را به خاطر نشاط‌آور و محرک و خوشبو بودن در شراب می‌ریختند .

سوره انسان آیه ۱۸

مِثْنِ آيَةٍ :
عَيْنًا فِيهَا تُسَمَّى سَلْسَبِيلًا

ترجمه :

(این جامها پر می‌شوند از) چشمه‌ای که در بهشت است و سلسبیل نامیده می‌شود .

توضیحات :

« عَيْنًا » : (نگا : انسان / ۶) . « سَلْسَبِيلًا » : در لغت ، به معنی آب روان و خوشگوار است .

در اینجا اسم خاص است .

سوره انسان آیه ۱۹

متن آیه :

وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَّنثُورًا

ترجمه :

همواره نوجوانان جاودانه‌ای میانشان می‌گردند (و به خدمتشان می‌پردازند) که هرگاه ایشان را بنگری چنین می‌انگاری که مروارید غلتانند .

توضیحات :

« وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ » : (نگا : واقعه / ۱۷) . « مَنثُورًا » : پراکنده . « لُؤْلُؤًا مَّنثُورًا » : مروارید پراکنده . مروارید غلتان . اشاره به زیبایی و درخشندگی و جذابیت غلامان خدمتگزار است .

سوره انسان آیه ۲۰

متن آیه :

وَإِذَا رَأَيْتَ ثَمَّ رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمُلْكًا كَبِيرًا

ترجمه :

هنگامی که بنگری ، در آنجا نعمت فراوانی و سرزمین فراخی و پادشاهی بزرگی را خواهی دید .

توضیحات :

« ثَمَّ » : آنجا . مراد بهشت است . « مُلْكًا كَبِيرًا » : سرزمین بزرگ و وسیع . مملکت فراخ . پادشاهی و سلطنت عظیم (نگا : تفسیر کبیر) .

سوره انسان آیه ۲۱

متن آیه :

عَالِيَهُمْ ثِيَابٌ سُنْدُسٌ خُضْرٌ وَإِسْتَبْرَقٌ وَحُلُّوا أَسَاوِرَ مِنْ فِضَّةٍ وَسَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا

ترجمه :

بر تن ایشان ، لباسهای ابریشم نازک سبز و دیبای ضخیم است ، و با دستبندها و انگوهای سیمین ، زیب و زینت شده‌اند ، و پروردگارشان بدیشان شراب پاک می‌نوشاند .

توضیحات :

« عَالِيَهُمْ » : بر اندام ایشان است . به تن ایشان است . واژه عالی ، حال ضمیر (هم) در (عَالِيَهُمْ) ، یا مفعول‌فیه است ، هرچند که در قالب اسم فاعل است . مثل : (خارج ، داخل ، باطن ، ظاهر) . می‌توان گفت : جَلَسْتُ خَارِجَ الدَّارِ . « سُنْدُسٌ . . . إِسْتَبْرَقٌ » : (نگا : کهف / ۳۱ ، دخان / ۵۳) . « حُلُّوا » : آراسته گشته‌اند . زینت شده‌اند . فعل ماضی مجهول از مصدر تحلیه است . « أَسَاوِرَ » : (نگا : کهف / ۳۱ ، حج / ۲۳ ، فاطر / ۳۳) . « طَهُورًا » : بسیار پاک و پاکیزه (نگا : فرقان / ۴۸) . این شراب عالی‌ترین نوع شراب بوده و غیر از شراب مذکور در آیات پنجم و هفدهم است .

سوره انسان آیه ۲۲

متن آیه :

إِنَّ هَذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعْيُكُمْ مَشْكُورًا

ترجمه :

این (نعمتهای فراوان) پاداش (کارهای پسندیده دنیوی) شما است ، و (بدین وسیله) از تلاش و کوشش شما قدردانی و سپاسگزاری می‌شود .

توضیحات :

« مَشْكُورًا » : مورد تشکر (نگا : اسراء / ۱۹) .

سوره انسان آیه ۲۳

متن آیه :

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنْزِيلًا

ترجمه :

ما خودمان قرآن را به تدریج بر تو نازل کرده‌ایم .

توضیحات :

« نَزَّلْنَا . . . تَنْزِيلًا » : (نگا : اسراء / ۱۰۶ ، فرقان / ۲۵) . ذکر مفعول مطلق ، اشاره به نزول تدریجی قرآن است ، و تأکیدی بر نزول قرآن از سوی یزدان جهان .

سوره انسان آیه ۲۴

متن آیه :

فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تُطِعْ مِنْهُمْ آيْمًا أَوْ كَفُورًا

ترجمه :

حال که چنین است در طریق تبلیغ و اجرای احکام پروردگارت شکبیا باش ، و از هیچ کدام از گناهکاران و بی‌دینانشان فرمانبرداری مکن .

توضیحات :

« فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ » : (نگا : قلم / ۴۸) . « آيْمًا » : گناهکار . « كَفُورًا » : بسیار بی‌دین . غرق در کفر . بسیار ناسپاس (نگا : تفهیم القرآن) . « لَا تُطِعْ مِنْهُمْ . . . » : یعنی از تهدیدشان نترس ، و تحت تأثیر کردار و گفتارشان قرار نگیر ، و فرمان خدا را بدون کم و کاست و ملاحظه این و آن برسان .

سوره انسان آیه ۲۵

متن آیه :

وَاذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا

ترجمه :

بامدادان و شامگاهان نام پروردگارت را ورد زبان ساز .

توضیحات :

« بُكْرَةً » : بامدادان . اشاره‌ای به ادای نماز صبح در سپیده‌دمان نیز دارد . « أَصِيلًا » : شامگاهان . به فاصله میان ظهر و غروب آفتاب نیز اطلاق می‌شود ، و لذا اشاره‌ای هم به ادای نمازهای

ظهر و عصر دارد .

سوره انسان آیه ۲۶

متن آیه :
وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا

ترجمه :

و شبانگاهان برای خدا سجده و کرنش ببر ، و در شب خیلی او را تسبیح و تقدیس کن .

توضیحات :

« مِنْ اللَّيْلِ » : حرف (مِنْ) تبعیضیه است . « فَاسْجُدْ لَهُ » : علاوه از عبادت شبانه ، اشاره‌ای هم به ادای نماز مغرب و عشاء دارد . « سَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا » : علاوه از ذکر و تسبیح شبانه ، اشاره‌ای هم به نماز تهجد دارد که از اهمیت خاصی برخوردار است . واژه (طَوِيلًا) به ظاهر صفت (اللَّيْلِ) است . ولی ذکر این قید برای این نیست که در شبهای کوتاه نماز تهجد اداء نگردد ، بلکه مراد این است که شب هر اندازه هم دراز است و باید برای تقویت اراده و تهذیب نفس و افزایش ایمان ، از آن استفاده کرد . یا این که (طَوِيلًا) صفت مصدر محذوف (تَسْبِيحًا) است . یعنی خیلی خدای را در شب تسبیح و تقدیس کن (نگا : التفسیر القرآنی للقرآن) . به هر حال این مقدار در (مزمل / ۱ - ۴) مشخص شده است . به هر حال آیات ۲۵ و ۲۶ در حقیقت بیانگر لزوم توجه شبانه‌روزی و مستمر به ذات اقدس پروردگار و ذکر او به زبان حال و قال است .

سوره انسان آیه ۲۷

متن آیه :
إِنَّ هَؤُلَاءِ يُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذُرُونَ وَرَاءَهُمْ يَوْمًا ثَقِيلًا

ترجمه :

این (کافران و مشرکان) زندگی زودگذر دنیا را دوست می‌دارند ، و روز سخت و دشوار آخرت را پس پشت خود می‌افکنند .

توضیحات :

« يَذُرُونَ » : رها می‌سازند . ترك می‌گویند . « وَرَاءَهُمْ » : پشت سر خود . مقابل و جلو خود (نگا : المصحف المیسر) . « ثَقِيلًا » : سخت و پر دردسر . دشوار و ناگوار . مراد قیامت است .

سوره انسان آیه ۲۸

متن آیه :
نَحْنُ خَلَقْنَاهُمْ وَشَدَدْنَا أَسْرَهُمْ وَإِذَا شِئْنَا بَدَّلْنَا أَمْثَلَهُمْ تَبْدِيلًا

ترجمه :

ما ایشان را آفریده‌ایم و بندها و پیوندهای اندامشان را سفت بهم بسته و استوار داشته‌ایم ، و هر وقت بخواهیم (ایشان را نابود می‌کنیم و) انسانهای دیگری را جایگزین آنان می‌سازیم .

توضیحات :

« أَسْرَهُمْ » : مفصل . بند . پیوند . ساختمان بدن . ترکیب بند تن . یا مراد رباط و اعصاب است که ریسمان و طناب بدن و وسیله ارتباط اندامها بشمارند . « بَدَّلْنَا أَمْثَلَهُمْ تَبْدِيلًا » : (نگا : توبه / ۲۹ ، محمد / ۲۸ ، واقعه / ۶۱) .

سوره انسان آیه ۲۹

متن آیه :
إِنَّ هَذِهِ تَذْكِرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا

ترجمه :

این (آیه ها) اندرز و یادآوری (برای جهانیان) است ، و هرکس که بخواهد (می‌تواند با استفاده از آن) راهی به سوی پروردگارش برگزیند ، (راهی که او را به آمرزش و بهشت خدا می‌رساند)

توضیحات :

« هَذِهِ » : این آیات پیشین . « تَذْكِرَةٌ » : (نگا : طه / ۳ ، واقع / ۷۳ ، حاقه / ۱۲ و ۴۸) . « اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا » : (نگا : نساء / ۱۳۷ ، فرقان / ۵۷ ، مزمل / ۱۹) .

سوره انسان آیه ۳۰

متن آیه :
وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا

ترجمه :

شما نمی‌توانید بخواهید ، مگر این که خدا بخواهد . بی‌گمان خداوند بس آگاه و کاربجا است .

توضیحات :

« مَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ » : مراد این است که از خواستنتان چیزی ساخته نیست ، تا وقتی که خدا نخواسته باشد . یعنی اراده کردن و خواستن وظیفه انسان است و در برابرش سزا و جزا می‌بیند ، و توفیق دادن و نتیجه بخشیدن در دست خدا است ، و خدا قادر مطلق است . خلاصه ، مشیت بندگان در گرو مشیت خدا است ، یا به عبارت دیگر : حرکت کار بندگان ، و برکت کار بزدان است . مثلاً به هنگام گرسنگی ، نان خوردن کار انسان و سیر کردن کار خدا است . در وقت بیماری ، دوا خوردن کار آفریدگان و شفا دادن کار خدای سبحان است .

سوره انسان آیه ۳۱

متن آیه :
يُدْخِلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمِينَ أَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

ترجمه :

خداوند هرکس را بخواهد (مشمول رحمت خود می‌سازد و) به بهشت خویش داخل می‌گرداند ، ولی برای ستمکاران عذاب دردناکی را فراهم ساخته است .

توضیحات :

« الظَّالِمِينَ » : مفعول به فعل محذوفی است که فعل ملفوظ مابعدش ، آن را بیان می‌دارد . « رَحْمَتِهِ » : رحمت او . مراد بهشت خدا است .

سوره مرسلات آیه ۱

متن آیه :
وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا

ترجمه :
سوگند به آیه‌هایی که (توسط جبرئیل ، پیامپی بر محمد) فرو فرستاده می‌شود ! برای پخش خوبیها و نیکیها .

توضیحات :
« الْمُرْسَلَاتِ » : فرو فرستاده شده‌ها . درباره پنج واژه مُرْسَلَات ، عَاصِفَات ، نَاشِرَات ، قَارِقَات ، و مُلْقِيَات ، در پنج آیه اول این سوره ، نظریه‌های گوناگونی اظهار شده است ، از جمله : برخی آنها را فرشتگان ، و برخی بادها ، و بعضی آیات قرآن می‌دانند . این سه نظریه از سایر نظرات ، طرفداران بیشتری دارد . ما رأی سوم را برگزیدیم که در تفسیر کبیر و المنتخب بدان اشاره شده است . « عُرْفًا » : به معنی معروف ، کار نیک . خیر و خوبی . مفعول‌له است یا منصوب به نزع خافض . پیامپی . در این صورت حال ضمیر مستتر در (مرسلات) یا مفعول مطلق است و در اصل چنین است : وَ الْمُرْسَلَاتِ إِرسَالًا ، أَيْ مُتَتَابِعَةً .

سوره مرسلات آیه ۲
متن آیه :
قَالَعَاصِفَاتٍ عَصْفًا

ترجمه :
و سوگند به آیه‌هایی که (سائر ادیان را) سخت در هم نوردیده و منسوخ می‌کنند !

توضیحات :
« الْعَاصِفَاتِ » : جمع عاصِفَة ، درهم پیچنده و نابود کننده (نگا : تفسیر کبیر) . تندباد . « عَصْفًا » : نابود کردن . تند وزیدن . سرعت گرفتن . مفعول مطلق است .

سوره مرسلات آیه ۳
متن آیه :
وَالنَّاشِرَاتِ نَشْرًا

ترجمه :
و سوگند به آیه‌هایی که (حکمت و هدایت را در دل جهانیان) به گونه گسترده‌ای پخش می‌کنند !

توضیحات :
« النَّاشِرَاتِ » : پخش‌کنندگان . « نَشْرًا » : پخش کردن . مفعول مطلق است .

سوره مرسلات آیه ۴
متن آیه :
قَالَقَارِقَاتٍ قَرْقًا

ترجمه :
و سوگند به آیه‌هایی که (حق و باطل را) کاملاً از هم جدا می‌سازند !

توضیحات :
« الْفَارَقَاتِ » : جداسازندگان .

سوره مرسلات آیه ۵
متن آیه :
قَالَ مَلَقِيَاتٍ ذِكْرًا

ترجمه :
و سوگند به آیه‌هائی که یاد (خدا) و پند و اندرز (آسمانی) را (به مردم) می‌رسانند !

توضیحات :
« الْمَلَقِيَاتِ » : رسانندگان پیام آسمانی به مردم . « ذِكْرًا » : یاد . پند و اندرز . مفعول به است .

سوره مرسلات آیه ۶
متن آیه :
عَذْرًا أَوْ تَذْرًا

ترجمه :
برای (اتمام حجت با بندگان و رفع) عذر ، و بیم دادن (ایشان از عذاب) .

توضیحات :
« عَذْرًا » : آیات قرآنی پند و اندرز آسمانی و بیدارباش الهی را به مردم می‌رسانند تا خدا با ایشان اتمام حجت کرده باشد ، و فردای قیامت عذری نداشته باشند . « تَذْرًا » : برای بیم دادن مردم از عذاب و عقاب الهی . « عَذْرًا أَوْ تَذْرًا » : مفعول به هستند .

سوره مرسلات آیه ۷
متن آیه :
إِنَّمَا تُوَعَّدُونَ لَوَاقِعٍ

ترجمه :
قطعاً چیزی که از آن بیم داده می‌شوید (و قیامت نام دارد) به وقوع می‌پیوندد .

توضیحات :
« مَا تُوَعَّدُونَ » : آنچه بدان مژده داده می‌شوید و بیم می‌گردید . مراد قیامت و آخرت است .

سوره مرسلات آیه ۸
متن آیه :
فَإِذَا النُّجُومُ طُمِسَتْ

ترجمه :
هنگامی که ستارگان محو و تاریک می‌گردند .

توضیحات :

« طُمِسَتْ » : نابود شدند . بی‌نور گشتند (نگا : نساء / ۴۷ ، یس / ۶۶ ، قمر / ۳۷) .

سوره مرسلات آیه ۹

متن آیه :
وَإِذَا السَّمَاءُ فُرِجَتْ

ترجمه :

و هنگامی که آسمان شکافته می‌گردد .

توضیحات :

« فُرِجَتْ » : شکافته گردید (نگا : انشقاق / ۱) .

سوره مرسلات آیه ۱۰

متن آیه :
وَإِذَا الْجِبَالُ نُسِفَتْ

ترجمه :

و هنگامی که کوهها برکنده و پراکنده می‌گردند .

توضیحات :

« نُسِفَتْ » : از جا کنده شد و پخش گردید . برکنده و پراکنده گردید (نگا : طه / ۹۷ و ۱۰۵) .

سوره مرسلات آیه ۱۱

متن آیه :
وَإِذَا الرُّسُلُ أُقْتَتْ

ترجمه :

و هنگامی که برای پیغمبران تعیین وقت می‌گردد (تا برای ادای شهادت بر ملت خود ، حاضر شوند) .

توضیحات :

« الرُّسُلُ » : پیغمبران . « أُقْتَتْ » : تعیین وقت گردید . یعنی برای ادای گواهی بر ملت خود جمع می‌گردند (نگا : مائده / ۱۰۹ ، زمر / ۶۹) . اصل این واژه (وقت) است و از مصدر (توقیت) .

سوره مرسلات آیه ۱۲

متن آیه :
لِأَيِّ يَوْمٍ أُجِّلَتْ

ترجمه :

(این کارها) برای چه روزی پس انداخته و در نظر گرفته شده‌اند ؟

توضیحات :

« أُجِّلَتْ » : به تأخیر افکنده شده است . تعیین گشته است . از مصدر تأجیل به معنی به تأخیر انداختن . تعیین مدت کردن . عقب انداختن و زمان دادن (نگا : انعام / ۱۲۸ ، آل‌عمران / ۱۴۵) .

معنی دیگر آیه : برای چه روزی تعیین وقت شده است ؟ این شیوه ، برای تهدید کردن و بیم دادن است .

سوره مرسلات آیه ۱۳

متن آیه :
لِيَوْمِ الْفَصْلِ

ترجمه :

برای روز قضاوت (در میان مردم) و جدائی انداختن (میان حق و باطل ، و صفوف مؤمنان از صفوف کافران ، و نیکوکاران از بدکاران ، و بالاخره بهشتیان از دوزخیان) .

توضیحات :

« الْفَصْلُ » : قضاوت و داوری . جدائی انداختن . همه سوگندهای پیشین برای بیان واقعیت روزی است که تلاشها و کوششها ، سزا و جزا داده می‌شود ، و میان همگان داوری می‌گردد و حق و باطل آشکارا جلوه‌گر می‌آید .

سوره مرسلات آیه ۱۴

متن آیه :
وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الْفَصْلِ

ترجمه :

تو چه می‌دانی روز داوری و جدائی چیست ؟

توضیحات :

« مَا أَدْرَاكَ » : (نگا : حاقه / ۳ ، مدثر / ۲۷) . مراد بیان عظمت روز قیامت است .

سوره مرسلات آیه ۱۵

متن آیه :
وَيَلَّ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ

ترجمه :

در آن روز ، وای به حال تکذیب‌کنندگان !

توضیحات :

« وَيَلَّ » : هلاک و نابودی . وای ! وایلا ! این آیه جواب شرط (إِذَا) در آیات ۸ و ۹ و ۱۰ و ۱۱ است (نگا : التفسیر القرآنی للقرآن) .

سوره مرسلات آیه ۱۶

متن آیه :
أَلَمْ نُهْلِكِ الْأَوَّلِينَ

ترجمه :

آیا ما پیشینیان (تکذیب‌کننده) را نابود نساختم‌ایم ؟

توضیحات :
« الْأُولِينَ » : پیشینیان . همچون قوم نوح و عاد و ثمود .

سوره مرسلات آیه ۱۷
متن آیه :
ثُمَّ نَتَّبِعُهُمُ الْآخِرِينَ

ترجمه :
سپس پسینیان را به دنبالشان روانه نکرده‌ایم ؟

توضیحات :
« الْآخِرِينَ » : پسینیان . متأخرین . همچون قوم لوط و شعیب و موسی .

سوره مرسلات آیه ۱۸
متن آیه :
كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ

ترجمه :
ما با گناهکاران چنین رفتار می‌کنیم .

توضیحات :
« كَذَلِكَ نَفْعَلُ . . . » : این آیه ، در حقیقت بیانگر این واقعیت است که عذابهای الهی دامنگیر آیندگان بزهکار ، همسان گذشتگان گناهکار می‌گردد .

سوره مرسلات آیه ۱۹
متن آیه :
وَيَلِّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

ترجمه :
در آن روز ، وای به حال تکذیب‌کنندگان !

توضیحات :
« يَوْمَئِذٍ » : مراد روز رستاخیز است و تکرار برای تأکید مطلب است .

سوره مرسلات آیه ۲۰
متن آیه :
أَلَمْ نَخْلُقْكُمْ مِنْ مَّاءٍ مَّهِينٍ

ترجمه :
آیا ما شما را از آب حقیر و ناچیزی (به نام منی) نیافریده‌ایم ؟

توضیحات :
« مَّهِينٍ » : خوار و سبک . حقیر و ناچیز . البته چنین ناچیزی و حقارتی از دیدگاه ظاهری مردمان است ، اما از نظر علمی ، اعجوبه زمان است (نگا : سجده / ۸) .

سوره مرسلات آیه ۲۱
متن آیه :
فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ مَّكِينٍ

ترجمه :
و آن را در جایگاهی استوار قرار داده‌ایم (که رحم مادر است و آن اندازه مناسب و جالب و عجیب است که هر انسانی را در شگفتی فرو می‌برد) .

توضیحات :
« مَكِينٍ » : محکم و استوار (نگا : مؤمنون / ۱۳) .

سوره مرسلات آیه ۲۲
متن آیه :
إِلَىٰ قَدَرٍ مَّعْلُومٍ

ترجمه :
تا مدت زمانی مشخص (که دوران ماندگاری جنین در شکم پایان می‌گیرد ، و روز ولادت فرا می‌رسد) .

توضیحات :
« قَدَرٍ » : مقدار . مدت زمان معین (نگا : حجر / ۲۱ ، مؤمنون / ۱۸ ، شوری / ۲۷ ، زخرف / ۱۱) .

سوره مرسلات آیه ۲۳
متن آیه :
فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ الْقَادِرُونَ

ترجمه :
ما توانائی (این کار را) داشته‌ایم (که از نطفه ناچیز و حقیری چنان انسان شریف و کاملی بسازیم) و ما بهترین توانا بوده و هستیم .

توضیحات :
« قَدَرْنَا » : قدرت داشته‌ایم . اندازه‌گیری کرده‌ایم . « قَادِرُونَ » : اندازه‌گیران . توانایان . معنی دیگر آیه : ما اندازه‌گیری کرده‌ایم و بهترین اندازه‌گیر بوده‌ایم (نگا : المصحف‌المیسر ، تفسیر کبیر ، روح‌البیان ، روح‌المعانی) .

سوره مرسلات آیه ۲۴
متن آیه :
وَيَلْ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ

ترجمه :
در آن روز ، وای به حال تکذیب‌کنندگان !

توضیحات :

...

سوره مرسلات آیه ۲۵

متن آیه :
أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا

ترجمه :

آیا ما زمین را گردآورنده (مردمان در حال حیات بر روی خود ، و در حال ممات در دل خود)
نساخته‌ایم ؟

توضیحات :

« كِفَاتًا » : مصدر است و به معنی گردآوری . در اینجا در معنی اسم فاعل به کار برده شده است
و به معنی جمع‌کننده و گردآورنده است . یا این که اسم مکان است و به معنی جایگاه و محل
گردهمائی .

سوره مرسلات آیه ۲۶

متن آیه :
أَحْيَاءَ وَأَمْوَاتًا

ترجمه :

هم در حال حیات و هم در حال ممات ؟

توضیحات :

« أَحْيَاءَ » : اگر (كِفَاتًا) مصدر ، یا جمع (كَافِت) و اسم فاعل باشد ، مفعول به آنها است . اگر
اسم مکان باشد ، باز هم مفعول به است ، ولی برای فعل محذوف (تَكْفِت) . یا حال ضمیر
محذوف (كُمْ) است ، و اصل آن چنین است : تَكْفِتْكُمْ أَحْيَاءَ وَ أَمْوَاتًا .

سوره مرسلات آیه ۲۷

متن آیه :
وَجَعَلْنَا فِيهَا رَوَاسِيَّ شَامِخَاتٍ وَأَسْقَيْنَاكُمْ مَاءً فُرَاتًا

ترجمه :

و در آن کوههای استوار و بلند پدید نیاورده‌ایم ، و از آب گوارا به شما نوشانده‌ایم ؟

توضیحات :

« شَامِخَاتٍ » : جمع شامخ ، بلند و سربه فلک کشیده . « فُرَاتًا » : گوارا . بسیار خوشمزه (نگا :
فرقان / ۵۳ ، فاطر / ۱۲) .

سوره مرسلات آیه ۲۸

متن آیه :
وَيَلِّ يَوْمئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

ترجمه :

در آن روز ، واي به حال تكذيب كنندگان !

توضیحات :

...

سوره مرسلات آیه ۲۹

متن آیه :

انطَلِقُوا إِلَى مَا كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ

ترجمه :

(بدانان گفته مي‌شود :) به سوي همان چيزي رهسپار شويد كه پيوسته دروغش مي‌شمرديد .

توضیحات :

« انطَلِقُوا » : رهسپار شويد . روان شويد . « مَا » : مراد دوزخ است .

سوره مرسلات آیه ۳۰

متن آیه :

انطَلِقُوا إِلَى ظِلٍّ ذِي ثَلَاثِ شُعَبٍ

ترجمه :

برويد به سوي سايه سه شاخه (دودهاي خفقان بار آتش) .

توضیحات :

« ظِلٌّ » : سايه . مراد دود سپاه و پرحرارتي است كه از دوزخ برمي‌خيزد . به عنوان ريشخند ، سايه ناميده شده است . « شُعَبٍ » : جمع شُعْبَةٍ ، شاخه . « ذِي ثَلَاثِ شُعَبٍ » : داراي سه شاخه ، شاخه‌اي از بالاي سر ، و شاخه‌اي از طرف راست ، و شاخه‌اي از طرف چپ . به اين ترتيب ، اين دود غليظ مرگبار ، آنان را از هر سو احاطه مي‌كند و در كام خود فرو مي‌برد .

سوره مرسلات آیه ۳۱

متن آیه :

لَا ظَلِيلٌ وَلَا يُغْنِي مِنَ اللَّهَبِ

ترجمه :

نه سايه‌دار خنك و آسايش‌بخشي است ، و نه از سوزندگي شعله‌هاي آتش جلوگيري مي‌كند . (چرا كه خود برخاسته از آتش است) .

توضیحات :

« ظَلِيلٌ » : سايه‌دار . سايه گستر . مراد سايه‌اي است كه آرام‌بخش و خنك باشد و واقعاً سايه به حساب بيايد .

سوره مرسلات آیه ۳۲

متن آیه :

إِنَّهَا تَرْمِي بِشَرَرٍ كَالْقَصْرِ

ترجمه :
آتشی که (چنین دود مرگباری از آن برمی‌خیزد) آتشپاره‌هایی از خود بیرون می‌دهد که انگار کوشک (بزرگ و برافراشته‌ای) هستند .

توضیحات :
« إِنِّهَا » : آن آتش . « شَرَر » : جمع شَرَرَة و شَرَارَة ، زبانه‌ها آتشپاره‌ها . جرقه‌ها . « الْقَصْر » : کوشک . کاخ .

سوره مرسلات آیه ۳۳
متن آیه :
كَأَنَّهُ جِمَالَتٌ صُفْرٌ

ترجمه :
آتشپاره‌هایی که انگار (از لحاظ رنگ و حرکت و سرعت) شتران زردی هستند .

توضیحات :
« كَأَنَّهُ » : ضمیر (هُ) به لفظ (شَرَر) برمی‌گردد . « جِمَالَةٌ » : جمع جَمَل ، شتران . « صُفْرٌ » : جمع اصفر ، زرد رنگ . عربیها این واژه را درباره شترانی به کار می‌برند که رنگ آنها زرد آمیزه سیاه باشد (نگا : المصحف‌المفسر) .

سوره مرسلات آیه ۳۴
متن آیه :
وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

ترجمه :
در آن روز ، وای به حال تکذیب‌کنندگان !

توضیحات :
...

سوره مرسلات آیه ۳۵
متن آیه :
هَذَا يَوْمٌ لَا يَنْطِقُونَ

ترجمه :
امروز ، روزی است که (تکذیب‌کنندگان آیات الهی ، دم نمی‌زنند و) سخن نمی‌گویند (چرا که خداوند بر دهانشان مهر سکوت می‌نهد) .

توضیحات :
« يَوْمٌ » : خبر (هذا) است و به جمله (لَا يَنْطِقُونَ) اضافه شده است . سخن نمی‌گویند . قیامت طولانی است و دارای موضعیها و موقعیتهای گوناگونی است . کافران بعد از دفاع از خود (نگا : نحل / ۱۱۱) و معذرت‌خواهیها (نگا : احزاب / ۶۷) و سرانجام انکار کفر و بی‌دینی خویش (نگا : انعام / ۲۳) بر دهانشان مهر سکوت زده می‌شود (نگا : یس / ۶۵) و خداوند برای گواهی

بر اعمال و افعالشان سایر اندامها را به گفتار در می‌آورد (نگا : نور / ۲۴) و دیگر بدیشان اجازه سخن گفتن داده نمی‌شود .

سوره مرسلات آیه ۳۶

متن آیه :
وَلَا يُؤْذَنُ لَهُمْ فَيَعْتَذِرُونَ

ترجمه :
و بدیشان اجازه داده نمی‌شود تا پوزش بطلبند و عذرخواهی بکنند .

توضیحات :
« لَا يُؤْذَنُ لَهُمْ » : این عدم اجازه ، به دنبال ثبوت جرائم است . وقتی است که کار به جایی رسیده است که حق دفاع از ایشان سلب می‌گردد .

سوره مرسلات آیه ۳۷

متن آیه :
وَيَلْ يَوْمئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ

ترجمه :
در آن روز ، وای به حال تکذیب‌کنندگان !

توضیحات :

...

سوره مرسلات آیه ۲۸

متن آیه :
هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ جَمَعْنَاكُمْ وَالْأُولَىٰ

ترجمه :
(بدیشان گفته می‌شود :) امروز ، روز داوری (در میان مردم) و جداسازی (مؤمنان از کافران و حق از باطل و بالاخره بهشتیان از دوزخیان) است ، شما را با همه پیشینیان گرد آورده‌ایم .

توضیحات :
« الْفَصْلُ » : داوری . جداسازی (نگا : صافات / ۲۱ ، دخان / ۴۰ ، مرسلات / ۱۳ و ۱۴) .
« الْأُولَىٰ » : پیشینیان . مفعول معه است و یا عطف است بر ضمیر (كُمْ) .

سوره مرسلات آیه ۳۹

متن آیه :
فَإِنْ كَانَ لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُوا

ترجمه :
اکنون اگر حيله و چاره‌ای (برای گریز از چنگال عقاب و عذاب من) دارید ، نسبت به من انجام دهید (و با هر طرح و نقشه‌ای که می‌توانید خویشتن را از دست من برهانید) .

توضیحات :
« کید » : نیرنگ . چاره‌جوئی . حيله نجات و رهائی . « فَكِيدُونَ » : براي رهائی از عقاب و عذاب من چاره‌جوئی کنید . در برابر من حيله نجات به کار برید (نگا : اعراف / ۱۹۵) .

سوره مرسلات آیه ۴۰

متن آیه :
وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ

ترجمه :
در آن روز ، وای به حال تکذیب‌کنندگان !

توضیحات :

...

سوره مرسلات آیه ۴۱

متن آیه :
إِنَّمَتَقَيْنَ فِي ظِلَالٍ وَعُيُونٍ

ترجمه :
پرهیزگاران در زیر سایه‌ها و در کنار چشمه‌ساراند .

توضیحات :
« ظِلَالٍ » : جمع ظلّ ، سایه‌ها . « عُيُونٍ » : جمع عَيْن ، چشمه‌ها .

سوره مرسلات آیه ۴۲

متن آیه :
وَقَوَائِمًا يَشْتَهُونَ

ترجمه :
و در میان میوه‌هایی که بخواهند و آرزو کنند .

توضیحات :
« قَوَائِمًا » : جمع فَاكِهَةً ، میوه‌ها . « يَشْتَهُونَ » : دو معنی دارد : الف - هرگونه میوه‌ای که می‌خواهند . ب - میوه‌هایی که خوشمزه و مورد پسند است و با اشتها کامل می‌خورند .

سوره مرسلات آیه ۴۳

متن آیه :
كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا مَّا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

ترجمه :
در برابر کارهایی که می‌کرده‌اید ، خوش بخورید و خوش بنوشید ، گوارا باد .

توضیحات :
« هَنِيئًا » : (نگا : نساء / ۴ ، طور / ۱۹ ، حاقّه / ۲۴) .

سوره مرسلات آیه ۴۴
متن آیه :
إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

ترجمه :
ما این گونه به نیکوکاران پاداش می‌دهیم .

توضیحات :
« إِنَّا كَذَلِكَ . . . » : در این آیه و بسیاری از آیه‌های دیگر ، روی این مطلب تکیه شده است که نعمتهای الهی تنها به نیکوکاران داده می‌شود ؛ نه به مدعیان دروغین ایمان .

سوره مرسلات آیه ۴۵
متن آیه :
وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ

ترجمه :
در آن روز ، وای به حال تکذیب‌کنندگان !

توضیحات :
...

سوره مرسلات آیه ۴۶
متن آیه :
كُلُوا وَتَمَتُّعُوا قَلِيلًا إِنَّكُمْ مُّجْرِمُونَ

ترجمه :
(در این چند روز کوتاه دنیا) کمی بخورید و چندی لذت ببرید (ولی بدانید که عذاب الهی در انتظار شما است ، چرا که) شما گناهکارید .

توضیحات :
« قَلِيلًا » : روزگار اندکی . ظرف است . مراد مدت کوتاه عمر انسان ، یا روزگار اندک جهان در برابر دنیای جاویدان آخرت است .

سوره مرسلات آیه ۴۷
متن آیه :
وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ

ترجمه :
در آن روز ، وای به حال تکذیب‌کنندگان !

توضیحات :
...

سوره مرسلات آیه ۴۸

متن آیه :
وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ارْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ

ترجمه :

(چنان از باده غرور سرمست هستند که) وقتی بدانان گفته می‌شود : (در برابر اوامر و نواهی الهی) خضوع کنید و کرنش ببرید خضوع نمی‌کنند و کرنش نمی‌برند !

توضیحات :

« ارْكَعُوا » : رکوع ببرید . مراد از رکوع ، خضوع در برابر قوانین و مقررات الهی است ؛ نه فقط رکوع نماز (نگا : بقره / ۲۳ ، مائده / ۵۵) . خلاصه مراد اطاعت و فرمانبرداری از خدا است (نگا : روح‌المعانی) . برخی هم آن را به معنی (نماز بگذارید) دانسته‌اند (نگا : زادالمسیر) .

سوره مرسلات آیه ۴۹

متن آیه :
وَيَلَّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

ترجمه :

در آن روز ، وای به حال تکذیب‌کنندگان !

توضیحات :

...

سوره مرسلات آیه ۵۰

متن آیه :
فَيَأْتِي حَدِيثٌ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

(اگر به این قرآن که دلائل صدق و نشانه‌های حَقَانِيَّتِ آن در تمام آیات و تعبیراتش آشکار است ، ایمان نیاورند) پس به کدام سخن دیگر - غیر از قرآن - ایمان می‌آورند ؟

توضیحات :

« بَعْدَهُ » : جدای از قرآن . غیر از قرآن .

سوره نبأ آیه ۱

متن آیه :
عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ

ترجمه :

(این مردم) درباره چه چیز از یکدیگر می‌پرسند ؟

توضیحات :

« عَمَّ » : از چه چیز . این واژه ، مخفّف (عَمَّا) است که در اصل (عَنَ مَا) است . « يَتَسَاءَلُونَ » : از همدیگر می‌پرسید . وقتی که کفار و مشرکان مکه ، با مطالب و مباحث تازه‌ای ، از قبیل مبدأ و معاد و وحی و نبوت و رستاخیز و حساب و کتاب قیامت ، و بهشت و دوزخ ، روبرو شدند ، گاهی از روی شک و تردید ، و گاهی از روی شوخی و مسخره ، پرسشهایی درباره آن مطالب از یکدیگر می‌کردند . در اینجا سؤال ایشان این بود که : واقعاً راست است که قیامت وجود دارد ؟

سوره نبا آیه ۲

متن آیه :
عَنِ النَّبِيِّ الْعَظِيمِ

ترجمه :

از خبر بزرگ (و مهمّ رستاخیز می‌پرسند) .

توضیحات :

« النَّبِيَّ » : خبر مهمّ (نگا : مائده / ۲۷ ، انعام / ۳۴ و ۶۷ ، یونس / ۷۱) .

سوره نبا آیه ۳

متن آیه :
الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ

ترجمه :

آن خبری که راجع بدان اختلاف دارند .

توضیحات :

« مُخْتَلِفُونَ » : اختلاف ورزندگان . دسته‌ای آن را می‌پذیرند ، و گروهی درباره آن گرفتار شک و تردیدند .

سوره نبا آیه ۴

متن آیه :
كَلَّا سَيَعْلَمُونَ

ترجمه :

نه چنین است (که می‌پندارند) ! به زودی خواهند فهمید .

توضیحات :

« كَلَّا » : نه چنین است ! (نگا : مریم / ۷۹ و ۸۲ ، مؤمنون / ۱۰۰) . « سَيَعْلَمُونَ » : خواهند دانست . مراد بعد از مرگ است . چرا که انسان بعد از مرگ متوجه احوال و اوضاع خود می‌گردد .

سوره نبا آیه ۵

متن آیه :
ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ

ترجمه :

باز هم نه چنین است (که می‌پندارند) ! به زودی خواهند فهمید .

توضیحات :
« كَلَّا » : تکرار برای تأکید است . « سَيَعْلَمُونَ » : مراد بعد از زنده شدن و سر برآوردن از گورها است (نگا : المصحفالمیسر) .

سوره نبأ آیه ۶
متن آیه :
أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا

ترجمه :
آیا ما زمین را جایگاه آماده‌ای (برای زندگی شما انسانها) نساخته‌ایم ؟

توضیحات :
« مِهَادًا » : جایگاه آماده . گاهواره . محلّ آسایش و آرامش (نگا : بقره / ۲۰۶ ، آل‌عمران / ۱۲ و ۱۹۷ ، اعراف / ۴۱) . مراد این است که زمین به گونه‌ای آفریده شده است که گهواره پرورش و بستر آسایش و جولانگاه کار و کوشش است .

سوره نبأ آیه ۷
متن آیه :
وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا

ترجمه :
و آیا کوهها را میخهائی (برای نگاهداری زمین در برابر فشار موادّ مذاب درونی) ننموده‌ایم ؟

توضیحات :
« أَوْتَادًا » : جمع وَتَد ، میخها (نگا : ص / ۱۲ ، فجر / ۱۰) . کوهها کیلومترها در دل زمین فرو رفته‌اند و در آنجا به هم پیوسته‌اند و همچون زرهی پوسته زمین را در برابر فشار ناشی از موادّ مذاب درونی ، و طوفانهای عظیم دریاها و اقیانوسها ، حفظ می‌کنند .

سوره نبأ آیه ۸
متن آیه :
وَخَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا

ترجمه :
و شما را به صورت جفتهای (نر و ماده) نیافریده‌ایم ؟

توضیحات :
« أَزْوَاجًا » : جمع زَوْج ، جفتهای (نگا : فاطر / ۱۱ ، زخرف / ۱۲) . حال است .

سوره نبأ آیه ۹
متن آیه :
وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا

ترجمه :

و خوابتان را مایه آرامش و آسایشتان نکرده‌ایم؟

توضیحات :

« سَبَاتًا » : آرامش و آسایش (نگا : فرقان / ۴۷) . بعضی آن را به معنی مرگ گرفته‌اند (نگا : جزء عم محمد عبده ، أضواءالبیان) . به این اعتبار که خدا هر شب و هر روز ، نمونه‌ای آشکار از مردن و زنده شدن را به انسانها نشان می‌دهد . خواب مردمان مرگ آنان ، و بیدار شدن ایشان رستاخیزشان است (نگا : زمر / ۴۲) .

سوره نبأ آیه ۱۰

متن آیه :
وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِبَاسًا

ترجمه :

و شب را جامه و پوشش ننموده‌ایم ؟ (تا در خلوت شب ، دور از دیدگان مردمان آرامش و آسایش کنید ، و به تجدید قوا پردازید) .

توضیحات :

« جَعَلْنَا اللَّيْلَ لِبَاسًا » : (نگا : فرقان / ۴۷) . پرده شب ، لباس و پوششی است بر اندام زمین . با فرو افتادن پرده ظلمت ، نور آفتاب برچیده می‌شود ، و فعالیت‌های خسته‌کننده انسانها و حیوانها تعطیل می‌گردد .

سوره نبأ آیه ۱۱

متن آیه :
وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا

ترجمه :

و روز را وقت تلاش و کوشش زندگی نکرده‌ایم ؟ (تا پس از تجدید قوا در شب ، در روز به کار و کسب پردازید) .

توضیحات :

« مَعَاشًا » : وقت زندگی . زمان خیزش و کوشش . حیات و زندگی . اسم زمان یا مصدر میمی عیش است که به زندگی ویژه آدمیان اطلاق می‌شود .

سوره نبأ آیه ۱۲

متن آیه :
وَبَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا

ترجمه :

و بالای سر شما هفت آسمان استوار نساخته‌ایم ؟ (و بر فراز فرش زمین ، خرگاه آسمان را برافراشته نکرده‌ایم ؟) .

توضیحات :

« سَبْعًا » : هفت . این عدد برای تکثیر است و اشاره به کُرَات متعدّد آسمان و مجموعه‌های منظومه‌ها و کهکشانهای فراوان جهان هستی است که دارای ساختار استوار و بزرگی هستند .

و یا بر تحدید دلالت دارد ، اما آنچه ما از ستارگان می‌بینیم همه متعلق به آسمان اول است و ماورای آن ، شیش آسمان دیگر وجود دارد که از دسترس علم بشر بیرون و فراتر است (نگا : صافات / ۶ ، فصلت / ۱۲) .

سوره نبأ آیه ۱۳

متن آیه :
وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَّاجًا

ترجمه :

و چراغ درخشان و فروزانی را نیافریده‌ایم ؟ (تا در بزمگاه جهان محیط را برایتان روشن و گرم دارد ؟) .

توضیحات :

« جَعَلْنَا » : آفریده‌ایم . جعل در اینجا به معنی خلق است (نگا : اعراب القرآن درویش) . « سِرَاجًا » : چراغ . « وَهَّاجًا » : درخشان . فروزان . مراد خورشید است .

سوره نبأ آیه ۱۴

متن آیه :
وَأَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَجَّاجًا

ترجمه :

و از ابرهای افشارنده ، آب فراوان ریزنده فرو نفرستاده‌ایم ؟

توضیحات :

« الْمُعْصِرَاتِ » : جمع مُعْصِر ، ابرهایی که زمان باریدن آنها فرا رسیده باشد . گویا ابرها به هنگام تراکم ، سیستمی بر آنها حاکم می‌شود که خود را می‌فشارند و در نتیجه باران از آنها می‌بارد (نگا : نمونه) . « ثَجَّاجًا » : بسیار ریزنده و بارنده . پای‌ریزان .

سوره نبأ آیه ۱۵

متن آیه :
لِنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا

ترجمه :

تا با آن برویانیم دانه‌ها و گیاهها را .

توضیحات :

« حَبًّا » : دانه‌های خوراکی . مراد خوراک انسان است . « نَبَاتًا » : گیاهان . مراد خوراک حیوان است .

سوره نبأ آیه ۱۶

متن آیه :
وَجَنَّاتٍ أَلْفَافًا

ترجمه :

و باغهاي درهم و انبوه را .

توضیحات :

« أَلْفَاقًا » : مفرد آن (لَفَّ) یا (لَفِيف) است ، و بعضي هم معتقدند که مفرد ندارد ، به معني : انبوه ، درهم پیچیده ، سر در هم کشیده .

سوره نبا آیه ۱۷

متن آیه :

إِنَّ يَوْمَ الْفِصْلِ كَانَ مِيقَاتًا

ترجمه :

روز داوري (خداوند جهان در بين مردمان) و جدائي (حق از باطل ، و حقائق از اوهام ، و مؤمنان از کافران) ، وقت مقرر (رستاخيز همگان) است .

توضیحات :

« يَوْمَ الْفِصْلِ » : (نگا : صافات / ۲۱ ، دخان / ۴۰ ، مرسلات / ۱۳ و ۱۴ و ۳۸) . « مِيقَاتًا » : ميعاد . وقت معين و مقرر براي زنده شدن (نگا : اعراف / ۱۴۲ و ۱۸۷ ، شعراء / ۲۸ ، واقعه / ۵۰) .

سوره نبا آیه ۱۸

متن آیه :

يَوْمَ يَنْفَخُ فِي الصُّورِ فَنَأْتُونَ أَفْوَاجًا

ترجمه :

همان روزي که در صور دمیده می‌شود و شما گروه گروه و دسته دسته (به سوي میدان محشر) می‌آئید .

توضیحات :

« يَوْمَ » : بدل از (يَوْمَ الْفِصْلِ) یا (مِيقَاتًا) است ، یا مفعول به براي فعل محذوف (أَعْيِي) است . « الصُّور » : بوق . شیپور . آنچه در این آیه آمده است اشاره به دمیدن در صور براي دومين بار است که نفخه حیات مجدد و رستاخيز مردگان است . « أَفْوَاجًا » : جمع فَوْج ، گروهها و دستهها . قیامت ، موضعها و موقعيتهاي گوناگوني دارد . در جائي مردم گروه گروه همراه با پیشوایان خود رهسپار میدان محشر می‌گردند (نگا : اسراء / ۷۱) و در جائي هرکدام همراه با يك نفر مأمور و يك گواه در پاي دادگاه عدل الهي حاضر می‌شوند (نگا : مریم / ۹۵ ، ق / ۲۱) .

سوره نبا آیه ۱۹

متن آیه :

وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ أَبْوَابًا

ترجمه :

و آسمان باز و گشوده می‌گردد و به درها و دروازهها تبدیل می‌شود .

توضیحات :

« فُتِحَتْ » : باز گردید . گشوده شد . ذکر فعل به صورت ماضي براي تحقق است . مراد از باز

شدن آسمان ، اشاره به متلاشي شدن کرات آسماني است که آن اندازه در آنها شکافها ايجاد مي‌گردد که گوئي سرتاسر آن تبديل به درها و دروازه‌هائي شده است (نگا : انشقاق / ۱ ، انفطار / ۱) . به تعبير ديگر ، در آن روز نظم کائنات بهم مي‌خورد و کرات ما به کرات ديگري تغيير شکل مي‌دهند (نگا : ابراهيم / ۴۸) . شايد اشاره به اين هم باشد که در چنين روزي ، دروازه‌هاي عالم بالا باز و وسائل پرواز انسانها آماده و آسان مي‌گردد و گذرگاههاي بهشت و دوزخ نمايان ، و درهاي بهشت و دوزخ به روي مردمان باز و گشوده مي‌گردد ، و درها و دروازه‌هائي جز درها و دروازه‌هاي اين دو مکان براي آدميزادگان وجود ندارد (نگا : زمر / ۷۱ و ۷۲ و ۷۳ ، رعد / ۲۳ ، نحل / ۲۹ ، ص / ۵۰) .

سوره نبا آيه ۲۰

متن آيه :
وَسَيَرِ الْجِبَالَ فَكَانَتْ سَرَابًا

ترجمه :

و کوهها به حرکت انداخته مي‌شوند (و روان مي‌گردند و در فضا به شکل غباري در مي‌آيند) و يك سراب بزرگي را تشكيل مي‌دهند .

توضيحات :

« سراباً » : سراب . آب‌نما که به سبب شکست نور پيدا و جلوه‌گر مي‌شود (نگا : نور / ۳۹) .

سوره نبا آيه ۲۱

متن آيه :
إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا

ترجمه :

دوزخ کمينگاه بزرگي است (و در انتظار نخجيرهاي گريزان از فرمان يزدان ، و ورودشان به کام خود است) .

توضيحات :

« مِرْصَادًا » : کمينگاه . جاياگه‌يي که در آن فرشتگان مأمور عذاب ، آمدن دوزخيان را مي‌پايند . اين واژه مي‌تواند اسم مکان باشد که معني آن گذشت ، و مي‌تواند صيغه مبالغه يا صفت مشبّهه باشد (نگا : روح‌المعاني) . در اين صورت معني چنين است : دوزخ در کمين دوزخيان است . برخي هم به معني گذرگاه دانسته و گفته‌اند : دوزخ گذرگاه همگان است .

سوره نبا آيه ۲۲

متن آيه :
لِلطَّاعِينَ مَأْبًا

ترجمه :

مرجع و مأوي سرکشان است .

توضيحات :

« مَأْبًا » : محل بازگشت . مأوي (نگا : آل‌عمران / ۱۴ ، رعد / ۲۹ ، ص / ۴۰ و ۴۹ و ۵۵) .

سوره نبا آیه ۲۳
متن آیه :
لَا يَثِينَنَّ فِيهَا أَحْقَابًا

ترجمه :
روزگاران متوالي بيكران ، در آن مي مانند .

توضیحات :
« لَا يَثِينَنَّ » : ماندگاران . حال است . « أَحْقَابًا » : جمع حُقْب ، و آن هم جمع حِقْبَة است ، به معنی مدت زمان نامحدود (نگا : المصحف الميسر) . روزگاران پياپي و بي نهايت (نگا : روح القرآن ، جزء عم محمد عبده ، قاسمي ، روح البيان) . سالهاي سال . مفعول فيه است .

سوره نبا آیه ۲۴
متن آیه :
لَا يَذُوقُونَ فِيهَا بَرْدًا وَلَا شَرَابًا

ترجمه :
در آنجا نه (هواي) خنكي مي چشند ، و نه نوشيدني گوارائي مي نوشند .

توضیحات :
« بَرْدًا » : سرد . خنك . مراد باد و هواي خنك است (نگا : روح القرآن ، المصحف الميسر ، المنتخب) . « شَرَابًا » : نوشيدني گوارا مراد است .

سوره نبا آیه ۲۵
متن آیه :
إِلَّا حَمِيمًا وَغَسَّاقًا

ترجمه :
وليكن آب جوشان و سوزان ، و زردابه و خونابه (زخم دوزخيان) را مي نوشند .

توضیحات :
« إِلَّا » : ليكن . مگر . استثناء مي تواند منقطع يا متصل باشد . « حَمِيمًا » : آب بسيار داغ (نگا : انعام / ۷۰ ، يونس / ۴ ، حج / ۱۹) . « غَسَّاقًا » : خونابه . چرك زخم (نگا : ص / ۵۷) .

سوره نبا آیه ۲۶
متن آیه :
جَزَاءً وَفَاءً

ترجمه :
(اين) كيفري است مناسب و موافق (با اعمال آنان . ايشان در دنيا از فرمان خدا سرکشي کردند ، دلهاي ستمديدگان را سوزاندند ، جانشان را به آتش کشيدند ، و با ظلم و زور خود بر کسي رحم نمودند ، هم اينك سزاوار است که در دوزخ كيفرشان چنان و نوشابه هايشان چنين باشد) .

توضیحات :
« جَزَاءً » : مجازات . کیفر . مفعول مطلق فعل محذوف (جُوزُوا) است . « وفاقاً » : موافق و سازگار . مصدر است و در معنی اسم فاعل .

سوره نبا آیه ۲۷
متن آیه :
إِنَّهُمْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ حِسَابًا

ترجمه :
این بدان خاطر است که ایشان توقع بازپرسی و حسابرسی نداشتند (و معتقد به رستخیز و دادگاهی آخرت و سزا و جزای نیکان و بدان نبودند) .

توضیحات :
« كَانُوا لَا يَرْجُونَ » : امیدوار نبودند و انتظار نمی‌کشیدند . « حِسَابًا » : محاسبه و حسابرسی .

سوره نبا آیه ۲۸
متن آیه :
وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَابًا

ترجمه :
آنان ، آیه‌های ما را به کلّی تکذیب می‌کردند ، و کاملاً دروغ می‌انگاشتند .

توضیحات :
« كِذَابًا » : سخت تکذیب کردن . ستیزه‌جویانه دروغ پنداشتن . مصدر باب تفعیل است ، همچون فِسَار (نگا : کشاف) و قِصَار و خِرَاق (نگا : معانی القرآن) .

سوره نبا آیه ۲۹
متن آیه :
وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ كِتَابًا

ترجمه :
ما همه چیزها را کاملاً شمارش نموده‌ایم و با دقت ثبت و ضبط کرده‌ایم .

توضیحات :
« أَحْصَيْنَاهُ » : آن را شمارش کرده‌ایم . آن را سرشماری نموده‌ایم . « كِتَابًا » : نگاشتن . نوشتن . نوشته . در اینجا مفعول مطلق و در معنی (إحصاء) یعنی سرشماری کردن است . یا این که واژه کتاب به معنی مکتوب است و حال بشمار است . در این صورت معنی آیه چنین می‌گردد : ما همه چیزها را در حالی که ثبت و ضبط شده‌اند ، شمارش کرده‌ایم (نگا : كهف / ۴۹ ، یونس / ۲۱ ، یس / ۱۲ ، قمر / ۵۲ و ۵۳) .

سوره نبا آیه ۳۰
متن آیه :
فَذُوقُوا فَلَنْ نَزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا

ترجمه :

پس بچشید ! ما هرگز چیزی جز عذاب و درد و رنج ، برایتان نمی‌افزایم .

توضیحات :

« دُوْفُوا » : بچشید . این جمله ، جنبه تهدید و تحقیر دارد ، و بیانگر خشم تکان‌دهنده ذوالجلال است . « فَلَنْ نَّزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا » : این آیه و آیه‌های بسیار دیگری بیان می‌دارند که دوزخیان همیشه بر عذابشان افزوده می‌گردد و شکنجه و دردشان فزونی می‌گیرد ، و کمی و کاستی پیدا نمی‌کند (نگا : نحل / ۸۵ و ۸۸ ، اسراء / ۹۷ ، هود / ۲۰ ، فرقان / ۶۹ . بقره / ۸۶ و ۱۶۲ ، آل‌عمران / ۸۸ ، فاطر / ۳۶) .

سوره نبا آیه ۳۱

متن آیه :

إِن لِّلْمُتَّقِينَ مَفَازًا

ترجمه :

مسلماناً پرهیزگاران ، رستگاری (از دوزخ) و دستیابی (به بهشت) بهره ایشان می‌گردد .

توضیحات :

« مَفَازًا » : نجات و رستگاری از دوزخ . دستیابی به بهشت . مصدر میمی ، و یا اسم مکان است و به معنی کامگاه .

سوره نبا آیه ۳۲

متن آیه :

حَدَائِقَ وَأَعْنَابًا

ترجمه :

باغهای سرسبز ، و انواع رزها (بهره ایشان می‌گردد) .

توضیحات :

« حَدَائِقَ » : جمع حَدِيقَةٍ ، یاغها (نگا : نمل / ۶۰) . بدل است « أَعْنَابًا » : جمع عِنَب ، انگورها . رزها . ذکر آن به خاطر اهمیت ویژه‌ای است که دارد .

سوره نبا آیه ۳۳

متن آیه :

وَكَوَاعِبَ أُنْرَابًا

ترجمه :

و دختران نوجوان نارپستان همسن و سال .

توضیحات :

« كَوَاعِبَ » : جمع كَاعِبٍ ، دختران نارپستان . دخترانی که تازه پستانهایشان برآمده است و از کعب ، یعنی پاشینه پا بزرگتر نگشته است (نگا : المصحف‌المیسر) . « أُنْرَابًا » : جمع نُرْب ، همسال . همسن .

سوره نبا آیه ۳۴

متن آیه :
وَكَاَسًا دِهَاقًا

ترجمه :
و جام پر از شراب .

توضیحات :

« کَاسًا » : جام شراب (نگا : صافات / ۴۵ ، طور / ۲۳ ، واقعه / ۱۸ ، انسان / ۵ و ۱۷) . « دِهَاقًا » : لبریز . مالمال . پر .

سوره نبا آیه ۳۵

متن آیه :
لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كِدَابًا

ترجمه :
بهشتیان در آنجا نه سخن پوچ و بیهوده‌ای می‌شنوند ، و نه دروغگوئی و دروغگو نامیدنی .

توضیحات :

« لَغْوًا » : سخنان پوچ و یاوه (نگا : مؤمنون / ۳ ، فرقان / ۷۲ ، قصص / ۵۵) . « كِدَابًا » : دروغ . دروغگو نامیدن و یکدیگر را تکذیب کردن (نگا : روحالبیان) . مصدر باب تفعیل است (نگا : نبا / ۲۸) .

سوره نبا آیه ۳۶

متن آیه :
جَزَاءً مِنْ رَبِّكَ عَطَاءً حِسَابًا

ترجمه :
این پاداش پروردگار تو است و عطیّه بسنده‌ای (برای برآورد خواستها و آرزوهای بهشتیان است)

توضیحات :

« جَزَاءً » : مفعول مطلق است . « عَطَاءً » : عطیّه و تفضّل الهی . بدل از (جَزَاءً) است . « حِسَابًا » : کافی و وافی . بسنده . یعنی نعمتها و عطیه‌های خداوندی آن اندازه به بهشتیان می‌رسد که خواهند گفت : ما را بس ! مصدر است و در معنی اسم فاعل ، یعنی مُحَاسِبٌ . بدین معنی که بهشتیان را به گفتن : (حَسِبْنَا) می‌کشاند . صفت (عَطَاءً) است .

سوره نبا آیه ۳۷

متن آیه :
رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمَنَ لَا يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَابًا

ترجمه :
پروردگار مهربان آسمانها و زمین و همه چیزهائی که در میان آنها قرار دارد . هیچ کسی توان گفتن و یارای آغاز سخن با او را ندارد .

توضیحات :

« رَبِّ » : بدل از (رَبِّ) آیه پیشین است . « الرَّحْمَنُ » : بسیار مهربان . صفت یا بدل (رَبِّ) است . « لَا يَمْلِكُونَ » : توان ندارند . نمی‌توانند . مرجع ضمیر فاعلی ، اهل آسمانها و زمین و سراسر کائنات است . « مِنْهُ » : بیان (خِطَاباً) و بر آن مقدم است و جنبه تأکید دارد . در معنی چنین است : لَا يَمْلِكُونَ أَنْ يُخَاطِبُوهُ . « خِطَاباً » : مخاطب قرار دادن . زبان به سخن گشودن . گفتگو کردن .

سوره نبأ آیه ۳۸

متن آیه :

يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا لَّا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَقَالَ صَوَابًا

ترجمه :

در آن روزی که جبرئیل و فرشتگان به صف می‌ایستند ، و هیچ کدام زبان به سخن نمی‌کشایند ، مگر کسی که خداوند مهربان بدو اجازه دهد و او نیز سخن راست و درست بگوید .

توضیحات :

« يَوْمَ » : مفعول‌فیه (لَا يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَاباً) است . « الرُّوحُ » : جبرئیل (نگا : شعراء / ۱۹۳ ، معارج / ۴ ، قدر / ۴) . « صَفًّا » : صف‌زدگان . حال است و به معنی مصطفین است .

سوره نبأ آیه ۳۹

متن آیه :

ذَلِكَ الْيَوْمِ الْحَقِّ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ مَآبًا

ترجمه :

آن روز واقعیت دارد (و حتمی و قطعی است ؛ نه پندار و خیال و داستان و افسانه) . پس هرکس که بخواهد می‌تواند به سوی پروردگارش برگردد و (راه رضای خدا و خوشبختی را در پیش گیرد) .

توضیحات :

« ذَلِكَ الْيَوْمِ الْحَقِّ » : آن ، روز راستینی است . آن روز ، واقعیت و حقیقت دارد . (ذَلِكَ) مبتدا و (الْيَوْمِ) بدل ، و (الْحَقِّ) خبر است . یا این که (الْيَوْمِ) خبر است و (الْحَقِّ) صفت آن است . « مَآبًا » : محل بازگشت . برگشتن . راه . با توجه به معنی دوم ، مفهوم آیه چنین می‌شود : پس هرکس که بخواهد می‌تواند به سوی پروردگارش راه در پیش گیرد .

سوره نبأ آیه ۴۰

متن آیه :

إِنَّا أَنْزَرْنَاكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَا لَيْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا

ترجمه :

ما شما را از عذاب نزدیکی بیم می‌دهیم (که رخ می‌دهد در) آن روزی که انسان همه کارهائی را که کرده است می‌بیند ، و انسان کافر فریاد برمی‌آورد : کاش من خاک می‌بودم !

توضیحات :

« يَوْمَ » : مفعولُ فيه براي (عَذَاباً) است . « يَنْظُرُ » : مي‌نگرد . مي‌بيند . « مَا قَدَّمْتُ يَدَاهُ » : (نگا : بقره / ۹۵ ، آل‌عمران / ۱۸۲ ، نساء / ۶۲) . « يَا لَيْتَنِي كُنْتُ تُرَاباً » : كاش من خاك مي‌بودم ! يعني شخص كافر از مشاهده اين همه عذاب و هول و هراس ، آرزو مي‌كند كه كاش از آغاز زاده نمي‌شدم و از مرحله خاك فراتر نمي‌رفتم ! يا اين كه مي‌گويد : اي كاش ! بعد از آن كه زادم و انسان شدم و مردم ، هرگز پس از مردن و خاك شدن ، زنده‌شدني در ميان نمي‌بود ، و آن گونه كه خودم در دنيا معتقد بودم كه رستاخيزي در ميان نيست ، همچنان مي‌بود !

سوره نازعات آيه ۱

متن آيه :
وَالنَّازِعَاتِ غَرْقًا

ترجمه :

سوگند به همه چيزهائي كه (نيروئي بدانها داده شده است كه بدان اشياء را از قرارگاه خود) كاملاً برمي‌كنند و بيرون مي‌كشند !

توضيحات :

« النَّازِعَاتِ » : بركنندگان . بيرون كشنندگان . براي واژه‌هاي پنجگانه (نازعات ، ناشيطات ، سايات ، سايات ، سايات ، مديرات) بيش از شش معني بيان کرده‌اند (نگا : تفسير كبير) . از جمله : فرشتگان ، ستارگان آسمان ، اسبان مجاهدان ، ارواح مردگان ، غازيان و جهادگران ، قلوب مردمان ، و گاهي آميزه‌اي از اينها . اما اغلب مفسران طرفدار ستارگان و فرشتگانند . بهترين نظريه ، سخن تفسير المنتخب است كه گردآورنده چكیده همه نظرات است و ما آن را پسندیده و تقديم داشته‌ايم . « غَرْقًا » : به گونه اغراق‌آمیز . به تمام و كمال .

سوره نازعات آيه ۲

متن آيه :
وَالنَّاشِطَاتِ نَشْطًا

ترجمه :

و سوگند به همه چيزهائي كه (نيروئي بدانها داده شده است كه بدان اشياء را از قرارگاه خود) چابكانه و استادانه بيرون مي‌كشند !

توضيحات :

« النَّاشِطَاتِ » : آنهائي كه كارها را آهسته و آرام ، ولي استادانه و چابكانه به انجام مي‌رسانند .

سوره نازعات آيه ۳

متن آيه :
وَالسَّايِحَاتِ سَبْحًا

ترجمه :

و سوگند به همه چيزهائي كه (سرعتي بدانها داده شده است كه در پرتو آن ، وظائف خود را هر چه زودتر) به گونه ساده و آسان انجام مي‌دهند !

توضیحات :

...

سوره نازعات آیه ۴

متن آیه :
فَالسَّيِّقَاتِ سَبَقًا

ترجمه :

و سوگند به همه چیزهایی که (در انجام وظائف محوّل بر دیگران) کاملاً سبقت می‌گیرند !

توضیحات :

« السَّيِّقَاتِ » : پیش‌تازان . سبقت‌گیرندگان .

سوره نازعات آیه ۵

متن آیه :
فَالْمُدْبِرَاتِ أَمْرًا

ترجمه :

و سوگند به همه چیزهایی که (با ویژگی‌هایی که بدانها داده شده است) به اداره امور می‌پردازند !

توضیحات :

« الْمُدْبِرَاتِ » : گردانندگان . اداره‌کنندگان . « أَمْرًا » : کار . مراد کارها است . چرا که این واژه اسم جنس و به منزله جمع است (نگا : تفسیر کبیر) . جواب قسم محذوف است . یعنی سوگند به همه این آفریده‌های عجیب و غریب جهان ، که رستاخیز برپا می‌شود و قیامت می‌آید .

سوره نازعات آیه ۶

متن آیه :
يَوْمَ تَرْجَفُ الرَّاجِفَةُ

ترجمه :

(رستاخیز و قیامت برپا گردد) در آن روزی که (نفخه اول ، در صور دمیده می‌شود و) زلزله‌ای در می‌گیرد (و دنیا خراب می‌گردد و همگان می‌میرند) .

توضیحات :

« تَرْجَفُ » : می‌لرزد . می‌لرزاند . این فعل به صورت لازم و متعدّی به کار می‌رود . « الرَّاجِفَةُ » : لرزان . لرزاننده . مراد نفخه نخستین صور است که در جهان می‌پیچد و جهان را می‌لرزاند و خراب می‌گرداند . برخی گفته‌اند : مراد زلزله کره زمین و از هم پاشیدن آن است .

سوره نازعات آیه ۷

متن آیه :
تَتَّبِعَهَا الرّٰادِقَةُ

ترجمه :

سپس (نفخه دوم ، در صور دمیده می‌شود و زلزله نخستین) زلزله دیگری به دنبال خواهد داشت (که مردگان زنده می‌گردند و رستاخیز و قیامت آغاز می‌شود ، و جهان ابدی آغاز می‌گردد) .

توضیحات :
« تَتَّبِعَهَا » : به دنبال آن می‌آید و رخ می‌دهد . « الرَّادِفَةُ » : پیرو . به دنبال آینده . مراد نفخه دوم است که بعد از نفخه اول قرار دارد و اعلام فرا رسیدن رستاخیز و قیامت است . برخی گفته‌اند : مراد زلزله و تکانی است که آسمانها را به دنبال ویرانی زمین در بر می‌گیرد (نگا : زمر / ۶۸) .

سوره نازعات آیه ۸

متن آیه :
قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ

ترجمه :
دل‌هایی در آن روز تپان و پریشان می‌گردند .

توضیحات :
« وَاجِفَةٌ » : مضطرب و پریشان . لرزان و نگران . تپنده و آشفته .

سوره نازعات آیه ۹

متن آیه :
أَبْصَارُهَا خَاشِعَةٌ

ترجمه :
و چشمانشان فرو افتاده و فروخته می‌گردد .

توضیحات :
« أَبْصَارُهُمْ » : چشمان ایشان . مراد صاحبان چشمها است . « خَاشِعَةٌ » : ذلیل و خوار . فرو افتاده و فروخته .

سوره نازعات آیه ۱۰

متن آیه :
يَقُولُونَ إِنَّا لَمَرْدُودُونَ فِي الْحَافِرَةِ

ترجمه :
(اینان در دنیا) می‌گفتند : آیا ما دوباره (زنده می‌گردیم و) به زندگی بازگردانده می‌شویم ؟ !

توضیحات :
« مَرْدُودُونَ » : برگردانده شدگان . « الْحَافِرَةُ » : راه طی شده . حالت نخستین و زندگی پیشین . مراد حیات دوباره و آفرینش دوباره است .

سوره نازعات آیه ۱۱

متن آیه :
أَنذًا كُنَّا عِظَامًا نَّخِرَةً

ترجمه :
آیا وقتی که استخوانهای پوسیده و فرسوده‌ای خواهیم شد (به زندگی بازگردانده می‌شویم ؟)

توضیحات :
« عِظَام » : جمع عَظْم ، استخوانها . « نَخِرَةٌ » : پوسیده . فرسوده .

سوره نازعات آیه ۱۲
متن آیه :
قَالُوا تِلْكَ إِذًا كَرَّةٌ خَاسِرَةٌ

ترجمه :
(تمسخرکنان) می‌گفتند : این (بازگشت به زندگی دوباره ، اگر انجام‌پذیر گردد) در این صورت بازگشت زیانبار و زیان‌بخشی خواهد بود ! (و ما هرگز از این زیانها نخواهیم کرد ، و چنین کاری ممکن نیست) .

توضیحات :
« تِلْكَ » : این رجعت و بازگشت . « إِذًا » : آن گاه . « كَرَّةٌ » : بازگشت . برگشت . « خَاسِرَةٌ » : زیانبار . زیان‌بخش . پرضرر و زیان .

سوره نازعات آیه ۱۳
متن آیه :
فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ

ترجمه :
(بازگشت آنان چندان مشکل نیست) تنها صدائی (از صور) برمی‌خیزد و بازگشت انجام می‌پذیرد .

توضیحات :
« هِيَ » : بازگشت . زندگی . رجعت به حیات دوباره . « زَجْرَةٌ » : صدا و فریاد . مراد صدای صور برای بار دوم است که بر اثر آن همه مردگان زنده می‌گردند .

سوره نازعات آیه ۱۴
متن آیه :
فَإِذَا هُم بِالسَّاهِرَةِ

ترجمه :
ناگهان همگان (به پا می‌خیزند و) در دشت پهناور و سفید محشر آماده می‌شوند .

توضیحات :
« السَّاهِرَةِ » : دشت و بیابان سفید و هموار و پهناور . مراد صحرائی محشر است .

سوره نازعات آیه ۱۵

متن آیه :
هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى

ترجمه :
آیا خبر داستان موسی به تو رسیده است ؟

توضیحات :
« حَدِيثٌ » : سخن . خبر . داستان . « هَلْ أَتَاكَ . . . » : مطلب با استفهام شروع شده است تا شوق شنونده بیدار ، و آماده شنیدن داستان گردد .

سوره نازعات آیه ۱۶

متن آیه :
إِذْ نَادَاهُ رَبُّهُ يَا الْوَادِ الْمُقَدَّسَ طُوًى

ترجمه :
بدان گاه که پروردگارش او را در زمین مقدّس طوی صدا زد .

توضیحات :
« يَا الْوَادِ الْمُقَدَّسَ طُوًى » : (نگا : طه / ۱۲) . « الْوَادِی » : سرزمین . یاء آخر آن در رسم الخطّ قرآنی حذف شده است . « طُوًى » : نام سرزمینی در شام ، میان مدین و مصر ، در پائین کوه طور سینا ، نخستین بار ، در آنجا به موسی (ع) وحی شد . بدل از (الوادی) است .

سوره نازعات آیه ۱۷

متن آیه :
اِذْهَبْ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ

ترجمه :
(بدو گفت :) برو به سوی فرعون که سرکشی و طغیان کرده است .

توضیحات :
« طَغَىٰ » : سرکشی کرده است . در کفر و عصیان و ظلم ، از حد گذشته است . از مرز بندگی فراتر رفته است .

سوره نازعات آیه ۱۸

متن آیه :
فَقُلْ هَلْ لَّكَ إِلَىٰ أَنْ تَزَكَّىٰ

ترجمه :
بگو : آیا میل داری (از آنچه در آن هستی) ، رها و پاک گردی ؟

توضیحات :
« هَلْ لَّكَ . . . » : آیا میل داری ؟ خبر مبتدای محذوفی چون (مَيْلٌ) و (رَغْبَةٌ) است ، در اصل چنین است : هَلْ لَّكَ مَيْلٌ ؟ این شیوه ، در خواست توأم با سازش و نرمش است . « تَزَكَّىٰ » : پاک گردی . فعل مضارع است و اصل آن (تَزَكَّى) است .

سوره نازعات آیه ۱۹

متن آیه :
وَأَهْدِيكَ إِلَى رَبِّكَ فَتَخْشَى

ترجمه :

و تو را به سوی پروردگارت رهبری کنم (و او را به تو بشناسانم) تا تو (از او) اندیشناک و بیمناک گردی (و خلاف نکنی ؟)

توضیحات :

« فَتَخْشَى » : خشیت ، ترس و هراسی است که نتیجه احساس به عظمت و قدرت خدا است .
چنین احساسی هم با شناخت او ، در دل انسان پدیدار می شود (نگا : فاطر / ۲۸) .

سوره نازعات آیه ۲۰

متن آیه :
فَأَرَاهُ الْآيَةَ الْكُبْرَى

ترجمه :

(موسی به پیش فرعون رفت و) معجزه بزرگ (خود ، یعنی تبدیل عصا به اژدها) را بدو نشان داد .

توضیحات :

« الْآيَةَ الْكُبْرَى » : معجزه بزرگ . مراد تبدیل عصا به اژدها است . نشان دادن معجزه و کار عملی ، پس از بیان ادله و براهین قولی بوده است .

سوره نازعات آیه ۲۱

متن آیه :
فَكَذَّبَ وَعَصَى

ترجمه :

اما فرعون ، موسی را دروغگو نامید و (نبوت او را نپذیرفت ، و از چیزی که از جانب خدا با خود آورده بود) سرپیچی کرد .

توضیحات :

« كَذَّبَ » : موسی را تکذیب کرد و پیغمبریش را دروغ نامید . « عَصَى » : از دستورهایی آسمانی و رهنمودهای الهی سرپیچی و سرکشی کرد .

سوره نازعات آیه ۲۲

متن آیه :
ثُمَّ ادَّبِرْ يَسْعَى

ترجمه :

سپس پشت کرد و رفت و (برای مبارزه با موسی) به سعی و تلاش پرداخت .

توضیحات :
« ادبَر » : پشت کرد و رفت .

سوره نازعات آیه ۲۳
متن آیه :
فَحَشَرَ فَنَادَى

ترجمه :
آن گاه (جادوگران را) گرد آورد و (مردمان را) دعوت کرد .

توضیحات :
« حَشَرَ » : بسیج کرد . گرد آورد . مراد گرد آوردن جادوگران است (نگا : شعراء / ۳۶ و ۵۳) .
« نَادَى » : دعوت کرد . فرا خواند . بانگ برداشت (نگا : زخرف / ۵۱) .

سوره نازعات آیه ۲۴
متن آیه :
فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى

ترجمه :
و گفت : من والاترین معبود شما هستم !

توضیحات :
« أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى » : با توجه به خاصیت نفس آفت زده طاغیان که کلمه حق و دعوت به آن ، بر طغیان و غرورشان می افزاید (نگا : بقره / ۲۰۶ ، صافات / ۳۵) و مال و منال و مقام گاهی به ادعای الوهیتشان می کشاند (نگا : زخرف / ۵۱) جنون پادشاهی هم فرعون مادیگرا را بر آن داشته است که در اوقات معمولی معبودهائی برای خود برگزیند (نگا : اعراف / ۱۲۷) و در لحظاتی خویشتن را یگانه معبود دیگران بداند (نگا : شعراء / ۲۹ ، قصص / ۳۸) و زمانی خود را معبود والای والا بنامد . همیشه تاریخ ، شاهد خداگونه ها بوده و سخن قال یا حال ایشان را شنیده است . مگر از کافران بی ادب ، جز این باید شنید ؟

سوره نازعات آیه ۲۵
متن آیه :
فَأَخَذَهُ اللَّهُ نَكَالَ الْآخِرَةِ وَالْأُولَى

ترجمه :
خدا او را به عذاب دنیا و آخرت گرفتار کرد .

توضیحات :
« نَكَالَ » : تعذیب . عذاب و عقوبت . مفعول مطلق است و یا منصوب به نزع خافض است .
« الْآخِرَةِ وَالْأُولَى » : آن جهان و این جهان . چون عذاب آخرت مهمتر از عذاب دنیا است ، ذکر آن پیشتر آمده است .

سوره نازعات آیه ۲۶
متن آیه :

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِّمَن يَخْشَى

ترجمه :
در این (داستان موسی و فرعون ، درس) عبرت بزرگی است برای کسی که (از خدا) بترسد .

توضیحات :
« لِمَن يَخْشَى » : عبرت گرفتن از چنین داستانهایی تنها برای کسانی میسر است که خوف و خشیت و احساس مسؤولیت به دل راه داده‌اند .

سوره نازعات آیه ۲۷

متن آیه :
أَأَنْتُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمْ السَّمَاءُ بَنَاهَا

ترجمه :
(ای منکرانِ معاد !) آیا آفرینش (مجدد پس از مرگ) شما سخت‌تر است یا آفرینش آسمان که خدا آن را (با این همه عظمت سرسام‌آور و نظم و نظام شگفت ، بالای سرتان همچون کاخی) بنا نهاده است ؟

توضیحات :
« خَلْقًا » : آفرینش . ساختار . تمییز است . « أَأَنْتُمْ أَشَدُّ . . . » : این آیه پاسخ گفتار منکران معاد است که می‌گفتند : إِنْآ لَمَرْدُودُونَ فِي الْحَافِرَةِ . اجزاء کرات آسمانی را از عدم آفریده است و آنها را به شکل خورشیدها و ماهها و ستاره‌ها درآورده است ، اجزاء متفرق بدن شما را نیز بازآفرینی می‌کند و بهم می‌پیوندد و در صحنه حیات مجدد حاضر می‌گرداند و مورد بازخواستتان قرار می‌دهد . پس چه جای شگفتی است ؟

سوره نازعات آیه ۲۸

متن آیه :
رَفَعَ سَمَكَهَا فَسَوَّاهَا

ترجمه :
ارتفاع و بلندی آن را بالا برد و گسترش داد ، و آن را آراسته و پیراسته کرد و سر و سامانش بخشید .

توضیحات :
« رَفَعَ » : بالا برد . گسترش داد . « سَمَكَ » : ارتفاع . بلندا . بعضی آن را سقف و آسمانه دانسته‌اند . « سَوَّاهَا » : ساخته و پرداخته کرد . یعنی هر یک را فواصل معین و اندازه و خاصیت ویژه بخشید و در مدارات خود جای داد و یکی را به دیگری مرتبط ساخت . (نگا : بقره / ۲۹) .

سوره نازعات آیه ۲۹

متن آیه :
وَأَعْطَشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضُحَاهَا

ترجمه :
و شب آن را تاریک کرد ، و روز آن را پدیدار و روشن ساخت .

توضیحات :
« أَغْطَشَ » : تاریک کرد . دیجور ساخت . « أَخْرَجَ » : پدیدار کرد . ظهور بخشید . مراد روشن کردن است . « ضحی » : اوائل روز . تمام روز (نگا : اعراف / ۹۸ ، طه / ۵۹ ، ضحی / ۱ ، نازعات / ۴۶) .

سوره نازعات آیه ۳۰
متن آیه :
وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا

ترجمه :
و پس از آن ، زمین را غلتاند و (به شکل بیضی در آورد و) گستراند .

توضیحات :
« دَحَاهَا » : آن را پرت کرد و غلتاند . آن را به شکل بیضی درآورد و گستراند . چون اغلب تفسیرها و فرهنگها (دحو) را تنها به معنی (گسترانیدن) ذکر کرده‌اند ، چند جمله را برای تأکید معنی غلتاندن و قِل دادن از دو تفسیر عیناً ذکر می‌نمائیم : أصل الدحو الإزالة للشئ من مكانٍ إلى مكانٍ ، وَ مِنْهُ يُقَالُ : إِنَّ الصَّبِيَّ يَدْحُو بِالْكَرَةِ ، أَي يَقْدِفُهَا عَلَيَّ وَجْهَ الْأَرْضِ (نگا : تفسیر کبیر) . دَحَاهَا : بَسَطَهَا وَ أَوْسَعَهَا لِسُكْنَى أَهْلِهَا ، أَوْ جَعَلَهَا عَلَيَّ شَكْلَ دَحِيَّةٍ وَ هِيَ الْبَيْضَةُ (نگا : تفسیر و بیان مفردات القرآن) . همچنین (نگا : فرهنگهای : محیط‌المحیط ، لسان‌العرب . تفسیرهای : المصحف‌المیسر ، پرتوی از قرآن ، المنار جلد اول صفحه ۲۴۸) .

سوره نازعات آیه ۳۱
متن آیه :
أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا

ترجمه :
آب آن را و چراگاه آن را پدیدار کرد .

توضیحات :
« مرعی » : چراگاه . « مَاءَهَا وَ مَرْعَاهَا » : اشاره به مایه حیات جانداران و اقوات آنها است .

سوره نازعات آیه ۳۲
متن آیه :
وَالْجِبَالَ أَرْسَاهَا

ترجمه :
و کوهها را محکم و استوار کرد .

توضیحات :
« أَرْسَاهَا » : ثابت و استوار کرد (نگا : رعد / ۳ ، حجر / ۱۹ ، نحل / ۱۵) .

سوره نازعات آیه ۳۳
متن آیه :

مَتَاعاً لَكُمْ وَلِأَنْعَامِكُمْ

ترجمه :
برای استفاده شما و چهارپایان شما (همه اینها را سر و سامان داده و سرگشته و فرمانبردار کرده‌ایم) .

توضیحات :
« مَتَاعاً » : بهره‌مندی و بهره‌گیری . استفاده . مفعول‌له است .

سوره نازعات آیه ۳۴
متن آیه :
فَإِذَا جَاءَتِ الطَّامَةُ الْكُبْرَى

ترجمه :
هنگامی که بزرگترین حادثه (و بلای سخت طاقت‌فرسای قیامت) فرا می‌رسد .

توضیحات :
« الطَّامَةُ الْكُبْرَى » : حادثه عظیم . مصیبت طاقت‌فرسا . بلای سخت و فراگیر . مراد قیامت است . « الْكُبْرَى » : بزرگترین . معلوم است هیچ مصیبت و واقعه‌ای بزرگتر از قیامت نیست .

سوره نازعات آیه ۳۵
متن آیه :
يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ مَا سَعَى

ترجمه :
در آن روز ، انسان به یاد می‌آورد همه کوششها و تلاشهایی را که کرده است .

توضیحات :
« يَوْمَ » : بدل از (إِذَا) است و جواب (إِذَا) محذوف است و تفصیل زهفته در آیات بعدی است . یعنی همین که طامه کبری روی آورد ، عالم و روز و دوره‌ای پیش می‌آید که در آن موجبات غفلت و فراموشی از میان می‌رود ، و . . .

سوره نازعات آیه ۳۶
متن آیه :
وَبَرَزَتِ الْجَحِيمُ لِمَنْ يَرَى

ترجمه :
و دوزخ برای هر فرد بینائی ، آشکار و نمایان می‌گردد (و بر کسی مخفی نمی‌ماند) .

توضیحات :
« بَرَزَتْ » : نموده شد . آشکار گردانده شد .

سوره نازعات آیه ۳۷
متن آیه :

فَأَمَّا مَنْ طَغَى

ترجمه :
اما آن کسی که طغیان و سرکشی کرده باشد .

توضیحات :
« طَغَى » : سرکشی و نافرمانی کرده باشد (نگا : نازعات / ۱۷) .

سوره نازعات آیه ۳۸

متن آیه :
وَأَثَرَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

ترجمه :
و زندگی دنیا را (برگزیده باشد و بر آخرت) ترجیح داده باشد .

توضیحات :
« أَثَرَ » : برگزیده باشد . ترجیح داده باشد .

سوره نازعات آیه ۳۹

متن آیه :
فَإِنَّ الْمَأْوَى

ترجمه :
قطعاً دوزخ جایگاه (او) است .

توضیحات :
« الْمَأْوَى » : منزل و جایگاه .

سوره نازعات آیه ۴۰

متن آیه :
وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَى

ترجمه :
و اما آن کس که از جاه و مقام پروردگار خود ترسیده باشد ، و نفس را از هوی و هوس بازداشته باشد .

توضیحات :
« مَقَامَ رَبِّهِ » : (نگا : رحمن / ۴۶ ، ابراهیم / ۱۴) . مَقَام ، در اصل به معنی جایگاه اقامت است . در اینجا مراد شخص حاضر در آن است که ذات خداوند سبحان است .

سوره نازعات آیه ۴۱

متن آیه :
فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَى

ترجمه :
قطعاً بهشت جایگاه (او) است .

توضیحات :

...

سوره نازعات آیه ۴۲

متن آیه :
يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا

ترجمه :
از تو درباره قیامت می‌پرسند که در چه زمانی واقع می‌شود ؟

توضیحات :

« أَيَّانَ » : چه وقت ؟ کی ؟ « مُرْسَاهَا » : وقوع قیامت و برپا شدن آن . مصدر میمی است از
إِرْسَاء (نگا : اعراف / ۱۸۷ ، هود / ۴۱) .

سوره نازعات آیه ۴۳

متن آیه :
فِيمَ أَنْتَ مِنْ ذِكْرَاهَا

ترجمه :
تو را چه آگهی و خبر از آن ؟ ! (تو چیزی از آن نمی‌دانی) .

توضیحات :

« فِيمَ » : مخفّف (فِي مَا) است . « ذِكْرِي » : خبر دادن . بیان کردن .

سوره نازعات آیه ۴۴

متن آیه :
إِلَىٰ رَبِّكَ مُنْتَهَاهَا

ترجمه :
آگاهی از زمان قیامت ، به پروردگارت واگذار می‌گردد (و اطلاع از وقوع آن کار پروردگار تو است ؛
نه تو) .

توضیحات :

« مُنْتَهَى » : انتهای . واگذاری (نگا : نجم / ۱۴ و ۴۲) . « إِلَىٰ رَبِّكَ مُنْتَهَاهَا » : چکیده مطلب این
است : تنها خداوند از وقوع قیامت آگاه است و بس (نگا : اعراف / ۱۸۷ ، لقمان / ۳۴) .

سوره نازعات آیه ۴۵

متن آیه :
إِنَّمَا أَنْتَ مُنذِرٌ مِّنْ يَخْشَاهَا

ترجمه :

وظیفه تو تنها و تنها بیم دادن و هوشدار باش به کسانی است که از قیامت می‌ترسند (و روح حق‌جوئی و حق‌طلبی دارند) .

توضیحات :

« مُنذِرٌ » : بیم‌دهنده . اعلام خطرکننده . « مُنذِرٌ مِّنْ يَخْشَاهَا » : این گونه تعبیرات اشاره به این حقیقت است که اگر کسانی دچار طغیان نفسانی نشده باشند و بلکه اندیشناک بوده و آماده پذیرش حق باشند ، گوش دل به اندرزهای آسمانی فرا می‌دهند ، و ادله و برهان ، خردهایشان را تکان می‌دهد (نگا : بقره / ۲) .

سوره نازعات آیه ۴۶

متن آیه :

كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَهَا لَمْ يَلْبَثُوا إِلَّا عَشِيَّةً أَوْ ضُحَاهَا

ترجمه :

روزی که آنان برپائی رستاخیز را می‌بینند (چنین احساس می‌کنند که در جهان) گوئی جز شامگاهی یا چاشتگاهی از آن درنگ نکرده‌اند و بسر نبرده‌اند .

توضیحات :

« لَمْ يَلْبَثُوا » : درنگ نکرده‌اند . نمانده‌اند و بسر نبرده‌اند (نگا : بقره / ۲۵۹ ، مؤمنون / ۱۱۲ و ۱۱۴) . « عَشِيَّةً » : شب هنگام . آخر روز . « ضُحَى » : چاشتگاه . اول روز . « عَشِيَّةً أَوْ ضُحَاهَا » : مراد چند ساعتی است (نگا : یونس / ۴۵ ، احقاف / ۳۵ ، مؤمنون / ۱۱۳) . مرجع (هَا) واژه (عَشِيَّةً) است و بیانگر این است ، صبح همان عصرگاه مراد است .

سوره عبس آیه ۱

متن آیه :

عَبَسَ وَتَوَلَّى

ترجمه :

چهره در هم کشید و روی برتافت !

توضیحات :

« عَبَسَ » : چهره در هم کشید . اخم و تخم کرد . مخاطب پیغمبر است . بدان گاه که سران قریش در خدمتش بودند و امیدوار بود که دعوتش را بپذیرند و با اسلام ایشان ، قبائل و مردمان زیادی آئین یکتاپرستی را بپذیرا گردند ، مسلمان نابینای صادق و صمیمی و عاشق دینداری ، و راغب فهم علم و دانش آسمانی ، به نام ابن ام‌مکتوم به مجلس درآمد و با صدای بلند مکرراً از آن حضرت تقاضای درس و وعظ قرآن و احکام دین کرد . اثر ناخوشنودی در چهره مبارکش پدیدار شد و از او روی گرداند و سرگرم ادامه دعوت اشراف به سوی دین خدا گردید . لذا مورد خطاب و عتاب آفریدگار قرار گرفت ، و این مسأله ، درس عبرت جاویدانی برای مسلمانان شد .

سوره عبس آیه ۲

متن آیه :

أَنْ جَاءَهُ الْأَعْمَى

ترجمه :
از این که نابینائی به پیش او آمد .

توضیحات :
« أَنْ جَاءَهُ الْأَعْمَى » : مفعول له است .

سوره عبس آیه ۳
متن آیه :
وَمَا يَدْرِيكَ لَعَلَّهُ يَزَّكَّى

ترجمه :
تو چه می‌دانی ، شاید او (از آموزش و پرورش تو بهره گیرد و) خود را پاک و آراسته سازد .

توضیحات :
« مَا يَدْرِيكَ » : تو چه می‌دانی ؟ (نگا : احزاب / ۶۳ ، شوری / ۱۷) .

سوره عبس آیه ۴
متن آیه :
أَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنْفَعَهُ الذِّكْرَى

ترجمه :
یا این که پند گیرد و اندرز بدو سود برساند .

توضیحات :
« يَذَّكَّرُ » : متعظ شود . پندپذیر گردد . « فَتَنْفَعَهُ » : فعل (تَنْفَعُ) منصوب به (أَنْ) مقدر بعد از
فاء سببیه است و جواب (لَعَلَّ) است (نگا : غافر / ۳۷) . « الذِّكْرَى » : (نگا : انعام / ۶۹ و ۹۰ ،
اعراف / ۲ ، هود / ۱۱۴ و ۱۲۰) .

سوره عبس آیه ۵
متن آیه :
أَمَّا مَنْ اسْتَغْنَى

ترجمه :
اما آن کس که خود را (از دین و هدایت آسمانی) بی‌نیاز می‌داند .

توضیحات :
« اسْتَغْنَى » : خود را بی‌نیاز می‌بیند از چیزی که با خود آورده‌ای ، و به ثروت و قدرت دنیوی
بسنده می‌کند .

سوره عبس آیه ۶
متن آیه :
فَأَنْتَ لَهُ تَصَدَّى

ترجمه :

تو بدو روی می‌آوری و می‌پردازی !

توضیحات :

« تَصَدَّى » : رو می‌کنی . فعل مضارع است و در اصل (تَتَصَدَّى) است .

سوره عبس آیه ۷

متن آیه :

وَمَا عَلَيْكَ أَلَّا يَزَّكَّى

ترجمه :

چه گناهی بر تو است اگر او (با آب ایمان ، از چرك كفر) خویشان را پاك و پاکیزه ندارد ؟ !

توضیحات :

« وَ مَا عَلَيْكَ » : در حالی که گناهی بر تو نیست . چه گناهی بر تو است ؟ حرف واو حالیه یا عاطفه است . واژه (مَا) نافی یا استفهامیه است .

سوره عبس آیه ۸

متن آیه :

وَأَمَّا مَنْ جَاءَكَ يَسْعَى

ترجمه :

اما کسی که شتابان و مشتاقانه به پیش تو می‌آید .

توضیحات :

« يَسْعَى » : به تلاش می‌ایستد ، با علاقه می‌آید . حال فاعل (جَاءَ) است .

سوره عبس آیه ۹

متن آیه :

وَهُوَ يَخْشَى

ترجمه :

و از خدا ترسان است .

توضیحات :

« وَ » : واو حالیه است ، و (هُوَ يَخْشَى) حال فاعل (جَاءَ) است .

سوره عبس آیه ۱۰

متن آیه :

فَأَنْتَ عَنْهُ تَلَهَّى

ترجمه :

تو از او غافل می‌شوی (و بدو اعتناء نمی‌کنی !) .

توضیحات :
« تَلَّهِي » : غافل می‌گردی . توجه نمی‌کنی . فعل مضارع است . در اصل (تَلَّهِي) بوده و در حقیقت نقطه مقابل (تَصَدِي) است .

سوره عبس آیه ۱۱
متن آیه :
كَلَّا إِنَّهَا تَذْكِرَةٌ

ترجمه :
نباید چنین باشد ! این آیات (قرآنی و شریعت آسمانی) یادآوری و آگاهی است و بس .

توضیحات :
« كَلَّا » : نباید چنین کرد . حَقًّا . « إِنَّهَا » : این که آیات قرآنی . ضمیر (ها) به (آیات) برمی‌گردد . یا این که به قرآن برمی‌گردد و به خاطر تأنیث خبر ، مؤنث آمده است (نگا : آلوسی) . « تَذْكِرَةٌ » : یادآوری کردن . بیدارباش و آگاهی دادن .

سوره عبس آیه ۱۲
متن آیه :
فَمَنْ شَاءَ ذَكَّرْهُ

ترجمه :
پس هر که خواهد از آن پند گیرد (و هرکه خواهد سر خویش گیرد) .

توضیحات :
« ذَكَّرْهُ » : از قرآن پند و اندرز گرفت . ضمیر (هُ) به قرآن برمی‌گردد که مشارالیه آیات است . بعضیها آن را به خدا برمی‌گردانند . در این صورت معنی چنین است : هرکه خواهد خدا را یاد کند و به یاد او باشد .

سوره عبس آیه ۱۳
متن آیه :
فِي صُحُفٍ مُّكْرَمَةٍ

ترجمه :
در نامه‌های گرامی و ارجمند ضبط و ثبت است .

توضیحات :
« صُحُفٍ » : جمع صَحِيفَه ، نامه‌ها و کتابها . هرگونه برگه نوشته شده‌ای اعم از کاغذ و پوست و غیره . در اینجا مراد صفحات اذهان و نسخه‌های اوراق پراکنده‌ای است که آیات مبارك قرآن در آن حفظ و ضبط و ثبت می‌شده و بعدها به صورت کتاب جامع همه آیات درآمده که همین قرآن است ، و پیوسته با خطها و شکل‌های متنوع نگارش می‌یابد ، و در روزگار ما گذشته از صفحات اذهان و اوراق ، بر روی نوار و صفحه هوا و طول امواج ضبط و پخش می‌شود . « مُّكْرَمَةٍ » : گرامی . محترم .

سوره عبس آیه ۱۴

متن آیه :
مَرْفُوعَةٍ مُّطَهَّرَةٍ

ترجمه :

(نامه‌هایی که) فرا و بالا (از کلام بشر) و دارای مکان و منزلت و الاینده (و دور از هرگونه تحریف و آمیزش) و پاک (از هر نوع شائبه خرافات و عقائد باطل و فاسد ، و زدوده از نقص و کم و کاست) هستند .

توضیحات :

« مَرْفُوعَةٍ » : والا و بالا . دارای منزلت و مکان . « مُّطَهَّرَةٍ » : پاک از آلودگی خرافات . منزّه از تحریف . به دور از نقص .

سوره عبس آیه ۱۵

متن آیه :
يَأْتِي سَفَرَةٍ

ترجمه :

با دست نویسندگانی (نگارش یافته‌اند) .

توضیحات :

« سَفَرَةٍ » : جمع سافر ، نویسندگان . مراد نویسندگان و حاملان و مبلغان آیات قرآن است که از همان طلوع و نزول قرآن ، هرچه از آیات نازل می‌شد ، با اشتیاق و بی‌درنگ از زبان پیغمبر دریافت می‌داشتند و در سینه‌ها حفظ و ضبط ، و بر روی استخوانها و سنگها و تخته‌ها و اوراق می‌نگاشتند و به دیگران می‌آموختند .

سوره عبس آیه ۱۶

متن آیه :
كِرَامٍ بَرَرَةٍ

ترجمه :

(نویسندگانی) که بزرگوار و نیکمنش و نیکوکردارند .

توضیحات :

« كِرَامٍ » : جمع کریم ، بزرگواران . بزرگ‌منشان . « بَرَرَةٍ » : جمع بار ، نیکوکرداران . نیکوکاران . یادآوری : بیشتر تفسیرها (صحف) را لوح محفوظ ، و (سَفَرَةٍ) را فرشتگان خدا دانسته‌اند . برخی هم (صحف) را کتابهای آسمانی ، و (سَفَرَةٍ) را جمع سفیر ، و به معنی انبیاء خدا قلمداد کرده‌اند ، و ضمیر (ها) در آیه ۱۱ را هدایت و شریعت آسمانی به طور خاص یا عام شمرده‌اند .

سوره عبس آیه ۱۷

متن آیه :
قُتِلَ الْإِنْسَانُ مَا أَكْفَرَهُ

ترجمه :

کشته باد انسان ! چه خدا شناس و ناسپاس است !

توضیحات :
« قُتِلَ الْإِنْسَانُ ! » : کشته باد انسان ! نفرین بر بشر ! واژه (قُتِلَ) برای دعا ، و مراد از (انسان) جنس بشر است . « مَا أَكْفَرَهُ ! » : چه کافر و خدانشناس است ! چه کافر نعمت و ناسپاس است ! چنین جمله‌ای بیانگر خشم خدا از کافر و ناسپاس است .

سوره عبس آیه ۱۸

متن آیه :
مِنْ أَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ

ترجمه :
خدا او را از چه چیز می‌آفریند ؟ !

توضیحات :
« مِنْ أَيِّ شَيْءٍ . . . » : استفهام تحقیر است . یعنی از چه چیز ناچیزی خدا او را آفریده است ؟ این همه سرکش‌ی و ناسپاسی چیست ؟ !

سوره عبس آیه ۱۹

متن آیه :
مِنْ نُطْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَرَهُ

ترجمه :
او را از نطفه ناچیزی می‌آفریند و قوت و قدرت (و جمال و کمال) بدو می‌بخشد .

توضیحات :
« قَدَرَهُ » : قدرت و توانایی بدو داده است . اندازه‌گیری دقیقی در ساختارش به کار رفته است . هر يك از اندامهای او را برای کاری و مناسب با سایر اعضا آفریده است .

سوره عبس آیه ۲۰

متن آیه :
ثُمَّ السَّبِيلَ يَسَّرَهُ

ترجمه :
سپس راه (شناخت خوبی و بدی) را برای او آسان می‌کند (تا راه هدایت را در پیش گیرد ، و راه ضلالت را ترك گوید) .

توضیحات :
« السَّبِيلَ » : راه تشخیص هدایت و ضلالت و خوبی و بدی (نگا : بلد / ۱۰) در پرتو عقل و فکر و الهام و وحی .

سوره عبس آیه ۲۱

متن آیه :
ثُمَّ أَمَاتَهُ فَأَقْبَرَهُ

ترجمه :
بعد او را مي‌ميراند و وارد گورش مي‌گرداند .

توضیحات :
« أَمَاتَهُ » : او را مي‌راند . « أَقْبَرَهُ » : وارد گورش گرداند .

سوره عبس آیه ۲۲
متن آیه :
ثُمَّ إِذَا شَاءَ أَنشَرَهُ

ترجمه :
سپس هر وقت خواست او را زنده مي‌گرداند .

توضیحات :
« أَنشَرَهُ » : زنده‌اش گرداند (نگا : انبياء / ۲۱ ، دخان / ۲۵) .

سوره عبس آیه ۲۳
متن آیه :
كَلَّا لَمَّا يَقْضِ مَا أَمَرَهُ

ترجمه :
هرگز! هرگز ! انسان (با وجود طول حیات) دستوري را که خدا بدو داده است (و وظائفی را که برای وی تعیین کرده است ، آن چنان که شایسته مقام باعظمت الهی است) هنوز که هنوز است انجام نداده است !

توضیحات :
« كَلَّا » : حَقًّا . هرگز! هرگز . این واژه مي‌تواند معني مشهور خود ، يعني (نه چنین است) داشته باشد . چرا که بسیاری از افراد کوتاه‌بین پر ادعای چنین مي‌پندارند که وظائف خود را در برابر خدا به انجام رسانیده‌اند ولي این آیه شریفه ، اندیشه و گفته ایشان را نادرست مي‌شمارد . « لَمَّا يَقْضِ » : هنوز انجام نداده است . تاکنون به وظیفه خود عمل نکرده است .

سوره عبس آیه ۲۴
متن آیه :
فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ

ترجمه :
انسان باید به غذای خویش بنگرد و درباره آن بیندیشد (که چگونه ما آن را برای او فراهم کرده‌ایم ، و در ساختمان مواد غذایی و اجزاء حیات بخش آن ، چه دقت و مهارت و ظرافتی به کار برده‌ایم) .

توضیحات :
« فَلْيَنْظُرِ » : باید که بنگرد . معلوم است که در اینجا نگرستن به معنی اندیشیدن و دقت لازم به کار بردن است .

سوره عبس آیه ۲۵

متن آیه :

أَنَا صَبِينَا الْمَاءَ صَبًّا

ترجمه :

ما آب را از آسمان به گونه شگفتی می بارانیم .

توضیحات :

« صَبِينَا » : فرو ریخته ایم . بارانده ایم .

سوره عبس آیه ۲۶

متن آیه :

ثُمَّ شَقَقْنَا الْأَرْضَ شَقًّا

ترجمه :

سپس زمین را می شکافیم و از هم باز می کنیم .

توضیحات :

« شَقَقْنَا الْأَرْضَ » : شکافتن زمین . اشاره به قابلیت خاکها و سنگها برای درز برداشتن و پذیرش هوا و نور و جوانه های گیاهان در خود ، و روی هم رفته آماده زراعت گشتن است .

سوره عبس آیه ۲۷

متن آیه :

فَأَنْبَتْنَا فِيهَا حَبًّا

ترجمه :

در آن دانه ها را می رویانیم (که مایه اصلی خوراک انسان است) .

توضیحات :

« حَبًّا » : دانه ها . مراد دانه هایی است که مایه اصلی تغذیه انسان و بسیاری از حیوانات است . اگر دانه ها يك دو سالی بر اثر خشکسالی قطع شود ، فحطی و گرسنگی تمام جهان را فرا می گیرد .

سوره عبس آیه ۲۸

متن آیه :

وَعِنَبًا وَقَضْبًا

ترجمه :

و رزها و گیاهان خوردنی را .

توضیحات :

« عِنَبًا » : انگور . رَز . مَو . « قَضْبًا » : گیاهان خوردنی همچون سبزیجات ، که اغلب دستچین و به صورت خام خورده می شوند .

سوره عبس آیه ۲۹

متن آیه :
وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا

ترجمه :
و درختان زیتون و خرما را .

توضیحات :
« زَيْتُونًا وَ نَخْلًا » : ذکر این دو میوه ، بدان خاطر است که دارای موادّ غذایی سودمند و سلامت آفرینند .

سوره عبس آیه ۳۰

متن آیه :
وَحَدَائِقَ غُلْبًا

ترجمه :
و باغهای پردرخت و انبوه را .

توضیحات :
« غُلْبًا » : جمع غَلْبَاء ، باغی که درختان تنومند داشته و پر و انبوه باشد .

سوره عبس آیه ۳۱

متن آیه :
وَفَاكِهَةً وَأَبًّا

ترجمه :
و میوه و چراگاه را .

توضیحات :
« فَاكِهَةً » : میوه . « أَبًّا » : چراگاه . گیاهان خودرو .

سوره عبس آیه ۳۲

متن آیه :
مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِأَنْعَامِكُمْ

ترجمه :
برای استفاده و بهره‌مندی شما و چهارپایان شما .

توضیحات :
« مَتَاعًا . . . » : (نگا : نازعات / ۳۳) .

سوره عبس آیه ۳۳

متن آیه :

فَإِذَا جَاءَتِ الصَّاخَّةُ

ترجمه :

هنگامی که صدای هراس‌انگیز گوش‌خراش (نفخه صور دوم) برآید .

توضیحات :

« الصَّاخَّةُ » : صدای کرکنده . صدای گوش‌خراش . حادثه عظیم . مراد نفخه صور دوم است که به دنبال برخورد اجرام و کرات آسمانی بر اثر تخریب جهان ، طنین‌انداز می‌گردد (نگا : زمر / ۶۸) و انسان را از همه‌چیز جز خود و اعمالش و سرنوشتش غافل می‌کند .

سوره عبس آیه ۳۴

متن آیه :

يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ

ترجمه :

در آن روز که انسان فرار می‌کند از برادر خود .

توضیحات :

« يَفِرُّ » : می‌گریزد . علّت گریز این است که هرکسی برای نجات خود می‌کوشد ، و از آنان که گمان می‌برد ، چه بسا از او درخواست کمک کنند ، فرار می‌کند .

سوره عبس آیه ۳۵

متن آیه :

وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ

ترجمه :

و از مادر و پدرش !

توضیحات :

...

سوره عبس آیه ۳۶

متن آیه :

وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ

ترجمه :

و از همسر و فرزندانش .

توضیحات :

« صَاحِبَةٌ » : زن . همسر . « بَنِيهِ » : پسرانش . در اینجا مراد فرزندان است ، که در دنیا انسان جان و مال را فدای ایشان می‌کند .

سوره عبس آیه ۳۷

متن آیه :

لِكُلِّ أَمْرٍ مِنْهُمْ يَوْمِيذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ

ترجمه :

در آن روز هرکدام از آنان وضعی و گرفتاری بزرگی دارد که او را به خود سرگرم می‌کند و از هر چیز دیگری باز می‌دارد .

توضیحات :

« شَأْنٌ » : وضع و حال . کاروبار . « يُغْنِيهِ » : او را بسنده است . یعنی مجالی برای او باقی نمی‌گذارد تا امکان و فرصت این را داشته باشد به دیگران بپردازد . او را به خود مشغول می‌کند و بی‌خبر از دیگران می‌سازد .

سوره عبس آیه ۳۸

متن آیه :
وَجْهٌ يَوْمِيذٍ مُّسْفِرٌ

ترجمه :

در آن روز ، چهره‌هایی شاد و درخشانند .

توضیحات :

« مُّسْفِرٌ » : شادان و خندان . درخشان و بشاش .

سوره عبس آیه ۳۹

متن آیه :
ضَاحِكَةٌ مُّسْتَبْشِرَةٌ

ترجمه :

خندان و مسرورند .

توضیحات :

« ضَاحِكَةٌ » : خندان . « مُّسْتَبْشِرَةٌ » : مسرور . خوش و خرم .

سوره عبس آیه ۴۰

متن آیه :
وَوَجْهٌ يَوْمِيذٍ عَالِيهَا غَبْرَةٌ

ترجمه :

و در آن روز چهره‌هایی غبار (غم و اندوه) بر آنها نشسته است .

توضیحات :

« غَبْرَةٌ » : گرد و خاک برخاسته و در هوا پراکنده . مراد غبار غم و اندوه و کدورت و افسردگی است .

سوره عبس آیه ۴۱

متن آیه :

تَرْهَقُهَا قَتْرَةٌ

ترجمه :

ابر تیره و سیاه (هراس و اندوه) آن رخسارها را می پوشاند .

توضیحات :

« قَتْرَةٌ » : ابر تیره و سیاه (نگا : المصحف المیسر) . دودگونه ای از هول و هراس و غم و اندوه ، رخساره را می پوشاند (نگا : معجم الفاظ القرآن الکریم) . همچنین (نگا : یونس / ۲۶) .

سوره عبس آیه ۴۲

متن آیه :

أُولَئِكَ هُمُ الْكٰفِرَةُ الْفَجْرَةُ

ترجمه :

آنان ، کافران بزهکار و بدکردارند .

توضیحات :

« الْفَجْرَةُ » : جمع فاجر ، کسی که آشکارا به فسق و فجور دست می یازد ، و بر ضد شرع می شود (نگا : المصحف المیسر) .

سوره تکویر آیه ۱

متن آیه :

إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ

ترجمه :

هنگامی که خورشید درهم پیچیده می شود (و نظام جهان درهم می ریزد) .

توضیحات :

« كُوِّرَتْ » : درهم پیچیده شد . در هم نوردیده گردید (نگا : زمر / ۵) . مراد از میان رفتن نور خورشید و فروافتادن آن است .

سوره تکویر آیه ۲

متن آیه :

وَإِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ

ترجمه :

و هنگامی که ستارگان تیره و تار می گردند و فرو می افتند .

توضیحات :

« انْكَدَرَتْ » : فرو افتادند (نگا : انفطار / ۲) . بی فروغ و تاریک شدند (نگا : مرسلات / ۸) .

سوره تکویر آیه ۳

متن آیه :
وَإِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ

ترجمه :
و هنگامی که کوهها (از جای خود برکنده می‌شوند و به این سو و آن سو) رانده می‌شوند .

توضیحات :
« سیرت » : به حرکت انداخته شد . رانده گردید (نگا : کهف / ۴۷ ، نبأ / ۲۰) .

سوره تکویر آیه ۴
متن آیه :
وَإِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ

ترجمه :
و هنگامی که (با ارزش‌ترین اموال ، از جمله) شتران آبستنی که ده ماه از حمل آنها گذشته است به دست فراموشی سپرده می‌شوند .

توضیحات :
« الْعِشَارُ » : جمع عُشْرَاء ، شترانی که ده ماه از آبستنی آنها گذشته است و نفیس‌ترین چیز در پیش عربها بودند . شتران آبستنی که دو ماه برای وضع حمل آنها مانده باشد (نگا : المصحف المیسر) . « عُطِّلَتْ » : به حال خود رها شدند . آیه برای تمثیل است . یعنی اگر به فرض ، مردمان در این هنگام شترانی بدین صفت هم داشته باشند ، آنها را رها می‌سازند .

سوره تکویر آیه ۵
متن آیه :
وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ

ترجمه :
و هنگامی که ددان و جانداران گرد آورده می‌شوند (و خوی درندگی و رمندگی را از ترس فراموش می‌کنند ، و برای کاستن از وحشت در کنار هم قرار می‌گیرند و به هم می‌آمیزند) .

توضیحات :
« حُشِرَتْ » : گردآورده شدند . هلاك گشتند (نگا : معجم‌الفاظ القرآن الکریم) .

سوره تکویر آیه ۶
متن آیه :
وَإِذَا الْيَحَارُ سُجِّرَتْ

ترجمه :
و هنگامی که دریاها سراسر برافروخته می‌گردند (و گدازه‌ها و گازهای درون زمین طوفانهای آتشین و انفجارهای هولناکی پدید می‌آورند) .

توضیحات :
« سُجِّرَتْ » : سراسر آتش گردید . فروزان و برافروخته شد .

سوره تکویر آیه ۷
متن آیه :
وَإِذَا النُّفُوسُ زُوِّجَتْ

ترجمه :
و هنگامی که دوباره جانها به پیکرها درآورده می‌شوند و جفت یکدیگر می‌گردند .

توضیحات :
« النُّفُوسُ » : جمع نَفْس ، جانها و روانها . « زُوِّجَتْ » : جفت اصل خود گردانده شد ، و به منشأ خویش ، یعنی بدن درآورده شد . این آیه بیانگر این مطلب است که پس از مرگ انسانها ، جانها از پیکرها جدا می‌گردند و به گونه مستقلاً بسر می‌برند ، و پیکرها به خاکها تبدیل و جذب عناصر دیگر می‌شوند و شکلها و صورتهای ترکیبی جدیدی را پیدا می‌کنند ، با نفخه دوم صور و به فرمان رب غفور ، بار دیگر روانها وارد کالبدهای خود می‌گردند ، و چشم به جهان نو می‌گشایند و تا ابد به گونه شگفتی زندگی می‌نمایند .

سوره تکویر آیه ۸
متن آیه :
وَإِذَا الْمَوْءُودَةُ سُئِلَتْ

ترجمه :
و هنگامی که از دختر زنده‌بگور پرسیده می‌شود .

توضیحات :
« الْمَوْءُودَةُ » : دختر زنده بگور . برخی از عربها در دوره جاهلی ، دختران خود را به دلائلی زنده بگور می‌کردند ، از جمله : از ترس فقر و تنگدستی ، و خوف از ننگ و عار زنا ، و هراس از اسارت دختران در جنگها و به صورت کنیز درآمدن ایشان . اما دختر زنده بگور می‌تواند نماد مظلومیت بوده و گفت : « هر موجود زنده و مستعدی که ظالمانه نابود شود ، و هر استعداد زنده‌ای که خفه گردد و هر حقی که از میان برود ، موءوده است و از آن سؤال و بازخواست می‌شود » (نگا : پرتوی از قرآن) .

سوره تکویر آیه ۹
متن آیه :
يَايَ ذَنْبٍ قُتِلَتْ

ترجمه :
به سبب کدامین گناه کشته شده است ؟

توضیحات :
« يَايَ ذَنْبٍ . . . » : نکته قابل توجه این است که قرآن نمی‌گوید از قاتلان بازخواست می‌شود ، بلکه می‌گوید از چنین کودکان معصوم و مظلوم پرسش می‌شود . گوئی قاتلان ارزش بازپرسی را ندارند .

سوره تکویر آیه ۱۰

متن آیه :
وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ

ترجمه :
و هنگامی که نامه‌های اعمال پخش و گشوده می‌شود .

توضیحات :
« الصُّحُفُ » : نامه‌های اعمال . « نُشِرَتْ » : پخش شد در میان مردمان . گشوده و باز گردید و بدانها نگریسته شد (نگا : شربینی ، المنتخب) .

سوره تکویر آیه ۱۱
متن آیه :
وَإِذَا السَّمَاءُ كُشِطَتْ

ترجمه :
و هنگامی که آسمان (همچون پوست حیوان) برکنده می‌شود .

توضیحات :
« كُشِطَتْ » : پوست کنده شد . یعنی : چیزی به نام آسمان در میان نماند . پرده از روی آن برگرفته شد . یعنی : پرده‌هایی که در این دنیا بر جهان ماده و عالم بالا افکنده شده است و مانع از آن است که مردم فرشتگان یا بهشت و دوزخ را ببینند کنار می‌رود ، و انسانها حقائق هستی را عیان می‌بینند (نگا : شعراء / ۹۱ ، نازعات / ۳۶) .

سوره تکویر آیه ۱۲
متن آیه :
وَإِذَا الْجَحِيمُ سُعِرَتْ

ترجمه :
و هنگامی که دوزخ کاملاً برافروخته و شعله‌ور می‌شود .

توضیحات :
« سُعِرَتْ » : برافروخته گردید . مشتعل شد . آتش در گرفت .

سوره تکویر آیه ۱۳
متن آیه :
وَإِذَا الْجَنَّةُ أُزْلِفَتْ

ترجمه :
و هنگامی که بهشت (برای پرهیزگاران) نزدیک آورده می‌شود .

توضیحات :
« أُزْلِفَتْ » : نزدیک گردانده شد (نگا : شعراء / ۹۰ ، ق / ۳۱) .

سوره تکویر آیه ۱۴

متن آیه :
عَلِمَتْ نَفْسٌ مَّا أَحْضَرَتْ

ترجمه :
(آری ! در آن موقع) هرکسی می‌داند چه چیزی را آماده کرده است و تهیه دیده است (و با خود به قیامت آورده است) .

توضیحات :
« عَلِمَتْ » : (نگا : آل عمران / ۳۰) . این آیه ، جواب واژه (إِذَا) در آیات پیشین است .

سوره تکویر آیه ۱۵
متن آیه :
فَلَا أُفْسِمُ بِالْخَنَسِ

ترجمه :
سوگند به ستارگانی که واپس می‌روند (و در پرتو خورشید از دیدگان مردمان پنهان می‌شوند) !

توضیحات :
« فَلَا أُفْسِمُ » : (نگا : واقعه / ۷۵ ، حاقه / ۳۸ ، معارج / ۴۰ ، قیامه / ۱ و ۲) . « الْخَنَسِ » : جمع خانس ، واپس روندگان . واپس ماندگان . مراد همه ستارگان است که با طلوع خورشید ، از دیدگان ما انسانها ، انگار خویشتن را واپس می‌کشند ، و به درون لانه‌های خود می‌خزند .

سوره تکویر آیه ۱۶
متن آیه :
الْجَوَارِ الْكُنَسِ

ترجمه :
سیارگانی که (حرکت می‌کنند و از دیده‌ها) پنهان و مخفی می‌شوند .

توضیحات :
« الْجَوَارِ » : جمع جاریه ، روندگان . سیارگان . در رسم الخط قرآنی یاء آن برای تخفیف حذف شده است . « الْكُنَسِ » : جمع کانس ، پنهان شونده .

سوره تکویر آیه ۱۷
متن آیه :
وَاللَّيْلِ إِذَا عَسَسَ

ترجمه :
و سوگند به شب بدان گاه که پشت می‌کند و به آخر می‌رسد (و رو به سوی روشنایی و نور می‌رود) !

توضیحات :
« عَسَسَ » : شب رو آورد و تاریک شد . شب پشت کرد و کمرنگ گردید . این واژه از اضداد است ، ولی به قرینه : وَاللَّيْلِ إِذَا أَدْبَرَ (مدثر / ۳۳) ، شاید به آخر رسیدن شب مراد باشد که در برابر

طلیعه‌های نور عقب‌نشینی می‌کند و دامنه‌های تاریک شب برچیده می‌شود و زندگان به جنبش درمی‌آیند .

سوره تکویر آیه ۱۸

متن آیه :
وَالصُّبْحُ إِذَا تَنَفَّسَ

ترجمه :

و سوگند به صبح بدان گاه که می‌دمد (و با طلوع سپیده ، چهره نورانی و پرفروغ خود را به جهانیان می‌نماید ، و با نسیم حیات‌بخش خویش خفتگان را به حرکت و تلاش می‌کشانند ، و از بی‌خبری به بیداری و هوشیاری می‌رساند) !

توضیحات :

« تَنَفَّسَ » : نفس کشید . دمیدن گرفت . انگار صبحِ شخصی است که از فشار غم‌رها و نفسِ راحتی می‌کشد . مراد روشن شدن است (نگا : مدثر / ۳۴) .

سوره تکویر آیه ۱۹

متن آیه :
إِنَّهُ لَقَوْلِ رَسُولٍ كَرِيمٍ

ترجمه :

این قرآن ، کلام (خدا و توسط) فرستاده بزرگواری (جبرئیل نام برای محمد پیغمبر اسلام ، روانه شده) است .

توضیحات :

« إِنَّهُ » : ضمیر (هُ) به قرآن ، یا به خبرهای پیشین مذکور در این سوره برمی‌گردد . این آیه جواب سوگندهای پیشین است . « رَسُولٍ » : مراد جبرئیل است .

سوره تکویر آیه ۲۰

متن آیه :
ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ

ترجمه :

او (در ادای مأموریت خود توانا و) نیرومند است ، و نزد خداوندِ صاحبِ عرشِ دارای منزلت و مکانت والائی است .

توضیحات :

« مَكِينٍ » : دارای مکانت و منزلت . برجسته (نگا : یوسف / ۵۴) .

سوره تکویر آیه ۲۱

متن آیه :
مَطَّاعٍ ثَمَّ أَمِينٍ

ترجمه :

او در آنجا (که ملکوت اعلی و عالم فرشتگان است) فرمانروا ، و (در کار ابلاغ وحی و پیام الهی) امین و درستکار است .

توضیحات :
« مَطَاعٍ » : فرمانروا . اطاعت شونده . « تَمَّ » : آنجا . مراد عالم بالا و ملکوت اعلی است که اصل آن را خدا می‌داند و بس .

سوره تکویر آیه ۲۲

متن آیه :
وَمَا صَاحِبُكُمْ يَمَجُنُونِ

ترجمه :
همدم و معاشر شما (محمد پسر عبدالله) دیوانه نیست (و خوب او را می‌شناسید و به عقل و شخصیت و بزرگی او اعتراف دارید) .

توضیحات :
« صَاحِبٌ » : دوست و رفیق . مُصَاحِبٌ و مُعَاشِرٌ . تعبیر صاحب ، اشاره به این است که او سالیان دراز در میان قریشیان زندگی کرده بود و او را امین می‌نامیدند ، و تا وحی برای وی نیامده بود او را خردمند و هوشمند و فرزانه می‌دانستند ، ولی پس از آن دیوانه‌اش قلمداد می‌کردند .

سوره تکویر آیه ۲۳

متن آیه :
وَلَقَدْ رَآهُ بِالْأُفُقِ الْمُبِينِ

ترجمه :
محمد به طور مسلم جبرئیل را در کرانه روشن (عالم بالا ، در صدره‌المنتهی) ، به صورت فرشتگی خود (مشاهده کرده است .

توضیحات :
« لَقَدْ رَآهُ » : قطعاً محمد جبرئیل را دیده است . « الْأُفُقُ الْمُبِينِ » : افق روشن و آشکار . افقی که نمایاننده فرشتگان است و فرشتگان در آنجا به صورت اصلی دیده می‌شوند . مراد افق عالم بالا ، در صدره‌المنتهی ، که بهشت آنجا است می‌باشد (نگا : نجم / ۷ و ۸ و ۹) .

سوره تکویر آیه ۲۴

متن آیه :
وَمَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِينٍ

ترجمه :
او (که محمد امین است ، مطالب وحی آسمانی را بر شما پوشیده نمی‌دارد ، و از اعلام آن دریغ نمی‌ورزد و) نسبت به شما درباره غیب بخل نشان نمی‌دهد .

توضیحات :
« الْغَيْبِ » : مراد وحی ، یعنی هر آن چیزی است که درباره روز قیامت ، ذات و صفات خدا ، بهشت و دوزخ ، فرشتگان ، و غیره از سوی خدا به پیغمبر ابلاغ می‌شده است . « ضَنِينٌ » :

بخیل . تنگ چشم . هدف اصلی آیه این است که : پیغمبر اسلام در تبلیغ و تعلیم مطالب وحی ، کمترین تعلل و قصوری نمی کند و هر چیزی را که بداند به شما می آموزد ، و مانند کاهنان و ساحران نیست که آموخته های خود را به دیگران منتقل نکند .

سوره تکویر آیه ۲۵

متن آیه :
وَمَا هُوَ يَقُولُ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ

ترجمه :
و این قرآن ، گفتار اهریمن رانده و مانده (از درگاه رحمت الهی) نیست .

توضیحات :

« رَجِيمٌ » : مطرود . رانده شده از لطف و رحم خدا (نگا : آل عمران / ۳۶ ، حجر / ۱۷ و ۳۴ ، نحل / ۹۸ ، ص / ۷۷) .

سوره تکویر آیه ۲۶

متن آیه :
فَأَيْنَ تَذْهَبُونَ

ترجمه :
پس کجا می روید ؟ (محمد با بیان حجت و رساندن حق و حقیقت بر شما اتمام حجت کرده است . پس هرجائی و راهی که بروید ، گمراهی و سرگشتگی است) .

توضیحات :

« فَأَيْنَ تَذْهَبُونَ ؟ » : کجا می روید ؟ یعنی جز راه قرآن ، هرکجا بروید بیراهه است . این پرسش همانند پرسش از کسی است که جاده مستقیم را رها سازد و بیراهه برود و او را ندا دهند : آهای کجا می روی ؟

سوره تکویر آیه ۲۷

متن آیه :
إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ

ترجمه :
این قرآن جز پند و اندرز جهانیان نیست (و سراسر آن بیدارباش و هوشیار باش شعور و فطرت های خفته است) .

توضیحات :

« إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ » : (نگا : یوسف / ۱۰۴ ، ص / ۸۷ ، قلم / ۵۲) .

سوره تکویر آیه ۲۸

متن آیه :
لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ

ترجمه :

برای کسانی از شما که (خواستار راستی و درستی و طی طریق جاده مستقیم باشند و) بخواهند راستای راه را در پیش بگیرند .

توضیحات :

« لِمَنْ . . . » : بدل از (الْعَالَمِينَ) است . « أَنْ يَسْتَقِيمَ » : این که راه راست را در پیش گیرد (نگا : جن / ۱۶) . بر حق و حقیقت استقامت و پایداری داشته باشد (نگا : فصلت / ۳۰ ، احقاف / ۱۳) .

سوره تکویر آیه ۲۹

متن آیه :

وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

و حال این که نمی‌توانید بخواهید جز چیزهایی را که خداوند جهانیان بخواهد .

توضیحات :

« و » : واو حالیه است (نگا : التفسیر القرآنی للقرآن) . « وَمَا تَشَاءُونَ . . . » : مراد این است که فرمانروای مطلق خدا است ، و رفتار و کردار بنده وقتی از قوه به فعل درمی‌آید که بنده بخواهد و خدا هم بخواهد ، و خواست بنده با خواست خدا هم‌نوا شود . یعنی اعمال آدمی فقط منحصر و موقوف به خواست خودش نمی‌باشد . بلکه زمانی خواست انسان به عمل تبدیل می‌گردد که خدا اجازه صدور آن را بدهد . به عبارت دیگر تصمیم کار انسان است و توفیق کار خدا . آخر اگر انسان در این جهان کاملاً آزاد باشد ، و چنان قدرتی را در دست داشته باشد که هرچه بخواهد بتواند انجام دهد ، نظم و نظام دنیا به هم می‌خورد و جهان ویران می‌شود (نگا : انسان / ۳۰) .

سوره انفطار آیه ۱

متن آیه :

إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ

ترجمه :

هنگامی که آسمان شکافته می‌گردد .

توضیحات :

« انْفَطَرَتْ » : شکافته شد . درز برداشت (نگا : حاقه / ۱۶ ، انشاق / ۱) .

سوره انفطار آیه ۲

متن آیه :

وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْ

ترجمه :

و هنگامی که ستارگان از هم می‌پاشند و پخش و پراکنده می‌شوند .

توضیحات :
« إِنْتَثَرَتْ » : پراکنده شد . از هم پاشید .

سوره انفطار آیه ۳
متن آیه :
وَإِذَا الْيَحَارُ فُجِّرَتْ

ترجمه :
و هنگامی که دریاها شکاف برمی‌دارند . و به هم می‌پیوندند .

توضیحات :
« فُجِّرَتْ » : برجوشانده شدند و راه آنها به هم بازگردانده شد . یعنی کوهها و تپه‌ها و ارتفاعات سواحل دریاها برداشته شد و آب دریاها به هم آمیخته گردید . منفجر گردانده شد . یعنی اتمهای دو عنصر اساسی آب ، اکسیژن و نئیدروژن ، بر اثر يك جرقه و واکنش ، آزاد و منفجر گردید (نگا : نمونه ، تفهیم‌القرآن) .

سوره انفطار آیه ۴
متن آیه :
وَإِذَا الْقُبُورُ بُعِثِرَتْ

ترجمه :
و هنگامی که گورها زیر و رو می‌گردند (و مردگان زنده می‌شوند و بیرون می‌آیند و برای حساب آماده می‌شوند) .

توضیحات :
« بُعِثِرَتْ » : زیر و رو گردانده شد . پراکنده و گشوده گردانده شد .

سوره انفطار آیه ۵
متن آیه :
عَلِمَتْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ وَأَخَّرَتْ

ترجمه :
آن گاه هرکسی می‌داند چه چیزهایی را پیشاپیش فرستاده است ، و چه چیزهایی را واپس نهاده است و بر جای گذاشته است .

توضیحات :
« مَّا قَدَّمَتْ » : کارهای نیکو یا زشتی که انسان در زندگانی خود انجام داده است و پیش از مرگ بدانها دست یازیده است . کارهای نیکي که کرده است . « مَّا أَخَّرَتْ » : کارهایی که آثار آنها بعد از او در دنیا باقی مانده است و نتایج آنها به او رسیده است ، از قبیل مقاصد رحمانی همچون خیرات و صدقات جاریه و بناها و کتابهای مفید ، یا مقاصد شیطانی همچون بدعتها و نوشته‌های بد و قمارخانه‌ها و مشروب‌خانه‌ها ، و غیره . یا کارهای نیکي که بر اثر سهل‌انگاری نکرده است (نگا : قیامت / ۱۳) .

سوره انفطار آیه ۶

متن آیه :
يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَّبَكَ رَبِّكَ الْأَكْرِيمَ

ترجمه :
ای انسان ! چه چیز تو را در برابر پروردگار بزرگوارت مغرور ساخته است و در حق او گولت زده است (که چنان بی‌باکانه نافرمانی می‌کنی و خود را به گناهان آلوده می‌سازی ؟ !) .

توضیحات :
« مَا غَرَّبَكَ » : چه چیز تو را فریفته است ؟ چه چیز مغرورت ساخته است ؟ این پرسش ، بیانگر تهدید شدیدی ، و در عین حال توأم با نوعی لطف و محبت است . « الْأَكْرِيمَ » : عظیم . بزرگوار (نگا : المراعی) .

سوره انفطار آیه ۷

متن آیه :
الَّذِي خَلَقَكَ فَسَوَّاكَ فَعَدَلَكَ

ترجمه :
پروردگاری که تو را آفریده است و سپس سر و سامانت داده است و بعد معتدل و متناسب کرده است .

توضیحات :
« خَلَقَكَ » : تو را از نیستی به هستی آورده است . تو را شکل بخشیده است . « سَوَّاكَ » : تو را سر و سامان و نظم و نظام داده است (نگا : بقره / ۲۹ ، کهف / ۳۷ ، قیامت / ۲۸) . « عَدَلَكَ » : تو را معتدل القامه و متناسب الاعضاء کرده است .

سوره انفطار آیه ۸

متن آیه :
فِي أَيِّ صُورَةٍ مَّا شَاءَ رَكَّبَكَ

ترجمه :
و آن گاه به هر شکلی که خواسته است تو را درآورده است و ترکیب بسته است .

توضیحات :
« صُورَةٍ مَّا » : واژه (مَا) زائد و دالّ بر تفخیم و تعظیم چیزی است که بدان افزوده می‌گردد (نگا : جزء عم شیخ محمد عبده) . در اینجا دال بر بدیع و زیبا بودن و تمام و کمال خلقت انسان است .

سوره انفطار آیه ۹

متن آیه :
كَلَّا بَلْ تُكَذِّبُونَ بِالذِّينِ

ترجمه :
هرگز هرگز ! (آن چنان که می‌پندارید نیست) . اصلاً شما (روز) سزا و جزا را دروغ می‌پندارید و نادرست می‌دانید .

توضیحات :
« الدین » : سزا و جزا (نگا : فاتحه / ۴) .

سوره انفطار آیه ۱۰
متن آیه :
وَإِن عَلَيْكُمْ لِحَافِظِينَ

ترجمه :
بدون شك نگاهبانانی بر شما گمارده شده‌اند .

توضیحات :
« حَافِظِينَ » : نگاهبانان . مراد فرشتگانی است که مأمور حفظ و نگهداری اعمال انسانها هستند (نگا : ق / ۱۷ ، زخرف / ۸۰) .

سوره انفطار آیه ۱۱
متن آیه :
كَرَامًا كَاتِبِينَ

ترجمه :
نگاهبانانی که (در پیشگاه پروردگار مقرب و) محترم هستند و پیوسته (اعمال شما را) می‌نویسند .

توضیحات :
« كِرَامًا » : جمع کریم ، بزرگواران (نگا : فرقان / ۷۲ ، عبس / ۱۶) .

سوره انفطار آیه ۱۲
متن آیه :
يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ

ترجمه :
می‌دانند هرکاری را که می‌کنید .

توضیحات :
« مَا » : هرکاری اعم از خیر و شر .

سوره انفطار آیه ۱۳
متن آیه :
إِنَّ الْآبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ

ترجمه :
مسلماً نیکان در میان نعمت فراوان بهشت بسر خواهند برد .

توضیحات :

« الأبرار » : جمع برّ ، نیکوکاران (نگا : انسان / ۵) . « نَعِيمٌ » : نعمت . در اینجا مراد بهشت جاویدان است . ذکر آن به صورت نکره ، برای بیان اهمیت و گستردگی و عظمت این نعمت است .

سوره انفطار آیه ۱۴

متن آیه :
وَإِنَّ الْفَجَارَ لَفِي حَجِيمٍ

ترجمه :
و مسلماً بدکاران در میان آتش سوزان دوزخ بسر خواهند برد .

توضیحات :

« الْفَجَارَ » : جمع فاجر ، بدکاران . کسانی که از فرمان خدا سرپیچی می‌کنند و دستور او را پشت گوش می‌اندازند . کسانی که پرده شریعت و عفاف و تقوی را پاره می‌کنند (نگا : ص / ۲۸) . « حَجِيمٍ » : آتش برافروخته و سوزان . دوزخ .

سوره انفطار آیه ۱۵

متن آیه :
يَصْلَوْنَهَا يَوْمَ الدِّينِ

ترجمه :
در روز سزا و جزا داخل آن می‌گردند و با آتش آن می‌سوزند .

توضیحات :

« يَصْلَوْنَهَا » : به آتش دوزخ داخل می‌گردند و می‌سوزند و برشته می‌شوند و درد و رنج آن را می‌چشند (نگا : نسا / ۱۰ ، ابراهیم / ۲۹ ، ص / ۵۶) .

سوره انفطار آیه ۱۶

متن آیه :
وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَائِبِينَ

ترجمه :
و آنان هیچ گاه از دوزخ بیرون نمی‌آیند و از آن دور نمی‌شوند .

توضیحات :

« غَائِبِينَ » : (نگا : اعراف / ۷ ، نمل / ۲۰) .

سوره انفطار آیه ۱۷

متن آیه :
وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الدِّينِ

ترجمه :
(ای انسان !) تو چه می‌دانی که روز سزا و جزا چگونه است ؟

توضیحات :
« مَا أَدْرَاكَ » : چه می‌دانی ! (نگا : حاقه / ۳ ، مدثر / ۲۷ ، مرسلات / ۱۴) .

سوره انفطار آیه ۱۸
متن آیه :
ثُمَّ مَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الدِّينِ

ترجمه :
آخر تو (ای انسان !) چه می‌دانی که روز سزا و جزا چگونه است ؟

توضیحات :
« مَا يَوْمَ الدِّينِ » : مراد این است که حقیقت و چگونگی قیامت را کسی چنان که باید نمی‌داند .

سوره انفطار آیه ۱۹
متن آیه :
يَوْمَ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِّنَفْسٍ شَيْئًا وَالْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ

ترجمه :
روزی است که هیچ کسی برای هیچ کسی کاری نمی‌تواند بکند و از دست کسی برای کسی کاری ساخته نیست ، و در آن روز فرمان ، فرمان خدا است و بس ، و کارو بار کلاً بدو واگذار می‌گردد .

توضیحات :
« لَا تَمْلِكُ » : قادر به انجام کاری نیست . نمی‌تواند (نگا : سبأ / ۴۲) . « الْأَمْرُ » : فرمان . کار (نگا : روح البیان) .

سوره مطففین آیه ۱
متن آیه :
وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ

ترجمه :
وای به حال کاهندگان (از جنس و کالای مردمان به هنگام خرید و فروش با ایشان) !

توضیحات :
« الْمُطَفِّفِينَ » : کاهندگان . کسانی که به هنگام کشیدن و پیمودن و مترکردن اشیاء و اجناس دزدی کنند . بدین معنی که اگر به دیگران جنس می‌فروشند از آن بکاهند ، و اگر جنس می‌خرند بر آن بیفزایند . در هر صورت یا از آن کالا می‌کاهند و یا از بها .

سوره مطففین آیه ۲
متن آیه :
الَّذِينَ إِذَا أَكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ

ترجمه :

کسانی که وقتی (در معامله) برای خود می‌پیمایند (یا وزن و متر از می‌نمایند) به تمام و کمال و افزون بر اندازه لازم دریافت می‌دارند .

توضیحات :

« اِكْتَالُوا » : با کیل و پیمانانه خریدند و دریافت داشتند . « عَلِي » : به معنی (مین) است . « بَسْتَوْفُونَ » : به تمام و کمال و بیش از اندازه می‌گیرند (نگا : قاسمی ، المنتخب) . در این آیه ، کیل و پیمانانه کردن ، نماد و مثال توزین و متر از و هر نوع سنجشی است .

سوره مطفین آیه ۳

متن آیه :

وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ

ترجمه :

و هنگامی که (در معامله) برای دیگران می‌پیمایند یا وزن می‌کنند ، از اندازه لازم می‌کاهند .

توضیحات :

« كَالُوهُمْ » : برای مردم پیمودند . « يُخْسِرُونَ » : می‌کاهند . کم می‌دهند (نگا : شعراء / ۱۸۱ ، رحمن / ۹) .

سوره مطفین آیه ۴

متن آیه :

أَلَا يَظُنُّ أُولَئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ

ترجمه :

آیا اینان گمان نمی‌برند که دوباره زنده می‌گردند (و باید حساب و کتاب چنین افزایش و کاهش را پس بدهند ؟) .

توضیحات :

« مَبْعُوثُونَ » : برانگیختگان . زنده‌شدگان .

سوره مطفین آیه ۵

متن آیه :

لِيَوْمٍ عَظِيمٍ

ترجمه :

در روز بسیار بزرگ و هولناکی (به نام قیامت) .

توضیحات :

« لِيَوْمٍ عَظِيمٍ » : برای حساب و کتاب روزی . در روزی . حرف لام به معنی (فی) است (نگا : پرتوی از قرآن) .

سوره مطفین آیه ۶

متن آیه :

يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ

ترجمه :

همان روزي که مردمان در پيشگاه پروردگار جهانيان (براي حساب و کتاب) برپا مي‌ايستند .

توضيحات :

« يَقُومُ النَّاسُ . . . » : مردمان به فرمان خدا سر از گورها به در مي‌آورند . مردمان در پيشگاه خدا براي حساب و کتاب برپا مي‌ايستند .

سوره مطففين آيه ۷

متن آيه :

كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفُجَّارِ لَفِي سِجِّينَ

ترجمه :

هرگز! هرگز! مسلماً نوشته اعمال بزهکاران و بدکاران در « سِجِّين » قرار دارد .

توضيحات :

« كِتَابٌ » : نوشته . يادداشت شده . « سِجِّين » : اسم خاص ديوان يا دفتر كلّ بايگاني نامه‌هاي اعمال بدکاران و بزهکاران است . صيغه مبالغه « سِجِّين » است که به معني زندان است ، لذا سِجِّين ، زندان بسيار سخت و تنگ است (نگا : فرهنگ لغات قرآن دکنتر قريب) . تعبير از آن بدین نام شايد به خاطر این باشد که محتويات این ديوان سبب زنداني شدن صاحبانش در دوزخ است . گویا اصل آن « سِجِّون » و در زبان اتیوپی يا حبشي قدیم به گِل و لاي گفته مي‌شود . در این صورت بيانگر فرود و پستي نیز مي‌باشد (نگا : جزء عم شيخ محمد عبده) .

سوره مطففين آيه ۸

متن آيه :

وَمَا أَدْرَاكَ مَا سِجِّينٌ

ترجمه :

(اي انسان !) تو چه مي‌داني که « سِجِّين » چه و چگونه است ؟

توضيحات :

« مَا أَدْرَاكَ ! » : (نگا : حاقه / ۳ ، مدثر / ۲۷ ، انفطار / ۱۷ و ۱۸) .

سوره مطففين آيه ۹

متن آيه :

كِتَابٌ مَّرْقُومٌ

ترجمه :

کتاب نوشته شده‌اي است (که نشاندار به علائم مشخصه بوده و نوشته‌هايش خوانا و گویا است) .

توضيحات :

« كِتَابٌ » : مراد ديوان شرّ بدکاران است . « مَرْقُومٌ » : نشاندار به علائمي که بيننده با نخستين

نگاه پی می‌برد به شرور و بدیهای مندرج در آن . نوشته شده .

سوره مطفین آیه ۱۰

متن آیه :
وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ

ترجمه :

در آن روز وای به حال دروغ‌نامندگان (قیامت و سزا و جزای آخرت) !

توضیحات :

« ویل » : وای ! وایلا !

سوره مطفین آیه ۱۱

متن آیه :
الَّذِينَ يُكَذِّبُونَ يَوْمَ الدِّينِ

ترجمه :

آن کسانی که روز سزا و جزا (قیامت) را دروغ می‌نامند .

توضیحات :

« یوم الدین » : روز سزا و جزا . (نگا : فاتحه / ۴) .

سوره مطفین آیه ۱۲

متن آیه :
وَمَا يُكَذِّبُ بِهِ إِلَّا كُلُّ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ

ترجمه :

روز سزا و جزا را دروغ نمی‌نامند ، مگر آن کسانی که در بدکاری از حدّ بگذرند و بسیار بزهکار باشند .

توضیحات :

« معتدٍ » : متجاوزي که از حدّ و مرز قانون عقل و شرع درمی‌گذرد . « أثیم » : بسیار گناهکار .

سوره مطفین آیه ۱۳

متن آیه :
إِذَا تَتْلَىٰ عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ

ترجمه :

آن کسانی که چون آیات ما بر آنان خوانده می‌شود ، می‌گویند : افسانه‌های پیشینیان است .

توضیحات :

« أساطیر » : جمع أسطورة ، افسانه‌ها (نگا : انعام / ۲۵ ، انفال / ۳۱ ، نحل / ۲۴) .

سوره مطفین آیه ۱۴

متن آیه :
كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

ترجمه :
هرگز اهرگز ! اصلاً کردار و تلاش (پلشت و زشت) ایشان دل‌هایشان را زنگ زده کرده است (و همچون زنگاری بر قلوبشان نشسته است و سوراخ‌های هدایت را بر روی ایشان بسته است) .

توضیحات :
« رَانَ » : زنگار زد . زنگ زده کرد . از ماده (رَانَ) به معنی زنگ و چرک فلزات .

سوره مطفین آیه ۱۵

متن آیه :
كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَحْجُوبُونَ

ترجمه :
هرگز اهرگز ! قطعاً ایشان در آن روز (به سبب کارهایی که کرده‌اند) از (رحمت) پروردگارشان محروم و (از بارگاه قرب و منزلت آفریدگارشان) مطرودند .

توضیحات :
« مَحْجُوبُونَ » : جمع مَحْجُوب ، محروم . بی‌بهره . مراد محروم از رحمت خدا ، بی‌بهره از لقای پروردگار ، و مطرود از حضور در بارگاه قرب الهی ، و بی‌بهره از لذت دیدار محبوب است .

سوره مطفین آیه ۱۶

متن آیه :
ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَحِيمِ

ترجمه :
سپس آنان داخل آتش دوزخ می‌گردند و بدان می‌سوزند .

توضیحات :
« ثُمَّ » : پس از آن . گذشته از آن . « صَالُوا الْجَحِيمِ » : وارد شوندگان آتش . اصل (صَالُوا) صَالُونَ است که نون آن در حالت اضافه حذف شده است (نگا : ص / ۵۹) .

سوره مطفین آیه ۱۷

متن آیه :
ثُمَّ يُقَالُ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ

ترجمه :
آن گاه بدیشان گفته می‌شود : این ، همان چیزی است که آن را دروغ می‌نامیدید .

توضیحات :
« ثُمَّ يُقَالُ . . . » : این سخن ، به عنوان سرزنش به بی‌باوران گفته می‌شود ، و عذاب روحی و شکنجه معنوی چنین خیره‌سرنان لجوجی است .

سوره مطفین آیه ۱۸

متن آیه :
كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَبْرَارِ لَفِي عِلِّيِّينَ

ترجمه :

هرگز! قطعاً نوشته اعمال نیکوکاران در « عِلِّيِّينَ » قرار دارد .

توضیحات :

« عِلِّيِّينَ » : اسم خاصّ دیوان یا دفتر کلّ نامه‌های اعمال نیکان و نیکوکاران است . جمع « عِلِّيَّ » است که صیغه مبالغه علو است که به معنی بسیار والا و بالا است . تعبیر از آن بدین نام شاید به خاطر این باشد که محتویات این دیوان سبب درجات رفیعه صاحبان خود در بهشت است .

سوره مطفین آیه ۱۹

متن آیه :
وَمَا أَدْرَاكَ مَا عِلِّيُّونَ

ترجمه :

(ای انسان !) تو چه می‌دانی که « عِلِّيِّينَ » چه و چگونه است ؟

توضیحات :

« عِلِّيُّونَ » : این واژه ملحق به جمع مذکر سالم است و اعراب به حروف دارد و به عنوان مفرد به کار می‌رود .

سوره مطفین آیه ۲۰

متن آیه :
كِتَابٍ مَّرْقُومٍ

ترجمه :

کتاب نوشته شده‌ای است (که نشاندار به علائم مشخصه بوده و نوشته‌هایش خوانا و گویا است) .

توضیحات :

« كِتَابٍ » : مراد دیوان خیرات نیکوکاران است . « مَرْقُومٍ » : نشاندار به علائمی که بیننده با نخستین نگاه پی می‌برد به خیرات و حسنات مندرج در آن . نوشته شده .

سوره مطفین آیه ۲۱

متن آیه :
يَشْهَدُهُ الْمُقَرَّبُونَ

ترجمه :

فرشتگان مقرب (برای نوشتن مطالب) در آنجا حضور بهم می‌رسانند .

توضیحات :

« يَشْهَدُهُ » : در آنجا حضور بهم می‌رسانند . حضور فرشتگان بزرگوار ، برای ثبت و نگارش خیرات

و حسنات نیکان (نگا : المصحف المیسر) یا برای مراقبت و نگرهبانی از آن است (نگا : المنتخب ، تفهیم القرآن) . برخی هم (یَشْهَدَه) را به معنی مشاهده‌اش می‌کنند ، یا بر آن گواهی می‌دهند ، دانسته‌اند (نگا : نمونه ، جزء عم محمد عبده) . « الْمُقْرَبُونَ » : فرشتگانی که در پیشگاه خدا دارای منزلت و مکانت خاص هستند . مؤمنان برگزیده‌ای که دارای مقامی بس والا هستند (نگا : واقعه / ۱۱) .

سوره مطفین آیه ۲۲

متن آیه :

إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ

ترجمه :

بی‌گمان نیکان در میان انواع نعمتهای فراوان بهشت بسر خواهند برد .

توضیحات :

« الْأَبْرَارَ » : (نگا : انفطار / ۱۳) .

سوره مطفین آیه ۲۳

متن آیه :

عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ

ترجمه :

بر تختهای مجلل (بهشتی) تکیه می‌زنند و (به زیباییها و نعمتهای بسیار آنجا) می‌نگرند .

توضیحات :

« الْأَرَائِكِ » : جمع اریکه ، تختهای مجلل و مزین (نگا : کهف / ۳۱ ، یس / ۵۶ ، انسان / ۱۳) .

سوره مطفین آیه ۲۴

متن آیه :

تَعْرِفُ فِي وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعِيمِ

ترجمه :

(هرگاه بدیشان بنگری) خوشی و خرمی و نشاط نعمت را در چهره‌هایشان خواهی دید .

توضیحات :

« تَعْرِفُ » : درک می‌کنی . مراد دیدن و مشاهده کردن است . « نَضْرَةَ » : سرسبزی و شادابی ، خوشی و خرمی (نگا : انسان / ۱۱) .

سوره مطفین آیه ۲۵

متن آیه :

يَسْقُونَ مِنْ رَحِيقٍ مَخْتُومٍ

ترجمه :

به آنان از شراب زلال و خالصی داده می‌شود که دست نخورده و سربسته است .

توضیحات :

« رَحِيقٌ » : شراب خالص . « مَخْتُومٌ » : مهر شده . سر بسته . این تعبیر تأکیدی بر خلوص و پاکي و دست نخوردگي شراب بهشت است که هوش و عقل و نشاط و عشق و صفا مي آفريند .

سوره مطففين آیه ۲۶

متن آیه :

خِتَامَهُ مِسْكٌَ وَفِي ذَلِكَ قَلِيلَتَا فِسِّ الْمَتَنَافِسُونَ

ترجمه :

مهر و دريند آن از مشك است (و با دست زدن بدان ، بوي عطر مشك در فضا پراکنده مي شود) . مسابقه دهندگان بايد براي به دست آوردن اين (چنين شراب و ساير نعمتهاي ديگر بهشت) با همديگر مسابقه بدهند و بر يکديگر پيشي بگيرند .

توضیحات :

« خِتَامٌ » : مهر . دريند . « لَيْتَنَافَسٌ » : بايد که مسابقه بدهد و رقابت بکند و پيشي بگيرد . « الْمَتَنَافِسُونَ » : مسابقه دهندگان . رقابت کنندگان (نگا : آل عمران / ۱۳۳ ، حدید / ۲۱) .

سوره مطففين آیه ۲۷

متن آیه :

وَمِزَاجُهُ مِنْ تَسْنِيمٍ

ترجمه :

آمیزه آن ، تسنيم است .

توضیحات :

« مِزَاجٌ » : ممزوج . آمیزه و آمیخته . « تَسْنِيمٌ » : آبی که از بلندي فرو مي ريزد . در اینجا اسم چشمه اي است در بهشت .

سوره مطففين آیه ۲۸

متن آیه :

عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ

ترجمه :

تسنيم چشمه اي است که مقربان (بارگاه يزدان) از آن مي نوشند .

توضیحات :

« عَيْنًا » : چشمه . مفعول به براي فعل محذوف (أَعْنِي) و يا حال تسنيم است . « بِهَا » : از آن . حرف (بِ) به معني (مِنْ) است (نگا : انسان / ۶) .

سوره مطففين آیه ۲۹

متن آیه :

إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا يَضْحَكُونَ

ترجمه :

گناهکاران پیوسته (در دنیا) به مؤمنان می‌خندیدند و ایشان را ریشخند می‌کردند .

توضیحات :
« أَجْرُمُوا » : گناه کردند . بزهکاری نمودند . « كَانُوا . . . يَضْحَكُونَ » : می‌خندیدند . ریشخند می‌کردند .

سوره مطفین آیه ۳۰

متن آیه :
وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ يَتَغَامَزُونَ

ترجمه :
و هنگامی که مؤمنان از کنار ایشان می‌گذشتند ، با اشارات سر و دست و چشم و ابرو ، آنان را مورد تمسخر و عیبجویی قرار می‌دادند .

توضیحات :
« يَتَغَامَزُونَ » : از مصدر تغامز ، به معنی شرکت دسته‌جمعی در عیبجویی از کسی یا کسانی ، و تمسخر کردن با اشارات سر و دست و چشم و ابرو است .

سوره مطفین آیه ۳۱

متن آیه :
وَإِذَا انْقَلَبُوا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ انْقَلَبُوا فَكِهِينَ

ترجمه :
و هنگامی که گناهکاران به میان خانواده‌های خود برمی‌گشتند ، شادمانه باز می‌گشتند (و به استهزاءها و تمسخرهایشان مباحات و افتخار می‌کردند ! انگار با این کارها فتح عظیمی کرده‌اند و پیروزی مهمی فراچنگ آورده‌اند !)

توضیحات :
« انْقَلَبُوا » : برمی‌گشتند . مراجعت می‌نمودند . « أَهْلٌ » : خانواده و خویشان . کسان و دوستان . « فَكِهِينَ » : جمع فکِه ، شادمان ، خوشحال و خندان . حال است . مراد آیه این است که بزهکاران در غیاب مؤمنان نیز همان سخریه‌ها و همان استهزاءها را ادامه می‌دادند .

سوره مطفین آیه ۳۲

متن آیه :
وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا إِنَّ هَؤُلَاءِ لَضَالُّونَ

ترجمه :
و هنگامی که مؤمنان را (در کوچه و بازار) می‌دیدند ، می‌گفتند : اینان قطعاً گمراه و سرگشته‌اند .

توضیحات :
« ضَالُّونَ » : گمراهان . سرگشتگان .

سوره مطفین آیه ۳۳

متن آیه :
وَمَا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَافِظِينَ

ترجمه :
و حال این که بزهکاران برای نگهبانی مؤمنان و پائیدن کردارشان فرستاده نشده بوده اند (پس به چه حقی ، و مطابق کدام منطقی بر آنان خُرده می گرفته اند و برخوردهای ناجوانمردانه و سختی با ایشان می کرده اند ؟ !) .

توضیحات :
« مَا أَرْسَلْنَا » : کافران و بزهکاران روانه نشده اند و فرستاده نگشته اند . « حَافِظِينَ » : نگهبانان . مراقبان . حافظان حقوق دیگران و متکفلان منافع ایشان .

سوره مطففین آیه ۳۴

متن آیه :
قَالِيَوْمَ الَّذِينَ آمَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ

ترجمه :
لذا امروز (که روز سزا و جزای قیامت است) مؤمنان به کافران می خندند و ریشخندشان می کنند .

توضیحات :
« الْيَوْمَ » : مراد روز قیامت و بعد از دخول مؤمنان به بهشت است (نگا : اعراف / ۴۴ ، مطففین / ۲۳) . می نگرند .

سوره مطففین آیه ۳۵

متن آیه :
عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ

ترجمه :
بر تختهای مجلل (بهشتی) تکیه می زنند و (به زیباییها و نعمتهای بسیار آنجا ، و به حال زار کافران)

توضیحات :
« الْأَرَائِكِ » : (نگا : مطففین / ۲۳) .

سوره مطففین آیه ۳۶

متن آیه :
هَلْ تُوِبَ الْكُفَّارُ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ

ترجمه :
(خطاب به دوزخیان می گویند :) آیا به کافران پاداش و سزای کارهایی که می کرده اند ، داده شده است ؟

توضیحات :

« هَلْ تُؤِيبَ » : آیا سزا و جزا داده شده‌اند ؟ واژه (ثَوَاب) برای جزای نیک و سزای بد به کار می‌رود . اما بیشتر در مورد پاداش خوبیها استعمال دارد . لذا آیه فوق متضمن نوعی طعن نسبت به کفار است .

سوره انشقاق آیه ۱

متن آیه :
إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ

ترجمه :
هنگامی که آسمان می‌شکافت .

توضیحات :
« انشَقَّتْ » : شکافت (نگا : حاقه / ۱۶ ، انفطار / ۱) .

سوره انشقاق آیه ۲

متن آیه :
وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ

ترجمه :
و فرمان پروردگارش را می‌برد ، و چنین هم می‌سزد و حق هم همین است .

توضیحات :
« أَذِنَتْ » : گوش فرا داد و فرمان برد . امثال نمود . « حُقَّتْ » : سزاوار و شایسته همین است . بر آن واجب شده که منقاد و فرمانبردار باشد . در فارسی گفته می‌شود : بر او واجب است . وظیفه او است . حق همین است . . .

سوره انشقاق آیه ۳

متن آیه :
وَإِذَا الْأَرْضُ مُدَّتْ

ترجمه :
و هنگامی که زمین گسترده می‌شود (و با زدوده شدن فرازها و نشیبها و پستیها و بلندیهای آن ، صاف و هموار می‌گردد) .

توضیحات :
« مُدَّتْ » : کشیده و گسترده شد . مراد دو چیز است : یکم ، از میان رفتن پستیها و بلندیها و تبدیل زمین به پهنه و گستره فراخ و یکپارچه‌ای . دوم ، گسترده‌تر و فراختر شدن زمین تا برای خلائق اولین و آخرین گنجایش پیدا کند .

سوره انشقاق آیه ۴

متن آیه :
وَأَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ

ترجمه :
و آنچه (از خزینه‌ها و مرده‌ها) در درون خود دارد بیرون می‌اندازد ، و (از آنها) خالی می‌گردد .

توضیحات :
« أَلْقَتْ » : پرتاب کرد . بیرون افکند . « تَخَلَّتْ » : خالی گردید .

سوره انشقاق آیه ۵

متن آیه :
وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ

ترجمه :
و فرمان پروردگارش را می‌برد ، و چنین هم می‌سزد و حق هم همین است .

توضیحات :
« أَذِنَتْ . . . » : این حوادث عظیم که با تسلیم کامل همه موجودات توأم است ، بیانگر مرحله نوین هستی است . جواب (إذا) محذوف است و جمله‌ای این چنین است : انسان نتیجه اعمال خوب و بد خود را می‌بیند . برخی آیه بعدی را متضمن جواب (إذا) می‌دانند .

سوره انشقاق آیه ۶

متن آیه :
يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَىٰ رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلَاقِيهِ

ترجمه :
هان ! ای انسان ! تو پیوسته با تلاش بی‌امان و رنج فراوان به سوی پروردگار خود رهسپاری ، و سرانجام او را ملاقات خواهی کرد (و نتیجه رنج و تلاش خود را خواهی دید) .

توضیحات :
« كَادِحٌ » : تلاشگر رنجبر . « كَدْحًا » : جدّ و جهد در کار همراه با رنج و تعب ، به گونه‌ای که در جسم و جان اثر بگذارد . « إِلَىٰ رَبِّكَ » : این آیه ، بیانگر ذاتِ جويا و کوشای انسان و حرکت دائمی این رهرو رنجبر نالان در کاروان جهان گذران به سوی یزدان سبحان است . « فَمُلَاقِيهِ » : به پروردگار خود می‌رسی . به نتیجه تلاش و رنج خود می‌رسی . ضمیر (ه) به رَبِّ یا كَدْح برمی‌گردد .

سوره انشقاق آیه ۷

متن آیه :
فَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ يَمِينِهِ

ترجمه :
در آن وقت ، هرکس نامه اعمالش به دست راستش داده شود .

توضیحات :
« كِتَابَهُ يَمِينِهِ » : (نگا : اسراء / ۷۱ ، حاقه / ۱۹) .

سوره انشقاق آیه ۸

متن آیه :
فَسَوْفَ يَحْسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا

ترجمه :
با او حساب ساده و آسانی خواهد شد .

توضیحات :
« سَوْفَ يَحْسَبُ » : محاسبه و رسیدگی خواهد شد .

سوره انشقاق آیه ۹

متن آیه :
وَيَنْقَلِبُ إِلَىٰ أَهْلِهِ مَسْرُورًا

ترجمه :
و خرم و شادان به سوی کسان و خویشان مؤمن خود برمی‌گردد .

توضیحات :
« أَهْلِهِ » : خویشان و کسان او . مراد مؤمنان است .

سوره انشقاق آیه ۱۰

متن آیه :
وَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ وَرَاءَ ظَهْرِهِ

ترجمه :
و اما کسی که از پشت سر نامه اعمالش بدو داده شود .

توضیحات :
« وَرَاءَ ظَهْرِهِ » : پشت سرش . اشخاص کافر و گناهکار نامه اعمال خود را از پشت سر و با دست چپ دریافت می‌دارند . چنین کاری بیانگر بی‌زاری ایشان از این نامه شوم و پرونده بدشگون است (نگا : حاقه / ۲۵) .

سوره انشقاق آیه ۱۱

متن آیه :
فَسَوْفَ يَدْعُو ثُبُورًا

ترجمه :
مرگ را فریاد خواهد داشت و هلاک خود را خواهد طلبید .

توضیحات :
« يَدْعُو » : فریاد می‌دارد . می‌طلبد . الف زائدی در رسم الخط قرآنی در آخر دارد . « ثُبُورًا » : هلاک و نابودی (نگا : فرقان / ۱۳ و ۱۴) .

سوره انشقاق آیه ۱۲

متن آیه :
وَيَصَلَىٰ سَعِيرًا

ترجمه :
و به آتش سوزان دوزخ در خواهد آمد و خواهد سوخت .

توضیحات :
« يَصَلَىٰ » : به آتش وارد می‌گردد و بدان می‌سوزد (نگا : نساء / ۱۰ ، ابراهیم / ۲۹ ، اسراء / ۱۸۹) . « سَعِيرًا » : آتش سوزان و شعله‌ور . دوزخ .

سوره انشقاق آیه ۱۳
متن آیه :
إِنَّهٗ كَانَ فِيْ اَهْلِهٖ مَسْرُوْرًا

ترجمه :
این بدان خاطر است که در میان خانواده و کسان خود (در جهان ، سرمست از شهوات و لذت حیوانی ، و) مسرور (از کفر و گناه خویش) بوده است .

توضیحات :
« اَهْلِهٖ » : خانواده و خویشان خود . دوستان و همدمان خود . « كَانَ . . . مَسْرُوْرًا » : مراد سُرور ناشی از شهوات و غفلتها ، و لذت حاصل از کفر و گناه است . سُرورِ نکوهیده و مذموم است که انسان را از یاد خدا غافل کند و او را در شهوات غوطه‌ور سازد .

سوره انشقاق آیه ۱۴
متن آیه :
إِنَّهٗ ظَنَّ اَنْ لَّنْ يَّحُوْرَ

ترجمه :
او گمان می‌برده است که وی هرگز (به سوی خدا برای حساب و کتاب) باز نخواهد گشت .

توضیحات :
« لَّنْ يَّحُوْرَ » : باز نمی‌گردد . مراد این است که به معاد باور نداشته است و معتقد به رستاخیز و حساب و کتاب اخروی و بهشت و دوزخ نبوده است .

سوره انشقاق آیه ۱۵
متن آیه :
بَلَىٰ اِنَّ رَبَّهٗ كَانَ يَهٗ بَصِيْرًا

ترجمه :
(زهی خیال باطل !) آری که (او زنده می‌گردد و به سوی پروردگارش برمی‌گردد ، و) پروردگارش او را دیده است و آگاه از (احوال و افعال و اقوال) او بوده است (و در لحظه لحظه زندگی وی را پائیده است) .

توضیحات :

« بلي » : آري ! حرفي است که عدم رجوع را باطل مي‌کند ، و رجوع را قطعي و محقق مي‌دارد .

سوره انشقاق آيه ۱۶

متن آيه :
فَلَا أُفْسِمُ بِالشَّفَقِ

ترجمه :
سوگند به شفق !

توضیحات :
« فَلَا أُفْسِمُ » : (نگا : واقعه / ۷۵ ، حاقه / ۳۸ ، معارج / ۴۰) . « الشَّفَقِ » : سرخي کناره آسمان در افق مغرب ، در آغاز غروب آفتاب .

سوره انشقاق آيه ۱۷

متن آيه :
وَاللَّيْلِ وَمَا وَسَقَ

ترجمه :
و سوگند به شب و هرآنچه که فرا مي‌گيرد و زير تاريکي خود جمع مي‌گرداند !

توضیحات :
« وَسَقَ » : فرا گرفت . جمع کرد . در صورت اخير ، اشاره به بازگشت انواع حيوانات و پرندگان و حتي انسانها به خانه‌ها و لانه‌هاي خود به هنگام شب است که مایه آرامش و آسایش عمومي جانداران است .

سوره انشقاق آيه ۱۸

متن آيه :
وَالْقَمَرِ إِذَا اتَّسَقَ

ترجمه :
و سوگند به ماه ، بدان گاه که (بدر کامل مي‌شود و نور و شکل آن) جمع و جور مي‌گردد !

توضیحات :
« إِتَّسَقَ » : جمع گردید . جمع و جور شد . گرد و تمام شد . مراد کمال نور ماه در شب چهارده است که ماه در اين حالت فروغ و زيبائي خاصي دارد .

سوره انشقاق آيه ۱۹

متن آيه :
لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَن طَبَقٍ

ترجمه :
قطعاً مراتب و حالات مختلفی را يکي پس از ديگري (در مسير زندگي دنيايي) طي خواهيد کرد و با اوضاع و احوال گوناگوني (در آخرت) روبرو خواهيد شد . (از قبيل : کودکي و جواني و پيري ،

سلامت و بیماری ، خوشی و ناخوشی ، زندگی و مرگ ، برزخ و رستاخیز و قیامت ، . . .) .

توضیحات :

« لَتَرْكَبُنَّ » : قطعاً حال به حال می‌گردید و احوال و اوضاع گوناگونی را پشت سر می‌گذارید . « طَبَقاً » : چیزی که مطابق با چیز دیگری است . در اینجا مراد حالت و مرتبت است . « عَن » : در اینجا به معنی (بَعْدَ) است . همان گونه که گفته می‌شود : فُلَانٌ عَظِيمٌ ، أَبَاً عَن جَدِّ . بعضی واژه (طَبَقَ) را به معنی آخرت دانسته‌اند که در آن انسان مطابق این جهان زنده می‌گردد و حس و شعور پیدا می‌کند ، اما برابر ضوابط خاص خود (نگا : جزء عم شیخ محمد عبده) .

سوره انشقاق آیه ۲۰

متن آیه :

فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

ترجمه :

ایشان را چه شده است که ایمان نمی‌آورند ؟

توضیحات :

« مَا لَهُمْ ؟ » : ایشان را چه شده است ؟ یعنی دلایل خدائشناسی و خداپرستی در آفاق و انفس ، فراوان و آشکار است ، این مردم چرا باید به قرآن و نبوت و دیانت و آخرت و سائر حقائق دیگر ، ایمان نیاورند ؟ !

سوره انشقاق آیه ۲۱

متن آیه :

وَإِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ لَا يَسْجُدُونَ

ترجمه :

و هنگامی که قرآن بر آنان خوانده می‌شود (در برابر صاحب قرآن و پروردگار زمین و آسمان به خاک مذلت و بندگی نمی‌افتند و) کرنش نمی‌برند ؟

توضیحات :

« لَا يَسْجُدُونَ » : خضوع و خشوع نمی‌کنند . سجده و کرنش نمی‌برند . مقصود از سجده ، تن دادن و سر فرود آوردن در برابر اعجاز قرآن و اوامر و احکام آن است . یا مراد این است که چرا نباید در برابر شنیدن قرآن ، خوف خدا در دل و جان پیدا شود ، و سر تسلیم در پیشگاه یزدان فرود آورده شود ؟

سوره انشقاق آیه ۲۲

متن آیه :

بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُكْذِبُونَ

ترجمه :

بلکه کافران (به سبب تعصب و تقلید کورکورانه از نیاکان ، و حفظ منافع مادی ، و کسب آزادی برای اشیاع هوسهای اهریمنانه ، آیات الهی و رستاخیز و بهشت و دوزخ را) تکذیب می‌دارند و دروغ می‌شمارند .

توضیحات :
« یُکَذِّبُونَ » : به کار بردن فعل مضارع ، برای استمرار است ، و گواه بر این معنی که کافران در تکذیبهای خود اصرار داشته و دارند .

سوره انشقاق آیه ۲۳
متن آیه :
وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ

ترجمه :
خداوند به خوبی می‌داند که آنان چه چیزهایی (از کینه و دشمنیها بر ضد اسلام در درون دل‌های خود) نگاه می‌دارند .

توضیحات :
« أَعْلَمُ » : آگاه‌تر . مراد خوبِ خوب ، یا آگاه‌تر از خودشان است . « يُوعُونَ » : نگاه می‌دارند . در ظرف دل‌ها پنهان می‌نمایند و به دل می‌گیرند (نگا : معارج / ۱۸ ، حاقه / ۱۲) .

سوره انشقاق آیه ۲۴
متن آیه :
فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

ترجمه :
پس ایشان را به عذاب دردناکی مژده بده !

توضیحات :
« بَشِّرْهُمْ » : استعمال مژده‌دادن به جای بیم دادن ، جنبه طعن و ریشخند دارد .

سوره انشقاق آیه ۲۵
متن آیه :
إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ

ترجمه :
لیکن کسانی که ایمان آورده‌اند و کارهای شایسته انجام داده‌اند ، آنان دارای پاداش ناگسستنی و پایان ناپذیرفتنی هستند .

توضیحات :
« إِلَّا الَّذِينَ . . . » : حرف (إِلَّا) به معنی (لیکن) است ، و استثناء منقطع از ضمیر (هُمْ) در آیه پیشین است . آن را استثناء متصل نیز دانسته‌اند . در این صورت معنی آیه چنین است : مگر به کسانی که ایمان آورده‌اند و کارهای شایسته انجام داده‌اند که آنان دارای پاداش ناگسستنی و پایان ناپذیرفتنی می‌باشند . « غَيْرُ مَمْنُونٍ » : ناگسستنی و نامقطوع (نگا : هود / ۱۰۸) . بدون منت . بی‌حساب و بی‌شمار (نگا : بقره / ۲۱۲ ، آل‌عمران / ۲۷ و ۳۷ ، زمر / ۱۰ ، غافر / ۴۰) .

سوره بروج آیه ۱

متن آیه :
وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ

ترجمه :
سوگند به آسمان که دارای برجها و باروها است !

توضیحات :
« ذَاتِ الْبُرُوجِ » : دارای برجها و باروها . کمتر تفسیری است که بروج را به برجهای دوازده گانه خورشید و بیست و هفتگانه ماه اختصاص نداده باشد . ولی باید مراد همه کواکب و ستارگانی باشد که میلیاردها از آنها تشکیل کهکشانی ، و به اصطلاح شهری جداگانه با نظم و نظامی شگفت تشکیل می‌دهند ، و کهکشانهای بی‌شمار جهان هستی ، بر طبق نقشه و حساب پدیدار گشته و با هم رابطه تنگاتنگ داشته و دارای وحدت ساختمان و ساختارند و نمایاننده کمال تدبیر و عظمت و قدرت الهی می‌باشند ، و در اصل کشور کائنات را تشکیل می‌دهند و برابر آیه‌های قرآن موجودات زنده در گوشه‌هائی از این کشور پهناور گیتی موجود و ساکنان مخصوص به خود دارد (نگا : شوری / ۲۹) .

سوره بروج آیه ۲
متن آیه :
وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ

ترجمه :
و سوگند به روز وعده داده شده (برای حساب و کتاب و سزا و جزا) !

توضیحات :
« الْيَوْمِ الْمَوْعُودِ » : مراد روز قیامت است که وعده آن جهت حساب و کتاب و سزا و جزا داده شده است (نگا : اسراء / ۷ ، زمر / ۲۰ ، جاثیه / ۳۲ ، انبیاء / ۱۰۴) .

سوره بروج آیه ۳
متن آیه :
وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ

ترجمه :
و سوگند به هر که و هرچه گواهی دهد و به هر که و هرچه مورد گواهی قرار گیرد !

توضیحات :
« شَاهِدٍ » : گواهی‌دهنده . « مَشْهُودٍ » : بر آن گواهی داده شده . مراد از شاهد ، همه گواهان روز قیامت است ، اعم از پیغمبران (نگا : نساء / ۴۱) و فرشتگان (نگا : ق / ۲۱) و اعضاء و اندامهای آدمی (نگا : نور / ۲۴) . و منظور از مشهود ، انسانها و اعمالشان است . یا این که شاهد و مشهود ، به معنی خدا و جمیع آفریدگان خدا و همه احوال و عجائبی است که در صحنه قیامت یا حضور پیدا می‌کنند و یا حاضر آورده می‌شوند .

سوره بروج آیه ۴
متن آیه :
قُتِلَ أَصْحَابُ الْأُخْدُودِ

ترجمه :
نفرین بر صاحبان گودال (شکنجه) باد !

توضیحات :
« قُتِلَ » : هلاك باد . مرگ بر . نفرین بر (نگا : ذاریات / ۱۰ ، مدثر / ۱۹ و ۲۰ ، عبس / ۱۷) .
« الأُخْدُودِ » : گودال مستطیلی شکلی در زمین ؛ مفرد است و جمع آن أَخْدِيدٌ است . نِمَاد همه کوره‌های آدم‌سوزی و شکنجه‌گاهها و سیاه‌چالهای تاریخ است . « أَصْحَابُ الأُخْدُودِ » : شکنجه‌گران کافر و بیرحمی‌بودند که در سرزمین یمن ، گودال ژرف و درازی را کردند و در آن آتش زیادی را برافروختند و از مؤمنان مسیحی خواستند که دست از ایمان خود بردارند . هنگامی که با مقاومت آنان روبرو شدند ، ایشان را بدان گودال هولناک انداختند و در کنار آن ایستادند و از سوختن و برپان شدن مؤمنان شادی کردند و لذت بردند . « قُتِلَ أَصْحَابُ الأُخْدُودِ » : این جمله می‌تواند خبریه و جواب قسم باشد ، بدین معنی : صاحبان گودال شکنجه ، به عذاب خدا و کیفر اعمال خود گرفتار شدند و نابود گشتند . یا این که دعائی بوده و معنی آن در بالا گذشت . در این صورت رهنمود به جواب قسم مَحذُوفِ اِسْتِ و تقدیر چنین است : أُقْسِمُ بِهَذِهِ الأُمُورِ ، إِنَّ الذِّینَ قَتَلُوا الْمُؤْمِنِینَ وَالمُؤْمِنَاتِ ، مَعذِبُونَ وَ مَلْعُونُونَ ، کَمَا لَعِنَ أَصْحَابُ الأُخْدُودِ .

سوره بروج آیه ۵
متن آیه :
النَّارِ ذَاتِ الوُقُودِ

ترجمه :
گودال پر از آتش و دارای هیمة و افروزینه فراوان .

توضیحات :
« النارِ » : بدل اشتمال (الأُخْدُودِ) است . « ذَاتِ الوُقُودِ » : دارای هیمة و افروزینه . « الوُقُودِ » : افروزینه و هیمة آتش (نگا : بقره / ۲۴ ، آل‌عمران / ۱۰ ، تحریم / ۶) .

سوره بروج آیه ۶
متن آیه :
إِذْ هُمْ عَلَیْهَا فُعُودٌ

ترجمه :
وقتی آنان بر کناره گودال آتش (به نظاره‌گری سوختن و جزغاله شدن مؤمنان) نشسته بودند .

توضیحات :
« فُعُودٌ » : جمع قَاعِد ، نشستگان .

سوره بروج آیه ۷
متن آیه :
وَهُمْ عَلَی مَا یَفْعَلُونَ یَا الْمُؤْمِنِینَ شُهُودٌ

ترجمه :
و ایشان چیزی را تماشا می‌کردند که بر سر مؤمنان می‌آوردند .

توضیحات :
« يَفْعَلُونَ » : استعمال فعل مضارع ، دلیل بر این است که کوره گودال آدم‌سوزی مدتی استمرار داشته و يك حادثه زودگذر نبوده است . « شهود » : جمع شاهد ، گواهان . مشاهده‌کنندگان .
حاضران .

سوره بروج آیه ۸

متن آیه :
وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ

ترجمه :
شکجه‌گران هیچ ایرادي و عیبي و جرمي بر مؤمنان نمی‌دیدند جز این که ایشان به خداوند قادر و چیره ، و شایسته هرگونه ستایشی ، ایمان داشتند !!

توضیحات :
« مَا نَقَمُوا » : انتقام نگرفتند . گناه و عیب و رخنه و ایرادي پیدا نکردند . ناخوش نداشتند . « إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا . . . » : (نگا : اعراف / ۱۲۶ ، مائده / ۵۹) .

سوره بروج آیه ۹

متن آیه :
الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

ترجمه :
خداوندي که سلطنت و سرزمین آسمانها و زمین از آن او است ، و بر هر چیزی حاضر و ناظر است .

توضیحات :
« مُلْكُ » : سلطنت . سرزمین . « شَهِيدٌ » : حاضر . گواه (نگا : آل‌عمران / ۹۸ ، مائده / ۱۱۷ ، حج / ۱۷) .

سوره بروج آیه ۱۰

متن آیه :
إِنَّ الَّذِينَ قَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ

ترجمه :
بی‌گمان کسانی که مردان مؤمن و زنان مؤمن را شکجه می‌دهند تا از دین الهی برگردند ، و سپس توبه نمی‌کنند و از کرده خویش پشیمان نمی‌شوند ، قطعاً عذاب دوزخ دامنگیر ایشان خواهد شد و همچنین عذاب آتش سوزان بهره آنان خواهد بود .

توضیحات :
« قَتَنُوا » : شکجه و آزار دادند تا از دین برگردند . عذاب دادند (نگا : ذاریات / ۱۳ و ۱۴) . « الْحَرِيقِ » : سوزان (نگا : آل‌عمران / ۱۸۱ ، انفال / ۵۰) .

سوره بروج آیه ۱۱

متن آیه :
إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ

ترجمه :
مسلمانان کسانی که ایمان می‌آورند و کارهای شایسته می‌کنند ، بدون شك باغهای بهشت از آن ایشان است که از زیر (کاخها و درختان) آن رودبارها روان است ، و رستگاری و کامیابی بزرگ این است .

توضیحات :
« الْفَوْزُ الْكَبِيرُ » : رستگاری و پیروزی و کامیابی بزرگ .

سوره بروج آیه ۱۲

متن آیه :
إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ

ترجمه :
بی‌گمان پروردگارت یورش و تاخت بردن و درهم کوبیدن و به کیفر رساندنش سخت و شدید است .

توضیحات :
« بَطْشَ » : تاخت بردن و یورش کردن . درهم کوبیدن و ناگهانی دستگیر کردن و به کیفر رساندن (نگا : زخرف / ۸ ، ق / ۳۶ ، دخان / ۱۶) .

سوره بروج آیه ۱۳

متن آیه :
إِنَّهُ هُوَ بَدِيءٌ وَيُعِيدُ

ترجمه :
او است که قبلاً آفرینش را آغازیده است ، و او است که بعداً آفرینش را دوباره باز می‌گرداند .

توضیحات :
« هُوَ بَدِيءٌ وَ يُعِيدُ » : او است که آفرینش را از نیستی به هستی آورده است و پس از نابودی دوباره آن را هستی می‌بخشد . البته این کار همیشگی آفریدگار متعال است . یعنی ، همه موجودات به وسیله قدرت مطلقه پروردگار ، پیوسته از ناچیزی چیز و باز ناچیز می‌شوند ، و از ناتوانی توان می‌یابند و ناتوان می‌گردند ، و بدون اراده و دخالت خود از صورتی به صورتی درمی‌آیند (نگا : یونس / ۴ و ۳۴ ، نمل / ۶۴ ، روم / ۱۱ و ۲۷) .

سوره بروج آیه ۱۴

متن آیه :
وَهُوَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ

ترجمه :
خدا آمرزگار و دوستدار (بندگان مؤمن) است .

توضیحات :
« الْوُدُّ » : بسیار دوستدار و بامحبت و مودت .

سوره بروج آیه ۱۵
متن آیه :
ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدُ

ترجمه :
و او صاحب تخت (حکومت مطلقه بر عالم هستی) و دارای مجد و عظمت است .

توضیحات :
« ذُو الْعَرْشِ » : صاحب عرش (نگا : اعراف / ۵۴) . کنایه از قدرت و حاکمیت است و بیانگر این واقعیت است که حکومت جهانی هستی از آن او است . « الْمَجِيدُ » : دارای مجد و عظمت . خبر چهارم است .

سوره بروج آیه ۱۶
متن آیه :
فَعَالٌ لَّمَّا يُرِيدُ

ترجمه :
آنچه بخواهد ، هرچه زودتر و با قدرت هرچه بیشتر به انجام می‌رساند .

توضیحات :
« فَعَالٌ » : صیغه مبالغه فاعل ، انجام دهنده‌ای که تمام کائنات توان و نیروی آن را ندارد که در راه اراده و تصمیم او ایجاد موانع کند ، و هیچ مقاومتی در برابر فرمانش نیست . لذا مسأله معاد و زنده کردن مردگان بعد از مرگ ، و کیفر و مجازات و شکنجه‌گران ، برای قدرت مطلقه خداوند مشکل و دشوار نیست .

سوره بروج آیه ۱۷
متن آیه :
هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْجُنُودِ

ترجمه :
آیا خبر لشکرها و سپاهیان (کفار) به تو رسیده است ؟

توضیحات :
« الْجُنُودِ » : جمع جند ، لشکرها و سپاهها . مراد گروهها و دسته‌های کفاری است که خویشتن را برای مبارزه پیغمبران مجهز نموده‌اند و با حق و حقیقت مبارزه کرده‌اند .

سوره بروج آیه ۱۸
متن آیه :
فِرْعَوْنَ وَثَمُودَ

ترجمه :

لشکرهای فرعون و قوم ثمود ؟

توضیحات :
« فِرْعَوْنَ وَ ثَمُودَ » : مضاف ، محذوف است و در اصل جنودِ فِرْعَوْنَ وَ ثَمُودَ ، بدل از (الْجُنُودِ) و مجرورند . « ثَمُودَ » : قوم پیغمبر خدا صالح بودند (نگا : هود / ۶۱ - ۶۸) .

سوره بروج آیه ۱۹

متن آیه :
بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي تَكْذِيبٍ

ترجمه :
اصلاً کافران پیوسته کارشان تکذیب (حق و حقیقت) است .

توضیحات :
« الَّذِينَ كَفَرُوا » : مراد کافران سراسر تاریخ به طور عام ، و کفار مکه به طور خاص است . « فِي تَكْذِيبٍ » : غرق در تکذیب هستند . عشق به تکذیب ، انگار خرد دوراندیش و چشم حق بین ایشان را تباه کرده است و به ژرفای دریای غفلتشان انداخته است .

سوره بروج آیه ۲۰

متن آیه :
وَاللَّهُ مِنْ وَرَائِهِمْ مُحِيطٌ

ترجمه :
خداوند ، از پشت سر ، ایشان را دَور زده است و احاطه کرده است (و راه فراری برای ایشان باقی نگذاشته است و کاملاً مراقب اوضاع و احوالشان است) .

توضیحات :
« وَرَاءَ » : پشت سر . مراد از هر جهت است (نگا : نمونه) . « مُحِيطٌ » : احاطه کننده .

سوره بروج آیه ۲۱

متن آیه :
بَلْ هُوَ قُرْآنٌ مَّجِيدٌ

ترجمه :
(این سخن سحر و دروغ نیست) بلکه این ، قرآن بزرگوار و عالیقدر است .

توضیحات :
« مَّجِيدٌ » : شریف . دارای منزلت و مکانت . عالیقدر .

سوره بروج آیه ۲۲

متن آیه :
فِي لَوْحٍ مَّحْفُوظٍ

ترجمه :

در لوح محفوظ جای دارد (و دست ناهلان و شیاطین و کاهنان هرگز به آن نمی‌رسد ، و از هرگونه تغییر و تبدیل و زیاده و نقصانی برکنار و در امان است) .

توضیحات :
« لَوْحٌ مَّحْفُوظٌ » : لوح محفوظ چیزی است که خدا از آن خبر داده است ، و کتاب خود قرآن را در آن به ودیعت گذارده است و ما را با حقیقت آن آشنا نرموده است . در قرآن از آن تحت عنوان : کتاب مبین (نگا : انعام / ۵۹) و ام‌الکتاب (نگا : رعد / ۳۹) و امام مبین (نگا : یس / ۱۲) سخن رفته است .

سوره طارق آیه ۱

متن آیه :
وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ

ترجمه :
سوگند به آسمان و به ستارگانی که شبانگاهان پدیدار می‌آیند !

توضیحات :
« السَّمَاءِ » : آسمان . مراد جهان بالای سر ما زمینیان است . « الطَّارِقِ » : مهمان شبانه . راه‌پیمای شبرو . در اینجا مراد ستارگانی است که شبانگاهان پدیدار می‌آیند و انگار مسافران یا مهمانانی هستند که در شب درگاه خانه‌ها را بر روی آدمیان می‌زنند . واژه آسمان عام است ، و واژه ستارگان خاص و بیانگر اهمیت ویژه آنها است .

سوره طارق آیه ۲

متن آیه :
وَمَا أَدْرَاكَ مَا الطَّارِقُ

ترجمه :
تو چه می‌دانی که ستارگانی که شبانگاهان پدیدار می‌گردند چه هستند ؟ !

توضیحات :
« مَا أَدْرَاكَ » : (نگا : حاقه / ۳ ، مدثر / ۲۷ ، مرسلات / ۱۴) .

سوره طارق آیه ۳

متن آیه :
النَّجْمِ الثَّاقِبِ

ترجمه :
ستارگان درخشانی هستند که (با نور خود دل تاریکیها را می‌شکافند و) سوراخ می‌کنند .

توضیحات :
« النَّجْمِ » : ستاره . اسم جنس است و مراد همه ستارگان است . « الثَّاقِبِ » : سوراخ‌کننده (نگا : صافات / ۱۰) . درخشان و فروزان (نگا : فرهنگ لغات قرآن دکتر قریب ، جزء عم ترجمانی‌زاده

(.

سوره طارق آیه ۴

متن آیه :
إِنْ كُلُّ نَفْسٍ لَّمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ

ترجمه :

کسی وجود ندارد مگر این که بر او نگهبانی است (که او را می‌پاید و پندار و کردار و گفتارش را ثبت و ضبط و حفظ می‌نماید) .

توضیحات :

« إِنْ » : حرف نفی و به معنی (مَا) است . « إِنْ كُلُّ . . . » : مسلماً هرکسی مراقبی دارد . « حَافِظٌ » : مراقب . محافظ . مراد فرشتگان آفریدگارانند که به منزله سپاهیان محافظ و مراقب انسان هستند . هم او را از چیزهایی که خدا بخواهد حفظ می‌کنند ، و هم اعمال او را می‌پایند و می‌نگارند (نگا : زخرف / ۸۰ ، انفطار / ۱۰ و ۱۱) . « لَّمَّا » : مگر این که . به معنی (إِلَّا) است . این آیه ، جواب قسم است .

سوره طارق آیه ۵

متن آیه :
فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ

ترجمه :

انسان باید بنگرد و دقت کند که از چه چیز آفریده شده است ؟ !

توضیحات :

« لِيَنْظُرُ » : باید بنگرد . نگرستن به معنی اندیشیدن و واری کردن است (نگا : اعراف / ۱۸۵ ، ق / ۶ ، حشر / ۱۸) .

سوره طارق آیه ۶

متن آیه :
خُلِقَ مِنْ مَّاءٍ دَافِقٍ

ترجمه :

او از آب جهنده ناچیزی آفریده شده است .

توضیحات :

« مَاءٍ » : آب . نکره آمدن آن دلیل بر ناچیزی و حقارت است (نگا : سجده / ۸ ، مرسلات / ۲۰) . « دَافِقٍ » : جهنده . توصیف نطفه است که در آب منی شناور است و به هنگام بیرون آمدن ، جهش و پرش دارد (نگا : عبس / ۱۸ و ۱۹) .

سوره طارق آیه ۷

متن آیه :
يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ

ترجمه :

(و پس از رشد کامل در رحم) از میان پشت و استخوانهای سینه (مادر می‌گذرد و) بیرون می‌آید .

توضیحات :

« الصُّلْبِ » : اِسْتِخْوَانِ پشت . ستون فقرات . « التَّرَائِبِ » : جمع تَرِيْبَة ، استخوانهای سینه . فاعل فعل « يَخْرُجُ » ضمير مستتر (هو) است که به (انسان) در آیه ۵ همین سوره برمی‌گردد . دو قطب جنین رشد یافته انسان در هفته‌های آخر جنینی مابین جناغ و دنده‌های تحتانی سینه مادر و ستون فقرات پشت مادر قرار داشته و از آنجا حرکت در مسیر کانال زایمانی را در موعد مقرر آغاز می‌کند . ضمير (ه) در « رَجَعَهُ » نیز به انسان برمی‌گردد . . . این آیات مسیر زندگی انسان را از بدو انعقاد نطفه تا رستاخیز مرور می‌کنند .

سوره طارق آیه ۸

متن آیه :
إِنَّهٗ عَلٰى رَجْعِهِ لَقَادِرٌ

ترجمه :

بی‌گمان خداوند (تعالی که انسان را در آغاز از آب نطفه آفریده است ، همو) قادر است که بار دیگر انسان را (پس از مرگ به زندگی) برگرداند .

توضیحات :

« رَجَعَهُ » : بازگرداندن (نگا : توبه / ۸۳) . مراد زنده گرداندن در آخرت است .

سوره طارق آیه ۹

متن آیه :
يَوْمَ تَبْلَى السَّرَائِرُ

ترجمه :

(این بازگشت) روزی تحقق می‌یابد که رازهای نهان و کارهای پنهان آشکار و آزموده می‌گردد .

توضیحات :

« تَبْلَى » : مورد امتحان و آزمایش قرار می‌گیرد . نمایان و هویدا می‌شود . از آنجا که به هنگام آزمایش ، حقیقتِ اشیاء ظاهر و آشکار می‌شود ، این ماده در اینجا به معنی ظهور و بروز آمده است . « السَّرَائِرُ » : جمع سَرِيْرَة ، نهانیها و پنهانیها . اسرار و رازها . نیات و عقائد و هرچیزی که نهفته و پوشیده باشد .

سوره طارق آیه ۱۰

متن آیه :
فَمَا لَهُ مِنْ قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ

ترجمه :

بدین هنگام برای انسان نه نیروئی است (که بر زشتیهای اعمال و عقائدش پرده بپفکند) و نه یار و یاور است (که او را از عذاب الهی رهایی بخشد) .

توضیحات :
« فَمَا لَهُ مِنْ قُوَّةٍ . . . » : برابر بسیاری از آیات قرآن ، در آخرت تنها وسیله نجات انسان ، ایمان و عمل صالح است و بس (نگا : انفطار / ۱۹) .

سوره طارق آیه ۱۱
متن آیه :
وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الرَّجْعِ

ترجمه :
سوگند به آسمان برگرداننده (امواج رادیویی و بخارهای آب به صورت برف و باران) !

توضیحات :
« ذَاتِ الرَّجْعِ » : برگرداننده . دارای باران . تمام تفسیرهایی را که در دسترس بود بررسی کردم . در میان وجوه مختلف ، تنها دو معنی برای « رجع » مقبول به نظر رسید : باران ، و برگرداندن بخار آب . به گمان اینجانب معنی (رَجَع) برگرداندن است ، اعم از برگرداندن بخارهای متصاعد اقیانوسها و دریاها به صورت برف و باران ، و یا برگرداندن امواج رادیویی به هنگام برخورد با اتمسفر زمین ، و برگرداندن اشعه‌های کیهانی مگر به اندازه نیاز موجودات کره زمین . البته در تفسیر کبیر چنین جمله‌ای به چشم می‌خورد : كَأَنَّهُ مِنْ تَرْجِيعِ الصَّوْتِ وَ هُوَ إِعَادَتُهُ .

سوره طارق آیه ۱۲
متن آیه :
وَالْأَرْضِ ذَاتِ الصَّدْعِ

ترجمه :
و سوگند به زمین شکاف بردار (در برابر قدرت حرکت گیاهها و ریشه‌دوانی آنها ، و یا بر اثر عوامل دیگر) !

توضیحات :
« ذَاتِ الصَّدْعِ » : شکاف بردار . « الصَّدْعُ » : شکاف برداشتن و ازهم جدا شدن . اشاره به قابل نفوذ بودن زمین برای رشد گیاهان و درختان است . یعنی خاك زمین سفت و سخت نبوده و بلکه نرم است و به آب و به مویرگها و ریشه‌های روئیدنیها اجازه می‌دهد به داخل زمین نفوذ کنند و فرو روند ، و جوانه‌های رستنیها از داخل آن سر برآورند . صدع ، به خود گیاه هم گفته شده است .

سوره طارق آیه ۱۳
متن آیه :
إِنَّهُ لَقَوْلُ فَصْلٍ

ترجمه :
مسئلاً قرآن سخن فیصله بخشی است (که خیر و شر ، و خوب و بد ، و حق و باطل را از هم جدا می‌سازد ، و یگانه وسیله راه تشخیص حقائق از اوهام ، و دیانت‌های آسمانی از خرافه‌های زمینی است) .

توضیحات :

« إِنَّهُ » : این که قرآن . این که رستاخیز در میان است و رازها هویدا و اسرار آزموده می‌گردد . و . . یعنی ضمیر (ه) یا به قرآن برمی‌گردد که از قرینه پیدا است ، و یا به مفاهیم پیشین سوره که درباره معاد و قدرت خدا بر رستاخیز مردگان و نمایان شدن نهانیها و آزمون رازها در آن است . « قَصْلٌ » : داورانه . فیصله‌دهنده . مصدر است و برای مبالغه در معنی وصفی ، یعنی فاصِل ، به کار رفته است (نگا : انعام / ۵۷ ، صافات / ۲۱ ، ص / ۲۰) . این آیه جواب قسم است .

سوره طارق آیه ۱۴

متن آیه :
وَمَا هُوَ بِالْهَزْلِ

ترجمه :

و سخن گزافه نبوده و شوخی نمی‌باشد . (بلکه جدی و قطعی است و از آستانه باعظمت و محکمه دادگرانه الهی صادر شده است) .

توضیحات :

« الْهَزْلُ » : یاهو و گزافه . شوخی و غیر جدی .

سوره طارق آیه ۱۵

متن آیه :
إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا

ترجمه :

آنان (که دشمنان اسلامند ، درباره قرآن) پیوسته به نیرنگ می‌پردازند و (برای جلوگیری و نابودی اسلام) نقشه می‌کشند .

توضیحات :

« يَكِيدُونَ » : نیرنگ می‌زنند . نقشه می‌کشند . توطئه می‌کنند .

سوره طارق آیه ۱۶

متن آیه :
وَأَكِيدُ كَيْدًا

ترجمه :

و من هم (در برابر آنان) همیشه نیرنگ می‌زنم و نقشه می‌ریزم (و نیرنگ آنان را بی‌اثر ، و نقشه ایشان را نقش برآب می‌سازم) .

توضیحات :

« أَكِيدُ » : مراد از کید خدا ، چاره‌جوئی و نقشه حق و نیرنگ پسندیده و حکیمانه است . برابر صنعت مقابله و مشاکله ، چاره‌سازی و برداشتن موانع اهریمنانه شیطان صفتان ، از مسیر راه حق و حقیقت ، کید نامیده شده است (نگا : اعراف / ۱۸۳ ، یوسف / ۷۶ ، قلم / ۴۵) .

سوره طارق آیه ۱۷

متن آیه :
فَمَهْلُ الْكَافِرِينَ أَهْمُهُمْ رُؤِيدًا

ترجمه :

پس به کافران مهلت بده ، بدیشان مختصر مهلتي بده (تا نسبت به ایشان اتمام حجت گردد ، و بعدها کارشان زار و نزار ، و خودشان در دنیا و آخرت شرمسار شوند) .

توضیحات :

« مَهْلٌ » : مهلت بده . فرصت بده . « أَمُهْلٌ » : مهلت بده . فرصت بده . « رُوَيْدًا » : کمی . اندکی . مفعول مطلق تأکیدی ، یا حال مؤکده است . این واژه ، مصدر و مصغر رود است . در این آیه ، سه بار به رسول اکرم گوشزد شده است که در کار تبلیغ شکیبائی پیش گیرد تا درسی برای پیروان او و داعیان الهی باشد ، یکی از مصدر تمهیل و دیگری از مصدر امهال و سومی از مصدر مصغر رود ، استفاده شده است .

سوره اعلی آیه ۱

متن آیه :
سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى

ترجمه :

تسبیح و تقدیس کن پروردگار والا مقام خود را .

توضیحات :

« سَبِّحْ » : منزه دار . به پاکی یاد کن . تسبیح و تقدیس نما . « اسْمَ » : نام . مراد صفاتی است که با آن ما خدا را می شناسیم (نگا : جزء عم ترجمانی زاده) . ذات . یعنی ذات مقدس او را از هر فعل و صفتی که لایق مقام و عظمتش نباشد ، پاك و منزه بداریم و از خیال و قیاس و گمان و وهم دورتر و برتر بدانیم (نگا : واقعه / ۷۴ و ۹۶ ، حاقه / ۵۲) . « الْأَعْلَى » : بسیار والامقام . بسیار بلند مرتبه .

سوره اعلی آیه ۲

متن آیه :
الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّى

ترجمه :

همان خداوندی که (چیزها را) می آفریند و سپس (آنها را هماهنگ می کند و) می آراید .

توضیحات :

« سَوَّى » : موزون و منظم و آراسته و پیراسته کرد . نظم و نظام بخشید . هرچیزی را آماده کاری کرد که برای انجام آن آفریده شده است (نگا : بقره / ۲۹ ، کهف / ۳۷ ، نازعات / ۲۸) .

سوره اعلی آیه ۳

متن آیه :
وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَى

ترجمه :

خداوندي که اندازه‌گيري مي‌کند و (هرچيزي را آن گونه که شايسته و بايسته است مي‌آفريند ، و آن گاه آن را به کاري) رهنمود مي‌نمايد (که بايد بکند) .

توضيحات :

« قَدَّرَ » : اندازه‌گيري کرد . هرچيزي را به اندازه‌اي و به گونه‌اي بيافريد که متناسب با حال آن است (نگا : فرقان / ۲ ، عبس / ۱۹) . « هَدَى » : به وظيفه رهنمود و به برنامه آشنا کرد (نگا : طه / ۵۰) .

سوره اعلی آیه ۴
متن آیه :
وَالَّذِي أَخْرَجَ الْمَرْعَى

ترجمه :

خداوندي که چراگاه را (براي تغذيه جانداران از زمين مي‌روياند و) بيرون مي‌آورد .

توضيحات :

« الْمَرْعَى » : چراگاه . مراد سبزه‌زارها و چمنزارها و همه روئيدنيها است (نگا : نازعات / ۳۱) .

سوره اعلی آیه ۵
متن آیه :
فَجَعَلَهُ غُثَاءً أَحْوَى

ترجمه :

سپس آن را خشك و سپاه مي‌گرداند .

توضيحات :

« غُثَاءً » : گياهان خشكیده و درهم ريخته‌اي که سيل آن را به کنار مي‌اندازد . خس و خاشاك و برگهاي پوسیده . « أَحْوَى » : سپاه تيره .

سوره اعلی آیه ۶
متن آیه :
سَنُقَرِّبُكَ فَلَا تَنسَى

ترجمه :

ما قرآن را بر تو خواهيم خواند و به تو خواهيم آموخت ، و تو ديگر آن را فراموش نخواهي کرد .

توضيحات :

« سَنُقَرِّبُكَ » : بر تو خواهيم خواند . به تو خواهيم آموخت .

سوره اعلی آیه ۷
متن آیه :
إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفَى

ترجمه :

مگر چیزی را که خدا بخواهد . قطعاً او آشکارا و نهان را می‌داند . (چنین خدائی نگاهبان قرآن است و آنچه مورد نیاز بشر بوده و هست از طریق وحی قرآن به تو می‌رساند ، و چیزی را در این زمینه فروگذار نمی‌کند) .

توضیحات :

« إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ » : این استثناء بدان خاطر است که مردمان بدانند حاکمیت اراده و گستره قدرت خدا نامحدود است و هر کاری را که بخواهد می‌تواند بکند ، نه این که چیزی از قرآن از دل پاک پیغمبر فراموش گردد و زدوده شود (نگا : اسراء / ۸۶ ، هود / ۱۰۸) .

سوره اعلیٰ آیه ۸

متن آیه :
وَنَيْسِرِكَ لِلْبَيْسِرَى

ترجمه :

ما تو را برای شریعت ساده و آسان (آئین اسلام) آماده می‌سازیم (و کارهای خیری را برای تو آسان می‌نمائیم و در انجام آنها توفیقت می‌دهیم) .

توضیحات :

« نَيْسِرِكَ » : تو را آماده می‌سازیم . تو را توفیق می‌دهیم . « الْبَيْسِرَى » : آسانترین راه . ساده‌ترین آئین و سهل‌ترین شریعت (نگا : كهف / ۸۸) . از لحاظ معنی ، صفت موصوف محذوفی همچون « الشَّرِيعَةَ » یا « الْطَّرِيقَةَ » : است . تقدیر چنین است : لِلشَّرِيعَةِ الْبَيْسِرَى . لِلطَّرِيقَةِ الْبَيْسِرَى (نگا : عبس / ۲۰ ، لیل / ۷ و ۱۰) . اسم تفضیل است .

سوره اعلیٰ آیه ۹

متن آیه :
فَذَكَرْ إِنَّ نَفَعَتِ الذِّكْرَى

ترجمه :

اگر پند و اندرز سودمند باشد ، پند و اندرز بده .

توضیحات :

« إِنَّ » : اگر ، زمانی که . حتماً و قطعاً (نگا : قاسمی) . این واژه می‌تواند شرطیه بوده و جواب آن مدلول (فَذَكَرْ) باشد ، و یا به معنی (إِذْ) باشد (نگا : آل‌عمران / ۱۳۹) . یعنی زمانی که احساس شود ، موقعیت مناسب ، و شنوندگان آمادگی پذیرائی حق را دارند ، اندرز بجا و سودمند خواهد بود (نگا : ق / ۴۵) . یا این که به معنی (قَدْ) و برای تحقق باشد . یعنی قطعاً اندرز سودمند خواهد بود (نگا : ذاریات / ۵۵) . « الذِّكْرَى » : پند و اندرز .

سوره اعلیٰ آیه ۱۰

متن آیه :
سَيَذَكُرُ مَنْ يَخْشَى

ترجمه :

کسی که (احساس مسؤولیت می‌کند و از خدا) می‌ترسد ، پند و اندرز خواهد گرفت .

توضیحات :
« سَيَذَرُ » : پند خواهد گرفت . اندرز خواهد پذیرفت .

سوره اعلی آیه ۱۱
متن آیه :
وَيَتَجَنَّبُهَا الْأَشْقَى

ترجمه :
و بدبخت‌ترین فرد (پند و اندرز را کنار خواهد گذاشت و) از آن دوری خواهد گزید .

توضیحات :
« يَتَجَنَّبُهَا » : به ترك آن خواهد گفت . از آن کناره‌گیری خواهد کرد . ضمیر (هَا) به (الذِّكْرِي) برمی‌گردد . « الْأَشْقَى » : بدبخت‌ترین . بدبیارترین . یعنی کسی که اندرز قرآنی و قوانین الهی را در گوش نگیرد ، بدبخت‌ترین مردم است .

سوره اعلی آیه ۱۲
متن آیه :
الَّذِي يَصَلِّي النَّارَ الْكُبْرَى

ترجمه :
آن کسی که داخل عظیم‌ترین (و هولناکترین) آتش خواهد شد و بدان خواهد سوخت .

توضیحات :
« يَصَلِّي » : وارد آتش می‌گردد و بدان می‌سوزد (نگا : نساء / ۱۰ ، ابراهیم / ۲۹ ، انشقاق / ۱۲) .
« الْكُبْرَى » : بزرگترین .

سوره اعلی آیه ۱۳
متن آیه :
ثُمَّ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَى

ترجمه :
سپس در آن آتش (برای همیشه می‌ماند و) نه می‌میرد (و آسوده می‌گردد) و نه زنده (بشمار می‌آید و حالتی که در آن است زندگی نامیده) می‌شود .

توضیحات :
« لَا يَمُوتُ . . . » : مراد این است که شخص دوزخی در میان مرگ و زندگی دست و پا می‌زند .

سوره اعلی آیه ۱۴
متن آیه :
قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى

ترجمه :
قطعاً رستگار می‌گردد کسی که خویشتن را (از کثافت کفر و معاصی) پاکیزه دارد .

توضیحات :
« قَدْ أَفْلَحَ » : قطعاً نجات یافته است و رستگار گردیده است . « تَزَكَّى » : خود را پاکیزه داشت .
زکات داد (نگا : قاسمی) .

سوره اعلی آیه ۱۵
متن آیه :
وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى

ترجمه :
و نام پروردگار خود را بیرد و نماز بگزارد و فروتنی کند .

توضیحات :
« إِسْمٍ » : نام . مراد از یاد کردن نام خدا ، یاد خدا در دل و ذکر او په زبان است (نگا :
تفهیم القرآن) . « صَلَّي » : نماز گزارد . خشوع و خضوع کرد (نگا : جزء عم شیخ محمد عبده) .
« ذَكَرَ . . . فَصَلَّى » : الله اکبر را بگوید و به نماز ایستد .

سوره اعلی آیه ۱۶
متن آیه :
بَلْ تُوْتِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا

ترجمه :
بلکه (بنا به سرشت انسانی) زندگی دنیا را (که محسوس و نقد است ، بر زندگی آخرت که
نامحسوس و نسبی است) ترجیح می‌دهید و برمی‌گزینید .

توضیحات :
« تُوْتِرُونَ » : ترجیح می‌دهید . برمی‌گزینید . خطاب عام است . ترجیح دنیا بر آخرت ، کار بسیاری
از مردم است و از راه تغلیب به صورت عام ذکر شده است . به عبارت دیگر هرکس در هر
مرتبه‌ای که باشد ، مجذوب حیات محسوس و ملموس دنیا می‌گردد ، و انسان خود به خود در
میان دو جاذبه حیات پست‌تر و حیات برتر بسر می‌برد . تنها افراد مؤمن می‌توانند خود را از جاذبه
قوی دنیای مادیات برهانند و خویشتن را به نعمتهای سرمدی آخرت برسانند .

سوره اعلی آیه ۱۷
متن آیه :
وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ وَأَبْقَى

ترجمه :
در حالی که آخرت (از دنیا) بهتر و پاینده‌تر است (عاقل چرا باید فانی و گذرا را بر باقی و پایا
ترجیح دهد ؟) .

توضیحات :
« وَ » : و او حالیه است .

سوره اعلی آیه ۱۸
متن آیه :

إِنَّ هَذَا لَفِي الصُّحُفِ الْأُولَى

ترجمه :

این (چیزها منحصر به این کتاب آسمانی نیست ، بلکه) در کتابهای پیشین (نیز آمده و) بوده است .

توضیحات :

« هذا » : این چیزهای مذکور در آیات ۱۴ تا ۱۷ ، و یا مواعظ مذکور در سوره . « الصُّحُفِ » : جمع صَحِيفَةٌ ، کتابها (نگا : طه / ۱۳۳ ، نجم / ۳۶ ، عبس / ۱۳ ، تکویر / ۱۰) . « الصُّحُفِ الْأُولَى » : مراد همه کتابهای پیش از انجیل و قرآن است .

سوره اُعلی آیه ۱۹

متن آیه :

صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى

ترجمه :

(از جمله در) کتابهای ابراهیم و موسی .

توضیحات :

« صُحُفِ » : بدل از صُحُفِ قبلی است . این آیه اشاره به این واقعیت دارد که اصول کَلِّی و مطالب اساسی ادیان آسمانی همگی یکسان بوده و از يك منبع سرچشمه گرفته‌اند ، و تنها تعلیمات و دستوراتی با هم تفاوت داشته است که اختلاف زمان و رشد انسان مقتضی آن بوده است .

سوره غاشیة آیه ۱

متن آیه :

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ

ترجمه :

آیا خبر حادثه فراگیر (روز قیامت که مردمان بی‌دین و گناهکار را در بر می‌گیرد) به تو رسیده است ؟

توضیحات :

« هَلْ أَتَاكَ ؟ » : استفهام ، برای نشان دادن عظمت شدائد و احوال روز قیامت است . « الْغَاشِيَةِ » : فراگیرنده . مراد روز قیامت است که مردمان کافر و فاجر و فاسق را زیر مصائب و شدائد خود می‌گیرد .

سوره غاشیة آیه ۲

متن آیه :

وَجْهٌ يُومِئُ خَاشِعَةً

ترجمه :

مردمانی ، در آن روز خوار و زبون خواهند بود .

توضیحات :
« وَجوهٌ » : چهره‌ها . مراد خود اشخاص و افراد است . « خَاشِعَةً » : خوار و زبون . فرو شکسته و درهم شکسته . خضوع ایشان ، سرافکنندگی آمیخته با شرمندگی و نگرانی است .

سوره غاشیة آیه ۳
متن آیه :
عَامِلَةٌ نَّاصِبَةٌ

ترجمه :
دائماً خواهند کوشید و رنج خواهند کشید .

توضیحات :
« عَامِلَةٌ » : کوشا و پویا . مراد این است که همیشه این پا و آن پا می‌کنند و برمی‌جهند و می‌افتند ، و آسایش و آرامش از آنان سلب می‌گردد ، و هر دم گرفتار عذابی می‌شوند (نگا : غافر / ۷۱ و ۷۲ ، قمر / ۴۷ و ۴۸ ، رحمن / ۴۴) . « نَّاصِبَةٌ » : در رنج . دچار زحمت و مشقت . خسته و مانده .

سوره غاشیة آیه ۴
متن آیه :
تَصَلَّى نَارًا حَامِيَةً

ترجمه :
به آتش بس سوزان و گدازان دوزخ در خواهند آمد و خواهند سوخت .

توضیحات :
« تَصَلَّى » : به آتش داخل می‌شوند و بدان می‌سوزند (نگا : انشقاق ۱۲ ، اعلي / ۱۲) . « حَامِيَةً » : بی‌نهایت گرم و سوزان (نگا : قاسمی) .

سوره غاشیة آیه ۵
متن آیه :
تُسْقَى مِنْ عَيْنٍ آبِيَّةٍ

ترجمه :
از چشمه بسیار داغ و گرمی نوشانده خواهند شد .

توضیحات :
« عَيْنٍ » : چشمه . « آبِيَّةٍ » : بسیار داغ و گرم .

سوره غاشیة آیه ۶
متن آیه :
لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِنْ ضَرِيعٍ

ترجمه :

آنان خوراکی جز ضریع نخواهند داشت .

توضیحات :

« ضریع » : گیاه خارداري که شبیرق نامیده می‌شود . خشکیده آن را ضریع می‌گویند . گویا ناگوارترین و تهوع‌آورترین گیاه است و هیچ حیوانی آن را نمی‌چرد ، جز شتر که تا تر است آن را می‌خورد و چون خشکید از آن کناره‌گیری می‌کند . اگر در جاهائی طعام دوزخیان منحصر به زقوم (نگا : صافات / ۶۲ ، دخان / ۴۳ ، واقعه / ۵۲) و در موردی محدود به غسلین (نگا : حاقه / ۲۶) شده است ، بدان خاطر است که دوزخیان مختلفند و عذاب هم دارای انواع و اقسام است ، و هر يك از آنها برای گروهی از ایشان است . یا این که این الفاظ ، تعبیرها و تمثیلهائی از غذای دوزخیان است .

سوره غاشیة آیه ۷

متن آیه :
لَا يَسْمِنُ وَلَا يُغْنِي مِنَ جُوعٍ

ترجمه :

نه فربه خواهد کرد و نه از گرسنگی خواهد رهاند .

توضیحات :

« لَا يَسْمِنُ » : چاق و فربه نمی‌سازد . « لَا يُغْنِي » : بی‌نیاز نمی‌گرداند . « جُوعٍ » : گرسنگی .

سوره غاشیة آیه ۸

متن آیه :
وَجْوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاعِمَةٌ

ترجمه :

مردمانی در آن روز شادان و شاداب و دارای نعمت و لذت خواهند بود .

توضیحات :

« نَّاعِمَةٌ » : شادان و شاداب . در خوشی و رفاه . دارای نعمت و لذت .

سوره غاشیة آیه ۹

متن آیه :
لِلسَعِيْهَا رَاضِيَةٌ

ترجمه :

از کوشش خود خوشنود و به سبب تلاش خویش راضی خواهند بود .

توضیحات :

« لِلسَعِيْهَا » : حرف لام به معنی (ب) و برای تعلیل است (نگا : المصحف المیسر) . یا این که برای تعلیل نمی‌باشد (نگا : روح‌المعانی) . یعنی به خاطر سعی خود ، یا از سعی خود .

سوره غاشیة آیه ۱۰

متن آیه :

فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ

ترجمه :

در بهشت برین و عالیقدر بسر خواهند برد .

توضیحات :

« عَالِيَةٍ » : عالیقدر و ارزشمند . برین . بالا و والا .

سوره غاشیة آیه ۱۱

متن آیه :

لَا تَسْمَعُ فِيهَا لَآغِيَةً

ترجمه :

در آنجا سخن یاوه‌ای نخواهند شنید .

توضیحات :

« لَا تَسْمَعُ » : نمی‌شنوند . نمی‌شنوی . این فعل می‌تواند متعلق به (وَجُوهٌ) باشد ، و یا به مخاطبی برگردد که شایستگی چنین مکانی را برای خود فراهم می‌سازد . « لَآغِيَةً » : یاوه . سخنان پوچ و بیهوده . مصدری است همچون لَعُو (نگا : واقعه / ۲۵) .

سوره غاشیة آیه ۱۲

متن آیه :

فِيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ

ترجمه :

در آنجا چشمه‌های روانی است .

توضیحات :

« عَيْنٌ » : چشمه . چشمه‌ها . این واژه می‌تواند مفرد یا اسم جنس باشد (نگا : نمونه) . یا این که تنوین آن برای تکرار است (نگا : روح‌البیان) . چرا که در قرآن آمده است : إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ (ذاریات / ۱۵) .

سوره غاشیة آیه ۱۳

متن آیه :

فِيهَا سُرُرٌ مَّرْفُوعَةٌ

ترجمه :

در آنجا تخت‌های بلند و عالی است .

توضیحات :

« سُرُرٌ » : جمع سَرِير ، تخت‌هایی که بر آنها می‌نشینند یا می‌خوابند . « مَّرْفُوعَةٌ » : بلند و برکشیده . عالی و گرانبها .

سوره غاشیة آیه ۱۴

متن آیه :
وَ أَكْوَابٌ مَّوْضُوعَةٌ

ترجمه :
و ساغرهای که (در کنار چنین چشمه‌هایی و در حضور بهشتیان) گذارده شده‌اند .

توضیحات :
« أَكْوَابٌ » : جمع کُوب ، قَدَح‌ها و ساغر‌ها (نگا : زخرف / ۷۱ ، واقعه / ۱۸ ، انسان / ۱۵) .
« مَوْضُوعَةٌ » : نهاده شده . گذارده شده .

سوره غاشیة آیه ۱۵
متن آیه :
وَنَمَارِقٍ مَّصْفُوفَةٍ

ترجمه :
و بالش‌ها و پشتیهایی که به ردیف چیده شده‌اند .

توضیحات :
« نَمَارِقٌ » : جمع نَمْرَقَةٌ ، بالش‌ها . پشتیها . « مَصْفُوفَةٌ » : ردیف شده . به رسته نهاده . به صف چیده شده .

سوره غاشیة آیه ۱۶
متن آیه :
وَزَرَائِبٍ مَّبْتُوثَةٍ

ترجمه :
و فرشهای فاخر و گرانبهائی که گسترده و پهن گشته‌اند .

توضیحات :
« زَرَائِبٌ » : جمع زَرَبَةٍ ، فرشهای عالی خوابدار که هم نرم و راحت ، و هم گرانبها و قیمتی هستند . « مَبْتُوثَةٌ » : گسترده و پهن شده . اینجا و آنجا باز و پراکنده شده ، که نشانه رفاهیت و فراخی نعمت و ثروت است .

سوره غاشیة آیه ۱۷
متن آیه :
أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِلَهِ كَيْفَ خُلِقَتْ

ترجمه :
آیا به شتران نمی‌نگرند که چگونه آفریده شده‌اند ؟ !

توضیحات :
« أَفَلَا يَنْظُرُونَ ؟ » : آیا نمی‌نگرند ؟ آیا دقت نمی‌کنند و نمی‌اندیشند ؟ « الْإِلَهِ » : شتران . از لفظ خود دارای مفرد نیست . آفرینش شتر دارای اسرار شگفت‌انگیز است .

سوره غاشية آیه ۱۸
متن آیه :
وَأَلَى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ

ترجمه :
و به آسمان نگاه نمي‌کنند که چگونه برافراشته شده است ؟ !

توضیحات :
« رُفِعَتْ » : برافراشته شده است .

سوره غاشية آیه ۱۹
متن آیه :
وَأَلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ

ترجمه :
و به کوهها نمي‌نگرند که چگونه نصب و پابرجاي شده‌اند ؟ !

توضیحات :
« نُصِبَتْ » : نصب شده است . پا برجاي گشته است . ثابت و استوار شده است .

سوره غاشية آیه ۲۰
متن آیه :
وَأَلَى الْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ

ترجمه :
و به زمین نمي‌نگرند که چگونه پهن و گسترانیده شده است ؟ !

توضیحات :
« سُطِحَتْ » : مسطح شده است . پهن گشته است .

سوره غاشية آیه ۲۱
متن آیه :
فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكَّرٌ

ترجمه :
تو پند و اندرز بده و (مردمان را به وظائفشان) یادآوری کن . چرا که تو تنها پند دهنده و یادآوری کننده‌اي و بس .

توضیحات :
« ذَكِّرْ » : پند بده . یادآوری کن . « مُذَكَّرٌ » : پند دهنده . یادآوری کننده .

سوره غاشية آیه ۲۲
متن آیه :
لَسْتُ عَلَيْهِمْ بِمُصِيطِرٍ

ترجمه :

تو بر آنان چیره و مسلط نیستی (تا ایشان را به ایمان واداری) .

توضیحات :

« مُصِطِرٌ » : مسلط . چیره (نگا : بقره / ۲۵۶ ، یونس / ۹۹ ، ق / ۴۵) . این واژه را با (س) و (ص) خوانده‌اند . تبدیل سین به صاد به علت مناسبت با (ط) است .

سوره غاشیة آیه ۲۳

متن آیه :

إِلَّا مَنْ تَوَلَّى وَكَفَرَ

ترجمه :

اما کسی که (از حق و حقیقت روی بگرداند و به ائین الهی) پشت کند و کفر ورزد .

توضیحات :

« إِلَّا » : لیکن . اما . استثناء منقطع است (نگا : نساء / ۸۰ ، انعام / ۱۰۷ ، شوری / ۴۸) . برخی استثناء را متصل می‌دانند و مستثنی‌منه را مفعول محذوف فعل (فَذَكِّرْ) می‌شمارند . در این صورت معنی چنین است : ای پیغمبر ! همه‌کس را اندرز بده ، مگر آنان که می‌روند و روی می‌گردانند و به ایمان و قرآن پشت می‌کنند (نگا : زخرف / ۸۳) .

سوره غاشیة آیه ۲۴

متن آیه :

فَيُعَذِّبُهُ اللَّهُ الْعَذَابَ الْأَكْبَرَ

ترجمه :

خداوند بزرگترین عذاب را بدو می‌رساند (که عذاب اخروی است) .

توضیحات :

« الْعَذَابَ الْأَكْبَرَ » : بزرگترین عذاب . مراد عذاب آخرت است که در مقابل آن عذاب دنیا است که کمترین عذاب نامیده می‌شود (نگا : سجده / ۲۱) .

سوره غاشیة آیه ۲۵

متن آیه :

إِنَّا إِلَيْنَا يَأْتُهُمُ

ترجمه :

مسئلاً بازگشت آنان (پس از مرگ و رستاخیز) به سوی ما خواهد بود .

توضیحات :

« يَأْتِي » : بازگشتن . برگشتن . رجوع .

سوره غاشیة آیه ۲۶

متن آیه :

ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ

ترجمه :
آن گاه حساب (و کتاب و سروکار) ایشان با ما خواهد بود .

توضیحات :
« ثُمَّ » : پس از آن . « عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ » : حساب ایشان با ما است و ما خودمان می‌دانیم که با آنان چه کار می‌کنیم .

سوره فجر آیه ۱

متن آیه :
وَالْفَجْرِ

ترجمه :
به سپیده‌دم (صبحگاهان) سوگند !

توضیحات :
« الْفَجْرِ » : سپیده دم . صبحدم (نگا : تکویر / ۱۸) . سپیده‌دم صبح ، پرده ظلمت شب را می‌شکافد ، و سرچشمه نور را از میان افق منفجر می‌سازد ، و بندهائی را باز می‌کند که بر حرکت و حیات زندگان زده شده است و هستی را نورباران و زندگی را دگرگون می‌گرداند .

سوره فجر آیه ۲

متن آیه :
وَلَيَالٍ عَشْرٍ

ترجمه :
و به شبهای دهگانه سوگند !

توضیحات :
« لَيَالٍ عَشْرٍ » : شبهای دهگانه . برخی گفته‌اند که مراد ده شب و روز ماه ذی‌الحجه است که شاهد بزرگترین و تکان دهنده‌ترین اجتماعات مسلمین جهان در سرزمین وحی است و عید قربان در آن انجام می‌پذیرد . بعضی هم آن را شبهای دهگانه آخر رمضان می‌دانند که لیلۃ‌القدر در آن است . گروهی هم آن را ده شبانه‌روز اول ماه محرم می‌شمارند که عاشوراء در آن است . ولی نکره بودن آن ، علاوه از بیان عظمت ، بیانگر نامعین و نامحدود بودن چنین شبهائی است .

سوره فجر آیه ۳

متن آیه :
وَالشَّفَعِ وَالْوَتْرِ

ترجمه :
و به جفت و تك (هر چیزی) سوگند !

توضیحات :
« الشَّفَعُ » : زوج . جفت . « الْوَتْرُ » : فرد . تك . طاق . شفع و وتر ، شامل همه کائنات می‌گردد .
برخی شَفَع را مخلوقات خدا ، و وَتْر را ذات خدا دانسته‌اند (نگا : قاسمی) .

سوره فجر آیه ۴
متن آیه :
وَاللَّيْلِ إِذَا يَسْرُ

ترجمه :
و به شب سوگند بدان گاه که (به سوی روشنایی روز) حرکت می‌کند !

توضیحات :
« يَسْرِي » : رهسپار می‌شود . می‌رود و پایان می‌پذیرد (نگا : مدثر / ۳۳) . در رسم الخط قرآنی ، یاء آن حذف شده است .

سوره فجر آیه ۵
متن آیه :
هَلْ فِي ذَلِكَ قَسَمٌ لِّذِي حِجْرٍ

ترجمه :
آیا در آنچه گفته شد ، سوگند مهممی برای افراد خردمند ، موجود است ؟

توضیحات :
« ذِي حِجْرٍ » : عاقل . صاحب عقل و خرد . یادآوری : جواب قسم ، آیه ۱۴ است ، یعنی : إِنَّ رَبَّكَ لَيَأْمُرُكَ . یا این که جواب قسم محذوف است و آیات آینده که سخن از مجازات طغیانگران می‌گوید ، گواه بر آن است ، و در معنی چنین است : قسم بدانچه گفته شد که ما کفار و طغیانگران را عذاب می‌کنیم !

سوره فجر آیه ۶
متن آیه :
أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ

ترجمه :
آیا ندانسته‌ای که پروردگارت چگونه با قوم عاد رفتار کرده است (و چه بلائی بر سر ایشان آورده است ؟) .

توضیحات :
« أَلَمْ تَرَ ؟ » : آیا ندیده‌ای ؟ دیدن در اینجا به معنی دانستن و آگاه شدن است (نگا : بقره / ۲۴۳ و ۲۴۶ و ۲۵۸) . « عَادٍ » : قوم هود (نگا : اعراف / ۶۵ و ۷۴ ، توبه / ۷۰ ، هود / ۵۰) .

سوره فجر آیه ۷
متن آیه :
إِزْمَ ذَاتِ الْعِمَادِ

ترجمه :

قوم اِرم که صاحب قامت‌های بلند ستون مانند ، و (کاخها و خیمه‌های) ستوندار بودند .

توضیحات :

« اِرم » : نام دیگر قوم عاد است . بدل عاد و مجرور است . « ذَاتِ الْعِمَادِ » : دارای قد و قامت بلند ستون مانند . تنومند و بلند بالا . دارای کاخها و خیمه‌های پرستون . مراد بیان قدرت مادی و قوت بدنی قوم عاد است .

سوره فجر آیه ۸

متن آیه :
الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلَهَا فِي الْاِلَادِ

ترجمه :

کسانی که همسان ایشان (از نظر پیکر تنومند و کاخهای بلند) باشد در شهرها و کشورها ، آفریده و پیدا نشده است .

توضیحات :

« الْاِلَادِ » : جمع بلد ، شهرها . کشورها .

سوره فجر آیه ۹

متن آیه :
وَتَمُودَ الَّذِينَ جَابُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ

ترجمه :

و (آیا ندانسته‌ای که پروردگارت) با قوم تمود چه کرده است ؟ همان قومی که صخره‌های عظیم را در وادی القری (میان مدینه و شام) می‌بریدند و می‌تراشیدند (و در دل کوهها خانه‌ها و کاخها می‌ساختند) .

توضیحات :

« تَمُودَ » : قوم صالح است (نگا : اعراف / ۷۳ ، هود / ۶۱ ، نمل / ۴۵) . « جَابُوا » : بریدند . نقب زدند (نگا : حجر / ۸۲ ، شعراء / ۱۴۹) . « الْوَادِی » : وادی القری ، مکانی است به نام حجر ، میان مدینه منوره و شام . یاء آن برای تخفیف و سجع آخر آیات حذف شده است . « الصَّخْرَ » : مفرد آن صخره ، سنگهای بزرگ سخت (نگا : کهف / ۶۳ ، لقمان / ۱۶) .

سوره فجر آیه ۱۰

متن آیه :
وَفِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْتَادِ

ترجمه :

و (آیا خبر نداری که پروردگارت) با فرعون چه کرده است ؟ فرعونی که دارای (ساختمانهای محکم و استواری به شکل) میخها (ی وارونه همچون هرِم) بود .

توضیحات :

« فِرْعَوْنَ » : مراد فرعون زمان موسی (ع) بالاختصاص ، و فرعونها و فرعونیان بالعموم است .

ذِي الْأَوْتَادِ « : داراي ميخها (نگا : ص / ۱۲) . مراد ابنیه و عمارات عظیمی همچون کوه است که نمایی آنها به شکل میخهای وارونه جلوه‌گر بود . اهرام ثلاثه مصر نمونه‌ای از آنها است (نگا : جزء عم شیخ محمد عبده ، فی ظلال القرآن ، التفسیر القرآنی للقرآن) .

سوره فجر آیه ۱۱

متن آیه :
الَّذِينَ طَغَوْا فِي الْبِلَادِ

ترجمه :
اقوامی که در شهرها و کشورها طغیان و سرکشی کردند .

توضیحات :
« الَّذِينَ » : اقوام سه‌گانه مذکور ، یعنی عاد ، و ثمود ، و فرعون و فرعونیان .

سوره فجر آیه ۱۲

متن آیه :
فَاكْتَرُوا فِيهَا الْفَسَادَ

ترجمه :
و در آنجاها خیلی فساد و تباهی به راه انداختند .

توضیحات :
« الْفَسَادَ » : مراد فساد و تباهی همه جانبه ، یعنی انواع کفر و شرک و ظلم و زور و فسق و فجور است .

سوره فجر آیه ۱۳

متن آیه :
فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوِّطَ عَذَابٍ

ترجمه :
لذا پروردگار تو تازیانه عذاب را بر سر ایشان فرو ریخت (و شلاق عذاب را پیاپی بر آنان فرو آورد) .

توضیحات :
« صَبَّ » : فرو ریخت . در اینجا فرو ریختن به جای فرو آوردن استعمال شده است و اشاره به عذابهای شدید و پیاپی دارد . « سَوِّطَ » : تازیانه . شلاق .

سوره فجر آیه ۱۴

متن آیه :
إِنَّ رَبَّكَ لَيَالْمُرْصِدِ

ترجمه :
مسئلاً پروردگار تو در کمین (مردمان و مترصد اعمال ایشان) است .

توضیحات :

« الْمُرْصَادِ » : کمینگاه (نگا : توبه / ۵ ، نبأ / ۲۱) . در کمین بودن خداوند ، کنایه از احاطه شامل و مراقبت کامل خدا است ، به گونه‌ای که همگان را می‌پاید و بر اعمالشان نظارت می‌نماید و کسی و چیزی از حیطة قدرت و دسترس سلطه او خارج نمی‌باشد .

سوره فجر آیه ۱۵

متن آیه :

فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذًا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِي

ترجمه :

اما انسان (آن انسانی که در پرتو ایمان عقل و خردش رشد نیافته است ، و شخص خود را مقیاس همه چیز می‌پندارد) همین که پروردگارش او را بیازماید و برای این کار او را بزرگی ببخشد و بدو نعمت بدهد ، خواهد گفت : پروردگارم مرا بزرگواری و گرامی و محترم و مکرم دیده است ! (و این عزت و نعمت ، حق من و شایسته من است) .

توضیحات :

« فَأَمَّا الْإِنْسَانُ » : شأن خدا چنان بود که گذشت ، و اما حال انسان . مراد انسان کافر یا سست ایمان و سست باور است (نگا : مؤمنون / ۵۵ و ۵۶ ، معارج / ۱۹ - ۲۲) . « ابْتَلَاهُ » : او را آزمایش کرد (نگا : انبیاء / ۳۵) . « أَكْرَمَهُ » : سروریش بخشید و بزرگیش داد . بدو جاه و مقام و قدرت و قوت داد . « نَعَّمَهُ » : بدو نعمت و ثروت داد . دارا و ثروتمندش کرد . « أَكْرَمَنِي » : مرا گرامی و بزرگواری کرده است و شایسته احترام و اکرام دیده است . یکی از معانی باب افعال ، چیزی یا کسی را بر صفتی دیدن است (نگا : گنجینه صرف) . یعنی چنین فردی ، جاه و مقام و ثروت و نعمت را نشانه عزت و کرامت ذاتی خود در نزد پروردگار می‌شمارد و خویشتن را در خور چنین تفضلی می‌داند .

سوره فجر آیه ۱۶

متن آیه :

وَأَمَّا إِذًا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ

ترجمه :

و اما زمانی که پروردگارش او را بیازماید و برای این کار روزی او را تنگ و کم نماید ، خواهد گفت : پروردگارم مرا خوار و زبون داشته است (و با فقر و فاقه ، ذلیل و حقیرم نموده است) .

توضیحات :

« قَدَرَ » : تنگ کرد . کم کرد (نگا : رعد / ۲۶ ، قصص / ۸۲ ، اسراء / ۳۰) . « أَهَانَنِ » : به من اهانت کرده است . خوار و ناچیزم داشته است .

سوره فجر آیه ۱۷

متن آیه :

كَلَّا بَلْ لَّا تُكْرَمُونَ الْيَتِيمَ

ترجمه :

هرگز! هرگز ! (چنین نیست که کرامت و ذلت انسان در نزد یزدان به دارائی و ناداری باشد) . بلکه شما (گذشته از اقوال زشت ، افعال پلشت هم دارید ! از جمله :) یتیم را گرامی نمی‌دارید .

توضیحات :
« بَلَّ » : این واژه دلالت دارد بر انتقال از اقوال بد به اعمال بد . « لَا تُكْرَمُونَ » : مخاطب جنس انسان است ، این است به صورت جمع ذکر شده است .

سوره فجر آیه ۱۸

متن آیه :
وَلَا تَحَاضُونَ عَلَىٰ طَعَامِ الْمِسْكِينِ

ترجمه :
و همدیگر را تشویق و ترغیب نمی‌کنید به خوراك دادن به مستمند .

توضیحات :
« لَا تَحَاضُونَ » : همدیگر را ترغیب و تشویق نمی‌کنید . فعل مضارع باب تفاعل از ماده (حَضَّ) است و تائي از اول آن برداشته شده است . « طَعَامٍ » : إطعام . خوراك دادن .

سوره فجر آیه ۱۹

متن آیه :
وَتَأْكُلُونَ التُّرَاثَ أَكْلًا لَّمًّا

ترجمه :
و میراث را حریصانه یکجا می‌خورید (و ملاحظه حق بستگان و محرومان و یتیمان و ضعیفان نمی‌کنید ، و حلال و حرام را رویهم انباشته و مشتاقانه صرف می‌کنید) .

توضیحات :
« التُّرَاثَ » : میراث . ارث . ترکه . « لَمًّا » : سرجمع . یکجا . یعنی حلال و حرام و حق خود و حق دیگران برای شما مطرح نیست ، و اموال زنان و کودکان و پیران و مظلومان را جمع و ضبط می‌نمائید و حق‌الارث ایشان را نمی‌پردازید . واژه (لَمًّا) صفت (أَكْلًا) است .

سوره فجر آیه ۲۰

متن آیه :
وَتَجِبُونَ الْمَالَ حَبًّا جَمًّا

ترجمه :
و اموال و دارائی را بسیار دوست می‌دارید (و سخت دلباخته مال و متاع دنیا هستید ، و لذا ملاحظه مشروع و نامشروع و حلال و حرام را نمی‌کنید) .

توضیحات :
« جَمًّا » : فراوان . بسیار .

سوره فجر آیه ۲۱

متن آیه :
كُلًّا إِذَا دَكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا

ترجمه :

هرگز هرگز ! (حقیقت آن چنان نیست که می‌پندارید) . زمانی که زمین سخت درهم کوبیده می‌شود و صاف و مسطح می‌گردد .

توضیحات :

« دَكَّتْ » : درهم کوبیده شد و صاف و مسطح گردید (نگا : اعراف / ۱۴۳ ، کهف / ۹۸ ، حاقه / ۱۴) . « دَكَّا » : واژه نخستین مفعول مطلق و واژه دوم تأکید است ، یا این که روی هم رفته حالند (نگا : اعراب القرآن درویش) . با توجه به حال بودن ، معنی آیه چنین است : زمانی که زمین پیاپی در هم کوبیده شد و سراسر آن بهم ریخته شد .

سوره فجر آیه ۲۲

متن آیه :

وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا

ترجمه :

و پروردگارت بیاید و فرشتگان صف صف حاضر آیند .

توضیحات :

« جَاءَ رَبُّكَ » : چگونگی آمدن خدا ، بر ما مجهول است ، و به گونه‌ای است که تنها خود می‌داند و بس (نگا : المنتخب) . یا این که مراد تجلی ذات اقدس و ظهور نشانه‌های قدرت و عظمت او است ، به گونه‌ای که جای انکار شناخت خدا برای کسی باقی نمی‌ماند ، گوئی همگان با چشم خود ذات بی‌مثال کبریائی را می‌بینند . « الْمَلَكُ » : فرشتگان . اسم جنس است . « صَفًّا صَفًّا » : صف در صف . صف صف . حال است .

سوره فجر آیه ۲۳

متن آیه :

وَجِيءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ وَأَنَّى لَهُ الذِّكْرَى

ترجمه :

در آن روز دوزخ را حاضر آورند (و نشانش دهند) . در آن روز انسان به خود می‌آید ، ولی چنین به خود آمدنی کی سودی به حال او دارد ؟ !

توضیحات :

« جِيءَ » : آورده شد . مراد از حاضر آوردن دوزخ ، پدیدار کردن و نشان دادن آن است (نگا : شعراء / ۹۱ ، نازعات / ۳۶) . « يَتَذَكَّرُ » : به خود می‌آید . بیدار و هوشیار می‌شود . متوجه می‌گردد و پند می‌گیرد . « أَنَّى » : کی ؟ این واژه اسم استفهام است و معنی نفی دارد . « الذِّكْرَى » : به خود آمدن . بیداری و هوشیاری . پند گرفتن .

سوره فجر آیه ۲۴

متن آیه :

يَقُولُ يَا لَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي

ترجمه :

خواهد گفت : کاش برای زندگی خود (خیرات و حسناتی) پیشاپیش می‌فرستادم !

توضیحات :
« قَدَمْتُ » : پیشاپیش می‌فرستادم . تقدیم می‌داشتیم . « حَيَاتِي » : زندگی خود . اشاره به این است که آخرت زندگی اصلی است و دنیا در حقیقت زندگی نبوده است .

سوره فجر آیه ۲۵

متن آیه :
فَيَوْمَئِذٍ لَّا يُعَذِّبُ عَذَابَهُ أَحَدٌ

ترجمه :
در آن روز (که چنین احوال و اوضاعی رخ می‌دهد ، خداوند کافر را چنان عذابی می‌رساند که) هیچ کس عذابی همسان عذاب او را بدو نمی‌رساند .

توضیحات :
« عَذَابَهُ » : عذابی که خدا می‌دهد . عذاب مفعول به یا مفعول مطلق است و ضمیر (هُ) به خدا برمی‌گردد ، و در حقیقت اضافه مصدر به فاعل خود است .

سوره فجر آیه ۲۶

متن آیه :
وَلَا يُوثِقُ وَتَاقَهُ أَحَدٌ

ترجمه :
و (در آن روز) هیچ کسی همچون خداوند او را به بند نمی‌کشد (و به غل و زنجیر نمی‌بندد) .

توضیحات :
« لَا يُوثِقُ » : به بند نمی‌کشد . به غل و زنجیر نمی‌بندد . « وَتَاقُ » : به بند کشیدن . به غل و زنجیر بستن . وَتَاقُ به معنی ایثاق است ، همچون عطاء به معنی إعطاء .

سوره فجر آیه ۲۷

متن آیه :
يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ

ترجمه :
ای انسانِ آسوده خاطر (که در پرتو یاد خدا و پرستش الله ، آرامش به هم رسانده‌ای و هم اینک با کوله‌باری از اندوخته طاعات و عبادات ، در اینجا آرمیده‌ای) !

توضیحات :
« الْنَّفْسِ » : خود شخص . ذات انسان (نگا : نحل / ۱۱۱ ، اسراء / ۱۴ ، کهف / ۶) . « الْمُطْمَئِنَّةُ » : آسوده خاطر . آرمیده . دارای آرامش .

سوره فجر آیه ۲۸

متن آیه :
ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً

ترجمه :

به سوي پروردگارت بازگرد ، در حالي كه تو (از كرده خود در جهان و از نعمت آخرت يزدان) خوشنودي ، و (خدا هم) از تو خوشنود (است) .

توضيحات :

« رَاضِيَةً » : راضي و خوشنود . « مَرْضِيَّةً » : مورد رضاي . كسي كه از او خوشنودند . « رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً » : حال اول و دوم هستند .

سوره فجر آيه ۲۹

متن آيه :

فَادْخُلِي فِي عِبَادِي

ترجمه :

به ميان بندگانم درآي (و همراه شايستگان و از زمره بايستگان شو) .

توضيحات :

« عِبَادِي » : بندگان خاص و آفريدگان صالح خدا مراد است .

سوره فجر آيه ۳۰

متن آيه :

وَادْخُلِي جَنَّتِي

ترجمه :

و به بهشت من داخل شو (و خوش باش !) .

توضيحات :

« جَنَّتِي » : اضافه جنت به خدا ، بيانگر عظمت بهشت و فراواني نعمت آنجا است . از تعبيرات روح پرور (عِبَادِي) و (جَنَّتِي) لطف و صفا مي بارد .

سوره بلد آيه ۱

متن آيه :

لَا أَقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ

ترجمه :

سوگند به اين شهر (مکه كه كعبه در آن است) !

توضيحات :

« لَا أَقْسِمُ . . . » : سوگند مي خورم (نگا : واقعه / ۷۵ ، حاقه / ۳۸ ، قيامت / ۱) . « هَذَا الْبَلَدِ » : اين شهر . مراد مکه است كه بيت الحرام در آن است .

سوره بلد آيه ۲

متن آيه :

وَأَنْتَ حَلٌّ يَهْدَا الْبَلَدِ

ترجمه :
شهری که تو ساکن آنجا هستی (و وجود پرفیض و پربرکت تو ، بر شرافت و عظمت آن افزوده است) .

توضیحات :
« وَأَنْتَ » : در حالی که تو . و تو . حرف واو ، حالیه یا اعتراضیه است و جمله بعد از آن معترضه .
« حَلٌّ » : نازل و ساکن . مصدر و به معنی اسم فاعل ، یعنی حال است . برخی آن را به معنی حلال ضد حرام می‌دانند (نگا : مائده / ۵) که اشاره به توطئه آینده قریشیان برای کشتن پیغمبر در منزل خود است که منتهی به هجرت نبوی گردید . یا اشاره به مدتی از روز فتح مکه است که جنگیدن در مکه برای پیغمبر حلال و مباح گشت . « أَنْتَ حَلٌّ يَهْدَا الْبَلَدِ » : تو ساکن این شهری . خون تو در این شهر حلال می‌گردد . جنگیدن در این شهر برای تو حلال و مباح می‌شود .

سوره بلد آیه ۳

متن آیه :
وَوَالِدٍ وَمَا وَلَدَ

ترجمه :
و سوگند به پدر ، و فرزندی که به وجود می‌آورد !

توضیحات :
« وَالِدٍ » : پدر . « وَلَدَ » : به وجود آورد . مرجع ضمیر فاعلی (والد) است . « وَالِدٍ وَمَا وَلَدَ » : اشاره به هر پدر و فرزندی است ، اعم از انسان و حیوان (نگا : المصحف المیسر) . چرا که مسأله توالد و تناسل انسان و دیگر جانداران در طول ادوار مختلف ، به گونه تساوی تقریبی نر و ماده ، از شگفت‌انگیزترین مسائل خلقت است .

سوره بلد آیه ۴

متن آیه :
لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ

ترجمه :
ما آدمی را برای رنج و محنت آفریده‌ایم (نه برای راحت و آسایش) .

توضیحات :
« لَقَدْ خَلَقْنَا . . . » : جواب قسم‌های بالا است . « فِي » : معنی مصاحبت و مرادفت دارد . یعنی انسان همراه و همزاد با رنج و زحمت است و زندگی این جهان او برای استراحت و خوشی نیست . سرتاسر حیات او میدان مبارزه با مشکلات است و زندگی وی عرق در درد و رنج ، حرف (فی) علاوه از معنی ظرفیت ، مقارن حرف لام نیز می‌باشد . گویند : إِنَّمَا أَنْتَ لِلْعَنَاءِ وَالنَّصَبِ . یا این که : إِنَّمَا أَنْتَ فِي الْعَنَاءِ وَالنَّصَبِ (نگا : روح‌البیان ، کبیر) . « كَبَدٍ » : درد و رنج . مشقت و محنت . « فِي كَبَدٍ » : حال انسان است (نگا : روح‌البیان) .

سوره بلد آیه ۵

متن آیه :

أَيَحْسَبُ أَنْ لَنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ

ترجمه :

آیا انسان (با وجود این همه درد و رنجی که بدان گرفتار است و نشانه ضعف او است) گمان می برد هرگز کسی بر او توانائی ندارد و بدو دست نمی یابد ؟ (لذا هر کاری را بکند بازخواست نمی شود و از قلمرو مجازات در امن و امان است !) .

توضیحات :

« أَنْ » : مخفف از مثقله است ، و تقدیر جمله چنین است : أَنَّهُ لَنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ . . . مفهوم آیه این است : کافر گمان می برد هرگونه فسق و فجوری را مرتکب شود ، بازخواستی در میان نیست ، و از قلمرو مجازات الهی برکنار است ، و کسی نمی تواند قدرت و یا ثروت وی را پس بگیرد . در صورتی که زندگی آمیخته با درد و رنج انسان ، دلیل بر ضعف و ناتوانی او در برابر خدا است .

سوره بلد آیه ۶

متن آیه :
يَقُولُ أَهْلَكْتُ مَالًا لُبَدًا

ترجمه :

می گوید : من دارائی فراوانی را (در راه خوشگذرانیها و لذائذ خرج نموده ام و) نابود و تباه کرده ام .

توضیحات :

« أَهْلَكْتُ » : نابود و تباه کردم . مراد خرج کردن و مصرف نمودن است . « لُبَدًا » : انباشته و فراوان . « أَهْلَكْتُ مَالًا لُبَدًا » : مراد چنین کافری و کافرانی ، اظهار تفاخر به کثرت دارائی ، و بذل و بخشش بی رویه به مردمان ، و گشاده دستیها و ولخرجیهای فراوان است .

سوره بلد آیه ۷

متن آیه :
أَيَحْسَبُ أَنْ لَمْ يَرَهُ أَحَدٌ

ترجمه :

آیا گمان می برد که کسی او را ندیده است ؟ (بی خبر است که اگر کسی هم از آفریدگان ندیده و ندانسته است ، خدا دیده و دانسته است که او این اموال را از کجا به دست آورده است و در چه راهی مصرف کرده است و نیت وی چه بوده است) .

توضیحات :

« أَيَحْسَبُ . . . ؟ » : انسان مغرور و خودستا بی خبر است که خدا از پندار و گفتار و کردار او مطلع است . اگر مالی دارد به شبی است ، و اگر جانی دارد به تبی است . اصلاً ثروت و قدرت و سراپای وجودش داده خدا و از آن الله است .

سوره بلد آیه ۸

متن آیه :
أَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ

ترجمه :
مگر ما براي او دو چشم را ترتيب نداده و نساخته‌ايم ؟

توضیحات :
« أَلَمْ نَجْعَلْ » : مگر ترتيب نداده و نساخته‌ايم ؟

سوره بلد آیه ۹
متن آیه :
وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ

ترجمه :
و زباني و دو لب را نيافریده‌ايم ؟

توضیحات :
« شَفَتَيْنِ » : مثنی شَفَة ، دو لب . يعني ابزار ديدار و دستگاہ گفتار و تمام وسائل اقتدار بنده ، متعلق به خدای دادار است . پس او کي دارا است ؟ بلکه نادار است .

سوره بلد آیه ۱۰
متن آیه :
وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ

ترجمه :
(و او را به دو پستان رهنمود نکرده‌ايم ؟) و راه خیر و شر را بدو نموده‌ايم ؟

توضیحات :
« النَّجْدَيْنِ » : دو راه واضح و آشکار . مراد راه خیر و شر است که کاملاً براي عقل انسان نمایان است (نگا : انسان / ۲ ، شمس / ۸) . دو برجستگی . مراد دو پستان است (نگا : قاموس ، زادالمسیر) .

سوره بلد آیه ۱۱
متن آیه :
فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ

ترجمه :
(ما که دو راه پیش پای انسان نهاده‌ايم ، آن کس که ناسپاس است) او خويشتن را به گردنه (رهائي از شقاوت و رسيدن به سعادت) نيمي‌زند (و آن را پشت سر نيمي‌گذارد) .

توضیحات :
« مَا اقْتَحَمَ » : اقتحام ، به معني بي‌باکانه دست به کار شدن و شجاعانه به کاري آغازيدن است . « الْعَقَبَةُ » : گردنه . مراد گردنه نجات است که بر سر راه سعادت قرار دارد و بايد با انجام وظائف و تکالیف بندگي ، خويشتن را بدان زد و آن را پشت سر گذاشت .

سوره بلد آیه ۱۲

متن آیه :
وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْعَقَبَةُ

ترجمه :
تو چه می‌دانی آن گردنه چیست ؟

توضیحات :
« مَا أَدْرَاكَ » : تو چه می‌دانی ؟ (نگا : حاقه / ۳ ، مدثر / ۲۷ ، مرسلات / ۱۴) .

سوره بلد آیه ۱۳
متن آیه :
فَكَ رَقَبَةٍ

ترجمه :
آزاد کردن برده و بنده است .

توضیحات :
« فَكَ » : بازکردن . مراد آزاد کردن و رها ساختن است . « رَقَبَةٍ » : گردن . مراد برده و بنده است (نگا : نساء / ۹۲ ، مائده / ۸۹ ، مجادله / ۳) .

سوره بلد آیه ۱۴
متن آیه :
أَوْ إِطْعَامٍ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْغَبَةٍ

ترجمه :
یا خوراک دادن در زمان گرسنگی (قحطی و خشکسالی) است .

توضیحات :
« مَسْغَبَةٍ » : مراد بیشتر گرسنگی زمان قحطی و خشکسالی است که در آن غذا و خوراک سخت عزیز و بسیار مهم است ، و در چنین موقعی ایثار نشانه باور راستین شخص به خدا و آخرت است .

سوره بلد آیه ۱۵
متن آیه :
يَتِيمًا ذَا مَقْرَبَةٍ

ترجمه :
(خاصه) به یتیمی خویشاوند .

توضیحات :
« ذَا مَقْرَبَةٍ » : دارای قرابت خویشاوندی ، یا نزدیکی همسایگی . « مَقْرَبَةٍ » : خویشاوندی . نزدیکی . واژه یتیم ، مفعول به إطعام است .

سوره بلد آیه ۱۶

متن آیه :
أَوْ مِسْكِينًا ذَا مَتْرَبَةٍ

ترجمه :
یا به مستمندی خاک‌نشین .

توضیحات :
« ذَا مَتْرَبَةٍ » : خاک‌نشین . سخت درمانده و بیچاره . « مَتْرَبَةٍ » : فقر شدید . خاک‌نشینی .

سوره بلد آیه ۱۷

متن آیه :
ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ

ترجمه :
گذشته از اینها ، او باید از زمره کسانی باشد که ایمان می‌آورند و همدیگر را به صبر و شکیبایی توصیه می‌کنند ، و به ترحم و مهربانی سفارش می‌نمایند .

توضیحات :

« ثُمَّ » : گذشته از اینها . علاوه از اینها (نگا : ابن‌کثیر ، المنتخب ، فی ظلال القرآن ، نوین) .
« ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ » : گذشته از اینها باید باشد از . سپس از زمره کسانی خواهد شد که (نگا : روح‌البیان) . معنی آیه با توجه به بیان اخیر چنین می‌شود : سپس از زمره کسانی می‌گردد که ایمان می‌آورند و یکدیگر را به شکیبایی می‌خوانند و به مهربانی سفارش می‌کنند .
« الْمَرْحَمَةِ » : لطف و مهربانی . شفقت و دلسوزی .

سوره بلد آیه ۱۸

متن آیه :
أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ

ترجمه :
آنان (که دارای چنین صفات و خصالی هستند) سمت راستیها و اهل سعادتند .

توضیحات :

« أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ » : دست راستیها . آنان که در سمت راست قرار دارند . افراد مبارک و اهل سعادت (نگا : واقعه / ۲۷ و ۳۸ و ۹۰ و ۹۱) . « الْمَيْمَنَةِ » : سمت راست . یمن و برکت . سعادت و اقبال (نگا : واقعه / ۸) .

سوره بلد آیه ۱۹

متن آیه :
وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَايَاتِنَا هُمْ أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ

ترجمه :
ولی کسانی که آیات (کتابهای آسمانی و دلائل گسترده در گستره جهانی) ما را نپذیرند ، ایشان سمت چپها و اهل شقاوتند .

توضیحات :
« أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ » : سمت چپها . اهل شقاوت . بدبیاران و بدبختان (نگا : واقعه / ۹) . «
الْمَشْأَمَةِ» : سمت چپ . شومی و نحوست . بدبیاری و شقاوت .

سوره بلد آیه ۲۰
متن آیه :
عَلَيْهِمْ نَارٌ مُّؤَصَّدَةٌ

ترجمه :
آتشی آنان را در بر خواهد گرفت که سرپوشیده و در بسته است !

توضیحات :
« عَلَيْهِمْ » : بر آنان گماشته شده است . ایشان را در برگرفته است . « مُؤَصَّدَةٌ » : در بسته .
سرپوشیده . بر کوره سوزان دوزخ سرپوش گذاشته شده ، و درهایش بسته گشته است ، آیا
دوزخیان ، در چنین جائی ، چه حالی خواهند داشت ؟ !

سوره شمس آیه ۱
متن آیه :
وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا

ترجمه :
سوگند به خورشید (که منبع نور است) و سوگند به پرتو آن (که سرچشمه حیات است) !

توضیحات :
« ضحی » : پرتو . روشنایی . چاشتگاه . مراد نور خورشید در آغاز روز ، یا موقع چاشتگاه آن
است که اشعه زرین خورشید ، زمین را نورباران می کند .

سوره شمس آیه ۲
متن آیه :
وَالْقَمَرِ إِذَا تَلَّهَا

ترجمه :
و سوگند به ماه بدان گاه که از پس خورشید برمی آید (و به نیابت آفتاب زمین را زیر بال سیمین
مهتاب می گیرد) !

توضیحات :
« تَلَّهَا » : به دنبال آن برآمد . از پس آن روان شد . مراد تابیدن ماه در شب ، پس از درخشیدن
خورشید در روز است . این آیه ، صورت دیگری از تابش و تجلی خورشید را می نمایاند .

سوره شمس آیه ۳
متن آیه :
وَالنَّهَارِ إِذَا جَلَّاهَا

ترجمه :

و سوگند به روز بدان گاه که خورشید را ظاهر و جلوه‌گر می‌سازد (و عظمت آن را در سیمای خود می‌نمایاند) !

توضیحات :

« النهار » : روز . « جَلَّاهَا » : جلوه‌گرش ساخت . نمایاندش . ضمیر (ها) به خورشید برمی‌گردد . درست است که در حقیقت خورشید روز را ظاهر می‌کند ، ولی معنی صریح آیه این است که روز خورشید را آشکار می‌سازد . و با اشاره‌ای خفی ، دخالت زمین در تجلی آفتاب فهمیده می‌شود . زیرا در واقع ، تقابل قسمتی از زمین با خورشید است که روز را برمی‌آورد و آفتاب متجلی می‌گردد . در هر حال باز هم سخن از نور خورشید و تأثیر فوق‌العاده آن در موجودات کره زمین است .

سوره شمس آیه ۴

متن آیه :

وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَاهَا

ترجمه :

و سوگند به شب بدان گاه که خورشید را می‌پوشاند (و آن را در پس پرده ظلمت پنهان می‌نماید) !

توضیحات :

« يَغْشَاهَا » : خورشید را می‌پوشاند . ضمیر (هَا) به خورشید برمی‌گردد . چرا که باز هم بر اثر تقابل قسمتی از زمین با خورشید ، شب مانند پرده‌ای بر چهره آفتاب فرو می‌افتد و روی خورشید را در آفاق زمین می‌پوشاند .

سوره شمس آیه ۵

متن آیه :

وَالسَّمَاءِ وَمَا بَنَاهَا

ترجمه :

و سوگند به آسمان ، و به آن که آن را ساخته است !

توضیحات :

« مَا » : این واژه موصوله است و مراد ذات پاك خداوند است . در لغت عرب موصول مشترك (مَنْ) برای عاقل و (مَا) برای غیر عاقل به کار می‌رود ، ولی در مواردی به جای یکدیگر استعمال می‌شوند (نگا : نساء / ۳ و ۲۲ ، بلد / ۳) . در اینجا استعمال (مَا) برای وصفیت است ، یعنی آن چیز عظیم‌الشان توانائی که . گذشته از اینها استعمال (مَنْ) یا (مَا) برای خدا یکسان است ؛ چرا که به کار بردن هر يك از این دو واژه ، در آن مفهوم معهود بشری ، نسبت به خدا نادرست است (نگا : جزء عم شیخ محمدعبد) .

سوره شمس آیه ۶

متن آیه :

وَالْأَرْضِ وَمَا طَحَاهَا

ترجمه :

و سوگند به زمین ، و به آن که زمین را پرت کرده است و غلتانده است و (با وجود گرد و کروي بودن و گردش شتاب‌آمیز ، آن را براي زندگي انسانها و رویش گیاهان) پهن نموده است و گسترانیده است !

توضیحات :

« طَحَا » : راند . پرت کرد . غلتاند . گستراند . این واژه مرادف با (دَحَا) در سوره نازعات آیه ۳۰ است . تبدیل دال به طاء جائز است (نگا : لسان‌العرب ، روح‌البیان ، کبیر) . اشاره به کرویت زمین و حرکت انتقالی و وضعی آن دارد (نگا : نمونه . پرتوي از قرآن) .

سوره شمس آیه ۷

متن آیه :

وَتَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا

ترجمه :

و سوگند به نفس آدمي ، و به آن که او را ساخته و پرداخته کرده است (و قوای روحی وی را تعدیل ، و دستگاههای جسمی او را تنظیم نموده است) !

توضیحات :

« نَفْسٍ » : نفس انسان . منظور انسانیت آدمي با دو بعد روح و جسم است که مملو از شگفتیها و اسرار است . نکره آمدن نفس ، می‌تواند اشاره به عظمت و اهمیت مافوق تصور و آمیخته با ابهام انسان ، این اعجوبه و شاهکار عالم آفرینش باشد که دانشمندان به حق او را « موجود ناشناخته » نامیده‌اند . « سَوَّاهَا » : ساخته و پرداخته‌اش کرده است . بدین نحو که هر يك از اندامهای بدن انسان را براي كاري ، و هر يك از نیروهای آن را جهت امری آفریده است و اندازه و تناسب نماد و نهاد دستگاه تن را مراعات فرموده است (نگا : قیامه / ۲۸ ، كهف / ۳۷ ، انفطار / ۷) .

سوره شمس آیه ۸

متن آیه :

فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا

ترجمه :

سپس بدو گناه و تقوا را الهام کرده است (و چاه و راه و حسن و قبح را توسط عقل و وحی به او نشان داده است) .

توضیحات :

« أَلْهَمَ » : الهام کرده است . نشان داده است . فهمانده است . « فُجُورَ » : گرایش به گناه و معصیت و کناره‌گیری از حق و حقیقت (نگا : معجم‌الفاظ القرآن الکریم) . مراد راه شر و طریق معصیت است . مصدر ثلاثی مجردی است همچون جلوس و فعود . « تقوي » : پرهیز . مراد راه خیر و طریق حق است (نگا : بلد / ۱۰) .

سوره شمس آیه ۹

متن آیه :

قَدْ أفلَحَ مَنْ رَزَّاهَا

ترجمه :

(قسم به همه اینها !) کسی رستگار و کامیاب می‌گردد که نفس خویشتن را (با انجام طاعات و عبادات ، و ترك معاصی و منہیات) پاکیزه دارد و بپیراید (و آن را با هویدا ساختن هویت انسانی رشد دهد و بالا برد) .

توضیحات :

« قَدْ أفلَحَ » : قطعاً رستگار است . کامیاب شد . جواب قسم‌های یازده‌گانه است (نگا : المصحف المیسر ، صفوه التفاسیر ، روح‌المعانی) . « رَزَّاهَا » : پاکیزه داشت . پیراست . مراد پاکیزه داشتن و پیراستن نفس است با انجام اوامر و ترك نواهی (نگا : بقره / ۱۲۹ و ۱۵۱ ، توبه / ۱۰۳ ، نازعات / ۱۸) . رشد داد و بالا برد (نگا : روح‌المعانی ، پرتوی از قرآن) . مراد رشد روح تقوا و طاعت ، و جلوه‌گر ساختن هویت انسانی ، و بالا بردن استعداد نیکی و نیکوکاری است . از مصدر تزکیه ، به معنی تطهیر و تنمیه است .

سوره شمس آیه ۱۰

متن آیه :

وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا

ترجمه :

و کسی ناامید و ناکام می‌گردد که نفس خویشتن (و فضائل و مزایای انسانیت خود را در میان کفر و شرک و معصیت) پنهان بدارد و بپوشاند ، و (به معاصی) بیالاید .

توضیحات :

« قَدْ خَابَ » : قطعاً ناامید و ناکام گردید . حتماً به مطلوب و مقصود نرسید و محروم و بی‌بهره گشت (نگا : آل‌عمران / ۱۲۷ ، ابراهیم / ۱۵ ، طه / ۶۱ و ۱۱۱) . « دَسَّاهَا » : پنهان داشت . آلوده کرد . از مصدر دَسَّیة ، به معنی نقص و اخفاء ، و آلوده‌کردن و خاموش داشتن استعداد است . در اصل (دَسَسَ) از (دَسَّ) به معنی پنهان کردن چیزی در زیر خاک است و حرف دوم مضاعف قلب به یاء شده است ، مانند تَقَضَّضَ و تَطَّنَّ ، که تَقْضِي و تَطْنِي هم خوانده‌اند (نگا : جزء عم ترجمه‌ی زاده) . نکته قابل توجه این است که خدا استعدادها را لازم ، و وجدان بیدار ، و فهم تشخیص حسن و قبح امور را برای پیمودن راه سعادت به انسان عطاء فرموده است ، و انسان در مقابل ضائع کردن یا بی‌ثمر گذاشتن آنها مورد بازخواست قرار می‌گیرد .

سوره شمس آیه ۱۱

متن آیه :

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَاهَا

ترجمه :

قوم ثمود با طغیان و سرکشی خود (پیغمبرشان ، صالح را) تکذیب کردند (و دروغ‌گویی نامیدند) .

توضیحات :

« طَغْوَاهَا » : طغیان ، سرکشی . مراد تجاوز از حدود مقررات الهی ، و تمرد از فرمانهای او است که بزرگترین تَدَسِّيهِ نفس است . « بِطَغْوَاهَا » : به سبب سرکشی و طغیانشان . با سرکشی

و طغیانشان .

سوره شمس آیه ۱۲

متن آیه :

إِذْ أَنْبَعَثَ أَشْقَاهَا

ترجمه :

آن گاه که بدبخت‌ترین ایشان برخاست و رفت (تا شتر را پی بکند . دیگران هم جلو او را نگرفتند ، و لذا همچون او بزهکار شدند) .

توضیحات :

« إِنْبَعَثَ » : برخاست و روان شد . « أَشْقِيَا » : بدبخت‌ترین (نگا : اعلي / ۱۱ ، لیل / ۱۵) .

سوره شمس آیه ۱۳

متن آیه :

فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ نَاقَةَ اللَّهِ وَسُقْيَاهَا

ترجمه :

فرستاده خدا (صالح) بدیشان گفت : کاري به شتر خدا نداشته باشید و او را از نوبت آبش باز ندارید .

توضیحات :

« نَاقَةَ اللَّهِ » : شتر خدا (نگا : اعراف / ۷۳ و ۷۷ ، هود / ۶۴ ، اسراء / ۵۹ ، قمر / ۲۷) . تحذیر است و واژه ناقه مفعول به فعل محذوف (إِحْذَرُوا) است . « سُقِيَا » : نوبت آب آشامیدن . حصه‌ی آب (نگا : شعراء / ۱۵۵) .

سوره شمس آیه ۱۴

متن آیه :

فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ يَذَّوْنَهُمْ فَسَوَّاهَا

ترجمه :

او را دروغگو نامیدند (و بیم و تهدیدش را نادرست شمردند) و شتر را پی کردند و کشتند . پس خدا به سبب گناهشان بر آنان خشم گرفت و ایشان را هلاک کرد و با خاک یکسانشان ساخت .

توضیحات :

« دَمْدَمَ عَلَيْهِمْ » : بر آنان خشم گرفت . عذاب را بر همگان گماشت . ایشان را خرد و خمیر کرد . آنان را هلاک و نابود کرد . « سَوَّاهَا » : ایشان را با خاک یکسان ساخت . عذاب و هلاک را به طور یکسان گریبانگیر همگان کرد و کارشان را یکسره ساخت . « فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ . . . فَسَوَّاهَا » : به سبب گناهشان عذاب را بر همگان گماشت و ایشان را یکسان نابود کرد .

سوره شمس آیه ۱۵

متن آیه :

وَلَا يَخَافُ عُقْبَاهَا

ترجمه :
و خدا از عاقبت کارشان نمی‌ترسد .

توضیحات :
« عَقِبًا » : عاقبت . پی آمد . مراد این است که خداوند چنین کرد و از پی‌آمد و عاقبت کارشان هم نمی‌ترسد و باکی از ایشان را ندارد .

سوره لیل آیه ۱
متن آیه :
وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى

ترجمه :
سوگند به شب در آن هنگام که (روی زمین را فرا می‌گیرد ، و همه اشیاء را با تاریکی خود) می‌پوشاند (و مردمان و جانداران را به استراحت و سکون می‌کشاند) !

توضیحات :
« يَغْشَى » : فرا می‌گیرد و می‌پوشاند .

سوره لیل آیه ۲
متن آیه :
وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى

ترجمه :
و به روز سوگند در آن هنگام که جلوه‌گر و روشن می‌گردد (و ظلمت شب را می‌راند و مردمان و جانداران را دیگر باره به جنبش و تلاش می‌اندازد) !

توضیحات :
« تَجَلَّى » : روشن و آشکار گردید . جلوه‌گر آمد .

سوره لیل آیه ۳
متن آیه :
وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى

ترجمه :
و به آن که نر و ماده را می‌آفریند .

توضیحات :
« الذَّكَرَ وَالْأُنثَى » : نر و ماده انسانها و حیوانها و گیاهها و همه اشیاء مراد است (نگا : رعد / ۳ ، ذاریات / ۴۹ ، یس / ۳۶) .

سوره لیل آیه ۴
متن آیه :

إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّى

ترجمه :

سعی و تلاش شما جوراجور و گوناگون است (و لذا جزا و سزای شما هم متفاوت و مختلف خواهد بود) .

توضیحات :

« شَتَّىا » : جمع شَتَّیت ، پراکنده . مراد مختلف و متفاوت و از هم جدا است . دسته‌ای نیکوکار و پرهیزگار ، و گروهی بدکردار و ناپرهیزگار ، بعضی مؤمن و صادق ، و برخی کافر و فاسق ، و تلاشهائی برای درم و شکم و لذائذ نفسانی ، و تلاشهائی در راه خدمت به مردمان و رضای یزدان و اجرای اوامر ربانی این آیه بیانگر دو خط سیر متمایز و جهت‌گیری متفاوت است و جواب قسم است .

سوره لیل آیه ۵

متن آیه :

فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى

ترجمه :

کسی که (در راه خدا دارائی خود را) بذل و بخشش کند ، و پرهیزگاری پیشه سازد (و از آفریدگار خویش بهراسد) .

توضیحات :

« أَعْطَىا » : صرف کرد و داد . خرج و پخش کرد . « اِتَّقَىا » : از خدا ترسید . تقوا و پرهیزگاری پیشه کرد .

سوره لیل آیه ۶

متن آیه :

وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى

ترجمه :

و به پاداش خوب (خدا در این سرا ، و خویر خدا در آن سرا) ایمان و باور داشته باشد .

توضیحات :

« الْحُسْنَىا » : پاداش خوب خدا که در این جهان بهره مؤمنان می‌گردد (نگا : زمر / ۱۰ ، نحل / ۳۰) و پاداش بهتر خدا که در آن جهان نصیب مسلمانان می‌شود (نگا : آل‌عمران / ۱۴۸ ، یونس / ۲۶) . خیر مطلق که خدا آن را خیر می‌داند . یعنی آن کسی که بذل و بخشش می‌کند و پرهیزگاری پیشه می‌سازد و به خوب و خوبی ایمان دارد ، و در يك كلام ، حسنات و سیئات و فضیلت و رذیلت را همسان نمی‌شمارد ، و بالطبع به پاداش نیکوها و پادافره بدیها معتقد است . (الحسنیایا) می‌تواند صفت مشبیه ، یا صفت تفضیلی باشد .

سوره لیل آیه ۷

متن آیه :

فَسَنِّيَسِرُهُ لِيُسْرَى

ترجمه :
(مشکلات و موانع را براي او آسان مي‌سازيم و در كار خير توفيقش مي‌دهيم و) او را آماده رفاه و آسايش مي‌نمائيم .

توضیحات :
« نَيْسِرَةٌ » : او را مهیا و آماده مي‌سازيم . « الْيُسْرَى » : رفاه و آسايش . ساده و آسان . آيه متضمن دو معني است : الف - او را آماده براي زندگي خوش و آسوده آخرت مي‌سازيم (نگا : نحل / ۹۷) . ب - او را آماده انجام کارهاي ساده و آساني مي‌سازيم که پيشتر براي او مشکل و دشوار بود . يعني در پرتو گام نهادن به راه خدا مشکلات را براي او ساده و در انجام آنها توفيقش مي‌دهيم (نگا : مائده / ۱۶ ، عنكبوت / ۶۹) . اصولاً ايمان به معاد و پاداش عظيم الهي ، مشکلات را در نظر انسان سهل و آسان جلوه‌گر مي‌سازد و نه تنها مال ، بلکه جان خود را در طبق اخلاص مي‌گذارد و از اين ايتارگري لذت مي‌برد .

سوره لیل آیه ۸

متن آیه :
وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى

ترجمه :
و اما کسی که تنگ‌چشمي بکند (و به بذل و بخشش دارائي در راه خدا دست نيزد) و خود را بي‌نياز (از خدا و توفيق و پاداش دنيوي و اخروي الهي) بداند .

توضیحات :
« اِسْتَعْنَى » : خود را بي‌نياز دانست . مراد بي‌نياز از خدا ، و مدد و ياري دنيوي ، و اجر و پاداش اخروي يزدان جهان است (نگا : عبس / ۵) .

سوره لیل آیه ۹

متن آیه :
وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى

ترجمه :
و به پاداش خوب (خدا در اين سرا ، و خوبتر خدا در آن سرا) ايمان و باور نداشته باشد .

توضیحات :
« الْحُسْنَى » : (نگا : آيه ششم) .

سوره لیل آیه ۱۰

متن آیه :
فَسَنِّيْسِرُهُ لِلْعُسْرَى

ترجمه :
او را آماده براي سختي و مشقت (و زندگي بس مشکل و ناگوار دوزخ) مي‌سازيم .

توضیحات :
« الْعُسْرَى » : سختي و مشقت . شدت و محنت . خواري ناشي از عدم توفيق در اعمال صالحه

(نگا : الميزان) . عذاب دوزخ .

سوره لیل آیه ۱۱

متن آیه :
وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّى

ترجمه :

در آن هنگام که (به گور) پرت می‌گردد ، دارائیش چه سودی به حال او دارد ؟

توضیحات :

« مَا يُغْنِي عَنْهُ » : چه سودی به حال او دارد ؟ سودی به حال او ندارد . واژه (مَا) استغفامیه و برای انکار ، یا حرف نفی است . « تَرَدَّى » : پرت گردید . سقوط کرد . مراد سقوط در قبر یا سرنگون شدن به دوزخ است . هلاك شد و مرد .

سوره لیل آیه ۱۲

متن آیه :
إِن عَلَيْنَا لَلْهُدَى

ترجمه :

مسئلاً نشان دادن (راه هدایت و ضلالت به مردم) بر عهده ما است .

توضیحات :

« عَلَيْنَا » : بر ما است . « الْهُدَى » : رهنمود . راهنمایی . ارائه طریق .

سوره لیل آیه ۱۳

متن آیه :
وَإِن لَّنَا لِلْآخِرَةِ وَالْأُولَى

ترجمه :

و قطعاً آخرت و دنیا همه از آن ما است .

توضیحات :

« لِلْآخِرَةِ وَالْأُولَى » : آن جهان و این جهان . مقدم شدن آخرت بر دنیا ، به خاطر اهمیت فراوان و مقصود اصلی بودن آن است .

سوره لیل آیه ۱۴

متن آیه :
فَأَنْذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّى

ترجمه :

من شما را از آتش هولناکی بیم می‌دهم که شعله‌ور می‌شود و زبانه می‌کشد .

توضیحات :

« فَأَنْذَرْتُكُمْ » : فاعل پیغمبر اسلام است که خطاب به کفار مکه صحبت می‌فرماید . « تَلَظَّى » :

شعله‌ور می‌شود . زبانه می‌کشد . فعل مضارع است و در اصل (تَتَلَطَّأ) است .

سوره لیل آیه ۱۵
متن آیه :
لَا يَصْلَاهَا إِلَّا الْأَشْقَى

ترجمه :
بدان داخل نمی‌شود و نمی‌سوزد مگر بدبخت‌ترین (انسانها) .

توضیحات :
« الْأَشْقَى » : بدبخت‌ترین .

سوره لیل آیه ۱۶
متن آیه :
الَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّى

ترجمه :
همان کسی که (حق و حقیقت را دروغ می‌داند و آن را) تکذیب می‌نماید و (به آیات آسمانی) پشت می‌کند .

توضیحات :
« تَوَلَّى » : پشت کرد . رویگردان شد (نگا : بقره / ۲۰۵ ، آل‌عمران / ۸۲ ، نجم / ۲۹) .

سوره لیل آیه ۱۷
متن آیه :
وَسَيُجَنَّبُهَا الْأَتْقَى

ترجمه :
ولیکن پرهیزگارترین (انسانها) از آن (آتش هولناک) به دور داشته خواهد شد .

توضیحات :
« الْأَتْقَى » : پرهیزگارترین .

سوره لیل آیه ۱۸
متن آیه :
الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّى

ترجمه :
آن کسی که دارائی خود را (در راه خدا خرج می‌کند و) می‌دهد تا خویشتن را (به وسیله این کار ، از کثافت بخل) پاکیزه بدارد .

توضیحات :
« يَتَزَكَّى » : خود را پاک می‌دارد و پاکیزه می‌کند . حال یا بدل از فاعل است .

سوره لیل آیه ۱۹

متن آیه :
وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزَى

ترجمه :

هیچ کسی بر او حق نعمتی ندارد تا (بدین وسیله به نعمتش پاسخ گوید و از سویی او آن)
نعمت جزا داده شود .

توضیحات :

« تجزیا » : نعمت جزا داده شود . سپاس گفته شود .

سوره لیل آیه ۲۰

متن آیه :
إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَى

ترجمه :

بلکه تنها هدف او جلب رضای ذات پروردگار بزرگوارش می باشد .

توضیحات :

« ابْتِغَاءَ » : خواستار شدن . طلبیدن . « وَجْهِ » : ذات (نگا : انعام / ۵۲ ، کف / ۲۸ ، قصص / ۸۸) .

سوره لیل آیه ۲۱

متن آیه :
وَلَسَوْفَ يَرْضَى

ترجمه :

قطعاً (چنین شخصی ، از کارهایی که کرده است) راضی خواهد بود و (از پادشاهی که از
پروردگار خود دریافت می دارد) خوشنود خواهد شد .

توضیحات :

« لَسَوْفَ يَرْضَى » : راضی خواهد بود . راضی خواهد شد (نگا : توبه / ۹۶ ، نجم / ۲۶) .

سوره ضحی آیه ۱

متن آیه :
وَالضُّحَى

ترجمه :

سوگند به روز (در آن زمان که آفتاب بلند می گردد و همه جا را فرا می گیرد) !

توضیحات :

« الضُّحَى » : روز (نگا : اعراف / ۹۸ ، طه / ۵۹) . چاشتگاه (نگا : شمس / ۱) .

سوره ضحی آیه ۲

متن آیه :
وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَىٰ

ترجمه :

و سوگند به شب در آن هنگام که می‌آرامد (و تاریک می‌شود و همه‌جا را فرا می‌گیرد) !

توضیحات :

« سَجَىٰ » : آرمید . آرام یافت . آرمیدن شب ، در حقیقت آرمیدن ساکنان آن است (نگا : المصحف المیسر) . تاریک گردید . پوشاند . فرا گرفت (نگا : فرهنگ لغات قرآن . نمونه . تفهیم القرآن) .

سوره ضحی آیه ۳

متن آیه :
مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَىٰ

ترجمه :

پروردگارت تو را رها نکرده است و دشمن نداشته است و مورد خشم قرار نداده است .

توضیحات :

« مَا وَدَّعَكَ » : تو را ترك و رها نکرده است . به ترك تو نگفته است . « مَا قَلَىٰ » : خشم نگرفته است و دشمن نداشته است .

سوره ضحی آیه ۴

متن آیه :
وَلَلْآخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْأُولَىٰ

ترجمه :

و فرجام (کار و زندگی) برای تو ، بهتر از آغاز (آنها) است .

توضیحات :

« الْآخِرَةُ » : پایان کار . اواخر زندگی . « الْأُولَىٰ » : آغاز کار . اوائل زندگی .

سوره ضحی آیه ۵

متن آیه :
وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَىٰ

ترجمه :

و پروردگارت به تو (بهروزی و پیروزی و نعمت و قدرت) عطاء خواهد کرد ، و تو خوشنود خواهی شد .

توضیحات :

« لَسَوْفَ يُعْطِيكَ » : مراد نزول وحی ، ظهور دین ، تنفیذ فرمان ، خوشبختی و پیروزی بر ملت‌های

دیگر است .

سوره ضحی آیه ۶
متن آیه :
أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَى

ترجمه :
آیا خدا تو را یتیم نیافت و پناهت داد ؟

توضیحات :
« یَتِيمًا » : پیغمبر هنوز طفل شش ماهه‌ای در شکم مادر بود که پدرش از دنیا رفت . در عمر شش سالگی مادرش آمنه هم وفات کرد . در هشت سالگی پدر بزرگش عبدالمطلب که سرپرستی او را به عهده داشت دار فانی را وداع گفت . از آن به بعد تحت سرپرستی عمویش ابوطالب قرار گرفت . « آوایا » : منزل و مأوی داد . پناه داد .

سوره ضحی آیه ۷
متن آیه :
وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَى

ترجمه :
و تو را سرگشته و حیران (در میان شرك بت پرستان و یهودیان و مسیحیان ، کفر کافران ، فسق و فجور فاسقان و فاجران ، ظلم و زور قلدران ، کشت و کشتار قبائل به فرمان جاهلان ، و خرافه پرستی اینان و آنان) نیافت و (در پرتو وحی آسمانی به یکتا پرستی یزدانی) رهنمودت کرد ؟

توضیحات :
« ضَالًّا » : گمراه و سرگشته . پیغمبر قبل از نبوت ، دریای مواج کفر و شرك و ظلم و فسق و جهل و خرافات محیط را می‌دید و غرق شدگان در آن را نظاره می‌کرد ، اما راه به جایی نمی‌برد . نمی‌دانست چگونه خالق جهان را بپرستد و بدو نزدیک بشود ، و از بارگاه یزدان نجات مردمان را بطلبد . به غار حراء پناه می‌برد و شبها و شبها با خود خلوت می‌کرد و سرگشته در تفکرات و حیرت زده از مشاهده اوضاع به دنبال نجات می‌گشت ، تا در دل غار حراء نور وحی پرتو افکند و او را به حق رهنمود کرد (نگا : شوری / ۵۲ ، یوسف / ۳) .

سوره ضحی آیه ۸
متن آیه :
وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنَى

ترجمه :
و تو را فقیر و بی‌چیز نیافت و ثروتمند و دارایت کرد ؟

توضیحات :
« عَائِلًا » : فقیر و بی‌چیز (نگا : توبه / ۲۸) . چیزهایی که پیغمبر از پدر به ارث برد ، شتر ماده‌ای و کنیزکی بود (نگا : جزء عم شیخ محمد عبده) . خدا او را با سود تجارت ، و ثروت خدیجه ، و غنائم جنگی دارا و بی‌نیاز کرد . آیات گذشته ، بیانگر الطاف و عنایات خاص الهی در

حق پیغمبر است .

سوره ضحی آیه ۹
متن آیه :
فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ

ترجمه :
حال که چنین است ، یتیم را زبون مدار (و اموال و دارائی ایشان را با قهر و زور مگیر و تصرف مکن) .

توضیحات :
« لا تَقْهَرْ » : خوار و زبون مدار . اموال و دارائیشان را با زور مگیر و تصرف مکن .

سوره ضحی آیه ۱۰
متن آیه :
وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ

ترجمه :
و گدا را با خشونت مران .

توضیحات :
« لا تَنْهَرْ » : با خشونت مران . برخی سائل را خواهان دانش و پرسش کننده از مسائل علمی شمرده اند .

سوره ضحی آیه ۱۱
متن آیه :
وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ

ترجمه :
بلکه نعمتهای پروردگارت را بازگو کن (و از آنها صحبت مدار ، و شکر آنها را با بذل و بخشش بگزار) .

توضیحات :
« حَدِّثْ » : صحبت مدار . بازگو کن . بازگو کردن نعمت ، شکرگزاری از آن با قول و فعل ، امکان پذیر است . سپاس با زبان ، و بذل و بخشش از آن . ذکر ثروت و قدرت برای تفاخر ، مراد نیست .

سوره شرح آیه ۱
متن آیه :
أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ

ترجمه :
آیا ما سینه تو را نگشودیم (و دلت را از بند غم حیرت رها نساختم ، و تاب تحمل نابسامانیهای

محیط جاهلیت و سختیهای مسؤلیت بزرگ نبوت را به تو عطاء نکردیم ؟) .

توضیحات :
« أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ . . . » : شرح صدر . کنایه از : سعه صدر ، رهایی از غم و اندوه حیرت و ضلال پیش از نبوت ، تاب تحمل مشکلات مسؤلیت نبوت و رهبری ، صبر و حوصله در برابر ناملایمات محیط و دردهای کفار و مشرکان و دیگران است (نگا : انعام / ۱۲۵ ، زمر / ۲۲ ، طه / ۲۵ ، نحل / ۱۰۶) .

سوره شرح آیه ۲
متن آیه :
وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ

ترجمه :
و بار سنگین (تلاش فراوان ، برای هدایت مردمان) را از (دوش) تو برداشتیم ؟

توضیحات :
« وَضَعْنَا » : فرو آوردیم . پائین آوردیم . « وِزْرٌ » : بار سنگین . مراد بار کمرشکن غم و رنج حاصل از مشاهده کفر و شرک و تبهکاریها و خونریزیها و ستمگریها و ناپسامانیهای جامعه پیش از نبوت ، و تلاش و کوشش آن حضرت برای هدایت مردمان و دفع اذیت و آزار ایشان در آغاز نبوت است .

سوره شرح آیه ۳
متن آیه :
الَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ

ترجمه :
همان بار سنگینی که پشت تو را در هم شکسته بود ؟

توضیحات :
« أَنْقَضَ » : سنگینی کرده بود . گرانبار ساخته بود . مجازاً شکستن پشت معنی می دهد .

سوره شرح آیه ۴
متن آیه :
وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ

ترجمه :
و آوازه تو را بلند نکردیم و بالا نبردیم ؟

توضیحات :
« ذِكْرٌ » : آوازه . نام نیک . حسن شهرت . آوای گواهی به پیغمبری محمد ، به دنبال گواهی به توحید خداوند ، شبانه روز دست کم پنج بار بر فراز مناره ها و بر بال امواج تلویزیونها و رادیوها در آفاق طنین انداز است .

سوره شرح آیه ۵
متن آیه :

فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا

ترجمه :

چرا که همراه با سختی و دشواری ، آسایش و آسودگی است .

توضیحات :

« فَإِنَّ . . . » : بیان علت و سبب مطالب پیش است . « الْعُسْرُ » : سختی . دشواری (نگا : بقره / ۱۸۵ ، طلاق / ۷ ، کهف / ۷۳) . « يُسْرًا » : آسایش . آسودگی .

سوره شرح آیه ۶

متن آیه :
إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا

ترجمه :

مسلماً با سختی و دشواری ، آسایش و آسودگی است .

توضیحات :

« إِنَّ مَعَ . . . » : تکرار آیه ، برای تحکیم مطلب پیشین و تأکید این سنت خدائی در همه ادوار است .

سوره شرح آیه ۷

متن آیه :
فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ

ترجمه :

هرگاه (از کار مهمی) برداختی ، به دنبال آن (به کار مهم دیگری پرداز و در آن بکوش و) رنج ببر (و فرجام کاری را آغاز کار دیگری کن) .

توضیحات :

« فَرَغْتَ » : فراغت یافتی . تمام شدی و بیکار ماندی . « اِنْصَبْ » : رنج ببر . مؤمن باید انسان متحرک و پویائی باشد و پس از فراغت از وظیفه‌ای ، آماده کوشیدن و سختی کشیدن در وظیفه دیگری باشد . چون : ما زنده به آنیم که آرام نگیریم .

سوره شرح آیه ۸

متن آیه :
وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَارْغَبْ

ترجمه :

و یکسره به سوی پروردگارت روی آر (و تنها بدو دل و امید ببند ، و جز به او خود را مشغول مساز) .

توضیحات :

« اِرْغَبْ » : رغبت کن . علاقه‌مند شو (نگا : قلم / ۳۲) .

سوره تین آیه ۱

متن آیه :
وَالَّتَيْنِ وَالزَّيْتُونِ

ترجمه :

سوگند به انجیر و زیتون !

توضیحات :

« التین » : انجیر . اشاره به دوران آدم است که او و همسرش در بهشت برگ درختان و چه بسا انجیر را جامه و پوشش خود کردند (نگا : اعراف / ۲۲) . کوه « طور تینا » که در دمشق قرار دارد و بر آن درختان انجیر می‌روید . در میان عربها مرسوم است که نام میوه‌ای را بر سرزمین آن اطلاق کنند (نگا : جزء عم شیخ محمد عبده) . « الزیتون » : زیتون . اشاره به دوران نوح است که آدم دوم لقب گرفته است . گویا در آخرین مراحل طوفان ، نوح کبوتری را رها کرد تا درباره پیدا شدن خشکی از زیر آب جستجو کند . کبوتر با شاخه زیتونی بازگشت و نوح فهمید که طوفان پایان گرفته است . شاخه زیتون هم اینک رمز صلح و امنیت است . کوه « طور زیتا » که در بیت المقدس است . (نگا : جزء عم شیخ محمد عبده) .

سوره تین آیه ۲

متن آیه :
وَطُورِ سِينِينَ

ترجمه :

و سوگند به طور سینین !

توضیحات :

« طُورِ سِينِينَ » : اسم کوهی است که در صحرای سیناء قرار دارد و موسی (ع) در بالای آن به مناجات با خدا می‌پرداخت . در کنار این کوه نور شریعت موسوی تابیدن گرفت (نگا : مریم / ۵۲) .

سوره تین آیه ۳

متن آیه :
وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ

ترجمه :

و سوگند به این شهر امین (مکه) !

توضیحات :

« الْبَلَدِ الْأَمِينِ » : شهر امین . مراد مکه است که چه رسد به انسانها ، حیوانات و درختان و گیاهان و پرندگان آن در امن و امانند . نه جانداري در آنجا کشته می‌شود و نه گیاهی کنده می‌گردد ، مگر انواعی از نباتات که مردم بدانها نیازمندند (نگا : جزء عم شیخ محمد عبده) . « الْأَمِينِ » : سرزمین دارای امن و امان (نگا : بقره / ۱۲۶ ، آل عمران / ۹۷ ، قصص / ۵۷) . اشاره به دوران خاتم الانبیاء ، محمد مصطفی (ص) است .

سوره تین آیه ۴

متن آیه :

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَن تَقْوِيمٍ

ترجمه :

ما انسان را (از نظر جسم و روح) در بهترین شکل و زیباترین سیما آفریده ایم .

توضیحات :

« لَقَدْ خَلَقْنَا . . . » : جواب قسم‌های چهارگانه است . « أَحْسَن » : زیباترین . بهترین . « تَقْوِيمٍ » : هیئت . سیما . در اصل تقویم ، در آوردن چیزی به صورت مناسب و نظام معتدل و کیفیت شایسته است (نگا : نمونه) ولی در بسیاری از موارد مراد از مصدر ، اثر آن است (نگا : جزء عم شیخ محمد عبده) . لذا در اینجا مراد ساختار انسان با دو بعد جسمانی و روحانی است ، که « عالم صغیر » و « موجود ناشناخته » نام گرفته است ، و خداوند او را بزرگوار فرموده است (نگا : اسراء / ۷۰) و آفریدگار جهان در برابر اتمام خلقت انسان ، خویشتن را ستوده است (نگا : مؤمنون / ۱۴) .

سوره تین آیه ۵

متن آیه :

ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ

ترجمه :

سپس ما او را به میان پست‌ترین پستان برمی‌گردانیم (و از زمره بدترین مردمان می‌گردانیم) .

توضیحات :

« رَدَدْنَاهُ » : او را برمی‌گردانیم . او را قرار می‌دهیم . واژه (رَدَّ) را به معنی اصلی برگرداندن ، و معنی ضمنی جعل ، یعنی قرار دادن و ساختن دانسته‌اند (نگا : روح‌المعانی ، المیزان) . « أَسْفَلَ » : پائین‌ترین . مفعول‌به یا منصوب به نزع خافض است . « سَافِلِينَ » : پائین‌ترین . پستان . جمع مذکر سالم است و مراد انسان‌هایی است که امتیاز انسانیت خود را نادیده می‌گیرند ، و به جای پیمودن قوس صعودی ایمان و دینداری ، قوس نزولی کفر و بی‌دینی را طی می‌کنند ، و از درجه والای اعلی‌علیین به ژرفای گودال اسفل سافلین فرو می‌افتند . « رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ » : این بند ، بدین واقعیت اشاره دارد که : کسانی که راه کفر و شرک و ستمگری و زورگوئی و سایر مفاسد را در پیش می‌گیرند ، از مقام انسانیت سقوط می‌کنند و در نظر خدا از پستان پست بشمار می‌آیند ، و در دنیا از زمره ناپاکان ، و در آخرت از جمله دوزخیانند (نگا : نساء / ۱۴۵ ، صافات / ۹۸ ، فصلت / ۲۹ ، بینه / ۶) .

سوره تین آیه ۶

متن آیه :

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ

ترجمه :

مگر کسانی که ایمان بیاورند و کارهای شایسته بکنند که آنان پاداش قطع ناشدنی و بی‌منت دارند .

توضیحات :
« غَيْرَ مَمْنُونٍ » : ناگسیختنی . قطع ناشدنی . بی‌منت (نگا : فصّلت / ۸ ، قلم / ۳ ، انشاق / ۲۵) .

سوره تین آیه ۷
متن آیه :
فَمَا يَكْذِبُكَ بَعْدَ الْدِّينِ

ترجمه :
پس (ای انسان ناسپاس ! به دنبال مشاهده این همه دلائل و نشانه‌های معاد) دیگر چه چیز تو را بر آن می‌دارد که روز سزا (و جزای قیامت) را دروغ پنداری (و در دادگاه الهی خویشتن را محکوم به سقوط از درجه انسانیت سازی ؟) .

توضیحات :
« بَعْدُ » : پس از مشاهده قدرت خدا در بیکره عالم صغیر و در گستره عالم کبیر . آن که انسان و جهان را از نیستی به هستی درآورده است ، دوباره پس از پایان جهان و مردن مردمان ، دنیا را پدیدار و انسانها را از خواب مرگ بیدار می‌سازد ، و طرحی نو درمی‌اندازد . « الدِّينِ » : سزا و جزا . دین و آئین . « فَمَا يَكْذِبُكَ . . . » : پس دیگر چه چیز تو را به تکذیب شریعت و آئین وامی‌دارد ؟

سوره تین آیه ۸
متن آیه :
أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمَ الْحَاكِمِينَ

ترجمه :
مگر خداوند فرمانروا ترین فرمانروایان (و داورترین داوران) نمی‌باشد ؟

توضیحات :
« أَحْكَمَ الْحَاكِمِينَ » : فرمانروا ترین فرمانروایان . داورترین داوران (نگا : هود / ۴۵) . اگر در آیه هفتم ، دین به معنی شریعت و آئین باشد ، معنی این آیه چنین است : آیا خداوند احکام و فرمانهایش از همه حکیمانه‌تر و متقن‌تر نیست ؟ (نگا : نمونه) .

سوره علق آیه ۱
متن آیه :
اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ

ترجمه :
(ای محمد ! بخوان چیزی را که به تو وحی می‌شود . آن را بی‌آغاز و) بخوان به نام پروردگارت . آن که (همه جهان را) آفریده است .

توضیحات :
« اِقْرَأْ . . . » : از اول این سوره تا آخر آیه پنجم ، نخستین آیاتی است که در غار حراء بر پیغمبر نازل شده است و با تابش اشعه جدید وحی ، فصل تازه‌ای در تاریخ بشریت گشوده گشته است

. برابر فریمان الهی پیغمبر « قاری » شد (نگا : بینه / ۲) ولی « کاتب » نشد (نگا : جزء عمّ شیخ محمد عبده) .

سوره علق آیه ۲

متن آیه :
خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ

ترجمه :
انسان را از خون بسته آفریده است .

توضیحات :

« خَلَقَ » : هر چند فعل (خَلَقَ) در آیه نخست ، آفرینش انسان را هم در بر دارد ، ولی برای اهمیت مقام او مجدداً از انسان سخن به میان آمده است . « عَلَقٍ » : جمع عَلَقَةٌ ، خون بسته و دلمه گونه (نگا : حج / ۵ ، مؤمنون / ۱۴ ، غافر / ۶۷ ، قیامه / ۳۸) .

سوره علق آیه ۳

متن آیه :
اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ

ترجمه :
بخوان ! پروردگار تو بزرگوارتر و بخشنده‌تر است (از آنچه تو می‌انگاری . بعد از این ، بزرگواریها و بخشندگیها از او خواهی دید که تعلیم قرائت در برابر آنها ساده و ناچیز است) .

توضیحات :

« وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ » : حرف واو استثنافیه است . واژه اکرم ، افزایش ربوبیت و کرامت را می‌رساند .

سوره علق آیه ۴

متن آیه :
الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ

ترجمه :
همان خدائی که به وسیله قلم (انسان را تعلیم داد و چیزها به او) آموخت .

توضیحات :

« عَلَّمَ » : تعلیم داد . یاد داد . « بِالْقَلَمِ » : به وسیله قلم . به واسطه قلم .

سوره علق آیه ۵

متن آیه :
عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ

ترجمه :
بدو چیزهایی را آموخت که نمی‌دانست .

توضیحات :

« مَا لَمْ يَعْلَمْ » : (نگا : نحل / ۷۸) .

سوره علق آیه ۶

متن آیه :
كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَيَطْغَىٰ

ترجمه :

قطعاً (اغلب) انسانها سرکش می و تمرد می آغازند .

توضیحات :

« كَلَّا » : حَقًّا . قطعاً . این واژه را نباید همواره به معنی زجر و ردع بدانیم . بلکه می تواند حرف تحقیق و تنبیه و جواب باشد و (به راستی) و (حَقًّا) و (هَان) و (آری) معنی شود (نگا : نوین) . « الْإِنْسَان » : غالب انسانها مراد است .

سوره علق آیه ۷

متن آیه :
أَنْ رَّاهُ اسْتَعْنَىٰ

ترجمه :

اگر خود را دارا و بی نیاز ببیند .

توضیحات :

« أَنْ رَّاهُ » : وقتی خود را ببیند و بداند . واژه (أَنْ) از حروف ناصبه است . جمله (أَنْ رَّاهُ) استغنیاً (مفعول له) است . « اسْتَعْنَىٰ » : احساس قدرت و ثروت کرد . دارا شد و بی نیاز گردید (نگا : عبس / ۵ ، لیل / ۸) .

سوره علق آیه ۸

متن آیه :
إِنْ إِلَىٰ رَبِّكَ الرُّجْعَىٰ

ترجمه :

مسئلاً بازگشت (همگان در آن جهان) به سوی پروردگار تو خواهد بود (و او سرکشان و متمردان را به کیفر اعمالشان می رساند) .

توضیحات :

« الرُّجْعَىٰ » : رجوع و بازگشت . مصدر ثلاثی مجرد است .

سوره علق آیه ۹

متن آیه :
أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَىٰ

ترجمه :

آیا دیده ای کسی را که نهی می کند و باز می دارد .

توضیحات :
« أَرَأَيْتَ ؟ » : آیا دیده‌ای ؟ آیا خبر داری ؟ به من بگو (نگا : کهف / ۶۳ ، مریم / ۷۷ ، فرقان / ۴۳)

سوره علق آیه ۱۰
متن آیه :
عَبْدًا إِذَا صَلَّى

ترجمه :
بنده‌ای را چون به نماز ایستد ؟ (آیا چنین بازدارنده‌ای مستحقّ عذاب الهی نیست ؟) .

توضیحات :
« إِذَا . . . » : جواب شرط محذوف است .

سوره علق آیه ۱۱
متن آیه :
أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَى الْهُدَى

ترجمه :
به من بگو : اگر (این طاغی یاغی بر راه راست و) بر طریق هدایت بود . (چه مقام و منزلتی در پیش خدا می‌داشت ؟) .

توضیحات :
« إِنْ » : جواب شرط محذوف است .

سوره علق آیه ۱۲
متن آیه :
أَوْ أَمَرَ بِالتَّقْوَى

ترجمه :
یا این که (دیگران را به جای بازداشتن از نماز و سایر عبادات) به تقوا و پرهیزگاری دستور می‌داد (آیا این برایش بهتر نمی‌بود ؟) .

توضیحات :
« أَوْ . . . » : جواب شرط محذوف است .

سوره علق آیه ۱۳
متن آیه :
أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى

ترجمه :
به من بگو : اگر تکذیب کند (قرآن و همه کتابها و چیزهایی را که پیغمبران با خود آورده‌اند) و پشت کند (به ایمان و همه کارهای خوب و پسندیده ، آیا سزاوار چه کیفری خواهد بود ، و حال و وضعش در قیامت چگونه خواهد شد ؟) .

توضیحات :
« إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى » : (نگا : قیامه / ۳۳ ، لیل / ۱۶) . جواب شرط باز هم محذوف است .

سوره علق آیه ۱۴
متن آیه :
أَلَمْ يَعْلَمِ يَأَنَّ اللَّهَ يَرَى

ترجمه :
آیا او ندانسته است که خداوند (همه احوال او را می‌پاید ، و همه اعمال وی را) می‌بیند ؟

توضیحات :
« أَلَمْ يَعْلَمِ . . . بِرَبِّهَا » : اشاره به این واقعیت است که : عالم هستی محضر خدا است .

سوره علق آیه ۱۵
متن آیه :
كَلَّا لَئِنْ لَمْ يَنْتَه لِنَسْفَعًا بِالنَّاصِيَةِ

ترجمه :
هرگز! هرگز ! (آن چنان نیست که او می‌پندارد) . اگر او (از کارهای خود دست بردارد و به اعمال زشت خویش) پایان ندهد ، موی پیشانی‌اش را می‌گیریم و (او را به سوی آتش دوزخ) کشان کشان می‌بریم .

توضیحات :
« لِنَسْفَعَنَّ » : می‌گیریم و به شدت می‌کشیم . از ماده سَفَع ، به معنی گرفتن و به شدت کشیدن است . نون تأکید این فعل در رسم‌الخط قرآنی با تنوین نوشته شده است . « نَاصِيَةِ » : موی پیشانی (نگا : هود / ۵۶ ، رحمن / ۴۱) .

سوره علق آیه ۱۶
متن آیه :
نَاصِيَةٍ كَاذِبَةٍ خَاطِئَةٍ

ترجمه :
موی پیشانی دروغگوی بزهکار .

توضیحات :
« نَاصِيَةٍ » : بدل است . « خَاطِئَةٍ » : بزهکار . مراد از موی پیشانی دروغگوی بزهکار ، صاحب آن است . واژه (نَاصِيَةٍ) به خود پیشانی هم گفته می‌شود . در این صورت معنی آیه چنین است : پیشانی‌یی که نشانه دروغگوئی و بزهکاری در آن جلوه‌گر و پیدا است (نگا : المنتخب) .

سوره علق آیه ۱۷
متن آیه :
فَلْيَدْعُ نَادِيَهُ

ترجمه :
بگذار او همنشینان و هممجلسان خود را صدا بزند و به کمک بطلبد (تا او را در جنگ با مؤمنان ، یاری بدهند) .

توضیحات :
« نَادِي » : باشگاه . مجلس . در اینجا مراد اهل باشگاه و مجلس است . ذکر محل است و مراد حال .

سوره علق آیه ۱۸
متن آیه :
سَنَدَعُ الزَّبَانِيَةَ

ترجمه :
ما هم به زودی فرشتگان مأمور دوزخ را صدا می‌زنیم (تا او را به دوزخ ببرند و به ژرفای آن بیندازند) .

توضیحات :
« سَنَدَعُو » : در رسم الخط قرآنی واو آخر آن حذف شده است . در قرآن هر جا که واو ساکن به لام ساکن برسد ، واو برداشته شده است (نگا : اعراب القرآن درویش) . « الزَّبَانِيَةَ » : جمع زبانی ، زبانی ، زبانی ، و زاین دانسته‌اند (نگا : معجم الفاظ القرآن الکریم) . در اصل به معنی هل‌دهندگان است . پاسبانان را بدین نام نامیده‌اند ، چون دیگران را هل می‌دهند و می‌رانند . در اینجا مراد فرشتگان مأمور دوزخ است که دوزخیان را هل می‌دهند و می‌رانند (نگا : تحریم / ۶) .

سوره علق آیه ۱۹
متن آیه :
كَلَّا لَا تُطَعُّهُ وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ

ترجمه :
هرگز! هرگز! از او اطاعت مکن و (به نماز خواندن خود ادامه بده و در برابر آفریدگار خویش) سجده ببر و (بدین وسیله به پروردگارت) نزدیک شو .

توضیحات :
« اسْجُدْ » : سجده ببر . مراد از سجده بردن ، مداومت و مواظبت بر ادای نماز است . « اِقْتَرِبْ » : با طاعات و عبادات بسیار به پروردگار دادار تقرب حاصل کن و بدو نزدیک شو .

سوره قدر آیه ۱
متن آیه :
إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ

ترجمه :
ما قرآن را در شب با ارزش « لیلۃ‌القدر » فرو فرستاده‌ایم .

توضیحات :

« أَنْزَلْنَاهُ » : ضمیر (هُ) به قرآن برمی‌گردد . اشاره به آغاز نزول قرآن است (نگا : بقره / ۲ و ۱۴۴ ، آل عمران / ۷ ، نساء / ۱۰۵ ، یوسف / ۲) . ذکر ضمیر به جای اسم ظاهر ، به خاطر شهرت و جلالت فوق‌العاده قرآن ، و جایگزین بودن آن در همه اذهان است (نگا : انعام / ۹۲ و ۱۵۵ ، ابراهیم / ۱ ، ص / ۲۹) . « لَيْلَةُ الْقَدْرِ » : شب بزرگوار و ارزشمند (نگا : دخان / ۳) . شب ارزشیابی و تعیین سرنوشت (نگا : دخان / ۴) این شب ، بزرگوار و ارزشمند است ، چون قرآن در آن نازل شده است و سراسر نور و رحمت و خیر و برکت و سلامت و سعادت و از هر جهت بی‌نظیر است . شب قرآن و جشن سالانه این کتاب بزرگ آسمانی و سرنوشت ساز بشریت است ، و پیه عقیده برخی شب تقدیر و تعیین است و در آن مجدداً مقدرات و سرنوشت انسانها مقدر و معین می‌گردد و خداوند دستور اجرای احکام خود را به دست فرشتگان می‌سپارد . لیلۃ القدر در رمضان است (نگا : بقره / ۱۸۵) . اما در کدام شب ؟ روشن نیست و در حدود چهل قول مختلف پیرامون آن بیان شده است (نگا : تفهیم‌القرآن) . لیکن از هفدهم رمضان تا آخر آن ، به ویژه شبهای طاق ، رأی بسیاری از علماء است .

سوره قدر آیه ۲

متن آیه :
وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ

ترجمه :

تو چه می‌دانی شب قدر کدام است (و چه اندازه عظیم است ؟)

توضیحات :

« مَا أَدْرَاكَ ؟ » : تو چه می‌دانی ؟ (نگا : مدثر / ۲۷ ، مرسلات / ۴۴ ، انفطار / ۱۷) . این تعبیر نشان می‌دهد که زمان و عظمت دقیق این شب را حتی پیغمبر (ص) هم نمی‌دانسته است ، چه رسد به دیگران !

سوره قدر آیه ۳

متن آیه :
لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ

ترجمه :

شب قدر شبی است که از هزار ماه بهتر است .

توضیحات :

« أَلْفِ شَهْرٍ » : هزار ماه . مراد تکثیر است نه تعیین و تحدید (نگا : بقره / ۹۶ ، انفال / ۹) .

سوره قدر آیه ۴

متن آیه :
تَنْزِيلُ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ فِيهَا يَأْتِي رَبَّهُمْ مِّنْ كُلِّ مَرٍ

ترجمه :

فرشتگان و جبرئیل در آن شب با اجازه پروردگارشان ، بیایند (به کره زمین و به سوی پرستشگران و عبادت کنندگان شب زنده‌دار) می‌آیند برای هرگونه کاری (که بدان یزدان سبحان دستور داده باشد) .

توضیحات :

« تَنْزِيلٌ » : پیاپی نازل گردید . این فعل می‌تواند به معنی ماضی باشد (نگا : جزء عمّ شیخ محمد عبده) . « الرُّوحُ » : جبرئیل . نزول فرشتگان و سردسته ایشان جبرئیل به کره زمین ، جهت دعای خیر و طلب آمرزش برای کسانی است که شب زنده‌داری می‌نمایند و به عبادت می‌پردازند و از خدا طلب مرحمت و مغفرت می‌کنند . « مِنْ كُلِّ أَمْرٍ » : برای هر کاری . حرف (مِنْ) به معنی لام است . یعنی برای انجام امور . یا این که به معنی باء مصاحبت است . یعنی : هر خیر و برکنی را با خود به ارمغان می‌آورند .

سوره قدر آیه ۵

متن آیه :
سَلَامٌ هِيَ حَتَّى مَطَلَعِ الْفَجْرِ

ترجمه :

آن شب ، شب سلامت و رحمت (و درود فرشتگان بر مؤمنان شب زنده‌دار) است تا طلوع صبح .

توضیحات :

« سَلَامٌ » : سلام و درود . مراد درود فرشتگان بر مؤمنان است که طلب آمرزش و رحمت برای ایشان است . سلامت . یعنی طاعت و عبادت در آن ، موجب سلامت و در امن و امان ماندن مؤمنان از هر چیز است . یا این که به معنی سالم ، یعنی شبی است سالم و توأم با سلامت . « مَطَلَعٌ » : طلوع . دمیدن . وقت طلوع . هنگام دمیدن . مصدر میمی یا اسم زمان است . یادآوری : شب قدر در مناطق مختلف ، یکی است . چرا که شب همان سایه نیم کره زمین است که بر نیم کره دیگر می‌افتد ، و این سایه همراه گردش زمین در حرکت است . یک دوره کامل آن در بیست و چهار ساعت انجام می‌پذیرد . این مدت که تاریکی تمام نقاط زمین را به تدریج فرا می‌گیرد ، شب کامل کره زمین و شب قدر آن است که با اختلاف چند ساعت زودتر و دیرتر ، مهمان مردمان گوشه و کنار سراسر زمین می‌شود .

سوره بینه آیه ۱

متن آیه :
لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ مُنْفَكِينَ حَتَّى تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ

ترجمه :

کافران اهل کتاب ، و مشرکان ، تا زمانی که حجت بدیشان نرسد (و برابر سنت الهی با آنان اتمام حجت نگردد) به حال خود رها نمی‌شوند .

توضیحات :

« الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ » : مراد همه کسانی است که از پیروان انبیاء بوده ولیکن بر اثر فاصله زیاد زمانی از آئین آسمانی منحرف شده‌اند و به کفر و شرک افتاده‌اند . واژه (مِنْ) برای بیان است . « الْمُشْرِكِينَ » : مراد همه کسانی است که بت یا آتش و مانند اینها را پرستیده‌اند و کتاب الهی هم نداشته‌اند . « مُنْفَكِينَ » : به حال خود رهاشدگان (نگا : المصحف المیسر) . یعنی کسانی که خدا پیغمبری برای ایشان نفرستاده باشد و به سوی حق و حقیقت

رهنمودشان نکرده باشد . « حَتَّى تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ » : تا زمانی که حجت بدیشان برسد . مگر این که حجت بدیشان برسد . یعنی حتماً خدا پیغمبری را برای آنان می‌فرستد و بدین وسیله با ایشان اتمام حجت می‌کند (نگا : طه / ۱۳۳ و ۱۳۴) . « الْبَيِّنَةُ » : حجت و برهان . در اینجا مراد پیغمبری از پیغمبرانی است که مشعل آئین آسمانی را فرا راه کاروان بشری می‌دارد (نگا : المصحف المیسر . پرتوی از قرآن) .

سوره بینة آیه ۲

متن آیه :
رَسُولٌ مِّنَ اللَّهِ يَتْلُو صُحُفًا مُّطَهَّرَةً

ترجمه :

(و آن حجت) ، پیغمبری از سوی خدا است که کتابهای پاک (الهی) را (بر آنان) می‌خواند (و قوانین و احکام آسمانی را بدیشان می‌رساند) .

توضیحات :

« يَتْلُو » : می‌خواند . در رسم الخط قرآنی ، الف زائدی در آخر دارد . « صُحُفًا » : جمع صحیفه . اوراق . کتابها (نگا : طه / ۱۳۳ ، عبس / ۱۳) . « مُطَهَّرَةً » : پاک از باطل و تحریف .

سوره بینة آیه ۳

متن آیه :
فِيهَا كُتِبَ قِيمَةٌ

ترجمه :

در آنها نوشته‌های راست و درست و پرارزش و والایی است .

توضیحات :

« كُتِبَ » : جمع کتاب . به معنی مکتوب ، نوشته‌ها (نگا : انبیاء / ۱۰۴) . « قِيمَةٌ » : درست . پرارزش (نگا : توبه / ۲۶ ، یوسف / ۴۰ ، کهف / ۲) .

سوره بینة آیه ۴

متن آیه :
وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَةُ

ترجمه :

اهل کتاب پراکنده نشده‌اند (و گروه گروه و دسته دسته نگشته‌اند) مگر آن زمانی که پیغمبری به پیش ایشان آمده است (و دستورات خدا را بدیشان رسانده است . آن وقت کم‌کم دچار تفرق و اختلاف شده‌اند و فروع و مذاهبی را در دین خدا پدیدار کرده‌اند) .

توضیحات :

« مَا تَفَرَّقَ . . . » : (نگا : بقره / ۲۱۳ و ۲۵۳ ، آل‌عمران / ۱۹ ، یونس / ۹۳ ، شوری / ۱۳ - ۱۵) . مراد این است که هر وقت پیغمبری از پیغمبران برای رهنمود مردمان آمده است ، انقلابی در میان انسانها پدیدار کرده است . خاصیت انقلاب هم جداسازی صف‌های حقگرایان و باطلگرایان ، و پدیدآوردن دسته‌ها و گروه‌های مختلف مؤمنان و منافقان و دشمنان هدف انقلاب است . در میان مؤمنان به انقلاب هم به تدریج خطها پدیدار می‌شود که تنها خطی از آنها در راستای آرمان

راستین است و بس . انسان عاقل باید سعی کند که دنبال‌رو آن خط بوده و جان و مال را بر سر آن نهد .

سوره بینة آیه ۵

متن آیه :
وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقِيَمَةِ

ترجمه :

در حالی که جز این بدیشان دستور داده نشده است که مخلصانه و حقگرایانه خدای را بپرستند و تنها شریعت او را آئین (خود) بدانند ، و نماز را چنان که باید بخوانند ، و زکات را (به تمام و کمال) بپردازند . آئین راستین و ارزشمند این است و بس .

توضیحات :

« و مَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ » : حرف واو ، حالیه است . حرف (ل) به معنی (اَنْ) است ، و تقدیر چنین است : « إِلَّا يَأْتُونَ اللَّهَ » . « مُخْلِصِينَ » : مخلصانه (نگا : اعراف / ۲۹ ، یونس / ۲۲ ، عنکبوت / ۶۵) . « حُنَفَاءَ » : حقگرایانه (نگا : حج / ۳۱) . « مُخْلِصِينَ . . . حُنَفَاءَ » : حال اول و دوم ضمیر فاعلی (و) هستند . « دِينُ الْقِيَمَةِ » : آئین راست و درست . دین ارزشمند . اضافه موصوف به صفت است . مانند مسجدالجامع ، مسجدالحرام ، دارالآخراه (نگا : یوسف / ۱۰۹ ، نحل / ۳۰) ، عذاب الحریق (نگا : آل عمران / ۱۸۱ ، انفال / ۵۰) . ذکر (ه) برای مبالغه است (نگا : روحالبیان . روحالمعانی) .

سوره بینة آیه ۶

متن آیه :
إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ

ترجمه :

مسلماً کافرانِ اهل کتاب ، و مشرکان ، جاودانه در میان آتش دوزخ خواهند ماند ! آنان بدون شک بدترین انسانها هستند .

توضیحات :

« الَّذِينَ كَفَرُوا . . . الْمُشْرِكِينَ » : مراد کافران اهل کتاب و مشرکان سراسر تاریخ بشریت است . « شَرُّ » : بدترین . « الْبَرِيَّةِ » : انسانها .

سوره بینة آیه ۷

متن آیه :
إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ

ترجمه :

بی‌گمان کسانی که مؤمنند و کارهای شایسته و بایسته می‌کنند ، آنان مسلمماً خوبترین انسانها هستند .

توضیحات :

« خَيْرٌ » : بهترین . خوبترین . مراد ایمانداران پرهیزگار و نیکوکار سراسر تاریخ بشریت است .

سوره بینه آیه ۸

متن آیه :

جَزَاؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ

ترجمه :

پاداش آنان در پیشگاه پروردگارشان باغهای بهشتی است که جای ماندگاری است و رودبارها در زیر (کاخها و درختهای) آن روان است . جاودانه برای همیشه در آنجا خواهند ماند . خدا از ایشان راضی و ایشان هم از خدا خوشنودند ! این (همه نعمت و خوشی) از آن کسی خواهد بود که از پروردگار خویش بهراسد .

توضیحات :

« عَدْنٍ » : اقامت . ماندن (نگا : توبه / ۷۲ ، رعد / ۲۳ ، نحل / ۳۱) . « رَضِيَ اللَّهُ . . . » : رضایت خدا به خاطر فرمانبرداری و نیکوکاری مؤمنان از خدا ، در حقیقت رضایت از اجر و پاداش و انعام و الطاف بی حد و حصر خدا است که بسی بالاتر از خیال و دورتر از انتظار ایشان است .

سوره زلزله آیه ۱

متن آیه :

إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زُلْزَالَهَا

ترجمه :

هنگامی که زمین سخت به لرزه در انداخته می شود .

توضیحات :

« إِذَا . . . » : اشاره به زلزله شدید قیامت است (نگا : حج / ۱) . « زُلْزَالَهَا » : زلزله ای که مخصوص زمین است و چگونگی و شدت آن را تنها خدا می داند .

سوره زلزله آیه ۲

متن آیه :

وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا

ترجمه :

و زمین (از هم می شکافد و گدازه های درونی و دفیینه ها و مرده ها ، و همه) سنگینها و بارهای خود را بیرون می اندازد (و به گونه دیگری در می آید) .

توضیحات :

« أَثْقَالَهَا » : جمع ثَقُلُ ، بارهای سنگین . مراد همه گدازه ها و دفیینه ها و گنجینه ها و اموات و جز اینها است (نگا : عنکبوت / ۱۳ ، نحل / ۷) .

سوره زلزله آیه ۳

متن آیه :

وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا

ترجمه :
و انسان مي‌گويد : زمين را چه شده است ؟

توضیحات :
« الْإِنْسَانُ » : انساني که تکانهاي غيرعادي و دگرگونيهاي وحشتناك زمين را مي‌بيند . « مَا لَهَا » : زمين را چه خبر است ؟ آن را چه شده است ؟

سوره زلزلة آيه ۴
متن آيه :
يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا

ترجمه :
در آن روز (که سرآغاز قيامت است) زمين خبرهاي خود را بازگو مي‌کند (و به زبان قال يا حال خواهد گفت که چه چيزهائي بر آن گذشته است) .

توضیحات :
« يَوْمَئِذٍ » : در آن روز . بدل از (إِذَا) است . « تُحَدِّثُ » : سخن مي‌گويد . بازگو مي‌کند . اين سخن گفتن و بازگو کردن ، يا به زبان قال است و زمين شاهد و ناظر اعمال انسانها بوده است ، و يا اين که به زبان حال است . يعني وضع زمين بدان هنگام بيانگر همه چيز خواهد بود ، و در چنين روزي حق و باطل پديدار خواهد شد . « أَخْبَارَهَا » : اخبار زمين ، اوضاع و احوالي است که در آن زمان به چشم مي‌خورد ، يا اعمال و افعالي است که مردمان بر روي آن انجام داده‌اند و اينک بدانها گواهي مي‌دهد . چرا که همه چيز در جهان ثبت و ضبط است .

سوره زلزلة آيه ۵
متن آيه :
يَا أَيُّهَا رَبِّكَ أُوْحَىٰ لَهَا

ترجمه :
(اين احوال و اقوال زمين) بدان سبب است که پروردگار تو بدو پيام مي‌دهد (که چه بشود و چه بگويد) .

توضیحات :
« يَا رَبِّكَ . . . » : حرف باء ، سببیه است . « أُوْحَىٰ » : پيام داد . فرمان داد (نگا : نحل / ۶۸) .

سوره زلزلة آيه ۶
متن آيه :
يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِّيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ

ترجمه :
در آن روز ، مردمان (از گورهاي خود) دسته دسته و پراکنده بيرون مي‌آيند (و رهسپار صحراوي محشر مي‌شوند) تا کارهايشان بدیشان نموده شود (و نتيجه اعمالشان را ببينند) .

توضیحات :

« يَصْدُرُ » : بیرون می‌آیند . « أَشْتَاتًا » : جمع شتیت ، پراکنده‌ها . مراد دسته دسته و فرد فرد است . حال است . « لِيُرَوَّا » : تا بدیشان نمایانده شود .

سوره زلزله آیه ۷

متن آیه :
فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ

ترجمه :

پس هرکس به اندازه ذره غباری کار نیکو کرده باشد ، آن را خواهد دید (و پاداشش را خواهد گرفت) .

توضیحات :

« مِثْقَالَ ذَرَّةٍ » : به اندازه ذره غباری (نگا : نساء / ۴۰ ، یونس / ۶۱ ، سبأ / ۳) .

سوره زلزله آیه ۸

متن آیه :
وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ

ترجمه :

و هرکس به اندازه ذره غباری کار بد کرده باشد ، آن را خواهد دید (و سزایش را خواهد چشید) .

توضیحات :

« ذَرَّةٍ » : ذره خاك . برخی آن را مورچه ریز می‌دانند که نماد ریزی در میان عربها است .

سوره عادیات آیه ۱

متن آیه :
وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًا

ترجمه :

سوگند به اسبان تازنده‌ای که (به سوی میدان جهاد) نفس‌زنان پیش می‌روند !

توضیحات :

« الْعَادِيَاتِ » : جمع عَادِيَّة ، اسبان تازنده . مراد هر مرکب و وسیله‌ای است که در راه یزدان و برای اجرا فرمان او مورد استفاده قرار گیرد . « ضَبْحًا » : صدای نفس اسبان به هنگام دویدن . در اینجا به معنی اسم فاعل ، یعنی (ضَائِحَات) است ، به معنی اسبانی که صدای نفس خود را بلند کرده‌اند . حال است .

سوره عادیات آیه ۲

متن آیه :
فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًا

ترجمه :
آن اسباني كه (بر اثر برخورد چخماق سمپايشان به سنگهاي سر راه) جرقه‌ها برمي‌افروزند .

توضیحات :
« الْمُؤْرِیَاتِ » : جمع مُؤْرِیة ، آتش افروزندگان با چخماق . مراد تولیدکنندگان جرقه‌ها است . « قَدْحاً » : زدن سنگ چخماق به یکدیگر براي تولید جرقه . در اینجا به معني اسم فاعل يعني (قَادِحَات) و حال است . مراد زندگان سمپاي پا بر سنگهاي زمين است .

سوره عادیات آیه ۳

متن آیه :
فَالْمُغِيرَاتِ صُبْحاً

ترجمه :
همان اسباني كه بامدادان (بر سپاهيان دشمن) يورش مي‌برند .

توضیحات :
« الْمُغِيرَاتِ » : جمع مُغِيرَة ، يورش برندگان . هُجُوم‌کنندگان . « صُبْحاً » : بامدادان . مفعول‌فیه است . آن را در معني اسم فاعل ، يعني (مُصِيحَات) نیز دانسته و حال بشمار آورده‌اند (نگا : التفسیر القرآني للقرآن) .

سوره عادیات آیه ۴

متن آیه :
فَأَثَرُنَّ يَوْمَ نَقَعًا

ترجمه :
و در آن ، گرد و غبار زيادي را برمي‌انگيزند .

توضیحات :
« أَثَرُنَّ » : برانگيختند . برپا کردند . باب افعال و از مصدر (إِثَارَة) و از ماده (ثور) است (نگا : بقره / ۷۱ ، روم / ۹ و ۴۸ ، فاطر / ۹) . « يَوْمَ » : در آن . حرف (يَوْمَ) به معني (فِي) است ، و ضمير (هِ) به صبح برمي‌گردد . « نَقَعًا » : گرد و غبار .

سوره عادیات آیه ۵

متن آیه :
فَوَسَطْنَ يَوْمَ جَمَعًا

ترجمه :
و بامدادان به میان جمع (دشمنان) مي‌تازند .

توضیحات :
« وَسَطْنَ » : به وسط رفتند . به میانه دویدند . « يَوْمَ » : در آن . يعني در صبح . برخي حرف باء را براي تعديه دانسته و ضمير (هِ) را به (نَقَعًا) برگيشت داده‌اند . در این صورت معني آیه چنين است : آن گرد و غبار فراوان را با خود به میان جمعیت دشمنان مي‌برند . بعضي هم باء را حالیه دانسته‌اند ، و آیه را چنين معني کرده‌اند : با همین گرد و غبار فراوان به میان جمع دشمنان تاخت

می‌برند .

سوره عادیات آیه ۶

متن آیه :
إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ

ترجمه :

(به چنین اسبانی سوگند که) انسان نسبت به پروردگار خود بسیار ناسپاس و حق ناشناس است .

توضیحات :

« الْإِنْسَانَ » : مراد انسانی است که در پرتو معارف الهی تربیت نیافته است و تعلیمات انبیاء بر دلش نتافته است ، و خویشتن را تسلیم غرائز و شهوات سرکش نموده است . « کَنُودٌ » : کفران نعمت‌کننده . ناسپاس . حق‌ناشناس .

سوره عادیات آیه ۷

متن آیه :
وَأَنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ

ترجمه :

خود انسان نیز بر این معنی گواه است (و می‌داند ناسپاس و حق‌ناشناس است) .

توضیحات :

« إِنَّهُ » : همانا انسان . بی‌گمان انسان . « شَهِيدٌ » : گواه . آگاه . گواهی انسان به زبان حال است . نظیر آن را در (اعراف / ۱۷۲ و توبه / ۱۷) می‌توان دید . و اما آگاهی او ، معلوم است که انسان از هرکس دیگر بهتر خود را می‌شناسد و از درون خود آگاه است .

سوره عادیات آیه ۸

متن آیه :
وَأَنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ

ترجمه :

و او علاقه شدیدی به دارائی و اموال دارد .

توضیحات :

« الْخَيْرِ » : اموال و دارائی (نگا ؛ بقره / ۱۸۰ ، احزاب / ۱۹) . « شَدِيدٌ » : تند و سخت . بخیل و تنگ‌چشم . حرف لام در واژه « لِحُبِّ الْخَيْرِ » می‌تواند برای تعدیه باشد ، و معنی آیه با توجه بدان در بالا گذشت . یا این که برای تعلیل ، که معنی آیه چنین است : انسان به علت دوست داشتن اموال و دارائی بخیل است .

سوره عادیات آیه ۹

متن آیه :
أَقَلَّ يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ

ترجمه :

آیا این انسان (ناسپاس و دلباخته دارائی) نمی‌داند : هنگامی که آنچه در گورها است بیرون آورده می‌شود (و مردگان زنده می‌گردند) .

توضیحات :

« بَعِثَرٌ » : بیرون آورده شد و زنده گردید (نگا : انفطار / ۴) .

سوره عادیات آیه ۱۰

متن آیه :
وَحَصَلَ مَا فِي الصُّدُورِ

ترجمه :

و هنگامی که آنچه در سینه‌ها (از کفر و ایمان و نیت خوب و بد) است (از میان دفاتر اعمال) جمع‌آوری می‌گردد و به دست می‌آید .

توضیحات :

« حَصَلَ » : به دست آورده شد . جمع گردید .

سوره عادیات آیه ۱۱

متن آیه :
إِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ

ترجمه :

در آن روز بدون شك پروردگارشان (از احوال آنان و اعمال ایشان) بسیار آگاه است (و پاداش و کیفرشان را می‌دهد ؟) .

توضیحات :

« خَبِيرٌ » : بسیار آگاه و باخبر .

سوره قارعة آیه ۱

متن آیه :
الْقَارِعَةُ

ترجمه :

بلاي بزرگ !

توضیحات :

« الْقَارِعَةُ » : کوبنده . مصیبت سخت و بزرگ را می‌گویند (نگا : رعد / ۳۱) . نامی از نامهای قیامت است . مانند : حاقه (نگا : حاقه / ۱) ، طامه (نگا : نازعات / ۳۴) ، صاخه (نگا : عبس / ۲۳) . مراد سرآغاز قیامت است که جهان را در هم می‌کوبد و هول و هراس آن ، دلها را به تپش می‌اندازد . البته چنین خوف و فزع و وحشت و هراسی ، کافران و منافقان و مشرکان و فاجران را در بر می‌گیرد ، و مؤمنان در شادی و شادخواری بوده و دور از شدائد و مصائب

مي‌باشند (نگا : بقره / ۲۶۲ ، مائده / ۶۹ ، يونس / ۶۲ ، زخرف / ۶۸ ، احقاف / ۱۳) .

سوره قارعة آيه ۲

متن آيه :
مَا الْقَارِعَةُ

ترجمه :

بلاي بزرگ چيست و چگونه است ؟ !

توضيحات :

« ما » : چيست ؟ چگونه است ؟ !

سوره قارعة آيه ۳

متن آيه :
وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ

ترجمه :

تو چه مي‌داني بلاي بزرگ چيست و چگونه است ؟ !

توضيحات :

« ما أَدْرَاكَ » : تو چه مي‌داني ؟ ! (نگا : حاقه / ۳ ، مدثر / ۲۷ ، مرسلات / ۱۴) .

سوره قارعة آيه ۴

متن آيه :
يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْتُوثِ

ترجمه :

روزي است كه مردمان ، همچو پروانگانِ پراكنده (در اينجا و آنجا حيران و سرگردان) مي‌گردند .

توضيحات :

« يَوْمَ » : قيامت ، مدت زماني است كه با نفخه صور اول شروع و با داوري در ميان مردم پايان مي‌گيرد . « الْفَرَاشِ » : پروانه . اسم جنس است . مراد پروانه‌هائي است كه شبها ديوانه‌وار و حيران پيرامون نور چراغ مي‌گردند و مي‌سوزند و مي‌افتند . عربيها ، در سرگشتگي و ناداني و بي‌خبري از عاقبت كار ، به پروانه ضرب‌المثل مي‌زنند . « الْمَبْتُوثِ » : پراكنده .

سوره قارعة آيه ۵

متن آيه :
وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ

ترجمه :

و كوهها ، همسان پشم رنگارنگِ حلاجي شده مي‌شوند .

توضيحات :

« الْعِهْنِ » : پشم . پشم رنگ شده . « الْمَنْفُوشِ » : زده شده . حلاجي شده .

سوره قارعة آیه ۶
متن آیه :
فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ

ترجمه :
کسی که ترازوی (حسنات و نیکبای) او سنگین باشد .

توضیحات :
« ثَقُلَتْ » : سنگین گردید . « مَوَازِينُ » : جمع میزان ، ترازوها . جمع بستن آن برای تعظیم است .
یا جمع موزون ، کشیده‌ها و سنجیده‌ها . یعنی اعمال انسان (نگا : اعراف / ۸) .

سوره قارعة آیه ۷
متن آیه :
فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَّاضِيَةٍ

ترجمه :
او در زندگی رضایت بخشی بسر می‌برد .

توضیحات :
« عِيشَةٍ » : زندگی . « رَّاضِيَةٍ » : رضایت بخش . یعنی زندگی که صاحب آن بدان راضی و از آن خوشنود است (نگا : حاقه / ۲۱) .

سوره قارعة آیه ۸
متن آیه :
وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ

ترجمه :
و اما کسی که ترازوی (حسنات و نیکبای) او سبک شود .

توضیحات :
« خَفَّتْ » : سبک گردید . مراد سبک شدن حسنات ، یا به عبارت دیگر ، کمتر بودن حسنات از سیئات است .

سوره قارعة آیه ۹
متن آیه :
فَأَمَّهُ هَآوِيَةٌ

ترجمه :
مادر (مهربان) او ، پرتگاه (ژرف دوزخ) است (و برای در آغوش کشیدن او ، دهان خود را به سویش باز کرده است) .

توضیحات :
« أمُّ » : مادر . برای ریشخند است . مراد مأوی و جایگاه است . « هَآوِيَةٌ » : پرتگاه و محلّ

سقوط اشیاء بدان . اسمی از اسماء دوزخ است .

سوره قارعة آیه ۱۰

متن آیه :
وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَ

ترجمه :

تو چه می‌دانی ، پرتگاه دوزخ چیست و چگونه است ؟ !

توضیحات :

« ماهیه » : مرکب است از (مَا) استفهام و (هِيَ) ضمیر و (هَ) سکنه (نگا : حاقه / ۱۹) .

سوره قارعة آیه ۱۱

متن آیه :
نَارٍ حَامِيَةٍ

ترجمه :

آتش بزرگ بسیار گرم و سوزانی است .

توضیحات :

« حَامِيَةٍ » : بسیار گرم و سوزان (نگا : غاشیه / ۴) .

سوره تکاثر آیه ۱

متن آیه :
أَلْهَاكُمُ التَّكَاثُرُ

ترجمه :

مسابقه افزون‌طلبی و نازش (به مال و منال و خدم و حشم و ثروت و قدرت) شما را به خود مشغول و سرگرم می‌دارد .

توضیحات :

« أَلْهَاكُمُ » : به خود مشغول و سرگرم داشت . غافل و بی‌خبر کرد (نگا : منافقون / ۹ ، نور / ۳۷ ، حجر / ۳) . « التَّكَاثُرُ » : مسابقه افزون‌طلبی در اموال و اولاد ، و مباحثات بدان (نگا : حدید / ۲۰) .

سوره تکاثر آیه ۲

متن آیه :
حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ

ترجمه :

تا بدان گاه که (می‌میرید و) به گورستانها می‌روید (و کار از کار می‌گذرد) .

توضیحات :
« زَرْتَمٌ » : دید و بازدید کردید . مراد از چنین ملاقات کردن و روبرو شدنی ، مردن و در گورستانها دفن شدن است « الْمَقَابِرَ » : جمع مَقْبَرَة ، گورستانها .

سوره تکاثر آیه ۳
متن آیه :
كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ

ترجمه :
هان بس کنید ! (بعد از مرگ) خواهید دانست (که چه خاکی بر سر خود ریخته‌اید) .

توضیحات :
« کَلَّا » : بس کنید ! حَقًّا .

سوره تکاثر آیه ۴
متن آیه :
ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ

ترجمه :
باز هم (می‌گویم :) هان بس کنید ! خواهید دانست (که چگونه خود را خانه خراب و بدبخت کرده‌اید) .

توضیحات :
« ثُمَّ كَلَّا » : باز هم هان !

سوره تکاثر آیه ۵
متن آیه :
كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ

ترجمه :
هان بس کنید ! اگر آگاهی قطعی و یقینی داشته باشید (و از فرجام کار خود کاملاً باخبر باشید ، از این مسابقه افزون‌طلبی و مباحثات به قدرت و ثروت دست می‌کشید و گرد ملامتی نمی‌گردید و به کار آخرت می‌پردازید) .

توضیحات :
« عِلْمَ الْيَقِينِ » : دانش راستین . آگاهی قطعی . مراحل یقین سه‌تا است : علم‌الیقین و عین‌الیقین و حق‌الیقین (نگا : حجر / ۹۹ ، واقعه / ۹۵ ، حاقه / ۵۱) . اضافه آنها ، اضافه موصوف به صفت خود است . جواب (لَوْ) محذوف است . از قبیل : هرگز به سراغ این امور نمی‌رفتید و تفاخر و مباحثات به این مسائل باطل نمی‌کردید .

سوره تکاثر آیه ۶
متن آیه :
لَتَرُونَ الْجَحِيمَ

ترجمه :
شما قطعاً دوزخ را خواهید دید .

توضیحات :
« لَتَرَوُنَّ » : قطعاً و حتماً خواهید دید . مراد آشکار شدن دوزخ است (نگا : شعراء / ۹۱ ، نازعات / ۳۶) .

سوره تکاثر آیه ۷
متن آیه :
ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ

ترجمه :
باز هم (می‌گویم) شما آشکارا و عیان ، خود دوزخ را خواهید دید (و در آن خواهید افتاد) .

توضیحات :
« عَيْنَ الْيَقِينِ » : دیدن یقینی . آگاهی حاصل از دیدن و مشاهدۀ کردن . مراد از دیدن دوزخ ، در آن افتادن و چشیدن عذاب آن است (نگا : جزء عم شیخ محمد عبده) .

سوره تکاثر آیه ۸
متن آیه :
ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ

ترجمه :
سپس در آن روز از ناز و نعمت بازخواست خواهید شد .

توضیحات :
« ثُمَّ » : این واژه در اینجا برای ترتیب اخباری است ؛ نه ترتیب زمانی . چرا که قبلاً حساب و کتاب و قضاوت انجام پذیرفته است (نگا : المصحف المیسر) . البته می‌تواند برای ترتیب زمانی هم باشد . چون در دوزخ برای عذاب بیشتر از دوزخیان سؤالاتی می‌شود (نگا : ملك / ۸ ، مدثر / ۴۲) .

۱۰۳ سوره‌ی عصر

۱ وَالْعَصْرِ

ترجمه :
سوگند به زمان (که سرمایه زندگی انسان ، و فرصت تلاش او برای نیل به سعادت دو جهان است) !

توضیحات :
« الْعَصْرِ » : زمان . روزگار . مراد زمان و تاریخ بشریت است که سرمایه زندگی انسانها است ، و خسران و زیان آنان بر اثر گذشتن زمان عمرشان به بیهودگی است .

۲ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ

ترجمه :
انسانها همه زیانمندان .

توضیحات :

« الْإِنْسَانَ » : انسان مکلف مراد است . « خُسْرٌ » : زیان و ضرر . اصل این است : آنان که با طلای عمر خود با شیطان معامله می‌کنند ، زیان می‌بینند (نگا : نمل / ۵ ، اعراف / ۱۷۸ ، شوری / ۴۵) و آنان که با یزدان تجارت می‌نمایند ، سود می‌برند (نگا : صف / ۱۰ - ۱۲) .

۳

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالحَقِّ وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ

ترجمه :

مگر کسانی که ایمان می‌آورند ، و کارهای شایسته و بایسته می‌کنند ، و همدیگر را به تمسک به حق (در عقیده و قول و عمل) سفارش می‌کنند ، و یکدیگر را به شکیبایی (در تحمل سختیها و دشواریها و دردها و رنجهایی) توصیه می‌نمایند (که موجب رضای خدا می‌گردد) .

توضیحات :

« تَوَّصُوا » : همدیگر را سفارش کردند . « الْحَقِّ » : هرگونه حق و حقیقتی . « الصَّبْر » : شکیبایی . ذکر خاص بعد از عام است و بیانگر اهمیتی است که دارد .

سوره هُمَزَة آیه ۱

متن آیه :
وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ

ترجمه :

وای به حال هر که عیبجو و طعنه‌زن باشد !

توضیحات :

« وِیْلٌ » : وای ! وایلا ! بدبختی و نابودی . هَلَاكٌ و عذاب . (نگا : بقره / ۷۹ ، ابراهیم / ۲ ، مریم / ۳۷) . « هُمَزَةٌ » : بسیار عیبجو . « لُمَزَةٌ » : بسیار طعنه‌زن . « هُمَزَةٌ لُمَزَةٌ » : این دو واژه صیغه مبالغه‌اند . از لحاظ معنی آن اندازه به هم نزدیکند که در موارد بسیاری به عنوان دو لفظ مترادف استعمال شده‌اند . هرچند با یکدیگر فرق دارند ولی این تفاوت به گونه‌ای است که عده‌ای مفاهیم (هُمَزَةٌ) را برای (لُمَزَةٌ) ، و عده‌ای مقاصد (لُمَزَةٌ) را برای (هُمَزَةٌ) ذکر کرده‌اند (نگا : تفهیم القرآن) . از قبیل : الف - هُمَزَةٌ ، بسیار غیبت کننده ، و لُمَزَةٌ سخت عیبجو . ب - هُمَزَةٌ ، عیبجوی با اشاره به دست ، لُمَزَةٌ با زبان . ج - هُمَزَةٌ ، آن که روبرو بدگوئی کند ، و لُمَزَةٌ آن که در غیاب . د - هُمَزَةٌ ، آن که آشکارا و به آواز بلند بگوید ، لُمَزَةٌ در پنهانی و با اشاره آبرو و چشم . و معانی دیگر (نگا : نوین) . پس هر که آبرو و حیثیت مردم را به بازی گیرد ، و ایشان را تحقیر کند و برای خوشایند خود یا دیگران کارهایشان را ناچیز شمارد و بدیشان بدیها نسبت دهد ، و در حضور یا در غیاب ، آنان را توهین و تحقیر نماید ، و بزرگی خود را در کوچکی مردم ببیند ، هُمَزَةٌ و لُمَزَةٌ است .

سوره هُمَزَة آیه ۲
متن آیه :
الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ

ترجمه :

همان کسی که دارائی فراوانی را گرد می‌آورد و آن را بارها و بارها می‌شمارد . (چرا که از شمردن پول و سرشماری دارائی کیف می‌کند و لذت می‌برد ، و فکر و ذکرش اموال ، و معبود و مسجودش درهم و دینار است . برق این بت او را غرق شادی می‌کند ، و نه تنها شخصیت خویش که تمام شخصیتها را در آن خلاصه می‌کند) .

توضیحات :

« مَالًا » : دارائی فراوان . « عَدَّدَهُ » : آن را به کرات و مراتب شمرده است و حساب آن را نگاه داشته است . باب تفعیل در اینجا برای تکثیر است .

سوره هُمَزَة آیه ۳
متن آیه :
يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ

ترجمه :

آخر گمان می‌برد که دارائیش بدو جاودانگی می‌بخشد ! (پس چرا چنین بت مشکل گشائی را نپرستد و شخصیت همگان را در پای آن قربانی نکند ؟) .

توضیحات :

« أَخْلَدَهُ » : او را جاودانگی داده است . وی را سرمدی کرده است .

سوره هُمَزَة آیه ۴
متن آیه :
كَلَّا لَيُنْبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ

ترجمه :

هرگز! هرگز ! (چنین نیست) . او بدون شك به خرد کننده و درهم شکننده (اعضاء و اندام ، آتش دوزخ نام) پرت می‌گردد و فرو انداخته می‌شود .

توضیحات :

« لَيُنْبَذَنَّ » : قطعاً و مسلماً پرت می‌گردد و فرو انداخته می‌شود . « الْحُطَمَةِ » : بسیار در هم شکننده و خرد کننده . نامی از نامهای دوزخ است و بیانگر این واقعیت است که تأثیر آن همسان تأثیر آذرخشهای آسمانی و امواج انفجاری مهیب است که نه تنها ساختمانهای عظیم را تخریب می‌کنند ، بلکه شاخه‌های آهن و ستونهای عظیم را هم خم می‌نمایند و درهم می‌شکنند .

سوره هُمَزَة آیه ۵
متن آیه :
وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحُطَمَةُ

ترجمه :

توجه می‌دانی خردکننده و درهم شکننده چیست ؟

توضیحات :

« مَا أَدْرَاكَ » : (نگا : قارعه / ۳) .

سوره هُمَزَة آیه ۶

متن آیه :

نَارُ اللَّهِ الْمَوْقَدَةُ

ترجمه :

آتش برافروخته خدا است !

توضیحات :

« الْمَوْقَدَةُ » : فروزان . برافروخته .

سوره هُمَزَة آیه ۷

متن آیه :

الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْأَفْئِدَةِ

ترجمه :

آتشی که (به ژرفای قلبها که کانون کفر و کبر و فسق ، و مرکز حبّ ثروت و قدرت و منزلت دنیوی بوده است ، فرو می‌رود) و بر دلها مسلط و چیره می‌شود .

توضیحات :

« تَطَّلِعُ عَلَي . . . » : چیره می‌شود بر . « الْأَفْئِدَةِ » : جمع فُؤَاد ، دلها .

سوره هُمَزَة آیه ۸

متن آیه :

إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّوَصَّوَةٌ

ترجمه :

آن آتشی ایشان را در بر می‌گیرد که سرپوشیده و در بسته است .

توضیحات :

« عَلَيْهِمْ مُّوَصَّوَةٌ » : (نگا : بلد / ۲۰) .

سوره هُمَزَة آیه ۹

متن آیه :

فِي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ

ترجمه :

در حالی که آنان در ستونهای درازی بسته می‌شوند .

توضیحات :

« عَمَدٍ » : جمع عَمُود ، ستونها . « مُمَدَّدَوِ » : دراز . « فِي عَمَدٍ » : حال ضمير (هُمْ) بوده و بیان وضع دوزخیان است . یا این که حال ضمیر (هَا) و بیان حالت دوزخ است و معنی آیه چنین خواهد بود : شعله‌های سوزان جهنم به صورت ستونهای کشیده و دراز ، دوزخیان را احاطه می‌کند و ایشان را در برمی‌گیرد .

سوره فیل آیه ۱

متن آیه :

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ

ترجمه :

آیا نشنیده‌ای که پروردگار تو با فیلداران چه کرده است و چه بر سر ایشان آورده است ؟

توضیحات :

« أَلَمْ تَرَ ؟ » : آیا ندیده‌ای ؟ مراد از دیدن ، شنیدن و باخبر شدن است (نگا : بقره / ۲۴۳ و ۲۴۶ و ۲۵۸ ، فجر / ۶) . مخاطب هرچند پیغمبر است ، ولی مراد عموم مردم است . « أَصْحَابِ » : جمع صاحب ، دارندگان . « الْفِيلِ » : فیل اسم جنس و در معنی جمع است . « أَصْحَابِ الْفِيلِ » : فیلداران . مراد سپاه حبشه است که به سرداری ابرهه برای تخریب کعبه به سوی مکه حرکت کردند و فیلهایی را به همراه داشتند . علت حمله این بود که حبشیها که بر یمن فرمانروایی می‌کردند ، چون توجه مردم را به کعبه دیدند ، کلیسایی را در صنعاء ساختند تا توجه مردمان جزیره‌العرب را بدان جلب کنند و آنجا را مرکز عبادت و تجارت نمایند ، ولیکن مکه همچنان کانون پرستش ماند . در سرزمین ، « مغمس » نزدیک مکه سپاه ابرهه از سوی دسته‌های پرندگان مورد هجوم قرار گرفت و فیلهای عظیم‌الجثه با پرندگان ضعیفی از پای درآمدند .

سوره فیل آیه ۲

متن آیه :

أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضَلِيلٍ

ترجمه :

مگر نیرنگ ایشان را تباه و باطل نگردانده است .

توضیحات :

« تَضَلِيلٍ » : سردرگم نمودن و از هدف منحرف کردن . باطل و تباه ساختن .

سوره فیل آیه ۳

متن آیه :

وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ

ترجمه :

و مگر پرندگان را گروه گروه بر سر آنان نفرستاده است ؟

توضیحات :

« وَأَرْسَلَ . . . » : واو حرف عطف است و (أَرْسَلَ) عطف بر (أَلَمْ يَجْعَلْ) است . مراد از

استفهام ، تقرير و بيان است . يعني ، بلي كه پرنده گاني را گروه گروه بر سر ايشان فرستاده است . « طَيْرًا » : پرنده گان . اسم جنس جمعي است . « أَبَايِلَ » : دسته دسته . گروه گروه . جمع مكسري است كه مفرد آن به كار نمي رود . هرچند كه برخي مفرد آن را إِبَالَةٌ و بعضي أَبَايَلَةٌ دانسته اند . حال (طَيْرًا) است . اين واژه برخلاف آنچه بر سر زبانها و مشهور است ، اسم خاص هيچ يك از پرنده گان نمي باشد .

سوره فيل آيه ۴

متن آيه :

تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِّن سِجِّيلٍ

ترجمه :

آن پرنده گان به سوي فيلداران سنگهاي كوچكي از سنگ گِل را مي انداختند (و به سويشان نشانه مي رفتند) .

توضيحات :

« حِجَارَةٌ » : سنگ كوچك و ناچيزي . تنوين آن براي تحقير است . « سِجِّيلٍ » : گِل متحجر . سنگ گِل (نگا : هود / ۸۲ ، حجر / ۷۴) .

سوره فيل آيه ۵

متن آيه :

فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَّأْكُولٍ

ترجمه :

و ايشان را همچون برگ آفت زده (كشتزار ، سوراخ سوراخ و نابود) مي كردند .

توضيحات :

« عَصْفٍ » : برگ گندم و جو و غيره . كاه (نگا : رحمن / ۱۲) . « مَأْكُولٍ » : آفت زده و كرم خورده . خورده شده . « عَصْفٍ مَّأْكُولٍ » : برگ آفت زده و كرم خورده . برگ جويده شده و از دهان حيوانات افتاده . برگي كه دانه آن خورده شده و به صورت كاه درآمده باشد (نگا : روح البیان) .

سوره قريش آيه ۱

متن آيه :

لِإِيلَافِ قُرَيْشٍ

ترجمه :

به خاطر انس و الفت قريش .

توضيحات :

« لِإِيلَافِ » : به خاطر الفت دادن و خوگر شدن . واژه (إيلاف) مصدر باب افعال يا مفاعله است . مي تواند يك مفعولي يا دو مفعولي بوده و اضافه مصدر به فاعل يا مفعول خود باشد (نگا : لسان العرب) . جار و مجرور ، متعلق به (فَلْيَعْبُدُوا) است . يعني اگر قريشها به خاطر هيچ نعمتي خدا را پرستش نکنند ، دست كم به خاطر همين يك نعمت بزرگ انس و الفت ايشان به كوچ

تجارتی تابستانه و زمستانه پرامن و امان توأم با تعظیم و احترام مردمان در حق ایشان ، می‌بایستی حق‌شناس باشند و خدا را پرستش کنند . یا جار و مجرور متعلق به مفهوم سوره پیشین باشد . یعنی ، یکی از علل نابودی سپاه حبشه ، نشان دادن عنایت پروردگار در حق ساکنان کعبه ، و بدین وسیله تولید امن برای کاروان قریشیان است . و یا این که جار و مجرور نه متعلق به ماقبل و نه متعلق به مابعد بوده و بلکه متعلق به فعل محذوف (اِعْجَبُوا) باشد (نگا : کبیر ، جزء عم شیخ محمد عبده) .

سوره قریش آیه ۲

متن آیه :

إِلْيَافِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ

ترجمه :

به خاطر انس و الفت ایشان به کوچ زمستانه و تابستانه (بازرگانی به سوی یمن در زمستان و به سوی شام در تابستان) .

توضیحات :

« اِلْيَافِ » : بدل از ایلاف پیشین است . « رِحْلَةَ » : کوچ . مسافرت . مفعول به است برای مصدر ایلاف . « الشِّتَاءِ » : زمستان . کوچ قریشیها در این فصل به سوی یمن بود . « الصَّيْفِ » : تابستان . در این فصل به شام بار سفر می‌بستند .

سوره قریش آیه ۳

متن آیه :

فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ

ترجمه :

بایستی خداوندگار این خانه (خدا ، کعبه) را پرستند (که این امن و امنیت را در طول راه و در شهرها و کشورهای پر از کشمکش و ستم و جنگ و غارت ، برای ایشان فراهم آورده است) .

توضیحات :

« رَبَّ » : خداوندگار . صاحب .

سوره قریش آیه ۴

متن آیه :

الَّذِي أَطْعَمَهُم مِّنْ جُوعٍ وَآمَنَهُم مِّنْ خَوْفٍ

ترجمه :

خداوندگاری که از گرسنگی ایشان را رهانیده است و خوراکشان داده است ، و آنان را از خوف و هراس (راهزنان قبائل در راهها ، و ستمگران و قلدران در شهرها و کشورها ، رهائی بخشیده است و) ایمن ساخته است .

توضیحات :

« أَطْعَمَهُم » : خوراکشان داده است (نگا : قِصص / ۵۷) . « مِّنْ جُوعٍ » : به جای گرسنگی . برای رفع گرسنگی . حرف (مِّنْ) بدلیه یا تعلیلیه است (نگا : قاسمی) .

سوره ماعون آیه ۱
متن آیه :
أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالدِّينِ

ترجمه :
کسانی که به دین و آئین ، و سزا و جزا (در پیشگاه خدا) ایمان ندارند ، می فهمی که چگونه
کسانیند ؟

توضیحات :
« أَرَأَيْتَ ؟ » : آیا ندیده ای ؟ دیدن در اینجا به معنی آگاهی یافتن و شناختن است (نگا : كهف /
۶۳ ، مریم / ۷۷ ، فرقان / ۴۳) . « الدِّينِ » : دین و دیانت . آئین . سزا و جزا . « الَّذِي » : کسی
که . جنس مراد است و در معنی « کسانی که » است .

سوره ماعون آیه ۲
متن آیه :
فَذَلِكِ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ

ترجمه :
آنان کسانی که یتیم را سخت از پیش خود می رانند .

توضیحات :
« يَدْعُ » : سخت می راند و با خشونت طرد می کند (نگا : طور / ۱۳) .

سوره ماعون آیه ۳
متن آیه :
وَلَا يَحْضُ عَلٰى طَعَامِ الْمَسْكِينِ

ترجمه :
(و دیگران را به سیر کردن) و به خوراك دادن مستمندان تشویق و ترغیب نمی نمایند .

توضیحات :
« لَا يَحْضُ » : تشویق و ترغیب نمی کند (نگا : حاقّه / ۳۴) .

سوره ماعون آیه ۴
متن آیه :
قَوْلٍ لِّلْمُصَلِّينَ

ترجمه :
واویلا به حال نمازگزاران !

توضیحات :
« وِیْلَ » : وای ! واویلا !

سوره ماعون آیه ۵

متن آیه :
الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ

ترجمه :

همان کسانی که نماز خود را به دست فراموشی می‌سپارند .

توضیحات :

« سَاهُونَ » : جمع ساهي ، از ماده سَهَوُ ، بی‌خبران و غافلان . مراد کسانی است که یا به ترك نماز می‌گویند ، و یا نمازی را می‌خوانند و چهار تا را پشت گوش می‌اندازند ، و یا این که نماز می‌خوانند و همچون کودکان مقلد از پدران و مادران ، بالا و پائین می‌روند ، و زمزمه‌هائی می‌کنند . نه حرکتشان ارادی و نه کلماتشان اختیاری است . نه می‌فهمند چه می‌کنند ، و نه می‌فهمند چه می‌گویند .

سوره ماعون آیه ۶

متن آیه :
الَّذِينَ هُمْ يُرَاؤُونَ

ترجمه :

همان کسانی که ریا و خودنمائی می‌کنند .

توضیحات :

« يُرَاؤُونَ » : ریاکاری می‌کنند . خودنمائی و تظاهر می‌کنند (نگا : نساء / ۱۴۲) .

سوره ماعون آیه ۷

متن آیه :
وَيَمْتَعُونَ الْمَاعُونَ

ترجمه :

و از دادن وسائل کمکی ناچیز (منزل که معمولاً همسایگان به یکدیگر به عاریه و امانت می‌دهند) خودداری می‌کنند و (از یاری و کمک به مردمان) دریغ می‌ورزند .

توضیحات :

« الْمَاعُونَ » : وسائل ناچیز منزل ، از قبیل : دیگ ، کلنگ ، کبریت ، آب ، نمک . وسائلی که در گره‌گشائی و رفع نیاز ، معمولاً به گونه امانتی مردم از یکدیگر می‌گیرند . مراد به طور کلی خودداری از یاری و همکاری است . واژه (مَاعُونَ) صیغه مبالغه و از ماده (مَعَن) است به معنی شیء ناچیز . نماد چیز بی‌ارزش است . یادآوری : بعضی آیات يك تا چهار را درباره کافران ، و آیات پنج تا هفت را راجع به منافقان می‌دانند . ولی اغلب مجموعه صفات رذیله تحقیر یتیمان ، ترك اطعام مستمندان ، غفلت از نماز ، ریاکاری ، و عدم همکاری با مردم حتی در دادن وسائل کوچک و ناچیز زندگی را به مسلمانان اسمی برمی‌گردانند .

سوره کوثر آیه ۱
متن آیه :
إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكُوثَرَ

ترجمه :
ما به تو خیر و خوبی بی‌نهایت فراوانی را عطاء کرده‌ایم (که نبوت و دین حق و هدایت ، و هر آن چیزی است که سعادت دو جهان را به همراه دارد) .

توضیحات :
« الْكُوثَرَ » : مبالغه در کثرت است ، یعنی خیر و خوبی بی‌نهایت فراوان .

سوره کوثر آیه ۲
متن آیه :
فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحَرْ

ترجمه :
حال که چنین است تنها برای پروردگار خود نماز بخوان و قربانی بکن .

توضیحات :
« صَلَّى لِرَبِّكَ » : تنها برای پروردگارت نماز بخوان . مراد نماز خالی از ریا است . « أَنْحَرْ » : تنها برای پروردگارت ، و تنها به نام او ، نه کس و چیز دیگری ، قربانی کن .

سوره کوثر آیه ۳
متن آیه :
إِنْ شَأْنِكَ هُوَ الْأَبْتَرُ

ترجمه :
بدون شك ، دشمن کینه‌توز تو بی‌خیر و برکت و بی‌نام و نشان خواهد بود .

توضیحات :
« شَأْنِي » : دشمن کینه‌توز . از مصدر (شَنَّان) به معنی کینه‌توزی (نگا : مائده / ۲ و ۸) . « الْأَبْتَرُ » : بی‌نام و نشان . بی‌خیر و برکت .

سوره کافرون آیه ۱
متن آیه :
قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ

ترجمه :
بگو : ای کافران !

توضیحات :
« الْكَافِرُونَ » : بی‌باوران .

سوره کافرون آیه ۲

متن آیه :
لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ

ترجمه :

آنچه را که شما (بجز خدا) می پرستید ، من نمی پرستم .

توضیحات :

« مَا » : آنچه . موصول است .

سوره کافرون آیه ۳

متن آیه :
وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ

ترجمه :

و شما نیز نمی پرستید آنچه را که من می پرستم .

توضیحات :

« مَا » : آنچه . مراد خدا است . در قرآن از خدا به « مَنْ » ، (نگا : ملك / ۱۶) و به « مَا » ، (نگا : شمس / ۵ و ۶) تعبیر می کنند .

سوره کافرون آیه ۴

متن آیه :
وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَّا عَبَدْتُمْ

ترجمه :

همچنین نه من به گونه شما پرستش را انجام می دهم .

توضیحات :

« مَا » : آن عبادت و پرستش که . ما ، مصدریه است .

سوره کافرون آیه ۵

متن آیه :
وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ

ترجمه :

و نه شما به گونه من پرستش را انجام می دهید .

توضیحات :

« مَا » : مصدریه است .

سوره کافرون آیه ۶

متن آیه :

لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ

ترجمه :

آئین خودتان برای خودتان ، و آئین خودم برای خودم !

توضیحات :

« لَكُمْ دِينُكُمْ وَ... » : چکیده آیات این است که : ای کافران ! ما و شما ، هم معبودمان جدا است و هم عبادتمان متفاوت است (نگا : یونس / ۴۱ ، شعراء / ۲۱۶) .

سوره نصر آیه ۱

متن آیه :

إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ

ترجمه :

هنگامی که یاری خدا و پیروزی (و فتح مکه) فرا می‌رسد .

توضیحات :

« جَاءَ » : آمد . فعل ماضی برای تحقق است . « نَصْرُ اللَّهِ » : یاری خدا در حقّ تو و مؤمنان ، برای پیروزی بر دشمنان « الْفَتْحُ » : فتح مکه مراد است که به دنبال آن بساط بت‌پرستی از جزیره‌العرب برچیده شد ، و اسلام آماده برای جهش به کشورهای دیگر جهان گشت .

سوره نصر آیه ۲

متن آیه :

وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا

ترجمه :

و مردم را می‌بینی که دسته دسته و گروه گروه داخل دین خدا می‌شوند (و به اسلام ایمان می‌آورند) .

توضیحات :

« أَفْوَاجًا » : فوج فوج . دسته دسته . حال ضمیر (وَ) در (يَدْخُلُونَ) است .

سوره نصر آیه ۳

متن آیه :

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا

ترجمه :

پروردگار خود را سپاس و ستایش کن ، و از او آمرزش (خود و یاران خویش را از شتابگری در فرا رسیدن فتح و وقوع پیروزی ، و اظهار دلتنگی و گلایه از زندگی) بخواه . خدا بسیار توبه‌پذیر است .

توضیحات :
« إِسْتِغْفَرُهُ » : از او طلب آمرزش کن . استغفار از دلتنگی و شدت غم و اندوه از عدم ایمان قوم خود (نگا : انعام / ۳۳ ، حجر / ۹۷ ، هود / ۱۲ ، فاطر / ۸ ، محمد / ۱۹ ، فتح / ۲) . « تَوَّابًا » : بسیار توبه‌پذیر .

سوره مسد آیه ۱
متن آیه :
تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ

ترجمه :
نابود باد ابولهب ! و حتماً هم نابود می‌گردد .

توضیحات :
« تَبَّتْ » : هلاک شد . نابود گردید . این فعل برای دعا است و به معنی : هلاک باد و نابود باد !
« يَدَا أَبِي لَهَبٍ » : دو دست ابولهب . تسمیه کل به اسم جزء است و مراد از دست ، ذات او است (نگا : جزء عم شیخ محمد عبده) . « تَبَّ » : هلاک و نابود گردید . فعل ماضی برای تحقق است و خبر از آینده قطعی می‌دهد . ابولهب عموی پیغمبر بود و سرسخت‌ترین دشمنان آن حضرت بشمار می‌آمد . دائماً او و همسرش ام جمیل بر ضد اسلام و برای اذیت و آزار مسلمین در تلاش و تکاپو بودند .

سوره مسد آیه ۲
متن آیه :
مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ

ترجمه :
دارائی و آنچه (از شغل و مقام) به دست آورده است ، سودی بدو نمی‌رساند (و او را از آتش دوزخ نمی‌رهاند) .

توضیحات :
« مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ » : بدو سودی نبخشید (نگا : اعراف / ۴۸ ، حجر / ۸۴ ، شعراء / ۲۰۷) . « مَا » : چیزی که . مراد شغل و مقام است .

سوره مسد آیه ۳
متن آیه :
سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ

ترجمه :
به آتش بزرگی در خواهد آمد و خواهد سوخت که زبانه‌کش و شعله‌ور خواهد بود .

توضیحات :
« سَيَصْلَىٰ » : به آتش داخل خواهد شد و بدان خواهد سوخت (نگا : نساء / ۱۰ ، ابراهیم / ۲۹ ، اسراء / ۱۸) . « ذَاتَ لَهَبٍ » : زبانه‌کش و مشتعل (نگا : مرسلات / ۳۱) .

سوره مسد آیه ۴

متن آیه :
وَأَمْرَاتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ

ترجمه :

و همچنین همسرش که (در اینجا آتش بیار معرکه و سخنچین است در آنجا بدبخت و)
هیزمکش خواهد بود .

توضیحات :

« إمرأته » : همسرش . عطف بر ضمیر فاعلی مستتر در اصل (سَيِّصَلِيَا) است . « حَمَّالَةَ » :
بسیار بارکش . مفعول به برای فعل محذوفی است و مخصوص به ذم است . برخی آن را حال هم
دانسته اند . « الْحَطَبِ » : هیزم . « حَمَّالَةَ الْحَطَبِ » : هیزمکش . کنایه از سخنچین است که با
برافروختن آتش کینه‌توزی و دشمنانگی در میان مردم ، خرمن محبت و مودت آنان را آتش می‌زند
، و رشته دوستی و رابطه خویشاوندی همگان را می‌گسلاند .

سوره مسد آیه ۵

متن آیه :
فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ

ترجمه :

در گردنش رشته طناب تافته و بافته‌ای از الیاف است .

توضیحات :

« جِيدٍ » : گردن . « حَبْلٌ » : ریسمان . « مَّسَدٍ » : رشته به هم تابیده از لیف خرما و غیره . این
آیه حال است و کنایه از تحقیر چنین شخصی است . این سرنوشت نه تنها برای ابولهب و ام
جمیل است و بس ، بلکه هرکه با قرآن مخالف باشد و مانع رواج و رسوخ احکام آن در جهان گردد
، در دوزخ قرین و همدم آنان خواهد گشت .

سوره إخلاص آیه ۱

متن آیه :
قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ

ترجمه :

بگو : خدا ، یگانه یکتا است .

توضیحات :

« اللَّهُ » : اسم خاص آفریدگار هستی است . « أَحَدٌ » : یکتا . یگانه .

سوره إخلاص آیه ۲

متن آیه :
اللَّهُ الصَّمَدُ

ترجمه :
خدا ، سرور والای برآورنده امیدها و برطرف کننده نیازمندیها است .

توضیحات :
« الصَّمَدُ » : سرور والایی که برای رفع حوائج و دفع مصائب ، تنها بدو رو کنند . می‌توان واژه‌های رائج در زبان فارسی همچون « حضرت والا ، قبله عالم ، کعبه آمال » را مفاهیمی از واژه « صمد » دانست .

سوره إخلاص آیه ۳
متن آیه :
لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ

ترجمه :
نزاده است و زاده نشده است .

توضیحات :
« لَمْ يَلِدْ » : فرزندی نزاده است . یعنی نه کسی فرزند او است ، و نه او پدر کسی است . « لَمْ يُولَدْ » : زاده نشده است . به دنیا آورده نشده است . یعنی نه فرزند کسی است ، و نه کسی پدر او است .

سوره إخلاص آیه ۴
متن آیه :
وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ

ترجمه :
و کسی همتا و همگون او نمی‌باشد .

توضیحات :
« كُفُوًا » : همتا . همگون . یعنی خداگونه‌ای وجود ندارد ، و کسی شبیه و همسنگ و همبر او نیست .

سوره فلق آیه ۱
متن آیه :
قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ

ترجمه :
بگو : پناه می‌برم به خداوندگار سپیده‌دم .

توضیحات :
« أَعُوذُ » : پناه می‌برم . متوسل می‌گردم . « الْفَلَقِ » : سپیده دم . صبح . از آنجا که به هنگام دمیدن سپیده صبح ، پرده سیاه شب می‌شکافد ، این واژه به معنی طلوع صبح به کار رفته است . بعضی آن را به معنی خلق ، یعنی همه آفریدگان جهان دانسته‌اند . چرا که با آفرینش هستی پرده عدم شکافته شده است و نور وجود آشکار گردیده است ، و هر روز و هر ساعت هم با

آفرینش و پیدایش هر موجودی پرده نیستی شکافته می‌شود و سیمای هستی سر به در می‌آورد .

سوره فلق آیه ۲

متن آیه :
مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ

ترجمه :
از شر هر آنچه خداوند آفریده است .

توضیحات :

« شر » : بلا و بدی . « شَرِّ مَا . . . » : در اضافه (شَرِّ) به (مَا) این نکته است که پروردگار با این بیان به انسان فهمانده است که هر شری از هر مخلوقی صادر و ناشی شود ، منتسب و مرتبط به خود آن مخلوق است . شر محض هم وجود ندارد و بلکه شرور نسبی است . آنچه نسبت به تو شر است ، نسبت به آفریده دیگری خیر است . مثلاً اگر گرگی گوسفند تو را بخورد ، این کار نسبت به تو و گوسفند شر است و نسبت به گرگ خیر . تفنگ يك حربه دفاعی است ؛ نشانه رفتن آن به سوی دشمن خونخواره خیر ، و به سوی دوست یا آدم بیگناهی شر است . . . خلاصه خدا هر چیزی را برای کاری و مصلحتی آفریده است و اغلب حکمت و فلسفه آنها از دید ما پنهان است .

سوره فلق آیه ۳

متن آیه :
وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ

ترجمه :
و از شر شب بدان گاه که کاملاً فرا می‌رسد (و جهان را به زیر تاریکی خود می‌گیرد) .

توضیحات :

« غَاسِقٍ » : شب تاریک (نگا : روح‌البیان) . « وَقَبَ » : فرا رسید و فرا پوشید .

سوره فلق آیه ۴

متن آیه :
وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ

ترجمه :
و از شر کسانی که در گره‌ها می‌دمند (و با نیرنگ‌سازی و حقه‌بازی خود ، اراده‌ها ، ایمانها ، عقیده‌ها ، محبتها ، و پیوندها را سست می‌نمایند و فساد و تباهی می‌کنند) .

توضیحات :

« النَّفَّاثَاتِ » : جمع نَفَّاثَةٌ ، دمنده‌گان . مراد سخن‌چینان فساد پیشه است (نگا : جزء عمّ طباره ، جزء عمّ شیخ محمد عبده) . صیغه مبالغه است و برای مذکر و مؤنث به کار می‌رود . دمیدن در گره ، کنایه از افسون و جادو است (نگا : تفهیم القرآن) . افسونگران رشته‌ها را گره می‌زدند و همراه با مقداری آب دهان به گره‌ها فوت می‌کردند و بدانها می‌دمیدند ، و سپس گره‌ها را باز می‌کردند ، تا به عامه مردم نشان دهند که گره پیوند زناشوئی فلان مرد و فلان زن را باز و آنان را

از هم جدا ساخته‌اند . نَمَّامان و سخن‌چینان هم خویشتن را در لباس دلسوزان و دوستداران در پیش اینان و آنان نشان می‌دهند و بدین وسیله پیوندها را سست و گسسته می‌کنند . لذا کار افسونگران و سخن‌چینان به هم شبیه است . « الْعَقَدِ » : جمع عَقْدَة ، گره‌ها . مراد پیوندها و رابطه‌های انسانها است ؛ از قبیل پیوند زناشوئی ، رابطه دوستی ، ارتباط مکتبی .

سوره فلق آیه ۵

متن آیه :
وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ

ترجمه :

و از شر حسود بدان گاه که حسد می‌ورزد .

توضیحات :

« حَاسِدٍ » : حسود . بدخواه . کسی که زوال نعمت دیگران را می‌خواهد (نگا : بقره / ۱۰۹ ، نساء / ۵۴ ، فتح / ۱۵) . یادآوری : در آیه دوم این سوره ، خداوند به طور عام دستور می‌فرماید که انسان از شر و بلا و اذیت و آزار همه آفریده‌های شرور ، خویشتن را در پناه خدا دارد ، سپس در آیات سوم و چهارم و پنجم به طور خاص اشاره به سه منبع عمده شرها می‌فرماید که عبارتند از : شب تاریک ، و سخن‌چینانِ توطئه‌گر ، و حسودان بدخواه .

سوره ناس آیه ۱

متن آیه :
قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ

ترجمه :

بگو : پناه می‌برم به پروردگار مردمان

توضیحات :

« قُلْ » : مخاطب پیغمبر است که الگو و پیشوا است ، و به پیروی از این قُدوه مبارک والامقام ، همه مؤمنان باید چنین گویند و به چنان پناهی روند .

سوره ناس آیه ۲

متن آیه :
مَلِكِ النَّاسِ

ترجمه :

به مالک و حاکم (واقعی) مردمان .

توضیحات :

« مَلِكٍ » : صاحب . فرمانروا . عطف بیان ، یا بدل ، و یا صفت (رَبِّ) است (نگا : اعراب‌القرآن درویش) .

سوره ناس آیه ۳

متن آیه :
إِلَهَ النَّاسِ

ترجمه :
به معبود (به حق) مردمان .

توضیحات :
« إله » : معبود (نگا : بقره / ۱۳۳) .

سوره ناس آیه ۴
متن آیه :
مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ

ترجمه :
از شر وسوسه‌گري که واپس مي‌رود (اگر براي چيره‌شدن بر او ، از خدا کمک بخواهي و خويشتن را در پناهش داري) .

توضیحات :
« الْوَسْوَاسِ » : وسوسه‌کننده . وسوسه‌گر . مراد اهریمن است . اسم مصدر است و به معني اسم فاعل ، يعني « مُوسِسٌ » به کار رفته است . « الْخَنَّاسِ » : واپس رونده . يعني موجودي است که براي گول زدن شخص به سراغش مي‌آيد ، ولي همين که آن فرد براي نبرد با او از خدا ياري خواست ، شکست مي‌خورد و واپس مي‌کشد و ميدان را خالي مي‌کند و در انتظار فرصت بعدي مي‌ماند .

سوره ناس آیه ۵
متن آیه :
الَّذِي يُوسِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ

ترجمه :
وسوسه‌گري است که در سينه‌هاي مردمان به وسوسه مي‌پردازد (و ايشان را به سوي زشتي و گناه و ترك خوبها و واجبات مي‌خواند) .

توضیحات :
« النَّاسِ » : اشخاص . افراد . گذشته از انسانها ، جنّها هم مراد است . چرا که در قرآن واژه « رَجَالٌ » و « نَفَرٌ » هم براي جنّها به کار رفته است (نگا : جن / ۱ و ۶ ، أحقاف / ۲۹) و يکي از دو گروه مخاطب قرآن هستند (نگا : أنعام / ۱۳۰ ، أعراف / ۲۸ و ۱۷۹ ، ذاریات / ۵۶) .

سوره ناس آیه ۶
متن آیه :
مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ

ترجمه :
(در سينه‌هاي مردماني) از جنّها و انسانها .

توضیحات :

« مین » : این حرف ، بیانیّه است . یا بیان (ناس) در آیه پنجم است که معنی آن گذشت ، و یا بیان (وسواس) که معنی چنین خواهد بود : وسوسه‌گری که از شیاطین جنی است ، و یا از انسانهای شیطان صفت (نگا : بقره / ۱۴ ، انعام / ۱۱۲ ، مؤمنون / ۹۷) .